

PATROLOGIAE

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIVM SS. PATRVM, DOCTORVM SCRIPTORVMQUE ECCLESIASTICORVM,

SIVE LATINORVM, SIVE GRÆCORVM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA CONCILII TRIDENTINI (ANNO 1545) PRO LATINIS,
ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA.

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORVM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA
ECCLESIAE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CVMQUE NONNULLIS CODICIBVS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBVS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBVS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBVS OPERIBVS POST AMPLISSLIMAS EDITIONES QUÆ TRIBVS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS, AUCTA; INDICIBVS PARTICULARIBVS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBVS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARVM PAGINARVM MARGINEM SUPERIORVM DISTINGUENTIBVS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBVS, ADORNATA; OPERIBVS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBVS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBVS AUCTORVM SICUT ET OPERVM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELICIONIS PUNCTVM, DOGMATICVM, MORALE, LITERATICVM, CANONICVM, DISCIPLINARE, HISTORICVM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆBERTIM DUOBVS INDICIBVS IMMENSIS ET GENERALIBVS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRVM, NE UNO QUIDEM OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRAE, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT QBVIVM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERVM SUORVM LOCIS SINGULOS SINGULORVM LIBRORVM S. SCRIPTURÆ VERBVS, A PRIMO GENESEOB VSQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSE, COMMENTATI SINT:

EDITIO ACCURATISSIMA, CETERISQUE OMNIRVS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERVM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERVM RECUSORVM TUM VARIETAS, TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINVM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIAE DECURSU CONSTANTE SIMILIS, PRETHI EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METRÓDICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORVM FRAGMENTORVM OPUSCULORVMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORVM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBVS ET MSS. AD OMNES STATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBVS, COADUNATORVM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR,

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCAE
AB ÆVO PHOTIANO AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA;

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORVM IN SINGULOS SCIENTIAS ECCLESIASTICAS RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA. LATINA, JAM PENITUS EXARATA, QUOD PRIMAM SERIEM, VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBVS MOLE BUA STAB, MOXVE POST PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE-VIGINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPLIATITUR, ET AD NOVEM ET CENTUM VOLUMINA PERVERNIT, SED SINE INDICIBVS; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEN TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR; UTRAQUE VICESIMA QUARTA DIE DECEMBRIS 1860 OMNINO APPARUERAT. UNUNQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUNQUODQUE NEMPE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLU'MODO EMITUR: UTHOBIQUE VERO, UT PRETHI HIJUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM, 326 VOLUMINIBVS PRO AMPLIORI EDITIONE ET 272 PRO MINORI ABSQUE INDICIBVS CONSTANTEM, COMPARET NECESSÆ ERIT, SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. ATTAMEN, SI QUIS ENAT INTEGRÆ ET SEORSIM COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEM VEL PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES SERIEBUS PATROLOGIAE NONDUM EXCUSIS APPLICANTUR.

PATROLOGIAE GRÆCAE TOMUS CV.

NICETAS DAVID PAPHLAGO. NICETAS BYZANTINUS. THEOGNOSTUS MONACHE'S.
S. JOSEPHUS HYMNOPGRAPHUS. ANONYMUS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITORVM,

IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIAE PARISIORVM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUCE, NUNC VERO INTRA MOenia PARISINA.

SÆCULUM IX. ANNI 890-900.

ΝΙΚΗΤΑ

ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, ΤΟΥ ΚΑΙ ΔΑΒΙΔ,

ΝΙΚΗΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

NICETÆ PAPHLAGONIS,

QUI ET DAVID,

NICETÆ BYZANTINI

OPERA QUÆ, REPERIBI POTUERUNT OMNIA.

ACCEDET EDITORUM DISSERTATIO IN QUA DE AMBORUM ASTATE ET SCRIPTIS INQUIRITUR.

TOMUS ABSOLUTUS.

S. JOSEPHI HYMNOGRAPHI, THEOGNOSTI MONACHI, ANONYMI,

SCRIPTA QUÆ SUPERSUNT;

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECA CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIAS ECCLESIASTICAS RAMOS EDITORE.

TOMUS UNICUS.

VENIT 11 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIAE PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MOENIA PARISINA.

1862

OCR ABK / FR

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CV CONTINENTUR.

NICETAS DAVID PAPHLAGO.

Orationes Laudatoriæ aliæque nonnullæ festivæ.	col. 15
Vita S. Ignatii archiepiscopi Constantinopolitani.	487
Fragmenta Expositionis in Lucæ Evangeliū.	575
Exegesis carminum arcanorum S. Gregorii Theologi.	578

NICETAS BYZANTINUS.

<i>Editorum Patrologiæ Dissertatio de ætate et scriptis Nicetæ Byzantini, in qua etiam de Niceta Davide.</i>	583
Nicetæ Refutatio epistolæ regis Armeniæ.	587
Confutatio dogmatum Mahomedis.	670

THEOGNOSTUS MONACHUS.

Encomium in omnes sanctos.	850
Libellus ad Nicolaum Papam in causa Ignatii archiepiscopi Constantinopolitani.	855

ANONYMUS.

Vita S. Nicolai Studite.	863
--------------------------	-----

S. JOSEPHUS HYMNOGRAPHUS.

<i>Vita S. Josephi auctore Joanne diacono CP., ex Actis sanctorum Bollandianis.</i>	931
Mariale S. Josephi.	978

(*E regione Latini textus, olim ab Hippolyto Maraccio editi, Græca posuimus ex Menœis et aliis Græcorum libris liturgicis descripta.*)

Canon in terræ motus periculo.	1415
Laudatio in S. Bartholomæum apostolum.	1422

NICETAS DAVID

PAPHLAGO

NOTITIA HISTORICA ET LITTERARIA.

(*Leo Allatius, Dialtriba de Nicetis, ap. Mat. Biblioth. nov., VI, part. II, p. 3.*)

Inter varia cognomina et dignitatum titulos unum Nicetam latitatem, sed propter eadem incommode in plures variosque atque immaniter divisum, si fieri potest, suis partibus integrum in medium adducamus. Fuit is Byzantinus et Paphlago dictus. Joannes Scylitzas in proœmio suæ historiæ : 'Ο γάρ Δαφνοπάτης Θεόδωρος, Νικήτας ὁ Παφλαγών, Ἰωσήφ Γενέσιος, καὶ Μανουὴλ οἱ Βυζάντιοι, Νικηφόρος διάκονος Φρύξ, καὶ τὰ ἔξης. Namque Theodorus Daphnopoulos, Nicetas Paphlago, Josephus Genesius, et Manuel Byzantini, Nicephorus diaconus Phryx, etc. Ex Scylitzas sua hausit Cedrenus. Consentit hisce Nicephorus Callistus *Hist. eccl.* lib. XIV, 28. Sed Paphlago, cognomenane fuerit, an episcopatus titulus, quis extricet? Plane in multis manuscriptis legitur Νικήτας Παφλαγονίτης, Nicetas Paphlagoniae, ut in codice Vaticano 1246, et ante Vitam Ignatii patriarchæ. Et potuit quoque esse ex Paphlagonia, sed Byzantina civitate donatus: neque id probatione egit: sunt enim omnes omnium scriptorum chartæ de alienis in cives proprios ascitis à civitatibus plenæ. Et episcopatus Paphlagoniae nullus appareat. Fuit is quoque binominis: namque et Davidis appellatione insignitur. Hinc sæpius Νικήτα τοῦ καὶ Δαυΐδ, Nicetæ qui et David; et absolute a nonnullis Nicetas David appellatur. Et videant qui David hoc cognomentum fuisse tradunt, quo se fulciant fundamento. In aliquibus codicibus adnectitur loco Davidis et Paphlagonis, Δαδύνθρων, Dadybrorum, qui erat episcopatus sub Gangrensi Paphlagoniae. Hinc arguo non male Dadybrensem episcopum, dictum etiam Paphlagonem, qui nempe possideret in Paphlagonia episcopatum. Huic additur quoque nomen philosophi, Νικήτα τοῦ καὶ Δαυΐδ τοῦ φιλοσόφου. Nicetæ, qui et David, philosophi, ut clare videtur in codicibus manuscriptis Vaticanis 344, 365 et 679. Et in aliis, nullo alio addito, Νικήτα τοῦ φιλοσόφου, Nicetæ philosophi, non quod tantum institutum monachorum professus, sed quod inter alia polissimum sibi philosophiæ munus ascriberet, quales plerique eo ævo fuere, et primus inter eos ὑπάτου τῶν φιλοσόφων titulo eohonestabatur. Quare hic fuerit Nicetas, qui et alio nomine David vocabatur, Byzantinus, dignitate philosophus, Dadybrorum in Paphlagonia sub Gangreni episcopus: et omnia, quæ sub Nicetæ nomine diversis hisce titulis ad varios referuntur, huic soli vindicantur (a).

Floruit circa Leonis et Constantini tempora, ut colligitur ex proœmio Vitæ sancti Ignatii patriarchæ, quam ille neque indebet neque ineleganter concinnavit: Εἰ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐσχάτους, καὶ τοῖς καὶ τῷ μὲν τούτοις ἐγγίζοντες τύχοιεν καιροῖς, πολλῷ μᾶλλον ἀξιομνημονεύτατοι ἢν εἰσιν ἀπάντων, καὶ ἀξιοτάτοι, ὡς πολὺ πλέον οἰκοδομεῖν τῇ ἐγγύτητι δυνάμενοι τὴν Ἐκκλησίαν τὸ γάρ ἀρχαῖον καὶ πάμπολι κατὰ χρόνον διετών, εἰ καὶ πιστεύεται τῇ ἀξιοπιστίᾳ τῆς Γραφῆς, ἀλλὰ καὶ θάττον ἢν τοῖς πολλοῖς πρὸς τὴν μίμησιν ἀπογινώσκοιτο, λογιζομένοις ὡς κρείττον, ἢ κατὰ τὴν παροῦσαν, τῶν πρεσβυτέρων ἔχειν τὸ δυναμένων κατορθοῦν γενεάν. Οσα δ' ἢν τοῖς καθ' ἡμᾶς κατορθοῦσθαι τιςτεύοιτο καιροῖς, μᾶλλον ἢν οἷμα ταῦτα παραχνίζειν τοὺς εὐσεβεστέρους, καὶ πρὸς τὸν ἵσον τῆς ἀρετῆς διερεθίζειν ζῆλον. Ωλέ ταῦτα μοι τοῦτον ἐνστήσασθαι νῦν τῷ λόγῳ τὸν ἀγῶνα. καὶ μοι σφαδρὸς πόθος κατακάρδιος ἀληθινοῖς διηγήμασι καὶ πάσῃς προλήψεως ἀπηλλαγμένοις ψεύδους, τὸν μέγαν ἱεράρχην, καὶ ποιμένα τῆς βασιλείους Ἰγνάτιου ὑπό γε Θεῷ πνεύματι τῆς ἀληθείας ὑφηγητῇ, καὶ συλλήπτορι τοῖς ἀγνοοῦσι, δποιός τις ἡγ, ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν πολιτείας

(a) Hacenus notitiam de hoc Niceta nos ex Allatio edideramus in Script. vel. I. IX, præf. p. xix; quem tamen diversum esse a Niceta Serrarum episcopo, infra constabit. A. M.

ἀποδεῖξαι. Ἱγνάτιον, φημὶ, τοῦτον τὸν ὑστερὸν μὲν τῷ χρόνῳ καὶ πρὸ τῆς καθ' ἡμᾶς ταύτης ἀγαθείχθυντα γένεας, οὐδενὸς δὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ εἰμίων ἱεραρχῶν τὴν πίστιν καὶ τὴν ὁμολογίαν ἀπολειπόμενον. Quod si autem eadem ad extremam et nostram ætatem propius accedere contingat, tum vero multo maxime præ cunctis memorandi, omnique laude prædicandi sunt, ut qui propter temporum vicinitatem multo magis Ecclesiæ prodesse possint. Quod enim pervetustum est, longisque temporum intervallis remotum, etsi fidem propter sribentis auctoritatem mereatur, desperatur tamen a plerisque studium imitandi, ut qui putent illis majorum nostrorum saeculis multa promptius suisse, quam nostris cum virtute rivere. Quæ vero nostra memoria recte facta creduntur, illa multo acrius, opinor, piorum mentes ad virtutis decus æmulandum inflammant. Quapropter ingens me desiderium animi impulit ad causam hanc sive certamen oratione persequendum, duceque et adjutore Deo spiritu veritatis, ostendendum nescientibus, qui vir Ignatius qualisque et quantus hic antistes, et regiæ pastor urbis, in vita suæ ratione fuerit. Ignatum, inquam eum, qui ævo quidem posterior et ante hanc nostram generationem floruit, prioribus tamen illis venerandis pontificibus nihil vel de fide, vel confessione concessit. Quid sit γενέα, vel ætas, antequam vixisse fertur Ignatius, docent laudatissimi quique grammatici. Quare nulli dubium fuerit, sub jam dictis imperatoribus Nicetam hunc floruisse.

Scripsit Historiam, ut Scylitzæ atque Cedrenus tradunt, et Nicephorus Callistus loco dicto, quod divus Cyrillus per visionem divinam nomen Joannis suscepit, conceptumque antea odium in Chrysostomum, Dei Genitricis hortatu deposuerit: 'Ἐν ἀποχρύφῳ ἱστορίᾳ εὑρῶν Νικήτα φιλοσόφου τοῦ καὶ Δαυΐδ, καὶ Ἀλλων, καὶ αὐτῆς δεῖν ἔγνων ἐν τῇ παρούσῃ ἱστορίᾳ ἐντάξαι, ὃς δὲ μή τινι ἀμφιβάλλειν γένοιτο, πῶς οἱ τοσοῦτοι φωστῆρες δι' ἔχθρας ἀλλήλοις ἰόντες ἀγιωτύνης καὶ ἀμφω εἰς ἄχρον ἥχον, καὶ τῆς Ἐκκλησίας θεμέλιο: ἔχρημάτισαν, μηδαμῶς τὸ τῆς ἔχθρας μέγα τὴν χρατοῦσαν δόξαν λυμήνασθαι δυνηθείσης'. In arcana Nicetæ philosophi, qui et David dictus est, historia, et apud alios item cum invenerim, operi huic meo inserendum esse quoque duxi, ne cui ambigue in mentem veniat quomodo tanta luminaria, inimicitias mutuas exercentia, ambo ad summam sanctitatem pervenerint, et Ecclesiæ fundamenta exsisterint, inimiciis hujusmodi nullum illorum gloriæ detrimentum afferentibus.

Vitam sancti Ignatii, Michaelis Trauli (Balbi) imperatoris Constantinopolitani F. et patriarchæ Constantinopolitani, quo exacto Photius ex senatore et laico factus est patriarcha. Eam in Latinum a se versam edidit Græce et latine Matthæus Raderus ante concilium octavum generale, in-4, Ingolstadii. Postmodum in nova Concilliorum generalium et particularium editione Romæ, Coloniæ, et Parisiis publicata est. Eam quoque e Græco vertisse Federicum Metium scribit Possevinus in Apparatu. Legitur etiam nunc manuscripta in bibliotheca Vaticana cod. 1452, collegii Græcorum, regia Sancti-Laurentii, et alibi.

Orationes variæ in laudes sanctorum, Quas ipse legi sunt :

1. In sanctum Joannem evangelistam. P.: Ὁ τὸν μέγαν τῆς βροντῆς γόνον προτρέπομενος ἐπαινεῖν. Sub Nicetæ rhetoris et sancti viri titulo servatur in bibliotheca Barberina.
2. In sanctos martyres Cerycum (sic) et Julittam. P.: Ωσπέρ οὐκ ἔστι συνεχόμενον τῷ Κυρίῳ ἕουδαῖον.
3. In sanctum Pantaleemonem. P.: Θαυμαστὸς δ. Θεός ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ, φησιν ο μέγας.
4. In sanctum Bartholomaeum apostolum. P.: Θερμὸς δ πόθος, ἀλλ' ἀδρανῆς δ νοῦς, ζέων δ Ἑρώς.
5. In sanctum Marcum evangelistam. P.: Ωσπέρ οὐχ δμοιαι τῶν σωμάτων πάντων αἱ μορφαὶ.
6. In sanctum Jacobum Zebedæi filium. P.: Πρώην μὲν ἡμᾶς ἡ ζῶσα τῆς ἀληθινῆς θεολογίας πηγὴ.
7. In Petrum et Paulum apostolorum principes. P.: Τις δ τερπνὸς οὗτος ἥχος; τις δ τῶν ἑρταζόντων. κτλ.
8. In sanctos duodecim apostulos. P.: Τί καλὴ τῆς Ἐκκλησίας ἡ τάξις! τί τερπνὴ τῶν ἐπ' αὐτῆς, κτλ. Ille omnes sub eodem rhetoris titulo leguntur in Barberina.

9. *De certamine, et inventione, et translatione reliquiarum sancti protomartyris et archidiaconi Stephani.* P.: Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δ Σωτὴρ πάντων τῶν ἐλπιζόντων ἐπ' αὐτὸν. Sub eodem titulo in Barberina, et sub Nicetæ philosophi in Vaticanis codicibus 679 et 819. Possevinus in Apparatu pulat Nicetæ Byzantini esse, qui in Vaticana bibliotheca sub nomine Nicetæ philosophi asservatur Græce manuscriptus sermo, *de martyrio, inventione, et translatione venerandarum reliquiarum protomartyris sancti Stephani*. Alii codices tribuunt Michaeli Psello, notantque ex improviso dictum.

10. Sub Nicetæ Paphlagoniæ habetur Laudatio in sanctum martyrem Theodorum. P.: Τί λαμπρὰ καὶ διαυγῆς ἡ τῆς ἡμέρας χάρις! In Vaticana, cod. 1246. In Barberina expressius: Νικήτα ἐπισκόπου Παφλαγονίας, Nicetæ episcopi Paphlagoniæ. Cod. 247.

11. Chii etiam legeram: Νικήτα βῆτορος τοῦ Παφλαγόνος ἐγχώμιον εἰς τὸν μέγαν Νικόδιαν τὸν Μυροφόλυτην καὶ θυματουργὸν ἀρχιεπίσκοπον Μύρων τῆς Λυκίας: Nicetæ rhetoris Paphlagonis laudatio in

sancum Nicolatum Myroblytam, et mirandorum effectorem archiepiscopum Mygorum Lyciae. P. : 'Ο μὲν θεοπάτωρ Δαυΐδ τὸ ἀειθαλὲς καὶ μετάρσιον.

12. *Laudatio in sanctos anargyros Cosmam et Damianum.* P. : 'Ως ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων ! Sub Nicetæ philosophi nomine in Vaticana cod. 808. Eademque habetur in meo manu-scripto, nullo præfixo auctoris nomine. Eam cum nonnullis aliis Monachium misi doctissimo Simoni Wagnereckio, qui nunc de sanctissimis his Anargyris commentationem meditatur, quam jam bene inchoatam melius conficiet. Quid enim est, quod ille calamus amplissime non perficerit ?

Scripsit præterea expositionem in aliqua carmina Gregorii Nazianzeni.

1. In sepulcralia, quæ ille in defunctorum Basilius composuit. Conservatur in bibliotheca Vaticana cod. 496 et 949, sub nomine Νικήτα φιλοσόφου τοῦ Παφλαγόνος, Nicetæ philosophi Paphlagonis :

2. In gnomas seu sententias ejusdem, quas ille acrostichide illa complexus est. Γνῶμαι Γρηγορίου διστιχος εὐεπίη, ἐσθίδν ἀθυρμα νέοις, etc. Sub nomine Νικήτα τοῦ καὶ Δαυΐδ τοῦ φιλοσόφου, Nicetæ, qui et David, philosophi. Cod. 344 et 365. Et in Augustana inter theologicos cod. 44. In Altempsiana sub nomine Νικήτα φιλοσόφου ἐπισκόπου Δαδύνδρων, Nicetæ philosophi Dadybrorum episcopi. Et absque episcopi dictione inter rhetoricos Augustanæ cod. 17. Quæ Venetiis edita sunt in 4, anno 1563. Ἐρμηνεῖα εἰς τὰ τετράστιχα τοῦ μεγάλου Πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ εἰς τὰ μονόστιχα, εἰς τὰ ἐπιγράμματα τὰ εἰς τὸν μέγαν Βασιλειον παράφρασις. Vindicantur Nicetæ, qui et David, editæ quoque paraphrases carminum Gregorii Nazianzeni de principiis, ex bibliotheca reipublicæ Augustanæ, Lugduni Batavorum in officina Plantiniana anno 1591, in 8, quam etiam arbitratur David Hoeschelius esse Nicetæ. Verum tamen cum ipse rem penitus examinarem, reperi paraphrases has, sive expositiones, editas tum Venetiis tum Lugduni Batavorum, nullo modo Nicetæ esse; idque ex codice satis antiquo bibliothecæ S. Andreæ Vallensis, codicibus Vaticanis, Lutelianis, et aliis. Et ut veram in carmina Nazianzeni expositionem Nicetæ habeas, non gravabor ex eodem Santandreano codice titulos carminum, et paraphraseon principia, ut ibi sunt, digerere.

Τοῦ φιλοσόφου χυροῦ Νικήτα ἐπισκόπου Δαδύνδρων ἐξῆγησις τῶν ἐπῶν τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεολογοῦ (a). *Philosophi domini Nicetæ Dadybrorum episcopi expositio carminum magni Gregorii Theologi.* Proœmii principium : Οἱ μὲν παρ' Ἑλλησι φιλοσοφώτατοι εἶναι δόξαντες. Alterius proœmii P. : Οἱ τῆς κοσμικῆς σοφίας τὴν ἀκροτάτην καταλαβεῖν.

Περὶ ἀρχῶν λόγος α'. *De principiis oratio prima.* P. : Οἶδα μὲν, φησὶν ἡ θεοληπτος τοῦ λόγου φωνῇ.

Περὶ Υἱοῦ λόγος β'. *De Filio oratio secunda.* P. : 'Εκθέμενος περὶ ἀρχῶν, ἡ ἀρχῆς ταυτὸν δὲ εἰπεῖν.

Περὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος λόγος γ'. *De Spiritu sancto oratio tercia.* P. : Θεολογήσας δὲ θεοληπτότατος περὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ.

Περὶ κόσμου λόγος δ'. *De mundo oratio quarta.* P. : Ιχανῶς διὰ τῶν προειληφότων ἐπῶν.

Περὶ Προνοίας λόγος ε'. *De Providentia oratio quinta.* P. : Φιλοσοφήσας περὶ τῶν δύο κόσμων, πρώτου, φημί.

Περὶ νοερῶν οὖσιῶν λόγος ζ'. *De intellectualibus substantiis oratio sexta.* P. : Διειληφώς περὶ διττοῦ κόσμου, νοητοῦ λέγω καὶ αἰσθητοῦ.

Περὶ ψυχῆς λόγος η'. *De anima oratio septima.* P. : 'Επομένως μετὰ τὴν τῶν οὐρανῶν καὶ λογικῶν.

Περὶ διαθηκῶν, καὶ ἐπιφανειας Χριστοῦ λόγος η'. *De testamentis, et apparitione Christi, oratio octava.* P. : Συντελέσας τοὺς δογματικοὺς λόγους ἐπτά.

Περὶ ἀρετῆς ἀνθρωπίνης λόγος θ'. *De virtute humana oratio nona.* P. : Θεολογικώτατον καὶ φιλοσοφώτατον.

Περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης λόγος ι'. *De natura humana oratio decima.* P. : Φιλοσοφήσας δὲ θεοσοφώτατος περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀρετῆς.

Περὶ εὐτελείας τοῦ ἔκτος ἀνθρώπου, καὶ τῆς τῶν παρόντων ματαῖστητος λόγος ια'. *De contemplatione exterioris hominis, et rerum præsenium vanitate oratio undecima.* P. : Περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Περὶ τῶν φθασάντων μαχαρισμοὶ καὶ δροι πνευματικοῦ βίου λόγος ιβ'. *De beatitudinibus et finitionibus vita spirituallis oratio duodecima.* P. : Ταλαντα; καὶ κατασμιχρύνας τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τὰ τοῦ αἰῶνος τούτου.

Γνωμολογία διστιχος, ἡς ἡ ἀκροτάχης αὕτη. *Sententiæ distichis expositæ, quarum hæc est acrostichis.* Γνῶμαι Γρηγορίου, etc.

Γνωμολογία τετράστιχος. *Sententiæ tetrasstichis expressæ.* Γρηγορίου πόνος εἰμί, etc. P. : 'Ενσυλόμην μαχροτέρας λόγων πραγματείας. Et hanc suam expositionem non ultra Nicetam extendisse, colligitur ex fine hujus postremæ expositionis, ubi hæc habet : 'Ενσυλόμην μαχροτέρας λόγων πραγματείας κατα-

(a) Hujus interpretationis specimen nos ex cod. Vat. edidimus in Spicilegiom. I. V, p. 379 — 401 A. M.

τεινθμενος πρὸς ἔχαστην ὑπόθεσιν τῶν ἐμμέτρων ἐπῶν τοῦ Θεολόγου τὴν ἀρμόδουσαν ἐξήγησεν ἀνατάξασθαι, διμοῦ μὲν ἐμαυτῷ χαριζόμενος, ἐγκαλλωπιζόμενῷ τοῖς τῆς ἐκείνου μεγαλονοίᾳς θεωρήμασιν· καὶ θεολογῆμασιν διμοῦ δὲ καὶ τοῖς δπισθεν ιοῦσιν ὠφέλειαν ταῖς περὶ τούτων ἀδιλεσχίαις προμηθεύμενος· διλῆς δὲ βασιλικῆς ὑπομνησθεῖς καὶ πατρικῆς ἐντολῆς. Υἱέ μου, φύλαξαι τοῦ ποιῆσαι βιβλία πολλὰ, παραγγελλούσης, καὶ τὸ αἰτεῖν ἐπαγαγούσης, τοῦ μὴ εἶναι περασμὸν θισυντελειαν τῶν συνταγμάτων τῆς ἀπείρου σοφίας τοῦ Θεοῦ, καὶ κόπωσιν μὲν λεγούσης ψυχῆς καὶ σαρκὸς τὴν ἀμετρίαν ὑπάρχειν τῆς μελέτης, τὴν ἀπ' αὐτῆς δὲ ὠφέλειαν, καὶ πάσης θεοπνεύστου Γραφῆς δύναμιν εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ φόρον, καὶ τῆς ἐντολῆς τήρησιν συγκεφαλαιουμένους ἔξειναι λαβεῖν· τοιγαροῦν τῆς παραγγελίας ταύτης ἀκροασάμενος, ἐψυλαξάμην ἐπὶ πλείστουν τῆς ἐξηγήσεως μετὰ τὴν τῶν ἀπορρήτων ἐπίσκεψιν ιέναι· τελευταῖαν δὲ τῶν τετραστίχων τούτων τὴν διμολογίαν ἀποχρώντως ἡμᾶς οἰκοδομούσης πρὸς τε θεωρίαν καὶ πρᾶξιν ἐξηγησάμενος καταπαύσω· *Mihi in animo erat diffusiore sermonis ambitu ad argumenta singula carminum Theologi condecentem expositionem apponere, cum mihi morem gerens, qui illius gravium et amplissimarum sententiarum speculacionibus, et acuminibus theologicis mihi complaceo, cum posteris emolumenū circa ea magis comparans. Verum alterius consilii memoriam recolens, et regii ac paterni præcepti, « Fili mi, cave ne mulios libros conscriperis, sedulo admonentis, et causam proferentis, quod nullus sit finis aut terminus compositionem infinitæ numinis sapientiæ, et laborem asserentis animæ et corporis immoderata rei meditationem esse; utilitatem vero, quæ inde consequitur, et totius divinitus inspiratæ Scripturæ facultatem in Dei timorem, et præcepti observantiam, veluti in unum caput referentes, usurpare licere. Quapropter monitum hoc audiens, cavi ne ultra expositionem post inessabilem considerationem protraherem. Postremum vero tetragræcum horum sententiæ, quæ satis abundeque tum ad speculationem tum ad actionem ædificant, enarratis, dicendi finem faciam.* Has interpretationes maxima ex parte Billius in suam Nazianzeni editionem Laline parum cautus sub Cyri nomine transfudit. Et in epistola ad cardinalem Sirletum: *Reliqua etiam opuscula, quæ Cyrus explanavit, versibus item reddidi. Sed cyrus (id est dominus) ante nomina positum quid sit, fusius in aliis diximus.*

ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ ΤΩΝ ΠΑΝΥ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΛΛΟΙ ΤΕ ΤΙΝΕΣ ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΟΙ.

NICETÆ PAPHLAGONIS SUMMORUM APOSTOLORUM ORATIONES LAUDATORIA ALIÆQUE QUÆDAM FESTIVÆ.

(Ex Franc. Combesii Auctario ad Bibl. Patr., tom. I, p. 327.)

ORATIO I.

In diem natalem sanctissimæ Dei Genitricis.

Exultationis dies lætitiaeque exordium. Deponamus inœstiam, ac splendorem induamus. Loquamur potentias Domini, auditas faciamus omnes laudes ejus in portis illiæ Sion¹. Exultemus in salutari ejus. Etenim erexit nobis hodie cornu sa-

A

ΑΟΓΟΣ Α'.

Eis τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου (1).

Αγαλλιάσεως ἡμέρα καὶ εὐφροσύνης ἀρχή. Ἀπέθωμεθα τὴν κατήφειαν, καὶ τὴν λαμπρότητα περιθώμεθα. Εἴπωμεν τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου, ἀκοιτάς ποιήσωμεν πάσας τὰς αἰνέσσις αὐτοῦ ἐν ταῖς πύλαις τῆς θυγατρὸς Σιών. Ἀγαλλιασώμεθα ἐπὶ τὶ

¹ Psal. cv. 2.

(1) Ex cl. v. Raph. Dufrene cod. nunc Regio. Tit.: Τοῦ λαμπροτάτου φιλοσόφου καὶ βήτορος Νικήτα, τοῦ Δασκόλου.

σωτηρίῳ αὐτοῦ. Καὶ γάρ ἡγειρε κέρας σωτηρίας τῷ μὲν σήμερον, ἐν τῷ οἰκῷ Δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ· καὶ καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἀγίων προφητῶν αὐτοῦ, ἀνέστησεν ἡμῖν φυτὸν εἰρήνης, τὴν ρίζαν τοῦ Ἰεσσαί, ἐξ ἣς ἡ βάσις τὸ δάμαραντον ἀνθος ἀναδοῦσα Χριστόν. Τίς οὐκ ἀγαλλιάται τῇ καρδίᾳ; Τίς οὐκ εὐφραίνεται πνεύματι; Τίς οὐ μυστικῶς κατατέρπεται; Τίς οὐ πανηγυρίζει πνευματικῶς, τὴν ἐν τῷ Θεῷ προφητείαν, καὶ διὰ στομάτων προφητικῶν προηγγελμένην σωτηρίαν, εἰς ἔκδασιν δριτοῦ προσώπου καθορῶν;

Πλέος ἡ κτίσις χορεύεται· πᾶσα τῇ γῇ μετ' εὐφροσύνης βοάτω καὶ σκιρτάτω, διτὶ τὸ τῆς ἀρχεγόνου λύκης ἀναιρετικὸν φάρμακον ἐβλάστησεν δριτοῖς· διτὶ τῆς προγονικῆς ἀρδεῖς, ἢ πᾶν τε βρότειον ὑποπεπτώκει γένος, διὰ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας περὶ ἡμῶν, ἢ ἀφάνισις πάρεστι· καὶ τοιχύτη σήμερον ἡμῖν ἀνωθεν ἐπιειρανεύεται δωρεά, ὡς μὴ μόνην ἐκείνην ἔξαναιρείσθαι τὴν ἀράν, ἀλλὰ καὶ σύμπασαν ἡμῖν εὐλογείσθαι τὴν φύσιν· καὶ καταργείσθαι μὲν τὸ τῆς παλαιᾶς ἔχθρας μεσότοιχον, ἀγάπην δὲ μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ εἰρήνην ἔξανίσχειν.

Ιερεμίας μὲν δὲ τῶν προφητῶν συμπαθέστατος καὶ θειότατος ὄδωρος αἰτεῖ τῇ καφαλῇ, καὶ πηγὴν δαχρύων τοῖς δρυθαλμοῖς, ὥστε κατ' ἀξίαν θρηνῆσαι δυστυχοῦντα τὸν Ἱερατὴλ. Ἐμοὶ δὲ τίς δώσει τῇ καρδίᾳ πηγὴν ἀννοιῶν θείων, καὶ τοῖς λόγοις ποταμῶν εἰρροίαν ἀγαθήν, ὥστε τὸ μέγα κλέος ἔξαγγελαι τῆς παρούσης χαρᾶς, καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θείας μεγαλοδωρεᾶς αἰνέσαι; οὐ κατ' ἀξίαν (ἀνέφικτον γάρ οὐτως ὑμνεῖν), ἀλλ' ὅσον εἰπεῖν ἐμοὶ τε θεμιτὸν, καὶ τοῖς ἀκούουσι χωρητόν. Γενέθλια ἡ πανηγυρις, φίλοι· γενέσια Μαρίας, τῆς τὸν Χριστὸν ἡμῖν μετὰ ταῦτα τὸν Θεὸν γεννησαμένης· τῆς ἀσπόρους, ἀχράντως τὸν ὑπερρούσιον Λόγον καὶ ἀπερίληπτον καὶ ἀσώματον, τῇ σωματικῇ καὶ ἡμετέρᾳ καταμίξασης μορφῇ. Ταύτης τὴν γέννησιν σήμερον ἕορτάσαι συνήθομεν, ἵνα τῶν μεγαλείων αὐτῆς αἰνέσωμεν τὴν ἀρχὴν, ὃν εὐδόκησε ποιεῖν δὲ δυνατός ἐν αὐτῇ.

Πολλῶν γάρ καὶ ἀπείρων, οὐμενοῦν ὅσον εἰπεῖν δυνατόν, ἀποκαλυπτομένων μεγαλουργίῶν ἐν αὐτῇ, τοῦτο κέρωτον καὶ θαυμασιώτατον, τὸν ὑπερφυοῦς τῆς γεννήσεως τρόπον ὑπερφυῶς προκατεβάλλετο. Ἀνωθεν γάρ ἡ σοφία πρὸ αἰώνων τὰς τῶν γινομένων ἐκδίκτεις προορῶσα, ἀναλόγως τοῖς τέλεσιν ὑποδέλλει καὶ τὰς ἀρχάς. Ἐπειδὴ οὖν ἐμελλεν οὐ μήτηρ μόνον χρηματίσαι Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ θυγάτηρ κατὰ πνεῦμα οἰσθείσας, ἀλλὰ καὶ βασιλὶς καὶ κυρία τῶν ὅλων ἀναρρήθησθαι, διὰ τῆς ὑπεραγκώστου πρὸς τὸν Γεόντον ὑψώσεως καὶ ἀναγωγῆς, διὰ τοῦτο καὶ ἡ σύλληψις εὐθὺς ξένη, καὶ ἡ πρὸς τὸν βίον αὐτῆς εἰσοδος κατινπρεπής· διὰ τῶν ἡττόνων πρὸς τὴν τῶν μειζόνων αὐτὴν ὁδοποιοῦσα πίστιν. Ἐδει γάρ οἰκοθεν ἔχουσα τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως; τὰ διποδείγματα, καὶ

Ἄlutis in domo David pueri sui³, ac, sicut locutus est per os sanctorum prophetarum suorum, pacis nobis arborem suscitavit, radicem Jesse, ex qua virga, quæ Christum florem immarcescibilem produxit⁴. Quis non animo exultet? Quis spiritu non lætetur? Quis non mystice congaudeat ac jucundetur? Quis non festis gaudiis celebret, dum salutem in Deo prædestinatam, ac per ora prophetarum prænuntialam, in apertum jam eventum procedere conspicit?

Omnis creatura chorós agat. Omnis terra cum lætitia clamet et exultet, quod jam pharmacum germinarit, quo sublata est originalis tristitia: quod præsto est, quo magna Dei erga nos providentia aboleatur primorū parentum maledictio illa, cui obnoxium factum fuerat universum genus mortalium: taleque nobis hodie cœlitus donum prærogatur, ut nedum maledictio illa extinguitur, sed et omnis nobis natura benedicatur, destruaturque veteris inimicitia medius paries, ac dilectio Deum inter et homines paxque oriatur.

Jeremias quidem prophetarum miserantissimus ac divinissimus, aquam capiti petit, atque oculis fontem lacrymarum, ut pro meritis infelicem lugeat Israelem⁵; mihi vero quis dabit cordi divinorum fontem conceptum atque sensorum, verbisque facilis lenique vena defluens fluminum copiam, ut præsentis gaudii magnū decus enuntiare, divini que magni doni excellētiā laudare valeam? non ex dignitate (nec enim sic laudare concessum est), sed quantum tum mihi laudare licet, tum auditores capere possunt. Dies natalis est, amici! quam celebritatem agimus, Mariæ natale, ex qua nobis postea Christus Deus nasceretur; ejus nimirum, quæ sine semine, intemerata omni majus substantia Verbum incomprehensumque et incorporeum, corporeæ nostræque ac humanæ formæ ut coalesceret, fecit. Hujus natale celebraturi hodie convenimus, ut ejus magnalium exordium laudemus, quæ in ea, qui potens est⁶, propensa voluntate facere voluit.

Cum enim multa et infinita, ac quæ nullus restringere possit, in ea detecta sint magnifica opera atque munera, primum istud mirabilissimumque, eum, qui naturam omnem excedit, divinumque altiore supra naturam modo divinusque præstribat nativitatis modum. Sapientia enim, iam tum a principio ante sæcula, eorum quæ sunt eventus prævidens, pro filium ratione congrue principia subdit. Quod igitur futurum erat, ut nedum Dei Mater audiret, sed et filia secundum spiritum adoptionis filiorum, sed et regina atque domina universorum celebraretur, per ignotissimam ex Filii rationibus exaltationem celsamque elevationem, idcirco etiam conceptionis statim nova, ejusque in vitam ingressus mira extra usum ratione: quo nimirum ex misere-

³ Luc. i, 69. ⁴ Isa. ii, 10. ⁵ Jerem. ix, 1. ⁶ Luc. i 49.

ribus ad majorum ei sūdem viam sternet. Decebat enim ut quæ a se divinæ haberet potentiaæ exempla, atque ad matris, qua suscepta esset, sterilitatem respiceret, nec cuius nūlius illi afferebatur, virginitati sūdem abnueret. Verum videamus, qui ejus secundum carnem fuerint parentes, quantaque fulti virtute, et quomodo speciem Jacob, quam suscipere ⁶.

Quis igitur nescit Joachim et Annam, qui divinæ infantis parentes existant, par illud venerabile ac religiosum? Quis ita tardus, quis in divinis litteris sic peregrinus, ut non teneat, ter beatos illos omnis pietatis ac justitiae, per eam, qua vixerunt æatem, summum verticem adeptos esse? Atque id manifestum, nedum ex fructu, quem non magis precum instantia, quam natura sc̄ela germinarunt, verum etiam ex illorum historia, quæ inculpatos eis mores, vitamque Deo placitam ac sanctam, ascribit; cum genus in Davidem ac Judam referrent, morumque ingenuitate siue indolis probitate, nec non mandatorum Dei custodia, omnem Israelem nobilitarent.

Hi nimirum, cum virtutis censu (uti dictum est) divites essent, quin et terrenis bonis affluerent; nempe gregibus, armentisque, ac reliqua omni substantia fulti essent, uno hoc solum a perfecta felicitate se abesse existimabant, quod nempe absque liberis consenserant: erantque omnia doloris plena, ac mœstitia cuncta oppleverat, quod haud secus ac vetustæ Saræ, menstrua Annæ fieri desiderant⁷; nec Joachimo erat successor, nec cernebatur qui familiæ scintilla foret. Accedebat et irritans vicinorum exprobratio, ac quantum nec dici potest ægræ mentis doloris sensum succendebat. Ac quidem Joachim duplia dona Domino offerebat; cum his forte Deum propitiaret, ac orbitatis probrum a se depelli posse cogitaret. Nihilominus tamen sic quoque in iisdem infecunditatis probris manebat, donec tandem viri justus extremum jam animi anxius et humiliatus, carnalibus despectis hostiis, et quibus imperfecti imperfecte obsequi se et indulgere existimant, iisque ut quæ non adinodum placeant, spr̄itis, sacrificium Deo spiritum contributum et cor contritum ac humiliatum offerendum operæ preium duxit⁸, creditque per continentiam et orationem apprehensurum se, cuius æger animi desiderio erat.

Qui enim sanctissimi Spiritus sanctissimum pignus ac sacrarium esset geniturus, decebat ejusdem primum Spiritus divinis afflatibus repletum, sacro spiritualique desiderio ad conceptum conseruari. Quonam igitur modo rem præstat? Communicat quidem uxori divinum animo assumptum consilium. Communis enim ambo bus, uti sterilitas, sic et cura suscipienda prolis; monetque aliorum omnium curas posthabere, jejunioque et confessioni atque precibus assiduam esse, donec, inquit, a nobis Deus

A πρὸς τὴν στειρωτικὴν τῆς μητρὸς γένωσιν δρῶσαι μηδὲ τὴν εὐαγγελίομένην διπερον αὐτῇ παρθενίαν ἀπιστεῖν. 'Ἄλλ' ίδωμεν τίνες αὐτῆς οἱ κατὰ σάρκα τοκεῖς, καὶ διπολοι τὴν ἀρετὴν, καὶ διπως τὴν τοῦ Ἰαχὼν καλλονήν, ἣν ἡγάπησεν ὁ Κύριος, αὐτοὶ κατηξιώθησαν ἔχτεχεῖν.

Deus dilexit, ipsi meruerint gignere ac suscipere ⁹.

Tίς οὐκ οἶδεν Ἰωακεὶμ καὶ Ἀνναν, γεννήτορας δυτας τῆς θεόπαιδος, τὴν φυλὴν ξυνωρίδα καὶ θεοφιλῆ; καὶ τίς οὖτα βραδὺς, τίς οὗτα τῶν θείων Γραφῶν ἀγεπίσκεπτος, ὅστ' ἀγνοεῖν διε πάσης εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης κατὰ τὴν ἑαυτῶν γενεὰν τὸ ἀκρότατον οἱ τρισμάκχρες ἀπηνέγκαντο; Καὶ τοῦτο δῆλον, οὐχ ἐκ τοῦ χαρποῦ μόνον, διν οὐχ ἡττον διὰ προσευχῆς ἢ φύσεως ἐβλάστησαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς περὶ αὐτῶν ιστορίας, ἀμεμπτον πολιτείαν καὶ εὐάρεστον τῷ Θεῷ βίουν αἴτοις ἀναγραφούσης· εἰς Δαβὶδ μὲν καὶ Ἰούδαν τὸ γένος ἀναφέροντας, εὐγενεῖα δὲ τρόπων καὶ ἡθῶν καλοκαγαθίᾳ, καὶ τῶν προσταγμάτων τοῦ Θεοῦ φυλακῇ, διλον ἐξευγενίζοντας τὸν Ἰσραὴλ.

Οὗτοι τὸν πλοῦτον, ὡς εἴρηται, πλουτοῦντες τῆς ἀρετῆς, βρίθοντες δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ γῆς ἀγαθοῖς, ποιμνίοις καὶ βουκολοῖς καὶ πᾶσιν ἀλλοῖς αὐταρκούμενοι περιουσιασμοῖς, ἐν τούτῳ μόνῳ τῆς τελείας μακαριωσύνης ὑπώπτευον ἀστοχεῖν· ἀτεκνοὶ γάρ τὸν βίον κατεγήρων· καὶ πάντα λύπης μεστά ἦν, καὶ ἀθυμίας αὐτοῖς τὰ πάντα πεπλήρωτο· διε τῇ Ἀννᾷ μὲν κατὰ τὴν παλαιὰν Σάρφαν ἐξέλιπον τὰ γυναικεῖα· τῷ δὲ διάδοχος οὐδὲ ἦν, καὶ ὁ τοῦ γένους οὐχ ωρδτο σπινθήρ. Καὶ πρὸς τούτοις ὁ ἐκ γειτόνων ὑποσμύχων διειδισμένος, οὐχ ἔστιν διστον εἰπεῖν ὑπεξῆκαιε τὴν δυσθυμίαν. Καὶ προσέφερε μὲν Ἰωακεὶμ Κυρίῳ τὰ δῶρα διπλὰ· τούτωις τυχὸν δεξιούμενος, καὶ τὸ τῆς ἀπαίδιας δινειδος διάδοχος ὑπολογιζόμενος φυγεῖν· ἔμενε δὲ καὶ οὗτως οὐδὲν ἡττον ἐν τοῖς διμοίοις τῆς ἀκαρπίας διειδισμοῖς, ἐώς εἰς τέλος ὁ δικαιοις ἀπορούμενος καὶ ταπεινούμενος, τῶν μὲν σαρκικῶν θυσιῶν, καὶ οἵ οἱ ἀτελεῖς ἀτελῶς χαρκεσθαι νομίζουσιν, ἀμελεῖ, καὶ ὡς οὐ πάνυ θελητῶν διτων ὑπερορᾶ· θυσίαν δὲ τῷ Θεῷ, πνεῦμα συντετριμμένον καὶ καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην διεγνώκει καρποφορεῖν· καὶ δι' ἐγκριτεῖας καὶ προσευχῆς τοῦ ποθουμένου πιστεύει καταδράττεσθαι.

Τὸν γάρ τοῦ παναγίου Πνεύματος μέλλοντα τὸ ἀγιώτατον κειμήλιον ἔχτεχεῖν, ἔδει τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ πρῶτον τῶν θείων πληρούμενον ἐνεργειῶν, ἐξ Ιερᾶς τε καὶ πνευματικῆς πρὸς τὴν κύησιν διαθερμανθῆναι προθυμίας. Πῶς οὖν τοῦτο ποιεῖ; Ἀνακοινοῦται μὲν τῇ συζύγῳ τὴν ἐνθεον λογισμόν· κοινῇ γάρ ἀμφοῖν, ὥσπερ ἡ στειρωσίς, οὕτω καὶ τῆς πανδογονίας ἡ φροντίς· καὶ πάντων ἀμελεῖν τῶν διλῶν πτχεγγυδ· νηστεῖα δὲ καὶ ἐξομολογήσει καὶ προσευχῇ προσκαρτερεῖν, ἀχρις ἀν δε τοις ημῖν, φησι. περιέλη

⁶ Psal. xlvi, 5. ⁷ Gen. xviii, 11. ⁸ Psal. l, 19.

τὴν ἀπεκτητὴν δὲ Θεός. Ἐαυτῷ μὲν δὲ μακάριος ὑπό-
δειγμα προθέμενος Ἀβραὰμ· τῇ συνεύνῳ δὲ πρὸς
τὴν ὁμώνυμον Ἀνναν συνταξάμενος ἀφορᾶν, καὶ ἐφ'
δμοῖοις ἔκεινῃ πρὸς τὸν Ὑψιστὸν ἀδιατρέπτως βοῶν,
αὐτὸς δρός καὶ ἕρημον κατειλήψει σπουδῆς, ὅπου δὴ
πλείσιν ἡμέρας τῶν βιωτικῶν ἐνοχλήσεων ἀνακα-
θηράμενος; τὸν νοῦν, καὶ καθ' ἡσυχίαν ἐαυτῷ μόνῳ
συγγινόμενος καὶ Θεῷ ὄντε· Κύριε Σαβαὼθ, ἐθέλα,
Κύριος δὲ Θεός τοῦ Ὑσραὴλ, δι ποιῶν μεγάλα καὶ
ἀνεξίχνιαστα, ἵνδοξά τε καὶ ἔξαισια, ὃν, κατὰ τὴν
Γραφὴν, οὐκ ἔστιν ἀριθμός. Οὐ ἀπειλόμενος ταῖς
πέτραις, καὶ ὑδάτων ἔξθελνσας ποταμοῖ, λαμα-
δύης, τῷ ἐν ἕρημῷ διδιψηστι λαῶ· καὶ ἀπει-
λόμενος τῇ φάδδῷ, καὶ ἀνθῆσασα ἐξήρεγκε κά-
ρυν, σφραγίδα ιερωσύνης καὶ πλοτωσιγ τῷ Ἀα-
ρώ· Κύριε δὲ Θεός μου, δὲ Θεός τοῦ Ἀβραὰμ καὶ
Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ· δι παρ' ἥμιλαν ἐκεῖ πρώτον
γόνιμον τὴν Σάρφατ ἀκεργάσαμενος· οὐ μόνον
δὲ, ἀλλὰ καὶ τῇ 'Ρεβέκκῃ μετ' αὐτῇ, καὶ τῇ
Ραγὴλ στειρευούσαις ὡς ηθέλησας καρπὸν δε-
σμῶν· ἔπιδε, Κύριε· πρόσχες, Κύριε, ἐξ ὑψους
ἀγίου σου, καὶ καταρόησον τὸν ημέτερον θλιμ-
μον· καὶ ἀπειλαὶ τῇ φύσει καρπὸν διεργκεῖν, δ
ἀπειλόμενος τὰς σωτηρίας Ἰακὼβ. Εὐδόκησον,
δὲ Θεός, τῇ δυνάμει σου ἀραστῆσαι κάμοι σπέρμα
ἐπὶ τῷ Ὑσραὴλ· καὶ ἔσται δὲ καρπὸς σοὶ καὶ τῷ
οἰκῳ σου τῷ ἀγίῳ ἀφιερωμένος εἰς τὸν αἰώνα.
Πικασέλι μὲν οὖτας.

Αννα δὲ καὶ αὐτὴ, τὸ τῆς εὐσεβείας ὑπόδειγμα,
τὸ τῆς σωφροσύνης τέμενος, τὸ πάσης ἀρετῆς κατ-
αγώγιον, τὸ πάσης ἀγιότητος δχημα. Αννα, ἡ χάρις,
οὐ τῷ δυνματι μόνον, πολὺ δὲ μείλικον τῷ πράγματι,
καὶ πάσης Θεοῦ χάριτος ταμείον, ὡς τὴν πηγὴν τῶν
χαρίτων ἀναβλύσασα· καὶ χειμάρρους μὲν ἐν αὐτῇ
τῆς κακίας ἀναστέλλασσα, εὐωδίας δὲ ποταμούς ἐπὶ
πᾶσαν πλημμυροῦσα τὴν γῆν. Αννα, πάσης θηλείας
σεμνολόγημα καὶ καλλώπισμα καὶ δόμισμα· καὶ αὐτῇ
τοινυν νηστείας οἶκοι σχολάζουσα, καὶ τὴν σάρκα
ἐκτίκουσα· προσευχαῖς δὲ διηνεκέσι τὴν διάνοιαν εἰς
οὐρανούς ἀνατείνασσα, καὶ δλον αὐτῇς τὸν νοῦν παρ-
ιστάνουσα τῷ Θεῷ τοιούσδε λόγων τὴν ὑπεράπειρον
ἀγαθωσύνην ἐκδυωπάτι.

Ἐπὶ σοι, Κύριε, εὐσπλαγχνε, μακρόθυμε καὶ
οἰκτείμον, δίκαιος καὶ ἀληθινές, δλητρ ἐμαυτὴν
ἀποδοῦσα, πρὸς σὲ μόνον τὸ δύμα τῆς ἐμῆς
ἔρειδω ψυχῆς· πρὸς μόνην τὴν σὴν φοκὴν ιθύρω
τὸν λογισμόν. « Ός δρθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας
τῶν κυριῶν αὐτῶν· ὡς δρθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖ-
ρας τῆς κυρίας αὐτῆς, οὕτως οἰδέθαλμοὶ μου πρὸς
σὲ, Κύριε Θεός μου, ἔως ἂν οἰκτείρησῃς με, » καὶ
περιέληγε ἀπ' ἐμοῦ δρειδος, καὶ στειρώστως ἐξου-
δέτωσιν· δτι πᾶσα ἡ κτίσις, ἦν δποιησας, και-
κοφορεὶ ἐταρτιον σου, Κύριε· καὶ πᾶν ζῶον
τὴν οἰκεῖον προβάλλει καρπόν. Ἔγὼ δὲ πάντων
ἐτώπιον σου λογισθεῖσα ὡς ξύλον ἀκυρκόν, τα-
μεύομαι τῷ πνεῳ. 'Ἄλλ' οὐκ ἀπογνώσομαι, οὐδὲ

A auferat, quod orbi liberis sumus⁹. Sibi ipso quidem
vir beatus Abramum exemplo proponit; conju-
gem vero jubet ad ejus ipsius nominis matronam
Annam respicere, inque iisdem ac illa ad Altissi-
mum immota animi constantia clamare. Ipse cito
inmontem ac desertum petit, ubi complures dies a
secularis vita molestias ac curis animo depurgatus,
sibique soli ac Deo silentio otioque vacans, in
hunc modum clamabat: Domine Sabaoth, Dominus
Deus Israel¹⁰, qui facis magna et non vestigabilia,
gloriosaque ac magnifica, quorum, juxta Scripturam,
non est numerus. Qui mandasti petris, manaruntque
aqua rām fluvii, silitis solatium, populo ea laboranti
in eremo. Qui jussisti virgine, germinansque nuces
edidit ac amygdalas, sacerdoti signaculum, Aaronis-
que illo assertum principatum. Domine Deus meus,
Deus Abraham et Isaac et Jacob: qui illuc primum
effela aetate Sarah secundam reddidisti: nec modo
illi, sed et Rebeccae deinde, ac tum Hacheli, cum
steriles essent, ut placuit, fructum dedisti¹¹, respice,
Domine, attende, Domine, de excelso sancto tuo, et
intellige tribulationem nostram; mandaque natura
ut fructum seras, qui mandasti salutes Jacob. Pla-
ceat, Deus, potentiae tuae, ut et mihi suscites semen
in Israel; ei erit fructus tibi tuaque sanctae domini
consecratum in saecula¹². Sic quidem Joachim.

C Anna vero ipsa quoque, pietatis exemplum, cas-
tilatis delubrum, virtutis omnis domicilium, om-
nis sanctitatis vehiculum. Anna, gratia, non solum
nomine, sed longe magis re, omnisque Dei gratiae
promptuarium, ut quæ gratiarum fontem secunda
vena ediderit; ac quidem in seipsa malitiæ vitiique
torrentes stiterit, suavis autem fragantia fluvios in
omnem terram inundaverit. Anna, seminei omnis
sexus decus magnificum et gloriatio ac suavitas. Et
hæc igitur jejuniis domi vacans, ac carnem mace-
rans, jugique precum instantia mente in cœlos
intendens, ejusque oīnem vim Deo coram adhib-
bens, verbis ejuscemodi supra quam infinitam bo-
nitatem obsecrabat:

D Tibi, Domine, misericordia visceribus longe patiens
et clemens, justus et verax, me sotam adhibens, in te
solum mentis meæ oculum figo. D solūm nutum tuum
animi rationem ac cogitatum afigo. Sicut oculi
servorum in manibus dominarum suorum; et sicut
oculi ancillæ in manibus dominæ sūt; ita oculi
mei ad te, Domine Deus, donec miserearis mei¹³; et
auferas a me opprobrium ac sterilitatis contemptum;
quoniam omnis creatura, quam condidisti, fructi-
ficat coram te, Domine mi, Domine; omneque animal
gignit sibi simile, omnisque natura plantarum ac stir-
pum producit fructum suum. At ego una omnium
in conspectu tuo reputata ut arbor instructuosa, igni
reservabor. Haud tamen spem omnem abjiciam, aut
infinitæ misericordia immemor ero. Non enim me

⁹ II Reg. 1, 11. ¹⁰ Job. ix, 10. ¹¹ Exod. xvii, 6; 21; xxx, 22. ¹² Psal. xlvi, 5. ¹³ Psal. cxxii, 2.

Num. x, 8; Num. xvii, 3; Gen. xix, 20; xxv,

luct, etiam aliis ante me perinde laborantibus, sor-
titerque invocantibus, placide attendisse, ac statim
secundas reddidisse. Scio et Annam alteram sterilitatis
dedecus evasisse, hoc solum quod ad te clamaverit.
Et nunc, Domine Deus meus, Tu idem ipse es, et
anni tui non deficient¹⁴, et misericordiae tuæ non ini-
nnentur, prompteque per quam bona dona tua digne
petentibus præstantur. Ipse quoque quod liberis orba-
sum, meam aufer sterilitatem, ut et in me clari-
ficaris. Non enim nihil erit, qui nasceretur infans, sed
tuo nomini tuæque sanctæ domui sacrum donarium
sistetur¹⁵.

Ac illi quidem in his erant, quid vero qui totus
misericors est, Dominus? qui facit omnia et trans-
mutat in melius? qui sanctorum suorum petitiones
et cogitata superabundanter facit¹⁶? Num justorum
supplicationem sprevit? Aut attendit quidem cla-
mori, donum tamen in tempore donans distulit? Aut
statim quidem donat, ejusmodi tamen donum, quale
petebant tribuit? Haudquaquam; sed respondet
quidem statim angeli sancti voce, ac oraculo edicit,
sore ut Dei puella concipiatur atque nascatur: edi-
cit et clari nominis futuram in omnes fines terræ.
O fidei fortitudinem! o Altissimi donum magnifi-
cum! Illi quidem desperata natura, ea petunt quæ
naturam excedunt; is vero gratiam tribuit, emen-
dantem quod illis inerat vitium. Ac quidem illi pro-
blem simpliciter petunt, et ut id illis opprobrium
auferatur, quod illa orbi sunt; is autem suam illis
largitur Matrem; non quæ parentum duntaxat affli-
ctionem sanet, sed quæ universum humanum genus
spirituali veroque gaudio impletat.

Hæc nimirum divinæ potius promissionis verbo,
quam naturæ ratione in sterili concepta atque ge-
stata utero, vel ut lunaplena hodie ex materno exo-
ritur thalamo. Clare hodie videre est juxta Prophe-
tæ oraculum, oriri veritatem de terra, ac justitiam
de cœlo prospicere¹⁷. Etenim Dominus ostendens
de cœlo digne petentibus justitiam suam, dedit
benignitatem, divinæ promissionis verbo oraculo
edito; Aena vero illo fide suscepio, ex vulva sua,
velut ex terra, oraculo promissam veritatem in lucem
ducit, eamque cuiuscumque mortalibus animatum alique
viventem fructum producit. Hodie quæ Mater Dei
secundum carnem, ejus vero filia secundum spiri-
tum sanctificationis, naturalem suscipit ortum, ho-
minisque filia, quæ Regis magni filia sit, noscitur:
ac quæ a dextris summi omnium regis in cœlis re-
gina astitura est, in terra jam partu editur, obste-
ricante manu suscipitur, aquis abluitur, pandis
involvitur, ac infantibus debita cura sovetur: clementis
virginali sinu amplexura exspectatur, ipsum qui
cœlum continet ac Deum, senilibus uinis nunc
stringitur; seniliaque jam ac materna fugit ubera,
que posthac divina quadam ratione cum qui cunctis
animalibus escam præbet, lactavit.

A τῆς ἀμέτρου φιλαρθρωπίας ἐπιλήσομαι· οίδα γάρ
ὅτι καὶ ἄλλαις πρὸ ἐμοῦ τὰ ἴσα παθούσαις, καὶ
ἰσχυρῶς ἐπικαλεσαμέναις, εὐμενὲς προσέσχες,
καὶ καρπογόνους ἀπέδειξας παραντά. Οἴδα
καὶ ἄλλην "Ἄρραν δρειδισμὸν ἀτεκτίας δραχ-
τεύσασαν, ἵρα μόρον βοήσῃ πρὸς σέ. Καὶ νῦν,
Κύριε δὲ Θεός μου, Σὺ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου
οὐκέλλισπουσι, καὶ τὰ ἀλέησουν οὐκέλλατονσι,
καὶ τὰ παράγαθά σου δῶρα τοῖς ἀξιώσιν
ἔτοιμας ἐπιχορηγοῦνται· αὐτὸς καὶ τὴν ἐμὴν
ἀτεκτίαν, τὴν ἐμὴν περιέλει στείρωσιν, ἵρα καὶ
ἐτεῖ μοὶ δοξασθῆς. Οὐ γάρ ἐμοὶ τὸ τικτύμενον,
ἄλλα τῷ σῷ διώδηματι καὶ τῷ ἀγίῳ σου οἰκεῖ προ-
σαρθῆσομαι τούτῳ δοτόν.

B Οἱ μὲν οὖν ἐν τούτοις ἔσονται, τί δὲ ὁ πανοικτίρμων,
Κύριος, ὁ ποιῶν πάντα καὶ μετασχευάζων ἐπὶ τὸ
βέλτιον, ὁ ὑπερεκπερισσοῦ τὰ αἰτήματα τῶν ἀγίων
αὐτοῦ καὶ τὰ νοήματα ποιῶν; Δρα παρεῖδε τὸν δι-
καίων τὴν ἱκετηρίαν; Ή προσέσχε μὲν τῇ χραυγῇ,
ὑπερέθετο δὲ εἰς χρόνους τὴν δωρεάν; Ή δωρεῖται
μὲν εὔθυνς, τοιαύτην δὲ οἷαν ἥτουντα δόσιν ἐπειδρά-
βεντες; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ χρηματίζει μὲν αὐτέκα δι'
ἀγγέλου φωνῆς ἀγίου, τῆς θεόπαιδος τὴν σύλληψιν
καὶ τὴν ἀπότεξιν· χρηματίζει δὲ αὐτὴν δνομαστὴν
γενήσεαθαις ἄχρι τερμάτων τῆς γῆς. Ω τῆς Ισχνος
τῆς πίστεως! ὡ τῆς "Ὕψιστου μεγαλοδωρεᾶς! οἱ μὲν
ἀπογνόντες τῆς φύσεως, τὰ ὑπὲρ φύσιν ἔξαιτοῦνται·
οἱ δὲ δίδωσι χάριν, τὸ ἐκείνοις ἔλλειμα διορθουμένην.
Καὶ οἱ μὲν τέχνον ἀπλῶς αἰτοῦσι, τὸ τῆς ἀπανδίας
δνείδος ἀφαιρούμενον· οἱ δὲ τὴν ἰδίαν αὐτοῖς χαρίζε-
ται Μήτερα· οὐ τῶν τεκνῶν μόνον τὴν θλίψιν ιω-
μένην, ἀλλ' ὅλην τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν παναγμα-
τικῆς καὶ ἀληθοῦς πληροῦσαν χαρᾶς.

C Λαντη τῷ φήματι τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ μᾶλλον,
ἢ τῷ λόγῳ τῆς φύσεως ἐν τῇ στείρωτικῇ συλληφθείσας
καὶ κυοφορηθείσα γαστρὶ, σήμερον οἴτα σελήνη πλη-
σιφαής, τῶν θαλάμων ἐξανατέλλει τῶν μητρικῶν.
Σήμερον ἐναργῶς ξεινὸν ὁρῶν, κατὰ τὴν προφητεικὴν
θεηγορίαν, ἀλήθειαν μὲν διατέλλουσαν ἐκ τῆς γῆς,
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δὲ τὴν δικαιοσύνην διαχύπτουσαν.
Καὶ γάρ ὁ Κύριος ἐνωθεν τὴν αὐτοῦ δικαιοσύνην
ἐπιδεικνύμενος τοῖς ἀξιώσιν αἰτήσασιν, ἔδωκε χρηστό-
τητα, τὸ φῆμα τῆς θείας ἐπαγγελίας χρηματίζων·

D "Ἄννα δὲ πίστει τοῦτο καταδεξαμένη, ὡς περ ἐκ γῆς
τῆς οἰκείας; μήτρας τὴν χρησμῳδοθείσαν ἀλήθειαν
ἀντισχεῖ, καὶ ταύτην πάσιν ἀνθρώποις Εμψυχον καὶ
ζῶντα προβάλλει καρπόν. Σήμερον ἡ Μήτηρ μὲν Θεοῦ
κατὰ σάρκα, θυγάτηρ δὲ κατὰ πνεῦμα ἀγιωτύνης
ἐπομένη, τὴν κατὰ φύσιν προσίσται γέννησιν, καὶ
θυγάτηρ ἀνθρώπου γνωρίζεται· ἡ θυγάτηρ τοῦ Βασι-
λέως τοῦ μεγάλου· καὶ ἡ ἐξεῖῶν τοῦ Παμβασιλέως
ἐν τοῖς οὐρανοῖς στήσεσθαι μέλλουσα βασίλισσα, ἐπὶ
γῆς ἀρτὶ λοχεύεται, ματεύεται· Ήδασι σμήχεται, φά-
κεσι σπαργανοῦται· καὶ τῆς προστηκόσης νησίων
ἐπιμελεῖας ἀξιοῦται, καὶ ἡ παρθενικαῖς ἀγκάλαις
τὸν τοῦ οὐρανοῦ συνοχέα καὶ θεὸν ἐναγκαλίσασθαι
προσδοκωμένη, γηραιέσις ὡλέναις περιλαμβάνεται

¹⁴ Reg. i, 11 seqq. ¹⁵ Psal. cx, 28. ¹⁶ Eph. iii, 20.

¹⁷ Psal. lxxxi, 12.

νῦν· καὶ πρεσβυτικὴν δρπὶ θηλὴν καὶ μητρικὴν ἐχμαζᾶ, τὸν τρέφοντα πᾶν ζῶν, υπερφυῶς μετὰ ταῦτα γαλακτοφόρησας.

Καὶ ἐπὶ τούτους χαίρει μὲν Ἀννα, καὶ τέρπεται **A** σφόδρα, καὶ ἐναγκαλίζεται τῷ γεννήματι, καὶ τῷ καινῷ τόκῳ ἐγκαλλωπίζεται· συγχαλεῖ δὲ νεάνιδις, καὶ πρεσβύτιδας μεταστέλλεται· καὶ ταῖς ὀμοφύλοις πάσαις συγχαίρειν παραχαλεῖ καὶ συνήδεσθαι, καὶ πᾶσιν εἰς ἡδονὴν καὶ θαῦμα κινεῖ τοῖς προσανέχουσιν αὐτῇ· χαριστηρίοις μὲν τὸν εὐεργέτην ἀμοιβομένη· καὶ, Τίς εἰμι, λέγουσα, Κύριε μου, Κύριε, δει τῆς ἔμης οὕτω δεήσεως ἐπακήκοας· δει κεριτίλες τὸν ἀνειδισμόν μου δι τὸν θαύματον· δει κλεῖστον ἡ καεὰ τὴν ἐμὴν αἰτησιν χαρέσχες; Τέκνον γάρ ἀπλῶς φενσάμην ὅτῳ, σὺ δέ μοι πρόδε τούτῳ καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἐδωρήσω τῷ Ὑσραὴλ. Ὁρῶ γάρ ὡς ἐτεκμηρίοις τὸ μέλλον· ὡς ἐν αὐτήμασι, ταῖς ἐπιθεωρουμέναις τῇ θυγατρὶ χάρισι, τὴν σωτηρίδν σου καταλλγοτ προαντάξομαι χάριν, καὶ μοι τεκμηριῶσαν δι' αὐτῆς ἐκφαρθῆσσθαι τὸν τοῖς προφήταις προκηρυτόμενον. Καὶ τίς εἰμι ἔργῳ τοσαύτης ἀγαθοδωρίας ἀραφαῆται φίλα, τοσαύτης χάριτος μήτηρ, καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν χρηματίσαι κηρύξῃ; Ἄλλ' οὐ τοσφίλομαι τὸ σόν· οὐ κρύψω παρ' ἐμαυτῇ, ὡς Δέσκοτα, τὸ δῶρον τὸ σόν. Ἀποταλακτισθὲν δὲ, τῷ ἀγιόσματὶ σου προσταρούσω, καὶ τοῖς τῶν ἀγῶνων ἄγιοις ἀφιερώσομαι δωρεὰν. Καὶ τῇ μὲν ταῦτα.

Ἴωακείμ δὲ καὶ αὐτὸς τοῖς οἰκείοις συγχαίρων, τοῖς φυλέταις συνεορτάζων, καὶ τῇ γερουσίᾳ μὲν τὰς φιλοτιμίας, τοῖς ἱερᾶσι· δὲ τὰ δρειλόμενα μετὰ πλείονος προσαγόμενος ἀφθονίας καὶ φιλοτιμίας, χαρμονικῶς ἀπεδίδου τῷ Σωτῆρι τὴν εὐχαριστίαν, Κύριε, λέγων, ὁ Θεός μου, ὑμνήσω σε, δοξάσω τὸ δνομά σου, δει ἐποίησας θαυμαστὰ πράγματα, βουλὴν ἀρχαίαν, ἀληθινὴν, καὶ τῇσισας ἐφ' ἡμῖν ἀληθεύοντα δεῖξαι τὸν Ιερόν σου προφήτην Ἡσαΐαν· καὶ ξετιν δρῆτι στείραν τὴν οὐχὶ τιχεῖονσαν, σύφραιτομένην· καὶ τὴν οὐκ ἀδίνουσαν, ἐπὶ τέκνῳ βωῶσαν καὶ ἀγαλλιωμένην. Καὶ τίς οὐδιός, τίς οὐλός, τίς ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἡ μετατοπρεψής εὐχαριστία; Οὐδεὶς γάρ ἡμῖν οὐ λόγος, οὐδὲ σύνεσις, τὸ μέτρος τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς Δεσκοτικῆς δωρεᾶς τὸ τέλειον αἰτέστα. Οὐ γάρ κατὰ φύσιν μόνον ἡ τοῦ τέκνου δόσις ἡμῖν· οὐ κατὰ φύσιν τῆς καλλικαίδος ἡ γέννησις· πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐκ δυνάμεως βῆματος Θεοῦ. Διὸ καὶ τὸ δώρημα, τέλειον καὶ ἀξιέραστον, ὡς ἀνθεῖται ἐφ' ἡμῖν ἥκειται σὸν τοῦ τῶν φύσεων Πατρὸς, καὶ ὡς ἡρέμα δηλοῦνται τὴν δύνασιν ἀντῷ φανερωθησομένην δόξαν. Ἡ γάρ [ἐπι] τὸ βέλτιον τῆς ἀνθρωπίτης ἕργους κανονομία, ἔργον δμολογουμένως οὖσα τῆς παρασυνάμου χειρός, μέγα τι καὶ ἀγαθὸν οἷον, ἐτολμηταί προαγορεύει.

Οὗτοι μὲν οἱ πινόλιδοι τῆς Θεόπιτες γονεῖς, καὶ μετὰ τοιαύτης αὐτὴν πίστεως ἐκτεχόντες καὶ σπουδῆς, μετὰ πλείονος καὶ θερμοτέρας ἀνέτρεψον τῆς

Ac in his quidem gaudet Anna, et valde laetatur, proleinque in ulnas suscipit, ac novo magnifice partu gloriatur. Convocat vero puellas, accersitque vetulas, ac cunctis tribulibus congratulari jubet ac congaudere; cunctis denique in eam attendentibus animum, gaudium ac admirationem facit; ac quidem gratiarum actionis munera munerum largitori respondit. Et, Quænam ego, Domine mi, Domine, inquit, sum, quod meam sic petitionem audisti? quod opprobrium meum, quod suspicata eram, absulisti? quod majora quam petieram tribuisti? Etenim ego solummodo prolem petebam, tu vero præterea etiam spem salutis Israëlis dedisti. Video enim velut certis omnino indicis quod futurum est: velut in ænigmatis, in iis, quas in puella intueor, gratiis, salutarem tuam paulatim prælucentem gratiam, certaque dantem indicia, fore ut per eam manifestetur, quem olim prophetarum oracula prædicaverunt. Ecquænam ego sum, quæ tam munifici doni radix exstiterim, tantæ gratiæ parens, ut tantorum bonorum fons audierim? Haud tamen mihi quod tuum est usurpo. Non penes me occulto, Domine, donum tuum; sed ubi ubi clavero, sanctuario tuo offefam, et Sanctis sanctorum munus consecrabo¹⁰. Hactenus Anna.

C Joachim vero et ipse cum necessariis gratulans, festum cum tribulibus agitans, ac quidem senibus honoratis magnifica dona, sacerdotibus vero majori cumulo debita stipendia præbens atque munera, gaudio exultans gratiarum actionem Salvatori reddebat, dicens: Domine Deus meus, laudabo te; glorificabo nomen sanctum tuum, quia fecisti res mirabiles, consilium antiquum, verum¹¹; et dignatus es in nobis veracem ostendere sanctum tuum prophetam Isaiam; ac videre est sterilem, quæ non partit, laetantem; et quæ non parturit, filii causa clamantem ac exultantem¹². Ac, quodnam canticum, quæ laus, quæ magna gratiarum actio ob ea quæ in præsenti sunt? Nullus enim nobis est sermo aut intelligentia, ut beneficii magnitudinem ac doni Domini perfectionem laudemus. Non enim ex natura solum data nobis filia est; non ex ejus legibus præclaræ insantis nativitas; sed multo magis ex verbo virilitatis Dei. Quapropter etiam donum perfectum est ac digne D amore prosequendum, quæ ratione in nos desursum venit a te, Patre luminum, utque sensim manifestandam postea in eo claritatem ostendit. Natura enim meliore statu novata, quæ si explorate dexteræ omnipotentis opus, magnum quid ac eximie bonum præsagit, in quibus occurrit¹³.

Sic quidem beatissimi divinæ pueræ parentes, tanquam fide et opera ea suscepta, majori serventiori que educabant propensæ voluntatis diligenter, do-

¹⁰ Psal. cxviii, 39. ¹¹ Isa. xxv, 1. ¹² Isa. lii, 1.

¹³ Jac. 1, 17.

nec triennem, uil se voto obstrinxerant, hostiam donec triennum obtulerunt Deo. Nos vero Dei Genitricis natale hodie honoremus, ac præ illis majore gaudio exultemus, spiritualiter festum celebrantes atque lætantes, quanto et maiorem ex illa utilitatem consequimur; quanto nunc magis, splendidiusque a perfectius gratia per Dei parentem coruscat ac prænit. Honoremus vero, nedum quod carnali ratione ex sterili processit, sed longe magis quod ex superna gratia spiritu nata est, animo quidem considerantes atque colentes, canticos vero plaudentes et magnificantes ac dilaudantes; quatenus purissima omni hoc exulta sæculo, supercoelestique Sponso prope adjuncta ac cum eo in sacratissimum incorruptissimumque thalamum ingressa, regnique solio ei consociata, pro nostra intercedit salute, adjuvatque B cum Patre et Filio et Spiritu sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

ORATIO II.

In exaltationem venerandæ ac vivificæ crucis.

Qui cruci honorem habeam, explorare crucifixò habeo: qui vero honorem habeam crucifixò, crucem dubio præcul adoro. Utrique enim vicissim, aliquo ex alio gloria et adoratio conflatur. Nam neque crux ante Christi apparitionem gloriam habebat (quippe cum mortis organum, atque id infamis, esset), et, Jesus, inquit, *nondum erat glorificatus*²¹, quia nec dum tam crucem adierat. Laudemus igitur ter beatam Domini crucem, et adoremus et glorificemus, ut et Deum gloriæ in ea pariter laudemus ac exaltemus. Quia vero laudemus ratione? Non ita ut crapula et ebrietatibus corruptamur, sed ut jejunio ac precibus castitatem colamus: non ut sæculi curis ac turbis suffocemur, sed ut Domini spe fideque illustremur. Ne avaritiae reique injustis lucris augendæ studio animum addicamus, sed divina ac veritatis scientia dilatemur. Prorsus vero Christi amore ad alta contemplationis ducente, sanctificemus, non occupatis nequitiae opinionibus, non simulatis malignitatibus, non superbis jactantia, non vesani gloriæ appetitus vanitate, nec ullo omnino allo vitio interiorem hominem labefactemus ac conspurcemus.

Non scurrilitatibus mente evagemur, non turpiloquio lingnam inquinemus, non conviciis aut mendaciis conscientiam fœdemus; neque vero temere juramento assuescamus, per quod in perfuriu (negati scilicet Dei scelus) prolabamur. Verum hæc implis et incredulis gentibus relinquamus, jam a puerò præcipitatis consuetudini, ac quæ vilia hæc tanquam nativos affectus, præ longo temporis usu, consequentur, ac quæ ne hoc quidem ipsum intelligent, quod delinquent. Nos autem quibus crucifixus atque ejus crux adoretur ac colatur, si utique vere adorare volumus, ab omni prius inqui-

A προθυμίας· Εἰς αὐτὴν τριετίζουσαν, καθὼς ηὔξαντο, δῶρον ἀνάγοντες ἐκαρποφόρησαν τῷ Θεῷ. Ἡμεῖς δὲ τιμήσωμεν τῆς Θεοτόκου τὴν γέννησιν σήμερον, καὶ μᾶλλον ἔκεινων ἀγαλλιώμαθα, πνευματικῶς ἐποτάζοντες καὶ εὐφραινόμενοι, δισψ ς καὶ πλεονες εἴς αὐτῆς μετέσχομεν τῆς ὥφελειας, δισψ νῦν μᾶλλον ἡ τέτε, λαμπρότερόν τε καὶ τελεώτερον ἡ χάρις διεὶς τῆς Θεομήτορος ὑπερεκλίμπει. Τιμήσωμεν δὲ, μή μάνην τὴν ἐκ τῆς στείρας κατὰ σάρκα πρόδον, πολλῷ δὲ μᾶλλον τὴν ἐκ τῆς δικαιοθεν χάριτος κατὰ πνεύμα γέννησιν αὐτῆς, ἀναθεωροῦντες μὲν τῷ νοὶ καὶ σεβόμενοι, χροτοῦντες δὲ τοὺς θυμοὺς καὶ μεγαλύνοντες καὶ δοξάζοντες· καθ' ἣν δὲ οὐδὲν ἡ πάναγνος ἀπεκδυθεῖσα τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ τῷ ὑπερουρανίῳ Νυμφίῳ προσεγγίσατα, καὶ εἰς τὴν Ιερωτάτην αὐτῷ παστίδα καὶ πανακήρατον συνεισελθοῦτα καὶ συμβασιλεύουσα, τὴν ἡμετέραν πρεσβεύει σωτηρίαν, καὶ συνεργεῖ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἄστ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Β'.

Eἰς ὑγιαστὴν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ.

Τὸν σταυρὸν τιμῶν, ὅμοιογουμένως τὸν σταυρωθέντα τιμῶ· τὸν σταυρωθέντα δὲ τιμῶν, ἀναντιρρήτως προσκυνῶ τὸν σταυρόν· δι' ἀλλήλων γάρ ἀμφοτέροις ἡ δόξα συγχροτεῖται καὶ ἡ προσκύνησις. Οὐτε γάρ σταυρὸς πρὸ τῆς ἐπιφυνέιας δεδέξασται τοῦ Χριστοῦ· δργανον γάρ θανάτου, καὶ ἀτίμου, καθιστάτο· καὶ, Ὁ Ιησοῦς οὐδέπω, φησίν, ἐδοξάσθη, διτι μήπω ἣν τίτε τῷ σταυρῷ προσωμιληκάς. Ἐπαινέσσωμεν τοιγαροῦν τὸν τρισδιάστον τοῦ Κυρίου σταυρὸν, καὶ προσκυνήσωμεν καὶ δοξάσωμεν, ἵνα καὶ τὸν τῆς δόξης Θεὸν ἐν αὐτῷ συνεπινέσσωμεν τε καὶ συνυψώσωμεν. Ἐπαινέσσωμεν δὲ πῶς; Μή κραιπάλαις καὶ μέθαις καταφυειρόμενοι, ἀλλ' ἐγκρατεῖας καὶ προσευχαῖς ἀγνιζόμενοι. Μή μεριμναῖς καὶ τύραις βιωτικαῖς συμπτυγδύμενοι· ἀλλ' ἐλπίδεις καὶ πίστει τοῦ Κυρίου φωτιζόμενοι· μή τὴν καρδίαν εἰς πλεονεξίαν τιθώμεθα, ἀλλ' εἰς θεολογίαν καὶ ἀληθογνωσίαν ἐμπλατυνώμεθα· δλεῖχῶς δὲ τῷ ἀναγώγῳ ἐρωτι ἀγιαζόμεθα τοῦ Χριστοῦ, μή πονηρίας προληψει, μή μνησικακίας κακότησι, μή ὑπερηφανίας αὐχήματι, μή δοξομανίας ματαιότητι· μηδ' ἀλληγοριαῖς κακίᾳ, συνδλως εἰπεῖν, τὸν ἐντὸς ἀνθρώπου ἀχρειώτωμεν ἢ χράνωμεν.

Μή εὐτραπελίαις μετεωριζόμεθα, μή αἰσχρολογίαις τὴν γλῶσσαν καταφυπανώμεθα· μηδὲ λοιδορίαις ἢ ψεύδεσι τὸ συνεῖδος μιαυλόμεθα· μήτ' οὖν δρκωμα μάτην κατεθιζόμεθα, δι' οὖν πρὸς ἐπιορκίαν, εἰτ' οὖν δρηγησιν Θεοῦ, καταπίπτομεν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ξθνεσιν ἀσεβέσι καὶ ἀπίστοις παρῶμεν, πονηρῷ νηπιόθεν δεδουλωμένοις ξθεῖ· καὶ ώς φυσικά, ταῦτα μετιοῦσι τὰ πάθη διὰ τὴν τοῦ χρόνου συνθειαν· καὶ οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδόσιν, ὡς ἀμαρτάνουσιν. Ἡμεῖς δὲ οἵς δὲ σταυρωμένος καὶ δὲ τούτου σταυρὸς ἔστι τὸ προσκυνούμενον καὶ σεβόμενον, εἰς ἀληθῶς ἄρα προσκυνεῖν ξθεῖοιμεν, παντὸς μολυσμοῦ

²¹ Joan. vii, 59.

αρχδες καὶ πνεύματος πρότερον ἐσυτοὺς διὰ πνευ-
ματικῆς ἀγάπης ἐκκαθηράμενοι, καὶ ὅλον τὸν Χρι-
στὸν διὰ πάσης εἰσοικίσαντες ἀρετῆς, οὗτως πνεύ-
ματι προσκυνῶμεν καὶ ἀληθεῖᾳ. Πνεῦμα γάρ, φη-
σίν, οὐ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν
πνεύματι καὶ ἀληθεῖᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Καὶ ὥσπερ
ὁ προσκυνούμενος σταυρὸς ἔχει μὲν τι καὶ σωματι-
κὸν, τὴν ἀπὸ τῆς γῆς δηλαδὴ λαμβανομένην ὑλὴν
πρὸς αὐτοῦ κατασκευήν· πᾶσα δὲ ἡ δόξα καὶ ἡ με-
γαλοπρέπεια τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἔσωθεν ἀπὸ τοῦ
Πνεύματος ἐπιχορηγεῖται τοῦ ἐσταυρωμένου· οὗτῳ
χρή καὶ ἡμᾶς διετήν αὐτῷ τὴν προσκύνησιν ἀπο-
νέμειν, καὶ τὴν τιμήν· προηγουμένως μὲν, τὴν ἐν
πνεύματι κατὰ δεύτερον δὲ λόγον, καὶ τὴν σωμα-
τικήν.

B 'Αποδῶμεν τοιγαροῦν τὸ τῆς προσκυνήσεως χρέος
τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ. Κάμψωμεν αὐτῷ γόνυ τοῦ
σώματος· κάμψωμεν πολὺ πρότερον τὸν ἀκαμπῆ
τῆς καρδίας αὐχένα, τὸν μὴ δυνάμενον ὑποταγῆναι
τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ· τὸν αὐθάδη λέγω καὶ ἀλιζόνα
τῆς φιλαυτίας λογισμὸν. Τοῦτον κλίνωμεν πρότερον,
καὶ κατακάμψωμεν τῷ σταυρῷ, τὸν ζυγὸν εὐμαρῶς
ὑποδεχόμενοι τῆς ὑποταγῆς τοῦ Χριστοῦ· καὶ οὐ-
τις ἡμὲν καὶ τῶν γονάτων ἡ κλίσις δεκτῇ. Οὗτως
προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν, ὡς αὐτῷ προσ-
πίπτοντες τῷ ἐσταυρωμένῳ ὑπὲρ ἡμῶν· καὶ δο-
ξάωμεν ταῖς αἰνέσσιν, καὶ τοῖς ὄμνοις ὑψώσω-
μεν.

C 'Υψώσωμεν αὐτὸν ἐν τοῖς διθρεσιν· ὑψώσω-
μεν αὐτὸν ἐν τῇ γῇ. Μᾶλλον δὲ καθ' ἐκάστην αὐ-
τὸν ὑφοῦντες καὶ προσκυνοῦντες μὴ παυσώμεθα,
δῆρις ἀν ὑπ' αὐτοῦ κυβερνῶμενοι καὶ ποιμαινόμενοι,
τὸν πονηρὸν τοῦτον αἰώνα καὶ τὰς αὐτοῦ δυσχερείας
διαβῆναι δυνηθῶμεν. "Ωστερ γάρ οὐκ ἔνι χωρὶς τοῦ
ἡλιακοῦ τοῦτος φωτὸς βιωτὸν γενέσθαι τὸν βίον ἡμῖν,
οὗτως οὐδὲ φυγὴν ἀνθρώπου δυνατὸν ἀνευ τῶν νοε-
ρῶν ἀπαυγασμάτων σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ διαβιώναι
κατὰ Χριστὸν. Καὶ ὥσπερ ἀναγκαῖα τοῖς ζῶσιν ἡ
τοῦ ἀέρος ἀναπνοή, οὗτως Χριστιανοῖς ἀπαράτητος
ἡ σημείωσις τοῦ σταυροῦ.

D Σταυρὸς τὸ σημεῖόν ἔστι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, δόξῃ
Χριστοῦ, ὑψωτις Ἰησοῦ, σκῆπτρον τῆς βασιλείας
τῶν οὐρανῶν, βαχτηρία Θεοῦ, ράβδος εὐθύτητος,
ράβδος δυνάμεως, ράβδος δὲ μάλα σαρῶς ἡ Μω-
σαῖκὴ ἔχεινη προεικόνιστρος ράβδος. Οὐκ ἀν δὲ Ἰσραὴλ
ἔχεινος τοῦ τε Φαραὼ καὶ τῶν Αἴγυπτίων τότε τῆς
πακρᾶς ἔκεινης δουλοσύνης καὶ ταλαιπωρίας ἀπήλ-
λαχτο· οὐκ ἀν τὴν θάλασσαν ἀναχοπεῖσαν αὐτῷ, ὡς
διὰ χλωφόρου διέβαινε πεδίου, εἰ μὴ ἡ ράβδος; ἔκεινη
ἐν χειρὶ Λιωνῆς τὰ στοιχεῖα μετεσκεύασεν, καὶ τοὺς
ἀδικοῦντας ἀπώλεσεν. Καὶ οὐκ ἀν ἡμεῖς τοῦ νοητοῦ
Φαραὼ, καὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ στρατηγουμένων δαιμό-
νων τῆς τυραννίδος ἀπῆλλάγμεθα· οὐδὲ ἀν, τῆς εἰ-
δωλολατρείας ὡς Ἐρυθρίας ἡμῖν δαγεστής, πρὸς
τὴν τῶν πατέρων κληρονομίαν, ἡτοι τὴν τοῦ Θεοῦ
πίστιν καὶ ἀληθείαν διέβημεν, εἰ μὴ ὁ τοῦ Κυρίου

A namento carnis et spiritus per spiritalem dilectionem mundali, ac qui totum Christum; omnis virtutis cultu, mentis hospitio exceperimus, sic spiritu ac veritate adoremus. Spiritus enim, inquit, est Deus, et eos qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare²³. Ac sicut crux, quæ adoratur, ipsa quoque corporeum quid habet (terrenam scilicet substantiam, quæ ad fabricam illius assumitur), omnis vero claritas et magnificientia virtutis ejus, interius a Crucifixi Spiritu subministratur; sic nos quoque duplice ei adorationem ac honorem impendamus necesse est; primo quidem, adorationem quæ in spiritu est, consequenti vero ratione, etiam eam, quæ corpore præstatur

B Reddamus igitur cruci Christi adorationis debitu. Genu ei corporis flectamus, longe vero prius inflexam cordis cervicem, legi Dei subjici non valentem (protervum scilicet et arrogantem exerci amoris ac libidinis sensum) flectamus. Hunc prius cruci inclinemus ac incurvemus, qui jugum subjectionis Christi placide suscipiamus: sicque siet, ut quod etiam genua flectimus, acceptum reddatur. Sic adoremus ac procidamus, velut ei, qui pro nobis cruci affixus est, procumbamus; laudibusque celebremus ac canticos exaltemus.

C Exalteamus eam in gentibus: exalteamus eam in terra²⁴. Quinimo eam quotidie exaltandi et adorandi nullum finem faciamus, quoadusque ea gubernante atque regente sæculum hoc nequam ejusque molestias superaverimus. Quemadmodum enim fieri non potest ut absque solari hac luce vita nobis toleranda sit, sic neque hominis animus absque spiritualibus mentemque irradiantibus crucis Christi splendoribus Christiana pietate vixerit. Ac sicut vitæ usura fluentibus necessaria aeris spiratio, sic Christianis inevitabilis crucis consignatio est.

D Crux signum est Filii Dei, Christi gloria, Jesu exaltatio, sceptrum regni cœlorum, Dei baculus, virga directionis, virga virtutis: virga, quam Mosaica illa clare admodum præfiguravit²⁵. Nunquam Israelitiens ille populus amara tunc illa Pharaonis Ægyptiorumque servitute atque æromna liberatus esset; nonquam intercismum illi mare, velut virenti solo incedendo, transisset, nisi virga illa in manu Mosis elementa mutasset, atque injuriae auctores perdidisset: nec vero nos unquam spiritualis Pharaonis eique succenturiatorum dæmonum tyrannidem eramus excussuri, aut vero simulacrum cultu velut mari Rubro nobis dirupto, ad patrum hæreditatem (Dei scilicet fidem ac veritatem) commeaturi, nisi crux Dominica nequissimum mundi principem proligasset, ascensumque in cœlum,

²³ Joan. iv, 24. ²⁴ Psal. xlvi, 11. ²⁵ Malch. xxiv, 30; Psal. xxxii, 4, et xliv, 5; cfr. 2; Exod. iii etc.

Inaccessus cum esset, accessum voluntibus præstisset.

Crux, Ecclesiæ catholicæ splendor illustrisque ornatus, apostolorum gloria, sacerdotum sanctificationis, martyrum nitor, constansque adversus nequissimos patientia. Piorum ac monachorum firmitas, omniumque justorum fides atque spes, omnium denique sanctorum gaudium et corona exultationis. Ne lex quidem expers virtutis crucis: nec qui gratiam præcessere sancti absque ea admirabiles: sed et in illis paulatim obscuris quasi umbris delineata, suam gloriam vimque submonstrabat. Nam et magnus quondam Moses manibus in cœlum crucis figura extensis, Amalecum fugavit ac fudit¹⁶.

Crux armatura Christianis omnibus invulnerabilis ac inexpugnabilis. Murus æneus, cunctis latronum insultibus insuperabilis. Turris fortitudinis a facie iniunicorum. Signaculum regium inviolabile ac inadulterabile: locus munitus ac tutus ad salutem, his qui persecutionem patiuntur: domus refugii, his qui a peccato impugnantur: vitæ pharmacum, his quorum vita in periculo versatur¹⁷.

Crucis signum Moses effingebat, cum in deserto olim e recto ligno velut malo, serpente in transversum exponeret: ac si quod lethiferum virus serpens morsu immisisset, eo Iesus, in eam statim pilam ac simulacrum aspicere jubebatur. Mox igitur ac percussus crucis signo adhibebat oculum, etiam venenati vis morsus elanguebat, noxaque interitum afferens facessebat; ac confestim qui morsus fuerat, sanitatis remedium ultra concessum referebat. Si autem crucis figura vivificam adeo operationem præbebat, multo magis crux ipsa. Si quidem enim Petri umbra infirmos sanabat (uti sacro proditum eloquio ac creditum est), longe potius ipse Petrus¹⁸.

Crux sacerdotii consummatio ac signaculum, imperii robur ac fundamentum, potestas magistratum, armatura ducum, Victoria militum ac victoriæ tropæum, tuta salus pro imperio dominantium, subditorum compositio ac constantia. Crux eruditorum sapientia, insipientium disciplina, divitum fulcimentum ac firmamentum, pauperum gloria et solatum, eorum qui versantur in ærumna, gaudium et exultatio, eorum qui morbis conslicantur, sanitas et refrigerium, eorum qui in cunctis vitæ malis agunt, ædificatio exhortatioque et consolatio.

Crux omnium sanctorum angelorum gloria et corona, dæmonum omnium plaga ac confractio, Judæorum offenditio et afflictio, infidelium consulatio et condemnatio, fidelium conservatio et justificatio, cadentium excitatio, elisorum erectio¹⁹.

Crux emortuorum vita, depositorum spes, virtute

σταυρὸς τὸν πονηρὸν ἀρχοντα καταλέλυκε τοῦ χθονοῦ, καὶ τὴν πρὸς οὐρανὸν ἁνοδον, ἀβατον ὑπαν, εἰργάσατο τοῖς βουλομένοις βατήν.

Σταυρὸς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ὁ λαμπρούσμας τε καὶ στολῆσμός· τῶν ἀποστόλων ὁ καλλωπισμός· τῶν ἱερέων ὁ ἀγιασμός· τῶν μαρτύρων ὁ ἀγλαῖσμός, καὶ ἡ πρὸς τοὺς πονηροὺς ἀνένδοτος ὑπομονή· τῶν δοκίμων ὁ στηριγμός, καὶ πάντων τῶν δικαίων ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπίς, καὶ πάντων ἀγίων χαρὰ καὶ στέφανος καυχήσεως. Οὐδὲ ὁ νόμος ἀμοιρος τῆς δυνάμεως τοῦ σταυροῦ· οὐδὲ οἱ πρὸς τῆς χάριτος ἄγιοι τούτου χωρὶς θαυμαστοί· ἀλλὰ καὶ ἐν ἐκείνοις ἡρέμα σκιαγραφούμενος, τὴν Ιδίαν δόξαν ὑπέφειν καὶ ισχύν. Ἔπειτα καὶ Μωσῆς ὁ μέγας ποτὲ σταυροειδῶς τὰς χεῖρας πρὸς οὐρανὸν ἔκτεινόμενος τὸν Ἀμαλὴκ ἐτριπώ-

B σατο.

Σταυρὸς, ὅπλον Χριστιανοὶ πᾶσιν ἀθραυστον καὶ ἀπρόσμαχον· τεῖχος χαλκοῦν, πάσαις ἐψδοις ἀγορεύκας ἀνεπίβατον· πύργος ισχύος ἀπὸ προσώπου ἐχθρῶν. Βασιλικὴ σφραγὶς ἀπαράτρωτος καὶ ἀπαραποίητος· τόπος δχυρὸς τοῖς διωκομένοις εἰς σωτηρίαν· οἶκος καταφυγῆς, τοῖς ἐξ ἀμαρτίας πολεμουμένοις· ζωῆς φάρμακον, τοῖς εἰς θάνατον κινδυνεύουσιν.

Σταυρὸν ἐτύπου Μωσῆς, δρθιῷ ἔσλῳ καθάπερ ιστῷ χαλκοῦν δφιν ἐγχάρσιον ἐπὶ τῆς ἐρήμου τὸ πρὸς ἐκδεδωκός· καὶ εἰ τι θανατηφόρον ίδν δφις ἀναπήμεσε δακῶν, ἐκείνῃ προσβλέπειν εύθὺς τῇ στήλῃ παρῆγγελτο. "Ἄμα τοίνυν τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ προσείχε, καὶ τὸ ιοδόλον ἡμβλύνετο δῆγμα; καὶ τὸ δλεθροτόκον ἐλύετο πῆμα· καὶ δμισθον αὐτέκα τὴν ίασιν ὁ δηγθεὶς ἐκομίζετο. Εἰ δὲ ὁ τοῦ σταυροῦ τύπος ζωοποιὸν οὐτω παρείχεν ἐνέργειαν, πιλῶῳ μᾶλλον ὁ σταυρὸς αὐτός· εἰ γάρ ἡ σκιὰ τοῦ Πέτρου τοὺς ἀσθενοῦντας ίασθαι καὶ μεμαρτύρηται καὶ πεπίστευται, πιλὸν πρῶτον ὁ Πέτρος αὐτός.

Σταυρὸς τῆς ἱερωτύνης ἡ τελείωσις καὶ σφραγὶς· τῆς βασιλείας ἡ κραταίωσις καὶ κρηπίς· ἡ δύναμις τῶν δυναστῶν, ἡ πανοπλία τῶν στρατηγῶν, ἡ νίκη τῶν στρατιωτῶν καὶ τῆς νίκης τὸ τρόπαιον· τῶν ἀρχόντων ἡ ἀσφάλεια τῆς ἀρχῆς, τῶν ἀρχομένων ἡ εύταξία τε καὶ εὐτάθεια. Σταυρὸς τῶν πεπαίδευμένων ἡ σοφία, τῶν ἀσόφων ἡ παλευσίς, τῶν πλουσίων ἐρεισμα καὶ κραταίωμα, τῶν πενήτων καύχημά τε καὶ παρηγόρημα, τῶν ἐν θλίψεσιν χαρμοζούντων καὶ ἀγαλλίασις, τῶν ἐν νοσήμασιν ίασις καὶ ἀνάψυξις, τῶν ἐν πᾶσιν ἐξεταζομένων τοῦ βίου κακοῖς οἰκοδομή καὶ παράκλησις καὶ παραμυθία.

Σταυρὸς τῶν ἀγίων ἀγγέλων πάντων τὸ ἀγαλλίαμα καὶ στεφάνωμα, τῶν δαιμόνων ἀπάντων θραύσμα καὶ συντριμμός, τῶν Υουδαίων πρόσακομμα καὶ θλιψμός, τῶν ἀπίστων Ἐλεγχος καὶ κατάκρισις, τῶν πιστῶν συντρήρησις καὶ δικαίωσις, τῶν καταπιπτόντων ἀνάστασις, τῶν καταρρηγνυμένων ἀνδρῶντος.

Σταυρὸς ζωῆ τεθανατωμένων, ἐλπίς τῶν ἀπεγνω-

¹⁶ Exod. xvii, 11. ¹⁷ Psal. lx, 4; Psal. lxx, 3; Psal. xxx, 3. ¹⁸ Act. v, 15. ¹⁹ Psal. cxliv, 14.

συένων, τῶν κατορθούντων κλίμαξ ὑψοῦσα πρὸς οὐρανὸν, τῶν διεστώτων συναγωγεὺς, τῶν ὀρθοποδούντων εὐθυδρομία καὶ συντονία, τῶν ἐκκλινόντων διόρθωσις καὶ χειραγωγία, τῶν μετανοούντων ἀνακαίνωσις καὶ ἀναγωγή.

Σταυρὸς, τῶν ὅλων τοῦ θείου Πνεύματος χαρισμάτων βραβεὺς καὶ δοτὴρ. "Οσα γὰρ ἐν τῷ Χριστῷ μένοντα τοῖς ἀξίοις ἐπιχορηγεῖται, διὰ πίστεως καὶ δυνάμεως ἐπιχορηγεῖται τοῦ σταυροῦ. Σταυρὸς, φύσιον νυκτερινῶν, βελῶν ἡμερινῶν, καὶ παντὸς πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου, καὶ συμπτώματος παντὸς καὶ δαιμονίου παντὸς, οὐ μεσημέριον μόνον, τοῖς καλῶς αὐτὸν ὥπλισμένοις, ἢτοι ἰεσημειωμένοις, ἀναιρετικός τέ ἐστι καὶ ἀποτρόπαιος.

Σταυρὸς, τί δεὶ μαχρηγορεῖν; τῶν παναγάθων τοῦ Θεοῦ μδωρεῶν, ὃν ἐξ αἰῶνος ἀνθρώποις ἐδωρήσατο, τὸ θεοπρεπέστατον καὶ τελειότατον. Οὗτος τὸν διάσθιον τοῦ προπάτορος ἀνεκαλέσατο, καὶ τὴν ἀρχαὶ τὸν ὄπήνοιξεν τοῦ παραδείσου τρυφῆν. Οὗτος τὴν διὰ τοῦ ξύλου κατάραν, εἰς εὐλογίαν τὴν φθορὰν, εἰς ἀφθαρσίαν· τὴν πικρίαν, εἰς γλυκύτητα· καὶ τὴν ὑπερορίαν, εἰς βασιλείαν· καὶ τὸν θάνατον μετεσκεύασεν εἰς ζωήν. Οὗτος, οὐ μόνον πρὸς τὸν ἄνω παράδεισον εἰσόδος καὶ εἰσαγωγεὺς, ἀλλὰ καὶ ζωῆς δινῶν ξύλον, ὡς περ τῷ λῃστῇ πρότερον, οὕτω καὶ πᾶσι καθίσταται τοῖς ἡτοῖ πίστιν ἔχεινου μιμουμένοις.

Τοῦτον δὲ μέγας Πέτρος χρατῶν τῇ χειρὶ, καὶ ὡς βάθδυ ποιμαντικῇ τούτῳ σκηριπτόμενος, ἀπενούκόλησε μὲν τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐπίβουλον Σίμιονα τὸν Μάγον, καὶ τοὺς λύκους ἐξέτριψε τῆς Ἀραβίας· ἐν αὐτῷ δὲ τὰ τρόβατα προθύμως ἐποίμανεν καὶ ποιμαίνει Χριστοῦ. Ληψόματι, φησὶν δὲ θεοπέσιος Ζαχαρίας, τὴν βάθδον μου τὴν καλὴν (τὸν σταυρὸν ἐμοὶ δοκεῖν λέγων), καὶ βλύψω αὐτὴν ἐναρτῶ τῷ σχθρῷ, καὶ ποιμαρῶ τὰ πρόβατά μου, καὶ διασκεδάσω τὴν [Sixt. αὐτὴν τοῦ διασκευάσαι τὴν] διαθήκην μου, ηγε διεθέμητο πρὸς πάντας τοὺς διασκέδασται, ἀνέθαλε δὲ καὶ παρέησιάζεται τὸ πνεῦμα.

Τοῦτον καὶ δούρανοφοίτης Παῦλος ἀριστα περιφραχθεὶς, πᾶσαν περιώδευσεν τὴν οἰκουμένην, λογισμοὺς ἐν αὐτῷ καθαιρῶν, καὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· καὶ αἰχμαλωτίζων πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.

Τὸν σταυρὸν καὶ πάντες ἀπόστολοι καὶ πάντες μάρτυρες, λεπεῖς τε Κυρίου πάντες, καὶ πάντες δοῖοι νοητῶς καθοπλιζόμενοι· οἱ μὲν κατὰ τῆς εἰδωλολατρείας λαμπρῶς ἀριστεύοντες· οἱ δὲ κατὰ πάσης ἀνομίας, ποικίλοις τροπαῖοις νίκης τὸν ἐσταυρωμένον διὰ τῆς δυνάμεως δοξάζουσιν τοῦ σταυροῦ.

Τὸν σταυρὸν καὶ Κωνσταντίνος πρώην δὲ μέγας φωτὶ μορφαζόμενον ἐν οὐρανῷ κατειδὺν, καὶ τὴν αὐτοῦ δύναμιν διὰ τοῦ τύπου συνεῖς, ὕστερον καὶ αὐτὸν ἔχεινος τὸ πρωτότυπον τοῦ σταυροῦ ξύλον, ἐν φῶ προσηλούμενος κατετάθη Χριστὸς, γῆς κατορω-

A viventium scala in cælum sublevans, discordantium conciliatio, recto pede incedentium rectus cursus ac contentio, declinantium emendatio et manuductio, pœnitentium renovatio et subvectio.

Crux omnium divini Spiritus donorum arbitra ac datrix. Quæcunque enim in Christo manentia dignis subministrantur, per crucis fidem ac potentiam subministrantur. Crucis ea vis, ut iis qui ea probe armati sunt seu consignati, timores nocturnos, diei sagittas, reīque omnem in tenebris ambulantem, ac casum omnem, omneque dæmonium (nendum meridianum) interimat profligetque ²⁰.

B Crux (quid resert prolixius dicere?) optimorum Dei donorum, quæ a saeculo mortalibus elargitus est, augustissimum perfectissimumque. Hæc primi parentis ruinam instauravit ac paradisi antiquas delicias subaperuit. Hæc invectam a ligno maledictionem in benedictionem, corruptionem in incorruptionem, amaritudinem in dulcedinem, exiliumque in regnum, ac mortem in vitam commutavit. Hæc nendum ingressus ac admissio ost ad supernum paradisum, sed et plane lignum vitæ, uli prius latroni, sic et cunctis qui ejus imitantur fidem ²¹.

C Hanc magnus ille Petrus manu tenens, illaque tanquam virga pastorali nixus, Simonem magum, velut qui Ecclesiæ insidiaretur, abegit, luposque Arabiæ extrivit, atque in illa propense Christi oves rexit ac regit ²². Sumam, ait divinus Zacharias, virginem meam pulchram (crucem eum dicere arbitror), et projiciam eam contra inimicos, et pascam oves meas, et dissipabo fœdus meum, quod pactus sum ad omnes populos ²³. In cruce enim dissipata quidem littera est; reformit vero ac se palam spiritus prodit. Iaoύς· ἐν τῷ σταυρῷ γὰρ, τὸ γράμμα μὲν διεσκέδασται, ἀνέθαλε δὲ καὶ παρέησιάζεται τὸ πνεῦμα.

Hac quoque, qui in cœlo versaretur, Paulus optime instructus, universum terrarum orbem circuivit, destruens in eo cogitationes et omnem sublimatatem extollentein se adversus scientiam Dei, et captivans omnem sensum in obsequium Christi ²⁴.

D Cruce omnes tum apostoli tum martyres, sacerdotesque Domini omnes, ac pii omnes et sancti spiritualiter armati; priores quidem, adversus simulacrorum cultum, alteri autem, adversus omnes hæreses; postremi ac versus omnem improbitatem strenue dimicantes, variis victoriæ tropæis per crucis potentiam crucifixum clarificant.

Crucem quoque magnus olim Constantinus luce formatain cum in cœlo vidisset, exque figura, illius potentiam intellexisset, postea illud ipsum prototypum lignum, in quo Christus distentus fuerat, alta defossum humo, per beatissimam ipsius matrem

²⁰ Psal. ix, 5, et 9. ²¹ Pro. iii, 18; Luc. xxiii, 45.
²² Phil. iii, 20; II Cor. x, 4.

²³* Habac. i, 8. Vulg. Vespertino. ²⁴ Zech. xi, 1C.

(augustissimam scilicet Nelenam) diligenter scruta-
tus reperit, repertumque religiose adeo coluit et
exaltavit, ut ejus longe claritas in omnem orbem
exuberet.

Quis vero illi spe devinetus, ad ejus adorationem
non occurrit? Quis non exaltat aliquid adorat scabel-
lum pedum Domini Dei nostri, quia sanctus est?³³ Quis non laudat ac magnificat eam, quæ emortuum
genus nostrum ex morte et inferni perditione exal-
tavit et vivificavit? Nunc gaudent angeli atque
exsultant archangeli, cum quibus etiam chorus du-
cunt supermundani principatus et potestates, om-
nisque cœlorum virtutes, invisibiliique præsentia,
salutarem toto orbe adorari atque exaltari crucem
videntes, cum Ecclesiis Dei collætantur. Neque enim
B ulla alia est bonis angelis æque festiva lætaque so-
lemnitas, ac quæ salutis hominum argumento agitur.

Tunc apostoli clarescunt, et prophetæ, his quæ
geruntur, magnifice splendescunt. Nunc martyres
jucundantur, ac decorantur sacerdotes. Nunc reli-
giosorum sanctorumque chori omnes diem festum
agunt gestiisque, qui nimis quam illi clarifi-
carunt, et quæ eos clarificavit, sacro ritu crucem
clarificari videant, atque e terra sacris manibus in
altum tolli: cum qua pariter sublati, per quam
bono omnium Salvatori gratiarum actionem in-
cessabilibus mysticisque vocibus modulantur ac
promunt.

Omnis jam Ecclesia lætatur ac decore fulget,
velutque cœleste donum, ut immortales delicias
pignusque inviolabile, ita crucem simu complecti-
tur, universorumque conspectibus ad spectaculum
simul et exaltationem ac adorationem proponens,
filiis suis fortiter ad Dominum clamantibus, illius
munere misericordiam et sanctificationem et illu-
minationem large impertitur. Jamque omnes gen-
tes, quantas fecit Dominus, veniunt, ac vivisco-
terque beato ligno procumbunt.³⁴ Adorant coram
illo, ac per crucem Crucifixi nomen clarificant,
quod revera magnus sit et faciens mirabilia solus.³⁵
Jam daemonumq[ue]aera omnis aerique incubans cohors
ac pompa triumphali cæditur ligne, frangiturque
et rumpitur, exque cœlestibus jure merito sedibus
deturbatur: cunctaque sanctorum Ecclesiæ et pio-
rum cœtus velut cum scala e terra in cœlum exal-
tata, pariter exaltati, velut virgæ fortitudinis innixi,
velut prælatum sceptrum regium, supremi omnium
Regis crucem hodie deducentes, cœlestem com-
mutant locum, pro terrenis cœlestes, ac pro mortali-
bus immortales effecti: ignaque romphæa trium-
phali ligno superata, ad supernum paradisum ac
lignum vitæ recta procedunt.

A ρυγμένον βάθεσιν, διὰ τῆς πανολίας αὐτοῦ μητρὸς,
τῆς κοσμιωτάτης Ἐλένης λέγω, φιλοπόνως ἀντευ-
νησάμενος εὑρεν· καὶ εύρων, φιλοθέως ἐτίμησεν τε
καὶ ὑψώσεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς τὴν αὐτοῦ δόξαν εἰς
πᾶσαν ὑπερπειστεύειν τὴν γῆν.

Καὶ τίς τῶν εἰς αὐτὴν ἡλπικόταν οὐκ ἀπαντᾷ
πρὸς τὴν τούτου προσκύνησιν; Τίς οὐχ ὑψοῖ καὶ
προσκυνεῖ τῷ ὑποποδίῳ Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, διε
ἄγος ἐστιν; Τίς οὐ δοξάζει καὶ μεγαλύνει τὸν ἐκ
Θανάτου καὶ ἀπωλείας ἄδου, τὴν ἡμετέραν ἀνυψώ-
σαντα καὶ ζωκόσαντα νέκρωσιν; Νῦν ἄγγελοι χαι-
ρουσι, καὶ σκιρτῶσιν ἀρχάγγελοι, Ἀρχαὶ τε σὺν
τούτοις ὑπερκόσμιαι καὶ Ἐξουσίαι, καὶ πᾶσαι τῶν
εὐρανῶν αἱ Δυνάμεις χορεύουσι, καὶ ἀφράτως παρ-
εστῶσαι, καὶ τὸν σωτήριον ἐν πάσῃ τῇ γῇ προσκυ-
νούμενον καὶ ὑψούμενον ὅρωνται σταυρὸν, ταῖς Ἐκκλη-
σίαις συνευφρανονται τοῦ Θεοῦ. Οὐδὲ γάρ ἐστιν
ἄλλη τοῖς ἀγαθοῖς ἀγγέλοις οὗτως ἔορτῇ τε καὶ
χαρμογή, ὡς ἡ ἐπὶ σωτηρίᾳ τελουμένη τῶν ἀνθρω-
πίων ψυχῶν.

Nῦν ἀπόστολοι ἐλλαμπρύνονται, καὶ προφῆταις
τοῖς παροῦσιν ἐναγλαῖονται. Νῦν οἱ μάρτυρες κα-
τατέρπονται, καὶ οἱ ἱερεῖς ὥραιονται. Νῦν πάντες
δούλων καὶ ἀγίων ἐορτάζουσι καὶ γεγήθασιν οἱ χοροί,
τὸν ὑπ' αὐτῶν δεδοξασμένον, καὶ αὐτοὺς δοξάσαντα,
βλέποντες σταυρὸν Ἱερῶς δοξαζόμενον, καὶ ἀπὸ γῆς
Ισραὴλ χερσὶν εἰς ὑψος αἰρόμενον· καὶ αὐτῷ συν-
επαιρόμενοι, τῷ παναγάθῳ τῶν δλων Σωτῆρι τὸν
χαριστήριον ἀκαταπεύστοις καὶ μυστικαῖς ἀναμε-
πουσι ταῖς φωναῖς.

D "Ἄρτι μὲν Ἐκκλησίᾳ πᾶσα φαιδρύνεται καὶ καλλύ-
νεται· καὶ ὡσπερ τι δῶρον οὐράνιον, ὡς δλον ἀκή-
ρατον, ὡς κειμήλιον ἀψαυστον, οὗτως ἐγκολπίζεται
τὸν σταυρὸν, καὶ τούτον ταῖς ἀπάντων ὕψεσιν εἰς
θεωρίαν τε δμα καὶ ὑψώσιν καὶ προσκύνησιν προτε-
θεῖσα, τοῖς τέκνοις αὐτῆς στερβῶς ἐπιβοωμένοις τὸν
Κύριον, δι' αὐτοῦ τὸν ἔλεον τε πλουσίως καὶ τὸν
ἀγιασμὸν ἐπιχορηγεῖ καὶ τὸν φωτισμὸν. "Ἄρτι δὲ
πάντα τὰ ἔθνη, δσα ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἦκοντα, καὶ
τῷ ζωοποιῷ ξύλῳ καὶ τρισολβίῳ προσπίπτοντα,
προσκυνοῦσιν ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ διὰ τοῦ σταυροῦ
τὸ τοῦ ἐσταυρωμένου δοξάζουσιν δνομα, διε
ἐστὶ τῷ δντι καὶ ποιῶν θαυμάσια μόνος. "Ἄρτι δὲ
πᾶσα τῶν δαιμόνων ἐνάερος στρατιὰ καὶ πομπὴ τῷ
νικοποιῷ ραπίζεται ξύλῳ, καὶ θλάται καὶ ρήγνυται,
καὶ τῶν οὐρανίων ἐνδίκως οἰκητηρίων καταπάτεται·
πᾶσαι δὲ τῶν ἀγίων αἱ Ἐκκλησίαι καὶ ὁμηρύρεις
τῶν εὔζεεῶν, ὡς χλιμακὶ γῆθεν ὑψουμένῃ πρὸς
οὐρανὸν συνυφούμεναι, ὡς ἁβδῷ Ισχύος ἐπερειδό-
μεναι, ὡς σκήπτρῳ βασιλειῶ προϊόντι, τῷ τοῦ παμ-
βασιλέως σῆμερον συνεπόμεναι σταυρῷ, τὸν οὐρά-
νιον διαμειβονται χῶρον· ἀντὶ γηνῶν οὐράνιοι, καὶ
ἀντὶ θνητῶν ἀθάνατοι καθιστάμενοι καὶ τὴν φλογί-
νην ρομφαῖαν τῷ τροπαιοφόρῳ παριόντες ξύλῳ,
πρὸς τὸν ἄνω παράδεισον καὶ τὸ ξύλον κατευθύνον-
ται τῇς ζωῆς.

³³ Psal. xcvi, 5. ³⁴ Psal. lxxv, 9. ³⁵ Psal. lxxv, 4.

'Αλλ', ὡς σταυρὲ τίμιες, καὶ ὑπέρτιμε σωτηρίας καὶ ζωῆς χορηγές ὡς ἐμψύχῳ γάρ σοι καὶ ζῶντι διὰ τὴν ζῶσαν προσλαλῶ χάριν· τὸ μέγα καὶ καλὸν τῶν ψυχῶν φυλακτήριον· τὸ παντὸς εὐσεβοῦς νόδος Ιαστήριον, καὶ πάσης καρδίας καὶ διανοίας δρθῆς φωτιστήριον καὶ ἀγιαστήριον.⁴⁴ Ο σταυρὲ, πάντων ὑπερασπιστὰ τῶν πιστῶν, πασῶν οἰκιῶν οἰκιστὰ, καὶ συνοικιστὰ τῶν χωρῶν· πασῶν πόλεων πολιστὰ, καὶ εἰρηνευτὰ τῶν ἔθνῶν. Ο σταυρὲ, τοῦ κόσμου παντὸς συναγωγὴ καὶ ἐνοποίη, οὗ τὸ θύρος καὶ βάθος, μῆκός τε τοῦ παντὸς καὶ πλάτος ταῖς οἰκεῖαις καραίαις διαγράφων, καὶ τὴν τετραπέρατον κτίσιν δύειντῷ διαζωγραφῶν καὶ συγχρατῶν, σῶσον τὸν λαόν σου, καὶ εὐλύτησον τὴν κληρονομίαν σου· καὶ πολυμαροτάντης, καὶ ἕπαροτάντης ἡμᾶς ἵως τοῦ αἰώνος τῶν αἰώνων. Αμήν.

ΛΟΓΟΣ Ι^ν.

Εἰς τοὺς ἀγίους καὶ χορυφαλους ἀποστόλους
Πέτρον καὶ Παῦλον (2).

Τίς δὲ τερπνὸς οὗτος ἥχος; Τίς δὲ τῶν ἑορταζόντων εὐσημος κρότος; Τίς δὲ θαυμαστὴ καὶ περιφανής αὕτη λαμπροφορία καὶ φωταγωγία; Τιμεὶς δὲ περιουσίος τοῦ Θεοῦ λαός· διὰ τῆς Χριστωνύμῳ τετιμημένος κλήσει, διὰ καὶ παντὸς γένους καὶ βίου καὶ πολιτείας καὶ ἡλικίας, ζέσει πίστεως κεκενημένος, καὶ τὸν περιώνυμον τοῦτον τῶν ἀποστόλων στήκον πεπληρωκώς. Τίς δὲ δρόμος; τίς δὲ σπουδὴ τὴν ιεράν ταύτην καταλαβεῖν αὐλήν; πόθεν ὑμῖν ὁσπερ ἐξ ἐνδέσινθήματος, ἀφ' ἐσπέρας αὐτῆς ἐγγερμένοις, τὰς ίδιας μὲν οἰκίας ἐκκενῶσαι, τὸν θεῖον δὲ πληρῶσαι ναὸν; καὶ ἐκεῖτον μὲν ὁσπερ ἐξεστάναι δοκεῖν· ἀλλήλων ὑπὲρ συμπνοϊᾳ γεγενήσθαι, γνώμης καὶ πίστεως ὅμοφροσύνη, καὶ γλώσσης συμφωνίᾳ, μονοειδῆ καὶ ἐναρμόνιον ὁσπερ ἐξ εὐρύθμων δργάνων τὸν τῆς διοῖολογίας ἀνακροῦσαι φθόγγον; Τίς δὲ τὸν ιερώτατον τοῦτον σύλλογον ή θίασον οὗτω παναρμονίως συγχροτῶν; Ή δῆλον ὡς Πέτρος καὶ Παῦλος, ἡ χορυφαία καὶ πρεσβυτάτη τῶν ἀποστόλων ἀκρότης· Πέτρος, ἡ τῆς Χριστοῦ πίστεως ἀρχή· Παῦλος, ἡ τῆς ἀγάπης τελειότης· Πέτρος, ἡ ἀμετακίνητος τῆς Ἐκκλησίας πέτρα· Παῦλος, δὲ τὸν θεμέλιον ταύτης ἀσφαλῶς καταβαλόμενος.

Οὗτοι δὴ σήμερον οἵα κάρες ὑπόπτεροι τῶν ὑπερφύτων καὶ οὐρανίων ὑποκαταβάντες χώρων, καὶ τοῖς ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ ζῶσιν ἔτι νοερῶς τε καὶ φιλανθρώπως συγγενόμενοι· δέξιας τε διατρέχοντες, καὶ ἐμπεριπατοῦντες ἐν ἡμῖν, πρὸς ὑπέρλαμπρον ἐκκαλοῦνται θυμηδέαν· καὶ ἀλλον ἀλλαχθεν ήσυχοι καὶ ὑψηλῷ συγχαλούμενοι κηρύγματι, καὶ καθάπερ μέλη πλείω τοὺς πάντας εἰς ἐν σῶμα τῇ ἀρχῃ-

A Verum, o Crux venerabilis, omnique major veneratione, ac salutis vitæque conciliatrix (velut enim cum animata atque vivente loquor, ob eam quam prædicta es vitalem gratiam), magnum præclarumque animorum phylacterium, piæ omnis mentis propitiatorium, neconon recti omnis cordis atque animi lucis ac sanctitatis promptuarium. O Crux, omnium defensio præsidiumque fidelium! omnium ædificatio domorum, auctorque ut tractus et loca pari sœdere habitentur; omnium condendarum arbitra civitatum, et ut nationes pace componantur! O crux mundum universum concordia socians uniensque, cuius omnis altitudinem et profunditatem, longitudinemque et latitudinem tuis cornibus ramisque delineas, orbisque quatuor partes in te representes contineasque, Salva populum tuum et benedic hereditatem tuam: et rege nos usque extolle in saeculum usque saeculorum⁴⁵. Amen.

ORATIO III.

Laudatio sanctorum ac principum apostolorum Petri et Pauli.

C Quisnam jucundus hic sonitus? Quis faustus clarusque festum agentium plausus? Quænam mira hæc ac splendida vestium candore Iuminumque gestatione pompa? Vos scilicet peculiariis Dei populus, Christi nominis nuncupatione ornatus, ex omni genere, instituto, civitate atque ætate, fidei fervore commotus, quicque illustre hoc apostolorum delubrum, quantum est, concertantibus animis impleturitis. Quisnam cursus? Quæ diligentia et ardor, ut in sacrum hoc septum veniretis? Unde vobis ut velut ex uno condicto ab ipso excitati vespere, relictis vacuis domibus, divinam hanc ædem repleretis? ac quidem vobis ipsis prope modum excessisse; alii vero aliorum facti, animorum conspiratione fideique concordia ac linguae consensione, uniformem atque concinnam velut modulatis organis laudationis vocem sonumque edere videamini? Quis sacratissimum hunc conventum seu chorum sic apte tantaque omnino harmonia cogit? Nonne palam Petrus et Paulus, princeps ille augustissimusque apostolorum vertex: Petrus, Christi fidei origo. Paulus, charitatis perfectio: Petrus immobilis Ecclesiæ petra, Paulus, illius tute certaque destinatione jactu in fundamento?

D Illi nimicūm hodie velut aligeræ mentes a lucidissimis illis ac cœlestibus sese demittentes axibus, benignaque inclinatione illis spiritu congressi, qui mortalem adhuc agunt vitam, velociusque discurrentes ac ambulantes in nobis, ad omni majorem splendore jucunditatem invitant: aliumque aliunde placido altoque convocantes præconio, ac velut plura membra, in unum corpus, sacratissimi eorum

⁴⁴ Psal. xxvii, 9.

(2) Tota hæc oratio variis floreulis ludit, vixque alia ad historiam pertinentia sumit quam quæ ipsa Scriptura de principibus apostolorum sic magnifice

tradit; quæ certe sunt maxima, et quæ merito maximam eis venerationem in fidelium animis conciliant. Pauca itaque nobis annotanda.

spiritus fabricatione cunctos coaptantes, ad Dei cantica laudesque celebrandas, ipsorumque honestam magnificientiam ac spargendos honores, congregant.

Igitur ea sonemus, quæ Spiritum nobis insonantem addeceant! Canamus tuba in Sion: prædicemus in monte sancto, in hac scilicet Ecclesia (mystica ac prædilecta Dei civitate, ac sacros ordinantes choros, sacrorum theologorum sacratissime religiosaque pietate cantica laudesque depromamus³⁶. Qua vero id ratione? Non Sophistarum leges secuti; non sermone celebrantes, quam quisque in terris patriam natus sit; non terrenum magnifice genus extollentes; non nativitatis atque conversationis civilitatem sermone ornantes. Quæ enim laus eis proveniat, qui patrem habuerunt universorum Deum, patriam vero, cœlestem Jerusalēm, genus, beatissimum patriarcham Abraham? quin potius illius fidem et justitiam, quibus etiam illi prorsus similes exstiterunt: conversationem, virtatem, et quæ ad Christum est per legem, primam institutionem ac præparationem? At neque cuncta ordine præclare illis ac magnifice Dei Verbi causa gesta sigillatim laudemus. Sic enim præterquam quod impossibilis ea molitio est; justæ mediocritatis legem excesserimus. Hæ vero etiam, si qua alia, quemadmodum in omnibus operationibus passionibusque et actibus, sic et in ipsis intellecta integraque sermonibus, laudem habet. Verum alia quidem alii tempori atque sermoni sunt reposita; alia vero nunc laudis argumento atque gloriæ disertissimis sermonis amicis offeramus: directoque ad eos laudis cantico, in hæc verba cum propheta: *Avele, filii Sion*³⁷, ipsos alloquamur.

*Avele, paternæ divinæ originis clari præcones: divinorum Filii operum divinissimi explanatores: viviscae Spiritus virtutis viva organa ac modulatissima, quæ videlicet dulcissimis vocibus atque modulis concinnissimis, universum simul orbem terram unī Verbo et Deo adhibueritis, et ad illi in spiritu et veritate serviendum institueritis*³⁸.

*Salve sis, Petre, cui claves regni cœlorum creditæ sunt; super quem Christus firmavit Ecclesiam suam; quem ad Patrem migraturus suis oīibus pastorem præfecit*³⁹.

*Salve sis, Paulæ, qui fidelis et prudens dispensator paternæ domus enitueris, eamque ob rem etiam super omnia quæ illius sunt, constitutus sis; qui adhuc vivens corpore, in tertium cœlum raptus sis, paradisumque mentis oculis aspectabilem conspexeris, ac verba arcana tuis ipse auribus audiveris*⁴⁰.

Salve sis, Petre, qui prius quidem mutos sagena pisces capiebas⁴¹: postea vero, divino plexa opere ipse per Christum sagena effectus, et in sæculi missus mare, atque ex omni rationalium piscium

A textoniq̄a toū πανευαγοῦς αὐτῶν πνεύματος ἀρμάζοντες, εἰς ὑμνησιν μὲν καὶ δόξαν Θεοῦ, ἐπαινον δὲ καὶ τιμὴν τῆς οἰκείας μεγαλοπρεπείας συγχροτοῦσιν.

Οὐκοῦν ἡχήσωμεν τοῦ ἐνηχοῦντος ἡμίν *Πνεύματος* ἐπάξια· σαλπίσωμεν σάλπιγγις ἐν Σιών· χρύσωμεν ἐν δρει ἀγίῳ, τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ, τῇ μυστικῇ καὶ ἀγαπητῇ τοῦ Θεοῦ πόλει· καὶ Ἱεράς συστησάμενοι χοροστασίας, τὰς τῶν Ἱερῶν θεολόγων πανιέρως χροτήσωμεν ὑμνολογίας. Κροτήσωμεν δὲ πῶς; Οὐδὲ σοφιστῶν ἐπόμενοι νόμοις· οὐ τῷ λόγῳ τὰς κάτω σεμνύνοντες πατρίδας; οὐ τὸ ἀπὸ γῆς μεγαλαυχοῦντες γένος· οὐ γεννήσεως, οὐχ ἀναστροφῆς ἀστειότητα διεξιόντες. Τίς γάρ ἐκ τούτων αἵνεις, τοῖς Πατέρι μὲν, τὸν τῶν δλων σχεῦσι Θεόν· πατρίδα δὲ, τὴν δινα 'Ιερουσαλήμ· γένος δὲ λαχοῦσι, τὸν μακάριον πατριάρχην Ἀβραάμ· μᾶλλον δὲ, τὴν ἔκεινου πίστιν καὶ δικαιοσύνην, οἷς αὐτῷ καὶ παντάπασιν ὥμοιωνται· ἀναστροφὴν δὲ τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν πρὸς Χριστὸν διὰ νόμου παιδαγωγῶν τε καὶ προκατάρτισιν; 'Ἄλλ' οὐδὲ πάσας ἔχης τὰς ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ Λόγου κατωρθωμένας αὐτοῖς μεγαλουργίας κατ' εἶδος ἐξυμνήσωμεν· οὗτω γάρ πρὸς τῷ ἀνεψικτῷ τῆς ἐγχειρίσεως, καὶ τὸν τῆς συμμετρίας ἀν νόμον παραβαίημεν. Ἐπαινετός δὲ καὶ οὗτος, εἴκερ δόλος τις, ὥσπερ ἐνεργείας πάσαις καὶ πάθεσι καὶ πράξεσιν, οὗτω δὴ καὶ τοῖς λόγοις αὐτοῖς ἐνθεωρούμενος. 'Ἄλλα τὰ μὲν ἐτέρῳ τεταμιεύσθω καιρῷ καὶ λόγῳ· τὰ δὲ νῦν αἵνεις καὶ δόξαν τοῖς λογιωτάτοις προσάξωμεν τοῦ Λόγου φίλοις· καὶ πρὸς αὐτοὺς τὸν ὑμνὸν ἀποτείναντες, Τὰ τέκνα Σιών, χαίρετε, μετὰ τοῦ προφήτου, προσφεγγώμεθα.

Χαίρετε, τῆς πατρικῆς θεαρχίας διαπρύτιοι κήρυκες· τῆς τοῦ Γιοῦ Θεουργίας Ιεροφάντορες θειότατοι· τῆς ζωαρχίας τοῦ Πνεύματος δργανα ζῶντα καὶ πολυαρμόνια· τὰ φθόγγοις ἥδιστοις καὶ μέλεσι παναρμονίοις, τὴν οἰκουμένην δμοῦ πᾶσαν, ἐν Λόγῳ καὶ Θεῷ παραστησάμενα, καὶ τούτῳ πνεύματι καὶ διηθείᾳ λατρεύειν συμβιβάσαντα.

Χαίροις, Πέτρε, δὲ τῶν οὐρανῶν βασιλείας τὰς κλεῖς πεπιστευμένος· ἐφ' ᾧ τὴν Ιδίαν δὲ Χριστὸς Ἐκκλησίαν ἐστηρίξατο· δύ καὶ ποιμένα, πρὸς τὸν δὲ αὐτοῦ Πατέρα μεταβαίνων, ἐπὶ τῶν αὐτοῦ προκάτων κατεστήσατο.

Χαίροις, Παῦλε, δὲ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος τῆς τοῦ Ιατρὸς ἀποδειχθεὶς οἰκίας· δι' δὲ καὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ καθεσταμένος· δὲ εἰς σώματι ζῶν, πρὸς τὸν τρίτον ἀρτογείας οὐρανὸν, καὶ τὸν νοητὸν παράδεισον τεθεαμένος, καὶ φημάτων ἀρρήτων αὐτήκοος γεγενημένος.

Χαίροις, Πέτρε, δὲ πρότερον μὲν ἀλόγων ἰχθύων σαγηνευτής· ἐπειτα σαγήνη θεόπλοχος διὰ Χριστοῦ γενόμενος αὐτὸς, καὶ εἰς τὴν κοσμικήν θάλασσαν ἐμβεβλημένος, καὶ ἐκ παντὸς γένους τῶν λογικῶν

³⁶ Joel ii, 1, 15; Psal. ii, 6. ³⁷ Joel ii, 23. ³⁸ Joan. iv, 23. ³⁹ Matth. xvi, 18; Joan. xxi, 17. ⁴⁰ Matth. xxiv, 46; II Cor. xii, 2. ⁴¹ Matth. iv, 19; xiii, 47.

συνειλεχώς ιχθύων · καὶ τῇ Δεσποτικῇ τραπέῃ πολυτελέστατον παρασκευαζόμενος ἀφύνιον.

Χαίροις, Παῦλε, ὁ πρότερον μὲν τῷ ζήλῳ τοῦ νόμου καταφλεγεῖς · Ἐπειτα τῇ τῆς χάριτος ἀγάπῃ πυρποληθεῖς · καὶ φυγάς μὲν, ἀντὶ διώκτου · ἀντὶ βλασφήμου δὲ καὶ ὑδριστοῦ, δοκιμώτατης εὐαγγελιστής γεγενημένος · καὶ χερὶ μὲν δέρβεις ἀψύχους συδράπτων πρὸς σκηνοποιίαν · Πνεῦματι δὲ θεϊκογικὰς συνδέων καρδίας καὶ νοερᾶς, καὶ σκηνὴν ταύτας ἀκήρατον, καὶ οὐράνιον πρὸς τὴν τοῦ Ὑψιστοῦ κατοίκησιν ἀπεργαζόμενος.

Τοῦτος, εἰ καὶ κατὰ χρόνον τὸν ἕβδομον ἔκάτερος τῆς ἐν σαρκὶ γεννήσεως ἐτύχετε, ἀλλὰ προαιωνίως ἐν Θεῷ Πατρὶ προεγνωσμένοι, καὶ τῆς τοῦ Μονογενοῦς θεότης σύμμορφοι γενέσθαι προωρισμένοι, διεξήλθεν τὴ πλήρωμα τοῦ χρόνου, καὶ Λόγος σάρξ ἐγένετο, πρώτως αὐτοὶ (3) τοῦτον ἐπιγνόντες καὶ λαβόντες · καὶ πρῶτοι τῆς ἐξ αὐτοῦ γεννήσεως ἡξιωμένοι, καὶ πρῶτοι τοῦτον ἑαυτοῖς εὔμοιρήσαντες ἐσκηνωχότα, αὐτὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ συμμαρτυροῦν ἐσχήκατε τῷ πνεύματι ὑμῶν, ὅτι ἐστὲ τέκνα τοῦ Θεοῦ · εἰ δὲ τέκνα, καὶ χληρονόμοι · χληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγχληρονόμοι δὲ Χριστοῦ.

Τοῦτος, οὐ τῆς ἐπουρανίου κλήσεως μέτοχος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκλογῆς υἱοὶ καχρηματίκατε · καὶ οὐκ ἐξελέγητε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδικαιώθητε, ἀλλὰ καὶ ἐδοξάσθητε. Τοῦτος οὐκ ἀπὸ σαρκὸς καὶ αἷματος · διὰ δὲ τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρὸς τὸν αὐτοῦ Χριστὸν ἀπαυγασθέντες, καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ φωτὶ τὸ μέγιστον φῶς τεθεαμένοι, καὶ τούτῳ σαφῶς πεπιστευχότες, καὶ νῦν ἐν αὐτῷ καταστραφθέντες, καὶ ψυχὴν καταλαμψθέντες · μᾶλλον δὲ φῶτα λαμπρὰ καὶ θεαυγῆ (4) γεγενημένοι, εἰς φῶς ἐθνῶν ἀπεστάλητε, εἰς σωτηρίαν ἐσχάτου τέθεισθε τῆς γῆς.

Τοῦτον τὴν πίστιν, ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης πρῶτος ἐμακάρισεν, ἀγγελος ὑμνησαν, δαιμονες ἐπιτηξαν, ἡ κτίσις ἐδόξασεν. Τοῦτον τὴν ἐλπίδα, οὐ πυκναὶ βροχαὶ καὶ συνεχεῖς λογισμῶν ἐκτόπων παρεσάλευσαν · οὐ πονηροτάτων καταιγίδες γλωσσῶν καὶ βαρύτητες, ὡς ποταμοὶ προσπίπτοντες διέλυσαν · οὐ κινδύνων καὶ θανάτων ἐσμέν, ὡς ἀνέμων βίᾳ προσρήσουσα κατέρραξεν. Τοῦτον ἀγάπην, οὐκ Ἀρχαὶ, οὐκ Ἐξουσίαι, οἵτε ζωὴ, οἵτε θάνατος, ἀλλ' οὐδὲ πᾶς ὁ κόσμος ἴτανώτατα συγκινηθεὶς, τῆς οἰκείας αὐτὴν βεβαιώτητος μετεχίνησε καὶ μονιμότητος.

Τοῦτον πρώτως καὶ εἰλικρινῶς καὶ σαφῶς δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ · τοῖς

(5) Τότε πρώτως αὐτοῖς. Id ita verum de Petro ac Andrea ejus fratre, qui sic primo primique Christum agnoverunt et receperunt; Paulus vero, aliquanto post, et tardius, Domino iam in cœlos recepto, a quo etiam de cœlo vocatus est. Sed et ipse inter primos et primus, quantum ad illos

A genere congregans, laudatissimum mensæ Dominicæ edulium struis apparatusque.

— Salve sis, Paul, prius quidem legis emulatione exuestuans; postea autem gratiae charitate incensus; ac pro persecutore, qui ipse fugam inieris; pro blasphemio et injuriis atroce, probatissimus prædicator exstiteris: ac qui pelles quidem inanimes in usum tabernaculorum manibus ipse consueris¹², divino autem Spiritu corda utentia ratione ac mente prædicta alia aliis Deoque devincens, immortale hæc tabernaculum atque cœlestē, in quo Altissimus habitaret, præstares.

Vos, etsi suo quisque tempore in carne nati estis; ante sœcula tamen in Deo Patre præsciti, atque ut Unigeniti gloriæ similes efficeremini, prædestinati; B quando venit plenitudo temporis ac Verbum caro factum est, tunc primum ipsi, illo agnito acceptoque; ac primi ut ex eo nasceremini consecuti, primique ut ipsum in vobis manentem haberetis felici sorte nacti, ipsum Dei Spiritum habuisti testimoniūm perhibentem spiritui vestro, quod filii Dei essetis: si autem filii, et heredes; heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi¹³.

C Vos, nedum cœlestis vocationis participes facti estis, sed et electionis exstititis filii: nec solam electi estis, sed et justificati, sed et glorificati. Vos non ex carne et sanguine, sed Patris cœlestis illustratione, ejus Christum edociti, inque magna luce magnam conspicati lucem, eique manifeste credentes, atque in illa mente collustrati penitusque animo illuminati; quinimo splendida divinique fulgoris lumina effecti, in lucem gentium missi estis: in salutem ad extremum usque terræ estis positi¹⁴.

D Fidem vestram, primus beatus ille et solus potens beatam prædicavit; concelebrarunt angeli, dæmones expaverunt, creatura gloria extulit. Spem vestram, cœbri jugesque absconitarum cogitationum imbræ non concusserunt; nequissimarum linguarum procellæ, dirique blasphemiarum turbines ac molestiæ, irruentium more fluminum, non dissolverunt; periculorum agmina mortesque plurimæ, ceu venti vehementius illisi, non eliserunt. Vestram charitatem, non Principatus, non Potestates, neque vita, neque mors (at neque mundus totus sævissime commotus) a sua constantia et firmitate dimoverunt¹⁵.

Vobis primum vereque ac manifeste datum est nosse mysteria regni Dei; reliquis autem, juxta

(5) Gal. i, 14; Act. ix, 2; Act. xviii, 3. ¹² Rom. viii, 29; Gal. iv, 4; Joan. i, 14; Rom. viii, 16. ¹³ Hebr. iii, 1; Act. ix, 15; Rom. viii, 30; Matth. xvi, 17; Psal. xxv, 10; Isa. xlix, 6. ¹⁴ I Tim. vi, 15; Matth. xvi, 17; vii, 25; Rom. viii, 38.

qui post illum ejusque maxime opera crediderunt.

(5) Θεαυγῆ σῶτα. Divini splendoris ac fulgoris lumina. Sic maxime apostoli et in eis principes, quorum sic divinus splendor et claritas, et qui dii quidam, toti Deo imbuti mortalibus sint.

quod divino proditum eloquio, est, in parabolis, pro cuiusque nimirum certa quadam ratione cum sermone Verboque necessitudine. Vobis sublimis divinaque ac immediata in excelsis circa inaccessum thronum primæ sedis constituta dignitas, pro vestra illa cum divinissimo sermone Verboque necessitudine digne ac magnifice attributa: nec dictu temerarium arbitror, quæ a dextris atque sinistris summi universorum Regis sessio est, vobis a Patre præparata esse⁴⁴.

Vos, terra quidem tanquam veritatem, juxta ac sacratissimum occinit melos, edidit: cœlum autem, iustitiae pœtones produxit⁴⁵. Nam terra quidem, velut elegantem emisit fructum: sua vero Dominus, in vobis alte defixa rataque benignitate, eminentibus ex vobis radiis creaturam omnem bonitate imbutit.

Vos primos vasæ misericordiæ, suarumque gratiarum pretiosas penus condens, sacrosanctorum que donorum suorum plenitude implens, ex vestra rursus plenitude, cunctas deinceps gentium generationes munere afficit⁴⁶. Ac sicut legis olim interpres ac promulgatorem, cum suo illum spiritu illique proprio adimplesset, subjectos ei legisperitos ex illo imparlit (quod ita manifeste Septuaginta seniorum, juxta Scripturam, vocatio prodit; ac quod a Mosaico ablatum, Spiritus illis demensum contributum est), sic in vos quoque postea principes, gratiæ doctores ministrosque, non commensa largitate; sed velut in summe necessarios, toto effuso adoptionis Spiritu, vestra ex plenitude ut ex inexhausto fonte, gratiæ filios omnes bonitate imbut et deitate.

Vos mundus universus non recte æmulatus, hoc quoque satagens ut perditionis profundo mergeret, sic nesciens imprudensque spe frustratus est, ut suos magis heros regesque agnoverit. Nempe reges, non qui rapina regnum caducum inierint, sed qui gloriam immortalem ac sempiternum regnum induerint. Omnis enim terra et mare excitat, aquarumque more importabili impetu pœcipiantium efferatis, linguæque multiplicis gentium cuneis, adversus sacros ipsos theologos; viros scilicet modestos ac graves, humiles, brevi lacerna operlos, nec ullum pœterea sæculi hujus inferentes commeatum; atque his corpus perdere, pœdicatio nem extingue, sensumque ac fidem sic radicibus evellere molientibus, ut nec memorie vestigium mundo exstaret: sic vicissim aversa, et ab absurdis inhibita conatibus sunt, ut divinum illud re ipsa oraculorum impletum conspiaciatur⁴⁷. Eorum nepti pœ sermone compressa tempestate inque lenem traducta auram; atque illius quidem silentibus fluctibus; cunctis vero pœ tranquillitate lætantibus, ac qui in divinæ voluntatis portum deducantur.

A δὲ λοιποῖς, κατὰ τὸν θεῖον Λόγον, ἐν παραβολαῖς, ἀναλόγως τῆς πρὸς τὸν Λόγον ἐκάστων οἰκειότητος. Ὅμην διψηλῇ τε καὶ θεῖα καὶ προσεχής ἐν ὑψηλοῖς περὶ τὸν ἀπρόσιτον θρόνον ἡτοιμάσθη προεδρία, κατὰ τὴν πρὸς τὸν θεαρχικύτατον Λόγον οἰκείωσιν ἀξιοπρεπῶς ἀποκεκληρωμένη. Ὅμην οὐ τολμηρὸν οἴσαι φάναι τὴν ἐκ δεξιῶν τε καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ Παμβασιλέως καθέδραν ὑπὸ τοῦ Πατρὸς προητομάσθαι.

^B Ὅμης, ἡ γῆ μὲν ὡς ἀλήθειαν, κατὰ τὸ ιερώτατον μέλος, ἔξανέτειλεν· ὁ οὐρανὸς δὲ μικρισσύνης κήρυχας ἔξεφανεν. Καὶ γάρ ἡ γῆ μὲν, ὡς ὥραῖον πρετιχετο χαρπόν· Ὅμην δὲ ὁ Κύριος τὴν οἰκείαν ἐνιδρυσάμενος χρηστότητα, ταῖς ἔξαλλομέναις ὑμῶν ἀκτίσι πᾶσαν ἀγαθουργεῖ τὴν κτίσιν.

^C Ὅμης πρώτους ἐλέους σκεύη, καὶ ταμιεῖα τίμια τῶν αὐτοῦ χαρίτων κατασκευασάμενος, καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος τῶν τελεταρχικῶν αὐτοῦ δωρεῶν πεπληρωκὼς, ἐκ τοῦ ἡμετέρου πάλιν πληρώματος, τὰς ὅλας ἔξῆς γενεὰς τῶν ἔθνῶν εὔεργετεῖ· καὶ ὥσπερ τὸν τοῦ γράμματος πρώην ὑποφήτην, τοῦ ἐκείνη προσήκοντος πνεύματος πεπληρωκὼς, ἐξ αὐτοῦ τοῖς ὑπ’ αὐτῷ μεταδίδωσι νομιζομένοις· εἰπερ ἀπόδειξις τούτου σαφής, ἡ τῶν Ἐβδομήχοντα πρόσκλησις πρεσβυτέρων, κατὰ τὴν Γραφήν· καὶ πνεῦμα τοῦ Μωσαϊκοῦ μὲν ἀφαιρούμενον, αὐτοῖς δὲ ἐπιμετρεύμενον· οὗτῳ καὶ Ὅμην ὑστερον τοῖς χορυφαῖοις τῆς χάριτος μυσταγωγοῖς καὶ διακόνοις, οὐκ ἐκ μέτρου τὸ Πνεῦμα τῆς ιδίουσίας· ἀλλ’ ὅλον ὡς οἰκειότατοις ἐκχεάμενος, ὡς ἐξ ἀκενώτου πηγῆς τῆς ὑμετέρας πληρότητος, τὰ τέκνα πάντα τῆς χάριτος ἀγαθίνει καὶ θεουργεῖ.

^D Ὅμης ὁ πᾶς κόσμος ζηλώσας οὐ καλῶς, καὶ βυθοῖς ἀπωλείας καταχώσειν βιασάμενος, οὗτως Ελαθε τῶν ἐλπίδων ἀποτυχών, ὥστε μᾶλλον δεσπότας ίδιους ἐπιγνῶνται καὶ βασιλεῖς· βασιλεῖς οὐχ ἀρπαγμῷ βασιλείον εἰληφότας καταργούμενον· ἀλλ’ ἀκατάλυτον δέδειν καὶ διαωνίζουσαν ἡμφιεσμένους βασιλείαν. Καὶ γάρ ἡ γῆ μὲν πᾶσα καὶ θάλασσα, τὰς ἐκτεθηρωγένας καὶ πολυγλώσσους ἀγέλας τῶν ἔθνων, καθάπερ ὑδάτων βίᾳν ἀνυπόστατον, κατὰ τῶν ιερῶν τούτων θεολόγων κατεγέρουσα, τῶν σεμνῶν, τῶν μικρῶν, τῶν βραχεῖ ράκει τὸ σῶμα πκεπομένων· ἀλλοὶ δὲ καθάπαξ τοῦ νῦν αἰῶνος οὐδὲν ἐφόλκιον ἐπαγγείλησαν· καὶ τούτοις δέλεσαι μὲν σῶμα, ιθέσαι δὲ λόγον· νοῦν δὲ καὶ πίστιν οὗτοις δλόριζον ἐκτίλαι, ὡς μηδὲ μνήμης ἔχνος τῷ βίῳ καταλιπεῖν μηχανώμένη· οὗτως ἀντέτραπτα: τῆς κακίας, καὶ τῶν ἀτόπων ἐγχειρημάτων ἀνάκεκοπτο, ὡς τὸ θεῖον ἐκείνο λόγιον ἐνεργούμενον ἔρδυ· τῷ λόγῳ μὲν αὐτῶν τῆς καταιγίδος ἐπιτεταγμένης, εἰς πραξίαν δὲ αὐραν ισταμένης· καὶ τῶν χυμάτων μὲν αὐτῆς κατατιγαζομένων· εὐφρατινομένων δὲ πάντων ἐπὶ τῇ ήσυχίᾳ, καὶ ἐπὶ λιμένα τοῦ θείου θελήματος ὄδηγουμένων.

⁴⁴ Matth. xii, 44; Luc. viii, 40; Matth. xix, 28; Matth. xx, 25
⁴⁵ Psal. cxi, 29. Num. xi, 17.

⁴⁶ Psal. lxxix, 12. ⁴⁷ Rom. viii, 25;

Ἄν δράν ἔχει τότε πᾶσαν μὲν ἀνθρώπων φυλήν· Α πᾶσαν δὲ γλῶσσαν, τὴν λόγον διάλεκτον ἀκούουσαν, τῷ Παρακλήτῳ διὰ ἀποστόλων λαλούμενην· καὶ γόνυ μὲν ψυχῆς τῷ θεολογούμενῳ Λόγῳ καταχάμπουσαν· χεῖλη δὲ καὶ γλῶσσαν πρὸς τὴν τριαδικήν κατευθύνουσαν δοξολογίαν· καὶ ὡςπερ εἰδώλων τε πλάνης καὶ τῶν δαιμονίων πρώην ἐμεμέστωτο, οὕτως ὄστερον χάριτος ζώσης τοῦ ζωαρχικοῦ Πνεύματος πεπλήρωτο. Καὶ οἶον ἀλλοί δραστηρίοις ταῖς πούτων θεηγορίαις καταρτυομένη, τὴν ὑγρὰν ἀπερρύπτετο καὶ δυσώδη τῆς ἀμαρτίας σηπεδόνα. Τῶν μιαρῶν γάρ δργίων καὶ ἔθων καὶ τελετῶν, οἵς χρονίως ἐμμείναται δυσαπόνιπτον ἔσχε τὴν κηλίδα, τούτων ἔδατι ρυπτομένη καθαρῷ, καὶ μυστηρίων θείων θεουργούμενη μετουσίᾳ, κοινωνὸς θύραντων ἀναπέφηνε μεγαλοδωρεῶν.

Ἄλλ' οὐχ ἡ σωματικὴ κτίσις μόνον, οὔτω τῆς Πέτρου καὶ Παύλου μεγαλοφυῖας καὶ στερρότητος, ἥτοι χάριτος ἡττήθη· καὶ αὐταὶ δὲ αἱ ἀσώματοι πᾶσαι καὶ ἀποστατικαὶ Δυνάμεις, δυσμαχώτατα πόλεμον κατ' αὐτῶν ἀνηρημέναι, εὗτας ἐξουδένωνται καὶ κατανενίκηνται, ὡς εἰκὸς ἦν ἐξουδενοῦσις τοὺς κατὰ τῶν Ἰησοῦ πιστοτάτων ὀπλιζομένους ὁπαδῶν. Καὶ γάρ ὡςπερ πρῶτος ἐκεῖνος τὴν ἀνθρωπότητα περιποιούμενος, καὶ διὰ ταύτην τῷ κοσμοκράτορι πάλιη συμπλακεῖς, νοητῶς ἀπεξεδύσατο (5)· καὶ παρέβησά τιθριαμβεύσας αὐτὸν, τῷ σταυρῷ παρεδειγμάτισεν· οὔτω δὴ Πέτρος καὶ Παῦλος, οἱ γνήσιοι τῆς ἐκείνου πείρας καὶ νίκης μιμηταὶ, πάσαις Ἀρχαῖς καὶ Ἐξουσίαις ὑπὲρ τῶν ἔθνῶν, καὶ κοσμοκρατορίαις ἀπάσαις συμπλεκόμενοι, καὶ ταύτας ἀραχνίων τρόπον νημάτων ἀπημάντως ἐν ἐκείνῳ διεκδύνοντες· καὶ τοῖς παθήμασι μὲν εὔδοχοῦντες, τοῖς καθημερινοῖς δὲ θανάτοις ἐγκαυχώμενοι, εἰτα τὸ τοῦ διδασκάλου ποτήριον ἐκπεπωκάτες, ἐν αὐτῷ τὸν ἀντίπαλον κατακράτος καθαιροῦσιν· καὶ τοὺς ὑπὸ ἐκείνῳ κρατουμένους ἡχμαλωτικότες Χριστῷ, τοῖς τῆς δικαιοσύνης καὶ νίκης ἐπεφανώθησαν στεφάνοις.

Καὶ Πέτρος μὲν τῷ σταυρῷ τὰς ἱεράς τε καὶ πρεσβυτικὰς παλάμας ἐκπεπετασμένος· καὶ κάτω μὲν πρὸς τῇ γῇ τὴν κεφαλήν· ἀντὶ δὲ πρὸς οὐρανὸν τοὺς πόδας ἀπηρημένος, ὡς ἀν τῇ δύοισι τοῦ πάθους, καὶ τῇ ἀνομοιότητι τὸν διεάσκαλον δοξάσειεν. Παῦλος δὲ, τὴν ὑπέρτειμον κάραν ἀποτμήθεις, καὶ τὸ στέρημα ταύτη τῶν παθημάτων Χριστοῦ πεπλήρωκώς, οὔτω γενικήσας τὸν κόσμον. Οὔτως

Vidisses illic tunc hominum nationem omnem omnemque linguam, suum proprium sermonem ex apostolorum ore Spiritus munere audientem⁵⁰: ac quidem genu, sermoni, cuius deitas prædicaretur, flectentem; labia vero ac linguam ad Trinitatis laudem dirigentem: ac sicut olim simulacrorum dæmonumque errore plena extiterat, sic postea viva vivisci Spiritus gratia exuberabat: velut denique acri sale, divinis eorum condita prædicationibus, ndam atque olentem peccati cariem detergebat. Impuris enim orgiis mysteriisque ac cærimonias, quibus olim alte haerentem contraxerat maculam, horum munda aqua abluta, divinorumque mysteriorum communione imbuta, magnificorum cœli manerum consors effecta est.

B

Nec corporalis duntaxat natura, sic Petri Paulique victa magnifica indole et sermitate, sive gratia; verum etiam incorporeæ omnes atque apostaticæ Potestates, duro in illos difficillimoque bello excitato, sic dejectæ prorsusque obtritæ sunt, ut parerat dejici eos, qui adversus Jesu fidelissimos discipulos ac sectatores armis instruerentur. Et enim sicut primus ille humanæ naturæ vindex, ejusque causa adversus mundi rectorem lucta congressus, spiritualiter exuit⁵¹: palamque triumphans, in cruce traduxit; sic plane Petrus Paulusque, illius certaminis ac victoriæ veri æmuli, cum Principatibus omnibus et Potestatibus, cunctisque mundi rectoris cunēis gentium causa congressi, velutque aranearum stamina, nulla hæc noxa in eo exuentes: ac quidem laboribus atque ærumnis audentes, quotidianisque mortibus gloriantes; tumque magistri hausto calice, in eo adversarium prorsus profligant: quosque ille tenebat, Christo mancipantes, coronas justitiæ ac victoriæ percepunt.

Ac Petrus quidem, sacras in cruce atque seniles expandens palmas; capite deorsum in terram pronus, pedibusque sursum in cœlum levatus, ut passionis tum similitudine tum dissimilitudine magistrum clarisicaret: Paulus vero supra modum venerabili cæsā cervice; atque ea, quod deesset Christi passionum adimplens, sic mundum vicere⁵². In eum modum contigit ut virtus in infirmitate

⁵⁰ Act. II, 1. ⁵¹ Coloss. II, 15. ⁵² Coloss. I, 24; II Cor. XII, 9.

(5) Νοητῶς ἀπεξεδύσατο. Hanc vocem plerique transitive exponunt, non satis ad mentem apostoli, quasi velit sic expoliatos nudatosque principatus ac potestates traduxisse; non quod ipse potius ad certamen exutas, posita scilicet per mortem carne, vel etiam, ut Chrysostomus exponit, ipsa eorum labo, eaque in se depulsa ab humana natura (qui mos est luctatorum), sic magnifice de illis triumpaverit, ac exemplum eos fecerit. Sic certe Syrus interpr., *Ei per expolationem corporis sui, diffamaris principatus et potestates. Sua nimis morte, qua velut indumentum, corpus exuit. Eodem modo*

August. I. *De agone Christ. c. 2 et 16; aduersus Faustum, c. 29 et 1, et De peccat. merit. et remiss., c. 27, Exuens se carnem. Quin et Hilar. I. IX, De Trinit., Exulus carnem. et potestates ostentui esse fecit. Hoc nempe insinuantes, reciproce accipiendo eam vocem, utrovis tandem modo intelligatur ea reciprocatio. Nicetas exponit ad sensum Chrysostomi expolationem in nobis factam νοητῶς infernali potestatu, ita ut mente intelligi potest et spirituali ratione; quomodo etiam oblita Dei in nobis imagine per peccatum, internam omnem labem cum auctoribus indueramus.*

OCRAVK / FR

persiccretur; sieque exitioso illo colliso atque per-
cuso, clari clare una cum Christo victoriæ auctore
in cœlum recepti sunt⁵³. Et sicut prius ille
victoria potitus, in dextera sedis majestatis primus
in excelsis sedet, ita hi quoque pro illius similitu-
dine victores, ut illi a dextris sedeant, secundis
partibus nanciscuntur.

O eximiam imitationem omni majorum imita-
tione! O humilium ac modesto sensu exaltationem
apud Altissimum! Terreni, et cœlestes; mortales,
et immortales; pusilli, terque maximi. Qui omni
mundo retrimentum ac quisquiliæ positi, venerabi-
liores Seraphin extiterunt. Qui fame, siti, nuditate
conflictati, bonorum quæ oculus non vidit, non
auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt; in
quæ etiam angeli (ut cum ipsis loquar) desiderant
prospicere, horum hi dispensatores atque arbitri
sanctis præfecti sunt. Quodnam istud erga vos
bonitatis mysterium? Quomodo iidem tum filii ho-
minum auditis, tum Dei? Alterum, natura; alte-
rum, adoptione. Quomodo momentanea levisque
tribulatio, sic æternum vobis gloriæ pondus
præstítit⁵⁴?

Carnem factum esse Deum Verbum et habitasse
in nobis, vestra insinuatione atque doctrina agno-
vimus⁵⁵: vos autem re ipsa corpus membraque
nobileia, ei qui carnem assumpsit, exstitistis: cor-
pus nimis unde quaque pulchrum, deiforme,
divinis inicans fulgoribus, quod nullam maculam,
nullas rugas aut labem ullam admittat. Velut enim
duo lucidissimi ac blandissimi Domini corporis
prostatis oculi, quibus totum ejus corpus illuſtre-
tur: per quos Dominus exstantes toto orbe Ecclesias
inspectans, ædificet perficiatque. Sed et aures
apertæ et claræ, atque divinæ voci faciles, Dei ver-
bum sapientissimum ac omnipotens, Incarnationis
scilicet mysterium, cum primum audissetis, cun-
ctorum illud postmodum auribus intulisti.

Vos et naræ odoratissimæ et genæ estis mysticæ.
Naræ sacræ, sacrorum ungaentorum Christi fra-
grantiam suaviter admodum olfacentes, ejusque
scientiæ suavem odorem, omni loco manifestantes.
Genæ vero sicut phialæ aromatum⁵⁶, velut e fonte
divina doctrinæ linguæ, germinantes (uti sacratissimo D
continetur eloquio) unguentaria; mysticas scilicet
odoris suavitates (Spiritus nempe doctrinas) his
qui digni sint, proferentes.

Vos item manus strenuæ ac industriæ; quæ non
in tabulis lapideis, sed carnalibus, nec atramento,
sed vivo Dei Spiritu, mystice divina eloquia ornatae
depingatis⁵⁷. Manus, quæ nedium firmum funda-
mentum (sive scilicet) tuta base sigatis, sed et
digna sive opera superædificetis. Non enim lignis,
stipula et seno, sed auro et argento pretiosissi-
misque lapidibus (doctrinis scilicet aique actibus
Deo placitis) intelligentem atque viventem Deo

A ἡ θεῖα δύναμις ἐν τῇ ἀσθένεᾳ τούτων τετελείωται·
καὶ οὗτω τὸν ὄλετῆρα θραύσαντες, λαυτοὶ λαμ-
πρῶς τῷ νικοποιῷ Χριστῷ πρὸς οὐρανοὺς συναν-
ελήφθησαν. Καὶ ὑσπερ ἐκεῖνος πρῶτος νενικηκώς,
ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης πρῶτος ἐκάθι-
σεν ἐν ὑψηλοῖς· οὗτω καὶ οὗτοι κατὰ τὴν πρὸς
ἐκεῖνον ὁμοιωσιν νενικηκότες, τῆς ἐκ δεξιῶν τούτου
δευτέρας καταξιούνται καθιζήσεως.

Ω τῆς ὑπερφυοῦς μιμήσεως τῶν ἀμιμήτων! Ω.
τῆς πρὸς τὸν "Ὕψιστον τῶν ταπεινοφρόνων ἀνυψώ-
σεως" οἱ ἐπίγειοι, καὶ οὐράνιοι· οἱ θυητοὶ, καὶ ἀθάνα-
τοι· οἱ μικροὶ, καὶ τρισμέγιοι· καὶ οἱ περικάθαρμα
τῷ κόσμῳ παντὶ καὶ περίψημα κείμενοι, αἰδέσιμοι καθ-
εστήκασι τοῖς Σεραφείμ· καὶ οἱ πεντὶ δὲ καὶ δίψη καὶ
γυμνότητι ταλαιπωρούμενοι, τῶν ἀγαθῶν δὲ ὄφθαλμος
οὐκ εἶδεν, οὐς οὐκ ἤκουεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου
οὐκ ἀνέβη· εἰς δὲ καὶ ἀγγελοι, κατ' αὐτοὺς εἰπεῖν,
ἐπιθυμοῦσι παραχύψαι, τούτων οὗτοι ταμίαι, καὶ
πρυτάνεις ἀγλοις προεστήκασι. Τί τὸ περὶ ὑμᾶς
τοῦτο τῆς ἀγαθότητος μυστήριον; Πῶς οἱ αὐτοὶ καὶ
νιὸι ἀνθρώπων καὶ Θεοῦ κεχρηματίκατε; Τὸ μὲν, διὰ
τὴν φύσιν, τὸ δὲ, διὰ τὴν υἱοθεσίαν. Πῶς τὸ παραυτίκα
τῆς θλίψεως, καὶ ἐλαφρὸν, οὕτως ὑμίν βάρος δέξης
αἰώνιον εἰργάσατο;

Σάρχα μὲν γεγονέναι τὸν Θεὸν Λόγον καὶ ἐν τῷ μὲν
ἴσχηνωκέναι, ἐκ τῆς ὑμετέρας μεμυῆμεθα μύστ-
αγωγίας· ὑμεῖς δὲ σῶμα τῷ δυτὶ, καὶ μέλη τίμια τῷ
σεσαρκωμένῳ καθεστήκατε. Σῶμα πάγκαλον, θεοει-
δὲς, θεαυγὲς, πάσης κηλίδος καὶ βύπων καὶ μώμων
ἀνεπίδεκτον. Οἷα γὰρ ὄφθαλμοι δύο φωτοφανέστε-
τοι καὶ χαριέστατοι τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος προ-
βεβληθε, οἵ δον αὐτοῦ φωτίζεται τὸ σῶμα· δι’
ῶν δὲ Κύριος τὰς καθ’ δλην τὴν γῆν ἐκκλησίας ἔφ-
ορῶν, οἰκοδομεῖ καὶ καταρτίζει. Καὶ ὡτα δὲ τρανά
καὶ σιφῆ, καὶ τῆς Φιλίας δυτες εύήκοα φωνῆς· τὸ
ρῆμα τοῦ Θεοῦ τὸ πάνσοφον, τὸ παντοδύναμον, τὸ
τῆς Οἰκονομίας, φημὶ, πρῶτον μυστήριον ἐνωτι-
σθέντες, τὰς ἀκοαὶς πάντας πάσαις δευτέρως ἐν-
τηγματε.

Τοιοῖς καὶ μυκτῆρες εὔοσμοτατοι, καὶ σιαγόνες
ἐστὲ μυστικαί. Μυκτῆρες Ἱεροὶ τῆς Ἱερᾶς τῶν Χρι-
στοῦ μύρων εύωδίας ἀγανθίδεως ὄσφραινόμενοι, καὶ
τὴν δσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ παντὶ τόπῳ φανε-
ροῦντες. Σιαγόνες δὲ, καθάπερ φιάλαι τοῦ ἀρώ-
ματος, ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς τῆς θεολόγου γλώσσης,
φύουσαι (κατὰ τὸ μυστικώτατον λόγιον), μυρεύει,
τὰς μυστικὰς εύωδίας (ἥτοι διδασκαλίας τοῦ Πνεύ-
ματος) τοῖς ἀξίοις προβαλλόμενοι.

Τοιοῖς καὶ χειρες ἐνεργεῖς καὶ δραστήριοι πιστεύε-
σθε, οὐκ ἐν λιθίναις τὰ θεῖα λόγια πλαξῖν, ἀλλὰ σαρ-
κίναις· οὐ μέλανι, ἀλλὰ Θεοῦ Πνεύματι ζῶντι μυ-
στικῶς καλλιγραφοῦσαι. Χειρες, οὐ θεμέλιον μόνον
ἀσφαλῆ, τὸν τῆς πίστεως καταπηγνύουσαι, ἀλλὰ
καὶ ἔργα τῆς πίστεως ἀξιαὶ ἐποικοδομοῦσαι. Οὐ ξύ-
λοις γάρ, οὐ καλάμῃ καὶ χροτῷ, χρυσῷ δὲ καὶ ἀργύρῳ
καὶ λίθων τοῖς τιμιωτάτοις, εἰτ' οὖν λόγοις καὶ πράξεις
θεοτερπέσι, τὴν υπερὸν Ἐκκλησίαν καὶ ζῶσαν καταρ-

⁵³ Hebr. i. 13. ⁵⁴ II Cor. iv, 17, 1, 4, 11; i, 2, 9; I Petr. i. 12; II Cor. iv, 17. ⁵⁵ Joan. i, 14.
⁵⁶ Cant. v, 15. ⁵⁷ II. Cor. iii, 5.

τίζετε Θεῷ. Χειρες μυστηρίων ιερουργαὶ θεῖαν· ὑπερφυῶν τεραστίων αὐτούργοι· ἀφῇ μόνῃ νόσους ιώμεναι, δαμονας ἐλαύνουσαι, παραλελυμένους σφίγγουσαι, λεπροὺς καθαίρουσαι, παγκεχυψότας ἀνορθοῦσαι, γεχροὺς ἀνιστῶσαι, καὶ τυφλοῖς μὲν τὴν δψιν, κωφοῖς δὲ τὴν ἀκοήν, μογιλάλοις δὲ τὴν γλῶσσαν διατρανοῦσαι καὶ διασαφοῦσαι· καὶ πᾶσαν σώματος λώδην, καὶ πᾶσαν ψυχῆς λύμην ἀφράστως καὶ ἀχρόνως θεραπεύουσαι.

Τοιοῖς καὶ δύο ὡμοῖς καὶ μαζοὶ δύο τῆς Ἰησοῦ πεφήνατε μεγαλειότητος· οἱ μὲν τὸν σταυρὸν αἴροντες, καὶ αὐτῷ συνεπαιρόμενοι· καὶ ὡς κεφαλῇ ιδίᾳ, τῷ ἐσταυρωμένῳ προθύμως ἐφεπόμενοι. Θμοῖς, τὸν χρηστὸν αἴροντες Χριστοῦ ζυγὸν, καὶ τὸν ἐλαφρὸν ἐλαφρῶς κουφίζοντες φόρτον τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ τοῖς ἀξιοῖς αὐτὸν ἐπιφορτίζοντες· ναὶ δὴ, καὶ τὰ τῶν προβάτων ἀναλαμβάνοντες πλανώμενα, καὶ τοῖς μένουσιν συναριθμοῦντες, καὶ μάνδραις ταῖς δινα κατασφαλιζόμενοι, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν σταυρῷ καὶ θανάτῳ κατὰ μίμησιν ἀγιαζόμενοι Δεσποτικήν. Μαζοὶ δὲ, οὐκ αἰσθητῷ γάλακτι, νοητῷ δὲ τρέφοντες τὴν Ἐκκλησίαν· καὶ οὐδὲ γάλα μόνον, τὸν εἰσαγωγικὸν τε λόγον καὶ τοῖς εἰσαγομένοις κατάληλον ἀναλαμβάνοντες, ἀλλὰ καὶ οἶνον, τὴν στερεάν τῶν δογμάτων ἔστιατορέαν, καὶ τοῖς τελεοῖς πρέπουσαν ἐπινόσοντες θεαλογίαν.

Τοιοῖς, καὶ σπλάγχνα καὶ νεφρούς τις εἰπὼν διδύμους· μηρούς τε καὶ σκέλη καὶ πόδας τῆς τοῦ σαρκωθέντος ὑπερούσιοτητος, οὐκ ἀν, οἷμαι, τοῦ πρέποντος ἀποσφαλείη. Καὶ γάρ παρ' ὑμῖν ζωτικὴ ποιότης καὶ ἀρθευστος τῆς θεοπρεποῦς, ἥτοι θεοτελοῦς ἀγάπης ἐνθεωρουμένη, καὶ ὥσπερ ἐκ διδύμου καὶ ζώσης πηγῆς τῶν ὑμετέρων κρυψίως ἔξαλλομένη σπλάγχνων, πισταῖς ἐπαρδομένη ψυχαῖς, γονίμους αὐτὰς ἀποδεικνύει Θεῷ. Κνήμαι δὲ καὶ πόδες, εὐλόγιας, οἷμαι, τοῦ Λόγου τεθεώρησθε, δτι πᾶσαν τὴν γῆν διαθέων ἐν ὑμῖν, καὶ πᾶσαν βροτῶν διάνοιαν ἐπιών, πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν δι' ὑμῶν χειραγωγεῖ.

Τοιοῖς δοτῶς ἔστε, κατὰ τὸν Ιερὸν Ζαχαρίαν, οἱ δύο τῶν ἐλαῖων κλάδοι, ἐκ δεξιῶν τε καὶ εὐωνύμων τῆς χρυσῆς λυχνίας, τῇ Ἐκκλησίᾳ δὴ λέγω, καὶ τῷ ἐπ' αὐτῆς λαμπαδίῳ Χριστῷ παρεστηκότες· οἱ δύο, καὶ αὐτὸν εἰπεῖν, τῆς πιστητος υἱοῦ, τῷ Κυρίῳ πάσης παρίστασθε τῆς γῆς.

Τοιοῖς καὶ αἱ δύο ράβδοι, ἃς ἐκατῷ λήψεσθαι φησιν δο Κύριος, παρὰ τῷ αὐτῷ, προῦπογράφουσιν. Οὐ τὴν μὲν κάλλος, διὰ τὸ τῆς ψυχῆς περικαλλές στατον· σχοίνισμα δὲ τὴν ἐτέρχν, ὡς ίδιαν μερίδα κατωνόμασεν· ἐν αἷς καὶ τὰ πρόβατα ποιμαίνει, καὶ τὴν διαθήκην, ᾧ πρὸς τοὺς λαοὺς διέθετο, διασκεδάσειν ἐπαγγέλλεται· δῆλον δτι τὸν νόμον τοῦ γράμματος, διὰ τὸν τοῦ πνεύματος νόμον ἀθετῶν. Καὶ γάρ δ τῇ κατὰ νόμον λατρείᾳ καὶ τοῖς τύποις Μωϋσῆς πεφήνασι καὶ Ἀαρὼν, παιδαγωγοὶ πρὸς Χριστὸν τοῖς ἀτελέσι γεγονότες, τοῦτο γε δὴ Πέτρος

A Ecclesiam instruitis⁴⁸. Manus, divinis operantes mysteriis; ipsæ eximiorum prodigiorum artifices: lactu solo sanantes morbos, fugantes dæmones, astringentes soluta membra, leprosos mundantes, incurves erigentes, mortuos suscitantes; ac exercitū visum, surdis auditum, balbis facilem et expeditum linguæ usum præbentes; omnemque corporis labem atque omnem animi noxiam nullis verbis explicabili ratione, momentoque curantes.

Vos quoque duo humeri duoque ubera majestatis Jesu enitetis. Humeri scilicet tollentes crucem, ac cum ea pariter exaltati; velutque caput proprium, eum qui crucifixus est alacres secuti. Humeri, Christi jugum suave tollentes, leveque Evangelii onus levantes, atque illud dignis imponentes⁴⁹. Sane vero etiam errantes oves assumentes, earumque quæ remanserant gregi inferentes atque superernis caulis includentes; proque illis, cruce ac morte, Domini exemplo, ipsi vos ipsos sanctificantes⁵⁰. Ubera vero non eo lacte qui in sensu cadit, sed spiritali, Ecclesiam aletia; ac nōdum lac (doctrinam scilicet rudimentariam atque illis qui inducuntur convenientem) colligentia, sed et vinum (solidam scilicet dogmatum epulationem ac perfectos decentem theologiam) affluentia.

C Qui vos viscera geminosque renes, coxasque ac crura dicat, ejusque qui carnem assumpsit super-substantialis Majestatis pedes velit, haud puto a decore erraverit. Apud vos enim vitalis et inessuxa divinæ seu deisticæ charitatis intellecta qualitas, ac velut ex gemino vivoque fonte, e vestris occulte visceribus, fidelibus irrorans animis iisque affusa, secundos Deo reddit. Crura vero ac pedes congrue puto Verbi intelligamini, quod ipsum in vobis universam percurrens terram, omnemque mortalium mentem lustrans, ad veritatis notitiam vestro munere atque opera dicit.

D Vos revera, sacratissimo Zacharia auctore⁵¹, duo olivarum rami, a dextris atque sinistris, aureo candelabro (Ecclesiæ scilicet) eique impositæ lampadi (nempe Christo) positi; duo, ut idem loquitur, filii pinguedinis, assistentes Domino universæ terræ.

Vos quoque duæ virgæ, quas sibi assumendas apud eundem Dominus dicit, præfigurant; quarum alteram decorem ob animi summam venustatem; alteram vero funiculum, velut propriam nuncupavit partem⁵²: in quibus fore pollicetur ut oves pascat, ac sœdus, quod cum populis pepigerat, dissipet; dum nimicum legem litteræ, per spiritus legem abrogat. Quod namque legis cultu atque figuris Moyses et Aaron (pædagogi scilicet atque ductores impersectorum ad Christum) hoc sane Petrus et Paulus spiritu extiterunt; gratiaeque

⁴⁸ I Cor. iii, 12. ⁴⁹ Matth. xvi, 24; Luc. ix, 5; Matth. xi, 28; xviii, 12. ⁵⁰ Joan. xvii, 19. ⁵¹ I Cor. iii, 2; Hebr. v, 12. ⁵² Zach. iv, 13, 14. ⁵³ Zach. xi, 7.

Evangelium defungentes, legis umbras ac figuralia mandata in illo dissipant atque evertunt.

Enimvero, quid hæc ad laudem claritatis magnificientiae vestræ videantur? Certus enim sum, vestram illam claritatem, nedum historicorum omnium dexteritatem oratorumque vim dicendi excedere, verum etiam summos apud nos theologos, nihil vestra dignum laude posse efferre. Quemadmodum enim nullus sermo est, qui eminentem omnibus majestatem merito explicare sufficiat (divina enim gloria, nedum sermonem, verum et mentem; neque humanam solum, sed et Seraphicam, longe superat), sic quoque ipsa eorum, qui apud illam vere firmi steterunt supremumque nacti honorem sunt, B tanta claritas est, ut nec verbis exprimi, nec eas in mente concipi possit: atque id amplius, quo et magis accessu ad supersubstantialem, quidquid in creatis est, excedit.

Quandoquidem igitur terrena omnis lingua vestris impar laudibus est, ubi adhuc pauca adjecimus, spirituque spiritalius salutaverimus, magnificantiam gloriæ sanctitatis vestræ silentio dabimus. Salvete, natura, Id est deitate conjunctæ Trinitatis, quam annuntiastis, ac cuius notitiam creaturæ omni intulistis, sacratissimi præcones et apostoli et testes.

Salvete, equi ratione menteque prædicti, singuliter Deoque judicé lecti ac delecti: non ut quidam vocantur, corporis colore nive candidiores, sed supra nivem animi puritate nitentes⁴⁴: nec cursu ventis pares, sed mentis velocitate atque numine ventorum volatum superantes: nec quantum e specula dispicit oculus, tantum repente subsilientes, ut poeta loquitur, sed quantum sol iste magna luce complectitur, creaturam omnem fulguris instar sermone percurrentes. Quibus Deus Verbum consensis, ut loquitur divinus Ambacum, atque in spiritale hoc mare deductis, in vobis aquas multas (gentium scilicet mentes) turbavit⁴⁵. Ejus vero equitatus, eorum qui turbarentur salus extitit.

Salvete, lapides pretiosi, post illum summum angularem in spiritalis Sion fundamenta missi. Salvete, venerabiles Dei servi, Christi fideles amici, Domini Spiritus sancti liberi, angelorum gloria, archangelorum laus, Principalium sublimitas, Protestatum gloriatio. Virtutum jucunditas, Dominationum exultatio, Thronorum honor, Cherubim oblectatio, Seraphim pulchritudo et decor⁴⁶.

Salvete, diaboli destructores, hominibus munerum largi præbitores, erroris vindices, veritatis patroni, idolorum destructio, Trinitatis prædicatio, hæreseon abolitio, peccatorum propitiatio; eorum quæ veterantur eversio, eorum quæ innovantur conversio: litteræ destitutio, spiritus consumptio.

A καὶ Παῦλος γεγόνατε τῷ πνεύματι· καὶ τὸ τῆς χάριτος Εὐαγγέλιον λερουργοῦντες, τὰ σκιάδη τοῦ νόμου καὶ τυπικὰ παραγγέλματα διασκεδάζουσιν ἐν αὐτῷ καὶ καταργοῦσιν.

Άλλὰ τί ταῦτα πρὸς ἐπαινὸν δόξης τῆς ὑμῶν ἔστι μεγαλωσύνης; Πειθομένοι γάρ, οὐ μόνον λογογράφων τε πάσης περινολας καὶ ρήτορων δυνάμεως, τὴν ὑμετέραν ὑπερῆρθαι δόξαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρτήμενούς ἀκροτάτους θεολόγους, μηδὲν εἰπεῖν δξιον δύνασθαι τῆς ὑμετέρας τελειώτητος. Ήσπερ γάρ οὐκ έστι λόγος ἐπάξιος τῆς ὑπερεχούσης ἐκφαντορεκάδες δόξης· καὶ γάρ οὐ λόγου μόνον, ἀλλὰ καὶ διανολας· οὐκ ἀνθρωπικῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ Σεραφικῆς, ἡ θεῖα μεγαλειότης ὑπεριδρυται· οὖτως καὶ τῶν παραποτῆς γνησίως ἰδρυμένων, καὶ τῆς ἀκατάτω τιμῆς εὔμοιρηκότων, ἀνέκφραστός τέ ἔστι καὶ ἀπερινόητος ἡ δόξα· καὶ τοσούτῳ πλέον, δσψ καὶ μᾶλλον τῇ πρὸς τὸν ὑπερούσιον ἐγγύτῃς τὴν ὅλην ὑπεραναβάντει κτίσιν.

Τοιγαροῦν, ἐπειδὴ πᾶσα γηγενής γλῶσσα τῆς κατ' ἀξίαν αἰνέσσεις ὑφείται, μικρὰ λοιπὸν ἔτι προσειπόντες, καὶ τῷ πνεύματι μυστικώτερον καταπατσάμενοι, σιγῇ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς δόξης τῆς ὑμετέρας θείημεν ἀγιωσύνης. Χαίρετε, τῆς τριαδικῆς συμφυΐας ἢ συνθετας, τῆς δι' ὑμῶν καταγγελείστης, καὶ πάσῃ τῇ κτίσει γνωσθείσῃς, λερώτατοι κήρυκες καὶ ἀπόστολοι καὶ μάρτυρες.

Χαίρετε, ιπποι λογικοὶ καὶ νοεροὶ, ἐπίλεκτοι καὶ θεόλεκτοι, οὐχ ὡς τινες λέγονται, τὴν χρόνα τοῦ σώματος λευκότεροι χιάνος· ἀλλ' ὑπὲρ χιόνα, τῇ τῆς ψυχῆς διαλάμποντες καθαρότητι· οὐδὲ τὸν δρόμον ἀνέμαις παραπλήσιοι· ἀλλ' ὑπὲρ ἀνέμων πτῆσιν δέντεροι τῇ τοῦ νοῦ ταχύτητι· καὶ θεότητι· οὐδὲ οσσον δρθαλμὸς ἀπὸ σκοπιάς δρῷ, τοσοῦτον ἀθρόως ἐπιθρώσκοντες, κατὰ τὴν ποίησιν· ἀλλ' οσσον δὲ τὸν ποίησιν· ἀλλ' οσσον δὲ διλιος οὗτος τῷ μεγάλῳ φωτὶ περιλαμβάνει, κτίσιν πᾶσαν ἀστραπῆς τρόπον τῷ λόγῳ διατρέχοντες· ἐφ' οἷς δ Θεὸς Λόγος, κατὰ τὸν θείον ἐπιθάξας Ἀμβακούμ, καὶ εἰς τὴν νοητὴν ταύτην θάλασσαν ἐπιβιβάσας, ἐν ὑμῖν ὑδάτα πολλὰ, τὰς τῶν ἐθνῶν διανολας διετάραξεν· τῇ ιππασίᾳ δὲ τούτου σωτηρίᾳ τῶν ταραττομένων ἐγενήθη.

Χαίρετε, λίθοι τίμιοι, οἱ μετὰ τὸν ἀκρογωνιαῖον, εἰς τὰ τῆς νοητῆς τεθειμένοι θεμέλια Σάνων. Χαίρετε, τοῦ Θεοῦ σεπτοὶ δοῦλοι, τοῦ Χριστοῦ πιστοὶ φίλοι, τοῦ Κυρίου Πνεύματος λερὰ τέκνα, τῶν Ἀγγέλων δόξα, τῶν Ἀρχαγγέλων ἐπαινας, τῶν Ἀρχῶν ὑψώματα, τῶν Ἐξουσιῶν καύχημα, τῶν Δυνάμεων θυμηδία, τῶν Κυριοτήτων ἀγαλλιάμα, τῶν Θρόνων τιμή, τῶν Χερουβεὶμ τερπωλή, τῶν Σεραφεὶμ καλλονή.

Χαίρετε, διαβόλου καθαιρέται, ἀνθρώπων εὐεργέται, πλάνης ἀντίδικοι, ἀληθείας συνήγοροι, εἰδώλων καθαιρεσις, Τριάδος ἀνάρρησις, αἱρέσεων ἀφανισμὸς, ἀμαρτιῶν ἰλασμὸς, τῶν παλαιουμένων καταστροφή, τῶν ἀνακαινουμένων ἐπιστροφή, τοῦ γράμματος ἀθετητα, τοῦ πνεύματος κυρωτα.

⁴⁴ Thren. iv, 7. ⁴⁵ Habac. iii, 8. ⁴⁶ Isa. xxviii, 10; II Cor. iii, 17.

Χαίρετε, τῶν Ἐκκλησιῶν ἀνάστασις, τῶν κατεβ- A
ραγμένων ἀνάκτησις, τῶν ἀπηλπισμένων ἀνάκλησις,
τῶν ἐν πόνοις παρηγορίᾳ, τῶν ἐν πάθεσι θεραπείᾳ,
τῶν ἐν πένθει παραμυθίᾳ, τῶν χειμαζούμενών λιμήν
ἀσφαλής, τῶν πενομένων πλοῦτος ἀνελλιπής, τῶν
πλουτούντων ἀντίληψις ἀψευδής, τῶν διφειλόντων
ἔγγυηται, τῶν σωζομένων προσπισταί.

Χαίρετε καὶ εὐφραίνεσθε, οὐρανοί, ἀμα τῷ ὑμῖν
εἰς θρόνῳ θεοπρεπῶς ἐποχουμένῳ· οὐρανοὶ θεῖοι καὶ
νοητοί, καὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς Ἐκκλησίας μυστικώτα-
τον στερέωμα· οἱ τὴν Θεοῦ δόξαν μαγαλοφώνως
δηγούμενοι, καὶ τὴν τῶν χειρῶν αὐτοῦ ποίησιν
ἀννάως ἀναγγέλλοντες· ὃν δὲ φθόγγος εἰς πᾶσαν
λαμπρῶς ἐξελήλυθε τὴν γῆν, καὶ τῶν βημάτων ἡ
δύναμις εἰς τὰ πέρατα διέδραμε τῆς εἰκουμένης.

^B Ωσπερ οὖν ἀφ' ὑμῶν, ἢ δι' ὑμῶν ἡ θεαρχικὴ
χάρις τοῖς πέρασιν ἔξιχηται, οὗτω καὶ δεξιὸν τέλος
ὑμεῖς τῇ δεξιᾷ καταβάλλετε ἀρχῇ, καὶ τὸν θείον
λόγον τοῖς πᾶσιν ἔθυεσι χριτύνοντες, τὴν Ἱεράν πί-
στιν ἐν τούτῳ βεβαιώσατε· τοὺς πλανωμένους ἐπι-
στρέψατε, τοὺς ἀμφιθόλους στηρίξατε, τοὺς ἀναισθῶς
ἀθετοῦντας διορθώσατε ἢ ἐκτίλατε· καὶ τοὺς μὲν τῷ
ὑμετέρῳ κανόνι στοιχοῦντας, ἐδραίους, ἀμετακλινεῖς
τοῖς Ἱεραῖς συντηρήσατε θεσμοθεσίαις· τὰς δλας δὲ
τῶν πιστῶν δημηγύρεις τῇ δλοχληρίᾳ τοῦ Θεοῦ σώ-
ματος ἐν ἀγίῳ Πνεύματι συνδέοντες, τὸ πλήρωμα
τῆς Ἐκκλησίας δόλον εἰς ἔνα καινὸν ἀνθρωπὸν, οὐ δὲ
κεφαλὴ Χριστὸς, καταρτίσατε καὶ συναρμόσατε·
πολεμον δὲ καὶ δπλα πάντα πρεσβύτερος ὑμῶν δεκταῖς
ἀντανελόντες, καὶ τροπάλοις νίκης ἐνθέοις τὸν ἀλη- C
θῶς εὔσεβη βασιλέας καταστέφοντες, εἰρήνης θείας
εὐσταθίους τε καὶ γαληναίας ζωῆς πληρώσατε τὴν
γῆν· ἦρεμον δὲ βίον καὶ φιλευσεβῆ, καὶ τῆς ἐν Χρι-
στῷ Ἰησοῦ δικαιοσύνης καὶ χαρμοσύνης ἐπίμεστον.
τῇ Χριστωνύμῳ παρεσχηκότες πολιτείᾳ, καὶ πρὸς
τὴν ἀνω Ἱερουσαλήμ, ἡς ὑμεῖς πρωτότοκα τέκνα
καὶ πολιότα γεγένησθε καὶ πολιούχοι, διακυβερνῶν-
τες, εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ πάντας εἰσάγοντες καταπαύσετε
κατάπαυσιν· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν,
ῷ δέξα καὶ τὸ κράτος, ἀμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ
Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΑΥΓΟΣ Δ'.

Εἰς τὸν ἄριον καὶ πατεύρημον ἀπόστολον
Ἀγρέαν (6).

Πᾶσι μὲν τοῖς τοῦ Θεοῦ Λόγου φίλοις καὶ μαθη-
ταῖς, ἢ διὰ τῶν λόγων αἰνεσις, ὥσπερ οὖν καὶ
ἡ διὰ τῶν ἔργων μίμησις, κατὰ δύναμιν δρεῖται·
καύτων δὲ μάλιστα τοῖς χορυφάλοις τε καὶ πρε-
σβυτάτοις· οὐ μόνον δτι καθ' ἑαυτὸν δ τῶν θείων
ἀνδρῶν ἐπαινετόν τι χρῆμα Θεῖη, καὶ
τοῖς αἰσιώς ἐπαινεῖν εἰδόσι, σωτήριος· καὶ τοῖς
συγαινοῦσιν ὠφέλιμος· καὶ πᾶσι τοῖς συνετῶς

^a Psal. XIII,

(6) Floridissima hæc laudatio, magni Andreæ apo-
stolorum vocatione primi, quem ideo Græci πρωτό-
χαρτον vocant, habentique præcipuum suum aposto-

Salvete, Ecclesiarum excitatio, elisorum instau-
ratio, desperatorum revocatio, laborantium rese-
ctio, ægrorum curatio, lugentium consolatio,
eorum qui tempestate jactantur tuta statio ac
portus pauperum indeficientes divitiæ, divitum
vera defensio, debitorum sponsores, eorum qui
salutem parant defensores.

Salvete et exsultate, cœli, una cum eo, qui divina
in vobis magnificentia quasi in throno sedet. Divini
cœli et spiritales; ejusque Ecclesiæ, quæ in cœlis
est, sacratissimum firmamentum ^b: cœli, Dei
gloriam alto vocis enarrantes præconio, ejusque
opus manuum jugiter annuntiantes: quorum sonus
in omnem clare exivit terram, ac verborum vis in
fines orbis excurrit.

Quemadmodum igitur a vobis, vestraque opera,
divina gratia finibus insonuit, sic quoque faustum
fausto initio finem adhibete, divinumque sermo-
nem cunctis nationibus firmantes, sacram in eo
fidem confirmate. Errantes convertite, dubios animi
solidate, impudenter spernentes emendate aut
evellite: ac eos quidem qui vestram regulam
sequuntur, firmos indeclinabiles vestris legibus
conservate: universasque fidelium collectas, divini
Spiritus integritate in sancto Spiritu arctius col-
ligantes, Ecclesiæ cœtum omnem in unum no-
vum hominem, cuius caput Christus, perficite ac
coagimentate. Bellum autem armaque omnia, vestris
Deo acceptis intercessionibus contrario tollentes,
divinisque victoriæ frēpēs pium vere imperato-
rem coronantes, divina pace stabilique, ac tran-
quiila jucunditate terram implete; quietamque ac
religiosam, ejusque justitiæ, quæ est in Christo Jesu
atque gaudii plenam, christianæ reipublicæ vitam
præbentes, atque ad cœlestem Jerusalem, cuius
vos primitivi filii principesque patroni atque re-
ciores exististis, gubernantes, in Dei cunctos indu-
centes requiem, requiem præstabitis; in Christo
Jesu Domino nostro, cui est gloria et potestas,
una cum Patre et Spiritu sancto, in sœcula sœculo-
rum. Amen.

ORATIO IV.

D *Laudatio sancti laudeque celeberrimi Andreæ
apostoli.*

Cunctis sane Dei Verbi amicis ac discipulis, ver-
bis concepta laudatio pro virili facultate debetur,
uti et imitatio, quæ operibus præstatur; maxime
vero his, qui inter illos principes ac antiquissimi
sunt: nedum ea ratione, quod ipsa a se divinorum
virorum laudatio, res est divino iudicio lauda-
bilis ac quam ii ipsi qui laudantur, amori ducant;
verum etiam quod iis, qui sauste laudare norunt,
salutaris sit; atque his qui laudando socii accedant,

Iun, in Græcia maxime apostolico munere functum,
ac tandem in ea illustri martyrio consummatum.

utilis; cunctisque demum solerter audientibus, Α ἀχροωμέναις, τελεωτέρας γίνεται πρόξενον οἰκοδομῆς.

Igitur, o viril ad commune nobis propositum certamen excitemur. Commune enim nobis omnibus certamen hodie proponitur; mihi quidem, ut discipulorum coronidem, apostolorum summitatem, a fortitudine nuncupatum Andream, tanquam rosarum flosculis, sermonum laudibus ambitiose coronem, ejusque memoria suavius delecter; ac velut cum præsente atque oculis conspicuo, sic cum illo loquar, ejusque enarrandis rebus magnifice glorier; vobis autem, ut propense feratis opem, totisque viribus laboranti animo ac fatiscenti, tacitis precibus collaboreti; ac sermonem tanti mole argumenti vix non oppressum ac elanguescentem, altissimo ipsi silentio et attentione animi erigatis.

Prompte igitur debitum reddamus; alius laudis præconium; alius auditione; atque adeo fructificemus; alius quidem, actionem ratione nitentem ac eruditam; alius vero, sermonem actuosum ei efficacem: alius canticum; alius desiderium et anorem; alius compunctionem; alius precationem: unus veram fidem, alter religiosam in Christum charitatem. Inferat quispiam; alius quidem sermonem sapientię; alius vero, sermonem scientiæ^{68.69}; atque hic, cor lene ac quietum; ille, nullum habentem finem jugemque Jesu memoriam. Hic, indiffficientem animo precandi vim; ille claram atque lucidam cogitante animo Christi visionem. Omnes Dei timorem, omnes continentiam, omnes animi sensusque modestiam et, ut per patientiam ad pie-tatem nos ipsos extendamus. Sic enim magnus Apostolus in nobis clarificabitur, cum aliud quid illius honorum præstabit, universique simul eum clarius imitabimur, ac velut festivum quoddam munus, imitationis fructum ei proferemus. Sic et ipse Christus, qui in sanctis requiescat, atque in iis qui clarificantur clarificetur, a quo omnis ad virtutem incitatio; ac qui omnis bona actionis, principium et medium ac finis est.

Posteaquam vero, pro virili nostra facultate theatrum orationi præinstruximus, age jam ipsa certamina aggrediamur, atque ad apostolicarum laudum celitudinem eniti connitamur; non temere, quæ inconcessa sunt tentantes; sed timore inac-cessa adeuntes; nec procaci audacia intacta per-rumpentes, sed pudore, omniisque religione ac metu ad ea quæ rationem vimque omnem sermonis superant, mentem pertendentes, rationemque ac ser-monis vim ad ea quæ mentem ipsam excedunt, provehentes, de inexhausta thesaurorum Spiritus opulentia spe præsummamus; ex qua exiguum aliquod effluvium (gratiae scilicet stillam) per ejus, quem

A ἀχροωμέναις, τελεωτέρας γίνεται πρόξενον οἰκοδομῆς.

Ούκοῦν διαναστῶμεν, ω̄ δινδρες! πρὸς τὸν προχείμενον ἡμῖν ἀγῶνα· κοινᾶς γάρ ἀπασι πρόκειται σήμερον ὁ ἀγών· ἐμοὶ μὲν, τὴν κορωνίδα τῶν μαθητῶν, τῶν ἀποστόλων τὴν κορυφὴν, τὸν τῆς ἀνδρίας ἐπώνυμον Ἀνδρέαν, τοῖς ἐπαίνοις τῶν λόγιων, ὡς ἀνθεσι φόδων ἀναδῆσαι, καὶ τῆς μνήμης κατατρυφῆσαι· καὶ ὥσπερ αὐτῷ παρόντι καὶ δραμένῳ προσληῆσαι· καὶ τοῖς περὶ αὐτοῦ διηγήμασιν ἔγκαλλωπέσθαι· ύμιν δὲ, τῆς ἀγωνίας ἐμοὶ κοινωνεῖν, καὶ ὅση δύναμις συνεργεῖν, τῷ προσευχαῖς ἀλαλήτοις (7) κάμνοντι τὸν νοῦν, συμπονεῖν, καὶ πρὸς τὸ τῆς ὑποθέσεως μέγεθος τὸν λόγον ὀκλάζοντι, διὰ βαθείας σιγῆς παραθαρρύνειν B καὶ προσοχῆς.

Αποδῶμεν τοῖνυν προθύμως τὴν διφειλήν· ὁ μὲν, τὴν εὐφημίαν, οἱ δὲ, τὴν ἀκρότασιν· καὶ καρτοφορῶμεν· ὁ μὲν πρᾶξιν εὐλογού· ὁ δὲ λόγον Εμπρακτον· ὁ μὲν τὸν ὕμνον· ὁ δὲ τὸν πόθον· ὁ μὲν κατάγυξιν· ὁ δὲ προσευχήν· ἄλλος πίστιν εἰλικρινή, ἄλλος ἀγάπην χριστοφιλή. Εἰσφερέτω τις· ὁ μὲν, λόγον σοφίας· ἄλλος δὲ, λόγον γνώσεως· ὁ μὲν, πραείαν καρδίαν καὶ θυσυχίαν· ὁ δὲ, μνήμην ἀληκτον καὶ δένναον Ἰησοῦ· ὁ μὲν, ἀνέκλειπτον, κατὰ νοῦν προσευχήν· ὁ δὲ καθαρὸν Χριστοῦ φαντασίαν καὶ φωτοφανῆ. Πάντες φόδον Θεοῦ, πάντες ἐγχράτειαν, ταπεινοφροσύνην πάντες, καὶ τοῖς πρὸς εὔσέβειαν δι' ὑπομονῆς ἐπεκτείνεσθαι. Οὗτοι γάρ ὁ μέγας Ἀπόστολος ἐν ἡμῖν δοξασθῆσται, ἄλλου πρὸς ἄλλο τι τῶν ἐκείνου κατορθουμένου καλῶν, καὶ πάντων διμοῦ τρανεστέραν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιδεικνυμένων διμοιστητα· καὶ ὥσπερ τι δῶρον ἐδρτισιν τὴν μίμησιν αὐτῷ καρποφορούντων τῆς ἀρετῆς. Οὗτοι καὶ Χριστὸς αὐτὸς, ὁ ἐν ἀγίοις ἀναπανόμενος, καὶ δοξαζόμενος ἐν δοξαζόμενοις, παρ' οὐ πᾶσα πρὸς ἀρετὴν κίνησις, καὶ διὰ τοῦτο πάσης πράξεως ἀγαθῆς ἀρχή καὶ μεστης καὶ τελευτή.

Επεὶ δὲ τῷ λόγῳ τὸ θέατρον, ὡς ἐνδιν, προκατηγορισάμεθα, φέρε λοιπὸν αὐτῶν τῶν ἀγώνων ἀψύμεθα, καὶ τῶν ἀποστολικῶν ὕμνων τῷ ὕψει προσῆναι πειραθῶμεν· οὐ τολμηρῶς ἀνεφίκτοις ἐγχειροῦντες, ἀλλὰ φόδῳ τοῖς ἀπροστότοις προσιόντες. Οὐδὲ θράσει τῶν ἀψαύστων κατατολμῶντες· αἰδοῖ δὲ καὶ εὐλαβεῖς πάτη τὸν τε νοῦν πρὸς τὰ ὑπὲρ λόγον ἀνατείνοντες, τὸν τε λόγον πρὸς τὰ ὑπὲρ νοῦν ἀναβιβάζοντες, ἐπὶ τὸν ἀχέντον πλοῦτον τῶν τοῦ Πνεύματος ἐλπίσαμεν θησαυρῶν· ἐξ οὐ βραχείας ἀπορρόης, ἢτοι σταγόνος χάριτος, διὰ τῆς τοῦ ὕμνουμένου σήμερον καταξιούμενοι πρεσβείας, πρῶτον μὲν τὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν χάριν ἀπὸ τοῦ νόμου με-

^{68.69} I Cor. xii, 8.
(7) Προσευχαῖς ἀλαλήτοις. Ipsum est quod Paulus Rom. viii, 26, στεναγμοῖς ἀλαλήτοις, γενitibus enenarrabilibus; tanti scilicet servoris, ut uero verbis exprimi possit, sive etiam tacitis, mente

tenus conceptis inque illa occultis. Interpret. Aethiop., in afflictionibus et temptationibus nostris; quasi legerit, ἐν πιερασμοῖς ἡμετέροις, cuius latens lectionis nullum apud alias extat vestigium.

τάθεσιν ἐπανεσθμεθα· ἔπειτα δὲ, τὴν ἐν τῷ Εὐαγ-
γελίῳ τούτου συντεμόντες εὐδοκίμησιν, τὴν τιμὴν
οὗτω καὶ Χριστοπρεπῆ προσοίσομεν τελευτήν.

golio præclare gesta perstringentes, sic pretiosam vereque Christianam illius mortem atque excessum afferemus.

Ἄνδρεας τούνυν (τὸ τιμιώτατον Θεῷ πρᾶγμα καὶ δνομα), δ πιστὸς καὶ φρόνιμος τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων οἰκονόμος, δ μέγας τοῦ Θεοῦ Λόγου κήρυξ
καὶ δοκιμώτατος δριλητῆς· δ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἀγιώτατος ὑπηρέτης καὶ θεραπευτῆς· οὗτος δεὶς τῷ Θεῷ προεγνωσμένος, ὡς ἀγιοῦς τε ψυχῆς καὶ γνώμης ἐσόμενος ὅτι μάλιστα δεξιᾶς δεῖ, διὰ τοῦτο καὶ προώριστο σύμμορφος ἔσεσθαι τοῦ Θεοῦ τῷ Μονογενεῖ.

Ἐπεὶ οὖν δ τῆς οἰκονομίας τοῦ Λόγου, καὶ τῆς ἀναδέξιως ἐνέστη καιρὸς, ἔδει πάντως καὶ τοὺς οἰκεῖους αὐτῷ συναναδέκωνται. Ἐδεις τοῦ βασιλέως παρόντος, καὶ τοὺς αὐτοῦ παρεῖναι δορυφόρους. Β' Ἀλλὰ τὸ σημεῖον τῆς τοῦ βασιλέως φανερώσεως; Φωτὶ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Φωγὴ πρὸ προσώπου τοῦ Λόγου προϊούσα, καὶ τὰς ἔδοντας αὐτοῦ κατασκευάζουσα, τὰ ἀνερράγετα πληροῦσα, τὰ ὑψηλὰ ταπεινοῦσα, καὶ τὰ σκολιὰ μὲν καρευθύνουσα, τὰ τραχῖα δὲ καταλείπουσα τῶν ἥβῶν. Καὶ οὐ ψιλὴ φωνὴ μόνη τὸ τεκμήριον, ἀλλὰ καὶ βάπτισμα μετανοίας· καὶ δ μὲν Βαπτιστὴς ἐπὶ τοῦ ὄντος, καὶ δ Βασιλεὺς κατὰ πόδας εὑθὺς ἐπὶ τὸ βαπτιζεσθαι πιερών· καὶ ἡ ἀνάρρησις, ὡς θεοπρεπῆς! οὐρανῷ γὰρ αὐτῷ βαπτιζομένῳ γέγονεν ἀνάπτυξις, Πνεύματος ἐπέλευσις, φωνὴ τε Κυρίου βροντῶντος, ἐπὶ τῶν ὄντων, οἵα δικτύλῳ, τῇ περιστερᾷ τὸν ἀγαπητὸν ἀνθεν ἐπιδειχνύντος.

Οὗτω τοῦ οὐρανίου Βασιλέως, τῆς Ἰωάννου μείζω τὴν ἀπὸ τοῦ Πατρὸς ἐτχηκότος μαρτυρίαν· αὐτὸς εἰ πρῶτος δ Βαπτιστὴς, καὶ μετ' αὐτὸν εὐθὺς, ὡς μακαριώτατε σὺ, τῇ τοῦ Πνεύματος συνεχράθης τῷ μαρτυρούμενῳ στοργῇ. Καὶ γὰρ οὐκ ἀμέσως τῷ θεαρχικωτάτῳ προσελήλυθας· οὐδὲ ἐξ αὐτῆς, ὡς εἶπεν, τῆς πρώτης τοῦ βίου βαλεῖδος; ἐπιθέντικας τῆς τελειότητος· πῶς γάρ; Ἐδεις δὲ τῷ νόμῳ τοῦ γράμματος προπαιδαγωγηθέντα τῷ τοῦ Πνεύματος οὗτῳ περιτυχεῖν· καὶ ταῖς τῶν ἐντολῶν ἀτελέσι προστοιχειωθέντα, οὗτω τοῦ Εὐαγγελίου τῇ τελειότητι προσχωρεῖν, ὡς ἐδραίαν ἐν αὐτῇ καὶ ἀμετάθετον τὴν τόρυσιν ἔχειν. Ἐδεις τῷ προδρόμῳ λύχνῳ, τὰς τῆς καρδίας προκατεσκευασθέντες κόρες, τὸ ὑπέρλαμπρον οὔτω καὶ μέγα καταδέξασθαι φῶς· διὰ τοῦτο, ὡς μόνον τὴν φωνὴν ἐν ἐρήμῳ βοῶσαν ἐπακήκοας, οὐχ ὡς εἰκῇ φωνοῦσαν ἀπεσείσω κατὰ τοὺς ἀσεβεῖς· οὐδὲ ἀξιάκουστον μὲν ἡγήσω, τῇ τοῦ βίου δὲ ματαιότητι κατατεινόμενος, τὴν ἀκρότατην παρητήσω κατὰ τοὺς πολλούς· οὐδὲ ἐγένους μὲν πλησίον αὐτῆς, βαρέως δὲ κατὰ τοὺς ἀψεκέρσυς ἀκηκόανς, εὐθὺς εἰς τὰ διπλανά παλινοστεῖς· ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸν τῆς γεννήσεως τρόπον, τῆς ἀνατροφῆς, τῆς διαίτης, καὶ τῆς ὅλης τοῦ κήρυκος

A hodie laudandum suscepimus, intercessionem consecuti; primum quidem illius a lege ad gratiam translationem laudabimus: tum vero ejus in Evangelio vereque Christianam illius mortem atque excessum

Andreas igitur (res Deo charissima ac nomen) fidelis ac prudens Patris Iuminum oeconomicus, magnus Dei Verbi præco probatissimusque discipulus; Spiritus sancti sanctissimus minister ac famulus. Hic Dei semper præscientia cognitus, fore boni animi ac quam maxime solertis ingenii, idcirco etiam semper prædestinatus est ut esset conformis Unigenito Dei⁷⁰.

Quod igitur dispensationis Verbi, ejusque declarationis tempus advenit, omnino decebat ut et illi, qui ejus essent, ac necessarii forent, pariter declararentur⁷¹. Necesse erat ut Rege præsente, ejus quoque satellites præsto essent. Verum quodnam signum declarationis Regis? Vox clamantis in deserto. Vox præiens ante faciem Verbi, illiusque præparans vias, quæ dirupta compleat et confringat, aspera morum complanet et leniat⁷². Nec sola vox signum est, sed et baptisimus poenitentia. Ac quidem Baptista super aquas; Rexque præsto statim ut intingatur; ac præconium quam plenum majestate ac divinitati! Ipsi enim qui aqua tingebantur, explicatum cœlum; advenit Spiritus, facta vox Domini tonantis super aquas, velutque digito, columbae illapsu, charissimum ac prædilectum e cœlo ostendentis⁷³.

In hunc modum cœlesti Rege, majus Joannē testimonium e cœlo consecuto⁷⁴ cum ipse prius Baptista, tum statim ab illo, tu beatissime, arctiori spiritus amoris vi, cui testimonium deferebatur, proclive adhæsisti. Nec enim absque ullo medio, divinissimo illi accessisti; nec ab ipsis statim vita carceribus (ut sic loquar) perfectionis alta conscientisti: Qui enim id sieret? Necesse vero erat ut lege scripta ante eruditus, sic legis spiritus eompos efficeris; atque ut imperfectioribus prius mandatis eruditus, sic Evangelicæ perfectioni admovereris, in qua nimicum firmam sedem ac statum immobilen habiturus essem. Par erat ut præcurrente lucerna, animi pupilla jam ante præparata, sic lucis omnes fulgores excedens magnum lumen reciperet. Idcirco, mox ac vocem clamantem in deserto audiisti, non velut tenere clamantem, impiorum more repulisti: nec dignam arbitratus cui auditus accommodaretur, sæculi vanitati intendens animum, vulgi more audire rennisti: nec proprius quidem accessisti, graviter autem audiens, velut fastidiosis usu venit, statim pedem retulisti: sed primum natū præconis modum, eximiā institutionem vitæque inueni rationem demiratus; tumque prædicationis

⁷⁰ Luc. XII, 42; Jac. I, 17; Rv. VIII, 29. ⁷¹ Luc. I, 80. ⁷² Isa. XI, 3; Matb. III, 3; Luc. III, 3

⁷³ Psal. XXVIII, 5 ⁷⁴ Ioan. V, 36.

vi attendens animum, ac velut divinum quoddam verbum cunctisque salutare intelligens, a parentibus atque fratribus, omnique cognitione abscessisti, atque illius te totum disciplinæ addicens, paternam hæreditatem et punctionem, ac naviculariam sprevisti: sed et mulcentia omnia, atque ad libidinem pellicientia, contempsisti. Jamque melius quam pro hominis ratione sapiens, urbanos cœtus morasque, deserto; tumultus vitæque negotia, quiete ac solitudine; delicias, continentia ac jejunio; rerum affluentiam, tenuitate census communiasli: Baptisæque contubernium, regum aula potiore loco ducentis, omnem brevi præceptoris virtutem imitacionis cultu attraxisti; exactam doctrinæ rationem, constantiam animi, morum honestatem, vitæ splendorem, terrenorum contemptum, contentum cœlestium desiderio animum; atque (ut semel dicam, omnem ejus divinam studiorum rationem ac characteres, bona mentis indole expressisti:

πρέπειαν (8), καθάπαξ εἰπεῖν, τῷ ἀγαθοειδεῖ ἐναπεμάξω τοῦ νοῦ.

Quoniam vero is, qui erat venturus, jam præsens erat, et Dominus cum servis versabatur, cœlorumque Rex simili pauperis habitu cuni pauperibus agebat⁷⁸, hinc tuæ ingens virtutis præstantia monstratur. Mox enim ac præceptoris, de Jesu vocem audisti, Ecce Agnus Dei⁷⁹, non dubiam eam habuisti, nec de testimonio anceps animo suisti; at neque eorum more qui sunt modicæ fidei, ad fidem faciendam certum aliquod argumentum ac indicium flagitasti: sed mox auditio verbo, ad Verbum temet ipse translustisti; reliquoque pronubo, summa animi perspicacia Sponso adhæsisti; neque velut sponsam immaculatam, uidenti ei offerens, sacrauoreque illi ratione aplatus: quin et corpus offerebas, et cum eo manere quærrens ac discipulorum inatriculæ ascribi (o fidei!) inque ævum illi cohaerere, ministrique partes implere, enixe rogas.

Quid ex tuis primum laudabimus? quid vero potissimum, o qui summa dignus admiratione sis, admirabimur? Fidei sinceritatem? veram dilectionem? an sensus modestiam animique lenitatem ac aquitatem? Quod enim audita solummodo Baptistæ voce, illo statim relictæ, festine post Jesum abieris, omnem plane virtutem perspicue prodit. Num lenitatis simul modestique sensus ac animi, quod illusiri illo gloriaque clarissimo, ac omnem prope vincente claritatem, relictæ, miti corde atque humili, nequaque claritatem adeptæ, quæreret?⁸⁰ Num et fidei istud perfectissimæ, certumque indicium suumque dilectionis? Eum enim qui primus Verbo discipulus accederet, primusque divinæ ejus necessitudinis commercio futurus esset, illius tuus Spiritus participem fore, tum virtutum scinia

A ἀγωγῆς τὸ ὑπερφυὲς ἐκτεθαυμακώς· Επειτα τῇ τοῦ κτηρύγματος δυνάμει προεσχηκώς, καὶ ως θείῃ τις τὸ φῆμα, καὶ τῶν ὅλων εἴη σωτήριον, ἐπιστήσας τὸν νοῦν, ἔξιστασαι μὲν γονέων καὶ ἀδελφῶν, ἔξιστασαι συγγενῶν· ὅλος δὲ τῆς ἐκείνου γενόμενος φιλοσοφίας, ὑπερεῖδες μὲν κλήρου πατρόφου, καὶ ἀλείας καὶ ναυτιλίας· ὑπερεῖδες δὲ καὶ τῶν δσα καταθέλγει, καὶ πρὸς φιληδονίαν κατατύρει τὸν νοῦν. Κρείττον δὲ λοιπὸν, ή κατὰ ἀνθρωπον φρονῶν, τὴν Ερημον μὲν, τῶν ἐν πόλεσιν ἡλλάξω διατριβῶν· Θορύβων δὲ, τὴν ήσυχιαν· ζρυφῆς δὲ, τὴν ἐγκράτειαν· περιουσίας δὲ, τὴν λιτότητα· καὶ τὴν μετὰ τοῦ Παπτιστοῦ συνοίκησιν, βισιλείων ἥγούμενος προτιμοτέραν, ὅλην ἐν βραχεῖ τοῦ διδασκάλου διὰ μιμήσεως ἐπεσπάσω τὴν ἀρετὴν, καὶ τοῦ λόγου τὸ ἀχριδές, καὶ τοῦ τρόπου τὸ εὐστάθες, καὶ τὸ τοῦ ήθους σεμνὸν, καὶ τὸ τοῦ βίου λαμπρὸν, καὶ τῶν ἐπιγείων τὴν ὑπεροψίαν, καὶ τὴν πρὸς τὰ οὐράνια συντονίαν, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν θεο-

B φίαν τοῦ νοῦ.

'Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀρχόμενος παρῆν, καὶ μετὰ τῶν δούλων ὁ Δεσπότης· καὶ δὲ τῶν οὐρανῶν Βασιλεὺς, ἐν δομοιώματι πένητος τοις πένησιν ἐπεχωρίαζεν· ἐνταῦθα σου τὸ μέγα προτόρημα καθορᾶται τῆς ἀρετῆς. 'Ος μόνον γάρ τοῦ καθηγεμόνος ἐπακήκοας, "Ιδε ἀμρὸς τοῦ Θεοῦ. περὶ τοῦ Ἰησοῦ λαλοῦντος, οὐκ ἐδίστασας τῇ φωνῇ, οὐ διεκρίθης πρὸς τὴν μαρτυρίαν· οὐδὲ αὖ τεκμηρίω τινὶ πιστωθῆναι κατὰ τοὺς ὀλιγοπίστους ἄπηγμα· διορύξας δὲ τῷ λόγῳ πρὸς τὸν Λόγον μετεπίθεσο· καὶ τὸν νυμφαγωγὸν καταλιπὼν, νοερώτατα τῷ Νυμφίῳ προσεψύου· οἶσα μὲν νύμφην ἀμωμὸν, τὴν διάνοιαν προσάγων αὐτῷ, καὶ μυστικῶς προσαρμοζόμενος· προσάγων δὲ καὶ τὸ σῶμα, καὶ παρ' αὐτῷ μένειν ζητῶν καὶ μαθητιῶν (ὤ τῆς πλοτεως!), καὶ αὐτῷ δὲ αἰώνος συνεῖναι καὶ διακονεῖσθαι παρακαλῶν.

C Τί σου πρῶτον ἐπαινεσθεῖται; τί δὲ μᾶλλον, ὁ θαυματώτατε, θαυμασθεῖται; τὸ τῆς πίστεως ἀχραιφνὲς, τὸ τῆς ἀγάπης εἰλικρινὲς. ή τὸ μέτριον τοῦ φρονήματος καὶ ἀγαν ἐπιεικές; Τὸ γάρ μόνης τοῦ Παπτιστοῦ τῆς φωνῆς ἀκηκόστα, αὐτὸν μὲν ἀντίκα λιπεῖν, τῷ Ἰησοῦ δὲ προσδραμεῖν, πάστης ἀρετῆς ἀπόθειταις ἐναργής. "Η οὐ πραῦτης Ἐργον διορύξας ταπεινοφροσύνης, τὸν περιώνυμον μὲν ἐκείνον καὶ τὴν δόξαν ὑπέρλαμπρον καταλιπεῖν, τῷ πραεῖ δὲ τῇ καρδίᾳ καὶ ταπεινῷ, καὶ οὐπω δεδοξασμένῳ κολλάσθαις ζητεῖν; "Η οὐχὶ καὶ πίστεως τοῦτο τῆς τελειοτάτης, καὶ ἀγάπης Θεοῦ τεχμήριον τῆς ἀχροτάτης; Τὸν γάρ πρῶτον τῷ Λόγῳ μαθητευθῆναι προσιόντα, καὶ πρῶτον ἐν μετοχῇ τῆς Θεαρχικῆς οἰκειότητος μέλλοντα καθίστασθαι, ἔδει μέτοχὸν τοῦ εἰναὶ τοῦ Πνεύματος ἐκείνου, καὶ σπέρ-

⁷⁸ Habac. ii, 4; Hebr. ii, 37. ⁷⁹ Joan. i, 29. Joan. i, 38. ⁸⁰ Matth. xi, 29.

(8) Πᾶσαν αὐτοῦ τὴν θεοχρέπειαν. Alii communius τὸ θεοπρέπες dicunt. Quidquid est ejus divinarum dotum ac perfectionum, divinas omnes in dotes ac characteres, ac si quid ejusmodi duc-

potest: quo sere modo Eustat. exponit τὸ θεοπρέπες apud Homer. Sed est propriæ vates, dirinus, idem ac θεωρός et θεοπροπία, vaticinum.

ματα προέχειν τῶν ἀριτῶν. "Οὐεν οἰκεῖως ἔχων κατὰ φύσιν αὐτῷ, πρῶτος μετὰ τὸν Βαπτιστὴν ἐπέγνω Μεσσίαν εἶναι, τὸν ὑπὸ τῶν πρυφητῶν μαρτυρούμενον Χριστόν· καὶ πρῶτος τῶν ἀποστόλων αὐτομάτοις ποσὶ, τὸ τοῦ λόγου φερόμενον, προσχωρεῖ καὶ τούτῳ συνοικίζεται.

Οὐδὲ γάρ ἀνέχεται τινας πρὸ αὐτοῦ φοιτῶντας ὅρθιν, καὶ παρευδοκιμεῖται τῷ ἀγαθῷ· δειλῶν μᾶλλον, ἢ περιεσκεμμένων τὸ πάθος λογιεύμενος· οὐδὲ τὴν παρ' ἐκείνου κλῆσιν κατὰ τοὺς ἄλλους ἀναμένει· δεξύτητι δὲ νοῦ καὶ ἀγχινοῖς τὸν ζῆτούμενον εὔρων, θερμότητι τούτῳ πίστεως εὔθέως συμφύεται. Τρόπῳ δὲ φιλαγάθῳ κεχρημένος, οὐκ ἀνέχεται μόνος τοῦ ἀγαθοῦ κατατρυφῆν· ὥσπερ δὲ θησαυρὸν τινα μέγαν τὸν Ἰησοῦν εὔρηκώς, τρέχει καὶ Σίμωνι τούτον παραδεῖξαι· Σίμωνι, B ἀδελφῷ τὴν φύσιν, ἀδελφῷ τὴν γνώμην· τὴν τέχνην ἐμοτίμῳ· ἀμφω γάρ ἀλιεῖς· τὸν τρόπον ὁμοζήλω· νομομαθεῖς γάρ ἀμφω, καὶ τῆς αὐτῆς ἀληθείας θμούως συζητηταὶ καὶ ἐρασταὶ.

Τοῦτον δὲ Ἀνδρέας εὔρων, Εὐρήκαμεν, Εψη, τὸν Μεσσίαν. Περιχαρεῖας γέμων δὲ λόγος, καὶ θαυμασίας ἡδονῆς. Οὐδὲν γάρ οὖτας εύφραίνειν οἵτε ψυχὴν, ὡς τὸ μετὰ πόνου καὶ πλείστης ἐρεύνης εὑρισκόμενον· οἵτις γάρ δὲ ἐκ τοῦ ἀδοκήτου περιτύχοιμεν, καὶ μεγάλα δοκῇ, οὐ μετὰ τοσαύτης προσηκάμεθα τῆς σπουδῆς· καὶ διὰ τοῦτο μόνιμά τε τῷ κεκτημένῳ καθίσταται καὶ βεβαιότερα. Διὸ καὶ οὗτος ψυχῇ μὲν φιλοπόνῳ, φιλολόγῳ δὲ διενοίᾳ προσέχων ταῖς Γραφαῖς, ἥδει μὲν τὸν Χριστὸν εἰς σωτηρίαν ἀνθρώπων ἐλευσόμενον, κάμων [μή κάμων] δὲ τῇ ἐλπίδι, περὶ τὴν τοῦ προσδοκῶμένου εὑρεσιν ἐπνυει. Καὶ ἐπιζήδη πρῶτος πάντων εὑρεῖν κατηξιοῦτο, εἰς τε ἡψιν αὐτῷ καὶ λόγους ἥκεις βραχεῖς, ἀναθάλλει μὲν τῇ καρδίᾳ τῷ φίλτρῳ τοῦ ἀγαθοῦ· τῷ φωτὶ δὲ τῇς γνώσεως τὸν νοῦν ἀναφθεῖς, πλήρης Θεοῦ γίνεται χαρᾶς· ἡς μόνος οὐ φέρων κατιτρυφῆν, καὶ Πέτρον ἡπείχετο, ὥσπερ εἶχεν πρῶτον τῆς ζητήσεως, οὕτω καὶ τῆς εὑρέσεως λαβεῖν κοινωνόν· διὸ λέγει· Εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, δέ ἐστι Χριστός· καὶ ἡγαγεν αὐτὸν πρὸς Ἰησοῦν. Τούτους πρώτους, καθάπερ ἀκλεκτοὺς λίθους, τιμίους, δοκίμους, δὲ ἀκρογωνιαίος οἰκοδομῶν ἐφ' ἐχυτὸν, καὶ τῷ τῆς ἀγάπης συνδέσμῳ καταδεσμούμενος καὶ συναρμολογούμενος, ἐπ' αὐτοῖς καὶ τὸν δλον ἔξῆς Ιερὸν μαθητῶν ἐποικοδομεῖ χορὸν.

Εἰσιν, τὸ μὲν δὴ μέχρι τούτων, ἴδιοτρόπως· ἡσυλ ὑπογράφει τὸν πρωτόχλητον δὲ λόγος⁷⁸ ἐντεῦθεν δὲ, κοινὸς πᾶσιν δὲ τρόπος τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον εὐδικιμήσεως. Ή τις γάρ πάσις, καὶ ἡ πρὸς τὸν διδάσκαλον ἀγάπητικὴ διάθεσις κοινή· δμοὶ τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν ἡ τε κλῆσις, καὶ ἡ ἐκλογὴ, καὶ ἡ ἀκολούθησις τοῦ Χριστοῦ· καὶ γε τῶν θαυμασίων ἔργων ἡ ὄρασις, καὶ τῶν ὑψηλῶν μυστηρίων ἡ ἀκριβασις.

A præhabere, decebat. Quamobrem, cum natura quamdam cum eo necessitudinem haberet, primus post Baptisṭam, esse eum Messiam et Christum prophetarum oraculis prænuntiatum agnovit; primusque apostolorum, ultroneis (quod aiunt) pedibus, accedit, ac contubernalis ei efficitur.

Non enim sustinet, ut se priores aliquos Magistrum adeuntes, eique discipulos, videat, bonique studio illi præstantes: meticulosorum potius eum ratus affectum, quam eorum qui solertia prudentia ducantur. Neque exspectat, quemadmodum alii, ut ab ipso vocetur; sed mentis sagacitate invento illo qui quærebatur, servore fidei illi statim cohaeret. Benignissimisque usus moribus, non fert ut solus bono potiatur; sed velut qui ingentem quemadmodum thesaurum Jesum nactus esset, etiam Simoni sc̄istinat ostendere: Simoni scilicet natura germano; germano voluntate atque animo; paremque artem proflentī (quippe cum ambo essent pescatores) ac qui pari ducerentur æmulatione (quippe ambo Legisperiti) ac qui veritatein pariter conquirerent ac deperirent.

C Hunc primum Andreas cum invenisset, Invenimus, inquit, Messiam⁷⁹. Lætæ sermo plenus jucunditatis ac admirandæ voluptatis. Nihil enim æque animum gaudio replere consuevit, ac rei ejus inventio quam multo labore ingentique diligentia quæsieris. In qua ex euim ex improviso, ac pene casu inciderimus, tametsi magna videantur, non tanto studio affectuque amplectimur. Quamobrem etiam illorum diuturnior firmitiore possessio est. Is itaque etiam animo laboribus indefesso, menteque studiosa Scripturis vacans, venturum Christum ad salutem hominibus præstandam noui nesciebat, speque vegetus, ut exspectatum quandoque inveniret, opera satagebat. Quodque omnium primus id natus esset ut inveniret, inque conspectum admissus, brevem cuin illo sermonem miscuisse (qua amoris vi bono afficitur) animo refloret: menteque scientiæ luce accensa, Dei gaudio exuberat: quo solus frui non serens, Petrum quoque festinat, uti primum quærendi diligentia, sic et inventionis socium assumere. Idecirco ait: Invenimus Messiam, quod est Christus: et duxit eum ad Jesum. Hos primos, velut lapides electos, pretiosos, probatos angularis ille lapis in seipso ædificans, ac charitatis vinculo colligatus ac coaptatus, in eis etiam totum deinceps sacrum discipulorum chorū superadificat⁸⁰.

D Verum, hactenus quidem peculiariter ac propria seorsim ratione, eum, qui vocatione primus apostolus est, nobis oratio delineat atque describit: postmodum vero communis modus est, quo operari navantes Evangelio, claruerunt. Tum enim fides, tum dilectionis erga magistrum communis illis affectio est. Par apostolis omnibus tum vocatio, tum electio, ac quod Christum seculi sunt: quod item

admiranda opera viderunt ac audierunt excelsa mysteria. Omnes pariter velut a se excedentes, sic isti Magistro devincti, probraque ornamenta ducentes, ac ejus causa consritis persecutionibus ignominis, arumq[ue] gloriantes, sociique ei passionum ac crucis effecti, in vita novitatem cum eo surrexerunt. Ac sicut Dei Verbi per dilectionem ac fidem sic et Spiritus vita pari omnes praestantia consortes evaserunt ⁸⁰; partim quidem, ante passionem; efficacius vero, post passionem ac resurrectionem; divinus. Christo jam in cœlos recepto perfectiusque, cunctis perinde e cœlo in sono status veheinentis illabente divinissimo Paracleto, ad singulos eorum adimplente; testesque auditorum; atque latos nuntios ac præcones in universam terram illos constituentes ⁸¹.

Secundum haec igitur alterum alteri præferre non licet, ex illis, qui Deum viderunt, ejusque familiari usi necessitudine sunt: cunctis scilicet velut præstantissimis margaritis una absolutis gratia; velutque pretiosis lapillis pari cultu ad eximiam unam Regi cœlorum coronam gloriæ instruendam contextis. Postquam vero omnes pariter, velut perfecti arietes, Principis pastorum ovibus dati duces juxta divinum oraculum Spiritum sanctum induerant, inde alias aliam orbis terrarum partem sortientes, ad propriam apostolatus sortem, operam Evangelio navaturi exierunt ⁸².

Tu vero omni mihi veneratione prosequende Andrea, res Deo digna, veræ fortitudinis exemplum, sustinentiae adamas, patientiae statua, altera post petram, petra ⁸³: a Christo statim firmum Ecclesiæ fundatum, aquilone in sortis partem accepto, Iberos, Sauromatas, Tauros et Scythas, cunctaque regiones ac urbes Ponto Euxino ad aquilonem austrumque adjacentes circumiens insiti cucurristi, Jesu nomen celebrans ac clarificans cucurristi speciosis pedibus Christi Evangelium prædicaturus, tanquam lucis penus ipseque lux ipsa, ad eos qui densissimis obsiti tenebris erant ut lenissimus, ad eos qui furore incitatissimi ⁸⁴ ut revera suavissimus ac mitissimus, ad eos qui immitissimi ac durissimi. Quantum enim istarum gentium protervia major,

⁸⁰ Joan. vii, 39; xx, 22. ⁸¹ Act. ii, 2. ⁸² I Petr. v, 4; Luc. xxiv, 49. ⁸³ I Cor. x, 4. ⁸⁴ Psal. lxi, 5; Rom. x, 15.

(9) Ετερον ἐτέρου προτιμήσαι. Sobrie admolum apostolorum Iosotipian exponit Nicetas, quod una vocatio, eadem concessa munera eadem cunctis destinata provincia, prædicandi Evangelii ac fundandi ecclesias, quod nihil laedit aliorum aliqui propter προνόμια, maxime Petri, quod gregis princeps erat quodque in eo designata unitas, nec nisi ejus communione fundandæ Ecclesiæ, extra quam quidquid est, profanum est: nedum in ipsa Petri persona, sed et in illis qui Petri successores Ecclesiæ clavum tenent, in ipsum saeculi finem, ac quandiu Ecclesia, una illa sponsa, vel in suis fratribus ac ruinis, superstes futura est. Gloriantur itaque Graeci, ac quotquot alii a Romana Ecclesia discessione fecerunt, Ecclesiæ catholicæ nomine; παρουσιαγωγὴ est, quæ sic iudit illisque mansit, non Petri privilegio seniore Romani deficiente, ad

A Kal πάντες δύμοιως, ὡσπερ ἑαυτῶν ἔξεστῶτες, οὗτοι διοι τῆς τοῦ διδαστάλου φιλίας καθεστῶτες, καὶ τοῖς διειδισμοῖς καλλωπιζόμενοι, καὶ τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ διωγμοῖς καὶ ταῖς ἀτιμίαις καὶ θλίψειν ἔγκαυχώμενοι· καὶ πάσχοντι δὲ συμπάσχοντες, καὶ συσταυρωθέντες, εἰς καινότητα τούτῳ συνανέστησαν ζωῆς. Καὶ ὡσπερ τοῦ Θεοῦ Λόγου δι' ἀγάπης καὶ πιστεως, οὗτω καὶ τοῦ τῆς ζωῆς Πνεύματος, πάντες ὁμοίμως γεγένηντο κοινωνοί. Μερικῶς μὲν, πρὸ τοῦ πάθους· ἐνεργέστερον δὲ, μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν· θειτερον δὲ, μετὰ τὴν ἀνάληψιν, καὶ τελεώτερον, πᾶσιν δύμοιως οὐρανόθεν ἐν ἥχῳ πνοῆς βιαίας τῆς θεαρχίας τοῦ Παρακλήτου καταπτάσης, καὶ ἔκαστον αὐτῶν πληρωσάσης· καὶ μάρτυρας αὐτοὺς, ὃν ἀκηκόσιαν, εὐαγγελιστάς τε καὶ κήρυκας, B ἐπὶ πᾶσαν καταστησάσης τὴν γῆν.

C Katὰ τὰῦτα τοῖνυν οὐκ ἔστιν ἔτερον ἔτερου προτιμῆσαι (9) τῶν θεοπτίουν· πάντων οἷα μαργαριτῶν πολυτίμων μιᾷ χάριτι κατηρτισμένων· ή λίθων τιμών Ισοτίμως εἰς ἔνα στέφανον δόξης ὑπέρτιμον τῷ τῶν οὐρανῶν διαπλεκομένων Βασιλεῖ· ἐπειδὴ δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, οἷα κριτὸς τέλεος τῶν τοῦ Ἀρχιποτίμων προβάτων ἡγούμενοι, πάντες δύμοιως κατὰ τὸν θεάρχιον λόγον ἐνεδύσαντο, ἀλλος μὲν ἐντεῦθεν ἀλλο μέρος διαλαγχάνοντες τῆς οἰκουμένης, πρὸς τὸν οἰκεῖον τῆς ἀποστολῆς κλῆρον, τῷ Εὐαγγελίῳ διεκονήσαντες ἔξησαν.

Sὺ δέ μοι, σεβασμεώτας Ἀνδρέα, ἀξιόθεον πρᾶγμα, τὸ τῆς ἀληθινῆς ἀνδρίας ὑπόδειγμα, δὲ τῆς καρτερίας ἀδόμας, δὲ τῆς ὑπομονῆς ἀνδριάς, ή μετὰ τὴν πέτραν πέτρα· ή μετὰ τὸν Χριστὸν εὐθὺς ἀρρεγής τῆς Ἐκκλησίας κρηπίς, τὸν βορρᾶν κληρωθεῖς. Ἰηρας καὶ Σαυρομάτας, Ταύρους καὶ Σκύθας, καὶ πᾶσαν χώραν καὶ πόλιν, δσαι τε πρὸς ἄρχτον Εὐξείνου τὸν Πόντου, καὶ δσαι πρὸς νότον διέκεινται περιιών, ἐδραμες ἐν δίψει δοξάζων τὸν Ἰησοῦν. ἐδραμες ὡραίοις ποσὶν εὐαγγελιούμενος· Χριστὸν· ως πλήρης φωτὸς, καὶ αὐτοφῶς ὅν, πρὸς τοὺς σκοτεινοτάτους· ως πραῦτας, πρὸς τοὺς μανικωτάτους· καὶ ως τῷ δντι κρητότατος, πρὸς τοὺς ἀτεράμονας καὶ σκληροτάτους. Κατὰ τοσούτον γάρ η μεγαλοπρέπεια τῆς σῆς ἀρετῆς, καὶ ή δόξα

D novam (ipsam errorum matrem, τολque hæresiarum antistitibus incessam, uti merito Calecas noster ipse Græcus suis objicit, in suo Περὶ οὐσίας et ἐνσργείας) Ecclesiæ catholicæ res nomenque transivit. Describebam nuper ex V. cl. probeque erudit D. Ballesdeus, integro codice Gregorii Cyprii patriarchæ Constantinopolitani, post ademptam Latinis eam urbem, epistolas, quæ præcipue viderentur aliquid ecclesiasticum habere possentque frugis aliquid in rem ecclesiasticam afferre. In eis una Latinorum et cum eis sentientium insecatio, quod schismatici, quod scindant Ecclesiam, in eos ueliscendum, arcendos qui secus doceant vel sentiant: argumenta, quibus sua statuat, nulla, cum sic eruditus videri velit, et qui perpetuo illi blanditur ac laudat, magnus Logotheta.

τῆς ἀγιωτύνης ὑπερφερτῆς, καθ' ὅσον καὶ ἡ τῶν ἐθῶν ἴταιμδετης τούτων, καὶ ἡ θηριώδια περιφανής.

Ἐγνω γάρ, φησί, Κύριος τοὺς δυτικούς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πρὸς ἐκάστην δισκονίαν ἐπιτηδείους εἰδῶς, καὶ ἄμα τῇ πρώτῃ πλάσει τούτοις ἀθεωρήτως συνεισών, ἀναλόγως τε τῆς ἔχαστου προθέσεως τὴν παρ' ἐκαυτοῦ χαριζόμενος φοπήν, πρὸς τὴν κατ' αὐτὸν ἔχαστον κατευθύνει τελειότητα. Ἐκεῖνος καὶ μετὰ οὐ τοῖς ἀπηλλοτριωμένοις καὶ ζοφερωτάτοις ἐπιειδημηκώς, νοητάς αὐτοῖς ἐπαφῆκε μαρμαρυγάς. Οὐα γάρ νεφέλη φωτὸς, νεφέλη κούφη καὶ μυστικῇ τῇ διανοίᾳ ἐποχούμενος, καὶ τοῖς ἀλαμπάσιν ἔχεινοις ἔθνεσιν ἐπιφοιτῶν, σύμμετρον αὐτοῖς, καὶ ὡς ἦν θεμιτὸν, τὴν τῆς θεογνωσίας ἀκτίνα παρεγύμνωσε διὰ σοῦ.

Ἄλλὰ τίς δὲ τρόπος τῆς τοῦ φιλανθρωποτάτου πρὸς τοὺς ἀπανθρωποτάτους συνουσίας; Πρῶτον μὲν τῷ δημογλώσσῳ πρὸς ἐκαυτὸν ἐπεσπάσατο τὴν ἀνήμερον ἀκοήν· τῷ δημοψῷ γάρ φύσει τὸ δημοσίον ἐφέπεται. Διὰ τοῦτο καὶ γλωσσῶν ἐν εἴδει τὸ Πνεῦμα τοῖς ἀποστόλοις ἐπεφοίτα· καὶ πρὸ τῶν ἀλλων σημείων, δι μερισμὸς αὐτοῖς ἐνήργητο τῶν γλωσσῶν, ὡς τῇ κοινωνίᾳ τοῦ λόγου μᾶλλον, ἢ τοῖς ἀλλοῖς ἀπασι θαύμασι τῶν ἀτιθάσων ἡμερουμένων ψύχῶν. Τῷ ταυτῷ τοιγαν τοῦ φθέγματος, τὸ ἀγκυθοειδὲς τοῦ τρόπου μιγνὺς, καὶ ἡπιον, καὶ πραῦ, καὶ τὸ τραχὺ τούτων καὶ ἀγριον ἐν τούτοις καταμαλάσσων καὶ ἀπηνές, κατ' ὀλίγον αὐτοὺς ὑπεποιείτο.

Εἶτα, φθίον ἐαυτῷ καὶ προσήγορον τῇ συντηθείᾳ τὸ δυσμενὲς καταστησάμενος, οὗτως εὔχαρις πρὸς ἐπίγνωσιν ὡδῆγει Θεοῦ. Καὶ γάρ τὸ ἐξαίφνης ἄψασθαι τῆς ὑψηλῆς θεολογίας, οὐ μόνον οὐκ ὕνησεν ἀν τοὺς ἀφρονας· καὶ παχεῖς, ἀλλὰ καὶ δργῆς πολλάκις καὶ κακίας μείζονος ἀνῆψε πυρκαϊάν. Τὸ δὲ ταῖς κοιναῖς δημιλαῖς πρότερον τοῖς ἀσεβέσιν ἐθιζόμενον, καὶ δημοιότερι τούτοις ἀνομοψῷ φιλειόμενον, φυσικοῖς τε καὶ συντρόφοις ὑποδείγμασι χρώμενον, οὗτον κατὰ μικρὸν συμβιβάζειν πρὸς εὐσέβειαν, ἀρίστην εἶναι τὰξιν διδασκαλίας καὶ ἔργον ἀποστολικῆς οἷμαι φρενός.

Οὗτως δὲ μέγας ἀπόστολος, τὰ πλευρὰ τοῦ Βορρᾶ μετιών, ὅρη κατέστησε Σιών. Καὶ γάρ ὅσοις ἔχνος εὐθύτητος μετῆν, ὅσοις μοίρα λογικῆς φρενὸς καὶ διανοίας, ἀνθρωπὸν δρῶντες, τῇ τε τοῦ λόγου λαμπρότητι, τῇ τε τοῦ βίου τελειότητι κατὰ τοσοῦτον ἔχεινος ὑπεραίροντα, καθ' ὃσον αὐτοὶ τῶν θηρίων καὶ τῶν κτηνῶν ὑπερέχειν ὑπελάμβανον, καὶ τούτου παντάπασιν ἡττώμενοι τῆς ἀρετῆς, ὑπεκατέχλινον μὲν τῇ διανοίᾳ, προήσαν δὲ τῷ δι' αὐτοῦ κτηρυτομένῳ φωτὶ· καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος φωτίζομενοι, καὶ τῷ τῆς ἀναγεννήσεως ὑδατὶ καθαιρόμενοι, καὶ τῷ τῆς νιοθεσίας Πνεύματι τελειούμενοι, εἰς Ἐκκλησίας ἀγίας τῷ Ὑπεραγίῳ. κατηρτίζοντο.

A sævitiaque ac feritas illustrior atque notior, tanto virtutis tuæ magnificèntia, ac justitiae claritas, excellentior atque altior.

B Novit enim, inquit, Dominus qui sunt ejus⁶³ atque ad singula quæque ministeria idoneos cognoscens, illisque a prima statim formatione inaspectabili ratione suum eis auxilium benignissime præbens, unumquemque ad eam, quæ ex illius rationibus est, perfectionem dirigit. Ille una comes ad eos profectus, qui longe alienissimi ac caliginosissimi erant, spiritales eis fulgores immisit. Tanquam enim nube lucida (nube scilicet levj ac mystica) tua in certus mente, obscurisque illis gentibus adveniens, moderatum, ac quantum licebat, divinæ cognitionis ac fidei radium, te auctore, illis manfestavit⁶⁴.

At quisnam modus, quo vir humanissimus cum immanissimis congregiebatur? Primum quidem ejusdem sermonis usu, serocem auditum ad se altrahebat. Sic enim natura comparatum, ut simile simili proclive adducatur. Idcirco etiam Spiritus in specie linguarum apostolis advenit, ejusque afflatus, ante alia signa, divisis linguis impartiti sunt; quod nimirum sermonis potius communione, quam ullis aliis miraculis, agrestes animi et indomiti mansuecant ac cicurentur. Illi itaque paris eloquii vi, bonitatem commiscens et lenitatem et mansuetudinem, hisque qua horrebant, morum asperitatem et ferociam ac sævitiam subigens, eos paulatim afficiebat.

C Deinde cum amicos ac colloquio faciles infensos alioqui animos consuetudine ipsa reddidisset, sic opportune ad Dei notitiam fidemque adducebat. Quod enim quis repente sublimem theologiam aggrediatur, nedum nihil insipientes crassioreque ingenio homines juverit, verum etiam non raro iræ majorisque nequitiaeflammam accenderit. Communib[us] autem colloquiis prius impiis consuescentem, dissimiliique similitudine eorum ineuntem gratiam, atque ex natura petitis familiaribusque exemplis utentem, si paulatim pietati aptare ac componere, eum demum optimum docendi ordinem ac apostolicæ mentis sarcinus existimo.

D Euin in modum magnus Apostolus latera aquilonis incessens, montes effecit Sionis⁶⁵. Quodquod enim rectitudinis vestigium inerat; quotquot sensus animi ratione utentis mentisque particulam ullam retinebant, hominem contuentes, tum rationis splendore, tum vitæ perfectione, tam ipsis eminere, quam illi bestiis atque jumentis præstarent, arbitrabantur: illiusque omnino se virtuti impares agnoscentes, ei animum submittebant, atque ad eam, quam prædicabant, lucem accedebant: verbaque gratiæ illustrati atque regenerationis aqua emundati, nec non adoptionis Spiritu consummati, in Ecclesias sanctas, ci qui omnem sanctitatem exceedit componebantur.

Nec abaque cruore magnum sidei illis constabat A liebatur mysterium : sed sicut Magister ac Dominus proprio sanguine testamentum suum obsignavit, sic quoque par erat ut probatissimus discipulus non nudis solum verbis salutare Dei annuntiaret, sed ut etiam proprio sanguine disciplinam sanciret. Quia igitur fieri non poterat, ut omnes penitus veritati assensum præberent; quemadmodum Judæi prius adversus Jesum manum extulerant, sic adversus Andream instructi Scytharum animi; regum ira præceps, cædem spirans præsidum impetus atque judicium, populorum fera coitio : hinc carceres atque verbera, distracta membra ac dilacerata: quin et ligna et lapides et gladii, quidquid denique cruentis hominibus in manus venisset, armorum loco venerandum caput impetebant. Prompta B victimæ, ut pro immolantibus prompte sacrificaretur; ac ceu debitum, ipsius causa prius immolato, suum ipse libaret cruentum; atque (o Dei imitacionem) ! pro neci tradentibus sacrificium offerret.

Quid vero magnus ille pontifex? Libentissime quidem habet victimam, volentisque animi perfectiōnem odoratur odorem suavitatis^{**}, perfectam tamen atque integrum victimam rursum restituit, majoribus coronis atque præliis reservans. In eum modum Andreas adversarios superabat; alique Christo confixus cruci, per eum qui dilexerat, potiore in omnibus victoria gaudebat ^{***}.

C Omnes igitur aquilonis oras, omnemque Ponti maritimam, in virtute sermonis sapientiae ac intelligentiae, in virtute signorum et prodigiorum, Evangelii complexus prædicatione; ubique erectis aris, sacerdotibusque ac episcopis ubique fidelibus præpositis, ad illustre hoc Byzantium accessit. Illic vir admirabilis obiter veniens, exstructaque in arce Dei Matri æde; eleganti quidem illa schemate, cuius tamen moles pro fidelium tunc paucitate angustiis suis responderet; digneque Ecclesiæ pastore magno Stachy assignato, uberes postmodum hac in urbe

Kat oὐ χωρὶς αἰματος τούτοις τὸ μέγα τῆς πίστεως ἐκρατύνετο μυστήριον. Ὡσπερ δὲ τὸν Διδάσκαλον καὶ Κύριον τῷ ίδιῳ αἷματι τὴν αὐτοῦ σφραγίσαι διαθήκην, οὗτως ἔδει καὶ τὸν δοκιμώτατον μαθητὴν οὐ ψιλοῖς λόγοις μόνον τὸ τοῦ Θεοῦ σωτήριον εὔαγγελίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ οἰκείῳ αἷματι τὴν αὐτοῦ βεβαιώσαι διδαχὴν. Ἐπειδὴ οὖν πάντας ἀρδην οὐκ ἡγετὴ διηγείται συγχωταθέσθαι. Ὡσπερ Ἰουδαϊκὴ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ πρότερον ἐπῆρτο χείρ, οὗτως κατὰ τοῦ Ἀνδρέου παρεσκεύαστο Σκυθικὴ. καὶ θυμὸς βασιλέων πρωπετῆς, καὶ φονώδης ἀρχόντων δρμῆ, καὶ θρυψῆς ἐπισύστασις λαῶν. καὶ εἰρκται, καὶ μάστιγες ἐντεῦθεν, ἐλκυσμοὶ τε καὶ μελῶν σπαραγμοί. Ναὶ δὴ καὶ ἔϋλα καὶ λίθοι καὶ μάχαιραι, καὶ πᾶν τὸ ἐπιτυχὸν ταῖς μιαιφόνοις χερσὶν, δπλὸν κατὰ τῆς τιμίας ἐφέρετο κεφαλῆς. Καὶ τὸ θῦμα πρόδυμον, προθύμως ὑπὲρ τῶν θυμένων αὐτὸν ἱερουργούμενον· καὶ ὡς δφεύλημα τῷ ὑπὲρ αὐτοῦ τεθυμένῳ πρότερον τὸ οἰκεῖον ἐπισπένδον αἷμα· καὶ (ὦ τῆς θεομητίας!) ὑπὲρ τῶν διναιρούντων προσάγον εἰς ἐξίλασμα.

Kαὶ τὸ Ἀρχιερεὺς ὁ μέγας; Προσιέμενος μὲν τὴν θυσίαν ἀσμενέστατα, καὶ δσμήν εὐωδίας τὴν τελειώτητα τῆς προθέσεως δσφρώμενος· ἀρτιον δὲ καὶ ἐλόχληρον αὖθις τὸ λογικὸν ἱερεῖον ἀποκαθιστῶν, καὶ ἐπὶ μεζοσι τοῦτο δέξαις καὶ ἀγωνίσμασι ταμιευόμενος. Οὗτως δ μέγας Ἀνδρέας, τῶν ἀντιτεταγμένων περιῆν, καὶ οὗτως συσταυρούμενος τῷ Χριστῷ, ἐν πᾶσιν ὑπερενίκα διὰ τοῦ ἡγαπηκότος αὐτοῦ.

Πάντα τοιγαροῦν τὰ κλίματα τοῦ βορρᾶ, καὶ πᾶσαν τοῦ Πόντου τὴν παράλιον, ἐν δυνάμει λόγου σοφίας καὶ συνέσεως, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων τῷ Εὐαγγελίῳ περιλαβὼν· πανταχοῦ τε θυσιαστήρια, ἱερεῖς τε καὶ ιεράρχας τοῖς πιστεύουσι καθιστῶν πανταχοῦ, τούτῳ δὴ τῷ περιωνύμῳ Βυζαντίῳ προσεπέλασεν. Ἐνταῦθα κατὰ πάροδον δ θαυμάσιος γεγονὼς, καὶ ναὸν παρὰ τῇ ἀκροπόλει τῇ Θεομήτορι δειράμενος, ναὸν ὥραλον μὲν τὴν κατασκευὴν (10) - ἀναλογοῦντα δὲ τὸ μέγεθός τῇ τῶν ἐν ἀρχῇ τότε πειστευχότων ὅλιγότητι· καὶ ποιμένα δὲ δέιον τῆς

^{**} Gen.viii, 11. ^{***} Gal. ii. 19.

(10) Ὁραῖον μὲν τὴν κατασκευὴν. Existabat forte vestigium aliquod sic elegantis ædiculae ac sacelli, vel a majoribus traditum Nicetas acceperal, cuin ipsa moles exigua esset, ac pro eoruū paucitate qui Byzantii nomen Christo dederant, per breve illud tempus, quo Andreas ille prædicavit. Ipsum oppidum ac urbem, πολιχνιον adhuc tunc vocat Metaph. sive quisquis auctor est Commentarii in Andream apostolum, a me repræsentati Latine ex cod. card. Mazar. et quod Græcorum Menæa integrum in ejus die festo habent. Quod vero Andreas ipse eam fundavit Ecclesiam, eique Stachyn unum e Septuaginta, ut Græcorum traditio est, præfecit, nihil apostolicam Ecclesiam facit, aut admodum celebrem, ante translatam eo imperii sedem, qua Byzantio novæ Romæ illata dignitas, sæculari primum fastu, postmodumque etiam sacerdotio; quamquam diu obluctante Romana sede; cui molestum videretur sæculari eo ambitu convelli Ecclesiarum privilegia, viā inque schismati præstrui, et ut a matre discederet, quæ jure vel injuria reliquis præter eam, eique secunda jam tum præesse

D vellet: ac quæ postmodum errorem affinxit, ut ejus ipsius jugum excuteret; unaque audiret Ecclesia Catholica, omnium ipsa προεδρία, nulla jam illi veteris Romæ τῆς προεδρίας dignitate ac potentia. Quæ prima Photii strues, tuncque cœrularii ab eoque reliquorum eam sedem non ornantulum, sed sœde stuprantum; cæca sane temeritate, quasi non Christi hæc in Petro institutio, sed regum auctoritas atque jus in palpone incubatore, vel etiani in tyranno, ἀντάρτῃ tum imperii tum Ecclesiæ; quo utroque rubros calceos ambiisset, ac quorum in ipsa Ecclesia repulsa, qui æqualis Romano antistiti esse nequiverat, diabolica superbia, illi se superiorem ac summum Ecclesiæ προεδρον præfecit. Qua de re in Historia Byzant. ex monumentis quæ apud me exstant, omni majora exceptione, ad utriusque tyranni ac schismatis inceptoris tempora; jamque prelo parata sunt, si quando regia Lupara. aliis plene superfluis fatigata, ad ejus Historiæ absolutionem convalescat, eaque sibi, regique Christianissimo semper Augusto atque victori, gloriæ cumulum quæral.

Πίκκλησίας τὴν μέγαν Στάχυν ἐγκεκληρωκώς, ἐδει-
ξεν τὴν εἰ; ὑπερον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ φανησομένην
δαψιλῆ τοῦ Ηλεύθερος καρπογονίαν. Οὐα γὰρ σίτος
χόκκου δὲ λερὸς ἐκεῖνος Στάχυς πεσὼν ἐν αὐτῇ, καὶ
ταῖς οὐρανίαις ἀρδείαις δροσούμενος· καὶ τῇ ἐπιτη-
δειστητει τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ψυχῶν καὶ διανοιῶν
ἐμπλατυνόμενος καὶ αὐξανόμενος, ἐκατονταπλασίω
καρπόν.

Διὰ τοῦ Βυζαντίου δὲ Θράκην δὲ θειότατος ἀνήρ
ἐπιών, ἵνα τὰ μεταξὺ συντέμω, διὰ Μακεδονίας καὶ
Θεσσαλονίκης τοῖς Ηλεοποννησίοις, καὶ τελευταῖον
ταῖς Πάτραις τῆς Ἀχαΐας προσχωρεῖ· ὅπου δὴ γενό-
μενος, καὶ λερῶς τοὺς ἐγγίζοντας διθέσοφος ἐκκλη-
σιῶν μενος· "Ἄρατε τοὺς δρυθαλμοὺς ὑμῶν, ὡς ἀγ-
δρες Ἀχαιοί, παρεχάλει, πρὸς οὐρανόν· ἥλιον τε
καὶ σελήνην καὶ αστέρας, καὶ πᾶσαν τὸν νοού-
μένων κτίσιν διδασκαλεῖον οὖσαν τοῦ Κτιστοῦ
ἐπιτίγνωτε." Ος, δει ὁ μοιως ἀράρχος καὶ ἀδάρα-
τος, ἀπειρος καὶ ἀσύμματος, ἀληκτος καὶ ἀπρόσ-
ιτος, πρῶτος μὲν νοερὸν κόσμον καὶ ἀνθορ, καὶ
οἰκεῖον δαυτῷ εἰς δόξαν ὑπεστήσατο· δεύτερον
δὲ τὸν αἰσθητὸν τοῦτον καὶ φθαρτὸν καὶ σωμα-
τικὸν, τὸν δὲ οὐρανὸν καὶ τῆς συνεστῶτα, καὶ
πάτων τὸν δὲ αὐτοῖς, κατεσκευάσατο. Ἰδίαις
δὲ τὸν ἀνθρώπον μόνον τὸν ζώων διαπλάσας
χερού, καὶ ἀδηρό τοῦτον τετιμηκώς, καὶ τοῦ καὶ
σοφίας ἡξιωκώς, τῆς οἰκείας εἰκόνα μεγαλεισθη-
τος εἰργάσατο.

Τοῦτο ἐν παραδείσῳ θέμερος κατ' ἀρχής, τῷν
ἐπὶ τῆς γῆς ἐπέταξεν πάτων ἡγεμονίην. Φθόρῳ
δὲ τοῦ διαβόλου καὶ ἀπροσεξίᾳ ἴδιᾳ τὴν ἐπολήν
τοῦ Θεοῦ παραβάς, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ παραδείσου
πεσὼν, καὶ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀρούροις παρασυμ-
βληθεὶς καὶ δμοιωθεὶς, αὐτοῦ μὲν ἡγενεὶ εἰς ληθῆ
δλοτελῆ· εῆ κτίσει δὲ λοιπὸν καὶ τοῖς ὄρωμέροις
ἐπαπεριθῶν τὸν νοῦν, καὶ γε τὸ καλὸν τοῖς
ὑρθαλμοῖς νομισθὲν ἀθέως θεοποιῶν, τοῦ δυτικῶς
δυτος ἀπολισθαίρει Θεοῦ· καὶ οὕτως ἀνθρώποις
αὐτοῖς δὲ τοῦς, τοῦ δὲ καὶ ἀληθοῦς τῆς φιλίας
ἀποφαγεῖς, μυρταῖς δοαις εἰδώλων καὶ πλάνης
περιηρέχθη συμφοραῖς.

Διὰ τοῦτο Θεὸς ἀνθρώπος γίνεται· Θεὸς αἰώ-
νιος, ή ὑπεραιώνιος· Θεὸς ἀπροσδεής, τέλειος,
μόνος τὴν φύσιν ἀραθός καὶ ὑπεράγαθος· μόνος
δυνατός τὴν ισχὺν καὶ ὑπερδύναμος. Οὗτος
οὐκτῷ χρησάμενος, τὸν μονογενῆ, τὸν ισοσθενῆ
καὶ συνάραρχον αὐτοῦ λόγον, εὐδόκησε δοῦναι
τοῖς ἡμαρτηκοῖς Ιλαστήριον, δὲ Παρθένον ἀγιαρ-
άλαιρόγαμον ὑποδὺς, καὶ Θεὸς καὶ ἀνθρώπος
ὑπερονοτῶς δὲ αὐτὸς ἡμῖν γεννηθεὶς· ἐπειτα μετὰ
λαμπρᾶς καὶ θεοπρεποῦς τῆς ἐκ λόγων καὶ θρηνῶν
μαρτυρίας ἀραδειχθεὶς· ἐπειτα τοῖς ὑπὲρ ἡμῶν
σωτηροῖς παθήμασι, καὶ τῷ θείῳ σταυρῷ προσ-
ωμάτηκώς, καὶ ἐκ τῶν νεκρῶν τριημερος ἀραστὰς,
καὶ ἐμπροσθετὴ ἡμῶν ἀραληθεῖς εἰς τὸν οὐρανόν,

A fuleros Spiritus fructus ostendit ⁹⁰. Velut enim tri-
tici granum sacer ille Stachys in terram cadens,
cœleslique rore irriguus, ac subiectarum illis ani-
marum mentiumque apertitudine dilatatus aduenitus-
que, centuplum etiamnum sanctæ fidei fructum inte-
gra segete edit.

τὸν τῆς ἀγίας τελεσφορετ πίστεως ἀχρι καὶ τῆμερον
καρπόν.

Byzantio autem vir divinissimus Thraciam in-
grediens (ut quæ media sunt perstringam) per Ma-
cedoniam et Thessalonicam, Peloponnesos aggre-
ditur; ac ad extremum Patras Achaiæ venit. Ubi
constitutus sancteque eos qui accederent divinus
magister pro concione cogens: Tollite, quæso, aie-
bat, viri Achæi, in cælum lumina; solemque et lunam
et stellas, omnemque earum rerum, quæ mente intel-
liguntur, creaturam, ejus qui creavit ac condidit ad-
discendi ludum apertum agnoscite. Is, cum semper
nihil dissimilis, aeternus et immortalis, infinitusque
et incorporeus, incomprehensusque sit et inaccessus,
primum quidem animorum mundum atque mentium,
nec existentem in materia, velutque sibi familiarem,
in gloria condidit (16); tumque alterum, hunc nimicum
sensibus objectum ac corruptioni obnoxium corpo-
reumque, ex cælo et terra constantem, cunctisque quæ
in eis sunt, fabricatus est: solum autem ex animan-
tibus hominem propriis formatum manibus, et ratione
atque sermone ornatum menteque ac sapientia instru-
ctum, suæ simulacrum majestatis fecit.

Hunc in paradiſo ab initio positum, universis quæ
C in terra essent, præesse constituit. Diaboli autem in-
vidia suaque ipsius socordia Dei mandatum transgres-
sus eamque ob rem e paradiſo prolapsus, ac jumentis
insipientibus comparatus illisque similia effectus, in
ejus plenam oblivionem venit ⁹¹: jamque creature ac
rebus in aspectum cadentibus adhibens animum, im-
pieque quod pulchrum oculis visum esset in Deum
consecrans, a vero excidit Deo: sicque mens humana,
ab unius verique amore abscissa, innumerabilibus se
simulacrorum errorisque aerumnis ac malis inseruit.

Eam ob rem Deus homo fit. Deus aeternus, sive
aeterno major. Deus nullius egens, perfectus, solus
natura bonus ac supra quam bonus: solus fortis ac
potens omnemque potentiam excedens. Placuit huic
miseratione uro, ut unigenitum, ejusdem secum
naturæ ejusdem potentie ac coeternum Verbum
suum peccatoribus propitiationem daret. Isque (Dei
scilicet sermo) sanctam Virginem rei maritalis
expertem subiens, Deusque ac homo idem nobis super-
substantialiter natus, tuncque magnifico dirinoque
verbis operibusque testimonio declaratus atque pro-
ditus; ac deinde salutaribus nostri causa passio-
nibus dirinaque cruce persunctus, atque ex mortuis
triduanus suscitatus, nobisque coram in cælum re-

⁹⁰ Joan. XII. 4. ⁹¹ Psal. XLVIII, 43.

(11) Cf. Greg. Theol. orat. in Christi natalem.

ceptus, in Dei dextera consedit. Qui et sanctum Spiritum suum in nos postea abunde effudit, cuius virtute ac invocatione, ut videtis, dæmones ab obsessis pelluntur corporibus, morbi fugiunt, cæci visum recipiunt, surdi auditum, claudorum bases consolidantur, resurgunt mortui, ægrique omnes animorum corporumque affectus insanabiles, solo Christi nomine convelluntur.

Igitur denuntiamus vobis, viri sapientissimi, ac adhortamur, ne verbum salutis hujus, quod per nos vobis annuntiatum, repudielis: sed variis islis virtutibus confirmati, credite uni Deo vivo ejusque Unigenito, qui pro nobis homo factus est et crucifixus et resurrexit, ascenditque in cælos, ac rursus cum gloria e cælis venturus est, ut vivorum ac mortuorum Judex sedeat, singulisque pro eo ac gesserunt reddat. Huic credentes, baptizamini in ejus nomine; sanctique Spiritus suscepto dono, illuminamini animo, illuminamini mente, inque eum modum ab impura emundati dæmonum religione ac cultu, hæredes efficiamini vitæ æternæ in Christo Jesu.

φωτίσθητε νῦν, καὶ οὐτως τῆς ἐραγοῦς τῶν γενήσεος ζωῆς αἰώνου ὑπὲρ Χριστῷ Ἰησοῦ.

Eiusmodi semper doctrinis tantaque prodigorum vi, totam vir summe admirandus nimium quantum Achaiæ provinciam in stuporem agens, ab idolorum paulatim errore subducebat, virosque simul ac mulieres, senes, pueros, nobiles, privatos, sapientes et rudes, divites ac pauperes veritati admovebat. Adeoque proverit prædicatio et invaluit, ut et Maximilia proconsulis uxor et Stratocles illius frater, Deo vero crediderint; susceptoque baptimate, in doctrina Apostoli perseverarent. Sic Græcorum ac Barbaroru[m] detritus oīnis simulacrorum cultus; sicque dæmonum omne supercilium, Jesu in Andrea virtute detractum atque convulsum: sic denique Domini Ecclesiæ quotidie exaltatae ac fide roboratae.

Quia igitur eum in modum vir beatissimus in

(11*) *Μαξιμιλλαρ ἀνθυπάτου τὴν γαμετὴν.* Etiam Græci in Synaxario, fusiusque illis Metaphrase sive cujuscunque alius antiquis Actis, in quibus et illud de ea habetur, Reverso Roma proconsule ac viro, noluisse maritali copula illi commisceri, eo quod Christiana jam fide imbuta nollet cum homine nesciente Christum consuescere; sed cum Davide, qui Deum odissent, odisset: quod forte disciplinæ Christianæ non satis consentiat, nulla tali fidelis conjugi licentia, nisi ubi infidelis illi commanere non sustinet absque Salvatoris injuria: exstant tamen in Actis Clementis Romani de Theodora Sisimii uxore pene similia, aliisque non paucis, quæ omnia durum dicere Manichæorum fuligine aspersa. Forte eam ipsam ducebant piæ mulieres Salvatoris injuriam, quod mariti obstinatus insulæ manebant, et ut proclive est, sibi suæque superstitioni uxores addicere studebant: aut studere videri poterant. Quæ August. refert ac suggillat ex Actis Andreæ, l. *De fide contra Manich.*, c. 58, plane Manichaica sunt, vereque digna Leucio Manichæo auctore; quod ipsa nolens viro debitum

A ἐρ δεξιῷ πενθικε τοῦ Θεοῦ· δε καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἄγιον, μετὰ ταῦτα πλουσίως ἔχεισεν ἐφ' ἡμῖν, οὐ τῇ δυνάμει καὶ τῇ ἐπικλήσει, καὶ ὡς ὄρατε, δαιμονες τῶν ἀνθρωπίων σωμάτων ἔξελαύροται, ρόσοι δραπετεῖονται, τυφλοὶ ἀραιάπονται, κωφοὶ ἀκούονται· καὶ ἀραβρῶννυνται μὲν χωλοὶ, ἀρισταρται δὲ ρεκροὶ, καὶ πάθη πάντα ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀρλατα, μόνῳ καταργεῖται τῷ διδματι τοῦ Χριστοῦ.

Toivou παραγγέλλομεν ὑμῖν, ὡς ἀνδρες σοφῶται, καὶ παραιροῦμεν, μὴ ἀποστραφῆται τὸν λόγον τῆς ζωῆς ταῦτης, τὸν δὲ ἡμῶν ἐρ ύμῖν καταγγελλόμενον· ἀλλὰ ταῖς ποικιλαις ταῦταις βεβαιούμενοι δυνάμεσι, πιστεύσατε δὲ τὸν Θεόν ζῶντι, καὶ τῷ τούτου Μορογενεῖ τῷ ύπερ ἡμῶν ἀνθρωπισθέτι καὶ σταυρωθέντι καὶ ἀραστάτι, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνελθέντι, καὶ ἐργομένῳ πάλιν μετὰ δόξης ἐκ τῶν οὐρανῶν, κρίσιν ποιήσασθαι ζῶντων καὶ τῶν ρεκρῶν, καὶ ἀποδοῦται ἐκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. Τούτῳ πιστεύοντες, βαπτίσητε ἐν τῷ διδματι αὐτοῦ· καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ ἀγίου Πνεύματος λαμβάνοντες, φωτίσθητε ψυχὴν, δαιμόνων ἀποκαθαιρόμενοι τελετῆς, κληρούμοις

C Τοιαύταις ἀεὶ διδαχαῖς, τὴλικούτοις δὲ τέρασιν πᾶσαν ἐπὶ πολὺ τὴν Ἀχαΐδα γῆν, ὁ θαυμασιώτατος ἐξιστῶν, ύπεξῆγε μὲν τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης καὶ μικρὸν· προσῆγετο δὲ τῇ ἀληθείᾳ, ἀνδρας δμοῦ καὶ γυναικας, γέρουντας, νήπια, ἀρχοντας, ἰδιώτας, σεφούς τε καὶ ἀμαθεῖς, πλουσίους καὶ πένητας. Εἰ τοσοῦτον δὲ τὸν λόγον αὐξάνεσθαι καὶ χραταιοῦσθαι, ωτε καὶ Μαξίμιλλαν ἀνθυπάτου τὴν γαμετὴν (11*), καὶ Στρατοκλέα δὲ τὸν αὐτοῦ σύγγονον, τῷ τῆς ἀληθείας καταθέσθαι Θεόν· καὶ βαπτιζεῖντας, τῇ τοῦ Ἀποστόλου προσκαρτερεῖν διδαχῇ. Οὗτως εἰδωλολατρεῖς πᾶσα τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων· καὶ δικιμνῶν δφρὺς οὖτω πᾶσα, διὰ τῆς ἐν τῷ ἀνδρέᾳ τοῦ Ἰησοῦ δυνάμεως ἐμειοῦτο καταργούμενα· καὶ οὗτως αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Κυρίου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ὑψοῦνται, τῇ πίστει στέρεούμεναι.

D 'Επειδὲ τοῦτον ἐπὶ πολὺ τὸν τρόπον δι μαχαριώ-

reddere, supposuerit marito ancillam suam Eucliam nomine, exornans eam, etc., aliaque plane putida, quibus nihil commune cum his quæ versamus, præter nimiam sorte illam religionem castitatis servandæ, aut etiam viri infidelis consuetudinis vitandæ. Quæ exstat de Andreæ Passione Achaiæ presbyterorum Epistola, Maximillam Egetis uxorem nō habet, sed senatoriam mulierem ac prænobilem, quæ martyris corpus et apostoli religiose sepelierit, cuius ille rei nomine ad imperatorem delaturus esset, non ausus, qua fulgebat nobilitate, ordinaria quasi potestate in eam manus injicere, seu etiam civium, qui plures Christiani essent ab Andrea conversi, majorem stragem edere: sive alias Maximilia ejus uxor erat, sive non. Non enim hæc pugnant: quod ejus tanta nobilitas, et quod uxor proconsulis esset. Nicetas ubique cantior, oratorisque licentia, uxorem Egetis dixit, reliqua tacuit, aut certe subobscurius dixit; cum et ipse crucis Andreæ causam tradidit, quod Egetis γυναικας ἡστόχει καὶ ὀδελφοῦ, uxorem fratremque quasi amitterebat, auscultantes fidei quam Andreas prædicabat.

τατος βεβιωκίν, τὸ ἔργον τετελείωκε τοῦ Χριστοῦ· καὶ αὐτὸς μὲν ἐπάχαψε γῆρει τὸ σῶμα πεπονηκώς ἐπέθει τὴν ἀνάλυσιν, ἐκάλει δὲ τοῦτον ἄνωθεν ὁ ὑπέρθεος οὐράνιος Νυμφίος πρὸς ἐκυτόν· καὶ ὁ Πατὴρ δὲ ὁ ὑπέρθεος (12), τὰς ἀγκάλας ὑφηπλωκώς, εἰς τοὺς γάμους προσεδέχετο τοῦ Μονογενοῦς, καὶ τὸ Πνεῦμα δὲ τὸ ἄγιον ὡδοποίει τούτῳ τὴν ἄνοδον καὶ κατέθυνε· δὲ τε νυμφῶν αὐτῷ ὡς πανάγιψ παγκάλως διηγέωκτο, καὶ οἱ Σεραφεῖμ μὲν κύκλῳθεν ἐστῶτες τὴν τριτάγιον αἵνεσιν ἥρμάζοντο· οἱ Χερουβεῖμ δὲ, τῷ ἐπὶ τοῦ Κρόνου τὴν δόξαν εύλογημένην ἀνεβάλλοντο, καὶ οἱ Θρόνοι πρὸς ὑποδοχὴν, καὶ πᾶσαι δὲ τῶν οὐρανῶν αἱ Δυνάμεις τῷ τιμιωτάτῳ τοῦ Θεοῦ παῖδες πρὸς δεξιῶσιν παρεσκευάζοντο· καὶ οἱ μὲν τῶν ιερῶν νόσων ἐπ' αὐτὸν οὐρανόθεν ἐκεῖ καταβαίνοντες, οἱ δὲ ἀναβαίνοντες, λείαν αὐτῷ καὶ δγαν εἴπορον· τὴν ἀνάβασιν τὴν τοιμάζοντο, ἔδει λοιπὸν αὐτὸν κάτω τὸ τοῦ σώματος ἔλυτρον ἀφέντα, πρὸς τὸν ὑπερούσιον ἀσωμάτως ἀναπτήνει· καὶ τοῦ τῆς σαρκὸς πάχους φαγέντα, γυμνῷ τῷ Πνεῦματι πρὸς τὸ Πνεῦμα καθαρῶς ἐνδημεῖν· Ἐδει. μεῖναι τὴν γῆν ἐπὶ γῆς, εἰς ἀγιασμὸν ἐσομένην τῇ γῇ, καὶ τῇ αὐτοῦ πίστεως ἐνέχυρον, τὸ ιερὸν σκῆνος καταλιπεῖν τοῖς πιστοῖς, αὐτὸν δὲ κοῦφον ἀρθῆνας πρὸς οὐρανὸν, τῷ ὑπερουρανῷ συεόμενον.

C 'Ἄλλὰ τὸ τῆς ἀναλύσεως ὅργανον; Σταυρὸς, τὸ σημεῖον τοῦ ἐσταυρωμένου, τὸ σκῆπτρον τοῦ Πατρὸς αἰλέως, ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἀθραυστὸν πάντων τῶν ἀγίων ὅπλον. Σταυρὸς, ὥσπερ ὅργανον μὲν πρότερον θανατικὸν τῷ Ἰησοῦ πρὸς τῶν Ἰουδαίων κατασκευασθεὶς, σύμβολον δὲ ζωῆς παρ' αὐτοῦ τοῖς ἀγίοις πᾶσι δοθείς· οὗτῳ καὶ τῷ πιστοτάτῳ τοῦ ἐσταυρωμένου Χριστοῦ μαθητῇ, τοῦ θανάτου μὲν ὅργανον πρὸς τοῦ Αἰγαίου καταπηγθεῖς, καὶ τὸ αἷτιον, ὅτι ἡ γυναικὸς ἡστόχεις καὶ ἀδελφοῦ, τῆς Ἀνδρέου πίστεως καὶ θεηγορίας ἡρτημένων· ζωῆς δὲ ἔύλον, οὐ Μαξιμίλλῃ, καὶ τῷ Στρατοκλεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσαις ὅμοι ταῖς Πάτραις, καὶ τῇ Ἀχαΐᾳ σωτηρίᾳς ὑπόθεσις γεγονός.

D Καὶ γάρ ὑψωθεὶς ὁ πρεσβύτας ἐπὶ τοῦ ἔυκλου· καὶ οὐ προσηλωμένος, ἀλλ' ἐφ' ἡμέραις αὐτῷ προσδεδεμένος τριστὸν, ὥσπερ ἀπὸ σκοπιδὸς τινος ἢ ἀκρωρεῖας τοὺς παρεστῶτας αὐτῷ λαοὺς ἐφορῶν, καὶ τὰ τῆς μυσταγωγίας ῥήματα παρατιθεῖς, σαρκὸς μὲν παρῆνεις παραμελεῖν· ἤδονῆς τε σώματος ἡττάσθαι μηδεμιᾶς, μηδέ τι τῶν δρωμένων ἢ λυομένων δξιον ἡγείσθαι σπουδῆς· μόνης δὲ ψυχῆς καὶ τῆς κατ' αὐτὴν ἐνεργείας, τῆς κατὰ πίστιν ἀληθείας φῆμι, τῆς πρὸς τὸ τῶν ἐφετῶν ἀκρότατον ἐκτατεῖης ἀναγιγῆς, καὶ κοινωνικῆς ὅμοιότητος καὶ συναφείας θεολογικῆς, πάσῃ σπουδῇ, πάσῃ μηχανῇ καὶ παντὶ σθένει χρεών ἔλεγεν δὲ θεόληπτος ἐπιμελεῖσθαι.

¹⁹ Joan. xvii, 4. ²⁰* Phil. i, 23. ²¹ Isa. vi, 3. ²²* Ezech. iii, 12.

(12) Ὁ ὑπέρθεος. Quasi supra quam Deus; longe excedens quidquid deum deo concipiamus: sive deitas intelligatur, ut in creatis dicitur, et participatione, sive etiam ut in Deo, sic a nobis alius male

A longos annos protracta vita, Christi opus peregerat¹⁹; ac quidem ipse extrema senectute defesso corpusculo, solvere cupiebat²⁰; supercoelestis vero Sponsus, e cœlis ad se vocabat; omnique major deitate Pater, passis ulnis ad Unigeniti nuptias exspectabat; sed et Spiritus sanctus ascensum propere muniebat iterque dirigebat; thalamusque, velut omni castitate ornato, decore omni patebat; ac Seraphim quidem in circuitu stantes trinæ laudationis canticum aptabant²¹, Cherubim vero sedentū super thronum benedictam gloriam repetitis vocibus personabant²²; Thronique susceptionis ergo, ac cœlestes omnes Potestates, ad nobilissimum Dei famulum triumpho accipiendum paratae erant; atque aliæ quidem sacrarum mentium ad eum illuc e cœlis descendentes, aliæ vero ascendentes, planum valdeque expeditum ascensum muniebant; jam necesse erat ut relicto in terra corporis involucro, ad substantia omni majorem corporis expers evolaret; abruptaque carnis mole ac crassitie, nudo spiritu ad Spiritum pure emigraret. Necesse erat ut terra in terra manente, futuraque illa terræ in sanctificationem, illiusque pignus fidei, sacrae exsuviae fidelibus cederent, ipseque levis in cœlum tolleretur, cum eo versatus, qui excelsior cœlo est.

Quodnam vero sic emigrandi atque solvendi organum fuit? Nimirum crux, signum crucifixi, sceptrum universorum Regis, Christi gloria, sanctorum omnium inviolabilis armatura. Crux, sicut prius a Judæis Jesu structa velut mortis organum, cunctisque ab eo sanctis data tanquam vitæ signum; sic et fidelissimo Christi cruci affixi discipulo, mortis organum ab Ægeate fixa (ea scilicet ratione quod uxore fratreque frustraretur, ab Andreæ pendentibus fide ejusque divinis sermonibus) quæ tamen nedum Maximillæ et Stratocli, sed et cunctis Patrarum civibus, omnique Achaiæ salutis causa extiterit.

Sublatus enim in crucem proiectæ ætatis senex, nec illi confixus, sed tridui spatio alligatus, velut e specula montisque vertice astantes populos intuens, sacratiorisque doctrinæ verba proponens, hortabatur carnem despicer, nulli corporis voluptati ac libidini cedere, nihilque eorum quæ cervi oculis possunt aut intereunt, studii dignum ducere; animæ duntaxat ejusque operationis (veritatis scilicet fidei) exstatici ad supremum eorum, quæ desiderari possunt, animi ascensus, sociæque similitudinis ac conjunctionis theologicæ, omni dili- gentia, arteque ac robore, vir Deo plenus aiebat curam habendam esse.

ex creatis, et ut illorum auctor est, intellecto: cuiusmodi plura in I. *De Mystica Theologia*: non ὑπέρθεος, quasi aliis personis magis Dens, aut illis superior existat; quod esset Arianici fufuris.

Hujus unius quam maxime assumendam sollicitudinem, quippe cum Dei opus sit²⁴; inque eo primitus laborandum; omnes autem terrenas possessiones, eae fluxas, spernendas esse: bonam corporis habitudinem, ut quæ ipsa fragilis sit, contemnendam; animoque virtutis causa laborante connitendum fortiter admonebat, nec laboribus fatiscendum. Unam scire mortem qui sit philosophus, peccatum scilicet ac impietatem. Veram hanc mortem esse veram nimurum vitam ignorare, animique oculos claudere, ne Christi fidei radiis collustrentur. Hanc tremendam acerbamque aiebat mortem; quam autem infidles inferant, cunctis suaviorem deliciis, vitæque causam existimandam esse, ut quæ ipsi Vitæ, ipsi Luci atque luminum Patri (omnis scilicet pulchritudinis auctori omnisque bonitatis parenti) admoveat.

Ne igitur, filii, eorum causa indignemini qui interimunt. Nam et inviti vitam conciliant; et cum lacerare arbitrentur, beneficium praestant: putantes honori detrahere, honorem accumulant: existimantes affigere atque aerumnæ auctores esse, ad verum ac nunquam diffluens gaudium transmittunt. Non igitur mihi mæroris causa et tristitiae animique doloris, injusta hæc existimata sententia. Esset mihi plane valde molesta ac tristis, ac vere mortis causa, siquidem justa esset. Si deprehensi essemus facinoris rei; si nos Ægeali morte dignos exhibuissemus. Nunc autem veram vitam, vitum stabilem, ineffabilem, intermeratam, quam oculis vidimus, manibus contrectavimus²⁵; cuius ipso rei periculo virtutem cognovimus, cum annuntiemus, cunctosque (quod nostrarum partium est) boni socios assumere studeamus, ejusque rei gratia in talia incidamus, non delicti pœnas luimus, sed clarescimus; non punimur, sed servamur; nec (ut quis palaverit) morte afficimur, sed vita donamur²⁶. Quid enim vir fortissimus virtutis causa injuria affici ac cruciari, philosophi sensu existimaret, quam justificari ac coronari? Quid vero Jesu causa in crux agi ac interimi, quam vita ac deitate augeri; ac sicut supplicii mortisque similitudine, sic claritatis societate ei copulari, ac cum eo in æternum regnare.

Alique hæc quidem ad plebem: sibi vero vir reipsa sapientissimus incumbens, atque ad eum, quem in se manentem habebat, sermonem converiens, Gratias, inquit, ago tibi, mea voluptas ac gloria, mea exultatio ac exaltatio, mea lux, mea potestas, mea corona, mea substantia, mea claritas, mea gratia, nomen desiderabile, divinumque nomen.

Gratias tibi, Jesu, vitæ meæ, meæ respirationi, alto cordis mei sensui, mentis meæ gloriationi, quem Dei amore amo quo frui liceat æterna voluptate; quem habeo, quem silio, cui vivo, ac cui sum aligatus, et ad quem urgeor provehorque, ac contente contendo.

A Τούτου μόνου φροντίζειν δτι μάλιστα δεῖν, ὡς ἔργου καθεστῶτος θεοῦ, καὶ περὶ τοῦτο προτηγούμενως πονεῖν· χτήσεως δὲ γηίνης πάσης, ὡς βεούσης, ὑπερορφῆν· εὐπαθείας σώματος, ὡς οὐ μενούσης. ὑπερφρονεῖν· καὶ ψυχῆς δὲ ὑπὲρ ἀρετῆς πονούσης. ἀνδρίζεσθαι παρῆγγελε, καὶ μὴ ἐκκακεῖν· θάνατον δὲ μόνον εἰδέναι φιλόσοφον, τὴν ἀμαρτίαν καὶ ἀτέβειαν. Θάνατον τοῦτον ἀληθῆ, τὴν ἀληθῆ ζωὴν ἀγνοεῖν, καὶ μυωπάζειν τοὺς τῆς χαρᾶς διφθαλμούς, ὡς μὴ ταῖς ἀκτίσι τῆς πίστεως καταυγασθῆναι Χριστοῦ. Τοῦτο θάνατον ἔφασκεν εἶναι φρικτὸν καὶ πικρόν· τὸν παρὰ τῶν ἀπίστων δὲ ἐπαγόμενον, πάσης τὸδικαίας καὶ ζωῆς αἰτιον ἥγειται, ὡς αὐτῇ προσάγοντα τῇ αὐτοῖς ζωῇ, τῷ αδιοφωτὶ, καὶ τῷ φάντων Πατρὶ· τῷ πάσης καλλοποιῷ καλλονῆς, τῷ πάσης ἀγαθότητος ἀγαθοποιῷ.

B Μὴ οὖρ ἐπὶ τοῖς ἀραιοῦσιν, ὡς τέκνα, δυσχεραίνειν. Ἀκορτες γὰρ ζωοποιοῦσι· καὶ κακοῦρ νομίζοτες, εὐεργετοῦσι· καὶ ἀτιμοῦρ οἰδημεροι, τιμῶσι· καὶ θλίβειρ ήρούμεροι, ἀρδετὴν ἀληθινὴν καὶ ἀρρενοστορ παραπέμπουσι χαράν. Οὐκούντικοι δυσθυμίας, οὐκ ἀνίας, οὐδὲ λύπης αἰτία, η ἀδικος αὐτην ρομιζομένη κρίσις. Ἡρ ἀν μοι, φησίν, σφόδρα λυπηρὰ, καὶ διτως θαράτου πρόξενος εἰπερ ἀνδικος ήτο· εἰ κακουργοῦντες ἔαλωμεν· εἰ ἀξίους έαυτοὺς θαράτου τῷ Αἰτείῃ παρεστήσαμεν· τοῦτο δὲ ζωὴν ἀληθῆ, ζωὴν μέρουσαν ἀρρητον, ήτο τοῖς διφθαλμοῖς διωράκαμεν, ταῖς χερσὶν ἐψηλαρτήσαμεν· ήτο διὰ πειρας ἐγνώκαμεν τὴν δύναμιν, ταύτην εὐαγγελιζόμεροι, καὶ βουλόμεροι πάντας δοσον ἐφ' ήμιν, τοῦ ἀγαθοῦ λαβεῖν κοινωνίας, καὶ τοιούτοις περιπλανοτες δι' αὐτήν, οὐ τιμωρούμεθα, δοξαζόμεθα δέ· οὐ κολαζόμεθα, σωζόμεθα δέ· οὐδὲ ὡς ἀν τις ὑπολάβοι, θυρατούμεθα, ζωούμεθα δέ. Τί γὰρ τὸ ὑπὲρ ἀρετῆς ἀδικεῖται καὶ τιμωρεῖται δὲ ἀνδρειότατος ἐφιλοσόφει, ἀλλ' η δικαιοῦσθαι καὶ στεφανοῦσθαι; Τί δὲ τὸ ὑπὲρ τῆς Ἰησοῦ δόξης σταυροῦσθαι καὶ νεκροῦσθαι, ἀλλ' η ζωοποιεῖσθαι καὶ θεοῦσθαι· καὶ ὡσπερ τῇ διοιδητῇ τοῦ πάθους, οὗτω καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῆς δόξης συμφύεσθαι, καὶ συμβασιλεύειν αὐτῷ εἰς τοὺς αἰώνας;

C Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸ πλήθος· ἔαυτοῦ δὲ πάλιν δ τῷ διντὶ φιλοσοφώτατες γινόμενος, καὶ πρὸς τὸν ἐν αὐτῷ μένοντα τὸν λόγον ποιούμενος, Εὐχαριστῶσοι, φησί, τὸ ἐμὸν ἐντρύφημα καὶ καλλόπισμα, τὸ ἐμὸν ἀγαλλίαμα καὶ ὑψωμα, τὸ ἐμὸν φῶς, τὸ ἐμὸν κράτος, τὸ στεφάρωμα τὸ ἐμὸν, η ἐμοῦ περιουσία, η ἐμὴ δόξα, η χάρις η ἐμὴ, τὸ ἐκιπόθητον δρομα, τὸ θεάρχιον δρομα.

D Εὐχαριστῶσοι, Ἰησοῦ, τῇ ζωῇ μον, τῇ ἀραιοῇ μον, τῷ ταυριάματι τῆς χαρᾶς μον, τῷ καυχήματι τῆς διαρολας μον, οὐ ἐρῶ θεοῦ ἔρωτι, οὐ δραιμηρ αἰωνιῷ τρυφῇ. δρ ἔχω, δρ διψῶ, φέω, καὶ φ δέδεμαι, καὶ πρὸς δρ ἐπειρομαι καὶ ἀνάγομαι, καὶ συντετατέρως ἀριτείρομαι.

Εὐχαριστῶ σοι. Χριστὲ, τῷ Κυρίῳ μου καὶ Θεῷ μου καὶ Βασιλεῖ μου, διὶ με πρὸς τοῖς ἀλλοῖς, καὶ τῇ κοινωνίᾳ τετίμηκας τοῦ σοῦ πάθους· διὶ με τὸν δρόμον τελέσαι καλῶς, τὸν ἀγῶνα τομίως ἀποκτίσασθαι, καὶ τὴν πίστιν ἐπίσχυσας βεβαῖαν εηρῆσαι. Καὶ τὸν διὰ τοῦ σταυροῦ τούτου ὑψούμενον, πρὸς σὲ χαρμοσύνως ὑπόλιθε, φιλοφρότως δεξιώσαι, πατρικῶς ἐταχθάσαι καὶ γε παρὰ σοὶ μένειν, ἐν σοὶ ζῆν, ἀγαλλιᾶσθαι δι' αὐτοῦ σὲ σοὶ, κατατέρπεσθαι καταξιώσοντα σὲ σοὶ, καὶ τῆς σῆς ὥραιστητος, τῆς σῆς βασιλείας κατατρυφῆναι καὶ προτειμῆσθαι καρότ.

Αλλὰ καὶ τὰς τῶν ἐκκλησιῶν ἀπαρχὰς, τὰς συναργαρὰς τῶν πιστῶν, τὰ τῶν ἐμῶν ἀκροθήγια πόδων, τὰ δράγματα τῆς γεωργίας τῆς ἐμῆς, ἀ τῷ σῷ περικεποίημαι Πτεύματι, φύλασσος μοι, Χριστὲ, καὶ τήρει, καὶ σκέπε τῆς βασιλείας τοῦ πονηροῦ. Μεγάλυνόν σου τὸ ποιμανόν, ἀγαθόν, πραταλωσον, ισχυρόν· σθένωσον, χολλαχλαστασον, ὅστε κᾶσταρ ψυχὴν ἀνθρώπου τῆς ἀπάτης ἔλευθερουμενην τοῦ δυσμενοῦς, πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου καθορμισθῆναι· ὅστε τῆς σῆς δόξης σύμπαστα, ὡς τάχιστα, κλησθῆναι τὴν γῆν.

Τοιούτοις φήμασι, καὶ ἐτί πολλῷ πλείοτε καὶ κρείττονιν, ὡς τρισμακαριώτατε μαθητά, τῷ διδασκάλῳ καθομιλῶν, καὶ δλος ἐν τῷ Θεῷ ἐξεστώς, εἶδες μὲν ἀνεφγότας σοι χρυσίας τοὺς οὐρανούς· εἶδες δὲ καὶ τὸν Βασιλέα τῶν οὐρανῶν, ὡς ὑπέσχετο, μυστικῶς ἐμφανισθέντα σοι, καὶ νοερωτάτοις καρδίας δύμασιν ὑψηλῶς καὶ θεοπρεπῶς αὐτῷ προσβαλῶν, καὶ ἀρρήτῳ τείνῃ καὶ μυστικῇ θυμηδίᾳ καὶ τερπνότητι συνδεόμενος καὶ ἐφεπόμενος; συνανελήφθης· μετὰ παρρήσιας καὶ ἀγαλλιάσεως εἰς τοὺς οὐρανούς· καὶ οὖα χιτῶνα τὸ ιερώτατον σκῆνος τῷ ξύλῳ καταδεδεμένον ἀφείς, αὐτὸς ἐπήρθης τῷ πνεύματι, καὶ σύμμορφος ὄντες ὁφθῆς ἐν ὑψίστοις, τῷ σώματι τῆς δόξης Χριστοῦ.

Χαῖρε μοι τοιγαροῦν, ὡς πρωτόχλητε καὶ προβάθμιε (13) τῶν ἀποστόλων καὶ ἀρχηγέ· διὸ μετὰ τὸν σύγχρονον μὲν τὴν τάξιν εύθὺς, τὴν κλῆσιν δὲ πρὸ αὐτοῦ· τῆς εἰς τὸν Σωτῆρα δὲ πίστεως καὶ μαθητείας, οὐ τῷ Πέτρῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς δλοῖς γενόμενος ἀπαρχὴ μαθηταῖς.

Χαῖρε, ὅτι τῷ προδρόμῳ λύχνῳ προκαταυγασθεὶς, δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἡλιον τῆς δικαιοσύνης ἔχειραγωγῆθης· διὶ πρῶτος τὸν Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ καὶ καλὸν Ποιμένα τῶν προβάτων ἐπεγκωκῶς, ὡς ἀρνίον ἀκακον, ἀχριθανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ, τούτῳ σαφῶς ἐπηκολούθησας· διὸ καὶ πρὸς τὸν οὐράνιον γεννήτορα συνυψούμενος, καὶ εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος συνειτιών, τοῦ ὑπερτάτου πάντων ὀνόματος κατηξιώθης.

Χαῖρε, ὅτι τὸν ἀληθῆ τῶν ψυχῶν Νυμφίον, πρῶ-

A *Gratias tibi, Christe, Domino meo et Deo meo ac Regi meo, quod præter alia, etiam tuæ me socium passionis honoraveris²⁸: quod ut cursum probe consummare, certamen legitime certarem^{29*}, ac firmam servarem fidem, pires roburque præbueris²⁹. Nunc itaque per hanc elevatum crucem, ad te gaudio suscipe, amanter benigneque accipe, paternè amplectere; ac vero apud te manere, in te vivere, in æternum in te exultare, in te delectari concede; tuoque decore ac regno potiri, cui nihil terrenorum usquam velim anteire. Ης οὐδέτερ μοι τῷ εἰλ τῆς κατ' οὐδέτερα προτειμῆσθαι καρότ.*

B *Sed et Ecclesiarum primitias, fidelium cœlus meorum laborum manubias, culturæ meæ manipulos, quos tuo acquisivi Spiritu, mihi, Christe, custodi, seruque, ac a nequissimi invidia protege. Adauge gregem tuum, qui bonus es; confirma ac robora, qui fortis es; conforta, multiplicat, quo omnis hominis anima, inimici errore liberata, tuto se portu ad Evangelii veritatem recipiat; ut quam cito cui agnitione et gloria repleatur universa terra.*

Επιγράσεως καὶ δόξης σύμπαστα, ὡς τάχιστα,

C *Istiusmodi verbis, longeque iis pluribus ac potioribus, ter beatissime discipule, magistro collocutus, totusque Deo excedens, vidisti cœlos tibi occulte apertos, vidisti et cœlorum Regem, ut erat pollicitus, mystice apparentem, perspicacissimisque animi oculis sublimiter ac divine illi incumbens, arcanaque quadam ac mystica animi jucunditate ei oblectatione ipsi devinctus ac comes, cum favore et exultatione pari triumpho in cœlos receptus es: sacratissimumque tabernaculum tunicæ instar e ligno vinculum relinquens, ipse spiritu elatus, vereque in excelsis conformis factus corpori claritas Christi es^{29**}.*

D *Salve igitur mihi sis, primo in apostolis vocate graduque eorum prime et antesignane: ordine quidem dignitatis secunde statim a fratre, at prior illo vocatione: sive autem in Salvatorem discipulorumque matricula, nedum Petro, sed et discipulis omnibus facte primitiae.*

E *Salve, quod præcurrente lucerna primum illustratus, per illam ad Solem justitiæ adductus es: quod cum Agnum Dei bonumque illum ovum Pastorem cunctis prior ipse agnovisses, velut ovis innocens, ad mortem usque, idque mortem crucis, eum palam secutus es: quamobrem etiam ad cœlestem Patrem una sublimatus, inque interiora velaminis pariter ingressus, supremum omnium nomen consecutus es²⁹.*

F *Salve, quod verum animorum Sponsum, cum*

²⁸ Joan. xx, 28. ^{29*} II Tim. iv, 7. ²⁹ II Tim. ii, 4. ^{29**} Philipp. iii, 10. ²⁹ Hebr. vi, 19.

(13) *Kai προβάθμιος.* Novi hoc tituli sola vocatione, siveque in Christum explicatae primitiis, intelligendum est; cum aliqui Petrus, ipse junior, omnibus Andreæ præsebat, unus ipse corvphæus ac gregis dux, princepsque apostolorum ac Christi

singularis vicarius, in quo fundata Ecclesiæ unitas, non in Andrea, ullove alio discipulorum: qui proinde absolute προβάθμιος, apostolorum primitiae ac primas electus a Domino est.

primus prouidi testimoniò didicisse, totusque statim charitatis modis vulneratus essem, ac ejus prorsus captus dulcedine, cervique in modum sili maxima te illi adjunxisses, ac vitali latice assalim potatus atque ineptius essem, ex ejus in te pinguedinis abundantia plures inepti, torrensque voluptatis gentibus multis extitisti ^{**}, quibus velut aquam multam operientem maria Christi notitiam ubertim eructasti ^{***}.

Salve, quod ipsam Jesu faciem videre meruisti, ipsoque gubernatore tum spiritali, tum quod sensu percipitur, enavigato mari, atque ad crudivoras gentes prosector, non ab eis devoratus es, sed eos Christo venatu cepisti; nec ab eis consumptus es, sed et latitante in eis draconem peremisti: mirandisque operibus in stuporem agens, cogensque ad Domini uidem, Ecclesias Christo crexisti.

Salve sis, crucifixi crucifixe, benedicti benedicti, dilectissimi dilectissime, discipule et praeco, et apostole ministerque divinissime; angelorum decus, apostolorum firma basis, sanctorum fulcimentum, Ecclesiae fundementum et gloria.

Salve, et exulta valde in Christo Jesu, qui velut in curru Chérubico in te requiescit; ac tanquam nostræ gentis apostolus, patriæque tutelaris ac curator, clementer rogo et miseranter nostræ quoque humilitatis miserere; benignissimumque Patrem tuum ac Deum exorans, ad ipsum nobis viam dirige, ut ex ejus doctrina ex que judiciorum justitiae rationibus inculpate super terram conversati, omnium Regi Christo, te intercessore, cum gloria præsentari mereamur; quem decet omnis gloria, honor, adoratio, una cum Patre et Spiritu sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum Amen.

ORATIO V.

Laudatio sancti et celebratissimi apostoli Jacobi Zebedæi.

Haud ita pridem vivus nos veræ Theologiae fons, mysticum Paracleti tonitruum, concinna ac suave

^{**} Psal. xxxv, 9 ^{***} Isa. xi, 9.

(14) Sunt quædam ex Evangelio, exque libro Actuum apostolicorum de Jacobo explorata, quædam vero de illius rebus gestis ante passionem ambigua: de adventu scilicet in Hispaniam, deque prædicatione, nun solis Judæis prædicaverit, an etiam gentibus. Ill. annal. pater in notis, vix tandem acquiescens dicentibus venisse in Hispaniam, nec rem alio absurdam videri, ut non decoqui possit, modo ne etiam gentibus Christum annuntiasse existimat, sed solummodo Judæis; putat tunc potuisse venire, cum facta est magna illa Hierosolymis persecutio Stephani cæde, quando et dispersi omnes discipuli per Samariam et Galilæam, exceptis apostolis, qui ut gregis arietes ac reliquis fortiores illic remanserant, ut sic dispersam Ecclesiam denuo congregarent. Nihil enim vetat etiam aliquos apostolos discessisse, qui ipsi sic dispersis solatio

A tos toū νυμφαγωγοῦ ταῖς μαρτυρίαις ἐπεγνώκως, καὶ τοῖς τῆς ἀγάπης μέτροις εὐθὺς δόλος κατατραθεὶς, καὶ καταχράτος τῆς αὐτοῦ γλυκύτητος ἡτεηθεὶς, καὶ αὐτῷ τρόπον ἐλάφου διψητικώτατα προσδραμῶν, καὶ τῶν ζωηρῶν ναμάτων ἀναπληθεὶς τε καὶ μεθυσθεὶς, ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς ἐν σοὶ πιστήτος ἐμέθυσας πολλούς· καὶ χειμάρρους τρυφῆς ἔθνεσι γέγονας πολλοῖς, οἵς ὥσπερ ὄδωρ πολὺ καταχαλύπτον θαλάσσας, τὴν γνῶσιν κατακήρως ἐναπηρεύξω Χριστοῦ.

Xαῖρε, δτι τῆς αὐτοπροσώπου θέας τοῦ Ἰησοῦ καταξιωθεὶς, τὴν τε νοητὴν θάλασσαν, καὶ τὴν ασθητὴν ὑπὲρ αὐτῷ κυνερνήτῃ διαπλεῖς, καὶ τοῖς ὠμοφάγοις τῶν ἀνθρώπων ἐπιδημῶν, οὐ κατεβρώθης ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλ' ἐξώγρησας τῷ Χριστῷ· οὐ κατηγαλώθης, τὸν ἐμφωλεύοντα δὲ τούτοις δράκοντα ἀνεῖλες· αὐτοὺς δὲ, θαυμασίοις ἔργοις ἐκστήσας, καὶ τῷ Κυρίῳ πιστεύειν ἀναγκάσας, ἐκκλησίας ἀνεστήσω Χριστῷ.

Xαῖρε μοι, ἐσταυρωμένε τοῦ ἐσταυρωμένου· εὐλογημένε τοῦ εὐλογημένου· τραπημένε τοῦ τραπημένου, μαθητὰ καὶ κήρυξ καὶ ἀπόστολε, καὶ θειάτατε λειτουργέ· τὸ τῶν ἀγγέλων ὄράσμα, τὸ τῶν ἀποστόλων ἕδρυμα, τῶν ἀγίων στήριγμα, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἔδραιωμα καὶ καλλώπισμα.

Xαῖρε καὶ ἀγαλλία σφόδρα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ ὥσπερ ἐν δρματι Χερουβεὶμ ἐπαναπαυομένῳ ἐν σοὶ· καὶ ὡς τοῦ καθ' ἡμᾶς ἔθνους ἀπόστολος, καὶ προγονικὸς ὑπερασπιστής, καὶ ὡς πατρικὸς ἀντιλήπτιωρ καὶ κηδεμῶν, εὐσπλάγχνως δέοματι σου καὶ οἰκτιρμῶν· καὶ τῆς ἡμετέρας ταπεινότητος μέμνησο, καὶ τὸν ἀγαθὸν σου Πατέρα καὶ Θεὸν δυσωπῶν, κατεύθυνον ἡμῖν τὴν δόδον πρὸς αὐτὸν, ἵνα κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης ἀμώμως ἐπὶ τῆς γῆς πολιτευσάμενοι, καταξιωθῶμεν τῷ πάμβασιλεῖ διὰ σοῦ προσενεχθῆναι μετὰ δλῆτος, Χριστῷ· φ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, ἀμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰώνας τῶν θείων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ε'.

Eἰς τὸν ἄγιον καὶ παρεύφημον ἀπόστολον Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου (14).

Πρώην μὲν ἡμᾶς ἡ ζῶσα τῆς ἀληθινῆς θεολογίας πηγὴ, ἡ μυστικὴ τοῦ Παρακλήτου βροῦται, ἡ ἐναρ-

D essent, ac per eam etiam occasionem aliis locis Christum evangelizarent; velut etiam Ananias Damasci, aliisque aliis locis. Verum sive tunc eaque occasione, sive postea atque alia non satis nobis nota, nihil vetat sanctissimum apostolum adiisse Hispaniam, ut ejus Ecclesiae suadent monumenta; eodem fere instinctu quo Paulus postea; ut nempe Judæis, quorum ingens turba ex priori dispersione per Hispanias disseminata erat, Evangelii lucem inferret. Id certe primo satagebant apostoli, antequam in gentes dividerentur, eisque ex instituto (relictis Judæis ut pervicacibus atque indignis Christi munere) Christum prædicarent; ut scilicet antea in illis, quasi Christi mandato, operam probarent; neque id solum intra angustos Judææ limes, sed et ubique gentium, ubi celebriores erant ac numerosiores Judæorum cœtus, sive alias legis cul-

μόνιος λύρα καὶ εῦηχος τῶν οὐρανίων φωνῶν· ὁ τῆς Α σονans cœlestium vocum lyra; qui a gratia natus

τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐπώνυμος, Ιωάννης, ὁ μέγας καὶ

lorum: per quam ipsam occasionem factum est ut et Græcis Christi Evangelium, ante etiam Jacobi necem, a viris Cypriis aliquo Antiochiae annuntiaretur, Act. xi. Quod si hoc a discipulis vix secundi ordinis, quidni ab apostolis, et inter apostolos fere principe, Jacobo? Potuit ergo interim in Hispania versari, et quidquid est apostolici muneris praestare, ac, quod postea Paulus, obduratis Iudeis et viam Domini bonam blasphemantibus, ad gentes converti, vel certe illarum explorasse animos, num ad fidem aptiores essent, deque illis relaturus (velut etiam factum est Antiochiae) Hierosolymam ad Petrum et apostolos reliquos ascendisse; per quas moras Herodes Agrippa ante festum Paschæ cervices illi amputarit. Ac forte simile aliquid in Jacobo præcessit, quod postea in Paulo Actuum apostolorum historia nobis manifestavit. Nempe delatæ quædam querebæ, sive perlatus Hierosolymam rumor, ab iis Iudeis quos vel in Hispania, vel aliis locis inviserat, tanquam et ipse discessionem prædicaret a lege, et gentibus Evangelii ostium aperiret; vel non omnem œconomiam quam Joannes illius frater, vel etiam reliqui Hierosolymis apostoli et Jacobus loci episcopus servaret. Certe peculiare aliquid fuit, ut sic Herodes Agrippa legis æmulatione, ac putans se obsequium præstare Deo, non Petrum, non Joannem, non quemquam aliorum invaserit, sed potissimum Jacobum, ac reliquorum primus, cuius cæde in Petri necem exarserit. Hæc tota mens, quam ipse nobis Nicetas insinuavit, quibus sic loquitur, τὴν Ἔρημον δὲ τέως Ἐκκλησίαν συστήσα τῶν ἑθνῶν, quasi Jacobi prima omnium prædicatio sic concusserit desertam hactenus gentium Ecclesiam, sensumque Evangelii sensim illi indiderit: quod vel maxime in Hispania factum sit. Vellem pro Hispanis testes antiquiores, et probatae magis fidei, quam quos habent. Isidorus plura habet consuta mendaciis, ut bene Baron. Proinde non verus Isidorus: Flavius Dexter, auctor suppeditius; Beda ipse non satis vetustus, et forte interpolatus: Callixtus, aliquique pontifices, possunt ipsi pium sensum suum de Jacobo ejusque in Hispania apostolatu et miraculis aperire, et etiam libris ecclesiasticis inserere; sed historicam fidem, nisi ex probatis monumentis, non possunt certam præstare. Utque in Jacobo sic in aliis, in quibus nulla pietatis jactura, licet post etiam diplomata pontificia, vel instituta publica auctoritate sanctorum veneratione officia, a viris doctis et studiosis certius aliquid inquire. Quod recudendis Romæ super fastis ecclesiasticis diligenter præstitum audio, et suminopere laudo; quippe nullum majus ad pietatem somentum, quam certa veritatis assertio. Græcis prorsus ignotus Jacobi hic in partes occidentias adventus. Nicetas, in Iudea et Samaria prædicasse habet, ab illa dispersione, quæ facta est sub Stephano, tuncque reversum ut inviseret Hierosolymorum Ecclesiam, sic ab Herode captum et occisum. Hippolytus adhuc parciens, ἐν τῇ ιουδαϊᾳ κτηρίοσσων, cum prædicaret in Iudea: nec aliter Menæa Græcorum. Abdias Babylonius, cuiuscunque fidei auctor, Samariam adjungit; quæ ipsa vicina Iudeæ est, ac procul abest a transmarina illa Hispanica profectione. Euseb. I. ii. c. 9, ejus duntaxat meminit, quod ex Actibus habuit: solumque refert ex Clem. Alexandr., eum qui judicio obtulerat, εἰς ᾧ γάρ εἰς δικαιοθήσιον, visa Jacobi martyrii constantia, veniam a Jacobo petuisse, quem Jacobus imprecando pacem osculatus sit, fratremque vocaverit. Docet Henric. Vales. illam vocem potius de delatore seu accusatore intelligendam, qui ipse in judicium adducere dicitur, quoniam de apparitore seu militie; cum vox Græca utrumque ferat; quod sic ille veniam a Jacobo petierit, quod magis, inquit,

convenit accusatori, quam militi. Quippe accusator qui innocentem calumniatur, sciens ac votens peccat: atque idcirco veniam petere potest ab eo quem affectis injuria. Miles vero qui judici exhibet noxiū, cum imperio judicis obsequatur, omni culpa videtur vacare. Quæ certe ratio, pace tanti viri, non prorsus satisfacit. Quoties enim legimus in Actis martyrum et confessorum apparitores, cornicularios, carcerarios veniam petuisse, ac culpam agnoscisse, cum omnes judici obsequerentur, cui proinde obedire, non omni semper culpa vacare videri potest; tunc nimis, cum contra Dei legem obeditur, nec reus adducitur, sed sanctus ei Dei servus, eo ipso nomine quod Dei servus, ut res se tunc in martyrum et confessorum judiciis penitusque habebat. Cum itaque vox εἰς γαγάρων, ut exstat in Clem. nullis aliis vestita, non magis apparitorem sonet et militem, quam delatorem vel calumniatorem (qui forte nullus peculiaris erat, sed communis rumor prædicationis Jacobi, quovis tandem modo illa impingere videretur Mosis legi), liberum erit quo quis potius sensu accipere velit. Si qua tamen fides Abdiæ fuit hic unus ex scribis Pharisæorum, Josias nomine, qui Jacoba concionem habente, cum essent duo centuriones, qui eum essent adducturi, Lysias et Theocritus, ipse quasi majoris zeli, in ejus colluna funem injecerit: quasi nimis legis vindex, quam in Jacobo putaret violari; donec miraculo curati paralytici ad fidem illuminatus, sic veniam suæ temperitatis petiri, et ejus, quod cæco zelo atque ignorans, in Jacobum et Christum patraverat, delicti. Quæ narratio plenior est illa Clementis, et forte ad veritatem expressior. Potuit visus Jacobus μαρτυρίας, vel ut alii codd. μαρτυρίων, ipsa scilicet martyrii constantia, cogere ad fidem Josiæ animum effulgente illi Christi gratia; pronius tamen est ut existimetur id factum aliquo miraculo, cuiusmodi istud paralytici Abdiæ relatum: in quo nihil novum, aut non prius Christo sæpius, tumque Petro et Joanni, Christi Deitatis argumento exhibitum, ut partim sacris Evangelii, partim Actuum libro habemus expressum. Sic in Stephano, ut Saulus converteretur, non satis fuit ejus exemplum constantiæ, vel etiam oratio, sed opus fuit divino vocationis miraculo: sic in Jacobo videatur, cum pene pares Josias et Saulus in Jacobo et Stephano videantur, eademque instincti æmulatione, præcipui amborum necis auctores exsisterint. Sunt in Abdia, quæ probata videri possint, sintque bonis auctoribus consentientia, multumque eis ac historiæ lucis afferant; quod tamen in eo carbones auro consumisti merito censeantur, caute legenda et probanda, quæ affert; velut etiam est illa tanta narratio de Phileta et Hermogene magis, quos nihil vetat, sic a Jacobo conversos, a fide postea defecisse, ut testatur Paulus; sicque pene in illis se rem habuisse ac in Simone Mago. Multos ejusmodi ad fidem conversos, fidem facit Actuum liber, qui et libros suæ artis tanto pretio combusserint.

Joannes Tamayo Salazar in suo Martyrologio, Hispanico, tom. IV, sancti Jacobi genealogiam texens, seu historiam referens, in hæc verba orditur: *Jacobus Zebedæi ex Maria sorore Matris Dei, Filia Salome, de Anna, et frater Joannis Evangelistæ, filius.* Ubi primum ipsa quæsita constructio, mire obtundit. Quain enim longe posita vox, filius! Sententia ejus est fuisse tres Annæ filias, omnes dictas Marias; Mariam matrem Jacobi, filiam Salome et Annæ: ita ut Salome illi vir sit unus ex maritis sanctæ Annæ, quos plures habuerit. At abhorrent hæc a traditione relata a Niceph. I. ii. c. 3, ex Hippolyto Portuensi, singularis prolis sanctæ Annæ ex Joachim, quoniam confirmat card. Baron. in appar. n. 41. Idem tamen totis velis in eam sententiam vide-

Dei Verbi Theologus, ad suorum mirabilium laudationem humanissime colligens, laudatissimam

tur ire in notis Jul. 25, ubi et Maii 25, majori commento Mariam Jacobi, hujus matrem interpretatur, quæ sic in Italiæ venerit in dispersione illa sub Stephano, et Verulis in Hernicis sancto sine quieverit: putatque se habere ex illius Ecclesiæ monumentis; quæ certe vir doctus probare debuit, vel probanda repræsentare lectori. Mihi certe monstro simile, quæ in Evangelio legitur Maria Jacobi, matrem intelligi Jacobi Zebedæi aut etiam Joannis. Undenam vero orta Maria hæc ac quidni æque Joannis dicta, qui ipse etsi junior fratre ætate, cunctis tamen reliquis celebrior fuit, ut etiam auctor est Chrysostomus, etc. Certe Maria Jacobi, ipsi Baronio, et illis qui ejus sententiæ sunt de duobus ex duodecim Jacobis, Maria Alphæi est (scilicet uxor) non Zebedæi: ita alios, ne illius quidem, sed Jacobi, cujus se fratrem Judas nominat, qui etiam Jacobus μικρός, Parvus seu minor, δμωνυμίας vitandæ causa a Marco dicitur, undecunque hoc illi cognomen hæserit, sive quia fratum minimus, quamquam meritis ita conspicuus, sive quia hujus ipsius Jacobi nepos sit ex Symone. Hanc sic dictam Mariam Jacobi, quasi evangelica phrasi habeant Verulenses, illa gaudeant: non illa invicta, ex nescio quibus monumentis, Mariam Jacobi, quasi uxorem Zebedæi (quæ nec Maria quidem) nobis obtrudant. Sanius certe idem ill. annalium pater in Appar. 64, non jam ex stramineis ac subdilitiis monumentis, sed ex puris evangelicis fontibus censens, Matthæumque Marco componens, Quam alter matrem filiorum Zebedæi astantem cruci ponit, alter Salomen dicit: nec usquam aliter dictam, aut vocatam Mariam, probatus ullus auctor insinuavit. Nec bene, qui nuper (id est Clem. VIII pontifice) Rom. tabulas auxerunt, nec satis ex tanti pontificis mente zeloque emendarunt, dum ita xi Kal. Novebr. illis ascripserunt: Hierosolymis sanctæ Mariæ Salome, quæ in Evangelio legitur circa Domini sepulturam sollicita. Ubi Bar.: De ipsa Matthæi Evangelium xv et xvi. Agunt de ea hac die Beda, Usuardus et alii recensiones. Matth. xv et xvi, ne Salome quidem nominatur, sed solum mater filiorum Zebedæi pro filiis sollicita, et rogans pro illis; etsi id non Matth. xv aut xvi, sed xx. Beda: Item beatæ Salomæ, quæ in Evangelio legitur cum reliquis sanctis seminis circa Domini sepulturam sollicita; nec aliter Ado. Quid hoc ad illud novarum ejusmodi tabularum, ut quasi ex illo videatur exscriptum? Vetus quoque Roin. Hieron.; Item Salome, quæ in Evangelio legitur circa, etc. Quomodo Maria Salome Hierosolymis, si Maria Jacobi, quæ ipsa Maria Salome, auctorum sensu, quos exagito, Verulis in Italia? Rom. item Rosveid.: Et Salome, quæ in Evangelio legitur. Corbeiens. ipsum antiquissimum, Salomen non habet, at nec Mariam Magdal.: quod mirum, et contra ac reliqua omnia, etsi ita in indice ascriptum vulgatoris προλόγει, Maria Magdalena xiv Kal. Febr., 19 Jan., ubi tamen ipsæ tabulæ, Hierosolymæ, Marthæ et Mariæ sororum Lazari. Certe ad eum diem nullæ veterum tabulæ, nulli fasti Magdalenam ascriptam habent: sed omnes 22 Julii, et quidem simplicissime, ascripto duntaxat illius nomine, Sanctæ Mariæ Magdalenæ; exceptis duntaxat novis Roin. tabulis, in quibus explicatur adventus ejus in Provincia, et quidquid est traditionis illius provinciæ. Corbeienses illæ unæ tabulæ, cur desiderent Magdalenæ nomen et memoriam, nescio. Num quod illarum auctor in Asia defunctam ad se minus spectare existimavit; an quia ipsam Mariam sororem Marthæ pulavit, et cuin sorore honorare voluit? Sic certo Dacherius suo indice repræsentavit: sed re aincipiti, probare debuit, ejusque suæ opinionis momenta aperire, quibus forte suasurus aliquid erat, non quasi impone. Græcos certe video

πρῶτος τοῦ Θεοῦ Λόγου Θεολόγος, πρὸς ὅμησιν τῶν αὐτοῦ θαυμασίων ἀγαθοπρεπῶν ξεναγαγῶν, πολυ-

Magdalenam colere dicta illa Julii 22, Mariam vero et Martham die 4 Junii; Basiliandum Menol. altero die, Natalis sanctæ Mariæ Magdalenæ, altero, et sanctorum mulierum Marthæ et Mariæ. Sed hæc alterius operæ.

Ad Jacobi matrem Salomen quod spectat, Græci in Menæis 8 Maii laudato Sophron. Υστέρον δὲ πατήρ τοῦ Θεολόγου ὁ Ζεβεδαῖος ἦν· ἡ δὲ μήτηρ, Σαλώμη, θυγάτηρ ἡ Ιωσῆφ τοῦ μνηστευσαμένου τὴν Θεοτόχον. Οὐ δὲ ἡ Ιωσῆφ υἱοὺς ἔσχε τέσσαρας. Ιάκωβον. Συμεὼν. Ιούδαν καὶ ἡ Ιωσῆφ καὶ θυγατέρας τρεῖς· τὴν τε Ἑσθήρ, τὴν Μάρθαν καὶ τὴν Σαλώμην. ἢ τις ἦν γυνὴ Ζεβεδαῖου. Εντεῦθεν ἐ Σωτήρ, θεός· ἦν ἡ Ιωάννου, ὡς ἀδελφός; Σαλώμης τῆς θυγατρὸς ἡ Ιωσῆφ. Hæc quidem de Joanne; sed eadem ratio de Jacobo, qui ejus germanus erat. Fuit Zebedæus Theologi pater: mater vero, Salome, filia Joseph, qui Deiparam sponsam accepit. Porro Joseph quatuor masculos habuit, Jacobum, Simeonem, Iudam et Josestem: feminas tres, Estherem et Martham et Salomen, quæ fuit uxor Zebedæi. Itaque Salvator Joannis avunculus erat, velut Salomes frater filia Josephi. Paulo aliter Niceph. ex Hippol. l. ii, c. 3, duas assignans Josepho alias ex Salome Zachariæ filia, patris Joannis Baptiste, Estherem et Thamar. Epiphan. hær. 78, ipse quoque duas filias dicit, καὶ δύο θυγατέρες, Μαρτὰ, καὶ ἡ Σαλώμη καλούμενη. Filiae duæ, Maria et Salome. Fuit in feminis istud nomen vulgatissimum: Salome enim mater Machabæorum, soror Herodis, obstetrix Bethlemitica, ipsaque hæc uxor Zebedæi, et plures aliæ: mirumque sic potuisse in virum mutari per apocryphorum somnia, ex quo et Anna Maria mater filiorum Zebedæi suscepta sit, ut in Anna idem Tamayo belle describit.

C Unum alterumve notabo, ne nimius sim, quod Stephanum Jacobi hujus diaconum faciunt. Julian. in Chron. n. 46, sol. 3, quod, ait Tamayo, multum honoris Apostolo nostro conciliat. Auctorem laudant Ignatium epist. ad Tralien. Verba Ignatii sunt, in ea epistola, inter eas quæ interpolatæ censentur, cum nee purius exemplar Florentinum habeat, nec veteres versiones Latinæ: Τί δὲ διάκονοι, ἀλλ' η μητέρα τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, λειτουργοῦντες αὐτῷ λειτουργίαν καθαράν καὶ ἀμώμον; ὡς Στέφανος ὁ ἄγιος ἡ Ιακώβῳ τῷ μακαρῷ, καὶ Τιμόθεος καὶ Αἴνος Παύλῳ, καὶ Ἀνέγκλητος καὶ Κλήμης Πέτρῳ. Quid vero diaconi? nisi imitatores angelicarum protestatum, præstantes episcopo ministerium mundum et immaculatum; quomodo sanctus Stephanus beato Jacobo, et Timotheus et Linus Paulo, et Anencletus et Clemens Petro. Hæc quidem interpolator, nullius proinde frugis, ut existimentur veri Ignatii. Ac vel si Ignatii, quid hæc ad Jacobum Zebedæi; aut cur ejus potius diaconus Stephanus, seu minister quam Petri, vel etiam Andreæ, aut Joannis? Fuerit Jacobus Hierosolymis, at cum reliquis apostolis fuit, nec in eis princeps, aut etiam peculiaris Ecclesiæ illius sacerdos, cui addictum foret Hierosolymis ministerium Stephani; cum præcipue, si aliquid demos Hispaniarum illi traditioni, Jacobi ad eam apostolatus, minus omnibus Hierosolymis moratus sit, nec ut saceret missas, ac diacono in eis uteretur, sed ut Christum prædicaret. Nec forte ulla alia posterior ratione delatus Jacobo ἀδελφοθέψιο Hierosolymorum episcopatus, non ulli ex duodecim peculiaris usurpatus, ne quid ejus functio obstareret prædicationi, quam præcipuum atque proprium suum munus duodecim noverant a Christo sibi constitutum, et ad quod primitiis Spiritus donati erant: licebatque sacerdotes facere et episcopos, non sic facile apostolos, ac apostolico vere spiritu præditos. Hæc sic straminea, ac curiose adeo accessita, ipsam elevant pise traditionis apostolatus

τελὴ μὲν ἡμῖν τράπεζαν σεπτῶν ἐννοιῶν· ἥδειαν δὲ οὐ μάλιστα παρεσκευάσατο φιλοτησίαν· οὐ τῆς ἀρθρόνου καὶ ζωηρᾶς κατατρυφῶντες ἐστιατορίας, καὶ τῇ δαψιλείᾳ τῆς χάριτος πληρούμενοι καὶ θερμαινόμενοι, οἵτινα μικρὸν ἐκ καρδίας τῶν λόγων αὐτῷ προσενηγκμένην ἔρυγήν· τῆς μὲν εὔεργεσίας ἀξιον προσενεγκεῖν ἔχοντες οὐδέν· ὡς δὲ μὴ ἀχαριστίας δεινὴν ἀποισώμεθα γραφήν, κατὰ δύναμιν τὸν ἔπεινον εἰσενεγκόντες.

Nun*v.* δὲ μετ' αὐτὸν, ἄλλη μυστικὴ διαδέδεκται πράπεζα, καὶ ἄλλος ἡμῖν ζωηρύτου πόματος μεμεστωμένος προεβήθη κρατήρ· καὶ ὁ ἑστιάτωρ ὡς φιλότεμός τε καὶ δαψιλῆς, οὐδὲν ἔκεινον τῆς μεγαλοπρεπείας λειπόμενος· πάντα δὲ τρόπον ἔξισούμενος, ἀδελφὸς τὴν φύσιν, ἀδελφὸς τὴν πίστιν. Ἐνδε
γάρ ἔκάτεροι πατρὸς, ὡσπερ τοῦ Ζεβεδαίου κάτω, οὗτως ἀνω τοῦ Θεοῦ· ὀνόμασι μόνοις Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος διενηρχασι, μικροῦ τοῖς πράγμασι συναπόδενοι· ἵσοι τὴν γνώμην, ἵσοι τὴν χάριν, ἵσοι τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς Θεὸν οἰκείωσιν.¹ Οὐν ἀληθῶς Κύριος εἶς, ὅμοιας ὀρώμενός τε καὶ πιστεύμενος, ὅμοιας προσκυνούμενός τε καὶ λατρευόμενος· μία κλῆσις, μία πρόθεσις, ἐλπὶς μία, ὡσπερ καὶ βάπτισμα ἓν.

Ομότιμοι τὴν ἐν γράμματι λατρείαν, ὅμοτιμοι τὴν πρὸς τὸ πνεῦμα μετάθεσιν. Ομόφρονες τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ Πατρὸς, ὅμόφρονες τὴν εἰς τὸν Μονογενῆ καὶ ἀγάπησιν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τοῦ Πνεύματος συγκατάθεσιν καὶ ὑποταγὴν οἱ αὐτοί. Διὸ καὶ Βοανεργὲς, δὲ ἐστιν υἱοὶ βροντῆς, ἀμφω πρὸς αὐτῆς κέχληνται τῆς ἀληθείας, ὡς ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι πρὸς τὴν τοῦ Εὐαγγελίου μεγαλοφωνίαν καταρτιζόμενοι καὶ χροτούμενοι· ὀφθαλμοὶ δύο τῆς ἀγιοπρεπείας Ἰησοῦ, τὴν ἀνωτάτω τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος κατέχοντες σκοπιάν· καὶ πρῶτοι τῶν θεαρχικῶν ἀκτίνων ὅμοιας, ὡς ἀπλοῖ καὶ διειδεῖς καὶ φωτοφανεῖς ἀποπληρούμενοι· καὶ ἀγαθοπρεπῶς δλον δι' ἐσυτῶν καταλάμποντες τὸ σῶμα. Κορυφαῖοι τὴν τάξιν ὡσαύτως, ὡς τῇ κορυφαῖᾳ τῶν ἀρετῶν ἀγάπῃ πάντων μᾶλλον τῷ τοῦ Θεοῦ προσωκειωμένοις ἀγαπητῷ. Διὸ καὶ πρωτόθρονοι, καὶ ιερεῖμοι καὶ πάντων μικροῦ φάναι πρόκριτοι, ὡς τῆς Ιστος καὶ πρώτης παρὰ τῷ Παμβασιλεῖ κατηξιωμένοι τιμῆς.

Τοῦτον οἱ τῆς βροντῆς υἱοὶ τὸν τρόπον ἐνούμενοι καὶ ταυτιζόμενοι, πῶς οὐ τὸν αὐτὸν τῆς εὐφημίας προσοίσονται λόγον; Ήν γάρ οἱ ἀγῶνες ἵσοι, καὶ αἱ ἀναρρήσεις αἱ αὐταὶ· ὃν δὲ κοινὴ τῆς ἀρετῆς ἡ κτησίς, κοινοὶ δῆλον δτι οἱ στέφανοι. Τίς οὖν τὰ ἀδιαλεῖτα διελεῖν, καὶ τὰ κατὰ φύσιν καὶ γνώμην ἡνω-

¹ Ephes. iv, 5. ² Matth. iii, 17.

Jacobi in Hispaniam fidem. Porro interpolator ipsa insulsus, qui præter Stephanum Jacobi Hierosolymorum antistitis vere diaconum, et in hoc præcipue ab apostolis creatum, inter diaconos numeret, qui omnes episcopi fuerunt, et quidem apostolorum quasi suffraganci, quos vocant; partes scilicet et

A nobis venerabilium sententiarum sensorumque mensam, ac quam maxime suave convivium paravit: cuius copiosis vitalibusque delectati epulis, nec non abundantia gratiae repleti accensique, quasi exiguum quamdam ex corde sermonum erucationem ei dependiit: quibus suppeteret quidem nihil, quod pro munere dignum offerretur; sed qui tamen, quanta facultas erat, ad depellendam ingrati animi tetram labem ac crimen, laudatione in eum defuncti simus.

Nunc vero post illum alia nobis mystica successit mensa: alius nobis mellito plenus nectare crater propositus est; mensaque structor ac convivator, quasi splendidus largusque opum ac magnificus, nihil illi impar ambitioso cultu et magnificientia, sed omnimode æqualis: natura germanus, ac fide germanus: uno enim prolati patre, uti in terris Zebedæo, ita in cœlis Deo. Solis discreti nominibus Joannes atque Jacobus, propemodum rebus concreti ac copulati: pares animo, pares gratia, pares virtute ac cum Deo necessitudine: quorum revera unus Dominus, quem similiter viderent, et una vocatio, unum mentis propositum, una spes, uti et baptismum unum².

C Pari honore, quod attinet ad cultum legalem; pari, quod ad translationem ad spiritum. Pari animi sensu ac concordia, in Patris agnitione, pari propensa in Unigenitus voluntate et dilectione. Neque id modo, sed et consensu in Spiritum ejusque subjectione, iidem. Quamobrem etiam Boanerges (quod est, Filii tonitru) ab ipsa ambo nuncupati sunt veritate, velut quos unus idemque Spiritus ad magnificam Evangelii prædicationem concinnasset atque conflasset³. Gemini octo sanctissimi decoris Jesu, Dominici corporis supremani tenentes speculam; primi scilicet divinæ lucis radiis, ceu simplices atque limpidi lucidique pariter repleti, benignissimeque totum corpus fulgoribus suis collustrantes. Perinde ordine principes, tanquam charitate quæ princeps virtutum est omnium maxime Dei dilecto devincti ac familiares. Quamobrem etiam primis sublimes sedibus, parique honore ac cunctis propemodum prælati, tanquam videlicet parem primumque apud summum universorum Regem consecuti honorem.

D In hunc modum conjuneti tonitru Filii unaque velut ratione coaliti, quo modo non eundem laudationis ac præconii sermonem admiserint? Quorum enim certamina paria, eadem etiam existant præconia. Quorum commune virtutis decus, communæ nimirum etiam coronæ. Quis igitur quæ sunt indi-

munia et episcopalia præstantes, dum apostoli majora magisque propria ex officio tentarent; ipsi καὶ ἔξοχη coryphæ et principes, eminentiusque quidquid episcoporum est, ac velut prima sub Christo fundamenta atque ostia habentes.

visa tentet dividere; ac quæ natura ac voluntate copulata, dispescere? Quonam vero modo ex propositis alteri seorsim contexi laudatio queat? quæ enim quis de altero dixerit hæc forsitan etiam alteri convenient. Num vero, cum aliis quidem, uti dictum est, coeant; modo tamen quo ad Christum emigrarunt, abunde distinguantur; illorum quidem ratione, communis amborum laudatio; horum vero merito cuique propria ac distincta sit?

Etenim cum primum eandem humano satu nativitatem ac educationem nacti essent; iisque in moribus et disciplinis instituti fuissent, ac paternæ piscatoriæ arti operam posuissent; magnam vitæ partem in mari versati, qui hamum mitterent, sagenam laxarent, ac rursus retia eniundarent, eandem postea divinissimi Jesu vocationem consecuti; ac tanquam eodem animo duplique corpore ute- rentur, eodem ambo divinæ scientiæ e cœlo coruscante, cuncti qui attentis animis sint, uno ejus fulgore atque micatu pariter irradiantur: sic et illi Dominica vocatione donati, quæ sequi illos præcipieret, atque hominum pescatores facturum polliceretur, nihil verbi novitate dissidentia acti sunt: nulla vocationem dubitate repulerunt; nec sicut Paulum Athenienses in crastinum distulerunt³: sed simul atque sermone illabente collustrati animo sunt, ac velut incendio paratiore materia, mentis rectitudine coelestem ignem suscepserunt, sui ipsorum confessum oblii sunt, ac patre cuin navi relictio, spretaque propinquorum necessitudine ac consueta institutione posthabita, cunctisque deliciis ac carnis voluptatibus contemptis, uni se Jesu amori addixerunt.

καὶ πάσης τέρψεως καὶ πάσης σαρκίνης παραμελήσαντες ἡδονῆς, μόνου γεγένητο τοῦ ἔρωτος τοῦ Ἰησοῦ.

Terrenorum omnem jucunditatem, una hac sublimi cupiditate commutarunt: neque duntaxat naturalem corporis libidine animi magnitudine supergressi, Legis tamen litteræ ac Mosaicis traditionibus justo amplius addicti, seignores ad Spiritum accedebant; neque fervore quidem ac fide accedentes, novum tamen legislatorem spernebant; aut ei quidem honorem habebant, at quem Mosi, seu eidam alii prophetarum: quinimo omnium a sæculo sanctorum Deum ac Dominum, Deique viventis Filium⁴, ac prophetam olim Scripturis prænuntiatum Christumque venturum Jesum credentes, sic ardore Ædei ipsum sequebantur⁵; non subjecta oculis specie offendentes, sed qui ad ea quæ mente intelligebantur spiritus ratione dirigerentur. Non enim lapis eis offensionis, velut his qui essent prava mente, nec petra scandali positus erat⁶, sed lapis electus, angularis, pretiosus in fundamētis Sionis collocatus⁷.

Hunc Jacobus atque Joannes lapidem suam in spiritu effudentes mentem ac cor alte scindentes

Α μένα πειράσαιτο διεστὸν; Ήως δὲ τῶν προκειμένων ἡμῖν ἔχατέρω τὸν αἰνον ἰδίᾳ διαπλέχοιμεν; ἀ γὰρ ἐν τις εἶποι περὶ τοῦ ἑνὸς, ταῦτά γε τυχὸν καὶ τῷ ἑτέρῳ ἐφαρμόσειεν. Ἡ, τὰ μὲν ἄλλα, καθάπερ εἴρηται, ταυτιζομένους, τῷ τρόπῳ δὲ τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν διαφορουμένους ἀναλύσεως· κοινοποιητέον μὲν κατ' ἔκεινα· διαιρετέον δὲ τὸν λόγον κατὰ ταῦτα.

Καὶ γὰρ τὴν ἐξ ἀνθρώπων γέννησιν πρῶτον καὶ ὀνταροφὴν λαχόντες τὴν αὐτὴν, καὶ ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς ἥθεσι καὶ μαθήμασι παιδιτριβούμενοι, καὶ τῇ πατρικῇ τέχνῃ τῆς ἀλείας προσασχολούμενοι, καὶ τὸ πολλὰ τῇ θαλάσσῃ προσέχοντες, καὶ ἄγκιστρον καθέντες, καὶ δίκτυον χαλῶντες, καὶ αὖθις ἀνακαθαρρούντες· μετὰ ταῦτα δὲ τῆς αὐτῆς ὁμοίως πρὸς τοῦ Θεαρχικωτάτου κλήσεως ἀξιωθέντες· ὥσπερ μιᾷ μὲν ψυχῇ, δυσὶ δὲ σώμασι χρώμενοι, μίαν ἀμφότεροι τὴν τῆς θεογνωσίας περιελάμφθησαν ἀκτίνα. Καὶ καθάπερ ἀστραπῆς ἀγωθεν διαλαμψάσης, μίαν τὴν ἀπ' αὐτῆς αὔγην πάντες ὁμοίως οἱ προσέχοντες ἐναπαστράπτονται, οὕτω δὴ καὶ οὗτοι τῆς Δεσποτικῆς κλήσεως ἡδιωμένοι, ἐπεσθαι μὲν αὐτῷ παρεγγυώσης· ἀνθρώπων δὲ ἀλιεῖς ποιεῖν ὑπισχνουμένης, οὐκ ἐνεδύσασαν τῷ ξενίζοντι τοῦ βήματος, οὐκ ἀπορέᾳ τὴν κλήσιν διεχρούσαντο, οὐδὲ ὥσπερ Ἀθηναῖοι τὸν Παύλον εἰς τὴν ἐξῆς ὑπερετίθεντο· ὁμοῦ δὲ τῷ λόγῳ περιαστραφθέντες τὸν νοῦν, καὶ ὥσπερ ὅλης ἐπιτηδειότητι, τῇ τῆς διανοίας εὐθύτητι τὸ οὐράνιον καταδεξάμενοι πῦρ, ἐπελάθοντο μὲν εὐθὺς ἑαυτῶν· ἐπελάθοντο δὲ οἰκειότητος φυσικῆς· καὶ τὸν πατέρα μετὰ τοῦ πλοίου καταλιπόντες, καὶ συγγενεῖας ὑπεριδόντες, καὶ τῆς συνήθους διαγωγῆς ἐχοτάντες, μόνου γεγένητο τοῦ ἔρωτος τοῦ

Μιᾶς ταύτης ἀγίας καὶ ὑψηλῆς ἐπιθυμίας, πᾶσαν ἡλλάξαντο τὴν ἀπόλαυσιν τῶν γεηρῶν· καὶ οὐ τῆς κατὰ τὸ σῶμα φυσικῆς σχέσεως μόνον μεγαλοφυΐα φρονήματος ὑπερανέντησαν, τῷ γράμματι δὲ τοῦ νόμου καὶ ταῖς Μωσαϊκαῖς παραδόσεσι πλέον ή̄ εδει κρατούμενοι, πρὸς τὸ πνεῦμα νωθέστερον ἔχώρουν· οὐδὲ συντόκως μὲν καὶ πιστῶς προσέεισαν τῷ πνεύματι, τοῦ καίνου δὲ ὑπερεφρόνουν νομοθέτου· ή̄ ἐτίμων μὲν, ἵσα δὲ Μωσέως, τῇ τινος ἄλλου τῶν προφητῶν· πάντων δὲ τῶν ἐξ αἰώνος ἀγίων Θεὸν καὶ Κύριον καὶ Υἱὸν Θεοῦ ζῶντος, καὶ τὸν προκατηγορελμένον προφήτην ταῖς Γραφαῖς, καὶ Χριστὸν εἶναι τὸν ἐρχόμενον πεπιστευκότες τὸν Ἰησοῦν, οὗτως αὐτῷ θερμότητι πίστεως ἀπηκολούθουν, οὐ τῷ δραμένῳ προσκόπτοντες, ἀλλὰ τῷ νοούμενῳ κατευθυνόμενος τοῦ Πνεύματος. Οὐ γὰρ λίθος αὐτοῖς προτιμούματος, ὥσπερ τοῖς τὴν νοῦν ἱκολοῖς, οὐδὲ πέτρα τέθειται σκανδάλου, ἀλλὰ λίθος ἐκλεκτός, ἀχρογνανίαῖς, ἐντομοῖς, τοῖς θεμελίοις ὑποθεβλημένος Σεύν.

Τοῦτον τὸν λίθον Ἱάχωνος καὶ Ιωάννης, τὴν τῶν ἐν τῷ πνεύματι σκάψαντες διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν

³ Acta xvii, 22.

⁴ Matth. xvi, 16.

⁵* Deut. xviii, 15.

⁶ I Petr. ii, 8.

⁷* Isa. xxviii, 16.

βαθύναντες, καὶ τὸν νοῦν μεταλλεύσαντες καὶ εὔρη-
χότες, καὶ ἐν αὐτῷ τῆς αὐτῶν πίστεως τὴν θεμέλια
καταπηξάμενοι, κραταιοὶ τινες καὶ ἀνένδοτοι πρός
τε τοὺς νοοῦμενους δόμοις καὶ τοὺς δρωμένους γε-
γένητο πειρασμούς· ὅθεν τῆς κορυφαῖς ἄμα τῷ
μεγάλῳ Πέτρῳ καὶ ἀκροτάτης παρ' αὐτῷ καταξιοῦν-
ται τιμῆς, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ θεαρχικοῦ σώματος ἐπὶ
τοῦ δρους ἀστράψαν, ὡς πιστοτάτοις παραδειχνύει
μορφήν. Τούτοις καὶ τὴν κατὰ τὸ πάθος τῆς ἀνθρω-
πίνης ἐν αὐτῷ φύσεως ἀγωνίαν καὶ ἀδημονίαν, ὡς
οἰκειοτάτοις ἀνατίθησιν· καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον εὐ-
θύς, συλλήπτορας αὐτοὺς παρειλήφει τῆς προσευ-
χῆς· εἰ καὶ τὸ πολὺ τῆς λύπης ἀπέκναιε, καὶ ὑπνῷ
τούτοις κατεγάρκα τὸν λογισμόν.

Καὶ κατὰ πᾶς τὸν δὲ τῶν δύο τούτων τοῦ Θεοῦ πα-
δῶν τὴν μετὰ τοῦ Κυρίου τὴν συναναστροφήν, καὶ τοῦ ζῆτού τὴν θερμότητα, καὶ τῆς πίστεως τὴν δο-
κιμότητα, καὶ τῆς ἀγάπης τὴν τελειότητα· ναὶ δὴ
καὶ κατὰ τὴν τοῦ Πνεύματος ἀνωθεν ἐπέλευσιν καὶ
τὸν τῶν γλωσσῶν μερισμὸν καὶ τὴν διανομὴν τῶν
δωρεῶν, οὐδὲν ἔτερον ἥγοῦμαι τοῦ ἑτέρου διενεγχεῖν.
Οὐθεν εἶς ἀμφοτέρων καὶ κοινὸς ἄχρι τούτων αὐ-
τοῖς δὲ αἰνος, μιᾷ Χριστῷ μεμορφωμένοις μορφῇ,
καὶ ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι, τὸν ἴσον τρόπον κατηρ-
τισμένοις καὶ χαρακτηριζομένοις. Ἐπει τὸ δὲ ἕδιος
ἐκατέρῳ τῆς μεταστάσεως ὃ τε χρόνος ὑπάρχει καὶ
ὁ τρόπος, ἵδικ λοιπὸν καὶ τὸν λόγον τῶν ἐγκωμίων
ἀποδῶμεν.

Τῷ μὲν οὖν Εὐαγγελιστῇ πρότερον ἀφωσίωται κατὰ
δύναμιν ἡ αἰνεσίς· καὶ πνευματικῶς αὐτοῦ τῆς με-
γάλης κατατρυφῶντες ἀρετῆς, καθὼς οἵοι τε ἦμεν,
ἀπετίσαμεν μετρίως τὴν ὁψειλήν. Νῦν δέ μοι, ὡς
ἄριστε καὶ δοκιμώτατε Χριστοῦ μαθητά, δεῦρο καὶ
σὺ σήμερον, Ἱάχωνε, δὲ τῶν ὑψηλῶν τοῦ Θεοῦ Λόγου
θεατής καὶ ποιητής ἔργων· καὶ τῶν ἀπορρήτων μύ-
στης καὶ μυσταγωγὸς λόγων. Ηἱ κινύρα τοῦ Πνεύ-
ματος, ἡ ἡδύφωνος καὶ καλλίφωνος· ἡ εὔμελη καὶ
εὐάρμοστον τοῖς εύθέσι τὸν νοῦν, τὴν τῆς θεολογίας
ἀνακρουομένη φωνὴν· ἡ μεγάλη τοῦ Θεοῦ Λόγου
βροντὴ, ἡ ὑψηγόρως, ἡ μεγαληγόρως τὴν ἀνάστασιν
τοῦ Ἰησοῦ, ταῖς Ἰουδαικαῖς διανοίαις ἐνηχήσασα,
καὶ τὴν σκληρότητα τῆς αὐτῶν καρδίας καταθρύ-
σασα· τὴν ἔρημον δὲ τέως ἐκκλησίαν συσσείσασα
τῶν ἐθνῶν, καὶ ἡρέμα πρὸς αἰσθησιν τοῦ κτηριο-
μένου Λόγου προσάγουσα, καὶ τῇ ἀπεβολῇ τῆς ἀγνῶ-
μονος Συναγωγῆς τὴν εὐγνώμονα μηδετεύομένη
Χριστῷ.

Δεῦρο μοι, μακαριώτατε Ἱάχωνε, δὲ τῷ ἀπλάστῳ
τοῦ ἥθους καὶ ἀγαθοειδεῖ καὶ μονοτρόπῳ, τῷ ἐνὶ καὶ
ἀγαθῷ μόνῳ τὴν φύσιν ἀγαπηθεῖς, καὶ τῶν πατρι-
κῶν εὐλογιῶν κληρονόμος ἀποδειχθεῖς, καὶ ταύτῃ
τὸν πρὸ γεννήσεως μεμισημένον Ἡσαῦ ἐπτερικῶς
καὶ παρευδοκιμηκῶς, ὡς τῶν πρωτοτοχίων τῆς κατὰ
πνεῦμα γεννήσεως ἥξαμένος. Οὐ τῷ ἀληθινῷ Ἡσαάκ,
τὴν ἀληθῶς φειδην αὐτῷ τῆς πίστεως προεισεγεγκά-
μενος τροφήν, καὶ διὰ τοῦτο κατέναντι τοῦ πατρὸς
εὐηρεστηκώς, καὶ διὰ τοῦτο τελέως εὐλογηθεῖς· καὶ

A animumque, curiosius investigantes, cum offendis-
sent, atque in eo suæ fiduci fundamenta fixissent,
firimi ac constantes adversus spiritales pariter et
quæ oculis subjiciantur, tentationes extitere;
unde primo atque principe supremoque una cum
magno Petro apud eum bonore donantur; iisque
seu fideliissimis effulgentem divini corporis formiam
in monte ostendit. Ad eos quoque tanquam sunime
necessarios, humanæ in ipso naturæ anxium mor-
tis timorem ac mœsticiam, sub ipsum tempus pas-
sionis referunt; moxque a cœna, orationis socio
adhibuit; quanquam nimia tristitia vis exulce-
rabat, ac torpentem eorum animum somno degra-
vabat.

B Quantum denique ad opinem amborum horum
Dei puerorum cum Domino conversationem, atque
æmulationis fervorem, probatamque fidem ac dilec-
tionis perfectionem; sed et quantum ad Spiritus
e cælo illapsum, linguarumque dispersionem ac
donoruim divisionem, nihil quidquam alterum ab
altero existimo differre. Quamobrem una hactenus
ac communis erit eorum laudatio, qui una Christi
forma imbuti, unoque ac eodem pariter Spiritu
perfecti fuerint ac configurati. Quod vero propria
cuique migrationis tum tempus, tum modus exsti-
terint, seorsim etiam, qua eis defungimur, lauda-
tionem reddemus.

C Prius itaque pro virili nostra laudationis in
evangelistam partibus functi sumus, ejusque summa
virtute spiritualiter delectati, quod per facultatem
licuit, vel modice debitum dependimus Nunc au-
tem, optime Christique discipulorum probatissime
Jacobe, tu quoque mihi adesto hodie; nempe su-
blimum Dei Verbi spectator factorque operum,
arcanorumque discipule ac magister sermonum:
dulcisona ac pulchrisona Spiritus cinyra, modula-
tam concinnamque his qui recto animo sint pul-
sans theologiæ vocem: magnum Dei Verbi toni-
truum, sublimi magnoque fragore Jesu resurrectio-
nem Judæorum mentibus insonans, atque eorum
cordis frangens duritiam: hactenusque desertam
concaliens gentium Ecclesiam, eique sensum Verbi
evangelici sensum ingerens, atque improbae Syna-
gogæ repudio probam gratianque sponsam Christo
adhibens *.

D Ades dum, beatissime Iacobe, morum simplici-
tate et bonitate et uniformitate, ei qui unus solus
que natura bonus est, dilectus, paternarumque
benedictionum hæres effecte †, ac qui ea ratione
Esau ante ortum nativitatis odio habitum suppli-
taveris, ac gloria superaveris, velut nimirum qui
spiritualis nativitatis primitiva nactus sis ‡. Qui vero
Isaac, vere illi acceptos fidei cibos intuleris, eam-
que ob rem coram Patre placueris, ac propterea
perfectam benedictionem consecutus sis; frumenti-

* Psal. xxviii, 5, 8. † Gen. xxv, 25, 27; ‡ Rom. ix, 11; Malach. i, 2.

que ac viñi loco, Unigeniti corpore et sanguine constabilius, Dominusque et judex contribulium ab eo constitutus ⁸.

Adesum; os deiloquium admove, excelsam vocem ac deisonum immittens eloquium, aspira verbum fidele ac verum; nempe verbum vestra apostolici munieris functione, sive certamine dignum. Nefas enim ea aggredi, quæ majora quam pro tenui mea facultate sunt. Mortalis enim temere natal sermonibus, ut divina Scriptura loquitur: status autem omnium conservatoris, inquit, ipse docet nos ^{9*}. Jam enim divinissimo Verbo, uti semper deitate, sed et anima sua intelligente et quæ simul Deus exsistat, omnia implere satagente: ac cum inferna quidem, suo illuc per crucem descensu impleret ad seque summa colligeret; ac rursus cœlestia, sua in cœlos exaltatione, majestate sua impleret: cumque adeo congeneo Spiritu, velumentis fatus Instar e cœlo in discipulos veniente, omnemque eis sensum ac corporis membrum, omnemque motum ac operationem ad pietatem completere: quando visus quidem linguis igneis collucens circumfulgebatur; auditus vero, divini sonitus fragore sanctificabatur: atque olsactus quidem mysticis gratiæ radiis, tanquam unguenta perspirantibus suavissimæque fragrantiæ odoribus, efflorebat; linguæ vero his eximie afflatæ, potiorique theologia excitæ, sic Spiritus vi ad omnem nationum sermonis vim ac proprietatem componebantur, ut ei temulentæ profani rem ascriberent: per omnem autem tactum, omnemque rationis ac intelligentiæ vim, divina pervadens gralia, totosque illos vere undequaque adimplens; extraque seipsos ac mundum omnem constituens (o beatum et exoptandum excessum! o laudabilem illam imputationem!), intra Deum esse fecerat: quando nimis, eorum, quæ ad eos primum dicta a Christo, obscure acceperant, quæ tunc gerebantur ac præsentia, clara evictio erant: ac quorum obscuris vestigiis fidei umbras animo effingebant, eorum ibi tunc dilucida ac perspicua adimpletione oculis obversante, rationumque ac cogitationum missa dubietate metuque deposito: omni denique ignavia, omnique animi labore detersa, cœlestis jam vitæ gaudi faciebant: quando plane præmagnificum revera maximæ perfectionis arribacionem nacti, certissimam inde spem divinissimamque arripuerant.

Tunc sane, tunc rursus æmulatio nihil priore minor, insolentem populum invasit; ignisque adversarios vorans, adversariam Deique inimicam factiorem, adversus apostolicam (divinam scilicet) fidem ac consilium accendebat ¹⁰. Quemadmodum autem initio scelestissimus ille, suam Jesu apparitione convellendam tyrannidem sentiens, Judam quidem ut proditor esset, suscitaverat; omnemque incompitam plebem cogens, ad ditionem turbasque

A ἀντὶ σίτου καὶ οἶνου, τῷ σώματι καὶ αἷματι τοῖς Μονογενοῦς στηριχθεῖς· καὶ κύριος καὶ χριτής τῶν δυογενῶν ὑπὲρ αὐτοῦ καταστάς.

Δεῦρο μοι, πρόσαγε τὸ θεηγόρον στόμα, ὑψηγόρον φθέγμα, καὶ θεόφθογγον ἐνιεὶς λαλιάν, ἔμπνυσσον βῆμα πιστὸν καὶ ἀληθινὸν, βῆμα τῆς ὑμετέρας ἀποστολῆς, εἰτ' οὖν ἀθλήσεως ἀξιῶν· οὐ γάρ μοι θέμις ἐγχειρεῖν τοὺς ὑπὲρ ἐμέ· Βροτὸς [Sixt. "Ανθρωπος"] γὰρ ἄλλως τὴν τὴν τὴν Γραφήν· πτοὴ δὲ, φησίν, παντοκράτορος η διδάσκουσά με. "Ἄρτι γὰρ τοῦ θεαρχικωτάτου Λόγου, ὡσπερ ἀεὶ τῇ θεότητι, οὗτω ἀλλὰ κατὰ τὴν νοερὰν αὐτοῦ φυχὴν καὶ δύνθεον, τὸ ἵντα πληροῦν ἐπειγομένου· καὶ τὰ δυοχθόνια, κατὰ τὴν ἐκεῖσε διὰ τοῦ σταυροῦ κάθισθον αὐτοῦ τε πληροῦντος, καὶ πρὸς ἐκεῖδην ἀνακεφαλαιοῦντος· τὰ ἐπουράνια δὲ αὖθις, διὰ τῆς ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ὑψώσεως, τῆς οἰκείας ἔμπιπλῶντας διξητες, τοῦ συμφυοῦς δὲ Πνεύματος θνωθεν, ὡσπερ βιαζας πνοῆς ἐπὶ τοὺς μαθητὰς ἰόντος, καὶ πᾶσαν αὐτοῖς αἴσθησιν, πᾶν τα μέλος τοῦ σώματος καὶ πᾶσαν κίνησιν, καὶ πᾶσαν ἐνέργειαν κατορθοῦντος πρὸς εὔσεβειαν· ἡνίκα τούτοις δρασίς μὲν ταῖς πυρίναις γλώσσαις λαμπρυνομένη κατηστράπτετο· ἀχοή δὲ τῷ φοιζήματι τῆς θείας τιχῆς καθηγιάζετο· καὶ διφρησίς μὲν, ταῖς μυστικαῖς ἀκτίσι τῆς χάρτος. οἵα μυριπνόις ἀνέθαλλε εὐωδεστάτοις δομαῖς· γλῶσσαι δὲ τούτοις ὑπερφυῶς θεοφορούμεναι καὶ κρείττονος ἔμφορούμεναι θεολογίας, οὗτω πρὸς πᾶσαν ἐθνῶν διάλεκτον μεθηρμόδοντο τῷ πνεύματι, ὡστε καὶ μέθην τοῖς ἀμύστοις αὐτῶν καταγινώσκεσθαι· δι' ἀφῆς δὲ πάσης, καὶ πάσης λογικῆς δυνάμεως καὶ νοερᾶς ἡ θεία καταδεδωκυῖα χάρις, καὶ δλους δι' δλου τούτους ἀκραιφνῶς πληροῦσα· καὶ ἔξω μὲν ἐσωτῶν, ἔξω δὲ τοῦ κόσμου καθιστῶσα παντός· (Ὦ μακαρίας ἐκστάσεως καὶ ζηλωτῆς! ὡς τῆς ἐπαινετῆς ἐκείνης ἀλλοιώσεως, ἐντὸς καθίστη Θεοῦ!) ἡνίκα τῶν ὑπὸ Χριστοῦ πρῶτον πρὸς αὐτοὺς εἰρημένων καὶ ἀμυδρῶς ἀκουομένων, Ελεγχος ἦν τὰ περόντα σαφῆς· καὶ ὡν ἀμαυροῖς ἔγνεσι πίστεως ἐν λογισμοῖς ἐνετύπουν τὴν σκιαγραφίαν, τούτων ἐκεὶ τότε φανήν τε καὶ εὐδηλὸν καταθεασάμενοι τὴν πλήρωσιν, καὶ τῶν λογισμῶν τὴν διάχρισιν ἀποβαλόντες καὶ τὴν διψυχίαν ἀφέντες, καὶ τὸν φόδον ἀποσκευασάμενοι, καὶ πᾶσαν δειλίαν καὶ πᾶν πάθος ἀποκαθηράμενοι τῆς ψυχῆς, τῆς οὐρανίας λοιπὸν ἥσαν ἐν συναισθήσει ζωῆς· ὅτε δὴ λαμπρὸν ὄντε μάλιστα τὸν ἀρραβώνα δεξάμενοι τῆς τελειότητος, ἀξιολογωτάτης ἐντεῦθεν ἐλπίδος καὶ θεοτελεστάτης κατεδράξαντο.

Τότε δὴ, τότε ζῆλος μὲν πάλιν οὐχ ἤτον τοῦ πρώτου, τὸν ἀπαίδευτον εἰλήφει λαόν· πῦρ δὲ τοὺς ὑπεναντίους κατεσθίον, εἰς ἀντίπαλον καὶ θεομάχον μαίραν, κατὰ τῆς ἀποστολικῆς ἥτοι θεαρχικῆς ἐξῆπτε πίστεως καὶ βουλῆς. "Ωσπερ δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ δυσμενῆς καθαιρουμένην αὐτοῦ τὴν τυραννίδα διὰ τῆς ἐπιφανείας αἰσθόμενος τοῦ Ἰησοῦ, Ἱαύδαν μὲν ἤγειρεν εἰς προδοσίαν· πάντα δὲ τὸν ἀσύνθετον ὀχλαγωγῆσας δῆμον, εἰς ἐπιτύστασιν ἔξιμην· ἀρχιερεῖς τε

⁸ Gen. xxvii, 27. ^{9*} Job xxxiii, 8. ¹⁰ Isa. xxvi, 11.

καὶ γραμματεῖς πάντας ἐξῆγγε πρὸς θεοκτόνου· καὶ ὁ Πιλάτος τὸν ἀθώον ἐξεδίδου, καὶ οἱ στρατιῶται κατέπαιζον· καὶ ὁ σταυρὸς ὑψωτο, καὶ ὁ δίκαιος τοῖς ἀνδρὶς συνεσταύρωτο· κάντεῦθεν ἐδόχει μὲν τὸ χρῆμα κατὰ νοῦν τοῖς ἀσεβέσι χωρεῖν, καὶ τεθνάναι τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὴν αὐτοῦ καταπαύσασθαι διδαχὴν, καὶ διεσκορπίσθαι τοὺς μαθητάς· ἐλάνθανον δὲ διὰ τῆς αὐτῶν κακουργίας, δόξαν μὲν ὀδοποιοῦντες Χριστῷ· αἰσχύνην δὲ καὶ δλεθρον αἰώνιον ἔαυτοῖς περιποιούμενοι.

“Ωσπερ οὖν πρὸ τοῦ Πνεύματος ταῦτα. εὗτα καὶ μετὰ τὸ Πνεῦμα, ἐπειδὴ τὸ Εργον Ἰησοῦ πάλιν ἐν τοῖς ἀποστόλοις διὰ τοῦ Πνεύματος ἀνενεοῦτο, καὶ ὁ τῆς χάριτος λόγος ἐπαρθητάζετο, καὶ τὸ μέγα θαῦμα τῆς ἀναστάσεως μεγαλοπρεπῶς ἀνεκηρύττετο. Οἱ πρὸ μικροῦ δὲ φυγάδες καὶ ὀδειδότες καὶ τρέμοντες, σὺν μεγάλῃ παρθητιαζόμενοι δυνάμει τὸ μαρτύριον ἀπεδίδουν τῷ Θεῷ· καὶ ὁ ἐπὶ τῇ Ὁρᾳ τοῦ Ιεροῦ πύλῃ καθήμενος ἀνώρθωτο χωλῆς, καὶ ἐκ νεκρῶν ἀνίστατο. Ταῦθι, καὶ πᾶσα νόσος καὶ πᾶσα μαλακία οὐ προσευχῇ μόνον, καὶ χειρὸς ὅσιας ἀφῇ, ἀλλὰ καὶ τῇ σκιᾷ μόνῃ τῶν μαθητῶν ἐθεραπεύετο· καὶ πάντα συνδλωτά φάναι τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, καὶ μείζονα ὃν ἐκεῖνος πεποίηκεν, ὡς ἡ ἐπαγγελία, τῷ ὄνδρι τοῦ διδασκάλου κατειργάζοντο. Ἐπειδὴ οὖν ταῦτα τοῦτον ὥρατο γινόμενα τὸν τρόπον, ἐκμαίνεται μὲν αὐθις ὁ τῶν φόνων πατήρ· ἐκμαίνεται δὲ καὶ πᾶσα ἡ ὑπὲρ ἐκείνῳ στρατηγούμενη Συναγωγή· καὶ ἡ μάχαιρα στιλβοῦται, καὶ τείνεται τὸ τόξον, καὶ φομφαῖα καὶ πόλεμος ἐρθίπεται κατὰ τῆς Ἐκκλησίας.

Πρῶτον μὲν οὖν, παραγγελίαις, ἀπειλαῖς, φυλακαῖς, πληγαῖς, τοὺς ιεροὺς τοῦ Λόγου θεολόγους οἰομένη φοβεῖν, ἀναστέλλειν αὐτῶν (ὦ τῆς ἀσεβείας! ὦ τῆς σκαιότητος!) ἐπειράτο τὴν θεολογίαν. Ἐπεὶ δὲ τούτοις εἰς μάτην ἥσθάνετο πονοῦσα· οὐ γάρ μανίαις ἀφρόνων τὸ θεῖον πειτρέπεται· οὐδὲ οἱ ἀληθεῖς τούτου ρῆσιν ὑπείκουσι συνήγοροι· οἷα δὲ δρυγορος τῇ πυρώσει καθαιρόμενοι, εὑφωνοτέραν τῆς πίστεως οἰδασιν ἀποδιδόντες τὴν φθογγήν· διὰ τοῦτο τὴν συντήθη λοιπὸν εἰς ὑπόδημησιν εἴληφε μιαυφονίαν· καὶ δὴ ζήλῳ προφητοκτόνῳ διαθερμανθεῖσα, πρῶτον μὲν λίθοις κατέλευσε τὸν Στέφανον, οἷα δεκτὸν καλλιέργημα τοῦτον μιαυφόνοις ιερουργοῦσα χερσὶν, τὴν ὑπὲρ τῶν θυσιμένων χριστοπρεπῶς ἀναφέροντα προσευχήν.

Γενσαμένη δὲ τοῦ ἀποστολικοῦ αἵματος ἡ ἐναγής, καὶ ἥσθεῖσα κομιδῇ, οἷα ἐκείνη ἀεὶ τοῖς τοιούτοις ἐπιτερπομένη, ἐμελέτα μὲν πάντας, εἰ γε δυνατὸν, ἐπὶ τῷ δροιώματι διαχειρίσασθαι Στεφάνου, οὐχ εἶχεν δὲ διπλὰς τὴν αὐτῆς μελέτην συντελέσαι, ὅρῶσα μὴ καθ' Ἑνα τῷ λόγῳ τοὺς πιστεύοντας προστιθεμένους, ἀλλὰ κατὰ χιλίους τε καὶ μυρίους τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῶν προστατῶν τοῦ λόγου συγχροτούμένην καὶ πληθυνομένην.

Τί οὖν ποιεῖ; Ἄρα γάρ ἥττήθη τῆς τῶν σημείων θεοπρέπτητος; Ἄρ' οὐδεισε τὸν ὑπερηφάνοις ἀντιτασθεῖσεν, ταπεινοῖς δὲ χάριν ἐπιμετροῦντά; τὸν

A conciverat; pontificesque ac scribas omnes ac dei-
cidii scelus animaverat: tradebatque Pilatus inno-
xiūm, ac milites illudebant: exaltata denique cruce,
justus cum sceleratis illi confixus fuerat: hincque
adeo res ex animo impiis cedere videbatur, ex-
stincto Jesu, ejus abrogata doctrina, dispersis di-
scipulis. At imprudentes nequitia sua pravisque
consiliis Christi gloriæ viam perstruebant, sibi-
que ipsis probrum ac exitium æternum arces-
sebant.

B Quemadmodum igitur hæc ante Spiritum, sic et post Spiritum. Quod namque Jesu opus Spiritus munere in apostolis rursum instaurabatur, ma-
gnumque resurrectionis miraculum magnifice prædicabatur. Qui paulo ante profugi, pavidi, tremen-
tes erant, cum magna virtute palam loquentes testi-
monium Deo reddebant ¹⁰. Qui ad portam Speciosam
templi claudus sedebat, erectus; Tabitha a mortuis
suscitata ^{10*}: morbus omnis et languor, nedum pre-
cibus ac sanctæ manus contactu, sed et sola disci-
pulorum umbra curabatur. Atque ut summa dicam,
cuncta Christi opera, quin et majora quam ille ope-
ratus erat (pro eo ac fuerat pollicitus) in magistri no-
mine siebant ^{10**}. Quod itaque hæc eum in modum
fieri cernebantur, furore rursus incenditur cædium
auctor; acceditur et illi succenturiata omnis Sy-
nagoga. Vibratur gladius, arcus tenditur; romphæa
suscitatur ac bellum adversus Ecclesiam conflatur.

C Primum igitur, præceptis, minis, carceribus, pla-
gis, sacros Verbi theologos se illa territram exi-
stimans; ipsorum (o impietatem! o consilii maligni-
tatem!) divinam inhibere doctrinam nitebatur. Ubi
autem frustra se conari sensisset (non enim Dei con-
silium insipientium furore evertitur, nec facile ce-
dant, qui illius veri patroni ac defensores existunt:
sed sicut argentum igne depurgatum, sonoram magis
fidei vocem reddere sueverunt). Idcirco consuetam
animo repetit cædium vim ac sævitiam: atque adeo
æmulatione, qua propheta occiderat succensa,
primum quidem lapidibus obruit Stephanum, tan-
quam scilicet placabilem hostiam cruentis manibus
illum immolans, qui Christi exemplo pro immolan-
tibus preces offerebat ¹¹.

D Gustu percepto apostolici sanguinis, scelestissima, eoquæ plurimum delectata, ut quæ cædibus semper gavisa esset, id serio cogitabat, ut si liceret, pari cum Stephano nece cunctos tolleret. Cum vero consilium implere non posset: quippe non singulos ad fidem ac doctrinam amplectendum accedere;
sed millesim denisque millibus per verbi præsules pariter adjunctis, Ecclesiam confundi ac multiplicari videbat.

Quid ergo facit? Num divinis signis victa con-
cessit? operum novitate? splendore sermonum? Num
cum timuit, qui superbis resistit et humiliis gra-

¹⁰ Act. i, 23; ix, 36.

^{10*} Act. iii, 7; v, 15.

^{10**} Joan. xiv, 10.

¹¹ Act. vi, 7.

tiam tribuit? Fortem illum in bellis, clarificatum in
sanctis, mirabilem in majestate; cuius potentiae
documenta multa acceperat; atque a pugna cum
Deo destitutus? Minime gentium: sed sicut pridem
Pilatum adiens, crucem ac mortem, Sodomorum
Gomorrhæque clamoribus adversus Dei Verbum po-
poscerat, sic postea ab Herode ejus apostolorum
necem, supplex flagitabat ¹¹.

*Nulla. aiebat, nulla, rex optime, genti tuæ salutis
spes. Concidimus ; periimus : periculo peritior ne
prorsus a facie discipulorum Jesu deficiamus ac in-
tereamus. Non satis fuit, quod ille adhuc vivens post
se plebem seduxit : sed qui eo familiarius usi, illius
doctrinæ successerunt, nostram dementarunt gentem :
duodecim tribus nostris perdiderunt : parum abest
quin populum omnem allegerint. Defectionem a Cœ-
sare docent ; in majestatem tuam contumeliosi sunt ;
patriam legem evertunt. Neque id modo, verum etiam
in ipsum Deum Patrum impii existunt, qui Jesum
illum, qui crucifixus est, faciant Deum. Nisi igitur
ocius, regum maxime, justam illis pœnam infixeris,
conspicue rei malus exilus erit.*

Quid igitur vero simili conjectura dixisse Herodem
putabimus? Quid vero operæ pretium faciamus? Qui
autem adversus lantam hominum turbam neci dandam
procedentes, nou majorem noxam malumque difficilior
reddiderimus? At non adversus omnes penitus, aiunt,
potentiam vestram exsuscitari hortamur. Nam præter-
quam quod res difficillima, neque sorte Cæsari grata
sore videatur; tantis scilicet cœdibus civitatem pollui
ac deformari: sed insignes ejus discipulos (sunt autem
illi duodecim numero, quos et plebs omnis erroris ma-
gistros habet) hos, si duci jusseris, rex clarissime,
tum Deum propitiū habebis, tum omni genli pacatam
ritum largieris; ejusque nos beneficii memores, gra-
tias quam maximas habentes, debilam vicem re-
pendemus.

Mox igitur Herodes pessimo illo instinctus consilio, injustitiam parturiebat. Porro concipit dolorem, et parit iniquitatem¹². Mandatum accipiunt milites, positisque cuniculis insidiae struuntur. Jamque adeo discipulorum turba, ejus vexationis causa quæ sub Stephano facta erat, Hierosolymis relictis, perque alias extra urbes atque oppida alii allo dispersi, veritatis doctrinam secundo conatu prædicabant¹³. Magnus autem Jacobus, cum per universam Judæam et Galilæam, uti vere tonitri filius¹⁴, Dei Evangelium clarius intonuisse, Hierosolymitanam Ecclesiam invisurus iterum reversus est. Repente ergo militari manu corripitur, atque Herodis tribunali sistitur. Cumque atrocius injuriis petitus, probris complutus, verberibus examinatus, etiam atque etiam juberetur omnino negare Christum; sin illi esse morte luendum : *Impossibile*, exclamavit, ri-

χραταιδὸν ἐν πολέμοις; τὸν δεδηξατμένον ἐν ἄγρῳ
τὸν θαυμαστὸν ἐν δόξαις, οὐ πολλὴ τῆς δυνάμει
εἶληφεν ὑποδείγματα, καὶ τοῦ θεομάχειν ὑπανεχει
ρησεν; Οὐδὲν μᾶς ὥσπερ δὲ τῷ Πιλάτῳ προσιοῦ
πρώην, σταυρὸν τε καὶ θάνατον ἐν χραυγαῖς Σοῇ
μων καὶ Γομόρρᾳα κατὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου παρηγεῖτ
οῦτω μετὰ ταῦτα τῷ Ἡρώδῃ προσπίπτουσα, τὶ
κατὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ κατελιπάρει σφαγήν.

Οὐδεμία, λέγουσι, τῷ θύτει σου, κράτιστε βί³
σιλεῦ, οὐδεμία σωτηρίας ἐλπίς. Διαπεπτώκυμεν
ἀπολώλαμεν. Κιρδυτρεύομεν οἰχήσεσθαι τέλει
καὶ διαρθαρίσεσθαι, ἀπὸ προσώπου τῶν μαθι
τῶν τοῦ Ἰησοῦ. Οὐκ ἀπέχρησεν ἐκεῖνος ἔτι οὐ
διλαστα αὐτοῦ τὸν λαόν υποχλαρᾶν· τοῦ δὲ τὴ
ἐκείνου διδαχῆνος αὐτῷ διαδεξάμε
νοι, ἐξέστησαν τὸ θύτος ημῶν· ὅπωλεσταν ε
δωδεκάφυλον ημῶν. Όλίγου δεῖν πάρτας ἐπὶ⁴
σπάσαρτο τοὺς λαοῖς. Ἀποστασιαράπο Kalos
ρος ἐκδιδάσκουσιν. Πρὸς τὴν σὴν βασιλεία
ἐξυβρίζουσιν, τὸν πατρῶον ἀθετοῦσι τόμοι
Καὶ οὐμένορ, ἀλλὰ καὶ στὶς αὐτὸν τὸν τῶν πατέρων
ἀστεῖοῦσι Θεόν, τὸν ἀσταυρωμένορ ἐκσίνορ Θεο

Τί οὖν διαγοηθῶμεν Ἡρώδην, ὡς εἰκός, φάναι
Τί δὲ ποιητέορ ημῖν; πῶς δὲ κατὰ τοσούτου χρό-
νων γάρ δύλου χωροῦντες, οὐ μείζω τὴν βλάβην
καὶ ἀργαλεώτερον ἀκεργασιμεθα τὸ κακόν
'Αλλ' οὐ κατὰ πάντων ἀρδηρ, φασί, τὸ ψυχέτερο
κράτος διαγαστῆραι παραιροῦμεν· καὶ γάρ πρέπει
τῷ δυσχερεῖ τοῦ πράγματος, οὐδὲν αὐτῷ διὰ ἀρ-
σαι τῷ Καίσαρι τοσούτοις αἷμασι τὴν πόλιν
μιαίρειν καὶ ἀχρειοῦντα τοὺς ἐπισήμους δὲ τῶν
αὐτοῦ μαθητῶν. Δώδεκα δὲ τὸν ἀριθμὸν οὗτον
οἵς καὶ σὲ πᾶς δύλος ἐπόμενος ἀπολιγήτω
τούτους, ὃ λαμπρότατε βασιλεῦ, εἰ ἀπαγάγοις
ἔξεις μὲν τὸν Θεόν εὐμενῆ· δλφ δὲ τῷ θύτῃ
εἰρηναλαρ ζωὴν χαριζεῖ· καὶ σοι τῆς εὐεργεστα-
ταύτης μεγίστην εἰδότες χάριν, ἀξιόχρεων εἰν-
οίσομεν ἀμοιβήν.

Δ "Αμα τοίνυν τῇ πονηρῷ βουλῇ, καὶ Ἡρώδη
ῶδινε τὴν ἀδικίαν. Συλλαμβάνει δὲ πόνον, ἀρι-
ματαρ δὲ τίκτει· καὶ οἱ στρατιῶται παρηγγέλλοντες
καὶ ὁ λόχος ἡτοιμάζετο, καὶ τὸ Ἔνεδρον κατεσκενά-
ζετο. Τὸ πλῆθος μὲν οὖν τῶν μαθητῶν, διὲ τὴν ἐπ-
τῷ Στεφάνῳ θλίψιν, τὴν Ἱερουσαλήμ καταλιπόντες
καὶ πρὸς τὰς ἔξω πόλεις καὶ χώμας ἄλλοι διασπα-
ρέντες ἀλλαχοῦ, τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἐπεκηρυ-
κεύοντο· Ἰάκωβος δὲ ὁ μέγας, ἐπειδὴ καθ' ὅλην τῇ
Ἰουδαίᾳ τε καὶ Γαλιλαίᾳ, ὡς βρούτῃς υἱὸς ἀληθῶ-
ῶν, τὸ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγέλιον ἐμβρύωντήσας γεγωνότε-
ρον, τὴν ἐν Ἱερουσαλύμοις αὐθις ἐπισκεψόμενο.
ἐκκλησίαν ἐπινῆγεν· συναρπάζεται μὲν ἐξαπίνη-
χειρὶ στρατιωτικῇ, τῷ Ἡρώδου δὲ βήματι προσάγεται
δὲ καὶ ὑπερεσι βαλλόμενος, καὶ δνεῖδεσι πλυνόμενος, καὶ
μάστιξι ἐταξόμενος, καὶ παραγγελλόμενος παραγ-
γελίᾳ παντάπασιν ἐξόμυνεται τὸν Χριστὸν, ἦ θάνα-

¹² Gen. xviii, 20. ¹³ Psal. viii, 15. ¹⁴ Act. viii, 1.

ν ἐπηρῆσθαι τὴν ζτυλαν, Ἀμήχαρον, ἑξεῖται μὲν ἀνδρα σώφρονος μετέχοντα λογισμοῦ, ἐλέται μὲν ἐν συγκρίσει τὸν σκότον ὑπὲρ τὸ φῶς· πρωτοπότερον δὲ θέσθαι προτιμότερον τῆς ζωῆς. Ἀδυτώτερον δὲ πολλῷ, τὸν ἐν συραισθήσει τῆς ησοῦ τοῦ Χριστοῦ θειότητος καὶ μακαριότητος τύμενον, ἀλλο τι τῷ πάτερι εἰνενού σεβασμώτερον, η τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης καὶ πίστεως ιοθεώτερον ήρησασθαι.

Οὐκον δὲ γε πεκίστευκεν ἐκ Θεοῦ τε γενέσθαι δε τὸ πᾶν, καὶ παρ' αὐτοῦ δεδόσθαι προφήτας οὐ τόμον ἐν Ἰσραὴλ, τὸν ἀγαπητὸν δύναται· ἀφρεῖσθαι καὶ συμψυχή καὶ μορογενή, δι' οὐ ίτα γένοντα, ἀ τῆς δόξης πεποίηκε Πατὴρ, καὶ ϕ συνέστηκε τὰ πάντα. Τοῦτο μόνον λυπηρόν, βασιλεῦ, τοῦτο θλιψων ημῖν αἵτιον, δει ἄπαξ ιον, αλλ' οὐ μυριάκις ὑπὲρ τῆς Ἰησοῦ θεότητος καὶ δόξης ἀποθανεῖται δυρυτόν.

Τούτοις τὸν μιαρώτατον ἐμβροντηθέντα καὶ μαντα, παρενθὺν κελεῦται τοῦτον ἀπαγαγεῖν, καὶ τὴν ινολθίαν κάραν μαχαίρᾳ τεμεῖν. Οὐ θαυμαστὸν εἰδε τῆς ἀδεικίας πυθμήν, οὐ δόδοποιδες τοῦ Ἀντιστού, οὐ τῆς ἀσεβείας πληρωτής, οὐ θαυμαστὸν τὰς χειρας ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους ἐπιβαλών, τὸν ξεῖδην ἀνείλε τῆς Ἐκκλησίας ὀφθαλμόν· ἀλλ' ἔχεινο υμασώτερον, εἰ μή εἰς οἰκοδομὴν τοῦτο μείζω, νίκην αὐτῆς περιφανεστέραν ψκονδυμητο· καὶ εἰ τοῦτο τοσούτῳ θαυμαστὸν, δοσον εἰ μή τοις ιστοῦ διώκταις ἐντεῦθεν ἡ πακωλεθρία ἐπισθεῖται.

Ιάκωβος μὲν οὖν ὁ μακαριώτατος, ὡς ἀρνεῖον, ὡς πρόβατον διμωμον, δπισω τοῦ ἀμνοῦ τοῦ οὐ σφαγιασθεῖς, καὶ διὰ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ μεγάθυντα ζῶσα, λογική τε καὶ θελητή τῷ ζῶντι προσενεγκθεῖσα, ἐπρέσβευσε μὲν ὑπὲρ τῶν ιατόλων, ἐπρέσβευσε δὲ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας· μὲν, τὸ ἔργον εὐαδοῦσθαι τῆς ἀποστολῆς· τὴν τῆς Ἰουδαικῆς ἀπαλλάξεσθαι μιαρφονίας· καὶ νυσθαι μὲν τοὺς τῷ Εὐαγγελίῳ μαχομένους· ροῦσθαι δὲ τοὺς εὐδοκοῦντας αὐτῷ.

Γαύτης ἀποτέλεσμα τῆς ἵκεσίας, η παρ' ἐλπίδα Πέτρου σωτηρία· τῶν τε δεσμῶν καὶ τῆς εἰρκτῆς τῆς ἀπαγωγῆς, ἦν αὐτὸν Ἐμελλεν Ἡρώδης ἀπιγεῖν εὐθὺς μετὰ τὸ Πάσχα, δι' ἀγγέλου χειρὸς ἀλλαγῆ. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ η αὐτοῦ Ἡρώδου λατος πληγή, δι' ἦν αὐτίκα τοῦ μιαροῦ σώματος ἀληκας ἐξέρψαντος, βιαίως ἀπέρρηξε τὴν ψυχήν. τεῦθεν δὲ καὶ η χάρις τὰ Εθνη μετιοῦσα, τοῖς ιδαίοις τὸν οἶκον εἰς ἐρήμωσιν ἤφει.

Αλλ', ὡς κήρυξ θερμότατε τῆς ἀληθείας τοῦ ἰγγελίου! οὐ μετὰ Πέτρου καὶ Ἰωάννου τὴν ἀνωματικήν καὶ τὴν κορυφὴν τῆς ἀποστολικῆς καρας διειληχώς· χαρε, ὡς τὸ ποτήριον Χριστοῦ· συμμαθηταὶς προπών, καὶ τὸ σωτήριον βάσμα, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν βαπτισθεῖς· καὶ διπλῷ φάνῳ, τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς μαρτυρίας, καταμηθεῖς.

Καίρε, στι νήπιος ὣν ἔτι τὴν πνευματικὴν ἥλι-

A rum qui sobria impuritus ratione sit, optione facta, tenebras luci anteferre; mortemque vita postorem ducere: longe vero amplius abhorret ut sit possibile, eum, qui Jesu Christi Deitatis ac beatitudinis sensum secerit, universorum aliud quidpiam illo sanctius, seu dilectione fideque in ipsum, dignius arbitrari.

B Absit igitur, ut qui rerum hanc universitatem a Deo conditam credit, atque ab eo datos prophetos ac legem in Israele, dilectum, ejusdem ac ille naturæ et Unigenitum, per quem condita omnia, quæ Pater gloriæ condidit, et in quo constant omnia, unquam negare possit. Unum nobis, rex, hoc molestum; unum angit et excruciat, quod semel duntaxat, non millies pro Jesu Deitate atque gloria mori concessum sit.

Hicce scelestissimus ille altonitus ac furens, confessum duci Jacobum jussit, ac beatissimum illius caput gladio abscindi. Neque id mirum, quod iniqutatis sentina imusque gurges, Antichristi præcursor, impietatis artifex; cum in apostolos misisset manus, dextrum Ecclesiæ sustulerit oculum: sed illud dignum admiratione, nisi in majorem id ædificationem ejusque ipsius illustriorem victoriam, dispensatum esset. Quin ne hoc quidem sic mirum, quam si hinc quoque Christi persecutoribus conflatum non esset exitium.

C Beatissimus itaque Jacobus tanquam agnus innocens, tanquam ovis immaculatus, post Agnum Dei immolatus, et per pontificem magnum hostia vivens, rationalisque et voluntaria, Deo viventi oblatus, precibus ad Deum pro apostolis intercessit; intercessit et pro Ecclesia. Pro illis quidem, ut eis prospera cederet apostolica functio; pro hac vero, ut a Judaica liberaretur sævitia: ac rumperentur quidem Evangelii hostes; malis autem solverentur, qui lubentes illud haberent.

D Hujus effectus supplicationis, Petri illa inexpectata salus; ejusque a vinculis et carcere et ductione per angelum liberatio, qua statim post Pascha eum Herodes erat ducturus. Neque id modo, sed et Herodis ipsius divino nomine plaga, qua mox impuro corpore ebullientibus vermis, violenter animam abrupit. Quin et inde gratia gentes prosecuta, Judæis domum in desolationem reliquit.

Sed, o veritatis Evangelii prædictor ferventissime! qui cum Petro et Joanne supremam classem atque verticem apostolicæ dignitatis tenes: Salve sis, ut qui Christi calicem ante condiscipulos biberas ac juxta quod illi pollicitus eras, salutari baptismi baptizatus sis, duplique præclare corona condecoratus, apostolici munera ac suscepti martyrii ¹⁸.

Salve, quod cum parvulus adhuc essemus spirituali

statura et ætate, terreni regni primatum petieris (nec enim stat unquam ut magnificus animus, rei alicujus tenuis ac vilioris desiderio afficiatur) in virum autem adultus, Regi gloriae proximam primamque sedem adeptus sis.

Salve, beate Verbi Deique ipse oculis inspecto, quod punctionem punctione, desiderium desiderio, hereditatem hereditate communans, iis, quæ instabila sunt, ea quæ manent; iis, quæ in terris et fluxa sunt, cœlestia nec unquam peritura consecutus sis.

Gaude, quod sicut nullo medio, cum in corpore versareris, Dei hominis consuetudine in terra prius utebaris, sic nunc eidem immediate spiritu de- vinctissimus facie ad faciem in cœlis insuescis.

Gaude et lætare in Domino Deo tuo ac Rege tuo, nosque propitius de cœlo intuere: ac vero purum nobis ac immaculatum, apostolorum ter beatissime, et a sæculi malitiæ insidiis liberum servans animum, Domino Christo incontaminatum ultimam repræsen- tes, in gloriani Patris et Filii et Spiritus sancti, in sæcula sæculorum. Amen.

ORATIO VI.

Laudatio sancti ac celebratissimi apostoli et Evangelistæ Joannis Theologi.

Qui magnum tonitrui Filium laudare jubet, ipsum mihi magnum Dei Spiritum laudibus coro- nare jubere videtur; quo ille compositus ac con- cinnæ collisus, orbem terrarum ad suum convertit sonum¹⁴. Id vero tantum sermonis nostri facultatem superat, quantum et humanæ vim comprehensionis excedit. Cum enim sonitum hunc, qui sensu percipiatur, haud facile animo intelligamus; quanam quis ra- tione spiritalem assequatur, ac qui omni corporis sen- sui præcellit? Cumque id tonitruum, quod per natu- ram in nubibus venti agitatione confatur, accurate verbis explanare non possimus: quonam modo eximii illius, cuius solus ipse Dominus couflator, ac parens, laudes præsumamus? Quis ita in divinis eruditus, sicque alto animo præditus? Quis ita ter- renis superior sese extulit, parique cœlestibus cel- situdine exasit? Quis adeo seipso excedens, intra Deum comprehensus totusque receptus est, ut vel D os aperire, ac linguam mouere in Dei discipulorum laudem audeat? Quis sufficiens, ut nedum omnium sigillatio, sed vel unius illorum virtutis magnis- centiam pro rei merito, animo informare, ut verbis eloqui possit?

Quænam mens (ut summa dicam), quæve ratio ac oratio, magnifice Joannis indolis (quinimo animi Deo simillimi mentisque divinissimæ) laudes atti- gerit, nisi is ipse e cœlestibus tantisper adyli de- scendens, divinæque æmula bonitate humilibus acce- dens, osque pro theologi munere divinissimum auribus nostris accommodans, suam nobis, quoad

A κλαν, βασιλεῖς ἐπιγείου προτίμησιν ἔτησας· οὐδὲ γάρ ἀνέχεται ποτε ψυχὴ μεγαλοφυῆς, μικρο- πρεπές τι ποθεῖν· εἰς δνδρα δὲ τελειόμενος, τῆς ἔγγιστα παρὰ τῷ Βασιλεῖ τῆς δόξης πρωτοκαθε- δρίας ἡξιώθης.

Χαῖρε, μάχαρ αὐτόπτα τοῦ Λόγου καὶ θεόπτα, δις τῆς ἀλείας ἀλείαν, τῆς ἐπιθυμίας ἐπιθυμίαν, καὶ τῆς χληρονομίας χληρονομίαν ἀμειψάμενος, τοὺς ἀδεβαίοις τὰ μένοντα, καὶ τοῖς κάτω καὶ ρέουσι τὰ οὐράνια κατεκτήσω, καὶ μή μεταπίπτοντα.

B Χαῖρε, ὥσπερ μετὰ σώματος ἀμέσως τῷ Θεαν- θρώπῳ προσωμίλεις πρὸν ἐπὶ γῆς, οὕτω νῦν τῷ αὐτῷ προσεχῶς ἐν τῷ πνεύματι συμφυδμενος, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐντυγχάνεις ἐν ταῖς οὐρα- νοῖς.

Χαῖρε καὶ κατευφραίνου ἐν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου καὶ βασιλεῖ σου· καὶ ἡμᾶς ἐποπτεύοις ἀνωθεν Διεωδε- σπιλον δὲ καὶ διμωμον ἡμῖν, ὃ τριδυαχαριώτατε τῶν ἀποστόλων, καὶ τῆς τοῦ νῦν αἴθνος κακίας ἀνεπίθουλον. [ἀνεπιθεύλευτον] διατετηρηκὼς τὴν ψυχὴν, ἀμίαντον παραστήσαις τῷ δεσπότῃ Χριστῷ, εἰς δόξαν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

ΛΟΓΟΣ Γ'.

Εἰς τὸν ἀγεωνανταντον παρεύφημον ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην τὸν Θεολόγον.

C 'Ο τὸν μέγαν τῆς βροντῆς γόνον προτρεπτόμενος ἐπαινεῖν, αὐτό μοι δοκεῖ τὸ μέγα τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα παραίνειν ἐπαινεῖν· ὃ ρυθμιζόμενος ἐκεῖνος καὶ ἐναρμονίως χροτούμενος, πρὸς τὸν οἰκεῖον τὴν οἰ- κουμένην ἐπέστρεψε φθόγγον. Τὸ δὲ τοσούτῳ τοῦ ἡμετέρου λόγου τὴν δύναμιν ὑπερβάλλει, δισφ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπερβάσιν κατάληψιν. Εἰ γάρ τὸν αἰσθῆσει ληπτὸν τοῦτον ἥχον, οὐ πρόχειρον κατα- νοεῖν, πῶς ἀν τις ἐφίκοιτο τοῦ νοούμενου καὶ πᾶσαν σώματος αἰσθησιν· ὑπερβαίνοντος; Καὶ εἰ τὴν ἔγγι- νομένην τοῖς νέφεσι, τῇ κατὰ φύσιν κινήσει τοῦ πνεύματος βροντὴν, οὐχ οἵοι τέ ἐσμεν ἀκριβεῖ δια- σαφῆσαι λόγῳ, πῶς ἀν τῆς ὑπερφυοῦς, καὶ μόνῳ τῷ Κυρίῳ προσκροτηθείσης ἢ γεννηθείσης, τῶν ὅμητον κατατολμήσαιμεν; Τίς οὕτω τὰ θεῖα πο- λὺς, οὕτω τὴν καρδίαν βαθύς; Τίς οὕτω τῶν γηινῶν ὑπερανάγκισται, οὕτω τοῖς οὐρανοῖς συνύψωται; Τίς ἐπὶ τοσοῦτον ἔαυτοῦ ἔξω γενόμενος, ἔνδον Θεοῦ κατ- εῖληπται, ὥστε στόμα διάραι τολμᾶν, καὶ γλῶσσαν εἰς ἐπαινον κινεῖν τῶν τοῦ Θεοῦ μαθητῶν; Τίς ικα- νός, μή ὅτι γε πάντων υφ' ἐν, ἐνδές γοῦν αὐτῶν, τὴν τῆς ἀρετῆς μεγαλοπρέπειαν, τυπωθῆναι τε κατ' ἀξίαν τῷ νῷ, καὶ ἐρμηνεῦσαι τῷ λόγῳ δυνηθῆναι;

Πολος, ἵνα συνελῶν εἶπα, νοῦς, ποῖος δὲ λόγος τῆς Ἰωάννου μεγαλοφυῖας, μᾶλλον δὲ θεοειδεστατῆς ψυχῆς καὶ διανοίας τοῖς ἐγχωμίοις προσεγγίσαι, εἰ μή αὐτὸς ἐκεῖνος τῶν οὐρανῶν ἀδύτων ὑποκάτα- δάς, καὶ θεομήτωρ χρηστότητι τοῖς ταπενοῖς ἡγγικῶς, καὶ τὸ θεολογικώτατον στόμα τοῖς ἡμετέ- ροις ὡσὶ παρασκευάσεις, τὸν οἰκεῖον ἐπαινον, εἰς τὴν

τοῦ Πατρὸς δόξαν, ὡς ἐφικτὸν ἡμῖν, ἐμβροντῆσειν ἡμῖν; Ἐλθὲ τοιγαροῦν, ὡς θεσπέσιε θεολόγε καὶ εὐαγγελιστὰ, ἡ οὐρανία τοῦ Λόγου σάλπιγξ, ἡ εὐηχός, ἡ ἐναρμόνιος, ἡ τοῖς μελιειδέσι τῆς ἀληθείας φθόγγοις, πᾶσαν εἰκαιομυθίαν ἐλληνικὴν κατασγάσασα· πάντα δὲ ρητόρων καὶ φιλοσόφων ἤργανα πολυαρμόνια τῷ βροντοφώνῳ τῆς θεολογίας σου καταχοιμίσασα· πᾶσαν δὲ ψυχὴν ἀξίαν τοῦ Λόγου πρὸς ἑαυτὴν ἐφελκομένη· καὶ οὐκ ἀνθρώπων μόνων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν, τολμῶ φάναι, τῶν οὐρανίων Δυνάμεων, τὴν ὑπερφυεστάτην ἐπισπωμένη πρὸς ἑαυτὴν ἀκοήν.

Ο τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων ἀξιώτατος ὑποφήτης καὶ γραμματεὺς· τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ γλῶσσα τοῦ Πνεύματος, ἐλθὲ μοι τῷ πνεύματι, Πνεῦμα καὶ αὐτὸς θεῖον ὄν, ὡς ἐκ Θεοῦ Πνεύματος γεγεννημένος. Ἰδού κίχρημί σοι καρδίαν πραείαν καὶ ἡσύχιον, καὶ οἴα δὴ νοερὸν κῆπον καὶ μυστικὸν, διάνοιαν ὑπέχω ταπεινήν τε καὶ δμαλῆ. Ἐξεγέρου, θορρᾶ, καὶ ἔρχου, νότε· διάπτενσον κῆπόν μου, καὶ δευστήσωσιν ἀρώματά μου. Προσλαλείτω γάρ σοι καὶ Σολομών· σὺ γάρ θορρᾶς μὲν, ὡς τοῖς καθαρωτάτοις τῆς θεολογίας φθέγμασιν, οἴα λαμπραῖς καὶ ζωογόνοις ἀναψύχων πνοαῖς· καὶ τὸ τῆς πολυθεῖας πνίγος, καὶ τὸν τῶν αἱρέσεων διαχέων φλογμόν· καὶ τὰς πιεζομένας ἐν τούτοις καρδίας ψυχαγωγῶν καὶ ἀνακτώμενος. Νότος δὲ, ὡς τοῖς τῆς ἀγάπης διαθερμαίνων λόγοις, καὶ τοὺς ἀνασθησάν νοῦ καὶ σκληρότερτες θείας ἐστερημένους ἐπιρροής, ἀγόνους τε διὰ ταῦτα καὶ κατεψυγμένους καθεστῶτας, ἀναθάλπων καὶ ἀναζωπυρῶν; καὶ ζωτικῆς Ιχμάδος πληρῶν καὶ καρποφόρους ἀποτελῶν.

Τοιαύταις πνοαῖς, τοιούτοις φοιζόμασιν δεῖ διαπνέων ἡμᾶς, ὡς μακάριε, ὥσπερ τινὰ ποικίλην ἐκ ποικίλων ἀριμάτων εὑωδίας δεσμήν, τὴν ἐκ τῶν λόγων σοι αἴνεσιν παρασκεύασσον ἐνεγκεῖν. Πάντως δὲ, οὐδεμιᾶς ἡμῖν μακρηγορίας χρεών, τὸν πρῶτον ἐν θεολόγοις προθεμένοις ὑμνεῖν. Ή; γάρ δεῖ τὸ θεῖον ἐν τοῖς ἀλλοῖς πᾶσι, καὶ πολὺ πλέον τοῖς λόγοις, τὸ γοργὸν καὶ συντετριμμένον [συντετμημένον] φιλεῖ· φίλον δὲ τοῦτο, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ θεολογεῖν εἰδόσιν, οὗτω προσήκειν ἡγοῦμαι καὶ τῷ νῦν ἐπαινουμένῳ, ἀπέριττόν τε καὶ σύμμετρον, ὡς οἶόν τε, τὸν λόγον καρποφορεῖν. Οθεν οὐκ ἀπὸ τῶν ἔξω καὶ γῆθεν αὐτῷ παρεπομένων, γένους, φημὶ, καὶ πατρίδος, ἡ τινος εὔχληρίας βίου, τὸν οὐράνιον ἀνδρὸν γνωριούμεν· περιττὴ γάρ, καὶ οὐχ ὅπως τῷ ὑψηλοτάτῳ τῆς ἀληθείας εὐαγγελιστῇ· ἀλλ' οὐδὲ τοῖς πολλῷ λειπομένοις τῆς ἀρετῆς ἀγίοις, οἰκεῖα ἡ θελητή, ἡ ἀπὸ τῶν τοιούτων εὐφημία. Ἀλλὰ τὰ ἀπὸ γῆς μὲν τέμιατοῖς ἀπὸ γῆς ἐναβρύνεσθαι παρῶμεν· οἵς δὲ ἡ γέννησις οὐκ ἐξ αἰμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος γέγονεν ἀνδρός· ἀλλ' ὁ Πατήρ μὲν οὐρανίος ἀνωθεν προεγνωκώς, συμμόρφους κατὰ καιρὸν ἐξελέξατο τῷ Μονογενεῖ· τὸ Πνεῦμα δὲ τὸ ἄγιον ὡς ἀγίοις ἐπαναπαυσάμενον, καὶ καινὸν ἐν σύτοις ἀνθρώπον καὶ θεοειδῆ τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ γεγεννηκώς, υἱοθετήσατο τῷ Θεῷ, τούτους ἐντεῦθεν

A assequi licet, in Patris gloriam, laudem intonuerit? Veni igitur, divine Theologe et Evangelista, cœlestis Verbi tuba, sonora, concinna mellitis veritatis sonis, omnem Græcorum sermonis vanitatem silentio damnans: omniaque oratorum ac philosophorum multiplici consonantia modulata organa theologiæ tuæ alto tonitruo sopiens, atque omnem Verbo dignum animum ad se trahens; nec hominum modo, sed et ipsarum (ausim dicere) cœlestium Potestatum pereximum auditum sui desiderio illiciens.

B Patris luminum dignissime interpres ac scriba, Christi os, lingua Spiritus, veni ad me spiritu, qui et ipse divinus Spiritus sis, tanquam ex Deo Sp̄itu natus¹⁷. Ecce cor tibi lene et tranquillum mutuo, velutque intelligentem hortum ac mysticum, humilem æquabilemque animum præbeo. Surge, aquilo; et veni, austro; perfla hortum meum, et fluent aromata mea¹⁸. Te enim etiam Salomon alloquitur. Tu namque aquilo, ut limpidissimis scilicet theologiæ vocibus, tanquam puris ac vitalibus flatibus refrigerans, superstiliōsique numinum cultus algorem atque bæresein incendia, dissipans; hisque oppressa pectora recreans ac levans. Austero vero, velut charitatis sermonibus calefaciens, mensisque extincto sensu ac duritie, divino omni deitatis influxu, eaque ratione infecundos atque rigentes resovens ac exsuscitans, vitalique humore replens ac fructiferos præstans.

C Ejuscemodi flatibus, istiusmodi stridoribus nos semper persans, vir beate, præsta, ut velut quamdam ex variis aroinatibus odoris suavissimi fragrantiam, quæ sermonibus texitur, laudem tibi offeramus. Omnino enim nihil nobis prolixa opus oratione, quibus incumbat ut primum inter theologos laudemus. Quemadmodum enim Deus, cum in reliquis omnibus, tum potiori longe ratione in sermonibus, id amat quod acre ac breve est; amant vero et qui divina tractare norunt: sic et illi quem laudamus convenire existimo, ut orationem minime superfluam, ac modis suis coercitam, quoad licet, offeramus. Quamobrem a nullo eorum quæ extirpescus sunt, et terrena quasi appendice sequuntur (prosapia scilicet atque patria ullave sæculi claritate) virum cœlestem celebrabimus (superflua enim, ac nedum celsissimo veritatis evangelistæ, sed neque sanctis ab ejus longe virtute remotis conveniens aut placita, quæ ex talibus laudatio est). Verum terrenis ornamentiis superbire eos sinamus et gloriari, qui sunt e terra: quibus autem nativitas atque origo non ex sanguinibus, nec ex voluntate viri obtigit¹⁹; sed Pater quidem cœlestis olim præcongnitos, pro tempore conformes elegit Unigenito; Spiritus sanctus autem, ut qui in sanctis conui-

¹⁷ II Cor. III, 17. ¹⁸ Cant. IV, 16. ¹⁹ Joan. I, 13.

cat²⁰, atque in eis novum hominem ac Deitatem in sermone veritatis gignat, in filios Deo adoptavit^{20*}; illi inde laudentur ac admirationi habeantur; quoru*m*, iuxta sacra eloquia, in Domino laudetur animus; qui que adeo cum cœlesti Patre jucundissim celebrentur²¹.

Inde cunctis quidem sanctis apta laudatio, velut ex uno Patre luminum prognatis; cum primis vero coryphæis antiquissimisque Verbi theologis; ex quibus Petrus quidem tanquam fidei petra firmissimumque fundamentum honore prælatus est: Jacobus vero, ut qui prius apostolorum, calicis ac baptismalis passionis Christo socius, sanctæque fidei basis sanctis esset futurus. Tu vero, o beate! summa apostolicæ majestatis arce arrepta, ut qui supremam virtutum (charitatem dico) præ cunctis illius consortibus dilexeris, eximieque tibi illa placueris, ac summe eam colueris; inque ea, vere dilecto ac charissimo Deo Verbo Deique Unigenito, necessitudine devinctus sis. Nempe hoc tibi animi incitationis summique in Deum ascensus initium. Hoc et vestræ nota propria atque insigne beatitudinis, pulcherrimum peculiarissimumque, ac quam maxime singularis gloriatio, velut præ sanctis reliquis magis propria, Jesu nempe dilectio; qua utique suavissimi mentis vestræ decoris, divinæque formæ præstantia elucescit. Quemadmodum enim nihil ad speciem majus, ne subtili quidem cogitatu assumiqueat, specioso forma præ filiis hominum^{21*}; sic quem ille singulariter amavit, primas utique animi pulchritudinis laude præ reliquis retulerit. Nec enim adeo dilectus esset, ut et una sere illius nota propriae distinctio charitas foret ac dilectio, nisi probitatis inorumque lenitatis, atque Dei simulacro bonitatis abundantia, maxima cum diligente necessitudine, a se quoque certa quadam ratione ac modulo, dilectionem ipse contulisset. Diligere enim eos qui ipsum ament, diserte pronuntiat Dei sapientia²².

Omnem igitur divinam actionem omnemque exemptionam contemplationem, velut ex quadam radice, ex Christi in eo dilectione surgere: ac quidquid ageret aut loqueretur, dilectionis fructum esse; qua ille totus excedens ac continue quasi emigrans, semper quidem in ea Deum contuebatur²³; hancque adeo divinæ legis plenitudinem, Deumque esse ac deificam noverat; cuius scilicet extrema, perfectissima inperturbatione ac mente purissima, natus esset^{24*}.

Cæterum videamus, unde a principio motus, et qua projectus ac proficiens via, ad perfectionis hanc speculam subiectus sit. Jam enim magna veraque luce iis exorta, qui sedebant in tenebris; ac quidem Patre gloriæ, Filium esse charissimum, eum qui intingebatur, e cœlis intonante²⁵; e terra vero, ipso qui intingebat, Agnum Dei esse testante^{26*}, quin et Spiritu in columbae specie descendente,

ūμνεισθαι καὶ θαυμάζεσθαι, ἐν τῷ Κυρίῳ, κατὰ λιγία, ψυχὴν ἐπαινουμένους, καὶ ὡς ἥδιστα τῷ οὐρανῷ συνδοξαζομένους Πατέρα.

qui que adeo cum cœlesti Patre jucundissim celebrentur²¹.

'Εντεῦθεν πᾶσι μὲν ἀγίοις προσήκων δὲ Επανοψίᾳ ἐξ ἐνδεσ τοῦ τῶν φώτων γεννωμένοις Πατέρες· οὐ δικιστα δὲ τοῖς κορυφαῖοις καὶ πρεσβυτάτοις τοῦ Λόγου θεολόγοις· ὃν Πέτρος μὲν, ὡς τῆς Ἱερᾶς πατερικῆς πάτρας καὶ ἀρχαγής προετιμήθη χρηπίς; Ἰάκωβος δὲ, ὡς πρῶτος τῶν ἀποστόλων τῷ ποτί ρώψ καὶ τῷ τοῦ πάθους βαπτισματι κοινωνεῖν μέλλων Χριστῷ, καὶ βάσις ἀγίας ἐλπίδος τοῖς ἀγίοις ἐσόμι νος. Σὺ δὲ, ὦ μάκαρ, τὴν ἀκραν τῆς ἀποστολικῆς μεγαλοπρεπείας κατέλαβες κορυφήν, ὡς τὴν ἀκρατήν τῶν ἀρετῶν, τὴν ἀγάπην δῆ λέγω, παρὰ τοῖς μετόχους αὐτῆς πάντας ἡγαπηκάς, καὶ ὑπερβαλλότως ἡρετικάς, καὶ ἀκρωτικάς κατωρθωκάς, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὄντως ἀγαπητῷ Θεῷ Λόγῳ καὶ τοῦ Θεοῦ προσώπων μεγάλον ἀγίων ἀποκληρούμενον, ἡ ἀγάπη τοῦ Ἰησοῦ δέ· ἢς δὲ ὑπερβολὴ τῆς νοερᾶς ὑμῶν εὐπρεπείας θεοειδείας παραδείκνυται. "Ποτερ γάρ οὐδὲν ὄραιο τερον τοῦ ὄραιου κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ τῇ ἐπινοᾳ δυνατὸν λαβεῖν· οὐτω καὶ διαξιαρέτως ἐφίλησεν ἐκεῖνος, τὰ πρεσβεία δηλαδέ πρὸς τοὺς δόλλους τῆς νοερᾶς ἀποίεται καλλονή· Οὐδὲ γάρ διὰ τὸν ἐπὶ τοσοῦτον ἀγάπητο, ὡς καὶ ἀπ' αἰτῆς μόνης σχεδὸν τῆς ἀγάπης χαρακτηρίζεσθαι, μή περιουσίᾳ χρηστότητος καὶ θεομητοσίας, οἷς εἴχε πρὸς τὸν ἀγαπῶντα, καὶ τὴν παρέκαυτον φιλίαν ἀναλόγως εἰσηγήσατο. Τοὺς γάρ φελοῦντας αὐτὴν ἀγαπᾷν, ἡ τοῦ Θεοῦ διαρρήδην ἀποφανεῖται σοφία.

Πάσαν τούνυν πρᾶξιν θεοτελῆ καὶ θεωριαν ὑπερψυχόπασαν, καθάπερ ἐκ τινος βίζης, τῆς ἐν αὐτῷ βίλαστάνειν ἀγάπης Χριστοῦ· καὶ πᾶν τὸ δι' αὐτοῦ γεγόμενον ή λεγόμενον, ἀγάπης εἶναι καρπὸν, καθ' ἓν ἐκεῖνος ἐξετάσθως ὅλος καὶ διαταντὸς ἐκδημῶν, δει μὲν ἐώρα τὸν Θεὸν ἐν αὐτῇ· ταύτην δὲ ἔδει πλήρωμα νόμου Θεοῦ, καὶ Θεὸν οὖσαν καὶ θεοποιοῦσαν, τὰ ἔσχατα ταύτης ἀπαθείᾳ τελειοτάτῃ καὶ νῷ καθαράτῳ κατειληφώς.

'Αλλ' ἰδωμεν, ὅθεν τὴν ἀρχὴν κινηθεῖς, καὶ δι' ἧς ἀναγόμενος καὶ προκόπτων δόσι, ταύτην ἐπήρθη τῆς τελειότητος τὴν περιωπήν. "Ἄρτες γάρ τοῦ μεγάλου καὶ ἀληθινοῦ φωτὸς, τοῖς ἐν σκότει καθημένοις ἀνισχοντος· καὶ ἀνωθεν μὲν ἐξ οὐρανῶν τοῦ Πατρὸς τῆς ὀδεής ἀγαπητὸν Υἱὸν εἶναι τὸν βαπτίζομενον ἐμβροντήσαντος· κάτωθεν δὲ τοῦ βαπτίζοντος, Ἀμνὸν εἶναι τοῦ Θεοῦ τοῦτον μαρτυρήσαντος·

²⁰ Rom. viii, 20. ^{20*} Jac. i, 18. ²¹ Psal. xxxiii, 3.
^{21*} Rom. xiii, 10; I Joan. iv, 8. ²² Isa. ix, 21; Malth. iii, 17; Luc. iii, 22

^{21*} Psal. xi, 17. ²³ Prov. viii, 17. ²⁴ II Cor. v, 14.
^{24*} Joan. i, 29.

καὶ τοῦ Πνεύματος δὲ περιστερᾶς εἶδει κατιόντος, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἀμφοιν ἐπισφραγίζοντος, οἵτις ἡλιακὴ πρὸς τοὺς ἄλλους τοῦ Λόγου μύσταις, καὶ τοῖς υἱοῖς Ζενεδαλου προσέπεσε μαρμαρυγή· καὶ καθάπερ τινὰ στινθῆρα γνώσεως ἐλλαμφέντες τοῦ μαρτυρουμένου, ἐπειδὴ μετ' ὅλιγον εὐτοὺς ὁ θεαρχικῶτας ἔκαλεσε παραστάς, οὐδὲ βραχὺ γοῦν πρὸς τὴν κλῆσιν ἀνεβάλοντο· οὐ συνηθείας οἰκείων, οὐ φίλων, οὐχ ὅμηλίκων, οὖθ' ὅλως συγγενικῆς φιλίας, καὶ ἑταῖρίας ἐπεσχέθησαν τοῖς δεσμοῖς· ἀλλὰ καὶ τὰ προσόντα πάντα, καὶ τὴν ἑστίαν τὴν πατρικήν· ναὶ δὴ καὶ αὐτὸν τὸν πατέρα μετὰ τοῦ πλοίου καὶ τῆς ἀλιευτικῆς ἀφέντες (ὡς τῆς πλοτεως!) ἀκολουθοῦσι τῷ Ἰησοῦ· ἐν ἀληθινῇ καὶ γνησίᾳ καρδίας συμφύμενοι στοργῇ.

Καὶ ταῖς μὲν ἀκτίσι τῶν λόγων τῆς χάριτος τῶν B ἐκ τοῦ θεαρχικοῦ στόματος ἐξαλλομένων, περιλαμπόμενοι τε τὸν νοῦν, καὶ εἰς καινὸν ἀνθρωπὸν καὶ θεοειδῆ μεταμορφούμενοι· τοῖς τῶν ἕργων δὲ θαυμασίοις τὴν πίστεν κραταιούμενοι, καὶ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸν τῆς ἀγάπης ἀναζωπυροῦντες πυρσόν· καὶ καθάπερ τὰ τῶν φυτῶν εὐγενέστερα ἡ εὐθαλέστερα, γῆς τε πίονος καὶ καλῆς λαχόντα τῆς ὑποκειμένης· ἵκανῶς δὲ καὶ τῆς παρὰ τῶν φυτοχθυμῶν ἀξιούμενα κομιδῆς· θάτερόν τε πρὸς ὄψος ἀναδίδοται, καὶ βαθείας καθίεντα φίλας, ἀδρύνεται τε κατὰ τάχος, καὶ πολὺν, ὡς εἰκός, ἀποδίδωσι τὰς παρπόν· οὗτως οἱ τοῦ Λόγου δοκιμώτατοι μαθηταί, καλῆς δὲ μάλιστα καὶ ἀγαθῆς δύντες διανοίας, οἷς μὲν τῶν ἱερῶν τῆς σοφίας δργίων κατηξίωντο, τὴν καρδίαν βαθυνόμενοι· οἵδε τῶν ἕργων Χριστοῦ τὴν μεγαλοπρέπειαν κατεθεῶντο, πρὸς οὐράνιον ὄψος πλοτεως τὸν νοῦν ἀνατεινόμενοι, εὐγενῆ καὶ ὡρίμον τὸν τῆς ἀγάπης ἀπεδίδουν καρπόν.

"Οθεν εὐτοῖς περὶ τὰ ἥττα φανεῖσι πιστοῖς, καὶ περὶ τὰ μείζω λογισθῆναι πιστοῖς· καὶ τῶν ἕργων Ἰησοῦ τὴν λαμπρότητα πίστεως ὑποσχόντες τελειώτητι, καὶ τῆς ὑπερουσίου θεότητος, ὡς ἐφικτὸν ἀνθρωπίνη κατηξιούντο φύσει. Καὶ γὰρ οὐ τοῖς πολλοῖς ἐκεῖτον ἐκεπίστευεν ὁ ὑπερούσιος, σαφῶς ἐκάστου τὰ κρύψια τῆς καρδίας καταθεωρῶν· οὐδὲ πᾶσιν ἔξαπίνης τοῖς μαθηταῖς· ἀλλ' οὓς ἀξιωτέρους ἦσαν, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων πιστοτέρους παραλαβόν· καὶ τῷ Θανωρίῳ προσαναγαγών, τὴν αὐτοῦ δόξαν ἡρέμα μεταμορφούμενος ὑπέδειξεν.

Τοῦτο μὲν οὖν, οὐ τοῦ Ἰωάννου μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἰακώβου καὶ Πέτρου τῆς πίστεως ἀπόδειξις ἐναργῆς· τεκμήριον δὲ τῆς κατὰ τὴν ἀγάπην τελειότητος, ἡ κατὰ τὸ μυστικὸν δεῖπνον ἐπὶ τὸ ζωαρχικῶταν στῆθος ἀνάκλισις τοῦ θεολόγου. Ἐπει γὰρ ἔνα τῶν συνεστιωμένων παραδώσειν αὐτὸν προειρηκάναι, θορύβου μὲν, ὡς εἰκός, τὰς καρδίας τῶν μαθητῶν καὶ λύπης ἀγωνιώσας ὑποκιμπλασθαι· οὐδένα δὲ παρρήσιᾳ τολμῆν ἐρωτᾶν, εἰ μή τὸν κατὰ τὴν ἱερὰν ἀγάπην ὑπερβαλλόντως τετελειωμένον, δις ἔχομενα κατακείμενος τῷ διδασκάλῳ· προσαναβής δὲ,

A atque amborum testimonium obsignante, praeter reliquos Verbi discipulos, in Zebédæi quoque filios, velut solis quidam micatus et splendor cecidit; ac quasi scintilla quadam, ejus, cui testimonium perhibebatur, illis coruscante, cum brevi post divinissimus ille fonsque deitatis filios, præsto vocasset, ne momento quidem obsequi distulerunt. Non consuetudinis suorum, non amicorum, non æqualium, neque prorsus cognatorum sodaliumque necessitudinis vinculis inhibiti sunt; sed et omni substantia paternaque domo, quin et ipso patre una cum nave ac navicularia arte relictis (o fidem!) Jesum sequuntur, nedum corpore, sed magis spiritu; vero illi sinceroque cordis amore devincti.

Ac quidem sermonum gratiæ, dīvino ex ore salientium, radiis animo collustrati, inque novum hominem ac deiformem transformati; admirandisque operibus in fidē roborati, ac dilectionis flammam de die in diem suscitantes, velutque nobiliora vegetioraque ac magis virentia germina, pinguique ac opima subjecta humo consita, neconon sedula plantantis diligentia exculta, citius proceritate augescunt, altisque firmata radicibus, tum cito crassescunt, tum fructum, ut par est, longe uberem proferunt; sic probatissimi Verbi discipuli, cum honesta maxime atque optima præstarent mentis indole, qua sacris sapientiae orgiis initabantur, alte animo desixi; qua vero operum Christi magniscentiam contuebantur, in cœlestem fidēi sublimitatem mente surrecti, nobilem ac maturum dilectionis fructum reddebat.

Hinc nempe adepti, ut cum in minoribus fideles existissent, etiam in majoribus fideles haberentur¹¹: operumque Jesu splendorem perfectioni fidei permittentes, supersubstantialis quoque deitatis, quoad humanæ naturæ concessum est, compotes efficerentur. Non enim vulgo seipsum credebat, qui substantialiam omnem excedit, quod cujusque oculata cordispalam intueretur¹²: nec cunctis repente discipulis; sed illis assumptis quos digniores novarat, ac majori cæteris fide præstantes; subductis D que illis ad Thaborii excelsa, suau eis claritatem leniter transformatus ostendit¹³.

Id quidem, non Joannis duntaxat, sed et Jacobi et Petri fidei aperta probatio est: perfectæ vero dilectionis certum indicium, theologi in mystica cœna super vitalissimum pectus recubitus¹⁴. Quod enim discipulorum corda, idcirco quod prædictum erat, fore ut communi mensa cœnantium unus Magistrum traderet, turbationis atque mortoris, ut par est, anxiique timoris plena erant¹⁵: nec ullus palam interrogare audiebat, excepto duntaxat qui sacrae dilectionis perfectione excellenter præstabat, cum Magistro proximus discumberet, tantisper ad

¹¹ Luc. xvi, 40. ¹² Joan. ii, 24. ¹³ Matth. xvii, 1; Marc. ix, 1; Luc. ix, 47. ¹⁴ Joan. xiii, 23.

eum ascendens, omniq[ue] reverentia pectus suum Dominico admonens, osque illius auribus adhibens (o beatam religiosissimamque audaciam!) ex illo percontatur proditorem, eumque signo intincti panis docetur.

Clarius vero expressiusque in crastinum, deificæ dilectionis necessitudinem seu perfectionem, solus mysteriorum auctor Jesus in cruce quasi ænigmate ostendit; dum Matri prædilectum discipulum tanquam filium commendavit, Matrisque curam corporalem in eum filium retulit; ac velut sui permutationem pretiumque Dei Genitrici traditum, veteri gradu fratrem sibi eum adhibuit²⁷.

Quia enim reliqui omnes discipuli (absit, ut quod molestum est, totum dicam) irruentem protestatem tenebrarum, Judæque cruentam grassationem, necnon Judæorum rabiem ac sevitiam, adversusque Salvatorem vesaniam non ferentes, fugam arripuerant: tu vero ex omnibus tanquam firmi ac tolerantissimi animi ut qui majori fortiorique amoris vi Magistro devinctus es, cunctis illi salutaribus cruciamentis comes, præ illo fere dirius molestis afficiebaris; qui nempe tanquam acutissimis jaculis viscera transverberareris, valdeque acerbis illius causa doloribus animo exureris: condolebas quod verberibus excipiebatur varieque colaphis dehonestato miseratione afficiebaris: sed et cruci affixo solus cum Maria astans, una et ipse quodam modo cruci suffixus eras, qui videlicet clavorum pariter perforationes lanceæque C punctionem, lethales animo ictus exceperas. Idcirco igitur non vos frustra sustinuisti laborum aculeos, sed cum operibus vero amicum prætulisses, alter ille visus es. Hoc veræ amicitiae munus; hoc sacrorum laborum æquale dignumque præmium; qui nempe supra quam summe eximiam Verbi amicitiam (seu potius fratribus dignitatem et nomen) eunctis dignius magnificentiusque consecutus sis. Etenim non corporis indulgentiore cultu ac deliciis, sed molestia ac temptationibus, probata vim ostentare novit.

Igitur ad vitalem usque passionem ac resurrectionem tentata apostolorum fides, ac qua in eum ferebantur, qui sponte nostri causa morte funeris esset, probata affectio; quod offendiculo omni superior, ac Domini temptationibus inviolabilis persistisset, inde jam ceu divina quædam, veræ illa amicitiae fideique digna præmia, consequitur. Quænam vero illa? Primum quidem ipsum triduanum a mortuis suscitatum Christum vident, illatique cruciatus symbolis, mysterii resurrectionis fide roborantur. Ad hæc Spiritum, partim quidem primum ejus qui suscitatus erat spiraculo²⁸; perfectius vero illo e terra in cœlum recepto, in sono vehementi linguisque igneis e cœlo in ipsos venientem suscipiant²⁹: cuius et munere accepta in omnes gentes potestate, ac principes constituti super omne ter-

A καὶ τὸ οἰκεῖον στῆθος πανευλαβῶς ἐπερέιταις τῷ Δεσποτικῷ, καὶ τὸ στόμα παραθεῖς τοῖς ωτίν. (ῶ μαχαρίας καὶ θεωφιλεστάτης τόλμης!) πυνθάνεται μὲν παρ' αὐτοῦ τὸν προδότην· συνθήματι δὲ τούτου, τῷ κατὰ τὸν ἄρτον, ἔχδιδάσκεται.

'Εμφαντικώτερον δὲ τῇ ἑξῆς, τὴν διὰ τῆς θεωτικῆς ἀγάπης οἰκείωσιν ἢ τελείωσιν, δὲ μόνον τελετάρχης ἐπὶ τοῦ σταυροῦ παρενέφηνεν Ἰησοῦς· εἴ τοι Μητρὶ μὲν εἰς υἱὸν τὸν ἡγαπημένον παρακατατιθεῖς μαθητὴν· τῷ δὲ τῆς Μητρὸς τὴν κατὰ τὸ σῶμα προμήθειαν ὡς υἱῷ ἀνατιθεῖς· καὶ οἷον ἀντάλλαγμα τῇ Θεοτόκῳ διδοὺς ἔστι τοῦ, καὶ εἰς τάξιν αὐτὸν ἀδελφότητος γνησιωτέρας τιθεῖς.

B 'Ἐπειδὴ γάρ οἱ μὲν ἄλλοι μαθηταὶ πάντας· ἀπειληθέντες δὲ μοι φορτικὸν ἄπαν εἰπεῖν, τὴν ἐπεισπεσοῦσαν τοῦ σκότους ἑκουσίαν, καὶ τὴν Ἰούδα μιασφόνον ἐπίθεσιν, καὶ τῶν Ἰουδαίων τὴν λύτταν καὶ διδρινήν, καὶ τὴν κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἀπόνοιαν ἔφυγον οὐκ ἐνεγχόντες, σὺ δὲ μόνος ἔχ πάντων, ὡς σταθερᾶς καὶ καρτερικωτάτης διανοίας, ἀτε μείζονι καὶ ἰσχυροτάτῃ συνημμένος τῷ διδασκάλῳ στοργῇ, πᾶσιν αὐτῷ τοῖς σωτηρίοις παθήμασι παρὼν, πλέον ἢ ἔκεινος μετείχες τῶν ἀνιαρῶν· οἷα μὲν βολίσιν δεξιάς τὰ σπλάγχνα τιτρωσκόμενος· δόδυναις δὲ ἀγαν δριμείας ὑπὲρ ἔκεινου πυρπολούμενος, καὶ μαστιγουμένῳ συνήλγεις, καὶ συνέπασχες πολυτρόπως χολαργίομένῳ καὶ σταυρουμένῳ δὲ μόνος ἄμα τῇ Μητρὶ παρεστώς, τρόπον τινὰ συνεσταυρώθης· τάς τε τῶν ἥλων τρήσεις, καὶ τὴν τῆς λόγκης ἐκκέντησιν, καὶ τρίας κατὰ τὴν καρδίας δεδεγμένος βολάς. Διὰ τούτα, τοῖνυν, οὐ προΐκα ταῦτα ἀνέτλης τῶν πόνων τὰς ἀκίδας· ἔργοις δὲ τὸν ἀληθῆ φίλον ἐπιδειξάμενος, διλλος ἔκεινος ὕφθης. Τοῦτο γέρας φιλίας ἀληθινῆς, τοῦτο τῶν Ἱερῶν πόνων ἀθλον ἀντάξιον· τὴν ὑπερψυχεστάτην ἀργού φιλότητα, μᾶλλον δὲ ἀδελφότητα, πάντων ἀξιοπρεπέστερον ἀπενεγκάμενος. Καὶ γάρ οὐκ εὐπαθεῖται σώματος καὶ τρυφῆ, ἀντὶ δὲ καὶ πειραματίς ἡ φιλία δοκιμαζομένη, καθαρὰν τὴν πρὸς τὸν φίλον οἰδεν ἐπιδεικνύναι στοργήν

C amicitia, claram erga amicum puramque amoris

D Mέχρι μὲν οὖν τοῦ ζωαρχικοῦ πάθους, καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῖς ἀποστόλοις ἡ πίστις πειρασθεῖσα, καὶ ἡ πρὸς τὸν ἑκουσίως ὑπὲρ ἡμῶν παθόντα διάθεσις βασανισθεῖσα· ἐπειδὴ παντὸς ὑπερτέρα προσκόμματος, ἀνάλωτος δὲ τοῖς τοῦ Κυρίου διαμέμενήκει πειρασμοῖς, ἐντεῦθεν λοιπὸν οἶά τινα θεοπρεπῆ γέρατα, τῆς ἀκρατικοῦς φιλίας καὶ πίστεως ἀξία κομίζεται. Τίνα δὲ ταῦτα; Πρῶτον μὲν αὐτὸν ἔκεινον τριήμερον ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνιστάμενον ὀρῶντες Χριστὸν, καὶ τοῖς συμβόλοις τοῦ πάθους, τὸ μυστήριον βεβαιούμενοι τῆς ἀναστάσεως· ἐπειτα τὸ Πνεῦμα, μερικῶς μὲν πρῶτον τῷ τοῦ ἀναστάντος ἐμφυσήματι· ταλέωτερον δὲ μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς γῆς ἀνάληψιν ἐν ἥχῳ βιαλῷ καὶ πυριμέρφοις γλώσσαις οὐρανόθεν ίδον ἐπ' ἀποτούς ὑποδεχόμενοι· ἂν δὴ καὶ τὴν ἐπὶ πάντων ἀθηνῶν ἑρμηνείαν εἰληφθεῖς, καὶ ἐπὶ

²⁷ Joan. xix, 26. ²⁸ Joan. xx, 22. ²⁹ Act. ii, 2.

πάνταν ἅρχεντες καταστάντες τὴν γῆν· ἀλλοι μὲν ἀλλοι τῆς οἰκουμένης μέρους τὴν ἀποστολικήν ἄρχην διακληρούμενοι, τὴν κατ' αὐτὸν δικαστος ἐπείη.

Ἡ μεγάλη δὲ τοῦ Θεοῦ Λόγου βροντὴ, ὁ μεμειτωμένος τῆς ἀνωθεολογίας κρατήρ, ὁ τῶν ἀποστόλων ὀφθαλμός, Ἰωάννης ὁ πάνυ, κατεκληροῦται τὴν Ἀσίαν, ὡς δυνατὸς ἐν λόγοις, δυνατὸς ἐν ἔργοις· τὴν πόλεις μὲν ἄγαν καὶ δυναταῖς, λαοῖς δὲ θραυτάτοις καρμῶσαν καὶ πονηροτάτοις· λαοῖς πολλῷ πλούτῳ, καὶ δέξαις γαυρουμένοις κεναῖς· καὶ σοφίᾳ μὲν Ἑλλήνων ὑπεραιρομένοις· τῇ περὶ τῶν Θεοὺς δὲ πλάνῃ σφοδρότερον ἐνισχημένοις.

Τούτοις ὁ μέγας ἀπόστολος ἐπιδεδημηκώς, καὶ πᾶνταν μὲν τῶν ἀνθρώπων καρδίαν τῷ τῆς δεισιδαιμονίας ζόφῳ πεπαχυμένην ἴδων· πᾶσαν δὲ ψυχὴν ἐξαγρημένην τῷ διαβόλῳ, καὶ πρὸς τὸ αὐτοῦ θέλημα συντεταμένην τῷ πνεύματι κατανενοηκώς, οὐκ ἀνεβάλετο τοῦ Πνεύματος τὴν ἐπιταγὴν· οὐ τῷ ἐργάδει τοῦ ἐγχειρήματος ἀπεκνισθῇ τὸν νοῦν, οὐτ' οὖν διψυχίας περιπέπτωκε λογιασμοῖς. Πρὸς τὸν δὲ ἐν αὐτῷ μένοντα Χριστὸν ἀφορῶν, οὐ κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ κατὰ τῶν δαιμόνων· οὐδὲ κατὰ τῶν αλχαλώτων, ἀλλὰ κατὰ τοῦ τυράννου πρῶτον αὐτοῦ, τῇ νοητῇ παντευχίᾳ παρατέτακτο τοῦ Πνεύματος.

Καὶ τούτον ἐν δύμοις ματιὶ Χριστοῦ καὶ δυνάμεις πρῶτον διανοεῖται· δῆσαι· καὶ οὕτω τὴν αὐτοῦ παντοκλίαν ἄραι· καὶ οὕτω τὴν αἰχμαλωσίαν αἰχμαλωτίσαι· καὶ τῇ ὥραιστητι τοῦ οἴκου Κυρίου, τῇ Ἐκκλησίᾳ λέγω, διελέσθαι σκῦλα. Ἄρ' οὖν διανενόηται μὲν Χριστοπρεπῶς οὗτος, ἀγεννέστερον δὲ συνερράγη τῷ δυσμενεῖ; ή συμπλέκεται μὲν νεανικῶς, εἴτ' οὖν εὐαγγελικῶς, ἡμιτελῆ δὲ τὸν ἀγῶνα καταλέλοιπεν; ή τέλειον μὲν, οὐχ ὥστε δὲ παντάπασιν ἀφομοιοῦσθαι τῷ Ἱησοῦ; Οὐδενούνγενος πάπερ δὲ τὸν Χριστὸν οὐκ ἐκ μέρους, ἀλλ' ὅλον ἐν ἑαυτῷ προκατωχίσατο, καὶ διὰ τούτο πάσαις ἄμα ταῖς ἐνεργείαις τοῦ Θείου Πνεύματος ἐδορυφορείτο καὶ συνεκροτεῖτο, οὕτω καὶ τὸ τῆς σωτηριώδους διακονίας ἔργον, ἐν τελείᾳ τῇ πρὸς αὐτὸν δύμοιστητι, τέλειον ἀπληροφρήσει τῷ Θεῷ· καὶ καθάπερ αὐτὸς πρῶτος ὁ τῶν οὐρανῶν βασιλεὺς, οὗτος περιουσίᾳ δυνάμεις μόνη τὸν ἀρχηγὸν τῆς κακίας χειρώσασθαι βεβούληται, ἀλλὰ καὶ ἐν σοφίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν δικαιοσύνῃ, ὡς ἄμα τὰ πάντα, καὶ δυνατὸς, καὶ δίκαιος, καὶ σοφός· μᾶλλον δὲ αὐτοσοφία καὶ δικαιοσύνη καὶ δύναμις ὡν· καὶ ίνα περιφανῆ μὲν ἑαυτῷ τὴν νίκην περιφανῆ δὲ καὶ βεβαιοτέραν τὴν πτῶσιν τῷ ἀντιπάλῳ κατεργάσηται, τὴν αὐτὴν τοῖς ἡδικημένοις μορφὴν εἰληφώς, καὶ ἐν σοφίᾳ τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἐν δικαιοσύνῃ συναστραφεῖς, ὑπὸ τῆς τοῦ πονηροῦ κακίας μάτην διώχεται, καὶ εἰς θάνατον ἐπιβουλεύεται. Διὸ καὶ οἱ ἀδίκως ἐκεῖνος ἐπέθετο, δικαίως περιπαρεῖς, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν αὐτοῦ χειρῶν συλληφθεῖς ἐάλω· καὶ καταχριθεῖς, οὕτως ἐν χειρὶ Θεοῦ τῆς τυραννώδους ἀκβέληται ἀρχῆς. Οὕτως καὶ ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Λόγου

Aram, alius aliam partem ad apostolici munera in functionem sortiti, ad suam quisque provinciam proficiscebantur ²⁰.

Magnum vero Dei Verbi tonitruum, plenus ille supernæ theologiae crater, apostolorum oculus, præclarus Joannes, Asiam in sortem accipit, tanquam videlicet vir sermone potens ac operibus: provinciam nimirum multis urbibus iisque potentibus conseriat, ferocioribusque ac nequissimis populis longe plenam; populis scilicet divitarum affluentia inaniumque vento opinionum superbientibus; Græcorum quidem sapientia gloriantibus, sed qui deorum arctius errore innexi tenerentur.

Ad hos magnus apostolus cum se contulisset, omnesque eorum animos superstitionis caligine obtutos cerueret; captosque omnes a diabolo, atque in ejus intentos voluntatem spiritu animadvertisset, nihil moraudam Spiritus jussionem putavit. Non aggressionis arduo offensus animo est, neque vero in dubietatis ac dissidentiae incidit rationes: sed in Christum in ipso manentem, versis oculis, non adversus homines, sed dæmones; nec adversus captivos, sed in ipsum primo tyrannum, en quæ mente intelligitur armatura Spiritus instructus est.

Atque hunc primum, Christi tum exemplo, tum potentia, alligare statuit; sicque ejus arma auferre, atque ea ratione captivos recipere ²¹; neconon decori domus Dei (Ecclesiæ scilicet) spolia dividere ²². Num vero sic quidem Christi exemplo cogitavit ac statuit, segnius vero cum hoste conflixit? aut congressus quidem strenue est (id est, ex Evangelii norma) certamen tamen inchoatum ac imperfectum reliquit? aut exhibuit quidem perfectum, non sic tamen ut omnimodis Jesu similitudinem assecutus sit? Nequaquam; sed sicut Christum prius, non ex parte, sed totum animi sini excepérat, eamque ob rem cunctis simul divini Spiritus virtutibus stipatus instructusque erat, sic quoque salutaris ministerii opus, perfecta cum eo similitudine, perfectum Deo repræsentavit. Ac sicut ipse primus cœlorum Rex, non sola potentia abundantia parentem malitiæ voluit subjugare. verum etiam sapientia, verum etiam justitia, ut qui simul omnia, et potens, et justus, et sapiens esset, quinimo ipsa vere sapientia et justitia et potentia: atque ut sibi quidem illustrem victoriam, adversario autem illustrem firmoremque ruinam efficeret, eadem assumpta forma cum illis qui læsi injuria fuerant, inque sapientia et justitia cum hominibus conversatus, frustra nequissimi malitia persecutionem sustinet, insidiisque ad mortem appetitur. Quamobrem etiani quibus ille inique inguebat, merito transfixus, et in operibus manuum suarum comprehensus, devictus est, judicioque damnatus, sic manu Dei tyrannico principatu de-

²⁰ Psal. xlviv, 17. ²¹ Matth. xi, 29; Marc. iii, 27; Luc. xi, 21 ²² Psal. xxv, 8.

jectus est¹⁹. Sic quoque prædilectus Verbi theologus, ad eorum qui eum suscepturi essent, salutem, in Asiam ingressus, atque in unam primum in ea metropoleon maximam scilicet Ephesum veniens, non statim adventu suo et præsentia civitatem turbavit: non civium confestim animos magnifica Evangelii prædicatione perculit; sed in sapientia cum externis ambulans, ac tempus, quod malum esset, redimens, benigniori indole modestoque gestu atque habitu, et leni alloquio, cunctis ad se accessum facilem placidumque præbebat; ritæ vero disciplina, variaque ac exulta virtute, inaccessus pariter ac mirabilis erat.

Ac ipse quidem continentiae rigore, infracta patientia, jugi precum instantia cum mentis tranquillitate ac lenitate spiritus, Deo serviebat: malitia autem princeps, qui externa quidem specie hominem, mente autem angelum videret; tanti per inferius terram contingenter, superius vero mente coelos penetrantem; qui que deos omnes ac dæmonia excuteret, sensimque hactenus ad se adeuntibus Jesu doctrinam proponeret; acerba confessum ænulatione accensus est, cum inde futuram sibi ruinam præsagiret. Tanquam autem ignitis jaculis invidia succensus, varias Christi discipulo tentationes suscitata: acceditque in eum, primo quidem mulierem zelotypam ac procacem, ea in civitate facile principem habitam, exindeque tum

Θεολόγος, ἐν σωτηρίᾳ τῶν ὑποδεξομένων αὐτὸν τὴν Ἀσίαν καταλαβὼν, εἰς μίαν δὲ πρώτον τῶν ἐν αὐτῇ μητροπόλεων, τὴν μεγίστην Ἐφεσον γενόμενος, οὐκ ἐθορύβησε τῇ παρουσίᾳ παραχρῆμα τὴν πόλιν· οὐ τὰς τῶν πολιτῶν διανοίας εὐθὺς τῷ μεγαλοφυεῖ τοῦ Εὐαγγελίου διετάραξεν· διὸ ἐν σοφίᾳ πρὸς τοὺς ἔξω περιπατῶν, καὶ ὡς πονηρὸν ἔξαγοραζόμενος τὸν καιρὸν, τῷ μὲν ἀγαθοπρεπεῖ τοῦ θεοῦ, καὶ τῷ μετρίῳ τοῦ σχήματος, καὶ τῷ προσηγένετος ἐντεύξεως, πᾶσιν ἐαυτὸν εὐπρόσιτον καθίστη καὶ εὔμενη, τῷ τρόπῳ δὲ τοῦ βίου, καὶ τῷ ποικίλῳ καὶ ἀπεξεμένῳ τῆς ἀρετῆς, ἀπρόσιτον δῆμα καὶ θαυμαστόν.

Καὶ αὐτὸς μὲν τῇ ἐπιτεταμένῃ ἐγχρατείᾳ, ὑπομονῇ ἀνενδρῷ, προσευχῇ ἀνεκλείπτῳ, μετὰ ἡσυχίας νοὸς καὶ πραμήτητος πνεύματος ἀλάτρευς τῷ Θεῷ· ὁ δρχῶν δὲ τὴς χαχίας, δρῶν ἀνθρωπὸν τὸ φαινόμενον, ἄγγελον τὸ γοούμενον· κάτω μὲν τῇ σαρκὶ μετρίως ἀπόδημον τῆς γῆς· δινῶ δὲ, τῷ νῷ διαβαίνοντα τοὺς οὐρανούς· καὶ θεοὺς μὲν πάντας καὶ διάμονας ἀποστείμενον, ἡρέμα δὲ τέως τοῦ Ἱησοῦ τὴν δόξαν τοῖς ἐγγίζουσι παρατιθέμενον· ζήλῳ μὲν ἀνῆπται παραχρῆμα πικρῷ, τὴν οἰκεῖαν ἐντεύθεν κατάλυσιν ὑποβλεπόμενος. Οἷα δὲ πυρόφοις βολίσι τῷ φθόνῳ πυρπολούμενος, ἐπεγέρει μὲν ποικίλους τῷ Χριστοῦ μαθητῇ πειρασμούς· ἔξαπτει δὲ κατ' αὐτοῦ, πρῶτον μὲν γυναικάριον ζηλότυπον (15) καὶ θρασὺν, πρῶτον ἐκείνης τῆς πόλεως

²⁰ Psal. ix, 17.

(15) Γυναικάριον ζηλότυπον. Hactenus inoffenso pede oratio Nicetæ processerat, ea solum exornans Joannis Théologi, quæ libris sacris habentur de illo conscripta, ejusque in Asiam apostolatum, quæ tanta provincia et fere orbis præcipua, pro tanti apostoli apostolico munere videri poterat præstantia ac solertia; in qua jam Paulus prima Evangelii semina jecerat, atque Ephesi Timotheum episcopum ordinaverat. Tacet merito Nicetas, quod tantis Prochorus refert, nec Græci Menæis deesse voluerunt, etsi brevius perstringentes, humano quodam timore recusasse Joannem eo proscisciri, cuius rei causa a Petro reprehensus sit, Deique iram, ut naufragio multaretur, incurrit. Quod Bellarmino non abs re displicet, velut non satis congruum falso apostolo, estque primum quod nota dignum judicat in Prochoro. Mulier vero hæc sic æmula et procax, quam malus dæmon in Joannem adeo accenderit, ipsa plane est, quam ex eodem Prochoro, Joannem male babentem, cum is illi serviret cum Prochoro, Romanam nomine, eadem Menæa referunt, ex quibus Nicetas habuerit. Mihi certe inter apocrypha perinde numerandum subit, nulliusque fidei et stramineum habendum. Quanquam enim congerunt libri apocryphi non pauca vera, vel traditione majorum accepta, vel ex certioribus aliis monumentis collecta, cuiusmodi in Πρωτοεναγγελίῳ Jacobi ἀδελφοθέου, in Actis Theclæ, aliisque occurunt, ex iisdem ipsis nonnunquam fontibus, Patribus laudata: istud tamen cuius fidei, ut tantus apostolus, urbe jam Christianis moribus non parum instituta, et quæ Paulum doctorem ac Timotheum episcopum habuisset, servitatem sic vitem servire debuerit, ut saltem modici panis copiam haberet? Sublatum quidem passionis lacce Timotheum legimus: at nulla tanta Ephesi

C persecutio, quæ omne Christianum semen ea in urbe extinxisset, antequam Joannes ad eam accederet: per quem fere tota Christo addicta est. Majores vero erant coryphæi, et in eis, ὁ Θεολόγος, ὁ Ἡγαπημένος, ὁ Ἐπιστήθιος, ac si quid magnum ac singulare in apostolis est, Joannes nositer, ut sic in Asia atque Epheso, provinciam petens jam semicultam ac Ecclesias habentem, desolatus esse potuerit. Obstiterit semina primæ Joannis Ephesi prædicationi (ut est sexus ille organum diabolo accommodatissimum) Deique opus iuerturbarit, alio tamen modo se res habuerit, quam Prochorus descripsit: ac si habuit Nicetas, non parum nocuit historiæ sacræ, qui non exposuit, sed mulieris duntaxat sic apostolo diabolica suasione adversantis, meminerit.

D Sanctam Mariam Joanni comitem Ephesum adhæsisse censem Baron. 20. 44, n. 29, seu potius ratum habet id Patres Ephesinos epist. synodica ad clerum Constantinopolitanum insinuare ac velle, cum ita refert: *Quare et Nestorius ēmpia hæreseos instaurator, in Ephesiorum civitate, quam Joannes Theologus et sacra Deipara Virgo Maria quandoque incoluerunt, constitutus, etc.* Quæ versio est Theodori Pelt. S. J., etsi illius nomine non citat, in qua non satis partes agit fidi interpretis, dum suam conjecturam omni retro traditioni adversam inserit textui. Plane enim assererent Patres, si hæc illorum verba essent. Patrum verba sunt. *Οὐεν καὶ Νεστόριος, ὁ τὴς δυτικεδοῦς αἱρέσεως ἀνακαινιστής, φθάσας ἐν τῇ Ἐφεσίῳ, ἐνθα ὁ Θεολόγος ἱωάννης καὶ ἡ Θεοτόχος ἡ ἀγία Μαρία. In Ephesiorum civitatem veniens, in qua Joannes Theologus et Deipara Virgo. Ubi inargini ascriptum, quasi supplendu: Aliqui subintelligunt, « aliquando habitaverunt; » alii: « aedes habent. » Qui vel parum in Græcis vero*

νομιζόμενον· ἐπειτα καὶ τῶν ἔχ τοῦ δῆμου καὶ τῶν προεχόντων Ἐφέσου τοὺς πονηροτάτους. Καὶ γλώσσαις μὲν ὡς ξυρὸν ἥκονημέναις, γλώσσαις δολίαις θορυβῶν, ὡς ὕπετο, καὶ φοβῶν· τραύμασι δὲ καὶ εἰρχταῖς καὶ πληγαῖς ἐκθλίζων καὶ ἀνιῶν ὡς ἀν, εἴ τε δύνατο, στερῆσαι καὶ τῆς ζωῆς εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ τῶν ιδίων μετακινήσαι τόπων.

Ἐπειδὴ οὖν τούτοις τὸν δίκαιον ἀδικεῖν δὲ ἄδικος ἐπέθετο, καθ' ἑαυτοῦ λοιπὸν τοῦτον ἔξεγειρει· μᾶλλον δὲ, τὴν ἐν αὐτῷ πάναθενη̄ χείρα, δεῖλαιος, κατὰ τῆς Ιδίας ἐξαναστήσας κεφαλῆς· αὐτὸς μὲν ἐκτίλλεται (16), καὶ τῆς τυραννικῆς ἔξουσίας ἐνδίκως καθαιρεῖται· σειραῖς δὲ ταρταρούμενος ζόφου, πρὸς τὸν αὐτοῦ καταρρήγνυται πατέρα. Ἐντεῦθεν κατευθύνεται μὲν δὲ δίκαιος· δὲ τῶν δικαίων ὑψοῦται Θεός· καὶ ἀφαιρεῖται μὲν τῶν ἀνθρωπίνων διανοιῶν ἡ ἀχλύς· τὸ μέγα δὲ φῶς ἐξανατείλαν ἐν τῷ Ἰωάννῃ, πᾶσαν ἐύθεταν ἐπισπάται ψυχὴν.

Οὗτος δὲ τῆς ἀπωλείας τοῦ Ἐθνους ἐπιστετῶν, οὐκ ἐν δυνάμει Θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ σοφίᾳ καὶ δίκαιοσύῃ τοῦ Ἀποστόλου καταχινηθεὶς, ἐρρίφη· οὐ π' αὐτοῦ δὲ πρώην ἀγόμενοι, ἀλλος ἐπ' ἄλλον καθάπερ κυμάτων ἐπανάστασις ἐπεγειρόμενοι· καὶ τῷ τοῦ μεγάλου φωτὸς Υἱῷ προσερχόμενοι, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας διδάγμασι καθαιρόμενοι καὶ προτελούμενοι, τὸν ζόφον μὲν τῆς ἀπάτης καὶ πλάνης ἀπεδύοντο· τὸ μέγα δὲ φῶς τῆς ἀληθογνωσίας διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας ἐνεδύοντο. Ἐστήκει δὲ κήρυξ διαπρύσιον τοῖς Ἐθνεσι καὶ σωτήριον βροντὴν ἐνηχῶν. Ἀνδρες, λέγων, δοσῶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον τῆς καρδίας ἐπελάσθετο, δεῦτε πρός με, καὶ ἵδετε ἔργα Θεοῦ καὶ ἀληθείας, καὶ τὴν δύναμιν τῆς διαροίας κατανγάσθητε· ἀκούσατε δημάτων σοφίας ἀληθινῆς, καὶ τὴν ἀκοήν φωτιζόμενοι, σύνετε καὶ γράτε τὸν δρτῶν δρτα Θεόν.

¹¹ I Petr. II, 4.

versati sunt, subintelligunt nihil (multo minus ausu, sic platio simili, aliquid quam Græca ipsa habeant, textui ingerunt), sed sic vocatam Patribus ipsam majorem Ephesiorum ecclesiam a suis patronis et tutelaribus, intelligunt, quam ipsam ejusque titulum sibi præsidio adversus Nestorii blasphemiam, hunc ipsum titulum sanctæ Mariæ detrahentem, merito putaverunt. Ita certe ipse Cyrillus auctor est Apologet. ad Theodosium, convenisse totius orbis episcopos, in ecclesiam quæ Sancta Maria dicitur, ut Deiparae Virginis honorem in ecclesia ejus nomini dedicata, adversus calumniantium hæreticorum furorem tuerentur; item epist. ad clerum populumque Alexandrinum: "Ιστος τοῖνυν, δτι κατὰ τὴν ὁγδόην καὶ εἰκάδα τοῦ Παυνοῦ μηνὸς, ἡ ἀγία σύνοδος γέγονεν ἐν τῇ Ἐφέσῳ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως, ἣτις καλεῖται Μαρία Θεοτόκος. Itaque scitote sacram synodum in magna Ephesiorum ecclesia, quæ dicitur Deipara Maria, vicesima octava mensis Pauni suisce celebratam. Ubi etiam non bene Peltanus suæ indulgens conjecturæ, inchoatam reddidit. Quod nec Græca volunt, nec res ipsa subjecta fert; cum de eo conventu sit sermo, in quo gradu motus Nestorius est; non in quo ejus inchoata causa, tanetsi schismatikorum factione ac Nestorii sautorum, nundum omnia ad eam synodum spectantia fuerant peracta. Epiph. hæres. 78, n. 41, serio impugnans, qui συνεισάχτους καὶ ἀγαπητὰς haberent (sorores scilicet spiritales domi retinacrent), seque ea re Joannis exemplo tuerentur,

A plebeculæ tum et procerum Ephesiorum nequissima capita. Ac quidem linguis velut novaeulis acutis, linguisque dolosis, ut videbatur, turbabat atque terrebat; vulneribusque et carceribus et plagis exterebat, molestusque inguebat et affligebat, ut si liceret, ipsam etiam vitam adimeret: sin vero, vel suis eum sedibus deturbaret.

Quandoquidem igitur ini quis ille virum justum hisce lædere satagebat, eum deinceps adversum se suscitat. Quinimo, potentissimam in eo in caput suum, miser ille exsuscitans dexteram, ipse quidem elevat, ac tyrannica juste potestate dejicitur; infernique profundo catenis detrusus caliginis ad suum parentem præcepse agitur¹¹: inde justus dirigitur, ac justorum Deus exaltatur: atque auferunt quidem caligo ab humanis mentibus; lux vero magna in Joanne exorta, rectum omnem attrahit animum.

Sic qui gentis perniciem satagebat atque illius architectus erat, non in Dei virtute solum, verum etiam Apostoli sapientia et justitia excussus, projectus est. Quorum autem ille nuper duxtor erat, alias post aliud velut in turgentes fluctus concitati, magnæ lucis Filio admoti, ac veritatis doctrinis emundati velutque rudimento imbuti, erroris caliginem exuebant, magnamque veræ scientiæ lucem per lavacrum regenerationis induerunt. Stabat vero præaco, clarum gentibus ac salutare tonitruum insonans. Viri, aiebat, quotquot Spiritus sanctus corda tetigit; venite ad me, et videte opera Dei ac veritatis. mentisque oculum illuminamini. Audite veræ sapientiæ verba, audituque illustramini: intelligite et scitote eum, qui vere Deus est.

qui Domini jussu ad se eam accepisset, factum id tunc κατ' οἰκονομίαν docet, certa quadam dispensatione, sicque tunc Mariam ad se accepisse, ut non amplius apud eum morata sit. Καίτοι γε τοῦ Ἰωάννου περὶ τὴν Ἀσταν ἐνστείλαμένου τὴν πορείαν· καὶ οὐδαμοῦ λέγει, δτι ἐπηγάγετο μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ἀγίαν Περθένον. Ac cum Joannes interim in Asiam profectus sit, nusquam tamen beatam Virginem itineris comitem secum habuisse significat. Ad quæ Baron.: Cæterum complura tradita habentur sine scripto. Ita sane; sed hoc nusquam; nisi quantum illi facta fraus per interpretem, quem pene plagii notavi. Græci in Menæis, quos non necesse fuit a Peltano discere sensum verborum epistolæ synodi, 26 Sept., accepisse Joannem in cruce Deiparam in sua, aiunt, illique ministrasse μέχρι τῆς κοιμήσεως, usque ad ejus dormitionem; post quam dicunt sortitum Asiam provinciam: quæ sit ratio cur tardius illam adierit, curaturus Ecclesiam, quam jam Paulus fundaverat, ut est auctor Irenæus, quod forte unus ipse par in apostolis tantæ provinciæ videtur, cuius deinceps princeps foret, cunctasque in ea Ecclesiæ vel fundaret, vel regeret; janique Asianam diocesis quasi exarchi jure peculiarius subditam teneret.

(16) Αὐτὸς μὲν ἐκτίλλεται. Videntur hæc quoque tanta illa respicere Prochoro narrata, de profligatis dæmonibus locisque infestis per Joannem mundatis; quæ in eo ac Menæis videre licet, si cui animus est.

Cognoscite Deum Patrem omnipotentem, invisibilium omnium ac visibilium rerum creatorem. Cognoscite Deum Verbum ante sæcula supra omnem rationem ex illo natum, per quem omnia fecit²¹. Cognoscite Spiritum sanctum ex Patre sine tempore dc indivise procedentem, omniumque cum Filio conditorem, ac qui per essentiam cuncta repleat. Intelligite Tria Deum unum, unamque naturam et potentiam et regnum; unumque Dominum in tribus pari dignitate personis adorate. Intelligite, missisque quem a parentibus accepistis, errore, ad veram lucem accedite. Accedite et illuminamini, et facies vestrae non confundentur²². Videte quia Verbum caro factum est, et habitavit in nobis²³. Unigenitus Filius, qui est semper in sinu Patris, vere homo hominum causa ex sancta innuptaque Maria Virgine nascitur, ac per omnia, uno peccato excepto, similis nobis efficitur; concessaque per baptismum remissione peccatorum, ac per crucem ac resurrectionem a morte ac corruptione liberans, Patri reconciliavit. Hic et modo (quod illius opus proprium) posuit in nobis reconciliationis sermonem, hanc vobis salutem annuntiatum nos missens.

Recedite igitur ab omni dæmonum vanitate. Omnis idolorum cultus, omnis vitii ac improbitatis noxiā consuetudinem procul a vobis abjecite. Fidei lege, quæ est in Christo Iesu; lege Spiritus sanctitatis ejus, si vixeritis, ab ira que de cælo superveniet impiis libera vimini, immortalisque gloriae ac vita æternæ compotes efficiemini. Ne vero inanibus verbis a nobis decepimus vos existimetis, adducite mihi qui in vobis labet aliqua vitioque laborant ac curatione egent, ut me non in sermone tantum ad vos venisse, sed longe amplius in virtute appropinquare ad vos regnum Dei, rideatis.

Stalim ergo illic loci videre erat, solo Theologi verbo dæmonia ab obsessis corporibus fugere; erigi claudos, cæcis lumen, surdis auditum restituи, doceri halbos diserte loqui. Videre erat precibus mortuos exsuscitari, mundari leprosos; omnemque morbum ac omnem corporis labem, solo manus sanctæ contactu sanari: ac quidem omnem præstigiarum magicamque artem, necnon etiam dæmonum omne maleficium astutiamque, per Christi in eo potentiam destrui: omnem denique illuminantem alque purgantem initiationem, omnemque gratiam ac scientiam consecrante ac deiscentem in fidelium animis præstari. Totum enim Christum per Dominum Spiritum præstantissimus Spiritus dispensator induitus, quæ hosti undequaque inaccessa essent ac impervia gerebat; rectumque omnem animum ac boni forma imbutum per Spiritum obsecrans, ad eam cujus doctor erat atque assertor, doctrinam componebat.

²¹ Hebr. 1, 2. ²² Psal. xxxiii, 6. ²³ Joan. 1, 14.

A Γρῶτε Θεόν Πατέρα πατοκράτορα, πάτερων δοράτων κτισμάτων καὶ δρατῶν χοιητήν. Γρῶτε Θεόν Λόγον πρὸ τῶν αἰώνων ὑπὲρ λόγον γεννώ μενον ἐξ αὐτοῦ, δι' οὗ πεποίηκε τὰ πάντα. Γρῶτε Πνεῦμα τὸ ἄγιον, τοῦ Πατρὸς ἀχρόνως ἀρεφοῖτήτως τε προτότορον, καὶ τῷ Υἱῷ συνδημιουργοῦν τὰ πάντα, καὶ πάντα κατ' οὐσίαν πληροῦν. Σύρετε Θεόν ἔτα τὰ τρία, καὶ φύσιν μιαρούς καὶ δύραμούς καὶ βασιλείαν· καὶ τὸν ἔτα Κύριον, ἐν διοτίμοις προσώποις προσκυνεῖτε τριστί. Σύρετε, καὶ τὴν πατροπαράδοτον πλάνησιν ἀφέντες, προσέλθετε τῷ ἀληθινῷ φωτὶ. Προσέλθετε καὶ φωτίσθετε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μή καταισχυνθῆτε. "Ιδετε, διτιό Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν· ὁ μορογενής Υἱός, ὁ ἐν τοῖς καλποῖς ὁπερ ἀει τοῦ Πατρὸς, ἀνθρώπος ἀληθῶς ὑπὲρ ανθρώπων ἐξ ἀγίας Παρθένου καὶ ἀπειρογάμου γίνεται Μαρίας, καὶ κατὰ πάντα, χωρὶς ἀμαρτίας, ἡμῖν ἐξομοιοῦται· καὶ ἀφεσιν ἀμαρτιῶν διὰ βαπτίσματος χαρισμάτων, διὰ σταυροῦ τε καὶ ἀραστάσεως, θαράτου καὶ φθορᾶς λυτρωσάμενος, κατηλλαξε τῷ Πατρὶ. Οὗτος καὶ νῦν ἐν ἡμῖν, τὸ Ιδιωτὸν ἔργον, τὸν τῆς καταλλαγῆς λόγον θέμενος, ἀπέστειλεν, τὴν σωτηρίαν ταύτην εὐαγγελιουμένους ὑμῖν.

B Ἀπόστητε τοτεννυ πάσης δαιμόνων ματαιώτητος, πάσης εἰδωλολατρείας, πάσης κακίας καὶ ἀνομίας τὴν διέθριον ἀπορρίψατε συνήθειαν· τῷ νόμῳ δὲ τῆς πλοτεως, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· **C** τῷ νόμῳ τοῦ Πνεύματος τῆς ἀγίστητος ἀντοῦ πολιτευόμενοι, φυσικήσεοθε μὲν ἀπὸ τῆς ἐπερχομένης ἐξ οὐρανοῦ τοῖς ἀσεβέσιν δρηῆς· ἀφθάρτου δὲ δόξης καὶ αἰωνίου καταξιωθήσεσθε ζωῆς. "Ιτα δὲ μὴ κεροῖς φῆμασιν ἐξηπατήσθαι τομίζητε παρ' ἡμῶν, προσάργετε μοι τὸν ἐν ὑμῖν λελαθημένους καὶ θραπείας ἐπιθεμένους, Ιτ' Ιδῆτε, ως οὐκ ἐν λόγῳ πρὸς ὑμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει πολὺ μᾶλλον ἡ βασιλεία ἐγγίζει τοῦ Θεοῦ.

Αὐτίκα τοίνυν ἦν δράν ἐκεῖ, δαιμόνια λόγῳ τοῦ Θεολόγου μόνῳ τῶν δαμονώντων δραπετεύοντα, χωλούς ἀνορθουμένους, τυφλοὺς φωτιζόμενους, χωφοὺς ἀκούοντας, καὶ μογιλάλους τρανῶς λαλεῖν παιδευόμενους. "Ἡν δράν διὰ προσευχῆς ἀνισταμένους νεκρούς, καθαιρομένους λεπρούς, καὶ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν σώματος λώβην, ἀφῇ μάνη χειρὸς δολας ιωμένην. Καὶ πᾶσαν μὲν γοττικὴν τέχνην καὶ μαγικὴν, πᾶσαν δὲ κακοτεχνίαν καὶ δαιμονίων κακομηχανίαν, διὰ τῆς ἐναύτης τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως καταργούμενην· πᾶσαν δὲ μυσταγωγίαν φωτιστικήν καὶ καθαρικήν· πᾶσαν δὲ χάριν καὶ γνῶσιν τελετουργικήν, καὶ θεουργικήν, ταῖς καρδίαις ἐνεργουμένην τῶν πιστῶν. "Ολον γάρ τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ Κυρίου Πνεύματος ὁ τοῦ Πνεύματος κράτιστος περιβεβλημένος οἰκονόμος, ἀπρόσιτα μὲν πανταχόθεν καὶ ἀνεπίθατα κατεσκεύαζε τῷ ἔχθρῷ· πᾶσαν δὲ ψυχὴν εύθεταν καὶ ἀγαθοειδῆ διὰ τοῦ Πνεύματος παρακαλῶν, εἰς τὴν δι' αὐτὴν πρεσβευμένην ἀλήθειαν προσφειστο.

Οὗτως δέ μέγας Ἡλιος τοῦ Ἔναγγελίου, οὐ τὴν προκαθεζομένην τῆς Ἀσίας μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἐφεξῆς χώραν καὶ πόλιν, τὸν εἰρημένον τύπον ἐπιών, κατήργει μὲν πᾶσαν δαιμονιῶν θυσίαν καὶ τελετὴν· ποιεῖνας δὲ καὶ ἵερεῖς καθιστῶν, Ἐκκλησίας κατὰ τόπον ἀνίστη Χριστῷ. Κάλλιστα μὲν οὖν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι καὶ θαυμασιώτατα διαχονούμενος· καὶ μεγάλῃ μὲν λόγων σοφίᾳ, μεῖζον δὲ ἔργων δυνάμει· καὶ ἑτερι δὲ πολλοῖς ἡδη τὴν Ἀσίαν πᾶσαν, καὶ πᾶσαν τὴν Ἐών (17) φωτίζων Χριστῷ· καὶ θιλψεῖ μὲν ὑπερβαλλούσαις ὅσαις ὑπὲρ τοῦ Ἔναγγελίου περιπεσόν· μυρίας δὲ καὶ ἐπιθυλάκες τοῖς τοῦ Φεύδους ὑπαπισταῖς ὑποσχών· ἔτι μὴν καὶ ἔξορίαν κατὰ Πάτμον (18) τὴν νῆσον ὑπὸ

(17) *Kαὶ πᾶσαν τὴν Ἐών*. Quod ait Nicetas, præter Asiam omnem, etiam totum Orientem Christo illuminasse Joannem, faveat card. Baroni sent. an. 44, n. 30, qui indubitatum habet ascendiisse ad Parthos. ex titulo primæ ejus epistolæ, quæ olim ad Parthos inscripta legebatur. Id tamen rem inibi non conficit. Scripsit Paulus ad Romanos, cum necdum illos invisisset; scripsit et Jacobus Catholicani suam sic dispersis fratribus, quos non adierat, qui Judææ fines non excesserat. Quid ergo vetat Joannem tanti nōminis apostolum, Judæis sic trans Euphratem remotis, quos Thomas inviserat, et quorum multos Joannes Jerosolymis viderat, religionis causa eo accedentes, per suos Asianos et Ephesios mercatores scribere, atque ad concordiam inutuumque amorem hortari, ac in sive Jesu veri Messiae et Christi, ex apostolico munere (ex quorum choro unus fere ipse restabat) illos confirmare? Hugo Grotius, cui ratum sit scriptam Joannis epistolam ad Parthos, auctoritate Augustini, quem laudat (cujus tamen locum indicare non potuit), docet eam esse causam, cur illa neque in fronte nōmen titulumque apostoli habeat, neque in fine salutationes apostolici moris contineat, quod ad eos scripta, qui non essent Romani imperii, sed Parthorum, quibuscum litterarum illud commercium, si deprehensum esset, quantumvis innocens, poterat grave aliquod damnum creare. Locus Augustini quo meminerit hujus tituli, nullus exstat: solum meminit Possid. in Indiculo, *De epistola Joannis ad Parthos, sermones decem*. At quantum hoc sit singulare, ut verus titulus haberit possit? Videatur potius ea generalitate scripta, qua aliæ Catholicæ Petri et Jacobi. Potuit et nōmen reticere. beatus Joannes, siquidem in Patmo insula paulo ante excidium Jerosolymitanum scripsit, ne in se magis Domitiani iram accenderet; apud quem jam offendebat, et in insulam deportatus erat. Porro argumentum perinde Palæstinis Judæis congruit ac Parthicis, sive aliis remotioribus, apud quos Joannes plurimum poterat: quod erga illos, et quoad legalia sere iis indulgentior erat, ut sic Christo eos adjungeret; ut patet ex illis, quæ ritus pene Judaici in Asia diu viguerunt ex illius traditione, extra Petri Paulique Romæ ἀχρίσειαν. Joannis apostolatum ad Parthos aliasque remotiores nationes, nulli veterum agnoverunt, nec ipsi apocryphi, et qui adeo liberales sunt apostolorum περιόδοις. Nec inventa nuper Patribus Societatis monumenta, ulteriores Orientis partes et ad Indos usque penetrasse, et Bassorus Christiana fide imbuuisse, facile nobis persuadent, qui paulo duriores simus ad fidem, quam ill. annalium pater, et quos non lateat serio probanda istiusmodi monumenta, quod sic prona hominum ingenia, ut suas origines tam alte arcessant. Potuerunt eo penetrare aliqui Joannis discipuli, ac magistri inferre monumenta, quæ ipse indigenis

In eum modum magnus Evangelii Sol, ne dum urbem Asiæ principem, sed et omnem deinceps provinciam urbesque omnes et oppida, ex ejus, quam dicebam, normæ ratione, obiens, dæmonum sacrificia omnia ritusque abrogabat; pastoresque ac sacerdotes constituens, Ecclesias per loca Christo erigebat. Cum igitur optime eaque, quæ miraculum omne vinceret, sedulitate, Spiritui ministaret, ac magna quidem sermonum sapientia, majorique operum virtute: sed et annis iam multis Asiam omnem, omnemque orientem Christi cognitione imbucret, inque ærumnas nimium quantas Evangelii causa incidisset, innumerisque ab erroris antistitibus insidias sustinuisset, ad hæc etiam in

B creditus sit posuisse, dum vel sibi blandiuntur, vel per alium illis obrepit, quod sic existimant: velut sere Galliis nostris idem beatissimus apostolus per suos suppetias ivit, vel etiam per discipulorum suorum discipulos, qui præcipui nobis apostoli fuerunt. Mirum quanta hic quoque novi Βιογράφοι, quorum deberet esse major diligentia, inepte congerant et laudent; quibus certe pro scribendis exercendus illis stylus, non augendus. Scatet ejusmodi, qui in omnium manibus versatur, P. Ribadeneira: possetque majori utilitate legi, si cuncta satis elimata haberet, et quantum patitur lubricitas ipsa historiæ, præsertim in vitiis sanctorum, quibus fœdandis potius quam ornandis, portentosa multa confingendo, multi veterum pauloque superioris ævi insudasse videntur. Quod merito deplorat, ipse veri amans noster Melchior Canus in Locis suis. Exemplo sit, quod unum vir tantus velut singulare et maximum miraculum, sibi refrendum putavit, in Magdalena nostra Phocensi et Sammaximianensi, nihilque dubium: nempe liberatio Caroli secundi, Provinciae comitis, ex regis Aragonum carcere, ejusque momento translatio in suæ ditionis loca, Magdalena numine: velut sere Habacuc ex Judæa Babylone ad Danielem ab angelo translatus est: quod merum segmentum, certis omnibus monumentis adversum, nec ullis antiquis et æqualibus proditum, vel etiam apostolicis diplomatis, quibus regum rogatu, amplissima episcopalnis jurisdictio in oppidanos priori ejus conveniens seu illius præfecto, sancte indulta tot annos, et ab ipsa origine, seu a translatione a Cassianitis ad nostros Prædicatores constiterat, donec nuper ex regulis sanctæ synodi Tridentinæ, senatus Parisiensis decreto, em. card. Grimaldi, archiepiscopus Aquensis, eam ad se parochiam plebeumque reduxit; servato duntaxat nostris parochi seu curionis nomine atque onere: quo ipso præstaret liberatos esse, si populo sua esset ecclesia, in qua cum suo parocho ei liceret suas collectas agere. Nicetas, quod πᾶσαν τὴν Ἐω, omnem Orientem dicit illustrasse Joannem, loca alia intelligat Asiæ stricte dictæ vicina, et quæ ipsa τῆς Ἀνατολῆς essent: vel alia ei fuerant afferenda monumenta.

D (18) *Ἐξοπλαρ κατὰ Πάτμον*. Hujus Joannis exsilii Domitiano principe, quo Nerva imperatore solutus, Ephesum redierit, scriptores omnes ecclesiastici meminere: per cujus exsilii otium aliquod sanctus apostolus et Apocalypsim vidit, et Evangelium conscripsit, posteaque Ephesi in Asiæ theatro et philosophorubi communi quasi lycæo promulgavit: in quā rem memini multa scripsisse in mea Hippolyti Synopsi, eamque veterum communem sententiam contra ill. annalium patrem serio ostendisse. Græci in Menæis (quæ ex Prochoro, aliis tamen consona accepérint): Πάντων δὲ τῶν τὴν νῆσον ἐπεκούντων πειθηνίων τῷ εὐαγγελικῷ κηρύγματι γενομένων· καὶ τῷ Χριστῷ διὰ τῆς πίστεως προσελ-

insulam Patmon ab iniquis principibus exsilio relegatus esset; quod vir beatissimus coactari se vi-

θόντιον, ὃς μηδένα σχεδὸν ἀπολειφθῆναι, κοινῇ πάρα πάντων πρὸς τὸν ἀπόστολον παράκλησις γίνεται· ἐγγράφως τούτοις ἄπαν ἔχθεσθαι τὸ σωτήριον κήρυγμα. Ὡν τὸν πόθον ἀποδεξάμενος, πελθεται τῇ αὐτῶν παρακλήσει· καὶ εἰς τὶ μετὰ τοῦ μαθητοῦ Προχώρου δρός γενόμενος, τρεῖς ἡμέρας διῆγεν ἐν αὐτῷ δοτιος, δεύμενος τοῦ Θεοῦ περὶ τούτου· καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἀστραπῆς γενομένης μεγάλης καὶ βροντῆς, ὥστε σαλευθῆναι τὸ δρός, ἐπεσεν δὲ Πρόχωρος ἐπὶ γῆς, καὶ γέγονεν ὡσεὶ νεκρός. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀναστῆσας αὐτὸν καὶ καθίσας ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἤρξατο λέγειν, «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ τὸ ζεῖν. Καὶ συμπεράνας τὸ λεπώτατον καὶ πάνσεπτον Εὐαγγέλιον, παρέδωκε τοῦτο αὐτοῖς· κακελθεν εἰς ἄπαντα διεδόθη τὰ τοῦ κόπτου πέρατα. Cumque omnes insulares obsequenter apnum evangelicæ prædicationi accommodassent, ac Christo per fidem accessissent, vixque aliquis desideraretur, communis ab omnibus supplicatio apostolo desertur, ut salutarem omnem prædicationem scriptio illis ederet. Quorum ille laudato desiderio, ipsorum postulationi morem gerit; veniensque in montem cum discipulo Prochoro, tres ibi dies jejunus agit, ejus rei gratia Deum orans. Quibus exactis, ingenli fulgetro atque tonitruo edito, ut et mons quateretur, Prochorus in terram procidit, et factus est quasi mortuus. Tum Joannes illo erecto, atque a dextris sedere jussō, sublatisque in cælum oculis, caput dicere, «In principio erat Verbum.» etc. Absolutoque sacratissimo omnique reverentie habendo Evangelio, illis tradidit; indeque in omnes mundi fines pervasit. Quæ ipsa nihil pugnant cum illis quæ refert Euseb. lib. III, c. 24, ad scribendum Evangelium accessisse, ut suppleret quæ in aliis tribus desiderari animadverterat, de priore Domini prædicatione et ante Joannis carcerem, a quo alii suam prosequuntur narrationem; at neque relatis ab Hieronymo in Catalogo, scrisse rogatu episcoporum Asiæ adversus Cerinthum aliosque hæreticos, ac maxime Ebionitarum dogma consurgens: nempe agnoscabant Asiani episcopi Patrem suum atque magistrum et in Patmo exsuum; facileque erat ad eum scribere, hocque illūm rogare, quod præsertim tanto ejus senio, vel etiam Domitiani novo edicto, sibi Joannein eruptum iri formidarent, qui unus, qua pollebat in Ecclesia auctoritate, par videlicet poterat tuendæ Christi divinitati, sic Judæis ac Judaizantibus hæreticis ignotæ.

Nihil Nicetas inveniuit Joannis martyrii, et quod in dolium olei serventis missus a Domitiano, divino miraculo servatus sit, ut nec Menæa: multis tamen Prochorus rem prosequitur, qui et ipsam Romæ gestam tradit, quo a proconsule illius jussu Joannes adductus fuerat. Accedit gravis testis Tertullianus *De præscript. hæret.*, ubi sic Romanam Ecclesiam deprædicat. Ista quam felix Ecclesia! cui totam doctrinam apostoli cum sanguine suo profuderunt; ubi Petrus passioni Domini adæqualatur, ubi Paulus Joannis exitu coronatur, ubi apostolus Joannes, posteaquam in ollam igneam demersus nihil passus est, in insulam relegatur. Unus Tertullianus est, ex quo, exceptis apocryphis, istud nobis de Joannis Romæ martyrio Ecclesia acceperit: nam et Hieronymus illius vestigia premis unumque illum sequitur et laudat auctorem, l. i *Contra Jovin.* et Matth. xx. Eusebius enim, quem citat Baron. in not. δ Maii ex l. III *Evang. Demonst.*, c 7, nihil ejusmodi habet; cuius hæc una verba sunt: Καὶ Πέτρος δὲ ἐπὶ Ρώμης κατὰ χεφαλῆς σταυροῦται, Παῦλος τε ἀποτέμνεται· Ἰωάννης τε νῆσῳ παραδίσταται. Petrus Romæ capite in terram verso cruci affigitur; Paulus vero caput absinditur, et Joannes in insulam relegatur. Quod de Joanne sic Romæ potius quam alio

A βασιλέων ἀδίκων κατακριθεὶς, ἐπειδὴ συνεχόμενον ἔστιν δὲ μακαριώτατος ἡώρα, καὶ τὴν πρὸς τὸν

quovis loco constituto, vel Roma in insulam deportato intelligendum, nemo sane ex illis verbis habere possit: quodque non habuerunt Græci, latueritque eos illa Tertulliani auctoritas, vel non satis momenti habere putaverunt, nec Joannis illius martyrii unquam meminerunt. Sane nullus est Eusebius, ut ibi Roman potius quam ullam aliam urbem laudet, sed solum celebrat apostolorum in Christum fidem et amoris constantiam per tota ardua, mortesque ipsas, et quæ pares morti haberentur Romanis legibus, in insulas deportationes. Prochorus, nullius fidei auctor, in suam trahere sententiam non potuit: at neque Abdias Babylonius, qui rem non Romæ, sed Ephesi contigisse contendit: nec a Domitiano, sed a proconsule id supplicii Joanni irrogatum tradit; carpitque vulgator marginali sua annotatiuncula Perionium, qui id Romæ factum in Joanne suo scripsérunt. Noliū detrahere Romanæ pietati, aut monumenta convellere, si qua satis certa exstant rei illie gestæ. Mirum tamen videri potest, tanti apostoli Romam profectionem et martyrium, sic apud reliquos veteres in obscurum abiisse. Euseb. l. III, c. 18, quasi nullum haberet laudandum auctorem, ipsius exsiliī testem, sic quasi ex fama refert: «Ἐν τούτῳ κατέχει λόγος, τὸν ἀπόστολον ἄμα καὶ εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, ἔτι τῷ βίῳ ἐνδιατρίβοντα, τῆς εἰς τὸν θεόν Λόγον ἔνεκεν μαρτυρίας Πάτμον οἰκεῖν καταδικασθῆναι τὴν νῆσον. In hac persecutione [Domitian] Joannes apostolus idem et evangelista, qui etiam tum in vivis supererat, ob testimonium quod divino Verbo perhibebat, in insulam Patmum traditur relegatus. Rei luculentior testis Hippolytus, quem et Græci in Menæis referunt paulo brevius, quam a me editus sit, et si eadem sententia: Ἰωάννης δὲ ἀδελφὸς Ἰακώβου, κηρύζων ἐν τῇ Ἀστρᾳ τὸν λόγον, ἔξωρίσθη ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ, κάκελθεν πάλιν εἰς Ἐφεσον ἐκ τῆς ἑξορίας ἀνακληθεὶς ὑπὸ Νερούα, τελευτὴ ἔχεισε, οὐ τὸ λειψανὸν παρὰ τῶν ἐποίκων τῆς πόλεως πιστῶν ζητηθὲν, οὐχ εὑρέθη. Joannes Jacobi frater prædicans verbum in Asia, relegatus est in Patmum insulam, indeque rursus revocatus ab exsilio Ephesum, Nerva imperatore, illic moritur. Cujus corpus oī civibus fidelibus quæsitum, non est inventum. Quæ sunt sere reliqua quæ Nicetas prosequitur, de ejus vera morte et translatione, sive suscitatus est, jamque corpore et animo beatus est, ut habeat pia opinio de beatissima Virgine, sive quovis alio modo placuit eum honorare; quam opinionem urget auctor Synaxarii, ac multis Chrysostomi locis probat; exque Cæsario, Gregorii Theologi fratre, explicationem illius Joan. XX: Si cum volo manere, quid ad te? assert, qua ostendat cum locum nihil eis favere, qui existiment Joannem vivere in carne mortali. Quod tamen existimavit Ephremius Theopolitanus episcopus apud Photium, itemque Theophanes in quodam modulo εἰς τὴν λίτην. Τὴν τῶν ἀποστόλων ακρότητα, τῆς θεολογίας τὴν σάλπιγγα, τὸν πνευματικὸν στρατηγὸν· τὸν τὴν οἰκουμένην Θεῷ καθοπτάξαντα, δεῦτε, οἱ πιστοί, μακαρίσωμεν Ἰωάννην τὴν ἀοίδιμον, ἐκ γῆς μεθιστάμενον καὶ γῆς οὐκ ἀφιστάμενον, ἀλλὰ ζῶντα καὶ μένοντα τὴν φοβερὰν τοῦ Δεσπότου δευτέραν ἔλευσιν. Apostolorum veritatem, theologiæ tubam, spiritalem bellī ducem, eum, qui Deo subjecti orbem, Joannem inclytum, venite, fideles, beatum prædicemus; qui a terra migravit, nec a terra abscessit; sed vivit atque exspectat secundum tremendum adventum Domini. Exstat in eam rem oratio Georgii Trapezuntii in Germanorum Orthodoxogr., quanvis a communi sententia Joannis vere mortui minime recedendum sit.

Κύριον εἰσοδὸν ἐγγίζουσαν· συνιδὼν δὲ καὶ τὸν χρόνον ὡς δεινώτατον δυτα λῃθῆς βυθοῖς ἀμαυροῦν τὰ καλά, κινεῖται μὲν ἀγαθοειδῶς, τὸ τῆς αὐτοαγαθότητος ἔσωπτρον, ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς τοῦ Εὐαγγελίου γραφῆς· κινεῖται δὲ πρὸς ἔρωτα θεολογίας ὑπερψυχοῦς, ὅπό τε τοῦ ἐνοικοῦντος Θεοῦ Λόγου, καὶ τῶν πιστοτάτων τῆς Ἐκκλησίας λιπαρούμενος.

rem, tum Dei Verbi inhabitantis instinctu, tum eorum qui fidelissimi in Ecclesia erant, precibus atque rogatu.

Ἐντυχών δὲ τοῖς πρὸ αὐτοῦ τρισὶν Εὐαγγελίοις, καὶ πέρι τῷ σωματικῷ τοῦ Χριστοῦ μᾶλλον προσηγολημένην αὐτῶν τὴν διήγησιν ίδων, αὐτὸς τοῖς ὑψηλοτέροις τῶν λόγων καὶ θειοτέροις ἐπεκτείνεται. Καὶ πᾶσαν μὲν τὴν δρωμένην κτίσιν ἀφεῖς· πᾶσαν δὲ τὴν νοητὴν καὶ ὑπερκέσμιον δεξύτητι νοῦ καθαρωτάτου διὰ τοῦ Πνεύματος ὑπεραναβάς· καὶ τὰ Χερούβειμ λιπῶν, καὶ τὰ Σεραφεῖμ παρελθῶν, ἀκριφνῶς αὐτῷ καὶ ἀμέσως ἐγγίζει τῷ ἀγαπητῷ· κάκει δὴ νοερῶς, καὶ χρειττόνως ή πρώην τὸ νοερώτατον στῆθος, τῷ θεαρχικωτάτῳ προσερείσας, καὶ οὖς εὔσυνετον τῷ τῆς Σοφίας αὐτῆς, στόματι παραβαλῶν, οἵᾳ τινα πηγὴν ζῶσαν ἐκείθεν ὑψηλῆς ἀγεστόμωσε καὶ θεωτικῆς θεολογίας.

Τοῦτον προοιμίοις, θεολογεῖ μὲν τοῦ Λόγου τὴν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Πατέρα καὶ προάναρχον ὑπερούσιον συνύπαρξιν. Θεολογεῖ δὲ αὐτοῦ καὶ τὴν σάρκωσιν, ἐν δλίγοις καὶ θεοφθόγγοις φήμασιν πᾶσαν ὑψηλῶς καὶ μεγαλοφυῶς ὥσπερ ἐξ οὐρανοῦ σαλπίσας τὴν πέρι αὐτοῦ θεηγορίαν. Εἴτα, ὑπομιμνήσκεται μὲν ἐν τῷ Πνεύματι, τῶν τε λόγων Χριστοῦ καὶ τῶν Εργῶν τὸ ὑψηλότατά τε καὶ παραδοξότατα, ὅσα τοὺς πρὸ αὐτοῦ παραλιπεῖν εὐαγγελιστάς. Καὶ πάντα θεσπεσίας ιερολογίας ἀνατεταχώς, καὶ πάντα Θεοῦ φωναῖς συντελεκώς, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ (κατὰ Ἡσαΐαν) συντεμηκώς, εἰς τὰ πέρατα τοῦτο δὴ τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον ἐνδρόντησε τῆς γῆς· πάσης, ἡδη φανεῖσης ή φανησομένης αἱρέσεως ἔξαναλωτικήν καὶ πρηστήριον ἀστραπήν· πάσης δὲ θεογνωσίας καὶ θεολογίας δρον ἀληθείας, καὶ ἀπαρεγχείρητον γνώμονα διαθέμενος· καὶ τοῦτο τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ καινὴν διαθήκην ἔχ στόματος γραφεῖσαν παραδοὺς τοῦ Χριστοῦ· τοσούτῳ τῆς ἐν πλαξὶ πάλαι τῷ Μωσεῖ γεγραμμένης σεβασμιωτέραν τε καὶ θεοπρεπεστέραν, ὅσῳ τὴν παλαιὰν μὲν ή καινή, τὸν νόμον δὲ τοῦ γράμματος δ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀληθείας παρευδοχίμει. Καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τοσούτου.

Ἐπειδὴ δὲ τὴν τοῦ Πνεύματος διαχονίαν καὶ ιερουργίαν τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ἔργον τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς, ὡς πιστὸς τῷ δυτικῷ καὶ φρένεμος οἰκονόμος τετελειωκώς, καὶ εἰς πῖον ήδη γῆρας ἐληλακώς, ἐπόθει τὴν ἀνάλυσιν, χρείττον δὲ φάναι, τοῦ σώματος τὴν ἐπὶ τῷ ἄφθαρτον μετασχημάτισιν· ἀεὶ γάρ καὶ νοῦν καὶ διάνοιαν ἐν οὐρανοῖς συντριμένος Χριστῷ, τὸ σῶμα μόνον καὶ τὸ δρώμενον ἦν ἐπὶ γῆς.

Adcerit, ac in proximo esse ut ad Dominum ingredere; intelligensque vim maximam temporis esse, ad ea quæ bona ac honesta sunt, oblivionis alto gurgite mergenda ac abolenda, incitatur, qua imbutus erat, boni indole, qui ipsius vere bonitatis speculum esse, ad conscribendum sanctum Evangelium, inardescitque in eximia theologiae amo-

Blectis vero, quæ illo priora conscripta erant tribus Evangelii, animadversoque magis in eo versatos esse, ut ea quæ spectarent ad Dominicum corpus, enarrarent, sublimioribus ipse divinioribusque sermonibus animum intendit: omnique rerum in aspectum cadentium natura omissa, earumque quæ mente intelliguntur ac supermundanæ sunt, purissimæ mentis acumine per spiritum superata substantia; relictisque Cherubin et Seraphin prætergressus, ipsi sincere ac immediate prædilecto jungitur: illicque mentis intelligentia præstantioreque ac pridem ratione, intelligentia solertissimum per etus divinissimo pectori illidens, osque sagacissimum ipsius ori Sapientiae admovens, velut quendam illinc vivum sublimis ac deisticæ theologiae fontem reseravat.

Eius exordio, Verbi in principio apud Patrem præternamque supersubstantiam coexistentiam pro Theologi partibus tradit: tradit vero etiam eius incarnationem, paucis divinisque vocibus, omnem quæ de illo est, sublimi ac magnifico præconio velut tubæ clangore exsecutus divinam prædicationem. Tumque commentatur in Spiritu conscribitque, Christi tum doctrinarum tum operum præcelsissima summeque admiranda et nova, aliis fere evangelistis omissa. Cumque divinis cuncta sermonibus conscripsisset, Deique vocibus omnia absolvisset, atque in justitia (ut Isaías loquitur) abbreviasset²⁵, hoc a se conscriptum Evangelium in orbis fines detonuit: fulgur nimirum ignitumque ejusmodi turbinem, ut consumendo sit ac incendendo, quidquid demum hæreseon extitit unquam, autem exsistet; omnisque fidei ac theologiae, veritatis terminum norinamque inviolabilem statuens;

Datque hoc universæ Christi Ecclesiæ novum sœdus ex Christi exceptum ore, tradens: tanto scilicet scripto olim Mosi in tabulis majorem habens venerationem, diviniusque, quanto novum veteri, lex quo spiritus et veritatis, legi litteræ præcellit. Atque hæc hactenus.

Quia vero Spiritus ministerio Evangeliique functione (sublimi scilicet apostolici munii opere) consummato, tanquam revera fidelis ac prudens dispensator, ac qui in pingue jam senectutem evaserat, dissolvi cupiebat²⁶, sive, ut melius loquar, corporis corruptionem incorruptionem mutare (semper enim animo mentisque cogitatione Christo in cœlis conjunctus, solo corpore parteque sui oculis conspiciua, in terra versabatur).

²⁵ Isa. xx, 23. ²⁶ Philipp. i, 23.

Quia igitur consummationis dies aderat, assumptis vir beatus discipulorum fidelissimis, ac tantisper Epheso progressus, collemque assecutus, sepulcrum fodere præcepit. Tumque oculis in Deum levatis manibusque in cœlum extensis, totus palam extra se, precibusque Deo excedens erat. Ubi autem orandi sinem fecerat, ad astantes conversus, illisque divinorum mysteriorum explanationibus præclarisque hortamentis ac documentis ad virtutem facientibus rite compositis, intra fossam mox subit, et in ea decumbit; obductoque asseribus sepulcro, cuin in crastinum venissent, pro eo ac jussi erant, amotisque asseribus (o rem miram!), ipso minime invento, qui palam ad Deum concessisset, translationis ejus seu resurrectionis certo vestigio, vestes offenderunt.

Non enim par est, ut velut Eliam, mortali eum corpore adhuc vivere existimeatus (Non enim dixit ei Jesus, inquit, Quia non moritur²⁶), neque ut reliquorum defunctorum more eum diem extremum exspectare dicamus: sed cum virginale illud sanctumque tabernaculum tantisper reliquisset, ad eum ingressus qui cœlis excelsior est, ac quantum necesse videbatur ut mortis periculum faceret, vera statim in Christo vita apprehensa, munus hoc, ac velut singulare excellentis dilectionis præmium nactus est, ut et corporea corruptione immunem vitam ageret; ac Deiparæ Matri in superno²⁶ Joan. xxi, 22.

(19) *Katὰ τὸν ἄρω παράδεισον.* Supernum ac cœlestem paradisum, quem jam unus cum Maria Joannes etiam corpore inhabitet, nullus alias excepti possit, quam qui nobis cum cœlestibus virtutibus præmio tandem promissus est, et a secunda resurrectione, quam sic benignissimus Dominus in Matre sua et dilecto discipulo occupaverit. Nec enim terrenum aliquem paradisum exspectat fides nostra, sed in quem Jesus per sanguinem suum intravit, et quem nobis aperuit, id est cœlum. Eiusdem sententiæ videtur auctor Canonis, ode 8, strophe 2, in qua sic canit: Σῶμα καὶ ψυχὴν καὶ νοῦν κεκαθαρένος, εὐηγγελίσω τὸ οὐράνιον Χριστοῦ Εὐαγγέλιον· καὶ ἀγγέλοις ὁμοδίαιτος ἐν οὐρανοῖς γενόμενος χράξεις νῦν, Εὐλογεῖτε. Corpore et animo menteque purus, cœleste Christi Evangelium annuntiasti: angelisque in cœlis contubernalis factus, clamans nunc, Benedicite; quanquam de sola anima angelis socia in cœlis vita, exponi potest. Exstant vero passim in Menæis antiqua ejus sidei indicia (quoad sanctorum animas jam Deo fruentes, et cum Deo in cœlis versantes) a qua sere moderni Græci abhorrent; etsi nuper in concilio Florentino inter dogmata, id illis oblatum est. Sanctæ Mariæ laudatores ejusque dormitionis, Andreas Crelensis et alii, eodem modo loquuntur de illius corpusculo, sic post, brevi quasi somno, degustatam mortem, translatione honoratum; quanquam Andreas incertus est, quid factum sit sanctissimo illo corpusculo, et an vere anima unitum, vitaque dotatum, qualis futura exspectatur post extremum judicium, vel aliter humanis oculis subtractum, et in divinis thesauris, præ eo ac Dei Parentem decebat, repositum: potiorique ratione id de Joanne dicendum, cuius non inventum corpus, ut nec Mosis: unumque hoc ex historia de illo nobis competitum; reliqua, pia in Joannem meditationis commentia sunt. Apocrypha in Mariæ dormitionem plura sunt, Joannis

Ἐπειδὴ οὖν ἡ ἡμέρα τῆς τελειώσεως παρῆν, παραλαμβάνει μὲν ὁ μαχάριος τοὺς πιστοτάτους τῶν μαθητῶν, μικρὸν δὲ τῆς Ἐφέσου προελθὼν, καὶ γεωλόφῳ τινὶ προσβάς, τάφον δρύξειν ἔνετελλατο· δὲ τὸ δυμα πρὸς Κύριον καὶ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατεταχώς, δῆλος ἦν ἐκδεδημηκώς ὅλος, καὶ ταῖς προσευχαῖς ἔξεστηκώς τῷ Θεῷ. Ἐπει δὲ κατέπαυσεν, ἐπιστραφεὶς, καὶ θείων ἐκφαντορίαις μυστηρίων, καὶ παραινέσσει καλλίσταις καὶ νουθεσίαις ἐναρέτοις τοὺς παρόντας αὐτῷ καταρτισάμενος, εἰσεισιν ἔνδον τοῦ δρύγματος εύθὺς, ἀνακλινεται δέ· οἱ δὲ καλύπτουσι μὲν τὴν τάφον πλαξῖ, τῇ ἑξῆς δὲ κατὰ τὴν ἐντολὴν παραγενόμενοι, καὶ τὰς πλάκας ἀφελόμενοι (ὦ τῶν θαυμασίων!) αὐτὸν μὲν εύρισκουσιν οὐδαμῶς, σαφῶς ἐνδεδημηκήτα πρὸς τὸν Θεόν. Μαρτύριον δὲ τῆς μεταστάσεως, εἴτ' οὖν ἀναστάσεως αὐτοῦ, τὰ ἱμάτια κατεληπται.

Οὗτε οὖν ἐν θινητῷ σώματι ζῆν αὐτὸν ἔτι καθάπερ Τίλιαν προσῆκεν ὑπονοεῖν. Οὐ γάρ εἶπεν αὐτῷ, φῆσιν, δὲ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει· οὔτε καθ' ὅμοιότητα τῶν ἄλλων θανεῖν, τὴν ἐσχάτην ἡμέραν ὑπομένοντα· ἀλλὰ τὸ παρθενικὸν ἔχεινο σχῆμας καὶ ἀγίου, τῇ πρὸς τὸν ὑπερουράνιον εἰσόδῳ τοσοῦτον λιπῶν, διὸν θανάτου πεῖραν λαβεῖν· εύθὺς δὲ τῆς ἀληθινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς καταδραξάμενος, τοῦτο δῶρον καὶ οἴδν τι γέρας ἐξαίρετον τῆς καθ' ὑπερβολὴν εἴληφεν ἀγάπης, τὸ καὶ τῷ σώματι ζῆσαι τὴν ἀφθαρτὸν ζωήν· καὶ τῇ Θεοτόκῳ, οἷα μητρὶ· κατὰ τὸν δινω παράδεισον (19) ἐν ἀγαλλιάσσει συνοικεῖν.

C Theologi, Joannis Thessal., ipsa Melitonis, quæ una produxi, etsi nec alia deerant, quod in his alii prævissent, nulliusque frugis omnia existimarem.

Unum Nicetæ omissum, de Joannis manna, ut vocant. seu de pulvere ex sancto illo ejus depositio-nis sepulcro scaturiente; cuius annum festum collunt Græci die octava Maii, quod illo potissimum die hoc miraculum contingere; velut sere in sancto Hyacintho Amastrensi quem nuper produxi eodem Niceta laudatore; non sicut in sancto nostro Raymundo, in quo miraculum juge est; ac, sin eruptio pulveris, ejus tamen copia, quotiescumque iis quorum id curæ est (fratres nostri Barcinone) ex sacro tumulo extrahere velint, ut piæ fidelium devotioni fiat satis, et ad illum rogantibus in omnes orbis Christiani oras, aliquot jam saeculis affatim transmittendum; quo sane, velut et illo Joannis Theologi, morbi innumerabiles curantur. Synaxarium ita exprimit. Ο πανάγιος Θεός καὶ φιλάνθρωπος Κύριος ἡμῶν, οὐ μόνον τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ προθύμως ἀγωνισαμένους ἀγίους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ ἀποστόλους, προφήτας καὶ μάρτυρας, καὶ πάντας τοὺς εὑαρεστόσαντας αὐτῷ, βασιλείας οὐρανῶν καὶ τῶν αἰώνιων ἡξίωσεν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τόπους ἐν οἷς διέπρεψαν καὶ ἐτάφησαν, πλήρεις χαρίτων ὑποδειξας, πολλοὶς ἐλάμπρυνε θαύματι. Καὶ γάρ δὲ τάφος, ἐν ᾧ δέ μέγας ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος μέλλων μετατεθῆναι ἐτάφη, κόντιν ἀγίαν. Ήν οἱ ἐγχωριοι μάννα μετονομάζουσιν, ἐπινεύσει Πνεύματος ἀγίου κατὰ τὴν ὄγδοην τοῦ Μαΐου μηνὸς ἐτησίως ἐξαίφνης ἀναβρύει καὶ ἀναδίδωσιν· Ήν οἱ προσερχόμενοι λαμβάνοντες, χρῶνται εἰς παντοῖων παθῶν ἀπολύτρωσιν, εἰς θεραπείαν ψυχῶν, εἰς δῶσιν σώματος, Θεόν δοξολογοῦντες, καὶ τὸν αὐτοῦ θεράποντα Ἰωάννην γεράροντες. Benignissimus Deus ac clementissimus Dominus noster,

D non solum qui pro illo fortiter dimicaverunt, sanctos

καὶ οὕτω μένειν αὐτὸν ὅμαι πιστέον, κατὰ τὴν εὐ-
αγγελικὴν ρῆσιν, τὴν τοῦ Κυρίου παρουσίαν.

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενοι, καὶ τὸ ἀνέφικτον
ὑψός τῆς Ἰωάννου θεότητος καὶ μεγαλοπρεπεῖα;
ὑπερεχπλαγέντες, καὶ τὴν ἀσύγκριτον τῆς ἀγιότη-
τος ἐκθαυμάσαντες ὑπερβολὴν, τῷ ἀπροσίτῳ τῶν
ὑμνων ἀναγκαζόμενα σιγᾶν. Μικρὰ γοῦν ὅμως τὴν
ἡγαπημένην Θεῷ καὶ τιμίαν προσηγορηκότες ψυχὴν,
καταπαύσομεν τὸν λόγον.

Χαῖρε, ἀληθῶς ἡγαπημένε τῷ ἀγαπητῷ· χαῖρε,
τῷ μδνῷ καλλοπισῷ καὶ ὑπερχάλῳ Χριστῷ λίαν πε-
φιλημένε, ὡς ὥραιότητι ψυχῆς, ὥραιότητι πνεύμα-
τος, νοῦ τε καὶ διανοίας εὐπρεπείᾳ καὶ εὐθύτητι
πάντας αὐτοῦ παρευδοχιμῶν τοὺς ἀγαπητούς.

Χαῖρε, κάλλος ἄψαυστον καὶ νοερὸν, οὐράνιον καὶ
μυστικὸν, ἀπρόσιτον καὶ ὑπερφυές. Χαῖρε, Παρθένε
τὸ σῶμα, τῷ μηδὲμίᾳν τοι πώποτε κηλίδα σαρκίνης
ἐπιθυμίας προστριβήναι· Παρθένε τὴν ψυχὴν, τῷ
μὴ καταρρεμβευθῆναι ποτε κάλλει σώματος, μηδὲ
κατὰ νοῦν· παρθένε τὸ πνεῦμα, ὡς τὴν καρδίαν
καθαρὸν καθαρός· ὡς τρόπογνον υὔμφης ἀγνῆς γνη-
σίως τὸν οὐράνιον Νυμφίον ἐπεγνωκώς, καὶ παν-
ἀγνώς ἡγαπηκώς καὶ συγχραθεῖς, εἰπερ Ὁ κοιλώ-
μενος τῷ Κυρίῳ, ἐτ πρενομέστιν.

A atque cœlesti paradiso in exultatione contuberna-
lis esset. Sicque arbitror existimandum, quod juxta
Evangelicam sententiam, Domini exspectat ad-
ventum.

Huc loci deducta oratione, Joannisque deitatis
ac magnificientiae, quam assequi nequeamus, supra
modum admirati, omnique majorem comparatione
sanctitatis ejus præstantiam suspicentes, inaccessa
caanticorum vi, litare silentio cogimur. Paucis tamen
prædictum Deo ac venerandum animum allocuti,
dicendi finem faciemus.

B Salve sis, vere dilecte ei, qui dilectus est. Salve
sis, soli decoris auctori ac supramodum decoro
Christo, valde amice: velut qui decore animi, de-
core spiritus, mentisque ac intelligentiae honestate
ac rectitudine, illius cunctos dilectos superes.

Salve sis, pulchritudo intacta mentisque illibata,
cœlestis ac mystica, inaccessa, longeque eximia.
Salve sis, Virgo corpore, quod nullam unquam
carnalis libidinis labem contraxeris; Virgo animo,
quod ne mente quidem vaga ulli unquam corporali
formis adhæseris: Virgo spiritu, velut puro corde
purus; ut qui velut casta sponsa, cœlestem vere
Sponsum agnoveris, ac castissime dilexeris; digna-
que illi cognitus et mente consertus atque com-
mixtus sis; etenim, Qui adhæret Deo, unus Spiritus
est ²¹.

²¹ I Cor. vi, 17.

suos discipulos et apostolos, prophetas et martyres, cunctosque qui ipsi placuerunt, cœlorum regno dona-
vit bonaque æterna illis contulit; verum etiam loca
in quibus claruerunt et sepulti sunt, plena gratiæ
ostendens multis illustravit miraculis. Nam sepul-
crum in quo magnus apostolus et evangelista Joannes Theologus, cum esset transferendus, humatus est,
sancti Spiritus nutu octava Maii quoliannis sacrum
repente scaturit evomitque pulverem, oppidanis manna
nuncupatum, quem accipientes hi qui accedunt, ad
omnis generis depellendos morbos et agritudines, ani-
morumque curationem, et sanitatem corpori præstan-
dam illo utuntur amuleto, laudantes Deum, ejusque
famulo Joanni honorem habentes. Tiliana nostra
Menœa antiqua, paulo brevius: Μνήμη τοῦ ἀγίου
ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου·
ἥγουν δὲ φοδισμὸς, καὶ ἡ τοῦ μάννα συγχομιδὴ, ἥτις
ἐξ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἀναπέμπεται. Memoria sancti
apostoli et evangelistæ Joannis Theologi: sive rosa-
rum suavitate aspersio, et mannae comportatio seu
collectio, quæ ex illius sepulcro erumpit. Magna etiam
Menœa voce illa φοδισμὸς utuntur, in iambis Syna-
xario præmissis, nec video quo alio sensu comemode
exprimi possit; nisi etiam manna illud purpureum
quid habebat, et rosei coloris, quo utrumque sensu
auctores voce φοδισμὸν usi inveniuntur. Illustre
testimonium est hujus mannae sacrique pulveris,
Gregorii Cyprii, patriarchæ Constantinopolitani
statim urbe Latinis erepta, per cuius occasionem
acerrimus fuit schismatis sautor, et successoris
Joannis Becei, ut Λατινόφρονος, exagiator, epist.
9, ad Ephesinum antistitem, Isaac nomine (ejus
epistolarum locupletem codicem utendum dedit vir
cl. ipse eruditus eruditorumque sautor et amicus,
nihilque fere ipso Gregorio suo, librorum quibus
exquisitum aliquid ad illustrandam rem litterariam,
sacram pariter ac profanam contineatur, studiosus,
D. de Ballesdens, aliis pridem apud excel. virum

C Petrum Seguierum Franciæ cancellarium munis
clarissime functum, nunc etiam presbyteri, ætate,
moribus, munere venerabilis ac Christo merens:
Hoc pro mea in virum observantia). Post igitur
gratias, quod eleganti codice donaverat, de sancto
pulvere sic ait: 'Ὡς δὴ καὶ ἡ τοῦ σεβασμίου χολὴ ἀπο-
στολὴ, δν δὲ θεος τοῦ παρθένου πηγάζει τάφος, τίνος
τῶν μεγίστων οὐκ ἀν εἴη τεκμήριον; πολας ἀγάπης
οὐκ ἀν ἔχοι ἀπόδειξιν; 'Επέμφθη γάρ εἰς εὐλογίαν
οὗτος ἡμῖν, εἰς ἀγιασμὸν ψυχῆς τε καὶ σώματος, εἰς
ἀποτροπὴν τῆς ἐκ τοῦ ἀντικειμένου ἐπιβουλῆς, εἰς
ὅ τι κάλλιστον καὶ σωτήριον· καὶ ἡμεῖς αὐτὸν μετὰ
πιστεως τοῦ ταῦτα εἰς ἡμᾶς ἐνεργεῖν δύνασθαι ἐδε-
ξάμεθα, καὶ εἰς οὗτως ἡμῖν νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἐπι-
λοιπτὸν βίον. Quemadmodum etiam venerabilis pulvis
a te missus, quem divinum virginis sepulcrum velut
fonte scaturit, cuius non maximorum fuerit argumen-
tum? Quantæ dilectionis specimen non habeat? Mis-
sus enim ille nobis est, ut in benedictionem cederet,
D in sanctificationem animi et corporis, ut esset pro-
pulsandis adversarii insidiis; denique ad præstan-
dum si quid honestissimum est et salutare. Et vero
nos quoque ea fide accepimus, ut existimemus hæc in
nobis efficere posse; sicque ille nunc et in reliquam
vitam, se in nobis habuerit. Sic ubique Græci erga
sacra pignora religiosi: quam utinam eorum reli-
gionem non fuscaret, qua fere laborant (planeque
laboravit Gregorius Cyprius) schismatis labes,
odiumque in Romanam et Petri sedem, cujus amore
et concordia, nonnullis nostrum possent sua illa
religione ac pietate professe. Denique, ut sua semper,
omnique ætate intelligatur divina Spiritus in-
staurare miracula, nec in nostræ Rosæ Limanæ
miraculoso tumulo deesse voluit eum pulveris son-
tem, ex quo et exportandum in Europam nostram,
meque ipsum, exspecto, cum jam sic novum orbem
inundaverit, ei usque miraculorum gloriam densa
nube prouulerit.

Salve sis. vere ac fidelis Dei Verbi discipule, et amator, cultorque; ae gaude, quod ille cum Patre veniens, vere apud te mansionem fecerit²⁸: quod ejus servans mandata, in illo manseris, ipsumque in te in perpetuum manentem habeas, divinam aperte tibi gloriam manifestantem.

Salve sis, Dei frater et haeres; frater vero et cohæres Dei qui cuncta regni Dei mysteria doctus es, quique divina revelatione quæ eventura sunt clare videris omnia; atque ea, quoad concessum est, conscripta ac consignata Ecclesiis tradiderris²⁹.

Salve sis, solus nunc corpore una cum Deipara matre incola paradisi, ac qui inde spiritu totam lustres terram ac perspicias. Nos propitius intuere, beatissime Theologe et evangelista! erudique epistolis tuis, ac divinis prædicationibus confirmata que præceptis compone: nosque rege et extollo, Deoque in æternum siste, in gloriam Patris et Filii et Spiritus sancti, in sæcula. Amen.

ORATIO VII.

Laudatio sancti laudeque clarissimi apostoli Thomæ.

Laudabilis pro sanctis assumptus auctor; merito

²⁸ Joan. xiv, 23. ²⁹ Rom. viii, 17.

(20) *Taῖς ἐπιστολαῖς σου συνέτιωρ.* Joannis alteram et tertiam epistolas recenset Euseb. lib. iii, cap. 25, quæ in dubium vocarentur, etsi a multis agnoscerentur: *Εἴτε τοῦ εὐχγελιστοῦ τυγχάνουσαι, εἴτε καὶ ἑτέρου δημωνύμου ἔχειν φ.* Sive sint Joannis evangelistæ, sive alterius ejusdem ac ille nominis: quæ altera quæstio est, in qua utraque perinde Hieronymus hæsit. Nobis non licet in dubiuin vocare, quas pridem Ecclesia, divino instinctu in Canonem receperit, ac nuper in concilio Tridentino comprobavit. Fecit Ecclesiæ judicium, non ut libri qui canonici non erant ac θεόπνευστοι, postmodum essent, sed ut agnoscerentur. Quod etiam de veteris instrumenti libris aliquot factum est, quos Judæi et Synagoga ad ædificationem duntaxat legendos retinuit, Ecclesia (apostolorum præsertim judicio) etiam ad auctoritatem canonicos sanxit. Præclara certe Augustini vox, Non crediturum Evangelio, nisi Ecclesiæ auctoritas commoveret. Et vero, cur quatuor Evangelii credimus, non tantis illis quæ ab ipsis primis temporib[us] alio aliisque nomine obrepserunt? Nulla vel Hieronymi, vel cuiuscunque privati par auctoritas, istiusmodi censura librorum. Quod Joannes utraque epistola Senior vocatur, malisque sic interpres reddere, quam Græcam vocem presbyteri retinere (ut magis ætatem insinuaret, quam dignitatem), ratio Jacobi Capelli non displicet; quod valde proiecta ætate eas Joannes scripsit, omniumque Christi discipulorum vetustissimus, et qui sic quasi antonomastice intelligi aedici posset. Nam et Paulus ad Philemonem in sui commendationem, et ut Philemoni suadeat, se, velut ille, senem insinuat. Proinde convenienter Joannes familiaribus epistolis peneque consolatoriis, Senioris nomen præfixit, nimirumque pondus in voce apostoli, ita scribens existimat; ut bac parte nullius momenti sit argumentum Grotii, quasi inde Joanni Theologo abrogari hæc epistolæ possint. Videndum Tertull. *De præscript.*, ubi fuse admodum ostendit quam sedulo apostoli titulos honoratores vitarent, sibique ægre ac pene inviti

A **Χαῖρε,** γνήσιε καὶ πιστὲ τοῦ Θεοῦ Λόγου μνοτική, καὶ ἐρεστὰ, καὶ θεραπευτὰ· διὰ πάρα τοῦ Πατρὸς ἐληλυθώς ἐκεῖνος, μονὴν ἀληθῶς πεποίηται παρδοῖ· διὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τετηρηκώς, ἔμεινας ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτὸν ἔχεις μένοντα δι' αἰώνος ἐν σοι, τὴν θεαρχικὴν σοι δόξαν ἀνακεκαλυμμένως ἐμφανίζοντα.

B **Χαῖρε,** τέκνον Θεοῦ καὶ κληρονόμε· ἀδελφὲ δι καὶ συγκληρονόμε Θεοῦ· δι πάντα τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας τὰ μυστήρια μεμυσταγωγημένος. καὶ πάντες σάφῶς τὰ ἐσόμενα δι' ἀποκαλύψεως τεθεαμένος, καὶ κατεσφραγισμένα ταῖς Ἐκκλησίαις παραδούς.

C **Χαῖρε,** τὸν παράδεισον μόνος νῦν μετὰ σώματος τῇ μητρὶ θεομήτορι κατοικῶν, κάκείθεν τῷ πνεύματι τὴν διην γῆν καταθεωρῶν, θλεως ἡμᾶς ἐποπτεύοις, ὡς τρισμακάρις Θεολόγε καὶ εὐαγγελιστά! καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς σου συνέτισον (20), καὶ ταῖς θεολογίαις σου στήριξον, καὶ ταῖς ἐντολαῖς σοι κατάρτισαι, καὶ ποίμανον ἡμᾶς, καὶ Ἐπαρον ἡμᾶς καὶ ἡώς αἰώνος παράστησον τῷ Θεῷ, εἰς δόξαν Πατρὸς, καὶ Χιοῦ, καὶ ἀγίου Ηγεύματος, εἰς τοὺς αἰώνας Ἀυτῆν.

ΛΟΓΟΣ Ζ'.

Εἰς τὸν ἄγνοιαν καὶ πανεύρημον ἀπόστολον Θωμᾶν

Ἐπαινετός δὲ ὑπὲρ τῶν ἀγίων πόθος· ἀξιεπαινε-

D tribuerent. Nomen πρεσβυτέρου et senioris, quo: alteri Joanni quasi proprium erat, prout sic eum Papias vocat, cum tamen Aristioni eum postponat et gloriatur utriusque se auditorem fuisse, cum illi multa ex Joannis ore accepissent, diuque cum illi versati essent, et ipsius Domini discipuli fuissent, ut est apud Euseb. l. iii, c. 39, peculiare momentum habet, quod difficile videatur, voluisse sibi Joannem Theologum nomen asciscere, quod alter sciret quasi proprium: forte etiam, ob longissimam ætatem, qua Joannis Theologi pene æqualis, illius que distinctione, nomen illud habuerit: sive eum Joannes Ephesiorum episcopum creaverit, ut es in Constitutionibus Clem., vii, 45: Τῆς Ἐφέσου Τιμόθεος μὲν ὑπὸ Παύλου· Ἰωάννης δὲ, ὑπὸ Ἰωάννου· sive solum ejus Ecclesiæ presbyter fuerit. Istud certe difficultate non caret: non tamen convincit non esse epistolas vere canonicas, quod ea ipsa jam Eusebii ætate multi habebant; cum e aliis discipuli extra duodecim, libros et epistola condidisse noscantur, quos et quas Ecclesia agnoscit ex Canone librorum Novi Testamenti. Nec vide quibus ex monumentis aut libris idem Grotius habeat (et ut argumento utatur ad probandum non habitas has epistolas ut de Canone) quod non fuerint redditæ in serinonem diversarum gentium; cum Angli tot linguis representaverint, quot ipsa Joannis primam epistolam ac reliquos libros Novi Testamenti. Nec enim illi eas cudiisse versione putandi sunt, sed quas antiquis codicibus ac ecclesiasticis libris olim exaratas offenderant, illas in Polyglottis suis Bibliis generoso conatu vulgasse De Judæ epistola, quam ad Judam trahit, qui su Adriano vixit, nec vel apostolus vel discipulus Jesu fuit, alibi forte exercendus stylus. Longe certe homo pio fideliū sensu, nec tam veritate quam προληψει ab eo dictum; et quod frater Jacobi, idqu genus alia, subditilia contendit, plane dictu temerarium sit; cum plagiis, quod in re tam sancti commissum esset, nulli idonei testes produci possint.

ερος δὲ πάντων μᾶλλον δὲ ὑπὲρ τῶν ἀποστόλων δέξιοις ἐγγινόμενος· καὶ τοσούτῳ πλέον, ὅτῳ αὐτοὶ πάντων τῶν ἀγίων, ἀγιότητος ὑπερβολῇ αἰρέντερον τῷ ὑπεραγίᾳ προσφέρεινται. Ἐπιήσωμεν τοὺν τοὺς τῶν ἀγίων ἀξιοποθήτους χορούς, καὶ τούτων μάλιστα, τὸν ὑπεραναβεβηκότα οἱ δόλους τῇ θεοειδεῖᾳ, καὶ συνεχῶς τῷ ὑπερουσίᾳ φέρειαμένον· τὴν ὑπερφερῆ λέγω ἀξιεραστοτάτῶν ὑψηλῶν ἀποστόλων δώδεκάδα.

stantiam cobæret ac necessitudine conjunctissimus limium duodenarium apostolorum cætum.

Ταῦτην ἐπιποθήσωμεν, ταῦτην ζηλώσωμεν· καὶ μιμήσεως τῆς ἡμίν ἐφικτῆς, ταῦτης γενέσθαι ιδέαμεν κοινωνοῦ. Οὗτω γάρ δι' αὐτῶν, τῷ κοτάτῳ τῶν ἐφετῶν, τῷ ἐγχατψισμένῳ τούτοις ιοῦμεν Χριστῷ μαχάριοι τε τῷ δοντὶ κατὰ τὸ θυμόμεθα λόγιον, πληροῦντες τὴν ἐπιθυμίαν ὃν ἐξ αὐτῶν, καὶ μὴ αἰσχυνόμενοι, ἥντες δὲ πρὸς τοὺς βίου πύλαις γενόμενοι, τοῖς ἔσωτῶν ἀντι-
ώμεν (21) ἐχθροῖς. Ἀλλὰ μὴ ἀκαρπὸν τίνα καὶ ἡν ἐφεσιν πρὸς αὐτοὺς ἐπαγγελώμεθα· ἐνεργῇ δὲ ἐμπρακτὸν εἰσφέρωμεν· καὶ βίψ μὲν τελείω,
τρανεστέραν δμοίωσιν, ὡς δυνατόν, ἀφοσιούσι· λόγῳ δὲ, τὴν καθήκουσαν αἵνεσιν αὐτοῖς ερούμενοι, δι' ἀμφοῖν τὸν ἐν αὐτοῖς ἀγιάζωμεν οἶαζόμενον Θεόν.

Ἐστι μὲν οὖν ὁσπερ εἰς δμοίως τῶν δώδεκα Πατέρος Θεός, διδάσκαλος τε καὶ Κύριος καὶ καθηγητὸς Χριστός· μία τε πίστις καὶ χάρις καὶ δύναμις Σπεύστος· ἡ τε διακονία τῆς ἀποστολῆς, καὶ οἰδή δὲ τῶν γερῶν τῇ αὐτῇ, οὕτω καὶ ἐπαινος ὁ αὐτῶν μαθητῶν ἀπάντων ἐστίν. Ἀλλ' ὡς κατ' ἀλλον ξπον τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος μὲν ἐκδημίαν, πρὸς ιριον δὲ πεποιημένων ἐνδημίαν, ἀναγκαῖς ἐκάρι καὶ ἡ αἵνεσις ίδιοτρόπως ἀποδίδοται.

Τίς οὖν τὸν Ιερὸν σύλλογον τοῦτον ή θίασον σήμειον συνιστῶν, καὶ προθυμίας ἀναπιμπλῶν, καὶ ἡδο-
θαυμαστας, καὶ φαιδρότητος τὰς Ἐκκλησίας πληρῶν, καὶ πρὸς δοξολογίαν θελαν συναγέρων
τοὺς συγκροτῶν; "Η πᾶσι καταφανής ἡ αἰτία τῆς ἐορτῆς; Θωμᾶς γάρ δὲ μέγας τοῦ Εὐαγγελίου λαμπτήρ,
πρὸς αἴσθησιν σωματικήν, ἀλλὰ νοεράν ἐξανίσχων
τοῖς, καὶ φανωτάτες τῆς αὐτοῦ μνήμης τὰς μαρμαρὰς ἐνεισίεις, πρὸς τὴν οἰκείαν συγκαλεῖ δόξαν. Θωμᾶς δὲ τίμιος λίθος, καὶ σεπτὸς καὶ ἐκλεκτός· δὲ τῷ φάνῳ τῆς δόξης τῷ τῇ ἐπουρανίῳ πλακέντες Σιών,
ἢ τοῖς ἐνδεκα συνηρτημένος· δὲ μαργαρίτης δὲ λαμπτής. Ο γνώμης ἀπλότητι, καὶ νοὸς καθαρότητι
τοῖς φαντητοῖς δόλον τὸ ἀπλοῦν φῶς καὶ θεαρχικὸν εἰσιγμένος, καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἀφ' ἐστοῦ τοῖς ἐξαιρετοῖς Εθνεσι τὰς ἀντανακλάσεις ἀποπέμπων τῶν πτισμῶν. Θωμᾶς δὲ καὶ Διδύμος· τοῦτο γάρ τοῦ

A autem longe omnibus laudabilior, qui apostolorum gratia, eorum qui sunt digni animos incessit; tantoque amplius, quanto et illi excellentia sanctitatis, sanctitatem omnem vincenti, sanctis omnibus purius veriusque necessitudine conjuncti sunt. Amore igitur et desiderio, dignos vere qui amentur ac desiderio habeantur, sanctorum choros prosequamur: omnium autem maxime, qui divina similitudine omnes præcellit, continuoque excedenti omnem

B Hunc desideremus, hunc æmulemur; ac imitatione (quanta per facultatem licet) illius socii effici studieamus. Sic enim per illos, supremo desiderabiliū, in eis habitanti Christo, prope accedemus; ac beati re ipsa (uti sacrum perhibet eloquium) erimus, qui impleamus desiderium nostrum ex ipsis, nec simus confundendi, cum in vitæ portis constituti, inimicis nostris occurremus ⁴⁰. Haud enimvero inserviosum quoddam ac simplex erga illos desiderium amoremque profiteamur, sed quod efficax verumque exsistat, in rem conferamus: ac vitæ quidem perfectione, limpidiorem (quoad licet) similitudinem exhibentes; doctrina vero atque sermone laudem eis congruam depangentes, utroque qui in illis sanctificatur, Deum sanctificeremus.

C Est igitur, quemadmodum unus pariter duodecim Pater Deus, magisterque et dominus atque præceptor, Christus; una quoque fides et gratia virtusque Spiritus, apostolicique munieris functio; ac eadem præmiorum retributio, sic et eadem laus omnium discipulorum exsistit: quod tamen alia aliaque ratione emigrarint e corpore et ad Dominum commigrarint, necessario quoque propria cuique laus ratione dependitur.

D Quisnam igitur est qui sacrum hunc conveniunt seu chorum hodierna die constituit, impletisque alacritate, ac mira voluptate ac jucunditate Ecclesias ubique afficit, atque ad Dei laudes concelebrandas congregat cœtusque cogit? Num cunctis manifesta festi ratio ac causa? Nempe Thomas magna illa Evangelii fax, non corporalis sensus ratione, sed spiritialis mentisque fulgure nobis exoriens, lucidissimosque suæ memoriæ micatus vibrans, ad ipsius convocat celebrandam gloriam. Thomas nimurum pretiosus lapis ac venerabilis electusque, coronæ gloriæ cœlesti plexæ Sioni, undecim adjunctus implexusque calvæ. Margarita omni parte lucidus, animi simplicitate mentisque puritate ac perspicuitate toto ipso simplici divinoque lumine sinu suscepto, magnificosque a se ipso obsecrati caligine gentibus illustrationum fulgores refractu emittens Thomas,

⁴⁰ Psal. cxxvi, 5.

(21) Ἀντιδολῶμεν. Malim ἀντιβαλῶμεν, vixque ibitem Nicetani aliter scripsisse, qui totus alludit ad locum psalmi cxxvi de judicio in porta Hætorum more, quod auctor ad judicium trahit in iū vitæ atque excessu, cum beatus revera, qui in confundetur, cum loquetur inimicis; cum sci-

licet respondebit, ac verba dabit, iis accusantibus ac dæmonibus, pro his quæ illorum maxime suggestione peccavit; quod est ἀντιβαλεῖν. non cum illis occurret, quod ἀντιβαλεῖν, et remotius est, seu communius, nec expressum a Davide.

qui et Didymus. Hæc enim non nisi interpretatio atque notio. Porro Didymus appellatus est, quod non solus, sed cum altero illique gemellus uno partu editus est^{**}.

Hic vero in terrestre cælum (ædem scilicet suam) fidelium turmas in concionem vocans, suaque miracula ac præciara gesta spirituali convivio lautaque epulatione apponens, omnem magnifice dapibus reficit ac recreat animum: non qui corpore conspiciatur, sed qui spiritu creditur; nec qui uno loco corporum more circumscribatur, sed qui omnibus toto orbe Ecclesiis (quippe divinus spiritus, tanquam ex Deo Spiritu natus) spiritalem gratiam solari persplendeat micatu, omnique jucunditate adimpleat; atque operum suorum radio, seu claritate, Patrem qui in cœlis est, glorificet^{††}. Cumque adhuc vitæ superstes ac in carne agens, aliud nibil tum verbis, tum operibus præstaret, quam quod Patri videretur: potiori longe ratione corpore solutus, ac spiritu Deo contemperatus, nullo tædio ac labore temporisque momento, velut quædam cœlestis mens orbem pervagans, cunctosque simul superne intuens, ad Dei laudem ac gloriam operum suorum ac passionum memoria, alacres reddit.

Thomas itaque ante mundi constitutionem, consimilis futurus imaginis Unigeniti cognitus ac prædestinatus, quod tempus apparitionis aderat, qui que apostolicum senatum essent impleturi præsto eligendi erant, ipse pariter cum reliquis ad sacram illam vocationem evasit: vocatusque, haud segnium more vocantem repulit; aut cum obaudisset, ac tantisper illi adhæsisset; velut illi quorum modica ac nutans fides, postmodum abit retro ac pedem re-

^{**} Joan. xx, 24. ^{††} II Cor. iii, 17.

(22) *Tὸν αὐτοῦ ναόν.* Erat hoc Thomæ templum in palatio, a Leone Basili filio instauratum, cum incendio fœdatum fuisset; qua de re exstat una et altera ejus oratio, quam meo stylo produxi ad ejus diem festum, ex ms. eminent. card. Mazarini, in quo et ejus caput, quod forte Edessa translatum esset; ubi olim creditum ejus corpus esse, cum Indi, apud quos martyrio functus est, etiamnum putent se illud habere.

Num Baronii faciat satis expositio, ut pars exuviarum Thomæ ex India Edessam translata, pars in India manserit, quæ tot retro sæculis, iterum a fulgentis illis gentibus per Europæos Evangelio, detecta sit, alii viderint: mihi omnino non facit, quod et caput Constantinopoli et corpus Edessæ, pari fere veneratione ac Romæ apostolorum Petri et Pauli, ut Chrysost. auctor est, et quod inventum in India corpus cum instrumentis ipsius martyrii, et quale veterum narratione habemus, non particulæ corporis, cum tamen (ut fides aliqua apocrypha Abdijæ habenda sit) statim post martyrium integrum e sepulcro surto ablatum fuerit, et Edessam asportatum, relicto tumulo prorsus vacuo, sicque reperto, ut illo libro narratur. Putem magis in eo contigisse, quod in Stephani protomartyris corpore, quod in Baptistæ capite Romano, Angelico, Ambianensi (ipso olim Constantinopoliano); qua de re, ad narrationem de inventione corporis ejusdem Stephani, et translatione Constantinopolim, Constantino imperatore et Metrophane episcopo: quod denique in Magdalena Veze-

ναδι τὸν διάματος τὴν δῆλωσις· Διδυμος δὲ κεκλησθαι, τῷ μή μόνον, μεθ' ἑτέρου δὲ τοῦτον ἐκ μιᾶς ἀποτεχθῆναι γαστρός.

B Οὗτος ὥστερ εἰς οὐρανὸν ἐπίγειον τὸν αὐτοῦ ναὸν (22) ἐκκλησιάζων τὰ συστήματα τῶν πιστῶν, καὶ πνευματικὴν πανδασίαν τὰ οἰκεῖα θαύματα καὶ κατορθώματα προτιθεὶς, πᾶσαν ἔστι φιλοτίμως καὶ κατατέρπει φυχήν· οὐ τῷ σώματι καθορώμενος, ἀλλὰ τῷ πνεύματι πιστευόμενος· οὐδὲ ἐν τόπῳ περιγραφόμενος, ὡς τὰ σώματα· ταῖς ἀπανταχοῦ δὲ τῆς οἰκουμένης Ἐκκλησίαις, ἀτε πνεῦμα ὃν θεῖον, ὃς Πνεύματι Θεοῦ γεννηθεὶς, τὴν νοητὴν ἡλιοσιδῶν χάριν, καὶ πάστης θυμηδίας πληρῶν, καὶ διὰ τῆς τῶν ιδίων Ἑργῶν ἐκλάμψεως ἢ θυμήσεως διδάξων τὸν Πατέρα τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ εἰ περιών ἐτι τῷ βίῳ καὶ τῷ σαρκίῳ, οὐχ ἀλλο τι ἢ δόξαν ἐν τε λόγοις καὶ Ἑργοῖς κατειργάζετο τῷ Πατρὶ, πολλῷ μᾶλλον τοῦ σώματος ἀπολυθεὶς, καὶ τῷ πνεύματι θεῷ συγκρεθεὶς, ἀκαμάτως τε καὶ ἀχρόνως, οἴα τις οὐράνιος νῆσος, τὴν οἰκουμένην διιών. καὶ δικαθεν πάντας ἄμα καταθεωρῶν· πρὸς ἐκπαίνον τε καὶ δόξαν, διὰ τῆς τῶν οἰκείων Ἑργῶν καὶ παθῶν μνήμης, ἀναπτερώσα· Θεοῦ.

C Οὗτος γάρ πρὸ τῆς τοῦ κάσμου καταβολῆς, σύμμαρφος ἐσεσθαις τῆς εἰκόνος τοῦ Μονογενοῦς ἐγνω· σμένος καὶ πρωτισμόνος, ἐπειδὴ τῆς ἐπιφανείας ή χρόνος παρῆν, καὶ δ τῆς τῶν ἀποστόλων ἐκλογῆς παρειστῆκει καιρὸς, μετὰ τῶν ἀλλων καὶ αὐτὸς, εἰς τὴν Ἰεράν ἐκείνην ἀπήντησε κλῆσιν· καὶ κληθεὶς, οὐ παρηγήσατο κατὰ τοὺς δρόθύμους τὸν κεκληκότα· οὐδὲ ἐπήκουσε μὲν, ἀχρι δὲ καιροῦ παραμείνας, εἰς τὰ δικίσω κατὰ τοὺς διληπτίστους παλινοστεῖ· οὐδὲ

D liacensi et nostra Sanmaximiana provinciæ Phocensis; recentiorique exemplo in S. Vincentii Ferrerii alio aliquo corpore Venetiis in Britannia, ne quid dicam de Vincentio levita Valentino in Hispania adhuc existante, et Novempopulaniam apud Castras translato: quo loco venerationem habebat sancti Patris. Dominici ætate, ipso eodem illius pio cultore, habuitque apud meos Prædicatores, translata ad eos æde illi sacra ac basilica, donec Calviniana rabie erepto deposito ac disturbato, ejus fidei custodes FF. mei illius domus Prædicatores ad unum necati et in puteum projecti, martyres et ipsi consecrati sunt: novaque excitata basilica ac conventu, ex eodem puto in eam illata nuper, pia fidelium fratrumque religione, ipsorum pignora; quibus fidem ficeret, nedum ipsa vigens constansque traditio, sed et auctoris æqualis certa sinceraque narratio, faciente copiam integerrimo senatore annosa probitate (ipsaque avita in senatu Tolosano) cl. viro D. Mazenot. Qua tanta nostroru[m] aliorumque catholicorum in ea urbe strage, siebat ille reserre auctorem, oppidanos Calvinianos deterritos, malaque sibi omnia ominatos, nec vana conjectura, ut ille aliquot in eam rem adductis, quæ illis sinistra contigerunt, se confidere existimat. Ea in re tenenda Prætoris lex, ut ipse alibi monet Baron.: Qui tenet, teneat, omninoque cavendum ne istiusmodi obrepant, aliaque aliis subdantur sanctorum pignoræ, vel etiam ipsa non sancta: in quibus etsi non perit, nutat tamen vera religio ac pietas Christiana.

έμενει μὲν ἄχρι τέλους, ἐλάττονος δὲ χάριτος ἦ A sert⁴²; vel manet quidem usque in finem, minorem
δόξης τῶν χορυφαίων τινὸς, παρὰ τῷ παμβασιεῖ καταξιοῦται. Ὅσπερ δὲ τῆς χλήσεως, τῆς ἐκλογῆς,
τῆς ἀκολουθήσεως, τῆς αὐτοπροσώπου θέας, τοῦ τε
Θεοῦ Λόγου, καὶ τῶν δι' αὐτοῦ γεγενημένων, τῆς αὐτηκόου τῶν ὑψηλῶν μυστηρίων ἀκροάσεως, τῆς τῶν ζωοποιῶν παθημάτων κοινωνίας, τοῦ μυστικοῦ νιπτῆρος, τοῦ ἄρτου, τοῦ σταυροῦ, τῆς ταφῆς, τῆς ἀναστάσεως, τῆς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφανίσεως.
καὶ ἀναλήψεως τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Γεννήτορα, καὶ τῆς δι' αὐτοῦ μετὰ ταῦτα μεταλήψεως τοῦ Πνεύματος, δμοίως τοῖς πρωταποστόλοις μέτοχος ἦν· ναὶ δὴ καὶ τῆς ἐπὶ τὰ ξύνη λαμπρᾶς ἀποστολῆς, τῶν τε υγμείων καὶ τεράτων, καὶ τῆς τοῦ Εὐαγγελίου μεγαλοφωνίας.

“Οσπερ οὖν ἐν τούτοις, οὔδὲν Ἀνδρέου καὶ Πέτρου, καὶ τῶν οἰων Ζεβεδαίου ἀπελείφθη Θωμᾶς, οὔτω καὶ τοῦ τέλους συστοίχου τοῖς πρώτοις ἐπιτευχώς, ἀκολούθως καὶ δόξης ἔκεινοις τῆς αὐτῆς, καὶ τοῖς παρὰ τῷ διδασκάλῳ καὶ Θεῷ τετυχήσει τιμῆς· εἰ μή τις αὐτοῦ τὴν μετὰ τὸν σταυρὸν, καὶ τὴν ἀνάστασιν ἀμφιβολίαν ἢ διψυχίαν, ὑφέσεως τρόπον ὑπολάβῃ, κακῶς ὑπονοῶν, καὶ οὐκ ἐν συνέσει τὰ θεῖα διακρίνειν εἰδώς.” Ήσπερ γάρ ὑπερβολῇ θερμότητος χρύμανος ὁ Πέτρος, ἀρνήσασθαι συνεχωρήθη, ὡς ἂν αὐτὸς τε μετριώτερος ἔαυτοῦ γένηται καὶ ἀσφαλέστερος· ἀσφαλεῖας δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπόθεσις ἢ τριπλῆ τούτου μετὰ τὴν ἀργησιν δμολογία καταστῇ· κοινὸν γάρ Ὅσπερ τὸ ἡττημα, οὔτω πάντων ἐγίνετο καὶ τὸ πρότερημα· οὔτω καὶ ὁ Δέδυμος, πλεόνα τὴν θέρμην καὶ τὴν περὶ τὸν διδάσκαλον προθυμίαν ἔχων, περιπέπτωκεν ἀμφιβολίᾳ, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων τοῖς λογισμοῖς διεκρίθη περὶ τὴν ἀνάστασιν, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς ἔαυτοῦ πραθερος καταστῇ, καὶ διὰ τῆς ἐνστάσεως ἀκριβέστερον βεβαιωθεὶς, βεβαιωτέραν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐμποιήσεις πίστιν.

Καὶ γάρ ἔδει τυχὸν ἔκει πρῶτον πολυπραγμονθῆναι τὸ μυστήριον· καὶ δοκιμασθεῖσαν οὔτω τοῦ Εὐαγγελίου τὴν ἀλήθειαν, ἀναμφίλεκτον τοῖς ξύνεσι παραδοθῆναι. Ἡρέμα μὲν οὖν διχονοία καὶ τῶν λοιπῶν τὰς καρδίας διικνουμένη μαθητῶν, οὐκ εὐαγγεῖς ἀνεκίνει λογισμούς· καὶ φαντασίαν εἶναι τὸ δρώμενον ὑπέβαλεν. ‘Ἄλλ’ οἱ μὲν δειλίᾳ τὴν ἀκριβολογίαν παραχλέπτοντες, τηνείχοντο πυρπολεῖσθαι τε καὶ μεριζεῖσθαι τὸν νοῦν. Σὺ δὲ, ὡς γενναιότατε καὶ θερμότατε τῆς ἀληθείας ἐρευνητά, οὐδὲν ψιλοῖς τῶν ἐπαγγελλόντων λόγοις παραδέξασθαι δεῖν φήθης τὴν ἀνάστασιν· σφαλερὸν γάρ· οὐδὲν δέκει μόνη καταπιστεῦσαι τὸ μυστήριον· οὐ ποπτὸν γάρ, ὡς καὶ ἀγγέλων τινῶν εἰς εἶδος τοῦ ποθουμένου μορφοῦσθαι πολλάκις δυναμένων· Ὅσπερ δὲ τὸν θάνατον καὶ τὴν ταφὴν τοῦ Ἰησοῦ, δι' αὐτῆς δύεις καὶ πεῖρας ἔγνως, οὔτω δὴ καὶ τὴν ἀνάστασιν ἀναντίρρητον ἔαυτῷ τε πρῶτον, καὶ πᾶσι κατασκευάσσασθαι βουλόμενος, τὴν διὰ τῆς πεῖρας ἀπήγησας πληροφορίαν· καὶ τοὺς ἐν χερσὶ καὶ ποσὶ τύπους τῶν ἄγλων, καὶ τῆς πανολίας πλευρᾶς τὴν νυγήν, τοῦ παθόντος σώματος ὡς ἀληθῶς

tamen gratiam aut claritatem nauciscitur apud summum omnium Regem, quam unus quis ex coryphaeis? Quinimo sicut vocationis, electionis, comitatus, divini coram Deique ac Verbi, illique patratorum conspectus, ipsiusque ex ejus ore sublimium mysteriorum auditionis, viviscarum item societas passionum, mystici pelvis, panis, crucis, sepulturæ, resurrectionis, illam secutæ apparitionis, Filii ad Patrem in cœlos receptionis, Spiritusque postea per eum impartitionis; sic plane etiam magnifici ad gentes apostolatus, signorumque ac prodigiorum; Evangelii denique claræ prædicationis, cum priinis pariter summisqne apostolis particeps fuit.

B Quemadmodum igitur ea parte Thomas, nihil Andrea et Petro et illis Zebedai minus habuit, sic et finem primis illis consimilem natus; proinde etiam eamdem ac illi claritatem, paremque honorem apud magistrum Deumque promeruit. Nisi quis forte eo deteriore minoremque putaverat, quod post crucem ac resurrectionem, dubius animique anceps extiterit; male scilicet opinans, ac qui divina prudenter discernere et judicio expendere haudquam norit. Quemadmodum enim Petrus excellenti servore negare permisso est, ut tum ipse modestior cautorque redderetur, tumque ejus post negationem trina confessio, cautionis, ac remedii ratio reliquis foret (communis enim sicut clades, sic et universorum fuit victoria): ita quoque Didymus, majori servore inque Magistrum alacritate pollens, in dubietatem incidit, ac plus reliquis de resurrectione anceps fuit, ut et ipse lenior benigniorque evaderet, animique contentiosioris pugna plenius confirmatus, firmiorem perinde reliquis fidem in gereret.

C Forte enim operæ pretium erat, ut illuc primum mysterium curiosius exploraretur, inque eum modum probata Evangelii veritas, indubitate gentibus traduceretur. Sane vero etiam reliquorum discipulorum animos sensim pervadens dubietas, haud piar in eis ac religiosas cogitationes movebat, spectrum que inane esse suggerebat, id quod oculis certebatur: verum illi quidem, formidine accuratam fallente rationem, animo incendi, ac partibus se cari sustinebant⁴³. Tu vero, generosissime ferventissimeque veritatis indagator, non nudis referentium vocibus recipiendam resurrectionem duxisti (quippe res fallax, nec tuta satis), nec solis obtutis credendam mysterii fidem existimasti (nam et hoc suspectum, cum et angeli non raro desiderati formam induere possint), quin sicut Jesu mortem ac sepulturam ipso aspectu ac experimento usurpareras, sic quoque resurrectionem, tum ipse tibi primum, tum reliquis omnibus incontestabilem reddere studens, ipso rei experimento illius tibi certo præstandam fidem flagitasti: tuncque susci-

⁴² Joan. vi, 66. ⁴³ Luc. xxiv, 36; Marc. xvi, 14.

tati ejus corporis, quod passum erat atque mortuum, certa indicia statuens, clavorum in manibus peribusque apertas cicatrices; beatissimique lateris lanceæ fissionem, mox ac contrectasses, beatam meus et Deus meus²³.

O sanctam vocem sancto Spiritu sanctissime prolatam! quæ scilicet apostolorum mentes constabiliuit, dubietatem curavit, firma cunctos fide composit. O brevem vocem, magnam in se virtutem habentem! quæ videlicet profligatis hæreticis, rectas omnem fidei regulam illustret. Dominus meus et Deus meus! Non aliud Dominus, atque aliud Deus. Non aliud qui palpatur, aliud qui omnem tactum fugit; sed qui assumptæ carnis ratione comprehensus Dominus, is ipse Deus meus, natura deitatis omnino absolutus et incomprehensus; qui personæ ratione singulariter; gemine, speciata natura videatur atque credatur. Sic Christum scire velut tessera divinus edicat Apostolus: ac sicut Petrus ante passionem et resurrectionem, ita hic quoque Christo jam suscitato, quod in illo unum est ac duplex prædicabat: quorum Dominus accuratam confessionem ratam habens, suam in ea firma basi constabilivit Ecclesiam.

Quod vero Spiritus sanctus a Patre per Filium (juxta quod olim promissum fuerat) effusus erat; plenique illius virtute discipuli, afflatusque repleti, gratiae in seipsis parturiginem continere non valebant; ac nisi per universum sparsi orbem, aliisque aliam in eo complexus nationem, divina bonitate impartirent; nec Deo mittenti placita, nec Iesu benignitate atque præcepto digna, faciuros se arbitrabantur: alii itaque alio missi apostoli, pro eo utique ac auctor ipse mittendorum decreverat; probatissimæ autem virtutis terque maximo (quo de agimus) Verbi discipulo, cum Parthorum, Medorumque atque his ulteriorum Aethiopum apostolatum nacto, ac quo in eos modo ac ratione invaderet (ad homines scilicet proficiscens aspectu truces animique moribus acerbiores), ac cum eis de pietate sermones misceret, haud satis succurreret: quin et ipsum sere illarum gentium oneris læderet; omnis in promptu dubitatio et anxietas depulsa est. Ipse enim divinissimus Jesus, incomprehensus ille, nullis terminis finitus, qui in cœlis Patri semper conjunctus est, atque in terris apud eos quos habet necessarios, semper indivise manet: hic corporis statuta, inde vultusque specie viro assimilis, Mercatorem India prosectorum, recensque Hierosolymis exequentem ac patriam cogitantem adit. Ad quem dominus cum accessisset (o dominatoris inclinationem! o servi probitatem!) velut servum, suum vendit discipu-

A ἀναστάντος τεκμήρια τιθέμενος, τὴν μαχαρίαν ἔκεινην μετὰ τὴν ψηλάφησιν εύθὺς ἀνηρεύειν φωνῇ· Ὁ Κύριός μου, ἀποκριγόμενος, καὶ ὁ Θεός μου! illam vocem cruciasti, ac respondisti. Dominus

B "Ο φωνῆς ἀγίας, ἀγίῳ Πνεύματι παναγίως φωνήσῃς, καὶ τὰς ἀποστολικὰς διανοίας στηριξάσῃς, καὶ θεραπευσάσῃς τὴν ἀμφιβολίαν, καὶ πρὸς βεβαίαν τοὺς πάντας κατορθωσάσῃς πίστιν! "Ο φωνῆς βραχεῖας, μεγάλην ἐν αὐτῇ δύναμιν ἔχουσας, τῶν αἱρετικῶν μὲν ἀφανιστικήν, δρθιδοξίας δὲ πάστης οὖσαν φωτιστικήν! Ὁ Κύριός μου, καὶ ὁ Θεός μου! Οὐκ ἄλλος δὲ Κύριος, καὶ ἄλλος δὲ Θεός. Οὐκ ἄλλος δὲ φηλαφώμενος, καὶ ἄλλος δὲ ἀναφῆς· ἀλλ' ὁ τῷ προσλήμματι ληπτὸς Κύριος, αὐτὸς οὗτος μου Θεός ἀκράτητος τῇ θεότητι καὶ ἄληπτος· μοναδικῶς τὴν ὑπόστασιν, δυζικῶς τὴν φύσιν δρώμενος καὶ πιστευόμενος. Οὗτως εἰδέναι τὸν Χριστὸν διθεῖος παρεγγυάσθω Θωμᾶς· καὶ ὥσπερ ὁ Πέτρος πρὸ τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως, οὗτοι μετὰ τὴν ἀνάστασιν οὗτοι, τὸ ἐνοεῖδες καὶ διπλοῦν ἀνεκήρυττε τοῦ Χριστοῦ, ὃν τὸ τῆς δημολογίας δὲ Κύριος ἐπισφραγιζόμενος ἀκριβές, ἐπ' αὐτῷ τὴν ίδιαν Ἐκκλησίαν ἀνεστηρέστητο.

C "Ἐπει τὸ Πνεῦμα τὸ ἀγίον διὰ τοῦ Υἱοῦ παρθεν κατὰ τὴν ἀνέκαθεν ἐπαγγελιαν ἔξεχείτο· καὶ πλήρεις μὲν τῆς ἐκείνου δυνάμεως οἱ μαθηταί, πλήρεις δὲ γενόμενοι τῆς ἐνεργείας, οὐχ οἷοι τε ἡσαν τὴν ὕδινα τῆς χάριτος ἐν ἑαυτοῖς κατασχεῖν· ἀλλ' εἰ μὴ κατὰ τὴν οἰκουμένην διασπαρέντες δλῆν, καὶ ἄλλος ἄλλο τι μέρος τῶν ἐπ' αὐτῆς ἐθνῶν διαλαβόντες, τῆς θεαρχικῆς μεταδοῖσιν ἀγαθότητος, οὗτε τῷ ἀποστέλλοντι Θεῷ φίλα, οὗτε τῆς Ἰησοῦ φίλανθρωπίας ἐπάξια πράξειν καὶ διαταγῆς ἥγοῦντο· δλλοι μὲν οὖν ἄλλαχη τῶν ἀποστόλων, καθὼς αὐτοὺς δ ἀποστέλλων διέστελλε δῆπουθεν ἐξαποστέλλοντο· τῷ δοκιμωτάτῳ δὲ τούτῳ καὶ τρισμεγίστῳ τοῦ Λόγου μαθητῇ, Πάρθων καὶ Μήδων, καὶ τῶν ἐπέκεινα τούτοις Αιθιόπων τὴν ἀποστολὴν λαχόντι, καὶ πῶς διν αὐτοῖς ἐπίσι, καὶ τίνι τρόπῳ τοῖς ἀπευκτοῖς μὲν τὴν δψιν, χαλεπωτέροις δὲ τὸν τῆς ψυχῆς τρόπον ἐπιδεημηκώς, εἰς τε λόγους καὶ δημιλίας τὰς ὑπὲρ εὐπενετιας ἐλθοι· ἡρίμα δὲ καὶ πρὸς τὸ βάρος ἐκείνων δυσχερούντι τῶν ἐθνῶν, ἐγγύθεν ἡ λύσις παρέστη τῶν ἡπορημένων. Δύτος γάρ δὲ θεαρχικώτατος Ἰησοῦς, δ ἀπερίληπτος, δ ἀπεριδριστος, δινω παρὰ τῷ Πατρὶ ὃν ἀδιαστάτως ἀει, καὶ κάτω δὲ παρὰ τοῖς οἰκεῖοις ἀμερίστως μένων ἀει· οὗτος ἀνδρὲ τὸ μέγεθος, τὴν τε φύσιν καὶ τὴν μορφὴν ἐοικώς, ἐμπόρῳ τινὶ προσεληλύθει, τῆς Ἰνδικῆς μὲν δρμωμένω, δρετε δὲ τῶν Ἱεροσολύμων ἐξιόντι, καὶ πρὸς τὴν ίδιαν παλινοστοῦντι γῆν, τούτῳ προσελθών (23) δ

²³ Joan. xi, 28.

(23) Ἐμπόρῳ τινὶ... προσελθών. Sumpta hæc ex Thomæ Periodis, libro olim reprobato ac plane apocrypho; cuius tamen fidem sic Græci non abnuunt, ut et quibusdam antiquis libris ecclesiasticis ascriptos habeant, et partem in Menæa retulerint, longa narratione hoc ipso titulo, 'Ex τῶν

αὐτοῦ Παρθῶν, Ex ejusdem Thomæ Periodis: quæ perinde, paucis mutatis, Abdiæ Babylonii nomine vulgata sunt, magis etiam in illo impura. Synaxarium, quod antecedit, iisdem verbis habetur in magnis Menæis et Basilii imperatoris a card. Sirleto Latine redditis, et Henrici Canisii t. III edi-

Κύριος, (ὦ συγχαταθάσεως δεσπότου! ὦ εὐγνωμο-
σύνης οἰκέτου!) οἴτα δοῦλον σίχελον πιπράσκει τὸν

līs. Synaxarii verba sunt : Οὗτος Μῆδοις καὶ Πάρθοις, Πέρσαις καὶ Ἰνδοῖς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ χηρύξας φρουρεῖται παρὰ Σμιδαῖου βασιλέως, διὸ τὸ πιστεῦσαι καὶ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ Οὐάζανην τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν γυναικαν Τερτιαν, καὶ Μιγδονίαν, καὶ Νάρκαν. Άιδος καὶ παραδόσται πέντε στρατιώταις, οἱ τοῦτον ἐπὶ τὸ δρός ἀναβιβάσαντες, λόγχας κατέτρωσαν, καὶ σύτω πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν. *Hic cum Medis; Parthis, Persis et Indis Dei verbum prædicasset, in custodiam conjicitur a rege Smidaeo, propterea quod ejus opera crediderant et baptizati fuerant Vazanes ejus filius, et uxor nomine Tertia, et Migdonia et Narce. Quapropter quinque militibus traditur, qui ad montem quemdam ductum lanceis transverbearunt, atque ita migravit ad Dominum.* In excerpto illo ex Thomae Periodis, mercator ille Thomae duxtor in Indiam Azanes itidem dicitur, qui et ipse conjectus in carcerem cum apostolo, quasi deluso rege, dum exstruendam illi eximii decoris regiam profiteretur, erogatis in pauperes illius thesauris : quam tamen in cœlis regiam ille ex fratre ab apostolo suscitato sibi exstructam atque paratam didicerit; eoque miraculo cum fratre ad Christum conversus, ab eo τὸν ἀρραβῶνα τῆς ἀκηράτου βασιλείας, immortalis regni arrhabonem, accepit; apostolo ad alias urbes proficiscente, prædieandi Evangelii causa, ubi sic consummatus sit, ob conversam reguli alterius familiam, ut habet relatum Synaxarium, actaque illa Abdiana, in quibus uxor illa regis Trepia dicitur. Istud de mercatore Indo, cui se Thomas in Indiam comitem dederit, etsi habetur in apocrypho, indeque ille nuntiare videatur, ex eo non improbabile redditur, quod Indorum alter apostolus atque Japponum Franciscus Xaverius (ipse pene Thomas redivivus et successor, ac pro humilitate, excolenda ea Domini vinea, vicarius, quem tanti ex suis nostrisque et aliis æmulati sint, religiosi omnes et Mendicantes, strenui vere operarii, non fastu dominantes in cleris, ut quibus ad jactantiæ supercilium est vocari pontifices, et qui nolint aut desiderent esse pontifices, secus ac Yvo Carnot. serm. in cathedr. sancti Petri admonet; nec satis attendant sub monachi toga, in inferioribus domus Domini maniunculis, quorum labia custodiunt scientiam, angelos scilicet Domini exercitum, reliquos sacerdotes, ipsos quidem juxta destinationis moimenta minime pontifices, sed tamen Petri consacerdotes, inquit idem Yvo, ipse in regulari toga egregius ac strenuus pontifex), eodem spiritu eadem pene in molitione tentavit, ut Meacum, Japponum sere metropolim servi habitu ac pedisequi adiret. De qua re Tursel. in ejusdem Francisci Vita : *Franciscus, sive ut expeditum inter Barbaros haberet iter, sive ut certum aliquem talis viæ ducem haberet, equiti indigenæ Meacum petenti, sāmulum semet adjunxit, servitutem quoque pro Christo sibi decoram ratus. Domini ergo equitantis sarcinulam, præter suum missæ instrumentum, cursitans gestabat humeris. Herus quippe, cursus magis quam itineris modo, concitatbat equum per obnoxia latronibus loca. Et Franciscus pedibus ferme ibat nudis, quod rivi amnesque vado transeundi se passim offerrent. Itaque sæpenumero pedibus ex nivis et algoris injuria intumescentibus graviter laborabat : crebro etiam cursu et sarcinarum gestatione fatigatus, glacie aut asperitate viæ pullente vestigia, corruebat. Quæ ille omnia, non æquo solum, sed etiam intento in Deum et a sensibus alienato superabat animo. Quippe tanta vis erat cœlestis contemplationis, ut victis dulcedine sensibus, subinde in vapores indueret se, ad lapides offensare pedes lacraretque, sine ullo prorsus sensu doloris ; ac quæ in eam rem prosequitur alia, pene iucridi-*

A Iūm; venditoque se itineris præbet socium, eique occulte semper colloquitur, areanisque divinis præ-

biliora, quam quæ habet Thomæ illa cum mereatore profectio, quem in via sibi addixerit, Christianisque moribus imbuerit, ac cuius ope et opibus longam eam viam solatus sit. Quod ita se Christus ut apostolum venderet, conspicuum fecerit, ad altiore spectet prophetæ gradum; nec aliud gessit exteriori illa specie, quam quod interiori instinctu in Francisco, ipso eodem auctore, post tot demum sæcula actuū est.

Gentes, ad quas Thomas præparator missus est, easdem refert Nicetas, quas Hippolyti Synopsis : addit tamen Æthiopas Parthis Medisque ulteriores; abusus forte Æthiopum nomine pro ipsis Indis. Nam non videtur velle Æthiopas Ægypto superiores et Afros; tametsi illi quoque sibi Thomam apostolum vindicant, eique peculiari religioni tenentur. Æthiopes etiam vicini terre promissæ, id est Madianitæ, ex quibus orta Mosis uxor, inde dicta Æthiopissa, non videntur Parthis Medisque ulteriores, ut ita Nicetas designare voluerit. Forte etiam Chrysostomus, cum dealbatos Thomæ prædicationibus Æthiopas scribit, in Act. apost., Indos Orientales intellexit, etsi ipsis Æthiopibus, ut sibi Thomam apostolum raperent, occasio aliqua fuit. Græci in Menæis aperte satis Indos intelligunt, nec alii apud eos Æthiopes, quorum Thomas animos dealbaverit. Sic præter alia ode 1 et stroph. 1 : 'Αρετῆς χάλλει διαπρέπων, αὐτόπτα, καὶ θαύμασι, τῶν Ἰνδῶν τὸ δυσειδὲς φωτὶ τῷ θελῷ κατηγασας πλοτεῖ, καὶ ἐφιδρυνας τούτων τὴν ἔργωσιν. Virtutis pulchritudine decorus ac miraculis, qui ipse Deum oculis vidi, deformes Indos divina luce (fide) collustrasti, eorumque caliginem perpurgasti; obscuram scilicet et fucatam eorum animo cutem. Nam et Lucianus de Æthiopibus, ἀνδράσι μελαντέροις καὶ τὴν δύναμιν ἔξοφωμένοις, obscura forma, ut Ovid. in Metamorph., quod ipsum Indis cum Æthiopibus commune, etsi non adeo satira illorum nigredo; tanta tamen, ut respectu Europæorum fusci audiant et ζοφεροί. Maneat ergo Thomæ sua India, et in ea sui Æthiopes, ipsi scilicet Indi; Matthæo potius proprie magis dicti Æthiopes, partimque etiam illius fratri Jacobo Alphæi, qui ipse unus ex duodecim, Ægyptum partesque illi superiores Evangelio illustravit, ut certiora de illo habent monumenta; non nudus episcopus Jerosolymis templo assiduus consenuit, ut existimant, qui male volunt esse ipsum Jacobum fratrem Domini. Sophronius etiam nationibus, quibus apostolum Thomam prædicasse commemorat, etiam Γερμανοὺς addit, sicutque etiam Guilliel. Lindanus Rurem. episcopus existimat, traditque exstare ejus rei monumenta S. Thomæ apostoli nomine complures ecclesias in extremis ipsis Germaniæ oris, et pene usque ad polum articulatum; quæ tamen ratio ac traditio nullo modo rem inibi conficit. Num enim quod Burdigalensis mea metropolis Andreæ nomine sacra, indicio sit prædicasse Andream Burdigalæ; vel Stephanum in Aquitania, cuius pene nomine in ea sacræ reliquæ antiquæ cathedralis ecclesiæ, Tolosana, Agindensis, Lemovicensis, etc. ? Prædicarunt certe, qui vel talium discipuli fuerant, vel eis peculiari religione obstricti ac devoti: sicutque se res in Germania habuerit, quod ad Thomam attinet; itemque in Æthiopia, quæ est Africæ: ne dicamus Thomam unum plus terrarum peragrasse ac fidei præconio implesse, quam reliqui omnes apostoli; cum certum sit Pauli oraculum, cum plus omnibus labrasse implendo Evangelium ab Jerosolymis usque in Illyricum per circuitum. Quod ita apud Sopronium est de Germanis, nullius præterea antiquorum testimonio nititur. Quod apud eundem est Magis, qui et ipsi Mediæ ponuntur populi, apud Hippo-

ditionibus animum ac fiduciam addit. Quin et in cunctis illi viis inaspectabili ratione comes, ab omnique periculo ac adverso casu liberans; ubi quidem divina tractanda forent, divinæque sapientiæ verbis ad pietatem adhortandi auditores essent, vīla sermonem largo in eo fonte effundebat; ubi autem declaranda prodigiorum virtus, omni res miraculo majores ad spectatorum tum stuporem tum fidem præstare tribuebat.

Quem in modum magnus Thomas ad Indos abducens est. Indeque Aethiopum ipsis regibus, cunctisque illius terræ satrapis ac viris principibus, tamquam mirabilem operum patrator illustris efficitur¹⁶. Ac sicut ipse Jesus Christus factus obediens Patri, servi formam accepit, seque ipsum dignatione humilians, atque ad mortem usque prodita subjectione, Patris gratia exaltatus est, supremumque omnium nomen, qua ratione homo est, consecutus, in dextera maiestatis sedet¹⁷. Sic verus discipulus, ipseque filii dignitatis compos, secum animo Domini reputans humilitatem, servi illam dejectionem habitumque non indigne tulit. Non moleste habuit quod ab impiis emeretur: nempe non mœstiam, sed jucunditatem; non ignominiam, sed honorem; non probrum aut dolorem, sed potius gloriam ac laetitiam ducens temporaneam servitutem: eaque palam æmulari se magistrum ac diligere ostendens, nedum solus ipse veram libertatem silique decus altius consequatur, verum etiam innumeros insidelitatis peccatiisque tenebris obnoxios liberabat, atque gratiæ spiritu ac baptismi aqua mysticæ regeneratos, immaculatam prolem plenosque lucis, veræ illos magnæque Luci admovebat.

Cuncta vero ter beatissimo doctori egregie præstia, omnemque illius sermonum atque operum circulum, quibus Parthiam omnem et Hyrcanianam et Bactrianam evangelizans Christo adduxit, conari sigillatum verbis exsequi et enarrare, idem merito sit, ac tentare pluviae guttas numerare. Ut igitur quæ sunt media cuncta contraham, sacri nimirum præconis ad Indiæ regem admissionem, regiæ extenuendæ pollicitationem, æris regii in tenues personas iussumptionem, creata inde pericula, minas, verbera, carceres, ab ærumnis omnibus propitio Numine benignioreque providentia liberationem ac, ne orationem longius protraham, abyssum enarrans miraculorum, quam multis ægrotis sanitatem tribuerit, quantis cæcis visum, surdisque

μαθητὴν, καὶ τῷ πεπραμένῳ συνέρχεται, καὶ χριψίῳ; δὲ προσλαλεῖ, καὶ μυστικαῖς διμιλαῖς παρακαλεῖ, καὶ θεοφρῆμοςύναις ἀρρήτοις παρασκευάζει θαρρεῖν. Καὶ μήν καὶ ἐν πάσαις αὐτῷ ταῖς ὁδοῖς ἀοράτως ἐφεπέμπειν, καὶ πεντὸς κινδύνου καὶ παντὸς συμπτίματος ἀπολυτρούμενος· καὶ οὐ μὲν θεολογεῖν χρεῶν, καὶ φήμασι θεοσοφίας τοὺς ἀκούοντας εἰς εὑσέβειαν παρακαλεῖν, λόγον ἐν αὐτῷ πηγάζων ζωῆς· οὐ δὲ καὶ τεράτων ἐνέργειαν ἐκφαίνειν ἔδει, παρὼν τὰ θαυμασιώτατα πρὸς ἔκπληξιν τε τῶν ὀρώντων, καὶ πίστιν χαρίζεται δρᾶν.

Οὐτως εἰς Ἰνδοὺς ὁ μέγας ἀπήχθη Θιουμᾶς. Ἐντεῦθεν καὶ τοῖς τῶν Αἴθισπων βασιλεῦσιν ὡς θαυμασίων ἔργων ἐργάτης, καὶ πᾶσι τοῖς χρατοῦσι τῆς γῆς ἐκείνης, ἐπίσημος καθίσταται· καὶ ὥσπερ ὁ Χριστὸς αὐτὸς Ἰησοῦς, ὑπῆκοος τῷ αὐτοῦ γενόμενος· Γεννήτορι, μαρφὴν εἰληφε δουλικὴν, καὶ δι' οἰκονομίαν ἔαυτὸν τεταπεικωκῶς, καὶ μέχρι θανάτου τὴν ὑποταγὴν δειξάμενος, ὑπερύψωται διὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ ὑπερτάτου πάντων δύναματος ἢ ἀνθρωπος ἡξιωμένος, ἐν δεξιᾷ χειράθικε τῆς μεγαλοσύνης· οὗτως ὁ γνήσιος μαθητὴς, καὶ τῆς υἱοῦ τάξεως ἐπέβολος, πρὸς τὴν Δεσποτικὴν ταπεικῶν ἀφορῶν, οὐ τὸ πρόσχημα τῆς δουλείας ἐδυσχέρανεν· οὐκ ἀπεδυσπέτησεν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπεμπωλούμενος· οὐδὲ δυσθυμίαν, ἀλλὰ προθυμίαν· οὐδὲ ἀτιμίαν, ἀλλὰ τιμὴν· οὐδὲ αἰσχύνην ἢ λύπην, δδεῖν δὲ καὶ εὐφροσύνην τὴν πρόσκατρον δούλωσιν ἡγούμενος, καὶ ταῦτη σαφῆ τὴν πρὸς τὸν διδάσκαλον μίμησιν καὶ ἀγάπησιν ἐπιδειξάμενος, οὐ μόνος αὐτὸς τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας καὶ ὑψηλοτέρας υἱότητος κατηξιούτο· ἀλλὰ καὶ μυρίους δσους τῷ σκότῳ τῆς ἀπιστίας καὶ ἀμαρτίας καταδεδουλωμένους ἀλευθέρου· καὶ τῷ τῆς χάριτος πνεύματι, καὶ τῷ τοῦ βαπτισμάτος ὑδατι μυστικῶς ἀναγεννῶν, ἀμωμα τέχνα καὶ φωτὸς πλήρεις τούτους, τῷ ἀληθινῷ καὶ μεγάλῳ παρίστησι φωτί.

Πάντα μὲν οὖν καθ' ἐν διεξιέναι πειρᾶσθαι λόγῳ, δοσα τῷ τρισμακαριωτάτῳ κιτώρῳ παταγωγῷ· καὶ πᾶσαν δὲ τῶν τε λόγων αὐτοῦ καὶ ἔργων τὴν περίοδον, οἷς Παρθίαν τε πᾶσαν καὶ Ὑρχανίαν καὶ Βακτριανὴν εὐαγγελιζόμενος προσῆγαγε τῷ Χριστῷ, ταυτὸν δὲ εἶη καὶ ὑετοῦ σταγόνας ἐπιχειρεῖν ἀριθμεῖν. "Ιν" οὖν τὰ ἐν μέσῳ συνέλω πάντα, τὴν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἰνδικῆς τοῦ ἱεροῦ κήρυκος εἰσαγωγὴν, τῆς οἰκοδομῆς τῶν βασιλείων τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν εἰς τοὺς μετρίους τῶν βατιλικῶν χρημάτιον ἀνάλωσιν, τοὺς διὰ ταῦτα κινδύνους, τὰς ἀπειλὰς, τὰς μάστιγας, τὰς εἰρχτὰς, καὶ τὴν διὰ προνοίας κρέττονος τῶν δυσχερῶν ἀπάντων ἀπαλλαγὴν καὶ ἵνα μὴ μακρὸν ἀποτείναιμι λόγον, ἀνυσσον ἐξηγούμενος θαυμάτων· δσαις ἀρρωστοῦσι παρέσχε τὴν

¹⁶ Philipp. ii, 6. ¹⁷ Hebr. i, 3.

Iustum est Magis: melius sorte Mardis, qui sunt Hyrcaniae populi apud Strabonem, Suidam, Stephanum: sunt etiam Persæ populi apud Herodotum. Brachmanes, quos addunt novæ Romanæ tabulae, non tam populi sunt et natio aliqua, quam philosophi Iadiæ citerioris, qui sic adhuc nostratisbus

audiunt, teste Maphæo, ac si quis Druidibus dicat, pro Gallis. Ac, num Sophronius etiam, voce illa Magis, Persarum sapientes (id est philosophos) intellexit? Populum tamen Persidis assignant, quorum urbs Plinio et Solio Pasagorda dicitur.

τασιν, δσοις οὐ τυφλοῖς ὅρκαιν, καὶ χωροῖς ἀποχαι-
τεη τὴν ἀκοήν· καὶ δσους μὲν παρειμένους ἀνωρ-
θώσατο, δσοις δὲ λελαθημένοις τὸ σῶμα, καὶ καθ'
δυτιν' οὖν πεπηρωμένοις τρόπον, ή συμπτώματι
φύσεως κεκακωμένοις, ή πνεύματος ἀκαθάρτου βα-
σανιζομένοις ἐπηρείᾳ, τὴν ἀπονότητα καὶ ἀμισθον
ἰατρείαν τῷ τοῦ Ἰησοῦ ὄντας δεδώρηται. "Ἔν' οὖν
ταῦτα παρώμεν ιστορίας ἔργον, καὶ οὐ τοῦ παρόντος
ὄντα σκοποῦ· ἵνα δὲ καὶ τὸ πέλαγος τῆς ἀποστολε-
ῆς συνέλωμεν θεοσοφίας, καὶ δπως τὸν Λόγον
ἐθεωράγει τῆς ζωῆς, ἐν ἀρχῇ δντα, πρὸς τὸν Πατέρα
ἀεὶ δντα, καὶ σάρκα γενόμενον ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ
ἡμῶν σταυρῷ καὶ θανάτῳ, καὶ τριημέρῳ προσωμι-
ληκότα ταφῇ· εἶτα, ἀναστάντα μὲν ἐν νεκρῶν, καὶ
ἀπὸ γῆς ἀναληφθέντα εἰς οὐρανόν· ἥξοντα δὲ μετὰ
τῆς αὐτοῦ δδῆς αὐδίς ἐκείθεν, καὶ προσάξοντα
σύμπαν τὸ πλάσμα κριθησόμενον καὶ λόγον ὑφέξον-
τῶν βεβιωμένων· καὶ δτι τούτῳ πιστεύοντας, ὑδατι
καὶ Πνεύματι καθαρισθεῖς δειν, καὶ πάσης πλάνης
δαιμονος, καὶ πάσης βίου χακίας καὶ πονηρίας
ἀπαλλαστομένους, μόνης τῆς βασιλείας Θεοῦ καὶ τῆς
δικαιοσύνης ἐρψην ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἔν' οὖν τὴν
δόμισσον ταύτην τῶν θεολογιῶν καὶ τῶν πράξεων τοῦ
τοῦ βίου, τὸ τέλος ἐπιβάλλωμεν τοῦ λόγου.

Ἐπει γάρ τὸν θεῖον δ μαχαριώτατος δρόμον ἔξ-
ανύων, καὶ τοὺς εἰρημένους θύνεσι πᾶσιν, οἷα σπό-
ρου οὐράνιου τὸν τοῦ Θεοῦ κατασκείρας λόγον, ἀναρι-
θμήτους μὲν πεπιστευκότας δι' αὐτοῦ καρποφορεῖ
τῷ Χριστῷ, καθαρτηρίψ δὲ τῆς παλιγγενεσίας ἀπο-
σμήχει λουτρῷ· παντὶ δὲ λόγῳ σοφίας καὶ χάριτος
φωταγωγῶν καὶ τελετουργῶν, τοὺς μὲν ποιμένας
καθίστη καὶ διδασκάλους, δσοις θερμότητι πίστεως
καὶ εὐθύτητι φυχῆς μᾶλλον εὑδοκεῖν τὸν Θεόν· τοὺς
δὲ ποιμαίνεσθαι καὶ ἀρχεσθαι, κατὰ τὴν ἀγίοις πρέ-
πουσαν εὐθυμοσύνην καὶ τάξιν ἱερῶς διατατόμενος,
εκκλησίας καλλιστας καὶ πλείστας ἀγεστήσατο τῷ
Χριστῷ· οἵτινες τοῦτον ξοχατον ὑπὲρ ἀπάντων κατά
τὴν τοῦ διδασκάλου μίμησιν θεῖναι τὴν φυχήν·
τοῦτο γάρ εἶναι τῆς τελείας ἁγάπης τὸ τεκμήριον·
διὸ καὶ ὑπὸ τῶν ἐμμενόντων ἔτι τῇ πλάνῃ σαφῶς
ἐπιθουλεύεται· καὶ λόγχαις τὰς πλευράς δ θαυμα-
σιώτατος ἐκκεντηθεῖς, τὴν ἀγίαν φυχήν καὶ μαχα-
ρίαν, καὶ δντας Χριστοειδῆ καὶ Χριστοφιλῆ, τῷ
ὑπὲρ αὐτοῦ σταυρωθέντι καὶ λογχευθέντι παρατί-
θεται.

Οὐδὲ γάρ εἶναι δίκαιοις, τὸν δλον ἔχοντα τὸν Χρι-
στὸν ἐν ἐπιτῷ, καὶ τούτῳ θαυματουργίας ὑπερ-
φυεστάταις, διδαχαῖς θεολογικωτάταις καὶ πᾶσι τῆς
ἀρετῆς τοὺς τρόποις ἔξωμοιωμένον, μή καὶ κατὰ τὸ
πάθος κοινωνεῖν. Καὶ ὡ τῆς προνοίας! ὡ τῆς οἰκο-
νομικῆς ἔκεινης ἀμφιβολίας τοῦ Θωμᾶ καὶ ψηλαφή-
σεως, ή τὸ Χριστομίμητον αὐτῷ πάθος ἡρέμα πα-
ρεστήμανεν! "Οτι γάρ τὸν τύπον τῆς λόγχης καὶ τῆς
δεσποτικῆς ἀφασθαι τότε κατηξιώθη πλευρᾶς, ὡσπερ
τινὰ μισθὸν τῆς πανολίας ἔκεινης ἀφῆς, τὴν ὑπὲρ

A auditum restituerit, quantos solutis merbris erexer-
it, quantis leprosis, aliove modo corpore oblesis,
aut naturae vitio laborantibus, vel spiritu immundo
texatis, sine labore ullave mercede, Jesu invocato
nomine sanitatem donaverit. Hæc, inquam, ut
omittamus, qui scilicet historici pensi, non hujus
nostrī instituti sunt. Ut doneque etiam apostolicæ
pelagi sapientiæ contrahamus, ac quomodo Ver-
bum vitæ divine prædicaret, quod erat in principio,
et erat semper apud Patrem, ac pro nobis caro
factum est, et propter nos cruci affixum mortuum
que ac triduo sepultum ¹⁸; tumque surrexit a mor-
tuis, ac a terra in cœlum receptum est; indeque
rursus veniens cum maiestate sua cunctos ad
judicium et rationes eorum, quas per vitam egerunt,
coget: quodque ejus fidelibus aqua ac Spiritu
emundatis, omnique dæmonis errore ac vitæ nequi-
tia et malitia liberalis, Dei duntaxat regnum et
iustitia ejus in Christo Jesu amanda sint. Tantam
igitur divinarum doctrinarum actionumque Apostoli
abyssum ut historiis relinquamus, vitæ illius fine,
orationi finem imponamus

B ταῖς ιστορίαις καταλίπωμεν, τῷ τέλει
τοῦ βίου, τὸ τέλος ἐπιβάλλωμεν τοῦ λόγου.

C Quod enim vir beatissimus divinum cursum con-
summans, hisque omnibus, quas dixi, gentibus,
velut cœlestem seimenem, Dei sermonein dissemini-
nans, quantos nec numerare quis possit fideles
secunda messe Christo offerebat, ac lustrali rege-
nerationis lavacro, sordibus detergebat; omnique
sapientiæ atque gratiæ sermone illuminans ac per-
ficiens, alios pastores doctoresque constituebat
(quolquor nimirum servore fidei animique rectitu-
dine Deo acceptiores noverat), aliis ut pascerentur
ac subdill essent, juxta concinnam illam dispositio-
nen, apicumque ordinem qui sanctos decebat, sacra-
tissime statuens, Ecclesias pulcherrimas ac longe
plurimas Christo excitaverait; par erat, ut quod
supremum est, pro omnibus, magistri exemplo,
animam. poneret. Hoc enim perfectæ dilectionis
certum indicium ¹⁹. Quainobrem etiam, eorum qui
adhuc errorem colebant eoque obstinatores erant,
insidiis palam appetitur; lanceisque latera transver-
beratus vir summe mirabilis, sanctam beatamque
D animam, vereque Christo similem ac Christi aman-
tem, ei qui ipsius causa cruci affixus lanceaque
transverberatus fuerat, tradit.

Nou enim decebat, ut qui totum in se Christum
haberet, eique præmagnificis patratis miraculis,
doctrinisque divinissimis, ac modis omnibus virtutis
similis enituerat, non paris etiam passionis
socius exsisteret: Atque, o providentiam! o Thomæ
illam certa consilii ratione dubiectatein ac contrecta-
tionem, quæ illi similem Christo passionem tantisper
designaret! Quod enim lanceæ circatricem ac
Domini latus tangere tunc meruerat, quasi beatissimi
illi contactus mercedem quamdam, lateris

¹⁸ Joan. i, 1. ¹⁹ Joan. xv, 15.

eam transverberationem, in ejus quem palpaverat gratiam, postea sustinuit; suaque in sine Dominico vulneri aptata passione, eique modis omnibus factus similis, ad eamdem dubio procul claritatem ac regnum sempiternum evasit.

Latus hoc exhorruerunt dæmones, eosque apprehendit timor et tremor; quodque necis avida incensi æmulatione, lubentissimeque per ministros ipsorum dignos sævitia ingruentes pupugerant, intelligentium mox divinarumque Potestatum studiis coli animadvertisentes, in chaos atque Tartarum planctu lugubri diffugerunt⁴⁰. Latus hoc reverili sunt angelii, ut Jesu lateris typum et exemplum; indeque diffuentes crux stillas, velut sacrum Domino libamen offerunt. Laudarunt archangeli ac honore prosecuti sunt; quin illius ictu recepta sanctissima Anima, læti plauerunt. Glorificaverunt Principatus, Potestates exaltaverunt, Virtutes magnifica-
runt, Dominationes humanissime acceperunt, sanctissimique Cherubin ac Seraphin suavissima quadam laude divinissimoque cantico, Domino Sabaoth lætantem, eximieque Regi gloriæ exultantem, præsentarunt.

Ipsum hoc latus adorat Ecclesia, ejusque guttis pullulans lætatur. O latus, tuo ipsius vulnera eum vulnerans, qui ictum infixit; passionisque imitatione eum glorificans, qui tui causa lancea transverberatus fuit! Latus, non veteri Adamo factum transgressionis causa, sed novo iustitiæ materia!

O lancea! exteriori specie necem inferens; spirituali autem intelligentia ipsum qui sublatus est, ducens ad vitam æternam, eique satellitio obsequens! quo etiam sit, ut indignis acerba videaris, illi autem qui Verbi transverberati causa transverberari meruit, melle dulcior sis. Lancea scilicet, Animæ Dei æmulæ januam fabrieata, qua ex corpore excederet, eique depulso gladio igneo, pandens paradisi januam, citraque oinne impedimentum inter medios Cherubin inducens, ac ei qui sedet super Cherubin, nullis verbis explicabili fiducia ac exultatione sistens⁴¹.

Quamobrem saluto te ac compello, Animam scilicet lancea stipatam, ac cum gloria ac claritate Christi oblatam. Ave, Verbi eloquentissime discipule, ejusque operum imitator strenuissime; Evangelique ferventissime adimpletione, ac peragendo quod in mandatis sit probatissime. Salve sis, quod cum magistro mori percipiisti; nec percipiisti solum, sed et condiscipulos magna ad hoc voco cohortatus es et impulisti⁴²: nec id verbis duntaxat, sed multis pro illo perfunctus laboribus ac periculis, quo alacritas animi vocabat, postmodum re ipsa effecisti.

Salve sis, quod et resurrectionem præ cæteris curiosius inquiris; non ipse tibi magis, quam con-

A τοῦ ψηλαφηθέντος ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ἐκκέντησιν ὑστερον ὑπέτχεν, καὶ τῷ τοῦ Κυρίου πάθει τὸ ίδιον ἐπὶ τέλει προσηρμοκώς, καὶ οἱ πάντα τρύπων ἔξι. αμοιβαμένος, εἰς τὴν αὐτὴν διμολογουμένων θόξαν καὶ ἄδιον ἀνελήφθη βασιλείαν.

Ταύτην ἐφριξαν δαίμονες τὴν πλευρὰν, καὶ φόδος καὶ τρόμος ἐπελάβετο αὐτούς· καὶ ἦν ζῆλω φονῶδει πυρπολούμενοι, καὶ διὰ τῶν ἀξίων αὐτοῖς ὑπουργῶν ὡς ἥδιστα καταδραμόντες ἐξεκέντησαν, ταύτην εὐθὺς ὑπὸ νοερῶν καὶ θείων Δυνάμεων περιεπομένην καθορῶντες, εἰς χάος καὶ Τάρταρον ἀπεφοίτησαν διοφυρόμενοι. Ταύτην ἥδεσθησαν ἄγγελοι, ὡς ἀντίτυπον τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἰησοῦ· καὶ τὰς ἀπορρέουσας αὐτῆς ρανίδας τοῦ αἴματος, οἷα σπουδὴν ἱερὰν ἀναφέρουσι Κυρίω. Ταύτην ἀρχάγγελοι ἤνεσαν καὶ ἐτίμησαν· μᾶλλον δὲ, διὰ τῆς τρώσεως ταύτης, τὴν παναγίαν ψυχὴν ἐκρήτησαν ἀναλαβόντες. Ἄρχατ δὲ, ἐδέξασαν· Ἐξουσίαι δὲ, ὑψωσαν· Δυνάμεις δὲ, ἐμεγάλυναν· καὶ αἱ Κυριότητες μὲν ἐδεξιώσαντο· οἱ παναγέστατοι δὲ Χερουβίμ καὶ Σεραφίμ, μετά τίνος ἐμμελοῦς αἰνέσιως καὶ θεοπρεπεστάτης δυναψίσας; τῷ Κυρίῳ Σαβαὼθ εύφραινομένην, τῷ τῆς δῆμης παρέστησαν ὑπερφυῶς ἀγαλλιωμένην βασιλεῖ.

Ταύτην καὶ ἡ Ἐκκλησία προσκυνεῖ τὴν πλευρὰν, καὶ ἐν ταῖς σταγδσιν αὐτῇ εὑφράντεται ἀνατέλλουσα. Οἱ πλευρά, τῷ οἰκείῳ τραύματι τραυματίζουσα τὸν τετρωκότα· καὶ τῷ τοῦ πάθους μιμήματι, δοξάζουσα τὸν λελογχευμένον ὑπὲρ σοῦ! Πλευρά, οὐκ ἀφορμὴ παραβάσεως τῷ παλαιῷ Ἀδάμ, ἀλλὰ δικαιοσύνης ὑπόθεσις τῷ καινῷ γεγενημένῃ!

Οἱ λόγχη! τὸ δρώμενον μὲν, θάνατον ἔργαζομένη· τὸ νοούμενον δὲ, τὸν θάνατον πρὸς τὴν αἰώνιον δοπιοῦσα καὶ δορυφοροῦσα ζωήν· οἵς καὶ πικρά μὲν δοκεῖς τοῖς ἀναξιοῖς· ἥδιων δὲ μέλιτος, τῷ ὑπὲρ τοῦ νυγέντος πεντηθῆναι κατηξιωμένῳ Αθροῦ. Δόγχη, θύραν μὲν τῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξόδου τῇ θεομιμήτῳ τεκταινομένη ψυχῇ· τὴν θύραν δὲ ταύτη τοῦ παραβέσου διανοίγουσα, καὶ τὴν φλογίνην φομραῖν ἐκκρούσασσα· καὶ διὰ τῶν Χερουβείμ ἀκωλύτως εἰσάγουσα, καὶ τῷ ἐπὶ τῶν Χερουβείμ μετὰ παρθησας ἀφράστου καὶ ἀγαλλιάσεως προσάγουσα.

Τοιγαροῦν προσαγορεύω σε, τὴν διὰ τῆς λόγχης δορυφορουμένην, καὶ μετὰ δῆμης τῷ Χριστῷ προσαναφερομένην ψυχήν. Χαῖρε, τοῦ Λόγου λογιώτατε μαθητά, καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ πραχτικώτατε μητά· καὶ τοῦ Εὐαγγελίου θερμότατε πληρωτά, καὶ τῆς ἐντολῆς δοκιμώτατε τελειωτά. Χαῖρε, δτὶ ἐπεθύμησας τῷ διδασκάλῳ συναποθανεῖν· καὶ οὐκ ἐπεθύμησας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς εἰς τοῦτο μεγαλοφώνως προέτρεψας καὶ παρώτρυνας· καὶ οὐ λόγοις μόνον, ἀλλὰ μετὰ πολλοὺς ὑπὲρ ἐκείνου πόνους καὶ χινδύνους, ὑστερον καὶ τοῖς ἔργοις ἐκτελέκας τὴν προθυμίαν.

Χαῖρε, δτὶ καὶ τὴν ἀνάστασιν ὑπὲρ τοὺς ἀλλούς πολυπραγμονεῖς· οὐδὲ μᾶλλον ἐαυτῷ, οὐ τοῖς συμμα-

⁴⁰ Psal. xlvii, 7. ⁴¹ Gen. iii, 24; Psal. lxxix, 98.

⁴² Iosue. xi, 10.

Θηταῖς· ούδε τούτοις μᾶλλον, ή πᾶσιν Εθνεσίν, τὰ
μέγα τουτοῦ μυστήριον τῇ πολυπραγμοσύνῃ βεβαιού-
μενος· καὶ τὴν ὑπόνοιαν τῆς φαντασίας διορθούμε-
νος, καὶ τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀπείθειαν ἐπιρραπείζων,
καὶ τὴν τῶν αἱρετικῶν ἐπικρίπτων φρενοβλάστειαν,
καὶ πᾶσι τὴν ὅρθην καὶ ἀμώμητον πίστιν ἀναμφί-
λεκτον ὁδοποιῶν.

Χαίρε, δτι μεγάλοφυΐα ψυχῆς, καὶ περιουσίᾳ πνεύματος δυνάμεως, τοῖς μέλασι μὲν τὸ σῶμα, μελανότέραις δὲ ζόφου τὴν ψυχὴν πρωσεγγίσαις κατετόλμησας· καὶ τούτοις, τὸ σῶμα μὲν οὐκ ἐλεύκανας· διατί γάρ; τὴλου δὲ λευκοτέραν ή φωτοειδεστέραν ἀπέφηνας· τὴν ψυχήν· ἡς δῆλον δτι μόνης χρεῖα τῷ Σωτῆρι. Οὐ γάρ σωμάτων εὐπρεπίας (φθαρτὰ γάρ), δὲλλα ψυχῶν ὥραιστητος (ἀφθαρτος γάρ), ὁ φιλόψυχος νυμφίος ἐρῇ. Ὅν αὐτὸς, ὡς νυμφοστόλε καὶ ἀρμοστὸς τοῦ Λόγου, τῇ μαχαίρῃ τοῦ Πνεύματος τὴν ψυχικὴν ἔμορφίαν καὶ μελανίαν ἀποξύσας, ταῖς ἀκτίαις δὲ τῆς χάριτος περιαυγάσας· καὶ οἷα δευσόποιῷ βαφῇ τῇ πίστει Χριστοῦ καὶ τῇ ἀγάπῃ καταχρώσας, καὶ νοερῶς καταλευκάνας, εὐπρέπειάν τινα τούτοις, καὶ διὰ τῶν ἀρετῶν μυστικὴν ἐνεμόρφωσας καλλονήν· καὶ τοσοῦτον αὐτοῖς τὴν νοερὰν εύμορφίαν ἐφιλοειμῆσω ταῖς διὰ τοῦ Πνεύματος ἐπιμελεῖσις, ὡς καὶ εἰς Ἐκκλησίας ἀμώμους, ἀγλας καὶ ἀγαπητὰς καταστῆναι Χριστῷ.

Χαίρε μοι, καὶ σκέρτα, καὶ χόρευε, τρισμαχαριώ-
τατε θωμά, τῶν ἀγίων τὸ ἐγκαλλώπισμα, τῶν ἀπο-
στόλων τὸ γλύκασμα, τὸ ὡράῖσμα τῶν οὐρανίων
ὑδων., τὸ τῆς Ἐκκλησίας περιπόθητον ἄκουσμα, πε-
ρίπυστον λάλημα. Χαίρε, τοῦ Κυρίου Πνεύματος τὸ
παναγέστατον σκήνωμα, τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ τὸ
φύτευμα, καὶ τῆς βασιλείας διάδημα· τοῦ Θεοῦ καὶ
Πατρὸς τὸ εὐλογημένον καὶ σπέρμα καὶ τέκνον, καὶ
δλῆς κληρονόμον τῆς ἀγαθίητος· ἡς καὶ ἡμᾶς, ὡ
τῆς ἀξιαρχικῆς Τριάδος ἀγιοπρεπέστατον ἀγιαστή-
ριον, μετόχους κατασκευασάμενος, καὶ κοινωνοὺς
παραλαβὼν, σὺν σοὶ δοξάζειν καὶ αἰνεῖν καταξίωσον
τὸν Πατέρα καὶ τὸν Γίδην· καὶ τὸ ἀγιον Πνεύμα, νῦν
καὶ δει, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Η'.

Εἰς τὸν ἄγιον καὶ παρεύφημον ἀπόστολον Ἰάκω-
βον τὸν τοῦ Ἀλεξανδρείαν (24).

Χθὲς καὶ πρώτην δι μακαρώτατος τῶν ἀποστόλων Θωμᾶς, τῶν αὐτοῦ παθημάτων καὶ τῆς ἀναλύσεως

(24) Diu est ex quo mihi visus, dulcissimam mihi rem ac nomen serio vindicasse, Jacobum Alphæi apostolum primi ordinis unumque e duodecim, expuncto ex eorum albo, qui unus e septuaginta duobus et fere in eis, antistitisque munere princeps Jacobus Josephi filius (ut vocat Nicetas more majorum, exque veterum communī sententia) qui et Θεόδελφος (ut iidem vocant, aliis ἀδελφόθεος) primus eorum qui ab apostolis ordinati sunt, non qui a Christo, ut scite Anast. Biblioth. in notis ad Acta VIII synodi, act. 4, consentaneo Anacleto, qui in ejus ordinatione traditam reliquis formam ordinationis episcopi, ut nonnisi a tribus fratibus ordinantibus, Petro, Jacobo et Joanne, tradit: quidquid ad eum ventose Lorin. in Act. apostolorum.

discipulis; ac nec his magis, quam gentibus universis, curiosa indagine magnum hoc mysterium astruis, spectriique suspicionem ac inanis visi amoliris; Judæorumque incredulitatem convallis, ac hæreticorum dementiam exscindis; cunctisque deum rectam ac inculpatam fidem omni dubio eximis.

Salve sis, quod magnifica animi indole ac spiritus fortitudinis abundantia, nigros corpore, animique caligine nigriores accedere ausus est. Atque his quidem corpus candore non mutasti (quid enim intererat?), at sole candidorem lucidioremque animam reddidisti; qua nimis una Salvator opus habet. Non enim Sponsus ille animorum amans, corporum deperit venustatem (quippe cum illa corruptioni obnoxia sint), sed animorum decorem, quippe qui ab illa immunes ac liberi sint. Horum tu, Verbi auspex ac pronubel sic animis concratam deformitatem ac nigredinem gladio Spiritus abradens, gratiaeque radiis collustrans, ac velut indelebili tinctura Christi fide ac dilectione alte imbuens, in menteque dealbans ac candorem concilians, quamdam eis venustatem, ac mysticam virtutum cultu consistentem pulchritudinem informasti: tantumque eis animi decorem ac florem, Spiritus curis accurasti, ut et Ecclesiae immaculatae, sanctae, Christoque charissimae conflarentur.

Salve sis, exulta et choros ducito, ter beatissime
Thoma, sanctorum gloria, apostolorum suavissimæ
deliciæ, cœlestium mentium præclarum decus, Ec-
clesiæ desideratissima auditio, clara celebrisque
narratio ac sermo. Salve sis, Domini Spiritus pu-
rissimum tabernaculum, Christi Iesu plantatio ac
regni diadema : Dei ac Patris benedictum tum se-
men, tum filius ac proles, omnisque bonitatis hæ-
res : cuius nos quoque, o primævæ sanctitatis
Trinitatis locupletissimum sanctuarium ! participes
faciens ac consortes assumens, dignare tecum glo-
rificare atque laudare, Patrem et Filium et Spi-
ritum sanctum, nunc et semper, et in sæcula sæcu-
lorum. Amen.

ORATIO VIII.

Laudatio sancti ac celebratissimi Jacobi Alphæi apostoli.

**Heri nudiusque tertius apostolorum beatissimus
Thomas, suarum passionum ac migrationis oblata**

Græcos non moror. Esset actum agere, plura conserre ad ea quæ mihi producta sunt in Hippolyti Synopsis, n. 9, quæ mihi rata volo, debuissentque æmuli elevare, aut contrariis momentis veterunique auctoritatibus convellere, meque illorum sententias veritatem historica vere fide docere, non meam παρρησίαν cavillari, et quod imprudenter nimis dictum audire non potui, quod præcipui nostri antistites, quod Ecclesiæ totæ, Græca, Syra, Æthiopica, antiqua traditione accepta, ac quam maxime Evangelio consentanea, dixissent, ac nunc etiam celebrarent. Imprudenter dictam vocem, latamque tenere censuram, exagitavi, qua sibi parcendum vir modestissimus voluisse, si a me prolatæ momenta ac monumenta, ipsa auctio-

memoria, nos splendide accepit, suavissimo nos epulo ac delectatione adimplens spiritu. Hodie vero, alia actio est, ac convivium aliud mysticum; aliasque nobis auspex atque incœptor indictus est sacræ solemnitatis, nihil illius magniscentiæ impar ac splendori. Quippe illius frater est; haud quidem natura, sed fide; non carne, sed spiritu, uno Dei Spiritu, eodem Domini Verbo, eodemque Patre qui in cœlis est, uno eodemque modo renatus, ita nimirum ut ambo in unum corpus exstant²², unumque spiritum; qui videlicet ipse quoque perinde ac venerabilis Didymus eodem modo ad fidel unitatem et agnitionis Filii Dei occurserit²³.

Vulnus ejus nomen audire, qui hujuscœ diei solemnia præbet? At quis nesciat Jacobum esse, qui sacrae hodie solemnitatis ac sanctorum laetitiae auspex existat? Jacobus²⁴ nimirum, non qui Zebedæi filius nuncupatur: non qui Josephi, qui et Dei fratris cognomen adeptus est; sed qui Alphæi nomine

²² Gen. ii, 24. ²³ Ephes. iv, 13.

succurrissent, nec πρὸληψις ex Hieronymi semel hausta opinione (cui nec illo constans hæsiti, vel ex ipsis Romanis recentioribus tabulis, iudicio obstatasset. Putavit Chrysost. hom. 33 in x Matthæi Jacobum et Matthæum fratres ex evangelicis ipsis verbis, nulla vi eis facta, se perspicue habere, quod Alphæi ambo cognomine ab aliis omnibus diserte distincti. Ita nimirum solemne Hebræis, ipsique Scripturæ, ut loco cognominis, parentis nomen in obliquo ponant. Levi ergo Alphæi (qui et Matthæus tribus evangelistis in catalogo apostolorum, ipsique Mattheo in eadem suæ vocationis historia), Marc. ii, 14; Jacobi Alphæi, Matth. x, 3; Marc. iii, 18; Luc. vi, 15; sive Græci in Menæis, quod sancte in aliis solent (ut est auctor S. Th. Joan.), maximum doctorem suum exponendis sacris Scripturis, secuti Chrysostomum. Velim mihi hunc nodum solvi, quod maximum est (etsi non unum), ut non possim in contrariam sententiam adduci. Perion. in Matthæi Vita, quod scribit, pene initio, Alphæi, ut ait Lucas, filius, falsus memoria est. Marcus dicere debuit, qui unus sic, Levi Alphæi dixit. Existimavit tamen ea forma loquendi, illius partem significari. Quidni ergo in Jacobo Alphæi? Aut unde iste Alphæus non idem ubique in sacris Evangelii, sive neceesse tantam in eis δημωνυμία admitti? Abdias, si qua auctori illis, libr. vi, Judæum Thaddæum Alphæi filium facit, Jacobi fratris Domini uteriu[m] fratrem, quem Josephus ex Maria Cleophae sustulerit, eoque nomine peculiarius omnibus Domini frater appellatus sit; cum et alii illius fratres audirent, peculiari illa affinitate familiae Josephi. At nihil hæc ad Matthæum seu Levi Alphæi, qui nec per somnum Domini frater aut Josephi filius audivit unquam, ut nec Jacobus Alphæi, quotiescumque ita dictus in Evangelii, aut Act. libro occurrit. De Mattheo idem Abdias, l. vii: *Matthæus cognomento Levi et Alphæi filius;* haud dubie alium Matthæum dicens, qui pater Levi, et qui Iudeus ex Maria Cleophae, nisi illum quoque, et qui Jacobus Alphæi dictus est, velet ex alia ante uxore suscepisse. Quo ipso modo illi alius Jacobus Alphæi, alias Jacobus frater Domini, quem Alphæi nolit, sed magis Josephi. Major fides illorum, quæ tanta produxi, Hegesip., Greg. Nyss., Epiph., Chrys., etc. Non pigebit ex Menæis unam aut alteram stro-

προτεινομένος τὴν μνήμην, λαμπρῶς ἐδεξιώσατο, ἥδετης ἡμᾶς ἔστιάσεως καὶ τερπνότητος ἀναπλήσας πνευματικῆς. Σήμερον δὲ πρᾶξις ἀλλη καὶ ἄλλο συμπόσιον μυστικόν· καὶ δὲλος ἡμῖν Ἱεράρχος τῆς Ἱερᾶς χειρουργικῆς πανηγύρεως, οὐδὲν ἐκείνου τῆς μεγαλοπρεπείας λειτόμενος. Ἀδελφὸς γάρ ἐκείνου· τὴν φύσιν μὲν οὖν τὴν πίστιν δέ· ἀδελφὸς οὐδὲ τῇ σαρκὶ, τῷ πνεύματι δέ· ἐν τῷ τοῦ Θεοῦ Πνεύματι, τῷ αὐτῷ Λόγῳ Κυρίου, τῷ αὐτῷ Πατρὶ τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καθ' ἓν καὶ τὸν αὐτὸν ἀναγεννώμενος τρόπον, ὃς εἰς ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεύμα τοὺς ἀμφοτέρους καθεστάντι, καθ' ἓν τρόπον εἰς τὴν τῆς πίστεως ἐνότητα, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν τελειότητα ὡσαύτως τῷ αὐτῷ Διδύμῳ καὶ οὗτος κατηγηκώς.

Βούλεσθε καὶ τὴν προσηγορίαν τοῦ χορηγοῦ ταύτης ἀκοῦσαι τῆς ἁρπῆς; Καὶ τίς οὐκ οἶδεν ὃς Τάκων σήμερον τῆς Ἱερᾶς πανηγύρεως, καὶ τῆς τῶν ἀγίων φιλοφροσύνης καθηγεῖται; Ὑάκωνος οὐχ δὲ τοῦ Ζεβεδαίου λεγόμενος νιός· οὐχ δὲ τοῦ Ἰωσήφ, δην καὶ Θεόδελφον ἐπωνυμάσθαι· ἀλλ' ὁ τοῦ Ἀλφαίου παρά-

phem apponere, quod præserium Canon certo auctore editus est, nempe Theophane, qui et ipse sunum beatæ auctoritatis pondus, dum veri apostoli gesta laudat ac passionem, quæ prorsus abhorrent ab illis quæ de Jacobo fratre Domini explorata habemus ex ecclesiastica historia; in qua, cum tanta prescripta sint, nec verbum exstat, quo vel Jerosolymis, vel ipso templo exiisse memoretur, ad prædicationis aliaque apostolorum propria obeunda munia. Κάθισμα. Τὴν σοφίαν τὴν ὑντας παιδαγωγὸν ἐσχηκώς τε μυοῦσαν τὰ ὑπὲρ νοῦν, σοφίαν ἐμώρανας τῶν Ἑλλήνων, θεόπνευστε, καὶ ἐθνῶν ἐγένου φωστήρ καὶ διδάσκαλος, εὐσεβειας λόγοις φυθμίζων τοὺς ἀφρονας. Qui eam quæ vere est, sapientiam pædagogum natus essem, ea secretius docentem quæ mentis intelligentiam superant, Græcorum sapientiam, vir a Deo afflata, stultam ostendisti, gentiumque lumen atque magister extitisti, pietatis sermonibus atque doctrinis insipientes componens. Οἶχος. Τὸν οὐρανόθεν τοῦ Λόγου μύηθεντα τὴν γνῶσιν, καὶ τρανῶς τοὺς ἐν γῇ τὸ Εὐαγγέλιον κηρύξαντα, τὸν μέγαν προηρημένος τοῦ Ἀλφαίου τὸν γόνον ἀνευφημῆσαι, σὲ δυσωπῶ καταπέμψαι μοι χάριν, Ἰησοῦ Χριστὲ, δὲ πλήσας Πνεύματος θείου τὸν τοφὸν μαθητὴν σου, καὶ κηρυχα τούτον πᾶσι τοῖς πίρσι δωρησάμενος. Qui verbi scientiam cœlitus edocuit, clare in terra P.angelum pædicavit, magnum Alphæi filium cui laudibus celebrente animo constitutum sit, obsecro ut mihi gratiam, Jesu Christe, affluerter mittas, qui sapientem discipulum tuum divino Spiritu replesti, ac crucis terminis terræ pæconem donasti. Ode 8, 1: Ἱερομύστης τὰ οὐράνια μεμυημένος, μάχαρ ὑντας, μυστήρια, διελθυθας τὴν σύμπασαν οἰκουμένην, κηρύπτων μεγαλοφύνως λόγον τῆς τοῦ Χριστοῦ πίστεως. Mystra sacer, cœlestia, vir vere beatus, doctus mysteria, omnem terrarum orbem peragrasit, alto vocis pæconio, Christi fidei doctrinam pædicans. De Jacobo fratre Domini, quod iisdem pene verbis dicunt, in Vesper.: Πάντα περιήχησα τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα τῶν φημάτων δὲ φθέγγος σου, δι' ὃν φωτίζουσα ἀρετῆς ἐνθέου πρὸς πᾶσαν Ισέαν. Omnes fines orbis terrarum circumsonvit sonus verborum tuorum, quibus ad divinæ virtutis genus omnes illustramur, ad ipsius epistolam spectat, ex cuius verbis ac documentis, idem ipse Theophanes ejus Officii canone magna ex parte conflavit.

τοῖς Ἱεροῖς ἀνακηρυτέρμενος Εὐαγγελίοις. Οὗτος ἡμᾶς τὸν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ μνήμην ἔσταγῶν, καὶ τοὺς συχνοὺς ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου πόνους, καὶ τοὺς Ἱεροὺς ἀγῶνας, καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ ἐσταυρωμένου προβάλλομενος σταυρὸν, λαμπροτάτην φυχὰς εἴωχταν καὶ πολυτελεστάτην συγχροτεῖ· καὶ οὐ τοὺς κάτω μόνον ἀνθρώπους πρὸς τὴν κατ' αὐτὸν χαρμοσύνην συγχαλεῖ, πολλῷ δὲ μᾶλλον τὰς δλας χοροστασίας τῶν ἀγίων· καὶ οὐ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπερχοσμίους ταξιαρχίας πάσας τῶν Ἱερῶν καὶ νοερῶν νόων· καὶ μὴν καὶ αὐτὸν τὸν τῶν δλῶν Δεσπότην ὑπερχοσμίως ἐπευδοκοῦντα τοῖς τελουμένοις συνεπάγεται. Οὗτος οὐδὲν τῆς ἀποστολικῆς τελειότητος περιφανέστερον, καὶ οὐδὲν οὕτως εὔφρατει καλὸν τοὺς οὐρανοὺς δόμον καὶ τὴν γῆν, ὡς ἐνδέ τῶν δώδεκα τοῦ Θεοῦ τέκνων Ἱερῶν ἐκτελουμένη μνήμη.

B 'Ἄλλὰ καρποφορήσωμεν καὶ ἡμεῖς τῷ μεγάλῳ τοῦ Λόγου μαθητῇ, μετ' οὖν ὃν ἔχομεν πάντων, τὸν λόγον· καὶ μὴ τοσοῦτον ἔχαριστήσωμεν ή̄ ἀγνωμονήσωμεν, ὡστε καὶ τῶν ἀφύχων αὐτῶν καὶ τῶν ἀλόγων χείρους εἶναι δοκεῖν. Ἐπεὶ καὶ γῆν ἀρουμένην, ή̄ καὶ τεριτκαπτομένην καὶ γεωργικῆς ἀπάστης τυγχάνουσαν ἐπιμελείας, πολλαπλασίους ἀποδιδόναι τῷ γειωργῷ τοὺς καρπούς· καὶ ξύλον δὲ φυτοκομίας, καὶ τῆς καθηκούσης ἐπιτυχὸν φιλοπονίας, οἰδεν τῷ παρ' έσυτοῦ τὸν ἀνακαθαίροντα δεξιοῦτθαι καρπῷ· καὶ που καὶ τῶν ἀλόγων ἐκτατα, οὐχ εἰκῇ τῆς παρὰ τῶν κτησαμένων ή̄ θρεψαμένων ἀπέλαυσε κομιδῆς· οἰδεν δὲ καὶ αὐτὰ τὸν εὐεργέτην εύχαλρας, κατὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν, ἀμείβεσθαι· πολλῷ δῆπου μᾶλλον προσήκειν ἥγοῦμαι τοῖς τετιμημένοις λόγῳ, τοῖς αὐτῶν διδασκάλοις τὸν τῆς εὐγνωμοσύνης καρπὸν ἀφοσιοῦσθαι. Πάσι μὲν, μάλιστα δὲ τοῖς τοῦ Λόγου μὲν μαθηταῖς, ἡμῶν δὲ παιδευταῖς, τὴν χρείττων καὶ εἰς ἀεὶ μένουσαν παίδευσιν· τοῖς τῇ παιδείᾳ τοῦ Κυρίου καὶ θεοτελεῖ διδαχῇ τὰ ὡτα μὲν ἡμῖν τῇ, καρδίας διανοίξας, τοὺς δρθαλμοὺς δὲ καταφωτίσασιν, ὡς ἀκοῦσαι καὶ γνῶναι τῆς εὐσεβείας τὸ μέγα μυστήριον· καὶ τὸν σκότον μὲν ἀσεβείας καὶ ματαιότητος ἀπολιπεῖν, τῷ ἀληθινῷ δὲ τῇ δικαιοσύνῃ φωτί προσδραμεῖν.

oculos, quo audire ac scire magnum pietatis mysterium dicitur relictis tenebris, ad veram justitiae lucem accurreremus.

C 'Ἀποδῶμεν τοιγαροῦν καταχρέως τοῦ λόγου τὴν διφειλήν τοῖς Ἱεροῖς ἀράταις τοῦ Λόγου, καὶ τῆς ἡμετέρας καρδίας γεωργίας, καὶ τοῖς σωτηρίας Ἱερουργοῖς. Ἀποδῶμεν τοῖς τ' ἀλλοις πᾶσι, καὶ μετ' αὐτῶν καὶ τῷ σῆμερον εἰς αἰνεσιν καὶ δόξαν μνημονευομένῳ· καὶ καρποφορῶμεν, οἱ μὲν, τὸν τῆς Ἱερᾶς αἰνέσεως καὶ δοξολογίας φθόγγον ἀνακρούοντες· οἱ δὲ, προθέσεως τελείτητα καὶ δένναν κατὰ νοῦν προσάγοντες προσευχήν· οἱ μὲν πίστιν ἀνόθευτον καὶ εἰλιχρινή, οἱ δὲ, πόθον διάπυρον καὶ θεοπρεπῆ· καὶ οἱ μὲν αἰσιῶς καὶ δεξιῶς τὸν μέγαν Ἀπόστολον κατὰ τὴν παρ' αὐτοῦ χορηγούμενην τοῦ Λόγου χάριν ἐπαιγοῦτες, οἱ δὲ, συνετῶς καὶ πιστῶς τὸ ἐγκάμιον κατεκούοντες, ὡς ἀν αὐτῷ πᾶσι τρύποις ἐπικοινωνοῦν-

A in sacris Evangelii celebris habetur. Hic nempe ad ipsius nos hodie memoriam hospites congregans, crebroisque in magistri gratiam susceptos labores, sacraque desudata certamina, ac crucem illius causa fortiter toleratam, qui ipse cruci affixus est, apponens, splendidissimum lausissimumque animis convivium instruit. Nec mortales duntaxat in terris constitutos ad suum illud festum gaudiumque invitat, quin longe potius totos sanctorum choros: nec vero illorum tantum, verum etiam sanctarum intelligentium mentium mundo superiores cunclos ordines ac principatus: quin ipsum quoque universorum Dominum adducit ac cogit, cui eximie placeant ea quae peraguntur. Sic nihil apostolica perfectione illustrius, nullumque adeo bonum, cœlum pariter terramque gaudio afficit, ac unius e duodecim sacrorum Dei filiorum festis honoribus memoria venerabilis.

B Verum nos quoque, magno sermonis Verbi que discipulo, id quod in censu majus omnibus habemus (sermonis scilicet fructum) dependamus; nec in tantum ingratii improbius esse velimus, ut et ipsis anima et sensu et sermone ac ratione carentibus deteriores esse videamur. Nam et terra arato concessa, sive etiam circumfossa, omne inque culturæ artis curam consecuta, ex indole habet ut multiplici fructu messem colono frugesque reddat: arbores item diligenti consistæ manu, ac convenienti educatæ adulterque industria, cum cujus emundantur opera, pomis, nucibus, fructuumque omni copia recreare norunt. At nec bruta propemodum ulla, frustra nulloque munere aut commodo, eorum, qui domini sunt aut educarunt, curis perfruuntur: quin et ipsa opportune, quanta eorum facultas est, ei qui beneficium impenderit, vices reddere sueverunt. Longe igitur potiori ratione operæ pretium duco, ut qui sermonis vi ac ratione ornati sumus, gratitudinis fructum magistris nostris exsolvamus: atque id cunctis quidem, maxime vero sermonis discipulis; viris scilicet, qui potiore doctrina, ac quæ in perpetuum consistat, nos erudierunt: qui nempe Domini disciplina, divinaque doctrina cordis aures nobis aperuerunt, mentisque oculos, quo audire ac scire magnum pietatis mysterium dicitur relictis tenebris, ad veram justitiae lucem accurreremus.

D Reddamus pro munere sacris sermonis aratoribus, sermonis debitum, nostrique cordis colonis, salutisque cultoribus ac sacris ministris. Reddamus, cum reliquis omnibus, tum pariter etiam huic, cuius hodie celebri cultu ac laude memoriam agimus: fructumque afferamus, ita nimrum ut alii sacræ laudationis ac cantici sonum quasi plectro edant; alii vero, animi perfectionem jugeinque mente orationem offerant; alii veram ac sinceram fidem, alii accensum divinumque amoris ardorem: atque alii quidem fauste ac solerter pro ejus quam ipse sermo subministrat gratiæ ratione, magnum Apostolum laudent; alii autem, prudenter siueque laudationem perandiant, ut modis omnibus ciuis

gaudentes commercio, perfectiore ex illo præstan-
tiorique gratia impartiamur. Hinc vero ordien-
dum.

Vir hic sacratissimus, sanctissimæque Dei gratiæ
verissimus Filius; generosus atque nobilis veræ
vitis palmes; pinguis ille, opimi fructus longeque
copiosi ferax; quem cœlestis quidem agricola,
Pater purget, ac qui in Filio radicatus læte fron-
deat, fructuïque ferat; qui que demum uberi jugi-
que Paracleti irriguo pinguescat, seu vitam hau-
riat ¹⁴. Palma frondosa atque sublimis, e terra
primum exque insimis orta, at quæ postmodum
sublato in cœlum stipite, ad Deum usque, virtutum
ascensionibus summo vertice exaltata sit: quæ
denique sic jucundum tantaque placentem pietati
duicedine multiplicem ei fructum protulerit, ut
longe celsissimo venerabilissimoque duodeno apo-
stolorum choro accenseri meruerit.

Hic igitur magnus ac admirandus Jacobus; disciplinæ ille (vitæ scilicet) Filius (hoc enim sibi
vult Alphæi appellatio (24*)) cum lege prius litteræ
Institutus, inque umbris atque figuris, ut par erat,
eum, qui vere Israelita futurus esset, prædoctus
faisset ac quasi rudimento imbutus, ut solummodo
Spiritus vitæ legislatorem vidit, ubi tantum cœle-
stem vocationem ac cœlestis Magistri vocem audire
promeruit, mente fideque enitentem in eo verita-
tem intelligibiliter persentiscit, ut qui recto corde
ac verbi studiosus esset: ut tanquam ipse bonæ ini-
dolis, ipsum natura Bonum intelligens, ac simile si-
mili exibit quadam ratione agnoscens, menlis even-
tus effectu apprehendit, ac indivise illi cohærescit.

At non spiritu quidem menteque vocanti adhæ-
bit, corpore vero ab eo sejungi sustinuit, nec partim
mondo atque sæculi desideriis turbisque impende-
batur, partimque ipsum sequendum putavit; quem
plane non lateret, fieri non posse ut quis duobus
dominis servus addictus sit ¹⁵: quin ne uni quidem
eisdemque obsequebatur, ita vero ut in res suas satis
putaverit una honesti rectique parte defungi; aut
scilicet sermone, præclaræ actionis ope carente,
aut actione, quam sermonis lux ac doctrinarum
ueficeret: sed utrisque ingenuæ admodum, et ut
magistro congruum erat, animo affectus, tum spi-
ritu totus penitus illi consertus ac conunitus erat,
tum corpore indivisas cum illo moras trahebat; sa-
pientiæque et prudentiæ atque gratiæ sermonibus
aurem probe intelligentem adhibens, ejus choi
principum ea parte nulli secundus erat, fideique
operibus ac dilectionis pari illis modo vir admi-
randus perfectus, qui fieret ut in supremam anti-
quissimamque apostolorum classem cooptari non
mereretur?

Postquam enim legitima illi contubernii cum
Christo indivisiæque sedulitatis ratio inunda erat,

A τας, τελειοτέρας τῆς χάριτος ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀμείνονος
μετάσχοιμεν. Ἀρκτέον δὲ ἔντεῦθεν.

Οὗτος δὲ λεφώτατος ἀνὴρ, καὶ τῆς ἀγίας θεοφῆ-
χάριτος γνησιώτατος υἱός· τὸ εὐγενὲς κλῆμα καὶ τὸ
μιον τῆς ἀμπέλου τῆς ἀληθινῆς, τὸ πῖον, τὸ εὐκαρ-
πον καὶ κατάκαρπον· τὸ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ μὲν γεωρ-
γοῦ καθαιρόμενον, τοῦ Πατρός· ἐρριζωμένον δὲ καὶ
εύθαλη καὶ καρποφοροῦν ἐν τῷ Γίῳ· δαψιλεῖ δὲ
καὶ δεννάφ τοῦ Παρακλήτου πιαινόμενον, ήτοι ζωού-
μενον, ἀρδεῖα· ὁ φοῖνιξ δὲ εὔκομος καὶ ὑψίκορος· δὲ
κάτωθεν ἀπὸ γῆς πρῶτον ἐκφύς, καὶ τὸ στέλεχος
εἰς οὐρανὸν ὑστερὸν ἀναδοὺς, καὶ μάχρι Θεοῦ ταῖς
ἀναβάσεις τῶν ἀρετῶν ὑψωθείς. Καὶ οὕτω θύμηρη
καὶ οἵτως ἡδιστον αὐτῷ τῆς εὐσεβείας πεπλεονακῶς
καρπὸν, ὡς τῇ ὑψηλοτάτῃ τῶν ἀποστόλων καὶ τιμιω-
τάτῃ συναριθμεῖσθαι δωδεκάδι

Οὗτος τοίνυν δὲ μέγας Ἱάκωβος καὶ θαυμαστός·
δὲ τῆς μαθήσεως, ήτοι ζωῆς, υἱός (τοῦτο γάρ τὴν
τοῦ Ἀλφαίου δηλοῦν προσηγορίαν), ἐπειδὴ τὸν νό-
μον τοῦ γράμματος προκατηχήθη, καὶ ταῖς σκιαῖς
καὶ τοῖς τύποις, ὡς εἰκὼς ἦν τὸν ἀληθῶς Παρακλήτην
ἔσθμενον, προεπαιδεγωγήθη καὶ προκατηρτίσθη·
ὡς μόνον εἶδε τὸν νομοθέτην τοῦ Πνεύματος τῆς
ζωῆς, ὡς μόνον τῆς οὐρανοῦ κλήσεως, καὶ τῆς τοῦ οὐ-
ρανοῦ διδασκάλου κατηξιώθη φωνῆς, αἰσθάνεται μὲν
νοερῶς καὶ πιστῶς τῆς νοητῶς ἐν αὐτῷ νοούμενης
ἀληθείας, ἀτε καρδίας εὑθείας καὶ ἀληθευτικῆς ὧν·
καὶ ὡς ἀγαθὸς ὧν τὴν ψυχὴν, τὸ φύσει κατανενο-
κῶς ἀγαθὸν, καὶ τῷ δικοὶ τὸ δικοῖον ὑπερφυῶς ἐπ-
εγνωκῶς, καταδράττεται τούτου διαθέσει ψυχῆς, καὶ
ἀδιεπιμήτως προσκολλᾶται.

'Αλλ' οὐ πνεύματι μὲν καὶ νοὶ τῷ κεκληκτὶ συν-
εψύετο, τῷ σώματι δὲ διηρῆσθαι τούτου κατεδέ-
χετο· οὐδὲ ἐν μέρει μὲν τῷ κόσμῳ καὶ ταῖς κοσμικαῖς
ἐπιθυμίαις καὶ τύρβαις ἀπησχόλητο, ἐν μέρει δὲ
τούτῳ ἐπεσθαι ὥστο δεῖν, δυσὶ κυρτοῖς δεδουλῶσθαι
ἀνένθετον εἰδὼς δν· οὐδὲ ἐνὶ μὲν καὶ τῷ αὐτῷ κα-
ταπειθῆς ἦν, καθ' ἓν δὲ τρόπον αἴταρκες εὐαρεστεῖν
ἡγεῖτο, ἢ λόγῳ πράξεως ἀμοιροῦνται δεξιάς, ἢ πράξεις
τοῦ τῶν λόγων λειπομένη φωτεῖς· κατ' ἄμφω δὲ
λίαν εὐφυῶς, καὶ πρὸς τὸν διδάσκαλον ἀρμοδίως δια-
κείμενος, καὶ πνεύματι δλος δι' ὅλου συνήρμοστό τε
καὶ συνήκωτο, καὶ σώματι ἀναπόσπαστον τὴν μετ'
αὐτοῦ πεποιηκε διατριβήν· καὶ λόγοις μὲν σοφίας καὶ
συνέσεως καὶ χάριτος εύσύνετον οὖς παρατιθέμενος,
οὐδενὸς κατὰ ταῦτα τῶν κορυφαίων ἀπελείπετο· καὶ
Ἐργοῖς δὲ πίστεως καὶ ἀγαπήσεως δικοῖος ἔχεινοις
δὲ θαυμάσιος κατηρτισμένος, πῶς οὐκ ἐμελλεν τῆς
ἀνωτάτω καὶ πρεσβυτάτης τῶν ἀποστόλων τάξεως
κατηξιώσθαι;

'Ἐπειδὴ γάρ νόμιμον ἔδει τούτῳ γενέσθαι τὴν
μετὰ τοῦ Χριστοῦ διατριβήν· νόμος δὲ μαθητείας,

¹⁴ Joan. xv, 1. ¹⁵ Malth. vi, 24.

(24) Alphæus quasi doctor, dux, verb. ἤλφας didicit ἤλφας

ἀπαρνεῖσθαι μὲν πᾶσαν τὴν παρεπομένην ἔξιθεν πέρισσοις· ἀπαρνεῖσθαι δὲ καὶ πᾶσαν τὴν κατὰ σάρκα φιλεῖται τοῦ συγγενοῦς· πρὸς δὲ, καὶ τοῦ οἰκείου θελήματος ἀπηλλοτριῶσθαι τῆς ψυχῆς. Μόλις γάρ ἀν οὗτῳ δύνασθαι συχνοῖς δτι μάλιστα πόνοις, καὶ γνησίᾳ τῇ τῶν θείων μελέτῃ καὶ φιλοπονίᾳ τῷ ἀγαθῷ τοῦ Θεοῦ θελήματι σχολάσαι, καὶ ἐν αὐτῷ κατορθωθῆναι, καὶ τῷ ἐπιθυμουμένῳ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας δι' αὐτοῦ προσορμίσαι καταντήματι. Ἐπειδὴ οὖν τοῦτον εἶναι τὸν νόμον τοῦ πνεύματος δὲ θείος Ἰάκωβος πρὸς αὐτῆς ἐπαναγκάζει τῆς ἀλτησίας, οὐκ ἀπεκνεῖσθη τὴν ἀκοήν· οὐκ ἐπιρύνθη τὴν καρδίαν· οὐ πρὸς τὸ οὐφό; Ἰλεγγίασε τῆς ἐντολῆς· ἐμφύτῳ δὲ πόθῳ πρὸς τὸν ἐντελλόμενον τὰ σωτήρια ἀναπτερωθεῖς ἔξισται μὲν εὐθὺς παντὸς κτήματος καὶ χρήματος, διὰ τούτῳ προσῆν· ἔξισται δὲ οἰκείων, γονέων, ἀδελφῶν, συγγενῶν, φίλων, καὶ πάντων ὅσοι τούτῳ κατὰ σῶμα προστήκοντες· καὶ τέλος, τὴν ἰδίαν ἀπηρνημένος ψυχὴν, καὶ παντὸς χαμαιζήλου καὶ πεζίου θελήματος ἀλλοτριούμενος, μόνον ἀνέπνει τὸν Ἰησοῦν, μόνον ἔξιη τὸν Ἰησοῦν. Πρὸς Χριστὸν μόνον ἀπηρώρητο, πρὸς Χριστὸν ἀνετείνετο τὸν νοῦν. "Ολος; ἐπέστραπτο πρὸς Χριστὸν· αὐτοῦ δλος; ἦν, καὶ οὐχ ἔαυτοῦ. Αὐτὸγενεῖς Θεὸν, Κύριον, διδάσκαλον, βασιλέα, ποιμένα, Πατέρα, Σωτῆρα καὶ καθηγεμόνα. Αὐτὸν τῆς οἰκείας ἐπίστευε ψυχὴς εἶναι φῶς καὶ ζωὴν, ἀγιασμὸν καὶ ἀπολύτρωσιν, σωτῆρίαν καὶ δικαιώσιν. Αὐτὸν εἶχεν ἔξιστον καὶ κεφαλήν· ὅθεν καὶ οἱ ὄφθαλμοι αὐτοῦ διηνεκῶσσεν αὐτῷ. Νοερῶς γάρ αὐτὸν καὶ ἀδιαλείπτως ἐνωπρίζετο. Τοῦτο γάρ οἷμα καὶ τὸν Ἐκκλησιαστὴν παραδηλοῦν, τοῦ σοφοῦ, λέγοντα, τοὺς ὄφθαλμοὺς εἴραι ἢ τῇ αὐτοῦ κεφαλῇ, τὸν ἀρροφεῖ πορεύεσθαι ἐγ σκότει.

"Ωσπερ οὖν τῶν σωμάτων τὰ διαφανέστατα, δλα δι' ὅλου τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος, αὐτά τε κατὰ βάθος πληρούμενα, καὶ τοῖς πλησίον μεταδιδοῦσι τοῦ φωτεισμοῦ, οὗτω καὶ αὐτὸς, ὁ θεόπτα, ταῖς ἀκτίσι τοῦ νοητοῦ τῆς δικαιοσύνης; Ἡλίου προσεσχηκῶς, καὶ τῆς ἀντοῦ χάριτος δλος δι' ὅλου πλησθεῖς, καὶ διειδεστάτῃ διανοίᾳ κατὰ βάθος, δλον τὸ θεαρχικὸν φέγγος σημειωθεῖς, καὶ αὐτόχρημα φῶς κατὰ μέθεξιν ὑπερφυσικὸν γεγονῶς, πᾶσιν ἔθνεσι ἔχρημάτισας φωτισμός.

Τοίνυν μακαρίζω σου τὸ σῶμα, τὸ ἱερὸν σκήνωμα δέξῃς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ ἀγιότευχτον ἀγιαστήριον (25) τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος δργανον παναρμόνιον καθεστῶς. Ὑμνῶ τὴν ψυχὴν, ἐν ᾧ εὑδόκησεν ὁ Πατήρ, ἦν ἥρετισεν ὁ Μονογενῆς, ἐφ' ἦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἀγιον θαυματῶς ἐπανεπαύσατο. Δοξάζω τὸν πολύφωτον, τὸν πανθέωρον (26), τὸν υύρανιον νοῦν· τὸν τῆς ὑπερραγνώσου καὶ ὑπερφανοῦς

A discipuli vero lex habebatur, omnia quae exterius comes venit abnegare bonorum copiam; omnipotensque eorum quisanguinis necessitudine conjuncti sunt, abnegare amicilium; ad haec vero ipsam etiam animi propriam abdicare voluntatem. Sic enim vix quanto maxime crebris laboribus, veraque rerum divinarum meditatione ac studio, Dei posse vacare voluntati, inque ea felici exitu emere, ac desiderato occursu cælorum regnum obtinere. Hanc itaque Spiritus legem divinus Jacobus ex ipsa veritate cum audisset, non auditu offensus, non corde gravatus est, non mandati sublimitate animo illi hærente percussus; quin innato desiderio in eum prævolans, qui ea quæ salutis essent, præcipiebat, a cunctis statim quæ in censu ac numerato erant, abscedit: a necessariis, parentibus, fratribus, cognatis, amicis cunctisque illis qui ex genere quovis modo illum contingebant, sese abjungit: ipsa postremo anima abnegata, omnique humili ac ver gente abdicata voluntate, unicum Jesum spirabat, Jesum unicum vivebat; in unctionem Christum suspensus, mente in Christum intentus, totus in Christum conversus erat: illius totus, non sui ipse erat: ipsum Deum Dominum, magistrum, regem, pastorem, Patrem, Salvatorem ac præceptorem habebat. Suæ eum credebatur animæ lucem ac vitam, sanctificationem ac redemptionem, salutem ac justificationem. Ipsum potestatem et caput habebat; unde etiam in eo jūgiter ipsius oculi erant⁵⁵: mentis C enim præsentia indesinenter, ut in speculo, eum continebatur. Idque ipsum arbitror Ecclesiastem innuere, cum ait: Sapientis oculi in capite ejus, insipiens autem ambulat in tenebris⁵⁶.

Quemadmodum igitur corpora longe pellucida, tota prorsus altoque sinu, solari radio plena, lucis fulgores etiam vicinis impariunt: sic tu quoque (Dei ipse oculis inspector) spiritalis justitiae Solis radiis cum adhæsissem, ejusque totus gratia prorsus consertus, limpidissimaque mente toto alte divino fulgore imbutus, luxque reipsa, eximia quadam participatione effectus es, cunctis gentibus illuminatio audisti.

Beatum itaque prædicto sacrum corpus unctionum, D Dei ac Patris glorie tabernaculum; Filii sacrosanctum sanctuarium⁵⁷, Spiritus sancti organum concinnissimum. Laudo animam ac cano, in qua Patri complacuit, quam elegit Unigenitus; in qua Spiritus sanctus mirabiliter requievit. Mentem celebro fulgoris copia undique lucidam, omnia continentem atque coelestem: animum supra quam ignotæ,

⁵⁵ I Cor. II, 10. ⁵⁶ Eccle. II, 14. ⁵⁷ Ephes. I, 17.

(25) Ἀγιαστευτορ ἀγιαστήριον. Quasi sanctitate concretum ac fabricatum, totumque sanctum, ac quod reddebam, sacrosanctum sanctuarium; eadem forma est, νεότευχτος, recentis fabricæ, et similia. Sic τευχτός Ηεσυχ. et Suid. κατατκυαστός.

(26) Τὸν πολύφωτον, τὸν καρδιώπον. Nota hæ-

voce compositionis, et quidem de mente, seu animo, dictæ. Alias τὸ πολύφωτον de candelabro, in quo sint multæ lucernæ. Sic itaque mens πολύφωτος, quasi undique lucis fulgoribus nūcans, tota lucida, hincque adeo πανθέωρος, perspicacissima cunctaque intelligens, cum omnia manifestentur a Iude.

omnemque lucis splendorem vincentis ac trine
Iacentis summae Deitatis contubernalem ac specta-
torem. Tuum præterea, ter beatissime, magnifice et
adoro et complector ac saluto spiritum⁵¹, quod Do-
mino Spiritu affatim repletus, alque in eo mystice
renatus, spiritusque intelligens, sanctus pro gignen-
tis similitudine factus⁵², in ipso ipsum supersubstan-
tialem supersubstantialiter agnovisti, uti et agnitus
es⁵³: ac, quā illi necessitudine conjunctus es, uni-
versa supergressus, mundoque superiorem statum
consecutus, divinoque affatim, nullo medio, fruens
colloquiū, ad divinam paternamque mensam velut
charissimus filius admissus es⁵⁴, cum eo qui primo
vereque atque natura Filius charissimus est, re-
cumbens⁵⁵.

Ac sicut pro ea, quæ in mortali prius corpore
comunis cum illo vitæ ratio super terram fuit,
convescens, ei contubernialis, omniisque modo cum
illo agens versansque ac ei assiduus, subli-
mumque secretorum dignus habitus, mirabilem
operum spectator sermonumque ac doctrinæ fideli-
ssimus auditor, probrorumque et crucis ac salu-
tarium passionum socius, resurrectionisque atque
in cœlum receptionis, divinissimumque Spiritus pari ac
Petrus Andreasque ac tonitruī Filii munero paril-
ceps exististi: sic rursus postea post longos
Evangelii labores, omnisque generis angustias et
ærumnas⁵⁶, post terra marique circuitus ac ja-
cationes, Judæorum persecutiones, gentium insultus
et coitiones, injurias, verbera, impiorumque omnium
insidias: post denique crucem, ejus gratia qui
ipse actus in crucem est, terræ quidem in sanctifica-
tionem, sanctificato corpore derelicto, e terra vero
cum gloria angelisque stipantibus, spiritu ad Deum
assumptus, pureque cum Domino tuo, et Deo tuo, et
Rege tuo (o beatitudinem! o jucunditatem!) ver-
sans, immortalis nullisque verbis explicabilis clar-
tatis compos, æternam cum illo vitam aliquæ hono-
rem adeptus es⁵⁷.

⁵¹ II Cor. iii, 17. ⁵² Sep. vii, 23. ⁵³ I Cor. xiii, 12. ⁵⁴ Luc. xxii, 30. ⁵⁵ Matth. iii, 17; xvii, 5.
⁵⁶ Act. i, 4. ⁵⁷ Joan. xx, 28.

(27) Υπερφανοῦς καὶ τριφανοῦς θεαρχίας. Ambo
hic opposita τῷ, ὑπεραγνώστου. Hincque adeo
Deitas ὑπεράγνωστος, occultissima ignotissimaque,
quod eximia trinaque claritate ac splendore, vini
omnem intellectus creati superat, nec aliter quid
est sciri potest, quam in ipso ejus lumine, dante
ipsam potentiam videndi Deum quasi formalem, ac
elevantem, quod in creatura radicale activum ac
vitale est.

(28) Σύνταξιόμενος, συνδιαιτώμενος. Alteram
altera voce Nicetas videtur exponere. Utraque enim
et congregationem seu contubernium, ac convi-
ctum communemque mensam sonat, quomodo ve-
luti interpr. convescens, sereque Patres, Chrysost.
ad eum locum, et post eum Theophyl., συνηλίζε-
το, τοτέστι, κοινωνῶν ἀλῶν καὶ κοινωνῶν τραπέ-
ζης, communi sale et mensa cum eis utens: ut nempe
per effectum comedionis, veritas patesceret carnis, ut
uit Greg. in hom. Sicque sæpius apud Lucam et
Joan. per comedionem comprobasse resurrectionem
suum Dominum legimus; Hieron ad Hedibiam
7, Illesych. in Levit. viii, etc. Meritoque Zuger,

A τε καὶ τριφανοῦς θεαρχίας (27) ὑψηλότατον διειλητὴν
καὶ θεωρητὴν. Μεγαλύνω σου πρὸς τούτοις, ὡς τρι-
μαχαριώτατε, καὶ προσκυνῶ καὶ ἀσπάζομαι τὸ
πνεῦμα, διὰ τοῦ Κυρίου Πνεύματος κατακύρως ἀνα-
πλησθεῖς, καὶ ἐν αὐτῷ μυστικῶς ἀνατεχθεῖς, καὶ
πνεῦμα τοσδε δῆμιον κατὰ τὴν δομούσιν τοῦ γε-
γεννηκότος γεγενημένος, ἐν αὐτῷ τὸν ὑπερούσιον
ὑπερουσίως ἐπέγνως, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθης· καὶ
τῇ πρὸς αὐτὸν οἰκειότητι, τῶν δὲ λόγων ὑπεραναδάς, καὶ
τῆς ὑπερχοσμένου καταστάσεως ἀξιούμενος, καὶ τῆς
θεαρχικῆς διμείας ἀμέσως ἐμφορούμενος, τῆς
Δεσποτικῆς τραπέζης ὡς ἀγαπητὸς Γεννητῆς κατηξώ-
θης καὶ πατρικῆς, μετὰ τοῦ πρώτως καὶ διητῶς
ἀγαπητοῦ καὶ φύσει καταχλινόμενος Γεννητοῦ.

B Καὶ ὥσπερ κατὰ τὴν ἐν τῷ θυητῷ σώματι συν-
αναστροφὴν πρότερον ἐπὶ γῆς συναλιξόμενος, συν-
διαιτώμενος (28), καὶ πάντα τρόπον συνδιάγων αὐτῷ
καὶ συνῶν, καὶ τῶν ὑψηλῶν μυστηρίων καταξιού-
μενος, τῶν θαυματῶν ἔργων ἡσθα θεωρητής, καὶ
τῶν λόγων πιστότατος ἀκροατής, καὶ τῶν δινειδισμῶν
καὶ τοῦ σταυροῦ καὶ τῶν σωτηρίων παθῶν κοινωνός,
καὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως, καὶ τοῦ
θεαρχικωτάτου Πνεύματος μέτοχος ἵσα Πέτρου, καὶ
Ἀνδρέου, καὶ τῶν τῆς βροντῆς κεχρημάτικας υἱῶν
οὐτως ὑπέρον πάλιν μετὰ τοὺς μακροὺς ὑπὲρ Εὐαγ-
γελίου πόνους, μετὰ τὰς παντοδαπὰς ἀγωνίας καὶ
ταλαιπωρίας, μετὰ τὰς κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν
περιόδους καὶ περιζοράς, τὰς τῶν Ιουδαίων διώξεις,
τὰς τῶν ἑθνῶν ἐπαναστάσεις, τὰς ἐπηρεάς, τὰς
αἰκίας, καὶ πάσας τῶν εὔσεβῶν τὰς ἐπιβουλάς· καὶ
μετὰ τὸν ὑπὲρ τοῦ ἐσταυρωμένου σταυρὸν, τῇ γῇ
μὲν ἀγιασμὸν τὸ ἡγιασμένον σῶμα λιπῶν· τῷ πνεύ-
ματι δὲ γῆθεν ἀναληφθεῖς, μετὰ δόξης καὶ δορυ-
φορίας ἀγγέλων πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀκραιφνίας τῷ
Κυρίῳ σου καὶ Θεῷ σου καὶ Βασιλεῖ σου (ῷ τῆς
μαχαριστητος! Ὡ τῆς τερπνότητος!) προσωμιληκώς,
τῆς ἀκηρότου καὶ ἀφράστου δόξης ἐντός, καὶ τῆς
αἰωνίου μετ' αὐτοῦ κατηξιώθης. Ζωῆς καὶ τιμῆς.

C multis fratrum hac parte modestior, quorum nobis
auctoritas, inquit, pluris esse debet quam recentiorum,
Erasmi scilicet, Grotii, etc. Sic quoque interpretes Syriac.,
cumque comedisset cum eis panem, Aethiop., et prandens cum eis. Durius Arab. nec sa-
tis perspecta vi Græcæ vocis, cum se congregasset. Sane cum voces rebus servire debeant, possitque
illa vox de communi usu sibi et potus intelligi, qui
fere comes esset ejus quasi contubernii quod Do-
minus cum suis habebat per dies quadraginta suæ
resurrectionis, subinde illis apparens, ac vel in eam
rem eos congregans, vel illis congregatis sese in-
serens, ut sæpius legimus in sacris Evangeliiis (maxi-
moque argumento erat ejus suscitatae carnis, ut ei
Petrus id potissimum attulerit Act. x, 41: Dedit eum
manifestum fieri, testibus præordinatis a Deo; nobis
qui manducavimus et bibimus cum illo, postquam
resurrexit a mortuis), optime veteres sic expresse-
runt et reddiderunt; a quibus religio est discedere,
ut sibi placentes Græci sermonis peritia aliqua
grammaticos sequamur magis quam theologos.

Ἄλλα γάρ έλεθεν δὲ λόγος, ὡσπερ ἴππος ὀχύτατος Α εὖ ἀνεβάτην συνηρπακώς· καὶ πρὸ τῶν ἀγώνων ὑπαγορεύων τοὺς στεφάνους. Ἀλλὰ μὴ θαυμάσητε τῆς ταχύτητος. Τρόπον γάρ ἀστραπῆς ἐξάπινα τὴν οἰκουμένην περιαυγαζούσης δλην, καὶ πρὸς ἑαυτὴν θάτεν ἀνακαμπτούσης λόγου, οὗτως ἡ ἀποστολικὴ χάρις, ἀδρίως τὰς τῶν ἔθνων καρδίας περιλάμπουσα, καὶ ἀχρόνως τὴν αὐτῆς δύναμιν ἀπαστράπτουσα, τρόπον τινὰ ἑαυτῆς τε ἐξα γίνεται, καὶ εἰς ἑαυτὴν αὔθιες ἀνεκύπτει. Καθὼς οὖν οἵδες τέ ἔστι, καὶ δὲ περὶ τῶν θείων λόγος, τῇ τῶν ὄμνουμένων ὑπ' αὐτοῦ πραγμάτων ἐξερούσθαι γοργότητι, ἢτοι θειότητι πειρᾶται· καὶ ὥσπερ αἱ ὅδοι τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἐν Οαλάσσῃ, καὶ αἱ τρίβοι αὐτῆς ἐν ὕδασι διὰ τὸ ἀκατάληπτον ὄμνηνται πολλοῖς, καὶ τὰ ἔχη οὐκ ἐπιγινώσκονται· οὗτως καὶ τῶν τῆς σοφίας τέχνων, τῶν πανολόνων, ζέγω, Χριστοῦ μαθητῶν, δυσθεώρητοι μήν αἱ ὅδοι, ἀνεπίγνωστοι δὲ πρὸς ἀκρίβειαν αἱ πράξεις· καὶ πάντα νοῦν, καὶ πάντα λόγον ἀνθρώπινον αἱ τούτων ὑπερεκβαίνουσι μεγαλουργίαι.

Οὐθεν καὶ ἡμῖν δὲ λόγος τῷ τῆς ὑποθέσεως ἀνεψίκτῳ ευστελλόμενος, μακρὰν χαρεῖν τῇ μακρηγορίᾳ φησίν. Ἀμμοὶ γάρ, ὡς τὰ λόγια φησιν, θαλασσῶν, η̄ θετοῦ σταγόνας, η̄ ἡμέρας αἰώνος, τίς ἐξαριθμήσει; Ἀδυσσον δὲ θαυμάτων, καὶ τοῦ θεοπτικεύτου σοφίαν Ἱακώβου, διδασκαλίας τε οὐρανίας, καὶ θεολογίας βυθούς, τίς ἐξιχνιάσει; τίς τῶν δαιμόνων τὴν καθαιρεσίν καὶ ἀποδίωξιν, τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ νόσων τὴν θασίν καὶ ἀφαρεσιν, τῷ γενερῶν τὴν ἀνάστασιν, τῶν χωλῶν τὴν ἀνάρρωσιν, τῶν τυφλῶν τὴν ἀνάβλεψιν, καὶ πάσης πηρώσιως σώματος τὰς ἔν διανύσσειν θυματικὰς ἀναγράψαι; Τίς τὰς μακρὰς ὅδοις πορίας, τὰς ἀκαταστασίας (29), τοὺς κινδύνους, τὰς πολυτρόπους ἐπαναστάσεις καὶ ἐπαγωγὰς τῶν Ἑλληνιστῶν; δοσα ἐν Ἐλευθεροπόλει παρὰ τῶν τῆς ἀστεβέλεας ἀνέσχεν ὑπασπιστῶν· δοσα ἐν Γάζῃ καὶ Τύρῳ, καὶ τὰς ἔχομέντως τῶν ἀλλοφύλων καμποτασίου, ἐν αἷς δὲ τρισμακαρύτατος, εὐηγγελίζετο τὸν Χριστόν; Τίς τὰς τάληθη τῶν δι' αὐτοῦ Χριστῷ προσαγομένων, καὶ ὕδατι καὶ Πνεύματι καθαιρεμένων καὶ φωτιζομένων· καὶ διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἵερῶν καθισταμένων καὶ ἀρχιερέων εἰς ἐκκλησίας τῷ ὑπεραγίῳ καταρτιζομένων; Τίς τοῦτα, καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα τῆς ἀληθογνωσίας ἢτοι θεοτεβέλεας ρήματα καὶ πράγματα διασαφῆσαι λόγος; Οὐδὲ μιδές ἡμέρας ἀποστολικὴν θεολογίαν καὶ πρᾶξιν θεοτελῆ δύναται· διὸ λόγος εἰς ἀκρίβειαν διειπεῖν, μή διτι γε πάντα καθεξῆς ὄμνησαι, δοσα πραχροὶς Ετεσιν ἐν τῷ Παρακλήτῳ κατειργάσασθο.

Enimvero equi instar perniciissimi imprudens oratio longe sessorem corripuit; ac ante certamīna, coronas edisserit. Ne vos tamen celeritatis admiratio teneat. Fulgoris enim in morem, totum repente orbem circumfulgentis, atque in seipsum dicto citius recurrentis; sic apostolica gratiae gentium repente circumlustrans pectora, momentoque vim suam effulgurans, tum extra se quodammodo exit, tum rursus in seipsam subsilit. Quoad ergo per facultatem licet et ipsa de divinis instituta oratio, rerum quas laudat incitationem ac vivacitatem (divinitatem scilicet) æmulari contendit. Ac sicut divinæ sapientiæ viæ in mari, ejusque semitæ in aquis, eo quod vulgo comprehendendi non possint, lassantur, et vestigia non cognoscuntur: sic quoque illiorum sapientiæ (beatissimorum scilicet Christi discipulorum) viæ intellectu difficiles, ignorantæque (quam ut exakte quis percipiat) actiones: illorum denique magnifica opera, omnem humanam orationem excedunt ac rationem ^{**}

Quamobrem etiam nobis, præ argumenti dignitate, quam nemo facile assequi possit, ipsa se contrahens oratio, prolixæ loquacitati longum vale dicit. Arenari enim (aiunt divina oracula) marium, aut pluvias guttas, vel dies sæculi, quis enumerabit ^{**}? Abyssum vero miraculorum, divinorumque scientia perspicacissimi Jacobi sapientiam, cœlestisque doctrinæ ac Theologiæ profunda, quis investigabit? profligationem dæmonum et expulsionem; humanarum passionum morborumque curationem ac amotionem; mortuorum suscitionem, claudorum firmatas bases, visum cœcis redditum, depulsam omnem Jesu nomine corporum labem, quis possit conscribere? Quis longa itinera, incertis sedibus locisque jactationes, pericula, Græcorum multipliees insultus et grassationes? quanta vir beatissimus Eleutheropoli ab impietatis defensoribus sustinuit; quanta Gazæ et Tyri, vicinisque alienigenarum urbibus atque oppidis, ubi is Christum prædicavit? Quis eorum multitudinem qui per eum Christo accedebant, atque aqua et Spiritu emundabantur ac illuminabantur; qui que demum per sacerdotes et episcopos ab illo constitutos in Ecclesia, Deo qui omnem excedit sanctitatem, persiciebantur? Quis hæc atque his sequentia veræ scientiæ (id est, pietatis) verba factaque sermo queat explanare? Ne vel unius diei apostolicam prædicationem Deique munere perfectam actionem accurate possit oratio enarrare, nedum cuncta ordine, longa annorum serie illi in Paracletō gesta, laudare.

^{**} Psal. LXVI, 20. ^{**} Eccli. I, 2.

(29) Τὰς ἀκαταστασίας. Alius usus hujus vocis, Paulo I Cor. xiv, 33: Οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας δοθεῖ, ἀλλ' εἰρήνης. Vulg. Non est dissensionis Deus, sed pacis. Erasm. confusionis auctor, turbationis, perturbationis ordinis. II Cor. XII, 20, ἀκαταστασία, seditiones, quod etiam Erasm. reddit. Ille magis, vagis sedibus jactationes, cum propter pericula uno loco consistere Christi discipulis non li-

ceret, sed necesse esset ex alia in aliam fugere civitatem, quæ ipsa fuga et jactatio in Evangelii rem maximam cedebat, dum per eam ubique Christus annuntiabatur. Sic ἀκατάστατος, certo in loco seu statu non consistens. Eleutheropolis ad Palæstinam spectat, aliæque urbes hic minoratae, post quas Jacobus in Aegyptum profectus, in ejus urbe Ostracina martyrio functus est.

Verum-his quidem, ei qui cuncta operatur ac novit, dimissis, tuam illam (ter beatissime) cruxem celebro. Hanc enim pulcherrimam longe productis laboribus tuis ac certaminibus, coronidem impo-suisti. Crucem celebro, in qua venerandis sacrisque manibus extensis, Deum tuum ac Dominum clarificasti. Crucem celebro ac laudo, quod tibi, e terra in cœlum recta transmittens, scala fixa sit: crucem nimis, quæ igneo ipso curru pernicius, flammeisque faculis velocius diviniusque majorem in modum e terra extulit, levemque volatu super-celesti regi, admovit atque aptavit.

Etenim Aegyptum cum perrupisset, habitansque in talernaculis Cedar⁴⁴, longo tempore apud Aegyptios verus ipse Israelita, et apud gentem tenebris obsitam ipse illuminatus, incola suisset, omnesque quos inter illos dignos invenerat, filios lucis ac diei fecisset, sic tandem pro omnibus crucem ascen-dit⁴⁵, in una quidem Aegypti urbium (Ostracinam vocant) agnus imminolatus, qui tamen provinciis atque urbibus passionibus suis Christum propitiatur. Nec tanquam grave aliquid patereatur, aut velut animi dolore excruciaretur, illis indignabatur, qui illi crucis auctores erant; sed ut magis beneficium ex illis consecutus, ita alloquebatur blandeque arridebat, rogans saluti prospicere, hortansque ab Aegyptio errore emergere, alique cœli terræque Dominum monens agnosceret.

Tanquam igitur accepti munieris gratiam repen-dens, quod hæc quoque parte Christi palam similem eum effecissent; quod viam facilem, brevemque per crucem semitam ac commodum in cœlum iter ei muniebant, votis obsecrabat ac hortabatur ut omnes Christum cognoscerent: Jesum scirent, verum illud Lumen, dulce, beatum, sanctum, intemeratum, intemporale, nube non obsitum, nocte non intercep-tum, corpore non cibuctum, loco non circumscriptum; quod unum merito ambire ac exoptare operæ prelium sit; unumque credere ac diligere; Lumen scilicet sem-per, totumque lucens; quod occasum nesciat, nec ullâ extinguiri injuria possit. Lumen istud Deum intelligerent, illius inardescerent cupiditate, ipsum divina-mi actione, omnique lucidissima contemplatione exquirerent, ut quod vere sit, et ab eo qui vere est (Patre scilicet) tanquam radius ab aeterno emanet. Hunc videlicet colendum in ut Spiritu Dei Verbum ei Deum verum: venerationi habendam pariterque laudandam ejus in carne dispensationem; ejus scilicet ex Virgine nativitatem, nostro jam ministerio, aiebat: Latus in vobis prædicatam: suscepit quoque illi

A 'Allà ταῦτα μὲν τῷ τὰ πάντα κατεργαζομένῳ καὶ εἰδότι παρεῖς, ὑμῶν σου, θεομαχάριστε, τὸν σταυρὸν. Τοῦτον γάρ καλλίστην ἐπέθηκας τοῖς μαχροῖς σου πόνοις, καὶ ἀγωνίσμασι τὴν κορωνίδα. Ὅμην τὸν σταυρὸν, φ τὰς τιμίας χεῖρας καὶ λεπάς ἔκτετακώς, τὸν Θεόν σου καὶ Κύριον ἐδόξασας. Ὅμην τὸν σταυρὸν, δι τοις κλιμάξ απὸ γῆς ἐπάγη πρὸς οὐρανὸν εὐθυδόλως ἀναπέμπουσα· δις καὶ δρματος πυρὸς θάττον, καὶ φλογερῶν διημάτων δεύτερον καὶ ἐνθεώτερον, σφόδρα μὲν ἐπῆρε τῆς γῆς, ὑπηνέμιον δὲ σε φερόμενον τῷ Ὑπερούρανῳ προσέπλασε καὶ προσήρμοσεν.

B Καὶ γάρ τὴν Αἴγυπτον ἐπιὼν, καὶ τὰ σκηνώματα κατασκηνώσας Κηδάρ, καὶ ἐπὶ πολὺ παρὰ τοῖς Αιγυπτίοις διαληθινὸς Ἰσραὴλίτης, καὶ παρὰ τοῖς ἐσχοτισμένοις δι πεφωτισμένος παρφηκώς· καὶ δισσούς ἀξίους ἐν αὐτοῖς εὔρεν, υἱοὺς φωτὸς καὶ ἡμέρας ἐργασάμενος, οὗτοις ὑπὲρ πάντων ἀνῆλθεν ἐπὶ σταυροῦ· ἐν μιᾷ μὲν τῶν κατ' Αἴγυπτον πόλεων ('Οστρακίνῃ καλουμένῃ) ὡς ἀμυντὸς καταθυδμενος· πάσαις δὲ χώραις καὶ πόλεσιν τοῖς οἰκείοις παθήμασιν εὐθατευδμενος τὸν Χριστόν· καὶ οὐχ ὡς δεινόν τι πάσχων, οὐδὲ ὡς ἀλγυνδμενος τὴν ψυχήν, ἐδυσχέρατε τοῖς σταυρωταῖς· ἀλλ' ὡς εὐεργετούμενος μᾶλλον αὐτοῖς προσελάλει, καὶ προσεμειδία, σωθῆναι παρακαλῶν· καὶ διανεῦσαι μὲν τῆς Αἴγυπτιακῆς ἀπάτης καὶ δεισιδαιμονίας παραινῶν· τὸν τοῦ οὐρανοῦ δὲ καὶ τῆς γῆς Δεσπότην ἐπιγνῶντες παρεγγυῶν.

C Χάριν οὖν ὥσπερ αὐτοῖς τῆς εὐεργεσίας ἀποτινύς, δι τοις καθαρῶς αὐτὸν κάν τούτῳ μιμητὴν ἀπεδείκνυσαν τοῦ Χριστοῦ, δι τοις βάστην αὐτῷ καὶ ἐπιτομῶν οἷμον διὰ τοῦ σταυροῦ, καὶ τρίτον εὐθετον ἀδοποίουν πρὸς οὐρανὸν, παρεκάλει νουθετῶν πάντας εἰδέναι Χριστόν. Εἰδέται τὸν Ἰησοῦν, τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ ἡδόν, τὸ μυκάριον, τὸ ἄγιον, τὸ ἄχραπτον, τὸ ἄχρονον, τὸ τέφει μὴ πρατούμενον, τὸ ρυκτὸν μὴ διακοπόμενον, τὸ σώματος μὴ ἐπικροσθούμενον, τὸ τόπῳ μὴ περιεργόμενον, τὸ μόνον ἄξιον τοῦ ζηλοῦσθαι καὶ ποθεῖσθαι· τὸ ἀστιφῶτον καὶ πάμφωτον (30)· τὸ ἀδυτον καὶ ἀσβεστον φῶς. Τοῦτο Θεὸν εἰδέται, τοῦτο ἐψηθεῖσθαι, τοῦτο ζητεῖσθαι διὰ πάσης πράξεως (31) θεοτελοῦς, διὰ πάσης θεωρίας ὑπερφασοῦς, ὡς δρτως δι, καὶ δι τοῦ δρτως δρτος ἀράρχως ἀπαγγελμενον Πατρός. Τοῦτο δεῖ σέβειν ἐν Πρεύματι Θεοῦ, ὡς Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸν ἀληθῆ· εὐλαβεῖσθαι δὲ καὶ ὑμετέρον αὐτοῦ καὶ τὴν ἐργασίαν οἰκορομίαν, τὴν ἐκ Παρθένου φημὶ γέννησιν, τὴν δὲ ημῶν, ἐτούτην ηδη πλατύτερον κε-

⁴⁴ Psal. cxix, 1. ⁴⁵ I Thess. v, 5.

(30) ἀστιφῶτον καὶ πάμφωτον. Voces novæ compositionis. theologicæ. Lux semper lucens, ac tota lux. Quia ἀστιφῶτον, lumen ἀδυτον est et ἀσβεστον, quod nunquam occidat aut extinguitur; quia vero πάμφωτον, in quo nullæ tenebræ sint, 1 Joan. i, 5, secus ac in creatis, ubi lux quidem quod sunt ex Deo, cui Pater est luminum; at tenebræ, quod a se

existant.

(31) Θεοτελοῦς πράξεως. Quasi, quæ divino mu-nere consummatum habeat: quæ vox Nicetæ frequens, ipsa elegans et theologica: ut et quæ sequitur, ὑπερφασοῦς θεωρίας. Hujusmodi contemplatio, quæ omnipotem vincat lucis fulgorem.

κηρυγμένην· καὶ τὴν σταύρωσιν δμολογεῖν, καὶ τὴν ἀράτασιν δοξολογεῖν, καὶ τὴν ἀράτην· ἕρσκυρεῖν, ὡς τῆς Δικαιαύτου φιλαρθρωπίας καὶ δυνάμεως γραπτομάτα· ὡς σωτηρίας μὲν καὶ ζωῆς αἰώνιου πρόξενα τοῖς ἐν πλοτίαις καταδεχομένοις· κατακρισθεῖσας δὲ καὶ κολάσεως τοῖς πλοτίοις γενησόμενα.

Παρήγγελλε δὲ μηκέτι τῶν ζώων τὰ εὐπρεπῆ δόξαντα θεοποιεῖν· κτηνῶδες γάρ καὶ ἀλογονοί κομιδῇ· μηδ' ἀψύχοις μιορφαῖς ὅλως ἀνθρώπων ή θηρίων προσέχειν τὸν νοῦν· ἀναίσθητον γάρ καὶ σφόδρα θηριῶδες τε καὶ παχύ· ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πάθεσι τῆς ψυχῆς, ἐπιθυμίᾳ, φτυῖ, καὶ θυμῷ προστετηκέναι περιπαθῶς· μηδὲ δι' ὑπερβολὴν φιληδονίας, τοῖς ἀπὸ τῆς οὐλῆς αὐτὰ δελεάσμασιν ὡς ὑπεκκαύμασιν ἐκπροῦντας θεοποιεῖν. Ἀτοπον γάρ καὶ ἐπιεικῶς Αἰγύπτιον καὶ δαιμόνιον· Σώφρονι δὲ λεγισμῷ πρὸς τὸν εἰς ὑμᾶς εναγγελισθέντα Λόγον ἀραγμένοις, καὶ τῷ αὐτοῦ λόγῳ καὶ τῷ μεταπούμενοι, οὕτως ἀν τῆς ἀπηγγελμάτης ἀπιλαβέσθαι δυνήσθεται ζωῆς, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἀμήν.

Τοιαύταις τῶν λόγων διμιλίαις δὲ ἀξιοθαυμαστότατος ἀνθρώπος ἐμφιλοσόφων τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐπὶ πόλιν στηρίζων τοὺς παρεστῶτας ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἐπ' αὐτῷ μὲν ἀνιωμένους, ταῖς ἐμφιλοσόφοις παραμυθούμενος θεηγορίαις· τῶν ἐσταυρωκότων δὲ κατευμεγεθῶν ὡς εὐεργετεῖν, ἀλλ' οὐ δυναμένων λυπεῖν. Εἴτα, τῶν μὲν ἀποσιωπησάμενος, ἡσυχῇ δὲ τῷ Κυρίῳ ἔξιμολογούμενος, ἐξεδήμεις μὲν ἐπιδέξιος τοῦ σώματος, καὶ μάλα προσηνῶς καὶ τῇδεώς ἀπολυόμενος· ἐνεδήμεις δὲ ἐν τότε φανῆς θυμυτεῖς, Ἐώς τοῦ οίκου τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως ἥχου ἀρτεχέντων, πρὸς τὸν ὑπερουσίως ἀναλαμβανόμενόν σε μετὰ χαρᾶς ἀνεκλαλήτου καὶ δεδοξασμένης εἰσῆλθες Χριστόν.

Χαίρε τοῖνυν, ὁ μάκαρ Ἰάκωβε, καὶ δριστε τοῦ Λόγου καὶ ἀοίδειμε μαθητά· Καὶ γάρ χαίρεις θντῶς, ὡς τῆς ἀδιαδόχου καὶ ἀληθινῆς καὶ μυστικῆς Ἑγγονοῦ χαρᾶς· ὡς τῶν ἔργων Θεοῦ καὶ λόγων ἱεροφάνης· καὶ ἱερουργὸς καὶ μυσταγωγός· ὡς τῆς τιμίας καὶ ἵερᾶς καὶ σεπτῆς δωδεκάδος· τῶν ὑψηλῶν ἀποστόλων συμπληρωτῆς.

Χαίρε, δτε, υἱὸς ὁν ἀνθρώπου, καὶ υἱὸς Θεοῦ οὐκ ἀκούσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ γενέσθαις κατηξίωσαι· τὸ μὲν φύσει, τὸ δὲ θέσει· καὶ τὸ μὲν, κατὰ τὴν πρὸς πάντας ἀνθρώπους δύοιστητα, τὸ δὲ ἐξαίρετον, μετὰ τῶν ὑπερτάτων τοῦ Λόγου κληρούμενος διπάδων.

Χαίρε, ἀνθρώπε τοῦ Θεοῦ. Σὲ γάρ, καθὼς δὲ μαγαλοφωνότατος Ἱσαΐας φησὶν, τοῖς Αἰγυπτίοις δὲ Κύριος ἐξαποστέλλει, Τῇ ἡμέρᾳ, λέγων, ἀκείγη, θυται θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ ἐν χώρᾳ Διγυ-

A crucem confitendam, resurrectionemque Iquidibus prosequendam, atque ejus in cælum receptionem adorandam; tanquam nimurum summæ ipsius benignitatis ac potentiae certa documenta: ut illis quidem qui fide suscipiant, salutem vitamque aeternam; ut vero incredulis, judicii et condemnationis futura causa.

Admonebat autem id genus animalia, quæ decorum aliquid ac formosum habere videantur non amplius in deos consecranda. Rem enim valde peccinam ac a ratione abhorrentem esse. Nullis prorsus inanimatis formis hominum aut bestiarum attendendum animum: id enim eorum esse qui humanitatis omni sensu careant, valdeque ex bestiarum indole crassumque. Quin nec affectibus animi (cupiditatis scilicet et iræ) libidinose adhaerendum; nec committendum ut libidinis exsuperantia, terrenis illecebris tanquam incentivis succensos ejusmodi affectus ac perturbationes, deos faciamus. Quippe rem absurdam et plane Ἀgyptiacam dæmoniumque propriam; sed. dum sobrio mentis sensu, siebat, ad eum qui ad vos praedicatus est, Sermonem subuehi, illiusque doctrina ac lege imbui contigerit,

Ejuscemodi fabulationibus, homo Jesu, admiracione dignissimus praecclare philosophans, inque longas horas astantes e cruce confirmans; atque eos quidem, quos moleste habebat tui hæc supplicii immanitas, sapientissimis divinis prædicationibus consolans, eos vero qui in crucem sustulerant magnitudine animi superans, tanquam qui demereri, non insuriae aliquid aut molestiae inferre possent: tumque ab humano cessans colloquio, ac silentio Domino consistens, excedebas gloriose e corpore, valde placida atque dulci resolutione, inque locum tabernaculi admirabilis commigrabas, usque ad dominum Dei: atque in voce exultationis soni festum agentium, ad eum qui eximia quadam ratione assumeret, cum inenarrabili et glorificato gaudio ad Christum ingressus es.

D Salve igitur ac gaude, beate Jacobe, præstantissime pariter atque inclite Verbi discipule. Plane etenim gaudes, tanquam immortalis verique ac mystici gaudii proles, tanquam Dei operum sermonumque sacer interpres, ministerque ac doctor; tanquam qui venerabilem et sacrum colendumque compleas duodenarium sublimium apostolorum chorūm.

Gaude quod, cum Filius hominis es, nedum ut audires Dei Filijus, sed ut etiam efficeris consecutus es; alterum quidem, natura; alterum vero, gratiae munere: atque alterum, qua cunctis perinde hominibus similis es; alterum cum supremis nactus Verbi discipulis ac sectatoribus.

Ave sis, homo Dei. Te enim quemadmodum vocalissimus prophetarum Isaias ait, Dominus Ἀgyptiis mittit. In die illa, inquit, erit altare Domino in regione Ἀgypti, et mittet eis Dominus hominem, qui

^{οἱ} II Cor. v, 8. ^{οἱ} Psal. xli, 5. ^{οἱ} I Petr. 1, 8.

salvabit eos : et natus erit Dominus Aegyptiis : et vola A πτελω· καὶ ἀκοστελεῖ αὐτοῖς Κύριος ἀνθρώποις,
νοεθεῖται Domino, et reddent ^{**}.

Gaude quod et in te ut præstantissimo, ac velut
qui ad præstantissimam Filii hæreditatem attineres,
juxta sacratissimum oraculum, funes ei ceciderunt;
quicunque tandem hi intelligendi sint funes ⁷.
Arbitror autem dilectionis Spiritus vincula, quibus
te pariter ac reliquos spiritalis thalami filios con-
strictum traxit, necnon contubernalem et commen-
salementem supremo atque mystico illo cœnaculo assun-
psit, non aspectabili ratione, sed intelligibiliter; non
temporaneas, sed æterne: non fluxæ causa vo-
luptatis, sed stabilis gaudii: nec ejus gratia
jucunditatis, quam humanus ipse animus sibi
singere possit; sed cuius neque oculus, nec
unquam auris rei experimento sensum fecit,
nec vero mortalis cujusquam mens intellexit ^{**}

Gaude quod non sola gratia, sed ex mercede at-
que præmio (juxta scilicet prolixorum certa-
minum atque laborum pro victoria retributione)
cœlorum regnum adeptus es; cunctisque divinis
virtutibus, et cunctis veritatis et pietatis et ju-
stitiae operibus; præterea vero etiam crucis sup-
plicio similis Salvatori effectus, atque hinc ma-
jori fiducia atque favore auctus, pro Ecclesia
ad Regem ac Deum intercedere sufficis. Licet
etiam, ac facultas est, benignissime regalissimeque
Dei Fili, tenuitatis nostræ meminisse, atque Domi-
num suppliciter rogare, ut nos quoque, Dominica
digne voluntate institutis vitæ rationibus, vestræ
partis efficiamur, ac cœlestibus Dei bonis una Vo-
discum perfui moreamur; in Christo Jesu Domino
nostro, cui est gloria et potestas et honor atque
adoratio, una cum æterno Patre ac vivifico Spiritu,
nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

B

C

ORATIO IX.

Laudatio sancti ac celebratissimi apostoli Philippi.

*Haurite aquam in gaudio e fontibus salutaris ^{**},
nobis acclamat prophetarum vocalissimus. Quosnam*

^{**} Isa. xix, 19. ^{**} Psal. xv, 6. ^{**} I Cor. ii, 9. ^{**} Isa. xii, 3.

32) Fecit δρῶνυμία Philippi diaconi, unius D apostolico apostolorum successoribus ipsa arre-
e septem diaconis, viri ex ipsa Lucæ historia cla-
rissimi, cum Philippo uno ex duodecim primique
ordinis apostolo, ut veterum simplicitate res illorum confunderentur; ac quæ sunt diaconi, apo-
stolo tribuerentur, vicissimque, ea præsertim ra-
tione quod et apostoli nomen veterum usu illis
commune. Perinde enim apostolos dici invenias,
qui secundi ordinis discipuli essent, ac qui primi;
maxime vero qui in illis præstarent Evangelii fun-
ctione, in quibus nobilissimus Philippus diaconus:
hinc καὶ ἐξοχὴν ac singulari excellentia prædi-
candi Evangelii, εὐαγγελιστὴς dictus, Act. xxii, 8, ac
si Prædicatorem absolute dicas: quod ipsum aposto-
licæ Sedis indulgentia nobis addictum nomen; atque
utinam (S. P. Dominicæ, aliorumque in ordine insi-
gnium εὐαγγελιστῶν et prædicatorum spiritu vere

A πτελω· καὶ ἀκοστελεῖ αὐτοῖς Κύριος ἀνθρώποις,
δις σάσσει αὐτούς· καὶ γρωστὸς δοται Κύριος τοῖς
Διηγετοῖς· καὶ εὑροται εὐχὰς τῷ Κυρίῳ, καὶ
ἀκοδώσουσιν.

Χαῖρε, ὅτι καὶ ἐν σοὶ ὡς χρατίστεψ, καὶ ὡς μερίδι
τῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ χρατίστης χληρονομίας κα-
θεστῶτι, τὰ σχοινία, κατὰ τὸ ιερότατον λόγιον,
ἐπέκεστον αὐτῷ διτινα δὴ ταῦτα νοητῶν σχοινία· οἴ-
μας δὲ τῆς ἀγάπης τοῦ Πνεύματος τοὺς δεσμούς,
οἵς καὶ σὲ, μετὰ τῶν ἀλλῶν τοῦ νοητοῦ νυμφῶνος
υἱῶν, ἀναδησάμενος συνανεῖλκυσεν· ὄμεστιδν τε καὶ
δρυοτράπεζον κατὰ τὴν ὑπερτάτην καὶ μυστικὴν
ἀνάλαβε παστάδα· οὐκ αἰσθητῶς, ἀλλὰ νοητῶς· οὐ
προσκαίρως, ἀλλ' αἰωνίως· οὐδὲ βεούσης ἡδονῆς,
ἀλλὰ μενούσης χαρᾶς· οὐκ εὐφροσύνης χάριν, οἷς
δὲν καὶ ἀνθρώπινος ἀναπλάσαι λογισμός, ἀλλ' ἡς
εὗται δύνις, οὗτε ἀκοή ποτε τῆς πείρας ἐπῆσθετο,
εὗτ' οὖν διάνοια ἐνενοήθη βροτοῦ.

Χαῖρε, ὅτι οὐ χάριν μόνον, ἀλλὰ καὶ μισθὸν, εἰτ'
οὗν Ἐπαθλον ἀξιόνικον τῶν μαχρῶν ἀγώνων καὶ πό-
νων, τὴν οὐράνιον βασιλείαν ἀπηνέγκω· καὶ πάσαις
Θεοῦ ἀρεταῖς, καὶ πᾶσιν ἔργοις ἀληθείᾳς καὶ εὐσε-
βείᾳς καὶ δικαιοσύνῃς· Ετι δὲ καὶ κατὰ τὴν σταύρω-
σιν ἐξωμοιωμένος τῷ Σωτῆρι, καὶ διὰ ταῦτα παρθη-
σίας πλείονος ἡξιωμένος, ίκανῶς ἔχεις ὑπὲρ τῆς
Ἐκκλησίας τῷ Βασιλεῖ ἐντυγχάνειν καὶ Θεῷ· ίκα-
νῶς ἔχεις, ὁ φιλαγαθώτατος καὶ βασιλικώτατος τοῦ
Θεοῦ παῖ, καὶ τῆς ἡμετέρας μεμνῆσθαι μετριότη-
τος, καὶ ἐντευξεὶς ἱχετήριον τῷ Δεσπότῃ προσαγαγεῖ·
ἄν δὲ καὶ ἡμεῖς ἀξίως τοῦ Δεσποτικοῦ θελήματος
πολιτευσάμενοι, τῆς ὑμετέρας γενώμεθα μερίδος,
καὶ τῶν οὐρανῶν σὸν ὄμιν ἀπολαῦσαι καταξιωθῶ-
μεν τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ
ἡμῶν, φή δέ καὶ τὸ κράτος καὶ τὴ τιμὴ καὶ τὴ
προσκύνησις, ἅμα τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ ζωοποιῷ
Πνεύματι, νῦν καὶ δεῖ, καὶ εἰς τοὺς αἰώνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Θ.

Εἰς τὸν ἄριον καὶ καρεισμούρον ἀπόστολον Φίλιξ-
χορ (32).

*Ἄντλήσατε οὐδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πη-
γῶν Σωτηρίου, δὲ τῶν προφητῶν μεγαλοφωνότατος*

D

apostolico apostolorum successoribus ipsa arre-
pti instituti professione adjutores, vera ipsi suc-
cessione) rem impleamus. Habuisse Philippum unum
e septem filiis quatuor virginis, quæ prophetarent
Cæsareæ in Palæstina, auctor est Lucas Act. xxi
citatæ: ipsumque hoc de diacono sive evangelista
dictum, traxisse videntur Clem. et Polycrat. ad
Philippum apostolum ex duodecim. Euseb. l.
iii, c. 39. Clementem refert in hac verba apostolos
recensentem, qui uxores habuissent, proprie illis
qui nuptias repudiarent. Ή καὶ τοὺς ἀποστόλους
ἀποδοκιμάσουσι; Πέτρος μὲν γάρ καὶ Φίλιππος ἐπαι-
δοποιήσαντο. Φίλιππος δὲ καὶ τὰς θυγατέρας ἀνδρά-
σιν ἐξέδωκε. Καὶ οὐδὲ Παῦλος οὐκ ὀκνεῖ ἐν τινὶ
ἐπιστολῇ τὴν αὐτοῦ προσαγορεύσαι σύζυγον, ήν οὐ
περιεχόμενος, διὸ τὸ τῆς ὑπηρεσίας εὐσταλές. Απ-
forie etiam apostolos reprobabunt? Petrus enim εἰ-

ἡμῖν ἐμβοᾶ. Τίνας δὴ λέγων τοῦ Σωτῆρου πηγὰς, ἢ τοὺς δώδεκα τοῦ Σωτῆρος μαθητὰς, οὓς χάκειναι

*Philippos liberos suscepserunt. Philippus etiam filias viris collocavit. Paulus quoque in quadam epistola, suam ipsius conjugem compellere non veretur. Quam tamen ideo minime circumduxit, ut expeditior ministerium suum expleret. De Pauli conjugio perinde astipulatur Methodius Martyr in *Symposio*, nec defunctorie ex ipsis Pauli verbis videtur confidere. Card. Baron. an. 58, n. 413, de hac Clementis auctoritate: Quod autem tradit Clemens Alexandrinus, Philippum filias suas nuptui dedisse, non de Philippo diacono manifestum est loqui, sed de Philippo apostolo: nam adversus eos agens, qui nuptias improbarent, etc. Mihi tamen nihil inde conficitur, ut necessario loqui putem Clementem de Philippo uno de duodecim; quod apostoli nomen ita communicebat, illis præsertim qui inter discipulos secundi ordinis quasi coryphæ erant, suminiske ipsis apostolis pene conserti, cuiusmodi erat Jacobus frater Domini, Jerosolymorum antistes, quem sic Paulus absolute apostolum dicit, atque neminem præterea apostolorum vidiisse Jerosolymis, nisi Jacobum fratrem Domini. Erat magni ponderis ad nuptias astruendas Philippi diaconi et Evangelistæ exemplum et auctoritas, quod præseruit ejus cum laude nupliarum et filiarum in Scriptura mentio extaret; ut et Petri et ipsius Pauli, juxta quod veteres illi intellexere. De Polycrate major est difficultas, cuius semel et iterum ab Eusebio resertur auctoritas: l. iii, 31 et l. v, c. 24, quo utroque loco in vulgatis Eusebii, Φλιππὸν τὸν τῶν δώδεκα ἀπόστολων. Ut nulla expositio satisfacere videatur, ne Philippum, cuius filiae memorentur, existimaverit primi ordinis apostolum, Christophorus tamen utroque loco, *Philippum dico, unum e septem diaconis*. Ubi Hent. Vales. : *Christophorus hoc loco nequaquam boni interpretis officio functus est, qui pro Philippo uno ex duodecim apostolis, Philippum unum ex septem diaconis substituit*. Utroque loco margini ascriptum Φλιππὸς εἰς τῶν ἐπτά διαχόνων, undecunque tandem vel Genevenses vel ipse Christophorus eam emendationem habuerint; atque utinam ex cod. ipsa antiquitate probato. Hieron. perinde in Polycrate τῶν δώδεκα ἀπόστολων legit. Verum Rufinus, priore quidem loco, *Dico autem de Philippo, qui fuit unus ex apostolis, qui dormivit apud Hieropolem, absque illa voce τῶν δώδεκα, ex duodecim*; cui proinde vel desuerit, vel illi glossema temere insertum textui, ac Scripturæ adversum, cuius auctoritate niti videatur Polycrates in Philippi filiabus, existimata sit. Altero vero, in quibus est *Philippus evangelista, qui dormivit apud Hieropolim*. Quæ ipsa Christophori emendatio est; nec plagiarius videri facile Rufinus possit, qui alterum pro altero substituerit. Facilius fuit obrepere Hieronymo, qui non Eusebii interpretem agebat, sed ex ejus Historia, prout memoriae succurrebat, Catalogum suum texebat; in quolibet non ubique assentum esse Eusebium vellemque ut Valesius Rufini auctoritatem vexasset, non uni Christophori detraheisset. Eusebius c. illo 31, l. iii, relato ex Caii dialogo consentanea superioribus de Philippi et filiarum Hieropoli Asiae civitate exitu, ubi earum et patris sepulcrum visitur, subdit ex Luca in Actibus apostolorum de filiabus Philippi evangelistæ apud Cæsaream Iudeam unius e septem; quasi sentiat, ac existimet, eas auctoritates consentaneæ Scripturæ non nisi de Philippo, uno e septem ac diacono, intelligendas esse: ejusque unius exstare apud veteres ipsamque Scripturam, nupliarum certum monumentum: nullius præterea apostolorum, excepto Petro, ut sensit Hier. contra Jovinian., vel etiam Paulo, in sententia eorum qui locos Scripturæ de ejus conjugio exponunt. Quatuor Philippi filias, et quidem virgines ac prophetides habet*

A vero dicit salutariſ ſontes, niſi Salvatoris duodecim discipulos: quos ipsos duodecim illi in dēſerto

sacer textus: Polycretes triū dūntaxat incenſit, earum nimirū quæ in Asia quieverunt, cuius in ea Christianitatis refert ſtōixēt̄, lumina, primaque quæ ſidera: duæ ſcīlicet Hieropoli, quæ virginēs permansere; tertia Ephesi quam et pater viro locaverit, ut auctor eſt Clemens, nulla cum ſacro textu contrarietate; in quo ſic virginēs dicuntur, ut non ſit neceſſe Deo ſacras intelligere; vel quibus interdictum nuptiis eſſet. Tertiæ illius memoriā recolunt Græci die 4 Sept. et Ermionem vocant, quæ vere divino Spiritu vitam iſtituerit, ut auctor eſt Polycretes, innumerisque clara miraculis et ſanationibus, egregio martyrio consummata ſit Adriano imperatore, ut multis ibi Græci. Adjungunt Euthychedem quæ ſororem Menæa, de qua tamen nihil addunt. Græci in Menæis 11 Oct. festum celebrant, τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Φιλίππου ἐνδὲ τῶν ἐπτά διαχόνων, cuius filias dicunt, ac Tralli in Asia, aut procul Epheso, ad Dominum emigrasse aiunt, nulla martyrii facta mentione: Philippi vero apostoli ex duodecim, natale conſignatum habent 14 Novemb., ubi nihil de eius filiabus, ſed ea ſolum quæ ſtylo exornat hic Nicetas, vel etiam Metaphr. de ejus Hieropoli in Asia cum Bartholomæo agone et consummatione. Quodque duæ Philippi diaconi filiæ virginēs ibidem quieverint et ſepultæ ſint, crediderint forte veterum quidam filiæ eſſe ipsius Philippi apostoli ex duodecim, diſeruntque hinc inde prope patrem ſepultas eſſe; quod, ut ita exiſtimemus, nihil cogit. Certe ex sanctæ Ermiones et ſororis actis illuc relatis, liquet in Asiam confeſſiſſe, non patris adeundi cauſa, ſed Joannis Theologi, quod idem Magdalena contigit, ut ex ſinecioribus veterum monumentis liquet: ex illis nimirū quæ de illa graviter ſcripsit Modestus Hieropoliſtæ Photii text. cclxxv; orat. De mulieribus unguentiferis: quem ejus locum miror viro pio, eruditio a que litterarum amati obrepiffe ut nudiustertius ad sanctam Deiparam traheret; quæ illa ſit Maria Magdalena virgo ac martyr quæ ſic Joannis studiosa Ephesi quieverit, illuc Joannem ſecuta: et quæ Moleti locus hic obſtet Juvenalis item Hieropoliſtæ antiſtitis verbis, quibus ad Pulcheriam Augustam teſtatus eſt Hieropoliſtæ quieviffe, ejusque corpus tranſlatum eſſe; quod et pluribus expreſſit Damascenus Orat. 2 De dormitione sanctæ Mariæ, quæ ex historia Euthymiaca, valde mihi ſucepta, et quæ omnibus apocryphis addat illud de Thoma deſiderato in transiſtu et exequiis sanctæ Mariæ, cum quæ ex nube divinitus omnes apostoli præſto fuiffent ac adveniſſent, ut funus illud et exequiſſa honestarent. Si quidem enī humana industria (etsi a Deo moniti) iter conſeciſſent, eſſet aliqua ratio traditoris illius adventus Thomæ, et post triduum a ſepulco Mariæ corpusculo, quod in locis remotioribus prædicationis munus obiret, et apud Indos: quod autem ita miraculo fit, ut vult illa historia, nullas ex locorum diſtantia patitur iſtiusmodi moras; ac liquet plane. iſtud de Thoma conſuetum, ex eo quod Joan. xx abſiuſſe ſcribitur, cum Dominus ipsa die Resurrectionis ſero apostolis apparuit. Nihil ejusmodi quoiquot nobis exstant apocryphi Ἰωάννου τοῦ Φλόγου, Melitonis, Joannis Thessalonicensis, quæ omnia vulgare licuit, ſed non libuit, excepto Melitone, quod jam vulgatus eſſet, et cui viderer medicinæ aliquid posſe facere, aut ab eo ejusque ſurfuribus lectori cavere. Andreas Cretensis archiepiscopus, ipſe Hieropoliſtæ educatus ejusque urbis clero clarus, paulo Damasco antiquior, et qui primus hanc materiam recte tractasse ſcribitur ab auctoribus mihi in Bibl. conc. prolatis, diligenter rimatus antiqua monumenta, nullam in eis Euthymiacam Historiam offendit, aut dignam putavit, cuii assumptione Mariæ

palam designaverunt fontes, ad quos pridem Israel castrum relatus est, cum Pharaonem atque Aegyptum fugisset.⁷⁰ Hos quoque Israeli fontes dicos arbitror, ex quibus in Ecclesiis Deum benedicere jubet beatus David.⁷¹ Nullis enim verbis explicabili mentis altitudine ac capacitate, ad fontanum ipsum unicunque spiritualium aquarum principium deducti, indeque jugiter in eos manans illuminatricis theologiae fluentum suscipientes, atque eo affatim repleti, jungeni omnibus sitientibus uberemque medelam scaturiunt.

Ad tales igitur fontes aquarum desiderio feramur, cervorumque in morem ardentius siticulosi huncce laticem ineuntes atque gaudio haurientes⁷², nostrum ex illis desiderium impleamus.⁷³ Ne tamen ingratis moribus ac brutorum similes, ingenui animi nulla probitate donum ejusmodi atque beneficium sumamus: sed repleti aqua viva⁷⁴, vivente hostiam sanctam, rationabile obsequium nostrum, honoris titulo illi rependamus⁷⁵; ne mpe continue (quos dixi) vitales benedicendo fontes; ac per illos, ad divinissimum illum unumque universorum fontem, laudem ferentes.

Natura quidem indivisus indissectusque, sacratissimus duodecim apostolorum chorus; ac sicut unus Dominus, unaque fides et gloria et gratia illis inerat, sic et ipsi unum Christi corpus exstiterunt⁷⁶: sicutque unius laus, communis universorum laudatio existit, quemadmodum etiam eadem pene omnes virtute claruerunt. Cum tamen cujusque scorsim sacram memoriam celebreimus, ac velut diversis Christi membris, personales eorum proprietates distinguam-

A σαφῶς αἱ κατὰ τὴν ἔρημον δύλεχα προετύισουν πῃ γαὶ, αἵς δὲ Ἰσραὴλ πάλαι Φαραὼ καὶ τὴν Αἴγυπτον παρενέβαλεν ἐκφυγών. Τούτους ἡγοῦμαι καὶ πηγὰς εἰρήσθαι τοῦ Ἰσραὴλ, ἐξ ὧν ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖν τὸν Θεόν, δὲ μακάριος προτρέπτει Δαδίδ. Ἀφράστῳ γάρ διανοίας βάθει, πρὸς αὐτὴν τῶν νοητῶν ὑδάτων τὴν πηγαίαν καὶ μίαν ἀρχὴν ἀναστομούμενοι Χριστὸν, κάκείθεν ἀνεκλείπτως τὸ τῆς φωτιστικῆς θεολογίας φειδρὸν ἐπ' αὐτὸν Ἰδν ὑποδεχόμενοι καὶ πληρούμενοι, δέννασν τε πᾶσι καὶ ἀφθονον λαμα τοὺς διψῶσιν ἀναβλύζουσιν.

B Οὐκοῦν ἐπιποθήσωμεν ἐπὶ τὰς τοιαύτης τῶν ὑδάτων πηγὰς, καὶ κατὰ τὰς ἑλάφους, διψητικῶς σφέδρα τοῦτο τὸ νάμα μετιόντες, καὶ μετ' εὐφροσύνης ἀπαντλοῦντες, ἐξ αὐτοῦ τὴν ἡμῶν ἀποπληρώσωμεν ἐπιθυμίαν. Ἄλλαξ μή ἀχαρίστως τῆς δωρεᾶς, μηδὲ τρόπον ἀλδγῶν, ἀγνωμόνως τῆς τοιαύτης μετάσχωμεν εὐεργεσίας· πληρούμενοι δὲ τοῦ ζῶντος ὑδατος ζῶσαν θυσίαν, ἀγίαν, τὴν λογικὴν ἡμῶν λατρείαν, εἰς λόγον ἀποδῶμεν τιμῆς· προσεχῶς μὲν τὰς εἰρημένας ζωογόνους εὐλογοῦντες πηγάς· δέ αὐτῶν δὲ τὴν αἰνεσιν πρὸς τὴν ζωαρχικωτάτην καὶ μίαν τῶν ὅλων ἀναφέροντες πηγήν.

C 'Ἄδιαιρετος μὲν οὖν κατὰ φύσιν καὶ ἀτυχος· ἡ τῶν ἀποστόλων πανευαγής δωδεκάς· καὶ ὡςπερ εἰς Κύριος, ἐν Πνεῦμα, μία τε πίστις καὶ δέξα καὶ χάρις αὐτοῖς, οὕτως ἐν σῶμα Χριστοῦ πεφήνασι καὶ αὐτοῖς, οὕτω καὶ δ τοῦ ἐνδεσμονος, κοινὸς τῶν ὅλων ἐστίν, ὡςπερ ἡ κατ' ἀρετὴν εὐδοκίμησις ἀπάντων σχεδὸν τῇ αὐτῇ. 'Ἄλλ' ομως, Ιδία τούτων ἐκάστου τὴν ἱερὰν τελοῦντες μνημοσύνην, καὶ οἷα διαφέροις Χριστοῦ μέλεσι, τὰς κατὰ τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν ιδεῖτη-

⁷⁰ Exod. xv. 27. ⁷¹ Psal. lxvii, 27. ⁷² Psal. xli, 2. ⁷³ Psal. cxxvi 5. ⁷⁴ Joan. iv, 10. ⁷⁵ Rom. xii, 1. ⁷⁶ Ephes. iv, 5.

aut translatæ fidem astringeret, ejusque rei subsilio afferret (uno duntaxat allato Dionysio, cap. 3, *De divinis nomin.*), alia omnia monumenta, ut ipse clare profitetur in orationibus pridem Lipomano Latine, mihi utraque lingua, repräsentatis auctisque. Quod tamen leve præsidium ei quod præser-tim Maximus Dionysii scholiastes gravissimus, de sepulcro Dominico exponat, in quo sic vita suscep-ta, ac quod inde vivificum, quod Dominicum cor-pus suscepisset, isque inde triduanus resurgens, nobis vitam incorruptam, et qua ipse præivit, ini-tiasset. Certe in eo maxime elucebat (poterantque intelligere apostoli virique apostolici) infinitæ vir-tutis ἀσθένειαν, ut habent omnes codd. imbecillitatem, non, quod reddit Bibl., potentium, quidquid tandem in suo cod. habuerit, vel illi obrepserit: hæc nimurum divina exinanitio, nobis a Paulo prædicata. Idque adeo, si qua fides hujus Dionysii, cui nihil necesse istud de Mariæ exsequiis addere, eo-que gravare quod nullis veterum in monumentis con-sonat, respuitque ipse Baron. an. 52. Sed hæc justo plura. Ad rem nostram. Ut Magdalena, sic quoque quæ Hierapoli Philippi filiæ virgines consenuerunt, et ibi sepultæ sunt, alia ex causa ibi hospitium de-legerint, quam ut patre fruerentur, qui forte diem obierat, ut et Philippus ipse primi ordinis apostolus, antequam illæ in Asiam pedem inferrent: sic vero Hierapoli consummatas, pietatis fidelium fuit, ut prope Philippi tumulum religiose deponerent, qua ipse inter prima Christianitatis lumina cense-

D rentur, et quarum in Scriptura consecrata esset memoria; quarum ipsæ prioris habitationis ædi-culae Cæsaræ venerationem haberent, quas Hieronymus eum Paula exstantes adhuc inviserit. Hæc sorte justo fuisse. Unum mihi istud observare potuisse in suo Eusebio videtur vir in eo versatissi-mus, sic eum historiam primorum illorum temporu-m lexuisse, ut ei duntaxat insereret, quæ vel ex Scriptura, vel ex certis theologorum, quos laudat, monumentis haberet, non quæ vel fama vulgaret, vel incertis auctoribus conscripta exstarent. Quo factum ut, tacitis rebus Jacobi Alphæi, in rebus Ja-cobi fratris Domini moratus sit, ex quo parum cautis, alter alteri substitutus, expunctusque qui vere apostolus et major, quod de duodecim: unus servatus qui ex Septuaginta, quod ejus res, non illius scripserit Hegesippus, exque illo retulerit Eusebius. Vel ergo summæ oscitantæ notandi Clem., Polycrat., Papias, qui quas Scriptura sic palam filias Philippo dat evangelistæ, uni ex se-piem, dederint Philippo, uni ex duodecim, vel ipse Eusebius, qui, relatis eorum testimoniosis, de Phi-lippo primi ordinis apostolo, subdiderit quasi con-firmationis causa locum Actorum de Philippi dia-coni filiabus. Quod cum durum sit admittere, ma-lum Christophorsoni post Rulinum emendationi stare, quam Valesio morem gerere. Hieronymus, ut sibi ipse non committatur, alii viderint: certe aliis etiam locis parum sui memorem, contraria locutum liquet; quæ non est instituti urgere.

τας ἀφοριζόμενων, ιδίως ἐκάστῳ καὶ τὸν λόγον τῆς Αἰτίας ἀποδώσομεν.

Γέ; οὖν αὐτῶν ἔστιν δὲ νῦν τὸν λόγον ἡμῖν πρὸς τὴν οἰκεῖαν εύφημίαν ξεναγαγών; Τίς δὲ μετὰ πρῶτον ὅπον εὐθὺς ἀφ' ἐσπέρας αὐτῆς ἀνιστῶν, καὶ τὴν ὁκνηρίαν ἀποσκευαζόμενος τὸν ψυχῶν, καὶ ἀλλον ἀλλαχθεν πρὸς τοὺς τῶν ἀγίων οἰκους ἱεροὺς συγκινῶν, καὶ πρὸς διδοκούς θείαν προθυμοποιῶν καὶ ἀναπτερῶν; Ἡ πᾶσι δῆλον, ὡς δὲ μέγας Φίλιππος τὴν αὐτοῦ σήμερον ἐσάλπισε μνήμην, καὶ πάσας ἐν αὐτῇ τῶν εὑσεβῶν ἐκκλησίας πρὸς δόξαν Θεοῦ συγκροτεῖ. Οὐαὶ δὲ τὴν πολυτελῆ πανδαισίαν καὶ μυστικήν, τὰ οἰκεῖα τῆς ἀρετῆς ἀνδραγαθήματα προβαλλόμενος, τούτοις δεξιούτας τοὺς αὐτοῦ δαιτυμόνας καὶ ἔραστάς. Φίλιππος, δὲ ἐκλεκτὸς καὶ δόκιμος καὶ πιστὸς δυτῶς τοῦ Λόγου μαθητής, δὲ τὸν περιώνυμον τῆς δωδεκάδος χορὸν συμπληρῶν· δὲ τίμιος λίθος, δὲ πάγκαλος, δὲ πανώραιος, δὲ διαυγής, δὲ χρυσοειδής, ἢ χριστοειδής· δὲ λαμπραῖς ἀκτίσις τῆς χάριτος ὑπερψῶς διηγθισμένος. Φίλιππος, δὲ κάτω μὲν πατρίδα, τὴν Βηθσαΐδα, πόλιν Ἀνδρέου καὶ Πέτρου λαχῶν· ἄνω δὲ τὴν μητρόπολιν αὐχῶν Ἱερουσαλήμ, τὴν οὐρανίαν καὶ ζῶσαν, καὶ ἀκατάλυτον πόλιν τοῦ Θεοῦ.

Οὗτος οὖν δὲ τρισμαχαριώτατος ἀνὴρ, ὡσπερ τοῦ αὐτοῦ γένους καὶ τῆς αὐτῆς πατρίδος τῶν ὑψηλῶν ἐτύγχανε μαθητῶν, οἵτω καὶ γνώμης ὡν τῆς αὐτῆς καὶ διανοίας, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν δὲ συνειδήσεως καὶ γνώσεως τῆς αὐτῆς, ὡς μόνον αὐτὸν εἶναι τὸν Ἰησοῦν· μᾶλλον δὲ τοῦτον δὲ Κύριος εὑρῶν, Ἀκολούθει μοι, προσείπε, πάσης εὐθέως βήγνυται σχέσεως σωματικῆς· πάσης περικοσμίου προπταθείας ἀθρόως ἀπολυθεῖς, πρὸς ὑπερχρησμὸν ἐπιθυμίαν ἀνεφλέγῃ. Ήθελησε, φησὶν, δὲ Ἰησοῦς ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαῖαν· καὶ εὑρίσκει Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Οὐ μακρῶν ἐδέησε πρὸς τὴν κλῆσιν παραινέσσεων· οὐ πρότεινε δωρεάς· οὐχ ὑποσχέσσεων μνήμην ἐποιήσατο· οὐδὲ μισθίους τῆς ἀκολουθήσεως προύβαλετο. Ἐνī δήματι μόνῳ πρὸς μαθητείαν ἐπεσπάσατο, Ἀκολούθει μοι, καὶ τῷ βραχεῖ τούτῳ δήματι φίλτρα γονέων εὐθὺς ἐσθη· συγγενῶν, φίλων, οἰκείων διαθέσεως ἐπελήσθη, καὶ κτῆμα καὶ χρῆμα, καὶ πᾶσα τοῦ βίου παραφαῦλον ἐλογίσθη κατασκευή, καὶ αρχική πᾶσα κατεμαράνθη στοργή· μᾶλλη δὲ βλάστη φιλότητος καὶ ἔρως ἐνδοθεν μᾶλλος. οὐράνιος, μᾶλλος ἀνέθαλλε καὶ πνευματικός.

Ἄπαξ τοῦ Λόγου φωνοῦντος ἤκουσεν δὲ Φίλιππος, Ἀκολούθει μοι, καὶ τὸν ἀληθῆ καθηγεμόνα τῷ ἐντάλματι γνοὺς, οὐκ ἐβλέψεν εἰς τὰ δύπιστα λοιπὰ, οὐκ ἐδίστασε τὴν ψυχὴν, τὴν ἀκολούθησιν οὐκ ἐψεύσατο, οὐδὲ ὡσπερ Ἐλισσαὶ πρὸς Ἡλιοῦ καλούμενος, πρότερον τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα παρεκάλεις καταφίλεν, καὶ τοῖς οἰκείοις συνταξάμενος, οἵτως ἀκολουθεῖν. Ἔγνω τὸν καλὸν ποιμένα τὸ πρόσωπον, καὶ σπουδῇ τῶν ἀλλοτρίων ἀπαλλοτριούμενος, δι' αὐτοῦ

τις, proprie etiam cuique laudatoriam orationem reddamus.

Quis igitur ex sacro illo numero est, qui nobis impræsentiarum ad suas depangendas laudes nostram orationem ductat? Quis ille qui vix primo somno degustato ab ipsa statim vespera jubet surgere, decussaque animorum segnitie, hinc inde alios aliosque ad sanctorum ædes sacras concitat, aique ad divinas animis alacres erigit laudes, ac velut alas addit? Annon omnibus liquet, magnum Philippum velut clangente tuba suam hodie indixisse memoriā, cunctasque in ea piorum mentes ad Dei cogere gloriam, ipsumque haud secus ac dapes lautissimas atque mysticas, præclarā sua apponentem virtutis facinora; his suos præmagnifice convivas ac amatores excipere? Philippum nempe, electum illum, probatum ac vere fidem Verbi discipulum, clarissimum illum completem duodenum chorū: lapidem pretiosum, elegantissimum, pulcherrimum, pellucidum, aureis micantem fulgoribus, seu Christo similem; splendidis gratiæ radiis præmagnifice intersinctum atque florentem; Philippum, inquam, in terris quidem Bethsaida nactum patriam, Andreæ et Petri civitatem; sed qui in cœlis, Jerusalēm cœlesti vivaque metropoli, insolubilique Dei civitate glorietur.

Hic itaque vir ter beatissimus, ut eadem satus prosapia, eademque natus patria ac præcelsi discipuli, sic ejusdem quoque animi ac sententiæ cum esset, ubi tantum Jesum invenisset; quin potius illo Dominus invento, Sequere me dixisset, ab omni statim corporali abreptus necessitudine, omnique repente solitus terrena affectione, supramundana cupiditate exarsit. Voluit, inquit, Jesus exire in Galilæam, et invenit Philippum, et dicit ei, Sequere me¹⁴. Non prolixa abdicatione ut ī vocanti obtemperaret, indiguit: non munera obtulit: non pollicitationum memoriam injecit, non mercedem ac præmia his qui sequerentur dedita, in medium attulit. Uno duntaxat illi verbo, Sequere me, sibi discipulum addixit; brevique hac vocula parentum statim amoris vim extinxit. Cognatorum, amicorum, necessariorum oblitus affectionis est: prædia, pecuniae, omnisque vītæ spretus apparatus; carnalis omnis libido elanguit, germenque aliud amicitiae, ac amor alius, coelestis ille, nibil terrenus ac spiritualis intus animo refloruit.

Semel Verbi vocem audivit Philippus, Sequere me, veroque præceptore ex jussione agnito, non ultra aspergit retro, non animi anceps fuit, non sequi renuit, non sicut Eliseus vocante Elia rogavit, ut prius ambos parentes osculari licet¹⁵; ac necessariis vale dicto, sic sequeretur. Cognovit ovis bonum Pastorem¹⁶, citoque liberatus ab alienis, per eum ad supernam ac mysticam festinus contendebat caulam. Quo etiam posthac auctore salutem consecutus

¹⁴ Joan. i, 43. ¹⁵ III Reg. xix, 30. ¹⁶ Joan. x, 14.

sempernæ vitæ et pascua insedit et loca se- A πρὸς τὴν ἀνω καὶ μυστικὴν ἡπείγεται αὐλήν· δι' οὗ καὶ σωθεῖς μετὰ ταῦτα, τῶν ἀειζώνων ἐπέβη καὶ νο- μῶν καὶ μονῶν

Hæc Philippi, qua discipulum professus est, exor- dia. Hæc vocationis illius ac electionis causa. Inde toti crucifixus mundo, soli confixus cruci erat Chri- sto¹¹. Discipulorumque primoribus lac chorū capili- bus, ceu pari illis honore succenturiatus, ad solum Magistri nutum sese extendebat, ejus solo amore roboratus, atque ad virtutis decorum formatus, re- gnique mysteriorum dignus habitus: quanta demum facultas Verbo sacro-sancte doctori vincit, eique similis effectus.

Nec ipse quidem eum in modum bono perfrue- batur, id ipsum vero proximis occultabat: sed cum bono animi proposito ac voluntate præclare nite- ret, cum aliis quoque bohem communicat; inven- toque primū Nathanaele, ejus qui venturus esset, adventum illi nuntiavit. Non iam amplius, inquit, in spe est Israelis salus. Non amplius quod nondum præ- sens existat, tanquam futurum, obscure animi ratio- nibus repræsentamus. Adeat enim, ac quem olim ma- gnus Moses et prophetæ spiritu præviderunt, extre- misque temporibus Israeli Salvatorem suscitandum prædixerunt, cum invenerimus (Jesum scilicet a Na- zareth) eximiusque ejus operibus inducti crediderimus, cum eo tubentissime morati, ejusque usi contubernio sumus¹². His itaque penitus sermonibus captum, tan- quam pulcherrimum venatum atque opimum, virum Jesu adducit; hocque primum animi vere impensi pignus, ac sinceræ fidei certum argumentum Christo exhibuit, verum illum Israelitam fructum serens.

Cunctis igitur deinceps gratiæ sermonibus aurem præbens, omniumque ipse oculis mirabilem inspe- citor factus, sacrarum quidem doctrinarum ope, omni quod dejicit deprimitque atque infringit animum purgabatur, omnisque ignorantiae depulsa caligine, divinæ scientiæ cœlestisque sapientiæ luce profi- ciens, magnifice illustrabatur; novis vero ac inau- ditis operibus roborata fide, ac quotidie in interiori renovatus homine et confortatus in virum per- fectum, in mensuram crescebat ætatis plenitudinis Christi¹³.

Hujusce perfectionis certum indicium, sanctæ di- lectionis confirmatio, quam magnus ille Apostolus perfectam, sanctam Magistro devoṭens, parem inde amorem consequebatur. Quinimo, ille quidem bo- norum auctor, ac qui natura dilectio sit, omnis semper virtutis perfectione pollet, nullamque ejus prorsus aut diminutionem admittit aut intensionem: at qui exercitationis cultu, sive imitatione ad illam enitaatur, pro certa profectus ex virtutum luce ra- tione, etiam perfectionis compotes efficiuntur; alii quidem ad filiorum atque hæredum provehentes classem ac dignitatem; alli vero, fidelium, qui ser- vis deputantur, nanciscentes ordinem.

B Α πρὸς τὴν ἀνω καὶ μυστικὴν ἡπείγεται αὐλήν· δι' οὗ καὶ σωθεῖς μετὰ ταῦτα, τῶν ἀειζώνων ἐπέβη καὶ νο- μῶν καὶ μονῶν

Τοῦτο Φιλίππου τῆς μαθητείας ἀρχή. Αὕτη τῆς αὐτοῦ κλήσεως καὶ ἔκλογῆς ἡ ὑπόθεσις. Ἐντεῦθεν διψι φτιαρούμενος τῷ κόσμῳ, μόνῳ συνεσταυροῦτο Χριστῷ. Καὶ τοῖς τῶν μαθητῶν χορυφαῖσι, ὡς δύματι- μος συντεταγμένος, πρὸς μόνην ἐσκέπτην τοῦ Διδασκά- λου συνέτεινε τὴν φορήν, μόνῳ τούτου τῷ πάθῳ φων- νύμενος, καὶ πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς κάλλος τυπούμενος, καὶ τῶν τῆς βασιλείας μυστηρίων καταξιούμενος, καὶ τῷ μυσταγωγῷ Λόγῳ κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἐνούμενος καὶ ἕξομοιούμενος.

Καὶ οὐκ αὐτὸς μὲν οὖτως κατετρύφα τοῦ ἀγαθοῦ, ἀπὸ δὲ τῶν πλησίων αὐτὸς παρεκαλύψατο· ἀγαθὸς δὲ κομιδῇ τὴν τῆς ψυχῆς πρόθεσιν ὅν, καὶ πρὸς διλλους κοινοποιεῖται τὸ ἀγαθόν· καὶ πρῶτον εὑρηκὼς τὸν Ναζαραῖλ, τὴν παρουσίαν εὐηγγελίσατο τοῦ ἐρχο- μένου. Οὐκέτι, φησιν, ἐν ἀλπίσιν τῷ Ἰσραὴλ η- σωτηρίᾳ. Οὐκέτι τὸ μῆτρα παρόν, ὡς ἀσθμεο- ἀμυδρῶς ταῖς ἀντολαῖς γαταζόμεθα. Πάρεστι γάρ, καὶ, "Οὐ πάλαι Μωσῆς δι μέτρος καὶ οἱ προ- φῆται τῷ πτενύματι προεῖδοσαρ, καὶ δι' ἀσχάτων Σωτῆρα τῷ Ἰσραὴλ ἀραστήσευθαι προείποσαρ, τοῦτον εὑρόντες ημεῖς, τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ Ἰησοῦν, καὶ τῷ τῶν Ἑργῶν αὐτοῦ πεπιστευκότες ὑπερ- φνεῖ, τὴν μετ' αὐτοῦ τρισδύμενοι πεποιήμεθα συντοκησιν. Τούτοις καταχράτος τοῖς λόγοις ἐλῶν, ὥσπερ θήραμα κάλλιστον, προσάγει τῷ Ἰησοῦ τὸν ἄνδρα· καὶ τοῦτο πρῶτον εύνοιας ἐνέχυρον ἀληθι- νῆς, καὶ γνώριζμα πίστεως εἰλιχρινοῦς παρέσχε τῷ Χριστῷ, τὸν ἀληθινὸν ἐκείνον Ἰσραὴλίτην καρποφο- ρῶν.

D Πᾶσιν οὖν καθεῖταις τοῖς λόγοις τῆς χάριτος ὑπ- ἔχων τὸ οὖς· αὐτόπτης δὲ καὶ τῶν θαυμασίων πάν- των καθεστῶς, ταῖς λεπαῖς μὲν διδαχαῖς πάσῃς μειωτικῆς ὑφέσεως ἀνέκαθαίρετο· καὶ πάσῃς ἀγνοίας ἀποσκευαζόμενος; τὴν ἀχλὺν, φωτὶ θειῷ γνώσεως καὶ οὐρανίας σοφίας προκόπτων κατελάμπετο. Τοῖς παραδόξοις δὲ τῶν Ἑργῶν τὴν πίστιν βεβαιούμενος, ὀσημέραι δὲ καὶ τὸν ἐντὸς ἀνθρώπου ἀνακαινούμε- νος καὶ κραταιούμενος, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἀλικίας τοῦ πληρώματος ἀνήσι Χριστοῦ,

Ταύτης τεχμήριον τῆς τελειότητος, ἡ τῆς ἀγάπης κραταιώσις ἀγάπης, ήν δι μέγας ἐκείνος Ἀπόστολος τελείαν, ἀγλαν ἀφιερούμενος τῷ Διδασκάλῳ, τὴν ξηρὴν ἐκείθεν ἀντελάμβανεν· μᾶλλον δὲ, δι μὲν ἀγα- θοδότης, καὶ ἀγάπη κατὰ φύσιν ὅν, δεῖ ἐν τελειότητι πάσῃς ἔστιν ἀρετῆς, οὐθὲν ὑφεσιν ἐλῶς, οὔτ' οὖν ἐπί- τασιν προσιέμενος· οἱ πρὸς αὐτὸν δὲ δι' ἀσκήσεως, ήτοι μιμήσεως ἀνατεινόμενοι, κατ' ἀναλογίαν τῆς διὰ τῶν ἀρετῶν προκοπῆς, καὶ τῆς τελειότητος κατευστοχοῦσιν· οἱ μὲν, εἰς υἱῶν καὶ κληρονόμων ἀνιδύτες τάξιν· οἱ δὲ, εἰς δούλων καταντῶντες πι- στῶν.

¹¹ Galat. ii, 19. ¹² Joan. i, 45. ¹³ Ephes. iv, 13.

Οἱ τοῖνυν ἱεροὶ καὶ μεγάλοις τοῦ Λόγου μαθηταί, οἱ ξένοι μὲν πάσῃς φιλίας τοῦ κόσμου καθεστῶτες, οἱ χεῖοι δὲ καὶ φίλοι τοῦ οὐρανού Πατρός· καὶ πάσῃς μὲν τοῦ νῦν αἰώνος ἐρωτικῆς διαθέσεως ἑαυτοὺς ἀλλοτριοῦντες, μόνης δὲ τῆς ἀγάπης τοῦ θεαρχικωτάτου Νυμφίου τετρωμένοι, καὶ αὐτῷ συνενούμενοι διὰ τοῦ Πνεύματος, τῆς ὑψηλῆς εὔμορφήκασιν υἱότητος. "Οθεν αὐτοῖς καὶ Πνεῦμα ἄγιον, πρότερον μὲν ὡς ἀτελέσιν, ἀτελῶς τε καὶ ἀμυδρῶς ἐνεργοῦν· οὐτέ τον δὲ, μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνονοματάσιν, τελετουργικῶς (35) ὡς τελείοις ἐπιδημοῦν καὶ θεοῦν, ἀρχοντας αὐτοὺς ἐπὶ πᾶσαι καθιστάνει τὴν γῆν· οὐκ ἐπικήροις τιμῶν ἀρχαῖς, οὐδὲ βασιλεῶν ἀπίζηλον καὶ περιτρεπομένην· ἀκατάλυτον δὲ δόξαν, καὶ μὴ μετακίππουσαν χαριζόμενον ἀρχήν. "Ἐπρεπε γάρ τοὺς γεννωμένους ἀναθεν, ἀνάλογον τῇ τοῦ Πνεύματος ἀδιάστητῃ καὶ τὴν κληρονομίαν λαχεῖν· καὶ τοὺς συμμόρφους τῆς δόξης τοῦ Μονογενοῦς καθισταμένους, κατὰ τὴν πρὸς ἔχεινον δομούσιν, καὶ τῆς ἀκηράτου κατασχέσεως μεταποχεῖν.

Πάσαν τοιγαροῦν ἐξουσίαν δὲ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς λαβόντος Χριστοῦ, πάσαν δέ αὐτοῦ τὴν οίκουμένην οἱ ἱεροὶ θεολόγοι τούτου κληρωσάμενοι, οἱ μὲν τὰς θύρας λήξεις, οἱ δὲ τὰς ἐσπερίους διαλαγχάνοντες ἐπηγέσαν· καὶ οἱ μὲν τὸ βόρειον, οἱ δὲ τὸ νότιον κλίμα διέθεον εὐαγγελιζόμενοι τῆς γῆς. Φίλικπος δὲ διέγας τοῦ Θεοῦ παῖς, δὲ τοῦ Πατρός τῶν φώτων φωτοφενής καὶ γνήσιος κατὰ μέθεξιν υἱός· δὲ τοῦ Μονογενοῦς φίλος πιστὸς καὶ κατὰ χάριν ἀδελφός· τὸ τέμπον λόγευμα τοῦ Παρεκκλήτου, τὸ σύγχινωμα τῆς ἀγιασύνης τοῦ Ὑπεραγίου, τὸ στεφάνωμα τῆς Ἐκκλησίας, τὸ καλλώπισμα τῶν ἀποστόλων, τὸ ἐντρύφημα τῶν ἀσωμάτων· οὗτος τῆς Ἀστας τὰ κλίματα (36) περιιών, καὶ πάσαις μὲν χώραις καὶ πόλεσι

A Sacri igitur magnique Verbi discipuli, ab omni amicitia, quæ saeculi usu præstatur, extranei, ac Patris cœlestis necessarii atque amici: hique adeo tum repudiata ævi præsentis omni libidine, tum vero divinissimi Sponsi charitate vulnerati⁸⁰, eique per Spiritum copulati ac juncti, sublimem filiorum rationem nacti sunt ac nomen. Quamobrem hos quoque Spiritus sanctus, cum prius quidem tanquam imperfectos, imperfecte atque obscure afflaret⁸¹; postea, Unigenito jam in cœlos recepto, consummativa (ut sic loquar) ratione ac consecrativa, quasi perfectis illis adveniens eosque deificans, principes constituit super omnem terram⁸²: nou periurus magistratibus atque munis augens, neque regnum ejusmodi tribuens, quod invidiosum sit atque facile evertatur, sed indissolubilem gratiam, ac imperium nulla unquam ratione ad alios transiturum eis consedens. Decebat enim, ut qui de supernis nati essent, hæreditatem quoque ac sortem æternitati Spiritus convenientem consequerentur: ac qui conformes gloriæ Unigeniti essent, pro similitudinis ejus ratione, etiam immortale decus perciperent.

B Cum igitur omnem Christus in cœlo et in terra nactus esset potestalem, omnem per ipsum ejus sacratissimi Theologi sortiti orbem⁸³, alii orientales, alii occidua, quæ obtigerant, partes inierant: atque alii quidem borealem, alii vero australiem plagam, evangelizando percurrent. At magnus Dei puer Philippus, Patris ille lumen lucidissimum verusque participatione filius; Unigeniti fidelis amicus ac gratiæ indulgentia frater; nobilis Paracleti fetus, tabernaculum sanctificationis, ejus qui omni eminet sanctitati; Ecclesiæ corona, apostolorum gloriatio ac decus, spirituum deliciæ; hic ulti- C que Asiae oras perlustrans, cunctisque provinciis atque urbibus vitæ doctrinam annuntians, eosque

⁸⁰ Cant. ii, 5. ⁸¹ Act. ii, 2. ⁸² Psal. xlv, 47:

(33) *Telεtouργικῶς.* Opponitei quod dixerat ἀτελῶς εἰ καὶ ἀμυδρῶς. Si ergo, quasi vi divina secretius sacra taliusque operante, consecrante atque initiante. Esi τελετὴ cæremonia ritus consecratio; τελετουργὸς δύναμις Dionys. virtus divina operans in sacramentis; auctore Budæo, τελετουργία, consecratio. In apostolis ipse seipso τελετουργῶν divinus Spiritus, in nulla exteriori cæremonia divinus præstans in apostolis, ut in primitiis, quod in reliquis per signa sensibilia et elementa, quibus subjecere potuit, dum adhuc in imagine versamus, nec ipsam omnino veritatem tenemus.

(34) *Τῆς Ἀστας τὰ κλίματα.* Videtur Nicetas hanc unam Philippo assignare provinciam; alii tamen etiam alias addunt: Abdias Babylonius in Scythia primum prædicasse, ac certamen desudasse narrat, quo perfunctus in Asiam venarit, ubi Hierapolli dormierit, et quidem placida morte, quod cunctis adversatur. Omnes certe constanter docent, in ea urbe martyrio functum esse; nec de modo martyrii dissident, sed solum plus minusve explicant, quæ fuit erroris occasio card. Bar. dum ita scribit an. 54, n. 3: *De mortis genere discrepat ab Eusebio Nicophorus, et alibi idem Metaphrastes; sed nec horum alicui assentitur incertus auctor, qui scripsit passiones apostolorum.* Incertum eum auctorem non

D moror, sive est Abdias, sive quis aliis; Eusebio reliqui consentiunt: solum explicant modum crucis, quem ille tacuit, quod inverso capite et a pedibus perforatis calcaneis stipiti affixus: quo tanto supplicio, tumultuante etiam plebe, lapidibus appetitus, brevi animam reddidit. De tempore singularis est Hippolytus, quod Domitiano imperatore sublatum scribit. Menæa, peragratis Mysiæ et Lydiæ urbibus, Hierapolim venisse tradunt, quæ ipsæ Asiae provinciæ sunt: nec enim Mysos seu Mœsos Europæo. videntur velle, quibus propius ad Galliam licuisse accedere, in qua prædicasse auctor est Isidor. lib. De vita et morte sanctorum c. 74. *Philipus Gallis prædicat Christum, barbarasque gentes vicinas, tenebris et tumenti Oceano conjunctas, ad scientiæ lumen fideique portum perducit.* Additque hoc munere persuncutum Philipum, in Phrygiā migrasse, ubi Hierapolli occubuit. Baronii opinionem, qui rem trahat ad Galatas Asiaticos, serio convellit ill. ac reverend. Petrus de Marca Parisiensis archiep. in epist. ad Henricum Vales. ejus Eusebio præfixa, adducto etiam Ussorio Armachano, cap. 2 *De antiquitatibus Ecclesiæ Britannicæ,* qui ipse strenue Isidori lectio- neum vindicat, et Jacobi Berulli temeritatem nota- t, qui Galatis, pro Gallis, in textu ipso, absque ulla nota veteris lectionis reposuerit. Velleū testes

qui ad vitam erant ordinati, veræ vitae per fidem concilians; captosque omnes a diabolo, innumerisque erroribus ac seductionibus perditos sapientiæ divinæ sermonibus hortamentisque captiuians, ac regenerationis aqua emundans, gratiæque Spiritu illuminans atque consummans, ita nimisrum Patri, qui in cœlis est, filios adoptabat. Cunctos vero qui variis passionibus seu morbis tenebantur, aut obsessi a dæmonibus erant, aut quovis alio sinistro casu afflictabantur, maleque habebant, solo sermone ac sacra manus contactu sanabat. Ac quidem spirituali ratione, inaspectabilium hostium facies cædens, eos elidebat; ad sensum autem, quos illi seduxerant arguens, increpans, obsecrans^{**}, magnifica, prædicatione prodigiorumque stupendis operibus, ad agnitionem veritatis paulatinus adducebat^{***}: sacerdotesque ac præsules fidelibus præficiens, quin et per loca Domino altaria exstruens, sacramque sanctorum mysteriorum rituum tradens, necnon evangelicam, quoq; liceret, eis legem constituens, in eum modum duplicitis auctor beneficii (corpus scilicet demerendo atque animum) vir beatissimus credentibus erat.

Quemadmodum autem ingens sagena in mare missa, quanto amplius aquis immoratur, tanto maiorem piscium copiam trahit^{**}; sic utique magnus Philippus annos complures cum gentilium multis populis versatus, longe confertam multitudinem eorum trahit, qui illius opera nomen Christo darent. Decebat autem, ut tanquam Spiritus sagena, sanctorum angelorum manibus, velut ex mari in littus (in cœlestem scilicet stationem) eductus, si quid Dominica indignum mensa illi comes esset, id vero abjiceret; quidquid autem bonum et pulchrum ac pretiosum esset, Regi gloriæ cum honore offerret.

At quisnam Apostoli resolutionis modus? Est Phrygiæ urbs magna atque illustris, opum abundantia gloriæque fastigio superba (Hieropolim vocant), civium labore ac multitudine, nulli forte tunc magiarum per Orientem metropoleon primas cedens. Ad hanc magnus Philippus post longos viarum circuitus, post omnis generis pericula, labores, ærumnas, post varia Evangelii causa tormenta

^{**} II Tim. iv, 2. ^{***} I Tim. ii, 4. ^{**} Matth. xiii, 47.

alios, qui nobis Philippum apostolum assererent. Placet Nicetæ castigata moderatio, qui probatoria solum stylo exornanda suscepere, suæque maxime Ecclesiæ usu explorata. Accuratam historicæ rei diligentiam in gente Hispana alii desideraverunt, ac in primis Godest. Hensch. tom. I Febr. Historiae sanctorum, ubi de primis Jacobi discipulis, quibus sata fides in Hispania, illi sermo incidit: quanquam nec quod de Philippi obitu Olymp. 207 in Eusebii chronicò habetur, magni ponderis habendum sit, aut certa epocha illius martyrii, cum in plerisque manuscriptis desideretur, ut et Miræus omiserit, et

A τὸν λόγον εὐαγγελιζόμενος τῆς ζωῆς· πάντας ὁ τοὺς εἰς ζωὴν τεταγμένους, τῇ ἀληθεῖῃ διὰ πίστεως προσάγων ζωῇ· καὶ πάντας μὲν ἐζωγρημένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ μυρίαις ἀπάταις καὶ πλάναις ἔξαπολωλτας, λόγοις σοφίας Θεοῦ καὶ παραινέσειν αἰχμαλωτίων, καὶ τῷ τῆς παλιγγενεσίας ὄντας καθαίρων, καὶ τῷ τῆς χάριτος πνεύματι φωτίων καὶ τελετουργούμενος, οὗτω δὴ τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς υἱοθετέο Πατρί. Πάντας δὲ τοὺς ὑπὸ ποικίλων ἔξεταζομένους παθῶν ἢ νόσων πειραζομένους, ἢ δαιμονίων παρενοχλουμένους, ἢ ὅτῳ οὖν πονηρῷ κακουμένους συναντήματι, λόγῳ μόνῳ καὶ χειρὸς ἱερᾶς ἐθεράπευεν ἐπαφῇ. Καὶ νοητῶς μὲν, τῶν ἀοράτων τὰ πρόσωπα φαίζων κατέρρασσεν ἐχθρῶν· αἰσθητῶς δὲ, τοὺς ὑπὸ ἔκεινων πλανωμένους, ἐλέγχων, νουθετῶν, παρακαλῶν, τῇ μεγαληγορίᾳ τοῦ κηρύγματος καὶ ταῖς τῶν τεράτων μεγαλουργίαις ἔξιστῶν, εἰς ἐπιγνώσιν ἥγε κατὰ μικρὸν τῆς ἀληθείας. Ἱερεῖς δὲ καὶ ἱεράρχας τοῖς πιστοῖς καθιστῶν, καὶ θυσιαστήρια δὲ κατὰ τόπους Κυρίῳ κατασκευαζόμενος, καὶ τὴν ἱερὰν τῶν ἀγίων μυστηρίων παραδίδοντας τελετουργίαν (35)· καὶ τὸν εὐαγγελικὸν νόμον ὡς θεμετὸν αὐτοῖς διατιθέμενος, οὗτω διπλῆς αἵτιος εὐεργεσίας, σωματικῆς τε καὶ ψυχικῆς, δι μαχαριώτατος τοῖς πιστεύουσι καθίστατο.

"Ωσπερ δὲ σαγήνη μεγάλῃ καθιεμένη τῇ θαλάσσῃ, δισφ πλέον ἐγχρονίεις τοῖς ὄντασι, τοσούτῳ πλείῳ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν Ιχθύων ἐφέλκεται περιουσίαν· οὗτως δὲ μέγας Ἀπόστολος ἐπὶ χρόνοις πιεσοὶ πολλοῖς θύνεσιν ἐμβεβλημένος, πολὺν δὲ μάλιστα δι' αὐτοῦ Χριστῷ πιστευόντων ἐπεσπάσατο περιουσιασμόν. "Εδει δὲ τοῦτον οἷα σαγήνην δυτα τοῦ Πνεύματος, χερσὶν ἀγγέλων ἀγίων ὥσπερ ἐκ θαλάττης εἰς αἰγαλόν, τὸν οὐράνιον χῶρον ἀναβιβαζόμενον, ἀποτίθεσθαι μὲν, εἴ τι τῆς Δεσποτικῆς τραπέζης ἀνάξιον ἐπηκολούθησεν· δισον δὲ καλόν τε καὶ τίμιον, μετὰ τιμῆς τῷ τῆς δόξης προσφέρεσθαις Βασιλεῖ.

B 'Αλλὰ τις ο τῆς ἀναλύσεώς τοῦ Ἀποστόλου τρόπος; "Ἐστι πόλις κατὰ τὴν Φρυγίαν μεγάλη καὶ περιφανής, πλούτου περιουσίᾳ καὶ δόξῃς καυχήματι γαυρουμένη πολλῷ· Ἱεράπολις δνομα τῇ πόλει, Ιτχύος καὶ πολυανθρωπίας τέτε μάλιστα, οὐδεμιᾶς τυχὸν τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν μητροπόλεων παραχωροῦσα τὰ πρεσβεῖα. Εἰς ταύτην δὲ μέγας Φλιππός μετὰ τὰς μακρὰς περιόδους, μετὰ τοὺς παντο-

Pontanus diverso charactere edendum putaverit; gravi certe indicio, subdititium quid esse, non ab Eusebio scriptum, quem Philippi apostoli res videntur prorsus latuisse: nec Sophronius extra martyrium crucis Hierapoli in Phrygia aliquid quod adderet habuit.

(35) Τὴν ἱερὰν τῶν ἀγίων τελετουργίαν. Nempe sanctorum mysteriorum et universim sacramentorum ritum, sub quorum symbolis Christi Ecclesia adunatur, suntque quod attinet ad substantiam, divinæ institutionis, quoad modum vero celebracionis et ornatum queindam, apostolicæ.

δαικούς κινδύνους, τοὺς πόνους, τοὺς κόπους, μετὰ τὰς ποικίλας ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου βασάνους καὶ οὐλίψεις, καὶ εἰς ταύτην τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν εὐαγγελιούμενος ἤγετο τῷ Πνεύματι.

Ίδων δὲ τὴν πόλιν, οὐ κατεῖδωλον οὖσαν μόνον, ξοάνοις τε κωφοῖς καὶ δαιμονίων σεβάσμασι μεμισμένην· ἀλλὰ δὴ καὶ ιοβόλοις ἐρπετοῖς, καὶ ἔχιδνῃ τινὶ τερατώδει (36) καὶ ἀπευκτῇ (ὡς τῆς τῶν κακῶν ὑπερβολῆς!) ὡς Θεῷ τε προσανέχουσαν καὶ θυσίαις ἐξιλασκομένην, ζήλῳ μὲν θείῳ καταπίμπραται τὴν ψυχήν· προσευχαῖς δὲ συντονιστάταις, καὶ φήματι παραγγελίας Θεοῦ ζῶντος, καὶ τῇ ἐπικλήσει τοῦ ὄνθματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ὄλεθροτόχον Ἐχιδναν ἔκεινην ἀπεκτονῶς, πᾶσιν ἐπιεικῶς δὲ θαυμάσιος παρήνει, καὶ συνεθούλευεν εἰς οὐρανὸν ἀνανεύοντας, τὸν τοῦ οὐρανοῦ Δεσπότην ἐπιγνῶντα. "Ος, ὁ τοῦ θεοῦ τέλειος, ἀραρχὸς, ἀσώματος, ἀκατάληπτος· θου ληθεῖς δὲ μετὰ τὸν ἀδρατον, καὶ τὸν ὄρώμενον τοῦτον κόσμον δι' ἀγαθότητος ὑπερβολῆν παραγαγεῖν, οὐρανὸν μὲν δέξασθαι πάντων, οἴλητα σφαιραῖς αἰνιητοῖς τῷ δὲ διώρῳ σωμάτων περιεκτικὴν κατεσκευάσατο· γῆν δὲ μεσαιτάτην τῷ διώρῳ, ὥσπερ τι κέντρον τοῦ καντός ἐν ἀκινήτῳ ιδρύσει καὶ λοοφροπλάκην κατεστήσατο. Καὶ τὸ άβύσσιον μὲν καὶ στοιχεῖῶν ὑδωρ περὶ τὴν γῆν, τὴν γῆν δὲ περὶ τὸ ὑδωρ στερεῶν, δι' ἀλλήλων ἀμφῶ ταυτὶ τὰ στοιχεῖα διστηρίξατο, εἰς μιλαρ τιτανὶς δύναμιν ἀφῆτον, τὴν κατὰ τὸ μεσαιτάτον τοῦ καντός ἐστῶσαν ὑπερφυῶς ἀκκορυφούμενα· ἐπομέρως δὲ τούτοις, τὸν πολύκεντον παραταχθεῖν ὑπερχεάμενος ἀέρα, ὑπὲρ αὐτὸν αὐθικός ἔχομενα, τὸ αιθέριον κῦτος περιῆγαγεν· δεῖ δὲ φυτὰ πάντα καὶ ζῶα, κατὰ ίδιοτροπον ἔκαστον γύσιν ἐποιησε καὶ μορφήν.

Μόρον δὲ τὸν ἄνθρωπον, τῆς ίδιας πλάσιας μεγαλειότητος εἰκόνα, τοῦ παραδείσου πεποίηκεν οἰκήτορα· διὰ τὴν Δεσποτικὴν ἐτολὴν ηθετηκότι, καὶ διὰ τούτο τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ἀλισθητά, θάρυτος καὶ φθορά, τὰ δύσματα τῆς διαρτίας, διεδέξατο· ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος δὲ ἀγαθὸς ὥργισθη, οὐδὲ τὸ οἰκεῖον παρεῖδεν εἰς τὸν αἰώνα πλάσμα· διὰ νόμου δὲ καὶ προφητῶν πρῶτον ἀγίων παιδαγωγῆσας πρὸς εὐσέβειαν· τοῦ δὲ κατὰ τὴν τῷ αἰώνῳ συντέλειαν, τὸν μορογενῆ, τὸν ισοσθενῆ καὶ δμοφυῖν Λόρον, ὑπερουσίων ἡμῖν ἐκ παρθένου σεμνῆς, καὶ ἀγίας

(36) Καὶ ἔγιόν τινι τερατώδει. Perinde Metaphr. Elevat autem card. Baron. horum fidem an. 54. n. 3, eo quod Hierapoli, non viperam, sed alios deos colerent, ex Euseb. lib. II De preparat. Evang. c. 4. Sed nihil ibi Eusebius in eam rem. Solum enim eo libro veterum theologorum dicta refert, quibus idololatriæ originem traducat: non ut singula numina singularum civitatum profesar. Bene apud Nicephorum, ejus vulgator hoc ipsum nostris temporibus in Livonia et Samogitia repertum tradit. At neque in Gallia desunt viri simplices, quibus hujusmodi viperæ ac serpentes boni omnis existimentur, ubiunque degant, ruri vel in domo; sinistraque omnia portendere, si abigantur, vel etiam necentur; quo in genere singulare quid de domestica vipera sibi accidisse narrat Leo Al-

A illataque mala, in ea quoque Christum annuntiatu-rus, Spiritu agebatur.

Videns itaque civitatem, ne dum simulacrorum superstitioni deditissimam, mutisque statuis ac da-monum cæremoniis pollutam; verum etiam venenatis serpentibus, ac portentosæ cuidam infandæque viperæ (o malorum exsuperantiam!) tanquam Deo ac Numini animis addictam, quam dementi sensu ho-stiis placandam existimaret; divina animo æmula-tione inardescit, ferventissimisque precibus, Deique viventis verbo præcepioque, necnon Christi Jesu invocato nomine, perempla exitiosa vipsa, cunctos palam vir admirandus hortabatur, auctorque consilio erat, ut in cœlum aspicientes, cœli Dominum agnoscerent. Is, Deus semper perfectus, aeternus, incorporeus, incomprehensus, post illum invisibilem, etiam mundum hunc oculis subjectum præ eximia bonitate condere cum voluisse; cœlum, aiebat, cunctis extermum, haud secus ac globum perpetuo mobilem universa corpora continentem, fabricatus est: terram verò omnium medium, velut rerum hujusce universita-tis centrum quoddam immobili sede, ac suis æque libratam ponderibus collocavit. Abyssi, ac qua elementum consistit, aquam, circa terram; terram vero circa aquam solidans, alterum altero elementum mu-tuaque communione firmavit: quæ videlicet in unam arcanam vim, in universi meditullio mirabiliter con-sistentem fixamque explicentur. Exinde multicavum his undique superfundens aerem, super ipsum rursus continue ætheream circumduxit late fusam capacita-tem: ex quibus plantas omnes et animantes condidit, juxta propriam cujusque indolem ac formam.

Solum autem hominem suæ majestatis simulacrum formans, paradi si constituit civem: quem ipsum Do-minici transgressorem mandati, eamque ob rem ab illius cassum necessitudine, mors et corruptio (peccati scilicet obsonia) exceperunt. Haud tamen benignis-simus ille in finem iratus est, aut in perpetuum de-spexit figmentum suum: sed cum prius per legem sanctosque prophetas ad pietatem instituisse; nunc tandem in consummatione sæculorum, unigenitum parique secum robore ac ejusdem naturæ Verbum, D divina quadam eximiaque ratione, ex venerabilis sancta que Virgine, nullitus contagione peccati factum ho-

lat. cum adolescens esset, lib. De peregrinis Græ-corum opinionibus, vaticinante inde vetula quæ illi satis prospera evenere, adventum, profectio-nem, etc., quæ non careant superstitionis labe. De Hierapoli et serpentum in ea cultu argumento est antiquum civitatis nomen, quod tradit apud Meta-phrastem Joseph Humilis *Oratione in laudem sancti Bartholomæi*; nempe Ophiorma, quasi dicas, ser-pentis ac anguis tutamen seu præsidium. Conser-nostra hæc cum dictis ad Hippolyti Synopsim; nec te censuris ejusmodi facile abduci sinas. Durum sane unius ductu calami novi hominis expungi, quidquid summa consensione tot retro sæculis, probatis actis ac auctoribus consignatum fidei habuit.

minem, nobis præbuit. Is hominum similis apparens, veritatis sermonibus ac potentiae operibus, Patris sui nobis gloriam ac notitiam, assisa cœlitus luce manfestavit; qui ab omni immunis passione esset, passionibus nostri causa, cruceque et morte perfunctus atque in illis versatus (quippe homo cum esset), resurrexit tercia die ac se nobis conspicuum fecit, nobisque cernentibus in cœlum receptus est (quippe qui Deus esset). Quem et rursus venturum e cœlis exspectamus, pro eo ac pollicitus est, ut humanum omne genus exsuscitet, judicetque ac reddat unicuique pro eo ac ges sit. Hunc, hortamur, agnoscite. Hunc, obsecramus, colite; et in nomine ejus baptizati, ab omni scelere impuraque omni cæremonia emundamini; omnisque gratiae participes effecti, atque illius consortes sancti latib, vita æternæ ac regni hereditatem consequimini, in Christo Iesu. Amen.

Hujuscemodi vir beatissimus divinis prædicatio nibus admonens, adhortans privatimque ac publica concione doctrinam justitiae tradens, turbam numero superiorem assensum præbentem, veritati ad junxit. Hosque adeo per aquam et Spiritum regenerans, ac qui in illis majori pollerent prudentia, majoremque essent assecuti gratiam, in antistites ac sacerdotes præficiens, Ecclesiam sanctam immaculatam excitat Christo.

At non tilit, ut veritatem sic prosperantem vi deret, qui illius adversarius est: quin potentiores ac primores civitatis illius incessens, flammeaque instar æmulationem in eis succendens, apparitorum repente manu eum corripit, sævisque consciuum verberibus, diro carcere includit. Tum funiculis e calcaneis vincitum in sublimi verso in terram capite, virum justum suspendunt. Eratque videre velut agnum immaculatum alte in aere sublatum. Ac pedes quidem sursum, deorsum vero venerandum caput habebat, eoque habitu mentis in cœlum iter ac contemplationem velut adumbrabat.

Haud tamen eum Dominus consolationis experiem reliquit. Propensiore namque mitioris providentiae consilio, divinus quoque Bartholomæus, pari damnatus patibulo pendebat. Contigit enim eum tunc ibi versari, ac sicut prædicationis, sic et passionis socium effici. Neque id modo, sed et ipsa

(37) Σχοινοὶ ἔξαγαντες κατὰ τὸν δστραγάλων. Sic quoque Metaphr. necnon Menæa, in quibus expressius aliquid: Ἐπὶ τῆς πλατείας συρεὶς, εἴτα τοὺς δστραγάλους τρυπήθεις, ἐπὶ τοῦ ξύλου ἀνηρτήθη· καὶ οὕτως εὔξαμενος, τῷ Θεῷ τὸ πνεῦμα παρέθετο· Per plateam tractus, tumque perforatis calcaneis in ligno suspensus est, et sic passus Domino tradidit spiritum: quibus constans est, Philippum capite deorsum verso, et quideni talis sic perforatis, stipiti ac cruci alligatum pependisse: quam forte ipsam crucem velint Romanæ tabulæ, et Eusebiani Chronicæ interpolator, ex quo ipso tanquam ex vero Eusebio acceperint, qui easdem tabulas auxerunt, novasque composuerunt. Lepides addi facile fuit tumultuariae illi crucifixionis, plebeia su-

Αὐταρμαρτήτως ἀρθρωπιζόμενος παρέγετο. Τοῦ ἐρ δημούματι ἀρθρώπωτες ἐπιφαρεῖς, λόγοις ἀληθεῖας καὶ ἔργοις δυνάμεως, τὴν πατρικήν αὐτοῦ δόξαν καὶ γνῶσιν, ἐνέλυμψεν ήμūν· καὶ κάθεσιτ δὲ παθῆς, καὶ σταυρῷ καὶ θανάτῳ προσωματηκὼς ὑπὲρ ήμūν (ἀρθρωπος γάρ ήν), ἀρέστη τῇ ήμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ ἐνεφάρισεν ήμūν ἁυτόν· καὶ βλεπόντων ήμūν. ἀρεληφθη εἰς τὸν οὐρανὸν (Θεὸς γάρ ήν). Ὁρ καὶ προσδοκῶμεν ἡξειρ αὐθίς, ως εἶπεν, ἐκ τῶν οὐρανῶν, τοῦ ἀραστῆσαι σύμπαν τὸ πλάσμα, καὶ κρίται καὶ ἀποδοῦνται ἐκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. Τοῦτον ἐπίτρωτε, παραιροῦμεν. Τοῦτον σεβάσθητε, παράκαλοῦμεν· καὶ ἐρ τῷ διδούματι τούτου βαπτιζόμενοι, καθαρισθήσεσθε μὲρ πάσης ἀναγονῆς καὶ μιαρᾶς τελετῆς· πάσης δὲ χάριτος μέτοχοι, καὶ κοιτωροί τῆς αὐτοῦ γενόμενοι, ἀγιωσύνης, κληρονόμοι ζωῆς αἰωνίου καὶ βασιλείας καταξιωθήσεσθε, ἐρ Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἀμήν.

Τοιαύταις δὲ μαχαριώτατος θεργορίαις νουθετῶν, παραιγῶν, Ιδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ τὸν λόγον πρεσβεύων τῆς δικαιοσύνης, ἀναριθμήτους μὲν πατέρων προσήγετο τῇ ἀληθείᾳ· δι' ὃνδατος δὲ καὶ Πνεύματος τούτους ἀναγεννῶν, καὶ τοὺς συνετωτέρους ἐν αὐτοῖς, καὶ χάριτος μείζονος ἡξιωμένους, εἰς ἀρχιερέας, ως θέμις, καὶ λερέας προβαλλόμενος, Ἐκκλησίαν ἀγίαν, ἀμωμὸν ἀνίστη Χριστῷ.

'Ἄλλ' οὐκ ἔμεγκε βλεπων οὕτως εὐοδουμένην τὴν αλήθειαν, δὲ ταῦτης ἔχθρος· τοὺς δυνατωτάτους δὲ καὶ πρώτους ἔχειν τῆς πόλεως ὑποδύς, καὶ τὸν ξῆλον ἐν αὐτοῖς ἀναφλέξας ως πῦρ, συναρπάζει μὲν αὐτὸν ἔξαπινα χειρὶ στρατιωτικῇ· μαστιγοῖ δὲ πικρῶς, καθειργυσει δὲ δεινῶς· μετὰ ταῦτα δὲ σχοινίοις ἔξαφαντες κατὰ τῶν ἀστραγάλων (37), ἐπὶ μετεώρου τὸν δίκαιον ἐκκρεμῶσι κατὰ κεφαλῆς. Καὶ ἦν τούτον δρόν ταῦτα διὰ τοῦ πάθους ἀπηγωρημένον· καὶ ἀνω μὲν τοὺς πόδας, κάτω δὲ τὴν σεβασμίαν ἔχοντα κεφαλὴν· καὶ τῷ τοιῷδε σχῆματι τὴν θυτενὴν πρόσος τὰ δινω τοῦ νοῦ παρείλαν καὶ θεωρίαν ὑπογράφοντα.

'Ἄλλ' οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν δὲ Κύριος ἀπαρηγόρητον· οἰκονομίᾳ δὲ κρείττονι καὶ Βαρθολομαῖος δὲ θεῖος ἀπόστολος τούτῳ συνεσταύρωτο. Ἐκεῖσε γάρ αὐτὸν ἐνδημεῖν, καὶ ὥσπερ τοῦ Εὐαγγελίου κοινωνίας, οὕτω δὴ καὶ τοῦ πάθους ἐγνωρίζετο. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ Μαριὰμ τῇ Φιλίππου ἀδελφῇ (38)· ἀδελφῇ τὴν

rorem acta adversus Sanctum, donec terræmotu ac hiatus periculo fuit deterrita. Mitior fuerit Bartholomæi crux et Mariæ sororis, sive Mariamnae (ut Menæa vocant) ut licuerit deponi ac supervivere, cum iam Philippus diem clausisset.

(38) Αὐτὴν Μαριὰμ, η Φιλίππου ἀδελφή. Menæa Mariamna, quo etiam modo Metaphr. fuitque facile ejus vocis ultimam syllabam antiquario Mazar. excidere. Consentunt hæc tanta de Maria seu Mariamna, sorore Philippi, non solum spirituali, sed etiam carnali, his quæ refert Paulus de apostolis et prædictoribus Hebræis, circumducentibus sororem mulierem, more gentis I Cor. ix, 5; qua tamen is incertitia minime usus sit, ne quam offenditionem poseret genibus, quibus peculiarius destinatus

φύσιν, ἀδελφή τὴν πίστιν· τὸν ζῆλον, δύστροπος· τὴν ἀγάπην, δύργωμας· παρθένος τὴν ψυχὴν, παρθένος τὸ σῶμα, δὲ τετρωμένη τῆς ἀγάπης Χριστοῦ. Μαριὰμ, γνησία Χριστοῦ θεραπαινίας, ἀξία Θεοῦ θυγάτηρ, δηλατή τοῦ παναγίου Πνεύματος μεμετωμένη, πιστή τοῦ Εὐαγγελίου μαθήτρια, σπουδαῖα τῶν ἀποστόλων διάκονος, καὶ θερμοτάτη πρὸς τὰς Ἑλληνίδας τοῦ Ἰησοῦ εὐαγγελιστρια. Ἀνωθεν αὕτη προσεκαρτέρει τῷ Φιλίππῳ, ἐξ οὗ τὸν χλῆρον εἰληφε τῆς ἀποστολῆς· καὶ τοῦτον, ὃς ἀδελφὸν μὲν τὸ σῶμα, πατέρα δὲ τὸ πνεῦμα τιμῶσα, καὶ ὃς δραστήριος ὑπηρέτουμένη θεράπαινα, πλήρης τῆς ἀποστολικῆς καὶ αὐτή δυνάμεως ἦν. Ὁθεν εὐαγγελιζομένῳ συνεργοῦσα, καθειργνυμένῳ συμπαρομαρτοῦσα, καὶ τότε δὴ χρεμαμένῳ συνανιωμένῃ τε καὶ συνοδυνωμένῃ, πάντα τρόπον συνέπασχεν ἡ μακαριώτατη Χριστῷ.

Γίνεται δὲ τότε θάμα Εἶνεν, φρίκης τε πάσης καὶ ἀγωνίας γέμον. Σείεται μὲν ἐξαίφνης ἡ γῆ καὶ δόλος ὁ χορὸς ἔκεινος ἐκτιναχθεὶς, εἰς βάθος ὑπενστει, ἐνῷ πᾶσι μικρῷ δεῖν ἡ πόλις ἔκεινη συναγηγρημένη, θέατρον ἐποιεῖτο τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Υἱοῦ· συγκατεσπάτο δὲ τῷ ἐδάφει πᾶς ὁ λαός, καὶ δεικῶς ἀπολέσθαι κινδυνεύοντες, τοὺς περὶ τὸν Φιλίππον ἐπεδοῦντο· καὶ ταύτῃ γε τῆς πλάνης μὲν ἀποστήσεσθαι, τῷ τῆς ἀληθείας δὲ πιστεῦσαι καθυπισχνοῦντο Θεῷ. Τοὺς δὲ ἵκετηρίας μὲν ἐκτενέστει ἔξει μενίζεσθαι τὸν Θεὸν, ἀθρόως δὲ τὸν Κύριον προσευχομένοις αὐτοῖς ἐπιφανῆναις· καὶ στηριχθῆναι μὲν εὐθέως τὴν γῆν τῆς ἐπὶ τὸ κάταντες ὑποχωρήσεως· δύναμιν δὲ θελαν κλίμακος τρόπον τοῖς ἀπολλυμένοις ὑποτεινομένην, πρὸς σωτηρίαν ὀδοποιεῖν. Αὕτη γίνεται πίστεως τοῖς ἀπίστοις ἀφορμή. Τοῦτο δὴ τὸ θαυμάσιον τὴν πόλιν ἔκεινην ὀλίγου δεῖν πᾶσαν τῷ τοῦ Φιλίππου προσῆγε Θεῷ. Ἐντεῦθεν λύειν μὲν τοὺς Χριστοῦ δεσμίους οἱ σεσωμένοι, καὶ τοῦ ξύλου καθεῖναι προσῆσαν σπουδῇ· ἐπείχοντο δὲ, τὴν περὶ αὐτῶν γενομένην δικιάζεται βουλήν.

Σὺ μὲν γάρ, ὡς τρισμακαριώτατε τῶν ἀποστόλων, ἀνεθῆναις μὴ καταδεξάμενος τῶν δεσμῶν, ἐπισκήψας δὲ τῇ τε πόλει ἵτα δέοντα, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς καὶ τοῖς προσμένειν τῇ πίστει τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ταῖς ἐντολαῖς παρεγγυησάμενος προσλιπαρεῖν· εἴτα, δέησιν ἵκετηρίον τε δῆμα καὶ εὐχαριστήριον, ἐμφανιζομένηρ σοι νοερῶς καὶ ὑπερκοσμίως τῷ Θεῷ σου καὶ βασιλεῖ σου προσλαλήσας Χριστῷ, εἰς χειρας αὐτῷ τὴν πανολίζειν ἀπέδου ψυχὴν· καὶ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καὶ ἔξομολογήσεως, ἐν ἡχῷ ἐορταζόντων νοερῶν καὶ θείων Δυνάμεων, πρὸς τὰς οὐρανίας αὐτῷ καὶ ὑπερφεστάτας συνανελήφθης μονάς.

^{α)} Cant. II, 6. ^{β)} Psal. xli. 5.

erat prædicator. Saniora hæc, quam illa Abdiæ, de duabus apostoli filiis, quæ post aliquantos annos in tumulum patris et ipsæ illatae sint, a dextris et a sinistris illius positæ ac miraculis claræ; quas ementitus scriptor non advertit alterius Philippi filias exstitisse, id est diaconi; quæ forte Philippi apostoli amore, et quod celebris civitas erat, multosque in ea Philippus Christo acquisierat, Palæ-

A Maria Philippi soror, nempe soror natura ac fide soror; pari morum æmulatione, consentiens charitate, virgo animo, virgo corpore, tota Christi vulnerata echaritate^{α)}. Maria, vera Christi ancilla, digna Dei filia, tota Spiritu sancto plena, fidelis Evangelii discipula, sedula gnavaque apostolorum administra, fidelissima ad Græcas mulieres Jesu præceo. Hæc olim Philippo assidua, quo ex tempore apostolicum manus inierat; eum, ut fratrem quidem corpore, ut vero Patrem spiritu colens, et ut ancilla sedulo officiosa ministrans, ipsa quoque apostolica plena virtute erat. Quamobrem prædicantem adjuvans, clausoque carcere comes effecta, tunc quoque nimirum suspenso condolens, diroque illius cruciatu mœrens, omni modo beatissima semina Christi socia passionum erat.

B Contigit vero novum quoddam spectaculum, horrendum sane tremendumque ac terroris plenum. Terræmotu subito locus quatitur, totusque ille succussus chorus alta voragine subsidebat, quo tota fere civitas, Jesu homines theatro traductura, concesserat; omnemque populum unus cum solo hiatus absorbebat. Jam itaque gravi salutis viuæque pulsante periculo, Philippum cum sociis inclamabant; atque ea se ratione ab errore abscessuros, veroque Deo credituros, etiam atque etiam pollicebantur. At Philippus sociisque serventibus Deum supplicationibus placare; orantibus Dominus confessim apparere, moxque terram, ne mergeretur hiatusque subsideret, consulcire; vi denique divina instar scalæ pereuntibus submissa, ita ad salutem munire. Hæc incredulis fidei occasio. Miraculum hoc, omnem fere illam civitatem adjunxit Philippi Deo. Hinc periculo redempti, Christi vincetos solutum lignoque depositum prompti accedere; at cohibebantur, qui supernum de illis consilium intelligerent.

C Tu quidem, apostolorum ter beatissime, cum solvi vinculis noluisses, ac quæ officii erant civitati mandasses, cunctisque fratribus ut in fide Jesu perseverarent ac mandatis assidui essent, præcepisses: tumque supplicantis animi pariter atque gratias agentis orationem, Deo tuo, Regi tuo Christo qui apparuerat, mentis sensu, ac supra quam decore honesteque, prolocutus es, in manus illius beatissimam animam tradidisti: inque voce exultationis et confessionis in sono mentium euplantium^{β)} divinarumque Potestatum, in cœlestes existimasque ac divinas, illo auctore, receptus es mansiones.

D stina a Romanis vastata, illo commigrarant, ac hospitii locum ibi delegerant. Quod etiam Mariam seu Mariamnam τοῦ Ἰησοῦ εὐαγγελιστραν dicit πρὸς τὰς Ἑλληνίδας, annunciasse Iesum mulieribus Græcis, sexui convenientissimum, nec privatam excedens doctrinam, qua nihil vetat mulieres, etiam summis apostolis adjutrices esse evangelica functione.

Bartholomæus autem e patibulo depositus, unaque sapientissima Maria, cum Christiferum illud tabernaculum reverenter sepeliendum curassent ac Ecclesiam confirmassent, eosque qui accessissent illuminassent; ac si quid reliquum ad Evangelii functionem videbatur, complessent, suam quisque viam perrexere.

Tu vero, summe inclyte ac divine Dei puer, cœlestes festivus axes inscendens chorosque agens, ac cum magistro atque Domino in æternum versans, gaude ac lætare tanquam Dei filius adoptione, quippe qui hoc natus sis, ut cum eo qui natura Filius est, regnes vivasque, et in sempiternum læteris ac præsentia fruaris.

Gaude, quod Patrem lumen videre cupisti; euimque videns⁸⁶, prototypum in Filio, ac tanquam in imagine vidisti; velutque in radio, sole in Unigenito, Genitorem intelligens, veræ plenus lucis, quasi filius lucis atque vere ipse lux eniuiti.

Gaude, Christi equorum serventissime ac perniciissime, quem ille concendens, ac in mare quod mente intelligitur, inducens, miraque ratione regens, multas aquas tua opera (absurda scilicet gentium sensa ac consilia) conturbavit⁸⁷.

Gaude, quod spirituum Dei equorum (angelicarum scilicet potestatum) volatilem indolem atque agilem, acremque ac alacrem æmulatus atque amore prosecutus, pro nominis merito ratione Philippus appellatus es, Deique currus, ut Scriptura loquitur, decem millibus multiplex effectus⁸⁸; in quo millia eorum, qui te auctore erediderunt (Ecclesiæ scilicet), abundantes Deo Sahæoth gloriam concinunt.

Salve sis, et exulta ac chorus ducito, qui in medio coryphæorum consessu thronum gloriae sortitus es, ac primis apostolis connumeratus: primum denique apud supremum omnium Regem, honorem consecutus.

Salve gaudeque, ac nobis quoque afflictis exultatio et lætitia et gaudium esto. Pauperum modestias leva; Ecclesiis pacem restitue, ac tranquillis moribus pietatem: nostramque hanc exiguum laudationem acceptam habens, beatissime tu Deique munere felicissime, quod ex Christianæ pietatis rationibus est, desiderium imple, bonaque et beneplacenti atque perfectæ aptans Domini voluntati, inconsuum Deo exhibe: in Christo Jesu Dominino nostro, cui gloria et imperium in saecula saeculorum. Amen.

Ex miraculis Philippi apostoli.

Lucidissimum sidus hoc magnusque Domini apostolus, cum in Galilæam iret prædicans, adhuc

⁸⁶ Joan. xiv, 8. ⁸⁷ Habac. iii, 8. ⁸⁸ Psal. lxvii, 18.

(39) Narratio hæc, sic Græcorum Menæis consecrata, maximam procul dubio veri speciem habet, consentientissima aliis quæ in Act. adversus apostolos gesta legimus, vcl quæ etiam a probatis auctoribus referuntur. Nomen Archelai obrepisse

A Baratholomaios δε τοῦ ξύλου καθαιρεθεὶς, καὶ ἀματῆ σοφωτάτη Μαριὰμ, τὸ Χριστοφόρον σεβασμίως κεκηδευκότες σκῆνος, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν στηρίξαντες, καὶ τοὺς προσιόντας φωτίσαντες, καὶ εἰ τι λεῖπον τῆς Ἱερουργίας τοῦ Εὐαγγελίου συντελεκότες, οὐτα πρὸς τὴν κατ' αὐτοὺς ἔχώρουν δόδν.

Σὺ δέ μοι, παναοίδιμε καὶ θεσπέσιε τοῦ Θεοῦ παῖ, τὰς οὐρανίας ἐστίας χοροβατῶν, καὶ τῷ διδασκάλῳ δι' αἰφνιος καὶ Κυρίῳ συνών, χαῖρε, καὶ κατατέρπου ὡς υἱὸς Θεοῦ θέσαι, τῷ κατὰ φύσιν Γίψῳ συμβασιλεύειν λαχῶν, καὶ συζῶν καὶ συγενφραινόμενος δλήκτα καὶ συνομιλῶν.

B Χαῖρε, δτι τὸν Πατέρα τῶν φωτῶν ἐπεθύμησας κατιδεῖν, καὶ τοῦτον δρῶν, ἐδιδάχθης ἐν τῷ Γίψῳ καὶ ὡς ἐν εἰκόνι τὸ ἀρχέτυπον· καὶ ὡς ἐν ἀπαγάσματι, τὸν ἄλιον· ἐν τῷ Μονογενεῖ, τὸν γεννήτορα κατανοῶν, πλήρης εἰ φωτὸς ἀληθοῦς, ὡς υἱὸς ρωτός, καὶ αὐτοφῶς πεφηνώς.

Χαῖρε, ἵππε Χριστοῦ θερμότατε καὶ ταχύτατε, δν ἐπιβάτες ἐκείνος, καὶ εἰς τὴν νοήτην θάλασσαν ἐπιβῶν, καὶ θαυμασίας ἡνιοχῶν, θάσατα πολλὰ διέσου, τὰ ἀτοπα νοήματα συνετάραξεν τῶν ἐθνῶν.

C Χαῖρε, ετι τῶν νοητῶν τοῦ Θεοῦ Ἰππων, εἰτ' οὖν ἀγγελικῶν δυνάμεων τὴν πτηνὴν φύσιν καὶ γοργὴν, καὶ δραστήριον ἐξηλωκάς καὶ πεφιληκώς, εἰκότως Φίλιππος προσηγορεύθης, καὶ ἄρμα Θεοῦ μυριοπλάσιον ἀνεδείχθης, κατὰ τὴν Γραφὴν, ἐν ψ χιλιάδες τῶν διά σου Χριστῷ πιστευσάντων, αἱ Ἐκκλησίαι εὐθηνοῦσαι, δόξαν ἀνακρούονται τῷ Θεῷ Σαβαὼθ.

Χαῖρε μοις καὶ σκέρτα καὶ χόρευε, θρόνου δόξης ἐν μέσῳ τῶν κορυφαίων εύμοιρηκῶς, καὶ τοῖς πρώτοις τῶν ἀποστόλων συνηριθμημένος; καὶ τῆς πρώτης παρὰ τῷ Παρνασσοῦ κατηξιωμένος τιμῆς.

D Χαῖρε, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν θλιβομένοις ἀγαλλιασις γίνου καὶ εὐφροσύνη καὶ χαρά. Τοῖς πένησιν, ἐπικούφισσον τὰς δυσχερεῖας· ταῖς Ἐκκλησίαις ἀποκαταστησον τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐνομίαν· καὶ ἡμῶν τὴν ὀλίγην ταύτην αἴνεσιν ἀποδεξάμενος, πλήρωσον, ὃ τρισδλιστε καὶ θεομαχάριστε, τὴν κατὰ Χριστὸν ἐπιθυμίαν· καὶ πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον θέλημα τοῦ Δεσπότου συμβιδάσας, ἀκατασχυντον παράστησον τῷ Θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ψή ή δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

'Ex τῷ θαυμάτωρ τοῦ ἀποστόλου (39).

Οὗτος δ φαεινότατος ἀστήρ καὶ μέγας τοῦ Κυρίου ἀπόστολος, ὡς ἐπ' αὐτὴν ἦτιν Γαλιλαίαν

typographo, sive etiam antiquario, ex quo ille expressit, manifestum est; nec enim Iandiu Archelaus superstes fuit, aut aliis ejus nominis in Iudea, ea tempestate rex fuit, qui ius vitæ ac necis sibi indulgeret, iu eos qui Mosaicæ legis violatores

χτηρύσσιων, ἔτι τῷ βίῳ περιών, γύναιον αὐτῷ προς-
υπαντῖ; ἐκκομίζον παιδίον τεθνήκδς· καὶ οἴα μῆ-
τηρ, ἀμέτρως ἐκδύτετο. Ταύτην δὲ χηρύσσων κατ-
οικτείρας, καὶ τὴν δεξιὰν τῷ τεθνήκτι προτείνας.
Ἐγειρε, κελεύει σοι δὲ ω' ἄμοῦ ἀηρυττόμενος,
Ἐφησεν, Ἰησοῦς δὲ Χριστός· καὶ δὲ λόγος ζωτικὴν
αὐτῷ ἔδωκεν ἀνέγερσιν, καὶ τῇ πενθούσῃ βακτηρίᾳν
τὸν ἀναστάντα γενέσθαι πρὸς τὴν οἰκίαν παρεσκεύα-
σεν. Ή δὲ, τῶν ἁγίων τοῦ θαυματουργοῦ δραξαμένη,
Οὐ δέστησας, Ἐλεγε, δι' ὅδιος ἀραγένησον
σὺν ἑμοι. Καὶ τυχοῦσα τῆς χάριτος, ἀπόστολος
ἔγεγόνει, πᾶσιν εὐαγγελιζομένη τοῦ οὐρανοῦ αὐτῆς τὴν
ἀνάστασιν.

^A Ήγε δὲ τοῦτον καὶ ἐπ' Ἀθήνησιν. Ἔγθα τὸ
ἀπλοῦν τοῦ λόγου κάνεν εὐτελίζειν οἱ Ἀθηναῖοι ἐθού-
λοντο, ἡ πρᾶξις τῶν παραδόξων τούτοις ἀντεπισχεῖν.
Ἐπειθε. Καὶ λοιπὸν, Τί δὴ πράττειν ὁ φειλομενος,
Ἐλεγον, ημῖν οἱ περὶ τοὺς λόγους ἐσπουδακτεῖς,
τούτου τοῖς λόγοις ητεώμενοι; Καὶ γάρ, ὡς
δρᾶτε, ἀγροικος οὗτος καὶ ἀπολιτικός, ἐν δὲ τοῖς
ἔργοις ημῶν ἐγκρατής καὶ περιφανῆς ἐνδεικνύ-
ται. Τοιταροῦν δι' ἐπιστολῆς σημανοῦμεν τῷ
ἀρχιγραμματεῖ τῷτορ Ιουδαῖον ἐν Ἱερουσαλήμ.
καὶ τὸ δόξαν αὖτοι χρατύναντες, Ικανὸν πρὸς τὸ λέ-
γειν ἐξαποστέλλουσιν. Ο γοῦν ἀποσταλεῖς, ἔσω τῆς
Ἱερουσαλήμ γεγονώς, μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς γρα-
φῆς, διὰ λόγων τοῖς ἀρχούσιν ἐπετράνωσε τὰ τῆς
γραφῆς, λέγων· Τούτομα Φίλιππος ἐκ τῶν ἀδελφῶν
λόγων εἶται, ἀφίκετο πρὸς ημᾶς· δες ἀγροικος
μὲν ἐπιφέρεται τὸν λόγον, οὐ μικρὸν ἐσ τὴν
ημῶν ἀπιστοτεῖα τὴν καρδίαν καὶ πατρίδα, καὶ
τὸ διαγγέλλων δνομα. Ἰησοῦν, φ καὶ χρώμενος
ἐπὶ γλώττης, ἀποτρόπαιος ἔχει δαιμόνων καὶ
νοσημάτων παντοδαπῶν. Ἀλλά γε σὺν τούτοις,
καὶ τὸ κατέπραξεν. Ἀπολιπών τις τὸν βλοτόν, καὶ
πρὸς τὸν χῶρον τῶν τεθνεώτων μεταχωρήσας, τῇ
τοῦ Ἰησοῦ προσηγόριψ ἀρέστησε. Λείπεται τοι-
ταροῦν στήσθαι τὸ ημῶν, καὶ τὰ τούτου αὐξά-
νεσθαι, εἰ μὴ τάχιστ τις πρὸς ημᾶς ἐξ ὑμῶν πα-
ραγένετο.

Καὶ δὴ ἐξαυτῆς μετὰ σοναρδές καὶ ἀλαζονικῆς
φωνασίας τὴν Ἑλλάδα δὲ ἀρχιγραμματεὺς καταλαμ-
βάνει, κατὰ Φιλίππου σφρόδρα χαλεπανῶν· καὶ μῆτε
ἄρτου γευσάμενος μῆτε τινὸς ἀλλού τῶν τώματι

^B A vita superstes, inulier quædam illi obviam venit,
quæ filium suum defunctum efferet: maternaque
pietate ac sensu supra modum plangebat. Hujus
Christi præco misertus, dextraque defuncto expro-
recta: Surge, inquit, jubet tibi qui a me prædicatur,
Jesus Christus: fecitque sermo, ut puer vivus exci-
taretur; et ut qui suscitatus erat, lugenti matri
baculus sustentandæ domui redderetur. At illa,
eius qui miraculum patrarat vestigiis admota:
Quem susciliasti, aiebat, una tecum per aquam rege-
nera. Munusque consecuta, apostolus evasit, dum
filii suscitationem cunctis annuntiat.

Duxit vero et Athenas apostolum. Ibi, quanquam
eo animo erant Athenienses ut pro sermonis sim-
plicitate contemnerent, stupendarum tamen ac inau-
ditarum rerum patratio, obniti eos doctrinæ suade-
bat. Ac demum: Quidnam, aiebat, facturi sumus,
nos qui eloquentiae ac doctrinis operam damus, cum
hujus sermonibus vincamur? Etenim, ut videtis,
rusticus iste incertisque sedibus vagus, operum luce
nostrī compos illustrisque efficitur. Quapropter con-
scripta epistola significemus Scribarum Judæorum
Hierosolymis principi. Firmata porro illis sententia,
qui rei eloquendæ idoneus esset, mittunt. Is vero
cum Hierosolymain venisset, redditā epistola, ver-
bis explanabat quæ illa continerentur, dicens: Vir
quidam, qui se Philippum vocari dicat, ad nos hinc
profectus est. Est ille quidem rudi rusticisque eloquio,
quo tamen non parum corda nostra patrumque
commoveat, dum novum nomen (Jesum scilicet) præ-
dicat; quem et in lingua habens, dæmones, omnisque
generis morbos deturbat. Sed et cum sis, rem patra-
vit, quæ stuporem injiciat. Humanis quispiam exem-
pli erat, utque ad desuictorum locum commigrarat.
Hunc ille suscitavit invocato Jesu nomine. Superest
itaque ut nostra plane aboleantur et intereant; quæ
vero illius sunt; augeantur, nisi citius ex vobis aliquis
ad nos veniat.

Statim ergo pleno fastus, superboque apparatu
Scribarum princeps Græciam petit, adversus Phi-
lippum valde indignans; ac neque pane degustato,
neque ullo alio, quod corpori indulgeatur, sublime

viderentur, et ab ea homines avocare. Hoc nomine
clarus Herodes junior, qui Jacobum occidit gladio,
voluitque occidere et Petrum, etsi Judæis in Chri-
tum religiosior, ne ea nece sedaret solemnitatem
paschalem, distulit post dies azymiorum, quando
et Petrus ab angelo liberatus est. Agrrippas quoque,
ipse in Judaismo religiosissimus, regnoque Judææ
aliisque provinciis Romanorum benevolentia au-
ctus, sic potuit in apostolos excandescere, quanquam
in Paulum mitior videatur, cum dicentem audisset,
jam vincutum, sed qui Cæsarem appellasset, eaque
ratione nec ab illo, nec a Festo præside judicari
posset. Trahi Hierosolymam ex aliis procul synago-
gis religionis reos, ipsa Pauli legatio Damascum
indicio est, cum irarum plenus ac minas spirans
in discipulos Domini (utique ex Judæis conversos) fer-
retur, quales et h̄i Athenienses videntur suisse, ac mu-
lier cuius filium in Galilæa Apostolus suscitaverat:

^C D quæ ipsa Athenis sufficere Apostolo poterat, ut mo-
ris erat Judæis sumptus facere suis magistris: quam
Christus consuetudinem non sustulit, sed discipu-
lis suis liberam fecit. Qui toties pontifex ἀρχιερεὺς
et ἀρχιγραμματεὺς dicitur, non ipse summus pon-
tifex Hebraeorum putandes, sed quem synedrium
Hierosolymitanum ἀπόστολον mitteret, et quasi
ξαρχον, virum scilicet generis sacerdotalis et le-
gisperitum, legisque æmulationem habentem, qualis
fuit Paulus missus ad synagogas in Damascum,
quanquam hoc illi deerat, ut esset ex sacerdotali
prosapia, (qui seipso de tribu Benjamin affirmat).
Nec modo Hebreis desunt apostoli ac disciplinæ
legis præfecti, quos ex synedrio vel Hierosolymitano
vel Babylonico mittant ad subjectas synagogas ac
plebes, qui severius in legem commissa, et quorum
indulgentiam non habent per gentium pressuram
ex suis legisperitis, emendent ac puniant.

sibi tribunal parari jubet; mutatoriaque pontificali chlamyde assumpta, superbia tumens, judicii sedem concendit, cunctis ejus patriæ eruditis, ac qui venerant cum eo, timore astantibus. Vocatus itaque apostolus, medius stetit, pontifici responsurus. Ad quem pontifex in hæc verba percontatur: Non satis risum, cunctorum miserrimè hominum, quod Judææ et Galilææ et Samariæ pravitate mentis obrepseris, simplicioresque in eis errore dementaris, sed et Athenarum urbis sapientes tensare molitus es, existimans nimirum viros catos atque prudentes abs te seductum iri. Ac quidem te, velut qui errore seductus sis, ad præsens omisso spretoque, ad viros sapientes, quæ tuæ opinionis sunt, ediscerens, sermonem habebo.

Ejus magister, auditores, cum evertendæ legi Mosaicæ daret operam, justa a nobis lege ut crucem serret, damnatus est. nudusque alto stipite suspensus derelictus, ob diei celebritatem, Pilato, Josephi cuiusdam viri divitis supplicatione inducto, sepulturæ tradi permisus est. Amicitiaeque lege cum tenerentur ejus discipuli, occulte intempesta nocte eum surantur; hoc nempe commento vulgus seducere parantes. Sparsaque ubique fama, eum a mortuis surrexisse, magistrum sibi atque doctorem hominem arrogant. Ex eorum collegio unus est et Philippus iste, cuius rex Archelaus desiderat compotem fieri, ulciscenda vulgi injuria, mala eum morte perditurus: quem si vultis, quam cito vincitum Hierosolymam abducite.

Ac vero, cessante loqui pontifice astantes inten-
tis oculis in Philippum erant, quid demum ille ei responderet. Sensim itaque leniusque apertis labiis, Philippus ita pontifici infil: Fili hominis, ut quid diligis vanitatem et loqueris mendacium? Ut quid cor tuum gravas in vanitate? Nonne tu auro custodum manus implesti, ut resurrectionis, afficta calumnia, fidem abolerent? Nescis quæ signacula monumento apposuisti? Hæc nimirum in die iræ tuum scelus ignominia traducent.

His pontifex majorem in modum turbatus, furo-
reque irtuens ut apostolo manus inferret, rem præ-
stare non potuit. Statim enim ejus pupillæ oculo-
rum obscuratae sunt, ac corpus reliquum inutile redditum. Visa res præstigia, his qui aderant. Ut tamen in apostolum impetum fecerunt, ejusdem ipsi cæcitalis periculum sumpserunt. Quod vero apostolus non nesciret illorum incredulitatem ac ignorantiā, quod vis dæmonum in illis præpolleret, eam in rem ingenti gemitu: Tua, Domine, aiebat, benignitas, ipsa te roveat, eorumque contritiones sana, et ut te agnoscant credantque, illorum animos immuta.

E terris itaque apostolo orationem fundente, indulta e cœlis, his qui percussi fuerant, sanitas ac

A χαριζομένων, ύψηλὸν αὐτῷ γενέσθαι βῆμα παρηγ-
γυδτο· καὶ τὴν Εξαλλον τῆς ἀρχιερατικῆς χλαμύδα περιβαλὼν, εἰς τὸν δικαστικὸν πεφυσιωμένος ἀνεισι
θρόνον, πάντων τῶν ἐλλογίμων τῆς πατρίδος, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ παραγενομένων, μετὰ δέους πα-
ρεστηκότων. Ὁμως προσκληθεὶς ὁ ἀπόστολος, μέσον,
τῷ ἀρχιερεῖ ἀπολογηθμένος Ἰστατο· καὶ πρὸς τὸν
ἀπόστολον ὁ ἀρχιερεὺς οὗτῳ προσήρετο. Οὐχ ἵκα-
νῶς ἔχειν δδοξε, τὸ μοχθηρῶς ὑπεισελθεῖν σε,
ἀθλιώτατες κάντων ἀνθρώκων, τῇ Ἰουδαὶᾳ καὶ
Γαλιλαϊᾳ καὶ Σαμαρείᾳ, καὶ τοὺς ἐπ' αὐταῖς
ἀσφαλεστέρους ἀποκλαρῆσαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς
σοφοὺς τῶν Ἀδηρῶν ὑπεροήσω. μεμελετηκὼς
τὴν ἀπάτην, πενυκρωμένους ἀνδρας οἱδμενος
ἀπατᾶν. Καὶ ὡς ἡπατημένου, καταφρονῶ σου τὸ
παρόν· ἐπὶ δὲ τοὺς σοφοὺς, διδάσκων τὰ κατὰ
σὲ, τὸν λόγον ποιήσομαι.

B 'Ο τούτου διδάσκαλος, ὁ ἀνδρες, ἐπὶ παρ-
τροπῆ τοῦ Μωσαίκου τόμου τερόμενος, ὑψ' ἡμῶν
σταυρῷ τεθράται εὐλόγῳ τόμῳ κατεκρίθη· καὶ
τυμρὸς τῷ ξύλῳ ἀπηρημένος καταλειφθεὶς,
διὰ τὸ τῆς ἡμέρας ἐπίσημον, τοῦ Πιλάτου, Ἰω-
σῆρ τιρος πλουσίου λικετηρίᾳ ἐπικαμφθέντος,
τάφῳ συγκεχώρηται. Καὶ τόμῳ φυλίας οἱ τούτου
κρατούμενοι μαθηταὶ, λαθραλως διὰ τοῦτον ἀπο-
συλοῦσιν, εἰς πολλῶν ἀπάτην, ἐπιτεχνευσάμενοι
τοῦτο· καὶ παρευχοῦ ἐπισπειρατες ἐκ τεκρῶν
ἐγηρέθαι, τὸν διαυτῶν ἐπιφημίζουσι διδάσκα-
λον. Ἐξ αὐτῶν εἰς ἐστι καὶ ὁ Φιλιππος οὗτος,
οὐ περικρατής ὁ βασιλεὺς ἀπιθυμεῖ γενέσθαι
Ἀρχέλαος, εἰς πολλῶν ἐκδικησιν ἀπολέσων
αὐτόν· δηπερ εἰ βούλεσθε, πρὸς αὐτόν τὸ τάχος
δέσμων εἰς Ἰερουσαλήμ ἀπαγγέλετε

C Καὶ δὴ τοῦ ἀρχιερέως παύσαντος τοῦ λόγου, οἱ παρεστῶτες ἐνητένιζον τῷ Φιλιππῷ, τὸ πρὸς αὐτὸν ἀντερεῖ. Ἡρέμα δέ πως τοῖς χελεσιν ὑπανοίξας ὁ Φιλιππος τῷ ἀρχιερεῖ ἐφῆσεν οὔτοισι· Υἱὸς ἀνθρώ-
που, ἡρα τὸ ἀγαπᾶς ματαιότητα, καὶ λαλεῖς
ψεῦδος; Ἡρα τὸ ἐπὶ ματαλῷ τὴν καρδιὰν σου βα-
ρύνεις; Οὐ χρυσὸν σὺ τῶν φυλάκων τὰς χεῖρας
ἐπλησας, εἰς τὸ πλάσασθαι τῆς ἐγέρσεως συκο-
φατει; οὐκ οἴδας δὲς ἀναπέδου σφραγίδας τῷ
μητριαῖ; αὐταὶ σου δὲ τὴν ἡμέρα δργῆς στηλιτεύ-
σουσι τὸ ἀνόμημα.

D Ταῦτα τὸν ἀρχιερέα μεγάλως ἐτάραξαν· θυμικῶς
δὲ διορμήσας διαχειρίσασθαι τὸν ἀπόστολον, οὐκ
ἡδυνήθη. Παρευθὺν γὰρ αἱ χόραι τῶν δρθαλμῶν
αὐτοῦ ἀπημαυρώθησαν, καὶ τὸ περίλοιπον σῶμα
ἀχρηστὸν ἐγεγόνει. Τότε τοῖς παρατυχοῦσι τὸ γε-
γονός γοητεία προσεδοκάτο. Ὁμως κατὰ τοῦ ἀπο-
στόλου δρμήσαντες, καὶ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς πηρώσεως
πελεαν ἔλαθον. Ἄλλ' ἐπεὶ οὐκ ἡγοεῖτο τῷ ἀποστόλῳ
ἡ ἀπιστία καὶ ἡ διγνοια, δτε ἐπικράτεια δαιμόνων
ἔνεστι τούτοις, ἐπὶ τούτῳ οἰμώνας μέγα, Δυσωπή-
θητι ὅπο δεῖται σῆς ἀμαθότητος, Κύριε, Ελεγε, καὶ
ἀμφοτέρων ἵσται τὰ συντριμματα, καὶ πρὸς τὴν
σὴν ἐπιγνωσιν αὐτοὺς μεταποιησον.

Ε κάτωθεν οὖν τοῦ ἀποστόλου τὴν εὐχὴν ποιοῦν-
τος, οὐρανόθεν ἥρωσις τοῖς πληγεῖσιν ἔχαριστο·

καὶ τοὺς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς ἀναβλέψαντες, τὴν νοητὴν τῆς ψυχῆς ἐπεζήτουν. Ὁγεῖωσιν. 'Ἄλλο' ἐπει πολλάκις τῶν ἀστηρίκτων εὔμεταβολὸν τὴν γνώμην, οἴδεν ὁ ἀπόστολος εἶναι, τὸ φῶτισμα τούτοις οὐκ ἐπένευσεν. 'Ἐκτενέστερον δὲ τοῦ ἀποστόλου προσευξαμένου, θείᾳ δύναμις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατιοῦσα, τὰ ἀφιδρύματα τούτων πάντα (40) κατέρραξε, καὶ τοὺς ἐμφωλεύοντας ἄρδην ἀπώλεσε δαμονας. Καὶ χλόνος βίαιος τότε τὴν γῆν κατεῖχε, καὶ πάντες καταψυγὴν τὸν ἀπόστολον ἐτίθουν, μεγάλην κράζοντες τῇ φωνῇ, Ἰσχυρὸς Θεὸς ἔστιν, σὺ ποὺ εἶναι κηρυττόμενος, καὶ τούτῳ ἀδιστάκτως πιστεύομεν, καὶ χαλρούτες τὸ λουτρὸν κόμιούμαθα. Καὶ ἀρχιερεὺς ἀποσπασθέντας ὡς εἶδε τοὺς ὑπ' αὐτὸν, τῇ τοῦ δολίου ὑποβολῇ κατὰ τοῦ Πλάστου δύσφημα ἐδιατρήμει βῆματα. Καὶ τούτου μὴ φερομένη τὴν παράνοιαν ἡ γῆ, πάντων δρώντων, ὡς ἐπὶ Δαθᾶν καὶ Ἀβειρῶν, βιαιώς τοῦτον ἔνδον αὐτῆς κατασχεθῆναις ζῶντα συγώθησε. Τότε τοὺς φωτισθέντας ὑποστηρίξας, καὶ Νάρκισδν τινα τούτοις ἐπίσκοπον καταστήσας, οὐ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ὁ ἀπόστολος Παῦλος μέμνηται, αὐτὸς πρὸς Πάρθους ἀφίκετο· καὶ αλίνας γόνυ, ἐπίσκεψιν οὐρανόθεν ἔζητει. Καὶ αὐτίκα σχῆμα αὐτῷ ἐδείχνυτο ἀετοῦ, ὃποιος πτέρυγας τὸν Χριστὸν εἰκονίζουσα ἐσταυρωμένον. "Οὐεν ἀναρρώσθετς, τάλιν εἰχετο τοῦ κηρύγματος, καὶ τῶν Κανδάκων πόλεις; (41) διαδραμών, ἐπ'

A robur est: visaque recepto sensilibus oculis, animæ sanitatem, quæ mente intelligitur, expelebant. Quod tamen apostolus instabilum hominum mentis inconstantiam haud raro expertus erat, non annuit ut illuminatione perliceret. Intentiusqne ac instantius orante apostolo, divina virtus e cœlo demissa, eorum omnia simulacra elidit; ac qui in eis latabant, peccatis dæmonas perdidit. Factaque tunc terræ valida quassatio, omnesque ad apostolum consugiebant, magna voce clamantes: *Fortis est Deus qui abs te prædicatur, eique citra omnem dubitationem credimus, ac tubentes lavacrum consequemur.* Incipiensque apostolus, cunctos baptismō tinxit. Solus vero pontifex, ubi subditos avulsos cognovit, dolosi illius suggestione, nefanda in rerum Auctorem verba blasphemō ore evomebat. Ejusque terra dementiam non ferens, cunctis cernentibus, velut in Dathan et Ahiron, viventem illum hiatu intus violento compressit atque absorpsit. Tum apostolus, confirmatis illis qui crediderant, præfectorque illis Narciso quodam episcopo, cuius Paulus meminit in Epistola ad Romanos ⁴¹, ad Parthos profectus est: genuque in oratione posito, divinam e cœlis visitationem quærebat. Moxque ostensa illi est Aquilæ figura, quæ sub alis auro rutilis Christi crucifixi formam; exprimeret. Unde roboratus, prædicationi rursus incumbebat; Candacensiumque peragratis urbibus, consensa navi, Azotum naviga-

⁴⁰ Rom. xvi, 11.

(40) Τὰ ἀφιδρύματα τούτων πάρτα. Antecedentia omnia Hebreos sonant, et qui Mosis religione tenerentur; nunc vero ἀφιδρύματα, statuae, simulacra, quæ sic erigantur sedibusque locentur, ut venerationi habeantur; prorsus remolum a Judæorum, per ea tempora, moribus. Ac quanquam etiam luci ἀφιδρύματα reddantur, nec lucos quidem habuisseputandi Athenis Judæi aut excelsa, ubi more antiquo adorarent. Vel ergo misti Judæis Græci, illa in Apostolum grassatione, vel non satis accurata, ac interpolata, quæ de Philippo legit Ecclesia Græca. Difficile etiam consentiunt, quæ de Pauli Athenis prædicatione habet Act. liber; nisi primus Paulus tanta anxietate Athenis prædicavit, Dionysiumque et conjugem aliasque nonnullos convertit, quibus tamen needum Dionysium episcopum dederit: sed Philippus secundo urbem tentans, pluribusque in ea conversis, dederit Narcissum; quem perinde Hippolytus de septuaginta duobus discipulis Athenarum episcopum facit: colunt Græci die 31 Octobr. cum Stachy, Amoplio et Urbano: assignatisque tribus superioribus, quibus episcopi præsuerint, sedibus, nihil ejusmodi de Narciso, sed hoc solum: 'Ο δὲ Νάρκισσος διαφόρως βασανισθεῖς παρέδωκε καὶ αὐτὸς τὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ, δε' δι καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ προθύμως ἔξεχε· Narcissus vero diversis excruciatuſ tormentis, ipse quoque animam Deo tradidit, cuius etiam gratia lubens sanguinem profundebat. Quod auctor eum facit, cuius Paulus meminit Rom. xvi, 11: 'Ασπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρκισσοῦ, τοὺς δοντας ἐν Κυρίῳ. Salutare qui sunt ex Narcissi domo (vel ut Erasm. ex Narcissi familiis) qui sunt in Domino, conjecturam elidit Hungonis Grotii, cum ad eum locum sic advertit, Puto intelligi Narcissum Claudi libertum, in cuius domo aliqui fuerint Christiani. Magis itaque assentior Baronio, an 58, 56, quanquam non ejus fundamento, quod Narcissus potentissimus Claudi libertus odio

C Agrippinæ matris, biennio ante scriptam Pauli Epistolam, consulatu Asinii et Acilii, ut auctor est Tacitus, a Nerone occisus fuerat: poterant enim superesse de familia, et quidem in Domino, id est, fideles, ad quos attinere poterat ea Pauli commendatio: sed quod toto illo capite, Asiaticos hospites fideles notos Romanis commendat, ea commendatione eis solatiū aliquod ac præsidium quærens, ut per quos Romæ Christi agebatur negotium, ac sensim spargebantur fidei semina. Erat forte tum Narcissus, in Oriente Athenarum episcopus, vel etiam diem martyrio clauerat. τῶν αὐτοῦ, quibusdam ejus necessariis, notis, affinibus, qui perinde Christiani essent, Romæ versantibus. Roma vero dum scribit Paulus, ut Phil. iv, Romanorum salutes perfert, maxime potentum, et eorum qui favore polllerent, ut eorum fidei collegio, sic salutati alacriores in Christi fide ac Christiana militia redde-rentur.

D (41) Τῶν Κανδάκων πόλεις, Videtur regionem Syriæ, significare, et quidem vicinam Parthis, unde illam adierit, ac inde Azotum navi petierit, quæ urbs est Palæstinæ, una ex satrapis Philistinorum. Nihil mirum hærere nos in locis dissitis, cum non raro etiam in vicinis sapientes geographi perplexi sint, vel propter urbiū occasum, aut mutationem nominum, seu etiam alios casus. Erant apostoli quasi nubes volantes, mira agilitate, quo ferebat impetus Spiritus, vel terra, vel mari sequentes; quod sane necessarium, ut brevi adeo intervallo temporis, in omnem terram exiret sonus eorum; ipso præsertim Deo saepius monente, quæ polissimum civitas aut regio illis petenda esset, ut de Paulo legimus: nec æquum ut coapostolis (maxime coryphæis et qui de duodecim erant) negemus. Quid si aliud est ad Candacem reginam Æthiopum, cui fuerint Æthiopes Palæstinæ vicini, versus Arabiam, ex quibus apostolus, eorum peragratis urbibus,

vit. Validaque tempestate jactata navi, lucida statim crucis figura ab ipso navigio assulis fulgoribus, noctis caliginem lustravit. Navique exscendentibus, ab Azotide quodam in mediterraneas illius ædes deductus apostolus, die jam in vesperam desinente, preces producebat. Hospitis itaque filia prope senestrain e vicino stans, oculi dolore discruciatabatur. Sic tamen apostoli verbis lenocinio quodam mulcebatur, ut vim ipsam doloris oblivisceretur. Tum illa ad patrem accedens, oculi probrum cum dolore conjunctum exposulabat, ut cujus serio cura non ageretur. Ad quam pater : *Pro te forsitan, filia, vel ipsam, inquit, libens animam exponerem, si quis oculi tui dedecus, labemque posset auferre.* Cui filia gratiose arridens : *Est, pater, modo velis, qui et dolorem et labem curare possit. Ubinam vero, ait, filia? In mediterraneis aëribus, respondit illa, quem heri sero enaviatio domi suscepisti.* Moxque apostolum jubet accersiri. Inseriaque qui accersitus erat, dulci veritatis doctrina, sermone delinitos cum omni familia, baptismo intinxit. Cumque puella ex patre oculi curationem exquireret, ait apostolus : *Sanandi munus tibi tribuam, cunctisque qui baptismatis donum suscepint. Mane itaque surgens, o puella, invocato Christi nomine, laboranti oculo manum impone, integerque ac sanus, qui Iesus est, oculus evadet.* Quod cum ita fecisset, ut magister admonuerat, ægritudinem suam curavit. Quo ex tempore sapientis Charitina, adjutore patre suo Nicolide, apostolum secula est cum eo laudans ac benedicens Deum.

σεται. Οὗτως ἡ μαθήτρια ποιησασα ὡς διδάσκαλος
ἡ σοφὴ Χαριτίνα, συνεργείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Νι-
σύν αὐτῷ καὶ εὐλογοῦσα τὸν Θεόν.

Veniens autem apostolus Philippus Hieropolim,
monebat qui erant comites, ne temptationibus ani-
mum desponderent. Inter quæ indigenæ ut impo-
storem dolo necare volebant, ne scilicet eorum
uxores, velut etiam aliorum multorum, seduceret.
Quidam vero Heros, ingenua præ reliquis civibus
fortuna, apostolum ne lapidaretur liberari studens,
in hæc sere verba sodales probabilibus aggressus
est. *Viri cives, meum consilium noseite. Nihil nobis*
injustum cum peregrino isto homine : sed, si lubet,
illius examinemus doctrinam, num ad animi salutem
aliquid conserat. Cum nemo Heroi (quippe vero
illustri) contradicere ausus esset, primus ipse apo-
stoli pedes complexus, sanctum rogabat ut in-
domum suam diverteret. Ingressis illis, Marcella
Herois uxor indignari adversus virum, divortiique
libellum offerre, et ut dos ad ipsam revertatur, nisi
is Philippum domo ejiciat, serio rogare. Videns

Azotum venerit, Charitinam cum patre et familia Christo lucraturus? Sequentia etiam de Hierapoli, forte spectent ad Hierapolim Syriæ, itinere decem dierum a Damasco, urbem archiep. sub patriarcha Antiocheno, unam ex præcipuis imperii Tureici, ubi tantis illis patratis, in Phrygiam et Lyeoniam venerit, ut hic dicitur; postremo consummatus Ilierapoli Phrygiæ, quæ omniū recepta sententia est. Ilæc, quantum asse-

"Αζωτον ἔπλεις νηὸς ἐπιβάσις· καὶ σφραδρᾶς καταιγίδος
χλυδωνικούσης τὴν ναῦν, φωτοφανῆς αὐτίκα σταυ-
ροῦ τύπος ὑπ' [ἀπ'] αὐτῆς τῆς δλκάδος τῆς νυκτὸς
τὸ ζοφῶδες ἐπέλαμψε· καὶ ἀποβάντες τοῦ πλοίου,
ὑπ' Ἀζωτίδος τινὸς ἐν μεσογαῖῳ οἰκήματι καταχθεὶς
ὁ ἀπόστολος, τῆς ἡμέρας ἥδη πρὸς ἐσπέραν διαλη-
γούσης, τὴν εὔχην παρέτεινε. Τὸ γοῦν θυγάτριον
τοῦ ἔενοδοχου ἐν χρῷ τῆς σύνεγγυς θυρίδος καθιστά-
μενον, ὡδυνᾶτο τὸν δφθαλμόν. Οὕτω δὲ τοῖς λόγοις
τοῦ ἀποστόλου ἥδύνετο, ὡς καὶ τὸ τῆς ὅδύνης ἐπι-
λαθέσθαι. Εἴτα προσελθοῦσα τῷ οἰκείῳ πατρὶ, τοῦ
δφθαλμοῦ τὴν αἰσχύνην σὺν τῇ ὅδύνῃ, ὡς ἀμεληθεῖσα
προσενεκάλει. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὴν, 'Ὑπέρ σοῦ τάχα,
τέκνον; Ἐφη, προθύμως ἀν καὶ τὴν ψυχὴν προτέ-
μην, εἰ τοῦ σοῦ δφθαλμοῦ τὸ δυσειδὲς ἥδύνατο
τις διορθώσυσθαι. Καὶ ἡ παῖς χαριεντιζομένη,
"Εστιν, πάτερ, εἰ βούλει, δ τῆς ὅδύρης καὶ τοῦ
πάθους θεραπευτής. Καὶ ποῦ τέκνον, Ἐφη; Ἐν
τῷ μεσογαῖῳ οἰκήματι, ἡ παῖς ἀντεπάγει, διν ἐκ
τοῦ πλοίου τῇ χθὲς δψιαθέντα καθυπεδέξω. Καὶ
παρευθὺν τὸν ἀπόστολον προσκληθῆναι κελεύει. Καὶ
τούτοις τὸν ἥδυν τῆς ἀληθείας δ προσκληθεῖς ἐνε-
ράμενος λόγον, πανοικὶ καταθέλξας ἐβάπτισε. Τῆς
δὲ κόρης, τοῦ δφθαλμοῦ ἐπιζητοῦντος τὴν Ιασιν
τοῦ πατρὸς αὐτῆς, Ἐφη δ ἀπόστολος· Σοὶ τὴν ἐπι-
στήμην τῆς ύγειας χαρίσομαι καὶ πᾶσι τοῖς
προσδεξαμένοις τὸ χάρισμα τοῦ βαπτισμάτος.
Πρωΐας ἀραστᾶσα, ὡς κόρη, τῷ πάσχοντι δφ-
θαλμῷ τὸν Χριστὸν δορυφόρασα τὴν χεῖρα ἐπι-
θεῖς, καὶ ἀρτιος δ βεβλημμένος δφθαλμὸς γενή-
πέθετο, τὸ οἰκεῖον ἐθεράπευσε πάθος. Καὶ Εκτοτε
οἰλείδους, δπαδδες τοῦ ἀποστόλου ἐγένετο, δοξάζουσα

C Τὴν δὲ Ἱεράπολιν καταλαβῶν δ ἀπόστολος Φίλιππος, ἐδίδασκε τοὺς συνεπομένους αὐτῷ μὴ ἔχακειν ταῖς πειρασμοῖς. Καὶ ἐπὶ τούτῳ οἱ ἐγχώριοι δολοφονῆσαι τοῦτον ἔθούλοντο ως ἀπατεῶνα, προφάσει μὴ καὶ τὰς αὐτῶν γυναικας ἀπατηθῆναι, ὥσπερ καὶ ἄλλων πολλῶν. Ἡρως δέ τις, τῶν πολιτῶν τὴν τύχην αἰδειμώτερος, ἐξῆραι θέλων τοῦ λιθασμοῦ τὸν ἀπόστολον, πρὸς τοὺς σὺν αὐτῷ πιθανολογούμενος, οὗτα πινακίδην ἔψη· Ἀγδρας πολῖτάς, τὸ όπ' ἐμοῦ βουλευθμενον μάθετε. Μηδὲν ημῖν ἀδικον καὶ τῷ ξένῳ ἀρδοί· ἀλλ' εἰ δοκεῖ, τὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν δοκιμάσωμεν, εἴτε εἰς ψυχικὴν περιπολησιν ἔσται. Καὶ ως ἐπισήμω τῷ Ἡρωῖ ἀντειπεῖν οὐκ ἐτέλμησαν, καὶ αὐτὸς πρῶτος τῶν ποδῶν τοῦ ἀποστόλου δραξάμενος, ἐδυσώπει τὸν ἄγιον εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καταλῦσαι. Καὶ ἀμφιτέρων ἀφικομένων, Μάρκελλα ἡ τοῦ Ἡρωος γαμετὴ ἐδυσφόρει κατὰ τοῦ συνεύνου, λύσιν τοῦ συνοικεσίου ζητοῦσα (42),

qui licet, in re sic antiqua, nulloque præterea certo teste comprobata: quanquam favet illud de Philippo diacono, qui sic baptizato in via eunucho Candacis reginæ Æthiopum, dum rediret Azotum, a Spiritu raptus est, Act. viii, 27; quod argumento est, suis loca satis vicina, quæ sic continue Philippus apostolus potuerit divina prædicatione lustrare.

(42) Λύγιτ τοῦ συρούκεστον ξηροῦσα. Ουα-

καὶ τὴν ἀντιστροφὴν τῆς προικὸς, εἰ μή τῆς οἰκίας ἔξω βάλλει τὸν Φίλιππον. Ἐπεὶ δὲ ἐναγώνιον ὁ ἀπόστολος τὸν Ἡρωα ἐωράκει, αὐτὸν παρεθάρρυνεν ἐπιμένειν τῇ πίστει. Αὐτὸς δὲ γονυκλίνας καὶ προσευξάμενος, τὴν πρὸ μικροῦ χαλεπαίνουσαν, ἰχέτιν τοῦ ταύτης ἀνδρὸς παρεσκεύασεν, Ὅτι ἀνερ γλυκύτατε, λέγοντα, πόθεν ὁ θαυμαστὸς οὗτος ἐγένετο ἀνθρωπος; Ὅς ηδὺς ὁ τούτου λόγος καὶ ἡ τῶν ηθῶν κατάστασις! Μεγάλου Θεοῦ, ὁ Ἡρως ἐφῆσε, καταγγελεὺς οὗτος, ὃ γίνεται, καὶ αἰωνίου βασιλείας προξενητής· καὶ εἰ δοκεῖ, ἀνερδοιάστως προσέλθωμεν τῷ τούτου Θεῷ· καὶ ἀμφω προσπεσόντες ἀποστόλῳ, πανοικὶ λαμβάνουσι τὴν ἔξι ὕδατος καὶ Πνεύματος ἀγαγέννησιν. Ἐκ δὲ τούτου, πολλοὶ τῆς περιοικίδης πρὸς Κύριον μετετάξαντο.

Ἄλλ' ὁ τῆς οἰκίας ἐφευρετής, ὡς ἐαυτὸν ἥττω-
μενον εἶδε, καὶ τοὺς ἐαυτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου ἔξω-
γρημένους, πυρπολῆσαι τὴν οἰκίαν τοῦ Ἡρωας
ἥγεται. Καὶ γνθὺς τῷ πνεύματι ὁ ἀπόστολος, ἀτρό-
μιας ἔξεισι πρὸς αὐτούς· δν ἀνημέρως ἐπικαυχῶν-
τες, εἰς τὸ δικαστικὸν βουλευτήριον ἤγαγον. Ἐμβρι-
θῶς δὲ τῷ ἀποστόλῳ Ἀρισταρχος ὁ ἔξαρχος τοῦ
βουλευτῆριου προσχών, Οἴδα σε ταῖς μαγειαῖς ἐν-
αδρυνθμενον, ἔλεγε· ἀλλ' εἰ μὴ ἀποθέμενος ταύ-
τας ἔσῃ, λιθασμῷ πικρῷ σε ἀπολέσω. Τὰ γὰρ
περὶ τοῦ σταυρωθέντος Θεοῦ σου εὐκαίρως ἐπι-
ζητήσομεν, λέγει, καὶ τῆς ἀποστολικῆς δραξάμενος
χόμης, ὡθῶν αὐτὸν προσεπηλάκιζεν. Ἀριστάρχου
δὲ τὸ διτακτον ἐπιτεχνευσάμενος σωφρογήσαι ὁ μα-
χάριος Φίλιππος, ἴσως καὶ διὰ τοὺς παρατυχάνον-
τας, ἵνα γνῶσιν ὅτι δυνατοῦ Θεοῦ ἔστιν ὑπηρέτης, εἰς
ἐπήκοον πάντων οὕτω πως ἐξεφώνησεν, Ὁ τὰς καρ-
δίας ἡμῶν πλάσας καταμόρας, καὶ τὰς κινήσεις
αὐτῶν πρὸς δικαστηροῦν τρεπόμενος, τὸν ἐκ τῆς
ἔμης καρδίας ὡς δργῆς ἀμβοτοχον ἀραγόμενον
λόγον ἔργῳ πληρωσον, Κύριε, καὶ γενέσθω πᾶσι
σωφρονισμός. Ἡ προταθεῖσα χειρὶ ἐπὶ τὴν κό-
μην, ἡς ἡγιαστας κεφαλῆς, παρεθήτω. Ἐπηκο-
λούθει δὲ τῷ λέγῳ ἡ τοῦ ἀτάκτου διαστροφὴ τῶν
μελῶν. Παρευθὺν γὰρ ἡ τούτου ἀπεξηράνθη χειρὶ καὶ
ὁ πρὸς αὐτὴν διφθαλμὸς ἀπετύφλωτο, καὶ κατ' ἀμφω
κεκώφωτο τοῖς ὡσὶ. Τοῦτο τοὺς συνειλεγμένους ἐξ-
έστησε, καὶ μετὰ δέους ἰχέτευον δοῦναι συγγνώμην
τῷ πλημμελήσαντι. Καὶ ὁ ἀπόστολος πρὸς αὐτούς·
Ἄλλων μελῶν διαστροφαὶ ἀνθρωπίνης βοηθείας
ἐπαποροῦσιν. Ὁ γὰρ τούτων διορθωτὴς εἰς ἐ-
στιν, ὁ ἐκ χοδες κατάρχας διαρθρώσας τὸν ἀνθρω-
πον. Ὅς εἰ μὴ προσέλθητε, καὶ αὐτὸς ὁ παθὼν,
οὐ τεύξετε τῆς Ιάσεως.

Καὶ πρὸς τούτων, τεθνεώς τις ἐξεχομένετο πρὸς
ταφήν· καὶ κατασχόντες τὴν κλίνην οἱ συμπαρόντες

quam apostoli consilium erat, ne susceptæ fidei
causa uxores a viris discederent, vel etiam viri
uxores relinquenter, I Cor. vii, 12, *Cæteris ego
dico, non Dominus: Si quis frater uxorem habet in-
fidelem, etc.*, plures tamen simul suscepta fidei, ca-
stitatis propositum amplectebantur, quibus non-
hunquam apostoli annuebant: quandoque etiam
ipsi infideles, suscepto fidei odio, divortium fa-
ciebant, ut hic Marcella tentasse describitur, nisi
vir apostolica vestigia domo ejiceret. Proinde ve-
reri poterant Hierapolitæ, ne illorum uxores Phi-

A itaque apostolus inde animo anxiū, ut in fide
constans perseveraret excitabat. Tum ipse positis
genibus orans, eam quæ paulo ante indignans
obstrepebat, viro supplicem fecit. *O vir dulcissime,*
aiebat, unde venit mirabilis hic homo? Quam suavis
illius sermo morumque constitutio! Magni Dei, aiebat
Heros, o mulier, nuntius est ac præce, regnique
cælestis parandi auctor. Ac, si libet, citra omnem
*dubitatem accedamus illius Deo; amboque proci-
dentes apostolo, regenerationem quæ ex aqua est*
et Spiritu, accipiunt cum tota domo. Quo factum
est, ut et vicini multi ad Dominum transirent.
τῆς περιοικίδης πρὸς Κύριον μετετάξαντο.

B Verum malitiæ auctor, ut se vinci vidit, suosque
apostolicis captos cassibus cognovit, ut Herois do-
mum incenderent excitavit. Tum apostolus spiritu
rem intelligens, ad eos intrepidus iit: quem imma-
niter insultando, ad curiam tr̄ibunalque duxerunt.
Aspereque ac minaciter apostolo Aristarchus præ-
fectus curiæ præses: *Novi te, aiebat, magiae virtu-
tibus gloriari; at, nisi eas abjeceris, acerbo te imbre
lapidum perdam.* Quæ enim ad Deum tuum cruci-
fixum spectant, opportune examinabimus, inquit,
comaque apprehensum apostolū, trudens suggilla-
bat. Studens autem vir beatus Aristarchi insolent-
iam castigare, forte vero etiā propter eos qui ad-
erant, ut intelligerent potentis Dei eum ministrum
esse, cunctis audientibus in hunc modum vocem
C extulit. Qui omnium nostrum sigillatim corda forma-
sti, eorumque in quosvis vertis motus, ex meo erumpen-
tem corde sermonem, quippe iræ expertem, Domine,
opere adimple, sitque omnibus justæ ultiōis exemplo.
Quæ in comam ejus capitis, quod sanctificasti, extensa
manus est, dissolvatur. Dixerat, virique insolentis
membrorum distortio actutum verba secuta est.
Statim enim ejus manus exaruit; positum ad eam
oculum invasit cæcitas, auresque ambæ obsurdue-
runt. Ea res, eos qui congregati erant in stuporem
egit, metuque ac tremore delicti reo veniam præ-
stari supplicabant. Ad quos Apostolus: *Distorta
membra, humana ope non valent reparari.* Qui enim
restituat atque instauret, unus est, qui a principio ex
pulvere hominem sic membris instructum fabricatus
est. Quamobrem nisi accesseritis, isque ipse qui labo-
rat, sanitatem non consequimini.

Interea, defuncti cujusdam funus efferebatur;
tenentesque feretrum qui sodales Aristarcho ad-

D lippus seduceret, adducendo ad fidem, unde illa
divortia fierent. Sic nimicum venit Dominus gla-
dium mittere, Matth. x, 35, nec est illo dignus,
qui vel uxorem, vel alium quemquam plus illo
amiat; quod utique facit, qui consentit cum in-
delli cohabitare cum injuria Salvatoris, quæ plane
in proclivi est, cum alter conjugum errori pristino
ac superstitioni manet addictior. Moduli ac canon
præter apostolorum communes laudes et labores,
ac Philippi crucem, quod historiæ lucem ullam af-
ferat, nihil habent.

erant, illudentes apostolo dicebant: *Hunc si suscitaris, omnes cum Aristarcho, Deo tuo cultum adhibebimus.* Sanctus vero intentis in cœlum oculis, prolixo orans, leni demum voce jacentem in seretro his alloquitur, *Theophile.* Statimque resedit et aperuit oculos. Adjiciensque apostolus, dixit: *Christus tibi jubet: surge, omnisque impedimenti liber, loquere.* At ille excussus e seretro, apostolo procidit, dicens: *Gratias habeo, sancte Dei, quod ex multis malis hora huc liberabor. Duobus enim obscuris sedoque aspectu ac immittibus violenter trahentibus, jamjam, nisi prior venisses, in teturum exitiosumque tartarum projicendus eram.* Tum res inaudita cunctos in stuporem egit, dicentes: *Quomodo quem nunquam viderat, ex nomine vocans, suscitavit? Vere quem Deum fortis est; nosque indubitanter accurramus atque credamus.* Exinde apostolus indicto manu silentio tumultum sedans, jubet Heroi, ut manu crucis signum exprimens super Aristarcho, sanctæ Trinitatis invocato nomine, oblaesa membra illius fatuitate, sana componeret. Quo facto Heros Aristarchum membris omnibus integrum sanumque reddidit. In hoc cuncti apostolo procidunt, in quibus et praefectus (illius pater qui a mortuis fuerat suscitus, primus inter eos qui convenerant) cum conjugi apostolo accessit, facileque suscepta fidei doctrina ac institutione, ac fidei suæ firmum specimen, quos colebat duodecim deos aureos in egenos apostoli curis distribuendos profert. Sed et his quæ erant reliqua probe dispensatis, rectæ fidei regulam constanter tenebat.

τοῦ σεβομένους δῶδεκα χρυσέους θεοὺς τῶν ἐνδεῶν Οὐ μήν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰ περιλειψθέντα καλῶς οἰκονομήσας. Apostolus vero cunctis ibi in recta fide perfectis Heroe illis ordinato episcopo, creatisque ex illis presbyteris et diaconis: cumque ad hæc templo construi mandasset, ipseque erexisset, atque omnes fidei doctrina imbuisset, beneque illis precatus esset, in Phrygiam venit et Lycaoniam atque Asiam, prædicans ac evangelizans Christum; cui gloria in sæcula. Amen.

ORATIO X.

Laudatio sancti ac celebratissimi Bartholomæi apostoli.

Accensum desiderium, at mens tenuis: servens amor. at vilis oratio. Etenim spiritus quidem

(43) Cum Græci dupli festo colant Bartholomæi apostoli memoriam, altero ejus natalis 11 Junii, altero miraculosæ advectionis ipsius reliquiarum ad Liparim insulam, die 25 Augusti, qui unus Latinis solemnis est, sive etiam pridie ejus pro vario Ecclesiarum ritu, Nicetas totus in exornando Bartholomæi natali est, ac ne meminit quidem illius stupendi miraculi, in quo tamen ex antiquioribus et emendatoriis ejus Actis referendo, multus est Theophorus Studita paulo Niceta antiquior, cujus sermonem Anastasius reddidit, et D. Lucas Dachet in Spicileg. t. III representavit; adjectis etiam

A 'Αριστάρχῳ, χλευάζοντες ἔλεγον τῷ ἀποστόλῳ. Εἰ τοῦτο ἐγερεῖς, πάντες σὺν Ἀριστάρχῳ προσκυνήσομεν τῷ Θεῷ σου. 'Ο δὲ ἄγιος πρὸς οὐρανὸν τοὺς ὁφθαλμοὺς ἀτενίσας, προσηύξατο ἐπὶ ἵκανόν· καὶ πρὸς τὸν βεβλημένον τῇ κλίνῃ, πραξίᾳ τῇ φωνῇ λέγει, Θεόφυλε. Καὶ εὐθὺς ἀνεκάθισε, καὶ τοὺς ὁφθαλμοὺς ὑπανέψει. Καὶ προσθεῖς ὁ ἀπόστολος, εἶπεν· 'Ο Χριστὸς σοι κελεύει. 'Αράστηθι, καὶ ἀκαλύπτως προσομίλει. 'Ο δὲ ἀποβὰς τῆς κλίνῃ, τῷ ἀποστόλῳ προσέπεσε, λέγων· Εὐχαριστῶ σοι, ἄγιος τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν πολλῶν κακῶν ἐφρύσω με τῇ ὥρᾳ ταύτῃ. 'Υπὸ δύο γάρ ζεζοφωμένων καὶ δυσειδῶν καὶ ἀσπλάγχνων ἐξελκυμένος βιαλιώς, έτι μικρὸν, εἰ οὐκ ἐφθασας, ἀπερήφητος ἦν εἰς τάφαρον δυσειδῆ καὶ ὀλέθριον. Τότε τὸ παραδοξὸν τοῦτο ἐξέστησε πάντας λέγοντας· Πῶς δηνούδεποτε εἶδεν, ἐξ ὀνόματος φωνῆσας ἀρέστησεν; 'Ἐπ' ἀληθεῖας δηνούσης ἰσχυρὸν καὶ λέγει καὶ κηρύττει καὶ Θεόν καταρρέει, δυνατός καὶ ἀληθής ἔστι, καὶ ημεῖς ἀδιστάκτως προστρέχωμεν καὶ πιστεύειμεν. Καὶ τῇ χειρὶ ὁ ἀπόστολος κατασιγήσας τὸν θόρυβον, διακελεύεται τῷ Ἡρῷ· 'Ἐπὶ Ἀριστάρχῳ τῇ χειρὶ σου σταυροῦ τύπον ἐπιχαράξας, τῷ τῆς ἄγιας Τριάδος ὀνόματι, τῶν μελῶν τὰ βλαβέντα ἐκ τῆς αὐτοῦ ἀφελεῖας ἀνόρθωσον· καὶ τοῦτο ποιήσας ὁ Ἡρώς, τὸν Ἀριστάρχον ἀπετέλεσεν ἀρτιον. 'Ἐπὶ τούτῳ πάντες τῷ ἀποστόλῳ προσπίπτουσιν, τὸν οἶς καὶ πρέφεκτος, οὐ τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος γενέτης, τὰ πρῶτα ἐπὶ πᾶσι φέρων τοῖς συνειλεγμένοις, σὺν τῇ γαμετῇ προσῆλθε τῷ ἀποστόλῳ, καὶ τῆς κατηγήσεως εὐμαρῶς τὸν λόγον διεξάμενος, εἰς βεβαλαν τῆς ἑαυτοῦ πίστεως ενδείξιν, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ εἰς διανομὴν τῷ ἀποστόλῳ γενέσθαι προτίθησιν. τῆς δρθῆς ἀδιστάκτως εἴχετο πίστεως.

Καταρτίσας δὲ ὁ ἀπόστολος τοὺς ἐκεῖσε πάντας, πρὸς τὴν δρθόδοξον πίστιν, τὸν Ἡρῷα τούτοις χειροτονήσας ἐπίσκοπον, καὶ πρεσβυτέρους καὶ διαδόκους ἐξ αὐτῶν· Εἴτε δὲ καὶ ναὸν προστάξας γενεσθαι, καὶ τούτους καθιδρύσας, καὶ πάντας κατηγήσας καὶ ἐπευξάμενος, αὐτὸς ἐν Φρυγίᾳ προσέβαλε ὅμα τῇ Λυκαονίᾳ καὶ τῇ Ἀσίᾳ, κηρύττεων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὸν Χριστόν· Ὅτι δέξαται τοὺς αἰῶνας. Ἄμην.

ΑΟΓΟΣ Ι'.

Εἰς τὸν ἄγιον καὶ πανεύφημον ἀπόστολον Βαρθολομαῖον (43).

Θερμὸς ὁ πόθος, ἀλλ' ἀδρανῆς ἡ νοῦς· ζέιν δὲρως, ἀλλ' εὐτελῆς ὁ λόγος· καὶ γάρ προθυμεῖται

quæ spectant ad alteram inde translationem Beneventum, desolata per Saracenos Lipari insula. Alque utinam in manibus esset Græcum exemplar hujus sermonis Theodori Studitæ, vel Sirmundo licuisset eum ipsum ejusque omnia (etiam majores Catecheses) juris publici facere, quibus plurimum Christiana pietas profecisset, novoque clypeo et armatura, Ecclesia catholica adversus hostes suos tuta fuisset, dum cum blattis et tineis pugnant manu exarati codices, futuri et ipsi injuria temporis excedentis omnia, non ita post prorsus inutiles. Bene tamen est, quod antiquiora illa

μὲν τὸ πνεῦμα καὶ ἔται, καὶ σφύζει τῶν ἀποστόλων ἐκδιστῷ τὴν δψειλὴν ἀποδοῦναι τῆς ὑμνήσεως ἀνε-

Acta ac emendatoria, quæ refert Theodorus, nobis servarunt Menæa, ex quibus, sequentibus repræsentabo. Quod ait Nicetas, vocasse Dominum, τὸν ἀληθινὸν τοῦτον Ἰαραγλίτην Bartholomæum, videri forte possit existimare esse ipsum Nathanaelem, quod quidam Latinorum, etsi non adeo antiqui, senserunt. Græci tamen, et ipse Nicetas, existimant Nathanaelem esse Simonem Cananitem, ipsumque nuptiarum sponsum; nec abnuit Baron. Sed conjectura potius hæc dicuntur, quam ut ex certis ullis monumentis sint explorata: nec quod Nathanael ipse ex Cana Galilææ erat, teste Joan. xxii, firmum argumentum est, ut Simon Cananites existimetur, quem nec liquet Cana oppido esse oriundum, vel inde cognomen illud traxisse. Potuit etiam S. Maria alios ibi necessarios aut cognatos habere; nec ulla ratio probat, sponsum illum ab uxoris complexu a Christo avocatum esse, et invitatum ad discipulorum album, qui illi assidui essent, ac reliquissent omnia, implendum. Fuit certe magnus Joanni Nathanael, quod sic a Christo vocatus, tantumque ab Ieo testimonium innocentiae retulerit; quod item cum præcipuis discipulis, Simone, Petro, Thoma, filiis Zebedæi, electus sit testis Dominicæ magnæ apparitionis, et miraculi piscium, et promotionis Petri in Christi vicarium sumnumque sub illo Ecclesiæ pastorem, ipsisque prior filiis Zebedæi et post magnum Thomani nominatus sit: nec sicut aliorum discipulorum, tanquam minorum, illius nomen suppressum sit, facta hinc conjectura, esse primi ordinis apostolum, quem alii alio nomine vocaverint, sive Simonem Cananitem sive Bartholomæum, quæ nomina Ioannes non habet; quanquam Augustinus existimat, quod erat legisperitus, non fuisse a Christo in apostolum electum, qui tantum simplices et rudes ad illud munus delegerit. Atqui Hieronymus in Matth. prophetas, sapientes, scribas in lege doctissimos agnoscit Christi discipulos, Petrum crucifixum, aliosque in Actibus flagellatos: nec Andreas Joannis discipulus non studebat divinæ legi, aut non erat legisperitus, ut quidam etiam indigitant. Aut unde tanta Nathanaeli legis peritia supra reliquos apostolos, quod dubitavit Messiam esse a Nazareth, quem vulgatissimus rumor apud Judeos, vel a facto Herodis et seiscitatione ejus ex Scribis et Phariseis, a Bethleem Juda venturum perhibebat? Fuisse et ipsum pescatorem insinuare videtur Joannes, cum Petro eunti ad pescationem eum adjungit, et quidem inter primos, ante ipsos filios Zebedæi, quos liquet pescatores a Christo vocatos, haud secus ac Petrum. Sequebantur autem, inquit Chrysostomus hom. 86, διὰ τὸ συνδεῖσθαι λοιπὸν ἀλλήλοις, καὶ ἀμαρτιῶνοι θέάσασθαι τὴν ἀλεξανδρικὴν σχολὴν εὐθέσθαι, quod deinceps alii aliis devincti erant, simulque pescationem videre, et otium suum bene ponere volebant. Nempe bene illas horas collocare, et operis aliquid facere: pristinum denique laborem innoxium, quo vitam ante honeste toleraverant, per ejus temporis inducias, et cum nondum prædicationis onus incumberet, repetere, quemadmodum insinuavit Greg. in hom. Certe non videtur iturus Nathanael, si paulo liberalioris instituti suisset, et ut quasi sola ductus curiositate Petro comes esset, non ut etiam cum eo operam præstaret. Quod etiam ita Petro cum primis illis præsto fuit, indicio est, perinde assiduum Christo hæsisse, ac scholæ illius domesticum: sive alias implebat primum ordinem τῶν ὡρῶν, sive secundum τῶν ὡρῶν.

Quod etiam Nicetas narranda Bartholomæi passione ac cruce, sic urget quæ Joan. i, 51, habentur Domini de seipso ad Nathanaelem verba, de ange-

A premp̄tus est ac gliscit, salitque ac micat, ut cuique apostolorum debitum laudationis reddat: verum

lis descendantibus et ascendentibus, animi sui sensum de Bartholomæo subindicat, qui ipse Nathanael ac Jesus alter, ut ante dixerat, summa cum Jesu similitudine et διὰ τὸ Χριστοειδές, existat. Quæ omnia conjecturam faciunt, non certo rem evinēunt, ac nec ipsam clare Nicetæmentem ostendunt.

Quod Nicetas sic Οὐρβανούπολιν dicit Majoris Armeniæ, Menæa nostra Tiliana ἐν Ἀρβανουπόλει habent; edita paulo remotius ἐν Ἀβαρνουπόλει, ut facilis est Græcis in nominibus propriis mutatio, prout varie pronuntiant, illaque aures feriunt: ipsa tamen 25 Aug. etiam Οὐρβανούπολιν habent; ubi Theodorus Studita Albani: ex quo videntur facta elementorum mutatio, sive illorum confusio, ex soni potius vicinitate quam ex litterarum aliqua affinitate. Hippol. quoque ἐν Ἀλβανῷ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας. Atque bi omnes, ex certioribus monumentis, ut videtur, habent crucis martyrio sublatum, et quidem capite in terram verso, ut habet Hippolyt., χαταχεφαλῆς. Quod capite cæsus dicitur, postquam fuerat sustibus contusus, Abdiam auctorem habet. Secuti Romanum paulo antiquius Martyrol. et Ado. Natalis beati Bartholomei apostoli: qui apud Indiam Christi Evangelium prædicans, decollatione martyrium complevit. Ubi quod India, pro Armenia, Abdianum; etsi Οἰκουμενια Synopsis Ἰνδεῖης Ἀρμενίας dicit: quasi dicat, Armeniæ quæ spectat aut vergit ad Indiam. Auxerunt Romanas tabulas alia traditione novi earum compositores, excoriati Bartholomæi, quam perinde Beda habet. Sancti Bartholomæi apostoli, qui apud Indiam Christi Evangelium prædicans, vivens a Barbaris decoriatus est: atque jussu regis Astyagis decollatus, martyrium complevit. Hæc totidem verbis Rom. tabulæ, nisi quod ex India in Majorem Armeniam protectum, sic dicunt martyrium fecisse. Quanti hæc traditio, aliorum esto judicium. Isidorus majori consequentia, vivum excoriatum dicit, et sic sepultum. Erat hoc vulgare apud Persas Armeniæ sunitimos supplicium, et quo rei passim plectebantur: sic tamen a Barbaris, et quasi tumultuaria coitione excoriatum, principis deinde jussu capite plexum esse, ut hæc insinuant, hæc difficile: nec tam absurdâ ipse Abdias decoxit, vel credibile putavit, ut homo sic excoriatus ab Astyage capitibz damnaretur, eoque plecteretur. Quod is utrumque jusserit, et per suos carnifices fecerit, sicque excoriatum decollaverit, nihil absurdî habeat, sed hoc veterum auctoritate probandum, quæ præscribat illis, qui tanto consensu, ac quasi re explorata, crucis suppicio eum sublatum dicunt; cum et antea cruci affixus fuisset cum Philippo apostolo: sed ea liberatus divino miraculo, longæva deinceps vivens ætate, plus fere omnibus apostolis laborasset: adeo ut non immerito Nicetas dicat, parem summis apostolis Petro et Paulo honorem consecutum, apud summum omnium Regem: a quo nec Joseph illius laudator apud Metaphrastem abludit, parem Romæ Liparim ex illius corpusculi hospitio perhibens, et quod illa vicissim apostolorum Petri et Pauli sacra pignora contineret: quam ipsam felicitatem nec Dominus Roinæ invidit, eam forte ob rem devecto Romam, Othono imperatore, Bartholomæi sacro sarcophago, et ipsa quandoque Roma, magni ipsius Bartholomæi exuvii ditata, novo pietatis sensu conviviseret, ejusque cultu ferventior fieret; omnisque, qua late patet, velut ex arce Roma, novis fidelis igniculos, Romana diœcesis atque Occidens, in tantum apostolum hauriret; verebarque ne extincta nuper in populis natalis illius τανγρια, sive etiam translationis, quovis tandem magni præsulis destinata animo, huic plusculum majorum pietati, ac apostoli in nos jubari, officeret:

mens fatiscit, impar scilicet, quam ut dignam argu- A ταὶ δὲ ὁ νοῦς, οὐχ ἔχων δύεν ἀξίαν Εὐνοιῶν τῆς ὑπο-
mento intelligentiam sufficere valeat: sed et oratio
debilis fractaque languet, quod rerum laudis argu-
mento propositarum præstantiam assequi nequeat.
Ae quidem dum dieendorum magnitudini intendit,
manū ori imponit, ac velut quid aliud eorum quæ
convenientissima sunt, surdi sibi ac muti silen-
tium indicit. Cum vero spiritus servore velut igni
intus depascente succeditur, suæ velut imbecilli-
tatis obliterata, non excitari pro facultate ad lauda-
tionem defungendam non patitur. Undenam igitur
hæc solvenda perplexitas, nisi hoc uno, si ab his
ipsis qui laudandi sunt, orationi opem implorave-
rimus? Nam in reliquis quidem argumentis, nihil
inde opis accedit ac nisi orator a se ipse instructus
accesserit; in sacris vero sanctisque Dei filiis, secus B Β τὸν πνεύματος, ὡς ἀπὸ πυρὸς ἐνδόν καταφλέ-
γηται, τῆς οἰκείας ὥσπερ ἀδρανείας ἐπιλελησμένος,
οὐχ ἀνέχεται μή οὐχὶ πρὸς τὸν ἐνδιδόμενον αἶνον
διεγέρεσθαι. Τίς οὖν ταύτης ἡ λύσις τῆς ἀμηχανίας,
εἰ μή τὴν ἀπὸ τῶν ἐπαινουμένων αὐτῶν συνεργίαν
ἐξαιτησάμεθα τῷ λόγῳ; Ἐπὶ τῶν ἄλλων μὲν γάρ
ὑποθέσεων, οὐδεμίᾳ παρ' αὐτῶν ἐφήκει βοήθεια, εἰ
μή οἰκοθεν ὁ λέγων ἀποχρώντως ἦκος παρεσκευα-
σμένος· ἐπὶ τῶν Ἱερῶν δὲ καὶ ἀγίων τοῦ Θεοῦ
τέκνων, ἔμπαλιν ὅρᾶται. Ἐξηπορήσθας γάρ καὶ
τὸν φιλοσοφώτατον νοῦν, καὶ τὸν φητορικώτατον ἀμη-
χανεῖν λόγον, εἰ μή παρ' αὐτοῦ δαψιλῶς ἡ χάρις
ἐπιβραβεύοιτο ἐπαινουμένου.

Quandoquidem igitur nos magnus hodie Bartho- C λοῖος, ad ipsius gratiæ claritatem laudibus
celebrandam, annua recurrente memoria convoca-
vit, suæque is sanctitatis magnificentia, variisque
miraculis et perpessionibus, cruceque crucifixi
causa tolerata, prolatis, nostri in ipsum vim amo-
ris accedit, inflammatque etiam ad illius exornanda
miracula, gratiæ ab ipso illustrationem invocemus,
veraque fide ac intentis precibus ab illius spiritu
virtutem attrahamus, atque ita sanctissime ac Chri-
stiana vere pietate sacrum caput ac Christi gratiis
reverendum, tanquam floribus, laudibus coronan-
tes, in eum puto modum tantisper desiderium so-

sed timorem abstulit, quod idem magnus antistes, Romani summi antistitis nutu, pristinam Bartho-
lomœo, ac reliquo choro duodenario, celebritatem auxit, majoribusque animis plebs omnis devota colit.

Bartholomæi sententia, quam citat, ex Dionysio petita, *¶ De Myst. Theol.*, ubi sunt paulo alia verha, nempe Θεολογίαν πολλὴν εἶναι καὶ ἐλαχίστην καὶ τὸ Εὐαγγέλιον πλατὺν καὶ μέγα, καὶ αὐτὶς συντετμη-
μένον. *Theologiam et copiosam esse, et summe exiguam; Evangeliumque et amplum et magnum, ac rursus concisum.* Ubi in Maximi scholio error ir-
repsit, emendandus ex ipsa serie et ex Pachimere. Probat Maximus esse genuinum opus Areopagitæ, ex simplicitate, qua in superioribus citavit auctori-
tates, χρήσεις, quorumdam qui cum apostolis vixe-
runt; et νῦν παραπλησίως τοῦ θεοῦ Bartholomaei
χρήσιν ἀγεῖ, ὡς δηλοτὸν, φηστι. Et ἀγράφως ἡν δι-
δάξας, εἰρήκει δν, "Ἐφη. Ubi Cord. : Modo simili-
ter D. Bartholomæi sententiam adducit, uti verbum Ait declarat. Nam si absque scripto id tradidisset, utique dixisset, Dixit. Quasi nimirum velit Maximus, Bartholomæum aliquid scripsisse, atque id sibi vi-
deatur ex Dionysio ipso colligere. Nec aliter Lansen. : quod ita sensisse, vel inde voluisse colligere Maximum virum sapientissimum, perridiculum est; unde Pachim. non magis Dionysii, quam ipsius Maximi fidissimus paraphrastes: Μετὰ ταῦτα, καὶ ἀγράφως παραδοθέσαν χρήσιν τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Bartholomaei τιθησι, πολλὴν καὶ ἐλαχίστην τὴν Θεολογίαν λέγοντος. Deinde traditionem quamdam non scriptam sancti Bartholomæi apostoli ponit, mul-
tam esse theologiam; etc. Sic ergo et Max. : Χρῆ-
σιν ἀγράφων ἀγεῖ, φέ δηλοῖ τὸ, φηστι. El γάρ ἐγ-

θέσας πορίσαιτο· πάρεσται δὲ καὶ ὁ λόγος, ἐφ-
ικέσθαι τῶν ὑμνουμένων ἀπορούμενος. Καὶ δταν μὲν
ἀτενίζει πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ὑποθέσεως, χεῖρα τί·
θησι τῷ στόματι, καὶ ὥσπερ τι ἄλλο τῶν εὐλογι-
τάτων, τὴν κώφευσιν ἔστω παρεγγυᾷ. "Οταν δὲ τῇ
ζέσι τοῦ πνεύματος, ὡς ἀπὸ πυρὸς ἐνδόν καταφλέ-
γηται, τῆς οἰκείας ὥσπερ ἀδρανείας ἐπιλελησμένος,
οὐχ ἀνέχεται μή οὐχὶ πρὸς τὸν ἐνδιδόμενον αἶνον
διεγέρεσθαι. Τίς οὖν ταύτης ἡ λύσις τῆς ἀμηχανίας,
εἰ μή τὴν ἀπὸ τῶν ἐπαινουμένων αὐτῶν συνεργίαν
ἐξαιτησάμεθα τῷ λόγῳ; Ἐπὶ τῶν ἄλλων μὲν γάρ
ὑποθέσεων, οὐδεμίᾳ παρ' αὐτῶν ἐφήκει βοήθεια, εἰ
μή οἰκοθεν ὁ λέγων ἀποχρώντως ἦκος παρεσκευα-
σμένος· ἐπὶ τῶν Ἱερῶν δὲ καὶ ἀγίων τοῦ Θεοῦ
τέκνων, ἔμπαλιν ὅρᾶται. Ἐξηπορήσθας γάρ καὶ
τὸν φιλοσοφώτατον νοῦν, καὶ τὸν φητορικώτατον ἀμη-
χανεῖν λόγον, εἰ μή παρ' αὐτοῦ δαψιλῶς ἡ χάρις
ἐπιβραβεύοιτο ἐπαινουμένου.

Οὐκοῦν ἐπειδὴ Bartholomæiος ἡμᾶς σήμερον δ
μέγας, πρὸς ἐπαινον δόξης τῆς αὐτοῦ χάριτος, κατὰ
τὴν ἐτήσιον μνήμην συνεκάλεσεν, καὶ τῆς ἀγιω-
σύνης αὐτοῦ τὴν Θεοπρέπειαν, καὶ τὰ ποικίλα θαύ-
ματα καὶ παθήματα, καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ ἐσταυρωμένου
προβαλόμενος σταυρὸν, ἀνέκαυσεν μὲν ἡμῶν τὸ
φιλτρὸν τὸ πρὸς αὐτόν· ἀνάπτει δὲ καὶ πρὸς τὴν
τῶν αὐτοῦ θαυμασίων ἀνακήρυξιν, ἐπικαλεσώμεθα
τὴν διπά αὐτοῦ τῆς χάριτος Ἑλλαμψίν, καὶ τὴν ἀπὸ
τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δύναμιν δι' εἰλεχρινοῦς
πίστεως καὶ συνετελμένης ἐπισπασώμεθα προσευ-
χῆς· καὶ οὕτω πανευαγῶς τὴν Ἱερὸν ἐκείνην καὶ
Χριστοπρεπῆ τοῖς ἐπαίνοις ὡς ἀνθεσιν ἀναδησά-

γράφως ἡν διδάξας, εἰρήκει δν, "Ἐφη. Sententiam
non scriptam adducit, uti verbum, Ait, declarat:
Nam si scripto id tradidisset, usque dixisset, Dixit.
Est id quidem subtilius quam verius, aliquid ta-
men momenti-habens ad conjecturam; ut quod vi-
va voce, quasi de præsentii, et rumor volans signi-
ficeret; quod vero scriptum est, de præterito,
quasi ratum, eo quod libris et chartæ seu tabulis in-
sertum est. Promiscue tamen τὸ, φῆσι, et ἐφη usur-
pantur, cilandis vel Scripturis, vel aliorum etiam
non scriptis sententiis. Vel certe quod magis pu-
tem, et ne sic leviter, existimemus Iusisse Maxi-
mum, pro ἐφη (in quo vix aliquid discriminis est a
voce φῆσι) scripscrit γράφει, in quo subtiliter ve-
D natur mentem Dionysii. Nempe si sententiam scri-
ptam Bartholomæi citasset, dicturus erat γράφει,
scribit, ut in ejusmodi solet, non φῆσι, ait. Argu-
mento est *De divin. nom. c. 4, § 12*, ubi Γράφει δὲ
καὶ ὁ θεῖος Ἰγνάτιος, ε 'Ο ἐμδὲ ἔρως ἐσταύρωτι. *Scribit divinus Ignatius: Amor meus crucifixus est;*
quod agnoscit Maximus non posse intelligi, ni i de
scripta sententia; sed vel subditum putat, et ex
marginē in textu illatum, a quo nullo biatu abesse
posset: vel aliis scripsisse Ignatium quam Romanis,
aliisque epistolis ab iis quas proxime martyrum
facturus pluribus scripsit. Ut quasi solemne hoc
effatum habuerit, ac pro re naia, verus Joannis
amorisque discipulus, et ore et scriptio usurpaverit.
Haec pro mea in Maximum observantia, quandiu
levissimi æris penuria non satis mihi licet votis illi
defungi, ac quod coepit adulataque editio, ad umbi-
licum mature satis perducere: tanta nostratum
in rem litterariam sacramque munera!

ρενος καζαλήν, μετρίως ἃν οὗτως, σίμαι, παραμυθεῖμεθα τὸν πόθον. Οὐδενὶ γέροντι οὗτῳ δὲ θεῖος τῶν θεῶν ἔρως, ὡς ἐπαίνῳ τῶν ἐπιθυμημένων καὶ παρακαλεῖται καὶ παραμυθεῖται.

Δεῦρο δὴ οὖν, ὁ σεβασμώντας καὶ λαμπρότατες δεῦρο μοι, πάρεστι πνεύματι, ὡς πνεῦμα καθαρώτατον καὶ παναγέστατον ὄν, καὶ τοῦ ἀγίου καὶ θεαρχικοῦ Πνεύματος γέννημα καὶ δυοῖσιν. Ἐμπνευσον γοῦν, ἐμπνευσον λόγον· γοῦν, θεωρητικὸν τῆς σῆς ἀγιοπρεπείας καὶ θεότητος· λόγον, τῆς ὑμετέρας ἐκφαντορικὸν θαυματιστητος, ἵν' ἀμφότερα καὶ νοῦς καὶ λόγος ἡμῖν ἀγιάζηται καὶ λαμπρύνηται, τὰ σὰ θαυμάτια καὶ διενοημένοις καὶ διηγουμένοις· ἐπει καὶ τὸ ἐπὶ μνήμης μόνον λαβεῖν, ἀγιασμὸς τε καὶ φυτισμὸς, οὐχ ἡπτον ἡμῖν τοῖς μόνῳ χατοπτριζομένοις τῷ πνεύματι, ή τοῖς πρὸ μετὰ τοῦ ιεροῦ σκήνους δρῶσιν ἀναστρέφομενον ἐπιγῆς.

CΚαὶ γάρ νηπιόθεν ἄλος ἀφιερωμένος τῷ Θεῷ, καὶ σχῆματι εὐλαβείας καὶ πράγματι θεοσεβείας καὶ τοῦ νόμου μελέτῃ καὶ τῶν ἐντολῶν φυλακῆς, πρὸς τὴν τελειοτέραν προπαρασκευαζόμενος θεογνωσίαν· οὐδεν γάρ Κύριος ἀπὸ γαστρὸς ἀγιάζειν τοὺς οἰκείους, καὶ ἡμα τῇ πρώτῃ συνεισιέναι πλάσει καὶ ἀσφάτως ἐφέπεσθαι, καὶ πρὸς ἑαυτὸν κατευθύνειν καὶ ποδηγεῖν, ἐπειδὴ ὁ τῆς πλοτεως ἀρχηγὸς καὶ τελευτῆς ἐπεφάνη Χριστὸς, καὶ πᾶσαν μὲν τὴν Ἱουδαίαν καὶ Ιελιλαταν ἐπεφόλται, τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν „εὐαγγελιζόμενος“ καὶ θαυμασίοις μὲν λόγοις, θαυμασιώτεροις δὲ ἔργοις, τὴν τῶν Εὐαγγελίων ἀλήθειαν πιστούμενος, τὰ ἀπολωλότα πρόβατα πρὸς ἐξυτὸν ἐπισυνῆγε τοῦ Ἰσραὴλ· τότε δὴ, τότε καὶ τὸν ἀληθινὸν τοῦτον Ἰσραὴλτην ἐκάλεσεν Βαρθολομαῖον:

Τί οὖν οὗτος; Ἄρ' ἀπηνήνατο τὸν κεκληρότα; ή πιστεύει μὲν, οὐχ ἐπεται δέ; ή ἐπεται μὲν, δχρι καιροῦ δέ; ή μέχρι μὲν τέλους, ὡς εἴς δὲ τοῦ πλήθους καὶ τῶν πιστῶν; ή τοῖς μαθηταῖς μὲν συντριθμεῖτο, τῆς δευτέρας δὲ τάξεως παρὰ τῷ διδασκάλῳ καθεστῶσιν; Οὐδαμῶς. Ὁμοῦ δὲ τὸν ποιμένα τὸν καλὸν εἶδεν, καὶ οὗτος αὐτὸν κατὰ τὸ βάθος ἐκέγνω διανοίας, ἐπεγνώσθη τε παρ' αὐτοῦ, ὡς τῆς ἀνωτάτω καὶ πρώτης ἐκλογῆς κατηξιώθαι, καὶ τοῖς κορυφαίοις τῶν ἀποστόλων συντετάχθαι, καὶ τὴν Ιεράν καὶ τιμίαν δυοδεκάδα συμπληροῦν· ἐντεῦθεν ὅλην ἀπανηνάμενος τὴν κτῆσιν τῶν ἐπιγῆς, πατρίδι, γονεῖς, συγγενεῖς, φίλους, πᾶν δὲ τὸ καλὸν ἀνθρώποις καὶ περισπούδαστον· Ετι δὲ καὶ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν δὲ θαυμασίος ἀπηρνημένος· πᾶσαν τοῦ σώματος ἐπιθυμίαν, καὶ πᾶσαν θέλησιν τῆς ἰδίας καρδίας ἀπερρίψατο, ἵνα τῆς Ἰησοῦ φίλιας, καὶ τελειοτέρας γνώσεως ἐν μετουσίᾳ καταστῇ.

Ἐντεῦθεν κατὰ σκοπὸν διώχων καὶ καταλαμβάνων, ἀτε πνεύματι ζῶν ἀχραιφνῶς, καὶ πνεύματι

A labimur. Nulla enim adeo re diuinis divinorum amor, ac eorum laude qui amori habent ir, lenimen atque solamen nanciscitur.

Adesio igitur, o venerabilissime ac clarissime; adesto, præsto sis spiritu, ut qui purissimus ac sanctissimus spiritus sis, sanctique ac divini Spiritus soboles ac simulacrum. Aspira sensum, aspira orationem: sensum mentisque intelligentiam, ad sanctitatis ac deitatis tuæ contemplandam magnificientiam; orationem, ad mirabilem oris sermone explanandam vestram præstantiam; quo scilicet utrumque (sensus pariter atque mens, et oratio) cogitantibus nobis ac loquentibus tua mirabilia, sanctificetur ac splendescat: quippe cum vel ipsa B dunlaxat animo assumpta tui memoria, sanctificationem præstet ac illuminationem, tum nobis qui solo spiritu velut in speculo reluccentem formam contuemur, tum iis qui olim cuin sancto corpusculo versantem in terra viderunt.

A puero namque totus Deo consecratus, pietatis que forma ac indole; et vera religione et legis meditatione et mandatorum observantia, ad perfectiorem Dei scientiam fidemque institutus cum esset (novit enim Dominus ex utero qui sui sint ac necessarii, ex utero sanctificare, atque a prima statim formatione illis illabi, seque eis in aspectatione comitem præstare, atque ad seipsum dirigere et ducere), quod fidei auctor et consummator Christus apparuerat⁸⁰, omnemque Iudeam et Galileam, evangelizando regnum cœlorum peragrabat, admirandisque sermonibus majoremque admirationem facientibus operibus Evangelio fidem astrinxens, ovesquæ perierant Israelis ad se congregabat⁸¹; tunc plane, tunc quoque verum hunc Israelitanum Bartholomaeum vocavit⁸².

DQuid igitur ille? Num vocantem respuit? aut credit quidem, non tamen sequitur? aut sequitur quidem, verum ad tempus; aut in finem usque, velut tamen unus e vulgo ac turba fidelium? aut relatus quidem est in discipulorum album, verum illorum qui secundi ordinis erant apud magistrum⁸³? Nequaquam; quin simul atque bonum pastorem vidit, sicque eum alta mente cognovit, et ab eo agnitus est, ut supremæ primæque electionis dignus haberetur, ac inter apostolorum principes accenseretur, sacramque ac venerabilem duodecim chorū compleret; exinde omni terrena spreta substantia, patria, parentibus, cognatis, amicis; quidquid hominibus pulchrum videtur ac studiis prosequendum; ad hæc vero etiam abnegata vir admirandus anima sua, omnem corporis libidinem, omnemque cordis proprii voluntatem projecit, ut Iesu amicitiae, ac scientiae perfectioris participes fieret⁸⁴.

Inde juxta destinatum consequens ac comprehensens, velut qui sincere spiritu viveret, spiritu in-

⁸⁰ Hebr. xii, 2. ⁸¹ Matth. xv, 24. ⁸² Joan. i, 47.

⁸³ Joan. x, 41. ⁸⁴ Philipp. iii, 14.

cederet et ambularet, Dei quidem amicus ac filius adoptione, gratia vero dono Unigeniti frater constituitur. Qui autem Christo non domesticus foret et contubernalis ac commensalis, viæque ac institutionis socius? fandorum omnium ac nefandorum mysteriorum, omniumque Dei operum ac sermonum, quæ Patri luminum placuit ut mortalibus aperiret, conscius.

Beatos igitur prædico tuos oculos, o Verbi ipse sis spectator et mysta divineque discipule, quod inaccessi decoris supercœlestis pulchritudinis speciosi forma præ filiis hominum⁸³, aspectu politus es. Beatas prædico aures, quod Dei oris vocibus ac Christi mystico auditu alloquioque impletus es. Circumfundor spiritu beatissimi tuis labiis orique; osculor et genas et linguam, velut divinissimum illum haud raro osculata, ac quæ illius impleri dulcedine imbuique sanctitate mequerunt. Beatum prædico tuum gustum olfactumque et tactum; priorem quidem, quod ejusdem ac Verbum mensæ particeps fueris eosdemque sales percepferis; nec dici potest quoies eodem cum Servatore sensibili pariter ac spiritali saturatus epulo sis. Alterum, quod intemeratis unguentis; ac spiritali sumini omni Regis scientiæ fragrantia impletus sis. Tactum denique, quod saepius intemeratissimum corpus intemerate contrectaveris, tremendumque Cherubim ac Seraphim etiam atque etiam venerandum, tuis ipse manibus ministrans, ut par est, propior factus apprehenderis, cunctisque penitus sensibus, accessu ad eum qui omnem excedit sensum, eoque familiarius utens, sanctificatus sis.

Adhuc autem magis æmulator ac beatum prædico, quod mente non concideris, nec in tentationibus animo diffisus sis aut cogitatione vacillaveris; sed immotus cum magistro manes, parique approbrio subjiceris, atque condemnato socius condemnationis existis: patienti compateris, eique condoles qui in dolore agit. Etenim cum crucifixo pene cruci mente crucifixus es, et cum moriente mortuus, et cum sepulto animi voluntate sepultus: quo et factum est, ut et cum resurgentे resurges et conviviscareris. Atque ejus tecum testamentum, contubernalem cum principibus in regno coelorum; sed et plane pari eis solii dignitate sublimem in regenerationem fore assumendum.

Quemadmodum igitur Jesu tum passionis, tum resurrectionis, tum ejus in cœlum recepti, una cuius primis ipse oculis spectator sociusque fuisti, sic quoque cum eis pari munere vitali Spiritus dono adimpletus es. Etenim cum prius Verbo Domini velut spiritale cœlum ac mundo superiorius firmatus essem⁸⁴; eaque victus ratione quæ sanctos deceat purgatus, atque claris animo repræsentationibus eximie illustratus, divinioribusque mente illustrationibus supersubstantialiter deificatus, velut que sublimis quidam thronus gloriæ ac sanctitatis

A λοιχῶν καὶ περιπατῶν, φέλος μὲν Θεοῦ καὶ θέσει υἱός, ἀδελφὸς δὲ τῇ χάριτι καθαιστήκει τοῦ Μονογενοῦς· καὶ πῶς οὐκ ἀν δομοδαιτος ὑπῆρχε Χριστῷ καὶ διδόροφος, σύσσιτος, συνάμιλος, τῇς αὐτῆς δόου καὶ ἀγωγῆς τῇς αὐτῆς· κοινωνὸς πάντων φητέων καὶ ἀπορρήτων μυστηρίων· κοινωνὸς Ἑργῶν Θεοῦ καὶ λότων, ὃν εὐδίκησεν ἐκφέναι τοῖς βροτοῖς δὲ τῶν φώτων Πατήρ;

B Τούνυ μακαρίζω σου τὴν ὄρασιν, ὡς αὐτόπτει τοῦ Λόγου καὶ μύστα, καὶ θεηγόρε μαθητὲ, διτι τοῦ ἀπροσίτου κάλλους τῆς ὑπερουρανίας ἀγλαΐας, τοῦ ὥραίου κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, τῇ; θέας κατετρύφησας, Μακαρίζω σου τὴν ἀκοήν, διτι φωνῶν στόματος Θεοῦ, καὶ μυστικῆς ἀκροάσεως καὶ διμιλίας ἀμέσως ἐνεπλήσθης Χριστοῦ. Περιπτύσσομαι σου τῷ πνεύματι τὰ μακαριώτατα χείλη καὶ στόμα· ἀσπάζομαι καὶ τὰς σιαγόνας καὶ τὴν γλῶσσαν, ὡς τὴν θεαρχικώτατον πλεονάκις ἀσπασάμενα, καὶ τῆς ἔκεινου τερπνότητος ἐμπεπλησμένα, καὶ τῆς ἀγιότητος ἡξιωμένα. Μακαρίζω σου τὴν γεῦσιν καὶ τὴν δοφρησιν καὶ τὴν ἀφήν· τὸν μὲν, διτι τραπέζης τῷ Λόγῳ κεκοινώνηκας τῆς αὐτῆς, καὶ ἀλλὰ τῶν αὐτῶν· αἰσθητῆς τε καὶ νοητῆς ἐστιατορίας, οὐκ ἔστιν δσάκις εἰπεῖν, τῆς αὐτῆς ἐνεφορήθης τῷ Σωτῆρι· τὴν δὲ, διτι τῶν ἀχράντων μύρων καὶ τῆς νοητῆς εὐωδίας τῆς γνώσεως τοῦ Παμβασιλέως ὑπερενεπλήσθης· τὴν ἀφήν δὲ, διτι πλεονάκις τοῦ παναχράντου σώματος ἀχράντως ἥψι· καὶ τὸ φρικτὸν μὲν τοῖς Χερουβείμ, αἰδέσαιμον δὲ σφόδρα τοῖς Σεραφίμ, τὰς ίδιας χερσὶν ὑπηρετούμενος, κατὰ τὸ ἱερός, ἐγγένων ἐπελάθου· καὶ δλας δι' δλου τὰς αἰσθησις, τῷ ὑπὲρ πᾶσαν αἰσθησιν πελάζων, καὶ σώματι συναναστρεφόμενος, καθηγιάσθης.

C "Ετι δὲ μᾶλλον ζηλῶ καὶ μακαρίζω σε, διτι οὐκ ὕκλασας τὸν νοῦν, οὐ τὴν ψυχὴν διεκρίθης ἐν τοῖς πειρασμοῖς, οὐδὲ τὴν διένοιαν διίστασας· ἀλλ' ἀπερίτρηπτος μετά τοῦ διδασκάλου μένεις, καὶ τὸν ἴσον διειδισμὸν ὑφέξεις· καὶ καταχρινομένῳ τῇς καταχρίσεως κοινωνεῖς· καὶ πάσχογτι συμπαθεῖς· καὶ ἀλγυνομένῳ συναλγεῖς. Καὶ γὰρ σταυρουμένῳ τρόπον τινὰ τῇ διανοίᾳ συνεσταύρωσαι· καὶ θανόντει συναπέθανες· καὶ γε προθέσει ψυχῆς συνετάφης θαυτομένῳ· δθεν καὶ ἀνισταμένῳ συνανέστης καὶ συνέζησας. Καὶ τῇ διαθήκῃ τούτου μετά σοῦ, συνέστιον μετά τῶν χορυφαίων εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν· ναὶ δὴ καὶ συγχάθεδρον ἀμα τούτοις, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ προσληφθεσθαι.

D "Ωσπερ οὖν τοῦ τε πάθους Ἰησοῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως, ἀμα τοῖς πρώτοις αὐτόπτης ἐγένου καὶ κοινωνὸς, οὔτω μετ' αὐτῶν δμοίως καὶ τῆς ζωαρχικῆς τοῦ Παρακλήτου πεπλήρωσαι δωρεᾶς. Καὶ γὰρ τῷ Λόγῳ Κυρίου πρότερον οἴα δὴ νοερὸς καὶ ὑπερχόσμιος στερεωθεὶς οὐρανὸς, καὶ τὸ σῶμα διατῇ ἀγιοπρεπεῖ καθαρθεῖς, καὶ τὴν ψυχὴν καθαραῖς ἐμφάσεσιν ὑπερφυῶς φωτισθεῖς, καὶ τὸν νοῦν θειοτέραις ἐλλάμψεις ὑπερουσίας θεωθεῖς· καὶ οἴα τινα θρόνον δάξης ὑπερφερῆ, καὶ ἀγιότητος κατάπαυσιν τὸν ἐντὸς ἀνθρώπου κατασκευασθεῖς, οἵτων

⁸³ Psal. xlv, 5. ⁸⁴ Psal. xxxii, 6.

δῆ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον οὐρανόθεν κατιδύν ἐν εἶδει πυρίνων ὑπερδέξιω γλωσσῶν· καὶ σὲ δλον δι' ὅλου πεπληρωκός, καὶ τῶν θεουργικῶν αὐτοῦ χαρισμάτων ὑπερβαλλόντως μεταδέδωκός, καὶ ἐν σοὶ καθεύδει τα καὶ λόρυθὲν, δργανὸν τε τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐναρμόνιον, καὶ θεολόγον στόμα καὶ γλῶσσαν ἑαυτοῦ θεορήθημονα κατηρτισμένον· καὶ ὥσπερ τις σκεῦος ιερόν τε καὶ τίμιον ἐξ ἔθνους εἰς ἔθνος μετάγον καὶ μετατίθεν, τὸν τῆς οἰκονομίας λόγον, τὴν Ἰησοῦν σωτηριώδη σάρκωσιν καὶ ἀνάστασιν καὶ βασιλείαν, μεγαλοφωνότατα τοῖς πᾶσιν ἐνεφθέγξατο διὰ σοῦ.

Τίς οὖν τὴν πηγαίαν τοῦ ἐν σοὶ Πνεύματος δύναμιν ὑμνήσειεν; Τίς δὲ τὴν πληρμύραν τῆς θεολογίας ἀνατάξαιο; Τίς μὲν τὴν παρεπομένην ἀρετὴν καὶ κοσμιότητα; Τίς δὲ τὴν ἐν τῷ χερχυμμένῳ τῆς σῆς διανοίας ἀξιοπρεπῶς αἰνέσαι τελειότητα; Τίς τῶν λόγων τὸ ὑψηλόν; Τίς τῶν Εργῶν τὸ ὑπερφερές; Τίς τὸ προσηγένες τοῦ ἥθους καὶ μελιχον καὶ Χριστοιδές; Τίς δὲ τὸ τοῦ πνεύματος ἀπράσιτον καὶ φοβερὸν καὶ θεοειδές;

Πῶς δ' ἀν τις εἰδείη τὴν ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Ἰουδαίας ἔξοδον ἐπὶ τὰ ἔθνη, τοῦ τῆς θελας εἰρήνης εὐαγγελιστοῦ, καὶ τὰς ἐπὶ πᾶσαν χώραν καὶ πόλιν ἀκαταστατίας ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ περιφοράς; Τίς τὰς περιόδους ἀριθμήσαι, τὰς ὁδοιπορίας, τοὺς κινδύνους, τοὺς κόπους, τὰς φυγῆς, τὰς πληγῶν, τὰς φυλακάς, τοὺς ραβδισμοὺς, τοὺς λιθασμούς, τοὺς ὀνειδισμούς; Τίς τὰς ἐπὶ τῶν ἔξουσιῶν ἐνοχάς, τὰς κατὰ τῆς ὁδοῦ τῶν πιστῶν διαβολάς, τὰς λοιδορίας, τὰς κακώσεις, τὰς πυρώσεις, τὰς αἰχίας, τὰς μάστιγας, τοὺς ἐλκυσμούς τε καὶ σπαραγμούς;

"Οσα καὶ οἷα μετὰ Φιλίππου κατὰ τὴν Ἱεράπολιν ἀνέτη, καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ πρώτην ἀνάρτησιν· καὶ πᾶσαν ἐκεὶ τῶν ἀπίστων τὴν ἐπισύστασιν καὶ καταδρομήν, καὶ πᾶσαν ὁδύνην καὶ πόνον καὶ ταλαιπωρίαν; Ποιος δὲ νοῦς ἐννοηθείη, ποιος δὲ λόγος τῶν ἀντιλήψεων Χριστοῦ τὸν πλῆθος, τῶν οὐρανίων ἐλλάμψεων, τῶν φωτισμῶν, τῶν στηριγμῶν τὴν ἀνυπότατην ἐκφράσαι; Τίς Ιχανδὲς τῆς θεωρίας τὸ μέγεθος, τῆς θεολογίας τὸ ὑψος, καὶ τίς τὸ ἀπλετον πλάτος τῆς θεοσοφίας ἔξιχνάσαι τοῦ Βαρθολομαίου; Ό γάρ οὐτιωδῶς αὐτὴν τοῦ Θεοῦ τὴν Σοφίαν, τὴν ἀπειρον, τὴν τελείαν, τὴν θεαρχικωτάτην ἐγκάρδιον ἐνιδρυμένην ἔχων, πάρτα μὲν ἐρευνῆ τῷ Πνεύματι, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ· ὑπ' οὐδενὸς δὲ τῶν ἐπὶ γῆς κατανοεῖται. Καὶ αὐτὸς μὲν ἀραχρίτες πάντα πνευματικός γάρ· ἀραχρίτες δὲ ὑπ' οὐδενὸς· νοῦ γάρ ἀγεται Χριστοῦ. Καὶ, Τίς ἔγρω τοῦ Κυρίου, δις συμβιβάζει αὐτὸν;

Τίς δὲ τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων τεράτων ἀναγράψαι τὰς μεγαλουργίας, ὃσα δακτύλῳ Θεοῦ δρῶν, πρὸς ἐπιστροφήν καὶ γνῶσιν Θεοῦ τοὺς ἀπηλλοτριώ-

A requies interiori homine construlus, sic quoque Spiritum sanctum in linguarum ignearum specie e cœlo descendente suscepisti ⁹⁵, qui totum omnino implens, deisticisque suis donis excellenter impariens, atque in te sedens ac consistens, aptumque virtutis suæ organum efficiens, atque os Deum loquens linguamque divinis sermonibus disertam concinnans; velutque sacram quoddam vas ac pretiosum de gente ad gentem traducens transversaque, dispensationis doctrinam (salutarem Jesu incarnationem et resurrectionem et in cœlos receptionem regnumque) sublimi cunctis oræconio tua opera prædicavit.

B Quis igitur quæ fontis instar manet divini in te Spiritus virtutem satis laudaverit? Quis vero inundantes divinos sermones conscripserit? Quis virtutem illis comitem ac gravitatem? Quis vero animi sui occultam perfectionem digne celebraverit? Quis sermonum altitudinem? Quis eminentiam operum? Quis morum lenitatem et suavitatem, Christique æmulam bonitatem? Quis inaccessam iremendamque ac Deum referentem spiritus præstantiam?

C Quonam quis modo, divinæ pacis nuntii ac prædicatoris, Jerosolymis Judæaque excessum ad gentes pernoverit, cunctisque oppidis et locis ac civitatibus Evangelii causa jactationes erroresque? Quis circuitus, itinera, pericula, labores, fugas, plagas, carcères, fustuaria, lapidationes, probra enumeraverit? Quis apud præsides accusationes, sub potestatum audientia noxas ac crimina; appetitam insidiis ac maledictis fidelium viam, ærumnas, ustulationes, dehonestamenta, verbera, discriptiones ac dilaniationes?

D Quanta nimirum et qualia Philippo socius Hierapoli perpessus sit, primamque in cruce suspensioνem; omnemque ibi tumultuantium infidelium cœtionem ac grassationem, omnemque cruciatum et laborem atque ærumnam? Quænam vero mens intellexerit, quæve oratio auxiliorum Christi copiam, cœlestiumque illustrationum et coruscationum ac fulcimentorum abyssum enarraverit? Quis contemplationis magnitudinem ac theologiae celsitudinem; quisve Bartholomæi divinæ sapientiae immensam latitudinem pervestigaverit? Qui enim ipsam substantialiter Dei Sapientiam (infinitam illam, perfectam, divinissimam) in corde manentem inque illo fixam habeat, omnia Spiritu scrutatur, etiam profunda Dei, tametsi a nullo terrenorum intelligitur. Ac quidem ipse omnia dijudicat, a nemine autem dijudicatur. Quippe qui agatur Christi mente; ac, Quis Domini mentem ipsum instruentem ac præmonentem cognovit ⁹⁶?

Quis per eum facta magna portenta litteris exsequatur; quanta Dei digito præstans, eos qui aversis animis erant, ad conversionem Dei quo-

⁹⁵ Act. ii, 3. ⁹⁶ I Cor. ii, 10, 15, 18.

Hūem permovet? Ad Arabes enim quos Eudæmonias vocant (id est felices) vir beatissimus profectus; nec id modo, verum etiam Indis postea et orientibus Aethiopibus Dei sermo inuenque scientiæ ac vita æternæ doctrina informatioque, missus, ipsa quorumque lingua magnifice Christum annuntiavit, omnemque adversus homines depellens infestam dæmonum vim ac grassationem, atque omnem mortuum, omnemque languorem in Jesu nomine curans; nec paucos mortuos ejusdem nominis potentia, vita donans, innumeros quotidie credentes fidei rudimenta edoces Christo adjungebat: regenerationisque lavacro emundans, ac deifico Spiritu eorum detergens corda, quos in illis digniores majoremque gratiam consecutos noverat, in episcopos et sacerdotes, omni præsequendus admiratione sacrorum antistes consecrabat; cunctisque sacris ritibus libusque perornans, ac Scripturarum doctrina mysteriorumque traditione, quantum capiebant, illis proposita, immaculatas Christo Ecclesias per oppida et civitates obiens lustransque excitabat.

Ejuscemodi Bartholomæi præclare gesta; huius magni Ecclesiæ præconis præstantia: inque cum modum annos longe plures apud immanissimas versatus gentes, nedium nihil ipse illarum contraxit feritatis, sed sua illas humanitate impartivit; nec omnino ignorantia aut nequitia illorum vel minima labo suam ipse vitam ac disciplinam aspersit; quinimo excellentia bonitatis divinæque imitationis, illorum impietatis ac morositatis partem plurimam dissolvit; velut sol emissis e cœlo in cœnum radiis, ac qui non ipse sordescat, sed magis fetorem dissolvat, aboleatque ac minuat.

Quia vero cursu præclare consummato ac fide servata⁹⁷, quantos nec numerus capiat, ad Dominum converterat, multisque salutis via extiterat; jam quoque finem digne laboribus respondentem nancisci cupiebat; pingui nimirum senectute corpore satiscens⁹⁸, atque ad Christum emigrare, Deique requie frui insatiabili desiderio sitiens⁹⁹. Neque vero Dominus justi desiderium istud contempsit: nec exaudivit quidem, minus tamen quam pro votorum illius ratione tribuit: sed sicut in omnibus ex Christi compositis rationibus vir Deo beatissimus cum esset, sic Christi pietate ac moribus vitam instituerat, ut Christus alter recte contuleritibus et esset et disciplina omni præferret, ita finem quoque ejusmodi subsequi necesse erat, qui toti vita congrueret.

Quænam vero consummationis causa, ac videamus quam illa religiosa exque Christiana pietate. Contigit sacrum Theogum, in quadam urbe majoris Armeniac (Urbanopolim vocant) versari. In ea magnificis divinisque ex more prædicationibus Deum celebrans; deosque omnes ac omnes dæmones de-

A μέντος ἐδυσάπει; Ἀραψὶ γάρ τοῖς καλουμένοις Εὐδίμοσιν δι μακαριώτατος ἐπιβεβημηκώς· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἰνδοῖς μετὰ ταῦτα, καὶ τοῖς ἑῷοις Αἰθίοψιν, λόγος Θεοῦ, καὶ φῶς γνώσεως καὶ ζωῆς αἰώνιου διδασκαλία καὶ ὑποτύπως ἀποσταλεῖς, ταῖς αὐτῶν διαλέκτοις μεγαλοφύνως εὐηγγελίσατο τὸν Χριστόν. Καὶ πᾶσαν μὲν δαιμονιον ἀποδιώχων κατ' ἀνθρώπων ἐπιφοράν· πᾶσαν δὲ νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν δύναμι θεραπεύων τοῦ Ἰησοῦ· καὶ νεκροῖς δὲ οὐκ διλγοῖς τῇ αὐτῇ τοῦ δύναματος δυνάμει χαρισάμενος τὴν ζωήν, μυρίους δοσους ἡμέραν καθ' ἡμέραν πιστεύοντας κατηχῶν προσῆγε Χριστῷ· οὓς τῷ τῆς παλιγγενεσίας ἀνακαθαίρων λουτρῷ, καὶ τῷ Πνεύματι τούτων τὰς καρδίας ἀποσμήχων θεουργικῷ, τοὺς ἀξιωτέρους ἐν αὐτοῖς καὶ τελειότερας χάριτος ἡδιωμένους, εἰς ἀρχιερέας τε καὶ Ἱερέας, διθαυμασιώτατος Ἱεροτελεστῆς ἐτελετούργει· καὶ πάσαις θεσμοθεσίαις κατακοσμῶν Ἱεραῖς, καὶ τῶν λογίων τὴν μύσην καὶ τῶν μυστηρίων τὴν παράδοσιν, καθὼς ἔχωρουν, παρατιθέμενος αὐτοῖς, Ἐκκλησας ἀμώμους κατὰ χώρας καὶ πόλεις διερχόμενος ἀνιστη Χριστῷ.

Toιαῦτα τοῦ Βαρθολομαίου τὰ κατορθώματα· τοιαῦτα τοῦ μεγάλου τῆς Ἐκκλησίας κήρυκος τὰ προτερήματα· καὶ οὕτως ἐν χρόνοις πλείοσι τοῖς ἀπηνεστάτοις ἐπιχωριαῖς Ἑθνεσιν, οὐκ αὐτός τι μετέσχε τῆς αὐτῶν Θηριωδίας, ἀλλὰ τῆς οἰκείας μετέδωκε φιλανθρωπίας· οὐδὲ τῆς ἀγνοίας δλως ἢ τῆς κακίας ἐκείνων καὶ τὸν βραχύτατον σπίλον τῇ κατ' αὐτὸν πολιτείᾳ προσετρίψατο· μᾶλλον μὲν οὖν, ὑπερβολῇ χρηστότητος καὶ θεομιμήσιας τὸ πλεῖστον τῆς ἀσεβείας ἐκείνων καὶ σκαιτήτης διέλυσεν, ὥσπερ ἦλιος κατὰ βορδόρου τὰς ἀκτίνας ἀναθεν ἵεις· καὶ οὐκ αὐτὸς ρυπαινόμενος, ἐκτήχων δὲ μᾶλλον τὴν δυσωδίαν, καὶ ἀφανίζων καὶ μειῶν.

Ἐπειδὲ τὸν δρόμον ἄριστα τετελεκώς καὶ τὴν πεστιν τετηρηκώς, ἀναριθμήτους μὲν ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν Κύριον, πολλοῖς δὲ σωτηρίας γέγονεν δόδες, ἐπεθύμει λοιπὸν καὶ τὸ τέλος δέξιον ἀπενέγκασθαι τῶν πόνων, ἥδη γῆρεις πίστιν τὸ σῶμα πεπονηκώς, καὶ τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν ἀναλύσεως, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ καταπαύσεως, ἀπληρώτως ἐφιέμενος. Καὶ οὐκ ἡμέλησεν ὁ Κύριος τῇς ἐπιθυμίᾳς τοῦ δικαίου· οὐδὲ εἰσήκουε μὲν, Ἐλαττον δὲ ἢ κατὰ τὴν αὐτοῦ παρέσχετο προσευχήν· ὥσπερ δὲ τὰ πάντα Χριστοειδῆς διθεομακαριστάτατος ἀνήρ ἡν, Χριστοπρεπῶς οὕτως ἐβίωσεν. ὡς δὲλλον ἐκείνον τοῖς δρῶσι δρῶσι καὶ εἶναι καὶ πολιτεύεσθαι, οὕτως ἐδει καὶ τέλος ἀνάλογον δὲ τῷ βίῳ παρακολουθῆσαι.

Τις οὖν ἡ τελειώσεως ἀφορμή· καὶ εἰδῶμεν ὡς Χριστοπρεπῆς· πόλεις γάρ τινι τῆς μεγάλης Ἀρμενίας διερδεῖς ἐπετέλει Θεολόγος ἐνδημῶν. Οὐρθανόπολεν δὲ ταύτην είναι· ἐν ἣ μεγαληρώς ἢ Θεηγόριος, ὡς ἔθος αὐτῷ, Θεολογῶν τὸν Θεόν· καὶ πάντας μὲν θεούς, πάντας δὲ διάμονας ἐξουδεγῶν, μόνον δὲ

⁹⁷ II Tim. iv, 7. ⁹⁸ Psal. lxxv, 15; Gen. xv, 15.

⁹⁹ Phil. i, 23.

σέβεσθαι παρεγγυώμενος τὸν Ἰησοῦν, μόνον τῇσιον τοῦτον εἰδέναι Θεὸν ἀληθῆ· Θεὸν τέλειον, μόνον τίκτορ, ἄκρον, αὐτορ, αὐτορ, αὐτάπιπτον, φῶς ἀλδιον ἐξ ἀιδίου γεννώμενον, εἰτ' οὐράνιαζόμενον Θεοῦ τοῦ Πατρός· φῶς ἀραρχον, καὶ συνάρωπον τῆς ἀφράστως καὶ ὑπὲρ λόγον πάντα καὶ τοῦρ ἀκαυγαζούσης ἀρχῆς.

Οὗτος, τὸ ήμετερον δλον προσειληψὼς, καὶ ἀνθρώπος δμοίως ήμιν ἐκ Παρθένου ἀγίας καὶ σεμνῆς, ὡς η καθ' ήμας ἀλήθεια, γεγονὼς, καὶ ἐπὶ τριστῇ χρόνον ἐν λόγοις θεοπρεπεστάτοις καὶ δροῖς ὑπερφυνεστάτοις ήμιν συναραστραφεῖς, εἴτα σταυρῷ δι' οἰκορομιλιανοῦ θαράτῳ προσομηληκώς· εἴτα τριήμερος ἀναστάς καὶ ἀναληφθεῖς, οἷμον πρὸς αὐτὸν βλεπόντες, εἰς τὸν οὐπαρόν, ἐν δεξιᾷ κεκάθικε τοῦ Θεοῦ· δος καὶ ἔρχεται κρίται τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ἀποδούται ἐκάστῳ πατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. Ἐξ αὐτοῦ καὶ ήμεῖς, φησιν, ἀποσταλέντες, παραιτοῦμεν καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ἀδελφοί, πιστεύσατε καὶ βαπτίσθητε ἐν τῷ ὁρόματι αὐτοῦ· καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ ἀγίου Πνεύματος λαβόντες, κληρονόμοι ζωῆς αἰώνιαν καὶ βασιλείας ἀφθάρτου γε-
νήσεσθε, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἀμήν.

Τοιαῦτα τοῦ ἱεροῦ Βαρθολομαίου, καὶ πολλῷ πλείω καὶ θειότερα τοῖς παρεστῶσι τῶν δχλων κατὰ τὴν ἔκεινων διάλεκτον προσηνεῖ καὶ τῇπερ τῷ φθέγκατι βοῶντος, καὶ τινῶν μὲν πειθομένων, καὶ τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τιθεμένων, τινῶν δὲ σκληρυνομένων, καὶ δαιμονιώδει κατ' αὐτοῦ ζήλῳ κινουμένων, ἐξαπίνης οἱ πονηρότατοι τὸν θεοπρεπέστατον συναπάζουσιν πρεσβύτην, καὶ ἀνακραγόντες τοὺς πρώτους κατ' αὐτοῦ τῆς πόλεως ἐμφανίζουσιν. Οἱ γε τοῦτον Ιταμῶς ἀγανάκτησαντες, καὶ τὸν προσενδρευόντον λόγον ἐπακούσαντες· ὅτι τε Θεὸς ὁν προκαθένιος, μνημόνιος γέγονεν ἐγχρόνιος· καὶ ὅτι ἐσταύρωται, καὶ ὅτι τριήμερος ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνέστη· καὶ ὅτι ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανούς, καὶ ὅτι ἔρχεται πάλιν κρίναις ζῶντας καὶ νεκρούς. Ως οὖν οὕτως ἤκουσαν οἱ δυσσεβεῖς, τῷ καὶ ινοπρεπεῖ τοῦ δῆματος ἐμβροντηθέντες, καὶ πρὸς τὸν ἐσταυρωμένον δυσχεράναντες, αὐτίκα δὴ τὸν αὐτοῦ κήρυκα μαστιγοῦσι, καὶ ἀνασταυροῦσιν, δξιον ἐπιφωνοῦντες τὸν τοῦ ἐσταυρωμένου μύστην σταυρὸν τὴν ζημίαν ὑποσχείν.

Καὶ ἡς εὐθύμια; προσήγει τῷ ξύλῳ, μετὰ πλείστης ὕστης προσηλοῦτο χαρᾶς· ἐντεῦθεν ἀγγελοι μὲν οὐρανόθεν ἐπ' αὐτὸν καταβαίνοντες καὶ ἀναβαίνοντες, ὑπερφυεστάτην ἀνάβασιν ὥδοποιούν. Διηγέωχτο δὲ δούρανδες δικαθεν αὐτῷ, καὶ πᾶσαι δὲ τῶν οὐρανίων Δυνάμεων ἵεραρχοι, πρὸς ὑποδοχὴν καὶ δεξιῶσιν τῷ φιλτάτῳ τοῦ Κυρίου παρεσκευάζοντο μαθητῇ. Οἱ δὲ χαριστήριον δμοῦ καὶ ἵκεσιον πρότερον, ὁσπερ εὐώδεις θυμίαμα ἀροαναπέμψα; τὴν ἐξομολόγησιν τῷ Πατρὶ· ἔπειτα, προστηνῶς μὲν καὶ ἀσμένιος τῶν ἐνδέσμων βηγνύμενος τῇσι εφρόδης, Πνεύματι δὲ Θεῷ

A spuens, unumque Jesum colendum admonens; euro solum ut verum Deum agnoscerent instabat; neinope: Deum perfectum, solum sanctum, principii expertem, æternum, incomprehensum, lumen æternum ex æterno natum lumine; id est, manantem ex Deo Patre splendoreni, lumen principii expers ac coexpers principii, principio, quo auctore nulla vi verborum explicabili ratione, supraque omnem rationem et effulget.

Hic, quidquid nostræ concretionis est assumens, similique nobis ratione ex sancta ac castissima Virgine factus homo, uti fidei nostræ veritas docet, triunque annorum spatio divinissimis sermonibus præmagnificisque ac stupendis operibus nobiscum conversatus, tumque propensiore consilio cruce ac morte persunctus, postmodumque triduanus suscitatus, atque in cœlum, nobis in eum contuentibus, receptus, in dextera Dei sedet: qui etiam venturus est judicatum orbem terræ in justitia, et ut reddat unicuique iuxta opera sua. Ejus, inquit, nos quoque nutu missi, hortamur vos et obsecramus, fratres, ut credatis et baptizemini in nomine ejus; domumque Spiritus sancti accipientes, hæredes vita æternæ regnique incorruptibilis efficiemini, in Christo Jesu. Amen.

Talia atque his longe plura divinioraque cum miti lenique alloquio sacratissimus Bartholomæus astantibus turbis, ipsa earum lingua, declamaret, atque alii quidem crederent, assensumque veritatis doctrinæ præberent; alii vero exacerbarentur, ac dæmoniaca adversus eum æmulatione incitarentur, facta repente coitione, scelestissimi divinissimum senem corripiunt, sublatoque clamore primoribus eum civitatis accusant. Hic sevcre admodum instituto causæ examine, auditaque ejus prædicationis doctrina, ac, quod Deus cum esset præternus, homo in tempore factus est; quod cruci affixus, quod triduanus a mortuis suscitatus, quod in cœlum receptus, ac rursum venturus judicatum vivos et mortuos. Cum bæc igitur impii perorantem audissent, verbi novitate attoniti, adversusque crucifixum, indignatione accensi illius confessum præconem verberibus cæsuri in cruce agunt; æcum scilicet pronuntiantes, ut crucifixi discipulus crucis poena multaretur.

Ille porro alaeri animo lignum adiens, maximo gaudio illi confixus est. Hinc angeli e cœlo in eum descendentes et ascendentess⁸⁸, augustissimum illi ascensum præstribant. Apertum ei superne cœlum, omnesque cœlestium Potestatum ordines, ad suscipiendum charissimam Domino discipulum ejusque pompam parati erant. Hinc ille, gratiarum prius actionis ac supplicationis, fragrantissimi instar thymiamatis, confessione ad Patrem directa, tumque leniter ac placide abruptus carnis vinculis, Deique Spiritui e terra in cœlum assumenti devin-

⁸⁸ Joan. i, 51.

clus aliquis compactus, sic e corpore perfecte evolat et ad Deum cum claritate commigrat : alique ut vere filius ad Patrem cœlo celsiorem inenarrabili exsultatione deductus, hereditatem incontaminatam atque longævam, divinissimamque jucunditatem, alique supremum ac primum cum Petro et Paulo apud summum omnium Regem honorem consequitur.

Idecirco saluto te, charissimum Deo ac sanctissimum caput. Salve, lapis pretiosus, unus ex duodecim, summo angulari dignus lapide; pretioso dignus margarito, velut illi immediate cohærens, eique aptatus alique contextus, et coædificatus, in habitaculum Dei in Spiritu.

Salve, stella lucidissima ac spectabilis, pulcherri-
maque ac late conspiciua, qui undecim consertus,
instarque stellæ ¹⁰, plexæ illi corona gloriæ inditus
ac appositus es, quam cœlestis sponsus, ut sacra-
tissimum habet eloquium, aptavit capiti sponsæ.

Salve, Angelorum jucunditas, Archangelorum cura, Principatum odoris fragrantia; ac quidem Potestatum splendor, Dominationum vero augu-
stum deus : qui Thronis consideas; Cherubim sodalis, ac Seraphim contubernialis exsistas.

Salve, apostolorum gloria, martyrum illuminatio,
sanctorumque omnium sanctificatio et jucunditas;
res Deo digna, nomenque prorsus desiderabile;
digne divineque pro nominis ratione Bartholomæus
nuncupatus; vere filius suspendens aquas : id enim
nomen sonat, si quis interpretetur.

Salve ac gaudie, quod et ipse Dei imitatione sicut
Dei Filius verbo aquas sublimes aere librat¹¹, levat-
que e terra, quibus etiam juxta Scripturam, legit
caenacula ejus¹: sic quoque tu, aquas multas (humi-
les scilicet animos tua opera credentium Christo)
prædicatione tua sustollis; spiritilioresque a ter-
reno penitus sensu suspendens, ac in Deum perfe-
ctius elevans, in illis qui secundi ordinis sunt, ac
coniaculorum rationem habent, animos fidelium
legis.

Salve sis, beate, inclite ac divine, qui magnum
et parvum, multum et paucum salutare Evangelium
prædicasti ae docuisti : magnum quidem, quod
ominem mentis ratione utens atque indolis com-
prehensionem excedat; parvum vero, ob inclinatio-
nem atque ad terrigenas denissionem, ac cum eis
similitudinem, ejus qui cœlis celsior exsistit. Vel
magnum quidem, ob Deitatis majestatem; parvum
autem, ob extremam humanæ naturæ exilitatem :
quorum nova mistio et concretio, Evangelii caput
summaque est. Ac multum quidem, quod multam in
se ac immensam intelligentiæ ac sapientiæ abditam

A συνδεόμενος καὶ συναρμολογούμενος, τῷ τοῦτον ἀνα-
λαμβανομένῳ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀπὸ γῆς, οὗτοι τε-
λέως ἀφίππαται μὲν τοῦ σώματος, ἐνδημεῖ δὲ μετὰ
δόξης πρὸς τὸν Θεόν· καὶ ὡς ἀληθῶς τέχνον τῷ
ὑπερουρανιῷ Πατρὶ ἀνεκλαλήσθε προσεληλυθὼς ἀγαλ-
λιάματι, τῆς ἀμιάντου χληρονομίας καὶ μακρατω-
νος, τῆς θεοτελεστάτης τερπικτητος, καὶ τῆς ἀνω-
τάτω καὶ πρώτης μετὰ Πέτρου καὶ Παύλου παρὰ τῷ
Παμβασιλεῖ καταξιοῦται τιμῆς.

Προσαγορεύω σε τοιγαροῦν, τὴν τιμιωτάτην τῷ
Θεῷ καὶ παναγεστάτην κεφαλήν. Χαῖρε, ὁ λίθος δ
τίμιος, δεῖς τῶν δώδεκα, δέκτιος τοῦ ἀκρογωνιαίου,
δέκτιος τοῦ πολυτίμου μαργαρίτου, ὡς αὐτῷ προσ-
εχῶς ἡγγικῶς καὶ συναραρώς καὶ συνυφασμένος καὶ
συνψκοδομημένος, εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν
B Πνεύματi.

Χαῖρε, φυτήρ φωτοφανέστατε καὶ περίοπτε, περι-
καλλέστατε καὶ περίβλεπτε· δι τοῖς ἔνδεκα συνηρ-
μοσμένος, καὶ εἰς τὸν στέφανον τὸν πλακέντα τῆς
δόξης συγκαταστεριζόμενος καὶ συντατόμενος, δι τὸ
οὐράνιον νυμφίος, κατὰ τὸ μιστικώτατον λόγιον, τῇ
τῆς νύμφης ἐψήρμοσε κεφαλῆ.

Χαῖρε, τοὺς Ἀγγέλων τὴν θυμηδία, τῶν Ἀρχαγγέ-
λων τὴν θεραπεία, τῶν Ἀρχῶν τὴν εύωδία· καὶ τῶν
Ἐξουσιῶν μὲν τὴν λαμπρότης, τῶν Κυριοτήτων δὲ τὴν
κοσμιότης· δι τῶν Θρόνων σύνθρονος, καὶ τῶν Χε-
ρουνέιμ συνδιείλος, καὶ διμοδίσιτος τῶν Σεραφείμ.

Χαῖρε, τῶν Ἀποστόλων δι καλλωπισμός· τῶν Μαρ-
τύρων δι φωτισμός, καὶ πάντων Ἁγίων ἀγιασμός καὶ
ἀγλαΐσμός· τὸ δέκτιον πρᾶγμα, τὸ δέκτιον πόδητον
δονομα· δι δέκτινυμος καὶ θεώνυμος Βαρθελομαῖος·
Ο διηθῶς ὄντα κρεμάσας υἱός· τοῦτο γὰρ τὴν ση-
μασία τοῦ ὄντος.

Χαῖρε, δι τι θεομικήτως καὶ αὐτὸς, καθάπερ δι τοῦ
Θεοῦ Υἱὸς, λόγῳ τὰ ὄντα διαέρια μετεωρίζει καὶ
κουφίζει τῆς γῆς, οἷς καὶ τὰ ὑπερῷα αὐτοῦ, κατὰ
τὴν ἱερὰν, στεγάσσει, Γραφήν· οὕτω καὶ αὐτὸς ὄντα
πολλά, τὰς χαμερπεῖς διανοίας τῶν διὰ σου Χριστῷ
πιστευόντων, τῷ Εὐαγγελίῳ σου μετεωρίζεις· καὶ
τοῦ γηνῶν φρονήματος τοὺς πνευματικῶτέρους παντ-
άπασι κρεμάσας, καὶ τελεώτερον ἐπάρας πρὸς τὸν
Θεόν, ἐν αὐτοῖς τὰς δευτέρας τάξεως οὖσας, καὶ
ὑπερών λόγον ἐπεχούσας, τῶν πιστῶν σκεπάζεις
D ψυχάς.

Χαῖρε, μάχαρ, διοίδιμε καὶ θεσπέσιε· δι μέγα καὶ
μικρήν, πολὺ καὶ διλόγον τὸ σωτήριον θεολογήσας
Εὐαγγέλιον. Μέγα μὲν, τῷ πάσης λογικῆς διανοίας
καὶ φύτεως ὑπεραναβεβηκέντι τὴν κατάληψιν· μι-
κρὸν δὲ, διὰ τὴν συγκατάβασιν καὶ τὴν πρὸς τοὺς
γηγενεῖς τοῦ ὑπερουρανίου ταπεινότητα καὶ διμοδίση-
τα. Ή, μέγα μὲν, διὰ τὸ τῆς Θεότητος μεγαλοπρε-
πές· μικρὸν δὲ, διὰ τὸ μικροπρεπές τῆς ἀνθρωπί-
νης ἐσχατιδές, ὃν τὴν καινὴ μίξις καὶ χρῆσις, τὸ κε-
φάλαιον τοῦ Εὐαγγελίου χρηματίζει· καὶ πολὺ μὲν,
τῷ πολὺν ἐν ἐστι τῷ καὶ ἀμέτρητον ἔχειν συνέσεως
καὶ σοφίας ἐν ἀπορήσησις βυθόν· διλόγον δὲ πάλιν,

¹⁰ Apoc. xii, 1. ¹¹ Job xxvi, 8. ¹ Psal. ciii, 3.

ἥς δὲ ὁλίγην αὐτὸν καὶ σύντομον συγχεφαλαιούμενον θεολογίαν.

Χαῖρε, καὶ κατατέρπου, λαμπρότατε καὶ βασιλεύτατε τῷ Θεῷ πάτερ, δεῖ σοι θρόνος ἐν οὐρανοῖς παρὰ τῷ Βασιλεῖ τῆς δόξης ἡτοιμάσθη Χριστῷ· ἐνῷ καὶ καθιεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτάτων τοῦ Λόγου καὶ χορυφαίων δικαδῶν, χρίνων, ὡς ἡ Θελα τῆς ἀληθείας ὑπόσχεσις, τὸν Ἰσραὴλ.

Χαῖρε, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς θειοτέραις ἐπισκεπτόμενος ἐπιθημέας, πάσης θλίψεως καὶ καταιγίδος δύσαι, καὶ ὁδύνης καρδίας καὶ πειρασμῶν· καὶ ἀπὸ προώπου μὲν ἔχθροῦ πύργος ἡμῖν ισχύος γενοῦ· γενοῦ δὲ μεσίτης καὶ διαλλαχτής ἀγαθὸς πρὸς Χριστὸν, ἀκαταισχύντος αὐτῷ προσάγων, καὶ προσοικειῶν τῷ Παρθενοῦ· εἰς δόξαν Πατρὸς καὶ Ι GANG καὶ τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

A continet altitudinem; paucum vero rursus, quippe quod paucam ac compendio brevem summa colligat de divinis doctrinam.

Gaude ac lætare, clarissime regalissimeque Dei filii! quod tibi sedes in cœlis apud Regem gloriae Christum parata est, in qua etiam cum antiquissimis ac primariis Verbi discipulis, pro eo ac divina vere cautum promissione est, Israelis iudex sessurus es².

Salve sis, verum nos quoque divinioribus inviens conspectibus, ab omni ærumna et turbine libera, cordisque dolore et tentationibus: ac esto nobis turris fortitudinis a facie inimici³: esto et sequester ac bonus cum Christo pacator, qui nos illi inconfusos adducas, summoque omnium Regi concilie; in gloriam Patris et Filii et Spiritus sancti, nunc et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

Translationem sacri pignoris Bartholomæi in Liparim insulam, Latini pariter ac Græci concorditer memorant. Significat Gregorius diu post ejus martyrium contigisse, cum infideles illarum regionum poterentur, qui sic fidelium devotioni obtundere, et sancti apostoli cultum abolere pertentarent; cum Deus majori cultu habendas ejus exuvias ad partes Occiduas, ac postremo Romanam sacerdotiū arcem destinaret. Nostra breviter, al̄ graviter Tiliiana Menæa II Junii: Σταυρῷ παραδοθεὶς ἐν Ἀρβανουπόλει τελειouται ἐνθάδεις, καὶ ἐν μολυbdinῷ λάρνακι τεθεὶς τῇ θαλάσσῃ ἐναπορρίπτεται. Ὅπδε δὲ θελας προνοίας μέχρι Σικελίας, ἐν Λιπάρῃ τινὶ νήσῳ κομισθεὶς καὶ φανερωθεὶς, ἐκεῖσε θάπτεται. Crucis traditus Arbanopoli gloriose consummatur; inque urna plumbea positus, in mare projicitur. Dei tamen providentia usque in Siciliam, in insulam quamdam Liparam delatus aliquae manifestatus, ibi sepelitur. Verum edita 25 Augusti sic cuncta fuse narrant.

Ἡ διάνοδος τοῦ λειψάνου τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Βαρθολομαίου.

Ὦς θαυμαστὸς δὲ Θεὸς δὲ τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ! Εὐχαρίστον ἔστι κάμοι νῦν ἀναδοῆσαι, διηγήσασθαι προαιρουμένῳ ἐξαστίν τι καὶ φρικῶδες τερατούργημα. Ο γάρ ἀγιος ἀπόστολος Βαρθολομαῖος ἐν διαφόροις τόποις τὸ τοῦ Κυρίου δνομα φανερὸν τοῖς ἀνθρώποις ἀνακηρύξας, σταυροῦται ἐν τῇ μεγάλῃ Ἀρμενίᾳ τῆς Ἀνατολῆς (44)· τοῦτον καταθέντες ἐν λάρνακι λιθίνῃ (45) ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ πιστοὶ εὔρεθεντες, ἀπέθεντο ἐν Ούρβανουπόλει. Ως δὲ ἡ λάρναξ ἐκείνη ἀενάους τὰς ίάσεις βλυστάνουσα ἦν, προσέτρεχον οἱ λαοὶ, καὶ ἀπηλλάσσοντο τῶν ἐνοχλούντων

C Reversio reliquiarum sancti apostoli Bartholomæi.

Quam mirabilis Deus in sanctis suis⁴! nunc quoque ipse opportune clamavero, qui stupendum quidpiam alique tremendum prodigium narraturus sim. Sanctus enim apostolus Bartholomæus, cum nomen Domini in diversis locis prædicatione sua mortalibus notum reddidisset, in majori Armenia, quæ plagæ orientalis est, cruci affligitur. Qui autem ejus consummationi adesse fideles inventi sunt, depositum in arca lapidea, Urbanopoli condiderunt. Cumque arca illa, seu urna, jugi sanitatis vena scaturiret, concurrentes populi, morborum mole-

² Matth. xix, 28. ³ Psal. lx, 4. ⁴ Psal. lxvii, 39.

(44) Τῆς Αρατολῆς. Hoc ipsum forte voluit Ecumenius sua Synopsi, ubi editum, τῆς Ἰνδίας; tametsi etiam Studita Armeniam Indias videtur dicere, cum sic ait: *Deinde Indiæ evangelizans, ad ultimum in Armenia Majori, quæ ejusdem est provinciæ. Nota regio ἡ Ἀνατολὴ, ipsa vasta, et unde sic dicta Græcis, quod scilicet ad orientem esset Constantinopoli; quæ et latius accepta ipsam Armeniam complectatur. Auctor perinde cruce sublatum refert apostolum. Unus ex Græcis Studita, Decoriatus ab impiis in modum follis, capite plexus est; cuius phrasim essent imitati, qui a Barbaris vivum excoriatum, et jussu Aslyagis capite truncatum, dixerunt. Sic uenpe utrumque Persæ necabant supplicium, alterumque alteri præibat, velut sere apud Romanos, prius rei virgis aut sustibus cædebantur, quam morte plecterentur. Prævisse item crucem, ut sic omnia concilientur, non facile ac-*

D quiescam Lipomano; sed aliam aliamque traditionem, quod attinet ad supplicii genus, esse sentio. Nisi forte tanta rabies fuit, ut sic crucifixum capite in terram verso e cruce seminecem extraxerint, aliaque Persico more illi tormenta irrogarint: quod tamen auctores utriusque sententiæ ne hilum quidem insinuant, ut quasi ex illis legitime satis possumus conjicere.

(45) Ἐρ λάρνακι λιθίνῃ. Sic quoque Joseph et Studita; cum noster Menæoruī codex, sic expressum μολυbdinὴν habeat, id est plumbeam. Ac, num, quod sere usus habet, in arca lapidea, urna plumbea erat, ac ulrumque in mare projecerunt inofficiosi homines, ne qua apostoli memoria, etiam vacuo tumulo, apud eos exstaret, et qua consoveri posset populi in eum devotio? Mea hæc conjectura; alii divinent; vel quod plurimum est, admittant.

stia liberabantur. Videntes itaque diaboli ministri, furore in urnam illam incendebantur; ac quandoque deliberatione habita, urnam in qua erat sancti apostoli corpus, cum quatuor aliis sanctorum martyrum urnis, in mare projecterunt. Id vero omne contigit, ut et tantus maris tractus, quantum emensi sunt, per illos sanctificaretur, ac loca per quæ illos divisit divina gratia, benedicerentur.

Magnos enim Ponti sinus subnavigans apostolus, altisque Hellesponti superatis angustiis, Ægeum mare et Adriaticum petiit, relataque a sinistris illustri ac maxima Siciliæ insula, una coenites habens qui in aliis urnis præclara victoria incliti martyres erant, Pappianum, Lucianum, Gregorium et Acacium, ad insulam, quam Liparam vocant, appulsus est. Quam mirabilia opera tua, Domine!⁵ Ecquænam oratio laudandis illis sufficiat? Ac quidem præclari victores martyres, velut reges quodam, ubi eum conquiescere voluerant, magno derelicto apostolo, statim reversi sunt, quo loco divinæ prævidentiae visum erat, singulis illis hospitium sedesque ascribere: Pappianus quidem in urbem Siciliæ Amyllam; Lucianus vero, Mesanam; Gregorius, Columnam Calabriæ urbem; Acatius Ascalum civitatem sic dictam.

Tunc apostolus adventum suum Agathoni intimat. Statimque episcopus matura diligentia, ubi magnum horrendumque prodigium vidit, stupore plenus: Unde, inquit, tibi, Lipara, tantus hic ingensque thesauros advenit? Plane eximie magnificata es et clarificata. Chorus age, sali atque exulta. Suscipe tuis manibus, et ad eum clama: Fauste venisti, apostole Domini. Hæc aliaque non pauca prolocutus episcopus, laudesque apostoli atque insulæ prosecutus, dicendi sinecū fecit.

Quodque deponenda urna loco illustri, quo sciœt loco divinum delubrum ad gloriam celebratissimi apostoli excitandum erat; trahentibus multis, nihil illa obsequebatur, donec revelatione divina beatus Agatho adducto vitularum jugo, ac soniculis alligatis, ingentis molis arcum illam, inhabitantis potentia facile traxit, quo apostoli voluntas delegerat.

Ingens porro miraculum miraculis comes secutum, ac cui forsitan plures eorum quibus ignota divina prodigia sunt, fidem abnegabunt. Exiguæ mo-

A πεθῶν. Ταῦτα οὖν βλέποντες οἱ τοῦ διαβόλου ὑπαυργοὶ, ἐμαίνοντο κατὰ τῆς λάρνακος ἔχεινης· καὶ σκεψάμενοὶ ποτε, ἀπέρριψαν ταύτην, συνέχουσαν καὶ τὸ ἄγιον σῶμα τοῦ ἀποστόλου ἐν τῇ θαλάσσῃ, σὺν ἐτέραις λάρναξιν ἀγίων μαρτύρων τέσσαροι. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα καὶ ἡ τοσαύτη θάλασσα ἦν διῆλθον, ἀγιασθῆ δι' αὐτῶν· καὶ οἱ τόποι καθ' οὓς ἡ θεῖα χάρις αὐτούς διεμέρισεν, εὐλογηθῶσι.

B Τοὺς γάρ μεγάλους τοῦ Πόντου ὑποπλεύσας κόλπους ὁ ἀπόστολος, καὶ τὰ στενὰ τοῦ Ἐλλησπόντου παραδραμών βάθη, τὸ Αιγαῖον τε καὶ τὸ τοῦ Ἀδρίου κατέλαβε πέλαγος· καὶ τὴν τῶν Σικελῶν περιφανῆ τε καὶ μεγίστην ἐν εὐωνύμοις καταλιπὼν νῆσον, ἔχων συνεπομένους αὐτῷ καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἐτέραις λάρναξι καλλινίκους μάρτυρας, Παππιανὸν, Λουκιανὸν, Γρηγόριον καὶ Ἀκάχιον, νήσῳ τῇ οὗτῳ καλουμένῃ Λιπάρῃ, προσωριμίσθη. Ως θαυμάσια τὰ ἔργα σου, Κύριε! καὶ τίς λόγος ἐξαρχέσει πρὸς ὑμνον τῶν θαυμάσιων σου; Καὶ οἱ μὲν καλλινίκοι μάρτυρες, οἵτινα βασιλέα ἐν φῶ διηρεύσαντο ἀναπαύσασθαι τὴν μέγαν καταλιπόντες ἀπόστολον, αὐτίκα ἀνθυπενόστησαν, ἔνθα δὲ ἔκαστον ἡ θεῖα κατασκηνῶσαι εὐδόκησε πρόνοια· Παππιανὸν (46) μὲν εἰς Ἀμυλλαν πόλιν Σικελίας· Λουκιανὸν δὲ ἐν Μεσήνῃ· Γρηγόριον ἐν Κολύμνῃ πόλει Καλαβρίας, καὶ Ἀκάχιον εἰς Ἀσκάλοντος πόλιν οὗτῳ καλουμένην.

C Τότε Ἀγάθωνι τῷ θείῳ ἐαυτὸν καταμηνύει ὁ ἀπόστολος. Καὶ παρευθὺς ὁ ἐπίσκοπος σπεύσας, τὸ μέγα καὶ φρικῶδες ὡς εἶδε τεράστιον, θάμβους πλησθεῖς, Πόθεν σοι οὗτος, ὡς Λιπάρα, ἀπεφθέγγετο, ο πολὺς προσεγένετο πλοῦτος; Οὐτως ἀμεταλύνθης ὑπερβαλλόντως καὶ ἀδοξάσθης. Χόρευσον, σκητησον. Ὑπόδεξαι χερσὶν οἰκεῖαις καὶ βόησον πρὸς αὐτὸν, Καλῶς παραγέροντας, ο τοῦ Κυρλού ἀπόστολος. Ταῦτα καὶ ἐπερα οὐκ ὀλίγα ὁ ἐπίσκοπος εἰπὼν, καὶ ἐγκωμιάσας τὸν τε ἀπόστολον καὶ τὴν νῆσον, κατέπαυσε τὸν λόγον.

D Επειδὲ ἔδει ἀποκαταστῆναι τὴν λάρνακα καὶ ἐν τόπῳ ἐπισήμῳ, ἐν φῷ καὶ θείος σηκὸς ἔμελλεν ἀνεγερεσθαι εἰς δόξαν τοῦ πανευφήμου ἀποστόλου, ως μὲν ἐλκούντες πολλοὶ, ὑπήκουε δὲ οὐδαμῶς, ἔως ἀποκαλύψει θείᾳ ὁ μακάριος Ἀγάθων ζεῦγος ἀγαγὼν δαμάλεων, καὶ λεπτοῖς ἀποδῆσας καλωδίοις, τὴν παρμεγέθη ἔχεινην λάρνακα, τῇ τοῦ ἐνοχοῦντος δυνάμει, εὐχόλιας ἦξε, ὅπου τὸ τοῦ ἀποστόλου ὑπῆρξε θέλημα.

Θαῦμα τι δὲ θαύμασι συνείπετο μέγιστον, καὶ πολλοῖς ἐσως τῶν ἀμυητῶν τῶν θείων τερατουργιῶν ἀπίστον. Νησίδιον γάρ Βουρχάνος (47) δυομαζόμενον,

⁵ Eccli. II, 4.

(46) Παππιανός. Anastasius in Studita Papinum vocat; apud quem etiam nomina urbium minus corrupta sunt: de quibus videnda nostra. Bibl. PP. concionat.

(47) Βουρχάνος. Anast. in Studita, Vulcanus; savetque allatæ jam mihi conjecturæ, permutationis litterarum ex soni affinitate, ubi sic crassioribus auribus Græci audiunt in nominibus propriis. Miraculum vere stupendum, cuius tamen Joseph non incunxit, qui videatur Studita antiquior, et qui jam

nomen haberet Metaphrastis ætate. Certe ejusmodi est, cui non facile arrogant fidem nedum ἀμύητοι τῶν θείων τερατουργιῶν, ut auctor scribit, sed nec qui divinam in prodigiis virtutem sancte venerantur. Potest hæc hisque majora illa præstare, sed facile etiam est in ejusmodi vulgi obrepere. Vulcaniæ ejusmodi insulæ, in quibus pars magna sulphur est et materia combustibilis, magna habent symptomata, ex ipsa rerum natura et absq; miraculo: in quibus non injucunda lectu, quæ super in

καὶ πηγὴν ἔχον μυκτὸς καὶ ἡμέρας. ἀναβράζουσαν, ὡς μόνον τὴν τοῦ ἀποστόλου παρουσίαν φίσθετο, ἐπειδὴ τῇ ἑγγύτῃ τὴν Λιπάραν κατέβλαπτε, θεῖᾳ δυνάμει εὐθέως ἀποσυρέγει, ἐπτὰ σταδίους μαχρὰν ὠχετο, τοῦ παρασυρμοῦ ὥσπερ ποταμίου φεύγατος μέχρι τῆς στήμερον τὸ θαῦμα ἀνακηρύττοντος. "Ο παραδέξων θαυμασίων! ὁ ὑπερβαλλόντων τερατουργημάτων! ποῦ τοιαῦτα ἐν πάσῃ τῇ ὑφ' ἄλιον διέγνωσται; "Ἐπειδὴ δὲ ἀνήγειρε καὶ περιεκαλλῆ ναὸν δὲ πίσκοπος τῷ ἀποστόλῳ, 'καὶ ἐν αὐτῷ ὡς πολύτιμον θησαυρὸν τὸ μαχάριον ἐκεῖνο καὶ σεβάσμιον κατέθετο λείψαγον σὺν τῇ λάρνακι, τοῖς δύναται ἐξειπεῖν τὰ ἐκεῖσε διημέραι γινόμενα θαύματα;

'Ἐτῶν οὖν πλείστων παραδραμόντων, ἐν ἐσχάτοις καιροῖς, ἐν ταῖς ἡμέραις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως (48), τοῦ φρουρίου ἐν ᾧ ἀγιος ἀπόστολος κατέκειτο διὸ τὸ πληθυνθῆναι τὰς ἀνομίας ἡμῶν ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν συλληφθέντος, καὶ πάσης τῆς νῆσου Λιπάρας ἀοικήτου διαμειγάσης, δὲ τῆς πόλεως Βενένδου ἀρχῶν τὰ ἀποστολικὰ θαύματα ἀναμαθών, πίστεις ζεούσῃ πρὸς τὸν ἀγιον κινηθεῖς, ἐκ τῆς Ἀμαλφινῶν πόλεως ἀνδρας τινὸς νάυσιπόρους προσκαλεσάμενος, καὶ τούτοις χρήματα ἰκανὰ δοῦνας ἐπαγγειλάμενος, τῇσιώσεν ἀπελθεῖν, καὶ τὸν πολύτιμον ἐκεῖνον πρῆς αὐτὸν ἀναχωρίσαι θησαυρὸν. "Ο καὶ ἐγένετο.

'Ο γοῦν ρήθεις ἀρχῶν ἐκ πολλοῦ διαστήματος τῆς θαλάσσης ἵν, τὸν τε τοῦ τόπου ἐπίσκοπον καὶ πολλοὺς διλλους τοῦ τε κλήρου καὶ τοῦ πλείστου λαοῦ συγκινήσας, πρὸς ὑπαντήν ἐξῆλθεν τοῦ ἀποστόλου. οὐ καὶ τὸ ἀγιον λείψαγον ἐν τῇ πόλει Βενένδου ἀγαγῶν, ἐν σεβασμῷ τόπων κατέθετο. "Ἐνθα καὶ λάσεις ἐπιτελῶν δὲ μέγας ἀπόστολος, πᾶσι τοῖς ἐκεῖσε ἐδεκνυτο, εἰς δόξαν τοῦ ὑπεραγάθου Θεοῦ ἡμῶν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ'.

Εἰς τὸν ἀγιον καὶ πατερύφημον ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον (49).

Ματθαῖον δὲ μνήμης τοῦ δὲ γένοιτο χαριέστερον; Άτε δι τοῦ ψιλὸν ἡμῖν τὸν ἀπόστολον, κατὰ τοὺς δι-

Relatione insulæ sanctæ Ireneæ prope Cretam habentur scripta.

(48) *'Ἐν ταῖς ἡμέραις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως.* Appendix Anastasiana perinde referit, etsi Theophilus non meminit; pauloque aliter rem narrat; nempe factam revelationem cuidam monacho Græco ut dispersa ossa colligeret signo divini luminis agnita; quæ ipsa ejus rei fama, sive etiam miraculorum quæ olim percrebuerant in sancti apostoli tumulo, in causa fuerit, ut ita Beneventanus regulus seu magistratus, per conductos Amalphitanos nautas sacrum pignus sibi rapiendum putaverit, ipso forsitan Græco monacho annuente, et eum a suis Græcis nūiūl jam opis exspectaret. Sicque alia aliam juvet narratio, non quidquam officiat.

(49) Matthæi res, præter Evangelium ab eo scriptum, obscuræ admodum remansere, nullis certæ fidei auctoribus consignatae; Abdia Babylonio fabulosæ auctore fere proditæ, quem ipsum exscribit Perionius; quodque nulla affert veterum monumenta, nullam eis majorem conferre auctoritate in certum est. Quæ novissime ex antiquis monumentis et sanctorum Patrum scriptis collegit R. D. Marc. Antonius Columna archiepiscopus Salernitanus, et sane quidem eruditus, ut auctor est Baronius in notis,

A lis insula est, Vulcanum vocant, in qua longis ignis ebulliens nocte dieque. Hæc, ubi duntaxat apostoli sensit adventum, quod vicinitate Liparam oblædebat, divina potentia statim retracta, septem procul stadiis recessit; quod miraculum tractus velut recentis fluvii in hunc usque diem prædicat ac prodit. O inaudita stupendaque miracula! o modum omnem excedentia prodigia! Ubi talia in universa quæ sub sole est cognita? Postquam vero etiam episcopus elegantem ædem apostolo excitaverat, atque in illa quasi pretiosum thesaurum, beatum illud ac venerabile pignus cum urna deposuerat, quis referre possit quanta ibi quotidie fierent miracula?

B Longa itaque annorum decursa serie, extremis temporibus, in diebus Theophili imperatoris, capto ab Agarenis, ob plura nostra scelera, in quo sanctus apostolus jacebat, præsidio, omnique Lipara insula manente desolata, Beneventanæ urbis regulus, apostoli perceptis miraculis, serventi erga sanctum side excitatus, Amalphitanæ urbis nautis aliquot convocatis, ac quantas par erat pecunias dare pollicitus, ire jussit, ac pretiosum illum thesaurum ad se deferre. Quod et contigit.

C Quem dicebam itaque re illos longo procul a mari intervallo, accitoque loci episcopo multisque aliis, tum ex clero tum ex vulgi plebe in occursum apostoli exivit; adductumque Beneventum sacrum pignus, in venerabili æde depositum: ubi etiam opipidanis omnibus sanctitates præstans clarescebat magnus apostolus, in 'Dei nostri gloriam, qui omnem boni rationem excedit.

ORATIO XI.

Laudatio sancti celebratissimique apostoli et evangelistæ Matthæi.

Matthæi memoria quidnam fuerit gratius? quod scilicet non nudum nobis apostolum, sicut reliquos,

D mihi in manus non venere; et forte potuissent laborem levare, gratiamque is ipse fecisset, si ex illis aliquid saltem delibasset: nisi sunt illa ipsa quæ afferat. Ait autem se legisse in libello Hippolyti De duodecim apostolis, Matthæum victimam factum virginitatis: alludente nimirum auctore ad historiam de sancta Iphigenia virgine, quæ legitur in Actis ejus ab eo Deo dicata. Nempe legitur in Actis illis Abdianis: nusquam alibi: mihi editus Hippolyti indiculus nihil habet ejusmodi; at nec Matthæi in Æthiopiam itineris aut prædicationis, quæ proinde videri possint in Hippolyto subdititia. Metaphrastis nomine vulgata Acta a Lipomano et Surio omissa, cum probatoriæ videantur, quam illa altera illi representata, eidemque Lipomano secundo loco edita, extra Parthiam non trahunt Matthæum, et Hieropolim Syriæ, in qua martyrium fecerit. Ac de Iphigenia, certum est, præter uovas Romanas tabulas Baroniæ aliisque auctas, Clem. VIII summo pontifice, nullas alias ejus nomen habere, ne ipsis quidem Romanas paulo superiores; in quibus hoc solum de Matthæo: Natale sancti Matthæi apostoli et evangelistæ, qui apud Æthiopiam prædicans, martyrium passus est. Hujus Evangelium Hebraico sermone conscriptum, Christo revelante, tempore Zenonis

nominis nuncupatio delinēet, sed una quoque evangelistæ dignitatem inferat : evangelistæ autem me-

imperatoris inventum est. Eademque fere Beda, qui et Hortaci nomen addit, insinuans se ex Abdia bisisse; ex quo nescio an tuto satis vindicare potuerint Iphigeniæ nomen, qui eas tabulas auxere. *Aethiopiam* etiam habet Socrat. I. i, c. 15 : Θωμᾶς μὲν τὴν Πάρθων ἀποστολὴν ὑπεδέχετο· Ματθαῖος δὲ τὴν Αἰθιοπίαν· Βαρθολομαῖος δὲ ἐκληροῦτο τὴν συνημμένην τεύτη Ἰνδίαν· Thomas Parthiam suscepit, in qua apostolico munere fungeretur : Matthæus Aethiopiam ; Bartholomæus Indianam, quæ huic finitima est. Interiorem vero Indianam censet non penetrasse, ad quam Constantino Magno imperatore fides pervaserit, et cui Frumentius episcopus datus sit. Proinde loquitur Socrates de Aethiopibus Asiaticis, vicinis terræ sanctæ, nec forie ab aliis dissentit, qui vel Hierii, vel Hierapqli Syriæ apud Parthos vel Persas martyrium fecisse scripserunt. In his Martyrologium Corbeiense magnæ certe antiquitalis et fidei. xi. Kal. Oct. : In Persida, civitate Tarrium, natals sancti Matthiæ evangelistæ. Scripsit Hierium, quod sic antiquarius depravarit, vel qui non satis accurate ex illo exscripsit. Ideam pridie Non. Maii omissione solum civitatis nomine : In Persida, natals S. Matthiæ apostoli et evangelistæ. De loco ubi passus est, vel ubi sepultus, inquit Baron, potius assentior Venantio Fortunato, qui ante annos mille vixit : is etenim dum agit de apostolis singulis, ipsoisque locis ubi passi et conditi sunt, hæc de Bartholomœo atque Matthæo canit :

*Inde triumphantem fert India Bartholomœum,
Matthæum eximium Naddaver alta virum.*

Mihi quoque esset magnum ad fidem, si suæ res ætatis Fortunatus referret, vel non liqueret ex ipso Abdia suam Naddaver Matthiæ habuisse, ut et Bartholomæi Indianam, quem sic alii eo profectum narrant, ut tamen in Asia fuerit martyrio coronatus, de quo Greg. Turon. *De gloria martyrum.*, c. 34 : *Apud Asiam, inquit, passum, agoris ipsius narrat historia;* et ut Sophr. apud Hieron., nosterque Hippolytus, in Armenia. Euseb. l. v. c. 10, refert ipse quidem incerto rumore Bartholomœum unum ex duodecini apostolis prædicasse in India, apud quos Evangelium Matthiæ Hebraicis litteris scriptum dicatur reliquisse, et quem Pantænus illic reperit : non tamen quod ibi diem obierit. Contra fidem interpretis Russinus illud inde Evangelium Pantænum secum detulisse ait : quod Eusebius non dicit, ut etiam Henricus Vales. recte observavit. Aliudque fuerit quod in bibliotheca Cæsariensi a martyre Pamphilo collecta servabatur, quo utebantur Nazaræi, ipseque Hieronymus commodatum accipit : sed non ipsum Matthiæ authenticum, ut nec quæ Syriaca unum, et alterum vulgata sunt. Etiam quod cum Barnabæ corpore inventum Evangelium est Zenone imperatore, Matthiæ esse ferunt : sicutque Baron. an. 483, n. 4, laudatque historiam, auctore Alexandro monacho ; qui tamen ab ipso relatus, et, ut exstat apud Lipomanum, nihil Matthiæ Evangelii meminit. Ejus verba sunt : *Invenerant etiam Evangelium supra Barnabæ pectus impositum;* quod deinde Zeno ab Anthimo episcopo sibi mitti petierit, et in palatio suo reposuerit ; ubi, inquit, ad hodiernum usque diem servatur, et in magna quinta Paschæ feria quotannis in palatii oratorio evangelium ex eo libro recitat. Quod magis indicio est, suisque Græcum Evangelii exemplar, ex quo sic Græce ex usu ejus Ecclesiæ legi evangelium possit, quodque Græcus textus inagis ex usu Barnabæ esset, qui præcipue Græcis prædicabat, et quia etiam Judæi in dispersione positi fere Græce callebant ; ut una hac lingua apostoli novum omne instrumentum divino instinctu consignandum putaverint. Sy-

λους, ἡ τοῦ δνοματος κλῆσις ὑπογράφει, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀξιωμα τοῦ εὐαγγελιστοῦ συνεπάγεται. Εὐαγγελιστοῦ

pax xi Junii : Οὗτος λέγεται τεθάψθαι ἅμα τῷ ὑπὸ αὐτοῦ γραφέντι κατὰ Μάρκου Εὐαγγελίῳ, τῷ ἐσόστερον εὑρεθέντι μετὰ τοῦ ἀποστολικοῦ σώματος· δθεν καὶ προνόμιον Ελασον οἱ πιστοὶ μὴ ὑποκείσθαι ὑπὸ τινα τῶν ἀλλων ἐπισχόπων ταύτην τὴν νῆσον· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἰδού ἐπισχόπου χειροτονεῖσθαι. Ferunt hunc sepultum cum Marci Evangelio ab ipso conscripto, quod postea repertum est cum apostoli corpore. Unde et fideles (Cypri) privilegium nacti sunt, ne ea insula subesset ulli aliorum episcoporum, sed a suo ipsius episcopo ordinationes recipere. Non accepit privilegium, sed olim concessum, peream occasionem illi ratum habitum et confirmatum Zenonis et synodi τῶν ἐνδημούντων Constantinopoli judicio. Quia de re, deque privilegio insulæ Cypri leg. Theod. Balsin. can. 8 synodi Ephes., quo repressus conatus Antiocheni patriarchæ, et relicta Cypri ordinaciones liberæ. Porro fungi est quidquid Cedrenus in eam rem scribit, excepta sacræ pignoris inventione sub ceraso arbore, quod Matthiæ Evangelium supra pectus haberet. Ιδιόγραφον αὐτοῦ τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα· ἐξ ἣς προφάσεως ξετοτε γέγονε μητρόπολις ἡ Κύπρος, καὶ τοῦ μὴ τελεῖν ὑπὸ Ἀντιόχειαν, ἀλλ' ὑπὸ Κωνσταντινούπολιν· Ea occasione Cyprus metropolis facta est, ut jam non amplius sub Antiochia censeretur, sed soli Constantinopoli subesset. Nuga hæc. Non hoc quærebatur ut servitutem servitute mutaret, vel quod non habebat acquireret; sed ut quod erat, αὐτοχέραλος, suarumque arbitra ordinacionum, perseveraret, nec vel Antiocheno, vel ulli alii subesse deberet; excepto jure προεδρεῖας et προστατεῖας Romani antistitis, qua Christi vicarius, summusque omnium pastor est: quo nihil laedit aliarum sedium jura, nec se illarum ordinationibus extra diocesis propriam (jure antiquo) immiscet. C De Evang. Matth. consentit Niceph. I. xvi, c. 37, ac, num inde creditum Matthiæ Evangelium potius quam Marci, quod feria illa quinta majoris hebdomadæ Græci, non ex Marco, sed ex Matthæo legant Dominicæ passionis partem: verum nihil vetat quin in eo palatii oratorio, in quo repositus ille Barnabæ codex, ex Marco legeretur, cum eadem ipsa pene Matthiæ Marcus habeat, sed paulo breviora. Nicephorus etsi ipse patriarcha, auctor sic nuperus et post captum a Latinis, receptamq[ue] a Græcis Urbem scribens, potuit ignorare traditionem suæ Ecclesiæ paulo superiorem. Cedrenus quod ita absurde narrat, nullius pene est fidei. Auctor Synaxarii quam antiquus, me latet, qui sic Marci Evangelium maluerit, utpote consobrini Barnabæ. Nostrum Tiliapum, paulo antiquius, nihil istorum habet, ut neque Basilianum Sirleti: quodque in tabulis Thynnis scriptum ejusmodi Evangelium tradit Alexand. monachus, qui cæteris videitur antiquior, ac reliquis auctor hujus traditionis, existimem suisse potius Evangelii partem ejusque capita quædam et περιοπάς, quam integrum codicem, velut forte in Cæcilia, quæ sic Evangelium in pectore et sinu gerebat Beda, Cujus corpus tempore Zenonis imperatoris, ipso revelante, repertum est, nulla mentione ejus libri Evangeliorum. Nec aliter Romanæ tabulæ paulo ubiores ante novas Baronianas, per quas invectum illud assumptum, una cum codice Evangelii sancti Matthiæ sua manu descripto. Romanum quoque Breviar. Pii V: Ad cujus pectus erat Evangelium Matthiæ, Barnabæ manu conscriptum; nostrum Prædicatorum addit, Hebraicum: sic res erexit eundo, quasi non et Græcum transcribere licuerit. vel nondum esset illud Evangelium Græce redditum Antiquius Rom. etiam hæc nescit. Mariannus tamen Scotus an. 483: Corpus Barnabæ apostoli, et Evangelium Matthiæ, Hebræo stylo scriptum reperitur, ipso revelante. Sigebertus quoque, Cum

δὲ μνήμη εὐθυνόλως εἰς ἔννοιαν ἀγεῖ τοῦ Εὐαγγελίου. Τούτου δὲ τὴν ὑπόμνησις τῷ ἐν αὐτῷ διξαζομένῳ συνάγει Χριστῷ. Μνημόνευσον γνησίως τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ἵνα μνημονεύσῃς ἀληθῶς Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀναθεωρήσῃς αὐτοῦ τὴν δόξαν ἐνοειδῶς τε καὶ συνεπτυγμένως, τὸ μυστήριον δλον τῆς οἰκονομίας διὰ τοῦ σεπτοῦ δύναματος νοερῶς μυσταγωγούμενος.

Ἄξιον μὲν οὖν καὶ πάντας καλεῖν εὐαγγελιστὰς τοῦ Σωτῆρος τοὺς μαθητὰς, ὡς τὴν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν εἰρήνην Θεοῦ, τοῖς θύνεσιν εὐαγγελισαμένους, καὶ διδαχαῖς ἐνθέοις καὶ χριστομιμήτοις παθήμασι, τὸ τοῦ Θεοῦ σωτῆριν ἐμφθεγξαμένους τῇ γῇ· οὐχ ἡκιστα δὲ τοὺς τέσσαρας τούτω δὴ τῷ δύναμι καλεῖσθαι πρεπωδέστατον, ὡς οὐκ ἀγράφως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐγγράφως εὐαγγελισαμένους Χριστὸν· οὐδὲ ταῖς κατ' αὐτοὺς γενεαῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἐπιούσαις δμοῦ πάσαις, τὰ τοῦ Θεοῦ μυστήρια παραδόντας διὰ τῆς Γραφῆς. Ὡν πρῶτος δὲ λερώτα-

quo etiam Evangelium Matthæi, ipsius manibus Matthæi Hebraice scriptum, quod erat simul reconditum, invenitur. Quod Evangelium ipse Barnabas secum semper ferre solebat, et ubique inveniebat infirmos, ponebat illud super eos, et iam fide Barnabæ, quam merito Matthæi, omnes sanabantur. Quanta hæc, sed unde hausta, et quantæ fidei? Unde quod non habuit Ecclesia ipsum hoc Matthæi autographum pro authenticō, vel qua nobis jactura sic periit? Scripsisse Matthæum Hebraice sere veteres consentiunt: hoc vero ipsum illius autographum fuisse hominis ex suo capite conflentis commentum merito videatur. Scripsit vero ne quæ viva voce ab apostolis, ipsoque Matthæo, Hebræi acceperant, illis ad gentes aheuntibus, paulatim exciderent, vel etiam falsis admistis corrumperentur. Videndus Euseb. l. iii, c. 24; ac num ipsa Nicetæ ratio quam Euseb. insinuat, cum ita scribit: Nempe scripsisse Matthæum, τοῦ, τὸ λεπόν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ, τοῖς ἀφ' ὧν ἐστέλλετο, διὰ τῆς γραφῆς ἀποκληρούν· Ut quod minus per præsentiam præstare potuerat, illis a quibus proficiscebatur, scripto suppleret. Sic nimirum tenui corpusculo ac debiliori, quo non liceret velut aliis ac coapostolis fulguris instar Evangelium quaqua-versus proferre ac prædicare. Potuit et haec ratio esse, et quod præsentiam subtracturus erat, quod ipsum velle Eusebium arbitror, nec satis mihi explicatum video verbis illis novi interpretis, quod præ-sentiæ suæ adhuc superesse videbatur, scripto, illis quos relinquebat supplevit. Quæ refert Nicephorus l. ii, c. 41, Acta sancti Matthæi plane fabulosa, et Abdianis ipsis longe improbabiliora, a quibus non abludit Græcorum Synaxarium ad xii Kalendas Decembris, quo die sancti Matthæi solemnia reconlunt. Bene tamen est, quod reliqua diei ἀκολουθia et officium, nihil ejusmodi furfurum habet; sed apostolica duntaxat et evangelistarum elogia pie ac graviter strophis odisque modulata: in quibus Theophanes canonis est auctor. Quomodo et Basilianum Sirleti Monologium, Commemoratio sancti apostoli et evangelistæ Matthæi. Sive nulla major erat explicatio rerum Matthæi, sive Sirletus non putavit sic absurdis reliquorum elevandam fidem, quæ libro illo continentur. Esse quandoque Synaxaria novi κόμματος et παρακόμματος, falsaque et nullius fidei continere, Græcis recentioribus eusa, indubium est. cujusmodi sunt illa Triodio adjecta ab ipso Nicephoro, cum vetus Triodium nulla haberet, cujusmodi vidi Tilianum, ejusque jacturam deploro, nesciens in ejus manus venerit, per distractionem et auctionem librorum

A moria, ad Evangeli recta intelligentiam ducit. Ilujus vero recordatio, Christo conjungit, qui in eo laudatur. Memor esto sincere et ex animo evangelistæ, ut Jesu Christi vere recorderis, ejusque gloriam uniformiter ac complexe contempleris, qui dispensationis omne mysterium, per venerandos nominis apices mente docearis.

B Æquum sane ut et omnes Salvatoris discipuli evangelistæ vocentur; ut qui Dei pacem exsuperantem omnem sensum, fausto gentibus nuntio intulerunt, divinisque doctrinis ac Christi æmulis passionibus, salutare Dei in terra prædicarunt. Imprimis vero convenientissimum est ut eo nomine quartuor appellantur, ut qui nedum prolata nude voce, sed et scripto Christum annuntiarunt; neque suæ duntaxat ætatis hominibus, sed et futuris deinceps omnibus Dei mysteria Scriptura teste propalarunt: quorum primus sacratissimus Matthæus, ad sacram

C ejus bibliothecæ. Graviter queritur Radulphus Tungr. l. De canonum obser. prop. 11 de illis sacerdotibus qui ejusmodi falsas et incertas narrationes studiose invehunt in divina officia, secus ac statuit Gelasius c. Sancta Romana, quod præcipue attinet ad passiones apostolorum, in quibus latinis pleraque spuria, et ex apocryphorum cœnosis lacubus hausta: cum præstaret, veterum more, pie ignorare gesta singula, et primitias Spiritus laboresque in eis omnibus majores suspicere, nostroque Christiana religione antistites atque parentes sub Christo ambitiose venerari et colere supra reliquos sanctos omnes, uti etiam præstant omnibus, quam ullam mendacii, quantumvis officiosi, suspicionem, quæsitis illis narratiunculis et fabellis, nobis sacrisque aspergere. Quod tamen ait idem Radulphus, *Passio apostoli Matthæi heresim habet contra declarationem Benedicti XII de visione faciali*; nescio quam Passionem, quæve Acta Matthæi notet; nam quæ nobis existant, nihil ejusmodi videntur habere; nec Abdiana, nec alia. Quin Metaphrastes, aliis probatiora, Lipomano edita, ejusmodi sunt, ut ex illis idem Lipomanus probaverit sanctorum animas jam in cœlo beatas esse, ac Deo frui, cuius contrarium errorem notare voluit Radulphus, et Benedictus confixit: non illum alterum, quem Armenorum dicunt, quod ipsa Dei essentia non sit videnda a beatis, sed duntaxat gloria et majestas, seu splendor quidam sub Deo et συγχατάσσεις, non ipsum Dei χρύσιον et ἀχριφνές. Qua in re laborant nostri theologi explicandis Græcorum quorumdam, Chysost., Theodor., etc., in speciem difficilibus, locis ac dictis.

D Placet omnino Nicetæ modestia et sobrietas, qui missis omnibus apocryphis atque dubiis, vel etiam fabulosis et commentitiis, quæ de Matthæo male feriotorum hominum temeritas invexit, una suæ Ecclesiæ ac veterum traditione contentus fuit, ejus scilicet consummationis ac martyrii Hieropoli Asiae, sive (ut alii) Parthiæ, ubi in ea urbe et metropoli, viciniisque, ac paulo etiam remotioribus regionibus (si has Äthiopiam Asiaticam volumus) strenue operam Evangelio posuisse, ac Ecclesias fundasset; ne explorato quidem ejus mortis genere aut supplicii, quod nescio an ulli veterum prodiderint; exceptis apocryphis, qui sic omnia referunt, ac si cuncta oculis coram usurpassent: quod sane scriptorum genus Ecclesiæ valde invidiosum, ac penes hereticorum fabrica, ut agnoscat papa Gelasius in cap. *Sancta Romana*.

Evangelii conscriptionem animum adjecit; primusque Novum nobis Testamentum enarravit. Ac sicut ille olim Moses primam mundi originem, ac deinceps omnium Dei operum magnificentiora scripto consignavit: sic nimirum et iste, Christi Dei ortu recensito, illius exinde miraculorum omnem magnitudinem, divinis scripto prædicationibus tradit. Matthæus scilicet, fidelis ac prudens dispensator Patris, sapiens magnusque Verbi evangelista; Paracleti denique splendidus prædicator ac scriba velox.

Matthæus, cuius si nomen interpreteris, donatus (49°) dicitur: e mundo quidem velut pulcherrima delibatio, donatus Christo ac divino Spiritu genitus Verboque veritatis perfectus, ab ipso rursus in lucem et salutem gentium donatus est, usque ad extremum terræ.^B Hic nos hodie convocans, suamque ipsius memoriam splendidissimæ celebritatis argumentum præstans, lætam maxime ac admirandam desiderabilis convivii compotationem indixit; solidam quidem ac perfectam escam, conscriptum ab eo Evangelium apponens, gratiaque sermonem ex ejus ore procedentem⁷ velut sacratissimum quemdam craterem miscens, Christique amantes animos omnes lætificans.

Sed videamus quali ex vita, ac instituti prius genere vir beatus, ad quem evaserit finem: excellente mutationem summeque inauditam in melius transmutationem admirantes, mirabilem Deum in justitia, mirabilem in bonitate magnificemus.

Publicanus prius fuit, Christi postea discipulus; ac pecuniarum ratiocinator, Evangelii interpres et enarrator. Publicanus nempe institutum quod piis maxime abhorrendum, religiosaque mentis hominibus scelestissimum habeatur. Quid enim violentius aut magis tyrannicum, quam pecunias conflare earumque exactorem esse? Quid vero vitæ ex Evangelii rationibus institutæ magis adversum, quam opprimere viduas, pauperumque animas injuste trahere atque vexare, sive etiam juste, ut existimat? Utrinque enim attenta naturæ æquitate vere locus injuriæ est, tametsi lex humana, sancta olim tyrannide, actionem innoxiam dictet. Non enim haec lex Dei est, non naturæ, ut nempe alii tyrannidem exerceant, alii tyrannide premantur; atque alii quidem adversus humiliores supereilium tollant ac effrantur, alii mancipentur atque aerumnis conficiantur: alii lasciviant ac deliciis adversus pauperes temulenti disfluant, prætextoque publico debito, supremam tolerandæ vitæ rationem auferant; alii graventur ac cædantur, donec novissimum obolum reddant; a quibus sicut spiraculum, sic et tributum austere exigatur. Non sic Deus ab initio, non sic hominibus, cum primo conditi sunt, lege sanxit. Sed sicut universorum unus est fuctor, sic et natura

A τος Ματθαῖος ἐπὶ τὴν Ἱερὰν τοῦ Εὐαγγελίου ἥκε συγριψῆν, πρῶτος ἡμῖν τὴν Καινὴν Διαθήκην εἰσηγήσατο· καὶ ὥσπερ Μωάτῆς ἔκεινος τὸ παλαιὸν, ἀκούθεν τὴν κοσμογένειαν, καὶ ἐξῆς τῶν ὅλων ἔργων Θεοῦ τὰ μεγαλοπρέπετερα λογογραφῶν· οὗτοι δὴ καὶ οὗτοι τὴν γένεσιν θεολογῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ πάντων ἐξῆς τῶν αὐτοῦ θαυμάτων τὴν μεγαλωσύνην, τὰς ἐγγράφαις θεορήμοσύναις παραδιδούς· Ματθαῖος, δὲ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος τοῦ Πατρὸς, δὲ σοφὸς τοῦ Λόγου καὶ μέγας εὐαγγελιστής· δὲ λαμπρὸς τοῦ Παρακλήτου κήρυξ καὶ δέσυγράφος γραμματεύς.

Ματθαῖος, δὲ δεδωρημένος ἐρμηνεύμενος· δε ἐκ τοῦ κόσμου μὲν οἴλα τις ἀπαρχὴ καλλιστη δεδώρηται Χριστῷ, ἢ Πνεύματι δὲ θεῖψ γεννηθεῖς, καὶ Λόγῳ ἀληθείας καταρτισθεῖς, αὖθις τοῖς ξύνεσιν εἰς· φῶς παρ' αὐτοῦ καὶ σωτηρίαν ἔως ἐσχάτου δεδώρηται τῆς γῆς. Οὗτος ἡμᾶς σήμερον σύγκαλων, καὶ λαμπροτάτης ἑορτῆς ὑπόθεσιν, τὴν αὐτοῦ παναγῆ μνήμην ποιούμενος, φασδρὰν δτι μάλιστα καὶ θαυμαστὸν ὑπέτεινε φιλοτησίαν· στερεὰν μὲν καὶ τελείαν τροφὴν, τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον προτιθεῖς· τὸν λόγον δὲ τῆς χάριτος, τὸν διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ πορευόμενον, οἴλα τινα κρατῆρα μυστικώτατον ἐγκιρνῶν, καὶ πάσας καρδίας εὑφραίνων Χριστοφιλεῖς.

C 'Αλλ' ἰδωμεν οἶου βίου, καὶ οἵας πρότερον δι μακριος πολιτείας τετυχηκὼς, εἰς οἷον καταντῷ τέλους· καὶ τὸ τῆς μεταβολῆς ὑπερβάλλον, καὶ τὸ καινοπρεκέστατον τῆς ἐπὶ τὸ κρείττον ἐκτεθαυμακότες ἀλλοιώσεως, τὴν θαυμαστὴν ἐν δικαιοσύνῃ, θαυμαστὸν ἐν χρηστότητι μεγαλύνωμεν Θεόν.

Τελώνης δὲ πρότερον, δὲ Χριστοῦ μαθητῆς διτερον· καὶ χρημάτων λογιστὴς, δὲ τοῦ Εὐαγγελίου ὑφηγητής. Τελώνης, τὸ ἀπευκτότατον τοῖς εὐσεβεσι, τὸ ἀμαρτητικώτατον τοῖς εὐλαβέσιν ἐπιτήδευμα νομισθέν. Τί γάρ τοῦ χρήματα πράττειν βιαιότερον ή τυραννικῶτερον; τί δὲ πρὸς τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἐναντιώτερον ζωὴν, τοῦ χηρῶν κατάρχειν, καὶ σύρειν καὶ θλίψειν πενήτων ψυχὰς ἀδίκως, εἰτ' οὖν δικαιώς, ὡς ἡ ὑπόληψις; Ἐκατέρως γάρ γέστι κατὰ τὸ φύσει δίκαιον ἀλτηῶς ἀδικεῖν, εἰ καὶ νόμος ἀνθρώπων ἀνωθεν ἐπισφραγίζεινες τὴν τυραννίδα, τὸ ἀνεύθυνον τῆς πράξεως ὑπαγορεύει. Οὐ γάρ τοῦ Θεοῦ τοῦτο νόμος, οὐ φύσεως, τοὺς μὲν τυραννεῖν, τοὺς δὲ τυραννεῖσθαι· καὶ τοὺς μὲν καταφρυῶσθαι τῶν ταπεινοτέρων καὶ ὑπεραίρεσθαι, τοὺς δὲ καταδουλοῦσθαι καὶ κατατρίβεσθαι· καὶ τοὺς μὲν ὑπερμαζῆν καὶ μεθύειν κατατρυφῶντας τῶν πτωχῶν καὶ δημοσίας πρόφασιν ὁφειλῆς, τὴν ἐσχάτην ἀποστερείν τῆς ζωῆς ἀφορμήν· τοὺς δὲ καταχάμπτεσθαι καὶ μαστιγοῦσθαι, μέχρις ἀν καὶ τὸν ἐσχατὸν ἀποδοίεν ὄθολὸν· ὥσπερ τὴν ἀναπνοὴν, οὗτοι καὶ τὴν τέλους ἀπόδοσιν εἰσπραττομένους· οὐχ οὕτω Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς, οὐχ οὕτως ἀνθρώποις ἀνωθεν ἐνομισθέτησεν· ὥσπερ δὲ πλάστης ἀπάντων εἰς, οὕτω καὶ φύσις μία, καὶ ὅρος καὶ νόμος ζωῆς ἀπασιν ὁ αὐτός· ἐλευθερία τις

* Isa. xlvi, 6. ⁷ Luc. iv, 22.

(49°) τῇ Syriaco donum a radice.

πᾶσιν διείως, καὶ κατάστασις καὶ πολιτεία ἡ ἀντὴ Α

διατέταχται τῇν ἀρχήν.

A est, ratioque ac vitæ lex eadem omnibus; enetisque similiterque libertas, status et vitæ ratio eadem primum constituta fuit.

'Αφ' οὖ δὲ λογισμὸς ἀγέρωχος, καὶ τῶν ὑπὲρ φύσιν ἀλόγιστος ἐπιθυμία, καὶ δρεῖς μὲν ἐπίβουλος συμβουλὴ, ἐντολῆς δὲ ἀγίας ἀθέτησις καὶ παρακοὴ τῆς φύσεως καταδραμόντα, διέστησε μὲν καὶ μαχρὲν ὕσεν Θεοῦ, τῷ βασκάνῳ δὲ προσεγγίσαι παρεσκεύασεν, ἐντεῦθεν τὸ συγγενὲς καὶ διδόψυλον εἰς ἀλλοτριότητα γνώμης καὶ βίου κατεμερίσθη τομήν. Ἐντεῦθεν τὸ δυναστεῦον, καὶ τὸ δυναστεύομενον τὸ τυραννοῦν, καὶ τὸ τυραννούμενον καὶ τὸ μὲν ἀπαιτεῖν φόρους, τὸ δὲ ἀπαιτεῖσθαι καὶ τὸ μὲν ὑπερῆρθαι θράσει, καὶ τῶν διμοτίμων ὡς δούλων κατεξανίστασθαι, τὸ δὲ καταπῆσσειν τὴν τυραννίδα, καὶ ὡς ἀπαραιτητὸν τὸ ἐτήσιον τέλος, καὶ τὴν δουλεῖαν ἀποτιννύειν ὡς ὁφειλῆν.

Ταύτης δεὶ πράκτορες τῆς κακῆς ἐπιτιμήσεως οἱ θερμότεροι μὲν τῇν φύσιν καὶ δξύτεροι τουτέστιν, συνιέναι καὶ λογίσασθαι τὴν δασμοφορίαν ἵχανώτατοι ἀσυμπαθέστεροι δὲ πάντων, καὶ τὴν γνώμην ἐπίπαν ιταμώτεροι, ὥστε μηδενὶ τῶν δρειλόντων παραχωρεῖν έχειν μηδέν. Ταύτης Ματθαῖος ἐπήβολος τῆς πολιτείας πρότερον ἦν. Τούτου βίου, ἀτε φύσεως ἀγχινόᾳ καὶ νοδὶς ἐντρεχεῖ κατευμεγεθῶν, τὴν πρώτην ἐν τελώναις ἐπείχε τάξιν.

'Ἐπειδὴ τοινυν δι' αὐτοῦ πτεράγων δούλιος, τῷ τῆς καρδίας βάθει προσένλεψεν, καὶ κεκρύψθαι μὲν ἐν αὐτῷ τῆς ἀρετῆς θησαυρὸν, ἔξωθεν δὲ κατὰ σύμβασιν τῇ πονηρίᾳ διωχλεῖσθαι τῇ κοσμικῇ καὶ τὸ μὲν, ἔκούσιον εἶναι καὶ ἔμφυτον ἀγαθόν· τὸ δὲ τύχης ἐπήρειαν μᾶλλον, ή γνώμης ἔκουσιότητα κατανεύόχεν, καλεῖ μὲν αὐτὸν, ἐντελλόμενος ἀκολουθεῖν· δ δὲ ἀναστάς, εὐθὺς ἐπηκολούθησε. Οὐ μακρῶν ἐδέησε λόγων τῷ Κυρίῳ, οὐ χρόνου τριήντῃς, οὐ τελεωτέρας συνουσίας· ἀλλ' οὔτε δὲ θαυμάτων ἐπιδείξεως, ὥστε τὸν ἀρχιτελώνην τῆς κατ' αὐτὸν ἀφαρπάσθαι σχολῆς, παριὼν δὲ, καὶ μιᾷ μόνῃ καλέσας, ἐπεσπάσατο φωνῇ· Ἀκολούθει μοι. Ό δὲ οὐκ ἀπήρεισε πρὸς τὰ χρήματα τὸν λογισμὸν· οὐ τὴν ἀπὸ τοῦ κέρδους ἐνενόησεν ἡδονῇ· οὐ πρὸς τὴν δόξαν τῶν συγκαθημένων αὐτῷ διατραπεῖς, τὴν κλῆσιν ἀπεσείσατο· διοῦ δὲ τῇ φωνῇ τοῦ πεφωνηκότος γεγονὼς δλος, καὶ ὥσπερ ἀστραπῆς ἀθρόᾳ λαμπρότητι τὴν καρδίαν καταλαμφθεῖς· καὶ τῶν ἐν χερσὶ μὲν χρημάτων καὶ πραγμάτων εὐθὺς ἀλλοτριώθεις, τῆς θείας δὲ κλήσεως (ὦ τῆς πίστεως!) ἡττηθεῖς, καταλείπει μὲν τοὺς συμπράκτορας, καταλείπει δὲ τὸ τελώνιον, καὶ πᾶσαν τὴν ἐν αὐτῷ πραττομένην ἀποβρίπτεται φορολογίᾳ· χρυσοῦ δὲ παντὸς καὶ ἀργύρου τὸν πολύτιμον ἀντωνεῖται μαργαρίτην· καὶ τῶν γηῖνων τὴν ἀρπαγὴν ἀφεῖς, τὴν οὐράνιον τρέχει διαρπάσσων βασιλεῖαν· μᾶλλον δὲ, χρυσοῦ μὲν καὶ ἀργύρου παντὸς τιμαλφεστέραν έχων ψυχήν, οἷα δὲ λίθοιν τίμιον καὶ ἀξιέραστον θεῷ προστιχων τὸν νοῦν, ἀλισκεται τούτῳ καὶ πιθεῖται καὶ ζητεῖται· καὶ πρὸς

B

C

D

Ex quo autem superba ratio, rerumque natura superiorum inconsulta cupiditas; ac serpentis quidem insidiosum consilium, sanctique mandati sprelio, et inobedientia naturae ingruentia, divisam illam procul a Deo depulerunt, atque invido adjungi præstiterunt; inde jam cognati ac tribules, in alienas scissi voluntates sunt ac vitæ studia. Inde factum ut alii dominantur, alii dominio subjiciantur; alii tyrannide regant, alii regantur: atque alii quidem tributa exigant, ab aliis autem exigitur: alii audacia efferantur et adversus eos qui pari honore sunt quasi adversus servos insurgant; alii tyrannidis metu paveant, ae tanquam indeprecabile, tributum annum solvant velutque debitum, servitutem pendant.

Hujus semper malæ auctionis censusque quæstores, qui calentiori ac acriori ingenio sunt; hoc est, callentissimi tributorum ratiocinatores, inque rem maxime idonei. Hi vero omnium inclementiores, et qui nulla iniseratione moveantur; ubique procaciores majorique improbitate, ut nihil quidquam debitores habere sinant. Hujus Matthæus prius compos disciplinæ erat. Hujus instituti, tanquam solerti vir ingenio mentisque agilitate præpollens, inter publicanos principem locum obtinebat.

Quod igitur per eum transiens Dominus, illius animi imo inspecto sinu, latentem in eo virtutis thesaurum deprehenderat, etsi tum exterius ex accidenti, sæculi pravitas ac nequitia obtundebat: atque alterum quidem, bonum esse spontaneum atque innatum; alterum vero, fortunæ potius injuriam, quam spontaneæ mentis sententiam intellexerat, eum vocat ac jubet sequi: qui surgens, statim secutus est. Non longis Domino opus sermonibus sinit, non temporis mora, non majori consuetudine; at neque crebra divinorum doctrina, non probabili consilio et suasione, non miraculorum exhibitione, ut principem publicanorum a suo illo studio institutoque abriperet; sed transiens, unaque duntaxat commonitum voce cum traxit: Sequere me. Ille porro, non pecuniis attendit animum; non quæ ex lucro est, voluptatem cogitavit: non corum opinioni qui pari instituto ad telonei lucra considerant, pudore repressus vocationem respuit; sed mox voce auditâ, totus vocanti devotus, velutque repentina fulgoris coruscatione animo illustratus. atque a pecuniis rebusque quas manibus versabat alieno statim factus animo, ac vocationis (o fidem!) in eo victoria, socios quidem quæstores relinquit, relinquit vero portuum, collectaque in eo tributa omnia projicit: anroque omni atque argento pretiosum, margaritum commutat: missaque terrenorum rapina cœlorum regnum raptum currit. Quinino, cum anima auro omni et argento pretiosiore præditus esset, dum velut lapidem pretiosum digneque amabilem, Deo obtendit animum, ejus ille illuccebris

capitur, et amori habetur atque queritur; et ad incorruptam beatissimamque vocatus aliquae electus aulam, ad extremum assumptus est.

Eum in modum mutatis mirabiliter Levi moribus, in Matthæum etiam nomen commutavit: ac sicut antea publicani arte, portoria e subditis legendo, illi qui genti imperabat, aurum quæsierat, sic et postea eadem Christum sibi addixerat, qui invitantem ad spiritale ac mysticum sermonum convivium sequeretur, rursusque domum ipse invitaret, magnificeque acciperet, atque duplii cibo recrearet; ut quidem hominem, illis dapibus quæ ex corporis usu forent; ut autem Deum, pœnitentia placando, sūdemque charitate afflatam (pulcherrimum scilicet eorum, quæ a nobis ille exigit) offrendo. Quamobrem etiam proclive telonel quasi jure a se exigi sinit, qui se esurientibus magnificus largitor præberet; esuriens ipse esuriri, et eos qui accipere dapibus viderentur, pascens.

Cum igitur vir beatus se totum publicani illa functione vitaque expedisset, ad Christum apte suscipiendum comparatus est; nempe abjecto sæculi spiritu, Deique Spiritu assumpto. Inde omni mundo crucifigitur, ac cunctis mundi cupiditatibus evacuatur pariter et emundatur; atque a vanitatis rationibus velut fæcibus prorsus depurgatus, solique Jesu vivens atque illius vestigia premens, indolis omnem solertiam omnemque animi sagacitatem ac mentis acumen, illius contuendæ veritati addixit: cunctisque ipsius sacris atque mysticis divinis prædicationibus intelligentem auditum ac morigerum adhibens; admiransque cunctis Christi operibus simplicem oculum atque lucidum admovens; ac præterea salutarium passionum, crucis mortis, sepulturæ, resurrectionis, omniumque reliquorum ipse spectator sociusque effectus, mirandum in modum ipse seipso (o omni admiratione prosequende inaspectabilium spectator!) excedis, totusque Dei excessu rapientis efficeris, Deique Spiritu nascens, diuinus plane spiritus evadis. Quamobrem etiam Paracletus e cœlo effusus, quasicum propria prole consuescit: ipsaque substantia illapsus et versans, divinisque illustrationibus ac muneribus replens, sapientia adimpleret et intellectu, impletique fortitudine et scientia; pari denique coryphæis antiquissimisque munera, signorum prodigiorumque virtutibus liberaliter donavit.

Quid igitur? Num Spiritum quidem in ignis specie e cœlo descendente pari reliquis munere suscepit, non pari vero conatu gratiam quæ in illo est, gentibus annuntiavit? aut a Petri ac Pauli divina pro apostoli partibus sapientia, id est, magniloquentia, defecit? Nequaquam. His namque per omnes nationes ac terræ oras discurrentibus, prout cuique obtigerat, aut Paracletus discernebat, verbumque vitæ oris ipso officio, his in quos incidebant enarrantibus; hic, serventi Dei æmulatione succensus, animis gliscebat, discruciabatur, ægre molesteque habebat, cordis parturiginem ferre non

A τὰ διφθαρτα βασιλεῖα καὶ μακαρώτατα κίηθεις τε καὶ ἐκλεγεῖς, ἐπὶ τέλους ἀνελήφθη.

Οὗτος Δευτῆς θαυμασίως τὸν τρόπον μεταποιηθεὶς, εἰς Ματθαῖον καὶ τὴν προστηγορίαν μετηλλάξετο· καὶ ὥσπερ ἐτελώνητε πρότερον τὸν χρυσὸν, τῷ βασιλεῖ τοῦ ἔθνους τὸ ὑπῆκον φορολογούμενος, οὗτος ἐτελώνησεν ὑστερὸν τὸν Χριστὸν· ἐπόμενος μὲν πρὸς τὴν πνευματικὴν πανδαισίαν τῶν λόγων καλοῦντες καὶ μυστικὴν· καλῶν δὲ καὶ αὐτὸς αὖθις αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ φιλοφροσύνην δεξιούμενος, ἐδέσμασί τε θεραπεύων διτεοῖς· ὡς ἀνθρωπὸν μὲν, τοὺς εοῦ σώματος ἐπιτηδείοις· ὡς Θεὸν δὲ, ἴλεούμενος τῇ μετανοίᾳ, καὶ πίστιν προσάγων ἐνεργουμένην δι' ἀγάπης, τὸ κάλλιστον, ὃν ἐκεῖνος αἴτει παρ' ἡμῶν. Διδ καὶ τελωνεῖται προθύμως, ἐαυτὸν τοῖς πεινῶσιν δι μεγαλόδωρος διδοὺς· πεινῶν τὸ πεινᾶσθαι, καὶ τρέψων τοὺς ἔστιψν νομίζοντας.

"Ολον οὖν ἐαυτὸν δι μακάριας τῆς τελωνικῆς πράξεως ἀνακαθάρας, πρὸς ὑποδοχὴν εὑθετὸν κατεσκευάσσετο τοῦ Χριστοῦ· ἀποβαλόμενος μὲν τὸ πνεῦμα τοῦ κισμοῦ, προσλαβόμενος δὲ τὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐντεῦθεν σταυροῦται μὲν κόσμῳ παντὶ, καὶ πάσαις ταῖς κοσμικαῖς ἐπιθυμίαις, καὶ ἀνακενοῦται καὶ παθαίρεται· καὶ τῶν τῆς ματαιότητος παντάπασιν ἀποδιυλέζεται λογισμῶν· μόνω δὲ τῷ Ἰησοῦ ζῶν, καὶ τούτῳ κατ' ἄγνοιαν ἀκολουθῶν, δλην μὲν τὴν ἐκ φύσεως ἀγχίσταν καὶ τῆς διαινοίας τὴν ἐντρέχειαν καὶ τὴν ὁξυωπίαν τοῦ νοῦ, πρὸς δρασίν τῆς κατ' αὐτὸν ἀληθείας ἀπησχόλει· πάσαις δὲ ταῖς ἱεραῖς αὐτοῦ θεολογίαις καὶ μυστικαῖς συνετὸν παραβάλλων καὶ εὐήκοον οὕς· καὶ τοῖς θαυμασίοις δὲ τῶν Εργῶν Χριστοῦ πᾶσιν ἀπλοῦν διφθαλμὸν ἐπιβάλλων καὶ φωτολαμπῆ· καὶ πρὸς τούτοις τῶν σωτηρίων παθῶν, τοῦ σταυροῦ, τοῦ θανάτου, τῆς ταφῆς, τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῶν ἐπομένων αὐτοῖς πάντων αὐτόπτης καὶ κοινωνὸς γεγενημένος, ἐξιστασαι μὲν ἐαυτοῦ θαυμασίως, (ῷ θαυμασιώτατε τῶν ἀθεωρήτων θεωρητά!) δλος δὲ τοῦ ἐξιστῶντος γίνη Θεοῦ· καὶ Θεοῦ Πνεύματι γεννώμενος, πνεῦμα θείον ἀτεχνῶς γίνη· οἵ δὲ καὶ ὁ Παράκλητος ἀνωθεν ἐκχεθεὶς, ὡς οἰκείῳ γεννήματι προσομιλεῖ· καὶ κατ' οὐσίαν ἐμφιλοχωρῶν, καὶ τῶν θεαρχικῶν ἐλλάμψεων καὶ δωρεῶν ἐμπιπλῶν, πληροῖ μὲν σοφίας δ καὶ συνέσεως, πληροῖ δὲ ισχύος καὶ γνώσεως· ἐν σημείων δὲ καὶ τεράτων δυνάμεσιν, τοις τοῖς κορυφαῖοις καὶ πρεσβυτάτοις ἐφιλοτιμήσατο.

Tί οὖν; "Ἄρα τὸ Πνεῦμα μὲν ἐν εἶδει πυρὸς οὐρανόθεν καθιέμενον ὅμοιας τοῖς ἀλλοις ὑπεδέξατο, οὐχ ὅμοιας δὲ τὴν ἀπ' αὐτοῦ χάριν τοῖς ἔθνεσιν ἀπῆγγειλεν; ἢ Πέτρου καὶ Παύλου τῆς ἀποστολικῆς θεοσοφίας, ἢτοι μεγαλοφωνίας, ἀπελείφθη; Οὐδαμῶς. Καὶ γάρ, τῶν μὲν κατὰ πᾶν ἔθνος καὶ πᾶν κλίμα τῆς γῆς διατρέχοντων, ὡς Ἐλαχεν Ἐκαστος, ἢ ὡς ἀφώριζεν ὁ Παράκλητος, καὶ τὸν τῆς ζωῆς λόγον τοῖς παρατυχάνουσι διὰ στόματος ἐξηγουμένων, οὐτοῖς, ζῆλου Θεοῦ πυρπολούμενος θερμότητι, ἐσφάδαζε μὲν καὶ κατετρύχετο καὶ ἤσχαλλε, τὴν ὡδίνα τῆς καρδίας ὑπέχειν οὐχ οἶδε τε ὅν· καὶ πᾶσαν τὴν

οίκουμένην, δσον εἰς τὴν αὐτοῦ πρόθεσιν ἥκον, τοῦ Α **valens**; ac orbem universum, ad ejus anira propo-

τῆς χάριτος λόγου πληρῶσας προθυμούμενος.

Ἄναχοπτόμενος δὲ τῆς λερᾶς ἐπιθυμίας φυσικῇ, τοῦ ἀγίου σώματος ἀδυναμίᾳ, οὐκ ἀναπέπτωκε τῇ φραστήματι· οὐδὲ βαστώνη ἐαυτὸν ἀπέδοτο καὶ τρυφῇ· οὐδὲ σωματικαῖς ἀνεκλήθη διαίταις καὶ ἀνέσεσιν· ἀλλὰ δευτέραν ἤλθεν ὅδον, ἐπίτομον καὶ ἀμοχθον, καὶ πάσαις ἀνθρώπων σωτηριώδῃ γενεαῖς. Συναγαγὼν ἐαυτὸν ὡς οἶν τε ἦν, καὶ τὴν θεανδρικὴν τοῦ Λόγου πρᾶς ἀνθρώπους ἐπιφάνειαν καὶ πᾶσαν τὴν θεουργὸν οἰκονομίαν διὰ μνήμης σαφοῦς ἀνατυπωσάμενος τῇ διανοίᾳ, καὶ οἴον ὑπ' ὄψιν λαβὼν, λογογραφεῖ τὴν εὔσεβειαν· καὶ ἀπέρ ἀγράφως τοῖς Εθνεσι διὰ γλώσσης οἱ ἄλλοι παρεδίδοσαν, ταῦτα Ματθαῖος δὲ μέγας διὰ συγγραφικῆς θεωρίας συγχεφαλαιούμενος, ὅλον τοῦ Λόγου τὸ μυστήριον λερχῖς ἀνατέταχε θεηγορίαις.

Ἄκωθεν γάρ τῆς γενεαλογίας ἀπὸ Ἀβραὰμ τὴν ἀρχὴν καταβαλόμενος, καὶ καθεξῆς, προῶν, τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν εὐαγγελίζεται τοῦ Χριστοῦ· εἰτα, τὴν ἀνάδειξιν, τὴν βάπτισιν αὐτοῦ καὶ τὸν πειρασμόν· εἰτα, τῶν ἀποστόλων τὴν ἔκλογὴν, τὰς λερᾶς μυσταγωγίας, δσας τε διὰ παραβολῶν, καὶ δσας δὲ Κύριος ἐν παρθησίᾳ τοῖς δχλοῖς ὥμιλεις καὶ τοῖς μαθηταῖς· εἰτα, τὰς ὑπερφυεῖς θαυματουργίας, τὰς τῶν νοσούντων θεραπείας, τῶν δαιμόνων τὰς καθάρσεις, τῶν πολυτρόπων πασχόντων τὰς ιάσεις, τὴν τῶν ἀρτῶν εὐλόγησιν, τὸν δὲ θαλάσσην περίπατον, τὴν ἐπὶ τοῦ δρους ἀλλοίωσιν. Καὶ πᾶσαν ἀπλῶς τερατουργίαν ὑπερφυσικήν, καὶ πᾶσαν πρᾶξιν τοῦ Ἰησοῦ, καὶ πᾶσαν ἐνέργειαν ἀξιολογωτάτην, Θεοῦ φωναῖς, δὲ τοῦ Πνεύματος ἀριστος μυστογράφος ὑψηγείται. Ναὶ δὴ καὶ τὰ τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας, ἐξέφρασε μυστήρια· πρᾶς δὲ, καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ πώλου καθίζησιν, καὶ τῶν παιδῶν τὴν ὄμνησιν, καὶ τῶν ἱουδαίων τὴν βασκανίαν· καὶ τὸν δεῖπνον τῶν μυστικῶν, καὶ τὴν ἱούδα προδοσίαν, καὶ τὴν ὑποκεκριμένην τοῦ Πιλάτου χρίσιν καὶ κατάχρισιν τὸν κάλαμον, τὸν στέφανον, τὸν ἐμπαιγμὸν, τὸν σταυρὸν, τὴν ταφὴν, τὴν τριήμερον ἀνάστασιν καὶ ἐμφάνισιν. Καὶ πᾶσαν συνόλως φάναι τοῦ Λόγου τὴν οἰκονομίαν, δὲ τοῦ Λόγου λογιώτατος ἐν γραφῇ διηγησάμενος ὑπογραφεὺς, κοινὸν προβούτηκε πᾶσιν θεντεσιν πρόγραμμα θεοσεβείας, ἐχέγγυον πίεσεως, ἀγάπης ἐμπύρευμα, τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἀπόδειξιν, τῆς βασιλείας ἀνακήρυξιν, τῆς οἰκονομίας βεβαίωσιν, ἀληθείας στηριγμὸν, φυχῶν φωτεισμὸν, ἀρχὴν ἥτοι πηγὴν ἀγιασμοῦ καὶ ἀχραιφνοῦς σωτῆρίας ὑπάθεσιν, τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον τοῖς πέρασιν ἐκδεδωκός.

Οὕτως οὐχ ἐν μὲν ἔθνει Ματθαῖος ἐπιδημεῖ· τῶν δὲλλων δὲ κατὰ σώματος ἀναγκαῖαν περιγραφὴν καὶ ἀδυναμίαν φύσεως ἀπολείπεται· οὐδὲ πᾶσι μὲν ἔθνεσιν ἐπιφοιτᾷ· δλῆγοις δὲ τῶν ἀνθρώπων δμελῶν, τὸν τῆς θεογνωσίας ἐπιλάμπει πυρσόν· οὐδὲ πᾶσι μὲν δχλεῖ, μόνοις δὲ τοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ περιοῦσι γενέαν· τὴν πάσαις μὲν ἐφεξῆς γενεαῖς τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν καὶ τὴν σάρκωσιν εὐαγγελίζεται·

Β **valens**; ac orbem universum, ad ejus anira propositum quod attinebat, verbo gratiae implere satagens.

Obstante vero sacro desiderio, quod corpusculo imbecilliore natura præditus erat, non ignavia concidit, non se mollitici ac deliciis deditum voluit, non corporali exquisito victu ac delicatiore resiliit; sed alteram iniit viam, eamque compendiariam, nec quidquam morosam, cunctisque hominum æstatibus salutarem. Quinimo ipse seipsum, quoad licebat, colligens, Deique virilem Verbi ad homines apparitionem, omnemque divinam dispensationem claramente memoria informans, ac velut ob oculos ponens, scripto consignat pietatem: quæque adeo reliqui gentibus lingue munere non scripta tridderant, hæc magnus Mattheus scripta commentatione summa colligens, totum Verbi mysterium sacris prædicationibus intexuit.

Sorsum enim ab Abraham generationum seriem orsus, ac deinceps procedens, quæ secundum carnem est, Christi generationem annuntiat: tum ejus ostensionem, baptismumque et tentationem; deinde apostolorum electionem, sacrasque institutiones, quæcumque Dominus in parabolis, et quæcumque palam turbis ac discipulis loquebatur. Ad hæc extinia miracula, curatos ægrotos, a dæmonibus mundatos, variis languoribus sanatos, panum benedictionem, ambulationem supra mare, immutationem in monte; omnem denique simpliciter prodigiorum stupendam vim, omnemque Jesu actionem, ac omnem præcipui momenti operationem, Dei vocibus, optimus mysteriorum Spiritus scriba et interpres exponit. Quin et ea, quæ ad secundum adventum spectant mysteria, exsecutus est. Ad hæc etiam sessionem super pullum, et puerorum laudem, Iudeorumque invidiam: item cœnam mysticam et Iudeæ præditionem, ac Pilati simulatum iudicium et condemnationem: arundinem, coronam, illusionem, crucem, sepulturam, triduanam resurrectionem et apparitionem. Omnem denique, ut universim loquar, Verbi dispensationem, Verbi disertissimus scriba scriptio enarrans, cunctis gentibus pietatis proposuit titulum, fidei pignus, dilectionis somitem, bonitatis divinæ ac clementiae declarationem, regni prædicationem, mysterii Christi confirmationem, veritatis fulcimentum, animorum illuminationem, sanctificationis originem siue fontem veræque salutis argumentum, abs se scriptum Evangelium orbis finibus edens.

Sic Mattheus non ad unam proficiscitur gentem; reliquis autem naturali corporis circumscriptione, ac naturæ ipsa imbecillitate deest: neque ad omnes quidem se confert, cum paucis vero hominum sermonem miscens, divinæ eis cognitionis atque Ædei faciem accendit: nec cum omnibus quidem, cum iis vero dumtaxat quos illa superstites screbat ætas: aut omnibus quidem deinceps æstatibus Jesu

venientia, ejusque regnum ac Incarnationem, non similiter tamen verae scientiae fulgores cunctis assundit: quiutmo solis instar lucidos Evangelii radios in omnem simul terrarum orbem, omnemque nationum linguam emittens, atque omnem hominum intentum secundum etatum successionem ad proprium theologiæ lumen illiciens, pari cunctos indulgentia, largo velut fonte, beneficio imparat: iis quidem qui simplicem atque fidem animi oculum adhibeant, vera lux et salutaris existens; iis autem qui prave nec in fide in eum intendant, Spiritus scilicet judicii ardorisque⁸.

Scripsit hæc Lycurgi leges et Solonis nugas esse ostendit. Ilæc Platonis non vere existentes respublicas longasque verborum ineptias, silentio damnavit: tantoque omni Aristotelica obscuritate ac argumentis non concludentibus, omnique apud Græcos facundissimorum lucubratione ac scripto divinior est ac sapientior, quanto cœlum terra sublimius, sole, ejusmodi lucerna, quæ nobis acceditur, lucidior est ac splendidior: quin, si lubet, quanto Deus homine nobilior, atque veritas umbra expressior.

Satis enim fuit omnium loco beatissimus publicanus ad orbis terrarum eruditionem. Satis fuit, iis qui vellent pietatem colere, ad pietatem: ad sapientiam et scientiam, his qui sapientia et scientia amatores essent: ac quidem actioni deditis, ad disciplinam vitæque normam: contemplationi autem studentibus ac supernæ Dei claritatis avidis, ad theologiam errorisque omnis expertem mentis ad cœlestia subductionem. Satis fuit cunctis gentibus Græcorum illius loquacitatis vice, compendiaria Evangelii doctrina ad supernam philosophiam doctrinamque et illuminationem.

Hinc neglectæ academiæ, Stoicorum et Peripateticorum scholæ: neglectæ vero Athenæ et Thebæ, eorum domicilia et sedes qui videbantur philosophiam colere: ridiculumque supercilium, ac despensa inani fastu tumentium jactantia spreta; cuius etiam merito a vera sapientia excidentes, discipuli doctoresque impiorum deorum impie, valesque et sacerdotes execrabilium mysteriorum, existere: turpem scilicet turpis cupiditatis demelentes fructum, dignamque mercedem erroris reportantes.

Cuncta hæc abolita sunt et exsufflata, velutque sumus soluta ac sicut pulvis sublata, ex quo tu, o beate, animo incorrupto menteque e terra in cœlum extensa, velut tuba ductili, tuba cornea⁹, divinos a te conscripti Evangelii sonos clangis. Id commodi ex tua sapientia consecuti sumus. Hunc tuis ex laboribus sempiterna dignum memoria ac indeficilem fructum decerpimus¹⁰, quem in vera vite manens atque a spiritali purgatus agricola tanquam fertilis palmes multiplicem edidisti; coque inpleti, mortis abjicimus tenebras, ac induimus vitæ lucem¹¹.

A οὐχ δμοῖς δὲ πᾶσαι: τὰς τῆς ἀληθογνωσίας ἐπαυγάσει μαρμαρυγάς· τὴν δὲ τρόπον τὰς φωτοβόλους ἀκτίνας τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ πᾶσαν ὥμου τὴν οἰκουμένην, καὶ πᾶσαν ἐθνῶν διάλεκτον ἐπαφιεῖς· καὶ πᾶσαν ἀνθρώπων διάνοιαν κατὰ γενεὰν καὶ γενεὰν πρὸς τὸ οἰκεῖον τῆς θεολογίας ἐπισπάμενος φῶς, δμοτέμως τοῖς πᾶσιν ἐπιβλύει τὴν εὔεργεσίαν· τοῖς μὲν ἀπλοῦν αὐτῶν καὶ πιστὸν τὸν δρυθαλμὸν τῆς καρδίας ἐπιβάλλουσιν, ἀληθινὸν καὶ σωτήριον γινόμενος φῶς· τοῖς σκολιῶς δὲ καὶ οὐχ ἐν πίστει πρὸς αὐτὸν ἀτενίζουσι, πνεῦμα χριτεῖας καὶ πνεῦμα καύσεως καθιστάμενος.

B Τοῦτο τοὺς Λυκούργου νόμους καὶ Σόλιωνος βατολογίαν ἀπέφηνεν. Τοῦτο Πλάτωνος τὰς ἀνυποστάτους πολιτείας, καὶ τὰς μακρὰς κατεσίγασεν ἀδολεσχίας· καὶ πάσης Ἀριστοτελεῖχῆς ἀσαφείας καὶ ἀπεραντολογίας, καὶ πάσης τῶν παρ' Ἑλλησι φιλολογικάτων συγγραφῆς κατὰ τοσοῦτον ἐνθεώτερόν τε καὶ φιλοσοφώτερον, ὃσῳ γῆς μὲν οὐρανὸς ὑψηλότερος, ἥδιος δὲ τοῦ παρ' ἡμῖν λύχνου φανότερος καὶ περιλαμπέστερος· εἰ βούλει δὲ, καὶ ὅσῳ Θεὸς ἀνθρώπου τιμιώτερος, καὶ ἀληθεία ἐκτυπώτερα σκιᾶς.

C Ήρκεσε γὰρ ἀντὶ πάντων ὁ τρισμαχαριώτατος τελώνης τῇ οἰκουμένῃ πρὸς παίδευσιν· ἤρκεσε τοῖς εὐεσεβεῖν ἐθέλουσι, πρὸς εὐτέλειαν· πρὸς σοφίαν καὶ γνῶσιν, τοῖς γνώσεως καὶ σοφίας ἐρασταῖς· καὶ τοῖς πρακτικοῖς μὲν, πρὸς νομοθεσίαν· τοῖς θεωρητικοῖς δὲ καὶ τῆς ἀνω Θεοῦ λαμπρότητος ἐφιεμένοις, πρὸς θεολογίαν καὶ ἀναγωγὴν ἀπλανῆ· τοῖς πασιν ἐθνεσιν ἤρκεσεν, ἀντὶ τῆς Ἑλληνικῆς παλυλογίας, τῷ συντετμημένῳ τοῦ Εὐαγγελίου λόγῳ πρὸς τε φιλοσοφίαν τὴν ἀνωτάτω καὶ διδασκαλίαν καὶ φωτισμόν.

D Έντεῦθεν ἡμέληνται μὲν αἱ ἀκαδημίαι, καὶ σποαὶ καὶ περίπατοι· ἡμέληνται δὲ Ἀθῆναι καὶ Θῆβαι, τῶν φιλοσοφεῖν οἰομένων αἱ διατριβαί· καὶ ἡ καταγέλαστος δφρὺς, καὶ ἡ κατάπτυστος οἶησις τῶν κατοιομένων περιεώραται, δι' ᾧ καὶ τῆς ἀληθινῆς σοφίας ἀμαρτάνοντες, μύσται καὶ μυσταγωγοὶ θεῶν ἀθέων, ἐκφάντορές τε καὶ τελετουργοὶ μυστηρίων κατέστησαν ἐναγῶν· αἰσχρὸν αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας τρυγῶντες καρπὸν, καὶ τὴν ἀντιμεσθίαν ἀξίαν τῆς πλάγης κομιζόμενοι.

Πάντα ταῦτα κατήργηται καὶ ἡφάνεσται, καὶ ὡς καπνὸς ἐλύθη, καὶ ὡς κονιορτὸς ἐξήρθη, ἀφ' οὗ σὺ, ὡς μάκαρ, ἀκριβῶς ψυχῇ, καὶ γῆθεν εἰς οὐρανὸν ἐκτεταμένη διενοίᾳ, οἴα σάλπιγγι ἐλατῇ, σάλπιγγι κερατίῃ, τὸ κατὰ σὲ θεόφθογγον Εὐαγγέλιον σαλπίζεις. Τοῦτο τῆς σῆς ἀπωνάμεθα σοφίας. Τοῦτο δρεπόμεθα τῶν σῶν πόνων ἀείμνηστον καὶ ἀνέκλειπτον καρπὸν, ὃν ἐν τῇ ἀληθινῇ μένων ἀμπέλῳ, καὶ πρὸς τοῦ νοητοῦ καθαιρόμενος γεωργοῦ, καθάπερ εὑφορον κλῆμα, πολυπλάσιον ἐκαρποφόρησας· καὶ τούτου πληραύμενοι, ἀποτιθέμεθα μὲν τὸν σκήτον τοῦ θανάτου· ἐνδυόμεθα δὲ τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

⁸ Isa. iv, 6. ⁹ Psal. xcvi, 6. ¹⁰ Joan. xv, 8. ¹¹ Rom. xiii, 12.

Πάντα μὲν οὖν τοῦ μακαριωτάτου εὐαγγελιστοῦ τὰ Α κατορθώματα, δσα τε λόγοις τοῖς διὰ χειλέων προύσιοι θεοπρεπῶς θεολογῶν ἐδοξάζετο Χριστὸν· δσα τε διὰ τοῦ παντούργοῦ Πνεύματος ἐνεργῶν, καὶ τοὺς λαοὺς δικιστῶν, ἵψ' οὓς αὐτὸν ἡ χάρις ἀπήγαγεν, ἐμεγάλυνε τὸν Θεόν· καὶ διπλῶς δὲ τελευταῖον κατὰ τὴν ἐν Συρίᾳ γενόμενος Ἱεράπολιν, καὶ ἐν μίσῳ πολλῶν αἰνέσας τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεοφρημοσύναις θεοτελέστοις ὑπερφυῶς δοξάσας Χριστὸν, καὶ τοὺς πεπιστευχότας δι' αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ προσαγόμενος, καὶ Ἐκκλησίαν αὐτοὺς ἀγίαν, ἀμωμὸν κατασκευασάμενος· καὶ οὕτω δὴ τὸ θεοῦ μαρτύριον ἱερῶς καὶ ἀξίως τῆς αὐτοῦ κλήσεως τετελεκὼς, ἀνέλυσεν ἐνδέξιας πρὸς τὸν αὐτοῦ Βασιλέα καὶ Κύριον καὶ Θεόν· οἷα μὲν χιτώνιον, τὸ διγιον δέμας καὶ τίμιον ἀποθέμενος· οὐράνιον δὲ δέξαν ἐνδοθεν ἀμφιεσάμενος καὶ τιμὴν, καὶ ἐν χαρᾶ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, πάσης οὐρανίας Ἱεραρχίας ὑπερχοσμίως αὐτὸν παραπεμπούσης καὶ δορυφορούσης. τῷ προτώπῳ τῆς μεγαλοπρεποῦς δέξης κατενάπιον θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐμφανισθησόμενος εἰσῆγε· ἐν καὶ στέφανον δέξης καὶ περιβόλῳ ἀφθαρτίας καὶ ζωὴν αἰώνιον, καὶ βασιλείαν ἀπάλευτον κεκλήρωται.

Ταῦτα πάντα ταῖς ἴστορίαις καὶ ταῖς χρείττοσιν ἥ κατ' ἐμὲ θεολογίαις περιέλει, πρὸσαγορεύω σε τὴν κεχαρισμένην θεῷ καὶ λαον πεφιλημένην κεφαλήν. Χαῖρε μοι, τῶν ἀποστόλων σεβασμώντας καὶ ἀξιομακαριστότατε. Χαῖρε, δτε τὸ τῶν χρημάτων τελώνιον ὡς ἄγος, ὡς μίασμα καταλιπών, τὴν τῶν χαρισμάτων θεοῦ πεπλούτηκας περιουσίαν, καὶ ὡσπερ ὑποδείγματι τῶν νοσυμένων, τῇ τῶν δρωμένων χρησάμενος ἀρπαγῆς, εὐθυδόλως πρὸς τὴν ἐκείνων λῆψιν, εἰτ' οὖν ἐπαινετὴν ἔθραμες ἀρπαγήν· καὶ τοσούτῳ τὴν ἀμεμπτὸν ἐπλεονέκτησας πλεονεξίαν, δισφή τῆς μωμητῆς ὑπερανέστης· ἐκείνης δὲ τοσούτον ἀπηλλαστριώθης, δσον ταύτῃ σαφῶς προσφειώθης.

Χαῖρε, μάχαρ, αὐτόπτα τῆς ἀληθείας καὶ θεόπτα· δ τὸν ἀτέμητον θησαυρὸν εὑρών, ὡς ἐν ἀγρῷ τῇ χαρδίᾳ χρυφίως κατακεχωσμένον, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς ἀπελθών, καὶ πάντα δσα εἰχες πεπραχώς, καὶ τὸν ἀγρὸν ἐωνημένος, διὰ τὸν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένον θησαυρὸν· καὶ οὐ μόνος τοῦ ἀμιάντου καταπολαύων πίούτου, ἀλλ' ἐκ τοῦ τῆς χαρᾶς περισσεύματος; τὰς δὲ πλουτίζων τῶν ἀνθρώπων γενεάς.

Χαῖρε, δτε πρῶτος αὐτὸς τοῦ Παρακλήτου κατέστης ὑπογραφεύς· πρῶτος τὴν ἀληθείαν ὃν ἀκήκοας θεοφρημοσυνῶν, ὃν ἐώρακας Ἱεροτελεστιῶν, οὐ μόναις ἐκρινας πιστεῦσαι τῶν ἀνθρώπων ἀκοαῖς· ἀλλ' εὐλαβήθης, μὴ τῷ χρόνῳ τὰ θεῖα νοθευθῆς, καὶ τὰ καθαρὰ φυτῶθῆς, καὶ τὰ ἄγια βεβηλωθῆς· διὸ καὶ βολίοις ἐγγραφῆναι, καὶ τῇ οἰκουμένῃ παραπεμφθῆναι, καὶ εἰς ἀπαντας οὐτως ἐλθεῖν τὸ ὑψηλὸν Εὐαγγέλιον ἀγαθοπρεπῶς καὶ ἀφθονῶς, ὡς τοῦ ἀγαθοῦ μόνου πιστὸς ὑπηρέτης, ἐδοχίμασας, ὡς ἐν πάν-

Cuncta quidem beatissimi evangelistæ præclara gesta, quantaque sermonibus labiorum munere prodeuntibus divine augusteque docens Christum clarificaverit, ac quanta per Spiritum omnium conditorem operans, eosque ad quos eum gratia amandaverat in stuporem agens, Deum magnificaverit: quemadmodum etiam ad extremum Hieropolim Syriæ veniens, consertiaque hominum concione Jesum laudans, divinisque prædicationibus eximie Christum celebrans, atque eos qui per ipsum credidissent, Domino adjungens, sanctamque et immaculatam Ecclesiam exstruens; inque eius modum sancte, et ut ejus dignum erat vocatione, Dei sanctus martyrio, ad Regem suum et Dominum Deumque prosector sit; velut quidem tunica sancto ac venerabili deposito corpore, cœlestem vero intus induitus claritatem atque honorem; inque gaudio inenarrabili et glorificato, omni cœlitum sacro principatu pompa mundo superiori deducente ac stipante, vultui magnificæ gloriæ coram Deo in Christo Jesu appariturus, ingressus sit: quem et coronam gloriæ et indumentum incorruptionis, vitamque æternam ac regnum inconcussum adeptus est¹⁰.

C Hæc nimurum omnia historiarum monumentis, ac potioribus, quam pro prea facultate dñinis exornanda sermonibus sinens, in cuius desinam salutationem, Deo gratum ac valde amicum caput! Salve sis, apostolorum venerabilissime, ac merito beatissimi titulo prædicande. Gaude, quod tanquam piaculo ac contaminatione relicto pecuniarum portorio, donorum Dei substantia locuples evasisti, velutque eorum quæ animo intelliguntur exemplo, rerum in aspectu cadentium rapina usus, recta ad illa capienda (laudabilem scilicet eorum rapinan) cucurristi: tantoque innoxia illa plus babendi libidine vicisti, quanto culpabili emersisti: tantoque ab hac magis alienatus avaritia es, quanto te illi aperte devinxisti.

D Salve sis, beate, qui ipsis oculis veritatem spectasti, ac Deum vidisti: qui longe pretiosissimum thesaurum velut in agro, in corde occule defossum invenisti, ac præ gaudio vadens, quæ habebas omnia vendidisti, agrumque propter latentem in eo thesaurum coemisti¹¹: nec solus incontaminatis divitiis frueris, sed ex cordis abundantia cunctas hominum ætates illis impartiris.

Salve sis, quod primus ipse Paracleto a secretis exististi. Primus divinorum, quos audieras, sermonum veritatem, ac, quæ videras, sacramentorum fidem, solis hominum auribus condendam haud pulasti; sed veritus es ne divina temporis lapsu adulterarentur, ac pura contaminarentur, sanctaque profanarentur. Quamobrem etiam ut libris conscriptum in orbem transmiseretur, alique in eius modum ad omnes veniret sublime Evangelium, boni indole ac sine invidia, tanquam illius qui solus

¹⁰ I Petr. i, 8; Hebr. ix, 24. ¹¹ Matth. xiii, 44.

bonus est, fidelis minister, operæ pretium existimasti; quo scilicet omnes illuminentur et erudiantur, et ad religionis cultum provocentur.

Salve sis, quod et reliquorum deinceps evangelistarum probum exemplar exstitisti, tuaque æmulatione etiam illos ad sacri Evangelii conscriptiōnem movisti, et ut omnes Ecclesias ædificarent, incitamento suisti.

Gaude et exulta, amice Dei fidelissime, Verbi minister probatissime, ac Paracleti scriba sacratis- sime : memorque tui memorum, ac eos benedicens qui te benedicunt, ac sanctificans qui sanctificant, ducas nos, o beate, et dirigas in Christo Jesu, im- maculatosque Paracleto exhibeas, unius principi- tatus et sanctitatis ac vitæ auctori, Trinitati, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

ORATIO XII.

*Laudatio sancti ac celebratissimi apostoli Simonis
Zelotæ.*

Quam læta hodie dies, insignisque festivitas ac
jucunditatis plena! Etenim omnes quidem dies, fe-

(50) Simonem Cananitem, Lucas, Hebraicam vocem interpretatus, Zelotem vocat; Lue, vi, 15, et Act. i, 13; quo cognomine distinguunt evangeliste a Simone Petro. Fœdo errore Synax. nostrum Tiliian. εἰς τῶν σ' ὄντων· cum esset unus de septuaginta, voluit scribere τῶν ἑβραϊκῶν, unus de duodecim, nec enim aliter de illo loquitur quam Menæa edita: cunctaque apostolum primi ordinis officio sonant; nec de eo cuiquam aliud, sic clara Evangelii luce, in mente venit, aut venire potuit. Græci in Menæis editis eumdem faciunt cum Nathanaelo, qui legitur Joan. et a Philippo adductus ad Jesum. Volunt etiam edita fuisse sponsum, quando Jesus vocatus ad nuptias, aquam in vinum vertit; quo miraculo inter familiares discipulos, illi adhæserit. Sed hæc minus certa, carentque majorum auctoritate. Nec liquet Nathanaelem inter apostolos fuisse cooptatum; etsi alii, minori fundamento, eum ipsum Bartholomæum putent: sponsum vero, Joannem evangelistam. Falluntur etiam, qui quasi ab oppido Cana, Cananitem dictum volunt, et non potius a Χαροπῃ, quod sic bene Lucas, ζηλωτὴς interpretatus sit; quomodo et LXX eam vocem reddiderunt Exod. xx, 5, et alibi. Ac vel hinc ruit commentum illud de Simonis nuptiis in Cana Galilææ, quasi domi et in propria urbe carum convivium dederit. Drusius existimat, aliunde forte dictum Cananitem, aliunde Zelotem; et primum quidem a patria (Cana scilicet), alterum ab alio quopiam. Verius tamen apparet idem esse nomen, undecunque Simoni hæserit, sive erat ex illorum numero qui ζηλωταὶ vocabantur, de quibus Theophyl. in Acta, Suidas et alii; qui alio modo Essæi dicebantur; sive istud a familia cognomen habuit, vel potius a virtute ejusque præstantia illud natus est, ut in Petro et filiis Zebedæi se res habuit, quos sic Dominus certa mysterii ratione novo nomine auxit, ut scite Nicetas exponit: ob fidei scilicet firmam immobilemque constantiam, et ob magnificientiam prædicationis. Exclusisse verbi præconio vereque Evangelii tonitruum extitisse Jacobum argumento est, ipsa illius maturata passio, ac qua apostolis reliquis, Herodis Agrippæ et Iudeorum æmulatione, velut prædicationis munere atque via cunctis antistes, præiavit: que certe singularis laus est nostri Simonis, sic Luca interprete, quartum in apostolis esse, quem Dominus sic novo titulo atque nomine auxerit.

Α τες φωτίζωνται, καὶ πάντες παιδεύωνται καὶ πρήγ
θεοτέλειαν παρακαλῶνται.

Χαῖρε, ὅτι καὶ τῶν μετὰ σὲ εὐαγγελιστῶν ἀρχέτυπον γέγονας ἀγαθόν· καὶ δὲ εἰς σοῦ ζῆλος κάκεινους πρὸς τὴν Ἱερὰν τοῦ Εὐαγγελίου κεκίνησε γραφήν, καὶ πρὸς οἰκοδομὴν τῶν ὅλων τῷρεθισεν Ἐκκλησίῶν.

Χαῖρε καὶ ἀγαλλία, φίλε Θεοῦ πιστότατε, ὑπηρέται
τοῦ Αἴγου δοκιμώτατε, καὶ τοῦ Παρακλήτου μυστι-
κιώτατε γραμματεῦ· καὶ μεμνημένος τῶν μεμνη-
μένων σου, καὶ τοὺς εὐλογοῦντάς σε εὐλογῶν, καὶ
ἀγιάζων τοὺς ἀγιάζοντας, δόηγήσαις ἡμᾶς, ὃ μα-
κάριε, καὶ κατευθύναις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· καὶ
ἀμώμους τῷ Παρακλήτῳ πχραστήσαις, τῇ μοναρ-
χικῇ καὶ ἀγιαρχικῇ καὶ ζωαρχικῇ Τριάδι, νῦν καὶ
ἄετ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΑΟΓΟΣ ΙΒ'.

*Εἰς τὸν ἄγιον καὶ πανεύφημον ἀπόστολον Σίμωνα
τὸν Ζηλωτὴν (50).*

Τι φαιδρά σήμερον ἡ ἡμέρα, καὶ εἴσημος ἐορτή,
καὶ θυμηδίας μεστή· καὶ γὰρ πᾶσαι μὲν ἡμέραι,

Nusquam Nicetas aut Græcorum Menæa vel Nicephor. Dominicæ affinitatis seu cognationis, in eo meminerunt : proinde alium censem, nedum a Juda Thaddæo vel Lebbæo ; sed etiam a Simone Cleopha, vel, ut alii, Simeone, qui Jacobo fratri in sede Hierosolymitana successit, ac crueis supplicio, Trajano imperatore, cum centum viginti annorum esse; Davidici generis invidia sublatus est, ut ex Hegesippo refert Eusebius I. iii, c. 11 et 32. Abdias tamen, germanum fratrem facit, cum Juda, qui et Thaddæus, et cum Jacobo ; vultque omnes ex Cana Galilææ oriundos, parentibus Alphæo et Maria Cleophæ filia : solum vero Jacobum. Josepho patre natum, eamque ob rem fratrem Domini peculiarius vocatum : quæ multa implicant, aliis non satis consona, aut pluribus recepta : quamvis sere nostrates, quidquid de Simone, ejusque præcipue in Perside exitu dixerunt, ex eōnoso hoc fonte accepisse noscantur. Orig. Math. xiii, 55, ubi de fratribus Domini sic nuncupatis, *Et fratres illius Jacobus et Jose et Simon et Judas*, laudata Judæ epistola paucorum quidem versuum, sed plena efficacibus verbis gratiæ cœlestis (quod illius grave testimonium est), de Josete et Simone subdit, nihil se compertum habere : sive alias ipsum Simonem Cananitem seu Zelotem existimavit, sive, quod Hegesippus prodidit, longe ab eo diversum putavit ; nec apostolum ex duodecim, sed communem discipulum. Rosweidi vetus martyrologium Romanum, quo brevius ac simplicius, hoc verius : v Kal. Novembr. *Simonis et Thaddæi apostolorum*. Voluitque Corbeiensa Dacherii eadem simplicitate, etsi in eo aliquid luxatum est, dum Zelotis cognomen, non Simoni, sed Judæ ascribit : ac si duo cognomina, Cananæus et Zelotes, alterumque Simonis sit, et Judæ alterum ; *Et alibi sanctorum apostolorum Simonis Cananæi, et Judæ Zelotis*. Quod alibi dicit, nec certum locum assignat, ut illi moris est, indicat ejus auctor ignotum habuisse, quo loco fuerint consummati, ac vel non legisse Abdiam, vel illius commentum de apostolorum simul in Perside martyrio, quale narrat, respuisse ; quod sic avide hauserunt Ado Romanæque tabule, nedum recentiores, sed et paulo antiquiores, & epius Lugd., Parisiis, etc.; ante novam recensionem, recusæ. Et sane consensit gentium illarum traditio, qui sibi Judam Thadæum seu Lebbæum vindicant apostolum, ejusque

έποτε Κυρίου, καὶ πᾶσαι πλήσιες ἀγαλλιάσεως; καὶ πνευματικῆς χαρᾶς αἰτιαῖς, τοῖς Πνεύματι Θεοῦ ἀγομένοις· πάσαις γὰρ ἡ σοφία τὰς τῶν ἀγίων αὐτῆς ἐπιμερισμένη μνήμας, καὶ τούτοις ὥσπερ διστρῶν ἐπιτελεῖς τὸν ὅλον τοῦ ἐνιαυτοῦ στέφανον εὔλογοῦσα καὶ καταχοσμοῦσα, πάσῃς δὲς τῷ μέρᾳ τερπνότητος, καὶ χαρμοσύνης τὰς τῶν εὔσεβῶν ἀναπίμπλησι ψυχάς· μάλιστα δὲ τῶν ἡμερῶν αὖται φαιδροῖ, καὶ χαρίσσαν ἐνιεῖσα; τοῖς φιλοθέοις τὴν τερπαλήν, καθ' ἀς τῶν ὑψηλῶν ἀποστόλων ἔκαστος τὴν γῆν ἀφεῖς, ἀνέπτη πρὸς τὸν οὐρανόν· καὶ τῶν ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου τῶν ἀπαλλαγεῖς καὶ τοῦ θεατοῦ, πρὸς τὴν ἀνώδυνον καὶ τὴν μακαρίαν ἐν αὐτῷ μετέστη ζωήν.

“Ωσπέρ γὰρ οἱ κατ' οὐρανὸν ἀστέρες, πάντες μὲν λαμπροὶ τὴν φύσιν καὶ διαυγεῖς, οὐ πάντες δὲ ὄμοιῶς φωτὶ λάμπουσιν· Ἀστέρος γάρ, φησιν, ἀστέρος δια-
φέρει ἐν δόξῃ· οὗτῳ δὴ καὶ αἱ ἡμέραι πᾶσαι μὲν ἐπίσημοι καὶ εὐφρέσυνοι, διὰ τοὺς μνημονευομένους ἐν αὐταῖς ἀγίους· οὐ τῆς Ἱερᾶς δὲ πᾶσαι χάριτός εἰσι μεταδοτικαὶ. Κατὰ τοσοῦτον δὲ τῶν διλλῶν αἱ τῶν διδεκα μνήμαι τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν, τῷ τε μεγέθει τῆς δόξης καὶ τῇ τῆς λαμπρότητος ὑπερβαλλούσῃ περιουσίᾳ, καθόσον καὶ αὐτοὶ τῶν διλῶν ἀγίων τῇ μεγαλειότητι τῆς ἀγιότητος ὑπερανέβησαν.

Οὐκοῦν ἀγαλλιασώμεθα σήμερον καὶ εὐφρανθῶμεν, καὶ τῆς ἀποστολικῆς μνήμης καὶ χάριτος κατατρυφῶντες, τῆς ἡμέρας πνευματικὴν δορτὴν συστησώμεθα καὶ δημοτελῆ· καὶ πᾶσαν μὲν ἐργασίαν σωματικὴν, πᾶσαν δὲ μέριμναν καὶ βιωτικὴν ἀφέμενοι φροντίδα σχολάσσωμεν καὶ γνῶμαν τίς δὲ τῆς ἡμέρας ταύτης φωστήρ καὶ τῆς θαυμασίας χάριτος φρεγηγός· γνῶμεν τίς δὲ τῆς δορτῆς ἔξαρχος, καὶ ἐν τινι σήμερον δὲ τῆς δόξης εὐδόκησεν ἐνδοξασθῆναι Θεός.

Βούλεσθε ἀνακηρύξω τὸν ἡμᾶς ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ξεναγωγοῦντα μνήμην; ή πᾶσι καταφανὲς, ὅτι Σίμων δομήγας ἀπόστολος, ὑπόθεσιν ἔχοντον λαμπροτάτης πανηγύρεως ταῖς Ἐκκλησίαις παρασχόμενος, τῆς πνευματικῆς ἡμῖν εὐφροσύνης καθηγεῖται καὶ χαρμονῆς. Σίμων, δὲ τῆς ὑψηλῆς διωδεκάδος τῶν μαθητῶν εἰς. Οἱ πᾶσαι μὲν τῶν κορυφαίων ἀρετὴν, πᾶσαι δὲ χάριν τοῦ Πνεύματος δμοίως ἔχεινται καὶ

A ista Domini; omnesque exultationis plenū, ac spiritalis gaudii causa, his qui aguntur Spiritu Dei ¹². Cunctis enim sanctorum suorum memorias disperita sapientia, iisque velut astris orientibus omnem anni benedicens et perornans coronam, omni quotidie voluptate et gaudio piorum animos adimpleret ¹³. Inter reliquos tamen dies illi maxime læti, ac qui gratiam religiosis animis jucunditatem injiciant, per quos sublimium quisque apostolorum dimissa terra, in cœlum evolavit; laboribusque magistri causa desudandis ac morte liberatus, ad doloris nesciam atque beatam in illo vitam comiugavit.

B Quemadmodum enim quæ cœli axem ornant, cunctæ quidem natura splendidæ ac pellucidæ stellæ; non omnes tamen pari fulgent radiorum jubare; stella enim, inquit, differt a stella in claritate ¹⁴; sic etiam omnes quidem dies insignes et læti, ob sanctorum illis consinguatas memorias: at non ita comparatum, ut eadem omnes impartiant gratia. Tantum autem duodecim Christi discipulorum memoriae, tum claritatis magnitudine, tum splendoris abundantia præstant, quantum et illi sanctos reliquos sanctitatis magnificientia superarunt.

C Igiture exsultemus hodie et lætemur, apostolicæque memoriae atque gratiae munere perfruentes, spiritualè populi omnis conventu celebrem diei festivitatem constituamus: omnique corporali opere omnique saeculi sollicitudine curaque posthabitatis, vacemus ac intelligamus, quodnam hujus diei sidus ac admirandæ gratiae auctor. Intelligamus quis solemnitatis auspex, ac in quonam hodie Deus gloriæ voluit glorificari.

Vultis prædicem, quis non recolenda sua memoria hospitio excipit? Annon omnibus liquet, magnum Simonem apostolum esse, qui seipsum splendidissimæ solemnitatis argumentum Ecclesiis præbens, spiritualis nobis lætitiae atque gaudii auctor et auspex existit? Nempe Simon unus e sublimi duodecim choro; qui omni quidem coryphaorum virtute, omnique Spiritus gratia consimili illis ra-

¹² Rom. viii, 14. ¹³ Psal. lxiiv, 12. ¹⁴ I Cor. xv, 41.

bactenus exuvii gloriantur, non sic Simonis, quod et Patrum nostrorum Majoris Armeniæ domi communément testimonio mihi confirmatum est. Quæ monumenta habeant Britannicæ Ecclesiæ, Simonis apud eos apostolatus et consummationis, sive illius crucis, quæ sic Græcorum traditioni respondeant, me latet. Et certe bene est, quod tanto Græci consensu Simonein Occidentis apostolam scribunt, ejusque res ac itinera, nihil lere minora quam Thomæ per Orientem ad Indiam usque, Nicetas exornat. Utque peragrata Cyrene et Africa in Britanniam venerit, tantaque in ea apostolica virtute patraret, haud putandus non salutasse Gallias, nihilque illis contulisse; aut eas solas, quæ nobilissima portio erant imperii Romani, primorum apostolorum vestigia non meruisse. Undeunque vero orta Græcorum hæc traditio, liquet antiquis

D ignota fuisse; nec ejus- quidquam Bedæ comprehendit fuisse, qui etiam minus accuratus Act. i, in Jacobo, Simone et Iuda; de quo plura, ac de illius retractatione, ad nostram S. Hippolyti Synopsim; ex qua Sophron. aliique sua hauserint de Simone Cananita filio Cleophae, qui successit Jacobo in episcopatu Hierosolymitano, ibique sepultus est, martyrio funitus sub Trajano; quod plane stramineum est, et ecclesiasticæ historiæ adversum, serioque Adoni improbatum. Ignota etiam Africæ illa Simonis in Africa peregrinatio et prædicatio, nulliusque veterum testimonio prodita, cum Donatistæ post apostolos accepisse fidem Afros contendenter; nec Augustinus aliud posset opponere, quam Roma illos accepisse episcopos. Vide Bar. an. 44, 38.

tione, nulloque discrimine polleat; qui tamen ab una cum primis celebretur ac innotescat, qua reliquias abundantius fuisit; Simon cognomento Zelotes, pari nimirum primis pietate in Domiuum nobilitatus, qui tamen majori reliquis fervore ornatus, rite Zelotes (id est, aemulator) audiat. Id enim est zelus seu aemulatio, nempe fervor cum ratione sanoque consilio honoris Dei causa accensus, ac fidei tamen certumque praesidium praestans. Hic nos hodie claro praeconio levique ac placido ad mysticas invitat epulas: seque ipse tanquam oportaram ac splendidam mensam apponens, suamque crucem, ac quibus crucifixi causa functus est, cruciamenta recteque facta ac virtutes velut immortales dapes offerens, convivas suos quam lauissime accipit ac habet.

Quis non igitur praesto ad solemnitatem occurrat? Quis ita segnis, ita negligens ac morosus; quisve sic mollis animique solutus, ut delicias ejusmodi, ut tantam jucunditatem talemque convivatorem contempserit? qui siempe filius hominis cum esset, ac bonam animam sortitus fuisset, usque adeo tantaque diligentia seipsum excoluit, legisque documentis ac gratiae placitis absolvit, ut Dei filius efficeretur ac existimaretur¹⁰.

Vultus et disciplinæ modum, quo ad Patrem suum proiectus est, discere? Praesto sum ut paucis referam: ac quæso aurem solerter atque animum accommodate. Ille nimirum morigero auditu ac fidi mente divina edoctus, intelligensque Dominini oracula, atque haec a puero in animum congerens, bactenus quidem cen rudimento lege instituebatur; carnalibusque justificationibus ac litteræ imperfectioni navans operam, inque illis exercens, ad gratiae perfectionem præparabatur.

Quia vero qui litteram abrogaret et spiritum consummaret, venerat: ac lucernæ quidem lucendi tempus excesserat, justitiæ autem Sol illuxerat; atque noctis se modestia subducente, jam oriens suminos montium vertices illustrabat; non amplius figuris umbrisque dislexerit sustinuit: non ut deinceps paedagogo affixus illique assiduus esset, opera pretium duxit: sed gravi illo juga humeris excusso, jugum magistri suave imposuit; spretoque circumcisionis modesto onere, leve gratiae onus elegit; ac relicto Mose, vocantem Jesum secutus est: qui nimirum suæ illi gratiae radios assundens, propriæque gloriæ ac majestatis sensum immittens, atque sursum ducente spiritualiorique amore subveniens, ac indubia confirmans fidem, regnique prædicati spe desiderioque contendens, sibi totum addixisset ac devinxisset, subtilissimæ mentis elevationibus abstrusissimisque contemplationibus sibi eum concilians aplausque.

Duplici vero jam ratione, vir beatissimus illi animalium attendens, ac corpore quidein, quodque

A ἀπαραλλάκτως καταπλουτῶν, ἀπὸ μιᾶς δὲ τὴν ἔκείνος τῶν πάντων περισσοτέρως κατωρθώσατο γνωριζόμενος. Σίμων δὲ καλώμενος Ζηλωτής· ἐπίσης μὲν τοῖς πρώτοις τῇ εἰς τὸν Κύριον εὐσεβείᾳ σεμγυνόμενος· πλείστη δὲ τῶν ὄλλων θερμότητι κασμούμενος, εὔστροχως κέκληται Ζηλωτής· τοῦτο γάρ ζῆλος, θερμότης κατὰ εὐλογιστίας ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ τιμῆς ἀναπτομένη, καὶ τῇ πίστει τὸ ἀσφαλὲς παρεχομένη. Οὗτος δὲ σήμερον διαπρυτίῳ κηρύγματι καὶ τισυχίῳ πρὸς μυστικὴν πανδαισίαν συγκαλεῖ· ἐκεῦδον δὲ πολυτελῆ καὶ νοερὸν τράπεζαν προτίθεται· τὸν αὐτοῦ δὲ σταυρὸν, καὶ τὸ υπὲρ τοῦ ἐσταυρωμένον παθήματα καὶ ἀνδραγαθῆματα ὠσπερ ἀκήρατα προβαλλόμενος ἐδέσματα, ἐν τούτοις τοὺς αὐτοῦ δαιτύμονας λαμπρῶς δὲ μάλιστα δεξιοῦται καὶ φιλοτιμεῖται.

B

Tίς οὖν οὐκ ἀπαντήσει πρὸς τὴν πανήγυριν; Τίς οὗτος βάθυμος, οὗτος ἀμελής τε καὶ ὑπεροπτικός; τίς δὲ χαῦνος οὗτος καὶ ἐκλελυμένος, ὡς τοιαύτης τρυφῆς, τοιαύτης τερπνότητος καὶ ἐστιάτορος τοιούτου παραμελεῖν; δεὶς Υἱὸς ὁν ἀνθρώπου, καὶ ψυχῆς λαχῶν ἀγαθῆς, ἐπὶ τοσοῦτον ἐκεῦδον δι' ἐπιμελείας ἀηδονίσατο, καὶ τοῦ νόμου τοῖς παραγγέλμασι, καὶ τοῖς τῆς χάριτος δόγμασι κατήρτιστο, ὡς Υἱὸν καταστῆγαι καὶ λογισθῆναι Θεοῦ.

Βούλεσθε καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀναγωγικῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα πολιτείας μαθεῖν; Ἐποιμος ἐπιτεμεῖν ἐγώ· καὶ μοι συνετὸν οὖς καὶ διάνοιαν ὑποσχεῖν. Ἐκείνος ἀκοῇ μὲν εὐπειθεῖ, διανοϊδὲ πιστῇ, τὰ Εὐθεῖα λόγια τοῦ Κυρίου συγκείει, καὶ νηπιόθεν αὐτὰ συμβάλλων τῇ καρδίᾳ, τέως μὲν ἐστοιχειοῦτο τῷ νόμῳ, καὶ τοῖς τῆς σαρκὸς δικαιώμασι παθοτριβούμενος, καὶ τῇ ἀτελείᾳ τοῦ γράμματος ἐγγυμαζόμενος, πρὸς τὴν τῆς χάριτος τελειότητα παρεκτινάζετο.

Ἐπειδὴ δὲ δ τοῦ γράμματος ἀθετητῆς καὶ τοῦ πνεύματος ἦκε τελειωτής· καὶ τῷ λύχνῳ μὲν δ τοῦ φανεῖν ἔξῆκει: καιρὸς, δ Ἡλιος δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐπεφάνη· καὶ ἡ κατήφεια μὲν ὑπερχώρει τῆς νυκτὸς, ἡ ἀνατολὴ δὲ ἡδη τὰς ἀκρωτείας κατεφώτιζεν, οὐκέτι τοῖς τύποις ἡνίχετο προσμένειν καὶ ταῖς σκιαῖς· οὐκέτι τῷ παιδαγωγῷ προσλιπαρεῖν φέτο δεῖν· τὸν δὲ βαρὺν ἐκείνου ζυγὸν τῶν οἰκείων ὅμιλον ἀπωθούμενος, τὸν τοῦ διδασκάλου χρηστὸν ἐπεφορτίζετο· καὶ τὸ δύσοιστον ἀγθός τῆς περιτομῆς ὑπεριδὼν, τὸ ἐλαφρὸν τῆς χάριτος ἥρετισεν· καὶ τὸν Μώσην καταλιπὼν, διπέσω τοῦ Ἰησοῦ καλοῦντος ἡχολούθει. Ος, αὐτοῦ τῇ καρδίᾳ τὴν οἰκείαν ἐναστράψας χάριν, καὶ τῆς Ιδίας δόξης αὐτῷ καὶ μεγαλειότητος αἰσθησιν ἐνθύμενος, καὶ τῷ ἀναγωγῷ ἔρωτι πτερώσας, καὶ τῇ ἀδιαχρήτῳ πίστει βεβαιώσας, καὶ τῇ ἐλπίᾳ τῆς κηρυσσομένης συντείνων βασιλείας, ἐκεῦδον ἐποιήσατο καὶ κατεδήσατο, νοερωτάταις αὐτὸν ἀναγγίσαις καὶ μυστικωτάταις ἐκεῦδος θεωρίαις μητερισμένος καὶ ἀρμοζόμενος.

Διχῇ δὲ λοιπὸν δ μαχαριώτατος προσίχων αὐτῷ, καὶ σώματι μὲν καὶ τὸ δρώμενον, υἱὸν ἀληθῶς φύ-

¹⁰ Sap. viii, 19.

υρώτου, πγεύματι δὲ καὶ τὸ νοούμενον, Γίδν Θεοῦ κατὰς φύσιν δρῶν· τὴν διπλόην δὲ τῶν φύσεων τῇ τῶν ἐνσργεῶν διπλήρη τεχματρόμενος· καὶ διὰ πίστεως μὲν τὴν ὑψηλὴν θεωρίαν ταύτην βεβαιούμενος, διὰ διεωρίας δὲ πάλιν τὴν πίστιν χρατυνόμενος, ζωτικῇ δὲ τινι συμπαθεῖσῃ καὶ νοερῷ φιλότητι τῷ θεωρουμένῳ συμφυδμενος καὶ συνδεόμενος, καὶ τῷ νῷ λεληθότως συνενούμενος, κατ' οὐδένα λοιπὸν τούτου διηρείτο τρόπον· οὗτε τὸν νοῦν τῆς ἀγαπητικῆς μνημοσύνης ἀποσπώμενος, οὗτε δὲ τὴν σωματικὴν δψιν ἀπολείπεσθαι, δτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη καταξιῶν τοῦ ποθουμένου.

A "Αμα γοῦν ἀρχὴν τῆς διναθεν κλήσεως καὶ ἀποστολικῆς ἔκλογῆς κατηγοῦτο, καὶ τῶν λόγων τῆς χάριτος ήσθετο, καὶ τὴν τῶν ἔργων δύναμιν τεθέατο, νεκροῦται μὲν αὐτίκα τῷ κόσμῳ παντὶ, μόνῳ δὲ ζωοῦται Χριστῷ. Νεκροῦται γονεῦς, οἰκείοις, φίλοις, κτήμασι, χρήμασι, καὶ παντὶ συνελόντα φάναι τῷ αἰώνι τῷδε, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ σταυρωθεῖς· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῦ ἀλλοτρωθεῖς, καὶ ὅλον τὸ φρόνημα τῆς αὐτοῦ σαρκὸς ἀπολαλεκώς, μόνου γίνεται Χριστοῦ Ἰησοῦ, μόνης αὐτοῦ τῆς ὑπεραρρήτου καὶ μυστικωτάτης γενέμενος καλλονῆς καὶ ἀγίλατας· μόνον ἀναπνέων αὐτὸν, μόνον ὑπερτιμῶν καὶ δοξάζων καὶ ὑπερευλογῶν, πῶς οὐκ ἔμελες τῆς ἀνωτάτων καὶ πρώτης παρ' αὐτῷ κατηγοῦσθαι τιμῆς; οἵ δη καὶ τῆς ἀκροτάτης τάξεως τῶν ἀποστόλων κατηγορούμενος, γέγονας αὐτῷ τῶν ὑψηλῶν μυστηρίων ἀκροατής, καὶ τῶν θεοτελῶν ἔργων θεατής· γέγονας αὐτῷ δοῦλος πιστότατος καὶ φρονιμώτατος, διάκονος ἐνεργέστατος καὶ δραστικώτατος, μᾶλλον δὲ φίλος ἀληθέστατος καὶ δοκιμώτατος· καὶ τῇ χάριτι μὲν τοῦ Πνεύματος, συνέσει τε καὶ σοφίᾳ καὶ ταῖς διλαίσ ιεροτελεστίαις καὶ δυνάμεσιν, οὐδενὸς ἀπολείπου τῶν μαθητῶν· κοινὴ γάρ καὶ ἡ αὐτὴ τοῖς δώδεκα πρὸς τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων ἐπέλαμπε φωταγγία, ἀμέσως αὐτοῖς καὶ κατ' Ισομειρίαν τὰς ἀγαθουργοὺς δωρεάς ἐπιερχθεύουσα.

Σοὶ δὲ μᾶλλον ὁ ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου πόθος καὶ ζῆλος κατὰ τοσοῦτον πεπλεόνακεν, καθόσον καὶ εἰς ἐπωνυμίαν ἡ ἀρετὴ κατέστη. 'Ος γάρ τῷ Σίμωνι μὲν ἡ τοῦ Πέτρου προστέθειται προστηγορία, διὸ τὸ τῆς πίστεως ἐδραίον καὶ ἀκλινές· τοῖς υἱοῖς δὲ Ζεβδαίου βροντῆς ἀκοῦσαι διὰ τὸ μεγαλόφωνον υἱοῖς· τοῦτω καὶ σοὶ ἡ τοῦ Ζηλωτοῦ ἐπωνυμία διὸ τὴν τοῦ Οὐείου ζῆλου περιουσίαν προσετέθη.

'Ασπάζομαι σου τὸ θεοειδέστατον πρόσωπον, σεβασμιώτατε, καὶ πρωσκυνῶ, φένεμενῶς ἐνέβλεψεν δόκυριος· δεῦρεν ἀληθῶς χάριν κατέναντι τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ. 'Ασπάζομαι νοερῶς καὶ πινευλαβῶς τὰ σεπτότατα χεῖλη καὶ τὴν γλῶσσαν· τὰ μὲν, ὡς ἀεὶ τοῖς θεαρχοῖς χείλεσιν ἐφηρμοσμένα τῷ πγεύματι, καὶ ἀσπασμῶν θειωτέρων κατηγορένα, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ἀσπάζομένου θεουργικὴν προσειηράτα χάριν· τὴν δὲ, ὡς γραφίδα τοῦ Ηγεύματος,

A oculis objectum erat, vere filium hominis; spiritu autem et quantum mens penetrabat, Dei Filium natura, conspiciens, exque dupli operatione, duplicein naturam conjiciens, ac fidei quidem praesidio, subliniem banc contemplationem confirmans, rursusque contemplationis sagacitate fidem roborens: quadam denique vitali necessitudine animique propensioris benevolentia, ei qui cernebatur, cohærescens devinctusque, necnon secreto re nexo illi mente unitus, nulla deinceps ratione ab eo disjungebatur; qui neque animo, amante avelli memoria, nec corporali ipso desiderati aspectu destitui, aut summa vix necessitate, pateretur.

B Simul igitur cœlesti primum vocatione ac apostolica dignatus electione, sermonumque gratiæ percepto sensu atque operum conspecta virtute, omniū scilicet mundo moritur, solique Christo vivificatur. Moritur parentibus, necessariis, amicis, prædiis, pecuniis; omnique (ut verbo dicam) huic sæculo cunctisque in illo crucifixus: neque id modo, sed et ipse sibi alienus factus, omnique carnis ejeclo sensu ac prudentia, unius Iesu Christi efficitur, una ejus supra quam arcana sacratissimaque pulchritudine affectus et gratia: eumque solum eum spirares, solum præmagnifice coleres et laudes atque benediceres, qui fieri poterat, ut non apud eum, supremas primasque honoris partes assequereris? Quamobrem etiam supremo apostolorum ordine sublimatus, sublimum ei mysteriorum auditor, divinorumque spectator operum extitisti: servus ei fidelissimus ac prudentissimus; minister gravissimus agendique acerrimus; quippe, verissimus amicus ac probatissimus. Ac quidem Spiritus gratia intelligentiaque ac sapientia, necnon reliquis consecrationibus et virtutibus, nulli impar discipulorum fuisti. Communis enim eademque, Patre luminum auctore, duodeno illi choro illucebat coruscatio, quæ nullo medio æquaque partibus beneficia eis doba tribueret.

C Tibi autem magis, qua Magistrum prosequebaris, amoris vis zeliisque ardor in tantum abundavit, ut et in appellationem virtus cesserit. Quemadmodum enim Simoni quidem, ob fidem firmitatem ac constantiam, Petri nomen accessit; siliisque Zebedai, D ob magnificam prædicationem, ut audirent Filii tonitru obtigint; sic tibi quoque Zelotæ nuncupatio ob divini zeli seu æmulationis abundantiam advenit¹⁶.

Oscular Deo similiūm faciem tuam, colendissime, et adoro, in quam Dominus plaeide inspexit; quæ vere gratiam invenit in conspectu Dei. Oscular mente omnique reverentia, veneranda fabia, linguamque: illa quidem, velut semper divinis labiis spiritu coaptata divinioraque oscula consecuta; quibus denique ab eo, cui infixa oscula, deifica gratia accesserit; hanc vero eeu stylum et penicillium Spiritus, tanquam organum oraculorum Dei;

¹⁶ Exod. xx, 5; Jus. xxii, 19.

volut Christi laudatricem, ac tanquam reipsa laudabilem alque placitam; per quam ille exaltatus est in gentibus, exaltatus est in terra¹⁷.

Oscular venerabilissimas tuas manus; complector et speciosissimos pedes: manus, quæ strenue ac industrie Domino servierunt: quæ Evangelii gratiæ ministerio functæ sunt, quibus creditus vitæ Sermo: quem nimirum scrutatae sunt et contrectaverunt inveneruntque vitæ Sermonem esse¹⁸: cui conjunctæ ac Spiritu divino coaptatae alque compactæ; illius manus effici meruerunt: manus utique eximiorum operum effectrices; mirabilem Dei voluntatum consummatrices.

Adoro et pedes, velut currum cherubicum, ut quibus vehantur, qui cœlos implet et terram; qui in universo hoc, extraque universum versatur. B Pedes nimirum, qui omnem fere percurrerunt terram: pedes rectos et sursum tendentes; pedes alatos et volucres, quales Cherubim; pedes fulgoris instar currentes, incredibilique celeritate circumambantes terram, ac fideles in benedictionibus prævenientes¹⁹.

Oscular, etiamque atque etiam colens te quoque totum, lotus ex toto mente circumfusus, complector; spirituque velut in speculo obversantem contuens ac memoria collustratus, quasi intelligente intemerataque, ac omnis exsorte materiæ, luce, augustæ vestræ magnificientiæ ac decoris vultu circumfulgeor.

Cæterum videamus, quoad liceat, quanta Zelotes evangelica functione et virtutis laude enlauerit. Etenim tanquam reipsa veræ lucis discipulus, divinumque totum lumen nitidissima mente complexus, totusque lucidus et filius lucis ac reipsa lux ipse effectus, post primæ summaeque lucis ac originalis in cruce occasum, post illius ab inferis tertio vespere exortum, post ascensum in cœlos (illius scilicet supra quam arcanam latebram) post Paracleti perfectiorem adventum, quando nimirum magnis Iprimisque Verbi discipulis in cœnaculo consideus, pari cum illis collegio, in linguis ignis specie apparentibus ac sonitu flatus vehementis, Spiritus a Patre descendens, in optimo corde ac regalissimo susceptus est: tunc plane etiam perfectiori repletus sapientia, divinissimorumque signorum ac prodigiorum potestate atque virtute ex alto induitus, Orientem relinquens, ad partes occidentias, duce Spiritu, sol magnus eximiique fulgoris Libyæ universæ, Africæque et Mauritanizæ, ac cunctis denique per occidas oras sedes nactis, exortus es.

Quis igitur vel mente intelligat, vel satis oratione exsequi sufficiat atque exponat, labores, ærumnas, timores, viarum pericula, vigilias, curas, dolores, turbas, infidelium Barbarorum grassationes, insidias, plagas, carceres, insultus, coitiones, contradictiones, calumnias, verbera, detractiones et convicia, ejusque omnes Evangelii causa

A ὡς δργανον λογίων Θεοῦ, ὡς ἐπαινέτιν Χριστοῦ, καὶ ὡς ἐπαινετὴν τῷ δυτὶ καὶ θελητὴν· δι' ᾧ εἰκεῖνος ὑψώθη ἐν θυνεσιν, ὑψώθη ἐν γῇ.

Φιλῶ σου τὰς τιμιωτάτας χεῖρας· περιπτύσσομαι καὶ τοὺς ὥραιοτάτους πόδας· χεῖρας, τὰς εὔφυως καὶ αἰσιῶς ὑπηρετησαμένας τῷ Κυρίῳ· τὰς τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς χάριτος διαχονησαμένας· τὰς τὸν τῆς ζωῆς πεπιστευμένας Λόγον· Λόγον, δν Τρεύνησαν, δν ἐψηλάφησαν καὶ εύρον Λόγον δυτα ζωῆς· φ συμφυδμεναι, καὶ Πνεύματι θειώ συναρμαλογούμεναι, χεῖρες ἐκείνου γενέσθαι κατηξιωνται· χεῖρες, ἔργων ὑπερφυῶν αὐτουργοί· θαυμασιών Θεοῦ θελημάτων τελεσιουργοί.

Προσκυνῶ καὶ τοὺς πόδας, ὡς ἀρμα Χερουβικόν· ὡς δχοῦντας ἐφ' ἑαυτοῖς τὸν οὐρανοὺς· πληροῦντα καὶ γῆν, τὸν ἐν τῷ παντὶ τῷδε καὶ τοῦ παντὸς ἔξω καθεστῶτα· πόδας, τοὺς πᾶσαν μικροῦ διαδραμόντας τὴν γῆν, τοὺς θυτενεῖς καὶ ἀνωφέρους, τοὺς πτερωτοὺς καὶ πτηνοὺς, οἵοι τῶν Χερουβείμ· τοὺς ἀστραπῆς δικην θέοντας, καὶ ἀμηχάνω ταχύτητι περισθεύοντας τὴν γῆν, καὶ ἐν σύλογίαις χρηστότητος προφθάνοντας τοὺς πεστούς.

'Ασπάζομαι, καὶ λίαν τιμῶν περιπτύσσομαι καὶ σὲ δλον, δλος δι' δλου τῇ διανοίᾳ περιφύς· καὶ τῷ πνεύματι κατοπτριζόμενος, καὶ τῇ μνήμῃ περιλαμπόμενος, οἷα νοερῷ καὶ ἀχράντῳ καὶ ἀνίλῳ φωτί. τῷ προσώπῳ τῆς ὑμετέρας περισυγάζομαι θεοπρεπεῖας.

C 'Αλλ' ἐδωμεν, ὡς ἐφικτὸν, καὶ τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον εύδοκίμησιν τοῦ Ζηλωτοῦ· καὶ γάρ ὡς ἀληθῶς τῷ ἀληθινῷ μαθητεύσας φωτί, καὶ τὸ θεαρχικὸν φῶς δλον διειδεστάτη δεδεγμένος διανοίᾳ, καὶ φωτοφανῆς δλος, καὶ υἱὸς φωτὸς καὶ φῶς αὐτόχρημα γεγονὼς, μετὰ τὴν τοῦ ἀρχιφώτου φωτὸς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ δύσιν, μετὰ τὴν ἐξ ἄδου τριέσπερον ἀνατολὴν, μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν· εἰτ' οὖν ὑπεράρρητον τοῦ αὐτοῦ ἀποκρυφήν· μετὰ τὴν τελειοτέραν τοῦ Παρακλήτου παρουσίαν, ἡνίκα δὴ τοῖς μεγάλοις τοῦ Λόγου καὶ πρώτοις ἐν ὑπερώῳ συχαθήμενος διμιληταῖς, ἐν γλώσσαις πυροειδῶς δρωμέναις, καὶ βιαίας ἥχω πνοῆς, τὸ Πνεῦμα πατρόθεν κατιδύν, ἀγαθοειδῆ καρδίᾳ καὶ βασιλεικωτάτῃ καταδέδεκται· τότε δὴ καὶ σοφίας τελείας πληρωθεῖς, καὶ θεοπρεπεστάτων σημείων καὶ τεράτων ἔξουσιαν καὶ δύναμιν δνωθεῖς, καταλείπεις μὲν Ἐψαν, πρὸς τὰ Ἐσπερια δὲ, διὰ τοῦ Πνεύματος ὁδηγούμενος, μέγας ἥλιος καὶ ὑπερφατής, τῇ τε Λιβύη πάσῃ, Ἀφρικῇ τε καὶ Μαυριτανίᾳ, καὶ πᾶσι δὲ τοῖς τὴν Ἐσπερίαν οἰκεῖν λαχοῦσιν ἐξανέτειλες γῆν.

D Tίς οὖν ἐννοηθῆναι νοι, τίς δὲ ίκανὸς διασκευάσαι λόγῳ τοὺς πόνους, τοὺς κόπους, τοὺς φόνους, τοὺς ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ χινδύνους· τὰς ἀγρυπνίας, τὰς φροντίδας, τὰς ὁδύνας, τὰς ἀκαταστασίας, τὰς παρὰ τῶν βαρβάρων ἀπίστων καταδρομάς, τὰς ἐνέδρας, τὰς πληγὰς, τὰς εἰρχτὰς, τὰς ἐπαναστάσεις καὶ ἐπιστάσεις· τὰς ἀντιλογίας καὶ συχοφαντίας· τὰς

¹⁷ Psal. xi.v, 11. ¹⁸ I Joan. i, 1. ¹⁹ Ezech. i, 7; Psal. xx, 4.

αἰχλας καὶ λοιδορίας, καὶ αὐτοῦ πάσας τὰς ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου περιόδους· καὶ πάσας τὰς θλιψίεις, ἃς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ὁ μακαριώτατος πολιορκούμενος ὑπομένων ὑπέμενε τὸν Κύριον, ἔως αὐτῷ προσχών, καὶ τῆς δεήσεως εἰσακτηκὼς, θύραν πίστεως ἤνοιξε τοῖς Ἐθνεσιν· ἥντις οἰκτείρας ἀνήγαγεν αὐτὸν ἐκ λάκκου ταλαιπωρίας, καὶ ὥσπερ Θαλάσσης κλύδωνι, τῇ κατ' αὐτοῦ τῶν ἀσεβῶν ἐπιτειμηκώς ἐπαναστάσει, καὶ τὸ φλεγμαίνον τῆς αὐτῶν διανοίας κατευνάσας, καὶ τὸ διαιμονιῶδες ὅρμημα πραῦνας, καὶ πρὸς τὸν θεῖον φόνον ἐν σημείοις καὶ τέρασι μεταβαλλόν φονεροῖς· καὶ οὕτως αὐτοὺς πρὸς συγκατάθεσιν καὶ πίστιν τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου μεταγαγών, ἐδρύσατο μὲν τὸν αὐτοῦ κήρυκα τῆς καταγέλδος τῶν φονευτῶν· τοὺς δὲ καθάπερ ἐκ πελάγους, τῆς ποικίλης αὐτῶν ἀσεβείας ἐκλυτρούμενος, ὡς ἐπὶ λιμένα σωτήριον, τὸν μέγιστον Σίμωνα πρωτόρημιζεν· οἱ καὶ τῇ πέτρᾳ τῆς ἀκλινοῦς αὐτοῦ πίστεως ἐπερειδόμενοι, καὶ τῷ ὑδάτι καθαιρόμενοι καὶ τῷ Πνεύματι φωτιζόμενοι, καὶ τοῖς ἵσποις δι' αὐτοῦ μυστηρίοις τελεσιουργούμενοι, εἰς Ἐκκλησίας ἀμώμους τῷ ὑπεραμώμψιαν κατηρτίζοντο.

Οὗτος δὲ θεομακαριστότατος Ζηλωτὴς, τῆς ἀντιτεκνημένης αὐτῷ περιγέγονε δυνάμεως· καὶ οὕτω τοὺς ἡχμαλωτισμένους ὑπ' αὐτῆς αἰχμαλωτίζων, ἡμέραν καθ' ἡμέραν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοὺς σωζομένους προσετίθει. Καὶ γάρ ἦν ὁρφὸν ἀκραιψιῇ τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ τὴν ὀμοιότητα· ἦν ὁρφὸν ἀπλοῦν καὶ πολυειδῆ τὸν αὐτὸν. Καὶ ὃν τρόπον ὁ ἥλιος εἰς μὲν τὴν φύσιν, τῷ μονοειδὲ τοῦ φωτὸς, ποικίλος δὲ δείχνυ-
ται ταῖς ἐνεργείαις· οὗτῳ καὶ διὰ μέγας ἀπόστολος, ἐνοειδῆς μὲν ἡτοι χριστοειδῆς, τῷ περὶ πάντας ἀγαθοπρεπὲλ τῆς συνειδήσεως, ποικίλος δὲ ταῖς προνοίαις καὶ ταῖς περὶ τὰς Ἐκκλησίας φροντίσις καθηράτο· καὶ νῦν μὲν σιωπὴν εὐλογούν, νῦν δὲ λόγουν καλρίουν ἐνδειχνύμενος· νῦν μὲν ἀνθρωποπρεπέστερον τοῖς ἐντυχάνουσιν διμιλῶν, καὶ τὰ ὑψηλότερα τοῦ Εὐαγγελίου παρακαλυπτόμενος, νῦν δὲ τὴν ἀληθειαν παρήγειαζόμενος, καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ κήρυξαόμενον Ἰησοῦν, Θεὸν εἶναι προσώπιον, τέλειον, ἀναρχον, ἀτελεύτητον διαμαρτυρόμενος· Θεὸν ἀληθῆ καὶ ζῶντα, ἐξ ἀληθινοῦ καὶ ζῶντος ἀεὶ τοῦ ιδίου γεννάμενον Πατρός· ἀσώματον ἀσωμάτου· ἀγίουν ἄγιου· φῶς ἐκ φωτὸς, ζωὴν ἐκ ζωῆς, δύστιμον καὶ δύσθεον καὶ δύσοργαθον· δι' οὗ οὐρανός τε καὶ γῆ παρήχθη, καὶ διὰ μπας διεκοσμήθη κόσμος.

Τοῦτον νῦν σάρκα γενέσθαι, τὴν ἡμετέραν εὔτελειαν ὑπὲρ ἡμῶν ἐκ παρθενικῆς καὶ ἀγίας ντεύος ὑποδύντα· καὶ σταυρῷ καὶ πάθεσι καὶ θανάτῳ προσωμιληκότα, ἀπάθειαν ἡμῖν καὶ ζωὴν αἰώνιον διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν τριημέρου ἀναστάσεως παρασχεῖν· διὸ καὶ ἀναληφθῆναι βλεπόντων ἡμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἥξειν ἐμφανῶς αὐθις ἐκεῖθεν προσδικῶμεν, εἰς χρίσιν ἀπαν τὸ πλάσμα παραστήσοντα.

Καὶ νῦν μὲν ἐλέγχων τὴν ἀνοίαν, τὴν ἀσέβειαν τῶν μὴ ἐπεγνωκότων τὸν Θεόν, τὸν οἰκεῖον πλά-

A profectiones et itinera: omnes denique malas ac mala, quæ vir beatissimus adversorum infestatione quotidie sustinens²⁰, sustinebat Dominum, donec is illi attendens exauditaque illius oratione, fidei januam gentibus aperuit²¹. Donec misertus, eduxit eum de lacu miseris, ac velut maris procella, impiorum in eum insultu increpato, eorumque animi timore sedato, ac demoniaco impetu delinito, iisque in divinum timorem signorum tremendorumque portentorum vim immutatis, atque in eum modum ad assensum si deinde veritatis Evangelii traductis, tum præconem suum ex homicidarum procella eruit, tum velenū e pelago, ex varia ac multiplici eorum impicte redemptos, quasi in sospitale littus, ad maximum Simonem appellebat. Ilique adeo, inimicis illius fidei petræ nixi, et aqua emundati ac Spiritu illustrati, sacrisque per eum initiati ac consecrati mysteriis, in Ecclesias immaculatas, ei persiciebantur qui omnem a macula puritatem excedit.

Sic Deo beatissimus Zelotes, quæ conserta acie adversus illum stabat, virtutem superavit; sicque illos captivans, quos ea addixerat, saluti deditos quotidie Ecclesiæ adjungebat. Verum namque Dei simulacrum in eo elucebat. Videlicet simplicem eum, et multiformem; ac sicut sol cum unus natura sit, unius generis luce, effectis tamen ac virtutibus varius ostenditur: sic et magnus apostolus, uniformis cum esset (Christo scilicet affinis alioz similis), conscientiæ erga omnes bonitate; curis nibilominus Ecclesiarumque sollicitudine varius cernebatur. Ac modo quidem, congruum justa ratione silentium; modo autem, opportunum sermonem exhibebat: nunc ex humana ratione humilius adeuntibus loquebatur, ac Evangelii sublimiora obtegebat; nunc veritatem palam loquebatur, ac quem prædicabat. Jesum, Deum esse præternum, perfectum, principii finisque expertem, contestabatur: Deum verum ac vivum, ex vero ac vivo semper nascentem Patre; incorporeum ex incorporeo; sanctum ex sancto; lumen ex lumine, vitam ex vita; pari honore et deitate et bonitate; D per quem cœlum et terra producta, omnisque eorum ornatissima et distinctio edita.

Hunc modo carnem factum esse, nostra pro nobis induitum vilitate, ex virginali sancto utero; cruceque et passionibus ac morte perfunctum, immortalē nobis nullisque obnoxiam passionibus aliquæ aeternam vitam, triduana ex mortuis resurrectione præbere: quem et nobis videntibus in cœlum receptum, inde rursus conspicua specie venturum exspectamus, qui pro tribunali sibi sistat omnem humanum genus.

Ac modo quidem, eorum qui Deum conditorem suum mundique hujus universitatis opificem non

²⁰ Psal. xxix, 2. ²¹ Luc. viii, 54.

agnovissent, deincepsiam impietatemque aet-
guens, modo obsecrans, atque admonens; argumentisque ex natura petitis, improbos ingra-
cosque ad benefactorem ducent; turpe esse dicens,
et a ratione prorsus alienum, ne paribus quidem
cum brutis animantibus modis, eum nosse qui mu-
neribus demereatur; qui et primum considerit,
nosque rursus proprio sanguine vindicarit: nunc
quidem ad synagogas et tribunalia judicesque ne-
quissimos rapitur, palamque Evangelium loquitur:
atque ab aliis quidem subsannatur et illuditur; ab
aliis autem laudatur et admirationi habetur; nunc
dorsum verberibus cæditur, sustibus contunditur,
ergastulis clauditur; quandoque etiam catenis ex-
sultat et gloriatur: ac modo quidem potiori Chri-
sti apparitione auxilioque potitur, mirisque modis
a malis liberatur; modo nova prorsusque inaudita
spiritu patrat miracula, mortuosque suscitat et
claudos mborat, solutaque membra, Iesu invocato
nomine, sana præstat: tumque cæcis visum, surdis
auditum, multisque eloquium imperat.

Alio dicere quanta in fluminibus ac paludibus
sua illi virtute designata portenta, dum illorum

(51) *Katà ποταμῶν καὶ ἐλῶν.* Videatur Nicetas
habuisse plena quædam Simonis Acta, quibus
isthac omnia prescripta existarent, quæ hic tran-
sitione subnotat, sed non satis declarat: gratiamque
maximam iniisset illa producendo, si modo
eius generis erant, quibus certa fides adhiberi pos-
set: Menæa etiam ipsa miraculorum meminerunt
una aut altera strophe, nihil tamen explicatus tra-
dendo, sed quod communis ratione cadere in apo-
stolos possit, quos liquet miraculorum dono ma-
gnifice a Christo donatos esse. Nicetas autem pe-
culiaria quædam indicat, aversa alio flumina, ac
paludes aresfactas, quæ nulla nobis prodere viden-
tor monumenta: etsi affinia quædam habeat Gregorii Neocæsariensis vita. Metaphrastes nihil nobis
de alterutro apostolo protulit, nec Lipomanus ex
illo repræsentare, aliquid potuit. Itinera, longaque
peregrinationes Evangelii causa, atque illis anima-
rum salutem, aspirante Dei gratia, iudeis merito
Græci celebrant, ex quibus unum aut alterum simili-
arem modulum seu versiculum ad Vesperas, ex
nostro Tiliano cod. exque editis, libet his ascri-
bere.

Σίμων θαυμάτιος, τῶν ἀποστόλων τῇ καύχημα,
ώς βολίς ἐξαστράπτουσα διῆλθε τὰ πέρατα ἔκσιώ-
χων ζήφον τῆς πολυθεῖτις, σωτηριώδεσιν αὐτῷ καὶ
φωτοβόλοις θεοῖς διδάγματα, καὶ πάντας κατεψύ-
τισε μίαν δοξάζειν θεότητα ἐν τρισιν ὑποτάσσειν
ἀδελφετον, ἀτμητον.

Σίμων ὁ θαυμάτιος δαδραμὸν εἰς τὰ πέρατα ὡς
ερυχὴς κυλιθμένος, πάταν γῆν κατέφλεξεν εἶναι ο-
μοιούσιαν, καὶ τῇ εὐσεβείᾳ πυρεύσας, τηλαυγεῖς
πυροὺς ἀντίψε πιστοῖς πανένθεα· πάντας γάρ κατ-
εψώτισε, κ. τ. ἐ.

Σίμων ὁ θαυμάτιος ὁ παμφαῖς καὶ ὑπέρτιμος
τῶν θεοῦ διδάσκαλος, σαγήνη τῇ Ἐνθεοῖς ἐκ τῆς ἀπ-
ιώλεις τοῦ βύτου ζωγρούσα. Θεολογίας ὑψηλῆς δι-
άληθεστατος κήρυξ, ἀπαντας Χριστοῦ πρᾶς τὴν ἐπι-
γνωσίν, νῦν δεξιῶς εἰστιθετο, τὰ αὐτοῦ κατορθώματα
πρωτιθετος πανδοκιστιν τερπνήν.

*Simon admirabilis, apostolorum gloria, lanquam
bolis (id est jaculum) effulgorans, orbis fines pervasit,
impietatis culiginem effugans salutaribus lucisque
vigoribus micantibus doctrinis suis; cunctosque illu-
minavit, ut unam Deitatem in tribus personis indi-
cisum, indissectam laudent ac sentiant.*

Α στην καὶ δημιουργὸν τοῦ παντός· νῦν δὲ παραχα-
λῶν, νουθετῶν· φυσικοῖς ἀνθυμήμασιν πρὸς τὸν εὐ-
εργέτην τοὺς ἀγνώμονας ὀδηγῶν: αἰσχρὸν εἶναι
λέγων καὶ ἰχανῶς διλογον, μηδ' ἵστα τοὺς ἀλόγοις
κτήνεσι τὸν εὐεργέτην εἰδέναι· τὸν καὶ κτίσαντα τὴν
ἀρχὴν, καὶ αὐθὶς ἡμᾶς τοῦ Ιδου αἴματος κατακτη-
σάμενον· δρτὶ μὲν ἐπὶ συναγωγὰς ἀρπάζεται καὶ
δικαστήρια καὶ πονηροτάτους χριτάς, καὶ τῷ Εὔχ-
γειλῷ παρθησάζεται· καὶ ὑπὸ μὲν τῶν μυκτηρίων
ταῖς χλευάζεται· ὑπὸ δὲ τῶν ἐπαινεῖται καὶ θυ-
μάζεται· δρτὶ δὲ τὸν νῶτον αἰχίζεται, καὶ ξύλοις
συγχόπτεται, καὶ εἰρχταῖς συγχλεύεται, καὶ ἀλύ-
σσοις ἔστιν διτε καλλιωπίζεται καὶ σεμνύνεται. Καὶ
ποτὲ μὲν ἐπιφανείας Χριστοῦ χρείττονος καὶ ἀντιλή-
ψεως, καὶ θαυμάσιας τῶν λυπούντων ἀπαλλαγῆς
καταδιοῦται· ποτὲ δὲ θαυματουργεῖ τῷ πνεύματι
τὰ παραδοξάτα, καὶ νεφροὺς ἀνιστησι, καὶ χολοὺς
ἀνιχθύννει, καὶ παραλευμένους τῇ ἐπικλήσει
στερρόποιει τοῦ Ιησοῦ· ἥδη δὲ καὶ τυφλοῖς δρᾷν,
καὶ κωφοῖς ἀκούειν, καὶ ἀφώνοις ἐπιτρέπει λαλεῖν.

Ἐώ λέγειν δοας κατὰ ποταμῶν καὶ ἐλῶν (51) τῇ
αὐτῇ δινάμει παρέδειξεν καινοτομίας τοὺς μὲν τῆς

*Simon admirabilis, in orbis discurrens fines velut
rota solvens, terram omnem simulacrorum culm
insanientem incendit, sublataque pietati face, pro-
cul nicanter fidelibus ignes divina prorsus opera ac-
cendit. Cunctos namque illuminavit, etc.*

*Simon admirabilis, splendidissimus præque tenera-
bilis gentium doctor, divinum euerrichlum, e perditio-
nis profundo cunctos ad Christi capiens fidem, sublimis
theologicæ veracissimus præco, laute nunc epulis ex-
cepit; qui virtutes suas, resque magnificas læto fru-
endas convivio apponat.*

*Edita paulo vitiosiora. Synaxarium nostrum levi
sublatō mendo, quod initio suffici, ipsum grave,
nonnullisque ab editis diversum, quod præcipue
attinet ad commentum illud de sposo nuptiarum
in Cana, qui esset ipse Nathanael, sicque Dominum
secutus sit: quod proinde nuperæ adinodum siedei
sit ac leve. Sic ergo habet. "Ἄθλητις τοῦ ἀγίου ἀπο-
στόλου Σίμωνος τοῦ Ζηλωτοῦ. Οὗτος ὁ ἀπόστολος
εἰς τὸν οἶνον (τὸν εἰβ') καὶ τοὺς ἀποστόλοις ἐν τῷ
ὑπερώφρῳ συνὼν, ὅτε πυρίνων εἶδει γλωσσῶν τὸ ἄγιον
Πνεύμα ἐπεφοίτησεν, καὶ τούτου πλησθεὶς, καὶ τὴν
γῆν σχεδὸν ἀπισταν διαδραμὸν, πάσαν κατέφλεξε τῆς
πολυθείας ἀπάτην. Ναυριζανταν γάρ καὶ τὴν Ἀφρών
χώραν διαδραμὸν, ὑστερον ἐν Βριταννίᾳ γενέμενος,
καὶ πολλοὺς διδάξεις καὶ φωτίσας, σταυρῷ ὑπὸ τῶν
ἀπίστων προσπήγνυται, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκεῖ
ὑάπτεται. Οὗτος οὖτε Σίμων ὁ Ναθαναήλ, δεξιὴν
διάπυρος ζηλῶν Θεῷ παντοκράτορι, κλήσιν τὴν τρό-
που ἐκτήσατο. Certamen sancti Simonis Zelotis apo-
stoli. Hic apostolus cum esset unus ex duodecim et
cum apostolis in cœnaculo versaretur quando ignea-
rum linguarum specie Spiritus advenit, illoque plenus,
ac omni fere peragrato terrarum ὥρᾳ, impietatis
deorunique superstitionis errorem succedit. Mauri-
taniam enim et Africa peragrat, cum postea in Britan-
niam venisset, multosque docuisse ac illuminasset,
ab infidelibus crucifigitur, ejusque corpus ibi sepelitur.
Hic Simon Nathanael est, qui nempe zelo accensus,
Deo omnipotenti zelans, mores ipsos aliquæ indolem,
appellationem nactus est. Basilianum Sirleti Meno-
logium, nec ipsum penitus a Cana purum, etsi
nuptiarum aut sponsi non meminit. Eodem die
sancti apostoli Nathanaelis, qui fuit Simon Zelotes.
Hic fuit ex Cana Galilæa, ubi Christus Dominus in-
ritatus ad nuptias aquam in vinum convertit.*

Ἄλεθροφίρου ἀνακήπτιων φορδες, καὶ τοῖς καθῆκουσι τὴς διαβάσεως ἐν ὄνδραις παραγγέλλων Χριστοῦ· τὰ δὲ τῷ αὐτῷ ὄνδραις ξηραίνων, ὡς τὰ πρὸν ἀνταντα βάσιμα τοῖς προσοίκοις καθεστάνται· ἐῶ ταῦτα, καὶ δια ἄλλα κατὰ τῶν στοιχείων ὁ θαυμασώτατος ἐπιδεικνύμενος· καὶ δια πρὸς εὐεργεσίαν τῶν ἀνθρώπων τερατουργῶν, καὶ τούτοις χώρας ὅλας καὶ πόλεις πρὸς τὴν ὑπερφυσικὴν Τῆσοῦ διδαχὴν ἔξιτῶν, τῇ πίστει κατασφραγίζει, καὶ τῆς κακῆς συνθείας καὶ πλάνης καὶ δεισιδαιμονίας ἀφιστῶν, διὰ τοῦ Χριστοῦ προσωκειοῦ τῷ Θεῷ· καὶ νῦν μὲν τοῖς προκατηγορούμενοις τὸν λόγον, νῦν δὲ τοῖς ἀνηκόοις ἐπιδημεῖ· πάλιν ἡπείρου μαχρᾶς, πάλιν μαχροτέραν κατατολμῷ πελαγῶν· αὖθις ἀγωνιᾷ, σφαδάζει καὶ τρύχεται, Εἴθεσι δεινοτάτοις καὶ σκληροτάτοις περιτυχών· αὖθις δὲ χαίρει καὶ ἀγαλλιάται καὶ ἔδεται, εἰς γαλήνην τὸν χειμῶνα μεταβελημένον δρῶν, καὶ τὴν ἀγριότητα καὶ ἀπιστίαν εἰς ἡμερότητά τε καὶ πίστιν μεταποιουμένην.

B "Εστι μὲν δὲ καθ' ἓνα φωτίζει τοὺς παρατυγχάνοντας· Εστι δ' δὲ καὶ πλεοσι κατὰ ταῦταν ἀνδράσι καὶ γυναιξί, πλούσιοις καὶ πένησιν, ἀρχουσί τε καὶ ἰδώταις νομοθετῶν, κοινὸς πάντων διδάσκαλος, ποιμήν τε καὶ σωτήρ ἀγαθὸς, κατὰ τὴν δρμοῖσι τὰ δείκνυται Χριστοῦ. Τοιοῦτος δὲ τοῦ ἀποστόλου βίος καὶ τρόπος· καὶ ταύτην εἶναι βραχεῖαν ὑπόδυνταιν τῶν πολυχρονίων αὐτοῦ πόνων καὶ κινητάτων περιδῶν.

C "Ἐντεῦθεν πολλὴν μὲν ἡπειρον, πολλὴν δὲ παράλιον, καὶ νῆσους δὲ οὐκ ὀλίγας τῷ κηρύγματι περιλαβῶν· Ἐκκλησίας τε πλείστας, ἱερέας τε καὶ ἀρχιερέας ἀφιερωσάμενος Κυρίῳ· καὶ ἥδη τὸ ἔργον τῆς ἡρουργίας τοῦ λόγου περαινόμενος, καὶ αὐτῶν ἥδη τῶν στεφάνων πλησίον γινόμενος· διαπλεῖ μὲν τὸν ἐσπέριον Ὀκεανὸν, πρὸς ταῖς Βρετανικαῖς δὲ καλουμέναις κατατίει νῆσοις· ἀς τῆς ὅλης οἰκουμένης τέλος φασίν· μηδὲ γάρ ἐπέχεινα γῆν εἶναι, μήτ' οὖν τὸ πέλαγος μετ' αὐτάς περατόν.

"Ἐκεῖ Σίμων δὲ τρισμακαριώτατος γενόμενος, καὶ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας εὐαγγελισάμενος· καὶ πολλοὺς μὲν πιστεύσαντας τῷ λόγῳ τῆς χάριτος σφραγισάμενος, πλείστας δὲ καὶ παρὰ τοὺς ἀντιλεγόντων τῇ ἀληθείᾳ ἐπιθευλάξεις ὑποσχών· τέλος δὲ τῶν τῆς ἀσεβείας συναρπασθεὶς ὑπασπιστῶν, προτηλοῦται σταυρῷ· τέλος δέ: ον τῇς ἐπιθυμίας, καὶ τῶν ὑπὲρ τοῦ ἐσταυρωμένου πόνων, τὸν ὑπὲρ ἐκείνου δεξάμενος σταυρόν· καὶ τῇ δρμοῖσι τοῦ πάθους δοξάζων αὐτὸν καὶ δοξαζόμενος ἐν αὐτῷ.

Τοίνυν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καθάπερ ἄλλος ἐσταυρωμένος Ἰησοῦς, μετὰ τὰς μαχρᾶς πρὸς τοὺς παρόντας τῶν δχλῶν δμιείας, μετὰ τὰς συντεταμένας πρὸς Κύριον προσευχάς, τὰς ὑπὲρ τῶν πιστῶν, τὰς ὑπὲρ τῶν ἀπίστων· τῶν μὲν, ὅπως ἐμμένοιεν ἀπαρχήντος τῇ ἀληθείᾳ, τῶν δὲ, ὅπως ἐπιστραφεῖν πρὸς τὸν Θεὸν τὴν ἴσχυρόν, τὴν ζῶντα, καὶ πιστεύσαντες σιω-

A quidem exitiosum inhibet impetum, jubetque in Christi nomine iis locis defluere, quibus oppido commodum esset; has vero eodem invocato nomine exsiccat, ac quae prius impervia erant, loca, incolis praestat pervia. Mitto hæc, ac quæcumque alia vir admirandus adversus elementa designans, quæcumque etiam in hominum gratiam illisque demerendis prodigia patrans, atque his provincias integras urbesque divinioris Jesu doctrinæ stupore suspendens, sive consignat, atque a mala avocatos consuetudine, erroreque ac superstitione, per Christum Deo conciliat: ac nunc quidem ad eos se confert, qui jam doctrinæ auditum acceperant, nunc autem ad eos qui ejus nihil andierant. Rursus longa continentis, longiora æquoris atque pelagi pertentata spatia. Rursus animi anxius modestusque et moræ impatiens est et discruciat, in ferissimas gentes ac durissimas incidens; rursusque gaudet et exultat ac jucundatur multatam tempestatem in tranquillum videns; ferinosque et incedentes mores in lenitatem conversos et fidem.

Quandoque singulos qui adirent illuminabat, quandoque vero etiam pluribus simul viris ac militibus, divitibus ac pauperibus, magistratibus et privatis documenta tradens, universis communis magister, Pastorque ac servator bonus, Christi exemplo epitebat. Talis apostoli vita moresque: hicque brevis commentarius eorum laborum, quos longos annos desudavit, molestissimorumque illius itineruin.

C Hinc multam continentem et maritima, insulasque non paucas prædicationes complexus pluribusque Ecclesiis et sacerdotibus ac episcopis Domino consecratis; jamque sacrae verbī functioni colophonem imponens, ac ipsas e propinquo coronas salutans, occiduum Oceanum navigat, atque ad insulas, quas Britannicas vocat. Haec vero, universi orbis terrarum oras extreimas esse ferunt; neque quad deinceps est, pelagus possè superari.

Illuc Simon beatissimus cum venisset, ac veritatis sermonem annuntiasset, multosque verbo graciæ credentes consignasset: sed et ab iis, qui veritati contradicerent, multis appetitus insidiis esset, ad extremum corripientibus impietatis patronis, cruci affigitur; dignum scilicet cupiditatis finem, ac laborum crucifixi causa susceptorum, illius gratia reportans repositam cruelem; passionisque similitudine tum ipsum clarificans, tum in ipso gloriam nactus et gloriani.

Igitur in crucem velut alter Jesus sublatus, post longa adstantes turbas colloquia; post contentas ad Deum preces, in fidelium gratiam, et infidelium; priorum, ut immoti in veritate perseverarent; aliorum, ut ad Deum fortē vivunt converterentur, ac fide salutem consequerentur²². Post hæc, inquit, a mundo quidem et a corpore penitus ex-

²² Psal. xli, 5.

cedens, in se vero totus conversus, seque medio, in eum, in quem per fidem semper commigrabat; corpus quidem velut quasdam fæces ponit, qui carnis pridem indumento emortuus esset; velut autem levi penna ac cœlipeta spiritu in cœlos sublatuſ, videt sibi cœlestes apertas januas; videt et clare Filium sedentem a dextris paternæ majestatis: ipseque canctis illis mentium sanctorumque stipatus agminibus, mystice ac qua nemo verbis explicet ratione, ad supremum omnium regem adit cum exultatione; ipsiusque facie ad faciem natus, ac illi eximie laudis cantico defunctus, Jesuque dextera, corona gloriæ donatus: nullis denique verbis explicabili apparatu atque honore susceptus, supremis primisque coaptatur atque unitur Dei filii.

Hoc tibi, divine Verbi ac eloquentissime discipule, hoc longorum laborum, quos magistri causa Jesudaveras, dignum præmiuin; ut videlicet illi ipsi copulareris, ac sicut eum clarificaveras super terram, sic cum eo in cœlis clarificareris: ac si- cùt excellenti quadam ratione passionum socius extiteras, sic ejusdem cum eo regni particeps efficeris.

Salve sis igitur, Deo beatissime summeque ve- nerabilis Simon, obedientiae nomen (hoc enim ejus significatum) digne Deo laudata res digneque amabilis, atque angelis quidem æmulanda, tremenda vero dæmonibus; ac fidelibus quidem venerabilis et amabilis, infidelibus vero molesta et aversabilis.

Salve sis, Christi æmulator serventissime ac gna- vissime, tanto Phines illo, Eliaque et Elisæo; ac prophetis eo nomine laudem habentibus, divino zelo superior, quanto Christi schola ejusque discipuli partibus, majorem Dei notitiam majoremque fidei servorem adeptus, majoris quoque servoris gloriae studiumque boni præstandi gratia con- tulisti.

Gaude, quod tua ipsius opera honestata, quam in terra nactus fueras, patria; illamque penitus supergressus, rationes tuas, velut cœlestis filius in cœlum transtuleris, Sioneque Dei Metropoli vera cognita patria, Sionites potius, quam Canites appellari merueris: qui nimirum sicut patrem patre, hereditatemque hereditate, atque fratres fratribus, sic et patriam patria, mortaliaque et fluxa, iis quæ stabilia sunt ac incorrupta, sapienti consilio com- mutaveris²³.

Salve sis, Patris quidem minister; dispensator vero mysteriorum Filii, ac Spiritus famule: sive, Patris quidem præco ac minister; Filii vero, testis et apostole; Spiritus denique discipule ac scriba;

²³ Joan. ii, 1; Jos. xix, 28.

(51) οὐδεὶς audiret.

A θῶσιν μετὰ ταῦτα γοῦν, τοῦ κόσμου μὲν τέλεον καὶ τοῦ σώματος ἔξιστάμενος, πρὸς ἐαυτὸν δὲ συνυγεν- κώς δίος, καὶ δι' ἐαυτοῦ πρὸς τὸν, ἐνῷ διὰ πίστεως ἦν ἀεὶ μεθιστάμενος, ἀποδιῆλιζεται μὲν καθάπερ τοῦ σώματος, πάλαι τὸ σάρκινον φόρημα νενεκριμένος· οἴτα δὲ πτερῷ κούφῳ καὶ οὐρανοπόρῳ τῷ πνεύματι διαερόμενος εἰς οὐρανοὺς, δρᾶ μὲν τὰς οὐρανίας ἀνα- πεπταμένας αὐτῷ πύλας· δρᾶ δὲ καθαρῶς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐκ δεξιῶν τῆς Πατρώας μεγαλωσύνης ἰδρυ- μένον· καὶ αὐτὸς ὑπὸ πάστης νοερᾶς καὶ ἀγίας δορυ- φορούμενος; ταξιαρχίας, πρόσειτι μυστικῶς καὶ ἀρ- δτῆως τῷ τῆς δέξιης ἐν ἀγαλλίᾳσει Παμβασιλεῖ· καὶ αὐτῷ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐντευχηκώς καὶ ὑπερφυῶς αὐτὸν ὑμνηκώς· καὶ τῷ στεφάνῳ τῆς δι- καιοσύνης παρὰ τῆς δεξιᾶς ἐστεφανωμένος τοῦ Ἱη- σοῦ· καὶ ἀρδήτου δεξιῶσεως καὶ τιμῆς καταξιωθεὶς, τοῖς ἀνωτάτω καὶ πρώτοις τοῦ Θεοῦ συναρμόζεται καὶ συνεγνῦται παισίν.

Tοῦτο οἱ, θεσπέσιε τοῦ Λέγου καὶ λογιώτατε μα- θητά· τοῦτο τῶν μακρῶν ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου πόνων τὸ γέρας ἀντάξιον, αὐτῷ ἐκείνῳ συναφθῆναι· καὶ ὡσπερ ἐδέξασας αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς, οὗτως ἐν οὐρα- νοῖς αὐτῷ συνδοξασθῆναι· καὶ ὡσπερ τῶν παθημά- των ὑπερβαλλόντως ἐκοινώνησας, οὗτω καὶ τῆς αὐ- τῆς αὐτῷ βασιλείας συμμετασχεῖν.

Χαῖρε τοῖνυν, ὁ θεομακαριστότατε καὶ τιμιώτατε Σίμων, τὸ τῆς ὑπακοῆς δνομα· τοῦτο γάρ ἡ σημα- σία· τὸ ἀξιεπαίνετον Θεῷ πρᾶγμα καὶ ἀξιοπόθητον· καὶ ἀγγέλοις μὲν ζηλωτὸν, διέμοσι δὲ φρικτὸν· καὶ πιστοῖς μὲν αἰδέσιμον καὶ ἄραμπτον, ἀπίστοις δὲ βαρύ τε καὶ ἀποτρόπαιον.

Χαῖρε, Χριστοῦ ζῆτωτά θερμότατε καὶ δραστήριε· τοσούτῳ τῷ θειῷ ζῆτω τὸν Φινεκὲς ἐκείνον, τὸν Ἡλίαν, τὸν Ἐλισσαῖον, καὶ τοὺς ἐπὶ τούτῳ μακα- ριζομένους ὑπερβάλλων τινὲν προφητῶν, δισψ τῷ μα- θητεύσαι Χριστῷ πλείονος θεογνωσίας καὶ θερμοτή- ρας τῆς πίστεως εύμοιρηκώς, θερμοτέραν καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ προθυμίαν κατενήνοχας καὶ σπου- δῆν.

Χαῖρε, έτι δι' ἐαυτοῦ σεμνύνας· τὴν πατρίδα τὴν ἐπὶ γῆς, τῆς μὲν τέλεον ὑπερσύντης, τὸν οὐρανὸν δὲ, ὡς οὐράνιος φύτησας παῖς· καὶ Σιών, Θεοῦ τὴν μητρόπολιν, πατρίδα ἀληθῆ ἐγνωκώς, Σιωνίτης μᾶλ- λον ἢ Κανανίτης ἀξίως προστῆγρευσαι· ὡσπερ πατέρα μὲν πατρὸς, κλήρον δὲ κλήρου, ἀδελφοὺς δὲ ἀδελφῶν, οὗτω καὶ πατρίδα τῆς πατρίδος, τὰ ἐπι- κτηρα καὶ λυδμενα τῶν ἐστώτων καὶ ἀκηράτων ἔχ- φρονως ἀμειψάμενος.

Χαῖρε, τοῦ Πατρὸς μὲν ὑπηρέτα, οἰκονόμε δὲ μυ- στηρίων τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος λειτουργέ· ἢ, τοῦ μὲν κήρυξ καὶ διάκονε· τοῦ δὲ μάρτυς καὶ ἀπό- στολε· τοῦ δὲ μύστα καὶ γραμματεῦ· τῆς μιᾶς;

Ἄεδητος δοξαστά τῶν πριῶν ὑποστάσεων μυστολέκτα A unius deitatis laudator; trium personarum sacer vates ac spectator.

Χαῖρε καὶ κατατέρπου, ὅτι συμβασιλεύσεις εἰς αἰῶνας Χριστῷ, καὶ ἐπὶ θρόνου ὁδηγήσειν αὐτῷ καθιῇ, τιμῆς ἀράτου πληρούμενος καὶ λαμπρότητος· ἀλλὰ μηδὲ τῆς ἡμῶν βραχύτητος ἐπιλέλησο· μέμνησο δὲ τῆς ὀλίγης ταύτης, ὡς τρισμαχαριώτατε, προσλα λιδές, καὶ ὡς τοῦ ὑπερργάθου Θεοῦ μιμητής, πλουσίᾳ χειρὶ τῆς προθέσεως ἀντάμειψαι· καὶ τῇ εὐθείᾳ τοῦ 'Ψίστου συμβίβασον ὄδῳ· καὶ ταῖς ἱκετηρίαις σοι, κατεύθυνον ἐν αὐτῇ, καὶ ταῖς ἐπισκιάσεσι κατάρτισαι κατ' αὐτὴν, καὶ τελείοις Θεοῦ θελήμασι, καὶ ἀγαθοῖς ἐνευδοκιμηκέτας προσδεξιή τημᾶς ἐπὶ τέλους, θαυμάσιε Ζηλωτά! εἰς τὰς μακαρίας τοῦ Πατρὸς ἐν ἀγαλλίασει μονάς· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, φήσῃ δέκα καὶ τὸν κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

*Eἰς τὸν ἄριον καὶ ταρτιώημον διάδοτον τὸν Υἱὸν
τὸν Θαδδαῖον (52).*

'Ο μὲν μαχάριος Ἰαχὼν ἔκεινος δὲ καὶ Ἰεραχὴλ,
ἐπὶ τέλει ποτὲ τοῦ βίου γενόμενος, καὶ τοὺς υἱοὺς

(52) Quem *Judam Jacobi*, Lucas vocat vi, 45, et Act. i, 13, liquei Matthæuni x, 3, et Marcum iii, 18, *Thaddæum* dicere, sicque utroque loco habet Vulg. Qui tamen exstat Græcus Matthæi textus, καὶ Λεοντὸς δὲ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος, *Et Lebbæus, qui appellatus est Thaddæus*. Nec aliter reliqui interpres, Syriac., Arab., Persic., Æthiop., legisseque Hieronymum declarat, quod in *Nom. Hebræis* apud Matth. meminuit. *Lebbæi, corculum* interpretans; quæ et clara derivatio est. Eo nomine vocatus Romæ P. Nasica. Plinius *Corculos* nominatos referunt, qui sapientia præstarent. Unde vero tanta hæc nominum varietas, sicque Lucas *Judam* maluerit, Matthæus *Lebbæum*, cognomento *Thaddæum*: Marcus solum *Thaddæum*, haud facile reddi ratio possit. Quod enim Hugo Grotius assert de concursu litterarum τοῦ τετραγράμματος, quem quidam Judæi vitarent, esse quæ idem nomen, quod sic Lucas velut extulerit, procul a vero abhorre videtur. Quanta enim horum nominum affinitas, ut idem nomen censeri possint; vel quæ invidia nominis *Juda*, sio triti in Scriptura, ut religio esset ullis Judæis, reverentia τοῦ τετραγράμματος illud pronuntiare? At Iudas ipse proditor Judæe nomen sic sanctum, universim fœdare non potuit, etsi forte aliqui, ne vel proditoris meminisse viderentur, sic *Lebbæum* *Thaddæumque* vocitarent, quod Matthæus Marcusque D secuti sint. Lucas vero Judæe nomen expressit, adjuncto, δὲ τοῦ Ἰαχὼνος, ut ejus nobis prosapia aperiret: ac bene Vulg. *Judas Jacobi*; videnturque mihi limites probi interpretis excessisse, Syriac., Persic., Arab. qui *Judam Jacobi filium* reddiderunt (etsi illa vox atque additum, *Hebræorum* ritu ita accipi solet) quod præcipue *Judas* ipse se Jacobi fratrem dicit initio suæ epistolæ, hincque in Evangelii sub Judæe nomine clarus sit, quod inter fratres Domini numeretur, inter quos Jacobus quasi major, ac defuncto patre quasi paterfamilias, toti nomen familiæ daret. Unde et plurium veterum sententia est, quam Mariam Jacobi vocant reliqui evangelistæ, ipsam esse quam Joannes Marianu matrem Jesu nuncupat, cui sententiae novissime accedit Vossius non tam veterum auctoritate, quos nullos refert, cum licuisset Hesychium et alios, quam quod ita sibi colligere videatur ex Evangelio; et quod defuncto Josepho, ejus omnes liberi in

B Salve sis et lætare, quod Christo in æternum conregnabis, ac cum eo in sede majestatis sedebis, immenso plenus honore et claritate. At, ne nostræ quidem exilitatis obliviscaris; sed memineris, vir beatissime, exiguae hujus allocutionis; velutque Dei supra quam boni imitator, locuplete manu hujuscemodi vices propositi redde, rectæque Altissimi viæ admovens, in ea supplicationibus tuis dirige, ex quo ejus rationibus obumbrando perfice; persecutisque ac bonis Dei voluntatibus præclare funeris, in beatas tandem nos Patris mansiones, admirande Zelotam in exultatione recipere: in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria et potestas, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

ORATIO XIII.

Laudatio sancti et celebratissimi Judæ Thaddæi apostoli.

Beatus ille Jacob, qui et Israel, cum in extremis quandoque constitutus filiis bene precaretur; qui-

C una familia, sub ejus quasi tutela essent, præstante sic reliquis Jacobo, quidquid Abdius omnium minimum dicat, quem unum Josephi ex altera uxore sustulerit: quanquam non desunt etiam ex Græcis, qui hanc sententiam de Matre Jesu, ipsa dicta Maria Jacobi, serio impugnant, in quibus inihi productus Georgius Nicomed. *Orat. de assistitate sanctæ Mariæ ad sepulcrum*. Ut ut sit, vocatum Judæ patrem Jacobum, non satis liquet, nec ejus nobis plene fidem isti interpres præstare possunt, quod ipse Judas Lucæ vocem videatur potius de fratre exposuisse. Nec movere debeat, quod Hugo Grotius existimet additum esse a scribis, quod ita dicitur, ἀδελφὸς δὲ Ἰαχὼνος· qua enim facilitate, inani conjectura, illi dicitur, eadem rejicitur; quod nulla varietate codices babeant, ejusque gravis testis Origenes sit in Matth. xiii, ubi laudata Judæ epistola, quod paucorum quidem versuum, sed plena efficacibus verbis gratiæ cœlestis, sic ait in principio dicere, *Judas Jesu Christi servus, frater autem Jacobi*. Quæ certe majora sint ad epistolam Judæ apostolo ac fratri Jacobi vindicandam, quam suppressum nomen apostoli, aut quod vexata Carpocratiana hæresis videatur, ac si qua ejusmodi sunt, ad illi abrogandam. Apostoli nomen quandoque modestia suppriuebat; satisque Judas expressit, quod se fratrem Jacobi dixit, quasi exponens, quod in apostolorum catalogo semel et iterum Judas Jacobi dictus fuit, atque hinc δεσπόσυνος, quasi ex Dominicæ stirpe et vere apostolus, qui duplex illi titulus præaugustus. Ilsa falso nomine Nicolaitarum hæresis ejusque turpia satis erant, ut sic Judas exagitaret, in quibus præiverant ipsa Carpocratiana. Quod si illis frateli interpretibus, sicque usitata Hebræorum phrasí, admittamus Judæ patrem Jacobum dictum fuisse, perinde ac illius fratrem (Jerosolymorum scilicet antistitem et fratrem Domini), in promptu erit, cur hic alter Jacobus et Jacobi filius dictus sit Marco μετρός, *Parvus seu Minor*, nempe comparatione ad patrem, quomodo Theodosius Minor, Magni Theodosii filius. et sic passim alii, justa inter duos comparatione, quam poscit Hieronymus, nec bene ipse assignat eum Jacobo Zebedei, quem Scriptura nunquam aliter quam ex patris nomine ab altero Jacobo et collega seu coapostolo distinxit, ac nec ullus veterum. Bio-

imo eventura per singulas tribus spiritu vaticina-
retur, ita prenuntiavit: *Juda! te laudent fratres tui.*
Manus tuæ super dorsum inimicorum tuorum; ado-

deste satis Origenes, exceptis quæ ex illo retulimus, nihil præterea de *Juda et Joseph* (qui sic fratres Domini cum Jacobo et Simone dicantur), compertum se habere profitetur: ipseque Nicetas, nulla se Acta vidiisse ait, quibus res Simonis continereuntur; quem proinde latuerunt illa Abdiæ de martyrio in Perside cum Simone, ipsa plane spuria, ac reliquo-
rum traditioni adversa.

Hieronymus, non tam forte memoriaræ lapsu quam nimia Origenis asseclatione, quem sic Lucas distinguit. *Simonem Zelotem, quasi Matthæi Hebræam* vocem *Cananites*, exponendo, *Judam Zelotem* ad fastidium usque obtrudit. In c. iv, Epist. ad Gal. : *Bonum zelum legimus Phinees, Eliæ, Muthatiae et apostoli Judæ. Adversus Ielvid. : Judas Zelotes, in alio Evangelio Thaddæus dicitur. Sed et Matth. x in catalogo duodecim apostolorum, Thaddæum apostolum facit, ipsum qui a Thoma Edessam missus est ad Agbarum seu Augarum regulm, cum Eusebius, ex quo mutuatus est, l. i, c. ult, et penulti. aperte dicat unum e LXX fuisse: ut plane non decebat apostolum, qui nullo superior esset, sui ordinis atque æqualem apostolum mittere. Quare non immixto Henr. Valesius Eusebii doctus interpres expostulat, fidemque ac diligentiam in majorem in viro desiderat. Ut existimem Hieronymum secutum Origenem, sic passim vocando *Judam Zelotem*, qui Scripturæ phrasí sit *Judas Jacobi*, suadet Origenis loens tract. xxxv, in Matth. ad eum locum, *Jesum Barrabam, an Jesum qui dicitur Christus. In multis, inquit, exemplaribus non continetur, quod Barrabas etiam Jesus dicebatur, etc.* Quibus elevat eam lectionem, quod nomen Jesu non videatur ulli malorum commune; sicut in aliis nominibus invenimus justorum, ut ejusdem nominis inveniantur etiam iniqui, ut puta *Judas apostolus, Zelotes, et Judas patriarcha, et Machabæus Judas, omnes laudabiles: sed Judas proditor.**

Sed et Græcorum Menæa nec ipsa sorte omnis labis pura. Nam quod utrumque Thaddæum (et apostolum et discipulum unum ex LXX) Edessam profectum volunt, ibique prædicasse et curasse Augarum, ablato quod ei lepræ erat reliquum (ab accepta nimis Domini epistola) palam consumdunt, reliquis distinguunt. Crasso errore in Synax. edito 19 Junii, Οὗτος ἐν μὲν τῷ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίῳ καὶ ταῖς Ἡράκεσιν, Ἰουδᾷ, ἐπονομάζεται. Emen-
da ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν. Nec enim Græci Judæ Evangelium noverunt, vel aliud quam Lucæ, in quo Judas dictus sit, ut etiam in Actibus, eodem Luca scriptore. Sed præstat Tilianum nostrum Synax. illo purius auctiusque, quo epistole Judæ illustre testimonium habetur, hic loci representare: Μνήμη τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Ἰουδα, ἀδελφοῦ κατὰ σάρκα χρηματίζοντος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐξ ἣν υἱὸς Ἰωσὴφ τοῦ μνήστορος, καὶ ἀδελφὸς Ιακώβου τοῦ ἀδελφοθέου γνήσιος κατὰ φύσιν. Οὗτος παρ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν σύμπαντα κάσμον πεμψθεὶς, τὴν σωτηρίαν καταγγέλλει τοῖς Θεοῖς, καὶ πολλοὺς τόπους διαμειψάμενος, καὶ πολλὰς πόλεις καὶ λαοὺς εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ χιεραγωγῆσας πίστιν, εἰς τὴν Μέσην τῶν ποταμῶν παραγίνεται, ἐκκλησίας ἐκτίθει καταφυτεύσας, καὶ τοῖς ὄμοροις θεῖνει τὸ Εὐαγγέλιον κηρύξας, καὶ τὴν Ἐδεσσιν καταλαμβάνει, καὶ τῷ Λύγαρῷ περιτυχῶν, καὶ τοῦ συνέχοντος πάλιον κλευθερώσας αὐτὸν υπὸ τῶν ἀπίστων ἀναρτηθεὶς ἐν Ἀράτ τῇ πόλει θνήσκει. Οὐ δέ τοι περιών ἀπασιν ἀνθρώποις θεόπνευστον καὶ πολλῶν δογμάτων ἐμπλεων ἐπιστολὴν ἐπιστέλλας, πλεῖον θανὼν ἦ ζῶν δέ αὐτῆς ἐπιστρέψει πρὸς θεοσέβειαν. Memoria sancti apostoli Judæ, fratris Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. Fuit hic filius Josephi

Α εὐλογῶν μᾶλλον δὲ πρόδρησιν τῶν κατὰ φυλὴν ἔχαστην ἀποδημούμενων τῷ πνεύματι ποιούμενος, Ἰουδα! σὲ αἰρέσαισαρ, προηγόρευσεν, εἰ δέποι σου.

S. Marie sponsi, verusque natura frater Jacobi fratris Dei. Hic ab ipso Christo in mundum universum missus, salutem annuntiat gentibus, variisque per gratis locis multisque urbibus ac populis ad Christi fidem adductis, in Mesopotamiam venit; atque ibi plantatis Ecclesiis; prædicato Evangelio finitimus gentibus, Edessam quoque venit, Augaroque locitus, et cum morbo quo tenebatur, eum liberasset, ab infidelibus suspensus telisque confossum in Arat moritur. Cum in humanis adhuc versaretur, divini Spiritus afflato digesta multisque decretis plena, cunctis hominibus conscripta Epistola (eatholica 1), plures per eam vita sanctus ad pietatem convertit, quam vivus. Consentit earum gentium traditio de Judæ martyrio in Armenia. Thaddæum unum ex LXX requievisse Beryli tradunt 21 August., ubi perinde Edessam lustraret, et Augarum a reliqua lepra mundasset, ipsumque baptizasset, ac deinde in Mesopotamiam intrasset, Syriamque prædicatione peragisset, quæ nemo non videt, alia ex aliis transcripta esse. Quod Thaddæum, qui et Lebbæus, vocant, dicas Menæorum Synaxarii que auctores eum respexisse, qui sic apud Matthæum dicitur, ac velut ille alius a *Juda Jacobi* Lucæ significetur; quod est valde absurdum. Non enim alium Matthæus et Marcus, alium Lucas texuerunt τῶν ἰβραϊκῶν catalogum, vel ei alius alios inseruerunt; ipsique diserte suum illum Thaddæum unum c. LXX dicens, hominem Edessenum, etsi Hebræum; qui Joannis prium, tum Christi discipulus fuerit, ac sic patriam suam curaverit, cujus sorte labores Thaddæus alter sive Lebbæus, ipse *Judas Jacobi*, ibi absolverit. Ac num ab illo sibi nomen illud asciverit, vel ipse ab eo apostolus ita dictus sit, velut a Sergio Paulo, Paulus, qui antea Saulus, quod eum peculiarius instituerit, et quasi operis vicarium ac alium se in Christo habuerit? Liceat ita divinare, dum certiora et integræ fidei monumentis occurrerint: quæ cum antiquos defecerint, non facile possunt nobis suppeditare. Liquet tamen, et recentiori probatum periculo est, prodesse plurimum ad ponenda fidei fundamenta, si quis indigena probe ea instructus, suis magister et doctor præficiatur, velut Clemens Romæ, Areopagita Athenis, et forte Ananias Damasci, aut etiam Joannes Senior Ephesi, aliquique. Misericordia itaque vel Thomas, vel Thaddæus, Thaddæum Edessenum Edessam; iam Christi discipulum, et secundi ordinis apostolum, utilemque in ea operam posuerit, quem ipse postea Thaddæus apostolus primi ordinis secutus sit, cœptaque discipulo absolverit, majorique luce prædicationis apud Syros et finitimas Edessæ nationes offendit, cujus rei causa sic martyrium fecerit. Et certe Menæa quasi exordium prædicationis Thaddæi discipuli Edessam faciunt; quem et reliquum lepræ nigre, quod Augaro ejus urbis regulo hærebat, abstulisse aiunt: finem vero prædicationis apostoli, qui Augarum morbo liberaverit, non lepram sustulerit, sive idem sive potius aliusque regulus sit, ut erat nomen commune ejus gentis principuni. Venerit itaque Thaddæus apostolus et Judas curatum sic laborantem Edessenum regulum, susceptamque in ea urbe fidem opera roboratum, quo præstito in Ararat veniens Christi victimam occisus sit. Atque in hunc modum conciliare licebit, quæ in speciem videantur dissiderē. Nicetas, ipse caute Menæorum veniam sequitur. De curato Augaro maluit tacere, quod unius putavit Thaddæi discipuli, habuitque ex historia Eusebii: quem sequatur, cui nostra hæc conciliatio non placuerit.

B D C

Δι χείρες σου ἐπὶ τόπου τῶν ἔχθρῶν σου προσ-
κυνήσουσιν σοι υἱοὶ τοῦ κατρός σου, καὶ δοι
τῆς εὐλογίας ἐξῆς. "Α πάντα κατ' οὐδὲν, ή μικρῶς
ἔκεινων συνέβαινεν· ἐναργῆ δὲ τὴν ἔκβασιν καὶ τρι-
νεστάτην, ἐπὶ τῷ ἐξ Ἰούδᾳ μέλλοντι φύνει Χριστῷ,
τὰ τῆς προφητείας καταδέδεκται.

Οὗτος γάρ ὁ ἀληθινὸς Ἰούδας, ὁ τῷ Πατρὶ, τῷ ἐν
τοῖς οὐρανοῖς, κατὰ τὴν τοῦ ὄντος σημασίαν, ἐξ-
ομολογούμενος· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ δοι τούτῳ
γνησίως καὶ πιστώς μαθητιῶσιν. Οὐ γάρ δοσοὶ ψιλῆς
μεταποιοῦνται τῆς προσηγορίας, ἀξιοπρεπῶς δὲ
κληθείεν Ἰουδαῖοι. Οὐ γάρ δὲ τῷ φανερῷ, φη-
σιν, Ἰουδαῖος, ἀλλ' δὲ τῷ κρυπτῷ. "Ωσπερ οὐδὲ
κάρτες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὐτοὶ Ἰσραὴλ· οὐδὲ δι
εἰσ σπέρμα Ἀβραὰμ, κάρτες τέκνα· ἀλλ' οἱ πρὸς
μόνην Θεοῦ τὴν ἐλπίδα διὰ πίστεως ἀνατεινόμενοι
(ζοῦτο γέρ τὸ ἔργον τοῦ Ἀβραὰμ)· καὶ θεὸν, ὡς
ἐφικτὸν, ὅρψιν ἀξιούμενοι· τοῦτο γάρ Ἰσραὴλ. Οὗτοι
καὶ νόμον τηροῦσι τῆς περιτομῆς· οὐ τὸν ἐν γράμ-
ματι καὶ σκεψι· ἀλλὰ τὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθεῖ,
ἐν τῇ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου ἀπεκδύσει ή νεκρώσει.
Οὗτοι νόμῳ στοιχοῦντες, καὶ ἀδιαλείπτως ἐξομολο-
γήσει καὶ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ἐν τῇ τοῦ
καινοῦ ἀνθρώπου ἀναλήψει ή ἀνακαινώσει.

"Ωσπερ οὖν πάσης ἑνεργείας θεοτελοῦς, πάσης
ἀρετῆς, πάσης χάριτος ρίζα καὶ πηγαία πέφυκεν
αἵτια Χριστός· δευτέρως δὲ κατ' ἀναλογίαν τῆς πρὸς
αὐτὸν ὄμοιότητος, καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ κοινωνοὶ καθεστᾶσι
τῶν αὐτῶν· οὕτω καὶ ή δύναμις τῆς ἐξομολογήσεως
προηγουμένως μὲν τῷ διδασκάλῳ, κατὰ τὴν ἐξ
ἔκεινου δὲ μεθεξίν καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐνθεωρεῖται·
τοῖς τ' ἀλλοις πᾶσι, καὶ πρὸ αὐτῶν τῷ καὶ προσηγο-
ριῶν προνοίᾳ χρείττονι τὴν πρᾶξιν αὐτὴν κληρωσα-
μένην.

Αἰνέσωμεν τοιχαροῦν Ἰούδαν, κατὰ τὴν τοῦ πα-
τριάρχου προφητείαν· τὸν τῆς ἐξομολογήσεως ἐπάγυ-
μον. Αἰνέσωμεν καὶ προσκυνήσωμεν τὸν ἀξίως τοῦ
Ιεροῦ ὄντος πολιτευσάμενον· τὸν ὥσπερ τῶν
ἄλλων ἀρετῶν, οὕτω καὶ ταύτης ὑπερβαλλόντως κε-
κοινωνότα Χριστῷ· τὸν θερμότατον τὴν πίστιν, καὶ
τὴν ἀγάπην δοχειμάτων, καὶ τὴν γνῶσιν τε-
λειώτατον μαθητήν· τὸν τῆς ὑψηλῆς τῶν ἀποστόλων
καὶ ἱερᾶς διωκενός συμπληρωτὴν. Αἰνέσωμεν, οὐ
τὸν Ἰσχαριώτην· μαχράν γάρ ἔχεινος ἀπὸ τῆς εὐ-
λογίας, δι τὴν ἀγάπην κατέρχεν, καὶ ἥλθεν αὐτῷ·
ἀλλὰ Ἰούδαν, τὸν ἀμφοτέρων περίβλεπτὸν τε
καὶ εὐγενέστατον· ἐκαὶ τοῖς φυσικοῖς, καὶ τοῖς
ὑπὲρ φύσιν πλεονεκτήμασιν ὑπερφυῶς λαμπρυνόμε-
νον καὶ καλλωπιζόμενον· τὸν κάτω μὲν ἐπὶ γῆς,
ἔχονον μὲν Ἰωσήφ, Ἰακώβου δὲ ἀδελφόν· δινῶ δὲ,
παῖδα μὲν Θεοῦ, σύγγονον δὲ Χριστοῦ. Τὸν ἀπόγονον
μὲν τοῦ βασιλέως Δαβὶδ· συγγενέα δὲ κατὰ σάρκα
Χριστοῦ· εἰπερ δῆ καὶ Ἰωσήφ αὐτὸς ὁ πατήρ, συ-
γενῆς τῇ μνηστῇ καθίστατο Μαριάμ. Τὸν ἐγγὺς μὲν
περιφανῆ, καὶ λαμπρὰ κεχτημένον τὰ τῆς δικαιοσύ-
νης ὑποδείγματα· οὕτω δὲ παρευδοχημηκότα καὶ

A rent te filii patris tui¹⁴, et quaecumque sequuntur
in benedictionibus. Quæ omnia nihil, aut parum
illi acciderunt; clarum vero et apertissimum in
Christo, qui ex Iuda ortus est, in eum inmodum
prædicta eventua habuerunt.

Ilic enim verus est Judas, qui Patri, qui in cœ-
lis est, pro eo ac nomen sonat, confitetur: neque
is solum, sed et omnes qui ejus vere ac fide disci-
puli existunt. Nec enim qui nudam vindicant ap-
pellationem, congrue digneque Judæi vocentur.
Non enim qui in manifesto Judæus est, sed qui in
abscondito. Quemadmodum neque omnes qui ex Is-
raele, hi sunt Israelitæ; neque quia semen sunt Israel,
omnes filii¹⁵; sed qui per fidem in solam Dei spem

B animis intendunt (hoc enim opus Abraham) ac qui
Deum, quoad concessum est, merentur videre (id
enim sibi vult Israel), hi legem quoque circumci-
sionis servant, non ejus quæ in littera et umbra
est, sed quæ in spiritu et veritate, in exspoliatione
seu mortificatione veteris hominis: qui nimis
legem sequantur, ac indesinenter confessioni et
orationi assidui sint, in assumptione novi hominis
seu illius renovatione¹⁶.

Quemadmodum igitur divinæ omnis operationis,
omnisque virtutis et gratiæ Christus radix, fonsque
ac auctor existit; secundis autem partibus pro-
rata cum eo similitudine, hi quoque qui ex illo
sunt, eorumdem et ipsi socii ac consortes exis-
tunt: sic quoque confessionis vis, primo quidem
principaliusque in magistro, ex illo autem etiam
in discipulis participata ratione nescitur; tum
reliquis omnibus, tum præ illis singularique excel-
lentia, in eo qui divinore providentia rem ipsam
appellationem est consecutus.

Laudemus igitur Judam, juxta patriarchæ vatici-
num; illum scilicet qui ex confessione nomen sit
mutuatus. Laudemus et veneremur eum, qui digne
pro sacri nominis ratione vitam instituerit; qui si-
cet reliquas virtutes, sic hanc quoque excellenter
cum Christo communem habuerit; ferventissimum
utique fide, et dilectione probatissimum, scientia-
que perfectissimum discipulum, qui sublimem sa-
crumque complevit duodenarium apostolorum
chorum. Laudemus, non Iscariotem (procul euim
is est a benedictione; quippe qui dilexerit maledic-
tionem, et venit ei) sed Judam utrinque spectabi-
lem ac nobilissimum¹⁷; tum scilicet naturalibus
dotibus, tum quæ natura superiores sunt, eximie
clarum alique ornatum. Ad terrenam quidem prosa-
piam quod attinet, Josephi filium ac Jacobi fra-
trem; quod autem ad cœlestem, Dei filium ac Chri-
stli fratrem, nepotem quidem Davidis regis, ac
Christum agnatione carnali contingentem; siqui-
dem et Joseph ipse parens, ejuscemodi sanguinis
necessitudine Mariam sponsam contingebat: pro-
pinquis quidem illustrem, et qui clara justitia

¹⁴ Gen. xlvi, 8. ¹⁵ Rom. ii, 28; Rom. vii, 6.

¹⁶ Joan. viii, 59; Colos. ii, 11. ¹⁷ Psal. cxviii, 48.

exempla nactus esset, sicque illa majori virtutis claritate vicisset, iisque præcelluisset, ut non tam ipse illorum, quani illi ejus longe fulgoribus honestarentur ac præniterent.

Hunc et in typum sanctæ ex Judæis collectæ Ecclesiæ assumptum esse existimo. Quia enim futurum erat, ut gens Judaica duabus scissa partibus, altera quidem necessitudine Deo adjungeretur, altera repelleretur; hinc quidem per fidem justificata, inde incredulitatis causa damnata; utique pars altera superædificaretur super fundamentum apostolorum et prophetarum, altera instar raimorum aridorum et inutilium a sancta radice effringerentur²²; excisæ quidem Synagogæ typus proditus est nefandus ille proditor; sanctorum vero Ecclesiæ reliquiarum saluti deditarum typus eniuit beatissimus Judas, quem impræsentiarum laudamus. Ac sicut ille ob peccati summa iniquitatem devinctus devotusque diabolo, his qui sequuntur, in interitum prædit; sic iste perfecta justitia Christo copulatus, ad salutem supra quam perfectam, eos, qui illi comites adjungantur, dicit.

Quandoquidem igitur ancipitem vocis significacionem distinximus, ac quod vulgo rudibusque abhorre videbatur, nominis explicatione detersimus, age, quæ ad sanctum hunc Judam spectant, quem admodum ipse nobis cœlitus illuxerit, considerimus; ab ejus quidem minutim narranda vita supersedentes, apostolicique laboris periodo, necnon prædicationibus et miraculis omissis (quod neque ullos hactenus hæc complectentes nancisci licuerit commentaries) apostolicis eum laudibus velut rosarum floribus aliorum more coronantes, tum grata illi fecerimus, tum amica valde atque accepta, his, qui veri amantem auditum prætendunt; ut qui ex communibus oīniumque sensu receptis rationibus, veritatis discipulo laudationem contexamus.

Eius itaque ab initio vitæ ratio ac educatio sancta dubio procul justaque et bona. Bona enim ex radice, bonæ indolis ortum germen est: ac sub parente justo sobrioque, sobrie justaque justus filius erudiebatur ac instituebatur²³. Quapropter omnes sæculi vanitates et insanias falsas devitabat: hoc cavens, ne ingenui magnique ejus animi vis caducis rebus ex libidine addicta, corrumperet: totus vero in se conspirans ac sibi studens, legisque meditatione institutus, latque mandatorum documentis exultus ac magnifice præexercitatus, non minus mentis habitu, quam corporis statura quotidie crescens, proscelut augebatur.

Quia igitur ipse quidem prædagogo lege hactenus custoditus, ad mensuram ætatis tum corporalis, tum animi provexerat; magnum autem gratiae lucem Sol justitiae, unigena paternæ substantiæ signata, mortali jam massa per castissimam ac virginam

A περιουσίᾳ τῆς ἀρετῆς ὑπερβαλόντα, ὡς ἐκείνους ἐκ τοῦδε πολὺ μᾶλλον, ή τούτον ἐξ ἐκείνων γνωρίζεσθαι καὶ λαμπρύνεσθαι.

Τοῦτον ἡγοῦμαι καὶ εἰς τύπον τῆς ἐξ Ιουδαίων ἀγίας Ἐκκλησίας παρειλήφθαι. Ἐπειδὴ γάρ Εμελλε διχῇ τὸ Ἰουδαίων μερισθὲν γένος, τὸ μὲν οἰκειωθῆναι Θεῷ, τὸ δ' ἀποτεθῆναι τὸ μὲν διὰ πίστεως δικαιούμενον, τὸ δὲ δι' ἀπειθειαν κατακρινόμενον· καὶ τὸ μὲν ἐποικοδομηθῆναι τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, τὸ δὲ τρόπῳ κλάδων ἔηρῶν καὶ ἀκάρπων τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας κατακρινόμενον· τύπος μὲν τῆς Ἐκκλησίας Συναγαγῆς ἐκείνος ὁ δυσώνυμος ἀπελήγετο προδότης· τύπος δὲ τοῦ σεσωτιμένου τῆς Ιερᾶς Ἐκκλησίας καταλείμματος, ὁ μακαριώτατος Β Ίουδας, ὁ νῦν ἐπαινούμενος ἐδείχνυτο· καὶ ὥσπερ ἐκείνος δι' ἀμαρτίας δικρας οἰκειωθεὶς τῷ διαβόλῳ, εἰς ἀπώλειαν τῶν ἐπομένων καθηγεῖται, οὗτοι διὰ τῆς τελείας δικαιοσύνης οὗτος τῷ Χριστῷ συναφθεὶς, πρὸς ὑπερτελῆ σωτηρίαν τοὺς ἀκολοθοῦντας αὐτῷ χειραγωγεῖ.

Ἐπειδὴ οὖν τὴν δημωνυμίαν διεστειλάμεθα, καὶ τὸ ἀπεικόδες δοκοῦν τοῖς πολλοῖς καὶ ἀμαθέσι διὰ τῆς τοῦ δημάτος δηλώσεως ἀνεκαθῆραμεν, φέρε τὰ κατὰ τὸν Ιερὸν τοῦτον Ἰεράν, ὡς ἀν αὐτὸς ἡμῖν οὐρανθεν ἐλλάμψειν, θεωρήσωμεν· τὴν μὲν ἐπὶ λεπτῷ τῆς αὐτοῦ πολειτείας ἀφήγησιν, καὶ τὴν ἀποστολικὴν περίοδον, καὶ τὰ κηρύγματα καὶ τὰ θαύματα παρέντες, διτι μηδὲ ὑπομνήμασιν ἡμῖν ἐξεγένετο μέχρι τοῦ δεῦρο περιτυχεῖν· ἀποστολικοῖς δὲ τοῦτον ἐκάνοις ὡς ἀνθεσι δόδων κατὰ τὴν πρὸς τοὺς ἀλλούς δημοιώσιν ἀναδησάμενοι, αὐτῷ τε κεχαρισμένα δράσαιμεν ἀν, φίλα τε ἄγαν καὶ εὐαπόδεκτα τοῖς φιλαλήθη προτείνουσιν ἀκοήν· ὡς ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ὠμολογημένων ἐννοιῶν, τὴν εὐφημίαν τῷ τῆς ἀληθείας διασκευαζόμενοι μαθητῇ.

Ἡ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς αὐτοῦ βίωσις καὶ ἀναγωγή, δημολογουμένως ἀγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή. Ἀγαθῆς γέρο διζηνούσις βλαστὸς ἐκδοθεῖς· καὶ ὑπὸ δικαίου πατρὸς καὶ σώφρονι, σωφρονικῶς καὶ δικαίως, δικαίος ἐπαιδεύετο καὶ ἀνήγετο παῖς. "Οθεν πάσας μὲν τοῦ βίου ματαιότητας καὶ μανίας παρητείτο φευδεῖς, μή καταξιῶν τὸ εὐγενές τῆς αὐτοῦ ψυχῆς καὶ μεγαλοφυὲς, τῇ φιλοπαθεῖ τῶν ἐπικήρων καταφθαρῆναι σχολῇ· πρὸς ἐαυτὸν δὲ συννενευκῶς ἔλος, καὶ τῇ μελέτῃ τοῦ νόμου παιδοτριβούμενος, καὶ ταῖς παραγγελίαις τῶν ἐντολῶν ἐξασκούμενος, καὶ μεγαλοφυῶς προγυμναζόμενος, οὗτως οὐχ ἡτον τῆς σωματικῆς ἡλικίας, τῆς διανοίας τὴν ἔξιν ἡμέραν καθ' ἡμέραν αὐξάνων, ἐπεδίδου ταῖς προχοπαῖς.

Ἐπειδὴ γοῦν αὐτὸς μὲν τῆς τε σωματικῆς, τῆς τε κατὰ ψυχὴν ἡλικίας εἰς μέτρον ὑπὸ τῷ παιδαγωγῷ νόμῳ τέως φρουρούμενος προβέβηκεν· τὸ μέγα δὲ τῆς χάριτος φῶς, δὲ Ἡλιος τῆς δικαιοσύνης, διανογενῆς τῆς πατροκατῆς ὑποστάτεως χαρακτήρ, διδη τὸ

²² Ephes. II, 20. ²³ Psal. xxix, 5.

κρύτειον φύραμα διὰ τῆς πανάγου καὶ παρθενικῆς ἡσπειληφώς Μαριάμ, καὶ ὑπὸ τῷ ἔχεινον πατρὶ τῷ Ἰωσὴφ, ὃς μνηστῆρι τῆς Παρθένου τὴν σωματικὴν ἡλικίαν ἀνατόμενος ἐπειδὴ ταῖς Ἱωάννου μαρτυρίαις, καὶ πολὺ μᾶλλον ταῖς τοῦ οὐρανίου Πατρὸς ἐπὶ τοῦ ὅδιτος ἀπεκαλύπτετο, καὶ τοῖς ὑπερψυστάτοις εὐθὺς τῶν ἔργων, ἥμέρα τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς σίκείας ἐπέφαινε θεότητος, οὐ κατὰ τοὺς ψευδωνύμους οὗτος Ἰουδάίους τὰ τῆς καρδίας νοήματα πεπωρωμένος, βασικάνοις τὸν εὔργετην ἀνέβλεψεν ὁ φθαλμοῖς· οὐδὲ ἡγάπησε μὲν, φυσικῇ δὲ μόνῃ φιλοστοργίᾳ, καὶ συγγενείας οἰκειότητι τούτῳ συνδεόμενος, τῆς σωτηριώδους πίστεως κατὰ τοὺς πλείους τῶν συγγενῶν ἔρημος ἦν· οὐδὲ πίστει μὲν ἐχρῆτο θεναίᾳ, τῆς δὲ ἀγίας ἀγάπης τὰ δεύτερά τινος τῶν τοῦ Χριστοῦ τότε καθητεώντων ἀπεφέρετο· δόμοῦ δὲ συνδεδραμηκότων ἐπὶ αὐτῷ τῆς κατὰ τὸ σῶμα συγγενείας, τῆς φυσικῆς προσπαθείας, εἰτ' οὖν φιλίας, τῆς ἀγάπης τοῦ Πνεύματος· τῆς οὐχ ἄττον διὰ τὸν τοῦ βίου τρόπον, ἢ τὰ μεγάλα θαύματα πίστεως, καθ' ὃν καὶ συνανατέθραπτο, καὶ συνανήκτο τῷ Ἰησοῦ, ὡς τῷ αὐτῷ νομιζόμενος κεχρῆσθαι πατρὶ· διὸ ταῦτα τοῖνυν τῆς ἀχροτάτης πρὸς αὐτὸν εὐθὺς οἰκειότητος, ἥτοι φιλέτητος ὁ μακαριώτατος εὐμοιρηγώς· δόμοῦ τε τὸ Εὐαγγέλιον τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας τοῦ κηρύγματος ἐδέξατο τὴν ἀρχήν, καὶ αὐτὸς τοῦ Εὐαγγελίου καθίσταται μαθητής· καὶ τῇ συγγενικῇ φιλίᾳ τὴν κατὰ Θεὸν προστιθείς· καὶ τῇ παιδαριώδει γνώσει τὴν τελείαν ἐξευρηκώς· καὶ τῷ παιδαγωγῷ νόμῳ πρὸς τὸν νόμον τοῦ Πνεύματος ῥάστα συμβιβασθείς, καὶ τὸν διδάσκαλον εὐθύτητι νοῦ διανοούμενος, δικαιότατα τῆς πρώτης τῶν τοῦ Ἰησοῦ φίλων τάξεως, καὶ τῆς ἱερᾶς ἐναρίθμιος δείκνυται τῶν ὑψηλῶν ἀποστόλων διδεκάδος·

Ἐντεῦθεν αὐτήκοος μὲν μυστηρίων χρυσίων Θεοῦ, αὐτόπτης δὲ ἔργων χρηματίζει Θεοῦ· μᾶλλον δὲ κοινωνὸς μὲν καὶ μύστης ὄργιων Θεουργικῶν· αὐτουργὸς δὲ καθίσταται θαυμάτων θεοτελῶν. Ὅσα γάρ δὲ Πατὴρ ἐνήργει διὰ τοῦ Μονογενοῦς, ταῦθ' οὐτος αὐθίς ἀποστέλλων τοὺς δώδεκα, πρὸς τὰ ἀπολωλότα πρόβατα Ἰσραὴλ, καὶ πρὸς τὴν μεγάλην αὐτοὺς τῶν ἔθνων προγυμνάζων ἀποστολὴν, καὶ μετ' αὐτῶν δὲ τῷ πνεύματι πορευόμενος ἐνήργει· μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς, ὡς τρισμακαριώτατε! πεμπόμενος, καὶ τὴν αὐτὴν τοῖς χορυφαίοις καὶ πρώτοις ἔξουσιαν, ὡς οὐδὲν αὐτῶν κατὰ πνεῦμα ἀγιωσύνης ἐλαττούμενος, εἰληφὼς, δαίμονας μὲν ἐξέβαλλες, ὡς ὑπὸ πυρὸς τῆς ἐνεργούσῃς ἐν σοὶ χάριτος ἐκπιμπραμένους καὶ διωχμένους· λεπροὺς ἐκαθάριζες, λόγῳ μόνῳ καὶ ἐπικλήτῃ τοῦ πέμψαντος τῆς λέπρας ἐκκαθαρομένης· νεκροὺς δὲ δι' ἀφῆς χειρὸς μόνης καὶ προσευχῆς ἀνιστῶν, καὶ τυφλοὺς ὀμματῶν, καὶ χωλοὺς ἀνορθῶν, καὶ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν σώματος πάθητην ἐξιώμενος, δλον ἐν σοὶ τὸν τῆς ζωῆς μένειν λόγον τοῖς θαυμασίοις πιστούμενος ἐνεργήμασιν ἐδείκνυες.

Τοῦτον ἀρραβώνα πρῶτον τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς χάριτος ἀπαρχὴν, τῶν τοιούτων σημείων τὴν ἐπί-

A Iem Mariam assumpta, subque illius parente Josepho, utpote virginis sposo, corporali aetate auge scens, cum Joannis testimonio, tum longe amplius ipsa Patris coelestis super aquam voce detergeretur, magnificisque tamen operibus suæ sensim deitatis magnificientiam proderet; haudquaquam is, falsi nominis Judæorum more, occæcatis mentis sensibus, liventibus oculis benefactorem aspexit³⁰. Neque dilexit quidem, at naturali duntaxat amoris vel sanguinisque necessitudine illi devinctus, uti cognitorum magna pars, salutari fide destituebatur. Neque firma quidem usus est fide; quod vero ad sanctam dilectionem attinet, secundas præ ullo eorum tulit, qui tum Christo magistro utebantur: quinimo, simul in eo concurrentibus corporali affinitate, naturalisque affectus proclivitate (amicitiae scilicet necessitudine) neconu Spiritus caritate; fide item, quam non minus morum ipsa vitaque necessitudo conciliaret, quam ingentia illa patra miracula (educato scilicet cum Jesu, ut qui eundem habere parentem existimatetur): his, inquam, vir beatissimus, summam statim in eum necessitudinem, sive amicitiam, consecutus, simul atque Evangelium regni prædicari cœpit, ipse quoque Evangelii discipulus efficitur; cognitionisque illi ac sanguinis necessitudini divino amore adjuncto, puerilique scientia adinventa quæ perfecta est; legeque paedagogo, ad Spiritus facili negotio legem provocatus, ac mentis rectitudine magistrum intelligentis, per quam merito primæ Jesu amicorum classi, sacroque sublimium apostolorum duodenō choro accensetur.

B C D Inde occultorum Dei mysteriorum ipse auditor operumque inspector efficitur: quinimo socius quidem ac mystes ac deisticarum cæremoniarum, divinorumque patrator miraculorum redditur. Omnia enim quæ Pater Unigeniti munere operabantur, hæc ille rursus mittens duodecim ad oves quæ perierant domus Israelis, alque ad magnum gentium apostolatum velut rudimento exercens, illisque comes spiritu vadens, itidem operabatur. Cum quibus tu quoque, beatissime, missus, velut nihil illis sanctitatis spiritu deterior, nactus potestatem, dæmones ejiciebas, quos instar ignis vis gratia in te efficax incenderet atque sugaret; leprosos inmundas, solo sermone ac mittentis invocato nomine lepram profligans; mortuos denique solo manus tactu atque precibus suscitans, cæsis visum reddens, cludos erigens, omnemque morbum ac corporis ægritudinem sanans, totum in te vitæ manere sermonem mirandis operibus ostendebas.

Primum hunc Spiritus arrhabonem ac gratias delibationem, ejusmodi signorum exhibitionem

³⁰ Malach. iv, 2; Hebr. i, 3; Matth. xiii, 17; Luc. iii, 22.

nacius; postea vero Christi improperium sustinens, ac cum eo qui ageretur in crucem quodammodo cruci affixus, vitalissimaque defurgentis passione miserantis animo compassus, et cum resurgentis consuscitatus, majus perfectiusque spiraculo affusum Spiritus donum consecutus es.

Postea vero e terra sublatum cœlique apses nactum, atque ad cœlestem Patrem cum gloria assumptum filium contutus es. Tum Æternis expectata promissione, perfectum Spiritus afflatus donum in cœnaculo cum undecim sedens, ejus illapsu suscepisti (velut nimirum throno gloriæ elevalo atque excuso, aut divina regia, aut mystico adiuto, vel sancto sanctorum, Iucis fulgoribus incante seu deiformi preparato animo, sic prompte ad te venientem divinissimum Paracletum⁸¹), atque ejus quidem præsentiae vehementi sonitu contentis nervis, cœlestique virtute repletus, atque igneis linguis purgatus et sapientia auctus, plenusque veritatis et gratiæ effectus, sic tu quoque ad destinatam tibi apostolici munera sortem cucurristi in siti⁸².

Cucurristi, ut boni consortes assumeres; ut scaturiente in te gratia, qui illius expertes essent, singulari humanitate ac benignitate imparires. Sicut enim pluviosa nubes aquis conferta, nec diu grave pondus suslinere valens, ventoque coarctante jactata atque compressa, versantibus in terra imbreu spargit: sic et magnus apostolus Judas, cœlesti illa Spiritus unda, fluentisque spiritualibus eximie potatus atque ebrius, fœtantem diutius animosui tenere nequibat.

Verum terrena statim Jerusalem egressus cœlestis Sionis causa ac cum ad Aquilonem tum ad Orientem, agente eum Domino Spiritu, raptus⁸³; totaque Syria et Mesopotamia superata, sermonis doctrinas vitam præbentes atque gignentes, influit. Nec vero tanquam stillas, aut guttas roris, ut sic dicam, cœlestem iufluit imbreu: sed largo velut flumine, tanquam revera flumen Dei repletum aquis⁸⁴; divinis quidem sermonibus gentium aures in stuporem agens, admirandis autem operibus oculos admiratione percellens; ac sermonum quidem veritate operum magiscentiæ fidem astruens: D operum vero claritate, sermonum confringans veritatem: aut verbis quidem, veritatis vivam divinamque præstantiam, inauditis vero operibus, operum natura superiorum dignitatem animis commendans, utrinque Evangelii veritatem, dignissimam cui fides adhiberetur, gentibus tradebat, ac rerum quidem natura, ad eorum quæ naturam superant, agnitionem fidemque suadendam usus, rerumque ob oculos positarum exemplis, ad Dei qui cerni oculis non potest, intelligentiam manu dicens, ac scipsum, ad ejus qui prædicabatur, Christi fidem simulacrum quoddam proponens, sic paulatim omni

A διεῖν εἰληφώς· μετὰ ταῦτα δὲ τὸν ὀνειδιζόντον ὑποσχῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τινά οἱ τρόποι σταυρουμένῳ συσταυρωθεῖς· καὶ τὴν ζωαρχικώτατον πασχόντι πάθος συμπεπονθός· καὶ ἀνισταμένῳ συνακοτάς, τῆς μείζονος καὶ τελεωτέρας τοῦ Εἰνεύματος τῷ ἐμφυσήματι τετύχηκας δωρεᾶς.

B Metὰ ταῦτα δὲ, τῆς γῆς μὲν ἐπαιρόμενον, τοῦ οὐρανοῦ δὲ τῶν ἀψίδων ἐπιλαμβανόμενον, καὶ πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα τὸν Γίδην μετὰ δόξης ἀναλαμβάνομενοντεθεαμένον· εἰτα, τὴν ἐπαγγελίν τοῦ ἀψιδῶν ἐκδεδεγμένος, τὴν τελείαν τοῦ Πνεύματος ἐνέργειαν, ἐν ὑπερώφ τοῖς ἔνδεκα συγκαθεζόμενος, οὐρανόθεν ἐφαλλομένην ὑπεδέξω· οἷα γάρ Θρόνος δόξης ἐπηρμένον καὶ ὑψηλὸν ἦ θεῖον ἀνάκτορον, ἢ μυστικὸν ἄδυτον, ἢ ἀγίων ἀγίων, τὴν φωτοεδή καρδίαν, ἥτις θοειδῆ προπαρασκευασάμενος, οὕτως ἐτολμᾶς ἔντα παρὰ σὲ τὸν θεαρχικώτατον Παράκλητον καὶ τῇ μὲν βιαλὶ τούτου τῆς παρουσίας ἡχῇ τονωθεῖς, ταῖς πυρίναις δὲ γλώσσαις καθερθεῖς τε καὶ αὐφιεῖς, καὶ πλήρης ἀληθείας καὶ χάριτος γεγονὼς, οὕτω καὶ αὐτῆς πρὸς τὸν ἀφωρισμένον σὺν κλῆρον τῆς ἀποστολῆς ἐδραμες ἐν δίψῃ.

C "Ἐδραμες, ὥστε τοῦ ἀγαθοῦ παραλαβεῖν κοινωνούς· ὥστε τοῖς ἀμοιροῖς τῆς ἐν σοὶ πηγαζούσῃς χάριτος ὑπερβολῇ μεταδοῦνται φιλανθρωπίας καὶ χρηστότητος. Καθάπερ γάρ ὁμοροτόχος νεφέλη τῷ ὑδάτος μεμεστωμένη, καὶ τὸ βάρος διανέχειν ἐπὶ πολὺ μὴ δυναμένη, τῷ συνέχοντι δὲ πνεύματι φερομένη καὶ ουνθιλομένη, τὸν ὑετὸν ἀποστάζει τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς· οὕτω καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος Ἰούδας, τῆς οὐρανίας ἐκείνης πλημμύρας τοῦ Πνεύματος, καὶ τῶν νοητῶν φείθρων ὑπερψυχῆς μεθυσθεῖς, οὐχ οἶσι τε τὴν ἐπὶ πλείον ἐγκυμονοῦσαν τὴν διάνοιαν κατασχεῖν.

D "Αλλὰ τὴν ἐπίγειον εύθυνης Τερουσαλήμ διὰ τὴν οὐράνιον Σῶν ἔξελθων, καὶ πρὸς Βαρδέν τε καὶ Ἐωδίᾳ τοῦ ἀγοντος αὐτὸν Κυρίου φερόμενος Πνεύματος· καὶ πίσαν Συρίαν καὶ τὴν Μεσοποταμίαν διαβάς, ἐπινάει μὲν αὐτοῖς τὰς ζωοπαρόχους τοῦ λόγου καὶ ζωγόνους διδαχάς· οὐ κατὰ φεκάδας δὲ καὶ δροσώδεις, ὡς εἰπεῖν, σταγόνας, τὸν οὐράνιον διμέρον ἐπνάει, ποταμηδὸν δὲ, ὡς τῷ διντὶ ποταμὸς ἀν ὑδάτων Θεοῦ πεπληρωμένος· λόγοις μὲν θεοῖς τὰς τῶν έθνῶν ἀκοὰς ἔξιστῶν, ἔργοις δὲ θαυμασίοις τὰς ὅρασις ἐκπλήττων καὶ ἐκθαμβῶν· καὶ τῇ ἀληθείᾳ μὲν τῶν λόγων τὴν τῶν ἔργων μεγαλεισθῆτα πιστούμενος. τῇ λαμπρότητι δὲ τῶν ἔργων τὸ εἰλικρινὲς τῶν λόγων βεβαιούμενος· ἢ λόγοις μὲν τὸ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας καινοπρεπὲς καὶ θεοπρεπὲς, ἔργοις δὲ παραδόξοις τὰ τῶν ἔργων ὑπερψυχῆς πληροφορῶν, δι' ἀμφοτέρων τὴν ἀληθείαν τοῦ Εὐαγγελίου τοῖς Εθνεσι πιστοτάτην παρεδίδου· καὶ τῇ φύσει μὲν τῶν δυτιῶν πρὸς τὴν τῶν ὑπέρ φύσιν γνῶσιν καὶ πίστιν χρώμενος διηγῆ, καὶ ἐν ὑποδείγμασι τοῖς δρωμένοις πρὸς τὴν τοῦ ἀօράτου Θεοῦ κατανόησιν χειραγωγῶν· εἰκόνα δὲ ἐκείνην πρὸς τὴν τοῦ κηρυττομένου πίστιν πριν αλλομενος Χριστοῦ, οὕτω κατὰ μικρὸν πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν τοὺς ἀνακινητούς ἔχε· ποιῶν

⁸¹ Isa. vi, 1. ⁸² Psal. lxi, 5. ⁸³ II Cor. iii, 17. ⁸⁴ Psal. lxiv, 10.

ούραρόν μὲν καὶ ἡλιον καὶ τοὺς ἀστέρες· ἀέρα τε τοῦτορ, καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτὸν αἰθέρα· γῆν τε καὶ θάλασσαν, καὶ ὅσα γε τούτοις ἐμπέψυκε φυτὰ καὶ ζῶα, πάντα κτιστὰ ταῖς καὶ δοῦλαι καθεστάραι τοῦ τὰ πάντα δημιουργήσαρτος Θεοῦ· Θεὸς δὲ τούτων οἰεσθαι μηδὲν, δτι ἀλλοιωτὰ ταῦτα καὶ φθαρτὰ, καὶ ὑπηρετικὰ τῆς ἐν κόσμῳ τῷ ἀνθρώπῳ δέδοται ζωῆς· καὶ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ φύσιν ἡττω, δτι τε λόγου ἀμοιρα, καὶ δτι δι' ἔκστορ· εἰ οὐρὴ καὶ θεῖος οὐ Θεός, πολλοῦ δεῖ τὰ χείρων τούτου Θεούς προσειπεῖν· οὗτος δὲ μόνος ἀληθῶς Θεός, δι μὴ ὑπὸ τοὺς γιγάντες, ἀεὶ δὲ ὁρ· ὁ μὴ δημιουρούμενος, τὰ πάντα ποιῶν δέ· δι μὴ ἀλλοιούμενος δὲ τραπέμενος, φρεδαντὸς δεῖ δὲ καὶ πάντα κινῶν, καὶ ἀλλοιῶν, καὶ μετασκευάζων.

Tοῦτον Θεὸν εἰδέναι δεῖ μόνον καὶ προσκυνεῖν· μόνος γάρ ἄγιος φύσει, μόνος ἀγαθὸς καὶ δίκαιος καὶ σοφός, ἐξ οὐ πᾶσα σοφία καὶ δίκαιοσύνη, καὶ πᾶσα πηγάδει χρηστότης καὶ ἀγιωσύνη· μόνος οὗτος δυνατός, ὃς παντὶ θελήματι σύνδρομον δύραμει καραπλούντων· ἐλεήμων τε καὶ οἰκτίρμων μόνος, δε τὸν μονογενῆ, τὸν ἀμοφοῦν, τὸν δύσθεον καὶ δύσταθον Υἱόν, ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἀμαρτησάσης, καὶ εἰς ἄδοντα καὶ ἀπωλείας βάραθρον διεσθησάσης ἀνθρωπιζόμενον δωρεῖται, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστρέψαμενον· καὶ ὑπὲρ αὐτῶν σταυρούμενον, θαυτόμενον, τριήμερον ἀριστόμενον, τεσσαρακονθίμερον ἀραλαμβανόμενον, καὶ πρὸς τὸν Πατέρα μετὰ δόξης, ημῶν βλέποντες, ἀναφερόμενον.

CΩΣ τὴν ὑπὲρ ημῶν οἰκορομιαν ὑπερουσίων τε τελεκῶς, καὶ ἐτ δεξιὰ τοῦ θρόνου λοιπὸν τῆς μεγαλωσύνης ἐτ τοὺς ὑψηλοῖς κεκαθικῶς, ἀπεστειλεν ημᾶς εὐαγγελιζομένους ὑμῖν εἰρήνην καὶ πᾶν ἀγαθόν· ἵνα τούτῳ πιστεύσαρτες βαπτισθῆτε, καὶ πληρωθῆτε εἰς πᾶν πλήρωμα τοῦ Θεοῦ· ἵνα ἀπολουσάμενοι καὶ ἀποκαθηράμενοι τὸν ἐρτὸς ἀνθρώπον ἀπὸ πάσης ἀσεβείας καὶ πονηρίας. πληρωθῆτε μὲν Πνεύματος ἄγιου, κληρονόμοι δὲ γένησθε κατ' ἐπαγγελιαν· ζωῆς αἰώνιου, ἐτ Χρ.στῷ Ἰησοῦ. Ἀμήν.

Tοιαύταις δεῖ διδαχαῖς δὲ ἀξιομνημονευτότατος Ἰούδας πᾶταν Συρίαν, καὶ τὰς τῆς Ἐφέσι πόλεις καὶ χώρας, νουθετῶν, δικλεγόμενος, παρακαλῶν καὶ πᾶσι τρόποις θεομιησίας ἐγχείμενος καὶ χρηστότητος, πάσαις ἐπινόσιαις Θεοῦ φρονήσεως αὐτοὺς μετήσι, καὶ ποτὲ μὲν πειρασμοῖς ἐξαισίοις καὶ αἰχλαῖς καὶ μάστιξι, καὶ θανάτου κανόνοις περιπίπτων, διὰ προνοίας τοῦ ἐν αὐτῷ μένοντος ἀπηλλάσσετο Χριστοῦ· ποτὲ δὲ τοῦ Παρακλήτου μαστιχωτέραις ἀλλάμψεσι καὶ ἰερωτάταις ἐπισκιάσεσι παρεκαλεῖτο· καὶ νῦν μὲν ἀποκαλύψων θειοτέρων καὶ τῶν χρυσίων Θεοῦ καταξιούμενος, νῦν δὲ θυματῶν ἔργων ὑπερβολῇ, καὶ ἐνεργεῖται; τεράτων Θεοῦ καὶ σημείων δοξαζόμενος καὶ μεγχλυνόμενος, οὕτως ἐμεγάλυνεν τὸν

A destitutos sensu ad veritatis agnitionem ducebat: nempe suadens cœlum, solem, stellas, huncque aerem, atque illi superiorem æthera; terramque et mare, et quæ in eis versantur, ac vivunt plantæ, et animalia cuncta creata, ac Dei mancipia esse, qui condidit omnia, ex his nullum arbitrandum Deum, quod nimis ista aliam ex alia qualitatem mutant, sicutque intermissione obnoxia; data scilicet in subsidium humanæ, quam in mundo agimus, vita: esseque natura homine deteriora, quod careant ratione, ac sint illius causa. Cum igitur ne homo quidem sit Deus, longe abhorret, ut quæ illo deteriora sunt, deos nuncupemus. Hic autem solus vere Deus est, qui a nullo sit, et est semper. Qui ipse nullo auctore creatus, sed creat ipse omnia; qui nec qualitate ulla, nec substantia mutatur, sed semper idem ipse est, mouetque omnia, exque alia in aliam qualitatem convertit, mutatque substantia.

B Hunc solum noscendum Deum et adorandum: solus enim natura sanctus, solus bonus et justus et sapiens, ex quo omnis sapientia et justitia, omnisque bonitas et sanctitas manat. Solus hic potens, ea scilicet pollens potestate, quæ omnem voluntatem exæquet. Solus miserator ac misericors, ipse nimis munere auctor, ut unigenitus ejusdem secum naturæ, parvis deitatis ac bonitatis Filius pro humana natura peccati rea, atque in inferni intermissione barathrum prolapsa, homo fieret ac cum hominibus sociam vitam ageret; ut item hominum causa cruci affigeretur, sepeliretur, triduanus resurgeret, quadragesimo post die in cœlum recipere turaretur, atque ad Patrem cum maiestate, cernentibus nobis, sursum ascenderet.

C Is, salutis nostræ negotio, altiori quam rerum natura serat, consilio atque opera peracto, jamque in dextera sedis majestatis, in excelsis sedens, misit nos pacem vobis evangelizatum, omneque bonum, ut illi credentes baptizemini, et impleamini in omnem plenitudinem Dei²⁵: ut abluti et emundati interiorem hominem ab omni impietate et nequitia, impleamini Spiritu sancto, ac heredes efficiamini secundum promissionem vitæ aeternæ, in Christo Iesu. Amen.

D Ejuscemodi semper doctrinis semipiterna dignus memoria Judas omnem Syriam, Orientisque urbes et castella, arguens, disputans, obsecrans, modis omnibus divinæ imitationis ac bonitatis ineunbens, cunctis divinæ solertiae subtilibus inventis ac consiliis aggrediebatur: ac modo quidem in gravissimas tentationes ærumnasque et verbera, et mortis pericula incidens, Christi in eo manentis providentia liberabatur: modo vero Paracleti secretioribus illustrationibus sacratoriis obumbrationibus recreabatur; ac nunc quidem divinorum revelationum Deique occultorum compos, nunc vero mirabilium operum eximiis muneribus, Deique prodigiorum ac signorum operationibus clarus ac

²⁵ Hebr. 1, 3.

magnificus, eum in modum Dominum Jesum inagnificabat; sic Christi Evangelio fidem certam argogabat.

Sic præter alia, cum et Edessam Syriæ maximam metropolim venisset, ac in ea non sine laboribus atque ærumnis Christum annuntiasset, totamque diabolo addictam, divinissimis maxime sermonibus operibusque per quam eximiis humanumque excedentibus modum, rapuissest, ac per fidem Jesu conciliasset, sanctamque ei Ecclesiam, qui omnem vincit sanctitatem conciliasset, ac postea clarum Deoque dignum Dei martyrium complesset, sic ad eum gaudens evolavit; cunctos quidem principatus et potestates, mundique rectores tenebrarum, ac spiritualia omnia nequitiae velut somnia umbrasque prætergressus, sacris autem ac divinis angelis (coelorum spiritualiter reseratis januis) intermisstus²⁶; archangelis obviam factus, venerabilesque principatus assecutus, perque omnes sanctas potestates atque virtutes ac dominationes incredibili lætitia atque exultatione commens: quin et per ipsos quoque mundo superiores thronos, mediaque celissimorum venerabilissimorumque Cherubim alique Seraphim agmina deductus, velut charissimus prædilectusque filius ei apparuisti, qui in solio gloriae regni sui laudatur²⁷; ac tanquam victor, et qui ad finem usque Christi servaveris opera, divinorem iterum sublimioremque potestatem in gentes ab eo conquereris, eique, juxta divinam promissionem, consessor assistis²⁸, unaque pascis, et vero pasces regesque gentes, confringens eas ut vasa figuli²⁹. Sed et de ligno vitæ, quod est in medio paradisi suinens, eoque vescens, excelsissimam dilectionem ac deificationem primorumque Dei charissimorum pignorum effusas longævasque delicias atque honores adiasti³⁰.

Quænam igitur oratio vestram explanet atque declareret magnificientiam? Quis vero tantam divinæ scientiæ vim aut contemplationis sublimitatem natus, ut, qua polletis gloriam et sanctitatis magnificientiam, audeat tentare? Quemadmodum enim fieri non potest, ut qui terreno adhuc utilitur corpore, vestram beatitatem ac deitatem conspiciat, sic neque ut verborum canticiis eam digne laudet ac celebret. Æquum proinde ut augustissimum digneque beatissimum caput salutantes, ita dicamus:

Salve sis, o beate ipse inspector, vereque ac sedule Dei Verbi famule. Salve sis, Juda charissime, dignaque veri Israelis et Dei, ac vere Deum videntis, proles! quod te quoque vere laudaverunt, parentisque similitudine adoraverunt atque adorant spiritales fratres tui: quod sicut ille ex Patre, sic tu quoque ex illo divinum germen, velut ex leone catulus emeristi³¹: ac sicut leo in medio hæreditatis tuæ recubans obdormisti; nec qui suscitetur illus est (qui nimis a spirituali abacturus sit hæreditate) quod asinam tuam et pullum tuum (gen-

Α Κύριον Ἰησοῦν, οὗτως τὸ Εὐαγγέλιον ἐπιληροφόρει Χριστοῦ.

Οὕτω πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ Ἐδεσσαν μεγίστηνούσαν τῆς Συρίας μητρόπολιν καταλαβὼν, καὶ ἐν αὐτῇ τὸν Χριστὸν οὐκ ἀπόνως εὐαγγελισάμενος, πᾶσάν τε τῷ διαζόλῳ προσανακειμένην ἀφαρπάτας, ἐν τε λόγοις ὅτι μάλιστα θειοτάτοις καὶ ἔργοις ὑπερψυεστάτοις, καὶ διὰ πίστεως τῷ Ἰησοῦ προσοικειώσας, καὶ Ἐκχλησίαν ἀγίαν τῷ ὑπεραγίῳ ταύτην ἀφιερωσάμενος, καὶ μετὰ ταῦτά τε μαρτύριον καθαρὸν τε καὶ ἀξιόθεον ἀποπεπληρωκὼς τῷ Θεῷ, χαίρων οὗτως πρὸς αὐτὸν ἀνέπτη, πάσας μὲν ἀρχὰς καὶ ἔξουσίας, καὶ τοὺς κοσμοχράτορας τοῦ σκήτου, καὶ πάντα τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, ὡς ὀνείρατα παρελθών, τοῖς Ἱεροῖς δὲ καὶ θεοῖς ἀγγέλοις τῶν οὐρανίων νοητῶς ἀναπεπτασμένων πυλῶν παρεμβαλὼν, καὶ τοῖς ἀρχαγγέλοις ἀντιβολῶν, καὶ ταῖς τιμίαις ἀρχαῖς τυχῶν, καὶ διὰ πάσης ἔξουσίας ἀγίας καὶ δυνάμεως καὶ χυριστητὸς ἐν ἀρρήτῳ φαινόρετης καὶ ἀγαλλιάσει παρεών· ναὶ δὴ καὶ διὰ τῶν ὑπερχοσμένων θρόνων ἀδτῶν, καὶ διὰ μέσων τῶν ὑψηλοτάτων καὶ σεπτοτάτων καὶ Χερουβείμ τε καὶ Σεραφείμ προσιών τῷ ἐπὶ θρόνου δόξῃς τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὑμνουμένῳ, ὡς ἀγαπητὸς καὶ τίμιος ἐνεφανίσθης οἶδε, καὶ ὡς νενικηκώς, καὶ ὡς τετηρηκώς ἄχρι τέλους τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν αὐθις ἐνθεάτερόν τε καὶ ὑψηλότερον παρ' αὐτοῦ λαμβάνεις ἔξουσίαν· καὶ αὐτῷ κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν συνεδριάζεις καὶ συμποιμαίνεις, καὶ συμποιμανεῖς δὲ τὰ έθνη, ὡς σκεύη ταῦτα συντρίβων κεραμικά· καὶ ἀπὸ τοῦ δύλου δὲ τῆς ζωῆς τοῦ δυτοῦ ἐν μέσῳ τῷ παραδείσῳ λαβὼν καὶ φαγὼν, τῆς ὑψηλοτάτης ἀγαπήσως καὶ θεώτεως· καὶ τῶν πρώτων Θεοῦ τεκνίων τῆς ἀκροσίας, καὶ τῆς μαχραινος ἐπιβέβηκας τρυφῆς καὶ τιμῆς.

Τίς ἀν οὖν γένοιτο λόγος τῆς ὑμετέρας ἐκφαντορικὸς μεγαλειότητος; τίς δὲ ἐπὶ τοσοῦτον θεολγίας ή θωρίας δύους ἀφίκετο, ὡς τὴν καθ' ὑμᾶς δόξαν καὶ μεγχλοπρέπειαν τῆς ἀγιότητος ἐκφράσαι τολμῶν; "Ωστερ γάρ ἀμήχανον τὸν ἔτι σώματι χρώμενον γεηρῶ τὴν ὑμετέραν μαχαριωσύνην καὶ θειότητα καθορῆν, οὗτως αὐτὴν καὶ τοῖς διὰ τῶν λόγων ὑμνοῖς ἀξίως ἀδύνατον εὐφημεῖν. "Ἄξιον τοιγαροῦν τὴν σπιτοτάτην καὶ ἀξιομαχαριστοτάτην προσεγορεύοντας κεφαλήν, οὔτω φάναι·

Χαῖρε, ὦ μάκαρ αὐτόπτα, καὶ ὑπηρέτα γνήσιε καὶ δραστήρις τοῦ Θεοῦ Λόγου· χαῖρε, Ἰούδα τίμε, καὶ δξιε τοῦ ἀληθίνου Ἱερατὴλ καὶ Θεοῦ, καὶ Θεὸν ἀληθῶς δρῶντος Ἰησοῦ Χριστοῦ παῖ! δτι καὶ σὲ ἥγεσαι δυτῶς, καὶ ἐν δμοιώματι τοῦ τετοχότος, οἱ δὲ πνεύματι ἀδελφοὶ σου προσεκύνησαν καὶ προσκυνοῦσιν· δτι καθάπερ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκείνως, οὗτως ἐξ αὐτοῦ σὲ θεόφυτος βλαστός, ὡς ἐκ λέοντος σκύμνος ἀνεδθῆς· καὶ ὀσπερ λέων ἀναμέστον τοῦ κλήρου σου ἐκομήθης ἀναπεσών· καὶ οὐδεὶς δὲ ἀνιστῶν, ήτοις τῆς πνευματικῆς μεθιστῶν κληρονομίας, δτι τὸν δυν σου

²⁶ Ephess. vi, 19. ²⁷ Dan. iii, 54. ²⁸ Matth. xix, 28. ²⁹ Psal. ii, 9. ³⁰ Apoc. ii, 7. ³¹ Gen. xlvi, 8.

καὶ τὸν πῶλόν σου, τὸ διὰ σοῦ πεπιστευκότα τῶν ἀθνῶν πλήθη, τῇ τῶν λόγων ἔλικι πρὸς τὴν δημπελὸν ἐδέσμευσας τὴν ἀληθινήν· ὅτι καὶ αὐτὸς ὡς ἐν αἰνῷ τῷ σῷ αἴματι τὴν ἑράν τοῦ σώματος ἐπλύνας στολήν· καὶ χαροποὺς μὲν ἔσχες, οἵτινες χαρίεσσαν ἀποστέλλονταις αἰγλήν, τοὺς τῆς χαρδίας ὀφθαλμούς· λευκοὺς δὲ ὑπὲρ γάλα τοὺς ὀδόντας, τῷ Πνεύματι πεψωτισμένους τῷ ἀγίῳ, καὶ καθαρὸν τὸ τῆς θεολογίας προΐστας νάμα.

Χαῖρε, ὅτι οὐ πνεύματι μόνον κατὰ τὴν ἀνω γέννησιν, ὥσπερ οἱ ἄλλοι μαθηταί, ἀλλὰ καὶ σώματι κατὰ συγγένειαν ἀδελφὸς ἐχρημάτισας Θεοῦ· καὶ τῇ κατὰ φύσιν, τὴν ὑπὲρ φύσιν, καὶ τῇ κατὰ σῶμα οἰκειότητι, τὴν κατὰ πνεῦμα προσλαβόμενος, δι' ἀμφοῖν ἐχυρωτάτην τε ἀδημα καὶ δραστικωτάτην τὴν πρὸς τὸν μόνον ἀγαπητὸν ἀγάπην ἐπεδεῖξω· δι' ἣς συνήφθης καὶ υἱοθετήθης Θεῷ· κληρονόμος μὲν Θεοῦ, συγκλητορονόμος δὲ Χριστοῦ γενόμενος.

Χαῖρε καὶ εὐφραίνου, ὅτι ὑμῖν ἡ δόξα καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἀληθής ἡτοιμάσθη χαρά, ἡ ἀκατάληκτος, ἡ ὑπέρρρωτος, ἡ ἀπρόσιτος· ἣς καὶ ἡμᾶς, ὡς τρισάλιε, δόκιμοι σου, πρέσβευσον μετασχεῖν σὺν ὑμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ώς ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ προσκύνησις εἰ; τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ'.

Εἰς τὸν ἄγιον καὶ πατερόφημον ἀπόστολον Μαθίαν (53).

Πῶς δαὶ ἄρα τὸν ιερὸν Μαθίαν ὑπερβίωμεν; πῶς δαὶ ἡτονος λόγου περὶ τοὺς ἔνδεκα καταξιώσωμεν; Εἰ γὰρ μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐκείνοις μεμορφωμένος πι-

⁴⁰ Rom. viii, 17.

(55) Esset actum agere, ad ea quae eruditè prosecutus est Godefr. Henschenius 24 Februarii de Mathia apostolo (re sic obscura atque perplexa) plura addere. Videtur Nicetas perinde incertus fuisse de martyrio; imo pene ratum habuisse, non fuisse Mathiam illo consummatum, sed confessorem duntaxat obiisse; multis scilicet pro fide exanimatis suppliciis, quibus testimonium Christo reddidisse ait, atque morti destinatum, et scelestissimo convivio servatum, divinitus fuisse liberatum; quod solempne Arabibus, si hos Ἀθηναῖς exteriores intellexerunt Menæa, Nicetasque et Niceph. primos Ἀθηναῖς. Vetera omnia monumenta et Martyrologia perinde tacent martyrium. Qui illo consummatum tradunt, oinnes bausisse videntur ex Actis illis ex Hebræo redditis, quae adjecta sunt ad Abdiam Babylonium, nec minus illo forte apocrypha sunt; ex quibus ipsis sua Perionius conscripsit. Hinc quoque, quod in Judæa passus legitur, atque ibi sepultus, indeque ad Germanos et Treverim, sive ad alios Europæos, translata ejus sacra pignora referuntur, idem pene Synaxarium habent Menæa mss. quod edita, habuitque Sirleti Basiliandum Menologium: 'Ἐκήρυξε δὲ τὸ Εὐαγγέλιον ἐν τῇ ἔξω Αἰθιοπίᾳ, καὶ πολλαῖς καθυποβληθεὶς τιμωρίαις, τῷ Θεῷ τὸ πνεῦμα παρέθετο. Sic mss. noster Tilian. Editæ vero, 'Ἐκήρυξε δὲ τὸ Εὐαγγέλιον ἐν τῇ ἔξω Αἰθιοπίᾳ, καὶ πολλαῖς τιμωρίαις, ὑπ' αὐτῶν ἀκινθεὶς, τῷ Θεῷ τὸ πνεῦμα παρέθετο. Sirleti Menologium: *Prædicavit autem Evangelium in Aethiopia, ubi multis pro Christi fide superalis tormentis, spiritum Deo tradidit; quæ plane omnia martyrium sonare videntur.* Verum sunt plerum-

A lium scilicet per te ad fidem adductarum agmina) sermonum capreolo seu clavicula, veræ vili allegasti: quod et ipse tuo cruro, tanquam vini liquoribus, sacram corporis stolam lavisti: ac quidem decoris ac gratiosis fuisti mentis oculis, nempe gratum fulgorem ac lucem emicantibus, dentibus vero lacte candidioribus, nempe Spiritu sancto illuminatis, et qui limpidum theologiæ latice pro-sunderent.

B Salve sis et gaude, quod nedum spiritu, supernæ generationis ritu, velut reliqui discipuli, sed et corporalis cognationis jure Dei frater fuisti: ac naturali, ea, quæ natura superior est, ac corporali, ea, quæ spiritu est, adjuncta necessitudine, utrumque robustissimam simul ac efficacissimam ih eum, qui solus prædilectus est, dilectionem ostendisti: quæ Deo copulatus, inque filium ei adoptatus, hæres quidem Dei, cohæres autem Christi effectus es ⁴¹.

Gaude et lætare, quod vobis gloria et regnum, verumque gaudium præparatum est; nunquam illud finem habiturum, omnem lucis claritatem vincens, inaccessum: cuius nos quoque (quæsumus, beatissime) una vobiscum precibus obtine esse participes, in Christo Jesu Domino nostro, cui est gloria et potestas et adoratio in sempiterna sæcula. Amen.

ORATIO XIV.

Laudatio sancti celebratissimi Mathiæ apostoli.

C Quinam igitur fiat, ut Mathiam despiciamus? Quinam fiat ut minoris præ undecim suimisque apostolis habeamus? Quando enim una eademque

D que Synaxaria ipsa non tantæ fidei, ac reliqua ἀκολουθία (ut vocant), Officii scilicet series, Canones et Strophæ reliquæ, quibus unis constabat Triodium onine antequam Nicephorus Calixtus patriarcha ei Synaxaria adderet, iisque librum ecclesiasticum magnæ sane auctoritatis, non historiarum luce illustraret, sed suis erroribus fædaret. Vidi ego venerandæ antiquitatis Tilianum Triodium illis purum, quippe quod Calixti ætatem superaret; quæ et pauca exstaret in Græcia legebam numeri, in PP. Societatis relatione insulæ S. Ireneæ prope Cretam; atque utinam exstarent plura, nec eorum penuria cogerentur passim Græci iis uti, quæ Venetiis typis edita, Palamæ, Philothei, Calixti erroribus scatent; licuissetque Venetis religiosiores esse, ut non sinerent alia Græcorum ecclesiastica apud ipsos vulgari, quam quæ Græcorum communis ipsa fides probaret; non quæ apud illos saniora capita rejiciant, hæreseosque insinuant. Iambi saepius prælivi Synaxariis, ipse recentioris operæ exiguaeque auctoritatis. Nullos habent Tiliana nostra Menæa. Nullius proinde frugis est, quod ligno sublatus, ac cruci affixus, illis iambis Mathias insinuat, cum nulla veterum auctoritate nitatur. Ipse Hebræus, novam præter antiquorum fidem de Mathiæ martyrio, et quidem Jerosolymis, traditionem afferens, lapidibus obrutum, securi quoque Romanorum more percussum ait; ut, inquit, quasi præsidi Romanæ majestatis, in hoc aliquid deserretur. Quod mihi satis πάρεργον videtur, nec in Jacobo servatum, quem sic ut blasphemum lapidibus obruerunt, seu potius præcipitio, et fulminis fuste colliso capite necarunt, non gladio per-

ac illi formatus fide, una Christi doctrina, una gratia eodemque perfectus Spiritu, ipsum postremo beatissimum complevit duodenarium apostolorum eorum : qui sicut ut non paria illis praemia honoresque, sicut in cœlis a Rege gloriæ ac præmiorum justissimo arbitro, tum in terra apud sermonis non iniquos dispensatores obtineat? Laudemus itaque Mathiam, venerabile nomen, beatum, colendum ; rem, quæ pro nominis ratione tum intelligatur, tum laudetur; vere nimurum Dei donum, his scilicet qui accipiunt. Hoc etiam sibi vult, quod sic appellatur. Laudemus cum cantico ; ac, quanta facultas, eum, qui virtutis magnificientia omne in laudum splendorem superavit, magnificemus : nec verbis solum verum Jesu discipulum exaltemus, sed et quam magnificis donis Deoque acceptis, illius memoriam constipemus.

Quænam ergo sunt munera, quibus magnus sa-
cerque apostolus Iubens accipitur? Non aurum dico
et argentum, nec unionum fulgores, aut vestes
preciosas (terræ scilicet fructum, ei quæ in terra
diffundant ac intereant), sed pèrenni illi munere ter-
renorum abjectiōnem, aīorem cœlestium, carnalium
contemptum atque neglectum, spiritalium
gnavam operam curamque offeramus : ac quidem
pro pecunia longiusque a ratione abhorrente cor-
poris voluptate ac libidine virtutis desiderium stu-
diūnque ; pro cibi qui corruptitur, opera solli-
citudine ac diligentia, sacrorum eloquiorum legisque
spiritus vitæ puram meditationem fructificemus⁴¹.
Sic enim vere, his qui sincere laudant, etiam cor-
poris necessaria, cœlestis Patris munificientia
omnino subministrat pro eo ac promisit⁴².

Non enim frustra sacra lex cessationem ab ope-
ribus corporalibus, per illos maxime dies quibus
festorum solemnia aguntur, indixisse conspicitur ;
nec eo consilio, ut corporis otio ac desidia car-
nisque mollitie animum libidini laxaremus ; secus
vero indicta vacatione, hoc serio curat et agit, ut
et corpore et mente et animo a terrena inquietu-
dine laboreque ac molestia circa res vanas libere-
mur, atque ad bonum natura (verum illud bonum
et amabile naturæ omni intelligenti ac rationis vi
præditæ) erigamur; dumque a sæcularis vitæ la-
boribus ac molestiis otium agimus, potiorem illam
et manentem rationis atque virtutis operationem
proferamus; divinisque canticis ac sacris Scriptu-
raruin meditationibus, iugi denique precum assi-
ditate, Domino perfruamur.

⁴¹ Joan. vi, 27; Rom. viii, 2. ⁴² Matth. vi, 37.

cusserunt, cujus non videntur Judæi habuisse jus, sed Romanorum duntaxat præsides. Placent ve-
teres tabulæ, quibus nudum Mathiam consignatum
natale, quibuscum malim profiteri nescire reliqua,
quam quæ nesciani ut certa venditare. Crescit
sempre fama eundo. Displacent Acta illa ex Hebraeo
versa, quod unam Judæam velint Mathiam provin-
ciam, quæ sicut Jacobi Zebdei, aliorumque apo-

A στει, μιᾶς τοῦ Χριστοῦ διδαχῆς, μιᾶς χάριτος καὶ πνεύ-
ματος τῷ αὐτῷ κατηρτισμένος, καὶ τῆς μακαριωτά-
της τῶν ἀποστόλων δυοχαιδεκάδος ὑστερον ἀναδέσθει-
χται συμπληρωτής, πῶς οὐ τῶν ἵσων γερῶν καὶ τιμῶν,
Ἐν τε τοῖς οὐρανοῖς παρὰ τῷ Βασιλεῖ τῆς δόξης, καὶ
τῶν ἐπάθλων δικαιοτάτῳ βραβευτῇ· καὶ ἐπὶ γῆς
παρὰ γε τοῖς οὐκ ἀδίκοις τοῦ λόγου διειτηταῖς κατ-
αξιοῖτ' ἄν; Αἰνέσωμεν τοιγαροῦν Μαθίαν, τὸ σεβάσμιον
δνομα, τὸ μακάριον, τὸ τίμιον, τὸ κατὰ τὸ δνομα, τὸ
πρᾶγμα νοούμενον καὶ αἰνούμενον· τὸ ἀληθῶς δόμα
Θεοῦ, δηλαδὴ τοῖς λαμβάνουσι· τοῦτο γάρ ἡ προ-
τεγορία βούλεται· αἰνέσωμεν μετ' ὄψης, καὶ ἀποστο-
λικοῖς ἐπαίνοις, ὡς ἐφικτὸν ἡμῖν, μεγαλύνωμεν, τὸν
τῇ μεγαλοφυΐᾳ τῆς ἀρετῆς πᾶσαν ἐπαίκων ὑπερανα-
βάντα λαμπρότητα· καὶ μὴ τοῖς λόγοις μόνον ὑψώ-
σωμεν τὸν γνήσιον τοῦ Ἰησοῦ μαθητὴν, ἀλλὰ καὶ
λαμπροῖς ὅτι μάλιστα δώροις καὶ θεοτερπέσι τὴν
μνήμην αὐτοῦ καταπυκάσωμεν.

Tίνα τοῖνυν τὰ δῶρα, οἷς δὲ μέγας καὶ Ιερὸς ἀπό-
στολος χαίρει φιλοτιμούμενος; Οὐ χρυσὸν λέγω καὶ
δρυγον, οὐδὲ λίθων λαμπρότητας, οὐδὲ τῶν ἑσθη-
μάτων τὰς τιμιότητας, γῆς δυτας καρπὸν, καὶ κατὰ
γῆς ρέοντα καὶ διλύμενα· ἀλλὰ δωροφορήσωμεν τὴν
τῶν γητῶν ἀπόθεσιν, τῶν οὐρανίων τὴν ἔφεσιν, τῶν
σαρκικῶν τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν, τῶν
πνευματικῶν τὴν ἔργασίαν καὶ ἐπιμέλειαν· καὶ ἀντὶ
μὲν τῆς βισκηματώδους καὶ ἀλογωτέρας τοῦ σώματος
ἡδονῆς, τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιθυμίαν καὶ τὴν σπουδὴν·
ἀντὶ δὲ τῆς περὶ τὴν ἀπολλυμένην βρῶσιν πολυεργίας
καὶ φιλοπονίας, τῶν Ιερῶν λογίων καὶ τοῦ νόμου
τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς τὴν καθαρὰν μελέτην καρ-
ποφορῶμεν· ταύτῃ γάρ ἀληθῶς τοῖς γνησίως δοξά-
ζουσι, καὶ ἡ τῶν ἐπιτηδείων τοῦ σώματος πρὸς τοῦ
οὐρανίου Πατρὸς, ὡς ἐπήγγελται, πάντως ἐπεται χορ-
γῆται.

B Καὶ γάρ οὐκ εἰκῇ τὴν φύη τῶν σωματικῶν ἔργων
ἀργίαν, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς Ιερὰς τῶν ἑιρεῶν
ἡμέρας, ὃντες φαίνεται οἵμος συντετχόντες· οὐδὲ
ῶστε φαστῶνη σώματος καὶ ἀνέσεσι σαρκὸς ἐφείναι
τὴν ψυχὴν ἡδοναῖς· τούναντίον μὲν οὖν, καὶ σῶμα
καὶ νοῦν καὶ ψυχὴν ἐξεργεῖθαι μὲν τῆς κάτω περι-
φορᾶς, καὶ τῆς περὶ τὰ μάταια μοχθηρίας καὶ δχλη-
ρίας ἀπαλλάσσειν διὰ τῆς ἀργίας προσυηθεῖται·
ἀνατείνεσθαι δὲ πρὸς τὸ φύσει καλὸν, τὸ δυτικόν
ἄγαθον καὶ ἐπέραστον πάσῃ νοερῷ καὶ λογικῇ φύσει·
καὶ σχολὴν ἀπὸ τῶν βιωτικῶν διγοντας μόχθων,
παντὶ σθένει τὴν κρείττω καὶ μένουσαν ἔργασίαν
τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀρετῆς προτιμᾶν· ὕμνοις τε θεοῖς
καὶ Ιεραῖς τῶν λογίων μελέταις καὶ προσευχαῖς ἀν-
νάοις τοῦ Κυρίου κατατρυφάν.

stolorum, et qua relictæ, ad alias gentes commi-
grarunt, uno relictæ Jacobo fratre Domini Jeroso-
lyinorum antistite, quem solum cum Petro Paulus
Jerosolymis et in Judæa viderit; aliis nimisrum
ipsoque Mathia per alias regiones pro apostolatus
munere dispersis, ubi post annos 14 a sua conver-
sione, eo ascendit ut Petrum inviseret, et cum eo
Evangelium conserret.

Οὗτα γάννυται πᾶς ἀπόστολος δωροφορούμενος Α καὶ τιμώμενος· οὗτα καὶ πᾶς ἄγιος· οὗτα καὶ ὁ τῶν ἀγίων χείρει Θεός, "Ἄγιος ἐν ἀγίοις ἀναπαυόμενος, καὶ δοξαζόμενος ἐν δοξαζομένοις, δὲ καὶ ἡμῖν τὸν τῆς ἀγιότητος νόμον νομοθετῶν.

Οὐκοῦν σχολάσωμεν σήμερον πάσης ἐργασίας βιωτικῆς· σχολάσωμεν, καὶ γνῶμεν δτι οὕτως ἔστιν ὁ Θεός, δὲ καθάπερ ἐν οὐρανοῖς τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῦ κατοικῶν, καὶ ὅλος δὲ ὅλου τούτοις ὑπερφυέστατη τῷ πνεύματι συνενούμενος, καὶ σῶμα ἔχοντο πανακήρατον, πανάμωμον κατασκευαζόμενος· καὶ μὴ περιφρονῶμεν, ἀλλ' εἰδῶμεν, ὡς ὅτι ἀν τρόπῳ τοῖς μαθηταῖς προσφερώμεθα, τοῦτο πρὸς αὐτὸν εὐθύνθω; τὸν Διδάσκαλον ἀναπέμπεται. Καὶ ὥσπερ δὲ δεχόμενος αὐτὸν, τὸν ἀποτελλαντα δέχεται· οὗτω καὶ δὲθετῶν, ἔκεινον ἀθετεῖ δηλαδή.

Ἐπειδὲ ταῦτα καὶ εἰρηται καλῶς καὶ πεπίστευται, φέρε δὴ καὶ σήμερον κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐπιχορηγημένης ἀνθεν χάριτος, τῶν ἀποστολικῶν ἐπαίνων ἀψώμεθα, καὶ τοῦ Ἱεροῦ καὶ Θείου Μαθίου, κατὰ τὸ ἐνδν τῆς δυνάμεως, τῶν εὐφημιῶν καταρυφῶμεν· οὐκ εἰς πλῆθος τὸν λόγον ἀποτελοῦντες· οὐδὲ γέρ ἀνέχονται μαχρηγορίας οἱ περὶ τῶν θείων ὄμοιοι· τῷ συντετμημένῳ δὲ μᾶλλον ἤδονται καὶ γοργῷ. "Αλλως δὲ, οὐδὲ καθ' ἔκαστον τῶν εἰρημένων αὐτῷ, η πεπραγμένων, δσα ταῖς μαχραῖς περιβόις κατωρθώσατο διεξιέναι σκοπός· ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὴν Ἱερὰν κλῆσιν, ἐπειτα τὴν ἀπὸ τῆς δευτέρας τῶν ἀποστόλων τάξεως ἐπὶ τὴν πρώτην αὐτοῦ προσυπομνήσαντες ἀναγωγὴν εἰτα τὴν μέθεξιν, ήτοι ληψιν τοῦ Πνεύματος, καὶ τὴν ἀποστολικὴν πορείαν ἐπιτέμνοντες, καὶ βραχέα προσφωνήσαντες, ἀφοσιώσμεθα μετρίως οὕτω τὴν δφειλήν.

Ἐκεῖνος, Ἰσραηλίτης μὲν ἦν ἀληθῶς, ὥσπερ δὴ καὶ πάντες οἱ μαθηταί, καὶ τέχνον τοῦ Ἀβραὰμ, ὡς τὸ ἔργον πεποιηκώς τοῦ Ἀβραάμ· εἰπερ ἔργον ἔκσινου, πίστις εἰλεκρινῆς, καὶ ἡ ἐπομένη αὐτῇ δικαιοσύνη· ἔλεγχος δὲ πάσης τῆς πίστεως, δὲ Κύριος Ἰησοῦς, δικαιοσύνης δὲ προσκόμματος, καὶ πέτρα τεθεῖσθαι γέγραπται σκανδάλου, δηλαδὴ τοῖς καρδίᾳ καχρημένοις σκαμβῇ· ἀνευθέτῳ γνώμης στρεβλότητει καὶ διεστραμμένῃ διανοίᾳ, τῷ ἀγαθῷ καὶ εὐθεῖ τὴν φύσιν προσπιάσουσι, καὶ ἐφαρμοσθῆναι τούτῳ μὴ βουλομένοις, η μὴ δυναμένοις· δσοις δὲ νοῦς εὐθύτητος μέτοχος καὶ ἀγαθότητος, τῷ δμοίῳ τὸ δμοίον ὡς τάχιστα γνόντες καὶ πεπιστευότες, καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ φύσιν δρώμενον καὶ γνωριζόμενον, τὸν αὐτὸν καὶ Υἱὸν Θεοῦ ἀληθῆ τοῖς ὑπερφυέστατοις τῶν θαυμασίων βεβαιούμενοι, οὕτωι καὶ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ, ὡς τῷ ἔκεινου μιμήματι πιστεύοντες, καὶ τέκνα Θεοῦ, οὐκ ἀκολουθίᾳ φύσεως οὐδὲ σαρκίνῳ γεννώμενα θελήματι, διὰ πίστεως; δὲ καὶ ἀγάπης τοῦ Μονογενοῦς ἀναγεννώμενα.

Τούτων εἰς καὶ δὲ μαχαριώτατος ἔχρημάτιος Μαθίας, καὶ ἀγαθὸς τὴν ψυχὴν ἐκ παιδὸς ὡν, καὶ τὸν νοῦν εἰσθὺς, καὶ τὴν καρδίαν πρενός, καὶ τὴν γνώμην

Ευν in modum muneribus accipi ac honorari gestiunt omnes apostoli: sic et sancti omnes; sic et sanctorum Deus, qui Sanctus in sanctis conquiescit, laudibusque excipitur in iis qui laudantur, ac nobis ut simus sancti, lege sancit.

Igitur vacemus hodie ab omni ex saeculi usu opere; vacemus ac intelligamus, quoniam hic est Deus, qui in apostolis suis habitat velut in cœlis⁴⁴; totusque ex toto eis supra quam eximia ratione spiritu unitur, suumque incorruptissimum et immaculatissimum corpus illos efficit: nec vero contemnamus, sed intelligamus, quo tandem modo usi discipulis fuerimus, id ad ipsum recta Magistrum spectare: ac sicut qui eos recipit, eum recipit qui ipsum misit, sic qui spernit, illum utique sperne re, certo noverimus⁴⁵.

Quandoquidem autem haec recte tum dicta tum credita sunt, age hodie etiam pro concessæ cœlitus gratiæ modulo, apostolicas laudes aggrediamur, sacrique ac divini Matthei, quanta vis animi ac facultas, præconiis læti indulgeamus: non ea ratione ut sermonem copia protrahamus: nam neque diuinæ laudes prolixitatem ferunt, quin brevi potius ac vivaci seu incitato eloquio proclive depanguntur. Ac nec præterea illud animo constitutum, ut dicta quæque aut facta (quæcumque scilicet per longos circuitus præclare illi gesta sunt) edisseram; sed ut prium sacra vocatione relata, tumque ejus a secunda ad primam apostolorum classem provectione narrata; exindeque compendio collatum Spiritus donum, ac pro apostolico munere suscepta itinera executi, breve acclamatione seu salutatione functi, sic vel modice debitum persolveimus.

Mathias vere ille quidem Israelita fuit, quemadmodum etiam reliqui discipuli⁴⁶, atque Abrahæ filius, ut qui Abrahæ opus fecerit: quippe opus illius, vera fides est; ac quæ huic comes exsistit, justitia. Omnis autem fidei probatio, Dominus Jesus, quem lapidem offenditionis et petram scandali Scriptura positum testatur; nempe illis qui pravo versantur corde⁴⁷; qui nimicum inepta mentis perversitate ac obliquis animi rationibus, illi impingunt qui natura bonus rectusque est, nec ipsi coaptari aut volunt, aut possunt: quotquot autem ea mente prædicti, quæ sit rectitudinis particeps ac bonitatis, simile simili quam celerrime cognoverunt ac crediderunt, Filiumque hominis natura conspicuum ac visibilem, eundem ipsum verum Dei Filium, præmagnifica signorum luce inducti certo existimarunt; hi scilicet, tum filii Abraham, velut illius credentes exemplo, tum filii Dei, non naturæ ordine aut carnis voluntate nati, sed per Unigeniti fidem ac dilectionem renati, extiterunt.

Horum e numero unus exstitit et beatissimus Mathias: nempe a teneris unguibus, bona anima atque indole præditus, menteque rectus et lenis

⁴⁴ Psal. xlvi, 11. ⁴⁵ Luc. x, 16. ⁴⁶ Joau. i, 47; viii, 39. ⁴⁷ Isa. viii, 14; Rom. ix, 52.

animo, sensuque placidus ac modestus mitisque cum esset, ubi primum Jesu fama in omnium aures insonuit, cœperuntque Christi miracula in Christo increbrescere, haud satis putavit auditu solo verbum suscipere; quin et cucurrit animo avidus ut ipsis quoque oculis miraculorum inspector fieret.

Mox itaque ac vidit, non dubitavit, aut velut qui modicæ fidei sunt, anceps hæsit. Non invidia exarsit, velut malignissimi Judæi; non dementissimorum gentiliū more segnior fuit; quin animo revirescit, excitatur spiritu; ac quidem mente admiratur, in desiderium vero transfert miraculum, desideriumque desiderio cumulans, in divinum amorem provehit. Vehementi denique contentoque boniformis amoris ardore, depulsa terrenorum omni cupiditate, omnique sæculi hujus excussa cura; atque necessariis quidem omnibus velut minime necessariis spretis, charissimisque relictis velut extrancis, omnium vice unum oppido optabat nancisci Jesum. Has unas percupiebat divitias: totam illi vitam comes adhærere avebat; et ut divinas illius mereretur audire prædicationes, pluris illi servum esse, quam ut universorum herus esset, habebat: unum illum vitæ suæ patrem et pastorem atque magistrum et præceptorem ducebat.

Quid vero Dominus? num discipuli æmulationem sprevit? Aut admisit quidem, sed tamen fidelium turbæ innumerabili adlegit? vel denique paucis quidem et qui facile numerarentur accensuit, a prima tamen classe repulit? Minime gentium; sed cum primum secundæ discipulorum classis eum effecisset, ac Septuaginta adlegisset, cunctisque divinis sacratioribusque doctrinis ac miraculis absolutionem præstasset, eum in modum omni proecluui pietate atque virtute, ad supremum eorum, qui coryphæi essent, digne pro meritis sustollit gradum.

At quisnam, cedo, modus translationis? Dominus Jesus, sùi in terra incolatus absoluta mora, salutarisque dispensationis peracto opere, ac omni Patris expleto consilio, ad viviscam beatamque crucis passionem venerat. Ac Judas quidem unus de duodecim, illo Judæis, data pecunia, prodiito, apostolicum munus laqueo commissaratur. Judæi flagellis cæsum, colaphis dehonestatum (o nulla verborum vi explicabilem longanimitatem!) illusum- que cruci affixerant. Is autem conculcata morte ac eo qui mortis habebat imperium, a mortuis suscitatus, jamque pluribus modis discipulis factus conspicuus, postremo illis videntibus in cælum receptus erat. Postquam itaque hæc ita gesta fuerant, exsurgit statim magnus Petrus^{**} (illi enim sermonis principatus, jusque pascendæ atque regendæ Ecclesiæ concreditum erat) inque media apostolorum turba, publica in Spiritu concione Judæ proditio nem, et quam ejus causa disruptis visceribus pœnam is sustulisset, commemorat: duodenarium numerum, quem Dominus in apostolis sacrum voluisse, in Iuda diminutum, haud despiciendum esse: aut

A χρηστὸς, καὶ τὸν τῆς ψυχῆς τρόπον ἐπιεικῆς, ὡς μόνον ἡ τοῦ Ἰησοῦ φήμη ἀνὰ πάσας τῶν ἀνθρώπων διηγεῖτο ἀκοᾶς, καὶ τὰ τοῦ Χριστοῦ θαυμάσια ἐν Χριστῷ ἀπεκτλύπτετο, οὐχ αὐταρκες ἔγγηται δι' ἀκοῆς μόνης τὸ φῆμα καταδέξαθαι· ἀλλὰ καὶ αὐτόπτης τῶν θαυμάσιων ἔδραμε γενέσθαι.

'Ως οὖν εἶδεν, οὐκ ἐδιστασεν ὡς οἱ ἀλιγόπιστοι τῇ διανοίᾳ. Οὐκ ἐβάσκηνεν, ὡς οἱ κακοήθεις Τουδαῖοι· οὐδὲ ἐρρρήμησεν, ὡς οἱ ἀνούστατοι τῶν ἐθνικῶν· ἀλλ' ἀναθάλλει τὴν καρδίαν, ἀναζωπυρεῖται τὸ πνεῦμα· καὶ θαυμάζει μὲν τῷ νοῖ, εἰς πόθον δὲ μετατίθησι τὸ θαῦμα· πόθῳ δὲ πόθον προστίθεται, εἰς Ἐνθεον ἔρωτα προχόπτει· τῷ σφυρῷ δὲ τοῦ ἀγαθοειδοῦς ἔρωτος καὶ ἐπιτεταμένῳ πᾶσαν τῶν κάτω διαχρουσάμενος ἐπιθυμίαν, καὶ πᾶσαν τοῦ νῦν αἰώνος ἀποτιναξάμενος απουσήν· καὶ οἰκεῖους μὲν πάντας ὡς ἀνοικείους ὑπεριδῶν, ὡς ἀλλοτρίους δὲ τοὺς φιλάτους ἀφεῖς, μόνον ἔχειν ἀντὶ πάντων ἐπίθει τὸν Ἰησοῦν. Μόνον Χριστὸν ἐπόθει πλούτειν· αὐτῷ ἀκολουθεῖν διὰ βίου παντός· αὐτοῦ τῶν θεορήμοσυνῶν καταξιούσθαι· αὐτοῦ δοῦλος εἶναι, ἢ τῶν πάντων δεσπότην ἐπεθύμει· καὶ αὐτὸν τῆς οἰκείας ζωῆς πατέρα, ποιμένα καὶ διδάσκαλον μόνον ἐτίθετο καὶ καθηγητήν.

Tί δαὶ ἁ Κύριος; ἄρα παρεῖδε τὸν ζῆτον τοῦ μαθητοῦ; Ἡ προσέσχε μὲν, τῷ ἀναρίθμῳ δὲ τοῦτον πλήθει συνέταξε τῶν πιστῶν; ή τοῖς ὀλίγοις μὲν καὶ εὐαριθμήτοις συνηρίθμησεν, τῆς πρώτης δὲ τάξεως ἀπώσατο; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ τῆς δευτέρας μὲν τάξεως τῶν αὐτοῦ μαθητῶν πρῶτον ἡξιωκῶς καὶ τοῖς Ἐνδρομήκοντα συντεταχώς, καὶ πάσαις αὐτὸν θεουργικαῖς προκαταρτισάμενος μυσταγωγίαις, οὗτω κατὰ πᾶσαν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν προκεχοφτα, πρὸς τὸν ἀνώτατον τῶν κορυφαίων ἀξιοπρεπῶς ἀνάγει βαθύδν.

Tίς δαὶ καὶ τρόπος τῆς μεταθέσεως; Ἐπειδὴ συνετελέτο μὲν τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ ἡ ἐπὶ γῆς μετὰ σώματος διατριβή, τὸ ἔργον δὲ τῆς σωτηρίου διατετλεκῶς οἰκονομίας, καὶ πᾶσαν τὴν πατρικήν περάνας βουλήν, ἐπὶ τὸ ζωοποιὸν τοῦ σταυροῦ καὶ μαχάριον ἔχε πάθος· καὶ Τούδας μὲν εἰς τῶν δώδεκα τοῖς Τουδαῖοις τοῦτον ἀργυρίου προέμενος, βρόχον τὴλάξατο τῆς ἀποστολῆς· οἱ δὲ τοῦτον φραγελώσαντες κολαφίσαντες (ῷ μαχροθυμίας ἀφάτου!) καὶ καταπλιξαντες ἐσταύρωσαν· ὁ δὲ τὸν θάνατον, καὶ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου πεπατηκώς, τριήμερος ἀνίσχειν ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ τρόποις ἐσυτὸν πλεοσιν ἐμφανίσας τοῖς μαθηταῖς, δρῶνταν αὐτῶν ἔσχατον εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναλαμβάνεται. Ἐπειδὴ οὖν οὗτω ταῦτα συντετέλεστο, ἀρισταῖς μὲν ὁ μέγας Πέτρος εὐθύς· τούτῳ γάρ τοῦ λόγου τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐγκεχειρίσθαι τὴν ποιμαντικήν· ἐν μέσῳ δὲ τῷ πλήθει τῶν ἀποστόλων ἐν τῷ Πνεύματι δημηγορῶν, ἀναμιμνήσκει μὲν τὴν Ιερᾶ προδοσίαν, καὶ φῆξιν ἣν δι' αὐτὴν ὑπέστη· οὐχ ἀξιόν δε φησι τὴν τῷ Κυρίῳ τετιμημένην δωδεκάδα μειωθεῖσαν ὑπεριδεῖν, οὐδὲ τὸν τοῦ παραδεήκοτος τόπον

^{**} Act. i, 15.

κεκενωμένον δρῶντας παραμελεῖν· ἐνα δὲ δεῖν τὸν ἔκ τῆς δευτέρας τάξεως, ήτοι τῆς Ἱερᾶς τῶν ἀποστόλων ἐνδομηχοντάδος, τὸν ἀπαρχῆς τοῦ εὐαγγελικοῦ κτηρύγματος ἄχρις εὗτῆς ἀναλήψεως τῷ Ἰησοῦ παρηκόλουθηκέτων, τὸν δοκιμώτατον κλήρῳ διαγνόντας, εἰς τὸν τοῦ ἀπωλεσθήκτος ἀντικαταστῆσαι κλῆρον.

B Καὶ οὖτας, ὡς μικριώτατε σὺ, ἐν μέσοις αὐτοῖς ὡς ἐπισημάτωτος τῶν ἀλλων προσβληθείς τε καὶ παραστάτης, καὶ τῷ Ἱερῷ συγκληρωθεὶς Ἰούστῳ· είτα, ταῖς τῶν κορυφαίων ιεραῖς προσευχαῖς, καὶ μᾶλλον τῇ δικαιίᾳ τοῦ Θεοῦ ψήφῳ, τοῦ τὸ βάθη τῶν διαγοιῶν δρῶντος, τοῦ κλήρου πεισόντος ἐπὶ σὲ, ἀναλαμβάνῃ μὲν ἐκ τῶν Ἐνδομήχοντα, τοῖς Ἑνδεκά δὲ συγκαταψηφισθεῖς, τὸν τίμιον τῆς δωδεκάδος ἀνέπλησας ἀριθμόν· οὖτας τὴν μυστικὴν τοῦ Θεοῦ παράταξιν ἀνεπλήρωσας, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ πεπτωκότι λύπην τοῖς τοῦ λόγου πρωταγωνισταῖς, διὰ τῆς σῆς ἀναστάσεως παρεμψθῆσω· καὶ τὴν ἐπισκοπὴν ἐκείνου κατὰ τὸ Ἱερὸν λόγιον λαβὼν, καὶ τοῦ κλήρου τῆς ἀποστολῆς κεκληρονομηκώς· καὶ τῆς ἀποστολικῆς τιμῆς καὶ καθέδρας τέως μὲν τῆς κάτω καὶ κατέναντι τῶν θηνῶν, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς παρὶ τῷ ἐπουρανίῳ συγκαθιζήσεως Βασιλεῖ, ἅμα τοῖς πρεσβυτάτοις κατηγόρωμένος, δρθῆσῃ φαιδρῶς, ὡς ἡ τοῦ ἀψευδοῦς ὑπόσχεσις, τοῖς Ἑνδεκά συγκαθήμενος, καὶ κρίγων τὸν Ἰσραὴλ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὑπέρ.

C Τότε δὲ τοῖς πρώτοις τῶν Ἱερῶν θεολόγων ὡς εἴς πῶν αὐτῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ ὑπερώφῳ συνεδρεύων, καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος ὁμοίως ἐκείνοις ἐπαγγελίαν προσδεχόμενος· ἐπειδὴ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς συμπληρουμένης, οὐρανόθεν ἐν εἶδει πυρίων ἐπεδήμει γλωσσῶν, καὶ ἐφ' ἐνι τούτων ἐκάστῳ καθεδμονον, τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως ἐπλήρου, πληροῦσαι μὲν καὶ αὐτὸς χάριτος ζώσης, πληροῦσαι δὲ σοφίας καὶ συνέσεως. Καὶ οὐ τὴνδε μὲν ἐνέργειαν τοῦ Παρακλήτου πλουτεῖς, τῆς δὲ λείπῃ· ὥσπερ δὲ ναὸς καθαρὸς καὶ ἀγιος, αὐτῆς τοῦ Θεοῦ Πνεύματος τῆς οὐσίας, τοῖς ἀλλοις ὁμοίως ἀπωστόλοις διὰ πάστος γενόμενος ἀρετῆς καὶ βίου καθαρότητος, ὅλην ὑπεραρρήτως καὶ ὑπερουσίως ἐν ἑαυτῷ τὴν θεότητα κατέπαυσας· οὖτω δὲ καὶ τῶν πνευματικῶν ἐνεργημάτων, οὐ τῶν μὲν, τῶν δὲ οὐ· πάντων δὲ κατηγόρωμένος, καὶ πάσαις θελαις δυνάμεσι τῆς τοῦ Θεοῦ συγκροτούμενος δεξιῶς, εὐχαριτῶς καὶ αὐτὸς τοῖς ζօφορωτέροις ἐπιδημεῖς τῶν ἑθῶν, περιουσίᾳ νοεροῦ κατακαλύψων φωτέος.

Καὶ γάρ ὥσπερ ὅλη τινὶ παχυτέρᾳ τε καὶ ὑγροτέρᾳ πῦρ ἐμβληθὲν, ἀμυδρὸν μὲν δν, Εσθη καὶ μεμάρανται παραυτὰ, τῆς παχύτητος ή ὑγρότητος ἡττηθέν· λάζρον δ' δτι. μάλιστα καὶ δραστήριον πεφηνός, παραυτίκα μὲν ίσως ούχ ἀνήψε, τῇ τοῦ ὑπεκχύματος ἀνεπιτηδειότητι· ἐνδομυχοῦν δὲ κατὰ βάθος, καὶ λεληθότως τὴν ὑποκειμένην ἀναξηραίνοντας, εἰς μεγάλην ἐξαίφνης ἀνερρίπτεται, φλόγα, καὶ

A committendūin, ut quem videant vacuum Iudæ prævaricatoris locum, ipsi negligant: necesse esse, ut de secunda classe (hoc est, ex sacra scriptuaginta apostolorum turba) unum ex his, qui ab evangelicæ prædicationis exordio ad ipsam Jesu in cœlum receptionem, sedulo assectati sint, quem sortis indicatione probatissimum noverint, in ejus qui lapsus sit, sortem munusque sufficiant.

Atque hac ratione, tu (o beatissime!) ceu reliquis illustrior, in medium productus ac præsentatus, dataque cum sancto Iusto communi sociaque sorte, tumque sacrī coryphaeorum precibus (quin Dei potius, cui animorum profunda perspecta sunt, justo suffragio), illa in te cadente, ex Septuaginta assumptus, undecimque primis adlectus, sacramento venerabilem duodenarium numerum implesti. Sic nimurum mysticam Dei aciem integrā effecisti, aspersumque Iudæ ruina primis illis evangelicæ prædicationis ducib⁹ moerorem suscitatione tua absterristi⁴⁷: illiusque nactus episcopatum (ut sacro prænuntiatum erat oraculo) sorteque apostolici muneric sorte adeptus (apostolicam denique dignitatem ac sedem, hactenus quidem in terris et coram gentibus, postea vero etiam in cœlis) cœlorum Regi ut consideas una cum antiquissimis illis consecutus læte ac splendide (ut ejus qui verax est promissio est) pari cum undecim collegio sedens ac Israelem judicans, apparebis⁴⁸. Verum hæc postea.

Tunc vero una cum sacrorum theologorum primis antistitibus velut unus ex eis in cœnaculo illo consedens, parique illis ratione promissum Spiritum sanctum exspectans; divinissimo illo Spiritu dum completeretur sancta Pentecoste ignearium specie linguarum e cœlo veniente, ac singulos eorum quibus insedit, sua virtute implete, impletus et ipse viva gratia es: impletus sapientia et intelligentia: nec hac quidem Paracleti virtute affluenter donatus es, illaque deficeris: quin potius substantiæ Dei Spiritus, velut mundum sanctumque templum, haud securus ac apostoli reliqui, omni cultu virtutis vitæque munditia, effectus, nulla verborum vi explicabili, divinissimaque ratione, in te totam divinitatem conquiescere fecisti⁴⁹, atque in eum modum, non alia quidem, aliis desideratis, sed omnia illius dona consecutus, cunctisque Dei dexteræ virtutibus instructus, opportune et ipse ad gentes majori oblitias caligine, abundantiore operatus luce profectus es.

Etenim sicut ignis, si in crassiorem humidiorēque forsitan lignorum struem injicias, sitque ille exilis ac tenuis, mox extinguitur et elanguescit, crassitiei illi ac humiditati vicitus concedens: sin autem maxime vorax acrisque extiterit, etsi forte non protinus accendat inhabili fomite nec satis disposito, penitus tamen insidens imaque pervadens, ac sensim subjectam materiam exsiccans, in

⁴⁷ Psal. cviii, 8. ⁴⁸ Matth. xix, 28. ⁴⁹ Joan. i, 24.

magnam drepente exsuscitatur flammarum, totamque prorsus molem extenuans, sui similem reddit: sic sane etiam magnus hic Evangelii praeco, postquam colesti plenus igne, reque ipsa ignis evaserat, terrena relicta Jerusalem, atque ad eas profectus gentes, ad quas afflatu suo divinus Spiritus ad vocaverat, sensimque ejus ignis, quem pectore gestabat, illis virtutem immittens, optimisque divinis prædicationibus præstantissimisqne miraculis, paulatim insidente eorum pectoribus impietatem, inolitamque viscositatem alterens ac tenuans, tumque animi sordes absumens, atque ad fidei illustrationem idoneos præparans, sic repente ad veritatis illos agnitionem accedit, ac Spiritu illustrat, innovatque aqua, ac sacra unctione consignat, Deique verbo sanctificat: inque eum modum totos omnino, quo incensus erat, colesti eos igne replens, insuam trahit similitudinem. Scripturarum enim documentis quæ tirorum, ac rudimentaria sunt, eis emundans ac instituens, perfectioribusque doctrinis illuminans atque componens, nec non supremis divinis prædicationibus perficiens, donansque absolutione, Dei filios immaculatos, cohæredes ac corporales complicesque Christi efficit: sicque jam in Ecclesiæ sanctas Domino, grægesque magno sacerdotum pastorumque principi cogens, a nequissimi potestate liberatos atque solutos, colesti eos Patri supremoque omnium Regi adiuvet.

Sic Mathias Dominum clarificavit, sicque vicissim illum Dominus clarificavit; eratque mirabile quoddam inter ambos velut certamen, ac vincendi ardor. Nam alter quidem, qui salvandi essent Domino adjungebat, omniqne conatu ac industria ejus, qui miserat, querens gloriam, eorum numero addebat: alter autem, his qui credidissent illius opera, coronam gloriæ animique exultationem ac decus munificus remunerator donabat.

Sane quidem maxima digni admiratione beatissimi apostoli circuitus omnes ac peregrinationes; quotquot item illi fortiter gesta universas lustrando nationes, splendidissima illa plane ac divinissima; cum primis vero apud eos exhibita, qui in prima Aethiopia sedes habent. Admirandus enim vir iste Jesus, apud atros illos corporis fuligine, mentisque ipsa atque animi caligine longe atriores, nec quidquam eradivoris animantibus dissimiles, commoratus, inque medio agrestium bestiarum tanquam homo, seu potius inter seculissimos homines quasi Deus beatus, in longum tempus versatus, nedum nullum prorsus illorum proterviæ ac seritatis vestigium sibi ipse ascivit, verum sua illos mansuetudine impartiit. Nedum nulla vitii macula Christi dotibus prænitentem animum imbuit, quin ad meliorem eos frugem commutavit. Prorsus enim contrarium contrario sanans, eorum cordis duritiam et pervicaciam ac superbiam, morum suavitatem, lenitatem, placiditatem emolliebat; seritatem, dolos, malignitatem, animi benignitatem, candore, mansuetudine inflectebat; mellifluis denique sermoni-

A δῆλον δέ ὅλου λεπτῶν, έσυτῷ ἐξωμοίωσεν· οὕτω θή καὶ διέγας εὗτος τοῦ λόγου θέηγόρος, ἐπειδὴ πλήρης ἐκείνου τοῦ οὐρανίου πυρὸς ἦν, καὶ αὐτόχρημα πῦρ, τὴν κάτω λιπῶν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐφ' ἀ τοῦτον Εθνη τὸ κινοῦν Πνεῦμα θεῖον προσκέληπται πορευθεῖς, καὶ τὴν Ἰνέργειαν ἡρέμα τούτοις τοῦ ἐν αὐτῷ πυρὸς ἐνιεῖς, καὶ θεολογίας ἀρισταῖς καὶ θαυματουργίας χραῖσταις καταβραχὺ τὴν ἐνεσκιρωμένην ταῖς αὐτῶν καρδίαις ἀσέβειαν λεπτών· καὶ τὴν ἐντετηγμένην γλισχρότητα, εἴτ' οὖν κτήλιδα τῆς διανοᾶς ἐξανείλων, καὶ ἐπιτηδείους πρὸς φωτισμὸν πίστεις προπαρασκευαζόμενος, οὕτως ἐξαπίνης αὐτοὺς πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν ἀνάπτει, καὶ λαμπρύνει τῷ Πνεύματι, καὶ καινίζει τῷ οὐδετεῖ· καὶ Ιερῷ χρίσματι σφραγίζει, καὶ βήματι ἀγιάζει Θεοῦ· B καὶ οὕτως ὅλους δέ ὅλου τοῦ κατ' αὐτὸν οὐρανίου πεπληρωκός πυρὸς, ἔσυτῷ ἐξομοιοῖ. Ταῖς εἰσαγωγί-καλ; γάρ τῶν λογίων διδαχαῖς; καθαίρων καὶ στοιχεῖῶν, τοῖς τελειοτέροις δὲ τῶν δογμάτων φωτίζων καὶ συμβιβῶν· ταῖς ἀνωτάτῳ δὲ θεολογίας καταρτί-ζων αὐτοὺς καὶ τελεσιουργῶν, τέκνα Θεοῦ ἀμώμητα συγχληρονόμα καὶ σύσσωμα καὶ συμμέτοχα δείχνυστοι τοῦ Χριστοῦ· καὶ οὕτω λοιπὸν εἰς ἐκκλησίας ἀγίας Κυρίως, καὶ σεπτὰ πρίμνια τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ καὶ ἀρχιποίμενοι καθιστῶν, ἀπήλλαπτε μὲν καὶ τὰ ευθέρου τῆς ἐξουσίας τοῦ πονηροῦ· τῷ οὐρανίῳ δὲ τούτους παρίστη Πατέρι καὶ Παυματιλεῖ.

Οὕτω Μαθίας ἐδέξατε τὸν Κύριον, καὶ οὕτως αὐτὸν ἀντεδόξασεν ὁ Κύριος· καὶ ἦν θαυμαστὴ τις ἀδελφὸς ἀμφιλαζόντης ἐν ἀμφοτέροις. Ο μὲν γάρ προστείθει τοὺς σωζομένους τῷ Κυρίῳ, πάσῃ μηχανῇ τὴν δέξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν ζῆτων· δὲ τούτῳ τοὺς δέ τούτους πιστεύοντας, καυχήσεως στέφανον, ἀγαλλίαμά τε καὶ δέξιν ψυχῆς ἀντεδωρεῖτο.

D "Εστι μὲν οὖν πάσας τοῦ μακαριωτάτου τὰς περιόδους ὑπεράγασθαι, καὶ τὰς ἀνθραγαθίας, διας ἐν πᾶσιν ἔθνεσι κατεπράξατο περιεὼν, ὡς ἀξιολογωτάτας; καὶ ἀξιοθεωτάτας· οὐχ ἡκιστα δὲ, ἢν ἐν τοῖς Εἴην πρώτην Αιθιοπίαν οἰκοῦσιν ἐπεδείχατο. Τοῖς γάρ μέλανσιν ἐκείνοις τὸ σῶμα, μελεκτέροις δὲ πολὺ πλέον τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ ὄμοιόρων θηρίων διενηγόρησιν ούδεν, ὁ θαυμάστος οὕτος δινθρωπός ἐμφιλοχωρῶν τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐν μέσῳ θηρῶν ἀγρίων ὡς δινθρωπός· μᾶλλου δὲ μεταξὺ πονηρῶν δινθρώπων οἵα Θεὸς ἀγαθὸς ἐπὶ πολὺ κατοικῶν, οὐ τῆς ἐκείνων ιταμότητος ἥχνος ὅλως ἐπεσύρετο, τῆς οἰκείας μετέδωκε χρηστότητος δέ· οὕτ' οὖν τῆς κακίας σπίλον τῇ χριστοειδεῖ προσετρίψατο ψυχῇ· κρείττονος μεταβολῆς τούτους κατηγίγνεται δέ· τῷ ἐναντίῳ γάρ ἀταχνῶς τούγαντον ἐξωμενος, τὸ σκληρὸν μὲν αὐτῶν τῆς καρδίας καὶ δυσπειθές καὶ ἀγέρωχον, τῷ διπλαῖ τε ἥθει καὶ μειλιχίῳ κατεμάλαπτε καὶ πραεῖ· τὸ δινήμερον δὲ καὶ ὑπουλὸν καὶ σκαίδνην, τῷ ἀγαθοειδεῖ τῆς γυναικός, ἀπλοϊκῷ τε καὶ προσηγενεῖ κατεδυσώπει· καὶ τῷ τῶν λόγων δὲ μελιφρύτῳ καὶ τῷ τοῦ τρόπου δὲ ἐνθέψει, καὶ τῷ τῶν ἔργων δὲ μεγαλοδέξιῳ καταπλήττων αὐ-

τοὺς καὶ ἐκφοβῶν, εἰς συγχατάθεσιν οὗτω τῆς ἀληθείας ἡγε. Ἡ ἀληθεία δὲ τίς;

Γνῶτε, φησίν, ὁ ἄνδρες, γνῶτε διὰ τοῦ πρὸς ὑμᾶς ἀπεσταλμένου τὸν ἀπεσταλότα· καὶ ἐρέμοι, τὸν δι' ἐμοῦ κηρυττόμενον τριῳδούτα. Τὸν δὲ ἐμοὶ λαλοῦντα καὶ ζῶντα μὴ ἀγνοεῖτε Θεόν. Θεὸς γὰρ οὗτος ἀληθής ἔστι μόνος, μόνος Θεὸς θεῶν, Κύριος χυρῶν, καὶ Ἀγιος πέψυκεν ἀγίων μόνος· διὸ δεῖ ὅτι, καὶ δλος τὴν γένεσιν ἀγνοθέτης ὅτι, οὐκ ἐδούλετο μόνος ἑαυτοῦ κατατρυφῆν· ὡς δὲ δὲ πλειονεὶς εἰλεῖν εἰς εὐεργετούμενοι, πρῶτον μὲν τὸν δύλον καθομοντας καὶ νοούμενον· ἐπειτα τὸν ὑλικὸν καὶ δρώμενον τοῦτον ἐν σοφίᾳ κατευθήσατο· δὲ φίλον τὸν ἀνθρώπον λόγῳ καὶ αὐτεξουσιότητι τετιμημένον, οὐκ εἰς τέλος δὲ ὑπεράγαθος παρείδεται· ἀλλ' αὐτὸς ἐκεῖνος δὲ σύνθρονος καὶ συμφυῆς τῷ Πατρὶ Λόγος, δὲ δημότιμος, δὲ διμόθεος, δὲ μονογενῆς, αὐτὸς ἀναλλοιώτως καὶ ἀτρέπτως ἐν τῷ τετοῦτοι μέρων, ἐπ' ἀσχάτου τῷ τῷ τημερῶν τούτων ἐταρθρωπισθῆναι διὰ τὸν ἀνθρώπον ἡγεστούτο, καὶ λύτρον ἑαυτὸν ὑπὲρ ημῶν δεδωκὼς, ἐξηγοράστατο· καὶ δι' ἑαυτοῦ τῷ Πατρὶ προσφειώσατο· διὰ σταυροῦ μὲν τὸν τύπον τοῦ παθείας καθελώντα· διὰ τριημέρου, τὴν ημετέραν ζωσας καὶ θεώσας μορφήν· οὗτος ἀναλαμβανόμενος πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα, δόδεκα τοὺς πάντας ημᾶς τῷ αὐτοῦ μαθητῶν τοὺς ἀριστοὺς ἀποστέλλει, ταῦτην τῷ καθομῷ παντὶ τὴν σωτηρίαν οἰκορομίαν καταγγέλλοντας.

Ορῶντες οὖτις, ὁ ἄνδρες ἐχέπορες καὶ συρετοί, τῷ σημειῶν τὴν δύναμιν τῷ ἀνεργούμενῳ δὲ τῇ ημῖν, τῷ τεκρῷ τὴν ἀράστασιν, τῷ τυφλῷ τὴν ἀράβλεψιν, καὶ τῷ κακῷ πασχότων πάρτων τὴν ιασιν, διὰ τούτων πιστώθητε τῇ ἀληθείᾳ, κραταιώθητε τῷ λόγῳ τῷ εὐαγγελιζομένῳ δὲ τῷ οὐρανῷ, καὶ τὴν παλαιὰν πλάνην καὶ πάσαν ἀπανθρωπίαν καὶ δοξειαν ἐκτιραξάμενοι, θεούσασθε τὸν Κύριον ημῶν Ἰησοῦν Χριστόν· εἰς οὐκ καὶ λαβότες τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος, καὶ τῷ τῆς παλιγγενεσίας ἀνακατισθέντες λουτρῷ, τὸ θηριώδες μὲν τῆς γνώμης καὶ διστροφον εἰς ηπιότητα μεταποιηθήσεσθε καὶ ἐπιεικεῖσθε· ἀρτὶ ἀνθρώπων δὲ, υἱοὶ Θεοῦ κατὰ χάριν, τῷ οὐρανῷ εἰσποιηθήσεσθε Πατρί, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἀμήν.

Τούτων οἱ ἀπηνεῖς ἐκεῖνοι κατὰ τὴν αὐτῶν διάλεκτον ἐπαντοῦτες τῶν θεολογιῶν, καὶ τὴν δργήν καθυφίεντες, καὶ τὴν ἀπειλὴν μετατιθέντες, πίστιν μὲν ἀντὶ τῆς ἀπειθείας, ἀντὶ τῆς πρώην δὲ μανίας ἐπιεικεῖαν, καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς κακίας ἀντηλλάττοντο.

Παρὰ τούτοις, ὁ παναγέστατε Μαθία, ἐπὶ χρόνοις μεμενηκὼς ἵκανοις, καὶ πολλοὺς μὲν ἐπὶ τὸ χρείττον ἡλιοωκώς, καὶ ἐκκλησίας ἀφιερωκώς τῷ Θεῷ· πλεῖσταις δὲ θλίψεις παρὰ τῶν ἀσεβούντων καὶ κινδύνοις περιπεσῶν, ἐπιβουλευδμενος, βλασφημούμενος, μαστιγούμενος, προπηλακιζόμενος· καὶ οὗτω τέλειον τὸ μαρτύριον ἀποδιδούς τῷ Θεῷ, καταλείπεις μὲν τὸ σαρκίον ὡς ἄχθος ἐπὶ τῆς γῆς, αὐτὸς δὲ κοῦφος ἀνέπτης εἰς οὐρανούς· καὶ τοὺς μέλανας ἀπεκδυσάμενος, ταῖς φωτεινεστάτοις προσεχώρησας τῶν οὐρα-

A bus rectisque moribus ac magnificis operibus, stuporem terroremque incutiens, ad veritatis consensum trahebat. At quænam veritas?

Agnoscite, inquit, o viri, agnoscite per eum qui ad vos missus est, ipsum qui misit: atque in me, eum qui per me prædicatur, cognoscite. Nolite Deum ignorare qui in me loquitur, ac Deum vivum. Hic enim solus verus Deus est: solus Deus deorum, Dominus dominantium, solus Sanctus sanctorum. Is, cum semper esset, ac totus natura bonus existet, noluit solus ipse se frui ac beatus esse. Sed ut in plures beneficium transiret, primo quidem mundum condidit, qui extra materiam est, ac mente intelligitur: tumque hunc ipsum constituit materia concretum ac visibilem; in quo unum hominem ratione ornatum ac liberis arbitrii facultate prædictum, non in finem despexit, qui supra quam bonus ac benignus existit: sed is ipse Sermo Patri consessor ejusdemque ac ille naturæ, honore compar, pariter Deus, unigenitus, nulla mutatione aut labe in eo manens qui geruit, extremis hisce diebus hominum causa homo fieri annuit, ac seipsum dans pro nobis pretium, redemit; suaque opera ac intercessione Patri conciliavit, per crucem quidem sublato tyranno, triduana vero resurrectione vivificata ac deificata nostra hominum forma. Hic ad Patrem in cœlos receptus, omnes nos duodecim illius præcipuos discipulos mittit, qui omni mundo salutarem hanc dispensationem annuntiemus.

C

Cum igitur, viri prudentes ac sapientes, signorum quæ in nobis sunt vim perspiciat: suscitatos mortuos, cæcos luci redditos, male habentium genus omne sacerdos, per hæc fidem veritati præstare. Confirmamini ea doctrina quæ apud vos modo prædicatur, veteremque errorem ac omnem immanitatem impietatemque excusientes, induimini Dominum nostrum Jesum Christum; per quem accepto Spiritu gratiæ, ac regenerationis innovati lavacro, animi seritatem ac morum pravitudinem in lenitatem convertetis ac modestiam, proque eo ac homines sitis, filii Dei per gratiam cœlesti Patri adoptabimini, in Christo Iesu. Amen.

D His igitur immites illi divinis prædicationibus ipso illorum idiomate auditis, iraque mitigata, ac missas facientes minas, pro incredulitate fidei, pro pristina feritate atque furore lenitatem et modestiam, pro virtute virtutem commutavere.

Postquam autem annos sat multos apud eam gentem, sanctissime Mathia, versatus essem, pluresque ad meliorem frugem revocasses, ac ecclesias Deo consecrasses; quamplurimis per impiorum struem perfundis ærumnis, exceptusque periculis, insidiis appetitus, blasphemis lascessitus, verberibus de honestatus, Indibrio habitus ac vellicatus; inque hunc modum perfectum Deo reddens testimonium, velut sarcina corpusculo in terra relicto, ipse ut levis in cœlos evolasti; nigraque cul-

Aethiopas exuens, lucidissima angelorum castra adiisti: dimissis qui molesti ac graves erant, ad beneficium ac Salvatorem tuum Christum gaudens receptoris es: qui denique ad Deum fortè vivum vehementer sitiens⁴⁰, atque in confessione et exultatione in conspectum magnificæ gloriæ veniens, nulla verborum vi explicabilem beatitudinem ac dulcedinem, penitissimumque cum primis Dei filiis recubitu nactus es.

Salve sis itaque, venerande ac perfectissime præaco ac discipule, quod sanctitatis excellentia supremam primamque sanctorum classem adeptus es. Salve ac gaude, quod tibi auxilium ex Deo est; quibus et ascensiones, uti scriptum est⁴¹, in corde tuo disposueris, atque in valle plorationis (humili sci-licet ac compuncto animo) ipsius in te disponentis ac lege sancientis benedictionibus susceptis, sublimi ascensu de virtute ad apostolorum supremum ordinem evaseris; quibus etiam Deus deorum velut in excelsa cœlestique Sione (contemplante animo tuo) cernitur.

Salve sis ac gaude, Mathia venerande sancteque ac admirande, quod in crudivorus feris bestiis crudeliores cum aliquando incidisses, claususque carcere et in tenebris esses, impuro nimis irum scelle-sissimoque servatus convivio, minime ab eis consumptus es, sed benignissimi Dei benigna providentia atque numine, homicidarum omni molestia liberatus es. Gaude et exulta, quod per multas Evangelii causa turbationes, labores, ærumnas, firmum ac stabile gaudium consecutus es: quod per molestias, malaque pene innumera, ac necessitates nimium quantas veritatis causa, nulla caducam mutabilitatem, semperque eamdem ac manente jucunditatem ingressus es. Gaude, quæso, intende, prospere procede et regna⁴², tanquam lotus bonitatem spirans, verusque Regis magni filius. Gaude et lætare; meque vestræ partis, o beate! vestræ dilectionis ac gratiæ socium assumens, fac ut cuncta fiducia Deo præsenter, in Christo Jesu Domino nostro, quem decet orionis gloria, potestas et laudatio, in sæcula sæculorum. Amen.

ORATIO XV.

Laudatio sancti ac celebratissimi Marci apostoli et Dei⁴³ τὸν ἄγιον καὶ παρεύφημον ἀπόστολον Μάρκον τὸν εὐαγγελιστὴν (54).

Quemadmodum non omnium corporum formæ similes, sic nec animorum eadem ipsæ proprietati-

⁴⁰ Psal. xli, 3. ⁴¹ Psal. lxxxiii, 6. ⁴² Psal. xlv, 5.

(54) Marci evangelistæ cum alii plures prosecuti sint, vix alias gravius majorique, judicio nostro, hic Niceta rem executus merito videri possit; illius omnibus quæ certa habuit, summoque delectu orationis argumento proposuit, luculenter stylo exornatis, omissis quæ de illo incerta aut spuria non nulli narrant, etiam veteres, quorum dicta ad iudicii libram exigenda, ne ex ipsa eorum velutitate fiant erroris causa; quod de Papia homine simplici refert Euseb. I. iii, c. 39, qui sophora spuriæ r̄dui vōn, pertenens valde ingenii, audita a seniori-

Λιῶν ἀγγέλων παρεμβολαῖς· καὶ τοὺς διοχλοῦντας ἀφεῖς, πρὸς τὸν εὔεργέτην καὶ Σωτῆρα σου χαιρῶν ἀνελήφθης Χριστόν· καὶ σφόδρα πρὸς τὸν Θεόν τὸν Ισχυρὸν τὸν ζῶντα δοξιψηκώς, καὶ ἐν ἐξομολογήσει καὶ ἀγαλλίᾳ τῷ προσώπῳ τῆς μεγαλοπρεπούς δόξης ἐμφανισθεὶς, τῆς ἀφράτου μαχαριότητος καὶ γλυκύτητος, καὶ τῇς ἐνδοτάτῳ κατακλίσεως μετὰ τῶν πρωτοτόκων τοῦ Θεοῦ κατηξιώθης υἱῶν.

Χαῖρε μοι τοιγαροῦν, ὡς σεπτέτας καὶ τελειότατες κήρυξ καὶ μαθητὲ. ὅτι τῆς ἀνωτάτω καὶ πρώτης τῶν ἀγίων τάξεως δὲ ὑπερβολὴν ἀγιότητος κατηξιώθης. Χαῖρε ὅτι ἔστι τοι ἀντίληψις πρὸς Θεόν, οἵς καὶ ἀναβάτεις, ὡς γέγραπται, τῇ καρδίᾳ σου διέθου, καὶ ἐν κοιλάδι τοῦ κλαυθμῶνος, τῇ ταπεινόφροντι καὶ κατανευγμένῃ διανοίᾳ, τὰς εὐλογίας τοῦ ἐν σοι διατιθεμένου καὶ νομοθετοῦντος καταδεδεγμένος, ἐκ δυνάμεως ἐπορεύθης εἰς τὴν ὑπερτάτην τάξιν τῶν ἀποστόλων προσανατάς· οἵς καὶ δ Θεός τῶν θεῶν ὡς ἐν ὑψηλῇ καὶ οὐρανὶ Σιῶν, τῇ θεωρητικωτάτῃ σεν ἐμφανίζεται καρδίᾳ.

Χαῖρε, Μαθία τίμιε, καὶ ἱερὸς καὶ θαυμάσιε, ὅτι τῆς ὥμοδόροις θηρίων ὥμοτέροις ποτὲ περιπεσών, καὶ εἰρχτῇ κατακλεισθεὶς καὶ σκότῳ, καὶ εἰς κατάβρωμα τούτοις καὶ θοίνην οὐκ εὐαγῆ ταμιευόμενος, οὐ κατηγαλώθης ἐν αὐτοῖς· ἀγαθῆς δὲ προνοίας πρὸς τοῦ ἀγαθοῦ μήνου καὶ κρείττονος ἐπικουρίας τυχών, πάσῃς ἀπηλλάγης δυσχερείας τῶν φονευτῶν. Χαῖρε καὶ ἀγαλλία, ὅτι διὰ πολλῶν τῶν ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου ἀκαταστατῶν καὶ πένων καὶ θλίψεων, τῆς ἐστώτης κατεδράξιον καρδίας· ὅτι διὰ κακοπαθείας, καὶ κόπων μυρίων δσων καὶ τῶν ὑπὲρ ἀληθείας ἀναγκῶν, τῆς ἀμεταπτώτου καὶ ἀεὶ ὠσαύτως ἔχουστης εὐφροσύνης ἐπιβένηχας. Χαῖρε μοι, καὶ ἐντείρε, καὶ κατευοδοῦ καὶ βασιλεύε, ὡς ἀγαθοειδῆς, καὶ υἱὸς γνήσιος τοῦ Βασιλέως τοῦ μεγάλου. Εὐφραίνου καὶ κατατέρπου· καὶ με τῆς ὑμετέρας μερίδος, ὡς μακάριε, τῆς ὑμετέρας ἀγάπης καὶ χάριτος κοινωνὸν παρειληφώς, εὐπαρθησιάστως διφθῆναι παρασκεύασον τῷ Θεῷ· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, φρέπει πᾶσα δόξα, κράτος καὶ αἰνεῖς, εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΑΟΓΟΣ ΙΕ'.

"Ωσπερ οὐχ δύοται τῶν σωμάτων πάντων αἱ μορφαὶ, οὗτως οὐδὲ τῶν ψυχῶν ἰδεῖτες αἱ αὐταὶ· καὶ

τοσα, nec satis intellecta, libris consignavit, ac posteritati tradidit. In quibus mihi statim occurrit, quod de Marco in hæc verba narrat eodem illo capite quasi ex Aristione presbytero accepta: Μάρκος μὲν ἐρμηνευτὴς Πέτρου γενόμενος, δοσα ἐμνημονευτεν, ἀχριῶς Εγραψεν. Οὐ μέντοι τάξει τὰ. ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ή λεχθέντα τὴν πραχθέντα. Οὗτε γὰρ ἤκουσε τοῦ Κυρίου, οὗτε παρηκολούθησεν αὐτῷ. "Τοσερον δὲ, ὡς Εφην, Πέτρῳ, δις πρὸς τὰς χρείας ἐποιεῖτο τὰς διδασκαλίας, ἀλλὰ οὐχ ὡς περιπτερ σύνταξιν τῶν Κυριακῶν ποιούμενας λόγων. Marcus Petri interpres, qm-

Επειρ πολύετες, τῶν ἀγίων ἡ ἀρετή, ἄλλου πρὸς
ἄλλου τινὰ βίον ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι κατορθουμένου,
καὶ τῷ περὶ ἔχαστον ὑπερβάλλοντι, ἔχαστον πρὸς τὸ

^A τος : ac sicut sanctorum multigena virtus est, cum
videlicet aliis aliud institutum in eodem Spiritu,
vilaque genus adimpleat, ac singuli quibus pecu-

cunque memoriae mandaverat, diligenter perscripsit.
Non tamen ordine pertexuit quae a Domino aut di-
cta aut gesta fuerant. Neque enim ipse Dominum
audiverat, aut sectatus fuerat unquam. Sed cum
Petro, ut dicebam, postea versatus est; qui pro au-
dientium utilitate, non vero ut sermonum Domini
historiam contexeret, Evangelium prædicabat. Petri
interpretem perinde tradunt Irenæus apud Euseb.
l. v. c. 8, et Hieronymus in Catalogo, qui ipse ex
Petri ore ait acceperat et scripsisse ut ab illo
acceperat; Petrumque probasse, et sua auctoritate
legendum ejus Evangelium Ecclesiis tradidisse: cum
tamen Irenæus citatus, μετὰ τὴν τούτων ἔξοδον, post
Petri Paulique excessum, dicat Marcum, quae a Pe-
tro prædicata fuerant, scripto tradidisse; quem alii
fere ante Petrum docent Alexandriæ diem obiisse.
Utut sit, nemo sani judicii Marci Evangelium ex
iis agnoscat, quae Papias velut ejus notas assumit.
Ubi enim sic desultorie nullaque certa serie rerum
a Domino gestarum ejusve sermonum, conscriptum
Marci Evangelium; quod Matthæi pene breviarium
sit, et a Joannis prædicatione et baptismate ad
Christi resurrectionem cuncta prosequatur, uti
etiam edidisset hic Nicetas, non tumultuarie alia
aliaque Petro dicta inter prædicandum, pro sub-
jecta occasione, auditorumque ratione referat?
Videatur qui sic loquitur, Marci Evangelium nec
salutasse, ut nec presbyter ex quo jactat se audi-
visse. Deinde, quae ratio conscribendi Evangelium,
quod maxime divina Scriptura et θεόπνευστος, non
humana industria, sed divino afflato ac Spiritu ad
singula dirigente atque movente, composita. Po-
tuit Petrus coryphaeus et theologorum summa
Marco uti quasi a secretis, eique Evangelium fo-
ret: nec Marcus evangelista, sed Petrus esset: uti
Joannes evangelista est, non Prochorus, sive
quisquis ex illius ore excipit. Deinde potuit Petrus
hortari ad conscribendum Evangelium (vel etiam
ad hoc præcepto astringere) non suum quasi in-
terpretem, vel quem gnatum sciret ut ex ipso au-
dita in commentarios referret, sed in quo divinum
afflatum et prophetiam (qua ipse prophetia prædi-
tus erat et primus apostolus), ad edendum librum
canonicum agnosceret: in quo ipso munere, nihil
minus a Matthæo atque Joanne (qui neque a Pe-
tro, si ipse conscripsisset Evangelium) haberet,
uti serio urget Nicetas, nec suco rhetorico, sed sa-
niore theologia, ac cuius Petrus in sua Catholica
præcipuus mysta ac doctor est. Qua ipsa ratione
confici videtur suisse Marcum, non solum Petri,
sed magis Jesu discipulum; quanquam non primi
ordinis et ex duodecim, sed ex septuaginta duobus,
quos illis Dominus adjunxit; contra ac do-
cent plures, hoc puto maxime fundamento, quod
^D eum Petrus filium charissimum vocet; velut quem
genuerit in Christo per fidem, uti Paulus genuit Tili-
motheum. Non enim extraneo a Christi schola, aut
in ea novitio, apostolorumque discipulo ea conuicta
tenda fuit provincia. clauso in Jesu veris discipulis
ac apostolis scriptorum canonicorum albo, quod
Paulus (ipse Jesu apostolus, ac divino instinctu
omnem theogiam edocetus, non humano ministerio
ea institutus) mirabiliter epistolis suis absolvit,
clarioribusque divinæ scientiæ radiis ac sensis
illustravit. Filias ergo Petri Marcus, et quidem char-
issimus; quod ei adhæserit, operamque omnem
navaverit, exque illo multa didicerit, ut erat Pe-
trus suum vertex apostolici ordinis, quibus, ac-
cedente divino instinctu, feliciter usus sit, conscri-
bendo Evangelio, uti etiam Lucas au-tis a Paulo,
scu magis a sanctissima Dei Matre, cum qua fa-
miliarius versatus sit, exque illa ipsa acceperit,

quæ lanta de Christi ortu ac infantia, allis sup-
pressa, edisserit. Non enim propheta, humana h...
adminicula, ceu illi prævia, respuit: quod unum
voluerint antiqui, etsi sic ὥρχτικος locuti sint.
nec satis ex dignitate scrip orum canonici et evan-
gelistar. Origenes, *Dialogo de recta in unum Deum*
fide, contra tria Megetii Marcionis principia,
Eutropio philosopho Græco iudice Marcum et Lu-
cam ex septuaginta duobus asserit, quorum ipse
Paulus auditor fuerit. Primum amandavit. inquit,
duodecim, post, septuaginta duos, ut Evangelium
annuntiarent. Marcus igitur et Lucas, cum in nu-
mero septuaginta duorum essent, ipsi etiam Paulo
Evangelium prædicabant. Qua responsione hære-
tici elidit calumniam, inde falsi insinulantis Evan-
gelium, quod non Christi discipuli, sed extranei
et ascititii Marcus et Lucas, illud conscripsissent.
De Lucæ Evangelii exordio, ut non official scienti
Græce, jam ostendi in Bibl. PP. concion., repetam-
que, vel etiam illustrabo, in Auctarii hujus Luca,
seu commentario de ejus rebus gestis. Græci per-
inde Marcum Christi discipulum sentiunt, et quod
sic passim et sine addito apostolum vocant et quod
priua statim strophe canonis Θεόπτην indigitant,
qui Deum ipse viderit, non corporeis solum oculis,
ut increduli Judæi, sed sive cum eo versatus illius-
que doctrinis institutus, quo nomine ipse disci-
pulos beatos prædicat. Μάρχον τὸν θεόπτην εὐφη-
μῶν, ἐπιχαλοῦμας τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ὅπως
μοι ἐμπνεύσαται φιλοτεχνῶς ἀπελάσει τὴν ἄγνοιαν.
Qui Marci, qui Deum ipse vidit, laudes celebrem, in-
voco gratiam Spiritus, ut afflatu suo illuminando
ignorantiam depellat. Etiam Epiphanius hæres. 51
^C Marcum ex septuaginta duobus discipulis suis
trudit, additque unum ex illis suis, qui scandali-
zati illo verbo Domini. Nisi quis manducaverit
carnem meam, et biberit sanguinem, non est me di-
gnus, dispersi sunt; undecunque hoc habuerit.
Sulet enim sæpe non magno judicio asserre ab aliis
dicta, quandoque etiam alia aliis adversantia, vel
certe non satis probata. Idne Marco contigerit,
Petri opera reversus sit, penes illum sit fides,
ac quem auctorem exscripsit. Apud alios nulla
ejus rei existat mentio, nec nisi ex quibusdam apo-
cryphis haberi potuit.

Alia quæstio est, sitne Marcus evangelista ipse
Joannes, qui cognominatus est Marcus, Pauli et
Barnabæ quandoque comes, et cuius illi causa ab
invicem scissi sunt, cum is, illis relictis, domum
abiisset, velletque Barnabas ejus rei pœnitentem
recipere, Paulus nollet, severiore usus disciplina;
qua sic proficit, ut idem postea utilem sibi mi-
nistrum eum agnoverit, et ad se adduci a Timo-
theo, Romæ scribens, rogaverit. Euindem existi-
mat Origenes citatus, itemque Hieronymus in Epist.
ad Philem. Cyrillus, seu alias Victor. Antioch. ar-
gumento in Marci Evangelium, Alexand. Mon-
achus in Actis Barnab., Niceph. l. ii, c. 15. Auctor
similarium versuum Menæorum : Συνοδοιπόρος
ἴγενον τοῦ σκιώνος τῆς ἐκλογῆς, καὶ σὺν αὐτῷ διῆλ-
θες δλην Μαχεδονίαν. ἐν Ῥώμῃ δὲ φοιτήσας, τοῦ
Πέτρου ἐρμηνεὺς ἀναδέδειξαι, καὶ ἀνεπαύσω ἀθλήσας
θεοπρεπῶς ἐν Αἰγύπτῳ. Μάρκος πάνσεψε. Itineris
comes vasis electionis fuisti, et cum eo Macedonia
pertransisti; cumque Romam venisses, Petri dulcis
interpres effectus es: divinoque perfunctus certame-
ne, in Egypto quievisti. Quam eamdem strophen
habent Menæa Tiliiana mss. Auctor quoque can-
onis mss. in iisdem Menæis, qui lotus ab edito di-
versus est od. v, stroph. 3: Διανοτὰ τελεῖα Παῦλῳ
θεῖῳ κήρυκι συμπορευθεντος τὸν τοῦ κθσμου γῆρον
κατεψώτισας. μεθ' οὐ νῦ πρέσβευε κοσμικῶν

liarius excellunt, ab iis distinguantur, qui sui prope ordinis aliae classis sunt: sic et quæ ilorum laudibus defungatur oratio, varia quædam haud dubie fuerit, nec ejusdem omnino rationis, dum ipsam rerum veritatem, uti se illa habet, certa justaque conjectura assecutura sit.

Alia itaque apostolorum vita, alia prophetarum, ut nec eadem divinorum antistitum disciplina ac institutio. Præterea quoque alia triumphalis ordinis ad sanguinem usque adversus impios reluctatio, ac pro veritate in finem usque certandi constantia: quanquam profecto ac explorante ad unum omnes spectent scopum, ut præclara virtus institutione Deo probentur atque placeant. Tanto autem quisque illorum orationis argumento difficilior, arduoque magis conatu laudandus sit, quanto etiam pluribus virtutum ornamenti ac præclaris dotibus, illius vita insignitur. Nulla porro tanta orationis vis, nulla lumina ac exquisita dicendi facultas, quæ non apostolicæ perfectioni victa concedat. Sin autem etiam in eo, qui sermone exornandus sit, evangelistæ munus atque ratio accedit, quam prolixa argumenti dignitas? Sin denique sacerdotali quoque principatu, ac pontificali insula is præfulgeat; ad hæc vero etiam martyrum desudato agone immarcescibilis supremi omnium Regis manu coronis inclarescat; habet sane quicunq; tanta illa decorant, ab eo qui ipsum laudantes digne exque meriti ratione glorificat, eam laudem, quæ humum omnem cogitatum ac sapientiam excedat. Nec quisquam adeo temerarius, ut nisi divini cœlitus Spiritus ope conciliata, inconcessa præsumpsert.

Imploremus igitur Paracleti virtutem, ac sapien- C tiam quæ de cœlis est, intelligentiamque fide atrahamus, quo magnum apostolum et evangeli-

σκανδάλων καὶ πειρασμῶν καὶ ἀμαρτίας λυτρωθῆνατ με, Μάρκε ἀπόστολε! Mente perfecta Paulo divino præconii itinerum comes, mundi orbem illustrasti; quocum nunc intercede, o Marce apostole! ut ab scandalis et temptationibus et peccato liberemur. Alii tamen diversum fuisse asserunt, quod Marcus evangelista sic Petro assiduus hæserit, ab eoque in Aegypto dimissus, annos novemdecim eam Ecclesiam rexerit, et in Aegypto et Libya prædicaverit; cum Marcus alter diversa omnia egerit. Vid. Bar. an. 45, n. 44. Unde et auctor Synax. diversum omnino indicat, pluribus referens illi per Aegyptum et Libyam et Barbaricam (num Marinoricam?) et Pentapolim gesta, ac postremo martyrium Alexandriæ, cum ante Evangelium scripsisse, Petrou τοῦ ἀποστολου ἐξηγουμένου αὐτῷ, quasi Petro doctore. Nicetas quoque in eam ivit sententiam. Quod addit Baronius, novisse hoc ipsum et majores (Basilius enim, inquit, eo tempore quo Paulus Romæ agebat quocum (ut diximus) aderat Marcus consobrinus Barnabæ, Marcum evangelistam Alexandriam Ecclesiam excoluisse testatur. Basilii verba sunt I. I contra Eun., c. ult.: Καὶ Παῦλος ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελιζόμενος, καὶ Ἰάκωβος ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ Μάρκος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ἄλλοι ἐν ἀλλῃ πόλει, ἐπίτηδεν τῷ Πνεύματι οὐδενὸς διαστήματος κωλύοντο ἐν τῷ αὐτῷ ἐνεργεῖσθαι τὴν αὐτὴν χάριν. Et Paulus Romæ evangelizans, et Jacobus Jerosolymensis, et Marcus Alexandriæ, ut aliis alio in civitate, Spiritu adimplebantur, nullo obstante intervallo, quia eadem eodem tempore afflarentur gratia), nihil mihi rem consicit. Petrit Paulus in II sua ad Timotheum, ut is veniens adducat Marcum consobrinum

ἀντὸν οἰκεῖως ἀφορέομένου τάγμα, οὕτως καὶ ὁ ἔγχωμιαστικὸς αὐτῶν λόγος ποικίλος τις ἀν εἴη, καὶ οὐ μονοειδῆς καθαρῶς, εἰ γε μέλλει τῆς ἐν πρᾶγμασιν ἀληθείας κατευστοχεῖν.

"Άλλος τοινυν τῶν ἀποστόλων, καὶ ἄλλος ὁ βίος τῶν προφητῶν· ὥσπερ καὶ τῶν θείων λεπαρχῶν ἡ πολιτεία· καὶ παρὰ τούτους ἀλλη τῶν ἀθλοφόρων καὶ μέχρις αἷματος πρὸς τοὺς ἀπεβεῖς ἀντικατάστασις, καὶ ὁ ὑπὲρ ἀληθείας ἕχρι τέλους ἀγών· εἰ καὶ πάντες ὅμοιογουμένως πρὸς ένα σκοπὸν, τὴν τοῦ Θεοῦ εὐαράστησιν, ὄρῶσιν. Τοσοῦτον δὲ τούτων ἔκαστος δυσχερής ἀν πρὸς ὑπόθεσιν τῷ λόγῳ καὶ προσαντέστερος γνωρίζοιτο, καθόσον καὶ διὰ πλειόνων χαρακτηρίζεται κατορθωμάτων. Πάντα μὲν οὖν λόγον, καὶ τὸν μεγάλοφυέστατον τῆς ἀποστολικῆς ἡττᾶσθαι τελειώτητος. Εἰ δὲ καὶ τῶν εὐαγγελιστῶν εἰς ὁ ἐπανομεγος, πηλίκον τὸ μέγεθος τῆς ὑπερθέσεως! εἰ δὲ καὶ λεπατικῇ τελεταρχίᾳ, καὶ πρὸς τούτοις ἐτι μαρτυρικαὶ ἀγωνίαις καὶ ἀμαραντίνοις εἴη στεφάνοις ὑπὸ τοῦ παμβασιλέως ἐστεφανωμένος, ἔχει μὲν οὗτος χριστῷ πάσης ἐννοίας ἀνθρώπων καὶ σοφίας τὸν ἐπαίνον παρὰ τῷ ἀξέινος δοξάζοντες τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν· καὶ οὐδεὶς οὔτω θρασύως τῶν ἀνεφίκτων κατατολμᾷ ἔλοιτ' ἀν, εἰ μὴ τὴν ἐκ τοῦ Πνεύματος ἀνωθεν ἐπισπάσαιτο δοπήν.

illa decorant, ab eo qui ipsum laudantes digne exque meriti ratione glorificat, eam laudem, quæ humum omnem cogitatum ac sapientiam excedat. Nec quisquam adeo temerarius, ut nisi divini cœlitus Spiritus ope conciliata, inconcessa præsumpsert.

C Τοιχαροῦν ἐπικαλεσάμεθα τοῦ Παρακλήτου τὴν δύναμιν, καὶ τὴν δυναθεν σοφίαν καὶ σύνεσιν διὰ πλεστεῶς ἐφελκυσάμεθα, ὥστε τὸν μέγαν ἀπόστολον

Barnabæ. Non erat ergo tunc Marcus Romæ cum Paulo, ac nec venisse liquet, aut quādiū cum eu manserit, cum diu jam Paulus Romæ valde desolatus egisset, atque hæc scribens mortem proximam exspectaret. Quidni ergo vera Basilii probatio, etsi Marcus Barnabæ consobrinus, ipse Alexanderinus episcopus est? Quod præcipue non ejus generis episcopus fuerit, ac Jacobus Jerosolymitanus episcopus, semper templo assiduus, nec ullas apostolici munera partes implens, sed apostolorum adjutor ipseque apostolus, variis locis prædicans fundansque Ecclesiæ, neandum in Aegypto, Pentapoli, Cyrenaica; sed in Italia Aquileiensem, aliasque. Si vera Synaxarii epocha prædicasse Marcum Alexandriæ κατὰ τοὺς χρόνους Τιθερίου Καΐσαρος, dicendum, missum ab apostolo Alexandriam et in Aegyptum Palæstinæ vicinam, dum in Asia adhuc ipse moraretur, et ante Claudii temporā, fundasseque eam Ecclesiæ per Marcum, quo fere tempore ipse fundavit rexique Ecclesiæ Antiochenam; ut quod per scipsum explere non poterat, per discipulum expleret: sicque coepit ejus Ecclesiæ fundatione, cum Romam sedem transtulit, Marcum sibi necessarium adduxisse, quo interprete et ministro ipsam Romani imperii arcem invaderet; unde rursus, sicque exigente Ecclesiæ utilitate, eumdem in Aegyptum remiserit; ut nec ipse Petrus, ubi semel Romam venerat, semper Romæ mansit; sed in Syriam rediit, aliasque plures regiones lustravit. Erat non otiosa primorum illorum mystarum vita, nubiumque assimiles aliis aliisque locis divini eloquii imbreui depluebant totumque orbem rigabant.

καὶ εὐαγγελιστὴν, προσθήσω δὲ καὶ ἱεράρχην, καὶ τῆς Ἰησοῦ μεγαλειότητος μάρτυρα Μάρκον ἀφηγήσαι· καὶ τοῖς ἐκ τῶν λόγων ἐπανοίς ὡς ἀνθεσιν εὐ-
αδιάσαι καὶ κατακοσμῆσαι. Οὗτος γάρ ἡμᾶς σήμερον,
τῷ γλυκερῷ μὲν καὶ ἡδιστῷ τῆς αὐτοῦ μνήμης πρὸς
οἰκεῖον ἀναζωπυρῶν αἶνον· τῷ ποικίλῳ δὲ τῆς ἀρετῆς
καὶ μεγαλοπρεπεῖ, τὸν δὲν τὸν ἡμῖν ἐνιεῖς. ἀγωνίας
τε ἄμπει καὶ προθυμίας ἐμπίπλησιν. 'Ἄλλος' ἡμεῖς τοῦ
Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν, καὶ τοῦ εὐρημουμένου
τὴν θεολόγον ἐπικαλεσάμενοι φωνὴν; βραχέα τούτῳ,
καὶ δύσι δώσει προσλαλήσωμεν· οὐτω γάρ καὶ τὸ
χρέος τῷ λογιωτάτῳ τοῦ Λόγου κατὰ δύναμιν ὑψεῖσ-
μεν μαθητῇ, καὶ τῇ 'Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τὸν Ἱερὸν
ἀφοσιωθείαν πόθον.

Οὗτος τοῖνυν δὲ κλεκτὸς καὶ δόκιμος εὐαγγελιστὴς
τοῦ Ἰησοῦ, δὲ λαμπρὸς τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ Λό-
γου θεολόγος· δὲ φωτοφανέστατος τῆς 'Ἐκκλησίας
λαμπτήρος· δὲ μὴ λόγοις μόνον σοφοῖς, ἀλλὰ καὶ ἀγίσιαις
Γραφαῖς, ἀλλὰ καὶ ἀγῶνι στερβοῖς, ἀλλὰ καὶ παθή-
μασιν ἀλητικοῖς ὑπέρλαμπρον τὸ κατ' αὐτὸν μαρ-
τύριον ἀποπληρώσας. τῷ Θεῷ. Οὗτος, τὴν ἀκτὴν
πρότερον ἀκηκοάς τοῦ Ἰησοῦ, οὐκ ἔδυσε τὰ ὕτα
κατὰ τοὺς ἀπειθεῖς, οὐδὲ ἤκουσε μὲν, ἀσυνέτως δέ·
οὐδὲ συνετῶς μὲν, οὐ μετὰ πίστεως δέ· οὐδὲ πιστῶς
μὲν, ἀμελῶς δὲ τῷ κηρυττομένῳ προσφοιτῷ λόγῳ·
πάστης δὲ κατὰ σάρκα συγγενείας, πάστης κτήσεως
καὶ προσπαθείας δὲ πάστης τῶν γηνῶν τελείως ὑπερ-
ιδὼν, ὥσπερ Ἐλαφός ἔδραμεν ἐν δίψῃ, τῶν ζωηδρύ-
των Χριστοῦ πλησθησόμενος πηγῶν.

Τί οὖν δέ Κύριος, ή πηγή τῶν δωρεῶν, τὸ πλήρωμα
τῶν ἀγαθῶν, δὲ τοῦ Πατρὸς ἀπαράλλακτος χαρακτήρ,
δὲ τοῦ θεωτικοῦ Πνεύματος δοτήρ; πῶς οὖτος, ή ποίᾳ
διαθέσει τὸν θερμὸν οὐτω προσήκατο φοιτητὴν; Ἀρά
γε τοῦτον ὡς οὐκ εἴθετον ἀπώτατο; ή λόγου βραχέος
ἀξιοῦ; ή τῷ πολλῷ πλήθει συναριθμεῖ τῶν πιστῶν;
ή τῶν πρωτοαποστόλων τιγδὸς ἥττω παρέσχετο τὴν
τιμὴν; Οὐμενούν. 'Ομοῦ δὲ εἶδε τοῦτον, καὶ τῷ βάθει
τῆς καρδίας αὐτοῦ ἀνέβλεψεν ὡς Θεός, καὶ δην πρὸ^D
καταβολῆς ἤδει τοῦ κόσμου τῷ αὐτοῦ σώματι σύμ-
μορφον ἐσόμενον, τοῦτον καὶ σωματικῶς ἀρτει φοι-
τῶντα παρ' αὐτῷ ίδων, τὴν τοῦ νοὸς εὐθὺς ἤρετισεν
εὐθύτητα, καὶ τὸ ἀκραιφνὲς ἥγασθη τῆς πίστεως,
καὶ τὸ καθαρὸν ἥγαπησε τῆς διανοίας, καὶ τὸ ἀληθευ-
τικὸν τοῦ τρόπου καὶ ἀπλαστὸν πεφίληκώς, τοῖς πι-
στοτάτοις συντάττει τῶν δύμητῶν.

Καὶ ἐπειδὴ τοῖς πρεσβυτάτοις ἐγκαταλεγῆναι
ἀδύνατον ἦν, ἥδη τῇ; Ἱερᾶς δωδεκάδος συμπεπληρω-
μένης· τοῖς δευτέροις μὲν τὴν τάξιν ἐναριθμεῖ· τῇ
εἴδοματικῇ λέγω λογόδι τῶν μαθητῶν· τῆς τῶν
πρώτων δὲ χάριτος καταξιοῦ καὶ τιμῆς· οἷς, καὶ τοῦ
Εὐαγγελίου σεπτὸν ὑποφήτην αὐτὸν μετὰ ταῦτα, καὶ
ἀξιόθεον ἀποδείχνυσιν ἱεροφάντῃ. 'Ἐπειδὴ γάρ τῶν
κατ' αὐτὸν μυστηρίων ἀκροστήν, καὶ τῶν θεοτελῶν
ἔργων ἔκείνων, καὶ τῶν ζωοποιῶν παθημάτων,
καὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως αὐτὸν
ἀπέφηνε μύστην καὶ θεατήν· καὶ τοῦ Πνεύμα-

A stain, addam vero et antistitem, Jesuque majestatis
testem Marcum laudibus celebremus, ac velut sua-
veolentibus floribus, encomiastico sermone asper-
gamus ac exornemus. Hic enim nos hodie dulci sua
suavissimaque memoria, in suam excitat laudem;
ideoque nihilominus vario ac præmagnifico sua-
rum virtutum cultu, corpore injiciens, timore
parcer ac alacritate adimplet. Nos enim vero invo-
cato Spiritus afflatu, ejusque ipsius qui laudis ar-
gumento propositus est, divina nobis adhibita voce,
pauca illi, et quæ donaverit, proloquamur. Sic
enī, tum eloquentissimo Verbi discipulo pro vi-
rili nostra debitum exsolvenus, tum sacro Ecclesiae
Dei desiderio defungeinur.

B Hic igitur probatus atque electus Jesu evange-
lista, Dei Verbi dispensationis clarus theologus,
Ecclesiae lucidissimum lumen, qui nedum sapien-
tissimis sermonibus, sed et Scripturis sacris, sed
et robusti animi certaminibus, sed et athleticis pas-
sionibus, supra modum illustre martyrium suum
Deo adimplevit. Is, audita prius Jesu auditione,
haudquaquam incredulorum more aures obturavit;
nec vero audivit tantum, at sine intellectu; nec
cum intellectu quidem, at sine fide; nec fide qui-
dem, at animi socordia prædicationi auditum ad-
mivit: quinimo carnali omni spreta cogitatione,
onini despecta substantia, terrenorum omni libi-
dine perfecte contempta, cervi in morem, vitalibus
Christi laticebus inebrianus ac proluendus accur-
rit in siti ^{**}.

C Quid igitur Dominus, fons ille donorum, bono-
rum plenitudo, Patris incomparabilis figura, deiīci
Spiritus dator? Is nimirum quanam ratione, quo
mentis affectu, tanto actum servore discipulū ad-
misit? Num quasi minus idoneum repulit? aut mi-
noris fecit? vel promiscuæ fidelium turbæ annu-
merat? aut minore honore habet ac ullum primi
ordinis apostolū? Minime gentium: quin mox ac
vidit, et velut Deus, illius alta pectoris inspexit;
quem ante mundi constitutionem suo corpori con-
formem fore noverat: ad se jam etiam corporali
gressu venientem cernens, ejus statim animi recti-
tudinem probavit; fidei sinceritatem miratus est,
pietatis puritatē dilexit; moresque veri tenaces
atque simplices amans, fidelissimorum discipulo-
rum collegio adjungit.

D Quoniam vero haud fieri poterat, ut sacro iam
duodenario completo numero, antiquissimis illis
primisque accenseret; iis accenset, qui secundi qui-
dem ordinis essent (septuaginta nimirum electis
discipulis), at primorum tamen gratia et honore
nuget; qua et postmodum Evangelii præclarum in-
terpretem, divinumque sacerorum antistitem facit.
Quod enim suorum te mysteriorum auditorem, di-
vinorumque operum illorum, ac vivis carum passio-
num, resurrectionisque atque in cœlum receptio-
nis cognitione imbuferat, horumque spectatorem

** Psal. Ixi, 3.

secerat; Iguis item specie delapso in discipulos spiritu sancto, pari cum coryphaeis compendio do naverat, omnisque coelestis munera participatio nem indulserat; ut quod ordinis prejudicio deesse videretur, alio expleretur munere; implet sapientia, implet maiore gratia et veritate; omnis in te dispensationis dilucidum claramque memoriam exercitat. Quamobrem totus Deo afflatus; totus, o beate Marcelli Christo excedens, ejusque servens spiritu atque instinctu actus; quin etiam magno primoque ac principe apostolorum Petro, uti fama est, in hoc provocante atque jubente, evangelicus scriptor, baptismum narras et temptationem, ducto divina tuæ scriptoris exordio ab ostensione Jesu Israel. Conscribis vero apostolorum electionem sublimemque legislationem, ac parabolis intextas divinas prædicationes; ad hæc omnis generis male habentium curationes, variaque miracula ac in Thabore transformationem, tuo illi sacro inseris commentario. Exinde admirandum Christi Jerosolymam ingressum edisseris, innocentiumque olivarum ramis ac stratis vestibus triumphi specie, clarum comitum et acceptancem; sacram denique cœnam, prodictionem, iniqnam sententiam, crucem, funus, sepulturam, resurrectionem die tertia et apparitionem atque in cœlum receptionem, sacris Scripturarum monumentis consignauis, ne magna salutis nostræ mysteria memoria diffuerent, egregie cavisti, quin et universo terrarum orbi, omniumque hominum animis (quod tua spectabat) magnam Evangelii lumen claro sidere intulisti: pariaque sacratissimo Matthæo, divinisque aliis spiritus scriptoribus consentanea idemque valentia eodem spiritu elucubratus, communem pietatis veræque doctrinæ labellam, abs te conscriptum Evangelium cunctis proposuisti.

Eum in modum, eundem ac primi apostoli honorem consecutus, iisdem quoque conessor exististi. Sic apostolorum principis regnique cœlorum clavigeri, boni illius statim a Christo pastoris ac successoris sectator, ejusque omni fere civitate ac gente iterum, sermonumque ac disputationum, pecuniorum signorum ac prodigiorum socius, illius confundere spiritu sacrisque Evangelii functionibus atque alias spiritus ministracionibus claristi, ut ejus sp̄s in spiritu Filius tum efficeretis, tum in clyta nominis appellatione diceretis.

Eius jussu atque ordinationibus Alexandriam Aegypti profectus Christo in ea Ecclesiam constitisti: illo ipso inconcuso fundamento positio; ipse statim a Jesu superædislocatus, inque leipso cunctos fidelium cœlus committens coaplansque. Ac quod sacratissimus Jacobus Jerosolymorum Ecclesiæ, et bis qui erant ex circumcisione, hoc ipse Alexandrinæ ac universæ Aegypto extilisti.

(55) Οπερ δὲ ἵερος Υάκωνος. Comparisonem angel Hieronymus in catalogo, secutus Eusebium,

A τος μὲν πυροειδῶς ἐπ' αὐτοὺς κατιόντος, ἵως τοῖς χορυφαῖσις κατηξίωσεν· κοινωνὸν τε πάσῃς δύοις οὐρανίας ἀπέδειξε δωρεῖς, ἵνα τὸ λεπτὸν τῆς τάξεως δι' ἑτέρου χαρισμάτος ἀναπλησθῇ· πληροῦ μὲν σοφίας, πληροῦ δὲ χαρισμάτος μείζονος καὶ ἀληθείας ἀναχινεῖ δὲ μνήμην ἐναργῆ τῆς ὅλης οἰκονομίας ἐν σοι. "Οὐδεν δέλε; Ἐνθους, δλος ἔξεστώς, ὡς μακάριε Μάρκε, Χριστῷ, καὶ τῷ αὐτοῦ Πνεύματι διεθερμανθεὶς τε καὶ ἐμπνευσθεὶς, καὶ ὑπὸ τοῦ μεγάλου δὲ καὶ πρωταποτέλου Πέτρου παραχεινθεὶς, ὡς γέ φασι, πρὸς τοῦτο καὶ πρυταπεῖς, εὐαγγελίζῃ μὲν τὴν βάπτισιν καὶ τὸν πειρασμὸν, ἀρχὴν τῆς κατὰ σὲ θεοπνεύστου Γραφῆς, τὴν ἀνάδειξιν πρὸς τὸν Ἱσραὴλ ἀνατατόμενος τοῦ Ἰησοῦ· εὐαγγελίζῃ δὲ τῶν ἀποστόλων τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν ὑψηλὴν νομοθεσταν, καὶ τὰς παραβολικὰς θεολογίας· πρὸς δὲ καὶ τὰς παντοδαπὰς τῶν κακῶν πασχόντων θεραπείας, καὶ τὰ ποικίλα θαύματα, καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Θαβωρίου μεταμόρφωσιν τῇ Ιερῷ ἐπισυνέρεις Γραφῆς· ἐπὶ τούτοις τὴν θυμικόταν Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ εἰσοδίαν θεηγορεῖς, καὶ τὴν μετὰ κλάδων ἐλαιῶν, καὶ ιματίων στρώσσως τῶν ἀπειροκάχων δορυφορίαν καὶ δεξιῶσιν. Ἐπὶ τούτοις τὸ δεῖπνον τὸ Ιερόν, τὴν προδοσίαν, τὴν ἀδικον κρίσιν, τὸν σταυρὸν, τὴν κτηδείαν, τὴν τιφήν, τὴν τριήμερον ἀνάστασιν καὶ ἐμφάνισιν καὶ ἀνάληψιν, Ιερολογίας θελαῖς συντεταχώς, οὐχ ἀφῆκας λήθη τὰ μεγάλα τῆς ἡμῶν σωτηρίας μυστήρια παραρρυῆσαι· τῇ οἰκουμένῃ δὲ πάσῃ, καὶ πάσαις ἀνθρώπων ψυχαῖς, ὅσον ἐπὶ σοι, τὸ μέγα τοῦ Εὐαγγελίου ἐνήστραψας φῶς· καὶ τῷ Ιερῷ Ματθαίῳ ἐφάμιλλα, καὶ τοῖς ἀλλοις μυσταγωγράφοις τοῦ Πνεύματος, σύστοιχά τε καὶ διοδύναμα τῷ ίσῳ Πνεύματι διαθέμενος, κοινωνὸν [αἱ. κοινὸν] εὐσεβείας καὶ ἀληθογνωσίας πίνακα πᾶσι τῷ κατὰ σὲ προτέθεικας Εὐαγγέλιον.

B Οὗτω τοῖς πρωταποτέλοις κατηξιώθης τιμῆς, καὶ συγχάθεδρος ἐχρημάτισας τοῖς αὐτοῖς. Οὗτω τῷ χορυφαῖ, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ κλειδούχῳ βασιλείᾳς, τὸ μετὰ Χριστὸν εὐθὺς ἀγαθῷ πομένει καὶ διεδόχῳ Πέτρῳ κατακολουθῶν, καὶ τῶν κατὰ πᾶσαν μικροῦ πόλειν καὶ πᾶν ἔθνος περιόδων, λόγιων τε καὶ συλλόγων, σημείων τε καὶ τεράτων αὐτῷ κοινωνῶν, ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοῦ τῷ πνεύματι, ταῖς τε Ιερολογίαῖς τοῦ Εὐαγγελίου, ταῖς τ' ἀλλαῖς τοῦ Πνεύματος ιερουργίαῖς καὶ διαχονίαις εὐηρέστησας, ὡστε καὶ εἰς υἱὸν αὐτῷ κατὰ πνεῦμα γενέσθαι καὶ κληθῆναι.

C D Ταῖς αὐτοῦ δὲ προτροπαῖς καὶ προχειρίσεσι καὶ τὴν κατ' Αἴγυπτον Ἀλεξανδρειαν καταλαβών, Ἐκκλησίαν ἐν αὐτῇ ἀνεστήσω Χριστῷ ἀρρήκτου μὲν θεμέλιον ἔχεινον καταθέμενος· εὐθὺς δὲ μετὰ τὸν Ἰησοῦν ἐποικοδομούμενος αὐτὸς, καὶ ἐψ' ἔσω πάντα συναρμολογῶν καὶ συμβιβάζων τὰ συστήματα τῶν πιστῶν· καὶ ὅπερ δὲ ιερὸς Ἱάκωβος (55) τῇ κατὰ Ιερουσαλήμ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς ἐκ περιτομῆς, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἔχεινη τῇ πόλει, καὶ τῇ Αἴγυπτῷ πάσῃ κεχρημάτικας.

ut solet, l. ii, c. 17, ubi multis contendit, quos Philo tanquam Iudeos laudat, libro de supplicibus,

Δυσὶ γοῦν τοῖς ἀνωτάτω τοῦ Πνεύματος χαρίσμα-
σιν, ἀποστολικῷ τε καὶ ἐραρχικῷ κατηρτισμένος,
τῷ μὲν πρὸς τοὺς ἔξω τῆς πόλεως, τῷ δὲ πρὸς
τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας δι μαχαιρώτας ἐχρῆτο·
καὶ οἵα μὲν ἀπόστολος, πρὸς τοὺς ἐλληνίζοντας ἦτι
παρθησιαζόμενος, παρακαλῶν, νουθετῶν, ἐλέγχων
τὴν ἀσέβειαν, διατύρων τὴν ἀσέλγειαν, θριαμβεύων
τὴν τῆς θρησκείας ματαθήτητα, παραδειγματίζων
τῶν σεβασμάτων τὴν σαθρότητα, διαμαρτυρόμενος
δὲ τὸν τῶν ὅλων Δημιουργὸν καὶ συνοχέα Θεόν. Δια-
μαρτυρόμενος πιστεύειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, καὶ
τῷ αὐτοῦ Λόγῳ ὡς συμφυεῖ καὶ συνανάρχω, ὡς
πρωτοτόκῳ πάσῃς κτίσεως, καὶ Μονογενεῖ· εἰδένας
δὲ καὶ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ὡς δύστιγμον τούτοις καὶ
σύνθρονον καὶ συμφυές· διδάσκων, καὶ περικαλῶν
πιστεύειν καὶ προσκυνεῖν, Πατέρα μὲν ὡς ἀγέννη-
τον καὶ τῶν ὅλων αἴτιον, καὶ πρωταρχὸν τῶν δυτῶν
πάντων ἀρχὴν· Τίδυ δὲ· ὡς ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννώ-
μενον προσιωνίως καὶ ὑπερουσίως· καὶ Πνεῦμα δὲ
τὸ ἄγιον, ὡς ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ὑπερανάρχως ἐξα-
λόμενον. Παραινῶν δὲ καὶ παρεγγυώμενος ὅλῃ δυνά-
μει καὶ τοῦ ἐνδέ τῆς ὑπερουσίου ταύτης καὶ μοναρ-
χῆς Τριάδος τὴν φιλάνθρωπον κένωσιν ἐπιγνῶντας,
καὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου τὴν σάρκωσιν μὴ ἀπανανε-
σθαι· ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξ ἀγνῆς κυρῆς γέννησιν, καὶ
τὴν διὰ τοῦ Ἰωάννου βάπτισιν, καὶ τὴν εὐαγγελικὴν
διδαχὴν πᾶσαν, ὡς σωτήριον πάντας ἀποδέχεσθαι
νόμον καὶ ἀληθεῖας ὄντα παρεκάλει· πρὸς δὲ,
καὶ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν σταύρωσιν, καὶ τὸν θάνατον,
καὶ τὴν λόγχην, καὶ τὴν ταφὴν μὴ ἐπαισχύνεσθαι
ὡς ἀσθενῆ καὶ ἐπονεδιστα· ἀλλὰ τὴν ἐξ ἄδου τρι-
τῆμερον μετ' ἔξουσιας ἐγερσιν, καὶ τὴν συνεξανάστασιν
τῶν νεκρῶν, καὶ τὴν εἰς οὐρανὸν ὀνόδον θεωροῦντας
καὶ πιστεύοντας, ἐλλαμπρύνεσθαι μᾶλλον καὶ δοξά-
ζεσθαι, εἰπερ Θεοῦ δυνάμεως ταῦτα γνωρίσματα
σαφῆ· προσδοκῶν δὲ καὶ τὴν ἐξ οὐρανοῦ πάλιν δευ-
τέραν μετὰ δόξης ἐπιψάνειαν, καὶ παντὸς τοῦδε τοῦ
κόσμου τὴν ἐπὶ τῇ χρείᾳ ἀλλοίωσιν καὶ μετα-
ποιησιν, καὶ τῶν νεκρῶν τὴν ἀνάστασιν, καὶ τῶν
δικαίων τὴν ζώωσιν, καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν τὴν κα-
τάκρισιν.

τὸν πεντετάκοντα, οὐκονον μοριοντον, justorumque vivificationem ac peccatorum condenationem.

¹⁰ Coloss. 1, 15.

Θεραπευτὰς seu cultores Christianos jam tum mo-
nachos fuisse, qui Marco doctore Alexandriæ prae-
starent, quod Jerosolymis fideles, quos Lucas re-
fert, venditis possessionibus, ad pedes apostolo-
rum pretium detulisse, habuisseque omnia com-
munia; quæ nobis forma religiosæ pauperiatis, in
Christi ipsa familia et apostolis consecrata. Quod
ita senserit Eusebius et scripserit, graviter repre-
hendit Scaliger libro vi *De emend. temporum*, ei-
que assentitur Henric. Valesius ad eundem Eu-
sebium; nec pntem abhorrete quos omnes in ma-
nibus Marci laudatores habeo (Beda excepto et
Damiano), Nicetam, Procopium rhet., Lauren-
tium Justin., etc., quod in suis encomiis nullam
ejus rei mentionem fecerint, ut nec Græci in Me-
næis: quorum proinde ego judicium non facile
rejecerim. Ut enim placeant monachorum origines
sic antiquæ, non tamen facile est, tanta quæ ob-
stant decoquere. Erant Alexandriæ a prima capti-
vitate innumerabiles Judæi; ipsi legis æmulatores,
in quibus erant et τὰ πάτερα φιλοσοφοῦντες, et

A Dupli itaque supremo Spiritus munere (aposto-
lico scilicet et hierarchico seu pontificio) perfectus,
altero quidem vir beatissimus erga eos volebat qui
extranei a fide erant, altero in eos, qui illius opera
ad fidem accessissent; ac, pro apostoli quidem
munere, ad eos qui Græcanico adhuc errore ten-
rentur loquens libere, obsecrans, increpans, ar-
guens impietatem, impudicitiam accusans, super-
stitionis vanitatem traducens, numinum debilitatem
suggillans; universorumque Creatorem et conser-
vatorem Deum contestans. Contestans nimis unum
Deo vivo ac vero credere, ejusque Verbo, ejusdem
scilicet ac ille natura, ac coetero, tanquam pri-
mogenito omnis creaturæ ^{est}, et Unigenito. Seire
vero etiam Spiritum sanctum, tanquam pari ac
B illi honore et dignitate, eademque seile subli-
mem ac ejusdem naturæ. Docens nimis unum, hor-
latisque ac obsecrans, crederent et adorarent, Pa-
tre quidem ut ingenitum rerumque universarum
auctorem, omnium denique principium omne ante-
cedens principium: Filium vero, ut ex Patre
prææterea ac supersubstantialiter natum: ac deni-
que Spiritum sanctum, ut qui eodem auctore præ-
æterne prosiliat. Mortans totis viribus atque admo-
nes, unius quoque supersubstantialis bujus
Trinitatis unoque principatu pollutis benignissi-
mam exinanitionem agnoscerent, Deique Verbi in-
carnationem non abnuerent. Quin et suadebat na-
tum ex castissima puella, et a Joanne intinctum,
nimisque evangelicam doctrinam, ceu salutarem
legem ac veritatis decreta, omnes reciperent. Præ-
æterea vero etiam proper nos suscepitam crucem,
mortalemque et sepulturam, ut insirma et probrum
habentia non erubescerent; sed qui triduanam ex
inferis eum potestate suscilationem, mortuorumque
pariter excitationem, atque in cœlum ascensum
considerarent ac crederent latenter magis ac
gloriarentur: quippe cum hæc divinæ virtutis per-
spicua indicia essent: exspectarent denique etiam
secundam e cœlo rursum cum maiestate appa-
ritionem, mundique universi in melius immuta-
tionem, necnon mortuorum resurrectionem, justorumque vivificationem ac peccatorum condenationem.

τὸν πεντετάκοντα, οὐκονον μοριοντον, justorumque vivificationem ac peccatorum condenationem.

¹⁰ Coloss. 1, 15.

D ἀσκοῦντες, qui vita severiori sanctitatem quamdam vulgo majorem præferrent, quos latuisse Philoneum, Judeine essent aut Christiani, cum ipse Alexandriæ ageret, rerumque Judaicarum peritissimus esset, nec cum res Christianæ laterent, ægre suaderi potest. Accedunt alia quæ prosequitur Valesius longe diversa ab illis quæ erant Christiani ritus, et quæ recepta Christianorum moribus Jerosolyminis nos doceat Actuum liber. Diversos ab Essenis ostendit Valesius contra Scaligerum. Mihi non licet plura inquirere. Monachorum Ægyptiorum origines, post illas Jerosolymis et in apostolis designationes, maxime probo, quas in monachis Raitunis et Sinaitis habet Ammonius a me produc-
tus, insinualque Antonii Vita, et Pauli Eremitæ, ac si quid exstat his antiquius, modo sanæ fidei, non apocryphorum insoniis nutans, aut minus exploratuni. Si cui tamen Eusebii, Hieronymi, Epiphani, etc., sententia placet, ut magis pia et savens instituto monachorum, adeat Baronium an. 64.

Ilæc quidem ille, ceu plane verax ac veritatis præceo, scripto pariter vivaque voce tradens, populis prædicabat. Ex illis vero, alii quidem verbis assentiebantur; quicunque scilicet recto animo erant, ac quorum cor invisibilis Spiritus afflatus teligerat. Hos nimis veritati doctrinæ admovens ac aqua emundans, Spirituque illuminans, neconsonans divinorum signis initians atque consummians, filios immaculatos per lavacrum regenerationis Deo consignabat. Quicunque autem pravo corde atque impii erant, in divinam contumeliosi doctrinam, superbo animo ac dura mente adversus disertissimum contumaces præconem, nimio furore percili dentibus in eum stridebant; struebantque insidias, qua aperta molitione grassantes, qua occultis consiliis malignantes, atque eos qui essent ex Ecclesia corripientes, magistratibusque ac præsidibus offrenentes, calumniantes, facultates auferentes, modis omnibus aggredientes, omni machina arteque affligentes (ejusmodi nimis diaboli simulatio est) omnisque generis inventis creaturos se molestiam animique angustam beatissimo viro arbitrantes.

Is autem, hand secus ac grandis quædam marina rupes atque prædura, vixque non dicam, immo terræ simu radicata, irruentium fluctuum incurvis cumibus ac reciprocis æstibus, cunctisque ventorum violentis natibus inconcessa inflexaque manet; sic sane hic quoque, alto valde consilio atque animo, in vera, et quæ mente intelligitur, fundatus petra, rectissimisque ac fortissimis rationibus inconcusse in Christo radicatus, concinne tranquillaque securitate in eo consistebat; nulloque terrentium insultu pavitus, ei, qui secundum doctrinam est, fidi sermoni incumbebat; atque ad omne tentantis periculum strueinque impercussus atque inflexus manens, Ecclesiam suam firmiter tutans stipansque, ab adversantium fuluum injuria illæsam conservabat.

Eum in modum vir inclitus Marcus, quæ in verbis posita est (quandoque vero cliam quæ in signis atque portentis) apostolicam virtutem erga Græcos ostendens, domesticorum fidei tanquam divinissimus antistes salutem adimplebat. Quis enim vero ejus implevit modus? Divinæ sapientiae verbis atque doctrinæ Spiritus, eorum quotidie mentes illustrabat; ac carnalem quidem amicitiam atque peccati consuetudinem inhibens, spiritus lege ac amoris vi Christo despondebat; ab omnique noxia cupiditate, ac terrenorum dimenti ratione, appellacione arcens, cœlestium duntaxat et stabilium, et quæ vera bona sint, desiderium instillabat.

Sic igitur, ut paucis dicam, sacris sermonibus atque doctrina fidem mentes ædificans, rursusque operibus sacras sacrosanctorum misteriorum

(56) Tὰς λεπὰς τῶν λεπῶν μυστηριῶν λεπτυναῖς. Est grave hoc testimonium pro Marci Liturgia, qua et modo utuntur Aegyptii, meminitque Basamon, nisi locus non occurrit, qua tamen eis

A Ταῦτα δὲ μὲν, ὡς ἀληθῆς τῷ δικαιοῦ καὶ ἀληθείας εὐαγγελισθήσεται, ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως παραδιδούς τοῖς λαοῖς εὐτυχεῖται τῶν δὲ οἱ μὲν ἐπιθεντο τοῖς λεγομένοις, ὅσοι τὸν νοῦν ἡσαν εὐθεῖας, καὶ ὡν τῆς καρδίας ἀποράτως τὸ Πνεῦμα κατεδράττετο· τούτους τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας προταγόμενος, καὶ τῷ δικαιοῦ καθαίρων, καὶ τῷ Πνεύματι φωτίζων, καὶ ιερομύστοις τελεσιουργῶν θεοπλαστίαις, ἀμώμητα τέκνα διὰ τῆς παλιγγενεσίας ἐσφράγιζε Θεῷ· ὅσοι δὲ σχολιᾶς δύτες ἐτύχανον καρδίας καὶ δυσσεβοῦς, πρὸς τὸν θείον λόγον ἔξυθρίζοντες, καὶ ἀλαζόνι φρενὶ καὶ γνώμῃ σκληρῷ τοῦ λογιωτάτου κήρυχος ἀπαυθαδιαζόμενοι, ἐτρίζον μὲν τοὺς δόδοντας ἐμμανύμενοι σφόδρῶς· ἐπεδούλευν δέ· τοῦτο μὲν ἀνάφανδν κατ' αὗτοῦ συσκευαζόμενος, τοῦτο δὲ καὶ χρυσῆ σκαιωροῦντες, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας συγαρκάζοντες, καὶ τοῖς πολιτάρχαις προσάγοντες, συκοφαντοῦντες, ζημιοῦντες, πάσαις δὲ βίαις πνευμάτων καὶ προσβολαῖς ἀρρήκτῳ; τε μένει καὶ ἀκλινής, οὐτω δὴ καὶ οὗτος, θαθεὶς σφόδρα διανοίᾳ τῇ δικαιοῦ πέτρᾳ καὶ νοητῇ τεθεμελιωμένος, καὶ λογισμοῖς εύθυτάτοις τε καὶ στερβοτάτοις ἀκατασείστως ἐρρίωμένος Χριστῷ, ξμενεν μὲν ἀρρότως καὶ ἀπαθῶς ἐν αὐτῷ· ἀντεῖχετο δὲ τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, οὐδεμιᾶς πτυρόμενος τῶν νομιζόντων φοβεῖν προσβολῇ· ἀκατάπληκτος δὲ μὲν πρὸς πάνταν τοῦ πειράζοντος πεῖραν καὶ ἀρρεπής, καὶ τὴν κατ' αὗτοῦ ἀρραγῶς Ἐκκλησίαν συγχροτῶν, τῆς ἀπὸ τῶν ἐναντίων πνευμάτων ἐπηρείας ἀνεπηρέαστον ἐτήρει.

C Οὗτως δὲ μέγας Μάρκος πρὸς τοὺς ἑλληνιζοντας, τὴν ἐν τοῖς λόγοις, ἐστι δὲ καὶ τὴν ἐν σημείοις καὶ τέρασιν, ἀποστολικὴν δύναμιν ἐπιδεικνύμενος, τῶν οἰκείων αὐτῷ κατὰ πίστιν ὡς λεπάρχης ἐνθεωτατος τὴν σωτηρίαν λεπούργει. Ἀλλὰ τίς δὲ τῆς ιερουργίας τρόπος; Λόγοις μὲν θεοσοφίας καὶ διδασκαλίας τοῦ Πνεύματος, τὰς αὐτῶν ὁσημέραι κατεψύτιξε ψυχάς· καὶ τὴν σαρκικὴν μὲν φιλίαν, καὶ τὴν συνήθειαν τῆς ἀμαρτίας ἐπικόπτων, τῷ νέμω τοῦ Πνεύματος καὶ τῷ φίλτρῳ κατηγγυάτος Χριστοῦ· πάστος δὲ βλαβερᾶς ἐπιθυμίας ἔξεργων τῆς ἀλογίστιας τῶν ἐπὶ γῆς, μόνον τῶν οὐρανίων καὶ ἐστῶτων, καὶ δυτῶς καλῶν τὴν δρεῖν ἐνέσταξεν.

D Ως ἐν βραχεῖ μὲν οὖν δὴ εἰπεῖν, οὗτως ἐν τοῖς λόγοις τὰς πιστῶν ὀχοδόμει ψυχάς· ἔργοις δὲ πάλιν τὰς λεπάς τῶν λεπῶν μυστηρίων λεπτυναῖς (56)

ut non prorsus liberum sit Constantinopoli, sed ea quam passim in saeculis adhibet Ecclesia Constantinopolitana, nempe Chrysostomi; certis etiam diebus Basillii. Edidit Marci Liturgiam Joan.

πανιέρως διεσκευαζόμενος, καὶ προσευχὰς ἑγγρά-
φους παραδίδοντος, καὶ τὴν μυστικὴν καὶ ἀναίματον
τοῦ ζωαρχικοῦ σώματος; καὶ αἵματος ἱεροτελεστίαν
τε καὶ λειτουργίαν, θεοτυπώτωις παραδόσεσι, καὶ
ἀμώμοις τῷ πνεύματι διατυπούμενος ἀχολουθίας,
τύπον τε τῶν βαπτισμῶν καὶ χειροτονιῶν ἵερῶν,
καὶ πᾶσαν ἀπλῶς τὴν ἐκκλησιαστικὴν λεροφρήγαν,
εὐχῶν τε μυστικῶν λερολογίας, καὶ συμβολικαῖς
Θεοσυνέσσιαις ἀποστολικῶς διαταξάμενος, οὐ τῇ κατ'
αὐτὸν γενεᾷ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσαις ἔξῆς, λεροθέ-
της σωτήριος, καὶ καινῆς διαθῆκης ἀριστος νομο-
θέτης ἀναπέφτνεν.

AΚαὶ οὐχ ὥσπερ Μωσῆς ἐκεῖνος ὁ πάνυ, κραταιῷ
χειρὶ τοῖς Αἴγυπτοις ἐμπεπατχώς· πρὸς τὴν Ἑρη-
μον δὲ καὶ τὸ δρος διαβεβηκώς· ἐδέξατο μὲν ἀνω-
θεν νόμον, τὸν ἐν γράμματι δέ· καὶ νομοθετεῖ μὲν,
μόνῳ τῷ Ἱσραὴλ δέ· ἀλλ' Αἴγυπτοις μὲν νομοῖς,
ταῖς ἀντιτεταγμέναις δυνάμεσι, καὶ πᾶσι τοῖς ἀσε-
βεσιν τῶν Αἴγυπτίων συμπλεκόμενος, καὶ κατακρά-
τος τούτους τροπούμενος; καὶ καθαιρῶν· τὴν ἀσέ-
βειαν δὲ αὐτῶν καὶ ἀσέλγειαν ἀπημάντως ὡς Ἐρυ-
θρὰν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διαβάς, καὶ πρὸς τὴν ἡρε-
μαίαν τοῦ νοῦ κατάστασιν καὶ γαλήνιον, ὡς Ἐρημον
προσχωρῶν, καὶ τῷ τῆς θεολογίας προσαναβαίνων
ὅρει στόμα κατὰ στόμα προσλαλεῖ τῷ Θεῷ· καὶ τὸν
νόμον ἐκεῖθεν οὐ τοῦ γράμματος, ἀλλὰ τοῦ πνεύμα-
τος νομοθετεῖται· καὶ λερούργαν, οὐ τὴν ἐν τύποις
τε καὶ σκιαῖς, ἀλλὰ τὴν ἐν ἀληθείᾳ καὶ πνεύματι
θεωρουμένην μυσταγωγηθεῖς, οὐ τῇ κατ' αὐτὸν Ἐκ-
κλησίᾳ μόνον, ἀλλὰ τῇ καθολικῇ νομοθετεῖ. Καὶ οὐχ
ἐν μόνον ἔθνει, καὶ τούτῳ μικρῷ καὶ ὅροις μικροῖς
διεἰλημμένῳ, τῇ οἰκουμένῃ δὲ πάσῃ, καὶ παντὶ τῷ
CΧριστωνύμῳ πληρώματι μυστικῶς ἐπιστατεῖ· καὶ
διαθῆκη καινή, καὶ παράδοσις ἀποστολική, καὶ νόμος
ἀληθείας, πᾶν τὸ παρ' ἐκείνου λεχθὲν, ή παραδοθὲν,
οὐ τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι μόνοις, ἀλλὰ καὶ πάσαις καθ-
όλου ταῖς λεπαῖς Ἐκκλησίαις χρηματίζει.

'Ἐπει τὸ πάσαις μὲν ἀποστολικαῖς θεοσημείαις,
πάσαις δὲ θελαῖς χρώμανος λερούργαῖς, τὸ ἔργον εὐ-
άρεστον Θεῷ καὶ τέλειον τῆς αὐτοῦ παρέστησε δια-
κονίας, καὶ πολλοὺς μὲν τῷ χρίσματι τῆς λερωσύνης
τετελειωκώς· παμπόλλους δὲ τῆς εἰδωλοικῆς ἀπάτης
καὶ πλάνης φυσάμενος, διὰ πίστεως προσῆγαγε τῷ
Χριστῷ, ἀξιον κέχριται μηδὲ τῆς ἀθλοφορικῆς (57)
αὐτὸν ἀπολελεῖφθας τιμῆς.

a Sancto-Andrea, Ecclesiæ Parisiensis canonicus.
ex cod. monasterii S. Mariæ τῆς Ὁδηγητρᾶς; in Ca-
labria, ex-cribente atquemittente Sirleto cardinale.
Fuerintque adeo duo magni antistites ipsi sacrorum
antistites et divinarum cæremoniarum auctores,
ambo apostoli secundi ordinis, viri maxime spiri-
tales, Jacobus et Marcus: unde reliqui tamenquam
ex limpidissimo fonte, quæ ejus generis sancta tra-
diderunt, hauserint; sive etiam illis, ceu solidissimo
fundamento, sua pro temporum ratione vel
explicatoria vel breviata, seu aliter composita, su-
perstruxerint; sive id ita illis usurpatum divino
instinctu, ac sponte ea assumpta provincia, sive
quia majores apostoli istud muneris eis injunxe-
runt, dum illi, iis quæ sunt proprius apostolici mu-
neris, toti incumbunt, id est, prædicationi; quam
Paulus sic proprium sibi munus voluit, ut ad hoc

PATROL. GR. CV.

cæremonias sacratissime componens ac preces
scripto tradens, mysticamque et ineruentam vivi-
fici corporis atque sanguinis celebrationem ritum
que divinis traditionibus, ac omni labe puris offi-
ciis informans; baptismatum denique ac sacrarum
ordinationum ritum, omnemque prorsus ecclesia-
sticam hierarchiani precum mysticarum sacris ser-
monibus ac symbolicis institutionibus apostolico
sensu ntuque instituens, |nendum suæ, sed et cun-
ctis deinceps ætatibus, salutaris sacrorum antistes,
novique testamenti optinens legislator effulsit.

BNec sicut celeberrimus ille Moses in monte sorti
percussis Ägyptiis, atque in desertum secedens,
conscensoque monte cœlitus quidem, at in littera
lamen positam Legem accepit; ac lege quidem san-
cit, verum soli Israeli: quinimo cum spiritualibus
Ägyptiis (adversariis scilicet potestatibus cunctis
que Ägyptiorum impiis) congressus, iisque penitus
fusis ac profligatis, neconon illorum impietate ac
lascivia, instar mariis Rubri innoxie in Christo Jesu
superata; velutque in desertum, ad tranquillum
mentis statum quietumque seedens, tumque abu-
de consenso theologicæ monte, ore ad os cum Deo
sermones miscet; indeque non litteræ, sed spi-
ritus legem docetur; sacramque functionem, non
quæ in figuris et umbris, sed quæ in spiritu et
veritate intelligatur, hauriens, nedum suæ ipse, sed
et universali sancit Ecclesiæ; nec uni duntaxat
genili, eique eiusmodi, ut ipsa exigua angustiori-
busque terminis comprehensa sit, sed universo
terrarum orbi ac Christianorum omni cœlui my-
stice præscribit; novumque testamentum et apo-
stolica traditio, lexque veritatis audit, quidquid ab
eo nedum Alexandrinis, sed et cunctis universim
sanctis Ecclesiis dictum aut traditum sit.

Quod vero universis apostolicis signis divina
virtute exhibitis, cunctisque sacris functionibus
peractis, ministerii sui opus quam acceptum Deo
perfectumque reddiderat, multisque sacerdotali
unctione consummatis, complures a simulacrorum
cultu atque errore liberatos per fidem Christo ad
junxerat, operæ pretium visum est, ne et triumphalis
eum pugnae honor desiceret.

Dsingulariter se missum a Spiritu sancto professus
sit, non ad baptizandum, vel etiam ad ritus sacros
conscriptendum: quanquam tradidisse eum Corinthiis,
quæ Eucharistiæ ritum spectarent, et ad
εὐταξίαν in Ecclesia, aliaque ejus generis, nedum
scripto, sed etiam verbo, ex ejus ad eos Epistolis
comportissimum est. De Jacobo alias dixi in meo
Hippolyti indiculo, deque regendæ Ecclesiæ ac
instituendæ sic inter illum et Petrum ac Joannem
distributo munere.

(57) Μηδὲ τῆς ἀθλοφορικῆς. Marci martyrium
perinde Menæa referunt, Metaph., Niceph., etc.
Quod ignem accessisse ad reliqua tormenta seribit
Nicetas, videtur singulare. Potuit sic turba tu-
multuante ac saeviente, ut est Alexandrinorum ferox
ingenium, cadaver in ignem conjici; unde Marci
discipuli extractum honorifice sepeligrint.

Cum jam itaque præstio esset emigrationis tempus ac præmia conferenda essent, derrepente Alexandrinorum nequissimis zelus inardescit; zelus scilicet dæmoniaci furoris ac sui impotens. Ibi, consilium in sanctum ineuntes, atque in ejus ædes invadentes, cum Dominicum opus agentem offendissent, violentia manu abreptum, soli pavimento allidunt; tumque ligatis e collo funibus, alii quidem media Alexandria ludibrio propudiosoque spectaculo ab ante trahebant, alii secuti fustibus lapidibusque tundebant: qua is sævilia, sacra Deoque dilecta ac gratissima victimæ exsilit.

Eum in modum, apostolorum summa admiratione digne, sacrorum antistitum sacratissime, triumphatorum athletarum fortissime ac generosissime. In cruentum adhuc necantium manibus scissum carnis integumentum reliquens, ad certaminis ipsum præsidem ac Servatorem Christum corona redimitus receptus es; posteaque sacro illo corpusculo igni sacrificato, ita undique ei, quem dilexeras, factus hostia, holocaustum perfectum immaculatum in odore in suavitatis oblatus es.

Ave itaque, divine divinoque sensu evangelista! Gaude, quod etsi inferiori duodecim ordine ac classe, Evangelii tamen functione ac Paracleti donis, ab eorum nihil perfectione deficias.

Gaude quod apostolis ut apostolus, evangelistis tanquam evangelista, patriarchis ut patriarcha, atque ut martyr martyribus connumeratus sis ac cooptatus; bincque variis generis corona eximie præfulgens, summo omnium Regi astare a dextris dignus habitus es.

Gaude, quod non semel, sed et saepius, bono Jesu testimonio perfunctus, neque semel vincitus funibus, media civitate tractus, et laceratus carnisibus es, et tuo ipsius cruore infectus: sed post primam lanianam, semivivus in carcere conjectus, ac noctu angelica voce sanatus aliquæ animatus, et in crastinum simili adhuc ratione ligatus tractusque, inque eum modum astantis Domini ac pacis osculo donantis aspectu recreatus nulla verborum vi explicabili gaudio et exultatione ad eum emigrasti.

Gaude, Marce, Excelsi mandatum ex nominis ipsa ratione. Vere enim Altissimi proptermodum mandatum exististi, justificans eos qui sequentur, ac condemnans eos, qui tuo Evangelio increduli essent. Gaude et letare, tuique memorum memori, tuæ nos claritatis et gratiae, tuæ in cœlis jucunditatis et splendoris participes precibus effice, in Christo Jesu Domino nostro, cui est honor, gloria et potestas æterna. Amen.

A Ἐπει δὲ τῆς ἀναλύσεως καὶ τῶν στεφάνων δικρός ήδη παρῆν, ζῆλος μὲν ἐξάπινα τοῖς τῶν Ἀλεξανδρέων ἀνάπτεται πονηροτέροις· ζῆλος δαιμωνύδης, καὶ οὐ καθεκτός· οἱ συμβούλιον κατ' αὐτοῦ λαβόντες, καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ μακαρίου πεφθακότες, καὶ τοῦτον τοῦ Κυρίου τὸ ἔργον καταλαβόντες ἔργα-ζόμεγον, συναρπάζουσι τε σφοδρῶς, καὶ τῷ τῆς γῆς ἐδάφει προσχράσσουσιν. Εἴτα καλωδίοις αὐτοῦ τὸν τράχηλον ἐξάψαντες, οἱ μὲν Ἐμπροσθεν εἶλον διὰ μέσης Ἀλεξανδρείας θεατρίζοντες καὶ παίγνιον τιθέντες· οἱ δὲ ἔύλοις καὶ λίθοις ἐπόμενοι κατέκλων· καὶ θῦμα ιερὸν οὖτω καὶ φίλον θεῷ καὶ εὐχάριστην θέρευσαν.

Οὗτως, ὡς θευμασιώτατε τῶν ἀποστόλων, τῶν ιεραρχῶν ιεροτελεστικώτατε· τῶν ἀθλητῶν στεφότατε καὶ γενναιότατε, τὸ σάρκινον ἐλυτρὸν μιατόφνοις· ξεινούμενον χερσὶν ἀφεις, πρὸς τὸν φύωνθέτην καὶ Σωτῆρα στεφανηφορῶν ἀνελήφθης Χριστόν· καὶ τὸ ιερόν δὲ μετὰ ταῦτα σωμάτιον διὰ πυρὸς ιερουργούμενος, καὶ οὕτω, διὰ πάντων τῷ τραπηκήτῃ σε καθιερούμενος, ὀλοκάρπωμα τέλειον ἀμαρμόνιον εἰς δομὴν εὐωδίας ἀνηνέχθης αὐτῷ.

Χαῖρε τοῖνυν, ὡς θεσπέσιε καὶ θεόφρον εὐαγγελιστά. Χαῖρε, διτε εἰ καὶ τὴν τάξιν τῆς διωδεκάδος ὑποβέβηκας, ἀλλὰ τῇ ιερουργίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῖς τοῦ Παρακλήτου χαρισμασιν οὐδὲν τῆς ἐκείνων ἐλείφθης τελειότητος.

Χαῖρε, διτε τοῖς ἀποστόλοις ὡς ἀπόστολος, τοῖς εὐαγγελισταῖς ὡς εὐαγγελιστής, καὶ τοῖς πατριάρχαις μὲν ὡς πατριάρχης, ὡς μάρτυς δὲ τοῖς μάρτυσι συνηριθμημένος καὶ συντεταχμένος, καὶ ποικίλῳ στεφάνῳ διὰ ταῦτα καθωραῖζόμενος, ἐκ δεξιῶν παραστῆναι τῷ Παμβασιλεῖ καταξιούσαι.

Χαῖρε, διτε οὐχ ἀπαξ τὴν καλὴν Ἰησοῦ μαρτυρίαν ἐμαρτύρησας, πλεονάκις δέ· οὐδὲ ἀπαξ σχοινίοις καταδεθεὶς διὰ μέσης τῆς πόλεως εἰλικύσθης, καὶ τὰς σάρκας κατετρύψθης, καὶ τῷ οἰκείῳ αἷματι ἐνάφης· ἀλλὰ μετὰ τὸν σπαραγμὸν τὸν πρῶτον εἰς εἰρκτὴν ἡμιθανής ἐμβιτθεὶς, καὶ δι' ἀγγέλου φωνῆς νυκτὸς ιαθεὶς; καὶ προθυμοποιηθεὶς· καὶ τῇ ἐξῆς αὖθις ὅμοιως δεθεὶς καὶ κατασυρεὶς, καὶ οὕτως ἐπιστάντα τὸν Κύριον καὶ εἰρηνικῶς ἀπαζόμενον τεθεαμένος, μετὰ χαρᾶς ἀφράστου καὶ ἀγαλλιάσεως ἐξεδήμησας πρὸς αὐτόν.

Χαῖρε, Μάρκε, η τοῦ Ὑψηλοῦ ἐντολή, κατὰ τὴν σημασίαν τοῦ ὄντος· καὶ γὰρ ἀληθῶς τρόπον τινὰ τοῦ Ὑψιστοῦ γέγονας ἐντολή, δικαιοῦσα μὲν τοὺς ἐπομένους, κατακρίνουσα δὲ τοὺς ἀπειθοῦντας τῷ Εὐαγγελίῳ σου· χαῖρε καὶ εὐφραίνου, καὶ τὸν μεμνημένων σου μεμνημένος, τῆς σῆς δόξης καὶ χάριτος, τῆς σῆς ἐν οὐρανοῖς εὐφροσύνης καὶ λαμπρότητος πρόσευξας μετασχειν· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὃ τῇ δόξᾳ, τιμῇ καὶ κράτος αἰώνιον. Ἀμήν.

Elç τὴν δύλων πρωτομάρτυρα καὶ ἀπόστολον Θέκλαν (58).

Ἐπαινεῖτες δὲ τῆς Ἐκκλησίας θεσμὸς, ἐπαινεῖν δὲ τοὺς ἀξιεπαίνους προτρεπόμενος· εὐλογεῖν τε καὶ μακαρίζειν, τοὺς ἔγγιζοντας θεῷ παραίνων.^B Ιγάρι μὴ ἀποστευούμενον τὸ ἄγαθὸν, εἰς μόνους τοὺς κατορθοῦντας αὐτὸν περιορίζειν· πλευνόμενον δὲ καὶ χειρονομοντανεῖν εἰς πλεῖον ἔκτειναι τὴν εὐεργεσίαν, τούτου χάριν εὐλογεῖν τοὺς εὐλογημένους ὑπὸ τοῦ εὐλογητοῦ νενομοθετηθεῖσαί θεοῦ. Οὐχοῦν εὐλογῶμεν τοὺς εὐλογημένους, καὶ τοὺς ὑπὸ Κυρίου τετιμημένους, μακαρίσωμεν· οὐχ ἵνα τινὰ τούτοις διὰ τῆς ἡμετέρας προσθῆμεν εὐφημίας (ἐστήχασι γάρ δὲ τῆς ἐν Κυρίῳ πεπληρωμένοις δόξῃς, καὶ τῶν ἀπὸ γῆς ἐνδεῶς ἔχοντες οὐδενός). ἀλλ' εὐ' ἡμεῖς πρὸς αὐτοὺς ἀνατεινόμενοι, καὶ διὰ τε τῆς μνήμης καὶ τῶν ἐπαίνων νοερῶς συναπτόμενοι καὶ συγγινό-

(58) *Habuit Nicetas eadem ipsa Theclæ Acta vetera, quæ habuit Basilius Seleuciæ, sive qui exstat auctor ejus nomine, editus semel et iterum, Petro Pantino Bruxell. interprete: alio tamen stylo-exornavit, pressiori illo quidem, sed elegantiō, et quo egregie servet decorum, dum aliquos loquentes seu concionantes inducit. Quæ videantur aliquid habere alienum a regulis ecclesiasticis, vel paucis perstringit, vel licentia rhetorica quandoque supprimit. Multis card. Baronius in not. ad Martyr. Rom. Sept. 23, tom. i Annal. pro Actis sanctæ Theclæ pugnat, omniaque illius veterum testimonio vindicat, longeque alia ab Actis pridem reprobatis, et quibus hæretici uterentur, demonstrat. Viderat solum acta a Metaphrasite conscripta, vel etiam quæ de Thecla habeant Menæa 24 Septemb., quod die 23 solemnis in eis habeatur memoria conceptionis sancti Joannis; in quibus de baptismo a Thecla usurpato nihil legerat. Habent tamen Basilius Seleuc. et Nicetas, habueruntque Acta vetera, quæ illi stylo exornant; potueruntque hæretici hoc ex illis Theclæ exemplo abuti, ut sacram functionem et hierarchicam feminis assererent; cum et illud excusari possit, ut et excusat Petrus Pantinus, quod non nisi defectu sanctorum ministerorum et necessitate cogente, id sibi illa indulserit: quomodo etiam Latini feminæ baptismum non repudiant, habentque legitimū, etsi forsitan Græci non admittunt Orientales, videturque insinuare Maximus in Collat., hincque adeo Nicetas ipse Græcus et Constantinopoli rhetor, singulare dicit Theclæ privilegium, nec ulli seminarium concessum. Ἀλλὰ καὶ τῷ ἀγῶνι βαπτίσαστι τελετουργοῦσα, Perficiens initiansque sacro baptismate. Ταύτην γὰρ μόνη γυναικῶν εἶληφε τὸ ἔξουσιαν. Sola inter mulieres hanc nacta est potestatem, et quæ sequuntur. Proinde valde adducor ut existimem, illa ipsa acta esse, ex quibus veteres Græci pariter ac Latini tanta illa de Thecla mutuati sunt, ac scripto tradiderunt, quæ omnia in illis hactenus continentur, et quæ nonnulli ut apocrypha excepérunt, rem habentes cum hæreticis, ac quod illis favere arbitrarentur. Fābulam Leonis baptizati non moror, quæ una merito exsulat, poluitque pio alicujus zelo expungi. Ut sic dicam de Theclæ Actis non exiguo nībi momento est, simile aliquid in Actis S. Georgii martyris, inter apocrypha Gelasii Romani pontificis censura relatis; quæ Lipom. spuria quædam et anilia Acta Latina esse existimat, non illa duplicita quæ in libris Grægorum ecclesiasticis passim extant, habentque Græci ac legunt ut vera Georgii Acta; cum tamen S. Nicephorus illa ipsa esse significet*

Laudatio sanctæ protomartyris et apostoli Theclæ.

Laudabilis Ecclesiæ ritus, eos qui digni laude merito habeantur, semper laudare jubet: eosque qui Deo propinquent, benedicere ac beatos prædicare admonet. Ne enim bonum coangustetur, intraque illos duntaxat qui illud gerunt, definatur; sed ut dilatatum susumque in plures beneficium producat; idcirco benedicere, qui benedicti sint a Deo benedicti, nobis est imperatum. Benedicamus igitur benedictos, et qui a Deo honorem adepti sunt, beatos prædicemus: non ut nostris laudibus eorum cumulo aliquid conservemus (sunt enim semper in Domino claritate pleni, nulliusque terrenorum egeni), sed ut intentis in eos animis, memoriaeque ac laudum cultu eius mente conjuncti unaque versantes, quæ ex illis

Juris Orient. l. ii, ubi inter alios canones de libris apocryphis: Τὴν Ἀποκάλυψιν Ἐσδρᾶ καὶ Ζωσιμᾶ, καὶ τὰ δύο μαρτύρια τοῦ ἀγίου Γεωργίου, καὶ τῶν ἀγίων μαρτύρων Κηρύκου καὶ Ιουλίττης, καὶ τὴν βίβλον Μάρκου καὶ Διαδόχου. εὐ χρή δέχεσθαι. ἀπόβλητα γάρ καὶ οὐ δεκτά. Apocalypsim Esdræ et Zosimæ, et duo sancti Georgii Martyria, et sanctorum martyrum Ceryci et Julitiæ librumque Marci et Diadochi suscipere non oportet. Rejicienda enim hæc, non admittenda. Quis enim potet Nicephorum de aliis loqui Georgii Actis, quam de illis sic Græcis tritis; quæ ipsa proinde Gelasii censura, non alia obscura et fungi Acta, in angulo forte latentia, attigerit; cum tamen Græci reliqui eam vel Nicephori vel Gelasii censuram non videantur amplexi, aut quidquam repudiassse illa Acta Georgii. Sic Andreas Cretensis Orat. in Georgium totam ex illis ejus delibat historiam, quam et memini vindicasse, quibus illa petitur illi annalim patre, levi sati argumento δραγυμέτα Athanasii Magi cum magno Athanasio. Eo nomine videantur proscripta, quod quædam nimis portentosa, aut sic visa, habeant; cum hæc ipsa, aut iis majora non desint, aliorum quorundam martyrum Actis. Ceryci et Julitiæ Acta genuina, qualia Justiniani auctate colligere potuit Theodorus Iconiensis episcopus, dedit ex bibl. Regia; quæ ipsa per inscitiam in suspicionem nonnullis venerant, quasi apocrypha illa Gelasio ac Nicephoro notata, non quibus apocryphis ita obviam esset, ac paratum antidotum sapientis viri diligentia ac solertia. Erat et in antiquis illis apocryphis Actis Julitiæ feminæ baptismus, sed portentosus et plumbō lignente; aliaque plane rejicienda, et ecclesiasticæ traditioni adversa, inscite nimis P. Poree ord. Præmonstr. laudata ac, quod mirum, in Galliæ aliquot Ecclesiis recepta, sed nunc pene saniore sensu ab illis profligata. Τὴν βίβλον Μάρκου καὶ Διαδόχου. Eniinundus Bonefidi ita reddit, librumque Marci et successoris. Quis vero Marci successor, nempe apachoretæ? Habuerit episcopus, vel etiam hegumenus aut archimandrita; nudus monachus non ita facile habuisse dicendus sit, cuius præcipue res obscuræ, eti nota capita et opuscula. Malim ergo librum Marci, et Diadochi κατὰ κοινοῦ, supple librum; qui ipse exstat Francisco Turriano interprete, De perfectione spirituali, centum capitibus comprehensus, eti semel et iterum in Bibl. PP. Colon. per errorem scriptum est, De persecutione, etc., in quo ipso libro non desint duriora, uti fere habent scriptores ejus generis, caute proinde legenda, et ad sanioris theologiae normam componenda, ob quæ hanc Nicephori censuram illo meruerit. Laudat tamen Maximus Qu. ad Thalassium.

est sanctificationem nobis asciscimus, condignamque illis vicem, salutem nostram offeramus.

Sanctum quidem ac convenientissimum, ut qui Deo propinquant, omnes laudibus atque honore prosequantur, sed eos maxime, qui maxima Deo necessitudine junguntur. Non enim omnes ejusdem ordinis ac classis existunt; sed in primo alii censu, alii in postremo habentur. Ut nimirum etiam apud reges terræ non unus idemque omnium concessus gradusque, sed alii primo, alii postremo habentur: quidam etiam medio, pro cujusque virtutis ratione, aut ejus qui præest ad eos amore: ita nimirum etiam in cœlestibus arbitror, alias superiores eminentioresque, alias inferiores nactos sedes, ea rata ratione, qua a primis minore præstantia atque virtute recedunt. Quod si omnes beati merito prædicandi atque laudibus celebrandi, longe prius qui primo in illis gradu sunt, prima que Christo necessitudine devineti.

Quo igitur loco Theclam collocabimus, sacrae B dei decorum pignus, venerandæ virginitatis monile, intactam Christi sponsam, inviolabilem genitalem lectum? Ubi inquam, quove ordine ac loco statuemus, quam ei convenientem laudem oblaturi sumus? Illisne accensebitur qui virginitate sanctissime moribus vitam instituerunt, ut quæ nimirum omnis castitatis vitæque religiosæ norma mundo exstiterit? Haud enimvero a triumphali agmine abesse patiatur; at neque primam martyri lauream ulli mortalium cedat; quæ videlicet mulierum prima, contentione certandi, ingentique animorum vi, muliebris sexus probrum sustulerit, primaque spirituale pancratium desudaverit; quæ teneris pedibus draconem illum magniū prostriverit, ac velut regina a dextris summi omnium Regis corona insignita sit. Quid igitur, triumphali agmini accensebitur? Enimvero Paulo prædicationis socia, eumque doctrinis ac operibus imitata, communique persecutionum ac tentacionum stadio, Christi Jesu apostolus facta, martyrum cœtu coerceri nolit. Quonam igitur modo ejus laudibus defungentes, quæ grata futura sint, præstiterimus? Num plane, non tanquam ex una alterave solum excellentia, sed ex omnibus ejus D sacris institutis, quibus summe clariusse, egregiaque laude perfundiam esse, conspicuum est, laudari excepto ac admirationi haberi?

(59) *'Ασκητικὸν βίον νομοθεστα.* Norma, regula vitæ religiosæ. Sic inerito sanguinem vocat sequentibus, ædiculam in monte prope Seleuciam, ubi quietam vitam agebat, extra civium turbas, et quo illam seminæ et ægroti conveniebant; ubi et a petra orans absorpta, et ab spureis hominibus esset illi tuta, illibata virginitas. Sit itaque Thecla, ut martyrum, sic et sacrarum virginum, sub sancto instituto princeps et norma, vere ἀσκήτρια, ejus illi instituti auctore magno Paulo. Nostri Phocenses hanc laudem Marthæ tribuunt, sive etiam Mariæ Magdalenæ, quæ sic religiosam vitam coluerint; ac quidem Martham similium virginum sodalitio, quod fidei haberet, nisi acta laborarent, quæ et Pius V e Rom. Breviario movere cogitabat, ut erat coniunctissimæ naris, et sic incertis piam fidelium

μενοι, τὸν παρ' αὐτῶν μὲν ἀγιασμὸν ἐφ' ξαυτοὺς ἐπισπασώμεθα· ἀμοιβὴν δὲ αὐτοῖς ἀξιόχρεων, τὴν τῆμῶν σωτηρίαν ἀφοσιωσώμεθα.

Πάντας μὲν οὖν ὑμεῖν καὶ τιμᾶν τοὺς ἁγιζόντας τῷ Θεῷ, δοιόν τε ὁμοῦ καὶ πρεπιδέστατον μάλιστα δὲ τοὺς μάλιστα τούτῳ προσψκειωμένους. Οὐ γάρ τῆς αὐτῆς εἶναι πάντας τάξεως καὶ στάσεως· ὥσπερ δὴ καὶ παρὰ τοῖς κρατοῦσι γῆς, οὐ μιᾶς οὐδὲ τῆς αὐτῆς πάντες καθέδρας ή στάσεως τυγχάνουσιν· ἀλλ' οἱ μὲν πρώτης, οἱ δὲ ἕσχάτης· διλοις δὲ τούτων μεταξὺ κατ' ἀναλογίαν τῆς ἀρετῆς, ή τῆς τοῦ ὑπερέχοντας πρὸς αὐτοὺς διατάττονται φιλοτητος· οὗτως ἡγοῦμαι κάν τοις οὐρανίαις, τοὺς μὲν ὑπερτέρας, τοὺς δὲ καταδεεστέρας λαχεῖν τάξεως, ἀναλόγως τῆς μειωτικῆς ἀπὸ τῶν πρώτων ὑφέσεως καὶ ὑποδάσεως. Εἰ δὲ μακαριστοὶ πάντες, καὶ πάντες ἐπανετοῦνται, πολλῷ πρῶτον οἱ πρῶτοι τὴν τάξιν καὶ τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν οἰκείωσιν.

Ποῦ τοῖνυν θήσομεν Θέκλαν, τὸ τῆς Ιερᾶς πίστεως ἄγαλμα, τὸ τῆς σεπτῆς παρθενίας κειμήλιον. τὴν ἀφαυστον τοῦ Χριστοῦ γύμφτην καὶ ἀνεπίβατον παστάδα; Ποῦ ταύτην, καὶ ἐν τοῖν θέμενοι τάγματι, τὴν αὐτῇ πρέπουσαν αἵνειν προσάξομεν; Ταῖς παρθενικῶς καὶ ὅσιας βεβιωχυταις συντετάξεται, ὡς ἀγνότητος πάσης καὶ ἀσκητικοῦ βίου νομοθεσία (59) τῷ βίῳ γενομένη; 'Ἄλλ' οὐκ ἀν τῆς ἀθλοφορικῆς ἀπολεπεσθαι τάξεως ἀνάσχοτο· ἀλλ' οὐδὲ τὰ πρωτοτόκια τῆς μαρτυρίας ἀλλω παρείνα: καταδέξαιτο· πρώτη γυναικῶν ἐντόνοις ἀγωνίαις τὸ τῆς θηλείας φύσεως διειδος περιελοῦσα, καὶ πρώτη νοητὸν παγκράτιον ἐναγωνισαμένη· καὶ ποσὶν ἀπαλοῖς τὸν δράχοντα καταπατήσασα τὸν μέγαν· καὶ στεφηφόρος οἷα βασιλισσα ἐκ δεξιῶν τῷ Παμβασιλεῖ. Τί οὖν; τοις ἀθλοφόροις συντετάξεται; 'Άλλ' αὐτῇ Πούλῳ τοῦ εὐαγγελου κοινωνήσασα (60), καὶ τῇ μιμήσει τῶν λόγων καὶ τῶν ἐργῶν· καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῶν διωγμῶν καὶ πειρασμῶν, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ γεγενημένη, οὐχ ἀν ἔθελοι τοῖς μάρτυσι περιωρίσθαι. Πῶς οὖν αὐτὴν ἐπαινοῦντες, κεχαρισμένα δράσαιμεν ἀν; 'Η δῆλον ὡς οὐκ ἐξ ἐνδεξερῶν ή δευτέρου; μόνον προτερήματος· ἐκ πάντων δὲ τῶν Ιερῶν αὐτῆς ἐπιτηδευμάτων, οὐδὲ κατὰ τὸ ἀκρότατον ἐνευδοκιμητέναι μεμαρτύρηται, ἀγαπώη ἀν ἐπαινεῖσθαι καὶ θαυμάζεται.

D laude perfundiam esse, conspicuum est, laudari excepto ac admirationi haberi?

credulitatem onerari a gre serebat.

(60) *Τοῦ εναγγελλον κοινωνίσασα.* Sic evangelii, seu prædicationis socia Paulo Thecla exstitit, ut non nisi privatum ac necessitate, sive Pauli aliquumque ministeriorum absentia, docendi munus usurparit: quod certe ipsis Pauli legibus ac Ecclesiæ, de mulierum in Ecclesia silentio, non nocet. Quod ergo ἀπόστολος dicitur singulari excellentia, more Græcorum est, qui apostolos proclive vocant eos omnes qui in rei fidei majoris aliquid operæ contulerunt. Sic illis discipuli omnes principique ministri apostoli, sive Constantinus Augustus ἵστατοιος, par apostolis eisque consertus, ut Severus in Martino. Sic Menœa, Τῆς ἀγίας μεγαλομάρτυρος καὶ ἵστατοιος Θέκλης. Ανατολ. πρωτομάρτυρες ἀπόστολοι.

Πρῶτον μὲν οὖν τὴν παρθενικὴν αὐτῆς ἔχ νεδη-
τος ἀναστροφὴν, μᾶλλον δὲ τὴν εἰς Χριστὸν ἀγά-
πησιν καὶ πίστιν κατὰ δύναμιν ἐπαινώμεθα· δε'
ἥ;, ἡ τε παρθενία καὶ ἡ ἀθλησις ὑπερανθήσασα,
εἰς τὴν ἀποστολικὴν. αὐτὴν προσανύψωσεν κορυφὴν
ἡ περιωτήν. Ἀρτὶ γὰρ τοῦ μεγάλου τῆς ἀληθείας
εὐαγγελιστοῦ, τῆς οὐρανίας καὶ μεγαλοφωνοτάτης
τοῦ Εὐαγγελίου βροντῆς, τῆς ὑπερφώτου τῶν Ἐργῶν
Χριστοῦ καὶ λόγων ἀστραπῆς (61). Παύλου λέγω,
τοῦ στόματος Ἰησοῦ, τοῦ ὀργάνου τοῦ Πνεύματος,
τῆς εὐηχεστάτης Θεοῦ σάλπιγγος, τῆς τὰ πέρατα
συγκαλουμένης· τούτου, τ' ἀλλα τε τῆς οἰκουμένης
διιδόντος μέρη, καὶ τὸν τῆς ζωῆς λόγον ὥσπερ τι
Θεῖον καταβαλλομένου σπέρμα· ἐτι δὲ πρὸς τοὺς
ἄλλοις καὶ Ἰχδύιν κατειληφότος, καὶ παρ' ἄνδρι
Εὐαγγελισμένου πιστῷ· καὶ ἀρτῷ μὲν τῷ ἀπὸ γῆς
τὸ σωράτιον στηρίζομένου· ἀρτῷ δὲ οὐρανῷ τῶν
ἐπισυναγομένων στηρίζοντος χαρδίας· καὶ θεῶν μὲν
ἀθέων, καὶ συνηθείας κακῆς, καὶ δεισιδαιμονος
ἀγωγῆς τὸ θεοστυγές διασύροντος καὶ μυστρόν·
ὑφοῦντος δὲ τὴν δόξαν τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, καὶ τὴν
ζῆρητον σάρκωσιν τοῦ Ἰησοῦ· τό τε ζωοτοιὸν πά-
θος· καὶ σωτήριον· τὴν τε τριήμερον ἀνάστασιν ἔχ
νεκρῶν, καὶ τὴν τεσσαρακονθήμερον ἀνάληψιν ἀπὸ^B
γῆς· καὶ τὴν οὐρανόθεν αὐθις ἐπιφάνειαν καὶ κρίσιν·
καὶ τὴν δίκαλαν τῶν βεβιωμένων ἀπόδοσιν φιλοσο-
φῶντος, καὶ φῆμασι χάριτος ὑμνοῦντος μετοῖς· ναὶ
μήν καὶ τὸν ἡδυπαθῆ μὲν καὶ ἀκόλαστον βίον ἐπι-
σκώποντος ὡς βδελυκτόν· τὸν δύμακον δὲ καὶ ἀγνόν
μακαρίζοντος καὶ παρθενικόν, ὡς οἰκεῖον δυτα Θεῷ
καὶ ἀρεστόν.

Ταῦτα τοῦ ὑψηλοῦ κήρυχος τοῖς πρὸς αὐτὸν εἰσ-
ιοῦσιν διμιοῦντος· καὶ τινῶν μὲν ἡγέως· καὶ προ-
τηνῶς ἀκροωμένων· τινῶν δὲ πρὸς τὸν λόγον ἀνεπι-
σθήτως διατιθεμένων· Ε[σ]τι δ' ὧν καὶ ὑποτονθηρυόν-
των, καὶ πονηρὸς λογιζομένων ἀντὶ ἀγαθῶν, Θέκλα
νεῖνις, θυγάτηρ μὲν Θεοκλείας, μνηστὴ δὲ Θαμύρι-
δος, ἐξ ὑπογύου μένουσα τούτοις, καὶ διὰ τῆς θυρί-
δος τὸ οὖς ὑποσχομένη, τῶν Παύλου διδασκαλῶν
ἐπηχριστοῦ. Καὶ τὸ πρόσωπον μὲν ἔραψαν οὐκ εἶχεν·
οὗτα δὲ τῆς διδαχῆς καὶ τῶν αὐτοῦ λόγων ἐξήρητο
μυσταγωγίας, ὡς δῆλην δι' ὅλου τῶν παρόντων ἀπ-
αναστάσιν, πρὸς τὴν εὐαγγελίζομενον ἀρθῆνας Χρι-
στὸν. Οὗτας ἐκ πρώτης εὐθὺς ἀκοῆς, ὡς τῆς πίστεως!
Ἐξέστη μὲν τῶν οἰκείων· ἐξέστη δὲ αὐτῆς· καὶ μήτε
σημείων πείραν λαβοῦσα, μήτε χρύνψ τὸν λόγον τοῦ
Εὐαγγελίου δοκιμάσσα, ἀλλὰ μηδὲ τὸν εὐαγγελι-
στὴν, τὸ παραδοξότατον, δύμασι τεθεαμένη, οὕτω
κατέθετο τῇ ἀληθείᾳ, καὶ πρὸς αὐτῆς διὰ πίστεως
ἴγενετο, ὡς ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἀμνηστεῖν αὐτὴν
πάντα, καὶ βρώματος, καὶ πόματος.

Καὶ μήτηρ μὲν φιλοτόργω τινὶ καὶ φιλοψύχῳ
διαθέτει περὶ αὐτὴν εἰσιοῦσα, καὶ στένουσα καὶ δι-
πονουρμένη· καὶ τι γὰρ ἡ μήτηρ; πῃ μὲν κολακεύ-
ουσα, καὶ αἷμυλοις ὑποποιουμένη λόγοις. Τέκνον,
ἔνδα, φίλατον· τέκνον ἡδιστόν γ' οὐν καὶ τερ-

Primum itaque virginalem ejus a juventute
conversationem, quin potius, qua Christum pro-
secuta est, dilectionem ac fidem, pro virili nostra
laudem, cuius nimis ope, virginitas pariter
vigorque certaminis altiore cumulata flore, ad
apostolicum ipsam sumimum verticem seu specu-
lam abunde provexerunt. Jam enim magno veri-
tatis præcone, cœlesti vocalissimoque Evangelii
tonitru, luce omni clariore Christi operum ser-
monumque fulgetro, Paulo nimis, Jesu ore,
Spiritus organo, Dei clarissima tuba, orbis con-
vocante fines: hoc, inquam, cum alias orbis
peragrante partes, ac verbum vitæ velut divinam
quamdam sementem jaciens; ac cum præter alia
loca etiam Ikonium venisset, et apud virum θε-
lelm hospes ageret; ac pane quidem terreno
corpusculum confirmaret, cœlesti vero, eorum
qui ad eum congregarentur, animos fulciret,
inanumque deorum et prævæ consuetudinis, su-
perstitionesque institutionis, invisum Deo scelus
delestandumque traduceret, Deique altissimi glo-
riam, et arcanam Jesu incarnationem exaltaret,
vivificamque et salutarem passionem triduanamque
ex mortuis resurrectionem, atque e terris quadra-
gesimo die in cœlos receptionem, rursumque e
cœlis apparitionem, judiciumque ac justam pre-
vitæ meritis in eaque gestis retributionem sapien-
ter declararet, ac verbis gratiae plenis laudaret:
nernon etiam voluptariam ac libidinosam vitam
velut detestabilem suggillaret, impollutam vero et
castam ac virginalem, tanquam Deo necessariaui
eique placitam beatam prædicaret.

Hæc itaque sublimi præcone ad eum adeuntibus
perorante, ac cum alii quidem dulciter placideque
audirent, alii vero nullo sermonis sensu afficerent-
tur, alii etiam murmurarent, ac pro bonis mala
cogitarent, Thecla puella, Theocleæ quidem filia,
sponsa vero Thamyridis, e vicino ædes habens,
ac per fenestrā aurem accommodans, Pauli doc-
trinā auscultabat. Ac quidem faciem videre non
licebat; sic vero a doctrina ejusque sermonum
institutione pendebat, ut tota prorsus e terrenis,
ad Christum qui annuntiabatur, animo tolleretur.
Sic ex primo statim auditu (οὐδὲν!) excessit qui-
dem duino, excessit et seipsa; idque cum neque
signorum experimentum ullum fecisset, neque
Evangelii doctrinam per tempus probasset: at
neque prædicatorem (rem summe inauditam!)
oculis usurpasset, sic veritati assensit eique per
fidem adhæsit, ut triuo omnium oblita sit, et
cibi et potu.

Mater vero materni quadam amoris vi, impen-
sioreque in eam carnali affectu ingressa, gemens-
que ac quiritans, (quid enim aliud mater?) modo
quidem blandiens, lenibusque verbis demulcens ac
sibi concilians, Filia, clamabat, charissima! Filia

(61) Τῆς ὑπερφώτου ἀστραπῆς. Fulgor omne vicens lumen. Pauli scilicet epiphænum.

mihi sane dulcissima, gratissimaque ac desideratissima, quid tibi et peregrino illi ac seduciori? Ecquid causæ est, cur ad ejus absurdam hanc ac inauditam fabulationem aurem accommodaveris? Quid est quod excessisti, portentosum hunc horrendumque excessum? Cur tota aūima, post seductionis hujus verba abiisti? Revertere ad genitricem tuam, quæ te educavit. Aspice in me, filia mea. Loquere ad me verbum; loquere ad me, viscera mea; abjectaque hac dementia, exsurge ut cibum sumas, o filia! exsurge ut bibas. Quid causæ est cur ita vecors menisque inops sedeas?

Sic modo quidem obsecrans, modo vero eliam austerioribus ad eam verbis, Cur vero, velut insipientium una, increpabat, seipsum desperans, ac quasi quæ sensum omnem mentis consiliumque perdidieris, sic irrationaliter sedes? Revertere matrem, quæ in te erubescit. Revertere cognatos, amicos, coetaneos. Pudeat a facie terrorum tuorum. Ubi virginitus pudoris rubor? ubi incessus? ubi gravitas? ubi ordo? ubi prior illa honestas? Nescis esse nos primos inter Iconii cives, totamque ad nos urbis simulationem spectare, resque nostras cunctorum expositas sermonibus esse, sive illæ fausto ac omnino eventu, sive secus succedant. Cur ergo te ipsa invidis gaudium, amicis vero reprehensionem ac probrum præbeas?

En et sponsus adest. En civium flos, aequalium decor, Iconii oculus. En iuus Thamyris, Thecla. Exsurge, in amplexus rue, osculare. Scito cui sis aesparsata, cui nuptialibus pactis obstricta. Ne spe rucuum, ne iuarum experiem gratiarum, ne tuo privatum colloquio virum repuleris.

Thamyris vero, qui et ipse aderat, quid non faciebat, quid non loquebatur, quibus emolliri noverat animum atque a constantia tenoreque inflecti? Thecla, aiebat, mihi gratissima, mihi desponsata atque aptata! Converte aspectum in procum tuum: reverere vocem sponsi tui. Veni ad me qui umem te, qui te diligam, quique omnia mea omnemque meani substantiam, meque ipsum cum omnibus, tuis manibus credam. Converttere, et vide tuum Thamyrin, Thecla, eique loqui dignare; eodem percipiamus salutem; ac, si libet, uinc statim canamus hymenæum. Sin autem neque hoc libet, iube mihi, et veniam ad te; quemadmodum ego totus sum ut tibi placem, tuæ obsequiar voluntati, tuo desiderio totus teneat; modo vocem audiam, modo dulcissimam mihi fabulationem, modo consilium tuum sentiam, modo non surdum ad te ingressum, non vanum, non inanem, o charissima, ad te mihi præbeas adventum.

Neque his duntaxat verbis, sed et nutibus ad inflectendum animum compositis allucere studens,

αρτator καὶ ποθειτator· τι σοι καὶ τῷ ξένῳ τούτῳ ἀρδεῖ καὶ γόητι; καὶ ἡτα τι πρὸς τὴν αὐτὸν λαλίαν τὴν ἀλλοχοτροπικήν καὶ ξένην προσέθου τὴν ἀκοήν; Ἡτα τι ἐξέστητης ἔξαιρος ταύτην ἔκπεισιν καὶ φρίκην; Ἡτα τι ὅλη ψυχῆς διέγω τῷτοι ἀδύω ταύτης ἀπήχθης τῆς πλανήσεως; Ἐπιστρέψος πρὸς τὴν γεννησαμένην σε, τὴν ἀραθρψαμένην σε· βλέψος πρὸς με, τέκνον ἐμόν· φθέγξαι πρὸς ἑμέντοις· φθέγξαι, σπλάγχνον ἐμόν, καὶ ἀποφρίψαμένη ταυτηντι τὴν παραφοράν, ἀρδοτηθεὶς δὲ τῷ βρωτόν, ὃ θύγατερ· ἀρδοτηθεὶς ἐπὶ ποτόν· καὶ ἡτα τι οὔτως ἀπορευομένη κάθη;

Πή μὲν οὖν οὐτωσὶ παρακαλοῦσα, πή δὲ καὶ αὐτηρότερον αὐτῇ χρωμένη, Ἡτα τι, ὃ μία τῶν ἀφρότων, ἐπέπληττεν, ἐαυτῆς ἀπεγγρωχνία, καὶ ωσκερ ἀπολαλεκνία σύνεσιν καὶ βουλήν παραληγώς οὐτωσὶ κάθη; Αἰδέσθητι μητέρα διατρεπομένην ἐρ σοι· αἰδέσθητι συγγενεῖς, φλανούς, δμήλικας· αἰσχύνθητι ἐκ προσώπου τῷτοι σῶν οἰκετῶν. Ποῦ τὸ πυρθέροις πρέπον ἐρύθημα τῆς αἰδοῦς; ποῦ τὸ βάδισμα; ποῦ ἡ σεμιράτης; ποῦ ἡ τάξις, καὶ ἡ προτέρα κοσμιδητης; Οὐκ ολίσθα ως πρῶτοι τῷτοι Ἰκονιέων ίμεις, καὶ δῆλος τῆς πόλεως πρὸς ημᾶς δλος, καὶ τὰ ημέτερα λάλημα πᾶσιν, εἰτε δεξιῶς, εἰτε οὐντετέκρως ἔχοι; Διὰ τι οὐντετέκρως, χάρμα μὲν τοῖς βασκαίρουσιν, εἰλεγχον δὲ καὶ δρειδος τοῖς φύλοις ἐμπαρέχεις σαυτήν;

Ἴδού σοι καὶ δημηστήρ. Ἴδού τὸ ἀρθος τῷτοι πολιτῶν, τὸ καλλος τῷτοι δμηλίκων, δη τοῦ Ἰκονιοῦ δφθαλμός· ἵδεν δ σὲς Θάμυρις, Θέκλα· ἀράσθητι, δσπασαι αὐτόν. Γρῶθι τὸν νυμφευσάμενον, τὸν κατεγγυησάμενον μὴ κενόν τῷτοι ἀλειθῶν, μὴ τῷτοι σῶν ἀμοιροπ χαρίτων, καὶ τῆς σῆς ἀποκέμψης ἀστοχοῦντα προσλαλιᾶς.

Θάμυρις δὲ παρὼν καὶ αὐτὸς, τι μὲν οὐκ ἔδρα, τι δ' οὐ προσελύει τῶν δια χαυνοῦν οἶδε καὶ καταμαλάττειν ψυχήν; Θέκλα, λέγων, ἐμοὶ κεχαρισμένη, ἐμοὶ ηρμοσμένη, καὶ νυμφοστολουμένη ἐμοὶ· ἐπιστρέψος τὸ βλέμμα πρὸς μητέρην τὸν σὸν σὸν αἰδέσθητι φωνῆς νυμφίου τοῦ σου· γενοῦ πρὸς ἐμοῦ ταῦ περιληκότος σε, τοῦ ηγαπηκέτος σε, καὶ πάρτα τὰ ἔμα, καὶ πᾶσαν κτῆσιν καὶ ὑπαρξίαν, καὶ ἐμαυτὸν πρὸς τοῖς πᾶσι, ταῖς σαῖς ἐγχειρίζοτος χερσίν. Ἐπιστρέψος, καὶ ἴδε τὸν σὸν Θάμυριν, Θέκλα, καὶ λόγου μετάδος· καὶ ἀλλού μετάσχωμεν τῷτοι αὐτῷ· καὶ, εἰ βούλει, ιύτικα ρῦν φδωμεν τὸν οὐμέταιον. Εἰ δ' οὐντεστοι φύλοι τοῦτο, σύνταξος ἐμοὶ, καὶ ηξω πρὸς σέ· ως δημητερε τῆς σῆς δλος ἀρεσκείας, τοῦ σου θελήματος, καὶ τῆς ἐπιθυμίας δλος εἰμὶ τῆς σῆς· μόνον ἀκούσω φωνῆς· μόνον τῆς οὐδιστῆς ἐμοὶ λαλίας· τῆς βουλῆς μόνον αἰσθομένη τῆς σῆς. Μόνον μὴ κωφὴ τὴν ως σὲ εἰσοδον, μὴ κενήρ, μὴ ἀρήνυτο, ὃ φιλτάτη, χιρασκενάσῃς μοι τὴν παρουσιαν.

Καὶ οὐ μόνον τεύτοις τοῖς βήμασιν, ἀλλὰ καὶ νεύμασι δυσωπητικοῖς, ἐπικλίνειν δοκῶν, ἀλλὰ καὶ φιλή-

ματι χαυνωτικοῖς· ἡρέμα δὲ καὶ τῆς δθόνης ἐπιφώ-
μνος, καὶ πρὸς ἐξυτὸν ἐφελκόμενος. Ἐγείραι, φύ-
γωμεν. Εἰλεγεν· τάχα γάρ καὶ η ἀστίλα τὸ πολὺ^B
ιφρος δέστησεν· τραπέζης δὲ μετασχοῦσα, καὶ
ἀραβυρθεῖσα τὴν καρδιαν, ἐντῆς δυον, καὶ τὸν
γόντα τοῦτον ἄνδρα καὶ πονηρὸν, ὃς ἀλήτην καὶ
πλάνορ ἀποστισμένη, οὐτως τελείως ἀραχάμ-
ψεις ήμιν· καὶ τὸν γαμεταῖς προσήκοτα πόθον
πρὸς ήμᾶς ἀραιεωσαμένη, τῆς νερομισμένης
սτέίκα συγκυρήσεις δμιύλας.

Τί οὖν ἡ παρθένος; ἀρ' ἐπειδεψε πρὸς τὴν μη-
τέρα; ἀρα τῷ μνήστορι προσέσχεν; ἀρά τινος τῶν
οἰκείων ἡ φίλων ἡττηθεῖσα, τὸ τῆς ἀκροάσεως ἐν-
τεταμένον ὑπεχάλασεν; Οὐδαμῶς· ὥσπερ δὲ δρνέων
τιχήν, ἡ σωμάτων ἀψύχων ψόφον τὰς τοιαύτας ἡγου-
μένη προσλαλιάς, καὶ ὥσπερ δὲ θάμνος, ἡ πέτρα
βαθύριζος, τοῖς ἔλκουσιν οὐχ ἐπομένη, μόνης τῶν
λίγων Παύλου τῆς χάριτος ἐν ἡρεμαίᾳ νοῦ κατα-
στάστι, καὶ συναισθήσει κατήκουε φυχῆς.

Καὶ ἦν δέξιον δυτῶς τὸ γινόμενον ἐκπλήξεως.
Τρυφερὰ κόρη, ἀμυνήτω κάλλει καὶ ὥραιότερι σώ-
ματος πάτας ἀνθρώπων τὰς θυγατέρας παρευδοκι-
μοῦσα, ἐν αὐτῷ τῆς ἡλικίας τῷ ἀνθει, ἐν αὐτῇ τῆς
νεῖτητος τῇ ἀκμῇ· καὶ γάρ ἦν ἐπίγαμος, εἰς ἐφ-
ῆδους ἤδη τελοῦσα· καὶ αὐτῇ, μήτε Γραφαῖς προπατ-
θεῖσα, μήτε νόμῳ Θεοῦ καὶ προφήταις παιδαγω-
γηθεῖσα, ὡς μόνον τῆς εὐαγγελικῆς ἐπήγειρε φθογ-
γῆς, καὶ ταύτης οὐ κατ' εὐθείαν, ἀλλ' ἐκ πλαγίας
ἐπ' αὐτὴν Ιούστης, ἐξέστη μὲν στοργῆς μητρικῆς·
ἐξέστη δὲ πάσης ἐπιθυμίας σαρκός. Ήθος μόνον δὲ,
ἄλλα καὶ ἐαυτῆς ἐκτεῖσα τῷ πνεύματι, καὶ διανοίᾳ
καθαρῷ καὶ πιστοτάτῳ νοῇ, τὸν εὐαγγελισθέντα λό-
γον εὔθὺς εἰσίξαμένη· ἐν ἐαυτῇ δὲ τοῦτον ἐδρά-
σασα, καὶ ἐδρασθεῖσα παγίως ἐν αὐτῷ, ὥρδο τοῦ
ἐπὶ γῆς οὖσα, τοῖς οὖτιν ἐκ γῆς· ἦν δὲ ἐν οὐρανοῖς
ἄληθιῶς, καὶ τῶν Ιερῶν Παύλου λογίων, ὡς ἐκ τοῦ
ὑπερουρανίου Θεοῦ κατακούσασα, οὐδεμιᾶς τῆσιον
τούς ἀπὸ γῆς φωνοῦντας ἐπιστροφῆς. Καὶ καθάπερ
τιμεῖς περὶ τῶν ἀναγκαλῶν τινᾶς πρὸς τῶν ὑπερ-
εχόντων ἡμῶν παραγγελλόμενοι, νηπίων ἐνίστε-
ταρχληρούντων εἰώθαμεν παραφρονεῖν, ἵνα μή τοῦ
κρείττονος λόγου διεμάρτωμεν· οὐτῶς ἡ μακαρία
παρθένος, δλον ἀκριβνῶς διὰ θερμοτάτης πίστεως
ἐλλαδομένη τὸν Ἰησοῦν, συνετῶς καὶ πανευλαβῶς
ὑπεῖχε τῷ ἱκετείου κήρουκι τὸ οὖς, ἵνα τοῖς ἀντοῦ
Ιογίοις, τὸ τοῦ γνωσθέντος αὐτῇ Θεοῦ θέλημα γνοῦ-
σα, καὶ τοῦτο καταπραξαμένη, βέβαιον ἐαυτῇ καὶ
διτρεπτὸν τὸ οὐράνιον ἀγαθὸν διεπηρήσειν.

Σωρροσύνην γοῦν καὶ ἐγχράτειαν, ἀκτησίαν καὶ
ταρθενίαν, πίστιν τε καὶ ἀγάπην, ὡς βεβαιοῦντα.
Χριστῷ τὴν φυχὴν ἐπακούσασα μακαριζόμενα, ἔρ-
γοις αὐτίκα καὶ πράξειν, τὴν Ιερὰν μετῆιε διδα-
χήν· καὶ τῆς ἐγχράτειας περιείχετο, καὶ τῇ παρ-
θενέᾳ προσεψύστο, καὶ τὴν ἀκτησίαν ἡρετίζετο· δι-
ὸν εἰς πίστιν τοῦ ἀγαπωμένου κραταιουμένη Χρι-
στοῦ, ἐκπληκτὸς μὲν ἐδόκει τοῖς εἰς αὐτὴν δρῶσιν,
ὅτι δὲ ἀρα ἡ ἐξστῶσα τῇ θεωρίᾳ τοῦ Θεοῦ.

A sed et molibus osculis, sensim vero etiam appre-
henso linteo ad seque trahens, Surge, edamus,
aiebat, forte vero inedia magnum partem stuporem
injecit. Ubi autem mensae particeps, meliore jam
animo facta fueris, tua ipsius eris, huncque virum
præstigiatorem ac nequissimum, velut seductorem
planumque submovens, sic perfecte ad nos redibis,
instauratoque amore conjugali, consuetum sermonis
usum continue recuperabis.

Quid igitur virgo? Num ad matrem respexit? Num ad procum animum attendit? Num ulli ce-
dens necessariorum aut amicorum, auditus rigo-
rem relaxavit? Nequaquam; sed velut passercu-
lorum stridulas voces, inanimatumque corporum
fragorem istiusmodi verba alloquentum ducens;
sed et sicut fraticelum, aut petra alta radicata
humo, trahentem non sequitur, solam verborum
Pauli gratiam, tranquillo mentis statu atque
animi sensu audiebat.

Eratque sane quod gerebatur ejusmodi, ut stu-
porem inerito ingereret. Nempe puella delicata,
immensa pulchritudine ac corporis venustate omnes
hominum filias longe superans, in ipso ætatis flore,
in ipso juventutis vigore (etenim virgo nubilis erat,
inter ephelbos jam constituta), hæcque adeo, cum
nec ante Scripturis eruditæ fuisse, nec Dei lega
atque prophetis instituta, ubi solum Evangelii so-
num percipit, eumque non reūta, sed ex obliquo
ad eam venientem, materna continuo excessit animo
ris vi; omni vero carnis cupiditate excessit: neque
id solum, sed et ipsa seipsa excedens spiritu, men-
teque pura ac fidelissimo animo, quem audierat,
statim arrepta doctrina, atque illius sinu alte col-
locata, ipsaque in illa firmiter constabilita, videba-
tur quidem in terra versari, his qui erant de terra,
vere tamen in cœlis versabatur, sacrisque Pauli
eloquii velut ex supercœlesti Deo auditis, ne vel
minimum converti ad eos dignabatur, qui vocabant
de terra. Ac sicut nos, dum a viris principibus ac
majoribus necessariorū quidpiam jubemur, in-
fantium quandoque nugas ac deliria contemnere
solemus, ne per illa maioris momenti sermonem non
satis assequamur; sic beata virgo, quæ totum sin-
cere serventissimo fidei animi sinu accepisset Iesum,
prudenter omniisque reverentia ac religione ejus præ-
coni aurem præbebat, ut illius eloquias, Dei illi
cogniti cognita voluntate, eaque executa fir-
mum sibi ac immobile cœleste bonum servare li-
ceret.

Castitatem igitur et continentiam, paupertatem
et virginitatem, fidemque et charitatem prædicari
audiens, ut quæ Christo animum firmiter astringe-
rent, opere statim ac actione sacram colens doctri-
nam, continentiae studebat, ac virginitati animum
adhibebat, atque paupertatem sibi deligebat: qui-
bus in Christi prædilecti roburata fide, stupore eorū
repia atque percita cernentibus in eam videbatur,
cum utique Dei contemplatione tota excessisset.

Quid igitur Thamyris? Amara inde æmulatione, A iraque et furore impletur. Ejusmodi enim est corporis philtrum. Quandiu quidem ades quod in de-liciis est, velut ignis illius cupiditate accenditur, quod amor habet; si autem desiderato frustre-tur, mutata statim passione, desiderii flammam in iræ ignem accendit, adversus eum qui illius inhibere cupiditatem existimatur. Sic et ille æmulatione exsatuat, surit, injuriam queritur, incenditur, totumque succedit Iconium, omnemque populum civitatis, ac turbæ omnem adversus eum concionem cogit, a quo Iesus injuria videbatur. Ubi diluxerat, Onesiphori domum irrumpit, injuriis, minis, maledictis procaecis, turpissime Paulum se multatu-rum jurauit; trahens primum in forum et ad prin-cipes civitatis, pessum eum accusans ac civitatis B corruptorem; adhuc vero etiam ejus, quæ illi de-sponsata esset; eundem postea etiam ad præside-mducens. Quodquo coactum judicium erat, præsesque pro tribunali sedebat, ac præsto judices assessor-es erant, populusque circumfusus stabat. ac præco silentium indicebat, Paulusque adductus in judi-cium erat, Thamyris accusans ait:

Nec vestram potentiam, magnificientissimamque mentis solerlam, nec præsentium quemquam igno-rare arbitror, quæ mearum rerum sunt. Scilicet vero, cum mihi genus splendidum, cum longe gravem esse substantiam, honoremque, qui ipse opum affluentia paribus modis respondeat. Accedit et formæ venustas ipsa elegans, cunctaque illustria, accincta conspicua. Ac ne verbis obtundere videar, mea omnia ejusmodi sunt, ut merito amorem cieant ac æmulationem. Sed et mihi uxorem despundi. Nostis omnes Theocleani; ejus filia addicitus sum. Parata jam omnia; tempus-que nuptiarum aderat, ac cuncta ad eas ambitioso cultu instructa. Repente vero malo genio homo iste homi-nibus lues, mihi que præ cunctis exitium (fabellis enim dilutis uxores dementans, virgines seducens; has quidem non sinit legitimis nuptiis viris copulari, illas vero viros contemnere facit), cum omnibus etiam meam Theclam corruptit; Theclam mihi sponsam a tana mente dejicit. Siquidem igitur sinatur hic vi-re, præstantissime præses, nec urbem habiturus es. Corruptil Sconum, perit et omnis circumvicina regio: neque id modo, sed et omnis provincia aliae civitas, D si ad illius legis ritum mores componere in animum inducat, haud evaserit quin tempore liberorum orbitate intoreat. Etenim si nuptiæ in causa sunt ut perenne sit humanum genus ac generatio, quæque ex aliis aliorum successio est; nimirum cælibatus libe-rorum orbitatem inducit. universique generis interi-um affert.

Ti oñv ὁ Θάμυρις; Ζήλου πικροῦ, θυμοῦ τε καὶ δργῆς ἐντεῦθεν ἀναπίμπλαται· τοιοῦτον γάρ τὸ φίλ-τρον τοῦ σώματος· ἔως μὲν ἀν παρῇ τὸ φιλούμενον ἐπιθυμίᾳ· ἀστοχῶν δὲ τοῦ ἐπιθυμουμένου, ἐντίλλαξε τὸ πάθος εὐθὺς, καὶ τὴν φλόγα τῆς ἐπιθυμίας εἰς πῦρ ἀνηψεν δργῆς, κατὰ τοῦ ἀνακόπτειν αὐτοῦ τὴν Ἐφεσιν νομι-ζομένου· οὗτω κάκεινος, ζηλοτυπεῖ, μαίνεται, ὑδριοπαθεῖ, ἐξάπτεται, καὶ δλον ἐξάπτει τὸ Ἰχόνιον, καὶ πάντα τὸν δῆμον τῆς πόλεως, καὶ πάντα τὸν δχλον, κατὰ τοῦ ὑπονοουμένου λυπεῖν δχλαγωγεῖ· δρθρος, καὶ τὸν Ὀνησιφόρου κατέλαβεν οἶκον (62), ὑδρίζων, ἀπειλῶν, βλασφημῶν, καὶ τοῦ αἰσχιστα Παῦλον διαθῆσεν διομνύμενος· ἔλκων ἐπὶ τὰς ἀγο-ρὰς πρῶτον καὶ τοὺς πολιταρχας, λυμεῶνα τοῦτον, φθερέα τῆς πόλεως, ἔτι δὲ καὶ τῆς αὐτῷ καθ-ηρμοσμένης, διαλοιδορούμενος· ἐνάγων δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα· καὶ ἐπειδὴ τὸ δικαστή-ριον συνεκροτήθη, καὶ δ ἡγέμων ἐπὶ θρόνου δικα-στικοῦ, καὶ οἱ σύνεδροι περὶ αὐτὸν, καὶ πέριξ δ δῆμος, καὶ σιωπὴν δ κήρυξ παρήγγελεν, καὶ δ Παῦλος τῷ βήματι παρῆκτο, καὶ δ Θάμυρις κατ-ηγορῶν ἐφη·

Οὔτε τὸ ἀμέτερον κράτος, καὶ τὴν μεγαλο φυστάτην ἀγχιροιαν τῆς διαιροιας, οὔτε δέ τι τι τῶν παρότερων ἀγροεῖν οἷμαι τὰ κατ' ἐμό. Ἐκ-στασθε δὲ, δτι καὶ γέρος ἐμοὶ λαμπρόν, καὶ περιουσία σφόδρα πολλή, καὶ τιμὴ κατὰ τὸν πιοῦτον. Πρὸς δὲ, καὶ ὥρας ἐλαχού ἀγαθῆς· καὶ πάντα ἐπίσημα, καὶ πάντα περίβλεπτα· καὶ ἵτα μὴ πολυρρήμορεῖν δοκῶ, πάντα τὰ κατ' ἐμό· ζηλωτά· μεμρήστευμαι δὲ καὶ γυναικα ἐμαυτῷ· τὴν Θεοκλειαν ἀπαρτεῖς οἰδεῖτε· ταύτης προσ-εθέμην τῇ θυγατρὶ· καὶ ἡδη ἔτοιμα πάντα· καὶ δ καιρὸς τοῦ γέμου παρῆν, καὶ πάντα πρὸς τοῦτον φιλοτίμως παρεσκεύαστο· δέξαπτης δὲ κακῷ δαμοὶ δ ἀγθρωπος οὗτος, δλεθρος ἀνδρός, καὶ πρὸ πάντων ἐμοὶ (λογυδροίς γάρ κεκομψεν μέ-ροις τὰς γυναικας συλαγωγῶν, τὰς παρθένους δέξαπταν· τὰς μὲν οὐκ ἐᾶ καθ' δ θέμις ἀνδράσι γαμηθῆται· τὰς δὲ συνεύτων υπερορᾶν παρ-σκευάζει), μετὰ πάντων καὶ τὴν ἐμὴν διέρθειρεν Θέκλαν· τὴν ἐμοὶ καθηρμοσμένην δέστησε Θέ-κλαν. Εἰ οὖν ἐαθειη ζῆν οὗτος, πόλις, ὡ κράτιστε τὴν ἄγριμῶν, οὐκ δχεις· διέφθειρε τὸ Ἰνοῖον· ὀλετο καὶ πᾶσαι περιοικίς· καὶ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι χώρα καὶ αστοίς, εἴ τε δὴ κατὰ τὸν αὐτοῦ γέμον δράσχοιτο βιοῦν, οὐκ ἀν φθάροις χρόνῳ δι' ἀτεκτίας δέξαπταν δέξορμή, καὶ αἵτιος ἀγθρώ-ποις γενέστεως· καὶ τῆς δὲ ἀλλων εἰς ἄλλους ἐφεξῆς διαδοχῆς! ἀπαιδίας ἀν εἰη, καὶ καθόλον τοῦ γέρους ἀραιρέστεως, η ἀγαμία δηλαδή.

εισάγει, Κολοφωνίας ἐπίσκοπον εῦρομεν γεγο-νότα· δεξιὸν ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἀλκιμωταν μέχρις αλγατος αὐτοῦ τὴν πίστιν κρατύναντα. Onesiphorūm, cuius Apostolus obiter meminit in Epistola ad Timo-theum, invenimus suis Colophoniæ episcopum, virum eloquio facilem ac fortissimum, qui ad usque sanguinem roborarerit fidem. Reliqua nobis obscura sunt.

(62) Τὸν Ὀνησιφόρον κατέλαβεν οἶκον. Hunc Onesiphorum existimat Baron. ipsumesse quia Paulo nominatur, ii ad Tim. i et iv, quique martyr habetur in Rom. tabulis 7 Sept. Sola conjectura est. Menæa illo die, jungentia Evodio, primo post Pe-trum Antioch. episcopo: Τὸν δὲ Ὀνησιφόρον, δι τῆς πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολῆς ἡ Ἀπόστολος παρ-

Ἐνδοθέντος δὲ καὶ τῷ Παύλῳ τὰ κατ' αὐτὸν ἀπολογεῖσθαι, Ἐγώ μέν εἰμι ἀνθρώπος Ἰουδαῖος, ἀπεκρίνατο, τῷ τοῦ οὐρανοῦ κατ τῆς γῆς Θεῷ τηπιόθεν ἀράχειμενος· καὶ διὰ τοῦτο, τῷ μῷ Θεοῦ παιδαρωγθεὶς, καὶ ταῖς ἐπιολαῖς προπαιδευθεὶς, δεκτῷ καιρῷ θειοτέρας κατηξέλωμαι μυσταρωγίας· καὶ ἐν ἡμέρᾳ ποτὲ μέσην εἶδον, ὡς λαμπρότατες ἥγεμῶν, οὐρανόθεν περιστράγαρ με φῶς ὑπὲρ τὸν ἥλιον· καὶ φωτῆς ἤκουσα ζώσης καὶ διατραρούσης ἐν ἐμοὶ Χριστὸν Ἰησοῦν· Χριστὸν ἐκεῖνον, διὸ ἀγροῶν πρότερον ἐδιώκον ἐν παιστιᾳ· ἐπειγωκῶς δὲ διὰ κρείττονος ἀποκαλύψως, ὡς αὐτὸς ἐστιν διτῶς ὁ ἀράχειμος Γεός τοῦ Θεοῦ, δεὶς καὶ νίδης ἀρθρώπου ἐνὶ φιλανθρωπιῶν ὑπερουσίως κεγρημάτικεν, ἵνα τὴν ἡμετέραν ἐσχατιὰν ἀρακαλέσῃται· καὶ πᾶσαν, ἵνα μή μακρηγορῶ, τὴν τοῦ Θεοῦ βουλὴν μεμυσταγωγῆμενος κρείττονι λόγοις δι' αὐτοῦ, παρ' αὐτοῦ τοῖς ἔθρεστιν ἀξιοποτάλην, διδάσκων πάντα ἀρθρώπον, καὶ ρουθετῶν ἐπιστρέψειν ἐπὶ τὸν Θεόν τὸν ἴσχυρὸν τὸν ζῶντα· καὶ παρακλήσει πάντα ἀρθρώπον παρακαλῶν, πᾶσαν μὲν ἀροματαν καὶ ἀδικιῶν ἀποστρέψεσθαι· δικαιοσύνην δὲ πᾶσαν καὶ ἀρωσύνην ἐν φόβῳ κατεργάζεσθαι τοῦ Θεοῦ· εἰδότας, διὰ δοτησεν ἡμέραν, ἐκ οὗ μέλλει πᾶσαν δαυτῷ τὴν ἀρθρωπότητα παριστᾶν, καὶ ἀποδιδούσι ἀκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

Καὶ οὐδεὶς σκοπός, ὡς δικαιότατες δικαιοτάτη, καθάπους τὸν γάμον ἀραιπεῖν· αὐτὴν σαφῆς καθ' ἡμῶν ἐστι συκοφατία· ἀλλὰ πορνίαν μὲν πᾶσαν καὶ μοιχείαν, καὶ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν καὶ ἐπιθυμίαν κακήν· καὶ πᾶν πάθος ἀκαλλιτεῖν παραίω· γάμος δὲ τὸν ἔρρομον καὶ ἔνθεσμον, ὡς ἀμαρτιῶν ἀποδέχομαι καὶ τιμῶ. Εἰ δέ τις γυνὴ πρασία καὶ ἐπιεικής, διὰ βίου παρτὸς ἀραματῶν καὶ καρθετῶν ἀλομένη, μόνῳ μόνῃ υχολάζειν τῷ Κυρίῳ, καὶ ταῖς προσευχαῖς ἀπερισπάστως αἱρετοῖσαι, τοῦτο καλλιστον ἐγὼ χρίω, καὶ τοῦ ἐπανέτον ἀξιεπαιρετώτερον, καὶ τοῦ τιμὸν γάμου τιμώτερον, ὡς οἰκεῖον διτῶς διὸ καὶ μᾶλλον ἀρεστὸν τῷ Θεῷ· ὡς μὲν πολὺ καὶ ρεργάρ θυσίαν, μᾶλλας καὶ θελητῶς τῷ ὑπὲρανθλῷ προσαγομένην.

Τούτων ἔκεινος ὡς ἤκουσε τῶν φωνῶν, ἐπειδὴ κρίνειν οὐκ ἦδε τὴν δύναμιν τῆς ἀληθείας· (ψυχὴ γάρ πᾶσα, τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ταῖς ἀπάταις τοῦ βίου σφοδρότερον ἐμπεψυρμένη, οὐκ οἶδεν ἀσχαρδαμένη) πρὸς τὰς τῆς ἀληθείας αὐγὰς ἀντωπεῖν· δι' ὃ καὶ αὐτὸς, μήτ' ἀντιτείνειν ἔχων, μήτε δὲ συντίθεσθαι τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λαλουμένοις, ἀσχολίαν τε προφασίζεται, καὶ τοῦτον δεσμεύσας, καθείργυνος εἰρητῇ.

Τί οὖν ἡ Θέκλα; Ἀρ' ὑπεστάλη φρέσασα πρὸς τὴν τοῦ κήρυκος ἀπαγωγήν; ή μικρὸν γοῦν καθυφῆκε τῆς προθέσεως; ή διανολαῖς βάθεσι τέως τὴν αὐτῆς πίστιν ἐγκατέχρυψεν; ή οὐ σφέδρα ταύτην ἐθριάμβευσε περιφανῶς; ή θριαμβεύει μὲν, οὐ συνετῶς δέ;

A Facta autem et Paulo seipsum defendendi licentia, Ego quidem, respondit, homo Iudeus sum, ab infantia Deo cœli et terræ addictus: ac propterea Dei lege eruditus atque mandatis instruatus, accepto tempore diviniore dignatus sum institutione. Medioque quandoque die vidi, clarissime præses, circumfulgenter nū e cœlo lucem sole splendidiorem, vivumque audivi vocem, ac in me Christum Iesum explanantem⁵⁵, nempe Christum illum, quem ignorans prius perceperem in incredulitate⁵⁶. Ubi autem divina revelatione cognovi esse illum vere Filium Dei charissimum, qui et filius hominis impensis in humum genus clementia misericordiaque extiterit, ut ejus extremas fæces alliori quam serat substantia modo instauraret: omnique, ne sim prolixior, polioribus verbis Dei doctus consilium, per cum, et ab eo genibus missus sum, ad docendum omnem hominem ac admonendum converti ad Deum fortem virum⁵⁷; et ut hortando hortarer omnes, omnem improbitatem ac injustitiam aversari, omnemque justitiam ac sanctitatem in timore Dei operari; qui nempe sciant, statuisse diem, in quo sibi ipse omne humanum genus sistet, ac unicuique pro suarum merito actionum reddet.

B διατρεπτητα παριστᾶν, καὶ ἀποδιδούσι ἀκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

C Nec id mihi propositum est, requissime iudex, ut omnes prorsus nuptias sublatas velim; hæc nimis adversum nos aperta calumnia est; sed omnem quidem fornicationem et mœchiam, omnemque imunditiam ac concupiscentiam malam⁵⁸, quidquid denum libidinis est, vitare suadeo; matrimonium vero legitimum statumque, ut incontaminatum recipio ac colo. Si autem milior quædam modestaque anima, per vitam omnem delecto cælibatu ac virginitate, soli Domino sola vacare, ac precibus indistracta mente instare relit, id ego pulcherrimum judico; nempe laudabili majore dignum laude, connubioque honorabili honorabilius; ut quod Deo vere necessarium ac magis placitum, velat scilicet sine materia ac intelligentem hostiam, immaterialē ac voluntate ei oblatam, qui omni illi quod extra materiam est, longe eminet.

D Ille auditis vocibus, quod veritatis vim judicare non noverat (quisquis enim animus huic saeculo vitæque erroribus vehementius innuersus est, irretortis oculis veritatis fulgores contueri non novit): quamobrem etiam ille, cum nec adversari posset, nec vero assentiri Pauli verbis, non vacare sibi per olium simulat, vinculumque in carcere includit.

Quid igitur Thecla? Timore inhorruit abducta præcone? aut parum aliquid propositi tenorem remisit? aut alto mentis sinu hactenus fidem suam occultavit? aut non splendide eam publicauit? aut publicavit quidem aliquid edidit, sed imprudente-

⁵⁵ Act. ix, 5; xxvi, 13.

⁵⁶ 1 Tim. i, 13.

⁵⁷ Psal. xli, 5.

⁵⁸ Coloss. iii, 5; Hebr. xii, 4.

Sicut? Handquaquam. Quid itaque facit? Surgit si- A Οὐμενοῦν. Ἀλλὰ τί ποιεῖ; Ἀνισταται κατὰ μέσας νύχτας ἡσυχῆ· ἐπικαλεῖται τὸν Παύλου Θεὸν εἰς συνοδίαν· ἔχουθενε τὰ κόσμια, τὰ ἐνώπια, τὰ κάτοπτρα, τὰ θέλγητρα πάντα τῆς νεότητος· καὶ κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν ἐκεῖνον ἔμπορον, τὸν πολύτιμον εὔρηκει μαργαρίτην, πάντων ὡν εἶχεν ἐπρίατο αὐτὸν· καὶ κατὰ τὸν αὐτῆς διδάσκαλον, ἀτινα ἦν αὐτῇ κέρδει, διὸ τὸν Χριστὸν ζημίαν ἡγησαμένη, ἀ μὲν ἐδίδου τῷ παλωρῷ, ἀ δὲ τῷ δεσμοφύλακι· μόνον, ὥστε παραχωρῆσαι ταύτῃ τὸν Παῦλον ίδειν, καὶ τῆς εἰρκτῆς αὐτῷ καὶ τοῦ ἐδίψους κοινωνῆσαι καὶ τῶν δεζμῶν, καὶ δὴ καὶ τῆς εὐαγγελικῆς θεηγορίας τελεώτερον μετασχεῖν. Ἡν οὖν ἐκεὶ καθορθὲν, τὴν μὲν οὖλα διψητικωτάτην Ἑλαφὸν δρόμῳ τὰ θδατα τοῦ Θεοῦ καταλαβούσαν· τὸν δὲ, καθάπερ προφέρεοντα ποταμὸν, καὶ κατὰ τοῦ νεροῦ στόματος αὐτῆς τὸ τῆς θεολογίας νάμα δαψιλέστατον ἐπιβλύζοντα. Καὶ οἱ μὲν ἤσαν ἐν τούτοις.

* Prima statim aurora, ingensque domesticos cepit turbatio. Quærebatur namque Θεολα : de Thecla rumor erat : apud notos, apud cognatos omni diligentia vestigabatur, Interque vicinos, ut parentes, et amicos. Famuli inquirebantur ; ancillæ poenias dabant ; omnis familia agitabatur. Cognita tamen, ad Pauli pedes provoluta inventa est ; ac quidem, Juxta Isaiam, illius pedum pulverem lingebat³⁹; tanquam vero Dei Filio Deoque sic reverentia alique tremore illi astabat. Sic nimis summe eam Dei timor ceperat quo jam confixa tentaque ac constrita, nihil pensi habebat aut attendebat, qui ejus causa aut turbas cierent, aut ipsis illatas ferrent.

Quid igitur Thamyris⁴⁰? Furore rursus agitatur ; rursus turbatur ; rursus incenditur ; rursus turbas cogit, longeque magis ac prius, quanto nimisum etiam certiore virginis seductionem putabat. Desert rursus præsidi adversus Paulum ; velutque palam iururia læsis, pœnam irrogari depositit. I^s Itaque apparitores secundus, ad judicium alacri rursus animo ascendebat : sed et illa, ut Pauli revera discipula, vocata cum esset, præclara animi magnitudine ac præstantia, ad tribunal adibat. Non enim Christi Evangelium erubescet ; sed gaudium illius extimie cor, mysticaque exultatio pervaserat, quod pro Christo cum Paulo urbis theatro traduci meruerat.

Ubi itaque ambo judici astiterant ; Paulum quidem nec verbo dignantur, quod ille jam sui defensione perfunctus erat, quodque ex prima statim responsione illatum crimen strenue quidei depulerat : ex Thecla vero rationem exposunt spretarum nuptiarum, quidve causa aversi ejus a Thamyride animi existat. At illa, ne verbum quidem dignata loqui, intenta in Paulum erat, silentioque suam sensim mentein videntibus subindicabat ; nempe non licere presente magistro, discipulum pro concione loqui. Indisciplinatos itaque seu incompositos reprehendens magnanimis Virgo qui sciscitarentur, in eum modum nihil loquens manebat.

³⁹ Matth. xiii, 44. ⁴⁰ Philipp. vii, 7. ⁴¹ Isa. xlix, 25.

Α Οὐμενοῦν. Ἀλλὰ τί ποιεῖ; Ἀνισταται κατὰ μέσας νύχτας ἡσυχῆ· ἐπικαλεῖται τὸν Παύλου Θεὸν εἰς συνοδίαν· ἔχουθενε τὰ κόσμια, τὰ ἐνώπια, τὰ κάτοπτρα, τὰ θέλγητρα πάντα τῆς νεότητος· καὶ κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν ἐκεῖνον ἔμπορον, τὸν πολύτιμον εὔρηκει μαργαρίτην, πάντων ὡν εἶχεν ἐπρίατο αὐτὸν· καὶ κατὰ τὸν αὐτῆς διδάσκαλον, ἀτινα ἦν αὐτῇ κέρδει, διὸ τὸν Χριστὸν ζημίαν ἡγησαμένη, ἀ μὲν ἐδίδου τῷ παλωρῷ, ἀ δὲ τῷ δεσμοφύλακι· μόνον, ὥστε παραχωρῆσαι ταύτῃ τὸν Παῦλον ίδειν, καὶ τῆς εἰρκτῆς αὐτῷ καὶ τοῦ ἐδίψους κοινωνῆσαι καὶ τῶν δεζμῶν, καὶ δὴ καὶ τῆς εὐαγγελικῆς θεηγορίας τελεώτερον μετασχεῖν. Ἡν οὖν ἐκεὶ καθορθὲν, τὴν μὲν οὖλα διψητικωτάτην Ἑλαφὸν δρόμῳ τὰ θδατα τοῦ Θεοῦ καταλαβούσαν· τὸν δὲ, καθάπερ προφέρεοντα ποταμὸν, καὶ κατὰ τοῦ νεροῦ στόματος αὐτῆς τὸ τῆς θεολογίας νάμα δαψιλέστατον ἐπιβλύζοντα. Καὶ οἱ μὲν ἤσαν ἐν τούτοις.

Β “Αμα δὲ ἔιο, καὶ τάραχος μέγας κατειλήφει τοὺς οἰκείους. Ἐξητείτο γάρ Θέκλα· διελαλεῖτο Θέκλα· ἀνηρευνάτο πάρα τοῖς γνωστοῖς, πάρα τοῖς συγγενεῖσι, καὶ πάρα γείτοσιν, ὡς εἰκάσι, καὶ φίλοις. Οἱ οἰκέται τηάζοντο, αἱ θεραπαινίδες δίκαιας ἐτίννυον· καὶ οἱ ἐπὶ τῆς οἰκίας πάντες ἐδοκοῦντο. Ἐγνώσθη δ’ οὖν ὅμως, καὶ πέρδε τοῖς Παύλου κυλιομένη κατειλήφθη ποστίν· καὶ τὸν χοῦν μὲν τῶν αὐτοῦ, κατὰ τὸν Ἡσαίαν, Ελειχε ποδῶν· αὐτῷ δὲ μετ’ εὐλαβεῖας οὗτῳ καὶ τρόμου παρίστατο, ὡς υἱῷ Θεοῦ καὶ θεῷ· οὗτῳ κατ’ ἄκρας αὐτὴν εἶλεν ὁ Θεὸς φόδος, ὃς λοιπὸν καθηλώμενη καὶ συνεχομένη, οὐδεμίαν δημιούρησεν, οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν τῶν δι’ αὐτὴν θορυβούντων ή θορυβουμένων ἐποιεῖτο.

Γ Τὸ δὲ ὁ Θάμυρις ; Μαίνεται πάλιν· ταράττεται, πάλιν ἐξάπτεται· ὀχλαγωγεὶ πάλιν, καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ πρώην, ὅσῳ καὶ βεβαιοτέραν ὑπείληψε τῆς παρθένου τὴν ἀπάτην. Ἐμφανίζει αὐθίς τῷ ἡγεμόνι κατὰ Παύλου· καὶ ὡς ἡντικρυς ἡδικημένος, δίκην αἴτει λαβεῖν, καὶ δε τοῖς κλητῆρσιν ἐπόμενος, προθύμως αὐθίς ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἀνήσει. Η δὲ καὶ αὐτῇ ὡς Παύλου τῷ δυτὶ μαθήτρια κλητευομένη, μετὰ πλείστης δημητρίου μεγαλοψυχίας. Οὐ γάρ ἐπησχύνετο τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· χαρὰ δὲ αὐτῆς ὑπερψυχῆ τὴν καρδίαν, καὶ μυστικὴ διειλήφει ἀγαλλίασις, δῆτε διπέρ Χριστοῦ μετὰ Παύλου θεατρίζειν τῇσιοντα.

Δ ‘Ἐπει τοῦν παρέστησαν δύμῳ τῷ δικαστῇ, τὸν μὲν οὐκ ἀξιούσι λόγου, ἡδη τὰ περὶ αὐτοῦ ἀπολογημένον, καὶ ὡς ἐκ τῆς πρώτης εὐθὺς ἀποκρίσεως τὴν κατηγορίαν οὐκ ἀγεννῶς διαχρουσάμενον· τὴν δὲ λόγον ἀπαιτοῦσι τῆς ἀγαμίας, καὶ τῆς θαμύριδος ἀποστροφῆς. Η δὲ λόγοι μὲν τούτους ἡξίωσεν οὐδενός· προστέχει δὲ Παύλῳ· καὶ σιωπῶσα, τὴν αὐτῆς τοῖς δρῶσι γνώμην ἡρέμα καθυπέφαινεν, ὡς οὐ θεμιτὸν διδάσκαλου παρόντας δημηγορεῖν μαθητήν. Ἀπαιδευσίας οὖν, ἢ ἀταξίας τῶν πυνθανομένων αὐτὴν ἡ μεγαλόρων καταγνοῦσα, Εμενεν οὕτω λαλοῦσα μηδέν.

Tί οὖν δικαιοστής; Τὸν μὲν φραγελώσας, τῆς πόλης λεωφόρους ἀπήλασεν· τὴν δὲ ζῶσαν καῆναι κελεύει πυρί. Τοῦτο γάρ μή πειθομένης αὐτῆς, καὶ ἡ μήτηρ μεγάλαις ἐδαίχνισε κραυγαῖς. Ἐνταῦθά μοι τῷ λόγῳ κάμινοντι, καὶ τὸ τοῦ ἀγῶνος μέγεθος ἀμηχανοῦντι παραστῆσαι, συναγωνίαςθετέ μοι, παρεγγυῶ, διὰ προσευχῆς τε καὶ προσοχῆς· τῇ μὲν, νοερῶς ἔξαιτούμενοι εὔοδοισθετέ μοι τὸν λόγον τῆς ἀπαγγελίας· διὰ προσοχῆς δὲ καὶ ἀπαρεῖταις, ὡσπερ ἐν λιμένι τινὶ γαληνῷ, τῷ οἰκεῖῳ νῷ, τοῦτον γαληναίως ἐγκαθορμιζόμενοι.

Πᾶσα ἡ πόλις ἐπὶ τὸ θέατρον ἀνήσει μετὰ σπουδῆς· ἀνδρες πάντες, αὐτόχθονες καὶ ἀπήλυδες, ἀφρούς καὶ περιφανεῖς· γυναικες πᾶσαι, πρεσβύτεραι καὶ νεώτεραι, δοτῆμοι καὶ ἐπίσημοι· καὶ νήπια δὲ μετὰ τῶν καθεστηκότων ἐτρέχον ιδεῖν· καὶ πρὸ πάντων, δὲ τὴν ἀποπονούσαν καὶ διδίκον ἀποφηνάμενος ἡγεμόνην· καὶ ἐπειδὴ τά τε ξύλα ἡτοίμαστο πρὸς ὑπέκυαυμα, καὶ πάντα ἔτοιμα ἦδη, καὶ πάντα εὐτρεπῆ τὰ πρὸς τὴν πυράν, προστήχθη καὶ αὐτὴ Θέκλα· καὶ τὸ θαυμάτιον, ὅτι οὐκ ὠχρίσαν πρὸς τὴν τοῦ πυρὸς ἀπειλήν· οὐκ ἐδειλίασεν τὴν ψυχήν· ἀλλὰ τὴν καρδιὰν μὲν ἀνατεταμένη καὶ εὐφραίνομένη πρὸς δὲ ἐπίστευσε, Κύριον· θάλαυσα δὲ ἢδι περισσωπόν, καὶ ὡσπερ εἰς βιλανεῖον τοῦ λούτασθαι χάριν προθύμως ἀποδυσαμένη· ἥ ὡσπερ ἐπὶ πατάδα χωροῦσα παρθενικήν, οὗτως ἔστηται κατασφραγισαμένη, τῶν ἐστρωμένων ἐπιβαλνει ἔύλων (63).

Τίς οὐ κατεκλάσθη τὴν καρδίαν τοῖς δύσυρμοῖς; Τίς οὐ παρείθη πάντα τῆς σαρκὸς μέλη; τίνος; παρειὰ δικρύων οὐ πίμπλαται; τί; δὲ οὐκ ἀπεδυσπεστησε τοῖς κεκριμένοις, καὶ σφοδρῶς ἐκεὶ τοῦ δικάζοντος κατείπεν; Πᾶσι γάρ Ἑλεον, οὐμενούν διπέσον εἰπεῖν Εὐτίν, ἐνεποίει τὸ γινόμενον, ὀρῶσιν νεᾶνιν καλὴν μὲν τὸ σῶμα καὶ τρυφεράν· προθυμίᾳ δὲ πενεύματος ἀνυποστάτου κατατολμῶσαν φλογδές, καὶ αἱρουμένην εἰς τέφραν αὐτίκα δὴ τῷ πυρὶ διαλυθῆναι, ἥ τὴν αὐτῆς προνέσθαι παρθενέαν, καὶ τὸν ἀρμοσάμενον καταψεύσασθαι Χριστόν.

Ἐξεῖ καὶ πάσας οἵμαι τὰς δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ὡρίσασας, τὸν τοῦ ἀγῶνος ψήτειρηχέντας τρόπον.

(63) Τῶν ἐστρωμένων ἐπιβαλνει ἔύλων. Nondum scilicet accensa pyra: quo-i etiam Metaphr. ait; quodque desunt Graeca. Latina represento, *Lignis autem iam substratis, tortores ut conscenderet præcepereunt: conscedit illa, signo se crucis consignans: illi ignem accendunt, etc., ubi nihil extra ordinem, et quo sibi Theclam necem intulisse videatur. Sic enim quotidie jubentur rei, quæ sunt inferendæ neci prævia, ipsi præstare, præstantque, nemine rem criminis dante. At Basil. in ipsam jam in sublime elatam flammam insiliisse auctor est, excusatque Pantinus exemplo aliarum saecularium mulierum, quæ Spiritus sancti instinctu perinde se in ignem aut aquam sponte præcipites dederunt: quibus omnibus prævisset Thecla, utroque exemplo, si vera hic de igne Basilio narrata: nam de lacu convenienter omnes, se in illum præcipitem dedisse, in quo et a phœcis loret devoranda; quæcumque tandem illæ phœce fuerint: grandiora enim cete et balenas, quæ sunt monstra marina, in brevi lacu et stagno ad ipsum theatrum, non videnter servari potuisse. Fuerint ali-*

A Quid ergo Iudex? Paulum flagellis cæsum, urba ejicit; Theclam vero vivam jubet igne cremari. Hoc enim cum morem non gereret, ipsa mater magnis clamoribusurgebat. Hic, quæso, fatusente mihi sermonis vi, nec certaminis molem valente representare, vos ipsi precibus propensiisque attentis animis opem fert: precibus quidem, mente exortantes ut enarrandi sermo mihi prosperetur; attenitus vero animis et inturbatis, ut velat in tranquillo quodam portu, in mente vestra, tranquilla eum statione accipiatis.

B Urba tota festinato in theatru concesserat: viri omnes, indigenæ et inquilini, obscuri et illustres: mulieres omnes, seniores et juvenes, ignobiles atque nobiles: quin et infantes cum his qui ætatis sensusque integri erant, ad spectaculum currabant; præque omnibus, præses ipse qui sic absurdam aliquæ iniquam tutelat sententiam. Quodque ligna ad somitem parata erant, cunctaque iam expedita et ad rogam aptata erant, adducta est et Thecla: resuque miram, quod non expalluit ad ignis nimas; non animo formidavit; sed intenta mente lætansque in Domino, in quem crediderat, florenteque vultu in balneo ad lavandum alacriter exuens, aut velut genialem virgo lectum petens, sic sibi consignans, lignorum struem concendit.

C Cujus non tristi gemitu fractus anhīnus? Cujus non soluta omnia carnis inembra? Cujus genæ non lacrymis oppletæ? Quis non indigne ferret sententiam, judicemque acriter tanta illa turba non reprehenderet? Cunctis enim miserationem, quantam nec verbis exprimere liceat, res ea faciebat; dum videlicet formosam corpore ac delicatam pueram viderent, spiritus alacritate, animique servore intoleraabilem incendiī vim contemnere, malleque in favillam statim igne exurente dissolvi, quam virginitatem suam prodere, aut Christo sponso datam fidem fallere.

Ibi arbitror et cœlestes omnes potestates cum viderent certaminis modum, miseratas esse. Ibi et

D pisces grandiores, ipsi voraces, ut erat nocendi solers ac curiosa omnis generis bestiis cœra geotilitas, eoque spectaculo insanæ plebis in magna quibusque urbibus, qualis Antiochia, Orientis oculis, oculos pascebat. Ipsa Basili verba hanc satis consonare videntur; sicutque rem narrat, quomodo nevio sane gestam putaverit: Ήάντων τοιγαρούν πανταχόεν ξύλα συμφορησάντων, καὶ τῆς φλογὸς εἰς αὐτὸν τὸν αἴθέρα κορυφωθεῖσης, ἐπιβῆναι κελεύεται τῇ οὐτως ἐχφλογωθεῖσῃ πυρᾳ. *Lignis conferta omnium opera undique comportatis, et flamma in ipsum jam aethera sese sustollente, pyram iiii flammanteum virgo inscendere jubetur. Non hoc iubent carnifices, nec vero humanum est quod juberi debeat; sed ipsi præcipitant; etsi quandoque illorum vim nonnullæ sanctæ mulieres occupaverint, sicutque parato rogo ipsæ sponte non absque ipsorum tortorum stupore in illum insilierint, ut de Apollonia graviter narrat Dionys. Alexandr. refertque ex illo Eusebius. Etiam nemo veterum istud Thecke adduxit in exemplum.*

ipse Dominus rei misertus est. Qui enim poterat A ut non ejus misereretur, quæ absque ullis signis, atque portentis, sola præconis voce, ejusque qui vincitus, qui profugus esset, sic illi credidisset, ut nedium matrem et domesticos et cognatos, opesque et nuptias et delicias omnes et illecebras, sed et ipsam ejus gratia contemneret animam? Quoniam vero mirabilem Deus de cœlo in terram aspicerat, plane necesse erat, ut quod siebat, facientis magnificientia dignum eluceret.

At quodnam Domini judicium! Jam rogas quidem circa virginem accensus erat; neandum tamen intactum corpus flammæ attigerat, cum repente illa comprecante, magnus e terra erupit sonitus; e cæloque circumstantes nubes vim tantam pluviae B grandinisque effudit, ut et pluribus ibi creatum periculum, ignisque exstinctus, ac Thecla servata sit. Hæc celsitatum Deus mirabilis in majestatibus, faciens prodigia ⁶⁴. Hæc qui Babylonica excussa fornace, tres in illa pueros cantores incolumes servavit ⁶⁵. Istud vere filius manus opus; tum nimirum roscidam fornacem præstare, tum quod repente e cœlo aqua inundante eam extinxerit.

Hoc primum. Thecla in sui gratiam vidit patratum miraculum, sicutique sibi, Deique dilectioni excellentem adjunxit dilectionem. Aqua hæc ne dum ignem, sed et Theocleæ furorem, sed et Thaumyridis (ignis in morem accensa) æmulationem, extinguens tabefecit. Igne enim colesti præclara virgo animo incensa, terreni ignis virtutem extinxit. Quia vero etiam ratione leonum ora obstruxerit, operæ pretium sit ut videamus.

Quod enim ab eo periculo liberata fuerat, domesticis omnibus soluta molestiis ac turbis, vestigio magistrorum sequitur: quo invento in terra quodam foramine pro ipsa orante, acceptoque per illum, quod est in Christo, signaculo, cum eo postea Antiochiam intravit. Ingressa autem in

A 'Exει καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος τὸ γινόμενον ἡλέησεν. Καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἐμελλεν οὗτος ἐλεεῖν τὴν ἄνευ σημείων καὶ τεράτων, διὰ μιᾶς φωνῆς κήρυχος, καὶ τούτου δεσμίου, καὶ τούτου φυγάδος, οὗτως αὐτῷ πεπιστευκοῦν, ὥστε μὴ μόνον μητρὸς, καὶ οἰκείων, καὶ συγγενῶν, καὶ πλούτου, καὶ γάμου, καὶ πάσης ἡδονῆς καὶ τρυφῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ὑπεριδεῖν δι' αὐτὸν τῆς ψυχῆς; Ἐπεὶ δὲ ὁ τῶν θαυμασίων Θεὸς ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἐπέβλεψεν, δέξιον ἔδει πάντως καὶ τὸ γινόμενον τῆς τοῦ ποιοῦντος ἀποδείκνυσθαι μεγαλειότητος.

'Αλλὰ τίς ἡ τοῦ Κυρίου κρίσις; 'Υφῆπται μὲν πέριξ τῆς παρθένου τὸ πῦρ· οὖπω δὲ τοῦ ἀνεπάφου σώματος ἐθίγετο, καὶ ἀθρόως, εὔχομέντης αὐτῆς, ἥχος μὲν μέγας γῆθεν ἀνερράγη· ἄνωθεν δὲ νεφέλη περιστάσα, τοσοῦτον ὕδωρ καὶ χάλαζαν κατέχουσεν, ὥστε πολλοὺς μὲν ἐκεῖ κινδυνεύσαι· τὸ πῦρ δὲ σβεσθῆναι· Θέκλαν δὲ σωθῆναι. Ταῦτα δ τῶν ὑψημάτων Θεὸς, οὐαυμαστός ἐν δόξαις, σπιώντες ταῦτα δ τὴν Βαβυλωνίαν κάμινον ἐκτιναξάμενος, καὶ τρεῖς ἐν αὐτῇ παιδας ὑμνοῦσις περισωσάμενος. Ἔργον τοῦτο τῆς αὐτῆς χειρὸς ἀλτηῶς· δροσοδόλον τε κάμινον ἀποφῆναι, καὶ ἐξαπίνης δικαθεν ταύτην ἐπικλύσαι τῷ ὕδατι καὶ κατασβέσαι.

Toῦτο πρῶτον εἶδεν ἡ Θέκλα θαυμάσιον ὑπὲρ αὐτῆς γεγενημένον, καὶ τῇ πίστει πίστιν, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ τὴν καθ' ὑπερβολὴν προσέθηκεν ἀγάπην. Τοῦτο τὸ ὕδωρ, οὐ μόνον τὸ πῦρ ἐκεῖνο, ἀλλὰ καὶ Θεοκλείας τὴν μανίαν, ἀλλὰ καὶ Θαμύριδος τὸν ζῆλον, ὡς πῦρ ἐκκαιόμενα, σβέσαι κατεμάρανεν. Πυρὶ γὰρ οὐρανίῳ τὴν καρδίαν ἡ καλλιπάρθενος ἐκκαιομένη, τοῦ ἀπὸ γῆς ξεσβεν δύναμιν πυρὸς. "Οπως δὲ καὶ λεόντων ἐνέφραξε στόματα, δέξιον ἰδεῖν.

'Ἐπει γὰρ ἔκεινον ἐρρύσθη τοῦ κινδύνου, πάντων ἀπαλλαγεῖσα τῶν ὀλκοθεν ὀχληρῶν, κατ' ἕχιδνας τοῦ διδασκάλου· δν ἐν ἡπτῇ τινε γῆς (64) ὑπὲρ αὐτῆς προσευχήμενον καταλαβούσα· λαβοῦσα δὲ δι' αὐτοῦ τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα, σὺν αὐτῷ μετὰ ταῦτα τὴν Ἀντιόχειαν εἰσῆσε (65). Εἰσιοῦσα δὲ, νεω-

⁶⁴ Exod. xv, 11. ⁶⁵ Dan. iii, 21.

(64) Ἐρέπη τινι γῆς. In terræ quodam meatus ac foramine; in autro, in specie. Basil., Ξέω που τοῦ ἀστεος ἐν τινι τύμbo. In quodam sepulcro extra urben. Metaphr., ἐν μνημεώ, in monumento addilque, κατὰ τὴν ὅδον τὴν ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Δάφνην φέρουσαν· juxta riam que Iconio tendit ad Daphnem. Prosequitur Nicetas accepisse τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα· Basilius, rogasse ut acciperet: Metaphrasles obscurius, Patienti animo sis oportet, et illud donum ad te perveniet; quasi dilata fuerit, non tunc Christi signaculo insignita; quod sacrum baptismus merito intelligatur: enque tunc initia sit per eam remissionem, cum vix ante licuisset. Obscurius tamen locutum veterem auctorem satetur Basilius, ut vix sciri possit quid per σφραγίδα intellexerit: intellectus aliquid præviuum baptismio et consignationem, qua quasi in albo competentium poneretur, ut deinde sequeretur instinctio, et τὸ θεῖον λουτρόν, mihi satis durum, etsi putat Pantinus indicasse Basiliū.

(65) Τὴν Ἀντιόχειαν εἰσῆγει. Putavit Baron. se

D in Actis Antiochiam Pisidiæ legisse; sic enim ait. Cum enim in iisdem Actis illud etiam enarretur, sanctam Theclam a tormentis liberari, verbi cupidam, magistri avidam, Antiochiam Pisidiæ, quo sanctum Paulum prosecutum audierat, adventasse. Ego tamen in nullis invenio, præterquam in Sirleti Menologio, ubi est, Paulum secutus est usque Antiochiam Pisidiæ; ex quo etiam habuit Baronius, qui sere unum illud Menologiorum meminil, ut et Henr. Canis, observavit: idecirco, puto, quod alia Latine redditæ non habuit. At Basilius aperte id excipit, etsi, inquit, Pisidiæ ita velint. Nicetas quoque et Metaphr. cuin Alexandrum Theclæ Antiochiae procum diserte hominem Syrum doceant, ac civitatis fere principem, ipsam Syriæ magnamque Antiochiam indicant. Hieronymus ad Oceanum illi relatus aliter loquitur, Thecla post temptationem passionis Antiochiae, a Paulo prohibetur pariter pergere; quæ certe toto cœlo distant ab illis Baronii. Nempe iherat Thecla cum Paulo Antiochiam, ibique ten-

τέριψιν ἔσοντι, καὶ τοῦ σώματος τὴν ἀχιτήν σφριγῶν-
τι περιπίπτει. Ὁ δὲ ἦν Σύρος μὲν τῷ γένει, Ἀντιοχέων
δὲ πρῶτος· Ἀλέξανδρος δὲ τυνομα· οὗτος δὲ ὁ φθαλ-
μῶν ἐαλωκῶς τῆς χόρης, καὶ διὸς τοῦ ἑρωτος γενέμε-
νος (δεινὴ γὰρ νέων δψις ἀκόλαστος, τὸ προσπεσὸν αὐ-
τῇ κάλλος οὕτως τι γλυκερώτατον βέλος τοῖς βάθεσιν ἐγ-
κατασπεῖραι τῆς χαρδίας), πρῶτον μὲν ἐξελιπάρει
Παῦλον, μυρία δῶρα, τὰ μὲν ἀυτίκα διδοὺς, τὰ δὲ
ἐπαγγελλόμενος, εἰ γε τούτῳ γαμετὴν ἐπιτρέψαι
λαβεῖν. Τὸν δὲ, μηδεμίαν ἔχειν εἰς αὐτὴν ἔξουσίαν
ἀποκρίνασθαι· ἄλλου γάρ εἶναι, καὶ ἄλλῳ καθηρ-
μόσθαι.

Τί οὖν δινεανίας; Δύσοιστον γάρ δέ Ερως· νεότητος
δὲ, καὶ τύφου καὶ ποικίλης τρυφῆς ἐπιτυχῶν, γίνε-
ται ἀνύποτος. Θραν οὖν, ὡς ἐνδμιζεν, εὔθετον
ἐπιτετηρηκίν, αὐτὸς αὐτῇ ἐν ἀμφόδῳ τινὶ περι-
επλέκετο. Ἐκεῖνη δὲ τί; Πρῶτον μὲν τοῖς λόγοις
ἀπημύνετο, καὶ τὴν ἀκρασίαν τοῦ νέου, καὶ τὴν ἀκό-
λαστον ἀνεχαίτιε προσβολὴν, Μή βιάζουν, λέγουσα,
τὴν ξέρην· μή ἀκαιδεύτως ἐπιτίθεσο· Ἰκοριέωτ
εἰμὶ πρώτη, καὶ γαμηθῆται τῷ πρώτῳ τῆς πολεων
οὐ βουλομένη, τῷρον οἰκεῖων ἀπῶσματι ἀλλ' ἀπόστη-
θι, ἀρθρωπε. Θσοῦ ὑψίστον δούλη εἰμί· Χριστῷ
κατεγγύημαι· Ἰησοῦν· Χριστῷ μεμιγήστενμαι. Μή
ἐρόγει τοιγαροῦν. Μή πειρῷ θλγειν τοῦ σοὶ μή καθ-
ῆκοτος. Μή πειρῷ φαύσιν ἀψάυστον σώματος, μή
ποτέ σοι μεταμελίσῃ τῆς ἀραιδοῦς ἐπιχειρήσεως.
Καὶ τὴν μὲν ταῦτα· Ὁ δὲ εἶχετο καταχράτος. Η δὲ τὴν Ιη-
σοῦν ἐπικαλεσαμένη, περισχίζει μὲν αὐτῷ τὴν χλα-
μύδα· ἀκοντίζει δὲ καὶ τὸν στέφανον ἀπὸ τῆς κεφα-
λῆς· ὑπεκδύνασα δὲ τῶν χειρῶν τὰς λαβᾶς, ἀφῆκεν
αὐτὸν εἰς γῆν ἀπωσαμένη. Ὁ δὲ τὴν αἰσχύνην τῷ
φίλτρῳ κερασάμενος, καὶ βαρέως ἐξηλωκῶς, τῷ
ἡγεμονὶ τῆς πόλεως ἐμφανίζει κατ' αὐτῆς. Ἐρωτω-
μένης δὲ, καὶ διολογούστης οὕτω δεδραχέναι, κατ-
έκρινε θηρίοις παραβαλεῖν.

Τίς οὐκ ἐπεστέναξε τοῖς κεχριμένοις; Τίς τῷ ἀν-
οσίᾳ τῆς κρίσεως οὐκ ἐπεστύγητεν; Ἄνδρες, γυ-
ναικεῖς, καὶ πολέται καὶ ἔοι, ἀδικίαν εἶναι τὸ δρώ-
μενον ἐνδόν· βίασον τὸ δόγμα· τυραννικὸν τὸ ἐγ-
χείρημα· βιάζεσθαι παρθένον, καὶ ταῦτα ξένην, καὶ
ταῦτα τῶν ἐπιφανῶν, καὶ ταῦτα τῶν ιδίων τοῦδε εἰνε-
κεν δεδιωγμένην. Ἀλλ' ὅμως δὲ μακρόθυμος ἦνείχετο·
καὶ ὅσα πρὸς δῆταν οἰκεῖων, πόρρωθεν προητοιμά-
ζετο· καὶ τῇ παρθένος οὐ καθυφῆκε τῷ προσώπῳ·
οὐ πρὸς τὴν τῶν λεόντων ὥκλασεν ἀπειλήν· οὐ πρὸς
τὴν ἐξ οὐρανοῦ συμμαχίαν ἐνεδοίασεν· πεποιθυῖα
δὲ μᾶλλον, καὶ πρὸς τὸν ἀμίαντον ἐκ πυρὸς αὐτὴν
ἀποβλέπουσα διασωσάμενον, πρῶτον μὲν λεαίνῃ

latione passionis perfundeta, liberaque dimissa a
præside, Paulum Myram in Lycia secuta erat, a
quo dimittitur, ut iam satis confirmata, ne sit illi
amplius comes, sed in patriam discedat ibique pro
modulo suo sexusque ratione Christum annuntiet.
Quae omnia in Actis habentur. Vestis mutationem
semel et iterum merito suppressit Nicetas. Græci
quoque nihil ejus meminere. Et certe quid illa
vestis mutatio, cum statim Antiochiam ingressa
mulier agnita sit, nisi ingrediendo mulieribus cul-

Aestuantem quendam juvenem, vegetoque corpore
luxuriantem, incidit. Erat is, Syrus genere, Antio-
chenorum primus, Alexander nomine. Ille puellæ
captus oculis, totusque amore incensus (validus
enim impudicus juvenum aspectus, ut objectam
pulchritudinem, velut dulcissimum quoddam spi-
culum imis instigat cordis penetralibus), primum qui-
dem Paulum obsecrare, qua statim innimera præ-
bens munera, quia et dare pollicitus, si modo ei
conjugem Theclam permitteret. Ad quem Paulus,
ejus sibi nullam esse potestatem; ad alium spec-
tare, autem alii desponsatai esse.

Quid igitur juvenis? Est enim amor res ægre
tolerabilis; ubi vero juventutem et superbiam vari-
que generis delicias nactus fuerit, intolerabilis.
B Observata igitur, ut existimabat, opportuna tem-
poris hora, in compito quodam ipse illi congrega-
tur. Quid vero illa? Primum quidem se verbis
luetur, atque intemperantem lascivamque retundit
juvenis audaciam. Ne vim, inquit, hospitæ feceris.
Ne præterve insilieris. Iconiensium prima sum,
quodque nolle primi civitatis nuptiis implicari,
domo expulsa sum. Verum abscede, homo: Dei
altissimi ancilla sum; Christo obstricta sum;
Christo sum responsata. Ne itaque molestiam sece-
ris. Ne tentes attingere, quod ad te non attinet. Ne
intactum corpus coneris contingere, ne te forte teme-
rariæ aggressionis pœnitentiat. Atque hæc quidem illa:
is vero totis viribus instabat. Tum virgo, Jesum
invocans, illius discindit chlamydem, etque capite
coronam exentit, seque tenentis manibus subdu-
cens, forti repulsa solo stratum relinquit. At ille
probrui pīltro commiscens, gravique percitus
æmulatione eam accusat urbis præsidi. Interroga-
tam vero, ac cum sic fecisse fateretur, bestiis ob-
jiciendam lata in eam sententia præses decer-
nit.

Quis non rei judicatæ indignitate ingemuit?
Quis non scelestum judicium illud ægre tulit? Viri,
mulieres, cives pariter atque hospites, iniuriam esse
quod gerebatur, conclamarunt; violentum decre-
tum, tyrannicam aggressionem: vim inferri virginī,
idque hospitæ idque illustri stirpe satæ; idque de-
mum ea de causa patria ejectæ. Verum sustinebat qui
longæ patientiæ est, quantaque ad suorū gloriā
essent, procul instruebat. Ac virgo non vultu con-
cidit: non ad leonum minas nulavit; non de su-
perna ope dubitavit; quin potius fiducia plena, in-
que eum intentis oculis, qui ex igne incontaminatam
servaverat, prout quidem sævæ leænæ alligata

tum iterum resunpsit? quæ gratis dicta videntur.
Datum etiam Theclæ ut unam alteramve civitatem
sibi assumeret, quasi apostolico munere erudien-
dam, valde mihi durum et alienum a disciplina
ecclesiastica Christique institutione; etsi Acta ita
significent. Videturque pugnare, quod sancta virgo
in monte extra urbem Seleuciae in angulo ac tugurio
consenserit, quam paucæ seminæ ægrotique adi-
rent; non quæ urbi se magistram ac apostolum
exhiberet.

est; cuius dersum, enim major admiratione puella, velut equi letis consensu, sic sedale ac inconcussa rebebatur. Bestia vero, quasi suam ipsa iudeoli oblitia, speciosos ac triumphales pedes (o miraculum! o populi clamorem ac stuporem!) lenitor conversa circumlingebat, Ne quis vero incredulitatis hic cogitationibus fatiscat. Cum enim Spiritus sanctus velut rex magnus per sanctos adest, contemiscere nos est bestiarum spiritus et quiesceret, exque omnipotentis consilii rationibus cessare.

Hujus itaque agonis luctam velut rudimentum quoddam adversus fortissimi pectoris virginem cum statuissent, bestiarum deinceps sævissimorum multitudinem parabant. Decebat enim, ut et Christi virtus, virginisque in eum fides illustrior inter gentes manifestaretur. Thecla igitur apud Tryphænam quamdam mulierem, indole pariter atque animo: moribus ingenuam, bactenus servabatur, convenientis apud eam hospitiū nimis consecuta. Quod vero bestiarum in eam congregata multitudo erat, jamque certamvis dies aderat, et certamini stadium apertum erat, populisque clavoribus ad theatrum evocabatur, ac saevias: correptam virginem præducerebat: eum cœverat: jam civitas, præsides pariter ac subditi ab tempore illud spectaculum una cum præside convenissent, turbæque tumultuantur ac vociferarentur; tunc nimis splendida splendide muliebri cum siola deposita tum animo, eingulique præcincta, ac totum intus Jesum divinæ præsponsiens, Paulumque mentis oculis contuens (uno enim mentis aspectu velut unum annos intuebaris) fortiter admodum forti mentis proposito in medium stadium insiliisti: priusque totum corpus siccno crucis consignans, expansisque in cœlum manibus, sedenti super cherubim arcanis maxime amissi motibus orans colloquebaris; immissorumque in te leonum, ursorumque ac pardorum rugitum velut pecudum balatum reputans, populorumque fragorem et tumultuantis turbæ strepitum mulierumque ululatus atque gemitus velut infantium vagitum habens, sic quiete stabis, ac si in media publici cœtus panegyri laudibus coronareris, ac opulente mente lætareris.

Exinde, quando dimissis in eam omnibus bestiis, aliæ aliarum morsibus laniabantur; aliæ velut alio sopore consopita: segnesque effectæ, tautum aberat ut virginale ac impollutum corpus attingereat, quantum ut et duros dentibus lapides apprehenderent. Ubi itaque certamen istud fauste illi peractum erat, Paterque luminum clarissimus, Filius magnificatus, Paracletus denique in ea mirificatus fuerat; tunc nimis in theatri parte aliqua

A προτεξέθη πικρᾶ· ής ἐπὶ τὸν νῶτον (86) ἡ θαυμασιωτάτη κόρη, καθάπερ ἐφ' ἵππου πραέως ἀναβδσα, γαληνῶς οὐτωσὶ καὶ ἀδιατρέπτως ἐπωχεῖτο· τὸ θήριον δὲ, τῆς αὐτοῦ φύσεως ὥσπερ εἰς λήθην ἐλθόν, τοὺς ὠραίους καὶ ἀθλοφορικοὺς πόδας (ῷ τοῦ θεύματος! ὧ τῆς τοῦ δήμου χρυσῆς καὶ τῆς ἐκπλήξεως!) ἐπιστρεψθμενον τρέμα περιελιχμάτο. Ἀλλὰ μηδὲτες ἐπὶ τούτοις ἀπιστίας καρνέτω λογισμοῖς. Πνεύματος γάρ ἀγίου διὰ τῶν ἀγίων οἷα μεγάλου παρόντος βασιλέως, οἵδεν πνεῦμα θεριῶδες ὑποπτήσειν καὶ τρεμεῖν, καὶ εἰς πανθενῆ διατίθεσθαι βουλήν.

B Τούτου μὲν τοῦ ἀγῶνος οὖθν τι προγύμνασμα κατὰ τῆς γενναιοτάτης ἐνστηγάμενοι, πήθος λοιπὸν θηρίων πονηροτάτων ἡτοι μάζωντο. Ἐδει γάρ, τοῦ Χριστοῦ μὲν τὴν δύναμιν, τῆς δὲ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ἐπιφανέστερον ἐν τοῖς Εθνεσιν ἐκκαλυφθῆναι. Ἡ μὲν οὖν Θέκλα, παρὰ Τρυφαίνῃ τινὶ γυναικὶ, τὴν τε φύσιν τὸν τε τρόπον τῆς ψυχῆς εὔγενεῖ, τέως ἐτηρεῖτο· ξενία; δὲ παρ' αὐτῇ δεξιαῖς λαχοῦσα. Ἐπεὶ δὲ τὸ πλήθος τῶν κατ' αὐτῆς θηρίων συνῆκτο, καὶ ἡ τῆς ἀγωγίας ἡμέρα ἡδη παρῆν· καὶ τὸ τῆς ἀθλήσεως στάδιον ἦνέψκτο· καὶ δὲ δῆμος βοαῖς εἰς τὸ θέατρον ἐξεκαλεῖτο· καὶ δέ πικρὸς ταύτην λαβὼν ἀνῆγεν ἀρστῆς· δτε δὴ πᾶσα μὲν ἡ πόλις, ἀρχοντές τε καὶ ἀρχόμενοι ἐπὶ τὴν φρικτὴν ταύτην θέαν τῷ ἡγεμόνι συνανήσαν· θόρυβοι δὲ τοὺς δχλους καὶ βοαὶ συνείχον, καὶ ταραχαί· τότε δὴ σὺ λαμπρὰ λαμπρῶς, τὴν γυναικεῖαν ἀποθεμένη καὶ στολὴν, καὶ ψυχήν· διάζωσμα δὲ περιθεμένη, καὶ τὸν Ἱησοῦν δλον ἔνδον θείως προσρωμένη· καὶ τὸν Παῦλον δμασιν νοεροῖς ὀπταζομένη (μιᾳ γάρ δράσσι νοὸς ἀμφοτέρους ὡς ένα κατωπτρίζου), μάλα νεανικῶς ἐν ἀρρενωπῷ τῷ φρονήματι, εἰς τὸ τοῦ σταδίου μέσον εἰσεπήδητας· καὶ σταυρῷ μὲν δλον τὸ σῶμα πρότερον σημειώθεισα· ἐκπεπετασμένη δὲ τὰς χειρας εἰς τὸν οὐρανὸν, τῷ μὲν ἐπὶ τῶν Χερουσίμι καθημένῳ τοῖς τῆς διανοίας μυστικωτάτοις κινήμασιν εὔχομένη προσωμίεις· τῶν ἐπὶ σὲ δὲ πεμπομένων λεόντων καὶ ἀρκτῶν καὶ παρδάλειν τὸν βρυγμὸν, ὡς προδέπτων λογιζομένη βληχηθμόν τοῦ πατάγου δὲ τῶν δῆμων καὶ τῆς τῶν δχλων ταραχῆς καὶ τῆς τῶν γυναικῶν δλολυγῆς ὡς νηπίων ἐπαισθανομένη βοῆς, οὗτως ἀτρέμας ἰστατο καθάπερ ἐν μέσῳ δημοτελοῦς πανηγύρεως εὐφημουμένη, καὶ κατατερπομένη τὸν νοῦν..

C Εἴεν· δτε δὲ πᾶν θηρίον ἀφεθὲν κατ' αὐτῆς· ἀ μὲν ὑπὸ ἀλλήλων ἀνήλωτο· ἀ δὲ ὡς ὑπνῳ βαθεῖ καρθέντα καὶ ναρκήσαντα, τοσοῦτον ἀπειχε τοῦ παρθενικοῦ καὶ ἀγράντου σώματος ἐνάψασθαι, δεψ καὶ λίθων ἀντιτυπίας ὁδοῦσι καταδράξασθαι· δτε γοῦν δεξιῶς; αὐτῇ τόνδε συντετελέσθαι τὸν ἄγῶνα, καὶ τὸν Πατέρα τῶν φώτων δοξασθῆναι, καὶ τὸν Γίδην μεγαλυνθῆναι, καὶ τὸν Παράκλητον ἐν αὐτῇ θαυμαστωθῆναι, τότε δὴ πρὸς ἐν τι τοῦ θεάτρου μέρος δρυγμῷ

D blanditam esse. Basil. παρεκαθέζετό τε καὶ παρέσσεται τοὺς πόδας. Metaphr., *Lingua molliter pedes ejus lambere*. Quod ad θηρεων longe prouclivius, dulcissime magis modestiam virginis.

πλῆρες ὑδατος ἰδοῦσα (67), καὶ καταψφραγισθενη. Αἱκοντίζει μὲν ἐκυτήν κατά τοῦ ὑδατος ἐν τῷ ὄνδρατι Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγουσα· Τῷ ὑδατι σήμερον βαπτίζομαι. Ἡν γάρ ἡδη τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῆς Παύλου σφραγίδος τελείως ἐγχολπωσαμένη· εὐθὺς δὲ νεφέλη περὶ αὐτὴν πυρὸς ὥπται, δρυῦ τηγ τε γύμνωσιν περιτέλλουσι τοῦ σώματος, καὶ ἀμίλαγτον ἀπὸ τῶν ἐν ὑδασι διατηροῦσα φωκῶν.

Ἐκεῖθεν τῇ καλλίνικος ἀθλοφόρος ἀναδύτᾳ, ἵνα μᾶλλον ἔτι δοξασθῇ τοῖς οἰκείοις μέλεσιν ἀγιάζουσα Χριστὸν, ταύροις ἀγρίοις καὶ σκληροτάτοις προσεδέδετο· καὶ τῆς βίας αἵτιος, Ἀλέξανδρος ὁ ἀφρων αὐτῆς ὑπῆρχεν ἐραστής· τούτου γάρ τῆς μανίας ἀγεννῶ; ὁ ἡγεμὼν ἡττᾶτο. Καὶ πάντες μὲν ἀνδρες τοῖς γινομένοις ἐπιμυκτηρίζοντες ἀπεδυσπέτουν· πᾶσαι δὲ γυναικες ὠλόδυζον, τὴν βλαν ἀπολοψυρόμεναι. Τρύφαιναν δὲ πάρα τὸ θέατρον μικροῦ δεῖν ἀποπνεύσασαν ἀνείλαντο. Οἱ δὲ σίδηρι κακομηγάνως πυρώσαντες, καὶ τῶν ταυρικῶν δρυσιν ἀπαιωρήσαντες, ἐπιπλείον αὐτοὺς τῇ τοῦ πυρὸς θλεῖσι συνταράξαι, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ δεσμίαν βιαλῶς ἔξανθετον ἐμηχανῶντο. Νήπιοι οὐ γάρ τὴν ὑπερμαχοῦσαν αὐτῆς κατεθεῶντο χεῖρα· εὐθὺς γάρ τῶν κάλων περιφραγέντων τῇ φλογὶ, οἱ μὲν ἀπέστησάν· τῇ παρθένος δὲ κατὰ χώρας ἀλώβητος διαμεμένηκεν. Ταῦτα, ὁ τὸν δαντὴλ λεοντείων ρυσάμενος χασμάτων· ὁ στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης ἐν γῇ καὶ ὑδατι παραδοξάσας τὸν Ἰσραὴλ· καὶ θηρίων αὐτοὺς χράτορας, καὶ πονηράτων τυράννων ἰσχυροτάτους ἐργασάμενος.

Ἐφριξεν Ἀντίόχεια δρῶσα ταῦτα, καὶ μεγάλῃ φωνῇ τὸν τῆς Θέκλης ἔνεσαν Θεόν. Τρίμος ἔλαβεν τὸν ἡγεμόνα, καὶ πρὸς ἐαυτὸν εὑμενῶς οὐτωσὶ καὶ πράως τὴν νικτρόφρον μετακαλεσάμενος, ἐπύθετο ποιὰ δυνάμει τῶν τοσούτων περιγένετο θηρῶν. Τὴν δὲ παρθησιασμένην, καὶ θεολόγον διάρασαν ἐκεῖ στόμα, λαμπροτάτην ἐξερεύξασθαι τοῦ Ἰησοῦ τὴν μαρτυρίαν. Καὶ, εἴτε βούλοιο, φτσὸν, ὡς ἡγεμὼν, τὴν ἐμοὶ δύραμιν ἀκοῦσαι, φθόρος οὐδεὶς φάραι.

⁶⁷ Dan. xiv, 30. ⁶⁸ Exod. xiv, 24.

(67) Ὁρυγμα πλῆρες ὑδατος ἰδοῦσα. Metaph. λόγον μεστὸν ὑδατος. Basil. κολυμβηθραν καὶ ὕδωρ, quæ omnia aliis aliisque verbis idem significant. Phoras, bestias marinas ac carnivoras trucesque, in eo suisse ait Basilius, ad virginis sorte supplicium paratas; ut quod in fossam desiliuit virgo, solummodo carnisicun vim occuparit, ab illis in eam mox projicienda, ut nullarum non bestiarum in eam periculum fieret. Quomodo factum istud Theclæ, alteri Apolloniae præsiderit in diverso licet elemento: videaturque non tam sui spontanea occisio, quam certæ iam necis ac paratæ divino quodam impetu fideique excellentia nonnulla acceleratio. Displicuisse tamen istud Theclæ cunctis astantibus refert Basil. quibus visa ἀτοπος καὶ ὀλέθριος τόλμα, absurdæ exitiabilisque nudacia et temeritas, sic se in aquam monstris vorandam præcipitem dare, quamquam poterat certa esse Thecla, qui se incolument servasset ab omni illarum terrestrium bestiarum agmine, servaturum ei a mariis, quo ejus magis undique gloria claresceret. Quod vero ait Thecla, se in fossam jaclando, Τῷ ὑδατι σήμερον βαπτίζομαι, Ho-

A fossam aqua plenam videns, ac crucis signo coiunctuina, se in eam jaclat in nomine Iesu Christi dicens: Hodie aqua baptizor. Jam enim Spiritum sanctum Paulus obsignante animi sinu perfecte susceperebat. Mox vero ignea nubes circa eam visa est, quæ et corporis nuditatem obtegeret et a phocis in aquis degentibus illæsum seruat.

Hinc præclara pugil victoria triumpho emergens, quo majori adhuc claritate foret, Christum sanctificans membris suis, tauris agrestibus ac saevissimis prorsusque indomititis alligata est. Ejusque illatæ vis auctor demens Alexander illius amator ac procus: ipsius enim insanæ præses degeneri animo lotus concesserat. Ac quidem B viri omnes probris incessentes, rem indignæ cerebant; cunctæ vero mulieres, vim illam deplorant, ululatu aera replebant. Tryphænam ad theatri gradus exspirantem paruni abest quin susstulerint. Subulas porro ferreas, subtili nocendi arte incendentes taurorumque scrotis appendentes, majorem in modum ignis attractu conturbare, ac Christi vincitam vi enecare studebant. Stulti videlicet homines! Neque enim manū illi auxiliantem videbant. Statim enim sunibus flamma abruptis, tauris abscedentibus virgo illæsa in stadio ac arena permanxit. Hæc nimis, qui Daniëlem e fauibus hiantibus leonum liberavit⁶⁹; qui columna ignis ac nubis, terra marique Israelem præclare honestavit⁷⁰; cum bestiarum illos victores, tum nequissimis tyrannis fortiores fecit.

Horruit Antiochia cum hæc videret, magna que vore Theclæ Deum laudarunt. Tremor præsidem invasit, siveque placide blandeque victoria claram accersens virginem, sciscitabatur, qua demum virtute tot bestiarum victrix exstitisset. Ad quem illa libere fiduciaque theologicum illic os aperiens, illustrissimum Jesu testimonium eructavit. Atqui, si labet, inquit, o præses, in me existentem virtutem audire, nulla invidia est, quæ loqui vetet. Chri-

die aqua baptizanda sum, vel, ut referunt Basil. et Metaph., Ἐν τῷ ὄνδρατι σου, Κύριε, ὑστέρᾳ ἡμέρᾳ βαπτίζομαι, In nomine tuo, Domine, ultima hac die baptizor, haeret μυστικόν, ipsum λουτρόν, verumque Christi baptismum, hoc sibi fore Thecla existimaverit, quod tamen recte adversari Ecclesiæ legibus advertit. Mirum sane si needum Pauli ministerio fuerat intincta, vel si istam mersionem verum baptismum putavit, nisi forte quatenus illo sibi complendum martyrium creditit, eti Deus rem aliter dispensavit. Ex illis quæ loquitur apud Metaphr., rem hanc habuisse videtur pro baptismo. Sic enim postremo Paulum alloquitur, cum Myram ad eum accessisset, virili semper habitu, quod nusquam placet: Accipi, o Paule! lavacrum: qui enim una tecum operatus est in Evangelium, mihi quoque ille ipse ut ablueret, concessit. Qui sic liberalis Paulus in Act. legitur, ut statim jubeat baptizari in nomine Christi, quomodo in Theclæ sic rem distulit, ut miraculoso baptismate, seu miraculo ipsius vim supplete, in ea opus fuerit?

stus hic est Dei Filius, cui, Deus inuisibilis, in tempo-
ratus, incorporeus cum esset, ac semper cum suo
Genitore esset, ante paucos hos annos, hominum
causa hominem fieri propensa voluntate placuit; ac
qui ex sancia Virgine, nullis verbis explicabili ra-
tione, natus, et cum hominibus conversatus, opera
quæ soli Deo convenient, fecit. Solo enim verbo ac
imperio, cæcis risum præbuit, mutis ac imprimitæ
linguae loqui præcepit, surdos aridosque sanavit,
paralyticos claudosque erexit, dæmones fugavit at-
que mortuos suscitatavit, aliaque innumera humanae
salutis causa patruvit. Exinde, ut etiam mortuis
viam vitæ ostenderet, mortem quæ crucis supplicio
est, non erubuit; sed moriens ut homo, triduanus
Dei potentia surrexit; receptusque in cælum, sedet a
dextris Dei. Postea effuso in discipulos suos e cielis B
Spiritu sancto, mittensque illos in omnem terram,
per illos ubique omnibus jubet ut pœnitentiam
agunt animumque ad eum converlant: id' a vero
argentea aureaque, velut inanima inaniaque con-
tentiant. Discipulorum unus est et meus præceptor
Paulus, a quo accepto mysterio, ac per fidem Chri-
stum induens, illæsa, ut vides, a bestiarum impetu
seriata sum; quia hic est Deus fortis ac vires, qui
fecit cælum et terram. Et non est aliud nomine sub
celo, ut loquitur Scriptura, in quo oporteat nos
salvos fieri ⁶⁸.

καὶ ζῶρ, ὃς ἀπολησε τὸν οὐπαρὸν καὶ τὴν γῆν·
λόγιον, ἐν φειδεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.

Hec ille cum audisset voces, cum stupor ex sa- C
ceræ puellæ vultu, validusque timor ita cepit, ut
eam statim vestibus operiret, conscriptoque diplo-
mate, ab omni immunem noxam dimitteret. Illa vero
ad Tryphænam rursus ingressa, ejus filiam Falco-
nillam, in deteriorem jam sortem, qua laboraverat
incredulitate, translataim, ad meliorem precibus ad

A Χριστὸς ἐστιν οὗτος ὁ Γένεσις τοῦ Θεοῦ, δες Θεὸς
ἀδρατος, ἄχροος, ἀσώματος ὁν, καὶ δει τῷ οἰ-
κείῳ γεννήτορι συνών, πρὸ δὲ τῶν τούτων ἐτῶν,
ὑπὲρ ἀνθρώπων εὐδόκησεν ἐραρθρωπισθῆναι.
καὶ ἐκ Παρθένου ἀγίας ἀρρήτως γεννηθεῖς, καὶ
τοῖς ἀνθρώποις συνυπαστραφεῖς, ἔργα Θεῷ μόνῳ
πρέπετα πεποίηκεν. Λόγῳ γάρ μόνῳ καὶ προσ-
τάγματι, τινφλοῖς παρέσχετο δρᾶν, μογιλάλοις
προέτρεψε λαλεῖν· καὶ κωφοὺς λάσιτο καὶ ξη-
ρούς· καὶ παρειμένους ἀνθρώπων καὶ χωλούς·
δαμορούς ἀπῆλασεν, καὶ τεκροὺς ἀνέστησεν, καὶ
μυρια ἀλλι πρὸς σωτηριαν ἀνθρώπων κατεπρά-
ξατο. Εἶτα, Ιτα καὶ τοῖς τεκροῖς τὴν δόδον ὑπο-
δεῖξη τῆς ζωῆς, τὸν διὰ τοῦ σταυροῦ θάρατον
οὐκ ἐπιγιγνόνθη· ἀλλὰ θαρὼν ὡς ἀνθρώπος,
ἀρέστη τριήμερος δυνάμει Θεοῦ· καὶ ἀναληφθεῖς,
ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ· μετὰ ταῦτα, τὸ
Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἀνθεῖ τοῖς οἰκεῖοις ἐκχέας μα-
θηταῖς, καὶ τούτους εἰς πᾶσαν ἀποστέλλων τὴν
γῆν, παραγγέλλει δι' αὐτῶν πανταχοῦ πᾶσι μιστα-
ροῖς, καὶ ἐπιστρέφειν τὴν κυρδιὰν ἐπ' αὐτόν·
ἀργυρέων δὲ καὶ χρυσέων εἰδώλων, ὡς ἀψύχων
καὶ ματαλῶν ὑπερορᾶν. Τούτων εἰς καὶ σὸν ἐμός
ἔστι καθηγητὴς Παῦλος, παρ' οὐ τὸ μυστηριον
παραλαβοῦσα, καὶ διὰ πλοτεως ἐνδυσαμένη Χρι-
στὸν, ἀράλωτος, ὡς δρᾶς, ἀπὸ τῆς τῶν θηρίων
περιεσώθη δρμῆς· δτι οὖτός ἔστι Θεὸς Ισχυρὸς
Καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλο διάδημα ὑπὸ τῶν οὐρανῶν, κατὰ τὸ

'Ἐπειδὲ τούτων ἐκεῖνος ἤκουσε τῶν φωνῶν, Θάμ-
bos αὐτὸν ἐκ προσώπου τῆς λερᾶς κόρης καὶ φίδης
κρατεῖδες οὔτινες εἶλεν, ὥστε ταύτην εὐθὺς ἱματίοις
τε περιστελλεῖ, καὶ ἔγγραφον ἀφεσιν ἐνταξάμενος,
πάσης ἀθώαν ἐνοχῆς ἀφείνει. Τὴν δὲ πρὸς τὴν Τρύ-
φαιναν αὐθίς εἰσελθοῦσαν, καὶ τὸ θυγάτριον αὐτῆς
Φαλκωνίλλιον (68), ἡδτ, πρὸς τὴν χείρων λῆξιν δι' ἀπι-

⁶⁸ Act. IV, 12.

(68) Tὸ θυγάτριον αὐτῆς Φαλκωνίλλιον. Hanc
quoque Damasc. sive quisquis auctor est oratio-
nis εἰς τὸν χειροτημένους apud ipsum, secutus
est, vel fabellam vel historiam. Mortua erat in in-
fidelitate, nec ad vitam revocata est, velut quem
Martinum catechumenum suscitavit, qui et intin-
cens est, et Christiane postea vixit, quæ lex est pa-
randæ salutis; non ut mortuus quis in infidelitate,
jamque reus æternæ damnationis, in ipso altero
ævo, cuiusquam precibus salvus fiat, velut etiam
Trajanus Gregorii papæ: quam eamdem fabellam,
verus ille fictusne Damascenus, tanquam rem Romæ
perulgatam ita intrudit, nusquam ibi notam, un-
decunquę ille hauserit, aut fraudem passus sit.
Suspensio illa divini judicii, seu sententia damnationis
æternæ, ob prævisas quandoque sanctorum
preces, libera conjectura est et evasio, non certa ali-
qua ratione fulta solutio, excipiens adversus uni-
versalem illam regulam, quod nulla sit in inferno
redemptio, quod omnis hic paranda salus, quod
clausum sit adversus defunctos, etc. Et ut apertius
hic meam mentem aperiām, puto Acta illa vetera,
quæ vel Basilus, vel Metaphr., vel etiam Nicetas
suscepere enarranda ac stylo exornanda,
ipsos Pauli et Theclæ circuitus esse, antiquis me-
rito reprobatos, in quibus tamen pleraque Theclæ
vera continerentur, quæ alii Patres ex illis acce-

D perint et probaverint. Nempe scriptore vetustissimo et apostolicorum temporum, cujusmodi refert Hieron. *De scriptoribus ecclesiasticis* in Luca, et quod presbyter horum auctor Joannis sententia gradu exciderit: ob admista scilicet falsa veris Pauli amore, et quod non satis ex regula ecclesiastica sic portentosa scripsert: quibus omnibus qui vacare velit, ipsa hæc Nicetæ omnibus castigationa, magisque ad Ecclesiæ regulam composita, mihi dealbet Aethiopen. Maneat Theclæ sua vene-
ratio; sit vere nobile seminarum decus ac gloria, prima in virginitate, in martyrio, in quadam quasi apostolatus specula; sed salva semper honestate sexui debita, salva et regula ecclesiastica: ac, nun illa omnia, ex cœnosis adeo fontibus Patribus hausta, vera sint ac certa, censeant alii. Hoc mihi exploratum, pie hæc veneranda atque credenda, quandiu non suppetunt alia certiora. Sic factum video in Protoevangelio Jacobi ἀδελφοθέου romine, antiquo Iudeo et ipso apostolicorum temporum, ex quo certum est hauisse Patres quidquid nobis de S. Mariæ ortu et infantia, nuptiisque et voto tradiderunt: nec alium auctorem habuisse vel Epiphaniū, vel Gregorium Nyssenum, vel auctorem imperfecti, quam qui nobis exstat, ha-
bentque passim libri Græcorum ecclesiastici; ex quo etiam haustum quidquid habemus de sanctæ

στίαν προμεταστὸν, πρὸ; τὴν ἀμείνω διὰ προσευ-
χῆς μεταγαγοῦσαν· καὶ δὴ καὶ ὅλῳ ταύτῃς τῷ οἰκῳ
χαρᾶς ἀφράστου, καὶ σωτηρίας αἵτια γενομένην,
αὐθις μετέντει τὸν καθηγεμόνα· ὃν εὔροῦσαν, καὶ
τὴν ἐπ' αὐτῇ συμπειζοῦσαν οἰκονομίαν ὑφῆγησαμέ-
νην, αὐτῷ μὲν ὅτι μάλιστα πλείστης παρακλήσεως
καὶ εὐφροσύνης, τοῖς πιστοῖς δὲ μεγάλης ἀφορμὴν
χρηματίσαις οἰκοδομῆς.

Οὕτως ἡ πανολδία τὸ μαρτύριον ἀφοσιοῦται Θεῷ·
πρώτη, καθάπερ ὁ μέγας Στέφανος ἀνδράσιν, εὗτως
αὐτῇ στάδιον ἀθλητικὸν ὑπερβιλῆ πίστεως διανοίξα-
σα γυναιξὶν· διὸ καὶ μείζονος πάντων τῆς πρὸς Χρι-
στοῦ τετύχηκεν ἐπικουρίας, ὅτι πάσαις θηλεῖαις
ἔμελλεν περιφανέστατον ἀρχέτυπον μαρτυρίας ἀνα-
δείκνυσθαι.

Ἐντεῦθεν πάσης ἀνθρώπων ἐπηρείας ὑπερτέρα B
διὰ Χριστὸν γεγενημένη, καὶ τοὺς ἀθλοφορικοὺς
ἀγῶνας ὑπερβάσα, τὸν ἀποστολικὸν ἄχρι τέλους βίου
ἀκραιφνῶς ἐποιεύεται· καὶ ποτὲ μὲν πρὸς τὴν οἰ-
κεῖλαν ἐπανιοῦσα πόλειν, εἰς οἰκοδομὴν τῶν οἰκείων,
καὶ πρὸς Θεὸν ὑποστροφήν· ὡς ἐπίπαν δὲ τὴν Σε-
λεύκειαν αἱρουμένη κατοικεῖν, μένον τοῦτο διὰ σπου-
δῆς ἔργον εἶχεν ἀεὶ, μεγαλύνειν Χριστὸν. Μόνον
τοῦτο φρόντισμα καὶ καρδίας ἔμμονον μελέτημα,
διοξάζειν Χριστὸν. Καὶ γάρ λόγῳ μὲν ἐνουθέτει πάν-
τας καὶ πάσας ἐπιστρέψειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα,
καὶ τὰς πατροπαραδότους καὶ μυσταράς θρησκείας,
καὶ πάσας συνηθείας ἐκκλίνοντας πονηράς, μόνης
ἔχεσθαι παρήνει τῇς ἐν Χριστῷ ἀληθείας καὶ πί-
στεως, μόνης τῇς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἐπιμελεῖσθαι
ζωῆς, καὶ πρὸς θεὸν μόνον ὁρᾶν, τὸ ἀρέσκυν τῷ Θεῷ.

Τοιαῦτα τοῖς λόγοις ἡ μακαριωτάτη παρθένος καὶ
ἀπόστολος διαμαρτυρομένη, ἔργῳ τοὺς ἀρβώστους
πάτῶν δι' ἐπικλήσεως ἐθεράπευε Χριστοῦ· καὶ πᾶ-
σαν σώματος πήρωσιν, καὶ πᾶσαν δαιμόνων ἐπή-
ρειαν· καὶ πᾶσαν καθάπαξ εἰπεῖν νόσον καὶ πᾶσαν
γαλακίαν ἰωμάνη· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐγίψ
βαπτίσματι τελετουργοῦσα· ταύτην γάρ μόνη γυ-
ναικῶν εἶληψε τὴν ἔξουσίαν· ἀθλον δηλαδὴ τοῦτο καὶ
γέρας ἐξαίρετον οἷον τῇς τελείας ἀθλήσεως καὶ πί-
στεως, πάντας ὥκοδόμει, καὶ εἰς μίαν ἀγίαν ἐν Χρι-
στῷ Ἰησοῦ Ἐκκλησίαν κατηρτίζετο.

Ἐπεὶ δὲ τὸν δρόμον καλῶς τετελεχυῖα, εἰς γῆρας
ἡδη τίσιν κατήντησε καὶ χρηστόν· ἵνα κάν τούτῳ
πλέον ἔχῃ τῶν ἀλλῶν ἀγίων, τὴν παράδοξον τελευ-
τὴν καὶ ἀποκρυφήν· ἀνήπται μὲν φθόνος τοῖς πο-
νηροτάτοις τῇς πόλεως κατ' αὐτῆς· ἀνήπται δὲ μᾶλ-
λον τοῖς λατροῖς. Τὸ δ' αἴτιον, ὅτι παρ' αὐτὴν οἱ νο-
σοῦντες ιόντες, ἔχεινων παρημέλουν. Συμβούλιον

A Deum traduxit. Totique adeo illius domini immensi
gaudii atque salutis auctor effecta, rursus præce-
ptorem adit, narratisque quae propensiore Dei con-
silio gesta in illa erant, cum ei maxime ingentem
plane consolationem ac lætitiam attulit, tum fideli-
bus magnæ causa ædificationis fuit.

In eum modum beatissima Dei martyrio fungi-
tur: prima nimirum, velut Stephanus viris, sic illa
seminis, excellentia ūdei aperiens certaminis sta-
diū. Quare etiam majorem omnibus a Christo
consecuta est opitulationem, quod cunctis mulieri-
bus illustrissimam exhibitura esset martyrii for-
mam atque exemplar.

Hinc omni humana injuria propter Christum su-
perior effecta, superatisque triumphalis palæstiræ
agonibus, apostolicam in fine usque plane vitam
egit: ac quandoque quidem ad propriam revertens
civitatem, ad ædificationem necessariis præstandam,
Ilosque ad Deum convertendos; plerumque tamen
Seleuciae delecto hospitio, unum hoc opus diligenter
agebat, ut Christum magnificaret. Una hæc illi
cura assiduaque mentis cogitatio, ut Christum glo-
rificaret atque laudaret. Etenim viros omnes atque
mulieres verbo admoniebat converti ad Deum vivum,
paternoque errore acceptas impurasque supersti-
tiones prævasque omnes consuetudines deserendo,
soli in Christo veritati atque fidei adhærerehorta-
batur: vilæ duntaxat ex Evangelii rationibus curam
babere, inquit unum solum, quod Deo placeat, animi
sensum attendere.

Ejusmodi beatissima virgo verbis contestans,
illorum infirmos Christi nominis invocatione opere
curabat; omneque corporis vilium, atque omnia
dæmonum læsionem; omnem, ut verbo dicam, mor-
bum, et omnem languorem sanans: neque id so-
lum, sed et sacro baptismate initians (hanc enim
sola mulierum nacta est potestatem; nempe manus
hoc velutque singulare præmium perfecti certaminis
atque ūdei) omnes ædificabat, inque unam sau-
ctam in Christo Iesu Ecclesiam perficiebat.

Quod vero cursu probe consummato ⁴⁷, ad opti-
mam jam bonaque senectutem venerat ⁴⁸, ut
in hoc quoque præ sanctis reliquis majorem excel-
lentiam haberet (ut scilicet inaudita morte ac oe-
culta præstare) acceditur in eam livor civium
scelestissimis; præcipue vero acceditur medicis.
Ejus ratio fuit, quod ægroti ad eam accedentes,

⁴⁷ II Tim. iv, 7. — ⁴⁸ Gen. xxv, 8.

Mariæ præsentatione et educatione in templo, quæ
tota jam recepit Ecclesia; repudiavit Romana in
Pio V, milius habente postmodum Sixto V. Quæ-
dam in illo libro existant nobis apocrypha atque
reproba, antiquis (etiam Latinis, magisque Græcis)
laudata, ut de obstetricice: in quæ modo non inqui-
rendum, et an nihil a fide abhorreant, aut divini

partus puritate. De Triphæna nihil habemus, quam
quæ repræsentant hæc Theclæ Acta, et quod
ejus meminit Apostolus Rom. xvi, si tamen hæc
ipsa est, quam Rom. tabulæ siunt Iconii colli 40
Novembr. Quidni magis Antiochiae, ubi tanta era
feminae nobilitas?

Ilos negligebant. Consilio igitur inito, impurus quosdam viros in illam dimiserunt. Dianaæ enim sacrificulam scelesti homines arbitrabantur; et ut ejus labefactata virginitate nullam amplius Dea illi vim afflaret. Hoc itaque absurdò consilio, ad sacram pie exerecentis accessere ædiculam. Quibus illa conspectis, et ad vicinam rupem, confugiens intentissimis Jesum precibus invocabat, ut ab eo se periculo liberaret: moxque Dei manu discissa petra, suppliceque in ea (rem miram!) recepta, epoñidis sola exterius Umbria, ad conspicuam hactenus videntibus fidem, substitit.

Hinc nimirum præclaræ virginis Theclæ finis. Haec sacrae apostoli ac protomartyris dormitio, sive migratio, nihil antiqui illius Henoc^{40.70}, nihil magni Eliæ translatione inferior^{71.72}. Etenim illi, quamquam ab huminis oculis inaudita quadam ratione substrati, qui tamen in mortali adhuc corpore vivant, nequidem clare in purissima illa versantur luce. Tu vero, o Dei Alia! visibili petra incontaminato corpori discissa, illudque velut sacrum pretiosum pinguis in Unum usque invisibile intactumque contegentem, Christoque spirituali Petra⁷³, eximie deiformi animæ aperta, in celsissimis intus paternisque conquiescens sedibus, non jauit per fidem solum, sed et per speciem; neque in speculo et ænigmate, sed facie ad faciem⁷⁴, solam desiderabilem ac amabilem adepta pulchritudinem; atque ut formosa, supra modum formosa, utque immaculata sponsa, immaculissimo copulata Sponso, ejusque pulchritudinis atque gratiae in perpetuum deliciis fruens, quam a nobis condignam laudem habebis? Quæ mens sanctitatis vestrae decorem ac præstantiam intelligere sufficiat, quæve oratio laudare? Solus ille digne ac convenienter tuam laudare possit virtutem, quem glorificasti, quem magnificasti, quem in variis tentationibus ac passionibus sanctificasti. Solus ille condignum honorem habuerit, cui nullam rerum omnium anteponendam majorique honore habendam duxisti: cui te totam ex toto reddidisti; cui spiritu adhaesisti, unusque cum illo spiritus evasisti⁷⁵: quem exaltasti in gentibus, exaltasti in terra⁷⁶. Solus

A oὖν τούτους πεποιῆσθαι, μιαρούς τινας ἀνδρας ἀφεῖναι κατ' αὐτῆς· λέρειαν γάρ της Ἀρτέμιδος ὑποτοκίειν τοὺς ἐναγεῖς· καὶ ὡστε, φησι, τῆς παρθενίας αὐτῇ λυμανθεσῆς, μηδεμίαν ἐν αὐτῇ λοιπὸν δύναμιν τὴν θεὰν ἐνεργεῖν. Τοὺς μὲν οὖν ἐκτόπως τχύτα βουλευσαμένους, τῷ Ἱερῷ σεμνείῳ προσεγγίσαι· τὴν δὲ τούτους ίδοῦσαν, καὶ τῇ ἔχομένῃ πέτρᾳ προσφυγούσαν, ἐκτενεστάταις ἐπιχαλείσθαι τὸν Ἰησοῦν ὑπὲρ ἀπολυτρώσεως προσευχαῖς. Ἡς αὐτίκα χείρι διαβραγεῖσης Θεοῦ, καὶ τὴν Ιχέτιν, ὡς τοῦ θαύματος! εἰσδεδεγμένης, μόνον ἔξω τὸ τῆς ἐπωμίδος πτερύγιον, εἰς ἐναργῆ τοῖς ὁρῶσιν ἄχρι καὶ τῆμερον ἀπιωρῆσθαι πίστιν.

Tοῦτο τῆς καλλιπαρθένου Θέκλης τὸ τέλος· αὗτη τῆς Ἱερᾶς ἀποστόλου καὶ πρωτομάρτυρος ἡ κοίμησις, ἥτοι μετάστασις, οὐδὲν τῆς Ἔνωχ ἐκείνου τοῦ πάλαι, αὐδὲν τῆς Ἡλιοῦ τοῦ μεγάλου μεταθέσεως ἀτιμοτέρα. Οἱ μὲν γάρ, εἰ καὶ τῶν δρυθαλμῶν τῶν ἀνθρώπων παραδέξως ἀπεκρύβησαν, ἀλλ' ἔτι μετὰ τοῦ θνητοῦ σώματος διαβιοῦντες οἵπως καθαρῶς τῷ ἀχραιψετάτῳ προτομιλοῦσι φωτί. Σὺ δὲ, ὡς Θεοῦ θύγατερ, τῆς δρατῆς μὲν πέτρας τῷ ἀκηλιδώτῳ σώματι περιβραγεῖσης (69), καὶ τοῦτο καθάπερ κειμήλιον ἀγίον τίμιον ἄχρι τέλους, ἀδρατόν τε καὶ ἀψαυστον συγκαλυπτούσης· τῇ θεοειδεστάτῃ δὲ ψυχῇ τῆς νοητῆς πέτρας. Χριστοῦ διανοιγεῖσης ἐν ταῖς ὑψηλοτάταις Ἰνδον καὶ πατρικαῖς καταπάσσασα μοναῖς, οὐκ ἔτι διὰ πίστεως μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ εἰδους· οὐδὲν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι, πρήσωπον δὲ πρὸς πρόσωπον, τῷ μόνῳ ἐφετῷ καὶ ἀγαπητῷ περιτυχοῦσα κάλλει· καὶ ὡς ὀρατα, τῷ ὑπερωρατίῳ, καὶ ὡς ἀμωμος νύμφη, τῷ ὑπεραμώμερη Νυμφίῳ συνημμένη, καὶ τῆς αὐτοῦ καλλονῆς καὶ τερπνότητος ἀΐδιως ἐντρυφῶσα, τίνα παρ' ἡμῶν ἔξεις αἰνον ἐπάξιον; Τίς νοῦς τὴν ὑμετέραν ἀγιοπόρειαν νοεῖν, τί; δὲ λόγος Ικανὸς ἐξυμνεῖν; Μόνος ἐκείνος ἀξιοπρεπῶς αἰνέσαι τὴν σήν ἀρετὴν, δην ἐδέξασαι, δην ἐμεγάλιυνας, δην τοικλοις πειρασμοῖς καὶ παθήμασιν ἥγιασα; μόνος ἐκείνος τὴν ἀξίαν σοι προσάγοι τιμήν, οὐ οὐδὲν ἡγήσαι τῶν δυτῶν ἀπάντων τιμιώτερον· φί δλην δλοτελῶς ἀπέδου σαυτὴν· φί ἐκολλήθης πνεύματι, καὶ ἐν πνεύμα αὐτῷ ἐγένου· δην ὑψωσας ἐν τοῖς ἕθνεσιν, ὑψωσας ἐν τῇ γῇ. Μόνος ἐκείνος τὰς σὰς ἀγλατὰς,

^{40.70} Gen. v, 22. ^{71.72} Eccl. xliv, 16; IV Reg. II, 41; Eccl. xviii, 13. ⁷³ I Cor. x, 4, ⁷⁴ II Cor. v, 7. ⁷⁵ I Cor. vi, 17. ⁷⁶ Psal. xlvi, 11.

(69) Τῆς δρατῆς πέτρας περιβραγεῖσης. Sic quoque Metaphr., εἰς πέτραν διανοιγεῖσαν εἰσθῆναι, καὶ ἄμα τὰ πέτρας ἀμφότερα μέρη ἐνωθῆναι καὶ συγχλεισθῆναι. In petram subiisse, ambasque illius partes cunctas ei clausas esse. Hanc etiam traditionem tuetur Basilius, terram illi apertam esse, ipsamque vivam subsidisse, quo fere modo se res habuit in Joanne evangelista. Singulare istud Nicetæ, de extrema ora mulieris palliolli existante, quod ex vulgi narrat opinione. Menœa sic defunctam tradunt, πέτρας φαγεῖσης καὶ ὑποδεξαμένης αὐτὴν, cuin annos nonaginta vixisset. Quo mihi incredibile istud Nicetæ, arbitratos æmulos Dianaæ sacrificulam esse (quod idem Metaphrastes habet) et conatos constuprare ut Deæ invisam sacerent. Videtur enim per tot annorum curriculum, ejus ipsius ac Christiana fides-notior Seleuciac fuisse.

D Haud absimile in illa Jacobi Jerosolymorum antititis confessione Eusebio narrata, quasi æmuli nescirent Christi cultorem esse, quando ipsum confessum, e pinnaculo templi precipitem egerunt, et seductum Justum conclamarunt. Majusque foret miraculum, si ipse Jacobus Alphaï unus de duodecim fuisset (ex primis scilicet Ædei satoribus), quæ prima statim alteraque Petri prædicatione in ea plebe tantum promovisset. Certe liquet multa veteribus ἀρχαῖς scripta, non nisi justa libra examinata, eruditis probisque viris in censum recipienda: justaque hic Cani nostri bilis, in suis nunquam satis laudatis Locis theologicis, quod vel simplicitate, vel iusulta pietate, haud raro minus sincere et accurate nostrates scripserint ecclesiastica monumenta, quam gentiles ipsi profana.

τὰς αλνίσσεις. τὰς παρθενικὰς ἀριστεῖας, τὰς ἀθλοφόρικὰς ἀνδραγαθίας, τὰς ἀποτοιχικὰς ἀδύνας καὶ περιόδους, μόνος δὲ ἐκεῖνος ἀξίως δοξάσαι καὶ σεμνύναι, δν ἡγάπησεν τὴν ψυχὴν σου, κατὰ τὰ θεόφθεγχτα λόγια, δν ἐκαρδίωσας, δν ἐδίωξας, δν κατέλαβες, ὑψ' οὐ καὶ κατελήφθης. γάμοις αὐτῷ οὐρανίοις καὶ θεοπρεπεστέστος ὑπερφυῶς συνενουμένη, Πνεύματι καὶ συναρμολογουμένῃ τῷ ἄγιῳ.

Ἐκεῖνος ἦρε τῇ ὥραιστητί σου, καὶ τῷ κάλλει σου, "Ολὴ καλὴ εἶ, τὴν πλησίον μου· δλη καλή, καὶ μῶμος οὐκέτι εστιν ἐν σοι· ὅφθαλμος σου περιστεραῖ. Τοῦτό σοι καὶ μόνον πάρ' αὐτοῦ προτιμωύμενον ἀρέσει μᾶλλον, τὴν πάντες οἱ ἐξ ἀνθρώπων ἀπὸ γῆς λόγοι. Ἡμῖν δὲ μέγα, καὶ μόνη τῇ τῆς σῆς ἀγίας εἰκόνος ἐμφερεῖται προσθλέποντες, τὸν καθήκοντα προσάγοιμεν ἀσπασμόν. Χαῖρε, τὸ τῆς ὑπερουσίου Τριάδος ἐνδιαιτημα καὶ σκήνωμα· τὸ τῶν ὑπερκοσμίων νόῶν ὕράτιμα καὶ ἀγαλλίαμα· τὸ τῶν ἀποστόλων καλλώπισμα· τῶν μαρτύρων στεφάνωμα.

Χαῖρε καλλίμαρτυς, περθενόμαρτυς καὶ πρωτόμαρτυς· δτι οὐχ ὡς ἔνα τῶν ἀπὸ γῆς ἀνθρώπων, ἀλλ' ὡς ἄγγελον Θεοῦ, ὡς Χριστὸν. Ἰησοῦν, τὸν θείον δεξιαρένη Παῦλον· καὶ ὡς Ἱαραγλέτεις ψυχὴ καὶ μεγάλη τὸν ἐν αὐτῷ διηγεῖταις καθορῶσα Χριστὸν, ἐτοίμω; τὴν ὑψηλὴν καὶ ζῶσαν τῆς ἀποστολῆς χάριν εὐθύτητι διανοίας ἐπεσπάσω.

Χαῖρε, δτι ἀληθῶς ἐν Χριστῷ καὶ αὐτῇ νενίκηκας τὸν κόσμον· διὰ πυρὸς γάρ ἀκατάφλεκτος, καὶ δι' ὑδατος ἀκατάκλυστος διῆλθες· θῆρας τῆμέρωσας, ταύρους ἐπράντας· καὶ συγγενῶν μανίαν, καὶ ἐραστῶν οἰστρον ἀφρόνων, καὶ ἡγεμονῶν ἀδίκων βλαν, καὶ δαμόνων χρυπτὴν ἐπίθεσιν, καὶ πονηρὸν ἔξουσίαν πᾶσαν ἔξουδένωσας καὶ κατήρραξας.

Χαῖρε, Θέκλα, θεόχλητε, τὸ χαριστατὸν ονόμα· τὸ τιμιώτατον καὶ σεπτότατον· τὸ φιλιτατὸν Θεῷ καὶ ἀνθρώποις καὶ πρᾶγμα καὶ δυντα. Χαῖρε, δτι ἡνοχέν σοι τὴν ἀληθινὴν θύραν δι θυρωρός· καὶ εἰσέλθοῦσα δι' αὐτῆς, ἐσώθης· κάντεῦθεν εἰσερχομένη πρᾶξ τὴν ἄνω παρίδεισον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ μακαριώτατα τοῦ νοητοῦ Νυμφίου κάλλη καὶ θεόματα· καὶ ἐξερχομένη δὲ πρᾶξ τὴν θεωρίαν τῆς ἐγκατασταγμένης τοῖς δόλοις ασφίας καὶ θείας προνοίας, ὥσπερ ἀγαθὴν ταύτην εὑρίσκεις δεῖ· καὶ νοερὸν νομήν καὶ τροφήν.

Χαῖρε, δτι παντὶ τρόπῳ ἡγιάτης· παντὶ μέρει θεῷ καθιερώθης· πιεύματι μὲν ἐν οὐρανοῖς τῷ βασιλεῖ δεξιόθεν παρεστῶσα, καὶ ἐγγίστα τῇ Θεούμητοι καὶ βασιλίδι τῶν δλων συνεστῶσα, περιβελημένη, πεποικαλμένη· τῆς τοῦ ἡγαπημένου Λόγου νοερᾶς ὥραιότητος προσεχῶς κατατρυφᾶς· τῇ ψυχῇ δὲ, τῷ τοῦ Θεοῦ παραδείσῳ μετὰ τοῦ κλεινοῦ διατρίβουσα καθηγεμόνος, τῆς τερπνότητος, τῇ θέμις, τῶν αὐτοῦ ἀγαθῶν δενάως ἀναπίπτλασαι· τῷ σώματι δὲ, τῇ

A ille tuas gratias, tuas laudes, virginis animi fortitudines, triumphalis pugnae facinora digne laudaverit ac honestarit, quem dilexit anima tua⁷⁷, iuxta divina oracula, cui cor astraxisti, quem est persecuta, quem comprehendisti, a quo et comprehensa es⁷⁸, cœlestibus illi ac divinisimis eximis counila nupiliis, ac Spiritui sancto coaptata.

B Ille nimis dicturus est, pro tua illa venustatis forma ac pulchritudine: *Tota pulchra est proxima mea; tota pulchra, et macula non est in te. Oculi tui columbae*⁷⁹. Hæc tibi unaque ab eo acclamatio magis placebit, quam quidquid e terra homines loqui possint. *Magnum vero ipsi ducamus, si vel a tua procu[m] magniscentia consistentes*⁸⁰, inque solam sanctæ tue imaginis effigiem oculos converentes, convenientem salutationem obtulerimus. *Salve sis supersubstantialis Trinitatis habitaculum ac tabernaculum, supermundanarum mentium eximium decus et exultatio, apostolorum gloriatio ac decor, martyrum corona.*

C Salve sis, præclara martyr, virgo martyr, protomartyr, quod non velut unum aliquem terrenorum hominum, sed ut Dei angelum, ut Christum Jesum, divinum Paulum suscipiens⁸¹, et ut anima Israélitis et magna, qui in illo erat, continue Christum continuens, sublimem atque viventem apostolatus gratiam intentis rectitudine, prompte attraxisti.

D Salve sis, quod et ipsa vere in Christo mundum viciisti. Per ignem enim incombusta, et per aquam insubmersa transisti; bestias cicurasti, tauros mansuescere fecisti; cognatorum furorem, insipientiumque procorum œstrum et iniquorum præsidium violentiam, dæmonumque occultam agressionem, atque malum opinem potestaten desuixisti ac elisiisti.

E Ave sis, Thecla a Deo vocata, gratosissimum nomine, honorabilissimum, aequumque venerabile: amabilissimam Deo et hominibus reni pariter ac nomen. Salve sis, quod tibi verum ostium ostiarium aperuit⁸², et per illud ingressa, salutem consecuta es. Indeque ingressa in cœlestem paradisum, et quæ in illo sunt, spiritualis Sponsi beatissima decora ac spectacula, egressaque ad ejus sapientiae divinæque providentiae considerationem, quæ rebus universis inserta est, velut bonam semper ac spiritalem pascuam escamque eam inveneris.

F Ave, quod omni modo sanctificata sis: omni parte Deo sis consecrata; spiritu quidem in cœlis Regi a dextris assistens⁸³, proximaque Dei Matri atque omnium Reginæ consistens, circumambincta, variegata, prædilecti Verbi spirituali decore immediate frueris; anima vero, in Dei paradiiso cum inclito præceptore morans⁸⁴, bonorum illius jucunditate, quoad fieri potest, jugiter adimpleris; corpore autem petra protegente⁸⁵, ac quæ tecum

⁷⁷ Cant. iii, 1. ⁷⁸ Philipp. iii, 12. ⁷⁹ Cant. iv, 7.
⁸⁰ II Cor. xii, 4. ⁸¹ Exod. xxxiii, 21.

⁸² Gal. iv, 14. ⁸³ Joan. x, 2. ⁸⁴ Psal. xlv, 10.

simil est tua Ecclesia, Deum in ea in finem usque
benedicens ac glorificans, Deum expectas.

Ave, quod particeps es omnium amicorum Dei.
Quare etiam quæ sis cum omnibus, cum omnibus
pariter spiritu laetaris ac glorificaris; cum sanctis et
justis, ut vere sancta omnisque sanctitatis forma:
cum triumphali agmine, ut quæ prima certamen desu-
dasti, et ad martyrium optima aliates sis: cum apo-
stolis ut perfecta apostolus, fidelisque Evangelij ad-
ministra ac industria socia.

At ne obliviscaris vocem servorum tuorum; me-
morque bonorum quæ plena manu clarius est, qui
omnem bonitatem excedit; memor ejus in te inex-
plebili miseracionum; ipsa quoque in nobis viam
in Dcūm prospera; fidem robora, ac spem con-
firma; gustumque in nobis spiritalis ac sinceræ
dilectionis perficiens, placitum effice Patri et Filio
et Spiritui sancto, uni deitati et imperio alique
virtuti, nunc et semper, et in sæcula sæculorum.
Amen.

ORATIO XVII.

*Laudatio sanctæ magnæ martyris atque virginis
Anastasiæ.*

Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei^{**}! ait be-
tissimus David. Quam vero dicit Dei civitatem,

^{**} Psal. LXXXVI, 3.

(70) Anastasiam hanc omnes seniorem vocant. C
eoque distinguunt ab Anastasia vidua, muliere
senatoria, quæ passa est Diocletiano imperatore,
anno Mius circiter vicesimo, cum dira multa passa
esset a viro suo Publio, consolante eam sancto viro
Chrysogono; quorum mutuae sub hac tempora
exstant epistolæ. De seniore Anastasia et virginie,
filia spiritali sanctæ Sophiæ, de qua tanta hac
Nicetas, occurrit scrupulus, in quem mirum non
incidisse illi annalium patrem, qui et ipse ejus
Acta a Liponiano et Surio relata, notis ad Marty-
rologium laudat; in quibus perinde ac in Niceta
hic nostro, passa legitur sub Diocletiano: Menæa
Sirleti et ipsa Magna, sub Valeriano; exque illis
recentiores Romanæ tabulæ: nam antiquæ nihil de
hac Anastasia habent, vel Rosweidi, vel Corbeien-
ses Hieronymi; at neque Ado. Quod mihi indicio
est, eos qui super Romanas tabulas auxerunt,
Clem. VIII pontifice, non aliunde babuisse, quod
ita asserte in eis posuerunt, de Valeriani tempore,
quam ex illis Græcorum Menæis, quæ videndum
an præpollent Actis antiquis, sic Liponiano et Su-
rio quasi Metaphrasitis relatim, cum forte sint ipsa
primum sic ἀρχαῖως scripta, quæ ipsa Nicetas
stylo exornanda acceperit, nec in eis inventam
epocham immutandam sibi indulserit; sive illud
Menologium viderat, sive quod ex archetypo Basilius
Porphyrogeneta edendum curavit atque exscri-
psit; cuius Nicetas ætate paulo superior. In Sirle-
tauo hac habes 29 Oct. : *Natalis sanctæ magnæ
Anastasiæ Romanae. Fuit autem Anastasia Decio et
Valeriano imperatoribus, genere Romana, etc. Ma-
gna Menæa, Αὔτη ὑπῆρχεν ἐπὶ Δεκίου καὶ Βαλεριανοῦ
τῶν βασιλέων, καὶ Πρόδου τιγεμόνος. Contra Acta
vetera: Illi vero statim currentes ad præsidem (is
autem erat Probus, Diocletiano tunc administrante
imperium), etc. Nicetas: Διοχλητιανὸς δὲ τότε
τῶν ἔλαυ διελπε τὴν ἀρχήν. Diocletianus tunc uni-*

A πέτρᾳ σχεπασθεῖσα, καὶ τῇ κατὰ σὲ συνυῦσα ἐγκλη-
σίᾳ, εὐλογοῦσά τε τὸν Θεὸν ἅχρι τέλους ἐν αὐτῇ, καὶ
ὑπὸ τῶν οἰκείων εὐλογουμένη, καὶ δοξαζομένη τέκνων,
προσδέχῃ τὸν Θεόν.

Χαῖρε, δέι μέτοχος εἰ πάντων τῶν φύλων τοῦ Θεοῦ·
διδ καὶ μετὰ πάντων οὖσα, πᾶσι συνευφραίνη καὶ
συνδοξάζῃ πνευματικῶς· τοῖς δούλοις, ὡς ἀληθῶς
ἔσται. καὶ ὡς ὑποτύπωσις πάσης δούλητος· τοῖς
ἀθλοφόροις, ὡς πρώταθλος, καὶ ὡς ἀλείπτεις πρὸς
μαρτυρίαν ἀγαθή· τοῖς ἀποστόλοις, ὡς ἀπόστολος
τελεῖα, καὶ διάκονος τοῦ Εὐαγγελίου πιστή καὶ συνερ-
γός; δεξιά.

'Αλλὰ μή ἐπιλάθῃς τῆς φωνῆς τῶν σῶν οἰκετῶν·
μνησθεῖσα δὲ, ὃν ἐπλήθυνεν ἐν σοὶ δὲ ὑπεράγαθος
ἀγαθῶν, μνησθεῖσα τῶν οἰκτιῷμῶν αὐτοῦ τῶν ἀπλη-
ρώτων εἰς σὲ, σπλαγχνίσθητι, ὡς τρισολβία, καὶ αὐτὴ
ἐφ' ἡμῖν, καὶ τὴν πρὸς Θεὸν ὁδὸν κατευδωσον, καὶ
τὴν πίστιν χραταλώσον, καὶ τὴν ἐλπίδα στήριξον· καὶ
τὸ γεῦμα τῆς νοερᾶς καὶ ἀκραιφνοῦς ἀγάπης ἐν
ἡμῖν τελετουργήσασα, εὐάρεστον ἀπέργασαι τῷ Πτ-
τρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἄγιῳ Πνεύματι· τῇ μιᾷ
Θεότητι καὶ βασιλείᾳ καὶ δυνάμει, νῦν καὶ δεῖ, καὶ
εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. 'Ἄμην.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ.

*Eἰς τὴν ἀγλανομάρτυρα παρθένον
Ἀναστασίαν (70).*

Δεδοξασμένα ἐλαλήθησαν περὶ σοῦ, η πόλις
τοῦ Θεοῦ, φησὶν δὲ μακαριώτατος Δαβΐδο· τίνα δὴ λέ-

versorum regebat imperium. Graveque in eo ad con-
jecturam, quod virginis crimen præcipuum memori-
rat, quod evertendum gentilium imperium et in
Christianos principes brevi transferendum clare
vaticinabatur: quod ipsum in aliorum ejus ætatis
martyrum Actis legitur: Deo nimirum iam inde
Ecclesiam consolante, quæ sic dñe a Diocletiano
vexabatur. Etç Χριστιανοὺς δὲ τοῦτον μεταθήσειν
μιχρὸν δεον τὴν βασιλείαν διαβεβαιοῦται. Quam
brevi lissimat translaturum in Christianos imperium.
Quale, uero Acta vetera ejusmodi crimen non
habeant, sed duntaxat Christii prædicationem et
vitæ cælibatæ professionem, suis tamen aliquid
in ea peculiare, cujus delata præsidi sit, ex eo
videtur manifestum, quod una ipsa ex sancto illo
sodalito ad Probi tribunal rapta, cum ille ejus
nuptias non ambiret, nec ejus ullus procus
esset: fueritque libera facultas Sophiæ colligen-
di dissecta illius membra, truncoque adjungen-
di, atque omnino ad locum Urbi vicinum funus
curandi: quæ non male convenient in Diocletiani
prioris annos, quando necdum funestum illud edi-
ctum in Christianos promulgaverat, quo tanti ab
eo omnis generis brevi tempore nece sublati; sed
ex superiorum temporum ratione, vel ipse, vel
præsides, qui præcipue offendisse aliquid vide-
bantur, ac majestatis quidpiam habere, Christianæ
superstitionis reos excruciant. Fueritque
forsitan hac causa ut senior dicta sit, quod prior,
etsi eodem imperatore, martyrium fecerit; quam-
vis forte ætate Anastasia vicina junior. Si quis ad
conjecturam melius habuerit, aut in certiora mo-
numenta inciderit, gratiam faciet si produixerit.
Hoc certe habeo, parum caute facere, qui sic asser-
te illud unum alterum ponunt, ac si nihil eis ob-
starerit; aut una Menæorum illæs certa omnino esset:
cum certum sit plura in eis existare quæ laborent,
magnoque iudicio accipicenda sint; cujus exemplum

γων τοῦ Θεοῦ πόλιν, ἢ τὴν δινω τὴν ἑρουσαλήμ; τὴν ἐλευθέραν, ἢν δὲ οὐτος Ἀπόστολος μητέρα πάντων ἐφη τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ· τὴν τιμὴν ἐν οὐρανοῖς ἀπο-

⁸⁰ Galat. iv, 26.

in altera et juniori Anastasia statim occurrit, quam Græci 22 Decembris collunt, nos 25, ipso die Christi Natalis. Nam et illa fecit δμωνυμία, ut plures strophæ et moduli in ejus officium irrepserint, qui palam sunt Anastasiæ senioris et virginis. Unum aut alterum afferam, ut exemplo sint. Inter versus similares, hic secundus est: Τὰς στρεβλώσεις τοῦ σώματος καὶ μασθῶν τὴν ἀφαιρεσίν καὶ χειρῶν ὑπέφερες καρτερώτατα· τὴν τῶν δδόντων ἐκρίζωσεν, πλευρῶν τὴν κατέφλεξιν, τῶν ποδῶν τὴν ἔχαπτην, καὶ τὴν βλαισον θάνατον· ὅθεν εληφας τοὺς στεφάνους τῆς νίκης, οὐρανοῖς ἐν Οαλάμοις κατοκύσα, Ἀναστασία πολύαθλε! Corporis tormenta, B nuberum manumque amputationem patientissime sustinuit; laterum exstitionem, pedum excisionem ac violentam mortem. Quanobrem accepisti victoriæ coronas, in caelestibus versans thalamis, Anastasia multiplici clara certamine! Quæ pleraque unius sunt Anastasiæ senioris et virginis, nihil senatoriæ illius mulieris et Publī viduae. Nec minori paralogisino sequitur: Παρθενίας κατεμήλιον, κακλεισμένος παράδεισος, x. t. è. Virginitalis monile, hortus conclusus, etc. Quid enim hoc in eam quæ coniux fuit, et si incorruptam transisse ferunt? Illud item Καθητρατος: Ως νυμφην σε Χριστοῦ εύφημον, παρθένε, ὡς Θέκλα τὴν σεμνὴν ἐπαξίως τιμῶμεν. Ut Christi sponsam te, virgo, laudamus, ut castam Theclam condigne colimus. Itemque, Ἐπαποστειλαρπον, παρθενομάρτυς, ἔνδοξε, ἀθλοφόρων τὸ κλέος. Virgo martyr inclita, certamine victorum decus.

Quod in Anastasia hac altera versamur, duxit que ad eam δμωνυμία cum Anastasia Nicetæ laudata, quædam mihi observanda. Primum Sirleti Menologium, quam breviter, tam vere, Commemoratio sanctæ martyris Anastasiæ sub Diocletiano in urbe Roma. Hanc in insula Palmaria consummatam cum palis alligata esset, et ignis circa illam accessus, docent Romanæ tabulæ, et Acta Metaphras'sea, 25 Decembr. Ejus reliquias Constantinopolim post annos plures translatas habent eadem Acta, non explicato loco ubi primum conditæ, et ubi Apollonia mulier religiosa deposuerat in horto suo, ac postea templum magnificum illi construxerat. Theophanes aliisque Græci scriptores Sirmio delatum aiunt Anastasiæ corpus a Marciano oeconomo, aucta magnifice, quæ pridem erat Constantinopoli, Anastasiæ ecclesia, et in qua Gregorius Theologus docuerat. At, quid Sirmio cum insula Palmaria? Nempe Sirmium urbs Pannoniæ Straboni, Zosimo et alii; Palmaria, Plinio et Melæ, Ligustici mariis insula, non longe a Tiberinis ostiis: in quam relegata Anastasia (ab ipsa utique Roma) cum tanta aliorum multitudine, martyrium ignis incendio fecit. Atque adeo patem, tertiam aliam Anastasiæ esse, quæ ira Sirmii passa sit fueritque Sirmii condita, et Sirmio translata Constantinopolim, in ædem pridem Anastasiæ sacram, quæcumque tandem illa Anastasia esset. Martyrologium vetus Rosweidi antiqua simplicitate: Romæ, Anastasiæ. Atque utinam integre chartæ Corbeiensis Martyrologii potuissent postremos dies mensis Decembris representare: Non aliter puto illæ representarent, cum de Anastasia Sirmiensi in ea legamus viii Idus Januar. Apud Sirmium, Anastasiæ: quæ ipsa forsitan fuerit, quæ sub Ilyrici praefecto certavit, junctaque Theodosie necessitudine fuit, cuius et filiorum, brèvia quidecum, at sincera, Acta ex Reg. cod. in meis Lectis Triumphis Martyrum dedi: quas ambas post Adonem, sic recentiores pauloque antiquiores Romanæ tabulæ confuderint: præsertim

A præterquam supernam Jerusalem, litteram illam, quam divinus Apostolus matrem appellavit omnium filiorum Dei ⁸¹; Ecclesiam nimirum primiti-

si Apollonia, in ipsa insula Palmaria, Anastasiam Romanam præsidis indulgentia sepelivit, ut videatur Ado iunxere; et si reipsa de Sirmensi potius Anastasia videtur intelligendus esse. Baronius 25 Decembr., mire sui oblitus, ita ait: *Duas fuisse Anastasias superius diximus: quarum senior passa est Valeriano imperatore; agitur de ea v Kal. Novembr.* Hæc autem junior dicta, martyrio coronatur temporibus Diocletiani imperatoris. Fuit hæc Romæ celeberrima, etc. Illa autem senior, quæ Sirmii passa dicitur. Constantinopoli erat celebris: quam olim fuisse veneficam, tradit Niceph. l. xiv, c. 10, in fine, ubi ait ejus reliquias tempore Gennadii episcopi Constantinopolitanæ Sirmio Constantinopolim translatas esse. Bene quidem, quod Anastasiam Publī viduam, senatoriam mulierem Romanam, ab Anastasia Sirmensi diversam et ipse putat; at quod Sirmensem, ipsam seniorem Anastasiam sub Valeriano passam esse existimat, cujus memineras v Kal. Novembr. toto cœlo errat. Nam et illa Romæ passa est, et prope muros Urbis sepulta, ut omnia Acta habent, nec dissentiant Romanæ tabule, quas ex Græcorum Meneis constatas liquet. Sic ergo illæ: *Ibidem sanctæ Anastasiæ senioris, etc., id est Romæ; nam præmittitur: Romæ sanctæ Cyrilæ virginis, etc.* Quid ergo Romæ cum Syrni, aut Romanæ virginis cum martyre Sirmensi?

Incantatricem fuisse Anastasiam Sirmensem, quod quasi Nicephoro auctore refert, indulgendum Baronio, cui Joannes Langus interpres imposuit, nec satis Fronto Duxens cavit, quamvis Duxei annot. videre non potuit. Nicephori verba sunt: 'Ἐπὶ δὲ τῆς ἔχομένης βασιλείᾳ: Γενναδίου τὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντίνου επιτροπεύοντος, καὶ τὰ λεψία τῆς ἀγίας Ἀναστασίας; τῆς φαρμακολυτρας ἀπὸ Σιρμιου τηνέχθη. καὶ ἐν τῷ μαρτυρίῳ αὐτῆς κατετέθη, δὲ ἔγιστα τοῖς καλουμένοις Δομνίνου βεβλῶις τοῖς. Lang.: *Ejusdem imperii tempore (id est Leonis), Gennadio Ecclesiam Constantinopolitanam curante, reliquiae etiam sanctæ Anastasiæ incantatricis ex Sirmio allatae, in martyrio ejus sunt depositæ, quod proxime ad porticum, quæ Domini dicitur, situm est.* Ubi Duc.: *Historia Anastasiæ pharmaceutriæ, ex Suida, in fine libri annexa est.* Ubi hoc ipsum displicet, quod vocem φαρμακολυτραν Nephori pharmaceutram reddiderit, quæ sane communiore usu Græcorum veneficam sonat, et in malam partem sumitur; quanquam potest et in bonam sumi, ut sit quasi medica, et curandi vim munusque habens. Ad hæc, altera vox nova est, et quam Nicephorus sic novus auctor ex solis Menæis habuerit, cujus nobis vim aperire debuit Duc. altera pervulgata. Quod etiam de Suida dicit, non mihi in illo nec in Nicephoro occurrit. Græci itaque illud nomen Anast. tribuunt, quam se Romanam 22 Decembr. colere putant, Chrysogoni necessitudine notam, et Publī viduam, quanquam ejus se reliquias Sirmio accepisse δμωνυμίας errore existimant. Fueritque ædes illa primum erecta Anastasiæ, sic Romæ celebri, a Romanis novæ Romæ conditoribus, quæ postea Sirmiensis illius reliquiis ditata sit: uti Sandionysiana in agro Parisiensi basilica ditata est Innocentii III, Rom. Pontificis, liberalitate, Dionysii Atheniensis (ut ipse putavit) exuviosis; vel (ut monachi venditauit) Dionysii Corinthiorum episcopi, cum pridem Dionysii basilica esset, et Parisiensis. Anastasiam autem Romanam illam veneficam fuisse, omnino abhorret; quæ ipsa, epistola 1 ad Chrysogonum confessorem,

vorum descriptorum in cœlis quæ constat ex spiri-
tibus justorum perfectorum. De hac civitate, vere
gloriosa dicta sunt⁸⁷. Omnis enim sere divina

⁸⁷ Hebr. XII, 23.

auctor est, a puero Christianis moribus imbutani
so esse a sanctissima matre Flavia, etsi patre ido-
lorum cultore. Petenda itaque vis vocis, unde illi
origo; nempe ex Menæis, quorum auctor sic in ea
sibi ludendum putavit. Sic itaque versibus ex more
ascriptis ante Synaxariuni. Tit. : Tῷ αὐτῷ μηνὶ,
εἰκοστῇ δευτέρᾳ, Μνήμη τῆς ἀγίας μεγαλομάρτυρος
Ἀναστασίας τῆς φαρμακολυτρᾶς. *Memoria sancte
magno martyris Anastasiæ pharmacolytræ.*

'Αναστασία φάρμακον πιστοῖς μέγα,
Πᾶν φάρμακον λύουσα, καὶ χεκυμένη.

Καύθη 'Αναστασίῃ πυρὶ εἰκάδι δευτέρᾳ λάβρῳ.

Anastasia magnum fidelibus medicamentum;

Venenum omne solvens, etsi exusta fueris.

Combustia Anastasia voraci igne vice sima secunda.

Porro quod pharmaceum omne, seu venenum sol-
vere dicitur, non id φαρμακευτάς ac γενείσε
in ore, sed gratia sanitatum, qua merito donata a
Deo sii ob insignem eam pietatem, quam erga con-
fessores, viri tyrannide soluta, ad miraculum usque
mulier tanta exhibuit, vere illis φάρμακον, illorum
detergens vulnera, sanieum emundans, ac præstans
quidquid officiosissima charitas, illeique ardor
possit suggerere. Hæc miracula, has sanitates elat-
mat totum ejus Officium. supra omnes quorum in
iisdem Menæis memoria. Libel panica ex illis ascri-
bere. Versus similares (ad Vesperas seilicet) isti
sunt: 'Ὡς περικαλλέστατα τὰ σὰ, μάρτυς, προτερή-
ματα! ὡς εὔκλετος οἱ ἀγῶνες σου, ὡς περιβόητος,
καὶ δομολογία! ὡς πολλὰ τὰ θαύματα καὶ ἀπειρά
τὰ θεῖα τεράστια, δι' ὧν δοξάζει σε εἰς αἰώνας διν
ἔδεξασας ἐναθλοῦσα τοῖς σεπτοῖς σου μέλεσι!

Στέργουσα τὴν εὔχειαν, σεμνὴ, τῶν ἀθλούντων,
Ισπεισας τούτων τὸν ἔτιλον μιμήσασθαι. Θεν ὑπήνεγ-
κας πόνους σφοδροτάτους· καὶ θεῖα χάρις: κουφί-
ζεις πάντα πόνον, πανεύφημε! Εκ τῶν ψυχῶν ἡμῶν
καὶ σιωμάτων, τῶν τιμώντων σου τοὺς ἀγῶνας καὶ
τὰ προτερήματα.

'Ηστραψας φαιδρότερον σαφῶς τοῦ ἔλου, ἔνδοξε!
τὸν σὲν ἄγωνα τελέσασ, καὶ ταῖς ἀκτίσι σου τῶν
πολλῶν θαυμάτων, πάντων τὰ νοήματα φωτίζεις τῶν
πιστῶν προσιδόντων σου τῇ θείᾳ λάρνακι, πηγαζούσῃ
θεῖα νάματα, 'Αναστασία μάρτυς μεγαλώνυμε.

Δόξα, τῆς ἀγίας ἴδιομελον.

Τῆς ἀναστάσεως εἶληφας τὸ δώρημα, 'Αναστασία
πανεύφημε, ἀθληφοροῦσα ἐν τῷ σταδίῳ. Δαιμόνων
γάρ ἐξηγάνουσας πλήθην, καὶ πόντῳ παρέδωκας,
ἀθλούσε μάρτυς ἀξιοθαύμαστε.

Quam pulcherrimæ tuae, martyr, excellenter! Quam
præclara tua certamina, o celeberrima, et confessio!
Quam multa miraculu infinitaque divina prodigia,
quibus te clarificat in sæcula, quem clarificasti, cer-
tamine in membris tuis perfuncta!

Amans deceruentium claritatem, custa matrona,
illorum zelum es initala; unde gravissimos sustinui-
sti labores, omnemque divina gratia levas laborem, o
clarissima! nostris ex animabus et corporibus, quis
tu certamina ac præstantes dotes colimus.

Splendidius sole palam fulsisti, o inclita! tuo
peracto certamine, plurimumque miraculorum radiis
omnium collustras mentes, qui ad divinum tuam
urnam divinos scaturientem latices, magni nominis
martyr Anastasia, fide accedunt.

Gloria sanctæ idiomelon.

Resurrectionis donum acceperisti, Anastasiu laude
clarissima, vicitrix coronata in stadio. Dæmonum
enim eum profligasti et pelago mersisti, triumpha-
tus martyr, quæ digne admirationi habenda sis.

His similia luto Canone, nec usquam reliquia-
rum dicatio, nisi quod ita tertio illo versu de urna

A γεγραμμένων πρωτοτόχων ἐκκλησίαν τὴν ἐκ πνευ-
μάτων δικαίων τετελειωμένων συνεστῶσαν. Περὶ ταύ-
της ἐνεργείας λελάληται δεδοξασμένα. Πᾶσα γὰρ μικροῦ

dicitur; quæ sit forsitan illius Anastasiæ Sirmien-
sis, cuius sint existimata miracula, peste aquam in
eam ecclesiam illata sunt illius pignora, cum et
ante, Anastasiæ Romanæ invocatione, locus inira-
culis clarus esset, nec Anastasia Sirmensis (quam-
vis confusis utriusque rebus) illius memoriam po-
tuerit obscurare. Certe placet quod Synaxarii
auctor, pura Anastasiæ Romanæ Acta retulerit,
nec quidquam eorum quæ speciant ad Sirmensem
addiderit. Quare libel hic referre, ex quibus Latina
ipsa emendari possint: Η ἀγία καὶ γενναιοτάτη
μάρτυς Ἀναστασία ἦν ἐπὶ Διοχλητανοῦ τοῦ βασι-
λέως ἐν τῇ Ρωμαίων πόλει. Πρατεξάτου τινὸς
Ἐλληνος οὗσα θυγάτηρ, μητρὸς δὲ Φαύστης. Ὅφ' ἦς
προσαγχθεῖσα Χρυσογόνῳ ἀνδρὶ θεοπνεύστῳ καὶ εὐ-
σεβεῖ, τὰ ἱερὰ γράμματα ἐπιχειρήθη, τὴν δὲ εἰς Χρι-
στὸν πίστιν παρὰ τῆς μητρὸς ἐμάθε, καὶ συνεζεύ-
χθη ἀνδρὶ. Ἐληνη πρὸς κοινωνίαν γάμου, Πουπλίψ
δύνματι· καὶ διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ ἀστόργως τὴν
πρὸς αὐτὸν δμιλίαν ἔφερε, νοσεῖν προφασίζομένη,
καὶ μὴ καταδεχομένη συνέρχεσθαι αὐτῷ εἰς συν-
άρειαν· μετρίαν δὲ καὶ πενεχρὰν ἐνδυσμένη στολὴν.
προσωμίζει ἀεὶ γυναιξὶ δεομέναις, καὶ λαθραίως
τοὺς διὰ Χριστὸν ἐναθλοῦντας ἐθεράπευση, ἐν ταῖς
φυλακαῖς ἐν αἷς ἤσαν εἰσιοῦσα, καὶ τῶν μολυσμῶν
ἀπολαύσουσα, καὶ ἐλαίφη ἐπαλείφουσα, καὶ τοὺς ἵχω-
ρας αὐτῶν ἀπομάττουσα, καὶ τροφὰς ἐπιτηδείας
τούτοις παρέχουσα, μιᾶς μόνης θεραπαινίδος ἐπομέ-
νης αὐτῇ. Ἐπὶ τούτοις πρώτον μὲν ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς
ἐψυχρίσθη, ἐπιγνόντος τὰ κατ' αὐτήν. Ἐπεὶ δὲ ἐκεί-
νος διαποντίω κλύδωνι γέγονεν ὑποβρύχιος, ἀδελαίς
αὐτὴ, λαδομένη, πάντα τὰ προτόντα αὐτῇ διένειμε
τοῖς πτωχοῖς. Εἴτα ἀδεέστερον τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ
ἀθλοῦντας ἐθεράπευε, καὶ τελειωθέντας σύνεχόμιζε
καὶ παρεδίδον τῇ δσῃ ταφῇ. Καὶ πολλοὺς πρὸς τὴν
μαρτύριον ὑπαλείφασα, καὶ διαφόροις ἥγεμοσιν ἐξ-
ετασθεῖσα, καὶ ἐν θαλάσσῃ μεθ' ἐτέρων γυναικῶν
ἀπορρίφεισα, τελευταίον πάλοις προσδεθεῖσα καὶ
πυρὶ βλῆθεῖσα, τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδή-
σατο. Τελείται δὲ ἡ αὐτῆς σύναξις ἐν τῷ μαρτυρίῳ
αὐτῆς τῷ δυτὶ πλησίου ἐν τοῖς Δομονίου ἐμβό-
λοις. Sancta strenuissimaque Anastasia fuit Diocle-
tiano imperatore in urbe Roma, Prætextati cuiusdam
honiinis gentili filia, matris vero Faustæ: a qua
oblata Chrysogono viro dirino ac religioso, sacras
litteras edocta est: Christianam vero fidem a matre
didicil, viroque gentili Publio nomine in nuptiarum
societatem juncta est. Quodque ille infidelis erat, non
libens cum illo consuetudinem habebut, ac commi-
sceri cum eo respuebat; modestaque et paupercula
induta stola, cum egenis mulieribus semper versabat-
tur, atque eos qui propter Christum certabant, pro-
pense fovebat, ingressa in carceres, ubi delinebantur,
lavansque eorum sordes et oleo inungens, illorumque
saniem extergens, ac cibos convenientes præbens, una
duntaxat ancilla comite. Inter hæc, primum a viro
suo, ubi res ejus rescivisset, graves injurias passa
est. Quod vero ille maris fluctu absorptus est, nacta
licentiam Anastasia, sua omnia distribuit pauperi-
bus, itaque liberius Christi confessores fovebat, et
qui consummari essent, efferebat ac justæ sepulturæ
tradebat. Cumque multis ad martyrium animasset,
atque a diversis præsidibus examinata, in mare cum
aliis mulieribus projecta fuisset, ad extremum palis
uligata et in ignem conjecta, martyrii coronam sus-
cepit. Agitur ejus collecta in ejus martyrio, quod est
prope in Domini porticu. Pater Goar in Thenph.
ειδιτ Δομνίκου. Ad Domnici porticum, quod inendo
non carei. Quod rostra vertit Gentianus Ille velut
in Marciani Aciis, non ex usu est illius et sequacis

φάναι θεῖα Γραφή, καθάπερ τινὰ σκοπὸν ἀκριβῆ ταύτην τῷ λόγῳ προτιθέσαι, πῇ μὲν φουρφανῶς καὶ συμβολικῶς, πῇ δὲ ἐναργῶς καὶ λαμπροφανῶς, τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆσδε τῆς πόλεως ὑμνεῖ, καὶ τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀποκεκρυμμένην αὐτῆς διηγεῖται δόξαν.

Εἰ μὲν οὖν τοσαύτη τις καὶ ἡμῖν λόγου χάρις καὶ πνεύματος δύναμις ὑπῆν, ὥστε κατὰ τοὺς ιεροὺς Θεολόγους καὶ ἡμᾶς πρὸς τοσοῦτον ὑποθέσσεως ὑψός ἀποχρώντως ἔχειν ἀτενίσαι, εὐλογώτατον δὲ Ιωάννης ἦν καὶ λυτιτελέστατον ἀπάντων, τὸ τοῦ νοῦς θυμα πρὸς μόνην ἔκεινην τὴν ὑπερφυεστάτην ἐπερεισσαμένους αἴγλην, πρὸς αὐτὴν καὶ τὸ φεῦμα τοῦ λόγου κατευθύνναι. Ἐπεὶ δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ταυτησὶ τῆς δόξης ἀπολείπεσθαι, δισφερ καὶ τὸν δρώμενον τοῦτον ἥλιον δὲν δρθαλμῷ δύνασθαι πέριδασεῖν· τὸν μὲν καθόλου τῆς ἐπουρανίου πόλεως ἐπαιων, ὡς ἀνέφικτον, τὸ γε παρὸν παρόμεν, καὶ εὐλαβηθῶμεν ἐκ προσώπου αὐτῆς· ἐν δὲ μέρος αὐτῆς τὸ κάλλιστον καὶ τερπνότατον, φημὶ δὴ τὴν ὑπέρλαμπρον Ἀναστασίαν, κατὰ νοῦν λαζδύτες, καὶ τῆς γενναῖοτάτης μακαρίσαντες ὑπομονῆς καὶ μαρτυρίας· καὶ δεδοξασμένα περὶ αὐτῆς λειταληχτεῖς, περὶ τῆς οὐρανίου πόλεως ἔκειντος εἰρηκότες ἀν εἶημεν, τῷ πᾶσαν ὡς ἐν ἀχριδώτῳ ταύτῃ κατόπτρῳ θεωρεῖσθαι, καὶ αὐτὴν διντας πόλιν Θεοῦ καθεστηκέναι.

Διττὰς δὲ ἡμῖν Ἀναστασίας (71) οἵδεν δὲ λόγος· περιφεναῖς μὲν, καὶ ἐκ περιφανῶν κατὰ σάρκα τυγχανούσας· περιφανεστέρας δὲ πολλῷ μᾶλλον κατὰ τὴν αἱ; Χριστὸν διμολογίαν· καὶ ἀμφοι μὲν ἐκ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ὠρμημένας· ἀμφοι δὲ ταύτην, τῆς ἀκαταλύτου τῶν ἀγίων πόλεως ἀντικαταλλαξάσας· ἀλλ' ἡ μὲν ἀνδρὶ πρότερον οὐκ εὔσεβεῖ, πρὸς βραχὺν ἀφθρῷ; συζυγεῖται χρόνον· εἴτα θανάτῳ τῆς αὐτοῦ κακοτρόπου γνώμης ἐλευθερώθείσα, ἐν χηρεΐᾳ τῷ φροντὶ, καὶ πάσῃ δικαιοσύνῃ καὶ δισιδητῇ ζῶσα διετέλει. Ἡ δὲ παιδιόθεν ἀποδεδομένη παρθενών, καὶ ψυχὴν ἄμα σώματι καθιερουμένη τῷ Κυρίῳ, ἀμιλαντὸν ἀχρι τέλους αὐτῷ τὴν ιερὰν παρθενίαν διετήρη-

αταίσ. Locum hunc P. Goar, ante allatum Sirmio corpus sanctæ Anastasiæ vocatum suisse ait Ἀναστασίας, quod Gregor. in eo sacra fidei dogmata in Arianos exponens, veram doctrinam e vetero excitaverit; vel quod ibi mulier prægnans ex alta porticu in terram lapsa et contrita, vitam receperit. Novi haec etiam ab aliis dicta, sed nulla firma veritate. Ante enim Gregorium Ἀναστασία erat, nec aliter ipse, aut alii antiquiores ecclesiam illam, seu martyrium vocant, quod hinc tamen, auctore eodem Gregorio, quasi omen et oraculum habuerit suscitandæ in eo fidei; idemque dicatur, suscitandæ illius mulieris, si vera sit illa historia, quān non moror. Certe differunt hæc toto cœlo, mirorque sic confundi: ut et quod doctus Billius elegansque interpr. istud Greg. ἐν τῷ συνταχτηρίῳ, Χαιροῖς, Ἀναστασία μοι τῆς εὐτεθεῖας ἐπωνύμε. Vale, Anastasia, nomen a pietate habens, exponit, templum resurrectionis, sive magis ex Nicetæ Comment. ita perstringit: Hoc templum Constantiopolit construxit Gregorius, eique Anastasiæ, id est Resurrectionis, nomen indidit. Falsa omnia. Invenit Gregorius ædificulam illam Anastasiæ ab Arianois spretam, cœpitque in ea orthodoxos congregare: nec nomen ei indidit, sed quod erat, Ἀναστασία, nomen

A Scriptura, velut certum quemdam scopum ac argumentum sibi eam orationis præponens, modo obscure et symbolice, modo autem clare ac splendide, hujusce civitatis laudat magniscentiam, ejusque in cælis occultam enarrat gloriam.

Siquidem igitur nobis etiam tanta esset sermonis gratia ac spiritus vis, ut nos quoque secus ac sacri theologi, ad tantam argumenti celsitudinem, quantum satis sit, possemus intendere, rationabilissimum forsitan esset omniumque utilissimum in solo illo supra quam eximio fulgore filio mentis oculo, in eundem ipsum orationis fluxu dirigere. Quandoquidem autem tantum ab ejus claritate desimus, quantum abest ut et solem hunc aspectabiliem colum oculo comprehendere possimus; cœlestis illius civitatis lumen universum, ut quam assequi non licet, impræsentiarum quidem omittamus, ac reverentiam a facie ejus; unam vero illius partem pulcherrimam ac lepidissimam (eximie scilicet splendidam Anastasiam) animo assumentes, fortissimæque patientiae ac martyrii virtute beatam prædicantes, omnis illius cœlestis civitatis laudes videamur prosecuti esse, quod tota hæc velut in purissimo speculo mea inspiciat, ipsaque vere civitas Dei essistat.

Dicas porro novimus Anastasias, ambas illustres, atque ad carnem quod attinet, illustri stemmate satas, confessione autem, quæ est in Christo, longe illustriores; ortasque ambas seniore Roma, ac quæ ambæ, immortali sanctorum civitate hanc communiant. Verum altera quidem ad breve tempus viro improbo incorrupte copulata, tumque mortis incursu ab ejus maligna mente liberata, castæ viduitatis studiis, omnique justitia et sanctitate instituta vita, perseveravit. Altera vero, a puero virginum cœtui addicta, animoque simul ac corpore Christo consecrata, impollutam in finem usque virginitatem illi conservavit. Ac quidem illa, a majoribus

C reliquit; quod nusquam Resurrectio, id est Ἀναστασίας (id enim celebre duntaxat Jerosolymis martyrium a Constantino in loco Resurrectionis ac Dominico sepulcro ædificatum), sed Ἀναστασία seu Anastasiæ martyrium et ecclesia ac ædes, trito illo Græcorum usu, quo templa vocant eodem ipso nomine illorum, quibus illa dicata sunt. Hæcque hactenus de Anastasia vere φαρμακοτρίᾳ, quasi quæ omne dæmonum maleficium solvat, omnemque languorem et morbum depellat, singularissimo illo sanitatum dono, quo aucta a Deo est, ejus præmio charitatis et fidei, qua sic confessoribus ministravit, non quæ veneficæ usquam nomine laboraverit, ut inficere Langus somniavit; ipseque heterodoxus nostratrum simplicioribus imposuit: non sic Genebr. archiepiscopo Aquensi viro eruditō, qui verum vocis sensum agnovit, et in Græcorum Fastis, seu eorum Calendario, ut vocant, expressit.

D (71) Διττὰς δὲ ἡμῖν Ἀναστασίας. Sic Acta Metaphrastæa quæ bine dueunt exordium: tres tamen, haud infelici conjectura, invenisse mihi visus sum, aliquainque Sirmiense a duabus Romanis hic recensitis, ut recens Fr. Maria Elorient. in Martyr. Lucensi.

acceptam omnem substantiam (quæ saepe per amplia erat) necessitatibus sanctorum communicans, impensaque martyribus amoris vi illis quodammodo conglutinata, eorumque pretiosis linteis saniem exterrgens, vulneraque infundens ac exosculans; atque adhuc viventes, verbis fortibus roborans et ad immarcescibiles coronas egregie animans, defunctisque sanctissime justa persolvens, sic seipsam præclarum illis munus sepulcrale postea præbuit, per ignem holocausto oblatæ, ac in odorem suavitatis Deo computata, virgo autem, parentum afflumque, prædiorum ac pecuniarum ab ipso iam ætatis tertio anno resticta facultate atque copia, religiosæque cuidam doni ad vicesim pmo usque annum ex animo assidua; necnon sacræ sophiae (hoc enim illi nomen sub cuius magisterio ac disciplina agebat), seu potius ipsius vere Del sapientiæ opera; Patri adoptata, per multa graviaque pro Christo tormenta et lanienas, abrupto qui in carne est incolatu, ad desideratissima Dei tabernacula commigravit.

Hæc igitur magni illustrisque nominis Anastasia, spiritale intemeratumque convivium hodie conveccans, velutque opūmarum dapum varicatem sacra sua certamina victoriasque apponens, atque illis castissimos amatores suos accipiens, immensa eos adimpler lætitia, divinæ quo consortes exultationis facit. Hæc nostrum et animum et sermonem ad illius passionum exsuperantium fatiscentes excitans; animum quidem fide roborat; sermonem vero ad illius enarranda mirabilia erigit.

Primum quidem illud oinnes rogo; ne quis scilicet comparando naturæ imbecillitatem cuim immensa tormentorum vi, moleste animo habeat ac dubitationis cogitationes assumat; tanquam fieri non possit, ut vel robustissimum viri corpus, neandum inutile ac juvenili valde ætate, tandem tantis sicutque violentis cruciatibus ac tormentis obniti potuerit. Non enim corporis robore, sed spiritus; nec firmitate naturæ, sed fidei fortitudine, victoriam compotes martyres existere. Ipse enim inaspebili ratione certaminis præses illis spiritu præsens, qui illo defunguntur, illorumque membris tanquam propriis utens, pro se laborantibus firmitatem animi præstat ac audaciam. Ipsumque adeo pariter decerans corpusculum, modo quidem intactum omnino tormentis facit; modo autem ubi tantisper pati permiserit, quam cito illud curat, integrumque ac sanguinem reddit; donec tandem faustum exitum finemque certantibus conferre ei placuerit. Id vero præstat, tum ut sibi gloriam, iisque qui tormentis excruciantur, sanctimoniam conciliat, tum ut et vulgo salutem afferat. Salutem, inquam, quæ ex fide est, ne dum illis qui tunc temporis certaminum speculatores fuerint, sed et futuri generationibus provideat.

(72) Καλὸν ἐπτάρπτον. Sumptum est Gregorii Machabæicis, ubi ita Bill.: *Palchri cuiusdam funebris loco seipsam liberis obtulit, uater scilicet; ipsa*

A σεν. Καὶ τὴ μὲν ὅλην αὐτῆς τὴν γονικὴν περιουσίαν (πολλὴ δέ τις ἦν) ταῖς τῶν ἀγίων χρείαις κοινωνοῦσα, καὶ στοργῇ φύλομέρτυρι τούτοις; τρόπου τινὸς συμφυσένη· καὶ τοὺς ἰχώρας; αὐτῶν διθύναις ἐντέμοις καταμάσσουσα, καὶ τὰ τραῦματα καταντλοῦσα καὶ καταφιλοῦσα· καὶ ζῶντας μὲν ἔτι, λόγοις στερβοῦς; ἐπιβράωννουσα, καὶ πρὸς τοὺς ἀμαράντους παραθάρτυνουσα στεφάνους· ἀποιχομένοις δὲ πανοσίως τὴν δοῖαν ἐπιβάλλουσα, οὕτως ἐαυτὴν καλὴν ἐντάξιον. (72) τούτοις διστορον παρέσχετο, διὸ πυρὸς δλυκαυτωθεῖτα, καὶ εἰς δομὴν εὐώδιας λογισθεῖσα τῷ Θεῷ. Ή παρθένος δὲ, γονέων καὶ συγγενῶν, κτημάτων καὶ χρημάτων ἐξ τριετοῦς τῆς ἡλικίας χρόνου τοὺς περιουσιασμοὺς λιποῦσα, καὶ σφυνέψι τινὶ γητοῖς διχρι τῷ εἰκοσετοῦς προσχαρτερήσασα· καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς Σοφίας (οὕτω γάρ τη διδάσκαλος ὠνόμαστο), μᾶλλον δὲ διὰ τῆς διντως Θεοῦ σοφίας υποθετηθεῖσα τῷ Πατρὶ, οὕτω διὰ πολλῶν καὶ δεινῶν τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ βασάνων καὶ τομῶν, τῆς ἐν σαρκὶ μὲν ἐρράγη παροικίας, πρὸς τὰ ἀγαπητὰ δὲ Θεοῦ σκηνώματα μετέστη.

Αὕτη τοῖνυν τὴ μεγαλώνυμος, τὴ περιώνυμος; Ἀναστασία, τὴ πνευματικὴν καὶ ἀκήρατον ἐστιατορίαν στήμερον συγκαλουμένη, καὶ οἷα δὴ πολυτελῶν ἐδεσμάτων ποικιλίαν, τοὺς Ἱεροὺς ἀθλους προτιθεῖσα, καὶ τούτοις τοὺς πανάγιους ταύτης ἐραστὰς δεξιούμενη, μυρίας ἀναπιμπλὰ τῆς εὐφροσύνης, καὶ ἀγαλλιάσσως θεῖας μετόχους ἀποδείχνυσιν. Αὕτη καὶ νοῦν τὸν ἡμέτερον, καὶ λόγον πρὸς τὴν ὑπερβολὴν τῶν αὐτῆς παθημάτων ἐκλυθμενὸν διειπάσσα, βώννυσι μὲν τὸν πίστει τὸν νοῦν· πρὸς ἐξῆγησιν δὲ τῶν αὐτῆς θευμασίων τὸν λόγον ἐξεγείρει.

Πρῶτον μὲν οὖν ἐκεῖνη πάντας ἀξιῶ, μηδένα τὸ σαθρὸν τῆς φύσεως πρὸς τὴν ὑπερβολὴν τῶν κολάσεων παρατιθέμενον, ἀποχνάσσει τὸν νοῦν, καὶ διψυχίας κάμνειν λογισμοὺς, ὡς ἀμφίχανον δν καὶ γεννικώτατον ἀνδρὸς σῶμα, μὴ δτι γε οὐδὲ θῆλυ καὶ κομιδῆ νεαρὸν, πρὸς τηλικαύτην στρεβλωτηρίων βίᾳν ἐπὶ τοσοῦτον ἀντισχεῖν· οὐ γάρ ισχύει σώματος, ἀλλὰ πνεύματος· οὐδὲ φύσεως στερβότητος, πίστεως, ἃς κραταιότητος μετὰ μαρτύρων τὴ νίκη καθορᾶται. Αὔτος γάρ ἀσφάτως διθύλοθέτης μετὰ τῶν ἀθλούντων γνώμενος τῷ πνεύματι, καὶ τοῖς αὐτῶν μέλεσιν ὡς οἰκεῖοις κεχρημένος, σταθεράν τε καὶ μεγαλότολμον τὴν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ πονουμένων ἐργάζεται ψυχήν. Καὶ τὸ συναθλοῦν δὲ σωμάτιον, ποτὲ μὲν ἀπρόστον πάντη ταῖς τιμωρίαις ἀποδείχνυσι· ποτὲ δὲ μικρὰ πάσχειν ἐνδοὺς, ὡς τάχιστα τοῦτο θεραπεύει τε καὶ καταρτίζει, μέχρις οὐ δεξιὸν πέρας τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐπιβαλεῖν ἐκεῖνος δοκιμάσσειν. Τὸ δὲ ποιεῖ, δύμον μὲν ἐαυτῷ δέξαν, καὶ τοῖς αλκιζομένοις ἀγιασμὸν περιποιούμενος· δύμον δὲ καὶ σωτηρίαν πολλοῖς· σωτηρίαν δὲ, τὴν ἐκ πίστεως, οὐ τοῖς τότε μόνον τοὺς ἀγῶνας δρῶσιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἐπισύναις προμηθεύμενος γενεαῖς.

prægressos liberos martyrii palestra secuta. Sunt hæc de Anastasia vidua accurata ac pura, ipsa eadem quæ in Menæis et in Actis Metaphr.

Ἐπειδὴ τοῖνυν ταῦθ' οὕτως ἔχειν καλῶς ὑπεί-^A
ληπται, φέρε δὴ καὶ ἡμεῖς, κυνεργήτην μὲν ἐπικαλε-
σάμενοι τὸν ἀγωνοθέτην Χριστὸν· σύρψε δὲ πνεύματι
τῷ Παρακλήτῳ κεχρημένοι, τῷ πελάγει δὴ τούτῳ,
τῶν τῆς μεγάλης Ἀναστασίας ἀθλῶν τὸν λόγον ἐπ-
αφῶμεν· τοῦτο γε δι' εὐχῆς ἔχοντες μόνον, ὥστε κατ-
ευθυνθῆναι μὲν ἡμῖν τὸ σκάφος τοῦ νοῦ πρὸς τὸν
τῆς ἀληθείας ἀκινδύνως δρόμον· τὸν παντοδαπὸν δὲ
τῶν ἀγωγίμων, εἴτ' οὖν ἐπαίνων φόρτου, οἷα δὴ κεχα-
ρισμένα δῶρα καὶ φίλα, τῇ παρθενομάρτυρι προσ-
ενεγκεῖν.

Ἄλλοις μὲν οὖν πατρίδα τὴν βασιλίδα καὶ μεγα-
λόπολιν αὐχοῦσι Ῥώμην, καὶ γένους δὲ τῶν παρ'
αὐτοῖς λαχοῦσι λαμπροῦ, ἔξεστιν Ιζως μεγαλοφρονεῖν.
καὶ τι πλέον τῶν ἀγενεστέρων ἔχειν δοκεῖν· οἵς οὐδὲν
οἰκοθεν ἔχουσιν εἰς εύδοκίμησιν, ἐντεῦθεν εὐκλεισταὶ
τις προσγίνεσθαι νομίζεται· τῇ δὲ οὐδὲν οἶμαι μέγα^B
Ῥώμης πεφυκέναι βλαστόν. Οὐδὲν αὐτῇ τὸ ἐπίσημον,
εἰ γενέδες οὔσα τυγχάνοι περιφρανοῦς· τούναντίον μὲν
οὖν, μέγα τῇ οὐδεὶς Ῥωμαίων, τὸ πολίτιν αὐχεῖν
Ἀναστασίαν. Ἐπίσημοι δὲ δι' αὐτὴν, οὐχ οἱ κατὰ
σῶμα συγγενεῖς μόνον, πολλῷ δὲ πλέον οἱ διὰ πίστεως
αὐτῇ προσοικειούμενοι. Πῶς οὖν πατρίδας ή γένους
τεμνότητει σεμνύνεσθαι νομίζειν εἰκός, τὴν ἀπάσας
τῶν πιστῶν γενέδες δι' ὑπερβολὴν ἀγιθητος ἔξευγενέ-
ζουσαν; Οὐδεὶς ἐπαίνος μάρτυσιν· οὐδὲ καθόλου τοῖς
δινωθεν γεγεννημένοις, καὶ πρὸς οὐρανὸν τὸ πολίτευμα
μεταθεμένοις, ή τῶν κάτω λαμπρότης συγγενῶν.
Οὐθεν καὶ ἡμεῖς τὰ κάτω παραλειπόντες, ἐκ τῶν
οἰκείων ἀνδραγαθημάτων τῇ μάρτυρι τοὺς τῶν ἐπαί-
νων ἀναδησώμεθα στεφάνους.

Ἡ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς αὐτῆς βίωσις, εἴτ' οὖν ἀνα-
στροφὴ, καλή τε καὶ δεξιά· καὶ οἷαν εἰκός ἀνατε-
θράψθαι, τὴν πρὸς τὴν ικανότην ταχιευομένην μαρτυ-
σίαν. Ἐγκράτειαν μὲν γάρ ή πανάμωμος, οὐχ ὅπνου
μόνον, οὐδὲ βρωμάτων καὶ πομάτων, ἀλλὰ καὶ θυμοῦ
παντὸς καὶ ἐπιθυμίας ἀλλογου κατορθούσα· καὶ γλῶ-
σαν χαλινοῦσα, καὶ πᾶσαν αἰσθησιν, καὶ πᾶσαν
ψυχῆς κίνησιν παιδαγωγοῦσα καὶ καταχοιμοῦσα·
ἀενάψει δὲ προσευχῇ καὶ μελέτῃ τῶν ιερῶν σχολά-
ζουσα Γραφῶν, νεκροῖ μὲν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς,
ζωοποιεῖται δὲ πνεύματι· τούτοις δὲ τῆς ἀρετῆς τοῖς
ὅπλοις κατοχυρωθεῖσα· μᾶλλον δὲ Χριστὸν διὰ
τῶν ἀρετῶν, ὡς θώρακα δικαιοσύνης, ὡς περικεφα-
λαῖαν σωτηρίου, ὡς μάχαιραν δίστομον καθοπί-
σθεῖσα· ἐπειδὴ πρὸς τελειωτέραν ἦχεν ἡλικίαν, πρὸς
ἴσχυροτέραν πάλην τοῦ δράχοντος, τοῦ θάλασσαν
μὲν, ὥσπερ ἐξάλειπτρον, κατὰ τὸν Ἰὼν, ἡγησαμένου·
εἰς περίπατον δὲ τὴν διδυσσον λογισαμένου· τοῦ στ-
δηρὸν μὲν, ἄχυρα· χαλκὸν δὲ, ὡς ἔύλον σαθρὸν νο-
μίζοντος. Κατὰ τούτου νεᾶνις ἀπαλὴ καὶ ἀπειρόγα-
μος, σφόδρα κατευμεγεθεῖν νεανιεύεται. Ό δὲ, ταῖς
ἀπὸ τῶν λογισμῶν ἐκ νεθῆτος ἀκίσιν ἐναλλόμενος,
καὶ ποικίλως ταῖς ἐπαναστάσεσι διὰ τῶν παθῶν ἐχ-
ραγεῖς· ἐπεὶ μὴ οὖδε τε γέγονεν τῇς κύρης καταστρι-

Quandoquidem igitur hæc se recte habere visum
est, age jam nos quoque certaminis præside Christo
gubernatore invocato, secundoque Spiritu
atque afflato Paracleto usi, huic magnæ Anastasiæ
certaminum pelago sermonem immittamus,
unum hoc duntaxat in votis habentes, ut mentis
nostræ scapha ad veritatis portum tuto dirigatur, et
ut omnis generis mercium (laudum scilicet) vectu-
ram (quippe grata munera placitaque) virginis at-
que martyri offeramus.

Reliquis quidem, qui urbem augustam magnan-
que Romam patriam glorientur, qui que clara
Romæ genere nati sint, liceat forsitan altum sapere,
atque majus aliquid præ ignobili vulgo videri na-
tios esse: quibus nimirum cum a se nihil virtutis
ad claritatem habeant, aliqua inde claritas videa-
tur accedere; Anastasiæ vero, nihil magni exi-
stimo Romæ germen fuisse. Nihil illi illustre, quod
illustri claraque orta progenie; secus vero magna
hæc Romanæ civitatis præstantia, Anastasia glo-
riari civi. Clari vero ejus gratia, nedum corporis
illi affinitate conjuncti, sed et longe magis, fidelis
merito cultuque ei necessarii. Quoniam igitur
modo, patræ sive generis claritate honestari jure
putanda sit, quæ sanctitatis excellentia cunctas
præclare generationes nobilitet? Nullam martyri-
bus laudem, nec prorsus illis quorum e cœlis
nativilas est, ac qui suum municipatum in cœlum
C transtulerunt, terrenorum claritas cognatorum
conferre censenda est. Quamobrem ipsi quoque
illis omissis quæ terrena sunt, ex propriis facino-
ribus laudum coronas martyri conteximus.

Vitæ igitur a principio ratio, sive conversatio,
proba atque ingenua fuit; quali nimirum educari
conveniebat, quæ ad tantum martyrii certamen
servaretur. Continentiam enim prorsus immacu-
lata, nedum a somno, ciboque et potu tantum, sed
et ad omni ira adversaque rationi cupiditate im-
plens, linguaque frenans, omnineque sensum,
alque animi motum omnem castigans perornansque,
jugi denique orationi sacrarumque Scripturarum
meditationi vacans, membra quæ sunt super ter-
ram mortificat^D, vivificaturque spiritu: atque
bisce virtutis armis communia: seu potius totum
Christum virtutum cultu, velut loricam justitiae⁸⁹,
velut salutaris galeam, velut gladium auncipitem,
arma nacta; ubi jam ad perfectiorem ætatem per-
venerat, ad fortiorum draconis luctam (ejus sci-
liret, qui auctore Jobo, mare reputat ut vas
unguentarium⁹⁰, abyssumque habet in deambula-
toriū; atque ferrum paleas æstimat, æisque tan-
quam fragile lignum) adversus hunc tenera innu-
plaque puella vires experiri fortiterque conniti
audet. Ille porro cogitationum a juventute aculeis
irruens, varieque perturbationum insurgentibus
molibus pulsans et congrediens, quod pueram ex-

⁸⁷ Coloss. iii, 5. ⁸⁸ Ephes. vi, 11. ⁸⁹ Job xli, 18.

pugnare nequiverat (quinimo , hacce pugna lumen ei ad divina verba expeditiore contentioreque redidicerat, adversusque insanum simulacrorum cultum , etsi invitus , vehementius incitaverat) Insania surit, irritur, rabie impletur, atque, ut ait Scriptura. Ex ore ejus egrediebantur lampades accessas, et projiciebantur areæ ignis ⁹⁰.

Deus sane in altissimis, hujus certaminis inspecto, alique præmiorum victrici distributor, silens consistebat : omnes vero angeli, alique cælorum omnes potestates, spectaculi aviditate prospicientes (vere enim merito aspectabile coactum illud theatrum erat) vix non anxiae virginis causa erant, ne quid sinistri malique circa illeem contingere. Ac nec homines ab eo spectaculo aberant. Omnis enim maxima Roma : iam vero eliam indigenæ extraneique in ea versantes Christiani Græciique, ad sceleratum illud tribunal, inque illo præsidente, confluabant. Nempe Probus hic erat, universarum rerum preses et judex. Horrendus quidam ac sollicitus pavor timorque omnes invaserat, Græcos quidem, ne forte puella prætoris spretis terroribus deosque despiciata, mori potius quam Christum abnegare eligeret : ut inde certo arguento falsam esse illorum superstitionem liqueret. Ipsi vero eliam Christianis animus clam formidine anxius erat, pectusque occulte constrepebat ac collidebatur, ne quando virgo blanditiis emollita, aut tormentorum vi fatigata, fractaque illi constantia, aliquid indignum Christo, illoruinque spe moliretur.

C Exiit itaque astutissimus ille ad palæstram draco ; qui potius sibilans adversus casum colubram serpit. Grave eni illi ad deplorandum, quod omne sublime videns, Regemque se esse glorians omnium versantium in aquis ; nullius se similem dignatus existentium sub sole ⁹¹, nuda puella, sexumque fragilem (ut existimat, circumdata, non amplius haberet. Ingreditur itaque ignote in theatrum draconis obtutu, leonisque adversus virginem fremitu ; invisibili quidem apparatu ñæmonum stipantibus cuneis ; visibili vero, mortarium impiissimis consertus.

Confestim itaque delata ad Probi tribunali Anastasia, oblataque accusatio in hæc sere verba: Puelam quamdam procul in angulo quodam consumeliosum paucis quibusdam sedentem, diis omnibus acerbe maledicere, sed et in ipsuni Probum verborum procacia injurium esse; everendumque imperatorem (Diocletianum nimirum universorum tunc imperium moderantem) everendos et præsides clare valicinantes ; ac Christum quemdar Regem existere, ac fore ut is brevi imperium in Christianos trasferat, asserere. His itaque Probus auditis, effrenique statim

A τηγήσαι μᾶλλον μὲν οὖν, πρὸς θεολογίαν αὐτῇ τούτοις τὴν γλῶσσαν εὔτοκωτέραν ἀπορήνας, καὶ κατὰ τῆς εἰδωλομανίας σφοδρότερον, καὶ μὴ βουλέμενος, ἡρέθισεν, ἐχμαίνεται, κατεται, τῇ λύσῃ καταπίμπεται. Καὶ, δι φησιν ἡ Γραφή, Ἐξ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἔξεπορεύοντο λαμπάδες καιδυται, καὶ διεβριπτοῦντο δσχάραι πυρός.

B Θεδε μὲν οὖν ἐν ὑψιστοῖς, τῆς ἀγωνίας ταύτης καθήμενος ἔφορος, καὶ τῶν ἐπάθλων τῷ νικηφόρῳ καθίστατο βραβεύς. Ἀγγελοι δὲ πάντες, καὶ πᾶσαι τῶν οὐρανίων δυνάμεις, ἐπικεχυψαί τῷ θεάματε θέατρον γάρ δυτικῶν ἀξιωθέατον συνεχροτείτο· μικροῦ δεῖν ἡγωνίων ὑπὲρ τῆς παρθένου, μή τι τῶν ἀπευχτῶν περὶ αὐτὴν συμβαῖη. Ἀλλ' οὐδὲ ἀνθρώποις τῆς θεωρίας ἐκείνης ἀπελείποντο· πᾶσα δὲ ἡ μεγίστη ἡ Ρώμη· τῇδη δὲ καὶ τῶν ἐπιχωρίων καὶ ἔνων οἱ ἐπιδημοῦντες Χριστιανοί καὶ Ἑλληνες, πρὸς τὸ παράνομον ἐκείνο βῆμα, καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ προκαθήμενον, υπερέφεον. Πρόδος δὲ οὗτος ἦν, τῶν διων πραγμάτων ἡγεμών καὶ δικαστής. Φρικτὴ δὲ τις ἀπαντας εἶχεν ἀγωνία καὶ δέος· Ἑλληνας μὲν, μήπιος ἡ νεᾶνις τοῦ δικαστικοῦ φόρου κατοιγωρήσασα, καὶ τοὺς θεοὺς ἐξουδενώσασα, θανεῖν μᾶλλον ή ἐνδομέσασθαι βιοληθείη τὸν Χριστὸν· ὡς ἐντεῦθεν ἀπατηλῆς αὐτοῖς τῆς θρησκείας ἀπελεγχομένης· Χριστιανοῖς δὲ καὶ αὐτοῖς ἡ ψυχὴ λαθριδίως ἡγωνία, καὶ ἡ καρδία κρυψίως συνεπαταγεῖτο, μήπως καταμαλακισθεῖσα πρὸς τὰς κολακείας ἡ παρθένος, ἡ πρὸς τὰς αἰχλας ἀπηγορευκυῖα, ἀγάξιδιν τι Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτῶν ἀλπίδος καταπράξαιτο.

C 'Αποδύεται τοῖνυν δι παμμήχανος ἐκείνος πρὸς τὸ σκάμμα δράχων μᾶλλον δὲ προσερπύει συρίζων κατὰ τῆς ἀγῆς περιστερᾶς. Δεινὸν γάρ εἶγαι καὶ σχέτλιον, εἰ πᾶν ὑψηλὸν δρῶν, βασιλεὺς δὲ πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασιν αὐχῶν οὐδενὶ δὲ τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἐμφερὲς καταξιῶν, μή πλέον ἔχοι κόρης γυμνῆς, καὶ σαύραν περικειμένης φύσιν, ὡς ὑπελάμπειν. Εἴσειτι τοῖνυν ἀγνώστως εἰς τὸ θέατρον δραχοντῶν δρῶν, καὶ λεόντειον βρέμων κατὰ τῆς παρθένου· καὶ ἀφράτως μὲν ταῖς δαιμονίαις δορυφορούμενος στρατιαῖς, δρωμένως δὲ τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἀσεβεστάτοις συγχροτούμενος.

D Παραχρῆμα τοῖνυν ἀνάγεται φάσις τῷ Πρόδῳ κατὰ τῆς Ἀναστασίας. Ἀνάγεται δὲ, 'Ος κόρη τις ὑδρίστρια Χριστιανὴ, ἐν ἐσχατιᾳ τινὶ σὺν δληγαῖς ἀλλαις καθημένη, θεοῖς τε πᾶσι διαλοιδορεῖται πικρῶς· ἐτυβρίζει δὲ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Πρόδον· καὶ καταστροφὴ μὲρ τοῦ βασιλέως (Διοκλητιανὸς δὲ τότε τῶν δλων διεῖκε τὴν ἀρχὴν), καταστροφὴ δὲ ἡταμόνων λαμπρῶς καταματεύεται· καὶ Χριστὸν μέρ τινα βασιλέα καθεστάται· εἰς Χριστιανοὺς δὲ (73) τοῦτο μεταθήσειρ μικρὸς δοσος τὴν βασιλείαν διαβεβαιοῦ-

⁹⁰ Job. xli, 10. ⁹¹ Isa. xiv, 14.

(73) Εἰς Χριστιανοὺς δέ. Hæc sic pressa, de ratione transferendi μικρὸν δοσον, quam cito, imperium in Christianos, gravia sunt, ut suadeant Diocletianæ tempora, ipsa iam proiecta: ut senioris

juniorisque Anastasiæ distinctio illorum sorte soluimodo sit, qui Anastasiam virginem arcessunt ad Valeriani tempora.

ται. Ταῦτ' οὖν ἀκηκοστα Πρόδρομον, ἀσχέτω μὲν ἀλῶ· Αἱ παραυτίκα θυμῷ· πικρῷ δὲ προστάγματι τὴν χρήην εὐθὺς ἄγεσθαι κελεῦσαι.

Αὔτείκα τοίνυν τὴν παρθενικὴν ἐστίαν, αἵς ἐπιτέτραπτο, κατειληφότες, πέλυξί τε καὶ λαξευτηρίοις τὰς θύρας καταρράξαντές τε καὶ ἐπεισπεσόντες· ἐπειδὴ μόνην ἔξεχαλοῦντο τὴν Ἀναστασίαν· τὴν λεπάν Σοφίαν τούτους παραιτεῖσθαι μικρὸν ἐπισχεῖν, καὶ τὴν ζητουμένην εύθέως παρασχεῖν. Καταλαβούμενην δὲ τῆς παιδός, καὶ ἐν ἀποκρύψῃ κατέναντι τοῦ θυσιαστηρίου στᾶσαν, τοιοῖσδε πρὸς αὐτὴν φήμασι κεχρῆσθαι·

Ἐγὼ μὲν, ὡς θυγατέρων ἐμοὶ καλλιστῇ καὶ ποθειρότεη, τῆς καλῆς ἀρατροφῆς, καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ἀγωγῆς τὴν ἐπιμελείαν, ὡς ολα τε ἡμεῖς σὴν ἐπεδειξάμην χάριν. Λοιπὸν εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος κατατήσασα Χριστοῦ, ἀπιθι μετὰ χαρᾶς πρὸς αὐτόν. Αὕτῳ τυμφεύομαί σε μυστικώτερον σήμερον καὶ τελειότερον, τὴν δὲ βρέφους αὐτῷ καθηρμοσμένην. Αὕτῳ σε τὸν παραδίδωμι σιλοτιμότερον. Πρὸς τὸν οὐρανὸν τούτῳ συνταράβαις τυμφῶνα.

Ίδον, ὡς φιλατορίους ἐμοὶ τέκνον, σε τυμφίος πάρεστιν ἀρρήτως καλῶν. Οὐ τυμφῶν σύντρεπτης σε καλῶν ἀγένετης. Νῦν η̄ βασιλίς καὶ κυρία καὶ θεογένετηρία, νοητῶς προπορευθεῖσα, πρὸς τὸν ἄλλων ναὸν συνεισάξει σε τοῦ βασιλέως. Νῦν ἀπόστολοι καὶ μάρτυρες, πρὸς τὸ τοῦ μαρτυρίου στάδιον ἀποδυομένην καθορῶντες, ὑπὲρ σοῦ τὸν Κύριον ἐκλιπαροῦσιν, καὶ ἐπὶ τῷ σῇ σταθερότητι προσδοκῶσιν ἀγαλλιασθῆναι. Νῦν ἄγγελοι σπεύδουσιν, ἀράβατορες ἐπὶ σὲ καὶ καταβατορες· καὶ φιλοφροσύναις λαμπραῖς, ὡς Χριστοῦ τύμφην, δεξιοῦσθαι κατεξείχονται.

Tοιούτου δάδιζε τὴν τεθλιμένην δόδον καὶ τὴν στενήν κρούσουσα μὴ ἐνδῆς, πύλην, ἀγρίς οὐ προσετεχθῆς τῇ ζωῇ. Νόμος οὐτός δέστιν τῆς μαρτυρίας, μὴ φείδεσθαι ψυχῆς, μὴ φείδεσθαι σώματος. Όμδος τοῖς διώκεταις χωρεῖν· τοὺς θεοὺς αὐτῶν δικούσειν· μόνον Χριστὸν ὅμολογεῖν· καλὴν ταύτην μόνην ἀράδειαν ἡγεῖσθαι, ὑπὲρ Χριστοῦ τυμποῦσθαι, κατατέμνεισθαι καὶ θαρατοῦσθαι. Μηδίσθητε, θύγατερ ἐμή, καὶ ίδε, καὶ ἴτιθι, δει δίκαιοις οὐ παθεῖν ὑπὲρ Χριστοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἀκούσατεῖν. Εἰ γάρ ἐκεῖρος ὑπὲρ ήμῶν, καὶ τὸ μέγα δούλῳ τὰ Ισατῷ Δεσπότῃ πιθεῖν; Τοῦτο καὶ λυσιτελέστατον διείλη, μικρᾶς ἀρίας αἰώνιον ἀγαλλιαστικόν εσθαι· καὶ βραχεῖας δύνης, σύνφροσύνης ἀρτραορ καρκίσσασθαι· καὶ πρόσκαιορ θάρατορ, ζωῆς μὴ ληρύσσης ἀγαλλάξασθαι. Τοῦτο τοι καὶ δάδιον δοται, τῇ πίστει κρυπτυθείην Χριστοῦ. Παρέσται σοι Χριστὸς, ὡς φιλάτη· παρέσται κουφίων τὰς δύνας τῶν αλκισμῶν. Εἰ δὲ καὶ μικρὸν δύνασθαι συγχωρίσειεν, ὥστε σου τὸ δόκιμον τῆς κλισταρίας κατεργάσασθαι ὑπόμο-

A correptus ira, acerbo mandato pueram mox adducit jubet.

Confestim igitur, quibus imperatum erat ad virginis ædes venientes, securibusque et asciis fores perrumpentes ac irrumpentes, quod solam evocabant Anastasiam, deprecatur sacra Sophia tantisper subsistere, moxque exhibituram quam illi querant. Assumpta vero puella, atque in occulto ante altare constituta, ejuscemodi ad illam verbis usa est:

B Ego quidem, o filiarum mihi pulcherrima ac desideratissima, probæ educationis ac Christiano ritu institutionis curam quoad licuit per facultatem, in cui gratiam exhibui. Jam, quæ ad measuram aetatis evaseris plenitudinis Christi²¹, vade gaudio ad ipsum. Illi te hodie sacratus perfectiusque sponsam trado, quæ ab infancia eis despontata sis. Illi te nunc ambiosius offero; in cœlestem illi comes thalamum ascendito.

C Ecce, filia mihi charissima, adest Spensus secreto vocans. Paratus thalamus est: Qui vocat verax est. Nunc Regina Dominaque ac Dei puerpera spiritualiter præciens, ad superum te Regis templum introducit. Nunc apostoli atque martyres exi consipientes ad martyrii stadium, Domino pro te supplicant, sperantque fore ut de tua constantia exsultent. Nunc angeli proferant, ascendentis supra te ei descendentes²², clarisque gaudii significationibus, ni Christi sponsam, accipere festinant.

D Incede igitur coangustatam arctamque viam²³, pulsans, nulla remissione, januam, donec præsens vite sistaris. Martyrii ea lex est, ut non parcatur animæ, nec corpori parcatur. Cum persecutoribus illisque comites persistere: illorum deos spernere; solum Christum confiteri; unam hanc præclaram impudentiam durere, pro Christo nudari, conscienti, neci dari. Memento, filia mea, et vide, et scis, iustum esse neandum pati pro Christo, sed ei sapius mori. Nam si illi pro nobis, ecquid magnum seruo, ut pro Domino paria patiantur? Fuerit hoc quoque longe utilissimum, parva molestia æternam lucrisacere exultationem: brevi labore, perennem hanciscū jucunditatem: temporaneam mortem, vita nunquam desitura commutare. Erit hoc quoque facile roburante Christi fide. Aderit tibi Christus, charissima; aderit levans cruciatum dolores. Quod si etiam parum affici dolore permiserit, ut probatio tuæ fidei patientiam operetur²⁴, ne putaveris te derelictum esse. Ne dissolvaris, quasi despacta sis, quin satiscenti animali spes contineat. Modicum enim aliquantulum, et exsinguetur acerbitas dolorum; oricatur vero can-

²¹ Ephes. iv, 13. ²² Ioan. i, 51. ²³ Matth. vii, 14. ²⁴ I Petr. i, 7.

sola'io, laritas et gra'ia. Oritur tibi vita et lux, in A'r̄h̄r̄, mihi rōmīσης ἐγκαταλειψθαι. Μή ἐκλυθῆ.

Christo Jesu cum gloria aeterna.

Εἰπὲ διαρεγέτω. Μικρὸν γὰρ δοσον, καὶ σνεσθῆσεται μὲν η δριμύτης τῶν ἀλγειῶν ἀρατεῖ δὲ παράκλησις, δόξα τε καὶ χάρις. Ἀρατεῖσι σοι ζωὴ καὶ φῶς, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰώνιου.

Cui virgo respon:ens, ait : *Orationis opus est, o mater! impleri nra gratia, quo tantæ persecutorum impressioni resistatur. Non enim te latet, iuxta Dominicum sermonem, spiritum quidem proprium esse, carnem autem infirmam^{**}. Nempe debile quoddam vas corpus est, ne vel minimæ injuriæ resistere valens. Sin autem virtus aliqua e cœlo subministrabitur, statim animus vigoratur, corpusque roboratur, ac mens divinis collustrata fulgoribus pias cogitationes ac theologicos propense sermones proferit, Dominum suum clarificans, eosque confundens qui illi adversantur. Tota enim Deo adhaerens, nedum non cedit quidquam tormentis, verum etiam non raro irritat, qui torquere videntur, velut hoc quodammodo conduceat, ut desiderii volique compos efficiatur.*

B Verum sermones hos, domina colendissima, missos facito, quæ hoc palam scias, me tuis pridem imbullam hortamentis, nec unquam vestri hujus consilii esse obliturum. Ad Dominum vero oratione fusa, ac pro me, mea illi acrumna supplici voto exposita, magis juvabis ejus munere virtutem cœlitus additura, qua corruptoribus istis possim resistere.

Ejus necdum ore verbum egressum erat, cum procaces procaci impetu cubiculum irruerunt; ferrique pondera adhibentes, ac luporum cruentorum more sacram hanc agniti rapientes, coram praeside stiterunt. Stetit autem virgo, iouium mente induita Christum; ac quidem eximia vultus pulchritudine, cernentium oculos velut radiante quondam fulgere perstringebat; mentis vero firmitate, adversarium dire vulnerabat. Quemadmodum autem oculis conspicuus decor, moleste habebat viidentes (quisquis enim re frustratur, quam dulcem habet, dolet nimicum et indignatur) : sic et animo latens, latenter ejus prorsusque gravem æmulum, ad aeriorem æmulationem gravioremque furorem incitabat.

Quonam igitur modo singulari excellentia præstans certainen hoc oratione repræsentaverim? Quod tibi nomen? ait Probus, prima statim ad eam quæstione. Cui illa : *Anastasia quidem apud homines eorumque usu vocor; Christiana vero, mihi verum atque proprium nomen est. Cui Præses, rurus subiungens : Quid cause est, cur Anastasiam vocent? Quia nimis sum, inquit puella, suscitat me Dominus coram vobis, ut et te hodie patremque tuum Salanam plane confundam. O vivam vocem! O*

ώς παρερμένη· κάμποντα δὲ τὸν λορισμὸν η ἔιτε διαρεγέτω. Μικρὸν γὰρ δοσον, καὶ σνεσθῆσεται μὲν η δριμύτης τῶν ἀλγειῶν ἀρατεῖ δὲ παράκλησις, δόξα τε καὶ χάρις. Ἀρατεῖσι σοι ζωὴ καὶ φῶς, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰώνιου.

'Η δὲ παρθένος, Εὐχῆς ἐργον ἔστιν, ὡς μῆτερ εἰπεν ὑπολαβοῦσα, πλησθῆται χάριτος ζώσης, ὥστε πρὸς τοσαύτην ἐπίθεσιν τῶν διωκτῶν ἀντίσχειν. Οἶσθα γὰρ ὡς τὸ μὲν πτεῦμα, κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, πρόδυμον, η δὲ σὰρξ ἀσθετῆς. Σκεῦός τι σαθρόν ἔστι τὸ σῶμα, μηδὲ πρὸς τὴν τυχοῦσαν ολον ἐπιφερεῖσαν ἀπιθῆται. "Ἄν δ' ἄρα τις ἀρωθερ δύραμις ἐπιγοργηθῆ, τεντοῦται μὲν εὐθὺς η γυνχῆ στερεοῦται δὲ τὸ σῶμα· καὶ δ τοῦς δὲ, ταῖς θελαις περιλαμπόμενος ἀκτῖσι, λορισμὸν εὔσεβεις καὶ λόγους χαρποφορεῖ θεολογίας, δοξάζων μὲν τὸν ἑαυτοῦ Δεσπότην, καταισχύνων δὲ τοὺς ἀντιδιατιθεμένους αὐτῷ. "Ολος γὰρ τοῦ κρείττονος τετονώς, οὐ μόνον οὐκ ἐνδιδωσι πρὸς τὰς κολάσεις, ἀλλὰ καὶ παροξύτει πολλάκις τοὺς τιμωρεῖται δοκοῦντας, ὥστε συνεργῆσαι τρόκον τιτά τοῦτο πρὸς τὴν ἐφέσεως κατάληψιν.

'Αλλὰ τοὺς λόγους μὲν τούτους, ὡς κυρία τιμιωτάτη, πάρεστον σαρῶς εἰδνία, ὡς δὲ πάλαι τῶν σῶν ἡρτυμένην δικεις παραιτέσσεων, καὶ οὐποτε τῆς υμετέρας ἐπιλησμένην συμβουλίας· ἐπὶ τὸν Κύριον δὲ τὴν δέησιν ἐκχέουσα, καὶ αὐτῷ τὴν ωπέρ δμοῦ Θεοῦ ἀπαργέλλουσα, μᾶλλον ὠφελήσεις, οὐρανόθερ δύραμιν προστιθεῖσα διὰ προσευχῆς, δι' ης ἀντικαταστῆται δυναμητοῖς τοῖς λυμεώσι τούτοις

C "Ἐτι τοῦ βήματος δύντος ἐν τῷ στόματι αὐτῆς, ἐπεισέρχονται μὲν ἀναδηνοῦσι ἀγαιδεῖς· σίδηρα δὲ περιθέντες, καὶ τρόπον αἰμοδόρων λύκων τὴν ιεράν ταύτην ἀρπάζαντες ἀμυάδα, τοῦ ἡγεμόνος κατέγαντε παρέστησαν. Εἰστήκει δὲ η παρθένος ὅλον νοερῶς ἐνδεδυμένη Χριστόν· καὶ τῇ μὲν υπερφυεῖ τοῦ προσώπου χαλλονῇ, τὰς τῶν δρώντων θύεις καταστράπουσα, τὸν ἀντίκαλον δὲ τῇ τῆς διανοίας τραυματίζουσα στερβότητι. "Ωσπερ δὲ τὸ βλεπόμενον κάλλος ἐλύπει τοὺς δρῶντας (πᾶς γὰρ ἀστοχῶν τοῦ κατ' αὐτὸν ἡδέος, ἀχθεται δηλαδὴ καὶ δυσχεράνει), D οὗτω δὴ καὶ τὸ χρυπτόμενον, τὸν χρυπτὸν αὐτῆς καὶ παγχάλεπον ἀντίτηλον, εἰς πικρότερον ζῆλον καὶ λύσσαν ἡρέθιζε χαλεπωτέραν.

Πῶς οὖν ἀξίως τὸν υπερφυῆ τοῦτον ἀγῶνα τῷ λόγῳ παραστήσαιμι; Τί σοι, φησὶν, δρομα; πρῶτον δὲ Πρόδος τὴν μεγαλώνυμον ἀνείρετο. Ἀραστασία μὲν, ἔφη, παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ὄντος μάζαντι Χριστιανὴ δέ μοι τὸ ἀληθινὸν δρομα καὶ κύριον. "Ο δὲ, Τοῦ χάριτος, αὖθις ἐλεγεν ὑπολαβών, Ἀραστασίαν σε καλοῦσιν; "Οτι, φησὶν η νεᾶνις, ἀριστητὸς με Κύριος κατὰ πρόσωπον υἱῶν, ἵτα καὶ σὲ σύμερον, καὶ τὸν πατέρα σου καταισχύτω Σατανᾶν. "Ω φωνῆς ζώσης! ὡς λαμπρᾶς καὶ

πεπαθηταισμένης ἀποχρίζεως! ήν Πρόδος μὲν ἀκούσας, συνεχύθη καὶ συνέπεσεν· οὐ γάρ ἔχειν ἔτι χρηστὰς περὶ αὐτῆς ἐλπίδας· διάδολος ἐκ τὴν ὄψιν ἐβραπίσθη. Ἀγγελοι δὲ ἐκρήτησαν· ὁ δὲ Κύριος ἦν οὐρανοῖς ἐπειφράγισεν.

Τέ οὖν δοσοδός δικαστής; Πρῶτα μὲν θωπεῖαι; καταχηλεύειν ἐδόκει, καὶ κολακευτικαῖς λαλιαῖς συλλαγγεῖν τὴν ἀεύλητον ἐπειρα· καὶ, Πεισθητε μοι, συνθούσιεν, ὡς θύγατρος, καὶ τοῖς μεγάλοις προσπεσοῦσα θεοῖς, καὶ τῷ Ιερῷ δρυίων μετασχοῦσα, ζευχθήσῃ μὲν τῷ πρώτῳ τῆς πόλεως καὶ περιφαρεστάτῳ ἐρί· προστεθήσεται δέ σοι γρυσσός, ἀρτυρος, Ιματισμός, ἀνδραπόδων τε καὶ κτηνῶν ἀμύθητος περιουσία. Ἐση δὲ περίβλεπτος καὶ μακαριωτάτη τυραικῶν, παρτολοὶς ἀγαθοῖς κομῶσα, καὶ δόξῃ παρτοδαπῇ καταγλαῦ. Βομέρη. Σκέψαι τοιγαροῦν, ὡς κόρη, καὶ κατάλιπη λατῆ ὥραιστητι τῆς δύσεως βουλευσαμέρη, τὴν ματιστητα μὲν τούτων τῷ λογισμῷ ἀπόδον· φρεγήρη δὲ διάροιαν ἀερούσαμέρη, μὴ βουληθῆσθαι πεῖραν τῆς ἡμετέρας ἀγαρακτίσεως λαβεῖν· μηδὲ κατὰ τυὺς ἀφρούς πελρᾳ μετρησ μαθεῖν, οὐν κακόν ἔστιν ἀσέβεια. Ἐγὼ, καὶ τῆς φύσεως οἰκτείρων, καὶ τοῦ κάλλους κηδόμενος, ὡς πατήρ φίλῳ τέκνῳ τὸ συνοῖστον εἰσηγοῦμαι· ἕάρ δὲ μὴ πεισθῆς, ἀτέρως, εὖ ισθι, προσενεγκθήσομαι σοι.

Η δὲ μάρτυς ὡς ίδην θφεως; τὴν παραίνεσιν ταύτην ἐκτινάξας τῆς ἀκοῆς, Ἐμοί, φησί, τὸ ζῆτρον, ὡς ὑπεριωνε, Χριστός· καὶ πέρδος δὲ μοι λαμπρὸν δτι μάλιστα, δι' αὐτὸν ἀποθανεῖν δι' ὅν τὸν χρυσοῖς, οὐκ ἀργύροις, οὐδὲ διλλο το τῷ ἐπὶ τῆς ἐπόθησα τερπτῶν· αὐτὸν δὲ μόνον ὡς πολύτιμον ἔχοντα μαργαρίτην ἐν ἔμοι, πάρτα πηλὸν ἡγεμαῖ· πάρτα σκυθάλων ἀτιμότερη τὰ παρ' ὑμῶν. Βασταροι δὲ καὶ ξεσμοὶ καὶ μελῶν ἀποκοπαὶ καὶ διύχων σκαραμοὶ καὶ θηριῶν ἀλεσμοὶ, πρὸς ἡδονὴν μᾶλλον ἔμοι δι' ἐκεῖνον, ἢ ἀλγημα τυγχάρουσιν. Οστε μὴ τὸ σωμάτιον ἡμῖν ὡς ἀδρανὲς οἰκτείρειν ὑποκρίτουν, ἀλλὰ τὸ παριστάμενον τῷ ἔξουσιᾳ σου καὶ τῇ τῷ τρόπῳ ἰταμότητι, τοῦτο ποτε μηδὲν ἀναβαλλόμενος· ὡς δγωγες Εὐλίτροις ξοδροῖς καὶ λιθίτροις, οὐκ ὁπροσενέγκαιμι προσκύνησιν εἰς τὸν αὐλῶνα.

Τούτοις τῇ καλλίστῃ παρθένος τὴν δργὴν ἔξαψασα τοῦ δικαστοῦ, χαλεπὸν δέ τινα καὶ βαρύμηνιν τὸν ἐν αὐτῷ διέμονα παρισκευάσασα, διηγην ἐφ' ἐαυτὴν τοῦ δλεθρίου θηρὸς ἐπεσπάσατο τὴν λύσσαν. Πρῶτον μὲν οὖν τοι; ἐπὶ κόρης φαπίσμασι τὴν σεμνὴν δύσιν ἔκεινην, ὡς φλυαρεῖν τολμῶσαν κατηγίζετο. Ἐπειτα, τὸν παρθενικὸν ἐπικαταθήργνύειν αὐτῇ προσέταττε χιτῶνα· καὶ δὴ γυμνὸν δλον τὸ καὶ ἀγγέλοις αἰδέσιμον ἔκεινο σῶμα παρατησάμενος δ ἀναιδῆς, ἐπιγελῶν δὲ τῷ θεάματι καὶ κατορχούμενο;. Οὐτωσοι, φησίν, ἀσχημορεῖν πρέπει, κατ' ὀφθαλμοὺς ἀπάρτων παρστώσῃ τυμρῆ, καὶ καταγέλων πᾶσι τοῖς δρῶσι σε παρεχθμέρη. Άλλ' εἴ

A splendidam liberamque confessionem! qua Probus audita, confusus est, conciditque (non enim adhuc bene de illa poterat sperare); diabolus in faciem casus est; angeli, planu excepere; ac postremo Dominus obsignavit in cœlis.

Quid igitur superbus iudex? primum quidem blanditiis delinitorum se putabat, adulatoriisque sermonibus, quæ inviolabilis esset, deprædari tentabat. Credito mihi, consulebat, filia, magnisque procidens diis, sacrorumque orgiorum particeps facta, uni procerum cititatis ac illustrissimorum nuptiarum sedere jungeris: cumulabitur vero aurum, argentum, vestium cultus, serorum pecorumque immensa substantia. Erisque spectabilis ac mulierum beatissima; nempe omnis generis bonorum copia affluens, omnis claritate jucundaberis. Attende igitur, o puella, ac quæ oris venustati convenienti tibi ipso consuētens, harum vanitatem pone cogitationum; sunamque mentem induens, cave sis nostræ periculum velis sacre indignationis; nec insipientium more expectes, donec ipso rei experimento noveris, quantum malum impietas sit. Ego, et sexus miseratione ductus, et pulchritudinis cura sollicitus, velut pater prædictus sic filiae, quod tuis rationibus conducit, hoc suadeo. Si autem morem non gesseris, alia ratione acturum me tecum noveris.

Mariyr vero velut serpentis virus exhortantis verba hæc, aure surda executiæ, Miki, inquit, o homo, vivere Christus est⁹⁷, quam maxime vero splendidum mihi lucrum, propter illum mori; cuius gratia non aurum concupivi, non argentum, non aliud quidquam eorum, quæ super terrum delectabilia habentur, ipsum vero unum velut pretiosam nacta margaritam, omnia tutum existimo, cuncta quæ in censu habetis, stercoribus arbitror viliora⁹⁸. Porro tormenta et lanienæ membrorumque excisiones atque unguium discriptiones bestiarumque molæ, illius causa majori voluptate exhilarant, quam dolore excruciant. Idcirco noli simulare, mei te corpusculi ut imbecillis miseratione duci, sed quod tuæ potentiae morumque procacitati impromptu est, nulla dilatione exsequere. Ad me sane quod attinet, ligneis lapideisque statuis nullum cultum adhibuero.

D His pulcherrima virgo accensa judicis ira, gravemque quemdam ac gravis iræ in eo dæmonem cum instruxisset, totam in seipsam exitiosæ serio ultraxit rabiem. Primum igitur impactis colaphis venerabilem illam faciem, velut quæ proterve nubari ausa esset, dehonestavit. Exinde virginalem illi tunicam dirumpi præcepit; nudumque totum corpus illud, etiam angelis venerabile, impudens homo producens, pro spectaculo illudebat ac inserviabat. Sic, aiebat, decorum tibi turpiter agere quæ ob omnium oculos nuda astes, risumque cunctis videntibus prædebas? Sed si qua tibi sanctæ rationis gulla inspersa est, ab stupore qui incidit emergens,

⁹⁷ Philipp. i, xxii. ⁹⁸ Matth. xiii, 46; Sap. vii 9; Philipp. iii, 8.

hacque animi contentione ac pervicacia abjectu, magnorum deorum clementiæ accede; velutque mundum amabilem, religiosam in eos mentem libi ascensos, noli tantam prænaturæ pulchritudinem tormentorum falce excisam libi deperire. Neque enim ulus est qui non obsequientem e manu mea possit liberare. Omnia vero tua membra (probe scito) bestiis tradam devoranda.

Nisi quidem, o præses, nisi rursus subjiciens virgo martyr, nulla turpitudo est vestiam istarum positiu, quin polius decor est, nudari pro Christo; atque induimento hoc abjecto, veterem hominem simul abjecere (quæ enim oculis conspicua sunt, signa sunt eorum, quæ mente intelliguntur), superindui vero novum, qui secundum Deum consitus est in justitia et veritate¹⁹. Tibi autem re ipsa turpe ac probrum est, quod militiam sicut vestimentum indulus es, et intravit sicut aqua impietas in interiora tua, et sicut oleum sceleratæ mensis pravitas hæsit ossibus tuis²⁰.

Te igitur in istis, non vero me æquum est pudere, quod una cum hac tunica, carnali sorde deposita, ac gravante excusso terreno pondere, levis ac expedita Christum in colum sim securura; quem tenuit tunicam lætitiae et vestimentum salutis occulte secundum interiorem hominem indui²¹. Me vero alioqui etiam decebat quasi in stadio huic tribunalii nudo corpore astantem, ita roboscum adversariis lucta congregdi. Jam itaque tortores, ne cunctemini, nemoras necesse, ignis accendatur, rota distendatur, gladius vibetur, novacula acutatur. Ac, si libet, etiam fossa aperiatur, omneque mortis organum expediatur.

Adhuc vero, martyrii amore succesa, ac velut divino quodam furore, castissima afflata, etiam hæc adjecit: Comminaris, sævissime ac dire tyranne, membra excindenda? En in hoc libi parata asto. Morte multandam asseris? Et hoc volenti accidei animo; omnium mihi istud gratissimum, horum amissione membrorum ad vitum transire incorrumptam. Itaque effodianur oculi, ut sola interior mens limpidius elucescens, Deum clare ac inturbante videre possit. Amputentur aures et nasus: est mihi interior cordis auditus, quo mystica eloquia audiam: sunt mihi et nares, quibus ineffabilia Dei mei unguenta olfaciam. Num hæc potes, impurissime, gladio tuo amputare? Extrahatur vero etiam lingua, ut non ultra loquatur opera hominum²²; secum vero ipse animus loquatur et Deo. Radicibus evellantur dentes, abscondantur et labia; non enim hæc necessaria ei qui non amplius luto cibo indigeat, sed qui solo Dei verbo secretius mystice alatur. Præterea auferantur aures: ac, si libet, auferantur etiam pedes. Sunt enim irreprehensæ manus (practicæ scilicet animæ

A τις σοι λογισμοῦ σώφρος ἐνέστακται φαίς, τῆς προσκεπούσης ἀρασφήλασα πεισμοτῆς, καὶ τὸ δύσερι τοῦτο καὶ φιλότερικον ἀκριψαμένη, προσελθε τῇ τῷ μεγάλων εὐμετέλη θεῶν· πατ τὸ πρός αὐτοὺς σέβας ὡς ἐπέραστον κόσμον δηκομβωσαμένη, μὴ βουληθῆς κάλλος τοσοῦτον πρώωρον ἐκθερισθῆναι. Καὶ γὰρ οὐδεὶς ἀπειθούστας τῆς ἐμῆς ἀκαλλιδεῖαι δύναται χειρός· πᾶν δὲ σου μέλος, εὖ ισθι, βορὰρ προθήσομαι θηρστή.

Ἐμοὶ μὲν, ὡς ηγεμόν, εἶπεν αὐθὶς ἡ παρθενόμαρτυς ὑπολαβοῦσα, οὐκ δοχημοσύνη τῷριματίων τούτων η ἀπόθεσις· ἐνπρέξεια δὲ μᾶλλον, ὑπὲρ Χριστοῦ γυμνοῦσθαι, καὶ τῇ ἀποβολῇ τοῦτο τοῦ ἐνδύματος, τὸρ καλιόρ μὲν ἀνθρώπον συναποβάλλεσθαι· σύμβολα γὰρ τὰ βλεπόμενα τῷρινον μέρων· ἐπενδύεσθαι δὲ τὸν καιρόν, τὸν κατὰ Θεόν συγκροτούμενον ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ. Σοι δὲ τῷ δρει καθέστηκεν δοχημοσύνη, δτι ὡς ἴματιον ἐνεδύσω τὴν κακλαντισθεῖσην ὠσεὶ ὄνδωρ εἰς τὰ δικατά σου η δεσμεια, καὶ ἡ πονηραώσει κλαιούστη τοῖς δεσμοῖς σου.

Σὲ τοτερού ἐν τούτοις, ἀλλ' οὐκ ἐμό, δίκαιων αἰσχύνεσθαι· ἔτι τῷ χιτῶνι τούτῳ τὴν ἀπὸ τῆς σαρκὸς κηλίδα, καὶ τὸ ἀπὸ γῆς συναπευκευασμένη βάρος, κούφη λοιπόρ καὶ εὐσταλῆς πρὸς οὐρανὸρ ἔφορον Χριστῷ· δρῶς χιτῶνα εὐεροσύνης καὶ ἴματιον σωτηρίου πρυφίως κατὰ τὸν ἐτός ἀνθρώπον ἐνδέδυμαι. Ἐμό δὲ καὶ ἀλλιας ἔδει καθάπερ ἐν σταδίῳ τῷ βήματι τούτῳ γεγυμνωμένην τὸ σῶμα παρατάσσαν, οὗτω συμπλέκεσθαι τοῖς ἀπτιπάλοις ὑμῖν. Λοιπόν, ὡδήμοι, μὴ μέλλετε, μὴ ἀραδύεσθε. Τὸ πῦρ ἐξαπτέσθω, δ τροχὸς κατατείνετω, η μάχαιρα στιλβούσθω, δ ξυρός ἀκορηθῆτω. Εἰ βούλετ δὲ, καὶ βόθρος δρυτέσθω, καὶ πᾶν δργαρον εὐρεπιζέσθω θαράτον.

Ἐτι δὲ, τῷ τῆς μαρτυρίας ἄφωτι διαθερμαίνομένη, καὶ οἶοντει πως ἡ πάναγνος ἐνθουσιῶσα, καὶ ταῦτα προσετίθει· Μελῶν ἀπειλεῖς, ωμότατε, τὴν ἐκτομήν; Ἐτοιμη πρὸς τοῦτο σοι παρέστηκα. Θαράτῳ ζημιοῦντος ψισχρῆν; Εἰς τοῦτο παρεσκεύασμαι. Τοῦτο μοι τῷρινον θυμηρέστατον, τῇ τῷρι μελῶν ἀποβολῇ τούτων, πρὸς τὴν παρακήρατον μεταβῆναι ζωῆν. Οφθαλμοὶ τοτερού δρυτέσθωσαν, ὡς ἀν μέτρος ἔποντο στοῦν διαυγέστερον ἐκλάμψας, τὸν Θεόν καθαρῶς ὅραντε καὶ ἀρειθωλτῶς δυρηθῆν. Περιαρτείσθωσαν ὥτα καὶ μυκτήρας τοι μοι πρύφιον οὖς ἐγκάρδιον, φ μυστικῶν λογίων ἀκροῶμαι· έστι μοι καὶ μυκτήρ, φ τῷρι δράστων τοῦ Θεοῦ μου κατοσφρῶμαι μύρων. Μὴ ταῦτα δύρη, μιαρώτατε, τῇ μαχαιρᾷ σου περιελεῖν; Ἐξελκέσθω δὲ καὶ γλῶσσα, ὡς ἀν μηκέτε λαλῆ τὰ ἔργα τῷρι ἀνθρώπων, δαυτῆ δὲ γορῶς η ψυχὴ συλλαλῆ καὶ Θεῷ. Ἐκριζόσθωσαν οἱ δδόντες· ἐκκοπτέσθωσαν καὶ χειλη· οὐδὲ γὰρ τούτων χρέα, τῷ μηκέτι πηλίνης ἐπιδεεῖ τροφῆς· μέρῳ δὲ τῷ Θεοῦ βήματι πρυφιμύστων τρεφο-

¹⁹ Ephes. vi, 22-24. ²⁰ Psal. cviii, 18. ²¹ Isa. lii, 10.

²² Psal. xvi, 4.

μέτροις. Ἀγαπησθωσαρ πρὸς τούτοις χεῖρες· οὐδαιρησθωσαρ, εἰ σοι δοκεῖ, καὶ πόδες. Εἶσι μοι χεῖρες ἀληπτοί, αἱ πρωτικαὶ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, αἱ δὲ εὐαρστήσαιμι θεῷ· εἰσὶ πόδες, τὰς σὰς παρθένας υπερβυτούτες, αἱ πρὸς αὐτὸν εὐθυγράμμεναι διὰ θεωρίας ἀκραιφνοῦς πορείαν. Πρότερον δὲ τοὺς θρυγαῖς ἀφέλεσθε, — ἵνα μοι πλεῖστον τιλοτυμησθε τίκης καὶ στεφάνων ἀφορμάς. Ήπειτὴ μοι τυχόν καὶ τῶν μαζῶν αὗτη περίκειται ζητός· ἵνα τὸ λίχνοις δύμασιν ἔτι δέλεαρ προκείσοται; Ἀπέσθω καὶ τούτων ὁ Ξυρός· τρυφή μοι διὰ Χριστὸν ἔστι τὰ κολαστήρια· εὐθρητας ήγοῦμαι τοὺς κολαστάς. Εἴθε γέροιο πᾶσι μέλεσι δοξάσαι τὸν πλαστουργόν. Εἴθε μοι καὶ τῷ σώματι καὶ τῷ πρενύματι τοῦτον ἀγιάσαι. Οὕτω γάρ θμαυτὴν διάδηματον αὐτῷ παραστήσασα, πλοκάληρως δὲ τοιαὶ τῆς αὐτοῦ τλυκύτητος ὀραμητοῦ. Σκεῦδε τοινυῖ, ω τύπαρε, δμοὶ μὲν τῆς παντού δεσμῶν καὶ κόλασιν θησαυρίζων διηνεκῆ.

Τούτοις Ἀναστασίᾳ τοῖς λόγοις καταπλήξασα τὸ θέατρον, καὶ ἀγγέλους μὲν κατατέρψασα, καὶ τὸν τῶν ἀγγέλων κατευφράνασσα δεσπότην· εὐφροσύνη γάρ ἄγαν θεῷ Δεσπότῃ, πιστοῦ θεράποντος εὐγνωμοσύνη· δαιμονας δὲ καὶ τὸν αὐτῶν προστάτην συμφύρασα· αὐτῇ μὲν διδομος ἴστατο, καὶ τὴν γνώμην ἀπειτρεπτος, πρὸς τὸν Ἰησοῦν μάνον τοῦ νοῦ τὸ βλέμμα προσερέβουσα, καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ συμμαχίαν ἐπικαλούμενη. Ο δικαστής δὲ, ἐπειδὴ τρυφερὸν ἔδειπε παῖδα, ἀρρενωπῷ γνώμῃ τῆς κολακείας οὐκ ἐνδιδοῦσαν μαγγανεύμασιν· σταθερῷ δὲ καὶ γαύρῳ τοῦ νοῦ παραστήματι, οὐ μάνον οὐκ ἐκπλησσομένην τὰς ἀπειλάς· ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν κολαστηρίων δριμύτητος ὑπερφυῶς ὑπερφρονοῦσαν· μῆδεν δὲ λοιπὸν τρόπῳ τὸν τῆς ἀητήτου τόνον ἐκμοχλεύειν ἔχων, ἐμανετο, ἐκορυφοῦτο θράσει· βαρέως ἄγαν κατὰ τῆς παρεστώσης δείπαιδος (74) ὑλάκτει.

Πρῶτον μὲν οὖν ἐκ τεσσάρων τανυσθείσαν, καὶ πάλισις προσδεθείσαν, ἡρέμα κουφισθῆναι τῆς γῆς, καὶ κάτωθεν μὲν πῦρ, ἀλιώ καὶ πίσση, θείω καὶ κληματίσιν ὑφαπτόμενον, τοῖς τιμοῖς αὐτῆς ἐκέλευσεν ὑποστρωθῆναι σπλάγχνοις. Ἐπὶ πολὺ δὲ τῶν ἀλγηδόνων εὔπετῶς ἀνατλάστης τὴν δεξύτητα (εἶχε γάρ δυτικός, εἶχε Χριστὸν ἐπίκουρον ἀληθῆ), καὶ τῶν σπλάγχνων μὲν κάτωθεν ἐξοπτωμένων, συμφρυγομένων δὲ καὶ σπωμένων τῶν ἐντέρων τε καὶ τῶν ινῶν· τοῦ αἵματος δὲ ἔηραινομένου, καὶ τεφρουμένων τῶν φλεθῶν· τῆς ζωτικῆς δὲ δυνάμεως τῶν μὲν ἐμπιμπραμένων μελῶν ὑπαπιούσης· νεκρὸς δὲ τὰ ὄντα ἀφεστήκοις καταλιμπανούσης· διαρρηγνυμένου δὲ καὶ τοῦ κάτου τοῖς μάστιξι καὶ διαρρυσκαμένων τῶν σαρκῶν, οὐδεμίᾳ τῇ ἀθλοφόρῳ προσπίπτειν αἰσθησις ἐδόκει· δλη δὲ τοῦ συγκρατοῦντος αὐτῇ τὸ πνεῦμα γενομένη, καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν ἐκστάσει τὴν αἰσθητήν μικροῦ δύναμιν πασεθείσα, οὗτε τῶν δνωθεν-

C His Anastasia verbis - theatro stupore attonito, angelisque propense recreatis, atque angelorum Domino lætitia affectio (valde enim Dominum Deum delectat fidelis servi gratus animus atque probitas), dæmonibus vero eoruinque principe confusa turbatis atque, stabat virgo quieta atque libera, menteque inconcussa, in uno duntaxat Jesu defixo mentis oculo, atque illius opem implorans. Iudex vero, quod delicatam puellam videbat virili animo nikkil blanditiarum illecebris cerdere, sed constanti superbæque mentis præsentia ac audacia, nedum non minis conterreri, sed et tormentorum acerbitudinem fortitudinis extimia vi spernere; cum nulla jam ratiōne invictæ nientis vigoretu posset effringere, furore agebatur, audacia tumebat, graviterque admodum adversus astante puram semper puellam latrabat.

D Primum igitur e quatuor distentam palisque alligatum, paulatim e terra levari, sublusoque igne in oleo et pice, sulphureque et tormentis succensum, venerandis ejus visceribus substerni præcepit. Diu autem multumque acutos illa leniter sustinente dolores (quippe quæ Christum vere auxiliantem haberet), visceribusque deorsum igne assis, intestinisque ac libris pariter tostis ac cibis silentibus; exsiccatio quoque sanguine ac venis in favillam redactis, vitalique facultate exustis se membris subducente, emortuaque unde recessisset, ea relinquente; dorso quoque verberibus disrupto, carnisbusque disfluentibus, nullus inde forti pugili sensus effici videbatur: sed tota roborantis ei spiritum facta, excessuque in eum vix non dissoluta ejus sentiendi vi, nec plagas curabat quas superius tortor infligebat, nec ad incendia deorsum urentia animum attendebat: sed Christum solum enixe-

cia hæc eodem ordine narrata in Actis Metaphrastis, sed non ea pompa, qua Nicetas illa prosequitur exornatque.

(74) Ηπειτώσης δείπαιδος. Vox nova est, haud dubium qui pro δειπαρθένου posita, et ut candor ac innocentia puellæ significetur. Suppli-

rogans, eaque mirabilia memorans, quæ olim Babylonæ tribus pueris exhibita essent⁴, et quæ semper illis exhibet, qui ejus causa malis afficiantur; velut rore quodam, oratione refrigerante, facile admodum cruciatus serebat.

*I*llis itaque animum despondens sera bellua, in rotula distendi columbam immaculatam mandat; direque hac pressa machina, ossibus illi communitis, nervisque ac medullis distentis, omniisque ferre exartuata corporis commissura. At quoniam modo a talis mortis impetu liberatur? Nempe accepta ad eum, qui salvare eam, ex morte posset oldata supplicatione, quam forte haud superfluum videatur addere. *Deus, Deus spirituum,* siebat, omnisque carnis, qui sapientia tua res produxisti, rerumque oculis conspicuarum pulcherrimam (*hominem scilicet*) ad imaginem tuam fecisti⁵; atque hunc pro saeculi hujus dispensatione, carne ac cute vestisti, ossibusque ac nervis compagisti, vitamque ac misericordiam tribuisti ei⁶; tu, Domine, misericors curator jussisti per Prophetam, dicens: *Invoca me in die tribulationis tuæ, eruam te, et glorificabis me*⁷. Ecce hodie benigni tui illius mandati recordata fortiter invoco; erue et libera me a violentia quaerarctat me; atque a doloribus quac me nunc prement, immunem redde: et ostende mihi misericordiam tuam, et salutare tuum dona⁸: ut in te, in finem usque legitime desudato certamine, tibi gloriam submittam, Patri et Filio et Spiritui sancto, quoniam solus es glorificatus in saecula. Amen.

ταμένη, δόξαντες τοι, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ συνέργος εἰς τὸν ἀλώρας. Ἀμήν.

Talia comprecans, a ferali illa machina solvitur ; manuque statim divina, ad nativam sanitatem reducitur. Rursus ergo cruentus ille judex encinis acutis in aere suspensæ, totum corpus ferreis ungulis dilaniari jubet. Rursusque illa Christum orans, propensioreque Dei cura fruens, carnis scum dissolvit loros ; depositaque, facile a laboribus re-creatur, et ad nativam citius bonam habitudinem redit.

At ne sic quidem insipiens voluit intelligere. Plane enim pugnax contentio erat, uti quod oculis subiectum erat, Anastasiam inter Probuinque, sic nimirum quod mente intelligebatur, Christum inter et Antichristum : hunc nempe, hoc conantem, ut a recto sensu avocatam, simulacrorum inquinamentis pollueret; illum vero hoc studentem ac propense agentem, ut illo depulso, incontaminatum suum sibi figmentum exhiberet.

Ursos aiunt in lustris latitantes, ubi semel a venatoribus in corde vulnus acceperint, importabilis iræ fleri, ac quidquid inciderit, repente enecare. Talis tunc erat Probus; sic nimirum iræ impotens

Α καταφερομένων ἐφρήνταις πληγῶν· οὗτε δὲ πρὸ τὰς
χάτωθεν ἐπεστρέφετο πυρώτεις· μέντοι δὲ προσευχο-
μένη Χριστῷ, καὶ τῶν Θαυμασίων αὐτὸν ὑπομιμνή-
σκουσα, ὃν τε πάλαι κατέ τὴν Βαβυλωνίαν τρισὶ^{τρισὶ}
νεανίαις, καὶ ὃν ἀεὶ τοῦτον ὑπὲρ αὐτοῦ κακουμένωις
ὑποδείχνυται· καθάπερ δρόσῳ τινὶ τῇ προσευχῇ
καταψυχημένῃ, εὔμαρῶς δύσανταν ὑπέφερε τὰς ἀλγηθέντας.

Τούτοις οὖν ἀποκαμψόν ὁ θηρέκεινος, ἐπὶ τροχοῦ
κατατείνεσθαι τὴν δισπιλού ἐνετέλετο περιστεράν.
δεινῶς δὲ τῷ μαγγάνῳ καταπιεσθεῖσα· τῶν ὁστῶν
μὲν αὐτῇ συνθλωμένων, ἐντεινομένων δὲ γε τῶν
νεύξων καὶ μυῶν· καὶ πάστης δὲ σχεδὸν ἀρμονίας
τοῦ σώματος ἔξαρθρου μέντης· τί.α τρόπον τῆς τικαύ-
της τοῦ θανάτου βύμης ἀπαλλάσσεται; Τικετηρίαν
δεκτὴν πρὸς τὸν δυνάμενον σύνειν αὐτὴν ἐκ θανάτου
προσενέγκασσα, ἢν Ιωας οὐ περιττὸν προσθείναι.
Θεὲ, Θεὲ τῷ πνευμάτῳ, Ἐλεγε, καὶ πάσῃς σαρ-
κός· διτῇ σοφίᾳ σου τὰ δυτα παραγαγώ, καὶ τῷ
δρωμέρῳ τὸ κάλλιστον, ἀνθρωπον, καὶ τοῖς
σὴν πεποιηκάς· καὶ τοῦ:ον πρὸς τὴν οἰκονομίαν
τὴν κατὰ τὸν παρόντα βίον, σάρκα περιβάλλων
καὶ δέρμα· δοτέοις δὲ καὶ τεύροις ἔτειρας· ζωὴν
δὲ παρ' αὐτῷ θέμενος καὶ Ἐλεος· σὺ Κύριε φιλ-
ανθρωπε κηδεμῶν ἐνετείλω διὰ τοῦ προφήτου,
Ἐπικάλεσαί με, λέγων, ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ
ἔξελοῦμαι σε, καὶ δοξάσεις με. Ιδοὺ δὴ σιγερον
τῆς ἀγαθῆς σου ταύτης ἐντολῆς, η διαχίστη σου
θεραπειαν ὑπομηνησθεῖσα, στεφῶς ἐπικαλοῦμαι·
ἔξελοῦ καὶ βύσαι τῆς συνεχούσης βίας· καὶ
ἀπάλλαξον τῷ δύνων, αἷ με νῦν πιέζουσι· καὶ
δεῖξον μοι τὸ διεόσδε σου, καὶ τὸ σωτηριόν σου
δώρησαι· διας ἐν σοὶ μέγρι τέλους νομίμως ἀγω-
γίῳ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, διτι μόρος εἰ δεδοξα-

Τοιαῦτα προσευχομένη, λύεται μὲν τοῦ χαλεποῦ
μηχανήματος ἐκείνου· χειρὶ δὲ παραυτὰ κρείττονι,
πρὸς τὴν κατὰ φύσιν ὑγίαν ἐπάνεισι. Πάλιν οὖν ὁξεῖ-
σιν αὐτὴν ὁγχίνοες διειδὲς ἐκείνος δικαστῆς εἰς τὸν
ἀέρα μετεωρισθεῖσαν, πᾶν σιδηροῖς ἕνυπε τὸ σῶμα
κελεύει καταξάνεσθαι· καὶ πάλιν αὐτὴ Χριστῷ
προσευχομένη, καὶ κρείττονος εὐμορφοῦσα προμη-
θείας, ἐκλύει μὲν τὴν τῶν δημίων εὔτονίαν· κατενε-
χθεῖσα δὲ, ῥᾳδίως τε τῶν πόνων ἀνεῖτο, καὶ πρὸς τὴν
φυσικὴν εὔεξίαν ὁξέως ἐπανῆει.

'Αλλ' ούδ' οὕτως δ' ἀσύννετος τὴν θεοπάρανη συνιέναι·
ἄμειλλα γάρ οὗτος ἡν, ὥσπερ τὸ βλεπόμενον, 'Ανα-
στασίας μεταξὺ καὶ Πρόδρου, οὗτος δή τὸ νοούμενον,
Χριστοῦ καὶ 'Αντιχρίστου τοῦ μὲν, ὅπως τῆς δρθῆς
ἀποστήσας διανοίας, εἰδώλων μιάσματι βεβηλώσῃ
πειρωμένου τοῦ δ', ὅπως ἐκεῖνον ἀποτρέψῃς, ἀμέτιν-
τον ἔαυτῷ παραστήσῃ τὸ ίδιον ἐγευδοκοῦντος πλά-
σμα.

Τὰς μὲν δὴ φωλάδας τῶν ἀρχτῶν, φασὶν, ἐπειδ' ἀνάπαιξ πρὸς τῶν θηρατῶν κατακάρδιον δέξωνται πληγὴν, ἀφορήτους τε γίνεσθαι, καὶ πᾶν τὸ προσπίπτον ἔξαπινακίως ἀγαιρεῖν. Τοιοῦτος ἦν ὁ δέος Ποόδος. Οὐ-

⁴ Dan. iii, 19. ⁵ Gen. i, 26. ⁶ Job x, 11, 12.

Psalm. xliiv. 15. * **Psal. lxxxiv. 8.**

τω; ἔξοργδς τις καὶ βαρύχελος, ὥστ' οὐδὲ πολλοῦ τοῦ τον ἔδει τοῦ θρόνου τε διανυστῆναι, καὶ τοῖς ὅδοῦσιν ὡμῶν τῶν παρθενικῶν ἐνάψασθαι σαρκῶν.

Πρῶτον οὖν κατὰ τῶν σεμφῶν καὶ τιμῶν ὡπλίσατο μαστῶν· καὶ ξυρῷ τούτους ὁ ὀμοφάγος περιελύν, δριμυτάταις ὁδύναις· θανατοῦν ἐμηχανᾶτο. Τίστε δὲ πάντας, οἴ γε τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος εἰδότες, ὡς ἐκ σαρκῶν καὶ μυῶν καὶ νεύρων τόδε γόδ μέρος συνεστῶς, αἰσθητικώτατόν ἐστιν· ἄτε δὴ καὶ πλησίον τῆς πηγῆς τῶν αἰσθήσεων, τῆς καρδίας, φημὲν, καθιδρυμένον· καὶ τεμνόμενον, ὅδυνηροτάτῳ μόρῳ παραδίδωσι· τοῦ ζωτικοῦ καὶ περὶ τὴν καρδίαν αἷματος ἀμπελῷ ψυχικῷ πνεύματι συναπόρρεοντος. Ἀλλ' ἡ τῆς ἀναστάσεως ἐπώνυμος, οὐ τῷ νόμῳ τῆς φύσεως, ἀλλὰ τῆς ἀναστάσεως ὑποκειμένη, καὶ τοῦ θανάτου περιγέγονε, καὶ τῶν ὡδίγων ἔκείνων ῥῷδιῶ; ὑπερέσχεν. Οἱ μαστοί, οὐ γάλα τροφὴν προβρέοντες νηπίοις, ἀλλὰ μαρτυρικὸν αἷμα σπένδοντες Χριστῷ! Οἱ μαστοί, καθάπερ δύο νεφροὶ δίδυμοι δορκάδοι διαλλόμενοι τοῦ σώματος! Προσδέτω γάρ τι τούτοις καὶ ὁ Σολομών· μᾶλλον δὲ ὁ Νυμφίος τῇ Νύμφῃ προσφωνεῖτω, δι' ὃν αὐτὴ τοὺς μαστοὺς ἐξεβρίζετο. Τι ἐκαλλιώθησαρ μαστοί σου, ἀδελφή μου τύμψη! τι ἐκαλλιώθησαρ μαστοί σου! οὐκ ἀπὸ οἶνου, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ οἰκείου αἵματος!

Ἐπὶ τούτοις, κατὰ τῶν δνύχων ὁ ἀπηνῆς διηγωνίσατο· οὓς πάντας ἀπηνῶς ἀνασπῶν καὶ φίξοτομῶν, ἀνυποίστους αὐτῇ προσάγειν φέτο πόνους. Ή δὲ, καθάπερ τριχῶν ἀφαίρεσιν, οὗτω λογιζομένη τούτων τὴν ἐκρίζωσιν, ηύχαριστει μὲν τῷ πρόστικες τάξις ἀλγηδόνας ἐπιρρωνύντι Χριστῷ· κατερρήθρευτε δὲ τοῦ δικαστοῦ· θεούς τε ἀναθεματίζουσα καὶ δαίμονας, ψυχῆς βεβήλωσιν τὴν αὐτῶν προσκύνησιν ὡνδμάζεν. Οἱ δνυχεῖς, μικροὶ μὲν τὸ μέγεθος, καὶ τὴν τάξιν ἐσχατοί, μεγάλων δὲ καὶ τελείων πρόξενοι στεφάνων γενόμενοι· δνυχεῖς, τῷ τε δνυχεῖ καὶ τῇ στακτῇ, καὶ τοῖς δλοῖς ἀρώμασι προσεριχότες· οἵ Μωσῆς ἐκεῖνος τὸ τῆς συνθέσεως κατασκευαζόμενος θυμίαμψ, θυσίαν εὐώδη προσῆγε τῷ Θεῷ.

Τοῖς δνυξὶ δὲ, χειρῶν ὀμοῦ καὶ ποδῶν ὁ μιαίφονώτατος προσετίθει τὴν ἀποκοπήν. Εδει γάρ Ιωάς, μή τὰ λεπτότερα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν μορίων ἀδρότερα τῇ; δισιομάρτυρος καλλιερεῖσθαι· καὶ καθάπερ ἀμπελὸς εὐκληματοῦσα, δωφπερ ἀν τῶν περιττῶν τὴν βλάστην ἀποτέμνηται, τοσοῦτῷ τῆς ἐν αὐτῇ ζωτικῆς δυνάμεως περὶ βραχὺν συναγομένης τόπον, πολὺς μὲν ὁ καρπός· εὐτραφής δὲ ὁ βότρυς, καὶ δαψιλῆς ὁ οἶνος καταρρέει τῶν ληνῶν· οὐτω δὴ καὶ ἡ παρθένος, δσφ τὰ μέλη κατετέμνετο, τοσοῦτον ἐκύπριζεν μὲν αὐτῆς τὸ τῆς ὀμολογίας δινθος· οἱ τῆς μαρτυρίας δὲ βότρυες πληθυνόμενοι, τὴν τῆς ὑποκομονῆς ἐδίδοσαν δσμήν· τὸ αἷμα δὲ τῆς ἀθλήσεως, ὡς οἶνος ρέων εὐώδης καὶ δαψιλῆς, συνέπνιγε μὲν δσον ἀλλότριον καὶ δυσσεβές, κατεύφραινε δὲ δσον ἡμέτερον καὶ εὔσεβές.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ οἱ ἐδόντες τῇς ιδίᾳς αὐτῶν

* Cant. VII, 3. * Cant. IV, 10. * Exod. xxx, 54.

PATROL. GR. CV.

A evaserat graveque bille excesserat, ut parum absuerit quin e throno dissiliens, crudas virginis carnes dentibus laceraret.

Primum itaque adversus honestas ac venerabiles mammas armatur, iisque crudivora bellua amputatis, acerbissimis doloribus interimere moliebatur. Prorsus vero scilicet, quotquot corporis structuram non ignoratis, hauc ejus partem, quippe quae carnibus et musculis aliquae nervis consit, maxime sensu vigere, quodque prope sensuum fontem collocata sit: cor nimirum: ac si amputetur, dirissimo cruciatu mortem consciscit; nempe vitali, et qui circa cor, sanguis existit, cum animali spiritu pariter defluente. At, cui a resurrectione appellatio erat, non legi naturæ, sed resurrectionis obnoxia, tum mortem superavit, tum illis facile cruciatibus superstes fuit. O ubera, quae non lac infantibus profluant, sed martyrii amorem Christo libent! O ubera, velut duo hinnuli gemelli e capreæ salientes corpore! Accinatenim his aliquid et Salomon: Quin potius Sponsus sponsæ acclamat, cujus ergo illi ubera amputata: Quam pulchræ facie sunt matutinæ tuæ, soror mea sponsa, quam pulchræ facie sunt matutinæ tuæ! non a vino, sed a proprio cruore.

C Ad hæc adversus ungués sævo illi assumptum certamen est; quos omnes immaniter evellens ac a radicibus secans, intolerabiles se illi dolores afferre arbitrabatur. Illa vero, ac si capilli detunderentur, ita reputans quod dentes radicitus evellantur, gratias Christo agebat, qui robur adversus cruciatus præstaret, ac judicem verbis confundebat, deosque ac dæmones diris devovens, conspurcationem animi illorum cultum vocitabat. O ungués, mole quidem exigui atque ordine postreini, qui tamen magnarum ac perfectarum existitis auctores coronarum! O ungués, unguile et staciatæ aliisque aromatibus similes, quibus Moses' ille incensum compositionis præparans, suavis fragrantia hostiam Deo offerebat!.

D Porro unguibus, manus pariter pedesque amputandos cruentissimus adjecit. Forte enim decebat, ut non solum tenuioribus, verum etiam robustioribus sanctæ virginis partibus Deo littaretur: ac sicut viliis palmitibus eluxurians, quo magis superfluo germine putatur, tanto vitali ejus virtute angustiori coarctata spatio, majori copia pinguiorique botro fructificat, ac vinum e torcularibus uberioris defuit; sic nimirum et virgo, quo membra putabantur, tanto illius confessionis flus vernabat, martyriique botri exuberantes, suavem patientiae fragrantiam dabant; crux denique certaminis, quasi suavissimi odoris copiosumque vinum abundantia latice fluens, quidquid extraneum impiumque erat, suffocabat; quidquid verò nostrum ac religiosum, gaudio perfundebat.

Inde jam et dentes violento præcepto, violenter

ex sua levellebantur sede: *Dentes nimirum facie candidiores*¹⁰, ut Scripturæ verbis utar; doctrinæ puritatè omni incommistam malitiæ designantes; suis autem cruoribus rubescentes, ac qui choris iustar in suavissimi odoris bostiam offerrentur.

Inde et lingua e gulture extracta, radicitus ferro amputari jubetur. Lingua utique ad divinas loquendum laudes ac Jesu testimonium, *calamus scribæ relaciter scribentis*¹¹; ad arguendam vero impietatem, *gladius acutus*¹², mendacii atque erroris caput abscindens.

Hisque omnibus in ea peractis, tanquam oliva fructifera¹³ virgo inclita, immaniter excisis tenellis ramis, nullam degeneris animi misit vocem. Nihil prorsus ignavia cessit, laxato quidquam mentis tenore. Etenim divina quævis anima propensiore in corpusculum affectu liberata, levique mentis penitus ad eximiarum rerum contemplationem erolans, libenter admodum corruptibilis corporis depositionem amplectitur; ac quasi illi impedimento sit ad Deum plenius assequendum, dolet nimirum ac indigne fert quod cum illo versatur. Tale quid nimirum tunc et in Anastasia evenire cernebatur; quippe cum iam omnibus fere membris exsecia, ut et vocis organum putaretur, damnata esset, hancenus solum distulit, repulso carnifice, donec breve tempus ad orandum indulgeretur, hancque postremas lingua confessionem Domino offerret; ac priuium gratias agens pro auxiliis, inque eam usque horam opitulationis, munere: tuncque orans ut sausto exitu martyrii cursus illi perageretur; ac sic inde oblatio Domino precibus, pro his qui animo, ac qui corpore ægroti, ad eam accessuri essent, sed et nubilioribus audita e cœlo voce, quæ præstanda ea quæ prælita essent, attestaretur, *Veni, inquit carnisici*; *hoc facile quod incumbit, nihil veritus*. *Etsi enim vocis organum excideris, ne suavissimas illius voces recolere liceat, verum audit Deus etiam non loquentes*. Sicque præclara virgo theologu sponte protensa lingua, hac quoque cruenta pulatur manu. Decimam hanc fortis animi pugil tyranno dedit pœnam. Decebat enim, ut quidem existimo, qui perfectus esset in malitia, adversus eam quæ perfecta esset inter martyres, perfecto furore congressum, perfecto numero, velut antiquus ille Pharaon, decimo a Deo flagello cæsus adhucque induratus¹⁴, hunc quoque decem torpaxis infamari.

Fluebat igitur undique preiosus virginis cruor, exque manibus, et pedibus, et ore, et umeribus: corpusque affatum ac sature, velut regia purpura, tingebatur. Hic ferunt immaculissimam tantisper clanguisse. Quemadmodum enim quæ naturam su-

ɛδρας βιαλω προστάγματι, βιαλως ἔξεσπῶντο· Οδότες, λευκοὶ μὲν ἡ γάλα, κατὰ τὴν Γραφήν· τὸ καθαρὸν τῶν λόγων καὶ κακίας διπάσης ἀνεπιμικτὸν ἐμφαίγοντες· ἐρυθαινόμενοι δὲ το·; οἰκεῖοις αἷμασι, καὶ λιβανωτοῦ τρόπον εἰς εὐοσμὸν προσαγόμενοι θυσίαν.

Ἐντεῦθεν καὶ γλῶσσα τοῦ φάρυγγος ἔξελκυσθῆναι, καὶ σιδῆρῳ φίζόθεν περιαἱρεθῆναι προστέταχτο. Γλῶσσα, πρὸς θεολογίαν μὲν καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ, κάλυμμος γραμματέως δευτεράφου· πρὸς ἑλεγμὸν δὲ δυσσεβείας, δεεῖα μάχαιρα, τὴν τοῦ ψεύδους ἀποτέμνουσα κεφαλήν.

Καὶ τούτων ἀπάντων ἐπ' αὐτῇ τετελεσμένων, ὥσπερ ἐλαῖα κατάκαρπος ἀνηλεῶς τοὺς κλῶνας ἡ ἀνιδήμος ἐκκοπτομένη, οὐκ ἀφῆκεν φυινὴν ἀγεννῆ. Οὐκ ἐνδωκεν δλως, τὸ τῆς διανοίας εἴτενον ὑποχαλῶσα. Καὶ γάρ ψυχὴ θεία πᾶσα τῆς πρὸς τὸ σαρκίον ἀπαλλαγεῖσα προσπαθείας, κούφω δὲ τοῦ νοῦ πτερῷ πρὸς τὴν τῶν ὑπερψυῶν θεαμάτων ἀναδραμοῦσα θεωρίαν, ἦδεώς ἤγαν τοῦ φθαρτοῦ σώματος τὴν ἀπόθεσιν ἀσπάζεται· καὶ ὡς ἐμποδὼν αὐτῇ γινομένου πρὸς τὴν τελειοτέραν τοῦ κρείττονος ἐπιτυχίαν, ἀχθεται δηλαδή, καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ δυσχεραίνει διατριβήν. Τούτο δὴ τότε συμβαίνον καὶ περὶ τὴν Ἀναστασίαν καθωρᾶτο· ἡ γε πᾶν ἤδη μέλος δλίγου δεῖν καταχοπεῖσα, ἐπειδὴ τὸ τῆς φωνῆς δργανον τμηθῆναι κατακέριτο, τοσοῦτον ἀνεβάλετο μόνον, τὸν δῆμιον παρηγμένη, ὥστε μικρὸν αὐτῇ χρόνον εἰς προσευχὴν ἐνδουναι, καὶ ταύτην ὑστάτην Κυρίω δὲ γλῶσσης ἐξημοιβηγησιν προσενεγκεῖν· εὐχαριστήσασα δὲ πρῶτον, τῆς ἐπικουρίας, καὶ ἀχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἀντιλήψεως· εἴτα δεξιῷ τέλει τὸν δρόμον τελέσαι τοῦ μαρτυρίου δεηθεῖσα· καὶ οὕτως ἐντυχίᾳ ὑπὲρ ἀρθροστούτων ψυχάς, ἀρρωστούτων σώματα, καὶ αὐτῇ προσιέναι μελλότων, τῷ Κυρίῳ προσενέγκασα· καὶ μέντοι καὶ φωνῆς οὐρανόθεν τῶν αἰτουμένων τὴν δύσιν ἐπιμαρτυρούσης ἐπακούσασα, Δευρό, φῆσι τῷ δημίῳ, τὸ παριστάμενόν σοι ποίει, μηδέν ὑπερβελλόμενος. Εἰ γάρ καὶ τὸ τῆς φωνῆς δργαρογέκκοψεις, ἵνα μὴ τῷ ἐκείνης ἡδιστωτέπιμητσοῦ φωνῶν, δλιὰ καὶ σιωπῶντων ἀκούει σ Θεός. Καὶ οὕτω τὴν θεολόγον γλῶσσαν ἔκουσίως ἡ καλλίμαρτυς προτειναμένη, καὶ αὐτὴν χειρὶ μιασφόνῳ περιτίρηται. Δεκάτην ταύτην ἡ μεγαλότολμος ὑπέτχε τῷ τυράννῳ ποιεῖ· “Εἶτε γάρ, οἵμαι, τὸν ἐν κακίᾳ τέλειον, κατὰ τῆς τελείας ἐν μάρτυσι μανίᾳ τελείᾳ προσβαλόντα, ἐν ἀριθμῷ τελείῳ κατὰ τὸν πάλαι Φαραὼ δεκάχις πρὸς θεοῦ μαστιγούμενον, καὶ ἔτι σκληρυνθμενον, καὶ τούτον δέκα τροπαῖοις στηλιτεύεσθαι.

“Εὑρει μὲν οὖν πανταχόθεν τὸ τίμιον αἷμα τῆς παρθένου, ἐκ τε χειρῶν, ἐκ τε ποδῶν, ἐκ τε τοῦ στόματος, ἐκ τε τῶν ματῶν. Ἐβαπτίζετο δὲ τὸ σῶμα καταχρῶς, οἷα δὴ βασιλέως πορφύρα. Ἐνταῦθα μικρὸν τὴν πανάμωμον δλιγωρῆσας λόγος (75).

lvi, 5. ¹³ Psal. li, 10. ¹⁴ Exod. xi, 1.

(75) *Mikrὸn δλιγωρῆσαι λόγος*. Quasi tenorem tantisper remissem, et quod mitius reddidi, elanguisse; ut idem hic ea vox signilicer quod sequens, ἐκλυομένη. Lipomani interpr., cum parvum deſe-

cisset. Sic passim in sanctis Deus humana miscet divinis, ne quis in se glorietur, sed in Deo, ex quo tota illi virtus est.

Μεταπέ τὰ ὑπὲρ φύσιν διὰ τὸν ὑπὲρ φύσιν ἐν αὐτῇ μεμενηκότα· οὕτω καὶ τὰ κατὰ φύσιν δι' αὐτὴν ὀράσθαι. Τῇ τοίνυν ἀποθροῇ τοῦ αἰματος ἔχλυσιν, μειχρὸν ἔτησεν ὅδωρ εἰς ἕκκλυσιν τοῦ στόματος. Ἐπεδίδου δέ τις ἀνήρ, διὰ τὴν θρησκείαν καθ' ἡμᾶς· καὶ τὴν ἔκεινους δὲ, μέχρι τοῦτο νομιζόμενος. Κύριλλος δνομα τῷ ἀθλητῇ. "Οὐ δ Πρόδος ιδῶν, καὶ οὐχὶ συμπαθεῖς φύσεως βρόνον, ἀλλὰ καὶ ταυτότητι πίστεως πρὸς τὴν ἀθλοφόρον διακείμενον ἔγνωκώς, τὴν ἐπὶ θανάτῳ προσέταττεν ἀπάγεσθαι.

Ἐπειδὲ δὲ λαμπρὰ μὲν ἡ αἰσχύνη κατεχέχυτο τῷ πειραστῇ, λαμπρότερα δὲ ἡ γίνηται τῆς ὑπεράθλου (76) κατεφαίνεται, τὸν τῆς μαρτυρίας μὲν διαυλὸν περαινομένης, ἐγγὺς δὲ τῶν στεφάνων γινομένης; ἐξενεχθῆναι τε τῆς πόλεως, καὶ καρατομηθῆναι κατακέκριται. Οὐ γάρ ἔφερεν δὲ ἀνταγωνιστὴς ἔτι, ἀπαλῆς ὑπὸ κόρης καταπαλέσθαι ποσὶν. Ἐδει δὲ κατὰ τὸν Διγύπτιον καὶ τοῦτον σκληρυνθμενὸν, καὶ ἔσχατον δὴ τοῦτο κατὰ τῆς Ισραηλίτιδος ταύτης παιδὸς ἀστρατοπεδευκότα, τῆς μὲν ἀστοχῆσαι πάντως, καθάπερ ἀμιάντου περιστερᾶς, τῇ διαιρέσει τῆς κεφαλῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἐκπετασθεῖσης, καὶ πρὸς τὰ; δινῶ κατευθυνθεῖσης μονάς· τοῦ δὲ τοῖς ἐρυθράλοις αἷματιν ἔκεινης ἐναποτινιγέντος, καὶ ταύτην δὴ κόλασιν ἔνδικον τῆς ἀδικωτάτης ἐπιθέσεως ὑπεσχηκότος.

Οὕτως Ἀναστασία τὸν βαρὺν ἀντίηλον, τὸν ψυχοφθόρον δψειν, τὸν σφοδρῶς μὲν κατ' αὐτῆς ἐρράγεντα, σφοδρότερον δὲ ταύτης ἐκκρουσθέντα, καθάπερ πηλὸν πλατειῶν τοῖς ὥραλοις ποσὶ καταλεάνασσα, εἰς χάος ἀμήχανον καὶ χηραμοὺς ταρταρίους ἐξερρίψατο. Αὐτὴ δὲ θεοῖς ἀγγέλοις ἐκεῖνην παραθεμένη, ἀρχαγγέλοις ὀδοποιουμένη, καὶ πάσαις δὲ ταῖς ὑπερκοσμοῖς δυνάμεσι προπεμπούσαις καὶ δεξιούρενταις αὐτὴν, κλεῖσμένη καὶ συγκροτουμένη, τῷ βασιλεῖ καὶ νυμφῷ μετὰ δόξης προσάγεται Χριστῷ ἀμαραντίῳ καταστέψεται τὴν κεφαλήν· ἀμοιβὰς ἀναλόγους τῶν πόνων, μᾶλλον δὲ πολλῷ κρείσω καὶ ὑψηλότερα παρὰ τῆς ἔκεινου λαμβάνει δεξιάς. Τὰ πανώραια δὲ τῆς ἀμιάντου μέλη, τὰ παντὸς χρυσοῦ τιμιώτερα, τὰ παντὸς λίθου τιμίου τιμαλφέστατα, γυψὲ μὲν καὶ θηρὶ βορὰν, δὲ θηρῶν ἀπάντων ὄμοτατος ἐκδένων· ἀνέπιφα δὲ ταῦτοις, καὶ δύσπιστα διὰ προνοίας τοῦ πάντα τὰ τῶν δικαίων φυλάσσοντος διτέλ, μεμενηκότα, τῇ λερῷ πρὸς κηδείαν ἀποδέδοται Σοφίᾳ· καὶ τίνα τρόπον; Οὐδὲ γάρ τοῦτο σιγῆσαι δηκαιον.

Ὕγωντα μὲν γάρ, ὡς εἰκός, ἡ καλὴ μήτηρ ὑπὲρ τῆς κατὰ πνεῦμα καλλίστης θυγατρός. Ἕγωνία, μή τι πρὶ τὰς βασάνους ἀγεννὲς παθοῦσα, τὰς ὑποσχέσεις διακεύστηται. Ἐρβιπτο τοίνυν ἐπ' ἐδάφους οἶκοι κατακεκλιμένη, καὶ γοεραῖς οἰμωγαῖς τὸν

Αρεγαντ πρόpter eum qui natura superior est, in ea persistenter, sic et ejus gratia visa ea, quae essent ex natura. Crueris igitur copia clangescens, modicam aquam petiit, qua os elueret. Porrexit vir quidam, Christianus quidem religione, sed qui hactenus gentilium secte existimaretur: Cyrillo athletæ nomen erat. Quo Probus conspecto, nec naturæ solum miseratione, sed et ejusdem lidei commercio in pugilem propense affectum intelligens, eam quae ad mortem est, duci præcepit.

Quod vero tentatori splendidida offusa confusio erat, splendidiorque, quam pro certaminum alea superiori, victoria assulserat, quae et martyrii stadium finiret, ac prope jam coronas aspiceret. ejecta urbe, capite plecti condemnata est. Non enim ultra ferebat adversarius, ut delicata puella conculcante, ei illuderetur. Decebat enim ut velut Ægyptius ille, hic quoque induratus, postrema hac adversus Israelitidem islam expeditione, suo in illam prorsus conatu frustraretur, quae velut incontaminata columba, dissecta cervice a corpore evolasset, et ad cœlestia habitacula recta commeasset, illo rubris illius cruorum fluctibus suffocato, hacque utique justa poena iniurissimæ aggressionis multato.

In hunc itaque modum Anastasia, gravem æmulum, animarum corruptorem serpentem, valide sane in eam aggressum, validiusque ab ea repulsum, cum sicut lutum platearum¹⁵ speciosis pedibus coenminuisse, in immensum chaos tartareaque Iusta soveasque projectis: ipsa vero divinis angelis sese commendans, archangelis viam facientibus, cunctisque supercœlestibus potestatibus præeuntibus eamque accipientibus, magnifico ornatu plausuque Christo Regi ac Sponso cum gloria offertur: immarcescibili seruo caput coronatur; pro laborum ratione justas vices (quinius longe meliora sublimioraque) ab illius accipit dextera: Formosissima vero intemerata membra, auro quoque pretiosiora, omniisque lapide pretioso cariora; vulneribus bestiisque, ab homine bestiis omnibus immensum crudeliori csecam data, iis vero intacta, nihilque læta illius providentia servata, qui custodit omnia ossa justorum¹⁶, sanctæ Sophiæ ad justa iis persolvenda reddita sunt. At quoniam id modo? Neque enim reticere operæ pretium est.

Etenim auxia merito erat proba mater pro optimâ ac pulcherrima secundum spiritum filia. Anxi erat alique timebat ne degeneris aliquid animi intortum illi accideret, ac sponsiones votaque fallleret. Nudo itaque projecta sole domi jacebat, lu-

¹⁵ Psal. xvii, 43. ¹⁶ Psal. xxxiii, 21.

(76) Ἡ γίνη τῆς ὑπεράθλου. Quasi iam certamine emerita, et quæ plura ac supra modum illa desudasset: novem iam perfuncta tormentis; et

cui unum novissimum restaret ac decimum, exsecta cervice.

gubrique gemitu querula, supplex Altissimum ro-
gabat, ne filia blanditiis cederet, ne minis subige-
retur, ne tormentis flecteretur, ne iniuri usquam
constantia persecutoribus appareret. Ubi autem
rit illi fauste successerat, virgoque, quam illa ex-
spectavet, meliori exitu nacta consummationem
erat, rei nuntius angeli ad eam perfertur voce: quo
ipso etiam viæ duce usa, collectisque triumphalis
martyris segmentis, atque inundis linteis involulis,
multoque lacrymarum imbre perfusis, ejusmodi
vocibus præclare vetricem affabatur:

*Filia mea, aiebat, amantissima filia, quam ab in-
fancia præclare educavi, ac pietatis documentis in-
stitui: omnisque generis virtutis modos docens,
spōnsam castam, virginem intemeratam exhibere op-
tavi: gratias ago, quoniam admonitiones meas oblivioni
minime tradidisti, sed men de te scopo ac destina-
tioni, tua comes voluntas animique incitatio suū.
Quamobrem tanquam cervus desiderans ad fontes
divinorum fluentium, etiam atque etiam sitiens ad
Deum, fortē, vivum, transiisti in locum taberna-
culi admirabilis et confessionis sonitus festum diem
agentium¹⁷; cœlisque superalii, spiritali ihalam
admodum es, divinisque nuptiis cubili sociata. Te enim
cepit odor unguentorum¹⁸ immortalis sponsi, cuius
nomen unguenium effusum nuncupatur. Quamobrem
eum dilexisti; traxisti eum; in tuo corde conquie-
scere fecisti. Ferculum Regi suis¹⁹, filiu, ut vene-
rabile Caulicam loquitur, cuius acclinatorium, au-
rum; ascensus ejus, purpura²⁰; intimum ejus, lapi-
dibus constratum. Idcirco tum simul dilecta, tum
divinæ charitatis èximie vulnerata es; ad eum pro-
vecia, virtutibus dealbata ac suffimento incensa,
quæque vicissim eum altrahas, ac virginalis cordis
tui geniali lectulo quiescere facias.*

*τε ἀμα, καὶ τῆς θελας ἀγάπης ὑπερφυῶς ἀτρώθης
ταῖς ἀρσταῖς καὶ τεθυμιαμένη· ἐπισπωμένη δὲ πάλιν αὐτὸν, καὶ τῇ τῆς παρθεικῆς σου παρ-*

*Quid igitur retribuemus Domino pro munera ma-
gnificentia? Quid dicam? Quid sum? Quomodo lau-
gabo? Quomodo tantam beneficij molem enarrabo?
Egena lingua est, egena et mens. O quomodo gratias
agam inexplicabili tuæ bonitatî? Quomodo dignum
aliquid loqui possim, o Domine, infinita benignitati
tuæ! Nam spiritus quidem magnitudinis gratiae pa-
latim sensu percepto, cupiditate agitur: saliens ac
alacris est; verum deficitur, sermonem non habens,
ut digna maiestate representet quod mente concipitur.
Jam ergo cesset lingua; mens vero beneficentiae tuæ
altitudinem, o bonorum omnium auctor ac Pater!
secum ipsa cogitans, laudet, quod charissimam filiam
meam, tuam fieri dignatus es: Quod mearum admo-
nitionum fructum, velut divinum pignus, in cœlestia
sursum vehis horrea: Quod meam margaritam tua
dignam corona judicasti, atque angelis conservasti,
apostolisque ac martyribus contubernalem fecisti.
συνίγας, καὶ ἀκοστόλοις καὶ μάρτυσιν διδοκήσας*

A "Ὑψιστον ἐλειπάρει, μὴ ἡττηθῆναι τὴν παῖδα των
χολακέων, μὴ χειρωθῆναι ταῖς ἀπειλαῖς, μὴ κα-
ταχαμφῆναι ταῖς τιμωρίαις, ἐν μηδενὶ τῶν διωκτῶν
ἡττω φανῆναι. Ἐπει δὲ τὰ κατ' αὐτὴν ἀπέδη δε-
ξιῶ, καὶ ὡς οὐδὲ ἀν αὐτῇ προσεδίκησεν, χρείτονος
ἡ παρθένος έτυχε τῆς τελειώσεως, ἀγγέλλεται μὲν
αὐτῇ τοῦτο δι' ἀγγέλου φωνῆς· αὐτῷ δὲ τούτῳ καὶ
καθηγεμόνι τῆς δόσου χρωμένη, καὶ τὰ τῆς ἀθλη-
φόρου τμῆματα συλλεξαμένη, καὶ καθαραῖς ταῦτα
σινδόσιν ἐντυλιξαμένη, δάκρυσί τε καταδιαίνουσα
πολλοῖς, τοιούσδε λόγους τῇ καλλινίκῳ προσεφώ-
νει·

B *Τέκνον ἔμδη, λέγουσα, πανέραστον· τέκνον,
δι παιδιόθετον καλῶς ἀνεθρεψθεὶτο, καὶ τοῖς τῆς
εὐσεβείας συναρήγαγον διδίγμασιν· καὶ τρόπους
ἀρετῆς παρτοὺς ἐκπαιδεύουσα, τῷ Χριστῷ τύμ-
ψην ἀγνήν, παρθένον ἀμιλαρτον ηὔξαμην παρα-
στῆσαι, εὐχαριστῶ σοι, δτι οὐ διημαρτορ τῷ
ἔμῶν ἀλκιδῶν ἐπὶ σοι· δτι οὐκ ἐπειδόθου μου
τῷ παραιτέσσω, ἀλλὰ τῷ ἔμῷ περὶ σοῦ σκοτῷ
καὶ η σὴ πρόθεσις συνέδραμεν." Οθεν ὡς θλαφος
ἐπὶ τὰς πητὰς τῷ θείων ἐπικοθῆσασα ὑδάτων
ταμιεων, διψήσασα σφόδρα πρὸς τὸν Θεόν, τὸν
Ισχυρόν, τὸν ζῶντα, διηλθες ἐν τόπῳ σκηνῆς
Θαυμαστῆς, ζως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, διηλθες ἐν
φωνῇ ἀγαλλιάσεως καὶ δξομολογήσεως ἥχου
θορακότεων· καὶ τοὺς οὐρανοὺς διεβιβάσθης,
καὶ τῷ νοερῷ νυμφῶντι προσηρέχθης, καὶ εἰς
τοὺς θελοὺς ἀνεκλιθης γάμους. 'Οσμὴ γὰρ εἰλέτ
σε μύρων τοῦ ἀθαράτου νυμφῶν, οὐ τὸ δρομα
μύρον ἀκεραθὲτ καλεῖται. "Οθεν ἡράπησας αὐ-
τὸν· εἰλκυσας αὐτόν· ἐπὶ τὴν σὴν τοῦτον ἀ-
έκαυσας παρδαλ. Φορεῖον ἀγέντον, θύρατερ, κατὰ
τὸ σεμιράτορ Ἀσμα, τῷ Βασιλεῖ· οὐ τὸ ἀράκλι-
τον, χρυσον· η ἐπίβασις αὐτοῦ, πορφύρα· τὸ
ἴνεδος αὐτοῦ, λιθόστρωτον. Διὰ τοῦτο ἡραπήθης
ἀραγομένη μὲν πρὸς αὐτόν, λειλυκανθισμένη
παρδαλας προσαραπαύοντα παστάδι.*

C *Tl οὐρ ἀντικοδώσομεν Κυρίῳ τῆς μεταλοδω-
ρίας; Tl εἶπω; tlc γένεμαι; πῶς ὑμητῶ; πῶς
δηκον τοσοῦτον εὐεργεσίας ἔξαργειλω; Ἄπορει
μὲν η γλῶσσα· ἀπορεῖ δὲ ο νοῦς. "Ω πῶς εὐχα-
ριστήσω τῇ ἀνεκφράστῳ σου γρηστότητι; Πῶς
ἄν δεξιόν τι φθεγξαμην, ὡς Δέσποτα, τῆς ἀπειρον
σου φιλανθρωπίας; Τὸ πνεῦμα μὲν γὰρ τοῦ τῆς
χάριτος ἡρέμα διαισθανόμενον μεγέθους, ισταί
διαλλόμενον καὶ προθυμεῖται· ἀπορεῖ δὲ, λόγον
οὐκ ἔχον ἀξιοπρεπέστατα παραστῆσαι τὸ νοούμε-
νον λοιπόν ἡρεμείτω γλῶσσα· ο νοῦς δὲ, τὸ σὸν
ὑψός τῆς ἀγαθουργίας, ὡς πάντων ἀγαθῶν ἀρ-
χηγε καὶ Πάτερ, καθ' ἐαυτὸν λογιζόμενος, ὑμεί-
τω, δτι τὸ ἔμὸν ἐπέραστον τέκνον, σὸν γενορέ-
ται κατηξιώσας· δτι τὸν τῷ ἔμῷ νοούμενον
καρπόν, ολα δὴ κειμήλιον θεῖον εἰς οὐρανοὺς
ἀράγεις ἀποθήκας· δτι τὸν ἔμὸν μαρταρίην
ἄξιον ἐκρινας τοῦ σου στεγάρου, καὶ ἀγγέλοις*

¹⁷ Psal. xli, 2-5. ¹⁸ Cant. i, 2. ¹⁹ Cant. iii, 9. ²⁰ ibid. 10.

Διὰ τοῦτο χαῖρω· πρὸς σὲ γὰρ αὐθίς, ὡς τιμίᾳ Α μοι· καὶ φιλτάτη κεφαλή, τὸν λόγον ἐπιστρέψω· καὶ λλαρ ἐπὶ σοὶ, ποθειροτάτη, χαῖρω. Χαῖρω τὰ σὰ μέλη διεσπαρμένα συναγέρουσα· τέρπομαι καὶ κατατέρπομαι, δτὶ ρῦν ἔχεις ἀλώβητα σωκῆμα, καὶ τῇ κεφαλῇ συνηρωμένα, Χριστῷ· δτὶ οὐκέτι σὰ ταῦτα, ἀλλ' αὐτοῦ πέφυκε Χριστοῦ, ὑπὲρ οὗ καὶ δι' ὅν αἰμοδόροι θῆρες κατεδάσαρτο. "Ω μέλη, σταχύων τρόχον σιδήρῳ θερισθέτα, καὶ τῇ τινερ πειρασμῶν ἄλφη συντριβέντα, καὶ τὸν τῆς διολογίας σῖτον καθαρώτατον ἀκοδόντα τῷ Δεσπότῃ. Μέλη, καθάπερ δλαῖαι πλούτες τῷ μηχανήματι τῶν κακούργων στρεβλωθέντα, καὶ τὸ τῆς ἀγαλλίασεως δλαιον τῷ ἐκκιεσμῷ κατασταλάζοντα.

Οὐ κλαύσομαι τοινύν ἐπὶ τούτοις· οὐ σπαράξομαι χιτῶνα, οὐ κατατεμῶ βραχίονα, οὐκ ἀποδρύψομαι παρειάς, οὐ βρηγώδη φῆξα φωνὴν, οὐκ φομα γοερὸν δσω, οὐ φῆμα προήσομαι βλάσφημον, οὐκ ἀπολογυρεῦμαι τὴν σὴν κατατομήν. "Οτι οὐ κατετμήθης μοι, φιλτάτορ τέκνον, μᾶλλον συνεπάγης δε. Οὐ διεσκάσθης, συνηρώθης δε. Χριστῷ γὰρ συναποθήσκουσα, πιστὸς δὲ λόγος, δτὶ καὶ συζήσεις αὐτῷ. Τούτῳ πρὸς βραχὺν συνατιμωθεῖσα καιρὸν, δι' αἰώνος αὐτῷ συνδοξασθήσῃ. Ἀλλὰ δέομαι σου, ὡς θύγατερ, μᾶλλον δὲ κυρία λοιπὸν καὶ μῆτερ πνευματική· σὺ μοι κατὰ τὸ βραχὺ τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς, καὶ σὺ πρὸς μᾶλλον μετακιτούσῃ βλον, παράστηθε πόρων ἀλεξίκυκος, ἀμαρτιῶν λλασμὸς, καὶ ψυχῆς παράκλησις ἀγαθὴ, καὶ διαιωρίζουσα παραγνυχή. Μὴ C in Christo Jesu. Amen.

Τούτους ἡ Σοφία τοὺς ἐπιταφίους σὺν θερμοῖς ἀγανακτοῦσις δάκρυσιν ἐπιφωνοῦσα, ἔχαστον δὲ μέλος καταρράινουσα καὶ κατασπαζομένη, ἐπει μὴ εἶχεν δυνάμεως μόνη συγχομίσαι, δύο τινὲς ἐξαιρόντες τὸ εἶδος, ἀσκητικὸν τὸν βίον, ἐπιστάντες, καὶ τὸν λερὸν φόρτον ἔκεινον τῇ τιμίᾳ γραδίσυναράμενοι· ἔγγιστα δὲ τῆς Μεγάλης Ρώμης τόπῳ αεμνῷ προστηγικότες, μετὰ φώτων καὶ ὅμινων κηδεύσαντες, κατέθεντο.

Τοιαύτης κατ' ἀρχὰς ἀγωγῆς ἡ ἀοιδήμος εὔμοιρη κύτα, τοσαύτης βασάνων οὐχ ἡττηθεῖσα τρικυμίας, τοιούτου δὲ τέλους τριτολίθου καταξιωθεῖσα, τίσιν δὲ τῶν πάλαις γνωρίμων ἐπ' εὔσεβειᾳ γυναικῶν, τίσι δὲ τῶν ὑστερὸν εὑδοκιμησασῶν ἀντεξεταζομένη, οὐ πολὺ λειπόμενον τὸ πρὸς αὐτὴν συγκρινόμενον ἐλέγχειεν; "Ων μὲν γὰρ ἐν πλαστεῖ, τὴν πρὸς τὸ Θεῖον ἐνδειξαμένων εὑδοκίμησιν· οἷον, Σάρρας ἐκείνης τῆς τοῦ Ἀβραάμ· "Ρεβέκκας, "Ραχήλ· "Αννης πρὸς αὐταῖς, τῆς τοῦ Σαμουὴλ· Δεδώρρας, Ιουδιθ, Ἐσθήρδοξῶ μοι προσθήσειν, καὶ "Αννης τῆς τοῦ Φανουὴλ, καὶ "Αννης ἀλλῆς τῆς Ἰωακεὶμ, καὶ τῆς Ἐλισάβετ Ζαχαρίου· ὃν δὲ πάλιν ἐνέγάπη τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦν τὸ χράτος ἀπενέγκασθαι λεγομένων· οἷον, τῆς πρωτομάρτυρος ἔκεινης καὶ καλλιπαρθένου Θέκλης· καὶ πρὸ αὐτῆς, τῆς παρὰ τοῖς Εὐαγγελίοις Μαγδαληνῆς Μαρίας· μετὰ ταύτας, Εὐφημίας, Κιρή-

Idcirco gaudeo (ad te enim rursus, o charum amicissimumque caput, orationem converto), valdeque de te, desideratissima, gaudeo. Gaudeo, dum dispersa membra tua congrego. Placeat, etiamque atque eliam placet ac delectat, quod nunc in columnia habeas, ac Christo capili conjuncta. Quod non illa tua sint, sed ipsius Christi facta, pro quo, ac propter quem cruentæ bestiæ devorarant. O membra, segetum instar ferro demessa, ac tentationum area contrita; quaque mundissimum confessionis triticum Domino reddiderunt! Membra, velut oleæ pingues nefariorum hominum molitione torta machina, oleumque exsultationis compressione stillantia!

B Non igitur lugebo super istis: non discerpam tunicam, non brachium concidam, non iugubibus genas laniabo, non vocem lugubrem rumpam, non deplorabo tuam concisionem; quod nimurum non mihi concisa sis, charissima filia, sed magis compacta; nec distracta, sed cuncta: Christo enim commoriens, fidelis sermo fore ut et ei convivas²¹. Cum illo ad breve tempus dehonestata, in æternum conglificaberis. Verum rogo te, filia, seu potius domina jam ac mater spiritualis! Tu mihi per brevem hanc in carne vitam, tuque ad aliam transeunti vitam, præsto sis laborum depultrix, peccatorum propitiatione, animi bona consolatio, perpetuum refrigerium. Nec mihi solum, mihi, inquam, sed et cunctis te fideliter invocantibus, Dei sponsa, esto refugium et salus,

C in Christo Jesu. Amen.

Hos Sophia sepulcrales sermones servidis valle dulcissimisque elocuta lacrymis, singulaque membra irrigans ac amplexata, cum sola per vires comportare non posset, duo quidam repente venerabili religiosaque specie, vitæ asceticæ cultores, astantes, sacrumque illud onus una cum venerabili vetula tollentes, ac vicino admodum Magnæ Romæ venerabili loco admoventes, cum luminibus et canticis justa peragentes deposuerunt.

D Talia principio educatione inclita Virgo potita, tantaque tormentorum ei superata procella, talem denique ter beatum finem nacta, quibusnam olim pietatis ergo clararunt mulierum, quibusnam carum quæ postea claruerunt, comparata, non longe a se deficiebat minorisque præ illa esse arguerit? Ex quibus nimurum, aliæ fidei merito virtutis in Deum specimen dederint; eujusmodi sunt, Sara illa Abraham conjux, Rebecca, Rachel: Anna præterea, Samuelis mater; Debora, Judith, Esther. Addam et Annam Phanuelis, Annamque alias Joachim, et Elisabet Zachariæ: aliæ vero rursus, dilectione in Christo Iesu præfusisse palmarumque reportasse dicantur; eujusmodi sunt protomartyr illa ac præclara virgo Thecla; illaque prior, quæ in Evangelio legitur, Maria Magdalena: postque illas Euphemia, Irene, Eustathia. Sophia cum filiabus

²¹ II Tim. ii, 11.

suis, Fide, Spe et Charitate; Ripsimia et Febronia, Aliæque post eas. Has omnes partim superavit Anastasia, partim vero æquavit. Quinimo superavit omnes, nisi audax dictu istud videatur; illas quidem quæ fide magnifice clarere creduntur, charitatis perfectione præcellens; illas vero quæ charitatis perfectione splendent, fidei excellentia vincens. Ac si libet, fide quidem eximie perfecta, his quæ fide consummationem habeant; charitatis vero excellentia illis præstat, quæ sincere charitate diligent. Cunctis porro sanctis adolescentulis divinarum gratiarum cumulo tantum eminet, quantum pluribus acerbioribusque pro Christi dilectione si-deque perfuncta tormentis, acerbiore casu adversarium elicit.

Sed, o puella, prorsus immaculata ac incorrupta! quæ prius quidem religiose exercens, corporis vitia ac libidines mortificasti (imo, ne existare quidem in te a principio ista permisisisti) quæque deinde certaminis palæstra, ipsa quoque membra, in quibus illis vigore comparatum est, putata amissisti ut soli Christo in Spiritu viveres! O Christi sponsa et soror et mater^{**}! castissimam, quoad licet, Dei Matrem imitata; ac animo quidem in carne ipsa quoque præpurgata, velutque divino quodam semine conceptis Spiritus primitiis, variisque propter illum tormentis enixa, ac quæ Spiritu salutis Christo Domino in corde genito, ad eum gaudens commigrasti.

O sexus sexum omnem eximie vincens: sexus muliebris in virili sensu. Quinimo natura indolesque hominis in angelica elucens mente atque virtute, quæ igni, ferro omnisque generis tormentis congressa; ac cum postea abscissæ mammæ, manusque ac pedes, evulsique dentes; ac lingua primum, tum cervix æsa esset, Christum non prodidisti, aut quæ est in illum, fidei mentita es, accipere tenues has sermonum primitias. Quid enim hæc oratio ad tuam virtutem, quam laudant angelorum acies, celebrantque cœlestes omnes Potestates? Animum tamen, o incorruptissima! acceptum habens, exsuscita nos de lacu miseriae et de luto fæcis, ut quæ Resurrectio sis ac dicaris, veramque Resurrectionem Christum in te refeceris; et statue super petram pedes, animique gressus nobis dirige; ut tuo nomine meliorem vitam diviniorumque resurrectionem consecuti, gloriam et laudem et gratiarum actionem submittamus, Patri et Filio et Spiritui sancto, in sæcula sæculorum. Amen.

^{**} Matth. xii, 50.

(77) *Ełpήνης.* Duæ Irenes Græcis pariter Latinisque tabulis celebres; etsi illis, parum variantibus, nec liquet cui potissimum a Justiniano erecta celebris illa sanctæ Irenæ basilica, cujus Procopius meminit libro i, ac cum qua Nicetas hic Anastasiam comparat.

(78) *Sophia.* Sophiæ et filiarum martyrum diem natalem Græci recolunt 17 Septembris. Allis diebus ascriptum Romanæ tabulae.

A νης (77), Αλεξανδρίνης, Σοφίας (78), καὶ τῶν θυγατέρων αὐτῆς, Πιστεως, λέγω, καὶ Ἐλπίδος καὶ Ἀγάπης· Ἐργαμιας (79), Φεβρωνίας, καὶ τῶν ἐπιμένων αὐταῖς. Τούτων πασῶν Ἀναστασία, ὡν μὲν ὑπερέσχεν, ὡν δὲ κατὰ ταῦτα ἡνέχθη. Μᾶλλον δὲ, πασῶν ὑπερέσχεν, εἰ μὴ τολμηρὸν εἴπειν· τῶν μὲν ἐν πίστει λαμπρῶς εύδοκιμεῖν πιστευομένων, τῇ τῆς ἀγάπης ὑπερβαλοῦσα τελειότητι· τὰς ἐν ἀγάπῃ δὲ τελειότητι κλεῖσμένας, τῇ ὑπερβολῇ τῆς πίστεως νικήσασα. Εἰ βούλει δὲ, πίστει μὲν ὑπερτελεῖ τὰς ἐν πίστει τετελειωμένας, ὑπερβολῇ δὲ ἀγάπης τὰς ἀκραιφνῶς ἀγαπώσας παρευδοκιμεῖ. Πασῶν δὲ νεανίδων ἀγίων κατὰ τοσοῦτον ταῖς θείαις χάρισιν ὑπέρκειται, καθ' ὅτον καὶ πλεοντι καὶ δριμυτέραις ταῖς ὑπὲρ ἀγάπης Χριστοῦ καὶ πίστεως περιπεσοῦσα τιμωρίαις, δριμύτερον κατέρραξε τὸν ἀνταγωνιστήν.

'Αλλ', ὡν κόρη πανάμωμε καὶ πανάφθορε, ή τῇ ἀσκήσει μὲν πρότερον τὰ πάθη νεκρώσασα τοῦ σώματος· μᾶλλον δὲ, μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐν σοὶ ταῦτα συγχωρήσασα· τῇ ἀθλήσει δὲ τὸ δεύτερον, καὶ αὐτὰ τὰ μέλη, οἵς ἐνεργεῖσθαι πέψυχε τὰ πάθη, περιερεθεῖσα, ίνα μόνῳ ζήσῃς ἐν πνεύματι Χριστῷ. Οὐ νύμφῃ Χριστοῦ καὶ ἀδελφῇ καὶ μήτηρ, ή τὴν ὑπέραγνον, ὡς δυνατὸν, Θεομήτορα μιμησαμένη· καὶ ψυχὴν μὲν καὶ σάρκα τῷ Πνεύματι καὶ αὐτῇ προκαθαρθεῖσα, τὴν ἀπαρχὴν δὲ τοῦ Πνεύματος οἷα δὴ σπέρμα θείον ἐλλαβοῦσα· καὶ διὰ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ μὲν ποικίλων ὀδινήσασα τιμωρίων, πνεῦμα δὲ σωτηρίου Χριστὸν Κύριον ἐν καρδίᾳ γεννήσασα, πρὸς δὲ χαίρουσα μετέστη.

'Ο φύσις ὑπερφυεστάτη· φύσις γυναικὸς ἐν ἀνδρείῳ φρονήματι· μᾶλλον δὲ, φύσις ἀνθρώπου ἐν ἀγγελικῇ διανοίᾳ καθορωμένη καὶ δυνάμει· ή πυρὶ καὶ σιδήρῳ καὶ παντοδαποῖς μηχανήμασι περιβληθεῖσα· είτα μαστοὺς ἀψαρεθεῖσα· χειράς τε καὶ πόδας, καὶ τοὺς ὄδντας ἐκκοπεῖσα· γλῶσσαν μὲν πρῶτον, ἔπειτα τὴν κεφαλὴν τμηθεῖσα· τὸν δὲ Χριστὸν οὐ προεμένη, οὐδὲ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν φευσαμένη, δέξαι τὴν μικρὰν τῶν λόγων ἀπαρχὴν. Τί γὰρ οὗτος ὁ λόγος πρὸς τὴν σὴν ἐστιν ἀρετὴν, ἢν ἀγγέλων ὑμνοῦσι στρατιαὶ, πᾶσαι τῶν οὐρανῶν Δυνάμεις ἐπαιγοῦσιν; 'Αλλὰ τὴν πρόθεσιν, ὡν πανακήρατε, προσηκαμένη, ἀνάστησον ἡμᾶς, ἐκ λάκκου ταλαιπωρίας, καὶ ἀπὸ πηλοῦ Ιλύος, ὡς ἀνάστασις οὖσα καὶ καλουμένη· καὶ τὴν δυτικὰς ἀνάστασιν ἐν σοὶ μυστικῶς ἀναπαύουσα, Χριστὸν· καὶ στῆσον ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας, καὶ κατεύθυνον ἡμῖν τῆς ψυχῆς τὰ διαβήματα· διὰ διὰ σοῦ ζωῆς, χρείττονος καὶ ἀναστάσεως τετυχηότες θειοτέρας, δόξαν καὶ αἰνον καὶ εὐχαριστίαν ἀναπέμψωμεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Γενέσιῳ τῷ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. 'Αμήν.

(89). *Priγιμιας.* Ripsimiæ virginis sacræ in Armenia memoriam sub Tiridate rege, a quo ejus frustra tentata pudicitia est, Latinæ recolunt 29 Sept., Græci 30. Febroniæ item virginis celeberrimæ utriusque 25 Junii: ut sicut nobilissimas matronas veteris testamenti, sic et novi clarissimas (Byzantii maxime) mulieres adduxisse Nicetas putandus sit ut omnibus parem aut fere superiorē prædicando Anastasiam, luculentum ei encomium texeret.

AD SANCTORUM EUSTATHII

THÉOPISTES AC LIBERORUM

ACTA ANTIQUA EORUMQUE LAUDATIONEM NICETA AUCTORE

FR. COMBEFISII MONITUM *.

Sancti Eustathii et sociorum martyrum, quæ produco, ipsa vere Acta antiqua sunt ; quorū auctor, quibus ad ea præfatur, æqualem se (quod ipsum vir plane πολυτελωρ, juxta ἀρχήτικώτατος; Leo Allatius, sua illa de Symeonibus eorumque scriptis dignissima luce, mihi hactenus deposito tradita diatriba censuerat) sanctis iisdem martyribus serio prodit ac significat. Nec falso eum prodere, indicat ipse character, quem gravissimum atque simplicem, nulliusque interpolantis temeratum manu (quod vel levi conjectura deprehendi queat) vir Christiana simplicitate solertissimus, his indidit. Nec vere de illis, si in manus venissent, dicturum arbitror illustrissimum annalium patrem, quod de iis quæ ipsis versaverat, (Metaphrastis scilicet nomine Latine vulgatis) Christi anno 120, n. 4, ita pronuntiavit : *Putabitis tamen eis multa superaddita esse* ; sed pro suo candore, mitiori censura illa habiturum : seu potius digna vero tanti martyrii Acta, cuius Romæ memoria egregiis illustrata monumentis ; quin urbe agroque Parisiensi, tutela, pignoribus charissima ; quin utroque orbe Christiano in perpetuum florentissima, summeque veneranda ; sic augusta, sic plana, sic suco omni carentia, veneraturum, laudaturum ; iis, ceu gemma pulcherrima, ac pretiosissima amplissimos Annales suos ornataturum. De illis Metaphrastis nomine sic vulgatis quid sentiam ipse, paucis expedio.

Dispexi illa attentius ; quin nihil, etiam ex altero eminentissimi cardinalis Mazarini probato codice, eadem haec Latina feci ; tantisper offensus interpretis stylo paulo humiliori, ubi auctor illo non male nitet atque assurgit. Addita vix occurrunt, seu alia ac antiquus auctor ediderat. Solemni potius more ejusmodi μεταφράσεων, quædam leviuscule aucta, vel ordine modoque mutata, excepto stylo, appareant ; quæ mihi artis solertia, δρόστατος potius invexisse, quam ornatum suis præclare radiis micans operi videtur addidisse. Qua in re major licentia fuit, tum ejus, qui duobus libris Italice, iisque Gallice redditis, Eustathii sociorumque certamen voluit exornare, finxitque in eo plura, tum qui sacras Metamorphoses Gallico illo inate, inque illis Eustathium, produxit. Habuere illi duntaxat Metaphrastea Acta, eaque Latina (nec enim ii Graece videntur scivisse), proposita ; quæ ipsa, eo quem dixi modo, tractavere.

Quem produco Nicetam Paphlagonem (Ignatio Constantinopolitano æqualem, illique affectissimum, ac Vitæ ejus Radero editæ auctorem) Eustathium sociosque laudantem, vere unum dicam, sua hac Laudatoria, præclare in eos oratoris munus obiisse. Habuit ille non Metaphrastea illa, sed antiqua nostra, ipsa suo schemate veneranda atque augusta Acta proposita. Detraxit nihil, auxit, aut immutavit ; flosculis rhetoriciis, verborum ἐμφάσεις, oratoriis luminibus duntaxat illustravit ; atque suavius aures tangerent, ac animum caperent, scito quodam lenocinio temperavit, ac composit. Vir scilicet eo diēendi genere eximius ; cuius in singulos quoque apostolos, illustres produco panegyricos ; mea, proxime vulganda, jamque umbilicum spectante, *Bibliotheca concionatoria* ; quibus certiora quæque, ac Ecclesiarum longa traditione accepta, nihil Abdiam ac apocryphos alios moratus, vir labore strenuus, eloquio clarus compitusque, ac vere φήτωρ, de primis illis Christianæ religionis antistitibus feliciter orat, atque exponit : ut alios ejus panegyricos faceam ; inque illis Gregorii τοῦ Θεολόγου, cuius neminem theologiam ac ornamenta reliqua tantis eloquentiae nervis sicutque luculenter existimo laudasse. Faxit Deus ut ubi Latinis meis vocibus paulo dejectior suo illo manipulo minime displicerit suis ille, Græcisque cultissimis copiosiore messe etiam Anastasiam séniorum Hyacinthum Amastrensem, Joannem Chrysostomum, Thelam aliquosque laudans, propensius oblectet, ac ad pietatem ædificet.

Autorum nostrorum testis egregius, aureo vere fulmine Joannes Damascenus orat. III, de imaginibus ; qua ex ipsis bene longam περιστήν, ipsis eorum verbis produxit. Refert illa Eustathio venanti oblatam in cervo crucis Christique effigiem, factumque ad ipsum ejus oraculum, quo futuri illi totius stadii propositique certaminis vaticinium habeatur ; certa nimirum structura (mira licet easuum eventuunque diversitate ; Græci περιπέτειαν vocant ; qua lusit egregie Dei providentia), deinceps cohærentibus omnibus ad ipsam martyrii metam ; ut nedum multa, si vere illa sunt, superaddita, sed ei pauca opus totum labefactent ac inficiant. In Damasceni ipso loco commissus hiatus male interpretem egit. Nos sana omnia, meliori codice repræsentamus. Latinis quoque Metaphrastis, Placidæ uxor vitio Trajana dicitur, cum Græca melius Tatianην, Tatianam, habeant. Ipsum Eustathii augustum nomen, ac quo victoriae videatur ex ipso sacro fonte habuisse oraculum, velut ipso Deo sacerdotis ore indente, futuramque ejus constantiam, ac firmitatem illo contestante, male sibi vulgus in Eustachium deformavit ; quod ipsum nomen titulus præfert in Vita Surio edita ; etsi in margine Eustathii emundetur.

* Illustrum Christi martyrum lecti Triumphi, Paris. 1660, 8°.

Eustathii meminerunt, seu, ut malunt scribere, Eustachii, etiam Latini, Usuardus et Ado 2 Novemb., si tamen Ado, non ejus appendix; ac quod Romanum vocant Eusebianum. Mirum nullam extare in Rosveydiano Martyrologio ejus memoriam, si modo illud vere antiquum Romanum est, ac quod sanctus Gregorius papa Romanum indicavit; scribenti Romæ Baronio quam expetitum, tam desideratum, frustrata diligentia adeo rerum ecclesiasticarum indagatori tot fulta adminiculis exquirendi opera: quanquam non raro celebrior aliis locis sanctorum memoria, atque martyrum, quam quibus vixerent, seu functi agone sunt. Titulus qui Romæ exstat Eustathii, quam antiquus, me latet: haud certe ille recentior: vel aperienda illius origo, si quis dicti jam Martyrologii, seu etiam Gregorii in libro Sacramentorum, silentio, recentiorem illi Eustathii memoriam, ac cultum contendit. Scripta Romæ, ac Latino scriptore ipsa, qua repræsento lingua, Acta hæc, ut certo affirmari nequit, sic nihil abhorre spectatis ejus ætatis Latinorum moribus, ac in iis Christianorum, liquet.

Quæ de Eustathii (ulim Placidæ, eoque nomine Josepho clarissimi in bello Judaico, expeditione novissima, sub extremis Trajani temporibus, habent Acta; deque ejus Trajano bellis fatigato desiderata opera, ac veterani ducis industria, consentientissima sunt iis quæ de Trajano, ejusque in Oriente bellis, refert Dio, quibus Assyrios Persasque ita debellavit, ut tamen ii tumultantes, ægre in sude ac officio continerentur: quo ipse nomine expostulat ad senatum. In hos ipsos movisse, ac primum iis studentes Iudaeos illa indicant, cum postremum, ubi et conjugem recepit, superasse ipsum Hydaspem fluvium memrant, eoque interiorem hostium ditionem pervasisse. Hydaspes enim ille Medus est, de quo Virg. vi Georg., Strabo, Plin., Quintus Curt. aliique. Quod ejus suppressum nomen gentilibus, nemo mirum habeat, qui non omnino sit Romæ Romanisque in rebus peregrinus. Abunde fuit Christianæ superstitionis reum obiisse Eustathium, ut ejus memoria illis penitus aboleretur; quando nec tyrannis imperatoribus parceretur, quin latæ illis leges vel expungerentur, vel sequentiam imperatorum nominibus censerentur; nec consulibus, quin ex albo consulum ipsorum nomina, non levi publicæ rei damno, temporumque ac contractuum rationis incommodo, delerentur. Si qua igitur præciare bello gesta per id tempus Eustathio, cuius triumphi exceperit bos Phalariticus, morsque extraneis execrata, hæc vel legati, vel summi principis nomine, gentis ritu fuerint consignata. Secessio denique Eustathii profligata re familiari, amissaque opibus quibus consulatis ac patritia dignitas sustentanda esset, nihil a Romanis moribus abhorret cum lata olim lege, qui pari usi fortuna essent, seu alia ratione facultates ordini congruas amisissent senatu inveniendi essent. Hæc mihi strictim; tu, Lector, antiquo hoc monumento fruere.

ORATIO XVIII.

Laudatio incliti martyris Eustathii, Agapii, Theopisti et Theopistes.

Præclarum in victorum choro Eustathiuni laudabo, tamen si ærumnis flectitur animus: æquum enim ac sanctum, neque id modo, sed et oppido utile atque commodum. Neque enim quia sæculi malis gravamus, idcirco tacebimus; sed quia justum Dei amicos prædicationibus accipere, pro virili nostra laudare non desistemus: nec denique quod Ecclesiarum Dei curis ac sollicitudinibus prematur, egregii martyris celebrationem differemus, sed quia probatissimus ille in ærumnis, probatissimus defungendis pietatis causa certaminibus ac laboribus, quorum etiam nomine cunctis fere maiorem martyribus venerationem obtinet, idcirco

S. EUSTATHII ET SOCIORUM ACTA ANTIQUA.

Martyrium sanctorum ac inclitorum Christi martyrum Eustathii, Theopistes, ac liberorum.

Prostat mortalibus ex naturæ ipsa indole propria ad virtutes præstandas adhortatio, atque palæstra, id in proximum conferendum docens, quod velis ab alio in te conferatur, idque demum gratiarum actionis nomine, Deo beneficiorum largitori rependendum, quod ab iis, quos beneficio demerueris, exigas ipse ut rependatur. Quin ex divinis quoque Scripturis, prostant doctrinæ plurimæ; beatorum item ac clarorum virorum gesta inclita ac facinora; qui plane, animata quædam simulacra, æmulatione virtutum, quibus præclare, egregiaque laude functi sunt, voluntibus hæc illorum magisteria sequi, exhibeantur. Perinde igitur mihi constitutum, ut tum veterum heroum præciara gesta

A

ΛΟΓΟΣ ΙΗ'.

'Εγκώμιον εἰς τὸν ἄγιον μεγαλομάρτυρα Εὐστάθιον, Ἀγάπιον, Θεόπιστον, καὶ Θεοπίστην.

Τὸν ἀστέριμον ἐν ἀβλοφόροις Εὐστάθιον. ἐπαινέσομαι, καὶ εἰ ταῖς θλίψεσι κάμπτομαι: δοσιον γάρ· καὶ οὐχ δοσιον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὠφέλειμον. Οὐ γάρ δτι τοῖς τοῦ βίου χακοῖς βαρυνδμεθα, διὰ τοῦτο σιγήσομεν· ἀλλ' δτι δέξιον, τοὺς τοῦ Θεοῦ φίλους δεξιοῦσθαι ταῖς ἀναρρήσεσι, τῆς κατὰ δύναμιν εὐφημίας οὐχ ἀφεξθεῖσα· οὐδὲ δτι φροντίσει καὶ μερίμναις Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ πιεζόμεθα, τὴν τοῦ μεγαλομάρτυρος ὑμνήσιν ὑπερβησόμεθα· ἀλλ' δτι δοκιμώτατος ἐν ταῖς θλίψεσιν ἐχείνος, δοκιμώτατος ἐν τοῖς ὑπὲρ εὔσεβεις ἀγωνίσμασι καὶ πονήμασιν, οἵς καὶ πάντων μαρτύρων σχεδὸν σεβασμιώτατος ἀναδείκνυται, διὰ ταῦτα τῶν ἐγκωμίων τὸν ἔρανον ὡς διφειλήν χαρποφοροῦ-

ACTA ANTIQUA.

Β Μαρτύριον τῶν ἀγίων καὶ ἱεροδόξων τοῦ Χριστοῦ μαρτύρων, Εὐστάθιου, καὶ Θεοπίστης, καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν.

Πρόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἐκ φύσεως οἰκείον διδασκάλιον πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν κατόρθωσιν, διδάσκον ἐκείνο ποιεῖν τῷ πλησίον, διπερ αὐτῆς πάσχειν παρ' ἐτέρου βούλεται· ἐκείνό τε ἀποπληροῦν τῷ εὐεργέτῃ Θεῷ, εὐχαριστίαν, δ καὶ αὐτὸς παρὰ τῶν εὐεργετουμένων ἀπαιτεῖ. Πρόκεινται δὲ καὶ ἐκ τῶν Θείων Γραφῶν διδασκαλίαν παμπληθεῖς, καὶ πράξεις ἀνδρῶν μακαρίων καὶ ἀοιδίμων, οἱ εἰκόνες τινές εἰσιν ἔμψυχοι πρὸς μίμησιν τῶν ἀγαθῶν κατορθωμάτων, τοῖς βουλομένοις ἐπεσθαι ταῖς αὐτῶν ἀρεταῖς. Οὐδὲν οὖν ἡττον προεθέμην προθεῖναι ἐγγράφως τῶν ἀρχαίων ἀνδρῶν ἀνδραγαθίας, καὶ τὰ νῦν ἐν τοῖς κατηροῖς ἡμῶν κατορθωθέντα, πρὸς εὐεργεσίαν μὲν τῶν ἀκουοντῶν, ἐπιστροφὴν δὲ τῶν φασκόντων, μὴ

μεν αὐτῷ ἄμα μὲν τὰ αἵσια, τῷ μεγάλῳ τῆς εύσε-
βείᾳς ἀγωνιστῇ· ἄμα δὲ καὶ ἐκυροῖς, ἐν τοῖς ὑπὲρ
ἔκεινου λόγοις, παράκλησιν τῷ λυπούντων Ιχανῶς
χαριζόμενοις.

Δεῦρο δὴ οὖν, ὁ μακάριε τῆς ἀληθείας μάρτυς,
καὶ τῶν ἀθλητῶν ἀπάντων ἀγαθοφυέστατε καὶ λαμ-
πρότατε. Δεῦροδ μοι σήμερον ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ
νοητῶν κατοικητηρίων ἄμα τοῖς σοὶς ἀγιωτάτοις μέ-
λεσι προσεγγικώς. Αὔτὸς γίνου τῶν ἡμετέρων βρα-
βευτής καὶ διαιτητής· καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ῥάθυ-
μον ἀναπύρησον, καὶ τὸ ἀμυδρὸν τῶν ἔννοιῶν κατα-
λάμπρυνον, καὶ τὸ ἀμβλὺ δὲ καὶ γνωθῆν παραθήξεις
τοῦ νοῦ, τὰς ὑπερόγκους ὑμῶν ἀνδραγαθίας καὶ ἀρι-
στειας ἐπιτόμως ὑπόμνησον· καὶ ὑπόσχου τοῖς ἡμε-
τέροις λόγοις εἰς αἶνοιν, ὡς ἂν αὐτός τε καταφανέ-
στεμος εἴης εἴτι μᾶλλον καὶ γνωριμώτερος, εἴπερ
τινὲς δρα τυγχάνοιεν ἀνεπαίσθητοις τῆς μεγαλοπρε-
πείας τῆς ἀγιωσύνης τῆς σῆς· πᾶσι δὲ παράκλησιν
ἀγαθήν καὶ πνευματικήν ἐμποιήσειας οἰκοδομήν.

Δεῦρο δὴ καὶ ὑμεῖς, δοσοι πρὸς δόξαν τῶν ὑμνου-
μένων συντρέχετε· τὴν φλεγμονὴν τῶν ἀτόπων λο-
γισμῶν κατευνάζοντες, καὶ τῆς βιωτικῆς ὁχληρίας
τὰς ἐπαναστάσεις ἐκκρούοντες, συνετῶς καὶ πανευ-
λαβῶς ὑπῆρχετε τὴν ἀκρότασιν. "Ἐστι γάρ, δύ τοῖς
ἀγνοοῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς καλῶς εἰδέναις δοκοῦ-
σιν, ὠφελιμος ἡ ἀφήγησις. 'Ως γάρ τῶν Εὐαγγε-
λίων καὶ τῶν Ιερῶν λογίων ἀπάντων τὰ ἐπισημό-
τα, συνεχῶς μελετώμενα, καὶ τοῖς εἰδόσιν αὐτὰ

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

δινασθαι υῦν τοιαῦτα κατορθῶσθαι, οἷα ἐν τοῖς πα-
λαιοῖς χρόνοις, ἵνα γνῶσι πάντες τῶς οὗτε χρόνων,
οὗτε καιρῶν δυσχέρειαι, οὐδὲ ἀναστροφὴ ἀπηγορευ-
μένου βίου ἐμπόδιον γίνεται, πρὸς κατόρθωσιν τῶν
ἀγαθῶν ἔργων· ἐάν γάρ θελήσῃ τις πρώτον τῷ φυ-
σικῷ νόμῳ ἐπόμενος, ἵτι δὲ καὶ ταῖς διδασκαλίαις
τῶν προειρημένων δείλων Πατέρων ἀκολουθεῖν, δρ-
δίαν εὑρήσει ὅδον τῆς ἐναρέτου πολιτείας· οἷοι εἰσι
πρὸς διήγησιν καὶ ἡμῖν ἀνδρες, ὃν καὶ τὸν οὗτον ἀρ-
χῆς βίου ἀναγράψω, καὶ τὸν τοῦ τέλους Επαίνον, ἐκ
τῶν παρ' αὐτοῖς ἔργων ἐπιδείξω.

doctrinas consecutur, ejus disciplinæ viam, quæ virtutem cum res narrandæ incumbunt; viri scilicet, quorum a principio sibi vitam conscripturus,

δινομενοις τοιαῦτα κατορθῶσθαι, οἷα ἐν τοῖς πα-
λαιοῖς χρόνοις, ἵνα γνῶσι πάντες τῶς οὗτε χρόνων,
οὗτε καιρῶν δυσχέρειαι, οὐδὲ ἀναστροφὴ ἀπηγορευ-
μένου βίου ἐμπόδιον γίνεται, πρὸς κατόρθωσιν τῶν
ἀγαθῶν ἔργων· ἐάν γάρ θελήσῃ τις πρώτον τῷ φυ-
σικῷ νόμῳ ἐπόμενος, ἵτι δὲ καὶ ταῖς διδασκαλίαις
τῶν προειρημένων δείλων Πατέρων ἀκολουθεῖν, δρ-
δίαν εὑρήσει ὅδον τῆς ἐναρέτου πολιτείας· οἷοι εἰσι
πρὸς διήγησιν καὶ ἡμῖν ἀνδρες, ὃν καὶ τὸν οὗτον ἀρ-
χῆς βίου ἀναγράψω, καὶ τὸν τοῦ τέλους Επαίνον, ἐκ
τῶν παρ' αὐτοῖς ἔργων ἐπιδείξω.

'Εξελθόντος οὖν αὐτοῦ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐπὶ τῷ

²⁰ Act. x, 35.

A laudationis ei symbolum tanquam debitum depen-
demus; quo scilicet tum præclaro pietatis pugili
laeta lausque, tum vero etiam nobis ipsi, quibus
eum efferimus, a tristibus atque molestis levamen,
quantum satis sit, præbemus.

Ades dum igitur, o beate veritatis testis, pugilum-
que omnium nobilissime ac clarissime. Adesto
mihi hodie, a cœlestibus ac spiritualibus sedibus ac-
cedens, una cum sanctissimis membris tuis. Esto
ipse nostrorum arbiter ac judex; animique nostri
segnitatem excitans, obscuras ipsius rationes ac
sensa illustra: mentisque hebetudinem ac tardia-
lalem acuens, præmagnifica vestra certamina,
resque vobis præclare gestas strictim suggere: no-
stris denique sermonibus laudationis argumento
impendere; quo tum ipse adhuc illustrior efficiaris
atque notior (siquidem ulli sunt, quos magnificientiae
sanctitatis tuæ sensus fuderit), tum bonam cunctis
jucunditatem ac spiritalem ædificationem ingeras.

B Quin vos quoque adeste omnes, qui ad eorum qui
laudis argumento propositi sunt, gloriam concur-
ritis. Absonarum cogitationum æstum sedantes,
curarumque sæculi rebelles molus excutientes, si-
llerter omniique modestia aures accommodate. Est
enim narratio, nedum iis qui nesciunt, sed et qui
probe videntur nosse, quam utilis. Sicut enim
Evangeliorum sacrorumque omnium eloquiorum
præstantissima capita, jugiter tractata ac reperta,

ACTA ANTIQUA.

C scriplo consignem, tum eorum qui nuper nostrisque
temporibus virtutis laude claruerunt: quo scilicet
audatores quidem communem sentiant; ii vero qui
oppido iniciatur, posse nos modo talia præstare,
qualia antiquis temporibus, errorem abjicant; scient-
que omnes, neque temporum, neque articulorum
molesias, neque vero projectæ vitæ anteactas ra-
tiones impedimento esse, quin præclara quis de-
signet, ac rite virtutem colat: modo enim animo
constitutum habeat, ut primum naturalem legem,
tumque etiam sanctorum, quos diximus, Patrum
doctrinas consecutur, ejus disciplinæ viam, quæ virtutem cum res narrandæ incumbunt; viri scilicet, quorum a principio sibi vitam conscripturus,

D Trajano imperii sceptra moderante, ac cum in-
sanus simulacrorum cultus late vigeret, fuit qui-
dam magister militiæ, Placidus nomine. Is genere
clarissimus erat, ac valde dives; cunctosque inely-
tos ac claros, prædiorum amplitudine, pecunias vi,
servorum copioso ambitu, ac substantia reliqua,
superabat. Ac quamvis cultu gentilis erat, justitiae
tamen operibus omnino præfulgebat. Vir omnium
bellicosissimus, ac qui prospera in omnibus fortu-
na ineretur. Quin et venatui gnavus incumbebat,
lubensque quotidie feras insequebatur. Clementis-
simus vero ac benignissimus Deus, qui semper
dignos servos vocet, ejus minime beneficentiam
desperit, aut benignum ac misericordem, Deoque di-
gnum animum, insabi idolorum cultus tenebris
obductum, mercedis vacuum, ac indonatum relin-
quendum duxit. Sed juxta quod scriptum est: In
omni gente qui timet Deum, et operatur justitiam,
aceperius est illi ²¹, ad ipsum quoque suavissimis
visceribus salutem præstare volens, pervenit.

Quadam igitur die venatus in montibus una

nis etiam qui noverunt, voluptatem creare solent, ac incitamento ad virtutem esse; sic et divini Eustathii ac sociorum vita, quoties memoriae succurrat, compunctionis atque fidei argumentum animis religiosis exsistit.

Fuit prius Eustathius civis Romanus: generis autem nobilitate, divitarum abundantia, gloriae claritate, quin et corporis decora specie, fortis spiritus præstantia, ingenii subtilitate, prudentiae copia, ait sibi imperatorum conciliaverat animos, ut et exercitibus cum magistratu præficerent; summaque bellicæ rei solertia hostibus formidabilem, nec raro maxima adversus illos excitantem tropæa, communis magni Senatus suffragio, magnum supra vienes magistrum militiæ renuntiavissent. Porro vir bonus hac utrinque gnavus virtutis exercitator cum esset, ejus partem corpori addictiorem, erasiorumque ac aspectabilem, imperatori pariter atque populis magnifice exhibebat; spiritalem autem, bonaque indolis morum animi affectionem, universorum Conditori addixerat; tametsi tunc adhuc veritatis illustrationum rudis, atque his neandum initiatus erat. Quanquam enim Græcanis vanitatibus occupato animo, nullum tamen opus quod laudem habeat, ac Deo acceptum sit, negligebat: nempe redimendo captivos, afflictos consolando, vindicando quos violaret injuria, pauperes juvando, modisque omnibus omnes strenue demerendo, vir mirabilis, Christi humanitatem atque mandatum exemplifikatur, eti necdum fidei luce aspirantem Je-

A fidojη καὶ παράκλησιν εἰς ἀρετὴν εἰωθεν ἐμπομένην, οὐτως δὲ Εὐστάθιου τοῦ θεού καὶ τῶν σὺν αὐτῷ βίος. δσάχις δὲ επὶ μνήμῃς γίνοιτο, τοῖς φιλοθέοις κατανύξεως γίνεται καὶ πίστεως ἀφορμή.

Εκεῖνος πολιτείας μὲν ἔλαχε πρῶτον Ὀρμαῖκῆς· εὔχληρός δὲ γένους, καὶ πλούτου περιουσίᾳ, καὶ δόξῃ περιφανείᾳ, ναὶ δὴ καὶ ὥρας σώματος καλλουη̄, καὶ ἀνδρίας πνεύματος ὑπερβολῇ, καὶ διανοίας δέξυτης, καὶ φρονήσεως πυκνότητι, ἐπὶ τοσοῦτον βασιλεῦσι Ὀρμαίων προσώπειών, ὡς καὶ τῶν στρατευμάτων αὐτὸν καταπιστεύεσθαι τὰς ἀρχάς· καὶ στρατηγικώτατα τοῖς πολεμίοις ἀντιταξάμενον, καὶ μέγιστα καὶ αὐτῶν πολλάκις ἀναστησάμενον τρόπαια, κοινῇ τῆς μεγάλης βουλῆς ψήφῳ, μέγαν ἐπὶ πάντων ἀναρρηθῆναι στρατηλάτην. Ἄγαθός δὲ δὲν ἀνήρ, καὶ τὴν ἀρετὴν ἀμφοτεροδέξιος ὅν: τὴν σωματικωτέραν μὲν καὶ φυινομένην, τῷ τε βασιλεῖ καὶ τοῖς δῆμοις φιλοτίμως ἐπεδίκνυτο· τὴν νοούμενην δὲ καὶ ἀγαθοφυὴν τοῦ τρόπου διάθεσιν τῆς ψυχῆς, τῷ τῶν ὅλων ἀνετίθετο ποιητῇ· εἰ καὶ τῶν τῆς ἀληθείας ἀμύητος ἔτι τότε καθίστατο φωτισμῶν. Καὶ περ γάρ Ἐλληνικαὶ ματαιότητοι προειλημμένος, διμως οὐδενὸς ἔργου τῶν ἐπαινετῶν καὶ φίλων θεῷ παρημέλει· αἰχμαλώτους λυτρούμενος, θλιβεροὺς παραμυθούμενος, ἀδικουμένους δικαιῶν, πενομένυμις ἐπικουρῶν, καὶ πᾶσι τρόποις πάντας εὑρεγετεῖν διθαυμάσιος ἐσπουδαχώς, τὴν Ἰησοῦν φιλανθρωπίαν ἐμιμεῖτο καὶ ἐντολήν, μήπω τὸν Ἰησοῦν διὰ πίστεως ἐγνωκώς. Καὶ δὲ περὶ Κορνηλίου τῶν Ηράξεων ἡ

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

cum exercitu, omnique obsequio, egressus, cervorum procul armentum pascens conspicatur: distribuioque, ut moris est, exercitu, in eos insequebatur. Cuncto autem exercitu indagini intento, apparet illi unus totius armenti longe maximus, per prærupta, ad densiora dumetis loca, ac invia erumpens. Hunc ille cohispicatus, ac capiendi desiderio accensus, cunctis sociis relictis, paucisque milistibus connitentibus, retro insequebatur. Porro universis fatiscentibus, unus ipse strenue insistebat. Dei autem providentia nec aequo elanguente, ut nec ipso animalium despondente, prædamque præsumente, dum diu multumque insequitur, ab exercitu procul abrèpius invenitur. Tum cervus præcelsæ rupis arrepto vertice, in eo constitit. Huic ipsi magister militiæ solus, nullo comite prope admotus, fixo gradu circumspicit undique, ac quo tandem modo prædæ compos efficiatur, animo cogitat. Enīnvero sapientissimus ac misericors Deus, qui omnis generis vias, ac rationes quibus hominum consulat saluti, adinvenit, prædam cogitantem vicissim præda capit; non sicut Cornelium Petri usus opera, sed velut Paulum persequentem propriam illi specie objecta.⁸¹

Diu autem consistente Placida, ac cum intentis in cervum oculis, ejus magnitudinem miraretur, nec ullus capiendi modus succurreret, ostendit Dominus tale prodigiuni quod nec abhorret, nec suæ potentiae magnitudinem superaret. Sed sicut in Balaam, cum sermone in asinæ indidisset, illius arguit dementiam; ita hic quoque in cervi quidem cornibus venerabilis Crucis exstanten figuranti, solis ipsos radios fulgore vincentem, ostendit; inter cornua vero, hisque medium, divini ejus

C δρη θηρεύσαι μετὰ τοῦ στρατοπέδου, καὶ πάσης τῆς θεραπείας, ὕψη δὲ ἀγέλη ἐλάφων βοτκομένη· καὶ διαστήσας κατὰ τὸ σύνηθες τὸν στράτην, ἐποιεῖτο τὴν καὶ αὐτῶν διωξίν. Παντὸς δὲ τοῦ στρατοπέδου περὶ τὴν θήραν δισχολουμένου, φαίνεται αὐτῷ εἰς τῶν ἐλάφων ὑπερμεγέθεις πάσης τῆς ἀγέλης, δρυμήσας κατὰ τοῦ κρημνοῦ ἐν δασυτέροις τόποις τῆς υλῆς καὶ δυσβάτοις χωρίοις· διν θεασάμενος δὲ Πλακίδας, καὶ ἐπιθυμήσας συλλαβέσθαι αὐτὸν, καταλεπὼν πάντας, μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν κατεβίωκεν. Ἀτονησάντων δὲ πάντων, μόνος παρέμεινε τῇ διώξει. Κατὰ πρόνοιαν δὲ θεοῦ, μήτε τούτου ἕπειτα ἀτονήσαντος, μήτε δὲ αὐτοῦ πρὸς τὴν σύλληψιν ἀπορήσαντος, ἐπὶ πολὺ καταδιώκων, μακρὸν εύρεθη τοῦ στρατοπέδου. Ο δὲ ἐλαφος ἐκεῖνος καταλαβίων ἀκρώρειαν πέτρας ὑψηλῆς, ἐστηέπανω αὐτῆς. Φύάσας δὲ πλησίον διστραχηλάτης, μηδενὸς συνδυτος αὐτῷ, ἐστη περισκοπῶν πάντοθεν καὶ ἐννοῶν, ποιώ τρόπῳ ἐπιλάβηται τῆς ἐλάφου· ἀλλ' ὁ πάγασοφος καὶ οἰκτίρμων θεὸς, διπαντοῖς δόδοντος πρὸς σωτηρίαν ἀνθρώπων ἐπινοήσας, ἀντιθηρεύει τοῦτον ἐν τῇ θήρᾳ· οὐχ ὡς Κορνηλίου διὰ τοῦ Πέτρου, ἀλλ' ὡς Παύλου διώκοντα διὰ τῆς ἴδιας ἐμφανείας.

D 'Ἐπιπολὺ δὲ ἐστῶτος τοῦ Πλακίδα, ἀτενίζοντος μὲν εἰς τὸν ἐλαφόν, καὶ θαυμάζοντος τὸ μέγεθος, ἀμηχανοῦντος δὲ πρὸς τὴν σύλληψιν, δείκνυσιν δὲ Κύριος τεράστιον τοιοῦτον, οὐκ ἀπειχός, οὐδὲ ὑπερβαλλον τῇ; αὐτοῦ δυνάμεως τὸ μέγεθος. Ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Βαλαὰμ, λόγον ἐνθεὶς τῇ ὕνων, ἥλεγξεν αὐτοῦ τὴν ἄνοιαν, οὐτω καὶ ἐνταῦθα δείκνυσιν, ἐπὶ μὲν τῶν κεράτων τοῦ ἐλάφου, τὸν τύπον τοῦ τιμίου σταυροῦ, ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου διαλάμποντα· μέσον δὲ τῶν κεράτων, τὴν εἰκόνα τοῦ θεοφόρου σώμα-

⁸¹ Act. x, 1; Act. ix, 5.

βίοις φησίν, ὡς ἀγνώστως ἐλάτρευε τῷ ζῶντι Θεῷ. Αὐτὸν δὴ καὶ τῆς ἀνωθεν κατηξίωτο θεογνωσίας, τοῦτο καὶ ὁ Εὐστάθιος διετέλει πωιῶν· καὶ πᾶσαν ἀγαθήν ἔργασιν ἐξ ἀγαθοειδοῦς καρδίας καρποφορῶν, πρὸς τὴν διὰ πίστεως ταύτην ἀδοποιεῖτο τελείωτητα. Οὐ γάρ δέξιον ἀληθῶς, τὸν γνησίως περὶ τὴν ἀρετὴν διαπονούμενον, τῆς ἀπιστίας ἀποπνιγῆναι βιθοῖς. Διὸ δὴ καὶ τοῦτον θαυμασίως ὁ Κύριος πρὸς τὴν οἰκείαν γνῶσιν καὶ πίστιν ἐπεσπάσατο.

"Ἄρ" οὖν τὸν ἵσον τρόπον τῷ Ἐκαποντάρχῃ καὶ τοῦτον ὁ Δεσπότης καλεῖ; Οὐδὲν μᾶς· ἀλλὰ τὸν μὲν προσευχόμενον δέ ἀγγέλου φωνῆς πρὸς τὸν μέγαν ἀποστέλλει Πέτρον, τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον διδαχθησόμενον· αὐτοπροσώπως δὲ τὸν Εὐστάθιον καὶ οἰκείας ἀνακαλεῖται φωναῖς. Τίς δὲ ὁ τρόπος τῆς κλήσεως; Περὶ θήραν ποτὲ τῶν ἀγρίων ζώων διαπονούμενον, οὐρανίᾳ τοῦτον ἀντεθῆρευσε χείρ. Καὶ γάρ τινα τῶν τεθεαμένων ἐλάφων, ὡς μὲν ὥραῖον ἴδειν, ὡς δὲ εὔμεγέθη καὶ πίστα κατ' ὄφθαλμοὺς ἐμφαινόμενον διέύκοντα, καὶ πόρρω τῶν συνεξελαυνόντων διὰ τοῦτο γενόμενον· Ἔργον δὲ τοῦτο θελας οἰκονομίας, ὡς εἶχες ἦν· καὶ ἐν ἐρημίᾳ τινὶ μονώτατον ἀπειλημμένον, τῆς Δεσποτικῆς οὐρανόθεν ἀκούσαι φωνῆς. Ἐπέστραπται μὲν γάρ πρὸς τὸν ἀνδρα τὸ θαυμάσιον ἐκείνον ζῶον· οὐ πρὸς τῇ κεφαλῇ, τὴν τοῦ θεταυρωμένου, τὸ παραδοξότατον, καταθεαθῆναι μορφήν· ἐξ οὗ καὶ φωνὴν ἐνεχθῆναι, "Ω Πλακίδα, λέγουσαν, τέ με διώκεις; Ω καὶ νῆς κλήσεως! Ω

B

A sum cognoverat. Quodque Actorum liber de Cornelio refert²¹, eum, cum nesciret, Dei vivi cultorem existisse, eaque ratione etiam fidei illustrationem consecutum esse, hoc nimurum Eustathius praestabat; omnemque boni operis fractum ex boniformi corde proferens, ad fideli perfectionem via ducebatur. Haud enim revera æquum, id is, qui virtuti sincere operam poneret, incredulitatis immo gurgite suffocaretur. Idcirco etiam mira eum Dominus ratione ad suam notitiam atque fidem traxit.

Ergone pari modo ac Centurionem hunc quoque Dominus vocat? Minime gentium: sed illum quidem dum precaretur angelica voce ad magnum apostolum Petrum destinat piatatis mysterium edocendum; Eustathio autem ipsemel, ac suis ipse vocibus inclamat. Quisnam vero vocationis modus? Cum aliquando ferarum venati gnarus insisteret, cœlestis eum contra manus venata est. Ecce enim quos conspexerat, unum quemdam pulchrum aspectu, præmagnumque, atque opimum obtutibus præsentatum, dum persequitur, eamque ob rem procul a reliquis pariter insequentibus abripitur (ita neppō propensiōri Dei, ut par est, consilio agebatur), atque in solitudinem quamdam singularissimum appellatur, Dominiçam cœlitus audit vocem. Nimurum conversa in eum admiranda hac bestia, ad ejus caput, Crucifixi novam plane ac insuetam formam conspicit; ex qua ipsa vox rumperetur, dicens, Placida, quid me persequeris? O novam vocationem!

S. EUSTATII ACTA ANTIQUA.

τος, ἣν διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἀναλαβεῖν κατεδέξατο· καὶ φωνὴν ἐνθεὶς τῇ ἐλάφῳ ἀνθρωπίνην, προσκαλεῖται τὸν Πλακίδαν, λέγων αὐτῷ· "Ω Πλακίδι, τέ με διώκεις; Ιδού ζενεχεν σοῦ πάρειψι ἐν τῷ ζώῳ τούτῳ ὁφθῆναι σοι. Ἔγώ εἰμι Ἰησοῦς Χριστός, ὃν ἀγνοῶν σένη. Αἱ γὰρ εὐποιίαι σου δις ποιεῖς εἰς τοὺς δειμάνους, παρέστησαν ἐνύπισθν μου, καὶ ἥλθον ἐμφανίσαι σοι ἐμαυτὸν, καὶ καταντῆσαι διὰ τοῦ ἐλάφου τούτου, καὶ ἀντιζωγρεῦσαι σε, καὶ συστοιχεῖν σε τοῖς διεκτύοις τῆς φιλανθρωπίας μου. Οὐ γάρ ἐστι δίκαιον τὸν ἐμοὶ προσφέλη, διὰ τῶν ἔργων τῶν ἀγαθῶν, δουλεύειν δαιμοσιν ἀκαθάρτοις. Διὰ τοῦτο γάρ ἥλθον ἐπὶ τὴν γῆν ἐν τῷ εἶδος τούτῳ, σῶσαι θέλων τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ στρατηλάτης Πλακίδας, καὶ ἐμφρόδος γενόμενος, ἐπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου ἐπὶ τὴν γῆν. "Ὄρας δὲ διελθούσης, εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν, ἔστη ἀκριβότερον ἴδειν βουλόμενος τὸ ὁφθὲν αὐτῷ ὅραμα, καὶ φησι· Τίς ἡ φωνὴ, ἀποχάλυψθν μοι ὁ λαλῶν μοι, ἐν' ἀκούσας πιστεύσω. Καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος· Σύνες, ὡ Πλακίδα. Ἔγώ εἰμι Ἰησοῦς Χριστός ὃ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐκ μήδητων συστησάμενος· ὁ τὴν ἀδιάχριτον ὑλὴν διαχρίνας· ὁ τὸ φῶς ἀναδείξας, καὶ τὸ σκότος διαχωρίσας· ἐγώ εἰμι ὁ τὸν ἡλίου εἰς τὸ φῶς κατασκευάσας, καὶ τὴν σελήνην σὺν τοῖς διστροῖς εἰς φαῦσιν τῆς νυκτὸς τάξας. Ἔγώ εἰμι ὁ καιροὺς καὶ χρόνους καὶ διναιτοὺς καὶ ἡμέρας συστησάμενος. Ἔγώ εἰμι ὁ τὸν ἀνθρώπων ἐκ γῆς διαπλάσας· ὁ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ γῆς φανεῖς ἐν σαρκὶ, ὁ σταυρωθεὶς, καὶ ταφεὶς, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθεὶς. Ταῦτα ἀκούσας ὁ στρατηλάτης Πλακίδας, προσέπεσε πάλιν ἐπὶ τὴν γῆν. λέ-

C corporis imaginem, quod nostræ salutis causa benignissimus ipse assumpsit: inditaque cervo humana voce, ad se Placidam vocat, aitque: Placida, quid me persequeris? En adsum tuæ salutis causa, ut tibi in hocce animali, appaream. Ego sum Jesus, quem, cum nescias, colis. Quare enim beneficentiae munera confers in egenos, in conspectu meo astiterunt, ac veni, manifestatus tibi meipsum; cervique hujus specie occursatus, ac vicissim venatu capturus, impensisque clementiæ meæ retribus indagine cincturus. Haud enim æquum, ut qui bonorum operum studio mihi amicus sit, impuris dæmonibus obsequio mancipetur. Idecirco enim veni in terram hac tibi conspicua specie, quod humanum genus ut salvum-præstem, mihi sit constitutum.

D His inagister militiæ Placidas auditis, metuque correptus, equo excussus in terram corruit: decursaque temporis mora, in se rediens, suique compos effectus, stetit, hoc scilicet cogitans, ut objectam visionem diligentius conspicaretur, aitque: Quænam vox, aperi mibi qui mibi loqueris, ut ubi audiero, credam? Ad quem Dominus, intellige Placida: Ego sum Jesus Christus, qui cœlum et terram ex nihilo condidi, ac materiæ indiscretam molē distinxī: qui lucem edidi, ac tenebras separavi. Ego sum qui solem in lucis usuram constitui, Iupanque cum stellis, ut noctu splendeant, posul. Ego sum qui tempestates, et tempora, et annos, et dies feci. Ego sum qui hominem e terra formavi; qui humanæ salutis causa in carne apparui; qui cruci affixus, ac sepultus, tercia demum die surrexi. His auditis, magister militiæ Placidas, iterum in terram procidit,

²¹ Act. x, 6.

o vocem Sermonis vivi, nova ac insolita ratione in muta personantem animante! Assimilis illa vox, voci magnum pridem Paulum vocanti e cœlis: unusque ac idem est, qui hunc ac illum, iisque vocal ex causis. Amborum enim æmulationem acceptam babens, ignorantiam emendavit; velut qui pietatem quidem, at non ex animo ac volentes persequerentur.

O Placida, quid me persequeris? Non enim fasti est, ut eum teneas, qui non potest teneri; nile enim qui capi non potest, cursu assequaris: par vero potius, ut a me ipse venatu capiaris, meisque impensisioris clementiae rebus ac indagine tenearis. Sic novæ ac insolitæ formæ spectaculo, vocisque tonitru stupore actum, ac equo excussum, magnaque animi pavore ac formidine percontantem, Ecquiasnam es, Domine, audisse, aiunt, ex divina illa ipsi conspecta visione. Esse se Jesum Deum Christianorum; cui operibus quidem obsequeretur, at cujus dispensationis rationem nesciret. Monere deinceps, atque jubere, ad Christianorum ecclesiam ac sacerdotem celerrime pergeret, ex quo mysteriorum impartitionem ac illuminationum emundationem cum tota familia posceret; idque conseculus sciret, totam in ipsum hostis æmulationem concitatum iri: ac fore ut humanam omnem claritatem honoremque amitteret, necnon omnium facultatum jacturam ficeret: hortari, animi tolerantia æmulam vincere; se, qui respondeat, supernum certio

A φωνῆς Λόγου ζῶντος, ἐν ἀλόγῳ παραδέξιας ἐκφωνηθεῖσης ζώμῃ. Παραπλῆστα αὐτῇ τῇ φωνῇ τῇ πρώην τὸν μέγαν οὐρανόθεν καλούσσῃ Παῦλον· καὶ εἰς δὲ τοῦτον κάκεινον, καὶ ἐφ' ὅμοίοις καλῶν. Τὸν ζῆλον γάρ ἑκατέρων προσιέμενος, τὴν ἄγνοιαν ἐπανορθοῦται· ὡς διωχθέντων μὲν τὴν εὔσεβειαν, οὐ κατὰ σκοπὸν δέ.

Ω Πλακίδα, τί με διώχεις; Οὐ γάρ σοι θέμις χρατεῖν τὸν ἀκράτητον, οὐδὲ τὸν ἀνάλωτον δρόμῳ καταλαβεῖν· σὲ ζωγρηθῆναι δὲ μᾶλλον ὑπ' ἔμοῦ δεῖ, καὶ τοῖς ἐμοῖς φιλανθρώποις ἐνσυχεθῆναι βρέχοις. Τὸν δὲ πρὸς τὴν οὐτω ταινοπρεπῆ καὶ ξένην καταπλαγέντα καὶ καταπεσόντα μορφὴν καὶ φωνὴν, Καὶ τίς εἶ, Κύριε; σὺν μεγάλῳ διαπυνθανόμενον φόβῳ ψυχῆς, ἀκοῦσαι λέγεται πρὸς τῆς ὑποφανεῖσης αὐτῷ θεοειδοῦς ἐκείνης διπτασίας, ὡς αὐτὸς Ἰησοῦς εἴη τῶν Χριστιανῶν δούλος· ώς καὶ τοῖς ἐργοῖς φησὶν αὐτὸν εὑαρεστεῖν, τὸν τῆς αὐτοῦ δὲ λόγον οἰχονομίας ἀγνοεῖν· παρεγγυῆν δέ οἱ λοιπὸν τὴν τῶν Χριστιανῶν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν ιερέα ὅτι τάχιστα καταλαβεῖν· παρ' οὐ τῶν μυστηρίων τὴν μέθεξιν, καὶ τῶν φωτισμάτων τὴν κάθαρσιν, αἰτήσαι πανοικεὶ λαβεῖν· καὶ λαβόντα εἰδέναι, ὡς ἐξεγερεῖ μὲν δλον τοῦ δυσμενοῦ τὸν ζῆλον ἐφ' ἑαυτὸν, ἐκπεσεῖται δὲ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης καὶ τῆς τιμῆς, καὶ πάντων τῶν προσόντων αὐτῷ. Καὶ νικᾶν μὲν τῇ χαρτεροψυχίᾳ τὸν ἀνταγωνιστὴν παρεινεῖ· ἕαυτὸν δὲ εἶναι τὸν ἀνωθεν ὑπερμαχοῦντα, χρῆμα-

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

dicens: Credo in te, Domine, quia tu es Conditor sacerdotum, qui errantes convertis; eos qui ceciderant, erigis; eos qui morte existulti fuerant, vita impatis. Ad quem Dominus: Si credis in me, vade in civitatem, et ad Christianorum sacerdotem accede, atque ab eo gratiam, quæ initiatione baptismatis præstatur, quære. Tum Placidas: Placebuxori quoque ac liberis hæc me annuntiare, ut ei ipsi in te credant? Ait Dominus: Annuntia, acceptoque per baptismum Christi signaculo, mundabimini ab iniquitatibus peccatorum vestrorum: tum vero huc revertere; sibiique ipse apparet, quæ futura sunt ostendam, atque salutis mysteria nota faciam.

Facto iam vespere, ac die inclinata, magister militiæ domum cum descendisset, quæ sibi apparuerant magna Christi mirabilia uxori edicere, ac exponere. Vixdum autem expleta narratione, ac relatis quæ in illa dicta acceperat, ad eum statim clamore uxor, Domine mihi, Crucifixum vidisti, quem colunt Christiani. Is enim solus verus Deus est, qui signis ejusmodi vocat, eos, qui in ipsum credunt. Autoque clamore; Miserere mei, ait, Domine mihi Iesu Christe, et amborum puella ætate natorum meordam.

Tumque illa viro: Ego quoque superiori nocte cum contuita sum, dicente inibi: Cras tu, virque tuus, ac liberi ad me venietis, ac sciatis, quia ego sum Jesus Christus. Placuit igitur ut tali figura, novoque hoc ac insolito spectaculo in cervo tibi apparerem, ut meam admirata potentiam, in me crederes. Veni igitur, nocte haec accedamus, ac Christianorum baptismi compotes efficiamur; cujus vi Christi fidèles illi conciliantur. Ad quam Placidas. Id quoque, uxor charissima, qui apparuit, ad me locutus est. Media igitur nocte assum-

C γων. Πιστεύω εἰς σὲ, Κύριε, ὅτι σὺ εἶ δοκιητής τῶν αἰώνων, καὶ ἐπιτροφεὺς τῶν πεπλανημένων, καὶ ἀνορθωτής τῶν πεπτωκότων, καὶ ζωοποιὸς τῶν τεθανατωμένων. Λέγει πρὸς αὐτὸν δούλος Κύριος. Εἰ πιστεύεις εἰς ἐμὲ, ἀπελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ πρόσελθε τῷ ιερεῖ τῶν Χριστιανῶν, καὶ ζήτησον ταῦτα αὐτοῦ τὴν διὰ τῶν βαπτίσματος χάριν. Λέγει δούλος Πλακίδας· Κιλεύεις ἀπεγγελῶ ταῦτα τῇ γυναικὶ μου, καὶ τοῖς τέκνοις μου, δπως καὶ αὐτοὶ πιστεύσωσιν εἰς σέ; Λέγει πρὸς αὐτὸν δούλος Κύριος· Ἀπάγγειλον αὐτοῖς, καὶ διδάσκαλοι τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα διὰ τοῦ βαπτίσματος, καθαρισθήσεται ἀπὸ τῶν μολυσμῶν τῶν ἀμαρτιῶν ὑμῶν, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε, καὶ διφθήζομαι σοι, καὶ ὑποδεξίω σοι τὰ μέλλοντα, καὶ φανερώσω σοι τὰ τῆς σωτηρίας μυστήρια.

D Καταθάς δὲ δοτριτηλάτης δύσις λοιπὸν ἥδη γεγενημένης, ἥρξατο διηγεῖσθαι τῇ γυναικὶ αὐτοῦ τὰ μεγάλα θάυμάσια τοῦ Χριστοῦ. Όης δὲ συνετέλεσε διηγούμενος τὴν ὄρασιν καὶ τὰ λεχθέντα αὐτῷ διὰ τῆς διπτασίας, ἀνεβάσησεν τῇ γυνῇ αὐτοῦ, λέγουσα· Ω κύριε μου, τὸν ἐσταυρωμένον ἐιώραχας, οὐ οἱ Χριστιανοὶ σέβονται. Αὐτὸς γάρ μόνος ἐστὶ Θεὸς ἀληθινὸς, διὰ τοιούτων σημείων προσκαλούμενος τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. Καὶ ἐπιπλείον ἀναβοήσασα, λέγει· Βλέποσθν με, Κύριε μου Ἰησοῦ Χριστέ, καὶ τὰ δύο μου νήπια.

Kαὶ λέγει τῷ ἀνδρὶ· Ἐν τῇ παρελθούσῃ νυκτὶ κάγια ἐθεσαύμην αὐτὸν λέγοντά μοι· Αὔριον σὺ, καὶ διὰ ἀνήρ σου, καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, ἐλεύσεσθε πρὸς με, καὶ γνώσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς Χριστός. Ἐβούληθην οὖν ἐν τοιούτῳ σχήμασι, καὶ τῷ παραδέξῳ θεάματι, διὰ τοῦ ἐλάφου σοι ὀφθῆναι, ἵνα θαυμάσασθα τὴν δύναμιν μου, πιστεύσῃς εἰς ἐμέ. Δεῦρο οὖν, ἐν τῇ νυκτὶ ταῦτη προσέλθωμεν, καὶ τύχωμεν τοῦ βαπτίσματος τῶν Χριστιανῶν. Διέκ τοστού γάρ οἰκεῖονται αὐτῷ εἰς πιστεύοντες εἰς αὐτόν. Λέγει πρὸς τούτην δούλος Πλακίδας· Τοῦτο, γύναι, καὶ ἐμοὶ εἰπεν δ

τίζων πληροφορεῖ· καὶ εἰς τὴν προτέραν μὲν ἐπὶ τάξους ἀποχαταστήσοντα τιμὴν, τοῖς στεφάνοις δὲ τῆς δικαιοσύνης αὐτὸν ἀναδησόμενον.

Τὸν δὲ ταῦτα χρηματισθέντα καὶ πεπιστευκότα, καὶ οἷοι γενόμενον, ἀναθεῖναι μὲν τῇ γυναικὶ πάντα, οὐκ ἐπικοπῆναι δὲ τῆς προθέσεως· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ θερμότερον περὶ τὴν τοῦ ἄγίου βαπτίσματος ἀνάληψιν διαναστῆναι πρὸς αὐτῆς, ἀτε δὴ καὶ αὐτῆς ὅρμασι θείοις καὶ κλήσεσιν ἡδη πρὸς τὸν Κύριον ἔξιταμένης καὶ προθυμουμένης. Οὗτω τοῦ τῆς παλιγγενεσίας ἀμα τοῖς ὅυσι τέκνοις οἱ τρισμαχάριοι κατηξιούντο λουτροῦ· καὶ οὕτω μυστικῶς τὸ τῆς ἀληθείας μυστήριον διὰ τοῦ πνεύματος Πνεύματος ἐγκολπωσάμενοι, καὶ κατὰ τὸν ἐντὸς ἀνθρώπου ὅλον εἰσοικισάμενοι τὸν Χριστὸν, ἐν τῇ τῆς θείας γλυκύτητος χάριτι τηγαλλιῶντο. Τοῖς ἐν τῇ ἑρήμῳ δὲ πρώην χρηματισμοῖς, τὴν μελίτην τῶν Ιερῶν συμβάλλων Γραφῶν, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τῇ παραχλήσει τοῦ Πνεύματος ὁ θαυμάσιος ἀνὴρ, ἡμέραν τέ τῆμέρας οἰκοδομούμενος.. ἀνδρικῶς καὶ μεγαλοτόλμως πρὸς τὸν κατὰ τοῦ δυσμενοῦς πόλεμον ὥπλιζετο. Ταῦτα τῆς πίστεως Εὔσταθίου τὰ προοίμια, ταῦτα τῶν ἀνδραγαθῶν αὐτοῦ τὰ προγυμνάσματα· καὶ ταῦτα τῆς καλλίστης αὐτοῦ γυναικὸς Θεοπίστης, Ἀγαπίου τε καὶ Θεοπίστου, τῶν αὐτοῦ μὲν Ιερῶν τέκνων, νεολέκτων δὲ τοῦ Χριστοῦ στρατιωτῶν, τὰ προτέλεια· καὶ οὕτω τὸν παλαιὸν ἀνθρώπου ἀποθέμενοι, δημοῦ δὲ τοῖς ὀνόμασι τὴν τε πολιτείαν καὶ τὴν γνώμην ἀμείψαντες, τὸν καινὸν καὶ κατὰ Θεὸν κτιζόμενον ἐν ὅστετῃ περιεβάλοντο καὶ δικαιούσιν.

A auxilium polliceri, ac fore ut pristino tandem honori restitutum, justitiae certis donet atque redimiat.

Hoc illum divino responso ad credulitatem adducit, domumque reversum, uxori cuncta retulisse, nec inde quidquam retardatum, quin potius serventius etiam ad capessendum sanctum baptismum ab ea excitatum esse, quippe quae ipsa quoque divinis jam visionibus ac vocationibus in Dominum excita atque alacris esset. In eum itaque modum ter beati una cum ambobus liberis regenerationis lavacrum consecuti sunt; sieque mystice, Spiritus sancti munere veritatis suscepto mysterio, ac cum totum interioris hominis hospitio Christum accipisset, divinæ dulcedinis gratia exultabant. Itaque vir mirabilis, divinis nuper in deserto oraculis saeculariū meditationem Scripturarum componens, ac cum doctrina atque adhortatione Spiritus quotidie ædificaretur, sortiter magnoque ac fidenti animo ad bellum cum hoste procinctum atque conflictum instruebatur. Hæc Eustathii Ædei exordia, hæc ejus facinorum præexercitamenta; hæc conjugis optimæ Theopisles, Agapiique ac Theopisti sacrorum, Christique novorum militum, præludia: inque eum modum deponentes veterem hominem, ac cum nominibus commutata disciplina, animique rationibus, novum illum quique secundum Deum creatur, in sanctitate et justitia induerunt.

B κτιζόμενον ἐν ὅστετῃ περιεβάλοντο καὶ δικαιούσιν.

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

διφθείς μω. Μεσούσης δὲ τῆς νυκτὸς λαθραίως λαθύντε; τὰ δύο νήπια, καὶ δλίγους τῶν οἰκετῶν, προσῆλθον τῷ Ιερεῖ κατ' ίδειν μόνοι, καὶ ἐξῆγγειλαν αὐτῷ πᾶσαν τὴν γενομένην αὐτοῖς; ὅπτασίαν· καὶ δυοιογήσαντες αὐτῷ πιστεύειν ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησούν Χριστὸν, παρεκάλεσαν αὐτὸν δοῦναι αὐτοῖς τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα. Ὁ δὲ περιχαρής γενόμενος, καὶ δοξάσας τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησούν Χριστὸν, τὸν θελοτατά πάρτα ἀνθρώποις σωθῆναι, καὶ εἰς ἡπιτρωσιν ἀληθείας ἀλθεῖν, καὶ λαβὼν, κατήχησεν αὐτοὺς, ἐκθέμενος αὐτοῖς τὸ μυστήριον τῆς πίστεως. Καὶ ἐδάπτησεν αὐτοὺς, εἰς τὸ δυομάρα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Ιεοῦ, καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος· τὸν μὲν Πλακίδιν, μετονομάσας Εὔσταθιον· τὴν δὲ γυναικαν αὐτοῦ, Θεοπίστην· τὰ δὲ τέχνα αὐτοῦ, τὸν μὲν πρώτον, δυομάρας Ἀγάπιον, τὸν δὲ ἔτερον, Θεόπιστον. Καὶ μετέδωκεν αὐτοῖς τοῦ ἀγίου σώματο; καὶ αἴματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησού Χριστοῦ καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς, εἰπών· Ὁ Θεός καὶ ὁ Χριστὸς ἐσται μεθ' ὑμῶν, καὶ χαρίσεται ὑμῖν τὴν αὐτοῦ βασιλείαν. Ἐγνων γάρ, ὅτι χειρὶ Κυρίου ἐφ' ὑμᾶς ἐστιν. Τμεῖς δὲ ὅταν αὐλίζησθε ἐν παραχεισῷ τῇ; τρυφῆς, μνήσθητε τῆς ψυχῆς μου Ἰωάννου. Ναὶ παρακαλῶ ὑμᾶς.

Πρωτας δὲ γενομένης, λαβὼν δὲ Κύσταθος δλίγους Ιππούς μεθ' ἐκυτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸ δρός· καὶ ἐγγίσας τῷ τόπῳ ἐν φέτῃ τὴν ὁρασίαν ἐώρακεν, ἀπέστειλε τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, ὡς ἐν προφάσει δῆθεν ἐκκητῆσαι θήραμα· καὶ μόνος ἀπομείνας μικρὸν, προσῆλθεν αὐτὸς; εἰς δὲ ἐδει τὴν τέκνον, καὶ ὅρῃ τὸν τύπον τῆς διεχθείσης αὐτῷ ὅπτασίας τὸ πρότερον· καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐβόχ, Δέοματος, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ· Ἐγνώκα γάρ ὅτι σὺ εἶ δ

C plis clanculum ambobus liberis, paucisque adeo famulis, seorsim soli ad sacerdotem adierunt, totamque visionis quæ obtigerat, rationem illi edixerunt; professi denique credere se in Dominum Iesum Christum, eo ministro signaculo donari quod in Christo est, rogaverunt. Ingenti ille assusus gaudio, inque Domini nostri Iesu Christi laudes effusus: Qui uult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire ²¹, assumptos illos catechismo instituit, exposito Ædei mysterio; institutosque in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, tinxit; Placidam quidem mutato nomine, Eustathium vocans; uxorem, Theopistem; similiter quoque liberos, majorem natu, Agapium; secundum vero, Theopistum. Postremo imparlitos sacrosancto corpore, ac sanguine Domini nostri Iesu Christi, a se illos dimisit, ita monens, Deus ac Christus erit vobiscum, sumique vobis clementissima bonitate, tribuet regnum. Novi enim esse super vos manum Domini. Vos autem, cum versari vos in paradyso voluptatis contigerit, mementote animæ meæ (mei scilicet Joannis). Ita rogo.

D Oborto mane, Eustathius parva equitum assumpta manu in montem concessit: iamque locum, ubi visionem aspicerat propius assecutus, commilitones ceu ad ferarum, venatusque indaginem, dimisit; solusque pauxillum remanens, ad locum cui propinquare debebat, accessit; enque videt figuram ostensæ prius visionis; ac eadens in faciem: Rogo te, clamat, Domine Iesu Christe; cognovi enim, quia tu es Filius Dei vivi, et credo in Patrem,

²¹ 1 Tim. 11, 4.

Quia vero sic spiritualiter, menteque instructi A erant, alique parati, ut omniem Christi causa imper- turbare laborem latiri essent, vide, quæso, qui magnorum hqrunt certaminum spectator, ac ser- monum auditor existis, quanta eis ab eo qui tentat tentatio confletur. Primum lues quædam noxia servos ancillasque invadens, quidquid obsequio adictum erat, domique famulabatur, brevi tem- poris mora absumit. Tu⁹ adversus boves et equos, cunctaque penitus jumenta grassata lethifera ipsa lues noxaque, pari ratione extinguit ac necat.

In his streui Dominiū collaudantes, animisque candore gratias agentes, ad vicinas tantisper (quas habebant) ædes, inde forsitan refrigerii aliquid a malis ingruentibus sibi fore arbitrati, reredunt. Secessisse impii quidam ac scelerati cum adver- tissent, repentina in ædes impressione, eorum omnem substantiam abstulerunt. Ac vero aspectu mirabile quod ita evenerat. Qui enim innuera- bili satellitio prætor stipulabatur, drepente singula- rissimus in angulo sedebat, cui ne unius quidem ad obsequium famuli opera concessa esset. Quique adeo heri auro, argento omnique vasorum magni- ficiencia, neconon servorum ambitioso omni famu- latu conspicuus longeque spectabilis erat, cunctis hodie amissis, extremam pauperiem ac egestatem summa felicitate commutaverait; exque uxore ac geminis duntaxat pendens puerulis, non tam

Ἐπεις δὲ οὐτα μὲν ὠπλίσθησαν νοητῶς, οὐτα δὲ παρασκευῆς εἶχον, ὡς ἔτοιμοι εἶναι πάντα πόνον ἀτα- ράχως οἵσειν υπὲρ Χριστοῦ, δρα δὴ μοι πῶς δὲ τῶν μεγάλων τούτων ἀγώνων θειαρητής, καὶ τῶν λόγων ἀκροστής, οἷον αὐτοῖς πρὸς τοῦ πειράζοντος πειρα- τῆριον συρρήγνυται. Πρῶτον μὲν λοιμός τῆς κατὰ τέ τῶν παιδῶν καὶ παιδισκῶν ἐπισχήφας δλέθριος, πᾶν τὸ περὶ αὐτὸν θεραπευτικὸν καὶ οἰκεῖον, ἐν βραχεῖ ἀναλίσκει καιρῷ. Ἐπειτα κατὰ τε βοῶν καὶ ἵππων, καὶ κατὰ πάντων δρῦν τῶν κτηνῶν θραύ- σις δλεθροφόρος ἐπεισφῆσσα, τὸν ίσον ἔχαναιρεῖ τρόπον.

Ἐπὶ ταῦτοις εἰ γεννάδαι τὸν Κύριον εὐλογήσαντες, καὶ τὴν εὐχαριστίαν εὐγνωμοσύνη φυχῆς ἀναπέμ- φαντες, μικρὸν τῆς οἰκίας ἕκατῶν ὑπερχωροῦσιν, ἀνα- φύξειν τυχὸν βραχὺ δέξαντες ἐκ τῶν ἐπικειμένων ἀνιαρῶν. Τούτων δὲ τὴν ὑποχώρησιν δινδρες τινὲς παρατηρήσαντες ἀτεβεῖς, καὶ ἄφνω καταδραμόν- τες τῆς οἰκίας, ἀπανταν τὴν προσοῦσαν αὐτοῖς ἀφε- ξεντο περιουσίαν. Καὶ ἦν ίδειν θευμαστὸν θντως τὸ γινόμενον. Ο γάρ ὑπὸ μυρίων δορυφορούμενος στρατεπέδρχης, ἐξαπίνεις ἐκάθητο μονάτατος ἐπ' ἐσχατιᾶς, οὐδὲ ὅσον ἐν παιδιστίῳ λειτουργεῖσθαι συ- χωρηθεῖς· καὶ δὲ χθὲς χρυσῷ καὶ ἀργυρῷ, καὶ πά- αῃ πολυτελεῖᾳ ακευῶν, καὶ πάσαις τῶν ὑπηρετου- μένων αὐτῷ περίβλεπτος φιλοτιμίας, στήμερον ἀπάν- των ἐκπεπτωκώς· ἐπειδὴν δὲ πενίαν καὶ ἀπορίαν δικρας εὐδαιμονίας ἀμειψάμενος· καὶ γνωστὸν δὲ καὶ νηπίοις μάνοις εἰλεύων δυσιν, οὐ μᾶλλον παρακαλού-

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

et Filium, et Spiritum sanctum: nuncque venio obsecrans intemeratam deitatem tuam, ut mihi ea manifestes, quæ es pollicitus. Ad quem Dominus: Beatus es, o Eustathī; quod gratiæ meæ lavacrum, meam induitus immortalitatem, suscepseris. Nunc, itaque nequissimum vici. Nunc eum seduxisti, cujus astu seducebaris. Nunc hominem, qui cor- rumpitur, exuisti; nullique ὄbroxium tentationi manentem in sæculum sæculi induisti. Nunc elu- cescet fidei facinus: diabolus namque quod ipsum reliqueris, acri in te iracundia exarsit, omnemque adversum te machinam mouere satagit. Tentationem sustineas oportet, quam si sustinueris, victoriæ coronam reportabis. Ecce enim in hunc usque dieni sæculi hujus, temporanearumque reruin, ac di- viliarum functionibus clarus effulsisti. Necesse igitur est, ut a vana bac sublimitate dejiciaris, ac spiritali- bus rursus divitiis sublimieris. Ne ergo formidaveris, neque sæcularem gloriam attendens, qua præfusisti, diuidentia abducari: sed sicut militiæ munia obiens, præclara mortalibus videbaris designare facinora, hoc enitens ut gratiam inires terreni principis ac imperato- ris: sic quoquenara operam, ut aduersus diabolum strenue dimicantis, mibi Regi immortalis serves fidem; hisque adeo extremis temporibus Job alter in temptationibus eniteas, ac diaboli clarus triun- phis. Vide igitur ne sorte cogitatio aliqua maleli- centiæ in eorū tuum ascendat. Posteaquam enim depresso in humile fueris, veniam ad te, ac rur- sus in pristinam gloriam te restituam. Atque his Dominus dictis, in cœlos ascendit: hoc abunde addens: Nunquid igitur placet, ut statim propositam tibi tentacionem, an in horum fine dierum, excipias? Ad quem Eustathius: Quæso, Domine, nisi transire possunt, quæ de nobis definita sunt, ut nunc potius excipere nos tentationem iubcas, atque virtutem ad ea.

C Γίδες τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ πιστεύω εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν, καὶ διγυνα Πνεῦμα· καὶ νῦν ἦκω δεόμενος τῆς ἀχράντου σου θεότητος, ὅπως γνωρίσῃς μοι, ἀπερ ἐπεγγείλω. Καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν δὲ Κύριος Μακάριος εἰ, ὃ Εὔσταθις, δι τοῦ δέξεντος τῆς χάριτός μου, ἐπαμφιεσάμενός μου τὴν ἀθανασίαν. Νῦν οὖν ἐνίκησας τὸν πονηρόν. Νῦν ἐπέτησας τὸν ἀπατήσαντά σε. Νῦν ἀπεβύσω τὸν φθαρτὸν δινθρώ- πον, καὶ ἐνεδύσω τὸν ἀφθαρτὸν, τὸν διαμένοντα εἰς αἰώνα αἰώνος. Νῦν τῆς πιστεως δειχθήσεται τὸ Ερ- γον, ἐπειδήπερ φθόνῳ κεκίνηται κατὰ σοῦ δὲ διά- βολος, διότι ἐγκατέλιπες αὐτὸν, καὶ σπουδάζει πά- σαν ἐπίκοιαν κατὰ σοῦ κινήσαι. Δεὶ σέ τινα πειρα- σμὸν ὑπόμεναι, δι τὸν ὑπενέγχης, χομίσῃ τὴν στέ- φανον τῆς νίκης. Ιδοὺ γάρ ὑψώθης ἐν τοῦ νῦν ἐν τοῖς πραγματείαις τοῦ βίου τούτου καὶ τῷ πλούτου τούτου προσκαίρου· δεὶ οὖν ταπεινωθῆναι σε ἀπὸ τοῦ ὑψους τοῦ ματαίου τούτου, καὶ αὐθίς πάλιν ὑψώθηναι σε ἐν τῷ πνευματικῷ πλούτῳ. Μήδον δει- λιανδρήσῃς, μηδὲ ἀποτίσῃς πρὸς τὴν ὑπάρξασάν σοι κοσμικὴν δόξαν· ἀλλ' ἐπερ πολεμῶν ἀνθρώ- ποις ἀριστεύων ἐφαίνου, ὅφε βασιλεὶ ἀρέσαι τῷ επι- γείῳ σπουδάζων· οὐτως καὶ κατὰ τοῦ διαβόλου ἀν- δραγαθῆναι σπουδάσον, ἐμοὶ τῷ ἀθανάτῳ βασιλεῖ τὴν πίστιν φιλάσσων, καὶ ἐν τοῖς καιροῖς τούτοις ἀλλαν ἴως ἀναδειχθῆναι: ἐν τοῖς πειρασμοῖς, καὶ νικητὴν τοῦ διαβόλου. "Ορα οὖν μῆτας ἐν τῇ καρ- δίᾳ σου λογισμὸς τις δυσφῆμίας ἀναβῇ. "Οταν γα- ταπεινωθῆς, ἀλεύσομαι πρὸς σὲ, καὶ πάλιν ἀποκατα- στήσω σε ἐν τῇ προτέρᾳ σου δόξῃ. Καὶ ταῦτα εἰπὼν δὲ Κύριας, ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, λέγων τῷ Εὐ- σταθίῳ· Νῦν οὖν βούλει δέξασθαι τὸν προχείμανδον σοι πειρασμὸν, οὐτ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων· Λέγει δὲ Εὔσταθιος· Δέομαί σου, Κύριε, εἰ οὐκ ἔστι παρελθεῖν τὰ ὀρισμένα σφ' ἡμῖν, νῦν μᾶλλον δέξα- σθαι ἡμᾶς τὸν πειρασμὸν κέλευσον, καὶ δός δύναμιν

μενος, ή τῇ περὶ αὐτοὺς εὐσπλαγχνίᾳ καὶ συμπαθείᾳ ἀνακνόμενος τὴν ψυχὴν καὶ διαπονούμενος.

Τί οὖν οἱ μεγαλόφρονες ἐκεῖνοι καὶ δητῶς ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ; Ἄρα λόγον ἀφῆκαν οὐκ εὐαγή πρὸς θεὸν, ταῖς ὑπερβολαῖς; οὕτω πιεζόμενοι τῶν κακῶν; ή χείλεσι μὲν οὐχ ἡμαρτον, διανοέσθαι δὲ πρὸς ἀτόπους ἔξιγοντο λογισμούς; ή τούτων μὲν οὐδέτερον, πρὸς τὸν βασιλέα δὲ καὶ τοὺς ὑπάτους Ῥωμαίων καὶ στρατηγοὺς ἐκατούς ἀναθέμενοι, λύσιν ἥτοιντο τῶν δυσχερῶν; Οὐδεμῶς· ὡς ἀρχαῖοι δὲ, καὶ οὐχ ὡς ἀψιμαθεῖς τοῦ Εὐαγγελίου μεθηταί, περὶ τῶν παρόντων διαβούλευσάμενοι, εὐχαριστοῦσι μὲν τῷ Κυρίῳ, μάλα φαιδρῷ καὶ γεγανωμένῳ παραστήματι τῆς ψυχῆς, τῆς ὑπαρχόντων ἔνεκεν ἀποδοῆς· τὰ εἰκότα δὲ προσευξάμενοι, καὶ τὴν ἐν τοῖς λυπηροῖς ὑπομονὴν αἰτησάμενοι, ἀναλαμβάνουσι μὲν τοὺς δύο νηπίους· οὐδὲν γάρ ἀλλο τῶν ὑπόντων ὑπολέειπτο· τῇσι οἰκείας δὲ πόλεως ἀφορμηθέντες, τὴν ἐπ' Αἴγυπτον κατηυθύνοντο πορείαν.

Ἐδει δὲ αὐτοὺς διὰ θαλάσσης περᾶν· καὶ ἐπειδὴ πέρας αὐτοῖς εἶχεν ὁ πλοῦς, καὶ ή ναῦς ἐπὶ τῆς ἀκτῆς· καὶ τοῖς πλωτῆρσιν ἐκβαίνειν καιρός· καὶ τὸ ναῦλον ὁ ναύκληρος ἐπραττεν· καὶ ὁ Εὔσταθιος τότε δῆ, τότε τῆς θαλάσσης ἀργαλεωτέρᾳ περιπέπτει τριχυμίᾳ. Ἀφηρέθη γάρ πρὸς τοῦ ναύκληρου τὴν γαμετὴν, ή μόνη τούτῳ παραμύθιον παρείπετο· πρόφασιν μὲν, ὡς οὐκ ἔχων ἀποδοῦναι τὸ ναῦλον· τὸ δὲ ἀληθὲς δὲ, δτι ἔρως ἐκεῖνον εἰλήφει τὸν βάρβαρον οὐκ εὐαγής, τῇ ὥρᾳ τῆς σώφρονος ἐπιμαινόμενον.

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

Ὕπενεγκείν τὰ ἐπαγγελλόμενα, ήτα μή λογισμός τις διπελθών, σαλεύσῃ τὴν διάνοιαν ἡμῶν ἀπὸ τῆς εἰς σὲ πτώσεως. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος, Ἀγώνιζου, καὶ ἴσχυε· οὐ γάρ νικήσει σε πονηρὸς λογισμός. Ἡ γάρ χάρις μου ἔσται μεθ' ὑμῶν διαφυλάττουσα ὑμῶν τὰς ψυχάς!

Κατελθὼν δὲ ἀπὸ τοῦ δρους, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, ἀπήγγειλε τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, τὰ λαληθέντα αὐτῷ ὅπερ Κύριον· καὶ κοινῇ κλίναντες τὰ γόνατα αὐτῶν, προσεκύνησαν τῷ Κύρῳ, καὶ ἐδέσθο τοῦ, λέγοντες· Τὸ θέλτημά σου. Κύριε, γενέσθω ἡμῖν.

Οὐλίγων δὲ ἡμερῶν διείθουσῶν, συνέδη νόσον λοιμῶν]ειχήν ἐνστῆψαι τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ τελευτῆσαι πάντας τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τὰς παιδίσκας. Τούτου δὲ γενομένου, ήσθετο ὁ Εὔσταθιος, τὸν προμηνύθεντα αὐτῷ πειρασμὸν εἶναι, καὶ εὐχαριστῶς δεξάμενος, παρεκάλει τὴν γυναικανάτου, μή μικροψυχῆσαι. Καὶ μετ' ὀλίγον τινὰ χρόνον, ἐψθατε κατὰ τῶν ἐππων καὶ τῶν ἀλλων κτηνῶν ἀπάντων· καὶ παράχρημα ἀπέθανε πάντα τὰ κτήνη τὰ προσόντα αὐτῷ. Καὶ οὕτως δεξάμενος ταύτην τὴν πεληγήν εὐχαριστῶς, ἀναχώρησε τῆς οἰκίας αὐτοῦ λεληθέτως ἀμα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ καὶ τοῖς τέκνοις εἰς ἀνακεχωρισμένον τόπον. Καὶ θεασάμενος τινες τῶν κακούργων τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν, ἐπελθόντες νυκτὸς, διαρπάζουσι πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς, ἐν τε χρυσῷ καὶ ἀργυρῷ καὶ ἰωατισμῷ, ὡς μηδὲν ὑπολιπέσθαι τῆς οὐσίας αὐτῶν πλὴν ὃν περιεθέληντο. Ταῖς τοιαύταις δὲ συμφοραῖς, καὶ ἐπηρείαις πᾶσα τὴν λοιπὴν περιουσίαν αὐτῶν καὶ ὑπαρξίαν εἰς ἀγνοπαρξίαν κατέληξε.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὅμητελοῦς ἐορτῇς επιτελουμένης ἐπινικίου τῆς κατά τῶν Ηερῶν νίκης, καὶ χαρμοῦς μεγιστῆς, ὡς εἰκός, ἐορτάζειν συνέβαινε καὶ τὸν βασιλέα. Ἐδει δὲ καὶ τὸν στρατηλάτην πρὸ πάντων παρείναι τῇ ἐορτῇ, δια τε στρατηλάτην δυτα, καὶ πρώτου τῆς συγκλήτου· καὶ ἐξητεῖτο, καὶ

A animo recreabatur quam miseratione in ἑρσος ac condolentia mordebat direque consiciebat.

Quid igitur, magnanimes illi ac vere homines Dei? Ergone sermonem non sanctum ac abhorrentem, tanta malorum exsuperantia pressi, in Deum emiserunt? Aut non peccaverunt quidem labiis; mente tamen ut turpia absonaque cogitarent, trahabantur? Vel neutrum quidem; at se imperatori consulibusque Romanis ac prætoribus commendantes, liberari malis flagitabant ac epitebantur? Haudquaquam: quin imo tanquam veterani, non ut tirones Evangelii discipuli deliberantes, certa admodum atque hilari animi constantia, amissarum causa facultatum Domino gratias agunt; exque munieris ratione precati, ac patientiam in adversis petentes, infantes duos (quippe cum ex universa substantia aliud nihil eis reliquum esset) assumunt, atque patria discedentes, iter recta in Aegyptum contendunt.

Necesse vero erat mare transmittere: quodque jam alisoluta navigatione, navis littus teneret, ac vectoribus tempus exequendi esset; avidusque nauiclerus portorium peteret; tunc plane, tunc in graviorem mari porcellam Eustathius illis est. Ablata namque a nauclero conjux est, quæ una solatio reliqua erat. Praetextus hic vertebaratur, quod ille nauio reddendo non erat: re ipsa autem, quod amor libidinosus, castæ seminæ formam insane depereuentem barbarum cepisset. Sed et hæc

C sustinenda quæ indicia fuerint, benignus indulgeas, ne qua subiens cogitatio, animum nostrum a tua tide secutiat. Ad quem Dominus: Decerta, et esto robustus: nulla enim te superabit prava cogitatio. Erit namque vobiscum mea gratia, quæ animas vestras custodiat.

Descendens itaque de monte, ac domum ingressus, uxori nuntiat, quæ a Domino dicta acceperat; pariterque in genua provoluti, Dominum adoravere; ac orantes aiebant: Contingat nobis, Domine, voluntas tua.

D Non plures fluxerant dies, cum sœva lues Eustathii domum invadens, servos illius omnes, ac ancillas extinxit. Id ubi accidisset, sensit Eustathius prænuntiatam hanc esse temptationem, gratoque suscipiens animo, strenue uxorem adhortatur, ne pusillo animo fiat. Tum brevi eadem adversus equos ac reliquum omne pecus processit; statimque quidquid in censu juventorum erat, integrum. Sicque hac quoque plaga grato in Deum animo accepta, clam domo cum uxore, ac liberis excedens, in locum semotiorem recessit. Ea comperta secessione, facinorosi quidam ac nequissimi, noctu irrumptentes, omnem eorum substantiam, quidquid in auro, argento, indumentis positum erat, late diripiunt, nullo relicto exceptis duntaxat vestibus quibus tecti erant. hisque ærumnis ac cladibus reliqua eorum abundantia, ac substantia in nihilum cessit, penitusque evanuit.

Eo tempore publicum victoriæ festum, ac gaudium maximum, ex more superatis Persis agente civitate, contigit etiam imperatore illi interesse. Sed et magistrum cum primis militiis, pro munieris scilicet ratione, ac quod senatus princeps esset, par erat adesse. Quærebatur igitur, nec usquam

nequissimæ injuria, omnium dirissime pugilem dis-crucians erat. Nam steterat ille quidem diu obse-crans, ac lacrymis orans, fletuque uxorem dimitti-rogitans : at durus ille inflexique animi fortiter tenebat. Barbarica enim crudelitas, dæmoniaco con-serta uestro, ut confingatur, una Omnipotentis dextera opus habet ; quæ et illo brevi post sublato, incontaminata in atque liberam beatæ seminæ vi-tam largita est.

Tunc vero se quoque ipsum vir beatus in peri-culum adductum videns, ne barbari sævitia in mare mitteretur, uxorem quidem invitus relinquens, ambo autem charissima pignora in humeros tollens (o quolies ad eam vertens faciem ! quam acerbe ejulans, recentique memoria dolens animo, ac contabescens !) ad quemdam fluvium venit. Hic porro acerbissima visceribus ac gravissima impacta plaga. Quisnam apte sermo dolorem affectumque expresserit ? Quisnam vero qui istarum tentatio-num oculis siccis meminerit ? Ego sane quolies historiam legerim, illic me animo versari cerlo arbitror, ac tanquam recentem affectum casumque sentio ; corde angor, contorquentur viscera, la-crymis misceor atque compungor, velut sub aspectum fabula præsens ageretur : ac mihi palam conspicere videor, magnum illum ante certamen pugilem ; unum quidem charissimorum pugnorum in humeros sublatum (quod ambo simul non posset)

A Ἐπήρεια δὲ καὶ τοῦτο τοῦ πονηροῦ, πάντων βιαιότερον μᾶλλον τὸν ἀγωνιστὴν βασανίζουσα· ὁ μὲν γὰρ ἵστατο ἐπιπολὺ δυσωπῶν, καὶ δάκρυσι καταδεόμενος, καὶ ποτνιώμενος, τὸ γύναιον ἀπολυθῆναι· ὁ δὲ ἀμειλικτος καὶ ἀνένδοτος μένων, εἶχετο χρεταιῶς. Βαρβαρικὴ γὰρ ὥμοτης οἰστρῳ δαιμονιώδει συγκρα-θεῖσα, μόνης τῆς παντοκρατορικῆς δεῖται τοῦ κατα-θραυσθῆναι χειρός. Ή δὲ κάκελον ἐνδίκως οὐ μετὰ πολὺ θανατώσασα, ἀμίαντον καὶ ἐλευθέραν ζωὴν τῇ μακαρίᾳ παρέσχετο.

Τότε δὲ καὶ ἐαυτὸν δρῶν ὁ μακάριος τῇ τοῦ βαρ-βάρου σκληρότητι πρὸς τὸ πέλαγος ἐξωθῆναι κινδυ-νεύοντα, τὴν μὲν δκῶν ἀφῆκεν παρ' αὐτοῖς· τοὺς δύο δὲ φιλτάτους ἐπωμίους ἀνειληψώς· ὡς πόσα μὲν τὴν δψιν ἐπιστρεφόμενος· πόσα δὲ ὄλολύζων πικρῶς,

B δτι καὶ τῇ μνημοσύνῃ τὴν καρδίαν δαχνόμενος, καὶ κατατηκόμενος, καταλαμβάνει μέν τινα ποταμὸν· ἐνταῦθα δὲ τούτῳ τῇ δριμυτάτῃ τοῖς σπλάγχνοις καὶ βαρυτάτῃ προσπίπτουσα πληγή. Ποῖος λόγος και-ρίως ἔξαγγελαι τὸ πάθος; Πῶς δὲ ἀν τις εἰς μνήμην ἀφίκοιτο τῶν πειρισμῶν ἐκείνων ἀδακρυτί; Ἔγὼ γοῦν διάκις ἐὰν τὴν ἱστορίαν ἀναλέγωμαι ταύτην, ἐκεῖσε πείθομαι γίνεσθαι τῇ διανοίᾳ, καὶ ὡς νεαροῦ τοῦ πάθους αἰσθάνομαι. Καὶ τὴν καρδίαν ἀλγύνομαι, καὶ τὰ σπλάγχνα πιέζομαι, καὶ τοῖς δάκρυσι φύρο-μαι, καὶ κατανύσσομαι ὥσπερ ὑπ' δψιν μοι παριστα-μένου τοῦ δράματος. Καὶ μοι δυκῶ σαφῶς καθορφάν τὸν μέγαν ἐκείνον πρὸ τῆς ζθλήσεως ἀθλητὴν τὸν ἔνα μὲν τῶν φιλτάτων ἐπὶ τῶν ὕμων ἀναλαβόμενον,

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

inveniebatur. Omnes itaque tenebat stupor, quod uno temporis momento, eorum quæ possederat, nihil in censu illi remansisset. Indoluit igitur imperator, ac senatus omnis casus acerbitate, cunctique rem vehementius admirabantur. Tunc ait uxor ad Eustathium : Quandiu hic manebimus, Domine mi? Veni, assumptis ambobus parvulis, quos duntaxat residuos habemus, hinc emigremus, cum notis omnibus opprobrium facti simus. Per noctis ita-que silentia ambos pueros cum sustulissent, Aegy-pium cogitantes, iter arripiunt. Bidui autem eimoto spatio, in mare incurruunt, inventoque in statione navigio, maris itinere profecturi condescendunt. Accidit vero, ut et nauclerum hominem barbarum, ferocem, crudelēm nanciscerentur. Conscensa itaque scapha, enavigabant. Porro nauclerus, Eustathii uxoris aspectu, elegantissima forma delectatus, ejus acrius amore exarsit : inter quæ mare traji-cientibus, vecturæ mercédem avarus exquirit. Cum-que ejus solvendæ per penuriam facultas deesset, Eustathii sibi uxorem reliquit : id nempe prætexens (non solutam scilicet mercedem nauticam), reipsa autem hanc omnem fabulam ludens, ut eam secum, ac vitæ sociam haberet. Nec ut rediret, in ani-mum inducebatur. Cumque diu contradicens Eu-stathius, atque obsecrans nauclero obtulerit, auiuit ille nautis, ut in mare projiciant. Eustathius de-tectis insidiis, uxorem invitus reliquit ; assumptis que ambobus parvulis, lugens procedebat, quiritanque, ac dicens : Væ mihi, vobisque filioli, quod mater alienigenæ tradita sit.

Dum vero gemitu ac animi lacrymis iter pro-se-quitur, fluvius occurrit; quem utroque onuslus puero, exundantibus aquis transmittere, prudens formidavit. Sublato igitur in humeros altero, alterum ipso loco in ripa fluminis reliquit. Quo trans-misso, exque altera fluminis ripa humi colloca-to,

C οὐχ εὑρίσκετο. Πάντας οὖν ἀμηχανία κατείχεν, δτι οὗτως ἐν μιδι καιροῦ ροπῇ μηδεν ὑπολειφθῆναι αὐτῷ τῶν αὐτοῦ κτημάτων. Ἐλυπήθη οὖν ὁ βασιλεὺς, καὶ πᾶσα τῇ σύγκλητος περὶ αὐτοῦ καὶ πάντας ἐκπληξεῖς εἶχε περὶ τοῦ συμβενηχότος. Τότε λέγει πρὸς τὸν Εύ-σταθίον τῇ γυνῇ αὐτοῦ, Μέχρι τίνος παραμενοῦμεν ἐνταῦθα, κύριέ μου; Δεῦρο, λαβόντες τὰ δύο νήπια ἡμῶν (αὐτὰ γὰρ μόνον περιλειπεται ἡμῖν), ἀναχωρήσωμεν τῆς χώρας ταύτης, δτι δυείδας γεγόναμεν τοῖς γινώσκουσιν τῷ μᾶς. Νυκτὸς δὲ καταλαβούσης, λα-βόντες τὰ δύο νήπια, ἐβάδιζον ὡς ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. Ἡμερῶν δὲ δύο τὴν πορείαν ποιησάμενοι, προσέβα-λον τῇ θαλάσσῃ καὶ εύροντες πλοῖον, προσώρμισαν τῷ λιμένι· καὶ ἐξήτουν εἰσελθεῖν εἰς αὐτὸν καὶ πλεῦσαι. Συνέθη δὲ καὶ τὸν ναύκληρον τοῦ πλοίου βάρβαρον τίνα καὶ ἀνήμερον εἶναι. Ἐμβάντες οὖν ἐπλεον. Ηειτάμενος δὲ ὁ ναύκληρος τὴν γυναῖκα τοῦ Εύστα-θίου, δτι ὥραία ἦν τῇ δψει σφόδρα, ἡράσθη αὐτῆς· καὶ ἐν τῷ διαπερφάν αὐτοὺς τὴν θάλασσαν, ἐζήτεις παρ' αὐτῶν τὸν ναύλον. Μή ἔχοντων δὲ ἀποδοῦναι, κατ-είχε τὴν γυναῖκα τοῦ Εύσταθίου, ὡς ἐν προράσει δῆθεν τοῦ ναύλου· τὸ δὲ ὄλον ἦν, διά τὸ Εχειν αὐτὴν μεθ' ἐαυτοῦ· καὶ οὐκ ἥθελεν ἀποδοῦναι. Ἐπὶ πολὺ δὲ ἐντελέγαντος τοῦ Εύσταθίου καὶ παρακαλοῦντος, νεύει ὁ ναύκληρος τοῖς ναύταις αὐτοῦ, εἰς τὸ πέλα-γος ἀκοντίσαι αὐτόν. Γνοὺς δὲ ὁ Εύσταθιος τὴν ἐπι-δουλήν αὐτῶν, δκῶν κατέλιπε τὴν ἐαυτοῦ γυναῖκα· καὶ παραλαβὼν τὰ δύο νήπια, ἐπορεύετο δύσρόμε-νος, καὶ λέγων· Οὐαὶ μοι καὶ ὑμῖν, τεχνίᾳ, δτι τῇ μήτηρ ὑμῶν ἔξεδδη ἀνδρὶ ἀλλοφύλῳ.

Πορευόμενος δὲ μετὰ στεναγμοῦ καὶ δακρύων ψυ-χῆς, κατέλαβε τίνα ποταμὸν, καὶ διὰ τὸ πλήθος τοῦ θαλάττου, ἐδειλίασε βαστάζων τὰ δύο νήπια, διελθεῖν τὸν ποταμὸν. Βαστάσας οὖν τὸ δὲ ἐπὶ τῶν ὕμων αὐ-τοῦ, κατέλιπε τὸ ἐτερον ἐντεῦθεν, ἐπὶ τὴν δχθην τοῦ ποταμοῦ. Καὶ διαπεράσας, τίθησιν ἐπὶ τὴν γῆν τὸ

στὶ μὴ ἀμφοτέρους ὅμοῦ δυνατὸν ήν· καὶ τοῦτον ἔκει-
θεν διαγγόντα θεῖας τοῦ ποταμοῦ, ἐπιστρεψάμενον
δὲ τοῦ καὶ τὸν ἔτερον ὅμοιως ἀναλαβεῖν καὶ διενεγ-
χεῖν· καὶ ἐπειδὴ κατὰ μέσον γεγνεῖ τῆς διαβάσεως,
τὸν μὲν ἐντεῦθεν ὑπὸ τοῦ λέοντος, ὃπὸ τοῦ λύκου δὲ
τὸν ἔτερον ἐντεῦθεν, ἀναρπαζομένους ἰδεῖν. Ἀγ-
νοῦντα δὲ τὴν διὰ τοῦ Κυρίου τοῖς σέκνοις βραβευο-
μένην σωτηρίαν, τί εἰχες αὐτὸν ἐννοεῖν; Μᾶλλον δὲ,
τί ἐπὶ τούτοις τότε παθεῖν; Ὁξεῖης γὰρ ἀδυνῶν,
καὶ ὑπερβολὴ συμφορᾶς ἔξαπιναίως καταφέργυν-
μένη, πρώτον μὲν, ἐξιστῶσα πικρατρέπει τὸν λογι-
σμὸν· σκότους τε καὶ δίνης αὐτὸν ὑποπίμπλησιν μι-
κρὸν δὲ τοῦ πάθους ὑπολαβήσαντος; εἰς δέ τον ο
πεπονθὼς κατ' ὀλίγον ἐπάνεισιν, καὶ τηνικαῦτα τὸ
τῆς αὐτοῦ διανοίας διαδείχνυται. Ἀνδρεῖος γὰρ ὁν,
καὶ θεόφρονι χρώμενος τῷ λογισμῷ, εὐχαριστεῖ μὲν
τῇ σωφιστῇ προνοίᾳ καὶ ὑπεραγάθῳ, ἐφ' οἷς οὖτα
διοικεῖται τὰ κατ' αὐτὸν· φέρει δὲ τοὺς πόνους
ἀκατασείσιω φρυνήματι, ὥσπερ αἰσχυνόμενος ἐκα-
τὸν, εἰ τι παρὰ τοῦ δέοντος καταμαλακιζόμενον ἦστι.
Τοιοῦτος ἐν τοῖς πόνοις Ἰων ἐκείνος ὁ πάνυ· ὃν καρ-
τερίας ὑπόδειγμα καὶ στήλην ὑπομονῆς ἀδράγη-
τας πάλαι προβούτηκε γενεαῖς δὲ Θεός. Τοιοῦτος δὲ μέ-
γας Εὐστάθιος· εὔσταθής κατὰ τὴν προστηγορίαν,
καὶ ἀκταγώνιστος τοῖς παθήμασιν· ὃν ἀνδρίας ἀλη-
θοῦς καὶ εὔσταθείας εἰχίνα ζῶσαν δὲ Κύριος ὑπερον
ταῖς αὐτοῦ Ἐκκλησίαις ἀνεστήσατο. Ὅς ἐπὶ τοῖς
οὖτα φρικτοῖς, οὕτω πικροῖς, καὶ ἀγνοούστοις συμ-
πτώμασι καὶ ἀλγήμασι δεινοπαθῶν τὴν ψυχὴν, οὐκ

A cum trajecisset, illuc in fluvii ripa colloquantein;
tumque revertentem, ut et alterum pariter subla-
tum trajiceret, cum jam medium gurgitem attigis-
set, alterum quidem hinc a leone, alterum vero
illinc a lupo, rapi coram videre. Cumque adeo ne-
sciret quam Dominus liberis salutem disponeret,
quid putamus illi in animum venisse? quinjmo,
quo tunc doloris coque spectaculo sensu affectus
esse? Acrior namque doloris vis exsuperansque
calamitas repente ingruens in stuporem conjiciens
rationem evertit tenebrisque ac vertigine obruit.
Tantisper vero levato affectu, qui illo perturbatus
atque animo percussus fuit, in seipsum pauplatim
rediens, mentem tunc suam prodit. Qui enim
fortis sit, divinoque sensu ac ratione utatur, sa-
pientissimae providentiae, omnemque vincenti ho-
nitatein, gratias agit, quod eum in modum res
suas gubernet; seruque labores inconcessa mente,
velut se ipse erubescens, si quid extra officii ra-
tionem molliorem se factum adverterit. Talis in
laboribus Job illè clarissimus fuit; quem Deus
tolerantiae exemplum, ac immotam patientiae colum-
nam, antiquis æstatibus produxit. Talis magnus Eu-
stathius; εὔσταθής pro nominis ratione (firmitas scili-
cat ac constans, malisque insuperabilis), quem veræ
fortitudinis ac constantiæ vivum simulacrum, suis
postea Dominus Ecclesiis erexit. Is nempe sic hor-
rendis, acerbis, intolerandis casibus atque dolori-
bus diro animo excruciatu, mœrensque, degenerem

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

παιδίον, καὶ ὑπέστρεψεν, ὀφελῶν διασῶται τὸ ἄλλο. Γενόμενος δὲ κατὰ τὸ μέσον τοῦ ποταμοῦ, ἀτενίσας
θεωρεῖ, διτὶ λέων ἥρπασε τὸ παιδίον αὐτοῦ· καὶ ἐπο-
ρεύετο, ἀπελπίσας αὐτός. Περιεπάρη λοιπὸν, μόνην
ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸ ἔτερον, καὶ θεωρεῖ ὅμοιως καὶ
αὐτὸν ὑπὸ λύκου ἀρπαγέν. Θεασάμενος οὖν τὰ τέκνα
αὐτοῦ θηριάλωτα γεγονότα, τίλλων τὴν κόμην τῆς
κεφαλῆς ἐκτοῦ, καὶ ὥδηρόμενος πικρῶς ἐπερπάτη-
σαντὸν καταβαλεῖν τῷ ὄντα τοῦ ποταμοῦ. Ἐστή-
ριξε δὲ αὐτὸν ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ· καὶ μὴ ποιήσας
τούτο, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ὄντος. Ὁ δὲ λέων λαβὼν τὸ
παιδίον, καὶ διαφυλάξας ἀθλαντές κατὰ πρόνοιαν
Θεοῦ, ἐπέρασε τὸν ποταμὸν ἀνωτέρῳ, καὶ ἐπορεύετο
ἐπὶ τὴν Ἐρημον. Θεασάμενος δέ τινες ποιμένες τὸ
παιδίον βασταζόμενον ὑπὸ τοῦ λέοντος ζῶν, καὶ μη-
δὲν ἀδικηθὲν, στοχαστάμενοι ἐκ προνοίας Θεοῦ πεφυ-
γάχθαι τὸ παιδίον, ἥτις καὶ αὐτοῖς βοηθήσει, πρὸς
τὸ ἔξελέσθαι αὐτὸν ἐκ τοῦ θηρός, κατέδραμον τοῦ
λέοντος μετὰ κυνῶν. Κατ' οἰκονομίαν δὲ Θεοῦ θρο-
γεῖς δὲ λέων, ἐρήψει τὸ παιδίον σῶν, καὶ ἀνεχώρησε. Τὸ
δὲ ἔτερον παιδίον ἀρπαγέν ὑπὸ τοῦ λύκου, δι-
εφυλάχθη, καὶ αὐτὸν ὑπὸ τῆς θείας προνοίας· ὅπερ ἴδον-
τες τινὲς ἀροτῆρες, ἐπιειδὼμόντες μετὰ θορύβου,
ἀφέλλοντο ἐκ τοῦ λύκου μηδὲν ἀδικηθέν· ἐκάτεροί τε,
τοῖς τε ποιμένες, οἵ τε ἀροτῆρες, ἐν μιᾷ κώμῃ ὑπῆρ-
χον· καὶ λαδόντες τὰ παιδία, ἀγεθρέψαντο παρ' ἐκ-
τλίσι.

Τοῦτα δὲ Εὐστάθιος οὐκ ἔγνω, ἀλλ' ἐπορεύετο
ἐδυρόμενος, καὶ θρηνῶν, καὶ λέγων, Οἱ μοι τῷ ποτὲ
ὑλλαντὶ ὡς δένδρον, νῦν δὲ γυμνωθέντι. Οἱ μοι τῷ
ποτὲ ἐν εὐθυμίᾳ διάγοντι πολλῆ, νῦν δὲ αἰχμαλώτῳ
ὄντι. Οἶγοι ὁ στρατοπεδάρχης, ὁ ὑπὸ μυριάδων λαοῦ
διηρυφθεόμενος, νῦν δὲ μωνωτατος καταλεξιμόνος,
οὐδὲ καν τὰ τέκνα μου συγχωρήθεις ἔχειν. Ἄλλα δέ σι,
Κύριε, Κύριε, μή με εἰς τέλος ἐγκαταλιπτέ, μηδὲ
παριδη: τὰ δίκρυά μου. Μέμνημαι, Κύριε, εἰρηκίτος

PATR. GR. CV.

C dum alterum quoque recepturus revertitur: jam-
que medium alveum tenens, intendit oculos, leonis
rictu silium raptum videt, ibaque, illo desperato.
Jamque conversus, spes omnes suas jactans in al-
terum, eum ipsum similiter asportari a lupo intue-
tur. Horrendo igitur captorum a bestiis liberorum
aspectu, vellens capitū comam, fleusque acerbe,
alque ejulans, prope erat ut pari naufragio in aquas
fluminis præcepis mergeretur. Verum constabiliuit
divina providentia, eoque tutus discrimine, aquis
exivit. Leo autem sublatō puero, Deique providen-
tia servato incolumi, eum superiori vado fluvium
transmisisset, desertum petebat. Reim vero con-
spicati pastores (deportari scilicet a leone vivum
puerum, nullaque violatum injuria, divina cum
providentia solum conjectantes, cuius ipsius ope
recepturos se eum a bestia arbitrarentur) laxatis in
leonem canibus irruerunt. Porro bestia, propen-
siori Dei consilio territa, pnerō incolumi projecto,
D recessit. Quin et alter, quem lupus rapuerat, ipse
quoque divina providentia servatus est. Eoque viso,
coloni quidam strepitu irruentes, ab ejus laueibus
illæsum astrinxerunt. Inque codem utrique oppido
incolæ (tum scilicet pastores, tum coloni) pueros
receptos apud se educaveront.

Hæc tamen Eustathium latabant; ibaque ejulans,
ac gemens, dicensque: Ηeu me, qui olim arboris
instar cum vernare, essecumque virulentibus foliis,
modo nudus existiam! Ηeu me, qui aliquando ju-
guadissime agens, nunc captivus invenior! Ηeu
me, qui magister militiæ satellitum myriadibus sti-
patus, nunc solus omnino relictus sum ac desola-
tus, qui nec ipso liberorum solatio frui simar! Sed
tu, Domine, Domine, ne me derelinquas in finem,

OCR ABK / FR

vocem nullam emisit : blasphemæ ne ullum verbum, providentia rationes insinuans, protulit. At neque ægre ferens, ita ad Jesum ait: O Domine, usquid sic judicasti? Ut quid sic injuria afficit aliquid alteris, qui toto animo ad te confugi? Num satis fuerat pecoris omnis interitus, servorum e medio sublata familia, ablata omnes facultates, proprietatemque exsilium ac fuga? Ad hæc num mihi rapta conjux, ac quam torti, tam animi socia, abunde erat? Quim adhuc quoque abstulisti charissima gemina animi lumina. Quid mihi ultra jam vivere, qui necessariis omnibus caream? Aut iniuria, Jesu, affectisti, siquidem hæc abs te mihi sunt; aut qui afficiar liberare nequivisti; quo adhuc igitur modo in te spes jactem meas? Nihil ejusmodi vir ille magnanimis aut dixit aut cogitavit: sed ejaculatur ille quidecum, at non rumpitur; frangitur vis patibilis animi, fracta tamen ratio animusque consistit. Ac quidem deplorat ac lamentabiliter quiritur (non enim sensus expers tristia suscitare), atque, Heu me! heu me! clamat, quid agam? quid de me fiat? quo me veriam, quia desolatus sum, quia solus relictus, nec cognationis carnalis mihi scintilla reliqua est, quod ex summa tunc felicitate in calamitatem ex diametro adversum prolapsus sim. Nunc ego singularissimus, velut lignum aridum, amputatis undique naturæ rami, quo ibo? quibuscum vivam? unde victimum conferam?

B

Α ἀφῆκε φωνὴν ἀγεννῆ· οὐ βλάσφημον δῆμα προῆκε, τοὺς τῆς Προνοίας λόγους ἐπιμεμφόμενος. Οὗτ' οὖν ἀποδυσπετῶν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, "Ω Κύριε, λέγει, ίνα τὶ οὗτω χέρικας; ίνα τὶ οὗτω ἀδικεῖς καὶ ἀπιτρίζεις τὸν ὅλην ψυχὴν καταπεφευγότα πρὸς σέ; Οὐκ ἀπέχρησεν ἡ πανωλεθρία τῶν κτηνῶν, ὁ τῶν παιδῶν ἀφανισμός, ἡ τῶν προσδοτῶν πάντων ἀφαρεσίς, καὶ τῶν ιδίων ὑπερορία καὶ φυγαδεῖα; οὐκ ἤρκει μοι πρὸς τούτοις ἡ τῆς ὅμοιόγου καὶ δμοψύχου διαρπαγή· ἀλλ' έτι καὶ τοὺς δύο μου φιλάταους περιελέες τῇς ψυχῆς διφθαλρούς; καὶ ίνα τὶ μοι λοιπὸν ζῆν έστι πάντων ἐστερημένῳ τῶν ἐπιτιθενών; "Η τιδίκησας, Υἱοῦ, εἶγε παρὰ σοῦ μοι ταῦτα· ἡ ἀδικούμενον ρύσασθαι οὐκ ἐθονάσθης, καὶ πῶς έτι ἐλπῶ ἐπειδή; Οὐδὲν τοιοῦτον, οὗτ' εἰπεν ο μεγάλοφρων ἔκεινος, οὗτ' ἐνεθυμήθη. 'Αλλ' ἀπολοφύρεται μὲν, οὐ κατερήγνυται δέ· καὶ θράυσται μὲν τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς· διθραυστος δὲ μένει τὸν λογισμὸν· καὶ ἀποδύρεται μὲν καὶ δλεεινολογεῖται· οὐ γάρ ἀναισθίτως φέρει τὰ λυπηρά· καὶ, Οὔμοι, οὔμοι, βοᾷ, τὶ πράξω; τὶ γένωμαι; ποὶ τράπωμαι; δτι μεμόνωμαι· οτι τιμωμαται, καὶ τῇς κατὰ σάρκα συγγενεῖας οὐχ ὑπολέειπται μοι οπινθῆρ· οτι ἐξ ἄκρας κατὰ τοῦ βίου εὔτυχίας εἰς τὴν ἐκ διαμέτρου περιηγηθῆν δυστυχέαν. Καὶ νῦν ἐγὼ μονώτατος, ὡς ξύλον ἔηρδν, τοὺς τῆς φύσεως κλάδους πανταχόθεν περιηρημένος, ποῦ πορευθῶ; μετὰ τίκων βιώσομαι; πόθεν ζρανισάμην τὰς τῇς ζωῆς ἀφορμάς;

S. EUSTATII ACTA ANTIQUA.

negue despiceris lacrymas meas. Memini, Domine, te dixisse, necesse esse ut in Jobi morem tentarer; ac ecce plus aliquid in me fieri video. Ille tametsi pecunias privatus erat, at non deeral sterquilinium, in quo ut sederet, ei liberum erat; ego autem in aliena, atque extorris tanta hæc tormenta sustineo. Habebat ille amicos qui consolarentur; at ego in solitudine feras bestias nactus sum, quæ ipsum quodcumque meum solarium (Illiōs scilicet) immunes rapuerunt. Ille tametsi ramos amiserat, uxoris tamen radicem apud se videns, animo levabatur; at ego miser undique evulsus sum, qui ne minimam generis scintillam conspiciam; sed rami instar, nequissimi procella, atque turbine in deserto jacter, ac ferat. Ne ihe, Domine Iesu Christe, verbis effusorein, ac procaciorem servum tuum deseras. Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostia munitionis circa labia mea³³; Ne declinet cor meum in verba prava, et projiciat a facie tua³⁴. Da, Domine, ut deinceps a multis queruntis meis requiem invenisear.

Hæc gemitu, atque animi lacrymis, dicens, ad quoddam oppidum, cui nomeu Badissus, venit. Quo ingressus, quotidiano victimum labore parabat. Annosque plures ibi conmoratus, oppidanos recreans, ac obsequio mulcens, ab eis frugum præfectus custos, annos quindecim mercenarium egit. Liberi autem, ut dictum est, alio in pago educati, esse se fratres omnino nesciebant. Porro nauclerus alienigena, ablatam Eustathio uxorem, in patriam suam abduxerat. Tanta vero seminæ obumbraverat gratia, ut nusquam ille ad eam admittus sit. Hoc enim nullus enixius a Deo flagitabat, ut tutam se ab alienigenarum consuetudine prestaret. Postmodum

C sou. οὐτε δεὶ σε πειρασθῆναι ως τὸν Ιών· καὶ ίδοι πλέον τι δρῶ γινόμενον εἰς ἐμέ. 'Εκείνος εἰ καὶ τῶν χρημάτων ἐστερήθη, ἀλλὰ τὴν κοπράν εἶχεν, ἐφ' οὐ καθεοθῆναι συνεχωρήθη· ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῆς ἕστης τοσάντας ὑπομένω τιμωρίας. 'Εκείνος φίλους εἶχε, συμπαρηγοροῦντας αὐτὸν· ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῆς ἐρημίας τοὺς ἀγρίους θῆρας ἔσχον, τὴν παραμυθίαν τῶν τέκνων μου ἀρκάσαντας. 'Εκείνος, εἰ καὶ τῶν κλάδων ἐστερήθη, ἀλλὰ τὴν βίζαν τῆς γυναικὸς βλέπων μεθ' ἐαυτού, παρηγορεῖτο· οὐ δὲ τάλας ἐγὼ, πάντοθεν ἐκρίζος ἐγενήμην, μηδὲ σπινθῆρα γένους μου ἀφορῶν· ἀλλὰ κλάδου δικηνὸν ἐρήμῳ ἴσταμένου, κλονούμαι ὑπὸ λαίλαπος τοῦ πονηρού. Μή με ἐγκαταλίπῃς, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, τὸν σὸν δούλον πολυλογοῦντα. Θού, Κύριε, φυλακή τῷ στάματι μου, καὶ θύρας περιοχῆς περὶ τὰ χειλη μου, Ίτα μή ἐκκλιτη εἰς λόγους πονηρούς η καρδία μου, καὶ ἀποφρίσω ἀπὸ τοῦ προσώπου σου. Δις δέ μοι, Κύριε, λοιπὸν κατάπαυσιν τῶν πολλῶν μου θλίψεων.

D

Τάῦτα λέγων μετὰ στεναγμοῦ καὶ δακρύων φυχῆς, κατέλαβε τίνα χώμην, λεγομένην Βαδισσόν· καὶ εἰσελθὼν τὸν αὐτῆς, εἰργάζετο τὴν ἐφήμερον τροφὴν. Διατείκαντος δὲ τὸν αὐτῆς ίτη πλεονα, παρεκάλεσε τοὺς τῆς χώμης, καὶ κατέστησαν αὐτὸν φυλάττειν τοὺς καρποὺς αὐτῶν· καὶ τὸν μισθὸν χομιζόμενος, διῆγεν ἐπὶ ίτη δεκαπέντε. Οἱ δὲ οὐλοὶ αὐτοῦ ἀνετράφησαν, καθὼς προερηται, τὸν ἀτέρῳ χώμη, μή ἐπιγινώσκωντες ἀλλήλους, δτι εἰσὶν ἀδελφοί. Οἱ δὲ νεύκληρος ἐκείνος ο ἀλλόψυλος ο λαβὼν τὴν γυναικὸν τοῦ Εὐστάθιου, ἀπήγαγεν εἰς τὴν ίδιαν πατρόδα. Καὶ τοσούτη χάρις ἐπεσχίσας τῇ γυναικὶ, ὥστε μή πιητεῖσθαι αὐτῇ τὸν ἀλλόψυλον ἐν πᾶσι τοῖς χρόνοις

³³ Psal. cxlv, 3. ³⁴ Ibid. 4.

Τοιαῦτα μὲν, ὡς εἰκάς, ὅμορθμενο; φθέγγεται οὐχ Α
ἀποκέπτει δὲ τῆς ἐλπίδος; αὐτοῦ, οὐδὲ λήθην λαμβάνει
τῶν πρώτων χρημάτων σμῶν. Μᾶλλον μὲν οὖν ταπει-
νῦται Χριστῷ, καὶ ἔκτενεστέραις πρὸς τὸν Υψιστὸν
μετ' εὐχαριστίας κέχρηται προσευχαῖς, Εὐχαριστῶ
σοι, λέγων, ὁ Κύριε Ἰησοῦ· εὐχαριστῶ τοῖς ἀνεφ-
κτοῖς χρήμασί σου, διτὶ κατὰ τὴν πρόδρομήν σου, οἷον
επήντησέ μοι πάντα τὰ δυσχερῆ, δι' ὃν βεβαία καὶ
τῶν ἀγαθῶν σου περίσταται ἡ προσδοκία. Ἀλλὰ μή
ἐγκαταλίπῃς με· ἀλλὰ μή ἀποστῇς ἀπ' ἐμοῦ, Κύριε
μου, Κύριε. Μή λογισμοῖς ἀπόποις, μή λογισμοῖς
διστήλοις, μήτ' οὖν πράξει πονηρῷ συγγωρήσεις
χρανθῆναι μηδεμιᾶ. Ἄει δέ μοι συνάντησιν
εργῶν, πάσας μου τὰς οὐδοὺς κατευθύνοις πρὸς σέ.

Ταῦτα διανοούμενος ὁ θαυμάσιος, καὶ προσευχό- **B**
μενος ἀπήσει, λύπῃ τε ἄμα μεριζόμενος καὶ χαρᾶ· τὸ
μὲν, διὰ τὰ προκείμενα· τὸ δὲ, διὰ τὰ προσδοκώ-
μενα. Ψυχή, γὰρ θεοληπτουμένη πάσας βίσακρυ
ἀρετῆς τὰς συμβετικάς τηγουμένη περιστάσεις, οὐ
μόνον οὐχ ἀπογινώσκει τούτοις, μᾶλλον δὲ ἀναθαρ-
βεῖ, καὶ ταῖς Ἰησοῦ μνήμαις ἀνακαθαίρεται, καὶ
πρὸς ἑρμούσιον διανίσταται· καὶ τρανότερον τῶν
ἐλπιζομένων τὴν ρύσειν ἐλλαμπομένη, δῆλη κατα-
νύξεως· καὶ πνευματικῆς πληροῦται χαρᾶς. Τοῦτο
καὶ ὁ Θεῖος οὗτος ἀντὴρ πεπονθὼς, κώμην καταλεμ-
άνει τινά, ἐν ᾧ τούτον ἀποχειροβίωτον διαζήν Ίδει.
Οὐτου οὐκέτη πεντεκαιδέκατον ἔτες διησυκώς, καὶ παρὰ
γεωργοῦς ἀπίκους θητειῶν βίον διεβιούς, τίνα κομι-

Talia is quidem, ut par est, gemens loquitur;
haud tamē a sua excidit fide, aut prima ad
ipam divina responsa obliviscitur. Quinimo
Christo humiliator serventioribusque cum gratia-
rum actione ad Altissimum precibus utilitur: Gratias
tibi ago, inquiens, Domine Iesu, gratias abstrusis
iudiciis tuis, ac quae mens nulla assequi possit;
quod iuxta prædictionem tuam cuncta jam mihi
mala evenerint, per quae etiam honorum tuorum
firma exspectatio præstatur. Verum ne derelinquas
me; verum ne discesseris a me, Domine mihi. Domine:
ne turpibus atque absonis cogitationibus, ne
impuris, at neque prava ulla actione sinas me con-
taminari: sed mihi semper comes alique adjutor
omnes vias meas diriges ad te.

Hæc vir admirandus animo cogitans, oransque
ibat, tristitia pariter gaudioque divisus; alterum,
præsentium ratione; alterum, eorum quæ illi expec-
tabantur, Animus enim Deo plenus atque afflatus,
molestos vices qui excipiunt casus virtutis pro-
bationem existimans, nedum his in desperationem
non agitur, quin confudit magis, ac Jesu recorda-
tionibus depurgatur, atque ad confessionem exilia-
tur; clariusque eorum quæ in spe posita sunt, ra-
tiones edocet, totus compunctione ac gaudio spi-
rituali repletur. Id ipsum vir ille divinus reipsa ex-
periens, oppidum quoddam petet, in quo manuum
labore illi vicius querendus. Ibi annos quindecim
moratus, ac apud viles colonos mercenarium agens,

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

ἐκείνοις. Τούτο γάρ ἔτειτο ἡ γυνὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ,
ἔπει τῆς τῶν ἀλλοφύλων κοινωνίας... συνένη δὲ τε-
λευτήσαι τῶν ἀλλοφύλων ἐκείνον, καὶ αὐτὴν ἐπ' ἀ-
δελας διάγειν.

Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐγένετο ἐπανάστασις
τῶν ἀλλοφύλων ἐκείνων, εἰς οὓς ἦν ἡ γυνὴ τοῦ Εὐ-
σταθίου· εἰς τινες ἐξελθόντες, πολλὴν ἀφείλοντο χώ-
ραν τῶν Ῥωμαίων. Ἐγ πολλῇ οὖν ἀδημονίᾳ ὑπάρχων
θρασιλεὺς περὶ τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῶν, ἐπῆλθεν
αὐτῷ περὶ τοῦ Πλακίδα μνήμη, διὰ τὸ μάλιστα πλει-
στάκις ἀνδραγαθῆσαι αὐτὸν κατὰ τῶν ἀλλοφύλων
ἐκείνων. Καὶ ἀνανιώσας τὴν περὶ αὐτοῦ φήμιν,
δημόρει περὶ τῆς ἀθράς αὐτοῦ μεταβολῆς. Στρα-
τολογήσας οὖν ὑπὲ τὴν θρασιλεὺν αὐτοῦ, καὶ σκεψά-
μενος· περὶ πολέμου, ἐμαθε παρ' ἐκάστους αὐτῶν περὶ^D
τοῦ Πλακίδα, τί ἔγνωσαν περὶ αὐτοῦ, ζῆν αὐτὸν, ή
τεθνάναι· καὶ ἐδίδου ἐντολὴν ἐκάστῳ τῶν στρατιω-
τῶν, ἀναζητεῖν αὐτὸν, εἰ τόν, εἰ ζῇ. Καὶ ἀπέστειλεν εἰς
πάσαν πόλιν καὶ χώραν, τὴν ὑπὸ τὴν θρασιλεὺν αύ-
τοῦ ἐκζητῆσαι αὐτὸν, εἰ τόν, εἰ ζῇ. Καὶ ἀναζητήσας
εἶναι αὐτὸν, προσθήσω αὐτῷ τιμὴν μετίσοντα, καὶ
ἀνόντας πλειοὺς ὄντες· καὶ προσεύθησεν τοῖς αἰχουμέ-
νην, κατέλαβον τὴν κώμην ἐκείνην, ἐν ᾧ διῆγεν ὁ
Εὐστάθιος. Παραπορευόμενοι δὲ εἰς τοὺς τόπους
ἐκείνους εἰς οὓς ἐβασάνθιος, ἡπόρουν
ἐπερωτήσαι αὐτὸν. Ὁ δὲ Εὐστάθιος πέριφανεν θεα-
σάμενος αὐτοὺς, ἐκ τοῦ τρόπου τῆς κινήσεως αὐτῶν,
ἐπεγνω αὐτούς· καὶ ἀναμνησονευσας τῇ προτέρας
διατριβῇ, ἡρξατο ἀδημονεῖν, καὶ προσευχεσθαι, καὶ
λέγειν· Κύριε ὁ Θεός ὁ ἐλεήμων, ὁ ἐκ πάσης θλίψεως
ρύσμενος τοὺς ἐλπίζοντας επὶ σὲ, ὡς τούτους παρ'
ελπίδα ἐθεασάμην τοὺς ποτὲ συνόντας μοι, κέλευσον
λοιπὸν θείασσα· καὶ τὴν δούλην σου τὴν ὄμρισμαν

C autem illo humanis exemplo, faciūt est ut illa li-
bere, ac metus secura deinceps ageret.

Evoluto, quem dixi, annorum circulo, Barbaris,
apud quos hospes erat Eustathii uxor, excita rebel-
lionē unib[us] egressi, partem haud exiguam ditio-
nis Romane ademerunt. Iis motibus imperator an-
xius, ac moerens, Placidam animo recolit, quondam
nempe is maxime adversus eosdem ipsos alienigenas, nec id raro, prospere eduxisset, ac fortiter pu-
gnasset. Ejus itaque nominis claritatem cogitans,
præ repentina illius mutatione, animi anxius erat. Subditorum igitur delectum habens, ac belli molem
considerans, quemque sciscitabatur, de Placida
quid nosset; vivere ne, an mortuus eset? præci-
piebatque ut universi diligentius rem exquirerent. Misit itaque per omnes Romanæ ditioñis provincias
indagine solentes viros; hoc pollicitus, si quis lan-
dem intenisset, majori sanctum honore, ampliori
auctoritate ejus liberalitatem donandum esse. Duo autem
quidam (Antiochus et Acacius hi nominabantur)
qui Placida ductore exercitus jugiter meruerant,
perquisitione profecti, ac toto sere lustrato orbe, ad
eum postremo vicum pervenient, in quo Eustathius
colonus agebat. Prætererunt autem loca, ubi ille
custodis manus obivit, dubitabant an perconta-
re. Eustathius vero a longe eos conspicatus, ex
incessu, molusque ratione agnovit; anteaque
subiecte pristinæ institutionis memoria, tædere
eum cœpit, atque precari, ac dicere: Domine Deus
misericors, qui ab omnī aerumnā liberas sperantes
in te; quæsy facias, ut sicut viros hos insperato
conspexi (olim scilicet militi assiduos) sic quoque
ancilam tuam conjugem meam videam. Amicos
eum infelices liberos, plane novi (ipse mea est mi-

quamnam laborum mercedem resert, quanti prænium
ac magnificam? Omni fastu ac sæculari arrogantia
animis purgatur; inque parvorum habitum (perfe-
ctam scilicet mansuetudinem alique innocentiam)
Christiano more totus immulatus, exque summa
animi tranquillitate ac imperturbatione cœlorum
regnio quain maxime idoneus redditus, ita uxorem
alique liberos dextera Dei servatos recipit; iisque
sociis Regem quoque in illum beneficium coram
regibus rite confessus, ac Christi clarus præconio,
illis dextera cum familia tota coronatur. Præstat
vero ut ejus etiam restitutionis ac per quam legiti-
mam certaminis modum summa persstringamus.

Quia enim certamen obscura in apertum trahebat, nec civitas supra montem posita (ut divinis proditum cloquiis est ¹³) abscondi poterat, aut lucerna ardens valle alque accensa, sub modio legi amplius sustinebat, ii ipsi Barbari, in quos plura olim Placido erecta tropae, multam Romanæ ditionis partem incurserant; consimiliumque agros omnes circumquaque late populantur ac vastant. Quamobrem ingenti imperator mœstitia tenebatur ac cura angebatar; sed et Romanorum inclitos omnes quam maxime anxios habebat ac autonitos, quod vir tantæ virtutis, ita clarus ac spectabilis, sic repente ex hominibus periisset, inque obscurum abiisset.

Recolens igitur Trajanus Placidæ memoriam,
sic inquirendo animum adjecit, ut pacia mercede

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

sera sors!) a bestiis captos ac voratos esse. Da
igitur, Domine, Deus misericors, qui solus verus
Deus es Jesus Christus, ut saltem in die resurrectionis
eorum aspectu fruar. Hec locutus, audiit
vocem de cœlo, dicentem : Confide, Eustathio; futu-
rum namque est, ut hoc ipso articulo ad pristinum
statum tuum revertaris; uxoremque ac liberos con-
tuearis. In resurrectione autem majora visurus es,
ac æterna bona naucisceris; eritque noinem tuum
magnificum in generationibus generationum.

His Eustathius auditis, metuque conterritus sedit. Videns autem propinquantes milites, e loco ubi se-derat, descendit, ac in via contra illos stetit; cum-que proprius accessisset, eos penitus agnovit. Neque tamen illi agnovere, dixeruntque: Salve sis, sodalis. Ad quos ille: Pax vobiscum, fratres. Ajunt ei: Quiesco dicio, num quemdam hic peregrinum no-veris, cum uxore ac duobus pueris. Siquidem au-tem ostenderis, pecunias ex nobis consequeris. Tum ille: Quid vero causæ est, cur illum quereratis? Re-sponderunt: Amicus noster est, jamque diu est ex quo nos cupido incessit ut illum alloquamur. Tum si eos Eustathius: Nullum hic uestile novi; bacte-nius vero hospitiæ causa tantisper dumum divertite. Nam ipse quoque hospes hic ago, ac peregrinus. Assumptos itaque illos in hospitium induxit, atque patrifamilias apud quem diversabatur: Noti mei sunt hi homines, neque ut inviserent, ac offi-cia causa advenierunt. Præbe igitur mihi escas et vinum, quibus benignè excipiam, reddamque ea cum essiterit tempus mercedis. Præbuil ille pro-

ζεταὶ τῶν χόπων μισθῶν; ὡς ἀξιόχθολον καὶ μεγαλο-
πρεπῆ· ὅλον μὲν τὸν τῦφον καὶ τὴν κοσμικὴν ἀλα-
ζονείαν ἐκ καρδίας ἀνακαθαίρεται· εἰς οὖν δὲ νη-
πιῶν, ἥτοι τελείαν πραῦτητα καὶ ἀκακίαν ὅλως
τὸ λοιπόν οὐκέτι Χριστὸν, καὶ πρὸς τὴν τῶν οὐρα-
νῶν βασιλείαν δι' ἀπαθείας ἄχρας ἐπιτηδειότατο·
γεγονὼς, οὕτως ἀπόλαμβάνει μὲν τὴν γυναικαν καὶ
τὰ τέχνα, δεξιῷ τετηρημένα Θεοῦ· σὺν αὐτοῖς δὲ, τὸ
εὐεργέτην καὶ Βασιλέα κατέναντι βασιλέων διμολογή-
τας, καὶ δοξάσας Χριστὸν, οὕτω πανοικεσίᾳ πρὸς τὴν
αὐτοῦ στεφανοῦται δεξιᾶς. Ἀξιον δὲ καὶ τὸν τῇ
ἀποκαταστάσεως καὶ τῆς ἐννομωτάτης ἀθλήσεω
αὐτοῦ τρόπον ἐπιτεμεῖν.

Ἐπεὶ γὰρ ὁ ἀγὼν ἦγε τὰ ἀδηλα πρὸς ἔκφανσιν
καὶ τὴν πόλις ἐπί· οὐρανος κειμένη, κατὰ τὰ λόγια, οὐ
τὸν δύνατο λαθεῖν· καὶ ὁ λύχνος καυθεὶς ἄγαν, οἱ
τὴν εἰχετο ἔτι τῷ μοδέω πάποκεισθαι· κατατρέχουσι μὲν
οἱ βάρβαροι γῆς· Ρωμαίων πολλής, καθ' ᾧν ὁ Πλέ^τ
χίδας πρῶτον τρόπαια ἀνεστήσατο πολλά· ἀηδίζοντες
δὲ καὶ τῶν δομόρων αὔτοῖς ἀπασαν περιοικίδα. Αὕτη
πολλή μὲν ἀθυμία τὸν βασιλέα καὶ φροντίς, πλε
στῇ δὲ ὅσῃ καὶ τοὺς ἐπιδόξους· Ρωμαίων πάντες
ἀθημονία καὶ ἔχπληξις συνεῖχεν, ἐξαπορουμένου
πῶς ἀρα ὁ τοσοῦτος τὴν ἀρετὴν, τοσοῦτος τὴν πεί^τ
φάνειαν, οὕτως ἐξ ἀνθρώπων ἐξαπίνης ὄντετο τὴν
τιμάντιστο.

Ανανεωσάμενος σύν Τραϊανὸς τὴν τοῦ Πλακ
μνήμην, ἐπὶ τοσοῦτον προσέθετο ζητεῖν, ὡς κα

μου. Τὰ γάρ διθλια υῆπια εῦ οἶδα δτις διὰ τὴν ἐκ-
χακοπραγίαν θεριάλωτα γεγέννασι. Διδος οὖν, Κύρι-
Θεδος δὲ ἐλεήμημων, ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεδος Ἰησοῦς Χ-
στος, δπιας κ' ἀν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως θεα-
γένωμαι τῶν τέχνων μου. Καὶ ταῦτα λέγοντος
τοῦ, ἥκουσε φωνῆς οὐρανόθεν λεγούσης· Θάρ-
κύντας· ἐν γάρ τῷ παρόντι καιρῷ ἐπανελε-
εις τὴν προτέραν συν κατάστασιν, καὶ ἀπολήψῃ
γυναικά σου καὶ τοὺς υἱούς σου· ἐν δὲ τῇ ἀναστ-
μείζονα δψει, καὶ αἰώνιων ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν εἰ-
σεις· καὶ τὸ δνομά σου μεγαλυνθήσεται ἐν γεν-
γενεῶν.

Ταῦτα ἀκηύσας ὁ Εὔστάθιος, καὶ Ἐμφοβος γεννοῦς, ἐκαθέζεται. Θεασάμενος δὲ τοὺς στρατιώτας γίζοντας αὐτῷ, κατελθων ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἐκαθῆται ἐστη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἀντικρυσ αὐτῶν· καὶ πλησίον τῶν γενόμενος, πλειόν ἔγνω αὐτούς. Αὐτοὶ δὲ ἐπέγνωσαν αὐτὸν· καὶ πρὸς αὐτὸν εἶπον· Χαῖ, ἐταίρε. Οὐ δὲ πρὸς αὐτούς, Εἰρήνη ὑμῖν, ἀδελέγουσιν αὐτῷ· Εἰπὲ ἡμῖν εἰ ἔγνως ἐνταῦθα τινὰ δυομά Πλάκιδαν μετὰ γυναικὸς καὶ δύο παιδῶν καὶ ἐάν ὑποδειξῇς τοιμὲν αὐτὸν, δώσομέν σοι ματα. Ό δὲ λέγει πρὸς αὐτούς, Καὶ τίνος Εἶητε αὐτὸν; Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, Φίλος ἐστι, καὶ θέλομεν συντυχεῖν αὐτῷ διὰ πολλῶν Τότε λέγει πρὸς αὐτούς ὁ Εὔστάθιος, Οὐκ ἔγνω οὖτον ἀνδρά τοῦτον ἐνταῦθα· τέως δὲ βραχὺ καταλύεις δὴ ξενίζομαι ὑμᾶς εἰχον. Καὶ γάρ καγώ υπάρχω. Καὶ λαβὼν αὐτούς, ἀπήγαγεν εἰς ξενίαν αὐτοῦ· καὶ ἐπορεύθη τοῦ πρίναθαι οἶνον. ποτίσαι αὐτούς. Καὶ λέγει τῷ γυρίῳ τῆς οἰκίας κατήγετο, Γνωστοί μού εἰσιν οἱ ἀνθρώποι· καὶ οἴα τούτο τακτοί γάντι. περάτησον οὖν μαρ

25 Matth. v, 11.

πόσαν χώραν καὶ πόλιν τοὺς ἀνερευνωμένους αὐτὸν ἐπὶ φητοῖς μισθοφόραις ἐκπέμψαι καὶ τιμαῖς. Εγενένεν, ἵνα συντεμῶν εἶπα, δύο τισὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ γνωρίμων στρατιωτῶν, πρὸς αὐτὸν καταντήσασιν δὲ τούμενος ἀνεύρηται. Οὓς καὶ ξενίσας πρῶτον ὁ μαχάριος, καὶ τὸ μυστήριον δλον τοῦ κατ' αὐτὸν ἀράματος ὑφηγησάμενος, οὗτω πρὸς τὸν βασιλέα αὐτοῖς συνέρχεται.

'Ο δὲ μεγίστης ἔιρτῆς ἀφορμὴν τὴν τοῦ στρατηγού μενος ἀνεύρεσιν, πολυτελεστάταις χαρισύναις τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων καταφαιδρύνει. Καὶ γὰρ ἦν ἀξιοπόθητος ἀνὴρ, δτι καὶ πρώην ἐν περοχαῖς ἀξιωμάτων, οὐδὲν τύφου καὶ ὄντες; ἐπεικνύμενος τὰ πάντα δὲ μέτριον ἔκαυτὸν, καὶ τοὺς ὥσποις ἐπιφανῶν ἐπισικῆ, ἐπέρχοτος ἦν τοῖς πολιούμενοις καὶ νῦν τῇ ἀποστάσει τὸν πόθον ἀνάψας, ἢ πρὸς τὸ ἄγαν ταπεινὸν τῆς τύχης ἐξαλλαγῆ, καὶ ἢ ἐμφιλοσόφῳ καὶ θεοειδεῖ τοῦ τρόπου καταστάσει, Ιδεσιμώτατος καὶ ἀξιεραστότατος πάσῃ παρίστατο ἢ πόλεις.

Παραχληθεὶς οὖν ὑπὸ τε τοῦ βασιλέως αὐτοῦ καὶ ἡς συγχλήτου, περιζώνυμος μὲν αὐθις ζώνην τραχηγικήν· εἰς τὴν προτέραν δὲ κατὰ τὸν χρηματισμὸν ἀπεκατεστάθη τιμὴν. Συνεωραχώς δὲ τὸν προτὸν, πρὸς τὸν προχειμένον αὐτῷ τῶν βαρβάρων δλεμον μὴ ἐξαρκεῖν, νεδλεκτὸν ἔκστρατευθῆνατριστιάν. Ἐργον δὲ τοῦτο τῆς παναγάθου πονοῖς; ἀληθῶς ἦν, ὅστε τοὺς ἀγαθοὺς παῖδας τῷ

A alique præmiis, in provincias omnes locaque' ac civitates, quib[us] eum sedulo pervestigarent, emiserit. Hinc factum (quo paucis expediam, ac compendio dicam) ut duobus quibusdam militibus a principio illi notis, in ipsum cum incidissent, qui exquirebatur inventus sit. Hos vir beatus cum hospitio primum esceripset, ejusque quod acciderat mysterium toluum enarrasset, iis comes ad imperatorem profectus est.

B Inventum magistrum militiae, maxime rem solennitatis ac tripludii imperator dicens, magnificissimis urbem augustam ludis recreat atque gaudiis. Etenim vir erat plane desiderabilis, qui et pridem cum dignitatum arcem teneret, nihil superbium ac procax ostendisset: in omnibus vero modestum ac moribus lenem placidumque præferebat, vel maxime civibus amabatur: nuncque adeo abscessu accenso desiderio, immutata in summa humilitatem fortuna, morumque philosophica ac diviniorē compositione, statuque summe venerabilis, vereque amabilis cunctæ civitati representabatur.

Tum ipsius igitur imperatoris, tum senatus delimitus alloquiis, prætoris rursus cingulo donatur; atque, ut divino editum oraculo fuerat, in pristinum restituitur honorem, ac dignitas redditur. Postquam autem minores copias intellexit, quam ut ad bellū quod in barbaros illi incumbebat, molem pares esse viderentur, novum delectum habendum constituit. Id vero benignissimæ reipsa providentia

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

τοῖς, καὶ οἶνοι πρὸς ἀπόλαυσιν αὐτῶν, κάγὼ ἀποδεσμοῖς σοι αὐτὰ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ μισθοῦ μου. 'Ο δὲ ροθύμως παρέσχεν αὐτῷ τὸ πρός τὴν χρεῖαν.

Θεραπεύων δὲ αὐτοὺς ὁ Εὐστάθιος, οὐκ ἥδυνατο πενεγχεῖν ἐννοῶν τὸν πρότερον αὐτοῦ βίον. 'Αλλ' έως ἐκπορευόμενος, ἔκλαιε, καὶ ἀπένιπτε τὸ πρόσπον αὐτοῦ· καὶ εἰσερχόμενος πάλιν, διηκόνει αὐτοῖς. Ε δὲ θεωροῦντες αὐτὸν, ἤρξαντο κατὰ μικρὸν εἰς τίγνωσιν τῆς θεωρίας αὐτοῦ ἔρχεσθαι, καὶ ἐπιγιγνώσκειν αὐτὸν· καὶ πρὸς ἀλλήλους κατ' ίδιαν ἔλεγον, Ήτι δροιος τυγχάνει ὁ ἀνθρώπος οὗτος τῷ ζητουμένῳ πάρ' ἡμῖν. Λέγεις δὲ εἰς τῷ ἐτέρῳ, Πάνυ δροιος ὑπῷ τυγχάνει, οἶδα δὲ ἐγὼ, δτι ἔχει σύστημα, τινὰ δὲ τὸν τραχήλῳ, πληγεὶς ἐν τῷ πολέμῳ. Θεωροῦμεν οὖν· εἰ ἔχει τὸ σύστημα ἐκεῖνο ἐν τῷ τραχήλῳ, οὐδές ἔστιν ὁ ζητούμενος πάρ' ἡμῶν. Καταθόντες οὖν ἐπιμελέστερον, θεωροῦσι τὴν οὐλὴν ἐν τραχήλῳ αὐτοῦ· καὶ εὐθέως ἀντιπηδήσαντες, κατερήσανταν αὐτὸν· καὶ μετὰ δακρύων ἤρωτων αὐτὸν, αὐτὸς εἶη ὁ στρατηλάτης Ἰλαχίδας. 'Ο δὲ συσχετίς τοῖς δάκρυσιν, ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, λέγων· 'Οτιούχει μὲν ἐγώ. 'Επιδειχνυόντων δὲ αὐτῶν τὸ σύστημα, καὶ ἐξομνυμένων δὲ εἰς αὐτός ἔστιν ὁ στρατηλάτης ὑπῶν· καὶ περὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ τῶν τέχνων τηρώτων αὐτὸν. Τότε ὡμολόγησεν, δτι αὐτός ἔστι· εἰρὶ δὲ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν τέχνων ἀπήγειλεν δτι τεθνήκασι. Καὶ τούτων λεγομένων, συνραμόν πάντες οἱ ἐκ τῆς κιώμης, ἐπὶ μεγίστῳ

D Τότε οἱ στρατιῶται καταστείλαντες τὸν θόρυβον, πηγοῦντο αὐτοῖς τὰ περὶ τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς, εἰ τῆς προτέρας δόξῃς. Ακούσαντες δὲ οἱ ἐκ τῆς κιώμης, ὀδύρυντο λέγοντες· 'Ως οἶον γαυρίαμα ἀνθέεις, μισθωτὸς ἡμῶν γέγονε. Τότε οἱ στρατιῶται γεφάνισαν αὐτῷ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως, καὶ ἐδύσαν αὐτὸν, ἐξ ὧν ἐπεφέροντο ἴματάν. Παραλαντες δὲ αὐτὸν, ὥρμησαν ἐπὶ τὴν ἐκυτῶν πόλιν.

C penso animo, ac quidquid opus erat, alacris subministravit.

Hospitum obsequio impensis Eustathius, ferre non poterat, cum vitae prioris status succurreret animo; verum teclo egressus, lacrymis disfluebat: Iumque deterso vulnū atque oculis, rursus ingressus viris ministrabat. Illi hominem contulit, in ejus pavilatum aspectus venire notitiam, ipsumque agnoscere coeperunt; dicebantque seorsim mutuo: Vir iste illius similis est, qui a nobis queritur, ac vestigatur. Ait unus socio: Valde illi similis est. Novi autem ego inesse ejus collo certam notam ac signum; nempe cicatricem, quam vulnus in bello inflictum vestigio impressit. Videamus igitur; siquidem enim nota occurrat, ipsus certo est qui nobis queritur. Diligentius itaque attentes, in ejus collo cicatricem offendunt: moxque exsilientes, in oscula ruunt; inque lacrymas propensius effusi: Num ipse Placidus sit magister militiae, seu prætor, exquirunt. Ille lacrymis vocem inhibentibus, se eum non esse, respondit. His notam monstrantibus, ac jurejurando esse illum magistrum militiae sub quo ineruerint, alliruantibus; ac cum uxore, atque liberos sciscitarentur, vix tandem esse se illum confessus est. Quod ad uxorem spectaret, atque liberos, mortuos significavit. Inter quæ verba, omnis plebs oppidana ad spectaculum longe maximum effusa concurrit.

Tum milites sedato tumultu, Viri virtutem, ac pristinam reserre claritatem. His oppidanī auditis, ejulatu: O quantæ, aiebant, gloriæ vir, quamque inclitus, nobis redempta mercede opera servivit! Tunc editio imperatoris mandato, allatis eum vestibus induerunt: ipsumque assumentes, in suam civitatem iter arripuerunt. Oppidanī vero cuncti, hunc deduxerunt. In itinere positis narravit quo-

opus erat, quo patri optimo liberi opum conciliarentur; quos nempe is, judicis a bestiis caplos, Iusti prosecutus, mortuos arbitrabatur; divinissima autem Jesu providentia; alterum quidem, passorum; alterum vero, colonorum clamore, ac irruptione servatos, eodem in oppido presuliterat anbre ut educarentur. Statim igitur eeu peregrini comitum suffragio in tirones electi: quorum tua vultus venustate, tum animi fortitudine, tum denique indolis dexteritate plurimum magister militiae delectatus, sibi ipse adolescentes adhibet, menoresque socios statuit, ac satellitum confessum manere fungi jubet.

Ubi igitur vir ducis solertia, ac fortitudine praestantissimus, Christi potentia Barbaros invadens, qua neci dederat, qua sub jugum mittens, universam illam regionem liberaverat, illud tandem ipsam oppidum petit, in quo uxor hospes agens, ac Christi paupertatem colens, patientiae studio emitebat. Fijo itaque illic tabernaculo, tantisper recreaudum quiete exercitum putavit.

Huc sermonis devectus, obsistere mihi orationem video, ac valde reniti ad ea quae superant, ac deinceps sequuntur, procedere. Admiratio enim cum pari voluptate metuque incurrens, tum percellit animum, tum sermonis cursum inhibet. Qui enim ossa ossibus, ac compaginem compagi se admotum, prophetarum oraculo promittit²⁴, is hos quoque beatos ab invicem, idque annos plures, di-

A ἀγαθῷ πατρὶ προσκεκιέσθαι· οὐδὲ αὐτὸς μὴν ὁ πραιότους ἀποχλωσμένος πρώην, φέτο θυνεῖ· ἢ τοῦ θεαρχικωτάτου δὲ πρόνοια Τίτου τὸν μὲν διὰ τῶν ποιμένων, τὸν δὲ δι' ἀρστήρων κραυγῆς παρουσιαμένη καὶ καταδρομῆς, ἐν τῇ αὐτῇ παρεσκεύασεν ἀμφοτέρους ἀνατρέψεθεν. Καὶ τούτους εἰς τὴν ρωμας σίτα δίνουσι εὐθὺς εἰς κομῆτας προεβίβοσσο, διὰ τῇ τε τῆς ὑψεως ὥραιστητι, καὶ τῇ ἀνέρειᾳ τῆς φυγῆς, καὶ τῆς φύσεως· τῇ δεξιότητι, πάνυ διατεθεῖς· ὁ στρατηγότης, ἐπιτῷ τοὺς νέοντα προσάγεται, καὶ τῆς αὐτοῦ τραπέζης καὶ τῆς δορυφορίας αὐτῶν ποιεῖται κομητούς.

B 'Ἐπειδὴ οὖν τῶν βαρβάρων ἔκεινον ἡ στρατηγικότατος ἐν τῇ δονάρει καταδρυπαν τοῦ Χριστοῦ, οὓς μὲν φόνῳ ἀπόλεσεν, οὓς δὲ δορυλήπτους πασούρενος, πάσσου ἔκεινην λυτροῦται τὴν γῆν· ἀγεται λαπτὸν ἐπὶ τὴν κώμην αὐτὴν, ἐν ᾧ τὴν γυναῖκα ἔντεύουσαν, καὶ τῇ κατὶ Χριστοῦ πενήζ σχολάζουσαν τὴν ὑπαμονὴν φίλοσοφεῖν. Παρ' αὐτῇ δὲ τὴν Ιδίαν κατα πηγάμενος σκηνήν, διαναπαύειν διετο δεῖν τὸν στρατόν.

'Ἔνταῦθα γενόμενος, προσιστάμενον μοι τὸν λόγον ὄρω, καὶ προσθῆναι τοῖς ἔξῆς ἀγαν ἀποκνιθμένον. Θαῦμα γάρ μεθ' ἔδονῆς ἀμα καὶ φόβου προσκίτον, ἐκπλήσσει τε τὴν φυχὴν, καὶ τοῦ λόγου τὴν δύμην ἀνακόπτει. Καὶ γάρ ο δοτές πρὸς δοτές, καὶ ἀρρονίαν προσάγειν πρὸς θρμονίαν διὰ τῶν προφητῶν ἐπαγγελλόμενος, οὗτος καὶ τοὺς μαναρίους τούτους ἀπ' ἀλλήλων διελέν, καὶ δι' ἐτῶν

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA:

C modo Christum vidisset, ac in baptismo mutato nomine Eustathius nuincupatus fuisset. Cuncta denique, quae acciderant, retulit. Denique quindecim dierum itinere imperatoris aulam assecuti, qua ratione Placidam magistrum militiae uacti essent, coram exposuere. Egressus vero obvia in imperator, osculo virum exceptit; ac multis affundens lacrymis, secessus causam exquirerat. Cui ipse, ac senatu cuncta per ordinem narravit. De uxore quoque, atque liberis retulit; relictam eam in mari; rapins a bestiis liberos, quidquid denique seruum harum pertulerat, edidit.

Πάντες δὲ οἱ ἐκ τῆς κώμης ἔκεινης προέπεμπον αὐτὸν. Παρευομένων δὲ αὐτῶν, διηγήσατο αὐτοῖς, πῶς εἶδε τὸν Χριστὸν, καὶ δι τι μετωνομάσθη Εὔσταθιος ἐν τῷ βαπτίσματι· καὶ πάντα τὰ συμβάντα αὐτῷ διηγήσατο αὐτοῖς. Καὶ ἀνύσαντες τὴν δόδυ διημέρων δεκαπέντε, ἤλθον πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀνήγγειλαν αὐτῷ τὸ, πῶς εἴρον τὸν πότε στρατηλάτην Πλακίδαν. Καὶ ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς απάντησιν αὐτοῦ, κατεφίλησεν αὐτὸν· καὶ πολλὰ δαχρύσας, ἐπινθάνετο παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς ἀναγωρήσεως αὐτοῦ. 'Ο δὲ καθεξῆς διηγήσατο τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ συγχλήτῃ τὰ συμβάντα αὐτῷ· καὶ περὶ τῆς γυναικός, καὶ τῶν τέκνων, πῶς ἐν τῇ θαλάσσῃ κατελεφθη· καὶ πῶς τὰ τέκνα αὐτοῦ θηριάλωτα γεγόνασι· καὶ πᾶσαν τὴν θλίψιν αὐτοῦ διηγήσατο αὐτοῖς.

D 'Ἐγένετο δὲ χαρὰ μεγάλη ἐπὶ τῇ εὐρέσει αὐτοῦ. Παρεκάλεσε δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ ζώρισται καὶ τὸ πρότερον στρατηλάτης. Καὶ ἐπισκεψάμενος τὸν στρατὸν, καὶ γνοὺς μή ἀρχεῖν πρὸς τὴν καταδρομὴν τῶν βαρβάρων, ἐκέλευσε τυρωνάτον γενέσθαι. Καὶ ἐγράφησαν κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ κώμην τῆς Ρωμανίας, πεμφθῆναι εἰς τυρῶνας. Συνέβη δὲ καὶ εἰς ἔκεινην τὴν κώμην, ἐν ᾧ ἀνετράρησαν οἱ οἱοι τοῦ Εὔσταθίου, φίλασαι τοὺς ἀγεσταλμένους. Πάντες οὖν οἱ ἐκ τῆς κώμης ἔκεινης προέπεμψαν αὐτοῖς τοὺς δύο νεωτέρους· οὓς ἀπέξενος φημισάμενοι, παρέδωκαν τοῖς στρατεύταις. Ήσαν δὲ εὐμεγέθεις καὶ ὥραιοι τῇ διετοι σφόδρα. Συναγθέντων δι πάντων τῶν τυρῶν, καὶ προσαγθέντων τῷ στρατηλάτῃ, θεασάμενος αὐτοὺς, πάντας κατίταξεν εἰς νούμερον. 'Ιδούν δὲ ἔκεινους τοὺς νεωτέρους ὑπὲ πάντας εὔειδες, κατέστησεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ιδίαν θηρεσίαν. Καὶ κατανοῶν ἐν ἑαυτῷ τὸ εὐγενές τοι τρόπου, φυσικῆς τινι φιλοστοργίᾳ ἐλεύθερον πρό-

²⁴ Ezech. xxxvii, 1 seq.

πλειστων· ὡς τῆς περὶ αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ προνοίας; καὶ τῇ θερμονίᾳ; τῇ θελψίᾳ δοκιμάσας, τοῖς πόνοις πυρώσας, καὶ δλον τὸ σάρκινον φρόνημα τούτοις ἀπεκτονῶς, καὶ ἀξίους τῷ δυντις τῆς ἐν πνεύματι καταστήσας ζωῆς, οὗτως ὑσπερ ἐκ νεκρῶν ζῶντας, θνάτησιν καὶ ὡς μέλη διηρημένα πλεῖν, εἰς ἐνότητα βίου καὶ πολιτείας συνίστησι μιᾶς· καὶ οἶνον εἰκόνα τινὰ ζῶσαν τῆς καινῆς ἀναστάσεως ἀναδεικνύσιν αὐτούς.

Ἄλλα τὸ δ τοῦ ἀναγνωρισμοῦ τρόπος; Όμηρον μὲν οἴα εἰκὸς εὔχολοῦντες δὲ νεύτεροι, ἀλλήλοις τὰ τῆς νεότητος ἀναχοινούμενοι. Ἐπηκροῦτο δὲ τούτων τὴν μήτηρ, αὐτοῦ που πλησίου παρ' αὐτοῖς καθεζούμενη. Ήτος οὖν δὲ μὲν στρατηλάτου πατρὸς εἶναι διηγεῖτο, εὑπρεποῦς δὲ μητρὸς υἱός· καὶ ἀδελφὸν ἔχειν, βραχύτερον μὲν τὴν ἡλικίαν ὥραίον δὲ σῷδρα τὴν θύμην, καὶ ξανθὸν ταῖς θριξῖς· καὶ ὡς οἱ γονεῖς ἀμφοτέρους ἀνελόμενοι, οὐκ οīδ' ὅπῃ βουλόμενοι πορεύεσθαι, πλοιῷ ἐπιβαίνοντες, δπου δὴ καταλελεῖφθαι τὴν μητέρα· ὡς δὲν ταῦτά τε καὶ δσα πεπόνθασιν ἐξῆς οἱ παιδες ἐξηγοῦντο, ἐπέγνωσαν μὲν ἔαυτοὺς τὴν φύσιν ἀδελφούς εἶναι· ἀλλήλοις δὲ περιπλακέντες, ἀμυθήτου χαρᾶς ἐπληροῦντο καὶ ἡδονῆς.

Ἀγάπιος μὲν οὖν καὶ Θεόπιτος οἱ λεροὶ ποιῶντες, ὕσπερ ἐκ θανάτου ζῶντας ἀπειληφότες ἐκυτούς, τῷ φελτρῷ τοῦ πνεύματος συνεχιρώντο τὰς ψυχάς. Τί δὲ τὴν μήτηρ; Οὐδὲν αὐτὴ τὸ τοῖς νέοις συμβαῖνον ἀπαθῶς κατεθεῖτο· ἀπτεται δὲ καὶ αὐτῆς τὸ πάθος· καὶ τὴν ἄχρι τοῦ πλοῦ τῶν παιδῶν ἀφήγησιν

A visos (o divinam erga illos providentiam, ac curam!) seruina probatos, ac laboribus conflatos, omnique in eis carnali extincta prudentia, ac vere ea dignos effectos vita, quae in spiritu est, sic velut e mortuis vivos exsuscitat, ac quasi membra plura divisa, in vita unius ac disciplina unitatem copulat; ceu denique vivum quoddam coniunctus resurrectionis simulacrum proserit atque ostendat.

Quisnam vero ejusmodi agnitionis modus? Fabulabantur, ut fieri solet, otii indulgentia juvenes, ac quae a puero acciderant, alter alteri communicabant. Mater illic prope apud eos sedens, loquentibus autem adhibebat. Narrante igitur altero, ortum se patre magistro militiae; matre, semina decora specie: nactum juniores fratrem, alterum egregia vultus forma, capillis flavum. Parentes ambobus sumptis, nescio quo profecturos navem concendiisse, ac matrem illuc relictam esse. Hæc, inquam, ac quae deinceps passi essent, iisque evenissent, dum ii narrant, germanos se esse agnoverunt, inque oscula ridentes, alterque alterum amplexati, impius repleti gaudio sunt ac jucunditate.

Agapius igitur ac Theopistus, sacratissimi jugentes, cum velut e mortuis vivos alter alterum receperissent, amantis vi spiritus, animis miscebantur. Quid vero præclaræ mater? Nec illa nullo animi sensu, quod ita adolescentibus acciderat, contubebatur: quin ipsam quoque tangit affectus, ac per-

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

πάθον αὐτῶν, ἐκέλευσεν αὐτοὺς μετέχειν τῆς τραπέζης αὐτοῦ, συνεστίους αὐτῷ καταστῆσας. Καὶ διατάξας τὸν στρατὸν, ὡς εἰώθει, ἐπωρεύθη εἰς τὸν πόλεμον· καὶ τὴν μὲν χώραν, ἣν ἀφείλοντο οἱ βάρβαροι, τὴν θευθέρωσε· τοὺς δὲ βαρβάρους τροπωσάμενος, ἐξεπέρασε τὸν ποταμὸν, τὸν καλούμενον Ὑδάσπιν. Καὶ ἐπὶ τὸ ἔμπροσθεν χωροῦντες, ἀνεβίβασσιν εἰς τὴν ἐσωτέραν χώραν τῶν βαρβάρων· τάχα τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ καλούσας αὐτὸν ἀπελθεῖν, ὅπου ἦν τὴν γυνὴ αὐτοῦ, ἡτοι, ὕσπερ εἰρηται, φυλαχθεῖσα ἀπὸ τῆς τοῦ ἀλλοφύλου ἐκείνου εὐραγγίδος κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ, τελευτήσαντος αὐτοῦ ἀναχωρήσασα καθ' ἐκεῖνην ἵκει εἰς κῆπον τινος τῶν σίκητόρων. Καὶ λαβοῦσα, καὶ ποιήσασα σκηνὴν, ἐφύλαττε τῷν καρπούς αὐτοῦ.

Καταλαβὼν οὖν τὴν κώμην ἐκείνην δι στρατηλάτης, καὶ πωλιορκήσας αὐτὴν, ἐπηγέρσης φωσσάτον ἐν αὐτῇ, καὶ παρόστεινεν ἐκεῖστε ήμέτρας τρεῖς διαναπαύων τὸν στρατὸν, ὡς ἐπιτηδεῖου δυτος τοῦ χωρίου πρὸς ἀπόδισσιν αὐτῶν. Καὶ μεσημβρίας γενομένης καθεζόμενοι, ἐξηγοῦντο ἀλλήλοις τὰ τῆς νηπιότητος αὐτῶν. Εἶγον γάρ ἀμυδρὰν ἐν αὐτοῖς τῶν συμβεβηκότων τὴν μνήμην. Η δὲ τούτων μήτηρ καθεζούμενη ἀπέναντι αὐτῶν, ἀκρόσιν ἐποιεῖτο τῶν λεγομένων παρ' αὐτῶν. Ἐλεγε δὲ δὲ πρεσβύτερος ἀδελφὸς πρὸς τὸν νεώτερον· "Οὐτὶ ἔγω πάνυ νήπιος δῶν, οὐδὲν ἔτερον εἰς μνήμην φέρω η τοῦτο, ὅτι δὲ πατήρ μου στρατηλάτης ἦν, η δὲ μήτηρ μου εὐμερούσατη πάνυ· καὶ εἶγον δύο τέχνα, ἐμέ τε, καὶ ἔτερον μειράκιον μικρότερον, ἔχνθεν ταῖς θριξῖν, ὥραίον τῇ δύοις ἀφόρῳ. Καὶ λαβόντες τημᾶς ἀμφότεροι, ἐξῆλθον τῆς οἰχίας γυντός, καὶ ἐνέσησαν εἰς πλοῖον μεθ' ἡμῶν, οὐκ οīδα ποῦ βουλόμενοι πορεύειν. Ἐν δὲ τῷ ἐξεύθετῷ ἡμέρᾳ εἰς τὴν γῆν, η μήτηρ ἡμῶν εύχηται μεθ' ἡμῶν, καὶ οὖκ ἐπίσταμαι, πῶς ἐν τῇ θαλάσσῃ κατελείφθη. Ο δὲ πατήρ ἡμῶν βαστάσας ἡμᾶς τὰ δύο, ἐπορεύετο ἀδυρόμενος. Κατέλαβὼν δὲ τινὰ ποταμὸν, ἐξεπέρασε μετὰ τοῦ ἔτερου

C Exercitu illi ex more distributo, ad bellum processit; ac quas Romanæ ditionis regiones Barbari invaserant, illorum jugo absolvit. Quibus fugatis, flumen Hydaspem dictum, transmisit. Retroque fugaces insecuri, interiorem Barbarorum ditionem late pervasere. Eo forsitan evocante divina providentia, ut conjugem prætor reciperet. Hæc enim, ut dictum superius est, divino munere a Barbari injuria luta, ac tyrannde, eo defuncto cum secessisset, in oppidani cuiusdam hortulo, illius suscepta cura, struictoque illic tabernaculo, frugum custos agebat.

D Ad hoc igitur magister militiae movens oppidum, ac eo expugnato, castra metatus egit duos dies. agro scilicet ad reforcillandum commodo, ut sessis turmis requiem aliquam præstaret. Subæstu porro meridiano sedentes ambo adolescentes, alter alteri narrabant, quos infantia casus tulerat. Eorum enim quæ illis evenierant obscuram animo memoriam tenebant. Pater et contra sedens, quæ ii loquebantur, sedula auscultabat. Ait vero senior juniori: Ego valde juvenis, ac puerulus cum esseim, unum hoc, aliud præter a nihil incimini; natum me patre magistro militiae; matre semina elegantissima specie. Erant iis duo liberi, ipsius ego, alterque me ipso minor, flavis capillis, aspectu formosus, ac valle elegans. Hi, nobis assumptis noctu domo egressi, nescio quas horas cogitantes, nobiscum navim, concenderunt. Nobis in terram eductis, nusquam jam mater comes, nec mihi liquet qua illa ratione in mari relicta sit. Pater autem ambos gestans, diro ejulatu iter pergebat. Tum objectu fluvii, me in ripa relicto, altero onustus puerulo juniore vadum tentat. Denique reversuro ut in quoque assumeret, irruens leo, ac

stringit dolor. Ad navis exitum cognita puerorum narratio, ac cuī certis quibusdam indiciis relentes eorum formas aspiceret, amore animo miscebatur, ac viscerebus emovebatur, serio cogitans, num forte ejus liberi essent; prudenti tamen ratione affectum compescerat, ac turbationem. Stulto enim vel spe sola præsumptum bonum, tuū mentem levat, tum sape animum temere superbia pulsat: prudenti vero, immotus boni exspectatione animus est; nec tam consecutione extollitur, quam frustratione contrahitur; vix namque etiam præsenti firmiter bono credat, qui scilicet humana oīnia mutationi obnoxia explorare noverit. Idecirco etiam Theopistes, longanimiter hactenus, ac sapienter viscera commota continuuit; adiensque magistrum militiæ Romanam se, longosque hic annos captivam consedisse, ait, rogare supplex in patriam reverti. Dum igitur mulier castissima supplicatione agit, non obscuris virum indiciis notisque intelligit. Quin ille quoque illius contitus vultum, propriam paulatim conjugem agnoscit. Inque eum modum suis ipsorum narrationibus, dictisque firmati, ac cum palam alterum agnoverisset, o quantis gaudiorum lacrimis! quantis gratiarum actionis vocibus Salvatori confitebantur!

Quia vero etiam liberorum statim illata mentio est, Eustathius a bestiis captos, iī que voratos ait. At uxor recenti adolescentum fabulatione animo

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

me rapto, in saltum nemusque iter habebat. Igitur ovium pastores, a leonis avulsu fauibus, in eo, quod tu ipse nosti oppido, educaverunt. Nec vero mihi liquet, quid deinceps patre, ac fratre puerulo sit actum.

His ex fratre seniore auditis, exsiliit junior, flensque ait: Testor Christi potentiam, ipsus frater tuus sum. Novi enī quae narrando exsecutus es. Iī enim quorum opera educatus sum, mihi hæc loquabantur; eruisse me illos e lupi itidem fauibus, inque amplexus ruenus oscula desigebat.

Mater audiens, ac cum dicta omnia, ac enarrata ad naviam usque explorate novisset, sic se res habere non inanis conjectans, graviter animo affliciebatur, ejusque turbabantur viscera, tum maxime cum juvenes in amplexus ruentes, figentesque alterum alteri oscula, atque fleutes rideret. Se tamen ipsa videns cohibebat, ac pariter secum animo reputabat, num ii filii sui forent, eo præsertim, quod tum patrem magistrum militiæ, tuū matrem in mari reliquam dixissent.

Postridie mulier ad magistrum militiæ veniens, insit: Quæso te, Domine mi, Romanæ divisionis cum sim, hic captiva ago: igitur me ancillam tuam in patriam reducito. Numquid hæc loquitur, quæ in viro signa erant, attentior legebat: Atque eo agnito, ejus advoluta pedibus ita aiebat, Quæso te, Domine mi, ne indignaris adversus ancillam tuam, sed placide audias, at mihi antiquum tuum institutum, vitæque rationem edisseras. Arbitror enim esse te Placidam magistrum militiæ; mutato nomine e sacro baptismate Eustathium vocatum; eum scilicet, qui Christo in cervi forma apparente, in eum credidit, gravissimisque temptationibus exceptus, assumpta uxore (me ipsa scilicet) ambobusque puellis liberis

A ειδοῖα, καὶ τις τεκμηρίοις τὰς τούτων ἐνοπτεῖσμένη μορφάς, πολλῷ [πόθῳ] μὲν τὴν καρδίαν συνεκχάτο, τὰ σπλάγχνα καὶ κατεδονεῖτο, λογιζομένη, μή ποτε δρα οἱ αὐτῆς εἰεν νιοί. Ἐπεῖχε δὲ ὅμως ἔχεφρον: λογισμῷ τὴν ταραχήν. "Αφρονι γάρ ἀνθρώπῳ μόνον ἐν ἑλπίᾳ προσδοκηθὲν ἀγαθὸν, κουφίζει τε τὴν διάνοιαν, καὶ πολλάκις εἰκῇ μετεωρίζει τούτῳ τὸν λογισμὸν. Τῷ συνετῷ δὲ ἀκίνητος ἐν ταῖς τοῦ ἀγαθοῦ προσδοκίαις ὁ νοῦς· οὐ μᾶλλον πρὸς τὴν ἀποτυχίαν. Μόλις γάρ ἀν καὶ παρδύτι βεβαίως πιστεῦσαι τῷ ἀγαθῷ, ως μεταχίνητα πάντα δυτα τὰ τῶν ἀνθρώπων εἰδώς. Διδ δὴ καὶ θεοπίστη μακροθύμως τε καὶ σοφῶς ἐπέσχε τέως τῶν σπλάγχνων τὴν ταραχήν· τῷ στρατηλάτῃ δὲ προσιεῦτα, γῆς τε Ρωμαίων ὑπάρχειν, κάνταῦθα πολὺν ἔφη χρόνον αἰχμάλωτος καθῆσθαι, καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν ἱκέτευε ἀνακομίζεσθαι πατριάν. "Αμα τοῖνυν τὴν ἱκετείαν προσῆγεν ἡ πάνσεμνος, καὶ τις τεκμαιρομένη σημάντροις, τὸν οἰκείον ἄνδρα κατενδει. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ κάκενος τὸ εἶδος αὐτῆς ὀπταζόμενος, τὴν ίδιαν ἐπέγνω κατεμικρὸν γαμετήν. Καὶ οὕτω οἱ μάκαρες τοῖς αὐτῶν ἀφηγήμασι βεβαιωθέντες, καὶ σαφῶς ἀλλήλους ἐπιγνόντες· ὧ πότοις μὲν χαρμοσύνης δάκρυσι! πόσοις δὲ φήμασι χαριστηρίοις ἐξωμολογοῦντο τῷ Σωτῆρι!

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τῶν τέκνων ἐύθὺς μνήμην ἐποιοῦντο, οὐ μὲν Εὔσταθιος θηριαλώτους ἔφησ τούτους γενέσθαι· ή δὲ, πρὸς τὴν ἐξυπογύου τῶν νέων ὅμι-

D. ACTA ANTIQUA.

παιδίου τοῦ μικροτέρου, καὶ ἐμὲ κατέλιπε ἐντεῦθεν. Μέλλοντος οὖν ἀνακάμπτειν πρὸς τὸ λαβεῖν κάμε, λέων ἐπελθὼν, ἥρπαστε με. καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸν δρόμον. Ποιμένες οὖν προβάτων ἔξελλοντο με ἐκ τοῦ λέοντος· καὶ ἀνετράψην εἰς τὴν κώμην, εἰς ἣν καὶ αὐτὸς ἐπίσταται. Λοιπὸν περὶ τοῦ πατρὸς μου καὶ τοῦ παιδίου τοῦ ἐγένετο, οὐκ ἔγνων.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ νεώτερος παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ, ἀνεπήδησε, καὶ κλαίων ἔλεγε· Νή τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ, ἀδελφός σου τυγχάνω. Ἐγνώρισα γάρ, ἂ διηγήσω μοι· καὶ γάρ καὶ οἱ ἐμὲ ἀναθρεψάμενοι, ταῦτα μοι ἔλεγον, δτι· Έκ λύκου σε ἐρρυσάμεθα. Καὶ περιλαβὼν, κατεψίλει αὐτόν.

Ἄκούσασα δὲ ἡ μήτηρ ταῦτα καὶ γνωρίσασα τὴν μέχρι τοῦ πλοὸς διήγησιν, καὶ στοχασμένη περὶ αὐτῶν οὕτως ἔχειν, Ἐπαθε τὴν ψυχὴν σφόδρα, καὶ ἐταράττετο τὰ σπλάγχνα αὐτῆς, καὶ μάλιστα βλέποντας τοὺς νέους περιλαμβάνοντας ἀλλήλους, καταψιλοῦντάς τε καὶ κλαίοντας, καὶ ἐπεῖχε θεωροῦσα αὐτοὺς ἄμα καὶ διαλογιζομένη, μήπως αὐτοὶ εἰσιν οἱ υἱοὶ αὐτῆς· καὶ μάλιστα περὶ τοῦ πατρὸς εἰπόντων, δτι στρατηλάτης ἐστι· καὶ ὅτι ἐν Βαλάσσῃ ἡ μήτηρ κατελειψθη.

Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ, προσῆλθε τῷ στρατηλάτῃ ἡ γυνὴ, λέγοντα· Δεομαί σου, κύριε μου, ἐκ γῆς Ρωμαίων ὑπάρχω, καὶ αἰχμάλωτος εἰμι ἐνταῦθα· ἀνάγαγε οὖν με εἰς τὴν πατρίδα μου. Καὶ ταῦτα λέγουσα, κατενδει τὰ σημεῖα τὰ ἐν τῷ ἄνδρι αὐτῆς· καὶ ἐπιγνοῦσα αὐτὸν, καὶ προσπεσοῦσα σύτῳ ἔλεγε· Δεομαί σου, κύριε μου, μή ἀγανακτήσῃς κατὰ τῆς δούλης σου, ἀλλ᾽ ἐνύμενῶς ἀκουσον, καὶ φράσον μοι τὴν ἀρχαίαν σου πολειτείαν. Ἐγὼ γάρ νομίζω εἶναι σ τὸν στρατηλάτην Πλακίδαν, τὸν μετονομασθέντα Εὔσταθιον ἐν τῷ βαπτίσματι· δστις ὀφθέντος αὐτῷ τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ ἐλάφου, ἐπιστευσεν εἰς αὐτόν· καὶ πειρασμοῖς περιπεσὼν ἀνηκέστοις, λαβὼν τὴν γυναικα αὐτοῦ, ἦτις εἰμι ἔγω, καὶ τὰ δύο παιδία

λίαν ἀναπτεριωμένη τὸν νοῦν, εἰς μίσον φύτούς αὐτούς παράγειν τὸν δυόδρα παρχινεῖ. Τοὺς δὲ παραστάντας διακυνθανόμενοι, καὶ ταῖς ἀθλητικαῖς ἀφηγήσεσι, καὶ ταῖς τῶν ἡθῶν καταστάσεσι, γνώσει τούτους καταλαβόντες σαφεῖ, καὶ ὡς ἐξ χειρὸς ἀπολαβόντες θεοῦ, πληροῦνται μὲν ἀγαλλιάσεως ἀφάτου καὶ χαρμονῆς· ἀναζωπυρούμενοι δὲ τὰ πατρῷα πρὸς αὐτούς σπλάγχνα καὶ ἀνανεούμενοι, ἀγαπητοῖς καὶ συνεδεσμοῦντο περιπλοχαῖς. Ἐντεῦθεν οὐ μόνον εἰς τὴν ἑρότητα τῆς πλοτεως, καὶ τὴν ἐπιγράμμως τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον, τελειότερον κατήντησιν· ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς τελειότητος συνδέσμῳ συναρμολογούμενοί τε καὶ συμβιβαζόμενοι τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ Πνεύματος, ἀλλήλοις τε καὶ τῷ σώματι συνεκράθησαν τοῦ Χριστοῦ.

"Οθεν οὐκ ἔν δῖξιν τούτους ἔτι λοιπὸν τῷ ἐπιγειώ B στρατεύεται βασιλεῖ· αὐτῷ δὲ παρεσκευασμένους, πᾶσα μὲν ἡ οὐρανία προσεδέχετο στρατιά· διηγέρυχτο δὲ τούτοις ἡ παναχήρατος τοῦ ὑπερουρανίου Βασιλείως παστάς. Ἀγγελοι δὲ τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντες καὶ καταβαίνοντες ἐπ' αὐτούς, τὴν πρὸς Θεὸν διηδού προσώποιον. Οἱ δὲ πρὸς τὴν οὐράνιον βασιλεῖδα Σιών ἀναβάσεως τὴν ἕφεσιν ἔχοντες, ὅλῃ δυνάμει πρὸς αὐτὴν ἀνατεταμένον εἶχον τὸν νοῦν. Καὶ γὰρ ταῖς εὐγνώμοις τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς εὐεργεσία προσθεῖσα, εἰς προσθήκην ἀγάπης μείζονα τοῦ εὐεργετοῦντος ἔξανάπτει.

"Ο μὲν οὖν ἐπίγειος βασιλεὺς, Ἀδριανὸς δὲ τότε διαδέεκτο τὴν ἀρχὴν, ἐαυτῷ πρὸς τὴν γῆν συγχα-

A excita, virum monnet eos protinus in medium producat. Astantes percontati, certaminanteque narratione, ac morum ipsa compositione eorum aperte nacti notitiam, velutque iis ex Dei manu receptis, exultatione repletur, ac gaudio, quantum nec lingua effari possit; paternaque in illos excitant̄s ac instaurantes visera, charitatis amplexibus arctissime stringebant. Illic, nedum in unitatem fidei, ac agnitionis Filii Del⁹, ut magnus Apostolus loquitur, perfectius occurserunt, verum etiam vinculo perfectionis per Spiritus fabricationem commissi, conserisque tum secum muluo, tum Christi corpori coaueruunt.

Quamobrem haud æquum erat ut hi amplius terreno militarent regi; sique instructos exspectabat cœlestis omnis exercitus, ac apertus erat immortalis supereælestis Regis thalamus. Angeli ascendentis super eos, ac descendentes, ascensum pendebant ad Deum. Ipsi denique ascensus cupidi ad cœlestem reginam Sion, tota virtute intentum in eam animum habebant. Gratis namque, ac probis bonorum animis, beneficij cumulus, dilectionis maiorem cumulum erga beneficium accendit.

Terrenus igitur imperator (Adrianus scilicet imperii lunc clavum suscepere) una secum in terram

S EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

'Αγάπιον καὶ Θεόπιστον, ἔξωριτσιν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον· καὶ ἐν τῷ ἀποπλείν ἥμας, ἀπώλεσέ με, διὸ τὸ τὸν ναύκληρον θάρβαρον εἶναι· δοτις ἥγαγέ με εἰς τὴν ἔκυτοῦ ταύτην πατρίδα· καὶ μαρτυρεῖ μοι δὲ μεσπότης Χριστὸς, διε οὗτ' ἐκείνος ἐμένε με, οὗτ' Ἐπερδέ τις· ἀλλ' εἰμι μέχρι τῆς σῆμερον φυλάκιστα τὴν σωφροσύνην μου. Εἰ οὖν σὺ εἶ, διὸ ἐγὼ ἐκ τῶν προσόντων σοι σημάντων γνωρίζω, ἐνάγγειλόν μοι τὴν δύναμιν σὺ τοῦ Χριστοῦ.

'Ἀκούσας δὲ ὁ Εὔσταθιος ταῦτα παρ' αὐτῆς, καὶ αὐτὸς δρομοῖς ἐνοπτοῦζόμενος τὸ καλὸν αὐτῆς, καὶ ἐπιγνοὺς αὐτὴν, ἀκατασχέτω ληφθεῖς χαρᾶ, δάκρυά τε πολλὰ ἐκχεισ, εἶπεν· Ἔγώ εἰμι διὸ λέγεις. Καὶ ἀναστὰς περιεπλάκη αὐτῇ, καὶ χατεψίουν ἀλλήλους, δῆξαν ἀναπέμποντες τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ, τῷ παντοῖως εὐεργετοῦντι τοὺς ἔκυτοῦ δούλους, καὶ ἀνακαλουμένων ἐκ πολλῶν Οἰλύψεων. Καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, Κύριέ μου, ποῦ εἰσι τὰ τέχνα ἥμῶν; Οὐ δὲ εἶπε, Θηριάλωτα γεγόνασι. Καὶ διηγήσατο αὐτῇ πῶς ἀπώλεσε τὰ νήπια. Ή δὲ λέγει αὐτῷ· Εὐγαριστήσωμεν τῷ εὐεργέτῃ Θεῷ· τάχα γάρ ὡς ἔχαριστο ἥμεν εὑρεῖν ἀλλήλους, παρέξει καὶ τὰ τέχνα ἥμῶν ἀπολαβεῖν ἥμας. Λέγει πρὸς αὐτὴν ὁ Εὔσταθιος· Εἶπόν σοι, Θηριάλωτα γεγόνασι. Τότε λέγει πρὸς αὐτὴν ἡ γυνὴ αὐτοῦ· Τῇ χθες ἥμέρᾳ καθηξομένη ἐν τῷ κήπῳ, ἤκουσα δύο τιναντισκῶν, πρὸς ἀλλήλους διαλεγομένων, καὶ ἐξηγουμένων τὰ τῆς νηπιότητος αὐτῶν· καὶ ἐπέγνωντο αὐτοὺς διεστῶν οἱ υἱοὶ ἥμῶν. Ἀλλ' οὐδὲ αὐτοὶ ἤδεισαν, διεστῶφοι εἰσιν, εἰ μὴ ἐξ τῆς διηγήσεως τοῦ πρεσβύτερου ἀδελφοῦ ἐπέγνωσιν ἀλλήλους;. Εἰ οὖν μέχρι τῆς σήμερον ἀγνοεῖ; ταῦτα, γνῶθι πῶς τὸ πολλή τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνία τὴν ἐπίγνωσιν ἀλλήλοις ἔχαριστο. Μάλιστα οὖν αὐτὸς παρ' αὐτῶν, καὶ ἐροῦσι σοι.

C Agapio et Theopisto, in Ægyptum profectus est; qui denique dum mare trahicimus, ac enavigamus delinente barbaro nauclero mei jaeturam fecit. Is neimpe est, qui in hauc me regionem traxit. Testisque mihi Christus Dominus est, quod nusquam is, ullusve allus constupraverit; hactenusque servaverim castitatem meam. Dum igitur ille sis, quem iis ex signis nosco, ac prodo, tu vicissim Christi me potentiam doceto.

Ilis ex ea Eustathios auditis, ipseque pariter formam continuit, ac cum agnovisset, impotenti correptus gaudio ubertimque manantibus lacrymis: Ego ipse, inquit, sum quem dicas. Surgensque, in amplexus ruit, alter quo alterum osulati, Christo Domino gloriam submiserunt, qui modis omnibus servos suos beneficiis afficit, exque multis ærumnis revocat, ac restituit. Tum ait illa viro, domine mihi ubinam sunt nostri liberi? Respondit: Rapti sunt a bestiis; modumque narravit, quo infantes amiserunt. At illa: Gratias agamus Deo bonorum auctori; forsitan opim qua pietate ut alter alterum inveniremus concessit, ut etiam liberos recipiamus, præbebit. Ad quam Eustathius: Jam eos a bestiis raptos esse dixi. Tuōc ad eum mulier. Cum heri in horto sederein, duos quosdam adolescentes inter se colloquentes, ac quos infantia casus tulisset, raptos narrantes audivi; atque hos nostros ipsos liberos esse, agnovi. At neque hi se germanos esse prorsus noverant, nisi ex senioris narratione, alter alterum fratrem, sequi mutuo agnoverisset. Similidem igitur haec te hactenus latent, scito quem in modum impensior divina clementia hoc ipsum illis natus largita sit. Discas itaque ipse ex illis, sibiique illi dicent. Accersitis vero ille adolescentulis, ex illis

⁹ Ephes. 1, 7.

tentans detrahere, magnisq[ue] accipiebat honoribus: utique rerum sortiter bello barbarico gestarum, tunc inventorum suorum nomine, publica solemnia apparans ac struens, admonebat gratiarum actione libare, ac diis pro victoria sacrificia facere. Haud enim vero beatus ille, reque ipsa cælorum Regis prefectus militiae, aut imperatoris adulatio[n]e ac acceptione, aut plebis civiumque honore emollitur; vel exiguam quasdam, atque vulgarem, pro Jesu deitate, Romanis principibus, plebiique vocem iaculauit: sed una cum ingenua radice, divinæque sationis ipsius ramis, in Dei jam paradiſo plantatus ac radicatus, divina dignum plantatione, etiam confessionis reddidit fructum. Nos, inquit, o imperator, ac qui circumquaque astatis universi, ne nos ultra claritatem regiam, abundantes divitias, peritura[m] B fluctuantque voluptatem ac libidinem, poteris depetrere. His enim omnibus per Christi fidem mortui sumus. Cuncta hæc spernere didicimus, quorum vos tanquam necessariorum dulcedine affecti, insipietatis nobis ea præmio offertis. Quemadmodum autem quod speciat ad illa per Christi virtutem mortui sumus, sic longe prius, quod ad omnes eorum, qui dii dicuntur, aliquæ mortuorum mortui ceremonias, soli Christo Jesu Neoque omnipotenti ac Patri ejus, neconon vivisco Spiritui vivimus; qui elegit nos, et acquisivit in spei vivam quem solum cum Deum vivum ac verum, solum Salvatorem ac Dominum, Regemque universorum noveri-

A ταῦταν αὐτοὺς ἀποκαρύμενος, λαμπραῖς ἐδεξιοῦτο τιμαῖς· καὶ ἐπὶ τῇ τῶν ἀλλοφύλων ἀριστείᾳ, καὶ ἐπὶ τῇ ἀνευρέσει τῶν οἰκείων, δημοτελεῖς πανηγύρεις κατακευαζόμενος, τὰ χαριτήρια σπάνδειν παρηγγύα, καὶ θύειν τὰ ἐπινίκια ταῖς θεοῖς. Ἀλλ' οὐχ δικάριος ἔκεινος, καὶ τοῦ τῶν οὐρανῶν ἀληθῶν Βασιλέως στρατηλάτης, ή πρὸς τὴν βασιλικὴν κολακείαν καὶ δεξιώσιν, ή πρὸς τὴν παρὰ τοῦ δῆμου καὶ τῆς πόλεως καταχεινοῦται τιμὴν· οὐ μικράν τινα καὶ τὴν τυχοῦσαν, ὑπὲρ τῆς Ἰησοῦ θεότητος τοῖς βασιλεῦσι Ρωμαίων καὶ δῆμος ἀνακεκράγει φωνὴν· Φύρα δὲ τῇ εὐχενεῖ φίλῃ καὶ τοῖς θεορύταις αὐτοῦ κλάδοις ἥδη τῷ τοῦ Θεοῦ παραδείσῳ πρατεύμενος καὶ ἐφριζωμένος, ἀξιον τῆς θείας φυτείας, καὶ τὸν τῆς δημοτογίας φπάδιον καρπόν· Ἡμᾶς, λέγων, ὁ βασιλεὺς, καὶ πάντες οἱ περιττάμενοι, μηχετί νομίζετε δέξης βασιλικῆς, ή χρημάτων περιουσίας, ή τῆς ἀπολλυμίνης φυτέχεσθαι καὶ φεύγεταις ἥδοντῆς. Πρὸς πάντα γάρ ταῦτα διὰ πόστεως νενεκρώμεθα Χριστοῦ, πάντων ὑπερορφὰ δεδιδόγμεθα τούτων, ὃν ὡς ἀνεγκαίων ὑμεῖς τῆς ἀπολαύσεως περιεχόμενοι, ἀθλα τεῦτα προτείνετε τῆς δασείας ἡμῖν. Ἀλλ' ὥσπερ ἀκεθάνατον τρόπον αὐτὰ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ, αὐτῶ πολὺ πρῶτον καὶ πρὸς πάντας τῶν λεγομένων θεῶν καὶ δαιμόνων ἀποθανόντες τὰς τελετὰς, μόνον ζῶμεν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ τῷ παντοκράτορι Θεῷ καὶ Πατρὶ αὐτοῦ, καὶ τῷ προσκυνητῷ Πνεύματι· ἀς ἐξελέξατο, καὶ περιετριήσατο ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν· δν μάνον εἰδότες Θεὸν ζῶγετο, καὶ ἀληθινόν,

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

percontatur, quinam exsistant, quæve illis acciderint. Cumque universa narrassent, agnovit ipso esse filios suos: amboque in eorum ruentes colla, cum lacrymis benignissimo Deo gratias agebant, quod nova adeo ac insolita ratione liberos reperissent.

A secunda autem ad sextam usque horam, diffusus eorum quæ acciderant rumor late castra ordinquesque pervasit; ita scilicet ut collecti omnes mirarentur, magisque gestirent quod illi reperti, quain quod ipsi suis Barbaris victoria positi essent. Maximam vero Eustathius quod agnitus esset solemissatem, ac tripudium agens, inque crastinum invictato Deo, ac gratiarum actionis voces pro summâ illius clementia, ac benignitate Domino Christo submittens, oīnique circu[m] Barbarorum ditione subacta, ingenti parta victoria, multisque onustus spoliis, ac captivorum confertam multitudinem adducens, remeavit.

Contigit autem Eustathio necdum in urbem reverso, Trajanū fatus functo alium imperatorem (nempe Adyranū) ei subrigari; hominem scilicet gentilem, ac qui omnes retro imperatores impietatis ergo longe superaret. Reverso itaque Eustathio, imperator (ut Romanorum comparatum moribus est) obviam factus, victoriae monumento diem festum agebat; r[es]que illi præclare gestas, ac bellū facinora, neconon inventam uxorem atque liberos cum dicitisset, triumphi letitiam, ac convivium magis protrahebat. Quamobrem, etiam pro victoria simulacris facturus, in templuni erupit. Ingresso autem in Apollinis delubrum, nusquam Eustathius cerimoniarum coimes, totusque resiliens, foris stetit. Tum i[n]petator illo accersito serio percontari, cur hostium victor, ac patriæ redditus, simulacris non iniunctoraverit.

C Proskaleσάμενος δὲ τοὺς νεωτέρους. ἐπυνθάνεται παρ' αὐτῶν, τίνες εἰσὶ καὶ τί τὰ συμβάντα φύτοις. Οὓς δὲ διηγήσαντο αὐτῷ πάντα, ἐπέγνω σύντοις, δτε αὐτοὺς εἰσιν οἱ υἱοὶ αὐτῶν· καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τοὺς τραχήλους τῶν τέκνων αὐτῶν, μετὰ διχρόων ηγερίστουν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, ἐπὶ τῇ παραδέξῳ ἀνεύρεται αὐτῶν.

'Απὸ δὲ ὡραὶ δευτέρας ἕως ὡραὶ Ικτης; διέδραμε περὶ τῶν συμβεβηκότων φῆμη καθ' ὅλου τοῦ στρατοπέδου, ὡς πάντας συναθροισθέντας τοὺς στρατιώτας θαυμάζειν, καὶ ἀγάλλεσθαι ἐπὶ τῇ ἀνευρέσει αὐτῶν πλεῖον. ή ἐπὶ τῇ τῶν βαρβάρων νίκῃ. Κορητὴν δὲ μεγίστην ποιούμενος ἐπὶ τῷ ἀναγνωρισμῷ αὐτοῦ διόσταθιος, καὶ τῇ ἔξῃ ἐπεκαλεσάμενος τὸν Θεὸν, καὶ εὐχαριστηρίους φωνὰς ἀναπέμπων τῷ Διοκλήτῳ Χριστῷ ἐπὶ τῇ μεγίστῃ αὐτοῦ φιλανθρωπίᾳ, τροπωσάμενός τε πάσαν τὴν κύκλῳ χώραν τῶν βαρβάρων, ὑπεστρέψει μετὰ νίκης μεγάλης, καὶ λάρυρα πολλὰ ἐπιφερομένος; καὶ αἰχμαλώτους πλεῖστας.

D Συνέσθη δὲ πρὸς ἡ ἐπανελθεῖν τὸν Εύσταθιον ἐκ τοῦ πολέμου, τελευτῆσαι τὸν βασιλέα Τραζανὸν, καὶ ἀναστῆναι ἀντ' αὐτοῦ ἐτερον βασιλέα, Ἀδριανὸν δομα, "Ελληνα, ἀσεβίστερον τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων. Σπανελθόντος οὖν τοῦ Εύσταθίου, ἀπαντήν ποιεύμενος δι βασιλεὺς, ως θεὸς εἰσὶ Ρωμαίοις, ἐπινίκιον ἔστρην ἡγε· καὶ μαθών τὴν ἐν τῷ πολέμῳ ἀνδραγαθίαν, τὴν τε εὑρεσιν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων, ἐπὶ πλεῖστην παρέτεινε τὴν εὐαγκίαν· καὶ ὥρμησεν εἰς τὸν ναὸν ἐπινίκιον θυσίαν ἀνενεγκεῖν τοῖς εἰδώλοις. Εἰσερχομένου δὲ αὐτοῦ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, οὐ συνειτῆλθεν αὐτῷ δι Εύσταθιος, ἀλλ' ἀποτηδήσας, ἐστη ἔξω. Οὐ δὲ βασιλεὺς προσκαλεσάμενος αὐτὸν, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτοῦ, διατί οὐκ ἐπέθυσε τοῖς εἰδύλοις, ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς νίκης. Εδει γάρ σε, φησίν, εὐχαριστηρίους σπουδάζειν απέμ-

μόνον Σωτῆρα καὶ Κύριου καὶ τῶν ὅλων βασιλέων, Λαός, ad eum evenī per mortem opiamus, ac per supplicia morti praeveniā, ad eum properamus.

Τούτοις δὲ τύραννος τοῖς λόγοις ἀκαθέτηψε φίλημά της θυμῷ, ἀποδυθῆναι μὲν τὸν Εὐστάθιον τὴν περικειμένην προστάττει παρευταί ζώνην ἐν μέσῳ δὲ τῷ σταδίῳ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ κατενεγκόντων, καὶ φυνέρωτας λέοντα κατ' αὐτῶν ἀπολυθῆναι. Ό δὲ ἀφεθεὶς, καὶ τῶν μακαρίων Ἑγγιστα γεγονός, καὶ τὸν αὐχένα τουτοις εἰς προσκύνησιν ὡς τοῦ θαύματος ἔκπλικώς, οὗτας ὑπεστάλη πρὸς ἄνωτόν. 'Αλλ' οὐχ ὑποχωρήσαι τούτοις τὸν ἀμελεικόν ἔχεινον θῆρα· βοῦν δὲ χαλκοῦν μέγαν εύθὺς πυρρικωθῆναι, καὶ ἐν αὐτῷ ταύτους ἐμβάλλεσθαι κελεῦσαι.

Ως οὖν μεγάλῃ τῇ προθυμίᾳ, καὶ ἀνεκλαλήψει παραστάντες; οἱ γεννάδαι χαρᾶ, πρῶτον μὲν εὐχαριστίᾳ, ἐπειτα ἰκετηρίᾳν τῷ τῆς δόξης Θεῷ προσευξάμενοι, ὡς δὲ ἐντὸς μὲν ἔχεινον τοῦ μηχανήματος τελευθείεν, ἀκατόφλεκτο δὲ διετερηθείεν τῷ πυρὶ, οὕτω κεχωρήκασιν ὡς ἐκ πατάδι, φαιδροὶ φαιδραῖς καὶ γεγανωμέναις ἐν αὐτῷ εἰσιντες ψυχαῖς. Ἐπὶ πολὺ δὲ τὸν Κύριον ὑμνήσαντες, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦτον εὐλογήσαντες καὶ μεγαλύνθετες, οὗτοις αὐτῷ ἐν εἰρήνῃ τὰς πανιέρους αὐτῶν ἀπαρέθεντο ψυχάς.

Τοῦτο τῆς εὐσταθείας Εὐστάθιου τὸ γέρας. Τοῦτο τῇ πίστεως Θεοπίστης τὸ προτέρημα. Καὶ τοῦτο τῶν ἀγαπητῶν τέχνων Ἀγαπίου καὶ Θεοπίστου τῆς

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

ψει τοῖς θεοῖς, μάλιστα διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς γυναικός σου καὶ τῶν τέχνων σου.

Ο δὲ Εὐστάθιος λέγει πρὸς αὐτὸν· Ἐγὼ τῷ Χριστῷ μου καὶ ἀνέπεμψα, καὶ ἀναπέμπω ἀπαύστους δεήσεις καὶ ἰχεστας, διὰ τὴν τὴν ταπεινωσιν, καὶ ἀνεκαλέσατο με ἐκ τῆς εἰχμαλωσίας, καὶ ἀπέδωκέ μοι τὴν γυναικά μου καὶ τοὺς ὕπούς μου. Ἐπειτα γάρ Θεὸν οὔτε οἶδα, οὔτε τέσσαμαι, εἰ μὴ τὸν Θεὸν, τὸν ποιήσαντα λόγῳ τῷ πάντα. Τότε ἐκέλευσεν δὲ βασιλεὺς διαδεχθῆναι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν ὡς παγανὸν παραστῆναι ἀματῇ γυναικὶ καὶ τοῖς τέχνοις αὐτοῦ. Καὶ οὕτω ἐποιεῖτο τὴν κατ' αὐτῶν ἐξέτασιν.

Θεασάμενος δὲ δὲ βασιλεὺς τὸ ἀμετάθετον τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως αὐτῶν, ἐκέλευσεν, αὐτὸν τε καὶ τὴν γυναικαν αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, εἰσαγκόντας εἰς τὸ στάδιον, καὶ ἀπολυθῆναι αὐτοῖς λέοντα. Προσδραμών δὲ δὲ λέων, καὶ πλήσιους αὐτὸς τῶν μακαρίων καὶ δαιδύμων, ὑποκλίνας τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ προσκυνήσας αὐτούς, ἀνεχώρησε, καὶ ὥρμησεν ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σταδίου. Τότε δὲ βασιλεὺς θεασάμενος τὸ παράδοξον θαῦμα, διὰ οὐχ ἡφατο αὐτῶν τὸ θηρίον, ἀπορηθεὶς ἐκέλευσεν ἐκκαῆναι βοῦν χαλκοῦν, καὶ καὶ ἐμβληθῆναι τοὺς ἀγίους. Συνήρχετο δὲ πάντα τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων, θεάσασθαι τοὺς ἀγίους, ἐμβαλλομένους ἐν τῷ χαλκουργήματι.

Προτελθόντες δὲ οἱ ἀγιοι, παρεχάλεσαν τοὺς δημίους δοῦντες αὐτοῖς διορίαν εἰς τὸ προσεύξασθαι. Ἐκτείναντες οὖν τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν, προσκυνήσαντο. λέγοντες· Κύριε δὲ Θεός τῶν δυνάμεων, δὲ πάσιν ἀδρατος, τίμιν δὲ δρώμενος, ὡς ἡβουλήθης, ἐπάκουσον τίμων δομένων σου. Ἰδού γάρ τη εὐχὴ τῶν πεπλήρωται, διότι ἀποβαλόντες, χλλήλους, καὶ αὐθις εὑρεθήσεται, κατηγενύθημεν τῆς

Risœ tyrannus sermonibus impotenti ira accensus, exiū confestim Eustathium, quo præcinctus erat, cingulo imperat: inque medium stadium cum sociis demitti, ac formidolosissimum in eos leonem laxari. Dimissus leo, ac beatis proxime vestigis admotus, cervice adorantis specie (o reni miram!) inflexa, sese ipse subtraxit. Non his tamen dura illa bestia cessit; sed ingentem statim bovem æneum igne incedi, inque illum sanctos conjici jussit.

B Cum igitur summa alacritate, nullisque verbis explicabili gaudio astantes strenui athletæ, primum gratias egissent, tumque precando supplicationem Deo gloriæ obtulissent (nempe saceret ut in ea machina consuminari, incombusi atque illæsi ab igne permanerent), sic velut in thalamum, lati, laetis animis, ac gestientibus ingressi processerunt. Ac denum, cum ad longum horæ tempus Dominum cantico celebrasset, eumque in spiritu laudasse ac magnificasset, sacratissimas animas suas illi in pace tradiderunt.

Hæc Eustathii firmitatis ac constantiæ merces. Hæc Theopistæ fidei victoria; hoc ebarissimorum pignorum Agapii et Theopisti virtutis decus, longo-

C Par enīm, inquit, erat, ut in gratiarum actionem ellius eo cum primis nomine eis libares, quod uxoreni atque liberos inventos receperis.

At quem Eustathius: Ego Christo meo obsecratores ac supplicationes tum submisi, tum incessanter submissio, quod mea misertus humilitatis, a captivitate revocato, uxorem liberosque reddidit. Alium enim Deum neq; novi, nec colo, excepto duumtaxat eo, qui sermone omnia condidit. Tunc imperator abrogato illi magistratu, tanquam pagani una cum uxore atque liberis sisli ipsum iubens, eum in modum, cognitionem de illis iustituit.

D Ubis autem inflexam eorum fidei in Christum consolantiam abunde perspexisset, Eustathium pariter uxore inque ac liberos, laxato in eos leone, induci in stadium jussit. Accurrens autem leo, iamque beatorum, ac inclitorum prope admotus vestigiis, inclinata juba, atque capite, adorantisque specie procumbens, pedem retrahit, ex qua stadio exire impetu eoneundit. Tunc imperator, novi miraculi, ac insoliti spectaculo (quod scilicet hostia martyres minime attigisset) animi aneptis effectus, bovem æneum igni incendi, atque in illum sanctos exurendos jactari præcepit. Qua sententia, coelus omnium fidelium, Graecorumque, theatrua unum sanctos spectantium, in zonam illum machinam conjiciendos, emersit.

Eanli igitur acedentes, precandi sibi spatium a carnificibus concedi poposcerunt. Extensis itaque in coelum manibus, in hæc verba precati sunt: Domine, Deus cunctis invisibilis, nobis tamen visus atque conspectus, quomodo voluisti, exaudi nos rogantes te. Ecce extra nostra iam impetu precatio est, quod cum aliis amissimus, rursusque uniusli fuerimus, merulmus sanctorum sortem nau-

ruinque ipsorum pietatis ergo laborum ac certaminum dignum merito, ac triumphale præmium; quod scilicet clero martyrii sine vitam clauerunt. Porro sanctorum omnium a saeculo, divinorumque virorum virtutes beatissimi æmulati; ac magnorum quidem patriarcharum benignitatem alique hospitalitatem; Jobi vero patientiam ac sustinentiam; prophetarum atque judicum futurorum rerum scientiam victoriasque, ac fortia adepti facinora, Danielis instar obturaverunt ora leonum, triumque puerorum in Babylone more, extinxerunt vim ignis²⁰. Triduum enim veneranda illorum corpora in æneæ illius incensæ machinæ medio posita, nullam ignis vel ad unum usque capillum læsionem senserunt; sed tanquam aurum, seu argentum probata, splendidiora, magisque decora eluxerunt.

Horruit Adrianus eo illos habitu conspicatus: sed et Romani, Christi potentiam magnis vocibus celebrarunt. Ac Pauli quidem vocationem e cœlo, omniumque discipulorum sibi, spem, charitatem imitati, sanctorumque omnium Christo traditam paupertatem, mansuetudinem, modestiam assecuti, sic demum constanter fortiterque triumphales agonies adierunt; parique magnis atque invictis martyribus gloria iis defuncti, dignas victoriæ, variaeque multiplices coronas, Christi dextera donante, acceperunt.

Sed, o iter beati, Deoque dignissimi, ac amabi-

A ἀρετῆς τὸ κλέος, καὶ τῶν μαχρῶν αὐτῶν ὑπὲρ εὔσεβίας χόπων καὶ πόνων ἄθλον ἀξιόθλον, τὸ μαρτυρικῷ καὶ ἀσιδέμῳ τέλει τὸν βίον κατακλεῖσαι. Πάντων δὲ τῶν ἐκ τοῦ αἰῶνος ἀγίων καὶ θείων ἀνδρῶν τὰς ἀρετὰς οἱ μαχαριώτατοι ζηλώσαντες· καὶ τὸν μεγάλων μὲν Πατριαρχῶν τὸ φλάγαθον καὶ φιλόξενον, τὴν ὑπομονὴν δὲ καὶ χριτῶν τὴν τῶν ἐπερχομένων γνῶσιν, καὶ τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν κατούσαμενοι νίκας καὶ ἀνδραγαθίας, ἐφριξαν μὲν στήματα λεόντων ὥσπερ ὁ Δανιήλ· ὡς οἱ ἐπὶ τῆς Βασιλείας δὲ τρεῖς παῖδες, ἐσθεσαν δύναμιν πυρὸς· Ἐπὶ τρισὶ γάρ τημέραις τὰ τίμια τούτων σώματα, ἐν μέσῳ τοῦ ἐκπυρουμένου ἐκείνου χαλκουργῆματος κείμενα, οὐδὲ δύσον ξῶς τριχὸς ἐφλογίσθη μίδις, ὥσπερ δὲ χρυσὸν ἢ ἀργύριον δοκιμαζόμενα, τὴν αὐτῶν ὥραιότητα λαμπροτέραν ἐπεδείκνυσαν.

"Ἐφριξεν Ἀδριανὸς οὗτως αὐτοὺς Ιδών· ἡλάλαξαν δὲ καὶ παῖδες Ἄρωμαίων τὴν δύναμιν μεγαλύνοντες τοῦ Χριστοῦ. Καὶ Παύλου μὲν τὴν ἐξ οὐρανοῦ κλῆσιν, τῶν μαθητῶν δὲ πάντων τὴν πίστιν, τὴν ἐλπίδα, καὶ τὴν ἀγάπην μιμησάμενοι· καὶ πάντων ὅσιων τὴν κατὰ Χριστὸν πενίαν καὶ πραΰτητα καὶ ἐπιεικειαν. οὗτως ἐπὶ τέλει πρὸς ἀθλοφορικοὺς ἀγῶνας εὐσταθῶς καὶ γενναίως ἀπεδύσαντο· καὶ ίσα τοῖς μεγάλοις καὶ ἀητήτοις μάρτυσιν ἐνευδοκιμηθέτες, ἀξιονίκους, οὗτοι καὶ πολυποικίλους στεφάνους διὰ τῆς δεξιᾶς ἀνεδήσαντο Χριστοῦ.

'Ἄλλ', ὡς τρισμαχάριοι, καὶ ἀξιοθεώτατοι, καὶ

S. EUSTATII ACTA ANTIQUA.

cisci. Quemadmodum enim qui Babylone erant tres pueri per ignem probati, te non negaverunt, sic nos quoque igni hoc consummemur ac si eis hostia tibi placita, igni toti abscondendi suscipiamur. Da vero, Domine, nostris quoque pignoribus gratiam, ut quisquis nostri memor exstiterit, parlem in regno cœlorum, atque in terra abundantiam nanciscatur. Sive in mari, sive in flumine per nouen nostrum te invocantes, liberentur a periculis ex peccato creandis, per nostram tibi procidentes humilitatem, eisque veniam indulgere peccatorum. Omnibus deinde qui te laudantes nostri meminerint, adjutus esto atque beneficis. Da, Domine, ut ignis sævissima vis in rorem nobis vertatur, placeatque nos in eo consummari.

Hæc cum precati essent, venit eis vox de cœlo, dicens: Sic erit vobis uti petiistis; hisque abundantius vobis continget, quod mei causa multas ac magnas sustinentes tentationes. nihil iis victi, certe. Venite igitur in pace, ut vestre victoriæ sarta recipiatis; ac pro temporaneis malis, quibus conflictati estis, præparata sanctis bona in sæculum sæculi percipiatis. Quibus auditis beati, alacri animo se igni dederunt. Inmissisque in æneam machinam, confestim vis ignis compressa est, laudissimamque ac intemeratam Trinitatem laudantes personante victoriæ cantico, divinas divinaque loquentes animas suas, ab igne penitus illæsi, ac nec pilo iis violato, reddiderunt.

Triduo autem post, veniens impiissimus imperator, æneam machinam (visurus scilicet quid sanctorum corporibus factum esset) jussit aperiri. Inventisque illæsis cadaveribus, vitæ eos superstites

C μερίδος τῶν ἀγίων σου τυχεῖν. "Ωσπερ γάρ οἱ τρεῖς παῖδες οἱ ἐν Βασιλῶνε δοκιμαζόμενοι διὰ πυρὸς, καὶ μὴ ἀρνησάμενοι σε, οὗτοι καὶ ἡμεῖς τελειωθείημεν διὰ τοῦ πυρὸς τούτου, καὶ προσδεχθείμεν ὥσπερ θυσίᾳ εὐπρόσδεκτάς σοι, ἐν τῷ πυρὶ τούτῳ δοκιμαστούμενοι. Διὸς δὲ, Κύριε, χάριν καὶ τοῖς λειψάνοις ἡμῶν, ἵνα πᾶς δὲ μημονεύων ἡμῶν σχῆμα μέρος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ ἐπὶ γῆς εὐθηνίαν. Καὶ ἐν θαλάσσῃ, καὶ ἐν ποταμῷ κινδυνεύοντες ἐπικαλέσινται σε διὰ τοῦ ὀνδρατος ἡμῶν, ρυσθεῖν ἐκ τῶν κινδύνων τῶν ἐξ ἀμαρτίας, διὰ τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν προσπίπτοντές σοι, καὶ συγχώρησιν αὐτοῖς χάρισαι τῶν ἀμαρτιῶν· καὶ πάντων τῶν μεμνημένων ἡμῶν, καὶ δοξαζόντων σε, βοηθός καὶ εὐεργέτης γενοῦ. Διὸς, Κύριε, καὶ τὴν ἀπειλὴν τοῦ δεινοτάτου πυρὸς εἰς δρόσον μεταβληθῆναι, καὶ ἡμᾶς ἐν αὐτῷ τελειώθηναι εὐδόκησον.

Kαὶ ταῦτα αὐτῶν εὑξαμένων, φωνὴ αὐτοῖς ἤλθεν ἀπ' οὐρανοῦ, λέγοντα· Οὗτοις δοτοῦνται ὑμῖν καθὼς ἥτησασθε· καὶ περισσότερον τούτων ὑμῖν γενήσεται, ὅτι ἀθλεῖτε δι' ἡμές, πολλούς· καὶ μεγάλους ὑπομειναντες πειρασμούς, καὶ μὴ ἡττηθέντες. Δεῦτε οὖν ἐν εἰρήνῃ, ἀποληψόμενοι τοὺς στεφάνους τῆς γένεσίς ὑμῶν· καὶ ἀντὶ τῆς προσκαΐρου κακοπτιθείας, εἰς αἰώνα αἰώνος ἀπολαύσοντες τῶν ἡτοιμασμένων δημαθῶν τοῖς ἀγίοις. Καὶ ταῦτα ἀκούοντες οἱ μαχάροι, προθύμως ἔκποντες ἐκδεδώκασι τῷ πυρὶ. Καὶ ἐμβληθέντων αὐτῶν ἐν τῷ χαλκουργῆματι, εὐέσως ἡ ἀπειλὴ τοῦ πυρὸς κατεστάλη· καὶ δοξάσαντες τὴν πολυθυμητὸν καὶ ἀχραντὸν Τριάδα, φαντες ὡδὴν ἐπινίκιον, ἀπέδωκαν ἐν εἰρήνῃ τὰς θεολόγους αὐτῶν φυχάς· καὶ οὐχ ἥψατο αὐτῶν τὸ πῦρ μέχρι καὶ τοιχός.

Kαὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας παραγίνεται ὁ ἀσθέστατος βασιλεὺς, καὶ ἐκέλευσεν ἀνοιγῆναι τὸ χαλκούργημα πρὸς τὴν θεάσασθαι τὰ γεγόνατι τὰ σώματα τῶν ἀγίων. Καὶ εὐρύντες σῶα τὰ λείψανα αὐτῶν, ἐνδ-

ἀξιεραστότατοι Θεοῦ φίλοι, οἱ νοερῶς καὶ ἀχρόνως διατρέχοντες τὴν οἰκουμένην, καὶ τοῖς ἐπιχαλουμένοις ὑμᾶς τὰς Θειὰς ἐπιδαιψιευδρενοὶ δωρεάς καὶ ρετε ὡς τῇ ἀληθινῇ τῶν ἀγίων καὶ αὐθυποστάτων συζῶντες χαρᾶ· χαίρετε, ὡς ἐν χώρᾳ καὶ ἐν φυτῇ ζώντων τῷ τῆς ζωῆς εὐαρεστοῦντες Θεῷ. Χαίρετε, ὅτι οἵτινες ὑμεῖς ἐφοδήθητε τὸν Κύριον καὶ ἐπορεύθητε κατὰ τὰ λόγια ἐν ταῖς ὁδαῖς αὐτοῦ· διὸ καὶ τοὺς πόνους τῶν χαρπῶν ὑμῶν φάγεσθε· μακάριοι ἔστε, καὶ καλῶς ὑμῖν ἔσται. Εὐφραίνου καὶ κατατέρπου, ὡς τῇς εὔσταθείας φερώνυμε καὶ συκώνυμε. ὅτι ἡ γυνὴ σου ὡς ἀμπελος εὐθυνοῦσα, τοῖς τῶν χαρίτων Θεοῦ βάτρυσιν ἐν τοῖς κλίτεσιν, εἰτ' οὖν ἀνακλίσεις τῇς ἐν ἀνθρώποις ἀχειριποιήτου παστάδος· ὅτι οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαῖων, τῇς τοῦ παναγίου Πνεύματος, κύκλῳ τῆς νοερᾶς καὶ πανακτράτου σου τραπεζῆς.

Ἄλλὰ καὶ ἡμᾶς, ὡς πανδόκεις μάρτυς, τῆς σῆς εὐφροσύνης, τῆς σῆς εὐλογίας καὶ μακαριότητος παράλαβε κοινωνούς· καὶ ἀπικειμένων ἡμῖν θλίψεων τὰς ἐνοχλήσεις παρενεγκάντων, αἴρηντικὸν ἐμοὶ βίον καὶ θεοφιλή καὶ ἡσύχιον δώρησαι, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ώη δόξα, καὶ ἡ τίμη, καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Allissimi Dei amici, qui mentis agitatione, nullaque temporis mora orbem terrarum percurratis, vosque invocantibus divina affluenter munera tribualis; gaudete, ut qui vero ac in se consistenti sanctorum gaudio convivatis. Gaudete, ut qui in regione, ac luce viventium, Deo vitae placeatis. Gaudete, quod ita timueritis Dominum, ac sicut habent divina oracula, in ejus viis anibulaveritis; quamobrem etiam labores palmarum vestrarum comedetis; beati eritis et bene vobis erit. Gaude et lætare, cui a constantia nomen est, exque nonius ratione vere constantia eniles, quia uxor tua sicut vitis abundans, Dei gratiarum botris, in lateribus, id est devexis, nulla in hominibus manum opera facti ihsamini tui, quia filii tui sicut novellæ olivæ, sanctissimi Spiritus pinguedine virentes, in circuitu spiritalis, prorsusque intemeralæ mensæ tuæ.

Verum nos quoque, o beatissime martyr, tuæ nos lætitiae, benedictionis, ac felicitatis socios assume; ingruentiumque calamitatum molestias avertens, vitam mihi pacatam, religiosaque ac tranquillam largire, in Christo Jesu, cui est gloria, honor, adoratio in sæcula. Amen.

S. EUSTATHII ACTA ANTIQUA.

μιζὸν αὐτοὺς ζῆγε. Καὶ ἐξενέγκαντες αὐτῷ, ἀπέθεντο ἐν τῇ γῇ. Θαῦμα δὲ ἔσχε τοὺς περιεστῶτας ἀπαντας, ὅτι οὐδὲ τριχὸς αὐτῶν κατεχυρίευσε τὸ πῦρ· ἀλλ’ ἡσαν τὰ σωματα αὐτῶν ὥσπερ χιῶν λάμποντα. Καὶ φοδηθέλες ὁ ἀνοσιώτατος βασιλεὺς, ἀνεχώρησε. Τὰ δὲ πλήθη ἀνέκραζεν, Ἀληθῶς μέγας ἔστιν ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν, εἰς μόνος ἀληθινὸς Θεὸς ὁ Χριστὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος, οὐδὲ ἐφύλαξε τοὺς ἀγίους αὐτοῦ.

Λάθρα δὲ οἱ Χριστιανοὶ κλέψαντες τὰ σώματα τῶν ἀγίων, κατέθεντο ἐν ἐπιστήμῃ τόπῳ· καὶ μετὰ τὸ παυσθῆναι τὸν διωγμὸν, οἰκονεύκτηριον οἰκοδομήσαντες, κατέθεντο αὐτοὺς, ἐπιτελοῦντες τὴν μνήμην τῶν ἀγίων μαρτύρων τῇ εἰκάδι τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς.

Αὕτη ἡ πολιτεία τῶν ἀγίων, καὶ ἀοιδέμων μαρτύρων. Τούτο τὸ τέλος τῆς ἐνθέου καὶ ἐνδόξου αὐτῶν ἀθλήσεως. Πάντες οὖν οἱ καταξιούμενοι ἐπιτελεῖν τὴν μνήμην αὐτῶν, καὶ ἐπικαλεῖσθαι αὐτοὺς εἰς βοήθειαν, τυγχάνουσι τῶν ἐπηγγελμάτων ἀγαθῶν· ὃν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, ταῖς αὐτῶν πρεσβείαις, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Contra arbitrabantur. Cumque eduxissent, humi straverunt. Cepit vero eos qui præsentes erant admiratio ac stupor, quod nec pilum unum ignis vis læsisset, eorumque cadavera nive candidiora essent. Territus itaque impiissimus imperator, recessit. Vulgus autem ac turba clamabat: Vere magnus est Deus Christianorum, unus solus verus Deus Christus, neque ullus alius est, qui sanctos suos servavit.

Porro Christiani clam furati sanctorum cadavera, in insigni ea loco deposuerunt: ac cum cessasset persecutio, exstructa oratoria domo hæc in ea collocarunt, sanctorum martyrum indicta memoria, ad 12 Kalendas octobris.

Hæc sanctorum ac incolytorum martyrum vita atque institutio: hic divini illorum ac gloriosi certaminis exitus. Quotquot igitur in animum inducunt, ut eorum agant memoriam, atque adjutores illos invocent, promissa bona consequuntur; quæ utinam nos omnes iis intercedentibus consequamur, gratia ac benignitate Domini nostri Iesu Christi, cui gloria et potestas, nunc et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

ORATIO XIX.

Laudatio S. Hyacinthi Amastreni (1).

Acta Sanctorum Bolland., Julii tom. IV, die 17, ex editione Combesii in Christi martyrum lecta. Trias, Agarenico pridem mucrone sublitorum. Paris., 1668, 8°.

CAP. I. — Prologus; Sancti patria, adhortatio ad suos populares, ut idolatriam deserant.

a'. Ἐπρεπεν δρα, πολλῶν καὶ τιμῶν λιθῶν εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ Πνεύματι συνοικο-

(1) Amastris, incolita olim Paplagoniae civitas, de cuius origine, situ et episcopatu fuse actum est 21 Februarii in commentario prævio ad vitam sancti Georgii episcopi Amastreni, primam lucis usuram et gloriosam martyrii palmarum sanctio-

Hyacintho dedit, sacrosque civis sui cineres postmodum religiose venerata est, uti in ipsis Actis huic commentario subjungendis legimus. Ex sacris Graecorum monumentis patet quam celebris quondam fuerit hujus martyris cultus: nam Menolo-

et quo in eo celebrat gloria habeantur (aliis enim intelligens vivensque Dei civitas ipsa perfecta construitur atque conflatur) sacram pariter divinitusque Hyacinthum una assomit; tantum scilicet spiritualibus beatitudinis gratiis latisque fulgoribus, euctorum fere sacerdotum palam splendores viuentem, illisque preminentem, quantum et gratius

giuni a Genebrando editum, Horologium, Epitome Menologii, Typicum sanctæ Sibæ, Menæum Christianum, aliaque Græcorum Synaxaria die 18 Julii annuam illius memoriam celebrant. Unde mirum est, martyrem adeo illustrem a Menæis impressis et Maximo Cytherorum episcopo prætermitti. Transiit tamen ejus commemoratione in Menologium Slavo-Russicum, quod a præstabilis Barone Sparwensfeldio Latine versum eodem die sic eum annuntiat. « Sancti martyris Hyacinthi Amastridensis, qui post multa tormenta et dentium effractiones moritur in carcere. » Aliud vero Synaxarium Ruthenorum, a Georgio David societatis nostræ missionario Moscuæ anno 1688. Latine versum, hac eadem die sic habet: « Sancti martyris Hyacinthi in Volumnavia. » Puto legendum « in Amastride; » nisi forte hæc urbs ita Russice apparetur, quod ignoror.

Synaxarium, jussu Basiliæ imperatoris collectum, prolixiori sanctum Hyacinthum ornat elogio, quod post nosrum tomum I Julii Græce editum sic Latine reddo: « Hyacinthus Christi martyr, p[ro]i ortus parentibus, filius fuit Theocli et Neonilæ sub Heraclio episcopo Amastridis. Qui quidem nomen ab angelo accepit, ac triennis Christi invocatione puerum mortuum excitavit. Crescente vero per ætatem virtute, usque ad senectatem pervenit, cum interim fecisset inulta mira opera; videns idololatras arborem superstitione colentes (erat autem ulmus inanis et quasi exhausta), excidit eam. Comprehensus igitur ad principem et Amastrenæ urbis magistratum ductus fuit, illique vehementer verberato evulsi sunt dentes: etiam ligatus funibus extra urbem tractus, acutisque arundinibus punculus est. Postea in carcerem conjectos spiritum Deo tradidit. Reliquæ illius collocatae sunt in ipsa urbe, scatentes perpetuo medetis. » Brevi h[oc]c elogio quædam continentur quæ in prolixioribus Actis non leguntur. In iis enim nomina parentum non exprimuntur. Nulla etiam sit mentio de Heraclio Aurastreno episcopo, ut nec de miraculo quod sanctus Hyacinthus triennis patrasse hic dicitur. Præterea arbor quæ in hoc elogio vocatur ulmus inanis et quasi exhausta, in Actis nostris nuncupatur lotus pulchra aspectu et grata frondium compositione luxurians.

Huic elogio ferine consonant Excerpta nostra mss. ex Menæis bibliotheca Ambrosianæ, quæ matrem sancti martyris Theonilam, et episcopum Amastrenum vocant Herachitum; principem vero Amastridis Canstricium. In fine autem adduntur sequentia: Λέγεται παράδοξον καθ' ἔχαστον χρόνον ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ συμβαίνειν αὐτῷ. Υπὸ γῆς γάρ δύντος του τάφου, ἐν φύῳ τεμένος αὐτοῦ ἀπόκειται λείψανον, ὑμνωδίας παρὰ των συνελθόντων καὶ δεήσεως γινομένης, ἀναδίδοται χοῦς, ὅνπερ ὁ ἐπίσκοπος ἐν τινὶ σκεύει δεχόμενος ἵερῷ τοῖς συνελθοῦσιν διανέμει εἰς ψυχῶν καὶ σωμάτων θεραπείαν καὶ ταξιν. Id est.: « Dicitur singulis annis in illius commemoratione mira res per ipsum evenire: nam intra terram existente tumulo, in quo venerandæ illius jacent reliquæ, dum ab iis qui convenerunt hymni et processantur, egeritur pulvis, quem episcopus in sacro quodam vase suscipiens distribuit ad venientes ad animarum ac corporum medietatem acsanationem. Eiusdem miraculi meminerunt Acta nostra. ann. 20. Posteriori huic elogio seu Vitæ compendio summe admedium est supplementum ms. ad dievæ ex-

μουμένων, καὶ ἐν αὐτῷ δοξαζομένων· καὶ γέρ τοιούτοις ἡ νορᾶ τοῦ Χριστοῦ πόλεις καὶ ζῶσα καταρτίζεται καὶ συγχροτεῖται· καὶ τὸν ἱερὸν τε καὶ Βελονὸν Τάκινθον συμπαρείληφθαι· τοσούτον ταῦτα νοηταὶ τῆς ἀγιότητος χάρισι καὶ ἀγλεῖαι τῶν διων ψεδῶν ἀγάνω σαφῶς ὑπεραστράπτοντα. δοψικαὶ καὶ χαριστέρας ἀπάντων τετύχη προσηγορίας· παντοῖαις γάρ

cusa et Synaxario Sirmondi et ms. Chiffletii collectum, in quo episcopas Amastridis appellantur Heraelides, et præfectus ejusdem urbis Castridins. Præter alias quasdam levioris momenti discrepancies isti elogio præmittuntur bi duo versiculi:

« Ος δοξάδιον οακτρίθιον, Λότρε,
Δέξαι τὸν Ὑδρίθον αὐτῷ καλάμῳ.

Ul gratum odorem floris hyacinthi, tuum
Sic, Christe, in ipsa arundine Hyacinthum accipe.

Satis manifesta hic est allusio ad nomen sancti et florem hyacinthum. Num autem de calamo vel arundine sit mentio, arbitror significari scapum seu caulem floris hyacinthi, et poetam Græcum voluisse alludere ad supplicium acutarum arundinum, quibus idololatrae sanctum martyreum pupugerunt.

Quamvis in præcedentibus Græcorum fustis hic sanctus martyr die 18 Julii referatur, tamen in Menologio quod ex bibliotheca et interpretatione cardinalis Sirleti vulgavit Camillus Loin. II. Antiquæ lectionis, sic legitur 17 Julii: « Eodei die sancti martyris Hyacinthi apud Amastridem. Ille ad Castrisimum præsidem et Amastridis urbis magistratus cum ductus esset, Christianum fidem professus verberatur vehementer, evulsiisque dentibus per medianam urbem funibus trahitur, et acutis calamis vulneratur; postea conjectus in carcerem, Deo ipsi spiritum commendavit. Ex hoc Menologio haud dubie transiit in martyrologium Romanum, quod hac die sic habet: « Amastride in Paphlagonia sancti Hyacinthi martyris, qui sub Iustinio præside multa passus, quievit in carcere. Ad hæc martyrologii Roniani verba notat Baronius, quod de eo agat: « etiam Græci hac die in Menologio, ubi ei ejus passio describitur. » Id autem intellegendum videtur de Menologio Sirletiano, cum superioris citata Græcorum monumenta, et additiones Usuardiæ secunda ac tertia vice a Molano editæ die 18 Julii consenserint. Nihilominus nos Romanum Martyrologium secuti, hac die eum collocavimus. Nunc de ipsius Actis pauca præfabimur.

Nicetas, cognomento Paphlago, qui post medium saeculum noni vixit, in laudem sancti Hyacinthi martyris Amastreni orationem panegyricam composuit, in qua quidem gesta fortissimi athletæ rhetorica facundia exornat, sed nullam vilæ aut passionis epocham indicat. Posset ea utsique colligi ex elogio supra relatis, si de episcopi vel præfecti Amastreni, illic memorati, ætate constaret. Sed cum eam hactenus frustra quæsiverim, nihil certi statuere possum, nisi quis me felicior illam alicunde eruerit. Castellanus quidem in suo Martyrologio universali martyrem nostrum hac die annuntians natat in margine saeculum iv. Sed cum nullum sue assertionis argumentum afferat, et in hujusmodi epochis legendis non raro ballucinetur, ei sine testibus pronuntianti fidere non ausim. Quare martyrii tempus cogor indeterminatum relinquere, donec quis, ut dixi, illud ex antiquis monumentis probatum ostenderit. Nihil iam supererosse video, nisi ut orationem panegyricam, a Niceta Paphlagine Græce conscriptam, et a fratre Francisco Combefisio Dominicanu ex ms. codice cardinalis Mazarini una cum interpretatione Latina Parisiis, anno 1668 editam, hic denuo prelo subjeciamus.

νηπιώθεν ο δευτερωτατος ἀναγήμενος ἀρσταῖς, πᾶσι τοῦ θείου τοῦ Πνεύματος εὐχροτούμενος χαρίσματιν, ἐν πολιᾷ δὲ βαθεῖᾳ λαμπρὸν καὶ περιφενὸς τὸ μαρτύριον ἀποδοὺς τῷ Θεῷ, λαμπρᾶς ὅπερ μάλιστα καὶ τῆς ἀναρρήσεως καταξιοῦται.

β'. Τοιγαροῦν ἔπαινέσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἀξιεπαίνετον τοῦ Θεοῦ παῖδα τὸν ἀξιόθεον, τὸν ἀξιοκακάριστον Ὑάκινθον, τὸν νοητὸν, καὶ τίμιον τοῦ Θεοῦ λίθον, τὸν ἐμψυχον, τὸν ζῶντα, τὸν νοερὸν, τὸν οὐρανίῳ τοῦ Πνεύματος φρενήματι οἰκιαλμπρῷ καὶ οὐρανοδιφεὶ χρώματι κατακόρως οὖτος χρωνύμενον καὶ κλεῖδομενον, ὡς μέρος καὶ αὐτὸν τοῦ στεφάνου τῆς δόξης τοῦ τῷ Περμβατιλεὶ πλακέντος ἀναδείκνυσθαι. Τοῦτον σήμερον κατὰ τὴν ἑτήσιον αὐτοῦ καὶ ἵεράν μνημοσύνην, εἰς ὑμνησιν ταῖς Ἐκκλησίαις προειθέμενον τοῖς τῶν λόγων ἀνθεσι, κατὰ δύναμιν καὶ ἡμεῖς ἀναδησώμεθα καὶ τῶν μαρτυρικῶν ἄγνωμα γνησίως αὐτὸν μακαρίεσσας, καὶ τῶν τῆς μαρτυρίας ἐπάθλων· διὰ ταῦτα κοινωνήσαντες, αὐτῷ τε χρέως χαρίστετον ἀποδώσομεν, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τὴν διφειλομένην προσοίσομεν οἰκοδομήν.

γ'. Έκείνῳ πατρὶς μὲν ἡ ἀνω Σιών, ἡ λαμπρὰ πάντων ἀγίων νοερά τε μήτροποιοις καὶ πιστῇ πατήρ δὲ ἀληθῆς οὐ Θεός· μήτηρ δὲ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος· ἡ τοσοῦτον δι' ὑδάτος ἀναγεννώμενον ἀναθεντοῦσα, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ φυσικὴν εἰς ὑπερφυῆ μορφὴν μεταποιοῦσα καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας Θεοῦ, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος προάγουσα Χριστοῦ, δοκιμώτατον ἐπὶ τέλει μάρτυρα τοῦτον, καὶ ἀξιολογώτατον Κυρίῳ παρίστησιν ἀθλητὴν. Ἄλλ' οὐδὲ ἡ κάτω πατρὸς ἁσημός· οὐδὲ ἀνώνυμος καὶ ἀγεννεῖ; τῷ Ὑάκινθῳ τοκεῖς. Ἀμάστρα δὲ τοῦτον ἐνφύσασα καὶ τιθηγήσασα, καὶ ὑπὸ γονεῦσιν ἐπισήμως τε τοῦτον ἀναθρεψάμενη καὶ πιστοῖς, ἔλαβε τὸν αὐτῆς πρεσβελιομένη πολιούχον καὶ πολιτήν.

δ'. Ἀμάστρα, οὐ τῆς Παφλαγονίας, μᾶλλον δὲ τῆς θίκουμένης, ὀλίγου δεῖν, ὀφθαλμῆς, εἰς ἣν οἱ ταῦθειριον τοῦ Εὔξεινου μέρος παρεοικοῦντες Σεύθαι, καὶ οἱ πρὸς νότον δὲ καίμανοι, ὥστερ εἰς τι καὶνδον συντρέχοντες ἐμπόριον, τὰ παρ' ἐπαυτῶν τε συνεισφέρουσι, καὶ τῶν παρ' αὐτῆς ἀγειλαμβάνουσι· πόλις, ἐώς τε πάσης λήξεως καὶ διπερίου μεταξύ καίμενη· οὐδεὶν μὲν τῶν ἀπὸ γῆς ἡ θαλάσσης ἀγωγίμων σπανίζεται· πᾶσι δὲ τοῖς ἐπιτηδείοις διψιλῶς εὐθηνούμενη, οἰκοδομήμασί τε λαμπροῖς καὶ τείχεσι καρτεροῖς, ναὶ δὴ καὶ λιμέσοι καλοῖς, καὶ οἰκήσοσιν ἀναθεν περιφανεστάτοις, χειρημένη, ἐνὶ τούτῳ, τῇ εἰς τὸν Θεὸν εὔσεβειᾳ, μικρῷ πάντων ἀνθρώπων ἡλαττοῦτο. Καὶ σκοτεῖτε τὸ τῆς ἐκείνων ἀγνοοῖσας ἢ δειπειδαιμονίας βάθος· οὐ γάρ ἐν ἀνθρώπων τῇ ζώων τινῶν θμοιώματι τὴν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ δόξαν ἐναλλάξαντες, ὥστερ Ἐλλήνων καὶ Αἰγυπτίων οἱ πλειόνες, τὰ σέβας τοῖς δαιμοσιν ἀφεοιστοῦτο, δέγνωρ

A omnibus nomen obtinuit. Omni enim virtutum genere ab infantia, vir summe admirandus, proiectus, cunctisque divinis Spiritus gratiis confessus, alia senectute claro illustrique Deo martyrio reddito, quam maxime splendido praeconio donatur.

2. Itaque nos etiam dignum laude Dei famulum laudibus prosequamur: virtutem scilicet Deo dignam, digne prorsus beatificandum Hyacinthum; spiritalem preiosamque Dei lapidem; animalum, viventem, intelligentem, cœlesti Spiritus sensu, velut claro cœlestique colore salutem a deo imbutum ac collastratum, ut et ipse corona gloriae, summi omnium Regis plexæ capiti, pars eniteat. Hunc bodie, annua ejus sacraque memoria, in laudis argumentum Ecclesiæ propositum, sermonum floribus, quoad per facultatem licuerit, nos quoque coronemus; quoque martyrii sincere agones desudarit, beatum prædicantes, martyrijque inde præmias coniunctantes, cum illi lepidissimum reddemus debitum, tūm Dēi Ecclesiæ detinam nihilominus ædificationem, gratiamque offereamus.

3. Illi patria quidem superna Sion, clara sanctorum omnium mentiumque metropolis ac fideliis; verus autem pater, Deus: mater vero, gratia Spiritus; quæ sic per aquam denuo. (seu mavis, superne) regeneratum subierit infuderitque, naturalem in eo formam eximiam, ac, quam prout naturæ rationibus nobiliorem demutans, ad Deique veritatis agnitionem ac mensuram statutæ plenitudinis Christi provelens, ut probatissimum tandem martyrem, ac spectatissimum Domino athletam reddiderit. At ne terrena quidem patria ignobilis; nec obscuri exque plebis fæce Hyacintho parentes existere: quin Anastris eum sustulit et educavit, clarisque ac nobilibus fidelibusque parentibus alieno nesciens pene patronum suum auctoremque ac principem protulit.

4. Anastris nimirum, Parthagoniæ (quin potius orbis fere totius) ocellus; ad quam circumviciini Scythæ tam qui borealem maris Euxini plagam habiliant, tam qui ad austriam positi sunt, velut ad concurrentes emporium, lumen suas ipsi inferunt merces, tam ab ea recipiunt: Urbs scilicet media sere Orientis omnis ditionis Occidentisque constituta; nullius terra aut mari commixtus penuria laborans, cunctisque opportunitis affluenter abundans; splendidisque ædificiis, civibusque olim illustrissimis usq; uno hoc (pietate scilicet in Deum ac religione) mortalibus propemodum omnibus inferior erat. Nam, quæso, illorum ignorantiae seu superstitionis altitudinem quanta foret, attendite. Non enim in hominum aliquorunive animalium similitudinem incorruptibilis Dei gloriam communiverant; qua ratione Græcorum plures ac Aegyptiorum, dæmonibus cultum adhibebant: sed cui-

dam arbori, apud eos lotus (2) nuncupatae, pulchræ A δέ τινι τῶν παρ' αὐτοῖς, ἡωτῷ μὲν καλουμένῳ, aspectu, ut par est, grataque frondium compositione elixurianti animalium attendentes, supraque modum insipienti illecti animo, atque ejus victi pulchritudine, deum ipsam vocantes, sacerdotibus ministris hostiarumque religione placandam decreverant.

5. Sic nimis tamque immane auctus stupor sensusque omnis absentia, omnis sensus luce carenti arbori ipsos addicebat. Id vero etiam illius manus opus, qui a principio homicida est¹. Is nempe quod a veritate, quæ una solaque est, pariter secedere ac moveri præstiterat, innumeris deinceps erroribus diversissimique generis superstitionibus noxam inferebat. Quam itaque dicebam, civitas, dira quadam adverso huminæ stoliditate, majorum tradizione accepta, absurdaque inolito vulgi errore opinione, cultum arbori adhibens, a vera Dei cognitione ac fide eum in modum aberrabat. Non tamen futurum erat ut eam Christi providentia negligenter, vel in fine contemneret. Quin nobilem hanc Deoque salam opportune producit stirpem. Nempe stirpem vitæ sanctæ, perfectique animi ac Dei veritatis plenam, adversus erroris stirpem evuscitat.

6. Sancti igitur Hyacinthi ipsam primo quasi germine editionem, ei scilicet ab infantia omniopotentis Spiritus afflatum cōpitem ac operationem, mirabilemque operum exhibitionem (3): novit enim Sapientia ex ipsa vulva qui illius necessarii sint sanctificare; ac quos suis agiles munis fore præscivit ac industrios, liberoque animi nutu ac voluntate virtutem electuros, mox ac prima formatione in rerum naturam subierint, eorum certis quibusdam indicis quandoque saturam gloriam designare ac claritatem) hæc, velut quæ non humanæ voluntatis, sed Dei liquido opera existant, illis referenda relinquemus (4), quibus animo constitutum, ut ejus rerum texant historiam. Quod vero non solum divinæ gratiæ, sed et vetricis palam athletæ animi voluntatis fructus est illiusque dignum illædi opus, hoc mihi visum ut laudibus celebrem, admirandisque sacri martyris fortis animi gestis factisque martyrum amantes animos mentesque laute excipiam. Quod enim prima alteraque ætate, ac deinceps omni pietate ac justitiæ operibus peracta, vir beatus ad seniles jam annos evaserat; quanto ille longa ætate omnem Dei fidem virtutemque præstabat, tanto magis ecclesiastissimi cives, eorum more qui olim increduli fuerant, ejus, quam dicebam, arboris cultu mo-

ώραιῷ δὲ τὴν Θεαν, ὡς εἰκός, καὶ εὐθαλεῖ τὴν κατασκευὴν προσχύντες, καὶ τὸν ἀνδριτὸν νοῦν ἀμέτρως καταθελχθέντες, καὶ ἡττηθέντες τῆς αὐτοῦ καλλογῆς, τοῦτο Θεὸν νεομήκασιν· ιερεῦσθε καὶ θυσίαις ἐξιάσκεσθαι φοντοῦ δεῖν.

ε'. Οὗτος αὐτῶν τὸ ἀναισθῆτα κατευμεγεθοῦσα, τῷ ἀναισθῆτῳ κατεδουλοῦστο ἔύλιψ· ἔργον καὶ τοῦτο τῆς ἀπὸ ἀρχῆς ἀνθρωποτόνου χειρός· δοκεῖ δὲ τῆς μιᾶς ἀληθείας καὶ μόνης συμπαρακεντήηναι πάρεσκεύαζεν, μυρίχις λοιπὸν ἀπάταις καὶ δειτιδαιμονίαις πολυτροπωτάταις ἐλυμαίνετο. Ηἱ μὲν οὖν εἰργμένη πόλις ἔκ τινος θεοβλαβείας πατροπαραδότου καὶ ἀτέπου προλήψεως ξυλολατροῦσα, τῆς ἀληθείης οὗτοι διημάρτανε θεογνωσίας· οὐκ ἔμελλε δὲ ἄρα ὑπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ προνοίας παραμεληθῆσεσθαι· οὐδὲ εἰς τέλος αὐτῷ παρορθήσεται· τὸ τίμιον δὲ τοῦτο καὶ θεόφυτον εύκαιρως ἐξανίσχει φυτόν· φυτὸν ζωῆς ἀγίας, καὶ ψυχῆς τελείας καὶ ἀληθείας Θεοῦ πλήρες, κατὰ γοῦ τῆς πλάνης ἀνιστητοῦ φυτοῦ.

B Nempe stirpem vitæ sanctæ, perfectique animi ac

σ'. Τὴν μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς Ἱακὼνθου τοῦ ἀγίου βλάστην, ἣτοι τὴν νηπιόθεν αὐτῷ παρεπομένην τοῦ πανεθνεύς Πνεύματος ἐνέργειαν, καὶ τῶν θαυμασίων τὴν ἐπιδειξιν· οἰδεν γάρ τὸ Σοφίαν ἀπὸ μήτρας αὐτῆς ἀγιάζειν τοὺς οἰκείους καὶ οὓς προσέγνω δεξιοὺς αὐτῇ χρηματίζοντας, καὶ γνώμτις ἔκουσιστητι τὸ βέλτιον αἱρετίσοντας, τοστοις ἅμα τῇ πρώτῃ συνεσιέναι πλάσει, καὶ τεχμηρίοις τισιν ἔστιν δέ τὴν μέλλουσαν παρασημαίνειν δόξαν· ταῦτα μὲν, ὡς οὐκ ἀθρωπίνης προαιρέσεως, Θεοῦ δὲ καθαρῶς Εργα καθεστῶτα, τοῖς Ιστορεῖν ἐθέλουσι παρήζομεν· δός, οὐκέτι μόνης τῆς χάριτος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀθλοφορεῆς ὁμόλυγουμένως προθέτεως καρπὸς, καὶ Εργον τῆς ἐκείνου πίστεως ἀξιον, τοῦτο μοι δοκοῦν, ἐπαινετέον εἶναι, καὶ ταῖς θαυμασίαις τοῦ ιεροῦ μάρτυρος ἀνδραγαθίαις, τὰς φιλομάρτυρας διανοίας καὶ ψυχῆς ἔστιάν. Ἐπει γάρ τὴν πρώτην τε καὶ δευτέραν τὴν κατετάσθαι, καὶ καθεξῆς ὁ Μακάριος ἐν εὔσεβειρ τε πίση καὶ Εργοῖς τετελεχώς δικαιοσύνης, εἰς πρεσβυτικὴν ήδη μεθηλικῶσιν κατήντησεν, δοσῷ μὲν αὐτὸς τῷ μακρῷ χρόνῳ πρὸς πᾶσαν Θεοῦ πίστιν κατωρθοῦστο καὶ ἀρετὴν, τοσούτῳ μάλιστον οἱ παρανομάτας τῆς πόλεως κατὰ τοὺς πάλαις ἀπειθεῖς, τῷ εἰργμένῳ ἐμοιχώντο ἔύλιψ· καὶ αὐτοὶ μὲν ὡς Θεῷ, τούτῳ τὰς λατρείας ἐκτόπισι θυσιάζοντες ἀνέφερον· αὐτὸς δὲ, τῷ ζῆται τῆς εὔσεβειας πυρπο-

¹ Joan. viii, 44.

(2) Est lotus arbor Afris familiaris, quæ profert fractus auro gratos, ut advenis incutiat patriæ oblivionem. Hinc natum proverbium, Λωτοῦ Εφαγες, id est Lötum gustasti. Hinc Lotophagi vocantur quidam Africæ populi, qui ejus fructu ves i dicuntur. De illa meminit Homerus, Ovidius, Plinius aliique.

(3) Forte hic Nicetas vult alludere ad miraculum

quod S. Hyacinthus in pueritia patravit, ut in illius elogio antea vidimus.

(4) Hinc palet, Nicetam Paphlagonem tantum martyrium sancti Hyacinthi laudibus extollere, sive quod de gestis ejus ante martyrium pauca nosset, sive quod hæc celebrassent alii scriptores, quorum notitia ad nos non pervenit.

λούμενος, καὶ καθ' ἐκάστην, ὡς εἰπεῖν, αὐτοῖς παρηγγύα καὶ παρῆγγελλεν,

C. « Ἀνδρες πολῖται, λέγων, δοις ἔμφρων ἐν-
έσταχται λογισμὸς, δέομαι ὑμῶν, δρθῇ χρίσει καὶ
διαχονέῃ λελογισμένῃ κεχρημένοι, τοῖς ὑψ' ὑμῶν
πραττομένοις ἐπιστήσατε τὸν νοῦν· γνῶτε δὴ καὶ
σύνετε τίνες λατρεύετε· καὶ τίνι τὸ σέβας. ὡς Θεῷ,
προσαναφέρετε· τὸ ξύλον γὰρ τοῦτο, καθά καὶ τὸ
λοιπὸν δένδρα πάντα, τῶν μὲν ἀψύχων σωμάτων καλ-
λιονδές εστι φύσεως, καθ' ὃ θρεπτικῆς ὄλως καὶ αὐ-
τητικῆς δυνάμεως εύμοιρε· χεῖρον δὲ ζώων πάν-
των, δὲ πάστης αἰσθήσεως καὶ πάσης μεταβατικῆς
κινήσεως ἀμοιρεῖ· ὥσπερ δὴ καὶ τῶν ἀλόγων ἔχαστα
ζώων, τῷ μὲν αἰσθήσεως ἢ κινήσεως μετέχειν, τῶν
φυτῶν τελειότερι δειχνύμενα, τῷ δικαιορίᾳ δὲ λόγου
καθεστάντα, τοῦ ἀνθρώπου κατὰ φύσιν χρηματίζει
χείρω· καὶ γὰρ οὐχ ὄμοιειδῆς ἢ κτίσις, οὐδὲ ὄμοι-
ταγῶς τὰ πάντα τῇ δημιουργῷ σοφίᾳ διατέταχται·
ἀλλὰ ἐν παναρμονίᾳ τὰ πάντα συστοιχίᾳ καὶ ἀκο-
λουθίᾳ, ἀπὸ τοῦ βελτίουνος ἐπὶ τὸ ἡσσον, καὶ ἀπὸ
τοῦ ὄμοιον καὶ θεοειδοῦς ἐπὶ τὸ πόρρω Θεοῦ καὶ
ἀνθροίον προάγει τὴν δημιουργίαν· ὡς ἀν μὴ ἀμέ-
σως τοῖς τῶν ἔργων ἐσχάτοις, διὰ πολλῶν δὲ τῶν ἐν
μέσῳ θεωρηθῆ, τὰς πρεπούσας προνοίας ἐπιβάλ-
λουσα· τοῖς κάτωθεν δὲ πρὸς αὐτοῦ ἀνιέναι τὴν
σοφίαν διὰ θεωρίας βουλομένοις, διὰ τίνας ἀναβα-
θμούς προϋποθάλλουσα, καὶ τούτοις τὰς πρὸς Θεὸν
ἀναβάσεις, κατευθύνουσα.

D. « Διὲς τοῦτο πρῶτοι μὲν ἀπάσης τῆς ὁρατῆς κτί-
σεως, ὅπερ τῆς φύσιστου τῶν ὄλων αἰτίας, οἱ θεῖοι
νίες εἰς τὸ εἶναι καταβέβληνται· νόες ἀσώματοι,
θεοειδεῖς, φωτοειδεῖς, ἐν ἀρετῇ πρὸς τὸν ἀχρόνως
αὐτοὺς ὑφιστῶντα τὴν ὄμοιετητα κεκτημένοι καὶ οἰ-
κεῖσιν· μετὰ τὸν νοῦν δημιουργεῖται λόγος, τῇ τοῦ
ἀνθρώπου συγκατασκευαζόμενος οὐσίᾳ· οώζων μὲν
καὶ αὐτὸς εἰκόνα τινὰ καὶ ὄμοιώσιν. τοῦ πλάναντος,
ἥττον δὲ, ἢ κατὰ τὴν τῶν νόῶν ίδεαν, διὰ τὴν τοῦ
χείρονος μετοχήν· μετὰ τὸν λόγον δὲ, αἰσθησίς, ἢ
τῶν ἀλόγων ζώων τὸ ίδιαστατον, ὥσπερ ἐστὶ τῶν
λογικῶν δὲ λόγος· μετὰ τὴν αἰσθησιν δὲ, ἢ ἀπλῆ, ἢ
φυτικὴ τέτακται ζωὴ, πάσης ὑφειμένη τῆς κτίσεως·
μόνης δὲ τῆς ἀψύχου πάντη καὶ ὄλικῆς, διὰ εἰπόντες
προέφθημεν τρίπον, καθυπερτεροῦσα.

E. « Εἰ οὖν εἴτ' αἰσθησιν, οὗτε λόγον, οὗτε δὲ νοῦν,
τὰ τῶν ποιημάτων κάλλιστα, τιμητέον ὡς θεοὺς
(ποιήματα γὰρ, καὶ πάντα πρὸς δόξαν ίδεαν δὲ τῶν
πάντων παραγωγέντων πατεσκευάσατο), πῶς τὰ μαχρῷ
τὴν φύσιν ἔχεινων ἀτιμάτερα νομισθείσαν θεοί;
πῶς δὲ τὸν λωτὸν τουτού, γῆς δυτικὰ καρπὸν, καὶ ἐφ'
ἔνδες μὲν ἐρβίζωμένον τόπουν, ἀνέμοις δὲ πᾶσι δονού-
μενον, πυρὶ τε καὶ σιδήρῳ κατὰ φύσιν ὑποκείμενον,

A chabantur. Atque hi quidem illi, ut Deo sacri-
fiantes, hostias offerebant; ipse vero pietati;
zelo succensus, quotidieque, ut sic loquar, homi-
nes conveniens, officii monebat et adhortabatur,

B 7. « Viri cives, aiebat, quotquot estis, quibus sarco-
aliquid rationis inest, rogo vos, recto iudicio ac
consulto animo, his quae a vobis geruntur menteum
attendite. Scitote, quæso, ac intelligite, quem co-
latis, cuive, ut Deo venerationem adhibeatis. Et
enim arbor hæc, ut et reliquum stirpium genus
atque arborum, præstantioris quidem naturæ est
quam corpora inanima, ea scilicet ratione quod
nutriendi facultate atque augendi prædicta est:
deterior vero cunctis animalibus, quod omnis
sensus omnisque gradiendi motus expers est. Uli-
C sane etiam brutes quoque animantes, qua sensu
motuque præditæ sunt, stirpibus plantisque probatae
nobiliores, ipsæ, quod ratione deficiuntur, homine
natura existunt inferiores. Non enim ejusdem
generis est quidquid in rebus creatum est, eodem
que ac pari ordine, creatrice Sapientia cuncta
constituta sunt, sed concinnissima omnia serice
aliaque alijs cohærentia, ab eo quod præstantius
est, ad id quod deterius est, atque ab eo quod simile
ac deiforme, ad id quod procul a Deo ac dissimile,
producta illi creatio est; ne immediate extremis
operibus, sed pluribus mediis interjectis, conve-
nientem providentiam curamque adhibere intel-
ligatur, hisque adeo qui ab inferioribus ad ipsam
per contemplationem velint assurgere, quasi gradus
quosdam substernere, ascensionesque in Deum
dirigere.

D 8. « Quamobrem ante omnem creaturam, in aspe-
ctum cadentem, increato universorum auctore,
divinæ mentes (5) in rerum naturam productæ
sunt: mentes scilicet incorporeæ, deiformes, lu-
cififormes, ut sic liceat loqui, virtutis partibus
cum intemporaliter producente similitudinem nocte
ac necessitudinem: secunda a mente origine, ratio
conditur ac procreatur, ipsa hominis essentiae
comes fabricata: quæ quidem ejus qui formavit
imaginem quandam ac similitudinem ipsa retineat,
longe tamen quam pro mentium ratione inferio-
rem ob ejus commercium quod deterius est. Post
rationem autem, sensus, brutarum animantium
peculiarissimum munus atque dos, ut ratio eorum
qui illa prædicti sunt. A sensu sequitur vita simi-
plex, neinpræ vegetabilis, in fine omni creaturæ gradu; sic nimirum ut soli prorsus inanimæ
terrenaque, ad eum quem superius dicebamus modum, præcellat.

E 9. « Cum igitur nec sensum nec rationem, ut ne-
que mentem, creatorum pulcherrimæ, ut deos co-
lere liceat: quippe creaturas, ac quæ omnia uni-
versorum productor in suam gloriam fabricatus sit:
quinam sit, ut quæ his longe natura ignobiliora
sunt, dii existimentur? Quomodo autem lotum
hanc, terræ scilicet germen, atque uno quidem ra-
dicatum loco, omni vero ventorum statui expositam,

ignique ac ferto natura obnoxiam, quomodo, inquam, eam Deum vocare, o viri, non perborrescitis; nec vos pudent victimis ac libamentis omni destitutam sensu naturam venerari? Hæc enim si Deus est, erit profecto et saltus omnis Deus: cuncta enim unius naturæ sunt, arbores scilicet ac ligna. Quod si arbores dil sunt, quomodo securibus excedentes ignique pavulim subjicientes, non impietatis, et ut Dei adversarii audialis, aleam subitis? Res multitudine plena, profusi stuporis, exiguae fragilitate arbori ac prorsus inutili attendere animum, et ut Deo cultum illi adlibere. Si enim qui cœlum ipsum, solemque et lunam ac stellarum quasdam seu siderum deitate donarent, reliquaque elementa ac ignem ipsum venerantes, justam iram receperunt, quod non sicut Deum glorifica- verunt, aut gratias eggerunt, ejus cultu impensis qui omnia produxit conservaque, sed evanescen- tes in cogitationibus suis², coluerunt creaturam magis quam Creatorem; longe vos poliori ratione, dum eo omissio, qui creaturæ omnis salter est, humili huic surpi tremendum Dei nomen falso contemnitur, indignationem trahitis.

10. « Si quid igitur mihi creditis, viri cives, si qua vobis cura salutis est, arborem hanc succidite et in ignem mittite, quod nulla alia ejus vobis utilitas sit (6); ipsiquo rerum omnium oculis subiectarum creatura mentium cogitatu superata, quam omnem nostram causa non lateat editam, na- turaque deteriorem quam pro hominis præstantia; sed et superiorum nobis mentium, sanctarumque substantiarum emissa factura, seu potius iis quasi manu ducentibus, ad ejus, qui vere Deus est, no- mitiam dirigamus: qui nemp̄ semper ipse est, semperque unigenitum Verbum velut sol lucem, ex substantia sua, ac splendorem edit; semperque consitem, ut ita loquar, ac cognatum Spiritum sanctum ex suo ore indiviso profert. Hic Verbo suo firmavit cœlos³, vimque omnem rerum abs se conditarum Spiritu perficit atque absolvit. Hie pri- mum hominem, ad imaginem suam et similitudinem conditum; atque in paradiso positum, cum mandati transgressione corruptioni mortisque ad- dictus esset, perditumque non prorsus despexit, sed ratione legeque ac prophetis primum erudiens, ipsum quoque demum pro nobis Filium dedit, puella iunupia natum, factum hominem, quis intin- clum, tentatum, cruci affixum, sepultum, terlia suscitatum die, atque in cœlos assumptum: quippe qui inde rursus venturus exspectetur, ac quidquid formatum est (humanum scilicet genus omne) suo tribunal adhibitur, uniuscuique denique pru- eo ac gesserit, redditurus. Hunc vos, amici, ut Deum agnoscatis, admoneo. Hujus ut cultum adhi- beatis, eumque spiritualibus hostiis placare studea-

A πῶς τοῦτον Θεὸν, ὁ μῆντρος, οὐ φέσσετε καὶ εἰν, θυ- σίαις τε καὶ σπουδαῖς τὴν ἀνατοθήτον φύσιν οὐκ αἰσχύνεσθε τιμᾶν; Εἰ γάρ Θεὸς τοῦτο, καὶ πᾶν ἄρα δλος; Θεὸς δὲ εἶη· πάντα γάρ ἔστι φύσις μῆτρα· ξύλα γάρ· εἰ δὲ τὰ ξύλα θεοί, πῶς ταῦτα ταῖς ἀξί- ναις ἐκκριπτούντες, καὶ τῷ πυρὶ τροφὴν υποβάλλοντες, οὐ κινδυνεύετε θεομαχεῖν; Πολλῆς τοῦτο γέμεις ἀλο- γίας, υπερβαλλούσης ἀναιτίησις, βραχεῖ καὶ ὑπο- σάθρῳ ξύλῳ καὶ ἀνονήτῳ πάντα προσανέχειν τε καὶ λατρεύειν ὡς Θεῷ. Εἰ γάρ οἱ τὸν οὐρανὸν αἴτιοι, καὶ τὸν ήλιον, αἰλήνην τε καὶ ἀστέρων τινὰς θεοποιή- σιντες, τά τε λοιπά στοιχεῖα, καὶ αὐτὸς σεβαζόμενος τὸ πῦρ, ξυδικον ἀπειλήφασι τὴν δργήν, δτι οὐχ ὡς Θεὸν ἴδεταισαν ή εὐχαριστησαν τὸν τῶν ἀπάντων παραγωγά τε καὶ συνοχά, ἀλλὰ τοῖς αἰτῶν λογι- Β σμοῖς ματα:ωθέντες, ἐλάτερευσαν τῇ ξτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα· πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς, οἱ τὸν τῆς ξτί- σεως δλης φυτουργὸν ἀφέντες, καὶ τῷ χαμαιζήλῳ τούτῳ φυτῷ τὸ φοβερὸν δνομα τοῦ Θεοῦ καταψύκ- μενοι, δικαίαν ἐφ' ἵεντοὺς ἔλκετε τοῦ κατοφρονου- μένου τὴν ἀπειλήν.

ascribitis, justam in vosmetipos, ejus qui a το-

τ'. « Εἴ τι οὖν ἐμοὶ πείθεσθε, ὁ μῆντρος πολίται, εἴ τι μέλει τῆς οἰκείας σωτηρίας ὑμῖν, τὸ μὲν δένδρον τοῦτο ἐκκόψατε, καὶ εἰς πῦρ βάλλετε, δτι μηδὲ εἰς δλλο τι μὲν χρησιμένει ὑμῖν· αὐτοὶ δὲ πᾶσαν τῶν δρωμένων τὴν ξτίσιν ταῖς διανοίαις ὑπερβαλλούσες, πᾶσαν ἡμῶν ἔνεκεν γεγενημένην εἰδότες, καὶ χείρω τοῦ ἀνθρώπου κατὰ φύσιν οὖσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ποίησιν τῶν νοερῶν καὶ ἀγίων ἀφέν- τες οὐσιῶν, μᾶλλον δὲ δι' αὐτῶν χειραγωγούμενος πρὸς τὴν γνῶσιν τοῦ δυτικοῦ κατευθυνώμενα Θεοῦ· δς μόνος ὄντας, καὶ δεὶ τὸν μονογενῆ Λόγον ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας ἀπαυγάδεων, ὥσπερ ὁ ήλιος τὸ φῶς, καὶ δεὶ Πνεῦμα ἀγίου σύμφυτον, τοῦ οἰκείου στόματος ἀμερίστως προτέμενος. Οὗτος τῷ Λόγῳ μὲν αὐτοῦ ἐστερέωσεν τοὺς οὐρανοὺς, τῷ Πνεύματι δὲ πᾶσαν τὴν δύναμιν τῶν ὑπὸ αὐτοῦ κτιζομένων καταρ- τίζεται. Ήντος τὸν ἀνθρώπον πρῶτον κατ' εἰκόνα ίδιαν ποιήσας καὶ δμοίωσιν, καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ τεθεικώς, καὶ ἐντολὴν δεδωκώς, ἐπειδὴ τῇ παραβά- σει τῆς ἐντολῆς φθορὰν κατακέριται καὶ θάνατον, οὐχ εἰς τέλος αὐτὸν ὑπερείδεν ἀπολλύμενον, ἀλλὰ λόγῳ καὶ νόμῳ καὶ προφήταις προκαιδαγωγήσας, οὐτερον καὶ αὐτὸν ἔδωκεν τὸν Υἱὸν ὑπὲρ τῆς ποίησις γεννώμενον, ἀνθρωπιζόμενον, βαπτιζόμενον, πειραζόμενον, σταυρούμενον, θαπτό- μενον, τριήμερον ἀνιστάμενον, πρὸς οὐρανοὺς ἀνα- λαμβανόμενον, καὶ αὖθις ἐκεῖθιν ἦξειν προστεχόμε- νον, καὶ σύμπαν τὸ πλάσμα παραστήσειν ἐαυτῷ, καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. Τοῦτον ὑμᾶς, ὁ φίλοι, Θεὸν εἰδέναι παρεγγυώ· τοῦτον σέ- δεσθαι, τοῦτον θυσίας πνευματικαῖς ίλεούσθαι παραπιῶ, τὸν ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ, καὶ ἀγίῳ Πνεύματι

² Rom. 1, 21. ³ Psal. xxxii, 6.

(6) Debuit hæc lotus fuisse fructibus destituta, cum non nisi ad comburendum utilis dicatur. Idem clarissim exprimitur num. 16.

Θεωρούμενον καὶ προσκυνούμενον· τὸν μόνον δίκαιον καὶ ζῶντα Θεόν· δις ἀέναον κόλασιν καὶ πῦρ ἡτοίμασεν ἀσθεστὸν, τοῖς αὐτὸν μὲν ἀθετοῦσι, τὴν κτίσιν δὲ θεοποιοῦσιν· δις οὐρανῶν βασιλεῖαν ζῶν τε καὶ θάλεαν αἰώνιον τοῖς πιστεύουσιν ἐπ' αὐτὸν, δι' ὑδατός; τε καὶ πνεύματος ἀναγεννωμένοις, ἐπηγγείλατο. .

ια'. Τοιαύταις ὁ θεῖος Ὑάκινθος παραγγελίαις, τοιαύταις δὲ παραινέσσιν, οὐκ ἀνιεῖ τοὺς ἔγγιζοντας αὐτῷ νουθετῶν, ἀλέγχων, παρακαλῶν, πᾶσι λόγοις καὶ τρόποις τῆς ἐκτόπου δεισιδαιμονίας αὐτούς ταύτας ἀπαλλάττειν προθυμούμενος· ἕναν δὲ πλέον οὐδέν· δῆμος γὰρ ἀλδγιστος καὶ θρασὺς, συνηθεῖας κακαῖς καὶ πονηροτάταις προλήψει δεδουλωμένος, δυσαγώνιστός τε ἔτι, καὶ τῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀνεπαίσθητος ἐπιστροφῆς· διθεν οἱ μὲν ἀναισθησίᾳ τὰ ὄντα βαρύνοντες, καὶ νῶτον διδόντες παραφρονύντα, κατὰ τὴν Γραφήν, ὡς εἰκῇ ληροῦντος οὐκ ἔνειχοντα· οἱ δὲ καὶ μανίαις καὶ ζῆλοις πικροίς οἰστρηλατούμενοι, θέρεσι τε τοῦτον μυρίαις ἡμεβοντο καὶ ἀτιμαῖς· καὶ ποτὲ μὲν χλευάζοντες, ποτὲ δὲ διειδίζοντες, ξετι δέ τε καὶ ἀπειλεύοντες αὐτῷ καὶ συνεπιτιθέμενοι, ξερυχόν τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. Τί οὖν ὁ ἀνθρώπος; τοῦ Θεοῦ; Οὐκ ανταρκεῖ οὔτε τὸ καθ' ἀντόνυ μόνον διορθών, διπλῶς δὲ οὖδε θρηνεῖ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἡσυχῇ, καὶ πονιμεῖται πρὸς τὸν Κύριον, παρθησιάζεσθαι δὲ ὑπὲρ ἀληθεῖας ὑποστάλλεσθαι· οὖδὲ λόγῳ μὲν καὶ διδασκαλίαις μόνον, ἔργῳ δὲ μὴ ἀνακόπτειν τῶν ἀφρονευσμένων πειράθει τὴν διασθειαν, ἀρίστης εἶναι καὶ τελείας ἔργου ἔγειται δικνοίας.

nec ut sermone duntaxat ac doctrinis, non vero etiam opere insipientium conetur impietatem infringere ac inhibere, optime atque persecutae mentis opus esse reputat.

Cap. II. — Sancti martyris zelus in excidenda arbore, libera facti confessio, cruciatus, mors, tumulus, et auctoris epilogus.

ιβ'. 'Αλλὰ τοῖς λόγοις, ὡς εἴρηται, πρότερον ἐγκείμενος, ἐπει μὴ οἵδε τ' ἦν ἐν τούτοις τῆς πλάνης ἔκεινης ἐπισχέν, ἐπομένως λοιπὸν τὴν ἐπὶ τῶν ἔργων δύναμιν ἐκδείνυται, καὶ τὰς τῆς διανοίας δοξῆς ἀναζωσάμενος, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τῇ προσευχῇ δύναμιν ἐπισπασάμενος, εἴτα πέλεχυν δέννην λαβὼν τῇ χειρὶ, καὶ θερινῆς μεσημβρίας πάντας διαλαθὼν, πρόδριζον ἐκκόπτει τὸ τῆς πλάνης φυτόν. Ωψυχῆς ἀνδρεῖας ἀνδρεῖψ χρωμένης σώματι! ὁ θερμότητος πίστεως, τὸ μὲν τῆς ἀσθείας ξύλον κεραυνοῦ τρόπον ἐμπιμπρώσης, ὡς πέρ δὲ κατιούσης καὶ κατεσθιούσης, τοὺς ἀσθεῖς! ὁ τόλμης ψυχῆς καρτερᾶς καὶ σταθερᾶς, καὶ διανοίας συνετῆς πλέον ἢ κατὰ ἀνθρώπινον νοῦν, περὶ τὴν αὐτὴν πρᾶξιν

A lis, qui in Patre et Filio et Spiritu sancto intelleguntur ac adorantur, solum justum ac viventem Deum, adhortor: qui nimis eterna supplicia ignemque illis preparavit, qui, eo spreto, creaturam deificant; qui denique regnum cœlorum, vitamque eternam ac gloriam credentibus in ipsum pollicitus est, qui ex aqua et Spiritu renati sint. .

41. Talibus Hyacinthus hortamentis, talibus frequens jugiterque admonitionibus, si qui adirent, increpando, arguendo, obsecrando (nullis scilicet non rationibus modisque satagendo. ut ab insulta dementissimaque superstitione eos liberaret), nihil tamen amplius prosciebat. Inconsitus enim audaxque ac temerarius populus, pravae deditus consuetudini, pessimaque emancipatus occupatae opinioni, vixdum expugnari poterat, sensuque omni melioris frugis arripiendæ carebat. Hincque adeo alii, quo stupore percili erant, aures aggravantes, ac dorsum insanum dantes (7), uti Scripturæ verbis expressum est, velut temere delirantem, eum non sustinebant: alii vero etiam furiis amarulentisque æmulationibus efferrati, injuriarum vim innumeram probrorumque illi rependebant; ac modo quidem naso suspendebant (8), modo autem exprobabant, quandoque vero etiam minaciter impetuque ruentes, dentibus in eum frendebant. Quid igitur Dei homo? Non salis arbitratur ut sua dumtaxat despiciat, quoniodē recte se habeant, res vere aliorum se male habentes despiciat: neque ut silentio pro eius lugeat, atque ad Dominum gemitus trahat, libereque pro veritate aere ac loqui pertimescat:

C nec ut sermonis duntaxat ac doctrinis, non vero etiam opere insipientium conetur impietatem infringere ac inhibere, optime atque persecutae mentis opus esse reputat.

42. Sed cum prius, uti dicebam, verbis incubuisse, nec illorum vi ac usu ab errore illo inhibere posset; consequenter jam, quæ in operibus positæ est, virtutem ostendit: succinctusque lumbos mentis, atque a Iesu Christo precum instantia corrugata virtute, tam manu, acuta securi prehensa, clam omnibus, æstivo sole ac meridi, erroris stirpem radicibus excindit. O fortè animum, robusto corpore usum! O servorem Ædei, fulminis instar, D impietatis succendentem arborem, ac velut igne inipios comburentem ac absorbentem! O constantis firmique animi audaciæ, mentemque quam pro humana ratione solertiorem, una eademque actione tanta præstantem; ac tum simul erroris organum

* II Tim. iv, 2.

(7) Indicare hic voluit Nicetas Zachariam, c. vii, 11, ubi versio Vulgata habet «scapulam revertem»; » quod Combeſſius vertit «dorsum insanum» contendens, quod verbum Græcum παραφρονεῖν proprie significet «insanire».

(8) Χλευάζειν est «irridere» quod Combeſſius vertit «naso suspendere», id proprie est «vafre

ac subdole irridere, » quod Græci simplici verbo dicunt μυκτηρίζειν. Phrasis hæc salis communis est apud veteres, uti inter alios patet ex Horatio in sermonibus, ubi ait: «Naso suspendis aduncio. » Plura de hac expressione videri possunt apud Paulum Manutium in Adagiis.

tullem, eosque qui immadicabiliter illo affecti erant, confundentem, nec non plures, quibus error non sic alte inoleverat, emendantem, ad veritatem, ducem, Deoque suo gloriam rependentem: quin et horum deum præmio, clarissimii eliam martyrii laurea decorantem.

13. Ubi igitur sacerdotes, constitutum arbori sacrilegium reddituri, advenisset, excisamque ac humi propulsiōe illis in conspexissent, primum quidem altoniti bærbant, longe maximo stupore, ut pax est, percili. Sic enim comparatum, ut quod præter omnem exspectationem accidit, animum stupore afficiat atque percellat, ac siquidem illud bonum existimat, hilaritas impieat ac jucundissime habeat, sin vero malum, mœstitia uniuersique dolore replete. Ac si quidem eo auctore evenerit, qui nulli ipse noxae obnoxius sit, dirum mortuo cruciatum animo inferti, donec quibusdam enī rationibus deliniri contigerit. Detecto autem auctore, eoque noxae obnoxio, quādūdū doloris erat animisque cruciatus derepente in iram furoremque transit, non prius liberos sinens quos incesserit, merito videatur, vindictam pœnamque rependerint.

14. Hoc et illis cum ita evenisset, primum quidem quis tantæ cælatis auctor exsilitisset, animis exquirerant. Tum paulatim animo recolentes quanta Hyacinthus horratus esset ac increpasset; secumque cogitantes, nullius plane alterius id opus esse, quam ejus qui ei hostiarum perceptionem ut sceleratam abominaretur, et in eos qui offerrent eliam alque eliam inveheretur, verbisque deterret; uno omnes in eum irruunt impetu; sunum quo more dentes acunni, ac quodvis tandem corporis membrum, quidquid denique cuivis occurret, arma adversus Sanctum arripiunt. O quomodo opportune sanguinariam illam impressionem narraverim! Lingua sacrilegum, cruentum, impium (quin potius, deicidam) maledicio jactabant, ore despuebant: calcibus, pugnis insilentes, crubibus trahebant: humi distrahiebant, cædentes lignis ac lapidibus: sieque injuriarum oīni genere atque verberum exsatiati, civilis præsidi (9) eum adhibuerunt.

15. Siabat itaque Sanctus, totum mente Christum induitus, omni in eum intenta mentis acie. Ex adverso vero stantes viri sanguinum ac dolosi, soruler accusabant. Nobis, aiebant, præses, una obculos gratia, una bona faustaque exspectatio, Deus ipse conspicuus ac spectabilis erat; alia, pulchra, venusta lateque expansa frondium coma: neimper solis umbraculum præbens variisque leporibus civitatem nostram recreans oblectansque. Is, quanquam arbori per omnia siwilis existimabatur, admirabili tamen decore et gratiis concis siirpibus eiusnebat; sed et vis quædam efficax ac vivens illi

A καὶ μίαν πλείω κατορθούσης καὶ διοῦ τό τέ τῆς ἀπάτης δργανον ἔξαναιρούσης, καὶ τοὺς ανιάτως τούτῳ προσπάσχοντας καταισχυνούσης· πολλοὺς δὲ διορθούσης, οἵς μή κατὰ βάθος τὰ τῆς πλευρῶν εἰντέηχε· πρὸς τὴν ἀλτήσιαν δὲ ποδηγούσης, καὶ τὸν οἰκεῖον δοξαζούσης Θεόν· γαὶ μήν διὰ ταῦτα, καὶ λαμπροτάτῳ καταγλαῦομέντος μαρτυρίῳ.

15. Εἶπεν γάρ ἡχον οἱ λεπεῖς τὴν νενομισμένην τῷ δένδρῳ θυσίαν ἀποδώσοντες, ἐχοπὲν δὲ τοῦτο καὶ κατὰ γῆς ἀτίμως εἴδον καταρραγέν, πρῶτον μὲν ἀπηνεοῦντο, θάμβει πιλλῷ, κατὰ τὸ εἰκόνα, περιεχόμενοι· οἵδεν γάρ τὸ περὶ προσδοκίαν συμπίπτον ἐκπλήσσειν τὴν ψυχὴν, καὶ ἀγαθὸν μὲν δόφθεν, ἰλαρότητος καὶ εὐθυμίας ἀναπιμπλόν, κακὸν δὲ, σκυθρωπότητος καὶ δυσθυμίας· καὶ εἰ μὲν ἐξ ἀνευθύνου τοῦτο συμβέβηκεν αἰτίας, δεινὴν, κατὰ τὸ εἰκόνα, ἐνσκήπτειν τῇ ψυχῇ τὴν δόνην, ἀχρις δὲ ἐπινοίας τιστὶ παρηγορηθῆ· περιφανούς δὲ τοῦ αἰτίου καὶ ὑπευθύνου καθεστῶτος, εἰς δργὴν ἔξαπλης τὰ τῆς λύπης μετεσκεύασται, οὐ πρότερον ἀνιεῖσαν τοὺς δργιζομένους, πρὶν δὲ τῷ λελυπητῆτι τὴν τῆς ἀντιλυπῆσεως ἄξιαν ἀντεπάγωσι ποιητὴν.

καὶ illi qui injuriam fecit, quanta pro facinoris

16. Τοῦτο κάκεῖνοι παθόντες, πρῶτον ρὲν τὸν αἰτίον αὐτοῖς ταύτης ἀνεσκοποῦντο τῆς συμφορᾶς· ἐπειτα τῶν Υαχίνθου κατὰ μικρὸν εἰς ἀνάμνησιν ἔχοντες νοῦθεσιῶν, καὶ κατανυοηθεῖς ως οὐδενὸς ἀν εἰη ἔτιλον τὸ δργον, ἢ τοῦ καὶ τῶν θυσιῶν τὴν μετάληψιν ως ἐναγῆ μυστητομένου, καὶ θυσιάζουσι ἐπιτιμῶντος δὲ προσωχθῆτος, δρμῶσι μὲν δόμσει κατ' αὐτοῦ πάντες· συῶν δὲ τρόπον τοὺς δόδοντας θηγούντες, καὶ πᾶν μέλος τοῦ σώματος αὐτῶν, καὶ πᾶν τὸ παρατυχόν ἐκάστῳ ὅπλον κατὰ τοῦ Ἅγιου ποιούμενοι (ῳ πῶς δὲν κατερίως τὴν φοινικὴν ἐκεῖνην ἐπίθεσιν ἔξηγησαμην); τῇ γλώττῃ μὲν τοῦτον λερδουλον μιαιφόνον, δίθεον, μᾶλλον δὲ θεοχτόνον ἐλοιδοροῦντο τῷ στόματι δὲ κατέπτυον· καὶ τοῖς ποσὶ λάβε, ταὶ χερσὶ δὲ πὺξ ἐναλλόμενοι, εἰς κον τῶν τριχῶν, ἐπάραρασσον κατὰ γῆς, τοῖς ἔύλοις παλούτες, τοῖς λίθοις βάλλοντες, καὶ οὖτα παντοδαπῶς αὐτὸν αἰχισάμενοι τῷ τῆς πόλεως ἡγεμόνι παρεστήσαντο.

17. Βιστήκει δὲ δο Μάρτιος, δλον νοερῶς ἐνδεδυμένος Χριστὸν, ὅλην πρὸς αὐτὸν ἀνατείνων τοῦ νοτὸν ροπὴν· ἐξ ἐναντίας δὲ τούτου ἄνδρες αἰμάτι καὶ δολιότητος ιστάμενοι, εὔτόνως κατηγόρους· Ἡμῖν, λέγοντες, ως ἡγεμόν, μία μὲν χάρις ἡ δρθαλμοῖς, μία δὲ προσδοκία ἀγαθὴ δὲ περιθλεπτική θεός· δὲ ὑψίχομος, δὲ εὐχομος, δὲ πανώρας καὶ εὐθαλῆς· δὲ τοῖς φύλαις περισκέπων, καὶ ἀγλαῖα ποικίλαις τὴν ἡμετέραν πόλειν ψυχαγωγῶν καὶ ἀνακτήμενος· δὲ εἰ καὶ δένδρῳ παρεμφερής νενόμιστο ἄλλα πάντων ταῖς θαυμασταῖς ὠραιότησιν ὑπεξῆρα ται φυτῶν· ἄλλα καὶ δύναμις δινεργός καὶ ζῶσα τούτη

(9) Præsidis nomen exprimitur in Menologio Sirleti, Mariyologio, ac mss. nostris Græcis; & ubique cum aliquo discrimine, ut notavi (not. 1).

παρεδρεύουσα οὐκ ἔστιν δύτειν τῶν αὐτῷ προσιδέτων οὐ λαμπραῖς ἐφιλοτιμεῖτο εὑργεσίαις· ἀφανὴς δὲ τοῦτον οὗτος διάπονενον μένος ἔξτιλε γέρων· τῆς πόλεως ἀπέκειρε τὴν χαριμούην, τῆς χώρας ἡμῶν ἔξετεγε τῇ ἀξίᾳ τὸ γενερίζμα· διὸ καὶ τῷ σῷ βήματι τοῦτον παρεστήσαμεν, τῆς θεομαχίας ἀξίας ἔκτιννύτα δίκαιας. »

15'. Ἐνδοθέντος δὲ τῷ 'Υακίνθῳ τὰ καθ' αὐτὸν ἀπαλλογείσθαι, « Ἐγὼ μὲν, εἶπεν ὑπολαβὼν, ὡς κράτιστες ἡγεμὸν, τὸ δένδρον ἐκκεκοφέναι τοῦτο συνομολογῶ· καὶ οὖν πως ἀν δυνατού τὸ ἀληθὲς ἀρνεῖσθαι· οὐ κακονόλα δὲ τοῦτο πεπραχέναι· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ὑπερβάλλον τῆς πλάνης οὐκ ἔστεργον δρῦν, διὶς διθρωποι τετιμημένοι λόγῳ, τὸν ἕδιον πλάστην, καὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς ἀφέντες τὸν ποιητὴν, τὴν τῶν αὐτοῦ κτισμάτων ἐλαχιστήτερον θεοποιοῦντες λελατρεύχεσι. Τί γάρ τοῦ ἀπὸ γῆς ἀναδιδομένου σήμερον ξύλου, καὶ πολλῶν ξύλων ἀπειροτέρου καὶ φαυλοτέρου, ὡς ἀκάρπου, ἢ κακοκάρπου, καὶ μετ' ὀλίγον εἰς πῦρ βαλλομένου, ταπεινότερον; Τοῦτο γοῦν δρῶν προσκυνούμενον, καὶ πλεῖστα τῆς ἀνθρωπίνης ἀγνοίας κατεγνωκώς, καὶ φιλανθρώπως ἐξηλωκώς, ἐπειδὴ μή οἵδε τε γέγονα λόγοις τῆς σαθρᾶς ἐλπίδος ἀποτῆσαι, Εργά τούτους πειθῶ λοιπὸν, ὡς οὐδεμία τῷ ἀναισθήτῳ δύναμις, οὔτε πρὸς κακοποίαν, οὔτε πρὸς εὑργεσίαν οὐδενὸς, καὶ τῆς ὀλεθρίας πλάνης τὴν πρόφασιν περιελόμενος, ἐδοποιεῖν μοι πάντας δοκῶ πρὸς θεοσέβειαν, ὥστε τὸν τῶν διων ἐπιγνόντας Θεὸν, καὶ τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Γίλην, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, αὐτῷ προσκυνεῖν, αὐτῷ μόνῳ λατρεύειν ἐν Πνεύματι ἀγίῳ. »

16'. Ἐπεὶ τούτων ἀκοῦσαι τὸν ἡγεμόνα τῶν βημάτων, πρῶτον μὲν κατὰ γῆς αὐτὴν ἔκταθέντα, ξύλοις ἀγρίοις μαστιγοῦσθαι διετάξατο. Ἐπὶ πολὺ δὲ τὰς σάρκας ἐσαινομένου, καὶ τὰ δοτὰ θλωμένου, καὶ τῷ αἷματι βάπτοντος τὴν γῆν· οὐδεμίαν δὲ φωνὴν ἀφιέντος· ἡ τυχὴ δὲ πρὸς τὸν Κύριον ἐξέστωτος Ἰησοῦν, καὶ ἀνεκλαλήτοις αὐτῷ προσευχαῖς ἐντυγχάνοντος· καὶ εὑμαρῶς τὰς αἰχλας ὑποφέροντος, διημός ἐπεφώνει· Κάλει τὸν δῆμιον, ὡς ἡγεμόνην, κάλει τὸν τοὺς δόδυτας, ἐκριζώσοντα· ὕσπερ οὖτος ἐξέκοψε τὸν ἡμέτερον Θεὸν, οὕτως αὐτοῦ οἱ δόδυτες ἐκκοπτέσθωσαν, σιδηρῷ λαβόν· φιλόθεεν δρυττέσθιωσαν. Καὶ ταύτης ἐπ' αὐτῷ πέρας τῆς ἀποφάτεως λαβούσης, οὐδὲ οὕτως οἱ ἐμβρόντητοι δῆμοι τῆς μανίας καθυφίεσαν· αὕθις δὲ τοῦτον δεσμούμενον, τρόπον δένδρου κοπέντος, σπαράσσεσθαι τε καὶ σύρεσθαι κατὰ τὴν γῆς ἐβόων· ἐξελκόμενόν τε τῆς πόλεως, ἐκκεντᾶσθαι καλάμοις δέσσι, καὶ λίθοις καταλεύσθαι· Ἐπεὶ δὲ πᾶσα τέλος; ἐπ' αὐτῷ ἡ μιαιφύνος εἰληφεν ἐρμή καὶ βουλή, τὸν μὲν οὕτως ἀνηλεῶς καταιχίσαντες, καὶ ἀγρίς δφρύος τοῦ δρυος ἐξελκύσαντες, ἀπὸ κεφαλῆς δὲ μέχρι πεδῶν ἐν τραῦμα τοῦτον ἀπο-

A ssidens, quisquis ad eum accederet, præclaris beneficiis ac muneribus magnifice donabat. Hunc momento dementatus hic senex evulsit: civitatis gaudium excidit, provinciae gloriacionem securi amputavit. Idecirco etiam tuo ipsum tribunal stilimus, ut impietatis læsique numinis condigna ultione pœnis subjiciatur. »

16. Facta vero Hyacintho pro seipso satisfaciendi licentia, « Ego sane, respondit, optimus præses, excidisse me arborem consteοr, nec possim unquam veritatem negare. Nullo tamen malo animo aīo me rem hanc præstilisse, sed qui erroris exsuperantiam videre non sustinerem; homines scilicet ratione ornatos, eo omisso, qui formavit, cœlique ac terræ conditor existit, rerum ipso auctore in rerum natura extantium insimam, deitate donatum, divinis auxisse honoribus, ac illi servisse. Quid enim, amabo, ea humilius arbore, quæ hodie e terra surgens, multis longe arboribus ignobilior sit ac deterior, ut quæ fructifera, aut malorum serax fructuum, paulo post in ignem mittatur? Hanc itaque coli ac adorari videns, ac quam ægre humanam eam amentiam ferens, humanioreque affectu æmulatus, quoī verbis non lœuit, ut a frustanea eos spe avocarem, opere jam fidem facio ac suadeo, nullam rei inesse vim, ut vel maleliciti aliquid irroget, aut beneficij præstet, quæ ipsa omni sensus vi prorsus destituatur; sublatoque exitiosi erroris prætextu, præire omnibus ad pietatem, videor, ut universorum agnito Deo, ejusque unigenito Filio, Domino nostro Iesu Christo, eum adorent, ipsique soli serviant in Spiritu sancto (10). »

17. Hæc præses verba ubi inaudiit, primum humi distentum, virgis agrestibus cœdi imperat. Cumque diu multumque illius carnes dilacerarentur, ossaque contunderentur, ac terra cruce maderceret, nec ille ullam mitteret vocem, sed silentio in Dominum Jesum excederet, tacitisque precibus ac votis illi supplicans, placide verberum dishonestamenta sufferret, populus clamabat: Voca, præses, carnificem; voca qui dentes evulsurus sit. Quemadmodum iste Deum nostrum succidit, illius excidantur dentes, ferrea forcipe radicitus effodiantur. Eaque demum ferali sententia in eo exercita atque expleta, ne sic quidem perciti populi furoris quicquam remiserunt, Rursus vero vinetum, arborisque in modum concisæ, discerpendum humique raptandum, occinebant: urbe denique extractum, acutis suffigendum arundinibus ac lapidibus obruendum. Postremo, ubi omnis ille cruentus impetus consiliumque in eo finem accepit; sic dire verberibus affectum ac dishonestatum, atque ad montis usque supercilium extractum, unoque a vertice ad imos pedes valueret

(10) Hæc expressio in quibusdam Græcis suspecta est; immo ob eam Basilius in suspicionem vocatus fuit. Illic tamen loquendi modus viris probe catho-

licis usitatus est, quo significare volunt Spiritum sanctum, ut amorem ac nexum Patris et Filii.

detritum ac deformatum, factumque emortuum, appetente Janu vespere, devorandum hestis reliquerunt.

18. Quid igitur Dominus? Sine famuli neglexit curam? Aut ejus more, qui sibi ipse vitam adiunat, dimisit mori? Vei occulta ac mente tenus solus apparitione donavit? Minime gentium. Porro iam mox erat, ac terram sol subierat, cum eccc verus Sol lucis filio oritur; ac circa eum multitudo cœlestis militiae, ac Domini claritas, ut evangelicis vocibus ular, circumfuskit eum^{*}. Tum ille, quasi ex alto emergens somno, divinaque circa se sentiens apparitionem, atque mox omni solitus dolore omnique compunctione, ac inenarrabili gaudio repletus, rectus in pedes stetit, tanta remissione, tanto robore, ac si ne ullum quidem tormentorum periculum lecisset.

19. Statim vero vir beatus, flexo ad Deum genu, ac puras in cœlum manus levans, animi exultatione dulcibusque lacrymis, Domino consitebatur, etiam atque etiam gratias agens, ejus constantiae nomine, cuius ad eam usque horam specimen exhibuisset; rogans ut in ea confessione agonem consummaret; animusque repositam martyribus requiem conquereretur, nec corpusculum æruminis multis ac laboribus tormentisque consumplum, honore ad quiescendum loca destitueretur: ac vero custodia ac præsidium in ævum civitati fore precatus est, omnis generis morborum præsentem medicinam, omniumque procul malorum averruncationem. Impietate in Deum laborantibus, salutem, quæ per fidem est, votis deprecatur; peccatoribus, ut pœnitentia convertantur: magistratis, ut justitiam teneant; subditis, ut obedientiam; divilibus, ut propensos in eleemosynam mores habeant: pauperibus, ut patientiam servent ac sustinentiam; gaudentibus, ut gratias agant; his qui in ærarium sunt, ut levamen ac consolationem obtineant; navigantibus, ut felici navigatione ulantur; iter habentibus, ut iter fauste conficiant; his qui in bello versentur, victoriae tropæa; qui denique in pace agant, ut omnem strenue pietatem ac justitiae opera colant. Christi æmula bonitate, cunctis bona ac utilia apprecatur, ut perfectus Christi discipulus. Ut patriæ amans, patriæ, ut ab omni tua periculo sit omniisque hostium grassatione liberetur; his præsertim, qui illius sincere memores fuerint, ac reliquarum loculo accesserint, ædificiis præstiterint, canticis oblationibusque acceperint. Qui se adeant, faustum omnem gratiam comprehendetur ac salutare munus (11).

20. In hunc modum precatus vir divinus, diuque sacro astante angelorum choro sacre delectatus menteque recreatus, tumque tertio deiformem consignans vulnus (o quæ tunc temporis locum impleverat mystica jucunditas divinarumque laudum canticali) sanctum eis sanctus tradit ani-

desixantes; καὶ θανατώσαντες, ἐπάρας ἡδη φθασσοῦ, θῆρει τὸ σῶμα κατέλιπον βοράν.

ιη'. Τί οὖν ὁ Κύριος; ἀρά γε τοῦ αἰκεῖου θεράποντος ἡμέλησεν; ή βιαθανατοῦντος τρόπον ἀφῆκεν ἀποθανεῖν; ή χρυφαῖς καὶ νοερᾶς μόνον ἐπιφανεῖας ἀξιοῦ; Οὐδαμῶς· γὺν δὲ ἡδη, καὶ θηλοῖς ὑπὸ γῆν, καὶ ὁ ἀληθινὸς Ἄλιος τῷ τοῦ φωτὸς ἐπικανέτελλεν υἱῷ· καὶ πλήθις στρατιᾶς οὐρανίου περὶ αὐτὸν, καὶ δέξι Κυρίου, εὐαγγελικῶς εἰπεῖν, περιέλαμψεν αὐτὸν. Ο δὲ, καθάπερ ἐξ ὑπουργοῦ βαθέος ἀνενεγκών, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν αἰσθηθεὶς θεοραγεῖας, καὶ πάσῃς μὲν ἀλγηδόνος σώματος εὐθὺς ἀνεθεῖς, πάτης δὲ κατανύξεως καὶ ἀνεκλαλήτου χαρᾶς πληρωθεῖς, ἵσταται μὲν ἐπὶ πόδας, οὗτῳ κούφως καὶ εὐθεγῶς, ὡς μηδέ τὴν τινὰ πεῖραν ἀνιαρῶν εἰληφώς.

ιθ'. Εὐθὺς δὲ κάμψας ὁ Μακάριος τὸ γόνυ πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ τὰς δύτις χεῖρας ἐπάρας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας καὶ γλυκεροῦ δάκρυσιν ἐξαμολογεῖτο τῷ Κυρίῳ· εὐχαριστῶν μὲν ἰσχυρῶς ὑπὲρ τῆς σταθερότητος, τῆς ἀχρι τῆς ὅρις ἐκείνης ἐνεδείξατο· διδόμενος δὲ ἐπὶ ταύτῃ τελειωθῆναι τῇ δύολογίᾳ· καὶ τὴν ψυχὴν μὲν τῇ ἀποκειμένης τοῖς μάρτυσιν ἀνιπαύσεως μετασχεῖν· τὸ πολυπαθὲς δὲ σωμάτιον σεμνὸν τόπον εἰς κατάπαυσιν λαχεῖν· φυλακτήριον δὲ τοῦτο τῇ αὐτοῦ πόλει προσηύξατο δι' αἰῶνος χρηματίσαι· νόσων τε παντοδαπῶν λαθήριον καὶ πάγτων ἀλεξητήριον κακῶν. Προσηύξατο τοῖς εἰς τὸν Θεὸν ἀσεβοῦσιν τὴν διὰ πίστεως σωτηρίαν, καὶ τοῖς ἀμαρτάνουσι τὴν διὰ μετανοίας ἐπιστροφήν, τοῖς ἀρχουσι δικαιοτύνην· εὐπείθειαν τοῖς ἀρχομένοις, τοῖς πλουσίοις τρόπον ἐλεήμονα, τοῖς πένησιν ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν, χαίρουσιν εὐχαριστίαν, λυπουμένοις παραμυθίαν, πλέουσιν εὐπλοίαν, δόδοις ποροῦσιν εύοδίαν, τοῖς ἐν πολέμῳ τρόπαια νίκης, τοῖς εἰρηνεύουσι συντονίαν πρὸς πᾶσαν εὐσέβειαν καὶ δικαιοπραγίαν. Πᾶσιν ἐπεύχεται Χριστομιμήτῳ χρηστήτῃ τὰ χρηστὰ καὶ λυσιτελῆ, ὡς τέλειος Χριστοῦ μαθητής· ὡς φιλόπατρις, τῇ πατρίδι τὴν ἀπὸ κινδύνου πειντολύτρωσιν· μάλιστα δὲ τοῖς γνησίως αὐτοῦ μνημονεύειν μέλλουσι, καὶ τῇ τῶν λειψάνων θήκῃ πειάζουσιν οἰκοδομαῖς· τε χρέεσθαι, ὑμνοῖς τε καὶ θυσίαις δεξιοῦσθαι· τούτῳ προσιοῦται, πᾶσαν δεξιὰν χάριν καὶ σωτήριον ἐπεύχεται δωρεάν.

κ'. Οὗτῳ πρωτευξάμενος ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πολὺ τοῖς παρεστιῖς τῶν Ἱερῶν ἀγγέλων Ἱερῶς συνηδόμενος, καὶ νοερῶς κατατερπόμενος, εἴτα τρίτῃ σφραγίδι τὸ θεοειδὲς πρόσωπον σημειωσάμενος (ὡς τῆς τότε τὸν τόπον ἐκείνον πληρωσάσης μυστικῆς Ουμηνῆτας καὶ δοξολογίας), τὴν ἀγάνακτος ὁ μάγιος παρ-

* Apoc. xxii, 23.

(11) Diximus alias non placere nobis illam martyrum viventium curam, qua corpore et reliquiis suis sunt solliciti, quidquid hic in notis suis id

explicare nütztur Comheggius. Atque hinc suspicor, hunc esse Græcum Nicetæ rictoris ornatum.

τιθεται ψυχήν. Ταύτην μὲν οὖν εὔθης ὁ παράδεισος εἶχε τοῦ Θεοῦ, τῷ Βασιλεῖ τῆς δόξης ἀναφθέγκτῳ χαρῇ προσιουσαν, καὶ πανευαγῶς αὐτῷ προσκυνοῦσαν, καὶ τῷ τῆς ἀφθαρσίας στεφάνῳ τῇ Δευτοτικῇ καταστεφομένην δεξιᾳ· ταύτην αἱ νοεραι πᾶσαι τῶν οὐρανῶν Δυνάμεις ἐπήνεσαν, καὶ ὡς νικηφόρον τῇ Χριστοφόρον ἔσταις προσώκειωσαντο. Ταύτην ἀπόστολοι μὲν, ὡς ἀποστολικάτα τιθέντες βάσασαν, δισμεναὶ τατα [δισμενέστατα] δεξιούμενοι περιεπτύξαντο· Μαρτύρων δὲ χοροὶ ἵεροι, ὡς οἰκεῖον αὐτῶν μέλος, καὶ τὸ τιμιώτατον ἀποδεχόμενοι τῶν μελῶν· καὶ τῷ πνεύματι συναρμολογοῦντες ἑαυτοῖς καὶ συμβιθέζοντες τῆς αὐτῆς αὐτοῖς δόξης καὶ μακαριότητος μέτοχον δι' αἰώνος ἐκληρώσαντο· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ προφητῶν καὶ ἀγίων θίασοι πάντων, ὡς τῆς Ιστῆς αὐτοῖς ἀγιότητος ὑπερβαλλόντως μετέχουσαν δρῶντες, τὴν αὐτῆς ἀνάλυσιν καὶ ἐνδημίαν πρὸς τὸν Χριστὸν, λαμπρὸν διτι μάλιστα καὶ θεοπρεπεστάτην συνεκρήτησαν ἕρτην.

κα'. Τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον τῇ τρισολθίᾳ ψυχὴ τὰς τοῦ εὐρανίου Πατρὸς κατακληροῦται μονάς· ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἱερὸν ἔχειν καὶ ἀθλοφορικὸν σκῆνος, τῇ οὐτως εἰς γῆν πεσόν παρεώραται, τῇ κατὰ τοὺς λοιποὺς μάρτυρας τετίμηται· ὥσπερ δὲ τέρασι μελέσαι καὶ ἀφθονωτέροις ίάμασιν ὑπὸ Ιησοῦ Χριστοῦ πεφιλοτίμηται, οὗτῷ καὶ ταῖς ἐξ ἀνθρώπων τιμαῖς, ἀπάντων ὀλίγου δεῖν τῶν ἀθλοφορικῶν σωμάτων τὸ ἐπιδοξεῖτον ἦνέγκατο. Τότε μὲν γάρ αὐτοῦ που πλησίον τῆς πόλεις γῆς βάθειν ὑπὸ τῶν εὐσεβούντων δὲ πολύτιμος ἐντίμως καταχωσθεὶς θησαυρὸς, οὐκένοιν ἀφικτὸς ἢ τινι γέγονεν ἐξ ἔκεινου θεωρητὸς, οὐ μὴν ταῖς ἀγαθούργιαις τῶν αὐτοῦ θαυματοποιῶν οἵσις τε γίνεται λαθεῖν· ἀλλ' ἐκτενεστάταις μὲν ικεσίαις, τὸν Κύριον ἔνδον δὲ ἀθλοφόρος θεωρήσκος, ἔξω δὲ ταῖς ἐπὶ τοῦ τάφου τελουμέναις λάσεσι δυσωπῶν, καὶ τοιούτοις πάλαι τὴν αὐτοῦ πόλειν ἐξ ἀπιστίας εἰς ὀρθότομον πίστιν καὶ ἀνυπόκριτον μετάγων, οὐδὲ μέχρι τοῦ νῦν δὲ θαυμάσιος διαλείπει. Λέγεται γάρ, ὅκαὶ ὀρώμενον πιστεύεται, διτι ἐκάστης τοῦ ἐνιαυτοῦ περιτροπῆς τὴν τοῦ ἀγίου μνήμην ἐπαγούσης, δέησις περὶ τὸν ἱερὸν τάφον, ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ παντὸς ἀναπέμπεται λαοῦ· ἀφνω δὲ χρῆς ἐν ἡχῷ τινὶ ἔνεκρῳ καὶ ροιζήματι πνεύματος ἐκ τοῦ βάθους κάτωθεν ἀναδίδοται ἢ ἀναρριπτέται, οὗτως σφροδῶς ἐκφυσώμενος, ὡς καὶ τοὺς περὶ τὸν τάφον καιομένους λαμπτῆρας, τῇ ἐπεπνοϊκῇ κατασθέννυσθαι· αὐτὸ δὲ τὸ τοῦ τάφου στόμα, καὶ τὴν καλύπτουσαν λαρναχοειδῶς οἰκοδομίαν, ἀνάμεστα τοῦ ἱεροῦ χοδὸς, καὶ τῆς τομίας ταύτης κονίας εὐθέως ἀποδείχνυσθαι.

καβ'. Ἀξιον καὶ τοῦτο τῇ Ιστορίᾳ παραδοῦναι, ὡς οὐ πρὸ πολλῶν τούτων ἐτῶν, τῆς ἐτησίου κονίας ἀναδραττομένης, καὶ τὸν μέγαν τῆς χειρὸς δάκτυλον τοῦ θαυμαστοῦ Μάρτυρος κάτωθεν συναναβῆνα:

(12) Idem sere miraculum narratur de sepulcro S. Raymundi de Pegnasorti, uti dictum est ad diem 7 Januarii in ejus Actis, cap. 8.

A μιν. Hunc vero statim Dei paradise habuit, Regi gloriæ, nulla verborum vi explicabili gaudio, acredentem, eique religiosissimo habitu cultum adhibentem, atque incorruptionis coronam Dominica dextera suscipientem. Hanc cœlestium potestatum mentes omnes laudaverunt, ac velut victorie tropæa, aut Christum seruentem, suis domesticam cœtibus asciverunt. Hanc et apostoli, quæ apostolicis præclarissime muneribus vitam egérunt, placidissime accipientes complexi sunt. Sacri martyrum chori, velut proprium ipsorum membrum recipientes membrorumque nobilissimum, ac sibi ipsis spiritu concinnantes ac committentes, ejusdem sociam gloriæ ac beatitudinis in ævum nati sunt. Neque id modo, sed et proprietarum sanctorum que omnium chori velut pars illis sanctitatis gratiis eximie auctam conspicentes, ejus ad Christum solutionem ac emigrationem, claram maximè divinissimamque festivitatem ac tripudium celebrarunt.

C 21. In hunc itaque modum ter beata anima cœlestis Patris mansiones sedesque consequitur: at neque sacrum illud ac triumphale tabernaculum, vel sic in terram cadens spretum est, vel pari martyribus reliquis honore decoratum: sed sicut majoribus prodigiis uberioribusque sanitatum gratiis Christi munere honestatum est, sic et humanis honoribus ac obsequiis, runcis sere victoria inclitorum martyrum corporibus majori gloria illustrius habitum. Ac tum quidem illic loci prope civitatem aggesto tumulo pretiosus thesaurus fideliū manibus honorifice conditus est: at quamquam inaccessus, nullique eo ex tempore re conspectus est, per ejus tamen mirabilem operum beneficia munera haud fieri poterat ut lateret. Quin jugibus contentisque supplicationibus intus Dominum martyris triumphalis placans, sorisque in sepulcri memoria sanitatum munere permovens, hisque olim suam civitatem ab infidelitate ad rectam sinceramque fidem traducere, hactenusque vir admirandus non cessat. Atiunt enim (cui rei et ipse visus præstat fidem) vertente anni tempestate, qua ejus celebris memoria agitur, sacrae plebis circa sacrum tumulum obsecratione, drepente insolito quodam sonitu, flatusque stridore ex imis sursum pulverem erumpere (12) seu exauillari tanta vehementia, ut ei tumulo circumpositas accensas faces spiratione extinguat; ipsumque tumuli os, urnaque in modum operientem fabricam, sacro pulvere pretiosoque cinere confestim adimpleat.

D 22. Dignum vero et istud commentario consignare; ante nimurum non multos hos annos (13), anno pulvere erumpente ac ebulliente, dextræ quoque admirandi martyris majorem digitum una

(13) Hinc patet, cultum ejus Amastride adhuc florissee saeculo nono.

ascendisse, ita integrum sanumque, ac si vivente recens dextera amputatus esset. Sic vero ascendisse arbitror, ut sancti eo loco corpusculi depositionis certiore saceret fidem, et ad templi fabricam fideles animaret. O sanctum pulvarem in sancti pulvere imbutum sanctitate, qui universo populo distribuari, parique cum sancto corpore virtute polleas! O pulvis, natura quidem terrenus, at celestis virtute atque potentia! Pulvis nimirum, mannae, quod olim e caelo pluebat, gratia venerabilior, sanctimonia religiosior, virtute potentior efficaciorque. Nam illud quidem ad alenda corpora ac conservanda caelo pluebat; hic vero, non solum ad corpora (a frigoris maxime aestusque tate) curanda, verum etiam ad abundantem animis frumentum praestandam ac illustrationem.

23. At, o martyrum omnium decus inclytum, fidelium gloriatio contritioque insidelium! O venerandæ patriæ bona stirps, imo vero stirps sancta, suo munere pravam patriam in bonitatem veriens, impuramque castam reddens ac sanctam, inhonoramque honorans! Stirps pretiosa cœlestisque Patris Iui vere plantatione digna, quasi palma, jugi virtutum flore vernans, ac quasi cedrus secus aquas, immunitis sanitatum fructibus exuberans! O lapis preliose vereque summo angulari digne lapide! Lapis, cui nomen cum Hyacintho comune (14); illo, inquam, Hyacintho, qui undecim pretiosis lapidibus, utrinque ordine digestis, annexus, summi pontificis rationale judicii una compонит! Lapis sancte, qui juxta Isaiam super terram volvaris, Amastridis murus vallumque; sive potius turris coronaque, omnes hostium capiendis urbibus machinas, arietes, catapultas, balistas aliaque propellens! Paphlagonum alta sublimitas eximiusque decor, imperii corona, sacerdotii laus ac gloriatio, nostrorum, quæso, etiam suscipere digneris sermonum primitias; ac vel si nihil tua dignum magnificentia exhibeant, prorsus tamen tibi charissimas, quod e vicinio fructus existant. Ac reliquis quidem, quæ illis prius a summo omnium Rege precatus es, praestare ipse ne cessaveris, quippe cui facultas non desit, quam inde acceperis: vicinis autem atque civibus, ut magis tibi fide ac charitate consertis, majorem honorum Dei munerum copiam subministra, in Patris et Filii et Spiritus sancti gloriam, in sæcula sæculorum. Amen.

B

Α οὐτως δέξιον καὶ δίσκηρον, ἃς δέπτε τῆς αὔτου ξώσης ἀφαιρεθέντα δεξιός ἀνάδη δὲ, πλετιν τε, οἷμαι, τελειοτέραν παρεχόμενος, τῆς ἐνταυθοῦ τοῦ Ἀγίου καταθέσεως, καὶ πρὸς τὴν τοῦ ναοῦ διεγείρων τοὺς πιστοὺς κατασκευήν. Ο χοῦς ἄγιος, ἐν τῷ τοῦ Ἀγίου ἀγιαζόμενος χοῖ, καὶ παντὶ τῷ λαῷ διαδιδόμενος, καὶ τῷ ἀγιῳ Ιησαὶ σώματι δυναμούμενος. Ο χοῦς, τὴν φύσιν μὲν χοῖκδη, οὐράνιος δὲ τὴν δύναμιν χοῦς, τοῦ οὐρανοῦ πρώην ὑομένου μάννα τὴν χάριν αἰδεσιμώτερος ἢ τὸν ἀγιαζόμενον σεβασμιώτερος, τὴν δύναμιν δραστικώτερος· τὸ μὲν γάρ εἰς σωμάτων ὑετο θρέψιν τε καὶ συντήρησιν· δὲ, οὐκ εἰς σωμάτων θεραπείαν μόνον, φύχως τε μάλιστα καὶ καύσωνος μαρασμοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς διαρκῆ φυχῶν στηριγμὸν καὶ φωτισμὸν.

C

καὶ. 'Αλλ', ὡς πάντων μαρτύρων ὥραῖσμα, πιστῶν δὲ ἀγαλλίαμα, ἀπίστων δὲ σύγτερεμα· ὡς πατρίδος σεμνῆς ἀγαθὸν φυτόν· μᾶλλον δὲ φυτὸν ἀγιον, τὴν πονηρὸν ἀγάθυναν δι' ἐστοῦ πατρίδα, καὶ τὴν διναγνον ἀγνίσαν, καὶ τὴν διεμόν τιμῆσαν· φυτὸν τέμιον, καὶ τῆς τοῦ Πατρὸς σει τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς φυτείας ἀληθίως ἀξιον, ὡς φοῖνιξ ταῖς ἀειθαλέσιν ἀνθῶν ἀρεταῖς, καὶ ὡσεὶ κέδρος παρ' ὑδατα τοῖς ἀπείροις τῶν Ιαμάτων πληθυνόμενος καρπῶν! Ο λίθε τέμιε, καὶ τοῦ ἀκρογωνιαίου τῷ δηντὶ ἐπάξιε· λίθε, τῷ 'Υακίνθῳ διμώνυμε· ἐκείνῳ, τῷ τοῖς ἔνδεξι συστοίχοις τιμοῖς συνηρημένῳ λίθῳις, καὶ τὸ λογεῖον τῆς κρίσεως τοῦ ἀρχιερέως συγκατασκευαζομένου τοῦ μεγάλου· λίθε ἀγιε, κυλιόμενε ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸν 'Ιλσαίαν, τῆς Ἀμάστρας τὸ περιττίχισμα καὶ περίφραγμα, μᾶλλον δὲ πύργωμα καὶ στεφάνωμα, πάσας ἀλεπόλεις καὶ μηχανᾶς ἀποκρουθμένων ἔχθρῶν· τῶν Παφλαγόνων τὸ ὑψωμα καὶ καλλώπισμα τῆς βασιλείας δ στέρανας, τῆς Ειρωτύνης δ ἔπαινος καὶ τὸ καύχημα, δέχοισ καὶ τὴν τῶν ἡμετέρων ἀπαρχὴν λόγων· καὶ εἰ μηδὲν τῆς σῆς ἀξιον μεγαλοπρεπεῖας ἐπιφανεύσαν, ἀλλὰ φίλην γέ σοι πάντως οὖσαν, τῷ ἐκ γειτόνων σίναι καρπὸν, καὶ τοῖς μὲν ἀλλοῖς πᾶσιν, & πρὸς τοῦ Παμβασιλέως πρότερον ἐπηγένω, μὴ διαλιπῆς εύτδες ἐνεργῶν· δύνασαι γάρ ἐκεῖθεν λαβών· τοῖς γειτοσι δὲ καὶ πολίτας, ὡς μὲν ἀνηρτημένοις τῆς πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς αῆς, πλείω τῶν ἀγαθοδύρων Θεοῦ ἀγαθῶν τὸν περιουσιασμὸν ἐπιχορήγησον, εἰς δόξαν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

ORATIO XX.

Laudatio magni Gregorii, Constantinopolitanæ urbis archiepiscopi, cognomento Theologi (1)

Magnum Theologum laudaturus accedo, tametsi is laudibus eminet. Aequaliter enim; nec vero dumtaxat æquum, sed ut etiam maxime deceat oratione defungi viro eloquentissimo, omnisque eloquentiæ

(14) Satis clara hie est allusio, sicut etiam fuit in exordio, ad S. Martyris nomen, et pretiosum lapidem hyacinthum. De allusione a. l. florealum ejusdem nominis jam diximus (not. 1).

regulæ ac magistro. Nec quod sit necesse, ut ne- dum ipsi, qui tantis ab illo partibus delicius, sed ei qui ad summam magnitudini animi præstantiam evasisse videntur, ab eo quod est pro dignitate

(1) Ex codice Mazarinæ, Fr. Combeffisio interprete, in Bibliotheca Patrum concionatoria, tom. VI, p. 616.

exercent; idecirco inhibendus conatus, segnitusque agendum quia ut rei aggrediamur. Magnum enim iugensque est, ut vel temperate, in iis quae maxima sunt, vim argumenti tractes: nedum ut pro operum merito exsequaris. Quia enim vero ille Dei Verbum genitus, tuncque perfectus, viventi Deo Verbo necessitudine conjunctus est, quomodo non rationi convenientissimum, ut pro virili nostra, ac quantum assequi licet, honorem, qui ex sermonibus dicendi que facultate est, illi tribuamus? Laudetur igitur; quippe aequum sanctumque, ut is, qui operibus ac sermonibus, quoad vita superstes fuit tuendis Verbi partibus labores, ac inestias nimium quantas jugesque sustinuit, laudibus quoque ex eloquentia, sermonumque vi corrogatis ceu floribus exornetur.

Porro Gregorium dico, divinæ summeque principis cognominem theologiæ; sive, ut loquar verius, ipsam reipsa theologiam. Quemadmodum enim vera illa lux²⁵ pro nobis atque nobiscum orta, cum sit sapientia, et justitia, et redemptio²⁶, sic potius, quam ex illis deducto nomine nuncupata est. Sunt enim divina hæc nomina ejusmodi, ut præpollant, divinisque optiora existant, in quibus essentia cum operatione pariter concurrit. Sic quoque vir hic divinus, qui totam mentis vim eximiae divinissimæque theologiæ contemporaverit, totamque eam animo intelligenti expresserit, quinimo totus ab ea comprehensus sit, velut ipsa re ipsa theologia tum est, tum nominatus fuit. Qui igitur fiat, ut quæ ad illam spectat laudatio, non recte tramite ad istum evaserit? Theologiæ autem laudatio, ipsius sit perfecte, ac quam perfectis loquuntur²⁷, divinæ principis sapientiæ celebratio; cuius iste amator, qua nescio an ullus præstantia, ex eo hominum genera qui a saeculo philosophiam colere statuerunt, effetus, viasque scrutatus, atque incertorum ac occultorum²⁸ illius mystica sacraque ratione scientiam edocitus, sic mentis sensu, divineque interioris perfectionem hominis adeptus est, ac par erat eum adipisci, qui superna sapientia parente supremæ virtutis cultu natus erat. Velut enim divinum vehiculum, sive eximius divinissimo Verbo eximia vite ratione, verbique luce partus, evaserat.

Qua igitur ratione is, qui solari globo oculi vini debigit, simul quoque concretam illi lucem necessario luminum acie attingit, sic qui laudis obtentu in magnum Gregorium linguam laxaverit, Theologiæ quoque in eo sedem habentis, sive sapientiæ atque virtutis, dubio procul pariter laudes aggreditur. Hæc enim non eorum qui foris sunt sapientum typo, sed plane apostolica norina, neque Græca ambitione, sed lege evangelica scitisque ejus, contemplatione pariter ac actione, velut natura essentiaque Gregorio conserta, eiique concreta apparuerunt. Parum abest, quin et hæc Gregorius dicatur totius ex toto his commixtus, ut vix ab eis subtili mentis

A cogitatu dirimatur. Quemadmodum enim hocce aeris corpus, solis radiis fulgoribusque imbutum, totumque ex toto exslientis inde ac emicantis splendoris coruscæ plenum, unam lucis plenam aream oculis repræsentat; ita et iste, spiritualibus hisce radiis magni justitiae Solis aciem intendens, omnemque ejus, quem nemo capiat, eximia quadam ratione claritatem capiens, animique essentiæ corpore vacanti commiscens, tanto magis, eo, quem diximus, aere, suæ illi conjunctior luci ostenditur, quanto aer brevi temporis intervallo aspectu luce perfusus, illa migrante, noctis mox tenebris ac caligine impletur; hic autem semel, iis, quos diximus, radiis animum adhibens, sicque mentis felicitate eorum fulgore illustratus, ut lucis (nempe spiritualis) filius evaserit, ejus scilicet que in illo ratione nullis verbis explicabili formata, sive signata sit, indivisus a parente in saeculum manet; luxque spiritualis ac pura, non sibi ipse duntaxat, sed et his qui illi animum attendunt, efficitur atque cernitur.

B Cum igitur istud in eum pulchre dictum sit, fidemque meruerit; age jam nos quoque spiritales intelligentiæ radios, spiritualibus intelligentiis animi manibus rapientes (radios scilicet Gregorio quidem emicantes, al qui e cœlo ad nos usque pervadant) sermonemque virtutis, ac sapientiæ suavitati laudentes, ejusque sacrae Theologiæ profundo intentam mentem adhibentes, atque inde velut claris nobis collectis fulgoribus, id est, divinis illustrationibus affulgentibus, præclaras Theologiæ res atque merita pro eorum tum sublimitate, tum latitudine contuentes, atque in eum reclis mentis oculis ac irretortis intendententes, proprium ei ac conveniens munus charumque, laudum primitias offeramus.

C Ac vero diligenter attentam mihi aurem, ac bene volentem animum, mentem denique mundanis seu carnalibus turbationibus liberam mundanique exhibete, quotquot merito theologicis oblectari canticiis atque laudibus peroptatis. Plane enim oratio, ut quæ honesta sunt sincere laudantibus, sic vero etiam prudenter ac cata mente audientibus, longe utilissima ac salubris existit.

Quæ enimvero ab imis haud secus ac corpus umbrasque assuetantur, ceu quæ ad eorum quæ dicta sunt laudem non admodum conferant, omittenda operæ premium duco; cum et præterea multi jam ea conscripserint, sintque omnibus conspicua, tametsi nos minime eloquamur. Quænam vero hæc dico? Puta, patriæ majestatem ac præstantiam, non quam is quem laudamus, inde percipiat, sed qua ipse illam potius excellentia virtutis impartiverit. Etenim, quemadmodum non ea ratione illustris Christus, quod natus in Bethlehem, secus vero illa ejus clara cunabulis orbique celebris evasit; sic et Gregorius, non propter Nazianzum, ex qua duxit originem, honestatis cumulo aliquid accepit; quin illa propter

²⁵ Joan. i, 9. ²⁶ I Cor. i, 30. ²⁷ I Cor. ii, 6 ²⁸ Ps. l. 1. 8.

Gregorium in orbis usque fines sui claritatem nominis protulit. Modum, quo in lucem susceptus : maternis enim precibus, ac fide, haud secus ac quæ Verbo præcurril vox, aut velut sacer ille ex utero Samuel, impetratus, earumque dubio procul partus audit ac effectus. Urbanam educationem, scitamque, ac qua educari eum decebat, qui sacrosancta decensque virtutis ostinea futurus erat. Ingenium subtile, ac capacissimum in juvne, ac tenero corpore ; animique soleriam tantam, sagacitatem ac præstantiam, quanta eum statim designari decebat, qui divinum ac magnificum sapientiae delubrum exstuebat.

A d hæc varias disciplinæ causa perègre susceptas profectiones ac itinera ; puta, Nazianzo Cæsaream ; Indœque in Palæstinam ; exque Palæstina Alexandriam ; Alexandria in Græcam, Athenasque magnum illud doctrinarum decus, ac earum reginam ; ubi divino Basilio paris disciplinæ causa illuc peregre agenti congressus, illiusque usus consuetudine, medum lecti, victusque, ac mensæ socium babuit, sed et pulcherrimarum disciplinarum, omnisque virtutis concordi mentis proposito, unaque animi conspiratione æque illi particeps accessit. Athenis vero Byzantium, urbem scilicet jam fere summam orbis arcem, in quam, ut reliquæ terrarum divinitæ ac ornamenta pro augustæ urbis majestate convenienter inserebantur; sic quoque tunc quod universis præstantius est, litteræ scilicet ac doctrina, eeu ad præstantissimam urbium in eam commigrabant.

In his itaque Gregorium, viros adeuntem scientia præstantissimos, iisque dantein operam ; atque omni arte grammatica poeticaque abunde exercitatum ; oratoria summe exultum, vimque omnem sermonis, elegantiamque, ac secundiam commodissime adeptum ; itemque philosophiæ, non quidquid dunitaxat organicum est, atque ad mores ac naturam spectans, verum etiam quidquid magis exiunium spirituusque, sublimissime contuitum, mentisque intelligentia assecutum : qui denique cujusvis disciplinæ, omnisque (ut verbo dicam) Græcorum sapientiae ac scientiae potissima quæque decerpens, hisque ipse sibi ad ea contemplanda quæ vim mentis excedunt præclare admodum viam muniens, sic totam quidem mentis suæ vim ac intelligentiam, Trinitati, quæ ipsum antequam etiam nasceretur scivisset, sacrumque sibi Theologum prædestinasset, perfecte addixerit ; patriæ vero ac parentibus castum hoc corpusculum, majorique animum præfulgentem castitatis luce reddiderit. Hæc quidem, cui libuerit, narrat ac philosophetur ; rudimentariis velut actionibus, defunctoriisque viri magni agitationibus facultatis dicendi vim non defunctione proibens ; siquidem in his quoque dignum aliquid ejus prudentia, animique præstantia ac magnitudine loqui licet. Nobis autem id propositum, non ut a

A deterioribus, sed præstantioribus, non ab iis quæ exteriorius, profanisque, ac quæ circa ipsum considerantur, sed a propriis, ac quibus per fidem ex Evangelii ratione egregie functus est, virtute scilicet (uti dictum est), sapientia ac theologia, pontificem magnum ac Theologum laudemus ; ipsuim eiusdem invocantibus, ut canticiis atque laudibus adjutor adsit, dexteramque benignius præbeat fatiscenti sermoni.

Ille igitur mente animoque divinus : cuius actio omni major imitantis conatu ; contemplatioque eximie præcellit : cuncta scrutans in Dei Spiritu, ac dijudicans, quique ipse, ut divinus. Apostolus loquitur, a nemine dijudicetur²². Magna cœlestis tonitru proles ac illius ; sola temporis antecessione, nihil vero sacrorum dogmalum magnificis vocibus, divinoruinque sensorum fulgetris, quibus trine subsistentis Deitatis consubstantialitas prædicata meruit fidem, a primo illo deficiens ; ob quæ etiam par illi nomen consecutus est. Qui clare, ac præ omnibus, qui præcesserunt, apertos, Trinitatem personarum Deitatis unitate Deum celebrat ; natureque unitatem in proprietatum Trinitate adorationem habentem, divinam enuntiat.

Ille, omni priuum humana sapientia ac virtute præeruditus, abundeque animo de mente ad pietatem exercitatione prævia exeritus, ac cum se ipse per Spiritum vas Deo dignum præparasset, ita ad lavacrum regenerationis venit ; non ut sordes ablueret (audens dicam), sed clariore animi illustratione dandus, baptismus demum suscipiens ; nec ut aboleret peccata, sed potiora dona percepturus, Spiritum gratias admittens.

Inque hunc modum, secundæ hinc vitæ optimæque ac perfectioris disciplinæ ducens exordium, a vitæ illa ratione quæ carni impensior est, omnino se alienum exhibebat : quin et quodammodo a terrena tantisper et animali sapientia²³ atque virtute excedebat. Sed et supra mundanam omnem amicitiam clatus, in spiritum solummodo commigrabat ; statuitque ut solam spiritus legem sequeretur, unam banc teneret normam, ejusque virtutis ac sapientiae quæ divino Spiritu præstatitur, internum anxiu natus amorein, eumque magnificum, iniquam omnem prorsus viam declinabat ; cunctisque divinis mandatis probe perfunctus, eorum cultu Christum appetibilium supremum volis persequebatur. Ac sicut pueri, cum teneriores decurrunt annos, infantibus scitis vitæque rationibus educati, moribus quoque ac sensis puerilibus utuntur, in viros autem promoventes, cogitatis ac studiis quæ magis viros deceant, consequenti ratione accedunt, Ita nempe, ut eo quod perfectum est, puerilis illis sensus ac institutio aboleatur : sic quoque magnus iste, quidquid ante lavacrum illi disciplinæ, tum ad eruditionem, tum ad actiones moresque spectans elaboratum fecrat, tanquam puerilem sensum re-

²² I Cor. ii, 10 ; I Cor. ii, 15. ²³ Jacob. iii, 15.

Inqvens, quinquo ea ēēu rudimento primaque institutione ad perfectionem capessendam utens, apostolicum illud jugiter opere implebat: Quæ sunt retro obliviscens, ad ea vero quæ a fronte secundum præfixum signum dū bracium supernæ vocationis extensis meipsum⁴¹.

Cum enim duobus modis spectari philosophiam, nēdū ab iis qui foris sunt, sed et a nostris exploratum haberet, tum nempe rationis, tum contemplationis ratione; profana quidem iis relicta qui foris sunt ac profanis, ipse illi quæ interna est solum inhærescebat. Id nimirum vere philosophiam ducens, ut a mundo animis abrumpetur, omnemque in eo confusionem ac perturbationem trāscenderet, solique primæ ac verissimæ luci per veram ac sinceram tum vitæ, tum doctrinæ, rationem misceretur, omni studio servicacissimæ diligentia id enitebat.

Intelligens autem, non alia se ratione id quod volit effagitbat felici successu consequi posse, quam si ipse a se virtutis actionem coleret, cœlitusque a Spiritu auxilium openique obtineret: esse enim pariter communem boni adeptiōem ac consummationem, cura scilicet Deus semina, nosque, ut decet, operationem conferamus (2): ac Spiritus quidem ut bonum velimus, afflatumque in nobis mystice, secretiusque operetur, nos autem Spiritus secuti consilium, probæ mentis proposito illi cooperemur: bæc itaque vir ille magnifici animi cogitans, perspectoque quam in oppidis atque urbanam vitam agimus, quandoque, iis maxime qui tirocinia ponunt, instituto officere, id est, capessendæ sublimi philosophiæ, repente se a parentibus ac cognatis abrumpit; abrumpit vero ab omni sæculi cura; tollensque pedes in desertum agebatur a Spiritu.

Ac sicut magna Verbi vox, ac quæ illi præcurrit, præclarissimus Joannes, prophetis omnibus major quæ illi vicinior quem prophetarum tangebant oracula, Dominino prædicatus, cum deserto prius Decque vocasset⁴², eximieque vitæ cultu ac eminentiori contemplatione superata creatura⁴³, creatori propius adhæsisset: post bæc utique ante Domini faciem incedens, illius vias paravit⁴⁴: sic plane etiam Gregorius, sæculi turbis ejusque salu placide prius avulsus, vitaque imperturbata atque ab omni pravitalis commercio libera, mente sublimis factus; exque divinis (quoad concessum) contemplationibus deitate imbutus, nēdū pœnitentias atque baptismatis hominibus præco, sed et omni majoris perfectione absolutissimæque Trinitatis magister e deserto emittitur. Id autem oratio processu declarabit.

Etenim magnum quidem Basiliū, ut prius ejus philosophiæ quæ usu sæculari venit, ita postea spiritualis adjutorem sociumque adhibens, sic cum

A eo omnibus simul parandis virtutibus studio incombebat, actiones quidem his defungens quæ actione constant, contemplatione autem iis, quæ contemplatione: vel, actione quidem, ad ea quæ contemplationis sunt, promovens; contemplatione autem ea sibi familiaria reddens quæ sunt actionis.

At quænam actio? Operæ pretium enim existim, ut per virtutes, quibus illa magnifice splendet ante contemplationem, eam designemus. Quænam igitur sunt virtutes? Primum quidem firma solitudo, seu quies, ac mundissima. Solitudo, inquam, ac quies animi pariter et corporis. Non enim loci duntaxat præsidio se tum civilibus, tum rusticis subducet tumultibus, sed longe magis in se ipse mentis constantia, seque medio, in Deum conversus, moribus potius solitudinem ac quietem obibat; tranquillamque ac mansuetam animi constitutionem adeptus, in qua velut pellucido speculo ac mundissimo, cœlestium illustrationum repræsentationes, terrenis imperistas figuris ac seducentibus, suscipiebat.

Tum vero meditatio robusta jugisque. Meditatio sacrorum Spiritus eloquiorum, quæ nēdū labiis, sed et corde vere in mysterio proferantur; tamque plane ob rem, non atramento, sed Spiritu animo inscribantur. Precandi autem studium jugale noctus meditationi, induitum a Deo animum obtinebat. Quemadmodum enim corpus solitudinis cultu, animumque meditationis vi consecrare Deo satagebat, sic utique etiam mentem jugibus supplicationibus instans Spiritui copulabat.

Cum autem in his tribus, ratione scilicet, ira, ac cupiditate, hominis lotus animus consideretur; atque ad rationem quidem, tanquam augustissimam spectet ut præsit ac dominetur, ad reliquas vero, ut huic ipsa pareant, atque ab ea regantur (hæc enim viri perfectio est) virtute perfunctus quæ cuique animi parti apta sit ac conveniens; inque his summa vir magnus philosophia spectatus, temperantiam quidem cupiditati præficit, quæ scilicet nēdū necessarii cibi, somnique partem maximam amputaret, sed et cunctis sensibus modos regulasque definiret; pulchritudinis ac formæ cupidinem omnem aboleret, omnęque rerum intereuntium ac eaducarum desiderium necaret; membrum omnem omnemque motum disciplina componeret ac compimeret, mentique, quæ est præstantior, subjiceret.

Rursus vero mansuetudinem iræ adversam instruit: in qua nimirum omnis ei animi amaritudo iræque impetus solveretur; solveretur autem blasphemia et clamor: ac quidem malitia omnis ac rancor (iræ scilicet mala germina) penitus evelletur; velutque ex perfecta radice, ex tenitate, omnis in eo benignitas atque probitas germinaret ac effloreret.

⁴¹ Phil. iii, 13. ⁴² Matth. iv, 1: Luc. iv, 1. ⁴³ Matth. xi, 11. ⁴⁴ Luc. i, 76.

(2) Greg., oral. 38 et 42.

Modestiam autem (humilitatem vocant) ornatum optimum rationi imponit; in qua inanem omnem atque elatum animi sensum esset destructurus, omnemque altitudinem, extollentem se adversus præstantiorem scientiam, compressurus. Quemadmodum enim in hoc ratio constituta est, ut cupiditatis lasciviam temperantiæ vi, iræque inconsultum impelum lenitate retorqueat; sic quoque suum ipsa timorem ac superbiam modestia castigans ac comprimens, piam se modestamque, ut Christo obediat, captivam addicit.

Sicut autem naturæ ipsa vi ac ratione lilio comes flagrantia est, sic et his virtutibus animi summa tranquillitas, cum quis illis perfundus est. Tranquillitas, affectum recessus, omnium ægritudinum, tum quæ animum, tum quæ corpus labi afficiunt, evulsio ac intéritus; beatus status, nullaque turba pulsatus ac molestia; angelorum vita, futuræ arrabio beatitatis.

Ad hanc cum evasisset divinus Gregorius, hancque septimum sui actionis vi ascensus gradum statuisset, illi deinceps optimum ac stabilissimum ternarium virtutum, sicut scilicet, spem ac charitatem, cœn pulcherrimam coronidem imposuit. Fidem quidem, in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, unam deitatem et potentiam, ac regnum; ore quidem sinceram confessionem, corde autem ac mente, comprobationem irrevocabilem assensumque. Spem vero, horum ipsorum, quæ nunc obscure tenuique umbra ex fide conspicimus⁴³, perfectioris postmodum explicationis, id est, revelationis ac detectionis exspectationem. Charitatem autem, supremum hujusce scalæ spiritalis ascensum: legis summam ac prophetarum⁴⁴, vinculum perfectionis⁴⁵, continuam, ac quam nullum dirimat medium, mentis propriæ cum Deo in Spiritu per Jesum Christum societatem alque compaginem.

Hisce universis virtutibus, quæ actione ejusque gerantur cultu, eas, quæ mentis contemplatione consummationem habent, æquali numero attexuit; primum scilicet operationes, seu afflatus Spiritus, quos Spiritus septem Isaías nuncupavit. Hi nempe vere primoque in Christo requieverunt, orto illo ex radice Jesse⁴⁶; secundo autem, illa, quæ ex eo est, societate ac commercio, tum in aliis qui sint ejus participes, tum vel maxime etiam in eo quem laudamus; qui hos mente agat ac intelligat, quinto illis agatur ac consuminetur, mystice requiescent.

Quinam igitur afflatus ac Spiritus? Priore quidem loco sapientiam⁴⁷; quinimo ab inferioribus sursum versus ascendens, velut sapientiæ radicum ac principium, timorem Domini præjaciens, castum illum, ac qui teste Davide, permaneat in sæculum sæculi; eo confixus carnem⁴⁸, animum-

A que ac mentem circumseptus ac emundatus, ad divinæ Sapientiæ celsam evadit arcem.

Ad timorem autem, fortitudinem ac consilium assumens; prioris usi, nedum adversus affectus vitiaque, verum etiam dæmones robur induit, ac confirmatur. Nec vero contra hos solum, sed et contra ipsum principem potestatis aeris⁴⁹ convalescit: nec contra illum duntarat, verum etiam contra ipsos diffidentiæ Alios⁵⁰, nempe incredulos, qui ejus afflatu aguntur; quibuscum opportune certamen commissurus erat. Spiritu autem consilii non id solum scrutans quod privatim suisque rebus conduceret, sed quod etiam omnibus⁵¹, aut plegisque foret utile; neque proprii voluntates animi, sed Dominicam, summeque bonam atque perfectionem, tanquam probus famulus explorans⁵², eamque imis mentis penetralibus formans, pravi consilii genus omne cavebat.

Pietatem dogmatum veritate ac morum rectitudine colebat: nempe ab omni turpi cogito, omnique profano sermone, ac alieno omni hereticorum fuso defecate mundatus, in mentis vero novitate in Christo transformatus, ea plurimum promovebat atque præstebat.

Scientiæ autem, quæ sit intellectuum, id est, eorum quæ scientia noscuntur, tota quædam confortaque contutio; ut etiam visio, eorum aspectus, quæ cerni oculis possunt; tantus ei cumulus copiaque aecesserat, quanto etiam præ omnibus emundatus, ad angelicam contemplationem mente transmutabatur. Dum maris arenam, et guttas pluviae, diesque sæculi enumeraveris⁵³, quam etiam sacra ejus eloquia intelligentiam vim præstant ac secundo edunt germine, intellexeris. Sacrae namque Scripturæ sensus, velut rosa in caliculo, dictionis obscuritate contextus erat. Is autem clare in spiritu explicans, suavique illius intelligentiæ fragrantia supra modum repletus, ea statim sacratissimam sapientiam sacratissimo nisu comprehen-dit.

Est igitur sapientia, illa quidem tum viva tum quæ per se est atque consistit, qui cum Patre ante sæcula Sermo est, ac cum eo una sempiterne intelligitur: est vero etiam sapientia, qui de Sermone sermones sunt; quorum vi Sermo, iis qui pietate colunt, sacra occultaque ratione conspicitur. Tanto autem Theologo illustrior clariorque incomprehensiō comprehensio efficitur, quanto et perfectiore donatus intelligentia, eaque uberioris pollens, cunctis quoque præstantius perfectiusque sapientiæ sermones ac doctrinam decerpserit.

Sic spiritalis Israel (vere is videns Deum) virtutibus quæ actione geruntur, eas conserens, quæ contemplatione præstantur, inque scalæ modum, tanquam sapiens architectus alias aliis opponens

⁴³ I Cor. xiii, 12. ⁴⁴ Matth. xxii, 40. ⁴⁵ Coloss. iii, 4. ⁴⁶ Isa. xi, 1. ⁴⁷ Eccl. i, 16. ⁴⁸ Psal. xviii, 10. ⁴⁹ Psal. cxviii, 120. ⁵⁰ Ephes. ii, 2. ⁵¹ Ephes. v, 6. ⁵² I Cor. x, 33. ⁵³ Rom. xii, 2. ⁵⁴ Eccl. i, 2.

atque committens, ac per eas ascensiones in corde disponens⁴⁴, menteque in ipsum directus cœlum, hunc plane postremum ascensum, mentis, rationis, seu Verbi ac Spiritus contemplationem disponit; quo scilicet ipsi clare, quæ scalæ huic innititur⁴⁵, cuius principatus Trinitas, copulatus est.

Mentem igitur, rationis seu Verbi, ac Spiritus auctorem efficacem, vivunque nullo anteriori auctore, arbitror illum intellectuisse (3), hancque Paternæ essentiæ, quæ essentia omni superior est, typo accepisse. Rationem autem, seu Verbum, velut notionem atque conceptum, gignentis mentis naturæ accuratissimam expressionem ac simulacrum spectasse; rursusque Spiritum, qui mentem quidem auctorem ac principium habeat (4), velut aquæ fontis oculum; instar vero flavii, per scaturiginem (rationem scilicet Verbumque) profluat; ut rationem Verbumque ad prolis nativam cum gignente omni majorem essentia necessitudinem exemplo declarandam, sic ad divine processionis æqualem cum mente producente sub imagine reddendam dignitatem considerasse. Tantum scilicet magnus hic divinaque præclare sapientia fulgens animus contemplationis vi ac actionis concendeat speculam; ipsique divinissimæ ac principi menti, rationi seu Verbo, ac Spiritui, per mentem in ipso existentem, verbumque seu rationem, ac spiritum consuescens versansque, intemeratis supra modum afflatis radiis replebatur; sacraresque eas doctrinas ac initiationes nanciscebatur, quæ rationis vim omnem superarent.

At quisnam sacratoris illius doctrinæ modus? Præstat enim, puto, ut et illius, quoad nobis concessum, meminerimus; ut quemadmodum reliqua virtutis, sic et illius divinæ prædicationis atque doctrinæ formam habeamus. Quænam igitur sacrator doctrina ac initatio? Deus in tribus personis intelligitur. Deus, qui primum, solumque ac vere sit. Sit, non factus; tametsi id postea, circa Filium ac quamassumpsit humanitatem, obligit. Vivificans, non qui vivificetur; illuminans, non qui illuminetur; sanctitate imbuens, non qui imbuatur; principii finisque expers, æternus, essentia, vita, deitate superior; omnis essentiæ conditor, omnis potentiae robur, omnis actus efflatusque effector; omnium, universe loquendo, eorum quæ sunt, intellectuum, utentium ratione, sensuum causas uniformiter ac complezione in seipso præhabens.

Nullisque abduc rebus in naturam productis atque editis, erat lux vera ac prima, Pater lumen⁴⁶, ex quo ante sæcula Filius ac Verbum prima similiter veraque lux exinde effulget; incorporea,

A ex ea quæ vacat corpore; incomprehensa, ex ea quæ comprehendendi non potest; ignotaque, ex ea quæ aliorum notitia est. Solus enim Genitor, uti est, Natum cognoscit, solusque Natus Genitorem novit⁴⁷. Quemadmodum autem soli quidem radius comes individuus exsistit (siquidem quod est infinitum exemplis sollicitare decet, iisque de illo conjicere), radio vero lux semper conjuncta est; sic Patri quidem Filius, Filio autem Spiritus Patris una comes adest. Ac sicut nunquam sol iste sine radio ac luce possit existere, ita neque ut Pater lumen absque Verbo ac Spirito intelligatur unquam fiat. Ex illo namque tanquam ex radice quæ a se sit, primoque auctore ac originali totius augustissimæ deitatis orti, coæternam in illo existentiam nacti sunt.

Quenadmodum autem tribus facibus pari micalu in domo accensis, una quidem triam conspicitur lux, ita tamen ut sic uniformis subjectarum faciem nihil distinctionem confundat, cum suis quodque propriis notis a compari differat ac secernatur: sic, cum una essentia, id est, deitas, in Patre et Filio et Spiritu sancto consideretur, quedam singulos consequuntur proprietates immobiles, quibus persouarunt tria distinctio inconfusa consistit.

Quænam igitur sunt proprietates? Nempe, ingenitum, nativitas, ac processio. Esse enim Patrem quidem ingenitum, quod nulli auctori ac principio subjiciatur; omnisque quicunque auctor ac principium intelligatur, vel dicatur, auctor existat omnino primus, prorsusque originalis. Genitum vero Filium, tanquam Verbum atquo Sermonem, ex Patremente natum. Processisse autem Spiritum sanctum, cui verum essentiæ paternæ deluvium. Esse autem sicut Filium paternæ formæ ac claritatis, sic plane etiam Spiritum Filii invariabile simulacrum (5). Nam quemadmodum mens, ejus qui in nobis internus sermo est, velut fons exsistit, eademque ipsa etiam sermonis qui ore profertur, ac sensum tangit, auctor est; verum conceptum quidem, velut sui vivum simulacrum mystice ac secreto gignit; conceptus vero rursus simulacrum, sermonem scilicet, profert ac edit: ita mens illa omni major cogitat, primaque, quantum ex rebus exiguis licet quæ sunt maxima conjicere, velut alium se, innotatum, ac substantialiter ante sæculum Sermonem, seu Verbum, gignit; velutque Sermonem aliud, seu Verbum rursus Spiritum (Verbum scilicet virtutis suæ⁴⁸) proferens ac edens, in eo creaturam universam absolvit.

Trinitas igitur in Unitate; atque Unitas in Trinitate, declaratur id quod colimus: Trinitas, perso-

⁴⁴ Psal. LXXXIII, 6. ⁴⁵ Gen. xxviii. 13.

⁴⁶ Jac. i, 17. ⁴⁷ Matth. xi, 27. ⁴⁸ Hebr. i, 3.

(3) Greg. orat. 13, p. 241.

(4) Orat. 37, p. 614.

(5) Ita sere Græci, non facile Latini, quibus Spi-

ritus vi originis formaliter non sit similis, nisi ipsa est, uti et Deus.

nis, atque Unitas, essentia; immutabilis, pari sublimis honore, intemerata natura; eadem præfulgens claritate, eodem throno sedens: una voluntas, una operatio, eadem virtus; potestas, dominatio, regnum non divisum. Nullo enim modo quæ sunt ex ipsa (mente) ab ipsa differunt; quorum alteri quidem, ut gignatur, alteri, ut procedat auctor, existit.

Sic quidem igitur sanctus, Sancta sanctorum secretius doctus, quantum brevi sermone representare licet, defluxaque huic theologiae mentis acie, post eam ordine, quæ etiam ad creatam spicant, divinas prædicationes aptavit. Haud vero abs re forsitan, ut et horum pancia, ex sacris illius eloquiis, meminerimus. Duplici enim mundo, ea quæ sunt, summa colligens (8), atque alterum quidem ejusmodi ut mente intelligatur, alterum ut sensu percipi possit; primum alterum, Doctrinæ familiarem, atque intelligendi vi prædictum; secundum alterum, extraneumque a deitate, ac materia concretum, intelligens; utruvis ab altero sapien-
tissima ratione ac sensu discernit.

Etenim alterum quidem spiritalem, velutque essentia igneum ac deiformem (angelicas scilicet uatas, ac a corpore absolutas), alterum vero corporeum tum esse, tum sibi ipsum compactum partibusque connexum; qui nempe ex continente rerum hanc universitatem, ac elementis quatuor constet. Ad majoris autem sapientiae specimen, ex contraria in mistione unum quoddam animal artifice ratione compiegisse; ejusmodi scilicet, ut tum caro existat, tanquam ex materia e terra formatum; tumque spiritus, tanquam insuffratio, atque ejus similitudo qui illi insufflarit. Porro, totum concretum hoc, hominem extitisse, mentis sensusque compotem; ut sensu quidem, his quæ sensilia sunt, mente vero, his quæ intellectuia tanquam familiaribus consenseret.

Hunc, ut sacris proditum litteris est, in paradiſo collocatum esse immortalium plantarum, id est, divinorum sensorum spectatorem: nequissimi vero serpentis consiliis seductum, ac cum minus hactenus congruam importune speculationem attigisset, tum ab ipso couditore, tum a paradiſo voluptatis extorrem merito ejectum esse. Inde vitam nullis molestam laboribus, extraque interitus ales, sudoribus, ac laboribus, mortisque commutasse. Inde sermonc, lege, judicib, prophetis, omni genere beneficiorum, omnique flagellorum periculo ferocientem, vixque tractabilem, quin desperatum omnino, ac insanabilem, eo adductus, ut primo indigeret auxilio, supremoque curandus esset remedio. In eo illud positum, ut ipse Deus Verbum, carnis expers, carnis ergo ex virginis sanguinibus carnem indueret; animaque intelligenti propter animam commiseretur; ac qua deum morte

A defungeretur, naturam interitu mortuum excitaret, atque ad divinorem vitam transferret.

Eiusmodi erant quæ Theologus hactenus in Ponto degens, philosophabatur. Haec prius illic mente speculando contemplatus est; tumque postea sermone pro Theologi partibus dictavit. Atque hic ejus solitudinis, qua eremum co'uit, fructus est, quantum mihi equidem res ejus, ex ipsiusmet scriptis, saltem modice datum est prosequi.

Totam igitur veterem totamque novam, qua nullus sagacitate tum antiquiorum, tum quos sequens protulit ætas, Scripturam meditatus; divinique eu-jusque verbi ac vocis accuratam notitiam, primamque veritatis intelligentiam divino Spiritu præceptorœ sacratus edocens; ac cum ita Dei paradisum fructu omni dulcissimo, bonoque omni cogitatu ac intellectu consertum, suum ipse animum reddidisset, revertitur; primum quidem sacris parentibus, qui ejus maxime cum spirituali, tum corporali ope indigerent, tumque etiam omnibus quibus esset animo constitutum ut pietatem colerent, in communem se utilitatem, iisque utendum, exponens.

Ac sicut Petrus, Christi discipulorum præstantissimæ primitiæ ac coronis: atque universe deiformis omnis apostolorum chorus, tota primum sinceritate divinissimum summeque principem Jesum associati, fideique doctrinæ uantes operam, omni quidem animi macula abstergabantur, omnique divinæ scientiæ luce replebantur; perfectiore autem postea Spiritus adventu exhibito, uberiorumque divinorum in eos afflatum donorumque participationem nacti, sive instrucl, cunctis sospitatores gentibus militabantur: haud secus hic quoque cum Domino Spiritu ^{“1} accensa primum fide inter solitudinis silentia versatus, ac cum scientiæ cultor, etiam contemplationi operam posuisse, omnemque prorsus vitii labem eluisset, ac divinam omnem illustrationem consecutus esset, perfectiore denum Spiritus afflato, sic operatione donatus, atque ita, juxta divum Jacobum, sermone veritatis genitus, ipse quoque illorum more primitiæ quædam creaturarum Dei, missus est ^{“2}.

Qui primus homo conditus est, Dei imaginis, atque dexteræ gloria, ac paradiſi conseculus delicias, quod per carnis libidinem, vita, quæ in spiritu est, exciderit, carnalis ortus auspex auctorque hominibus extitit; vitaque angelica ac nulli obnoxia interitui per socordiam amissa atque projecta, ejus quæ affectibus mortisque interitioni addicta est, parens inaudiit. At Gregorius, primi quidem atque terreni prius gestans imaginem ^{“3} (etenim homo erat), tumque eo abdicato, secundum postea alque coelestem Adamum induens; natusque alque perfectus secundum ejus imaginem (quippe præstantior homine) initium quoddam ac radix

^{“1} I Cor. iii, 17. ^{“2} Jac. 1, 18. ^{“3} I Cor. xv, 39.

(6) Orat. 58 et 42.

spiritualis nativitatis, ætatis suæ hominibus appa-
ravit. Verbi enim Spiritusque potentia, ceu incon-
taminatam semeniem pietatis, verbum cunctorum
cordibus disseminans; ac velut imbribus, continuis
illud sermonibus ac colloquiis nutriendis consum-
mansque, atque ad mensuram spiritualis ætatis pro-
vebens; primum quidem, eorum qui carne genuis-
sent, spiritu efficitur parens; exindeque etiam ad
extraneos, mentis hanc, pulcherrimamque adoptio-
nem supra modum ac latissime profert.

Ipse autem seipsum, omni dignum miraculo,
ac longe absolutum virtutis exemplar proponens (7),
primum quidem suæ in Pontum fugæ manifestas
exensans assert rationes: quod nempe præclaro
solitudinis afflatus amore, supernæque philosophiæ
instinctus desiderio, urbanos tumultus declinaverit;
ut se nimis in ea, tanquam speculo nitidissimo,
contemplatus, ac, quam prius per Spiritum divini
sacerdotiiunctionem natus erat, perfectiore
emundatione obsiguans, ratamque sibi ac firmam
divini doni possessionem præstans, sic pure puris-
simi uti posset, ac ei consuescere. Tum sacerdos ostendit dignitatem, ac qualem eum oporteat esse
qui in episcopum præsciendus sit: quibus item
rationibus præesse eum oporteat gregi utenti ra-
tione, pulcherrime summaque philosophia sermone
aliis tradens, ipse operibus, clarissimisque certa-
minibus implendo, fidem verb's addebat.

Quænam igitur opera? ac videamus num plurimi
ea facienda ac præmagnifica. Et quid enim, quam
Theologi animo ac fide digna? Primum quidem
templi ornatum venustum ac mole ingens ejus
aura atque diligentia excitatum (8), velutque aliud in
terra cœli in cœlis habitanti palam consecratum.
Verum id, præ iis quæ ejus sunt, minus ad miracu-
lum. Qui enim ipse se templum Deo dignum at-
que augustum virtutum cultu exstruxerat, quid
mirum pluriñam patri operam consulisse, ut ex
lapidibus sacram eam ædem ædificaret?

Deinde parentum honores: qui nempe verbis,
qui ipsa præstandi re: pupillorum tutamq[ue], vidua-
rum præsidia, pauperum patrocinia, senium, ægrot-
orum, mendicorum hospitia; tum quæ solus ipse
ac seorsim exstruxit in patria; tum quibus ex-
struendis sociam manu[m] contulit amico ac sodali
Basilio; nee solis operibus quæ sua erant sovendis
ipse conferebat, sed et verbis exanimam adhortatio-
nis viu[m] habentibus, saxea ipsa pectora ad paupe-
rum ac mendicorum amorem suscitabat.

Ac quidem erga adversarios rebus ac verbis
contraria studia; erga autem domesticos fidei
opitulationes, gubernationes, non tam ad corpus,
quam ad animum spectantes[“], cum ejus doctrina
ac lege cuncti gubernarentur ac pascerentur[“].
Nam Caesario fratre jam vivis exempto, cum pater

A Nazianzenam sedem regendam suscepisset, an-
nisque gravis, ac corpore morbis attrito, Ecclesiæ
certo Dei consilio molestis rebus, seu inæqualita-
tibus ferendis impar esset, Gregorius illi cuncta
erat, senectutis baculus, morborum curatio, ædifi-
catio corporis, animi requies, solamen spiritus; ac
quod potissimum omnium, sensuum animi custodia,
ac successæ fidei emendatio.

Etenim ejusmodi aliquid ejus rationibus accidit.
Quia enim Arianorum furor omnia propemodum
terrarum orbem pervaserat; novaque adversus
Trinitatis æqualitatem doctrina, ceu fides quædam,
sive grangræna, per omnes provincias, urbesque
grassabatur, ac tum imperatores, tum principes
proceresque ac populos, qui etiam (quod dicitur
mum omnium) malos præsules sibi addixerat; q[ui]nos
vel eorum, qui rerum potiri videbantur, metus deji-
ceret, vel (quod mitissimum) ignorantia falleret.
Quando scilicet videre erat dirui ecclesias, templa
ablatæ, cruxibus foedata, sacraque spoliata, sancta
polluta, atque, ut proverbium est, illotis pedibus
projecta ac conculcata. Quando qui sanæ rectæ
que fidei assertores, ac pietatis cultores in Ecclesia
erant universi, suis ipsorum turpiter expellebantur,
ac vel carceribus publicis, vel gravissima fame, aut
acerrimis verberibus, aut longe plurimis variisque
plagis ac dishonestatis, aut durissimis exsiliis,
aut amarissimis, ut verbo dicam, cruciamentis ac
molestiis tentati, extrema adibant pericula, nisi
impietati assensum præberent; atque ii quidem
C sponte urbibus demigrantes, desertaque ac solitu-
dines ultra petentes, cum bestiis ratione carenti-
bus exerceri ad pietatem malebant, quam habilitate
cum iis[“], qui loqui in excelso blasphemiam temere
audiebant. Quotquot autem contrariæ opinionis
erant, ac se impietati addixerant, ecclesias obti-
nentes, casque velut suæ ipsorum hujos nequitia-
munita quædam præsidia existimantes, inde in eos
qui pietatem colere statuissent irrumptentes, eos
disperdebant.

Tunc plane, tunc quoque in magni Gregorii
patriam, velut aquarum vehemens impetus hæreticos
scelus erumpens, quotquot leves invenit ac debiles,
abripuit utique ac dissolvit (ubi et patrem fama
est, mentis simplicitate delusum, litteris, non ani-
mo, ut nequissimum assensum daret, adductum
esse [9]), quotquot vero Gregorii theologiae ac fidei
petræ firmo fundamento hæserant, nihil hæretica
vi ac injuria labefactati emotique permanserunt.

Noemus itaque olim, cum suæ ætatis scelerata
gente ipse criminis expertem communem vitam
agens, inventa gratia apud Deum, futurum aqua-
rum illuvie mundi docetur exitium: quin et modum
docetur, quo a malis liberandus sit: exque liguis
affabre compacta arca, atque in eam cunctis simul

[“] Gal. vi, 8. [“] I Cor. xii, 28. [“] Psal. LXXII, 8.

(7) Id totum orat. I.

(8) Orat. 19, p. 313.

(9) Greg. orat. 19, p. 297.

animalium inductis seminibus, uxoreque ac filiis ea inclusis, in eum modum coelestes cataractas ac abyssi aquarum fontes, semen ipse ac primitæ saeculi sequentis servatus, evasit. At Gregorius haerescon prævidens spiritale diluvium, tanto illud Noemi diluvio gravius, quanto animabus interitum parere ad nocumentum majus, quam labem corporibus inferre; suamque ipse Ecclesiam arcam fabricans, atque eam arcanis doctrinis recteque fidei documentis communiens; nec eos solum qui generis necessitudine contingebant, sed et qui alienigenæ videbantur (quos neimpe omnes Dei protegens dextera adduxisset), perquam alacriter labensque recipiens, edulisque eos ac suavissimis T: initiale tuenda sermonibus nutriens, ab omni illæsos animi diluvio servat.

At quidem ille (Noemus scilicet) sui unius, ut videtur, rem agens, suaque duntaxat spectans, in octo solum maxima conjunctis necessitudine animalibus salutem paravit: hic autem, in multorum, quam in suam ipse salutem affectu propensior; ac cum eum non minor eorum cura tangeret, qui se abscondebant, quam qui accedebant ac adjungebantur; paterno quidem sermonis delicto sermonis vi, ac spiritus recteque fidei abundantia oblecto, ac quidquid illius ergo offensionis inciderat, sublato, nec non sermonibus ad pacem decentibus tantisper effrenem æmulationem delinens, discordes patri conciliat animos; magnoque ac concordiae tenaci Ecclesiæ cœtu sincera veraque fidei confessione devincens, populum Domino peculiarem, sectatorum bonorum operum⁴⁷, pastoris solertia salvum recepit.

Quibus igitur, is, qui spiritali ratione ab animi exitio liberat, illi præstet, qui a corporis labe; qui multitudinem numero majorem, illi, qui paucas animas salute donat; his Gregorius Noemi claritatem obscuraverit. Enimvero quid iis quæ illius minora sunt, immorans, orationem protrahere videor, cum operæ pretium sit ut ad majora illius mirabilia transcamus, gestisque perfectioribus perfectiore ipsum ostendamus?

Sanctificatos quidem sanctissimo sanctos antequam nascerentur, uti et peccatores alienatus a vulva⁴⁸, verissime divino Spiritu testante compertum est; omnium enim, tum quæ facta sunt, tum quæ sicut, similiter inoffensam, certissimamque ac verissimam apud eum esse notitiam. Alii itaque ad aliud divinæ voluntatis propensum consilium, aut gentis præfecturam, legemque ferendam; aut populi regimen, aut sacerdotii apicem, aut visionem propheticam, aut portentosam operationem, aut apostolicam gratiam; aut martyrii certamen; aut (ut verbo dicam) spiritale ministerium prædestinati,

A rato singuli ac congruo tempore, quod cujusque functionis est, implet ac præstant. Gregorius autem cui suprema credita theologia foret; atque ad personarum Trinitatem, ac Deitatis unitatem universo orbi prædicationis luminitus inferendam, missus esset, tametsi corporis ratione intra brevis loci erat definitus angustias; emissis premagnifice toto mundo theologiæ radiis, alias ad lumen vitæ attrahebat; quotquot scilicet potioris rationis ac pietatis erant; alias tenebris, dulci tate, confusione (non sua ipse indole ac preposito, sed illorum animi pravitate; quotquot nimicrum erant haereticæ labis) implebat.

B Porro etiam illum episcopali consummari mysterio decebat. Par namque videbatur, ut qui nedium episcopalem, sed et apostolicum, operum merito, ordinem explebat, omnino quoque ordinationibus sacris perficeretur. Operæ pretium autem erat id, non profanorum opera, sed sanctorum; neque per eos qui indigni instituto essent, qui et deitatem damnanda temeritate in tres alias aliis extraneas contrarietates scinderent, sed per eos qui gratiæ fidelissimi dispensatores, ac Trinitatis verissimi ministri essent. Qui autem ejusmodi essent nulli tunc, exceptis Gregorio, illius patre, ac Basilio, illic existebant; quorum alter filium pari secum nomine, iisdemque prædictum moribus alaci animo episcopum designat; alter autem, cum iam Ecclesiæ Cæsariensis credita gubernacula accepisset, sacro ritu initiali atque ordinat; additique spiritum spiritui, ac donum adjungit dono. Quin potius, illi quidem, quantum oculis conspicuum erat, sacris symbolis initiant ac perficiunt: Spiritus autem qui proprium olim defensorem neverat, in eo perfectus manserat. Ac illi quidem, quod ordinatum certæ omnino cuidam civitati ac regioni, ex sacrorum canonum instituto (10) nuncupari, ejusque designari titulo oportebat, trenti solo angustæque præficiunt parœcia, ne quidem hominum habitationi, nendum ut episcopali sedi sufficeret, satis commodæ, velut puto, qui doctrinæ vi, quod loci genio deerat, posset adimplere (11).

D Verum **Spiritus sanctus**, divinoris, ut videtur, propensa consili ratione, nec eorum ejusmodi conatum inhibuit, nec ut ille ad maiores hactenus insulas sedemque eligeretur constituit. Siquidem enim vetustæ Ecclesiæ, ac digniori datus episcopus esset, necesse forsitan erat ut illi Sixus, hanc inde transferri facile posset; ecclesiastica scilicet regula translationum id genus prohibente (12); atque adeo futurum erat ut urbium præstantissima, præstadtissimi sui tum episcopi, tum pastoris jacturam incurreret.

Denique, sacrae quidem initiationis (etsi id quo-

⁴⁷ Til. II, 14. ⁴⁸ Jer. 1, 5; Isa. XLIV, 2; Psal. LVII, 4.

(10) Concil. Chalced. can. 6. Μηδένα διπλελυμένο; χειροτονεθεῖ.

(11) Orat 20, p. 556

(12) Conc. Nicæn. can. 13, conc. Antioch., can. 20.

que vi; erat enim si quis mortalium quam maxi-
me a fastu alienus; sic tamen quasi præbente
Altissimi dextera) summique sacerdotii sumpta
tessera; ac cum Spiritu duce, ad quod eum gratia
opus segregaret, exploratum haberet, omnino qui-
dam Sasiniorum abdicavit parviciam; sacerorum
autem hactenus parentum pie cultu defungens,
paternumque gregem pastoralis solertiae sermoni-
bus, ac operibus componens; velutque prævia qua-
dam exercitatione, ac præludio patriæ episcopatu-
mus, sese urbis Augustæ; quin et orbis, præse-
cturæ aptabat; supernæque perfectionis arrhabone
suscepto, ad eam festinantem præferebat: ac pia
longanimitate, divinas promissiones recipiebat.

Abrahamus quidem patriarcharum clarissimus, tribus viris Trinitatis typo hospitio susceptis⁶⁹; imo cum trium virorum forma Trinitatem venientem sub queru refrigeraret, humaniusque exciperet, benedictiones a Deo consequitur: hospitiique illius præmio, optatissimam resert promissionem. Quænam vero promissio? Nempe Sarrae suprà spem omnem, ætatemque prolii susceptio; seminis ea multitudine diffusio, ut stellas cœli æquæ; terræ optimæ hæreditas ac possessio. Ille autem, non tribus viris, sed deitatis tribus personis; neque Trinitatis figura, sed ipsa vere suscepta Trinitate; neque ea quæ semel hospes venerit, sed quæ semper abstrusissima ratione adesset; non irrationalibus cibis, sed ritis sermonibus, verisque animi sensis, ac rationalibus, ipsaque vere dignis Trinitate, magnifice, ambiōseque illam convivio accipit; nec sub arboris umbra refrigerat, sed sub eximiorum sensorum alto recreat; melioresque ac certissimas promissiones consequitur. Liberorum enim multiplicatorum, non carnalium, sed spiritualium; neque stellis in aspectum cadentibus, sed quæ mente intelliguntur, tum multitudine, tum decore quam similium; nec terræ ejus, quam scelerate gentes aliæ, aliæque subinde calcarent, sed quæ milium⁷⁰ propria est (cœlestis, inquam) possidenda verissimas recipit promissiones.

Ac quidem Abrahamus postea unigenitum primogenitumque, de quo facta promissio erat, cum tenetaretur ut super uno montium victimam offerret⁷¹, haud præceptum distulit, haud rem aggredi dubiavit; haud obstupuit, quin manu, atque gladium (o animi magnitudinem, imo insigne pietatis vim, ac religionem!) charissimi jugulo inferret; tametsi novo illo ac insolito sacrificio inhibitus est, ariete statim cornibus devincto, qui victimæ utentis ratione locum expleret. Gregorius autem, tum altari admotus est, tum paternis initiatus manibus integra victimæ, ac novæ sacerdos victimæ sacerdotii initiatione oblatus. Nec a patre duntaxat, sed longe prius a teneris annis ipse se offerens, non superemo aliquo ex iis montibus qui ocu-

A lis cernuntur, moleque a terra assurgunt; sed in sacræ imperturbationis alto culmine; cumque se ipse magni primique pontificis manibus præbuisset, non Isaaci more dimittitur, sed in duo secatur, vita scilicet, quæ ad carnem spectat, tota emortuus; solaque ea quæ in spiritu est, vivus: ac terrena quidem hæreditate, tanquam fluxa ac caduca excedens; aut supernam autem, ac stabilem, municipatum vitæ rationes transferens, filiorumque promissionis pulcherrimæ primitiæ, ac nobilissimæ existens.

Nam quis præ illo, sicut se intelligentiæ vi præditum, opimumque holocaustum, primæ illi menti, Deoque pro intelligentissima illa ac spiritali ara obtulit? Quis vero sic victima utente ratione, ac immaculata omnium gratia immolatæ rationi, Verboque fecit? Quis ita hostiam viventem, sanctam, beneplacentem corpus suum, ac spiritum, Domino Spiritui exhibuit⁷²? Quis ita prius tum carne, tum animo sanctitate imbutus, exinde sanctitatis sacerdos, ac administer effectus est? Quis supremam ante nactus adoptionem, sic aliis Patri spirituum⁷³ adoptandis conciliator ascitus est?

Quodnam pastoralis solertiae genus; quodnam virtutis vegeta actione non obiit specimen? Quid est, quod divinæ prædicationis sermonibus non clarissime detexerit? ut in eo majorem sermo, atque doctrina præ actione admirationem habeat; quinquo actio præ sermone, atque doctrina majori admiratione rapiat. Quis ita sermone clarus gravisque; sic distinctus, atque elegans, ornatusque; sic verax ac perspicuus, ut videri, quam audiri potius videatur, quidquid loquitur; id est, pro Theologi partibus de Deo exsequitur? Imo quis ita Deo afflatus, atque gratiæ conditus salibus; ut omnem vitii, putentissimæque hæreseos exsiccatabili; quidquid vero humanis moribus dissolutum, molliusque inest, atque diffluens, ad mentis constantiam, sanarumque rationum transferat firmatatem?

Quis præ illo (dummodo principem illum pastorum⁷⁴ excipias) magisque bonus Pastor, qui sermonis fistula ad bona pascua educat⁷⁵, inque bonas atque utiles caulas inducat? Quis sic probus, ac industrius, ut gregem tum impinguare noverit, tum copia augere; ac quain procul a luporum feritate incoluim servare?

Jacobus quidem ille Isaaci filius suavissimis patrem accipiens dapibus⁷⁶, ejus in se benedictionem fratri præflatus attraxit. Tum Esau cædem spirantis invidiam fugiens⁷⁷, faustis usus insomniis, quæ ad scalam in cœlum protensam spectarent, prosperoque deductus itinere, ac se maternis laribus inferens, Labani filiarum causa labores desudat⁷⁸; desudat vero curando pecori, ac sibi vindicando; tribusque in canarium alveis virgis apposi-

⁶⁹ Gen. xviii, 1 seqq. ⁷⁰ Matth. v, 4. ⁷¹ Gen. xxii, 1. ⁷² Rom. xii, 1; I Cor. iii, 17. ⁷³ Hebr. xii, 9.
⁷⁴ I Petr. v, 4. ⁷⁵ Joan. xi, 14. ⁷⁶ Gen. xxviii, 4. ⁷⁷ Gen. xxviii, 1. ⁷⁸ Gen. xxix, 4.

tis ⁷⁹, ac sub eorum colore variante aspectum oves ad coitum emittens, plures maculosas facit, quam quæ nullis erant distinctæ maculis : hisque artibus delnso Syro, ac cum solerter sibi parasset substantiam, ita cum uxoribus ac liberis ab eo fugit ; Deique copiis, ac turmis occurrit. Ad hæc cum Deo, qui apparuerat, conserta pugna, cuius etiam nutu mutata appellatione Israelis nomen accepit, cunctis liberatus molestiis, in paternam alacris dominum rediit.

B Quid vero Gregorius ? Nonne optimis Theologiae dogmatis divinum accipiebat Numen ; presbyterumque etiam illi invisum funestum Arium gloria superans, divinarum decus benedictionum privilegio accepit ? Nonne hic quoque illius crudelitatem fuiens, ad maternam domum, apostolicam scilicet Ecclesiam commigravit ? Nonne scalam e terra in cœlum, fastigata, ac quæ virtutibus fabricaretur, prius aspergit ? Nonne per eam, Dei qui illi innubatur, angelorumque in ea ascendentium ac descendenter doctus est contemplationem ? Quin hic quoque labores desudat, at non ita ut mulierum venustate labescat ; non ejus gratia pulchritudinis, quæ ad horam floret ; quæ ad modicum delectat, citiusque evanescit ; neque apud Labanum, sed ejus nepotem Moysen : laborat autem, ut duarum ejus filiarum, veteris scilicet novique Testamenti, notitiam perfectam nanciscatur. Ac plane illarum compos efficitur ; primum quidem senioris ; exinde autem junioris. Sie enim forte par erat, ut cum legis prius littera, ac tum cum spiritu, societate jungeretur. Par erat, ut veteris Scripturæ sensum facilem, ac expeditum, nec admodum pulchrum aspectu, atque venustum vere primum coleret ; sicque in eo alte latenter, inque gratiae Evangelio manifeste proditam, formosam illam ac elegantem rationem (Dei scilicet Verbi incarnationis contemplationem) clare pernosceret, ac diligeret, inque ejus amplexus animi proposito rueret.

C His utique duobus testamentis tanquam veris usus conjugibus, filios patri multiplicat.. Animis parturijum in spiritu, Dei promissionum hæredes, liberos procreat. Nec id tantum cura intenta agit, ut suscipiat liberos, sublimiores scilicet ac spiritales ; sed ut etiam inancipia acquirat ; nimirum corpori viciniores ac humiliores. His enim ille pro sui ratione spiritales sibi ac immortales divitias parat. Nam ipse quoque, paucis admodum ac brevi numero creditis, solertiaque ac labore in amplam grege proiecto sobolem ; non omnes mercedis loco datos qui revertenti in paternam dominum una comites essent, sed electos duntaxat ; nec qui nota carerent, sed qui essent insigniti, in divinas subductos rationes, atque illius signatos thesauris intelligens ; quidnam nolitur ? Quin potius quem in sensum provehitur, illius ductu qui

A non in somnis, sed ipsa vigilia, quæ e re essent ac conducerent, quotidie submonstraret?

Trium illarum loco virgarum, tribus Deitatis personis in Ecclesiis sermone propositis (has namque palam figurabant canarium alvei), hortansque ad eas animum auendentes pietate setum uterū gestarent, optimæ contemplationis optimam rationem, salubrem rationem ut eniterentur, præstabant ; quo ad supernas caulas, bono illo Pastore, summeque provido submittente, transirent.

Omnis generis terrenas facultates, quas illi sapientia, virtusque paraverat, subiens ; atque hactenus fideli ope, non ipsa specie angelicarum Potestatum castris humanissime acceptus, id est stipatus ; ac cum Deo homine in spiritu congressus, mensque vere Deum videns nedum nuncupatus, verum etiam factus, per illum ad superna atque paterna tabernacula tuto commeavit.

B Hoc Theologo sapientiae ac prudentiae efficitur specimen. Virilis hoc animi, fortisque præludio, rem adversus hæreticos strenue gerendam fauste auspicatus, ita se ad perfectiora aspectuque ipso terribilia certamina accingit. Ac sicut pugnacissimi athletæ, non a primo statim experimento fortioribus adversariis congreguntur ; sed ante pugna cum iis qui debiliores sunt tyrocinio quodam eruditæ, majoribusque abunde luctaminibus instituti, ita demum ut cum potentioribus vires contendant, in arenam descendunt. Ad eundem etiam fere modum Gregorius, primum in patria cum impiis congressus, rationisque adversus eos lucta, ac victoriis fortis pugilis lacertos, ac multiplicem experientiam adeplus ; deinceps parentibus felici vitæ exitu consummatis, cum laudatorio sermone, tum justis legitimis persuictus ; paternoque grege velut in tuta mandra sua ipsius theologia communio, atque pastorum Principi in manus relicto, ipse se ad graviora sermonis causa, atque doctrinæ pericula expedit. **C** Et velut qui in modico fidelis probatus esset, ad multorum se curam parat. Relictaque Nazianzo, recta ad urbem Augustam iter contendit. Id vero temporis, ingens eam, gravisque hærescon caligo invaserat atque opplebat ; quæ scilicet, tum aliae aliis compugnarent, tum veritati infensa vehementius acie ingruerent. Sic enim fere comparatum est, ut vitium atque pravitas, nedum virtuti, sed et sibi ipsa acriter aduersetur. Iis autem qui rectam tenebant fidem atrox procella incumbebat ; immensaque undique offusa anxietas, ac consilii inopia erat, cum neminem tuenda doctrina certaminis ducem ac defensorem haberent.

Igitur videre erat velut ingenti immensaque voragine exorrectio pelago ventos sese alii immani impetu collidentes. Hi nempe lenioribus primum auris afflent, versantque ac circummagunt, paulatim procellam attollentes, ita tamen, ut nebulos impactos stridentes fluctus dirumpant. Tum

repente turbinis instar utrinque alii aliis ingruentes, atque collisi intoleranda flatum vi mare tum inflant, tumque diffingunt; assidente procella ac desidente, interceptisque navibus pariter in altum sublatis, in quoque depressis, atque fluctuum immunitate, æstusque submersis.

Similis quædam tum tempestas Constantini urbem invaserat; nequissimis scilicet spiritibus, adversantes linguas, ac mentes alias aliis committedibus; ac cum omnes loquendi immensa prurigine, ac libidine, pronisque molitionibus litibus alii alios diffingere, ac pessimum dare superbe connitebantur: si quæ vero pars rectæ fidei addicta in tanta hominum turba reliqua erat, eam vero opprimere ac perditionis alto mergere contendebant.

Nam alii quidem Sabellii Libys confusione suscepit, nimiaque conjunctione, velutque concretione; nec, quanta par erat, discretione inconsulte usi, Patrem, Filium, ac Spiritum sanctum, nomine tenus honorant; quæ autem his significantur, probro habent, nudasque hæc nuncupationes arbitriū, ac quæ nec vere existant, inconsistentia re ipsa atque ianam, Judaica singularis principatus opinione, ac impietate, sibi fidem conflingunt. Alii Arii dementiae astipulantes, ex quo diametro, iis, quos dicebam, pugnantes sententia, pari tamen impietate proiecti; quibus illi concretione, hi divisione impii, recti metas excedunt.

Quemadmodum enim priores, qui unam deitatis tum naturam sentiant, tum personam, procul a veritate exerrant; sic et secundi, qui præter terias personas, etiam naturæ divisionem, Græcorum errore ac impietate inducent; alienos a Patre efficiunt, qui sunt ex ipso; quin et ipsos inter se alienos pronuntiant: imparibus scilicet, prorsusque indignis deitate gradibus, Filium Patri submittentes; ac Spiritus gloriam Filii claritate minorem, detrabentes; quin potius ipsi se una ac singulari deitate longe abdicantes, extraneis atque absonis opinionibus alii in alios merito incitantur.

Eos enim, qui a medio exerraverant, atque a regia declinaverant (in qua uti virtus omnis, sic et in culpa puraque consistit, ac spectatur fides) omnino par erat, excessibus ac defectibus inhærentes, in nimietatis scirtes incurriere; postremoque in contrarietatem dissidio, inimicitiasque propere. Idque adeo quemadmodum istis, in iis quæ ad triuam Deitatem spectant, ita rursus aliis, in iis quæ ad Dei Verbi incarnationem, aiunt accidisse: cùm nempe alii ex Christo duplii natura duos sibi Filios inducendos sentirent; alii in unam eum naturam ex una personæ ratione cogerent: cum par esset illic pariter, atque hic honesti terminis insistentes, tum simul dispescere, tum connectere ac

A velut confare; alterum numero, atque alterum naturæ ratione.

Nam excessus quidem, defectui; defectus adversatur excessus: ambo autem immoderatio sunt, ac impropositio, velutque unus accepta vitium, cum ea, quæ ex recta mediocritatis ratione moderatio ac propria consistit, velut cum virtute pugnat. In eum modum perversa opinio, nedum ut recte aduersetur, sed ut etiam prævæ contraria sit, ex natura habet. Ita igitur, in ea prolapsi absurdâ, tum cum aliis alii, tum cum veritate congregiebantur.

In his erant, qui Filio quidem, naturæ cum Patre conjunctionem indulgebant; Spiritum vero, quem a Patris, ac Filii divinitate alienum sentiebant, liberum alii, alii etiam servum blasphemia dictitare audiebant. Aliud hoc prævæ opinionis genus. Apollinarii enim Syri, quidnam aliud vocem amentiam? qui scilicet doceret accepisse quidem Verbum carnem; eam tamen animo ac mente carere dementer assereret.

His utique, aliisque quamplurimis, ac deterribilis opinionibus, ceu sævis procellis immane quantum fluctuanti urbi Augustæ, velut quis optimus gubernator admirandus hic Gregorius a Deo, eoque auspice, incumbit. Ac sicut prius Dominus Jesus discipulis, pelago nocte navi conflictantibus; factus conspicuus, suo statim adventu tumentes comprimit fluctus; ventosque increpans, procellam in tranquillitatem convertit¹³: sic verus re ipsa discipulus, ac, quoad licet, imitator strenuus, cum illo pariter, iis, qui spirituali tempestate jaclabantur, apparet, procellæ præcipit, atque in auram¹⁴, ejus fluctibus silentibus, statuit.

At quonam id modo? Hic mihi narrationis vernat amabilis conspectus. Ingreditur Byzantium, non satellitum agmen adducens, sed virtutibus circumstipantibus. Non aurum, non argentum, non æs in zona habens; sed fide, spe, ac charitate, velut mundo præstantiore quam pro mundi ipsa ratione redimitus. Non pretiosas vestes, non mulorum convehendis sarcinis multitudinem; non aliud quidquam, vel exiguum, vel magnum, iis ex rebus quas comportare moris est viris luxu magnificis, ac carnis curam agentibus, inferens; sed Jesu sapientiam ac tenuitatem; cultaque apostolis parcitatem, nudamque ac simplicem ad Evangelium (et, ut ita dicam) imparatam præparationem.

Sic igitur, eoque adveniens apparatus, qualis eum decebat, cui concedita apostolica functio esset; primum quidem apud quosdam necessitudine, quæ secundum spiritum est, conjunctos, hospes agit: id autem ad magnæ Anastasiæ (13) exiguae domus proximas ædes. Una hæc, quod vili forsitan schematè, peneque inutilis videretur, ha-retivis neglecta.

¹³ Psal. cxi, 29.

(13) Hanc ipse Nicetas egregio laudat encomio: dumpe seniorem ac seniore Roma ortam, nec nisi

æde illic sacra ac cultu Byzantinam; quo etiam modo auctor vocat suam.

fidelium, ac pietatis cultorum exigo cœtu addita manus erat. Anastasiæ, inquam, illius illustris, ac nostræ; virginis corpore, virginis spiritu ac mente. Anastasiæ quæ olim jam ingens adversus diabolum eximio martyrii agone erecto tropæo, majorem adversus diversas hæreses Theologi opera subinde triumphum revexerit; nempe expugnatis quotquot contentiosiores erant, ac clarissima Orthodoxis asserta victoria.

Etenim exterius aspectabili specie, aspectabili ejus templo (cum quidem invenusto ac ex quo; per ipsum autem decore aucto, ac magnitudine: ipso scilicet quod nunc Theologi nuncupationem sortitur est) insistens antistes; interius autem inaspettabili mentis habitu, ipsi perspicue resurrectioni Christo per Anastasiam incumbens, in ea suos vaillantes luceat, confractos erigit, mutantes confirmat; ac cum persecutoribus grassantibus vix spandrantes invenisset, vitali actu ac potentia adimpleat. Recto enim sermone atque doctrina tanquam verissimo tritico bonorum animos esurientes replet; mundissimoque inculpatæ theologiæ pane, longa fame tabescentia pectora cibo recreat.

Josephus quidem ille beatus, fraterna invidia Aegyptiis venditus ⁸¹, nec heræ impudicæ præstigiis delusus; sed carcere munito castitatis causa circumseptus; visa somnia solerter dextreque interpretatus, Aegypti universæ princeps, frumentique largitor atque nutritor, nedum unius Aegypti, sed et iam exterorū, inandii. Gregorius autem, non ex fraterna invidia, sed Magni Basilii, si deique per necessiariorum hortamentis cedens; quinimo impensionis providentiae consiliis adductus, non abs acelerata hera tentata pudicitia; palam vero hæticorum maligne agentium insidiis appetitus, instarque carcerum instructos eorum dolos varios, ac machinamenta incidens, sapientiæque doctrina potioris contritos venantium laqueos elſugiens, non unam provinciam, aut urbem; sed per unam, quæ sub cœlo sunt universas, beneficio impartire monstratur.

Ille igitur ejus eibi qui perit; hic ejus qui manet in itam æternam, dispensator ostenditur, arbiterque magnificus. Atque ille quidem, non corporalis solum, sed et temporaneæ annonæ; idque adeo D eum frumenta pretio venderet; hic autem, non solum spiritualis, ac quæ contineat animos; sed et in sæculum largus conviva emitet; uberrimumque, ac sine pretio pulchre esurientibus convivium propositus est. Quanto igitur mens sensu nobilior, tanto hujus illa frumenti distributio, præ illius præstantior, ut mea fert opinio, his, quibus sajæ sint animi rationes, facile judicabitur.

Verum erga quidem domesticos si dei ac necessarios talis cum esset divisus Gregorius, talis semper ad eos habuit: qualis vero etiam erga adversarios enituerit; in quam multos veritatis causa

A labores ac pericula inciderit; quantis Trinitatis causa certaminibus perfunctus sit, quanam, quæso, sermonis vi repræsentaveriū? Quomodo præcipuum quiddam dixerim, nec ita procul consecunda veritate iverim? Quomodo illius res omnes tentans enarrare, non fastidio gravem orationem reddidierim; aut quomodo pleraque volens omittere, non ingenti auditores damno affecerim? Illius plane necessaria vox, atque sententia, ut multa paucis exhibeantur. Illius namque hoc partium, atque indolis, ut sic magnifice atque strenue decertare, ita et certaminum magnificentiam sermonis magnificientia exhibere.

B Guin iam igitur pessimi dæmones Græcanica incantatione, ac errore, impurisque sacris, ac omni impietate, divinorum apostolorum munere, ac triumphalibus præliis martyrum, cessissent; sublataque idolorum nefarii cultura caligine, ac vera fidei luce rectum omnem animalium collustrante cum deinceps extraneorum opera pietatis cultores bello fatigare non possent, ipsos secum invicem Christianos concitantes; quinimo quidquid in nobis debilius erat errore abducentes, corruptisque sermonibus adversus eos qui præcipua pietate fulgebant instruentes, acri lite, pugnacissimaque excita contentione, alios aliis committunt; fraudeque usi ac audacia, partim quidem suasoriæ orationis artificio rationibus simpliciores dicto sibi audientes reddunt; partim vero imbecillioribus ingraventes, metuque procacitatis perterrentes, impio ipsorum sensu eos submittere conantur.

C Quid igitur vir in divinis versatissimus, accurassimæque Theologiæ infracta columna ac immobilis? Num nequissimorum pravitate minor apparuit? aut eorum omnino grassantium vi cessit? aut quid modicum e pietate remisit? aut illius causa mediocria pericula adiavit? Haudquaquam; sed eorum audaciæ, prudentiam opponens; calliditati, vafrisque consiliis, animi præsentiam ac fiduciam; quin potius, fortitudinem adversus audaciam ac temeritatem; prudentiamque adversus calliditatem ac vafritem educens; universuque adeo virtutein, adversus eorum totam pravitatem infesta acie instruens; sic omnino fudit, sugavitque, ac peregrinavit, ut potius semitam navis mare secantis, aut serpentes vias super petram, aut volantium aquilarum vestigium ⁸², ut habet parœmia, videoas, quam illorum impietatis sæculo relicta vestigia deprehendas.

D Nam illi quidem unum id opus erat ac studium, ut mendaci quidem vim infringaret; veritatem autem propugnaret; atque ut a scelestissimorum dissimilitudine quam alienissimus foret, consubstantialitatis autem opinioni omnino adhæreret. His autem ut ex animo eam excutientes, suo ipsorum errori insisterent; ac quidem veritatis præconi, ut cunctos boni socios pro bonitatis indole habere

⁸¹ Gen. xxxvi, 28. ⁸² Prov. xxi, 19.

percuperet; mendacii sicutem patronis ut tanquam perduelle, bosteque uterentur; ac tum illi necem inferre, tum quam docebat rectam fidem; extinguere tentarent. Quem enim animum absurdæ rationes, aut actiones occupato addixerint, siue comparatus est ut qua tenetur præsumptione libertari nolit, tanquam infensos reformidat, si qui mendicare tentaverint; reprehensionemque vilicis loco, ac plague dicens, amarum crudelissimumque animi consilio adversus arguentem exsuscitat atque instruit.

Ac quidem Theologo, divinæ prædicationis sermones prætendebantur; nempe sermones ejusmodi, qui nendum ad veram salubremque Trinitatis fidem proveherent, sed qui etiam Christi charitati per mandatorum observationem (quibus salus ac justitia provenire creditur) adjungerent. Ad hæc, carnis illi culta mortificatio, jugisque oratio, qua animi summa plenaque emundatio; ex qua mentis in Dominum excessus ^{**}, divinorum illustrationum perceptio, cœlestium splendorum societas; ac demum potiorum votorum adimpletio; quibus Dei verus homo absolutus, ac qui mentis renovatione Christi similitudine quoquo die transformatur, non vitæ minus deitate ac magnificientia, quam sermonis atque doctrinæ illustri claritate, iis qui salute digni sunt, salutis existit præsidio; Arianis autem, ac qui illis adjutores atque socii erant (porro erant adjutores conciscenda Sancto nece hæretorum omnis cuneus; novit enim haud raro vitium vitio auxiliari belloque fatiganda virtute, ut dictum est, sociari concordia, quanquam sibi ipsum dissidenteum ac discors est); his itaque inimicitiae, lites, æmulationes, iræ, ac quæ deinceps magnus Paulus ^{***} pridem percensuit carnis opera; ac quod dum suprenum malorum est, eadē ipsa accubabatur nihil defunctione.

Atque hi, primum quidem maleficæ dialecticæ sermonibus tentantes, litigantes, veritatis turrini dejicere molientes; velutque præsidio, qua pollebat sapientia subnoti, sermonumque ac dicendi fiducia; ac tanquam duro saxo firmoque, viri magni fidei, proaci irruentes audacia, exque imbecillitate abacti, ac impudentia quidem adorientes, præ virium autem exilitate vici recedentes; qui potius contriti, ac velut pulvis vento ac turbine, alti ejus sermonis spiritu, æstiva area excussi ac ventilati; cum absurdissimum videretur novos jam cum eo sermonum iuire congressus, qui omni palam sermonis ac doctrinæ vi superaret, lapidibus deinceps tentabant obruere.

Ac sicut homicida Judæorum plebs, Stephano ad eos unum verbum prolocuto ^{**}; apertos nimium ipsi cœlos, ac Filium hominis ad Patris dexteram se videre, cum æqualem cum Genitore honorem prolis ferre non possent; continentis aures, moxque surgentes, lapidaverunt theologiae sacrum

A interpretem, Sicut etiam Jesum, qui ante Stephani testimonium, in medio ipso concilio clamasset: Ego, et Pater unus sumus ^{***}, surgentes lapidare nitebantur, quanquam fecit is, ut incassum lapides mitterentur: pari ratione Gregorio quoque Deum Patrem, Deumque Filium, ac Deum Spiritum sanctum, unam Deitatem, quæ tribus personis ejusdem substantiæ discrete ac velut dividue una consistat, eximie pro Theologi partibus disserente, immensa rabie acti, ac furore repleti princeps hæretorum agmen inque illis antistes, tanquam suis eis doginatis funditus labefactatis, præstantissimum theologiæ interpretem, velut sua opera, vique doctrinæ parem Trinitatis honorem asserentes, lapidibus petunt.

B Quia vero, quam illi male impugnabant deitatem ac dividebant, hæc rite pro ea depugnante, auxilio sovebat; ac Spiritus illi, qui in ejus spirabat gratiam, aderat: ab homicidarum eum injuria liberat; illæsumque a lapidum grandine servans, ait majora certamina, ac perfectiores coronas præparat. Idem namque ipsi ea ratione convicti, prounque affecti, ad aliud rursus fortissimum, ut putavarent, prorsusque ineluctabile vertuntur commentum. Nempe variis onerantes criminibus, iisque urbis præfectum, òdei ipsa communione magis credulum ac procliviorum accendentes, cum et accusatores statuisserent repente comprehensum Gregorium, pro tribunali sistunt. Atque, o stuporem! o insipientem scelerorum aggressionem! Paeischi probatissimus discipulus, ac pacis milissimus arbiter, seditioni ac protervi crimen sustinebat; ac qui docendo, juxta divinum Apostolum ^{**}, fidem sermonem amplectetur, tanquam qui aliena a fide, ac hæreticis propria doceret, ab impiis calunnia insimulabatur. Stabat autem vir strenuus, velut sodalium cuiusdam ac notorium; non quasi tanto, magistratu, judicique assisteret.

C Quoniam modo scite apteque, vel præfecti superbiam, fastumque animi, ac sermonum arrogantiæ; aut viri prudentiam ac lenitatem: certamque ad eum ac exquisitam satisfactionem verbis expediāti?

D PRÆF. Quid sibi vult, heus tu, quod sic præmagisicam augustissimamque civitatem seditionis molitionibus turbas, cum præsertim extraneus atque hospes existas?

GREG. Cui ille: Quænam injuria, quæve adversum nos, inquit, accusatoribus divulgata, rumoresque sparsa seditionosa molitio ac petulantia? Nihil enim mihi ejusmodi reruni conscientia sunt.

E PRÆF. Quod, inquit, inanibus verbis atque profanis, incompositam plebem ad res novas sollicitas: viderisque mibi turbas ciere, qui imperitorum ac insipientium tibi animos addicas, atque a seditionem (quæ bis facile succendatur) cestro quodam impellas.

^{**} II Cor. v, 15. ^{***} Galat. v, 20. ^{****} Act. vii, 55.

GREG. Enimvero, ait rursus, seditiosæ molitionis, turbæque popularis tantum abest ut ulli ipse sim auctor, quantum qui olim mortui, a vestra civitate ac republica extranei agunt. Olim enim (neque me quisquam arrogantiæ fastusque insimulet) omni sæculi, fluxæque gloriæ claritate spreta ac carnis universis cupiditatibus excessis, solique Christo fœdere adjunctus, ac qui ejus lege Spiritus agi maluerim, ab omni discordia ac rixa mundum meipsum servare contendo; nec solam pulcherrimam pacem solus ego amplector, sed et cunctos totis viribus eam amplecti, cum Paulo ¹⁹ bortor atque suadeo. Fore enim ut sine illa nemo videat Deum.

PATER. Quid vero, inquit, quod et aliena, ac prohaereticis partibus doces? Nonne vobis sufficit fides, eu et magnus imperator astipulatur: omnisque dito ac civitas assentitur? Solusne fidei novitatem illatus es, orbemque solus in sententiam tuam pertrahes?

GREG. Nihil equidem novum, inquit, aut ab apostolica fide alienum, vel ipse cogitavi unquam, vel alios docui; sed quæcumque, juxta sacram Scripturam, audivimus, et cognovimus ea, et patres nostri narraverunt nobis ²⁰, hæc sentimus, hæc loquimur: in his permanemus, quæ credidimus, ac nobis credita sunt, scientes a quo didicerimus ²¹. Non humanae cogitationum rationibus inconcessa, iisque inaccessa metimur: neque naturam nulla verborum vi explicabilem, ac quam nemo intelligat, dialecticis methodis pensitamus. Neque enim ut quibusdain moris est, præter ea quæ sacræ nobis oraculis exposita sunt, contumacius quidquam præsumimus. Omnis igitur qui ex Deo est, nostramque audit vocem, ac quam loquimur veritatem agnoscens: non nobis simpliciter, sed ipsi plane, nostra opera, veritati accedit, eique conciliatur.

PATER. Quid ergo, inquit, videmur tibi non ex Deo ac veritate nos esse, quod vestro consubstantiali non admodum assentimur: neque enim ex Scripturis habemus, ut ei certo assensum præbeamus. Quid vero tibi, qui nec imperatoris decretis consentias, inque tantum opinionis fastum vecors evaseris, nec cum tanto episcoporum cœtu concordiam colas? Num times ne in te ipse grave aliquid ex contentione inconsulte arcessas?

GREG. Decebat quidem, o præfecte (qua mansuetudine, blandaque lenitate respondit Theologus) unigeniti gloriæ non impingere; nec adversus divini Spiritus honoris æqualitatem elatos, illius maiestatem spernere: nec denique tanta testimoniorum neglecta copia, quibus Patri honore coæquat, deterioribus animuin opinionibus inficere. Sic enim una fidei confessione, mentisque concordia, tribus sanctificationibus velut sublimes Seraphim, unam dominationem, ac Deitatem laudantes ²².

A unum corpus, unusque spiritus Christiani omnes ageremus ²³; jamque adeo non ex alio alii, alioque, sed ex Christo, omnes tum nuncuparemur, tum essemus, qui ad unam eamdemque spem vocationalis pariter curremus ²⁴.

Quia vero nonnulli, animi potius pravitate, quam inscitia, si certæ veritati, clarisque testimoniis, ac auctoritatibus obnuntuntur: puta lis, quæ ad Filium spectant, quod Dei sermo cum esset in principio, erat apud Patrem ²⁵, et Deus erat; quodque Unigenitus, et quod in sinu Patris. Ego, inquit, in Patre, et Pater in me est ²⁶. Et, Ego et Pater unum sumus ²⁷. Quod item splendor gloriæ ²⁸, ac figura paternæ substantiæ, id est, imago invariabilis, divine Paulo prædicatus est; necon aliis, quibus eadem deitatis natura astruitur. Quæ vero spectant ad Spiritum, quod Dominus est, quod misit, quod sibi templum efficit ²⁹, ac deiñcat; quod operari eum sicuti vult ³⁰, ac dona dividere testante Scriptura ³¹ proditum est; quibus, aliisque plurimis, ejus quoque cum Patre socia, unaque dominatio ostenditur.

Quia igitur nulla tantorum Spiritus testimoniorum reverentia ducti, non horrent creatricem ac effectricem omnium causam creatis accensere; siuntque creature nequam, qui omni pudore seimoto, naturam omni superiorum dominatu, in servitatem arrogantia ac superbia detrahant, nec ex scipsis haecenus intelligere voluerint, cum animi interior ratio, atque notio ex mente nulla passione ac fluxione, nulla temporis inter capidine nascens, atque a gignente inseparabilis, quæque item sermonis prolatione ad sensum transit, ejusdem cum mente horum parente naturæ sint; vero etiam proprius certa quadam ratione qui ex Patre lumen velut coæterna quædam germina existunt, ejusdem merito naturæ cum genitore debere existimari.

Id vero in causa est, ut ipsi ab eorum nos communione, velut qui adversa veritati dogmata inducant, non injuria abscondamus; nec decretis acquiescamus, ac impietatis assensum præbeamus, ne scilicet parem illis blasphemiae condemnationem sustineamus, quidquid orbi nunc universo impetrare videantur; etsi vulgo videantur episcopi, etsi sublimes sedes concenderint. Nobis siquidem, spectande, imperatores non purpura, sed virtute nobiles atque incliti: non auro, argento, pretiosissimisque capillis, vel auro compactis curribus, seu magnis exercitibus augusti ac formidabiles, sed fidei sinceritate, veraque ac genuina erga divinum Numen affectione. Episcopos autem non eos omnino habemus, qui sacerdotalibus præfulgent stolis, atque insulis; sed qui velut podere, id est talari, etiam virtute amicti sunt; reclamque fidem velut rationale judicij ³², et veritatem, et manifestationem in pectore, animique precordiis gestant.

¹⁸ Hebr. xii, 44. ¹⁹ Psal. LXXII, 3. ²⁰ II Tim. iii, 14. ²¹ Isa. vi, 5. ²² I Cor. x, 47; I Cor. vi, 17. ²³ Ephes. iv, 4-4. ²⁴ Joan. i, 1 et 18. ²⁵ Joan. XIV, 11. ²⁶ Joan. x, 50. ²⁷ Hebr. i, 3. ²⁸ II Cor. iii, 17. ²⁹ Act. iii, 2; I Cor. vi, 19. ³⁰ I Cor. XII, 11. ³¹ Exod. xxviii, 4.

Sic autem animatus, ac cum ita de his sentiam, siquidem ingruentia Trinitatis ergo pericula, ac exilia, cruciatus, mortem (vitæ scilicet immortalis argumenta) detrectaverim; tuin vero reipsa innumeris me dignum mortibus ac periculis existimaverim.

Aiunt præfectum, his ex eo auditis, viri sapientiam mira quadam ratione virtuti contemperatam admiratam esse: siveque ad eum plebem pietate commotam, ac divina victriam prædicatione, ut ingentem clamorem extulerit, ac nendum theologiæ nomine beatum prædeceaverit, verum etiam illic primo Theologum appellaverit. Sic nimur prorsus theatrum ceperat; sibique judicium (auditores scilicet) addixerat. Ac Gregorium quidem cum reverentia domum remisisse; accusatores vero tantisper objurgasse, ut qui ad causæ momentum arguendo viro nihil attulerant. Hinc etiam ille, ut divino proditum eloquio est, majorem in plateis agebat libertatem, fidemque palam loquebatur. Omnis enim animus, cum certamina necdum adierit, plerunque formidare, seque pugnæ subducere; lucta autem defunctus, auctusque victoria, fortiter ac strenue amat agere.

Homo sane illius Ausites ac beatus Jobus, præ virtutis præstantia invidiosus diabolo redditus. Illisque postulanti traditus, liberis quidem, omnique prius substantia nudatur; tumque etiam pessimis corpore ulceribus cæditur^a; ad hæc vernium tabo, acutisque amotus doloribus; ac, cum uxore dementa loquente, atque amicis imprudentius, nec pro rei indole consolantibus usus, nec minimum emolitus esset, vel ullam prorsus Deo stultitiam dedit, magnifice claroque præconio in fine certainium celebratus est; ac, quod omnium præstantissimum, illius voce prædicatur justus, qui e turbine atque nubibus illi respondebat. Hic autem, nulla mala æmulatione, atque livore ablata substantia, sed Christi lege erogata in pauperes omni facultate; nec decem duntaxat consertim, unoque momento corporalem liberorum perpessus interitum, sed innumerabilem animi labem tabescientibus dolore visceribus sustinens ejus, qui expeterat, ira cæditur; nec vero solum corpore, quin potius medio ipso pectori, atque animo duriore plaga afficitur. Tentator enim velut arnis, atque jaculis, nequisimorum dentibus, linguisque, velut acutis usus gladiis, hæreticorum loquendi licentia, atque pruritu continue tanquam mucronibus, ferit; percutitque blasphemias animum; atque eorum opera, qui simulata fide, amicitiam profitebantur (in quibus etiam fuit Maximus Cynicus; cuius pro Cynica indole supercilium, morumque impudentiam, ac insidias, velut cunctis notis, dimittam) omini, ut verbo dicam, machina, ac arte commode, incommode admota, qua ille folgebat, veritatem redarguere, sibique eam vindicare tentat actionis necessitudine, ac pro si-

^B A militidine. At Gregorius (quippe qui non nesciret ejus cogitationes) admirandam adversus omnia patientiam opponens ac longanimitatem, haud secus ac inturgentes spumas, decumanos injuriarum flacilis elidit: sed ei administratorum invidiae omnem malignitatem sinistraque molimina convellit. In fine autem ea, quæ in censu erant, non duplicita recipit, sed multis partibus auctiora, velut scilicet bonus ille servus, accepta potestate super decem civitates, quinquo instar fidelis ac prudentis œconomi^b, ipse quoque (nec magnum dictu.) omnibus quæ sunt Domini sui præpositus. Minime autem prædicatur justus, sed efficitur: Theologus autem tum efficitur, tum magnifice prædicatur.

^C Hinc Trinitas, haud secus ac lampas trino fulgens lumine, eximie in eo accensa, non jam silentii modo premi sustinebat: non jam ad eos indulgentia utendum arbitrabatur, quorum imbecillior erat animus; sed sicut lucidissimus iste sol, jam terræ solitus sinu, inque horizontem terra superiorem micantibus radiis tantisper prominens; hactenus quidem summos montium vertices sensum luce profundens, densa tenebrarum ad terræ cava contrudit: paulatimque promovens, omnino caliginem dissipat atque dispellit universumque orbem terræ mundi communis luce ubertim impartit; nisi quid ex eorum genere est, quæ noctu pascuntur, nec solis radius ferre possunt; sic nimur comparata, ut lucis excellētia eorum non tam illustretur visus, quam deteratur; ant propter meatus inferendæ lucis non idoneos, nec satis explicatos ut splendorene recipient; cujusmodi lustra subit, ac petrarum specus. Sic quoque Gregorius; quin potius quæ in illo velut orbe solis rutilo quiescebat Trinitas, primam mente sublimiores illustrans, tumque omnem animum hunc dignum amabili scientia reptens, ferrum omne pectus, sensuque affectus a ratione alieni aluminum terræ abditis obscurum tradit: nempe nou ferentem divini radii spiritalem illustrationem; atque ideo divinam repellentem lucem, quod vel malo naturæ genio, vel animi pravitate, excellentiam bonitatis suscipere non possit.

^D Ergo civitati quidem, inque ea agentibus, atque civibus, quæ in Gregorio erat trini solis exoritur lux; provinciæ autem, ac quæ extra sunt, illius destituantur luminis claritate? aut vicinis quidem, nec longius dissitis theologiæ splendor illucet; ad eos autem qui procul remoli sunt, ac extrema terræ occupant, sermonum grata non attingit? aut pervenit quidem etiam ad illos, obscuræ tamen? aut clare quidem, at non firmiter, et ut perennet? Haudquaquam; sed cuncta simul purgat, illuminat, perficit. Purgat quidem hæresis placulo, eos qui ignorantia otium tenebantur; eximie ac cœlestis prædicationis divinis sermonibus, illuminat; augu-

^a Prov. i, 20. ^b Job xii, etc., 42. ^c Luc. xiv, 17.

stissimis divinissimæ naturæ ejusdem conjunctionis radiis concilians, perficit.

Non me latet eo provehi orationem, ut, qua excurrit prolixitate, jam nauseæ flat; quamobrem duplici distractior affectu, hincque inde studiis secessor. Nam metus quidem ne plerisque molestior, ac decori inscius videar, sermonis mihi impetum inhibet. At quid patior? quippe etiam alias eum remittere non sinit, qui cogit amor, vimque facit: totumque peritus expugnans, sibi palam addicens. Is namque Theologi tum sermonum magnificientiam, tum divinam morum præstantiam longiore verborum ambitu exspatiantibus comparisonibus clarius animo augerens, ut in eis mente immorer, ac plura loquer, evincit.

Esto igitur, etiam cum Mose pro virili nostra ^B magnum Gregorium diligenter comparantes, bine quoque antistitis præclare gestorum amplitudinem consideremus. Mose, inquam, illo, qui sancta quidem Abramini radice germe progenitus sit, metuque Pharaonis infans in fluvio expositus; ac Pharaonis filiae visus elegans, in filium palam adoptatus fuerit: qui que adeo hac ex causa omnem Aegyptiorum scientiam deceatur, nec tamen cognitorum dedoceatur amoris a natura vim. Idcirco, quod educantibus haud satis æquus, exque animo affectus, reprehensus esset, se fuga proripiens, atque ad Madian montem transiens, illucque uxori legitimis copulatus nupuis, pecudum pastor effectus sit; seque rerum contemplationi impendens, quantum homini videre concessum est, in rubo Deum viderit.

Is rursus in Aegyptum cum signorum virtutibus missus, Aegyptiacique animi duritiem expugnans, multipli prorsus eos verbere ac plaga affigit, inque brachio excuso populum suum liberal: ac quidem ab Aegyptiaca morositate redimens; ignisque columna, ac nubis dicens, eorum in terram promissam ductorem agit. Tum, mare Rubrum divisum, siecis eis vestigiis iter explicavit: idemque rursus in seipsum confusum, persecutoribus interitus simul, ac sepulcrum fuit. Hinc rupes dirupta, flumina profundit; lignumque aquarum sanat amaritudinem: ac quidem firmamentum aviculas pluit sicut pulverem; cœlo verum panem, spiso imbre, demittit: atque extensa manus, innumera fugant hostium millia; Deique justa sententia, populum murmurantem vicissim neci tradit.

Quod omnium maximum, maximamque habet admirationem, ascendit in montem excelsum solus, dierumque quadraginta jejuno corpore mundatus, animo expiatus, tremenda Dei coram animadversione, præstantiorique in specie ignis apparitione, atque vocibus, ac tubis, tanquam in symbolis, dignatur: lapideisque tabulis inscriptas leges accipiens, atque varios illuc sacrificiorum ritus

A edoctus, veri quoque tabernaculi figuram ex umbratilis forma ihi contuebatur. Illic candelabrum et mensam; illuc aras et arcam, aliaque cœlestium similitudine assumpta, figuræ ratione viri Dei conspectu usus serio contemplabatur. Hæc vero tribulibus tradens, ac sacerdotium quidem Aaroni, germano corpore, germano spiritu præbens; dueis autem præfecturam Jesu famulo concredens, omnique operum ipsius ministerio ex consilii divini rationibus expleto, sic vitam caducam, mortique obnoxiam deponit.

Sic quidem Moses; isque (ut paucis complectar) ejus instituti vitæque rationis modus fuit. Quid vero Gregorius? Nonne sacrorum parentum, sacra-tissima proles eluxit? Nonne is quoque sæculo tanquam fluvio expositus, Spiritus quidem signaculo fiscella communitus est¹: sæculari autem sapientiae elegans, dexterque indeole visus, atque in filium ei adoptatus, in ea eruditur, atque præparatur? Nun illius sensum humilem ac superstitionem lubentissime fogiens, sublimiori contemplatione, ac magis e pietate usus est ad sapientiam mundo superiorem?

Non commigrans velut Moses ad montem Madian², sed sacræ animi tranquillitatis, ac imperurbationis verticem descendens; nec sicut ille, mortalem sibi conjugem assumens, sed perfectæ sapientiae amore incensus, ejusque gratiarum corona eximie ornatus; nec pecudum rationis expertum, sed ratione vere utentium probatissimus pastor effectus, si quis aliis mortalium Invisibilem videt³; ac revelata facie contemplatus Domini claritatem, tum contemplatione⁴, tum potentia repletur, atque in istam mittitur Aegyptum. Mittitur vero ut populum Domino peculiarem acquireret; atque a caliginosa hæreticorum ignorantia liberatos, ad lucidam in fide viventium veritatis hæreditatem transserret.

Virga quidem a Deo minime in manus tradi⁵; quin ipse potius virga virtutis efficitur divinitus missa. Virga uisque, non quæ in seductorem serpentem transformetur⁶, sed quæ in formam Christum referentem, ac mentem immutetur: non quæ aquam potabilem in sanguinem potui inutilem vertat⁷, sed quæ potibili doctrina, salsam eorum absterget. Non quæ ingruente reptiliū copia, ea-que edacissima adversarios confringat⁸; sed quæ efficacibus vivisque sermonibus durissimam men-tem atque superbam velut flagello cædat; aliis quidem vulnus ac plaga tumens, non suapte in-dole, sed illorum inorositate, qui omni ulcere insanabilius invidia vulnerati ac foedati essent⁹; aliis consolatio bona, fulcimentum ac gratia. Ac quidem aliis, instar grandinis, ignisque ingruens, tum densitate sermonum, tum divinorum igne sen-sorum, contumaciū animos consumebat¹⁰; aliis

¹ Exod. ii, 3. ² ibid. 15. ³ I Tim. i, 17. ⁴ II Cor. iii, 18. ⁵ Exod. iv, 2. ⁶ Exod. vii, 19 20.
⁷ Psal. civ, 29. ⁸ Exod. viii, 2; xvii, 21. ⁹ Exod. x, 5. ¹⁰ Exod. ix, 25.

velut ros e cœlo leniter stillans, sensibus ut flore-rent, præstabat : atque aliis quidem tenebræ palpabiles prostatbat¹⁷; aliis lux mentis sancta, ex luce, quæ omni major sanctitate est, abunde effulgebat : quin potius, qui lux cunctis vera tum fleret, tum esset ; aliis quidem illustrandi vi pollebat (iis scilicet qui suæ mentis oculo ab ejus fulgoribus minime abhorrent), aliis obscurandi, qui propria mentis debilitate veram claritatem obtueri non possent ; qui lucem quidem, ut inimicam refugerent; tenebras autem tanquam suavissimas sibi deligerent. Ac alierum quidem mentis rationum ac actionum primitiva, argumentis confutans exterminabat¹⁸; aliorum autem incontaminatas in Christi sanguine animas conservabat.

Idem ipse ignis columna ac nubis efficitur¹⁹; peccati caliginem dispescens, virtutisque laborem refrigerio temperans atque leniens; velutque nubis rore, Paracleti consolatione, spiritalem Israelem levans, atque ad supernas mansiones traducens; ac manu quidem excelsa sæculi mare illi scissum, innoxie transmittens; eos vero qui demensi ac furosi in eum impetu, omni apparatu insequebantur, in eo suffocatos relinquebantur, purissimo ipse salvandorum cœtui, cum magnifice virtutis combeatu, ad beatas salutis sedes duxit præibat.

Fit petra²⁰; revera enim spiritalem petram²¹, non sequentem, ipsique comitem, sed in eo manentem, Christum vitæ latices manantem, habebat. Lignum quoque efficitur, potui inutilem²², atque amaram hæreseon doctrinam, in rectæ Udei dulcedinem mutans. Manibus autem non interdiu extensis, ac quæ graves deprimenterunt, aliorumque opera sustentari deberent; sed mente in Dominum jugiter sublata ac excedente, tum verum suffulcierat Israelem, tum verum fundebat fugabatque Amalec²³.

Alit autem, non pane qui prima luce e cœlo pluens, plusculum ascendentे sole mox colliquescat²⁴; nec avium carnibus immensa copia imbris instar depluentium, sed sermonum abundantia atque vi; tum nempe magis spiritualium ac divinorum, eque sursum, atque sapientia quæ de sursum est, subministrante suppetentium; tum corporalium magis ac naturalium, ex terrena, ac quæ sæculi usu comparatur, intelligentia, mentisque solertia illi collectorum²⁵. His igitur, qui recti ac flueles essent, tum alebat, tum recreabat; qui autem murmuratores, ac Deo detrahebant, eos miserabili ac deplorandæ morti tradebat.

Non in montem (terræ scilicet, qui in sensu cadat, tunulum) per breve tempus secedens, Deique illic usus colloquio²⁶, turbis se rursus legislator permittiebat; sed supra theologiæ consensa specula, non dierum quadraginta, sed iugi jejunio;

A præstantiore quam pro sensus ratione Dei visionem nactus; non fragore mugientibus vocibus, tubisque aerem vi percussentibus, vehementiusque auribus insonantibus; sed sine strepitu, atque leniter, et leni ac quieto Dei Spiritui colloquens, illique congregiens, ac silentio magnas sublimium decretorum voces percipiens : non tenebris ac caligine obducto corpore, sed supra quam ignoti incomprehensionis notitia obtecto : non procellis ac turbine ventisque flantibus, sed divini Spiritus mollioribus auris perflantibus; non cœlestium imagines, ac figuræ, nec veritatis obtuetur umbras, sed ipsa sacratus docet cœlestia, ipsamque clare veritatem cernit. Symbolis enim, ac umbris Mosi conspectis ad ea quæ vera sunt intelligenda usus,

B ac per ea ad ipsum clare legi statorem devecus, vere gloriam contuitus est, nedium posteriorum Dei (quibus a Deo secunda, illoque auctore condita obscure significantur), verum etiam (ni audientius loquor) anteriorum²⁷; ipsius, inquam, existentia præeuntis supra quam ignorantiam infinitatis notitiam. Vedit autem Dei claritatem, non brevi temporis morula factam conspicuam, citoque abscedentem, sed quæ semper ita consistat: nec velut ille, in petræ protectus foramine, sed in unigenito Verbo paternam contuens gloriam, in Filii Spiritu exigie Filio circumfulgetur. Vedit quæ per tabernaculum, inque illo reposita vasa mystice significabantur; quin ipse potius vario virtutum cultu insolubile se tabernaculum Deo exhibens, etiam arcam anuinuni suum reddidit: arcam scilicet, non quæ haberet urnam auream²⁸, sed quæ cor auro rutilum, panem illum cœlestem gremio continens. Non quæ virgam amygdalinam, quæ floruerat, lapideamque ac fragilem tabulam; sed quæ expolitam mentem ac inviolabilem, vereque Dei digito scriptam, contereret.

C Idem pariter candelabrum, septem habens lucernas constituitur²⁹, qui scilicet septem Spiritus donis Ecclesiam illustret. Constituitur et mensa, panem illum summe mysticum probe esurientibus appositum habens³⁰. Constituitur etiam altare, nedium thymiamatum, velut suavissimos suffitus, precum jugiter hostias submittens³¹; verum etiam holocaustorum, pietate pingues animas sacrificii ritu in ipso faciens³².

D Idem quoque magnus pontifex effectus, non unctionis oleo caput barbamque diluitur, sed Spiritu exultationis mente ac animo sanctificatur. Nec variis tunicis, terrena e materia contextis perornatur, sed virtutum varietate, animi tunica varia induitur; ac velut Aaron ille tintinnabula³³, concinnum apostolicæ sapientiæ sonitum assumens, ita sanctificationis sacerdos, atque hostiæ novæ sacrificius non per sanguinem, sed per spiritum fa-

¹⁷ Exod. x, 22. ¹⁸ Exod. xii, 29. ¹⁹ Exod. xiii, 21; xiv, 19. ²⁰ Exod. xvii, 6. ²¹ I Cor. x, 4.
²² Exod. xv, 25. ²³ Exod. xvii, 11. ²⁴ Exod. xvi, 14, 15. ²⁵ Jac. iii, 15, 17. ²⁶ Exod. xix, 3.
²⁷ Exod. xxxiii, 23. ²⁸ Hebr. ix, 4. ²⁹ Exod. xxv, 51. ³⁰ Isa. xi, 2. ³¹ Exod. xxv, 23. ³² Exod. xxx, 1. ³³ Exod. iv, 27.

clus est. Non enim ex umbræ rerum, sed ex veri-
tatis ratione; nec juxta ordinem Aaron, sed qua
ratione divinus Paulus, regni Evangelio defungens;
ac, sicut magnus ille pontifex Jesus Christus pro
suo populo victimæ factus, precesque offerens, non
semel in anno in sanctis sanctorum versabatur;
sed incessanter spirituali atque cœlesti altari pro-
pinquans, inde nobis salutem operatur.

In eum modum, nedum Moses Theologo exem-
plum efficitur, verum etiam Aaron: in quod aspi-
cens, quantum veritas umbram ipsam figura desi-
gnantem præcellit, tantum, arbitror, illis illustrior
ostenditur ac perfectior. Quid vero? Qui sic horum
initatus vitam, adeo iis superior clariorque eluxit;
num a sequentium prophetarum atque justorum imi-
tatione defecit? aut alios quidem aliis virtute claros B
imitatus est, non item alios? aut omnes quidem, ali-
quo tamen præripiente palmam, ipsumque superante?
aut paribus modis virtutem gessit? aut exiguo a se
intervallo, proximeque secundas virtutis referentes
illos reliqui? Minime gentium. Qui enim Moysen
prophetis omnibus, ac iis qui leges tulerunt, longe
præstantem, adeo antecellit; quanto magis reli-
quos abundantia magnificientiae gratiæ superabit?
Verum ad ea quæ continua serie ad ejus vitæ ra-
tionis monumentum spectant, operæ premium iterum
orationem reducamus.

Interim Gregorio hisce impenso, ac diuin errantes
quidem oves reducit¹⁶; quærerit autem quæ perie-
rant, ac contritas alligat, uti sacrae prophetæ ver-
bis proditum est: videntibusque collocat pascuis,
ac veræ refectionis aqua educat¹⁷; omniisque (tum
quæ ad actionem moresque, tum quæ ad fidem
pertinet) lanquam herba lethifera atque noxia,
ipsas iniquitate arcens, super semitas ducit justi-
tiae; ac lege sançit, non temporaneam corporis
emundationem, sed sensus carnis mortificationem;
neque ritum quo immolandæ animalium vicimæ,
ostendit; sed Spiritus vivificationem, quæ per fidem
existit; ac velut sagittis solertissime Anomœorum
corda ferit, velutque lucidissimis radiis, sacro-
sanctis doctrinis suis, electis lucem prætendit; de
repente solvit ruitque tyranus, ac legitima im-
periï potestas designatur; ac impiorum quidem
potestas penitus eliminatur, piorum autem reliquæ
fiduciam sumunt; hæreticorum merito supercilium
detrahitur, Deique populo cornu salutis susci-
tur¹⁸ atque exsurgit, imperator clementissimus,
malorumque odio propensissimus. Is, duo optima
secum constituit; ut nempe, qui trinam monarchiam
evertere viderentur, probrum honore commutantes
everteret; qui autem pari honore, naturam honore
parem, atque æqualem supra quam honorarent,
atque colerent, honore exceptos erigeret, atque
eos qui sedes vi inscenderant, spretim submoveret;

A injuste autem Ecclesiis submotos, locis propriis
restitueret.

Porro ut auspicatissimo exordio delatum impe-
rium iniret, duo hæc ut exsequatur diligenter eni-
titur. Quænam illa? Ut nempe œcuménica synodo
Nicææ Patribus decreta confirmans, quæ succe-
verant hæresum novitates exslingueret, litesque ec-
clesiasticas dispelleret. Hæc Magni Theodosii prima
consilii ratio; ut autem Gregorium in Constanti-
nopolitana sede collocaret, id illi secundum opus,
nihil priore impar, aut quidquam segnus curatum.

Gregorius autem, qui animum omni superiore
ambitione haberet, paternisque visceribus erga
gregem affectus esset, concessam quidem Ecclesiam
libentissimus recepit; inire autem sedem, hactenus
differebat. Postea tandem, vi quidem, at cessit nihilo-
minus episcoporum votis, cum aliorum plurium,
tum Antiochiæ præsulis; magni scilicet illius Mele-
tii, qui multa pridem ac strenua sanctæ Trinitatis
causa fertur desudasse certamina. Hujus divinis
judiciis, probique imperatoris id entensis vi, ac
fidelium civium adactus obsecrationibus; quin
divinis potius obsequens nutibus, ad celsam, pro
antistitis inunero prælationis sedem, evehitur. Lu-
cerua super candelabrum sublimis collocatur; ac
præficator, speculam sublimiore aggreditur.
Quid vero? an quæ præstat regibus ut regnant super
terram, ac tyrannis ut dominantur terræ¹⁹, beata
Trinitas, suscitatque de terra inopem, ac de ster-
core elevat pauperem²⁰, non etiam probatissimum
samulum, ipsisque rebus perfectissimum præsulem,
in pontificia sede collocaret?

At nemo illegitime, contraque ac sacra Ecclesiæ
regula statutum est, ad tertiam eum arbitretur trans-
ferri sedem. Nam neque ea res translatio est, sed
electio, priuataque ac unica in urbe augusta pro
episcopi dignitatè, atque munere sedis collocatio.
Nam quod primò Sasimis, uti dicebam, præfector
est, id solum promotionis causa fuit, cum neque
sedem repererit, nec omnino illic ordinaverit, ul-
lainve mysticam initiationem pro antistitis partibus
celebraverit; quod nempe viculus ad sustentandam
episcopalem sedem esset omnino ineptus. Nazianzenam
autem cathedralm quondam curavisse, cum
pater illius episcopus esset: at non ejus creatum
esse episcopum, aut sedem illam unquam suscepisse.
Solum autem Pairis hortatu ac jussu, ut
saci ministerii defectum implieret, sic Ecclesiæ
curam suscepisse, ut senectæ fulcrum, ac paternæ
imbecillitatis sustentaculum audiret. Ita vero se
remi habere, etiam ex lis perspicuum est, quæ ipse
ad Gregorium sibi cognominem scribit (14). Inter
omnes etenim constat me non Nazianzi, sed Sasi-
morum antistitem creatum fuisse; tametsi in patris
reverentiam, et eorum, qui supplices hoc a me con-

¹⁶ Psal. XLIV, 8; Hebr. 1, 9. ¹⁷ Eccl. XLV, 10.
¹⁸, 69. ¹⁹ Prov. VIII, 13. ²⁰ Psal. CXII, 7.

¹⁶ Ezech. XXXIV, 4, 5 seqq. ¹⁷ Psal. XXII, 2. ¹⁸ Luc.

tenderunt, ad breve tempus, quasi hospites præfectu-
ram suscepimus. Quod igitur pater mortalem vitam
divina commutaverat, vacante jam inventum di-
vina Spiritus gratia, virtuæque ac doctrinæ humanae
majore præstantia postea clarissimum effectum,
in urbis augustæ solio quantum oculis conspicuum
erat, constituit; quantum autem animo aspectabile,
orbis terrarum bonum Pastorem, magnumque an-
tistitem præficit.

Operæ præium autem ut nec ipsum insundæ
sedis taceamus modum. Postquam enim divinum
illud ac salutare, præceptum atque decretum per-
vulgatum est fore Theologum in sede collocandum;
perinde vero ac dicas, quam is Trinitatem Deum
prædicabat; videre erat universum propemodum
simul creaturam, illius sublimatiopis ergo ac pro-
tectionis secum ipsam moveri. Tunc enim, arbitror,
cœlorum virtutes omnes, mente, immateriale,
in aspects, præeuntes, sequentes, stipantes, pro-
sacro divini præsulis ingressu jucunde applau-
dant: omnes profanorum dæmonum turmæ,
quotquot aeriam regionem circumeunt, ac quotquot
locum terræ vicinorem adeptæ, horum sibi studium
ponunt ut hominum genus seducant, inferna festine
latibula subibant, cum micantia divini Spiritus
fulgetra non ferrent. Omnis vero piorum civium
caelus, fidelí imperatori ex fidei pietate comes, mo-
numentique maximi festivitatem antistitis ingre-
sum ducens, splendide ovansque in sacra pariter
ædem irrumpebat.

Vidisses igitur illic populi universi plausus,
victoriæ cantica; ac quibus Deo, quibus imperatori
grates exsolverentur. Vidisses viros, feminas, senes,
pueros, servos, heros, hominum etatem omnem,
omne instituti genus qui solitariam, quique vulgo
tritam vitam agerent, sacerdotes ac laicos, ex omni
ferme hominum, quod sub cœlo est, genere, haud
secus ac fluctuum eruptionem, confluentes, influen-
tes, præeuntes, occursantes, impellentes, in adver-
sum pellentes ac qui pellerentur, gaudentes omnes,
omnes gestientes, jucundo omnes animo, bonumque
certamen certantes. Ne quidem virginibus fas vi-
debatur ut saero illi spectaculo deessent. Ac vero
hæc honesta gravitate operæ, sacra festive septa
invadebant. Cunctis certainem erat, piaque conten-
tio, alii ut antistitem prope accederet; alii, ut iis
qui prope aceedebant e vicino succederet; alii, ut
vel eminus, ingressus videret, velut hinc quoque
commodum aliquid percepturus esset. Animus enim
fidei sensu, ei qui creditur mente conjunctus, dum
vel ejus umbram procul speculando adverterit, cu-
piditate agitur, gestit, omniisque studio ad ipsum
contendit: ac velut quodam majoris amicitiæ sti-
mulo, conspectu usus, corpore etiam, ut ita res
ferat, emititur amato conjungi.

Non sic Judaicus olim populus circa templum
Hierosolymitanum, Salomone dedicationem illius

A celebrante ¹¹, frequens confluxit; nec sic plena ante
eum uno totius populi conventu Davidi coacta ce-
lebritas est, tum, cum arca ut quiesceret locata fuit
atque deposita, ac in illo ingressu conslatam se-
runt ¹²; nempe Gregorio sedem adeunte. Iis qui-
dem qui recta fulgebant fide, talis quidam cursus
ac alacritas erat; at neque hæreticorum agmen a
communi illa populi glomeratione aberat. Aderant
autem, atque alii quidem intus animo invidia dis-
secaabantur; nec tamen pravitatem in lucem pro-
ferebant; alii more canum in rabiem acti, jam
cædis avidi irruere, atque necare incitabantur; sed
Dei occulta manu, cunctaque conservante, furens
ille eorum impetus inhibebatur. Atque illi quidem
insidias, strues, turbas ac seditiones, innoxiique
sanguinis effusionem animis cogitabant; Trinitas
autem (quippe boni amans) defensorem suum
ac propugnatorem, ab omni tutum nequitia ser-
vabat.

B Vidisses illinc utrinque congressiones fieri, pu-
gnasque committi, Anoinæ scilicet, tanquam ad
ipsos spectantes, Ecclesias vindicantibus (iis enim
qui longiori tempore possederint, vel si injustissima
possessio sit, haud raro ex continua solummodo
detentione, hominum judicio rata fides succurrat);
Homousii autem defensoribus easdem mordicus
retinentibus, velut qui recens Dei mutu, piaque fa-
vore imperatoris, Theologo optime præceptore, ac
testatore, ceu legitima hæreditate illas adepti essent.

C Vidisses illic sacrum illud melos re ipsa præsti-
tum, nempe, justi quidem cornu exaltatum in
gloria; peccatores autem videntes, et irascentes,
et stridentes dentibus, ac tabescentes; eorumque
periisse desideria ¹³. Non enim futurum erat ut in
longum tempus falsitas reluctaretur ac obsisteret,
neque ut veritatis adversum se aciem ad extremum
sustineret: sed sicut hiberna tempestas, sive bru-
male frigus, procul adhuc morante sole, atque
australem versante viam, late viget, omnemque
constringit naturam, ac premit: illo autem rursus
ipsas jam ad aquilonem decliviores detegente par-
tes, atque æstivum gyrante solstitium, clarioresque
ac mora firmiores radios immittente, incalcescit,
spiritusque ac vitam resumit, quidquid in rebus
est, vereque lætius dilucente, bruma facile, tri-
gusque exolescit ac dissolvitur, inque internos
cessus atque latebras vicissim cogitur. Eodem
fere modo, gravem illam hæresum, ac quam mo-
lestam caliginem, atramque tempestatem, haud
secus ac crassissimam hiemem, nubemque Ecclesiis
affusam, ac piorum prementem corda, Gregorii
sermonum radios, velut e sole, Christo in eo ma-
nente promicantes; clariusque ac lucidius efful-
gentes dissolvisse ac consumpsisse; atque Eccle-
siæ firmamentum in statum diei fulgoribus lucidum,
ac pacis claritatem transmutasse.

D Hujus vero certum argumentum, ac conjectura,

¹¹ Il Par. vii, 8. ¹² Il Reg. vi, 1. ¹³ Psal. cxii, 5, 10.

quæ ante sacrum illum ingressum in aerem effusa densissima caligo ac obscuritas est. At ubi Ecclesiæ ingressus est, universa civitate ac imperatore una comite, omniq[ue] Ecclesiæ cœtu decantante laudum cantica, ac divino antistite in sede collo-
cato, cunctorumque vultibus præservido lacrymarum imbre persus, compunctis scilicet omnium animis, nec tantam beneficij vim siccis oculis suscipere valentibus; ubi denique clamor, gaudium, commistaque tristitia ac supplicatio, universi populi gestu, habitu oreque erupit; solvitur statim densissima illa nox ac tenebrae; luxque splendidissima consertim effulgens, hæreticorum quidem spes in obscurum trudit, piorum autem exceptis corporibus etiam animum claritate perfudit, exsuperante inœstitia in jucunditatem nimium quantam cedente, atque conversa. Sic nimilrum Dominus, quemadmodum eos, qui ipsum clarificant, claritate augere, sic qui spernunt, spernere consuevit.

Admirandus quidem Jesus, Israelis belli dux Moses loco creatus, siccoque vestigio cum omnibus copiis Jordane transmisso⁴⁴; atque adversus gentes regesque fortissimos instructa acie, belloque comparatus, sic incruenta victoria evertebat quidquid incurrisset, ac par erat everteret, ac pessum daret, quem Altissimi dextera cum primis protegebat. Unico tubatum clangore, robustissima concussa mœnia corruebant: tunique urbes integræ, civiumque omnis conferta multitudo excludebantur: bellicosissimi reges impressione facta, nedium armis, sed et cœlo lapsorum lapidum instar grandivis imbre cædebantur⁴⁵; quin et ii, præeuntium vesparum aculeis⁴⁶, dire pungebantur. Quodque majus ac insolentius, sol stabat, luna inhibebatur⁴⁷, ipsumque cœlum Israeli aderat belli subsidio adversus insipientes depugnans. His Dei providentia curaque excisis, eorum substantias ac facultates in funiculo distributionis, per manum Jesu, eorum terram, ac quidquid ditionis fuerat dividentis, partibus adibant.

Gregorius autem veri Israelis sacra præfectura concredita, velut anime rapido glomerantes aquas, prolixas stulte impiorum bugas innoxie transmitiens; quod et ipse excelsam manum valide protegentem haberet, tanquam civitates ac oppida, illegitimas hæreticorum sodalites cœlusque, clarissime sonantibus suæ theologiæ tubis, repente solo allidebat, fortisque blasphemiarum patronos, ac antistites, tanquam saxorum ictibus, densaque grandine, cœlestibus sensis confringebat; velut denique inulto vesparum examine, crebris sermonum suorum aculeis saucians, alios quidem omnino perimebat, quotquot scilicet longe maxima temeritate acti, præfracte cum Deo pugnare audebant; alios vita donabat potiori, quotquot nimirum veri-

A tatis decretis pari credulitate subiiterte animo, operæ pretium ducebant.

Sol et luna, oculis quidem conspicua, haudquaquam cursu inhibita sunt. Quorsum enim? at qui mente sol intelligitur, non semel, sed in perpetuum, sublimi ejus menti, ac cœlum pervadenti assistens; quin et ejus sapientiae quæ sæculi usu præstatetur lucidissima spece velut lunæ jubar effulgens, vi-ctorem adversus Dei hostes, ac triumphatorem facit: quibus neci datis, quam possederant terram, nempe Ecclesiæ, possessione adit.

Possidet, inquit, aditque hæreditatem, non quæ diffusat, atque facile dilabatur; sed stabilem, atque ad futurum sæculum commigrantem, nec eam duntaxat quæ in terris, atque oculis conspicua est; sed per eam, ad cœlestem Jerusalem, liberam illam⁴⁸ (primitivorum scilicet Ecclesiæ⁴⁹) transiens; non solus ipse, sed cum cœtu, turbaque ipsi comite, pro rata cujusque laborum ratione, patribus ascriptas incorruptas sortes possidendas consequitur.

Melle ac lacte fluere terram promissam. Scripturæ sacræ testimonio proditum est⁵⁰; Gregorii autem, mel quidem, theologiæ dulcedo; lac autem, doctrina jugi latice manans. Vel mel quidem, virtutis operosus labor, quem animalium cultori instar apis argumentosæ, laborisque tenacissimæ abunde suppeditabat; lac vero, largissimus, ac qui maxime nutriendo esset, sermonum latex. His enim, optimis divinissimisque rationibus commendum Ecclesiæ regebat.

Hæc ille ante adeptam sedem, hæc post etiam adeptam, studio agebat. Non enim requiem laborum, sed accessionem curarum, angorem, sollicitudinem, ac laborum exsuperantium, præfecturam ducebat, unam vero animi jucunditatem noverat, discipulorum pietatis rationibus profectum; unam corporis refectionem ac laxamentum, secessum ad loca ab hominum usu ac consuetudine remotiora; in seipsum conversione, animi rationum diligentiam ac curam: qua nimirum mens illi ad altissimas assurgenus contemplationes, unam Paracleti lubens habebat consolationem; reliqua autem animi oblectamenta, ac corporis relaxationes, crassioribus atque ad corporis rationes magis comparatis, projiciebat.

Nam cum his tribus, hominis animus omnis capiatur ac insolecat, nempe gloria, divitiis, volupitate; nec inanis gloriæ fastu ac superbia elatus, mentis rationibus movebatur; nec pecuniarum amore emollitus, animo capiebatur; quippe cum a teneris ipsis unguibus ejusmodi rerum cupiditas omnis illi extincta esset. Ac neque (quod plerisque usu venit) variis ventris voluptatibus vicius concedebat: sed omnis iam vitæ mollioris ac voluptatis fragili fluxaque jucunditate excussa ita laboribus ac sudoribus virtutis causa sese exercebat,

⁴⁴ Josue i. 2. ⁴⁵ Josue. x, 11. ⁴⁶ Sap. XII, 8.
⁴⁷ Exod. iii, 8.

⁴⁸ Josue. x, 12. ⁴⁹ Galat. iv, 26. ⁵⁰ Hebr. XII, 23.

ut illi quam maxime opportunum esset Davidi- A cum illud proferre, propter nimirum Dei labiorum sermones, vias se duras custodisse ⁵⁰.

Alii quidem alia functi virtute, aut divinæ participes facti gratiæ, solam forte quisque suam ætatem beneficio afficere velit : Gregorius autem in eo laboravit, atque operam posuit, ut non sive duntaxat ætati, sed et cunctis simul deinceps futuris divinam gratiam Dei exemplo explicaret. Sacris eloquiis illuminis instar ex ejus lingua fluentibus, doctrinaque ore tradita, ad ipsum adeuntes nunquam demereri cessabat, arguens, increpans, obsecrans ⁵¹, pietatis decretis ad sapientiam componens, sermonibus veritatis aptaus atque instruens, cunctosque ad contemplationem pariter ac actionem expeditos agilesque reddere maxime cupiens. Conscriptis autem sacris monumentis futuros deinceps per ætates ædificans ; in iis, eversos constabilit, fideles confirmat ; sed et os omne fremens, aut quod futurum est, ut fremat loqui adversus Deum iniquitatem ⁵², obstruit.

Tanta vero Gregorio exacti sermonis, ac veritatis cura, cum venustate, incitatione, perspicuitate, ac gravitate, ut quanquam multi saepius a sæculo orationes conscripserint, aut divinas enarrationes ediderint ; quantum stelle a solis claritate, tantum universi ab illius divina prædicatione ac eloquio, vique sermonum, deficiant. Ego, quantum licet pro virili, dicam.

Cum in orationes invectivas incido, quibus is Julianus prævaricatoris confutat dementia, numenque gentilium infelicitatem ac vanitatem exagitat ; ac quibus eorum Deos, ac demones traducit, Gedeonis gladium video, aut illius trecentas tubas, atque lampades, quibus alienigenas exterret, ac in stuporem vertit ⁵³ ; propriisque ipsorum sermonum atque actionum Jaqueis, innecti facit. Aut Barach ⁵⁴ Jeþþeque ensem ⁵⁵ ; aut Samsonis mandibulam, qua hostes milleni percussi collidabantur atque cedebant ⁵⁶.

Cum in eas, quibus Filii ac Spiritus Deitatem tuerit, quibus alienigenarum decretum omne atque doctrinam exscindit, ac præsertim Macedonii Ariiique ac sequacium impudentem amputat blasphemiam, statim admirandi illius Davidis facinoris memini, triplici lapide funda rotato alienigenam porcupentis, atque procax illud caput amputantis, ac salutis cornu Israeli erigentis ⁵⁷ : aut Samuelis illo superiorum tonitroum, atque fulgurum, vehementiumque e cœlo imbruum, quibus is insipientem Israelem erudiebat ⁵⁸ : aut ignis Eliæ, quo holocausta ac ligna consumpsit ⁵⁹ ; uti etiam postea illo duorum quinquagenariorum principum audaciam contrivit ⁶⁰, aut ejus ipsius gladii quo prophetas confusionis (id est, Baal) justissime interemit ⁶¹.

Cum laudatorias ac quæ de Dei hominis in carne negotio sunt orationes lego, quibus sacras solemnitates exornat, Dei revera vocibus Ecclesiæ illuminans, atque oblectans, cum Elia in cœlum levor ⁶², igneaque eloquia haud secus ac flammæos currus inscendens, sublimis ad Dominum tollor : ejusque etiam moltem, quam Elisæo tribuit, cogito ; quinimo, quæ illi comes est, duplicein Spiritus gratiam, qua nedum impietatis fluento inhibentur ⁶³, verum etiam steriles animæ secundissimæ redundunt ; ac quæ per fidei pravitatem interierunt, creduntur vitam recipere ⁶⁴.

Cum antistitum laudes, ac martyrum ; ad hæc etiam, quæ illius, moribus instituendis abortiones existant ; divinæ ejus sapientiæ varietatem, multiplicaque ac diversi generis opuscula, ac lucubrationes metro, solutaque oratione in eum pertracto, Salomonis animi profundum contueor ; qui et præ illo, ac majus aliquid possumus dicere. Nam Salomon quidem, cum sapientiam, rerum scilicet scientiam petiisset, ac accepisset ⁶⁵; sic elementorum indoles, animalium ortus, plantarum diversa genera, ac eorum quæ sub sole sunt, aut siunt, operationes viresque intellectu perhibitus est, ut superiorum extiterit nemo hac illi scientia par, aut post eum surreclurus sit ⁶⁶. Gregorius autem cum humana illa sapientia nihil, ac certo parum quid a Salomone deficeret ; ea ceu rudimento ad divinam sapientiam usus, tantum illa Salomoni præcelluit, quantum Salomon reliquis præfulsit. Ac quidem ille, creatorum se contemplationi dedens, perspicacem in ea animi vim insumit ; hic autem ex creatis ad incomprehensi supra quam ignorantiam notitiam transvectus, summeque mysticam ac abstrusissimam nactus incomprehensionem, eaque apprehensa, ipsam in ea contemplationem sistit.

Ac quidem Salomon multiformem ac dividuam naturæ doctus rationem, intelligentiæ abundantiam multis libris editis produxisse proditus est : Gregorius autem naturæ supra quam divinæ Unitate ac Trinitate eximie perspecta ac intellecta, sermonis pulcherrimi vi, ac illustrante Deitatis gratia, cunctis simul ætatis divina alte edisserit. Atque ille quidem, ea, quæ sæculi usu consistit, solertia ac sollicitudine elatus, ac carnis prudentia victus, quam procul, heu ! ab spiritu recessit, eorum nomine quæ sibi diligenda putavit (ne quid nefandum dicam) vituperio dignus ⁶⁷. At Gregorius, qui Spiritu Dei ageretur ⁶⁸, quanquam ad ejusmodi sapientiæ pelagus evaserat, facile tamen, ac leni aura navigat, divino scilicet Spiritu per spiritalem disciplinam, vitæque institutionem ad cœlestem supereælestis sapientiæ portum ipsum dirigente ; carnisque affectuum ac libidinum, tanquam flu-

⁵⁰ Psal. xvi, 4. ⁵¹ II Tim. iv, 13. ⁵² Psal. ii, 2. ⁵³ xi, 32. ⁵⁴ Judic. xv, 15. ⁵⁵ I Reg. xvii, 40. ⁵⁶ I Reg. xii, 17. ⁵⁷ III Reg. xviii, 40. ⁵⁸ IV Reg. ii, 9 seqq. ⁵⁹ I Reg. xviii, 38. ⁶⁰ IV Reg. xii, 14. ⁶¹ IV Reg. iv, 16. ⁶² II Paral. i, 10. ⁶³ III Reg. iii, 12 ; iv, 50. ⁶⁴ III Reg. ii, 1 seqq. ⁶⁵ Rom. viii, 14.

⁶⁶ Judic. vii, 20. ⁶⁷ Judic. iv, 16. ⁶⁸ Judic. IV Reg. xii, 17. ⁶⁹ III Reg. xviii, 38. ⁷⁰ IV Reg. iv, 14. ⁷¹ IV Reg. iv, 16. ⁷² II Paral. i, 10. ⁷³ III Reg. iii, 12 ; iv, 50. ⁷⁴ III Reg. ii, 1 seqq. ⁷⁵ Rom. viii, 14.

cluum insurgente vi natatu superior, atque emer-
gens, tutissimo exitu animi propriam navigationem
obsignavit, ac clausit.

Postquam autem, quam sibi propositam habue-
rat impensioris illius consilii actionem, faustum
finem, ac pro ejus diligentiae, ac spei ratione con-
venientem, vidit accepisse; omni scilicet populari
tumultu ac contentione, Anomœorumque linguae
improbitate ac contradictione divisa prorsus, atque
conscissa; omnique sacro Orthodoxorum cœtu
sacris Ecclesiis restituto, sicut virtute ac fide
adulio, ut super eos divina omnino efflorere san-
ctificatio conspiceretur ¹⁸. Aderant quidem quorum
adventus exspectabatur præstantiores episcopi
atque proceres; aderant, non ut Ecclesias colla-
psas erigerent (jam enim sacri antistitis sudoribus
id ante præclare præstitum erat), sed ut illius acta
confirmarent. Non ut mutantem fidem firmarent
ac stabilirent (quam ille factis ac sermonibus
ad amansinis communiverat), sed ut ejus de Deitate
doctrinam calculo approbarent. Nec ut Consubstan-
tialitatis gloriam tunc Spiritui deferrent, Deum
que pariter ac Patrem Filiumque assererent, sed
ut omnes communi suffragio, illius divinis prædi-
cationibus consentirent.

Quod enim magno prius tonitrui filio ¹⁹ conces-
sum est, ad Unigeniti gloriam declararet, ac præ
reliquis Evangeliorum scriptoribus, ipsum Deum
clare prædicaret; quamobrem etiam scite Theolo-
gus noncupatus est; hoc ipsum plane, huic quem C
laudamus, quod ad Paracletum attinet, postea
donatum est. Cum enim alii a Deitate extraneum
traderent; alii componerent quidem Deitati, ut
tamen palam Deum nuncuparent, Induci non pos-
sent; sed vel suæ ipsi ignaviae, vel imbecilliorum
animis ea temperatione consulerent; solus hic,
primusque sere præ omnibus Spiritum Deum Patri
ac Verbo consubstantialem perspicue ac valde
clare fiduciaque prædicavit; cuius etiam liberae
prædicationis magnificentissimum præmium con-
secutus est, ut qua aliis præstat excellentia,
Theologi nomen nanciseretur, auri scilicet the-
sauris innumerabilibus, cunctisque pretiosis la-
pidibus longe clarus.

Sacro igitur episcoporum cœtu, universaque
civitate, quod Ecclesia victoria potiretur, id vero
ejus certaminum, laborum, sermonum facinus, ceu
rem omni majorem fide testantibus, eique mu-
tatio-
nis in melius causam ascribentibus, ac velut dignum
præmium sublimi eum sede collocandum operæ-
præmium ducentibus; ipse negotiorum ecclesiasti-
orum, turbarumque pertæsus; ad hæc etiam ut
de ejus institutione ac sede ortas disceptationes-
villaret, eaque ratione Ecclesiarum pacem procura-
ret; quin jam quoque curari placendi aule, civi-
busque declinans. Plerique enim sacerdotes ad
sua ipsorum desideria luentius trahunt, quam ut

A eorum ipsi consilia sequantur; malumque sibi eos
ad dicere, q̄ram ut ii pietatis lege ipsis addicantur.
Ipse vero, cum hactenus omnibus placere sustinuis-
set, ut quod in ipso erat, juxta magnum Aposto-
lum ²⁰ omnes lucifaceret; quod amplius est, ve-
lut studii libidine placendi, ac assentationis crimen
submovens, diffansque; necnon ejus quam ama-
verat a principio, coalumnamque habuerat, philo-
sophiæ supra inodum desiderio accensus; unamque
s' dein, supernam scilicet, nulli invidiæ expositam,
ac intransferibilem; vitæ autem bujus laborum
mercedem, ejus ascensum, proque illa sessionem,
sciens; quem homines honorēm deferrent, sper-
nit; litibusque expositam sedium celsitatem volenti
cedens; ac Vale Ecclesiæ, Augustisque dicens,
B urbanis se turbis, ac negotiis eximens, ad terro-
nam hactenus patriam coniugiat.

Illuc iterum reversus, paternaque Ecclesia,
aumentum labo purgata Apollinaristarum, atque
domesticis fidei tradita; ac tum exinde, in terræ
angulum solitarius secedens, ab exteriorum se curis
omnino collegisset; Ecclesiarum quidem præsides
per epistolas constabiliendo coagmentabat; ipse
vero potioris vi contemplationis, absolutissimaque
philosophia supremo desiderabili consuescens, ac
ipo arcanorum præceptore utens, omnem tum signa-
rialium sacrorum symbolorum expressius perfe-
ctiusque veram notitiam docet; tum et ipsam
symbolica omni repræsentatione superiorem, illi-
que eminentem, veritatis scientiam.

Alli quidem prophetarum, aliis in Spiritu visio-
nibus vi animi rectrice ac mente informati; atque
alii ²¹ quidem super solium excelsum et elevatum ²²;
alii animalibus quadriformibus vectini, invisibil-
em conspicati ²³; ac modo quidem electri, modo
iguis specie ²⁴; aliasque rursus humana eum forma
considerantes ²⁵, variis figurarum simulacris, ac
diversi generis formis tanquam qui per naturam ²⁶,
nulla certo specie formeque designetur, sitque uni-
versoruim auctor, atque ea ratione pro eo ac viden-
tes capiunt, indulgentia cuncta subeat atque induat;
tanquam in ænigmatiæ obscurisque repræsentatio-
nibus, omni vacante quantitate ac qualitate, in
antecessum videbant. Hic autem, omnium simul
visionum, quas seorsim singuli aspectarunt, illu-
strationes, vimque sincerissime edoctus, omnique
Evangelio exhibitæ veritatis luce, altissimæ con-
templationis compendio imbutos: atque veteris
fundamento, nova illa superædificata sacra scientia,
omnis plenitudinis sapientiæ Dei vasculum, sedes-
que efficitur. In Christo quidem omnem plenitudi-
num divinitatis corporaliter inhabitare credimus ²⁷;
in hunc autem, totum per Spiritum sentimus Chri-
stum commeasse.

Jonas quidem ille Amathi filius, Daniel quoque,
ac tres pueri; prior quidem, belluæ marinæ pro-
jectus ²⁸; alter, esca leonibus in lacu datus ²⁹; po-

¹⁸ Psal. cxxxi, 18. ¹⁹ Marc. iii, 47. ²⁰ I Cor. Ezech. i, 27. ²¹ Ezech. viii, 2. ²² Dan. vii, 9.

ix, 19. ²³ Isa. vi, 4 seqq. ²⁴ Ezech. x, 18 seqq. Col. ii, 9. ²⁵ Jon. ii, 2. ²⁶ Dan. xiv, 31 seqq.

strenui, in fornacem ignis injecti, horum singuli oratoriam domum⁸⁰; Jonas, cetum; Daniel, lacum; tres pueri, fornacem effecerant. Precabantur enim, ut ipsorum vita ab interitione labeque emerget; liberationem precibus exposcebant; et vero divino nutu obtinuerunt; Jonas, e ceto; Daniel, e lacu; pueri tres, e fornace ignis liberati. Gregorius autem, tum bestiam, tum lacum, tuinque ignis fornacem, corpus existiunans, corporisque malum habitum, seu ejus ægrotam valetudinem, atque vitia, quæ animo etiam summe philosopho, ac comtemplatione proiectissimo quandoque molestiam faciant, divinorumque ut ipsius verbis utar (13) ei radiorum lucem tanquam interjecta nubes adimant, his tanquam virculis exsolvi precibus ad Deum flagitabat; ac cum solvere desideraret, et esse cum Christo, ingemiscebat⁸¹, quemadmodum magnus Apostolus, gravatus, ac, sicut ille, habitaculum quod de cœlo est, indui cupiens⁸².

Eniunvero etiam quod precibus eritebatur, ac cipienti in votis erat, hoc consequitur; inque bona ac pingui senectute⁸³, vitam solvit; ac cum priudem suas omnes vitæ rationes in cœlum transtulisset⁸⁴, utique etiam eo commigrat. Ac quidein corpus, ut quod terra esset, terra obtegendum paterno in tumulo dimitit; ac cum ex tabulis cassisset sub uno occultandum lapide, spiritum in ejus depoñens manus qui tradiderat⁸⁵, ad ipsum incontaminato animo transit. Ac sicut sacrum vas electionis divinus Paulus⁸⁶, divinissimo Christi sensu repletus, per eum non e terra, sed e cœlo vocatus, inque lucem gentium⁸⁷, ac terræ salutem missus; cum multis defunctus periculis atque ærumnis, Dei salutare Evangelium mortalibus prædicasset, bonumque certamen legitime certasset, coronam justitiae consecutus est⁸⁸; pariter etiam illius perfectus imitator altioris cœlo Trinitatis nutu ad divinam Theologiam vocatus, ac cum ipse quoque per multa pericula divinam omni majorem essentia Consubstantialitatem annuntiasset, bonumque præclare certainen certasset, ac inoffensum pietatis cursum consummasset, reclamque accuratae fidei regulam servasset, a rebus, quæ in aspectum cadunt solitus, his quæ mente intelliguntur, copulatur; atque peregre a mundo proficiscens, Deo præsens efficitur, ac tanquam mens incorrupta, incorruptis membribus coaptatur.

Velut sapiens patriarcha, patriarchis; velut prophætica pollens gratia, prophætis; ac quidem apostolis unitur, tanquam apostolica maxime vita præfulgens; sacris præsulibus ac doctòribus, tanquam bacerrimus, doctrinaque præcipuus atque maximus; ac quiq[ue] martyribus, tanquam Trinitatis testiūonio illis compar; justis autem, ac confessoribus,

A tanquam plane exercitatione, quæ ad pietatem ducit, æqualis; ac demum societate cum omnibus, universis conjunctus; atque eam forte ob rem cunctis altius collocatus, ad ipsam pure purissimam Trinitatem propior accedit, atque ab ea, ejusque benignissima largitione, justitiae coronam accipit; quin illam ipsam ornatu omnem mundum superante, immarcescibilem coronam glorie induit.

Decebat enim, ut qui tantos illius gratia agones in terra desudasset, ipsam in cœlis velut coronam glorie, ac dignum victoriae præmium acciperet; atque is qui pro ea laboribus defunctus, atque humili abjectusque effectus esset, laborum eam remissionem ac exaltationem inveniret. Decebat, ut qui pro Unigeniti gloria, ac Spiritus æqualitate B omnem laborem ærumnamque proclivis, suscepisset, eorum quoque claritate in seipiternum præfulgeret.

Divino olim proditum oraculo est, Enochum Deo placuisse, ac carne translatum esse⁸⁹, nempe exiguae illius Dei nolitiae præmio id consecutum, ut ita transferretur. Deinde etiam Eliam Thesbitem magnifice assumptum cum corpore⁹⁰. Igneus enim currus, ac equi ignei tollentes, non in cœlum, sed, velut in cœlum, aurigæ instar eum assumpserunt. Ut Gregorius, qui tanto præstantiori, ac majorem habente admirationem obsequio plaçuisset Deumque demeruiasset, quanto fidis quæ est veritate, illa præfector est quæ in umbris posita est, ipse quoque ad Dominum commigrat, atque transfertur: neque id curru igneo cum corpore vectus, sed cum adhuc in corpore versaretur, virtutibus tanquam curru in cœlum tollebatur, altisque animi sensis, ac contemplationibus, ad Altissimum sublimis assumptus, atque evadens, revelationum excellētia Deo excedebat; postea autem peregre factus a corpore, oīnnoque ad Dominum suum migratione e vita profectus, omnibus cum supermundanis virtutibus altiore quam pro mundi ratione cultu stipantibus, ac festive excipientibus augustissimæ coram Trinitati eximia præfulgens claritate appareat.

Verum, o mentis illius magnæ primæque ac divinissimæ discipule ac cultor, mentis perspicacitate maxima predite. O Verbi illius vjvi, quod primæ menti ac Patri unigena est, ac conjunctum natura, præco ac doctor eloquentissime! O divini Spiritus, qui cum Patre et Filio, ejusdeinque classis atque ordinis numeratur, spiritualissime ac illustrissime adorator, clarissimeque ac summe conspicue Theologe! O qui diserte nobis, ac dilucide Trinitatem in unitate, ac unitatem in Trinitate adorandum Deum edisseris; hæc quæ a nobis tibi laudatio debetur. Ac siquidein condigna illa videatur, tuom dubio procul munus, toique laboris, ac tuæ in üne

⁸⁰ Dan. iii, 23. ⁸¹ Philipp. i, 23. ⁸² II Cor. v, 2. ⁸³ Gen. xv, 15. ⁸⁴ Philipp. iii, 20. ⁸⁵ Lue. xxiii, 46. ⁸⁶ Act. ix, 15. ⁸⁷ Isa. xlix, 6. ⁸⁸ I Tim. vi, 11. ⁸⁹ Gen. v, 24. ⁹⁰ IV Reg. ii, 11.

temporum prædictionis exitus (16) ac finis est. Sin A scientia divina, nostram divinus sublimiusque autem longe abest a tua virtute, ipse cum Seraphim, vir beate, qui inaccessæ Trinitati assistas, ac ter sanctum modulum illi tèr sancto ter sancte prolo-quaris, divino tuo ad nos spiritu propior accede, ac seraphico igneorum eloquiorum calculo, atque carbone indigna continge labia, emundansque ab iniuitate, ac perfectiori adimplens sacra scientia, divinioreque dignans consummatione; primi quidem sanctæ Trinitatis secreto doctrina ac

mentem adimple; tum vero admirabilium tuarum virtutum dignos laudatores effectos, in tua nos in-contaminata ac immortalia comineantes taberna-cula suscipe; ut tua ope clariore ac diviniore cla-ritate, atque gratia supra quam exuberantes, digne tecum Deo claritatem dare mereamur, cum Patre, et Filio, et Spiritu sancto, una Deitate, et regno, et potentia, nunc et semper, et in sæcula sæculo rum. Amen.

(16) Ad calcem scilicet orat. 20.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΓΝΑΤΙΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΒΙΟΣ ΉΤΟΙ ΑΘΛΗΣΙΣ,

Συνεγράψη δὲ παρὸν Νικῆτα δούλου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ καὶ Δανῆς, τοῦ Παφλαγόνος.

S. P. N. IGNATII

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

VITA SIVE CERTAMEN,

Auctore Niceta servo Jesu Christi, cognomento Davide Paphlagone (1)

(Mansi, Concil, tom XVI, col. 203.)

Præclarum juxta et salutare est, cum cælerorum B quidem sanctorum omnium res in vita gestas expo-nere et enarrare, posterisque sæculis vite docu-menta, pariterque ad virtutem incitamenta trade-re: tum vero maximè eorum qui fuere prædicti ve-nerando pontificatu, quique suo vitæ splendore acerbum adversarium ad gravissimam provocarunt invidiam, et cum invicta laborum omnium patien-tia, animique magnitudine, fortitudinem contra insectatorem eximiam declararunt. Quod si autem eosdem ad extremam et nostram ætatem propius accedere contingat, tum vero multo maxime præ cunctis memorandi omnique laude prædicandi sint; ut qui propter temporum vicinitatem multo magis Ecclesiæ prodesse possint. Quod enim pervenustum est, longisque temporum intervallis remotum, etsi fidei propter scribentis auctoritatem mereatur, desperatur tamen a plerisque studium imitandi; ut

πάντων μὲν τῶν ἀγίων τοὺς βίους ἀνατάττεσθαι; καὶ διηγεῖσθαι, παίδευμά τε πρὸς ἀρετὴν καὶ παρά-χλησιν ταῖς ἐπιούσαις τῷ παραδεδόναι γενεαῖς, κάλ-λιστον δμοῦ καὶ σωτήριον. μάλιστα δὲ τῶν ἱεραρχίᾳ σεπτῇ κεχοσμημένων, καὶ διὰ τῆς οἰκείας λαμπρότητος τοῦ βίου εἰς ζῆλον ἀκάθεκτον τὸν πικρὸν διώκειν ἀνερεθισάντων καὶ δυσμενῆ, καὶ διὰ τῆς ἀνενδότου τῶν πόνων ὑπομονῆς καὶ γενναιότητος λαμπρὸν ἐπιδειγμένων τὴν ἀριστείαν κατ' αὐτοῦ. Εἰ δὲ πρὸς τοῖς ἐαχάτοις, καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς τούτοις ἐγγίζοντες τύχοιεν καιροῖς, πολλῷ μᾶλλον ἀξιομνημονευτότατοι ἀν εἰεν ἀπάντων καὶ ἀξιεπαλ-νετοι, ὡς πολὺ πλέον οἰκοδομεῖν τῇ ἐγγύτητῃ: δυνά-μενοι τὴν Ἐκκλησίαν. Τὸ γάρ ἀρχαῖον καὶ πάμπολυ κατὰ χρόνον διεστὸν, εἰ καὶ πιστεύεται τῇ ἀξιοπι-στίᾳ τῆς γραψῆς, ἀλλὰ καὶ θάττον ἀν τοῖς πολλοῖς πρὸς τὴν μέμησιν ἀπογινώσκοιτο, λογιζομένοις, ὡς κρείττον τῷ κατὰ τὴν παροῦσαν, τῶν πρεσβυτέρων

(1) Illius versionis auctor Matthæus Raderus S. J., quod post Romanos editores Binius et Regius collector lacuerunt.

έκεινων δυναμένιων κατορθοῦν γενεάν. "Οσα δ' ἀν τοῖς καθ' ἡμᾶς κατορθοῦσθαι πιστεύοιτο καὶ ροῖς, μᾶλλον ἀν ὅλαις ταῦτα παρακνίζειν τοὺς εὐσεβεστέρους, καὶ πρὸς τὸν Ἰσον τῆς ἀρετῆς διερεθίζειν ζῆλον. Μιὰ ταῦτα μοι τοῦτον ἐνστήσασθαι νῦν [Ισ. γῦν σκοπδ;] τῷ λόγῳ τὸν ἀγῶνα, καὶ μοι σφοδρὸς πόθος κατακάρδιος, ἀληθινοῖς διηγήμασι, καὶ πάσῃς προλήψεως ἀπηλαγμένοις φευδοῦς, τὸν μέγαν ιεράρχην καὶ ποιμένα τῆς βασιλείδος Ἰγνάτιου, ὑπό γε Θεῷ Πινεύματι τῆς ἀληθείας ὑφηγητῷ καὶ συλλήπτορι, τοῖς ἀγνοοῦσιν δποῖς τις ἦν, ἐκ τῆς καθ' αὐτὸν πολιτείας ἀποδεῖξα. Ἰγνάτιον φημι τοῦτον, τὸν ὑστερὸν μὲν τῷ χρόνῳ, καὶ πρὸς τῆς καθ' ἡμᾶς ταῦτης ἀναδειχθέντα γενεᾶς, οὐδενὸς δὲ τῶν πρὸς αὐτοῦ τελέων ιεραρχῶν τὴν πίστιν, τὴν δύολογίαν, τὴν ὑπέρ τῆς δικαιοσύνης ἀθλητινήν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὔδοκο!- μησιν ἀπολειπόμενον. Τούτῳ τὴν παρακαλουθήσασαν ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλους βίωσιν μετὰ πλείονος ὑφηγούμενος τῆς ἀκριβείας, καὶ πᾶσαν τὴν περὶ αὐτὸν ἀληθείαν ἐκ τῶν ἐγγράφων τε καὶ ἀγράφων πεπληρωφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων ἀπροσπαθῶς καὶ ἀνυποστόλως διηγούμενος, πέποιθα πρῶτον μὲν ἐνώπιον τῆς ἐνυποστάτου καὶ ζώσης δίκαια γράψειν Ἀληθείας· δεύτερον δὲ, τὸ χρόνοις ἵσταντος ἥδη καταπικνωθὲν τῆς ἀγνωσίας νέφος, καὶ τὰς τῶν πολλῶν ἀμαυρῶσαν διανοίας, λεπτῆνας τε καὶ σκεδάσαι· ὥστε τοὺς ἀθέλοντας πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων ἀληθείαν εἰλικρινῶς δρᾶν, τὸν ἔργατην μὲν ἀληθῶς τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀρετῆς εἰδέναι, καὶ ὑμνεῖν, καὶ ζηλοῦν· τὸν αὐτουργὸν δὲ τῆς κακίας καὶ τῆς

Ἰγνάτιος οὗτος δομακαριώτατος καὶ θεῖος ιεράρχης πατρίδα μὲν ἔσχεν ἐπὶ τῆς γῆς Κωνσταντινούπολιν, ταύτην δὴ λέγω τὴν πάσης χώρας καὶ πόλεων περιφανεστάτην βασιλίδα· πατέρας δὲ Μιχαὴλ καὶ Προκοπίαν, τοὺς εὐγενεστάτους καὶ πιστοτάτους βασιλεῖς. Όν δομακαριώτατος θεοφυλάκτου πατρικίου μεγαλοπρεποῦς οὐδὲς ἦν, Προκοπία δὲ Νικηφόρου θυγάτηρ τοῦ εὐσεβοῦς διπήρχε βασιλέως. Τούτου δὲ πρὸς τὰ δινῶθεν χωρῆσαντος βασιλεία, καὶ τοῦ οὐιοῦ δὲ Σταυράκου διλγιστον χρόνον ἐπιβιώσαντος τῇ βασιλείᾳ, καὶ αὐτοῦ μεταναστάντος, Μιχαὴλ ὁ προφρήτεις οὗτος, ἀτε γαμβρὸς ὃν ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ τετελευτήκτος Νικηφόρου, καὶ τὰ πρῶτα τῶν ἐν τῷ παλατίῳ τιμωμένων ἀποφερόμενος (κουροπαλάτης γάρ ἦν), ψήφῳ μὲν Θεοῦ, ψήφῳ δὲ τῆς συγχλήτου πάσης, τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας ἐγχειρίζεται. Τούτου τὴν περὶ τὸ θεῖον εὐσεβῆ γνώμην, καὶ τὴν ἀλληλού πᾶσαν ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην, τοῖς Ιστορεῖν κατὰ μέρος ἀθέλουσι παρήσομεν· ἡμῖν δὲ ἀρχέσαι πρὸς ἔπαινον ἢ τοῦ θίθους πραῦτης τε καὶ ἐπιείκεια τὴν ἔργοις ἔκεινος, καὶ οὐ πλάσματι μόνον ἐπεδιέπατο· διετῇ γάρ διλγού δεῖν χρόνον εὐσεβέστατα τὴν βασιλείαν διεθύνας, ἔκουσίως αὐτῆς ἐξέστη, καὶ τῷ τυραννικῶς ἐπιθεμένῳ, Λέοντες δὴ τῷ Ἀρμενίῳ, φῆμι, στρατηγῷ μὲν πρῶτον ὑπ' αὐτοῦ τῶν Ἀνατολικῶν προχειρισθέντι, κατὰ Βουλγάρων δὲ στρατεύσαμένῳ, κάκειθεν τὴν ἐπανάστασιν βουλευσαμένῳ, ὑποχωρεῖ τῆς ἀρχῆς δομακαρίος ἐκών, καὶ τῆς κοσμικῆς ἀλαζονείας, καὶ τῶν ἐμψυλίων πολέμων καὶ

PATROL. GR. CV.

A qui putent, illis majorum nostrorum sc̄enlis multo promptius suisse quam nostris cum virtute vivere. Quæ vero nostra memoria recte facta creduntur, illa multo acerius, opinor, priorum mentes ad virtutis decus æmulandum inflammant. Quapropter ingens me desiderium animi impulit ad causam hanc sive certamen oratione prosequendum, duceque et adjutore Deo, spiritu veritatis, ostendendum nescientibus, qui vir Ignatius, qualisque et quantus hic antistes et regiae pastor urbis in vita sua ratione fuerit: Ignatius, inquam, iste, qui aeo quidem posterior, nostra ætate floruit, prioribus tamen illis venerandis ponitissibus nihil, vel de fide, vel confessione, vel deceratione pro justitia, laude pietatis erga Deum concessit. Illius ego totum vitæ cursum dum ab ipso exordio ad exitum usque singulari cura exigo, rerumque de illo apud nos testatissimarum veritatem sive famam, sive scripto acceptarum, sine ulla affectus indulgentia et fraude expono, certo mihi persuadō futurum, ut prius um teste ipsa vivente ac per se subsidente veritate, aqua præscribam; deinde nubem annorum utique multorum intercedere concretam, animosque tenebris ignorantie involventem, discutiam dissipemque: ut qui veritatem penitus perspicere volent, æquitatis et virtutis cultorem vere nosse, celebrare laudibus, æmularique possint, malitiæ vero et improbitatis architectum jure detestari. Sed hinc jam uobis est exordiendum.

B àdixies ἐνδίκως ἀπωθεῖσθαι. Ἀρχέον δὲ ἐντεῦθεν.

C Beatissimus hic et divinus antistes Ignatius Constantinopolim in terris patriam habuit, hanc, inquam, totius ditionis et imperii præclarissimam regiam: parentes vero, Michaelem imperatorem et Procopiam imperatricem, nobilissimos et religiosissimos principes. Atque Michael quidem Thcophylacto patricio splendidissimo viro natus, Procopia vero a Nicephoro pio imperatore procreata est. Nicephoro porro ad cœlestē imperium evorato, et Stauracio filio, cum regnum exiguo tempore administrasset, extincto, Michael hic Nicephori gener, ut dictum est, mortuo Nicephoro, cum inter palatinos (nam europaletes erat) principem locum teneret, auspice Deo senatusque decreto imperii scepsa suscepit. Cujus ego religionem in Deum, omniaque virtutis ornamenta ius narranda relinquo qui res ab illo gestas sigillatim prosequi volent. Nobis ad decus illius memorandum sufficiat mormin lenitas et clementia, quam minime fucalam factis ipsis declaravit. Etenim cum non toto biennio imperium sanctissime administrasset, Leoni Armeno per tyrannidem regnum invadenti libens volensque cessit, quamvis ipse præfecturam exercitus in Oriente illi prius commisisset. Expeditionem tamen cum in Bulgaros suscepisset, ibi per insidias disfectionem molienti, sponte beatus ille imperium concessit, seseque ab omni fastu, bellisque civilibus atque invidia regni subduxit; ratus multo sibi reique publicæ commo-

diores utiliorumque voluntariam regni abdicationem et pacem, ut qui paci veræ natus esset, fore. Decedit ergo ex urbe cum tota familia, atque in Principes insulas secedit; ibique vitam monasticam cum conjugi et liberis, non cultu tantum corporis, sed re ipsa degit, causa sua supremo Numini permissa.

Beato huic Michaeli, omniisque admiratione prosequendo, qui terrarum regna cœlestibus permutavit, quini omnino suis liberi perhibentur; militib[us] stirpis gemini, George prima natuque maxima, minima Theophano; quæ virginitalis laude per omnem vitam in religione sanctissime custodita, feliciter obierunt: tres vero stirpis virilis, Theophylactus, Stauracius, Nicetas: quorum natu maximus Theophylactus, et Stauracius, diadematè imperii insigniti sunt: sed Stauracius admodum adolescens ante patris abdicationem oppeliit; Theophylactus autem una cum parentibus tunc in monachum attulitus, Eustratius est appellatus. Nicetam primum decennem ab avo Nicephoro hicanatorum domesticum ajunt creatum, cuius gratia munus illud primo institutum: quartum vero decimum ætatis aonum aegena, terrestri simul cum bonis parentibus regia relicta, et ipse monachum induit, et Ignatius est cognominatus.

Leo igitur, illa infamia nominis fera, cum, quam conceperat, peperisset iniquitatem, occupato per vim ac tyrannidem imperio, nullam omnia spe-
ctantis oculi rationem habuit, neque beatorum exsu-
lum reveritus est modestiam et æquitatem; immo-
rque erat omnium beneficiorum, quibus beati illi indignum exornarant: a quo improbae mentis artibus illecti erant adeo, ut imperator regiorum illum liberorum in sacra baptismatis tuncione spon-
sorem et patronum designaret. Sed nihil horum im-
mitem illius ferocemque animum potuit flectere.
Etenim in exsilium amandalos, alterum ab altero se-
paravit, singulisque suam insulam assignavit, firmaque custodia circumsepsit. Filiis porro virilitatem ademittit, membrorum castratione plectens,
plusquam inhumanus et crudelis. Hinc sane, cum tam impia imperii jecisset fundamenta, vitam, exitu principiis respondentem, fioit. Impiam enim invisam-
que Deo Iconomachorum sectam, ab impiis illo Leone quondam meditata, et a Constantino Leonis filio, patre etiam deteriore, corroborata, sed divina Providentia per sanctam septimam synodum pie recieque sopitam ac sublatam, invisus draco, distoriusque veritatis interpres conatus revocare, contra orthodoxæ pietatis propugnaculum, Nicephorum, inquam, religionis tunc antistitem, ac urbis imperi-
rantis patriarcham, erectus, illum minis juxta ac blanditiis oppugnat. Sed cum multo firmiorem quam sperarat, experiretur, vi tyrannica de throno detur-
bitum, ad dexteriorem Steni, id est angusti frici regionem, in monasterium quoddam importunus ejicit (cum Ecclesiam apostolice per novenium

A φθόνων πολλῷ χρείτω καὶ λυσιτελεστέρων ξαυτῷ τε καὶ τῷ κοινῷ τὴν ἐκουσίον ὑποχώρησιν καὶ τὴν εἰρήνην, ὡς υἱὸς τῆς ἀληθοῦς εἰρήνης, ἡγησάμενος. Ἀπαίτει μὲν τῆς πόλεως πανοικί· πρὸς τὰς Πριγκιπεῖους δὲ νήσους μετακεχωρηκώς, καὶ τὸν μονήρηθρον ἄμα γυναικὶ καὶ τέκνοις, οὐ τῷ σχήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πράγματι καταδεξάμενος, τῷ παρβασίλει Θεῷ τὴν αὐτοῦ χρίσιν καὶ δίκην ἀνέθετο.

B Τούτῳ δὴ τῷ μακαρίῳ Μιχαὴλ, τῷ θευμαστῷ τὴν ἐπίγειον τῆς οὐρανίας ἀντικαταλαβαμένῳ βασιλεῖας, παῖδες οἱ πάντες, πέντε λέγουσι γενέθαι· ὃν θήτειας δύο, πρώτη μὲν ἡ καλούμενη Γεωργώ, πάντων δὲ στάτη Θεοφανώ· αἱ καὶ παρθενικῶς τὸν ὄλεν βίον καὶ μοναχικῶς διαβιώσασαι, μακαρίως ἐκοιμήθησαν. Ἀρρενες δὲ τρεῖς, Θεοφύλακτος, Σταυράκιος, Νικήτας· τούτων Θεοφύλακτος μὲν ὁ πάντων πρωτότοχος, καὶ ὁ Σταυράκιος, ἀμφότεροι τῷ διαδήματι πρῶτον τῆς βασιλείας ἐστεφάνωνται· είτα δὲ μὲν κομιδῇ νέος ὁν ἔτι, δὲ Σταυράκιος, πρὸ τῆς καταβάσεως τελευτῆς· Θεοφύλακτος δὲ ἄμα τοῖς, πατράσιν αὐτοῦ καὶ βασιλεῦσι τότε κειράμενος, εἰς Εὐστράτιον μετωνομάσθη. Νικήταν δὲ πρῶτον μὲν δεκαέτη τυγχάνοντα, τῶν λεγομένων ικανάτων παρὰ Νικηφόρου φυσὶ τοῦ πάπιου προθεβλῆσθαι, δι' ὃν ἔκεινο τὸ πρᾶγμα πρῶτον καταστῆναι· τεσσαρεσκαίδεκατης δὲ γεγονὼς, καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ἄμα τοῖς ἀγαθοῖς τοκεῦσι βασίλεια καταλιμπάνων, ἀποκείρεται μὲν καὶ αὐτὸς, Τγνάτιος δὲ μετονομάζεται.

C 'Ο τοίνυν Λέων ἔκεινος, δύσσωνυμος θήρ, ἦν ὡδίνησεν ἀδικιαν ἐκτετοκώς, καὶ τῆς βασιλείας τυραννικῇ περιιδεραγμένος χειρὶ, οὐ πρὸς τὸν παντέφορον ἀπέβλεπεν δρθαλμὸν, οὐ τὴν ἐπιείκειαν τῶν μακαρίων ηὔλαβήθη φυγάδων, οὐδὲ τὸ μέγεθος τῆς εὐεργείας, ἃς αὐτὸν οἱ μακάριοι παρ' ἀξίᾳν κατηξίωσαν, ἐπὶ τοσοῦτον τῷ δολερῷ τῆς κακοτρόπου δελεασθέντες γνώμης, ὥστε καὶ ἀνάδοχον αὐτὸν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς κολυμβήθρας τῶν τῆς βασιλείας ἀναδείξαι τέκνων. Οὐδὲν τούτων τὴν ἀπηνῆ καὶ θηριώδη κατεδυσώπησε ψυχὴν· ἀποστειλας δὲ, διείργει μὲν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ίδιᾳ κατὰ τὰς νήσους ἔκαστον περιορίζων, καὶ ὑπὸ ἀσφαλεῖ καταπιέζων φρουρᾶ· ἀφαιρεῖται δὲ τοὺς παῖδας καὶ τῷ γεννητικῶν, καταδικάσας δὲ μελικίτος μελῶν εύνουχίᾳ. Ἐντεῦθεν αὐτὸς μὲν πονηρὸν τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ καταβαλμένος ἀρχήν, καὶ τέλος δέξιον ἀπηνέγκατο τῆς ἀρχῆς. Τὴν γάρ πάντας κακῶς μὲν καὶ θεοστυγῶς μελετηθεῖσαν τῶν Εἰκονομάχων αἵρεσιν ὑπὸ Λέοντος ἔκεινου τοῦ δυσσεβοῦς, καὶ Κωνσταντίνου τοῦ δυσσεβεστέρου κραταιωθεῖσαν υἱοῦ, καλῶς δὲ καὶ εὐεεδῶς διὰ προνοίας Θεοῦ καὶ τῆς ἀγίας ἐδόμης συνόδου καθαιρεθεῖσαν καὶ καταπαυθεῖσαν, δὲ μυστρὸς οὗτος δψις καὶ τῆς ἀληθείας παραλογιστῆς ἀνανεοῦν αὐθις ἐπιχειρεῖ· καὶ τῷ πύργῳ τῆς δρυθοδοξίας ἐκραγεῖς (Νικηφόρος δὲ οὗτος ἦν, δὲ τῆς εὐεεδείας προστάτης, καὶ τῆς βασιλίδος Ἱεράρχης), τούτῳ προσβαλὼν θωπεῖαις καὶ ἀπειλαῖς, ἐπειδὴ στεφροτέρῳ μᾶλλον ἦ κατὰ τὴν αὐτοῦ περιέπιπτε βουλὴν, ἐξελαύνει μὲν τυραννικῇ τοῦ θρόνου χειρὶ, ἐννέα ἔτεσιν ἥδη ἀποστολικῶς θύμαντι τὴν Ἐκκλησίαν, πρὸς δὲ τοὺς δεξιοὺς τοῦ Στενοῦ μέρεσι κατὰ τὰς

σεμνεῖον αὐτὸν δὲ πηγῆς ὑπερορᾶσι· δπου δὴ χρόνον ἐπταχαιδέκατον δὲ μακάριος ἔχεινος ἐν τῇ καλῇ διαβεβιωκώς διμολογίᾳ, πρὸς τὸν Θεὸν μετέστη. Θεόδοτον δέ τινα τῶν ἐν πολιτικοῖς φενακιζομένων ἀξιώμασιν, ἀνδρα κοσμικοῖς ἥθεσι τε καὶ πράγμασιν ἐντεθραμμένον, οὐδεμίας δὲ παιδείας, οὐ γνώσεως ἀγαθῆς μετεσχήκεται, μόνον δὲ τῆς Χριστιανοκατηγορικῆς τῶν Εἰκονομαχούντων αἰρέσεως ζηλωτὴν νομιζόμενον, κληρικὸν ἀποκείρας δὲ παμβένηλος, τῷ τῆς βασιλίδος ἐνιδρὺει θρόνῳ. Ἐντεῦθεν διωγμὸν πικρὸν καὶ ἀπάνθρωπον κατὰ τῶν εὔσεβεν βουλομένων ἐπανηρημένης, εὑρε δὴ κατὰ πόδας καὶ τὰ τῆς θυμαρτίας δύώντα τὸν θάνατον, ἐν ἐπτά μὲν ἔτεσι καὶ μικρὸν τι πρὸς τῆς ἀρχικῆς ἔξουσίας συντετμημένης αὐτῷ, ἐν μέσοις δὲ τοῖς ἀδύτοις τοῦ ναοῦ τῆς Θεομήτορος, διὰ δὴ Φάρον ἐν τῷ παλατίῳ φασι, χυνδὸς πτερόπον τοῖς ἔιφεσιν. Οἱ μὲν οὖν οὐτῷ φιλοτίμως τὰ τῆς ἀσεβείας σπέρματα καταβαλόμενος, ἀναλόγως τῶν αὐτοῦ πόνων ἐτρύγησε καὶ τὰς ἐπικαρπίας. Μιχαὴλ γάρ, διὰ καὶ Ψελλὸν φασι, δομέστικος τῶν ἔχουντων ὡν τότε, καὶ ὡς τυραννίδα μελετῶν διαβάλθεις, καὶ κατακλεισθεὶς, διὰ τῶν αὐτοῦ δὲ συνάπτων καὶ συνασπιστῶν λεληθότων τοῖς βασιλεοῖς ἐν σχήματι κληρικῶν ἐπεισελθόντων δρόμοι, καὶ τὸν τύραννον ἀνηρηκότων, αὐτὸς εὐθὺς ἀναγρευθεὶς, τὸν μὲν ἐν σάκκῳ συγκεχομμένον βαλὼν, εἰς τὴν Πρώτην καλουμένην νῆσον ἀτίμως προσέσταξε ταφῆναι, τούς τε αὐτοῦ υἱοὺς εἴνουχισθῆναι καὶ καρῆναι· ὡς ἐπιστρέψας τὸν χόρον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, κατὰ τὴν Γραφὴν, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ τὴν αὐτοῦ ἀδικίαν καταβῆναι.

Αὐτὸς δὲ Μιχαὴλ Ἀμοριανὸς, καὶ τὴν αἰρέσιν Σαββατιανὸς ὡν, ἐπὶ ἐννέα μὲν χρόνους καὶ ἥμισυ τὰ σκῆπτρα διείπε τῆς ἀρχῆς, οὐδεμίαν δὲ τῆς δρθοδοξίας φροντίδα ἐποιείτο, ἀλλὰ καὶ βίᾳ τοῖς εὔσεβεν ἐθέλουσιν ἐπῆγεν. Θεοδότου δὲ τοῦ Κασσιτερὸς λεγομένου τεθνήκτος, τὸν Βυρσοδέψην καλούμενον Ἀντώνιον, μητροπολίτην μὲν ἡδη Πέργης γενόμενον, καὶ τῆς αἰρέσεως κοινωνὸν, σχολάζοντα δὲ, διάτος Μιχαὴλ ἀναλαβὼν, ἀρχιερέα Κωνσταντινουπόλεως ἀποδείχνυσι.

Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ Θεόφιλος δὲ ιδὸς ἐπὶ δέκα καὶ τρεῖς χρόνους ἐγκρατῆς γίνεται τῆς βασιλείας. Καὶ τὴν τάλλα μὲν, ὡς φασιν, οὐ κακός, καὶ δικαιοκριτίας ἀντεχόμενος· τὴν ἀθέτησιν δὲ τῶν Ιερῶν, καὶ τὸν τῶν δρθοδόξων διωγμὸν οὐδενὸς, ὡς εἰπεῖν, τῶν πρὸ αὐτοῦ διωκτῶν ἐνομίζετο κουφότερος· καὶ τοῦτο ἐπιστεύετο εἶναι καὶ γίνεσθαι ἐξ ὑποδολῆς μάλιστα τοῦ Ἰωάννου, διὰ μετὰ τὸν Ἀντώνιον ἔχεινος ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν ὑψωσε θρόνον.

Ἐν τούτοις τῶν τε πολιτικῶν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων δρωμένων, καὶ ἐπὶ τριακονταέτη χρόνον τῆς δρθοτομούσης μὲν Ἐκκλησίας μυρίοις δοιες κινδύνοις καὶ θανάτοις καὶ θλίψεις προσομηλούσης, τῶν ἀσεβῶν δὲ τὰ ἄγια καταπατούντων βεβήλοις ποιεῖ, καὶ ἀκαθάρτοις τὰ θεῖα μεταχειρίζομένων χερσὶ, Νικήτας δὲ καὶ Ἰγνάτιος, οἵ τις εὐγενέστατος δρπηξ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ φυτεύθεις, καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς τῆς μοναδικῆς πολιτείας ἐξηνθηκώς, οὐκ ἐμελλεν ἀκαρπὸς ἐνώπιον τοῦ φυτεύσαντος αὐτὸν δρδοθεῖ, οἵδε φύλλοις μόνον, εἰτον ἀπειροκάλοις

(2) *Hoc est coriarium.*

A curassel), ubi beatus ille septenis denis annis in præclarâ confessione exactis, ad Deum migravit. In throno vero Constantinopolitano Theodotum quemadā profanis moribus ac negotiis innutritum, alque omnis doctrinæ et liberalis disciplinæ protinus expertem (hoc tamen uno, quod Christianos calumniatis Iconomachorum hæreseos æmulator habereatur) attulsum profanissimus collocavit. Hinc seva crudelique piorum vexatione instituta, iuxta vias suas, stipendia peccati mortem accepit. Nam intra septennium et paulo plus regia potestate illi praecisa, in mediis Dei Matris templi (quod in palatio Pharum nuncupant) adyliis, iusficiis, ritu canis, gladiis confectus est. Ita, quam tanta contentionē impietatis semper fecit, hanc quoque laborum suorum messam collegit. Etenim Michael Balbus, ex cubitorum tum pfectus, seu domesticus, de affectato regno delatus, et in custodiam datus, a commilitonibus suis et sociis conjurationis, qui clericorum habitu emuliti, eam summo mane palatium ingressi tyrannum occiderunt, extemplo imperator est consultatus: qui tyrannum concisum, atque in sarcinum conjectum, in insula Prota, sine ullo apparatu, contemptim sepeliri præcepit, liberosque castrari et londeri: usi Scriptura teste, Coarctans si labore ejus in capite ejus, ac in ejus verticem iniquitas ejus descendens.

Michael porro Amorianus patrum, sectaque Sabellianus, sceptris Imperii per novenium et semestre tractatis, rectæ religionis curam gessit nullam: subinde tamen veræ pietatis studiosis vim attulit. Theodoto, quem Cassiteram appellabant, exstincto, Michael Antonium, cognomento Byrsodrepam (2), jam Pergæ metropolitam, et hæreses participem, tunc accersit, urbisque regiae patriarcham pronuntiat.

Secundum Michaelem Theophilus, Michaelis filius, sceptris potitus annos tredecim imperavit; cetera non malus, æquitalis quoque propagator. Sed in sacrarum imaginum insectatione nullo retro Iconomachorum inferior habebatur credebaturque: id vero maxime Joannis, quem Antonio patriarcham sufficerat, impetu fecisse.

In hoc rerum statu cum res et civiles et ecclesiasticae versarentur, Ecclesia catholica totos triginta annos periculis innumerabilibus, et seruatis credibus que conflicta, cum impi sancta profanis pedibus conculcarent, et sacra pollutis manibus contrectarent, Nicetas sive Ignatius, velut generosissimus in domo Domini surculus plantatus et in atriis monasticæ vitæ educatus, nec ei qui ipsum planteret infructuosus, nec ad speciem solis tantum copiosis, ut maleficia illa ficiuea, hoc est, indumenta nihil boni continentibus visendus: sed qui secum

cœlestium aquarum decursus, et uberrimos Spiritus sancti fontes situs, et Vetus omne Testamentum, Novumque totum meditatus, sanctorum Patrum monumentis studiose addictus, illorum et facta imiliando, et contemplationes mente revolvendo, tamenque interiorem hominem saginando confirmatus, dulcissimos virtutis fructus Deo progignebat. Primum itaque temperantiam in abstinentia, studium in vigilando, psalmis canendis, quando id jubebatur, precandoque proferebat: adde callos in genibus, lacrymas, pectoris planctus, linguæ continentiam, verberuque tolerantiam, a paedagogo letrico pravique judicii homine-infectorum, qui illum, ut Leonomachis gratificaretur, dure admodum educavit. Ad hæc lenitatem, animique demissionem, ergaque oīnnum fraternitatem quæ secundum Deum est obsequium. Hisce primum rebus factisque dum beatus exercetur, hisce in studiis versatur, et præclare se componit, ordine cum ipsis annis et corpore successente, puerilem ætatem ducens ad perfectiora conformatabatur. Deinceps vero perfectiores Deo procreat fructus, sicutem, inquam, spem, et charitatem: sicutem perfectam ex perfecta ac iota mente Deo perfecto offerens, sicutem sinceram, spem quæ non confunditur, charitatem non fictam ex puro corde erga Deum et proximum, ex præcepto recte institutam. Hoc virtutis fructus dum sacer hic Ignatius prōducit, atque in his recte factorum studiis a teneris usque annis tempus omne collocat, quo Deum impii ad iracundiam provocabant, ipse ad oīnnum religionis laudem concendebat. Patre enim et paedagogo C e vita sublatis, statim fratrum sibi animarumque cura et præfectura commissa, in ipso muneric exordio ostendit, quæ sancti Spiritus vis deinceps ex se esset effusa. Adeo quippe frequentibus concionibus sapientibusque cohortationibus suorum mentes pascebatur, semperque ad virientia Dei pascua deducebat, ut mirifice cresceret in illo gratiæ et spiritualis magisterii donum, adeoque augeret suis institutionibus ovile Christi, ut illud nec unus jam locus, nec una domus amplius caperet, sed quaterna illius studio cœnobis excitarentur constituerenturque; ita ut singulis sua commoda essent domicilia, sacramque instrumentum, cæteraque ad usum monasterii necessaria. Omnia denique decenti ipsisque convenienti apparatus suscepta cura, magnus ille instruebat componebatque. Docebantur omnes ab illo magistro et parente, in primis ipsorum esse Deum laudibus celebrare, et orationi vacare: deinde D ut singuli sua ministeria obirent, omniaque ad Dei laudem et gloriam referrent.

vontos ἐπιμελείας· καὶ πάντων ἐπ' ἔκσινψ χαθηγεμόνι Θεοῦ δοξολογίαν καὶ προσευχὴν, ἐν παρέργῳ δὲ καὶ τῆς ποιεῖν εἰς δόξαν καὶ ἐπιτιμονὴν Θεοῦ.

Ilaque Plate, et Ilyatros, ac Terebinthus, quas Principes appellant insulas, illius cura et studio inhabitare, in aedes sacras et monachorum domicilia sunt conversæ. Nam e regione harum in continente ad mare situm, hoc, inquam, exiūnium magni

A ἐνδύμασι κομφν καὶ στολαις, κατὰ τὴν κατηραμένην ἐκείνην τυχὴν· παρ' ὅδας δὲ θεοῖς καὶ αφθονωτάτοις τοῦ Πνεύματος μένων ἐπιβροαῖς, καὶ πᾶσαν μὲν Παλαιὰν Διαθήκην, πᾶσαν δὲ Νέαν ἐχμελετῶν, πᾶσι δὲ λόγοις τῶν ιερῶν Πατέρων φιλοπείρως ἐσχολαχώς, καὶ τούτων τὴν τε πρᾶξιν μιμούμενος, καὶ τὴν θεωρίαν ἀναλεγόμενος, καὶ τὸν ἐντὸς ἀνθρώπου δλως πιαινόμενος ἐν τούτοις καὶ κραταιούμενος, καρποφορεῖ τὸν ἥδιστον τῆς ἀρετῆς καρπὸν τῷ Θεῷ. Καρποφορεῖ πρῶτον μὲν νηστείαν, ἀγρυπνίαν, φαλμωδίαν ἐπιτεταγμένην, καὶ προσευχάς, τύλους γονάτων, δάκρυα, στηθῶν ἐπιτίμησιν, γλώσσης ἐγκράτειαν, ὑπομονὴν πρὸς πάσας αἰχλας, τοῦ καθηγεμόνος σκληροῦ τε τὴν γνώμην δυτος, καὶ τῷ τοῖς Εἰκονομάχοις χαρίζεσθαι, σχληρῶς πάνυ παιδιγωγοῦντος αὐτὸν· πρὸς τούτοις πραῦτητα, καὶ ταπείνωσιν, καὶ ὑπακοὴν πᾶσαν πρὸς πᾶσαν τὴν κατὰ Κύριον ἀδελφότητα. Πρῶτον μὲν ταῦτα διὰ πράξεως οἱ μακάριοι μετιὼν, καὶ τούτοις πᾶσσον διούμενος, καὶ κάλλιστα προτελούμενος, ἀχολυθῶς τῇ αὐξήσει τοῦ σώματος, καὶ τὴν παιδεικὴν ἡλικίαν προκόπτων κατωρθοῦτο. Ἐπειτα καρποφορεῖ τῷ Θεῷ τὰ τελείτερα, πίστιν δὴ λέγω, καὶ ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην· πίστιν τελείαν ἐκ τελείας καὶ δλοκλήρου διανοίας τῷ τελείῳ προσαγομένην Θεῷ· πίστιν ἀνυπόχριτον, ἐλπίδα ἀκαταίσχυντον, ἀγάπην εἰλικρινῆ, ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον κατὰ τὴν ἐντολὴν κατορθουμένην. Ταῦτα καρποφορῶν οἱ θεῖοι Ἱγνάτιος, καὶ τούτοις ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τοῖς κατορθώμασι, συζῶν πάντα τὸν χρόνον, φ τὸν Θεὸν οἱ ἀσεβοῦντες παρεπίκραινον, αὐτὸς πρὸς τὴν εὐσέβειαν κατωρθοῦτο τελείτετα. Καὶ γάρ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ καθηγητοῦ τὸν ἀνθρώπινον μετηλλαχτων βίον, πάσης δὲ τῆς ἀδελφῶν ἐπιμελείας καὶ τῆς ψυχῶν ἐπιστασίας, ὡς ποιμένα καλὸν καὶ τῶν λογικῶν προδάτων καθηγητὴν, περιεσταμένης εἰς αὐτὸν, ἔδειξεν ἐν πρώτοις εὐθὺς τὴν ἐσύστερον ἐν αὐτῷ τοῦ Πνεύματος δύναμιν ἀναφανησομένην. Οὕτω γάρ ταῖς συνεχέσι τῶν λόγων δμιλαῖς καὶ ταῖς σοφαῖς παρανέσεσι τὰς αὐτῶν ἔξετρεψε ψυχάς, καὶ ἐπὶ τὰς ἀειθαλεῖς ὡδῆγει τοῦ Θεοῦ μονάς, ὡς πολλαπλασιασθῆναι μὲν αὐτῷ τὸ τῆς χάριτος τάλαντον καὶ τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας, πολλαπλασιασθῆναι δὲ καὶ τὸ ποίμνιον ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς μηκέτε τούτους ἐνι τόπῳ μηδὲ μιᾷ μονῇ δύνασθαι χωρεῖσθαι, τέσσαρα δὲ τὰ πάντα διὰ τῆς αὐτοῦ σπουδῆς ἀναστῆναι: καὶ καταστῆναι μοναστήρια· ἐκάστου τὰς ἀρμοζούσας οἰκοδομάς, καὶ τῶν ιερῶν σκευῶν, καὶ τῶν ἀναγκαίων χρειῶν τὴν περιποίησιν, καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῖς πρέπουσαν κατασκευήν τε καὶ διάταξιν διὰ τῆς τοῦ μεγάλου λαμβάνοντος καὶ πατρὸς διδασκομένων, ἔργον μὲν ποιεῖσθαι τὴν τοῦ κατ' αὐτοὺς Ἐκαστον ἀντιλαμβάνεσθαι διαχογίας,

Πλάτη μὲν οὖν καὶ Ἱάτρος τότε καὶ Τερέβινθος, αἱ Πριγκίπειοι νῆσοι προσαγορευόμεναι, ταῖς ἐκείνου προνοίαις οἰκιζόμεναι, εἰς ἐκκλησίας Κυρίου καὶ εὐαγγεῖς μοναχῶν καθίσταντο μονάς. Καὶ γάρ τὴν ἀντικρὺ τούτων κατὰ τὴν ἥπειρον πρὸς τῇ ἀκτῇ κει-

μένην, ταύτην δὴ λέγω τὴν προχαθημένην τοῦ μεγάλου ταξιάρχου μονήν, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς αὐτοῦ ζωῆς διακάριος τελευταῖαν ἀνεστήσατο, καὶ καθηγίασε τῷ Θεῷ· ἡς τὴν ἐπισημότητα καὶ περιφάνειαν, τοῦ τε ναοῦ ὑπέρκλητον ἀγλαῖαν καὶ μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὴν δλῆν ἀγιοπρέπειαν καὶ δόξαν, ὡς λόγου χρείτω, ταῖς δικαιοπαραχωροῦντες, ἐπὶ τὰ ἔχης τοῦ βίου προῖωμεν. Ἐν τούτοις τοῖνυν δὲ σινές ἐνώπιον εὐαρεστῶν Κυρίου, ψήφῳ μὲν θελου Πνεύματος, ψήφῳ δὲ τῶν ὑπὲρ εὔσεβειας ἀγωνιζομένων καὶ δεδιωγμένων θεοφόρων ἱεραρχῶν, τῆς δγίας ἱερωσύνης ἀξιούται· καὶ χειρὶ μὲν Βασιλείου (τῆς κατὰ τὸ Πάρεον δὲ οὗτος ἱερᾶς ἐκκλησίας ἀρχιερεὺς ὁν, πλείσταις δσαις ὑπὲρ τῶν ἱερῶν εἰκόνων θλίψεις τότε προσωμίεις καὶ διωγμοῖς), τούτου χειρὶ τὸ φαινόμενον, αὐτουργίᾳ δὲ τοῦ πενταγονού Πνεύματος τὸ νοούμενον, πρῶτον μὲν ἀναγνωστης, ἥτοι τῶν θείων ἱεροχήρους Γραφῶν, εἴτα ὑποδιάκονος, εἴτα διάκονος, καὶ ἵερεὺς μετὰ ταῦτα, τάξεις καὶ νόμῳ πνευματικῆς καθίσταταις ἀκολουθίας. Ἡγωνίζετο δὲ διετοῦ πολλαπλάσιον τῷ εὐεργέτῃ τὸ τῆς χάριτος τάλαντον ἀποδιδόναις, καὶ μὴ τῷ δικηρίῳ κατεχώσαις, ἀλλὰ τῇ προθυμίᾳ περισσεῦσαι· ὥσπερ δὲ τῷ μοναδικῷ βίᾳ πολλοὺς διὰ τῆς οἰκείας ἀσκήσεως; προσηγάγετο καὶ σπουδῆς, οὗτω διὰ τῆς ἱερατικῆς πάλιν ἀναρίθμητα πλήθη παιδῶν βαπτίζων ἐστράγιζε Θεῷ. Ἐπὶ πολὺ γάρ τῆς αἱρετικῆς ἀχλύος, οἵα νυκτὸς χαλεπῆς ἐπιχρεωτούσης, καὶ τῆς τυραννίδος δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐπικειμένης μισθωτῶν, πάντες δλίγου δεῖν ἀνθρώποι, διοι κατὰ τὸ Βυζάντιον τῆς δρθιδόξου πίστεως ἀντείχοντο, καὶ δοις δὲ Βιθυνίου, καὶ τὰς ἔχομένας κατώκουν καμοπλειές, ἀλλοὶ ἀλλοὶ ταῖς ὑπὲρ τοῦ Ἰγνατίου διανιστῶντες εὐφημίαις, τὰ οἰκεία τέκνα προσῆγον, καὶ δι' αὐτοῦ βαπτίζεσθαι ταῦτα καὶ ἀγιάζεσθαι κατελιπάρουν. Καὶ ἦν δρᾶν τοῦτον, ὥσπερ ἕνα τῶν πρότερον Χριστοῦ μαθητῶν, ἔργον τοῦτο ποιούμενον, τοὺς πρὸς αὐτὸν ιόντας, ὡς ὑπὸ Χριστοῦ πεμπομένους προθύμως καταδέχεσθαι, διδάσκειν τε καὶ νουθετεῖν πάντας ἀνθρώπους, ἀντέχεσθαι μὲν τῆς δρθιδόξου πίστεως, ἀπέχεσθαι δὲ τῆς τῶν αἱρετικῶν δυστροπίας καὶ φρενοβλαβείας, καὶ πάστης μὲν ἐαυτοὺς βυπαρίας, καὶ παντὸς ἀνακαθαίρειν πνεύματος μολυσμοῦ καὶ σαρκὸς, πάσης δὲ ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι καὶ κοσμιότητος καὶ σωφροσύνης· ταῦτα καὶ τὰ τούτοις δομοια τοὺς πατέρας παιδεύων καὶ νουθετῶν, τὰ τούτων βρέφη προκατηγῶν διακάριος, δι' ὅδατος καὶ Πνεύματος ἡγίαζε τῷ Θεῷ.

"Ο μὲν οὖν κατὰ τῆς ἐκκλησίας τότε χειμῶν βρὺς, καὶ ἡ κατὰ Ἱερέων διωξίς χαλεπή, διοι Χριστοῦ τῆς εἰκόνος διὰ τὸ πρωτότυπον προκινδυνεύειν εἶλοντο δεῖν· εῦδιος δὲ πᾶσι καὶ γαλήνιος δρμος τοῖς χειμαζομένοις, διερδός Ἰγνάτιος καὶ δλος; αὐτοῦ δοίχος; παρὰ τῆς τοῦ Ὅγιστου προητοίμαστο δεξιδεῖς. Τις γάρ τῶν ὑπὲρ εὔσεβειας θλιβομένων οὐχ εὑρισκεν ἐκεῖθεν αὐτάρκη τῶν θλίψεων ἀναψυχήν; τις τῶν ἐν ὑπερορίαις καὶ δεσμοῖς κατεχομένων, καὶ λιμοῖς καταγχομένων, οὐ τῆς δεσμῆς ἐτύγχανε παρηγορίας, καὶ ἀφθονον εἶχε τῶν ἀναγκαίων τὴν ἐπιχειρηγίαν παρ' αὐτοῦ; Οἱ δὲ τὰς τῶν τυράννων φέροντες χειρας, καὶ τῶν ιδίων ὑπάρξεων στερούμενοι καὶ ἔκπι-

A cœlitum principis Michaelis cœnobium in fine vitæ postremum condidit, Deoque initiavit: cuius nobilitatem templi, magnitudinem, et claritatem, extinuumque splendorem, et ornatum omnem ac majestatem (quando pro dignitate a me exprimi nullo modo potest), ego spectantium oculis permitto, simulque ad reliqua illius vitæ acta exponenda progredior. His ergo sanctus Deo probatus, Spiritus sancti decreto, sanctorumque pontificum, eorum, inquam, qui pro vera pietate pugnabant, extremaque omnia patiebantur, sententia, sacro presbyterii honore insignitur manu Basilii, qui sacra Pareorum ecclesiæ episcopus, pro sacrarum imaginum cultu casibus innumeris gravissimisque æruminis conflictabatur. Hujus, inquam, Basilii manu speciabili, vi autem ac virtute sanctissimi Spiritus, primum quidem lector, sive sacerdarum Litterarum præco sanctus, deinde hypodiacaonius, tum diaconus ac sacerdos lege et ordine ecclesiasticorum graduum consecratur. Studebat vero hoc perpetuo, ut largitori gratiæ talentum multiplici senore auctum redderet, neque per socordiam desoderet. Ut autem, cum in cœnobio viveret, sua pietate studioque multos traxit, ita per sacerdotium iterum innumerum numerum infantium baptismate abluens, Deo consignavit. Perdiu enim hæretica caligine, velut densa nocte, et tyrannide sacrilegorum mercenariorum incumbente, omnes propo mortales, qui Constantinopoli rectam fidem defendebant, quique Bithyniæ oppida colebant, alii C alias Ignatium laudibus prædicando excitabant, suosque liberos ad illum deducebant, precabanturque, ut ab illo baptizarentur, Deoque initiantur. Et erat hunc videre, tanquam aliquem e primis Christi discipulis, cum ad se ventilantes alacriter, ut a Christo missos, exciperet atque institueret: qui quidem documenta illius ita arripiebant, dum doceret singulos et hortaretur, ut sinceram et catholicam religionem propugnarent, atque hæreticorum perversitatem et insaniam averascentur, omnesque se ab omni mentis et corporis labore repurgarent, ac virtutis omnis et temperantiae honestatisque laudem procurarent. Ilæc et his similia parentes educebat, horumque liberos prius rite institutos, Deo per aquam et Spiritum sanctum consecrabat.

Et gravis quidem tum et vehemens Ecclesiam tempestas, sacrosque acerba divexatio premebat, quicunque pro Christi imagine ob prototypum sibi periclitandum putaverunt: tranquillus vero et serenus omnibus tempestate jactatis portus a supra Numinis dextra sacer hic Ignatius destinatus erat, et domus ejus tota. Equis enim pro pietate decertantium, malorum æruminarumque suarum refrigerium ab eo non perceperit? Quis in custodiam datus, quis in exsiliū ejectus, quis vinculis et fame cruciatus, ab eo non est relevatus, necessariisque auxiliis liberaliter instructus? Nam quicunque tyrannorum vim et rapinas patiebantur,

suisque bonis ac fortunis exuebantur, omniumque terum ïnopia conficiabantur, præserium sacri religiosique viri, nullum aliud vitæ et ærumnarum persugum habebant, quam eximium hunc Ignatium, paremque Ignatii Procopianum, ac sororem, quæ ævum in multis annos propagabant, adeoque benigne hilariterque opes effundebant, Deique misericordiam emulabantur, ut verissime de illis sacram illud oraculum proditum expletumque videatur. Tota enim quodammodo die miserabuntur et commodabant, et semet eorum in benedictione erat. Atqui is quidem hunc in modum una cum athletis Christi propugnabat, cum dolentibus dolebat, cum afflictis afflictus sustinebat, egentibus opem suggerebat: in precandi studio assiduus, et in eucharistia et communione panis, et sacerdotum necessitatibus secundum apostolum communicans¹, sic ad majora pro virtute testimonia sece comparabat; hæc signa gratiarum in sulcro patriarchatu exerendæ spectantibus prodebat, ut ingens ille in virtutis palæstra Theophanes, prodigiis et miraculis illustris, ille, inquam, Sigriani seu Agriani cœnobii conditor, olim peregre ad se advenienti beato illi tum adolescenti, tanquam patriarchæ, manu dextra porrecta jam tum bene sit precastus.

Optimis igitur hisce studiis præclare occupato Ignatio, Theophilus decedit, totiusque imperium in Theodoram matronarum religiosissimam imperatricem, Michaele filio admodum adhuc tenero, devolvitur. Hinc inimica sacrarum imaginum secta conquiescit: sanctificatio autem Ecclesiæ sanctæ efflorescit. Hinc Joannes, imo infausti nominis Jannes (quem lecanomiantin, seu magnum dici tabant, a quo Theophilus in errorem actus creditur), sede Constantinopolitanæ, ipsoque sacerdotio merito spoliatur: exigitur autem cornu salutis populo Dei Methodius vere bonus Christiani gregis pastor, veraque doctrinæ Ecclesiæ verus magister; qui multis antea pro sanctarum imaginum defensione laboribus et periculis desuetus, Constantinopolitanæ Ecclesiæ practicatur Dei nutu et imperatricis opera. Exauctoratis ergo omnibus et dissipatis, qui hereseos labo infecti erant, novam Ecclesiam condit, sacerdos et episcopos in suæ rectæ fidel fundamento collocat. Etenim hereticis (uti eliam antea sub Tarasin, sacro divinoque pastore, et pia Irene) sectam suam damnantibus, et veniam impetrantibus, alique iterum ad hereseos perniciem prolabentibus, Nicephorus vir eximus, adhuc superstes, et hic Methodius, divinitus decreta illorum extirpatione, virique divini Joannici impulsu in omnes hereticos declarata, reclam adhuc viam incedere querentibus, veritatis tramitem ostendit. Sed cum Ecclesiam Dei optime sanctissimeque per quadriennium rexisset, ad Deum sempiterna politurus pace abiit. Multis vero tum ad Ecclesiæ administrationem

A ποντες, καὶ ἐσχάτη πενιά περιπλοντες· δοις δὲ τῆς Ἱερατικῆς μάλιστα, καὶ δοις τῆς μοναδικῆς ἑτύγχανον δυτες τάξεως, οὐδὲν δὲλτο τοῦ βίου πιραμοθιον καὶ τῶν λυπηρῶν εἶχον ἀπαλλαγὴν, ή τὴν μέγαν Τιγνάτιον καὶ Προκοπίεν, τὴν αὐτοῦ λέγω μητέρα, καὶ τὴν ἀδελφήν, ἐπιπολὺ τῷ βίῳ παραταμένας, καὶ οὗτως ἀψειδῶς τε καὶ ἐλάρως τὸν πλοῦτον ἔκκενοντας, καὶ τὸν ἔλεον μιμουμένας τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐπ' αὐτοῖς ἀληθῶς τὸ Ιερὸν ἐκεῖνο πληροῦσθαι λόγιον. "Ολην γὰρ, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἡμέραν ἡλεον καὶ ἐδάνειζον, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν εἰς εὐλογίαν ἦν. Ο μὲν οὖν οὗτω τοῖς ἀγωνισταῖς συνηγωνίζετο, τοῖς κακοπαθοῦσι συνεπάθει, τοῖς δεομένοις ἐπήρχει, καὶ τῇ θλίψει μὲν τοῖς θλιβομένοις ὑπέμενε συλλυπούμενος· τῇ προσευχῇ δὲ προσκαρτερῶν ἀδιαλείπτως, καὶ τῇ εὐχαριστίᾳ, καὶ τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἅρτου, καὶ ταῖς τῶν ἀγίων χρεαῖς, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, κοινωνῶν, οὕτω πρὸς τοὺς μείζους ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀγώνας ἥτοι μάκαρες. Οὗτω δὲ τὴν μελλουσαν ἐπ' αὐτὸν ἐμφανήσεθαι χάριν τῆς Ιεραρχίας ὁ θαυμάσιος τοῖς δρῶσιν ἐπεδείχνυεν, ὡστε καὶ Θεοφάνην ἐκεῖνον τὸν μέγαντεν τοῖς ὑπὲρ εὐσεβειας ἀγῶσι, καὶ πολὺν ἐν σημείοις καὶ θαύμασι, τὸν τῆς καλουμένης Συγριανῆς λέγω μονῆς οἰκιστὴν, ἐπιδεδημηκτες ποτὲ πρὸς αὐτὸν τῷ μακαριῷ νέψι ἐτι ταρχάνοντες, τὴν δεξιὰν, ὡς λόγος, ἐπιβαλεῖν, καὶ ὡς πατριάρχην αὐτὸν εὐλογεῖν.

B Εν τούτοις τοίνυν αὐτοῦ διαπρέποντος τοῖς κατορθώμασι, τελευτὴ μὲν ὁ Θεόφιλος, εἰς Θεοδώραν δὲ τὴν εὐσεβεστάτην βασιλίδα, τὴν τιμιωτάτην τῶν γυναικῶν καὶ πιστοτάτην, περιέστη τὰ τῆς ἀρχῆς· έτι δὲ νήπιος κομιδῇ τότε Μιχαήλ ὁ υἱὸς ἦν. Ἐντεύθεν δὲ μὲν κατὰ τῶν ἀγίων εἰκόνων αἵρεσις ἐκλέπτει· τὸ ἀγλασμα δὲ τῆς Ιερᾶς Ἐκκλησίας ἐξινθει. Ἐγενέθεν καὶ Ἰωάννης, εὐθὺς ὁ δυσώνυμος Ἰωάννης (δυ καὶ λεχανομάντιν ἐλεγον, καὶ τῆς Θεοφίλου πλάνης ὑπαλτίον), τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ τῆς Ιερουσαλήμ ἐνδίκως καθαιρεῖται, ἀνίσταται δὲ πέρχει σωτηρίας τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ Μεθόδιος ὁ καλὸς δυτως τῶν Χριστοῦ προβάτων ποιμήν, καὶ τῶν δρθῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων δρθοτόμος ὑφηγητής· δι πολλοὺς δὲι μάλιστα πόνους καὶ κινδύνους ὑπὲρ τῶν ἀγίων πρότερον ὑπομεμενηκώς εἰκόνων, ἀνίσταται μὲν Θεοῦ φήμῳ καὶ τῆς βασιλίδος συνεργίᾳ πρήεδρος τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως· καθαιρεῖ δὲ πάντας καὶ καταπῆ τὸν ἐκκλησιῶν, διοι τῷ μύσει τῆς αἱρέσεως; ὑπήχθησαν· ἀνίστησι δὲ Ἐκκλησίαν καινήν, Ιερεῖς τε καὶ ἀρχιερεῖς ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς κατ' αὐτὸν δρθοδόξου πίστεως προεχειρίσατο. Καὶ γὰρ τῶν αἵρεσιων, ὡς ἄδη καὶ πρότερον ἐπὶ Ταρασίου τοῦ θείου καὶ Ιεροῦ ποιμένος, καὶ τῆς εὐσεβοῦς Ἐλρήνης, ἀνατεθεματικότων μὲν τὴν αἵρεσιν, καὶ οὗτω συγχωρημένων, παλινδρομησάντων δὲ, καὶ πρὸς τὴν αὐτὴν αῦθις λύμην ὑπενηγμένων· τούτων μὲν οὖν τελείαν καθαιρεσιν καὶ διηνεκῆ Νικηφόρος τε ἐτι τῷ βίῳ περιών ὁ μέγας, καὶ αὐτὸς οὗτος θεοφουλεύτως ὁ Ιερὸς καταψήφισμένος Μεθόδιος, καὶ τοῦ θεοφόρου ταῖς ὑποθήκαις Ἰωαννικίου κατέ πάντων τῶν

¹ Rom. iii, 13.

εἰρεσινάν ἀποφηνάμενος, εὐθεῖαν ήτι τοῖς δρῦσιο-
μεν ἐθέλουσι τὴν τῆς δρῦσιον ὑπέδειξεν ὁδὸν·
Ἐπὶ τέσσαρας δὲ χρόνους κάλλιστά τε καὶ δημευτα
τὴν τοῦ Κυρίου ποιμάνας Ἐκκλησίαν, ἐν εἰρήνῃ πρὸς
αὐτὸν μετέστη. Πολλῶν τοιχαροῦν εἰς προστασίαν
τῆς Ἐκκλησίας προχειριζόμενων, καὶ ἄλλων δι' ἄλ-
λας αἰτίας διαμαρτανόντων τοῦ σκοποῦ, ἵνα τὴν προστα-
σίαν τοῦ Θεοῦ βουλή μείνῃ, Ἡγνάτιος δὲ ὁ ὀσιώτατος
πρεσβύτερος, πλείστοις ἔτεσιν ἥδη τοῖς τῆς Ἱερωσύ-
νης χαρίσμασιν ἐνευδοκιμηκώς, καὶ βαθύμῳ ἐαυτῷ
καλὸν ἐν πολλῇ παρρησίᾳ καὶ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
πίστει περιποιησάμενος, καὶ ἐν τοῖς ἀπάντων διὰ
τοῦτο στόμασιν ἀδόμενος, κατοι γε πλείστα παραι-
τούμενος, καὶ τὸν δγκον τοῦ ἀξιώματος ἀποδιδρά-
σκῶν πανευλαβῶς· ὅμως ἐνεργείᾳ μὲν θείου Πνεύ-
ματος, συνεργίᾳ δὲ καὶ φήψι φάριερέων Θεοῦ, τῆς
Θελας Ἱεραρχίας ἀξιοῦται, καὶ τῷ θρόνῳ τῆς βασιλί-
δος ἐνδρυται, καὶ τῇ λυχνίᾳ δὲ λύχνος ἐπιτίθεται.
Πρὸς πάνταν δὲ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν λαῶν, τῆς
Θεολίδος ἀποστειλάσθης, καὶ ἀξιωσάσης διὰ Κυρίου
γνωρίσαι τὸν ἀξιον, προφητεικῶς δὲ μέγας τοῦτον
Ἰωαννίκιος ψηφίζεται· καὶ οὕτως διὰ τῆς θύρας δὲ
ποιμήν δὲ καλὸς εἰς τὴν αὐλὴν τῶν πρόσδιτῶν εἰσελ-
θῶν, τὰ ίδια πρόσδιτα ἔκάλει κατ' ὄνομα· καὶ πάστος
μὲν νομῆς θανασίμου καὶ βλαβερᾶς, πάστος δὲ λύματος
καὶ ἀπωλείας ἐξῆγεν αἱρετικῆς, πρὸς τὰς ἀειζώουσ-
δὲ καὶ ἀειθαλεῖς τῆς δρθισδέου πίστεως καὶ δικαιο-
σύνης ὡδήγει καὶ εἰσῆγε νομάς· καὶ αὐτὸς μὲν κα-
κίας ἀπέστης τοσοῦτον ἀπείχετο, δισφά πάστος ἀντεί-
χετο δικαιοσύνης· ἐξαιρέτως δὲ πρὸς τὰς τῶν ἀρε-
τῶν κατορθούμενος γενικάς, τῆς κατ' εὐσέβειαν
τελειότητος ἐπεμελεῖτο. Φρόνησις μὲν γάρ αὐτῷ δι-
εσπούδαστο, οὐχ ὥστε πλοῦτον ἐαυτῷ καὶ δόξαν πο-
ρίζεσθαι κοσμικὴν, καὶ ποικίλας σώματος ἥδονάς,
ἀλλ' ὥστε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρε-
στον καὶ τέλειον ἐν διακρίσεως πνεύματι καλῶς συ-
νέναι καὶ ποιεῖν. Ἄνδρια δὲ αὐτῷ, τὸ μὴ ἡττάσθαι
ποτε τῆς ἀμαρτίας, ἀλλ' ἐλεύθερον εἶναι καὶ δεσπό-
ζειν τῶν δυναστῶν· ἀποτόμως δὲ τὸν ἀμαρτάνοντα
κατὰ τὸν ἀποστολικὸν νόμον διελέγχειν, καὶ τοῦτο
πολλάκις ἐνώπιον πάντων, καὶ μὴ καθυφίσθαι δου-
λοπρεπῶς, ἵνα καὶ οἱ λοιποί, φησί, φόδον ἔχωσι.
Σωφροσύνη δὲ, οὐ τοῦ οἰκείου σώματος μόνον ἡ
ἀγνήτης τε καὶ καθαρότης, ἢν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας
οὗτω πόνοις συχνοῖς καὶ ἴδρωσι κατωρθώσατο, ὡς
εἰς δικραν αὐτὸν ἀπάθειαν, ἥτοι παντελῆ νέκρωσιν
τοῦ σαρκίνου φρονήματος ἐλθεῖν. Οὐ ταύτη γοῦν μό-
νον τὸ τῆς σωφροσύνης ὥρκετο καλὸν, πάση δὲ σπου-
δῆ καὶ τὴν κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τοσοῦτον ἤγνι-
ζε, καὶ τῷ ἐμβριθεὶ τε καὶ συνεχεῖ τῆς τοῦ Πνεύ-
ματος διδασκαλίας ἐσωφρόνιζεν, ὡς μηδ' ὄνομα
πορνείας, ἢ τίνος ἄλλης ἀκαθαρσίας ἐν τοῖς αὐτῷ
πλησιάζουσιν ἀκούεσθαι· ἀλλ' ὥσπερ αὐτὸς τὴν
ἀμώμῳ προσῆγε εποιείσα. Περὶ δικαιοσύνης δὲ τῇ
χρή καὶ λέγειν; ἢν οὕτω στερβῶς καὶ μεγαλοπρε-
πῶς δι μαχάριος ἐνεδέδυτο, ὥστε καὶ μέμψιν δι' αὐ-
τῆν ὑπέχειν πολλάκις παρὰ τοῖς ἀδίκοις τοῦ δικαίου

A designatis, allisque alias ob causas voto frustratis,
uti destinata Dei sententia staret, Ignatius sanctissimus presbyter, cum per multos annos sacerdotii
muneribus magna cum laude perfunctus esset, ho-
numque sibi in multa auctoritate, et in Jesum
Christum sive jam gradum exstruxisset, ac pro-
pterea oīnūm ore celebraretur, quantumvis digni-
tatis magnitudinem refugiens, vi tamen sancti Spi-
ritus, et antistitium auctoritate et sententia, honore
sacro dignissimus judicatus, in imperantis urbis
sacra sede collocatur, lucernaque candelabro im-
ponitur; cum ante omnium episcoporum et populi
sententias imperatrix ad Joannicum anachoretam
consultum misisset, ecquemnam hoc patriarchatus
honore dignum per Dominum cognosceret; Ignati-
um eximius ille Joannicius divinitus pronuntiavit.
Atque ita bonus pastor per ostium in ovile ovium
ingressus, oves proprias vocabat nominatim: quas
ex noxiis et pestiferis herbis, omnique hæretica
peste et exitio ereptas, ad immortalia semperque
virentia rectæ fidei justitiaeque pascua deducebat
inducebatque. Ipse vero tum ab omni criminе
al horrebat, tum in omne præsertim virtutum principaliū et æquitatis studiū singulari conatu in-
cumbens, ad perfectę pietatis culmen enitebatur.
Prudentia namque illi curae erat, non ut opulentia
sibi, humanamque gloriam, et voluptates
conquireret; sed ut Dei voluntatem sanctam, bene
placentem et perfectam, in spiritu recti iudicet
bene intelligeret et sequeretur. Fortitudo vero erat
ipsi, ne unquam servitutis peccato succumberet, sed
liber esset, et dominaretur optimatibus, atque ex
apostoli præscripto, peccantem acriter castigaret,
et hoc saepe coram omnibus, nec servili modo se
subjiceret; ut et cæteri, inquit, in officio per timo-
rem contineantur. Temperantiam autem non tantum
in corpore coluit suo, quam a teneris annis adeo
laboribus sudoribusque assiduis perfecte est assecu-
lus, ut sensum omnem, omnesque cupiditates corpo-
ris noxias penitus extinxerit. Non ergo his tantum
similibus temperantiae splendorem circumclusit, sed
Ecclesiam suam totam, morum et doctrinæ suæ
gravitate assiduitateque, ad eam proxexit honestatē
et verecundiam, ut inter ejus familiares ne
nomen quidem fornicationis, vel cuiuspiam impuri-
tatis audiretur. Perinde enim ut ipse vias Domini
rectas ambulabat, ita sponsam Domini optimus
paronymphus per inculpatam vilæ semitam dedu-
cebat. Jam ut fuerit æquus tenax, justitiaeve obser-
vans, quid dicam? cum ita rigide eam servavit, ut
illius causa non raro ab iniquis æquitatis arbitris
reprehenderetur, pastorque vere mitis ac divinæ
imitator justitiæ, asperime condemnaretur. Etenim
non in civilibus tantum rebus, sed multo magis in
ecclesiasticis disceptationibus et judiciis facile
agnoscerebatur ad veritatis æquitatisque momentum
lancemve propendere, contra vero menefacium et
quamlibet injustitiam vehementissime severissime
que insectari. Nec erga plebeios tantum et viiores

in quos, si quid peccent, cuius facilis et libera est censura; sed adversus principes etiam magistratus ac dynastas, ipsosque imperatores, ardor ac divina dicendi libertas antistitis eluccedat: quod mea nunc declarabit oratio.

μὲν καὶ δικαιοσύνην ἐπιρρεπές, ὑπεροπτικὸν δὲ αὐτοῦ καὶ ἀπότομον πρὸς τε τὸ φεῦδος καὶ ἀδεξίαν πάσαν ἔγνωρίζετο· καὶ οὐ πρὸς τοὺς πολλοὺς μόνον καὶ χυδαιοτέρους, πρὸς οὓς ἀδικοῦντας τάχα καὶ ἀλλοὶ ἀν παρθησάσαιτο, ἢδη δὲ καὶ πρὸς τοὺς τὰς πρώτας περιβεβλημένους δυναστείας, καὶ πρὸς τοὺς βασιλέας αὐτοὺς δὲ τοῦ ἀρχιερέως ζῆλος καὶ ἕνθεος παρθητὰ διεδείκνυτο· δηλώσει δὲ νῦν δὲ λόγος.

Bardam illum, uti scio, nostis omnes, Theodoræ Augustæ bonæ principis non bonum, sed æxum adinodum et crudelem suisse fratrem. Quanquam enim in rerum civilium administratione egregius industriusque esset, reū tamen diuinæ atque ecclesiasticæ nemo illum unquam commodum dixit; ut qui nurus suæ amore ita sureret, ut ejus rei fama totam urbem peragraret: nec inter plachem tantum hæreret, sed ad patriarchæ quoque aures faeti indignitas deferretur. Quid ergo patriarcha? Non hominis dignitatem reveritus, facinus silentio pressit; sed ex lege arguit, reprehenditque, et hortatus est, ut ne salute neglecta, animam suam perditum iret, sed foedum et enorme scelus expiaret. Ille tamen non modo se ab improbitate sua non abstinuit, sed ipso Epiphaniæ die festo in zedem sacram, eucharistiæ mysteria percepturus, impudenter est progressus. Quid hic patriarcha? A sacris arcet, indignum eum judicans corporis Dominici participatione. Ille vero diro percitus œstro surit, suumque in exitium armatus, se gladium in antistitis viscera desixurum minatur. Seu Ignatius contra comminatur, Deum invocans, qui potens esset gladium in illum convertere. Hinc offensionum prima origo: hic fons ecclesiasticæ perturbationis. Hinc gravi Bardas ira odioque concepto, ac altius in pectus demisso, omnem, ut dicitur, rudenter contra Ignatum movebat, ut eum apud imperatorem criminaretur. Patricius tum erat Bardas, et scholartum domesticus, sibiique totam imperii administrationem, utpote avunculus Michaelis, vindicabat. Hic aggressus aliquando adolescentem, verbisque insidiosis captans: Quid, inquit, domine, imperium matri et sororibus permittis? Atqui non es amplius infans, æviue immaturus: imo, inquit, et jam uxore ducta virum agis. Debes ergo in posterum virilem animum gerere. Itaque a patriarcha accersito matrem ei sorores tonderi velarique jube. Ut enim deinceps solus cum procreandis a te liberis imperes, ei Numini cœlesti placet, et nobis æquissimum videtur. Accersit ergo illico venerandum patriarcham. Est enim inconstans et mutabilis adolescentia, facileque vana spe effertur. Quod si potentiae quoque fastigium accedit, major etiam est illius levitas, majoremque in amentiam et casum sæpenumero prolabitur. Tunc igitur Michael corruptelarum, morumque depravatorum, et vero magis impietatum suarum principio posito: Matrem, inquit, meam sororesque vestigio arreptas attondo, et religiosa velatas ueste

A διαιτηταῖς, καὶ σκληρότατα καταγινώσκεσθαι τὸν ὡς ἀληθῶς πρᾶον ποιμένα, καὶ θεοῦ μεμονενὸν δικαιοσύνην· καὶ γάρ οὐκ ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς πολὺ μᾶλλον ἀμφιποθήσεσι καὶ χρίσεσι, τὸ πρὸς ἀληθειαν

B θέντον πρὸς τὸ φεῦδος τε τὸ φεῦδος καὶ ἀδεξίαν πάσαν ἔγνωρίζετο· δὲν σπουδαῖον μὲν εἶναι καὶ δραστήριον περὶ τὴν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων μεταχείρισιν, οὐδεὶς δὲ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν χρηστὸν ἔφησε γενέσθαι· τούτον τῇ Ιδίᾳ φασὶν οὖτως ἐπιμανῆναι νύμφη, ὡς ἀνὰ πᾶσαν τοῦτο τὴν πόλιν περιβομβοθῆναι· καὶ οὐκ ἄχρι τῶν πολλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ ἀρχιερέως τὴν πονηρὰν φήμην ἐλθεῖν. Τί οὖν ἐκεῖνος; Οὐ τὸ μέγεθος ηὔλαβθη τοῦ προσώπου, οὐδὲ συνεσκίασε τὸ ἀμπλάκημα τῇ σιωπῇ, ἀλλὰ καὶ ήλεγχει κατὰ τὴν ἐντολὴν, ἀλλὰ καὶ ἐπειμησεν, ἀλλὰ καὶ παρεκάλεσε φεισασθαι τε τῆς Ιδίας ψυχῆς, καὶ τὸ φρικτὸν τουτὶ μῆσος ἀπορρύψασθαι· δὲ δὲ οὐ μόνον οὐκ ἀπέσχετο τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας (ἴσορη δὲ τῶν ἀγίων Θεοφανίων ἦν) καὶ αὐτὸς ἀναιδῶς προσῆλθε, τῶν θείων μεθέξων μυστηρίων. Τί δὲ ὁ ἀρχιερεὺς; Ἀποδάλλεται τῆς κοινωνίας, ἀνάξιον τοῦτον τῆς τοῦ Δεσποτικοῦ σῶματος κρίνων μεταλήψεως. 'Ο δὲ μαίνεται μανίᾳ πικρῷ, καὶ κατὰ τῆς Ιδίας ὀπλίζεται ψυχῆς· ἀπειλεῖ τὸ οἰκεῖον ξίφος τοῖς σπλάγχνοις τοῦ ιεράρχου καταχῶσαι· δὲ δὲ ἀνταπειλεῖ, τὸν δυνάμενον ἐκκαλούμενος ἐπιστρέψειν τὴν δομφαῖαν αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν. Αὕτη γίνεται σκανδάλων ἀρχῆ· αὕτη πρώτη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκαταστάσιας ἀφορμή. Ἐντεῦθεν βαρὺν ἔαυτῷ χθονὸν καὶ μῆνιν διάβρωσις ἐκεῖνος ἐναποθέμενος κατὰ τοῦ Ἰγνατίου, πάντα κάλων ἔκινει, τὸ δῆ λεγόμενον, τῷ θασίλει τοῦτον διαβαλεῖν. Πατρίκιος δὲ τότε καὶ τῶν σχολῶν δομέστικος ὅν, δλτν τοῦ Μιχαήλ, ἀτε δῆ θεῖος, εἰς ἔαυτὸν τὴν ἀρχὴν ὑπεποιεῖτο. Καὶ ποτε προσεληλυθὼς τῷ μειρακίῳ καὶ λόγοις καταγοητεύων ἀπατηλοῖς, "Ινα τί, ἔλεγεν, ὡ δέσποτα, παραχωρεῖς τὴν βασιλείαν τῇ μητρὶ καὶ ταῖς ἀδελφαῖς; μή γάρ Εἰ τι νῆπιος εἶ; μή τὴν ἡλικίαν ἀτελῆς; Ἄλλοι διού, φησιν, ἔξευχθης καὶ γυναική, καὶ ἢδη εἰς δινόρας τελεῖς· ὀφειλεῖς καὶ φρόνημα λοιπὸν ἀναλαβεῖν ἀνδρός· τὴν μητέρα δὲ καὶ τὰς ἀδελφάς, τὸν πατριάρχην μετακαλεσάμενος, ἀποκείραις πρόσταξον. Σὲ γάρ βασιλεύειν μόνον λοιπὸν, καὶ τοὺς ἐκ σοῦ τεχθησομένους, καὶ θεῷ καὶ πᾶσιν ἥμιν ἀρεστόν. Αὐτίκα τοῖνυν ἐκεῖνος τὸν τίμιον ιεράρχην μεταπέμπεται· εὑρίπιστον γάρ ἡ νεότης, καὶ ρρόδιος ταῖς κεναῖς τῶν ἀλπίδων μετεωρίζομενον. Εἰ δὲ καὶ ἔξουσίας ὑπεροχὴ προσείη, μεῖζων μὲν ἡ κουφότης, εἰς μεῖζων δὲ ἀνοικεῖν καὶ πτῶσιν ὡς τὰ πολλὰ προχωρεῖ. Τότε τοῖνυν ἀρχὴν ταῖς κατ' αὐτὸν ἀταξίαις καὶ ἀπαιδευσίαις, μᾶλλον δὲ ἀσεβείαις, δὲ Μιχαήλ καταβαλλόμενος, Ταχὺ τὴν ἐμὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς, πρὸς τὸν δίκαιον

ξφη, λαβών, ἀπόκειραι, τῷ μοναχικῷ σχῆματι ταύ-
τας καταδίκασον. Ὁ δὲ παρρησιασάμενος, Ἀδύνατόν
μοι τοῦτο ποιεῖν, εἶπεν ὑπολαβών· τῆς γὰρ Ἐκκλη-
σίας τοὺς οἰκας τὴν ἀρχὴν ἐγχειριζόμενος, ἔγγρα-
φον δρον ἐθέμην, μηδεμίαν τῆς βασιλείας ὅμῶν
ἐπιβουλὴν, ἥ οἰανοῦν ἐπήρειάν ποτε διαλογίσασθαι.
Καὶ νῦν τὸ τὸ ἀδίκημα τῶν βασιλῶν; καὶ τίς ἡ
κατ' αὐτῶν αἰτία, διτι τὸ ὅμετερον κράτος ταῦτα κατ'
αὐτῶν διενοήθη; Οὗτως εἰπόντος τοῦ ἀρχιερέως,
καθοσιώσεως τοῦτον Βάρδας ἐγράψατο γραφήν, Γη-
βονασίλευτον ἔναντι τοῦ βασιλέως διαλοδορούμενος.
Ὕπερ δὲ ὁ Γῆρων οὗτος ἐπίληπτος ἀνθρωπος, καὶ τὰς
φρένας οὖν πάνυ καθεστηκώς· διτι πρὸ δλίγων ἐκείνων
ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου παρεγένετο, σχῆμα μὲν
περικείμενος χληρικοῦ, παῖδα δὲ ἐκαυτὸν τῆς βασιλί-
δος Θεοδώρας ἐξ ἀνδρὸς ἐτέρου ληρῶν· φοιτητοὶ
τοῦ δῆμου ὡς βασιλεύειν μέλλοντι προσέσχον· τότε
δὲ ἐν Ὁξείᾳ τῇ γῆσφι ὑπὸ ἀσφαλεῖ συνείχετο φρουρῷ.
Ὕπερ δὲ οὖν πατριάρχης ἐν ὑπονοίᾳ διὰ ταῦτα τῷ
Μιχαὴλ καταστάς, εὐθὺς ὑπενόστει πρὸς τὴν Ἐκκλη-
σίαν. Ὁ δὲ παραχρῆμα τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς
καταγαγὼν, ἐν τοῖς Καριανοῦ λεγομένοις ἀπενεγχθῆ-
ναι κελεύει καὶ καρῆναι. Μετὰ μικρὸν δὲ καὶ αὐτὸν
ἀπελαύνει τοῦ πατριαρχείου τὸν Ἰγνάτιον, καὶ πρὸς
τὴν νῆσον Τερέβινθον αὐτὸν ὑπεριρκεῖ· κατ' αὐ-
τὴν δὲ τὴν ἡμέραν καὶ Γῆρων ἐκείνον ἀπὸ τῆς
Ὥξειας εἰς Πρίγκιπον μετενεγκών, τὰ τε σκέλη καὶ
τοὺς βραχίονας ἐξέκοψε, καὶ τοὺς ὄφθαλμούς ἐξορύ-
ξε, ἀπέκτεινεν αὐτὸν, οἰδημένος ταῦτη τὸν πατριάρ-
χην ἀμυνεῖσθαι. Οὕτω τρεῖς μετὰ τὴν κατάβασιν δι-
εληλύθεισαν ἡμέραι, καὶ παρῆσαν τῶν ἐπισκόπων οἱ
τομιζόμενοι λογάδες, λίθελλον ἀποταγῆς, ήτοι παρα-
τησιν, διὰ τὴν ἐνιστῶσαν τοῦ καιροῦ κακλαν ἀξιοῦ-
τες λαβεῖν παρ' αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα τίνες; Οἱ ἔγγρα-
φως αὐτῷ πρότερον διωμοκότες, καὶ αὐτῆς ἐκπεσεῖν
τῆς ὑπερουσίου Τριάδος εὐδάμενοι, εἶγε τὸν οἰκεῖον
ποιμένα δινευ καταγνώσεως ἀθετήσαεν κανονικής.
Ἄλλ' αὐτοὶ μὲν ὑπέστρεφον ἀνήνυτα πεπονηκότες.
Μετ' ἀλλίας δὲ αὐθις ἡμέρας πατρίκιοι καὶ τῶν κρι-
τῶν οἱ ἐπιφανέστατοι σὺν τοῖς προλαβοῦσιν ἐπισκό-
ποις ἐξιόντες, πάσχαις μηχαναῖς, ὑποσχέσεοι τε καὶ
ἀπειλαῖς τὸν Θρόνον ἐγγράψως παραιτήσασθαι κατ-
εβιάζοντο, εἶγε μὴ μέλλοι εἰς προφανῆ καθεῖναι κίν-
δυνον ἐκαυτὸν. Ἐμενε δὲ ἀμετάθετος οὐδὲν ἡττον ἥ
πέτρα περάλιος εἰς βάθος γῆς ἐρριζωμένη, καὶ πά-
σαις ἀνένδοτος κυμάτων ἐπιφοραῖς. Ἐπειδὴ οὖν οὐχ
εἶχον εὐλόγως παρανομεῖν, οὐδεμιᾶς αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ
ἀνευθύνου προφάτεως ἐνδιδομένης, γυμνῇ λοιπὸν τῇ
κεφαλῇ, καὶ ἀναιδεῖ προσώπῳ, κατὰ τὸ ἀδόμενον,
πρὸς πᾶσαν ἔχωρουν ἀδικίαν καὶ παρανομίαν. Ὁ
μὲν οὖν Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἀτε Θεὸς
ἀληθινὸς καὶ ἀληθινοῦ Πατρὸς ὡν, οὐ τῷ Θεὸς εἶναι
μόνον προσιώνιος, τὰ πάντα πρὸ τῆς αὐτῶν γενέσεως
οἴδεν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀνθρωπος ὑπὲρ ἡμῶν γενέσθαι,
τῷ τεθεωμένῳ νοὶ τὰ πάντα προκατανοῶν, Ἀράγκη,

A vita religiosæ addicito. At libere patriarcha; Hoc,
inquit, a me terti nefas: nam Ecclesiæ gubernacula
sedemque sacrae cum susciperem, fidem jureju-
rando meam per scriptum astrinxii, nonquam me
imperio vestro insidias positurum, vel consilium
ejusmodi agitaturum. Et vero nunc, quod regi-
barum est facinus, quæve in illis causa, ut maje-
stas vestra adversus eas talia machinetur? Hæc
memorantem patriarcham Bardas reum majestatis
postulavit, et coram Imperatore Gebobasilutum [3] (seu Gebonis pseudo-imperatorii generis similem)
per convictum vocavit. Erat Gebo hic stolidus
maleque sanus homo, qui proximis diebus Dyrra-
chio venerat, veste quidem ecclesiastica induitus,
se vero pro filio Theodoræ Augustæ ex alio viro
gerebat; cui non pauci ex plebe velut regnabro
adhærebant: tunc vero in insula Oxia, seu Acuta,
firmitate custodia tenebatur. Patriarcha ergo pro-
pterca Michaeli suspectus, statim ad ecclesiam se
recepit. Michael vero extemplo matrem cum soro-
ribus in Cariani ædes detrusam deportari tonderi-
que imperat. Nec multo post ipsum quoque patri-
archam Ignatium pellit, atque in insulan Terebin-
thum ejicit; eodemque die Gebonem illum ex Acuta
in Principes transfert, et cruribus brachisque præ-
cisias, oculisque erutis, interficit, ratus se hac ratio-
ne ultum ire patriarcham. Necdum triduum a pa-
triarchæ discessu fluerat, cum adsunt qui puta-
bantur inter episcopos primarii, chirographum sive
libellum abdicationis ob præsentium temporum
iniquitatein ab eo petentes. Et quinam hi? Qui
antea illi per scriptum juraverant, se prius supre-
mam Trinitatis majestatem negaturos, quam sine
canonica damnationis sententia pastorem suum
exaucitorari passuros. Verum ii re infecta reverte-
runt. Intra paukos autem dies patricii, judicatumque
clarissimi eum iisdem episcopis egressi, omnibus
machinis et pollicitationibus, comminationibusque
compellebant, ut episcopatu se abdicaret, si in
aperlum nolle committere se periculum. Sed non
minus firmus immotusque stetit, quam maritima
cautes altis in terram desixa radicibus, fluctuum
insultibus nibil cedens. Ergo cuim non haberent,
unde illum laederent, nulla per eum data causa,
cujus rationem reddere non posset; nudo, quod
aiunt, capite, perfrictaque fronte ad omne fas nefas-
que descenderunt. Et Dominus quidem noster
Jesus Christus, utpote Deus verus et veri Patris
soboles, non solum qua Deus est æternus, omnia
antequam sint, prævidit; sed etiam qua homo pro
nobis factus, deificata sua mente omnia præseiens.
Necessæ est, inquit, ut veniant scandala: ναὶ autem
illi, per quem scandalum venit¹. Omnia ergo
sectarum, quæ a divina Christi in humanitatem
præsentia ad hodiernum usque diem in Ecclesiæ

¹ Matth. xvi, 7.

(3) Gebobasilutum, hoc est, Gebonis stolidi hominis, et imperium temere affectantis, parti faven-
tem.

cum pernicie irrepserunt, auctores, veluti scandala lorum duces, digni sunt, qui primi malum, quod Christus minatur, participant. Sed non minus, opinor, ii qui nostro ævo maligne egerunt, quam illi prisci et decantatissimi hæresiarchæ, cœlestis iram vindictamque Numinis sentient, ut qui innumerabilem offensionum et malorum toti terrarum orbis sint auctores. Neque enim propterea justorum albo ascribentur, quod rectis scilicet dogmatibus et scriptioribus innubueris Deum saceri videantur: sed idcirco damnabuntur, quod, ut est in sacris paginis, Deum factis ipsis negant, abominabiles facti, et contumaces, et ad omne opus bonum reprobi. Nec quia personam pietatis vultuque religionis ementiti, agunt opinionia esse iuntur, ut justi ab hominibus putentur, ideo sunt iusti apud occulorum cognitorem et judicem Deum: sed quod nervo pietatis eliso, mores ad Evangelii præcepta non conformarint; quod amore sui cœci, avaritiæ et voluptatibus, ambitionique venundati et emancipati, innocentes omni genere injuriarum, perjuriorum, crucis abnegationum, insidiarum, et maleficidrum opprimentes, optime compositum Ecclesiæ statum perturbarint everterintque; rem autem divinam, nomenque et sacra sanctæ Ecclesiæ tot impietibus et flagitiis contaminari, polluerint, profanarint, ut periculum sit (pene dicam) ne pietatis mysterium in verbis nudis potius, quam in rebus ac veritate consistere videatur: idcirco iustissimam damnationis a Deo ferendæ sententiam incurrent.

Enī alηθεία καὶ πράγματα τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον ὑπονοεῖσθαι. διὰ ταῦτα δικαιοτάτης τεύξονται πρὸς Θεοῦ τῆς καταχρίσεως.

Horum porro malorum omnium stirps et radix, primaque causa et certissima existit is, qui a principio homicida fuit: qui quod a bono defecit, omnis maleficii artifex effectus, hodieque non cessat venenum in eos suum eructare quos omnibus sacrulis ad id hauriendum paratos habet: eoque largius latiusque virus suum diffundit, quanto ad rem suam aptiores offendit. Permituntur aulem tales sære rerum potiri, terrarumque imperiis extolli, ut ex multorum cordibus, quemadmodum est in divinis oraculis, revelentur cogitationes; utque triticum a paleis secernatur, et justus igne molestiarum, velut aurum in fornace, coquatur, cœlestibusque thesauris reservetur; rejiciaturque, quidquid ut scoria adulterinum est et cœlesti regno indignum. Atque his, opinor, nemo contradicet eorum qui pietatem colunt.

Sed videamus porro, quæ deinceps beato Ignatio acciderint, quantaque mala veterator ac hostis sanctorum virorum adversus latentem iu illo fidem ac virtutem, per suos ministros, malitia sua inaequivocata sit. At vero cum intelligam me sigillatim omnia percensere non posse, rebusque tantis parem non fore, oratione ad res præcipias enarrandas conversa,

A φησίν, ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· οὐαὶ δὲ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἐρχεται! Καθ' ὅλας μὲν οὖν τὰς ἀκότης θεανδρικῆς αὐτοῦ παρουσίας μέχρι τοῦ δεῦρο παρεισφθαρέσσας αἰρέσεις ἐν ταῖς Ἑκκλησίαις, οἱ τῶν αἰρέσεων ἔξαρχοι, ὡς τῶν σκανδάλων ἔξηγούμενοι, πρῶτοι ἀν ἀξίως αὐτοὶ μετέχοιεν καὶ τοῦ ταλανισμοῦ· οὐχ ἄττον δὲ, οἵματι, τῶν πάλαι θρυλλουμένων αἱρετικῶν καὶ οἱ κατὰ ταύτην πονηρευσάμενοι τὴν γενεὰν, ὡς αἴτιοι σκανδάλων μυρίων τῷ κόσμῳ γενόμενοι, τῆς ἀνωθεν πεῖραν λήψονται δργῆς. Οὐ γάρ δὲ δόγματιν δρθαῖς δῆθεν καὶ συγγραφαῖς ἀμέτροις Θεὸν δοκοῦσιν δόμολογεν, διὰ τοῦτο μόνον δικαιοθήσονται· ἀλλ' δὲ τοῖς ἔργοις, κατὰ τὸν Ἱερὸν λόγον, ἤρνησαντο αὐτὸν, βδελυχτοὶ γενόμενοι καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι· τούτου γε ἔνεχεν καταχριθήσονται. Οὐδέ δὲ μόρφωσιν εὔσεβείας, καὶ σχῆμα γοῦν τι καὶ πλάσμα κενὸν εὐλαβεῖς περιθέμενοι πάντα δρῶσι καὶ πραγματεύονται, ὥστε δικαιοθῆναι παρὰ τοῖς ἀγθρώποις, διὰ τοῦτο δικαιοὶ καὶ παρὰ τῷ τῶν κρυφῶν ἐπόπτῃ καὶ ἔξεταστῇ· ἀλλ' δὲ τῆς εὐσεβείας τὴν δύναμιν, καὶ τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἀπηγνάντο ζωὴν, πάσαις μὲν φιλαυτίαις καὶ φιλαργυρίαις, φιληδονίαις τε πάσαις καὶ φιλαρχίαις ἐκυρίους ἀπεμπολήσαντες, πάσαις δὲ δικιαῖαις, ἐπιορκίαις, σταυροπατίαις, καὶ κακουργίαις δὲ κατὰ τῶν ἀθώων καὶ ἐπηρείαις χρώμενοι, πᾶσαν τὴν Ἑκκλησιαστικὴν εύνομίαν διέλυσαν καὶ συνέχεαν· τὸ θεῖον δὲ τῆς Ἱερᾶς Ἑκκλησίας πρᾶγμα καὶ δνομα οὕτω ταῖς ποικίλαις αὐτῶν ἀθεσμίαις καὶ παρανομίαις ἐδεδήλωσαν, ὥστε κινδυνεύειν, ὀλίγου δεῖν, ἐν φιλοῖς τῷμῶν λόγοις, ἀλλ' οὐκ εν ἀληθείᾳ καὶ πράγματι τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον ὑπονοεῖσθαι· διὰ ταῦτα δικαιοτάτης τεύξονται πρὸς Θεοῦ τῆς καταχρίσεως.

Τούτων δὲ τῶν κακῶν ἀπάντων αἴτια προκαταρκτική καὶ φίλα, δ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος καθέστηκε δηλαδή· δε τῷ ἀποστῆναι τοῦ ἀγαθοῦ, πάσης κακίας γενόμενος δημιουργὸς, οὐ παύεται μέχρι καὶ νῦν τὸν οἰκεῖον ἐν τοῖς πρὸς ὑποδοχὴν ἐτοίμοις κατὰ πᾶσαν ἐναπερευγόμενος γενεάν· καὶ τοσούτῳ μᾶλιον τὴν παρ' ἐκυρίου κακίαν ἐπιδαψιλεύεται, καθ' ὅσον ἀν καὶ ἐπιτηδειοτέροις πρὸς τὸν οἰκεῖον περιτύχοις σκοπόν. Συγχωροῦνται δὲ πολλάκις κρατεῖν, καὶ κοσμικαὶ δυναστείαις οἱ τοιοῦτοι μεγαλύνεσθαι, ὡς ἀν ἐκ πολλῶν καρδιῶν, κατὰ τὸ θεῖον λόγιον, ἐκφανῶσι διαλογισμοῖς· καὶ ὥστε τὸ σῖτον διαχριθῆναι τοῦ ἀχύρου, καὶ πυρωθῆναι μὲν ταῖς ἐπηρείαις τὴν δικαιοίαν, ὥσπερ ἐν χωνευτηρίῳ χρυσὸν, καὶ τοῖς οὐρανοῖς ταμιευθῆναι· βασιλεῖοις, ἀποποιηθῆναι δὲ, καθάπερ σκυρόλαβην, ὅσον ἀδόκιμον καὶ ἀνάξιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Πρὸς οὖν ταῦτα οὐκ οἶμαι τινὰ τῶν εὐσεβούντων ἀντερεῖν.

"Ιδωμεν δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν Ἱερὸν Ἰγνάτιον παρηκολουθητα, καὶ δια κατὰ τῆς ἐν αὐτῷ κεχρυμμένης ἀληθείας καὶ ἀρετῆς δ τῶν ἀγίων ἔχθρος καὶ ἐπίβουλος διὰ τῶν ὑπηρετουμένων αὐτοῦ τῇ κακίᾳ κατεπράξατο· ἀλλὰ πάντα μὲν κατὰ μέρος ἐπεξιέναι ἀμήχανον εἰδὼς, καὶ κρείττον τῇ κατ' Ισχὺν ἐμήν, τοῖς κυριωτέροις δὲ τὸν λόγον ἐπαφιεῖς, πειράσουμαι

καθ' θσον οίδν τε πανταχοῦ τῆς ἀληθειας πεφρούτι-
χώς μηδὲν τῶν ἀξίων μυήμης παραλιπεῖν.

Ἐπειδὴ τοινύν οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως τότε πολλὰ πειράσαντες, τὸ πρὸς παρανομίαν ἐνδιαιτεῖν οὐχ οἴοι τε ἐγεγόνεισαν παρὰ τοῦ Ἰγνατίου λαβεῖν, γενναλαῖς ἐνστάσεσι παραιτήσασθαι μὴ καταδεξαμένου, παρ' ἔαυτῶν Ἐλαβον τοῦτο λοιπόν.^A καὶ πλείστα καθ' ἔαυτοὺς συσκεψάμενοι, καὶ πᾶσαν κεκινηκότες βουλὴν, Φώτιον πρωτοσπαθάριόν τε δόντα καὶ πρωτο-ασηκρῆτιν, εἰς ἀρχιερέα τῆς βασιλίδος προχειρίζονται. Ἡν δὲ οὗτος ὁ Φώτιος οὐ τῶν ἀγεννῶν τε καὶ ἀνωνύμων, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐγενῶν κατὰ σάρκα, καὶ περιφανῶν, σοφίᾳ τε κοσμικῇ καὶ συνέσει τῶν ἐν τῇ πολετείᾳ στρεφομένων εὑδοκιμώτατος πάντων ἐνομίζετο. Γραμματικῆς μὲν γάρ καὶ ποιήσεως, ῥητορικῆς τε καὶ φιλοσοφίας, ναὶ δὴ καὶ λατρικῆς, καὶ πάσης ἀλληγου δεινὴς ἐπιστήμης τῶν θύραθεν τοσοῦτον αὐτῷ τὸ περιθν, ὡς μὴ μόνον σχεδὸν φάναι τῶν κατὰ τὴν αὐτοῦ γνεύξιν πάντων διενεγκεῖν, ἢδη δὲ καὶ πρὸς τοὺς παλαιοὺς αὐτὴν διαμιλλοῦται. Πάντα γάρ συνέτρεχεν ἐπ' αὐτῷ, ἡ ἐπιτηδειάτης τῆς φύσεως, ἡ σπουδὴ, ὁ πλοῦτος, δι' ὃν καὶ βίβλος ἐπ' αὐτὸν ἔρρει πᾶσα· πλέον δὲ πάντων ὁ τῆς δόξης Ἑρως, δι' ὃν αὐτῷ καὶ νύκτες ἄσκονται περὶ τὴν ἀνάγνωσιν ἐμμελῶς ἐσχολασθεῖ. Ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτὴν, ὡς μὴ διέτελεν, ἐπεισελθεῖν έδει, καὶ τῶν διὰ τοῦτο βιβλίουν τῆς ἀναγνώσεως οὐ κατὰ πάρεργον ἐπεμελήθη· ἀγνόημα δὲ ἡγνόησεν, ΙV' εἶπω θεολογικῶς, σφόδρα τῆς αὐτοῦ σοφίας ἀνάξιον. Οὐ γάρ ἡθέλησε προσέχειν τὸν νοῦν, διὶ Εἴ τις θέλει σοφὸς γενέσθαι ἐπ' τῷ αἰώνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ίτα γένηται σοφός. Οὐδὲ τὴν δόδην εἶλετο τῆς ταπεινοφροσύνης, δι' ἣς ἡ μεγάλη τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ ἡ ἀληθῆς σοφία διδοται· καὶ κατορθοῦται· οὐδὲ στραφῆναι καὶ γενέσθαι ως τὸ παιδίον διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν, ὡς ἡ τοῦ Κυρίου διαμαρτυρία, κατεδέξατο· ἀλλ' οὐδὲ σκάψαι τὴν αὐτοῦ ψυχὴν; καὶ βαθύγαι τὴν διάνοιαν διὰ πάσης ὑποταγῆς, κατὰ Κύριον, καὶ ἀτιμοτέρας ἀγωγῆς καὶ ταπεινόφρονος, καὶ δι' ἀπιθείας οὖτω τῇ πέτρᾳ προτεγγίσαι Χριστῷ, καὶ ἐπ' αὐτῷ θεῖναι θεμέλιον πίστεως ἀρραγῆ, καὶ δι' ἀγαθῶν πράξεων οὖτω τῆς σοφίας [Ισ. τῇ σοφίᾳ] ἔαυτὴν οἰκοδομεῖν· οὐ ταῦτα διανενόηται ὁ σοφός· πολλοῦ γε δεῖν· καὶ οὐδὲν τούτων ἐπὶ νοῦν ἤλθεν αὐτῷ, ἀλλ' ἐπὶ σαθρῷ θεμελίῳ
^B καὶ ἀμμώδει, τῇ κοσμικῇ σοφίᾳ, καὶ τῇ ἀλαζονείᾳ τοῦ μὴ κατὰ Χριστὸν πεπαίδευμένου λόγου τὴν ἔαυτοῦ καρδίαν στηρίξας καὶ τὸν νοῦν, καὶ τοῖς κενοῖς τῶν ἀνθρώπων ἐπαίνοις καὶ κρότοις φυσιούμενος, καὶ ἐπὶ πολὺ τῇ κενοδοξίᾳ μετεωριζόμενος, δι' αὐτῆς τῇ ἀχθρῷ τοῦ Θεοῦ ὑπερηφανίᾳ προσεπέλασε, δι' ἣς κακουργίαν τε πᾶσαν καὶ πᾶσαν σκανδάλων ὑπόθεσιν μυσταγωγεῖται. Ὁθεν ἀδόκιμον αὐτοῦ τὴν τῆς ιερουργίας καταβαλόμενος ἀρχὴν, ἀκόλουθον ἔσχε τῇ ἀρχῇ τὸ τέλος. Οὐ γάρ παρηγένετο τὴν ὡς παρὰ

^C ηὐδαίμονα τῆς ἀληθειας πεφρούτι- A ηὐδαίμονα τῆς ἀληθειας πεφρούτι-
mea virili curabo, ut ne quid rerum quæ sint memoria dignæ, prætermittam.

Postquam igitur administrī regii, sæpe tentata re, non potuerunt flectere Ignatium ad id quod iiiiique petebant, suam isto dignitatem fortiter et constanter tuente, a se ipsi consilium de cætero petiverunt; rebusque inter se diu agitalis, omnemque in partem versatis, tandem Photium protospalbarium et primū a secretis, patriarcham urbis regiae designant; hominem sane minime obscurum et ignobilem, sed claris et illustribus oriundum natalibus, rerumque civilium et politicarum usu, prudentiaque et scientia clarissimum. Grammaticas enim litteraturas, et carminis pangendi, dicendique laude, quin et philosophiae et medicinæ, et omnium prope liberalium disciplinarum extoriarum studio cognitioneque tantopcre florebat, ut aevi sui facile princeps haberet, īmo ei cum veteribus jam certare posset. Omnia quippe in illo concurrerant, aptitudo quædam et naturæ vis ac felicitas, studium, opes, quibus sibi librorum omnium maximam copiam comparabat; et, quod præ cunctis, gloriæ laudisque cupido, qua incensus votas uocles, ut lectioni assidue vacaret, ducebat insomnes. Quoniam vero sacrum etiam (quod utinam nunquam fuisse) thronum Ecclesiæ consensurus erat, sacra quoque et ecclesiastica volumina studiose cœpit lectitare. Verum ut Theologi Nazianzeni ritu loquar (4), quod sane ipsius sapientia indignum fuit, ignorationem ignoravit. Noluit enim animadvertere, quoniam, Si quis vult sapiens fieri in hoc mundo, stultus sit, ut sapiens fiat⁵. Neque viam modestias et submissionis ingressus est, qua ad coelestem gratiam veramque sapientiam pervenitur: neque deposito fastu voluit converti, et illeri ut parvulus, propter regnum Dei, juxta Domini vocem: neque animam suam et mentem altius fodere et omni subjectione demittere, ut jubet Dominus, per abjectiorem humilioremque semitam; atque ita per affectuum mortificationem peccati Christo conjungi, et super ipsum inconcessum ūlei fundamentum ponere, et piis operibus seipsum domiciliura sapientiae constituere. Nulli horum huic venit in mentem, alia omnia cogitabat: fragili et arenoso, vanæ profanæque sapientiae fundamento et insolentiae, non secundum Christum doctrinæ cor suum mentemque confirmans, vanis hominum laudibus et plausibus inflatus, elatusque inani gloria, per ipsam inimicæ Deo superbie se conjuxit: ex quo omnis impietatis omniumque offenditionum materiem edoctus est. Ergo jactis cæderotii sui improbandis fundamentis, extrema iniurias consentanea sortitus est. Neo enim repudiavit Ecclesiam, tanquam a profanis magistratibus profane et sacrilego sibi deuotissimam; neque velut

⁴ Cor. III, 18.

(5) Potius, ut more loquar Scripturæ sacræ. HARD.

alteri viro nuptam, sibi per adulterium responderi veritus est : sed contra potius exultabundus, avide impudenterque in illius complexum ruit, alienamque tam propriam palam arrogavit, suaque infam dedecore gloriabatur, et laudabatur in iniuitate sua ; intraque sex non amplius dies, manibus hominum initatus, concupitam Ecclesiæ cathedralm invasit. Eratque vere cernere, ut fertur adagio, extempore ficitumque, seu personatum sanctum. Nam primo die monachus ex laico, altero lector, tum hypodiaconus, ac diaconus et presbyter : sexto deinde, qui fuit Christi natalis, et ipse sacrum concendens tribunal, pacem populo, nihil vera pace dignum cogitans, nuntiavit.

Erat huic auctor et initiator in omnibus Gregorius Ille cognomento Asbesta, quem Syracusanum olim pontificem fuisse ferunt, tum Constantinopoli de maleficiis reum factum, et jam Romæ, quod contra leges et sanctiones ecclesiasticas peccasset, excommunicatum. Hunc Ignatius, cum esset patriarcha consecrandus, ne initiationi suæ interesset, admonuit, donec per otium causa ipsius diligenter cognoscetur. Quod patriarchæ inter initia factum multi, quamvis juste factum, reprehenderunt.

Hinc, o quis ex his paucis verbis ortam cladem illam et noctem explicet ? quis turbas et factiones, litesque et improbitatem illius probi (5) Siculi dicendo assequatur ? Simul ac enim ejus rei nuntium accepit, non se philosophum ostendit, et infamiam suam prudenter dedecusque contexit ; sed cereos de Ignatii consecratione acceptos abjecit, et impudentissimo ore innocentem coram universa Ecclesia sedissime conviciatus, lupum pro pastore substitui furiose clamitavit. Quem et Petrus quidam Sardorum episcopus cognomento Miser, et Eulanpius Arameæ, aliique e clero obscuriores [insigniores], seipso ab Ecclesia sine causa sejungentes, secuti sunt.

Undecim igitur ipsius annis Ignatius a recepta primum sede Constantinopolitana, omni ratione conatus, omniq[ue] verborum humanitate et liberalitate adibita, nunquam tamen potuit Asbestæ improbitatem extinguere. Etenim potentiorum limina terebat, apud omnes virum nullum ob culpam criminabatur, et acerbe conviciis proscindebat, et sanctum execratus, ne Christiani quidem cognomine dignabatur. Præsertim vero Photio Photianisque gratissimus honoratissimusque, magnus quidam homo Dei credebat. Quare ab eodem Photius primum est initatus ; qui hominis auctoritate inductus, totum ex illo adversus insoutem Ignatium furorem hausit : perinde quasi ad hoc ipsum patriarcha esset consecratus, ut omnibus consiliis modisque omni-

A κοσμικῶν ἀρχόντων ἀκόσμως αὐτῷ καὶ ἀθέσμως ἐνδιδομένην Ἐκκλησίαν, οὐδὲ ὡς ἐτέρῳ ἀνδρὶ καθηρμο- σμένην μοιχικῶς ἔστω τοπεγγυδεῖαι ηὔλαβηθη· τούναντίον μὲν οὖν καὶ περιχαρῶς, τῇ ἀναιδῶς μᾶλλον, κατησπάζετο, καὶ ὡς ἴδιας τῆς ἀλλοτρίας σαφῶς ἀντεποιεῖτο, καὶ ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτοῦ ἔγαυρα δοξα- ζέμενος, καὶ ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ ἐνευλογεῖτο, καὶ ἐν ταῖς ὅλαις ἡμέραις χερσὶν ἀνθρώπων τελειούμε- νος, τῆς ἐπιθυμουμένης ἐπελαχιστάνετο καθέδρας· καὶ ἦν ἀληθῶς ἔκεινον ὁρὰν αὐθήμερον ἀγιον πλαττόμενον, κατὰ τὴν παροιμίαν. Πρώτῃ γάρ ἡμέρᾳ μοναχὸς ἀντὶ λαῖχου, τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀναγνώστης, καὶ ὑποδιάκονος τῇ ἔξτης, εἴτα διάκονος, εἴτα πρεσβύτερος· ἐπειναὶ τῇ ἔκτῃ (Χριστοῦ δὲ ἦν τὰ γενέθλια) καὶ αὐτὸς τῷ Ἱερατικῷ προσθές θρόνῳ, τὴν εἰρήνην τῷ λαῷ προσεφώνει, μηδὲν τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης ἀξίον ἐννοούμενος.

B

* Ήν δὲ αὐτῷ καθηγητῇς καὶ Ἱεροτελεστής τὰ πάντα Γρηγόριος ἔκεινος ὁ καλούμενος Ἀσβεστᾶς, ὃν ποτε καὶ Συρράχου σης μὲν ἐπίσκοπον ἐφασαν γενέσθαι, ἐπ' ἐγκλήμασι δὲ τισιν εἰς τὸ Βυζάντιον κατηγορούμενον, ἥδη δὲ καὶ ὑπὸ τῆς τῶν Ρωμαίων Ἐκκλησίας ὡς παρὰ κανόνας πράξαντα, καθηρμένον. Ἡγάπιος δρτὶ πρῶτον χειροτονεῖσθαι μέλλων, μὴ παρεῖναι τοῦτον τῇ χειροτονίᾳ διεπέμψατο, ἄχρις οὐ τὰ κατ' αὐτὸν, φησὶν, ἐπὶ σχολῆς ἀκριβέστερον διαγνωσθῆ. Τοῦτο δὲ πατριάρχης ἐν πρώτοις, οὐ καλῶς μὲν, ὡς γε δοκοῦν τοῖς πολλοῖς, πέπραχε δὲ οὖν ὅμως ἐν δι- καιοσύνῃ.

C

* Εντεῦθεν, ὡς τίς ἀν ἔξειποι τὴν ταραχὴν καὶ τὴν σκοτύματαν ; τίς τὴν ἀπὸ τοῦ μικροῦ βῆματος φιλο- νεικίαν, καὶ Εριν, καὶ μνησικακίαν τοῦ δεινοῦ ἔκει- νου Σικελοῦ παραστήσαι ; Εύθὺς γάρ ἀκούσας, οὐκ ἐφιλοσόφησε πρὸς τὴν ἀγγελίαν, οὐ τὴν ἴδιαν ὡς φρύνιμος συνεκάλυψεν αἰσχύνην, τοὺς ἐπὶ χειροτονίᾳ δὲ κηρούς τῶν αὐτοῦ χειρῶν ἀπορρίψας, καὶ καταναι- δευτάμενος, πάστης ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας ἐσχάτως διελοιδορεῖτο τὸν ἀνφίτιον, καὶ λύκον ἀντὶ ποιμένος ἐπεισέναι τῇ ἐκκλησίᾳ μανιωδῶς διεσχυρίζετο. Φ χαὶ Πέτρος ὁ Σαρδέων, ὁ λεγόμενος Δεῖλαιος, πρὸς δὲ καὶ διακόνος Εὐλάμπιος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἀσημοτέρων [ἀν. εὐσημοτέρων] εἶποντα κληρικῶν, ἀλόγως τῆς Ἐκκλησίας ἀπορρηγγύμενοι.

D

* Εν δλοις μὲν οὖν ἔνδεκα χρόνοις τῆς πρώτης αὐτοῦ Ἱεραρχίας ὁ Ἡγάπιος ἀποπειρώμενος, καὶ πᾶσαν μὲν λόγων, πᾶσαν δὲ δωρεῶν προτεινόμενος φιλοτιμίαν, οὐχ οἰδες τε ἐγεγόνει τὴν τοῦ Ἀσβεστᾶ κακίαν κατα- σβέσαι. Διήρχετο πάσας οἰκίας τῶν δυναστῶν, μάτην διαλοιδορούμενος καὶ διαπύρων πικρῶς, καὶ μηδὲ Χριστιανὸν ὀνομάζειν τὸν ἄγιον δὲναγής ἀξιῶν, μά- λιστα δὲ πάντων παρὰ Φωτίῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ συγγε- νέσι τιμώμενος, μέγας τις ἀνθρώπος τοῦ Θεοῦ χρη- ματίζειν ἐπιστεύετο· διθεν καὶ παρ' αὐτοῦ πρώτου χειροτονηθεὶς δι Φωτίος, ἐκ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως δλην τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τοῦ ἀναιτίου μανίαν ἐπεσπά- σατο. Καὶ ὥσπερ εἰς αὐτὸν τοῦτο πατριάρχης προχει- ρισθεὶς, ίνα πάσαις ἐπινοίασι, τρόποις πᾶσι, τὸν ἀθώον τιμωρήσηται, οὗτως ἡγωνίζετο, οὐ τῆς Ἱερ-

(5) Pro improbi: vel dictum per ironiam, HARD

σύνης μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς αὐτὸν ἀπαλλάξειν, εἰ δυνατὸν, τῆς ζωῆς· καίτοι γέ χειρόγραφα παρὰ τῶν καταδεχομένων αὐτὸν πρότερον ἀπαιτηθεῖς μητροπολίτῶν, ὡστε πατρίκηγ ἀπονέμειν τῷ Ἰγνατίῳ τιμὴν, καὶ πάντα κατὰ βούλησιν αὐτοῦ δρᾶν, καὶ ἐν μηδενὶ τοῦτον παραλυπεῖν. Οὖπα δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν δύο μῆνες παρῆλθον, καὶ αὐτὸς τοὺς δρόχους ἡθετήκως, πρώτον μὲν τοὺς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τεταγμένους, δισυς οἰκειοτέρους εὑρίσκει τοῦ πατριάρχου, κατακλειών, καὶ αἰκισμοῖς βιασοίς καὶ μάστιξι καταικίζεινος· καὶ κολακεύων δὲ πάλιν, καὶ δῶρα προτείνων καὶ προκοπάς, καὶ χειρόγραφα ἀπαιτῶν, καὶ πᾶσι· ὡςτε πέμψοι, καὶ ἔρευναν ἀκριβῆ ποιήσασθαι κατὰ τοῦ Ἰγνατίου, ὡς αὐτοῦ λάθρα τυρεύοντος κατὰ τῆς βισιλείας. Εὐθὺς οὖν ἀρχοντες ἀπηνεῖς καὶ στρατιῶται θρασεῖς τὴν Τερέθινθον καταλαβόντες, καὶ πᾶσαν ποιήσαντες ἔξετασιν, καὶ πᾶσαν βάσανον, τοὺς ὑπ' ἔκεινον ἀνθρώπους βασανίσαντες, ἐπειδὴ ἔξελιπον ἔξερευνῶντες ἔξερευνήσεις, καὶ λοιπὸν οὐδὲν εἶχον, ὡστε δικαίως τιμωρήσασθαι, τῇ ἀδικίᾳ καθαρῷ χρῶνται. Λαβόντες γὰρ τὸν ιερὸν ἄνδρα μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, καὶ πρὸς τὴν λεγομένην Τέρειαν περάσαντες, διέσμιον τοῦτον εἰς μάνδραν αἰγῶν κατέχεισαν· ἔκειθέν τε πρὸς τὸ Προμήτου λεγόμενα διεπερῶσιν, διπού δὴ Λέων ἔκεινος ὁ Λαλάκων ἐπονεμαζόμενος τῶν Νουμέρων δομέστικος ὢν, ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοῦ τοῖς ραπίτμασι κατέκοψε τὰς σιαγόνας, ὡς δύο μύλας ἔκει τοῦ ιερωτάτου γέροντος ἐκπεσεῖν· εἴτα δύο μοχλοῖς σιδηροῖς, ἀνδροφόνων τρόπον, τοὺς αὐτοῦ πέδας κατατφαλισάμενοι, καὶ μικρῷ φρουρῷ κατακλείσαντες ἀπήεσαν, δύο πεπόνας καὶ μόνον πρὸς ὑπηρεσίαν αὐτῷ καταλιπόντες. "Ολο; δὲ αὐτοῖς δὲ ἀγῶνας καὶ ἡ ἐπειξίς ἦν, ὡστε λίθελον αὐτοῖς ἀποταγῆς δοῦναι, καὶ ἐκουσίως τοῦ θρόνου παραχωρεῖν. 'Ο δὲ τὸν λύκον κατὰ τῆς ποιένης δεινῶς ἐπεισφράσαντα θεατάμενος, διον ἦν ἐπ' αὐτῷ, τὴν ἔφοδον ἔξεργεν. 'Ημερῶν δὲ παρελθουσῶν δλίγων, εἰς τὰ Νούμερα τοῦτον περάσαντες, σιδηροδέσμιον ἔγκλεισουσιν· εἴτα Αἴγυουστος ἐγένετο μήν, καὶ εἰς πλοῖον αὐτὸν ἐμβαλόντες, εἰς Μιτυλήνην ἔξορίζουσι. Πάντας δὲ τοὺς ὑπογοουμένους οἰκείους είναις καὶ φίλους αὐτοῦ, οὓς μὲν δαρμοῖς ἀφορήτοις καὶ θανατηφόροις παρεδίδουν πληγαῖς· οὓς δὲ, τὸ φιλανθρωπότατον, ὑπερώριζον τῆς πόλεως. "Ὄτε δὴ καὶ τὸν χαρτοφύλακα Βλάσιον διὰ τὴν διπέρ τῆς ἀληθείας περίφηταν ἐγλωσσοτόμησαν. 'Ἐν Μιτυλήνῃ δὲ διατρίβοντος, ὁ Φώτιος τὴν κατ' αὐτὸν ἐκκλησίαν τῶν πανηρευομένων συναγαγὼν, καὶ πρὸς τῷ ιερῷ τεμένει τῶν πανενδέξιων Ἀποστόλων γενόμενος, καθαίρεσιν ἀποφαίνεται κατὰ τοῦ μη παρόντος Ἰγνατίου· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἀναθεματίζει καὶ ἀποκηρύττει, αὐτὸς κατήγορος γινόμενος καὶ κριτής. Καὶ δισους μὲν ἐώρα τῷ αὐτοῦ σκοπῷ καὶ τῇ παραλόγῳ πράξει ταύτη συνάδοντας, καὶ τοῖς τελουμένοις ὑπογράφοντας, ἐν τοῖς πρώτοις τῶν φίλων καὶ γνησιωτάτων εἶχε συλλειτουργῶν· δοσι δὲ τῇ ἀκρίτῳ χρήσει προσοχθήσαντες, συναινέσαι ταῖς ἀλογιστίαις ταύταις οὐκ ἡδούλοντο, τούτους τῷ πραιτώρῳ καὶ φυλακαῖς πολυτρόποις κολασθησομένους παρεδίδουν. Παλλῶν οὖν διαγογγυζόντων, καὶ ἐπὶ ταῖς ἀχρισίαις

A bus innoxium iret perditum, sic pugnabat, ut illas non sacerdotio tantum privaret, sed vita etiam, si posset, exueret: licet essenti ab eo per metropolitas suos, a quibus est receptus, exacta chirographa: ut paternum Ignatio honorem tribueret, omniaque ex ejus voluntate gereret, nec ulla in re molestus esset: ipse tamen vix post duos a creatione sua menses juramento suo violato, primum Ignati familiares conjecit in vincula, dirisque flagris et plagiis multavit: deinde rursus blanditus, muneraque et honores pollicitus, chirographa petiit, et omnibus modis studuit adversus Ignatium exitii causam reperire. Cumque nihil horum quae ipse cupiebat, inventaret, scelerato Bardæ, perque Bardam Michaeli levissimo suggestit, ut mittat, qui in Ignatium velut B imperio insidiantem severe inquirant. Ergo crudelis præfeci atrocesque satellites extemplo Terebinthum petunt, omniaque genera quaestiorum instituunt, et fainulos Ignati tormentis omnibus excruciant. Postquam vero defecerunt scrutantes scrutinia, nec quidquam deprehenderunt, quo iuris in illum animadverterent, aperto scelere in eum grassantur. Arreptum enim virum sanctum et suos in insulam Hieriam traduxerunt, atque Ignatium vinculum stabulo caprario incluserunt. Inde ad ea loca transferunt, quæ Promeli dicebantur; ubi Leo ille cognomento Lalaco, Numerorum domesticus, tam immaniter colaphis genas illius cecidit, ut sacratissimo seni duos molares excuteret dentes. Deinde vectibus geminis, latronum instar, pedes strinxerunt; angustoque conclusum ergastulo, duobus duntaxat pueris administris illi concessis, reliquerunt. Tota autem vis hæc et vexatio eo pertinebat, ut Ignatius abdicationis libellum scriberet, sponteque throno patriarchatus cederet. Sed Ignatius, cum lupum in gregem atrociter grassari cerneret, quantum poterat, impetum reprimebat. Elapsis autem haud multis inde diebus, in Numera deductum, in carcere catenis onerant: dein Augusto mense appetente, in navigium conjectum Mitylenam deportant. Porro eos qui habebantur ejus familiares et amici, immanissimis cruciamentis plagiisque lethalibus affliciebant: quos autem humanissime tracabant, exilio multabant; Blasioque chariophylaci ob fidem et dicendi libertatem linguam detruncarunt. Ignatio porro Mitylenæ commorante, Photius ecclesia malignantum sibi affinum coacta, absentis Ignatii, in ipso gloriosissimorum apostolorum templo, exauctorationem pronuntiat: nec pronuntiat tantum, sed anathemate Ignatium ferit damnataque; et damnatum idem accusator, idem iudex proclamat. Qui quos factioni suæ studere, factisque insanis accinere, ac decretis subscribere videbat, hos vero inter intimos amicos ac symmistas habuit. Qui autem ejus amentia offendebantur, factaque (ut qui sincero judicio forent) non probabant, praetorio et vinculis pessime acceptos tradebat. Multis igitur mussitantibus, improbaque Photii acta damnantibus; quin et ipse Photius cum suis factis

et conscientia reprehenderetur, consilium improbum potius quam sapiens capit. Non enim bono malum, sed malum malo sanare; minorique malo majus addere cogitat. Nam ut virtutis viam ingressi, per bona opera quasi per gradus ad Deum emituntur, ita improbi relictio rectio tramite, per opera mala auctori malitiae copulantur, scelusque scelere cumulare non desistunt, donec in profundum malefactorum suorum præcipites agantur.

Legationem ergo et ille Romanum veterem destinat, et a Nicolao papa legatos petet, qui in speciem quidam collapsum Ecclesiae disciplinam emendent, et dominatus Iconomachorum sectae reliquias penitus extinguerent; revera autem, ut Romanæ Ecclesiae anchoritatem Ignatii exequiorationem firmaret testatorumque redderet. Legat ergo Theophilum Amorii episcopum, et Samualem, qui ad illum diem Chorarum antistes Laodiceno subiectus, archiepiscopi honore dignatus est a Photio. Per quos egregius illeronum verius est ad pontificem maximum mendacis parseribere; Ignatium senio et morbo consecutum, corporisque invaliditate laborarem, se munere abdiisse, suaque in Insula et cenobio commograri, et a principibus populoque, et tuta Ecclesia, omni honore et officiis coli. Penitex, legatis exceptis, rerum Constantinopoli gestarum ignorans, duos legatos, Zachariam et Rhodoaldum episcopos abjegat. μενος, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν ἀγνοῶν, τέλος ἀποστέλλει.

Interea athleta Christi semestri Mitylenæ exacto,
ab exilio redit : redit autem volumate principum
restitutus insulæ Terebintio, non tam honori,
quieli et solatio, quam ignominiae, vexationi, ma-
joriisque afflictioni. Quanta enim inimicus in eo ma-
lignatus sit, quantasque ærumnas Nicetas regiae
classis drungarius cognomento Oryphas, quantas
suum contumelias, ut Photio et principibus gratifi-
caretur, irrogarit, quæ oratio assequatur? Quis
singulatum, impetum, convicia, verbera, tormenta,
quæ ille in familiares illius cruenta manu exercuit,
exponat? Accessit et alia sancto viro calamitas.
Ex tempestate Rhossi gens Scybarum, a Ponto
Euxino ad Stenum excursione facta, omnem circa
regionem omniaque monasteria deprædati sunt :
Insulanorum quoque Byzantinorum per popula-
tum vasa omnia diripuerunt, argentum abstule-
runt, captos ad unum omnes trucidarunt. Ipsius
denique patriarchæ coenobia barbarico furore et im-
petu incursantes, tota supellectili direpta, spolia-
runt, duosque supra viginti ex familiarissimis captos,
in uno navigii trochantere omnes securibus truci-
darunt. Quas ille clades cum accepisset, unicam
hanc in ore vocem semper habuit : *Dominus dedit,*
Dominus abstulit : sicut *Domino placuit*, ita factum
est., et quæ sequuntur. Ita gratias agras et ora-

ταύταις Φωτίου καταγινωσκόντων, όποι τε τῶν οἱ-
κείων ἔργων ἔχεινος καὶ τῆς συνειδήσεως διελεγχόμε-
νος, βουλήην βουλεύεται πονηρὸν μᾶλλον ή συνετήη.
Οὐ γάρ ἀγαθῷ, ἀλλὰ κακῷ τὸ κακὸν λάσασθαι δια-
νοεῖται· μᾶλλον δὲ τῷ θητονι τὸ μεῖζον ἐπενεγκείν.
“Ωσπέρ γάρ οἱ τὴν ὁδὸν ἀνιόντες τῆς ἀρετῆς, διὰ τῶν
ἀγαθῶν ἔργων ὡς διὰ κλίμακος ἀναβαίνουσι πρὸς τὸν
Θεόν· οὗτως οἱ τὴν εὐθείαν ἀφιέντες, διὰ τῶν πονη-
ρῶν πράξεων τῷ τῆς πονηρίας προσοικειοῦνται πα-
τρί· καὶ κακῷ κακὸν ἐπιπλέκοντες; οὐ διαλείπουσιν,
ἴως δινεῖς τὸν τῶν οἰκείων ἔργων ἔχραγῶς; βόθριν.

Διανοεῖται τοίνυν κάκεινος πρεσβευτὰς εἰς τὴν πρεσβυτέραν ἀποστεῖλαι· Ῥώμην, καὶ παρὰ Νικολάου τοῦ πάπα τοποτηρητὰς αἰτῆσαι, πρόφασιν μὲν εἰς διόρθωσιν τῆς Ἐκκλησίας, εἰτουν ἐχτομήν ταλείαν τῶν ἐτι τῆς Χριστιανοκατηγορικῆς τῶν Εἰκονομάχων αἱρέσεως ἀντεχομένων· τὸ δὲ ἀληθὲς, ὡς ἀν μετὰ τῆς τῶν Ῥωμαίῶν χειρὸς περιφανεστέραν τοῦ Ἰγνατίου ποιήσηται καθαίρεσιν. Ἀποστέλλει τοίνυν Θεοφίλον ἐπίσκοπον τοῦ Ἀμφρού, καὶ Σαμουὴλ ἐπίσκοπον ἄχρις ἔχεινου τῶν Χωνῶν ὑπὸ Δασδίκειαν τυγχάνοντα, ἀρχιεπίσκοπον τετιμηκώς· δι' ὃν καὶ τὰ ψευδῆ πρὸς τὸν πάπαν γράψειν δὲ γεννάδας οὐκ ὅχνει· γράψει γὰρ, ὡς Ἰγνάτιος διὰ τῆρας καὶ νόσου καὶ σώματος ἀζυναμίκιν παραιτησάμενος, ὑπαχώρησε τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐν τῇ χατ’ αὐτὸν νῆσῳ καὶ τῷ μονιατηρίῳ μένιν, πάσης τιμῆς καὶ θεραπείας ὑπό τε τῶν βασιλευόντων, ὑπό τε πάσης τῆς πάλαιως καὶ τῆς χατ’ αὐτὸν Ἐκκλησίας ἀξιοῦται. Τούτους δὲ πάπας δεξά-δύο τοποτηρητὰς Ζαχαρίαν καὶ Ῥοδόσαλδον ἐπισκό-

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἐπάνεισι μὲν τῇς ἔξορίας διθλητής, ἐξ μῆνας ἐν Μιτυλήνῃ πεποιηκώς· ἐπάνεισι δὲ διὰ τῆς τῶν κρατούντων προνοίας πρὸς τὴν Τερέβινθον ἀποκαθιστάμενος, οὐ πρὸς τιμὴν μᾶλλον ἢ ἀτιμίαν, οὐδὲ πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ παραμυθίαν, ἀλλὰ πρὸς θλίψιν καὶ κάκωσιν περισσοτέραν. Ὅσα γάρ διχθρός ἐν αὐτῷ ἐπονηρεύσατο, καὶ διας αὐτῷ Νικήτας δι τοῦ βασιλέα στόλου δρουγγάριος, δι Θρύφας λεγόμενος, θλίψεις ἐπήνεγκε καὶ ἐπηρείας, Φωτίψ καὶ τοῖς κρατοῦσι χαριζόμενος, τίς λόγος παραστῆσαι δύναται; τίς καθ' ἐν ἀπαγγεῖλαι τὰς ἐπαγωγὰς, τὰς ὅντες, τὰς ζημίας, καὶ τοὺς δαρμοὺς, δια χειρὶ μιαιφόνῳ κατὰ τῶν τοῦ μακαρίου οἰκείων ἐκείνος ἐτεκτήνατο; Ἐπεγένετο δὲ καὶ ἄλλη τῷ ἀγίῳ συμφορά.. Κατ' ἐκείνουν γάρ τὸν καιρὸν τὸ μιαιφονώτει τὸν τῶν Σκυθῶν βίθνος, οἱ λεγόμενοι Ἐρῶς, διὰ τοῦ Εὔξεινου πόντου προσκεχωρηκότες τῷ Στενῷ, καὶ πάντα μὲν χωρία, πάντα δὲ μοναστήριά διηρπακότες, ἵτε δὴ καὶ τῶν τοῦ Βυζαντίου περιοικίδων κατέδραμον νησίων, σκεύη μὲν πάντα λτεζόμενοι καὶ χρήματα, ἀνθρώπους δὲ τοὺς ἀλόντας πάγτας ἀποκτείνοντες· πρὸς οὓς καὶ τῶν τοῦ πατριάρχου μοναστηρίων βαρβαρικῷ καταδραμόντες ἀρμήματι, καὶ θυμῷ, πᾶσαν μὲν τὴν εὑρεθεῖσαν κτῆσιν ἀφείλοντο, είχοσι δὲ καὶ δύο τῶν γυησιωσέρων αὐτοῦ κεκρατηκότες οἰκετῶν, τοι' ἐν τροχαγνῆρι πλοίου τοὺς

Job. 1, 21.

πάντας ἀξίναις κατεμέλισαν. Τούτων δὲ τῶν συμφορῶν ἐκεῖνος ἐπακούων, μίαν δὲ ταύτην ἐπὶ στόματος εἶχε φωνήν· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείστο· ως τῷ Κυρίῳ δόξῃ, οὗτως ἔγένετο, καὶ τὰ ἑξῆς· οὗτως εὐχαριστῶν, καὶ ταῖς προσευχαῖς; ἀδικεῖπτες πρὸς τὸν Θεὸν ἀνατεινόμενος, τὴν παρ' αὐτοῦ χρίσιν καὶ βοήθειαν ἐπεχελεῖτο, ματαίνει πᾶσαν τὴν ἀπὸ τῶν κρατείν δοκούντων ἡγεῖτο σωτηρίαν· οἶγε καὶ ἡνίκα τοῦτον τηλικαύταις περιπεσεῖν ἀνίσαις ἥκουσαν καὶ θλίψει, τοσοῦτον ἀκέσχον τοῦ συμπαθῆσαι καὶ παραμυθῆσασθαι, ὡς καὶ λύπης πρόφασων ἥγησασθαι, δτὶ μὴ καὶ αἰτίᾳ τῇ βρεραϊκῇ ἐάλω χειρὶ, καὶ τοῖς οἰκείοις συναντρέθη παισίν· οὐ μᾶλλον εὐθυμοῦντες ἐπὶ τοῖς ἀνηρημένοις, ή ἀνώμενοι ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ δικαίου. Καὶ οὐ θαυμαστόν. Ψυχὴ γάρ πᾶσα τῆς ἀγάπης μὲν ἀλλοτριωθεῖσα, τοῦ δὲ μίσους ἀναπληθεῖσα, καὶ ὡς πυρὸς ὑπὸ αὐτοῦ δαπανωμένη, μίαν ταῦτης ἡγεῖται τοῦ πάθους ἀναψυχὴν, τὴν ἀπώλειαν τοῦ μισθυμένου. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ πάλιν συνέδρια, πάλιν ἀρχόντων καὶ ἀρχιερέων κατὰ τοῦ ἀθώου βουλευτῆρια· δὲ μὲν οὖν εἰς τὰ Ποσέως ἐκάθητο, τὴν κατ' αὐτοῦ σκευωρίαν ὑφορώμενος. Φώτιος δὲ τὴν κατ' αὐτὸν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἥκοντας λαβὼν τοποτηρητάς, τὸν ἱερὸν τῶν Ἀποστόλων κατειλήφει νάδν. Παρῆσαν καὶ οἱ βασιλεῖς, παρῆσαν καὶ πάντες εἰς ἀρχοντες, καὶ πᾶσα σχεδὸν ἡ πόλις παρῆσαν ἐκεῖ. Ἐπειδὴ οὖν συνεληλύθεισάν, πρῶτον μὲν Βαάνην πραιπόσιτον, τὸν Ἀγγορήν ἐπικαλούμενον, καὶ διλούς δέ τινας ἐξουθενημένους Ῥωμαίους πρὸς Ἰγνατίον ἀποχρισταρίους προχειρίζοντας. Οἱ καὶ παραγενόμενοι, Ἡ μεγάλη, φασὶ, καὶ ἱερὰ σύνοδος καλεῖται πρὸς ἐκατήν· ἐλθὲ τάχιον ἀπολογησόμενος πρὸς τὰ δικαίων; ή ἀδίκως θρυλλούμενα κατὰ τοῦ· Ὁ δὲ μακάριος, Εἰπατε, φησὶν, ἀξιῶ, πῶς ἔλεύσομαι; ὡς ἐπίσκοπος, ή ἵερεὺς, ή θεραπευτής; Οἱ δὲ, μὴ εἰδέναι τὶ πρὸς ταῦτα ἀποχριθῶσιν, εἰπον· Ἄλλα τοῦ ἀπιδόντες πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας, βεβαίων ἀπόχρισιν αὐθίς ιόντες χομιοῦμεν. Τῇ οὖν ἐπαύριον οἱ αὐτοὶ παραγενόμενοι, Οἱ τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτερας, ἔφασαν, Ῥώμης, Ῥοδόαλδος καὶ Ζαχαρίας, δι' ἡμῶν τῶν ἀναξίων δηλοῦσι τάδε· Εἰς τὴν ἀγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον ἀνυπερθέτως ἀπάντησον, ὡς ἔχει σου ἡ συνείδησις. Εὐθὺς οὖν τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν ἐκεῖνος ἐνδυσάμενος, σὺν ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις, καὶ πλήθει πολλῷ μοναχῶν τε καὶ λαΐκῶν, ἀπῆι πεζοπορῶν. Πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, δπου σταυρὸς ἐν μαρμαρίνῳ κατὰ μέσον ἀνεστήλωται τῆς λεωφόρου, γενομένῳ, Ἰωάννης πατρίκιος, διὰ Κόδης λαγόμενος, ἀπήντησεν αὐτῷ, λέγων ἀπὸ τοῦ βαριλέως ἀπεστάλθαι, καὶ ἀπειλῶν, ὡς εἰ μὴ παγανεύων ἐν μοναχικῷ τῷ συνήθει σχῆματι προέλθοι, θάνατον ἐπηρήσθαι τὴν ζημίαν. Ὁ καὶ πεποιηκότα τὸν ἀοιδόμον τῷ συνεδρίῳ παρεστήσαντο. Καὶ δὴ παριστάνουσιν ἐνδομήκοντα καὶ δύο ψευδομάρτυρας, οὓς ἐξ πολλοῦ προητοιμάσαντο, ἀνθρώπους ἀσεβεῖς πάντας, ἀγελαίους καὶ συγχλητικούς, ὃν ἡγεῖτο Λέων πατρίκιος ἐκεῖνος, ὁ Κρητικὸς ἐγομαζόμενος, καὶ Θεοδοτάκιος πα-

A lioni assidue intentus, a Deo iudicium et auxilium, nullam a principibus salutem exspectans, implorabat. Nam illi, ubi hunc tantis oppressum malis et ærumnis audirent, tantum abest ut dolerent, vel afflictum solarentur, ut moleste etiam ferrent, eum non cum domesticis suis barbarica vi captum interiisse: non magis lati de interemptis, quam tristes de salute justi viventis. Quod mirum videri non debet: mens enim omni charitate destituta, odioque penitus imbuta, velut igne subiecto consumpta, ejus quem odit, exitium, unicum putat mali sui levamentum. Nec multum temporis fluxit, et rursus conciliabula, rursus principum et pontificum adversus sanctum conventicula. Atque Ignatius quidem in ædibus Poseos morabatur, insidiosaque contra se machinationes observabat. Photius autem cum sua factione, et missis ab urbe pontificis legalis, sacram Apostolorum ædem occuparat. Aderant imperatores, aderant et principes cuncti, totaque prope civitas confluxerat. Frequentes ergo cum adessent, primum Baanem præpositum cognomento Angoram, aliosque nonnullos ex vilioribus Romanis, apocrisiarios ad Ignatium destinant. Qui eorum Ignatio, Magna, inquit, et sacra synodus te citat. Quamprimum ergo ades, causam de objectis tibi sive veris, sive falsis criminibus dicturus. Hic beatus: Agite, inquit, obsecro, quomodo veniam? an ut episcopus, an sacerdos, an monachus? Illi haerentes: Nunc, inquit, abimus, cras ad te certa relaturi. Postridie igitur idem reversi: Legati, inquit, veteris Romæ, Rhodoaldus et Zacharias, per nos indignos hæc nuntiant tibi, ut sine mora ad sanctam et œcumenicam synodum adsis, ut tua conscientia tibi dictat. Ergo (Ignatius) exemplum sacrum patriarchæ ornatum indutus, cum episcopis et clero, magnaque religiosorum frequentia, civiumque concursu et comitatu, viam pedes ingressus, cum ad ædem sancti Gregorii Theologi, ubi crux in media publica via marmoreæ columnae imposta est, venisset, Joannes patricius, Coxes nuncupatus, illi occurrit; seque ab imperatore missum dicit; ac nisi privata et usitata monachi veste prodiret, ei capitis periculum ac supplicium imminere. Paret vir sanctus, synodoque sistitur. D Apponunt duos supra septuaginta perjuros testes, quos jam olim impios omnes subornarant, gregarios juxta ac senatorios; quorum duus erat Leo patricius cognomento Creticus, et secundum illum Theodotacius item patricius; cui et perjurii pretium magistri dignitas delata est. His reliquos ex unoquoque gradu sorteque vel deterrimos adjunxerunt. Neque hos tantum, sed quos dibaptistas appellant haereticos. Atque, ut ita dicam, ex omni hominum fæce et colluvie turpissimos quosque nequissimosque auro dignatumque pollicitationibus inductos, singillatum produxerunt, qui jurati testarentur, Ignatum, qui patriarcha jam fuerat annos prope duodecim, non rite et ordine creatum, cathedram Ecclesiæ occupasse. Quid vero stolidi horum judi-

ces, in quorum manibus iniqüitates sunt, ei dextera eorum repleta est muneribus? Quid contra perjurium hoc decreverunt? Tricesimum subito canonem subjiciunt, qui sic habet: *Si quis episcopus sacerularibus potestatibus usus, per ipsos Ecclesiam oblineat, deponatur* (6). Quod autem sequitur in eodem capite: *ut et omnes communicantes cum illo, etc.* fraudulentem malitiose tacuerunt. Oporiebat enim, siquidem pro sanctione apostolica propugnabant, non partem, sed totum canonem observare: et si accusationem admisissent, ut Ignatium, ita ab illo initios, et cum illo communicantes exaucitorare: sicutque in operibus manus suarum peccatores manifeste reprehensi essent. Contra jus autem fasque decernentes, hoc pronuntiarunt tantum, quod pro ipsis ad evertendum Ignatium ab illis sine causa **B** Iesum, faciebat. Quod autem sequitur in canone, quo illi ipsi eidem subjiciuntur censuræ, dissimularunt: id quod illis iacentibus opportune patriarcha ipse succlamavit. O improbitatem! o stuporem! Quis enim ignorat Ignatium episcoporum omnium calculis et totius populi applausu legitime canoniceque creatum fuisse: ipsum autem Photium potius ab exsecrato Barda, et sacerularibus armatum principibus, contra leges, magisque per tyrannidem, quam ecclesiasticum ritum, thronum invasisse? Sed non cognoverunt, neque intellexerunt, qui in avariliæ et ambitionis tenebris ambulant, se hisdem consiliorum laqueis, quos aliis paraverant, comprehendendi.

C xaxouryias! ὡς τῆς σκαιότητος! Τίς γάρ οὐκ οἶδεν, καὶ τῆς Ἐκκλησίας δλῆς συναινέσει, κανονικῶς καὶ ἐνθεμώς προκεχειρισται· αὐτὸς δὲ οὐ φάτιος μᾶλλον ἢ Ἐκκλησιαστικῶς τοῦ θρόνου καταδράττεται; 'Αλλ' οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν οἱ τῷ τῆς φιλαργυρίας καὶ δοξομανίας σχότῳ διαπορευόμενοι, ὡς ἐν οἷς διαθουλίοις*, συλλαμβάνονται.

D Post longam ergo verborum altercationem, laborem, et cunctationem, sola impotenti frati potentia, præter jus fasque omne, pontificali cultu pannoso et sordenti primo [pan. et sord. primo, tum pontif. cultu] induunt, rursusque postea a tergo exiunt. Erat autem hypodiaconus quidam Procopius nomine, ab Ecclesia ejectus; quippe quem mente insanum moribusque profanum patriarcha non ita pridem gradu moverat. Hic primus ablato a patriarcha pallio, vesteque reliqua sacra, istud solemne proclamabat: *Indignus. Zacharias et Rhodoaldus, nonnullique alii nefarii homines idem vociferantes, impiò decreto suffragabantur. Quos tamen onines brevi coelestis vindicta consecuta est, cuni illus sancti valis Zachariæ fals illa jure optimo demessuit. Photius autem quo pacto suum adversus insontem occultum aliter odium universo orbi proderet, seipsumque longissime a pacifice milique pastore Jesu abesse ostenderet, quam res ejusmodi machinando, justoque viro injurias tantas irrogando? Illoc judicium nemo fuit qui non reprehenderet, atque indignitatem rei, aut potius im-*

τρίχιας μετ' αὐτὸν, φ καὶ τῆς ἐπιορχίας μισθὸν τὴν ἀξίαν μαγίστρου προετείνατο. 'Εφ' οἶς καὶ τοὺς λοιποὺς ἀφ' ἑκάστου βαθμοῦ καὶ τοῦ καταδεεστάτου πάντων συλλεξάμενοι, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν λεγομένων διβαπτιστῶν, καὶ ἀπὸ παντὸς, ὡς εἰπεῖν, τάγματος τοὺς αἰσχίστους καὶ μιχρωτάτους τῶν ἀνθρώπων χρυσοῦ τε καὶ ἀξιωμάτων ἐξαγοράσμενοι, ἵνα καθ' ἓνα προσῆγον, δικύοντας, ὡς 'Οδωδεκατῇ μιχροῦ δεῖν χρόνον ἀρχιερατεύσας Ἰγνάτιος ἀψήφιστως χειροτονηθεὶς, ἐκράτησε τῆς ἐκκλησίας. Τί οὖν οἱ μάταιοι τῶν τοιούτων κριταί, ὅντες ἐν χερσὶν αἱ τρομλαὶ, ὅντες δέξιαν ἀντίστηθεν δώρων; τί οὗτοι πρὸς τὴν ψευδορχίαν ταύτην ἀγνοήσαντας; Τὸν τριακοστὸν εὐθὺς ὑπαναγινώσκουσι κανόνα, *Ei τις ἐπίσκοπος, λέγοντα, κοσμικοῖς ἀρχούσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἀγκυρατῆς ἐκκλησίας γένηται, καθαιρείσθω. Τὸ δέ τοῦ κεφαλαίου, δτι: Καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες, κακούργως οἱ δόλιοι παρειώπησαν· Εδει δὲ πάντως, εἰπερ ἀποστολικὸν νόμον τὴν ἔγωντες τηρεῖν, οὐχ ἐκ μέρους, ἀλλὰ τελείως τηρεῖν· καὶ εἰ ἀληθῶς εἴχεν τὴν κατηγορίαν, ὥσπερ ἐκείνον, οὗτοι καὶ τοὺς ὑπὸ ἐκείνου χειροτονηθέντας, καὶ αὐτῷ κοινωνήσαντας, καθαιρεῖν· καὶ οὗτως δὲν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν οἱ ἀμαρτωλοὶ σαφῶς συνελαμβάνοντο. 'Αδικώτατα δὲ διανοούμενοι, δεοντο μὲν αὐτοῖς πρὸς βλάβην τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπηρεαζομένου συνετέλει, τοῦτο ἐξεφώνησαν, τὸ δέ τοις δέ, ὡς καὶ αὐτοὺς τῇ αὐτῇ ὑποβάλλον ἐπιτιμίᾳ, κατεχρύψαντο· δέ τοις καὶ ὁ πατριάρχης αὐτοῖς τότε παρασιωπήσασιν εὐστόχως ἐπιφωνεῖ. 'Ως τῆς*

E ὡς Ἰγνάτιος μὲν ψήφῳ πάντων δροῦ τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῆς Ἐκκλησίας δλῆς συναινέσει, κανονικῶς καὶ ἐνθεμώς προκεχειρισται· αὐτὸς δὲ οὐ φάτιος μᾶλλον τοῦτον ιμάτιαν διερράγεται καὶ ψυπῶντα, καὶ τὴν Ιερατικὴν στολὴν περιβαλάντες, ἐκ τῶν διατεθέν ἀπαμφιάζουσιν. 'Ην δέ τις ἐκκήρυκτος ὑποδιάκονος, Προκόπιος τοῦνομα, τὸν λόγον δλογος, τὸν βίον βέβηλος, δν δὲ πατριάρχης πρώην διὰ τοῦτο ἐρρίψε τοῦ βαθμοῦ. Οὗτος πρῶτος ἀναιρούμενος τὸ ὄμοφόριον καὶ τὴν λοιπὴν ἐτήτητα, ἐνδικ τὸ, Ἀγάξιος. Ζαχαρίας τε καὶ Ροδαλδος, καὶ τινες ἄλλοι μιαροὶ τὰ ἵσα κραυγάζοντες, τῇ ἀνοστάτῃ ψήφῳ συνεπεψήφιζοντο· οὓς πάντας οὐ μετὰ πολὺ μετήλθεν τὴ δίκη, καὶ τὸ τοῦ Ζαχαρίου τοῦ θείου δρέπανον ἐκδικώτατα κατακτείναται συνετέλεσε. Φάτιος μὲν οὖν τὴν ἐνδομυχούσαν ἐν αὐτῷ κατὰ τοῦ ἀνεγκαλήτου μῆνιν πῶς δὲν ἄλλως τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ κατεστήσατο φανεράν, καὶ πῶς δὲν ἐκείνον ως πορρωτάτῳ τοῦ εἰρηνικοῦ καὶ πράσι ποιμένος ἀπέφηντι Ιησοῦ, τῇ τοιαῦτα διανοθεῖς, καὶ οὗτως ἀδικώτατα τῷ δικαίῳ ἐπιθέμενος; Ταύτην τὴν κρίσιν οὐκ ἡν δεστις οὐκ ἐμέμψατο, καὶ τῆς ἀλογιστίας, μᾶλλον δὲ μεσανθρωπίας τὸ ὑπερ-

(6) Canon apostol. 29, alias 31.

δάλλον ἀπεστράζη. Οὐδὲ γὰρ οἱ τῷ μέρει μόνον τοῦ Α δρθοῦ λόγου τιθέμενοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ Φωτίου οἱ συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι κατεστέναξαν τῶν γεωμένων, καὶ εἰς κακὸν ταῦτα προβήσεθαι τῷ τῆς ἀδεικτᾶς οἰκνίσαντο χριτῷ. Τί δὲ ἐκεῖνος; ἢρ' ἥδεσθη τοὺς ἀνθρώπους, ή τὸν δικαιοσύνην ἀγαπῶντα καὶ χρίσεν Θεὸν φοβήθεις; ἐξ ἐκείνου κατέπαυσε τὴν δργήν; Οὐδαμῶς· ἀεὶ δὲ φθόνον φθόνῳ, καὶ κακίαν ἐπιτυνάκτων τῇ κακίᾳ, ἡγωνίζετο σπουδῇ πάσῃ καὶ μηχανῇ οὐ θανατῶσαι μόνον, ἀλλὰ τὸ τούτου χεῖρον, καὶ ὡς θανάτου ἀξιον αὐτὸν ἀγελεῖν. Τότε μὲν οὖν, ὡς ὑπέλαβον, καθαιρήσαντες καὶ ἐκκηρύξαντες, ἀνθρώποις αὐτὸν ώμοτάτοις καὶ ἀσεβεστάτοις τιμωρεῖσθαι πικρῶς παραδίδωκασιν, ἀχρις δὲ οἰκεῖοι χειρὶ τὴν ίδιαν καθαίρεσιν ὑποσημήνηται. Ἡσαν δὲ οἱ κολαφίζοντες καὶ ταλαιπωροῦντες αὐτὸν, καὶ πήξεως οβητῆς δριμείας, ἐνὶ χιτωνίσκῳ πιέζοντες, καὶ στευροῦντες αὐτὸν, καὶ πυρπολοῦντες, καὶ ἐν δυσὶν ἔδομάσιν ἐμφρούριον συνέχοντες, καὶ ἀστίᾳ τελεῖς κατατήκοντες· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῆς αὐτὸν τοῦ Κοπρωνύμου τῆς λάρνακος ἐκάθιζον ἀναβάζοντες, καὶ τῶν παδῶν αὐτοῦ κάτωθεν λίθους ἐξαρτῶντες βαρεῖς, καὶ ἐπὶ πλειον τῇ τοῦ μαρμάρου τὴν ξύραν δέσύτητι πικρῶς ἄγαν πλήσσοντες ἐπέτρινον. Οἱ οὖν ταῦτα τε καὶ ἀλλὰ πλείω ἐνυδρίζοντες εἰς τὸν μακαριώτατον, καὶ λόγοις καὶ ἔργοις ἐμπαροιεῦντες εἰς αὐτὸν, σπέρμα πονηρὸν, ὡς εἰπεῖν, υἱοὶ ἀνομοί, οἱ Μωροθεόδωρος ἐκεῖνος, καὶ οἱ Γοργονίτης Ἰωάννης, καὶ οἱ Θεοδούλου Νικόλαος οἱ Σκουτελόψις ήν.

Μετὰ γοῦν τὰς κολάσεις, οἱ οὗτοι προσήγαγον τῷ διμολογητῇ τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τὰς ἀπειλὰς, μετὰ τὰς ἀλύσεις, οἱ κατὰ τῶν τιμίων ἐπένθαλον ποδῶν, μετὰ τὰ ραπίσματα, μετὰ τὸ στευρωδῶς ἐπὶ πρόσωπον κατὰ τῶν μαρμάρων ἐφαπλῶσαι, καὶ ὅλην τὴν νύχτα δεδέμένον τιμωρήσασθαι, μετὰ τὸ ἐπιβιβάσαι τῇ λάρνακῃ εἰς τὴν ἔξτης νύχτα πᾶσαν; εἴθ' οὕτως ἀπολύσαι τῶν δεσμῶν, καὶ κατὰ τοῦ ἐδάφους αὐτὸν ἀκοντίσαι καὶ συγτρίψαι, καὶ τῷ αἷματι φοινίξαι τὴν γῆν· μετὰ ταῦτα πάντα μικρὸν τοῦτον ἐμπνέοντα (συνεῖχε γὰρ μάλιστα λελυμένη καὶ ἡ γαστήρ), βίξ τῆς τοῦ ἀγίου χειρὸς οἱ Μωροθεόδωρος κρατήσας, καὶ χάρτην λαβών, ἐπηξεν ὡς δι' αὐτοῦ σταυρὸν; δην καὶ ἀναγαγὼν ἐπιδέδωκε Φωτίῳ. Ὁ δὲ τὸν σταυρὸν λαβών, ἐξ οὗτοῦ ὑπέγραψεν οὕτως· «Τιγνάτιος ἀνάξιος; Κωνσταντινουπόλεως διμολογῶ ἀψήφιστως εἰσελθεῖν, καὶ τὰ ἐτη ταῦτα οὐχ ἡγίαζον, ἀλλ' ἐτυράννουν.» Ταύτης τῆς ὑπογραφῆς τῷ βασιλεῖ πεμφθεῖσης, ἀφίεται μὲν οἱ μακάριοις ἐκεῖνης τῆς ἐνοχῆς, τὸν μητρικὸν δὲ οἶκον τὰ Ποσέως καταλαβῶν, μικρὸν τέως ἀπὸ τῶν πελλῶν πόγων ἀνέψυχεν ἐκεῖ. «Ο ἔχθρος δὲ οὐκ ἐπικύετο δόλους ἐν καρδίᾳ τεκταινόμενος, καὶ πονηρὸς κατὰ τοῦ φθώνου διαλογιζόμενος. Τοίνυν ὑποβάλλει τοῖς κρατοῦσιν ἐπὶ τὸν τῶν Ἀποστόλων αὐθίς αὐτὸν ἀναγαγεῖν ναδν, καὶ βιάζεσθαι, πρῶτον μὲν τὴν οἰκεῖαν καθαίρεσιν ἀνεγνωκότα ἐπὶ τοῦ διμβωνος ἀναθεματίζειν ἐαυτὸν· μετὰ ταῦτα δὲ (ῷ τῆς μιαιφόνου βουλῆς) ὥ τῆς δεινότητος!) τούς τε ὀφθαλμούς ἐκκέψαι καὶ τὴν χεῖρα

PATROL. GR. CV.

manitatem non aversaretur. Neque enim illi soli, qui rectam rationem sequebantur, sed ipsius quoque Photii propinqui et familiares ad hanc rerum gestarum infamiam ingemiscebant, augurabanturque, hanc omnem improbitatem in ipsius quondam ini. qui judicis caput et exitium redundaturam. Quid vero ille? an homines est reveritus? an timuit diligentem justitiam et judicium, Deum? illoque ex tempore iram posnit? Minime vero. Quinimo odium odio, invidiam invidia, scelus scelere cumulans, illam omni ratione vique conabatur non tantum peccundare, sed, quod est atrocius, veluti noxiū ultimoque supplicio dignum e medio tollere. Itaque tunc, ut cōperant, exauctioratum publicoque praeconio damnatum, immanissim's scelestissimisque hominibus excrucianum tradidere, quoad sua manu sua ipsius abdicationi subscriberet. Ergo illum colaphis plectunt, misereque diverant: et cum frigore prope contabesceret, unica tantum tunica indutum macerant, urunt, atque discruciant. Cumque binas illum hebdomadas in carcere tenuissent, extrema prope faimē conficiebant. Imo et Copronymi sepulcrum seu arcām cōscendere cogebant, in eaque collocato, ingentia a pedibus saxa suspendebant, saepque marmoris acumine sedem concussam attirebant. Hæc et his plura tormenta, sannas, contumeliasque impium semen, ut sic loquar, et impia progenies viro sanctissimo dictis factisque, et stolidus ille Theodorus, et Gorgonites Joannes, atque Nicolaus Théoduli Scutelopsis, irrogabant.

Ergo post cruciamenta, quibus Christi confessorem afflixerant, post comminationes, post catenas et compedes venerandis pedibus injectas, post alapas, et postquam eum ad formam crucis in faciem in marmore prostratum ac distentum, tota nocte vincum insuper torsissent, atque lumbæ impositum totam insequentem noctem cruciassent, tandemque solutum humi projecissent fodiassentque, ut sanguine etiam terram purpuraret: post hæc, inquam, omnia, cum adhuc modice spiraret (urgebatur enim et alvi solutionis profluvio), tum insanus Theodorus sacra viri manu per vim arrepta, chartaque subjecta, quasi per illum crucem impressil, allatamque Photio porrexit. Qui signo accepto, sua ipse manu subscripsit: «Ignatius indignus Constantinopolitanus consileor, me non legi et suffragii creatum ecclesiae thronum invasisse, neque his annis rite et sancte ecclesiam rexisse, sed tyrannidem exercuisse.» Hoc pseudo-chirographo imperatori misso, vir sanctus e custodia est dimisus, maternisque in ædibus Poseos paululum a tot ærumnis respirabat. Sed enim hostis non desilit fraudes animo versare, pessimaque adversus innocentem consilia coquere. Itaque suggestit imperatoribus, ut Ignatius ad ædem apostolorum reductus, primum exauctiorationem suam ipse publice pro ambone legat, atque sibi ipsi anathema dicat. Deinde, o crudele consilium, o singularem immunitatem! ambo illi effodere lumina, manusq;

præcidere illa furia meditabatur. Tam altum impium odium conceperant, ut divinæ vindictæ rationem ducerent nullam. Aberat omnis Dei metus, et quidem diaboli furor illos agitabat. Pentecostes sancta dies complebatur, cum ece ibi armatorum manus domicilium in quo degebat, corona præter omnem exspectationem repente cingit. Vir sanctus ubi animadvertisse peti, et parricidæ Esau furorem sensit, consilium contra temporum improbitatem opportunum, suaque sapientia et Spiritu sancto ejus rectore dignum capit. Quodnam illud? Vilem a servis et sœcularem sumit vestem, geminasque sportas ab humeris una a pertica suspensas bajuli ritu gestans, deceptis per noctem custodibus, uno comitatus Cypriano discipulo suo, profugit, iter ingressus per embolum ad Sybaiticum, saucio et afflito pectore, velut alter David, cum profugeret a facie Saul. Enimvero per tenebras eunti divinitus occurrit vir augusta admodum facie decorus, coma barbaque decenter promissa, veste candida, niveoque vectus equo, quasi Blachernas tenderet. Ignatius autem illè vir, cum propter luminis inopiam eum videre clare non posset, nihilo secius, quisquis ille erat, divino Spiritu impulsus pronuntiavit: Deus, inquit, et sanctissima Dei Mater, sacratissime domine, te et comites tuos tueatur. Quam vocem ille cum tanquam oraculum e cœlo missum accepisset, et loco itinerarii subsidii, quasi viaticum sibi datum putaret, multo alacrius iter carpebat; et tenui illo ac servili habitu ignotus navigium concendit, et Principes, Proœconesum, aliasque Propontidis insulas, aliam ex alia permutaudo, per solitudines in montibus et speluncis, cavernisque terræ, ut cum Apostolo loquar, absconditus errabat, egenus, afflictus, angustiatus, victumque rogatoris instar a piis Christianis emendicabat. At Photius amissa, quam spe devorarat, præda omnia cœnobia, urbemque totam ac suburbia vestigabat, sicubi velut igne evanidum reperiens titionem. Cum ergo nihil eorum quæ cupiebat, succederet: procurato edicto regio, Orypham illum cum sex cursoribus ad cuncta loca maritima, cunctasque insulas lustrandas amandat, uti quocunque loco deprehensem, veluti perturbatorem eversoremque imperii, de medio tolleret. Itaque tenaci illi canes cum sœpius et pluribus in locis in Ignatum ipsum incidissent, servili tunicala decepti non agnoverunt. Qui et ipsum alias medios transeuntem queritantes, velut Assyrii cæcitate percussi, non senserunt. Abierunt ergo, quod est in parœmia, ut frustrati præda liantes lupi. Ignatius persolutis Salvatori pro tutela votis, per multas tribulationes ad regnum cœlorum contendebat. Atque illi quidem hæc agebant. Quid vero hæc illis molientibus, longanimis, justus, et fortis Deus, qui non irascitur per singulos dies? an diutius extremas has malorum ærumnas potuit dissimulare? Minime vero.

ούχ τὸ δυνηθῆσαν ἰδεῖν. Καὶ αὐτὸς μὲν, ὡς λύκοι μάτι
τὰς εὐχαριστηρίους εὐχάς ἀναπέμπων τῷ Σωτῆρι, δι-
Οἱ μὲν ἐν τούτοις ἥσαν. Τι δὲ ὁ μακρόθυμος Κύρος
καθ' ἑκάστην ἡμέραν; ἀρ' ἐπὶ πολὺ τέτοιο

A μανιωδῶς ἐβοσσοδόμευεν. Οὐτως αὐτῶν εἰς βάθος τὸ μίσος καθῆψατο, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνης λόγος παρ' αὐτοῖς οὐδεὶς, καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ἀπῆν, καὶ ὁ τοῦ διαβόλου ζῆλος ἐσπουδάζετο. Αὕτη συεπληροῦτο ἡ τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς ἡμέρα, καὶ ίδοὺ πλήθος στρατιωτῶν ὀπλοφόρων τὸν οἶκον ἔξαφνης, ἐνῷ κατήγετο, περιεκύκλου. Ἰδὼν οὖν ὁ ἄγιος ἐκεῖνος τὰ ἔργα μενα ἐπ' αὐτὸν, καὶ τὴν ἀδελφοχτόνον μανίαν αἰσθόμενος Ἡσαῦ, βουλήν βουλεύεται, ἀντίρροπον μὲν τῆς τοῦ καιροῦ κακίας, τῆς αὐτοῦ δὲ συνέσεως καὶ τοῦ ὀδηγοῦντος αὐτὸν θείου Πνεύματος ἐπάξιον. Τις δὲ ἡ βουλὴ; Ἀλλοιοί μὲν ἔτυχον, οἰκτράν καὶ λαίκην παρὰ τῶν οἰκετῶν ἀνελημμένος στολὴν, δύο δὲ σπυρίδας ἐφ' ἐνδεῖς ξύλου τῶν ίδιων ἀπαιωρήσας ὅμων, ἀχθοφόρου τινὸς τρόπουν ἀπέδρα, τοὺς φύλακας κατὰ μέσας νύκτας λαθών. Ἐσκευδεῖ δὲ ἄμα τῷ μαθητῇ Κυπριανῷ, τὴν ἐπὶ τὸ Συναττικὸν διὰ τοῦ διαβόλου ποιούμενος πορείαν. Τὴν ψυχὴν δὲ συντριβόμενος, καὶ ταῖς δάκρυσι περιφραινόμενος, καὶ σφόδρα κατάπικρος τὴν χαρδὰν καὶ κατώδυνος ὦν, ἐτρέχεν ὥσπερ Δαυΐδ ἐκεῖνος ἀπὸ προσώπου διαδρᾶντι Σαούλ. Κρείτονι δὲ προνοίᾳ συναντεῖ τούτῳ διὰ τῆς νυκτὸς ίόντι ἀνήρ τις πάνυ τὴν πρόσοψιν ἐύπρεπής, τὸν τε πώγωνα καὶ τὴν κώμην εὐσταλῶς καθειμένος τῆς κεφαλῆς· καὶ αὐτὸς στολὴν λευκὴν ἐσταλμένος, καὶ ἐπιπλέοντας λευκῷ, τὴν ως ἐπὶ Βλαχέρνας ἐβάδιζεν δόδον. Ἄγνως δὲ ὁ ἀντρός τι πυρσὸς οὐδαμοῦ, καὶ τραχῶς ἐκεῖ τοῦτον ίδειν οὐδὲ ἥν· πλὴν, δεστις ποτὲ ἥν, Πνεύματι θείῳ κινηθεῖς, Ἐφη· Ὁ Θεὸς καὶ ἡ ὑπεραγία, λέγων, Θεοτόκος ἀκίνδυνόν σε, πανίερε δέσποτα, καὶ τοὺς μετὰ σοῦ διαφυλάξαι. Τοῦτο τὸ βῆμα, οἴλαπερ, ἐφόδιον ἀγαθὸν ἀναθεν ἥκον ἐπ' αὐτὸν, ὁ μακάριος ὑποδεξάμενος, προθυμότερον ἐβάδιζε· καὶ τῷ δουλικῷ καὶ πενιχρῷ σχήματι πάντας λαθών, καὶ εἰς πλοῖον ἐμβάς, καὶ τὰς Πριγκιπείους, καὶ Πρεσικονησίους, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ Προποντίους νῆσους, ἀλλην ἐξ ἀλλης ἀμείων, καὶ ἐν ἐρημίαις πλανώμενος, δρεστεῖ τε καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς τῆς γῆς, ἀποστολικῶς φάναι, κατακρυπτόμενος ὅπατις, ὑστερούμενος, θλιβόμενος, κακουχούμενος, τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμὰς ἐπαίτου τρόπου διὰ τῶν φιλοχρίστων ἡρανίζετο. Φώτιος δὲ τῆς θῆρας διαμαρτῶν, πάντα μὲν μοναστήρια, πάσαν δὲ τὴν πόλιν, καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἀνηρινάτο, εἰς που ἀρα καταλάβοι τὸν ὥσπερ δαλὸν ἐξηπτασμένον [ἰσ. ἐξηφανισμένον] ἐκ προσώπου πυρός. Μηδὲν οὖν ἀνύειν δυνάμενος ὡν ἐβούλετο, παρασκευάζει πρεστάγματι βασιλικῷ, τὸν χαλεπὸν ἐκείνον 'Ορύφαν σὺν ἔξι δρομεῦσι πάστις τὰς νῆσους καὶ τὴν παράλιον ἀνερινάσθαι, καὶ εἰς που συμβαῃ ληφθῆναι τὸν Ἰγνάτιον, εὐθὺς ἀναρρεῖσθαι τοῦτον, ως ὅλην ἀνατρέποντα τὴν βασιλείαν. Πολλάκις οὖν καὶ κατὰ πλείους τόπους αὐτῷ περιπέπτοντες οἱ θηραταί, διὰ δουλικὴν οὐκ ἐπέγνωσαν στολὴν. Καὶ ἀλλοτε πάλιν διέξασθαι μέσου αὐτὸν παρερχόμενον, ἀφρασίᾳ ληφθέντες, ως οἱ περὶ τὸν Ἐλισσαῖον Ἀσσύριοι, τοῦτον

Ανγουστος ἐνίστατο μήν, καὶ σεισμοῖς ἔξαισθοις ἡ Βασιλεύουσα κατέδονετο· καὶ πᾶς οἶκος ἐκλογεῖτο, καὶ πόσα καρδία τῷ φόβῳ κατεσείετο· καὶ πᾶς ἀνθρώπος τῷ τοῦ θανάτου δέει συνεχόμενος ἐνός, μίαν αἰτίαν εἶναι τοῦ σεισμοῦ, μίαν τὴν εἰς τὸν πατριάρχην Ἱγνάτιον ἀδικίαν καὶ παρανομίαν. Ἐν ἡμέραις; δὲ τεσσαράκοντα μηχυνόμενος ὁ σεισμὸς ἐπὶ τοσοῦτον αὐτῶν τὴν ὥμοτητα καὶ Ιταμότητα κατέκαμψεν, ὡς καὶ τοὺς χρατοῦντας αὐτοὺς δρονικούς μητρεῖναι δημοσίᾳ, μήτ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἱερὸν φυγάδα, μήτε παρ' ᾧ κρύπτεται φανερούμενον, ὑπεύθυνον καθεστάναι λοιπὸν, ἀθωούμενον δὲ εἰς τὴν αἰκείαν ἀνενοχλήτως ἀποκαθίστασθαι μονῆν. Τοίνυν οὗτως ἀκούσας ὁ ἀθλητής, καταδηλοὶ ἐαυτὸν αὐτίκα τῷ πατρικῷ Πετρωνῷ· δε τοῦ αὐτοκράτορος θεῖος πρὸς μητρὸς ὄν, καὶ τοῦ βασιλέως ἅρας ἐγχόλπιον, εἰς ἐνέχυρον φέρων δίδωσι τῷ πατριάρχῃ. Ὁ δὲ τοῦτο τοῦ τραχῆλου ἀπαιωρήσας, καὶ πρὸς τὸν Βάρδαν ἀναχθεῖς, ἐστη. Πρὸς δὲ ἐκεῖνος, "Ινα τί, φησί, τρόπον δραπέτου μιμησάμενος, ἀλλὴν ἐξ ἀλλῆς χώραν ἀμείβων περινοστεῖς; Ὁ δὲ, Χριστὸς, ἐφη, ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς καὶ πατήρ ἐνετεῖλατο· Ἐὰρ διώκουσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς κόλιας ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἀλληλ. Ἡττηθεὶς οὖν τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς ἐκεῖνος, ἀνεύθυνον τοῦτον καὶ διετονεῖ εἰς τὴν αὐτοῦ καταστῆναι κελεύει μονῆν. Εὔθυνς οὖν καὶ ὁ σεισμὸς ἐστη. Καὶ Βούλγαροι δὲ τότε προνολαίς Θεοῦ, βιαίως κατατακέντες λιμῷ, ἀμα δὲ καὶ τοῖς δώροις τοῦ αὐτοκράτορος θελχθέντες, τὰ ὅπλα καταθέμενοι, τῷ ἀγίῳ προσῆσαν βαπτίσματι.

Τότε καὶ οἱ προλεχθέντες τοποτηρηταὶ Ῥώμης φιλοφρόνιας ὑπὸ Φωτίου δωροδοκηθέντες, τὴν Ῥώμην παλινοστήσαντες κατέλαβον. Οὓς δὲ πάπας ἀνακρίνας Νικόλαος, καὶ τὰς κατὰ τὸν πατριάρχην Ἱγνάτιον ἡκριβωκάς, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν ὑποδίκους· αὐτοὺς πεφωρικάς, ὡς ἐπισυστάσεως ληστρικῆς, ἀλλ' οὐ κανονικῆς συνόδου καθάρξαντας, διηγεῖται καθαιρέσει καὶ ἀναθεματισμῷ καθυπενδάλλει· καὶ οὐ μόνους αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν Φωτίον, ὡς ἐπιβήτορα καὶ μοιχὸν, ἀποκτρύπτει, καὶ ὑπὸ συνόδῳ κανονικῇ καὶ φήφῳ πάτης τῆς ὑπὸ αὐτὸν Ἐκκλησίας ἀναθεματίζει καὶ καθαιρεῖ· οὐδὲν αὐτὸν διαφέρειν Μαξίμου τοῦ Κυνικοῦ, τοῦ τῷ Θεολόγῳ Ἰρηγορίῳ ἐπιφυέντος, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν συγχέαντος, ἀποφηγάμενος. "Οθεν αὐτόν τε, ὡς τῶν σκευδίλων αἵτιον, καὶ τοὺς ὑπὸ αὐτοῦ κεχειροτονημένους, ὡς ὀμδρονας τούτῳ δηλονότι καθεστῶτας, ἀποστολικῇ κρίσει τῇ αὐτῇ ὑποδίκλλεις καταδίκῃ. Οὐ τοῦτο δὲ ποιεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας Φωτίῳ, αὐτόν τε τὸν βασιλέα καὶ τὴν ὑπὸ αὐτὸν πολιτείαν πᾶσαν δέ· ἐπιστολῶν ἀφορᾶται. Ταῦτα δὲ ζήτω ὁ Νικόλαος καταπραξάμενος, καὶ τοῖς τῆς Ἀνατολῆς πατριάρχαις τὴν ἐνθεσμὸν κρίσιν ταύτην διεπέμψατο.

Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας καὶ ἐμπρησμὸς μέγας σφέδρα εἰς τὰς Σορίας γενόμενος, ἀμύθητον ὅσην καταφθορὰν καὶ λύμην τοῖς προσοικοῦσιν ἐνειργάσατο. Οὐδὲν δὲ τούτων εἰς μετάμελον ἤγε τοὺς ἀνομεῖν διεγνωκότας· μᾶλλον μὲν οὖν, κατὰ τὴν ἀπο-

A Augustus instabat mensis, et tremoribus terris
Constantiopolis quatibatur: sedes uatabant omnes,
omniaque mortalium pectora metu palpabant, ne-
mo non mortis horrore occupatus clamitabat, uni-
cam plane hujus prodigiū seu motus causam esse
injuriam et sacrilegum in patriarcham Ignatium
commissum. Urbe autem lodos quadraginta dies
continuo tremente, usque adeo ferocia et inumanitas
illorum mitigata est, ut ipsi principes publice jureju-
rando contestarentur, neque fugam sacro illi exsuli-
nec hospiti exsulis apud quem delituisse, fraudi futu-
ram; sed absoluunt criminē, innocentemque pro-
nuntiatum, sine eujsquā molestia in suo cōnobio
secure permanensurū. Quod cum Christi athleta
aceperisset, Petronae se patricio, materno imperato-
ris avunculo, aperit: qui pretiosum gestamen,
quod ad sinum imperatoris pendebat, pro pignore
allatum tradit patriarchæ, quo ille de collo sus-
penso ad Bardam accedit; qui ad patriarcham:
Quid, inquit, fugitivi more ex loco in locum pro-
fugus oberras? cui Ignatius: Christus, inquit, rex
nosler ac Pater præcepit: Si persequentur vos in
una civitate, fugite in aliam⁴. Victor innocentia et
virtute viri Bardas, innoxium liberumque in mona-
sterium remitti suum jubet. Statimque moveri terra
desiit, et Bulgari providentia Dei, fame urgente,
muneribusque ab imperatore deliniti, armis positis,
cœlestis baptismatis unda sunt iustrati.

C Legati quoque pontificii a Photio dōnis blande
corrupti Rūmam redierunt. Quos Nicolaus pontifex
de patriarcha Ignatio interrogatos, et severe inqui-
sitos, cum suis illos verbis captos convicisset, illos
sicariæ potius factionis, quam legitimæ synodi
præsides egisse, perpetua exaucloratione damnatos
anathemate percussit. Nec legatos tantum, sed
ipsum quoque Photium tyrannum et adulterum
pronuntiat, et legitimæ synodi sententia totius Ec-
clesiae sue anathemate serit deponitque, ipsumque
a Maximo Cynico, qui Gregorio Theologo insultans,
Ecclēsiā turbis omnibus permiscuit, nihil differre
declarat. Quare illū, ut scandalorum auctorem,
et ab illo consecratos, apostolica auctoritate, veluti
conjuratos, eidem sententiæ subjicit. Nec his con-
tentus, assecias illius, ipsumque imperatorem cum
senatu ejus omni per litteras a cœtu fidelium ex-
cludit. Quæ Nicolaus cum divino zelo inflammatus
egisset, æquissimam judicii sui sententiam ad
Orientis patriarchas transmisit.

D ζήτω ὁ Νικόλαος καταπραξάμενος, καὶ τοῖς τῆς
OCR ABK / FR

sed ex apostolico oraculo, in pejus proficiebant, A errantes, et in errorem mittentes *.

Bardas enim imperium affectans, primum enoplates, mox Cæsar renuntiatus, imperatoris, sororis filii, stultitia abutebatur, scipsumque omnis intemperantiae effusumque libidinis mancipium predebat. Michael vero animo juvenilibus desideriis corrupto, rem divinam pro fabula seu ludibrio ducebatur, ludibrium ipse factus omnis soeditatis ei peccati, ipsiusque peccati patris. Etenim homunciones quosdam impurissimos et profanissimos, ei securas, divini quidem Spiritus cœlestisque gratia omnino expertes, pessimisque dæmonis artibus insructissimos, sacrilege impudenterque sacerdotes et antistites ad Ecclesiæ profanam imitationem dementissimus consecravit, illisque Theophilum quemdam protospatharium, scurrum et mimum; interque profanos profanissimum, patriarcham præfecit, risum sibi et cachinnum improbum detestandus et deridendus queritans. Per quæ oblationi sanctæ flebat injuria, nomen vero Dei contumeliis affectum inter gentes blasphemabatur.

Sei Michael tantopere infamia hac gloriabatur, ut nec publice quidem hæc erubesceret jactare: Mihi Theophilus, Cæsari Photius, Christianis Ignatius est patriarcha. In hoc amentiæne dicam, an impietatis potius, tandem chaos est devolutus? Ita sacrilegus ille scurra, ut dixi, Theophilus, exserta sua petulantia aulas lambens regias, nefandis scleribus, lascivia et facetiis, turpissima imitatione per contemptum rerum divinarum, mysteria et sacramenta traducebat et illudebat; quod ne gentes quidem quamvis impiæ ausæ sunt aliquando. Quæ Photius cum coram se geri cerneret, rem indiguissimam nec reprehendit, nec restitit impietati, neque, quod res divina ludibrio haberetur, verbum ultum contra seu grave seu leve edidit. Quod mirum videri non debet: erat enim mercenarius opilio, non germanus pastor: quo circœ illi de percunte grege cura nulla. Ad hæc duo tantum toto pectore intentus: alterum ut iis qui rerum potiri videbantur, blandiendo, modisque omnibus gratificando et obsequendo, patriarchatum sibi sumaret: alterum, ut Ignatium, si qua ratione fieri posset, etiam vita exueret. Aique hæc ita se habere, non esse autem verba inania, facta ipsa clauant. Ecquis enim technis illius auditis, atrocem animum non illico perspexit? Nam die quapiam advena quidam prius ignotus omnibus, monachi habitu indutus, Eustratius nomine, recta ad patriarchium properabat, ingressusque binas litteras lietas palam promptas porrigebat; quas quidem sapientissimus iste Photius per dolum excogitarat, ut postmodum manifeste patuit: alteras Ignatii nomine ad Nicolaum pontificem datas, quibus statum

A στολικὴν πρόβρησιν, Ἐπὶ τὸ χεῖρον πρόκοπον, πλαρῶτες καὶ πλαρώμενοι.

Bárdas μὲν γὰρ ἐφ' ἑαυτὸν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν ὑποποιούμενος, πρῶτον μὲν χουροπαλάτης, μετὰ μέρον δὲ Καῖσαρ ἀναγορευθεὶς, τῆς τοῦ ἀνεψιοῦ εὐηθείας κατετρύφα, αὐτὸς ἀκρασίας τε πάσης καὶ πάσης ἡδονῆς ἀτελγοῦς ἀνδράποδον ἀποδειχνύμενος· ὁ Μιχαὴλ δὲ νεωτερικαῖς ἐπιθυμίαις ὅλος κατερθαρμένος τὸν νοῦν, παίγνιον ἔθετο τὰ θεῖα, παίγνιον αὐτὸς ἀκρασίας τε πάσης καὶ ἀμαρτίας, καὶ τοῦ τῆς ἀμαρτίας γεγενήμενον πατρός· καὶ δὴ μιαρωτάτους τινὰς ἀνθρωπίσκους, καὶ βεβηλοτάτους, καὶ εὐτραπέλους ἐκλεξάρενος, ἀμοίρους μὲν ἀγίου παντάπαιοι Πνεύματος, τοῦ ἐναντίου δὲ πνεύματος τῆς ἐνεργείας πεπλησμένους, ἀνευλαβῶς τε καὶ ἀπηρθριακήτως λεπεῖς καὶ ἀρχιερεῖς κατὰ τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐναγῆ μίμησιν ὁ ἀνούστατος ἐχειροτόνει· καὶ ἐν αὐτοῖς Θεόφιλον τίνα πρωτοσπαθάριον, ἀνδρα γελωτοποιὸν καὶ μίμον, καὶ πάντων ἐναγῶν ἐναγέστατον, πατριάρχην ἐπ' ἐκείνοις προχειριζόμενος ἀνθρακεν, γέλωτα ἑαυτῷ καὶ καγχασμὸν ἀσελγῆ ἀκατάπτυστος κατασκευαζόμενος καὶ καταγέλαστος· δι' ὃν ὑδρίζετο μὲν ἡ ἀγία προσφορά, ὑδρίζετο δὲ καὶ ἐβλασφημεῖτο τοῖς ἔθνεσι τὸ δυναμα τοῦ Θεοῦ.

C 'Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ τῇ ἀλογιστίᾳ ἐνετρύφα ταύτη καὶ ἐνεχαλλωπίζετο, ὥστε μηδὲ τοῦτο παρέργεις λέγειν αἰσχύνεσθαι, ὅτι Ἐμοὶ μὲν πατριάρχης ὁ Θεόφιλος, ὁ Φώτιος δὲ τῷ Καίσαρι, καὶ τοῖς Χριστιανοῖς ὁ Ἰγνάτιος καθέστηκεν· εἰς τηλικοῦτον αὐτὸν ἀφροσύνη; μᾶλλον δὲ ἀσεβεῖς κατενεχθῆναι βόθρον. Ο μὲν εὖν εἰρημένος βωμολόχος ἐκείνος Θεόφιλος οὗτω παρέργεια ταῖς βασιλείοις κωμάζων αὐλαῖς, ἀρρητοποιίαις τε πάσαις, καὶ ἀσελγείαις, καὶ εὐτραπελίαις, δι' αἰσχίστης μιμήσεως τῶν λεπῶν μυστηρίων κατωρχεῖτο [καὶ] κατέπαιξε· πρᾶγμα μηδὲ τοῖς ἀσεβεστάτοις τῶν Ἑλλήνων πάποτε τολμηθέν. Ο Φώτιος δὲ τούτων τολμαμένων, καὶ ἡτού διθαλμοὺς αὐτοῦ πρατομένων, οὐκ ἡλεγχεῖ τὸ τοῦ ἐπιτηδεύματος διπόπον, οὐκ ἀντέστη τῇ παρανομίᾳ, οὐ μικρὸν, οὐ μεγάλην ὑπὲρ τῶν ὑδριζομένων θείων δργίων ἀφῆκε φωνὴν. Καὶ οὐ θαυμαστόν· ἦν γὰρ μισθωτὸς, καὶ οὐ ποιμήν· διὸ οὐδεμίᾳ τούτῳ περὶ τῶν ἀποδλυμένων προβάτων ἐγίνετο φροντίς. Πρὸς δύο δὲ μόναν δὲλω; αὐτῷ συνετέτατο τῇς ψυχῆς ὁ σκοπός· ἐν μὲν, ὅπως τὰ πάντα χαριζόμενος τοῖς χριτεῖν δοκοῦσι, τὸ τῆς πατριαρχίας κράτος μάνιμαν ἑαυτῷ διατηρῇ· δεύτερον δέ, δπως καὶ αὐτῆς ἀποστερήσαι τὸν Ἰγνάτιον, εἰ δυνατὸν, τῆς ζωῆς. Καὶ ὅτι ἀληθῆ ταῦτα, καὶ οὐ λόγος κενοί, αὐτὰ δεῖ τὰ πράγματα. Τίς γὰρ ἀκούσας ἐκείνο τὸ σκιυώρημα, οὐ τὴν φονικὴν παρευθὺν τοῦ ἀνδρὸς ἐπέγνω προσάρεσιν; Καὶ γὰρ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἔγνος τις ἀνθρώπος διχρις ἐκείνου πρὸς πάντων ἀγνοούμενος, σχῆμα δὲ μοναχοῦ περικείμενος, Εὐστράτιος δὲ καλούμενος, τὸν πατριαρχικὸν ἐξαπίντης οἷχον ἐπιβίξεις, καὶ εἰσελθὼν, δύο πλασματογραφίας ἐνώπιον πάντων ἀποκαλύψας ἐπεδίδου (Ἄς αὐτὸς ὁ

σοφώτατος Φώτιος, ὡς σαφὲς ὑστερον ἐγένετο, δολευόμενος κατεσκεύαστο). μίαν μὲν ἐκ προσώπου τοῦ Ἰγνατίου πρὸς Νικόλαον τὸν πάπαν ἐπιστολὴν, τὴν περὶ αὐτὸν γενομένην καινοτομίαν καὶ ἀδικίαν τοῦ βασιλέως σαφῶς διαγορεύουσαν· ἦν, ὡς Βλεγε, τοῦ πάπα μηδὲ προσβλέψαι καταδεξαμένου, ἔκειθεν αὐτὸν αὐθίς ἀνενεγκεῖν· μίαν δὲ πρὸς τὸν Φώτιον αὐτὸν τοῦτον, ὡς ἀπὸ τοῦ Νικολάου αὐτοῦ διεκομίζετο, δύναμιν ἔχουσαν ἀπολογίας ὑπὲρ τοῦ μεταξὺ αὐτῶν πρώην παραχολουθῆσαντος παροξυσμοῦ, ἀγάπης δὲ τοῦ λοιποῦ καὶ κοινωνίας δῆθεν ἀρρήκτου κυρωτικήν. Ταῦτα διαραχοποιὸς ἔκεινος δεξάμενος ἄντηρ, εὐθὺς τῷ τε βασιλεῖ καὶ τῷ Καίσαρι κατὰ τοῦ ἀναιτίου ἐμφανίζει, καὶ παροξύνει κατ' αὐτοῦ, Πονηρεύεται, λέγων, κατὰ τῆς ὑμετέρας βασιλείας Ἰγνάτιος, καὶ διαβάλλει πρὸς τοὺς ἔξω, καὶ κατηγορεῖ, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἔχουσας χράτος συχωφαντεῖ καὶ εἰ πρὸς δίκαιον εἰχεν, οὐδὲ ἐν ζῆν συεχωρεῖτο, τοιαῦτα κατὰ τῆς ὑμῶν διανοούμενος γαληνότητος· καὶ ἡ τῆς κακουργίας, φησὶν, ἀπόδειξις, ιδοὺ καὶ εὗτά μαρτυροῦσι τὰ γράμματα, ἀπερ ἡμᾶς μὲν ἐβλαψεν οὐδὲν, ὡφέλησε δὲ μᾶλλον, πληροφορηθέντος τοῦ πάπα τάληθη, καὶ ἀγάπην κεχυρωκότος εἰς ἡμᾶς. Οὐχ ἡγοῦμαί δὲ δίκαιον εἶναι τὴν ὑμῶν βασιλείαν οὕτως ἐξουδενελαθαι παρ' αὐτοῦ. Ταῦτα μὲν διαχοράντης φύλακες δὲ παρ' αὐτὰ, καὶ φρουρὰ περὶ τὸν ἀναιτίων κατηγορούμενον ἀσφαλής, ἔρευνά τε πολλῇ σφόδρᾳ καὶ ἐξέτασις εἰς ταῦτα τοῦτον γέγονε τὸν τρόπον. Παρήγετο τοίνυν εἰς μέσον δι γραμματοφόρος ἔκεινος, καὶ ἀπῆτεῖτο δεῖξαι, πρὸς τὸν εἰλήφει τὴν πρὸς τὸν πάπαν ἐπιστολὴν. Ό δὲ πρότερον εἰρηκώς, ὡς Κυπριανὸς ἔκεινος δι τοῦ Ἰγνατίου τὰ τε γράμματα ταῦτα καὶ ἐφόδια ἔχειροδότησεν ίκανά, οὗτος ἐπὶ μῆνα σχεδὸν δλον ἀπαιτούμενος τοῦτον ἐπιδείξαι, ἥτις γέχετο μήτ' αὐτὸν εἰδὼς τὸν Κυπριανὸν, μήτε τιν' ἄλλον τῶν ἀνθρώπων Ἰγνατίου. Οὗτω δὲ τῆς σκευωρίας φωραθείστης, μάστιξιν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πικροτάταις ἔκεινος κατηχίζει. "Ον καὶ πολλὰ εἰς παραμυθίαν δὲ μετὰ ταῦτα διωγμητῶν τοῦτον ἀντῷ. Ταύτης καταφανοῦς γενομένης τῆς κακοτροπίας, οὐκ ἦν ὅστις οὐ προτώχισε τῷ κατασκευαστῇ τῶν κακῶν.

Μετὰ ταῦτα τῆς Χριστοῦ μὲν Ἀναλήψεως ἀπελείτο μνημόσυνον, πρὸς ἐσπέραν δὲ σεισμὸς γίνεται τῶν πάποτε γενομένων δι φρικιαδέστατος. Δι' δλης δὲ τῆς ἐπιούσης ἐπεκράτει νυκτός· βοή δὲ τοις καὶ δσημος Θρυσσος ἐκ τε γῆς, ἐκ τε θαλάσσης σφοδρῶς ἀναδιδύμενος, πάντων ἀνθρώπων ταῖς καρδίαις παράλυσιν ἐνεποίει καὶ θραυσμόν. Τότε δή καὶ ἡ στήλη Τουστίνου ἐκ τῶν γονάτων κοπεῖσα κατέρραγη· τότε καὶ Βασίλειος ἔκεινος δι πρότερον μὲν Κρήτης ἐπίσκοπος γενόμενος, διαδὲ τὴν τῶν Ἀγαρηνῶν ἔφοδον εἰς Θεσσαλονίκην μετατεθεὶς (εἰς αἰσχύνην καὶ τοῦτο τοῦ τῆς βασιλίδος προκαθεύομένου), τολμήσας αὐτὸς πρόσειτο τῷ Μιχαήλ, παραινετικῶς ἄμα καὶ διδισκαλικῶς ἀποσχέσθαι τῆς τῶν Ιερατικῶν ἔργων αἰσχρᾶς καὶ ἀνοσίου μεμήσεως παρακαλῶν· ἐντεῦθεν γάρ τὴν δργήν τοῦ Θεοῦ ἀγαπαλεσθαι διεσχυρίζετο. Ό δὲ τοῖς ἐλέγχοις ὑπερβαλλόντως πληγεῖς, φωκισμασι μὲν ἰσχυροῖς τοῦ τιμίου γέροντος τοὺς οὖν

A patriarchatus sui immutatum, et injurias imperatoris exponebat; quas aiebat pontificem ne aspirare quidem voluisse, ac proinde a se reportatas: alteras quasi a Nicolao ad ipsum Photium missas, quibus purgabat priorem inter Photium et pontificem dissensionem, et charitatem amicitiamque in omne reliquum tempus stabiliebat. Ille turbaram artifex arreptas e vestigio imperatori et Cæsari tradit, contraque innocentem egregie mentiendo principes accedit: Vestram, inquit, majestatem Ignatius ad exteris etiam gentes traducit, vestrique imperii potentiam improbissimus calumniator in crimen vocat. Qui tametsi justam haberet causam, tamen vita illi jure adimeretur, dum hæc in vestram serenitatem machinatur: sed enī inquit, testes perfidiae litteras, et fidem dictis faciant, quæ nobis nihil obscurere, sed profacere: cum papa rei veritatem sit edocitus, et inter nos amici et benevolentiam etiam confirmant. Sed indignum judicavi vestram majestatem per illum adeste conculcari. Ilæc sycophanta Photius. Accersitur satellitum; Ignatius per calumniam circumventus arela custodia servatur, inquiritur acriter, et quæsitiones, au ita se res habeat, exercentur. Adductus quoque in medium Tabellarius ille jubetur indicare, a quo litteras ad Nicolaum pontificem acceperit. Tabellarius a Cypriano illo Ignatii discipulo prius se litteras et viaticum accepisse respondet. Sed cum nec Cyprianum, etiam toto mense ad investigandum dato, ostendere posset, nec quemquam ex Ignatii comitatu nosse videretur, fraude reprehensa, Ioris a Cæsare acerrime est multatus: pro quo liberando tametsi omnia faceret Photius, nihil tamē perinde profecit. Tandem ut solaretur hominem, lictorum præfectum creavit. Hac Photii perfidia detecia, nemo fuit, qui improbas has artes non indignissime ferret.

Φώτιος λυτρώσασθαι διεσπουδακῶς, οὐχ ἡδυνήθη εἰς παραμυθίαν δὲ μετὰ ταῦτα διρχοντα καθίστησι, πλῆθος φανδούχων ὑποτάξας αὐτῷ. Ταύτης καταφανοῦς γενομένης τῆς κακοτροπίας, οὐκ ἦστις οὐ προτώχισε τῷ κατασκευαστῇ τῶν κακῶν.

D Agebatur non multo post sacerdotescensionis Christi dies anniversarius, cum sub vesperam terra tanto motu, quanto nunquam ante, coepit contremiscere, neque tota insequenti nocte constituit. Et obscurus quidam frager ac mugitus e terra marique ingens editus honiūnum pectora ita meū fregit, ut pene dissolverentur. Justini quoque statua a genibus convulsa concidit. Tum Basilius Cretensis antea episcopus, Agarenis autem Cretam in radentibus Thessaloniam translatus (non sine Photii tum cathedrali Constantiopolitanam occupantis infamia), ausus ipse Michaelē adit, euinque partim admonentis auctoritate, partim docentis, a tam impia et sacrilega rerum sacrorum inimica imitatione et irrisione dehortatur: inde enim Numinis iram accendi affirmabat. Qua reprehensione Michael gravissime offensus, colaphis atrocissimis venerando seni dentes stirpites elisit, tergumque flagris ita laniavit,

ut nihil proprius factum sit, quam ut inter tormenta animam ederet. De quo nihil sollicitus erat mercenarius opilio, quin ipse paulatim sacrilegiis illis pariter oblectabatur, et una cum impuris bistrionibus puerisque consuescebat et comedebatur, neque ab eorum consuetudine et ludibrio procul aderat. Verum ejus cura omnis ad Ignatium opprimendum vertebatur: avebat enim aliquid adversus illum audire, et pruriebat illi aures. Ubi etiam casu in calumniatorem illius incidebat, qui vel tenuem de illo obvia in calumniam spargeret, hunc vero mox in album amicorum suorum referebat, magna que cum voluptate obtrectante audiebat. Nihil quippe ita capit animos invidia odioque occupatos, quam sinistra de eo quem oderint, narratio. Itaque per familiares et subjectos Ignatii, quoquot ex iis donis et honoribus poterat blandiri, sibique obnoxios reddere, semper investigabat, contraque justi animam causam quererebat. Ex quibus Ignatius, ille hujus sancti Ignatii discipulus, erat, qui, ut Demas olim, sacerdotem diligens ad Photii castra transiit; et aliquandiu praefectus coenobiorum Propontidis, tum ab illo archiepiscopus Hierapolis creatus est. Qui ut beneficium compensaret: Mirari subit, inquit, domine, quonam pacto tantum Ignatii delictum facinusque vel ignores, vel omnino negligas. Nam in media insula platea ædes sacra quadraginta martyribus est excitata; junctum vero est illi Dei Matris oratorium, cuius aram Rhussi nuper, cum insulam depopularentur, everterunt, quam instauravit Ignatius et reposuit. Quid hic Photius? an culpam aut partam aut nullam ratus sublicuit? an leve turbaram incendium hanc ob causam excitavit? Nequaquam vero; sed rem apud imperatorem, velut immane et inexpiable facinus, exaggerabat: atque consilio cum factiose sua communicato, Amphiliocium Cyzici, et Theodorum Patrarum, archiepiscopos, quin ei Pantaleoneum senatorem cognomento Bothrum in insulam ablegat, qui sacrilegis manibus sanctam illam arulam dislubent. Mandarat insuper Photius, ut ara ad litus maris deportata (6), quadragies unda tingeretur, atque ita demum reducta reponeretur. Quid te, mi homo, non demiremur (nam summa mea perversitatis tuæ indignitas, quamvis invitum et alienum, cogit te conviciis proscindere)? imo vero quid primum, quid postremum subsanneamus? animo mei stuporem, an mentis perversæ pravitatem? invidientiae magnitudinem, an studium ambitionis improbitatis? Hæccine te docet diurna litterarum meditatio et vigilatæ noctes, codicumque prope innumerabilium copia? legentium item et disputantium vicissitudo, proque eruditionis laude assidua concertatio? Istosne tibi fructus ex litteris capiens veliris novæque legis tabulæ, sapientum profanorum dicta, sanctorumque Patrum decreta propounderunt, uti persequaris hominem inopem et mendicum, et spiritu et corde compunctum quereras ad macian-

A τας ἐξερδίζωσεν, οὗτω δὲ καὶ τὸν κῶτον κατηχίσατο, ὡς διάγου δεῖν αὐτὸν ταῖς βασινοῖς ἐναποθανεῖν· τούτων δὲ οὐδὲν ἔμελε τῷ μισθωτῷ. Ἐπέμα γάρ καὶ αὐτὸς συνήδετο τοῖς τελουμένοις, καὶ ἅμα τοῖς μιαροῖς μῆμοις ἔκείνοις συνεχέστερον τῷ μειρακῷ συνερχόμενος καὶ συμποσιαζόμενος, οὐδὲ τῆς διετριβῆς ἔκείνων καὶ καταφρονήσεως μαχρὰν ἦν· μέριμνα δὲ αὐτῷ καὶ πολλὴ σφόδρα περὶ τοῦ Ἰγνατίου ἐνέκειτο φροντίς, καὶ ἐγλίχετο κατ' αὐτοῦ ἀκούειν, καὶ ἐκνήθετο τὴν ἀκοήν καὶ εἰ τινα διαιλοιδορούμενον εἰκῇ ἔώρα, ή τινα ψιλήν κατ' ἔκείνου καὶ ματαίαν κατηγορίαν ἐνιστάμενον, φύλον τοῦτον ἐτίθετο πιστὸν, καὶ ἤκουεν ἡδονῇ πολλῇ· καὶ γάρ οὐδὲν οὗτως ἡδύνει ψυχὴν ἔχθρα κακῇ καὶ μέσῃ προκατειλημμένην, ὡς ἡ κατὰ τοῦ μισουμένου λαλίᾳ. Ἄει οὖν ἐκ τῶν τοῦ πατριάρχου συνήθων καὶ ὑπηκόων, ὅσους ἡδύνατο, δώροις καὶ ἀξιώμασι κλέπτων καὶ ὑποποιούμενος, δι' αὐτῶν ἐξιχνίαζε, καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ δικαίου ἐθήρευε ψυχήν. Τούτων εἰς καὶ Ἰγνάτιος ἦν ἔκείνος ὁ τοῦ ἀγίου μαθητῆς, δε κατὰ Δημάν ἔκείνον τὸν πάλαι, τὸν νῦν ἡγαπηκώς αἰώνα, Φωτίψ προσφεύγει· καὶ ἀρχῶν μὲν τέως τῶν μοναστηρίων τῶν κατὰ τὴν Προποντίδα, Επειτα καὶ μητροπολίτης ὑπὲρ αὐτοῦ τῆς Ἱεραπόλεως καθίσταται. Κύτος τῆς τιμῆς αὐτὸν ἀμειδόμενος, "Ω δέσποτα, ἔφη, θαυμάζω, πῶς τηλεκοῦτόν σε τοῦ Ἰγνατίου διέλαθεν ἀτόπημα, καὶ ἀδιόρθωτον παρημελήθη· μέσον γάρ πλατείας τῆς νῆσου ναὸς τοῖς τεσσαράκοντα μάρτυσι ἐνίδρυται, αὐτοῦ δὲ ἐχόμενα τῆς Θεομήτορος εὔκτηριον. Τούτου τὴν τράπεζαν πρώην οἱ Ἐρᾶς τὴν νῆσον πορθοῦντες κατέβαλον εἰς γῆν, δὲ Ἰγνάτιος δὲ ταύτην αὐθίς ἀνεθρόνισε. Τί οὖν ἔκείνος; ἄρα μικρὸν τοῦτο, ή οὐδὲν ἀτοπον ἡγησάμενος παρεσιώπησεν, ή μικρὰν ὑπὲρ τούτου ταραχὴν ἀνῆψεν; Οὐδενούν δὲλλα καὶ τοῖς κρατοῦσιν ὡς μέγα τι καὶ δεινὸν οἷον ἀνέθετο. Καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ κοινωνάμενος, Ἀμφιλόχειόν τε Κυζίκου, καὶ Θεόδωρον τῶν Πιστρῶν, μητροπολίτας, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ Πανταλέοντα συγχλητικὸν τὴν ἐπικαλούμενον Βόθρον, εἰς τὴν εἰρημένην ἀποστεῖλας νῆσον, βεβήλων χερσὶ τὸ Ιερὸν ἐκείνο τραπέζιον καθεῖλεν. Ἐνετείλατο δὲ πρὸς τῷ αἰγιαλῷ τῆς θαλάσσης καταγαγεῖν (6), καὶ τεσσαράκοντα πλύσεις δουναῖ, καὶ οὗτως ἀναγαγεῖν καὶ καθιδρῦσαι. Τί σου θαυμάσαιμεν, ἀνθρώπε (προάγει γάρ με λοιδορεῖσθαι σοι μὴ βιουλόμενον ἢ τῆς κακίας ὑπερβολή); μᾶλλον δὲ τί σου πρῶτον, ή τί θατατὸν ἐπιμυκτηρίσαμεν; τὴν ματαιότητα τῶν λογισμῶν, ή τὴν τῆς διανοίας δυστροπίαν; τὴν τῆς μνησικακίας ὑπερβολήν; ή τῆς ἀδικίας τὴν φιλοτιμίαν; Ταῦτα ἡ μαχρὰ μαλέτη, καὶ νύκτες δῦπνοι, καὶ δισσαρίθμητος τῶν βιβλίων ἐσμδ;, καὶ τῶν ἀμοιβαίων ἀναγνωστῶν καὶ συνομιλητῶν, αἱ ποικίλαι περὶ τοὺς λόγους φιλοτιμίαι καὶ διαπαρατριβαῖ; τοιαῦτα σε καρποφορεῖν ἀλ Παλαιαὶ Διαθῆκαι καὶ Καιναὶ, αἱ τῶν ἔξιθεν ασφῶν γνῶμαι, καὶ τῶν ἀγίων οἱ νόμοι καὶ λόγοι παροτρύνουσιν, ὥστε καταδιώκειν ἀνθρωπον πέντε τα καὶ πιεζόν τῷ

(6) Cod. 6 legit, καὶ ἀλλην καθιδρῦσαι, deportata, alia reponeretur.

πνεύματι, καὶ κατανενυγμένον τῇ χαρδίᾳ, τοῦ θανατῶσαι; Οὐκ ἡρχεσέ σου τὸν ἀμετρον ἀποκλῆσαι θυμὸν τὴν βιατὰ τοῦ θρόνου φύσις, αἱ ἀθεσμόταται καθαυρέσεις, αἱ ἀδικώταται ὑπερορθαὶ αἱ κατὰ τῶν ποδῶν δλύσεις, αἱ μυρίαι φυγαὶ, καὶ θλίψεις, καὶ συκοφαντίαι, καὶ διαβολοί, αἱς αὐτὸν ἐπλυνας; καὶ γάρ ἐπλυνας δληθῶς τοσοῦτον, δον ἐβρύπανας σαυτὸν. Οὐκ ἡρχεσε ταῦτα, ἀλλὰ καὶ οἱ βιάζοι φοῦν ποταμοῦ μάτην ἀπολέσαι φιλονεικῶν, καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δικαιούμενον καταχρίγειν, καὶ ἀδικώτατα καταδικάζειν ἐπιτιθέμενος, καὶ ταῦτη τὸν Ελεγχον τῶν ιδίων ἀνομημάτων διαδράμαι λίαν ἀνοήτως διανοούμενος, ὥσπερ οὐκ ἐφεστώσῃς Θεοῦ προνοίας τοῖς πράγμασιν, ή καιροῖς ιδίοις ἐκάστηψ πάντως τὴν Ιεράν ἀποδώσει πρᾶξιν; Ἔγὼ λογίζομαι, δτι καὶ αὐτὸς ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς πρᾶξ τοῦ λέγοντος ἀκούση Θεοῦ· Ἰτα τοι σὺ διδιητῇ τὰ δικαιώματα μου, καὶ ἀταλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου ἀλλὰ στραματὸς σου; καὶ δοτὰ τῆς ιεραλογίας ἔξτις. Κρείττον γάρ οἵμαι ἀνδρὶ ἀναλφαβήτῳ πάντῃ καὶ ἀμαθεῖ μετὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἀνεπιλήπτως βιοῦν, ή πάντας θείους καὶ ἀνθρωπίνους λόγους σοφίας ἀνελέπτονται διὰ γλώσσης, καὶ μακροῖς λόγων συντάγματιν ἐπαινουμένω, φονικὴν ἀναρρίπτειν κατὰ τοῦ πλησίον βουλήν. Πάλις οὐδὲ τοῦ μεγάλου Βασιλείου τῶν λόγων κατακούνων (7) ηύλαβηθης, ἐν ἐκπλήξει περὶ τίνος εἰπόντος, δτι πλειόνων ἀκμασάντων αἱρεσιαρχῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἀπασαν, οὐδὲτε ἀναθροιασμοὺς τελέσαις ἐθάρρησεν, εἰ μή δι' Ἀγκυρογαλάτης Εύσταθιος, οὗτοινος τὴν μυσαράτητα ἡ ἐν Γάγγραις ἄγλα περίστησι σύνοδος; Ἀλλὰ τούτοις διαφώτατος οὐ μόνον οὐκ ἐνεκαλύπτετο, ἀλλὰ τούτωντον καὶ ἐνελαμπρύνετο, δόξαν μᾶλλον τὰ ἔργα τῆς αἰσχύνης καὶ ιδίαν τιμήν ἣγούμενος, εἴγε κακωπεπή καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ἀλλάδερια τεχνάζοιτο. 'Αλλ' διὰ μὲν οὕτως.

Οὐ κατασιγήσω δὲ ἐγὼ τὸν τοῦ Καίσαρος δινειρού οὖθα δικαιοιον. Εἰ γάρ καὶ οἱ πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἐξ τῶν μεθημερινῶν φροντίδων καὶ ἐνθυμημάτων ἔχουσι τὰς ἀρχὰς, πολλοὶ δὲ καὶ ὑπὸ δαιμόνων καθεύδουσιν ὑποτυποῦνται· ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀγγέλων Θεοῦ ἐστιν δτε προστάγματι σχηματίζονται [Θεοῦ], καὶ ἐτοι τοῖς ἄρχουσι δὲ μάλιστα καὶ βασιλεῦσιν, εἰ καὶ μή εἰσεβεῖς εἰεν. 'Αλλ' οὖν τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας, εἴτε πρᾶξ τὸ ἀντοῖς ἐκείνοις εἴτε τοῖς ὑπῆρχοις λυσιτελοῦν, πολλάκις ἐνεργεῖν οἶδεν· ὡς ἐπὶ τοῦ Φαραὼ καὶ τοῦ Ναθουχοδονόσορ μεμαθήκαμεν. Οὐτῷ καὶ Βάρδᾳ δι Καίσαρ οὗτος Φιλόθεον ἐκείνον γενικῶν ποτε λέγοθετην, καὶ φίλον αὐτῷ πιστὸν διτε προσκαλεσάμενος, λίαν ἐώχει τεθορυβημένω· καὶ δισμάτι πυκνῷ συνεχόμενος. 'Ω Φιλόθεε, ἐψη, δραμα εἶδον, καὶ πάντα μου συνέτριψε τὰ δυτά, καὶ τοὺς ἀρμοὺς τῆς δεφύος μου Ελυσεν. 'Ωμην γάρ κατάταυτην τὴν νύχτα, ὡς δῆθεν προελεύσεως οἰσης, εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν μετὰ τοῦ βασιλέως εἰσιέναι·

A dum? Non satiavit implicabilem animi lui furorem tyrannica de throno dejectio, illicitæ depositiones, iniquissimæ proscriptiones, compedes et vincula, infinita exilia, calumniæ, ærumnæ, vexationes, quibus illum abluisti? revera enim tantopere illum abluisti, quantopere ipsum inquinasti. Nec his contentus, insuper fontem ipsum fluminis altercando studes exhaustire, et ab ipso absolutum Numine condemnare, modisque indignissimis circumventum veluti reum noxiūm perdere? ut hoc stultissimo consilio scelerum tuorum judicium possis declinare, perinde quasi rebus humanis nullus præsideat Deus, aut ille suo tempore non sit unicuique redditurus secundum opera sua. Ego vero arbitror te quoque in die visitationis tuæ a Dō dicente auditurum: Quare tu exarras justicias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? et quæ deinceps in sacra pagina sequuntur. Evidem melius actum iri censeo cum homine imperitissimo, omnisque litteraturæ et disciplinæ experie, si cum pura conscientia inculpatam vitam degat, quam cum eo, qui omnia divinæ et humanae sapientiæ oracula ore volvat jactetve, longisque logis et logorum voluminibus laudatus, adversus alterum exitialem nocendi soveat voluntatem. Et tu, audita magni Basillii sententia (7), nihil reformidas, cum de quopiam admirabundus dixit, nullum ex omnibus totius orbis hæresiarchis, qui suere quam plures, ausum fuisse resecreare, præter Eustathium Ancyrogalatam, cuius nefarium scelus synodus Gangrensis exponit. Sed ob hæc sapientissimus (noster Photius) non modo nullo pudore suffundebatur, sed magnifice etiam se ostentabat, ratus ex honore id suo dignitateque fore, si qua nova et ab ecclesiastica disciplina aliena excogitaret. Atque ita quidem se gerebat Photius.

B Sed a me, per somnum Bardæ Cæsari objecta species (neque enim fas est), silentio præteriri non debet. Quamvis enim multa a negotiis per diem actis vel cogitatis causam trahant, nee pauca a demonibus per imagines subjiciantur; est tamen cum eliam a bonis angelis jussu Dei suggestur, præsertim magistratus et regibus, quamvis impensis. Nam spiritus prophetæ vim suam, sive ad ipsorum principum, sive illis subjectorum salutem novit D sapere exercere: id quod Pharaoni et Nabuchodonosori accidisse didicimus. Ita Bardas Cæsar familiarem suum certumque amicum Philotheum, quondam genicorum logothetam, perturbatissimum acerrimè, multumque anhelans: Mihi Philothe, inquit, somnium vidi, quod omnia ossa mea contrivit, omnesque corporis nervos dissolvit. Hac nocte enim videbar tanquam in publica pompa cum imperatore ad magnam basilicam prodire, viderequo archangelorum effigies per fenestræ omnes super-

⁷ Psal. xlii, 16.

(7) Vide Basiliūm 130, ad Theodosium.

riores et inferiores in templum respicere : et cum ad ambonem venissemus, spectati sunt veluti duo a cubiculis, severi ac truces : quorum alter ipsum imperatorem vincitum capiens, ad dextrum latus tractum, e pavimento cancellis proximo velut noxiom damnatumque pellebat : alter vero me pari modo ad sinistram partem abducebat. Et dum repente circumspicio, animadvero in throno patriarchali in adytis virum principi apostolorum Petro forma simillimum, geminosque illi assistentes sane formidabiles, qui præpositorum dignitatem præ se ferebant. Ad sedentis porro genua procumbentem cerno Ignatium supplicem, multisque lacrymis persusum ; adeo ut ipse quoque Petrus Ignatii vicem miseratus ingemuerit. Porro Igoatius clamitabat : Claviger cœlestis regni, et petra super quam Christus Deus Ecclesiam suam firmavit, si quidem tibi ignotum non est, quam iniuste tecum actum sit, solare afflictissimam senectam meam. Cui beatus Petrus : Ostende vexatorem tuum, et Deus faciet cum tentatione proventum ; et conversus Ignatius manu mea indicabat ; et : Hic, inquit, plus omnibus me affixit, ut quem nulla saetas mei cruciandi ceperit. Tam qui in throno considebat, cum annuisset illi qui ad dextram assistebat, educta sacula, palam omnibus audientibus sententiam pronuntiavit. Hunc, inquit, invisum Deo Bardam prehende, et foris in atrio frustatum concide. Extemplo ergo ad supplicium abrepitus, vidi quod et imperatori minaci manu diceret : Exspecta, impie fili. Atque ita mihi visus sum vera concidi. Haec Cæsari attonito et cum lacrymis narranti, Theophilus : Parce, inquit, domine, in felicissimo seni, et ad Dei tribunal respiciens, eum neque jure, neque injuria laedas. Sed Bardas ne sic quidem voluit intelligere, ut bene ageret ; sed formidantis hisce comminationibus oblivione sepultis, properavit peccata sua adimplere, ut justam Dei vindictam in se concitaret. Statim quippe, ipso solemnis jejunii exordio, Leonem illum cognomento Ptaolemen, cognatum Photii, cum satellitio in insulam mittit, adenque arce custodiri præcipit Ignatium, ut ne sacris quidem operari posset, neque cuiquam copia fieret illius conventiendi, nec illi exeundi. Cum ad tertium mensem iuva circumclusus mansisset, somnii prædictio maturabatur. Michaelen namque expeditionem in Cretam suscipiente, Bardas cum illo jam ad Hortorum locum qui dicitur progressus, quod insidias imperatori struere diceretur (cœlesti nempe vindicta illum prosequente), ultimas Deo poenas exsolvit, gladiisque miserandum in modum membratim est dissecus. Tam insam letho extinctus est, ut ipsius quoque familiarissimus in eum invehieretur, quamvis ab eo summis beneficiis affectus, patriarchatus dignitatem accepisset. Sed hunc ille vivum quidem mirifice solebat, sicutique quasi vitæ præsidem omnibus præconiis efferebat : peremptio vero palinodiam cecinit, ac velut exsecrandum quoddam piaculum dignum tali

A xatà πάσας δὲ θυρίδας τὰς δικαὶας καὶ τὰς κάτω εἰκόνας δρᾶν ἐδόκουν ἀρχαγγελικὰς πρὸς τὸν ναὸν βλεπούσας· καὶ δὲ πλησίον ἤμεν τοῦ ἀμβωνος, ὥφθησαν διπερ χουδικουλάριοι δύο ἀπότομοι καὶ ἐμβριθεῖς· ὃν δὲ μὲν δέσμιον τὸν βασιλέα λαβών, καὶ ἐπὶ τὰ δεξιὰ κατασύρων, ἔξωθεν τῆς σολέας, καταχρίνων ὡς ὑπεύθυνον· ἐμὲ δὲ ἔτερος δικαιοτρόπως διὰ τῶν ἀριστερῶν ἀπῆγεν. "Αφνω δὲ περιέλεψάμενος, δρῶ ἐν τῷ συνθρόνῳ τοῦ ἀδύτου καθήμενον δινόρα γηραλέον, ἀπαραλλάκτως τοικότα τῇ εἰκόνι τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, καὶ αὐτῷ δύο τενὲς παρεισήκεισαν σοδαροί, πραιποτίτων τάξιν ἐπιφαίνοντες. "Ορῶ δὲ πρὸς τοὺς γόνασι τοῦ καθημένου τὴν Ἱγνάτιον ἱκετεύοντα, καὶ πολλοὶς δάκρυσι περιρράινομενον οὖτας, ὡς τε κάκεινον αὐτῷ συλλυπούμενον στενάξαι. Καὶ αὐτὸς ἐδά· Κλειδοῦχε τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ πέτρα ἐν ᾧ Χριστὸς ὁ Θεὸς τὴν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν ἐστηρίξατο, εἰ οἶδας, διτοῦ διεκήθην, παραμύθησόν μου τὸ πολύθλιπτον γῆρας. "Ο ἐπρὸς αὐτὸν, Δεῖξον, Ἔφη, τὸν ἀδικήσαντά σε, καὶ δι Θεὸς σὺν τῷ παιρασμῷ ποιήσαι καὶ τὴν ἔκβασιν. Καὶ στραφεῖς ὁ Ἱγνάτιος τῇ δεξιᾷ χειρὶ ἐπέδειξεν ἐμὲ, λέγων· Οὗτος περισσότερον πάντων ἐλυμήνατό με· καὶ χόρον τῆς κατ' ἐμοῦ ὄντρεως οὐκ ἔσχεν. Νέύσας οὖν δὲ τὸν θρόνον πρὸς τὸν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καθεστηκότα, καὶ μικρὸν πάνυ μάχαιραν ἔκβαλὼν, εἰς ἐπήκοον πάντων ἀπεφήνατο· Τὸν θεργιτὸν Βάρδαν παράλαβε, καὶ πρὸ τοῦ νάρθηκος ἔξω κατάκοφον μεληδόν. Αὐτίκα τοῖνυν, ἐλκόμενος ἀηθεν πρὸς Θάνατον, εἶδον, διτοῦ καὶ τῷ βασιλεῖ τὴν χειρα ἐπιστειλων, "Ἐκδεξαι, Ἔφη, ἀσεβότεκνον· καὶ οὗτως ἐμαύτον εἶδον ὡς ὑπάρ καταμελιζόμενον. Ταῦτα μὲν ὁ Καῖσαρ θαυμούμενος ἅμα καὶ κλαίων ἔξηγετο. Πρὸς δὲ ἐκείνος, Φείται, ὡς δέσποτα, τοῦ παναθλίου γέροντος, εἶπε, καὶ πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ κριτήριον ἀφορῶν, μήτε δικαίως, μήτ' οὖν ἀδίκως ἔτι ποντρεύοντας κατ' αὐτοῦ. "Ἄλλ' ὅμως ἐκείνος οὐδὲ οὗτως ἡδουλήθη συνιέναι τοῦ ἀγαθῶν· ἀμνηστείᾳ δὲ τὴν φρικῶδη ταύτην παραδοὺς ἀπειλήν, Εἰπενδε τὰς οἰκείας ἀναπληρῶσαι ἀμαρτίας, τὸν ἐνδικὸν ἀνωθεν ἐφ' ἐστι τὸν ἐπισπάσηται τὴν ὁργήν. Εὔθυς γάρ πρὸς αὐταῖς τῶν νηστειῶν ταῖς εἰσδέσεσι, Λέοντα ἐκείνου τὸν Πτερολήμην ἐπονομαζόμενον, συγγενῆ Φωτίου τυγχάνοντα, μετὰ στρατιωτῶν εἰς τὴν νῆσον ἀποστέλλει, καὶ παραγγέλλει οὕτω τηρεῖσθαι τὸν Ἱγνάτιον, ὃς μή ἐξείναι αὐτῷ παντάπαισι τὴν Ιεράν ἀναφέρειν λειτουργίαν, μήτ' οὖν εἰσείναι τινὰ πρὸς αὐτὸν, μήτ' ἐξείναι συγχωρεῖσθαι. "Ἐπὶ τρεῖς δὲ μῆνας ἡ τοιαύτη περὶ αὐτὸν ἐστερεοῦτο φυλακή, καὶ οὕτως ἡ τοῦ ὄντρατος ἐφθασεν ἀπόφασις. "Ἐπειγομένῳ γάρ κατὰ τῆς Κρήτης τῷ Μιχαήλ καὶ αὐτῷ δὲ Βάρδας δέχρι τῶν λεγομένων Κήπων συστρατεύων, ἐκεὶ δὴ τὴν ἀσχάτην ἔτισε δίκην. Πρόργασιν γάρ ὡς ἐπιβουλεύοντα τῷ βασιλεῖ ἡ θεήλατος αὐτὸν μετηλθεν ὁργή, καὶ ἐίψει μεληδόν ἀθλίως κατακοπέμενος, οὕτω δυσχλεῖς τέλος ἀπηγέγχετο, ὡστε καὶ ὑπ' αὐτοῦ στηλιτευθῆναι τοῦ φιλτάτου. "Ο γάρ τὰ μεγάλα εὑρεγετηθεῖς, καὶ τὴν πατριαρχικὴν ὑπ' ἐκείνου τιμήν κληρωθεῖς, ζῶντα μὲν ὑπερετίμα,

καὶ προστάτην εἶχε τοῦ βίου, παντοῖαις εὐφημίαις ὑπερπαινῶν· ἀποθανόντες δὲ παλινψδίας ἦδε, καὶ ὡς ἀλειφέριον τοῦτον καὶ τρισκατάρατον, ἄξιον τοι-
αύτης ἀπεφήνατο τελευτῆς. Τοιοῦτος δὲ ινδὸς ἔχεινος
τὴν σοφιστής, φέλ πρὸς τοὺς καὶ ροὺς μεταβαλλόμενος
καὶ τὰ πράγματα, καὶ τοῖς τῶν χριτούντων συμ-
περιαγόμενος θελήμασιν. Οὐ γάρ τῆς θεαρχικῆς βου-
λῆς καὶ φοπῆς δι' Ἑλλειψιν πίστεως διαμαρτών, καὶ
τοῖς ἀνθρώποις ἐπηλπικῶς, ἐπειδὴ σαθρῷ θεμελίῳ
τὸν νοῦν ἐπερείδεται, ἀπιστός τε πρὸς πάντας καὶ
κατήγορος δὲ γινόμενος ταπεινουμένοις· καὶ πρὸς ἓν
αὐτὸν ἀρχῆς ἐκπεσεῖν.

Τότε μὲν οὖν δὲ αὐτοχράτωρ παρευθὺς πρὸς τὴν
Βασιλεύουσαν παλινοστεῖ. Πεντηκοστὴ δ' ἀρ' ἦν, καὶ
Βασίλειον πατρίκιον δυτα καὶ παραχοιμώμενον,
στέμματι κατακοσμήσας, ἀναγορεύει βασιλέα. Οὐ πο-
λύφρων δὲ Φώτιος πάμπολλα κατὰ Νικολάου τοῦ πάπα
μηχανορράφων, ἐπειδὴ οὐδὲν εἶχεν διλλο ορφέν. καὶ τοῦτον
αὐτοῦ, πείθει πολλαῖς παραιέσσει τὸν βασιλέα συν-
αινέται, σύνοδον συγχροτήσαι, καὶ τοῦτον καθαιρήσαι
καὶ τοῖς αὐτῷ κοινωνοῦσιν ἀφορισμὸν ἀντιστηκοῦντα
τῷ παρ' ἔχεινου πρώην πεμφθέντι διαπέμψασθαι.
Συναγαγὼν οὖν πάντας τοὺς ὅπ' αὐτὸν ἐπισκόπους
διγεννάδας, καὶ τινας μιαροὺς ἀνθρωπίσκους καὶ
ἀστέμους ἐκ τῶν ἀνατολικῶν δῆθεν πατριαρχείων
τοποτηρητὰς ἐπαγόμενος, καὶ ψευδοσύλλογον ποιού-
μενος, καθαιρεῖν, ὡς ἐνόμιζε, καὶ ἀναθεματισμὸν
ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ποιεῖται Νικολάου. Δώροις γάρ λαμ-
προῖς δὲ μάλιστα τὸν βῆγα Φραγγίας Λοδόηχον, καὶ
Ἡγιεργαν δὲ τὴν αὐτοῦ γαμετὴν ὑποποιούμενος,
βασιλεῖς τούτους ἀνευφημεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει
ἐπηγγέλλετο, εἰς συνεργήσαιεν αὐτῷ πρὸς τὴν ἀτο-
πον ταύτην καὶ ἀθεσμὸν ἐπιθυμίαν, καὶ τὸν δίκαιον
δινόρα τῆς κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίας βιαίως ἐξωθήσαιεν.
Τούτων δὲ ὑπισχνουμένων λόγου θάττον, ἀλέγως δ
μάταιος μάτην ἀπεφαίνετο. Έντεῦθεν ὑπογραφαῖ
καὶ φωναὶ κανονικῶν τε προσώπων καὶ πολιτικῶν,
μητροπολιτῶν καὶ πατρικίων· πάντα καὶνά, πάντα
τῶν ἐπὶ σχηνῆς θρυλλουμένων ματαιότερα καὶ κατα-
γελαστότερα· ἢ γάρ ἐκ παιδὸς αὐτῷ παρεπομένη τῆς
ψυχῆς οἱησίς, εἰς ὑπερηφανίαν τε τοῦτον ἐσχάτην καὶ
ἀπόνοιαν μετεωρίσασα, ἀδεῶς τε καὶ ἀναιδῶς ἀνέπειθε
τὰ τοιαῦτα τολμᾶν. Οὐ μὲν οὖν ταῦτα κατατκενασάμε-
νος, διὰ χειρὸς Ζαχαρίου τοῦ Κωφοῦ, διὸ ὅπ' αὐτοῦ
τῆς Χαλκηδόνος κεχειροτόνητο μητροπολίτης, καὶ θεο-
δώρου τοῦ ἀπὸ Καρίας εἰς Λαοδίκειαν μετατεθέντος,
τὰς παραλόγους αὐτοῦ καὶ ξαναγεῖς πράξεις πρὸς Ἰτα-
λίαν ἐξαπέστειλεν. Αὐτὸς δὲ τῆς ἐμφύτου κατὰ τοῦ
ἄγιου μήνιδος εἶχετο, καὶ τῶν γνησίων αὐτοῦ θερα-
πευτῶν, μᾶλλον δὲ νόθων, δσους ἡδύνατο, κλεπτῶν,
καὶ ταῖς ματαιότησι τῶν ἀξιωμάτων δελεάζων, δι'
αὐτῶν τὴν πτέρναν τοῦ ἀναιτίου ἐπετήρει· ἥμάρτανε
δὲ τῶν ἐλπίδων· πάσης γάρ ὑψηλότερος κατηγορίας
δὲ μηχάριος ἦν· ἐν τοῖς ἔργοις δὲ τῶν χειρῶν αὐτοῦ
κακουργῶν συντλαμβάνετο. Αγνοῶν δὲ ἀληθῶς εἰς
τίνα τὸ χράτος τῆς βασιλείας περιίσταται, ποτὲ μὲν
πρὸς τὸν Μιχαὴλ διέβαλλε Βασίλειον, αὐθίς δὲ τοῦτον
πρὸς ἔχεινον, ἀμφοῖν, ὡς ἐνόμιζε, φίλαν καταπρα-
τόμενος, δὲ ἀμφοτέρων τὴν φιλίαν οὐκ ἐν ἀληθείᾳ

A morte dictabat. Hoc ingenio improbus ille veterator et sophista fuit, ut semper soro et tempori, principumque studiis obsequereatur. Qui enim cœlesti spiritu ductusque, ille destitutus, non agitur, ei spes suas in mortalibus sitas habet, cum vilioso putriique fundamento mente nitatur, tandem inconstans et perdus in omnes deprehenditur: potentium palpator, calumniator vero pauperum; qui id unum studet, ut placeat potentibus, ne dignitate spolietur.

B δέσμαιος ἀλέγχεται· ύψουμένοις μὲν συνήγορος, μόνον δρῶν δέσμας τοῖς δυνατοῖς, τοῦ μὴ τῆς κατ'

C Imperator tum repente converso itinere Constantinopolim repetit. Erat autem Pentecoste, et Basilium patricium cubiculi sacri præfectum, Caesarēm imposito stemmate renuntiat. Sed versulus Photius plurima in Nicolaum pontificem moliens, cum operam lusisset, imperatori multis verbis incitato sit auctor cogendæ synodi, qua Nicolaus pontifex (eadem sententia in illum lata, quam nuper ille in Photium tulerat) exauctoretur. Evocat ergo præclarus ille Photius episcopos omnes sibi subjectos, aliosque nonnullos fœdos et sordidos hominunciones, quasi patriarcharum orientis legatus, pseudoque synodum instituit, et exauctorationem, ut putabat, atque anathema nullam ob rationem in Nicolaum papam pronuntiat: regem quoque Franciæ Lodoechum (seu Ludovicum) et Ingelbertam regiam conjugem sollicitat, et imperatores Constantino-
poli creatum iri pollicetur, si operam navarent ad imprium suum conatum exsequendum, et virum justum ex ecclesia sua exigendum. Iis vero dicto citius pollicentibus, frustra stultus suam stultitiam ostentabat. Hinc subscriptiones, et vota hominum sacrorum et profanorum, archiepiscoporum et patriciorum: vana omnia, omnia theatralibus fabulis ineptiora. Nam quæ illi a puero adhæserat arrogans sui existimatio, eadem ad summam illum insolentiam extremamque dementiam evectum adducebat, ut talia tam audenter et impudenter auderet. His ille omnibus procuratis, insana et sacrilega (conclabuli sui) acta per Zachariam Cophum a se Chalcedonensem metropolitam creatum, et Theodorum translatum a Caria ad Laodicensem episcopatum,
D in Italiam transmisit. Ipse vero insitum contra sanctum virum odium alebat, ac quotquot ex ejus germanis, aut spuriis potius sectatoribus poterat, sursum ad se trahebat, dignitatibusque vesaniæ suæ illiciebat, per quos innocentis calcaneo insidiabatur. Sed enim spe frustrabatur, quod beatus ille jam extra omnem esset aleam calumniarum: Pbilii autem in operibus manuum suarum malignans capiebatur. Qui cum dubius hæreret, ad quem tandem summa imperii esset per ventura, subinde apud Michaelem carpebat Basilium, et vicissim apud Basilium obtrectabat Michaeli, ratus amborum se ita amicitiam sibi comparaturum, dum erga utrumque benevolentiam simularet, ut uter tandem ex illis solus imperium obtineret, illum sibi devinjetis-

simum haberet. Atqui non probavit se Basilio, qui admodum veteroris illius strophis offendebatur. Nec ita multo post ipse Michael ad sancti Maman-tis martyris ædem per insidias mactatur, merito dignus sua amentia, scelere et impietate, falso perfunctus; cum imperium una cum matre annos quindecim, menses octo, solus novem prope annos administrasset: cumque malum fecisset in conspectu Ecclesiae Dei, periit. Initio autem inductionis primæ, ix Kal. Octobris, Basilius regia occupata imperator est consulatus: qui missis ad revocandum ex itinere Zachariam, illum e media via retraxit. Posteroque die quam renuntiatus erat imperator, Pholium de throno deturbatum, in cœnobium Scipen appellatum ejicit; postridieque Eliam splendidissimum regiae clavis drungarium cum dronone regio, seu celoce, ad sanctissimum patriarcham ex insula Constantiopolim ea qua pars est honoris pompa reducendum militat: qui illum tantisper in paternis ædibus suis, quas Mangana appellant, collocat.

μωνι πρὸς τὸν ἀγιώτατον ἀποστέλλει πατριάρχην, δπως μετὰ τῆς πρεπούσης ἀνενέγκῃ τιμῆς· καὶ τέως μὲν ἐν τοῖς γονικοῖς αὐτοῦ παλαιτοῖς τοῖς καλουμένοις Μαγχάνοις ἀποκαθίστησιν αὐτόν.

Ut vero improbae artes omnes contra virum sanctum omnibus pateant, qui apprehendit sapientes in astutia eorum, et consilium prævorum dissipat, illo etiam imperatori injecit eam memorem, ut ad Pholium mittet, juheretque, omnia quæ a patriarchio sumpssisset, manu sua scripta, quamprimum sibi transmisi. Sed pejerabat illo, nihil se ex patriarchio secum accepisse, eo quod urgenter ad discessum, Dum hæc ad Baanem præpositum dicerent, somuli præpositi a tumultuantibus inter se Pholii servis, septem saccos referros, plumboque signatos, in proximum arundinetum condendos ferri animadvertis, manusque iniecta erepos ad imperatorem deportant. Et dum resignari, duo volumina auro argentoque bracteata, sericoque extorsum velata, introrsum vero eleganter et scite litteris venustis exarata reperjunt. Alterum continebat actiones septem synodicas contra Ignatium, quæ nec sunt, nec fuerunt unquam celebratae, sed gratis astuta duntaxat mente confabæ. In quarum singulis initis, manu ipsius Syracossani Asbestæ (egregie enim, ad cunctum, reor, malorum, et pingendi artificium didicerat) coloribus artificiosis expressus erat Ignatius. O rabiosum furorem, o furiosam rabiem, cui nihil addi possit! Alque in prima quidem actione raptatum et terroratum Ignatum effuxit, supraque caput inscripsit: Diabolus. Nunquid non maledicti exhorrescunt si atrocitatem? Sed non est, quod miremini. Nam si patrem familiæ appellauit Beelzebub, domesticos ejus quomodo appellarent? In altera actione sputis fædatum, magna vi tractum efformavit, cum hoc elogio: Principium peccati. In tertia, de throno deturbatum, cum hoc titulo: Filius perditionis. In quarta, vinculis colligatum,

Α υποχρινθμενος, καὶ οἰδμενος, ὡς δποῖος ἀν τούτων μονοχράτωρ ἀναδειχθῆ, τούτον εἰς οἰκειότητα προστεταί. Οὐκ ἤρεσκε δὲ τῷ Βασιλείῳ ταῦτα, πάνυ δὲ ταῦτα πανουργίαις προσώχθισε τοῦ σοφοῦ. Μικρὸν τὸ ἐν μέσῳ, καὶ αὐτὸς ὁ Μιχαὴλ πρὸς τῷ τεμένει τοῦ Μάρτυρος Μάμαντος δολοφονεῖται, ἀξίαν τῆς ἀνοίας, εἴτεν δικίας αὐτοῦ καὶ ἀσεβείας δεξάμενος τελευτήν· χρόνους μὲν παντεκαΐδεκα καὶ μῆνας δικτῶ συμβασιλευκῶς τῇ μητρὶ, ἐνυέα δὲ παρὰ βραχὺ· μόνον; Ετη ἔκκρατηκῶς, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας Κυρίου πεποιηκῶς, τελευτὴν. Πρώτη μὲν Ἰωνίκτιων εἶχεν ἀρχὴν, εἰκάδα δὲ καὶ τετάρτην ὁ Σεπτέμβριος, καὶ ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὰ βασιλεῖα κατευθυνθμενος, αὐτοχράτωρ ἀνηγορεύετο. Παρευθὺν δὲ πέμψας εἰς καταδρομὴν, τοὺς περὶ τὸν Ζαχαρίαν Καληδόνος ἐκ μέσης ἀπέστρεψε τῆς ὁδοῦ. Τῇ ἔξῃ δὲ μετὰ τὴν ἀναγέρευσιν, τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τὸν Φάτιον καταβιβάζει, καὶ ἐν μοναστηρίῳ τινὶ καλουμένῳ Σκέπη τοῦτον εὐθὺς. Ὁπερορίζει· καὶ τῇ ἑπαύριον Ἡλίᾳ τὸν περιφανέστατον τοῦ βασιλικοῦ στόλου δρουγγάριον· σὺν τῷ βασιλικῷ δρόμῳ πρὸς τὸν ἀποστέλλει πατριάρχην, τὸν Ιωάννην Εδεβεν, ἀνυπερθέτως αὐτῷ πέμψαι παρεκελευμένος. Οὐ δέ δροντος ἐψεύδετο, μηδὲν τοιοῦτον ἐκεῖνον λαβεῖν, τῷ κατεπεγεσθαι πρὸς τὴν κατάβασιν. Οὐδὲν ταῦτα παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸν πραιπόσιτον Βανην ἐλέγετο, οἱ αὐτοῦ θορυβούμενοι θεραπευταί, ἐπτὰ σάκκους τελῆρεις ἱεραγισμένους μολιβδῷ εἰς τὸν πλησίον ἐνέσσαν καλαμῶνα καταχρύσοντες· οὓς αἱ περὶ τὸν πραιπόσιτον ιδόντες, καὶ τῆς χειρὸς ἀφαράσσοντες, πρὸς τὸν βασιλέα ἀπεκόμισαν. Ἀνοίξαντες δὲ τούτους, δύο εὐρίσκουσι βιβλία χρυσῷ καὶ ἀρρύρῳ στρικοῖς ἐνδύμασιν ἔβαθεν κεκοσμημένα, ξωκεν δὲ φελοκέλως καὶ ἐπιμελῶς γράμματις τεγραμμένα τερπνότες. Περιελεῖ δὲ τὸ δύο πράξις ἐπτὰ συνοδικὰς, τὰς μακρέποτε οὖσας, ή γενομένας, κατὰ τοῦ Ἰγνατίου, μάτην δὲ καχοδαίμονι μάνον ἀντεπλασμίνας διανοίᾳ. Εγ τείς ἀρχαῖς δὲ τούτων, ἡ τὸ έκάστης πράξιας, αὐτούργικη τοῦ Συραχουσίου Αεβαστᾶ (ἥν γὰρ καὶ ζωγράφος διηνέδας, εἰς προσθήκην τῶν αὐτοῦ κακῶν, οἷμα) διὰ χρωματικῆς ζωγραφίας ἐνεγέγραπτο Ἰγνάτιος. Καὶ (ὦ τῆς ἀκαθέκτου λύστης!) διὰ μανίας οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἀπολεπούσης;) κατὰ τὴν πρώτην μὲν πρᾶξιν συρόμενόν τε αὐτὸν καὶ ραβδίζομενον ἐμβραφώσαν, ξωκεν δὲ τῆς κεφαλῆς ἐπέγραψεν· «Οδιάδος.» Ἄρ τοιούτης τὴν ὑπερβολὴν τῆς βλασφημίας; Ἀλλὰ μή θαυμάσῃς. Εἰ γὰρ τὸν οἰκοδεσπότην Βελκέσιον ἐκάλεσαν, τί πρὸς τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ; Κατὰ τὴν δευτέραν δὲ ἐμπτυσμένον, καὶ βιανὸς ἐλαμπενον αὐτὸν, καὶ ἡ ἐπιγραφή· «Ἄρχη τῆς ἀμαρτίας.» Κατὰ τὴν τρίτην δὲ καθαιρύμενον, καὶ, «Οὐδεὶς τῆς

ἀπωλείας, οὐ ἐπιγραφόμενον. Δεσμούμενον δὲ καὶ ἡξοῖς οριζόμενον κατὰ τὴν τετάρτην πρᾶξιν εἰχόντεν αὐτὸν, καὶ πλεονεξίαν τοῦ μάγου Σέμωνος ἐπέγραψε. Κατὰ τὴν ἀρχὴν δὲ τῆς πέμπτης χλοιοὺς αὐτὸν σχηματίζει περικείμενον, καὶ τῇ λοιδορίᾳ· « Ὁὐπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα Θεὸν καὶ σέβασμα. » Κατὰ τὴν Ἑκτηνήν δὲ εἰς καταδίκην αὐτὸν ἐμβαλλόμενον εἰχόντεν. « Ή δὲ κατ' αὐτοῦ ἀργολογία [αἱ ἀπολογίαι]. » Βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως. » Κατὰ τὴν ἑδόμην δὲ καὶ τελευταίαν πρᾶξιν, συρόμενόν αὐτὸν καὶ παρατομόμενον διεξωγράφησε· καὶ τῇ ἐπιγραφῇ αὐτοῦ, ἦν Ἐγραψεν, ἦν. « Ἀντίχριστος. » Ταῦτα ἔγω μὲν αἰσχύνομαι, νὴ τὴν ἀληθείαν, ἐπὶ γλώσσης δγῶν, καὶ εἰς μνήμην τούτων ίών· καὶ διὰ τοῦτο παντάπασιν, εὖ ιστε, κατεσίγησα ἀν, εἰ μὴ ἔώρων τοὺς ταῦτα καταπραξαμένους, καὶ τοὺς αὐτῶν οἰκείους, οὐ μόνον ἐν τούτοις οὐκ ἐγκαλούπτομένους, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπιζόμενους, καὶ δόξαν ἀγιωσύνης ἐπιψευδομένους αὐτῷ· ἀψευδῆς γάρ ὁ εἰπών· « *Ozar διληθὸς εἰς βάθος κακῶν, καταγρονεῖ.* » ἐπέρχεται δὲ αὐτῷ ἀτιμία καὶ ὄντιδος. « Όμοσαν κατὰ τοῦ φόνου Κυρίου, καὶ κατὰ τῆς ἑδέης τῆς Ισχύος αὐτοῦ, αἱ ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῶν ἐναγῶν πράξεων ἐκείνων εὑρεθέντες, πεντήκοντα καὶ δύο ἀναμφίβολα καὶ πᾶσιν ὥμολογημένα ψευδῆ χεφάλαια γεγράφθαι; ἐξ ἀσεβοῦς μᾶλλον τῇ μανικῆς διαγοίς εἰς κατηγορίαν τοῦ μάχαρος Πγατίος προτιθέμενα. » Εκάστης δὲ κατηγορίας πρὸς τῷ τέλει ἀγραφὸν στήχον κατελίμπανον, εἰ τινά ποτε τῶν ἀξιῶν ἀγχόνης δώροις τῇ ἀξιώμασιν ἀπατῆσαι δυνηθείεν, ήν· Ἔχη τόπον ἐγγράψασθαι τῷ ψεύδει. Καὶ ταῦτα μὲν τῇ μίᾳ τοῦ διαβόλου περιεῖχε βίβλος. « Ή ἐτέρα δὲ συνοδική κατὰ Νικολάου τοῦ πάπα Ψώμης κατεσκεύαστο, πᾶσιν συκοφαντίαν καὶ βλασφημίαν ἀποπονεῖς καθαίρεσιν ἀνδρὸς ἀγίου καὶ ἀναθεματισμὸν ἀθέως καὶ πονηρῶς δραματουργοῦσσα, ἀξία καὶ αὐτῇ τῇ τε τοῦ πονηροῦ δαιμονὸς ὑπαγορίας, καὶ τῆς τοῦ Φωτίου ὑπουργίας. » Απαραλλάκτως δὲ ταύτας ὁ τολμητίας διέ φανεράψαμενος, τὰς δύο μὲν Ζαχαρίᾳ παρέσχετο καὶ Θεοδώρῳ τοῖς προειρημένοις, μετὰ εὐφημιῶν καὶ δώρων πολλῶν καὶ λειπρῶν πρὸς τοὺς τῆς Φραγκίας βασιλεῖς ἀπενεγκαίνη, τοῦ τὸν πάπαν Νικόλαον ὡς καθηρημένον ἐξώσασθαι τοῦ θρόνου. Τὰς δύο δὲ παρ' ἐκατῷ κατείχε. Τούτων τῶν τεσσάρων βίβλων δρακόμενος ὁ βασιλεὺς, καὶ τῇ συγχλήψῃ πρότερον καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ ποιήσας καταφανεῖς, τὴν δὲ οὐτῷ Φωτίου σκευωρίαν καὶ κακίστην συνείδησιν ὑπ' ὅψιν ἀπάσῃ τῇ πολιτείᾳ κατεστήσετο. « Εξέστη πᾶς δινθρωπὸς δρῶν καὶ ἀκούων ταῦτα, οὐ μόνον ἐπὶ τῇ κακονορίᾳ καὶ κακορήμοσύνῃ τοῦ σοφιστοῦ, ἀλλὰ καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῆς μακρεθυμίας καὶ ἀνοχῆς τοῦ Θεοῦ. » Άλλὰ ταύτας μὲν τὰς βίβλους ὑπέτερον ἐνεγκάρυτες ἐπὶ τῆς συγένου, καὶ κατὰ πρόσωπον τῷ αὐτουργῷ αὐτῶν παραστήσαντες

Τότε δὲ καὶ ὁ αὐτοχράτωρ Βασίλειος σιλεύτιον ἐπὶ τῷ παλατείῳ Μαγναύρας ποιούμενος, καὶ τὸν πατριάρχην ἀγαγάνων, [καὶ] πολλοὶς τοῦτον ἐπαίνοις κατέστησε. Κυριακῇ μὲν τῶν ἡμερῶν ἦν, εἰκάσια δὲ καὶ τρίτην εἶχε Νοέμβριος, ὡσπερ καὶ δὲ πρῶτον

¹⁰ Ριον. xviii.

A et exterminatum, itaque inscriptum: Avaritia Simonis Magi. In quinta, collari furca inclusum, cum hac calumnia: Qui se extollit supra omnem id quod dicitur aut colitur Deus. In sexta depinxit quasi jam damnatum, cum dicto: Abominatione desolationis. In septima et ultima finxit raptatum, capileque multatum; et inscriptio erat: Antichristus. Quae ego per veritatem sine pudore neque pronuntio, neque in mente revoco: ob eamque causam scialis, velim, me silentio præterilorum suisse, nisi viderem horum auctores, auctorumque asseclas hæc non solum non erubescere, sed in his palam etiam gloriari, Photioque sanctitatis opinionem falso tribuere. Sed verax ille non mentitur, qui dixit: Impius cum in profundum tenerit, contemnit¹¹: sed sequitur eum ignominia et opprobrium. Juraverunt per timorem Domini, et gloriam fortitudinis ejus, qui in sacrilegarum actionum illarum lectione adfuerunt, duo supra quinquaginta capita ad beati Ignatii calumniam perscripta suisse omnium concessione falsa, et ex impia vel potius furiosa mente conficia. Relinquebant et in singulis accusationibus versum ad finem vacuum, ut si quem laqueo dignum donorum et dignitatum largitione irretissent, mendacio is subscribendo haberet locum. Et hæc quidem alter diaboli continebat liber. Alter vero synodicus in Nicolaum pontificem Romanum tela torquebat, omnipotensque generis calumnias et atrocias maledicta in illius sancti exauciationem et damnationem complectebatur, impie et tragico prope modo concinnatus; sane ipse quoque dictantis Stygii doctoris magisterio et Photii ministerio dignus. Hos eodem exemplo libros cum impudens bis describendos curasset, geminos quidem libros Zachariæ et Theodoro supra indicatis, cum singularibus laudum encomiis, multisque ac splendidissimis muneribus ad Ludovicum Franciæ regem defensandos dedit, ut is Nicolaum pontificem velut ex-auctoratum de throno deturbaret: duos penes se retinuit. Hæc quatuor volumina imperator illa erexit, prius ad senatum totamque Ecclesiam palam detulit: atque illa omnes Photii machinationes et impianam conscientiam omnium oculis tuncque reipublicæ spectandam proposuit. Quibus visis et auditis altonili omnes obstupuerere, non solum propter perversam sophistæ mentem, versatamque verbositatem, sed etiam ob incredibilem Dei patientiam et diuturnam vindictæ dilationem. Hosce libros ad ecumenicam postea synodum delatos, auctorique praesenti cum probro ob os obtrusos, igni tradiderunt.

Tunc vero Basilius imperator adductum in Magnauræ palatium Ignatium, silentio indicio, multis laudibus cohonestavit. Dies erat Dominica, tertia et vicesima Novembri; quo etiam anni tempore prius in exilium pulsus erat, qui Dei præsidio et

clementia fretus, novennalem ac perfectam ex vir-
tutis certamine lauream adeptus, ecclesiæ suæ throno
restituitur : et lampas magis accensa, clarior quam
antea, candelabro imponitur : pastorque rursus
oves agnoscit suas, et a suis vicissim ovibus cla-
rius agnoscitur. Ergo tota quasi urbe triumphante,
illumque ad templum ascendentem a tergo et fronte
prosequente, lætitiaque gestiente, cum per sacrum
puleum ad superiora templi duceretur, dextra parte
ingredientem ordo patricius occursans venerabilis
excepit : res vero tunc divina siebat. Nec par-
est, ut sacrum omen, quod in ingressu Ignatii ac-
cedit, prætermittamus. Intrantem namque Ignatium
populus quidem supplex venerabatur, sacerdos au-
tem in adytis oblationem Domino faciens clamau-
bat : *Gratias agamus Domino Deo nostro : et mox*
populus respondebat ; Dignum et justum est. Ita
sacer Ignatius bonis omnibus throno suo recepto,
et gubernaculis Ecclesiæ resumptis, arcet a sacris
non Pholium tantum, et omnes ab illo initios,
sed omnes etiam illius sectatores cum illo commu-
nicantes : precatur insuper imperatorem, ut cœcu-
menicam synodus cogat, qua omnia Ecclesiæ vul-
nera sanari arbitrabatur. Exemplo igitur Joannes
Pergæ episcopus, Ignatii in omnes casus et ærump-
nas comes, et malorum omniū, quantum in ipso
erat, socius : ex Photii vero factione Petrus Sar-
diensis metropolita, ad Nicolaum pontificem legali-
mittuntur ; quibus allegatur Basilius cognomento
Pinacas, qui spatharii dignitatem obtinebat : usique
sunt gemino dromone, cum solverent. Sed Petrus,
qui Dilæsus, hoc est, miser appellabatur, in Dalma-
tico sinu periclitatus, miser naufragio periit : Joan-
ues vero cum Basilio in columnis evasit, et Nicolao
jam vita functo, Hadrianum papam invenit. Nec
diu cunctati pontificis vicarii Constantinopolim ve-
nerunt Stephanus et Donatus episcopi, Marino ex
septem diaconis adjuncto. Ex orientis vero patriar-
chiis (imperatore principem Syriæ donis ac litteris
propiliante) Josephus archidiaconus et syncellus
ex Ægypto, legatus Michaelis patriarchæ Alexan-
drini ; Thomas metropolita Tyri, vicarius Michae-
lis patriarchæ Antiocheni Syriæ, Elias presbyter et
syncellus vicem Théodosii patriarchæ Hierosolymi-
tani explebat. Hi omnes præsentes fuere cum san-
ctissimo patriarcha Ignatio Constantinopolitano, et
episcopis duodenis, perpetuis in omni fortuna, et
ærumnis sociis ; qui ad dexteram, ubi locus ca-
techumenorum est, templi quod a sapientia nomen
Sophiac accepit, assidente Basilio imperatore, præ-
sederunt.

λεως, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ δώδεκα τὸν ἀριθμὸν ἐπιτάχποις τέλους συνηθληκόσιν αὐτῷ, ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῶν κατηγορούμενεων τοῦ θεοῦ Σορίας, μετὰ τοῦ αὐτοχράτορος Βασιλείου προεκάθισαν.

Propositis ergo venerandis vivisque crucis lignis, sanctisque Evangelii explicatis, præsente etiam saeo-
senatu, primum quidem missæ ab Adriano veteris
Romæ pontifice, et patriarcharum ex Oriente litteræ
ex ordine lectæ, omniū sacro jure requisitum ordi-

τοῦ θεοῦ δι' ἐννέα τελείων χρόνων τελείαν ἀφίηται
ὑπὲρ ἀριτῆς ἐπιδειξάμενος, ἀποκαθίσταται τῇ Ἐκ-
κλησίᾳ· καὶ ὁ λύχνος λαμπρότερον ἀναφθεῖς περι-
φανέστερον ἡ πρώην τῇ λυχνίᾳ ἐπιτίθεται, καὶ ὁ
ποιμὴν ἐπέγκω τὰ πρόβατα, καὶ αὐτὸς τοῖς προδί-
τοις σαφέστερον ἐπέγνωσται. Πάσης οὖν σχεδὸν φά-
ναι τῆς πόλεως ἐπευφραινομένης αὐτοῦ τῇ ἀναβάσει,
προαγούσης τε καὶ ἐπομένης ἐν ἀγαλλιάσει, αὐτὸς
μὲν διὰ τοῦ ἀγίου Φρέατος ἀνάγεται· πρὸς τοῖς ὑπερ-
φωις δὲ τοῦ μεγάλου Ναοῦ διὰ τῆς δεξιᾶς πύλης
εἰσιντει προσυπαντὶ αὐτῷ τῶν πατρικίων ἡ τάξις
προσκυνοῦσα καὶ δεξιουμένη· ἡ Ιερὰ δὲ τόπε λει-
τουργία κατὰ τὸ Εἴθος ἐπελεῖτο. "Ἄξιον δὲ μηδὲ τὴν
ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ συμπασσοῦσαν Ιεράν κληθόγα παραλί-
πεν· ὁ μὲν γάρ ἐστι, οἱ δὲ προσεκύνουν· ὁ Ιερεὺς
δὲ, Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ, τὴν ἀναφοράν ἐν τοῖς
ἀδύτοις ποιούμενης ἀνέκραγεν· ὁ λαὸς δὲ, "Ἄξιον καὶ
δίκαιον, ἀπεχρίνατο. Οὕτως δὲ Ιερᾶς Ἱγνατίου ὑπ'
ἀγαθοῖς συμβόλοις τὸν οἰκεῖον θρόνον ἀπειληφὼς,
καὶ τοὺς οἰκακὰς αὖθις τῆς Ἐκκλησίας ἐγχειρισθεὶς,
εἵργει μὲν τῆς Ιερᾶς λειτουργίας οὐ Φώτιον μόνον,
καὶ τοὺς χειροτονηθέντας ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πάν-
τας τοὺς κεκοινωνηκότας αὐτῷ· ἐκλιπαρεὶ δὲ τὸν
βασιλέα οἰκουμενικήν σύνοδον χρονῖσαι, δι' ἣς ἐσ-
σθαι τῶν σκευάλων πάντων ὑπελάμβανε τὴν Ιασιν. Εὔθέως τοινυν Ἱωάννης μὲν δὲ τῆς Πέργης, ὡς ἐν
πάσαις ταῖς θλιψεσιν Ἱγνατίῳ συγχακοπαθῶν, ἐκ
τοῦ μέρους τοῦ κατ' αὐτὸν, ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Φώτιον
δὲ Πέτρος δὲ τῶν Σάρδεων, πρὸς τὸν πάπα Νικόλαον
ἀποχριστέριοι προσχειρίζοντο· σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ
Βασίλειος δὲ καλούμενος Πινακᾶς ἀπῆρει, σπαθάριος
τὴν δέξιαν καθεστώς· καὶ ἀπῆρεται ἐν δυσὶ δρόμωσι
στελλόμενοι τὸν πλοῦν. Ἀλλὰ Πέτρος μὲν δὲ καλού-
μενος Δεῖλαιος, ἐν τῷ κόλπῳ Δαλματίας κινδύνῳ
περιπεσὼν, δεῖλαιος ὀλετο. Ἱωάννης δὲ σὺν Βασι-
λεῖῳ διασωθεὶς Ἀδριανὸν εῦρε πάπαν, τοῦ Νικολάου
ἡδη τὴν ἐν σώματι κατελιπόντος ζωήν. Οὐδὲ πολὺς
οὖν ἐν τῷ μέσῳ χρόνῳ, καὶ παρῆσαν τοποτηρηταί,
Στέφανος μὲν καὶ Δονάτος ἐπίσκοποι τοῦ πάπα Ρώ-
μης, καὶ Μαρίνος εἰς τῶν ἐπτὰ διακόνων σὺν αὐτοῖς.
Ἐκ δὲ τῶν τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχέων, τοῦ αὐτο-
χράτορος δύρων καὶ γράμμασι τὸν τῆς Συρίας ἀρ-
χοντα παρακαλέσαντος, Ἱωσῆφ μὲν ἀρχιδιάκονος καὶ
σύγχελλος, τοποτηρητὴς Μιχαὴλ ἥλθε τοῦ πάπα τῆς
κατ' Αἴγυπτον Ἀλεξανδρείας· Θωμᾶς δὲ μητροπο-
λίτης Τύρου τόπον Μιχαὴλ ἐπλήρου τοῦ τῆς Ἀντιο-
χείας τῆς κατὰ Συρίαν πατριάρχου, Ἡλίας δὲ πρε-
σβύτερος καὶ σύγχελλος εἰς τόπον Θεοδοσίου πατριάρ-
χου τῶν Ἱερουσαλήμων παρῆν· οὗτοι πάντες ἄμα
Ἱγνατίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ Κωνσταντινούπο-
λεως τοῖς συγχειριπιασίοις, καὶ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι

Τῶν τιμίων δὲ καὶ ζιωποιῶν ξύλων, τῶν τε Ιερῶν
Εὐαγγελίων προκειμένων, συμπαρούσις δὲ καὶ τῆς
Ιερᾶς συγκλήτου, πρῶτον μὲν αἱ πεμφθεῖσαι παρὰ
τοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ ἐπι-
στολεῖ, καὶ αἱ παρὰ τῶν ἀνατολικῶν πατριαρχῶν

κατὰ τάξιν ἀναγινωσκόμεναι, πᾶσαν, καὶ Ἱεράν εὐ-
θυμοσύνην, τὸ τε πιστὸν καὶ δόμαμον, καὶ ἀνεπιλη-
πτὸν τῶν ἀπεσταλμένων τοποτηρητῶν, τὸ τε κανονι-
κὸν καὶ ἐνθεσμὸν τῶν ἀποστειλάντων αὐτοὺς, ἐνώπιον
πάντων ἀπέδείκνυσαν.

Ἐπειτα τῇ ἔξῃς Ἱερεῖς τε καὶ ἀρχιερεῖς πάντες,
οἵσοι Μεθοδίου μὲν καὶ Ἰγνατίου χειροτονίᾳ τῶν
ἀγωτάτων ἐτύγχανον πτεριαρχῶν, πανουργίας δὲ
παντοδικαῖς, καὶ ποικίλαις κολάσεσι καὶ ἐπινοίαις,
Φώτιου τῇ χοινικῇ συναπήχθησαν, οὗτοι πάντες λι-
βέλλους μετανοίας ἐπιδεδωκότες, καὶ μετὰ δακρύων
τῇ ἄγρᾳ συνδῷ προσπίπτοντες καὶ ἔξομολογούμενοι,
καὶ μέντοι καὶ συγγνώμης, κατὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν
τοῦ βισιλέως παράκλησιν, καὶ τὴν τῶν Ἀρματῶν
ψῆφον, ὡς βιασθέντες, ἀξιούμενοι, ναὶ δὴ καὶ τῷ
διωρισμένῳ θέμενοι ἐπιτιμίᾳ, οὕτω τῆς τῶν ἀποσκό-
πων καθέδρας τοῖς ἀνεγκλήτοις δόμοις καὶ αὐτοὶ^C κατηξιοῦντο.

Ἐντεῦθεν εἰς ἔκατὸν δύο τὸν ἀριθμὸν ἀπισκόπους
ἡ σύνοδος ἔκεινη συγχροτούμενη, καὶ πάντα εὔσχη-
μόνως καὶ κατὰ τάξιν, καὶ πάντα σὺν λόγῳ καιρίῳ
καὶ κανονικαῖς διατάξεσι λέγειν καὶ πρόσττειν διελο-
γίζομενοι, τὸν ὑπεύθυνον Φώτιον παράγουσι μὴ βου-
λόμενον^D καὶ διελέγχουσι μὲν ἀποτέμνας τῆς φρυ-
κῆς κατὰ Ἰγνατίου τοῦ Ἱεράρχου προαιρέσεως, καὶ
τῆς παραλόγου καὶ μανιώδους καθαιρέσεως· ἐλέγχου-
σι δὲ καὶ τὰς ψευδοεπείας αὐτοῦ καὶ δυσφημίχες, καὶ
δια κατὰ Νικολάου τοῦ πάπα πεφώραται δεδραχώς.
Εἴτα πυνθάνονται παρ' αὐτοῦ, εἰ τι ἔχει δικαίωμα
πρὸς τὴν κατ' αὐτοῦ πάλαι γενομένην παρὰ τῶν
Ἀρματῶν κατάκρισιν ἀνθυπενεγκεῖν. Αὐτοῦ δὲ
σιωπῶντος τῷ μηδεμίᾳν (8) εὐλογὸν ἔχειν ἀπολο-
γίαν πρὸς τὰ ἐγκαλούμενα, ἐπειδὴ ὑπό τε τῶν τοπο-
τηρητῶν αὐτῶν, ὑπό τε τοῦ βισιλέως καὶ τῆς συγκλή-
του παρανούμενος συγγνώμην αἰτήσαι, ὥστε καὶ
τῆς τῶν πιστῶν κατινωνίας ὡς λαῖκος ἀξιωθῆναι,
παντάπασιν ἐξ αὐθαδείας ἀπεσείσατο τὴν συμβου-
λίαν^E κοινῇ λοιπὸν ψήφῳ καὶ δικαιοτάτῃ καταχρί-
νουσι, καθειροῦσι τε τοῦτον καὶ ἀναθεματίζουσιν,
ὡς ἐπιβήτορα καὶ μοιχὸν, καὶ διωγμῶν χαλεπωτά-
των καὶ σκανδάλων μυρίων ταῖς τοῦ Θεοῦ Ἑκκλη-
σίαις αἵτιον γενόμενον. Καὶ ἀποφαίνονται σὺν ἀμα
Νικολάου [αἱ. συνοδικῶν; τῇ Νικ.] τοῦ πάπα καθαιρέ-
τικῇ ψήφῳ, τῇ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας πρώτου καὶ
κανονικῆς, ἥτοι συνοδικῆς χρίσεως ἀποφανθείσῃ κατ'
αὐτοῦ. Ἐπογράφουσι δὲ τῇ καθαιρέσει, εἰ ψιλῷ τῷ
μέλαινι τὰ χειρόγραφα ποιούμενοι, ἀλλὰ, τὸ φρικω-
δέστατον, ὡς τῶν εἰδότων ἀκήκοας διαβεβαιουμένων,
καὶ ἐν αὐτῷ τοῦ Σωτῆρος τῷ αἰματι; βάπτοντες τὸν
κάλαμον, οὕτως ἐξεκήρυξαν Φώτιον, οὕτως αὐτὸν κατεδίκασαν,
καὶ πάντας τοὺς χειροτονημένους ὑπ'

A nem, fidem, innocentiam, integritatemque legato-
rum, nequou jus et auctoritatem intellentiam de-
clarabant.

Deinde posterō die sacerdotes et antistites omnes,
qui a Methodio et Ignatio sanctissimis patriarchis
consecrati erant, artibusque et insidiis, omnique
genero tormentorum ad Photii communionem ab-
repti erant, libellis pœnitentiæ porrectis, cum la-
crymis supplices ad sanctæ synodi pedes procubuer-
unt; et deprecatu imperatoris, quod viam passi
essent, de sententia legatorum pontificis Romani
venia dignati, præscriptum sibi epilium seu pœ-
nam suscepérunt, perindeque ac alii inculpati,
B episcoporum sedem locumque receperunt.

Deinceps illa synodus per episcopos duos supra
centum celebrata, omnia ordine decenterque, et ra-
tione optima ex legum et canonicarum decretorum
præscripto dicendo agendoque, reum Photium
quamvis reluctantem, præsentem adesse cogit. Et
severe illi objiciunt consilia exitialia adversus Igna-
tium inita, factam præter rationem insana mente
eius depositionem; mendacia item, et calumnias,
aliaque omnia, quæ clam adversus Nicolaum ponti-
ficiem fuerat molitus. Deinde quærunt ex eo, quid
respondeat ad illam olim Romæ latam contra se
damnationis sententiam. Cum obmutesceret, quod
nullam criminum suorum veram defensionem re-
periret, a legatis Romanis, ipsoque imperatore et
toto senatu admonitus, ut veniam precaretur, et
saltem tanquam laicus ad fidelium communionem
reciperetur, superbo et contumaci animo consilium
penitus repudiavit. Ergo communī omnium æquis-
simo judicio damnatur, abdicatur, anathemateque
percillitur, veluti violator et adulter, maximarumque
calamitatium et iniuriarum offenditionum ac scandi-
lorum in Ecclesia Dei auctor; et pronuntiat syno-
dus iuxta Nicolai papæ sententiam, quæ primum
Photius maturo cum judicio, canonicaque seu sy-
nodica fuerat depositione damnatus. Subscripere
(episcopi) depositioni calamis, non nude stramenta,
sed, in quo penitus contremiscas (ut eos qui rei
norant, asseverantes audivi), ipso Salvatoris san-
guine tinctis. Ita, inquam, demum Photium exau-
ctiorarunt clamoraruntque, unaque omnes ab illo sa-
cris iniciatos.

Hic ego mihi synodum jure quodammodo repre-
hensurus video: reprehendam autem, etsi fortasse
audacius, hoc ipsum iudicium. Actiones enim om-
nes et definitos in ea canones, perinde ac in aliis
septem œcumenicis synodis, ita in hac quoque ut

(8) Alter codex legit, αὐτοῦ δὲ εἰπόντος τὸ μηδεμίαν, cum vero ille respondisset et nihil habere quod diceret.

sanctos et a Spiritu sancto dictatos valde probos A. Hoc tantum in hac octava non laudo, non quod (ut aliqui censem) gravius commota, durius in reos decreverit; sed contra potius reprehendenda forsitan sit apud æquum arbitrum, quod multo clementius quam oportebat, judicari, habita nempe personarum aliqua ratione, non ex lege apostolica sincere lata sententia. Tricesimus canon (9) adhibendus erat, quo innocentem ante Ignatium Photius sycophanta damnarat, quasi per sæcularem potestatem Ecclesiam invasisset. Hoc magis nunc innitendum erat in eum, ut qui non Dei, non mystarum sententia, sed incredibili gloriae et ambitionis furore correptus, per sæcularem potestatem soli vi tyrannica occupasset. Hanc ille ob causam, et præterea, quod ab exauctorato se consecrari voluerit, de gradu deturbandus erat, omnesque qui cum illo communicabant, secundum apostolicam sanctionem: nec oportuit eos Deo Dicique judicio clementiores esse, et sacrosancti Spiritus decretum antiquare. Hæc quippe illorum indulgentia omnia susque deque egit (10). Hoc judicium dici non potest quantum offenderit, quantorumque causam præbuerit malorum. Persuasum enim habeo, si tunc ex apostolorum et canonum auctoritate sententiam rite, et in auctorem schismatis et offenditum, et in totam ejus factionem cum illo communicantem, omnibus exauctoratis, tulissent, futurum fuisse, uti omnis ab Ecclesia impietas in posterum excluderetur. Sed quemadmodum ante, divino Tarrasio patriarcha, ei synodo contra Iconomachos celebrata, cum indulgentius quam ex præscripto justitiæ hæreticos tractassent, illi arrepta occasione impietatem suam multo magis confirmarunt: ita nunc synodo hac remissius agente, nec sine affectu, neque ex apostolico canone damnationis sententiam ferente, malitia rursus contra Ecclesiam invenit locum. Nam per homines antea corruptos explosus, et per ejectos damnatus quasi familiares, postlimino recurrens, rursus patriarchæ thronum per vim invasit; sacrisque legibus et apostolicis sanctionibus elusis, traditionibus omnibus ecclesiasticis proculatis, cum omnes in sua testimonia et chirographia perjuros, et crucis conculcatores, ut ipse erat, fieri coegisset, et extrema primis deteriora fecisset, omnium conscientias inquinavit et profanavit. Atque id in hac synodo desideratur, ut ego sentio, quod et lapsi ad communionem recepti, et lupus præter ipsius expectationem in ovile es admittimus. Quod et quidam ex signis temporibus illis visis sapienter conjecterunt. Nondum enim hac synodo celebrata, sed adhuc sperata, bubalos quondam aliunde huic adductos, perque medium viam actos, repente furor corripuit, aliisque alio ruentibus, unius recta adversus magnam ecclesiam dela-

B. Θεοπνεύστους λίαν προσιέμενός τε καὶ ἀποδεχόμενος, τοῦτο μόνον τῆς δύξης συνόδου ταύτης ἐπιμέμφομαι, οὐχ δτι θυμῷ βαρεῖ καὶ μνησικαχίᾳ, ὡς τινες εἰνται, τῶν ὑπευθύνων ἀνηλεῶς κατεψηφίσατο, μᾶλλον μὲν οὖν τούναντίον μεμπτέα τυχόν αὗτη παρά γε δικαίω τῶν τοιούτων χριτῷ, δτι φιλανθρωπότερον ή ἔστι τὴν χρίσιν ποιουμένη, οὐχ ἀπροσωπόληπτον, οὐδὲ καθαρῶς ἀποστολικήν ἐπήγαγε ψῆφον· δέον τῷ τριακοστῷ κεφαλαίῳ, ώ πρῶτον τὸν ἀμεμπτὸν δισυχοφάντης κατεδίκαζεν, ὡς διὰ κοσμικῆς δυναστείας ἐγχρατῆ γενάμενον τῆς Ἑκκλησίας, τούτῳ μᾶλλον ισχυρίσασθαι νῦν κατ' ἐκείνου, ὡς οὐ ψήφῳ Θεοῦ καὶ ιερέων, ἀλλ' ὑπερβολῇ φιλαρχίας καὶ δοξομανίας, διὰ κοσμικῆς δυναστείας τυραννήσαντος τῆς Ἑκκλησίας. Αὐτὸν τε διὰ ταῦτα καθαιρεῖν έδει, καὶ δτι παρὰ καθηρημένου χειροτονείσθαι κατηξίου, καὶ τοὺς κεκοινωνηκότας δὲ αὐτῷ κατὰ τὴν ἀποστολικήν ἀπόφασιν πάντας· καὶ μὴ φιλανθρωπότερος Θεοῦ καὶ Θεοῦ γινομένους χρίσεως, τὴν ἀπόφασιν τοῦ παναγίου Πνεύματος ἀκυροῦν. Τοῦτο τὰ δικαίω κάτω πεποίηκε· τοῦτο τὸ χρίμα οὐκ ἔστιν διων εἰπεῖν κακῶν αἴτιον καὶ σκανδάλων ἐχρημάτισεν. Οἶμαι γάρ, ὡς εὶ ἀποστολικῶς τότε καὶ κανονικῶς κατὰ πάντων ἀπεφήναντο, οὐ τὸν αἵτιον μόνον τῆς διχοστασίας τε καὶ τῶν σκανδάλων, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνήσαντας αὐτῷ πάντας ἐκκηρύξαντες, οὐδεμίαν δὲ έτι κατὰ τῆς Ἑκκλησίας εἶχε παρείσθυσιν ή ἔδικτα. Ωσπερ δὲ πρῶτον κατὰ τὴν ἐπὶ Ταρασίου τοῦ Θείου σύνοδον κατὰ τῶν Εἰκονομάχων γενομένην, ἐπειδὴ συμπαθέστερον μᾶλλον ή δικαιότερον ἐχρήσαντο τοῖς αἱρετικοῖς, καιροῦ πάλιν ἐκείνοις δραξάμενοι, τὴν οἰκεῖαν δυσσένειαν χαλεπώτερον ἀνεγεώσαντο· οὕτω καὶ νῦν τῆς συνόδου ταύτης πεφεισμένως, ἀλλ' οὐχ ἀπροσπαθῶς καὶ κανονικῶς τὴν χρίσιν ἀποφηναμένης, εὑρεγαύθις ή πονηρία κατὰ τῆς Ἑκκλησίας χώραν. Καὶ διὰ τῶν προειλημμένων δὲ ἀπόδημος [αἱ προειλημμένων ἀπ.], καὶ διὰ τῶν ἀποχριτῶν [ὑποκριτῶν] δὲ καθηρημένος, ὡς κοινωνικῶν δικτων αὐτοῦ, καταδραμών, καὶ αὐθις τὸν ιεραρχεῖον θρόνον τυραννήσας, καὶ τῶν ιερῶν καταπαλέας θεσμῶν, καὶ πάντα μὲν ἀποστολικὸν κανόνα, πᾶσαν δὲ παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν καταπεπατηκός, καὶ πάντας μὲν τῶν οἰκείων διολογιῶν χειρογράφων ἀθετητάς, πάντας δὲ σταυροπάτας, οἷος ἐκείνος, D. γίνεσθαι καταναγκάζων, καὶ τῶν πρώτων τὰ ἔσχατα χείρω διαθέμενος, τὰς ἀπάντων συνειδήσεις ἐδεβήλωσε καὶ κατέχρανε. Τοῦτο μὲν, ὡς δὲ ἐμὸς λόγος, τῆς συνόδου ταύτης τὸ ἐλάττωμα, διὰ τῆς καταδραχῆς καὶ κοινωνίας τῶν παραπεσόντων, καὶ τὸν λύκον, ὡς οὐ προσέδοχα, τοῖς πρεσβάτοις ἐπεισαγούσης. Τοῦτο δὲ τινες καὶ ἀπὸ τῶν παρηκολουθηκότων τοῖς τότε χρόνοις τεχμηρίων ἐμφράνως ἔστοχάσαντο. Καὶ γάρ μήπω ταυτηστὶ τῆς συνόδου συγχεροτημένης, έτι δὲ ἐλπιζομένης, βούναλος ἔξωθεν ποτε ἐλαυνόμενοι, κατὰ μέσης διήγοντο τῆς πόλεως· ὁθρῶς

de iderat: quippe cum clementius egisse videatur quam per canones ipsos agere licuisse, si summo iure agere cum Photio Photianisque voluisse, inquit P. Raderus.

(9) Canon est 29 Apostolorum. HARD.

(10) Non damnat Nicetas œcumenicum concilium quasi apostolicos canones violarit, sed ex iis rebus, quae post concilium evenere, maiorem sereritatem

δὲ θροηθέντες, ὡς κάκεισε διεσχορπίζοντο. Εἰς δὲ αὐτῶν κατὰ τῆς Μεγάλης εύθυδρομήςας Ἐκκλησίας, καὶ ἔνδον τοῦ ιεροῦ γεγονός, σχρις αὐτοῦ τρέχων τοῦ ἀμβωνοῦ κατήντησεν. Όρα δὲ ἦν ἐνάτη τῆς ἡμέρας· καὶ αὐτὸς οὐκ ἀγαθὸς ἄγγελος τοῖς τὰ τοιαῦτα κρίνειν εἰδόσι κατεφαίνετο. Τούτου δὲ μείζων ἀπόδειξις, δ φριχωδέστατος σεισμὸς, δις καὶ ἐκείνον συνέβη τὸν καιρόν. Ἐνάτην εἶχεν Ἰενουάριος, καὶ πολλαὶ μὲν ἐκκλησίαι, Ἐμβολοὶ δὲ πλεῖστοι καὶ οἷοι τὸ διαφίσθισαν, κτηνῶν τε καὶ ἀνθρώπων ἀμύθητος γέγονε πανωλεθρία, καὶ αὐτὸς δὲ ἡ μέγας τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας οἶχος κατὰ πολλὰ μέρη διεχιγδυνέετο φηγνύμενος, εἰ μή τῆς ἀξίας πρὸς τῶν κρατούντων ἐτύγχανεν ἐπιμελεῖας. Ταῦτα μὲν πρὸ τῆς συνόδου. Καὶ μετ' αὐτὴν ἐξείρητος ἐπῆλθε πνεύματος ἀφορὰ καταίγεις. Ὁ οἰκτώριος ἐνίστατο μήν τοῦ θιαλῶς ἐπέθετο τὸ πνεῦμα, ὡς πολλῶν μὲν ἐκκλησιῶν, πολλῶν δὲ παλατίων, καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ δὲ οἴκου τὸν μόδιον οἷς μεμβράνας συνελίσσειν, καὶ εἰς τοῦδε φορούμενος κατασπάνεις μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοῦ τετραπλεύρου μονολίθου κίονος ἐν τῷ Ιπποδρομίῳ τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐστηλωμένον χαλκοῦν στροβίλιον βαρύτατον δν ὡς πορρωτάτω συνετρίβη πεσόν. Οὐκ εἰκῇ δὲ ταῦτα παρηκαλεύθηκα τὰ σημεῖα, ἀλλὰ τῆς μελλούσης αὐθίς ἀκαταστασίας καὶ ταραχῆς διὰ τοῦ τάραχοποιοῦ δακμονος ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐνίστατο τεκμήρια σαφῆ· ἀπέρι ίσως οὐκ δν συνέπεσεν, εἰ μετὰ τὸν ἀποστολικὸν, ὡς εἰρηται, τὰ καὶ αὐτὸν ἐκρίθη θεομόν· ἀλλ' δῆμος οὐ δυπαίνει ταῦτα τὴν τοῦ πατριάρχου δόξαν, δει μή αὐθεντικῶς εἶχε πᾶν δὲ διδούλετο δρόμον· μᾶλλον δὲ τοῖς Ῥωμαίοις μετά τὴν ἀναθίνειν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, τὴν τῆς κρίσεως ἔξουσίαν παρεχώρει. Ἀλλ' οὐδὲ τὴν δύναμος ἐκείνη τοῖς κεκοινωνηκόσι Φωτίῳ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα βιασθεῖσι, τοσοῦτον ἥθελε συμπαθεῖν, δσον τὴν βασιλέως ἀπλότης, ίνα μή λέγω κουφότης, προσώπων ἡττώμην παραχλήσει, καὶ τοῖς παρὰ τούτων ἐπαίνοις δικαιούσι τοῦ Θεοῦ δικαιωσύνης ὡς ἐπίπαν ἀποπίπτουσα. Πλὴν ταῦτα μὲν τοῦτον γέγονε τὸν τρόπον.

Αὐτὸς δὲ ὁ μέγας Ἰγνάτιος τῶν τῆς Ἐκκλησίας οἰάκων τὸ δεύτερον ἐπιλαβόμενος, ἔδειξε καὶ τοῖς τυφλώττειν ἔκουσίως ἐθέλουσιν, ὡς μάτην ὁ ἔχθρὸς ἐνεκαυχήσατο καὶ αὐτοῦ. Ἐπιστημονικῶτερον γάρ, καὶ μᾶλλον θειότερόν πως καὶ ἀσφαλέστερον τὴν Ἐκκλησίαν ἐκυβέρνα· ἀτε δὴ ταῖς μαχραῖς ταλαιπωρίαις καὶ ποικίλαις θλίψεσιν ἵκανήν ἐμπειρίαν ἔσωτῷ συνειλογώς· ἀδέκαστος μὲν πάντῃ καὶ ἀπροσωπότερος ἐν ταῖς χρίσεσι δεικνύμενος, λίαν δὲ ὀχρόνης ἐν ταῖς χειροτονίαις, τοῖς ἀδικουμένοις ἐπικουρῶν, τοῖς λυπουμένοις συλλυπούμενος, τοῖς πενομένοις ἐπερχῶν, καὶ τὴν ἔνδειαν τούτοις ὅση δύναμις ίλαρῶς παραμυθούμενος· καὶ τοὺς ἀσθενοῦντας μὲν τῇ πίστει τῇ καὶ τῷ σώματι παρακαλῶν καὶ ψυχαγωγῶν, τοὺς δὲ γαϊφύχους δὲ τῇ χάριτι τῆς τοῦ Πνεύματος ἀνακτώμενος διδασκαλίας· καὶ πᾶσι πάντα γινόμενος, έσπευδε κερδαίνειν, δσον ἐπ' αὐτῷ, πάντας ἐν σπλάγχνοις Ἰησοῦ. Δύο μὲν αὐτῷ διὰ σπουδῆς ἥσαν δόσοι· τῇ μὲν πρὸς Θεόν ιθυτενῶς δρῶσα διὰ καθαρᾶς τε καὶ ἀνεκλείπτου προσευχῆς· τῇ δὲ πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας οἰχοδομὴν καὶ περιποίησιν.

A tus, irrupit, atque ad ambonem usque curriculo hora diei nona pervenit; qui rem aestimare scientibus visus est malus esse nuntius. Sed magis isto argumentum erat, territus plane, qui eadem tempestate nono Januarii accidit, terrae tremor, quo multa templa, plurimæ porticus, ædificiaque conciderunt. Hominum ac jumentorum tanta strages edita est, quanta verbis exprimi nullis potest. Quin et ipsum Sophiæ augsṭum Dei templum multis in partibus concussum, nisi cura singularis principum anteverisset, ruinæ perieulum adiisset. Atque hæc ante synodum evenere. Post synodum vero mense Octobri jam ineunte, repente tantus venit turbo, tantaque ingruit procella, ut multa templa, multaque palatia, atque ipsius etiam patriarchii plumbum tectum instar membranæ convolutum in terram dejecerit. Imo et obelisci in hippodromo tetragoni ex perpetuo lapide facti aheneus turbo, seu strobilus ingenti pondere columnæ impositus, procul ejectus et elitus est. Nec vana sane hæc, quæ tum acciderunt, suere prodigia, sed futuri motus et perturbationis per architectum turbarum dæmonem Ecclesiæ impendentis aperia signa et argumenta. Quæ fortasse evenisseat nunquam, si causam Photii synodus ex decreto apostolico, ut est dictum, decidisset. Enimvero hæc patriarchæ Ignatii gloria labem nullam aspergunt, quod non esset illi auctoritas agendi quæ vellet: Romanis enim pro ecclesiastica antiqua traditione, judicandi potestatem permittebat. Quin et ipsa synodus non tantopere volebat iis qui cum Photio, quamvis inviti et coacti, communicarant, indulgere, quantopere simplicitas, ne dicam levitas, imperatoris, victa nempe horum precibus, et laudibus inflata humana, et clementiæ nomine perfecta Dei æquitate penitus destituta. Atque hæc ita tubi gesta sunt.

Magnus porro Ignatius deum gubernaculis Ecclesiæ admotus, vel sua sponte cœnientibus ostendit, quam fructuosa hostis contra se gloriosus sit. Peritus enim quodammodo, sanctiusque et securius quam antea, Ecclesiam administravit, ut qui multis et diuturnis variisque casibus et ærumnis usum regendi majorem sibi comparasset. Incorrupte enim nullaque personarum habita ratione jus dicebat. Singularem curam in consecrationibus adhibebat, injuria oppressis ferebat auxilium, afflictos solabatur, egentes sublevabat, eorumque inopiam suis copiis, ut poterat, hilariter recreabat. Infirmos quidem fide, aut etiam corpore, confirmabat et solabatur. Pusillanimos vero Spiritus sancti gratia ad spem per doctrinam erigebat. Denique omnibus omnia factus, pro viribus studebat omnes in visceribus Iesu Christi lucifacere. Geminus semper propositas habebat vias: alteram, qua recta per puras et assiduas processus tendebat ad Deum: alteram ad Ecclesiæ suæ ædificationem et profectum referebat: verum eadem simul opera utrumque

recte administrabat; non persunterie, vel, ut non-
nulli, oscitante, sed accurate et decenter a prima
juventute ad ultimam usque senectam sacris opera-
batur; atque in omnibus templis, et laudatissimæ
Dei Matri, et divinis apostolis martyribusque, ge-
stienti corde, cum ea qua pars erat, ac divinam de-
cebat maiestatem, pietate panegyres disque festos
agilabat. Tam pie vero et religiose, Spiritu nempe
sancto illum complete, rem divinam faciebat, ut
in ipso altari videre esset aperta Spiritus sancti
præsentia argumenta. Videbatur enim panis divi-
nus penitus immutatus, totusque veluti cœlestis
carbo, gratiæ radios spargere cœlestis flammæ.
Crucis quoque signum, quod aræ desuper immine-
bat, saepe placide concuti cernebatur, cum sacra
hostia extollebatur, sancti Spiritus videlicet signi-
ficans obumbrationem. Sed ipso die Paschæ polis-
simum adeo vehementer commotum est, ut pre-
sbyteri et episcopi omnes, maximeque ii qui ex
aliis patriarchiis aderant, mysterio perculti, ingenti
voce diutius Numen laudibus celebrarint. Ita sacer-
dos magnus sacrificium intemeratum perfecta ple-
naque fide offerebat, Deoque per illud propitiato,
populi salutem, ut sacerdoti pars erat, operabatur.
Eos porro qui ad illum accedebant, hujuscemodi
documentis erudiebat: *Attendite, inquit, vobis, fra-
tres, et videite quomodo caute ambuletis, non ut in-
sipientes, sed ut sapientes: et nolite fieri imprudentes,
sed intelligentes voluntatem Dei*⁸; et: *Nolite con-
formari huic sæculo, sed transformamini, secundum
Apostolum, renovatione mentis vestre; ut probetis
vos, et sciatis, quæ sit voluntas Dei bona et benepla-
cens et perfecta*⁹: et quæ vocatio fidei vestræ
et spei in Christo Iesu Domino nostro¹⁰. Sit lucerna
cordis vestri semper ardens Spiritu sancto, pura,
sincera, liquida et splendida, ut illa tota anima
vestra illuminetur. Sit vobis mens semper intenta
ad Dominum, simplex et recta, cuius unicus labor
sit et studium, unicunque et primarius finis pro-
positus, boni summi contemplatio. Ad illud, in-
quam, natura sua verum germanumque bonum
mens vestra sit conversa semper, et in illo vivat,
moveatur et sit; in illo illuminetur bonaque red-
datur: illi, quoad ejus fieri potest, similis efficiatur
et deificetur. Ita enim animo supra naturam totam
seu corporalem, seu intelligentem elevato, mentem
nostram in sanctissimæ Trinitatis maiestate, quæ
sola inexplicabilis, abscondita, supraque naturam
ejecta omnem per se est existitque, stabilieris.
Sicuti vero unam Patris et Filii et Spiritus sancti
naturam divinitatis, ita potentiam, operationem,
gloriam et magnificentiam prosteamur et creda-
mus: unum autem divinissimæ Trinitatis intem-
poraneum, cointemporancum Patri Verbum, ab
oculorum acie remotum, a corporis concretione
purum, ejusdem ac Patris essentiæ, potentiaz ejus-
dem; bunc ipsum scientes hominis quoque Filium

Διὸς τῆς αὐτῆς δὲ σπουδῆς ἀμφότερι κατώρθου, οὐ μετὰ πάρεργον, οὔδὲ ρχθύμως, ὥσπερ τινὲς, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπιμελῶς καὶ τυντόνιος ἐκ νεότητος ἔως γῆρας καὶ πρεσβείου βαθέος ταῖς ιερεῖς λειτουργίαις εὐηρέστει, καὶ μετὰ πάντα σεβάσμιον οἶκον τῇ τε πανυμνήτῳ Μητρὶ τοῦ Θεοῦ, τοῖς τε θεοῖς ἀποστόλοις καὶ μάρτυσιν ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας ὅποιας ἐπανηγύριζεν. Οὗτω δὲ θεοφιλῶς καὶ πνευματοκινήτως ἀνῆγε τὴν προσφορὰν, ὡς ἐπ' αὐτῆς ὁρᾶν τῆς θείας τραπέζης ἐναργῆ τῆς τοῦ Πνεύματος παρουσίας ταχινήρια. Ὡράτο γάρ ὁ θεῖος ἄρτος ὅλος ἡλιομένος, ὅλος ὕστερος ἀνθραξ οὐράνιος χάριν ἀποστίλων τοῦ οὐρανίου πυρός. Ὡπεταὶ ποτε κραδαινόμενος καὶ ὁ ὑπεράνω τῆς ἀγίας τραπέζης ἀπαιωρούμενος σταυρός· τὴν μὲν πολλάκις σειδεῖνος, ὕψουμένου τοῦ ἄρτου, καθωρίζοι, τὴν τοῦ ἀγίου δηλαδὴ Πνεύματος ἐπισκίασιν ὑποσημαίνων. Ἐν τῷ μέρᾳ δέ ποτε τοῦ Πάσχα μάλιστα οὗτω διεκινήθη σφυρῶς, ὡς πάντας ιερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ τῶν ἀλλών πατριαρχικῶν Θρόνων, τὸ μυστήριον ἐκπεπληγμένους, μεγάλῃ φωνῇ δοξάζειν ἐπει πολὺ τὸν Θεόν. Οὗτως δὲ μέγας ιεράρχης ἀχράντους θυσίας ἐν τελειότητι πίστεως γνησίως ἀναφέρων, καὶ ταύτας ίλασκόμενος τὸν Θεόν, ιεροπρεπῶς ιερούργει τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ. Άστοι δὲ τοὺς ἐγγίζοντας αὐτῷ τοιαύταις κατεφώτιζε διδαχαῖς, Προσέχετε, λέγων, διαυτοῖς, ἀδελφοῖς, καὶ βλέπετε, πῶς ἀκριβῶς τοῦ βίου καρπίκαται τὴν ὁδὸν, μή ὡς μσοφοί, ἀλλ' ὡς σοφοί. Καὶ μὴ γίνεσθε ἀφρούρες, ἀλλὰ συνιέτες τὰ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ. Καὶ· Μή σχηματίζεσθε τῷ αἰώνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, τῷ ἀγακαΐωσαι τοῦ νοός ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς καὶ εἰδέραι διε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀγαθόν καὶ εὐάρεστόν καὶ τέλειον· καὶ τοῖς η κλησίες τῆς πίστεως ὑμῶν καὶ τῆς ἐλπίδος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ημῶν. Ἡταύτη δὲ λύχνος τῆς καρδίας ὑμῶν τῷ Κυρίῳ Πνεύματι ἀεὶ καιδενός, καθαρός, εἰλικρινής, ἀπλεύς ὅλος, διαυγής, καὶ φωτορανής, Ιν'. δλη δι' αὐτοῦ καταυγάζηται ὑμέν τῇ ψυχῇ. Ἐστω δὲ νοῦς ὑμέν ἀνατεταμένος ἀεὶ πρὸς Θεόν, μονότροπος, μονολόγιστος, ἐν ἔργον καὶ μίσην προηγουμένως ἔχων ἐνέργειαν, τὴν θεωρίαν τοῦ ἀγαθοῦ, πρὸς μόνον τὸ φύσει καὶ κυρίως δην ἀγαθὸν ἐπεστραμμένος ἀεὶ, καὶ ἐν αὐτῷ Δ ζών καὶ κινούμενος καὶ ὀν, αὐτῷ λαμπρυνόμενος καὶ ἀγαθυνόμενος, καὶ κατὰ τὸ ἐφικτὸν δμοιούμενος καὶ θεούμενος. Οὗτω γάρ ὑψοῦ τὸν λογισμὸν αἱρούτες, καὶ πάντων μὲν αἰσθητῶν, πάντων δὲ νοητῶν κτισμάτων ὑπεραναβαίνοντες, μόνη δὲ τῇ τριαδικῇ θεαρχίᾳ, μόνη τῇ ἐν ἀπορρήτοις ἐστώσῃ κρυφισθῆτε καὶ ὑπερουσιότητει τὸν οἰκεῖον ιδρύσαμενος κοῦν· καὶ μίση μὲν Πατρὸς καὶ Γίοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος ὕσπερ φύσιν θεότητος, οὗτω καὶ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν καὶ δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν δμολογοῦντες καὶ πιστεύοντες· τὸν ἔνα δὲ τῆς τρισυποστάτου θεαρχίας τὸν ἀναρχον καὶ συνάναρχον τῷ Πατρὶ Λόγον τὸν ἀόρατον, τὸν ἀσώματον, τὸν δμοφυλ τῷ Γεννήτορὶ γει

¹ Ephes. v, 15, 16. ² Rom. xii, 2. ³ Ephes. i, 18.

όμοδύναμον, τοῦτον γέλην ἀνθρώπου καὶ θ' ἡμᾶς ἐκ τῆς ὑπεραμώμου γενόμενον Θεομήτορας εἰδότες. Καὶ ἔνα μὲν τῷ προσώπῳ, διπλοῦν δὲ ταῖς φύσεσι καὶ ἐνεργείαις καὶ θελήσεις αὐτούς συντετρέψασι· καὶ ταύτη σχολάζοντες ἐπιμελέστερον τῇ θεωρίᾳ τῶν θείων καὶ θεολογίᾳ καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς τῶν Γραφῶν μελέτης ἀνακαθαιρόμενοι, καὶ δι' ἀνέρου ::ροσευγῆς ἀγνιζόμενοι, ὑπεροράσει τῶν ματαλῶν ὑπέριδωμεν μεριμνῶν, καὶ τοὺς τῆς ἀτιμίας μὴ ὑποκύπτων πάθεσι, καὶ πρὸς ἀνονήτους φροντίδας μὴ καταπίπτωμεν. Καὶ πᾶς θυμὸς θηριώδης, καὶ πᾶσα παράλογος ἐπιθυμία ἀρθήτω ἀφ' ἡμῶν· μᾶλλον δὲ ὁ μὲν θυμὸς ὅπλον ἡμέν κατὰ τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ τῆς ἀμαρτίας ἐστω πατρός. Ἡ ἐπιθυμία δὲ πρὸς τὸ χυρίως καὶ ἀληθῶς ἐπιθυμητὸν μετασκευαζομένη πᾶσα, συνεργὸς ἡμῖν γινέσθω πρὸς τέργεσιν τῆς Δεσποτικῆς ἐντολῆς. Τοιαύταις οὖν ἔχοντες παραγγελίας, ἀγαπητοῖς, διὰ προφητῶν μὲν πρῶτον, ἐπειτα διὰ τῶν ὑψηλῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν καὶ εὐαγγελιστῶν, καὶ διὰ τῶν Πατέρων δὲ μετὰ ταῦτα καὶ Ἱερῶν διδασκάλων γινομένας εἰς ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ δι' ἐνδεξαμένων τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος λαλουμένας ἀεὶ, καὶ πολυτρόπως κηρυζομένας ἐν ἡμῖν, μὴ καταφρονῶμεν, μηδὲ βραχίονας καὶ ἐκμελῶς, ἐπιμελῶς δὲ τὴν πρᾶξιν καὶ σπουδαίας μετέμεν τῆς ἀρετῆς, ἐλεημοσύνας μὲν καὶ πίστει πάστης ἀμαρτίας; ἀποκαθαιρόμενοι·, ἀγάπῃ δὲ τελείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ ἀληθεῖτε παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος ἀποδυλεύμενοι· ἵνα κατὰ πᾶν τὸ θελήμα τοῦ Θεοῦ περιπατήσαντες, ἄξιοι τῆς τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς βασιλείας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἀναφινῶμεν. Ἀποθύμεθα τοιχαρούν πᾶν πάθος, καὶ πάντα πονηρίας ἀποτριψύμεθα λογισμὸν, ἵνα καθαροὶ τῷ καθαρωτάτῳ προτενεχθῆναι δυνηθῶμεν. Ἀποβριψύμεθα γαστριμαργίας πάθος δλέθριον, ὡς πάσης ἀλλότριον ἀρετῆς, καὶ παντοίας γεννητικὸν κακίας· ἀντ' αὐτῆς δὲ τὴν κοσμιωτάτην ἐγκράτειαν ὡς διπλοῖδη περιθώμεθα, τὴν τῶν ἀγγέλων σύντροφον, τὴν τῶν ἀγίων σύσκηνον, τὴν τῆς ἀνω τερπυότερος πρόξενον καὶ τρυφῆς. Πορνεία δὲ μηδὲ δυομαζέσθω ἐν ἡμῖν, οὐ μόνον ἡ κατ' ἐνέργειαν καὶ πρᾶξιν, ἀλλὰ μηδὲ πορνικαῖς φαντασίαις βυπαινώμεθα. Πάσῃ δὲ μηχανῇ καὶ σπουδῇ, πάσῃ ταπεινοφροσύνῃ καὶ προσευχῇ τὴν κακὴν βίζαν προθέλυμνον ἐκτίλλωμεν, τὴν θολερὰν πηγὴν, τὸ τῆς ἡδονῆς ἐμπύρευμα, τὸ τῆς ἀκολασίας ζώπυρον, τὸ πορνικὸν τῆς καρδίας εἰδωλον πρῶτον ἔξανδλωμεν τὴν μειώσωμεν. Οὕτω γάρ ἡμῖν τὸ Ἱερὸν τῆς σωφροσύνης ἐπινθῆσει κάλλος, οὕτω καὶ τὸν νοητὸν Νυμφίον καὶ ἄγιον ἀγιοπρεπῶς ἔχοτος ἐπισπασόμεθα. Φιλαργυρίαν δὲ καὶ πλεονεξίαν πᾶσαν, ὡς εἰδωλολατρείαν ἀποφύγωμεν. Ταῦτα γάρ κατὰ τὸν τοῦ Ἀποστόλου πέφυκε νόμον, εἴπερ οἱ ταύτης ὀρεγόμενοι ἀπεκλεινθῆσαν ἀπὸ τῆς πίστεως· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἐστοὺς περιέπειραν ἔδύναις πολλαῖς. Εἶπερ οὖν καὶ τῆς σωτηρίου πίστεως ἀλλοτριοῖς, καὶ πολυάδυνον ἡμῖν καθίστησι τὴν ζωὴν, πῶς οὐχὶ φευχτέα μᾶλλον ἀπάντων καὶ βεδλυκτὴ τῷ γε μὴ πάντη καπηλεικῷ τὴν ψυχὴν; Οἱ γοῦν τὸ

A secundum nostram naturam ex immaculata Dei Matre natum, unum quidem persona, gemina porro natura, operatione, voluntate predicemus: atque his rerum divinarum et theologicarum meditationibus penitus occupati, sacrarumque litterarum studiis repurgati, atque assidua oratione illustrati, contemplis humanis rebus, enras ianahes negligamus, neque nos fœdis cupiditatibus submittamus, neque ad cogitationes stultas prolabamur. Omnis ferina iracundia, omne desiderium a ratione alienum a nobis excludatur: immo ira telum nobis sit in peccatum peccatiisque auctorem. Cupiditas vero ad verum germanumque bonum translata, ad præcepta Domini custodienta nobis adjutrix fiat. Hæc documenta, dilecti, primum quidem a prophetis, deinde a præstantibus Christi discipulis et evangelistis, tum vero a Patribus, sive sanctis doctoribus accepta, immo per unum et eundem Spiritum dictata, variisque modis prædicata, ne contemnamus, nec sequitur ei ignave exsequamur, sed acriter et studiose virtutis opus persequamur; ut benignitate in egentes, siueque a peccatis expiali, charitate perfecta, et submissione sincera, ab omnibus animi et corporis inquinamentis defæcati, secundum Dei voluntatem ambulantes, regno supremi Patris in Christo Jesu digni habeamur. Omnes ergo animi viliositates et malitiæ fibras elidamus, ut puris ad purissimum nobis pateat accessus. Perniciosam ventris ingluviem, veluti pestem virtutis et omnibus fontem impietatis, procul habeamus: illius loco temperantiam veluti diploidem induamus; temperantiam, inquam, beatarum mentium sociam, cœlitum contubernalem, cœlestiumque deliciarum ac voluptatum conciliatricem ac pignus. Fornicatio autem ne noxiæetur quidem in nobis, ut non solum opere et facto, sed ne cogitationum quidem impuritatem monstris inquinemur¹¹. Totis proinde viribus, omnique coniunctu, et summa animi depresso, precibusque elementa luxuriæ penitus eradicamus, cœno-amique impuritatis scaturiginem, et voluptatis socum, intemperantiae suscitabulum, idolum cordis obsceneissimum evertamus aut minuamus. Sic enim in nobis continentiae decus efflorescat, sanctumque et divinum spiritalem sponsum ad nos pie sancteque attrahemus. Avaritiam et stdium habendi non secus atque idolatriam refugiamus¹². Idem enim sunt, ut lex Apostoli docet, quando pecuniam appetentes a fidei aberrarunt, scipiosque inseruerunt doloribus multis¹³. Cum ergo nobis fidem salutarem ullat, multasque vita calamitates pariat; quonodo non omni ope erit fugienda, et excedenda ei qui nolit cauponis more animam vendere? Quapropter si conversatio nostra in cœlis est, si cœlum cogitamus, atque ad vitam immortalem ac salutem sempiternam aspiramus¹⁴, habentes vitum et amictum, his contenti simus¹⁵. Sic enim probi instructos expedite arduum virtutis clivum

¹¹ Ephes. v, 5. ¹² Colos. iii, 5; Ephes. v, 5. ¹³ II Tim. iii, 9-8. ¹⁴ Philipp. iii, 20, 21. ¹⁵ I Tim. vi, 8.

juvabit superare; haud ignarus, ut ales humai re-
tibus implicata ad cœlum emit non potest, ita per-
inde fieri nullo modo posse, ut is qui copiis et
opibus fortunarum devictus sit, expedite callera
ad cœlum ducentem decurrat ¹⁶. Irani vero, ut in-
sanizæ affinem, ignominizæ parentem, malique dæ-
monis scintillationem, remis velisque fugiamus, ne
hoc olim incendio hauriamur. Sed affectus
mansuetudinem, animi æquitatem, patientiam. Hac
enim sunt vera clementia Jesu symbola; et hæc
ille cum superessentialiter sit, bæc præcipit. Om-
nia enim propinquum Christi dominica præcepta
continent lenitatis et mansuetudinis, atque in tole-
randis malis patientia documenta; per quæ ei ca-
put omnium virtutum rite constituitur acquiritur
que charitas. Mærorem autem et acediam deteste-
mnr, ut quæ viam paliaris obsepiant claudantque.
Abjiciamus mærorum qui sūt propriæ rerum fluxa-
rum non acquisitarum defectum, qui premiū men-
tem, et urit animum, adeoque divexat et affigit,
ut non possit in sinceri gaudii largitorem intueri,
ad ipsumque in Spiritus sancti gaudio evolare. Ab-
jiciamus tedium, velut pravi mæroris fetum, igna-
zia parentem, et socium desperationis, solatum,
remissum, atque ad omnia divina præcepta ope-
raque bona minus idoneum. Imo vero illam poenitentia-
zæ matrem quæ Deo placet, tristitiam indua-
mus, plenari compunctionis, cœlestique gaudio
delubram. Induamus alacritatem, diligentiam, om-
niumque cultum virtutis. Simus spiritu ferventes,
Domino servientes ¹⁷, spe gaudentes, in tribulatio-
ne patientes, in oratione perseverantes; ut possi-
mus vanam et execrata gloriæ, atque hac multo
deterioram ac caput scelerum superbiam, priuci-
pales diaboli filias in Christo Jesu superare: dum
persummaniam in demissionem, versutum veterato-
rem vanæ laudis explodimus et conculcavimus, vi-
tiorumque ommium regiam superbiam in fide et
virtute Dei prosterimus elidimusque: atque ita
in vanam vitiorum animi sentiam exhaerentes, po-
sitis omnibus noxiis affectibus mentis, integritatem
sanctam et auctorem integratam Deum pure in-
duemus. Sicque omni virtutum ornatu exenios
dilectus Dei Unigenitus nos diligit ¹⁸, et ad nos
cum Patre veniet, ut promisit, et mansionem apud D
nos faciet.

παθῶν, τὴν Iερὰν ἀπάθειαν, καὶ τὸν τῆς ἀπαθείας πάστης κατηρτισμένους ἀρετῆς & Μονογενῆς ἀγαπητὸς υπάρχετο, καὶ μονὴν ποιήσει παρ' ἡμῖν.

Hujuscemodi monitis divinus nosler Ignatius, hujuscemodi præceptis et documentis utebatur: et separatis quidem religiosos et semolos a turbis viros, ut actioni magis deditos, sermonibus actione firmatis alliciebat, amoremque religiosæ disciplinæ in illis incendebat. Seorsum etiam divitibus præcepta vivendi dabat, ne magnifice et superba sentirent, neque fluxis rebus et incertis fortunis fide-

A πολέτευμα ἐν οὐρωποῖς ἀποτιθέμενος, καὶ πρὸς τὸν ἔχει βίον καὶ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον μετατετόμενος, Εχοντες διατριψάς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκούμενα. Καὶ γάρ οὗτοι κούφους ἡμᾶς καὶ εὔσταλεῖς τῶν ἀρετῶν ἀνιέναι τὴν χλίμακα δεῖ, εἰδότες, διε-
ώπερ ἀμήχανον δρυιν ἐπὶ τῆς δεῖνεμένην ἀναπτήνεις πρὸς οὐρανὸν, οὕτως ἀνένδεκτον εἶναι τὸν γηῖνος κτήματι καὶ χρήμασιν ἐν προσπαθεῖς καταδεδεμένον, τὴν πρὸς Θεὸν ψύχουσαν εὐθυνδόλιας οἵμον δρα-
μεῖν. Όργὴν δὲ, ὡς ἐκστάσεως οὕτων παράφυσιν, ὡς ἀσχημοσύνης μητέρα, καὶ ὡς τοῦ πουλροῦ τυγχά-
νουσαν ἔξαλμα, φυγῇ φύγωμεν, μήποτε τῇ ταύτῃς ἔξαναλωθῶμεν φλογί. Ἀναλάβωμεν δὲ πραντητα, ἐπιείκειαν, μαχροθυμίαν. Ταῦτα γάρ τὰ τοῦ Ἰησοῦ γνωρίσματα φιλανθρωπίας, καὶ ταῦτα ὑπερευούσιας ἔχεινος ὡν, ταῦτα νομοθετεῖ. Σχεδὸν γάρ αἱ ἄνταλα πάσαι τοῦ Κυριακοῦ στόματος, πραντητος διδασκαλία καὶ ἀνεξικακίας εἰσὶν, δι' ὧν καὶ τῇ παρυφαλα τῶν ἀρετῶν ἀγάπη συνίσταται καὶ πατορθοῦται. Λύπην δὲ καὶ ἀκτῆιαν ἀκτρεπάμενα, ὡς ἐμπόδιά τε καὶ σκῶλα καθεστώσας τῆς δόσου. Πίψωμεν λύπην, τὴν δι' ἀποτυχίαν ή Ελλειψιν γενηροῦ πράγματος ἁγγινούμην, καταβαρύνουσάν τε καὶ πυροῦσαν ἡμῶν τὴν ψυχὴν, καὶ οὕτω σκληρῶς ἀκθλίζουσάν καὶ ἀκπιέζουσάν, ὥστε μή δύνασθαι πρὸς τὸν δοτῆρα τῆς ἀληθινῆς ἀτενίσαι χαρᾶς, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐν ἀγαλλιάσει Πνεύματος ἀγίου δραμεῖν. Πίψωμεν ἀκηδίαν τῆς κακῆς λύπης Ἕγγονον, τὴν βραχυμίας μητέρα, τὴν ἀπογνώσεως φληγήν, τὴν ἐκλελυμένην, τὴν πάρετον, καὶ πρὸς πάσαν ἀνταλήν θελαν, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμον. Ἐνδυσώμενα δὲ μᾶλλον τὴν κατὰ Θεὸν λύπην, τὴν μητέρα τῆς μετανοίας, τὴν κατανύξεως γέμουσαν, τὴν χαρᾶς πλήρη πνευματικῆς. Ἐνδυσώμενα προθυμίαν, σπουδὴν, εὐσέβειαν πάσαν, καὶ ἀρετὴν. Καὶ τῷ πνεύματι ζέοντας, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες, τῇ ἀλπίδι χαίροντες, τῇ Θείᾳ ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προτιματεροῦντες, δινηθεῖμεν δι' οὕτω καὶ τῆς ἀνοσίας κενοδοξίας, καὶ τῆς ἀνοσωτέρας ὑπερηφανίας, τῶν ἀκροτάτων παθῶν, τῶν πρωτογόνων τοῦ διαβόλου θυγατέρων ὑπέρτεροι γενέσθαις ἐν Χριστῷ Τησοῦ· καὶ δι' ἀκρας μὲν ταπεινώσεως τὸν πολύπλοκον δάκρυνα τῆς κενοδοξίας ἀκρινθμενοι καὶ συμπατοῦντες, τὸν καλοφῶνα δὲ τῶν πακῶν τὴν ὑπερηφανίαν ἐν πίστει καὶ δυνάμει Θεοῦ τέλεον ἀνατρέποντες καὶ καταργοῦντες. Καὶ οὕτως διεν τὸ σημῆνος τῶν πανηρῶν τῆς ψυχῆς ἀνατρέποντες θεὸν καθαρῶς ἀπενδυσόμενα. Καὶ οὕτως ἡμᾶς διὰ καὶ ἡγαπηκῶς ἀλεύσεται μετὰ τοῦ Πατρὸς, ὡς

Τοιαύταις δεῖ παραγγελλαῖς δὲ θεῖος Τριάδιος, τοιαύταις νοοθεσίαις καὶ διδασκαλίαις καχρημάτος, καὶ ίδιᾳ μὲν τοὺς μοναχικοὺς καὶ ἀρρεμικοὺς, ὡς πρακτικωτέρους ταῖς ἐμπράκτοις διμιλίαις φυχαγγῶν, καὶ τὸν κόθον αὐτοῖς τῆς ἀσκήσεως ἐπιτείνων, ίδιᾳ δὲ τοῖς πλουσίοις παραγγέλλον μή ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ διπλακηταῖς πλούτου πεποθέναι· τοῖς ἀρχουσι μή φυσιοῦσθαι, μηδὲ κατεπαίρεσθαι τῶν

¹⁶ Coloss. iii, 4, 2. ¹⁷ Rom. xii, 11. ¹⁸ Joan. xiv, 21.

πανήτον επραινῶν· οὐδέ δὲ πολλοῖς ερεῖς τε καὶ αρχιερεῖς· οὓς Ἱεραρχικῶτας καὶ γραφικῶτας ταῖς κανονικαῖς διοικήσεσσις ἐπανθρύμενος· καὶ πάλι, ουδὲν τις εἰπεῖν, δεῖ ὃν ἐποίει καὶ ἀδόκαστε, τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον καὶ τὴν δυνάμην ὑποτιθέμενος, εἰς λιπαρὸν ἥδη καὶ πᾶν ἐληλύσει γῆρας, ἐπεθύμει δὲ τὴν ἀνάλυσιν, καὶ τῶν χρούσων κόπων παῖς νόσων καὶ τὰλψεων ἔποιει τὴν ἀπαλλαγὴν. Καὶ μέντοι καὶ τυγχάνει παύτης, καὶ τοῦ ἀγριαλ; ἀγαν ἐλαῖος τοῦ μελιλαυτοῦ ἀποστέλλει τὴν παραύσιν ζωήν. Τέξισται θερύβον καὶ ταραχῆς, καὶ φθύνου, μίσους τε καὶ ἀντιλογίας τῶν ἀτόπων ἀνθρώπων καὶ μοχθηρῶν· ἐν εἰρήνῃ δὲ ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἔχοιμήθη καὶ δύνονται· καὶ εἰς χείρας Κυρίου τὸ πνεῦμα παράθεμενος, προστίθεται τοῖς δύσις, τοῖς Ἱεράρχαις δὲ μέγας Ἱεράρχης, τοῖς διμολογηταῖς δὲ διμολογητής, καὶ μεγά-
λος Πατράσιον δὲ ὑπὲρ δικαιοσύνης Θεοῦ καὶ ἀληθείας οὐδενός· ἔλαττον ἔκεινων κεκοπιακώς.

"Ἄξιον δὲ μηδὲ τὸν τρόπον τῆς αὐτοῦ παραδρι-
μοῖν μεταστάσεως. Ἐκεῖτο μὲν τὰ τελευταῖα πνέων διὰγιος, καὶ αὐτὸς κατὰ τὸν μέγεν τεκείνον ὅπο τῆς δικαιο χοροπασίας ἐπιζητούμενος· καὶ τὰ τῆς φωνῆς δργανα τούτῳ ἥδη παρείθη, καὶ ἡ Συντοχὴ δύναμις ξεῖνη, καὶ τὰ μὲν νεκρά πάντα, καὶ δὲ τῆς ἐκδη-
μίας ἡν δηψυχή. Καὶ ίδού δὲ ὑπηρέτης κατὰ τὸν τῆς Ἑκκλησίας τύπον· μέσαι δὲ τύχες ἡσαν· καὶ μεγάλη φωνῇ τῷ, Εὐλόγησον, Δέσποτα, βοῶν ἀνεκάκρεγεν. Καὶ δὲ μακάριος ἦρεμα τῇ χειρὶ τὸ στόμα σφραγί-
σας, καὶ τὰ τίμια χειλὶ βραχὺ κεκινηκός· μόδις διακονοράνη, τοῖς Ἕγγιστα παρεστῶν ἐπύθετο τῇ φωνῇ· Τίνος ἀγίου σήμερον μνήμη; Οἱ δέ, Τακόνδου, φαστ, τοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ φίλου αὐτοῦ, ἐν δέσποτοι. Ο δέ μακάριος πρὸς αὐτοὺς, Τοῦ δεσπότου μου, πατε-
νυκτικῶς ἐφη· λοιπὸν εώχεσθε. Εἴτα λέγει· Εὐλό-
γητος δὲ Θεός ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ δεῖ καὶ εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Καὶ ἄμα τῇ δοξολογίᾳ περιαπῆλθε, καὶ τῇ εὐχαριστίᾳ συγκατέληξε τὴν ζωήν. Κύθινος οὖν κηδεῖνον τὴν ζωήν, ὡς ἀν τις εἶπε εὐτόνος· ζωὴ γάρ, ἐπεὶ μετέστη πρὸς τὴν ζωήν, καὶ έστι, καὶ γέγονε· καὶ τὴν Ἱεραρχικὴν οὐ οἰκεῖται, οὐκ ἔθος, ἀμφιεννύντες στολὴν, ἐπ' αὐτῇ καὶ σεβα-
σμένων αὐτῷ ἐπομένα τοῦ ἀδελφοῦ σεβασμίος ἐπι-
βάλλουσιν, ἡν πρὸ χρόνων τεινῶν ἐξ Ἱεροσολύμων ἀποσταλεῖσαν αὐτῷ αὐτέως ἐτίμα καὶ πανευλατῶς ξεῖνοτο, οὓς αὐτὸν τεκείνον Τάκων τὸν μέγαν Ἀπό-
στολον καὶ πρῶτον Ἱεράρχην ἐν αὐτῇ καθορῶν· ταῦ-
την αὐτῷ διὰ τοῦτο καὶ συνταφῆναι κατεδέξατο. Καὶ μέντοι κατὰ τὴν τεκείνον μνήμην· εἰκάδις γάρ τρίτῃ
"Οὐκτωδροῦ καὶ αὐτὸς ἀπῆρε πρὸς Κύριον. Ἐνδειγμα τοῦτο σαφὲς τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου οἰκειώ-
τεος τε αὐτοῦ καὶ μεταστάσεως. Οὗτω μὲν οὖν τότε τὸ τίμιον τεκείνο δέμας καὶ ιερὸν ιερῶς καὶ τιμίως διηταφιαζόμενον, γλωτσοχέμηρος ξυλεῖν φαταχρύπτεται, καὶ πρὸς τῷ ναῷ τῇ; τοῦ Θεοῦ μεγάλης Σωφίας πρῶτον κατατεθῆν, τῇ προτηκούσῃς δοξολογίας τε καὶ προσκυνήσεως καταβίουται.

A rent : principibus, ne fastu turgerent, humiliores-
qne prae se contemnirent. Sigillatim etiam sacerdo-
tes et antistites ipse maximus antistes diuinorum
et ecclesiasticarum institutionum cognitione erudi-
bat. Denique per id omnes quod agebat et docebat,
cœlestem legem ac precepta proponebat. Cumque
jam ad extremum ultinamque vergeter benectuēm,
oplabat solvi, multorumque laborom ac morborum,
atque adeo tot ærarium suum exspectabat, quem
tandem eliam est consecutus. Nam spe certa fuit: et
consequendæ presentem vitam ponit, turbaram-
que motus atque invidiae, odiique et insectationis
infelicitum et implorum evadit; atque in pace lu-
ciliipsus dormit et requiescit, spiritumque in manus
Domini commendat; atque opponitor ad sanctos
sanctus, ad hierarchas magius hierarcha, ad confe-
sores confessio, ad magnos Patres ille pro Dei justitia
et veritate non minuit atque illi certamine fatiga-
tos.

Enimvero par est, ut quo pacto de statione vita
decesserit, exponamus. Jacobus sanctus extre-
mum agnusque trabeus spiritum, dum et ipse, et magna-
tis ille (11), a cœlesti choro exspectaretur. Jam
voles instrumenta prope tota deciderant, vitalis-
que aura defecerat, omnesque artus exanimati
erant; ipsa denique anima non nisi protectionem
speciabat. Cum ecce tibi minister pro ritu Ecclesiæ
summa nocte ingenti voce illud solemne: Iube,
domine, benedicere, intonat et proclamat: et beatus
sensim manu ora signans, modiceque veneranda
labia molans, voce intermitta, quam segre, qui
proximi stabant, percipiebant, quererit, cuius ea die
memoria sancti celebretur. Jacobi, inquit, do-
mine, fratris Domini. Cum magno sensu pietatis
inquit: Mei. Valete ergo: tum ait: Benedic Deus
noster omni tempore, et nunc, et semper, et in
sæcula sæculorum. Amen. Similque cum hymno
et gratiarum actione animam egidit, mortalemque
vitam reliquit. Statim igitur non tam funis, seu
mortem dicas, quam vitam curauit (nam quia mi-
gravit ad vitam, et est, et factus est vita), illumque
sacro patriarchæ ornatu ex more domestici vestiunt,
et venerandum Jacobi fratris Domini superiumne-
rale cum veneratione illi induunt, quod ante aliquot
annos Hierosolymis sibi missum tanta veneratione
prosecutus est, ac si ipsum Jacobum apostolum,
et primum in eo humerali pontificem spectaret.
Hoc propterea voluit ut secum sepeliretur. Et s. ne
illo ipso die memorie sancti Jacobi sacro, ipse
quoque Ignatius ex hac vita die tertia supra vice-
simam Octobris ad Dominum emigravit, certo ad-
modum indicio familiaritatis erga fratrem Domini
et migrationis ad illum accepto. Atque sic quidem
sacrum illud et venerabile pignus sancte et religiose
ad funus compositum, ligneo sarcophago clauditur,
atque ad principem Sophiam ædem deportatum,
exequiis et justis pro dignitate honoratur.

Tanta vero pietas populum incesserat, ut et bretri, in quo jacebat, fragmenta reliquiarum loco distraxerit, et velum quo tectus erat, in partes nullo discerpitum, sacri pignoris loco inter pios sit divisum. Cum ergo corporis agre e manibus populi esset receptum, ad nobilem magni martyris Menae adem pervenit; ibique aliquandiu depositum, sacris quoque hymnis honorifico, ut par erat, est exceptum. In quo loco binæ seminæ a malis occurrerat dæmonibus, horrendumque exagitatae, solo tumibæ contactu, speciente universo cœtu, liberatae, certissimam sanitatem sunt consecutæ; quæ et ingentes Deo magna voce gratias persolverunt. Hinc vero cum familiares nobilèm hunc reliquiarum thesaurum navi imposuissent, mareque jam ante vehementer intumasset, et violenta Noti procella fluctus decumanos tolleret, qui navigationem impedituri viderentur, simul ac sacra arca navei attigit, statim mirum quid est Dominica virtute factum: nam magno illo antistite procellam invisibiliter increpante, fluctibus leniter cadentibus, placida mare constituit aura. Ergo curatores funeris serenatum mare Dominum concelebrando trajicunt, atque in nobile templum cœlestis militiae principis atque archangeli ædificatorem illius Ignatium et cultorem deportant, atque ad dexteram ædis partem magna cum veneratione marmoreo conditum tunulo reponunt, morborum nempe variorum medicam quasi officinam, ubi et spiritus infesti perluntur, omnisque generis ægri (ut compendio dicam) tum corporis, tum animi morbis, cum tumultu admoventur, patenter curantur.

Ita vir Dei in terris multis æruminis conflictatus, et tanquam aurum in fornace probatus, atque ita dignus Deo exhibitus, cœlestem beatitudinem et honorem in excelsis, quo fruuntur sancti, consecutus est. Stulte vero egerunt tenebræ lumini persecutæ, quod nunquam apprehenderunt: immo tanto magis profuerunt persequendo, quanto magis illud a se vexari putaverunt. Nam dum persæquerentur lumen hoc, ut captum concularent, et inde illi insultarent, lucem quidem a se quam longissime repulerunt, illamque vel nolentes tanto propius summo bono admooverunt, quanto se magis cum malo extremo deterrimis suis consiliis conjunxerunt.

Ergo Ignatius iterum patriarcha deceunio præfuit; triennium vero, pauloque amplius, universe magnus antistes solium tenuit; auctorumque octoginta in pace ad magnum illum pontificem Christum est profectus.

Porro quot ac quantis illum Deus signis ac prodigiis celebrarit, et celebrare semper in illo celebratus Dominus non desinat, non bujus instituti operis est, sed historiae et justi voluminis labor. Ego de multis pauca (nam singula persequi insinuum sit), quæ tamen Dei gratiam et ipsius fidem mediocreiter declarant, compendio exponam.

Puer octennis, summum novennis, morbo per-

A 'Επει τοις δὲ τὸν εἰ; αὐτὸν σέβας ἀνήπται τοῖς ιαοῖς, ματε καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ σκίμπαδος, ἐνῷ κατέκειτο, Θράνη ἡντὶ λειψάνων διερπάσθαι, καὶ τὴ ἐπ' αὐτοῦ δὲ κείμενον πέπλον μυρίοις καταδιαιρούμενον τυμπανίν, εἰς ἀγιασμοῦ δῶρον καταριμερίσθαι τοῖς πιστοῖς μάγις οὖν τότε τὸ σῶμα τοὺς κρατοῦντας διαφυγόν, καὶ πρᾶτῷ μεγάλῳ ναῷ τοῦ Μεγαλομάρτυρος καταντῆσαν Μηνᾶ, ἐκεῖ δὴ πάλιν κατατίθεται τε βραχὺ, καὶ τῆς ἐκ τῶν ὅμινων, ὡς θέμις, τυγχάνει δεξιώσεως. "Οπου καὶ δύο γυναικες διμοῦ πονηροῖς πνεύμασιν δχλούμεναι, καὶ δεινῶς ἀναθρασάμεναι, ὡς μόνον Εἴσαισαν τῇ τοῦ ἀγίου σορῷ, ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ κατέστησαν ὑγεῖς, ἀνατιθήσθου τυχοῦσαι τῆς Ιάσεως, καὶ μεγάλῃ φρενῇ δοξολογοῦσας τὸν Θεόν: Ἐντεῦθεν τῶν περὶ αὐτὸν ἐν πλοϊῷ καταθεμένων τὸν πολύτιμον θησαυρὸν, τῆς θαλάσσης μὲν τότε κορυφουμένης, ἐν ἀνέμῳ δὲ Νότῳ βιασθεὶς τῶν κυμάτων εἰς ζήσος αἱρούμενων, καὶ ἀπρόστον ὑποδειχνύντων τὸν πλοῦν, οἷς μόνον ἡ Θεῖα σορὸς ἐκείνη ἐπιβίησε τῆς νηδός, ἥν δρᾶν περιευτάγιον μένην Δεσποτικὴν θαυματουργίαν. Ἀοράτως γάρ υπὸ τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως τῆς καταιγίδος ἐπιτιθαμένης, ίστατο μὲν εἰς αὔραν ἡ θάλασσα, τῶν κυράτων δὲ κατασιγαζούμενων, οἵ τοῦ ἀγίου θεραπευτῶν τοις δεξιοῖς σεβασμίως ἐν μαρμαρίνῃ κατατίθεσαι σορῷ, νέσων τε παντοδαπῶν ιατρίαν, καὶ πνευμάτων πονηρῶν ἐλατήριον, καὶ συντόμως εἰπεῖν, παντοῖων παθῶν ψυχῆς τε καὶ σώματος τοῖς ἰγγίζουσιν ἀλεξητήριον.

Οὗτως ὁ ἵερος τοῦ Θεοῦ ἀνθρωπος διὰ πολλῶν θλίψεων ἐν γῇ πειρασθεὶς, καὶ ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ δικιμασθεὶς, καὶ ἀξιος οὗτως ἀποδειχθεὶς τοῦ Θεοῦ, τῆς ούρανού μακαριστητος καὶ τῆς ἐν ὑψηλοῖς τῶν ἀγίων κατέρριθη τιμῆς. Ἐματαιώθη δὲ ἡ σκοτία, διώξασα μὲν τὸ φῶς, οὐ καταλαβοῦσα δὲ. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον εὐτργέτησεν, δισφ πλέον φήθη λαπεῖν. Διώκουσα γάρ, ίνα πάτησῃ καὶ κατακαυχήσηται, ἐαυτῆς μὲν τὸ φεῦγον ἐμάκρυνε, προσεγγίσαι δὲ παρεσκεύασε καὶ μὴ βουλομένη τῷ ἀγαθῷ τοσοῦτον, δισφ ἐσυτήν τῷ κακῷ διὰ τῆς πολυμηχάνου στραγγαλιδὸς προσφειώσατο.

D Βέκα μὲν οὖν ἔτη τὸ δεύτερον, τὰ κάντα δὲ τριάκοντα καὶ μειρόν τι πρᾶτος, ὁ μέγας ἀρχιερατεύσας Ἰγνάτιος, δγδοηκοστὸν δὲ ἡδη γεγονὼς έτος, ἐν εἰρήνῃ πρᾶτος τὸν Ἀρχιερέα τὸν μέγαν ἀνελήφθη Χριστόν.

"Οσοις μὲν οὖν καὶ ἡλίκοις αὐτὸν τεραστίοις ὁ ἐν αὐτῷ διεξαόμενος ἴδεξας Κύριος, καὶ ἔτι δὲ δοξίζων οὐ διαιλιμπάνει, ίστοριας Ἐργον, καὶ οὐ τοῦ παρόντος ἀν εἰη διηγεῖσθαι καροῦ. Ὁλίγα δὲ ἐκ πολλῶν, καὶ δσα τὴν αὐτοῦ μὲν πίστιν, τὴν τοῦ Θεοῦ δὲ ἐν αὐτῷ χάριν μετρίως ὑποδείκνυσιν, ἐπειδή τοις διαφορούντα παρήσομεν.

Παῖς γάρ ὡς ὁκτὼ ἦ καὶ ἐννέα καθεστῶς χρόνων,

πνεύματι ἀσθενείᾳ; πληγεῖς, καὶ ἀθρόως παρεθεὶς δλος, οὐ μόνον ἄγανδος πάντη καὶ ἀνήκοος, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀχίνητος ὀλοτελῶς γεγονὼς, καὶ ὑπὸ τῶν ιδίων αὐτοῦ βασταζόμενος, τῷ κοινῷ τῶν πιστῶν λατρείᾳ, τῷ λερῷ τοῦ θεοφόρου Πατρὸς προσρίπτεται τάφῳ. Άτ' ἡμέρῶν δὲ τεσσάρων τῆς τοῦ ἀγίου καταξιωθεὶς ἐπισκέψεως, ἐξαπίντης ιδίοις ἔξανάστη ποσὶ, καὶ δι' εαυτοῦ τὴν τοῦ ναοῦ πύλην ἀνοίξας, καὶ ὑγιῆς δλος ἐξελθὼν ἔξι, ἐλάλεις τοῖς παροῦσι καὶ ἤκουεν, εὔλογῶν τὸν Θεὸν, καὶ τὰ θαυμάσια ἀναγγέλλων τοῦ ἀγίου.

“Ἄλλος, πλὴν ἐξ ἐπηρείας, οἶμαι, καὶ τοῦτο τοῦ πονηροῦ, ἐπιληψίας ἐπλωκώς πάθει, δεινῶς ἐξαντεραπτο μὲν τὸ στόμα, παρῆρητο δὲ καὶ τοῦ κατὰ φύσιν φθέγματος τὴν φωνὴν, ὡς ἐλεεινὸν τε αὐτὸν καὶ δυσάντευχτον θέαμα προκείσθαι. Οὕτος ἐπειδιστάχτῳ πίστει ἐπεκαλεῖτο τὸν ἀγίον, ὅρᾳ μὲν αὐτὸν ὄνταρ ὥσπερ τὴν κλείδα κατέχοντα τῇ χειρὶ, καὶ ταύτην τῷ στόματι αὐτοῦ ἐπεμβιλόντα, καὶ ὡς δῆθεν θύραν ἀνοίγοντα, συστρέψαι, καὶ πρᾶς αὐτὸν εἰπεῖν· Εἰ οἴδας, τίς εἰμι ἐγώ; Τὸν δὲ μὴ εἰδένας φάμενον, ἀκοῦσαι πρᾶς αὐτοῦ, ὡς αὐτὸς εἴη Ἰγνάτιος πατριάρχης· Καὶ ίδον, φησίν, ἀπὸ τοῦ νῦν καθιστήκας ὑγιῆς· δέξιπυνον δὲ τοῦτον γενόμενον, ὑγιῆ παντελῶς ἐαυτὸν εὑρεῖν, ὡς μηδέποτε Γχνος τοιαύτης ἐωρακότα κακώσεως.

“Άλλος πάλιν νόσῳ χοιλιακῇ περιπεσών, καὶ πρᾶς ταῖς ἐσχάταις ἡγγικῶς δι' αὐτὴν ὄραται, τῆς μὲν ἀπὸ τῶν λατρῶν βοηθείας λοιπὸν ἀπέγινον, τὸν ἀγίον δὲ πόρρωθεν ἐξ ὀλοκλήρου πίστεως ἀνακαλούμενος, ὅρᾳ μὲν τοῦτον ὄνταρ αὐτῷ παρεστῶτα, καὶ εὐθυμεῖν ἐπισγγελόμενον. Αὐτίκα δὲ τῆς φύσεως ἀναξήρανθείσης τῆς γαστρὸς, εἰς τροφῆς ἔφεσιν ὁ κάμνων καὶ τελείαν ὑγείαν ἀποκαθίσταται.

Πάλιν γυνὴ τις ἀνδρὶ νομίμως συνοικοῦσα, καὶ παῖδων μήτηρ γεγονυῖα τριῶν, ἔτηράν πάντη καὶ ἀνικμον προέβαλλε τὴν θηλήν, ὥστε τὰ ὑπ' αὐτῆς τικτόμενα βρέφη παραχυτὰ ἔνεις ἐκδίδοσθαι τιθηνεῖσθαι τροφοῖς, Ἔως ἐπὶ νοῦν ἥλθε τοῖς αἰκείοις αὐτῆς τῷ ἀγίῳ προσδραμεῖν. Καὶ δὴ τῶν ἀγίων αὐτοῦ τριχῶν ἀπομυρισθεισῶν, καὶ τῇ ἀρτιτόκῃ πιεῖν δεδωρημένων, ἐπὶ τοσοῦτον εὐθὺς γαλοῦχος ἀπεφάνθη, ὡς καὶ πολὺ πλέον τῆς χρείας τὸ γάλα τῶν μαζῶν καταφρέν. Καὶ τοῦτο οὐκ εἰς μίαν μόνην φασὶ γυναῖκα γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐτέραν πάλιν τῷ αὐτῷ κάμνουσαν ἀρρωστήματι τῆς φύσεως, διὰ τῆς δμοίας τῶν ἀγίων τριχῶν ἀπομυρίσεως τῆς ὁμοίας λάσεως τυχεῖν.

“Άλλη δὲ πάλιν γυνὴ τῶν εὐγενῶν καὶ περιφανῶν, καὶ αὐτὴ νομίμως ἀνδρὶ ἐπιδόξῳ συνοικοῦσα, ἐν έτεσι πλεοσὶ στείρα καὶ διπλαῖς ἐγνωρίζετο. Τοῦ ἀνδρὸς δὲ πίστει τῷ τάφῳ προσπεπτωχτος τοῦ ἀγίου, καὶ ἔλαιον ἀγίου ἐκεῖθεν εἰληφθεὶς τῇ γυναικὶ, κακείνης ἐκ πίστεως ἀλειφαμένης, καὶ τὴν τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως εύχην ἐπικαλεσαμένης, παραυτίκα τῶν τῆς στειρώσεως ἀπελύθη δεσμῶν, καὶ λοιπὸν τέχνων πλειστῶν ἀναδείχνυται μήτηρ.

Αλλ' οὐ μόνον τοῖς τῷ λερῷ τάφῳ πελάζουσιν αἱ θαυματουργίαι· τοῦ λειψάρχου πηγάδουσιν· ἀλλ' οὐδὲ

Aulus, ac lotus repente fractos, non solum usum lingue et aurium amiserat, sed membris omniibus captus, a suisque gestatus, ad communem credentium, sacramque curationum officinam, ad sancti (inquit) Patris tumulum projicitur: quartoque die sancti auxilio dignatus, confessum suis insistens vestigiis consurrexit; portaque sua manu aperte, sanus integerque egressus, obviis quibusque loquendatur, et audiebat, immensas Deo gratias agens, et sancti enarrans miracula.

Alius invidia, reor, carodæmonis epilepsia vehementer correptus, os sive distorserat, et naturali vocis sonitu orbatus erat, ut miserabile juxta ac triste speciaculum oculis proponeretur. Illic firmissima fide, ope sancti implorata, per nocturnam speciem videt Ignatium manu clavem gestantem, et ori suo admoventem, ac vertentem, quasi inde januam aperiret, ad se dicere: Nostin' qui sim? negante, postea audivisse ab illo, Ignatium esse patriarcham. Et ecce iam nunc, inquit, es curatus. Postea expperrectum, ait, salvum et incolunum repertum, uti ne vestigium quidem in se morbi deprehenderet.

Alius item dysenteria laborans jam in extremis erat, et a medicis conclamatus: qui tamen, ut sancti opem e longinquuo plena fide implorabat, spectat hunc per somnum sibi assistentem, bonumque auipium habere jubentem, et illico siccatata alvus constitit, ciliique orexis reversa, hominem perfectæ restituit incoluntati.

Femina quoque nupta viro, triumque liberorum parens, aridis semper et siccis erat papillis, ita ut statim partus suos cogeretur alienis nutricibus alendos committere; donec propinquis venit in mentem, ut ad sanctum properarent: ubi abstergo e sancti viri coma liquore, et recens enixa ad sorbendum propinato, subito tanta lactis copia redundare visa est, ut plus quam fuerit necesse, papille lactis suppeditarent. Atque id non ei soli, sed alteri quoque eodem naturæ laboranti mōrbo narratur accidisse, quæ pariter ex eodem capillamenti illius desumpto liquore sanitatem recuperarit.

Alia nobilis item et illustris matrona, quæ nobili viro in matrimonium collocata, pluribus annis infecunda sterilesque erat, mariti fide ad cineres viri sancti procumbentes, oleoque sancto inde uxori allato, atque ea fide allito, illa magna pontifice suppliciter invocato, secunda subito reddita, prolem edidit numerosam.

Enimvero non illi duntaxat, qui sacram complexum tumulam, haec miracula sunt experti, peregrinis

OCR ABK / FR

etiam, et ultima terrarum ineolentibus; Deo plenus Pater adest imploratus. Cujus rei amplissimus testis prætor est Sicilius, qui id sanctissime juratus affirmavit. In Agarenos (Sicilianus invadentes) pugnatorus, cum ingenti cura pavoreque angereatur, magnum Iguatum in auxilium ardentibus votis invocat: qui (inquit prætor) manifestus in aere velut albo insidens equo me monuit, ut in dexteram partem flecterem agmen, illicoque gloriam Dei me visurum. Quod cum præfector Musilices nomine fecisset, ingenti prælio devicios hostes cepit.

καὶ παποικότα τὸν στρατοπεδάρχην (Μουσιλίκης δὲ θελ.

Quo pacto vero seminæ alterius admirandum casum, et stupendum amplius viri sancti in illâ auxilium reticebimus? Quæ cum mare ferret utero, et jam doloribus partus proximis urgeretur, puer in pedes editus, et hærens progredi non potest amplius: parturienti interim acutissimi intollerandiæ cruciatus augentur. Cumque jam in eo res esset, ut semina simul cum puero interiret, medici vulnera illi absunt, ut scilicet membratim divisum per partes extrahant. Sed meliore providentia minimis, magnum nostrum miraculorum patratorum in memoriam revocant. Et forte quidam ex presentibus minimam ex reliquiis veli illius partem in funeris cura ante populis fidelibus distributi profert, Ignatiique ope implorata, ad ilia admovet, seminaque tacta solvin, infans repente in caput versus, indeque salvus et incolunis editus, Ignatius a parentibus, ut ab ipso nomine sibi inposito rediret in memoriam miraculi a patriarcha perpetrati, est appellatus. Et hoc cur apostolicis illis prodigiis inferius ducatur? Quid Petri et Pauli virtuti cedit? Vis enim Spiritus sancti in illis efficiebat, ut sudaria et semicinctia illorum ingentia signa ederent. Haec eadem modo per apostolicum hunc virum, novum vero deiferum, effecit, ut velamenta feretri, quæ sacras illas reliquias tantum contigerant, compedesque ferreas, quibus impiti homines sacros illius pedes presserant, non minora ad Dei laudem fideliumque salutem fecisse credantur.

Mihi dicere, quot renum doloribus confessos toto animo rogatus curari, quot elephanticos seu leprosos abstulerit, quod cæcos illustrari, frascos et jacentes erexerit, et qua manibus, et qua pedibus aridos resuiterit. Prætereo sebrientes, aut ab improbis spiritibus tortos, quot sanari, hodieque sanet, ac per veneranda vincula omnes prope mortuos, omnesque ægritudines pellat curetique eorum opium, qui sincera ûlo ad sacram illius tumulum consurgunt. Neque sane, quamvis volens, possit omnia dicendo percensere. Unum tamen illud miraculum adjungentes, pauca ex iis quæ post viri sancti mortem evenisse narrantur, historiæ adjiciamus. Etenim quo pacto Lydi illius sacerdarii

A καὶ τοῖς ἐπ' ἀλλοδαπῆς τῆς, καὶ τὰ δικρατικὰ οἰκουμηνῆς οἰκοῦσιν, ἐπικαλουμένοις ὁ Θεόληπτος Πατὴρ ἐπιφανεῖται. Καὶ τούτου μάρτυς ἡμῖν ἀψευδῆς ὁ τῆς Σικελίας στρατηγός, φρικτοὶς δροῖς πληροφορῶν, τῷς μέλλων εἰς τὸν εὐρωπαῖον συμβαλεῖν ἐν Σικελίᾳ τοῖς Ἀγαρηναῖς, καὶ ἀγῶνι πολλῷ συνεχόμενος, καὶ τὸν μέγαν Ιγνάτιον εἰς συμμαχίαν θερμῶς ἐπικαλούμενος. Εἶδον, φησίν, αὐτὸν ὅρθιαλμοφανῶς ἐπὶ τοῦ ἀέρος ὥσπερ ἐφ' ἵππου λευκοῦ καθήμενον καὶ παρεγγύωμενον, πρὸς τοὺς δεξιοὺς μέρεσιν ἔδηγεεν τὴν στρατὸν, καὶ τὴν δόξαν εὐθὺς καθορᾷ τοῦ Θεοῦ. "Οὐ δύομα τῷ ἀνδρὶ, καταχράτος τοὺς υπεναντίους

B Πῶς δὲ τὸ τῆς γυναικῶς ἔκεινης θαυμάτιον πάθος, καὶ τὴν θαυμασιωτέραν ἐπ' αὐτῇ τοῦ ἄγιου παραδοξοῖσαν σιωτήσαιμεν; Ἡτις ἄρρεν ἐγχυμονοῦσα, καὶ ωδίνουσα ἡδη πρὸς τὸ τεκεῖν, ἐπειδὴ ἐπὶ πόδας τὸ βρέφος κατηνέχθη, οὐτ' αὐτὸν προελθεῖν ἔτι δυνατὸν ἦν, καὶ τῇ τικτούσῃ δευτάτας καὶ ἀνυπόστους τὰς ἀλγηδόνας προσετίθη. Καὶ ἐπειδὲ εἰς τὸ πρᾶγμα, ἵνα μή καὶ ἡ γυνὴ συναπόληται, παρῆσαν μὲν ἱατροὶ χειρουργεῖν τὸ ἔμβρυον, καὶ ἐξέλκειν τεμνόμενον μελῆδόν. Προνοίᾳ δὲ θειοτέρῳ τοῦ καθ' ἡμᾶς ὑπερμήσθεαν μεγάλου θαυματουργοῦ. Καὶ τις ἐκ τῶν παρόντων λειψανον ἔχων τοῦ πέπλου βραχύτατον, τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς αὐτοῦ κηδείας ἐκ πίστεως καταμεμερισμένου τοῖς λαοῖς, καὶ τούτο προσαγαγὼν, καὶ τὸν ἄγιον ἐπικαλεσάμενος, ἐπειδὴ μόνον τῇ ὀψοῖς περιῆψε τῆς γυναικῶς περιεστραπτας μὲν τὸ βρέφος; εὐθὺς ἐπὶ κεφαλὴν, ἀκινδύνως δὲ λοιπὸν γεννηθὲν, Ἱγνάτιος πρὸς τῶν γεννητόρων κατωνόμασται, εἰς ὑπόμνησιν ἥκειν διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπ' αὐτῷ γενομένης διὰ τοῦ πατράρχου θαυματοκοίας. Τοῦτο τὸ τῶν ἀποστολικῶν τεράτων ἀπολέπεται; Τοῦτο τὸ τῆς ἐν Πέτρῳ καὶ Παύλῳ δυνάμεως ἐνδεῖ; Ἡ γάρ ἐν ἔκεινοις ἐνεργοῦσα χάρις τοῦ Πνεύματος, ὡς καὶ διὰ τῶν σουδαρίων καὶ σιμικινθίων ἔκεινων θαυμασιώτατα δρῶν, αὗτη καὶ νῦν διὰ τοῦ ἀποστολικοῦ τούτου ἀκερδεῖ, νέου ὡς ἀληθῶς θεοφόρου, καὶ διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ σκίμποδος ἴματίων τῶν τῷ λεπῆ λειψάνῳ ἐγγισάντων, καὶ διὰ τῶν σιδηρῶν κλαιῶν, οἵς τοὺς λερούς πόδας ἀνδρες κατέκλεισαν ἀσεβεῖς, τὰ δρυια πατεύεται δρῶν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν, καὶ σωτηρίαν τῶν πιστῶν.

C Τὸν λέγειν, δοσος νεφριτικῷ τετρυχιωμένους νοσήματι, καὶ ἐκτενῶς ἐπικαλεσθεμένους θεράπευτεν δοσος λεπρούς καὶ ἐλεφαντιῶντας ἐκαθάρισε, καὶ τυφλοὺς ἐψώτισε, καὶ πιραιμένους ἀνύρθωτε, καὶ ἐπρέξεις καὶ πόδας ἔχοντας ίσσατο. Ἀφίγμα καὶ δοσος ὑπὸ πυρετοῦ καὶ φίγους τρυχαμένους δρῆσε καὶ τῆμερον ίδει, καὶ διὰ τῆς τιμίας ἀλύσεως πάσαν, ὡς εἰπεῖν, νόσον καὶ πάσαν μαλακίαν ἀκοκαθαίρων τῶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ πίσται προσφευγόντων τῇ ἀγέλᾳ θεραπεύεις σορῷ. Οὐδὲ γάρ εἰ βουληθείημεν, ταῦτα τῷ λόγῳ δυνατὸν ἔξαριθμεῖσθαι. Ἔνδι δὲ εἴτε μητριωνεύσαντες τῶν θαυμασίων, διέγει τῶν μετὰ τὴν τοῦ ἄγιον κοιμητιν ἰστορουμένων ἔτι τῷ λόγῳ

ουνάκομεν. Ήώς γέρ τοῦ Λυδοῦ σακελλαρίου σιωπῇ τὸ πρᾶγμα παραπέμψομεν; δες ὑποδολῇ Φωτίου τοῦ ἀναιδοῦς εἰς τὸ μοναστήριον εἰσελθῶν, διπε πάντας τοὺς ἡῷ ἄγιῷ τάφῳ προσλιπαροῦντας ἀσθενεῖς μετὰ μαστίγων ἔξισαι καὶ θύρεων· καὶ τοῦτο δεδραχίν, προστίθησαν κακὸν τῷ κακῷ, καὶ προστάσις πλησιαίτατα τοῦ Ἱεροῦ τάφου κατορύσσειν, καὶ εἰς βάθος ἀνασκάπτειν τὴν γῆν, πρόφασιν μὲν, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πρώην ὅπος τοῦ πατριάρχου χρυσίου κατακρυβέντος; πολλοῦ, τὸ δ' ἀληθές, ὡς ἀν διτιμίαν τῷ πιμίῳ λειψάνῳ προστρίψαιτο. Οὗτος εὐτῷ δι φθόνος πάντη κατακεχυριευχώς, τῆς μανιώδους; ψυχῆς, οὐδὲ μετὰ τὸν θάνατον ἤρεμεν εἰσα. "Ἄρα δὲ τῷ λόγῳ τοῦ ἀθεμίτου ἐκείνου προστάγματος, καὶ θεήλατος τὸν ἀσεβῆ μετῆλθεν δργή. ἐν ταῦθα μόνον οὐκ ἀπασχολεύεται; ἐπ' αὐτῷ τῆς τοῦ Θεοῦ πραχροθυμίας, ἀλλ' ὁρίζεται τὴν ἐνδίκως ὑπενγχούσης τὴν τομήν. Εὔθυς οὖν μεγάλα βοῶν δι σοδαρό, οἷα σφαγιαζόμενος, θνάθεν τε καὶ κάτωθεν τῷ οὐκείῳ αἴματι κρουνηδὸν περίρραινθμενος, καὶ φόράδην ἀπέψυξε τιμωρούμενος.

Τοιαῦτα τοῦ ἡμετέρου Πατρὸς; τὰ διηγήματα· τοιαῦτα τοῦ καλοῦ ποιμένος τὰ προτερήματα. Οὗτος δι μικαριώτατος καὶ ζῶν ἐπὶ γῆς ἐννομάτατος τε ἦν καὶ χριστοφιλέστατος, πάντα λέγιαν καὶ πράττων εἰς δόξαν Θεοῦ· καὶ τῆς Ἐκκλησίας οἰκοδομήν· καὶ πρὸς θεὸν μεταστάξ, ὥφελιμώτατος καὶ σωτῆρος, ὡς ἀμέσως ἐντυγχάνων ὑπὲρ ἡμῶν τῷ Θεῷ.

Tl δὲ δι λεγόμενος· Φώτιος; ἀρα τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην κρίσιν ὡς ἐνδίκων καταδεξάμενος, τῶν πολυτελέσκων ἀπέσχετο· θιασουλίων; ή ὅπος τὴν κραταιάν τοῦ Θεοῦ χείρα ταπεινωθεῖς, τῆς θελας ἐκατὸν δροπῆς ἐξῆψε λοιπὸν; ή τέλεον μὲν τῆς αὐτοῦ κακομηχανίας οὐκ ἐξίστη, μετρώτερος δὲ ἐκατοῦ καὶ ἐπιεικότερος διὰ τῆς κατακρίσεως κατέστη; Οὐδιμῶς. Πάντα δὲ τὸν δεκατῆτην χρόνον τῆς ὑπερορίας, μυρίας κατὰ τοῦ ἀγίου κακονοίας κινῶν, ἐπειδὴ πανταχόθεν ἀνάλωτον αὐτὸν ἐώρα καὶ ἀληπτὸν, τοῦ βασιλέως ἐφ' ἐκατὸν τὴν εἴνοιαν ἐπισπάσασθαις μηχανᾶται· καὶ πάσαν μὲν βουλὴν, πάσαν δὲ τριθήν λογισμῶν πρὸς τοῦτο κινῶν, εὑρεν δόδην λοιπὸν, δι' ἣς τῆς ἀπελότητος, ἢτοι κουφότητος κατωρχήσατο τῆς βασιλεῆς· καὶ σκοπεῖτε ὡς πιθανήν, καὶ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἀξίαν. Τῶν δινομάτων γάρ ἔχαστον διερισκεψάμενος, αὐτοῦ τε, φημὶ, Βασιλείου τοῦ βασιλέως, Εὐδοκίας τε τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, καὶ τῶν παλιῶν, Κωνσταντίνου, Λέοντος, Ἀλέξανδρου, καὶ Στεφάνου· ἐξ ἑκάστου δὲ τὴν πρῶτον γράμματα λαβὼν καὶ συντιθεῖς, ἐντεῦθεν λαμβάνει τῆς ἀπάτης τὴν ἀφορμήν. Ἰστορίαν γάρ, ἢτοι γενεαλογίαν τὴν μήτραν, μήτρ' οὖν ποτε γενομένην ἀναπλάσας. Τηριδάτην μὲν ἐκείνον τὸν μέγαν Ἀρμενίων βασιλέα, τὸν ἐπὶ τοῦ Ιερομάρτυρος λέγιον Γρηγορίου, προπάτορα τίθεται τῷ λόγῳ, ἐξ ἐκείνου δὲ τὴν γενεαλογίαν διόρμασιν, οἵς ἡθέλησεν, ἐπισυνείρων, καὶ ἀλλούς ἐξ ἀλλῶν τῇ πλασματώδει κατάγων Ἰστορίῃ, ἡγίκα δὴ πρὸς τὸν πατέρα κατῆλθε Βασιλείου, τοῦτον ἔγραψεν, ὡς ἀνδρα γεννήσει τοιοῦτον, οἵς αὐτὸς Βασίλειος

A facinus silentio prætereamus? qui ab impudente Photio submissus in cœnobium venit, ut ægros omnes ad sepulcrum illius supplicantis, conviciis et flagris exigeret. Quo factō scelus addit sceleri: terram enim proximam sacrae tumbae alte jubet esfodi; in speciem quidem, quasi ingentem auri vim patriarcha illuc condiderit; reipsa autem, ut sacris ossibus columeliam irrogaret, adeo animum hominis suriosum invidia occuparat, ut ne post mortem quidem (Ignatii) ab illo cesserit. Simul ac enim hoc ille verbo impie edixerat, vindicta Numinis imperium prosecuta est: hic duntaxat Dei patientia se diutius contineere non potuit, sed e vestigio plaganī induxit. Ergo superbus ille horrendum boans, et lanquam victimā supra infraque sanguine diffusens, domumque delatus, elinguens intra qua triduum a Deo punitus exspiravit.

B Ηæ sunt rerum a Patre nostro gesiarum narrationes, haec boni pastoris prærogativæ. Ita beatissimus ille dum in terris ageret, se quam sanctissime religiosissimeque gessit, rebus omnibus ad Dei laudem et Ecclesiae ædificationem relatis: et per mortem ad Deum prosector, nobis apud illum salutaris juxta ac utilissimus est patronus, ut qui Deo præsens citra ullum medium interpellat pro nobis.

C D Quid autem is qui dicitur Photius? an judicium de se rite factum est veritus, atque impia consilia abjecit? An sub potenti manu Dei humiliatus, divine se deinceps voluntati conuensis? An perseveravit quidem in improbis machinationibus suis neipper, sed ex damnatione sui seipso æquior et modestior est redditus? Nihil minus. Toto illo decennali exilio insidias adversus sanctum inopia mente molitus est. Cumque illum irretire caporeve nullo modo posset, imperatoris animum sibi conciliare tentat. Ergo artibus omnibus strupisque in consilium abbibilis, reperit viam, qua imperatoris simplicitatem levitatemque capere, et vile quam probabilem et ipsius ingenio dignam. Observatis enim nominibus singulorum, ipsius, inquam, imperatoris Basili, et Eudociae Augustae conjugis, liberorumque, Constantini, Leonis, Alexandri, Stephani; ex primis singulorum nominibus litteris compositis componentiae fraudis occasionem arripit. Historiam enim, sive genealogiam, quæ nusquam est, aut fuit, contextens, Tiridatēm illum inclytum Armenie regem, qui sancti Gregorii martyris ævo imperiavit, stirpis caput singit. Ex illo, nominibus pro arbitratu excogitatis, gentem deducit, et alios ex alio fabulosa narratione condit. Quando demum ad parentem Basili pervenit, scripsit, nasciturum ex eo tales plane virum, qualis ipse erat Basilius, eique nomen esse Basias; quem omnium retro regum felicissime et diutissime regnaturum valuerat: immo et menda-

cia, quibus auditorem capi intelligebat, in librum suum concentriat, et litteris Alexandrinis in vetustissima charta ad ipsam antiquitatis speciem expressis conscribit, atque theca, seu tegumento ex antiquissimo codice detracto vestit, atque in illa nobili palatinaque bibliotheca claim reponit. xerophytesian μιμησάμενος, γράφει. ἀμφέπνυται δὲ καὶ πτῦχαις παλαιοτάταις, ἐκ παλαιοτάτου βιβλίου ἀφαιρούμενος, καντεῦθεν τῇ μεγάλῃ τοῦ παλαιοῦ ἀποτίθεται βιβλιοθήχη.

Administer et sedis illi in hac scena et fabula Theophanes erat, palatinus ea tempestate clercens, habensque apud imperatorem eruditioris opinionem, ac postea in improbae operae præmium episcopus Cæsareæ Cappadociæ creatus. Hic commentitium hunc libellum in bibliotheca, ut dictum est, reposum, opportuno tempore extrahit, imperatore librum, velut æteris omnibus admirabiliorem et arcans refertorem, exhibet : simulatque neque se, neque mortalium quenquam ejus mysteria, praeter unum Photium, assequi posse. Ergo exemplo ad Photium mittitur. Prætexit ille, nulli posse arcanum illud, nisi soli imperatori committi, de quo illud ipsum prescriptum esset. Quid igitur? capitulū imperatoris salicitas hac fabula, et cum Photio in gratiam reddit. Solent enim faustæ, quamvis vanissimæ prædicationes excelsam et gloriæ appetentiæ indolem eludere et enervare, penitusque in suam potestatem redigere. Hæc inter Basiliū et Photium origo familiaritatis. Hinc Ecclesiæ tranquillus status funditus eversus. Hæc primæ turbæ et dissensionis redintegratio. Hinc assūlūtus in palatio Photius benevolentiam imperatoris furtim colligebat, et demum suis præstigiis et mōrum illecebris totum sili virum vindicavit. Exstīlit mox et alia necēsitudinis occasio, Thedorus ille habitu veste que in speciem monachus, omnium autem improborum improbissimus, et versutorum versissimus, Santaberenus, inquam, de quo, opinor, audivisti omnes. Hunc nescio quomodo repertum (nani pares, ut dicitur, cum paribus facile congregantur), ut virum singulari sanctitate, præscientia, rerumque futurarum cognitione pollentissimum : quibus tamen virtutibus non solum caruit omnibus, sed contra, ut aiunt, magicis præstigiis, et ariolandi, conjectandi, incantandi, animasque evocandi artibus insignis habebatur : hunc imperatori sisit, immensisque celebratum laudibus commendat. Cumque jam imperatore intimo familiarissimoque uteretur, Photius per eum patriarchæ Ignatio insidiatur, sedemque amissam oculite recuperare conatur, sibique denuo redditum sacrilege comparat. Quod tamen ubi fore difficile sensit, aperie, ut in sacerdotium restituaretur, a viro sancto omni ope contendit. Sed patriarcha canonum diuinorum, legumque ecclesiasticarum observantissimus, tametsi vehementer sollicitatus, illum tamen hanc admisit, nec grassanti lupo redditum ad Christi eauſam indulſit, nē secum ipse pugnaret, suasque propugnaret subscriptiones, meritoque deinde de gradu dignitatis deturbaretur. Nam a synodorio exauditora-

A ἦν· τὸ δὲ δνομα εἶναι Βεχλᾶς· ὃν εὔτυχέστατα καὶ πολυχρονιώτατα τῶν ἐξ αἰώνος βεβασιλευκότων βασιλεύσοντα προφητεύει. Μυρίοις δὲ ψεύδεσιν, οἷς ήδει γάνυνθας τοῦτον ἀκούοντα, τὸ σύγγραμμα καταρτισμένος, ἐπὶ παλαιοτάτων μὲν τοῦτο χαρτίων γράμμασιν Ἀλεξανδρινοῖς, τὴν ἀρχαῖκὴν δὲ μάλιστα καὶ πτῦχαις παλαιοτάταις, ἐκ παλαιοτάτου βιβλίου ἀφαιρούμενος, καντεῦθεν τῇ μεγάλῃ τοῦ παλαιοῦ ἀποτίθεται βιβλιοθήχη.

B 'Ο κατὰ ταῦτα δὲ πιστῶς ὑπηρετούμενος, καὶ τὴν ἀπάτην αὐτῷ τοῦ δράματος συγκατασκευαζόμενος Θεοφάνης ἐκεῖνος ἦν, κληρικὸς μὲν τότε βασιλεὺς, καὶ δόξαν σοφίας ἴκανως ἔχειν παρὰ τῷ βασιλεῖ νομιζόμενος, ὑστερὸν δὲ Καισαρέας Καππαδοκίας ἐπίσκοπος γεγονὼς, ἀλλον δηλαδὴ τοῦτο τῆς κακοτεχνίας ταύτης λαβὼν. Λαβὼν γάρ τὸ πλασματῶδες ἐκεῖνο βιβλίον, καὶ τῇ βιβλιοθήχῃ, καθὼς εἶπον, ἀποθέμενος, εἴτα ὥρας εὐθέτου δραξάμενος, ἐπιδέκνυσι τῷ βασιλεῖ, ὡς πάντων καὶ βιβλίων θαυμασιώτατον καὶ μυστικώτατον δν. Σκήπτεται ἀπορεῖν, οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλ' οὐδὲ δλλος τις, φησίν, ἀνθρώπων, τῇ Φώτιος, τοῦτο διαγνώναι δύναται δν. Τοιγυνεὐθὺς ἀποστέλλεται πρὸς αὐτὸν. Σχηματίζεται ἐκεῖνος, μὴ δύνασθαι πρὸς ἄλλον εἶπεν τὸ μυστήριον, ή πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ οὐ καὶ γέγραπται τοῦ βασιλέως. Τί οὖν; ήτταὶ λοιπὸν τῆς ῥεδιουργίας ταύτης ὁ Βασιλεὺς, ἀποτίθεται τὴν δυσμένειαν, καὶ εἰς κατάλλαγκας ἐντεῦθεν χωρεῖ. Οὐδὲ γάρ τῇ ἀγαθῇ πρόβρτσις, καὶ διὰ ταῦτα φευδῆς ἦ, καταχαυνοῦν καὶ ἐκλύειν καὶ ὅλην ἐκτῆς ποιεῖσθαι τὴν μεγάλόφρονα καὶ φιλοδοξητάτην ψυχὴν. Τοῦτο πρὸς Βασιλεῖον τῆς τοῦ Φωτίου φιλίας ἀρχή· τοῦτο τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης κατάλυσις, καὶ τῆς πρώτης ἀκαταστασίας ἀνανέωσις. Ἐντεῦθεν συνεχῶς τοῖς βασιλείοις ὁ πολυμήχανος ἐπεχωρίαζε, κλέπτων μὲν τὴν εնοικίαν τοῦ κρατοῦντος, δλον δὲ πρὸς ἐκτείνειν διῆρα ταῖς γοητείαις τῶν λόγων καὶ αἰμυλίαις τῶν τρόπων κατασκευαζόμενος. Ἐπεγένετο δὲ καὶ ἄλλη τις εὐθὺς οἰκειώτερος διφορμή. Θεόδωρον γάρ ἐκεῖνον ἀχρι τοῦ σχηματός τῶν Ιματίων ἀβδάν, πάντωγ δὲ δεινῶν δυτα δεινότερον, καὶ πανούργων πανουργότατον, τὸν Σανταβαρηνὸν οἶδ' ὅτι πάντες ἀκούετε τοῦτον οὐκ οἶδ' δπως ὁ Φωτίος έύρηκας (καὶ γάρ τῷ δμοίῳ αὐτοῦ, κατὰ τὴν παροιμίαν, προσκολληθῆσεται ἀνήρ), ὡς διῆρα δγιον, καὶ διορατειώτατον, καὶ προφητικώτατον, ταῦτα μὲν οὐκ δυτα, πόθεν; πολλοῦγε καὶ δεῖ· μαντικῆς δὲ, μᾶλλον δὲ μαγικῆς, φασί, καὶ διειροκριτικῆς, ήτοι δαιμονιώδους σοφίας καὶ ψυχικῆς μετεσχηκότα τῷ αὐτοκράτορι προσάγει, καὶ μυρίοις ἐπαίνοις προσοικειοῖ· καὶ ἐγκόλπιον αὐτῷ ποιησάμενος, τῷ πατριάρχῃ μὲν ἐπεβούλευε, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου βίψιν δι' αὐτοῦ βασίως ἐπάγειν ἐπειράτο, ἐκατῷ δὲ αὐθις ἀνόμως τὴν ἀνάβασιν ἐμγάτο. Ἐπειδὲ τοῦτο συνεῖδε σκληρὸν δν, φανερῶς εἰς ιερωσύνην πιρὸ τοῦ ἀγίου δεχθῆναι, πᾶσαν ἐμηχανότο μηχανήν. Ἄλλ' ὁ πατριάρχης κανός Θεοῦ καὶ θεσμοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀκολουθῶν, καίτοι γε πολλὰ παρενοχληθεῖς, οὐ κατεῖχε, οὐδὲ τῷ φόντῳ λύκῳ κατὰ τοῦ ποιημένου πάροδου παρέσχεν, ἵνα μὴ αὐτῆς ἐκτείνει πέριπεσών, καὶ

ταῖς ιδίαις ἐναντιωθεὶς ὁμολογήσαις, ἐνέκχως ἀποστε-
ρηθῆ τῆς τιμῆς. Τὴν γὰρ ὑπὸ συνδου χανονικῶς
χαθηρημένον, οὐ μερικῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ οἰκουμε-
νεκῆς, μᾶλλον δὲ ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐνθέσμως
τῆς ἱεραρχίας ἀψάμενον πλέον αὐτὸν ἀποκεκρυγ-
μένον, ἀμήχανον εἶναι διετελεντο ἄγευ συνδου μεί-
ζονος καὶ χυρωτέρας ἀθωῦσθαι. 'Ἄλλ' ἐκεῖνος
οὐδενδ; λόγον χανόνος ή νόμου ποιεύμενος, ἐαυτῷ
τὰ τῆς ἱερωτύνης ἐπέτρεψε· καὶ ήδη πρὸς τοὺς
βασιλεῖοις ἐπὶ τῇ καλούμενῃ Μαγναύρᾳ χαταμένων,
ἐξάρχεις τε προεβάλλετο, καὶ χειροτονίας ἐπετέλει,
καὶ διὰ πρὸς ὕβριν μὲν τῆς Ἑκκλησίας τοῦ Θεοῦ,
Θλίψιν δὲ τοῦ πατριάρχου, ἀπώλειαν δὲ τῆς ιδίας
ψυχῆς, ἀνοσίως δὲ ἀνοσιώτατος εἰργάζετο. Οὕτω τῆς
βασιλικῆς εὐθείας κατεφρόνει, μᾶλλον δὲ τῆς ἀνοχῆς
τοῦ Θεοῦ καὶ μακροθυμίας δὲ διοχαρῆς ἐκεῖνος καὶ
σκανδαλοποιῶν; ἀνθρωπος ὑπερφρωνῶν, καὶ πᾶντὸ περὶ
τὸν βασιλέα θεραπευτικὸν καὶ οἰκείον ὑποκοιούμενος,
καὶ τὴν ἐνδομυχοῦσαν αὐτῷ κακίαν καὶ πονηρίαν πολὺ^A
μᾶλλον ή πρώην ἐντονωτέραν ἐπιδεικνύμενος, καὶ τὴν
ἀπὸ τῆς κοινωνῆς δυνατείας πολλῷ πλέον πρωσταύ-
μανόμενος φορήν οὖπι τρίτη μετά τὴν τοῦ ἀγίου παρ-
ηλθε μετάστασιν ἡμέρα, καὶ τὸν πατριαρχεῖον ἐπικα-
ταλαμβάνει θρήνον, καὶ τὴν πάλαι λητηρικὴν αὐτοῦ καὶ
τυραννικὴν γνώμην, καὶ τὴν κατὰ τοῦ ἀγίου λύτταν
ἀνανεούμενος, πάντας μὲν τοὺς οἰκείους ἐκεῖνου θερα-
πευτὰς φυλακαῖς καὶ πληγαῖς καὶ ἔξοραις καὶ Θλίψε-
σιν ἀντηκτοῖς περιέβαλεν· πάντας δὲ τοὺς ἀντιλέγον-
τας αὐτοῦ τῇ ἀνδρὶ, ὡς οὐ χανονικῶς, ἀλλ' ἀδέσμως
καὶ παρνόμως γενομένη, μυρίας ἐπινοίας κατ-
έτρατήγει· οὐδὲ μὲν δώροις καὶ ἀξιώμασι, καὶ ορδ-
νῶν μεταβέτεσι πρὸς τὴν μετ' αὐτοῦ κοινωνίαν ἐπ-
αγόμενος· οὐδὲ δὲ συνεργεντῶν, καὶ ἐπ' αἰσχρουργίας
ἀρρήτοις διατύρων τὸ πρῶτον, καὶ πικρῶς διαλοιδο-
ρύμενος, εἴ τις αὐτῶν αὐτῷ μετὰ ταῦτα κοινω-
νεῖν ἀνωμολόγησεν, αὔραις φέρειν ἐξαπίνης ἐκεῖνα
πάντα παρεχώρει. Καὶ συλλειτουργὸς αὐτῷ σῆμερον
δὲ ιερόσυλος χθές· καὶ Ιεροφάντης μάγας καὶ τίμιος
δὲ κλέπτης καὶ πόρνος καὶ βέβηλος πρώην ὑπ' αὐτοῦ
μεθ' ὅρκων ἀπιδεικνύμενος. Οὓς δὲ πρὸς τὴν αὐτοῦ
κοινωνίαν έιώρα στεφθῶς ἀνθισταμένους (ἐνίσταντο
δὲ πάντες, δοσοὶ ἀληθῶς τῆς Χριστιανικῆς πίστεως
ἀντείχοντο, τῷ ὑπὸ ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνδου
χανονικῶς ἀνατεθεματισμένῳ καὶ χαθηρημένῳ ἐπικεν-
δυντατον λογιζόμενοι καὶ δλέθρον κοινωνεῖν, καὶ
εἰς ἐν σῶμα τούτῳ συγκεχράσθαι, τῷ μυρίᾳς τὸν
τίμιον τοῦ Χριστοῦ καταπεπατηκότει σταυρὸν, καὶ
πάντας κατεπιτείν διέπει τῆς τῶν χειρογράφων
ἀπαιτήσεως καταβιαζομένῳ), τούτων οὖν δοσους φυ-
λακαῖς καὶ μάστιξι πειθεῖν οὐκ εἶχε, τῷ ὠμοτάτῳ
πάντων ἀνθρώπων· καὶ ἀπηνεστάτῳ παρέπεμπε
γαμβρῷ· λέων δὲ οὗτος ήν ὁ καλούμενος Κατάχαλος,
τῆς βίγλας δρουγγάριος ὑπ' αὐτοῦ προδιδυσθεῖς· δε
τῆς τιμῆς αὐτὸν ἀμειδόμενος, πάντας τοὺς πρὸς
αὐτὸν πειπομένους, ἵνα μικρῷ λόγῳ τὴν μιαρονίαν
παραστήσω, ίσα Δικινίῳ τῷ πάλαι τῇ κατὰ τῶν
εὐκαίρων ὥμοτητι ἔχρητο. Καὶ πολλοὺς μὲν ἀνεῖλεν
ἄχρι τέλους τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐντασίν ἐγδει-
χμένους· πλείους δὲ τῶν ἀγυπτιώτων βιττάνων ἦ-

A tum, non modo provinciali, sed etiam generali, imo
qui nec ab initio quidem unquam legitime sodein
sacram occupasset, atque insuper publice damnatus
esset, nisi majori et amplioris auctoritatis synodo
non posse absolvī contendebat. At ille canonibus
legibusque contemptis, ulteroque sibi sacerdotio de-
nuo arrugato, sedebat in regia Magnaura dicta,
constituens exarchos, et sacros ordines conferens.
Nam quidquid ad Ecclesiæ contumeliam, virique
sancti afflictionem, suumque ipsius exitium specta-
bat, sacrilege profanissimus audebat: adeo impera-
toris simplicitate, imo longa Dei patientia et pœni-
tentiae exspectatione abusus homo ambitiosus
pessimique exempli, et palatinis omnibus sibi
conciliatis, suasque in partes traductis, latente intus
B scelere multo quam antea magis apertiusque pro-
dit, multoque majore quam antea vi secularis
potestatis comparata, non toto, quam Ignatius obie-
rat, triduo elapso, tribunal patriarchale, revocata
pristina et patriciali tyrannicaque mente, occupa-
vit; et furore adversus sanctum renovato, cunctos
illius domesticos ac servos custodiis, verberibus,
exsiliis, aliisque intolerandi malis et ærumnis op-
pressit. Provectioni porro illius contra leges et
sanctiones ecclesiasticas faciae quicunque repugna-
bant, hos mille artibus expugnavit. Alios quippe
muneribus et honoribus permulcendo, vel sedium
episcopalium permutationibus, ad societatem et
communionem attraxit. Alios prium criminatio-
nibus inauditisque calumniis traducendo, graviter
que lancinando; quos tamen eosdem mox, si se
ad ejus partes adjunxissem, causa tota ventis com-
missa, absolvit. Ita qui modo illi sacrilegus erat,
is eidem mox symmysta et communister siebat. Qui
prius fur, adulter, et profanus ab illo juratissimo
probabatur, ille mox eadem magnus et venerandus
sacerorum antistes habebatur. Quos autem in sen-
tentia firmos suam communionem penitus aversari
videbat: aversabantur autem omnes qui vere Chri-
stiani erant, qui que persuasum habebant, se cum
eo qui a sancta et œcumonica synodo rite saecleque
damnatus esset et depositus, sine summo salutis
periculo et exitio communicare non posse, neque
cum illo in unum Christi corpus coalescere, qui
millies venerandam Christi crucem pedibus concul-
casset, aliosque omnes per chirographia vi extorta
conculcare coegisset: hos, inquam, omnes quot-
quot vinculis flagrisque frangere non poterat, affini
suo Leoni cognomento Catacalo, biglae seu vigiliæ
præfecto, quem ipse ad eam dignitatem prove-
xerat, homini sævissimo immanissimoque tradebat:
qui ut se de beneficio gratum exhiberet, missos ad
se cuncios (ut brevi carnisicinam illam comprehen-
dam) Liciniana quadam immanitate excruciatbat.
Ex quibus multos pro veritate ad necem usque pro-
pugnantes sustulit: plures tamen intolerandis victos
tormentis, præclarari muneri loco, mittenti remitte-
bat. Quis, per Deum immortalem, temporis hujus
tempestatem et iniquitatem, imo quis tortuosis

draconis illius insidias et machinationes dicerulo assequatur? Multos veterator ille perjura lingua calumniosus, aut per falsas criminationes exaucelat, mox ut cum ea rursum coniunctuicabant, commendatos restituebat, et non paucum ad maiores dignitates transferebat. Deinde si quis iterum vesana illius insaniam offensus, se deueno ab illius societate abstinuissebat, hunc rursum damnabat; et damnatu, si cessisset, mox admittebat. Tanta gloriae dominandi que siti astuabat, ut illius causa per furiosam ambitionem leges divinas, jura omnia, sacraque perinisceret. In priuis autem hoc agebat, ut ordinationes patriarchie transmutaret, atque ab eo damnatos sedibus restitueret. Sed cum ille imperatori non probaretur, videte quid tentari. Consecratos a sancto Ignatio resecreare conatur. Quod eum ergo parum succederet, omnesque indignissime ferrent, atque execrarentur; ne illa quidem defecit iniquitas. Humeralibus et orariis, et aliis statutis sacerdotalis coemplis insignibus, secreto preces super ea quasdam (si tamen preces, et non potius diræ execrationes appellandæ sunt) pronuntiabat: sicque ea singulis loco munieris largitionisque dabat. Atque ut peccatum fieret supra modum peccans, ubique jurisjurandi sacramenta, ubique chirographia exigebat, sive iniiciaret, sive honores et dignitales ecclesiasticas conferret, sive episcopatus permutaret. Quibusunque denum se beneficium praestare censebat, hos sibi obstringebat, et testalissimis chirographis exactis sibi cavebat, ubique suam duntaxat gloriam affectando, novisque rebus studiendo. Neque Dei nulu vel providentia sibi bensore unquam credebat, aut sperabat; sed per multiplex ingeniorum suuin seu artificium, imo maleficium, sese communiebat: adeoque totum Ecclesiæ statum pernisicebatur, omniumque mortalium animos pessimis exemplis offendebat; atque ut Christi nomen blasphemaretur, impiis artibus suis efficiebat.

Ergo ubi iterum patriarchatum invasit, Theodorum illum (quem ipse exsul Patrarum metropolitam erexit, quem quidam facete Aphantopolis, hoc est, nusquam existantis civitatis metropolitam nupcavant), hunc, inquam, Theodorum ad Joannem papam apocrisiariuio destinavit; per quem scripsit, se per vim a toto Ecclesia totaque republica coactum, tribunal sacrum deueno perinyitum concendisse. Atque ut mendacium in epistola scriptum stabiliret, per Petrum a secretis, qui postea ob segmenta Sargillum pontifex præmii loco dictus est, omnium metropolitarum signa suratur; adeoque ipsos sibi metropolitas suffiratur ignarus se libello subscripsiisse, cum arcana fundi emptionem prætendisset. Tantus ille et tam insignis fraudum omnium et inequitiarum artifex erat. Sed qua ratione faciliter causam Euphemiani illius Euchitarum episcopi dissimulabimus, cujus episcopatum propter viciniam Santabarrensis appetebat? Hunc ergo episcopatu cedere cogit, et illi Santabarrensum sufficit. Ne-

A τιμένους, ὡς δῶρα τίμια πρὸ; τὸν πέμποντα τούτους ἀνταπίστελλε. Τί; Ἱχανᾶς τοῦ τότε καθηροῦ τὴν κακίαν, μάλιστα δὲ τῆς τοῦ σχολίου δράχοντος ἔκεινου τὰς ἐνέδρας ἔξεποι καὶ μηχανάς; Πολλοὺς ψυλάκις ὁ δόλιος δολέα γλώσση συχωφανῶν, ή ἐπ' ἐγκλήμασι δῆθεν καθαιρῶν, εἰ συνέθεντο μετὰ τχύτα κοινωνῶν, τούτους αὐθις ἀποκαθίστη συνιστῶν, καὶ ἐκ μεζούς ἐντοτε θρόνους μεθιστῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα δὲ πάλιν εἰ τις αὐτοῦ προσωχθῆκες ταῖς ἀπονοταῖς ἀπέσχετο τῆς κοινωνίας, αὐθις καθῆρει τοῦτον, καὶ ὑποκύπτοντα προσίετο πάλιν. Οὗτος ἐτρεχει ἐν δίψῃ πάντα κανόνα θείον καὶ πάσον θερμοθεσίαν ἵρεν διὰ τῆς αὐτοῦ φιλαρχίας συγχέαι καὶ δοξομάνιας. Πρὸ τούτων δὲ πάντων πειράται τὴν τοῦ πατριάρχου προχείρεσιν μεθιστῶν, καὶ τοὺς κατ' αὐτὸν καθηρημένους ταῖς ἱκαλησταῖς ἀντικαθιστῶν· ἐπει

B δὲ οὐκ ἡρεσιν οὔτω τῷ βασιλεῖ, δρῦτε οὖν ἐπόμα· Τότε ὑπὸ τοῦ ἀγίου τετελεσμένους ἐπειράτο ἀκαχειροτονεῖν· ἐπει δὲ καὶ τοῦτο τῶν ἀποκωτάτων θάβες καὶ ἀπευχτῶν, οὐδὲ οὔτως ἡ πόρηρις· ἀμεφόρια δὲ καὶ ὥραρις ὀνούμενος, καὶ δοκεῖ τῆς ἱερατικῆς σύμβολα χρηματίζει τελεώσεις, καὶ τούτοις ἐν μυστηρίῳ οἰκείας ἐπιλέγων εὐχάς· εἶγε ταῦτα εὐχάς, ἀλλ' οὐ διστημίας ἴνσητες ὄνομάζειν χρέων· οὕτως ἐχάστορ λόγιοι φιλοτιμίας ἔδιδον καὶ χαρίαματος. Ἰνα δὲ καθ' ὑπερβολὴν ἀμαρτωλὸς γένηται ἡ ἀμαρτία, πανταχοῦ δρκος, πανταχοῦ τῶν χειρογράφων ἀπαίτησις, ἐν χειροτονίαις, ἐν ἀξιόμασιν, ἐν μεταθέσεις· ἐν πάσαις εὐεργετεῖν ἐνομίζετο, κατεδεῖτο τε καὶ ἰδιοχείροις ἴσχυροτάτοις ἡσαφαλίζετο, πανταχόθεν τὴν ίδιαν δόξαν ζητῶν, καὶ χαίριν ταῖς καινοτομίαις· καὶ οὐ διά τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ διὰ τῆς ἔκεινου συστῆναι πάση προνοίας ἡ πιστεύων, ἡ προσδοκῶν, διὰ τῆς οἰκείας δὲ πολυτεχνίας ἡ κακοτεχνίας ἀστεῖον ἐπιχειρῶν συνιστῶν, καὶ πάσον οὔτω συγχέων Ἔκκλησίαν, καὶ πάσον οὔτω σκανδαλίζων ψυχήν, καὶ τὸ δνομα τοῦ Χριστοῦ βλεσφημεῖσθαι διὰ τῆς αὐτοῦ κακομηχανίας παρασκευαζόμενος.

C Μετὰ γοῦν τὸ τὸν θρόνον τὸ δεύτερον κατασχεῖν Θεόδωρον ἔχεινον, δν ἐν ἐξορέκαθήμενος αὐτὸς μὲν εἰς τὰς Πάτρας ἐχειροτόνησε μητροπολίτην· Ἀφαντοπλεως δὲ τοῦτον ἀστείως οἱ παρ' ἔκεινῳ κατωθόμαζον· τοῦτον πρὸς Ἰωάννην τὸν πάπαν ἀποκριάτιον προεχειρίσατο γράφας, διὶς βίᾳ πολλῇ τῆς Ἔκκλησίας δλῆς καὶ τῆς πολιτείας ἀναγκασθεῖς, ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνήλθε καὶ μὴ βουλόμενος· Ἰνα δὲ βεβαιώσηται τὸ ψεύδος τῶν ἐπιστολῶν, διὰ τοῦ μυστογράφου Πέτρου, δς καὶ τὰς Σάρδεις βασιλεόν τῶν πλασμάτων τινέγχατο, δι' αὐτοῦ κλέπτει μὲν τὰς αφραγίδας τῶν βουλωτηρίων τῶν δλων μητροπολιτῶν· συναρπάζει δὲ καὶ αὐτοὺς μὴ εἰδότας ὑπογράψαι τῷ λιβελλῷ, πρόφασιν ὡς ἐπὶ μυστικῇ ἀφραγίᾳ· τοσοῦτος τὴν πανουργίαν ἔκεινος, καὶ τηλεχοῦτος ὑπῆρχε τὴν δεινότητα. Πῶς δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν Εὐφημιανὸν ἔκεινον παρέλθωμεν σιωπῇ; Ος Εὐχαῖτῶν μὲν ἐπίσκοπος ἦν, ἐπειδὴ δὲ δ Σανταθρηνὸς τῆς ἐπισκοπῆς ἔκεινης ὡς γείτων ὥρεγετο, τὸν μὲν βίᾳ σχολάζειν ἀναγκάζει, τὸν δὲ ἀντ' αὐτοῦ χει-

ριστονεῖ. Οὐ μόνον ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐπισκοπάς ἔχ τῶν γειτνιαζουσῶν μητροπόλεων, δσας ἐκείνως ἥθελεν, ἐφαιρεῖται, καὶ δίδωτιν αὐτῷ. Καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ παρ' ἑαυτῷ καθίζων πρωτόθρονον τούτον κατωνόμασε· καὶ Νικηφόρον μὲν Νικαίας μητροπόλετην διτα βιάζεται παραιτησάμενον δρανοτρόφον εἶναι, Ἀμφιλόχιον δὲ τὸν Κυζίκου πρὸς τὴν Νίκαιαν μεθίστησι. Καὶ ταχὺ θανόντος αὐτοῦ, τὸν Συρακούσιον ἀντικαθίστησι Γρηγόριον· δν καὶ αὐτὸν μετ' οὐ πολὺ θανόντα οἵοις ἐσέμνυνεν ἐπιταφίοις, ὡς τῶν μεγάλων Πατέρων ἐφάμιλλον βεβιωχότα βίον, δι' οὐδὲν ἄλλο τοσοῦτον, διον δὲι κατὰ τοῦ ἀγίου καθώστερον ἔχρι τέλους τὴν γλῶσσαν δ δύτηνος παρέθηξε.

Διτα ταῦτα καὶ ἔτι πλειὼν τούτων ἀποτέλεστα ἤθεν ἡ ὁργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· καὶ εὐθὺς μὲν τότε τῷ βασιλεῖ τέθνηκε Κωνσταντίνος ὁ τριπόθητος καὶ πρωτότοχος αὐτοῦ, δν καὶ ἀγιον δ τολμητας οὗτος εἰς τὴν τοῦ πατρὸς χάριν ἐξ ἑαυτοῦ χειροτονῶν, μοναστηρίοις τε καὶ ναοῖς ἀνθρωπεσχίᾳ τιμῶν οὐκ ηὔλαβετο.

Δύτικα δὲ καὶ ἡ μεγάλη πόλις Συρακούσαι τὴν φρεστὴν ὄλετο πανωλεθρίαν· καὶ πᾶσα νῆσος, καὶ πᾶσα πόλις καὶ χώρα προνομεύεται καὶ καταφθείρεται μέγρι καὶ τήμερον τοῖς ἔχθροῖς, οὐδεμιᾶς ἐκ τῶν Ιεράσθαι δοκούντων ἱλεουμένης τὸν Θεὸν προσευχῆς· ἀλλὰ κατὰ τὸ γεγραμμένον, Ἐγερθεθα δοτῶς πρόδασα, οἷς οὐκ ἔστι ποιμήν. Χρονίσατα γάρ τῇ κακίᾳ, καὶ πολλοῖς ὑποδείγμασι παγωθείσα, νόμος νενόμισται τοῖς ἀνομοῦσι, καὶ τὸ ἀθεσμὸν θεος εἰς φύσιν τρόπον τινὰ τοῖς καταφρονηταῖς καταστάν, ὅλην ἐπισπάται τοῦ Θεοῦ τὴν ὁργήν.

Ἄλλὰ τὸ μὲν καθέκαστον ἐπεξιέναι τὰς καινοτομίας καὶ παρανομίας αὐτοῦ τε Φωτίου τοῦ πρωτοσάτου τῶν ὑποκριτῶν καὶ σταυρομάχων, καὶ πάντων καθεῖταις τῶν αὐτοῦ διαδόχων καὶ τῆς φιλαρχίας κοινωνῶν, Ιστορίας Εργον, καὶ οὐ τοῦ παρόντος τῷ λόγῳ σκοποῦ.

Ημεῖς δὲ τὴν ὑπεράπειρον ραχροθυμίαν καὶ ἀνοχὴν ὑμνοῦντες τοῦ τῶν ὀλῶν Θεοῦ, εὐχώμεθα τῆς μερίδος ἐξαιρεθῆναι τῶν τὰ σκάνδαλα καὶ τὰς διχριστασίας διὰ τῆς κακίστης αὐτῶν ἐπιθυμίας κατεργαζομένων, κοινωνοὶ δὲ γενέσθαι τοῦ τῶν ἀγίων χλήρου, τῶν διὰ πίστεως καὶ φιλαπτῆς Θεοῦ, ταπεινοφροσύνης τε καὶ πραθητοῦς, τῆς ἐπουρανίου βασταλίας καὶ Ιεραρχίας ἀγίας τοῦ ὑπεραγίου καταβιουμέγων, πρεσβείας τῆς ὑπεράγιου καὶ πανιμώμου Θεούτορος, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν καὶ Ιερῶν ἀγγέλων καὶ τῶν πανευφήμων ἀποστόλων καὶ τῶν πανενδέξιων ἀθλοφόρων, καὶ δῶν τῶν ἀγίων ταῖς εὐπροσδέκτοις καὶ Ιεραῖς ἰκετηρίαις. Πρὸς τούτοις πᾶσι δὲ καὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰγνατίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ νέου ἀληθῶς ὄμολογοτοῦ καὶ θεοφόρου, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, φή δέξα καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν προσκύνησις ἀμπ τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ, καὶ τῷ συνανάρχῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι, νῦν καὶ δεῖ καὶ εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

¹¹ Matth. ix, 36.

A que id tantum, sed episcopatus etiam, quoscunque ille expetebat, vicinis metropolitis erectos, huic donat: insuperque juxta collocatum primatem nominabat. Præterea Nicephoro Nicæe metropolitæ, per vim abdicato orphanotrophi curam ac tutelam pupillorum committit. Amphilochium vero Cyzici præsulem Nicæam transfert; cui mox extincto Gregorium Syracusanum subrogat: quem et ipsum mox sublatum hujusmodi Photius epitaphiis ornavit ut magnis illum Patribus vita et virtute æquarit: nec id aliam ob causam, quam quod infelix linguam suam sicut novaculam acuerit in sanctum Iguatium usque in finem.

B Ilas et his multo plures ac deteriores ob causas venit ira Dei super illios dissidentes. Subito namque imperatori filius et cibarissimus et natu maximus Constantinus est erectus; quem audax Photius in gratiam imperatoris, per se in sanctorum censum relatum, templis cœnobiosisque, ad aucupandam hominum gratiam, colere nihil veritus est.

C Deinde etiam magna Syracusanorum civitas horrenda clade periit: insulæque omnes, et cuncta oppida, et omnis provincia hostili manu scœde etiam uim bōdie vastatur, diripitur et pessimum datur, nullo ex iis qui rei sacram administrare videntur, Deum precibus placante, sed, ut scriptum est: *Faci sumus sicut oves errantes sine pastore*¹¹. Et enim in veterata tempore iniquitas, multisque exemplis corroborata, pro lege impiis et exlegibus habetur, ipsoque usit et consuetudine corruptelarum in morem et naturam abit, atque adeo iram in se Dei provocat universam.

D Enimvero sigillatum percensere omnia quæ novata et impie gesta sunt a Photio architecto et magistro hypocitarum hostiumque crucis, et omnibus successoribus illius et sociis ambitionis, justæ sit opus historiæ, non hujus loci argumentum.

Nos vero infinitam Dei patientiam clementiamque memorantes, Dominum universorum deprecemur, uti nos à sorte eorum qui tot scandalorum offenditumque et dissensionum cupiditatibus suis pessimiis auctores existitere, erectos, sortis sanctorum, qui per fidem et charitatem Dei, humilitatem et mansuetudinem, regno et sacerdotio sancto Dei, qui sanctorum caput est omnium, sunt dignati; precibus intemeratae purissimæque Dei Matris, selectorumque cœlitum angelorum, glorioissimorum apostolorum victorumque nobilissimorum martyrum, sanctorumque omnium; cunque omnibus nostri sancti Patris Ignatii patriarchæ CP. vere novi confessoris ac dei serui Patris, consortes officiat in Christo Iesu Domino nostro: cui laus, honor, adoratio cum æterno Patre, pariterque æterno et vivificante ipsius Spiritu, nunc et semper, et in omnibus omnipotenti sæculorum æternitatem. Amen.

NICETÆ PAPHLAGONIS

QUI ET DAVID

EXPOSITIONIS IN EVANGELIUM LUCE FRAGMENTA

(Mai, Script. Vet. tom. IX, p. 668, 670, 702.)

Cap. VI, vers. 32. *Et si diligitis eos qui vos dili-* A *gnat, etc.*

Nicetæ, qui et David. Ex tribus constat amicitia, testantib[us] philosophis; ex voluptate scilicet, ex necessitate, et virtute; quarum duæ priores instabiles sunt, et minime constantes, quippe quæ in filiis hominum fundamentum suum non habent. Ubi enim primum voluptas valedixit, ac necessitas cessavit, philtrum quoque transvolat: quare etiam temporis et spatii distantia amantibus nocet, amicitiam oblivione seu densa caligine obvelando. Econtra quæ virtute nititur non pari modo offuscatur, imo per omne tempus ac spatium durat inconcussa, et ubi in obstaculum aliquod incidit, vi et splendore augescit. Hinc jam non amicitia, sed charitas plerumque nuncupatur, qua[re], secundum Apostolum, nunquam deficit. Benevolentia enim amicitiae initium est, sicut visio concupiscentiam parit. Amicitia porro charitatis principium et fons; charitas autem caput est legis et prophetarum. Id quidem multis persuasum est, amicitiam iordanibus sæpe verbis contentam esse, charitatem autem re vera probari. Quocirca etiam veræ charitatis discipulus-nos monet ut re ipsa ac veraciter, nec verborum illecebris, nos adanemus.

Cap. VIII, vers. 5. *Exiit qui seminal seminare, etc.*

Nicetæ Paphlagonis. Vide no semen divinum per volatilia cœli, id est per spiritus æthereos, disseminetur, neve cordis tui somes extinguatur. Id quoque cura ne spiritus vitalis qui in te est affectuum aut passionum flagrantia, eam igne solari, exsiccatur, neque committas ut semen divinum, timor, inquietum, Domini, corporis tui miseriis et curis sicut carduis et zizaniis delitescat. Sic oñm̄ fides tua, sicut campus sterilis, pessum ibit.

Nicetæ, qui et David. Caveamus igitur ne nos quoque hujusmodi "periculis succumbamus, iniumentis agrum omni noxa purgeamus. Sic enim mentibus nostris culturam sicut pluviam matutinam ac serotinam infundemus; sic calorem qui e sole justitiae fluit, lacrymis nostris mitigabimus. Hinc, sicut ager secundus, Dei benedictionis compotes erimus, virtutum nostrarum fructum, si non centu-

A *Κεφ. Γ', στίχ. λβ'. Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀράπωντας ὑμᾶς, κ. τ. λ.*

B *Νικήτου τοῦ καὶ Δαβίδ. Τὴν φιλίαν ἐκ τριῶν συνεστάναι τούτων, ἡδονῆς, φημὶ, καὶ χρείας, καὶ ἀρετῆς, παιδεῖς συφῶν ἀπεργήναντο. ἀλλὰ τὰς μὲν πρώτας δύο αἰτίας, εὐχινήτους εἶναι, οὐ μονέμους, οὐδὲ τὸ βέβαιον ἐν υἱοῖς ἀνθρώπων ἔχοντας. Ὁμοῦ γὰρ τὸ ἡδύνον πέπαυται, καὶ ἡ χρεία παρελήλυθε, καὶ τούτοις συγκαταλέγοται τὸ φίλτρον. "Οὐθεν καὶ χούνου καὶ τόπου διάστασις τοῖς οὖτω φιλοῦσι ἐπιβουλεύειν οἶδε, τὴν φιλίαν ὥσπερ διμήλη παχεῖα καὶ ζόψιψ, τῇ λήθῃ συγκαλύπτουσα. Οὐ μὴν καὶ ἡ κατὰ ἀρετὴν συνεστῶσα τὴν ἵσον τρόπον ἀμαυροῦται, ἀδιάπτωτος δὲ καὶ ἀνεπηρέαστος παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ μένει διαστήματι, καὶ οὐδὲ ἡτινοῦν προφάσει διαπίπτει, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἰσχυροτέρᾳ καὶ λαμπρότερᾳ γένεται πολεμούμενη. ὡς μηκέτι φιλίαν μόνον αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ ἀγάπην κυριώτερον διαμάζεσθαι. Ητις κατὰ τὸν Ἀπόστολον, οὐδέποτε ἐκπίπτει. Εἴνοις μὲν γὰρ, φιλίας ἀρχή ὡς δύοις, ἐπιθυμίαις· φιλία δὲ, ἀγάπης ἀρχή καὶ πηγή· ἀγάπη δὲ, τὸ κεφάλαιον γόμου καὶ προφητῶν. Διὸ τὴν μὲν, καὶ ἀχρι τελέων μόνον, καὶ ψιλοῖς συνίστασθαι λόγοις οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ἀγάπην δὲ τῷ δικαιοντι μὴ εἶναι, εἰ μὴ ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ μαρτυροῖτο· καθὼς δὲ τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης παρεγγυᾶ μαθητής, μὴ ἀγαπᾷν λόγῳ καὶ γλώσσῃ παραγγέλλων, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ.*

C *Κεφ. Η', στίχ. ε'. Ἐξῆλθεν δ σκεπων τοῦ σκεπραι, κ. τ. λ.*

Νικήτου Παφλαγόνων. Ὅρα μήπως ἡ τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, τοῖς τοῦ ἀέρος, φημὶ, πνεύμασι, τὸ θείον σπέρμα διαρπαγή, εἴτουν ἐναποσθεσθῆ σου τῆς χαρδίας ἡ θρυαλλής ἡ ἡλιαχῷ καύσων, εἴτουν ἐμπυρίοις πάθεσι καὶ ἐνδομυχοῦσι πιεσμοῖς, ἡ ζωτική ἐναποξηρανθῆ σοι ἴκμάς· ἡ μήπως ὡς δέμνοις τιστὶ καὶ ἀχάνθαις ταῖς ποικίλαις μερίζεταις καὶ φρουντίσι τοῦ σώματος τὸ θείον σοι τοῦτο σπέρμα τοῦ φόβου Κυρίου καὶ τῆς πίστεως ἐναποπνιγέν, ἀχρόπον καὶ ἀδόκιμον ἀπελέγη τῷ γειωργῷ.

D *Νικήτου, τοῦ καὶ Δαβίδ. Φυλαττώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς μηδεμιὰ τούτων κινδυνεῦσαι τῶν ἀποπτώσεων, ἀλλ' ἀνακαθαίρωμεν πάσης ἐπηρεάς τοιαύτης, τῆς δικαιοίας τὴν ἀρουραν· καὶ θετὸν πρώτον καὶ δύψιμον τὴν ποικίλην τοῦ πνεύματος διδαχὴν ταῖς μελέταις ἐπισπώμενοι, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης σύμμετρον θέρμην ἀνακαλούμενοι δάκρυσιν, οἷα καλὴ καὶ ἀγαθὴ γῆ, τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εύλογίας ἐπιτυγχά-*

νοιμεν· εἰ καὶ μὴ ἐν ἑκατὸν, ἀλλ’ ἐν ἑξήκοντα, τίγουν Αριν, at saltem sexagesimum tricesimumque reddendo.

Κεφ. III', στήχ. κδ'. Ἰδὼν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς περίπλοκον γενόμενον. κ. τ. λ.

Νικήτου τοῦ Παφλαγόνος. Καρδιαχῆ γάρ διαθέσει τῷ ἀργυρίῳ προσπεπερνημένης αὐτῷ τῆς ψυχῆς, καὶ τινα τρόπον προσκεκολημένης, καὶ ἐν γενομένης ἐπὶ αὐτῷ, εὐχὴ οὐκέτο εὔχερῶς τοῦ φιλουμένου διασπᾶται, εἰ μὴ μετὰ μείζονος πόνου· ὥσπερ καὶ μελῶν σώματος βιαλως ἀφαίρεσις γίνεται διατρουμένης συμφυτα.

Cap. XVIII, vers. 24. *Videns autem Jesus illum tristiem faciem, etc.*

Nicetæ *Paphlagonis*. Anima quæ simul cum corde aurum sitit eique unite dedita est, non sine magno labore inde divellitur. Sic etiam corporis membra hanc amputantur, quin tota eorumdem evanescatio penitus solvatur.

ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΚΥΡΟΥ ΝΙΚΗΤΑ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΔΑΔΥΒΡΩΝ

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΕΠΩΝ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

DOMINI NICETÆ PHILOSOPHI

EPISCOPI DADYBRORUM

EXEGESIS CARMINUM ARCANORUM MAGNI GREGORII THEOLOGI.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Οἱ μὲν παρ' Ἑλλησι φιλοσοφῶτας εἰναι δόξαντες καὶ λογιώτατοι, ἡνίκα δὲ ταῖς ὑπὲρ τὸ βλεπόμενον καὶ τὴν αἰσθησιν θεωρίαις ἐπιβαίνοντες φυσιολογίας τινὸς ή θεολογίας ὡς αὐτῷ... νῦν ἐπελαμβάνοντο, πλείους δὲ μάλιστα βίβλους ἐπετείνοντο· ὡς δὲ αὐτῷ τῆς κατ' αὐτοὺς ἐντρυφῶντες πολυνοίας καὶ θεωρίας, καὶ τοῖς ἐγγίζουσι δὲ αὐτοῖς τῆς ἀπὸ τῶν θεωρημάτων μεταδιδούεν ὥφελειας· ἀλλ' οὐδὲν τασσούσον εἰς οἰκοδομὴν καὶ κατέρθωσιν τῆς τε ἴδαις αὐτῶν διανοίας καὶ τῆς τῶν μαθητευομένων... φιλοποφεῖν ἐδοκίμασαν, δασον εἰς βλάβην... τῆς δυτικῆς ἀληθιγνωσίας δι' ἀμαρτίαν... ἐπειδὴ γάρ τὴν πάσης σοφίας κατ... πηγὴν κατ' ἀρχὴν εἰς τοὺς περὶ τῶν δυτικῶν γινομένων λόγους προκατεβάλλοντο, οὐδὲ ἐπιγνῶνται... καὶ οὗτως ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῶν πρὸς πᾶσαν ἀληθιγνωσίαν ὀδηγείσθαι καὶ κατε... κατηξιώσαν· διὰ τοῦτο οὖτε περὶ ἀρχῶν, οὔτε περὶ τῶν μετὰ τὰς ἀρχὰς, οὔτε περὶ τοῦ τῶν γινομένων τέλους ἀξιόλογον ή ἀξιόθεον τι φιλοσοφήσαντες ἀπελέγχονται· ὅθεν τῆς μιᾶς καὶ μόνης τοῦ δυτικῶν δυτοῦ θεοῦ σοφίας καὶ ἀληθείας διαμαρτύνοντες, μυρίαις δόξαις καὶ πλάναις καὶ ἐναντίεσι πρὸς τε ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους διενεχθέντες, ἀπεδοξιμάσθησαν οὔτε τοῖς περὶ θεοῦ λόγοις συμβαίνοντες (πῶς γάρ καὶ Ἐμελῶν οἱ μὴ παρ' αὐτοῦ περὶ αὐτοῦ μνούμενοι, τὸ πᾶν

B

PROCÉMIUM (a).

Qui apud Græcos philosophiæ et ratiocinationis perillissimi esse putant, quando in speculationibus de visu et sensatione aggredientes quamdam physiologiam aut theologiam ut illi ... nunc incurvant plures quam maxime libros protendebant: ita ut ipsi intra se de sapientia et speculatione sua gloriarent, his qui ad ipsos accedunt suarum demonstrationum utilitatem communicent; sed nimine tantum ad efformationem et directionem sui ipsorum et discipulorum conscientiæ ... philosophari sibi proposuerunt, quantum ad perversiōnēm veræ et rectæ cognitionis propter culpam ... Quouiam enim omnis sapientiæ fontem a principio in sermonibus de entibus existentibus instituerunt, non cognoscere ... et ita in ipsa et per illa ad omnem veram cognitionem perduci et ... aestimaverunt. Ideo neque circa principia, neque circa res quæ principiis succedunt, neque circa entium finem aliquid rationabile vel probabile philosophari inveniuntur. Unde sola et unica Dei vere existentis sapientia et veritate carentes, multis opinionibus et erroribus et contradictionibus cum seipsis et cum aliis agitati, reprobati sunt in sermonibus circa Deum non convenientes: quomodo enim evenire debebat his qui non ab illo de illo

(a) Mai, *Spicileg. Rom.* V, 397, ex codice Vaticano qui, utpote ex antiquiore Sfortiano descriptus, lacunis aliquot laborat, propter veteris exempli

plaris damna. Dicit hoc procemium in Commentario Nicetæ quod post Gregorii Nazianzeni carmina edidimus (tom. XXXVIII). Evidit.

edocet, in omni re suis propriis cogitationibus se
permittebant? neque de his quæ ad Deum auerent
concordem et ʃermum sermonem et determinatum
per veritatis amorem elucubrati sunt.

Quamobrem certe sapienter et recte supernaturaliter supernaturale Dei Palpis Verbum, ut indignos sive et insanos factus illos esse arguit et contemptibiles, homoque per paterni Spiritus in purissimam Mariam obumbrationem, eis sine peccato humanam ingressus vitam, sermonibus quae ad uoram et solam in Trinitate divinam hierarchiam attinebant, revelavit; quae autem in ipso fiebant aut facta erant similibus verbis ac prophetæ patefecit; et quae de suo fine erant grandibus et dignis sermonibus retatas et intelligentes aures edocuit; operibus autem omnibus et divinis signis sans sermones confirmavit et fidem adeptus est, itaque stultam omnem mundi sapientiam cum manifestasset quantum potest aliquis per crucem et sepulturam et resurrectionem, ad Patrem a quo exivit, et ad propriam gloriam ascendit; suum vero in locum ejusdem naturæ Spiritum famulis suis mittens, per omnes, qui cunctis generationibus surgent, servos suos, sanctas et arcanas de Deo revelationes et sapientiae veritates et magnificencias diffundit. Videntur quidem diversæ quædam esse et multiformes, fortasse etiam contradici quædam reputarentur a quibusdam, de Deo doctrinæ, quae per prophetas et apostolos et hos qui secuti sunt plures sancti doctores institutæ sunt: ne una quidem apud illos qui veram gloriam annuntiant occurrit contradictione. Omnes enī a Deo inspiratae theologie, ex uno et ejus sancto Spiritu principium assumentes, et ad unum veritatis propositum tendentes, concordes secundum et cum aliis consonae esse debent; veteribus quoque Scripturis novæ consequuntur et veteres notis consentirent, et nullam hominibus sensu prædictis contradictionem præbent; nisi quis ab aliis theologis dictum, aliis attribuerit; quod apud prophetas obscure et enigmatische dictum est propter tempus, clare et sine ambiguitate per evangelistas dicatur; aut, ad hanc quoque, nisi quid concisa et rapide apud apostolos dictum, explicatis, ampliis et diffusis verbis per Ecclesiasticæ annotationes a doctoribus tractatum sit.

Si quis igitur talia discordantia in sacris Litur-
giis reprehaverit, omnino illo longe a veritatis pro-
posito decidit. Non ergo discordantia quedam aut
contradiccio inest in veritatis theotogis circa sim-
plex et unum veritatis verbum; aut ad invicem,
quemadmodum in philosophis extraneis esse de-
monstratur; semper enim qui unius Domini sunt
veritatis spiritus suis praedecessoribus in fide et
pietate eorum patribus et dueibus suis post Christum
devote inherentes, et illorum gratiam et sapientiam
ad se adducentes, et si quid necesse est vel aliud a
se adjici, non sibi sed patribus prudenter referen-
tes, merito Patrum laudis hæredes et ipsi exhiben-

Α δέ τοις ιδίαις επιτρέψαντες λογισμός;), οὗτος δὲ τῶν παρὰ Θεοῦ γινομένων σύμφωνον καὶ ἐπτάτα λόγουν καὶ ὥρισμένον φιλαλήθικας διεκονήσαντο.

Διὸ δὴ σοφῶς τε καὶ ἀγαθοπρεπέστερος ὑπερουσίας οὐ περαύσιος τοῦ Θεοῦ Πατρὸς Δόγας. Ἃς ἀναξίους πίστεως καὶ μεματαιωμένους εἰπεῖν ἔξελέγχων, καὶ ἀξονδενωκώς, φυδρωθεὶς τε διὰ τῆς τοῦ πατρικοῦ Ηνεύματος ἐπὶ τὴν ὄπερες Μαριάμ ἐπελύσεως; καὶ χωρὶς ἀμαρτίας οὖν ἀνθρώπουν ὑπελθὼν βίον, λόγοις μὲν τὰ περὶ τῆς μιᾶς καὶ μόνης τριαδοῦτῆς θεαρχίας διηγγελχώς· τὰ τε περὶ τῶν δι' αὐτοῦ γεγονότων, ή γινομένων ὁμολόγως τῷ λόγῳ καὶ τοὺς προφήταις ἀνηγγελχώς· τὰ τε περὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ μεγαλοπρεπῶς; καὶ ἀξιοπρεπῶς εὐθίτι καὶ συν-
Β. τοῖς ἀνηγγελτοῖς ὥστε· Ἡρῴδης δὲ πάσι καὶ σημείοις ἀξιοθέοις ἐπισφραγίσας τοὺς αὐτοῦ λόγους καὶ πι-
στωσάμενος, καὶ μαρὰν σύτῳ πᾶσαν τὴν κοσμικὴν
οὐρανὸν ἀποφένας, διόστη τις διὰ σταυροῦ καὶ ταφῆς
καὶ ἀναστάσεως, πρὸς τὸν Πατέρα, 'παρ' οὖν ἔξελήλυ-
θεν, καὶ τὴν ίδιαν ἐπανῆλθε δόξαν· ἕαυτοῦ δὲ ἀντ-
ἀλλαγμα τὸ συμφύες Πνεῦμα τοῖς οἰκείοις παρεχό-
μενος διὰ τῶν ἡφαίστου ἐκάστης γενεδες ἔξεγειρομέ-
νων αὐτοῦ θεραπευτῶν, τὴν ἱεροχρυσίους θεοφρήμο-
σύνας καὶ ἀληθοσοφίας αὐτοῦ καὶ μεγαλουργίας
ἀνυφέρει· δοκοῦσι μὲν οὖν ποικίλαις τινὲς εἶναι καὶ
τολμαχεῖσι, ἵσσοις δὲ ποτε καὶ ἀνανταροῦσθαι τινὲς
ὑπονοηθεῖν τισιν, αἱ τε διὰ προφητῶν καὶ ἀποστό-
λων καὶ τῶν ἀφεῖταις διδασκάλων ἀγίουν πλείων ἀνα-
C. ταττόμεναις θεηγορίαις· οὐδεμία δὲ παρὰ τοῖς τὴν
ἀληθῆ δόξαν προσβεύσουσιν ἀναντιστῆς· πᾶσαι χάρ-
αι θεόκτνεοστοι θεόλογοιται, ἅτε δέ εἰς ἐνδές καὶ τοῦ αὐτοῦ
ἅγιου Πνεύματος· τὴν δρυχὴν ἀφορμώμεναι, καὶ πρὸς
ἴνα τὸν τῆς ἀληθείας σκοπὸν συντετομέναι, οὐμ-
φωνοί τε πρὸς ἑαυτάς καὶ ἀλλήλαις ὁμολογοί· ταῖς
τε Παλαιαῖς Γραφαῖς οἱ Καινοὶ συντετόμεναι, αἱ τε
Παλαιαὶ συνθέουσται ταῖς Καιναῖς, καὶ μηδεμίαν τοῖς
γε νεῦν ἔχουστον ἀναντεῖλαιν ὑποφαίνουσαι· τελὴν εἰ
μή τις τὸ περὶ ἀλλοις τῶν θεολόγων ρηθὲν, ἄλλοις
δὲ παρεθέν· καὶ εὐ παρὰ τοῖς προφήταις διασφάνες ἡ
αἰνιγματωδῶς εἰρημένον διὰ τὸν καιρὸν, σαφῶς δὲ
καὶ ἀντικεκαλυμμένον διὰ τῶν εὐαγγελιστῶν ή πρὸς
τεύτοις ίτι, εἰ εὐ συντετμημένος καὶ γεργᾶς διὰ
τῶν ἀποστόλων, ἀνηγγελμάτως δὲ καὶ τολμερῶς
D. διερράδεσκῶς πρὸς τὴν οἰκοδομήν τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ
τῶν διδασκάλων ἔξεργαζόμενον.

Εξ τις οὖν τὰ τοιαῦτα διαφωνίαν τῶν ιερῶν Λογίων
Απολογίζοιτο, παντάπαιδιν δὲ τοιοῦτας τοῦ τῆς ἀλη-
θείας πόληρα πίπτει σκοτοῦ· οὐκούν διαφωνία τις ή
ἐναντίων τοῖς ἀληθινοῖς θεολόγοις περὶ τοῦ ἀπλοῦ
καὶ ἐνδέ τῆς ἀληθείας λόγου, ή πρὸς ἀλλήλους, καθά-
περ τοῖς τῶν θύραθεν φιλοσόφοις παρίσταται· ἀλ-
γάροι τοῦ ἔνας θυτες Κυρίου τῆς ἀληθείας Πνεύμα-
τος, τοῖς ἀντῶν πρεσβυτέροις τῇ πίστει καὶ τῇ εὐα-
θείᾳ, ὡς πατράστην ξαυτῶν καὶ καθηγηταῖς, μετὰ τὴν
Χριστὸν, εὐλαβῶς ἐφεκτίμενοι, καὶ τούτοις τὴν χάριν
καὶ τὴν σοφίαν εἰς ἐκπομπάς ἐπισπάμενοι, καὶ εἰ τι
προσθίνειν: δέον παρ' ἐκατῶν, καὶ τοῦτο, οὐχ ἐκατοῦν,
ἀλλὰ τοῖς Πατράστην εὐγνωμόνως ἀναφέροντες, ἀξίως

τῶν Πατρικῶν εὐλογιῶν χληρονόμοι καὶ αὐτὸς οἱ πάντες θεοῖς καὶ μιχρότεροι, πρὸς τὸν ὑπὲρ πάντας τοὺς πρεσβύτερους καὶ διδασκάλους τετιμημένους ἡμῖν Γρηγόριον τὸν θεολόγον τὸν τοῦν ἐπερείδοντες, ὃς τῆς ἡμετέρας καθηγεμόνα φυγῆς, καὶ ὡς περισσοτέρως ἐκ τῶν αὐτοῦ θεολογιῶν οἰκοδομούμενοι, ὄλγους τινὰς ἐκ τῶν αὐτοῦ δισφράστων καὶ δισθεωρήτων λόγων, τοῖς θεοφράστων ἐπών, τὰ ἀπορρητότερα καὶ τοὺς πολλοὺς ἀνεπίστατα εἰς ἔξῆγτοιν προύθικαρεν ἔστοις· δμοῦ μὲν τὸν Θεόν Πατέρα ταῖς ιεραῖς τιμῶντες μυηροσύναις, δμοῦ δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου θεόφορον νοῦν τὸν αἰκεῖον διὰ τῆς ἐρμηνείας τῆς λέξεως· ἐξ ἀνάγκης παρενέρχοντες ή παρεκτείνοντες νοῦν, εἰ καὶ ἀληθῶς τὸ ἔγχειρημα τολμηρόν· καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὸ πλάτος τῆς κατ' αὐτὸν ἀληθογνωσίας κατεύθυνθομενοι, οὗτοι δὲ μὲν καὶ Έλλοις τῶν πεπαθευμένων οὐ μιχρὸν ίσως τὴν ὥρελειαν διὰ τῆς τῶν θεολογικῶν δογμάτων ἐξηγήσεως προξενήσομεν. Πρόσκειται δὲ πρῶτον ἡμῖν ἕπος εἰς ἀπίσκεψιν Περὶ δρόχων.

Οἱ τῆς κοσμικῆς ασφίας τὴν ἀκροτάτην καταλαβεῖν κατοιδμενοὶ περιωπήν, πάντα τὰ ὅντα καὶ τὰ γινόμενα εἰς τρεῖς τὰς κυριωτάτας καὶ πρωτίστας αἵτιας καὶ ἀρχὰς ἀναφέροντες ἐκκορυφοῦνται· ταύτας δὲ νοῦν, καὶ ὄλην, καὶ εἶδος καλοῦντες, συνανέρχους καὶ συνειπτούς τῶν πάντων ὑποτίθενται, κατ' οὐδεμιᾶς τρόπον ἐνολας ή ἀρχὴν ή τέλος διδέξοθαι πάντοτε δυναμένας ή δυνησόμενας· τὸν νοῦν μὲν καὶ Θεόν κατωνομάχοιν, ὡς διὰ πάντων χωροῦντα, καὶ καταθεώμενον τὰ πάντα· ὄλην δὲ φασὶ τῶν καλουμένων στοιχείων τὴν τετρακτύν· πρὸς δὲ καὶ πέμπτον ἔτι σῶμα τὸ οὐράνιον· εἶδος δὲ τὴν Ιδύτροπον ἀκάστου καὶ ευμπληρωτικὴν τῆς οὐσίας Ιδέηται, ἣν οἱ μὲν οὐσιώδη ποθεῖται, εἰ δὲ Ιδέαν οὐνομάχοι· τρεῖς οὖν ταῦτας τῶν θυτῶν καὶ τῶν γινομένων αἵτιας συνανέρχους ἀλιστώνται καὶ συστόλους, μήτ' ἀρχὴν μήτε τέλος ἐχούσας διηρημένως καθ' ἑστάτας θεωρεῖσθαι διορίζουσιν· ἐξ. ὃν ίχ ποιητικοῦ ὄλικοῦ τε καὶ ἄλικοῦ αἰτίου, ἀνθρώπους τε καὶ ζῶα πάντα, καὶ τὰ ἐπὶ μέρους φυτά πάντα, οὐλοτε ἀλλα διὰ γενέτεως εἰς τὸν κόσμον ἀλιστήρειν, καὶ διὰ φύσεως ἀποιχόμενα, κατὰ συντυχίην τινὰ καὶ ἀτατορον καὶ ἀδριστον ἐκ διεδοχῆς ἀνασύκλησιν· οὗτοις ἀνάρχως καὶ ἀτελευτήτως ἐξ τὸ διηγεῖταις ἀποταλασσούσαι· Τοιαύτη μὲν ή τῶν οἰτεῖοισι φῶν παταίστης, ὡς δέ ὄλγων ὄποιμνησαι, δῆτα τῷ δυτὶ τῇ; αὐτῶν ἀθεότητος ἀναρχίας τε καὶ ἀταξίας ὑποτιθεμένη· καὶ τῇ ἀρχηγικωτάτῃ τῶν ὅλων ἀρχῇ καὶ αἵτιᾳ τὸ ἀνίσον αἰσχος τὴν ὄλην, καὶ τὸ ἀνυπόστατον εἶδος δμοσθενῶς ἀλισυνάρχειν δογματίζουσα· ὃν τῆς παραλόγου ματαιοσοφίας τὸ αἰσχιστον καὶ παράλογον ίκχων τοῦ; θεολόγοις ἐξεληκεγμένον παρέντες ἡμεῖς τῇ τοῦ μεγάλου θώμαθα Γρηγορίου ἀληθοσοφίᾳ, κ. τ. ξ.

A cur. Ideo et uos qui his omnibus posteriores et longe minores ad virum super omnes velires et doctores nobis honoratum Gregorium Theologum mentem nostram applicavimus, ut ad animi nostri datur, et tanquam abundantius ex illius libris theologicis relecti, in paucis quibusdam inter illius sermones stylo et intelligentia difficiles, certe divinos tamen sermones, loca arcana magis et multis impertia per exegesim explanavimus; simul divinum Patrem sacra memoria honorantes, simulque ad illius Dei sapientia plenam mentem, propriam per interpretationem orationis necessario applicantes et intendentis nostram mentem, etsi vere temerarium fuerit suscepimus: et per hoc ad amplitudinem cognitionis secundum illum veritatis directi, sic aliis discipulis non parvam forte utilitatem per theologicorum dogmatum exegesim procurabimus. Proponitur autem nobis primus sermo ad disquisitionem *De principiis*.

B C D Qui mundanae sapientiae summam accipere praesumunt cognitionem, omnia entia et creatura ad tres principales et primarias causas seu principia referentes enumerant; has vocant mentem, materiam, et speciem, quas communia principia et communes causas omnium supponunt, cum nullo qui concipi queat modo, aut principium aut mentem accipere unquam possunt aut poterunt. Mentem quidem Deum appellaverunt, ut per omnia diffusum, et omnia communientem; materiam vero dicunt eorum quae vocantur elementa, quaternitatem; quintum autem adjicitur corpus celeste: speciem denique propriam formam cuiusque et perfectam substantiae proprietatem, quam substantialis qualitatem alii, alii idem nominaverunt. Tres igitur illas entium et creatorum causas coprincipales, semper existentes et coeteras, neque principium neque mentem habentes distincte per se demonstrari exponent; e quibus sunt ex activa materia et propria causa, homines et animalia cuncta, et particulares omnes plantæ, et aliunde alia per productionem in mundum semper inducta, et per destructionem consumpta, secundum fortuitam quamdam, infinitam et illimitatam circularem successionem; ita abeque principio et fine in continuum perficiuntur. Talis quifem est horum superbiorum insanitia, ut paucis meiorem, illi qui est digna attribuens atheistæ eorum anarchiæ et confusionis; et supremo omnium principio et cause per... contumeliam materiali, et sine substantialia speciem pari virtute semper consociari dogmatizans; quorum stultæ sapientiae turpitudinem et stultitiam merito theologis condemnata linquentes, nos ad veram magni Gregorii sapientiam incunabulorum, etc.

NICETAS BYZANTINUS.

MONITUM EDITORUM.

Circa ætatem Nicetæ Byzantini parum consentiunt qui scriptorum ecclesiasticorum historiam enarrarunt. D. Cellier eum floruisse putat post medium saeculum XII; sed id inconsulto scripsit. Allatius, quem sequitur Maius, eum ad finem saeculi IX floruisse asserit, et quamvis suam sententiam nullo argumento confirmet, a veritate tamen non aberrat.

Duo tantum supersunt Nicetæ Byzantini opera, quæ ex certis notis intrinsecis ad hanc ætatem referri debent; adeo ut mirum sit, tot viros oculatos qui de ætate Nicetæ disputatione, eas non perspexisse.

In Refutatione epistolæ principis Armeniæ et Apologia concilii Chalcedonensis, eam fere agitat controversiam quam Photius in scriptis suis ad Armenos tractat. Resellit epistolam principis Armeniæ, cujus verba singillatim recitat; quæ quidem epistola alibi existare non memini, sed scriptam fuisse ex historiis Armeniæ narrat doctissimus Serpos (a). Adeo ut omnino verisimile sit principem Armeniæ quem Nicetas refutat, illum ipsum esse Asutium vel Aschodium, ad quem Photius sibi scribendum esse existimavit (b).

Id vel inde colligi potest, quod Basilius Macedo pacem conclusit cum Aschod, rege Armeniæ, quem *dilectissimum suum filium* appellabat, ut narrat Joannes Catholicos, celebrer Armeniae historicus (c). At Nicetas pariter principem Armeniæ, quem resellit, nomine *filius dilectissimi* appellat, sive nomine imperatoris Constantinopolitani scripserit, sive, quod verosimilius, tanquam episcopus Ascotum filium in Christo nominaverit. Porro Basilius Macedo obiit anno 886, Aschod vero, anno 889. Refutatio ergo Nicetæ ante illam ætatem in publicam lucem prodit.

Nec recentiora sunt opuscula quæ Nicetas Byzantinus scripsit contra Mahometanos. Quamvis enim nulla nota temporis in capite libri appareat, occurrit tamen infra *confutatio epistolæ secundæ ab Agarenis missæ ad Michaelem imperatorem, Theophili filium*. Alqui agitur hic de Michaeli III qui anno 836 natus est, et an. 867 a Basilio Macedone trucidatus est. Epistola illa secunda scripta est ergo ante annum 867, nec diu post a Niceta confutata, siquidem de ea loquitur quasi recenter scripta. Præterea ab initio summis laudibus extollit imperatorem cuius jussu se librum illum exarare declarat; quæ laudes maxime ad ætatem Basiliī convenire videntur, vel ad initia regni Leonis Sapientis qui anno 886 patri Basilio successit.

Falso igitur Nicetæ opera recenserentur inter scripta saeculi XI (d) vel XII (e), etsi et illis æstatibus Græci cum Armenis de dogmatibus fidei disputaverint, sed prorsus collocanda erant inter monumenta exeuuntis saeculi IX; quod nemo hactenus demonstravit.

Postquam Allatius in sua *Græcia orthodoxa* (f) asseruisset, Nicetam Byzantium a Niceta Davide non esse distinguendum, quin opinionis suæ momenta exponeret, postea tamen ubi de Nicetorum scriptis ex industria disserit (g), duos esse autores distinctos affirmat. Allatum sive affirmantem sive negantem identitatem utriusque auctoris cœce et candide sequitur card. Mai. Nobis autem longe verosimilior videtur secunda opinio, non tantum ideo quod scribendi ratio utriusque diversa sit, sed etiam quia Nicetas David e Paphlagonia oriundus, Nicetas vero philosophus Constantinopoli natus esse videtur. De iis penes doctos judicium esto.

J-B. M.

(a) Vid. *Compendio storico di Memorie chronologiche concernenti la religione e la morale della nazione Armena. Opera del marchese Giovanni di Serpos.* T. II, p. 44. Venezia 1786. Notat, epistolam quam Aschod I Constantinopolim misit, scriptam fuisse ab Isaaco Mrud, doctore serocis indolis, qui ex odio suo erga Græcos multa incongrue dixit, et sic Nicetæ, ut conjicimus, cum resellendi ansam præbuit.

(b) Vid. *Opera Photii*, t. II, p. 714, *Patrolog. Græc.* t. CII.

(c) *Histoire d'Arménie par Jean Catholicos* (l'his-

torien), pag. 126, Paris 1841.

(d) *Histoire d'Arménie de Matthieu d'Edesse*, traduite par Dulautier, part. II, chap. 93, p. 435, Paris 1858, ubi Matthæus Edessenus narrat quomodo Kakig Ascoti filius, tempore Decæ imperatoris, id est inter an. 1059 et 1067, Constantinopoli pro Armenis disputavit, et Græcis satisfecit.

(e) Conferantur disputationes Theoriani.

(f) *Græciæ orthod.* t. I in notis, ad calcem voluminis, ubi lectorem remittit ad Disquisitionem suam, postea edendam, *De Nicetis*.

(g) Apud Mai *Nora Bibl. Patr.*, t. VI, p. 9.

DE SCRIPTIS NICETÆ BYZANTINI.

(Ex Leonis Allatii *Distrība de Nicetis*, ap. Maium, *Biblioth. nov. Patr. tom. VI*, part. II, p. 8).

Habetur: Νικήτα Βυζαντίου φιλοσόφου ἔχθεσις κατασκευαστική μετ' ἀποδείξεως τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος, ἐκ κοινῶν ἐννοιῶν, καὶ διαλεκτικῆς μεθόδου, καὶ φυσικῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ συλλογιστικῆς πολυτεχνίας προσγομένη· καὶ ἀντίρρησις τῆς σταλεῖσης ἐπιστολῆς ἐκ τῶν Ἀγαρηνῶν πρὸς Μιχαὴλ βασιλέα υἱὸν Θεοφίλου, ἐπὶ διαβολῆς τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως· *Nicetæ Byzantini philosophici expositio confirmans cum demonstracione Christianum dogma ex communibus notionibus, et dialectica methodo, et naturabilis argumentis, et artificio syllogistico producia. Et consulatio epistolæ ab Agarenis ad Michaelem imperatorem, Theophili (non Theophylacti, ut Possevinus et Epitomatores Gesneriani vertunt) filium missæ, qua Christianam fidem calunniabantur. P.: Διασθήταν τι χρῆμα ἀλήθεια, καὶ τούς γε λίαν δέουσκούντας.*

Alius est ejusdem tractatus: 'Αντίρρησις, καὶ ἀνατροπὴ τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς τῆς σταλεῖσης παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν πρὸς Μιχαὴλ βασιλέα υἱὸν Θεοφίλου, ἐπὶ διαβολῆς τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως· *Consulatio et enversio secundæ epistolæ ab Agarenis ad Michaelem imperatorem Theophili filium missæ, qua fidem Christianam calunniabantur. P.: Εἴδουλόμην, ὡς φίλος, τὸν περὶ πίστεως ἡμῶν, τοῦ Χριστιανικοῦ λέγω δόγματος, λόγον.*

Tertius est: 'Ἀνατροπὴ τῆς περὶ τοῦ Ἄραβος Μωάμεθ γραφείσης βίβλου ἐν κεφαλαιοῖς λ'· *Resulatio libri ab Arabe Mohameto conscripti, capitibus, triginta. P.: Μεγάλων καὶ τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀξίων ὑπὲρ χόντων Ήσος tractatus contra Agarenus dicunt asservari in bibliotheca Vaticana Possevinus, et Epitomatores (a).*

Est præterea pro synodo Chalcedonensi adversus epistolam Armeniæ regis, qua ille dictam synodum hæreseos incusare veritus non fuerat: Νικήτα Βυζαντίου φιλοσόφου καὶ διδασκάλου Ελεγχος καὶ ἀνατροπὴ τῆς σταλεῖσης ἐπιστολῆς ἐκ τοῦ ἀρχοντος τῆς Ἀρμενίας, ἐπὶ διαβολῆς τῆς δρθιοδόξου τομῶν πίστεως, καὶ τῆς ἀγλας καὶ οἰκουμενικῆς τετάρτης συνόδου, ἐξ ἀνατροπῆς τοῦ φιλοχρόστου καὶ ἐύσεβεστάτου βασιλέως τομῶν. Ἐγράψη δὲ πρὸς τὸν ἀρχοντα ἐκ προτώπου τοῦ πατριάρχου· *Nicetæ Byzantini philosophi et doctoris resulatio epistolæ ab Armeniæ principe missæ, qua invidiose fidem nostram orthodoxam, et sanctam alique accumenicam quartam synodum criminatur, iussu Christi amantis et piissimi nostri imperatoris. Scripta est ad principem, et patriarcham inducit loquentem. Epistolam hanc doctissimam tum argumentorum copia et vi, tam sententiarum gravitate, et sanctorum Patrum auctoritatibus refertissimam, et vere auream, non passus inter meæ litterariorum supelleciliis latebras diutius immorari, Latinitate donatain, edī curavi in primo lymno scriptorum Græciæ orthodoxæ hic Romæ typis sacrae Congregationis de fide propaganda anno 1652, in 4, Græce et Latine.*

Ejusdem etiam sunt: Προλεγόμενα, καὶ ἔξηγησις τῶν πέντε φωνῶν· *Prolegomena et expositio quinque vocum. P.: Μέλλοντες σὺν Θεῷ ἀρχεσθαι. In bibliothecis Italicis.*

(a) Mirari licet, magnum Allatium, loqui. nunc ex aliena potius notitia, quam ex propria. Atqui codex Vaticanus DCLXXXI, qui illa Nicetæ Byzantini adversus Mohametum Agarenosque opera continet, iamdiu exstabat ante Allatiū in biblioteca Vaticana, ut nos diximus in hac *nova Patrum bibl. T. IV, part. I, p. 321*, ubi tamen nostra aliqua secundum banc Allatii dissertationem reformata videntur. Neque enim hic Byzantinus Nicetas idem est ac Nicetas David; quod cum in calce tomī I Græciæ orthodoxæ affirmasset Allatius, nosque eum sectati fuerimus, nunc idem alter sentit, eique nos ipsi obsequenter rursus consentimus. — Idem Allatius iguoravit codicem Latinum CCCXIV, qui pariter in biblioteca Vaticana iamdiu exstabat; ideoque neque

A Nicetæ Aquileiensis episcopi, neque nobilium ejusdem scriptorum meinuit, quæ nos, Deo laboribus nostris favente, illinc deproprompsimus, scilicet de ratione fidei, de Spiritu sancti potentia, et de diversis Christo Domino convenientibus appellatiōnibus. — Denique Allatius nullam facit mentionem Nicetæ episcopi Naupacti, quem pariter omnino ignorat Lequinius in *Or. ck. T. II, col. 198 seq.*, ubi scribit illius urbis episcopos. Atqui ego in biblioteca Vaticana inanibus non semel contreclavi mis. ad quatuor Evangelia et ad apostolorum Actus copiosum Græcum Nicetæ episcopi Naupacti commentarium, quod egregium opus accurate postea describam, ejusque aliquem saltem fructum cum Ecclesia publice communicabo. A. M.

ΝΙΚΗΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΡΟΠΗ

ΤΗΣ ΣΤΑΛΕΙΣΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΑΡΜΕΝΙΑΣ
ΕΠΙ ΔΙΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΗΜΩΝ ΠΙΣΤΕΩΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

ΕΞ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΗΜΩΝ.

Ἐγράψη δὲ πρὸς τὸν ἄρχοντα ἐκ προσώπου τοῦ πατριάρχου.

NICETÆ BYZANTINI

REFUTATIO ET EVERSI

EPISTOLÆ AB ARMENIÆ PRINCIPE MISSÆ

QUE INVIDIOSE FIDEM NOSTRAM ORTHODOXAM

ET SANCTAM ET ECUMENICAM QUARTAM SYNODUM CRIMINATUR

JUSSU

CHRISTI AMANTIS ET PISSIMI NOSTRI IMPERATORIS.

Scripta est ad principem, et patriarcham inducit iugementum.

(Ex Leonis Allati Gracia orthodoxa t. I, p. 863.)

¶. Cum Dei humanitate, et divinis iudiciis, nec non piissimorum atque orthodoxorum nostrorum imperatorum benignitate supremam pontificatus sedem regiae urbium gubernare in me receperim, omni studio animique alacritate rationis compotem gregem Christi nostri, inter pastores primarii, uti fas est, regere dirigereque adiutor, et ut vires ministrant, et oratio in oris aperiōne ab universorum Domino suggestur, divinis sacerdotiis dogmatibus instruere contendo, ne zizaniorum satori dæmoni in sincero ac purissimo frumento, vera scilicet rectaque fide et doctrina, super quam firma atque inconcussa catholica et apostolica Ecclesia fundata est, zizanias, hereticas nempe opiniones disseminandi, noxamque divino gregi afferendi, focus sit. Quapropter licet non nulli aulam Domini ingressi, nostraroruinque arcanorum participes facti, posita ab aliquibus temerariis hominibus seduci, sive ex ignorantia, sive avita morositate oppressi, non ita recte exquisitam veritatis rationem, puramque Christianorū sententiam profiterentur, hos nunc quidem consueta oris allocutione corrigere, et in veritatis rectique dogmalis norma constabilire incumbimus, nunc vero eos, quos ob longum locorum intervallum præsentes alloqui non possumus; per epistolas confirmare studemus, et

α'. Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ, καὶ θεοῖς χρήμασι, καὶ εδυνεῖται τῶν πανευσεβῶν καὶ δρθοδέξων ἡμῶν βασιλέων, τὴν ἀρχιερατικὸν βαθμὸν τῆς βασιλείδος πόλεως πηδαλιουχεῖν ἀναδεδεγμένος, πάτη σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ τὸ λογικὸν ποίμνιον τοῦ ἀρχιποίμενος ἡμῶν Χριστοῦ ἐννόμως διέπαιν καὶ διιθύνειν ἐπείγομαι· καὶ, ὡς ἡ δύναμις ἀγχωρεῖ, καὶ λόγος ἐν ἀνοἶξει τοῦ στόματος παρὰ τοῦ τῶν δλῶν χορηγεῖται, καὶ θεοῖς δῶμασι καταρτίζειν πυκνῶς τοῦτο ἐσπούδακα, ὡς ἀν χώραν μὴ λάθῃ ὁ τῶν ζεζανίων σπορεὺς διάβολος, καὶ τῷ ἀδόλῳ καὶ καθαρωτάτῳ σίτῳ, τουτέστι τῇ εἰλεκτρινῇ καὶ δρῦῃ πίστει καὶ διδασκαλίᾳ, ἐν ἥ βεβαίᾳ καὶ ἀσάλευτος ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία ἔστηκε, ζιζάνια, ἥγουν αἱρετικάς τινας ἐννοίας ἐπισπείρη, καὶ τινας τοῦ θεοῦ παιμνίου καταλυμήνηται. Διὰ τοῦτο, εἰ καὶ τινες τῆς αὐλῆς Κυρίου ἐντὸς γενήμενοι, καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου μετασχεῖν κατεξιθέντες, εἴτα ὑπὸ τινων εἰκασιῶν ἀνδρῶν κατασυρέντες, ή καὶ ἐξ ἀμαθείας, ή καὶ ἐξ προγονικῆς δυστροπίας κεχρατημένοι, καὶ μὴ λιαν δρθῶς τὸν ἀκριβῆ λόγον τῆς ἀληθείας καὶ καθαρᾶς δόξης τῶν Χριστιανῶν πρεσβεύοντες τυγχάνοντεν, ταύτους πῆμὰν τῇ ξατά σιόμα δμιλίᾳ ἐπανορθοῦν, καὶ ἐπιδειναῖς εἰς τὸν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δρθοῦ δῶματος λόγου προσύμμεθα· πῆ δ' οἵς κατὰ πρόταπον δμι-

λέν, ὡς πόρρω που διεστῶτες, ἐξαδυνατουμένην, τούτους διὰ γραμμάτων ἐπιστρέψειν σπουδάζομεν· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, πάντα τὸν περιούσιον λαὸν, καὶ τὸ βασιλεῖον ἑράτευμα χρηματίσαν Κυρίου, καὶ δεομένους ὀφελεῖς τῆς χρείττονος, ὡς οὖν τε, ὀδηγεῖν ἡμᾶς ἐπάναγκες. Τοὺς γάρ χρέος ἀφωνιώμενον ἀρχερεῦσιν δεῖ καθόστηκε. Ταύτη τοις διαθέσεις ψυχῆς καὶ πρὸς τὴν εὐχαριστίαν τοῦ πεποθημένου ἡμῶν τίκνου, καὶ χρονίας ἡμῖν ἀγάπης πρὸς αὐτὸν καθισταμένης, καὶ πλείστων, ὡς εἰκός, πρὸς τὸ γράφειν ἡμῖν συναθούντων, ἔδοξε μᾶλλον διὰ τὴν οὐκ οὔτε δπως, ἐκ πολλοῦ χρόνου ἐν τοῖς τῇ Ἀρμενίᾳ κλίμασι δόγματος οὐκ ὄρθου ἐπεισρυέντος καὶ ἐπιστήφαντος, Σεβήρου τινὸς, φημὶ, αἱρεσιάρχου καὶ τοὺς ἀκεῖς πάντας καταλυμηνεμένου πρὸς τὸ γράφειν παρορμηθῆναι. "Οθεν δὴ τῆς ἡμετέρας ἐπιστολῆς πολλαῖς ἀποδεῖξεις χρησάμενοι, ἐν αἷς θάττον πρὸς τὸ δέον καὶ ὅμδες πεισθῆσεσθαι ἐδόκουν, καὶ ἀναμυηθέντας τὸ ἀληθὲς πῆ; ἀμώμου καὶ καθαρᾶς πίστεως τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου μεθ' ἡμῶν στῆναι· καὶ ἀμφα τὸν ἐνα Χριστὸν καὶ Κύριον, καὶ θεὸν ἡμῶν τὸν ἐκ δύο φύσεων, καὶ ἐν δύο φύσεσι, καὶ δύο φύσεις ἔχοντα, μικρὸν δὲ τῷ ὄκοστάσει διντα κυρίως δοξάσαι.. "Οπερ ἀνέκαθεν καὶ σχεδὸν εἰπεῖν ἡ ὑφῆλιος πᾶσα, καὶ οἱ ἀρχιεράτεικοι πάντες θρόνοι τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τὸ τηγικάδε ἐν τῇ Χαλκηδονίᾳ μητροπόλει συναθροισθέντες, καὶ κατὰ πάντα δπαδοι καὶ διαδρόμοις ταῖς πρώην τρισὶν ἀγίαις συνόδοις γενόμενοι, κατὰ μηδὲν διαφωνήσαντες συνοδικῶς ὥρισαν τε καὶ ἀθέσπισαν. Τοιγάροῦν ἔκτοτε καὶ μέχρι τῆς σήμερον οἱ ὄρθως καὶ εὐσεβῶς μετὰ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας βιοῦν ἐθέλοντες, τὴν ἐκεῖσε συγκροτηθεὶσαν σύνοδον ἀγίαν καὶ οἰκουμενικὴν τετάρτην πρὸς ταῖς διλλαῖς τρισὶν δισμένως ὑποδεχόμενοι, διαπαντὸς δέδουσι. Μενοῦνγε ἀλπὶς ἡμῖν οὐχ ἡ πυχοῦσα παρῆν, δπως ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐπιστολῆς πεισθέντες, διτι τάχιστε τῆς χειρῶν δόξης μετασταλητε, καὶ πρὸς τὸ παρ' ἡμῶν δρῦν δόγμα τῆς ἀληθείας πρεσβευθμένον, ἥγουν τὸ δοξάζειν δύο φύσεις καὶ μίαν διπλατάσιν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ, εὑμαρῶς μεταπέσοιτε.

β'. Ἐτελ οὖν τὸ ἐλπιζόμενον ἡμῖν εἰς πέρας οὐκ ἐκεῖνηκεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ γραφέντα ἐδυσχέρανας· καὶ οὐ μόνον τούτοι, ἀλλὰ καὶ ἀντειπεῖν καὶ ἀντιρρητικούς ἡμῖν λόγους γράψαι ἐπειράθης, τούτου χάριν πυρωθεὶς τῷ θείῳ ζῆλῳ, καὶ τὴν τῆς σωτῆς ὑφορώμενος δίκην, οὐδὲ ἀντανθοὶ ἀτημελητὸν αε καὶ ἀθεράπευτον καταλιπεῖν φήθημεν. Διὸ δοτα μὲν ἐν τῷ γράμματι σου ἐπὶ διαβολῆς τῆς ἡμετέρας ἀληθείας ὄμολογίας ἐμφέρεται, καὶ δέξια ποσῶς λόγου ἔντα, ταῦτα εἰς μέσον ἀγαγόντες, ἀνατρέψαι πειρασμέθα. Τοιγάρτοι μικρὸν μετὰ τὸ προσῆμον τῆς σῆς ἐπιστολῆς οἰοντεὶς ἐπιστήγγων καὶ ἐπισυνδέων τὴν τῆς ἀγάπης κτήσιν μετὰ τὴν εἰς μίαν ὄμολογίαν τὴν ἀληθείας καὶ ἀμωμήτου πίστεως, σπουδάζων τοὺς διοτρόπους ἐν οἰκῷ Κυρίου φωτίζεσθαι τε καὶ καταρτίζεσθαι· Εἰ καὶ τινὲς ἀπέδρασαν ἐκ ταύτης τῆς καλῆς καὶ δρῆς ὄμολογίας, ἡς πάρεδωκαν οἱ ἄριοι ἀπόστολοι, καὶ κατώρθωσαν αἱ ἀγιαι τρεῖς σύνοδοι, καὶ τὰ ἔξης, ἀριθμήσατε ἡμῖν διὰ τούτων

A ut verbo extricem universo populo accepto, et regio sacerdotio, quo I funeral Domini, necnon potioris utilitatis indigenti pro viribus viam commensurare necessarium est: hoc etenim semper est proprium antistitium munus atque officium. Propterea tum inclinatione voluntatis qua ad gloriam nostri desideratissimi filii propendemus, tum amore diuturno, quo eum prosequimur, plerisque etiam ad scriptinem compellentibus, visum est satius, propter noscere qua ratione multo ab hinc tempore in regionibus Armenorum dogma non rectum, Severi cuiusdam hæresiarchæ jam per omnes eas partes introducunt, quod deserviens omnes ibi habitantes summopere laedit, ad scribendum animum applicare, ut inde nostra epistolæ plerisque demonstrationibus usi, quibus quæstocinus vos ad id, quod æquum est, reduci existimo: et de novo veritatem inculpatæ sinceræque fidei Christiani mysterii edicti una cum nobis sentiatis, et simul unum Christum et Dominum, et Deum nostrum, qui ex duabus naturis, et in duabus naturis, et duas naturas habet cum unica hypostasi, uti est, teneatis, quod ab antiquo tempore, ei sere, ut ita dicam, universus terrarum orbis, et quinque archieraticæ sedes catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ tum in Chalcedonensium metropoli coacti, in omnibus consortes ac concordes, et a primis tribus synodis minime in aliquo discrepantes ex synodi sententia decreverunt et determinarunt. Quapropter ex eo tempore ad hunc diem, qui recte pieque cum catholicæ et apostolicæ Ecclesia vivere satagunt, ibi coactam synodum sanctam, et oecumenicam quartam, præ aliis tribus lubenter exosculati per omnia venerantur. Spes itaque certa nos tenet, vos nostra hac epistola persuasos, abjecta omni cunctatione a pessima vestra sententia recessuros, et ad rectum veritatis dogma, quod nos profitemur, nempe in œconomia Christi duas naturas, et unam hypostasim esse, facilis negotio relapsuros.

C καὶ μίαν διπλατάσιν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ,

D 9. Cum ergo, quod nos sperabamus, finem non haberent, imo scriptis etiam nostris exasperatus tunc et contra ire, et refutatoriam quoque orationem scribere conatus es, ideo divino zelo succensi, crimen silentii et accusationem effugientes, te neglegimus et incuratum deserere operæ pretium esse non duximus. Quare quæcumque in epistola tua nostram veram professionem calumnias attexuisti, aliquo lamen modo non indigna consideratione in medium affarentes, redarguere contabimus. Atqui paulo post tuæ epistolæ proœmolum, quasi astringens et aligans mutuam amicitiam cum una vera et immaculata fidei professione, studensque ut tu similes in domo Domini illuminentur et instruantur: Licet nonnulli, ais, ex proba hac reclaque professione recesserint, quam sancti apostoli tradiderunt, et sancti tres synodi persecerunt, etc., manifestissime nobis per hanc tuam opinionem indicasti, laudibus extollens et beatos eos existimans, quibus cum divino

amore veræ fidei professio una est. At quenam hæc
sucrit verissima professio, quain apostoli tradide-
runt, et tres sanctæ synodi constabiliverunt, licet
aliqui ex hac recta fide rebellarint, omnino dices
tuam, quæ omnis naturæ unum Christum et Deum
nostrum ex diversis naturis post unionem factum
profitebor, et ex duabus naturis et duas naturas ha-
bere in una hypostasi pernegat. Hunc enim compo-
sitionis modum in divini Verbi unione cum carne
factum suisse palam infra declamas. Heu rem mi-
ram! Quanam tu ratione testes oculatos et divinos
veritatis præcones, neenon sanctos ac deiferos viros
aliis atque aliis temporibus ad synodos congrega-
tos tandem culpas et contumelia oneras? Quis
enim ex iis, qui res dijudicandi peritia pollent, tra-
ditam esse, aut confirmatam dicet apud Verbi mu-
nistros, aut Patres divinos, quam tu profligeris seu-
tentiam, quæ asserat, Christum unius naturæ post
unionem esse, et ex duabus unionem confectam, in
duabus vero, aut duas esse naturas post unionem
inficietur? Propterea accedat princeps apostolorum
Petrus per suam confessionem, te quæ dixisti emen-
titum esse manifesto evincens et, per eum universus
apostolorum cœtus. Etenim Christus Dominus et
Deus noster dixit apostolorum principi Petro: Tu
es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam
meam, et portæ inseri non prævalebunt adversæ
eam¹. Hæc porro Dominus Petro dixerat, cum Do-
mino semetipsum hominem nuncupanti Petrus
enuntiasset, Tu es Christus Filius Dei vivi². Tum
vero in Christo Domino et Deo nostro hæc duo dicta
copulata sunt, confirmatumque est, et Deum esse,
et hominem. Si itaque ambæ hæc deitatis et huma-
nitatis rationes, cum Christus Dominus et Deus
noster unus existat, post ipsius unionem de eo di-
cuntur, et unus et idem est sempiternus Filius ante
omnia sæcula a Patre sine tempore et mutatione
prognatus, qui est una sanctissimæ Trinitatis hy-
postasis, Deus Patri secundum æternitatem æqualis,
paternam essentiam et naturam in se perpetuo ha-
bens, sed qui extremis temporibus ex Spiritu sancto
et Maria Virgine carnem et humanitatem assumpsit,
hic æternus Filius sine ulla mutatione factus tan-
quam unus ex hominibus, per omnia præ uno pec-
cato, nostra, quam ipse non habebat, natura ac-
cepta, in eo divina, quam ab æterno possidebat,
permanente, manifestum est, in duabus naturis, et
duas naturas possidere, qui unus est hypostasi Chri-
stus post unionem, si modo compellationes Deus et
homo naturas indicant, tanquam quæ de multis di-
cuntur. Confessionis itaque de Christo verum
dogma in Chalcedone celebratae divinæ synodi san-
ctorum Patrum definitio recte decernit, Christum de-
terminans, unam esse ex sancta Trinitate hypo-
stasim duas naturas habentem, naturam divinam
et naturam humanam.

Χαλκηδόνι συγχειροτημένης θείας συνόδου τῶν ἀγίων
ὑπόστασιν ἐκ τῆς ἀγίας Τριάδος είναι. Δύο φύσεις

Α ἐγέρηνα; τὴν σεαυτοῦ δέξαν ἀποσεμνώνων, καὶ μαχαριστοὺς εἶναι οἰδέμενος, οἷς ἂν μετὰ τῆς ἐνθέου ἀγάπης καὶ τῇ ἀληθοῦσι πίστεως δμολογίᾳ μᾶς πάρεστι. Τίς δὲ αὕτη ἡ ἀληθεστάτη δμολογίᾳ, ἣν οἱ ἀπόστολοι παρέδωκαν, καὶ αἱ ἄγιαι τρεῖς σύνθεταις κατώρθωσιν, εἰ καὶ τινες ἐκ ταύτης τῆς ὁρθῆς πίστεως ἀπεδυσκέτησαν; Πάντως ἐρεῖς τὴν σεαυτοῦ, τίτις μιᾶς φύσεως τὸν Ἑνα Χριστὸν καὶ Θεὸν ἡμῶν ἐκ διαφόρων φύσεων μετὰ τὴν ἐνωσιν ἀποτελεσθέντα δμολογεῖ, καὶ ἐκ δύο φύσεων, καὶ δύο φύσεσις ἔχοντα ἐν μιᾷ ὑποστάσει δυνατά ἀρνεῖται. Τοῦτον γάρ τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως παραχατικὸν ἐν τῇ τοῦ θείου λόγου πρὸς σάρκα ἐνώσει γεγενῆσθαι σαφῶς διαγραφεῖς. Βαθεὶ τοῦ θαύματος! Πῶς εἰς τοὺς φύτεπτας καὶ θείους κήρυχας τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ μή γ καὶ τοὺς κατὰ διαζύρους χρόνους συνοδικῶς συνειλεγμένους ἀγίους καὶ θεοφόρους δινδράς τοσοῦτον ἐπιχειρεῖς τὸν μῶμον; Τίς γάρ τῶν ὑγιῶν κρίνειν εἰδότων, παρεδεδόται, ή βεβαιοῦσθαι φήσεις παρὰ τοῖς ὑπηρέταις τοῦ λόγου, ή τοῖς θείοις Πατράσι τὴν σύντιστη παράστη πρεσβειομένην δέξαν, τὴν φάσκουσαν τὸν Χριστὸν μιᾶς φύσεως μετὰ τὴν ἐνωσιν εἶναι, καὶ ἐκ δύο μὲν ἀποτελεσθεῖσαν τὴν ἐνωσιν, ἐν δύο δὲ, ή δύο εἶναι τὴ φύσεις μετὰ τὴν ἐνωσιν ἀπαγορεύουσαν; Διὸ εἰσαχθῆσθαι δικοδομήσωμον τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαις φύσεων οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Τοῦτον δὲ τὸν λόγον δικοδομήσωμον τὴν Ἀπόστολον Εφη χορυφαίω Πέτρῳ· Σὺ εἰ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσωμον τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαις φύσεων οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς αὐτοῖς. Καὶ γάρ Χριστὸς δικοδομήσωμον τὸν Κύριον καὶ Θεοῦ τὸν λόγον δικοδομήσωμον τὴν Κύριον, Επη τῷ Πέτρῳ, ήντα πρὸς τὸν Κύριον, ἐντὸν Γίδην ἀνθρώπου κεκληχθεῖ, Πέτρος εἰρηκε· Σὺ εἰ δικοδομήσωμον τὸν Κύριον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶτος. Καὶ συνήχθησαν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ τὸν λόγον δικοδομήσωμον τὸν λόγον, καὶ πεπίστωται, διει καὶ θεός καὶ δινθρωπός ἐστιν. Εἰ οὖν διμφότεροι οἱ λόγοι, τῆς θεότητος, φημὶ, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ ἐνδεδότος Χριστοῦ καὶ Κυρίου καὶ Θεοῦ τὸν λόγον, μετὰ τὴν ἐνωσιν αὐτοῦ κατηγοροῦνται, καὶ εἰς καὶ διειτός ἐστιν διάδειος Γίδης, δι πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρὸς φύροντας καὶ ἀπαθῶς γεγεννημένως. δις ἐστιν ὑπόστασις μία τῆς ἀγίας Τριάδος, Θεός Γίδης τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν διδιότητα, τὴν πατρικήν οὐσίαν καὶ φύσιν ἀλίσως ἐν ἐντῷ ζων, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν δικοδομῶν τὸν Πνεύματος ἀγίου καὶ Μαρτίας τῆς Παρθενού σαρκωθεῖς, καὶ ἐνανθρωπήσας, οὗτος διάδειος Γίδης ἀτρέπτως καὶ ἀναλλοιώτως, καὶ γεγονὼς εἰς τῶν ἀνθρώπων κατὰ πάντα, χωρὶς ἀμαρτίας, προσειληφώς τὴν τήμετέραν, ἣν οὐχ εἴχε, φύσιν, μεμενηκυίας αὐτῷ τῆς θείας, ἣν διδίως προείχε, φύσεως φρανερὸν, διει ἐν δύο φύσεσι καὶ δύο φύσεις ἔχων ἐστὶν δι εἰς τῇ ὑποστάσει Χριστὸς μετὰ τὴν ἐνωσιν· εἰπερ τὸ Θεός δνομα καὶ ἀνθρωπὸς φύσεών εἰσι δηλωτικά, ὡς κατὰ πολλῶν φερόμενα. Οὐχοῦν τὸ τῆς εἰς Χριστὸν δμολογίας τοῦ Ἀπόστολου ἀληθινὸν δόγμα δι τῆς ἐν Πατέρων δρος δρεθοτομεῖ, τὸν Χριστὸν δριζων μίαν ἔχοντα, φύσιν θεῖν καὶ φύσιν ἀνθρωπίνην.

γ'. Καὶ τιχὲ; τούτου παρίδειγμα, εἰ οὐδεὶς συνορφὴν, ὡδε· Προχεισθινασκούσιν οὖν χρύσινοι τρεῖς, δὲ εἰς ἐρβληθέτες πυρί, καὶ πυρωθεῖς ἐγένετο πῦρ, μεμενήχως χρυσὸς, οἷος ἦν. Σὺ οὖν εἰ θεῖης ἐν μέρει μὲν τοὺς δὲλλους δύο χρυσίνους, ἐν μέρει δὲ πολλοὺς δινθρακάς πυρίνους, εἴτα τὸν χρύσινον τὸν πυρωθέντα, καὶ πῦρ γενθμένον μεταξὺ τῶν δὲλλων δύο χρυσίνων καὶ τῶν δινθράκων, τὸν διέμεσον ἐν θεόσῃ χρύσινον διχοντα τὴν τε φύσιν τῶν δὲλλων δύο χρυσίνων τελεῖαν, τουτέστιν διτα χρυσὸν, ὡς τοὺς δυοῖν δικενοιν τοὺς χρυσίνοιν ἐκάτερον, καὶ τῶν δινθράκων φύσιν, ἐπειδὴ πῦρ ἔστιν, ὥσπερ τῶν δὲλλων δινθράκων ἱκαστος· τὸν αὐτὴν δὴ τρόπον δὲλδιος Γίδες ἐξ οὐρανοῦ καταδίξει, οὐχ ὑπόστασιν ἐξ ἡμῶν, ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν φύσιν Ἰλαΐς, καὶ γέγονεν ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν, ὡς δὲ θεῖος ἀπίστολος Πιστοῦ λέγει, κακαιρίσθαι κατὰ πάρτα καὶ τὴν ἡμετέραν δύοις ἀμαρτίας. Τοινυν οὖν δὲλδιος; Γίδες διχει τὴν τε τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἦν δεὶ προελχε φύσιν, τὴν ἡμετέραν δινθρωπίνην φύσιν μετὰ καὶ τὴν διατοῦ σάρκωσιν, μια ὑπάρχων ἐκ τῆς ἀγίας Τριάδος; ὑπόστασις, τῆς ἀγίας Τριάδος προσθήκην οὐχ εἰσδεξαμένης. Εἰ δὲ τοῦτο φανερὸν καὶ τοῖς μικρὰ δυναμένοις συνορφὴν έστιν, διτι τὴν σεαυτοῦ δόξαν, τὴν περὶ μιᾶς φύσεως τοῦ Χριστοῦ, οἵτε τῶν δικοστόλων δι χορὸς παραδέδωκεν, οἵτε μὴν αἱ ἀγίαι τρεῖς σύνοδοι, αἱ κατὰ διαφόρους καιροὺς παρ' εὐσεβῶν βασιλέων προνοίᾳ Θεοῦ συναθροισθεῖσαι, αἱς καὶ αὐτῆς διὰ τοῦ σοῦ γράμματος συνημολογεῖς, καὶ ἀποδέχῃ. ἐπεὶ καθαιρέσεις μὲν τῆς τοῦ Ἀρείου, καὶ Μαχεδονίου, καὶ Νεστορίου C κακοδοξίας πρώτον σύνοδοι συνάγηγερχέναι, αἱ μὲν πρότεραι δύο τὴν ἐπὶ θεολογίᾳ δρθῆν διμολογίαν ἐτράνωσάν τε καὶ ἐθέσπισαν, τοῦ διμολογεῖν διληθῶς τὸν διδοὺς Γίδην καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον διμούσια τῷ Πατρὶ καὶ διμοφυῆ. καὶ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς θεότητος, Ισοκλεῶς τῷ Πατρὶ τὸν Γίδην καὶ τὸ ἄγιον Πνεῦμα μετέχειν, καὶ ἐνα Θεὸν τὰ τρία δοξάζειν, καὶ τρία τὰς ιδιότητας πιστεύηται, καὶ μηδέτερον εἰς κτίσμα τούτων κατάγειν. Λέται δὲ περὶ μιᾶς φύσεως τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου οὐδαμῶς ἐθέσπισάν τε καὶ ὠρισαν. Ἡ δὲ πρώτη μὲν ἐν Ἐφέσῳ, τρίτη δὲ πρὸς ταῖς δυσιν οἰχουμενικῇ ἀγίᾳ σύνοδος, αὗτη μὲν τὴν τοῦ Νεστορίου κακοδοξίαν θρεμμεύσασα, ἥτις τὸν ἐνα Χριστὸν καὶ Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν εἰς δύο υἱοὺς καὶ δύο πρότωπα κατατεμένην ἐτόλμησε, καὶ τὴν πάναγνον καὶ ἀγίαν Παρθένον Θεοτόκον καλεῖν διπηρυθριασμένως δὲ δεῖλαιος οὐχ ἡξιού, μᾶλλον μὲν οἶν Χριστοτόκον, ὡς φιλόν δινθρωπον γεννήσασαν. Τὰς γὰρ δύο φύσεις τοῦ Ἐμμανουὴλ, ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς δὲ Χριστὸς θεωρεῖτο, ἥγουν τὴν θεότητα, φημι, καὶ τὴν δινθρωπότητα, ἀνὰ μέρος τιθεῖς, καὶ ιδιοσυστάτως ταύτας διμολογῶν, καὶ φύσιν ἀπρόσωπον μὴ δοξάζων, καὶ διὰ τοῦτο δσαι μὲν αἱ φύσεις, τοταῦτα καὶ τὰ πρότωπα συνεισάγων, καὶ σχετικὴν ἐνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὸν ἐκ Μαρίας γεννηθέντα ὡμολόγει. Τοιγάρτος τούτον ἀναθεματίσασα, ἐθέσπισε τε καὶ ἐκύρωσε τὴν καθ' ὑπόστασιν

A 3. Et præclarum hujusce rei exemplum, dummodo id non renuas, tibi habeto. Sint aurei nummi tres: unus in ignem conjectus et ignitus factus est ignis, remanens id quod prius erat anrum. Tu porro si seposueris alios duos nummos aureos in una parte, et ex alia multos carbones ignitos, postmodum ignitum illum aureum, et ignem jam factum inter alios duos aureos et carbones conjicias, medium numinum aureum intucheris naturam aliorum duorum aureorum habentem perfectam, tanquam qui aurum est, quemadmodum et duo alii aurei, carbonum quoque naturam, quando ignis est, sicut et ex aliis carbonibus. quilibet. Non alia ratione semipaternus Filius de cœlo descendens non a nobis hypostasini, sed naturam accepit, et factus est tanquam unus ex nobis. Et divinus Paulus apostolus asseverat, tentatum fuisse per omnia secundum nostram similitudinem absque peccato³. Igitur semipaternus Filius habet Patris et Spiritus sancti, quam semper antea possederat, naturam, et nostram humanam, post suam incarnationem, cum sit una sanctæ Trinitatis hypostasis, nullo sanctæ Triadis adulitamento. Id si ita est, manifestum sit iis, qui pusilla etiam capere possunt, tuam de una Christi natura sententiam, neque apostolorum cœlum, neque tres sanctas synodos diversis temporibus a piis imperatoribus divina Providentia congregatas, quas et ipse per tuam epistolam recipis, et eodem atque nos animo voluntateque probas, tradidisse. Ad resellendas equidein Arii, Macedonii et Nestorii vesicas opiniones illæ coactæ sunt, prime dux professionem de Deo rectam exposuerunt, et decreverunt, ut omnes vere profissentur, semipaternum Filium et Verbum Dei et Patris, neenon et sanctiunt Spiritum ejusdem essentiæ naturaque esse cum Patre, et eamdem et unam divinitatem æquali gloria cum Patre Filium et Spiritum sanctum participare, et unum Deum tria hæc consideri, licet proprietatibus tria esse credantur, et ex his neutrum al creaturas deferre. Et hæ de una natura mysterii secundum Christum nihil sanciverunt, aut definitivèrunt. Prima autem Ephesina, sed tertia ordine œcumonica sancta synodus, Nestorii hæresi debellata, qui unum Christum et Dominum et Deum nostrum in duos filios, et duas personas dividere ausus, immaculatissimam sanctamque Virginem vocitare Deiparam inveniente nimiris miser renuebat, sed potius Christiparam, tanquam, quæ parum hominem genuisset: namque duas Emmanuelis naturas, ex quibus et in quibus Christum contemplamur, deitatem nempo et humanitatem per se unamquamque separans, et æque ac si propria hypostasi subsisterent asseverans, et absque persona naturam nullam agnoscens, et proprieta tot personas, quod erat naturæ, introducens, secundum habitudinem unionem Dei Verbi ad eum, qui ex Maria prognatus erat, asserebat, cumdem anathemate seruit, decre-

vitque et consiliuit unionem essentialē et secundum hypostasim duarum naturarum, deitatis scilicet et humanitatis, in uno Christo, una nempe hypostasi observari. Nullo itaque modo sancta synodus, vesani Nestorii opinionem, quae dicitur in Christo personas astruebat, condemnans, unam in Christo naturam prorans asserendam esse decernit. Etenim neque prima sancta synodus, quae tres naturas in divinis, quae erat Arii opinio, sustulit, protinus et triadem hypostasem denegavit. Sic et Ephesina tertia synodus de duabus hypostasisib[us] sententiam anathemate feriens, non statim et naturarum diversitatem condemnavit. Quinimo ad stabilendam secundum hypostasim et essentialē unionem naturarum upius Christi, deitatis et humanitatis, hominis exemplum usurpavit, qui ex duabus naturis, corpore alicuius incorporeo constitutus, in duabus naturis consideratur, licet una tantum hypostasis sit quicunqu[us] homo. Et quamvis exemplum de homine particulari non in omnibus assimilatur unioni Christi, eo tamen solummodo ad insanam Nestorii opinionem refellendam usus est, qui palam affirmabat nullam esse absque propria persona naturam, sicutique non posse, ut duas naturas secundum hypostasim et essentialiter unitas in una hypostasi observentur, quae non inferant et duas personas, quod unionem scheticam, sive secundum habitudinem, efficit, ideoque duos filios et duos Christos miser depraedicabat. Hanc falsam opinionem dirimens, hominis exemplum usurpavit. Imo plerosque dei seros Patres in sancta tertia synodo Ephesina divus Cyrilus in medium adduxit, stabilens secundum hypostasim unionem in una hypostasi, qui est Christus in diversis naturis agnitus. Qnod vero in diversis naturis agnoscitur, omnino in illis est, in quibus agnoscitur. Cuius itaque oratio demonstraverit de una Christi natura confessionem, neque ab apostolis suis assertam, neque a sanctis tribus synodis constabilitam, frustra salsa fabularis emuntians, eam a sanctis apostolis traditam, et a sanctis tribus synodis suis confirmatam: nam oratio potius naturarum diversitatem in uno Christo representavit. Illud autem rursum asserere, et si nonnulli ex hac sententia nempe affirmante, unius esse naturam Christum post unionem, transfigerunt, ad eos scilicet, qui duas naturas Christum habere post unionem profidentur, quosnam ignorantiae terminos non exsuperat? Quis enim non novit partem a toto, minus a multissimo decedere? Et non contra. Quapropter qui vestre sunt sententiae, si ad eos, qui nostrae sunt, comparentur, mininam aliquid insimilari parte occupare comperientur. Quare indecora agis dicens nos ex vestra sententia ausus esse. Quin, ut potius verum dicam, vos a nobis decessistis.

4. Infra etiam in epistola tua notens sanctam et universalem synodum admittere, quam nos inter reliquias alias sanctas tres synodos annumeramus,

A καὶ οὐσιώδη ἐνωσιν τῶν δύο φύσεων, τῆς θεότητος, λέγω, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῷ ἐν Χριστῷ, ήγουν τῇ μερὶ υποστάσει θεωρεῖσθαι. Οὐδεμῶς οὖν ἡ ἀνατροῦσα ἀγία σύνοδος τὸ τοῦ ματαιόφρρονος Νεστορίου φρόνημα, τὸ δοξάζον ἐπὶ Χριστοῦ δύο πρότυπα, συνεισάγει ἐξάπαντος τὸ μίαν φύσιν ἐπὶ Χριστοῦ δμολογεῖν. Καὶ γάρ ἐπὶ τῆς θεολογίας, οὐχ ἡ ἀνατροῦσα πρώτη ἀγία σύνοδος τὸ τρισέδν τῆς δμολογίας τῶν φύσεων τὸ τοῦ Ἀρείου φρόνημα, ἥδη καὶ τὸ τρισέδν τῆς υποστάσεως ἀνήρει. Οὕτως καὶ ἡ ἐν Ἐρέσῳ ἀγία τρίτη σύνοδος ἀνεθεματίσασα τὸ διττὸν τῶν υποστάσεων φρόνημα, οὐκ ἥδη καὶ τὸ τῶν φύσεων διάρροον ἀνείλε. Μενοῦνγε πρὸς βεβαίωσιν τῆς καθ' ὑπόστασιν καὶ οὐσιώδους ἐνώσεως τῶν φύσεων τοῦ ἐνδὲ Χριστοῦ, φημὶ δὲ τῆς θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ τὸν τινὰ ἀνθρώπου υποδείγματος χάριν προσελήφεν, δε τὸ δύο μὲν φύσεων, σώματός τε, φημὶ, καὶ ἀσωμάτου, τὴν σύνθεσιν Βοχηκε, καὶ ἐν δύο φύσεσι θεωρεῖται, μία τις υπόστασις οὖσα δικαθίαστα ἀνθρώπος. Καὶ οὐ κατὰ πάντα ἐξομοιούμενον τὸ παράδειγμα τοῦ τινος ἀνθρώπου πρὸς τὴν κατὰ Χριστὸν ἐνωσιν, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὴν τοῦ Νεστορίου κακόνοιν ἀποτεινομένη, δε τριῶς ἐφασκε, μή εἶναι φύσιν χωρὶς οἰκείου προτώπου, καὶ ἀδύνατον ἔστιν ἰδεῖν δύο φύσεις καθ' ὑπόστασιν, καὶ οὐτισμῶς ἡνωμένας ἐν μιᾷ υποστάσει, μή συγεισαγούσας καὶ δύο πρόσωπα, διπερ ποιεῖ σχετικὴν ἐνώσιν, καὶ διὰ τοῦτο δύο υἱοὺς, καὶ δύο Χριστούς, διελαίσις ἐκτήρυττε. Ταύτη τοις τὴν φευδὴ δόξαν ἀνατροῦσα τῷ τινος ἀνθρώπου παραδείγματι ἐχρήσατο. Άλλὰ καὶ πελλοὺς τῶν θεοφόρων Πατέρων εἰς τὴν κατ' Ἐφεσον ἀγίαν τρίτην σύνοδον προχειρικεῖν δὲν ἄγοις Κύριλλος, συνιστῶν τὴν καθ' ὑπόστασιν ἐνωσιν ἐν μιᾷ υποστάσει, δε ἔστιν δὲ Χριστὸς ἐν διαφόροις φύσεσι γνωριζόμενος. Τὸ δὲν διαφόροις φύσεσι γνωριζόμενον πάντως καὶ ἐν ἐκείναις ἔστιν, ἐν αἷς καὶ γνωρίζεται. Ἐπει οὖν δὲ λόγος παρέστησεν, δτι τὴν περὶ μιᾶς φύσεως τοῦ Χριστοῦ δμολογίαν, οὗτε τις τῶν ἀποστόλων εἰρηκεν, οὗτε μήτι δὲ τῶν ἀγίων τριῶν συνδῶν ἐνεβαίωθη. Μάτην φευδοσπείρη, λέγων, δτιπερ ἐκ τῶν ἀγίων ἀποστόλων παρεδόθη, δὲ τῶν ἀγίων τριῶν συνδῶν ἐνεβαίωθη· δὲ λόγος γάρ μᾶλλον τῶν φύσεων τὸ διάφορον ἐν τῷ ἐν Χριστῷ παρέστησε. Τὸ δὲ πάλιν εἰρηκέναι, εἰ καὶ τις δὲκ ταύτης (ἥγουν τῆς δόξης, τῆς λεγούσης μιᾶς φύσεως εἶναι τὸν Χριστὸν μετὰ τὴν ἐνωσιν) ἀπέδρασαν, ὡς δῆθεν τοὺς δύο φύσεις τὸν Χριστὸν ἔχειν μετὰ τὴν ἐνωσιν δμολογοῦντας, ἐξ αὐτῶν ἀποδεδραχέναι, πολας ἀμαθίας ἀνάμεστον οὐχ δὲν εἴη; Τίς γάρ οὐ σύνοιδεν, δτι τὸ μέρος ἐκ τοῦ δλου, τὸ δλιγοστὸν ἐκ τοῦ πολλοστοῦ ἀποδράψιν εἰωθεν· οὐ μήν ἐμπαλιν; Διὸ οἱ τῇ, ὑμετέρας δόξης πρὸς τοὺς τὴν τιμετέραν πρεσβεύοντας εἰ παραβληθείην, τὸ δλιγοστὸν δὲν καὶ διάχιστον μόριον ἔχοντες φανείην. "Ποτε οὐ δεὶ ἀποφαίνεινται, ήμας ἀποδεδραχέναι ἐκ τῆς υμετέρας δόξης, ἀλλὰ μᾶλλον τάλπης εἰπεῖν, ὑμᾶς ἐξ ἡμῶν.

B δ. Παραχατινὸν δὲ ἐν τῷ γράμματί σου, καὶ ἀπόδυσπετῶν πρὸς τὴν ἀποδυχὴν τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς τετάρτης συνδου, διὰ τὸ ήμας συνχρίθμιον

ποιῆσαι τῷ ἀριθμῷ τῶν λοιπῶν ἀγίων τριῶν συνδέων, καὶ ὥσπερ ἐξ εὐλόγου αἵτιας ταύτην ἀπαντανάμενος, τοιάδε γράψεις· Οἶδα μὲν, δτι οὐκ ἔστι κεκρυμμένος εἰς ὑμᾶς δὲ τρόπος τῆς τετρατης συνόδου, δτι δὲ τῷ γράμματι αὐτῆς η ἀγιωτάτη σου ἐμρήσθη ταύτην τὴν σύνεδον, καὶ ἔταξεν αὐτὴν μετὰ τῶν λοιπῶν τριῶν συνόδων, καὶ θέλει καὶ ὑμᾶς ταύτην δέχεσθαι, ηρ οὐκ ἐδέξατο οἱ Πατέρες ὑμῶν, οὗτε οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν, ἐπιστάμενοι τὴν κεροφωτὴν αὐτῆς ἐκ τῶν λοιπῶν τριῶν συνόδων, τῶν διαγνωσθέντων, καὶ κηρυξάντων διφτήρων τῷ κόσμῳ τὸν ἡριστὸν καὶ Χιλίον καὶ Κύριον, ἐνθάντα ἐκ δύο φύσεων, δισυγχύτως, καὶ ἀρρεπτώς, καὶ ἀγωρίστως, τῆς αὐτῆς συνόδου εἰς δύο φύσεις κεχωρισμένας λεγούσης, καὶ ἐπεργεῖταις, καὶ θελήσεις, διμορφωτῆσα τῷ Νεστορίῳ, πλὴν εἰς τὰ δύο πρόσωπα· ἐκεῖνον μὲν λέγοντος δύο πρόσωπα, αὐτῆς δὲ δοξαζούσης δὲ, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς δρθοδόξους χαλεπάσασα, δτι οὐ συμφωνεῖ τῷ Νεστορίῳ. Άσυμάζειν μοι ἔπειτο τοιαῦτα γράφοντός σου· οὐδὲ γάρ συνῆκας, ὃς γέ μοι δοκεῖ ἐκ τῶν οῶν βημάτων, τῆς ἀγίας τετάρτης συνόδου τὸ τε βούλημα καὶ τὴν πραγματείαν. Οὐδαμοῦ γάρ φαίνεται ἡ τοιαύτη ἀγία σύνοδος, δύο φύσεις κεχωρισμένας ίδιοσυστάτως οὖσας, καὶ καθ' εαυτὰς ἀνὰ μέρος ὑπαρχούσας ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου δοξάζουσα, εἰ καὶ ἀδίκως παρ' ὑμῶν συκοφαντεῖται, μᾶλλον μὲν οὖν τὰς παρ' εκάτερα τῆς μεσότητος, ἡγουν τῆς ἀληθείας, δόξας, φημι δῆ· τὸν πλεονασμὸν καὶ τὴν ἐνδειαν, ἐκτροπὰς σύνεις, τῆς μεσότητος, καὶ διὰ τοῦτο ψευδεῖς οὖσας ἐξιστραχίσασα, τὴν μέσην τάξιν ἔχουσαν δόξαν, ἀληθείας ἔχομένην ἐκράτευνε. Καὶ γάρ ὥσπερ ἐπὶ τῆς θεολογίας ἡ μεσότητος φαίνεται ἔχουσα τάληθες δόγμα τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, δὲ πλεονασμὸς καὶ ἡ ἐνδεια τὸ ψεῦδος (δε γάρ διὰ τὸ τρισσόν τῆς ὑποστάσεως καὶ διάφορον, καὶ τὸ τρισσόν τῶν φύσεων δοξάσεις, ναὶ μὴν καὶ δε διὰ τὸ ἐνιατὸν τῆς φύσεως, καὶ τὸ μοναδικὸν τῆς ὑποστάσεως συνεισφέροι, τάχα μοι δοκεῖ καὶ τῇ ἀληθείᾳ, τῇ κατὰ πλεονασμὸν καὶ ἐνδειαν δόξῃ νενοσηκέναι. "Οπέρ πάπονθεν Ἀρειός τε καὶ Σαβελλίος δὲ Λίβυς, τὰ ἐκ διαιμέτρου κακὰ, καὶ δυστίμα τὴν ἀσέβειαν. Ή δὲ τῆς ἀληθείας δόξης μέση τις οὖσα, καὶ τοῦ μὲν τὸ τρισσόν τῶν φύσεων, τοῦ δὲ τὸ ὑπογχυτικὸν καὶ μοναδικὸν τῆς ὑποστάσεως ἐξιστραχίσασα, ἐνα Θεόν, ἡγουν μίαν οὐσίαν καὶ φύσιν, καὶ τρεῖς ὑποστάσεις διμοουσίους ἐπὶ τῆς θεολογίας τρανῶς ἀνακηρύγτει. "Οπέρ εὔσεβης ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ πρώτη σύνοδος ἐθέσπισέ τε καὶ ὥρισε· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῆς ἀγίας τετάρτης συνόδου θεωρεῖν ἐνεστί. Τοῦ γάρ Νεστορίου διὰ τὸ δισσόν τῆς διμολογίας τῶν φύσεων, καὶ τὸ δισσόν τῆς ὑποστάσεως εἰσάγοντος, καὶ διὰ τοῦτο δύο υἱοὺς ἐπὶ τῆς οἰκουμένας δοξάζοντος, τοῦ γε μὴν Εὐτυχοῦς, καὶ Διοσκόρου, καὶ Σεβήρου καὶ τῆς ἀμφ' αὐτὸν συμμορίας, διὰ τὸ ἐνιατὸν τῆς ὑποστάσεως, καὶ τὸ μοναδικὸν τῆς φύσεως λέγοντος· φανερὸν δήποτεν, δτι οὐ μὲν τῇ κατὰ πλεονεισμὸν φευδεῖ δόξῃ νενοσηκεν, δ

A quasi ex rationabili causa cam respuas similia scribis: *Sat novi apud vos non esse in occulto quartæ synodi modum, cuius sanctitas tua in epistola mentionem induxit, eamque una cum aliis tribus synodis collocavit: cupitque nos eam recipere, quam neque Patres, neque doctores nostri receperunt, scientes eam aliis tribus synodis, quae determinarunt, et universo terrarum orbi promulgari, unum Christum et Filium et Dominum unitum ex duabus naturis inconsuse, immutabiliter et inseparabiliter, absōna ac diversa censuisse, cum asserat duas naturas divisas, et operationes, et voluntates, Nestorio ipsi, duas personas si excipias, consentiens; ille enim salterur duas personas, synodus unam, sicut orthodoxis facit faciens quasi non consentiat Nestorio. Admiratio sane me tenet, te similia scribere. Neque enim intelligis, ut ipse ex tuis verbis conjicio, sanctæ quartæ synodi neque propositum, neque scopum. Siquidem sancta hæc synodus duas naturas ex se subsistentes separatimque existentes in Christi mysterio unquam tenuit, licet vos illam non sine calumniæ ignominia criminassemus, quinimo inter extrema medium veritatis duntaxat sequens, excessum et defectum, quæ sunt e medio diverticula, ideoque falsa ab iudicante, medium locum occupantem sententiam veritati innixam constabiliuit. Quemadmodum enim in divinis medium obtinet verum catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ dogma, ita excessus et defectus falsum. Qui namque, propter hypostaseon triadem ac diversitatem, naturarum item triadem persenserit, vel propter naturæ unitatem singulare eliam hypostaseos introduixerit, næ is milie videtur a veritatis opinione iu ea, quæ ex excessu et defectu consequitur, falsitate graviter aberrare. Quod perpessi sunt Arius et Afer Sabellius, mala ex diadetro se invicem adversantia, juncta tamen impietate. Sed veritatis via media, et hujus quidem triade naturarum, illius confuso ac hypostaseos singulare proscriptis, unum Deum, unam scilicet essentiam, et naturam, et tres ejusdem naturæ hypostases in divinis palam deprædicat, quod pie sancta et ecumenica prima synodus decrevit et determinavit. Simili ratione et de sancta quartæ synodo philosophandum est. Nam Nestorio, propter geminam naturam, geminam etiam hypostasim introducente, ideoque duos filios in œconomia asserente: Eutychē vero ac Dioscoro, necnon Severo, aliisque ejusdem doctrinæ consortibus, propter unitatem hypostasis, singulare quoque naturæ satellitibus, manifestum est, hunc quidem ex excessu, alios ex defectu mala opinione laborasse. Sed desiliū sanctæ Chalcedonensis synodi medium veritatis viam ingressa, sanctamque et ecumenicam primam synodum secuta, quæ medianum veritatis viam constabiliuit, absurdâ penes extrema, duplex nomen hypostaseos, quod duos filios facit et duos Christos, quod est per excessum, imo et defectum, qui propter singulare hypostasis, naturæ quoque unitatem exhibet, corrigens, veritatis viam, quæ medium*

occupat confirmavit, et palam constitetur in unione Christi secundum hypostasim, duas naturas convenisse partium locum in uno Christo continentes, et unam hypostasim: quando medium aliquid obtineat cum extremis commune, et in aliquo differat, et in quibus cum excessu disconvenit, cum defectu concordat; in quibus autem a defectu discordat, cum excessu convenit. Exempli causa: Ecclesiæ opinio, quæ ab Ario secundum naturas dissentit, cum Sabellio unam naturam assertente consentit; quæ cum Sabellio pugnat secundum singulare et consūsum hypostasis, non abhorret ab Ario secundum triadem hypostaseon. Sic etiam discurrentum est in œconomia de media via, veritatis nempe sententiam in aliquo cum extremis concordare, in aliquo differre, et in quibus differt ab excessu, cum defectu concordare, in quibus a defectu, cum excessu. Sit pro exemplo. Ponantur opiniones, Nestorii, inquam, et Eutychetis, et Severi, quarum altera duas naturas et duas personas faretur, altera unam naturam et unam hypostasim asserit. Manifestum inter eas secundum excessum atque defectum nimium interesse, siquidem earum longissime diversa ratio est, nihilque est, quo natura, vel hypostasis inter se communicaunt. Quare assumatur ea opinio, quæ medium veritatis occupat; ea omnino in aliquo cum extremis convenire debet, et in aliquo discrepare, et in quibus ab excessu disconvenit, cum defectu consentire, in quibus defectui non concordat, cum excessu conjungi. Talis est sanctæ quartæ synodi sententia, in Christo duas naturas et unam hypostasim enuntians, quæ a Nestorio secundum hypostasim dissentientis (ille enim duas, hæc unam profiteatur), cum Eutychè atque Severo consentit, quod et ipsi unam hypostasim consentent. Sed rursum a Dioniso, et Eutychè, et Severo disconveniens secundum naturam, quod illi unam naturam in œconomia asserant, illa duas, non dissidet a Nestorio, qui duas tantummodo naturas in Christo posuit. Neinque ex eo quod in aliquo quis communicat cum alio, omnino cuin eo communicare opinetur, et tanquam una sentiente eum, qui in aliquo cum quopiam sentit, in eodem habeat, atque execratur; quandoquidem et vera Ecclesiæ opinio, quod in aliquo cum extremis concordat, Ario et Sabellio, ut oratio comprobavit, proscribetur. Et quis tantam blasphemiam ferre poterit? Pari ratione et de sancta quarta synodo pie disserendum est. Quia consentit in aliquo cum Nestorio, Ideoñ et una cum eo sentire dicemus? Apage. Hæc itaque synodus hoc modo mediæ veritatis viam evulgans non est improbo consilio, et summa ignoratione calumnianda, abjudicandaque, sed potius ubi prius reatum ipsius dogma amplexus fueris, exosculanda, annumerandaque cum aliis sanctis tribus synodis, quod, ut oratio demonstravit, nihil præ aliis sanctis tribus synodis innovavit; quinimo, si verum fateri volumus, eadem prorsus, æquaequa omnia

A δὲ τῇ κατ' Ἐνδειν. Πό δὲ τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἀγίας συνέδου θεσμοθεσία μέσην δόκιν τῆς ἀληθείας βαδίσασι, καὶ μεμησαμένη τὴν ἀγίαν καὶ οἰκουμενικὴν πρώτην σύνοδον, ἡτις τὴν μέσην δόδυ τῆς ἀληθείας ἐνδεῖσις, καὶ αὐτῇ τὰ παρ' ἔχατερα ἀποπα, τὸ διασὸν τῶν ὑποστάσεων, διπερ ποιεῖ δύο υἱοὺς καὶ δύο χριστοὺς, δὲ τοις κατὰ πλεονασμὸν, ἀλλὰ μὴν καὶ τὴν Ἐνδειν, διπερ διὰ τὸ ἐνιαίον τῆς ὑποστάσεως τῇ φύσει τὸ μοναδικὸν δίδωσι, τὴν μέσην τάξιν ἔχουσαν δόδυ ἀληθείας ἐκράτυνε, καὶ ἀναχρύπτει ἐπὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως τοῦ Χριστοῦ δύο φύσεις τὰ συνελθόντα, μερῶν τάξιν ἔχοντα ἐν τῷ ἐν: Χριστῷ, μίαν δὲ τὴν ὑπόστασιν. Ἐπειδὴ δὲ μεσήτης ἐπὶ τι κοινωνεῖ τοῖς ἀκροῖς, καὶ ἐπὶ τι διαφέρει, καὶ ἐν οἷς διαφέρεταις τῷ πλεονασμῷ, κοινωνεῖ τῇ Ἐνδείᾳ, ἐν οἷς δὲ διαφέρεταις τῇ Ἀρείῳ, κοινωνεῖ τῷ πλεονασμῷ. Οἶδον τὸ φῆμι: Τὸ τῆς Ἐκκλησίας φρύγιμα, διαφερόμενον τῷ τοῦ Ἀρείου κατὰ τὰς φύσεις, κοινωνεῖ τῷ Σεβαλλίου, τῷ μὲν φύτιν δοξάζειν· τοῦ δὲ δὴ Σεβαλλίου διαφερόμενον κατὰ τὸ μοναδικὸν καὶ συγχυτικὸν τῆς ὑποστάσεως, συμφρονεῖ τῷ τοῦ Ἀρείου κατὰ τὸ τρισὸν τῶν ὑποστάσεων. Οὐτωὶς ἐνεστὶ συκοπεῖν καὶ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τὴν μέσην δόδυ τῆς ἀληθείας δόξαν, ἐπὶ τι κοινωνεῖν καὶ διαφέρεσθαις τοῖς ἀκροῖς· καὶ ἐν οἷς διαφέρεταις τῷ πλεονασμῷ, κοινωνεῖ τῇ Ἐνδείᾳ, ἐν οἷς δὲ διαφέρεταις τῇ Ἀνδείᾳ, κοινωνεῖ τῷ πλεονασμῷ. Οἶδον τὸ λέγω· Προκείσθωσαν δέξαι, τῷ Νεστορίου, φημὶ, καὶ Εὔτυχοῦς, καὶ Σεβήρου, δὲ μὲν δύο φύσεις καὶ δύο πρόσωπα κηρύττουσα, δὲ μίαν φύσιν καὶ μίαν ὑπόστασιν δοξάζουσα. Φανερὸν δέτι κατὰ πλεονασμὸν καὶ Ἐνδειαν ἔσονται ἀντικείμεναι· εἴπερ τὰ οὐτωσι πάντῃ ἀντικείμεναι, καὶ οὐδεμίαν κοινωνίαν φύσεως δὲ ὑποστάσεως πρὸς ἀλλήλας κέχεινται. Οὐκοῦν λιγότερω τις δόξα, δὲ μέσον τῆς ἀληθείας ἔχουσα· αὗτη, οὖν ἐπὶ τι τοῖς ἀκροῖς ἐποφεύλεται κοινωνεῖν, καὶ ἐπὶ τι διαφέρειν, καὶ ἐν οἷς διαφέρεταις τῷ πλεονασμῷ, κοινωνεῖν τῇ Ἀνδείᾳ, ἐν οἷς δὲ διαφέρεταις τῇ Ἀνδείᾳ, κοινωνεῖν τῷ πλεονασμῷ. Τοιαύτη τίς ἐστι: καὶ δὴ τῆς ἀγίας τετάρτης συνόδου ἐπὶ Χριστοῦ, δύο φύσεις καὶ μίαν ὑπόστασιν κηρύττουσα, ἡτις διαφερομένη τῷ Νεστορίῳ κατὰ τὴν ὑπόστασιν (δέτι δὲ μὲν δύο, δὲ μίαν κηρύττει), κοινωνεῖ τῷ Εύτυχεῖ καὶ Σεβήρῳ, κατὰ τὸ μίαν ὑπόστασιν διμολογεῖν καὶ αὐτούς. Πάλιν δὲ αὖ διαφερομένη τῷ Διοσκύρῳ, καὶ Εύτυχεῖ, καὶ Σεβήρῳ κατὰ τὴν φύσιν (δέτι οἱ μὲν μίαν φύσιν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας κηρύττουσιν, δὲ δύο), κοινωνεῖ τῷ Νεστορίῳ, κατὰ τὸ τὰς δύο καὶ μόνον φύσεις δοξάζειν ἐπὶ Χριστοῦ. Καὶ οὐ δεῖ ἐκ τοῦ κατὰ τι κοινωνεῖν, καὶ τὸ ἀπλῶς κοινωνεῖν λογίζεσθαι, καὶ ὡς διμόρφονα τὸν κατὰ τι κοινωνοῦντα τινι, ταυτὸν ἐκείνῳ λογίζεσθαι καὶ μυστήτεσθαι. Επεὶ καὶ τὸ ἀληθὲς φρύγιμα τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἐπὶ τι κοινωνεῖ τοῖς ἀκροῖς, Ἀρείῳ, φημὶ, καὶ Σεβαλλίῳ, καθὼς δὲ λόγος παρέστησεν, ἀποκηρυχθῆσεται. Καὶ τίς ἀντιστοητὴ τὸ βλάσφημον; Οὐτωσὶ καὶ ἐπὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἀγίας τετάρτης συνόδου εὔσεβῶς συνορφὴν ἐνεστὶ· διότι κοινωνεῖ ἐπὶ τι τῷ Νεστορίῳ, ἥδη ομο-

φρονεῖν δώσομεν; Οὐκοῦν τὴν ούτως ἀγέαν σύνοδον, τὴν μέσην ἐδὸν τῆς ἀληθείας κτηρύ-
ξαν, οὐ δεῖ κακοβουλίᾳ καὶ ἀμαθείᾳ συκινεῖντεν καὶ ἀποπέμπεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ταύτης ὁρίζου-
ντος δημολογήσαντα, ἀποδέχεσθαι, καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀγίων τριῶν συνόδων καταριθμεῖν. Διὸ δὲ
λόγος ἔστιν μηδεμίαν κενοφωνίαν εἰσάγουσαν τὴν ἀγέαν τετάρτην σύνοδον πρὸς ταῖς ιοικαῖς ἀγέας
τρισὶ συνάδοις, μᾶλλον δὲ, εἰ χρὴ τάληθές εἰπεῖν, μεγίστην συμφωνίαν διὰ τὸ καὶ αὐτὴν τὴν μέσην ἐδο-
τῆς ἀληθείας βαδίσαι, ὥσπερ ἔκειναι.

ε'. Ἐνεστι δὲ σκοπεῖν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συνόδου, τὴν δρᾶ βούλεται κτηρύττειν ἐπὶ Χριστοῦ. Ἐπομένη γάρ, ὡς αὐτὴ φησι, τοῖς Πατράσι, κατὰ λέξιν ὡδε φάσκει. Ἐνα καὶ τὸν αὐτὸν Κύρον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν συμφώνως δημολογεῖν ἐκδιδάσκει. διὰ μὲν τοῦ συμφώνως ἐκείνην τὴν ὑποψίαν προϋποτεμνο-
μένη, τὴν οὐχ ἐκ πάντων οἰομένην τῶν συναγηγερ-
μένων ἐπισκόπων ἐν αὐτῇ τὴν ὑποκειμένην ἔχεσσιν γεγονέναι, ἀλλ' ἐξ ἑνίων, οἵς καὶ μόνοις ἀρέσκει τὰ
εἰρημένα. Μετὰ δὲ τοῦτο ὥσπερ συνεκτικωτάτην πλάνην ἔξιωμένη, λέγω δὴ τὴν τῆς τοῦ Νεστορίου δισσεβείας διαιρεσιν, ἐπεισαγομένην τῇ ἀχράντῳ οἰκονομίᾳ. Διὸ λέγει, Ἐνα καὶ τὸν αὐτὸν δημολογεῖν Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· διὰ τῆς τοῦ ἐνδεικνυθεῖσαν εἰς τὸν οἰκονομίαν δόξαν· καὶ μᾶλλον διὰ τῆς ἀρ-
ρενικῆς προφορᾶς. Ἐρα γάρ εἰπεν, οὐχ ἐτο· καὶ ταύτῃ τὴν δλην σύνθεσιν ἀποσημαίνουσα, καὶ οὐ κατὰ μέρος αὐτῆς, δπερ εἰκός ἦν τὴν δλλην ἐνδείκνυ-
σθαι προφοράν, κάν τούτῳ μιμουμένη τὸν ἐν ἀγίοις Γρηγόριον· διὰ μὲν τοῦ, ἀλλος καὶ ἀλλος, τὸ δλον οημαίνουσα, διὰ δὲ τοῦ, ἀλλο καὶ ἀλλο, τὰ μέρη.
Μετὰ ταῦτα δὲ τῆς ἐκ τοῦ ἐναντίου φαύλης δόξης C ὑπονοίξει, φησι, Τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι, καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν αὐθρωπότητι, ξερον, οἷμα, λέγουσα οὐδὲν, εἰ μή τι νομίσῃ τις διὰ τῆς τοῦ ἐνδεικνυθεῖσαν προσηγορίας. ή γυμνὴν ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν θεότητα πληρῶσαι τὴν οἰκονομίαν, ή τροπὴν ὑπο-
μενασαν εἰς ἀνθρώπου φύσιν, ἀλλὰ τέλειον τὸν αὐ-
τὸν κατ' ἀμφῷ ὑπάρχοντα, τὴν τε θεότητα. φημι, καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, ὡς δλον ἐν τοῖς οἰκείοις μέ-
ρεσι γνωριζόμενον θεόν ἀληθῶς, καὶ ἀνθρώπον ἀλη-
θῶς, τὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς, καὶ σώματος· καὶ εὐχ ἀπλῶς δὴ θεόν, ή ἀνθρώπον, ἀλλ' ὅμοιός τῷ Πα-
τρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ τιμῆν κατὰ τὴν ἀνθρωπό-
τητα τὸν αὐτὸν. Καὶ τοῖς μὲν ὅρθως προσέχουσι τοῖς εἰρημένοις, οὐδὲν ἔτι ἦν εἰς ἐξήγησιν ὑπολελειμμέ-
νον τῆς ἀχράντου οἰκονομίας τῇ συνέδω, ἢτις καὶ τὸ μᾶλλον προϋπιδομένη, λέγω δὴ τὸ ἀπαθές καὶ ἀθά-
νατον ἐνίους καὶ ἀθαρτον ἐκ πρώτης συλλήψεως, τὸ θεῖον ἐκεῖνο καὶ ἀχραντον τοῦ Κυρίου σῶμα τολμᾶν δημολογεῖν, καὶ ταύτῃ ἀνατρέπειν τὴν δλην οἰκονο-
μίαν, λέγει· Κατὰ πάντα δμοιον ἡμίν χωρὶς ἀμαρ-
τίας. Ὁπερ τῆς μὲν ἀγίας ἔστι Γραφῆς, εὔκαίρως δὲ κείμενον ἐντεῦθε, ἐπιστομίζει τὸν τὰ τοιαῦτα ψρονοῦντας. Εἰ γάρ οὗτο πάθος σώματος, οὗτο θάνα-
τος, οὗτο μὴν διάλυσις, ἦν δὴ φθοράν ίδιως ἀξιοῦμεν καλεῖσθαι, ἀμαρτία χωρὶς δὲ μόνης ἀμαρτίας κατὰ πάντα τὰ ἀλλα τῆς αὐτῆς τιμῆν φύσεώς ἔστι τὸ ἀχραντον ἐκεῖνο καὶ πανάγιον σῶμα· εἴδηλον δὲ δὲνδοκήσας θεός τὴν τιμείραν πτωχείαν λαβεῖν, τοιαύτην Ἐλα-
σσεν, ἦν καὶ πτωχείαν καλεῖσθαι δικαίως, ἀπίντα

B A studuit, et concorditer voluit cum illis, τιναριαν δια-
median veritatis viam inicrit.
5. Possimus etiam ex eadem synodo colligere, quid ipsa de Christo profiteatur. Patrum enim insi-
stens vestigiis, ut ipsa ad verbum refert, κανον ει-
eundem Dominum nostrum Jesum Christum concor-
diter confiteri, nos edocet: per verbum concorditer
suspicionem illam tollens, qua existimabatur non
ab omnibus episcopis eodem coactis præpositam
fidei expositionem compositam, sed ab aliquibus
tantummodo, quibus ea dicta in integro fuere.
Postinodum veluti primario, et reliquos continentis
errori, impii duntaxat Nestorii divisioni, in immacu-
latam œconomiam intruso medicina admovens, ait:
Unum et eundem confiteri Filium Dominum nostrum
Jesum Christum, unius ejusdemque compellatione
funditus divisionis opinionem evertens, ei potissi-
muī masculine pronuntians: unus enim illi dici-
tur, non unus, atque universam compositionem, et
non partem ipsius exprimit, quod insinuari necessar-
erat, si aliter extulisset; in hoc quoque dividum Gre-
gorium secula, per illud, *alius et aliis, totum, per*
illud, aliud et aliud, partes indicavit. Postea adver-
sa pravæ opinionis suspiciones tollit dicens, per-
fectum ipsum in deitate, et perfectum eundem in
humanitate: tantummodo asserens, nisi quispiam
existimaverit per unius appellationem, aut humana
natura denudatam deitatem, œconomiam adim-
plesse, aut mutationem passam in humana natura
perfectum eundem secundum ultraque existentem
deitatem, inquit, et humanitatem, tanquam qui
totus ac perfectus in propriis partibus agnosceba-
tur, vere Deum, et vere ex animo rationis compote,
et corpore hominem, neque simpliciter Deum, aut
hominem, sed unius cum Patre essentiæ secundum
deitatem, et nobis eundem secundum humanita-
tem; ut qui recta mente dictis animum applicat,
nihil præterea ad perfectam immaculatæ œconomiae
expositionem a synodo desideret. Quæ ultra præco-
D guoscens nonnullos nec passioni, nec morti, uic corruptioni obnoxium ab ipsa prima conceptione,
divinum illud et nullis sordibus contaminatum
Domini corpus astruere, sicque totam œconomiam
evertere ausuros annectit, per omnia nobis similem
absque peccato. Quod sacræ Scripturæ est, opportu-
neque huc appositum similia sentientium effrenem
contumaciam reprimit. Etenim si neque passio
corporis, neque mors, neque dissolutio, quam pro-
prie corruptionem appellare consuevimus, peccatum
est, absque vero solo peccato per reliqua omnia
ejusdem cum nobis naturæ est, purissimum illud
et sanctissimum corpus, manifestum sit, Deum,
cui nostram pauperiem assumere complacuit, talem
assumpsisse, quam nou male nos pauperiem uan-

cupabimus, omnibus nostris naturalibus passionibus atque proprietatibus obnoxiam. Propterea quo dixit, *Per omnia similem nobis absque peccato. Rursum vero cum Nestorianis non placet Deipara esse immaculatam Virginem, subdidit: Ante sacula ex Patre genitum, postremis vero diebus eundem propter nos et nostram salutem ex Maria Virgine et Deipara pregnatum secundum humanitatem. Et pauca haec ex quarta synodo, ne prolixiora afferam, satis sint.* Poterit vero quilibet multo plura, si voluerit, ex ea colligere, quibus constabit compertissime, nulla in re a tribus sanctis synodis discrepasse, sed in omnibus concordem, eundem unum Christum, et Dominum, et Ucum nostrum professam ex duabus, et in duabus naturis, et duas naturas post unionem, extrema a medio inepta absurditasque, quaeconque illae fuerint, procul amandassem, mansisseque in veritatis medio firmam atque inconcussam. His a quarta sancta synodo ipsissimis verbis sanctis, enuntiatis et promulgatis de Christi mysterio, quisnam, dummodo non delirus est et mente captus, asseverabit quartam synodus una cum Nestorio sentire, illius falsa opinione deceptam? Illius potius asseverandum est, ab eadem anathemate iactos, et Diocorum, et Nestorium, et Euthychem, ex diametro seso adversantia, sed impietate mala paria.

6. Quando vero te duplex naturarum turbat, et numeri dualis enuntiatio statim tibi rerum divisiones suggerit, opinarisque omnem numerum per se sese subsistentes indicare, ignavus potius quam prudenter, determinemus, sed breviter, quonam modo de binario et reliquo omni numero exquisita cognitio haberi possit. Numerus dupliciter dicitur, alias simpliciter, et per se solus: alias in relatione et rebus consideratur, quemadmodum album albedinem et albedine praeditum notat. Natura numeri per se neque conjungit, neque dividit, neque enim habet res sibi subjectas: nam numerus ipse per se neque copulat, neque separat, sed utrumque admittit, tali vel tali respectu, veluti binarius, et quaternarius numerus, si unitates respicias, ex quibus componitur, in eas dividitur; si unitatem horum quaeris, ex his componitur: duo eterum et duo, si ita fuerit, in quatuor abit, qualiter vero in duo et duo dividitur. Quare verissimum fuerit naturam numeri nihil praescriptum habere, neque separatum, neque unitum, sed in rerum complexu et compositione subire. Inscite itaque improbeque determinaveris naturam numeri necessario rerum divisionem subsequi, et non rerum unitar, aut divisae nature numerum, ut quoniam sint subjecta innolescant, signum statuere, cum alia ratio, et non numerus ea subdividat et copulet. Namque decem ultimas ligna continui, si ita fuerit, dicimus, non numero dividentes unionem, quae in decem ultorum ligno est; rursumque decem modios dum dicimus, divisos eos agnoscimus. Ita res se habet ei rebus in aliis. Si numerus de naturis praedicetur,

A ξουσιν τὰ φυσικά πάθη ἡμῶν καὶ ιδιώματα. Διε τοῦτο τοι ἐφη· Κατὰ πάντα δύοιος ημίν χωρὶς ἀμαρτίας. Πάλιν δ' αὐτοῖς ἀπὸ Νεστορίου Θεοτόκος ωὐχ ἔδοκει ἡ ἀχραντος εἶναι Παρθένος, προσέθηκε· Τὸν πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα, ἐπ' ἑσχάτων δὲ τῶν ημερῶν τὸν αὐτὸν δι' ημᾶς καὶ διὰ τὴν ημετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου γεννηθέντα κατὰ τὴν αὐθωνότητα. Καὶ ταῦτα μὲν δίλγα ἐκ τῆς τετάρτης συνόδου διὰ τὸ μῆκος τοῦ λόγου· ἐπεὶ ἔνεστι πλεῖστα δσα, εἰ τις βούλεται, ἐξ αὐτῆς ἀναλέγεσθαι, ἐν οἷς τραντάτα φαίνεται ταῖς τρισὶν ἀγίαις συνόδοις κατὰ μηδὲν διαφωνήσασα, ἀλλ' ὅπαδες κατὰ πάντα γενομένη, τὸν αὐτὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν χηρύζει, ἐκ δύο φύσεων, καὶ ἐν δύο, B καὶ δύο φύσεις εἶναι μετὰ τὴν ἐνωσιν, καὶ τὰς παρέκατερα τῆς μεσότητος ἀποπλας, δσαι ἀν καὶ εἰεν, ἐξοστραχίζει, καὶ μένει βεβαία καὶ ἀμετακίνητος ἐν τῇ τῆς ἀληθείας μεσότητι. Ταῦτα παρὰ τῆς ἀγίας τετάρτης συνόδου αὐταῖς λέξειν δρεσθέντα, καὶ ἐκφωνηθέντα, καὶ κηρυχθέντα πέρι τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου, τις ἐστιν δς, καὶ ὑγιεῖς τὰς φρένας Εχων, φήσειε, τὴν τετάρτην σύνοδον συμφιλοεῖν τῷ Νεστορίῳ, καὶ τῇ ἀπ' αὐτοῦ κακοδοξίᾳ συναπάγεσθαι; μᾶλλον μὲν οὖν ὑπὸ ταύτης τῆς συνόδου ἀναθεματισθέντα τόν τε Διόσκερον, καὶ Νεστόριον, καὶ Εύτυχα, τὰ ἐκ διαμέτρου κακὰ καὶ διμέτρια τὴν ἀσέβειαν.

C τ'. Εἰ δέ σε τὸ δισαὸν τῶν φύσεων ἔκταράττει, καὶ τῇ διάδοσι τοῦ ἀριθμοῦ ἐκφώνησις παρατείκα τὸ διηρημένον τῶν πραγμάτων ὑποτίθησι σε νοεῖν, καὶ λογίζῃ, δτε πᾶς ἀριθμὸς τῶν ιδιοσυστάτων πραγμάτων ἔστι δηλωτικός, ἀμαθαίνοντός ἔστι τοῦτο, ἢ περ εἰδότος. Οὐκοῦν διοριζώμεθα διὰ βραχέων, πῶς δεὶ πέρι δυάδος; καὶ τοῦ λαϊτοῦ παντὸς ἀριθμοῦ ἀκριβῆ Εννοιαν έχειν. 'Ο γάρ ἀριθμὸς διττῶς λέγεται, δ μέν τις ἀπλῶς καὶ καθ' ἑαυτὸν, δ δὲ ἐν αχέσει καὶ πράγματι θεωρούμενος, ὥσπερ λευκὸν, ἢ τε λευκότης καὶ τὸ λελευχασμένων. Αὐτὴ τοίνυν ἡ φύσις τοῦ ἀριθμοῦ καθ' ἑαυτὴν οὔτε συνάπτει, οὔτε διαιρεῖ· οὐ γάρ έχει οὐποκείμενα πράγματα. Καὶ γάρ δ ἀριθμὸς αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν, οὔτε συνάπτει, οὔτε διαιρεῖ, ἀλλ' ἀμφότερα δέχεται τῇ ποικιλή σχέσει. Οἶον δυάς, καὶ ἡ τετράς, εἰ μὲν τὰς μονάδας θεωρεῖς, ἐξ ὣν συνέστηκεν, εἰς ταύτας διαιρεῖται· εἰ δὲ τὴν μονάδα τούτων ζητεῖς, D ἐκ τούτων συνάπτεται· δύο γάρ καὶ δύο, εἰ τύχοι, εἰς τέσσαρα συνάπτεται, τὰ δὲ τέσσαρα εἰς δύο καὶ δύο διαιρεῖται. 'Ωστε παντὸς ἀληθέστερον εἰπεῖν τὴν φύσιν τοῦ ἀριθμοῦ μηδὲν ἀφωριζμένον έχειν, μήτε τὸ κεχωρισμένον, μήτε τὸ ἡνωμένον, ἐν δὲ τῇ τῶν πραγμάτων ἐπιπλοκῇ καὶ συνθέσει τοῦτο ὑφίστασθαι. 'Αμαθὲς οὖν τὸ τῇ φύσει τοῦ ἀριθμοῦ ἀναγκαῖως τὴν διαιρεσιν τῶν πραγμάτων ἔπειθει, νομοθετεῖν, ἀλλὰ μή τῇ τῶν πραγμάτων ἡνωμένῃ γε. Η διηρημένη φύσις, τὸν ἀριθμὸν σγμεῖον ποιεῖσθαι τοῦ ποσοῦ τῶν ἐποκειμένων, διλου ἀργου καὶ οὐ τοῦ ἀριθμοῦ ταῦτα διαιροῦντας καὶ συνάπτοντας. Καὶ γάρ δέκα πάχεις λέγομεν τοῦ συνεχοῦς, εἰ τύχοι, ξύλου, οὐ συνδιαιροῦντες τῷ ἀριθμῷ καὶ τὴν ἐγότητα τὴν ἐν τῷ δεκα-

πήχει ξύλῳ, καὶ πάλιν δέκα μοδίους λέγοντες, ἐν διαιρέσει τούτους ἐπιστάμεθα. Οὐτως αὖν καὶ ἐπὶ τῶν ἑτέρων ἔχει πράγματων· εἰ μὲν δὲ ἀριθμὸς φύσειν ἐπιφῆμισθῇ, οὐ τὸ πόσον αὐτῶν προηγουμένως, ἀλλὰ τὸ ἐτερογενὲς παρίστησιν. "Ἴππου γάρ, καὶ ἀνθρώπου, καὶ βοὸς τρεῖς λέγοντες φύσεις, οὐ τὸ διηρημένον αὐτῶν κατὰ τὸ ποσὸν, ἀλλὰ τὸ παρηλλαγμένον κατὰ τὸ εἶδος σημαίνομεν· τρεῖς δὲ ἀνθρώπους, εἰ τύχοι, Πέτρον, καὶ Παῦλον, καὶ Ἰωάννην τὸ διηρημένον αὐτῶν μᾶλλον, καὶ διὶς τόσοι, οὐ τοιοῦτοι δὲ, παριστῶμεν. Οὗτοι καὶ ἐπὶ τῆς οἰκονομίᾳ δύο λέγοντες τὰς φύσεις, τὸ ἐπερρειδὸς αὐτῶν, οὐ τὸ κεχωρισμένον διδοῦμεν, ἐκβάλλοντες δὲ αὐτῶν, εἰ καὶ μὴ εἰλεν ἐνυπόστατοι, τὸν τῶν ὑποστάσεων ἀριθμὸν, εἴναι μάλα εἰδότες, διὶς οὐδὲ ἐπὶ τῶν ὑποστάσεων καὶ οὐσίᾳ κεχωρισμένων, οἷον τοῦδε τοῦ ἵππου, καὶ τοῦδε τοῦ βοὸς ἡ φύσις, οὐ τὸ διηρημένον, ἀλλὰ τὸ διάφορον, ὥσπερ καὶ ἡ ὑπόστασις τὸ διηρημένον, ἤπουγε ἐπὶ τῶν μὴ καθ' ἐαυτὰ ἐμφανισμένων, ἡ φύσις, οὐ τὸ κεχωρισμένον, ἀλλὰ τὸ διάφορον δηλώσει, εἰτε ἐπὶ θεολογίᾳς, εἰτε ἐπὶ τῆς οἰκονομίᾳς, εἴτε ἐπὶ πάντες πράγματες. Καὶ δὲλλως, διὶς εἰ καὶ ἀριθμοῦμεν τὰς τοῦ Χριστοῦ δύο φύσεις, δύο ταύτας λέγοντες, οὐκ εἰσάγομεν διειρεσιν, ἐνεργεῖσι τῶν φύσεων καὶ τῶν ιδιοτήτων. Πᾶς γάρ ἀριθμὸς τῶν διαφερόντων ἐστι· καὶ ἀδύνατον ἀριθμεῖσθαι τὰ κατὰ μῆδεν διαφέροντα, καθ' ὃ δὲ διαφέρουσι, κατὰ τοῦτο καὶ ἀριθμοῦνται· οἷον δὲ Πέτρος, ή δὲ Παῦλος, καθ' ὃ μὲν ἦγωνται, οὐκ ἀριθμοῦνται· τῷ λόγῳ γάρ τῆς οὐσίας, ἡνωμένοι, δύο φύσεις οὐ δύνανται λέγεσθαι, καθ' ὑπόστασιν δὲ διαφέροντες, δύο ὑπόστασιςι λέγονται. "Ωστὲ δὲ ἀριθμὸς τῶν διαφερόντων ἐστι, καὶ τῷ τρόπῳ διαφέρουσι τὰ διαφέροντα, τούτῳ τῷ τρόπῳ καὶ ἀριθμοῦνται. "Ηνωνται μὲν αἱ τοῦ Κυρίου φύσεις ἀσυγχύτως; καθ' ὑπόστασιν, διέρηνται δὲ ἀδιαιρέτως λόγῳ καὶ τρόπῳ τῆς διαφορᾶς. Καὶ τῷ μὲν τρόπῳ ἡνωνται, οὐκ ἀριθμοῦνται· οὐ γάρ καθ' ὑπόστασιν δύο φάμεν εἶναι τὰς φύσεις τοῦ Χριστοῦ. "Ωδὲ τρόπῳ ἀδιαιρέτως διέρηνται, ἀριθμοῦνται· δύο γάρ εἰσιν αἱ φύσεις τοῦ Χριστοῦ λόγῳ καὶ τρόπῳ τῆς διαφορᾶς, ἡνωμέναι μὲν καθ' ὑπόστασιν, καὶ τὴν ἐν ἀλλήλαις περιχώρησιν ἔχουσαι, ἀσυγχύτως ἡνωνται, τὴν οἰκείαν ἐκάστη φυσικὴν διαφορὴν διασώζουσαι. Τῷ τρόπῳ τοιγαροῦν τῆς διαφορᾶς; καὶ μόνον ἀριθμούμεναι ὑφ' ἡμῶν, οὐ διαιροῦνται ἐνεργεῖσι καὶ ὑπάρξεισι, καὶ ὡς σὺ ὑπονοεῖς. Καὶ δὲλλως εἰς τὸ αὐτό, διὶς οὐχὶ πᾶς ἀριθμὸς τῶν ιδιοσυστάτων πραγμάτων ἐστι δηλωτικός· καὶ τοῦτο δῆλον ἐντεῦθεν. Εἰ τοι μὲν γάρ ιδιοσύστατόν ἐστι, τοῦτο πάντως ἐν ἀριθμῷ τυγχάνει δυ· οὐ πᾶν δὲ τὸ ἐν ἀριθμῷ τυγχάνον, ιδιοσύστατον ἀν εἴη. Τὰ γοῦν, ἐν τοῖς συγθέτοις, ἵνα μὴ πολλὰ λέγω, ἐνδὲ δύτα συμπληρωτικά, καὶ κατὰ μίαν συγκαλεμένα τὴν συνέχειαν, δύως αὐτὰ μὲν ἐφ' ἐαυτῶν ιδίαν ὑπαρξίν οὐκ ἔχει· ἐνδὲ δὲ συμπληρωτικὰ γενόμενα ἐν τῷ συλλόγῳ τὴν οἰκείαν ὑπαρξίν ἐπιδείχνυται. "Ωσπέρ ἀπέλει τὸ ζῶον, τὸ λογικόν, τὸ θυτικόν, οὐ μήν ἔτι γε καὶ καθ' αὐτὰ διπλάρχοντα δρᾶται· , ἀλλ' ἐν τῷ ὅλῳ γε τῷ ἀνθρώπῳ, φημι, σαφῆ εἶναι οἱ-

A non eorum quantitatem antecedenter, sed naturam diversam importat: equi enim et dominis, et bovis tres naturas asserentes, non eorum secundum quantitatem divisionem, sed sejunctionem ac separatum in specie significamus: tres vero homines dicentes, si fuerint, Petrum, et Paulum, et Joannem, corum potius divisionem, et tot eos esse, non tales ostendimus. Sic et in œconomia duas ponentes naturas diversam eorumdem formam, non separationem exprimimus, ex ipsis ejientes, licet absque hypostasi non essent, hypostasem numerum, pulchre callentes in hypostasi et essentia divisus, hujus scilicet equi, et hujus bovis naturam non diximus, sed diversum, quenadmodum et hypostasis divisioni, et multo magis in iis, quæ ex sese non apparent, sed sunt simul, unumque alii inest, et sunt, naturam non separationem, sed diversitatem indicantur, tum in divinis, tum in œconomia, tum in quacunque alia re. Item, licet nos numeremus duas Christi naturas, duas illas dicentes, non ideo actu inducimus divisionem naturarum et proprietatum. Omnis enim numerus eorum est, quæ differunt, nequaque fieri, ut numero comprehendantur ea, quæ per omnia sibi similia sunt, verum secundum id, quo differunt, numero subjiciuntur, veluti Petrus vel Paulus secundum id, quo conjunguntur, non cœlunt sub numero: ratione enim essentiae uniti non possunt duæ naturæ dici: sed hypostasi differentes, duæ hypostases dicuntur, adeo ut numerus differentium sit, et modo, quo differunt differentia, eodem et numerentur. Junctæ sunt Domini naturæ inconfuse secundum hypostasim, divisæ vero sunt indivise ratione modoque differentiæ; quo uniti modo non numerantur: non enim duas secundum hypostasim dicimus esse Christi naturas: quo vero modo indivise separantur, numerantur: duæ etenim sunt Christi naturæ ratione modoque differentiæ, junctæ quidem secundum hypostasim, et sese invicem penetrantes inconfuse uniuntur, et propriam singulæ naturalem differentiam conservant. Modo itaque differentiæ tantummodo a nobis numerantur, non dividuntur actu et essentia, ut ipse tibi sis. Aliter etiam de hoc eodein philosophamur. Non omnis numerus res per se subsistentes indicat: D idque manifestum erit ex sequentibus. Quidquid enim per se subsistit, id omnino et sub numero est, non autem omne quod sub numero est, item per se subsistere dicetur. Quæ ergo in compositis sunt, de pluribus rem agam, cum unum compleant, et una continuitate constent, ex semelipsis nibilominus propriam existentiam nullam habent, sed unum dum constituant in coitione propriam existentiam commonstrant, quemadmodum animal rationis compos, mortale: non præterea vero et per sese existentia conspicuntur, sed in toto homine apertam patenteque propriam sui existentiam ostendunt: et ratione modique differentiæ numerata, divisionem hominis non important; partes enim dicuntur hominis, sed

non per se esse existentiam habebunt. Quare manifestum sit, non omnem numerum res per se subsistentes indicare.

δέ που μὲν καὶ καθ' ἑαυτὰ τὴν οὐπαρξίν ξεῖ. "Οὗτος δῆλον, διὸ οὐ πᾶς ἀριθμὸς τῶν ιδιοσυστάτων πραγμάτων ἔστι δηλωτικός.

7. Cum autem præterea propter divisionem naturarum et proprietatum, sanctam et œcumenicam quartam synodum criminose calumniariis, quasi illa probans duas naturas et proprietates naturarum, omnipotenter cum Nestorio conveniat, naturarum divisionem introducens, prætereaque non esse hanc synodum a nobis recipiendam, nos respondentes, et divisionis proprietatisque rationem explanantes, dicimus Christi naturas, deitatem nempe et humanitatem, ex quibus et in quibus unicum hypostaseos veluti totum contemplamur, si quis intellectu et ratione, proprietates, inquam, cum naturis diviserit, non vero existentia et actus, neque absurdus, neque ineruditus fecerit; hoc enim, ut ita dicamus, omnes Patres aperte clamant. Audi Gregorium Theologum dicentem: *Cum naturæ cogitationibus separantur, subdividuntur et nomina, quasi dieceret, quod cogitatione asseritur sit ad differentiam divisionis, quæ actu et existentia est, eam, quam longissime abjicientes actu quidem naturas esse et dici tradunt, harum vero divisionem cogitatione acceperunt: quæ rebus ipsis divisa non sunt, tanquam divisa ratione supponentes propter inimitabilem unitorum, etiam post unionem, differentiam et proprietatem; ut jam clarum sit, dici de naturis et proprietatibus divisionem, quæ ex intellectu est, neque in quoquam a vero aberrari possit, licet de ea sancta et œcumonica quarta synodus nihil tradidit; nihilominus nos dicimus: cum enim integratem hypostasis Christi contemplamur, totum animo agitamus, quando totum ex partibus constitut, et in partibus consideratur, et tum potissimum cum ex dissimilibus componitur, servatis nempe inconfuse partibus in unione, quando et partes, quæ in toto sunt, totius reputantur, et proprietates partium totius reputantur, licet partium propria sermo cogitatione dividens judicat. Verbi gratia: Visus in sensorio, oculo nempe fieri solet, sic etiam ambulatio in erubus, sed non dicimus aut oculum videre, aut erura ambulare; sed homo, qui ea tanquam partes possidet, videre dicuntur et ambulare. Eodem modo et de Christi hypostasi: namque ad integratem illius mentis aciem diligentes dicimus Ejusdem unius sanctæ Triadis Filii Dei sunt et res mirabiliter gestæ, et passiones. Etsi secundum aliam partem passiones subit, humanitatem scilicet, secundum aliam mira efficit, ut ejusdem naturæ cum Deo et Patre, et Spiritu est. Rursus partes, ex quibus totum constituitur, conservatis illis inconfuse in unione considerantes, et differentiam in unione invenientes, ubi vero differentia, ibidem omnino et numerus introducitur, tot dicimus partes esse, ratione discriminis, nec a scopo aberramus. Quandoquidem unio est eorum, quæ*

A κεῖσαν οὐπαρξίν ἐπιδείχνυται, καὶ ἀριθμούμενα λόγια καὶ τρόπῳ τῆς διαφορᾶς, διαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου οὐκ εἰσάγουσι. Μέρη μὲν γάρ φηθεῖν ἀνθρώπου, οὐ δῆλον, διὸ οὐ πᾶς ἀριθμὸς τῶν ιδιοσυστάτων πραγμάτων ἔστι δηλωτικός.

ζ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ διαιρέσεως τῶν φύσεων καὶ τῶν ιδιοτήτων μῶμον συνῆψας τῇ ἀγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ τετάρτῃ συνδρψι, ὡς δῆθεν λέγουσα δύο φύσεις καὶ ιδιότητας τῶν φύσεων, ἐξάπαντος συμφωνεῖ τῷ Νεστορίῳ, διαίρεσιν τῶν φύσεων ἐμποιεῦσσα, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀποδεκτέα αὕτη ἡ σύνοδος; παρ' ἡμῶν, ὑπεραπολογούμενοι οὖν, καὶ διασαφοῦντες τὸν περὶ διαιρέσεως καὶ ιδιότητος λόγον, φαμὲν, τὰς φύσεις τοῦ Χριστοῦ, ἥγουν φῆμι τὴν θεότητα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς δεῖς τῆς οὐποστάσεως ὡς δλος ἐνθεωρεῖται, εἰ μὲν τῇ ἐπινοίᾳ τις καὶ τῷ λόγῳ τὰς ιδιότητας μετὰ τῶν φύσεων διαιρεῖ, καὶ οὐχ οὐπάρξει καὶ ἐνεργεῖᾳ, οὐκ εἶναι τοῦ εἰκότος ποιήσεις τοῦτο γάρ σχέδιον εἰπεῖν πάντες οἱ Πατέρες διαφρήσην κεχράγασι. Καὶ γάρ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου δικούσον λέγοντες: *"Ηρίκα γάρ αἱ φύσεις διεσταῖ ταῖς ἐπιρολαῖς, συνδιαιροῦνται καὶ τὰ ὄντα ματα, ὡς εἴναι τὸ τῇ ἐπινοίᾳ λεγόμενον, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς κατ' ἐνέργειαν καὶ οὐπαρξίν διαιρέσως;"* ἦν ὡς πορφωτάτω ἀποπεμψάμενοι τῇ μὲν ἐνεργεῖᾳ τὰς φύσεις εἴναι τε καὶ καλεῖσθαι φασι, τὴν δὲ τούτων διαίρεσιν κατ' ἐπίνοιαν Ελαῖον, τὰ μὴ διηρημένα τοῖς πράγμασιν ὡς διηρημένα τῷ λόγῳ οὐποτιθέμενοι, διὸ τὴν ἀτρεπτοὺς τῶν ἐνωθέντων, καὶ μετὰ τὴν ἐνωσιν, διαφοράν τε καὶ ιδιότητα. Οστε δῆλον ἔστι λέγειν ἐπὶ τῶν φύσεων καὶ τῶν ιδιοτήτων διαιρέσιν, τὴν κατ' ἐπίνοιαν λεγομένην, καὶ οὐδὲν τοῦ εἰκότος ἀποσφαλοίμεθα, εἰ καὶ περὶ ταύτης ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενική τετάρτη σύνοδος οὐδὲν ἔξεφώνησε, πλὴν οὖν ἡμεῖς λέγομεν. Οταν γάρ εἰς τὴν ὁλότητα τῆς κατὰβατοῦ οὐποστάσεως ἀποθλέψωμεν, τὸ δλον ἀνασκοποῦντες, ἐπειδὴ τὸ δλον ἐκ μερῶν σύγκειται, καὶ ἐν τοῖς μέρεσι θεωρεῖται, καὶ μάλιστα ὅταν ἐξ ἀνομοιομερῶν σύγκειται τὸ διον, σωζομένων δηλούντις ἀσυγχύτως τῶν μερῶν ἐν τῇ σώσει, ἐπειδὴ τὰ μέρη ἐν τῷ δλῷ ἐνυπάρχοντα τοῦ δλού λογίζονται, καὶ τὰ ιδιώματα τῶν μερῶν τοῦ δλού λογισθῆσονται, εἰ καὶ τῶν μερῶν ὡς έδια εἴναι ὁ λόγος τῇ ἐπινοίᾳ διαιρῶν χρίνει· οἵδιν τέ φημι. **D** Ή δρασίς ἐν τῷ αἰσθητρίῳ, ἥγουν τῷ δρθαλμῷ, πέψυκε γίνεσθαι, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ βάδισις ἐν τοῖς σκέλεσιν· ἀλλ' οὐ λέγομεν, διὸ δὲ δρθαλμὸς δρψ, ἡ τὰ σκέλη βαδίζει, ἀλλ' ἀνθρώπος δὲ ταῦτα ἔχων ὡς μέρη λέγεται βλέπειν καὶ βαδίζειν. Ούτωσι καὶ ἐπὶ τῆς οὐποστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Οταν γάρ εἰς τὴν ὁλότητα αὐτῆς βλέπτωμεν, λέγομεν, Αὐτοῦ τοῦ ἐνὸς τῆς ἀγίας Τριάδος, τουτέστι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰσὶ τὰ τεθαύματα, καὶ τὰ πάθη, εἰ καὶ κατ' ἄλλο μέρος τὰ πάθη ἀναδέχεταις κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, κατ' ἄλλο δὲ τὰ σημεῖα πυεῖ, ὡς δρμούσιος, δηλούντις τῷ θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ τῷ Πνεύματι. Οταν δὲ αὖ πάλιν εἰς τὰ μέρη, ἐξ ὧν τὸ δλον σύγκειται, σωζομένων αὐτῶν δηλούντις ἀσυγχύτως ἐν τῇ σώσει σκοπῶμεν, καὶ τῆς διαφορᾶς ἐν τῇ σώσει, εὑρισκομένης (δπου

δὲ διαφορά, ἐκεῖ πάντως καὶ διάριθμός συνεισάγεται). δηλούντις τόσα λέγομεν τὰ μέρη ὑπάρχειν τῷ λόγῳ τῆς διαφορᾶς, καὶ οὐδὲν σφάλλομεν. Ἐπειδὴ τὸ μὲν ἔνωσις τῶν πρός τι ἔστι.. Καὶ γάρ τη ἔνωσις ἔνουμένων ἔστιν ἔνωσις, καὶ τὰ ἔνούμενα ἔνώσεις ἔνοῦνται· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ δλον, μερῶν δλον, καὶ τὰ μέρη δλον μέρη. Τὰ δὲ πρός τι, ἐὰν θάτερον ἐνεργείᾳ ἦ, καὶ τὸ ξετερον δηλούντις ἐξ ἀνάγκης. Ἐπειδὴ οὖν τὴν κατὰ Χριστὸν δλότης καὶ τὴν ἔνωσις ἐνεργείᾳ πρόσεστις καὶ τὰ μέρη ἐνεργείᾳ ἔσυνται, καὶ τὴν τούτων διαφορά. Εἰ δὲ τοῦτο δλόθες, ὥσπερ οὖν καὶ ἀληθίες, οὐδὲ τὸ δλον φήσειεν ἀν εἶναι, ἀλλὰ τῶν μερῶν τῆς διαφορᾶς ἀναιρουμένης, καὶ τὸ δλον φθαρτέσται. Καὶ τις ἀν οὐ συνήσει τὸ διτοπον; Φανερὸν δρα, ὅτι ὅσοι τὴν μίαν ὑπόστασιν τοῦ Χριστοῦ ὡς ὅλον τι ἐκ θεότητος καὶ μίαν θεότητος συγχειμένην δμολογοῦσι, καὶ τὰ μέρη δύο φύσεις εἶποιεν ἀν τῆς ἀνάγκης, καὶ μίαν μή βούλησθε, δπερ τὴν Χαλκηδόνι ἀγία σύνοδος τρανῶς ἔξεφώνησε.

η'. Τὸ δὲ πάλιν λέγειν, ὅτι 'Η τετάρτη σύνοδος συμφωνεῖ τῷ Νεστορίῳ, ὅτι δύο φύσεις λέγονται, κακεῖτος ὡσαύτως δύο φύσεις λέγων, δμοφροεῖ τῷ Νεστορίῳ. Πλὴν διαφέρονται εἰς τὰ δύο πρόσωπα, ἀκείουν μὲν λέγοντος δύο πρόσωπα, αὐτῆς δὲ δοξαζούσης ἔτερος καὶ διὰ τοῦτο τοὺς δρθοδόξους χλευθερούσσα, ὅτι οὐ συμφρονεῖ τῷ Νεστορίῳ, αὐτόθιν φάνερωτάτην ἔχει τὴν ἐπιληψίαν ἐκ τοῦ σου λόγου, ὅτι οὐδὲ δμοφροεῖ τῷ Νεστορίῳ, καθὼς φευδοεπῶν κατηγορεῖς. Εἰ γάρ δὲ μὲν δύο πρόσωπα δοξάζει, δηλούντις καὶ τὰς δύο φύσεις κεχωρισμένας ίδιοσυστάτους οὖσας δμολογεῖ, διά τοι τοῦτο καὶ τὴν ἔνωσιν τούτων σχετικήν λέγει. Η δὲ ἀγία σύνοδος, ὡς σὺ φήσεις, ἐν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν θεσπίζουσα, φανερὸν ὅτι τὰς φύσεις ἐν τῷ ἐν πρόσωπῳ οὐτισμῶς καὶ καθ' ὑπόστασιν ἔνωμένας φαίη ἀν οὐ γάρ ἀν δλλως ἐγχωρεῖ, δύο φύσεις λέγειν ἐν ἐν πρόσωπῳ καὶ μισθῇ τῇ ὑπόστασι, εἰ μή καθ' ὑπόστασιν καὶ οὐτισμῶς ἔνωμενται. Εἰ δὲ τοῦτο, φανερὸν δέδειχται ἐκ τοῦ οὐδὲ λόγου, ὅτι οὐ κεχωρισμένας τὰς φύσεις καὶ τὰς ἐνεργείας ἐπὶ Χριστοῦ λέγει τὴν ἀγίαν καὶ οἰκουμενικὴ τετάρτη σύνοδος, ἀλλὰ ἔνωμένας καθ' ὑπόστασιν. Καὶ δλλως τὴν αὐτόν. Εἰ διὰ τὴν ἔνωσιν καὶ μόνην, λόγω δὴ τὴν καθ' ὑπόστασιν, οἱ τῆς Ἐκκλησίας τρόφιμοι διαφέρονται τῷ Νεστορίῳ, καθὼς καὶ δὲ ἀγίοις Κύριλλος φάσκει, καὶ οὐ διὰ τὰς δύο φύσεις, σὺ δὲ αὐτός ἔφης, ὅτι τὴν σύνοδος διαφέρεται τῷ Νεστορίῳ κατὰ τὸ ἐν πρόσωπον, καὶ τὰ δύο, δπερ ποιεῖ τὸ μὲν ἐν, τῶν φύσεων τὴν ἔνωσιν, τὰ δὲ δύο τὴν διαίρεσιν φανερὸν ὅτι κατὰ τὸ δρθὸν τῆς Ἐκκλησίας διαφέρεται τὴν σύνοδος τῷ Νεστορίῳ. Εἰ δὲ τοῦτο, δηλούντις οὐδὲ συμφωνεῖ. Ἀδίκως δρα παρὰ σου συκοφαντεῖται. Καὶ διὰ τοῦτο δλόθες, Κυριλλου ἀκουσον πρός; Εὐλόγιον δὲ ἐπιστολῆς αὐταῖς λέξειν. Ἐπιλαμβάνονται τινες τῆς ἐκθέσεως, ήν πέκοιηται οἱ Ἀρατολικοί· καὶ φασι· Διὰ τι δύο φύσεις δρομαζόντων αὐτῶν, τὴν διάσχετο καὶ ἐπῆγεσσερ δὲ τῆς Ἀλεξανδρείας; Οἱ δὲ τὰ Νεστορίου φροεῦντες λέτουσι κάκείορον οὐτω φροεῖται, συναρπάζεται τοὺς οὐκ εἰδότας τὸ ἀκριβές. Χρὴ δὲ τοῖς

A ad aliquid sunt : unio enim eorum, quae uniuntur, unio est, et quae uniuertur, unione uniuertur. Sic etiam totum partium totum est, et partes totius partes. Ea porro quae ad aliquid sunt, si unum ex iis actu est, necesse est, et alterum esse. Cum itaque Christi integritas et unio actu est, erunt et partes omnino actu, et eorum discrimen. Hoc si verum est, quemadmodum verum est, qui non constitetur partes tot esse, neque totum fatebitur esse, sed partibus differentia sublata, totum quoque destruet. Et quis absurdum rei ineptumque non capiet? Patet itaque eos, qui unam Christi hypostasim, veluti totum quoddam ex deitate et humanitate compositum proficiuntur, partes duas scilicet naturas necessario fassuros, licet vos id abnuatis. Quod sancta Chalcedonensis synodus palam promulgavit.

B 8. Præterea illud item, quartam synodum illa cum Nestorio sentire, quod duas naturas fateatur: similiter etiam cum Nestorio concordare quicunque duas naturas fateatur: in eo tantummodo differre, quod ille duas, synodus unam tantum personam tenet, et per id suum orthodoxe fecisse, jactans se a Nestorio dissentire, ex tua ipsius oratione apertissime refellitur, coimprobaturque eam a Nestorio discrepare, etsi ipse falso eam criminalis. Etenim Nestorium duas naturas existimantem palam est duas naturas diversas per se subsistentes fateri: ideoque eorum unionem secundum habitudinem vocat. Sancta vero synodus, ut tu sis, unam personam et unam hypostasim sanciens, duas naturas in una persona per essentiali et secundum hypostasim unitas, ut ipse mihi persuadeo, asseveratura est: neque enim fieri potest duas naturas in una persona et una hypostasi dicere, nisi et secundum hypostasim et essentiali uniantur. Quod si id nemini dubium est, ex tua ipsius oratione demonstratur, non separatas naturas et actus in Christo dicere sanctam et oecumenicam quartam synodum, sed unitas secundum hypostasim. Alia etiam ratione id idem probatur. Si propter unionem solam, eam duntaxat, quam secundum hypostasim est, et non propter duas naturas Ecclesiæ alii cum Nestorio altercantur, ut sanctus Cyrillos refert, tu quoque ipse affirmasti synodum de persona unicâ et bina cum Nestorio litem habere, quarum una unionem naturarum efficit, duo divisionem, palam est, secundum rectam Ecclesiæ sententiam synodum Nestorio adversari, eoque patet evidenter eamdem cum eo non convenire. Immerito itaque abs te et calumniose proscinditur. Hoc porro verum esse audi a Cyrillo epistola ad Eulogium hisdem verbis loquentem: Accusant nonnulli expositionem, quam Orientales fecerunt, aiuntque, Quam ob causam duas naturas illis assertilibus sustinuit, assensumque præbuit Alexandrinus? Qui vero Nestorium sequuntur, tradunt, eum hoc idem tenere, eos, qui tem peritum non norerunt,

rapientes in fraudem : reprehensoribus vero respon-
dendum est, Non omnia quaecunque hæretici tradunt,
fugienda vitandaque sunt : multa enim ipsi profi-
tentur, quæ et nos profitemur, quemadmodum dum
dicunt Ariani de Patre, Creator est omnium, et Do-
minus. Num propterea nos has voces declinare debemus ? Sic et de Nestorio, licet tradat duas na-
turas, discrimen carnis et Dei Verbi innuens ; namque
alii est Verbi natura, alia carnis ; at non item
unionem nobiscum probat : nos etenim unientes,
unum Deum nominamus, unumque Deum eundem pro-
fitemur. Et paucis interjeclis : Quare naturarum
discrimen agnoscere, non est Christum unum in duo
subdividere. Et ad Nestorium hic rursus scribit :
*Ne dividas naturas, post unionem scilicet, aliena-
tione, non numeratione.*

9. Cum autem incusaveris sanctam quartam synodum tanquam res novas inducentem, ideoque una cum Nestorio sentientem : neque tantum id affirmasti, sed sancti Leonis pontificis ex epistola, qua quarta synodus constabilita est, nec non ejusdem synodi Nestorii dictis uniformia produxisti, ut inde colligas pontificis Leonis epistolam, quarumque ipsam synodum non absimilia Nestorio statuisse, age hac eadem in medium proposita perpendamus, an, ut ipse ait, sententia, Nestorio conformia alloquuntur, an secus. Auctoritates verbenes ita se habent. Scribit Nestorius primo orationis sue præceptoriorum capitulo : *Ipsæ immutabiles duas naturas Dei profiteor, Deum verum deo vero, et hominem perfectum ex filio David et Abraham.* Scribit item in sua epistola hoc modo : *Deum ipse profiteor, namque scriptum est : In principio Verbum, hominem quoque profiteor, quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.* Ante alia Nestorii verba examinemus, recte an secus enuntiata sim. Namque duas Verbi naturas absolute profiteor, dicere, neque post incarnationem determinare, haud recte dictum esse videtur. Quandoquidem sempiternus Filius et Verbum Dei ante carnem assumptam unius naturæ, divinæ scilicet, solius erat : post incarnationem, et nostram assumpsit. Non decuit ipsum absolute dicere, Verbi, non de- terminantem post incarnationem, vel humilitatem assumptam. Si rursus duas dicens immutabiles, post carnem assumptam intelligeret : si unionem affirmaret non secundum habitudinem, sed hypostaticam et essentiam in uno, nempe Christo, considerari, et eundem unum Christum, et Dominum, et Deum diceret, Deum verum deo vero, et hominem eundem perfectum, veluti ex homini- ne perfecto, Virgine, et Filium David et Abram, ut divina testantur eloquia, verum auingere vide- retur : cum vero duas Verbi naturas asserens, eas unitas esse non secundum hypostasi in uno Verbo, in una scilicet Christi hypostasi, sed per relationem et respectivam unionem, sive dignitatem,

A μεμφομένοις, ἐκεῖνα λέγεται, διεισθάνει τὸ κάρτα, δια-
λέγουσιν οἱ αἱρετικοὶ, φεύγεται καὶ παραιτεῖσθαι
χρή. Πολλὰ γάρ διμολογοῦσιν, ὅτι καὶ ἡμεῖς διμολο-
γοῦμεν, οἷος διεισθάνει οἱ Ἀριανοὶ τὸν Πα-
τέρα, Δημιουργός ἐστι τὸν διωρ καὶ Κύριος. Μὴ
διὰ τοῦτο φεύγεται ἡμᾶς ἀκόλουθος τὰς τοιαύτας
διμολογίας ; Οὐτως καὶ ἐξ Νεστορίου, καὶ λέγεται
δύο φύσεις τὴν διαφορὰν σημαίνει τῆς σαρκὸς
καὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου (ἐπέρα τὰς τοῦ Λόγου φύ-
σις, καὶ εἰτέρα τῆς σαρκὸς), διλλ' οὐκ ἐτί^Bρωσιν διμολογεῖται οὐδὲ τοῦτο διμολο-
γοῦμεν. Καὶ μετὰ βραχέα οὐκοῦν οὐ τὸ εἰδέναι
τῶν φύσεων τὴν διαφορὰν δοῦται, διατεμεῖται δοτίν
εἰς δύο τὸν θρανόν Χριστόν. Καὶ πρὸς Νεστορίουν
αὐτὸς πάλιν λέγει· Παῦσαι διαιρεῖται τὰς φύσεις,
μετὰ τὴν ἑνωσιν δηλαδή, τῇ διαλλογριώσει, οὐ
τῇ ἀκαριθμήσει.

θ'. Επειδὴ δὲ ἵστων τὴν ἁγίαν τετάρτην σύν-
εδεν, ὡς κατινοφωνίαν ποιήσασεν, καὶ διὰ τοῦτο διμο-
λογοῦσαν τῷ Νεστορίῳ· οὐχ ἀπλός δὲ τοῦτο ἀπ-
εργία, ἀλλὰ καὶ χρήσεις τοῦ τε ἐν ἀγίοις πάπα
Λέοντος ἐκ τῆς ἐπιστολῆς, διὸ ἡ εκκυρώθη τητάρτη
σύνοδος, καὶ ταύτης τῆς συνέδου πρὸς τὰ τοῦ Νε-
στορίου διμολογηταί, καὶ εχθύσας προκεκρικάς, ὡς
ἐντεῦθεν συνάγων, διεισθάνει τὸν πάπα Λέοντος ἐπι-
στολή, καὶ τητάρτη σύνοδος τῆς αὐτῆς διμολογίας
ἐστι τοῦ Νεστορίου φέρε δῆ, καὶ αὐτάς εἰς μέσον
θέντες, ἐπισκεψώμεθα, εἰ οὖτος συνφάται τῷ Νεστο-
ρίῳ· κατὰ διάνοιαν φθέγγονται, εἶγε καὶ μή. "Ἐχουσί^C
δὲ αἱ χρήσεις κατὰ λέξιν ὡδε. Γράφει Νεστόριος
εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ διδασκαλικοῦ αὐτοῦ
λόγου οὕτως· Ἐγώ διδικτάζω τὰς δύο φύσεις
τοῦ Θεοῦ διμολογῶ, Θεόρ ἀληθινόρ ἐκ Θεοῦ
ἀληθινοῦ, καὶ ἀνθρώποι τέλειοι ἐξ ντοῦ Δαυΐδ
καὶ Ἀβραὰμ. Γράφει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ οὐ-
τῶς· Θεόρ διμολογῶ κατὰ τὸ, Ἐρ ἀρχῆ δ Λόγος·
ἀνθρώποι διμολογῶ, διεισθάνει οὐδὲ τοῦ Λόγου
ἀληθινοῦ, καὶ μή διμολεσθεῖ μετὰ τὴν σάρκωσιν,
οὐκ ὄρθως εἰρήσθαι δοκεῖ. Ἐπειδὴ δὲ δίδιο; Υἱὸς καὶ
Λόγος τοῦ Θεοῦ πρὸ τῆς ἐντάρχου οἰκονομίας μιδέ^D
φύσεως τῆς θείας μόνης ἦν, μετὰ δὲ τὴν ἑνανθρώ-
πησιν προσελάβετο καὶ τὴν ἡμετέραν, οὐκ δέει αὐ-
τὴν ἀπολύτως εἰπεῖν, τοῦ Λόγου, μή προσδιορισά-
μενον μετὰ τὴν σάρκωσιν, ἢ οὐκ ἑνανθρώπησιν. Εἰ δὲ
αὐτὸν δύο λέγων διδικτάζους, καὶ νοῶν μετὰ
τὴν ἑνανθρώπησιν, εἰ μὲν τὴν ἑνωσιν ὀμολόγει, οὐ
σχετικὴν φησι, ἀλλὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν καὶ οὔτιώ-
δη, ἥγουν ἐν τῷ ἐντὶ Χριστῷ θεωρεῖσθαι, καὶ τὸν
αὐτὸν ἑνα Χριστὸν καὶ Κύριον καὶ Θεὸν Ελεγε, Θεὸν
ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, καὶ ἀνθρώπον τὸν
αὐτὸν χρηματίσαντα τέλειον ὡς ἐξ ἀνθρώπου τῇ;
Παρθένου καὶ νιὸν Δαυΐδ καὶ Ἀβραὰμ γεγονότα,
καθὼς τὰ Λόγια μαρτυρεῖ, τόχα δὲ ἐντὸς ἦν τῆς ἀλη-
θείας. Ἐπειδὴ δὲ δύο φύσεις διμολογῶν τοῦ Λόγου,
ταύτας οὐ καθ' ὑπόστασιν ἡκαθεῖται Ελεγεν ἐν τῷ

ἐντὸς Λόγῳ, ἥγουν ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει Χριστοῦ, ἀλλὰ κατὰ διαφορὰν καὶ σχετικὴν ἔνωσιν, ἥτοι κατὰ ἀξίωμα, ἢ ταυτοβουλίαν, ἢ εὐδοκίαν ἐλεγεν εἶναι τοῦ Λόγου πρὸς τὴν σάρκα, καὶ διὰ μέρος ταῦτα ποιῶν ἔτερον εἶναι τὸν Λόγον ἐφασκε, καὶ ἔτερον τὸν ἐκ Μαρίας, καὶ πρωσαπικὴν ἔνωσιν λέγων, οὐ τὸν ταυτιζόμενον τῇ ὑποστάσει πρόσωπον, ὅπερ ἐπὶ τοῦ καθέκαστον ἀρμόττει, ἀλλὰ ἔτέρως κατὰ τὸ αἰκεῖον βούλημα ἐδόξαζεν (οἷον ὡς διαντὶς τὸ τοῦ ἔτέρου ὑποδυόμενος πρόσωπον, ἀντ' αὐτοῦ τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ποιῆται λόγους, ἢν οὐ δὲ κυρίως ἔνωσιν ἡγεῖσθαι, ἀλλὰ σχετικὴν ἔνωσιν τὸ δόλον. Καλοῦσι γάρ τινες πρόσωπα τὴν τινῶν σχέσιν πρὸς ἄλλοτέλους. Οὐκ ἀγνοεῖ δὲ ἡ συνήθεια τούτου τοῦ προσώπου τὸ σημανόμενον. Λέγομεν γάρ τὸν δροχοντα, τοῦ βασιλέως ἐπέχειν τὸ πρόσωπον, κατὰ τοῦτο δὲ Νεστόριος τὴν πρωσαπικὴν ἐπρέσβευεν ἔνωσιν). διὰ τοις τοῦτο δικαίως τῷ ἀναθέματι καθυποδέβληται. Ὁ δὲ δὴ πάπας Λέων, ἐπειδὴ τὸν αὐτὸν ἔνα Χριστὸν καὶ Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν ἐν μιᾷ ὑποστάσει διητα ὀμολόγει, τὸν καὶ Θεὸν δυτα καὶ δινθρώπον, Θεὸν μὲν ὡς συναίδιον, καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ Πατρὸς φυέντα, καὶ ὀμοσύσιον τῷ τε Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ τῷ Πνεύματι τῷ ἀγίῳ, ἐπὶ ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σάρκα γεγονότα, ἥτοι ἐνανθρωπήσαντα, καὶ γεννηθέντα ἐκ Πνεύματος ἀγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου, καθὼς ἡ θεολόγος γλῶττα ἐκφωνεῖ, καὶ τὰ λοιπὰ Λόγια μαρτυρεῖ, καὶ αἱ τῶν ἀποστόλων φωναὶ ὑφηγοῦνται, καὶ αἱ τῶν θεοσόφων Πατέρων διδασκαλίαι τρανοῦσι· φανερὸν, δτὶ δὲ πάπας Λέων μετὰ τῆς ἀληθείας ἔστηκε, καὶ οὐ συμφωνεῖ τῷ Νεστορίῳ. Καὶ πάλιν γράψει Νεστόριος, δτὶ Οὐχὶ δὲ Λόγος τοῦ Θεοῦ διὰ χειρῶν Ἰωσήφ ράχη ἐνεδύθη, ἀλλὰ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Γράφει Λέων, δτὶ τὸ μὲν ἐλαμπε διὰ τῶν σημείων, τὸ δὲ ὑπέπιπτε τοῖς παθήμασιν. Ἐναργέστατα διὰ τῆσδε τῆς χρήσεως δὲ μὲν Νεστόριος ἀλλον ποιεῖ τὸν Θεὸν Λόγον, καὶ ἄλλον τὸν ἐκ Μαρίας, ὃ καὶ ιδικῶς πρόσωπον ίδιον ὀμολογῶν, Ἰησοῦν ἐκάλει. Ἐδει γάρ αὐτὸν, εἰπερ δρθοτόμως ἐλεγεν, οὐτως εἰπειν. Οὐχὶ δὲ Λόγος τοῦ Θεοῦ, καθὼδ Λόγος, ἀκατάληπτος καὶ ἀπερίγραπτος καὶ συναίδιος τῷ Πατρὶ ὁν, ράχη ἐνεδύθη ὑπὸ χειρῶν Ἰωσήφ, ἀλλὰ δὲ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν δινθρώπος γέγονε, κατὰ πάντα δροιος ἡμεν χωρὶς ἀμαρτίας, δὲ καὶ νηπιάσας, ἐνεδύθη ράχη ὑπὸ χειρῶν Ἰωσήφ. Οὗτως δὲ μὴ εἰπών, φανερὸν δτὶ διαιρεσιν τὴν οὐ πρέπουσαν ἐποίησατο τῆς μιᾶς ὑποστάσεως τοῦ Χριστοῦ, εἰς δύο πρόσωπα ταῦτην τεμών· διὰ τοις τοῦτο ἀναθέματι δικαίως καθυποδέβληται. Ὁ δὲ δὴ Λέων, δτὶ τὸ μὲν ἐλαμπε διὰ τῶν σημείων, τὸ δὲ ὑπέπιπτε τοῖς παθήμασιν, οὐ δύο φῆσιν δλα, ἵνα καὶ διαιρεσιν τῶν φύσεων εἰσάγῃ ίδιοσυστάτως θεωρούμενα, καὶ διὰ τοῦτο δύο πρόσωπα καὶ δύο ὑποστάσεις, ἀλλὰ δύο ἕνας φλού συμπληρωτικά. Οὐδὲ γάρ εἰπεν, Ὁ μὲν, καὶ δὲ οὐδὲ ἵκαν ἴνα τι συγχωρήσεις εἴη), τὸ μὲν, ἀπλῶς ἀνευ πρωσθήκης, καὶ τὸ δε. Ἀλλὰ τί φησι; Τὸ μὲν αὐτοῦ, καὶ τὸ δὲ, δηλούντει αὐτοῦ διὰ τινος τοῦ ὅλου φησι, τὸ μὲν τὸ συμ-

A aut proprium consilium, aut beneplacitum faturetur esse Verbi ad carnem, et eas postmodum secundum partes divitens, aliud esse Verbum affirmaret, et aliud, quod ex Maria ortus suos agnoscere, et personalem unionem decantauit non personam, quae una cum hypostasi est, et singulis convenit, sed alio modo, ut illi videbatur, contingat. Verbi gratia, veluti cum quis alterius personam induens, loco illius et pro eodem sermonem habet, quae proprie unio vocanda non est, sed mera respectiva unio; appellant enim nonnulli personas aliquorū inter se respectum seu relationem, nec usus ab his personæ significatu abhorret: dicimus namque principem regis sustinere personam: cum inquam hac ratione Nestorius personalem profiteretur unionem, propterea jure merito anathemate ictus est. At Leo pontifex eundem unum Christum et Dominum, et Deum nostrum in una hypostasi esse affirmans, Deum simul et hominem, Deum coeterum Patri, et absque tempore a Patre genitum, et ejusdem cum Deo et Patre, et Spiritu sancto essentiæ; postremis vero diebus propter nostram salutem carnem factum, sive hominem, proguatuin ex Spiritu sancto, et Maria Virgine, quemadmodum divina tractans lingua enuntiat, et reliqua eloquia testantur, et voces apostolorum docent, et divina sapientia præditorum Patrum doctrina monstrat, manifestum est Leonem p̄missicem a veritate stare, et cum Nestorio non concordare. Rursum scribit Nestorius: Verbum Dei per manus Josephi pannis anictum non est, sed corpus Domini, Leo autem, hoc quidem resplenduisse miraculis, illud vero passionibus obnoxium fuisse. Aperiissime μὲν hæc verba Nestorius alium Deum Verbum constituit, et alium ex Maria prognatum, cui et singulariter propriam personam constituens Iesum nuncupabat: debebat enim, si quid ille rectum exprimere volebat, hac ratione emuntiare: Verbum Dei quia Verbum est incomprehensibile et incircumscripsum et Patri coeterum, pannis non est circumvestitum, per manus Josephi, qua vero propter nostram salutem homo factus est per omnia nobis similis absque peccato, et insans, pannis per manus Josephi obvolutus est. Quod cum non dicat, manifesto evincitur divisionem unius Christi hypostasis intulisse, eam in duas personas subdividens, proptereaque jure merito anathemate subactus est. Leo autem hoc miraculis resplenduisse, aliud disciplinis addictum fuisse, dicens, non duo inquit integrâ per se subsistentia, ut et divisionem naturalium afferat, proptereaque duas personas; et duas hypostases: sed duo unius integri completiva; neque enim dixit, hic et ille, neque ut aliquid etiam concederet hoc simpliciter absque addito, et hoc. Verum sic, hoc quidem illius, et hoc vero, hoc est illius de aliquo integro sermonem habens, hoc quidem ait completivum, et in compositionem ipsius assumptum resplendet miraculis, hoc vero, similiter et ipsum totius completivum, in composi-

nem illius acceptum passionibus obnoxium est. Ea quicunque sic intelligit, quemadmodum et a sancto pontifice Leone exponuntur, is nihil neque in epum neque blasphemum pronuntiabit. Rursum scribit Nestorius: *Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.* Leo vero: *Sapientia aedificavit sibi domum, nam Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.* Has voces neque impius Nestorius ex propriis attulit, neque ipse Leo eloquens est, sed ex divinis Litteris haurientes, in propria commentaria retulerunt. Verumtamen Nestorius contra consilium ecclesiasticum, et ex sua depravata mente verba evangelica sumpsit: namque, *Verbum caro factum est, sensum hunc pium obtinet: Idem divinum Verbum, unum ex sancta Triade hypostasi cum mansisset immutabile immutumque quod erat, Deus scilicet, assumpsit carnem animatam anima rationis compone et intellectuali, et hanc divinæ naturæ in propria hypostasi, deitatis nempe, univit, secundum essentiam et hypostasim unionem effecta, ut una hypostasis ipse post incarnationem, vel assumptum hominem crederetur nullo additamento personæ aucta sancta Trinitate, is cum carne comprehenditur, et est. Hoc sensu dictum evangelicum exquisita sinceraque Ecclesiæ coimentatio interpretatur.* Ad illud vero, *habitavit in nobis,* recte Theologus statim subjunxit: ut duo, quæ significantur, intelligens habitantem, et in quo habitatio sit, ipsum in carnem immutatum non fuisse mente concipias, sed potius in carne inhabilasse, ac tamquam proprio usum corpore, quod ex sancta Virgine principium habuit, templo.

Cárho περιτεράφθαι νοήσης αὐτὸν, σκηνώσαι δὲ ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου ναῷ.

10. Cum porro de Dei Verbi habitatione in carne propria locutus sit Evangelista, determinandum est, quot modis dicitur Deus in nobis inhabitare: vocantur siquidem et sancti templum Dei, in quo Deus habitat: sed in illis actione habitare probe recleque dixeris. Vocatur item et Virgo templum Dei: in ipsa etenim Deus Verbum essentia habitavit, quod plus habet et sine comparatione eximium præ aliis sanctis; in propria vero carne, qua ut proprio usus est corpore ex sancta Virgine templo secundum essentiam et hypostasim illi Deus Verbum unitum, habitare dicitur. Et hæc quidem Ecclesiæ pia sententia est. Sed Nestorius perverse dictum accepit; namque, *Verbum caro factum est, familiaritate et relatione dignitatis, aut consilio, aut beneplacito factum fuisse dixit: cum duos constituit Filios, alterum Deum Verbum, et alterum singularem hominem ex Maria;* sic et illud, *habitavit in nobis,* operatione, aut beneplacito exponebat, quare et purum hominem enuntiabat Jesum: propterea que jure merito anathemate ictus est. Leo vero dicens, *Sapientia aedificavit sibi domum: nam Verbum caro factum est, et habitavit in nobis,* sic intelligens, et ad Ecclesiæ mentem, ut antea declaravimus, non a perverso Nestorii intellectu abripitur, propterea

A πληρωτικὸν, καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ παραλι- φθὲν διαλάμπει τοῖς θαύμασι, τὸ δὲ δριδίως καὶ αὐτὸ συμπλήρωτικὸν δν τοῦ θλοῦ ἐν τῇ συνθέσει ἔκσινον παραλαμβανόμενον, ὑποπίπτει τοῖς πάθεσι. Καὶ οὗτας νοοῦντει, ὡσπερ οὖν καὶ εἱρηται, παρὰ τοῦ ἐν ἄγιοις πάπα Λέοντος, οὐδὲν διαπον, οὐδὲ βλάσφημον ἀπαντήσει. Καὶ πάλιν γράφει Νεστόριος: 'Ο Λόγος σάρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήρωσετ ἐν ἡμῖν. Γράφει Λέων, δτι: 'Η Σοφία φύκοδόμησετ ἐαυτῇ οἶκον· καὶ γὰρ ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήρωσετ ἐν ἡμῖν. Ταῦτα τὰς χρήσεις οὗτε Νεστόριος ὁ ἐναγῆς οἴκοθεν προεβάλετο, οὗτε μήν ὁ Λέων ἐψθέγκατο, ἀλλ' ἐκ τῆς θελας Γραφῆς λαβόντες, τοῖς οἰκείοις συγγράμμασιν ἐνέθηκαν. 'Αλλ' ὁ μὲν Νεστόριος οὐ κατὰ βούλημα ἐκκλησιαστικὸν τὸ εὐαγγελικὸν φη- τὸν ἐξείληφεν, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἐκυτοῦ διεστραμμένον νοῦν. Τὸ γὰρ, 'Ο Λόγος σάρξ ἐγένετο, τοιαύτην ἔχει εὐσεβῆ διάνοιαν· δτι αἰτεῖς ὁ θεὸς Λόγος, ὁ εἰς τῇ ψυκτάσει τῆς ἀγίας Τριάδος, μετας ἀναλοικώτος καὶ διτρεπτος, δπερ ἦν, Θεὸς διλονότι, προσεληφε σάρκα ἐψυχωμένην ψυχὴν λογικὴν καὶ νοερὴν καὶ ταύτην ἦνωσε τῇ θελᾳ φύσει ἐν τῇ οἰκείᾳ υποστάσει, δηλοντι τῆς θεότητος, οὐσιώδη καὶ καθ' ὑπόστασιν τὴν ἐνωσιν ἐργασάμενος, ὡς μίαν ὑπόστασιν αὐτὸν ἐντα πιστεύεσθαις καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν, ἥτοι ἐνανθρώπησιν, τῆς ἀγίας Τριάδος προσθήκην οὐχ εἰσδεξαμένης προσώπου, καὶ μετὰ σαρκὸς νοοῦτο καὶ ίστι. Ταύτη τῇ ἐννοίᾳ τὸ εὐαγγελικὸν φητὸν ἡ τῆς Ἐκκλησίας ἀκριβῆς διάληψις ἐξηγεῖται. Τὸ δὲ, *ἐσκήρωσετ ἐν ἡμῖν,* καλῶς γε ποιῶν ὁ Θεολόγος εὐθὺς ἐπήγαγεν, ἵνα δύο νοήσας τὰ σημαινόμενα, τὸν τε σκηνοῦντα, καὶ τὸ ἐν φῇ σκηνωσίς, μή εἰς μᾶλλον ἐν σαρκὶ ὡς ίδιῳ προσχρησάμενον σώματι, τῷ ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου ναῷ.

ι. Ἐπειδὴ δὲ περὶ σκηνώσεως, ἥτοι κατοικήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὴν ίαυτου σάρκα ἐρρέθη τῷ εὐαγγελιστῇ, διοριστὸν κατὰ πόσους τρόπους ὁ Θεὸς λέγεται ἐνοικεῖν ἐν ἡμῖν. Λέγονται γὰρ καὶ οἱ ἄγιοι ναὸς Θεοῦ, ἐν φῇ δὲ Θεὸς κατοικεῖ, ἀλλ' ἐν τούτοις κατ' ἐνέργειαν φῆσεν ἀν δὲ δρῦς λόγος εἰρῆσθαι. Λέγεται δὲ πάλιν καὶ ἡ Παρθένος ναὸς Θεοῦ. Ἐν- ταύτῃ γὰρ δὲ Θεὸς Λόγος οὐσιώδης κατώκησεν, δπερ πλέον έστι τῶν λοιπῶν ἀγίων, καὶ ἀσυγχρίτως· ἐν δὲ τῇ οἰκείᾳ σαρκὶ, ἥ ὡς οἰκείῳ προσεχρήσατο σώματι, τῷ ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου ναῷ, οὐσιώδης καὶ καθ' ὑπόστασιν ἐνωθεὶς αὐτῷ δὲ Θεὸς Λόγος κατοικεῖν ἐν αὐτῷ λέγεται. Καὶ ταύτη μὲν τῆς Ἐκκλη- σίας τὸ εὐσεβὲς φρύνημα. 'Ο δὲ Νεστόριος διεστρα- μμένως τὸ φητόν. Τὸ γὰρ, 'Ο Λόγος σάρξ ἐγένετο, ἐν οἰκείωσεως λόγῳ, καὶ κατὰ ἀναφορὰν ἀξιώματος, ἥ ταυτοσυνή, ἥ εύδοκίαν τοῦτο ἔφη. Ἐπειδὴ δύο ποιεῖ οὐδένες, ἀλλον τὸν θεὸν Λόγον, καὶ ἀλλον ἀνθρω- πὸν ιδεῖκὸν, τὸν ἐκ Μαρίας· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ, *ἐσκήρωσετ ἐν ἡμῖν,* κατ' ἐνέργειαν, ἥ εύδοκίαν ἐφασκεν· δθεν καὶ φιλὸν ἀνθρωπὸν ὀμολόγει τὸν Ἱησοῦν· διά τοι τοῦτο δικαίως τῷ ἀναθέματι καθικο- βεβληται. 'Ο δὲ δὴ Λέων λέγων, δτι: 'Η σοφία φύ- δομησετ ἐαυτῇ οἶκον· καὶ γὰρ δὲ Λόγος σάρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήρωσετ ἐν ἡμῖν, εὔτενορρόντως

νοήσας; κατὰ τὸ βούλῆμα τὸ ἐκκλησιαστικὸν, δὲ καὶ φθάσαντες εἰπόμεν, οὐ συναπάγεται τῇ διεστραμμένῃ νοήσει τοῦ Νεστορίου· διὸ τοι τοῦτο οὐδὲ συμφρονεῖ αὐτῷ ἐν τούτοις. Γράψει Νεστόριος, τὰς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ χωρίζων, διὰ Διπλῆς δοτινὴς η γένουσις εἰς ἐν δξιώμα. Γράψει Λέων· Τὸ πειρῆσαι, καὶ διψήσαι, καὶ κοπίσαι, φθερώσιγον, τὸ δὲ δικά τέττας ἀρταράς πεπτακισχιλίους χορτάσαι, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ἔωρ χαρίσασθαι τῇ Σαμαρείτιδι, τοῦτο θεότητος. 'Ἄλλ' ὁ μὲν Νεστόριος οὐ διὰ τὸ εἰπεῖν, Διπλῆς δοτινὴς η γένουσις, τὸ δη κατακέχριται· πλεῖστοι γάρ δοσοί, μᾶλλον δὲ πάντες οἱ θεοφόροι Πατέρες τουτὶ διατρανοῦσιν ἐπὶ Χριστοῦ, διὰ διπλοῦς ἦν. Καὶ ἀκουσον τοῦ ἐν Θεολογίᾳ Γρηγορίου λέγοντος· Διπλοῦς ἦν, ἐπει καὶ ἀκοσίασε, καὶ ἀδιψήσε, καὶ δοσα τρόμῳ σώματος ἦρ· ἀλλ' διὰ ἐπήνεγκεν, εἰς ἐν δξιώμα, ἐναργῶς ὑποδηλῶν τὰς φύσεις καχωρισμένας, καὶ ιδιοσυστάτους ποιῶν, καὶ σχετικὴν, λέγω δὴ τὴν κατὰ ἀναφορὰν ἀξιώματος πρὸς τὸν θεὸν Λόγον τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὴν ἐνωτινὴκτῆσθαι· διὰ τοι τοῦτο καὶ ἀπόδητος. 'Ο δὲ δὴ Λέων δρθιδδέως ἄδικος δοσοῖς, καὶ πεινῆσαι, καὶ κοπιάσαι τὸν Χριστὸν κατὰ τὸ ἀνθρωπίνον εἰρηκε, τὸ δὲ θαυματουργῆσαι κατὰ τὸ θεῖκὸν μέρος ἔξεθετο. Ταύτη τῇ ἀννοίᾳ τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ Χριστοῦ νοεῖν ἡμᾶς ἐκδιδάσκει, τὰ μὲν ταπεινὰ τῇ ἀνθρωπότητι προσάπτευσα, τὰ δὲ ὑψηλὰ τῇ θεότητι. Εὑσεβῆς ἄρα οἱ Λέων ἀποδέδειχται, καὶ οὐ συμφωνῶν τῷ Νεστορίῳ, καὶ ἀδίκως παρὰ εοῦ σύκοφαντῆται. Εἰ δὲ τοῦτο, μάτην προφασίῃ προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, καὶ οὐκ ἀποδέχῃ τὴν ἀγίαν τετάρτην σύνοδον, καὶ τὸ παρ' αὐτῆς δρθὲν δόγμα, τὸ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ δρισθέν. Οὐ γάρ τὸν Ἑνα Χριστὸν εἰς δύο διαιρεῖ, καὶ χωρισμὸν ἀπὸ Θεοῦ ἐμποιεῖ, ὡς οὐ φανερῶς διαψεύδῃ, μᾶλλον μὲν τοῦ ἐνοῦ, καὶ βασιλεῖς οὐρανῶν πρόξενον τὸν ταύτην ἀσμένως ἀποδεχόμενον καθίστησιν, εἶπερ καὶ αὐτὴν δρθιφρόνως ἐτράνως καλῶς τὸ κατὰ Χριστὸν μυστήριον.

ια'. Ἐπει δὲ οὐ μόνον ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν χρήσεων τοῦ ματαιόφρονος Νεστορίου, καὶ τοῦ ἐν ἀγίοις πάπα Λέοντος; ἐπειράθης διαβιλεῖν τὴν ἀγίαν τετάρτην σύνοδον, εἰ καὶ δλόγος σου γέγονεν διπλανός καὶ ἀσύμβατος, ἀλλ' ή καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συνόδου παρακεκομένας λαβὼν φῆσεις. Ἐτὶ γε μήν καὶ τοῦ ἀγίου Κυρίλλου, διὰ τῆς παραθέσεως τὴν διαφωνίαν ἐν-
δειξασθάς βούλει· φέρε δὴ, καὶ ταύτας αὖθις εἰς μέσον θέντες, τὸ σύμφωνον τῆς τε συνόδου καὶ τοῦ ἀγίου Κυρίλλου σαφέστατα παραστήσωμεν. 'Ἐχει τῇ σύνοδος κατὰ λέξιν ὡδε, ὡς οὐ ἐπέστειλας· Γράψει τὴν φύσεων τὴν διαφορὰν διὰ τῆς ἐνώσεως, ἀλλ' ἐφύλαξε τὸ ίδιον τῆς ἐκάστου φύσεως. Γράψει οἱ ἀγιοις Κύριλλος ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Σούκεστον· 'Ἐτα Ιερομένιον Υἱόν, ὡς καὶ οἱ Πατέρες ἐλάλησαν, μιαρ φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην. Ήλαρ οὖν κοινωνίαν ἔχει τῇ τῆς Χαλκηδόνος σύνοδος μετὰ τοῦ ἀγίου Κυρίλλου; 'Οτι κατέτοις μιαρ φύσιν ἐνώσας ἐκ οὗ, ἐλάλησε πετά τὴν μιαρ σύνοδον τὴν ἐν Ἐφέσῳ· η δὲ

PATROL. CA CV.

A neque in hisce cum eo consentit. Scribit Nestorius duas in Christo naturas separans: *Duplex est natura in una dignitate*. Scribit Leo: *Cumque same, sili, et laboribus depugnasse, humanius est: quinque vero paribus, quinque hominum millia exsaturasse, et uquam vivam Samaritanæ et largilium suisse, hoc vero deitatis est*. Ex Nestorius quidem, non quod dixerat: *Duplex est natura, ideo condemnatus est: cum plurimi etiam ex sanctis Patribus hoc idem de Christo asseverarunt, duplē esse*. Audi in divinis pertractandis egregium Gregorium. *Duplex erat, ait; nam et laboravit, et sibi, aliaque, quæ ex lege corporis tenebatur, perpessus est*. Sed quod addidit, in una dignitate, aperle divisas naturas innuens, et perse subsistentes enuntians, et respectivam, eam, in-
B quam, quam secundum dignitatis relationem ad divinum Verbum humana natura unionem possedit conformati; proptereaque proscriptus est. Leo vero satis pie, et cum ecclie sentientibus, cum fane, sili, et laboribus depugnasse Christum humana natura asseruit, ac miracula effecisse de divina parte interpretatus est. Similia catholica Ecclesia de Christo nos docet, humilia humanitati ascribens, sublimia deitati vindicans. Pie itaque Leo sentit, uti demonstratum est, nec cum Nestorio convenit, licet a te immixto de eo insimuletur. Id si ita est, frustra prætextus prætextis in peccatis, et sanctam quartam synodum ipsiusque probam asseritionem non recipis, quam illa de œconomia Christi præscripsit: neque enim unum Christum in duo dividit, et a Deo separationem introducit, ut tu aperito meniris; quinimo potius unit, hospitemque regni cælorum, qui eam libenter amplectitur, constituit; si et ipsa ecclie sentiens cum sanctis tribus synodis decrevit, probeque Christi mysterium publicavit.
μετὰ τῶν ἀγίων τριῶν συνόδων ἰδογμάτισε καὶ
11. Quando vero non tantum ex comparatione dictorum amentissimi Nestorii, et sancti pontificis Leonis conatus es sanctam quartam synodum crimini, quamvis id neque probabilibus, neque concudentibus rationibus egeris, sed ex ipsius etiam synodi obtruncatis ac mūtilis assertis, neconon et sancti Cyrilli invicem comparatis dissensionem ostendere conteudis, age ipsis in medium positis et examinatis, synodi sanctique Cyrilli consensionem quam compertissime comprobemus. Verba ipsa synodi sunt, ut ipse scriptio tuo significasti: *Scribit Chalcedonensis synodus: Non immutavit naturarum differentiam per unionem, sed proprium natuscijusque naturæ conservavit. Scribit sanctus Cyrilus prima ad Sucensem epistola: Unum dicimus Filium, quemadmodum et Patres locuti sunt, unam naturam Dei Verbi incarnatam. Quid itaque Chalcedonensi synodo cum sancto Cyrillo commune est? Ille unam naturam unius ex duabus secundum sanctam synodum Ephesinam locutus est; ut Chalcedonensis synodus ex duabus naturis separatis enuntiat. His,*
20

et ubi videris, sanctum Cyrillum a Chalcedonensi synodo discrepare, et diversa ab ea tenere probas: quod existimas eum unam asseruisse Verbi naturam post carnem assumptam, synodo duas naturas post unionem acclamante. Sed, ut vera inferunt, hoc dicto magis ac magis sanctæ quartæ synodo Cyrillus consentit, tantum abest, ut ab ea dissideat. Quandoquidem Nestorius etiam atque quispiam duas de Christo naturas enunciasset, dicendum in proprium sensum trahebat, concludebatque duas personas: asserebat siquidem nullam esse naturam absque persona, propria nempe. Illius ingenii perversitatem prævidens sanctus Cyrillus, unam dixit Verbi naturam, eamque incarnatam, non id innuens, Verbum eum carne unum secundum hypostasim totum unam naturam faciunt B suis; si enim id innuens ita locutus fuisset, quemadmodum vos contenditis, ipse, sibi ipsi adversa atque contraria pronuntiasset, hic inquiens, unam esse naturam Dei Verbi post incarnationem, hoc est, deitatem et humanitatem in unum ambas coactas, unam effecisse naturam, ut vos dicitis; compositam: alibi vero non tantum in secunda ad Succensum epistola, sed sere, ut ita dicam, locis omnibus, in quibus de œconomia Christique mysterio agit, apprehenditur in duabus naturis Christum, et duas esse naturas post unionem, palam aperteque dicere: neque id solum, sed aliis quoque Patribus adversabitur, quod sane falsum est tantoque viro injurium. Fere enim omnes clare intonant Christum, hoc est, unam hypostasim in duabus naturis, et duas naturas esse post unionem: si ille Deus et homo idein perfectus est post unionem. Sed obiter totum, Christum, nempe unam naturam Verbi incarnatam tradens, ex partibus totum significavit: una siquidem natura Verbi eadem est, atque Dei, et Patris, et Spiritus sancti; cum vero annexitur incarnata, quod notat animata anima rationis compone, et intellectuali, ut et ipse dicit, omnino nostram naturam indicat, quod exprimit, duas Christi naturas esse, divinam atque humanaam: hoc si ita est; manifestum sit eum posterior sanctæ quartæ synodo conformari, duas et ipsam obiter significantem naturas habere unum hypostasi Christum, et Dominum, et Deum nostrum. Audi nihilominus quid divus Cyrillus secunda ad Succensum epistola tradidit respondens, quod dixerat unam Verbi naturam incarnatam. Si unam dicentes Verbi naturam tacuissemus, non adnectentes incarnatam, quasi œconomie mysterium adulterantes, esset fortasse ipsis oratio non absque verosimilitudine, cum fingant se interrogare: Ubi est perfectum in humanitate? aut quomodo subsistat secundum nos essentia? Cum vero et in humanitate perfectio, et nostræ naturæ indicatio introductory est, quod dicamus incarnatam, quiescant arundineuni calamus sibi ad incumbendum supponentes. Ecce jam considera incarnatam ad nostram essentiam manifestandam appositam suisse, doctorem asse-

A τῆς Χαλκηδόνος σύροδος, ἐκ δύο φύσεων καχαιομέτων ἐλάλησεν. Ἐνταῦθα μὲν δοκεῖς παριστῆμεν αὐτούς, καὶ ἀνομάλογον τὸν ἐν ἀγίοις Κύριλλον πρὸς τὴν σύνοδον τὴν ἐν Χαλκηδόνι, διὰ τὸ οἰεσθαι σε, μίαν αὐτὸν εἰρηκέναι τοῦ Λόγου φύσιν μετὰ τὴν σάρκασιν, τῆς συνόδου δύο φύσεις μετὰ τὴν ἐνοισιν ἔκφωνηασθε. Ἀλλ', ὡς δὲ λόγος παριστήσει, σύμφωνος ἔσται μᾶλλον ὁ Κύριλλος διὰ τῆσδε τῆς χρήσεως τῇ ἀγίᾳ τετάρτῃ συνδεψε, ἢ περ ἀσύμφωνος. Ἐπειδὴ δὲ μὲν Νεστόριος, ἦντας ἂν δύο φύσεις ἐλεγέτις ὑπὲ Χριστοῦ, παρατὰ συνήρπαζε τὴν φωνὴν εἰς τὸ οἰκεῖον βούλημα, καὶ συνῆγε δύο πρόσωπα. Ἐλεγε γάρ· Οὐκ ἔστι φύσις ἀπρόσωπος, ἥγουν χωρὶς οἰκείου προσώπου. Τούτου οὖν τὴν διατροπὴν προορῶν ὁ ἐν ἀγίοις Κύριλλος, μίαν φύσιν τοῦ Λόγου εἰρήκε, καὶ ταύτην δηλονότες σεσαρκωμένην, οὐ τοῦτο λέγων, διὰ δὲ Λόγος μετὰ σαρκὸς ἡναμένος καθ' ὑπόστασιν, τὸ δὲ δόλον μία φύσις γέγονε. Εἰ γάρ οὗτος ἐννοῶν εἰρηκεν, ὡς ὑμεῖς φατε, τάχις δὲ αὐτούς λέγων μίαν εἶναι φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου μετὰ τὴν σάρκασιν, ἥγουν τὴν θεότητα καὶ τὴν αὐθρωπότητα συνελθούσες ἀμφοτέρας ἀποτελέσαι μίαν φύσιν καθ' ὑμᾶς σύνθετον. Ἀλλαχθε δὲ εὔτες ἔχεινος οὐ μόνον ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Σούκενσον, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν εἰπεῖν ἐν οἷς διεληπταὶ περὶ τῆς οἰκουμένας, καὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου φείνεται πάλιν, ἐν δύο φύσεσι τὸν Χριστὸν, καὶ δύο φύσεις εἶναι μετὰ τὴν ἐνωσιν, τρανῶς διαγορεύων. Καὶ οὐ μόνον τούτῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς φίλοις ἔσται Πατράσιν ἐναντίος: διπερ ἔστι λέγειν φευδῆς τε καὶ δύσαφημον. Σχεδὸν δὲ εἰπεῖν πάντες διαδηδην κεκράγασιν, διὰ δὲ Χριστὸν, ἥγουν ἡ μία ὑπόστασις ἐν δύο φύσεσι, καὶ δύο φύσεις ἔστι μετὰ τὴν ἐνωσιν· εἰπερ Θεός καὶ αὐθρωπός ὁ αὐτὸς τέλειός ἔστι μετὰ τὴν ἐνωσιν. Ἀλλ' ἐκ περιόδου τὸ δόλον, ἥγουν τὸν Χριστὸν μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην εἰπών, ἐκ τῶν μερῶν τὸ δόλον ἐνέψηνεν. Ἡ γάρ μία φύσις τοῦ Λόγου ἡ αὐτὴ ἔστι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, προσκειμένου δὲ διὰ σεσαρκωμένη, διπερ δηλοὶ ἐψυχωμένη ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερῇ, ὡς καὶ αὐτὸς λέγει, πάντως τὴν καθ' ὑμᾶς φύσιν δηλοῖ· διπερ ἐμφαίνει, ἥγουν τοῦ Χριστοῦ δύο φύσεις εἶναι, θείαν τε καὶ αὐθρωπίνην. Εἰ δὲ τοῦτο, φανερὸν ὔστι μᾶλλον συμφωνεῖ τῇ ἀγίᾳ τετάρτῃ συνδεψε, δύο καὶ αὐτὸς διὰ περιόδου ἐμφήνας φύσεις ἔχειν τὸν ἐν τῇ ὑπόστασι δυτικὸν Χριστὸν, καὶ Κύριον, καὶ Θεόν τὴν τὴν ίμῶν. Πλὴν οὐκ ἔκουσον τί φησιν ὁ ἐν ἀγίοις Κύριλλος ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Σούκενσον ὑπεραπολογούμενος, διὰ τὸ εἰπεῖν μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην· Εἰ μὲν μίαν εἰπότες τοῦ Λόγου φύσιν σεσιγήκαμεν, οὐκέτι εἰπεργάτες τόδι, σεσαρκωμένη, διλλ' ολορ ἔξω τιθέντες τὴν οἰκοτροπίαν, ἢ αὐτοῖς τάχα που οὐκ ἀκιθαρος δὲ Λόγος, προσκοιουμένοις ἐρωτᾷ· Ποῦ τὸ τέλειον ἐτὸ άθρωπότητι, ἢ πῶς ὑφέσεην ἡ καθ' ἡμᾶς οὐσία; Ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐτὸ αὐθρωπότητι τελειώστης, καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας ἡ δηλωσίς εἰσκεκριμέσται διὰ τοῦ λέγειν σεσαρκωμένη, πανσάσθωσαν

καλαμίην ράβδον ἐαυτοῖς ὑποστηρίσαστες. Ιδοὺ οὐδέποτε τὸ σεσαρκωμένην εἰς δῆλωσιν τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας εἰσκεκούσθαι λέγεντα τὸν διδάσκαλον, ὡς εἶναι τὴν μίαν τοῦ Λόγου φύσιν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας τὴν δῆλωσιν, διὸ τὸ σεσαρκωμένην, δύνῳ φύσεων θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος παραστατικόν. Καὶ μετ' ὅλης ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ· Ορθότατα δὲ καὶ τὰρ συγετῶς η̄ σῇ τελείωσις τὸν περὶ τοῦ σωτηρίου πόθους ἀκτίθεται λόγον, οὐκ ἀντὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καθὸς τοῖς καὶ δοτεῖ Θεὸς, καθεῖται εἰς λόλαρ φύσιν τὰ σώματος ἰσχυρίζομένη, καθεῖται δὲ μᾶλλον τῇ χοικῇ φύσει. Δεῖ γάρ τοι κατέτως ἀμφότερα σώματαί σε τῷ δρὶ καὶ κατὰ ἀλήθειαν Υἱῷ, τὸ μὴ καρχεῖν θελκῶς, καὶ τὸ ἀγέοθει παθεῖται ἀνθρωπίνως· η̄ αὐτοῦ γάρ κέκονθε σόρεξ. Σκόπει πῶς φύσιν θελαν εἶπε καὶ φύσιν χοικήν ἐν τῷ ἐν Χριστῷ σώμαθει καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν, καὶ σὺ ἀγανακτεῖς, καὶ οὐ συγχωρῆς φύσιν θελαν καὶ φύσιν χοικήν δύο φύσεις εἶναι. Καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ ἀκουσον Κύριλλου ἐκ τοῦ περὶ Τριάδος λόγου· Διττὸν τοῦ δρὸς Υἱῷ λόγον δὲ σοφάκατος Παῦλος, μᾶλλον δὲ σύμπλας δὲ τῶν δύον χορδὸς ἔγγρωκαστι τε καὶ εἰσκομίζουσι μετὰ τὸ ἐγωθῆται σαρκί. Ἀρά γε τὸν διετὸν ἐφ' Υἱῷ λόγον κατὰ τὴν ὑπόστασιν φῆς εἰρηκέναι, η̄ κατὰ τὴν φύσιν; Εἰ μὲν κατὰ τὴν ὑπόστασιν, ίδού τὸ τοῦ Νεστορίου φράγμα, διπερ ἐστὶν ἀσεβές. Εἰ δὲ κατὰ τὴν φύσιν, αὐτῷ μη, διτι καὶ Κύριλλος ὡδε συμφωνεῖ τῇ ἀγίᾳ τετάρτῃ συνέδεψ, δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ επούσῃ. Καὶ σχεδὸν ἐν πάσι τοῖς τοῦ ἀγίου αὐγγράμμασιν εἴροις διν τὶς αὐτὸν, διπλοῦν λέγοντα τὸν Χριστὸν μετὰ τὴν ἔνωσιν κατὰ φύσιν. Πλὴν εἰσαχθῆτω αὐθίς Γρηγόριος δὲ τῇτῇ θεολογίᾳ περιέσθητος ἐν τῷ περὶ Υἱοῦ λόγῳ συνέδεται τῇ ἀγίᾳ τετάρτῃ συνδεψ φάσκων· Θεὸς δὲ ἀπὸ λόγοιτο, οὐ τοῦ Λόγου, τοῦ δρωμένου δέ. Πῶς γάρ ἀπὸ εἰη τοῦ κυρίως Θεοῦ Θεὸς, δωσκερ καὶ Πατήρ, οὐ τοῦ δρωμένου, τοῦ Λόγου δέ; Καὶ γάρ ήτο διπλοῦς, δωστε τὸ μὲν κυρίως ἐξ ἀμφοῖν, τὸ δὲ οὐ κυρίως. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ εἰς τὰ Γενέθλια· Ἀπεστάλη μὲν γάρ, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπος· διπλοῦς γάρ ήτο. Εἰσαχθῆτω καὶ τοῦ Ἀμβροσίου Μεδιολάνων ἐπισκόπου πρὸς Γρατιανὸν βασιλέα, ἡντεῖν χρῆσιν προτίγαγε Κύριλλος ἐν τῇ κατ' Ἐφεσον σύνδεψ κατὰ Νεστορίου· Φυλακέωμεν τὴν διαφορὰν τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκός· εἰς γάρ ἐτικατέρα μιλεῖ δὲ τοῦ Θεοῦ Υἱός· ἐπειδὴ ἐτικατέρα φύσις ἐστίν. Ἰκανὰ μὲν καὶ ταῦτα παραστῆσαι τὴν συμφωνίαν τῆς ἀγίας τετάρτης συνδου μετὰ Κύριλλου καὶ τῶν λοιπῶν Πατέρων, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ συνέδου. Καὶ εἰ μὴ τὶς λόγου ἔκτασις διεκώλυε, τάχα διν πολλαῖς καὶ σχεδὸν εἰπαῖς ἀπειροῖς μαρτυρίαις, ἢ τε Γραφικῶν λόγιων, καὶ Πατρικῶν συγγραμμάτων, καὶ συλλογισμοῖς ἀκοδεικτικοῖς χρησάμεναι, παριστήν εἰχομεν τῆς ἀγίας τετάρτης συνέδου τὴν συμφωνίαν πρὸς ταῖς ἀλλαῖς τρισὶν δύλαις συνέδους, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀλήθειαν. Ταῦτα οὖν δὲ λόγος ἐναργῶς τουτὶ παραστῆσεν, ἀποστηθεὶ τοῦ διασύρειν τὴν ἀγίαν τετάρτην σύνεδον, εἰπερ τὴν ἐαυτοῦ ἐκτεκδικητηρίαν, καὶ τοὺς κατ' ἐκεῖνο

A rentem; ut sit una Verbi natura, et nostræ essentiae manifestatio per illud incarnatam, quod duas naturas, deitatis atque humanitatis, constitutat. Et paucis interjectis in eadem epistola: Recissime vero, et salis scite tua perfectio salutaris passionis rationem exponit, non ipsum unigenitum Dei Filium secundum quod intelligitur et est Deus, passum suisse in propria natura, sed in terrena contendens. Omnino enim utraque conservanda sunt in sūlo et vere Filio, non pati secundum divinitatem, si pati secundum humanitatem: illius enim caro passa est. Naturam divinam, ut vides, dixit et naturam terrenam in uno Christo conservari etiam post unionem, licet tu id argere seras, neque concedas naturam divinam et naturam terrenam duas esse naturas. Et rursum alio in loco, audi Cyriillum ex oratione de Trinitate: Duplicem de Filio rationem sapientissimus Paulus, imo universus sanctorum caelus agnoverunt et tradunt post unionem cum carne. Duplēcēt illē de Filio rationem secundum hypostasim posuit, an secundum naturam? Si secundum hypostasim, Nestorii heresim firmas, quod Impia est; si secundum naturam, et tunc nio Cyriillum etiam hoc loco cum sancta quartae synodo concordare, quae duas in Christo naturas edidit, et fero eundem in omnibus suis commentariis offendes, duplēcem Christum asserente post unionem secundum naturam. Accedat nihilominus rursum Gregorius in rebus theologicis tractandis percolebris, oratione de Filio, sanctæ quartæ synodo conformia scribens: Deus vero dicitur non Verbi, sed illius, qui conspicitur: qua enim ratione Dei propriæ Deus fuerit, quemadmodum et Pater, non illius qui conspicitur, sed Verbi? namque crut duplex, ut hoc quidem proprie de ambobus, hoc vero non proprie. Ejusdem in Christi diem natalem: Missus enim est, sed ut homo, duplex enim erat. Accedat quoque Ambrosius Mediolanensis epistoporus ad Gratianum imperatorem, cuius verba Cyrillus in Ephesina synodo adversus Nestorium prodidit: Conservemus deitatis et carnis distinctionem: unde enim in utraque logistatur Dei Filius, cum in eo utraque natura sit. Et haec quidem: satis fuerint ad probandum consensionem sanctæ quartæ synodi cum Cyrillo, et aliis Patribus, necnon et syndodo Ephesina. Quod si sermonis prolixitas non prohiberet, forte plerisque, et fere innumeris, ut ita dicam, testimonialis ex divinis Eloquiis, et Patrum operibus petitis, necnon gravissimis ac Urinissimis argumentationibus in medium altatis sanctæ quartæ synodi cum aliis tribus et ipsa veritate concordiam comprobaremus; sed cum oratio aperte id demonstraverit, sicut ponito, sanctam quartam synodum conviciandi, si tunc te salutis studium tenet, nec eos aversaris, qui eo temporis hominum frequentia conspicuum illam synodum cogi decreverint, et legitime, quæcumque in ea facta sunt, decreto etiam suo stabiliverunt, Marcianum, inquam, et Pulchelliam, qui sumptuopere majestatem imperatoriam

rectæ fidei sensibus cæteraque recti ordinis conservatione condecorarunt. Tanto enim Pulcheria immaculatissimam Deiparam Mariam, Matrem eam Domini fideliter compellens, et Dei genitricem, et ingenti fide venerans, cultu prosequebatur, ut templo, et potissimum in regina hac urbium sub illius nomine, quam maxima, pulcherrima, omniisque ornatu conspicua, singulis cognomine ex loco, in quo exstructa sunt, indito, exædificaverit per ea intensem Ædei in immaculatissimam, et Deiparam Mariam voluntatis inclinationem suæ omnibus ostendens. Propterea improbe eam, nec uti par est, quasi cum Nestorio sentiret, insimulas, dummodo et ipse Deiparam Domini Matrem agnoscas.

πάναγνον καὶ Θεοτόκον Μαρίαν πᾶσιν ἐνδεικνυμένη. Διὰ τοις τοῦτο, οὐδὲ ὡς τὰ Νεστορίου φρονοῦσαν δεῖ σε αὐτὴν διασύρειν, εἶγε καὶ αὐτὸς Θεοτόκον δμολογεῖ; τὴν τοῦ Κυρίου Μητέρα.

12. Illud quoque in epistola tuæ magnanimitatis inserebatur: *Multa possemus testimonia de ea, quam nos statuimus, una cum Christi natura post unionem sententia producere, nec ab ea aliena in medium afferre: verumtamen cum in tuæ sanctitatis scripto nulla inessenti divinorum Patrum testimonia, neque nos ea recollegimus. Nos nihilominus tuæ gloriæ consulentes, nunc pro iis ita enuntiamus: Haud decet te, ut cuncte et ut occasio tulerit, de fide et dogmatibus testimonia Patrum recolligere: sic enim et divinos illos Patres in crimen adduces, et tibi sarcasmum sententiæ rationem non conservabis. Multa siquidem Patribus sive per metaphoram, sive per æquivalentionem, sive per conversionem, sive alio quopiam modo vocabulis abutentibus excidisse comprelentur. Quinimo, et divinæ Litteræ, et usus ita nomina pei tractant. Et conspicito mihi ipsum beatum Cyriillum hypostases naturarum, et naturas hypostaseon loco accipientem. Quale illud est: *Si quis dividit hypostases. Kursuunque ideminet dicit: Inconfusa permanenter natura, hypostases nempe. Magnus etiam Athanasius, et personas in Christo duas esse contendit, quæ nisi quis asserat, dicta esse a Patribus, sic vocabulis abutentibus, eosdem hæreticos nota infamabit, et ex iis orationibus testimonia congerens sibi ipsi et aliis maxima incommoda comparabit. Verumtamen dictæ auctoritates, si cui id in animo fuerit, ex divinis Patribus suggendas sunt, cum illi de rebus decernunt, et determinant, propriamque sententiam declarant, quale fuerit de natura et hypostasi a magno Basilio decretum, qui inter ea discrimen apponit non aliud, quam quo universale et singulare inter se differunt: vel quo ipsi, licet in aliis plurimis operibus abutuntur, in alio tamen opere, quid ipsi sentiant, et quamnam ipsi ob causam abusi sunt, explanant: vel ea, in quibus plerique Patrum concordant, vel quæ synodali decreto firmata sunt, non autem ea, quæ ipsi aliud agentes scripto tradiderunt, in quibus saepius exponendis, dum aliquis negligentius se gerit, dictionibus abutitur a vestris cogitationibus ad hoc ipsum distractus, vel quod optitudinem nullam habens in promptu, vel cum**

καιροῦ τὴν πολὺνανδρον ἔκεινην συναθροισθεῖσαν σύνοδον βασικεῖς δρίσαντας, καὶ ἐννόμως πάντα τὰ ἐν αὐτῇ πραχθέντα κελεύσαντας, Μαρκιανὸν φῆμι καὶ Πουλχερίαν, οἱ μεγάλως τὴν βασιλειὸν ἔξουσίαν δρθοδοξίᾳ μετὰ καὶ τῆς λοιπῆς εὐταξίας ἐκδιμησαν. Τοσοῦτον γάρ περιῆν τὸ σέβας τῇ Πουλχερίᾳ πρὸς τὴν πάναγνον καὶ Θεοτόκον Μαρίαν, μητέρα τε τοῦ Κυρίου ταύτην πιστῶς ἀποκαλούσῃ καὶ Θεοτόκον, καὶ μετὰ πίστεως πολλῆς ταύτην σεβομένη, ὡς καὶ ναὸς κατ' ἑξαρετον ἐν τῇ βασιλευσύῃ πόλει ἐπ' ὀνδρατι τῆς Θεομήτορος μέγιστους καὶ περικαλλεῖς καὶ κατηγλαῖσμένους δείμασθαι, τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τῶν τόπων ἔκαστον, ἐν φώκοδρμηντο, λαβόντα, δι' αὐτῶν τὸ θερμὸν τῆς πίστεως αὐτῆς τῆς πρὸς τὴν πάναγνον καὶ Θεοτόκον Μαρίαν πάντας τὴν Κυρίου Μητέρα.

B' ιβ'. Ἐνεψέρετο δὲ καὶ τοῦτο ἐν τῷ γράμματι τῆς σῆς μεγαλονοίας, δτι Πολλὰς εἰχομεν μαρτυρίας περὶ τῆς παρ' ἡμῖν δογματικομένης, ἥρουν τῆς μιᾶς φύσεως τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἔρωσιν ὅμολογίας παριστᾶν, καὶ πολλὰ τοῦ λέγειν, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲ ἐτ τῷ γράμματι τῆς σῆς ἀριωσύης τῶν θεοφόρων ἀρδρῶν οὐ περιστήκε μαρτυρίας, οὐδὲ ἡμεῖς ἐτερηράμψαμεν. Πλὴν οὖν διευθετοῦντες τὴν σὴν εὔχειαν, καὶ ἐν τούτοις τανῦν λέγομεν. Οὐχ ἀπλῶς, καὶ ὡς ξενοῦ, δεῖ σε μαρτυρίας Πατέρων περὶ πίστεως καὶ δογμάτων ἀναλέγεσθαι. Ἐπεὶ καὶ τοὺς θείους Πατέρας ἐγκλήματι περιγράψεις, καὶ σὲ ἀσινῇ εἰς τὸν τῆς πίστεως λόγον οὐ διατηρήσεις. Πολλὰ γάρ τοις Πατράσι πρὸς κατάχρησιν, ήτοι κατὰ μεταφοράν, ή διμωνυμίαν, ή ἀντιστροφὴν, ή ἄλλως πῶς έστιν εύρεν λέγοντας, καὶ οὐ μόνον τούτο, ἀλλὰ καὶ αἱ θεῖαι Γραφαὶ καὶ ἡ συνήθεια οὗτως τὰ δινόματα μεταχειρίζεται. Καὶ θέα μοι καὶ αὐτὸν τὸν μακάριον Κύριλλον τὰς ὑποστάσεις ἀντὶ τῶν φύσεων, καὶ τὰς φύσεις ἀντὶ τῶν ὑποστάσεων ἐκλαμβάνοντα. Οἶδαν φῆμι. *Εἰ τις διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις.* Καὶ πάλιν δ αὐτὸς λέγει. *Ἄσθγχυει μεμετήκαστην φύσεις, ἥρουν ὑποστάσεις.* Ο τε μέγας Ἀθανάσιος καὶ πρότωπα ἐπὶ Χριστοῦ δύο εἶναι διισχυρίζεται, εἰ μή τις τοῦτο εἴποι, δτι καταχρηστικῶς τοῖς Πατράσιν ἐρήθη, αὐτούς τε τούτους αἱρετικοὺς ἀποφήσειε, καὶ ἐκ τῶνδε τῶν λόγων ἀναλεγόμενος χρήσεις, ταυτὸν τε καὶ διλούς μεγάλως βλάψειεν. **D** Ἀλλὰ χρή τὰς τοιαύτας χρήσεις, εἴτις βούλοιτο ἐκ τῶν θείων Πατέρων ἀναλέγεσθαι, οἶον νομοθετοῦντας περὶ τινῶν πραγμάτων, καὶ δροθετοῦντας εὐρισκομένους, καὶ τὴν οἰκείαν γνώμην ἀνακαλύπτοντας. Οἶδαν ἔστι τὸ περὶ οὐσίας καὶ ὑποστάσεως δινομα παρὰ Βασιλεου τοῦ πάνυ λαβὼν διάκρισιν, ταύτην ἔχοντα τὴν διαφορὰν πρὸς ἄλληλα, ἢ ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὸ καθέκαστον, ή καὶ αὐτοὺς καταχρησιμένους; ἐν ἄλλοις δτι πλείστοις αὐτῶν συγγράμμασι διατριψοῦντας χυρίως, δπερ ἀλλαχόσε κατεχρήσαντο, ή καὶ ἐν οἷς σύμφωνοι οἱ πλείστοις τῶν Πατέρων γεγέναισιν, ή καὶ συνοδικῶς ἐχυρώθη, ἀλλὰ μή τῷ ἐξοδικῷ λόγῳ, φ πολλάκις δι τοις κατὰ τὴν ἐρμηνείαν καὶ ἀμελέστερον διαχείμενος καταχρήσοιτο λέξειν, ὑπὸ διμετέρων νοημάτων πρὸς τοῦτο ἀγόμενος, ή καὶ μή

πρόχειρον έχων τὴν ἐπιτηδειότητα, ή καὶ τις τῶν ἀτεροδέξων ἀνεικαθιστάμενος, καὶ κατ' ἄλλας δὲ παραφάσεις τῆς τῶν δνομάτων ἀχριβείας μή φροντίσοι, οὐδὲ ἐκ τοιούτων χρήσεις ἀναλέγεσθαι, ἀλλ' ὡς ἀνθετὸν Ἐφαμεν. Τοῦτο δὲ καὶ σὺ ποιῶν, οὐχ ἀν εὔροις παραστῆσαι χρήσεις συνιστώσας τὸ περὶ μιᾶς φύσεως τοῦ Χριστοῦ παρὰ σοῦ δογματιζόμενον.

ἰγ'. Παρακατών δὲ ἐν τῷ γράμματί σου, καὶ οἰοντεὶς μὲν φύσιν εἰς Χριστὸν Εὐτυχιανούσας εἶσι, καὶ τῷ αὐτῷ ἀναθέματι καὶ χρίματι καθυποδάλλονται, τοιάδε γράφεις· Καὶ λέγομεν, δέσποτα, οὐκ ἔχοιησω ἐν τούτῳ εὐθύταν κρίσιν, διὸ καὶ πειράσσαι τοῦ Εὐτυχοῦς τὴν δόξαν ἐκτίθεσθαι, διασαφηνύζειν τε, διὸ ἀνάχυσιν καὶ ἀνάχρασιν δοξάζεις ἐπὶ τῆς οἰκονομίας, καὶ ἐκ τῶν ἀγίων καὶ ἀχράντων αἰμάτων μηδὲν τὸν θεὸν Λόγον προσλαβέσθαι λέγει, ζαυτὸν δὲ παραστῆσαι μή εἶναι συγχυτικὸν, καὶ ἐτέρωτε δοξάζοντα μίαν φύσιν ἐπὶ Χριστοῦ, διὸ αὐτὸ τοῦτο, μηδὲ τῷ αὐτῷ ἀναθέματι δικαιώσας καθυποδάλλεσθαι. Ἀλλ' εἰ μὲν δὲ λόγος δὲ σὸς τὸ διάφορον τῆς δόξης, φημὶ δὴ τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ τῆς σῆς δμολογίας, βούλεται παριστῆν, ὡς ἐντεῦθεν μηδὲ τῷ αὐτῷ ἀναθέματι συναπάγεσθαι, δὲ γοῦν ἡμέτερος λόγος τῆς ἀποδείξεως οὗτοι λέγοντά σε μίαν φύσιν ἐπὶ τῆς ἐνώσεως Χριστοῦ, καὶ μὴ ἐκ πρώτης οὗτως εὑροις δοξάζοντα, ἀλλ' ἐξ ὧν λέγεις, ἐξάπαντος εἰς τὸν τῆς ἀναχύσεως τρόπον περιάξει, καὶ τοῦτο σοὶ δῆλον ἐντεῦθεν. Τρεῖς τοίνυν αἱ ἀνωτάτω δόξαι περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων κατεβλήθησαν, διαιρετικὴ, συγχυτικὴ, καὶ ἡ χυρίως ἐνωτικὴ λεγομένη. Αἱ μὲν οὖν δύο παισὶν αἱρετικῶν ἐπαίχθησαν, καὶ παιζέσθωσαν. Καλῶς γάρ προλαβόντες αὐτοὺς δ. θεοῖς Γρηγόριος ἐστηλίτευσεν. Ἡ τε γάρ διαιρετικὴ σχετικὴ τις οὖσα, καὶ μηδὲ τὴν ἀρχὴν τὰς φύσεις συνάπτουσα, καὶ χωρισμένα πρὸς ἄλληλα καταλείπει τὰ πράγματα, μηδὲ δσα ἴδια τούτοις διδοῦσα, ή ἀντιδιδοῦσα. Ω; ἐντεῦθεν δύο φύσεις πάντη χωριστὰς ἀλλήλων δρίζεσθαι, πλὴν δσον ἀξίᾳ, καὶ γνώμῃ, καὶ ταυτοθουλίᾳ τὸν τῶν φύσεων χωρισμὸν φενακίζει τοὺς ἀφρονας. Τοιαύτη ἡ τοῦ ματαιώφρονος Νεστορίου δόξα, ή δὲ κατὰ διάμετρον ταύτης καὶ συγχυτικὴ πλεῖστα ἀφανίζουσα, καὶ συγχέουσα, ἐν τι πρᾶγμα νόθον ἀναπλάττει τε καὶ φαντάζεται, ἐν αὐδῷ διποτέρῳ τῶν ἡνωμένων καθαρίως τὸ ἴδιον ἀποσώζουσα, ἀλλὰ τοῦτο ἐκεῖνο, κἀκεῖνο τοῦτο, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τοῦτο, οὐδὲ ἐκεῖνο συγχιωροῦσα. Νόθον γάρ ἄπαν τὸ ἐκ τῆς συγχύσεως ἀναφαίνεται, οὐδὲν έχον καθαρὸν, οὐδὲ ἐν τῇ μονίμῳ ἰδρυμένον ἔαυτοῦ ίδιότητε. Ἡ δὲ τούτων μέση ἀσύγχυτός τε καὶ ἀδιαιρετος ἐνωσίς οἵδε μὲν τὰ ὀρθότερα ἀνελλιπῶς ἔχοντις κατὰ τὴν αὐτῶν ίδιότητα διὰ τὸ ἀτρεπτον, καὶ οὐδὲ ταῦτα καὶ ἐνδεισίαι ποιεῖ διὸ αὐτὴν γε τὴν οὐσιώδη ἐνωσίν, ὡς εἰ καὶ τὰ μὲν χυρίως ἴδια θατέρου, καὶ γὰ τοῦ ὅλου, τὰ δὲ τοῦ ὅλου καὶ γὰ τοῦ ιδιαίτερου τὸν ἐν θατέρῳ τοῦ αὐτοῦ ἀτρεπτον ίδιότητα. Οὐ γάρ ἀν ἀντίδοσις τῶν ίδιωμάτων ἐγένετο, εἰ μὴ ἐν ἀκατέρῳ ἔμεινεν ἐν τῇ ἐνώσει ἡ ίδιότης ἀκίνητος. Ἔστιν οὖν ἡ τοιαύτη ἐνωσίς τῶν μὲν πάντη διαιρετῶν ἐνικωτέρα, τῶν δὲ πάντη συγχυτικῶν πλου-

aliis opposita, sentientibus decretans, alias quoque ob causas nominum accuratam significatiōnem neglexit. Ex similibus testimonia congerenda non sunt, sed, ut supra diximus. Id tu quoque ubi sociis, nulla compertes testimonia Patrum, quae sententiā tuā de una Christi natura comprobent.

13. In epistola vero tua progressus, veluti indignatus molesteque serens, quod nos scripserimus, asserentes unam in Christo naturam Eutychianos esse, eodemque anathemate ac judicio subjici, hæc scribis : *Ei dicimus, domine, in hoc te non recte judicium tulisse*; ideoque Eutychetis opinionem ἔxponere conaris, declarareque cum confusionem commutationemque in œconomia ponere, nihilque ex immaculatis sanctisque sanguinibus Deum Verbum assumptisse, te ipsum vero probare non introducere confusionem, et alibi unam naturam affirmantem in Christo, non propterea anathemati merito subjici. Et licet sermo tuus opinionis Eutychianæ iuxaque confessionis discrimen extricare nitatur, ut inde ab anathemate contra Eutychem lato immunis esse videaris, nostræ tamen demonstrationis ratio te unam naturam in unione Christi asserentem, etsi ipso primo aspectu te ita consideri non compererit, omnino in confusione modum adducet: quod tibi hisce manifestum fuerit. Tres ergo supremæ opiniones de unione naturarum in Christo conceptæ sunt, divisiva, confusiva, et quæ proprie appellatur unitiva: quarum duæ ab hereticis quasi joci ridiculi divenditæ sunt et divenduntur. Probe enim eos præoccupans divinus Gregorius infamavit: namque divisiva, cum relativa sit, et neque in ipso initio naturas conjungat, separatas inter se res relinquit, neque illis communia, neque peculiaria exhibet, aut reddit, ut inde duæ naturæ omnino a seipsis disperitæ constituantur, et hæc tantummodo dignitate, et opinione, et consilio naturas dividens faciunt insipientibus, estique stolidi Nestorii. Quæ vero illi ex diametro opponit, plura dirimens et confundens, spurium nescio quid sibi singit, et imaginatione complectitur, in neutra unitorum parte pure proprium conservans, sed hoc illud est, et illud hoc: ideoque neque hoc, neque illud concedens: quod enim ex confusione oritur, spurium est, nihil purum continens, in ipsa sui stabili proprietate minime firmum. Harum media inconfusa et indivisa unio agnoscit equidem conspecta integræ esse propter suas proprietates, quæ immutatae non sunt. Communiter autem hæc, et unius esse fidentur propter essentialē unione, et propriam unius, totius communia: quæ vero totius communia, alterius quoque propria propter illius in ulroque inconfusam proprietatem. Neque enim proprietatum mutua compensatio fieret, nisi intrinque remaneret, in unione proprietas immota. Est itaque similis unio corum, quæ penitus dividuntur, magis unitiva, eorum, quæ prorsus cor-

suntur affluentior; ut neque omnino idem esse faciat simul unita, neque prorsus aliud. Si itaque nihil omnino idem; neque ex omnibus aliud, quod ex unione oritur, est, querendum alium idem, ubi vero aliud veritatis norma cognoscill, idem quidem secundum hypostasim, aliud vero secundum naturam; opposito namque modo, quam in Trinitate, ut divinus resert Gregorius, se habet. Quod si id adversariis non probatur, quod sequitur ipsi concludunt. Omnino enim si hypostasi non esset idem, ergo natura, concedent, et si hoc una omnia, et eadem fuerit ratio deitatis, et humanitatis per unionem; etiam idem fuerit unio et natura: idem enim de utrisque praedicator. Quemadmodum enim quorum natura una est, horum et ratio eadem: sic necessario sequitur; quorum uno simul, et in eodem, eorum secundum ipsos et naturam esse communem. Ergo et oppositum, quoniam natura una, horum hypostases diverse; cum vero usum naturam una persona circumscribat, quid inde colligitur? unam esse naturam carnis, et deitatis, ideoque confusionem: hypostases vero duas. Quod si neque natura, neque hypostasi, et numero unum habent, quae convenerunt; ubinam fuerit per unionem unitorum identitas? Quod si et natura, et hypostasi unus invicem sunt, ubinam immutabilitatis et inconfusionis ratio unioni conservabitur? Coffigitur igitur omnimodiis adversus eos, qui dicunt unam in Christo naturam, confusione ipse modus, licet ipsi id rentant. Alii quoque ratione hoc idem probatur, asserentes scilicet unam in Christo naturam in confusione modum incidere. Interrogamus itaque vos: Quae in unum convenerunt inconfusa in unione, agnoscitur a vobis, vel non? Omnes asseritis inconfusa, nisi cum Eutychianis sentire velitis: quae vero convenerunt, etiam secundum vos duo sunt, deitas nempe et humanitas: qua vero ratione, quae confusa non sunt in unione duo, etiam post unionem duo non agnoscitis? Et si agnoscitis, quare id non falemini? et si falemini, quare ea abhuiatis numerare, quorum naturae proprietatem inconfusam etiam post unionem scitis? Quod enim constater, ait divus Basilius, sapientia et numerant. Quod si non numeratis, patet vos illud non considerari: quod si non considermini neque agnoscitis, et si non agnoscitis, non dicitis duo esse, quae convenerunt: sicutus jam immutata est eorum, quae convenerunt, una natura in affectu. Hoc idem cum ratione. Universa integritas vel ex partibus similibus consistentiā habet, vel ex dissimilibus. Si ex similibus, omnino hoc eadem est, et incomposita: si ex dissimilibus et diversis naturis consistit, omnino composita est: si quae ex diversis naturis consistunt, composita sunt. Cum itaque Christi integritas ex partibus dissimilibus, differentias scilicet naturis sui compositionem habet, deitas mente humanitatisque, et haec diversa in unione remanserunt, in quibus vero differentiatione est, omnino ibi, et binarius ad minus numerus

A startero, οὐ μήτε πάντη ταῦτα εἶναι ποιεῖν τὰ ἐνομίστα ἀλλῆλοις, μήτε πάντη ἔτερον. Εἰ τούτων μηδὲ πάντη ταῦτα, μηδὲ τέλον ἔτερον τὸ δὲ τῆς ἐνώσεως ἀποφανεῖ; ζητήσοις τῇ μὲν ταῦτα, πῃ δὲ ἔτερον δὲ τῆς ἀληθείας λόγος εἴδε. Τὸ μὲν ταῦτα κατὰ τὴν ὑπόστασιν, τὸ δὲ ἔτερον κατὰ τὴν φύσιν. "Εμπαλιν γάρ οὐ διπλή τῆς Τριάδος ἔχει κατὰ τὸν θεόν Γρηγόριον. Εἰ δὲ τοῦτο τοὺς τραντίους ἀπερράβετον, τὸ διπλής αὐτοῦ συναγέτωσαν. Πάντας γάρ οὐ μή ὑποστασίας τὸ ταῦτα, ἀρά φύσει διώσουσιν. Εἰ δὲ τοῦτο, εἰς δῆπου καὶ διάτοξις ἔσται λόγος θεότητος καὶ ἀνθρακότητος διὰ τὴν ἐνώσιν. Καὶ εἰ τοῦτο, ταῦτα λέγεται τὸν Ιησοῦς τε καὶ φύσις. Κοινὸν γάρ τὸ ἐπ' ἀμφοῖν καὶ λόγος διάτοξις, οὔτως ἀνάγκη, καὶ ὡς η̄ σύνοσις ἀμφα τὸ ταῦτα, τούτων καὶ τούτος καὶ τὴν φύσιν εἶναι κατινήν. Οὐκοῦν καὶ τὸ Εμπαλιν, ὃν τῇ φύσει μέν, τούτων ὑποστάσεων διάφοροι. Επειδὴ δὲ φύσιν δὲ προτιμῶν περιγράφει, τεττάντεν τὴν σύναγετα; πίτερον μὲν εἶναι φύσιν σάρκας καὶ θεότητος, καὶ διὰ τοῦτο ἀνάγκης, ὑποστάσεις δὲ δύο. Εἰ δὲ μήτε φύσει μέν, τούτων ὑποστάσει καὶ ἀριθμῷ τὸ διπλή τὰ συνελθόντα, τοῦ οὐ διπλή τῆς ἐνώσεως τῶν ἐνταθέντων ταυτίσης; Εἰ δὲ καὶ φύσει, καὶ ὑποστάσει τὸ διπλή ἀλλῆλοις εἴσι, τοῦ δὲ τῆς στρεψίας καὶ τοῦ ἀσυγχέσιου λόγος τῇ τύπῳ τωθήσεται; Συνήκειται δέρα τελέσαντος τοὺς λέγουσιν εἰπεῖν Χριστοῦ μίαν φύσιν, καὶ δὲ τῆς ἀναγκότητος τρόπος, καὶ διάτοξις μή βούλοιντο. Καὶ ἄλλως εἰς τὸ αὐτό, διτονούσι μίαν φύσιν λέγοντες C εἰπεῖν Χριστὸν τῆς τὸν τῆς συγχύσεως τρόπον ιμπλίκουσιν. Ξρωτήσοντον οὖν θράσ, Πότερον διπλὸν τὰ συνελθόντα δισδύχυτα τὸ τῇ ἐνώσει γινώσκεται, οὐδὲν; Πάντως ἀριστέα δισδύχυτα, εἰτέρο μή Εύτυχιαντζειν ἐθέλετε. Διό δὲ τὰ συνελθόντα καὶ τὰ διπλά θράσει, οὐδὲν τὴν τύπον τωθήσεται; Συνήκειται δέρα τελέσαντος τοὺς λέγουσιν εἰπεῖν Χριστοῦ μίαν φύσιν, καὶ δὲ τῆς ἀναγκότητος τρόπος, καὶ διάτοξις μή βούλοιντο. Καὶ ἄλλως εἰς τὸ αὐτό· Η πάσσα διδέτης οὐ διπλή τῆς ἀνομοιομερῶν τὴν σύστασιν εἴληφεν, οὐ δὲ διμοιομέρων· καὶ εἰ μὲν δὲ διμοιομέρων πάντως κατ' αὐτό, τούτοις καὶ δισύνθετος ἔσται, εἰ δὲ δὲ δινομοιομερῶν καὶ διαφόρων φύσεων συνέστηκε, πάντως σύνθετος ἔσται, εἰπερ τὰ διαφόρων φύσεων σύγχετενα σύνθετα. Επειδὴ οὖν η̄ κατὰ Χριστὸν διδέτης οὐ δινομοιομερῶν, ήτοι διαφέροντων φύσεων τὴν σύνθεσιν Βογῆς, θεότητος, φημι, καὶ ἀνθρωπότητος, ταῦτα δὲ διαφόρα καὶ τὸν τῇ ἐνώσει μεμενήκασιν, τὸν οὖτε δὲ διαφόρα, πάντως ἔχει καὶ δὲ τῆς δυνάσθεος ἀριθμός τοιλάχτοντον συνάγεται. Εἰ δὲ τοῦτο, δηλούσσι καὶ ἀριθμεῖ. Εἰ δὲ καὶ διπλὸς ἀμφα τὴν ἐνώσει τοῦ διπλοῦ η̄ διαφόρα τῶν μερῶν οὐδὲ ἀριθμεῖται, δηλούν δὲ οὐδὲ λαττοῦ. Εἰ δὲ οὐχ

Εστι, σαφὲς δεις συγχένται τὰ μέρη, ἐν οἷς ἡ δια-
φορὴ οὐχ εὑρηται. Φανερὸν ἄρα, τοῖς λέγουσι πλαν
σύνθετον ἐπὶ Χριστοῦ φύσιν συνάγεται, τὸ συγχε-
κύσθαι λέγειν τὰς φύσεις, καν μὴ βούλοιντο. Καὶ
ταῦτα μὲν ἐν τούτοις.

concludit̄ assertor̄ unam in Christo naturam
hinc ipsi negant. Et huc quidem ita se habent.

18. Επειδὴ δὲ τὸ συγχυτικὸν τοῦ Εὐτυχοῦς διὰ
τῆς ἐκθίσεως ἐν τῷ γράμματί σου. μυστικόμενος
ἀποστολοῦ, τὴν δὲ οἰκεῖαν διμολογίαν δι' ὀλίγων ἐπει-
ράθης ἐκθίσθαι, ἃς ἐντεῦθεν ἀκατέγνωστος δειχθῆ-
ναι, καὶ δοκῶν τὸ δρῦδην δόγμα τῆς Ἐκκλησίας πρε-
σβεύειν, διὸ καὶ γράφεις ὡς· 'Αρτίως δὲ δι' αὐτῶν
ἀδρῶν λαλήσομεν τὴν ἡμετέραν διμολογίαν, διότι
λεπτομέρια φύσις εἰς Χριστὸν, διπερ πάσι φα-
νερόν ἔστιν. Ήτις μία φύσις εἰς δύο τρόπους
τροεῖται καὶ λέγεται, τῆς μὲν αὐτῆς καὶ ασω-
μάτου καὶ χωρὶς αρμορίας, ἥπουν Μιχαὴλ, καὶ
Γαβριὴλ, τῆς δὲ μετὰ τῆς αρμορίας, ὡσπερ Ἀδάμ
καὶ Νῶε. Οὓς δύο τρόπους ἀποκενασάμενος, μὴ
ἐφαρμότειν ἐπὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ἐνώσεως τὸν μὲν
πρότερον, ἤγουν τῆς ἐπλῆξ καὶ ἀσωμάτου μιᾶς φύ-
σεως διὰ τὸ ευμενεῖν, μὴ ἐνηνθρωπηχέναι τὸν
Κύριον, ἀλλὰ γυμνὸν εἶναι δίχα σαρκώσεως, τὸν δ'
αὖ δεύτερον, ἤγουν τὸν ἐναρμόνιον, καὶ κατ' ἐκείνον
μὴ εἶναι τὸν Χριστὸν, Θεόν, ἀλλὰ ψελὸν ἐνθρωπόν.
τρίτον τινὰ ὑποτιθεὶς τρόπον μιᾶς σύνθετου φύσεως
δύτα, δύν καὶ ἐπὶ Χριστοῦ διμοιστρόπως ἔχειν διμολο-
γίας. Διὸ καὶ παραδειγματικῶς τὸν ἐνθρωπὸν λαβὼν,
ὑποτιθέμενος γράφεις ὡς· Καὶ γίνεται ὁ ἀνθρω-
πος παρόδειγμα, καθὼς καὶ οἱ Πατέρες ἀλληλη-
σαν καὶ διηγεύσανται, τι δέστι τοῦ σώματος, καὶ τι
ἔστι τῆς ψυχῆς. 'Αλλ' ὁ ἀνθρωπός οὐδὲ λέγεται
δύο φύσεις ἐπὶ ἀνθρώπου, λοιπὸν καὶ δ. Χριστὸς
τρεῖς φύσεις δᾷει, δύο τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ
μίαν τῆς θεότητος. 'Αρτίως οὖν ἐκ τῶν τριῶν
τρόπων τούτων, ποῖον ἐπαλρεσθαι εἴκομεν ἐκ τῶν
λεπτομέτρων τούτων φύσεων; Εἰ μὲν τὸ σῶμα, Εὐ-
τυχικόμεν, εἰ δὲ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν τινό-
μεθα ὡς δ Ἀπολιτάριος, εἰ δὲ τὴν θεότητα,
διμοιούμεθα τοῖς Υουδαίοις λέγουσι, Σὺ ἀνθρω-
πος ἀν, πῶς κοιτεῖς ἐνυπόθεόν τούτην; 'Αρτίως οὖν
φαρερῶς λέρομεν, διτι μία φύσις ἐπὶ τῆς ἐνώσεως
δύο ἀταράχων φύσεων. 'Ελήλυθες ως ἐπὶ τι φρον-
φιον ἀκαταγώνιστον, παραδειγματος χάριν τῆς σῆς
διμολογίας τὸν ἐνθρωπὸν λαβὼν. Τοιγαροῦν ἐπειδὴ δι-
ελογίσω τὸν τρόπον σαφηνίσας τῆς μιᾶς φύσεως, [καθ']
ἥν δ Χριστὸς μιᾶς εἶναι φύσεως μετὰ τὴν ἐνώσιν παρὰ
σοῦ διμολογεῖται, πρὸτι δὲ τῶν ἀντιρρήτικῶν λόγων
τῶν πρὸς σὲ ἐφαφόμεθα, διορισώμεθα περὶ φύσεως
καὶ οὐσίας, ὑποστάσεώς τε, φημι. καὶ πρασώπου,
καὶ ὑποστατικοῦ, πῶς οἱ τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου
διδάσκαλοι, καὶ οἱ Ἑγγαῖοι καθ' ἡμᾶς λόγου ταυτὶ δῆ
τὰ ὄνδματα διακρίνουσι, καὶ ἐπὶ ποίων σηματινομί-
νων τάττουσιν, ἵνα μή σύγχυσις δογματιζόντων ἡμῶν,
καὶ πλάνη ποθὲν ἀναφυῇ. Πάντες γάρ, σχεδὸν εἰ-
πεῖν, οἱ τὰς αἱρέσεις χρατύναντες, ταυτὶ δῆ τὰ ὄνδ-
ματα κακῶς ἐκλαμβάνοντες, καὶ ως οὐ κατὰ φρόνη-

A colligitur; idque si est, manifestum quoque est nu-
merari. Quid si per vos in unione totius, partium
differentia non numeratur, palam est neque esse.
Quod si non est, clarum est confusas esse partes,
in quibus differentia non reperitur. Patenter itaque
compositam affirmare, confusas etiam naturas suisse,

14. Cum vero confusionem Eutychetis per expo-
sitionem in tua epistola exsecratus rejicias, tuam
confessionem pacis exponere conaris, ut repre-
hensionem effugias tanquam qui videri cupis rectum
Ecclesiæ dogma profiteri, scribis hoc modo: *Nunc*
autem simplici oratione nostram professionem enun-
citemus, quare dicamus unam in Christo naturam,
quod omnibus palam est, quae una natura duobus
modis intellecta, et scripta, altera est simplex, in-
corporea, et sine harmonia, ut Michael et Gabriel,
altera cum harmonia, ut Adam et Noe. His duobus
modis rejectis, tanquam qui unioni Christi non
conformantur, et primum quidem simplicis, et in-
corporeæ unius naturæ, quod non hominem assum-
pserit Dominus, sed nudus sit absque incarnatione;
alterum vero nempe enarmopium, quod secundum
illum Christus non sit Deus, sed pars homo,
tertium quendam modum supponis unius compo-
siteæ naturæ, quem in Christo haud dissimilem esse
satis. Quare homine in exemplum adducio, illa
supponens scribis: *Estque homo exemplum, quem*
admodum Patres loculi sunt, et divulgarunt, quid
corporis, et quid animæ est. Verumtamen homo non
dicitur duas naturas habere: si quis vero contra se
opponat, prodigique duas naturas in homine, sequere-
tur Christum tres naturas habere, duas humanitatis,
et unam divinitatis. Nunc itaque his tribus modis
concessis, quamnam ex his naturis assumpsisse dice-
mus? Si corpus, Eutychem; si humanam animam,
Apollinarium sequentur: si deitatem, similes erimus
Iudeis dicentibus: *Tu cum homo sis, facis temel-*
spum Deum. Quare palam enuntiamus unam naturam
in unione duarum imperturbatarum naturarum. Con-
fugisti veluti ad arcem inexpugnabilem, exempli-
gratia tuae professionis hominem assumens. Qua-
propter cum in mentem induxeris tuam, modum
declarare unius naturæ secundum quam Christus
unius naturæ esse post unionem a te asseritur, ante-
quam dicta tua nostris rationibus refutemus; ter-
minemus, quid natura, et essentia, necnon hypo-
stasis, et persona, et hypostaticum inferant, et
quam ratione mysterii Christiani magistri, et
qui a nostris rebus alieni sunt, hæc nomina disser-
nant, et quibus significatibus adaptent, ne eosfusio,
cum dogmata pertractamus, et error alcunde ir-
repat. Omnes enim sere, ut ita dicam, qui hæreses
firmarunt, hæc ipsa nomina pravæ, nec ad mentem
Ecclesiæ exponentes a veritate aberrarunt. Attamen
essentiam et naturam idem nobis ianuere ubique-
et sacræ Litteræ, et sancta Nicæna synodus, quæque
eam secula est Constantinopolitana, Ephesina item
prima tradiderunt, de communī, et universalī, et

re, quæ de pluribus dicitur, per quas sanctissimum ubique fideles symbolum possident et sovent, quod nobis unam naturam, et essentiam sanctissimæ Triadis, et tres personas, et hypostases conmisiit. Et hi quidem naturam et essentiam pro eodem, personam rursus et hypostasim pro eodem, de individua nempe et singulari re comprobarunt. Formæ etiam nomen similiter de essentia et natura Patres acceperunt. Proptereaque magnus Basilus illud: *In forma Dei cum esset*, exponens, idem Januere, ac in essentia Dei esse dicebat, et formam assumpsisse servi in essentia humanitatis Domini nostrum esse notat. Hypostaticum vero diversum quid ab hypostasi ponunt: destinantes enim hypostasim dixerunt: Hypostasis est cum proprietate, sive proprietatibus per se subsistens, et totum quid secundum se existens: hypostaticum vero est essentia, cum idiomate, sive idiomatibus non per se subsistens, et secundum se tanquam aliquod totum existens, sed totius universi pars. Qui vero extra Ecclesiam sunt, naturæ nomen æque ac Ecclesia de universalis re definiti, aliud esse naturam dicentes, aliud naturam habere: et habere quidem naturam singularia dicunt, quæ a nobis hypostasis et persona nuncupantur, hoc vero quod nos hypostashem ipsi subjectum vocant, et ob hoc etiam hypostasis nominatur, non ut quidam suspicati sunt, quod simpliciter supponitur, nempe existit, sed potius quod sub alio stet, sub natura scilicet, tanquam subjectum, et naturam superjacere, hoc est superhypostasim dicunt, quam et definiunt: Natura est principium motus, et quietis primum, et secundum seipsum. Essentiaz autem nomen de communi et singulari, de universalis nempe et individuo accipiunt, quos secutus Joannes cognomento Philoponus Tritheita esse evincit. Severus vera essentiaz nomen eodem, ac Ecclesia significatu accipit, de re communi, sed naturæ, propriam in eo secutus opinionem, et ab ipsa consuetudine exterorum, Ecclesiæque intelligentia, et sensu longissime abhorrens, contrario quodam modo de communi et individua re, universalis scilicet in parte accepit, et communem et individuam naturam enuntians multis sese absurdis implicuit, quæ procedens oratio non sine demonstrationibus componerabat.

ἐπὶ τε κοινοῦ καὶ ἴδιου πράγματος, ἥγουν καθόλου ἐπὶ τῶν, πολλοῖς ἀτόπωις περιπέπτωχεν, οὓς δὲ λόγος παρακατιών μετ' ἀποδείξεως παραστήσει.

15. His a nobis hac ratione expositis ac dijudicatis, tempus jam est, ea quæ tu scripseras, examinandi. Ea sunt: *Et in exemplum homo adducitur, quemadmodum Patres locuti sunt, exposueruntque, quid corporis, et quid animæ; verum tamen homo non dicitur duas naturas habere; si quis vero contra se opponat, prodatque duas naturas in homine, sequetur Christum tres naturas habere, duas humanitatis et unam deitatis, et cælera. En apertissime unius compositæ naturæ Christum esse astruens, idque probare contendens exemplum hominis usq-*

μα ἐκκλησιαστικὸν ἀπεσφάλησαν. Μενοῦνγε οὐσιαν καὶ φύσιν ταυτὸν ἡμῖν δηλοῦν πανταχοῦ καὶ ἡ ἀγία Γραφὴ, καὶ ἡ κατὰ Νίκαιαν ἀγία σύνοδος, καὶ μετ' αὐτὴν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἡ πρώτη τῶν ἐν Ἐφέσῳ παρέδωκαν, ἐπὶ κοινοῦ καὶ καθολικοῦ, καὶ κατὰ πολλῶν φερομένου πράγματος, δι' ὧν τὸ πνεύματον οἱ πανταχοῦ πιστοὶ σύμβολον ἔχουσι τε καὶ περιέπουσιν, διπερ μίαν φύσιν καὶ οὐσίαν τῆς πνεύματος Τριάδος, καὶ τρία πρᾶστα καὶ ὑποστάσεις ἡμῖν παρέδωκε. Φύσιν μὲν καὶ οὐσίαν ταυτὸν, πρόσωπον δ' αὖ πάλιν καὶ ὑπόστασιν ταυτὸν, ώς ἐπὶ ίδιοῦ τε καὶ καθέκαστα πράγματο; ἐκδιδάσκουσι, τὸ δὲ δὴ τῆς μορφῆς δνομα ὡς αὐτῶς καὶ αὐτὸν ἐπὶ οὐσίας καὶ φύσεως οἱ Πατέρες παρειλήφασι. Διὰ τοις τοῦτο δι μέγας Βασίλειος τὸ, Ἐρ μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχω, ἐρμηνεύων, ξουν δύνασθαι τῷ, ἐν οὐσίᾳ Θεοῦ ὑπάρχειν, Ελεγε. Καὶ τὸ μορφὴν ἀνειληφέναι δούλου ἐν τῇ ὀώτῃ τῆς ἀνθρωπότητος τὸν Κύριον ἡμῶν εἶναι σημαίνει. Τό γε μήν ὑποστατικὸν διάφορον παρὰ τὴν ὑπόστασιν τιθέσαιν. Ὁριζόμενοι γάρ τὴν ὑπόστασιν ἔφασαν· Ὅπόστασίς ἐστι μετὰ ίδιώματος, ἢ καὶ ίδιωμάτων ίδιοσυστάτως θεωρουμένη, καὶ δλον τι καθ' ἑαυτὴν οὖσα, ὑποστατικὸν δ' αὖ πάλιν οὐσίας μετὰ ίδιώματος, ἢ καὶ ίδιωμάτων, μὴ ίδιοσυστάτως καὶ καθ' ἑαυτὸς δλον τι ὑπάρχον, ἀλλ' δλον τινὸς εἶναι μέρος. Οἱ δὲ ἔξω τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου τὸ μὲν τῆς φύσεως δνομα, δμοίως τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ καθολικοῦ τινος πράγματος ὀρίζονται, ἀλλο μὲν εἶναι φύσιν λέγοντες, καὶ ἀλλο τὸ ἔχειν φύσιν, καὶ τὸ μὲν ἔχειν φύσιν τὸ καθέκαστα λέγουσιν, διπερ παρ' ἡμῖν ὑπόστασις καὶ πρόσωπον εἴρηται· ταυτὸ δὲ τουτὶ, ἥγουν τὴν ὑπόστασιν, ὑποκείμενον εἶναι φραι. Διὰ τοις τοῦτο καὶ ὑπόστασις λέγεται οὐχ, ὡς τινες ὑπέλαθον, διὰ τὸ ἀπλῶς ὑφεστάντες, ἥγουν ὑπάρχειν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ τι ἐστάντες, τουτέστιν ὑπὸ τὴν φύσιν ὡς ὑποκείμενον, τὴν δὲ φύσιν ἐνωποκείσθαις, τουτέστι κατά τενος ὑποστάσεως λέγεσθαι, ἢν καὶ δριζόμενοι φαστε· Φύσις ἐστίν ἀρχὴ κινήσεως, καὶ ἡρεμίας πρώτως καὶ καθ' ἑαυτό. Τὸ δὲ δὴ τῆς οὐσίας ἐπὶ τε κοινοῦ καὶ ίδιοῦ, ἥγουν καθόλου καὶ ἐπὶ μέρους, οἵς Ἱωάννης δὲ πίκλην Φιλόπονος κατακολουθήσας, τριθεῖτης ἀναδίδειχται. Οἱ δὲ δὴ Σεβῆρος τὸ μὲν τῆς οὐσίας δνομα ταυτορρόπτως τῇ Ἐκκλησίᾳ δνομάζεις ἐπὶ κοινοῦ πράγματος εἶναι, τὸ δὲ τῆς φύσεως ίδιόρρυθμος δὲ τούτῳ γεννέμενος, οὗτε τῇ συνηθείᾳ, οὗτε τοῖς ἔξω, οὗτα μήν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατακολουθῶν, ἀλλ' ἐναντίως μέρους ἐδέξασε· καὶ κοινὴν καὶ ἴδικὴν φύσιν εἰπεντειών μετ' ἀποδείξεως παραστήσει.

ιε'. Τούτων ἡμῖν ὡδὲ πη διασαφηνισθέντων, καὶ διευκρινηθέντων, καιρὸς τὰ παρὰ σοῦ γραφέντα καὶ ὡδὲ ἐπισκέψασθαι. Ἐχει δὲ οὕτως· Καὶ γίνεται δὲ ἀνθρώπος παράδειγμα, καθὼς καὶ οἱ Πατέρες ἀλληλούτον καὶ διῆγειλαν, τι ἐστι τοῦ σώματος, καὶ τι ἐστι τῆς ψυχῆς ἀλλ' δὲ ἀνθρώπος οὐ λέγεται δύο φύσεις ἔχειν. Εἰ δέ καὶ ἀνθρώποι τις καὶ λέγει δύο φύσεις ἐπὶ ἀνθρώπου, λοιπὸν καὶ δὲ Χριστὸς τρεῖς δηγει, δύο τῆς ἀνθρωπότητος καὶ μίαν τῆς θεότητος, καὶ τὰ ἐξῆς. Ιδοὺ σαφεστάτα μᾶς συνθέτου φύσεως τὸν Χριστὸν εἶγι δογματι-

ζαν, καὶ βουλόμενος τοῦτο παριστάν, τὸν δινθρωπὸν εἰς παράδειγμα ἀπεχρήσω· ὡσπέρ γὰρ οἱ δινθρωποι ἐκ διαφόρων φύσεων συγχείμενοι, μιᾶς ἔστι φύσεως συνθέτου μετά τὴν ἐνώσιν. Τοὐτὸν γάρ διήγειεν τὸ παράδειγμα ὅμοιῶς ἔχειν ἐπὶ τῆς ἐνώσεως τοῦ Χριστοῦ οἱ Πατέρες, ὡς σὺ φησι. Καὶ ὡσπέρ συνιστῶν τὸ παράδειγμα, δτι μιᾶς ἔστι φύσεως δινθρωπος ἐπάγεις. Ἀλλ' οἱ δινθρωποι οὐ λέγεται δύο φύσεις ἔχειν. Εἰ δὲ καὶ ἀνθίσταται τις, δτι ἔχει, συνάγεται, δτι καὶ οἱ Χριστὸς τρεῖς ἔχει. Μιδέ δοκεῖς τῆς τοὺς ἐπὶ τῇ ἐνώσει Χριστοῦ διοξέσοντας, δύο εἶναι φύσεις, εἰς διτοπὸν προάγειν. Οὐδὲν ξένον, ὡς φίλος, ἐνδέστι ποσθέντος, μυρίᾳ ἐψευθεῖ. Εἰ μὲν γάρ πᾶσα σύνθεσις μή ἐκ τῶν προσεχῶν συντεθέντων συντεθεῖσθαι ἐλέγετο, ἀλλ' ἐκ τῶν πόρρω, τάχα δν εἶχε χώραν τὸ περὶ σοῦ καθ' ἡμῶν γραφόμενον. Εἰ δ' οὐδεὶς τῶν εὖ φρονούντων φήσειεν, ἐκ τῶν πόρρω, ἀλλ' ἐκ τῶν προσεχῶν καὶ ἀμέσως, καὶ οἰονεὶ μερῶν, ἡ στοιχείων τάξιν ἐν τῷ ὅλῳ ἐχόντων συντεθεῖσθαι τὸ συντεθεῖμένον λέγεται, ἀνισχυρον καὶ μάταιον τὸ περὶ σοῦ γραφόμενον. Ἐπει τάναγκη κατὰ σὲ τὸν δινθρωπὸν λέγειν ἐκ πέντε τούλαχιστον συγχεῖσθαι φύσεων, ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων καὶ ψυχῆς. Ωστάντας καὶ τὸν ἡλεκτρον, μή ἐκ δύο, ἥγουν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἀλλ' ἐκ πολλῶν πλειστῶν, χρυσοῦ, φημί, καὶ ἀργύρου, καὶ τεσσάρων στοιχείων, καὶ τῶν ἦτι πορρώτερων, τῆς ὄλης λέγω καὶ τοῦ εἴδους. Οὐ γάρ τὰ μέρη τῶν μερῶν ἐν τῷ λέγειν ἐκ πόσων σύγκειται τόδε σκοποῦμεν, ἀλλὰ τὰ προσεχῶν καὶ ἀμέσως μέρη αὐτοῦ, χρηματίζοντα. Οὐκοῦν καὶ τὸν δινθρωπὸν επιψυμεν δύο φύσεις ἔχειν, καὶ τὴν θεότητα μίαν είναι, οὐ συνάγεται διπερ βούλεσθε καθ' ἡμῶν. Οὐ γάρ θαυμία, ἥγουν ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὰ μέρη τῶν μερῶν δεῖ σκοπεῖν, ἥτοι τῆς ἀνθρωπότητος τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ τὰ προσεχῶν καὶ ἀμέσως συντεθέντα, θεότητά φημι καὶ ἀνθρωπότητα. Εἰ γάρ καὶ δύο φύσεις ἔχειν τὸν δινθρωπὸν ἡμεῖς λέγοντες, καθ' ὑμᾶς, τρεῖς φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ λέγειν ἀναγκασθησόμεθα, καὶ ὑμεῖς ἄρα ἐκ δύο φύσεων τὸν δινθρωπὸν λέγοντες, εἰ καὶ μή δύο, ἢ ἐν δύο, ἀλλὰ μίαν φύσιν εἶναι λέγοντες, ἀλλ' οὖν ἐκ τριῶν φύσεων τὸν Χριστὸν δογματίσοιτε. Καὶ οὗτας περιτραπήσοθε ἐξ τοῦ ὑμῶν λόγου. Ἀλλὰ τοῦτο οὐχ θοτιν. Οὐκ ἄρα δύο φύσεις ἔχειν ἡμεῖς λέγοντες τὸν Χριστὸν, καὶ δύο φύσεις δῆλον τὸν δινθρωπὸν λέγωμεν, τὸ τρεῖς καθ' ἡμῶν συναχθεῖη. Καὶ ἀλλως εἰς τὸ αὐτό· Ὁ δινθρωπὸς η̄ καθόλου ἔστιν, η̄ ἐπὶ μερους, ἥγουν δὲ καθέκαστα, ἀλλ' δτι μὲν δὲ καθέκαστα ἐκ δύο φύσεων σύγκειται, σώματός τε, φημί, καὶ ἀσωμάτου, οὐδεὶς τῶν εὖ εἰδότων κρίνειν ἀντερεῖ· οὐδὲ γάρ τὸ σῶμα ἀθάνατον, ἀλλὰ φθαρτὸν, οὐδὲ τὸ σῶμα ἀδρατὸν, οὐδὲ τὴν ψυχὴν θυητὴν, ἀλλ' ἀθάνατος, οὐδὲ τὸ σῶμα ἀδρατὸν, οὐδὲ τὴν ψυχὴν σωματικοὶ διφταλμοὶς καθορίζεται· ἀλλ' η̄ μὲν λογικὴ καὶ νοερὰ, καὶ ἀσώματος, τὸ δὲ παχὺ καὶ δρατὸν, καὶ ἀπτὸν, οὐ μιᾶς δὲ φύσεως τὰ ἀντιδιατρούμενα· οὐ μιᾶς ἄρα οὐσίας ψυχὴ καὶ σῶμα. Καὶ αὕθις· Εἰ ὅν οἱ ὄροι διάφοροι, τούτων καὶ αἱ φύσεις διάφοροι, διάφορος δὲ τοῦ σώματος δὲ λόγος περὶ τὸν τῆς ψυχῆς, διάφορος ἄρα καὶ τὴν φύσεις τῆς ψυχῆς

A pasti. Quemadmodum enim homo ex diversis naturis consitus unius est naturæ compositæ post unionem, hoc vero exemplum docuerunt similiter se habere in unione Christi Patres, ut ipse tradidit. Et quasi comprobans exemplum unius esse naturæ hominem concludit. Verum tamen bono non dicitur duas naturas habere; quod si quis contra contendet eum habere, consequi et Christum tres habere, viderit nos in unione Christi duas esse naturas affirmantes. In absurdâ ineptaque rapere. Nil mirum est, & amice, uno inconvenienti dato, innumera subsequi. Elenim si omnis compositio non ex iis, quæ continentur compountur, componi diceretur, secundum ex distantibus, forte quod contra nos scribis locum haberet. Quod si nemo, qui sal habeat in pectore, dicet, ex distantibus, sed ex continuis, et immediatis veluti partibus, aut elementis in totum positum occupantibus, componi compositum, futile est inaneque, quod a te scripto traditur, cum per te necesse esset dicere hominem ad minus & cinqūe naturis construi, ex quatuor elementis & anima. Similiter et electrum non ex duobus, auro & argento, sed multo pluribus, auro nempe, argento, et quatuor elementis, aliisque multo distantioribus, materia et forma. Non enim partes partium, cum inquirimus, ex quibus hoc, vel illud componitur, consideramus, sed proximas illius atque immediateas. Quare licet hominem dixerimus duabus naturis constare, et deitatem unam esse, non concluditur quod prætenditis adversum nos: neque enim hic in Domino nostro, Jesu Christo scilicet, partes partium attendendæ sunt, vel humanitatis corpus & anima, sed quæ proxime immediateque uniuntur, divinitas atque humanitas. Et si duas naturas habere hominem nos asserentes, ut vos contenditis, tres naturas in Christo dicere cogemur, et vos igitur ex duabus naturis hominem affirmantes, licet non duas, neque in duabus, sed unam naturam esse dicentes, nihilominus ex tribus naturis Christum esse statuelis. Sicque per verba ipsi vestra refelleminis. Sed hoc non est; non ergo duas naturas habere nos Christum asserentes, licet duas naturas hominem habere dicimus, tres adversus nos colligentur. Alia quoque ratione hoc ipsum probatur. Homo aut in universalis est, aut in parte, in individuo nempe, sed hominem, qui in individuo est, ex duabus naturis constitui corporis et animæ, nemo, qui probe de rebus judicium ferre novit, contradicet; neque enim corpus immortale est, sed corruptio obnoxium, neque anima mortalis, sed immortalis, neque corpus invisibile, neque anima corporis oculis conspicitur, sed haec quidem rationis compos est, et intellectualis, et incorporea; illud crassum, visibile, tangibile; non unius vero naturæ sunt quæ contra se invicem opponuntur: non unius ergo essentiæ corpus, et anima. Item: Si quorum definitiones diversæ sunt, eorum etiam naturæ diversæ, diversa vero est corporis ratio ab ea, quæ anima est, diversa igitur erit et natura

animas a natura corporis. Hæc autem conservantur in singulari homine immutabiliter: duas igitur naturas homo singularis habere dicitur. Sunt enim utrumque et post unionem naturali proprietatem eorum, ex quibus et iu quibus ratio conspicitur. At homo in genere, universalis semper, cum quis ad ea, ex quibus componitur, animam adverterit, animam, iuquam, et corpus, et ipsa genericæ et universalia: neque enim fieri potest, ex duabus individuali, et particularibus universale aliquod unquam gigni: duas habere naturas hominem universalem dicit, cum postea in ipsam integratam ex duabus essentia in universalium animalium intenderit, unum quoddam genericum hominem fieri contemplatus, quod multa illi subeint individua, in nihilo secundum speciem differentia, et æque rationem illius participantia, probo esse unam et naturam unam hominem universalem satisbitur, et cum in alterius compositionem assumitur, veluti unam, et unam naturam, et essentiam accepit. Igitur sempiternus Filius, Dominus et Deus noster homo factus, non in individuali hominem assumptissime dicitur, ne Nestorianam rabies irepat, sed universalem, quem propria hypostasi individuavit; ostensum autem est hunc unius esse naturæ, si ad integratam consideretur. Manifestum itaque est Christum ex duabus naturis ei in duabus naturis, et duas naturas habere per nos meritio jureque prædicari, neque ineptum, aut blasphemum consequi, licet hominem duas habere naturas dicamus; cum omnia, quæ componantur ex continguis componentibus compoñi dicantur, et non ex his, ex quibus componentia conslata sunt. Frustra igitur, dum ipse Christum duas habere naturas et hominem similliter duas dicimus, tres a vobis colliguntur.

16. Imo licet homo ex duabus naturis, et diversis, et inconsuete unitis, unius naturæ fiat, haud fieri potest, ut ipse Christus unus naturæ sit, duimodo ipse ex diversis naturis, deitate nempe et humanitate, componatur: idque ex his fuerit apertissimum. 1. Quidquid ex diversis naturis conslatur, unus naturæ efficitur, cum compositum compositorum neque nomina, neque rationes admittit. Verbi gratia, homo una natura efficitur composita, quando partium nomina proprie et rationes non suscipit; neque enim dicimus, homo proprie anima dicitur, sive corpus, neque rationes eorum suscipit, licet dicatur animam et corpus habere. At Christus Deus noster ex deitate et humanitate compositus, et nomina et rationes partium admittit; namque ipse est natura Deus et homo, rationes eorum suscipiens; fieri itaque nequit, ut ipse unius naturæ efficiatur. 2. Item, Omne quod ex diversis naturis componitur unus naturæ efficitur, aliud est ab his, ex quibus componitur. At Christus eadem est, ex quibus componitur; Deus enim ipse est, et homo; Christus igitur non est unus naturæ post unionem, sive per confusione, sive per unionem inconsuam efficitur, simul

A τῆς τοῦ σώματος φύσεως. Ταῦτα δὲ σώζονται ἐν τῷ καθέκαστα ἀνθρώπῳ ἀμεταβλήτως· δύο γάρ ἄρα φύσεις ἔχειν δικαστα ἀνθρωπὸς λεχθῆσται. Σίδει γάρ ἐκάτερον καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν τὴν φυσικὴν ἴδιατητα, ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς δι λόγος θεωρεῖται. Οὐ δὲ δικαστα ἡγουν καθόλου ἀνθρωπὸς, διαν τις εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη ἀποκοπῇ, φημὶ δὴ φυχὴν τε καὶ σῶμα, καὶ ταῦτα γενικὰ δύτα καὶ καθόλου, διτι μηδὲ δυνατὸν ἐκ δύο ἀτόμων καὶ μερικῶν γενικὸν τις ἀποτελεῖσθαι ποτε, δύο φύσεις ἔχειν τὸν καθόλου ἀνθρωπὸν φέρειν. "Οταν δὲ εἰς αὐτὴν τὴν ὀλότητα, τὴν ἐκ δύο οὐσιῶν καθόλου παραλαμβανόμενον, εἰς τὴν τούτου συμπλήρωσιν ἐν τι γενικὸν ἀποτελούμενον τὸν ἀνθρωπὸν ἀναθεωρῇ, διὰ τὸ πολλὰ εἶναι ὑπὲκτοῦ ἔτομα, τὴν ἀπαραλλαξίαν κάτα τὸ εἶδος ἔχοντα, καὶ τὸν αὐτοῦ λόγον ἐπίσης μετέχοντα, εἰκότως οὐσιῶν καὶ φύσειν μίαν τὸν καθόλου ἀνθρωπὸν δικολογήσετε. Καὶ τούτα δὲ εἰς ἄλλου σύνθεσιν παραλαμβάνηται, ὡς ἐν τι, καὶ πλα φύσεις, καὶ οὐσία παραληφθῆσται. Ούκον δὲ ἀλλος Γεός, δὲ Κύριος καὶ Θεός ἡμῶν, ἀνθρωπὸς γεγονὼς, οὐ τὸν καθέκαστα ἀνθρωπὸν ἀνειληφέναι λέγεται, ἵνα μή τι Νεστοριανὴ λύττα συνεισφρήσῃ, ἀλλ' ἢ τὸν καθόλου, δι γα καὶ τηροῦται. Δέδειχται δὲ οὗτος μιᾶς εἶναι φύσεως πρὸς τὴν ὀλότητα σχοπούμενος. Φανερὸν δέ τις δι Χριστὸς ἐκ δύο φύσεων, καὶ ἐν δύο φύσεσι, καὶ δύο φύσεις ἔχειν παρ' ἡμῶν δοξαζόμενος, δικαίως κτηρύττεται. Καὶ οὐδὲν ἀποτοντι τι βλάσφημον ἀπαντήσει, καὶ τὸν ἀνθρωπὸν δύο φύσεις ἔχειν λέγωμεν, ἐπειδὴ πάντα τὰ συντεθεῖμένα ἐκ τῶν προσεχῶν αὐτὰ συνθέντων συγχεισθαι λέγονται, καὶ οὐκ ἐξ ὧν ἐκείνα συντεθεῖται. Μάτην δέ τις, λεγόντων ἡμῶν τὸν Χριστὸν δύο φύσεις ἔχειν, καὶ τὸν ἀνθρωπὸν δομίως δύο, τὸ τρεῖς χριστὸν λέγονται.

εἰς'. Μενοῦνγε καὶ δικαστρῶν καὶ ἀσυγχύτως ἡνωμένων μιᾶς φύσεως ἀποτελῆται, οὐκ ἐγχωρεῖ τὸν Χριστὸν μιᾶς φύσεως ἀποτελεῖσθαι, εἰ καὶ αὐτὸς ἐκ διαφόρων φύσεων, θεότητός τε, φημὶ, καὶ ἀνθρωπότητος, συντίθεται, ἐκ τῶνδε δῆλον. α'. Πάν τὸ ἐκ διαφόρων φύσεων συγχειμένον μιᾶς φύσεως ἀποτελεῖται, τούτα τὰ διαφόρων φύσεων συγχειμένων, τούτα τὰς διομασίας, οὗτε μή τοὺς λόγους τούτων ἐπιδέχεται, οὗτον φημι, δικαστρὸς μία φύσις ἀποτελεῖται σύνθετος, ἐπειδὴ τῶν μερῶν τὰς διομασίας κυρίως καὶ τοὺς λόγους οὐκ ἐπιδέχεται. Οὐδὲ γάρ ἐστιν εἶπεν, διτι δικαστρὸς ϕυχὴ τε λέγεται, ἢ σῶμα, οὗτε μή τοὺς λόγους αὐτῶν ἐπιδέχεται, καὶ λέγηται φυχὴ καὶ σῶμα ἔχειν. Οὐ δὲ δι Χριστὸς δ Θεός ἡμῶν συντεθεῖμένος, ἐκ θεότητος, φημὶ, καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ τὰς διομασίας καὶ τοὺς λόγους τῶν μερῶν ἐπιδέχεται. Οὐ αὐτὸς γάρ ἐστι Θεός καὶ δικαστρὸς φύσει, τοὺς λόγους αὐτῶν ἐπιδεχόμενος. Οὐκ ἄρα μιᾶς φύσεως ἐνδέχεται αὐτὸν ἀποτελεῖσθαι. Καὶ ἄλλως. β'. Πάν τὸ ἐκ διαφόρων φύσεων συνθετὸν ἀποτελούμενον μιᾶς φύσεως, ἐπερόν τι παρὰ τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. Οὐ δὲ Χριστὸς τὰ αὐτὰ γίνεται, ἐξ ὧν συνετέθη. Θεός γάρ ἐστιν δ αὐτὸς καὶ δικαστρὸς. Οὐ Χριστὸς ἄρα οὐ μιᾶς

τέτοι φύσεως μετὰ τὴν Ἰνωσιν. γ'. Εἰ πᾶν τὸ μῆδε φύσεως μετὰ τὴν Ἰνωσιν ἀποτελούμενον, εἴτε κατ' ἀνθρακούν ἀποτελεῖται, εἴτε καθ' Ἰνωσιν ἀσύγχυτον, συνυπόστατά εἰσι τὰ τούτου μέρη· οἶν φημι· Όδιον θρωπὸς ἀποτελούμενος μῆδε φύσεως, τὰ μέρη έχει συνυπόστατα· ὁ δὲ Χριστὸς οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ Κυριακὸς ἀνθρωπὸς ἐν τῇ ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπέστη ἐπεροῦποστάτως, οὐχ ὡς τὸ συμβεβηκός, ἀλλαγή· τὰ δὲ συμβεβηκότα πάνταχοῦ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ ἔστεν, ἢ δὲ δὴ ἀνθρωπότητης ἐν δὲλφ; οἶν φημι, τῷ Ηὔτερῷ, ἢ τῷ Θωμᾷ ἰδιοσυστάτως θεωρεῖται. Οὐχί δέ τοι οὐδὲ Κυριακὸς ἀνθρωπὸς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπέστη ὑπεροῦποστάτως, οὐχ ὡς τὸ συμβεβηκός, ἀλλ' ὡς οὐδεὶς μετὰ πρόσληψεως ἴδιωμάτων, τῶν χωρίζοντων τὸν Χριστὸν ἐκ τῶν λοιπῶν ὑπόστατικῶν γεννημένοις, καὶ οὐχ ὑπόστασις. δ'. "Ετι· Εἰ ἐπὶ πάντων τῶν ἐκ διαφόρων φύσεων συντεθεὶμένων καθ' ὑπόστασιν μὴ συνυπόστατῶν, ἀλλ' ἐτέρως, ήγουν ἐπεροῦποστάτως ἡγομένων, μῆδε ὑπόστασις ἀποτελεῖται, οὐχὶ μία φύσις, φανερὸν δὲ· ὁ Θεός; Λόγος ἐκαθεῖται τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει μῆδε συνυπόστατως, ἀλλ' ἐν τοῖς ὑπόστασι τοῦτον ὑφεστῶτες ἔχονται, οὐ μῆδε φύσεως ἀποτελεῖται. ε'. "Ετι· Εἰ πᾶν δὲ κοινῶς καὶ ἐν πολλοῖς θεωρεῖται, οὐ τούτο μὲν πάλιν, τινὲς δὲ Ματταῖον ὑπάρχον, ἀλλ' ἐξηγησούσαι, καὶ συμπληρωτικὸν γινόμενον, ἐφ' ὃν λέγεται, οὐσία, ἔκεινων κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν λέγεται· ὁ δὲ δὴ πᾶς ἀνθρωπὸς ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἔστι συντεθεὶμένος, καὶ οὐ διαλέκτει ἀνθρωπὸς ἀνθρώπου, καθὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος εὑργείται, κατὰ τινὰ φύσεως διαφορὰν, δὲλλὰ τὴν σύστασιν ἔχοντες πάντες ἀνθρωποι· ὥφ' ἔνα ἀπαντεξ ὄρισμὸν ἀναγόμενοι, κατὰ τοῦτο μῆδε φύσεως λέγεται· τοῦ δὲ τῆς ὑπόστασεως τοῦ Χριστοῦ οὐ λέγειν δυνάμεθα μίαν φύσιν· αἱ τε γάρ φύσεις οὐκένται, καὶ μετὰ τὴν Ἰνωσιν, καὶ εἰδος Χριστῶν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν· οὐ γάρ ἐγένετο δὲλλος Χριστὸς ἐκ θεότητος; καὶ ἀνθρωπότητος, Θεός τε καὶ ἀνθρωπὸς ὁ αὐτός· οὐκ δέ τοι Ινωσιν μῆδε φύσεως ὁ Χριστὸς ἀποτελεῖται. ζ'. "Ετι· Εἰ οὐ ταυτὸν ἔστι τὸ κατ' εἶδος τοῦ ἀνθρώπου ἐν, καὶ κατουσταν ψυχῆς καὶ σώματος ἐν· τὸ μὲν γάρ κατ' εἶδος τοῦ ἀνθρώπου ἐν, τὴν ἐν πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ἀπαραλλαξίαν ἔνδειχνυται, τὸ δὲ κατ' οὐσίαν ψυχῆς καὶ σώματος ἐν, αὐτῷ τὸ εἶναι αὐτὸν λυμανεῖται εἰς ἀνυπαρξίαν αὐτὸν παντελῆ δῆγον· οὐ γάρ ταυτὸν κατὰ τὴν τῆς οὐσίας λόγον, τὸ σῶμα τῷ ἀσωμάτῳ· οὐκ ἀνάγκη τοῖνυν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου μίαν φύσιν λέγοντας, οὐ διὰ τὸ ταυτὸν τῆς οὐσιώδους ποιότητος ψυχῆς τε καὶ σώματος, δὲλλὰ διὰ τὸ ἀπαράλλακτον τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀναγομένων ἀτόμων, μίαν καὶ ἐπὶ Χριστοῦ λέγειν φύσιν, Ενθα εἶδος περιεκτικὸν ὑπόστασεως οὐκ ἔστιν. η'. "Ετι· Εἰ πάντα τὰ παραδόξως καὶ ὑπερφυῶς γινόμενα οὐ φύσιν ἀποτελεῖ· οὐ γάρ φαμεν βάστου φύσιν προσομιλούσαν πυρί, καὶ μή κατεψλεγμένην, οὐδὲ φύσιν σώματος ἀνθρωπείου δροτιζομένην ἐν πυρὶ, δὲλλὰ παράδοξα ταῦτα φάμεν περὶ μίαν ὑπόστασιν γένομεν· ὁ δὲ Θεὸς Λόγος ὑπερφυῶς ἔνθετη τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει· διά τοι τοῦτο καὶ ἐν μηδὲ ὑπόστασι καὶ τὸ ἀποτελούμενον, οὐ φύσις ἀποτελεῖται σύνθετος, ἀλλ' ὑπόστασις. γ'. "Ετι·

A partes subsistunt, verbi gratia, homo unius naturæ effectus, partes simul subsistentes habet, Christus vero non itein, sed Dominicus homo in hypostasi Verbi Dei, aliena hypostasi subsistit, non quemadmodum accidens, apage: accidentia enim ubique tanquam in subjecto sunt; humanitas vero in alio, ut in Petro, vel Thoma propria subsistentia conspicitur: non igitur Dominicus homo in Dei Verbi hypostasi subsistit, ut accidens, sed ut essentia per assumptionem proprietatum, separantium Christum ex aliis hypostatice, et non hypostasis. 4. Item, Si in omnibus, quæ ex diversis naturis secundum hypostasim composita sunt, non simul subsistentibus, sed diverse, hoc est, alia hypostasi unita, una hypostasis efficitur, non una natura, manifestum est. Deum Verbum humanæ naturæ unitum, non cum illius subsistentia, sed propria subsistentia subsistentem unius naturæ non effici. 5. Item, Si quocunque, quod communiqueret, et in multis consideratur, non uni magis, quam alteri laberens, sed æqua ratione completivum eorum, de quibus dicitur, essentia eorumdem secundum Ecclesiam est: omnis vero homo ex anima et corpore constatur, nec differt homo ab homine, qua corpore et anima constat, secundum naturæ aliquod discrimen, sed consistentiam homines habentes omnes, sub una omnes definitione relati, secundum hoc unius naturæ dicentur: de hypostasi vero Christi non possimus asserere unam naturam; nam nature etiam post unionem conservantur, nec possumus Christorum speciem inventire: neque enim seit aliis Christus ex deitate, et humanitate, Deus idem et homo: non igitur post unionem unius naturæ Christus efficitur. 6. Item, Si non idem est, unum hominis secundum speciem, et unum secundum essentiam corporis et animæ; namque unum hominis secundum speciem in omnibus hominibus aequalitatem servat: at secundum essentiam unum corporis et animæ, ipsum esse eorumdem laedit, penitus ad non esse deducens: neque enim idem est secundum essentias rationem corpus, et incorporeum: non est igitur necesse nos in homine unam naturam asserentes non propter idem essentialis qualitatis animæ et corporis, sed propter immutabilitatem individuum, que sub specie sunt unam in Christo naturam affirmare, ubi species hypostasim nulla comprehendit. 7. Item, si omnia, quæ admirabiliter et supra naturam sunt, naturam non efficiunt; neque enim dicimus rubi naturam, igni consuescentem, flammis non exuri, neque naturam corporis humani in igne irrorari, sed admirabilia hæc circa unam hypostasim sunt; at Deus Verbum super naturam humanæ naturæ unitus est, proptereaque quod in una hypostasi efficitur, non natura composita fit, sed hypostasis. 8. Item, Nulla natura, si una est, contrarias essentiales differentias admittit; quomodo enim fieri potest ut eadem natura secundum idem sit creata et increata, mortalis et immortalis.

comprehensibilis et incomprehensibilis? sed Christus **J** habet: Christus igitur unius naturæ est, licet homo unius naturæ sit. 9. Item, Si unius naturæ secundum vos Christus post unionem est, omnino dicendum est hanc unam naturam esse aut divinam solummodo, aut humanam tantum, aut divinam et humanam simul, aut neque divinam, neque humana, sed si est una hæc natura, tantum divina, Christus igitur Deus erit, et non homo: si est una ipsa natura divina et humana simul, neque Patris, neque Spiritus sancti, neque hominum natura est, et ultrinque blasphemie crimen, qui ita sentit incurrit, et robusta de mente cadet. Si vero est una hæc natura neque divina, neque humana, Christus igitur neque Deus est, neque homo; quocunque igitur vertamus orationem, cogemur fateri Chri-
B stum unam sanctæ Trinitatis hypostasim esse duas naturas habentem, divinam scilicet et humanam, Ieoque in ipsum duæ rationes convenere, eodem de se asserente: Quem me dicunt esse Filium hominis? et Petro respondentे: Tu es Christus Filius Dei vivi. 10. Item, Si unius est naturæ Christus post unionem, necesse est naturam, secundum quam Christus est unius naturæ, aut communem esse, aut singularem; si communem esse concesseritis, jam ipsa de pluribus dicetur, sed alios Christos reperire, aut suis, de quibus hæc communis natura prædicabitur, fieri omnino nequit. Si singularis est, idem erit cum hypostasi: et si id est, necesse omnino fuerit secundum vos, Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum tres peculiares numerari natu-
C ras, et tres deos dici, et tres deitates, quod bla-
phemias omnes exsuperat: imo et iolius Christianismi ejuratio est, neque enim possumus dicere in universum naturam hypostasim, aut hypostasim naturam, ne omnes Christiani asserere cogantur Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum tres natu-
ras, quod est tres hypostases; sive unam eosdem habere hypostasim, ea ratione, qua unam habemus naturam, quæ ambo a fide Christiana aliena sunt.
D 11. Item, Si unius naturæ hominem, illiusque par-
tes simul, quæ prius non erant, produxit ad comple-
mentum universi, fierique potest, ut quæ eisdem sunt temporis unam naturam compositam efficiant, tale decretum et legem naturalem a Creatore accipientia, ut ex lege naturæ similia ex similibus secundum successionem procreentur, in Domino vero unitarum naturarum, hæc quidem sine principio est et ante omne tempus, altera principium habet, et sub tempore est; neque sa-
ctæ sunt species ad complementum universi, cum cessaverit Deus ab operibus suis die septimo; neque naturaliter floruerunt, aut naturæ legi sub-
duuntur, ut a Christo generentur, et speciem con-
stituant Christorum, multarum hypostaseon capa-
cem, sed unam hypostasim compositam ex duabus naturis, et in duabus naturis, et duas naturas habentem, quacunque natura post unionem, pro-
priam definitionem, et legem, et mutuam differen-

A El oúdeμία φύσις μία εἶναι, τῶν ἐνωπόνων οὐσιώδην διαφέρων δεκτική γίνεται· τῶς γάρ δυνατὸν τὴν αὐ-
τὴν φύσιν κατὰ ταῦτα κτιστὴν εἶναι καὶ δικτιστὸν, θητὴν καὶ ἀθάνατον, καταληπτὴν καὶ ἀκατάληπτον; οὐδὲ Χριστὸς τοῦτο ἔχει· οὐδὲ Χριστὸς ἄρα μίας φύ-
σεως οὐκ ἔστιν, εἰ καὶ οὐδὲν θεραπος μίας φύσεως ἔστιν. Β'. Ετι· Εἰ μίας φύσεως καθ' ὑμᾶς οὐδὲ Χριστὸς μετὰ τὴν ἐνωπόνην ἔστιν, πάντως ἔψεται ταῦτην τὴν μίαν εἰπεῖν φύσιν, η θεῖαν μόνον, η ἀνθρωπίνην μό-
νον, η θεῖαν καὶ ἀνθρωπίνην ἄμα, η μήτε θεῖαν,
μήτε ἀνθρωπίνην. ~~Αλλ'~~ εἰ μὲν ἔστιν η μία φύσις αὐτῇ θεῖα μόνον, οὐδὲ Χριστὸς ἄρα θεὸς ἔσται, καὶ οὐκ ἀνθρωπος. Εἰ δέ ἔστιν η μία φύσις αὐτῇ θεῖα τε καὶ ἀνθρωπίνη ἄμα, οὔτε τοῦ Πατρὸς οὔτε τοῦ ἀγίου Πνεύματος, οὔτε μήγα τῶν ἀνθρώπων ἄρα φύσις ἔστι,
καὶ ἀμφοτέρωθεν βλασφημίας ἔγκλημα τῷ τούτῳ φρο-
νοῦντι προστριβήσεται, καὶ τῆς ἐρρωμένης φρενὸς ἔκστησεται. Εἰ δέ ἔστιν η μία φύσις αὐτῇ οὔτε θεῖα,
οὔτε ἀνθρωπίνη, οὐδὲ Χριστὸς ἄρα οὔτε θεὸς ἔστιν,
οὔτε ἀνθρωπος. Οὐπο τοιγαροῦν τοὺς λόγους περι-
στρέψομεν, εἰς τὸ λέγειν ἀπαγόμενα, διτι οὐδὲ Χριστὸς
μία ὑπόστασις τῆς ἀγίας Τριάδος ἔστι, δύο φύσεις
ἔχων, φύσιν τε θεῖαν, καὶ φύσιν ἀνθρωπίνην. Καὶ
τούτου χάριν ἐπ' αὐτῷ συνῆλθον ἀμφότεροι οἱ λόγοι
αὐτοῦ τε περὶ ἑαυτοῦ εἰρηκότος, Τίτα με λέγουσιν
εἴραι τὸν Υἱόν τοῦ ἀνθρώπου; καὶ τοῦ Πέτρου
ἀποκριναμένου, Σὺ εἰ οὐ Χριστὸς, οὐ Υἱός τοῦ Θεοῦ
τοῦ ζῶντος. Ζ'. Ετι· Εἰ μίας φύσεως ἔστιν οὐ Χρι-
στὸς μετὰ τὴν ἐνωπόνην, ἀνάγκη τὴν φύσιν, καθ' ήν
ἔστιν οὐ Χριστὸς μίας φύσεως, η κοινὴ εἶναι, η ίδι-
κήν. Καὶ εἰ μὲν κοινὴν εἰπόντες δοίητε, συμβαίνει
αὐτὴν κατὰ πλεινῶν φέρεσθαι. Εὑρεῖν δὲ ἄλλους
Χριστοὺς, η γενέσθαι, καθ' ὃν αὐτῇ η κοινὴ φύσις
κατηγορηθήσεται, τῶν ἀδυνάτων ἔστιν. Εἰ δέ ιδική
ἔστι, ταῦτα ἔσται τῇ οὐποστάσει. Εἰ δέ τοῦτο, ἀνάγκη
πᾶσα καθ' ὑμᾶς, τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ
Πνεῦμα τὸ ἄγιον, τρεῖς μερικάς ἀριθμεῖσθαι φύσεις,
καὶ τρεῖς ἐμολογεῖσθαι θεοὺς, καὶ τρεῖς θεότητας, οὐ
δὴ βλασφημῶν ἔστιν ἀπασῶν ἀκροτάτη, μᾶλλον καὶ
τοῦ Χριστιανισμοῦ παντὸς ἀρνησις. Οὐ γάρ ἔστιν εἰ-
πεῖν καθόλου τὴν φύσιν ὑπόστασιν, η τὴν ὑπόστασιν
φύσιν, ἵνα μὴ πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς συμβήσεται λέ-
γειν τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ
ἄγιον τρεῖς φύσεις, διπερ ἔστι τρεῖς οὐποστάσεις, η
μίαν αὐτοὺς ἔχειν ὑπόστασιν, δη τρόπον μίαν ἔχουσι
φύσιν· ἀμφότερα δὲ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως
ἄλλοτρια. Ζ'. Ετι· Εἰ μίας φύσεως τὸν ἀνθρώπον
δυντα τὰ μέρη ἄμα ἐκ τοῦ μὴ δυντος εἰς τὸ εἶναι πα-
ραγαγὼν ἔσχηκε πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ παντὸς, καὶ
δυνατὸν τὰ διμόρφα μίαν φύσιν ἀποτελεῖν σύνθετον,
τοιοῦτον δρον καὶ φυσικὴν νόμον παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ
δεχόμενα, ὡστε φύσεις νόμιμον κατὰ διαδοχὴν δμοια
εξ ὁμοίων γενέσθαι· ἐπὶ δὲ τοῦ Κυρίου τῶν ἐνωθε-
σῶν φύσεων η μὲν ἀναρχὸς ἔστι καὶ ἀχρονος, η δὲ
τηργμένη καὶ ὑπὸ χρόνον, καὶ οὐ γεγόνασιν εἶδος πρὸς
συμπλήρωσιν τοῦ παντὸς· ἐπεὶ οὐ κατέπαυσεν δ
θεός ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ τῇ ήμέρᾳ τῇ ἐνδόμη,
οὔτε φυσικῶς ἤγνωσαν, η ὑπὸ φύσεως δρον τελυσσιν,
ῶστε ἀπὸ Χριστοῦ γεννᾶσθαι, καὶ εἶδος ἀποτελεῖσθαι:

Χριστῶν, περιεκτικὸν πολλῶν ὑποστάσεων, ἀλλὰ μίαν ὑπόστασιν σύνθετον, ἐκ δύο φύσεων, καὶ ἐν δύο φύσεσιν, καὶ δύο φύσεις ἔχομσαν, ἔκαστης φύσεως καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν φυλαττούσης τὸν οἰκεῖον δρόν τε καὶ νόμον, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα διαφοράν. Ιβ'. Ἐτι· Εἰ αἱ ἑτεροειδεῖς ὑποστάσεις οὐχ ὑποστατικῇ συγχρίνονται ἢ διαχρίνονται διαφορῇ, ἀλλὰ φυσικῇ, καὶ αἱ ὅμοιειδεῖς ὑποστάσεις οὐ φυσικῇ συγχρίνονται ἢ διαχρίνονται, ἀλλ' ὑποστατικῇ, καὶ ἀσπερ ἀδύνατον τὰ ὑποστατικῇ διαφορῇ διαφέροντα μιᾶς εἶναι ὑποστάσεως, οὕτως ἀδύνατον τὰ φυσικῇ διαφορῇ διαφέροντα μιᾶς εἶναι φύσεως· οὐκ ἀρά ξετιν εἰπειν μίαν φύσιν ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἐκ δύο φύσεων τελείων, θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης, γεγενῆσθαι τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν ἀτρέπτως, καὶ ἀσυγχύτως, καὶ ἀναλλοιώτως, καὶ ἀδιαιρέτως, καὶ ἀδιαστάτως, ἐν δυσὶ φύσεσι τελείως ἔχονταις μίαν ὑπόστασιν σύνθετον ἀποτελεσθεῖσαν ὅμοιογοῦντες τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ σεζαρχωμένου, τὴν αὐτὴν ὑπόστασιν λέγοντες τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, τὰς δύο φύσεις ὅμοιογοῦντες σώζεσθαις ἐν αὐτῷ μετὰ τὴν ἔνωσιν, οὐκ ἴδιᾳ καὶ ἀνά μέρος τιθέντες ἐκάτην, ἀλλ' ἡνωμένας ἀλλήλαις ἐν τῇ μιᾷ συνθέτῳ ὑποστάσει, οὐσιώδῃ λέγοντες ἔνωσιν, οὐσιώδῃ δὲ, οὐχ ὡς τῶν δύο φύσεων ἀποτελεσσῶν, μίαν σύνθετον φύσιν, τοῦτο γάρ δέδεικται πάντως ἀδύνατον, ἀλλ' ἔνωθειτῶν ἀλλήλαις κατὰ ἀλήθειαν εἰς μίαν σύνθετον ὑπόστασιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ σώζεσθαις αὐτῶν τὴν οὐσιώδη διαφορὴν δριζόμεθα· τὸ γάρ κτιστὸν μεμένηκε κτιστὸν, καὶ τὸ ἀκτιστὸν, ἀκτιστὸν· ὡσαύτως δὴ καὶ αἱ λοιπαὶ ἀντιθέσεις. Ιγ'. Ἐτι· Εἰ μιᾶς φύσεως μετὰ τὴν ἔνωσιν ξετιν ὁ Χριστὸς, εἴπατε, ποίας; καὶ τί γέγονεν ἢ ἔτερος; Εἰ δὲ ὑπάρχουσιν ἀμφότεραι, πῶς μία; εἰ μή ἐξ ἀμφοτέρων μία ἀποτελέσθη σύνθετος καθ' ὑμᾶς. Εἰ δὲ τοῦτο, ἑτερούσιος δὲ Χριστὸς τοῦ Πατρὸς, ἀσυνθέτου ὑπάρχοντος, ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ Πνεύματος, διπερὶ ξετὶ βλάσφημον καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν μερίδος ἀλλότριον. Ιδ'. Ἐτι· Εἰ δὲ ἀνθρωπὸς ἐκ διαφόρων φύσεων μία φύσις σύνθετος ἀποτελεῖται, ὡς ἔτερόν τι παρὰ τὰ ἐξ ὧν συνετέθη γενόμενος, καὶ οὐδεμίως οὔτε αὐτὸς ὅμοιόσιος, ἢ ὅμοφυής πρὸς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη παρά τινος φημένη· ἔτεροι γάρ οἱ λόγοι αὐτοῦ τε καὶ τῶν μερῶν, οὔτε μήν οἱ ὑπὸ τὴν αὐτὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου τελούντες καθέκαστα δόμοφυεῖς, ἢ ὅμοιόσιοι τῶν ὑπὸ τὴν κοινὴν φύσιν τελούντων φυχῶν, οὔτε μήν τῶν ὑπὸ τὴν κοινὴν φύσιν τελούντων σωμάτων εἰσὶν· δὲ δὴ Χριστὸς, μία τις οὖσα ὑπόστασις τῶν ὑπὸ τὴν θείαν φύσιν τελούντων, Πατρὸς τε, φημὶ, καὶ ἀγένου Πνεύματος, δόμοφυής καὶ δόμοιούσιος ξετὶ καὶ χυρίως Θεός, καὶ φύσει Θεός ξετὶ καὶ ἡμῖν καὶ τῇ Μητρὶ δόμοιούσιος καὶ δόμοφυής, ὡς χυρίως ἀνθρωπός, καὶ φύσει ἀνθρωπός οὐκέτι εἰς τῆς ἀγίας Τριάδος· ἢ αὐτῇ γάρ ὑπόστασις τοὺς δρους τῶν δύο φύσεων ἐπιδέχεται, καὶ δὲ δὲν λόγον ἀποδῷ τις τῆς θεότητος, τὸν αὐτὸν εὑρήσει καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν δὲν ἀποδῷ τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν αὐτὸν εὑρήσει καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ἀρμόζοντα· ὡστε ἐξ ἀνάγκης συνάγεται, μή εἶναι τὸν Χριστὸν μιᾶς φύ-

A liam conservante. 12. Item, Si diversæ speciei hypostases non hypostatica comparantur, aut disparantur differentia, sed naturali, et ejusdem speciei hypostases non naturali comparantur, aut disparantur differentia, sed hypostatica, et quemadmodum fieri nequit, ut quæ hypostatica differentia discriminantur, unius sint hypostasis, ita fieri nequit, ut quæ essentiali differentia dividuntur, unius sint naturæ: non possumus itaque dicere unam naturam de Domino nostro Jesu Christo, sed ex duabus naturis perfectis, divina et humana, factam suisse unionem secundum hypostasim immutabiliter, et inconfuse, et indivise, et continentem in duabus naturis perfecte babentibus unam hypostasim compositam Filii Dei, et incarnati, eamdem hypostasim asserentes deitatis et humanitatis, ipsius duas naturas consitentes in eo conservari post unionem, non separatam, et divisam unamquainque, sed inter sese unitas in una cōposita hypostasi, essentialē affirmantes unionem, essentialē autem non tanquam duabus naturis efficientibus unam compositam naturam: hoc enim prorsus fieri nequit, ut demonstravimus, sed unitis invicem secundum veritatem in una cōposita hypostasi, Filii Dei, earumque essentialē differentiam conservari decernimus: creatum enim remansit creatum, et increatum, increatum: similiter et reliquæ oppositiones. 13. Item, Si unius est naturæ Christus post unionem, dicate, cuius? et quid de alia actum est? Si ambo existunt, quomodo una, nisi ex utrisque una effecta est, cōposita secundum vos? Id si est, alterius essentialē erit Christus a Patre, qui incompositus est; similiter et a Spiritu sancto. Sed hoc blasphemum est, et a Christiana religione alienum. 14. Item, Si homo ex duabus naturis una natura cōposita efficitur, tanquam aliud ab iis, ex quibus componitur factus: nullaque ratione ille neque ejusdem essentialē, neque ejusdem naturæ cum iis, ex quibus conflatur, esse affirmabiliur: aliae enim sunt ipsius definitiones, aliae partium: neque etiam, qui eamdem hominis naturam in individuo complent, ejusdem naturæ aut essentialē sunt cum animabus, quæ communī naturæ subsunt, neque cum iis, quæ communī naturæ subjacent, D corporibus: sed Christus cum una hypostasis sit cum iis, quæ sub divina natura sunt, Patris nemptre, et Spiritus sancti, ejusdem essentialē ei naturæ est, et vere Deus, et natura Deus, et ejusdem cum nobis et Matre essentialē et naturæ, tanquam qui proprio homo et natura homo sit, unusque ex sancta Triade: eadem enim hypostasis definitiones duarum naturarum recipit, et definitionem, quam quispiam deitati attribuet, eamdem et in Christo comperiet, et quam humanitati exhibuerit, eamdem et Christo cōformem esse offendet: hinc necessario colligitur Christum non esse unius naturæ, sed duas esse naturas unius Christi cōpositæ hypostasis, licet unius naturæ homo sit. Cum itaque oratio ex communib⁹ notionib⁹ et plu

rimis naturalibus argumentis commonestravit Christum non esse unius naturæ post unionem, neque similem esse compositionem hominis et Christi, cum homo unitus una simul subsistat, Christus autem alio modo naturarum unionem habeat, jam patet mentita falsaque esse vestra dogmata, idenque ab illis recedendum.

tacitū ἡνωθεῖ τὸν ἀνθρώπον, τοῦ Χριστοῦ ἐτέρως τῶν φύσεων τὴν ἔχοντος, φανερὸν δὲ τὸ διεσφαλμένην ὅμολογίαν ἔχετε, τὸς ἀποστῆναι χρεών.

A 17. Quando vero quæ de œconomia Christi discuntur tribus modis in divinis Litteris digeruntur: quædam per synecdochen, cum a parte totius nominatur, ut, *Christus pro nobis mortuus est*⁴: namque a parte, humanitate neinpe, hoc Apostolus enarravit, licet Christi nomen ambas naturas inferat; sed hæc est Scripturæ sacræ proprietas: vel contra cum a toto pars, ut illud apud eundem Apostolum, *Interior homo, et exterior*⁵: a toto enim, homiae scilicet, animani notat et corpus: quædam vero per retributionem, propter iniuriam partium circumvolutionem, et secundum hypostasim, et inenarrabilem unionem, et quod unus erat, idemque, quæ divina simul atque humana exsequebatur. Communicat itaque sua divina natura carni per modum retributionis, rursumque humana propria divinæ naturæ in divino Verbo unita secundum hypostasim, quæ simul inter se sunt inseparabiliter conjunctæ. Ideoquæ et *Dominus gloriæ cruci affixus*⁶ dicitur, licet nihil divinæ ejus natura perpessa fuerit, et *Filius hominis ante passionem in cœlo esse affirmatur*, quemadmodum ipse Dominus dixit: *Nullus ascendens in cœlum, nisi qui de cœlo descendit Filius hominis*⁷. Et tamē non de cœlo carnem descendisse, sed ex puris immaculatisque sanguinibus Virginis factam fuisse dicimus. Per retributionem itaque et hoc dictum est. Quædam per appropriationem, ut cum dicimus: *Modicæ guttae sanguinis Dei universum terrarum orbem sanctificarunt*; rursumque: *Deicidæ Judæi*; quoniam caro propria Verbi facta est, et in propria illius hypostasi substiuit. Proprias itaque carnis passiones sibi Verbum appropriat, et uti proprias agnoscit; quemadmodum tu etiam in commentario de Christo ex divinis Litteris adnotaras, licet non ..., et de hominis compositione similiter in Scriptura, sicut et de Christo tres hos modos, synecdochen, inquam, retributioinem et appropriationem inveniri, quasi ex eo colligens similitudinem compositionis hominis cum Christi unione, proptereaque scripseras unius naturæ esse Christum post unionem, quemadmo-

νεως, ἀλλ' οὐδέ φύσεις εἶναι τῆς μιᾶς ευθέτου ὑποστάσεως τοῦ Χριστοῦ, εἰ καὶ μιᾶς φύσεως ἔστιν ὁ ἀνθρώπος: ἐπεὶ οὖν ὁ λόγος ἐκ κοινῶν ἐννοιῶν καὶ φύσεικῶν ἐπιχειρημάτων διὰ πλείστων παρέστησεν, μή εἶναι τὸν Χριστὸν μιᾶς φύσεως μετὰ τὴν ἔνωσιν, μήτε μήτη τὴν τοῦ ἀνθρώπου σύνθετιν φύσειν εἶναι τῆς τοῦ Χριστοῦ συνθέσεως, κατὰ τὸ συναποστάτην φύσεων τὴν ἔνωσιν ἔχοντος, φανερὸν δὲ τὸ διεσφαλμένην ὅμολογίαν ἔχετε, τὸς ἀποστῆναι χρεών.

B 18. Επειδὴ δὲ τὰ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ λεγόμενα κατὰ τρεῖς τρόπους παρὰ τῇ ἀγίᾳ Γραφῇ λέλεκται: τὰ μὲν λόγῳ ευνεκδοχῆς, οἷον τὸ, ἂνθρωπος τὸ δλον ὀναμάτειν οὗτον ἔστι, Χριστὸς ὑπὲρ τῆματος απέθαντος: ἀπὸ γάρ μέρους διλονότι τῆς ἀνθρωπότητος τῷ Ἀποστόλῳ τοῦτο εἴρηται, εἰ καὶ εἰς Χριστὸς δνομα τῶν δύο φύσεων ἔστι δηλωτικόν: ἀλλ' οὖν τοῦτο ίδιωμα τῆς Γραφῆς: ή τὸ Ἐμπαλιν, ἀπὸ τοῦ δλου τὸ μέρος, οἷόν ἔστι παρὰ τῷ αὐτῷ Ἀποστόλῳ λεγόμενον: Ο δσω ἀνθρώπος, καὶ οὐδὲν ἄλλως ἀπὸ γάρ τοῦ δλου, φημι δὴ τοῦ ἀνθρώπου, τὴν φύσην καὶ τὸ σῶμα σημαίνει: τὰ δὲ λόγῳ ἀντιδοσεως, διὰ τὴν εἰς ἀλλῆλα τῶν μερῶν περιχώρησιν, καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν καὶ ἀφραστον ἔνωσιν, καὶ διὰ εἰς δὲν καὶ οὐτὸς ὁ τὰ ιδεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα ἔνεργῶν. Μεταβλέψιν οὖν τῇ σαρκὶ τῶν ιδίων ηθεῖα φύσεις κατὰ τὸν τῆς ἀντιδοσεως τρόπον, καὶ πάλιν ἡ ἀνθρωπίνη τῇ θείᾳ φύσει τὰ οἰκεῖα, ἐν τῷ θείῳ Λόγῳ ηνωμένη καθ' ὑπόστασιν, καὶ ἀμα ἀδιαπάστως οὔσαι. Άιδια καὶ οἱ Κύριος τῆς διδέης ἀσταυρωσθαι λέγεται, καίτοι τῆς θείας αὐτοῦ μή παθούσης φύσεως, καὶ οἱ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρὸ τοῦ πάθους: ἐν τῷ οὐρανῷ εἶναι εἴρηται: φησι αὐτὸς οἱ Κύριος Ιησοῦς: Οὐδεὶς ἀνθρώπος αἵματος Θεοῦ κθσμορ δλον τίγιασαν. Καὶ πάλιν, Θεοκτίσιος Υουδαῖος, ἐπειδὴ τῇ σάρκῃ ιδεῖα τοῦ Λόγου γέγονε, καὶ ἐν τῇ ιδίᾳ ὑπόστασει ὑπέστη. Οἰκειοῦται οὖν τὰ τῆς ιδίας σαρκὸς πάθη οἱ Λόγος, καὶ ὡς οἰκεῖα λογίζεται οὐδὲν: καὶ αὐτὸς ἐν τῷ συγχράμματι περὶ Χριστοῦ παρὰ τῆς θείας Γραφῆς λέγεσθαι διεξῆλθεν, εἰ καὶ μή περ (4) φήθης, καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου συνθέσεως. Ουμοίως παρὰ τῆς Γραφῆς, καθά καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ τοὺς τρεῖς τρόπους, φημι δὴ τὴν συνεκδοχὴν, τὴν ἀντιδοσιν, καὶ τὴν οἰκείωσιν εὑρίσκεσθαι, φησι ἐκ τοῦδε συνάγων τὴν ὅμοιότητα τῆς τοῦ ἀνθρώπου συνθέσεως μετὰ τῆς Χριστοῦ ἔνω-

⁴ Rom. v, 9. ⁵ I Cor. ii, 14, 15. ⁶ I Cor. ii, 8.

⁷ Joan. iii, 13.

(1) Hic locus ab excoriatore pessime habitus, cuius neque senior est in codice Vaticano. Et cuius scirem in assertari idem opusculum in Bavaria bibliotheca, scriptum ad doctissimum Simoneum Wagnerum, ut paret amico, si posset, afferret. Nihil esse auxiliū ex eo codice respondit. Namque

et ibi lacuna est signata tribus punctis ad marginem. Hinc vir eruditissimus suspicatur, quod in autographo Nicetæ olim a librariis legi rite non posuisset, hanc ab eis lacunam ad omnia exemplaria inde transcripta propagata fuisse.

σεως. Διά τοι τοῦτο ἔφτε, μιᾶς φύσειως εἶναι τὸν Χριστὸν μετὰ τὴν ἐνωσιν, ὡσπερ καὶ ἐπ' ἀνθρώπου. Τοῦτο δὲ ποιῶν λέληθας σεαυτὸν τὰ ἀζύγκλωστα συγχλώθων, καὶ τὰ ἀμικτα μιγνύων. Οὐ γάρ ὡσπερ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ καὶ τῆς ἀμφ' αὐτὸν ἐνώσεως, οὐτως χιλίπιτελη τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐνώσεως, ξετιν εὑρεῖν τὴν ἄγιαν Γραφὴν φάσκουσαν, ἀλλὰ τὸν μὲν συνεκδοχικὸν τρόπον τὸ ἀπὸ μέρους τὸ δλον, ή ἀπὸ τοῦ δλου τὸ μέρος ἐπ' ἀνθρώπου λέγειν τὴν Γραφὴν, οἷον καὶ αὐτὸς ἔφης, ή ἀπὸ ψυχῆς μόνης, ή ἀπὸ σώματος τὸν δλον δινθρωπὸν σημαίνουσαν ξετιν εὑρεῖν, ή ἀπὸ τοῦ δλου τὸ μέρος. Τὸν δὲ τῆς οἰκονομίας, οὔτε ἐπὶ Χριστοῦ ἡδυνήθης αὐτὸς παραστῆσαις, μή διε γέ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸν δὲ τῆς ἀντιδοσεως τρόπον, τὸν λέγοντα μεταβιδόναι τὰ τοῦ σώματος εἰς τὴν ψυχὴν, ή τῆς ψυχῆς εἰς τὰ τοῦ σώματος, διεσφαλμένως διεξῆλθες οὐκ ξετιν γάρ τὸν τρόπον τῆς ἀντιδοσίας, ή τῆς οἰκονομίας ἐπὶ ψυχῆς καὶ σώματος λεγόμενον εὑρίσκεσθαις, ὡς καὶ σὺ διὰ τῶν σῶν παραδειγμάτων ἔφησθα. Τὸ γάρ εἰρηκάναι σε, διε πάρα τῇ θείᾳ Γραφῇ λέλεκταις ἀντὶ σώματος ἡ ψυχὴ, ἐν τῷ εἰπειν τὸν Κύριον· Μή μεριμνήσῃς τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τῇ φρήνῃ τῇ πίητε, δῆλον διε οὐ σώματος ἀστι τὸ τεθίειν, ή πίνειν· ἀλλὰ τὸν συναμφοτέρου, λέγω δῆ τοῦ ζώος. Εἰρηται γάρ τοῖς ασφοῖς, τὰ μὲν ίδια εἶναι ψυχῆς μόνης, οἷον ξετιν τὸ νεῖν, τὰ δὲ τοῦ συναμφοτέρου, οἷον τοῦ ζώου, τὸ θεθίειν, καὶ πίνειν, καὶ κινεῖσθαι, καὶ ὑπογοῦν, καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ τὰ παραπλήσια δι' ἔκεινην ὑπάρχοντα. Πασάντως δὲ καὶ τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ. "Ἄλλα σώματος ίδια, οἷον τὸ τέμνεσθαι, ή καίσθαι· ἀλλὰ δὲ σώματος ἐμψύχου, οἷον τὸ κοπιέν· ἀλλὰ δὲ ψυχῆς σώματι χρωμένης, οἷον τὸ λυπεῖσθαι, τὸ φθημονεῖν, ἀπεριτοτέλη τοῦ συναμφοτέρου κατὰ συνεκδοχήν. Ἐλέχθη δὲ τὸ, Μή μεριμνήσῃς τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τῇ φρήνῃ, ή τῇ πίητε, τουτέστιν αὐτοῖς θμεῖς. Όμοιως δὲ καὶ τὰ λοιπὰ δσα ἀν περι τούτου διεξῆλθες, τὰ λεγόμενα κατὰ συνεκδοχήν, εἰς τὸν τῆς ἀντιδοσεως τρόπον μετέφερες, ἀμαθῶς καὶ ἀκρίτως ποιῶν. Καὶ ταῦτα μὲν περι τούτων ὥδε.

εἵ. Πάλιν δὲ ἐν τῷ γράμματι σου ὡσπερ ἔαυτον ἀπαλλάττων ἐγκλήματος διὰ τὸ γεγραφέναι τῆμα; διε εἰ μίαν φύσιν ἐπὶ Χριστοῦ διεδέστε, συμβαίνειν, ή θείαν μόνον ταύτην εἶναι, ή ἀνθρωπίνην, ή μεταβεβληθαι τὴν θείαν εἰς τὴν ἀνθρώπου, ή τὴν ἀνθρώπου εἰς τὴν θείαν, ή συνθέτου μιᾶς φύσεως διτος τοῦ Χριστοῦ, σωζομένων δηλοντοι τῶν φύσων ἀμεταβλήτων, ἀνάγκη καὶ τοῦ Πατρός τὴν φύσιν αύνθετον εἶναι, διὰ τὸ καὶ μετὰ τὴν ἐνωσιν δμοφυῆ καὶ δμοούσιον εἶναι τὸν Χριστὸν μετὰ τοῦ θεοῦ καὶ Πατρός, καὶ τοῦ ἀγίου Πυγεύματος, ή μή εἶναι ὁμοψῆ καὶ δμοούσιον τοῦ θεοῦ καὶ Πατρός τὸν γίνειν, καὶ μετὰ τὴν ἐνωσιν καὶ πολλὰ ἀτοπα τάχα ἀν τοι; ἐκ τοῦδε τοῦ λόγου συνάξεις, αὐτὸς τὴν τοιαύτην γραφὴν ὡσπερ ἀποθαυμάζων, καὶ ἔαυτὸν ἐκτὸς ἐγκλήματος συνιετῶν ὥδε πῃ γράφεις. Ἐθαύμασα καὶ ὡς ἔγραψας ἐν τῷ γράμματι τούτῳ. Καὶ

A diuīs ei de homine dicitur. Annon vides hinc se ea, quae simul componi non possunt, conuocere, et quae misceri non possunt commiscere? Neque enim eodem modo de œconomia Christi, unionemque cum ipso, et de compositione hominis divinæ litteræ verba faciunt; sed per synecdochen ex parte totum, vel ex toto partem de homine scriputram dicere, quod et tu quoque insinuasti, vel ali anima tantum, vel a corpore totum hominem notare, vel a toto partem inveniens. At appropriationis modum neque de Christo ostendere potuisti, tantum abest, ut de humanitate id egeris. Sic quoque retributionis modum, qui ea quae corporis sunt animæ communicat, aut quae animæ, corpori, non absque errore prosecutus es: neque enim retributionis aut appropriationis modum de anima et corpore dictum potis est ostendere, quemadmodum tibi idem per tua exempla asseruisti; nam cum astruis in divina Scriptura dici animalia pro corpore in illis Domini: Nolite solliciti esse animæ vestras, quid manducetis, aut bibatis⁴, falsus es. Manifestum etsi est manducare aut bibere non esse corporis, sed utriusque, animalis duntaxat. Prolatum quippe est a sapientibus alia esse propria animæ solius, ut intelligeris, alia utriusque, animalis nempe, ut edere, bibere, moveri, dormire, et vigilare, et his similia propter eam existentia. Sic quoque magnus Basilius decernit: corporis vero propria sunt, sacra, aut ura: alia vero sunt corporis animati, ut delassari: alia animæ, quae corpore utiliuntur, ut tristitia, aut morore affici, quae utriusque per synecdochem sunt. Dictum vero est, Nolite solliciti esse animæ vestras quid manducetis, aut bibatis, hoc est vos ipsi. Similiter etiam quæcumque de hoc disserueras, quæ per synecdochem dicta sunt, ad retributionis modum ignave et ultra judicium transvexisti. Et haec quidem de his scitis.

18. Rursum in epistola tua temetipsum a crimen liberans, quod nos scripsierimus, si unam tantum in Christo naturam statuitis, continget, aut divinam tantum eam esse, aut humanam, aut divinam in humanam immunitatem suisse, aut humanam in divinam: vel compositione unius naturæ cuim sit Christus, non alteratis unitaxat naturis, necesse sperit et Patris naturam compositionem esse: quod etiam post unionem ejusdem naturæ et essentiae cum Deo, et Patre Filium etiam post unionem; et multa alia absurdia aliis ex hac oratione in unum colliget. Hoc, inquam, scripto veluti in admirationem raptus, teque a crimen immunitum comprobans, ita scribis: Admiracioni mihi fuerunt, quæ hic scripto communeras: et post pauca: Etenim si nos confusam

missionem dicimus in Christi naturis, quemadmodum aqua et vinum permista omnino confusa sunt; vel ut in conflatorio ignis aurum, et argentum sua penitus confunduntur, non dissideret omnino ab his, quæ dicimus. Si vero ab his disjunctissima est, quam nos vocamus missionem Verbi Dei cum proprio corpore, quemadmodum lumen cum radio, sive ignis cum auro, sive spiritus cum corpore citra ullam immutationem et separationem, immerito igitur nobis convicia ingeritis, justitiam conculeantes, etc. Et ad hanc naturarum unionem inconsuam constabiliendam, Gregorium Theologum et consortem illius, concordemque alium Thaumaturgum Gregorium id idem asserentem adducis. Et nos in hoc solo convenimus. Sic videris quidem criminalem effugere, quod existimes unius naturæ unionem in Christo absque confusione fuisse factam, quam et profiteris. Per ea itaque quæ ipse confiteris et scribis, tantum abest, ut maculas notasque evadas, ut potius tuis ipse alis capiaris. Quod ex his apertum manifestumque fuerit. Omne compositum unam naturam efficiens ex compositione, aut immistione, aut confusione, aut unione inconsuam effici dicimus. immistione, ut nostrum corpus, et alia quoque ratione, sed polisimium, quod ex quatuor elementis unum quid, unusque naturæ effectum, et corruptionem partibus, quæ convenerunt in unione passis hoc totum constitutum est; quæ neque omnino a propria natura, cum convenienti, recedunt: tum enim compositio, quæ convenerunt, partium unio, si penitus corrumpantur, merito non vocabitur, sed in aliquo corrumpti, in aliquo conservari videbuntur. Quod vero ex hisce totum sit ex iis quidem, quæ convenerunt, dicitur, in illis vero tantisque quæ actu nulla sunt, proprie non dicentur, nisi id aliquis virtute dicat. Et nostrum corpus, ut antea diximus, ex quatuor elementis per immisionem aut confusionem factum, ex quatuor quidem esse dicuntur, in quatuor autem, aut quatuor virtute esse, nunquam vero actu dicuntur. Sed corpus quoque licet asseratur habere quatuor elementa, nullo modo ipsum ejusdem naturæ et essentiæ cum iis, ex quibus compositum est, dicetur: quod nullo modo totum convenientiū partium in compositione, neque nomina, neque earum definitiones oblineat. Quinimo neque singularia humanorum corporum, quæ sub universalia elementa reducuntur, ejusdem essentiæ aut naturæ dicentur. Quod si per unionem inconsuam rursus compositum una natura sit, ut homo: duo etenim concurrentia citra confusione corporis, et anima totum constituerunt. Sed hoc quidem diversam unionem habens, diversum quoque unionis modum possidet. Ex iis enim, corpore nempe et anima, et in iis esse jure merito dicetur, cum ei ea, quæ convenerunt in unione, integra conserventur, cum actu sint. Et iis habere partes homo dicetur ab iis, qui res sane dijudicant, iis vero case, nempe duas naturas homo nullo

μετὰ βραχέα· Ἐάν γάρ τιμεῖς πεφυρμένην μέτιν λέγωμεν εἰς τὰς τοῦ Χριστοῦ γύσεις, ὡσπερ τὸ ὄντωρ μετὰ τοῦ οἴτου μηγέντα πάντως δὲ πεφυρμέναι εἰσὶν, η̄ ὡσπερ δὲ πάντας χωνευτηρίου πυρὸς χρυσός λέγω καὶ ἀσημός χωνευθμένοι πάντας καὶ γύροται, εἰχει δὲ δμοιστητα ὡς λέγομεν. Εἰ δὲ ἔξωθεν τούτων εἰσὶν, η̄ λέγωμεν μέτιν τοῦ Αὐγοῦ τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ ιδίου σώματος, ὡσπερ φῶς μετὰ τῆς ἀκτίος, εἰτε πῦρ μετὰ τοῦ χρυσοῦ, η̄ πτεῦμα μετὰ τοῦ σώματος ἀπαραιθτως καὶ ἀχωρίστως, λοιπὸν ἀδίκως τὴν λοιδορίτε, καταπατοῦντες τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὰ ἔξης. Καὶ ἐπιβεβαιῶν τὴν ἀσύγχυτον τῶν φύσεων ἐνωσιν, προχεχρικὰς Γρηγόριον τὸν Θεολόγον τοῦτο αὐτὸν φάσκοντα, καὶ τὸν δμοταγῆ αὐτοῦ καὶ δμόφροντα Γρηγόριον τὸν Θαυματουργόν. "Οπέρ καὶ ἡμεῖς ἐν τούτῳ συμφωνοῦμεν μόνον. Διὸ δοκεῖς μὲν διαδρᾶντι τοὺς ἐλέγχους, δι' ὃν οἱει τῆς μιᾶς φύσεως τὴν ἐνωσιν τὴν ἐπὶ Χριστοῦ ἀνευ συγχύσεως γεγενῆσθαι, η̄ καὶ δμολογεῖς, οὐχ ἡκιστα δὲ δι' ὃν γράφεις τοὺς ἐλέγχους ἐκφεύγῃ, μᾶλλον δὲ τοὺς ἐνωτοὺς πτεροὺς φωραθήσῃ ἀλισκόμενος. Καὶ τοῦτο δῆλον ἐντεῦθεν. Πᾶν τὸ συντιθέμενον μίαν φύσιν ἀποτελοῦν ἐκ τῆς συνθέσεως, η̄ κατὰ κρᾶσιν, η̄ τοι κατὰ σύγχυσιν τοῦτο φαίνεται γινόμενον, η̄ καθ' ἐνωσιν ἀσύγχυτον. Καὶ κατὰ κρᾶσιν μὲν, οἷον τὰ ἡμέτερα αώματα. Καὶ ἀλλο δὲ καὶ πλεῖστον ἐκ τεσσάρων στοιχείων ἐν τι καὶ μιᾶς φύσεως ἀποτελούμενον, σύμφωνοι τῶν συνελθόντων μερῶν ἐν τῇ ἐνώσει πεπονθότων, τὸ δὲ συνέστηκεν, η̄ οὔτε πάντη τῆς οἰκείας φύσεως ἐν τῷ συνελθείν ἅμα ἐξίστηκεν· η̄ γάρ ἀν οὐδὲ σύνθεσις ἡ ἐνωσις τῶν συνελθόντων μερῶν πάντη φθειρομένων δικαίως ἀν καὶ κληθείη, ἀλλ' ἐπὶ τι μὲν δόξει φθείρεσθαι, ἐπὶ τι δὲ φυλάττεσθαι. Τὸ δὲ ἐκ τῶνδε δλον γινόμενον ἐκ τόσων μὲν τῶν συνελθόντων λέγεται, ἐν ἐκείνοις δὲ, η̄ τόσοις οὐδαμῶς ἐνεργείᾳ οὖσι κυρίως φηθήσεται, εἰ μή τις τοῦτο δυνάμει εἴποι. Καὶ τὸ ἡμέτερον σῶμα, ὡς προέφημεν, ἐκ τεσσάρων στοιχείων κατὰ κρᾶσιν, η̄ τοι κατὰ σύγχυσιν γενόμενον, ἐκ τεσσάρων μὲν εἶναι λέγεται, ἐν τέτρασι δὲ, η̄ τέσσαρα εἶναι δυνάμει λεχθῆσεται, ἐνεργείᾳ δὲ οὐκ ἀν φηθείη, καὶ οὔτε τὸ σῶμα, εἰ καὶ λέγεται ἔχειν τέσσαρα στοιχεῖα· ἀλλ' οὐδαμῶς οὔτε αὐτὸ δμοφυὲς καὶ δμοούσιον πρὸς τὰ ἔξ ὃν συνετέθη φηθῆσεται, διὰ τὸ μηδαμῶς τὸ δλον τῶν συνελθόντων μερῶν εἰς τὴν σύνθεσιν μήτε τὰς δημοσίας, μήτε μήν τοὺς δρισμοὺς αὐτῶν ἐπιδέχεσθαι. Ἀλλὰ μήν, οὐδὲ τὰ καθέκαστα τῶν ἀνθρωπίων σωμάτων πρὸς τὰ ὑπὸ τὰ καθόλου στοιχεῖα ἀναγόμενα δμοφυῆ, η̄ δμοούσια φηθείεν δν. Εἰ δὲ καθ' ἐνωσιν ἀσύγχυτον πάλιν, τὸ συντιθέμενον μία φύσις γίνεται, οἷον ἐπ' ἀνθρώπου· δύο γάρ συνελθόντας συγχύτως, σῶμα, λέγω, καὶ φυχή, τὸ ὅλον ἀπετέλεσσαν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν διάφορον τὴν ἐνωσιν ἔχον, διάφορον καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐνώσεως κέκτηται. Ἐκ μὲν γάρ τόσων, η̄ γουν φυχῆς τε καὶ σώματος, καὶ ἐν τόσοις εἶναι φηθείη ἀν δικαίως. Ἐπει καὶ τὰ συνελθόντα ἐν τῇ ἐνώσει ἀμειωτα διασώζονται, ἐνεργείᾳ δυτα, καὶ τόσα ἔχειν δ ἀνθρώπος μέρη φηθείη ἀν

παρὰ τοῖς ὀρθῶς κρίνουσι· τότε δὲ εἶναι, ήγουν δύο φύσεις εἶναι δὲ ἀνθρωπος οὐδαμῶς λέγεται, ἢ περ αἱ φύσεις τοῦ ὄλου οὐδαμῶς κατηγοροῦνται. Ἐπειδὴ τὸ συντιθέμενον ἔτερον γέγονε παρὰ τὰ ἐξ ὧν, καὶ οὐ τὰ αὐτὰ, καὶ οὔτε αὐτὸ τὸ ὅλον, ήγουν δὲ ἀνθρωπος πρὸς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, πρὸς τα τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμά φημι, ὁμοφυῆς ή διμοούσιος φηθεὶη ἀν ποτε· ἐπεὶ μηδὲ κυρίως τὰς ὄνομασίας αὐτῶν, μήτε μήν τοὺς λόγους αὐτῶν ἐπιδέχεται, οὔτε μήν οἱ καθέκαστα ἀνθρωποι, οἷον, φρυμί, Παῦλος, ή Πέτρος πρὸς τὰ καθέκαστα τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς, ή τὰ ἀνθρώπινα σώματα ὁμοφυεῖς, ή διμοούσιοι λεχθεὶεν ἀν, διὰ τὸ μηδὲ τὰ καθόλου διμοιδῆ εἶναι. Οὐκοῦν εἰ τις τὸν ἀνθρώπον ἐκ διαφόρων φύσεων ἀσυγχύτως ἐνωθέντα φήσειεν ὁμοφυῆ καὶ διμοούσιον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, συμβαίνη ἀν ἐξάπαντος, ή τὴν ψυχὴν σύνθετον εἶναι ἐκ τοῦ αὐτῆς καὶ τοῦ σώματος· ή εἰ μή τοῦτο διὰ τὸ ἐναργὲς ἀποκόν, τὴν ψυχὴν μή εἶναι διμοούσιον καὶ ὁμοφυῆ τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως τοῦ ἀνθρώπου. Τοιοῦτον τι καὶ ἡμεῖς πεπράχαμεν ἐν τῇ Ἐπιστολῇ ἡμῶν λέγοντες· Εἰ μίαν φύσιν λέγοιτε ἐπὶ τῆς Χριστοῦ συνθέτου ἐνώσεως, ἀνάγκη πᾶσα, ή θείαν αὐτὴν εἴποιτε εἶναι, ή ἀνθρωπίνην μόνον, ή μετατετράφθαι· ἀμφω πρὸς ἀλλήλας· ή συνθέτου μιᾶς οὖσης τῆς Χριστοῦ φύσεως, ἀνάγκη πᾶσα, ή σύνθετον εὑρίσκεσθαι τοῦ Πατρὸς τὴν φύσιν, ἵνα τὸ διμοφύτευτο μετὰ τὴν ἐνωσιν τοῦ Χριστοῦ πρὸς αὐτὸν διασώζοιτο· ή εἰ μή τοῦτο διὰ τὸ βλάσφημον, οὐκ εσται τῷ Πατρὶ διὰδικτος διμοούσιος, διπερ ἐστὶ καὶ αὐτὸ πάσης βλασφημίας ἀνώτατον. Σὺ οὖν δοκῶν τοὺς ἐλέγχους ἐκφεύγειν, τὸ διάφορον τῆς ἐνώσεως τοῦ κατὰ σύγχυσιν καὶ μή τοιούτου προκεκριματικας, ὡς ἀντεῦθεν μηδὲ δικαίως πάρ' ἡμῶν συκοφαντούμενος. Τὸ μὲν οὖν δὴ γράψειν ἡμᾶς μετατετράφθαι θατέρων φύσιν ἐπὶ θατέρων ἐπὶ τῶν κατ' ἀνάγκασιν τὴν ἴσην ἔχει. Τὸ δὲ συμβαίνειν ή σύνθετον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς εὑρίσκεσθαι τὴν φύσιν διὰ τὸ μετὰ τὴν ἐνωσιν τὸν Χριστὸν διμοφυῆ καὶ διμοούσιον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς εἶναι τε καὶ πιστεύεσθαι· ή εἰ μή τοῦτο διὰ τὸ βλάσφημον, τὸν Πατέρα μή εἶναι διμοούσιον τοῦ Υἱοῦ μετὰ τὴν ἐνωσιν, διπερ ἐστὶ καὶ αὐτὸ πάσης βλασφημίας καὶ ἀτοπίας ἐπέχεινα. Τούτῃ δὴ καὶ ἐπὶ τῆς καθ' ἐνωσιν ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως ἡνωμένης, ὡς ὁ λόγος διὰ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑποδείξεως παρέστησε, τὸ ἀποκόν καὶ βλάσφημον συνάγοντος, οὐδαμῶς ἀν τοὺς πάρ' ἡμῶν ἐλέγχους ἐκφύγοις, μιᾶς φύσεως τὸν Χριστὸν δογματίζων, καὶ ἀσύγχυτον τὴν ἐνωσιν δοξάσειας. Ὁ λόγος γάρ ἐκτερώθεν ἀπέδειξε πρὸς τὸ ἀποκόν καὶ βλάσφημον συνάγεσθαι. Ωσαύτως δὲ οὐδὲ τὴν παραδειγμάτων προσαγωγὴ πρὸς παράστασιν τῆς παρὰ σοῦ δοξαζομένης μιᾶς φύσεως, καθ' ἐνωσιν ἀσύγχυτον γεγενημένης, ὀρθῶς ἐλήφθη. Τὰ μὲν γάρ ἐπὶ καθαιρέσει τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως, καὶ τοῦ σοῦ δόγματος ἐνεισιν, οἷον ὁ χρυσὸς μετὰ πυρὸς μεμιγμένος· πάντως διετοῦν τὴν τῇ ίδιᾳ ὑποστάσεις δι χρυσὸς τὸ πῦρ δεχόμενος, ποιεῖ σύνθετον ὑποστάσειν, δύο φύσεις ἔχουσαν, τὴν τε τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ πυρὸς, δ καὶ πλεῖστοι περιφανεῖς καὶ θεοφόροι Πατέρες εἰς παράστασιν τῶν δύο φύσεων τῶν ἐν τῷ ἐν Χρι-

A modo prædicatur. Cum compositum aliud factum sit ab iis, ex quibus consistat, nec illa eadem sit. Nec etiam ipsum totum, homo scilicet, cum iis, ex quibus consistit, anima inquam et corpore, ejusdem naturæ et essentiæ dicetur unquam, cum neque appellationum eorum neque definitionum omnino capax sit. Neque singulares homines, ut Petrus et Paulus, cum singularibus hominum animis, aut humanis corporibus ejusdem naturæ aut essentiæ esse dicentur, quod nec universalia ejusdem speciei sint. Itaque si quis hominem ex diversis naturis inconsuete unitum assereret ejusdem naturæ et essentiæ cum anima humana, necessario inde sequeretur, aut animam ex se et corpore compositam esse, aut si id non datur, propter patens absurdum, animam non esse ejusdem essentiæ et naturæ cum una composite, hominis natura. Non dissimile nos quoque in epistola nostra intentavimus inducentes. Si unam naturam dicitis in Christi composita unione, necesse est, aut ipsam diuinam asserere, aut humanam tantum, aut ulrasque inter se immutatas fuisse, aut composita una existente Christi natura, necessarium omnino erit, vel compositam reperiri Patris naturam, ut in natura æquale etiam post unionem Christi cum eo conservetur: vel si id non est, propter blasphemiam, non erit Pater ejusdem naturæ cum Filio, quod etiam blasphemiam omnem exsuperat. Tu igitur, ut tibi videris argumentorum viva vita, diversitatē C unionis secundum confusionem, et non secundum confusionem in medium attulisti, quasi inde quoque te immerito calumniaremur. Scribere itaque nos unam in aliam naturam immutatam fuisse ab iis, qui eam secundum infusionem factam esse tradunt, non abhorret. Verum consequi, aut compositam Dei et Patris naturam reperiri, quod post unionem Christus ejusdem naturæ et essentiæ est et creditur cum Deo et Patre, at si id propter blasphemiam non concedatur, Christum non esse ejusdem essentiæ cum Deo post unionem, quod et ipsum et blasphemiae et ineptiæ universæ lūnites excedit. Cum autem et in natura post unionem inconsuete et immutabiliter unita, quemadmodum oratio demonstratione ex homine desumpta ostendit, idein absurdum blasphematumque inferatur, nulla D ipse ratione reprehensiones nostras effugies, unius naturæ Christum astruens, licet inconsuam unionem assereris. Oratio etenim utrinque absconum blasphematumque colligi demonstravit. Sic etiam exempla a te adducta ad comprobandum unam naturam, quam ipse statuis post unionem inconsuam factam, haud recte instituta sunt: quædam enim unam compositam naturam tuncque dogma proscribunt, ut aurum igni immixtum: cum omnino aurum in propria hypostasi ignem accipiens compositionem hypostasim efficiat, duas naturas habentem, auri et ignis, quod plerique etiam ex Patribus, divini IIII sane ac per celebres, ad comprobandas duas naturas in uno Christo, una scilicet hypostasi, propriis commentariis usurparunt: alia ab-

horrent ab inconsusa et immutabili naturarum unione; neque enim quispiam recte sentientium lumen cuius proprio radio componi dicet. Nulla enim rerum cum proprio actu, sive cum effectu suo unquam componi dicitur. Quinimo neque anima, et homo similem habet unionem inconsusam cum ea, quæ Christi est. Quod supra demonstratum est, quoniam animæ simul una subsistit, Christi vero alio modo.

19. Rursus in epistola tua, quasi sermonem excipiens, objicis: *Circa quod Patres non convenientes, partibus studuerunt, misionem vocantes et unionem, quod misionis separationem nullam habet, neque unio divisionem; sed per hæc verba Patres locuti sunt: quemadmodum enim separata mista non dicuntur, ita nec mista dicuntur separata. Quemadmodum proprietates unionem tollunt, ita et unio opprimit proprietates. Si itaque non erant mista inconsuse cum corpore, quare dicunt incarnatum fuisse? Si non erat unitus cum humanitate, quare dicunt, eum hominem assumpsisse? Hæc cum nullius considerationis sint, quod satis abunde in antecedentibus a nobis dissoluta sunt, parum nobis de illis curandum est. Cæterum ne cui jactabundus superbias, brevibus respondemus. Sancti Patres unionem et misionem in Christo inconsusam et immutabilem duarum quæ concurrerunt naturarum, deitatis et humanitatis, astruentes, secundum hypostasim et essentialiter, factam in uno Christo asserunt, eosque, qui actu et existentia duas naturas per partes et divisim ponerent, ex quibus erat impius Nestorius, quem post magnam rixam atque contentionem anathemate merito perculerunt, condemnant: namque unita secundum hypostasim et essentialiter, privatim et per partes separata disjungi non possunt, quemadmodum disjecta actu et per partes, unionem secundum hypostasim et essentiali habere non possunt. Quare nos nihil tale, duas naturas, et duas proprietates naturarum, quæ in uno Christo sunt, partes, considerantes, facimus. Neque enim numerus secundum se rebus divisionem inducit, neque res per se subsistentes repræsentat. Neque enim nos, quod numeramus, et tantum differentiæ ratione, naturas, et earum actus, et voluntates naturis congruentes asseveramus, divisionem secundum actum et existentiam in naturis et proprietatibus inducimus, ut quod a te scribitur, locum habeat. Quod si ex iis, quæ scribis, nihil nos laedit, frustra hac atque illac sermonem agitas, veritatem insamans. Et haec quidem ita se habent.*

20. Quando vero et hoc in nostra epistola scripsimus, Chalcedonensem synodum propterea acclamasse unam personam et unam hypostasim, quod et passiones et miracula unius ex sancta Trinitate, Dei Verbi scilicet, esse reputantur, et ad eum

A. στῷ, ἔγουν τῇ μιᾷ ὑποστάσει ἐν τοῖς αἰχέλοις συγγράμμασιν ἐντεθείκασιν· τὰ δὲ ἀπέοικεν ἐκ τῆς κατὰ Χριστὸν ἀσυγχύτου καὶ ἀτρίπτου τῶν φύσεων ἐνώσεως. Τὸ μὲν γάρ μετὰ τῆς ἴδιας ἀκτίνος οὐδεὶς τὸν εὖ φρονούντων συντεθείσθαι φήσειν. Οὐδὲν γάρ τῶν δυτῶν μετ' οἰκείας ἐνεργείας, ή τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἀποτελέσματος λέγεται ποτε συγκείσθαι, ἀλλ' οὐδὲ ή ψυχὴ καὶ δικτυωπός δύοιαν ἔχει τὴν καθ' ἐνώσιν ἀσύγχυτον πρὸς τὴν κατὰ Χριστὸν. Τούτῳ γάρ καὶ προδέδεικται, διτοιο μὲν τῆς ψυχῆς συνυποστάτως γέγονεν, ή δὲ ἐτέρως.

B. ιθ'. Πάλιν δὲ ἐν τῷ γράμματι σου ἀνθυποφερων, γράφεις· Περὶ τοιούτου διαφωτισμοῦ ἐπολιτεύθησαν, μιξιστοὶ δὴ, λέγοντες καὶ ἐρωσιν, διδτοὶ ή μὲριμνοῖς χωρισμὸν οὐκ ἔχει, οὐδὲ ή ἐρωσις διασπασμὸν, ἀλλὰ διὰ τούτων τῶν φημάτων ἐλαλησαν οἱ Πατέρες, διτοιο μεμιγμένα, οὕτως οὐδὲ τὰ μεμιγμένα λέγονται κεχωρισμένα· ὥσπερ αἱ Ιδιότητες τὴν ἐρωσιν ἐκαρρούσιν, οὕτως καὶ ή ἐρωσις συγχώνει τὰς Ιδιότητας. Εἳντι οὐκ ηγετούμενος δυνητικούς μετὰ τοῦ σώματος, διὰ τοῦ λέγοντος, διτοιο δισταράθη; Εἰ δὲ οὐκ ηγετούμενος μετὰ τὴν ἀνθρωπότητα, διὰ τοῦ λέγοντος, διτοιο ἐπηρθρώτησε; Ταῦτα μὲν οὐδενὸς λόγου δξια δυτα, διὰ τὸ έχανως ἐν τοῖς ξενικοῖς Πατέρες οὐδὲν διηγεῖται, ήκιστα περὶ τούτων φροντίστεον. Πλήρης οὖν εἰ μή τῷ δέξῃ καταβρεγθύνεσθαι ἐν τούτοις διὰ βραχέων λέγομεν. Οἱ μὲν οὖν δικτυωπότεροι Πατέρες, ἐνώσιν καὶ μιξιστοὶ ἐπὶ τῆς Χριστοῦ ἀσύγχυτον καὶ ἀτρεπτον τῶν δύο φύσεων τῶν συνελθουσῶν, θεοτητοῖς, φημὶ, καὶ ἀνθρωπότητος, δογματίζοντες, δηλοντοὶ καθ' ὑπόστασιν καὶ οὐσιωδῶς γεγενημένην ἐν τῷ ἐντὸν Χριστῷ λέγοντες, καὶ τοὺς ἐνεργείας καὶ ὑπάρξεις τὰς δύο φύσεις ἀνὰ μέρος καὶ χωρὶς τιθέντας, ὁ ἐστι Νεστόριος ὁ θεοστυγής, πρὸς αὐτὸν διηνέχθησαν, καὶ τῷ ἀναθέματι δικτιώς αὐτὸν καθυπέβαλον. Καὶ γάρ τὰς ήνωμένα καθ' ὑπόστασιν καὶ οὐσιωδῶς, κεχωρισμένα ίδια καὶ ἀνὰ μέρος εἴγαται ἀδύνατον, ὥσπερ καὶ τὰς κεχωρισμένας ὑπάρξεις καὶ ἐνεργείας καὶ ἀνὰ μέρος, τὴν καθ' ὑπόστασιν καὶ οὐσιωδη ἐνώσιν ἔχειν οὐδὲ δύνανται. Τοιγαροῦν ήμεῖς οὐδὲν τοιοῦτον ἐν τῷ δοξάζειν δύο φύσεις, καὶ δύο Ιδιότητας τῶν φύσεων τῶν ἐν τῷ ἐντὸν Χριστῷ τὰ μέρη ἀναθεωροῦντες, ποιοῦμεν. Οἱ γάρ διριθμός καθ' αὐτὸν διαιρέσεως τῶν πραγμάτων ἐστὶ ποιητικής, οὐδὲ Ιδιοσυστάτων πραγμάτων παραστατικής. Οὐδὲ γάρ ήμεῖς διὰ τὸ διριθμεῖν καὶ μόνον τῷ λόγῳ τῆς διαφορᾶς τὰς φύσεις, καὶ τὰς τούτων ἐνεργείας, καὶ θελήσεις καταλλήλως τῶν φύσεων δοξάζειν, διαλρεσιν τὴν κατ' ἐνέργειαν καὶ ὑπάρξιν ἐπὶ τῶν φύσεων καὶ τῶν Ιδιότητων λέγομεν, ἵνα καὶ χώραν τὸ παρὰ σοῦ γραφόμενον λάβῃ. Εἰ δὲ οὐδὲν ὡν γράφεις ήμῶν ἐφάπτεται, μάτην ὡδε κάκεῖσε τὸν λόγον κινεῖς συκοφαντῶν τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις.

C. ιχ'. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο ἐν τῷ γράμματι ήμῶν συνετάξαμεν, διτοιο μὲν τοῦ Χαλκηδόνος ἀγία σύνοδος διά τοιούτου ἐξεφώνησεν ἐν πρόσωπον καὶ μικραν ὑπόστασιν, διὰ τὸ καὶ τὰ πάθη καὶ τὰ θαύματα τοῦ ἐντὸν τῆς ἀγίας Τριάδος, ήτοι τοῦ Θεοῦ Λόγου λογί-

ζεσθαι, καὶ εἰς αὐτὸν ἀνατρίχειν, αὐτὸς οὐκ εἴδε
δπως ἀκρίτως τὰ παρ' ἡμῶν ἀπιγελῆς, καὶ πρὸς τὰ
γραφέντα ἀντιλέγεις, καὶ ἀποθαυμάζων, ὃδε πη γρά-
φεις· Καὶ ἄλλο θαῦμα δυναμένη ἐν τῷ γράμματι
σου, διε τὴ σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος ἐν πρόσ-
ωποι καὶ δύο φύσεις διὸ τοῦτο διάλησεν εἰς
Χριστὸν, διε τῷ ἑτοῦ Λόγῳ τοῦ Θεοῦ λογίζονται,
καὶ ἀπαρέχουσι τὰ πάθη, πρὸς δὲ διμανδρίος Κύ-
ριλλος διεσηταῖς ἀπειλογήσατο. "Οὐτως τὰ ἀμικτα
μηγνών, καὶ τὰ μηδόλω; κοινωνίαν κατὰ διάνοιαν
ἔχοντα, διμοιστρόπως λογίζῃ, καὶ εἰτε ἔκων, εἰτε
ἄκων, Θεός δὲ ἀνειδή μόνος, καὶ τὸ διάφορον τῆς
ἡμῶν γραφῆς, καὶ τῆς τοῦ Νεστορίου κακονοίας, συ-
ηπει οὐδὲ βούλει. Ἐκεῖνος μὲν γάρ ταῦτα οἰόμενος
εἶναι φύσιν καὶ πρόσωπον καὶ ὑπόστασιν, καὶ τὶ τὸ
ἐν ἀμφοῖν διάφορον ἀγνοῶν, καὶ πᾶσαν φύσιν ίδιοσύ-
τατον λογίζομενος, πρὸς τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν
ἀπεδυστέται, ἀς δῆθεν τῶν φύσεων συναιρουμένων
ἐν τῇ ἔνωσι τοῦ ἐνδιπροσώπου. Εἰς τὸν Θεόν τοι-
γάροντιν Λόγον ἐπισφαλῶς οἰεται, πρὸς δὲ ὃ ἐν ἀγίοις
Κύριλλος ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ κατὰ τὸν ἀν-
θρώπον ὑπαντεῖκνει, δύο φύσεων ἐν μιᾷ ὑποστάσει
θεωρουμένων, οἷόν τε φημι, σώματος καὶ δοντάτου,
εἰ καὶ τι λέγεται παθεῖν ὁ ἀνθρώπος, οἷον καλεσθαι,
ἢ τέμνεσθαι, κατὰ σῶμα τούτο πάπονθε, τῆς ψυχῆς
ἀμειώτου καὶ ἀβλαβοῦς φυλακτομένης. Τὸν αὐτὸν δὴ
τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου ἔστιν ίδειν. Τοῦ γάρ
Θεοῦ Λόγου σωματικῶς πάσχοντος, αὐτὸς ἀπαθής,
ὅσον ἦκε τὸ ἐπ' αὐτῷ, καθὼν Θεός ἀναρχος καὶ δού-
ματος ἔστι, διετηρείτο. Καὶ οὖν: μὲν Νεστόριος
νοήσας, ἐναντίᾳ γέγραψε πρὸς Κύριλλον. "Ο δὲ δὴ
τῆς ἀγίας τετάρτης συνόδου σκοπὸς ἐτέρῳ τινὶ καὶ
οὐ καθ' ὁ Νεστόριος ὁ ἐναγής, ἀλλὰ καὶ τὸ διάφορον
τῆς φύσεως, δῆκε, πρὸς τὴν ὑπόστασιν, συνοδικῶς
καὶ Πατρικῶς διαπριθὲν σαφῶς ἔδει, καὶ πᾶσαν φύ-
σιν ίδιοσύτατον εἶναι μή λογίζομενη, καὶ τὴν καθ'
ὑπόστασιν καὶ οὐσιώδη ἔνωσιν τὴν ἐπὶ Χριστοῦ ἀκρι-
βῶς ἀποταμένη, καὶ διε τὸ ἀδιος Λόγος ἐν τῇ ίδιᾳ
ὑποστάσει ὑπέστησε τὴν ἡμετέραν φύσιν, καὶ τῷ
ληγκιτῆς οἰκειώτεως, τῆς φυσικῆς, φημι, καὶ οὐσιώ-
δους, καὶ οὐ τῆς προσωπικῆς καὶ κατὰ σχέσει θεω-
ρουμένης, ἀπαγε, ἢν καὶ Νεστόριος πρὸς τὸν ἀν-
θρώπον ἔχειν τὸν Λόγον ἐκήρυττεν, ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς
ἔφαμεν, τὴν φυσικὴν καὶ οὐσιώδη, ἥτις ἐν τῇ καθ'
ὑπόστασιν ἔνιώσει θεωρεῖται, καλῶς γινώσκουσα, D
καὶ διε τὸν ἀδιον Υἱὸν δοξάζουσα ἀνθρώπων γε-
γενῆσθαι, τοῦτο ἔλεγεν, ὅπερ Ἀθανάσιος καὶ Κύ-
ριλλος οἱ τῆς Ἀλεξανδρείας εἰρήκασιν ἱεράρχαι,
καὶ πάντες οἱ Πατέρες, διε κτίσας ἐκ τῆς πανάγνου
Παρθένου Μαρίας ἐκεῖψε σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῆ-
λογικῆ καὶ νοερᾶ, τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα καὶ τὴν
ἀνθρωπίνην ψυχὴν ίδιαν τῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως
ἐποιεῖσατο. Καὶ δὲ τρόπον ὁ Πέτρος, οὐ διλλος πως
σῶμα ἀνθρώπινον ἔχων καὶ ψυχὴν ἀνθρωπίνην ἀν-
θρωπός ἔστι, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ὁ διδος Υἱὸς κτίσας,
τῇ ἐκεῖνον ὑποστάσει σῶμα ἀνθρώπινον καὶ ψυχὴν
ἀνθρωπίνην, καὶ ίδια ἀμφὶ αὐτοῦ ποιησάμενος,

A recurrente, tu ipso, nescio qua ratione, inconsulte nostra deridens, scriptis contradicis, nec sine admiratione hunc in modum loqueris: Aliud quoque admiratione non indignum in sua epistola legimus, synodum Chalcedoniem ideo unam personam ei duas naturas censuisse in Christo, quod unito Verbo divino ascribantur passiones, et ad eum referantur, cui beatus Cyrillus, nisi per erroris, respondit. Vnde quo misceri non possunt immiscens, quia nulla communione, etiam per intellectum, coniunguntur, eadem ratione perpendis, et sive id libens, sive invitus agas, Deus tantummodo noverit, et nostræ scriptioris, et Nestorianæ veranæ discrimen cognoscere renuis. Ille igitur idem esse personam et hypostasim existimans, quidque inter ultraque intererat, ignorans, et omnem naturam per se substantiem reputans, secundum hypostasim unionem ægre ferens, quasi duæ naturæ contraherentur in unione unius personæ. Ipse itaque in Verbum divinum gravissime peccat, cui divus Cyrillus ab exemplu hominis commonstrarbat, duas naturas in una hypostasi considerari, ut corporei et incorporei, et si quid dicitur homo pati, ut si uratur, si abscedatur, secundum corpus illud perpetui, anima integræ. Itaque remanente: Eadem ratione et de Filio Dei philosophandum est; namque divino Verbo corporaliter patiente, ipse impatibilis, quantum in eo est, qua Deus est absque principio et circa corpus, conservabatur. Et ita Nestorius sentiens contraria scripsit Cyriolo. At sancta quarta synodus atio proposito, et non ut exserandus Nestorius diversitatem naturæ, quam habet ad hypostasim, synodi Patrumque sententias edocia, et omnem naturam per se minime subsistere posse sciens, caleque tenens secundum hypostasim, et essentialiun unionem in Christo, et sempiternum Verbum in propria hypostasi sustinuisse nostram naturam, et rationem appropriationis, naturalis et essentialis, non personalis, et quæ secundum relationem consideratur, apage, quam Nestorius erga hominem habere Verbum divulgabat, sed potius, ut diximus, naturalis, et essentialis, quæ in unione secundum hypostasim conspicitur, probe sentiens et sempiternum Filium hominem factum sciens asserbat, quod Athanasius et Cyrillus Alexandrini antistites, et Patres universi affirmaroni, creata ex immaculata Virgine Maria sibi ipsi carne, animalia anima rationis compote et intellectuali, humanam carnem et humanam animam propriam suæ hypostasis effecisse. Et quemadmodum Petrus, vel alius quispiam humanum corpus et humanam animam possidens, homo est, ita et sempiternus Filius creans suæ hypostasi corpus humanum et animam humanam, et ambo propria sibi faciens, vere homo factus est. Cum vero Petri corpus et anima, ambo illius hypostasis, non alterius hypostasis propria sunt, proptereaque ea oblinens omnino humanam habet naturam, quæ

synodus tradit, unum Trinitatis, una hypostasi duas habere naturas, non privatim utraque sua hypostasi separata, sed divina quidem natura ipsi, et Patri, et Spiritui sancto communi, humana natura ipsi et singularebus. At hypostasis ipsius polissimum ipsi soli prae Patre et Spiritu sancto decreta est, et corpus ipsius, et anima proprie utraque ipsius hypostasi prae reliquis hominibus. Ideoque quaecumque subiit et perpessa est semiperni Dei caro, et humana ipsius anima, ipse semipernus Filius subiisse et perpessus fuisse dicitur, ipsique vere contigerunt, ipsique vindicantur, quemadmodum quaecumque patitur Petri caro et anima, Petro accidunt, ipsique vere ascribuntur. Proptereaque veritatem consistentes dicimus, ipsum semipernum Filium esuriisse, sitiisse, turbatum et delassatum fuisse, saecum ipsius alapis cæsam, et semiperni Filii manus ac pedes clavis affixas, cumdem conspulatum et flagellatum in cruce peperdisse, et mortuum, et sepultum, et die tertia resurrexisse. Haec omnia semiperno Filio contigerunt. Sed ista perpessa est modo quo pati poterat, hoc est sua ipsius humana carne et anima, non sua ipsius divina natura. Modo itaque naturalis et essentialis appropriationis uni Verbo haec omnia acciderunt, non ut erat Verbum, ut diximus. Quapropter sancta quarta synodus unam hypostasim et duas naturas in Christo statuit. Verum Nestorius alia ratione Verbi passiones intelligens, ut supra explicavimus, probe a Cyrillo Alexandrino refutatus est. Et hoc quoque inane nulliusque roboris, quod ipse tanquam alicujus in nomine afferebas, demonstratum est.

Διά τοι τούτο ή τε ἄγια τετάρτη σύνοδος μίαν ὑπόστασιν δι Nestoriος ἐτέρωθι τρόπῳ τοῦ Λόγου νοῶν τὰ πάθη, καθὼς ἀνόπιν εἴπομεν. Διὸ πρὸς αὐτὸν καλῶς ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἀντεῖπε. Καὶ τοῦτο σοι ἀποδέδεινται ξωλον καὶ πάντη ἀνίσχυρον.

21. Videamus nunc quid ipse in subsequentibus scribas: namque scriptum tuum ita se habet: *Sed obiectientes dicamus ex oppositis verbis, quæ ipsi dicunt, quemadmodum legitimus in epistola; nam si naturas separari, et personas unientes firmant, missio sequitur, et personam fieri addecet, quod Apostolus pro duabus personis scribat. Qui in forma Dei cum esset, formam servi accepit: formam itaque et formam dixit. Nunc itaque quamnam ex his duabus amant onerare personam, quam discunt unam? Si deitatis, Sabellii errorem incurrent, si humanitatis, quid illud fuerit, quo vere in forma hominis Domini vidi videbant? Hic enim vero orationem componis veluti ex adversis contra nos prolatam, et nos, cum videamus duas in Christo naturas unamque hypostasim asserere, in absurdum rapere conaris, ut scilicet ex eo quod nos in absurdum inducis, tuum ipsius dogma, unius nempe naturæ Christum esse comprobes. Quare quod adversus nos a te tanquam certum decernitur, tale quid est, licet stolidè exprompsisti, quandoquidem non citra errorum naturæ et hypostasis, personæ nempe non inveni, quasi ideū significet in æconomia mysterio accipis: et quoniam sunt naturæ, tot etiam hypostases,*

A Ιδια, οὐκ δὲ ληγει τῶν ἀνθρώπων ὑποστάσεως· ταῦτη τοι ἐσχήκως ταῦτα, πάντως τὴν ἀνθρωπίνην ἔχει φύσειν, ητις οὐχὶ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ μόνης, ἀλλὰ καὶ ἐκάστης ὑπάρχει τῶν ἀνθρώπων ὑποστάσεως, τούτου χάριν τὸν ἀτίσιον Υἱὸν ἡ σύνοδος λέγει, ένα τῆς Τριάδος; δητα μιδὲ ὑποστάσει δύο φύσεις ἔχειν, οὐκ ιδίκως ἐκατέρας τῇ αὐτοῦ ὑποστάσει διαφέρειστες, ἀλλὰ τῆς μὲν Θείας φύσεως, αὐτῷ τε καὶ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι τῷ ἀγίᾳ πεχούσῃς, τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, αὐτῷ τε καὶ τοῖς κατὰ μέρος. Ή μέντοι ὑπόστασις αὐτοῦ διαφέρειντως αὐτῷ μόνῳ παρὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεύμα τὸ ἅγιον ἀφώρισται, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ τῇ ψυχῇ. Ιδίως ἀμφότερα τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Διὸ καὶ δσα ὑπέστη καὶ πέπονθεν ἡ τοῦ ἀιδίου Θεοῦ σάρξ, καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ αὐτοῦ ψυχῇ, αὐτὸς δὲ ἀιδίος Υἱὸς ὑψεστάναι καὶ πεπονθέναι λέγεται, καὶ αὐτῷ συμβένηκε κατὰ ἀλήθειαν, καὶ αὐτῷ ἐπιγράφεται, δη τρόπον δσα πάσχει ἡ τοῦ Πέτρου σάρξ καὶ τῇ ψυχῇ, τῷ Πέτρῳ συμβαίνει, καὶ αὐτῷ κατὰ ἀλήθειαν ἐπιγράφεται. Διὸ τοῦτο τὴν ἀληθινὴν δμολογοῦντες λέγομεν, δτι αὐτὸς δὲ ἀιδίος Υἱὸς ἐπείνασε, καὶ ἐδίψησε, καὶ ἤγωνίασε, καὶ ἐχοπλασε, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐρήματισθη, καὶ ἐνεπύσθη, καὶ ἐμαστιγώθη, καὶ τοῦ ἀιδίου Υἱοῦ καθηλώθησαν αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες, καὶ αὐτὸς ἐπὶ σταυροῦ ἐχρεμάσθη, καὶ ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη, καὶ ἀνέστη εῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Ταῦτα δὲ πάντα τῷ ἀιδίῳ συμβένηκεν Υἱῷ. Ἀλλὰ ταῦτα πέπονθε καθδ δυνατὸν παθεῖν, τουτέστι τῇ ἑαυτοῦ ἀνθρωπίνῃ σάρκει τε καὶ ψυχῇ, οὐ τῇ ἑαυτοῦ Θείᾳ φύσει. Τῷ λόγῳ οὖν τῆς φυσικῆς καὶ οὐσιώδους οἰκειώσεως ταῦτα πάντα τῷ ἐνὶ Λόγῳ συμβένηκεν, οὐ καθδ Λόγος, ὡς ἐφιμεν. **C** καὶ δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ ἐδογμάτισεν. Θ δὲ τοῦτο θέριν εἴπομεν. Διὸ πρὸς αὐτὸν καλῶς δὲ τῆς

κα'. "Ιδωμεν δὲ ἐν τοῖς μετέπειτα τί γράφεις. Εχει δὲ καὶ τὸ σὸν γράμμα οὗτως: 'Αλλ' ἀνθυποφέροντες λαλήσωμεν ἐκ τῶν ἀναρτῶν δημιάτων, ὃν αὐτοὶ λέγουσι, καθὼς ἀνθηγωμεν ἐτῷ τράμματι. Ἔδει γὰρ τὰς φύσεις χωρίζωσι καὶ τὰ πρόσωπα ἀνούντες λέγουσι, κρᾶσιν εἶται λοιπόν, καὶ πρόσωπον κρέπει γίνεσθαι, διστι δὲ Ἀπόστολος διὰ δύο πρόσωπα τρόφει, δτι δὲ μορφὴ Θεοῦ ὃν, μορφὴ δούλου προσελάβετο. Μορφὴ οὐν καὶ μορφὴ εἶπεν. Ἀρτίως οὖν πολον ἐκ τῶν δύο ἀγαπῶσι φορτῶσαι ἐπὶ τοῦ πρόσωπου, οὐ λέγουσιν ἐτέρον; Εἰ μὲν τῆς θεότητος, τὴν τοῦ Σαβεντίου δοθέρειαν δοθεὶσαν εἰσιν εἰδέτης ἀνθρωπότητος, τι ἐστιν ἐκεῖτο, δὲ ἀληθεῖα ἐν μορφῇ ἀνθρώπου τὸν Κύριον εὐλεπον; Ἐνταῦθα μὲν σχηματίζεις τὸν λόγον, ὡς ἐκ τῶν ἐναντίων καθ' ἡμῶν προβαλλόμενον, καὶ ἡμᾶς ἐν τῷ δοκεῖν τοὺς δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ λέγοντας, καὶ μίαν ὑπόστασιν, εἰς ἀτοπον περιστρέψειν, ίνα δῆθεν ἐκ τοῦ ἡμᾶς εἰς ἀτοπον ἀπάγειν, τὸ οἰκεῖον αὐτοῦ δόγμα, τὸ μιδὲ εἶναι φύσεως τὸν Χριστὸν, κατατκευάσειας. Τοιγάρτοι τὸ παρὰ σοῦ δογματιζόμενον καθ' ἡμῶν ἐστι τοιδε, εἰ καὶ ἀνοήτω; αὐτὸ δεινήνοχας, ἐπειδὴ ἐσφαλμένως τὸ τῆς φύσεως καὶ ὑποστάσεως, ἥγουν προσώπου

δνομα ταυτὸν δηλοῦν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας ἐπινοῇ, καὶ δσαι μὲν αἱ φύσεις, τοσαῦτας καὶ τὰς ὑποστάσεις, ἡγουν πρόσωπα συνεισάγεσθαι δίδως, ἤνικα δν ἡμεῖς δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ καὶ μίαν ὑπόστασιν εἶπωμεν, παραυτίκα συνάγεις κατὰ οἰκεῖον θέλημα, δτι ἀνάγκη, κρδον συμβαίνει γίνεσθαι ταῖς προσώποις· εἰ δὲ τοῦτο διτοπον τὸ λέγειν, κρδον γίνεσθαι τῶν προσώπων, ἀνάγκη μιᾶς ὑποστάσεως δντα, ἀνάγκη καὶ μιᾶς φύσεως. Οι τῆς ἀμαθίας τῶν ταῦτα λεγόντων! Οὐδὲ γάρ συνῆχαν περὶ ὧν τε λέγουσι, καὶ περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. Τίς γάρ τῶν εὖ ψρονούντων, εδ̄ κοινὸν, ἥτοι τὸ καθόλου ταυτὸν φήσειν δν εἶναι τῷ Ιδεῖφῳ, ἡγουν τῷ καθέκαστα, δπερ ἔστι πρόσωπον, η ὑπόστασις; Τὸ μὲν γάρ κατὰ πλειστῶν εἴλθε φέρεσθαι, οἷον δὲ ἀνθρώπος κατὰ Πέτρου καὶ Παύλου, τὴ δὲ καθ' ἐνδέ, ἥτοι τὸ πρόσωπον καὶ η ὑπόστασις, καὶ οὐκ ἀνάγκη ἀντιστρέψειν πρὸς δλληλα τὴν τε φύσιν καὶ τὸ πρόσωπον· τῷ μὲν γάρ ὑπόστασιν είναι λέγοντι, ἀνάγκη παρεῖναι τὴν φύσιν, εἰπερ τὸ πρόσωπον, ἥτοι η ὑπόστασις οὐδὲν δλλο ἔστιν, η φύσις μετὲ ιδιώματος, η καὶ ιδιωμάτων, δλον τι καθ' ἐαυτὸ λεγόμενον· τῷ δὲ καθόλου, ἥτοι φύσιν φάσκοντι, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ καθέκαστον, ἡγουν τὸ πρόσωπον, η τὴν ὑπόστασιν παρεῖναι. Τὰ γάρ καθόλου ἐν τοῖς καθέκαστα θεωρούμενα, συμπληρωτικὰ τούτων ἔστιν, οὐ μή τὰ καθέκαστα ἐν τοῖς καθόλου. Οὐκοῦν οὐ διὰ τὸ δύο φύσεις λέγειν ἡμᾶς ἐπὶ Χριστοῦ, καὶ μίαν ὑπόστασιν, συμβαίνει καὶ προσώπων κρδον γίνεσθαι. Οὐδεὶς γάρ καταναγκάζει λόγος, ἐπεὶ οὐ ταυτὸν φύσις καὶ πρόσωπον, οὐδὲ μή τις ἀντιστρέψει, ίνα δσαι δν εἰεν αἱ φύσεις, τοσαῦτα καὶ τὰ πρόσωπα. Εν πολλοῖς γάρ ἔνεστιν ίδειν ἐν μιᾷ ὑποστάσει δύο φύσεις θεωρουμένας, καὶ δύο φύσεων δντων μή γίνεσθαι δύο προσώπων εἰς ἐνδέ προσώπου κρδον, οἷον ἐπὶ τοῦ καθέκαστα ἀνθρώπου, καὶ ἐπὶ τοῦ σιδήρου τοῦ πεπυρακτωμένου, καὶ ἐπ' δλλων πλείστων δύο φύσεις εὑρηται δισυγχύτως ἡκαμέναι, οὐ μή καὶ πρόσωπα δύο, ίνα καὶ κατὰ κρδον καὶ ἐν γένονται. Ωσαύτως δὲ καὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου ῥητὸν κακῶς συνῆχας τὸ λεγόμενον· "Ος ἐτι μορφὴ Θεοῦ ψάρχωτ, οὐχ ἀρκαγμὸν ἦγήσατο τὸ εἰται Ισα Θεῷ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν. Τὸ μὲν οὖν τῆς μορφῆς δ τε μέγας Βασίλειος ἐν ίσω δύνασθαι σημαίνειν τῷ ἐν οὐσίᾳ καὶ φύσει τῇ πατρικῇ τὸν Γίδην δντα, μορφὴν δούλου, ἡγουν φύσιν ἀνειληφέναι τὸν Κύριον, καὶ γεγονότα ἀνθρώπον· καὶ δοι δν τοῦτο τοῦ ῥητοῦ τὴν ἐξήγησιν ἐποιήσαντο Πατέρες, ἐν οὐσίᾳ, ἥτοι φύσει, τὸ τῆς μορφῆς δνομα σημαίνειν νενοήκασιν. Αὐτὸς οὖν καὶ τόδε ταυτὸν ἡγησάμενος σημαίνειν τῷ προσώπῳ καθά καὶ τὴν φύσιν, ἀμαθῶς καὶ ἀναποδείκτες συμπεραίνεις. Καὶ δλλοις εἰς τὸ αὐτό· Εἰ μὲν οὖν τὰς φύσεις κεχωρισμένας, ἥτοι ιδιοσυστάτους, καὶ καθ' ἐαυτὰς οὖσας ἰδογματίζομεν, οἷον τὸν Λόγον Ιδίως μετὲ τῆς θείκης αὐτοῦ φύσεως δντα, καὶ πάλιν ἀνθρώπον καθ' ἐαυτὸν προΐτωτάντα, καὶ διαπλασθέντα, εἰτα τὴν ίκνωσιν τῶν φύσεων λέγοντες, καὶ δύο εύτας δμολο-

A vel personas induci concedis, et cum nos duas in Christo naturas et unam hypostasim asserimus, illico tu pro libido colligis, necesse esse, mistionem fieri personarum, quod si id dicere absurdum ineplumque est, mistionem personarum fieri necesse esse, unius hypostasis cum sit, unius quoque esse naturæ. O ignorantiam similia tradentem! neque enim norunt, de quibus sermonem habent, ei de quibus decernunt; quis enim, dummodo animus illius a sapientia et prudentia remotus non sit, communem, seu universale dicet idem esse ac individuum, sive singulare, quod est persona, sive hypostasis? Illoc enim ad plures referri solet, ut homo ad Petrum et Paulum, hoc vero ad unum, ut persona est hypostasis: nec est B necesse, ut sibi mutuo respondeant natura et persona; namque hypostasim esse asserenti, necesse est, ut adsit natura, si modo persona, sive hypostasis nihil aliud est, quam natura cum proprietate, vel proprietatibus, totum quoddam per se dictum; at universale, sive naturam enuntianti, non est necesse et singulare, personam nempe, aut hypostasim adesse. Universalia enim in individuis considerata, horum faciunt ad complementum, at non singularia in universalibus. Non itaque ex eo quod dicimus duas in Christo naturas et unam hypostasim, evincimur etiam dicere et immisionem personarum fieri. Nulla id cogit ratio, cum non idem sit natura et persona, neque una pro alia sumatur, ut quot sint naturæ, tot etiam sint personæ. In multis enim conspicimus in una hypostasi duas naturas considerari, et duabus naturis existentibus non fieri duas personas in unius personæ mistionem, ut in singulari homine, et in serro successo, et in plerisque aliis duæ naturæ compendiuntur inconfuse unitæ, non autem et duæ personæ, ut per mistionem unum siant. Similiter etiam Apostoli dictum non probe intellexisti, quod ait: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinare arbitratu*s* est, esse se aequalē Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens*. Nomen itaque formæ et magnus Basilius perinde esse ideoque innuere, ac qui in essentia et natura paterna Filius erat, formam servi, hoc est naturam, assumpsit Dominus, factusque est homo, et quicunque alii Patres dictum hoc interpretati sunt, in essentiæ naturæque significatione formæ hominem acceperunt. Tu itaque et hoc non aliud ratus notare quain personam, quemadmodum et naturam, temere et abaque ulla demonstratione concludis. Alia quoque ratione de eodem. Si naturas divisas, persempre subsistentes, et separatas decerneremus, nempe Deum Verbum separatim cum divina sua natura, rursusque hominem secundum se antea in hypostasi subsistentem, et creatum, tum unionem naturarum affirmaremus, easque duas profi-

teremur et unam hypostasim, necessario sequentur, duas personas in unam contractas fuisse, quod si alienum est a Christianorum fide orthodoxa, idque nos tanquam Nestorii sententiam execravimus, frustra adversus nos similia concludis. Nos enim dicimus divinum Filium divinam naturam in se perfecte habentem, postea naturam humanam cum prescriptis illi proprietatibus in propria hypostasi individuantem, et hypostaticum Dominicum hominem facientem, in ipso conceptu ipsi unitum, et non antea confitum in utero Virginis, sed statim in ipsius prima productione simul tria fuisse, assumptionem, existentiam, et deificationem ipsius a Verbo, sicutque intelligi, dicimus Deiparam sanctam Virginem, non tantum ob naturam Verbi, sed ob unionem hominis, quorum simul conceptus et existentia non sine miraculo effectum habuit: conceptio quidem Verbi, carnis vero in ipso Verbo existentia per ipsam Deiparante supra naturam creationem Creatori, et incarnationem Deo, et factori universi, quod erat assumptum dilectioni suppeditantem, conservante unitate quae erant unita, talia et qualia in unionem convergerunt, non divinum, inquam, solummodo, sed etiam humanum Christi, quod erat supra nos et secundum nos. Quod si id est, tamere ex eo quod nos de Christo duas naturas et unam hypostasim dicimus, personarum distinctionem colligi contendis.

Et sane ad vestras querelas, et adversus rectam magistrorum et oecumenicarum synodi Chalcedonensis doctrinam erminationes et convicia, nostrae responsiones et instantiae, per quas a calumniis, qui cum hac sancta synodo quia sentiunt, vindicantur, illis qui rectum justumque amplecti appetunt, a nobis sic disposita hic finem habeant.

22. Reliquum est, ut ea etiam, quae in vestra professione non tantum ex improbitate, quam accepte animo informationis tyrannide depravatae intelliguntur et conservantur, gravis enim essem, si discerem ex inscientia et contentionis studio, considerem. Non prorsus a recta circa fidem ratione excidistis, sed ex parte, nisi quis proverbi illud velit vobis appingere, Qui parvum negligit, paulatim cadet; quodcunque vero in casum abducit, et casum a Deo, execrationis aversionisque dignum est. Namque Filii et Verbi Dei cum Patre sine principio, et sanctissimo vivificoque ipsius Spiritu ante saecula existentiam recte secundum catholicam et orthodoxam Ecclesiam tenetis. Præterea Dei Patrisque beneplacito, et sanctissimi Spiritus concursu in utero semper virginis ac Deiparæ Mariæ habitationem, et nostræ naturæ inconsuam et inseparabilem unionem, immutabiliter remanente Deo Verbo, in propria natura, nempe deitate, et immutabili conservata ipsius humanitate, ne irrebumara natura, omnia vere præseferente quae hominis sunt, excepto peccato solo, corpus, animam, et mentem. His vero per vos comprobatis, perfectus in deitate et perfectus in humanitate com-

A γεῦντες, καὶ μίαν ὑπόστασιν, ἀνάγκη τὰ πρόσωπα τὰ δύο εἰς ἐν πρόσωπον συγχρῆσθαι. Εἰ δὲ τοῦτο ἀλλότριον τῆς τῶν Χριστιανῶν ὅρθοδοξου πίστεως (ὡς γάρ Νεστορίου φρόνημα δύνασται), μάτην τίσαντα καθ' ἡμῶν συμπεραίνεις. Ἡμεῖς γάρ φαμεν τὸν Θεὸν Λόγον τὴν θελαν φύσιν ἐν ἐκυρῷ τελείαν ἔχοντα, εἴτα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μετὰ τῶν ἀφοριστικῶν ἰδιωμάτων ἐν τῇ ιδίᾳ ὑπόστασις ἀτομώσαντα, καὶ μή προδιαπλασθέντα ἐν τῇ νηδύτῃ τῆς Παρθένου, ἀλλ' ἀμα τῇ εἰς τὸ εἶναι τούτου παραγωγῇ δμοῦ γενέσθαι τὰ τρία τὴν πρόσληψιν, τὴν οὐκαρξίν, τὴν θάσιν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Λόγου, καὶ οὕτω νοεῖσθαι καὶ λέγεσθαι Θεοτόκον τὴν ἄγιαν Παρθένον, οὐ μόνον διὰ τὴν φύσιν τοῦ Λόγου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν θνωσιν τοῦ ἀνθρωπίου, ὃν ἀμα τῇ σύλληψις καὶ τῇ οὐκαρξίᾳ τεθαυματούργηται, τῇ μὲν σύλληψις τοῦ Λόγου, τῆς δὲ σαρκὸς τῇ ἐν αὐτῷ τῷ Λόγῳ οὐκαρξίᾳ δι' αὐτῆς τῆς Θεομήτορος, ὑπερφυῶς χορηγούσῃς τὸ πλαστήν τῷ πλάσαντι, καὶ τὸ ἀνθρωπισθῆναι τῷ Θεῷ καὶ ποιητῇ τοῦ παντὸς θεοῦντι τὸ πρόσλημα, σωζούσῃς τῆς θνώσεως τὰ θνωθέντα τοιαῦτα οἷα καὶ ξυνανταί, οὐ τὸ θεῖον λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνθρώπινον τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς καὶ καθ' ἡμᾶς. Εἰ δὲ τοῦτο, μάτην διὰ τὸ δοξάζειν ἡμᾶς δύο φύσεις, καὶ μίαν ὑπόστασιν ἐπὶ Χριστοῦ, καὶ προσώπων κράσιν συάγεσθαι λέγοις. Καὶ αἱ μὲν πρὸς τὰς καθ' ἡμάντην μέμψεις, καὶ τὰς κατὰ τοῦ ὅρθου δύγματος τῆς μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς ἐν Καλκηδόνι συνόδου κακηγορίας καὶ διαβολᾶς, ἀπαντήστε τε καὶ ἐντάσσετε, δι' ὃν ἀθῶι πάντες οἱ σύμφρονες τῇ τοιεύτῃ, ἀγίᾳ συνδρψι δείχνυνται τοῖς ὅρθῶις εἶναι βουλορέματος περὶ ἡμῶν ἐκτεθῆναι καὶ ἐνθάδε περιωρίσθω.

κβ'. Λοιπὸν καὶ τὰ κατὰ τὴν ὁμολογίαν ὅμοιν οὐ τοσοῦτον ἐκ μοχθηρίας, οσον τῇ τῆς προσλήψεως τυραννίδι: ἀσφαλμένως νοούμενά τε καὶ φυλακτέρεντα (όχνηρὸν γάρ εἰπεῖν ἐξ ἀμαθίας τε καὶ φιλονεικίας), ἐπισκεπτέον. Οὐ πάντη τοῦ ὅρθου περὶ τὴν πάστιν διακεπτώσατε λόγου, ἀλλ' ἐπὶ μέρους. Εἰ μῆτις ἀρετὸς παροιμιακὸν ἐκεῖνό τις βουληθεῖη ὅριν ἐπαφῆναι φητὸν, δτι: 'Ο καταφρονῶν τὸ μικρὸν κατ' ἀλγον πασέται· πᾶν δὲ τὸ εἰς πτῶσιν ἀπάγον, καὶ πτῶσιν ἀπὸ Θεοῦ, μίσους καὶ ἀποστροφῆς μῖξιον. Τὴν γάρ προαιώνιον τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωστικῷ αὐτοῦ Πνεύματι οὐκαρξίν, ὅρθῶς δοξάζετε κατὰ τὴν οἰκουμενικὴν καὶ ὅρθοδοξον Ἐκκλησίαν. "Ετι γε μήν καὶ τὴν εὐδοκίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ συνεργίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος γενομένην τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐν τῇ γαστρὶ τῆς ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας, οἰκησον τε καὶ τῆς ἡμιτέρας φύσεως ἀσύγχυτον καὶ ἀχώριστον. Ξένωσιν, ἀμεταθλήτου μειναντὸς τοῦ Θεοῦ Λόγου τῇ οἰκείᾳ φύσει, ἥγουν θεότητι, καὶ ἀμεταθλήτου τηρηθείσης τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, ἥγουν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, πάντα ἀψευδῶς προβαλλομένου τοῦ ἀνθρωπίνου πλὴν τῆς ἀμαρτίας μόνης, τουτέστι σῶμα, φυ-

ρήν, καὶ νοῦν. Τούτων δὲ παρ' ὑμῶν διμολογουμένων, τέλειος ἐν θεότητι, καὶ τέλειος ἐν ἀνθρωπότητι διίκυνται εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ὁ Χριστὸς δὲ θεὸς ἡμῶν. Εἰ οὖν δὲ θεὸς Λόγος ἐνωθεὶς τῇ ἀνθρωπότητι, τελεῖαν ἔχων τὴν θεότητα, τελεῖαν τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ καὶ καθ' ὑμᾶς φυλάκτων διμολογεῖται, τίνει λόγῳ οὐχὶ καὶ ἐκ δύο, καὶ ἐν δύο φύσεσι, καὶ δύο φύσεις ἔχοντα αὐτὸν πιστεύετε, ἀλλὰ μιᾶς αὐτὸν ἀναγορεύετε φύσεως; Εἰ οὖν τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἔχατέρᾳ πεφηνότα φύσει διμολογεῖτε, δῆλον δὲ καὶ ἀριθμῷ ταύτας τὴν τε θείαν φύσιν φημὶ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην, τῷ τρόπῳ τῆς διαφορᾶς ἀριθμουμένας καθυποβάλλετε, καὶ οὐ τῷ διοριζόμῷ τῆς ὑπάρχεως ὡφ' ἡμῶν καὶ τῆς ἀγίας τετάρτης συνόδου λέγειν δριζούσῃς οὗτως ἐπὶ Χριστοῦ τὰς δύο φύσεις διμολογοῦντες, ἐνεδει τῆς ἀληθείας ἀστήκατε. Εἰ δὲ διμολογόῦντες, δὲτι ἐν αὐτῷ τῷ ἐν Χριστῷ ἡ τε θεία καὶ ἀνθρωπίνη φύσις ἐν ἐστι, ταύτας δὲ τὰς φύσεις κατὰ τὸ διάφαρον οὐκ ἀριθμεῖτε, ἐν δύο φύσεσιν αὐτὸν, καὶ δύο φύσεις ἔχοντα τὸν Χριστὸν λέγοντες, φανερὸν δὲτι διεύμφωνοι ἀλλήλων ἐστέ, πῃ μὲν διμολογοῦντες, πῃ δὲ ἀπαρνούμενοι. Διὰ μὲν γὰρ τοῦ μὴ ἀριθμεῖν τὴν διαφορὰν, τὰς φύσεις ἀναιρεῖτε, διὰ δὲ τοῦ ἀναιρεῖν τὰς φύσεις, καὶ τὸ ἀσύγχυτον καὶ τὸ ἀτρεπτὸν μετὰ τὴν ἔνωσιν· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ διμολογεῖσον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Οἱ δὲ τὸ αὐτὸν πρᾶγμα, πῃ μὲν ὡς ἔχον φύσεως ἀπαγγέλλων, πῃ δὲ μὴ ὡς οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸν ὡς πρότερον εἰρηκε διασχύριζόμενός, ή παραφρονεῖ, ή κακουργεῖ, ὃν οὐδέτερον ὑμᾶς εὐχόμενα πάσχειν. Τὸ μὲν γὰρ ἀθλὸν καὶ ἔλεους, τὸ δὲ κολάσεως ἀξιόν. Εἰ δὲ τῶν τοιούτων ἐκτὸς ἐγκλημάτων οἰκεῖον ἔστι τὸ παριστῆν, διμολογοῦντες τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ κατὰ θεότητα ἔχειν τὸ διμολογεῖσον, πρὸς τε τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἀριθμεῖτε δῆλονότι λέγοντες, Δύο φύσεις ἔχει ὁ Χριστὸς, καὶ ἐν δύο φύσεσι, καὶ δύο φύσειν εἶναι μετὰ τὴν ἔνωσιν ἐν μιᾷ ὑποστάσει, καὶ τὴν ἐν Καλκηνόνι σύνοδον τοῦτο θεωπίσασαν μεθ' ἡμῶν αεβάζεσθε, καὶ οὗτως ὀρθοδόξως πολιτεύεσθαι θαρρεῖτε. Τὸ δὲ λέγειν, Καὶ οὐχ ἀπλῆν διμολογοῦμεν τῶν φύσεων τὴν ἔνωσιν, θεότητος, φημὶ, καὶ ἀνθρωπότητος, εἰ μὲν τὸ συντεθὲν μιᾶς ὑποστάσεως, δύο τε φύσεις ἔχειν φαίητε, δυτῶς δρθῶς καὶ μετὰ ἀληθείας λογίσθησθε· εἰ δὲ τὸ ἀποτελεσθὲν ἀποτελεσθὲν καθάπερ ἐπ' ἀνθρώπου δὲ ψυχῆς καὶ σώματος μία φύσις ἀποτελεῖται, οὗτως διμολογεῖτε, φανερὸν δὲτι τὰς οἰκεῖας διμολογίας ἀναιρεῖτε. Δέδεικται γὰρ διὰ πολλῶν ἐμπροσθεν ἐπιχειρημάτων, ὅτι τὰ ἀσυγχύτως συντιθέμενα, καὶ μίαν φύσιν ἀποτελοῦντα, μήτε αὐτὰ πρὸς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη διμολογεῖσα, ή διμοφυῆ εἶναι, ή τὰ ὑπὸ τῆς κοινότητος αὐτῶν ἀναγόμενα ἀτομα. Εἰ δὲ τοῦτο, ὁ Χριστὸς οὐχ διμολογεῖσος τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Εἰ δὲ τὸ διμολογεῖσον καὶ ἐν τῇ ἔνωσει βούλεσθε διασώζειν, τὸ δοξάζειν μίαν φύσιν ἐπὶ Χριστοῦ ἐξ ὑμῶν ἀπορρίψατε. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἀπόμενα ἀτοπα ἐκ τῶν παρ' ὑμῖν διμολογουμένων ἐπὶ τῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ουμβαίνοντα ἐνανθρωπήσεως, διὰ τὸ μὴ ἐπεσθαι

A monstratur unus et idem Christus Deus noster. Si itaque Deus Verbum unitus humanitati perfectam habens deitatem, perfectam suam humanitatem, vobis hoc idem non abnuentibus, conservat, quam ob causam ex duabus, et in duabus naturis, et duas eum naturas habere non creditis, sed eum unius naturae tantum pronuntiatis! Si perfectum ipsum in utraque apparuisse natura constituti, manifestum est, vos easdem, divinam scilicet naturam et humanam, differentiae ratione numeratas, numero subiicie, et non existentiæ determinatione, ita sancta quarta synodo injungente. Sic in Christo duas naturas asserentes a veritate non aberratis. Quod si affirmantes in ipso uno Christo divinam et humanam naturam suisse, naturas secundum differentiam non numeralis, in duabus naturis, et duas naturas Christum habentes probantes, palam est, vos inter nos non convenire, nunc quidem consentes, nunc abnegantes: ex eo enim quod differentiam non numeralis, naturas tollitis, et ex eo quod naturas tollitis, tollitis etiam inconsuetum, et immutabile post unionem, et per consequens consubstantiale Patri secundum deitatem, et consubstantiale nobis secundum humanitatem. Qui vero rem eamdem nunc quidem ut se habet pronuntiat, nunc eam non ita se habere, ut antea dixerat, contendit, aut mente captus est, aut malitiose agit, quorum nulli ne olimoxii sitis Deum exorans; id euimus miserum et commiseratione, hoc castigatione dignum est. Si autem vos ab his criminacionibus exceptos judicatis, dum satemini, Filium Dei secundum deitatem habere naturam eamdem cum Deo Patre, et nobiscum secundum humanitatem, et numeris, verbi gratia dicentes, Duas naturas habet Christus, et in duabus naturis, et duarum naturarum est post unionem in una hypostasi, et Chalcedonensem synodum illud decernentem nobiscum veneramini, sic ut orthodoxi pie vitam agentes, bono sitis animo. Sic dicere, Non simpli- cem constemur naturarum uniuem, deitatis nempe et humanitatis, si compositum unius hypostasis duas naturas habere concederitis, recte equijsim nec circa vegetatem opinamini. Quodsi ex diversis naturis unius compositæ naturæ effectum, ut de homine ex anima et corpore una natura efficitur, hac ratione proitemini, manifestum est, vos vestras confessiones destruere: antea euim multis argumentationibus demonstratum est, ea quæ inconsuete uniuntur et unam naturam efficiunt, non esse cum illis, ex quibus composita sunt, neque ejusdem essentiæ, neque ejusdem naturæ, aut quæ sub universitate eorum referuntur individua. Id si est, Christus non erit consubstantialis Deo et Patri secundum deitatem, et nobis secundum humanitatem. Quod si consubstantiale etiam in unione conservare pretenditis, unam in Christo naturam tenere, a vobis abjicite. Et hæc quidein absurdâ consequuntur ex iis, quæ a vobis astruuntur de

Filiū Dñi incarnatione, quod vos non sequimini rectam Christianæ fidei traditionem & sanctissima et œcumenica Chalcedonensi synodo traditam. Ex eo porro quod vds illius sana exquisitaque decreta improbalis inverecunde, immo stulte intelligitis, erraticisque circa ea, quæ de incarnatione unigeniti Filii Dei et Domini nostri Iesu Christi dicuntur, hæc sunt:

23. Concursus autem dictionem vulgaris futilisque plebeculæ usus de duobus, aut pluribus decertantibus, aut equo, pedibusque de cursu contendibus accipit, at sapientium virorum conceptus non hoc tantummodo notare concursum vult, sed et duarum, aut plurium rerum celerei ac subitanearum in idem absque ullo temporis intervallo terminationem, quemadmodum in paralytico factum agnovimus: statim enim atque dixit Dominus: Surge, et ambala, Subito, ait evangelista, surrexit et ambulabat¹⁰. Pernicem itaque Dominicī imperii absolutionem cum paralytici sanitatem concursum sapientes nuncupant; simul enim cum Dominica iussione hominis sanitas cucurrit. Similiter et in sacro Petri, et maris increpatione, et similibus. Patres itaque duarum naturarum in eodem et uno Christo Domino nostro concursum astruentes, nihil aliud innuore violentur, quam citra ullam expectationem, et absque ullo temporis intervallo, simul atque Excelsissimi virtus semper Virgini Deiparm obumbravit, duarum naturarum unionem effecisse. Vos vero secundum priorem significatum concursus divinæ cum humana natura unionem accipientes, divisio et propria hypostasi subsistentem ultramque essentiam Patres asseruisse calumniamini: restramque ignorantem Patrum blasphemiam rati, longe a veritate, et, quod idem est, salute aberrasti. Edocti itaque et hujusce concursus significatum, et usum in Filii Dei incarnatione, ex ea quæ ab ignorance oritur maledicentia recedite, et in exactam duarum naturarum in Christo unionem, quam nos tuemur, consugite. Namque ex eo consequenti primum quidem catos sapientesque reputari, postmodum veritatem, in quibus decernitis, sectari. Quodsi nonnulli ex hereticis concursus nomen secundum primum significatum in proprii dogmatis subdolam fraudem assumpserunt, ideoque illud rejicitis in unione divinæ humanæque naturæ unius Domini nostri Iesu Christi, nunc cum alterum illius significatum apprehenderitis, deque unione firmum illius ac cautum callentes, eum in posterum ne negligatis: neque enim æquivocatio eorum, qui non ita se habent, proprie ita se habentia destruit. Quando vero uni Domino nostro Iesu Christo omnes uno consensu, quæ in Evangelio reseruntur, dejecia excelsaque vindicatis, corporeo incorporeoque iusseparabiliter inconfuseque in eo conservatis, cuinam ex naturis, quæ in uno Christo convenerunt dejecia ascribelis, quale illud fuerit proficere æstate, enla-

A ὑμᾶς τῇ ὄρθῃ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως ἐκθέσσει παρὰ τῆς ἀγιωτάτης καὶ οἰκουμενικῆς ἐν Χαλκηδόνι τετάρτης συνέδου. Α δὲ δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀθετεῖν ὑμᾶς τὰ ἀκριβῆ ταύτης δόγματα ἀναιδῶς, μᾶλλον δὲ ἀμαθῶς νοεῖτε, καὶ ἀμφράνετε περὶ τὰ λεγόμενα ἐπὶ τῇ ἐνανθρωπήσει τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ταῦτά ἔστε.

χγ'. Τὴν δὲ λεγομένην συνδρομήν, τῇ μὲν τοῦ πολλοῦ καὶ ἀγυρτώδους λαοῦ χρῆσις, ἐπὶ τινῶν δύο ή καὶ πλειόνων ἀμειλωμένων, ἵππαζομένων τε καὶ πεζῶν τὸν δρόμον ἐξανυόντων παραλαμβάνει· τῇ δὲ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν διάνοια, οὐ τοῦτο μόνον σημανεῖ τὴν συνδρομήν βούλεται, ἀλλὰ καὶ τὴν δύο τινῶν ή καὶ πλειόνων πραγμάτων δέξειν καὶ ἀκρῆ εἰς ταῦτα περάτωσιν παντὸς χρονικοῦ διαστήματος ἁνευ, ὡς ἐπὶ τοῦ παραλυτικοῦ τοῦτο γεγονός ἐγνωμεν. "Αμα γάρ Ἰησοῦς Κύριος, "Ἐγειραι καὶ περιπάτει, Εὐθέως, φησὶν δὲ εὐαγγελισθῆς, ἀρέστη καὶ περιπάτει. Τὴν οὖν δέξειν τῆς προστάξεως τοῦ Κυρίου πλήρωσιν μετὰ τῆς τοῦ παραλύτου ὑγείας, συνδρομήν οἱ σοφοὶ λέγουσι. Συνέδραμε γάρ τῇ Διεσποτικῇ καλεύσει καὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου ὑγεία. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Πέτρου πενθερᾶς, καὶ τῆς ἐπιτεμήσεως τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν τοιούτων. Οἱ οὖν Πατέρες συνδρομήν λέγοντες τῶν δύο φύσεων ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐν τῷ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, οὐδὲν διλογοῦν φαίνονται, ή δὲ πάστης ἀναμονῆς ἐκτὸς καὶ παντὸς χρονικοῦ διαστήματος ἀμα ἐπεσκίασσεν τὸ τοῦ Υψίστου δύναμις τῇ Ἀειπαρθένῳ Θεοτόκῳ, τὴν δύο φύσεων ἐνωσιν ἀπειργάσατο. Ὅμεις δὲ κατὰ τὴν προτέραν σημασίαν τῆς συνδρομῆς τὴν ἐκνωσιν τῆς θεϊκῆς φύσεως μετὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἐκλαμβανόμενοι, διαιρετὴν, καὶ καθ' ἐαυτὴν ὑφεστάντες ἐκτέραν τῶν οὐσιῶν τοὺς Πατέρας εἰρηκέναι συχωφαντεῖτε, καὶ τὴν ὑμετέραν ἀγνοίαν, Πατρικὴν βλασφημίαν οἰδεῖνοι, μακρὰν τῇς ἀληθείας, καὶ ταῦτα φάναι, τῆς σωτηρίας, ἀποπεπλάνησθε. Μεμαθηκότες οὖν καὶ ταύτης τῆς συνδρομῆς τὴν σημασίαν, καὶ τὸ ταύτης χριστῶν εἰς τὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐνανθρώπησιν, ἀπόστητε τῆς κατ' ἀγνοίαν ὑμῶν δυσφημίας, καὶ εἰς ἀκριβῆ ἐκνωσιν τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων ταύτην, καθὼς ἡμεῖς, προβάλλεσθε. "Εψεται γάρ ὑμῖν ἐκ τούτου, πρῶτον μὲν τὸ σοφοὺς καὶ εἰδήμονας πειρηνέατι, ἐπειτα δὲ καὶ τὸ ἀληθεῖς, ἐν οἷς δογματίζετε, διαγγέλλεσθαι. Εἰ δὲ καὶ τινες τῶν αἱρετιζόντων τὸ τῆς συνδρομῆς δνομα κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον ἐξελάβοντο εἰς τὴν τοῦ οἰκείου δόγματος κακουργίαν, καὶ διὰ τοῦτο παρατείσθε ταύτη ἐπὶ τῇ ἐκνωσι τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ ἐνδεκάτου Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, νῦν τὸ δεύτερον σημαινόμενον ταύτης κατανενοηθεῖς, καὶ τὸ ἐκ τούτου ἀσφαλὲς περὶ τὴν ἐκνωσιν μεμαθηκότες, τοῦ λοιποῦ ταύτην μή ἀπαγορεύσητε. Οὐδέτο γάρ λυμαίνεται ἡ ὅμωνυμία τῶν μή οὐτως ὑπαρχόντων τὰ χυρίως θντα πράγματα. Ἐπειδὴ δὲ τοῦ αὐτοῦ ἐνδεκάτου Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι διμολογεῖτε τὰ ἐν Εὐαγγελίῳ φερόμενα ταπεινά τε καὶ ὑψηλά, τοῦ

¹⁰ Matth. ix, 5.

τε σώματος καὶ τοῦ ἀσωμάτου ἀπαρασπάστως καὶ τῶν συνελθουσῶν φύσεων ἐν τῷ ἐν Χριστῷ τὰ ταπεινὰ δύσετε, τῇ ἀνθρωπίνῃ, ἢ τῇ θεῖᾳ, τούτους τὸ προκόπτειν ἥλικια, καὶ τὴν βαπτίζεσθαι, τὸ δεσμεῖσθαι, τὸ ἄγλοις πεπερονῆσθαι, τὸ τεθνάναι, καὶ τὰ τοιαῦτα; Εἰς μὲν γάρ ἀληθῶς καὶ ὁ αὐτός ἔστι Θεός καὶ ἀνθρωπός, ὁ ταῦτα ὑπομεμενηκώς. ἀλλ' οὐδεὶς νοῦν ἔχων κατὰ τὴν θεῖκήν ταῦτα ὑπομενηκέναι φύσιν ἔρει. Ἀπαθής γάρ ἡ θεῖα φύσις, καὶ αὐξήσεως ἀνεπίδεκτος. Ομως γε πέπονθε ταῦτα ὁ αὐτός Κύριος ἀληθῶς. Ἄρ' οὖν οὐχὶ καὶ αὐτὸς οἱ λύθοι κεκρίξονται, καὶν ὑμεῖς οιγήστησε, διτι κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ ταῦτα φύσιν ὑπέστη ὁ τέλειος ἐν θεότητι, καὶ τέλειος ἐν ἀνθρωπότητι, εἰς Κύριος Ἰησοῦς; Εἰ δὲ κατὰ ἀνθρωπίνην αὐτοῦ ταῦτα φύσιν ὑπέστη, δῆλον διτι ἐν δύο φύσεσι θεωρεῖται ὁ εἰς τῷ προσώπῳ καὶ τῇ ὑποστάσει Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Τὰς δὲ κατὰ τοῦ Νεστορίου τοῦ ἐπαράτου μέμψαις καθ' ἡμῶν τῶν ἐν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν εἰδότων ἐν τῷ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ἀφρόνως ἐπιφημίζετε. Ἡμεῖς γάρ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἐνωσιν ἐν τῷ Χριστῷ ὅμολογοῦντες, καὶ ἐν αὐτοῦ πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν μετὰ τὴν ἐνωσιν δοξάζοντες, καὶ τὴν ἐν γαστρὶ τῆς ἀειπαρθένου σχήνωσιν ἀνυπνοῦντες, καὶ τὴν αὐτοῦ πανάμωμον Μητέρα Θεοτόκον χυρίως δοξάζοντες, καὶ ἔνα τὸν αὐτὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Υἱὸν τῆς Παρθένου ὅμολογοῦντες, ὃν ἀπάντων οὐδὲν ὁ μάταιος ἔχεινος καθωμολόγει, πῶς τῆς αὐτῆς αὐτῷ μέμψεως χριθεῖμεν ἀξιοὶ παρ' ὅμῶν; εἰ μή τι ἀρα τὸν ὑμέν ἐφαρμόζοντα φύγον διετὴν ἐξ ἀμαθείας τοῦ ὀρθοῦ δόγματος παρατροπὴν ἀποτρέψαι βουλόμενοι, διὰ τῆς καθ' ἡμῶν τῶν ὀρθῶς φρονοῦντων ἀλόγου διαβολῆς τοῦτο ποιεῖν προαιρεῖσθε. Η δὲ καθ' ἡμᾶς ἀμώμητος καὶ ἀδιάβλητος δῆι, περὶ τε τῆς κατὰ τὴν ἀγίαν Τριάδα θεολογίας, περὶ τε τῆς κατὰ τὴν ἐνσαρκούσιαν οἰκουμενίαν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὁρθοτομίας ἐκ τοῦ παρ' ἡμῶν ὅμολογουμένου ἱερωτάτου καὶ θείου συμβόλου δείκνυται, ἀρξαμένου μὲν ἀπὸ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ δκτὼν ἀγίων τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου Πατέρων, καὶ διὰ τῶν λοιπῶν ἀγίων τε καὶ οἰκουμενικῶν ἐξ συνόδων βεβαιουμένου, ἣντου ἀρα καὶ τοῦτο κακῶς ὑμεῖς νοοῦντες διεσύρετε πειράσσετε. Καὶ ταῦτα μὲν πέρα τοῦ μέτρου, ἐπει καὶ κέρος λόγου πολέμιος ἀκοαῖς.

A phis cædi, vinculis alligari, clavis transfigi, mori, et similia? humanæ, an divinæ? Unus enim est vere idemque Deus et homo, qui illa sustinuit. Sed nemo, dummodo cor habeat, secundum divinam illa tolerasse naturam dicet: neque enim passionibus obnoxia est divina natura, et capax incrementi: nihilominus ea vere perpessus est idem Dominus. Annō igitur saxa ipsa clamabunt, etiamst vos tacueritis, secundum humanam ipsius naturam hæc subiisse, perfectum in deitate, ei perfectum in humanitate unum Dominum Jesum? Quod si secundum humanam ipsius naturam illa passus est, jam palam est in diabus naturis esse unum persona, et hypostasi Dominum nostrum Jesum Christum, et execrandi Nestorii adversus nos, qui unam personam et unam hypostasim constemur in uno Christo Deo nostro, criminaliter insipienter intorqueri. Nos etenim, qui secundum hypostasim unionem in Christo constemur, et unam ipsius personam et unam hypostasim post unionem tenemus, et in utero semper virginis habitationem celebramus, et ipsius Matrem immaculatam Deiparam proprie prædicamus, et unum eundemque Filium Dei et Filium Virginis astruiimus, ex quibus omnibus nihil insipientis ille asseverabat, quemodo eadem atque ille criminaliter notaque a vobis merito condemnabimur, nisi vituperationem, quam vos propter ignorationem ei a recto dogmate aberrationem commeruistis, avertere contendentes, per irrationalabilem calumniam in nos, qui probe sentimus, conferre studetis? Verumtamen nostra inculpata innoxiaque opinio tum de sacra Triadis theologia, tum de incarnationis œconomia Filii Dei rectitudine ex sacrosancto divinoque symbolo, quod nos profitemur, incepitque a tercentum decem et octo sanctis Patribus, in Nicæna synodo congregatis, et a reliquis sanctis sex œcumenicis synodis constabiliatur, nisi id etiam vos per importunam amentiam haud recte intelligentes, criminari non veremini, late patenterque demonstratur. Et hæc quidem plus satis sint, et prætor mensuram, cum et sermonis satietas auribus adersetur.

B

C

DE SEQUENTI NICETÆ BYZANTINI OPERE MONITUM.

(Ang. Mat, *Bibliotheca nova Patrum*, t. IV, p. 321.)

—

Fridericus Sylburgius in præfatione libelli sui, quem Saracenica inscripsit, ediditque anno 1595, sic scribit: « Romæ in Vaticana biblioteca extare dicitur Nicetæ Byzantini philosophi contra Mohamedem liber, et epistolæ ab Agarenis missæ consultatio, ad Michaelum Theophili filium, imp. Constantinopolitum. Sed quoniam neque illius neque hujus exemplaria Græca naucisci nobis licuit, alia eorum edendorum exspectanda fuit occasio. » Vides annos 250 et amplius effluxisse ex quo Sylburgius, factio Vaticani colicis indicio, optavit hunc Byzantinum Nicetam edere, quem nos deinde post tantam temporis intercedentem in sempiternam lucem protrahimus. Cæteroqui Sylburgii dictum, ut sit in rebus absentibus, non est undique exactum: nam non una, sed duæ sunt Agarenorum epistolæ, basque ad Michaelum

Imp. missas titulus dicit, non autem diserte quod Nicetas ipsarum refutationem ad Michaelem scripsit. Decennio post Sylburgium Ant. Possevinus in Apparatus principe editione Veneta t. II, p. 477, et t. III, in catalog. p. 16, pleniorum et accuratiorem operis Nicetiani titulum recitavit, eostenus tantum mendose, quatenus pro Theophili utroque in loco scripsit *Theophylecti*. Reliquos, qui ex predictis hau- sere, prætermitto bibliographos, excepto tamen Leone Allatio, qui in calce prioris tomis *Græciæ orthodoxæ* diserte contendit Nicetam hunc Byzantinum eumdem esse, qui et Nicetas David, et Paphlago, et Dadybrorum etiam episcopus, appellatur. « Floruit, inquit, Michaelis, Basilii et Leonis, imp. ætate, ut colligitur ex procœmio vite S. Ignatii patriarchæ, quam ille neque indocte neque ineleganter con- cinnavit, et aliis ejusdem scriptis : » quo postremo dicto (de scriptis ætatem Nicetæ designantibus) intel- ligi ab Allatio puto refutationem præsertim quam fecit Nicetas noster epistolarum ab Agarenis ad Michaelem imp. missarum. Pergit ibi Allatius Nicetæ scripta recensere, quorum prope extrema ponit hæc adversus Mohamedem et Agarenos dictata ; neque tamen codicem Vaticanicum, qui ea continet, nominat aut se novisse demonstrat. Habuit sane Allatius aliud Nicetæ egregium opuscolum pro concilio Chalcedonensi ad Armeniæ principem ; idque in prædictum *Græciæ orth.* tomum inseruit, indubitanter affir- mans unius ejusdemque Byzantini Nicetæ setum esse ; id quod ego verissimum iudico, quia præter cæteram stili similitudinem, clausula certe prædicti opusculi eadem omnino est, quæ in duarum ad Michaelem imp. epistolarum refutatione conspicitur. De hæc demum Niceta ejusque scriptis uberius dixit Allatius in inedita adhuc dissertatione sua de viginti Nicetis, cujus ego particulam de nostro loquentem vulgavi in præf. ad t. IX *Scriptorum veterum* ; neque tamen hanc ipsam dissertationis particulam dedi integrum, quia id tunc præter argumenti mei propositum erat. De vetere operis Nicetiani notitia hacte- nus. Cur autem Byzantinum hunc Nicetam nonnulli bibliographi in XII sæculo collocent, equidem nescio, neque ejus rel. documenta ulla afferri video ; nisi forte tot Nicetarum copia perturbationem, ut sit, in ipsorum historiam invexit. Sed utjam propius ad rem accedam, ego quidem quanquam nondum inspiceram Sylburgii, Possevini et Allatii testimonia, nihilominus in meis ante complures annos bibliotheca Vaticanae cui præteram perlustrationibus, hunc codicem observaveram sub numero 681, pulchrum sane, antiquum, membraneum, integerrimum. Attamen aliis editionibus occupatus, Nicetam plus nimio distuli : sed nunc demum de codicis, ut reor, unici incertis fatis cogitans, qui casu aliquo perire aliquando posset ; tum etiam rei sine dubio bonæ dulcedine et utilitate illectus, exscribendum manu propria, Latinum quoque labore meo ut cætera omnia faciendum, et typis mora omni abrupta tra- dendum judicavi.

Nunc de ipso opere breviter præsandum est. Ludovicus Maracius, qui philarabes cunctos refutati Alcorani laude superavit, queritur in præfatione ad prodromum de illorum exiguo numero, saltem veterum, qui contra Mohamedem ejusque librum calatum strinxerunt, et pauca certe nomina recitat, Joan. nempe Damascenum, Joan. Cantacuzenum, Petrum Cluniacensem, et Chaldaeos duos. Atqui dilatare numerum parumper poterat, citato Euthymio Zygabeno cum aliis brevibus ejusmodi scriptis, edente Sylburgio ; Theodoro Abucara, edente Gretsero, quanquam hic præ Zygabeno valde tenuis est. Sed enim in Romanis Gr. codicibus erant : 1. Ejusdem Zygabeni dialogus adversus Mohamedem, quem nos vulga- limus. 2. Nicetæ Choniatae capitulum in *Panoplia*, quod nos in Romanum jam Spicilegium intulimus. Sed quod omnem copiam superat, erant Arabici codices Vaticani, quorum catalogum a nobis ex Asse- inani schedis editum qui legerit, numerosam adversus Alcoranum Christianorum scriptorum instructam aciem conspiciet ; videlicet in codicibus Arabicis 99, 112, 113, 114, 118, 119, 127, 128, 135, 141, 143, 180, 504, 545, 550, 645, et fortasse aliis. Utique magnus Maracius in prædicta præfatione p. 7 globatim memorat Arabicos codices diversarum Romanæ urbis bibliothecarum, qui ei adjumento fuerunt, ut in scholiis et in polemicis disputationibus postea demonstravit, ubi lautas Arabum de hac controversia scriptoruin opes exposuit ; rectius tamen fecisset, vel certe hodiernæ methodo accommodatus, si singu- lorum quibus usus est codicum nominativi catalogum vel notitiam perscripsisset.

Jam vero fructus hujus nostræ Nicetæ editionis multiplex, ut spero, futurus est. 1. Christianæ religio- nis nova defensio, et Mohamedanæ superstitionis fraudisque accusatio atque subversio. 2. Theologiæ apud Græcos scholasticæ seu speculatiæ imaginem genuinam hic aspicimus, et qua methodo, quo acu- mine, quibus dialecticæ et communium notionum, sive sensus, visibus, Trinitatis præsertim per difficile perobscurumque mysterium apud ethnicos Mohamedanosque Christiani approbarent : In qua profecto disputationis parte Nicetas noster mirabilis est ; Græcique ingenii et doctæ solidæque subtilitatis insigne exemplum suppeditat. 3. In singulorum satanici libri capitum consultationibus, recitatur Græce Moha- medis textus, vel ipso Niceta interprete, vel ex cojusvis Græci hominis translatione, quam nunc neque in libris editis, neque in ipsis ut arbitrari manuscriptis codicibus videre est. Certe Græcos Alcoranum non semel tantummodo, sed fortasse pluries, ad linguam suam transtulisse, dubitari nequit ; cum immu- nem sectam in prospectu, imo et in imperii visceribus receptam haberent, et cum ejus doctoribus necessario contenderent ; id quod Græca monumenta superstitionum disputationum testantur. Nunc itaque festivum est videre, quantopere interdum Græcus Alcorani textus apud Nicetam ab Arabicо, quem vulgo legimus, differat : quam rem, partim ex interpretis Græci imperitia, partim ob polysema Arabicæ linguae voca- bula, partim denique propter ipsius Alcorani editionum varietatem, contigisse credeadum est. Nam

septem criticas diversasque Alcorani Arabici editiones nominat Herbelotius, Medinenses duas, prætereaque Meccanam, Cufensem, Bassorensem, Syriaticam, et *χοινὴν* sive vulgataam : quarum varietas Coranicis Arabum interpretibus uberrimam disserendi copiam obtulit. Porro quod nulla apud Græcos Alcorani translatio superesse nunc videatur, odio rei scilicet factum credo. Ecce enim ne Latini quidem Alcoranum babuerunt usque ad Petrum Cluniacensem, qui illum in Hispania per Robertum Retenensem, rudi licet opere, ex Arabicō interpretandum curavit, atque ad divum Clarævallensem Bernardum misit, et Theodorus Bibliander anno 1550 apud Helvetios prelo commisit. Ante hanc tamen editionem Alcoranum Itali lingua propria ex Latino Regensis textu vulgaverant anno 1547, editore Andrea Arrivabenio, typographo Veneto ; quem nitidum & circunque librum, nec facile obvium, multi, quos inter ipse Maracci, ignorant. Longe recentiores sunt Ryerii et Savarii sermone Gallico editiones, itemque duæ lingua Germanica, quas Bern. Rubens, magister olim meus, in Lexico auct. Arab. memorat. Sed nostri demum Maracci anno 1698 interpretatio optima lucem aspergit, cui philarabes cuncti fasces submiserunt. Quanquam vero hæc operis Nicetæ editio multas postulare videbatur tum criticas tum historicas annotationes, et quandoque etiam grammaticales in dissidentibus ab Arabicō sensibus ; ego quidem ad alia propositus suspenso propemodum aut certe levi pede omnia transiliam ; nisi forte per otium postea locus aliquis paulo accuratius exponendus videbitur.

ΝΙΚΗΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΑΡΑΒΟΣ ΜΩΑΜΕΤ ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΗΘΕΙΣΗΣ ΒΙΒΛΟΥ

NICETÆ BYZANTINI PHILOSOPHI

CONFUTATIO

FALSI LIBRI QUEM SCRIPSIT MOHAMEDES* ARABS.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.

A

α. Μεγάλων καὶ τῶν ὅπερ ἡμᾶς ἀξίων ὑπαρχόντων πάντων πέρισσε[ι]ων (1) τῷ θεοφιλεστάτῳ βασιλεῖ, λόγοις γεράρειν εἰδέ, διὰ τὸ μέγεθος, καὶ μέτρῳ περιορίζειν, διὰ τὸ ἀπειρον, οὐχ οἷος τε ισόμεθα τὸ παρόπαν· ἀλλ' ἡ τοῦ θευμάτειν παρασκευάζουσα πᾶσαν διάνοιαν ἐκπληξεῖ, καὶ τοὺς ὄψηλούς τὸν νοῦν κηρύνετειν καὶ διαγγέλλειν σαφῶς ἐξείργουσα, τοῦτο τὸ ἔργον. [cod. τούτων τὸ Εργον] ἡμᾶς τοὺς χαρακτήλους; ποιεῖν κατηγάχασεν· οὐχ ἐπὶ πάντων δὲ (τοῦτο γάρ ἡν παντελῶς καὶ ἀμήχανον), ἀλλ' ἐφ' ἐνδεικτοῦ προτερήματος· οὐδ' ὅπως δι' ἐγκαμπίων αὐτὸν καταστέψωμεν· ποῦ γάρ μοι τοσαύτη χρυσέων ἐπῶν περιουσία, ὡς ἀν χρυσογραφήσαιμι (2), τὰς δίκην πολυανθοῦς λειμῶνος ἐξυθύσας τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ· λαμπρότητας καὶ τερπνότητας; ποῦ γάρ θῆσω τὴν τῆς βασιλείας πάνσοφον πηδαλιουχίαν; ποῦ δὲ τὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰρηναῖαν τε καὶ ἀτάραχον διαγωγήν; ποῦ δὲ τὴν τῆς

PROGRAMMA.

B

1. Cum tantus supraque nostram aestimationem sit meritorum cumulus dilectissimi Deo imperatoris, verbis quidem illorum sublimitatem ornare, aut mensura aliqua eorumdem infinitatem comprehendere, prorsus non valebimus. Sed enim ille qui omnem mentem ad admirandum rapit stupor, et ad praedicandos excelsi animi viros palamque commendandos impellit, is me quoque humi repentem mortalem ad hoc opusculum componendum adegit. Neque tamen de gestis omnibus dicam, hoc enim nullatenus fieri potest, sed de uno ipsius principali fascinore; neque laudibus imperatorem coronabo; namque undenam mihi aureorum verborum copia, ut splendorem ac suavitatem virtutum ejus, quæ prati instar variis floribus luxuriantis sunt, auro conserbam? Quid enim de ejus sapientissima regnandi arte dicam? quid de Ecclesiæ imperturbata et pacifica administratione? quid de generali rei-

(*) In codicibus scribuntur Μωάμεθ, Μωάμεθ, Μωάμετ, Μαχούμετ. Primum scripturam in Latinitate mea sequor (in quam incidit et secunda, ut ex Θεός, Deus), quamquam Nicetas tertiam tenet.

(1) Υοσαλιψιων εναβιδυτ.

(2) Respicit morem scribendi anno in pergamenis, regii præsertim argumenti aut divini, cuiusmodi splendida exemplaria in codicem bibliothecis supersunt.

publicæ recta legislatione? quid de ejus patientiæ ac benignitatis pelago? quid de beneficentia ac liberalitatis imbris? quid de orthodoxo fidei dogmate? quid demum de apostolica, ut ita dicam, Evangelii Christi prædicatione? Etenim non contentus imperator infirma barbarorum corpora in fugam vertere, nisi etiam rebelles Deo animas, ceu gladio anclipti, veritatis verbo dissecet; Arabes quoque ad veram religionem vocat, doctrinæ veræ argumentis absurdam fallacemque vulnerans impietatem: considerens scilicet auctori victiarum Christio Deo nostro, quem illi maledictis pulsant, fore ut post illorum blasphemiarum refutationem, de impiis quoque ipsorum exercitibus, militaribus suis expeditiōnibus triumphet. Quamobrem id, quod imperator opere efficiet, ignavi nos tanquam in palestra verbis ludeamus: et quod ille quotidie factis peragit, nuda nos sed magnisonante oratione prædicare propositum. Utinam vero bonorum omnium arcarius et dator Dominus, Christi aīnanti imperatori salutem animæ corporisque largialur, ut diu vivat et de hostibus victories referat, nostramque simili linguam roboret, ut prout pia Christianorum filie dignum est loquatur; et barbaricam impietatem resellat. Quod precibus gloriosissimæ Neiparæ et omnium sanctorum fiat! Amen.

Barbarorum apostolos dñelegit δυσεῖδιαν. πρετεῖσις τῆς ὑπερενδῆση Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἀγίων γένοιτο. Ἀμήν.

Finis proœmii.

2. HÆC SUNT IN PRÆSENTI OPERE.

Cap. I. Expositio et demonstratio in primis nostræ veræ et orthodoxæ Christianorum fidei; et iniuratio omnium blasphemiarum, quæ Mohamedis Arabis libro continentur; confutatioque simul pravorum ejus dogmatum in primo capitulo.

II. Confutationes falsorum ejus dogmatum sexdecim.

XVIII. Expositio et profligatio impie ab eo dictorum specialiter in subsequentibus sparsim cunctis impuris capitulis.

XIX. Adversus eumdem, de vocabuli Verbum positione.

XX. Adversus eumdem dicentem, Dænum esse peccati causam.

XXI. Adversus eumdem dicentem, Iomines in coniugio viituros post resurrectionem.

XXII. Adversus eumdem dicentem angelos esse seminas.

XXIII. Adversus eumdem de angelorum intercessione.

XXIV. Adversus eum dicentem, Deum sphæricum esse.

XXV. Demonstratio, quod alienus a Dei sacerdote sit populus Ismaeliticus.

XXVI. Adversus Agarenos de circumcisione.

XXVII. De eodem arguento.

XXVIII. De Deo Mohamedis.

XXIX. Quod, etiamsi hi erronei putent se progenitoris Abrahami unicum Deum colere, non iōmen oporteat Agarenos à nobis dici Dei cultores.

XXX. Adversus Agarenos de jactantia ipsorum.

A πολιτεῖας καθολικὴν εὐνομίαν; ποῦ δὲ τὸ τῆς ἀνεξιχαίας καὶ προσηνθητος πέλαγος; ποῦ δὲ τοὺς τῆς εύποιας καὶ εὔεργεσίας δυνρους; ποῦ δὲ τὸ δρυδόδεκαν τοῦ τῆς πίστεως δόγματος; ποῦ δὲ τὸ ἀποστολικὸν, ὡς εἰπεῖν, τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ κήρυγμα; Οὐκ ἀνεχόμενος γὰρ βάρβαρα σώματα μόνον τροποῦαθαι πανάθια, εἰ μὴ καὶ φυχὰς θεομάχους ὡς διστόμῳ τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ διχάσειν, μεταχαλεῖται καὶ τοὺς Ἀραβας πρὸς εὐσέβειαν, διὰ τοῦ ἐξ ἀληθείας λόγων ἐλέγχου τὴν παράλογον καὶ ἡπατημένην κατατοξεύων ἀσέβειαν. οτε δὴ πεποιθὼς ἐπὶ τὸν νικοποιὸν Χριστὸν τὸν θεὸν τὴν τὸν παρ' ἔκείνων βλασφημούμενον, διε τῷ ἐκ τῶν ἀληθῶν ἀνατροπῶν ἐλέγχῳ, τῆς αὐτῶν βλασφημίας, καὶ ἡ κατὰ τῶν παρανόμων αὐτῶν στρατευμάτων, διὰ τῶν ἀντούσιων ἐπαχολουθήσει νίκη. διθεν τὸ ἐργό περατωθὲν τῷ θεόφρονι βασιλεῖ, λόγοις τὴμεις οἱ νωθεῖς γυμνάσαι προτίχθημεν. καὶ ὅπερ αὐτῷ διὰ πραγμάτων δοτημέραι καταρθοῦται, καὶ γυμνοὶ λόγοις τὴμεις μεγαλοφώνως σαλπίζειν προεθυμήθημεν. ἀλλ' ὁ παντὸς ἀγαθοῦ ταμίας καὶ πάροχος Κύριος τῷ μὲν φιλοχρίστῳ βασιλεῖ τὰ σωτήρια φυχῇ τε καὶ σώματι δαψιλεύσοιτο, ἐκτάσει ζωῆς χρόνων, καὶ νίκαις ταῖς κατ' ἔχθρῶν ἐπιστέφων, καὶ τὴν τὴμειν γλῶσσαν νευρώσειν, τῆς μὲν τῶν Χριστιανῶν εὐσεβοῦς πίστεως εἰπεῖν τι ἐπάξιον, τὴν δὲ βάρβαρον ἀπελέγξαι δυσεῖδιαν. πρετεῖσις τῆς ὑπερενδῆση Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἀγίων γένοιτο. Ἀμήν.

C

Tέλος τοῦ προοιμίου.

B. ΤΑΣΣΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ Τῷ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΙ.

Kεφ. Α'. "Ἐκθεσίς μετὰ ἀποδείξεως προηγουμένως τῆς ἀληθίους καὶ δρυδόδεκαν τῶν Χριστιανῶν πίστεως" καὶ καταδρομή πασῶν τῶν ἐμφερομένων δυσφημιῶν τῇ τοῦ Ἀραβος Μωάμετ βίσιλῳ. καὶ ἐλεγχός κατὰ ταυτὸν τῶν ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ κακῶς δοκούντων αὐτῷ.

B'. Ἐλεγχτικοὶ τῶν φευδωνύμων αὐτοῦ λόγων δέκα ξεῖ.

IH'. "Ἐκθεσίς καὶ θρίαμbos τῶν κατ' εἶδος αὐτῷ σποράδην ἐν τοῖς ἐξῆς ἀπασιν ἀσεβῶς κινηθέντων μιαροῖς λόγοις.

Iθ'. Πρὸς τὸν αὐτὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ Λόρου ὑπολήψεως.

K'. Πρὸς τὸν αὐτὸν λέγοντα τῆς ἀμαρτίας αἰτιον εἶναι τὸν Θεόν.

D KA'. Πρὸς τὸν αὐτὸν λέγοντα κατὰ συζυγίαν βιοῦντας ανθρώπους μετὰ τὴν ἀνάστασιν.

KB'. Πρὸς τὸν αὐτὸν λέγοντα θηλείας εἶναι ἀγγέλων.

KΓ'. Πρὸς τὸν αὐτὸν περὶ τῆς τῶν ἀγγέλων προσβείας.

KD'. Πρὸς τὸν αὐτὸν λέγοντα. "Ο Θεὸς ἀλόσφαιρος ἐστιν."

KE'. Ἀπόδειξις δὲ εἰδόντος τῆς τοῦ Θεοῦ διαθήκης ὁ Τσαμαλίτης λαός.

KG'. Πρὸς Ἀγαρηνοὺς ὑπὲρ τῆς περιτομῆς.

KZ'. Εἰς τὸ αὐτό.

KΗ'. Περὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ Μωάμετ.

KΘ'. "Οτι οὐ δεῖ, καὶ δοκεῖ τοῖς πεπλανημένοις, τὴν τοῦ προπάτορος Ἀβραὰμ μωνχρίαν ποεσθεύειν, λέγειν τὴμεις θεοσεβεῖς Ἀγαρηνούς.

Λ'. Πρὸς Ἀγαρηνοὺς περὶ τῆς αὐτῶν ἀλαζονείας.

OCR A/BK / FR

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

A

*Ἐκθεσις κατασκευαστικὴ μετὰ ἀποδείξεως τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος, ἐκ κοινῶν ἔργων, καὶ διαλεκτικῆς μεθόδου, καὶ φυσικῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ συλλογιστικῆς πολυτεχνίας αροαγομένη· καὶ ἀντίφησις καὶ ἀρασκευὴ καὶ ἐλεγχὸς τῆς ἀλογωτάτης καὶ μισαρωτάτης βίβλου τῆς παρὰ τοῦ Ἀραβος Μωάμετ πλαστογραψηθείσης, ἢτοι τῆς τῶν Ἀγιαρηνῶν ψευδωνύμου πίστεως.

γ'. Πολλῶν τοῦδε τῶν εἰς δόξαν Θεοῦ συντρεχόντων ἀρετῆς κατορθωμάτων παρὰ τοῦ φιλαγάθου καὶ Χριστιανικωτάτου ἡμῶν βασιλέως δσημέραι διαπραττομένων, μάλιστα δὲ περὶ τὴν εὔσεβη εἰς Θεὸν λατρείαν, ἐν καὶ τοῦτο σπουδῆς εἰδος τῷ γαληνοτάτῳ κράτει καθέστηκεν, τὸ ἀπελεγχθῆναι τὴν ἡπατημένην καὶ ἀλογωτάτην δόξαν τὴν πλαστογραψηθείσαν ἐν τῇ ἐπονομαζομένῃ τοῦ Ἀραβος Μωάμετ βίβλῳ· δόξαν τὴν ἡμετέραν ἀναξιότητα, οἷα δὴ ἐλλόγιμον ποσῶς οὖσαν, καὶ εὐνοϊκῶς πρὸς τὴν αὐτοῦ θεοσυγκρήτητον βασιλείαν προσκειμένην, προετρέψατο καθ' οὗτον οἵοι τέ ἐσμεν, στηλίτευσαι καὶ δεῖξαι μακρὰν τῆς ἀληθείας ὑπάρχουσαν, οὐ μόνον ἐν ταῖς περὶ τὸ Θεῖον σαφέσιν ὑπολήψεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐταῖς παρὰ τοῦ κοινοῦ τῆς ἀνθρωπότητος γένους ῥᾳδίως γινωσκομέναις· τὰς τοίνυν θεοδέκτους καὶ σωσικόσμους εὐχάριτους αὐτοῦ φιλοχρήστου δεσπότου ἡμῶν καὶ μεγάλου βασιλέως ἐπικαλεσάμενοι, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ τῷ θώρακι τῆς πίστεως φραγμένοι, καὶ τοῦ θυρεοῦ τῆς ἐλπίδος δρακόμενοι, καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου περιβαλόμενοι, τὴν αὐτοῦ πρωτροπὴν ἐκτελέσαι προήχθημεν. Ἐπειδὴ δὲ διττός ἐστιν ὁ τῆς ἀντιβρέφσεως λόγος, τοῦ μὲν τὸ οἰκεῖον κατασκευάζοντος, τοῦ δὲ τὸ ἀντίπαλον ἀνατρέποντος, πρότερον τὴν εὔσεβη ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστιν ἐκ φυσικῶν λογισμῶν, ὡς ἐφικτὸν, μετ' ἀποδείξεως ἐκθέμενοι, τὸ τηνικαῦτα τὰ δοκοῦντα συνηγορεῖν τῷ δυσσεβεῖ αὐτοῦ δόγματι ἀπελέγξαι πειρασόμεθα· τῇ μὲν, φυσικῶς ἐκ τῶν περὶ Θεοῦ κοινῶν ἐννοιῶν· τῇ δὲ, καὶ Γραφικῶς ἐξ ὧν καὶ αὐτὸς ὁ τῆς τοιαύτης βίβλου πλαστογράφος δοκεῖ καταδέχεσθαι· δρέσομαι δὲ ἐντεῦθεν.

δ'. Ὁ πάνσοφος καὶ φιλάγαθος ἀπειροδύναμος τε καὶ πανάγιος Θεὸς, τὴν τοῦ κόσμου σύστασίν τε καὶ οὐσίωσιν ἐξ οὐκ ὄντων παράγων, ἢτοι ἐν δυνάμει δυνατὸς ὁν ταύτην ἐδημιούργησέν τε καὶ παρήγαγεν, ή οὐκ ἐν δυνάμει δυνατὸς ὁν· εἰ μὲν οὐκ ἐν δυνάμει, φευδεῖται κατειθισμέναι περὶ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἀκριβεῖς καὶ κοιναὶ Ἑννοιαὶ, λεγόμεναι τε καὶ κρατούμεναι· καὶ πῶς ἀν δ αὐτὸς τὰ τῆρες συνέδησέν τε καὶ συνήρμοσεν, καὶ εἰς οὐσίωσιν παρέστησεν; ή πῶς δ αὐτὸς παρακτικός τε καὶ δημιουργός ἀν εἴη, καὶ τὸ τῆς δημιουργίας δνομικό, ἢτοι τῆς τοιαύτης ἐνεργείας, ἀραρότως ἐπ' αὐτὸν ἐπιτεθείη, ἐπ' ἀν αὐτὸς ἐν ἀδυναμίᾳ καὶ ἀσθενεῖ φύσεως περιγράφηται, καὶ ὡς ἀδύνατος Θεὸς λογίζεται· τε καὶ πιστεύηται; Τὸ γάρ Θεὸς δνομικό, οὐκ ἀλλού τινδός, ὡς Ἕγωγε οἶμαι, ἀλλ' η τῆς δημιουργίας ἐνέργειας σημιαντικόν τε καὶ παραστατικόν ἀν εἴη· εἴπερ τὸ

CAPUT PRIMUM.

Expositio, cum argumentis et demonstratione, Christiani dogmatis, ex communibus notioribus, et dialectica methodo, necnon naturalibus argumentis, varioque syllogistico artificio, deductio. Consultatio simul et eversio atque coargutio insultissimi ac nefandissimi ab Arabe Mohamede conficti libri, sive pseudonymae Agarenorum fidei.

3. Inter tot bona virtutis opera, ad Dei gloriam redundantia, quæ ab optimo et Christianissimo imperatore nostro quotidie sunt, præcipue circa verum Dei cultum, hæc quoque serenissimæ ejus majestati peculiaris cura inest, ut coarguantur

B mendaxque et portentosa demonstretur erronea illa et absurdissima doctrina, quæ fallaci libro Mohamedis Arabis nomen gerente continetur. Quamobrem nostram indignitatem, ceu clari aliquantulum nominis, et qui ejus a Deo electæ majestati devoti sumus, hortatus est, ut pro viribus dissimilaremus, atque a veritate abhorrentem doctrinam hanc demonstraremus, non solum in manifestis circa Deum conceptibus, verum etiam in communibus et universo hominum generi facile obviis notioribus. Igitur imploratis ciusdem Christianili domini nostri, magni imperatoris, Deo acceptis mundoque salutaribus precibus, cum Spiritus sancti virtute, sidei lorica tecti, spei scuto sumpto, galeaque salutis muniti, mandatum ejus exequi aggredimur. Et quia duplex est antirheticæ orationis pars, una quæ proprium assumptum comprobat, altera quæ contrarium refutat; nos quidem piam nostram Christianorum fidem naturalibus ratiociniis qua majore fieri poterit evidenter ostendemus; deinde argumenta quæ impia doctrinæ favere videntur, coarguere conabimur; modo naturaliter ex communibus de Deo notionibus, modo Scripturæ testimoniis, quam ipse hujus falsi libri auctor videtur admittere. Hinc autem initium capiam.

4. Sapientissimus et bonitatis amator, omnipotens et sanctissimus Deus, qui mundi hujus constitutionem et existentiam ex non existentibus produxit, vel potentia prædictus hanc effecit creationem et productionem, vel ea potentia carebat. Atqui si potentia caruit, falsæ sunt consuetæ illæ hominibus de Deo accuratae et communes notiones, quæ dicit solent et vulgo dominantur. Nam quomodo is mundana hæc compiegisset et conformasset, et ad existentiam perduxisset? Vel quomodo idem operator esse atque creator, eique creationis et quidem tantæ operationis denominatio congrueret attribueretur, si impotentia naturæque infirmitate limitaretur, Deusque impotens reputaretur et crederetur? Nam Uei nomen haud alias rei, ut ego arbitror, nisi creatricis efficaciz significativum est et demonstrativum, quoniam ipsa certe deitas, bæ-

ratione considerata, innominabilis est, inenarrabiliis, atque inexplicabilis. Etiam si enim multis peculiariiter in divina natura Dei nomen tanquam proprium videtur, haud apte ita accipitur: namque ex hoc nomine prorsus et potentiae idea necessario in nobis consilicium: siquidem omnis operatio haud absque potentia est, ut facta testantur. Si ergo Deus, ut supponitur, absque potentia mundum produxit, exploratum est eum potentia carere. Qui autem potentia caret, idem a creando prohibetur: qui vero a producendo et creando prohibetur, idem etiam quominus Deus sit dicaturque prohibetur. Concluditur ergo ut Deus minime Deus sit; quod est irreligiosum.

5. Et aliter: Si agere, non sine potentia est; id quod potentia caret, agendi quoque vi naturali caret; quod autem naturaliter non potest agere, ne producit quidem; quod autem vi propria ex nihilo non producit, ne Deus quidem est: ergo Deus non est Deus; quod omni blasphemia plenum est. Si itaque Deum absque potentia creasse, sermo noster impossibile blasphemumque demonstravit; superest ut verum firmumque sit, eum propria potentia posse, cuius rei testis est evidentia. Quoniam itaque cum potentia Deus mundum produxit, suaque sapientia omnia gubernat, ut ipsi etiam Agareni prorsus concedent, exploratum est, eum esse potentem. Omnis vero potens potentiam habet qua potens est, et qua tanquam potens agit, et cuius causa is potens dicitur. Consilicium ergo, ut quia Deus cum potentia mundum produxit, potentiam habeat, qua potens est, et qua agit, et cuius causa potens esse videtur. Quod si ita est, utique potentia quae habetur, diversa ab habente erit. Nulla enim res et habere simul et haberet secundum idem dicitur; sicuti non est idem qui videt, et res visa; neque qui pulsat, et qui pulsatur; nec qui cognoscit idem est ac cognitus, nec qui scribit idem est, quod scribitur. Quare patet, haud ipsum Deum quodammodo dici potentiam, qua potens est, quatenus potest habet, et quatenus per illam agit ut actor atque creator. Quod si hoc verum est, uti reapse verum est, ergo per unam solam simplicemque potentiam, universum mundum Deus existentia donavit creavitque. Porro hæc potentia vel limitata est, vel infinita; vel etiam plures sunt, hæque limitatae aut infinitæ. Si ergo egit per unam, solam ac limitatam, evidens est absurditas, quod limitata potentia Deus res mundanas produxerit et conservet. Aliqui omne quod cum limitata potentia producit, termino mensuraque contineri necesse est, tam quantitate scilicet factæ rei quam qualitate. Quod si ita se habet, deficiet etiam aliquando. Nam quod limitatum est, id infinite tempore perdurare nequit.

6. Et aliter: Si ergo Deus limitata unaque potentia creat omnia quæ facta sunt, patet eum ipsum

(3) Reapse in Etymologico magno, Θεός παρά τὸ οὐ, τὸ κατακενάζω καὶ ποιῶ. ὁ πάντων ποιητής, καὶ τῶν πάντων κατακενῆς αἴτιος, γίνεται θεός

Α Θεὸν κατὰ τὸν τουτὶ ἔστι λόγον, ἀκατινόμαστὸν τε καὶ ἀνέχφραστὸν καὶ ἀνερμήνευτὸν καθίσταται· καὶ τοὺς πολλοὺς ιδιαῖς ἕπει τῆς θελας φύσεως τουτὶ τὸ Θεός δνομα. Ὀπερέται κύριον εγμαντίχην, οὐ προφυῶς ἐξεληγται, ἐξ οὗ ὅνδρατος πάντως καὶ δύνασθαι τιμὴν ἐξ ἀνάγκης συναναφύεται· εἰπερ πᾶσα ἐνέργεια μετὰ δυνάμεως (3)· καὶ μαρτυρεῖ τὰ ἄπραγματα· εἰ οὖν ὁ Θεός, ως ὑπετέθη, οὐκ ἐν δυνάμει τὸν κόσμον παρήγαγεν, φανερὸν δὲ τις εἰστι εἰσέρηται τοῦ δύνασθαι· δὲ εἰσέρηται τοῦ δύνασθαι, εἰσέρηται καὶ τοῦ παράγειν· δὲ εἰσέρηται καὶ τοῦ παράγειν καὶ δημιουργεῖν, εἰσέρηται τοῦ εἶναι Θεός τε καὶ λέγεσθαι· συνάγεται δρα δὲ τις ὁ Θεός οὐ Θεός· διπερ διεβέβη.

ε'. Καὶ δὲλλως· Εἰ τὸ ποιεῖν, μετὰ δυνάμεως, τὸ μὴ ἐν δυνάμει, οὐδὲ πέρυκε ποιεῖν· δὲ οὐ ποιεῖ, οὐδὲ πέρυκεν, οὐδὲ παράγει· δὲ οὐ παράγειν πέρυκεν ἐκ μὴ δυτῶν, οὐδὲ Θεός· ὁ Θεός δρα οὐ Θεός· διπερ δὲτι πάσης βλάσφημίας ἀγάμεστον. Εἰ οὖν τὸ μὴ ἐν δυνάμει τὸν Θεὸν παράγειν δὲ λόγος Εδειξεν διδύνασθον τε καὶ βλάσφημον, λεπτεται τὸ δὲ δυνάμει δυνατός δὲν ἀληθές τε καὶ βέβαιον· καὶ μάρτυς ἡ ἐνάργεια [Ila cod.]. Ἐπει οὖν δὲ δυνάμει δὲ Θεός τὸν κόσμον παρήγαγεν, καὶ τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ τὸ πᾶν διαχειρίζεται, ως καὶ αὐτοὶ πάντως οἱ τῇς Ἀγαρ φήσαιεν φανερὸν δὲτι δυνατός εἰστιν· πᾶς δὲ δυνατός δύναμιν ἔχει καθ' ἓν δὲτι δυνατός, καὶ δι' ἓν ποιεῖ, καὶ τὸ δύνασθαι ἐπ' αὐτὸν λέγεται· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἔτέρα πως δὲν εἴη ἡ ἐχομένη δύναμις τοῦ ἔχοντος· οὐδὲν γάρ τῶν δυτῶν αὐτὸν ἐκατὸν κατὰ ταυτὸν, ἔχειν τε καὶ ἔχεσθαι δοκεῖ· διπερ οὐδὲ τὸ αὐτὸν δρῶν τε καὶ δρώμενον, τύπτον τε καὶ τυπεδεμον, γινωσκόν τε καὶ γινωσκόμενον, γράφον τε καὶ γραφόμενον· φίστε δῆλον δὲτι τετρον τινά, οὐκ αὐτός τε δὲ Θεός δύναμις λέγεται, καθ' ἓν δὲτι δυνατός, ως ἔχων δύναμιν, καὶ δι' ἓν ποιεῖ δὲ ποιητής τε καὶ δημιουργός· εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, διπερ οὖν καὶ ἀληθές, δρα γε κατὰ μιαν μόνην καὶ ἀπλῆν δύναμιν, πάντα τὸν κόσμον δὲ Θεός οὐσίωσέν τε καὶ δεδημιούργηκεν· καὶ ταύτην πεπερασμένην, ἡ ἀπειρον· ἡ κατὰ πλειονας, καὶ ταύτας πεπερασμένας ἡ ἀπειρους. Εἰ μὴν οὖν κατὰ μιαν μόνην καὶ πεπερασμένην, σκοπεῖν εἰστι τὸ ἀτοπον· δὲ Θεός πεπερασμένη δυνάμει, τὰ τῇδε παρήγαγέν τε καὶ περισώζει· πᾶν δὲ τὸ πεπερασμένη δυνάμει παράγον, συνορίεσθαις ἀνάγκη καὶ συμμετρείσθαι, τῷ τε ποσῷ καὶ ποιῷ τῶν γινομένων· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ συνεχείψει· τῷ γάρ πεπερασμένῳ, ἐν ἀπειρῷ χρόνῳ διαρκεῖν οὐ πρόσεστιν.

ζ'. Καὶ δὲλλως· Εἰ οὖν δὲ Θεός πεπερασμένη καὶ μιᾷ δυνάμει δημιουργεῖ πάντα τὰ γενητά, δῆλον δὲτι καὶ Θεός. Deus a verbo θῶ, quod est construo ei facio. Rerum omnium factor, ei omnis constructionis auctor, fili θῶ et Θεός.

καὶ πεπερασμένη δυνάμει ἐν τῷ εἶναι χαρακτηρίζεται· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ οὐχ ἀδιος· συνάγεται δρα ὁ Θεὸς οὐχ ἀδιος, διπέρ ἐστιν ἀτοπον· εἰ δ' αὖ κατὰ πλεονας πεπερασμένας δυνάμεις ὁ Θεὸς παράγει πάντα τὰ γενητὰ, κατ' οὐδέν ἐστι τὸ θεῖον ἀπειροδύναμον· καὶ εἰς ταυτὸν συνδραμεῖται τῇ προτέρᾳ ὑποθέσει, δι' ἔχατέρας ὑποθέσεως· καὶ συνάγεται τὸ κατὰ μῆδεν εἶναι τὸ θεῖον ἀπειροδύναμον. Ἐπεὶ οὖν ὁ αἰών οἰοντεὶ δύναμις ἐστιν ἀπειρος, η̄ οἰοντεὶ διάστημα ἀπειρον, καθὰ τοῖς ἐπιστήμοσιν καὶ τῇ ἀληθείᾳ δοχεῖ, φανερὸν δὲ τὸ αἰώνιον, καὶ ἀπειροδύναμον· ἐστιν οὖν συλλογίσασθαι οὕτως· Εἰ τὸ αἰώνιον ἀπειροδύναμον, διπέρ οὖν οὐχ ἔχει δύναμιν ἀπειρον, τοῦτο οὐδὲ αἰώνιον ἐστιν· εἰ οὖν κατ' οὐδεμίαν τῶν ἔχατέρων ὑποθέσεων, ὁ Θεὸς ἀπειρον ἔχει δύναμιν, κατ' οὐδέν ἐστιν αἰώνιος· εἰ δὲ μή ἐστιν αἰώνιος, ὑπὸ χρόνον ἐστιν ἐξ ἀνάγκης· τῷ γάρ ξυτῶν τὰ μὲν ἐστιν αἰώνια, τὰ δὲ ὑπὸ χρόνον· καὶ ποὺς ὑπὸ χρόνον ὁ τῶν χρόνων δημιουργός; εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἀρχὴν ἔχει καὶ τέλος· καὶ ἄλλο τι αὐτῷ ἐσται τοῦ εἶναι καὶ τῆς ὑπάρξεως αἴτιον· καὶ περὶ ἐκείνου τὰ αὐτὰ ἀπορήσομεν· καὶ τοῦτο ἐπ' ἀπειρον, διπέρ ἐστιν ἀτοπον. Λείπεται δρα τῶν λοιπῶν δύο τὴν ἐτέραν ἀληθῆ εἶναι, τῆς φασκούστης μίαν καὶ ἀπειρον, καὶ τῆς πολλὰς τε καὶ ἀπειρους· ἀλλ' δὲ μὲν πλεονας δυνάμεις καὶ ἀπειρους, δι' ἀς δημιουργεὶ τὸν κόσμον ὁ Θεὸς, λέγειν ἐπὶ θεοῦ ἀνοίκειν ἐστιν διὰ τὴν παντελῆ τοῦ θεοῦ ἀπλότητα, φανερὸν δὲ μίαν καὶ ἀπειρον καὶ κατὰ πάντα ἀπειροδύναμον, διπέρ καὶ μᾶλλον ἀληθές ἐστι, καὶ ταὶς κοιναὶς ἐπὶ θεοῦ ἐννοιαὶς ἀρμόττον. Ἐπεὶ οὖν ὁ λόγος ἐχ κοινῶν ἐννοιῶν καὶ ἡμῖν κατειθισμένων καὶ δι' ἐπιστημονικῶν ἐπιχειρήσεων ἔδειξεν δὲ τι κατὰ μίαν, ὃντην καὶ ἀπλῆν καὶ κατὰ πάντα ἀπειροδύναμον δύναμιν, ὁ Θεὸς τὸ δύνασθαι εἶναι ἔχει, καὶ δι' αὐτῆς ποιεῖ δημιεῖ, καὶ τὸν κόσμον οὔσιωσέν τε καὶ παρήγαγεν, καὶ ἐπ' αὐτὸν τὸ δύνασθαι λέγεται· αὐτῇ οὖν ἡ δύναμις, η̄ ποτέ ἐστιν ἐν τῷ θεῷ, η̄ δεῖ· ἀλλ' εἰ μὲν ποτὲ, ἐσται ὁ Θεὸς ποτὲ ἀδύναμος καὶ ἀνίσχυρος τοῦ δημιουργεὶ τε καὶ πράγματι· καὶ γάρ ἐφ' ὃν ἡ δύναμις ποτὲ οὐ πρόσεσται, τούτων καὶ τὸ ποτὲ ποιεῖν διακεκώλυται· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ οὐ σύνδρομον τὸ δύνασθαι θέλειν, καὶ πῶς διοίσει τῆς γενητῆς φύσεως, ἐπ' ἄν τὸ δύνασθαι αὐτῷ οὐχ δεῖ πρόσεσται; ἀλλὰ καὶ μάτην ἡ κοινὴ ἐννοια ἐπερειδομένη τοῦτο κατέχει, τὸ πάντα τὸν θεὸν δύνασθαι, καὶ δὲ θέλει καὶ δὲ βούλεται.

Haud semper adest? Temere igitur communis nolito quodiescuique ita vult ac decernit.

ζ'. Καὶ δὲλλως· Εἰ οὖν ὁ Θεὸς, ὡς ἔφαμεν, ποτὲ ἔχει τὴν αὐτοῦ δύναμιν, δῆλον δὲ τι ἐπίκτητον αὐτὴν εἰσδέχεται, εἰπέρ ὁ Θεὸς δεῖ ἐστιν· πᾶν δὲ τὸ ἐπίκτητα δεχόμενό τι, ὑστερὸν τοῦ εἶναι αὐτὸν δέχεται, καὶ κατὰ προκοπὴν καὶ ὡς ἐλλειπὲς τοῦτο δέχεται· συνάγεται δρα δὲ τὸ θεῖον ἐσται ποτὲ ἀτελῆς καὶ κατὰ προκοπὴν τελειούμενος· διπέρ ἐστι καὶ λέγειν καὶ ἐνγοεῖν ἐπὶ θεοῦ βλάσφημον. Καὶ δὲλλως· Εἰ ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ αὐτῷ ποτὲ πρόσεσται, ὑστερὸν αὐτὴν εἰληφεν· εἰ δὲ τοῦτο, η̄τοι παρ' ἑαυτοῦ ταύτην

A non nisi ex limitata potentia existentiam propriam habere videri. Quod si ita est, non est sempiternus. Colligitur ergo Deum non esse sempiternum; quod est absurdum. Sin vero Deus per plures limitatas potentias creaturarum omnem producit, nulla in Deo infinita potentia est, eodemque ut antea argumentum recidit in utraque hypothesi; conficiturque ut Deus nulla in re sit omnipotens. Quia ergo aeternitas est quædam veluti infinita potentia, vel infinitum quoddam spatium, ut sapientibus et ipsi veritati placet, constat id quod aeternum est, idem esse etiam omnipotens. Sic itaque argumentari licet: Si quod aeternum est, idem omnipotens, sequitur ut quod non habet potentiam infinitam, ideo ne aeternum quidem sit. Si ergo in neutra hypothesi Deus infinitam habet potentiam, nullo modo est aeternus. Quod si non est aeternus, necessario tempori obnoxius est. Nam rerum existentium aliæ aeternæ sunt, aliæ tempore circumscripæ. Quonodo autem tempore sit circumscriptus is qui temporum est creator? Quod si ita sit, et initium habet et finem; et aliud aliquid ei erit existentiae subsistentiæque causativum: et rursus de hoc ipso eodem modo ambigenius; et hoc in infinitum; quod est absurdum. Reliquum est igitur, ut alterutra ex duabus vera sententia sit; id est, vel illa quae unam dicit immensamque potentiam; vel altera quæ plures et immensas. Sed enim quia plures potentias et immensas dicere, quibus inadunum Deus considerit, Deo improprium est, propter omnimodam deitatis simplicitatem; profecto patet unam immensanique esse potentiam, et quoqueversus omnipotentem; quos et verius est, et communibus de Deo notionibus congruum. Quoniam itaque sermo noster ex communibus nobisque consuetis notionibus scientiæque argumentulis ostendit, unam, solam, simplicemque, et quoqueversus omnipotentem esse facultatem illam, qua Deus potens est, et qua id agit quod agit, mundoque subsistentiam contulit; hæc, inquit, potentia, vel aliquando in Deo est, vel semper. Sed si aliquando tantum, Deus erit aliquando impotens et invalidus ad creandū ac producendum. Nam quibus in rebus interdum ei potentia deest, eas quominus faciat interdum prohibebitur. Quod si ita est, neque semper comitatur voluntalem potentiam, quomodo Deus a creata natura differet, quandoquidem ei potentia

D 7. Et aliter: Si ergo Deus, ut diximus, aliquando tantum potentiam suam habet, apparet hanc acquisitam recipere; quandoquidem Deus semper est. Jam omnis qui acquisitum aliquid recipit, non nisi postquam ipse est, illud recipit; et quidem incrementi instar, quod antea desiderabat. Colligitur itaque Deum esse aliquando imperfectum, et incrementis perfici; quod de Deo dicere et cogitare blasphemum est. Item aliter: Si Dei potentia ipsi aliquando tantummodo inest, hanc non nisi deinde

acepit. Quod si ita est, vel a se ipso eam accepit, vel ab alio. Jam si a se ipso accepit, vel tanquam jam habens eam accepit, vel secus. Sed siquidem tanquam non habens, nunquam hanc accipiet. Nam qui est ineptus ad faciendum aliquid, hoc ipsum scilicet facere non potest. Quod si tanquam habens accepit, primo quidem quid obstat, ut quoniam sempiterius erat, potentia quoque præditus esset? Deinde hinc exsisteret potentia potentiae, multaque in Deo potentiae sive per se; quod aequa manifeste negandum est. Jam si a se ipso hanc potentiam non accepit, superest ut ab alio. Sed si ab alio, utique vel ab æquali vel a minore vel a meliore. Quod quidem a nemine acceperit, inde constat, quia quod perficitur, a meliore perficitur: quod autem minus est, deterius est; et æquale, similiter. Atqui nemo Deo melior est; nam si hoc quisquam fieri posse concedat, erit Dei Deus, itemque aliis Deus; idque in infinitum procedet. Igitur nequaquam Deus ab alio potentiam suam recepit.

8. Quoniam itaque Deus neque a se ipso, multoque minus ab alio potentiam suam recipit, patet ipsum habere illam congenitam. Est autem ipse semper; ergo et ipsius sapientia, qua potens est, et qua operatur, semper est. Quod si æterna, est etiam perpetua et intemporalis. Jam quod semper est, id æternum est et perpetuum et intemporale et increatum et non factum. Colligitur ergo, potentiam Dei, qua potens est, et qua agit, et sine qua nihil agit, infectam esse atque increatam. Jam vero non factum a non facto, quatenus non est factum, et increatum ab increato, quatenus non est creatum, natura nihil inter se different; quod si non differunt, idem sunt; et si idem, ejusdem quoque naturæ sunt, consubstantialia, et quidquid ejusmodi est. Atqui Deus est infectus et increatus; ergo aequa potentia ejus. Porro unum est infectum natura et increatum, sicut communes notiones accurate tenent: colligitur ergo, ut Dei potentia, qua dicitur potens, et qua agit, et sine qua nihil agit, consubstantialis et ejusdem naturæ cum Deo sit. Quæ si ita se habent, ipsa quoque potentia Deus est. Age vero quod ex his haud duo dii consurgant, ut Agareni stulte nobis inclamant, subsequens nostra oratio demonstrabit; cum ipsum quoque Spiritum, qui in Deo est, tanquam ejusdem naturæ et consubstantiale Deo ejusque potentiae, quæ et Sapientia et Verbum Dei potentia, qua dicitur potens, et qua agit, et sine qua nihil agit, quoque et Verbum Dei et sapientia dicitur, ut vestra quoque scriptura testatur; quod haec, inquam, potentia, non sit alienæ substantiæ, ac veluti accidens, ut vos dicitis, sed ejusdem potius naturæ et consubstantialis Deo, utpote non facta et increata, id hac ratione sit evidens.

9. Deus simplicissimus est, et cuiilibet compositioni compositæve notioni superior, ut communis

A εἰληφεν, ή παρ' ἐτέρου· ἀλλ' εὶ μὲν παρ' ἑαυτοῦ, ήτοι ὡς ἔχων δύναμιν ταύτην εἰληφεν, ή ὡς μὴ ἔχων· ἀλλ' εὶ μὲν ὡς μὴ ἔχων, οὐδέποτε ταύτην λήψεται· καὶ γὰρ τὸ ἀδυνάτως ἔχον πρὸς τὸ ποιεῖν τι, ἀδύνατόν ἐστι τοῦτο ποιεῖν· εἰ δὲ ὡς ἔχων, πρῶτον μὲν τι τὸ καλύτον ἔξιτε ἦν ἀτίκτις, μὴ καὶ τὸ δύνασθαι ἔχειν; ἐπειτα καὶ εὑρεθῆσεται τῆς δυνάμεως δύναμις, καὶ πολλαὶ δυνάμεις ἐπὶ Θεοῦ, διπερ καὶ τοῦτο σαφῶς ἐλήγεται· οὐκ ἄρα παρ' ἑαυτοῦ ταύτην εἰληφεν, λείπεται παρ' ἐτέρου· ἀλλ' εὶ μὲν παρ' ἐτέρου, ήτοι ἀπὸ Ἰσοῦ ή ἀπὸ ἐλάττονος, ή ἀπὸ χρείττονος· ἀλλ' ὅτι μὲν οὐχ ἀπ' οὐδενὸς τοῦτο ἐνδέχεται, ἐντεῦθεν δῆλον· τὸ μὲν γὰρ τελειούμενον, ἀπὸ χρείττονος τελειοῦται· τὸ δὲ Ἐλαττον, χειρὸν ἔστι· καὶ τὸ Ἰσον ὅμοιον· χρείττων δὲ πάλιν Θεοῦ οὐκ ἔστιν· εἰ γὰρ τοῦτο δοκῇ τις, ἔστατι τοῦ Θεοῦ Θεός, καὶ πάλιν ἄλλος Θεός, καὶ τοῦτ' εἰς ἀπειρον· οὐκ ἄρα ὁ Θεός παρ' ἐτέρου τὴν αὐτοῦ δύναμιν εἰληφεν.

B η'. Ἐπει τοῦ Θεοῦ οὔτε παρ' ἑαυτοῦ, οὔτε πολλῷ μᾶλλον παρ' ἐτέρου, τὴν αὐτοῦ δύναμιν εἰσόρχεται, δῆλον ὅτι σύμφυτον αὐτὴν ἔχει· ἔστι δὲ αὐτὸς ἀεὶ, καὶ ἡ αὐτοῦ δύναμις, καθ' ἓν ἔστι δυνατὸς, καὶ δι' ἣς ποιεῖ, ἀεὶ ἔστιν· εἰ δὲν ἀεὶ ἔστι, καὶ αἰώνιος ἔστι· εἰ δὲ αἰώνιος, καὶ ἀεὶος καὶ ἀχρονος· πᾶν δὲ τὸ ἀεὶ δὲν, καὶ αἰώνιον καὶ ἀεὶον καὶ ἀχρονον καὶ ἀκτιστον καὶ ἀγένητον ἔστι· συνάγεται ἄρα ὅτι ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ καθ' ἓν δυνατὸς, καὶ δι' ἣς ποιεῖ, καὶ ἣς χωρὶς οὐδὲν ποιεῖ, ἀγένητος καὶ ἀκτιστός ἔστιν· C ἀγένητον δὲ ἀγενήτῳ, καθ' ὃ οὐ γέγονεν· καὶ ἀκτιστον ἀκτιστῷ, καθ' ὃ οὐκ ἐκτισται, κατὰ φύσιν οὐδὲν διοίσει· εἰ δὲ οὐδὲν διοίσει, ταῦτον ἔστιν· εἰ δὲ ταῦτον, καὶ διμοφυὲς καὶ διμούσιον καὶ δύσα τούτοις δύοις· ἔστι δὲ καὶ ὁ Θεός ἀγένητος καὶ ἀκτιστος, ἔστι δὲ καὶ ἡ αὐτοῦ δύναμις· ἐν δὲ τὸ ἀγένητον καὶ ἀκτιστον τῇ φύσει, ὡς αἱ κοιναὶ ἔννοιαι ἀκριβῶς ἔχουσι· συνάγεται ἄρα ὅτι ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ καθ' ἓν λέγεται δυνατὸς, καὶ δι' ἣς ποιεῖ, καὶ ἣς χωρὶς οὐδὲν ποιεῖ, διμούσιος ἔστι καὶ διμοφυής τῷ Θεῷ· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ αὕτη Θεός· καὶ ὅτι κάκ τούτων οὐ δύο Θεοί, ὡς αὐτοὶ ἀλόγως ἡμᾶς ἐπιφῆμιζουσι, παρακατιῶν δὲ λόγος δεῖξει, ὅτι καὶ τὸ Πνεῦμα καὶ αὐτὸν ἐν τῷ Θεῷ ὡς διμοφυές καὶ διμούσιον τῷ τε Θεῷ καὶ τῇ αὐτοῦ δυνάμει, ή καὶ Σοφία καὶ Λόγος Θεοῦ λέγεται, τρανῶς διαγορεύσειεν· ἀλλ' ὅτι μὲν καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ καθ' ἓν λέγεται δυνατὸς, καὶ δι' ἣς ποιεῖ, καὶ ἣς χωρὶς οὐδὲν ποιεῖ, ή καὶ Λόγος λέγεται τοῦ Θεοῦ καὶ Σοφία, ὡς καὶ τὸ ὑμέτερον μαρτυρεῖ γράμμα (4), οὐχ ἐτεροῦπόστατός ἔστιν ὡς συμβεηκόδε, ὡς ὑμεῖς φατε, ἀλλ' διμοφυής τε καὶ διμούσιος τῷ Θεῷ ὡς ἀγένητος καὶ ἀκτιστος, καὶ ὡδὲ ἔστι δῆλον.

D θ'. Ὁ Θεός ἀπλούστατός ἔστι, καὶ πάσης συνθέσεως καὶ συνθετικῆς ἔννοιας ἐπέκεινα, ὡς καὶ αἱ κοιναὶ ἔννοιαι ἡμῖν διαγορεύουσι· πᾶν δὲ δὴ συμβε-

νηκής μετά τοῦ ἦρ συμβέβηκε, σύνθετόν τε ἔστι καὶ λογίζεται· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ διελυτὸν, ήτοι ἐνεργεῖᾳ ή δυνάμει, τουτέστιν ή λόγῳ ή ψηφίσει· διὸ ἔστι συλλογίσασθαι οὕτως· Ὁ Θεὸς ἀπλούστατός ἔστι· πᾶν δὲ συμβεβηκός μετά τοῦ φῶ συμβέβηκεν, οὐχ ἀπλοῦν ἔστι καὶ λογίζεται· συνάγεται ἄρα ὅτι ὁ Θεὸς ἀνεπίδεκτός ἔστι συμβεβηκότος· ἔχει δὲ δύναμιν, ὡς καὶ τοῦτο δέδεικται· καὶ αὖτη ἄρα οὐ συμβεβηκός· ἔστι γάρ καὶ τοῦτο συμπεράναι οὕτως· Ὁ Θεὸς ἀνεπίδεκτός ἔστι συμβεβηκότος· ὁ Θεὸς δύναμιν ἔχει· συνάγεται ἄρα ὅτι ή δύναμις τοῦ Θεοῦ οὐ συμβεβηκός· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἐνυπόστατος καὶ καθ' ἐκυρήν τὸ εἶναι ἔχουσα, γὰρ μηδενὸς ἄλλου δεομένη· ἔστι δὲ καὶ ἀεὶ, ὡς καὶ τοῦτο δέδεικται· τὸ δὲ ἀεὶ δν, οὗτε ἀρχὴν χρονικὴν ἔχει οὔτε τέλος· πᾶν δὲ τὸ ἐνυπόστατον, μήτε ἀρχὴν ἔχον χρονικὴν μήτε τέλος, ἀκτιστὸν ἔστι καὶ ἀγένητον· εύρισκεται ἄρα ὅτι ή δύναμις τοῦ Θεοῦ ή ἐνυπόστατος, ή καὶ Λόγος καὶ Σοφία παρὰ τῶν θεῶν Γραφῶν τρανῶς λέγεται, ἀκτιστός ἔστι· καὶ ἀγένητος· τὸ δὲ ἀκτιστὸν καὶ ἀγένητον, καὶ αἱ κοιναὶ ἔννοιαι οὐκ ἐπ' ἄλλου τινὸς εἰώθασι λέγειν, ἀλλ' ἐπὶ Θεοῦ· ή δύναμις ἄρα τοῦ Θεοῦ, ήπερ καὶ Σοφία καὶ Λόγος αὐτοῦ καὶ Υἱὸς ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν προσαγορεύεται, Θεός τέ ἔστιν ἀληθινός, καὶ κατὰ πάντα ὅμοιος τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ παρὰ τῶν καλῶν δοξαζόντων Χριστιανῶν πιστεύεται καὶ λογίζεται· ἀλλ' ὅτι μὲν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καθ' ἡμῖν λέγεται δυνατός, καὶ δι' ἡς ποιεῖ, καὶ ἡς χωρὶς οὐδὲν ποιεῖ ὁ Θεός, Θεὸν ὁ λόγος καὶ δύναμις οὐδὲν καὶ δύναμη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς μετ'. ἀκριβοῦς ἀποδεξεως ἔδειξε, φανερόν.

ε'. "Οὐτι δὲ καὶ αὐτὴ Υἱὸς Θεοῦ καὶ Λόγος καὶ Σοφία ἔστιν, καὶ εἰάστως παρ' ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν ὑμολόγηται τε καὶ πεπιστευται, ὕδε πώς ἔστι δῆλον. Ὁ Θεός, εἰπερ ἔστι Θεός ἀληθινός καὶ λέγεται καὶ πιστεύεται καὶ παρὰ τῶν εὐφρονούγετων δοξάζεται καὶ κηρύγγεται, ήτοι ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἔγνωσται, ἐν οἷς δοξάζεται καὶ κηρύγγεται καὶ πιστεύεται ὅτι ἔστιν, η ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν, τουτέστι τῶν αὐτοῦ κτιζμάτων· ἀλλ' ὅτι μὲν ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἀμήχανον καὶ ἀδύνατον ἐγνῶσθαι αὐτὸν καὶ ταῖς ἀγγελικαῖς δυνάμεσι, μή δὲ ὅτι γε τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, καὶ αἱ κοιναὶ ἔννοιαι ἡμᾶς ἐκδιδάσκουσι· καὶ γάρ τὸν Θεὸν κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον, ἀκατονόμαστον· καὶ ἀνέκφραστον ἡμῖν καὶ δινώνυμον καὶ αἱ θεῖαι Γραφαὶ καὶ αἱ κοιναὶ ἔννοιαι παραδιδόσαι· καὶ τούτου πίστις ἐναργής, εἰ θέλοις τις συνορᾶν, τὸ μηδὲν τῶν αὐτοῦ δινομάτων τῆς οὐσίας αὐτοῦ εἶναι δηλωτικὴν, αὐτὴ· καὶ γάρ ἔκαστον τῶν δινομάτων πρὸς διηγὴταν τῆς θεῖας φύσεως ἡμῖν λαμβανομένων, ίδιαν ἔχει ἔκαστον ἐμπειρειλημμένην διάνοιαν· καὶ οὐχ ἀν χωρὶς νοήματός τινος, οὐδὲμιλαν εὑροις φωνὴν ἐν τοῖς θεοπρεπεστέροις τῶν δινομάτων. Εἰ οὖν ἐκ τῆς οὐσίας ἀμήχανον αὐτὸν ἐγνῶσθαι, ὡς ἔφαμεν, φανερὸν ὅτι ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν, καθὰ καὶ δρθός τις λόγος ἐμφαίνει· ἐκ γάρ μεγέθους καὶ καλλονῆς

A sensus nos docet. At omne accidentis, τοῦque ac ea res cui accidit, compositum est et sic reputatur. Quod si ita se habet, dissolubile quoque est, vel virtute vel potentia, id est, rationaliter vel substantialiter. Sic itaque argumentati licet: Deus simplicissimus est: quoilibet autem accidentis, τοῦque ac ea res cui accidit, non est simplex, nec reputatur. Colligitur ergo Deum accidentis esse incapax. Atqui potentiam habet, uti demonstratum est: ergo hæc quoque accidentis non est; quod ita pariter ad conclusionem ducitur. Deus accidentis incapax est; Deus potentia praeditus est: colligitur ergo Dei potentiam non esse accidentem: quod si ita se habet, est hæc Deo enhypostatica, et per se subsistentiam habet, et alio nomine eget. Sed et eadem semper est, B quæd item demonstratum fuit. Quod autem semper est, ne temporale quidem initium habet neque finem. Oinme vero quod enhypostaticum est, neque temporale habet initium vel finem, id, inquam, increatum est et infectum. Comperitur itaque, Dei potentiam, quæ enhypostates et Verbum atque Sapientia a divinis Scripturis liquido appellatur, esse increatum atque infectum. Quod autem increatum infectumque est, id communes quoque notiones de alio nomine quam de Deo dicere solent. Ergo Dei potentia quæ et Verbum et Sapientia ipsius dicitur, et a nostris Filius appellatur, Deus verus est, et per omnia similis Deo Patri; et a cunctis recte sentientibus Christianis creditur ac reputatur. Nunc ergo, quod Dei potentiam, qua is dicitur potens, et qua C agit, et sine qua nihil agit Deus, sermo noster et Deum esse, et Deo Patri consubstantialem atque homogeneam evident demonstratione ostenderit, palam est.

D 10. Quod vero eadem et Dei Filius sit et Verbum atque Sapientia, quodque eam jure meritoque nos Christiani confiteamur atque credamus, sic fere manifestum fiet. Deus, siquidem verus Deus et dicitur atque creditur et ab omnibus recte sentientibus glorificatur et prædicatur, Deus, inquam, vel ex his quæ sunt secundum ipsum, id est, ex ejus substantia, cognoscitur, quatenus ex his glorificatur, prædicatur et creditur quod sit; vel potius ex iis quæ circa ipsum sunt, id est, ex creaturis ejus. Sed enim ex his quæ secundum ipsum sunt, id est, ex ejus substantia, ipsum cognosci, hoc angelicis quoque virtutibus impossibile esse, nemus naturæ humanæ, vel communes notiones satis nos docent. Nam Deus, quod attinet ad suæ substantiæ rationem, innominabilis est, ineffabilis, et anonymous, ut divinæ quoque Scripturæ et communes notiones tradunt: cujus rei perspicuum argumentum, si quis volet, cernet, quod nempe nullum ex ejus nominibus substantiam ejusdem manifestat. Nam singula nomina quæ a nobis adhibentur quasi ad divinam naturam ducentia, propriam unumquodque habent involutam notiōnem; neque ullum coineries sine quadam mentis cogitatione vocabulum, inter illas quæ magis Deum decent denominationes. Si ergo illum ex propria substantia

cognoscere, impossibile est, ut diximus, constat quod ex iis quae circa ipsum sunt, cognoscendus sit, sicuti rectus quidam textus patescit¹: numque ex magnitudo et pulchritudine creaturum congruentem creator agnoscitur. Certe si hoc aliquis minime concedat, Deum ex externis rebus, id est, nostris, agnosci; quandoquidem ex iis quae in ipsis natura sunt minime eum cognoscimus; necessario consequeretur, ut nos in summa Dei ignoratione versaremur; quod est absurdum. Si ergo ex rebus nostris cognoscitur Deus, sine dubio ex his quae in nobis sunt potiora et honoratiora ipsum describimus, absque omnino iis quae nobis accidentia sunt: haec enim a Dei attributis excludimus. Quamobrem quae sunt optima in nobis, ea de illo affirmamus, vel potius omnia de eo negamus. Neque affirmationes repugnare arbitramur negationibus, quia non ex ipsis amboe sumuntur.

Atque ut clarior sermo noster fiat, sic loquar.
 41. In nobis quidem multa ac diversa sunt, et quae contrario veluti sensu accipiuntur: alia nempe digniora ac meliora, alia vero deteriorem conditionem habentia. Sine dubio itaque cum ex nostris attributis ad Dei notitiam iter facimus, secundum meliora nostra Deum describimus ac definimus. Quia ergo in nobis lux est ac tenebrae, vita ac mors, mortalitas et immortalitas, justitia et iniquitas; priora quidem in melioribus a nobis collocantur, veluti vita, atque immortalitas, justitia, charitas; posteriora autem in deterioribus, veluti mors, mortalitas, iniquitas, odium. Porro exploratum est, vitam et immortalitatem, justitiam et charitatem, et quae his sunt consentanea, haec a nobis Deo attribui, et his ipsum a nobis descripsi ac definiri; imo si magis proprie loquendum est, nostra haec in eo esse negamus. Etenim Deus supra lucem est, supra immortalitatem, supra justitiam, et quidquid hujusmodi est. Pariter in nobis est visus et cæcitas; scilicet omissa cæcitate, Deum diciimus impassibiliter visualem; id est, absque iis quae nostræ accidunt visuali vi; nam in cunctis Deus est impassibilis. Etiam si scripta minime habeamus, his nihilominus vestigiis Deum indagamus. Atque ita, quia in nobis secunditas est ac infecunditas, generalio et sterilitas, fructificatio et fructuositas; meliora quidem sunt generalio et secunditas, germinatio et his similia: pejora autem, infecunditas, sterilitas, fructuositas, et germinationis negatio. Deum vero melioribus describimus ac definimus, absque iis quae in nobis sunt accidentia, ut diximus; id est indubitanter, iis quae generationem, secunditatem fructumque habent et his similibus. Nam si in his quisquam contendet, contendam et ego, nempe mortali vita esse meliorem, tenebras luce; quod est ridiculum. Quare constat Deum esse secundum et Verbi genitivum. Extra enim omnem controversiam est positionem esse genitivam vim quam sterilitatem et

A κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιούργος γνῷται· εἰ γάρ καὶ τοῦτο οὐ δοκεῖ τις τὸ ἐκ τῶν περὶ αὐτὴν, τουτέστιν ἐκ τῶν ἐν ἡμῖν, γινώσκεσθαι, αὐτὸν δὲ κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον οὐδέποτε ἐγνώσαμεν, ἀνάγκη ἐν παντελεῖ ἀγνωσίᾳ ἔχει, τοῦ Θεοῦ καθιετούσθαι, διπερὶ τούτου ἀποτοπον. Εἰ οὖν ἐκ τῶν ἐν ἡμῖν ἐγνώσταις ὁ Θεός, φανερὸν δτις ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων καὶ τιμωτέρων ἡμῖν αὐτὸν διαγράφομεν, δινευ τὸν συμβαινόντων ἡρᾶν συμπτωμάτων· ταῦτα γάρ ὑπεξαιροῦμεν ἀπὸ τῶν ἐπὶ Θεοῦ λεγομένων· διδ καὶ πάσας αὐτὸν τῶν ἐν ἡμῖν χρειτότητων τὰς καταφάσεις καταφέσκομεν, καὶ πάσας αὐτῶν χυρώτερον ἀπορθήσκομεν· καὶ οὐ μαχομένας τὰς καταφάσεις τὰς ἀποφάσεσιν οἰόμεθα· οὐ γάρ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀμφιτέραι εἰλήφθησαν· καὶ ἵνα σαφῆς ἡμῖν ὁ λόγος γένηται, ὥδε πως ἔρω.

ια'. Εν ἡμῖν μὲν πολλῶν καὶ διαφόρων καὶ τινών ποιητικούμενων λαμβανομένων, καὶ τῶν μὲν ἀξιωτέρων τε καὶ χρειτόνων δυτῶν, τῶν δὲ τὴν τῶν χειρόνων μοίραν ἔχοντεν, φανερὸν δῆπονθεν δτις ἐκ τῶν ἐν ἡμῖν πρὸς χειραγωγίαν Θεοῦ ποδηγώμεθα, ἐκ τῶν χρειτόνων ἡμῖν καὶ τιμωτέρων αὐτὸν διαγράφομέν τε καὶ καταφέσκομεν. Εἰ οὖν ἐν ἡμῖν τοις φῶς καὶ σκότος, ζωὴ καὶ θάνατος, θνητότης καὶ άθανασία, δικαιοσύνη τε καὶ ἀδικία· καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ τῶν χρειτόνων μοίρῃ τέταχται, οἷον ζωὴ τε καὶ άθανασία, δικαιοσύνη τε καὶ ἀγάπη· τὰ δὲ ἐν τῇ τῶν χειρόνων, οἷον θάνατος, θνητότης, ἀδικία τε καὶ έχθρα, φανερὸν δτις ζωὴν τε καὶ άθανασίαν, δικαιοσύνην τε καὶ ἀγάπην, καὶ δσα τούτεις σύστοιχα, ταῦτα τῷ Θεῷ ἀνατίθεμεν, καὶ διὰ τούτων αὐτὸν διαγράφομέν τε καὶ καταφέσκομεν· καὶ γάρ δ Θεός ἐστιν ὑπὲρ φῶς, ὑπὲρ ἀθανασίαν, ὑπὲρ δικαιοσύνην, καὶ δσα τούτοις δμοια· ὠσαύτως ἐστιν ἐν ἡμῖν δράσεις καὶ τύφλωσις· τὴν τύφλωσιν ἀφέντες, τὸν Θεὸν φήσιμεν δρατικὸν ἀπαθῶς, ήτοι δινευ τῶν ἐν ἡμῖν συμβαινόντων παθημάτων τῇ δράσει· ἐν πᾶσι γάρ ἐστιν δ Θεός ἀπαθής· εἰ γάρ καὶ μηδέποτε Γραψήν ἐδεξάμεθα, τοῖς τοιούτοις ἔχνεσι τε καὶ τρόποις τὸν Θεὸν ἰχνηλατοῦμεν. Έπει οὖν ἐν ἡμῖν τοις γόνιμον τε καὶ ἀργον, γέννησις τε καὶ στερωσις, καρπός τε καὶ ἀκαρπία, βλάστησις τε καὶ ἡ ταύτης στέρησις· καὶ τὰ μὲν χρείτονα, οἷον γέννησις τε καὶ γόνιμον, βλάστησις τε καὶ δσα τούτοις δμοια· τὰ δὲ χειρόνα, οἷον ἀργον, στερωσις, ἀκαρπία καὶ ἡ τῆς βλαστήσεως στέρησις· τὸν δὲ Θεὸν διὰ τῶν χρειτόνων καταγράφομεν καὶ καταφέσκομεν, δινευ τῶν ἐν ἡμῖν συμβαινόντων συμπτωμάτων, ὥσπερ ἔφαμεν· φανερὸν δτις γόνιμον γέννησιν ἔχοντα, βλαστόν, καρπόν, καὶ τὰ τούτοις δμοια φησόμεθα. Εἰ γάρ καὶ τις τὸν τούτοις φιλονεικοῦ, φιλονεικήσω κάγὼ, δτις δ θάνατος τῇ ζωῆς χρείτων, καὶ τὸ σκότος τοῦ φωτὸς, ὑπὲρ τοις γελοῖον· ὥστε φανερὸν δτις δ Θεός γόνιμος τέ ἐστιν, καὶ γεννητικός λόγου·

¹ Rom. 1, 26.

πάσης γὰρ ἀντιλογίας ἀργούστης, τιμιώτερον τῇ γέν-
νησις τῆς στειρώσεως καὶ ἀκαρπίας· εἰ δὲ τοῦτο,
φανερὸν ὅτι ὁ Θεὸς Υἱὸν ἔχει· ἔστι γὰρ συλλογίσασθαι
οὕτως·

ἰβ'. Τὸν Θεὸν ἔχ τῶν ἐν ἡμῖν χρειτόνων γεννητι-
κὸν τε καὶ γόνιμον βλαστάνοντα προσφυῆς διαγρά-
φομεν· πᾶν δὲ τὸ οὕτως ἔχον, πρὸς οὐδὲν τὴν βλαστὸν τῇ
καρπὸν τῇ γόνον τὴν ἀναφορὰν ἔχει· συνάγεται ἄρα,
ὅτι ὁ Θεὸς πρεπόντως ἔχ τῶν ἐν ἡμῖν διαγραφόμενος,
Υἱὸν τε ἔχει (καὶ παρ' ἡμῖν καλῶς πιστεύεται καὶ
δοξάζεται) τὸν ἐξ αὐτοῦ ἐνυποστάτως καὶ ἀπαθῶς
καὶ ἀρεύστως γεννηθέντα Λόγον· εἰ δὲ τοῦτο, φανε-
ρὸν καὶ τοῖς ἀμυδρῶς συνορῷν ἴσχύουσιν, δτὶ τῇ ἐν-
υπόστατος δύναμις τοῦ Θεοῦ καὶ Σοφία, καθ' ἣν ἔστι
δυνατός, καὶ δι' ἣς ποιεῖ, καὶ ἣς χωρὶς οὐδὲν ποιεῖ,
ἢν καὶ ὁ λόγος δμοούσιον τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ καὶ
κατὰ πάντα δμοιον ἔδειξεν, χωρὶς τῆς γεννήσεως,
Υἱός τέ ἔστι Θεοῦ καὶ Σοφία καὶ Λόγος, καὶ εἰκότως
παρ' ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν ὡμολόγηται [τε] καὶ
πεπίστευται· εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, ὡσπερ οὖν καὶ
ἀληθές, ὡς δέδεικται, μάτην ἄρα ὁ βάρβαρος καὶ
ἄλογος Μωάμετ ἦμᾶς ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ πλαστογρα-
φηθείσῃ βίβλῳ ὡς κοινωνητάς καὶ ἐταιριστάς δια-
κωμψεῖ, ἢγουν ὡς ἔτερον Θεὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ
καὶ Πατρὸς, παρὰ τὸν ἔνα καὶ φύσει καὶ ἀληθείᾳ
Θεὸν, ἔξιθεν παρεισχρίνοντας. Εἰ οὖν ὁ λόγος ἐκ
κοινῶν ἐννοιῶν καὶ λογικῶν μεθόδων τὴν δύναμιν
τοῦ Θεοῦ, καθ' ἣν ἔστιν ὡς ἔχων δύναμιν, καὶ δι' ἣς
ποιεῖ, καὶ ἣς χωρὶς οὐδὲν ποιεῖ, ἢ καὶ Σοφία καὶ
Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἔστι τε καὶ λέγεται, ἐν-
υπόστατόν τε καὶ δμοούσιον καὶ κατὰ πάντα δμοιον
τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ Υἱὸν τὴν αὐτὴν εἶναι, ὡς
καλῶς παρ' ἡμῖν πιστεύεται, τρανῶ; ἔδειξεν· ἀρι-
δηλότατα πόρρω που ἔξωστράκισ, καὶ ἀπεσείσατο,
καὶ φευδεῖς ἐνέφηνεν ὑμᾶς τοὺς ἐπὶ τῇ θεότητι τὸ μετά
τὸ ἐνιατὸν τῆς φύσεως, καὶ τὸ ἐν τῇ ιδιότητι ἥτουν
ὑποστάσει δμολογοῦντας· καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸν
Υἱὸν δμοούσίους καὶ κατὰ πάντα ταυτούς, πλὴν τῆς
ἀγεννησίας καὶ τῆς γεννήσεως μὴ προσιεμένους·
διὸ τέλειος ἀν τῇμην ὁ λόγος τῆς κατασκευῆς κατ-
εφαίνετο, καὶ οὐδενὸς δεδμενος; τοῖς ἐθέλουσιν, δσον
κατὰ τὸ δυνατὸν ἐκ κοινῶν τε ἐννοιῶν καὶ φυσικῶν
ἐπιχειρήσεων, τῶν ὑπὲρ φύσιν τὰς ἀποδείξεις δέ-
χεσθαι· ὅτι ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ Εχει Υἱὸν δμοιον αὐτῷ
κατὰ πάντα, δντερ ἀπαθῶς καὶ ἀχρόνως καὶ ἀρεύ-
στως γεγέννηκεν· δε καὶ Λόγος καὶ Σοφία καὶ Δύνα-
μις ἐνυπόστατος τοῦ Θεοῦ ἔστιν, καὶ καλῶς παρ'
ἡμῶν πιστεύεται.

ἰγ'. 'Ἄλλ' ἐπεὶ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ
καὶ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, καὶ σὺν Υἱῷ τὸν κόσμον
ζωογονοῦν, καὶ ἀναπλάττον καὶ πρὸς τὴν ἀμείνω
ζωὴν μεταστοιχειοῦν, δμοφύες τέ ἔστι καὶ δμοούσιον
τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ ισότιμον, τῆς μιᾶς ἀληθεοῦς
θεότητος μία ὑπόστασις πεφυκός· καθ' ὃ καὶ παρ'
ιμμῶν τῶν Χριστιανῶν καλῶς πιστεύεται τε καὶ
ηρύττεται· φέρε καὶ περὶ ἐκείνου τὸν λόγον ποιή-
ιμαι, καὶ τὰς ἀποδείξεις μάθλον ἐκ κοινῶν ἐννοιῶν
ταραστήσομαι, καὶ ἐκ Γραφικῶν φήσεων· Ζ' ὁ τῆς

A instructuositatem. Quod si ita se habet, perspicuum
est Deum habere Filium. Sic enim argumentari
licet.

12. Deum ex iis, quae in nobis sunt potiora, ge-
nitivum et secundum et germinantem esse, apte
definimus: alqui cuncta hujusmodi vocabula ad
filiū, aut germe, aut fructū, aut genitūam
referuntur: colligitur ergo Deum congrue ex
nostris rebus definiri solitum, Filiū quoque la-
bore (idque a nobis recte credi et existimari),
nempe illud quod enhypostatice et impassibiliter, et
sine ullo fluxu genitum Verbum est. Quod si ita est,
perspicuum fit etiam illis qui exiliter cernere que-
unt, enhypostaticam Dei potentiam atque sapien-
tiam, qua potens est, et qua agit, et sine qua
nihil agit, quam etiam sermo noster consubstan-
tiālē Deo Patri, et per omnia similem demonstra-
vit, excepta generatione, Filiū esse Dei atque
Sapientiam et Verbum, idque merito nos Christianos
confiteri et credere. Jam si hoc verum est, ceu
reipso verum demonstratum est; temere prorsus
barbarus stolidusque Mohamedes, in suo falso li-
bro nos tanquam coimicarios et associantes
irridet, quasi Deum alium, Dei Patris Filiū, p̄r-
ter unum naturalem vereque Deum, extrinsecus
invebamus. Si ergo sermo noster ex communib⁹
notionibus logicisque methodis, Dei potentiam, qua
potens est, et qua agit, et sine qua nihil agit, que
C etiam Sapientia Verbumque Dei Patris est ac dici-
tur, enhypostaticam et consubstantialem et per om-
nia similem Deo Patri, eamdemque esse Filiū, ut
bene a nobis creditur; si hæc, inquam, sermonis
nostrī series lucide demonstravit, indubitanter vos
procul abegit dispulitque, mendacesque coarguit,
qui duni p̄pter naturæ unitatem, proprietatem
quoque sive hypostasim consitentem, Patrem Filium-
que consubstantiales, et per omnia eosdem, exce-
pta innativitate et generatione, non recipitis. Pro-
p̄terea nq̄bis quidem videbatur perfectus argumen-
tationis nostræ sermo, et siquidem hi vellent, ni-
hil desiderandū relinquere; quatenus ex communi-
nibus notionibus physicisque argumentis, res q̄m
supra naturam sunt, demonstrationem patientur:
nempe quod Deus Pater Filiū habet similem sibi
per omnia; quem impassibiliter et intemporaliter
et sine ullo fluxu, genuit; qui et Verbum et Sapien-
tia et Potentia enhypostatica Dei est, recteque a
nobis creditur.

13. Sed quia Spiritus quoque, qui a Deo Patre
procedit, et cum Filio mundum vivificat et resor-
mat, et ad meliorem vitam transmutat, homogeneous
est et consubstantialis Patri ac Filio et æque ho-
norabilis, unius veræ Deitatis persona singularis
existens, sicut a nobis Christianis recte creditur
ac prædicatur; agesis de illo quoque sermonem
instituam, imo potius demonstrationes ex communi-
nibus notionibus exhibeo, necnon ex Scriptura
testimoniis, ut fiduci doctrina de sancta Trinitate

secundum proprietates, id est, personas unicam- que divinitatem ac dominationem et potestatem atque monarchiam, sarta tectaque sit, et a nemine alterius fidei homine repellatur. Quoniam fidei evidentis nobis instar est communium notionum usus; præter hunc autem, prophetarum inspiratio a divino Spiritu suppeditatur, eaque manifeste nobis enarrat Deum omne creatum conservare ac servare, vivificare, et divinos iusticiæ, charismatum varias rationes et sanctificationes dignis præbere, sicut vestra quoque scriptura consonat; ex pluratum est Deum multo prius et sanctum esse, et ex divina consuetudine mundum custodire ac servare, et ad meliorum morum conditionem deducere. Nam si forte hoc aliquis vesanus non concedat, is Deum omni carentem sanctitate diceret. Quo- modo autem ille volentibus omnibus divinae gracie divitias ad lauriendum sine ulla sni immunitatione proponit? nam si ipse sanctitate caret, certe ne sanctificabit quidem: nemo enim quod non habet dat cuiquam: vel cuius ipse rei paupertate laborat, eadem alios ditabit. Si Deus itaque non est sanctitatis particeps, sine dubio creatura universa multo magis desertissima erit a gratia et a divino munere. Atqui creatura haud omnino destituitur gratia et sanctitate ac præsidio; quomodo enim secus subsisteret? itaque manifestum est illum, qui hæc tribuit, id est Deum, substantialis sanctitatis multo esse pleniorem, et cum sanctitate mundum gubernare. Si ergo Deus in sanctitate ver- saus mundum sanctificat et dirigit, eumque exsistente divinis inspirationibus et doctrinis atque charismatibus implet, patet eum sine sanctitate non esse. Porro omne quod sanctitatem habet, eam vel adoptivam habet vel naturalem. Jam si adoptivam habet, vel uno syllogismo rei absurditatem cognoscere licet. Deus adoptivam habet sanctitatem suam atque inspirationem: atqui omnia quod ita habet, proficiendo perficitur: concluditur itaque ut Deus proficiendo perficiatur. Quod de Deo sine blasphemia dici nequit.

A ἀγίας Τριάδος κατὰ τὰς ιδιότητας; ήγουν ὑποστάσεις καὶ τὴν μίαν θεότητα καὶ χυριότητα καὶ ἔξουσιαν καὶ μοναρχίαν πιστευτικὸς λόγος, βέβαιος καὶ ἀτρα- λής εἶη, καὶ παρὰ μηδενὸς ἐπεροπίστου παραχρου- μενος· ἀρξόμεθα δὲ καὶ περὶ τούτου ὡδε· Ἐπειδὴ πίστις ἡμῖν ἐναργῆς τῇ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν ὑποτέ- θειται χρῆσις, ὑπὲρ δὲ ταύτης τῇ τῶν προφητῶν ἐμπνευσίς διά τοῦ θείου Πνεύματος καθίσταται, αὗτη δὲ σαφῶς ἡμῖν διαγηρεύει, διτι δὲ θεός τὴν δη- μιουργίαν ἀπασαν φρουρεῖται τε καὶ ἐπιθάλπει, ζωογονεῖ τε καὶ ἐμπνεύσεις θείας καὶ χαρισμάτων τρόπους καὶ ἀγιασμοὺς τοῖς ἀδείοις παρέχει, καθ' ἄ- κα τὸ ὑμέτερον γράμμα συνῳδὸν τούτοις φθέγγεται, φωνερὸν διτι δὲ θεός πολλῷ πρότερον ἀγιός ἐστι καὶ ἐν ἀγιασύνῃ θείᾳ τὸν κόσμον φρουρεῖ τε καὶ ἐπι- θάλπει καὶ πρὸς τὴν χρείττονα διαγωγὴν διεξάγει· εἰ γάρ καὶ τις τοῦτο ἀφράτων οὐδὲ δοίη, τὸν θεὸν φή- σεις παντελῶς ἐστερῆσθαι ἀγιασύνης· καὶ πῶς ἀν διάτοις τοῖς θέλουσιν ἀπεστι τὸν πλοῦτον τῆς θείας χάριτο; ἀρύεσθαι ἀπροσπαθῶς ἐντίθησιν, εἰπερ διάτοις ἀμοιρός ἐστιν ἀγιότητος; Εἰ οὖν διάτοις ἀμοιρός ἐστιν ἀγιότητος, οὐδὲ ἀγιάσει· οὐδὲν γάρ τῶν διντῶν, διπερ οὐ κατατηται παράσχη τινί, καὶ οὐ πένεται ἀλ- λους καταπλουτίσει. Εἰ οὖν δὲ θεός ἀμοιρός ἐστιν ἀγιότητος, δῆλον διτι καὶ τῇ κτίσις ἀπεστι πολλῷ μᾶλλον ἔργημη ἀν εἴη χαρισμάτος τε καὶ θείου τρό- που· ἀλλὰ μή τῇ κτίσις οὐ παντελῶς ἔργημη θείου χαρισμάτος καὶ ἀγιασύνης καὶ ἀσφαλείας καθίστα- ται· πῶς γάρ ἀν καὶ συνείχετο; δῆλον διτι καὶ διά ταύτης μεταδοτικὸς, διπερ ἐστι θεός, πολλῷ πλέον οὐσώδους ἀνάπλεως ἐστιν ἀγιότητος, καὶ ἐν ἀγια- σύνῃ ἀγιός ὁν, τὸν κόσμον ἀγιάζει καὶ διευθετεῖ, καὶ θείων ἐμπνεόστεων καὶ μυήσεων καὶ χαρισμάτων διντῶν ἐμπίμπλησι, φωνερὸν διτι ἀγιότητα ἔχει· πᾶν δὲ τὸ ἔχον ἀγιότητα, τῇ θετῶς ταύτην ἔχει τῇ φύσει· ἀλλ' εἰ μὲν θετῶς ἔχει, σκοτεῖν ἐστι διά συλλογισμοῦ τὸ διτόπον· δὲ θεός θετὴν ἔχει τὴν αὐτοῦ ἀγιότητά τε καὶ ἐμπνευσίν· πᾶν δὲ τὸ οὐτως ἔχον, ἐκ προκοπῆς τελειοῦται· συνάγεται ἀρα διτι δὲ θεός κατὰ προκο- πήν τελειοῦται· διπερ ἐστιν ἐπι θεοῦ λέγειν βλάσ- φημον.

14. Item aliter. Si Deus adoptivam habet sanctitatem suam atque inspirationem, patet eum extrinsecus illam accepisse: atqui omnis qui illa accepit, ab alio accepit: nulla enim res existens ipsa per se et sibi dat et datur, sanctificat ei sanctificatur, illuminat et illuminatur; sicut idem homo non docet et docetur. Si ergo Deus sanctitatem ab alio accepit, vel a pari accepit, vel a minore, vel denique a majore. Sed enim quod ab horum nemine accepit, hinc constat: nam qui sanctitatem ab aliquo accipit, ut sanctificetur accipit: qui autem accipiendo sanctificatur, a majore accipit et sanctificatur. Porro horum alter est deterior, alter æqualis; nam meliorem Deo neminem esse com- munis nobis sensus suadet. Igitur Deus ab alio sanctitatem suam non accepit. Quod si nequaquam

D ιδ. Καὶ ἀλλως· Εἰ δὲ θεός θετὴν ἔχει τὴν αὐτοῦ ἀγιότητά τε καὶ ἐμπνευστήν, δῆλον διτι θύραθεν αὐτὴν εἰληφεν· πᾶν δὲ τὸ οὐτως ἐσχηκός, περ' ἐτέρου τῶν ταύτην εἰληφε· καὶ γάρ οὐδὲν τῶν διντῶν αὐτὸν ἀστερεῖ καὶ παρέχεται, ἀγιάζει τε καὶ ἀγιάζεται· ὥσπερ οὐδὲ τὸ αὐτὸν διδάσκει τε καὶ διδάσκεται. Εἰ οὖν δὲ θεός περ' ἐτέρου ταύτην εἰληφεν, ήτοι ἀπὸ Ισοῦ, τῇ ἀπὸ ἐλάττονος, τῇ ἀπὸ χρείττονος· ἀλλ' εἰ μὲν οὐκ ἀπὸ οὐδενὸς τούτων ἐνδέχεται, ἐντεῦθεν δῆ- λον· τὸ μὲν γάρ ἀγιότητά πως ἐξ τίνος μεταλαμβά- νον, ἀγιαζόμενον πως μεταλαμβάνει· τὸ δὲ ἀγιάζ- μενον ἐν τῷ λαμβάνειν, ἀπὸ χρείττονος μεταλαμβά- νει καὶ ἀγιάζεται· τούτων δὲ τὸ μὲν χειρον, τὸ δι- ισον· χρείττον δὲ θεοῦ δύος ἔστιν, ὡς τῇ κοινῇ ἐννοεῖται· οὐκ δρα δὲ θεός περ' ἐτέρου τὴν αὐτοῦ ἀγιότητα εἰληφεν· εἰ δὲ μή περ' ἐτέρου, δῆλον διτι οὐδὲν ἔξω

Θεον· εἰ δὲ μὴ Εξωθεν, οὐδὲ θετῶς· διὸ τὸ πᾶν τὸ θε-
τῶς τηλοῦτον εἶναι.

ιε'. Καὶ ἄλλως· Εἰ δὲ θεός θετὴν ἔχει τὴν ἀγιότητα, φανερὸν δτι συμβένηκεν αὐτῷ· πάν δὲ συμβε-
νηκός, πεπερασμένον τέ ἐστι, καὶ ἐν κτιστῇ φύσει
δηλούντι εἶναι ἔχει· συνάγεται ἄρα δτι δὲ θεός κτι-
στὸς ἐστι, καὶ κτιστὴν φύσιν ἔχει· εἰ δὲ τοῦτο, ἢτοι
παρ' ἑαυτοῦ ἔκτισται, ή παρ' ἑτέρου· ἀλλ' εἰ μὲν
παρ' ἑαυτοῦ, ἔσται κατὰ ταυτὸν ἀυτὸς παράγων
καὶ παραγόμενος, κτίζων καὶ κτιζόμενος, δημιουρ-
γῶν καὶ δημιουργούμενος· οὐδὲν δὲ τῶν δημιουρ-
γῶν ἐστιν· οὐχ ἄρα δὲ θεός παρ' ἑαυτοῦ ἔκτισται·
ἀλλ' οὐδὲ παρ' ἑτέρου· εἰ γάρ καὶ τοῦτο δοκεῖ τις,
ἔσται τοῦ Θεοῦ θεός· καὶ περὶ ἐκείνου τὰ αὐτὰ ἀπο-
ρήσομεν, καὶ τοῦτο ἐπ' ἀπειρον· οὐχ ἄρα δὲ θεός θε-
τὴν ἔχει τὴν αὐτοῦ ἀγιότητα καὶ ἐμπνευσιν τῶν χα-
ρισμάτων. Εἰ οὖν δὲ λόγος, διὰ πολλῶν ἐπιχειρημά-
των, ἀδύνατον ἔδειξε τὸ θετῶς ἔχειν τὸν θεόν· τὴν
αὐτοῦ ἀγιότητα καὶ ἐμπνευσιν; φανερὸν δτι φύσει
αὐτὴν ἔχει· εἰ δὲν φύσει αὐτὴν ἔχει, ἢτοι ἐξ ἀνάγ-
κης ή ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· ἀλλ' δτι μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
οὐ πρότεστοι, δῆλον· τὸ γάρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀποτυ-
χία φύσεώς ἐστιν· ἀποτυγχάνει γάρ ή φύσις ἐντοτε
τῶν ἐπ' ἐλαττόνων· ἐπιτυγχάνει δὲ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης· τὸ δὲ ἀποτυγχάνειν ἐπὶ τῆς
Θείας φύσεως, ἀνοίκειόν ἐστιν· εἴπερ πᾶσα ἀποτυχία
μετὰ πάθους· δὲ δὲ θεός παντὸς πάθους ἀνώκισται·
οὐχ ἄρα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ θεός ἔχει τὴν αὐτοῦ ἀγιό-
τητα· λείπεται ἐξ ἀνάγκης· εἰ δὲ ἐξ ἀνάγκης, καὶ δεὶ^C
ἐστιν, εἴπερ τοιαῦτα τὰ ἐξ ἀνάγκης· εἰ δὲ δεὶ δεῖται
ἡ ἀγιότης καὶ ή ἐμπνευσις τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ, ἢτοι
ώς ἐνυπόστατος τέ ἐστι, καὶ καθ' ἑαυτὴν τὸ εἶναι
ἔχει· ή ὡς ἐτεροῦ πόστατος καὶ συμβενηκός· ἀλλ' δτι
μὲν ὡς ἐτεροῦ πόστατος καὶ συμβενηκός οὐχ ἐστιν,
ῶδε δηλοῦται δηλον.

subsistit, et est accidens. Sed quod ea in altero
fiat.

ιε'. 'Ο θεός ἀπλούστατος ἐστι, καὶ πάτερ συνθέ-
σεως καὶ συνθετικῆς ἐννοίας ἐπέκεινα, ὡς καὶ αἱ
κοιναὶ ἐννοίαι ἔχουσι· πάν δὲ συμβενηκός μετὰ τοῦ
ῷ συμβενηκέν, σύνθετον ἐστιν καὶ λογίζεται· διὸ
ἔστι συλλογίσασθαι οὔτως· 'Ο θεός ἀπλούστατος
ἐστι· πάν δὲ συμβενηκός μετὰ τοῦῷ συμβενηκέν,
οὐχ ἀπλοῦν τέ ἐστι καὶ λογίζεται· συνάγεται ἄρα δτι
δὲ θεός ἀνεπίδεκτος συμβενηκός· ἔχει δὲ ἀγιότητα
ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐμπνευσιν, ή καὶ Πνεῦμα Θεοῦ καὶ εἴ-
ται, καθ' ἀ μαρτυρεῖ καὶ τὸ ὑμέτερον γράμμα,
ἥγουν ή τοῦ Μωάμετ βίβλος (5)· οὐχ ἄρα δεῖτι συμ-
βενηκός· εἰ δὲ οὐ συμβενηκός, ἐνυπόστατον ἐστι, καὶ
καθ' ἑαυτὸν τὸ εἶναι ἔχει· ἐστι δὲ καὶ δεῖ· πᾶν δὲ τὸ
ἐνυπόστατον, καὶ καθ' ἑαυτὸν τὸ εἶναι ἔχον, ἀλλ' δη,
οὗτος ἀρχὴν ἔχει χρονικὴν οὕτε τέλος· τὸ δὲ οὕτως
ἔχον, πάντως καὶ ἀκτιστόν ἐστι· καὶ ἀγένητον· συ-
νάγεται ἄρα, δτι ή τοῦ Θεοῦ ἀγιότης καὶ ή ἐμπνευ-
σις, ή καὶ Πνεῦμα Θεοῦ λέγεται παρὰ τῇ Θείᾳ
Γραφῇ, ἀγένητόν [ita cod.] ἐστι καὶ ἀκτιστόν· ἀγέ-

A ab alio, constat quod nec extrinsecus. Quod si
minime extrinsecus, ne adoptive quidem: omne
enim adoptivum ita se habet.

15 Adhuc aliter. Si Deus adoptivam habet san-
ctitatem, constat eam illi accidisse. Quidquid
autem accidit, limitatum est, et in natura creata
sine dubio habet subsistentiam. Colligitur ergo
Deum esse creatum, et creatam habere naturam.
Quod si ita est, vel a se ipso creatus fuit, vel ab
aliо. Sed si a se ipso, erit idem producens simul
et productus, creans et creatus, artifex et arte-
factus. Atqui nihil huiusmodi in rerum natura
est: non igitur semet ipse creavit Deus. Sed neque
ab alio creatus fuit; nam si hoc quispiam conce-
dat, erit Dei Deus, deque hoc similiter ambiguum;
idque in infinitum. Non igitur Deus adoptivam
habet sanctitatem suam et donorum inspirationem.
Si ergo sermo noster multis argumentis impossi-
bile ostendit adoptivam a Deo possideri sanctita-
tem suam et inspirationem, constat eam naturaliter
ab eo haberi. Si ergo naturaliter eam habet, id vel
necessarin, vel plerumque; sed quod non plerum-
que, constat; nam quod plerumque tantum evenit,
id naturae defectum indicat: frustrationem enim
aliquando natura patitur dum minorem partem
fert: bono autem successu utilitur tum in iis que
plerumque accidunt, tum etiam in necessariis.
Atqui frustrari in divinam naturam non cadit;
siquidem omnis frustratio non sine passione est:
Deus vero cuilibet passioni superior. Non ergo
habet Deus quasi plerumque sanctitatem suam.
Reliquum est, ut necessario. Sed si necessario,
semper quoque habet, quandoquidem haec necessa-
riorum natura est. Jam si semper Deo inest sua
sanctitas et inspiratio; ea quidem vel enhypostati-
ca est, et per se ipsa subsistit; vel in altero
non subsistat nec sit accidens, ita sere palam

16. Deus simplicissimus est, omnique composi-
tioni compositoque mentis conceptui superior,
sicut et communis notiones tenent. Omne autem
accidens, æque ac illud cui accidit, compositum est
et ita reputatur. Quare sic licet argumentari: Deus
simplicissimus est: omne autem accidens æque ac
illud cui accidit, neque simplex, est neque reputa-
tur: concluditur ergo Deum esse accidentis inca-
pacem. Habet autem sanctitatem in se ipso et in
inspirationem, quæ etiam Spiritus Dei vocatur, sicut
etiam vestra Scriptura testatur, id est Mohamedis
liber. Itaque illa non est accidens. Quod si non
accidens, enhypostatica est, et in se ipsa subsisten-
tiā habet, semperque est, neque temporale
initium habet neque finem. Quod vero ita se habet,
id omnino increatum est et ingenitum. Conscitur
ergo ut Dei sanctitas atque inspiratio, quæ et Spi-
ritus Dei dicitur apud divinam Scripturam, inge-
nitia sit et increata. Jam ingenitum cum ingenito,

quatenus non fuit factum; et increatum cum in-
creato, quatenus non fuit creatum, idem est et
homogeneum atque consubstantiale. Pater profecto
enhypostaticam esse sanctitatem Dei, quæ etiam
Spiritus a divinis Scripturis dicitur, verus-
que Deus est, et consubstantialis Deo Patri Filioque
eius.

47. Si ergo Deus Pater, ut omni communi sen-
sui consentaneum est, enhypostaticus est, semper-
que et in se ipso existentiam habet: demonstra-
tum est, potentiam quoque Dei, qua potens est, et
qua agit, et sine qua nihil agit, quæ Verbum quo-
que et Sapientia Dei est ac dicitur, et perpetuum
esse et enhypostaticam. Similiter autem etiam san-
ctitas, quæ et Spiritus Dei dicitur, enhypostatica
est et perpetua, et in se ipsa subsistentiam habet.
^B Quod autem perpetuum est, cum perpetuo et per-
petuo; et enhypostaticum, cum enhypostatico et
enhypostatico, tres esse hypostases homogeneas
consubstantialesque comperties. Atque hic nobis
est Deus Pater et Filius et Spiritus sanctus. Ille
quidem genitor et productor, impassibiliter, in-
quam, intertemporaliter et incorporaliter. Reliqui
autem, alter genitura, alter processio. Nam si Pater
est verus Deus, Filius pariter ac Spiritus sanctus,
tanquam eadem et una deitas, indivise, tanquam
in divisione, ut ita dicam, spectata. Et tamen haud
tres illi. Quodque hoc verum sit, ut superius pro-
mis, conahor ostendere. Omnis numerus est quanti-
tatis subjectarum rerum demonstrativus, non
autem naturæ rerum; idque non quatenus eadem
sunt, sed quatenus diversæ. Similiter etiam omnis
connumeratio, id est, in unum numerum complexio,
diversitatem, quatenus alia est, compositio com-
plexioque est. Idque sicut manifestum, si quis au-
reum nummum sumat, eumque in quinque com-
minuat signatos nummulos, jam non quinque au-
reos dicet, ut rei ejus naturam denotet, sed quinque
aureos signatos solidos, ut rei subjectæ quantita-
tem significet, et hos quidem non tanquam unum
quid, sed diversos. Pari modo hi rursus connu-
merant, id est quinque in unum numerum coadu-
nati, diversorum quatenus alii sunt compositio-
nem consciunt. Etenim numerus, diversarum rerum quatenus diversæ sunt, comprehensivus com-
plexiusque est.

48. His a nobis expositis, animadverte quid compro-
batum sit. Quoniam divina ac beata natura, tota quale-
bus tota, indivise in Patre et Fili et Spiritu sancto spe-
ciatur, ut sermo noster ostendit: neque in hoc plus est,
in illo minus, sed æqualiter pariterque prædicamentum
fit; neque aliud prius, aliud posterior ab ipso præ-
dicamento significatur, sed unum quid coæternum.
et omnimode simile: etenim totum vel ante partes
cogitur, vel in ipsis participibus; idque rursus vel
in uno totum, ceu totum indivise spectatur,
vel etiam in reliquis: totum autem dico, non id
quod ex partibus compositum conglutinatumque
est; absit! sed id, quod utpote natura, in personis
propriis spectatur. Ex dictis, inquam, constat, Patrem

A νητον δὲ ἀγενήτῳ καθ' οὐ γέγονε, καὶ ἀκτιστον
ἀκτιστῷ καθ' οὐχ ἐκτισται, τῇ φύσει ταυτὸν ἔστιν
εἰ δὲ ταυτὸν, καὶ διοφυὲς καὶ διφούσιον· φανερὸν
ἄρα δι τὴν ἐνυπόστατος ἀγιότης τοῦ Θεοῦ, ή καὶ
Πνεῦμα παρὰ τῶν θείων Γραφῶν τρανῶς λέγεται,
Θεῖς τέ ἔστιν ἀληθινός, διφούσιος τῷ Θεῷ καὶ Πα-
τρὶ καὶ τῷ Υἱῷ αὐτοῦ.

^C Εζ'. Εἰ οὖν οὐ Θεὸς καὶ Πατήρ, ὡς πάσαις κοιναῖς
ἐννοίαις ἐπόμενον, ἐνυπόστατός τέ ἔστι, καὶ δεὶ καὶ
καθ' ἑαυτὸν τὸ εἶναι ἔχει· διδειχται δὲ δι τὴν δύ-
ναμις τοῦ Θεοῦ, καθ' ήν ἔστι δυνατός, καὶ δι' ής
ποιεῖ, καὶ ής χωρὶς οὐδὲν ποιεῖ. ή καὶ Λόγος καὶ
Σοφία Θεοῦ ἔστι τε καὶ λέγεται, δεὶ τέ δοτε καὶ
ἐνυπόστατος· ὡταύτως δὲ καὶ τὴν ἀγιότης· ή καὶ
Πνεῦμα Θεοῦ λέγεται, ἐνυπόστατός τέ ἔστι, καὶ δεὶ,
καὶ καθ' ἑαυτὸν τὸ εἶναι ἔχει· τὸ δὲ δεὶ καὶ δεὶ καὶ
δεὶ· καὶ ἐνυπόστατον [cod. ἐνυποστάτῳ καὶ] τῷ ἐν-
υποστάτῳ καὶ ἐνυποστάτῳ διοφυεῖς καὶ διφούσιοις
εὐρήσεις· καὶ τοῦτο ἔστιν οὐ Θεὸς ἡμῖν οὐ Πατήρ καὶ
Υἱός καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον· οὐ μὲν γεννήτωρ καὶ
προβολεὺς, λέγω δὴ ἀπαθῶς καὶ ἀχρόνως καὶ ἀσω-
μάτως· τῶν δὲ τὸ μὲν γένηνημα· τὸ δὲ, πρόβηνημα·
εἰ γάρ καὶ οὐ Πατήρ Θεός τέ ἔστιν ἀληθινός, καὶ οὐ
Υἱός καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ὡς τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς
Θεότητος, ἀμερίστως ὡς ἐν μεριστοῖς, ἵν' οὗτως εἰ-
πω, θεωρουμένης· ἀλλ' δύμας οὐ τρεῖς Θεοί· καὶ δι τοῦτο
ἀληθίας, ὡς ὑπεροχόμην ἀνιστέρω, πειράζομαι
δεῖξαι. Πᾶς ἀριθμὸς τῆς ποσότητος τῶν ὑποκειμένων
ἔστι δηλωτικός, οὐ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, καὶ
τούτων οὐχ ἢ ταυτῶν, ἀλλ' ἢ διαφόρων· δύμας δὲ καὶ
πᾶσα συναριθμητική, τουτέστιν ἡ εἰς ἓντα ἀριθμὸν
συναριθμητική, τῶν ἑτεροτήτων πως, ἢ ἐπέρα δοτεν,
σύνθετις ἔστι καὶ συναριθμητική· καὶ τοῦτο δῆλον, εἰ
λάθει τις χρυσὸν, καὶ τούτον κατακερματίσῃ εἰς
πέντε χαρακτήρας, οὐχὶ πέντε χρυσοῦς ἐρεῖ δπως
τὴν φύσιν ὑποσημάνη, ἀλλὰ πέντε χρυσίνους χαρ-
ακτήρας, δπως τὴν ποσότητα τῶν ὑποκειμένων δη-
λώσῃ· καὶ τούτων οὐχ ἢ ταυτῶν, ἀλλ' ἢ διαφόρων·
ώσαυτως δὲ καὶ ταῦτα συναριθμούμενα, τουτέστιν
εἰς ἓν ἀριθμὸν τῶν πέντε συναριθμούμενα τῶν ἑτερο-
τήτων πως καθ' οὐτερα τὴν σύνθετιν εἰσάγουσιν·
καὶ γάρ οὐ ἀριθμὸς τῶν διαφόρων πραγμάτων, ἢ διά-
φορά ἔστι, πειρατικὸς καὶ περιληπτικὸς δι εἴη.

^D Εγ'. Τούτων οὖν ἡμῖν ὑποτεθέντων, σκόπει τὸ
κατασκευαζόμενον. Τῆς θείας καὶ μακαρίας φύσεως
ὅλης ὡς δλης, ἀμερίστως. Ἐν τε τῷ Πατρὶ καὶ τῷ
Υἱῷ καὶ τῷ ἄγιῳ Πνεύματι θεωρουμένης, ὡς οὐ λό-
γος έδειχεν· καὶ οὐ τοῦ μὲν μᾶλλον, τοῦ δὲ ήτον,
ἀλλ' ἐκ τοῦ καὶ ισοχλεῶς τῆς κατηγορίας κατ-
ηγελμένης· καὶ οὐ τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ διτερον
τῆς κατηγορίας ἐμφαινούσης, ἀλλ' ἄμα καὶ συναϊδίως
καὶ κατὰ πάντα διμοιστρόπως οἰστης· καὶ γάρ η δλό-
της η πρὸ τῶν μερῶν ἐπινοεῖται, η ἐν τοῖς μετ-
έχουσι· καὶ τούτων η ἐν τῷ ένι δλη ὡς ὅλη ἀμερί-
στως θεωρουμένη, η καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς· διλότητα δὲ
φημι οὐ τὴν ἐκ τῶν μερῶν συγκειμένην καὶ σύνθε-
τον, ἀπαγε, ἀλλὰ τὴν ὡς φύσιν ἐν ταῖς αἰχεταῖς ὑπο-

στάσεσιν θεωρουμένην· φανερὸν δὲ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, κατὰ μίαν θεότητά τε καὶ ἔχουσιαν καὶ κυριότητα ταυτίζονται, καὶ ἐν εἰσιν· εἰπερ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς θεότητος ἐπ' ἵστης πεφύκασιν. Εἰ οὖν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον καθ' ὅτις μιᾶς θεότητος τε καὶ ἔχουσιας ἴσοις εἰσιν, ἐν τέ εξι καὶ πιστεύονται, ὡμολόγηται δὲ δὲ τὰς ἀριθμὸς τῆς ποσότητος τῶν ὑποκειμένων ἐστὶ δηλωτικός, καὶ οὐ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων· καὶ τούτων οὐχ ἢ ταυτῶν, ἀλλ' ἢ διαφόρων· καὶ πᾶσα συναριθμήσις, τουτέστιν ἡ εἰς ζηταριθμὸν συναριθμεῖσις τῶν ἔτεροτετων ποιεῖ, ἢ ἔτερά ἐστι, σύνθεσίς ἐστι, φανερὸν δέ τις Θεὸν τὸν Πατέρα ίδιως λέγοντες, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, οὐ τρεῖς θεοὺς εἰσάγομεν συναριθμοῦντες τὴν φύσιν· ἡν γάρ ἂν ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ συναριθμητική φύσις, καὶ οὐ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων τῆς ποσότητος, καὶ τῶν ταυτῶν ἢ ταυτά ἐστι, καὶ οὐχὶ τῶν ἔτερων ἢ ἔτερά ἐστιν, διπερ οὐχ ὡμολόγηται· διὸ Πατέρα δηλογοῦντες καὶ Υἱὸν καὶ Πνεῦμα ἄγιον, οὐ καθ' ὁ Πατὴρ ἢ Υἱὸς ἢ Πνεῦμα ἄγιον ἐν ἐστι καταγγέλλομεν (ταῦτα γάρ διάφορα), ἀλλ' ἢ μία θεότητας τε καὶ ἔχουσα, καὶ εἰς Θεὸς θεωρεῖται, καὶ τρία ταῖς ὑποστάσεσι πιστεύηται.

Θ. Καὶ ἄλλως ἐστι δεῖξαι, δὲ τρεῖς θεοὺς εἰσάγομεν ἐπὶ τῇ μιᾷ θεότητι, καὶ τρεῖς ὑποστάσεις δηλογοῦμεν· εἰ οὖν ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἀκριβῶς παρ' ἡμῖν δέδειχται· δὲ τῆς μιᾶς καὶ ἀκτίσου καὶ ἀγενήτου θεότητος συναδίως ἔχουσι, καὶ μία φύσις τῶν τριῶν κατηγορεῖται, καὶ οὐχ ἔτέρα καὶ ἔτέρα, φανερὸν δὲ τρεῖς ὑποστάσεις λέγοντες, οὐ συνεισάγομεν καὶ τρεῖς θεούς· εἰ γάρ τις ἡμῖν τοῦτο καταφημένει, οὐδὲν ἄλλο αὐτὸν ἐστι λέγειν, ἀλλ' ἢ κατὰ ταυτὸν ἐν τε καὶ πολλὰ εἶναι, καὶ τὴν ἀντίφασιν συναληθεύειν, καὶ τὰ ἐλάττονα τῶν ἐπιπλέον κατηγορεῖσθαι καὶ ἔξισάζειν, διπερ οὐδὲ ταῖς λογικαῖς μεθόδοις, οὐδὲ τῇ ἀληθείᾳ σύμφιυνον· καὶ διπως ἡμῖν σαφὲς γένηται τὸ λεγόμενον, ὡς ἐν ὑποθέσει τριῶν ὑποστάσεων μόνων κατηγορουμένη, οἷον Πέτρου, φημὶ, καὶ Παύλου καὶ Θωμᾶ· αὕτη οὖν ἡ φύσις δλη ὡς δλη ἀμερίστως ἐπὶ Πέτρου καὶ Παύλου καὶ Θωμᾶ κατηγορεῖται· καὶ γάρ ἔχαστος [cod. ἔχαστον] τούτων, ζῶν λογικὸν θνητὸν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν ἐστι· φανερὸν δὲ τὰ μετέχοντα, καθ' ὁ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς φύσεως μετέχουσιν, ἐν τε καὶ ταυτά εἰσι· καθ' ὁ δὲ διάφορα ταῖς ὑποστάσεσι, καὶ τὸν τρεῖς ἀριθμὸν ἐκληρώσαντο. Εἰ οὖν τις τὴν ἀνθρωπος φωνὴν, ητις ἐστὶ φύσεως δηλωτικὴ ἐπὶ τῶν τριῶν ὑποστάσεων, μίαν οἶσαν καὶ τὴν αὐτὴν καὶ ἀμερίστως αὐτῶν κατηγορουμένην, εἴτα καὶ ὡς τριῶν συναριθμουμένων, καὶ ταύτην τὴν ἀνθρωπος φωνὴν ἐξ ἀνάγκης ταῖς ὑποστάσεσι συναριθμήσει, τρεῖς ἀνθρώπους φάσκων, οὐδὲν ἄλλο λέγει, ἀλλ' ἢ τρεῖς φύσεις ἐν ταῖς τρισὶν ὑποστάσεσι θεωρεῖσθαι· ἡ γάρ ἀνθρωπος φωνὴ φύσεώς ἐστι δηλωτική· εἰ δὲ τοῦτο,

A et Filium et Spiritum sanctum, secundum unicam divinitatem, potestatem ac dominationem, idem unicunque esse; siquidem unam eamdemque deitatem æque tenent. Si ergo Deus Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, quatenus eamdem deitatem ac potestatem æque habent, unum quid sunt et creduntur; in confessio autem est omnem numerum demonstrare subjectarum rerum quantitatem, non autem rerum naturam, et harum quidem non quatenus earumdein, sed quatenus potius diversarum; et si omnis connumeratio, id est, in unum numerum contractio, diversitatem, quatenus diversæ sunt, compositio est; constat prorsus, quod cum Patrem seorsum dicimus, itemque Filium et Spiritum sanctum, tres deos non inducimus quasi numerando naturam. Secus, numerus et connumeratio naturam afficeret, non autem subjectarum rerum quantitatem; et quidem eas tantum eisdem, non diversas prout diversæ sunt; quod non conceditur. Itaque cum Patrem consilium et Filium et Spiritum sanctum, non quasi Pater et Filius et Spiritus sanctus unum quid sint pronuntiamus; hi enim diversi sunt, sed quatenus una deitas, una potestas, et unus Deus consideratur, quanquam tres personæ creduntur.

B 19. Adhuc aliter rem demonstrare possumus, nequaquam tres Deos a nobis induci in una divinitate, etiam si personas tres consilium. Si ergo Pater et Filius et Spiritus sanctus, prout accurate nos demonstravimus, unam nec creatam nec factam divinitatem perpetuo simul habent, unaque natura trium praedicatur, non alia et alia, patet quod, dum tres personas dicimus, haud tres deos inducimus. Quod si quis nobis imputet, idem facit dicenti, aliquid secundum idem, et unum esse et plura, et contradictioni inesse veritatem, et minora majoribus exæquari pariterque appellari: quod neque logicis regulis neque veritati consonat. Atque ut nobis dicta res clarior fiat, humanam naturam ad exemplum sumens, secundum ejusdem praedicamenta, perspicuum vobis faciam orationem in eam. Esto humana natura tantum in subjecto triuni tantum personarum praedicata, veluti Petri, Pauli, ac Thomæ. Hæc igitur natura tota prout est indivise in Petro, Paulo ac Thoma, denominatur: nam horum unusquisque, C animal est rationale, mortale, mentis scientiæque capax. Constat hos participes, quatenus unam eamdemque naturam participant, unum quid idemque esse: quatenus autem diversi sunt personis, ternarium numerum habere. Si quis ergo vocabulum homo quod naturam debitat, quodque unum idemque et indivise de tribus praedicatur; deinde tantum tribus jam simul connumeratis, idem hoc vocabulum homo necessario cum personis connumeret, tres dicens homines; nihil aliud dicit, nisi tres naturas in personis tribus spectari: namque hominis vocabulum naturam denotat. Quod si verum est, utique idem secundum idem comparetur, id est humanam naturam, et unum quid esse et contra: et quod contradictione est, verum evadet; quod est absurdum.

Neque hoc solum, sed et minora id est, personæ. majorum, id est, naturarum prædicamentum sortientur, eisque aequabuntur; quæ res ita declaratur.

τῶν ἐπιπλέον, τουτέστι τῶν φύσεων συμβαίνει κατηγορεῖσθαι καὶ ἔξισάζειν· ξετι δὲ καὶ τοῦτο δῆλον ὅδε.

20. Humana natura in tribus personis prædicata, haud vicissim ex his prædicatur, neque convertitur, propterea quod plus est quam unaquæque persona. Nam si quid est Petrus, hoc et homo; non tamen si quid homo, hoc et Petrus. Namque in prædicatis, illa invicem convertuntur quæ sunt aequalia, veluti homo et risibile; nam si quid est homo, hoc et risibile; et si quid est risibile, hoc et homo. Quæ autem excedunt, ea invicem non convertuntur, propter excessum. Veluti si quid homo, hoc et animal; non si quid animal, hoc et homo. Si ergo, cum humana natura plus sit singulis tribus personis, prædicetur autem ternarius numerus triū personarum, non absolute, sed secundum talēm subjectorum quantitatem; idem autem numerus, quem et numerabilem dicimus, eēi qui numerantur magis quam numerat, prædicetur etiam de vocabulo homo adæque ac numerus personarum; sic, inquam, compertetur unaquæque persona uni naturæ aequala, et vicissim prædicata. Nam tres et tres numerati, non sunt plures, sed pares. Nam et si duo quædam sint, alterum autem de uno prædicetur, veluti risibile de homine; demonstretur autem alterum esse par, necessario accidit ut prædicamentum invicem fiat, et homo prædicetur pro risibili. Quamobrem constat, quod si quis connumeraverit personis naturæ ipsarum nomen, faciet ut ininora prædicentur de majoribus et exæquentur; quod abhorret a logicis regulis et a veritate, ut diximus.

21. Pari modo quod affinet ad divinam naturam, hoc exemplo viam nobis demonstrante, veritatem nanciscemur, erroremque depellemus. Nobis enim tres in divina natura personas constitutibus, necesse non est tres quoque deos invehere, propter illas quas iam diximus absurditates. Quamobrem nobis manifestum appareat, quod tres personas, secundum suas proprietates, in una divina natura constitentes, nequaquam tres deos invehimus, sed unum Deum; quandoquidem una deitas est, atque ad unum illa, quæ inde sunt, referuntur. Nomina enim Patris ac Filii, haud naturam significant, sed relationem, nempe quomodo se habeat ad Filium Pater, et ad Patrem Filius. Sicut enim apud nos haec appellations legitimam genitaram significant, ita illuc genitum cum genitore homogeneous demonstrant. Similiter et Spiritus nequaquam naturam significat, ut et cætera: etenim relationis inter has personas differentia, differentem quoque illarum appellacionem efficit. Idecirco cum ad deitatem respiciamus, primamque causam, et monarchiam, ullam quid

A εύρεθησεται τὸ αὐτὸν κατὰ ταυτὸν, τουτέστιν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐν τε καὶ οὐχ ἐν· καὶ ἡ ἀντίφασις συναληθεύσει, διπερ ἀποπον· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' ἡ καὶ τὰ ἐλάττονα, τουτέστι τὰς ὑποστάσεις καὶ ἔξισάζειν· ξετι δὲ καὶ τοῦτο δῆλον ὅδε.

x. Η ἀνθρωπίνη φύσις ἐπὶ τῶν τριῶν ὑποστάσεων κατηγορουμένη, οὗτε ἀντικατηγορεῖται ἐκ τούτων, οὔτε ἀντιστρέψει διὰ τὸ ἐπιπλέον εἶναι ἐκάστης ὑποστάσεως· καὶ γάρ εἰ τι Πέτρος, τοῦτο καὶ ἀνθρωπος, οὐκ εἰ τι δὲ ἀνθρωπος, τοῦτο καὶ Πέτρος· τῶν γάρ κατηγορουμένων, τὰ μὲν ἐξισάζοντά εἰσιν, & καὶ ἀντιστρέψουσιν, οἷον δὲ τε ἀνθρωπος καὶ τὸ γελαστικόν· εἰ τι γάρ ἀνθρωπος, τοῦτο καὶ γελαστικόν· καὶ εἰ τι γελαστικὸν, τοῦτο καὶ ἀνθρωπος· τὰ δὲ ἐπιπλέον, & καὶ οὐκ ἀντικατηγορεῖται διὰ τὸ ἐπιπλέον· οἷον εἰ τι ἀνθρωπος, τοῦτο καὶ ζῶον· οὐκ εἰ τι ζῶον, τοῦτο καὶ ἀνθρωπος. Εἰ οὖν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπιπλέου οὐσης μιᾶς ἐκάστης τῶν τριῶν ὑποστάσεων, κατηγορεῖται δὲ διὰ τρεῖς ἀριθμὸς τῶν τριῶν ὑποστάσεων, οὐκ ἀπολελυμένως, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοιωσδε ποσότητα τῶν ὑποκειμένων· τὸν δὲ αὐτὸν ἀριθμὸν, δν καὶ ἀριθμητὸν λέγομεν, δς καὶ ἀριθμεῖται μᾶλλον ἢ περ ἀριθμοῦ, κατηγορήσεις καὶ τῆς ἀνθρωπος φωνῆς ἐξ Ισού τῷ ἀριθμῷ τῶν ὑποστάσεων, εύρεθησεται ἐκάστη ὑπόστασις ἐξ Ισού τῇ μιᾷ φύσει καὶ ἀντικατηγορουμένη· τὸ γάρ τρεῖς καὶ τρεῖς ἀριθμούμενον, οὐκ ἐπιπλέον ἐστιν, ἀλλ' ἐξ Ισού· καὶ γάρ ἐὰν δύο τινὰς, θάτερον δὲ κατηγορεῖται τοῦ ἐνδε, οἷον τὸ γελαστικὸν τοῦ ἀνθρώπου· δειχθῇ δὲ καὶ θάτερον ἐξισάζον, συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης τὴν κατηγορίαν ἀντιστρέψειν, καὶ τὸν ἀνθρωπὸν ἀντικατηγορεῖσθαι τοῦ γελαστικοῦ· ὥστε φανερὸν δτι εἰ τις συναριθμεῖ ταῖς ὑποστάσεσιν τὸ τῆς φύσεως αὐτῶν δνομα, συνάγει τὰ ἐλάττονα τῶν ἐπιπλέον κατηγορεῖσθαι καὶ ἐξισάζειν· διπερ ἀσύμφωνόν ξετι ταῖς λογικαῖς μεθόδοις καὶ τῇ ἀληθείᾳ, ὡς ἔφαμεν.

C κα'. Τὸ αὐτὸν δὴ καὶ ἐπὶ τῆς θείας φύσεως, ὡς ἐκ τουτου τοῦ παραδείγματος ποδηγούμενοι τὸ ἀληθὲς λάθωμεν καὶ τὸ φεῦδος ἀποχρουσώμεθα· καὶ γάρ τημῶν τριῶν ὑποστάσεων δμολογούντων ἐπὶ τῆς θείας φύσεως, οὐκ ἀνάγκη καὶ τρεῖς τημᾶς θεοὺς εἰσάγειν· διὰ τὰ προδεδειγμένα ἀποπα· ὥστε δῆλον τημὸν ἀνέφηκεν, δτι τρεῖς ὑποστάσεις κατὰ τὰς ιδιότητας ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ θεῖκῆς φύσεως δμολογοῦντες, οὐκ εἰσάγομεν καὶ τρεῖς θεοὺς, ἀλλ' ἐνα Θεὸν, δτι μία θεότης, καὶ πρὸς ἐν τὰ ἐξ αὐτοῦ τὴν ἀναφορὰν ἔχει· τὸ γάρ Πατήρ καὶ Γιδὲς δνομα, οὐ φύσιν ὑποσημαίνουσιν, ἀλλὰ σχέσεως τε καὶ τοῦ πῶς ἔχει πρὸς τὸν Γιδὸν ὁ Πατήρ, ή ὁ Γιδὲς πρὸς τὸν Πατέρα· ὡς γάρ ἐφ' τημῶν αὐται αἱ κλήσεις τὸ γνήσιον σημαίνουσιν, οὕτως ἐκεὶ τὴν τοῦ γεγεννημένου πρὸς τὸ γεγεννηκός δμοφυταν σημαίνουσιν· ὥσταύτως δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα οὐ φύσιν σημαίνει, ὥσπερ καὶ τὰ λοιπά· τὸ γάρ διάφορον τῆς πρὸς ἀλληλα τούτων σχέσεως, διάφορον αὐτῶν καὶ τὴν κλήσιν πεποίηκε· διὸ δτ' δν μὲν πρὸς τὴν θεότητα βλέπωμεν καὶ τὴν περιτην αἵτιαν καὶ μοναρχίαν, ἐν τημὸν τὸ φανταζόμενον· ὅτ' δν δὲ

πρὸς τὰ ἐν οἷς ἡ θεότης τὰ ἐκ τῆς πρώτης αἵτια; ἀχρόνως καὶ ὅμοδόξως ἐκλάμψαντα, τρία τὰ προσκυνούμενα· καὶ ταῦτα ἔστι, ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Γιδός καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, εἰς δὲ πιστεύομεν καὶ βεβαπτίσμεθα, καὶ οἵς λατρεύομεν.

κβ'. Εἰ δὲ ἀναιδέστερον πρὸς τὰ λεχθέντα οἱ ἐκ τῆς "Αγαρ διατεθείεν λέγοντες· Εἰ καὶ χυρίως τὸ τῆς φύσεως δνομα σύ συναριθμεῖται, ἀλλ' οὖν καταχρηστικῶς παρὰ τῇ συνηθείᾳ εὑρηται λεγόμενον, καθ' ὁ λόγομεν τρεῖς ἀνθρώπους καὶ τρεῖς Ιππους· οὐκοῦν καὶ καθ' ὑμᾶς λεγέσθω εἶναι ἡ παρ' ὅμῶν Τριάς σεβομένη καταχρηστικῷ λόγῳ τρεῖς θεοὶ ὡς τρεῖς ἀνθρώποι, ἢ ἀλλο τι συναριθμούμενον, φαμὲν ἡμεῖς πρὸς ἡαύτούς· δτι τὸ τῆς φύσεως δνομα, τότε ταῖς οἰκείαις ὑποστάσεσι συναριθμεῖται καταχρηστικῶς, ἥντικα αἱ ὑποστάσεις τὴν εἰς ἀλληλα περιχώρησιν (6) οὐχ ἔχουσι, ἀλλὰ πλείστον ἀπ' ἀλλήλων διακεχωρήκασιν, μετὰ καὶ τοῦ ἔχειν διάφορον τὸ θέλημα καὶ ἐνέργειαν καὶ βούλησιν, καὶ πλείστην τὴν διαφορὰν κεκτήσθαι, ἥτιονα δὲ τὴν κοινωνίαν· οἵς δὲ γνώμη μία, καὶ βούλητις ἀδιαιρέτος· καὶ φύσεως ταυτότητος, καὶ μία ἔξουσία, καὶ θέλησις, καὶ ἐνέργεια, καὶ πάντα κοινά, πλὴν μιᾶς μόνης τῆς τῶν ὑποστατικῶν ἰδιοτήτων διάφορᾶς, ἀ καὶ τὸ ἀνεκφοίτητον πρὸς ἔκατάς, καὶ ἡ εἰς ἀλληλα περιχώρησις, οὐδαμῶς εὑρηται τὸ τῆς φύσεως αὐτῶν δνομα συναριθμούμενον, οὗτε χυρίως, οὗτε καταχρηστικῶς· διά τοι τοῦτο, καὶν τὸν Πατέρα διμολογῶμεν Θεόν καὶ τὸν Γιδόν καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα ὡσαύτως, οὐχ εἰσάγομεν καὶ τρεῖς θεούς· οὗτε μὲν ἀπαιτούμεθα οὗτε χυρίως οὗτε καταχρηστικῶς συναριθμεῖν· ἐπειδὴ ἡ εἰς ἀλληλα περιχώρησις πρόσεστι, καὶ τὸ ἀνεκφοίτητον καὶ τὸ ἀδιάστατον καὶ γνώμη μία καὶ βούλησις καὶ ἐνέργεια καὶ ταῦλα ἀπερ ἔφαμεν. Εἰ δὲ πάλιν ἀνθυποφέροιεν λέγοντες, δτι τὸ θεός δνομα οὸ τῆς φύσεως τῆς θείας ἔστι δηλωτικὸν, ἀλλ' ἐνεργείας (7), τὰ δὲ τῶν ἐνεργειῶν δνόματα συναριθμοῦνται, οἵον λέγομεν τρεῖς φήτορας καὶ τρεῖς φιλοσόφους ἢ τρεῖς τέκτονας, λέγομεν καὶ πρὸς ταῦτα, δτι τότε τὰ τῶν ἐνεργειῶν δνόματα συναριθμεῖται, ἐν οἵς γνώμης παραλλαγὴ παρεισθύεται, καὶ βούλησεως ἐπερότης πάρεστι, καὶ ἀπορία καλοῦσα πρὸς τὴν χρείαν, καὶ ἐνέργεια οὐ μία, ἀλλὰ διάφορος καὶ ἀποτετμημένη· οἵς δὲ μία ἐνέργεια φυσικὴ ἀδιαιρέτος πάρεστιν, οὐδαμῶς τὰ τῶν ἐνεργειῶν δνόματα συναριθμεῖται. Ἐπει οὖν ἡ ὑπερούσιος Τριάς, ἥγουν ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Γιδός καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ἡ παρὰ τῶν Χριστιανῶν εὔσεβῶς καὶ δρθοτόμως πιστεύομένη καὶ λατρευομένη, μιᾶς ἐνεργείας ἀδιαστάτου ἔστιν, φανερὸν ἔρα καὶν τὸ θεός δνομα ἐνεργείας ἔστι δηλωτικὸν, γάρ τὸ συναριθμεῖσθαι κατὰ τοῦτο οὐχ ἔξει· ὅθεν πάσης διαθολῆς καὶ κατηγορίας ἡ καθ' ὑμᾶς πιστεῖς ἀνωτέρα, ὡς καὶ δέδειχται.

κγ'. Ἔνεστι δὲ καὶ ἀλλως ἡμῖν δι' ἐπιστημονικῆς καὶ ἀφύκτου διαιρέσεως τὰ περὶ τῆς δμοσουσίου καὶ

A imáginauntur. Cum vero ad ea in quibus deitas consistit, ea tunc spectamus quae ex prima causa in temporaliter et cum honoris paritate explendescunt, tria adoranda, quae sunt Pater et Filius et Spiritus sanctus, in quae credimus et baptizati sumus, et quae latreutico cultu prosequimur.

B 22. Age vero, si forte impudentius adversus hactenus dicta Agareni consurgant dicentes : Quod etiam si propriæ naturæ vocabulum non connumeratur, attamen abusive secundum consuetudinem sic dici comperitur ; veluti dicimus tres homines, et tres equos : quamobrem etiam apud vos dicitur esse culta illa a vobis Trinitas abusive sermone tres dii, æque ac tres homines, aut aliud quidvis connumeratum : nos ita iis respondemus : nempe quod naturæ vocabulum tunc cum propriis personis abusive connumeratur, cum personæ noui habent invicem circuminsessionem, sed plurimum invicem distant ; præter quam quod voluntate differunt et operatione et deliberatione, permittantque aliam differentiam præ se ferunt, minime vero communionem. Verumtamen illorum, quorum una inseparabilisque est deliberatio, natura eadem, una potestas, voluntas, atque operatio, cunctaque communia, sola excepta personalium proprietatum differentia, quorum item impossibilis separatio, et quæ invicem circuminsident ; horum, inquam, naturæ vocabulum nunquam invenietur connumeratum, neque proprie neque abusive. Quamobrem etiam si Patrem constituit Deum, pariterque Filium et Spiritum sanctum, tres deos non invehimus, neque cogimus sive proprie sive abusive connumerare ; quandoquidem invicem circuminsessio adest, nec non inseparabilitas et indivisibilitas, sententia una et deliberatio atque operatio, et alia quæ diximus. Quod si rursus adversentur dicentes, Dei vocabulum naturæ divinæ significativum non esse, sed operationis ; operationum autem vocabula connumerari solere, veluti dicimus tres rhetores, et tres philosophos, vel tres architectos ; nos his ita occurrimus : tunc videlicet operationum vocabula connumerari, cum sententiæ immutatio subit, et deliberationis diversitas adest, et perplexitas de rei gestione, nec una operatio, sed diversa et abrupta. In illis autem, quorum una operatio physica indivisa est, nequam operationum vocabula connumerantur. Quia igitur supersubstantialis Trinitas, id est Pater et Filius et Spiritus sanctus, quæ a Christianis religiose et recte creditur atque adoratur, unam habet inseparabilem operationem, constat profecto, etiam si Dei vocabulum operationis significativum sit, haud tamen hac in re fore obnoxium connumerationi. Quamobrem calunnia omni et criminatione excelsior est fides nostra, uti demonstratum fuit.

C 23. Possimus nos et aliter doctrinali invictaque distinctione, de consubstantiali et sancta Trinitate,

(6) De theologico vocabulo περιχώρησις copiose Petavius De Trin. lib. IV, 16. Utilius etiam Nice-

phorus a nobis editus in Antirr. i, 43, 47.

(7) Supra col. 675.

tanquam brevi dictato, demonstrationes sic proferre: A Deus, siquidem est verus Deus et creditur, vel unum quid est natura atque persona; vel unum utique natura, sed plura quod attinet ad personas: vel vice versa, persona quidem est unum, natura autem plura: vel denique natura atque persona plura. Sed inde statim emergit absurditas: nempe quod hac ratione se habet, polyarchicum est; polyarchicum autem, seditionis; denique seditionis, anarchicum est et inordinatum: at inordinatum, initium est dissolutionis; quod si ita est, corruptibile quoque est et periturum. Jam si forte sit persona unum, natura autem plura, hoc quoque absurdum: nam quod est eiusmodi, id compositum est. Omne enim quod ex diversis naturis unum quid constituit, in rerum compositarum sorte ponitur. Porro compositum, solubile est; solutionem autem subsequitur corruptio; corruptionem excipit annihilationis. Conficitur ergo ut Deus corruptibilis sit, et in nihil decidens; quæ summa absurditas est. Si igitur plura esse ium natura unum persona, falsum convincitur; pariterque unum esse persona, plura autem natura, superest ut duarum propositionum altera vera sit. Si ergo unum quidem esse natura, plura autem persona, sermo noster verum firmumque ostendet; constat reliqua falsa argui, atque hoc vere dici. Quod unum sit natura, personis autem plura, hinc sit exploratum. Natura vel commune quid est, vel proprium: at si proprium, singillatim est; quod si singillatim, atomus quedam est: quod si ita se habet, vel una atomo existinta, necesse est naturam quoque simul extingui. Nam si eorum, quæ sunt eadem, alterutrum perimitur, necesse est alterum quoque una perimi. Sic ergo moriente Moyse, contigisset humanam naturam mori. Atqui moriente Moyse, non sicut immunita natura. Non est ergo singularis natura. Quod si singularis non est natura, ne propria quidem est, quia proprium tale est.

24. Et aliter. Si natura res propria est, oportet eam de uno tantummodo prædicari: atqui de pluribus prædicatur, veluti animal rationale mortale, de Petro, de Paulo, de Thoma, et de hominibus singulis: non est ergo propria res: quod si non propria, ergo communis. Item aliter. Si ergo natura res propria est; et persona pariter proprium quid est; habet autem natura personas, de quibus pronuntiatur; comparetur utique rei propriæ esse quid proprium; quod reapse inveniri nequit. Non est ergo quid proprium; quod si nequaquam proprium, commune est. Adhuc aliter. Si igitur commune quid est et universale, quod de pluribus prædicatur; natura autem ita se habet; sequitur ut natura communis aliquid sit et universale. Quia ergo supersubstantialis et increata, et non facta substantialia est divina natura, apparet ipsam quoque esse commune aliquid et universale; quoniam jam ostendimus naturam esse commune aliquid et

A ἄγιας Τριάδος, ὡς ἐν βραχεῖᾳ ἀπηχήσεται, τὰς ἀποδείξεις καὶ ὡδὲ παριστῶν· Ὁ Θεὸς, εἰπερ ἔστι θεός ἀληθινὸς καὶ πιστεύεται, οὗτοι εἰς ἔστι τῇ φύσει καὶ τῇ ὑποστάσει· ή εἰς μὲν τῇ φύσει, πολλὰ δὲ ταῦτα ὑποστάσεσιν· ή τὸ ἀνάπτατιν, τῇ μὲν ὑποστάσει ἐν, τῇ δὲ φύσει πολλά, ή καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ ὑποστάσει πολλά· ἀλλ' εἰ μὲν τῇ φύσει καὶ τῇ ὑποστάσει πολλά, πρόδηλον τὸ ἀτοπόν· τὸ μὲν γάρ οὖτας εἶναι, πολύαρχον ἔστι· τὸ δὲ πολύαρχον, στατικῶδες· τὸ δὲ στατικῶδες, διαρχόν ἔστι καὶ ἀταχτόν· τὸ δὲ ἀταχτόν, ἀρχὴ λύσεως· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ φθειρόμενον καὶ ἀπολλύμενον· εἰ δ' αὐτὸν ὑποστάσει ἐν, τῇ δὲ φύσει πολλά, καὶ οὖτας ἀτοπόν· καὶ γάρ τὸ τοιοῦτον, διαγκαλιώσας σύνθετόν ἔστι· καὶ γάρ ἀπαν τὸ ἐκδιαφόρου φύσεων ἐν τι καθιστάμενον, ἐν τῇ τῶν συνθέτων μοίρᾳ τέταχται· τὸ δὲ σύνθετον, διαλυτόν ἔστι· τῇ δὲ διαλύσει ἐπεται φθορά· φθορῷ δὲ τὸ μή δυ· συνάγεται δῆρα δὲ τὸ θεός φθαρτός ἔστι καὶ μή ὁν [cod. 2 τελικὸν δυ], διπερ ἀτοπώτατον. Εἰ οὖν τὸ πολλὰ τῇ φύσει καὶ τῇ ὑποστάσει ἐλήγεται, ὥσπερ τὰς καὶ τὸ ἐν τῇ ὑποστάσει, πολλὰ δὲ τῇ φύσει, λείπεται τῶν δύο ὑποθέσεων τὴν ἐτέραν ἀληθῆ εἶναι. Εἰ οὖν τὸ ἐν μὲν τῇ φύσει, πολλὰ δὲ ὑποστάσει δεῖξει διάργος ἀληθές τε καὶ βέβαιον, φανερὸν δὲ τὸ λοιπὸν συναπελήγεται· καὶ δὲ τοῦτο ἀληθός, τὸ ἐν μὲν τῇ φύσει, ταῦτα δὲ ὑποστάσεις πολλά, ἐντεῦθεν δῆλον· Ἡ φύσις οὗτοι κοινῶν τι: χρῆμα ἔστιν, ή ἴδιον· ἀλλ' εἰ μὲν ἴδιον, καθ' ἔκαστά ἔστιν· εἰ δὲ καθ' ἔκαστα, καὶ ἀτομον· συνάγεται δῆρα δὲ τῇ φύσις ἀτομόν ἔστιν· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἐνδε διόρθου ἀναιρεθέντος, ἀνάγκη καὶ τὴν φύσιν συναναιρεῖσθαι· τῶν γάρ ταυτῶν ἐάν θάτερον ἀναιρεθῇ, ἀνάγκη καὶ θάτερον συναναιρεῖσθαι· οὐκοῦν Μωνούσιας ἀναιρεθέντος, συμβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀναιρεῖσθαι· ἀλλὰ μήν Μωνούσιας ἀναιρεθέντος, ή φύσις ἀμειλιώδες ἔστιν· οὐκ δῆρα τῶν καθ' ἔκαστά ἔστιν ή φύσις· εἰ δὲ μή τῶν καθέκαστα, οὐδὲ ἴδιον, διὰ τὸ ἴδιον τοιοῦτον εἶναι.

D 25. Καὶ διλῶς· Εἰ οὖν ή φύσις ίδιόν ἔστι χρῆμα, ἀνάγκη καθ' ἐνδε μόνου κατηγορεῖσθαι· ἀλλὰ μήν κατὰ πλειόνων κατηγορεῖται, ὡς τὸ ζῶντον λογικὸν θνητόν, κατὰ Πέτρου καὶ Παύλου καὶ Θωμᾶ καὶ τοῦ καθ' ἔκαστον ἀνθρώπου· οὐκ δῆρα ἴδιόν τι χρῆμα ἔστιν· εἰ δὲ μή ἴδιον, κοινῶν ἔστιν. Καὶ διλῶς· Εἰ οὖν φύσις χρῆμα ίδιόν ἔστιν, έστι δὲ καὶ ή ὑποστάσεις ίδιόν τι χρῆμα, ἔχει δὲ ή φύσις ὑποστάσεις, καθ' ὃν λέγεται, εὑρεθῆσεται δῆρα τοῦ ίδιου χρῆματος ίδιόν τι εἶναι, διπερ οὐχ εὑρηται· οὐκ δῆρα ίδιόν ἔστιν· εἰ δὲ μή ίδιόν ἔστιν, κοινῶν ἔστιν. Καὶ διλῶς· Εἰ οὖν κοινῶν ἔστι καὶ καθολικόν τι χρῆμα τὸ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι, ή δὲ φύσις τοῦτο ἔχει, ή φύσις δῆρα κοινῶν τι καὶ καθολικόν ἔστι πρᾶγμα. Ἐπει οὖν ή ὑπερούσιος καὶ ἀκτιστος καὶ ἀγένητος οὐσία φύσις τις θεῖα ἔστιν, δῆλον δὲ τὸ καὶ αὐτὴ κοινῶν τι καὶ καθολικόν ἔστι πρᾶγμα, διὰ τὸ δεδείχθαι τὴν φύσιν κοινῶν τι καὶ καθολικόν εἶναι πρᾶγμα. Εἰ οὖν ή θεῖα καὶ μακαρία φύσις κοινῶν τι καὶ καθολικόν

τοι πρᾶγμα, ὡς καὶ αὐτὴ φύσις τις οὖσα, τὰ δὲ καίνον τι χρῆμα, οὐχ ἐνδέκτης τοι καίνον, ὥσπερ ἡ τοῦ ἀγγέλου καὶ ἀνθρώπου φύσις, οὐχ ἐνδέκτην ἀλλὰ πλειόνων· ὡσαύτερος δὲ καὶ τὸ καθολικὸν πρᾶγμα τὸ κατὰ πλειόνων λεγόμενον, ὡς αἱ λογικαὶ διαγορεύουσι μήθεοι, φανερὸν ἄρα δέ τι καὶ θεῖα φύσις πλειόνων ἐστιν· εἰπερ καίνον τι καὶ καθολικὸν πρᾶγμά ἐστι· τοῦτο γάρ ὠμολόγηται.

κε'. Εἰ οὖν ἡ θεῖα φύσις πλειόνων ἐστιν, ὡς καίνον τι καὶ καθολικὸν πρᾶγμα, ἔχαστη δὲ φύσις καίνη τε καὶ καθολικὴ οὖσα, οὐχ ἀλλου τινός ἐστι καίνη, ἀλλ' ἡ τῶν ἐν αἷς θεωρεῖται καὶ ὡν κατηγορεῖται, ταῦτα δὲ διν εἰν αἱ οἰκεῖαι ὑποστάσεις, συνάγεται δρα δέ τι ἡ θεῖα φύσις καίνη οὖσα, πλειόνων ὑποστάσεων κατηγορεῖται, καὶ ἐν πλειόσι θεωρεῖται· διπερ ἐστιν ἀληθίνη, καὶ ταῦτα; Γραφικαὶ ἐννοοῦσι, συνάδον. Εἰ δὲν ἐν μὲν τῇ φύσει, πολλὰ δὲ ταῖς ιδιότησιν, ἡτού οὖν ταῖς ὑποστάσεσιν, ὁ λόγος ἔδειξεν ἀληθές, φανερὸν ἄρα δέ τι ἐν μὲν τῇ φύσει καὶ τῇ ὑποστάσει ἀπελήλεγκται· εἰ δὲ ἡ θεῖα καὶ μάχαριά φύσις τῇ φύσει ἐστι, πολλὰ δὲ ταῖς ὑποστάσεσιν ἐν αἷς θεωρεῖται ὡς καίνη τι καὶ καθολικὸν πρᾶγμα οὖσα, ὑπεραναβέβηκε δὲ πάσης κτιστῆς φύσεως, καὶ μᾶλλον τῷ ἐντιχαρακτηρίζομένη, ἡπερ ἐν τοῖς πλειόσιν· καὶ γάρ βραχεῖα ποιεῖ καὶ ἀμυδρὰ ἐν τῷ Θεῷ διαφορά· ἐν δὲ καὶ ταυτότηταις, κατὰ πάντα ἀπαραλλάκτως, πλὴν τοῦ ἀγεννήτου καὶ γεννητοῦ καὶ τοῦ ἐκπορευτοῦ· ἐν δὲ τοῖς ἀκτίσμασιν ἀνάπολιν πολλὴ μὲν ἐπερδηταις, ταυτήτης δὲ διλήγη· φανερὸν δέ τι καὶ αἱ πλειόνες ὑποστάσεις ἐν αἷς ἡ μία καὶ ἀπαράλλακτος φύσις θεωρεῖται, οὐχ εἰσιν ἀπειρον πλήθος· οὐ γάρ ἐστι συμφυτεῖς τῷ ἐντιχαρακτηρίδιον, ἀλλ' ἀλλοτριον· οὐδὲ ἀπλῶς ἐξαπλούμεναι ἐπέκεινα τοῦ τρεῖς ἀριθμοῦ· τοῦ γάρ πλήθους καθ' αὐτὴ τοῦ ἐνδέκτης ἀφεστηκότος, δῆλον δέ τι τὸ ἀπειρον πλήθος παντελῶς ἀλλοτριον· καὶ ἀπειροτάτης ἐκείνου· καὶ γάρ εἰ ἀρχὴ πλήθος ἦν, οὐδεὶς τὸ τῆς αὐτῆς ἀμέσως μετίχον μᾶλλον εἶναι πλήθος· τοῦ πορθωτέρου· ἐπειδὲ δὲ τὸ τῆς θείας φύσεως ἐστιν ἀρχή, ἀνάγκη τὸ ἐκείνῳ συναρφέσ τῶν θείων ὑποστάσεων πλήθος, ἀλλαχιστον παντελῶς καὶ πορθωτέρω πλήθυσ· τοῦτο δὲ ἐστιν ἡ τριάς· οὗτε γάρ ἡ δυάς, διὰ τὸ μή εἶναι (8)· οὗτε γάρ ἀλλο τι, διὰ τὸ μή πρώτως φανερὸν ἄρα ἐκ τούτων δέ τις θεός· τῇ μὲν φύσει εἰς ὡν, τριστοῖς ταῖς ὑποστάσεσι γιγνώσκεται τε καὶ καλῶς παρὰ τῶν δρθῶν φρονούντων Χριστιανῶν πιστεύεται τε· καὶ διεξάγεται· καὶ τοῦτο ἡμῖν ἐστιν δο Πατήρ καὶ δο Υἱός καὶ τὸ δο Άγιον Πνεῦμα.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Κατὰ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ δοκούντων τῷ Μωάμετ.

κε'. Ἐπειδὲ οὖν δο λόγος ἐξ ἐπιστημονικῆς μεθόδου καὶ συλλογιστικῆς ἀποδείξεως, τὴν περὶ τῆς ἀγλαίς Τριάδος θμοσυσιτητα καὶ ταυτότητα, καὶ τὴν μίαν θεότητα καὶ μοναρχίαν, δύσον κατὰ τὸ δυνατὸν τὰ ὑπὲρ λόγον καὶ δύτα καὶ πιστεύομενα, καλῶς παρέστησε,

(8) Έτεις οὖν δο λόγος ἐξ ἐπιστημονικῆς μεθόδου καὶ συλλογιστικῆς ἀποδείξεως, τὴν περὶ τῆς ἀγλαίς Τριάδος θμοσυσιτητα καὶ ταυτότητα, καὶ τὴν μίαν θεότητα καὶ μοναρχίαν, δύσον κατὰ τὸ δυνατὸν τὰ ὑπὲρ λόγον καὶ δύτα καὶ πιστεύομενα, καλῶς παρέστησε,

A universale. Itaque si divina beataque natura communio quid est universale est, qualiter et ipsa natura est; res autem communis, non unius est communis, sicut angeli hominisque natura, non est unius, sed plurium; et que ac universalis res de pluribus dicitur, ut logicæ regulæ traduntur; patet ullaque divinam quoque naturam plurium esse, quandoquidem communis universalisque res est. Hoc enim est in confessu.

B 25. Quoniam itaque divina natura plurium est, ut ipso quae communis universalisque res est; unaquaque autem natura ut ipso communis et universalis, hanc alii cuiquam communis est quam illis in quibus spectatur, id est, propriis personis; consequitur ut divina natura quae communis est, de pluribus personis praedicetur, et in pluribus consideretur; quod reapse verum est, et divinis sententiis consonum. Igitur si quod est unum natura, proprietatibus, id est personis, plura esse sermones vere demonstravit, patet sane, id quod est unum natura, persona quoque coargui. Quid si divina beataque natura naturaliter unum quid est, plura autem secundum personas in quibus consideratur, ceu res quædam communis et universalis; transcendit autem quamlibet creatam naturam, et tamen unitate magis representatur, quam pluralitate numero: etenim in Deum brevis quædam exilisque differentia est, sed unum et idem per omnia constanter, dempto ingenio et genito ac procedente; at vero in creaturis contra; diversum saepe, idem raro; patet etiam plures personas, in quibus una invariabilisque natura spectatur, non esse infinitam multitudinem: non enim connaturalis est unitati innumerabilitas, sed aliena potius. Neque personæ ampliandæ sunt ultra ternarium numerum: nam cum multitudo per se abhorreat ab unitate, patet infinitam multitudinem prorsus ab illa alienam esse et abhorrentem. Nam si caput multitudo esset, oportet illud quod proxime ei participat, magis esse pluratum, quam quod remotius. Quia vero unitas caput est divinæ naturæ, necesse est id quod illi connectatur, divinarum nempe personarum numerum, minimi prorsus esse et a multitudine remotissimum. Talis porro trinitas est.

C D Nam neque duo esse poterant, quia non fuisset pluralis numerus: neque aliud quidvis, quia non esset primus. Ex his igitur appetet Deum natura quidem unum, in tribus personis agnoscere, recteque ab orthodoxis Christianis credi et glorificari. Atque hic Deus nobis est Pater et Filius et Spiritus sanctus.

CONFUTATIO PRIMA.

Adversus sententias primi capituli Mohamedis.

26. Postquam sermo nostro doctrinali methodo, nec non syllogistica demonstratione, sanctæ Trinitatis consubstantialitatem et paritatem, unamque divinitatem et monarchiam (quantum fieri potest in iis quæ supra rationem sunt et esse creduntur)

recte exposuit, nostrumque dogma comprobavit; tempus jam est ut nefandissimus et mendax ab Arabe Mohamede falsidico calamo scriptus liber, utrum veritatis rectæque doctrinæ aliquid habeat, consideremus. Sic ergo tractatum exordiamur. Cum multisariam oppugnari possit insicetissimus Mohamedis liber; totus enim marcidus est et ruinosus, putris instar ædificii cariosa materie compacti, imperiteque constructi, nihilque firmum aut stabile habentis; ante omnia argumentum illud quod totum ædificii fundamentum continere videtur, proferamus; namque id cum sancti Spiritus ope subvertere meditamus. Sic enim se gerere solent etiam ii qui ejusmodi ædificia everttere volunt; nimirum iis quæ fulera videntur destructis, universam subito fabricam humi sternunt. Est autem prima adversus hoc putre ædificium machina, comparatio ejus cuin divina Scriptura. Nam quia Mohamedes, omni genere doctrinæ omissio, immo in tergum rejecto, caput sui sermonis constituit in Dei quam sibi vindicat allocutione, nos quoque debemus omnium concessu divinitus dictatam Scripturam cum eo libro in primis conferre; ut accurato comparationis lumine deprehensa illius absurditate et incongruentia, reliqua omnia falsa et vana, ideoque palam vituperanda, despuantur.

C 27. *Inspiratæ divinitus Scripturæ unusquisque liber, seorsum et per se spectatus, quanquam ad unum religionis scopum tendit, qualem tamen peculiariter materiam contineat, demonstrat ex præposito sibi titulo, qui argumentum totum aperit: ita ut vel sola singulorum voluminum inscriptio profanum quemlibet, nedum initiatum, ad lectio- neam audiendam invitet. Veluti, exempli causa, Moysis quinque libri, id est, Genesis et reliqui, congruam titulo continentiam totam habent orationisque consecutaneam vim, et quæ suo arguento conveniunt, ut par est, narrant. Itaque Genesis, quæ sunt geneseos propria; Exodus, quæ in exodo sunt peracta; Deuteronomion denique, quæ lege iterum sancita fuerunt. Postiores quoque libri pro- priæ atque, ut ita dicam, naturæ suæ congruenter inscripti fuere. Similiter in Prophetis, in Sapientialibus, in Regum libris, si quæres, factum con- peries; divino Spiritu duce in hoc quoque, ut ar- bitror, sinceritatem suam et sapientiam exhibente. Oportet enim mentis humanæ magistrum, ea quæ sanam sententiam efficiunt, antea sine vultu exhibere; ut postquam intellectuali sensum rectitudini- sis suæ homo gustaverit, tunc rerum quoque re- motiorum certior fiat.*

D 28. *At enim deplorandus et ineptissimus Mohamedis Arabis libellus, præterquam quod blasphemias adversus Altissimum scatet, cum omni incondita*

A xai τὸ οἰκεῖον δόγμα κατεσκεύασε, καιρὸς ἡδη καὶ τὴν μυσαρωτάτην καὶ φευδηγόρον παρὰ τοῦ Ἀραβος Μωάμετ πλαστογραφηθείσαν βίβλον, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἐμφερόμενα εἰ ἀληθεῖας τε καὶ εὐθυνόλιας ἔχουσιν ἐπισκέψασθαι· δρᾶμας δὲ καὶ περὶ τούτων ἕδε· Τοιγαροῦν πολλὰς ἐπινοιάς ἀνασκευῆς δεχομένου τοῦ ἀλογωτάτου βιβλίου τοῦ Μωάμετ (ὅλον γάρ σα- θρόν τέ ἔστι, καὶ εὐκατάπτωτον, ὥσπερ οἰκία σαθρὰ ἐκ τῆς ὑλῆς εὐφθάρτου συντεθειμένη, ἀτεχνῶς δὲ οἰκοδομουμένη, καὶ μηδαμόθεν τὸ βέβαιον καὶ στερ- μνιον ἔχουσα), τὴν τὸ ὅλον τοῦτο συνέχειν δοκοῦν βάθρον [cod. βάραθρον] ἀνασπῶσαν (9) πρότερον προσάγοιμεν ἀνασκευὴν, ἀνατρέπειν αὐτὸν σὺν τῇ δυνάμει τοῦ ἡγίου Πνεύματος βεβουλημένοι· τοῦτο γάρ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων οἰκιῶν ποιοῦσιν οἱ τὸ καθαίρειν αὐτὰς προαιρούμενοι, τὸ δοκοῦν ὑπερεί- δειν πρότερον ἀνελόντες, πᾶσαν αὐτὴν ἀθρῶς εἰς γῆν κατατρέψουσιν· ἔστι δὲ ἡ πρώτη κατὰ τὴς σαθρᾶς ταύτης προταγομένη οἰκοδομῆς μηχανὴ, ἡ πρὸς τὴν θεῖαν Γραφὴν σύγχρισις· ἐπειδὴ γάρ αὐτὸς πᾶν εἶδος λόγου παραδραμὼν καὶ κατόπιν ἐαυτοῦ ρίψας, τὴν κορυφὴν τῶν λόγων τὴν αὐτόλεκτον τοῦ Θεοῦ δύειλίαν αὐτῷ ἀπεγράψατο, διφελλομεν καὶ ἡμεῖς πρὸς τὴν δυολογουμένην παρὰ πάντων θεόλεκτον Γραφὴν, τὸ τοιοῦτον γράμμα πρότερον παραθεῖναι, ὡς ἀν τῇ διὲ τῆς παραθέσεως ἀκριβολογίᾳ, τὸ ἀλλόκοτον καὶ ἀσύμ- ματον αὐτοῦ φωραθὲν, ὅλον λοιπὸν φευδηγόρον καὶ μάταιον, καὶ διὰ τοῦτο ἐπίψογον ἀπελεγχθὲν κατα- πτύοιτο.

C xii. Τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς ἰδίᾳ καὶ περ' ἐαυτῇ ταταγμένη ἐκάστη βίβλος, εἰ καὶ πρὸς ἔνα τὸν τῆς εὐσεβείας ἀφορῶτα σκοπὸν, οὐλλ' οὖν διευχρινημένη πᾶσα ἔστιν τῆς ἀνὰ μέρος περιληπτικῆς ὑποθέσεως, ἐκ τῆς κατὰ τὴν πραγραφὴν σημασίας, σὺν τῷ δὲ σκοπῷ τῆς βίβλου δηλουμένης· ὡς καὶ ἐκ μόνης τῆς προσηγορίας ἐκάστης συγγραφῆς, καὶ τὸν ἀμύητον πρὸς ἀκρόσιες ἐπιστρέψειν, μὴ τί γε τὸν μεμυημένον· ὡς, φέρε εἰπεῖν, τὰ κατὰ Μωϋσέα πέντε βιβλία, φημὶ δὲ, ἡ τε Γένεσις καὶ τὰ λοιπὰ, ἀρμόζουσαν τῇ προγραφῇ τὴν ἐννοιαν δλην, καὶ τὴν τοῦ λόγου σύν- δρομον δύναμιν, καὶ τὰ κατ' αὐτὴν πρόσφερα πρε- πόντως παριστῆσιν· ἡ τε γέρα Γένεσις, ὅσα τῇ γενέσεως ἦν· ἡ τε τῆς Ἐξόδου, ὅσα ἐν τῇ ἐξόδῳ πέ- πραχται· δ τε Δεύτερος νόμος ὅσα τὴ δεύτερον νενο- μιθέτηκεν, καὶ τὰ καθεξῆς οἰκεῖως τε καὶ συμφυῶς, ὡς εἰπεῖν, περιώρισται· δύοιας δὲ κάν ταῖς Προφη- τείαις, κάν ταῖς Σοφίαις, κάν ταῖς Βασιλείαις ζητῶν εύρησεις, τὸ ἀπλανὲς, οἷμα, καὶ σοφὸν τοῦ δόηγοῦ θείου Πνεύματος τοῦ λόγου κάν τούτῳ παριστάντος· δεῖ γάρ τὸν τοῦ νοῦ πατέραγωγὸν τὰ ἐμποιητικὰ τῆς ἀπλανοῦς γνώσεως, πρότερον ἀλωθήτως κοσμήσαντα, ὡς τὴν νοητὴν αἴσθησιν τῆς οἰκείας ὀρθοτετος; ἀπο- γευσάμενον, τὴ τηγικαῦτα καὶ περὶ τῶν πορρωτέρων διαθεσαιοῦται.

D xiii. Τὸ δέ γε οἰκεῖστον καὶ ἀληγοριστον τοῦ Ἀραβος Μωάμετ βιβλίδιον, μετὰ τὰς εἰς τὸν Ὑψιστὸν δυσφη- μίας ἀνάμεστον τυγχάνον, σὺν πάσῃ τῇ ἀκνευμῷ καὶ

(9) Mendum est fortasse ἀνατρέπειν· et quidem ita reflectum finit in codice a secunda manu, alia sis aliquot syllabis.

συφερτύνει αύτοῦ βδελυγμάτι, οὐδὲ τὸν κατὰ λόγον [cod. κατάλογον] τῶν κοινῶν καὶ διλως ἐμφερομένων εἰσμὸν ἀποσώζει· οὗτε γάρ εἶδος προφῆτικοῦ λόγου παρίστησιν, οὔτε ιστορικοῦ, οὔτε νομοθετικοῦ, οὔτε θεολογικοῦ, οὔτε διλλου τινὸς τῶν ἐξ ὅρθῆς καὶ ἔχεψρον; διανυῖας προερχομένων, ἀλλ' ὅλον [ita cod.] ἀκοσμὸν τε καὶ διατάξον τὴν σύνθεσιν ἔχον, οὐδὲ τὰς προκειμένας ἐπιγραφὰς καταλήλους τοῖς ὑποκειμένοις λόγοις ἔχει (10)· εἰ δὲ ἐν οἷς πάντας ανθρώπους ἐντεῖλας χεχρημάτους ὄρῳμεν αὐτὸς ἀπολείπεται, πῶς τὴν ἀγέρωχον ἔχεινην καὶ ὡς ὑπὲρ ἀνθρώπων δῆξαν δωκοῦσαν δεῖξαι δυνήσεται, τὸ ἐξ οὐρανού, λέγω, φάναι πεπέμψθαι αὐτό (11); ὅπου γε τῆς ἀνθρωπίνης τοσοῦτον ἀποδέει συνέσεως, ὅσον αὐτὴ ἡ τῶν ἀλόγων τῆς λογικῆς διάνοιας φύσεως· μήτι γε τῆς ἀκαταμαχήτου ἔχεινης καὶ ὑπὲρ νοῦν λαχύος τε καὶ αορίας, καὶ ἡ πάντες εἰσὶν οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως ἀπόκρυψοι· δτ' ἀν γάρ τὸ σπουδαῖό μενον αὐτῷ τὸν Θεὸν τοῦτο γράψαι, ἐξ ὧν γράφειν παρατήσαι οὐ δύναται, πότε, καὶ πῶς, εἴτε ἐν δράσει, εἴτε διλῆτην τείνη θεοφανείᾳ, καὶ τίνων μαρτυρούντων, ὡς αἱ περὶ Μωάβετα πλείους τῶν ἔξακοσίων γιλιάδες· ἐν στήλαις δέ γε αὖ ἐγράφετο, ὡς ἐν πέτρᾳ ὁ τῷ Μωάβετι δεδομένος νόμος· αὐτὸς γάρ οὗτος φησὶν, δτι ἀγράφως αὐτὸς ἐδέξατο, "οὐδὲ ἐν χαρτίῳ, οὐδὲ ἐν Ἑργῷ χειρῶν ἀνθρώπων (12)· φόδιῷ δὲ λογοτελον δτι τοῦ ἀποκτηθέντα δεῖξαι μή δύνασθαι· δτ' ἀν σοφίας πάσης θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης ἐστέργηται· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, δτ' ἀν ἀποστολῆς καὶ πάντη τῆς μακαρίας ἔχεινης καὶ θελας φύσεως ξένα τε καὶ ἀλλατρια, μᾶλλον δὲ πολέμια, ἀδεῶς καταψεύδηται· τὸ γάρ πολεμιώτερον τῇ Θεοῦ ἀγαθότητι, τοῦ λέγειν αὐτὸν χαίρειν τῇ τῶν ἀνθρώπων ἀπωλείᾳ, καὶ παρ' οὐδὲν τίθεσθαι τὴν αὐτῶν καταφθοράν; τίνα δινήρησιν έκανήν παραστήσει, μή οὐχὶ τῆς ἀπευκταταῖς τούτου είναι καὶ δαιμονιώδους ἐμπνοίας;

πτ. Τριχῆ οὖν διαχειριμένου πρακτέου παντὸς καὶ λόγου, εἰς τε θελα καὶ ἀνθρώπινα καὶ δαιμονιώτη, τῶν δέο ἐστερημένος δὲ Ἀρχψ, Θείου τε, φρμο, καὶ ἀνθρωπίνου, εἰς τὸ τρίτον ἐξ ἀνάγκης περιενήκεται· δει δὲ πρὸς τῷ ἐστερηθεὶς θελας ἐλλάμψεως, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας ἀποδεδέηται, ἐντεῦθεν δὴ καὶ ποιλαχθεν ἐτέρωθεν φανερόν· ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ήτοι θεολογεὶ, ή φυσιολογεὶ, ήτοι ηθικεύεται, ή Ιστορεῖ, ή τοιοῦτον· καὶ ταῦτα ἀξιολόγιας· δὲ δὴ τούτου τοῦ λήρου ὑφηγητῆς γράμματος, οὐδὲ διποτέρας εὐχεῶς εύμοιρήσας καὶ προγραφῇ κατατάξει, ή καὶ βατταρίζων πως περιηγήθη εἰς μὲν θεολογίαν, ταύτην ἐρήτης (13) τὴν δύσον φωνὴν, δει σφαρικόν εἰτε

(10) Res hæc eum per se patet Alcoranum legem, tum etiam animadvertisit ad sur. XII, p. 300, ubi Maracciūs observat, titulo ejus sui, quae est de Iosepho, respondere argumentum suum; quod vix, inquit, alia illa in sura reperias. Tum idem ad suram XXIX, p. 533, reprehensa iterum titulorum ab argumentis dissimilitudinē, ait: Excusandi nihilominus sunt Moslemi, quia cum nullus prop̄ versiculus cum alio coatescat, impossibile prorsus erat alii suras argumentum conveniens ei adiequatum praesigere. Prorsus hac barbarica Alcorani farragine nullae sunt

A abominationis colluvie, ne consuetam quidem vulgarium et alibi extantium scriptorum seriei servat: nam neque speciem propheticī sermonis præbet, neque historici, neque legiferi, neque theologici, neque cuiuscemodi, quoiquot scilicet a sana mente procedunt; sed ubique ignoriam habet et perturbatam prorsus compositionem; et ne ipsos quidem præpositos titulos subjecte orationi conformes adhibet. Si ergo in re, quam omnes homines egregie callere videamus, Mohamedes peccat; quomodo insolentem illam, et quæ supra hominem extolli videatur, opinionem ostentare poterit, quod de cœlo, inquit, liber ille demissus sit? qui tantopere ab humana sapientia abest, quantum brutorum natura a rationali distat: nedium ab illa incomparabili et supra omnem mentem virtute atque sapientia, in qua omnes sunt thesauri sapientiae et scientiae absconditi. Quamiloquidem consecutum a se opus, Deum scripsisse, ex his quæ scribit, probare non potest, et quandonam, et quomodo, et num visione, an alias aliqua Dei apparitione, et quibus testibus, sicut illa fuere circa Moysen sexcenta et amplius hominum inillia; et utrum in tabulis scriptum fuerit, ut in petra Moysi data lex; immo ipse dicit sine scripto doctrinam accepisse, neque in charta aut humano manus opificio; timens sine dubio, ne ostendere postulatus non posset; quoniam, inquit, sapientia qualibet divina et humana is liber caret; quodque gravius est, indigna prorsus heata illa divinaque natura, et extraea atque aliena, immo etiam adversantia, intrepide mentitur; quid enim nūgic adversatur Dei bonitati, quam dicere ipsum lætari hominum perditione, et illorum ruinam flocci facere? quomodo hic, inquit, exsecrando se demoniacoque spiritu afflatum negabit?

29. Cum ergo quidquid faciendum est vel dicendum, in tria dividatur, nempe divinum, humanum, et diuinoniacum; duobus destitutus Arabs, divino, inquit, et humano instinctu, ad tertium necessario devolutus est. Profecto quod divino lumine humanaque sapientia caruerit, in confessō est; ex dicendis autem, et sepe aliunde patescit. Humana sapientia vel res theologicas tractat, vel naturales, vel morales, vel denique historicas, vel aliud hujusmodi, et quidem serio ac laudabiliter. Sed enim hujus nūgatorum scripturæ auctor, nullo predictæ scientiae genere instructus, ita ut saltem in titulo exprimeret, vel balbutiendo quidem illam attinge-

scopæ dissolutores; nihil sere majore cum tædiosumachovæ legitur, nihil animi attentionem magis infringit.

(11) Ille quidem de Alcorano ad se de cœlis demisso mendacium centies Mohamedes effutit.

(12) Confer Maracciūm in Vita Mohamedis, p. 38. Numirum hic simulabat singulos libri versiculos a Gabriele archangelo accipere, quos ipse deinde annuisibus dictabat.

(13) Sur. XII, 2.

rei, theologicam hanc irreligiosam vocem crepuit, quod nempe Deus figura sphærica sit, imo potius totum sphæralem Deum dixit, putans eum prorsus esse corporeum; neque enim aliter sphæræ figuram reciperebat. Jam cum materialis sphæra secundum Mohamedem Deus sit, is quidem neque audiet, neque cernet, intellectualiter, inquam; neque item aget, si quando ab alio movebitur, præcipueque deorsum stolidissime deseretur. Ignosce mihi, Deus, Mohamedis sententiam dicen̄i, quamquam potius contra ipsum loquenti. Quod si forte ipsum cœlum dicit Deum, sicut multi ethnicorum fabulati sunt, adhuc vere nos diximus dæmoniacum esse Mohamedem. Physiologæ insuper vel nihil omnino novit; vel cuin eam salutare de limine audet, en dicit bonum ex birudine esse factum; et solem in calidam aquam submergi, cum ad vesperam devenit. Jam in re morali quid ait? Satisfacite animabus vestris; odite quemlibet, prout ille vos oderit. Quod vero ad historiam attinet, quanta de Moyse, et de ipso Domino nostro Jesu Christo mentitur? quasi haec vel illa fecerit aut locutus fuerit; quæ videlicet legendo cognoscitis. Nam Christi Matrem sororem esse Moysis dicit, et Christianos cum Moyse in deserto versatos. Et ne cuncta nunc enumerans, haec sine demonstratione reprehendere videar, ea consultationi postea cum Dei gratia facienda reservabo. Interim eatenus tantum qualenus opus erat ob ostendendum divina humanaque sapientia vacuam suis superbam Mohamedis nientem, et quovis charismate divinitus hominibus dari solito caruisse, summatim prædicta' recensui.

30. Nam cum tredecim supra centum totus hic libellus capitulis constet; in primo quidem, post eam quæ procœmii locum videtur tenere scriptiunculam, homines a se deceptos cohortatur, ne dubitationem mente soveant circa hanc suam fraudulentam scripturam, quasi mendaciter sit conscripta.

(14) Vocabulum Arabicum, quo utitur Mohamedes, significare tum ὀλόσφυρον, solidum, tum etiam æternum, jam adnotaverunt Relandus in *Mohamedis lib. I*, 3, et Freytagius in Lexico. Et quidem ante Relandum Maracci transstulerat semipernum in sura CXII, 2, de quo loco nunc loquitur Nicetas, cuius hallucinationem secutus est Euthymius Zygabenus in *Panoplia*. Noster vero Byzantinus non ὀλόσφυρον scribit, sed ὀλόσφαιρον, scripturæ ut puto similitudine deceptus. Et quidem prius vocabulum Arabicum respondet, non item secundum. Corruit ergo simul tota reprehensio hinc consequens, quod Mohamedani Deum materialem esse existiment. Linguae nempe Arabicæ nimis arcia aut imperfecta notitia multas apud Græcos Latinosque peperit absurditates. De hoc Arabicō vocabulo non male Bartholemæus monachus Edessenus a Moynio editus *Var. sacr. t. I*, p. 308, quem item inter Alcorani consultatores ignoravit Maracci.

(15) Sur. XCVI, 2.

(16) Rursus hallucinatio, quam etiam Zygabenus repetit, ex vocabulo Arabicō quod *sanguis coagulatus* sonat (seu σπέρμα γεννητικόν), et cum levī varietate *hirudo*. Ita enim recte Maracci, nec non Relandus lib. II, 36, et Freytagius in Lexico. Porro ut Zygabenus secutus est Nicetæ Byzantini errorem,

A τὸ Θεῖον, μᾶλλον δὲ, ὡς αὐτὸς εἶπεν, ὀλόσφαιρος (14) ἐστιν ὁ Θεὸς, σῶμα πάντως αὐτὸν οἰόμενος· οὐ γὰρ ἀν ἀλίως τὸ τῆς σφαίρας ἐδύχετο σχῆμα· σφαίρα δὲ ὑλικὴ κατ' αὐτὴν τυγχάνων, οὗτε ἀκούσεται, οὔτε ἠἴεται νοητῶς δηλουθεὶ, οὔτε ἐνεργήσει πάλιν, εἰ ποι τύχοι παρ' ἄλλου χινηθεῖς, καὶ μάλιστα κατὰ πραγοῦς ἀλογίστως φέρεσθαι· ἐλάσθητι τῇ ήμιν, ὁ Θεὸς, τὰ αὐτοῦ λέγουσιν, εἰ καὶ κατ' αὐτοῦ· εἰ δὲ δὴ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν τὸν Θεὸν λέγει, ὡς πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐλήρησαν, καὶ οὕτως ἀληθεύσει ὁ λόγος, δαιμονιώδη αὐτὸν εἰρηκὼς εἶναι. Εἰς δὲ φυσιολογίαν ἢ οὐδὲν φάναι ἡ πίστατο, ἢ εἰ καὶ προκύψαι εἰς τοῦτο ἐτέλημησεν, λέγει (15) ὅτι ἐκ βρέλλης (16) ὁ ἀνθρώπος γίνεται, καὶ ὁ ἡλιος εἰς θερμὸν ὅδωρ καταβαπτίζεται πρὸς ἐσπέραν φερόμενος (17). Εἰς δὲ τῇξιν, τὶ καὶ φησιν; Συνέλθετε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν, καὶ ἐχθράντε πάντι, καθ' ὃ πᾶς τις ἐχθραίνει ὑμὸν (18). Εἰς δὲ Ιωτόπλαν, δσα Μωάσέως καταψεύδεται, αὐτοῦ τε τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς τάδε καὶ τάδε πεποιηκότος καὶ λελαληκότος, καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες συνορθεῖται· τὴν τε γὰρ Μητέρα Χριστοῦ τὴν ἀδελφὴν Μωάσέως φάσκει εἶναι, τούς τε Χριστιανούς μετὰ Μωάσέως συνείναι ἐν τῇ ἔρημῷ (19)· καὶ ἵνα μὴ νῦν τὰ πάντα ἀπαρθυμούμενος ἀναπόδεικτα ταῦτα ἀπειλεῖγχειν δόξω, τῇ μετέπειτα Θεοῦ χάριτι τεθειμένη ἐκάστη παντὸν ἀνατροπῇ ταμιεύσομαι· νυνὶ δὲ ὁ πόσον μόνον πρὸς τὸ δεῖξαι ἔρημον θεῖας καὶ ἀνθρωπίνης σφράγας τὸν ἀλαζόνα νοῦν, καὶ ὃν ἐστέρηται θεωρήτων ἀνθρώποις χαρισμάτων, κεφαλαῖαδῶς ἀπηρίθμησα.

C

λ'. Τριῶν γὰρ καὶ δέκα πρὸς τοὺς ἐκατὸν κεφαλαῖοις τὸ δόλον τοῦτο ἐκδεδομένον βιβλίδιον, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ λόγῳ, κατὰ τὴν δοκοῦσαν προσειμένου τόπου ἔχειν γραφὴν, παρείσειν ποιεῖται πρὸς τοὺς πεπλανημένους ὑπ' αὐτοῦ, μὴ ἔχειν ἐν διενοίᾳ δισταγμὸν περὶ τῆς ἀπατηλῆς αὐτοῦ ταῦτης γραφῆς (20) ὅτι

D ita vicissim Zygabenum seculus est Nicetas Choniata in *orthodoxæ fidei Thesauro* a nobis partim edito Specil. Rom. t. IV, ubi videsis paginam 492. Re quidem vera Mohamedes primum hominem formatum a Deo ex luto seu pulvere, deinceps homines ex sanguineo ceagulo, seu ἐκ τοῦ σπέρματος, gigni, plurimis in locis aperte dici, sur. XVIII, 38; XXII, 5. XXIII, 12; XXXII, 7, 8; XXXV, 11; XL, 69; LV, 44; LXXV, 37; XCVI, 12, et alibi.

(17) Sur. XVIII, 87.

(18) Sur. II, 492; IX, 6, 75, 125.

(19) Anachronistus insignis Mohamedis, hominis illitteratissimi; qui error satis comprobari videatur ex sura XIX, 27, comparata cum sura III, 1. Quoniam Mohamedani, nonnullique Christiani, veluti Herbelotus et Relandus II, 20, textum historicum Alcorani aliter explicare non improbabiliter voluerunt, quibuscum tamen Maracci non consentit t. I, part. IV, 85, et t. II, p. 115.

(20) Vulgo scribuntur sectiones, seu suræ, Alcorani CXIV, quia prima etiam numeratur, quam ut pote nudam invocationem seu præfationem, Graeci in numerum non referebant. Namque et Eustolius monachus apud Euthymii Zygabeni Panopliam, tit. XXIV, 2, suras noūmisi CXIII dicit,

ψυχῶς γέγραπται· καὶ πρὸς τὸ πιθανήν τὴν ἀπάτην οὐδείχνυεθαις (21), συναποδέχεσθαι ταῖς πρώταις ἀγλαῖς Γραφαῖς, καὶ ταύτην [cod. ταύταις] παραχελεύεται, οὐκ εἰδὼς ὁ βάρβαρος ἐπ' ἀνατροπῇ ἐχυτοῦ τοῦτο γινόμενον· κατὰ συνέχειαν δὲ τὴν ἀεὶ πρὸς τοὺς διαπιστοῦντας τῷ δισυμφόρῳ τῶν αὐτοῦ λόγων, ἀπολογεῖται μεστήν εὑσαν δυσφημίας κατὰ τοῦ καθ' θαυμὸν ὅμόσεντος ἀγαθοῦ καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ, οὐδὲ οὐ βούλεται τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτῷ· ἔστι δὲ αὐτῇ· δτι τοὺς πεπιστεύκτας τῇ τοιεύτῃ γραφῇ ὁ Θεὸς συνετίζει πιστεῦσαι (22)· τοὺς δὲ διαπιστοῦντας, αὐτὸς κωλύει πιστεῦσαι (23)· καίτοι γε ἀληθῶς ἐναλλάξ ἔχοντος τοῦ λόγου, δτι τοὺς τῷ ματαίῳ τούτῳ τειθομένους ὁ Θεὸς οὐδὲ βούλεται ἀπατᾶσθαι· ὡς δὲ τρανότερον τὸ λέγομενον γένηται, εἰς τοῦτο αὐτὸς καταλήγει τῇ ακῆψις, δτι οὐδὲ μὲν ὁ Θεὸς θέλει τῶντας, καταρτίζει πρὸς πάσαν αὐτοῦ ἐντολὴν ὑπηκόους· οὐδὲ οὐδὲ βούλεται σῶσαι, οὐδὲ δίδωσι αὐτοῖς σύνεσιν τε καὶ δύναμιν ἐνωπίζεσθαι, καὶ ποιεῖν τὰ αὐτῷ εὐάρεστα, καὶ κατὰ τοῦτο τῇ κολάσει παραβίωσιν. Ήδη τὸ τούτου παρισταθαι ἐννοεῖν τῶν ἀτόπων δυσφημιῶν τὸ πλήθος, δτι ὁ Θεὸς κωλυτής ἔστι τῶν πρὸς τὸ καλὸν ἀφωρισμένων, δτι ἐναντία αὐτὸς ἐστὶ τῷ νομοθετεῖ, πάντας μὲν μὴ θέλων σῶσαι, πάντας δὲ τὰς σωστικὰς ἐντολὰς προβαλλόμενος, εἰς ἀφορμὴν ἐλέγχου, ἀλλ' οὐκ εἰς σύνδρομὴν ἐπάθλων· δτι πάντας φθονῶν τοῦτο ποιεῖ, ή δτι πενόμενος μισθοδοτήσαι πάντας. ή ὡς ἕδια διαπαῖων ἔργα, μὴ ἔχων δὲ εὐλαβηθῆσεται ἐνεκεν τῆς τοιεύτης ἀληθείας· ή ὡς ἐφήδονος τῇ τῶν ἀνθρώπων ἀπωλείᾳ ἀπλῶς· ή ὡς μυησικακῶν διὰ τὴν πρὸς τὸν προπάτορα ἡμῶν ἀγανάκτησιν· ή δτι φύσει αἰτίας ἔστι τῶν κακῶν, καὶ οὐ μὴ δύναται μὴ κακοποιῆσαι.

λα'. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὁ ἀμαθέστατος γνωμοδοτεῖ βάρβαρος, ἐκ προοιμίων εὐθὺς τὴν ἀπορίαν λύειν οἴμενος, τοῦ μὴ πάντας θελῆσαι τῇ αὐτοῦ ὑπενεχθῆναις ἀπάτῃ· τοῦτο δὲ δεὶ παρατηρῆσαι ἐν δὲ τῷ τῷ ἀγροικικῷ ἐκείνῳ βιβλιδιῷ, δτι ἔγνωκώς ὁ τοῦτο ληρωθῆσαις, δισπαράδεκτον δὲ τοῦτο οὖσαν Χριστιανοῖς τε καὶ Ἰουδαίοις τὴν πλαστὴν αὐτοῦ ταύτην μυθογραφίαν καὶ βαρβαρικὴν θρησκείαν, τὰς παρὰ τῇ θεῖᾳ Γραφῇ κειμένας θείας ἐπαγγελίας ἀποσυλήσας, καὶ οὐδὲ ταύτας ἀπάσας, ἀλλὰ τὸν γε παράδεισον μόνον ἐν ὑπόσχεσι κληροδοσίας καταψεύδεται τῶν αὐτῷ ὑπακούσησιν· καὶ τοῦτο παναθλίως γυναιξὶ

Cæleropii noster quoque Nicetas agnoscit Alcorani proemium κατὰ [ρυτοῦ προ μετὰ] τὴν δοκοῦσαν προσημένον τόπον ἔχειν γραφήν. Nos ergo in Nicetæ textu retentis necessario scriptis ab illo surarum nūmeris, qui semper uno tamen vulgatis sunt, in marginibus tamen vulgatos earumdem surarum nūmeros ascribemus, quo facilius lectores ad Alcoranum se conferant.

(21) Sur. II, 4.

(22) Sur. II, 7 sq.

(23) Impianus hanc Mohamedis doctrinam, qua sita secunda sciat, frustra mihi elevare aut lenire videtur. Rethaudus in Mohamedicis lib. II, 4. Pertinet autem ad celebre apud Mohamedanos dogma

A Alque ut dolum suum credibilem faciat, cum anterius sanctis Scripturis has quoque suas suscipi jubet; ignorans barbarus, id ad sui ipsius eversionem illeri. Continenter autem apologiam ubique facil contra non creidentes inepto sermoni suo, maledictorum plenam adversus illum, qui per semel ipsum iurat, bonum benignumque Deum, qui peccatoris mortem non vult, sed eum converti ac vivere. Sunt autem verba ejus huiusmodi, quod nempe huic scripturæ credentes Deus intelligentes reddit ut credant; non creidentes autem ipse a credendo prohibet: cum tamen res vice versa se habeat, quoniam nempe Deus, stulto huic credentes, decipi nolle; eos autem qui non credunt, adjuvat ipse quominus decipientur. Atque ut dicta clariora fiant, ad hoc evadit commentum ejus; nempe quod Deus illos, quos vult salvare, accommodat ad mandati sui obedientiam: quos autem non vult salvare, negat iis intelligentiam et auscultandi facultatem, et placita ei exsequendi: atque ita punitioni contradicit. Atque hinc cogitare subest blasphemiarum enormium multitudinem; nempe quod Deus impedit eos qui ad bene agendum forent destinati: quod ipse sibi legibus ferendis contradicit; cunctos quidem salvare nolens, et tamen salutaria præcepta cunctis edicens, ut haec sint culpandi occasio, non autem consequendi præmii adjutorium. Sic autem vel invide agit Deus: vel quia cunctos remunerari nequit: vel quasi creaturas suas illudens, neminem habens quem ob hanc veritatem reveratur: vel quia legislatur omnino hominum pernicie: vel quia ultriceim voluntatem relinet, propter susceptam cum progenitore nostro inimicitiam: vel quia naturaliter causa malorum est, neque potest male non facere.

D 34. Tales tantasque inscitissimus barbarus quasi sententias effutit, jam inde a principio dubium statim se dissolvere putans, cur non omnes delitos eius irretiri voluerint. Hoc autem animadvertisendum est in toto illo agresti libello, quod ejus nugatorius auctor gnarus, ægre omnino fore credibilem Christianis atque Judæis siclant hanc suam mythographiam barbaricamqua religionem, existentes apud divinam Scripturam Dei promissiones subsoratur; neque has tamen omnes, sed paradisum tantummodo hereditatis loco assecilis suis mendaciter promittit, idque admodum flagitiose; nempe eos

decreti (sive prædestinationis gratuitæ et absolutæ) de quo legatur Herbelotus, voc. *cadha*. Evodius quoque monachus in Historia martyrum XLII Amoriensium a Saracenis occisorum (Bolland. Mart. T. I, die 6) concionantes facit martyres adversus hunc immanem Alcorani errorem. Et quidem legenda est tota illa Evodii adversus Saracenicas seculi invectio, cuius nonnisi particula refertur a Zygabeno in Panoptia Lat. Bibl. PP. Lugd. t. XIV, p. 229, de Deo mali auctore; quæ particula incaute cum alienis ibidem confusa fuit; in Graeco autem codice apud Sylburgium ne nonnus quidem Evodii scribitur.

candidis speciosisque mulieribus fruitoros; quodque horribilis est, ante Dei conspectum: Deus enim, inquit ille, non erubescit. Quippe ita carnalem prorsus et materialem, et a presenti vita nihil differentem fore illorum fabulatur resurrectionem, cosque cibis ac potibus et excretionibus usuros. His vero qui sibi non obtemperaverint, eam quam Evangelia Deum lædentibus comminatur poenam indicit; nempe ut consuetas illorum memoriae voluptates poenasve proponens, facilius eorumdem animis potiatur. Neque hoc item veteratorium ejus facinus ignorandum est, quod haud omnino recusat sanctorum proprietarum nomina commemorare, ut venerandorum virorum appellatione fraudem celest negantis Deum Agarenismi sui. Cæteroqui nomine tenus illorum meminit; sed prædicatam ab iis veritatem, factis manifeste conatur dolosam coarguere; quasi lex alumnos suos salvare non valeat, nisi sibi quoque fidem adhibeant. Præterea ipsius etiam Domini nostri Jesu Christi multifariam meminit, et unum de prophetis appellat, hanc solam prærogativam habentem, quod tanquam Dei Verbum de Virgine per Spiritum sanctum natus sit, et propter suam cum illo impassibilitatem in cœlum assumptus fuerit. Quid tamen dicat, Mohamedes nescit. Sed certe dolo manifeste utens, ipsum calumniatur dicens, interrogatum illum a Patre utrum Deus esset, sequè Deum esse prædicasset, negasse: etenim facile hoc ignotum Patri suo suis arbitratur.

52. Insuper et illud scire interest, quod nempe falsata omnia tum ex Veteri tum etiam ex Novo Testamento profert; neque eatenus, verum etiam ea quæ nunquam scripta fuerunt, neque divinis Libris ullo modo consonant; quæ res improbitatem ejus manifeste nudat et publicat. Plurima etiam Manichaicæ abominationis portenta apud eum sunt collecta: dæmonum aliquot nomina, et per ipsos de rebus nefandis jurationes: allocutiones quoque ad dæmonum loca; et confessiones, quod ex ipsis quoque apostoli ac prophetæ, a prædicato in hujusmodi sua scriptura Deo sapissime electi fuerunt: et littera fraudulenter præposita, et sententiae varie mutatae, saepe apud eum comperiuntur. Timoris

(24) *Paradisus voluptarius et plane lascivus Mohamedis cognoscitur sur. II, 28, XLIII, 68, LV, 70, LXI, 24; LXXVIII, 33, et alibi.*

(25) *Sur. II, 25.*

(26) Graviter hic peccat Nicetas, dum verba *Deus enim non erubescit* necit cum præcedentibus de voluptate capienda cum seminis. Prorsus enim ea verba pertinent ad sequentem versiculum, in quo de alia re innocua agitur. Ecce enim et Maraecius rectissime interpretatur: porro *Deus non erubescet ut proponat (in) parabolam*, etc. Caret itaque bac saltem blasphemia Alcoranus. Eodem ac Byzantinus errore labitur etiam Græcus auctor secundi opusculi adversus Alcoranum, apud Moynium Var. sacr. t. I, p. 447.

(27) Choniata prædictus p. 490, ait ex Alcorano: καὶ τοὺς Σαμαριταῖς εἰσέρχεσθαι ἐν τῷ παραδεῖσῳ, οὐ τρόπος τὸ ἀπολαῦται, ἀλλ' ἵνα τὰ ἔκφρος καὶ τὴν

A φῆσι λελευχατμέναις τε καὶ εὔοψιάλμοις; συγγενομένων (24). καὶ τὸ φρικτήτερον, Θεοῦ κατενώπιον (25). Θεὸς γὰρ, φῆσιν, οὐκ αἰσχύνεται (26). Ἐνσαρχον γὰρ παντελῶς καὶ ἐνυλον ούτωσι, ὡς μηδὲν τῆς παρούσης ζωῆς διελλάττουσαν τὴν αὐτῶν ἀνάστασιν τερατεύεται, βρώμασι τε καὶ πόμασι καὶ ἀφέδροις χειρομένους αὐτούς (27). τοὺς δὲ αὐτῷ μὴ πειθομένους, τὴν ἐν Εὐαγγελίοις ἡπειρημένην γένενναν τοῖς εἰς Θεὸν καθυδρίζουσιν ἐπανατείνεται· ὡς ἀν ἐκ τῶν συνήθων τοῖς μεμνημένοις ἐφετῶν τε καὶ συγητῶν εὑπαράδεκτος γένηται· καὶ τοῦτο δὲ μὴ ἀγνοεῖν ἀναγκαῖον τὸ φύδιούργημα, διτὶ οὐ παραιτεῖται ἀπλύς τὰ τῶν ἀγίων προφητῶν ἀπομημονεύειν ὄντα (28), Ινα τῇ τῶν οεβασμίων ἀνδρῶν προσηγορίᾳ ἀνύποπτος αὐτῷ δόδος τῆς ἀρνιθέου Ἀγαρησίας γένηται· ψιλῶς γὰρ μόνον αὐτούς ἔξονομάζει· τὴν δέ γε μὴν παρ' αὐτῶν κηρυττομένην ἀλήθειαν, ἀπάτην φανερῶς διὰ πραγμάτων ἐλέγχειν πειρᾶται· καὶ ὡς οὐχ ἰκανοῦ δυτος τοῦ νόμου τοὺς ὑπ' αὐτοῦ παιδαγωγουμένους σῶσαι, εἰ μὴ τούτῳ πεισθείεν. Ἔτι γε μὴν καὶ αὐτοῦ διαφράσις μνημονεύει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ Ινα αὐτὸν διαγορεύει τῶν λοιπῶν προφητῶν, μόνον καὶ ἔξαρτον ἔχοντα ως Θεοῦ Λόγου τὴν διάγιον Πνεύματος ἐκ Πάρθενου γέννησιν, καὶ τῇ συναπαθεῖται τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν (29), ὁ μὴ εἰδὼς τί ἦν περὶ ὅτου Ἐλεγεν· τῷδε δὴ τρόπῳ δῆλον ὅτι τοῦ δόδου κεχρημένος (30), ἐπείτοι γε φανερῶς αὐτὸν διασύρει· φησὶ γὰρ (31) αὐτὸν παρὰ τοῦ Πατρὸς ἡρωτῆσθαι, εἰ Θεὸς εἴη, καὶ Θεὸν ἔκατον ἐκήρυξεν· καὶ διαρνούμενον· ἀγνοεῖν γὰρ εἰκὸς τοῦτον τὸν Πατέρα αὐτοῦ οἶεται (32).

C λβ'. Πρὸς τούτοις δὲ κάκεινο εἰδέναι ἀσφαλὲς, ὅτι πεφαλσευμένα πάντα δὲ ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς προφέτει, καὶ δὲ ἀπὸ τῆς Νέας· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ δσα οὐδὲ γέγραπται, οὔτε συνφέδη τυγχάνει τῇ θελᾳ Γραφῇ, τρανῶς αὐτοῦ τῆς σκαίβητος ἐντεῦθεν παραγεγυμνωμένης· καὶ τεθριαμβευμένης· καὶ πλείστα δὲ αὐτοῦ τῆς Μανιχαϊκῆς μυστρίας αὐλάλεκται τερατεύματα, δαιμόνων τινῶν προσηγορίαι, καὶ κατ' αὐτῶν δρκωμοσίαι ἐπὶ δυσφήμοις, προσφωνήσεις τε πρὸς τῶν δαιμόνων χώρους. καὶ δμολογίας ὅτι καὶ δεῖ αὐτῶν ἀπόστολος καὶ προφῆται, τὸ παρὰ τοῦ διαγγελλούμενον ἐν τῇ τοιαύτῃ γραφῇ Θεόν, πλειστάχις κεχειροτόνηται· καὶ στοιχεῖον δὲ γοητικῶς προγράφειν (33), καὶ ψῆφοι μεταγεγραμμέναι παρ' αὐτῷ

D κόπρογ αὐτῶν τοῦ παραδείσου ἐκβάλλωσιν, ὅπως μὴ δν ἀποζέσειεν δ παράδεισος· *Samaritanos paradisum introire, non ut fruantur, sed ut purgationes et stercore Moslemorum paradiso, ejiciant, ne forte paradisus male oleat.* Sic sere loquitur etiam Græcus auctor secundi opusculi apud Moynium Var. sacr. t. I, p. 147. Item Zygabenus.

(28) *Sur. V, 162; VI, 85 seq.*

(29) *Sur. III, 47; XXI, 91; LXVI, 43 et alibi.*

(30) *Sur. IV, 156.*

(31) *Sur. V, 125.*

(32) *Apud Choniatam p. 484 concludit Dens: ἀπεκρίθη αὐτῷ δ Θεός· Οἶδα ὅτι σὺ Ελεγες τὸν λόγον τούτον· Scio te hujusmodi sermonē usum.*

(33) *Videtur demotare solitarias illas, nulloque sensu, ut Moslemi fatentur, præditas litteras, quas multaruin surarum initii præpositas videmus.*

διεφέρω; τογχάνουσι (34). τὴν προτούστης δὲ αὐτῷ δειλία; περὶ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ματαιοῦ αὐτοῦ φροντιματος. τὸ οἰκεῖον ἔργον ἐναργῶς μαρτυρεῖ. σχεδὸν γάρ ἐν ἐκάστῳ λόγῳ τοῦτο αἴτεῖται μή διαπιστευθῆναι, ὅτι θεόθεν τὸ θεολογίδορον τοῦτο ἤγαγεν γράμμα. ὅπερ συμβίνει τοῖς μή τε ἔργων τὴν τῶν λόγων βιβλιώσιν ἔχουσιν· καὶ γάρ τηνός δὲ δύστηνος τῆς διὰ τὴν τόλμην ταῦτην μενούσης αὐτῷ καλάτεω; τὴν σφροδρότητα· ἀλλ' ὅτι γε φανερῶς ἐθεομάχει, καὶ οὐδὲ λαθεῖν τοὺς ἀνθρώπους εἶχεν ἡ πιστατο· αὐτίκα γοῦν ἐν τῷ αὐτῷ πρώτῳ (35) λόγῳ τὸ ἐκ Θεοῦ ταῦτα ἔκπεπέμψθαι βεβαιῶσαι οἰδημενο;, οὕτω φησίν (36): «Ἐάν ἔστε ἐν σκυνθάλῳ περὶ ὧν κατηγάγομεν ἐπὶ τὴν δοῦλον ἡμῶν, ἀγάγετε φόνην (37) ἐκ τῶν δυοῖν τούτων.» τῶν προφητῶν δηλαδὴ λέγων, «καὶ ἀγάγετε τοὺς μάρτυρας ὑμῶν, τοὺς αὐτοὺς λέγων προφήτας, ή καὶ τοὺς δυνατούς ἔξετάσαι ἀληθῆ ή φευδῆ λόγον.» εἰ πάρεξ Θεοῦ, φησί, ἔσται ἀληθῆς (38)., ὡςανελλεγεν, ὅτι Κάγὼ Θεὸν κηρύττεω ὡς κάκινοι· ἀλλ' ἐλαθεν διατὸν διαμηλοφερεῖς, ὡς οὐχὶ τὸ ἀπλῶ; Θεὸν κηρύττειν ἔστιν ἀληθοῦς κήρυκος, καὶ Θεοῦ ἀληθοῦς, ἀλλ' εἰ ἀληθοῦς Θεοῦ ἀληθῶ; ἔτι κήρυξ δικηροῦ. Τί[ε] γάρ ὅντες τῇ φόνῃ τοῦ Δασδίδ, ή τῇ τοῦ Ἡσαίου προφητείᾳ, ή Ἐζεκιήλ τε καὶ Δανιήλ, καὶ ταῖς τῶν λοιπῶν προφητῶν ἐκ τῆς σῆς θεοκτηρυΐας ἀθίου, εἴποιμι δὲν πρὸς τὸν βάρβαρον τοῦτον καὶ θεομάχον, δι' ἀν τὸ σὸν κήρυγμα ἐπ' ἀνιπροπορεῖ τοῦ ἐκείνων κηρύγματος γέγραπται; πόθεν οὖν διλοιθεν ιὴν ἀπόδειξιν ἔξεις, τῆς ἐν ή ἐπεποίθεις ἀποδείξεώς εοι σοισθείσης; ή γάρ οὐχὶ πᾶσα ή θεία καὶ ἀρχέγονος Γραφή Θεὸν σερκωθήσθμενον προαγγέλλει; έστι; ἀριθήλως ἀποδέιξειται ὑπάρχων δ Χριστός. καὶ ἐπεπόνθεις σαρκί. Ἀδιήγητον τὴν γενεὰν Ἡσαίας φάσκει διὰ τὴ εἰπεῖν γενεάν, καὶ τὴν υἱικήν ἐκ τοῦ Πατρὸς πρόσδουν ὑπογράψας, τὸ πρᾶγμα τοῦτο δηλοῦντος τοῦ διδύματος· ἦν σὺ ὡς ἀμαθῆς οὐ παραδέκης.

λγ. Ἐφεκῆς δὲ τοῦ μυθικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος (39) παρεισάγει τὸν Θεὸν συμβουλευσάμενον τοῖς ἀγγέλοις περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου γενέσεως, καὶ κωλυθμενον παρ' αὐτῶν ὡς ἀδίκου ἐσομένου αὐτοῦ· τὸν δὲ θεὸν καὶ ποιήσαντα καὶ σοφίσαντα τὸν Ἀδὰμ ὑπὲρ αὐτούς· καὶ τοῦτον εἶναι τὸν διδάξαντα τὰ τῶν δυνάτων διδύματα· τοιαύτη η ἀνθρωπογονία τοῦ παρανοῦντος ταῖς πρὸ αὐτοῦ θείαις Γραφαῖς συναπόδεχεσθαι τοὺς Ἀραβικοὺς ὄντερους. Ἐπειτα (40) τὸν Μωϋσέα φησί βιωθήσειν ἐκ Θεοῦ κελευθέντα ὑποδεῖξαι τῷ λαῷ, ἢν ἔδει θῦσαι· τῶν δὲ ἀγνοούντων ὅποια τις ἀν εἴη, πλειστάχις δειθῆναι τοῦ Θεοῦ περὶ τούτου· καὶ οὗτως μαθεῖν καὶ αὐτὸν κάκείνους διὰ

^c Isa. LVIII, 8.

(34) Intelligit fortasse sententias abrogatas seu retraciatas in Alcorano, de quibus Maracci Tract. de Alc. cap. 5.

(35) Diximus jam (col. 708, not. 20) non computari a Niceta Alcorani proemium, ideoque quae secunda in vulgatis editionibus Sura est, hauc illi esse priuilegium, et sic deinceps.

(36) Sur. II, 23.

(37) Nimirum ipsa Alcorani elocutio habet quem-

PATROL. CR. CV.

A autem ei perpetuo hærentis, ne stultum suum consilium frustra sit, ipse liber testis est: etenim in omni proprie capitulo petit ne fides sibi derogetur, quod divinitus injuriosam hanc Deo scripturam acceperit: quod accidere sane iis solemne est, qui operibus suis firmare verba non queunt. Et sane ignorabat miser pœnæ gravitatem, quæ ipsum propter facinus hoc manebat; quodque aperte Deo adversaretur, id homines non latere sciebat. Statim igitur in primo capitulo, missam a Deo hanc doctrinam confirmare volens, sic ait: «Si scandalizamini in iis quæ demissimus ad servum nostrum, adducite canticum ex similibus ei.» Ex prophetis vide licet. «Et adducite testes vestros,» eosdem nimirum prophetas dicens, vel etiam idoneos vera a falsis discernere. «Si præter Deum, inquit, est aliquis vera». Quasi dicat: Ego Deum, æquum ac illi, prædico. Sed ignorat camelarius, quod non simpliciter Deum prædicare, veracem denotat prædicatorem Dei veri; sed oportet veri Dei verum esse prædicatorem qui prædicat. Nam quænam utilitas cantico Davidis, aut Isaiae vaticinio, aut Ezechieli, aut Danielis, et reliquorum prophetarum, ab irreligiosa tua Dei prædicatione accidit (aio utique huic barbaro et Dei hosti), quoniam tu prædicationem tuam ad doctrinæ illorum eversionem scripsisti? Et quomodo aliunde demonstrationem sumes, illatibi existincta cui considerbas demonstratione? Nonne omnis vetus divina Scriptura Deum fore incarnandum preannuntiat? qualem nimirum manifeste Christus se exhibuit, etiam si carne passus est. Inenarrabilem dicit ejus generationem Isayas. Dum ultiur vocabulo generatio, Filii ex Patre progressum describit: namque haec rem vocabulum ostendit, quam tu, o inerudit, non admittis.

D 33. Deinde in sua fabulosa scriptione introducit Deum deliberaantein cum angelis de hominis creatione, atque ab illis cohibitum, quoniam homos futurus erat iniquus: et nihilominus Deum facientem, ac sapientiam præ illis Adamo conseruentem; atque ab hoc dicit nomina existentium rerum enunciata. Talis est anthropogonia auctoris, qui hortatur ut cum antiquioribus se scripturis Arabicis quoque somnia admittantur. Deinde dicit Moysem Deo Iubente vaccam populo ostendisse quæam immolari oportebat. Ille autem ignorantibus qualis esset, sacerdotum hac super re Deum oravisse. Atque ita rem deum cognovisse, illosque per symbola edo-

dam rhythnum, Ideoque confertur cum canticis. Irridet tamen hauc Mohamedis jactanciam, gratisque assertam Alcoranici rhythmī venustatem, specimen eius satis insulso prolatu, Maracci t. I. Prodrum. refut. part. II, p. 72.

(38) Alcorani textus postulat ut scribatur, εἰ ἐστὲ ἀληθεῖς, si estis veraces.

(39) Sur. II, 50.

(40) Sur. II, 67.

cuisse, hanc neque vetulam esse neque juventulam, sed media inter has aetate, colore croceo, rudein et indumentam : atque hanc vix illis persuasisse ut immolarent. Ille sunt fabularum ejus nugas : quae a nobis expositae sunt, ut ejus impossibilis cum divinis Libris consonantia innotescat; cuius tamen gratia idem se veracitatis adeptum putabat.

34. Impudentiam vero suam vir atheus adversus Dei Patris gloriam exserens, atque hanc ad se attrahere diabolica vesania satagens, tanquam ipse Moysem olim aliqui solitus, et Domini sunt quoque nostrum Jesum Christum misisset, ait : « Attulimus Moysi scripturam ; postque cum apostolos misimus ; attulimus Iesu Mariæ Filio revelationem, et roboravimus eum sancto Spiritu. » Hoc scribens, quid probare se putavit ? Nempe dicit, barbaricam B hanc scripturam suam tanquam divinam fore recipiendam : nesciens tamen se magno labore a scopo aberrare, quo potiri sperabat. Dicet enim ei aliquis : Quomodo vel quamobrem, ut Moysem reprobenderet, Jesum misisti ? Quod si, ut par est, atque ut vere actum fuit, responderet : nihil reprehendendum in Moyse fuisse, sed Iesum ad illius rudimenta perlicienda missum, nec non gravem consuetudinem carnalium observationum in meliorem atque aptiorem spiritus morem immutandam ; rursus huic ipsi responderent : Tu vero quid in Iesu damnans, tertiam hanc recentiorem edidisti scripturam ? Puto quia paria, vel eadem, vel majora, vel etiam minora doctrina erat. Atqui majora docere, impossibile humanæ naturæ est. Quid enim majus est, quam propter Dei mandatum, inmundum ei corpus odio habere, imo et anima propria indubitate supernaturalium rerum causa tradere ? Proleto constat, nihil hujusmodi barbarico hoc libro contineri, imo nihil omnino excelsum beneaque frugis ; contra vero beluina omni stoliditate aliquæ atheismo totum redundare. Jam si paria docere dicatur, quæ fuit utilitas et legem et Evangelium excandi ? illam, id est legem, defectivam ; hoc, Evangelium inquam, perfectum. Tum etiam male firmos eos qui alterutri servient exhibet, neutrosque de sua salute posse considerare ; alios quidem imperfectionem causantes ; alios sublimitatem, seu naturæ humanae superiorem, a se deprecantes. Sed C neutrius secundum idem exæquare perfectionem videtur : restat ergo, ut Mohamejis scriptura seu minora docens data fuerit. Sed si ob hanc causam data fuit, valde hoc sit ridiculum, sublimibus scilicet mediisque derelictis, vitam humi repentem et belumannam, quæ nihil celum spectat, sectari. Præter quam quod summa hic naturaliter repugnativa est ; et ea quæ ineliore sorte sunt, deterioribus adversantur : quod sane de hoc libro verum evadit : etenim is contrarius plane in omnibus Evangelio Christi est. Si ergo Evangelium legem perfecit ; perfectio autem rem magis confirmat ; barbarica vero scriptura

A συμβόλων διδάξαι ὅτι έστιν οὗτε παλαιός, φησίν, οὗτε νέος, ἀλλὰ μέση τούτων, τὴν χροιὸν κρόκινος, ἀγρία καὶ ἀδάμαστος· καὶ μόλις αὐτοὺς πεῖσαι ταύτην καταπάξῃ· αὗται τῶν αὐτοῦ πλασμάτων αἱ φίλωριαι· παρετέθησαν δὲ οὐα δειχθῆ τὰ ἀκοινώνητον αὐτοῦ τῆς συμφωνίας πρὸς τὴν θείαν Γραφήν· διὸ οὐ τὸ ἀληθῆς εἶναι πιστευθῆσενται ἡλπίζειν

λότι· Ἀνασχυντῶν δὲ ὁ δέος κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς δέξιος, καὶ ταύτην εἰς ἑαυτὸν ἀφαιρεῖν δικιμοιωθῶν ; ἐκφραινούμενος, καὶ ὡς αὐτὸς εἴθε τῷ Μωϋσεῖ συλλαλήσας, καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἔξαποστείλας, φησίν (41)· « Ἐπηγάγομεν τῷ Μωϋσεῖ γραφὴν, καὶ ἀπεστείλαμεν μετ' αὐτὸν ἀποστόλους· καὶ ἐπηγάγομεν τῷ Ἰησοῦν υἱῷ Μαρίας τὴν φανέρωσιν, καὶ ἐνεδυναμώσαμεν αὐτὸν διὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος. » Ταῦτα δὲ γράφων, τὶ κατασκευάζειν ἐνύμισε ; Τὸ φάναι τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ οὖσαν καὶ τὴν βέρβαρον ταύτην γραφὴν, ὡς θείαν παραδεχθῆσθαι· ἀγνοήσας ὡς πάμπολυ τοῦ σκοποῦ διαμάρτυς δὲ ὡς οὐ κρατῆσαι ἡλπίσε. Πῶς γάρ ; τὶς ἐρεῖ πρὸς αὐτὸν, καὶ τὶς έχων Μωϋσέως καταμέμφασθαι, Ἰησοῦν ἔξαποστείλας ; Εἰ δὲ τὸ εἰκός καὶ ὡς ἀληθῶς γεγονός ἐρεῖ τὸ δέ, ὅτι Μέμψοθαι μὲν εἶχον αὐτὸν, τελειώσαι δὲ τὰ αὐτῷ στοιχειωθέντα, καὶ ἄλλως τὸ ἐπαγκλής καὶ εἰωθός τῶν σαρκικῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τὸ κοῦφον καὶ πρέπον μεταθεῖναι τοῦ Πνεύματος, πάλιν πρὸς αὐτὸν τούτους εἰπεῖν · Τὶ δὲ κατεγνωκὼς Ἰησοῦν, ταύτην τὴν κακινοτέραν καὶ τρίτην γραφὴν ἐκδέωκας ; ἀρά γε ὡς τὰ ίσα καὶ τὰ αὐτὰ, δη τὰ μείζω, ἢ καὶ τὰ ἐλάττω διδάξωσαν ; καὶ τὰ μείζω μὲν διδάξαι, τῶν ἀδυνάτων τῇ ἀνθρωπίᾳ φύει · τὶ γάρ πλέον τοῦ ὑπὲρ ἐντολῆς Θεοῦ, κόσμον μιτησκει καὶ σῶμα, ἔτι δὲ καὶ τὴν έαυτοῦ ψυχὴν ἀριθῆλας πρὸς τὰ ὑπερφυῆ μεταθεῖναι ; ἀλλὰ πρόδηλον ὅτι οὐδὲν τοιωτόν τῇ βαρβαρώδει ταύτῃ ἐμπεριέχεται γραφῇ · ἀλλ' οὐδὲ ἀπλῶς τὶ ὑψηλὸν καὶ ἄξιον λόγου · τούναντίον μὲν οὖν καὶ κτηνῶδια ; πάσης καὶ ἀθετᾶς ἀνάμεστος δῆλη τυγχάνει · τὰ ίσα δὲ διδάσκουσαν αὐθις φάναι · Καὶ τὶς χρεῖα καὶ νόμον καὶ Εὐαγγέλιον ἀνιστᾶν ; τὸν μὲν ἐνδεῶς έχοντα, τὸν νόμον λέγων · τὸ δὲ τελειωτικῶς, τὸ Εὐαγγέλιον φημι · ὡς ἀστηρέτους καὶ τοὺς τὰ ἐκάτερα δουλεύοντας καθιστῷ · μηδὲ διποτέρους έχοντας ; ἐπὶ σωτηρίαν θιάζειν · τῶν μὲν τὸ ἀτελὲς αἰτιωμένων, τῶν δὲ τὸ ὑψηλὸν ὡς ὑπὲρ ἀνθρωπον παραιτουμένων · ἀλλ' οὐδὲτέρου πιρ' αὐτῇ καθ' αὐτὸν ἀκριβεῖσα θεωρεῖται· λείπεται ἀρά τὰ ἐλάττω ταύτην διδάξουσαν διδόσθαι · ἀλλ' εἰ τούτου χάριν ἐδόθη, πολὺς ὁ γέλως, τὰ ὑψηλὰ καὶ μέσα καταίποντας, τὰ πάντη χαμερπῆ, καὶ τῶν ἀλιγῶν εἰς μηδὲν ὑπερβεβηκτα μεταδιώκειν · καὶ ἄλλως δὲ τὴν ἀκραν φυτικῶς ἐναντιστητα πρὸς τὰ μείζω εἰληχότα τὰ ἐλάχιστα πολέμια αὐτοῖς καθειστήκει · δὲ δῆ καὶ ἀληθεῖς ἔστιν ἐπὶ τῇ γραφῇ ταύτῃ · ἀντιτεταγμένως γάρ ἐν πᾶσι τῷ Εὐαγγέλιῳ τοῦ Χριστοῦ διατέτακται. Εἰ οὖν Εὐαγγέλιον τελειοῦ τὸν νόμον, συνιστᾶν δὲ μᾶλλον τὸ τελειοῦν ἔστι, καταστρίψειν δὲ τὸ Εὐαγγέλιον ἡ βάρβαρος πειρᾶται γραφή, καταστρέψειν

ἄρα καὶ τὸν νόμον δικίεντας τὰς τε τὰς τε
λειτουργίας καὶ τελειωμένα, οὐ τοῦ Θεοῦ· οὐκέτι δρα τοῦ
Θεοῦ ἐστιν Γραφή, τη τοῦ βαρβάρου θεομάχος γραψή·
λείπεται δρας εἰναῖς τοῦ ἀντιθέου, τούτεστι τοῦ Ἀν-
τιχρίστου.

λε'. Μετέπειτα δὲ μέμνηται Σολομῶντος, καὶ
ἀνεξιπάτητον αὐτὸν διεσχυρίζεται γενέσθαι, τῆς θελας
Γραφῆς φανερῶς αὐτὸν παρεπάντας πρὸς τὸ γῆρας
εἰδωλολατρῆς, ἐναντία πανταχοῦ τῇ Γραφῇ φρο-
νῶν· καὶ ἀγγέλων δὲ δύο μέμνηται οὖς λέγει κατ-
ελεγκτούσιν εἰναῖς τοῦ Βαβυλῶνος, ὡν τὰ θνόματα Ἄραβοι καὶ
Μαρίθ· οὐδὲ καὶ διδεκτάλους; εἴναι τοῦ κακοῦ λέγει
τοῖς βουλομένοις· ἔτι δὲ καὶ τὰς συζυγίας τῶν ἀν-
θρογύνων (41') τούτους φησὶ διαλύειν καὶ κακοποιεῖν
δὲ αὐτοὺς λέγει· πλὴν τὴν ἐπιτροπὴν ὑποκρίνεται
καὶ αὐτὸς φάναι τοῦ Θεοῦ ἐκδεχομένους· τούτους δὲ
τοὺς ἀγγέλους; οὐκ ἐπίσταται τῇ ἐκδοσίᾳ τῆς θελας
Γραφῆς· εἰ μή πού τις φαίη αὐτοὺς τοῦ πατρὸς αὐ-
τὸν εἶναι δαίμονας; τοῦ Σατανᾶ καὶ ὑπ' αὐτοῦ μόνου
γηνερούμενους· Ἐπισκέψασθας δὲ δεῖ καὶ τούτο περὶ
τὴν τοῦ βαρβάρου κενοφωνίαν, δτι δαίμονας μὲν φα-
νερῶς ἐξ ὄντος δαίμονος; καὶ γινώσκεις καὶ ἀναγορεύεις·
προτεκτούσιαι δὲ δῆθεν ἀπευκταίους αὐτοὺς καλεῖν,
καὶ τὸν αὐτῶν πρωτεστάτην διδεκτόν· ὡς διν κακ
τούτου δυνηθῆ τοὺς ιδιώτας θηρεῦσαι· πειθών αὐ-
τοὺς δτι οὐ τοῦ πανηροῦ ἐστιν πνεύματος τῇ τούτου
μυθοπλαστίᾳ, διλλὰ τοῦ ἐπιτεμῶντος τοῖς δαίμονις.
Μικρὸν δὲ προελθὼν τούτου τοῦ λήρου (41''), δοξά-
ταυτὸν παριστάνειν πάντων πρόκριτον καθὼν τὰς κα-
ταγνώσεως, καὶ πρὸς δορθωσιν ταῦτα διδάσκοντα,
διαβάλλει Πονδαίους τε καὶ Χριστιανούς διλλήλοις
ἐντιτεταγμένους, καὶ τοὺς θατέρας δέξῃς προεστη-
κέναι διεσχυρούμενους, θατέραν δέξιν ὑπὲρ θατέ-
ρας, μᾶλλον τριῶν θείας οὐκείωσεις καὶ τῆς ἐν
παραδείσῳ τρυφῆς· εἰτα διμοτέρους φησὶν ἀποτυ-
χεῖν τῆς ἐλπίδος, διὰ τὴν ἐκκατέρου δύγματος πλά-
νην· ἐαυτὸν δὲ μόνον εἶναι τοῦ παραδείσου κληρο-
νόμον ἀποφάνεται ἀκελεύστως· ὅμοιον δέ τινι πε-
ποίησεν, εἰ τινῶν ἔχοντων, λόγου χάριν, ὑπὲρ ταλάντου
πρὸς ἐαυτοὺς δικαιολογίαν, οὗτος ἐαυτὸν παρενέβης
εἰς μέσον. Μηδενὸς δύμῶν τούτο εἶναι, διέτι πρὸς ἐαυ-
τοὺς στασιάζετε· ἐμοὶ γάρ ὥρισται ὡς μηδὲν πε-
ποιηστε, μηδὲ τινι διαμεμαχημένῳ· καὶ ὅπερ τοῦ
ἔνδικος πρὸς τὸν ἕνα διεμφιεῖταις κατεγίνωσκεν,
αὐτὸς πρὸς τοὺς δύο τούτο ποιῶν οὐκ αἰσχύνεται.. .

λε'. Όποια δὲ τούτου ἀπόδειξις ἐστιν τοῦ θεόθεν
αὐτὸν κεκομικέναις τὴν βίβλον ταῦτην, οὐ δέοντα εἰπεῖν,
καὶ ἐπιχρῖθαις δὲ ἐαυτοῦ καταθάρτει, ἐν τούτῳ μόνῳ
τῷ δυτὶ καλῶς ποιῶν· καὶ καταγγώσεις καὶ μέμψεις
μωρίας ἐπιφημίεις, εἰ μή παρὰ Θεοῦ ἀπεσταλμένος
εἴη, τὴν διπούτιν δηλοντί τοῦ φεύδους συγκαλύπτειν
νομίζων· καὶ ἐξόμνυσθαις δὲ κατά τε τὴλου καὶ σε-
λήνης καὶ ἀστέρων καὶ λαμπυρῶν ζώων καὶ κυνῶν
δρομικῶν καὶ φυτῶν καὶ ἐιδώλων ἀγνώστων βαρβα-

(41') Videlur prorsus error in Nicetæ scriptura,
ἀνθρογύνων pro ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Quippe apud
Alcoranum Sur. II, 102, hi angeli dissociavisse di-

A evertore Evangelium nititur, legem pariter videtur
evertore. Porro illa evertore, quæ perficiunt et sunt
persecuta, non est Dei officium. Non est ergo Dei
Scriptura, hic inimicus Deo barbari hominis liber.
Superest igitur ut sit antitheoi id est Antichristi
opus

35. Deinde Salomonis insert mentionem, eumque
nullo errore deceptum suisse contendit; cum tamen
divina Scriptura aperte affermet eum senili aetate
idolorum cultui se addixisse: quæ dum ait, contra-
rium prorsus sacrae Scripturæ sentit. Angelos quo-
que duos memorat, quos Babylonem adveniasse ait,
quorum sunt nomina Arioth et Maroth, quos ma-
gistrus esse vitii volentibus dicit. Præterea conjugia
androgynorum ab his ait dissoluta, ipsosque male
B facere ait; verum tamen concessionem a Deo simila-
lante ipse quoque dicit illos accepisse. Jam vero
hos angelos divinæ Scripturæ traditio ignorat; nisi
hos forte dicit Mohamedes patris sui Satanæ dæ-
mones, et ipsi soli cognitos. Hoc quoque observan-
dum est in hujus barbari vanitate verborum, quod
dæmones quidem nominatum et cognoscit et pro-
clamat; hoc tamen loco simulat ipsos aversabiles
appellare, nec non ipsorum præsidem diabolum; ut
hinc etiam idiotas capiat, persuadens eis non esse
a malo spiritu signatum suum, sed ab auctore qui
dæmones increpat. Paululum vero progressus in
his nugis, existimans se jam esse cunctis præla-
tum, et contrarii suffragii immuncem, et aliis emen-
dandis factum magistrum, criminatur Iudeos alique
C Christianos in vicem adversantes: et eos qui alteru-
ram opinionem superare conantes, sectabantur
alteram pro altera opinionem, magis proueruisse
divinam familiaritatem, et paradisi delicias. Postea
utrosque a spe sua excidisse ait, propter haerentem
utrique dogmati errorem; se vero unum esse para-
disi haeredem sponte propria decernit; idem faciens
homini, exempli causa, qui nonnullis de jure talen-
tum possidendi litigantibus, medium se inferens
diceret, Neutrius vestrum hanc esse proprietatem,
quandoquidem de ea contenditis; mihi autem esse
assignanda, qui nihil ejusmodi fecerim, neque
adversus quempiam contendimus: et qui unum
cum uno discepiare vollet, ipse contraduos id agere
D non erubescit.

36. Quamnam porro hic habeat demonstrationem
se hunc librum de cœlo accepisse, cum dicere non
queat, ipse sibi imprecatur, hoc unum recte faciens,
quod damnationes vituperiaque innumera sibi im-
ponit, nisi a Deo missus fuerit, mendacii videlicet
suspicionem obumbrare sperans; juratque per
solem ac lunam, et astra, et lampyrides beluas, et
cursorios canes, et arbores, et ignea alia nomina
barbarica (quæ prorsus dæmonum esse existimo,

cuntur conjugia inter maritos et uxores non inter
androgynos.

(41'') Sur. II, 111. seq.

piacrumdam saltem) quod ipse Deus Abrahāmi, et Deus Isaaci, Novum Testamentum ob complendam legem indixerit, qui etiam Mohamedi Maniebaicam hanc abominationem tradiderit; quæ quidem utrum consonet, an contra dissonet, homo amentissimus cognoscere impotens, sectarum personas confundit, et invicem incongruentia toto suo fabuloso sermone recitat. Obliviscitur enim qui hæc componit, quisnam sit loquens, et quisnam audiens, et de quo argumento loquantur, et mutuo dissideant; modo verba loquentis conferens in audientem; modo audientis vicissim in loquentem, et colloquii materia in utramque partem; qui est furiosi vel delirantis morbus. Templum quoque dicit ab Ismaele atque Abraham Deo ædificatum, quod tamen neque unquam exstitit, neque a divina Scriptura memoratur. Nam si ne unctionem quidem unius lapidis cippumque oleo-linitum omisit divus historicus⁴, quomodo integrum templum silentio præteriisset?

37. Tum elianī admonet, ut iis qui incusant asseclarum a se deceptorum morem orandi conversa ad austrum facie, nihil aliud volent respondere, nisi hoc ipsos facere ut suam erga Mohamedem pietatem ostendant, et ab iis distinguantur qui aliter faciunt. Macte equidem divina sapientia, quæ illos hac eliam ratione distinguat, verisque tenebras adorare coarguit! Atque ut dolus ejus aperie cognoscatur, en idolo apud Bacam posito, quod ipse oratorium observationis appellat, infelices barbaros jubet cultum exhibere. Ubi enim, inquit, fueritis, levate facies vestras erga partem oratorii observationis. Duoque nomina barbara Zapha et Marua de numero venerabilium Dei nominum dicit, Dei protensus sui suorumque deceptorum asseclarum: quos illic circa impurum oratorii ædificium circumire jubet. Sicut autem a quodam ex ipsis ad Christianos converso didicimus, idolum est quoddam illic in ædificio medio statutum: qui vero diaboli Mohamedis jussa faciunt miseras suas inclinantes cervices, manuique erectam ad idolum tendentes, altera autem aurum propriam tenentes, in gyrum lanius se revolvunt, donec vertigine tenebricosa correpti corruunt. Hoc arbitror esse idolum, ut ipsi fatebuntur, Veneris. Re sane vera hæc librum illum Dei donum esse ac de cœlo demissum ostendunt.

58. Unum porro ex omnibus animatis esu submovet porcum, non canem, aut lupum, aut aliud quolibet, sed omnibus risci hortatur deceptos

⁴ Gen. xxviii, 18.

(42) Sur. II, 128.

(43) Sur. II, 143 seq.

(44) Sur. II, 160.

(45) Nomina duorum montium hæc sunt, ut censes ad Sur. II, 160, Maraceius, nec non Relandus op. cit. p. 121 et 166. Graci perperam intellexerunt angelos duos.

Aριχῶν ἀνομάτων (οἷς εἰς ἐτή πάντως δαιμόνων καὶ αὐτῶν δυντων τικῶν), ὡς αὐτὸς εἶη ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰχ, ὁ τὴν Καινὴν ἐπὶ ἐκπληρώσει τοῦ νόμου ὑπαγορεύσας, ὁ καὶ τῷ Μωάμετ τὴν Μανιχαϊκὴν ταύτην ἐπαναγαγὼν βέβλυγμαν· μηδὲ εἰ συμφωνεῖ δλῶς, ή διαφωνεῖ ἀύτῃ πρὸς ἐκείνας συνιδεῖν ὁ ἀνοματας δυνηθεῖς· καὶ τὰ πρᾶτα πάντα δὲ αὐτῶν συγχρημάτα καὶ ἀνάρμοστα δι’ ὅλου τοῦ μυθικοῦ αὐτοῦ λόγου ἀλλήλοις φέρεται· ἐπιλανθανομένου ὥσπερ τοῦ ταῦτα διατυπώσαντος δυτεῖς εἶη ὁ τε λαλῶν καὶ ἀκούων, καὶ ὑπὲρ οὐ ἔλεγον, καὶ ἀμοιβαδὸν ἀντετέθεινται, πῆ μὲν τοῦ λέγοντος, εἰς τὸ τοῦ ἀκούοντος· πῆ δὲ τοῦ ἀκούοντος; εἰς τὸ τοῦ λέγοντος· καὶ ὑπὲρ οὐ ἔλεγχον εἰς τὰ ἀμφότερα· ὥσπερ μαγιστρὸν καὶ παραπάντος θεού πάθος. Ναὸν δὲ λέγει (42) παρά τε Ἰσραὴλ καὶ Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ ἀνοικοδομηθῆναι, τὸν οὗτος γενέμενον πώποτε, οὗτος παρὰ τῇ θεᾷ Γραφῇ μνημονεύσμενον· εἰ γάρ ἀλοφήν λίθου μόνου εἰς στήλην θεῖῷ κχροισμένην οὐ παρεῖδεν οὐ θεόπτερος, πῶς ναὸν ὅλον ἀπεσιώπησεν;

λέγει. Πρὸς δὲ τοὺς καταιτιωμένους (43) τοὺς ὑπ’ αὐτοῦ πεπλασμένους ἔνεκεν τοῦ πρὸς νότον εἰχεσθαι ἐστραμμένως, μή δεῖν ἀλλο τι φάναι, ή ἔνεκεν φησί, τοῦ ἀποδεῖξαι τὴν πρὸς τὸν Μωάμετ εὐλάβειαν, καὶ τοῦ διακρίνεσθαι αὐτοὺς ἀπὸ τῶν μή πνιούντων αὐτό· καὶ εὖ γε τῇ θεῖᾳ σοφίᾳ κάν τούτῳ αἴτοις ἀποδιαστησάσῃ, καὶ τῷ δυντῷ σκότῳ προτιμούντας ἐλεγχάσῃ· Ινα δὲ καὶ ὁ δόλος αὐτοῦ κατέδηλος γένηται, τῷ εἰς Βάκχα κειμένῳ εἰδώλῳ, ὥσπερ αὐτὸς προσκύνημα παρατηρήματος καλεῖ, τοὺς ἀθλίους βίρβαρους προσκυνεῖν παρασκευάζει. «Ἐνθα γάρ ἐστε, φησί (44), δρθώσατε ὑμῶν τὰ πρότιτα εἰς τὸ μέρος τοῦ προσκυνητηρίου τοῦ παρατηρήματος.» Καὶ δύναται δὲ δύνατα βίρβαρα τὸ τε Ζαρά καὶ Μαρουά (45) ἐκ τῶν σεβασμίων ἔναι λέγει τοῦ Θεοῦ· Θεοῦ πάντως τοῦ οἰκείου καὶ τοῖς ἡπατημένοις δὲ ὑπ’ αὐτοῦ παραγενομένοις, κατὰ τὸ ἐκεῖσε μεμολυμένον οἰκημα τοῦ προσευκτηρίου περιγυρεῦσαι εἰς αὐτὸς προστάσεις· ὡς δὲ παρὰ τινος ἐξ αὐτῶν εἰς Χριστιανοὺς ἐλθόντων ἐμάθομεν, εἰδώλον τι λίθινον κάθηται δῆθεν μέσον τοῦ οἰκου· καὶ οἱ τὴν πρόσταξιν τοῦ δαιμονιώδους τούτου πληροῦντες, κεκλικότες τῶν ἀθλίους αὐτῶν αὐχένες, καὶ τὴν χείρα δρθινού πρὸς αὐτὸς ἐκτεταχότες, τῇ τε ἐτέρᾳ τὸ οὖς αὐτῶν κατέχοντες, κυκλοτερῶς εἰδούνται, μέχρις ἂν σκοτοδινέα ληφθέντες καταπέσωται (46). τοῦτο οἷμαι ἐκείνο εἶναι τὸ εἰδώλον, ὡς αὐτὸς φαίεν, τῆς Ἀφροδίτης (47). «Ἄριστά γε θεοδώρητος καὶ ἐξ οὐρανοῦ δεδομένη ἡ βίβλος αὐτῇ ἐκ τούτων δεῖχνυνται.

λέγει. «Ἐν δὲ πάντων τῶν ζῶντων τῆς βρύσεως ἀποπέμπεται μόνον τὸν χοῖρον (48), οὗτος δὲ κύνα, οὗτος λύκον, οὗτος δὲλλος, ἀλλὰ πάντων μετάχειν προτρέ-

(46) Notissima est hæc superstitionis, praesertim vero Dervisiōrum, apud Mohamedanos chorea.

(47) Adorari a Mohamedanis Venerem copiose doceisque negat Relandus op. cit. lib. II, cap. 5, Græcos coarguens qui hanc illis idololatriam imputarunt.

(48) Sur. II, 173.

πιται τοῖς; ὑπ' αὐτοῦ ἡ πατημένοις (49). « Φάγετε γάρ, καὶ μηδὲ ἔξακολουθεῖτε ἐν τοῖς ἔχνεσιν τοῦ Σατανᾶ· αὐτὸς ἔχθρός ὑμῶν ἐστι φανερός». Σατανᾶν διλονότι καλῶν τὸν τυπώσαντα τὴν διάχρισιν τῶν τε καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων κατὰ τὸν νόμον· δράτε πᾶς ἀναφινόδην Σατανᾶν τὸν Θεόν δνομάζει; μηδὲ συγιεῖς δεῖλαιος; ὅπερ ἐφθέγξατο, μετ' ὀλίγον φησίν· « Οὗτινες δὲ ἀμφιβάλλονται ἐν ταῖς γραφαῖς, εἰσὶν ἐν ἀποστασίᾳ μακρῷ. » Ἐστι τούτου εὔρειν ἀναισχυνθέτερον καὶ ἀνοητήτερον; Καθάπερ δὲ πίθηκος, δρμῆν ὑποκριθεὶς λέοντος, πιθήκειον ἀλλ' οὐ λεόντειον τὸ ἄλμα ποιῶν ἐξελέγχεται· οὕτω καὶ δὲ δύστηνος οὗτος τῆς ὑπερτάτου νομοθεσίας ἐχετῷ ἀξίωμα ἐπιγράψει, τῆς παροικίας τοῦ ἀβελτηρίας μήδεν ἔχων πλέον ἐλέγχεται· σχῆμα γάρ μήνον, μᾶλλον δὲ δνομα ψελὴν, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς τὸ πρᾶγμα τῆς θεοσεβίας ἐκεῖνον περιτέθεικε· δόξας γοῦν περὶ γηστείας διατάττεσθαι τοῖς ἀθλοῖς βαρβάροις, ταῦτα φησίν (50). « Μήν 'Ραμίδα ἐστίν, ἐν τῷ χατήχῳ ὑμῖν τὸ ἀνάγνωσμα· γηστεύσατε αὐτὸν· ἐξεσταὶ δὲ ὑμῖν ἡ νῦν τῆς νηστείας, εἰς μίξιν τῶν γυναικῶν ὑμῶν· αὗται γάρ ὑμῶν εἰς σκεπάσματα, καὶ ὑμεῖς αὗταις ἐστε σκεπάσματα· ἕγνω γάρ δὲ θεός δὲ παραδούσατε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐν τῇ νηστείᾳ, καὶ θεως ὑμῖν γίνεται· μήχθης εἰς αὐτὰς εἰς παράκλησιν· καὶ φάγετε ἐπέρρες· καὶ πίετε, ίως ἀν τὴν ἀπὸ τοῦ σκέπτους φαινόμενον φάμμα μᾶλλον, διὰ τῆς ἡμέρας φανῆς ἀπρον· καὶ πάλιν πληρώσατε τὴν νηστείαν ἔως τῆς ἐσπέρας· καὶ [μή] μήχθητε αὐταῖς ὑμῶν συχναζόντων ἐν τῷ προσκυνητήριῳ· αὗτη ἐστὶ νομοθεσία Θεοῦ, καὶ μή ἐγγίσητε αὐτάς. » Ἡρά γε τοσοῦτον πιθήκος λέοντος ὑστερεῖ, δοσούσιος δὲ μυστρὸς καὶ ἐναγῆς τοῦ τῆς θείαν Γραφὴν νεκρομοθετήκεται;

λο'. Μετὰ δὲ τὴν ἀθεμιτούργητον ἐκείνην νηστείαν, εἰς τὸν καθ' ἡμῖν αὐτοὺς διεγέρει πόλεμον, « Φονεύσατε, λέγων, αὐτοὺς διοῦ δὲ ἀν συναντήσητε αὐτοῖς· » ζρους δὲ αὐτοῖς ἀγάπης, ἰὼς εἰκός, τιθεὶς φτισίν (51). « Καὶ ὅστις δὲ μνησικαῖ ἐφ' ὑμᾶς, ἔχθράντις αὐτὴν καθὼς ἔχθρανεν ἐπίνω ὑμῶν. » Πρὸς ἑγχράτειαν δὲ καὶ σωφροσύνην αὐτοὺς φευδῶνται φησίν (52). « Άλι γυναικες ὑμῶν νεατῶς ὑμῶν εἰσέλθετε εἰς τοὺς νεατοὺς ὑμῶν δθεν βαύλεσθε· καὶ συνέλθετε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· » τόπτεστι, Πλάσιν ἐπιθυμίαν τῶν ψυχῶν ὑμῶν πληρώσατε· δρά γε κτηνῶδης ὄντος ἐστιν δὲ βίος, ηδὲ μᾶλλον δαιμονιώδης. Λύσεως δὲ μνημονεύσας γυναικός ἐξ ἀνδρῶν, τάδε φησι τοῖς βαρβάροις (53). « Ἐάν τις ἀπολύσῃ γυναικαν αὐτοῦ, οὐκάτις ἐξέσταὶ αὐτῷ μετὰ τὸ ἀπολυθῆναι αὐτὴν, ίως ἀν ζευχθῆ ἀνόρι ἐτέρῳ· καὶ ἐάν ἀπολύσῃ αὐτὴν δὲ δεύτερος, οὐκ. Ετεις κατάκριμα ἐν ταυτοῖς, ήδην ἐπιστρέψωσι πρὸς ἀλλήλους· οὗτοι γάρ, φτισίν, ὥδοις Θεοῦ. » Ήδην τῆς βαρβαροκήσις διωτείσαι;

μ'. Ἐρεθίζων δὲ πρὸς ἀνδραφονίαν τοὺς βαρβάρους, ίδοις εἰς προτροπὴν λεποίαν γραφικὴν αύ-

A suos: « Comedite, inquit, ex his quæ in terra sunt, munda et bona sunt. Neque Satanæ vestigia sequamini: ipse enim manifestus vester hostis est. » Satanam nempe appellans illum qui mundorum et immundorum distinctionem constituit, prout in lego fit. Cernitisne quomodo palam Satanæ nomen Deo affingit? Tum dictorum oblitus miser, paulo post ait: « Qui autem in scriptoris ambigue se gerunt, hi sunt in longa apostasia. » Nunquid hoc impudentius aut insanius inveniri potest? Sicut autem simia, leonis impetum simulans, similia non leonem dignum facere saltum convincitur; sic ærumnosus iste cœlestis legis dignitatem sibi vindicans, nihil aliud quam miserandam ruditatem habere comprehendit. Nam speciem tantummodo, imo nudum nonen, absque re ipsa, sibi religionis circumposuit. Volens itaque jejunii legem barbaris infelicibus ferre, hæc ait: « Mensis est Ramidanus, quo ad vos lectio delata fuit; ipsum jejunate. Jejunii nocte licet vobis cum uxoribus vestris copula: ipsæ enim sunt vobis indumenta, et vos illis æque indumenta. Novit enim Deus, fore ut animas vestras fraudantis in jejunio. Ideo vobis indulget. Concubitate cum illis ad solatum; et comedite vespere ac bibite: donec quod nocte videbatur filium nigrum, interdiu videatur album. Et rursus observate jejunium usque ad vesperam. Et [ne] copulemini illis, dum in oratorio perseveratis. Hæc est lex Dei: ne ad illas accedatis. » Tantumne simia leoni cedit, quantum detestabilis hic atque execrabilis a divina Scripturæ legislatore?

B D 39. Post sceleratum illud jejunium, suos concitat ad bellum contra nos gerendum. « Interficiete, inquit, illos ubique in eos incurritis. » Tum illis legem charitatis statuens, ut par est, ait: « Et quisunque adversus vos iram sovet, odite illum, prout ille vos odit. » Jam ad continentiam falso ipsos temperantiamque adhortans ait: « Uxores vestrae novalia vestra sunt: ingredimini in novalia vestra unde volueritis; et congregimini ex animorum vestrorum sententia, id est, quamlibet cupiditatem animorum vestrorum explete. Est igitur lex hæc beluina vel potius diabolica. Tum divortium viri ab uxore memorans, sic alloquitur barbaros: « Si quis uxorem suam repudiaverit, non licebit ei, postquam eam dimiserit, donec alteri viro copuletur. Quod si et secundus eam dimiserit, non est illis piaculum, si ad conjugium redeant. Hæc sunt enim, inquit, statuta Dei. » O barbaricam libidinem!

40. Barbarus autem ad homicidium concitans, videtur horribiliter loco objicere historiam de sacri

(49) Sur. II, 170.

(50) Sur. V, 186 seqq.

(51) Sur. II, 192.

(52) Sur. II, 224.

(53) Sur. II, 231.

Scripturis sumptam, confusio tamen, quoniam semper facit, personis ac permutatis. Nam res a Iesu Navi gestas Gedeoni tribuit; rursus res Gedeonis Sauli; hisque ait contemporalem Davidem: arcamque ab angelis, non ab hominibus, gestatam. Adeo divinam Scripturam et callebat et alios decebat hic rerum divinarum illusor et atheus! Quippe Dominus prius suis cultoribus consulens, irreligiosum cor illius infatuavit, ut ne prout se habebat, ita ei procederet. Nam de fidei violentia abnegatione sic ait: «Non est cogendum ad fidem; etenim quid sit recte admittendum, ex fallaci contrario innotescit.» Suis vero fabulis perpetuo insistens, inducit Abrahamum nugaciter cum Deo colloquentem, cumque illo de mortuorum resurrectione disputantem: et quod ex quatuor avibus ab eo supra quatuor montes reportatus, et deinde revocatis, resurrectionis fidem dicit Abrahamus: cuius rei nullam facit antiquissima Scriptura mentionem. Non tamen impudenter tantummodo ad vitia ruit, sed ei usurpat improbare videtur, aliquae orphanorum spoliaciones, et ad eleemosynam facienda hortatur; ut dum boni consilii auctor videtur, mortisera necumenta latenter inferat vir exitiosus. Atque in his, postquam sibi victoriam de nobis imprecatus est, primus nugaci fabule fñem imponit.

CONFUTATIO II.

41. Secundum fabulæ Mohamedis capitulum *Aurani familia* inserbitur. Statim ab initio traditum a Deo hoc scriptum affirmat, ejusque rei causam addit, quod ab hoc conformatur illa superiori tempore tradita. Iex videlicet aliud Evangelium, directio nempe hominibus aliisque salutis. Observate ergo, utrum secundum hanc promissionem fulcrum legis aliud Evangelii deinde facti: suis sancti demonstret, aliisque illa praecipare sancire, et bene se habere ut in scripto jacent; vel saltem defectiva supplerere. Quod si nihil hujusmodi in eo fuerit, auctor, certo mentitur, et mendaci ore haec effudit, et a mendacii parente provenire convincitur. Abunde itaque in sequentibus pro more suo hocceatur de quadam Iauubre concubina, quæ alicunde prodierit; ejusque precem et supplicem gratiarum actionem resert propter Mariæ conceptionem, quæ fuit, inquit, Mater Iesu; et quod hanc in templo [Mater] præsentaverit, et quod a Domine, inquit, recepta sit, et a Zacharia suscepit. Eoque aliquando in templum ingresso, et apud eam divino cibo conspecto, seiscitatum esse uale hic provenisset. Ulam, a Deo dixisse; ipsumque illuc postulasse a Deo filium; factamque ei pollicitationem quod Joannem filium habitus esset virum justum aliisque prophetam. Illo mox dubitante quomodo jam

Α τοῖς παριθέσθαι, καὶ συγχέσαι; τὰ πρόσωπα, ὡς περ δὲ πνεύματα, καὶ ἄλλαξα; (54). τίθεισι τὰ ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναοῦ ἐπὶ τὸν Γεδεῶν, καὶ τὰ τοῦ Γεδεῶν εἰς τὰ τοῦ Σαούλ, καὶ ὅμοιον αὐτῶν εἶναι φῆσι τὸν Δαβὶδ (55). τὴν δὲ χιζωτὸν ὑπ' ἀγγέλων Ἐλεγε βαστάζεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ παρ' ἀνθρώπων· αὐτῷ τὴν θεῖαν Γραφὴν καὶ ἡπειρατο καὶ ἐδίδασκεν ὁ τῶν θείων ἐμπαίκτης καὶ θεός. Πρόνοιαν δὲ τῶν εἰς αὐτὸν εὔτεβούντων ποιῶν δὲ Κύριος, ἐμπαταλωσεν αὐτοῦ τὴν ἀθεοντα καρδίαν, μὴ καθ' ὃ εἶχεν καὶ προστειται· περὶ γάρ τῆς κατὰ τὴν πίστιν βιαλας ἀπαρνήσεως, οὗτω φησί (56). Οὐκ ἀναγκάται δὲ εἰς πίστιν· ἔφαντο γάρ τὸ εὐπρόσδεκτον ἐκ τοῦ σφαλεροῦ. Επεμβαλὼν δὲ συνήθως (57) τὰ ψευδῆ αὐτοῦ μυθεύματα, περαμβάλλει τὸν Ἀβραὰμ θαλέσεις ληρώδεις ποιοῦντα, καὶ πρὸς θεὸν διαμφισάλλοντα περὶ νεκρῶν ἀναστάσεως· καὶ διτὶ διὰ τεσσάρων θρέων παρ' αὐτοῦ ἐπὶ τέσσαρας δρη ἀποκεφάλιτῶν καὶ ἀκαληθέντων, τὴν τῆς ἀναστάσεως πίστιν Ἐλαῖον δὲ Ἀβραὰμ· ὃν οὐδὲν ἡ θεῖα καὶ ἀρχαιοτέτη μέμνηται Γραφή· οὐκ ἀνατῶς δὲ μόνον διέσε πρὸς τὰ κακά χωρεῖ (58), ἀλλὰ καὶ τόχου διαβάλλειν δοκεῖ, καὶ ἀρπαγὴς δρανῶν, καὶ συμπάθειαν ποιεῖν παραινεῖ· ὡς ἐν τῷ χρηστὸς σύμβουλος εἶναι δοκῶν, διαλάθῃ εἰς τὰ κατέρια βλάπτων δεῖλαις· καὶ ἐν τούτοις τὴν καθ' ἡμῶν μίκην εὐέξιμον (59), τὸν πρῶτον φλήναρεν ξετησει.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ Β'.

μα'. Δεύτερος τῆς μυθοπλαστίας τοῦ Μωάρετ λόγος Εἰς τοὺς τοῦ Ἀμιράτ [scid. Ἀβραὰμ] ἐπιγέραπται· εὐθὺς δὲ ἐξ εἰσόδου τὸ ἐκ Θεοῦ δεδόσθαι τὸ τοιοῦτον γράμμα ἀποφανεῖται (60). καὶ αἰτιαν τούτου προστίθησι, τὸ εἶναι βεβαιωτικὸν τῶν πρὸ αὐτοῦ κατενεχθέντων· τὰ δὲ κατενεχθέντα πρὸ αὐτοῦ, δὲ νόρος, φρούριον, ἐστὶ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, οὐδηγηστες τοῖς ἀνθρώποις καὶ σωτηρίᾳ· σκοπεῖτε οὖν εἰ δῆρα κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν ταῦτην, βεβαιωτικὸν τοῦ νόμου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ἐν τοῖς ἐξῆς διὰ πραγμάτων δειχθῆσται· Ήτοι ἐκείνα χυροῦν καλῶς καὶ ἀνενδεῶς ἔχειν, ὡς γέραπται, η τὰ ἐλλειπούτα αναπληρῶν· ὡς εἰ γε μηδὲν τούτων ἐπ' αὐτοῦ, η τοιεῦτον βειρηθεῖη, ψεύσεται· καὶ ἐκ ψευδοῦς προεληλυθὼς στόματος, καὶ τοῦ πατρὸς τοῦ ψεύδους ἀπελέγχοιτο. Ἱκανῶς οὖν ἐφεξῆς τὰ συγήθη ἀδελεσχήσας, ἐπαρίδως τικῆς Ιαμβρᾶ (61), ήτις καὶ ὡσταὶ πώποτε ἀπὸ μέρους, καὶ τὴν ταῦτης εὐχῆν καὶ εὐχαριστίαν ἱκέτιν ἐποίειστο ἐπὶ τῇ συλλαβῇ Μαρίας τῆς μητρὸς, φησίν, Ἰησοῦ· καὶ διτὶ ἐν τῷ ναῷ ταῦταν ἀνέθεται· καὶ παρὰ τοῦ Κυρίου, φρούριον, ἀποδέδεκται· καὶ ὑπὸ τοῦ Ζαχαρίου προειληπται· καὶ ποτε αὐτοῦ εἰσελθυτος ἐν τῷ ναῷ, καὶ τροφὴν θεῖται παρ' ἐχυτῇ ἀωρακότος, καὶ ἐπερωτήσαντος πέθεν ἐληλύθει, παρὸς θεῷ φάναι, αὐτὸν τε ἐκεῖσε αἰτῆσαι παρὰ Θεοῦ τέκνους· καὶ ἐπαγγελθῆναι λαβεῖν Ἰωάννην ἀνδρα

(54) Sur. II, 247 seq.

(55) Sur. II, 249.

(56) Sur. II, 257.

(57) Sur. II, 259 ss.

(58) Sur. II, 276 seq.

(59) Sur. II, 287.

(60) Sur. III, 3.

(61) Sur. III, 33.

δέιασίον καὶ προφήτην· ἀμφιβάλλοντος δὲ αὐτοῦ πῶς
ἐπὶ γῆρως ξέει υἱὸν, ἐπιτίμιον λαβεῖν σιωπὴν τῆμε-
ρῶν τριῶν· ἐφεξῆς δὲ τοὺς ἀγγέλους εἰσάγει (62)
πρὸς Μαρίαν εἰρηκότας, δτι Σὰ δὲ Θεὸς ξέελέξατο
ὑπὲρ τὰς ἀπ' αἰώνων γυναικας· τοῦτο δὲ ἐκ τῆς
ξέηγκσεως τοῦ ἀφανοῦς πράγματος φησι πρὸς τὸν
Μωάμετ. ὡς αὐτὸς λέγει δὲ πρὸς αὐτὸν λαλῶν· "Οπερ
κατηνέγκαμεν εἰς σὲ, αὐτὸς μὴ θντος ἔχεις (63), δτ'
ἄν ήπλωσαν αὐτῶν τὰς ἀγκάλας (64) ἀγγελος, ποῖος
ἔνι αὐτῶν προεδέξεται τὴν Μαρίαν· καὶ οὐκ ἦ-
ἴκεισε· τοὺς δὲ ἀγγέλους πρὸς αὐτὴν φάναι· "Ο Θεὸς,
φησίν, εὐαγγελίζεται σε τὸν Λόγον αὐτοῦ· Χριστὸς
Ιησοῦς υἱὸς Μαρίας ἐπιτυγχάνων ἐν τῷ βίῳ τούτῳ,
καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ὑπάρχων, ὃν ἐκ τῶν ἁγγιζόντων,
καὶ λαλῶν τοῖς θυθρώποις ἀπὸ σπαργάνων, φησίν,
ὑπέρχων προσθύτης καὶ ἐκ τῶν χρησίμων· εἰτα (65)
εἰσάγει ταύτην πειρωμένην μαθεῖν πῶς ξεται ταύτῃ
υἱὸς ἀνευ ἀγδρός· τοὺς δὲ φάναι· "Ο βούλεται δὲ Θεὸς,
τοῦτο καὶ γίνεται· καὶ παρὰ τῶν ἀγγέλων δὲ λέγει
αὐτὴν μεμαθηκέναι· τὴν σορίαν καὶ τὴν Γραφὴν καὶ
τὸν νόμον καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἀπεστάλθαι ἀπό-
στολον πρὸς τοὺς υἱοὺς Χοραγῆ. Εἰτα (66) εἰσάγει
τὸν Χριστὸν δρυεα ἐκ πηλοῦ πεποιηκότα, ἐμψυστή-
σαντα, καὶ ζωάταντα ταῦτα· καὶ τυφλοὺς καὶ λε-
προὺς ιασάμενον, καὶ γεκροὺς ἀναστήσαντα, καὶ
προγνώστην· καὶ δτι Θεὸν αὐτοῦ τὸν Θεὸν τῶν ἀν-
θρώπων ἐκάλει· καὶ δτι ξέελέξατο ἐαυτῷ τοὺς ἀπο-
στόλους· καὶ δτι εἶπεν αὐτῷ δὲ Θεός· "Ἐγώ σε ὑπο-
βάλλω θανάτῳ. κάγω σε ἀνυψῷ πρός με, καὶ
καθιερίπω σε ἐκ τῶν ἀρνησαμένων· καὶ καταστήσω
τοὺς ἀκολουθήσαντάς σοι ἐπάνω τῶν ἀρνησαμένων
ἐν τῇ τιμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως· τοὺς δὲ ἀρνησαμέ-
νους κολάτω κολασιν βαρεῖαν ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ οὐκ
φησιν εἶναι κατὰ τὸ εἶδος τοῦ πρώτου Ἀδέμ δν
ἢ ξέηγκσις ἢ ἀληθινή.

μδ'. Ἀληθινὴν δὲ ταύτην εἰπών, δηλούντει τῶν θείων Εὐαγγελίων, ὡς ψευδῆ ἀπεκριύσατο· ποῦ γάρ παρὰ τοῦ; θείοις Εὐαγγελίοις Ἱερᾶς τῆς Θεοτόκου γεννήτωρ καταγγέλλεται; Τι δὲ ποιήσομεν τοὺς παρὰ τῷ Λουκᾷ κειμένους ἐννέα τῆς σιωπῆς Σιχαρίου μῆνας, καὶ τρεῖς ἡμέρας μόνας τούτου ταύτην γεγενῆσθαι λέγοντος; ποῦ δὲ δρνεα ἐκ πηλοῦ παρὰ τῷ Ἰησοῦ πλαττόμενα καὶ ψυχούμενα; ἀλλ' οὐτω; ὡς ἀληθῶς ἐκ τοῦ ἀχάνονος διακένου τῆς αὐτοῦ παρανοίας ταῦτα πέπλασται· αὕτη ζοτὸν βενιατικὴ τῶν πρὸ αὐτῆς γραφή; ἀλλ' ὡς ἔοικεν ἐπειλάθετο ᾧ ἐπήγγελτο· ἢ τάχα κακουργεῖ κάνθάδε, καὶ μή διέλαθεν· δύο γάρ αὐτῷ περὶ τὸν Κύριον ἥμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν προκειμένων τρίπτων, καθ' εὐς τὸ Θεὸς ἀληθῆς εἶναι ἀναιρεῖν πειράσεται, ἐνδεικνύει τοῦ μηδαμῆ μηδιμῶς αὐτὸν ἐληγάνθεναι ἀποδεῖξαι σπουδάσαι, ἐπέρου δὲ τοῦ ἐληγάνθος μὴ θεεν, ἀλλ' ἀνθρωπὸν φιλὸν ἐπιφρασσει, ὡς ὅνσχερον; αὐτῷ

A senex filium esset suscepturus, poenam retulisse silentium tridui. Deinde angelos introducit Mariæ dicentes : Te Deus elegit præ cunctis a sæculo mulieribus. Id autem ait ex incogniti negotii narratione Mohamedi facta : nempe quod ille qui sibi loquebatur dixerit : Hoc ad te detulimus, qui illie non eras ; cum suas angeli ulnas explicuerunt, quisnam eorum Mariam esset suscepturus. Tu vero non eras illuc. Angelos autem ei dixisse : Deus, inquit, nuntium tibi mittit Verbum suum. Ille est Christus Jesus Mariæ filius existens in hac vita et in futura, unus de propinquantibus [Deo], sermoncinans ad homines, jam inde ab incububilis ætate adulta, et ex probis. Postea introducit illam scire volentem, quomodo sibi filius erit absque viro ? B Illos autem dixisse : Quod Deus vult, hoc sit. Atque ab angelis ipsum didicisse ait sapientiam, et scripturam, ac legeim et Evangelium, atque legatum ad Israelis filios missum. Deinde Christum introducit aviculas ex luto facientem, flatuque vivificantem, caenosque et leprosos sanantem, ac mortuos resuscitantem, et præsagium; et quod hominum Deum, Deum proprium appellaret; et quod apostolos sibi delegerit; et quod dixerit ei Deus : Ego te morti subjicio, et ego te extollam ad me, terque a negantibus expiabo, constituamque assecras tuos supra illos qui te negaverunt, in die resurrectionis. Verumtamen negantes poena gravi puniam in futuro sæculo, neque erit illis vindicta. Speciem vero C Jesu ait esse secundum speciem primi Adami, quem Deus formavit; concluditque : Hæc est vera narratio,

42. Jam vero dum hanc veram sit, sine dubio-
divinorum Evangeliorum historiam ceu falsam re-
jicit. Ubinam quippe apud divina Evangelia Iambra
Deiparæ genitor nuntiatur? Quid faciemus novem
mensium silentio Zachariæ apud Lucam memora-
torum, cum Mohamedes tres tantum ei silentio dies
statuat? Ubinam aviculæ abs Jesu ex luto for-
matæ et animatae? Revera ex ipsius arcana vano-
que dementia hæc sunt conficta. Illeceine est
Dpriorum se confirmatrix Scriptura? Sed ut videtur,
promissi sui oblitus est: vel potius hic etiam mali-
tiosa agit, etiamsi nos non latet. Cum enim duo
sint ei propositi circa Dominum nostrum Jesum
Christum modi, quibus ejus divinitatem destruere
eonatur; unus, quo demonstrare studet, cum nulli
modo advenisse; alter, quo pernegat, etiamsi
Christus advenerit, Deum fuisse, nihilque præter
hominem existisse vult; cum primus modus dis-

cetas dicit ἀγκάλας; Fortasse men-jum scripture est pro ἀστραγάλοις, talos lusorios, vel pro καλάμουσ. Illoc enim postremum postulat vox Arabicæ.

(65) Sur. III, 47.

(60) Sur. III, 43.

Oris admodum ei esset, tam evidens nempe negotiū oppugnandi, ad secundum consurgit; omis- saque incarnationis historia, hoc pacto divinitatem ejus evertere speravit, dum nullum ex his qui ejus divinitatem predixerant memoravit. Hinc sit, ut consentanea dictis a se superius, res Christi hu- manati pergit dicere: « Hem qui familiares Scriptu- ræ estis (sic appellat hoc loco illos qui sub Evange- lio degunt), adeste ad sermonem qui inter nos vosque vertitur, ut ne serviamus nisi Deo, neque illi un- quam quilibet adsociemus. » Quia enim, eo quem diximus modo, humilia de Christo dixerat, et quod Deum hominum ipse quoque appellaverat Deum suum, hortatur nunc ex communi unius Dei invo- catione, qui Christi et hominum simulque Christianorum et Agarenorum Deus est, hortatur, inquam, ne participem Christum Patris majestatis confitea- mur, id est, neque consubstantiale neque pari solio consistentem. Quod si concedatur, nihil vetat quo- minus Christiani ad Agarenos accedant. Eo scili- cet apud eum recidunt Mariæ annuntiatio per ange- los, et Patris ad Christum verba et miracula.

43. Sed qui inanæ nostrum de hominis dementia stuporem superabit, qui Moysis sororem dicit Christi Matrem? et cum Moyse Christianos in deserto fuisse? insuperque in Salomonis templo, Zacharie ætate, Virgini ab angelis partum Christi predictum? ita ut ex his narrationibus res contrarium ordinem habere cogitandum sit; Salomonem Moyse anti- quiorem; Moysem vero, Mariam, et Zachariam con- temporales; et post plurimos a templi ædificatione annos Moysem in deserto erravisse. O dæmonia- cum! O atheismi crapula ebrium! O infelices bar- baros, qui librum mendacia talia continentem di- vinum eredunt! Interrogent alienes a nostra fide homines, Samaritanos, inquam, atque Iudeos, in- terrogent Persas, interrogent Græcos auctores et historicos, hi vesani et omnis logicæ ignari, et mentis oculos obtenebratos gerentes; atque ab iis discant Moysem Salomonem antiquorem, non poste- riorem. Nam si antiquior est Salomonem Moyses, po- sterior autem Salomonem Christus, proœcto Moysi non fuit contemporalis Christus. Quod si contem- poralis Moysi non fuit Christus, neque Mariæ Moysis sororis filius, quam jam sicut merebitur, qui tale tantumque mendacium contra veri Dei veritatem pronuntiavit? Vere cœca est, velit nolit, improbitas. ton ψευδος κατὰ τῆς ἀληθείας τοῦ δυτῶς Θεοῦ ἐπιφημίῶν; Βγέως καὶ μηδουσα.

44. More suo rursus dolosus ac mendax, primam sacram adem positam dicit hominibus apud Ma-

A πρὸς ἀνασκευὴν τοῦ πρώτου λίαν ὑπέρχοντος, πρὸς φανερὸν οὖτως ἀπομαχθενος πρᾶγμα, ἐπὶ τὸ δευτερον καταφεύγει· καὶ τὸν λόγον καταδραμὼν τῆς ἐνανθρωπήσεως, διὰ τοῦτο τὸ Θεός εἶναι ἀγέλειν ήλπισε, μηδενὸς τῶν τὴν αὐτοῦ θεότητα κηρυττόν- των μνημονεύσας· διὸ καὶ ἀκόλουθα τοῖς περιθείσιν αὐτὰ περὶ τῆς ἀνθρωπότητος Χριστοῦ τὰ ἔξτις ἀπε- φέρει λέγων (67)· « Άς (68) οἱ οἰκεῖοι τῆς Γραφῆς (τοὺς ὑπὸ τὸ Εὐαγγέλιον τελοῦντας ἐνταῦθα καλῶν), δεῦτε εἰς τὸν λόγον τὸν στοιχοῦντα μέσα τῇμῶν καὶ ὑμῶν, τοῦ μὴ δουλεύειν εἰ μὴ τὸν Θεὸν, καὶ τοῦ μὴ θεῖναι αὐτῷ κοινωνὸν τὸ ποτε. » Ἐπειδὴ γάρ, ὡς αὐτῷ ἐδέκει, καθ' ὃν εἰρήκαμεν τρόπον, ταπεινὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ εἰρήκει, καὶ διὰ θεόντος τὸν Θεόν τῶν ἀνθρώπων καὶ αὐτῷ ἀπεκάλει, παραινεῖ νῦν ἐξ τῆς κοινῆς τοῦ μόνου Θεοῦ ἀπικλήσεως, Χρι- στοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ Χριστιανῶν καὶ Ἀγαρηνῶν, καὶ μηχέτι κοινωνὸν δμολογεῖν τῆς τοῦ Πατρὸς δόξης τὸν Χριστὸν, τούτους μήτε δμοούστον, μήτε σύνθρο- νον· εἰ δὲ τοῦτο δοθεῖη, οὐδὲν καλύτερον Χριστιανοῖς ἀγαρίζειν· εἰς τοῦτο αὐτὸν δὲ τῆς Μαρίας εὐαγγε- λισμὸς παρὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ αἱ πρὸς Χριστὸν τοῦ Πατρὸς δμιλίαι, καὶ τὰ θαύματα φέρει τὸ τέλος

μγ'. Ποίαν δὲ ἐκπλήξεως ὑπιρροὴν ἡ τοῦ ματαλού τούτου ἀνοια αἱ παρατρέχει, Μωϋσέως ἀδελφὴν τὴν Μητέρα Χριστοῦ καλοῦντος (69), καὶ ἐν τῇ ἑρμῷ σὸν Μωϋσῆ τοὺς Χριστιανοὺς εἶναι, καὶ αὐτοῖς ἐν τῷ ναῷ Σολομῶντος ἐπὶ Ζαχαρίου τὴν Παρθένον τοῦ Χριστοῦ τόκον εὐαγγελισθῆναι παρ' ἀγγέλων; ὡς ἐκ τούτου ἀνάπαιον τὰ πράγματα ἀκόλουθησαι νοεῖν ἀρχεγονώτερον Μωϋσέως εἶναι τὸν Σολομῶντα, Μωϋ- στα δὲ καὶ Μαρίαν καὶ Σαχαρίαν δμοχρόνους, καὶ μετὰ πλειστους τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ χρόνους εἰς ἔρημον τὸν Μωϋσέα πλανᾶσθαι. « Ω ἀπὸ τοῦ δαιμο- νιώδους! » Ω ἀπὸ τοῦ μεμεθυσμένου τῷ τῆς ἀθείας καρπῷ! « Ω ἀπὸ τῆς ἀθλιότητος τὴν θείαν Γραφὴν τὰ πηλίκα ταῦτα φευδῆ πιστευσάντων βαρβάρων! » Ερω- τάτωσαν τοὺς τῆς ἡμῶν πίστεως Εἴνους, Σαμαρεί- τας φῆμι καὶ Ιουδαίους· ἐρωτάτωσαν Πέρσας, ἐρω- τάτωσαν συγγραφεῖς καὶ ιστοριογράφους Ἐλλήνων οἱ ἀνδητοί, οἱ ἀδιαλόγιστοι, οἱ ἐσκοτισμένοι τὰς τῆς γνώσεως δράστεις, καὶ παρ' αὐτῶν μαθέτωσαν οἵτις Μωϋσῆς Σολομῶντος προγενέστερος καὶ οὐ μεταγε- νέστερος; εἰ δὲ καὶ προγενέστερος μὲν Σολομῶντος D Μωϋσῆς, μεταγενέστερος δὲ Σολομῶντος Χριστὸς, οὐκ ἄρχι δμόχρονος Μωϋσέως ἢ Χριστὸς; εἰ δὲ οὐχ δμόχρονος Μωϋσέως ἢ Χριστὸς, οὐδὲ τῆς αὐτοῦ ἀδελ- φῆς αὐτοῦ Μαρίας υἱός, τίνος δέξιος ἔσται δὲ τασεύ- ντος; οὐδὲν καὶ ἀληθῶς τυφλὸν ἡ πονηρία,

μδ'. Συνήθως δὲ πάλιν δὲδικαίως φευδόμενος, πρᾶ- τον οἰκεῖον λεπτὸν τεθείσθαι λέγει τοῖς ἀνθρώποις εἰς

suit apud Hebreos Aaron. Et quidem apud Lucam 1, 5, Elisabetha erat de filiabus Aaron. Nonnisi igi- tur ex conjectura propriaque opinione addit noster Nicetas Moysen, et Christianos cum illo in deserto errantes. Cæterumque tam Herbelotus quam Relandus ultra fatentur, crassum ejusmodi errorum a Moha- medis inscitia non abhorre.

(67) Sur. III, 63.

(68) Ita Græcus auctor pronuntiat interjectionem Arabicam.

(69) Dixi jam (col. 708, not. 19) defendi ab aliqui- bus hoc loco Mohamedem; non enim is dicit (Sur. XIX, 27) Mariam sororem Aaronis et Moysis, sed Aaronis tantummodo. Porro non uans credibiliter

τὸ Μάκεχ (70), καὶ ὅτι εἰς την σημεῖαν ἐν αὐτῷ φανερὰ ἐν τῷ στόματι [ita cod.] Ἀβραάμ· οὐδὲν δὲ τούτων εὑρῆται μέχρι δεῦρο ως οἱ βισπιζόμενοι ἐξ αὐτῶν δμολογοῦσιν· ἡ πάτα δὲ ταῖς ματαῖς αὐτοῦ κενοφωνίαις ὁ θεός τοὺς βαρβάρους· δητας ἐφώνησε πέρδιξ, συνήγαγεν ως καὶ οὐκ ἔτεκεν· εἶτα μετὰ μαχρᾶς φλυαρίας περὶ ἑαυτοῦ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἐν αὐτῷ ἐμπνεύσαντος ἀγρίου δαίμονος, τάδε φησί· «Ο δὲ Μωάμετ οὐκ ἔστιν εἰ μὴ ἀπόστολος (71).» Περὶ ξοικεγάρων διὰ τὰς μυρίας φευδηγορίας πεφθῆται μή τις μελέσσον δόξαν περὶ αὐτοῦ ὑπολάβω, καὶ ἡτοι ἀρχάγγελον ή ἀγγελον αὐτὸν ὑποτοπίσαι· ὁ δὲ Μωάμετ οὐκ ἔστιν εἰ μὴ ἀπόστολος· παρῆλθον δὲ καὶ πρὸ αὐτοῦ ἀπόστολοι. «Ἐὰν ἀποθάνῃ, η σφαγὴ ἀποτερέψεται εἰς τὰ διπέσω (72)·» Θαυμαστός δὲ τοῦ βαρβάρου θεός, μὴ εἰδὼς ἐντελῶς τὸ ἐκβητούμενον περὶ τὸν αὐτοῦ ἀπόστολον· ἀλλ', «Ἐὰν ἀποθάνῃ, η σφαγὴ, φρεσὶν, ἀποτερέψεται εἰς τὰ διπέσω·» εἶτα ἀκριβῶς φησιν· «Οι βάρβαροι τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ αὐτῶν φυλάξαντες, ὑπέτρεψαν εἰς τὰ διπέσω·» ἀλλ' ἔδει ἐκ τούτων συνιδεῖν τὴν περιενεχθείσαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ ἀπαταιῶνος πλάνην· καὶ δυσὶν θάτερον λογισαμένους δόξαις κατέχειν, η ὅτι τύχη τινὶ περιγέγονεν ἡμῖν τὸ κατάρξις τοσαύτης χώρας (οὐδὲν γάρ θαῦμα βαρβάρους δητας τοῦτο ὑπονοήσαι), η ὅτι δέξιοι μυρίων αἰκισμῶν οἱ προκατέχοντες τοὺς τόπους τούτους δι' ἀμαρτίας ἐτύγχανον· καὶ λόγον ἐκτίσεως αὐτοῖς παρ' ἡμῶν ὁ Θεὸς ἀπαιτῶν, κατακρατεῖν ἡμᾶς πεποίηκε· καὶ οὐδὲ τοῦτο τῷ Μωάμετ διαφέρει, καὶ αὐτὸς ἐκυτὸν εἰς μίσον προέβηται, καὶ ίδοξε τις εἶναι μηδὲν ὄν· ἀλλ' δητας ἀνήρ ἀφρωτὸς οὐ γνώσεται, καὶ δούνετος εὐ συνήσει· ἀρχεται δὲ ἐφεξῆς (73) εἰς πόλεμον τοὺς βαρβάρους ἐκστρατεύειν, καὶ ἐτοίμους δεῖ πρὸς τοῦτο εἶναι παραινεῖ· καὶ ὅτι «Ἐὰν δηλεῖς ἐν τούτῳ πυχτεύτε, η δεῖλα τοὺς ὑπεναντίους καθέξει· ταῦτά τε καὶ τούτοις δμοια παραινέτας, καὶ πρὸς ἀνθρωποκτονίαν αὐτοὺς παραθήξει, τὸν φίληναφον ἐπαυγεῖν.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ Γ.

με'. «Ο τρίτος τῆς μυθοεπείας τῷ Μωάμετ λόγος πιγέγραπται μὲν εἰς τὰς γυναικας· διατάττει δὲ τὶς δεῖ μίγνυσθαι καὶ αἴς οὐ δεῖ ἀπὸ συγγενείας, οὐ μαχρὰν τοῦ παταίση νόμου· μετέπειτα δὲ τοῦ πονουμένου αὐτοῦ πάλιν δράττεται κεφαλαῖου, τοῦ μὴ δεῖν τοὺς βαρβάρους οἰσθαι ἀνθρώπινα τὰ γεγραμμένα εἶναι, ἀλλὰ τῆς ὑπερτάτου φύσεως (74)· καὶ γυμνάζειν δοκιμάζει λογισμούς, ὅτι Εἰ καὶ, ὡς εἶχε, διαπορεῖται, Πόθεν εἰςδιεθα εἰ τοῦ Θεοῦ ἔστιν αὐτῇ η γραφή; μηδὲν τι φορτικὸν ἐκυτοῖς ἐπαγάγοιτε, ἐξετάζοντες τὰ γεγραμμένα, η συγχρίνοντες πρὸς ἔτερα, ἀλλ' ἀπόδοτε πρὸς τὴν τῆς χρίσεως ἡμέραν, κάκει μαθήσεσθε, εἴτε ἀλτθῆ εἴτε ψευδῆ ταῦτα εἰσιγ· ὡς δὲ εἰ έλεγε· Μηδὲν τῶν χαρακτηριζόντων τὸ κατ'

A ceteris; ibique signa manifesta esse in Abrahami ore. Nihil vero hujusmodi invenitur usque ad hunc diem, ut qui baptizantur ex eorum numero, satentur. Deripiēbat autem stulto suo vanarum locutionum genere atheus homo barbaros. Vere clamavit perdix, congregavit ova quae non peperit. Deinde post longas neniae de se ipso, tanquam ex persona spirantis in eo sœvi dæmonis, hæc ait: «Mohamedes vero non est nisi legatus.» Videtur enim propter innumeras suas falsas dictiones timere, ne quis majorem de eo opinionem suscipiat, et vel archangelum vel angelum esse suspicetur. Mohamedes itaque non est nisi legatus. Attamen præterierant etiam ante ipsum legati. «Si morietur, cædes retro convertitur.» Mirus est barbari Deus, qui non satis ceruit quid sit apostolo suo eventurum. «Si morietur, cædes, inquit, retro convertitur.» Deinde diserte dicit: «Barbari, qui Dei mandatum servaverant, retro cesserunt.» Atqui ex his oportebat intelligere creatum illis a deceptore errorem; habitaque consideratione, alterutrum arbitrari debuerant; nempe vel fortuna aliqua tanta nos regione potitos: non est enim mirandum barbaros ita suspicatos: vel quia digni innumeris cruciatibus erant ob sua peccata ii qui antea huc loca tenebant, idoque poenas ab ipsis Deus manu nostra exigens, victoriam nobis concesserūt. Nihil vero hoc attinet ad Mohamedem, etiam si semet in medium conjetit, visusque est aliquid qui nihil erat. Sed revera vir iuspiens non cognoscet, et nullus non intelliget⁴. Incipit postea barbaros ad bellum instruere, paratosque ad id semper esse monet. Nam si vos, inquit, in hoc dimicabitis, metus adversaries corripit. Iis et aliis hujusmodi traditis mohilis, barbarisque ad horum cæderu exacutis, finem iugacis fabulæ facit.

CONFUTATIO III.

45. Tertium falsi, libri capitulum inscribitur a Mohamede *Mulieres*. Decernit autem quibuscum sint nuplia contrahendæ, vel secus propter cognitionem, parum a vetere lege abludens. Postea compósito a se capitulo rursus insistit, ut caveant barbari existimare humana hæc esse scripta, sed potius altissimæ naturæ: exploratque nudando illorum cogitationes dicens: Quod si, ut verisimile est, ambiguitis aientes: Unde sciemus utrum a Deo sit hæc scriptura? nihil, inquit, molestiæ vobismel creolis, scripta scrutando, vel cum aliis comparando; sed reservate dicii judicii, ibique discetis, utrum vera an falsa hæc sint. Quasi dicat: Nihil habecatis eorum, ex quibus homo Dei imago esse

• Psal. xci, 7.

(70) Sur. III, 96.

(71) Sur. III, 144.

(72) Intelligit cædem Muhamedanorum in Ohni (et in sequentibus illic versiculis) audito falso de

Mohamede occiso rumore, ut adnotat ex Celaledino Maraccius ad hunc Alcorani locum.

(73) Sur. III, 147, 151.

(74) Sur. III, 21, 35, 57.

dignoscitur; bruta fialis; excitate montis vestigia oculos, meque cœci seculimini; nolite de boni malique discrimine laborare. Quippe omnino ipse scribat nihil esse pendendas nugas suas, neque a dementium sibilis discrepare, si certe eum divina conferantur Scriptura, vel etiam humano ingenio examinentur.

46. Quod autem in prima quoque fabula dictum fuit, nempe causam pereuntibus esse hujusce hominis Deum, nunc quoque dicit: « Vultis utique duces viæ fieri homini, quem Deus fecit errare. Atqui ei quem Deus fecit errare, nequaquam invenietur via. » Decebat sane talis Dei tamē esse præconem! Quod si nostro sermoni abnuant hi qui dolosi hujus præda sunt, sic eos clementer alloqui licet: « Vos quasi deceptorem dicitis Deum: aliqui universalis Deus deceptor non est: Deus enim veritatis et est, et ita a divina Scriptura appellatur. Mendacium autem est deceiptio: tum mentiri ne pii quidem hominis est, nedum ejus qui hominem scientiam docet. Quod si quia vester legatus deceptorem dicit Deum, idem hoc vobis quoque videtur; vere et nos dicimus illius esse Deum, qui cum leui talia scribere jussit. Quod si exandescunt dicentibus nobis, diversum esse Mohamedis Deum a vero Deo; hoc haud nostro prædicamento sit, sed ex ejusdem confessione conficitur. Deceptorem enim esse oportet illum qui male facere palam nequit; vel etiam punire quos vellet, publice non valet: quorum neutrū in Deum verum eadit. Quamobrem recte dicimus diversum esse Deum Mohamedis a vero Deo. Et certe deceptorem esse, constat ex omnibus Mohamedis scriptiunculis: insuperque ex hac vehementi accusatione Dei. Nam si a Deo hanc dicamus profectam vocem, semet accusat Deus deceptorem. Quod si hoc fieri nequit, vere autem loqui oportet legatum; superest, ut hoc reipse effatum sit Dei Mohamedis. Est ergo deceptor Deus Mohamedis. Quod si Deus ipsius non est deceptor, mentitur certe Mohamedes, qui deceptorem dicit Deum suum. Atqui falsum prophant et legatum, cui deceptorem interficere reportet præsentem, anathemati autem subjicere absentein: alienque si verax est Mohamedes, filius abeas: si mentitur, execrandus est.

47. Mox progredivs, ineptias quasdam et batilogias, quominus ei discredatur, recinit, metum quo injicit miseris barbaris, si forte velint sibi cœmprobari, quod hæc ab ore Dei loquatur. Sciens enim, se dicente: Ille a Deo accepi, fore aliquem prorsus dubitabilem, et absolutam rei probationem postulantem dicentemque: Si hæc revera a Deo accipisti, tibique familiaris Deus est, potes facile vel nobis spectantibus eadem ab eo postulare atque accipere; ipse tanquam a Pythione inspiratus ait: « Petunt a te scripturales, ut descendere super eos

A εἰκὼνα Θεοῦ ἔχετε· διόγκω γίνεσθε, παρώντε τοὺς τὴς διανοίας ὑμῶν δρυθαλμὸν, καὶ τυρλοῖς μοι ἀκουλουθεῖτε· μή ἐξισχῆτε τὴν τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ διάχρισιν· ἢδει γάρ, ἢδει ὡς ὑγδειν; ἀξιολόγους τὰ παρ' αὐτοῦ ληρούμενα τυγχάνει, καὶ τῶν μαινομένων εἰ; μηδὲν διαλλάττοντα ποππυσμάτων [cod. πομπ.], εἰ τῇ θεῖᾳ παρατεθείεν Γραφῇ, ή καὶ δόλως ἀνθρώπην συνέσει ἐξετάζοιντο.

μζ'. « Οπερ δὲ καν τῷ πρώτῳ μύθῳ ἀλέγετο ὅτι αἰτιος τῶν ἀπολλυμένων ὁ τούτου Θεὸς, καὶ νῦν φῆσιν (75). « Θέλετε δρα δθηγῆται τὸν ἐπλάνητον ὁ Θεός; καὶ τὸν πλανῆτα οὐδὲν οὐδὲν εὔρεθη αὐτῷ ὁδός. » Ἐδει γάρ, ὡς εἰκὸς, τοιούτου Θεοῦ τοιοῦτον εἶναι τὸν κήρυκα· εἰ δὲ ἀπαντάνοντο οἱ τῇ τούτου ζωγράφεις ἀπάτῃ πρὸς τὸν τιμέτερον λόγον, ἡ πίστις φάντις εστι πρὸς αὐτοὺς, ὡς Εἰ μὲν πλάνον λέγετε Θεόν, ὁ τῶν ὄλων Θεὸς πλάνως οὐκ εστιν. Ήτο; γάρ τῆς ἀληθείας καὶ εστιν καὶ παρὰ τῇ θεῖᾳ Γραφῇ ὀνομάζεται· φεῦδος γάρ εστιν ἡ ἀπάτη· φεῦδεσθαι δὲ οὐδὲ εὐλαβοῦς ἀνθρώπου, μήτιγε τοῦ διδάσκοντος ἀνθρώπου γνῶσιν· εἰ δὲ διὰ τὸ φάντις τὸν ὑμέτερον ἀπόστολον πλάνον τὸν Θεόν, τοῦτο καὶ ὑμὲν δοκεῖ, ἀληθῶς τὸν αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς φαμεν τὸν τὰ τοιαῦτα γράφειν αὐτὸν προστάσσοντα· εἰ δὲ ἔτι ἐκκαλούντο ἡμῶν λεγόντων ἔτερον εἶναι τῷ Μωάμετ παρὰ τὸν ἄντερ γράφειν, ἀλλὰ παρὰ τὴν αὐτοῦ δμολογίαν τοῦτο δείχνυται· πλάνον γάρ δεῖ εἰναι τὸν κακούργειν εἰς τὸ προφανὲς μὴ λεχύνοντα, ή καὶ δόλως ἀμύνονται· βούλεται εἰς τὸ φανερὸν οὐ δυνάμενον· ὅπερ ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ Θεοῦ χώραν οὐκ εχει· ὥστε καλῶς λέγομεν, ὅτι ἔτερος Θεὸς ὁ τοῦ Μωάμετ παρὰ τὸν ἀληθῆ Θεόν, ἐπειδὴ καὶ πλάνος εστιν, καὶ δῆλον ἐκ πάντων τῶν παρ' αὐτοῦ σκιογραφούντων· Ετι γε μήν καὶ ἐκ τῆς σφραρᾶς ταύτης κατηγορίας τοῦ Θεοῦ. Εἰ γάρ παρὰ Θεοῦ ταύτην φῶμεν εἰρήσθαι τὴν φωνὴν, ἐκυτοῦ καταμαρτυρεῖ ὁ Θεός; ὅτι πλάνος εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατόν εστιν, ἀληθεύειν δὲ δεῖ τὸν Ἀπόστολον, λείπεται εἶναι φωνὴν τοῦ Θεοῦ τοῦ Μωάμετ, οὐτοῦ πλάνος ἐστιν ὁ Θεός; τοῦ Μωάμετ· εἰ δὲ πλάνος αὐτοῦ οὐκ εστιν ὁ Θεός, φεῦδεται δρα Μωάμετ, πλάνον εἶναι λέγων τὸν Θεόν αὐτοῦ· φευδόμενον δὲ προφήτην καὶ ἀπόστολον, ὡς πλάνον δεῖ μὲν ἀναιρεῖσθαι παρόντα, ἀπόντα δὲ καταγναθεῖσθαι· ὥστε D καὶ ἀληθεύων Μωάμετ, δθεός καὶ φευδόμενος, ἀποτρόπαιος.

μζ'. Προελθὼν δὲ οὐδὲν τινάς καὶ βιτρούογιας πάλιν ὑπὲρ τοῦ μὴ διαπιστηθῆναι διαλαμβάνει· καὶ φόδον ἐπανταξεῖνται τοῖς ταλαιπώροις βιρθάροις, εἰ πειραθεῖν πληρωφορίας τυχεῖν ὡς ταῦτα παρὰ Θεοῦ ἐλαλήθη. Εἰδὼς γάρ ὅτι αὐτοῦ λέγοντος, Ταῦτα ἐκ Θεοῦ ἐδεξάμην, ἐσται τις πάντως διεμφιβάλλων, καὶ πρὸς τελεταν πίστωσιν ἐξεταύμενος καὶ λέγων, ὅτι |Εἰ| ἀληθῶς ταῦτα ἐκ Θεοῦ ἐδεξά, καὶ φίλος σου ὁ Θεός, δύνεται πάντως καὶ ἡμῶν βλεπόντων αἰτήσασθαι τοιούτον καὶ λάβειν· φησὶν (76), ὡς ἐκ τοῦ ἐμπινεύσαντος αὐτῷ Πύθωνος· « Αἰτοῦνται σε οἱ α-

κείος τῆς γραφῆς, τοῦ κατενέγκει ἐπάνω αὐτῶν γρα- φὴν ἐξ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ γὰρ ἡ ἕτησαντο τὸν Μωϋσῆν μεγαλώτερον τούτων, καὶ εἶπον· Δεῖξον ἡμῖν τὸν Θεόν φανερῶς· καὶ Ἐλαθεν αὐτοὺς τὸ θεῖον διὰ τὰς ἀδικίας εὑρῶν. » Καί τοιγε οὐ γέγονται ὅτι ἀνηρέθησαν διὰ θεού, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον παρεγγέλθησαν μὴ διφθῆναι αὐτοὺς τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν. 'Αλλ' ὁ πεφαλσευμένος οὗτος πάντα πρὸς τὴν οἰκείαν πλάνην καὶ ἀπώλειαν τὰ τῇ θείᾳ Γραφῆς κατέστρεψεν· τοιγαροῦν τοὺς τὴν ψυχὴν στρεβλωθέντας διὰ τοῦ στρεβλοῦ αὐτοῦ μήθου κατέπιθεν, ὡς εἰ καὶ παρ' αὐτῶν τι τοιοῦτον ἔτεχσειν οὖτοι, πάντιοι· ἀπολογήνται· ἔτερόν τινα τοιούτον τρόπον ἔχοντα διὸ τῶν παρ' αὐτοῦ σπουδαῖομένων πιθανότητας, ὡς ἐδόκει, μίζην μὲν εἰς τὸ αὐτὸν συγδουσαν, τὸ μὴ δεῖν αὐτὸν ἀποστρέθηναι τοιαῦτα παραρρονοῦντα· ἔτέραν δὲ τὸ δλον μυ-
στήριον τῆς Χριστιανῶν ἐπίδος ἀποκενοῦνταν· δια- δύλειν γάρ δῆθεν δοκῶν Ἰουδαίους ὡς ἀπειθεῖς Θεοῦ γεγονότας καὶ προφητοκτόνους, τὸ ἀσφαλές ἔχοντας ἐκ τῆς εἰς αὐτοὺς ἀγανακτήσεως τοῦ Θεοῦ ἐνδισσεν· φησὶ γάρ (77)· « Διὰ τὴν ἀδικίαν τῶν Ἰου- δαίωντων, ἐκωλύσαμεν ἐπάνω αὐτῶν ἄπερ ἐξ ὧν αὐτοῖς εἴπαν· καὶ ἡτοιμάσαμεν ἐξ αὐτῶν ἀδελατινούς δικαίους. »

μῆ. 'Η δὲ κατὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Χριστιανικῆς εἰσεβείας σκιασθεῖσαί εἰστιν αὕτη· Προσποεῖται δῆθεν προστασθεῖσαί τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν παρὰ Ἰουδαίων γεγενημένην ἀναιρεῖν ὑδρίν, τοῦ τε σταυροῦ καὶ θανάτου· ὡς δὲ τούτου μὲν παρὰ εὐνοούμενου παραδεχθέντος καὶ πιστευθέντος, ἡ ἀνάστατις ἐπιλε- ψῆ· ταύτης δὲ μήτε προχθείσης μήτε πιστευθείσης, εἰς κανὸν αἱ τῶν Χριστιανῶν ἐλπίδες οἰχήσονται· φησὶ γοῦν (78)· « Καὶ τοῦ λίγειν Ἰουδαίους, Ἡμεῖς ἐρονεύσαμεν τὸν Χριστὸν τὸν Ἰησοῦν υἱὸν Μαρίας ἀπόστολὸν Θεοῦ· οὐκ ἐφόνευσαν αὐτὸν οὐδὲ ἐσταύρω- σαν αὐτὸν, ἀλλ' ὥμοιώθη αὐτοῖς (79)· αἵτινες δὲ ἐμφιεράλλουσι· δισταγμῷ ἐξ αὐτοῦ, οὐκ ἔχουσιν εἰς αὐτὸν εἰδῆσιν, εἰ μὴ ἀκολουθίαν τοῦ νομίζειν· καὶ οὐκ ἐφόνευσαν αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, μᾶλλον ὑψωσεν αὐτὸν ὁ Θεός· πρὸς ἑαυτόν. » Ἐντεῦθεν μανθάνομεν δὲ ὁ διάδολος μετασχηματίζεται εἰς ἀγγελὸν φωτὸν· καὶ οὐ θαυμαστὸν, εἰ καὶ οἱ αὐτοῦ θεράποντες τοῦτο ποιοῦσιν· καὶ τῶν τοῦ Κυρίου δὲ ὅρμάτων νῦν εὑκαι- ρον μνημονεύσαι, δὲ εἰ δυνατὸν καὶ τοὺς πιστοὺς ἀπατῆσαι· ὅρμτες γὰρ εἴνοισιν ἐπιβουλῆς πλήρης, καὶ ἀπολογίαν κατηγορίας μετήν, καὶ δῆγμα ἀναστρίψον τὴν δλην τοῦ Θεοῦ οἰκονομίαν· στοτα γὰρ μὴ παραχω- ρεῖν αὐτὸν ὡς Υἱὸν Θεοῦ ἀναστήναι, διὰ τὸ μὴ ὡς ἀπόστολὸν Θεοῦ, ὡς αὐτὸς αὐτὸν ὀνομάζει; τοῦτο δίδωσι διὰ δύο αἰτίας· μίζην μὲν, οἰηθεὶς, δὲ Πάντως καὶ μὲν ἀναστῆναι ἀπαιτήσουσιν, ὡς αὐτὸν, οἱ βάρκα- ροι, εἰπερ καὶ γὰρ ἀπόστολὸς εἶμι Θεοῦ· τούτου δὲ μή γενεμάνου περὶ ἐμὲ, καύσουσι πάντως καὶ τὰ δεσμ

A facias de cœlo librum. Et quidem his majora a Moyse postularunt, dixeruntque: Ostende nobis Deum manifeste. Quamobrem corripuit eos sulphur propter iniqüitates Ihsorum, » Cæteroqui scriptum non est, eos sulphure fuisse interfectos; sed potius quod deprecati fuerint ne sibi Dei gloria appareret⁸. Quanquam falsarius iste cuneta ad fraudem suam atque ad perniciem divinæ Scripturæ testimonia detorquet. Quamobrem iis qui animo torquebantur circa tortuosam ejus fabulam persuadebat, quod si aliquid hujusmodi ab eo exquirerent, omnino essent perituri; alio quodam modo, duo persuationis genera ut putabat curans; unum hoc pariter spectans, non oportere sibi discribi, alterum, ut universum Christianæ spei mysterium vanum redideret. Hinc enim incusare Judæos putans, ecce Deo incredulos, et prophetarum interfectores, patrocinium rei ex ira Dei contra illos existimat consequi, dicens: « Propter Judaizantium iniqüitatem prohibuimus ab eis illa quæ super illis dicta fuerant; et grave illis supplicium paravimus; etiam quia prophetas occiderant contra fas. »

C 48. Jam adversus Christianæ religionis mysterium malitia ejus hujusmodi est. Simulat Christo patrocinari, et injuriam illi abs Judæis illatam crucis necisque de medio tollere, ut postquam ipse visus fuerit erga Christum benevolus, atque ita creditus, resurrectio deinde evanescat: qua nec facta nec credita, vana Christianorum spes fieri. Ait igitur: « Quod vero Judæi dicunt, Nos occidimus Christum Jesum Mariæ filium, legatum Dei, reapse non occiderunt eum neque crucifixerunt, sed ejus rei similitudo objecta fuit ipsis. Certe qui ex ambiguitate de eo dubitant, non habent circa ipsum scientiam, sed tantum opinionis sectationem: neque eum vere occiderunt, sed Deus potius ad se illum sustulit. » Hinc scilicet discimus, diabolum se in angelum lucis transformare; neque esse mirandum, quod ejus quoque famuli idem agant. Et quidem nunc tempus est, ut verborum Domini reminiscimur, nempe quod si fieri potest in errorem inducentur etiam Iudeos⁹. Cernitis enim benevolentiam insidiosam, accusatoriam defensionem, et sententiam quæ universam Dei œconomiam subvertit. Esto enim quod Mohamedes Christum resurrexisse non annual tanquam Filium Dei; cur non saltem tanquam Dei legatum, ut eumdem ipsemel nominat? Hoc duplice ob causam facit, primo quia putat fore ut me quoque a mortuis resurgere, atque ac illum, barbari postulent, siquidem et ego Dei legatus sum: quod si nulli non eveniet, ossa mea.

* Exod. xx, 19. * Matth. xxiv, 21.

(77) Sur. IV, 154.

(78) Sur. IV, 156.

(79) Cantaruzensis orat. 5, capl. Val. 348, l. 270, b. sic recitat hunc locum: Φησίν οἱ Μωάδει: οὐ μὴ ὑπε-

τῶν Ἰουδαίων τὸν Χριστὸν ἀναιρεθῆναι μήτε σταυρωθῆναι, ὀλλά τινα ἐσερον ἐκεῖνῳ ὅμοιον· καὶ κατὰ φαντασίαν ἐδόκει τὸν Χριστὸν ἀστευρωθεῖαι, Μαν- γάλοις ἀκολουθῶν.

simul et scripta exirent. Altera causa fuit, quod si annueret credi resurrectionem, non satis erit sermoni meo ut legatum ipsum appelleat. Nam si vere resurrexit, quocunque etiam dixit credentur. Jam si dixerit: Filius Dei sum, Agarismum totum perimit, quia in unius personae fraude tota fabula nititur. Annuebat itaque ipsum tanquam aliterum Eliam potius assumptum, quam e mortuis excitatum. Tali est diaboli malitia!

40. Et paulo post, denuo hic stultus sibi infamiam concilians, nec quid patiatur sentiens, ait: « Christus Jesus, Mariæ filius, legatus Dei est, et ejusdem Verbum quod in Mariam immisit, ei Spiritus ex eo. » O amens et insanus si Verbum Dei est Christus, ut tu sis, veraciter omnia dicet. Atqui dicit se Filium Dei; etenim Evangelium tu ipse dixisti ipsum a Deo didicisse: credendum itaque Christo est. Porro si deinde ei adhibita, irreligiositas tua, te ipso teste, corruerit. Hoc vero mirabile est, quod cum Dei Verbum appelleat Christum, et Spiritum ex eo esse dicat, haud valuit intelligere ea quae ex Dei substantia proficiebuntur, et ei propria coexistunt, esse consubstantialia; atque ita unum Deum in tribus personis adorandum. Sed nihilo secius rudi ignorantia cœcutiens, paucis additis adhuc dugis, fabulam claudit.

CONFUTATIO IV.

50. Quartum Mohamedicæ mythologice capitulo inscribitur Mensa. Blaterat autem de carnium esu C ferro cæsarum, porco excepto; ut hinc barbaros mundos esse declareret. Perjurium et scortationem dianas, ut bonus videatur legislator. Oblitas est autem ante dictorum, nempe: « Congredimini ex animorū vestrorum sententia. » Eosdem purificari vult ad orationem cunctes, si copia sit, aqua; sin ea desit, pulvere; qui quidem, ut omnes sciunt, non purgandi, sed sordidandi vim habet. Rursus autem timori suo consulit; quia enim audierat Christum dixisse, finem prophetarum esse Joannem⁷; itemque Apostolum pronuntiantem: Plenitudo legis Christus ad justificationem omni credenti⁸, metiens ne forte aliqui ei dicarent: Non est nobis aliis propheta promissus post Christum; cur ergo tu legatum te Dei ac prophetam nominas? metuens, inquit, ne mendax videatur, fatetur se quoque scire rei ita se habere: causam vero ponit adventus sui, Ne vos, inquit, diceretis neminem evangelistam ad vos venisse: probans hinc, Christum propter vestram utilitatem mentitum: contigit autem illi prorsus esse mendaci, quia quod futurum erat nescivit: quamobrem ne adveniente, ille mendax evasit: qui autem mentitur, ne Deus quidem est. Haec est benigna inhumanitati hominis species, et fabula ab eo

A μου καὶ τὰ γεγραμμένα πάρ' ἐμοῦ. Ἐτέρων δὲ, ὅτι Εἰ δοθείη πιστωθῆναι τὴν ἀνάστασιν, οὐχ ἵσταται μου δὲ λόγος μέχρι τοῦ ἀπόστολον αὐτὸν ἀποκαλεῖν· εἰ γάρ ἀληθῶς ἀνέστη, καὶ διὰ λόγου πιστευθῆσται λέγων δὲ διεῖ: Γέρος ἐστι Θεοῦ, τὸν Ἀγαρισμὸν παντάπασιν ἀναιρεῖ, μονοπρόσωπὸν τινὰ πλάνην μυθευόμενον· ἡνέσχετο οὖν κατὰ τὸν Ἡλίαν αὐτὸν ἀναληφθέντα φάναι, ἢ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι· τοιαύτη δὲ τοῦ διεβόλου κακουργία.

B μὲν. Καὶ μετ' ὅλιγα πάλιν ἔστεδν δὲ μάταιος καταιχήνων, καὶ μηδὲ αἰσθόμενος διπέρ πιστεύει (80). « Οἱ Χριστὸς Ἰησοῦς υἱὸς Μαρίας ἀπόστολος Θεοῦ ἐστι καὶ Λόγος αὐτοῦ, διὸ Εβρικέν πρὸς τὴν Μαρίαν, καὶ Πνεῦμα τοῦ αὐτοῦ. » Ἄνδρες καὶ παράφενον· εἰ Λόγος Θεοῦ δὲ Χριστός, ὡς σὺ φῄς, ἀληθεύεσσι τάντα λέγων· λέγει δὲ διεῖ Γέρος ἐστι τοῦ Θεοῦ· τὸ γάρ Εὐαγγέλιον σὺ αὐτὸς εἰργάχας ἐκ Θεοῦ αὐτὸν μαθεῖν· πιστευθῆναι αὐτὸν δεῖ· πιστευθέντος δὲ αὐτοῦ, ἢ σὴ δυσαέβαια ἐκ τῆς σῆς μαρτυρίας ἀνατραπήσεται· τοῦτο δὲ ἐστιν θαυμάσαι διεῖ καὶ Θεοῦ Λόγον τὸν Χριστὸν καλῶν, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ αὐτοῦ λέγον, οὐ δεδύνηται τὸ ἐκ τῆς σύστασις προερχόμενα τοῦ Θεοῦ, καὶ ιδεούστατα δύτα δμούσια αὐτοῦ νοῆσαι, καὶ οὕτως ἔνα Θεὸν ἐν τρισιν ὑποστάσει προσκυνῆσαι· ἀλλ' οὐδὲν μᾶλλον τυφλοποιῶν ἀπαιδευσίας καὶ ἐν βραχεῖαις ἐτέραις φλυαρίαις, καταπαύει τὸν φλήγαζον.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ Δ'.

C V. Οἱ τέταρτος τῆς μυθολογίας τῷ Μωάμετ (81), ἐπιγίγραπται μὲν λόγος: Εἰς τὴν τράπεζαν, παραλαβεῖ δὲ περὶ βρώσεως χρεῶν τῶν διὰ μαχαίρας, πλὴν χοιρίου· ὡς δῆθεν ἐκ τούτου καθαροὺς ἀποφῆναι τοὺς βιρβάρους ἐπιγγελλόμενος· καὶ ἐπιορχίαν δὲ καὶ πορνείαν καθαδικάζει (82), τὸ δέξαιον ἀγαθὸν εἶναι νομοθέτης· ἐπειδόμενος δὲ, ὡς πρότερον ἐλεγεν, διεῖ: « Συνέλθετε ταῦτα ψυχαῖς ὑμῶν· » καὶ καθαρίζειν αὐτοὺς εἰς εὐχὴν ιδύτας βούλεται, εἰ μὲν πάρεστιν, δύσται· εἰ δὲ οὐ πάρεστιν, χώματι· διπέρ πάσι δηλόντης οὐ καθαριστήγη, ἀλλὰ πιγαράν ἔχον φύσιν. Πάλιν δὲ τῆς περὶ φένου αὐτοῦ ὑποθέσεως δράστεται· ἐπειδὴ γάρ ἤκουσε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, τέλος προφῆτῶν εἶναι τὸν Ἰωάννην· καὶ τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος, « Πλήρωμα νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι, » φοβηθεὶς μή τιναν πρὸς αὐτὸν λεγόντων, Οὐχ ἔχομεν ἐπιγγελλάν τέτερου προφῆτου μετά Χριστὸν· πάθεν οὖν σὺ ἔστεδν ἀπάστολον Θεοῦ καὶ προφήτην διηκόνεις; δέξαιε φευδῆς εἶναι, δμολογεῖ καὶ αὐτὸς οὕτως ταῦτα ἔχειν εἰδέναι· αἰτίαν δὲ τίθησιν τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ, Τοῦ μὴ λέγειν ὑμᾶς, φησιν, Οὐχ δηλούει δημήτριον ὁ εὐαγγελιζόμενος· κατασκευάζων ἐντεῦθεν, διεῖ διὰ τὸ ὑμῶν συμφέρον δὲ Χριστὸς ἐψεύσατο· φεύγασθαι δὲ αὐτὸν συνέβη πάντας τὰ μέλλοντα μή εἰδότα· ὥστε ἐμοῦ ἐλύθοτο;, ἐκεῖνος ἐψεύσατο· φευγάμενος δὲ, οὐδὲ θεῖς ἐν εἴη·

⁷ Matth. xi, 13. ⁸ Rom. x, 4.

(80) Sur. IV, 169.

(81) Sur. V, 2.

(82) Sur. V, 6, 7.

τοιούτον τὸ φιλάνθρωπον τοῦ ἀπανθρώπου σχῆμα, καὶ τῇ σκηνῇ τοῦ μυθαρίου αὐτοῦ ἐλέγχεται δὲ ἐκ τοῦ μηδέν τι προφητικὸν σημεῖον παρ' αὐτοῦ εὑρίσκεται.

να'. Τὰ εἰωθέτα δὲ αὐτῷ φευδήγορῶν κατὰ τὴς Θείας Γραφῆς (83), μνημονεύει τοῦ θαυμάτου Ἀδελ, καὶ κόρακα λέγει αὐτοῦ σῶμα θάψει δρωντος τοῦ Καίν, καὶ ἐκ τούτου εἰς κατάνυξιν ἐληλυθέναι τῶν ἐπὶ σκηνῆς ταῦτα καὶ μεθυσντῶν τῇ μαινομένων. Ὁμαλίζων δὲ τὰς τῶν βαρβάρων καρδίας πρὸς τὸ πιραδίξασθαι τὰς αὐτοῦ βλασφημίας, μέμηται πάλιν Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ξαυτὸν ἀνατρέπων οὐ συνορᾷ φησὶ γάρ. « Ἀπεστελλαμεν δὲ ἀχέλουθον τούτων, πάντων δηλαδὴ τῶν προφητῶν, Τησοῦν τὸν υἱὸν τῆς Μαρίας εἰς τὸ ἀληθοποιῆσαι τὰ πρὸς αὐτοῦ τὰ τοῦ νόμου, καταγαγόντες αὐτῷ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, ἐνῷ ἐστιν ὁ δῆμος, φῶς, καὶ δικαιοσύνη, κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ πρὸς αὐτοῦ νόμου, εἰς ὁδῆγοις καὶ ἐπιχειρίαις τοῖς φρονούμενοις, καὶ εἰς τὸ κρίναι τοὺς τοῦ Εὐαγγέλιου. ἔνεκεν τῶν, κατήγαγεν ὁ Θεὸς ἐν τούτῳ· καὶ διτις ἐν κρίνῃ (84) εἰς ἄπερ κατήγαγεν δὲ Θεός, οὗτοί εἰσι παράνομοι. » Ἀρά γε ἐπεγίνωσκεν ἀπερ παρελάλει δι μάταιος; εἰ γάρ ἀληθοποιῆσαι τὰ πρὸς αὐτοῦ τὰ τοῦ νόμου, ἥλθεν δὲ Χριστός, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον φῶς καὶ δῆμοις τοῖς ἀνθρώποις δεδωκεν, ὡς σὺ διμολογεῖς, καὶ τὸ κρίναι αὐτὸς ποιεῖν μέλλει, σοὶ τί περιλείπεται εἰσενεγκεῖν τοῖς ἀνθρώποις; Οὐδέποτε, ἀλλ' ή κατὰ τὸ σὸν στόμα, φευδοποιῆσαι τὰ πρὸς σοῦ, καὶ σκότος καὶ παροδηρίαι δοῦναι τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν τῇ κρίσει τοῖς σε παραδίδειγμάνοις καταδικασθῆναι.

νβ'. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ ὡς περ εἰς τὴν οἰκεῖαν ἐπανασφῆλας μανίαν, τάδε φησὶν (85). « Ἄσ θύμεῖς οἱ πιστεύσαντες (πρὸς τοὺς βαρβάρους φωνῶν), μή γίνεσθε ἀντιλήπτορες Ἰούδαιῶν τῇ Χριστιανῶν. Ὅστις γάρ ὑπερασπίζεται αὐτῶν ἐξ ὑμῶν, οὗτος ὑπάρχει ἐξ αὐτῶν. » Ταῦτα τῷ δῆμοις δέντε λαῷ παρὰ τοῦ Εὐαγγελίου Χριστοῦ, ὡς ἐλεγει, τῆς εἰς Θεὸν ἔνεκεν εὐσεβεῖς ἀποδίδως τὰ γέρα, εἰκότως γε. τὸ γάρ καὶ ἀλλο διάδολος καὶ οἱ τούτου θεράποντες παρέξουσι τοῖς ἔχθροῖς αὐτῶν; ἔστω Χριστιανοὶ μὲν τὴν παντούργδν καὶ ζωαρχίκην ἀγίαν Τριάδα διμολογοῦσι, ταῦτα ὑπομένειν κελεύει. Ἰουδαῖοις δὲ τοῖς ἐπαγγελλομένοις τὴν τοῦ Ἀδραζύ πίστιν ἀποσώζειν, διὸ τὸ τὰ αὐτὰ προξενεῖ; οὐκ ἐξω τῆς κακοφροσύνης αὐτοῦ καὶ τοῦτο. ἢδε γάρ διὰ τὴν Χριστοῦ θιότητα δὲ νόμος ἀποδείχνυται. διὰ τοῦτο ἀμφοτέροις ἔχθραινειν κελεύει, καθ' ὅλου θεομάχος ὑπάρχων. διὰ δὲ ταῦτα παραποτῶν Ἑγραφεν, τῇ τὰ πρότερον, τῇ μᾶλλον εἰπεῖν τὰ πάντα, ἐντεῦθεν δῆλον. « Ἐπιτυγάπτει γάρ τούτοις ἔτερα ὅμοια καὶ προσφωνεῖ Ἰουδαίους τε καὶ Χριστιανοὺς λέγων. » « Λε οἰκεῖοι γραφῶν, οὐδέν ἐστε ξως ἀν ἔξακολουθῆτε τῷ νόμῳ, καὶ τῷ Εὐαγγελῷ, καὶ τοῖς κατενεχθεῖσι παρὰ τοῦ Κυρίου ὑμῶν. προστίθεται γάρ ἐκ τῶν κατενεχθέντων ἡμῖν παρὰ τοῦ

A confitæ, scena. Sed inde convincitor quod nullum propheticum iudicium apud eum comperiatur

B 51. Jam vero consueta sibi mendacia contra diuinam Scripturam blaterans, Abelis mortem memorat, et a corvo dicit traditum sepulturæ cadaver ejus, spectante Caino, qui idcirco compunctione tactus fuerit. Hæc sunt ludentium in scena et ebrium aut amentium propria. Tum ut corda barbarorum deimulceat ad suas excipiendas blasphemias, Christi iterum meminit atque Evangelii, nec quod se ipsum evertat videt. Ait enim : « Misimus autem post vestigia horum, onniū videlicet prophetarum, Jesum Mariæ filium, ut veritatem tecum atetur illius quæ ante ipsum fuit legis; eiique tradidimus Evangelium, in quo est directio, lux, et justitia, secundum vires legis ante eum latet, ad directionem et commonitionem timoratorum, atque ut judicium exerceant Evangelii assecræ. Ideo id demisit huic Deus. Et qui (non) judicaveriat, de illis quæ Deus tradidit, hi sunt prævaricantes. » Aīn vero, putasne ipsummet cognoscere quæ dicit hic stultus? Si enim ob confirmandam veritatem legis quæ cum præcessit, Christus venit, et si Evangelium lucem directionemque, ut tu fateris, suppeditavit, et ipse judicium facturus est; quid tibi superest conferendum hominibus? Nihil aliud, nisi ut ore tuo teste, falsa demonstres quæ ante te extiterunt, et tenebras fallaceinque ducatum hominibus præbeas, et judicii tempore eum iis qui te admiserunt condemneris.

C D Tunī paucis interjectis, in suam veluti relabens insaniam, hæc ait : « O vos credentes (ad barbaros clamat) ne sitis susceptores Judæorum et Christianorum. Quisquis vestrūm eis patrocinatur, hic est ex ipsis. » Hos populo sub evangelico Christi ducatu degent, ut aiebas, pietatis causa erga Deum, honores tribuis. Coudigne quidem; quid enim aliud diabolus et bujus satellites inimicis suis exhibebunt? Esto velit Christianos, qui omnium rerum creatricem vivificamque Trinitatem constentur, hanc pati a se contumeliam; Judæis vero, qui se fidem Abrahā sartam teclam tenere dicunt, cur parem injuriam facit? Atqui ne hoc quidem malitiae ejus extraneum est. Novit enim, Christi divinitatem a lege demonstrari: idcirco utrisque inimicos jubet esse suos, quia ipse generatim Deum oppugnat. Quod autem hæc non sine delirio scribat, nec non priora, vel potius omnia, hinc constabit. Subtexit enim his alia similia, et Judæos atque Christianos ita alloquitur: « O scripturales, nihil vos estis, quandiu legem et Evangelium sectamini, et id quod traditum a Deo vestro est. Additur enim ex iis quæ tradita sunt nobis a Domino, error et infidelitas. » Quid jam nobis dicendum de-

(83) Sur. V, 57, 54.
(84) Διαβ. μή κρίνῃ.

(85) Sur. V, 59.

his superest, fratres? Vere cum demenib[us] loquimur, et qui nec bonæ rei nec male quidquam intelligunt. Præter hæc pariter, multa alia mentitus, et stulte locutus, visus quoque vituperare incarnationis Christi humilitatem, et monachos sacerdotesque incusare, quia non sine dolore multo ac lacrymis Scripturam ejus legunt; quod est absurdum; denuo ad Christum revertens, eumque tanquam a Deo derivans, a quo commemorantur ea quæ per illum fecit signa; et interrogatur Jesus, num ipse se ipsum Matremque suam sinat haberi ab hominibus loco deorum? Quo negante, ceu si ipse semet abnegaverit, ait demonstrasse jam non esse Deum; ideoque vult Christianos desinere a consilendo Christi deitatem. Ubinam vero legit hæc homo inscitissimus? Imo ut magis proprie loquamur, neque hic legit quidquam, neque bonæ frugis aliquid novit. Verumtamen dum nugas suas demonstrare studet, Manichaicum cœnum fuliginemque manibus tractans, horum gravem exspirat odorem. Alque in his quartum suum garritum fuit.

CONFUTATIO V.

53. Quinta a Mahomedे fabula inscribitur *Pecudes*: videtur enim de mundis animalibus agere et de immundis; mortaturque barbaros cuncta animalia comedere, excepto sue, et jumenta omnia, asinoeque ipsos et mulos et camelos, et quolibet prorsus quadrupede vesci. Et ne scelenti, inquit, viam C Satanae. Satapam videlicet (dicit) eum qui veterem legislationem tradidit; imo et evangelicam quoque doctrinam. Cæteroqui totus ejus scopus in hac vanitate vertitur, ne quis discredat quominus haec præstigia a Deo sint. Quæ vero opiniones ejus confirmant, nihil aliud sunt præter dictabolaria quædam, quæ non solum nihil demonstrant, sed assensu etiam avertunt, quia de fonte ignorantiae manant, id est, de obscurato intellectu, et divini luminis experie, et quidem rei ipsius natura non substistit: sunt enim verborum repetitiones; et idem secundum idem, idemque ad idem revertens. Et de ipso Christo mentionem inferens, haud diversa, quam diximus, ratione loquitur. Alque ita vana verba effutiens, nugas fabulam concludit.

CONFUTATIO VI.

54. Sexta a Mahomedе fabula inscribitur *Cognitiones*, id est, de signis comprobantibus et de demonstrationibus, quod nempe a Deo hæc ipsi tradita scriptura fuerit. Statimque ab initio id ei occurrit allatrorum dæmon, ut et ipse videatur Mochamedi mandare, talia loqui, atque ita fraudis suspicionem vici. Docet enim illum primigeniam dominum originem, quod nempe ex luto ad imaginem (Dei)

A Kυρίου πλάνη καὶ δρυγεῖς. Τί γάρ λοιπὸν εἰπωμένη μεῖς, ἀδελφοί, ἐπὶ τούτοις; δυτικοὶ πρὸς μακροχένους ἡμῖν ὁ λόγος, ἐπὶ τε καλοῖς καὶ κακοῖς; ἀναισθητοῦσιν· ὥσταύτως πρὸς τούτοις ἐπερχόμενοι πάμπολλα φευστήσαντος καὶ ματαιολογήσας (86), δέξας τε διαβάλλειν ἐκ τῶν τεπεινῶν τῆς ἐνανθρωπήσεως τὸν Χριστὸν, μοναχῶν τε καὶ λερέων κατηγορήσας, δτι ποιλῆς κατανέξεως καὶ δακρύων πληροῦνται, ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς αὐτοῦ γραφῆς, ὅπερ περιέλογον. πάλιν ἐπαναλαβὼν περὶ Χριστοῦ, καὶ εἰσαγαγὼν αὐτὸν περὶ Θεοῦ ὑπομιμνησκόμενον, ὃνπερ δὲ αὐτοῦ, φησί (87), πεποίηκε σημεῖων· καὶ ἐρωτώμενον, εἰ αὐτὴς θευτὴν καὶ τὴν αὐτοῦ μητέρα Θεούς ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους ἐπέτρεψεν, καὶ διαρνούμενον δῆθεν, ὡς ἐκ τούτου αὐτὸν διαρνησάμενον φάναι ἀποδεῖξαι δτι Θεῖς οὐκ εστι· καὶ ἀποπαῦσαι Χριστὸνος Θεον δημολογεῖν τὸν Χριστὸν· ποῦ δὲ ταῦτα ἀνέγνω ὁ ἀμαθέτεστος; ή διὰ ποιας θεοφανείας ἐπέγνω; μᾶλλον δὲ οἰκειότερον εἰπεῖν, δτι οὗτος ἀνέγνω οὗτε ἐπέγνω τι τῶν δεόντων· ἀλλὰ κατὰ τὴν Ἔνδεξιν τῶν αὐτοῦ ληρημάτων, Μανιχαῖος ἐνύως καὶ σκότους ἀναμαζάμενος, τὴν δυσωδίαν τούτων ἐξώσασν, ἐν τούτοις τὸν τέταρτον θύλον ἐπέπαυσεν.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ Ε'.

νγ'. Ο πίμπτος μῆδος τοῦ Μωάμετ Περὶ κτηνῶν ἐπιγέγραπται· δοκεῖ γάρ καὶ αὖτις περὶ καθαρῶν διαιλαμβάνειν ζῶων καὶ ἀκαθάρτων (88)· καὶ προτρέπεται τοὺς βαρβάρους τὰ πάντα ζῶα ἐσθίειν πλὴν χοιρου· ἐπείτοι τὰ τε ἀχθοφόρα, δυνους τε καὶ ἡμιόνους καὶ καμήλους καὶ παντὸς τετραπόδου ἀδεῶς μετέχειν. Καὶ μήτε εἰαχολουθεῖτε, φησί, τῇ διδῷ τοῦ Σατανᾶ· Σατανᾶν δηλονότι τὴν γράψαντα τὴν παλαιὰν νομοθεσίαν, ήτοι καὶ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· δλος δὲ αὐτοῦ λοιπὸν δὲ σκοπὸς σχεδὸν ἐν τούτῳ τῷ οὐλῷ ἀγωνίζεται μή διαπιστηθῆναι, δτι ἐκ Θεοῦ τὰ τοιαῦτα τερετίσματα δέδεκται· εἰσὶ δὲ αὐτοῦ τὰ δεκαῦντα τοῦτο συνιστῶν λογύδρια, οὐ μόνον μή διεκνύντα, ἀλλὰ καὶ ἐκτρεπόμενα διὰ τὸ ἐξ ἀριθμοῦς ταῦτα προέρχεσθαι· καὶ διλως ἀφιειστου διανοίας καὶ ἀμεθέκτου θείας ἐλλάμψεως, καὶ οὐδὲ τοῦ πράγματος φύσιν ἔχοντος συστῆναι· πελλιλογία τε γάρ πάλιν τὰ αὐτὰ κατὰ ταυτὰ, καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἐπὶ τὰ αὐτά· καὶ τοῦ Χριστοῦ δὲ μνημονεύσας οὐδὲν ήτον τῷ τρόπῳ φέρειται· καὶ οὐτες βατταρίων περιεκόπτει τὸν φλήναφον.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ Ζ'.

νδ'. Ο ἔκτος τῷ Μωάμετ μῆδος ἐπιγέγραπται μὲν Εἰς τὰ γνωρίσματα (89), τουταῖσιν εἰς τὰ περιστατικὰ σημεῖα καὶ τὰς ἀποδείξεις, δτι ἐκ Θεοῦ δῆθιν αὐτῷ ἡ τοιεύτη δέδεται γραφή· καὶ εὐθίως ἐκ προσδικίων τοῦτο κατεπέφειται αὐτῷ ὁ πρόδητος αὐτὸν ὑλακτοβάσιμον, ἵνα δέξῃ καὶ αὐτὸς, ὡς εἰκός, καλευόμενος ταῦτα λέγειν, καὶ ἀνύποπτος πέρης ἀγάπητην γένηται· διδάσκει γάρ (90) αὐτὸν τὴν ἀρχέγονον τῶν ἀνθρώ-

Arab. *alaraph*, quod aliter explicatur apud Maracium p. 271, in annotationibus.

(86) Sur. V, 84, 97, 92.

(87) Sur. V, 125.

(88) Sur. VI, 142.

(89) Ita Græcus auctor interpretatur vocalium.

πανύπότεταιν, δις: ἐκ πηλοῦ κατ' εἰκόνα γεγένηταις, καὶ ὅτι προστέταχται ταῖς ἀγγέλοις πᾶσι προσκυνήσαι τῷ Ἀδέμῳ· καὶ τῶν λοιπῶν προσκυνητάων, δὲ Βελίαρ μόνος οὐ προσεκύνησε· καὶ ὅτι ἐρωτηθεὶς διέτελε μὴ προσεκύνησεν, αἰτίαν ἀποδίδωσι τὸ ἐκεῖνον μὲν ἐκ πηλοῦ γενέσθαι, ταυτὸν δὲ πυρός· καὶ ὅτι ἐπειμῆθη παρὰ Θεοῦ, καὶ ὅτι ἀντέβλεξε τῷ Θεῷ ἐπαπειλούμενος τῷ Ἀδέμῳ διέτην εἰς αὐτὸν ἀγανάκτησιν, τοῦ μὴ περιειπεῖν αὐτὸν πλὴν δλίγων τῶν έξ αὐτοῦ σωζομένων· καὶ τὴν ἱστορίαν τὴν κατὰ τὸν ταράδιτον, καὶ τὴν τοῦ Ἀδέμου ἔχοριαν· οἱ δὲ τῆς θείας Γραφῆς τούτοις συνέτε πάντας τὰς προτρεπτὰς καὶ ματαίας προσθήκας τοῦ ἀπαταωνος.

ντ'. «Οὐ δὲ ακοπός αὐτοῦ εἰς τοῦτο ἀφορᾷ, διτι δὴ οἱ Θεοῦ ἀθετοῦντες ἐντολὴν, φησιν, ἀπόλλυνται· οἱ δὲ φυλάττοντες, σώζονται· πό δὲ τέλος; ἐκεῖνων συντηρεῖται· κατεκουράζει δὲ αὐτὸν ἀπὸ Ἀδέμου καὶ τῶν καθεῖται· ως ἐκ τούτου τῶν αὐτοῦ λόγων (91) τὴν παραδοχὴν πιστευθῆσεναι ἐλπίσας· εὐθὺς οὖν παρεισάγεις ἀδείγνωστά τινα λατρήματα ἐξ ἀρχῶν προσώπων καὶ ἀνωνύμων εἰς κήρυγμα πρὸ τοῦ Νῶτος ἐλύθονταν· καὶ ἐν οἷς μὲν ἐπιστεύθησαν θείαν εὐλογίαν προεξενηκότα· ἐν οἷς δὲ ἡ πιστήθησαν κατάραν μεγίστην. Μετὰ Νῶτος, Ζάλετ τινὰ προφήτην καὶ ἀπόστολον εἰσηγεῖται ἀδελφὸν Θαμὼν, τὸν οὗτος γεγονότα οὔτε παρ' ἄλλου διομαρτύρηται πώποτε· ἐπὶ τὸ αὐτὸν τοῦτο παραγενόμενος καὶ κηρύξας· καὶ ἐψ' οἷς μὲν ἐπιστεύθη καὶ αὐτὸς τὸν Θεὸν εὑμενῆ παρέτχεν· ἐψ' οἷς δὲ ἡ πιστήθη, "διεφαυλίσθησαν, φησι, διέτεισιμον ἐν ταῖς αὐλαῖς αὐτῶν ἐξαρώμενοι. Μετὰ δὲ τούτον ἔτερον λέγει προφήτην καὶ ἀπόστολον καὶ κήρυκα, Μιδιανίτην τῷ Εθνεῖ αὐτοῦ ἀποσταλήναις, Σαΐν δνομα αὐτῷ· ὥτεπιτεως; καὶ τοῦτον διαμαρτυράμενον καὶ ποιήσαντα κατὰ τοὺς τρόπους αὐτοῦ, οὐς οὔτε Μωϋσῆς, οὔτε τις τῶν ἑλλογίμων ἀνδρῶν ἐπιστάται· καὶ ἐπὶ τούτοις μέμνηται Μωϋσέας Θεὸν κηρύξαντος· καὶ ὅτι ἐν οἷς μὲν, φησιν (92), ὑπηκούετο, αἱ τοῦ Θεοῦ ἀντιλήψεις προέφθαζον· ἐν οἷς δὲ παρτικούετο, ἡ δικη τοὺς διπευθύνοντας ἀνήλισκε· καὶ τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ κεχρημένος ἐξ οἴμου περὶ αὐτοῦ λέγει·

ντ'. «Αε διγθρωποι· ἐγὼ ἀπόστολος εἰμις Θεοῦ πρὸς ὑμᾶς πάντας.» Καλῶς γε ἔργον μὲν θείας δυνάμεως ἐπιφερόμενος οὐδὲν, οὔτε σοφίας, οὔτε ἀρετῆς ἀξιολόγου, αὐτοχειροτονήτως δὲ καὶ πάστος ἀποδείξεως δίχα καὶ προσγγείλας, τὸ τοῦ ἀποστόλου ἀξιωμα δι' αὐτοῦ ἀπενεγκάμενος· καὶ τίς τοῦτο ποιεῖν οὐ δύναται, τῶν πάνυ ἀφρονεστάτων καὶ ἀγνωστῶν Θεοῦ ἐχόντων; διότι Μωϋσῆς νομοθέτης, καὶ διὰ τοῦτο μὴ καὶ Φαραὼ νομοθέτης; ἀλλ' δὲ ποιεῖν, εἰ καὶ κακῶς, δημος γοῦν ποιεῖν ἐνόμιζες, τούτους ὡς εὐκόλου μέμνησαι· δὲ δὲ προσθλέψαις οὐκ εἶχες, παρεσιώπησας· ἐγὼ δέ τε καὶ τοῦτο διπομνήσω· Μωϋσῆς μετὰ τοῦ νομοθέτης εἶναι, καὶ προφήτης ἐστί· καὶ τῆς προφητείας διημέρει τὰς ἐκβάσιες; Θεωροῦμεν· σοῦ δὲ τοῦ καὶ θαυμάσιμεν; τὰς ἀσωτείας; τὰς σφραγίδας; τοὺς βιμπρησμούς; τὰς λεηλασίας; τὰς διυρημάτας; καὶ

A facti fuerint: et quod omnibus angelis imperatum fuerit, ut Adamum adorarent: cumque ceteri adorassent, solum Beliar noluisse obsequium exhibere: rogatum autem cur non adoraret, causam intulisse, quod ille ex luto exstisset, ipse autem ex igne. Tum increpatum fuisse a Deo, ipsumque Deo contradixisse, et Adamo simul cominalum, suscepto adversus eum odio, non nisi paucos ex ejus posteris salvos fore. Pergit narrare paradisi historiam, et Adami exsiliū. Veram tamen quicunque sacris Scripturis innutriti fuisse, devios deceptoris excusus stultasque additiones proba cognoscatis.

B 55: Scopus autem ejus hoc collineat, ut divini præcepti violatores perire dicat, morigeros autem salvari. Alqui illorum seriem continuat, ex Adamo et deinceps contexens; nimurum hinc sperans sermonum suorum traditioni ille accessuram. Mox itaque introduceit incognitas nestio quas augas obscurarum et sine nominibus personarum, quae ad prædicandum ante Noe venerint, et quatenus illis creditum fuit, divinam benedictionem conferunt; quatenus autem discreditum, gravissimam maledictionem. Post Noe Zaketum quemdam prophetam legatumque introducit, fratrem Thamothi, hominem qui nunquam exstitit, atque a nemine unquam nominatus fuit; amamen ad idem officium venit; institutaque prædicatione, is quoque illi quā sibi crediderunt Deum propiliavit; illi autem qui fuerunt increduli, périrunt, inquit, terræ motu ipi habitaculis suis maledicti. Post hunc, sicut dicit prophetam, Madianitem legationis et prædicationis causa ad gentem suam missum; eique nomen fuisse Saico. Hunc pari modo contestatum esse, et similia prioribus egisse. Quos tamen homines neque Moyses neque quisquam illustrissimum auctorum agnoscit. Postremum memorat Moysem, atque quatenus obeditum ei fuit, Dei patrocinium adfuisse; quatenus vero restitum illi est, vindictam reos persecutam. Atque hac via sibi strata, statim de se ipso dicit:

D 56. «O homines, ego legatus Dei sum ad vos omnes.» Praeclare enimvero! qui nullum divinæ potentiae opus præ se fert, nihil sapientiæ aut virtutis laude dignæ, propria auctoritate, et absque demonstratione aut prædictione, legati sibi dignitatem spūntē sumit. Quis vero stultissimus licet, et omni Dei cognitione carens, id ipsum aggredi nequeat? Si quoniam Moyses legislator est, idcirco et Mohammedes, quidni Pharao quoque in legislatorum numero sit? At enim quod facere, etsi male, putabas tamen te facere, id saltem probabili ratione narrare debueras: quia tamen quod præ te ferres, non habuisti, rem silentio transmisisti; sed ego tibi in memoriam reducam. Moyses non legislator tantummodo, verum etiam propheta erat, ejusque prophetiarum quotidie exitum cernimus. In te au-

tem quid admiremur? libidines, cædes, incendia, deprædationes, blasphemias, et divinæ Scripturæ lapidationes? etenim lapidum instar sunt scelesti sermones tui. Legatus, inquit, Dei sum. Revera apparet eiusnam Dei tu legatus sis, Dei qui Deo adversatur, mendacis, calumniatoris: nihil enim præter hæc docet legationis tuæ sermo; tametsi auditoribus reverentiam incentere niteris veri Dei mentione. Verumtamen satis hinc coargueris, quod nihil Deo dignum esset; et quod ipsum Deum blasphemii labefactas, tibi que ea ascribis quæ rerum natura non patitur. Nam quomodo Satanus erit, qui Satanam te quoque affirmante destruxit? Nonne viae Dei, præcepta ipsius legesque appellantur, quas tu Satanæ vias esse dicas?

57. Post hæc, tanquam patris mendacij legatus et propheta, cum illo petræ scissæ miraculo quasdam suas miscet spuriæ fabulas, ut Moyse videatur sapientior, et accuratior historicus, ideoque ait; « Et eruperunt ex illa duodecim fontes. » Et paulo post addit: « Et cum Iudei contumaces in eo fuerunt, quod illis veritatem erat, diximus illis: Estote similes, et facili sunt quidam illorum similes capistræ. » Hactenus, quauquani haud intempestiva erat sermonis peregrinitas; sed plures idem mandantes. Rursus vero ad illas quibus tota ejus oratio contextitur blasphemias redit, nempe Deum esse causam malorum, atque: « Quem Deus dirigit, ille directus est; quos autem errare facit, illi sunt erronei. » Et paulo post idem confirmans dicit: « Non posse ideo animæ meæ sive utilitatem sive dominum, nisi quod voluerit Deus. » Oblitus autem quod paulo antea prophetam se nuncupaverat, ait: « Quod si omnia scirem, certe multiplicareret ex bono, neque me malum attingeret. Non sum ego nisi intimator et evangelizator populo credenti. » Deinde facta aliquanta idololatrarum objurgatione; haec enim semper sibi personam induit; adjectis nonnullis aversabilibus et absurdis, nugacem fabulam abrumpt.

CONFUTATIO VII.

58. Septima Mohamedis fabula cæde humana et occidione tota redundat: inscribitur enim Manubiarum divisio. Et quidem incitat armataque omnimode barbaros ut se Christianorum sanguine eruent; injecta præsertim spe parate, ut ait, a Deo mercedis in paradiſo iis qui cominus cum illis congregentur. Quintam autem manubiarum partem Deo sandam monet et ejus legato: non enim orogebat lucerorum haud esse particeps illum qui perditionis causa iisdem erat: congruèque erat, cruentii populi et cruentioris legati, cruenta esse facinora. Et ironicus ipse ironia illos uti jubet. Nobis interrogantibus in hac re et similibus, de hellica expeditione siluit. Verumtamen sciendum est, quod gnarus illatam esse nobis propter in-

A τῆς θείας Γραφῆς τοὺς λιθασμούς; λίθων γάρ χειροῦς οἱ ἀσεβεῖς του λόγοι· Θεοῦ, φησιν, [εἰμι] ἀπόστολος· φαίνη γάρ θντῶς ποίου Θεοῦ ἀπόστολος ὑπάρχει, τοῦ θεομάχου, τοῦ φευδηγόρου, τοῦ συκοφάντου· οὐδὲν γάρ τούτου πλέον σου ὁ τῆς ἀπόστολῆς διδάσκει λόγος; καὶ εἰ δυστικεῖν ἐπιχειρεῖς τοὺς ἀκούοντας ἐκ τῆς τοῦ δυντῶς θεοῦ προσηγορίας· ἀλλ' ἐλέγχῃ ἐκ τοῦ μηδὲν τῶν τῷ θεῷ πρωτηκόντων γνωμοδοτεῖν, καὶ τοὺς αὐτὸν τὸν θεόν ἀνατρέποντα δυσφημεῖν, καὶ προσάπτειν αὐτῷ δὲ οὐδὲ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἐγχωρεῖ· πῶς γάρ Σατανᾶς ἐστι, ὁ τὸν Σατανᾶν καταργῶν μετὰ σοῦ; ή οὐχὶ ὅδοι θεοῦ αἰντολαὶ αὐτοῦ καὶ αἱ νομοθεσίαι αὐτοῦ δικαιάζονται, διὸ διοὺς φῆς εἶναι τὸν Σατανᾶ;

B νῦ. Εἴτα ἐπὶ τούτοις ὡς τοῦ πατρὸς τοῦ φεύδοντος ἀπόστολος καὶ προφήτης, τῆς κατὰ τὴν ἀκρότομον θαυματουργίας παρεισάγει τὰ νέθα αὐτοῦ μυθύματα, ὡς ἀν δόξῃ καὶ Μωϋσέως σοφώτερος καὶ ἀκριβέστερος εἶναι ἐξηγητής, καὶ φησιν· « Καὶ ἔδρυσαν ἐξ αὐτῆς δύσκεκα πηγαῖ. » Καὶ μετ' ὀλίγον προστίθησιν (95). « Οτιδὲ δὲ ἀπέμειναν οἱ Τούδαιοι εἰς ἐκωλύοντο ἐξ αὐτῶν, εἶπομεν αὐτοῖς· Γένεσθε πίθηκοι· καὶ ἐγένοντο ἔνιοι πίθηκοι πεφιμωμένοι. » Τέως εἰ καὶ μή ἄκαριον ἦν τὸ τοῦ λόγου ξένον, ἀλλὰ πλεῖον αὐτῷ οἱ προστάξαντες. Πάλιν δὲ τῆς δι' ὅλου αὐτῷ τοῦ λόγου πλεκομένης μέμνηται δυσφημίας, τοῦ τὸν θεόν εἶναι τῶν κακῶν αἰτιον, καὶ φησιν· « Τὸν δόηγειν θεόν, ἐκεῖνος ἐστιν ὀδηγημένος· καὶ τοὺς πλανᾶ, ἐκεῖνοι εἰσιν ἐλλειμματισμένοι. » Καὶ μετ' ὀλίγα τὸ αὐτὸν βεβαιῶν, « οτιδέ· Οὐ καριεύω τῆς ψυχῆς μου ὥρδεισαν οὔτε βλάβην, ἀλλ' ὅπερ δοθέσθαι. » Καὶ ἐπιλαθόμενος διτι προφήτην ἐστὸν πρὸ μικροῦ ἐπεφήμιεν, λέγει· « Καὶ εἰ ἐγίνωσκον τὰ ἀπαντά, εἶχον πλεονάσαι ἐκ τοῦ ἀγιθοῦ· καὶ εὐχ εἶχεν μου ἀψασθαι δεινόν. Οὐκ εἰμὶ ηγώ εἰ μή ἀνατάλτης καὶ εὐαγγελιστής λαοῦ πιστεύοντος· δοξά δὲ μικρὸν τι καταγνῶνται τῶν εἰδωλολατρῶν· τοῦτο γάρ ἀεὶ ὑποδύεται τὸ προσωπεῖον, μετὰ τὸ θεῖναι αὐτὸν τι τῶν ἀπευχταίων καὶ ὀδέκτων, ἀποτέμνει τὸν φλήναφον.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ Ζ'.

C 59. Οἱ ἔδομος μῆθος τῷ Μωάμετ ἀνδροκτονίας καὶ μιαιφονίας πεπλήρωται (96). ἐπεγέγραπται γάρ Περὶ μερισμοῦ σκύλων· διανιστησι δὲ καὶ ἐξοπλίζει τοὺς βρεβάρους παντοίω τρέπω τοῖς τῶν Χριστιανῶν αἷμασι καταχραίνεσθαι· ἐξαιρέτως δὲ τῇ εἰπίδι τῆς ἀποκειμένης, φησι, παρὰ θεῷ μισθυποδοσίας ἐν παραδεῖσῳ τοῖς δύμσει χωροῦσι κατ' αὐτῶν· πέμπτην δὲ μοίραν τῶν σκύλων τῷ θεῷ φησι διδόναται καὶ τῷ ἀποστέλλω τρέψαντες τὸν καὶ τῆς ἀπωλετας αὐτοῖς αἰτιον· ἔδει δὲ ἐκ μιαιφόνου λαοῦ καὶ μιαιφονώτερου ἀποστόλου μιαιφόνου εἶναι τὰς πράξεις· εἰρωνεύμενος δὲ καὶ εἰρωνεύειν αὐτοὺς κελεύει· ήγιαν αἰτουμένων καὶ ἀν τούτοις καὶ τοῖς δύμσοις, τῇ ἐκστρατείᾳ ἀπεσίγγεται τούτο δὲ δεῖ εἰδέναι, διτι συνιένει.

τὴν διὰ τὰς ἀμέτρους ἡμῶν πλημμελείας ἐπενεχθεὶς· οὐδὲν δργήν ἔχει θεοῦ, οὐδεὶς οὗτος βάρβαρος θρησκευτὸν καιρὸν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Χριστοῦ βλασφημίαν, καὶ δι' οὐδεμίαν ἑτέραν αἰτίαν φησὶν ἡμᾶς εἰς χέρας αὐτῶν πάραδίσθαι, ή διὰ τὸ σύνθρονον τῷ Πατρὶ τὸν Χριστὸν διμολογεῖν· διὸ συνεχῶς ἀποφαίνεται· οὐ γάρ ὑδηγεῖ οὐδεὶς λαὸν τῶν παρανόμων· πολλαχόθεν δὲ ἔστιν αὐτὸν ἀπελέγειν τοῦτο κακῶς τεκμαιρόμενον, φυσικῶς τε καὶ Γραφικῶς· Γραφικῶς μὲν ἀπὸ τε τοῦ εὔσεβοῦ Ἱακώβ καὶ τοῦ βεβήλου Ἡσαῦ, Ἰωσῆφ δὲ καὶ Πετεφρῆ, Δαβὶδ τε καὶ τοῦ ἀγνώμονος Σαούλ, Ναβουχοδονοσὼρ καὶ τῶν αἰχμαλώτων προφητῶν, καὶ ἑτέρων πλειστῶν διοικῶν· φυσικῶς δὲ ἀπὸ τε προβάτων καὶ ἀγριῶν θηρίων καὶ τῶν διοικῶν, οὐδὲν ὡς χείρονα καὶ τῆς εἰς Θεὸν εὐχαριστίας ἀνεπιτήδεια τὴν ἀλωσιν ἐξ αὐτῶν ὑπομένει· ἀλλ' ὡς ἔτερόν τινα ἔχοντα λόγον ἀπόρρητον εἴτε τέτακται.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ Η'.

νθ'. Ὁ δύδοος μῦθος (95) τῷ Μωάμετ ἐπιγέγραπται μὲν, Εἰς τὴν μετάφρωσαν· παραινεῖ δὲ τοὺς βαρβάροις ὥρισμένον τινὰ καιρὸν τῷ πότε χρόνῳ προσμείνει τοὺς Χριστιανούς, ὡς ἀν βούλοιντο τὰ καθ' ἔαυτοὺς διαθέσθαι· εἰ μὲν οὖν ἔαυτῶν ἐγχρατεῖς γένοιντο, καὶ ἀποδιαστῶσι τῆς τῶν βαρβάρων πειρατήσεως, πόλεμον ἀνάρρεσθαι πρὸς αὐτούς· εἰ δὲ μεταγνοῖεν, φησὶ, καὶ θρησκεύουσι τὴν αὐτοῦ δυσσένειαν, ἀδελφοὺς αὐτούς προσλαμβάνεσθαι· παραινεῖ οὖν τοὺς Χριστιανοὺς δτὶ κάλλιόν ἔστι μετανοῆσαι καὶ ζῆν, ή Χριστιανίζοντας ἀποθνήσκειν· αὐθίς τε ἀναιδῆς κατατυπεῖ τοὺς ἀθλίους βαρβάρους· Εν τε ἀπειλαῖς καὶ ἐλέγχοις καὶ ὄνειδεσιν ὡς καταρρεύμοντας τοῦ σεβάσματος αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ τούτοις κατὰ τὸ πρότερον εἰρημένον πανούργημα ἐν ἐνὶ ἐλέγχῳ ἀμφοτέρους πειράται ἐπιστομίζειν, ἰουδαίους τε καὶ Χριστιανούς οὕτω παραληῶν.

ξ. εἱ λέγουσιν Ἰουδαῖος (96) δτὶ ὁ Ἰσραὴλ (97) ἔστιν υἱὸς Θεοῦ· καὶ λέγουσιν οἱ Χριστιανοὶ δτὶ ὁ Χριστὸς ἔστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· τοῦτο ἔστιν ὁ λόγος αὐτῶν διὰ τῶν στομάτων αὐτῶν· ἴστοφωνοῦσι τοὺς λόγοις τῶν ἀρνησαμένων ἔκ πρήν· φονεύσει αὐτούς ὁ Θεὸς, ἔνεκεν τῶν ἀρνοῦνται· ἐπελάβοντο τοὺς ἀποστόλους αὐτῶν καὶ τοὺς ἱερεῖς κυρίους πάρεξ Θεοῦ· καὶ τὸν Χριστὸν υἱὸν τῆς Μαρίας· καὶ οὐχ ἐκελεύσθησαν δουλεύειν εἰ μὴ Θεοῦ ἐνός· Δύσανους δὲ βάρβαρος, ἐπεὶ ἀμαθῆς καὶ ἀπαλευτος· εἰ γάρ δλῶς προσῆν αὐτῷ λογικὴ σύνεσις, ἔδει τὰ πρὸς τούνομα τοῦ υἱοῦ σημαινόμενα πρὸς θατέραν δόξαν τῶν ἔθνων προαναφωνῆσαι, καὶ τοῖς γε πρὸς αὐτὸν μὴ σφάδρα ἐναντίως φερομένοις δικαλώτερον ἐπειταμῆσαι· τούναντίον δὲ τοῖς τὰ μάλιστα αὐτῷ διαμαχομένοις· οἱ τε γάρ Ἰουδαῖοι οὐ γνήσιον υἱὸν Θεοῦ τὸν Ἰσραὴλ ὀνομάζουσιν, ἀλλ' ή δύον ἀποδεῖξαι τὴν περὶ αὐτῶν τοῦ Θεοῦ ὑπερκειμένην πρὸς τὰ λοιπὰ ἔθνη διὰ τοὺς πατέρας στοργήν· πῶς οὖν ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς τοῦ

(95) Sur. IX, 1 seq.
(96) Sur. IX, 31.

A numera peccata nostra Dei iram, atheus hic barbarus occasionem hinc arripuit blasphemandi Christi; nullamque aliam ob causam nos traditos dicit illorum manibus, nisi qui consessorem Patri Christum constituerunt. Ideo constanter effatur: non enim dirigit Deus populum peccatorem. Multifariam vero possumus hunc eum argumentantem perverse coarguere, tum naturae scilicet tum Scripturæ testimoniis. Apud Scripturam quidem, a pio Jacobo et Esau nequam, ab Josepho et Putiphar, a Davide et ingrato Saule, a Nabuchodonosoro et prophétis captivis, et similibus alijs plurimis. Ex natura autem, ab ovibus et silvestribus seris, et hujusmodi aliis: quæ sane haud tanquam pejores, et minus gratuni erga Deum animalia gerentes exitium ab aliis perpetiuntur: sed ob aliam secretiorem causam ita fuit constitutum.

CONFUTATIO VIII.

59. Octava a Mohamede fabula inscribitur Pœnitentia. Admonet autem barbaros, ut definitum quoddam tempus obseruent erga Christianos, si hi velint res suas tractare. Quod si illi compotes sui efficiantur, et a barbarorum imperio discedant, tunc bellum contra eos suscipiendum. Sin vero, inquit, illos pœnituerit, et impiam ejus sectam amplectantur, in fratrum loco eos suscipiant. Admonet ergo Christianos, melius esse pœnitere ac vivere, quam in Christianismo persistantes mori. Mox impudenter pulsat infelices barbaros, minis, increpationibus et conviciis, tanquam in cultu suo socordes. Postea eodem, quem antea diximus, astu ambos unica reprehensione inhibere conatur, de Judæis simul et Christianis futiliter dicens:

60. εἱ Dicunt Judæi Israelem esse filium Dei. Christiani similiter dicunt Christum esse Dei Filium. Hic illis sermo in ore versatur. Consonant cum illorum sermonibus qui insidieles ab ante fuerunt. Interficiet illos Deus propter ea quæ negant. Suscepserunt apostolos suos et sacerdotes suos I dominos loco Dei, necnon Christum filium Mariæ.

D Atqui non fuerat illis mandatum ut alium adorarent, præter Deum unum. » Malus mentis barbarus, præterquam quod indoctus et ineruditus. Nam si rationalis ei intellectus inesset, debuisse nominis filii notionem secundum diversam duarum gentium acceptiōnēm proclaimare: et illos quidem qui haud magnopere a placito ejus discedunt, mitius objurgare; secus autem illos qui maxime ipsi adversantur. Nam Judæi nequaquam genuinum Dei filium Israelem dicunt; sed illatenus, ut ostendant, Dei amorem erga illos præstare amori patri qui apud cæteras gentes esse solet. Quomodo hic ergo

(97) Ita Græcus codex. Alcor. Arab. Ozair.

de patre mendacii natus, ait Iudeos dominum suum Israelem sibi sumpsisse, praeter Deum? Interrogentur Iudei utrum id aliquando animo agitaverint, vel in illorum Scripturis occurrat dominus ipsorum Israel. Christiani autem verum reapse, prout deceat, genuinum Filium esse consistentur Christum, ex eadem Patris Dei divina substantia; prout est in ea Scriptura quam ipse barbarus fatetur a Deo traditam, nempe in Evangelio. Nam si, ut fatetur, divinitus datum fuit Evangelium; in eo autem scriptum est, ter Deum desuper pro Christo clamasse; his quidem: *Hic est Filius meus dilectus⁹*; semel autem: *Ei clarificavi, et iterum clarificabo¹⁰*; quid absurdum peregrinum faciunt Christiani, Deum ac Dei Filium Christum consistentes? Deo hoc idem testante, et quidem in laudato ab ipso Mohamede libro. Quanquam arbitror nunquam lectam divinorum Evangeliorum a barbaro scripturam, sed illorum tantum nomine audito, laudasse; quin tamen sciret scriptum ibi quod vere Dei Filius Christus sit.

61. Quod tamen ex antiquiore etiam mysticorum ac prophetarum Scriptura exploratum est. Nam pares stellarum numero invenies rei hujus demonstrationes, jam inde a primo omnium libro Moysis, usque ad Danielem prophetam et reliquos. Quod quidem Moyses nosset Dei unitatem naturæ, et proprietatum id est personarum differentiam, palam factum est cum scripsit: *Faciamus hominem ad imaginem ac similitudinem nostram¹¹*. Item dixit: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est¹²*. Denique cum scripsit: *Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Dominus unus est¹³*. Vi causativa nimirum et substantia et conspiratione unitam esse Trinitatem, manifestum est: secus enim contraria sibi scripsisset, superius quidem positis diversis personis colloquentibus; deinde unam personam inducens loquentem, audiensem atque facientem. Quod nefas est. Tum et omnium veterum prophetarum luculentissimus Daniel, perspicue tempus quoque manifestavit Christus adventus, ejusdemque dignitatem significavit, dicens: *Aspiciebam, et ecce in nubibus cœli, tanquam Filius hominis; eique datus est honor, et veneratio, et reliqua. Et quidem etiam Antiquum dierum in throno sedentem¹⁴*.

62. Sed veteres omittantur Scripturas. Ex ipsis Christi predictionibus, harumque exitu, si certe studius Mohamedes sapere aliquid poterat, divinam illius dignitatem intellexisset, necnon abs Joannis testimonio, quem ipse et prophetam et justum hominem dicens, admittit. Item a Christi miraculis per ejusdem symbola patratis, a sepultura et resurrectione. Sed nihil horum mente sua comprehendit hic latronum dux: neque ei cordi unquam fuit Dei notitiam assequi, sed decipiendis tantum auditori-

A ψεύδους φάσκει αὐτοὺς κύριον ἔαυτῶν τὸν Ἰσραὴλ ἐπιλαβέσθαι πάρεξ Θεοῦ; ἐρωτάσθωσαν Ἰουδαῖοι εἰποτε τοῦτο ἐντεθύμηνται, ή ἐν Γραφαῖς; αὐτῶν εἰρηται κύριος αὐτῶν ὁ Ἰσραὴλ· εἰ δέ γε Χριστεῖνοι τῷ δυτὶ ἀληθῶς καθ' ὃ πρέπον Θεῷ γνήσιον Χίδν, καὶ τῆς αὐτῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς οὐσίας τὸν Χριστὸν δμολογοῦσιν τῇ θεῖκῃ οὐσίᾳ, κατὰ τὴν καὶ παρ' αὐτῷ τοῦ βαρβάρου δμολογουμένην ἐκ Θεοῦ δεδούσθαι γραφὴν τοῦ Εὐαγγελίου. Εἰ γάρ, ως δμολογεῖ, θεόθεν δέδοται τὸ Εὐαγγέλιον, ἐν αὐτῷ δὲ γέγραπται, ὅτι τρίτον δινώθεν ὁ Θεὸς ὑπὲρ Χριστοῦ ἐπεδόησεν· πῆ μὲν, Οὗτος ἐστιν ὁ Χίδν μου δάμαπητός; πῆ δὲ, Καὶ δόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω; τί ἀποπον καὶ ξένον ποιοῦσιν οἱ Χριστιανοί, Θεὸν καὶ Θεοῦ Χίδν τὸν Χριστὸν δμολογοῦντες; τοῦ Θεοῦ αὐτὸν τοῦτο μαρτυροῦντος, καὶ τοῦτο μὲν ἐκ τῆς ἐπαινουμένης παρ' αὐτῷ βίβλου τῶν Εὐαγγελίων· ἀλλ', οἷμας, οὐκ ἀνέγνω πώποτε τὴν τῶν θεῶν Εὐαγγελίων γραφὴν ὁ βάρβαρος, μόνην δὲ αὐτῶν τὴν προσηγορίαν ἀκούων ἐξεβελαζε· καὶ οὐκ φετο ἐν αὐτοῖς γεγράφθαι ὅτι ἀληθῶς Χίδν Θεοῦ ἐστιν ὁ Χριστός.

Εἰ. Ἐκ δὲ τῶν ἀπειρων τῆς προγενεστέρας τῶν θεοπτειῶν καὶ προφητικῶν Γραφῆς· ἀστέρων γάρ τις ἀριθμῷ σχεδὸν ἀμιλλωμένας εὑρήσει τὰς ἀποδεξεις, ἀπ' αὐτῆς τῆς πρωτογράφου βίβλου Μωϋσέως ἔως Δανιήλ τοῦ προφήτου καὶ τῶν λοιπῶν. Ὅτι γάρ Μωϋσῆς ἤδει τοῦ Θεοῦ τὸ τῆς φύσεως μοναδικὸν, καὶ τῶν ιδιοτήτων, ἥγουν τῶν ὄποστάσεων, τὸ διάφορον, φανερόν· ἥνικα ἔγραψε, *Ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα ημετέραν καὶ δμοιώσιν*. Καὶ δὲ ἔφασκεν, Ἰδού γέροντες Ἄδαμ ὡς εἰς ἐξ ημῶν. Ἀλλὰ καὶ δὲ ἔγραψεν, *Ἄκουε, Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἰς ἐστι· τῷ αἰτίῳ καὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ συμπνοίᾳ ἐνιζομένην ἐγίνωσκε τὴν Τριάδα φανερόν*. ἦ γάρ ἐναντία ἔαυτῷ ἔγραψεν, δινω μὲν τιθεὶς διάφορα πρόσωπα διαλεγόμενος, μετέπειτα δὲ ἐν μόνον ἐκήρυττεν εἶναι πρόσωπον τὸ τε λέγον καὶ ἀκοῦον καὶ ποιοῦν· διπερ ἀθέμιτον. Καὶ δὲ πάντων δὲ τῶν πάλαι προφητῶν ἐμφαντικώτατος Δανιήλ, τρανῶς καὶ τὸν χρόνον ἐδήλωτεν τῆς Χριστοῦ ἐλεύσεως, καὶ τὴν αὐτοῦ ἀξίαν ἐσήμανεν, ἥνικα λέγει· *Ἐθεώρουρ*, καὶ ίδού ἐπὶ τῷ νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς νύδος ἀνθρώπου· καὶ αὐτῷ δόδη η τιμή, καὶ η προσκύνησις, καὶ τὰ ἱερά· καίτοι τοῦ Παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν καθεῖσμένου ἐπὶ τῷ θρόνῳ.

Εἰθ'. Ἀλλ' ἀφείσθω τὰ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Γραφῶν· ἀπ' αὐτῶν τῶν τοῦ Χριστοῦ προφήσεων, καὶ τῶν τούτου ἐκβάσεων, εἴ γε συνιέναι δι μάταιος ἵσχυε, τὸ τῆς θεότητος αὐτοῦ σέβας κατέλαβεν δὲν καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ Ἰωάννου μαρτυρίας, δὲν προφήτην καὶ δινόρα δικαιον αὐτὸς καταγγέλλων ἀποδέδεκται (98). Η καὶ ἀπὸ τῶν θαυματουργιῶν τῶν αὐτοῦ συμβόλων, τοῦ τάφου, φημι, καὶ τῆς ἀναστάσεως· ἀλλ' οὐδὲν τούτων συνεώρακεν δι λοχαγώγδες· οὐδὲ γάρ ἥν αὐτῷ θεῖας φροντίς ἐπιγνώσεως πώποτε, πλὴν δούν τοῦ

⁹ Matth. iii, 17; Luc. ix, 35. ¹⁰ Ioan. xii, 28.

¹¹ Gen. i, 26. ¹² Gen. iii, 22. ¹³ Deut. vi, 4.

¹⁴ Dan. vii, 13.

¹⁵ Sur. III, 39.

Οηράσαι διὰ τῆς προσηγορίας τῶν Γραφῶν τοὺς ἀκούοντας. Τί γάρ, φέρε εἰπεῖν, ἀληθῶς λέγων στοιχεῖν τὸν τοῦ φίλου αὐτοῦ λόγον ἐπὶ βεβαιώσει τινῶν πραγμάτων διηρημένην, ἐπὶ ἔργῳ τιθεται τὴν ἔκεινου πίστιν; Εἰ δὲ καὶ τίς που εὑρεθεῖη τοιοῦτος, ὑπὸ κατάραν ἔσται, κατὰ τὴν Γραφήν· Οὐαὶ γάρ, φησίν, ἄμαρτωλῷ ἐπὶ δύο τρίβους πορευομένῳ! Ὅτιπερ δὴ καὶ οὗτος ὁ ἄφρων τε καὶ ἀπάνθρωπος· οἱ μὲν φασιν εἶναι τὸν Ἰσραὴλ υἱὸν Θεοῦ, οἱ δὲ τὸν Χριστὸν. Τί οὖν τοῦτο ἐναργὲς σημεῖον φεύδους ἀεὶ κρίνεις, τὸ διαφόρων προσώπων ἀμφιβαλλόντων περὶ τινος μὴ συμφωνεῖν ἀμφοτέρους; καὶ ἀνατρεσινοῖς τοῦ πράγματος παντελῇ γίνεσθαι δηνίκα τινὲς περὶ αὐτοῦ διαφόρους ἔχωσι δόξας, καὶ τῇ τῶν ἑτέρων μερῶν ἀποφάσει; ή οὐδέτερον τούτων, ή παντάπασιν οὐκ ἀν ἀπελέγχεσθαι νομίζεις; ὑπέρευγέ σου τῆς φιλαλήθους γνώσεως· τί οὖν ποιήσεις ἡμῶν μὴ πιστευόντων τῷ Θεῷ σου, ἀλλὰ τῷ Θεῷ ἡμῶν, καὶ σοῦ τῷ νομιζομένῳ Θεῷ σου πιστεύοντος, ἀλλ' οὐχὶ τῷ Θεῷ ἡμῶν, εἰπε; Σοῦ γάρ ἔστι κατὰ τὸν προφήτην ἀφρόνως εἰπεῖν, Οὐκ δοῦτι Θεός· εἰ ἔτερος παρ' ἔκατέρων Θεός, ίδε ποῦ αὐτῷ ὁ κραταιδες ἔλεγχος αὐτοῦ κατέστρεψε· Ὁντως ἐκιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ ἡ βλασphemia αὐτοῦ καταβήσεται: εὐλόγως δὲ καὶ ὁ τῆς πκιδίτικης υἱὸς (99), φύσει δοῦλος, ἵν' οὖτος εἴπω, τυγχάνων, τὴν τοῦ υἱοῦ προσηγορίαν, οὐδὲ κατὰ χάριν κατὰ τὸν Ἰσραὴλ φαντασθῆναι λογίει· δουλοπρεπῶς ἀνηνεγμένος, καὶ δουλοπρεπῶς μεμυημένος, καὶ τούτου πλέον οὐδέν.

Ἑγ. Ἐφεξῆς δὲ τὸ περὶ τὸν Ἀντίχριστον εἰρημένον σημεῖον τῷ Ἀποστόλῳ, ἐναργῶς ἐν τούτῳ ἔστιν εὑρεῖν (1). «Καὶ ἀηδῶς ἔχωσιν οἱ ἀρνησάμενοι, Θεός ἔστιν ὁ πέμψας τὸν ἀπόστολον αὐτοῦ, εἰς δόξηνος καὶ εἰς πίστιν ἀληθινὴν, τοῦ δεσπόζειν αὐτὸν ἐπάνω πάσης πίστεως.» Τοῦτο ταυτὸν ἔστι τῷ, Ἀντικλημένος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ κάντα λεγόμενος Θεὸν ή σέβασμα· ἀπλῶς τοῦ δεσπόζειν αὐτὸν ἐπάνω πάσης πίστεως· ἐφαυλίσθη ἄρα παρ' αὐτῷ καὶ ἡ τοῦ Ἀβραὰμ πίστις, καθ' ἣν αὐτὸς πιστεύειν ἐνδικεῖε· καὶ οὐχ ὁ νόμος μόνον οὐδὲ τὸ Εὐαγγέλιον· ἐπάνω γάρ πάσης πίστεως φησιν· τὸ δὲ, ἀληθινὴν, εἰρηταί, ὡς πρὸς τὰς λοιπάς· οὐκ ὁκνῶ τοῦ λοιποῦ περὶ αὐτοῦ ἐντεθυμῆσθαι, διτι καὶ οὗτος Ἀντίχριστος ἔστιν ἀληθῶς· μετ' διέγον δ' ὅποι φέρεται ὁ σύμπατος τῆς Θεομαχίας σκοπός. Εκδηλος γίνεται· ὁ γάρ τοις ἔως τοῦ νῦν διειχυριζόμενος ὅτι Θεὸς Υἱὸν οὐχ ἔχει, οὐ θαρρῶν ἐστῶ ταῦτα φιλογεικοῦντι, ἀλλὰ διαλογισάμενος; διτι τυχόν καὶ ἔχει, οὐχ ἀναδύεταις ἐστῶ τοῦτο προσάψαι τὸ πρόσωπον· εἰ καὶ ἐκ πλαγίου τοῦτο ἐπτίγαγεν, καὶ προσποιεῖται οἰονεὶ σχηματίζεσθαι βίασκαν πάνυ αἰσχράν, καὶ φησιν (2). Τινὲς συνοῦσι [cod. σταύρουσι] τὸν προφήτην, καὶ λέγουσιν ὅτι αὐτὸς Υἱός (3) Θεοῦ ἔστι. » Καὶ οὐχ εἴπεν διτι δ

¹⁸ Eccli. II, 14. ¹⁹ Psal. xxi, 1. ²⁰ Psal. vii, 17.

(99) Nempe Agaris filius.

(1) Sur. IX, 33.

(2) Sur. IX, 63, 72.

(3) Ita in codice Graeco est, Υἱός, Filius. At Arab.

A bus commemoratione Scripturarum studebat. Nam quomodo, oro, veri aliquid diceret, qui se spondereat amici sententiam sequi ob rei alienus confirmationem, et tamen negatain circa id negotium illius fidem recitaret? Quod si quis hujusmodi reperiatur, in maledictionem a Scriptura edictam incideret: Vae enim, inquit, peccatori qui dupli via graditur¹⁸: veluti reapsō facit hic etiam vesanus et inhumanus. Judæi quidem filium Dei Israelen dicunt; Christiani autem, Christum. Cur tu porro hoc evidens semper judicas mendacii indicium, quia diversæ personæ de re aliqua aliter sentientes, sententiis non conspirant? existimasque perim omnino rem aliquam, si forte nonnulli diversani de illa sententiam gerant? Et ob alterutrius partis negationem, B vel nihil hujusmodi stare, vel omnino unquam existisse judicas? Macte ista veritatis amica mente tua! Quid ergo facies, nobis non credentibus Deo tuo, sed nostro? te autem putato tuo Deo credente, non autem nostro? Dic, sodes. Superest tibi, ut prophetæ verbis dicas: Non est Deus¹⁹, quoniam diversus est apud ambos Deus. Vides quo validum ejus argumentum tanquam fulmen deciderit. Vero convertetur labor ejus in caput ejusdem, et in verticem ipsius blasphemia propria descendet²⁰. Praclare famulæ filius, naturaliter ut ita dicam servus, filii appellationem ne secundum gratiam quidem imaginari valet, cum ipse serviliter sit natus, serviliter sacrī initialis, et nihil amplius.

C 63. Deinde dictum ab Apostolo de Antichristo signum, perspicue in Mohamede conspicere licet. Ait enim: «Etiam si moleste ferant negantes, Deus est qui misit legatum suum, ob directionem veramque illud, atque ut dominetur cuilibet fidei.» Illoc perinde est atque illud: Qui aduersatur es extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur²¹, id est, quod prorsus cuilibet fidei dominatur. Ergo apud hunc despiciunt est etiam fides Abrahāmi, ad cujus normam se quoque credere existimabat: atque exsufflat non legem tantummodo et Evangelium; se enim cuilibet fidei superiore dicit; suamque veram affirmat reliquis comparatam. Jamque ego non ambigo, hunc deinceps Antichristum judicare, cujusmodi reapse est. Paulo autem post appareat quo totus ejus adversandi Deo scopus tendat: nam qui hactenus Deo non esse Filium contendat, haud sibi confidens talia verbis vindicare, reputans tamen sortasse jam habere, hanc sibi personam non induit, quanquam oblique id agit: simulat itaque et confingit turpem admodum stoliditatem, aitque: «Nonnulli laedunt prophetam, dicuntque ipsam esse Filium Dei.» Et non dixit exclusivo sensu et unicūm Filium Dei,

¹⁸ II Thess. II, 4.

auris. Dicerem scripturæ Græcæ mendacem iis; pro oīc, auris, nisi mox Nicetas de Filio reapse loqueretur.

de illo cogitans quem contendit destruere; ne omni suo dolo nudatus, una cum illo corrueret. Sed dieunt, ait, ipsum esse Filium Dei: quasi dicat: Si me vultis Filium confiteri, ego prædictio proximior sum. Postea nonnulla indecore blaterans, nigrumque suarum nugacibus demonstrationibus punitare jactilans, nominat quosdam Thamot et Madian et Mateuchamat, ad quos, inquit, legati revelationem suam deferebant. Prorsus autem hi sunt incogniti, et sine ulla probatione, prout et ipse est. Illico autem barbaros contra nos in prælium missi, et quæ ad id concitare valeat allatrans, vanam fabulam concludit.

CONFUTATIO IX.

64. Non a Mohamede fabula inscribitur Jonas, nihil tamen de Jona in ea occurrit. Sed scilicet ab exordio tanquam pugnans et reprehendens et ironia quadam utens, «An, inquit, novum est hominibus, quod Deus alicui homini ex illorum numero revelaverit testari hominibus et evangelizare credentibus, quod ipsis est incrementum verum a Domino ipsorum?» Hæc scilicet tanquam ex Dei persona de se ipso ait. Deinde inducit homines merito non credentes, dicentesque: Magus hic est. Hoc ipse de se. Nos vero ad priorem sermonis partem dicimus, hanc sane novum esse, quod ex Deo reuelatur aliquid et evangelizetur credentibus, quia sine dubio incrementum illis sit a Deo. Quod tamen verum incrementum circa Mohamedem factum sit, id cum patum mendacium appareat; hominem qui hoc sibi revelatum dicit, ceu vere scelestum, atque ut ipse ait magum, abominamor. Abraham ita factum scimus, neque miramur: Vult enim Deus omnes homines salvare, et ad agnitionem veritatis venire¹⁰. Etenim ex idololatrica Inscititia processit Abrahamus in incrementum verum divinæ notitiae, quia hæc ei revelata a Deo fuit; et mox opera ejus religiosa manifestiora evaserunt, veritatis cognitionem firmantia. Post illum denuo novimus Moysem illuminatum a Deo; ob testandum hominibus, quod ipsis credentibus sit incrementum verum a Domino ipsorum. Atque ita reapse evenit. Namque ab Abraham adhuc imperfecta Dei notitia et vitæ instituto, ad perfectiorem divinam scientiam moresque deduxit illius posteros Iex. Nisi enim hoc concedatur, supervacanea fuerunt et importuna omnia legis insituta, et Sabbathum, et Deo acceptabiles hostiæ, quæ omnia Abraham suere incognita; quod impossibile est. Post Moysem, ut pergam uli revelationis nomine, donec exitus omnia manifestet, revelavit Deus per Jesum Christum hominibus, quod sit ipsis incrementum verum, credentibus scilicet, a Domino; verbaque in rem collata fuero: nam et Dei cognitio clarior, et vitæ mos accuratior exsulit. Idque vel inde constat,

A Υἱὸς ἐστιν, λογιζόμενος δὲ ἀνελεῖν ἄγωνίζεται, οὐ μὴ γυμνὸς παντελῶς τοῦ δούλου κατέληφθεὶς συσκελισθῇ, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς Υἱὸς ἐστιν· ὡς δὲ εἰ Ἰλαγεν, δπὶ Εἰ θέλετε Υἱὸν Θεοῦ δμολογεῖν, ἐγὼ τοὺς λαλουμένου ἐγγύτερον· εἴτα βαττολογήσας τινὰ ἀστυν, καὶ τῶν αὐτοῦ φλυαριῶν διὰ φλυαρίας τὰς ἀποδεῖξεις πιστοῦσθαι ἀδρυνθμένος, μέμνηται τινῶν Θεμούτ, καὶ Μαδιάμ, καὶ Ματευχαμάτ (4), πρὸς οὓς ἔφερον, φῆσιν, οἱ ἀπόστολοι αὐτῶν τὴν φανέρωσιν, ἀδήλων δυντων τούτων καὶ ἀναποδείχτων, ὥστε περ δὴ καὶ αὐτὸς· καὶ εὐθέως ἐκστρατεύει καθ' ἡμῶν τοὺς βαρβάρους, καὶ τὰ εἰς τοῦτο αὐτοὺς ἐρεθίζοντα καθυλακτήσας, ἀποχόπτει τὸν φλήναφον.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ Θ.

B ξδ. 'Ο Ενατος τῷ Μωάμετ μῦθος ἐπιγέγραπται μὲν Εἰς τὸν Ὑωνᾶ, οὐδὲν δὲ τοῦ Ιωνᾶ ἐν αὐτῷ φέρεται· ἀλλ' εὐθέως ἐκ προοιμίων (5) ὑσπερ μαχόμενος καὶ ἐγκαλῶν τὴν εἰρωνευδμένος ἐπεισέρχεται λέγων· «Ἄρα ήν τοῖς ἀνθρώποις ξένον δτι ἀπεχάλυψεν ὁ Θεὸς πρὸς ἀνθρώπων ἐξ αὐτῶν τοῦ διαμαρτύρασθαι τοῖς ἀνθρώποις καὶ εὐαγγελίσασθαι τοῖς πιστεύσασιν δτι ἐστιν αὐτοῖς προκοπὴ ἀληθινὴ παρὰ τοῦ Κυρίου αὐτῶν;» ταῦτα δὲ ὡς ἐκ προσώπου δηθεν Θεοῦ λέγει περὶ αὐτοῦ· εἴτα εἰσάγει τοὺς καὶ κατὰ τὸ εἰκόνα, διαπιστοῦντας καὶ λέγοντας, δτι Οὗτος φαρμακός ἐστιν· τοῦτο αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Ήμεῖς δὲ πρὸς τὸν πρῶτον λόγον οὐ πάνυ φαμὲν ξένον τὸ παρὰ Θεοῦ ἀποκαλυφθῆναι καὶ εὐαγγελίσθηναι τοῖς πιστεύσασιν, δτι ἐστιν αὐτοῖς προκοπὴ ἀληθινὴ περὶ αὐτοῦ· Ιως δ' ἀν ἀληθεύῃ τὸ, προκοπὴ ἀληθινὴ, περὶ αὐτοῦ· τούτου δὲ φεύδους πεφηνότος, τὸν λέγοντα ἀποκεκαλύφθαις τι τοιοῦτον, ως δινομον ἀληθῶς, καὶ, ως αὐτὸς φῆσι, φαρμακὸν ἀποστρεφόμενα· τὸν τε γάρ 'Αβραὰμ τοιοῦτον έγνωμεν, καὶ οὐ ξενιζόμεθα· Θέλει γάρ ὁ Θεὸς ἀπότρόπους σῶσαι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν· ἐκ γάρ τῆς εἰδώλων ἀγνωσίας προέβη ὁ 'Αβραὰμ εἰς προκοπὴν ἀληθινὴν θεογνωσίας, διὰ τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτῷ τοῦτο περὶ Θεοῦ· καὶ τὰ ἔργα αὐτῷ τῆς θεοσεβείας ἐκδηλώτερα γέγονε βεβαιοῦντα τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν. Μετ' ἐκείνον πάλιν έγνωμεν Μωϋσέα ἀποκαλυφθέντα παρὰ Θεοῦ διαμαρτύρασθαι τοῖς ἀνθρώποις, δτι ἐστιν αὐτοῖς προκοπὴ ἀληθινὴ πιστεύουσι παρὰ τοῦ Κυρίου αὐτῶν· καὶ ἐγένετο τοῦτο· ἀπὸ γάρ τῆς περὶ τὸν 'Αβραὰμ ἐτι τελοῦς οὖσης θεογνωσίας καὶ πολιτείας, ἐπὶ τὴν μᾶλλον τελείαν θεογνωσίαν καὶ πολιτείαν ἀνῆγεν τοὺς αὐτοῦ ἐχγόνους δ τοῦ Θεοῦ νόμος· εἰ γάρ μη τοῦτο δοθῇ, περιττὰ καὶ ἀκαίρα πάντα τὰ τοῦ νόμου, τὸ τε σάββατον καὶ αἱ θεόδεκτοι θυσίαι, ἀτιγα 'Αβραὰμ οὐκ ἔδει, δπερ ἀδύνατον. Μετά Μωϋσέα, ἵνα καταχρήσωμαι τῷ τῆς ἀποκαλύψεως δυνατοῖς, ἔως δὲ ἔκβασις τὸ πᾶν δηλώσῃ, ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῖς ἀνθρώποις, δτι ἐστιν αὐτοῖς προκοπὴ ἀληθινὴ τοῖς πιστεύουσι παρὰ Κυρίου· καὶ ἔσχεν δ λόγος τὸ ἔργον πέρας· ἦ τε γάρ θεογνω-

¹⁰ I Tim. ii, 4.

(4) Aliter hic vides apud Maraccium.

(5) Sur. X, 3.

στα τρανοτέρα, καὶ ἡ πολιτεῖα ἀκριβεστέρα καθ-
τετηχε· καὶ δῆλον ἐν τῷ ἐκείνοις μὲν λέγεσθαι, μὴ
γορεῦσαι· ἡμῖν δὲ, μὴ δργισθῆται.

Ἑς'. Ἐπει οὖν προκοπή ἀληθινή καθορᾶται, ἐπὶ
μὲν Ἀβραὰμ ἀπὸ τῶν εἰδώλων ἀγνωσίας Θεοῦ ἐπὶ
Θεῷ· καὶ μάρτυς ὁ βίος αὐτοῦ· ἀπὸ Ἀβραὰμ ἐπὶ
τὸν νόμον προκοπή ἀληθινή· καὶ μαρτυρεῖ ἡ εὐτα-
ξία τῆς νομοθεσίας; ἀπὸ δὲ τοῦ νόμου ἐπὶ τὸν Κύ-
ριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν προκοπή ἀληθινή· καὶ
μαρτυρεῖ τὸ ἀκριβές τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας·
οὐκ ἔστι ξένον τοῖς ἀνθρώποις, διτὶ ἀπεκάλυψεν ὁ
Θεὸς πρὸς ἀνθρώπουν ἐξ αὐτῶν τοῦ διαμαρτύρασθαι
καὶ εὐαγγελισασθαι τοῖς πιστεύουσιν διτὶ ἔστι προ-
κοπή ἀληθινή. Εἴδωμεν λοιπὸν εἰ καὶ ἐπὶ τοῦ Μωάμετ
τοῦτο γεγονός ἔμρηται· δοκεῖ γάρ σεμνύνειν καὶ τὴν
Ἀβραὰμ πίστιν, καὶ τὸν νόμον, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον.
καὶ τὸν μὲν Ἀβραὰμ καὶ τὸν νόμον, αὐτὸς οὐκ ὅφε-
λει παραυξῆσαι, τὸ μέντοι Εὐαγγέλιον ἐξ ἀνάγκης.
Ἐπισκεψώμεθα οὖν τίνα τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ
ἐπηγένησεν· ἀρά γε τὰ περὶ τῆς ἀκτημοσύνης; ἀρά
γέ τὰ περὶ σωφροσύνης; ἀρά γε τὰ περὶ ἀστροφής;
ἄλλ' οὐδὲν τούτων παρ' αὐτοῦ καθορᾶται· μᾶλλον μὲν
οὖν καὶ ἀπεναντία τούτων πᾶσιν ἔγραψέ τε καὶ
ἔδρασε· λείπεται δέ ταῦτα ἐννοεῖν ἐξ ἀνάγκης; μὴ ἐκ Θεοῦ
αὐτὸν ἀποκαλυφθῆναι· τῇώς μὴ διαμαρτυράμενον
τοῖς ἀνθρώποις, μηδὲ εὐαγγελισάμενον τοῖς πι-
στεύουσι προκοπήν ἀληθινήν, ἄλλ' ἀναστροφήν, μᾶλ-
λον δὲ καταστροφήν καὶ ἀπώλειαν· Ιδού δὴ τὸν οι-
κεῖον αὐτοῦ λόγον, γνώμονα καὶ κανόνα λαβόντες,
δι' αὐτοῦ αὐτὸν ἀπηλέγξαμεν μὴ ἀποκαλυφθέντα
παρὰ Θεοῦ· ἄλλ' ὡς αὐτὸς μὲν ἔφη, φαρμακὸς ἐστιν,
εἰ βούλοιτο· πλὴν γε θεόθεν οὐδὲν ἔλαβε· τούτου δὲ
ἐκπεσών, δποι δὴ καὶ τετάξεται, οὐκ ἀδηλον· καὶ
ἀληθεύσει ὁ εἱρηκὼς, Πεσοῦνται ἐν ἀμφιβλήστρῳ
αὐτῶν οἱ διμαρτωλοί· τούτων αὐτοῦ τῶν ἀφαυρο-
τάτων λογίων, Ετι σαθρότερα ρησεῖδια ὑποτιθέμενα,
διὰ τὴν παντελῇ χαύνωσιν καὶ ἀδράνειαν, εὐλογον
παριδεῖν ἐκρίναμεν· φύσεως μὲν γάρ τῷ δυτὶ πονη-
ρᾶς καὶ πολυλάλου, μᾶλλον δὲ φυλάρου καὶ γρα-
πτεποῦς ἐτύγχανεν· Ετι δὲ καὶ δειλῆς καὶ ὀργίλου
καὶ ὑπούλου καὶ μεγαλορήμονος· καὶ οὐκ οἶδ' ὁ τι
κακὸν ἐνέλιπε τῷ διαβόλῳ διπέρ αὐτῷ οὐ προσῆν·
ὅρθης δὲ κρίσεως καὶ διανοίας εὐστόχου παντάπεσιν
ἄμοιρος αὐτοῦ ὁ πᾶς λόγος τυγχάνει· διὸ αὐτὸν παρ-
τισομεν ἐν τούτοις ἀδιλεσχοῦντα καταλῦσαι τὸν φλῆ-
ναφον.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ Ι'.

Ἑς'. '(1) δέκατος μῦθος τῷ Μωάμετ, Λόγος Χοῦδ,
ἐπιγέγραπται (θ), καὶ τὸ προσέμιον καυχήσεως πε-
πλήρωται κομψῆς, διτὶ, φησιν, ὑπὸ σοφοῦ ἀνδρὸς
ἐσοφίσθη καὶ ἐστίχθη καὶ διεκρίθη· τέως μέντοι τῆς
παρὰ ἀνθρώπων γνώσεως ἐπιδεῆ δύολογει τὴν τοῦ Θεοῦ
αὐτοῦ Γραφήν· δρχεται δὲ πάλιν καταπλήττειν τοὺς
βαρβάρους, διτὶ δὴ Θεοῦ εἰσιν νομοθεσία: τὰ τοιαῦτα
παίγνια· καὶ κατιψοθεῖ αὐτοὺς, εἰ μὴ πείθοιντο, ἀπὸ

A quod antiquis dictum fuit, Ne occidatis²⁰; nobis
autem, Ne irascamini²¹.

65. Verum ergo incrementum conspicitur; sub
Abrahamo quidem ad idololatrica insecutia Dei, ad
Deum ipsum; cuius rei testis vita ipsius. Ab Abra-
hamo ad legem incrementum verum, quam rem
testatur legislationis recta ordinatio. A lege denique
ad dominum nostrum Iesum Christum incremen-
tum verum, prout demonstratur a perfecto evange-
licæ vitæ genere. Nou est ergo novum inter ho-
mines, quod Deus revelet alicui ex eorum numero,
ut testetur atque evangelizet credentibus verum
sieri incrementum. Superest ut videamus autem sub
Mohamede id contigisse compriatur. Etenim is
venerari videtur Abrahāli sūdem, et legem, et
Evangelium. Et Abramum quidem atque legem
is non debet augere; necessarie vero Evangelium.
Speciemus itaque, quodnam de Christi mandatis
auxerit; num illud de non possidendo? num de
pudicitia? num de mansuetudine? Atqui nihil ho-
rum apud Mohamedem conspicitur; imo omnia
his contraria scripsit egitque. Reliquum ergo est,
ut necessario putemus nihil a Deo ipsi revelatum;
sed neque hominibus quidquam testatum, neque
verum incrementum credentibus evangelizasse, sed
decrementum potius et subversionem atque exti-
tum. Ecce enim propria illius verba ceu gnomo-
nem regulamque secuti, ipsum per semetipsum
convicimus, nullam a Deo revelationem accepisse.
Sed, ut ipsem dixit, esto utique, si vult, magus,
sed certe divinum nihil accepit. Ab hoc grauē
dejectus, ubinam sit reponendus, patet: veraque
erit ille qui dixit: Incident in retiaculum suum
peccatores²². His infirmissimis ejus sermonibus
marcidiores adhuc diciunculas ab eo subjunc-
tas, propter sutilitatem ipsarum et inutilitatem,
merito a me omittendas judicavi. Fuit enim
Mohedes indole prava, loquace, vel potius ve-
tularum more nugace; formidolosa insuper, ira-
cunda, suspicace et arrogante: atque haud
sclo an quid pravi diabolo resit, quo Mohamedes
caruerit. Recto autem judicio ac solerti mente
omnis ejus sermo prorsus est expers. Quamobrem
ipsum sincrus cum his jocularibus fabulæ suæ co-
ronidem imponere.

CONFUTATIO X.

66. Decima a Mohamede fabula inscribitur Sermo
Chudi. Proemium egregia gloriacione abundat, quia
dicit hunc sermonem a sapiente viro sapienter elab-
oratum, dispositumque periodis et distinctum. In-
terim sane humana peritia egentem confitetur Dei
ipsius Scripturam. Rursus autem incipit timorem
barbaris inculere, quod Dei leges sint, hæc sua
ludicra: territatque illos, nisi crediderint, futura

²⁰ Exod. xx, 13. ²¹ Malib. v, 22. ²² Psal. cxlv, 10.

punitio, et iis quæ præter expectationem accidunt humanæ vitæ molestiis. Nam si quid, inquit, vobis eveniet terra marive, id utique propter vestram in his incredulitatem patiemini. Adducitque testem prophetam legatumque Noe, cui cum omnes sicut denegarent, omnes perierunt: et quod unus illorum ejus incredulus, aquis suffocatus fuerit, sene spectante: et quod ex unaquaque animalium specie haud septem sed duo paria, sed unum tantummodo par secum detulerit. Additque tanquam aliquo ei aspirante: Hæc ex historiis remotorum libi nota facimus, quæ tu ignorabas, populisque tuus ante hoc tempus. Ecce autem ipse Mosaicam Scripturam se non legisse constetur; quandoquidem illam haud recte recitat, sed perverse omnino, et sibi contradicentem. Hinc constat, cum qui illam historiam dictavit, haud nunc cum Mohamede loqui. Sed ejus potius Scripturæ falsatio vel ab homine Manichæo erat, vel a dæmonе; vel ipse Mohamedes dedita opera malitiosus est, volens se supra Moysem evelire. Præterea Zalithum inducit prophetam, ignoti populi magistrum; et quod is illi mandaverit, quomodo camelο cuidam seminæ nocerent in agris pascenti: et quod illi immorigeri illam occiderint, ideoque traditi sint propter camelum ira Dei in habitationibus suis maledicti, qui et nesciam apparuerint. Terribile a barbaro exemplum ubique proponitur; sed tamen rei veritas nulla apparel. Memorat etiam Abrahā in meridie visionem, itemque Lōtum; verum tamen omnia corrumpit atque confundit. Similis et inimissam Sodomis iram ponit, et incogniti eujusdam Soapii Madianitæ mentionem facit, si hic unquam inter homines fuit. Res quoque Pharaonis attingit, neclique illis stultam suam prædicationem, seque illis æqualem facit; Et meos, inquit, sermones admittite. Alque ita nugatorium hoc capitulum claudit. Oportet vero summam barbari animadvertere inconsiderantiam qui tam libere personas illustres memorat, contrarium tamen illis viæ institutum sectatur. Ergo alterum peccat; vel enim se prævaricatorem esse non intelligit, vel id omnes latere existimat: quorum alterum summae dementiae est, alterum vesaniae et impudentiae.

CONFUTATIO XI.

67. Undecima a Mohamede fabula inscribitur Joseph; narrat autem res pudici Josephi modo imperfecte, modo interpolatas et extensas, quædam etiam ridicula et turpia, et quod Rachel ad pedes ejus procubuerit cum Israele patre illius in Aegypto. Alqui Moyses dicit ipsam præmortuam in partu Benjamini. Adeo semper studet fallacem demonstrare virum visione Dei donatum! Additque: Atque hæc ex historiis antiquorum libi relevantur Arabicis litteris. Alqui alibi dicit, se sine scripto has inceptias suas recepisse. Est autem ver-

A te tῆς μελλούσης κυλάσεως, ἀπὸ τε τῶν συμβαινόντων παρὰ προσδοκίαν ἀνιαρῶν τοῖς ἀνθρώποις. εἰ τι δ' ἀν γάρ, φησί, συμβαίνῃ ὑμῖν, εἴ τε ἐν γῇ εἰτε ἐν θαλάσσῃ, διὰ τὴν περὶ ταῦτα ἀπιστίαν πείσεσθε· καὶ παράγει εἰς μαρτυρίαν προφήτην καὶ ἀπόστολον γεγονότα τὸν Νῶε· καὶ ὅτι πάντων ἀρνησαμένων, οἱ πάντες ἀπώλοντο· καὶ ὅτι εἰς τῶν αὐτοῦ υἱῶν μή πιστεύσας ἀπεπνίγη ὁρῶντος τοῦ γέροντος· καὶ ὅτι ἐξ ἐκάστου εἶδος ζώων, οὐχ ἐπτὰ καὶ δύο ζυγάς, ἀλλ' ἀνὰ μίαν μόνην ζυγήν μετ' αὐτοῦ ἔλαβε· καὶ προστίθησιν ὡς ἐκ τοῦ πρὸς αὐτὸν δῆθεν ἐμπνέοντος, ὅτι Ἐκ τῶν ἐξηγήσεων τῶν ἀπόντων δηλοποιοῦμεν ταῦτα πρὸς σέ· οὐκ ἡς γινώσκων αὐτὰ σύ· οὐτε δλαδέ σου πρὸς τούτου· Ιδοὺ δὲ αὐτὸς περὶ αὐτοῦ δμολογεῖ ὅτι τὴν Μωαῖτικήν Γραφήν οὐκ ἀνέγνω, Β ἐπειδὴ αὐτὴν οὐ προφέρει ὁρθῶς, ἀλλὰ πάνυ ἐνδιαστρόφως καὶ ἀκαταλλήλως πρὸς ἐκατὴν· πρόδηλον διειστέλλετο αὐτοῖς τοῦ μή βλάψαι κάμηλὸν τινα νεμομένην ἐν ἀγροῖς· καὶ ὅτι ἐκεῖνοι παραβάντες, ἐφόνευσαν αὐτὴν, καὶ κατελείψθησαν διὰ τὴν κάμηλον ἐν ὁργῇ Θεοῦ εἰς τὰς αὐλὰς αὐτῶν ἔξαρώμενος ὡς μή φανέντες· φοβερὸν τὸ τοῦ βαρβάρου ὑπόδειγμα ἐν πᾶσι, πλὴν τὸ ἀληθὲς πεφτηνέναι· μέμνηται δὲ καὶ τῆς περὶ τὸν Ἀβραὰμ κατὰ τὴν τῆς μετημόριας ὀπτασίαν, καὶ τοῦ Λώτ· καὶ παρασολούχιζει πάντα καὶ συγχέει· διμοις τὴν ἐπὶ Σέδομα κατενεχθείσαν ὁργὴν ἐξέθετο· πάλιν δὲ τοῦ ἀδήλου Σωαὴπ μέμνηται τοῦ Μαδιανίτου, εἰ τις ἀρι καὶ ἐγεγόνει, καὶ τῶν ἐπὶ Φαραὼ· καὶ ἐπισυνάπτει, καὶ τὴν αὐτοῦ ματαιοχηρυξίαν, διειστέλλεται τούτων Ίσον, καὶ τοὺς ἐμοὺς παραδέξασθε λόγους· καὶ ἐν τούτοις τὸν φλήναφον ἐπιτέμπτο· σχοτεῖν δὲ δεῖ τὸ τοῦ βαρβάρου ἀλόγιστον ἐν τοῖς τοιούτοις αὐτοῦ ὑποδείγμασιν, διειστέλλεται τὸν μὲν ἐνδέξων προσώπων ἀδεῶς ἐμνημόνευσεν, τὴν ἐναντίαν δὲ αὐτοῖς πορευόμενος, δυοὶν θάτερον Ἐπασχεν· ἢ γάρ οὐ συγίει τοῦτο πεπονθὼς, ἢ λαθεῖν πάντως ἐνδύμισεν· Εστι δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀνοίας ἀπλῶς, τὸ δὲ δεύτερον παρανοίας καὶ ἀναιρεχυντίας.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ ΙΑ'.

ξ. Ο ἐνδέκατος μῦθος τῷ Μωάμετ ἐπιγέγραπται μὲν ἐξ τὸν Υωσῆρ, διηγεῖται δὲ τὰ περὶ τοῦ σώφρονος Ἰωσῆρ, πῆ μὲν ἐλλιπῆ, πῆ δὲ παρεμβεβλημένα καὶ ἀκτεταμένα καὶ γελοιώδη καὶ αἰσχρά (8)· Καὶ διεικεῖται τὸν Ισραὴλ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐν Αιγύπτῳ. Καίτοιγε δὲ Μωᾶσῆς προτελευτῆσαι αὐτὴν λέγει ἐν τῷ τόχῳ Βενιαμίν· οὕτως δεῖ φευδόμενὸν φιλογεικεῖ δειχνύναι τὸν θεόπτην· καὶ προστίθησιν, διειστέλλεται τὸν θεόπτην· Τοῦτο ἐκ τῶν διηγήσεων τῶν ἀπόντων ἀποκαλύπτομεν ταῦτα πρὸς σὲ διειστέλλεται τὸν θεόπτην·

(7) Sur. XI, 64, 69, 70, 76 seq. 85, 98.

(8) Sur. XII, 100.

καίτοι γε ἀλλαχοῦ φησιν δτι ἀγράφως τὰς τερθρεῖας ταύτας δέδεκται· δὲ σκοπὸς αὐτῷ τοῦ λόγου τοιοῦτος· δτι Εἰ τὸν Ἰωσήφ ἢ Ἀργυπτὸς παρεδέξατο, πολλῷ μᾶλλον ἐμὸς δέξασθαι ὑμεῖς ἐποψεῖσθε· τοσοῦτον αὐτῷ τὸ περὶδύν τῆς ἀπονοίας· καὶ ἐν τούτοις τὴν φλήναφον ἀπεστόμισεν.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ ΙΒ'.

Ἔτη'. Τὸ δωδέκατον μυθάριον τῷ Μωάμετ ἐπιγέγραπται μὲν Εἰς τὴν Βροντὴν· ὑπομιμήσκει (9) δὲ τοὺς ἀκούοντας δτι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν δὲ Θεὸς ἐποίησεν, καὶ αὐτὸς βρέχει, καὶ χάλαζαν καταφέρει· ὡςανεὶ οὐδέπω ἄλλοτε τούτου φημισθέντος, δτι τε δὲ Θεὸς ταῦτα ἐποίησεν, καὶ ἐνεργεῖν ἐκέλευσεν· καὶ λοιπὸν ὥσπερ ἀρχάς τινας διμολογουμένας ταύτας προσθεῖς, ὡς ἀναγκαῖως ἐπεσθαι διφειλομένην τὴν ἔχυτοῦ νεκυομχυτελαν ἐπισυνάγει, καὶ τοιαῦτά τινα παραληρεῖ· 'Ο Θεὸς βροντὴ· ἐκ τούτου γνῶτε δτι προφήτης αὐτοῦ εἰμὶ ἐγώ· δὲ Θεὸς ἀστράπτει, γνῶτε δτι προφήτης αὐτοῦ εἰμὶ ἐγώ· δὲ Θεὸς ἔθηκεν ἐν τῇ γῇ πᾶν ζῶν καὶ φυτόν· γνῶτε δτι προφήτης αὐτοῦ εἰμὶ ἐγώ· δὲ πήθεν εἶλε τοὺς ἀθλίους βρεβάρους. Λοιπὸν δὲ καὶ ἡμεῖς ὡς ἐκ τούτου μαθόντες, καὶ τὰ κατὰ μέρος κατανοοῦντες, καθ' δὲ αὐτὸς διδάσκει εὐφυῶς περὶ αὐτοῦ λέγειν δυνάμεθα· "Ονος δγκάται· γνῶτε, οἱ βάρβαροι, δτι Μωάμετ Θεοῦ αὐτοῦ προφήτης· βρές μυκῶνται, γνῶτε οἱ βάρβαροι, δτι Μωάμετ Θεοῦ αὐτοῦ ἀπότολος· ὥσπερ τῶς δὲ καὶ περὶ κυνῶν ὄλαχῆς, καὶ βορμύθρων ἡχῆς, καὶ τῶν δμοίων· τίνι τῶν δυστενῶν αὐτὸν ἀπεικάσαι δι' ὑπερβολὴν θεομαχίας, οὐκ ἔχω· καὶ οὐδὲ συναισθόμενος δὲ παραπάλων τῆς αὐτέου φλυαρίας, ἀλλὰ καὶ μέγα ἐπ' αὐτῇ φρονῶν, δτι δῆθεν ἀκούει βροντῶντος Θεοῦ καὶ ἀστράπτοντος δρός, καὶ ἄλλοις ταῦτα λέγει· ἐκδοάτω τοῦτο μέγα καὶ ἔξασιον ἔργον ὡς ἐκ στόματος τοῦ πηρώσαντος αὐτοῦ τὰς νοητὰς αἰσθήσεις οὕτως·'

Ἔθ'. « Ἀποστείλαμέν σε (10) πρὸς Ἐθνος οὖν παρῆθον παρ' αὐτοῦ Ἐθνη τοῦ ἐντυγχάνειν ἐπάνω αὐτῶν τὰ δηλοποιηθέντα πρὸς αὐτό. » Ω ἀπὸ τῆς ἀνωτάτω σοφίας τῷ Μωάμετ! δυτικὰς νῦν εὐκαιρον τὸ Γραφειὸν ἐκεῖνο φάναι φῆτόν· 'Ο μωρὸς μωρὸς λαλήσει, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ μάταια τοήσει· περὶ δὲ τῆς βροντῆς, δι' ἣν καὶ ἡ ἐπιγραφὴ κείται, φησι· Καὶ δοξάζει ἡ βροντὴ ἐχ τῷ εὐχαριστίᾳ αὐτοῦ· τουτέστι εἶνους καὶ λογικὴ φωνὴ ἔστιν ἡ βροντὴ· τοῦτο δὲ τῆς ἐγχρινομένης γραφῆς οὐκ ἔστιν· καὶ εἰχότως· ἦν γὰρ δν καὶ περὶ φλοιόσου θαλάσσης, καὶ ροἶσου ἀνέμου, καὶ ἐτέρων πλεισθνῶν τοῦτο διανοεῖσθαι· ἀλλ' ἔσονται τινες ἀπηχέστατοι ψόφοι, οἵ· οὐχ ἀρμόσει τὸ εἰρημένον· τῆς δὲ δυσφήμου αὐτοῦ δόξης τῆς τὸν Θεὸν αἴτιον τῶν κακῶν τιθείσης, ὥσπερ δῆ καὶ τῶν καλῶν, ἀναιδέστερον ἐπιμνησθεῖς, φησίν· « Ἐὰν γὰρ ήθελεν [cod. ἡλθεν] (11) δὲ Θεὸς, δηγηταὶ εἶχεν αὐτοὺς ἀνθρώπους πάντας· καὶ δν πλανᾷ δὲ Θεὸς, οὐκ ἔστιν αὐτοῦ δῆγησις. » "Οντως οὗτος

Αborum ejus scopus hic, quod Si Josephum AEgyptus admisit, multo mē magis debetis vos recipere. Tanta est insania cjs! Atque ita stultam fabulam suam concludit.

CONFUTATIO XII.

68. Duodecima a Mohamede fabula inscribitur Tonitru. Monet autem auditores, Deum cœlum terraque secisse, et ab eodem imbre grandinemque demitti: quasi nusquam id esset famigeratum, hæc videlicet Deum secisse, vicissimque operari jussisse. Et mox ꝑeu confessa quædam principia hæc proponens, tanquam necessario consecuturam necyomantiam suam adnectit, et hujuscemodi quædam nugatur: Deus tonat; hinc me esse prophetam illius cognoscite. Deus fulgurat; me prophetam ejus esse cognoscite. Deus in terra collocavit omne genus animalium atque plantarum; me prophetam illius esse cognoscite. Viden, quomodo infelices barbaros decipiat? Superest ut nos quodammodo ab eo discentes, et singula considerantes, prout ipse nos egregie docet, dicere valeamus: Asinus rudit; cognoscite, o barbari, Mohamedem esse Dei ipsius prophetam. Vaccæ mugiunt; cognoscite, o barbari, Mohamedem esse Dei ipsius legalum. Similiter de canum latratu, de vesparum strepitu, et aliis hujusmodi. Cuinam impio hunc ob irreligionis excessum comparem, non compario. Neque tamen delirus hic sentiens impiam suam nugacitatem, imo magnopere in ea se jaetans, quod Deum tonantem audit, et fulgurantem videt, hoc ipsum et aliis narrat. Clamat vero hoc grande et immensum opus, tanquam ex ejus ore, qui mentis ejus sensum obtudit, clamet, inquam, sic:

69. « Misimus te ad gentem, cui præcesserunt gentes, ut recitares super eas quæ revelavimus tibi. » O cœlestem Mohamedis sapientiam! Vere nunc tempestive recitabitur scripturale dictum illud: *Sicutus stulta loquetur, et cor ejus vana cogitat.* De tonitru autem, quo vocabulo etiam inscriptionem fecit: « Tonitru glorificabit in sua gratiarum actione¹². » Id est, benevolæ et rationalis vox est tonitru. Porro hoc accurataam scripturam non decet; sane merito: idem enim et de maris murmure et de ventis sibilo, et de aliis plurimis cogitare liceret. Erunt nihilominus quidam turpissimi crepitus, quibus prædicta non convenient. Infamem vero sententiam suam, quo Deum malorum æque ac bonorum causam dixerat, nunc impudentius rescribens ait: « Etenim si Deus voluerit, utique universos homines dirigit. Et quem Deus errare facit, non est ei directio. » Revera hic habitavit, ut ait Salomon¹³, in locis quos Deus non inspicit. Rursus vero ob suum

¹² Isa. xxxii, 6. ¹³ Prov. xix, 23.

animi timorem, ne forte ei discredatur, satis agit et ait: « Dicunt negantes, Non es legatus. Dic: suffici mihi testis Deus inter me ac vos; et is apud quem est scientia Scripturæ. » Deum producit testem legationis suæ; nullum cæteroqui Deo dignum profert indicium, non miraculum, non prophetiam, non vitam virtutibus exercitam, nec aliam saltēm scieutiam; sed absque ulla demonstratione, Deus, inquit, testis est. Deinde agnoscens suam contra Deum calumniam, suumque mendacium, quandoquidem confirmare dictum nullatenus poterat, consurgit ad illos qui Scripturæ scientiam habent; quo dicto illudit barbaris tunc litterarum ignariorum, ita ut fraudem suam clare valeat. Et quicunque habet, inquit, Scripturæ scientiam: Quam dicas scripturam? Sine dubio existimas veram esse illam Scripturam quæ de te testatur. Ergo effatum illud, Abominatio desolationis¹², de te dictum fuit. Nihil aliud cordatis superest de te cogitare. Quod si Mohamedes non est eo contentus, et sublimius aliquid postulat; vos quidem divinæ Scripturæ studiosi, probe scitis quasnam ibi de Mohamede legatio pædictiones Deus scripsit, et de ipsius exspectatione. Imo et in istius libro iuvenielis sumpta ex sacris Scripturis testimonia, congruerter ejus dogmatibus applicata, ex lege, prophetis, atque Evangelio, quos libros ipse divinus judicare videtur: quorum ceu sibi notorum prætextu barbaros latens, fabulæ finem facit.

CONFUTATIO XIII.

70. Tertia decima a Mohamede fabula inscribitur Abraham; nihil tamen frugi de hoc homine narrat; sed prout etiam in superiori fabula, breviter de re creata locutus, quam a divino Spiritu regi dicit, subdit ministerii sui negotium, consuelamque blasphemiam effutit, quod Deus quem vult errare facit, vicissimque quem vult dirigit. Rursusque meminit Thamudi et Aadi, juxta prisçum deliramentum suum: et quod propterea sibi quoque credi debeat ut Dei legato. Hujus autem legationis suæ hoc dicit indicium, quod futuri sunt in paradiiso credentes, cum uxoribus suis et filiis simul deliciantes; infideles autem, in judicio. Interulæ eorum ex pice cedrina, et cooperiet vultus eorum ignis. Atque ita tremendum diem irridens, fabulari desinit. Animadvertisendum est morem esse improborum hominum haud nuda objicere relia; alioquin ipsi potius pædæ forent. Non est ergo mirandum si qua interdum apud eum sunt laudabilia. Verum tamen ita oportet explorare quæ noviter ipse ponit, quantopere fraudes ejus dolique adversentur divinis, a quibus is decerpit, legibus.

¹² Dan. ix, 27.(12) Sur. XIII, 45.
(13) Sur. XIV, 10.

A ηὐλίσθη, κατὰ τὸν Σολομῶντα, ἐν τόποις οὓς οὐκ ἐπισκοπεῖ ὁ Ὑψιστος· πάλιν δὲ τῆς περιδεοῦς αὐτῷ ὑποθέσεως τοῦ μὴ ἀπιστηθῆναι: ἀντέχεται, καὶ φησι; (12) « Λέγουσιν οἱ ἀρνητάμενοι, Οὐκ εἰ ἀπόστολος· εἰπέ· Ἀρχεσθῆ μας ὁ Θεὸς μάρτυς μεταξύ [τε] ἐμοῦ τε καὶ ὑμῶν· καὶ δοτις ἐστὶν παρ' αὐτοῦ εἰδησις τῆς Γραφῆς. » Θεὸν προβάλλεται μάρτυρα τῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς· Θεοῦ δὲ οὐδέν τι δίξιον επιφέρεται σύμβολον, οὐθὲν θαυματουργίαν, οὐ προφητείαν, οὐ βίον ἐξητημένον, οὐδὲ ἀπλῶς γνῶσιν· ἀλλ' ἀναποδείχτως, Θεὸς μάρτυς, φησίν· εἴτα αἰσθόμενος τῆς κατὰ Θεοῦ συχοφαντίας, καὶ τοῦ ἐαυτοῦ φεύδους (οὐ γάρ εἰχε τοῦτο πόθεν πιστώσεται), καταφεύγει εἰς τοὺς εἰδῆτας τὴν Γραφήν, ἐν τῷ τέως τοὺς βάρβαρους ἀγνώστους διαπαῖξαι καὶ λαθεῖν λοχύσας· Καὶ δοτις ἐστὶν παρ' αὐτοῦ, φησίν, εἶδοις τῆς Γραφῆς· πολας Γραφῆς· διλας γάρ δὴ οἱει ἀληθῆ τὴν Γραφήν εἰναι καὶ περὶ σοῦ μαρτυροῦσαν· εἰκὸς τὰ περὶ τοῦ βδελύγματος τῆς ἐρημώσεως περὶ σοῦ εἰρηγηται· ἀλλὰ γάρ οὐδὲν πέριλείπεται τοῖς συνιοῦσι διανοεῖσθαι περὶ σοῦ· εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐτὸς ἀνέχοιτο, ἀλλ' ἔτερόν τι ὑψηλὸν ἀπαιτεῖ, δοσὶ τὴν θεόπνευστον μελετᾶτε Γραφήν, αὐτοὶ ἐπιστασθε δοσὶ προαγγεῖλας περὶ Μωάμετ ἀποτόλου ὁ Θεὸς Εγραψε, καὶ τῆς τούτου προσδοκίας· εύρήσετε δὲ καὶ ἐν τῇ τούτου συγγραφῇ τὰς ἐκ τῆς θείας Γραφῆς μαρτυρίας εύστοχιας ἐν τοῖς αὐτοῦ δύγμασιν ἐξαγομένας ἀπὸ τε νόμου καὶ προφητῶν καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, δικησιάζειν δοκεῖ, καὶ ἐν ὑπὲ τὴν πρόφασιν τῆς εἰδῆσεως τοὺς βάρβαρους λαθῶν, τεντριήναφον ἐπαυσεν

ΕΑΕΓΚΤΙΚΟΣ ΙΓ^ο.

ο'. Τὸ τριτκαιδέκατον (13) μυθάριον τῷ Μωάμετ. Εἰς μὲν τὸν Ἀδραἵην ἐπιγέγραπται, οὐδέν δὲ δίξιον λόγου περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐξηγεῖται, ἀλλὰ κατὰ τὸν πρὸ τούτου μύθον ὅλιγα περὶ τῆς κτίσεως καταλέξας δτε θεῖων Πνεύματι διαικεῖται, ἐπάγει τὰ οἰκονομούμενα παρ' αὐτοῦ· καὶ φησὶ τὴν συνήθη βλασφημίαν, δτε ὁ Θεὸς δν θέλει πλανᾶ, καὶ δν θέλει δῆγει· καὶ αὗτες μέμνηται θαμούδ καὶ Ἀδ, κατὰ τὸν πάλαι λῆραν αὐτοῦ· καὶ δτε Διὸς τοῦτο κάγὼ ὄφειλω πιστωθῆναι ὡς Θεοῦ ἀπόστολος· τῆς δὲ τούτου ἀποστολῆς γνώρισμα τοῦτο φησιν· δτε Ἐσοντας, φησίν, οἱ πιστοὶ ἐν τῷ παραδεισῷ ταῖς ἐαυτῶν γυναιξὶ τε καὶ τέκνοις συνευφραγύμανοι (14)· οἱ δὲ ἀπιστοι, φησίν, ἐν τῇ χρίσει· « τὰ καμῆσια αὐτῶν ἀπὸ κεδρίας, καὶ καλύπτει τὰ πρόσωπα αὐτῶν τὸ πύρ· » καὶ οὕτως καταπαῖζων τῆς φοβερᾶς ἡμέρας, τὸν φληγάφου ἀπέστη. Ἐπιστῆσαι δὲ δτε ἐπὶ τῶν κακουργούντων θύσιον τὸ μὴ γυμνὰς προτιθέναι τὰς ἄρχους· τῇ γὰρ ἀν αὐτοὶ μᾶλλον ἐάλωσαν· οὐ χρὴ ξενίζεσθαι, εἰ καὶ παρ' αὐτῷ τι τῶν ἐπαινόυμενων θεωρηθεῖη· ἀλλὰ τὰ παρ' αὐτοῦ κατηνέδμενα βισσανίσαι δει· εἰ γε μὴ σφόδρα διαμάχεται τοῖς ἐξ ὧν ἐλήφθησαν αὐτοῦ τὰ δελέστα καὶ αἱ ἀπάται θεογράφοις νόμοις.

(14) Sur. XIV, 49.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ ΙΔ'.

οα'. Τὸτεσσαρεσκαιδέκατον μυθάριον ἐπιγέγραπται μὲν Ἐλξ τὸν Νόην (15)· μέμνηται δὲ αὐτοῦ πρὸς τῷ τέλει τοῦ μύθου ὅτι ἑταῖρος ἦν τῶν Σιδομίτων (16)· ὁ πᾶς δὲ σκοπὸς τούτου τοῦ μύθου περὶ τοῦ μὴ διαπιστηθῆναι αὐτὸν· καὶ φησιν, ὅτι Πάντως ἔροῦσσι εἰς δαιμονιάρις εἰ λέγων ἐκ Θεοῦ δέξασθαι ταῦτα (17)· εἰ γὰρ ἡς ἀληθινδες, ἄγγελον ἀν κατηγει. Άλιτας δὲ τίθησι τοῦ μὴ δεῖν ἔρχεσθαι ἀγγελον, δύο· ὅτι τε εἰσὶ τινες δι' οὓς τοῦτο κωλύεται· καὶ ὅτι ἐκείνων ἀλθόντων, τὸ δλον ἔνυσται. Καὶ τις χάρις τοῖς ἀνθρώπαις; Εἰ δὲ καὶ τὸν οὐρανὸν, φησιν, ἔνοιξαμεν, ἵσταντο ἀν αἱρῶντες αὐτὸν Ἐκθαμβοι· διὰ τοῦτο οὐδὲν τούτων γίνεται· ἀλλ' ἀντὶ τούτων, φησι, καλῶς εἰδὼς τὰ μετέωρα· «Ἴδετε τὸ ὄψος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὰς ἀστροτοξίας γινομένας, ὅπηνίκα ἀναβαλνει ὁ Σατανᾶς παρακροῦσθαι θέλων τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ λάθούμενα· καὶ διὰ τοῦτο πιστεύσατε ὅτι ἀπόστολος εἶμεν· ἀλλος γὰρ τοῦτο πρὸ ἐμοῦ οὐκ ἔδιδαξεν.» Εἴτα πάλιν μέμνηται τῆς τοῦ Ἀδὰμ πλάσεως, καὶ τῆς γενέσεως τοῦ Βελιαρ, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀπειθείας, καὶ τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ τῆς Ιστορίας τῆς κατὰ τὸν Λώτ· καὶ παρεμβαλόν τινα ἔξωθεν ἔτερα, κατορθώσας τε ἐκ τῆς τούτων ἔξηγήσεις, ὡς ἐνδικεῖε, τὸ πιστεύθηναι, καθάπτεται λοιπὸν τῶν τιθέντων κριτικὸν Θεῷ (18)· καὶ ἐν τούτοις τῷ φληνάφῳ τέλος τίθησιν.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ ΙΕ'.

οβ'. Τὸ πεντεκαιδέκατον μυθάριον (19) ἐπιγέγραπται μὲν Ἐλξ τὰ μελίσσαι· μέμνηται δὲ τῶν μελισῶν περὶ τὰ μέσα τοῦ μύθου; ὅτι ἐργάζονται κηρὸν καὶ μέλι· προστίθησι δὲ τὴν ἀπάτην αὐτοῦ, ὅτι δὴ ἐκ Θεοῦ ταῦτα δέδεκται· καὶ ἐπιτρέχειν δοκεῖ τὰς ἐν τῇ κτίσει τοῦ Θεοῦ δύναστείας· καὶ ὅτι ἐποιήσεν ὁ Θεὸς τὰ κτήνη, καὶ διοικεῖ πάντα· καὶ ἐξδιμνύται ὅρχον φρικτὸν κατὰ τοῦ δυόματος τοῦ Θεοῦ, ὅτι δυοι λέγουσιν ἔχειν τὸν Θεὸν θυγατέρας ἀγγέλους, τιμωρηθήσονται· τὴν δὲ τελείαν σαφήνειαν τοῦ προχρηματισμοῦ τούτου, ἐν τῷ ἐπιόντι αὐτοῦ μύθῳ δύσμενοι ἐκπλαγήσεσθε. Μέμνηται δὲ πάλιν περὶ βρώσεως κρεῶν, καὶ φησι· «Μή εἰπητε δὲ τοῦτο ἔστι λελυμένον, καὶ τοῦτο κακωλυμένον τοῦ βλασφημεῖν ἐπάνω τοῦ Θεοῦ φεῦσμα·» βλασφημίαν καὶ φεῦσμα καλῶν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ· καὶ παρανεῖ τῇ πίστει Ἀβραὰμ μοναρχίαν τοῦ πιστεύειν· «Ἐθετο γὰρ, φησι, τὸ Σάββατον ἐπάνω τῶν ἀμφιβαλλόντων εἰς αὐτὸν· καίτοιγε οὐκ ἐγίνωσκε σαββατισμὸν Ἀβραὰμ· ὡς ἐκ τούτου στοχάσσασθαι, ὅτι καὶ σαββατίειν ἐβούλετο τοὺς βαρβάρους· ἀλλ' ἵσως οὐκ ἀκουσθεῖες ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, οὐκ ἐτόλμησε περὶ αὐτοῦ τι προσθεῖναι· καὶ ἐν τούτοις δ φληναφός αὐτῷ περιέστη.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ ΙΓ'.

ογ'. Τὸ ἔκκαιδέκατον μυθάριον (20) τῷ Μωάμετ

(18) Alcoranus Arabicus *Negrum*, quam Gelal apud Maraccium *vallem* dicit. Noster Græcus hominem existimat, et scribit Noger,

(16) Sur. XV, 79.

(17) Sur. XV, 7, 15, 27, 58.

A

CONFUTATIO XIV.

71. Quarta decima fabula inscribitur *Noger*, cuius meminit circa fabulæ ipsius finem, nempe quod sodalis Sodomitarum fuerit. Totus autem hujus fabulæ scopus est, ne fides ei denegetur; idcirco ait: Dicent omnino, *Dæmoniacus* es, si a Deo hæc accepisse affirmas. Nam si verax es, angelos adduxisses. Jam ipse causas, quamquam angelum venire non oporteat, ponit duas; tum quia id a quibusdam prohibetur; tum quia illis advenientibus, cuncta consummabuntur. Quæ porro gratia crit hominibus? «Quod si cœlum ipsum, inquit, aperiremus, profecto admirabundi spectarent.» Ideo nihil horum sit. Sed eorum loco, inquit, præclare sciens cœlestia, «Videte cœli celsitudinem atque sidera, et siderum jaculationes, quo tempore ascendit Satanas audiendi cupidus quæ in cœlo dicebantur. Idcirco credite me esse legatum: hoc enim ante me nemo docuit.» Deinde meminit rursus creationis Adami, et originis Belial, atque ejus contumaciae; Abrahāmi item et historiæ Loti. Tum quibusdam insertis exterius desumptis, atque hac narratione existimans sibi fidem conciliasse reprehendit illos postea qui socium Deo dant. Atque ita finem vanæ fabulæ imponit.

CONFUTATIO XV.

72. Quinta decima fabula inscribitur *Apes*, memoratque reapse apes circa fabulæ medium, quia ceram et mel fabricant: addit tamen commentum suum, nempe quod a Deo hæc sibi tradita fuerunt. Et delibare videtur Dei in creando potentiam, et quod Deus jumenta fecerit, atque omnia regat: iuratque magnum jusjurandum per Dei nomen, quod poenas iuent quicunque Deum habere dicunt filias angelos. Plenam autem prædictionis innus declarationem in subsequentे fabula non sine stupore videbitis. Denou carnium esun memorat dicens: «Nolite dicere hoc esse concessum, illud vero prohibitum, ne blasphemum aduersus Deum mendacium proferatis:» blasphemiam videlicet appellans atque mendacium legem Dei; bortaturque *Abrahāmu* unius Dei credulitate imitentur. Statuit enim, inquit, Sabbathum super discordes de eo. Aliqui sabbatismum Abrahāmus ignoravit. Quamobrem ex hoc conjicite quod etiam sabbatizare voluisset barbaros; sed cum ei fortasse suadenti non auscultaretur, nihil circa illud ausum esse constituere. Atque in his ejus fabula explicit.

CONFUTATIO XVI.

73. Sexta decima a Mohamede fabula inscribitur

(18) Christianos designat, qui Deo Patri dant solum vel potius consubstantiale Filium.

(19) Sur. XVI, 68, 56, 57, 116, 124.

(20) Sur. XVII, 2, 13, 16, 40.

Filiis Israelis. Declarat autem, qui hanc scripsit: Nos dedimus Moysi Scripturam. Nos item iudicavimus de filiis Israelis in Scriptura, fore iterum vastitatem in terra, magnumque excessum eventurum. At enim cognoscite ex sequentibus, verene hic Scripturam Moysi tradiderit. Nam paululum progressus ita nugaciter inquit: «Et nos unicuique homini de collo suspendimus sortem ipsius. Continget que ut in die resurrectionis haec illi obvia scriptura fiat: Lege scripturam tuam.» Hoc autem pene omnibus exploratum est, quod sortis decretum ac fatum, non solum haud suasit Moyses, sed ne id quidem memorare voluit. Si igitur ad Dei gloriam pertinet fatum admittere, nil mirum quod postea tradita Mohamedi sint, quæ olim sub silentio fuerunt. Sin vero Deum mali æque ac boni causam vult demonstrare, tunc frustra fuisse leges datas, et penarum minas intentas, coarguit. Hoc autem est impossibile. Ergo necessario mentitur scriptor, nempe quod haec inepta fabula auctorem habeat illum qui Moysi legem dedit. Eundem habent scopum apud ipsum, quæ sequuntur. Dicit enim: «Cum aliquod pessimum dare oppidum volumus, jubemus incolas ejus luxuriose agere; atque ita justa fuit de his sententia: Exterminio illos exterminavimus: et prosector generationes post Noe multas perdidimus.» Atqui haec verba Deumne hominum amantem an dæmonem osorem decent? Deusne luxuriari jubet an diabolus? Quis evidentiorem postulet demonstrationem, quo sibi persuadeat totum Mohamedis librum a Satana esse editum? Quod si aliqui dicant: Quomodo valuit Satanas generationes multas post Noe pessimum dare? respondemus, quod viribus ac potentati quasi divino, nequaquam; fraude autem et tentatione quo illæ Deum ad iracundiam cierent, utique valuit; quod et nunc peragere potest: meritoque ita, quamquam casu fortuito, veraciter dicit diabolum homines pessimum dare.

ταὶ καὶ εἰσήτως ἐν τούτῳ ἐκ τοῦ αὐτομάτου ἀληθεύσους.

74. Quodsi nondum his refutationibus persuadentur, sequentibus saltem credent. Elenim narrationem de Noe continuans, pergens porro connectit illud etiam a Moysedictum de filiis Dei et filiabus hominum, atque ait: «Et elegit vobis Deus noster filios, sumpsitque ex angelis feminas. Vos autem dicitis grandes sermones.» Videte impietatem, videte barbari hominis insaniam! Quia enim dictum fuit a Moyse: *Videntes filii Dei filias hominum quod pulchrae essent, acceperunt sibi uxores*²⁰; et quod ex iis quos illæ pepererunt, erant gigantes; nescit videlicet, quem Deum Moyses appellat, nempe Enosum. Qui nam vero sint hujus filii ignorans, post tantum præcedentium sermonum laborem, in præsentि demum capitulo universa ejus spes manente corruit. Nam

A ἐπιγέραπται Εἰς τοὺς νιοὺς Ἰσραὴλ (21). ἀποφανεῖται δὲ δ τοῦτο συγγράψας, διὶ τῷ Ημεῖς δεδώκαμεν τῷ Μωϋσεῖ τὴν Γραφὴν, καὶ ὅτι ἡμεῖς ἐκρίναμεν εἰς τοὺς νιοὺς Ἰσραὴλ ἐν τῇ Γραφῇ τὸ ἀφανίζειν ἐν τῇ γῇ δεύτερον, καὶ ἐξαρθῆναι ἐπαρσιν μεγάλην· σκοπεῖτε δὲ ἐκ τῶν ἔξης, εἰ ἀληθῶς οὗτός ἐστιν ὁ τῷ Μωϋσεῖ τὴν Γραφὴν δεδωκώς· μικρὸν γάρ πρόδις φλυαρῶν φησι· «Καὶ ἡμεῖς ἐκάστου ἀνθρώπου ἐκολλήσαμεν αὐτῷ τὴν μοίραν αὐτοῦ εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ· καὶ ἐκβαίνει αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως γραφὴ ὑπαντῶσα αὐτῷ αὐτῇ.» Ἀνάγνωσον τὴν γραφὴν σου. » Τοῦτο δὲ σχεδὸν πᾶσιν ἐστι φανέρων, διὶ μοιρογράφιαν καὶ εἰμαρμένην, οὐ μόνον οὐκ ἐνουθέτει, ἀλλ' οὐτε μημονεῦσαι ἡνέσχετο Μωϋσῆς· οὐκοῦν εἰ μὲν πρὸς Θεοῦ δόξαν συντείνει τὸ ἀποδέξαται εἰμαρμένην, οὐδὲν ἔνον εἰ διτερον τὰ τότε σιωπηθέντα αὐτῷ δέδοται· εἰ δὲ κακῶν αὐτὸν αἴτιον, ὥσπερ δὴ καὶ τῶν κακῶν ἀποφανεῖται, καὶ ἐκ τούτου ἐπὶ ματαίω τὰς νομοθεσίας αὐτῶν τεθείσθαι, καὶ τὰς κολάσσεις ἀπειλῆσαι ἐλέγχει· τοῦτο δὲ ἀδύνατον· φεύδεσθαι πάντας ἀνάγκη τὸν γράψαντα, διὶ τὸ ἀπρόδει τοῦτο μυθάριον τοῦ δεδωκότος Μωϋσῆς τὸν νόμον ἐστι· τοῦ αὐτοῦ δὲ σκοποῦ αὐτῷ· καὶ τὰ ἔξης ἔχεται φησι γάρ· «Οτι διὰ τὴν ἡθελομεν ἀπολέσαι χωρίον, ἐχελεύομεν τοὺς ἐστῶτας ἐν αὐτῷ, καὶ τησσευσαν ἐν αὐτῷ· καὶ ἐδικαιώθη ἐπάνω αὐτοῦ λόγος· καὶ ἐδιμάσαμεν αὐτοὺς δάμασιν· καὶ πολλοὺς ἀπωλέσαμεν ἐκ τῶν γενεῶν μετὰ τὸν Νῶε.» Ταῦτα τὰ φῆματα τίνι μᾶλλον ἀρμόττει; τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, ή τῷ μισανθρώπῳ δαιμονι; Θεὸς καλεύεις ἀσωτεύειν, ή διάδολος; Ετι ταύτης σαφεστέραν ἀπόδειξιν τὶς ἐπιζητεῖ τοῦ πεπληροφορησθαι διὶ τὸ δλον τοῦ Μωάμετ βιβλίον δ Σατανᾶς ἐξέδωκεν; εἰ δὲ τινες ἐξ αὐτῶν εἰποιεν· Καὶ πῶς Ισχυσε Σατανᾶς πολλοὺς ἀπολέσαι τὰ τῶν γενεῶν μετὰ τὸν Νῶε, ἐροῦμεν ὡς ἐξ ἐπικρατείας καὶ δεσποτείας θείκης οὐδὲ δλως· ὡς ἐξ ἀπάτης δὲ καὶ τοῦ ἐρεθίσαι αὐτοὺς εἰς τὸ παροργίσαι τὸν Θεὸν, Ισχυσε· καθ' ἀλλα τοῦτο ποιεῖν δύναται· λέγων, διὶ αὐτὸς ἀπόλλυτι τοὺς ἀνθρώπους.

B δ. Εἰ δὲ μή πείθοιτο ἐκ τῶν ἐλέγχων τούτων, ἐκ τῶν ἐφεξῆς πιστεύσουσι· κατὰ συνέχειαν γάρ τῇ περὶ Νῶε ἐξηγήσεως προίνων ἐπισυνάπτει καὶ τοῦτο περὶ τῶν εἰρημένων Μωϋσεῖ υἱῶν Θεοῦ καὶ θυγατέρων τῶν ἀνθρώπων, οὗτω λέγων· «Καὶ ἐπελέξατο ὑμῖν δ Κύριος ἡμῶν τέκνα, καὶ ἐπελάβετο ἐκ τῶν ἀγγέλων θηλείας· ὑμεῖς δὲ λέγετε λόγους μεγάλους.» Οράτε τὴν ἀσέβειαν, δράτε τὴν ἀνοιαν τοῦ βαρδάρου! ἐπειδὴ γάρ εἰρηται τῷ Μωϋσεῖ, διὶ τὸ δόντες οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων διὶ καταστήσονται τοῖς θηλείσις γυναικαῖς· καὶ διὶ τινα καλεῖ Θεὸν Μωϋσῆς διὶ τὸν Ἐνώς· καὶ τινες αὐτοῦ εἰσιν υἱοὶ ἀμηχανήσας, διὶ δὴ μετὰ τοσοῦτον πάνον τῶν προλαβόντων λόγων, ἐν τῷ παρ-

²⁰ Gen. vi, 2.

(21) Quanquam vulgo inscribitur Arabice *Iter nocturnum*; attamen nonnulli, quos Græcus sequi-

lur, inscripserunt etiam filii vel filiorum Israelis, ut Maracci adnotat.

δύτις κεφαλαίῳ διαπίπτει αὐτοῦ πᾶσα ἐλπίς· φανε-
ρῶς τοῦ Μωυσέως υἱὸν Θεοῦ δινομάζοντος· αὐτῷ δὲ
ἡν δι σπουδὴ μηδένα αὐτῷ παραχωρῆσαι· καὶ ὥσπερ
ἐνθουσιάσας ἀνταμεῖνει τοὺς χαρακτῆρας τῶν προσ-
ώπων καὶ τὰ εἰδή· καὶ τῶν θυγατέρων τῶν ἀνθρώ-
πων ἀναπλάττει θηλείας ἀγγέλους κατὰ τὸν Ἑλληνα
μῦθον·

Iris δ' αὖ Ελένη λευκωλένῳ ἀγγελος ἦλθεν. (22)

ἀντὶ δὲ τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ παραλαμβάνει τοὺς υἱὸν
τῶν ἀνθρώπων· καὶ οὕτω τὰ ἔμνα τῆς αὐτοῦ ἀλο-
γίας καὶ δυσφήμιας τοὺς ἀθλίοις βαρβάροις προικε-
ζει.

ος'. Τὸ δὲ πάντων ἐλεεινότερον, ὅτι παρὰ Θεοῦ
τοῦτο γενέσθαι καταγγέλλει. « Ἐπελέξατο γάρ ὑμῖν
ὁ Κύριος ἡμῶν τέκνα· καὶ ἐπελάθετο ἐκ τῶν ἀγγέλων
θηλείας· ὑμεῖς δὲ λέγετε λόγους μεγάλους. » Τοὺς
περὶ τοῦ Θεοῦ φησιν, ὅτι δὴ φημίζετε τῷ Θεῷ υἱὸν
ἔχειν, καὶ τούτους πεποιηκέντες γαμβροὺς ἀνθρώπων·
μᾶλλον μὲν ὄντας ἀγγέλους θηλείας νύμφας δέδωκες τοῖς
υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων· ὡς ἐπὶ διορθώσει τῶν Μωσαῖκῶν
τοιαῦτα φάσκων· τούτου χάριν ἐν τῷ πκῷ τούτου
μῦθῳ ἔξειμνυται ὅτι αἱ θηλείαι ἀγγελοιούχη εἰσὶ Θεοῦ
θυγατέρες· πλὴν ὅτι θηλείαι εἰσὶ χρηταιῶς ἀγωνί-
ζεται (23)· ἀλλ' οἴμοι τῷ ἀμαρτωλοτέρῳ πάσῃς ταρ-
κός· ὅτι ἀναγκάζομαι θέλων ἐλέγξαι τὸν ἔχθρον τοῦ
Θεοῦ, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα λαλεῖν· τι οὐν λοιπὸν
πρὸς ταῦτα ἐροῦσιν οἱ ἀρνησθεοί Σαρακηνοί; ἀρά
φιλονεικήσουσι μετὰ ταῦτα, θεόπτην Μωάμετ καλεῖν;
ἢ μᾶλλον ἐπαοιδὸν καὶ γόητα καὶ ἀπατεῶνα αὐτὸν
πεφρνότα διαπτύουσι; βαττολογήσας δὲ καὶ δυσφη-
μῆσας τούτοις δύοις πλείονα, ὥσπερ ἡδη σαφεῖς καὶ
ἀναντιρρήτους ἐκ τούτων τὰς ἀποδείξεις ποιησάμε-
νος ἐπάγει· « Καὶ εἰπέ· Εὔχαριτῶ τῷ Θεῷ τῷ μὴ
ἐπιλαβόντι υἱόν. » Καὶ ἐν τούτοις τῷ φληνάρῳ πέρας
τίθησιν.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ ΙΖ'.

ος'. Τὸ ἐπτακαιδέκατον μυθάριον (24) τῷ Μωάμετ
ἐπιγέγραπται μὲν, Εἰς τοὺς ἀταρούς τοῦ σπη-
λαίου, ἀφηγεῖται δὲ τὴν τῶν ἀγίων ἐπτά παῖδων
τῶν ἐν Ἐφέσῳ κατὰ τὸ σπήλαιον φυγὴν, καὶ τὸν θά-
νατον, καὶ τὴν ἀνάστασιν· τούτων δὲ ἐμνημόνευσεν
ὁ Ιδιώτης καὶ βάρβαρος κατὰ τρίπους δύο, ἐνα μὲν
τοῦ δόξαις γραφῶν πολλῶν ἐμπειρος εἶναι, ἐπερον δὲ
τοῦ σφετερίσας εἰς τὸ ἐκατοῦ δόγμα τὸ κατ' αὐτοὺς
θαῦμα· ἐπειδὴ δὲ σαφῶς ἔδει Χριστιανοὺς αὐτοὺς
διτας καὶ σωζομένους ἀκεράλους μετὰ θάνατον, ἐτῶν
πλειόνων προεποιήσατο ἀγνοιαν ἐπαινετὴν· καὶ
σχηματισάμενος ἀκίνδυνον ὑπόδηψιν περὶ Θεοῦ ὅτι
αὐτὸς οἶδεν δια ποιεῖ, καὶ πῶς αὐτὰ ποιεῖ, ἐκφεύγειν
οἶσται τὴν τῶν πολλῶν πραγμάτων ἐρευναν, ἢν οὐδὲ
οὐλῶν ἐγίνωσκε· πλὴν μέντοι οὐδ' αὐτοὺς παρῆλθε
διχα φόγου· φησὶ γάρ· « Νομίζεις αὐτοὺς ἐγρηγορό-
τας, καὶ αὐτοὶ κοιμῶνται· ἀναστρέψεις αὐτοὺς ἐπὶ
δεξιῶν καὶ ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν, καὶ τὸ σκυλίν (25) αὐ-

(22) Hom. Iliad. III, 121.

(23) Relandus in opere sāpe citat̄ part. II, cap.
15, negat a Mohamedanis existimari angelos semi-
nas.

(24) Sur. XVIII, 8, 17, 23, 31, 51, 62, 87.

A Moyse filios Dei nominante, Mohamedi cordi erat,
nullum omnino filium Deo concedere: ideoque tan-
quam oestro percitus, personarum formas et genera
immulat; et pro siliabus hominum, configit feminas
angelos, iuxta Græcam fabulam:

Iris vero ad Helenam candidis vlnis praeditam venit
[nuncia (angela)].

Filiis autem Dei filios hominum substituit. Atque
ita quasi sponsale stultitiae suæ munus miseris bar-
baris exhibet.

B 75. Quod vero præ cæteris deplorandum est, a
Deo hoc factum affirmat: « Elegit enim nobis Deus
noster filios, sumpsique ex angelis feminas. Vos
autem dicitis grandes sermones, nempe de Deo,
quandoquidem Deum filios habere dictatis, atque
hos hominum fecisse generos; cum contra potius
angelos feminas filii hominum uxores dederit: quæ
scilicet ad Mosaicæ historiæ emendationem dicit.
Propterea in præcedente fabula juravit, feminas an-
gelos non esse Dei filias: et nihilominus angelos
esse feminas mordicus contendit. Sed heu mihi præ
universa carne peccatori, qui cogor, quandoquidem
Dei hostem volo consultare, tot taliaque loqui! Cœ-
teroqui quid ad hæc dicent Dei negatores Saraceni?
Num post hæc volent adhuc pertinaciter Mohamedem
appellare Dei familiarem, et non potius præstigia-
torem et magum? nec enim potius ut manifeste pla-
num convictum despueni? Blaterans autem, et his
plura similia blasphemans, quasi manifestas et irre-
futabiles fecisset demonstrationes, addit: « Et dic:
Laus Deo qui filium non suscepit! » Atque his dictis,
fabulæ suæ suam imponit.

CONFUTATIO XVII.

C 76. Decima septima a Mohamede fabula inscribitur
Sodales speluncæ: narrat autem sanctorum septem
adolescentium Ephesi ad speluncam fugam, et mor-
tem et resurrectionem. Hos vero memorat idiota
barbarus dupli ex causa; una quidem ut videatur
multarum scripturarum gnarus; altera ut sui dog-
matis proprium faciat quod illis evenit miraculum.
Quia vero probe sciebat suis illos Christianos, at-
que incolumes post mortem servatos, multorum
annorum simulavit ignorantiam laudabilem, præque
se ferens securam de Deo opinionem, nempe scire
eum quæ facit, et quomodo ea facit, declinare sic
putat multarum rerum vestigationem, quam ne si
vellet quidem assequeretur. Attamen ne hos quidem
sine vituperatione esse sinit. Ait enim: « Existimas
illos vigilantes, at ipsi dormiunt: versas eos dex-
trorum et sinistrorum: et canis eorum extendens
brachia sua in pulvere. Dominus scit res eorum.

D (25) In Alcorano Arab. canis; itaque sic interpre-
tor. Nicetam nostrum, qui cur legerit σκυλίν, alii
querant. Fortasse proprium canis nomen fuit scylin;
vel idem canis ita appellabatur ob nistum ex albo
rubroque colore.

Hicunt illi qui prævaluuerunt in negotio ipsorum : A Constitutus super eos oratorium. Habent dicere fuisse tres, quartum ipsorum canem, et absurda narrare videntur ; et hoc, inquit, usque ad septem. Dominus scit mensuram (numerum) illorum ; nec nisi pauci sciunt eos. Deinde nonnullis aliis absurdis joculariter dictis, mentionem infert paradisi, ejusque conditionem exponit sic : « Nos haud omitterimus mercedem illorum, qui bene egerint. Ipsos manet paradiſus in Eden : subter eum decurrunt fluvii. Illic ornantur armillis aureis, induuntur vestibus ex sindope prasina aut styracina ; accumbentes ibi in lectis. Bona retributio, et pulchra fruitio ! » Postea deblaterat, prout etiam anteā, de pātre suo Belial, et de Adamo ac Moyse peregrina quædam atque delira. Exin de Alejandro Macedone loquitur B sic : « quod nempe abierit usque ad solis occasum, solemque compererit in calidam aquam demergi : ei quod murum sub aquilone muniverit contra Gog et Magog : ei quod Dei unius cultor fuérit Alexander, aequus ac Abramamus, et minime ethnicus. Additque : Nos narramus de illo bistoriam cum veritate. Qualis autem sit hujus rei veritas, cuncti vel nobis tacentibus sciunt. Denique cum consuetis sibi marcidis formulis fabulam claudit.

τὴν ἐν ἀληθείᾳ. » Οποια δὲ ἐν τούτοις ἀλήθεια πρόσεστιν, εἰστη τοῦ μύθου.

XVII. CONFUTATIO GENERALIS

Reliquarum omnium fabularum, cum expositione præcipuarum in illis blasphemiarum.

77. Quid sunt a decima octava usque ad trigesimam sextam fabulam, utpote plena consuetæ Mohamedi garrulitatis et præstigiariū, imo vero conviciorum atque mendacii, prætermittimus. Sunt enim omnia perversa et absurdia, tam quæ ex Veleris quam quæ ex Novo Testamento joculariter narrat. Namque Mariam juxta palmam dicit peperisse Christum, vitæ suæ perlæsam : et ex utero ejus Christum proclamasse, ut palmam concuteret, colligeret ei manducaret palmarum fructum viridem. Davidem ac Salomonem cum avibus et animalibus loquentes prodigiose facit. Dæmones Salomoni auxiliares, et gundas nescio quos adfuisse dicit, et ventis illuminaveravisse ac formicarum mysteria novisse : et sæcum quemdam gallum magistrum ejus : et solem atque lunam equitare : et thoracem ferreum a Davide dicit primo inventum : seque jūdicem cum Deo fore dicit mundum judicaturo : alia denique turpiora atque insaniora, imo magis diabolica nugatur. μετὰ τοῦ Θεοῦ φημίζει χρινοῦντος τὴν οἰκουμένην. καὶ δικιμοιωδέστερα καταφλυαρεῖ.

78. Jam in trigesima sexta fabula inducit Deum

τῶν ἀπλῶν [cod. ἀπλῶν] τοὺς βραχίονας αὐτοῦ εἰ : τὸν χοῦν. ὁ Κύριος οἶδε τὰ περὶ αὐτούς. λέγουσιν οὖτινες ἐνίκησαν ἐπάνω τοῦ πράγματος αὐτῶν. Ἐπελάβομεν ἐπάνω αὐτῶν προσκυνητήριον. ἔχουσιν εἰπεῖν τρεῖς. τέταρτος αὐτῶν τὸ σκυλίν αὐτῶν. δοκοῦντες τὰ ἀπόντα λέγειν. καὶ τοῦτο, φησιν, ζως τῶν ἐπτά. ὁ Κύριος οἶδε τὸ μέτρον αὐτῶν, καὶ οὖδασιν αὐτοὺς εἰ μὴ ὄλιγοι. » Εἴτα φλυαρήσας ἐτεράτινα ἀλλόκοτα, μνημονεύει τοῦ παραδείσου, καὶ ἐφράζει τὰ περὶ αὐτοῦ λέγων οὕτως. « Ἡμεῖς οὐκ ἀπορήσπομεν τὸν μισθὸν τοῦ καλῶς ἔργασαμένου. ἔχεινοις εστι παράδεισος ἐν Ἐδέμ, τρέχονται ὑπόκατω αὐτὸν ποταμοί. δρυεύονται ἐν αὐτῷ ἐκ βραχιολίων χρυσέων, φοροῦσιν ἱμάτια πράσινα ἀπὸ σινδὼν ή σταυράκιν ἀχούμβιζοντες ἐν αὐτῷ ἐπάνω ἀνακλιτορίων. ἀγαθὴ ἀνταπόδοσις, καὶ καλὴ ἡ ἀπόλαυσις. » Ἐφεξῆς δὲ φλυαρεῖ καὶ πρότερον περὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Βελιαρ καὶ Ἀδέμ καὶ Μωυσέως, ξένα τινὰ καὶ παράφορα. εἴτα μέμνηται Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, καὶ φησιν, δτι « Ἀπῆλθεν Ἰως δυσμῶν ἡλίου, καὶ εὗρε τὸν ἥλιον δύναντα εἰς θερμὸν ὄδωρ. καὶ δτι εἰς τὸν βορρᾶν ἀπετείχεις τὸν Ἄγρα καὶ Μάγων. καὶ δτι μοναρχίτης ἦν τὸ πένθας Ἀλεξανδρος, κατὰ τὸν Ἀβραάμ, καὶ οὐχ Ἑλλην. Καὶ προστίθησιν, δτι Ἡμεῖς διηγούμεθα ἐπάνω σου τὴν ἔξηγησιν ταύτην καὶ τὴν μή λεγόντων πάντες θεασι. τὰ δὲ

ΙΗ'. ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ ΚΟΙΝΗ

Pάρτων τῶν ἐφεξῆς μυθαρίων δι' ἐκθέσεως τῶν προκεκριμένων αὐτοῖς ἐνσφημιῶν.

οζ. Τὰ μεταξὺ τοῦ δικτωκαιιδεκάτου μυθαρίου καὶ τοῦ τριακοστοῦ ἔκτου μεστὰ ὅντα τῆς συνήθους αὐτῷ ἀδολεσχίας τε καὶ τερθρείας, μᾶλλον δὲ δυσφημίας; τε καὶ φευδηγορίας, παρήκαμεν. πάντα γάρ ἀνατετραμμένα καὶ παράλογα, τὰ τε ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς, τὰ τε ἀπὸ τῆς Νέας Διαθήκης καταφλυαρεῖ (26). τὴν γάρ Μαρτινοῦ παρὰ φοίνικα φησι τεχεῖν τὸν Χριστὸν, ἀπολεγομένην τὴν ἑαυτῆς ψυχήν. καὶ τὸν Χριστὸν (27) ἀπὸ τῆς γαστρὸς αὐτῆς προσπεφωνητέναι, ὡς ἀν σείσοι τὸν φοίνικα καὶ χατενέγκοι καὶ φάγοι φοίνικων καρπὸν χλωρὸν (28). Τὸν δὲ Δαβὶδ καὶ Σολομῶντα μετὰ τῶν δρνέων καὶ ἀλόγων διαλεγόμενους τερατεύεται (29). δαίμονάς τε βιηθοὺς τῷ Σολομῶντι, καὶ ἔρουνδάς τινας παρεῖναι λέγει (30), καὶ τῶν ἀνθρώπων δρχειν, καὶ τῶν μυρμήκων μυστήρια κατανοεῖν, καὶ διγριδόν τίνα ἀλέκτορα τούτου διδάσκαλον, καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καβαλαρίους εἶναι (31). καὶ τὸν θώρακα δὲ τὸν σιδηροῦν παρὰ τοῦ Δαβὶδ πρῶτον λέγει (32) ἐφευρεθῆναι. ἑαυτὸν τε κριτὴν καὶ ἐτεραίασχρότερα (33) καὶ ἀλογώτερα, μᾶλλον δὲ

οη'. Ἐν μέντοι τῷ τριακοστῷ ἔκτῳ (34) μυθαρίῳ

bum Arab. significat in conjugatione currere : in 2 suteū ad cūsum incitare, seu eūm adigere.

(26) Sur. XIX, 23.

(27) Gabrielem, non Christum, inclamasse Mariæ putat Maracciūs ; sed utrum recte, non judico.

(28) Sur. XXI, 79. Confer Relandum op. cit. part.

II, cap. 23.

(29) Sur. XXVII, 16 sq., 81.

(30) Sur. XXXIV, 12, 23.

(31) Puto in Suris XXXI, 29, XXXV, 13, ubi ver-

(32) Sur. XXIV, 11.

(33) Puto in Sur. XXXIII, 4, ubi Mohamedes concedit uxoriū repudium. Item v. 36, ubi de Zeidi uxore, quam callida hypocrisi sibi improbus vindicavit. Item v. 48 sq.

(34) Sur. XXXVII, 1.

εἰσάγει τὸν Θεὸν αὐτοῦ Μωάμετ ἐξομνύμενον δρχον τοῦτον· « Μὰ τὰ φολκῆ τῶν φολκῶν, καὶ προσθήματα προσθημάτων (35), καὶ ἐντυγχανόμενα μνήμῃ· Θεὸς γάρ ὑμῶν ἔστιν εἰς Κύριος τῶν ὄρφανῶν καὶ τῆς γῆς, καὶ τῶν μέσα αὐτῶν· καὶ Κύριος τῶν ἀνατολῶν· » εἰτα ἀποφανεῖται ὡς ἐξ προσώπου πολλῶν οὗτω λέγων· « Πόμεις ἐκοσμήσαμεν τὸν οὐρανὸν τὸν ἐγγίζοντα διακοσμήσεως ἀστέρων· καὶ ἐτηρήσαμεν ἐξ ἐκάστου Σατανᾶ ἐκστασίμου· οὐκ ἀκούουσι πρὸς τὰ δυχλη τὰ ὑψηλὰ, καὶ ἀκοντίζονται ἐξ ἐκάστου μέρους ὀνθούμενοι. » Τὸν δὲ παράδεισον (36) τέσσαρας ποταμοὺς λέγει ἔχειν ἐξ ὄντος ἀθαλῶτου καὶ γάλακτος καὶ φλασσομένου τοῦ νόστου αὐτοῦ, καὶ οἴγου τρόπος, καὶ μέλιτος ὄλιστον· ἐν τούτοις πρόειται μέχρι τοῦ πεντηκοστοῦ. Ἐν δὲ τῷ πεντηκοστῷ μύθῳ, οὗτως εἰσάγει τὸν Θεὸν αὐτοῦ ἐξομνύμενον (37)· « Μὰ τὰ λιχμοῦντα λιχμὸν (38), καὶ βασιλέουσαι γόμους, καὶ τρέχουσαι εὐθεῖας, καὶ τὰ μερίζοντα πράγματα, ὑποισχνύεσθαι γάρ τὸ ἀληθές· καὶ διτοῦ χρίσις φθάσαι ἔχει. » Ἐν δὲ τῷ πεντηκοστῷ πρώτῳ μύθῳ οὗτως ἐξόρμυνται (39)· « Μὰ τὸ δρός, καὶ γραφὴν στιχιζομένην ἐν μεμβράνῳ λιτῷ, καὶ τὸ δσπίτιν τὸ φύκοδομημένον, καὶ τὸ στέγος τὸ σηκούμενον, καὶ τὴν θάλασσαν ἐλεύσεται. »

οὐθ. Ἐν δὲ τῷ πεντηκοστῷ δευτέρῳ μύθῳ τῷ ἐπιγράφοντι, Εἰς τὸν ἀστέρα, οὗτως ἐξόρμυνται πρὸς τοὺς "Αραβας ὑπὲρ τοῦ Μωάμετ (41)· « Μὰ τὸ ἀστρον τὸ δυόμενον· οὐκ ἐπλανήθη ὁ ἐταῖρος ὑμῶν, οὐδὲ ἡνόμησεν· οὐκ ἐφθέγξατο ἐκ θελήματος· οὐκ ἔστιν αὐτῷ εἰ μή ἀποχάλυψις ἀποχάλυψθείσα· ἐδειξεν αὐτῷ διοχυρὸς εἰς δύναμιν (42), δι εὐθεώρητος· καὶ ἐκάθισε· καὶ αὐτός ἔστιν ἐν τῷ στερεώματι τῷ ἀνωτέρῳ· καὶ ἥγγισε, καὶ ἐκρεμάσθη, καὶ ἐγένετο μέτρον δύο τόξων ἢ ἐγγύτερον· καὶ ἀπεκάλυψε πρὸς τὸν δοῦλον αὐτοῦ διὰπεκάλυψεν· οὐκ ἐφεύσατο τὰ ἔντος τὸ εἶδεν· καὶ γάρ εἶδεν αὐτό· κατάβασιν διλῆν ἔγγὺς τοῦ δένδρου τοῦ σιθηρίτου ἐνέδωκε· καὶ μετ' ὀλίγον ἀποφανεῖται καταγγέλλων οὗτω λέγων· « Καὶ πῶς οἱ διγγελοί εἰσιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, μή ὠφελοῦτα ἡ παράκλησις αὐτῶν τέ ποτε; » Ἐν δὲ τῷ πεντηκοστῷ τρίτῳ μύθῳ βουληθεὶς εἰπεῖν περὶ τῶν τῆς σελήνης παθῶν, καὶ μή εἰδὼς διτοῦ ἐκ τοῦ ἀποσκιάσματος τῆς γῆς σκοτίζεται, φησίν (43)· « Ήγγικεν ἡ ὥρα καὶ ἐσχίσθη ἡ σελήνη (44)· καὶ ἐδὲ θεωρῶσι σημεῖον, ἀποστρέφονται, καὶ λέγουσι· Φαρμακεῖα ἔστι παρεχομένη, καὶ ἐψευδοποίησαν. » Καὶ οὗτως ἀδολεσχῶν πρόειται ξας ἐξηκοστοῦ μύθου. Ἐν δὲ τῷ ἐξηκοστῷ μύθῳ συγκαλυψάμενος ὡσπερ ακότῳ τῷ τῆς ἀνοίᾳ ἢ ἀναισθησίᾳ

(35) Alium plane sensum habent verba Arabica ordinavit; agitavit. Et sic habet Maracci. Græcus autem noster, quid Arabice legerit, divinare non ausim.

(36) Sur. XLVII, 16.

(37) Sur. LI, 1.

(38) Arabice est verbum, sparsit. Noster aliter legit vel intellexit.

(39) Sur. LII, 1.

(40) Arabice verbum, implevit. Noster aliter.

(41) Sur. LIII, 1.

(42) Intelligit Gabrielem, quod nomen ita signi-

A sciam Mohamedes jurantem jusjurandum hujusmodi:

« Per strabos straborum, et per incrementa incrementorum, et quæ memoriæ occurunt. Deus enim vester unus Dominus cœlorum, et terræ, et omnium rerum his interjectarum; et Dominus orientium. » Deinde proclamat tanquam ex persona multorum ita dicens: « Nos ornavimus cœlum propinquum ornamenito stellarum: et custodivimus adversus unumquemque Satanam rebellem. Non audiunt exercitus excelsos, et sagittis appetuntur, ex utroque latere repulsi. » Paradisum quatuor fluminis habere dicit, ex aqua pura, lacte cuius non mutatur sapor, vino suavi, et melle defecato. Hæc scriptanus pervenit usque ad fabulam quinquagesimam. In quinquagesima autem fabula ita Deum facit B jurantem: « Per lingentia lingendo, et gestantes onera, et currentes recta, et dispertientes negotia, jurare scilicet verum, et quod iudicium venturum sit. » In quinquagesima autem prima fabula sic jurat: « Per montem, et scripturam in membranis exarata in subtilibus, et per hospitium ædificatum, et mare datum, ultio Domini veniet. »

τὴν δεδομένην (40), διτοῦ ἡ κόλασις τοῦ Κυρίου

79. Tum etiam in quinquagesima secunda fabula, quæ inscribitur Stella, sic jurat ad Arabes pro Mohamede: « Per stellam occiduam, non est deceptus socius vester, neque a régula discessit, non est locutus propria voluntate, nihil est in eo nisi revelatio. Demonstravit ei qui validus viribus est, qui facile videtur; et sedet. Ipse est in firmamento superiore: et accessit, et suspensus est: et fuit intervallum duorum arcuum, aut propinquius: et revelavit servo suo quod revelavit; non est mentitus quod intra vidit: namque id vidit. Descensum alium juxta plantam siderit tradidit. » Et paulo post definit diserte dicens: « Quomodo angeli sunt in cœlo, cum illorum intercessio nunquam prosit? »

In quinquagesima tertia fabula dicere volens de lunæ passionibus, ignoransque obscurari eam terræ umbra, ait: « Appropinquavit hora, et seissa est luna. Quod si viderint signum, avertunt se, dicuntque: Præstigium est quod exhibetur, et mendaciter fecerunt. » Atque ita ludibundus pergit usque ad sexagesimam fabulam. In sexagesima autem fabula operiens quasi tenebris ignorantiae et fatuus in infelicitis animæ suæ oculos, dat se præcipitem in mendacii inauditi barathrum, atque ita de-

sciat.

(43) Sur. LIV, 1.

(44) Locus Alcorani celeberrimus, quia refertur, ut multi credunt, ad ridiculum Mohamedis miraculum lunam scindentis. Alii tamen intelligunt sermonem esse de die judicii extremi, quo luna scindetur. Hac super re multus est Maracci tum hoc loco, tum in prodomio part. II, cap. 4, p. 16. Hinc certe Mohamedani morem sumpserunt lunam scissam seu dimidiatam ubique in suis emblematis ostentandi.

Iurat : « Et cum dixit Jesus Filius Mariæ : O filii Israëlis, ego sum Dei legatus ad vos, ut vera esse confirmem quæ ante me in lege fuerunt, atque ut evangelizem legatum post me venturum, cui non inveni Mohamedi. Simul ac autem hanc illis revelationem attulit, dixerunt : Hoc est præstigium. Age vero quid iniquius fieri potest, quam blasphemiam Deo ascribere ? neque hujus rei scriptoris nomen saltem proferre ? Oportebat enim, siquidem tantæ rei prædictio contuleri silentio nequibat, an revera a Christo suisset pronuntiata, exponi. Quamobrem neque cuiquam nominatim hoc effatum tribuit, neque locum, neque tempus, neque probabilem aliquam causam assignat, quamobrem hunc advenire expediret : quia hæc et his similia, immaniter ab iis, quæ vere dicuntur, recedunt. Alloquin etiam cum nullum Christi dictum Christianis odiosum cerneret, simpliciter pronuntiavit : « Cum dixit Jesus, » barbaris nempe ceu adhuc sine mente pueris illudens.

A τοὺς τῆς ἀθλίας αὐτοῦ ψυχῆς ὄψιμοις, καὶ κατὰ κρημνὸν ἀρρέπτου ψεύδους ἐκεῖτὸν ὥθησας, οὗτοι παραλαβεῖ . « Καὶ ὅτε ἀνείπεν (45) Ἱησοῦς Γέδες Μαρίας . « Λειπόμενος εἰμι Θεοῦ πρὸς ὑμᾶς, ἀληθοποιῶν τὰ ἔμπροσθέν μου ἐκ τοῦ νόμου, καὶ εὐαγγελιζόμενος εἰς ἀπόστολον ἐρχόμενον μετ' ἐμὲ, δνομά αὐτῷ Μωάμετ . καὶ ἅμα ἡνεγκεν αὐτοῖς τὴν φανέρωσιν . εἶπασιν, Αὕτη ἔστι φαρμακεία . καὶ τις ἀδικώτερος τοῦ βλασφημοῦντος ἐπάνω τοῦ Θεοῦ ψεῦται ; οὐδὲ τὸν συγγραψάμενον τοῦτο τολμήσαις καὶ συκοφαντίαν ἔξονομάσαι . ἢδε γάρ ἀμήχανον ὡς ἡν σιωπῇ τὸ μέγα τοῦτο διάγγελμα, εἰ γε καὶ ὅλως πρὸς Χριστὸν ἀναπεφώνητο, παραδοθῆσεσθαι . διὸ οὔτε τινὶ τοῦτο δνομαστὶ προσαναρτῇ, οὔτε τόπου, οὔτε χρόνου, οὔτε τινὸς εὐλόγου αἰτίας ἀπομέμνηται, καθ' ἣν ἐλεύσεσθαι τοῦτο ἐνδύνη, διὰ τὸ τούτων, καὶ τῶν τούτοις δμοίων, ἐπὶ πάντων τῶν ἀληθῶς λεγομένων φυλαττομένων τὸ ψεῦδος ἀπολιχεσθαι . καὶ ὅλως τῶν Χριστοῦ φητῶν οὐδὲν δρῶν παρὰ Χριστιανοῖς ἀποστυγούμενον . ὅθεν ἀπλῶς ἀποφαίνεται, « Οτι δνείπεν . ὠσανεὶ παῖδας ἀνοήτους διεπαίζων τοὺς βιρβάρους.

80. In sexagesima septima fabula sic jurat : « Per calamum, et ea quæ scribuntur, non es per bonitatem Dei dæmoniacus ; et est tibi merces sine convictione ; atque es in formatione magna. » In sexagesima octava fabula, quam inscribit Acca, ita exorditur : « Acca ; quid est acca ? et unde cognosces quid sit acca ? et negavit ut falsam horam Thamus et Aadus. » Hæc nugabatur, barbaros decipiens ; quasi ipse sciret ignota quædam ; pergitque usque ad septuagesimam quarlam garriens. In septuagesima quarta quæ inscribitur Resurrectionis, sic jurat : « Non juro per diem resurrectionis, neque per animam figuratam. » Septuagesima sexta fabula quæ inscribitur Missæ, sic incipit : « Per missas ordinatim, et per procellam procellarum, et expandentes expansione, et separantes separatione, et injicientem memoriam apologeticam et protestationem ; quod sicut promissum, eveniet. » Septuagesima octava fabula sic a jurejurando incipit : « Per abstrahentes funem, et ausequentes ablutione, per natantem natatione, per proficientem projectione, et per moderantem negotium, quo die sicut terra motus concussio. » Octogesima quarta fabula ab hujusmodi jurejurando exorditur : « Per cœlum turritum, et diem condictam, per testificalitem et testificatum, aboliti sunt sodales alachut, quod ignem habebat ad comburendum. » Octogesima quinta fabula a jurejurando incipit ita : « Per cœlum et altarium. Et quomodo scies quid sit altarium ? Stella terebrans. Namque omni animæ existenti præsidet custos. » Octogesima octava

π'. « Εν δὲ τῷ ἐξηκοστῷ ἑνδδιμῳ μύθῳ (46), ἐξδιμνυται οὔτως . « Μὰ τὸν κάλαμον καὶ τὰ στιχίουσιν, οὐκ εἰσε εἰς τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ δαιμονιάρις . καὶ ἔστι αἱ μισθὸς ἀνευ δνειδειτου (47). καὶ εἰσε ἐπάνω πλάσματος μεγάλου. » Εν δὲ τῷ ἐξηκοστῷ δγδδῳ μύθῳ ἐπιγράφοντι Εἰς τὰ ἀκκά (48), οὔτως ἀρχεται . « Τῷ ἀκκά τῇ ἔστι τὸ ἀκκά ; καὶ πόθεν οἶδες τῇ ἔστι τὸ ἀκκά ; καὶ ἐψεύδοποίησε Θεμούθ καὶ Ἀκδ εἰς τὴν ὥραν (49). » Ταῦτα δὲ ἐφλυάρει ἀπατῶν τοὺς βαρβάρους, ὅτι πάντως ἀπόρρητά τινα γινώσκει . καὶ ἀνεισε βαταρίζων ἔως ἑνδδομηκοστὸν τετάρτου [cod. δευτέρου]. « Εν δὲ τῷ ἐδδομηκοστῷ τετάρτῳ [cod. δευτέρῳ] μύθῳ ἐπιγράφοντι, Εἰς τὴν ἀναστασιν, οὔτως ἀπόμνυται (50). » Ούκ δμνύω εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως . καὶ οὐκ δμνύω εἰς τὴν ψυχὴν τὴν μεμορφωμένην (51). » Τὸ δὲ ἑνδδομηκοστὸν ἔκτον μυθάριον (52) ἐπιγέγραπται, Εἰς τὰς ἀπολυμένας δρχεται δὲ οὔτινος . « Μὰ τὰς ἀπολυμένας δρδίου, καὶ καταιγίδων καταιγίς, καὶ τῶν ἀπλωθέντων ἀπλωμα . καὶ χωρησάσης χώρημα, καὶ φεποντῆς μνήμην ἀπολογητικὴν καὶ διαμαρτυρίαν . ὑπισχνύεσθαι γάρ τὴν Ελευσιν. » Τὸ ἑνδδομηκοστὸν δγδον μυθάριον (53) οὔτως δξ δρκου ἀρχεται . « Μὰ τὰς ἀνασπωμένας βθλισμα, καὶ ἀφελομένας ἀφέλωμα, καὶ κολυμβούσης κόλυμβον, καὶ προβαλλούσης προβάλωμα, καὶ διοικούσης πρᾶγμα ἡ ἡμέρᾳ ἡ σείει δ σεισμός. » Τὸ δγδοηκοστὸν τέταρτον μυθάριον (54) ἐκ τοιούτου ἀρχεται δρκου . « Μὰ τὸν οὐρανὸν τὸν πεπυργωμένον, καὶ τὴν ἡμέραν τῆς συνταγῆς . καὶ μάρτυς καὶ μαρτυρούμενος . ἐσφράγισαγ [ita cod.] οἱ ἑταῖροι τοῦ ἀλα-

(45) Sur. LXI, 6.

(46) Sur. LXVIII, 1.

(47) Arabice *perennis* vel *infinita*, ut certe vult Maracci.

(48) Arabice *fatalis*.

(49) Sur. LXIX, 1.

(50) Sur. LXXV, 1.

(51) Ita cod. μεμορφωμένην. Quod si Maracci interpretationem inavis sequi, scribes Graece, μεμφομένην

(52) Sur. LXXVII, 1.

(53) Sur. LXXIX, 1.

(54) Sur. LXXXV, 1.

χουθ (55), τὸ πῦρ ἔχον τὴν καῦσιν. » Τὸ δύδοηκοστὸν πάμπτον μυθάριον (56) ἐξ ὄρκου ἀρχεται οὐτως. « Μὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἀλταρικόν· καὶ τὸ οἴδες τι τὸ ἀλταρικόν (57); ὁ ἀστήρ ὁ τρυπητής, ὅτι πᾶσα ψυχὴ τῶν θυτῶν ἐπάνω αὐτῆς φύλαξ. » Τὸ δύδοηκοστὸν δύδον μυθάριον (58) ἐξ ὄρκου ἀρχεται τοιούτου. « Μὰ τὸ αὔγος, καὶ αἱ νύκτες δέκα, καὶ τῇ ζυγῇ, καὶ τῇ ἀποζυγῇ, καὶ τῇ νὺξ δτ' ἀν ἐφαπλοῦται. ἀρά ξετιν ἐν τούτοις ὄρκος τοῖς δγερ (59); »

πά'. Τὸ δύδοηκοστὸν ἔνατον μυθάριον (60) ἐξ ἀπομδεως τοιαύτης ἀρχεται. « Οὐκ δμνύω εἰς ταῦτην τὴν χώραν· καὶ αοῦ δντος ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ· καὶ γονεῦς; καὶ τὰ ἐγένηντος· καὶ γάρ ἐπλάσαμεν τὸν ἀνθρωπὸν ἐν Ισχύ (61). » Τὸ ἑνενηκοστὸν μυθάριον ἐκ τοιούτων ἀρχεται ὄρκων (62). « Μὰ τὸν ἥλιον καὶ τὰς ἀκτίνας αὐτοῦ, καὶ τὴν σελήνην δτ' ἀν ἀκολουθῇ αὐτῷ· καὶ τὴν ἡμέραν δτ' ἀν ἐπιφαίνη αὐτῷ· καὶ τῇ νὺξ δτ' ἀν ἐπιφαίνη αὐτῇ· καὶ τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸ ξετισεν αὐτὸν· καὶ τὴν γῆν, καὶ τὸ ήδρασεν αὐτῇ· καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ Ισασεν· » κατὰ πάσης γῆς νῦν ἀξέμνυται. Τὸ ἑνενηκοστὸν πρῶτον μυθάριον (63) ἐξ τοιούτου ἀρχεται ὄρκου. « Μὰ τὴν νύκτα δτ' ἀν παρασταται· καὶ τὴν ἡμέραν δτ' ἀν ἐχχαθαίρῃ· καὶ τὸν ποιήσαντα τὸν ἀρρενα καὶ τὴν θῆλειαν, ὅτι ὁ βίος ὑμῶν ἔστι πολλαχῶς. » Τὸ ἑνενηκοστὸν δεύτερον μυθάριον (64) οὐτως ἐξ ὄρκου ἀρχεται. « Μὰ τὴν πρωΐαν καὶ τὴν νύκτα δτ' ἀν ἡρεμῇ· οὐκ εἰασέν σε δ Κύριος ὃν οὐδὲ ἔξεχάκησε. » Τὸ ἑνενηκοστὸν τρίτον μυθάριον (65) ἐν τούτοις πληροῖ. « "Οτ' ἀν δὲ εύκαιρησης, ἀγώνιζε, πρὸς τὸν Θεὸν δεήθητι. « Τὸ ἑνενηκοστὸν τέταρτον μυθάριον (66) οὐτως ἀρχεται. « Μὰ τὰς συκᾶς καὶ τὰς ἐλαῖας· τὸ Σινὰ καὶ τὴν χώραν τὴν ἀφοβον· καὶ γάρ ἐπλάσαμεν τὸν ἀνθρωπὸν εἰς καλὸν ἀνάστημα, καὶ ὑπεστρέψαμεν αὐτὸν κάτω τῶν κατωτάτων. » Ός μέγας ὁ τοῦ Δημιουργοῦ τῶν ἀνθρώπων ὄρκος! τούτου δὲ μεῖζον τὸ περὶ οὗ δμνυσε κατόρθωμα. « Καὶ ὑπεστρέψαμεν αὐτὸν, φησὶ, κάτω τῶν κατωτάτων· » εἰκότως τοῦ Μωάμετ οὗτος ὕφειλεν εἶναι θεός. Τὸ ἑνενηκοστὸν ξέτον μυθάριον οὐτως ἀρχεται (67). « Ἡμεῖς καὶ τὴν ἔγκαμαν αὐτὸν εἰς τὴν νύκτα τὴν ὠρισμένην· καὶ τὸ οἰδας τὶ ἔστιν τῇ νὺξ τῇ ὠρισμένῃ (68); καλλίων ἔστι χιλίων μηνῶν· καταφέρουσιν οἱ ἀγγελοι, καὶ τὸ πνεῦμα ἐν αὐτῇ ἐπιτροπῇ τοῦ Κυρίου αὐτῶν ἐξ ἔχαστου πράγματος· εἰρήνη ἔστιν ἔχεινη, ξιώς ἀν ἀνατελή τὸ αὔγος. » Τὸ ἑνενηκοστὸν ἔβδομον μυθάριον (69) ἐπιγέγραπται, Εἰς τοὺς ἀργησαμένους (70); καὶ δοχεὶ καταπελθειν τοὺς ἐντυγχάνοντας τῇ ἀφιλοσογραφίᾳ αὐτοῦ δτι ἐξ Θεοῦ ἔστιν, ἐκ τοῦ ἐνέγκαιι βιβλία ἀγνιζόμενα δντα, ἐν αὐτοῖς γραφαὶ δρθαι· τὴν δὲ δρθότητα αὐτῶν ἀκροαταὶ χρινέτωσαν. Τὸ ἑνενηκοστὸν δύδον μυθάριον (71)

A fabula ab hoc jurejurando exorditur: « Per diluculum, et decem noctes, et per conjunctionem ac separationem, et per noctem cum intenditur; num est in his iurandum hominibus Oger? »

B 81. Octagesima nona fabula sic dejerando incipit: « Non'juro per hanc regionem, et tu resides in hac regione; et per generantem, et per ea quae genuit. Etenim hominem formavimus in fortitudine. » Nonagesima fabula ab his juramentis incipit: « Per solem et radios ejus: per lunam cum subsequitur illum: et per diem cum ei appareat: et per noctem cum ei illucescit: et per cœlum, et qui illud creavit: per terram, et qui eam suadavit: et per animam, et qui coæquavit. » Nunc per universam terram jurat. Nonagesima prima fabula ab jurejurando incipit: « Per noctem cum adest: per diem quando sit clarior: per eum qui masculum ac feminam fecit; certe vita vestra est multifaria. » Nonagesima secunda fabula ita pariter a jurejurando incipit: « Per matutinum tempus, et per noctem cum est intempesta, non dereliquit te Dominus neque aversatus est. » Nonagesima tertia fabula sic concluditur: « Cum autem tibi vacaverit, da operam ut Deum exores. » Nonagesima quarta fabula sic incipit: « Per ficus et oleas, et Sibai, et regionem securam. Etenim hominem formavimus præclara erectione, et mox depressimus eum ad insulam. » Quantum est hoc Creatoris hominum iurandum! Sed et hoc ipso majus est pro quo jurat facinus, « Et depressimus eum, inquit, ad insulam. » Merito sane Mohamedis hunc oportebat esse deum.

C Nonagesima sexta fabula sic incipit: « Nos attulimus eum in nocte præsinita. Et unde scies quid sit nox præsinita? Melior est mille mensibus. Descendunt angeli, et spiritus in ipsa uolu Domini ipsorum de omni re. Pax est illa (nox), donec oriatur aurora. » Nonagesima septima fabula inscribitur Negantes; videturque suadere legentibus inficietam scripturam suam, quod ea sit a Deo, quoniam assert libos depuratos, quibus continentur rectæ scripturæ. Verumtamen de harum rectitudine auditores judicent. Nonagesima octava fabula inscribitur Terræ motus, quia inclamat adversus peccatores, sicuti etiam contra Mohamedem qui de blasphemias suis iudicabitur. Nonagesima noua fabula inscribitur Currentes, incipitque a jurejurando sic:

D (64) Sur. XCIII, 4.

(65) Sur. XCIV, 7.

(66) Sur. XCV, 1.

(67) Sur. XCVII, 1.

(68) Nox hæc celebris alkadar apud Mohamedanos, qua Deus decretum de rebus totius anni edit. Cæteroqui vocabulum illud polysemum est.

(69) Sur. XCIX, 1.

(70) Sumitur hic titulus a primis Suræ verbis.

(71) Sur. XCIX, 1.

(55) Arabicum vocabulum significat foream.

(56) Sur. LXXXVI, 1.

(57) Controversia est de vocabuli Aræbici sensu, utrum nempe sit phosphorus, an noctu veniens.

(58) Sur. LXXXIX, 1.

(59) Non est ausus Græcus Nicetas vocabulum Arabicum interpretari.

(60) Sur. XC, 1.

(61) Voc. arab. sic non absurde intelligi posse videtur. Sed tamen Maracci maluit in ærumpna.

(62) Sur. XCI, 1.

(63) Sur. XCII, 1.

• Percurrentes cum latratu, et excutientes scintillas, et instantes invicem usque ad auroram, et turbantes stragnum, in quod vomunt omnes. Certe homo a Domino inseparabilis est. »

82. Centesima fabula inscribitur *Care*. Sic vero incipit : « Care, et unde scies quid sit care ? nisi dies in qua sunt homines sicut scabies diffusa. » Centesima secunda fabula inscribitur *Alexar*, et sic incipit : « Per alexar, certe homo erit in involucro. » Centesima quarta fabula inscribitur *Sodales elephantis*. Est autem exigua et miserabilis scriptiuncula. Centesima septima fabula inscribitur *Cautharis*, et sic incipit : « Nos deditus tibi cautharum. Et ora Dominum tuum : et jugula : nam qui te odit, ipse discerpetur. » Quæramus autem de cautharo. Centesima decima fabula inscribitur *Bulaap*, quem utpote iniquum in igne peruri conflletur, uxore ejus fornacem incendente. Centesima undecima fabula ita se habet : « Dic : ipse est Deus unus ðlðsphuros qui nec genuit nec genitus est, nec par aliquis ipsi est. » Etiam si vocabulum ðlðsphuros non denotet sphæræ figuram, certe tamen significat densum et solidum, quæ corporis est propria qualitas. Centesima duodecima inscribitur *Confugiam*. Est autem præstigiosa exclamatio ; nam ita se habet : « Dic : confugiam ad Dominum dilucili ; a malo quod ille creavit, a malo stellæ jaculantis, cum intenditur, a malo sputorum in nodos, a malo invidiæ invidentis. » Centesima tertia decima fabula, præstigiosa item exclamatio est. Inscribitur enim æque *Confugiam*, atque ita se habet : « Confugiam ad hominum Domiuum, regem hominum, Deum hominum, a malo susurrationum dæmonum, qui susurrant in hominum corda : a dæmonibus et hominibus. » Atque his dictis, silet demum tota Mōamedis mythologia et fraus, congruum blasphemio iunctio blñeni imponens.

83. Age vero ex his omnibus per quæ Mōamedis Deus Jurat, facile est cognoscere, quinam istius Deus sit : imo vero per hunc intermedium multos esse ipsius deos, abaque alio prorsus argumento appareat :

(72) Sur. C.

(73) Dissidet Græcus textus ab Arabico, ut certe nunc se habet.

(74) Arab. *ingraius*. Itaque (Græce videtur scribendum τῷ Κυρὶῳ ἀχάριστος (pro ἀχώριστος), adversus Dominum *ingraius*.

(75) Sur. Cl.

(76) *Care* explicatur *pulsatrix* in ed. Maracci.

(77) Maraccius explicat voc. Arab. *locustam*. Significat etiam *papilionem*.

(78) Sur. Cl. I.

(79) Intellige *tempus pomeridianum*.

(80) Sur. CV.

(81) Sur. CVIII. Cod. hic et infra καυθάρον ; sed tertio loco recte a 2 m. καυθάρου. Est autem controversa haec vox Arabicæ ; vulgo laien intelligitur

Α ἐπιγέγραπται μὲν, Εἰς τὸν σεισμὸν τῆς γῆς. ὅτι καταβοήσει τῶν ἀμαρτωλῶν. ώσανει τούτου διὰ τὰς δυσφημίας ταύτας δεδικαιωμένου. Τὸ ἐνενηκοστὸν ἑνατὸν μυθάριον (72) ἐπιγέγραπται μὲν, Εἰς τὰς τρεχούσας. ἀρχεται δὲ ἐξ ὅρκου οὗτως. « Μὰ τὰς δραμούσας εἰς αὐγός, καὶ ταράξαντες εἰς αὐτὸν ὑδροστάτημα, καὶ ἐμέσαντες εἰς αὐτὸν πάντες (73). δὲ γὰρ ἀνθρωπος τοῦ Κυρίου ἀχώριστος (74). »

πθ'. Τὸ ἑκατοστὸν μυθάριον (75), Εἰς τὸ κυρέ, ἐπιγέγραπται. ἀρχεται δὲ οὗτως : « Καρὲ (76), καὶ τὴν οἰδες τῇ ἔστι καρέ ; ή. ἡμέρα ἐν τῇ γίνονται οἱ ἀνθρωποι ὡς ψύρα (77) διεσπαρμένη. » Τὸ ἑκατοστὸν δεύτερον μυθάριον (78), Εἰς τὸν ἀλέξαρ, ἐπιγέγραπται. ἀρχεται δὲ οὗτως. « Μὰ τὸν ἀλέξαρ (79), ὅτι δὲ ἀνθρωπός ἔστιν ἐν εἰλήματι. » Τὸ ἑκατοστὸν τέταρτον μυθάριον (80), Εἰς τοὺς ἄειδους τοῦ ἀλέξαρτος. ἔστι δὲ μικρὸν καὶ οικτρὸν ματαιολογία. Τὸ ἑκατοστὸν ξεδομὸν μυθάριον, Εἰς τὸν καυθάρου (81). ἀρχεται δὲ οὗτως. « Ἡμεῖς ἀδώκαμέν σοι τὸν καυθάρου καὶ εὔξαι πρὸς τὸν Κύριόν σου, καὶ σφάξον, διτε δι μισῶν σε αὐτός ἔστιν διχοτομημένος. » ζητήσωμεν δὲ τὰ περὶ τοῦ καυθάρου. Τὸ ἑκατοστὸν δέκατον μυθάριον, Εἰς τὸν Βουλαάκ (82-83), διν διδικον γεγονότα ἐν πυρὶ καλεσθαι δυολογεῖ, τῆς αὐτοῦ γυναικὸς ὑποκαιούσης κάμινον. Τὸ ἑκατοστὸν ἐνδέκατον μυθάριον ἔχει οὗτως (84). « Εἰπὲ, αὐτός ἔστι Θεός εἰς, Θεός δλόσφυρος. οὐκέτι ἐγέννησεν, οὐδὲ ἐγεννήθη. οὐδὲ διγένετο δμοιος αὐτῷ. » εἰ μή τὸ σχῆμα τῆς σφαίρας δηλοῖ τὸ δλόσφυρον, ἀλλά γε τὸ πυκνὸν καὶ πεπιλημένον, διπερ καὶ αὐτὸν τὸν σώματος ἔδιον (85). Τὸ δωδέκατον καὶ ἑκατοστὸν ἐπιγέγραπται, Εἰς τὸ φεύξομαι. ἔστι δὲ γοητικὴ ἐπιφύλησις. ἔχει γὰρ οὗτως. « Εἰπὲ, φεύξομαι εἰς τὸν Κύριον τοῦ διαφαύσματος, ἐκ κακοῦ τοῦ ἐπλασε (86), καὶ ἐκ κακοῦ τῆς ἀστροτοξίας διτε ἀνέκτεινηται. καὶ ἐκ κακοῦ ἐμπειριζόμενος εἰς τοὺς κόρδους (87). καὶ ἐκ κακοῦ φθόνου φθονοῦντος. » Καὶ τὸ ἑκατοστὸν τρισκαιδέκατον μυθάριον, γοητικὴ ἔστιν ἐπιφύλησις. ἐπιγέγραπται γὰρ, Εἰς τὸ φεύξομαι (88). ἔχει δὲ οὗτως. « Εἰπὲ, φεύξομαι εἰς τὸν Κύριον τῶν ἀνθρώπων, βασιλέων ἀνθρώπων, δ. Θεός τῶν ἀνθρώπων. » Καὶ ἐν τούτοις πεφύμωταις αὐτοῦ τὴν πᾶσα μυθολογία καὶ γοητεία, πρόσφορον τῇ δυσφήμῳ ἀρχῇ ἐπενεγκαμένη τέλος.

πγ'. Έκ δὲ πάντων τῶν παραληφθέντων εἰς ὅρκον τῷ τοῦ Μωάμετ Θεῷ, ρῆσιν ἔστι συνιδεῖν τὶς ὑπῆρχεν δ τούτου Θεός. μᾶλλον δὲ διὰ μέσου τούτου οἱ πολλοὶ αὐτοῦ θεοί. καὶ δίχα παντὸς ἐτέρου ἐλέγχου ὃν τε

Amnis aut piscina.

82-83) Fuit hic Mōamedis patruus.

(84) Sur. CIX.

(85) Sur. CXIII. — Hic demum vel proprio studio vel aliena monitione eruditus, verum vocabuli Arabici significatum agnoscit Nicetas, emendatique tacite errorem quem retro (col. 705) scripsera. Grammaticalis ergo illius vocabuli sensus est *densus* vel *solidus*, sed quasi metaphorice *etiam perpetuus*, quatenus dissolvi nequit. Peccaverat insuper Nicetas scribens citato loco δλόσφαιρος pro ἀλέξφυρος.

(86) Hoc dicit defendens suam reprobationem (col. 705) Mōamedis, qui θεού fecisse videbatur materialem.

(87) Intellige superstiosæ fascinationis genus. —

(88) Etiam hoc et seq. loco codex φεύσομαι.

εἰς τὴν θείαν Γραφήν παρώντησεν, ὃν τε κατὰ τῆς δοξῆς τοῦ Θεοῦ ἡσένθησεν, ὃν τε κατὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ ἀγγέλων ἐδυτικήμησε, τῆς τε βαθείας αὐτοῦ ἀγνωσίας, καὶ ἀπλῶς, ὡς ἔφην, Ιδίχα τινὸς ἑτέρου ἐλέγχου ἀριθήλως κτισματολάτρης καὶ δεισιδαιμων ὑπάρχων καταλαμβάνεται· καὶ μάτην μεγαλαυχοῦσιν οἱ ἀνόητοι Σαρακηνοί, ἐπεὶ τῷ γόητι τούτῳ ὡς ἀληθινὴν αὐτοὺς θεογνωσίαν διδάξαντι· προκάλυμμα γάρ μόνον τὸ τοῦ μόνου Θεοῦ περιεβάλετο δνομα· κατὰ δὲ τὸ λεληθὲς κτισματολατρείαν καὶ Ἑλληνισμὸν αὐτοῖς εἰσηγήσατο· καὶ δῆλον, ὡς ἔφην, ἐκ τῶν τοιούτων αὐτοῦ ὅρκων· πῶς γάρ ἦν δυνατὸν τὸν ἀληθῆ Θεὸν ὄμνύντα κατὰ κυνὸς δρομικοῦ, καὶ σκότους νυκτερινοῦ, καὶ τῶν τούτου χειρόνων; 'Αλλ' ἐπειδὴ φορτικὸς ἦν αὐτοῖς καὶ ἀπαράδεκτος ἐξ εὐθείας προτρεπτόμενος αὐτοὺς λατρεύειν τῇ κτίσει καὶ τοῖς δαίμοσιν, προσιμιάζεται μὲν ἐνὸς Θεοῦ γνῶσιν, ὡς ἂν διεκτούτου ἐκφύγοι τὴν τῆς πολυθείας ὑποψίαν· πάλιν δὲ τούτων οὐκ ἀναλόην καὶ θεοὺς ἔχειν τὰ κτισματα ἐκφωνεῖ· ἀλλὰ τὴν προστηγορίαν τοῦ Θεοῦ ἀποζιωπᾷ· τὸ δὲ καθῆκον περὶ Θεοῦ σέβας, τὸ κατ' αὐτὸν ὅρκω, φημὶ, προσάπτει αὐτῷ· ὥστε ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει τοῖς τῷ θεῷ τοῦ Μωάμετ λατρεύοντι, διὰ μέσου τούτου τῇ κτίσει καὶ τοῖς δαίμοσι λατρεύειν· τὸν δὲ Θεὸν τοῦ Ἀβραὰμ ὄμνύναι Μωῆτῆς μὲν εἰσάγει, οὐ κατ' ἄλλον δέ τινος; ὄμνύναι λέγει, ἀλλὰ καθ' ἑαυτοῦ· Κατ' ἐμμιντοῦ γάρ, φηστὶν, ὅμοσα· ὥστε δὲ τὸν Θεὸν τοῦ Ἀβραὰμ σέβων, οὐχ ἕτερόν τινα Θεὸν διὰ μέσου αὐτοῦ σέβει, ἀλλ' αὐτὸν ἐκείνον· οἱ δὲ τῷ τοῦ Μωάμετ λατρεύοντες θεῷ, δι' αὐτοῦ ἐκείνου νύκτας τε καὶ κύνας καὶ συκᾶς καὶ ἐλαίας καὶ πάντα τὰ προειρημένα μυθεύματα προσκυνοῦσιν· διὸ δὴ τὴν πλάνην κατανοήσαντες, καὶ τὸν δόλον συνιέντες, ἀποστήτωσαν, εἰ βούλοιντο, τῆς τοῦ ματαίου τούτου παροδηγίας· καὶ μόνη τῇ θείᾳ Γραφῇ στοιχήσαντες, παρ' αὐτῇς τὴν τελείαν καὶ μόνην ἀληθῆ θεογνωσίαν διδαχθήσασαν· πρὸς ἦν τὰ κίνδηλα τούτου μυθάρια συγχρινόμενα, τὴν δύσον χοπρίαν πρὸς θρυζὸν χρυσὸν παραβαλλομένην ἀπόπτεωσιν πάγκοντα ἀπελέγχεται.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΙΘ.

Πρὸς τὸν Μωάμετ ψιλῶς ἐκλαμβανόμενον τὴν Λόγον (89) φωνὴν ἐπὶ τοῦ δινυποστάτου Λόγου καὶ γλοῦ τοῦ Θεοῦ.

πδ'. 'Ων αἱ, οὐσίαι ἤτουν αἱ φύσεις διάφοροι, καὶ αὐτὰ πάντας κατ' οὐσίαν διάφορα· δὲ οὖτας πρὸς ἀλληλα διαφέρει, καὶ τὰς οὐσιώδεις ιδιότητας τῶν φύσεων διαφόρους καὶ ἀνομοίους ἔχει· ὃν οὖν ἀρα αἱ οὐσίαι ἤτουν αἱ φύσεις διάφοροι, καὶ αἱ οὐσιώδεις αὐτῶν ιδιότητες τῶν φύσεων διάφοροι καὶ ἀνόμοιοι· Εἰ οὖν Θεὸς καὶ ἀγγελος καὶ ἀνθρώπος διαφόρους ἔχει τὰς οὐσίας, καὶ αὐτοὶ διάφοροι διὸ εἴεν πρὸς ἐκυτούς· εἰ δὲ διαφέρουσι πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ αἱ οὐσιώδεις αὐτῶν ιδιότητες τῶν φύσεων διάφοροι καὶ ἀνόμοιοι τέλεον ἔσονται πρὸς ἑαυτάς· οὐκοῦν ἑτέρον Θεοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων τὸ λογικὸν πρὸς

¹⁷ Gen. xxii, 16.

(89) Christus Verbum Dei vel ex Deo, appellatur a Mohamede Sur. III, 45. Recole autem apud nos col. 729.

A tum quia adversus sacram Scripturam insaniit, tum quis adversus Dei majestatem peccavit, tum quia de sanctis blasphemavit. Adde profundam ejusdem insecitiam. Omnino evidenter absque alio quovis argumento creaturarum adorator et superstiosus convincitur. Temere itaque gloriantur stolidi Saraceni de hoc impostore, quasi veram ipsos Dei notitiam docuerit. Namque praetextus tantummodo causa, Dei unius prae se tendit nomen; latenter vero idolatriam et ethnicismum illis invexit. Idque constat, ut dixi, ex hujusmodi juramentis ejus. Nam qui fieri poterat ut verus Deus per canem velocem juraret, per nocturnas tenebras, et per his deteriora? Sed quia molestus fuisset illis Mohamedes et minime credibilis, si recta eos ad creaturæ dæmonumque cultum impulisset; initio quidem unius Dei notitiam tradit, ut sic polytheismi suspicionem vitet. Item haud impudenter ut creaturas instar Dei habeant, clamant, sed Dei nomen relictū; nihilominus convenientem Deo honorem, qui per iusjurandum datur, hunc, inquam, creaturis tanquam Deo dat. Ex quo necessario consequitur, ut qui Mohamedis deum colunt, hoc intermedio, tum creaturas tum etiam dæmones colant. Abrahami sane Deum inducit jurantem Moy-ses, sed per aliam rem nullam nisi per se ipsum: *Per memetipsum juravi*¹⁷, inquit. Quamobrem qui Deum Abrahāmi colit, alium Deum intermedio ipso non colit, sed illum ipsum. Mohamedani autem dum Deum colunt, intermedio eodem noctes et canes et fucus et oleas, et praedicta omnia commenta adorant. Igitur errore demum cognito, doloque intellectu, recedant, si certe volunt, ab hujus stulti errore ducatu: uniuersæ Scripturæ adhærentes, ab eadem perfectum solumque verum culum discant; cum qua divina Scriptura cassæ hujas hominis fabulationes comparatae, ecce si sterco cum auro obrizo conseratur, ruina diaboli comprehendentur.

CONTRADICTIO XIX.

Adversus Mohamedem, qui vocabulum VERBUM simplici notione intelligit in enhypostatico Verbo et Filio Dei.

84. Quorum substantiae, id est naturæ, diversæ sunt, ea ipsa omnino substantialiter diversa sunt: quæ autem invicem sic differunt, ea substancialis quoque naturarum proprietates diversas dissimilesque habent. Igitur quorum substantiae, id est naturæ, differunt, eorumdem substancialis quoque naturarum proprietates diversæ sunt atque dissimiles. Si ergo Deus et angelus et homo diversas habent substancialias, ipsi quoque diversi erunt inter se. Quod si hi differunt inter se, substancialis quoque apud eos naturarum proprietates diversæ dissimilesque prorsus erunt inter se. Itaque diversa est

invicem Dei et angelorum et hominum rationalis facultas, non solum tanquam Creatoris erga creaturam, et immaterialis erga materiale, sed quatenus in uno est verbum tantummodo internum; in altero etiam enuntiativum; in tertio denique plus quam internum et enuntiativum. Et cum illorum baud substantiale sit verbum, non enim extra illud in quo est procedit, quia naturaliter comparatum est ut verbum in creaturis a subjecto suo non discedat, sed in eo subsideat; Dei tamen substantiale est Verbum et insitum, quanquam indivisible ac inseparabile ab eo unde procedit, et cui inest; quia et increatum est et ingenitum. Male igitur indoctus Mohamedes, quorum diversa substantia est, unam eamdemque putavit naturarum esse proprietatem: et hominum verbo quod dilabitur ac dissipatur, simile esse Dei Verbum, quod per se subsistit habetque existentiam, affirmavit.

XX. Adversus eundem dicentem, Deum malorum aequa ac bonorum esse causam.

85. Illorum quæ involuntarie operantur, alia per se operantur, alia per accidens. Veluti ignis per se quidem calefacit; per accidens autem, propter contraria circumstantiam, frigescit; item per se quidem illuminat, propter alicujus autem corporis obstructionem, tenebras parit. Similiter in cæleris omnibus, operationis analogiam quis observans, rem ita se habere comperiet. At illa quæ voluntarie agunt, frustratione excepta, cuncta per se agunt. Si igitur Deus operans frustrationem non patitur, utique per se operatur. Per se autem operans, bona aequa ac mala secundum Mohamedem operatur. Ergo contraria juxta ejusdem sententiam operatur: ita ut ex eadem causa, mala aequa ac bona procedant. Atque ea quæ per se ex una causa procedunt, contraria inter se esse non possunt, ne causa, ex qua contraria procedunt, mala simul bonaque esse videatur; quod blasphemum est et inexpiable; ergo ex Deo mala non sunt: mala autem peccata dico, quæ et pœnarum causativa sunt. Prave igitur causam peccati Deum esse dixit impius Mohamedes.

XXI. Adversus eundem prave dicentem, homines in paradiſo conjugalem vitum acturos.

86. Omnis sensualis natura materialiter operans, scopum habet operationis sensuum suorum, juxta materialium rerum affectionem; siue vero generationem. Sed quia omni mutationi ac motui congrua est quies; mutatio vel motus, secus; ita generationi contraria est corruptio. Et a divina quidem Scriptura promittitur resurrectio; sed non quemadmodum a generatione transit homo ad corruptionem, ita pariter a corruptione ad pristinam revertetur generationem: etenim neque copulas neque concubitus neque partus corruptio novit. Alioqui si hæc fieri concederetur, opus foret discernere corruptionem in masculum atque feminam; quod est impossibile. Non itaque ut generatio ho-

A ἀλληλα, οὐ μόνον ὡς ποιητοῦ πρὸς ποίημα, οὐδὲ ὡς αὐλου καὶ ἐνύλου, ἀλλ' ὡς τοῦ μὲν τὸν ἐνδιάθετον ἔχοντος μόνον λόγων, τοῦ δὲ καὶ τὸν προφορικόν· τοῦ δὲ, ὑπὲρ τὸν ἐνδιάθετον καὶ προφορικόν· καὶ τῶν μὲν ἀνούσιος ὃν δὲ λόγος· οὐ γάρ ἔκτος τοῦ ἐν φέτοις οὐδὲται διαφερόντων, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπέλαθεν οὔσιον διδίστητα τῶν φύσεων· καὶ τῷ σκεδαστῷ καὶ διαρρέοντι τῶν ἀνθρώπων λόγῳ, ταυτὴν εἶναι τῷ τοῦ Θεοῦ λόγῳ τῷ καθ' ἐαυτὸν ὑφισταμένῳ, καὶ τὸ εἶναι Εἶχοντι, ἀνωμολόγησεν.

K'. Πρὸς τὸν αὐτὸν λέγοντα τὸν Θεόν αἰτοντα τῷ κακῷ ὥσπερ δὴ καὶ τῷ ἀγαθῷ (90).

πε'. Τῶν ἀθελήτως ἐνεργούντων δὲ μὲν καθ' αὐτὸν ἐνεργεῖ, δὲ κατὰ συμβεβηκός· οἷον τὸ πῦρ καθ' αὐτὸν μὲν θερμαίνει, κατὰ συμβεβηκός δὲ διὰ τὴν ἀντιφερόστασιν φύχει· καὶ πάλιν καθ' αὐτὸν μὲν φωτίζει, δι' ἀντιφράσεως δὲ τινος σώματος σκότος ποιεῖ· ώσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν διλλων ἀπάντων, ἀναλόγως τῇ ἐνεργείᾳ τις ἀκολουθῶν, εὑρήσει οὕτως έχον· τῶν δὲ θελητῶς ἐνεργούντων πλὴν ἀποτυχίας, πάντα καθ' αὐτὸν ἐνεργεῖ. Εἰ οὖν Θεός ἐνεργῶν ἀποτυχίας ἀδεκτός, πάντα δρα καθ' αὐτὸν ἐνεργεῖ· καθ' αὐτὸν δὲ ἐνεργῶν, τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ κατ' ἔκεινον ἐνεργεῖ· τὸν δρα κατὰ τὸν Μωάμετ ἐνεργεῖ· ὥστε ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ προφέτεται· τὰ δὲ καθ' αὐτὰ ἐκ μιᾶς αἰτίας προερχόμενα, οὐ δύνανται ἐναντία ἀλλήλοις εἶναι, ἵνα μή τὸ αἴτιον, ξέον τὰ ἐναντία προεισιν, δῆμα κακὸν καὶ ἀγαθὸν δειχθῆ ἐναιτον. Εἰ δὲ τοῦτο βλάσφημον καὶ ἀνιατόν, οὐχ δρα ἐκ τοῦ Θεοῦ τὰ κακά· κακὰ δὲ λέγω τὰ ἀμαρτήματα, ἀπερίστατα καὶ τῶν τιμωριῶν παρατία. Κακῶς οὖν δρα αἴτιον τῆς ἀμαρτίας τὸν Θεόν διασεβή; Εφη Μωάμετ.

ΚΑ'. Πρὸς τὸν αὐτὸν κακῶν λέγοντα κατὰ συζύγιας πάλιν ἐπι παράδεισῳ διαιτάσθαι (90').

πς'. Πᾶσα τῇ αἰσθητικῇ φύσις ἐνύλως ἐνεργοῦσα, σκοπὸν ἔχει τοῦ ἐνεργείν τοῖς αἰσθητηροῖς κατὰ τὴν τῶν ὑλικῶν πραγμάτων προσπάθειαν· τέλος δὲ, τῇ γέννησιν· ἀλλ' ἐπειδὴ πάσῃ μεταβολῇ τῇ καὶ κινήσει πρόσφορος ἡρεμία, τῇ μεταβολῇ τῇ κινήσει ἐναντία ἔστιν· καὶ τῇ γενέσει δρα ἐναντία φθορά· ἐπειδὴ καὶ ἀναβίωσις πρὸς τῇ θείᾳ Γραφῇ ἐπαγγέλλεται· οὐ καθ' δυνατὰ γεννήσεως εἰς φθορὰν ἀνθρώπος ἐρχεται, οὗτοι καὶ ἀπὸ φθορᾶς αὐθισις κατὰ τὴν πρώτην ἐπαγγέλλεις γέννησιν· ἐπειδὲ μηδὲ μίξεις καὶ συνουσίας καὶ τόκος τῇ φθορᾷ οἰδεν· τῇ γάρ ἀνδεδόθω τεῦτα ἔχειν, καὶ διαιρετικῶς τῇ φθορᾷ εἰς δρσεν καὶ θῆλυ· ἀλλ' ἀδύνατον· οὐχ δρα ὡς τῇ γέννησις προάγει τὸν ἀνθρώπον, οὕτω καὶ τῇ φθορᾷ διέτα γεννήσεως πολυπλασιάζει αὐ-

quam bene, alii judicent.

(90') Sur. II, 7. et saepe alibi. Porro ab hac quoque accusatione conatur Alcoranum defendere Relandus op. cit. part. II. cap. 4; quo tamen iure vel

τὸν· ἐπεὶ ταυτὸν ἔσται γέννησις καὶ φθορὰ, ὅπερ ἀμῆχανον. Εἰ οὖν κατὰ γέννησιν οὐ προέρχεται ἐν τῇ ἀναστάσει ὁ ἀνθρώπος, οὐδὲ δοσα τῆς γεννήσεως ἔστιν ἀνεργήσει· ἐπεὶ μηδὲ φθορὰν πάλιν ἐλπίζει· εἰ δὲ δοσα τῆς γεννήσεως ἔστιν οὐκ ἀνεργεῖ, τίνος; Ἐνεκεν τὴν τοῦ ἀρρένος καὶ τῆς θηλείας κατὰ συνουσιασμὸν μίξις; τέλους γάρ μή προκειμένου, ἀποίχεται καὶ σκοτός. Εἰ δὲ οὐδεμίᾳ χρεία ἀρρένος καὶ θηλείας μίξισις μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τι εἶποι καὶ τι ποιήσεις ὁ καρηλώδης Μωάμετ, εἰς ἀρρένας καὶ θηλείας διατρέβεντας τοὺς ἀνθρώπους κατὰ συκυγίας ἐν παραδεισῷ διαιτάσθαις κελεύων; εἰ δέ τις προβάλλει τὴν ἐκ γῆς τοῦ Ἀδάμ πλάσιν, καὶ τὸν μετὰ ταῦτα τόχον, ἵστω δτὶ ἐκεῖ μὲν τοῦ μή δυτος εἰς τὸ εἶναι ἡν πρόσοδος, καὶ διὰ τὸ τηρηθῆναι τὸ ἀνθρώπειον γένος διὰ τὴν ἐκπτωσιν. Ήδε γε μήν χρεία τοῦ πρώτου οὐδαμῶς, δτὶ καὶ ὑπὲρ τὸ πρῶτον· φθορᾶς γάρ, καὶ τῶν τῆς φθορᾶς αἰτιῶν παθῶν ἀπολλαγῆς ἔστιν ἡ ἀνάστασις, ήτοι ἀνάπλασις, ἀλλ' οὐχὶ γέννησις καὶ πάθη γεννήσεως, φθορᾶς προηγούμενα οἵς αὐτῇ ἀναγκαῖως ἔψεται.

surreccio destruit; quæ quidem reformatio est, non tamen corrupcio præseuit, ei quas ipsa corruptio necessaria subsequitur.

K.B. Πρὸς τὸν αὐτὸν ἀμαθῶς ἄμα καὶ ἀσεβῶς λέγοντα θηλείας εἰραι ἀγγέλους, καὶ ταύταις συνελθεῖν τοὺς ἐπὶ Νῶε ἀνθρώπους (91).

πέ. Πάντα τὰ ἐξ ἐτεροειδῶν κατὰ γέννησιν ἀλλήλοις συνιόντα, ή ἀλλο τι πάντη παρὰ τὰ ἐξ ὧν προεληλύθει, ή πῆ μὲν αὐτῶν μετέχει, πῆ δὲ καὶ διενηνοχότα πρόσεις· καὶ ή χρετίων ἔστιν τῶν προαγόντων, ή χείρω. Εἰ οὖν ἐκ συνόδου, ὡς τερατεύεται Μωάμετ, ἀνθρώπων καὶ ἀγγέλων προθήρχετο τινα γεννήματα, ή ἀλλο τι πάντως παρ' ἐκάτερα ἔδει εἶναι· καὶ ἕστω τὸ τικτόμενον ἐξ αὐτῶν οὗτε ἀγγελος οὗτε ἀνθρώπος, τοιτέστιν οὗτε θυητὸν οὗτε ἀθανάτον, οὗτε σαρκοφόρον οὗτε ἀσώματον, ὥσπερ ήμίονος, οὗτε χρεμετιστικόν ἔστιν, οὗτε δγκηθμητικόν· ἀλλ' οὐδὲ μέσον θυητοῦ καὶ ἀθανάτου, οὐδὲ ἐνύλου καὶ ἀνύλου· οἱ γάρ γίγαντες καὶ ἐτελεύτων, καὶ ἐνυλοὶ ὑπῆρχον ἀνθρώπῳ. Οὐκ ἀρα κατὰ γέννησιν ἀνδρῶν ἀγγέλοις συνιόντων, ἀλλο τι ἐτίκτετο ή ἔστι τὰ τικτόμενα, πῆ μὲν τῶν τικτόντων μετέχοντα, πῆ δὲ διαλλάττοντα. Διαλλάττετω οὖν κατὰ τὸ θυητὸν τοῦ ἀνθρώπου, ή μετεχέτω κατὰ τὸ ἐνυλον· διαλλάττετω πάλιν ἀγγέλου κατὰ τὸ ἀθανάτον, καὶ μετεχέτω κατὰ τὸ ἀσώματον· καὶ ἕστω θυητὸν, ἀθανάτον· καὶ ἐνυλον, ἀσώματον· ἀλλὰ ἀδύνατον· ἐνυλοὶ γάρ μόνις καὶ θυητοὶ ἀνθρώποι μόνις ἔσαν οἱ γίγαντες· οὐκ ἀρα ἀνδρῶν ἀγγέλοις συνιόντων, πῆ μὲν τὰ τικτόμενα τούτων μετεῖχε, πῆ δὲ διηλλάττεν· ἀλλὰ δέδειχται, δτι οὐδέτερον τι παρὰ ταῦτα. Οὐκ ἀρα ἐξ συνόδων ἀνδρῶν καὶ ἀγγέλων δυνατόν τι τεχθῆναι· δτι μηδὲ παρὰ τὰ εἰρημένα τεχθῆναι τι δύναται ἐξ ἐτεροειδῶν· ἀλλ' οὐδὲ φύσιν ἔχει τὸ πρᾶγμα. Εἰ γάρ καὶ δοθῇ, δπερ ἀμῆχανον, ἀνδρὶ συγγενέοθαι ἀγγέλῳ, ἐν ποιᾳ μήτρᾳ συνέξει καὶ ζωώσει τὸ ἀσώματον τὸ σῶμα; ποιᾳ δὲ δημοι;

(91) Negat hunc esse Mohamedanorum errorem Relandus op. cit. lib. II, 15, contenditque locum ex Sura XXVII, 150, contrarium prius significare.

A minem producit, sic etiam corruptio per generationem eum multiplicat. Alioquin idem esset generatio et corruptio; quod est impossibile. Si ergo haud generatione producitur in resurrectione homo, is ne illa quidem postea operabilis quæ sunt propria generationis; nam neque corruptionem denuo expectat. Si ergo quæ sunt generationis propria jam non agit, cur jam masculi ac feminæ per concubitum mislio fiat? Nam sine novi proposito, rei persequitio desinit. Quod si nullus jam usus erit concubitus masculi ac feminæ post resurrectionem, quid dicit aut quid facit camelarius Mohamedes, dum in masculos ac feminas distinctos homines conditione conjugali vivere in paradyso statuit? Quod si quis objiciat Adami ex pulvere formatio-

B neii, et postea generationem, hic sciit tunc suisse a non existente ad existentiam transitum, atque ut conservaretur post lapsum genus humanum. Nunc autem nulla est necessitas prioris rei, quia praesens status priorem superat: quippe quia corruptionem, et corruptionis causam passiones, re-

XXII. Adversus eundem insipientem simul et impie dicentem angelos esse feminas, et cum his concubuisse Noe temporibus homines.

87. Quæcumque ex heterogeneis per generationem invicem conveniunt, vel diversum quid evadunt ab illis unde procedunt, vel partim inde participant, partim dissimilia procedunt; et vel sunt meliora factoribus suis vel deteriora. Si ergo ex copula, ut monstrose dicit Mohamedes, hominum et angelorum genitrix aliquæ ferent; res nata vel diversa prorsus a pariente feret, atque ita nec angelus esset nechōno; id est, neque mortalis neque immortalis, neque carnalis neque incorporalis; muli instar, qui neque hinniendi neque rudendi facultatem habet. Sed neque res media esset inter mortalem et immortalē, et inter materiale et immateriale. Nam gigantes certe et mortui sunt, et materiales homines fuerunt. Non itaque ex viris angelisque generandi causa coeuntibus, genitrix quidquam suisset diversum a gigantibus, quod partim eosdem participaret, partim discreparet. Esto igitur illud discrepans ab homine, qualenus hic est mortalis; congruat autem, qualenus idem est materialis. Esto vice versa discrepans ab angelo, qualenus hic est D immortalis; congruat autem, qualenus idem est incorporeus. Atque ita mortale, sū immortale; materiale, sit incorporeus; quod est impossibile. Nam gigantes nihil aliud fuerunt quam materiales mortales mortalesque homines. Non ergo ex virorum et angelorum concubitu quidquam gigni potest; quia, præter dicta, nihil ex heterogeneis gigni potest. Neque hanc natura rem patitur. Nam si forte concedatur, id quod fieri nequit, viro cum angelo

Recuse col. 765 cum adu. Jam quæ Euthymius in Pupillia dicit, ea ex nostro Niceta haurit.

coire, quanam in vulva incorporeus concipiet et vivisicabit corpus aliquod? quanam simili con- gruaque materia augebit concepti molem? quomodo in utero circumferet? quomodo lactabit? quomodo nutritivos humores sugere solito animali suppeditabit exsanguis et immaterialis natura? Ergo angelus ex viro non concipiet. Sed neque fieri potest ut vir ad angeli concubitum veniat: quippe hominum tangibile corpus est, intangibilis angelus. Quod autem sub tactum non cadiit, eidem homo non communicat. Jam si angelus ad eam communione trahi nequit, ne viri quidem copulae obnoxius erit. Male igitur impieque Mohamedes consingit seminas angelos, et cum his copulari homines blasphemat.

XXIII. Adversus eundem dicentem nihil valere sanctorum, qui in caelo sunt, angelorum intercessionem.

88. Nisi Mohamedes confessus fuisset angelorum intercessionem, querendum foret non ipse eam fieri posse existimaret. Sed quia hanc concedit, sed inutilem affirmat; querendum superest, quanam hujus frustrationis causa sit. Nam si haec quidem talis est, id sit vel quia Deus implacabilis est prece qualibet; vel quia angeli improprie postulant. Nunc quia prius illud ne Mohamedem quidem admittere constat ex ejus ad preces adhortationibus, superest ut putemus, angelos, propterea quod male petunt, non exaudiri. Atqui male petere, item est ac male velle: sunt ergo angeli malevoli. Malevolus autem aliquis est, vel ex inscitia, vel ex improbitate. Verumtamen quis cordatus existimet, in ignorantia boni versari illos qui ipsi innatae sapientiae astant? quomodo item malos eos judicabit, qui summo bono jugiter saturantur? Quod si haec impossibia sunt, mentitur sine dubio Mohamedes; imo vero blasphemat, inutiles dicens sanctorum angelorum intercessiones.

XXIV. Adversus eundem dicentem, Deum solidum esse; et neque genuisse, neque genitum esse.

89. Qui omnia produxit ex nihilo, rebus a se factis prorsus et infinite debet per omnia esse melior, substantia, viribus, voluntate, perpetuitate, efficacia. Quod si ita non est, ne produxit quidem illas ex nihilo. Quod si non produxit, eadem ac ille sempiternitate et sine principio gloria cunctæ res sunt praeditæ: ergo etiam viribus pares sunt, et illum qui sine initio est exæquauit. Quod si pares habent vires, is quidem qui absque initio est, idem est quod res cæteræ omnes. Atqui videmus bāud omnia quatenus omnia, sed tanquam unum omnia moveari; etsi quædam inter omnia, meliora videntur, quædam vero deteriora. Sed nihil eoruin immutabile est vel immobile: adeo ut si omnia alternant, nec quatenus omnia sunt, moventur, sed tanquam unum, non sunt omnia paria ei qui sine initio est:

(92) Sur. XXI, 28.

(93) Cod. ὀλόσφυρος hic et infra. Attamen constat scriberendum fuisse ὀλόσφυρος. Jam vero et su-

Λ καὶ καταλήλω ὥλη αὐξήσει τὸν ὅγκον; πῶς δὲ καὶ ἔγγαστρίως περιάξει; πῶς δὲ καὶ γαλουχήσει τὸ χυμοὺς θρεπτικῶν εἰωθός ἐπισπάσθαι ζῶον ἡ ἀναιμος καὶ ἀϋλος φύσις; οὐκ ἄρα συλλήψεται ἀγγελος ἐξ ἀνδρός· ἀλλ' οὐδὲ δυνατὸν ἀνδρὶ ἀγγέλῳ πρὸς συνουσίαν ἐλθεῖν· ἀπτὸν μὲν γάρ τὸ τῶν ἀνθρώπων σῶμα, ἀναφῆς δὲ ὁ ἀγγελος· ὃ δὲ ἀφῇ οὐχ ὑποπίπτει, οὐδὲ μετέχεται παρ' αὐτοῦ· εἰ δὲ μετέχεσθαι παρ' αὐτοῦ οὐ δύναται ἀγγελος, οὐδὲ κατὰ συνουσίαν ἀνδρὶ συνεισέρχεται. Κακῶς οὖν ἄρα καὶ ἀσεβῶς Μωάμετ θηλεῖας τερατεύεται ἀγγέλους, καὶ ταῦτας ἀνθρώπους συνελθεῖν βλασφημεῖ.

B ΚΓ'. Πρὸς τὸν αὐτὸν λέγοντα μηδὲν ισχύει τὴν πρεσβείαν τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀγγέλων (92).

πῃ'. Εἰ μὲν αὐτὸς οὐχ ὀμολόγει πρεσβείαν ἀγγέλων, ἐξητείτο ἀν εἰ ἄρα ἐστὶν αὐτῷ δοξαστόν· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο δίδωσι μὲν, ἀνδρητὸν δὲ αὐτὴν ἀποφαίνεται, ζητείσθω λοιπὸν τις ἡ αἰτία τῆς ἀποτυχίας αὐτῆς· εἰ ἄρα καὶ ἐσται· ἡτοι μὲν γάρ ἀμείλικτός ἐστιν ὁ Θεὸς ἐπὶ πάσῃ αἰτήσει, ἡ ἀγγελος ἀνοικείως αἰτούσιν. Ἐπεὶ δὲ τὸ πρῶτον οὐδὲ αὐτὸς ἀποδέχεται, δῆλον ἐκ τοῦ παραινεῖν εὔχεσθαι· λείπεται ἄρα τοῖς ἀγγέλοις οἰεσθαι· κακῶς αἰτοῦσιν μὴ ἀκούεσθαι· τὸ δὲ κακῶς αἰτεῖσθαι, ταυτὸν τῷ κακῷ θέλειν ἐστὶν· ὅστε κατὰ ταυτὸν κακοθελεῖς οἱ ἀγγελοις· κακοθελής δὲ ἐστὶ τις ἡ ἐξ ἀγνοίας, ἡ ἐκ μοχθηρίας· πῶς δέ τις ὅλως οἰηθῇ τῶν εὐφρονούντων ἐν ἀγνοίᾳ εἶναι τοῦ ἀγαθοῦ τοὺς παρεστῶτας τῇ αὐτοσοφίᾳ; πῶς δὲ καὶ μοχθηρὸς τοὺς τὸ ἀγαθὸν ἀενάως ἐμπιπλωμένους; Εἰ δὲ ταῦτα ἀδύνατα, φεύδεται ἄρα Μωάμετ, μᾶλλον δὲ βλασφημεῖ, ἀνωφελεῖς τὰς τῶν ἀγίων ἀγγέλων πρεσβείας ἀποφαινόμενος.

ΚΔ'. Πρὸς τὸν αὐτὸν λέγοντα· Ὁ Θεὸς διδοσγυρός (93) ἐστιν· οὐκ ἐγέννησεν, οὐκ ἐγενήθη.

πῃ'. Ὁ πάντα παραγαγὼν ἐξ οὐχ δυτῶν, κρείττων ἀπειράκις τῶν πραχθέντων ἐκ παντὸς ἀν εἴη κατὰ πάντα, οὐσίᾳ, δυνάμει, θελήσει, ἀιδιότητι, καὶ ἐνεργείᾳ· εἰ τὰρ μὴ, οὐδὲ ἐξ οὐχ δυτῶν αὐτὰ παράγει· εἰ δὲ μὴ παράγῃ, τῆς αὐτῆς τοῦ ἀιδίου καὶ ἀνάρχου εὐχλείας, τὰ πάντα τυγχάνει· οὐκοῦν καὶ ισοσθενῆ, καὶ συνεπεκτείνετο ἀν τῷ ἀνάρχῳ· εἰ δὲ ισοσθενεῖ, ἐσται καὶ ὁ ἀναρχος ταυτὸς τοῖς πᾶσιν. Ἀλλὰ μήν δρῶμεν οὐχ ὡς πάντα τὰ πάντα, ἀλλ' ὡς ἐν τὰ πάντα ἀγόμενα· καίτοι δὲ μὲν ἐν τοῖς πᾶσι κρείττω δοκεῖ εἶναι, δὲ χείρω· ἀλλ' οὐδὲν αὐτῶν ἀναλλοίωτον καὶ ἀμετακίνητον· ὅστε εἰ τὰ πάντα ἀμείβει, καὶ οὐχ ὡς πάντα ἀγεταῖ, ἀλλ' ὡς ἐν, οὐκ ισοσθενῆ τὰ πάντα τῷ ἀνάρχῳ· εἰ δὲ μὴ ισοσθενῆ, οὐδὲ συναίδει· εἰ δὲ μὴ συναίδει, δυτὰ δὲ, παρὰ τοῦ ἀνάρχου δηλούντει προήχθη· εἰ δὲ αὐτὸς πάντα παράγει, κρείττων ἄρα

perius (col. 776), et hoc etiam loco, palinodiam canit auctor illorum quæ perperam scripsert (col. 708) de Arabicis vocabulis significatu.

ἀπειράκις τῶν παραχθέντων ἐκ παντὸς δὲ εἰη κατὰ πάντα, οὐσίᾳ, δυνάμει, ἀΐδιοτητι, θελήσει, καὶ ἐνεργείᾳ. Ἐπειδὴ δὲ τρία εἴδη γένη τῆς οὐσίας, σῶμα τε καὶ ἀσώματον καὶ τὸ ἐκ τούτων μικτόν· γνωριστικά δὲ, σώματος μὲν, τὸ τριχῆ διαστατὸν, τὸ πυκνὸν, καὶ τὸ μανόν· ἀσώματου δὲ, τὸ μὴ πανταχοῦ παρεῖναι, καὶ μὴ ὑπὲρ τὸ πᾶν, εἰ καὶ ἀσώματον, ἀλλὰ περιγραπτὸν καὶ αὐτὸ πάντως ἐν. Ἐπὶ δὲ τῆς δημιουργοῦ οὐσίας, τῇ δύσομεν; μᾶλλον δὲ πρὸς τοῦτο, εἰ ταῦτα οὐσία λέγονται τε καὶ εἰσὶ, τὸ ταῦτα πεποιηκός, ὡς δεδειχται, τῇ ἔσται, καὶ τῇ αὐτὸ δνομάσομεν; οὐδὲν μὲν γάρ δύσομεν δριστικῶς· ἐξ ὑπερθέσεως δὲ τούτων προσαγορεύσομεν ὑπερούσιον. Εἰ οὖν ὑπερουσίος δὲ Δημιουργός, μαχρὰν αὐτοῦ ἀποβῆσται τὸ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ τριχῆ διαστατόν· καὶ ἀπόλωλε Μωάμετ τὸ δλόσφυρον, πεφοβημένος τὴν κένωσιν διὰ τὴν πρόδοσον τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου. Τοῦτο δὴ καὶ ἐπὶ δυνάμεως καὶ κινήσεως καὶ ἐνέργειας· τὸ ὑπὲρ κίνησιν, ὑπὲρ δύναμιν, καὶ ὑπὲρ ἐνέργειαν ἀνάγκη δοξάζειν· εἰ δὲ ταῦτα οὖτας ἔχει, μὴ φοβηθῆ Μωάμετ τὸν συμφυῆ καὶ συνατίον τοῦ Πατρὸς Λόγου, ἀκούων Δημιουργὸν δυτα πάσης κτίσεως, καὶ ἀνακινεῖσθην, καὶ Υἱὸν ὡς ἐκ γεννήτορος τοῦ νοῦ προέθντα· ἀνεκφοιτήτως γάρ προεληλύθει, καὶ μένει ἐν ἐχατῷ (94) οὐ κατὰ σχέσιν, οὐ κατὰ συγάφειαν, οὐ κατὰ μημην, ἀλλ' ὑπὲρ ταῦτα· ὑπερούσιος γάρ, δτι ἐξ ὑπερουσίου καὶ ὑπερουσίως.

τινὲς ac instauratorem, ei Filiūn utpote ex generantis mente progressum. Etenim sine separatione processus, manetque in se ipso non secundum relationem, non secundum conjunctionem, neque secundum membra, sed modo his omnibus sublimiore: est enim supersubstantialis, quia est ex supersubstantiali et supersubstantialiter.

¶'. Μὴ οὖν λεγέτω, Εἰ οὐκ ἐγεννήθη, οὐδὲ ἐγέννηθη, σεν· Ιδοὺ γάρ δρῶμεν δτι ὁσπερ οὐκ ἐγεννήθη, οὐδὲ ἐδημιουργήθη· δύο γάρ ταῦτα ἀναγκαῖας δὲ ἀναρχος έχει. Ἀλλὰ μήν δρῶμεν δτι εἰ καὶ μὴ ἐδημιουργήθη, ἀλλ' ἐδημιουργησεν. Εἰ οὖν τὸ ἐν διδωσιν ἔκεινος ἀνηργηκέγαι, καὶ τοῦτο αὐτῷ δέξα, τοῦ ἐτέρου. τίνος ἔνεκεν ἐτέρηται; καίτοι γε οὐ τοσαύτη αὐτῷ ή ἐκ τῆς κτίσεως προσαγομένη δέξα, δση ή διὰ τὸν Υἱὸν· παλλῷ γάρ πλείον δσον καὶ ή τούτου τῆς ἔκεινων οὐσίας ὑπέρχειται. "Ωστε χρείττων κατὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον ήν αὐτὸν λέγειν, εἰ γε συνήκεν, δτι Ἐπεὶ οὐκ ἐγεννήθη, διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐγέννησεν· ὁσπερ καὶ μὴ δημιουργηθεις, ἐδημιουργησε· καὶ τούτου ἀπόδειξις δτι δὲ Χριστὸς Υἱὸς καὶ Λόγος δμούσιος τε τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, ή αὐτοῦ ἔκεινου παρουσία· τῆς γάρ παρουσίας αὐτοῦ μετὰ πολλὰς προφητείας καὶ τοῦτο ἀναμφίλεκτον σημεῖον, ή πρὸς τὸ χρείττον τῶν ἀνθρώπων μετάθεσις, οὐ μόνον βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν τὸν παλαιὸν νόμου· πρὸς μὲν τὸν νόμον, τοσοῦτον τὸ μέσον τῆς χάριτος, δση πρὸς παιδίον ὑπεροχή πρεσβύτου· πρὸς δὲ τὰ λοιπὰ ἔθνη, δσον δὲ φύσεις ἀνθρωπος τοῦ φύσεις ἀλδγον· ἔδει γάρ καὶ φύσεως καὶ λόγου ψιλοῦ ἀνώτερα παιδεῦσαι καὶ συμπρᾶξαι, ὡς αὐτὸν ἔκεινον ἐλθόντα τὸν Θεοῦ Λόγον. Καὶ πρὸς τούτοις σημεῖον ἔτερον, τὸ τῆς θείαν καὶ νομικὴν λατρείαν καὶ ιερωσύνην, καὶ

A quod si imparia viribus, ne coæterna quidem sunt: quod si non coæterna sunt, et tamen existunt, sequitur ut ab eo qui sine initio est producta fuerint. Quod si hic omnia producit, omnino infiniteque rebus a se productis melior erit, substantia, viribus, perpetuitate, voluntate atque efficacia. Quoniam vero tria sunt creatæ substantiæ genera, corporeum, incorporeum et ex utroque mixtum; et quoniam corporis quidem demonstrativa sunt, triplex extensio, et densitas, ac raritas; incorporei autem, ut neque ubique sit, neque super omnia et quamquam sit incorporeum, nihilominus idem sit circumscriptura. De Creatoris autem substantia quid statuemus? Inīo vero, si illæ res substantia sunt et dicuntur, uti demonstratum est, quid erit, aut quid appellabitur B ipse Creator? nullam enim reperiemus definitiōnem. Ut autem supra illas extollatur, appellabimus eum supersubstantialem. Si ergo supersubstantialis est Creator, procul eo erit raritas et densitas, et triplex dimensio, peritque Mohamedis solidum, cujuscemodi eum appellavit timens, ne fieret vacuitas propter Filii et Verbi productionem. Similiter dicendum est de attributis potentiae, motus; et efficacie nempe credendus est superior omni potentiæ, motui et efficacie. Quæ si ita se habent, ne expavescat Mohamedes duni connaturalem et coæternum Patri Verbum audit esse factorem omnis crea-

turæ ac instauratorem, ei Filiūn utpote ex generantis mente progressum. Etenim sine separatione processus, manetque in se ipso non secundum relationem, non secundum conjunctionem, neque secundum membra, sed modo his omnibus sublimiore: est enim supersubstantialis, quia est ex supersubstantiali et supersubstantialiter.

C 90. Nē itaque ulterius dicat: Si non est genitus, ne genuit quidem. Ecce enim cernimus, quod si cuti non est genitus, ita ne creatus quidem: hæc enim duo necessario habet, qui sine initio est. Aliqui plane cernimus, quod etsi non fuit creatus, tamen creavit. Si ergo unum concedit Mohamedes ab eo peractum, atque hoc tenet (creationis) dogma, cur altero attributo Deum spoliat? Et quidem non tantum habet a creatione gloriam, quantam a Filio: multo enim magis excellit Filii substantia quam creaturarum. Quapropter si recte saperet, potius ab eo diei oportebat: Quoniam Deus non est genitus, idcirco magis genuit; sicut, quoniam non est creatus, creavit. Quod autem Christus, Filius Verbumque, consubstantialis Deo Patri sit, id ejusdem adventus demonstravit. Etenim adventus ejus post multa vaticinia, hoc quoque indubium indicium est, nempe hominum ad meliorem frugem conversione, neque barbarorum tantummodo, verum etiam Graecorum, nec non illorum qui sub veteri lege vivebant. Et quidem Christi gratia comparata cum lege, perinde est ac proceritas maturi viri ad ætatem puerilem: cum cæteris autem ethni collata, perinde est ac natura hominis, ad naturam animantis irrationalis. Oportebat enim et natura et simplici orationis vi excelsiora docere et facere, prout reapse

(94) Ila cod. Sed si scribas αὐτῷ, intelligasque Patrem, dices Latine manetque in ipso, id est in Patre.

fecit illud cum venit Dei Verbum : prætereaque signum alterum exhibere, id est, divinum legalemque cultum ac sacerdotium, nechon regale chrismum, transferre ad gratiam. Non enim hæc lexis demonstratio est, quoniam Patris creaturæ heres sit Filius. Quod si hæc Mohamedi exigua videntur, qui incredulitate et barbarica cum feroci animo insultia laborat ; tunc velit nolit magna hæc esse consilebitur, cum Patris dictum ad Filium, ore Isaiae prophetæ prolatum, completum cernet : *Quoniam et eritis Naboth ad te venient.*²⁸, tenui qui hismirum nunc ei obedire non sustinent ; siquidem Naboth primogenitus Ismaelis²⁹ intelligitur. Jam si nihil valicinlorum Isaiae unquam exitum habuit, ne hoc quidem complebitur : sin cætera, hoc perinde eveniet. Tunc demum, quod nunc iste de nobis absurde blasphemat, recte contra se ipsum dici audiet : quod nempe Deus non dirigit populum errantem.

XXV. Demonstratio quod alienus extraneusque sit a Dei sædere populus Ismaeliticus, secundum Dei ipsius testimonium. Et quod quem dicunt de cælo accepisse librum, is a duce ipsorum dæmone ac diabolo sit.

¶ 91. Cum Deus Abramum circumcisiois legi iniciavit, aliumque ei ex Sarra libera Isaacum promisit, miraculum Abrahamo id visum est et stupore plenum, quod anno suo centesimo, Sarra autem nonagesimo, alium susciperet : itaque etiam præ hilaritate risit. Ante tamen illum promissionibus nupiciatum Isaacum, pro Ismaele, qui jam natus ei erat, oravisse Abramum atque ita dixisse scimus : *Utinam Ismael hic vivat coram te ! Ait autem Abraham Deus : Utique, en Sarra uxor tua paries libi filium, vocabisque nomen ejus Isaacum*³⁰, statuamque sedus meum cum Isaaco, quem tibi Sarra circa hoc ipsum tempus paries altero anno. O quam accurate hæc verba vigilanterque prolata fuerunt ! En, inquit, Sarra uxor tua. Atqui Sarra eatenus sterilis fuerat, ita ut oporteret Agarem potius appellari uxorem ejus, quæ jam Ismaelem pepererat. Sed enim carnis filii, non sunt Abrahami filii : neque caro simpliciter est Abrahami uxor. En, inquit, Sarra uxor tua. Si Sarra uxor tua est, non est tua uxor Agar. Praecclare item dictum : *paries libi, pro similem tibi.* Vocabisque nomen ejus Isaacum : ergo divino nutu nomen pueri impositum. Statuamque sedus meum cum ipso. Hoc est familiaritatis cum Deo signum. Addidit etiam se futurum illi Deum, ejusque post ipsum semini. Quippe separatis nec dignis habitis Dei sædere, et illa ejus cuin Isaaco familiaritate ac cultu, Ismaeliticis. Addidit enim : de Ismaele autem. Quid est hoc ? nun hæc alterius viri semen est, et non potius famuli tui Abrahami ?

¶ 92. « De Ismaele autem. » Alterius hoc proposi-

28 Isa. lx, 7. 29 Gen. xxv, 13. 30 Gen. xvii, 17, sq.

A τὸ τῆς βασιλείας χρόνομα μεταθεῖναι ἐπὶ τὴν χάριν - οὐ μεχρὸν γάρ τοῦτο ἀποδεῖξεως ἐνέχυρον, τὸν κληρονόμον τῶν τοῦ Πατρὸς κτισμάτων τὸν Υἱόν. Εἰ δὲ μεχρὰ αὐτῷ οὐν ταῦτα φαίνεται, ἀπείθειαν καὶ βαρύτερικήν σὺν θρασύτητι ἀμάθειαν νοσοῦντι, τότε καὶ μὴ βουλόμενος μεγάλη ταῦτα ἀνομολόγησειν. Βέτε καὶ τὸ δῆμα τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱὸν διὰ Ἡρακλου τοῦ προφήτου προλελεγμένον, πληρούμενον δίκεται. « Ότι καὶ χριστὸς Ναζεώθ ἡξουσία σοι. ὡς νῦν δηλαδή οὐκ ἀνεχομένων αὐτῷ ὑπελέγει. εἰ γε Ναζεώθ πρωτότοκος Ἰσραὴλ ἔρμηνεται. Εἰ μὲν γάρ μηδὲν πώποτε ἤδειν εἰς πέρας τῶν Ἡρακλου δημάτων, οὐδὲ τοῦτο ἐλεύσεται. εἰ δὲ τὰ λοιπά, καὶ τοῦτο. καὶ τότε τὸ καθ' ἡμῶν αὐτῷ δυσφῆμούμενον πάραλογως, εὐλόγως κατ' αὐτοῦ ἀπακούσεται, διτι οὐχ δῆγετε διθέτειν λαδὸν τὸν πλανώμενον.

ΚΕ. « Απόδειξε διτι οὐκηλοτριώμενος καὶ ξένος τῆς τοῦ Θεοῦ διαθήκης δι Ισμαηλίτης λαδός, κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ μαρτυρίαν καὶ διτι οὐκ λέγουσιν δι οὐρανοῦ ελληνέσται βίκτορ, τοῦ στρατηγούντος αὐτοῖς ἐστι δαίμονος καὶ διαβόλου.

¶ 93. Τοῦ Θεοῦ τὸν τῆς περιτομῆς τὸν Ἀβραὰμ μυσοῦντος νόμον, καὶ παλᾶ αὐτῷ ἐκ τῆς ἐλευθέρας Σάρρας τὸν Ἰσαάκ ὑπιτχνουμένου, εἰς θινύματός τε καὶ ἐκπλήξεως λόγον ἐδοκεῖ τῷ Ἀβραὰμ ἡ ἐν τῇ ἀκατοτατείᾳ τῆς αὐτοῦ ζωῆς, καὶ τῇ ἐνενηκονταετίᾳ τῆς Σάρρας, παθούσα, ὡς καὶ γελάσαι αὐτὸν ἐκ τῆς περιχαρείας. πρὸ δὲ τοῦ ἐν ἐπαγγελίαις κειμένου Ἰσαάκ, περὶ τοῦ ἐν χερσὶ τέως παθεστῶτος Ισμαὴλ αἰτήσαι καὶ οὗτις φάναι. Ισμαὴλ οὐτος ζῆτω ἐπαρτίον σου. Εἶπε δὲ ο Θεός πρὸς Ἀβραὰμ. Ναὶ, ίδοι Σάρρα η γυνή σου τέξεται σοι υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ δοματόν αὐτοῦ Ἰσαάκ. καὶ σήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς Ἰσαάκ, δι τέξεται σοι Σάρρα εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον, ἐν τῷ ἐνισετῷ τῷ ἐτέρῳ. ὡς λίαν δὲ καὶ αὐτὰ τὰ θεῖα ρητὰ ἀκριβεῖας ἀπόσης ὑπερβολὴν παρελαύνει ! Ιδού, φησι, Σάρρα η γυνή σου. καλτοι ἀπαίξ τέως ἐτύγχανεν τὴν Σάρρα. ίδει δὲ μᾶλλον τὴν Ἀγαρ αὐτοῦ καλεῖσθαι γυναῖκα τεξαμένην αὐτῷ τὸν Ισμαὴλ. ἀλλ' οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρχὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ. οὐδὲ τὴν Σάρρα η γυνή σου. εἰ η Σάρρα γυνή σου, οὐ γυνή σου η Ἀγαρ. Καλῶς δὲ καὶ τέξεται σοι, ἀντὶ τοῦ, δημοιόν σοι. καὶ καλέσεις τὸ δοματόν αὐτοῦ Ἰσαάκ. οὐδέκλητος δρα δ παῖς. καὶ σήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτὸν. τοῦτο τῆς εἰς Θεον οἰκειώσεως σημεῖον. ἐπῆγαγε γάρ εἶναι αὐτοῦ Θεός, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν. ὡς ἀντιδιηρημένων καὶ μὴ καταξιουμένων τῆς πρὸς αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ διαθήκης, οἰκειώσεως τε καὶ λατρείας τῶν Ισμαηλιτῶν. ἐπῆγαγε γάρ, εἰ περὶ δὲ Ισμαὴλ. τι τοῦτο; ἐτέρου οὐτός ἐστιν ἀνδρὸς σπέρμα, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ σοῦ θερέποντος Ἀβραὰμ;

¶ 94. « Περὶ δὲ Ισμαὴλ. » ἀλλιγούσεως ἀρχὴ

ειηρημένη τῆς κατὰ τὴν πρώτην ἀκολουθίαν συν-
εχεῖας· ἡ δὲ ἀκολουθία τὴν ἐκ τῆς διαθήκης οἰκειό-
τητα ἀπέσωσεν ἀν., εἰ μή διεκόπη ἔτέρα ἀρχή· τί δὲ
φήσις ὅλως περὶ Ἰσμαήλ; « Περὶ δὲ Ἰσμαήλ, φησιν,
ἴδοι εὐλόγηκα αὐτὸν, καὶ αὐξανῶ αὐτὸν σφόδρα
σφόδρα. » Ἀλλὰ ταύτην τὴν εὐλογίαν, καὶ τὰ πετεινά
τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης εὐλόγη-
σας· οὐπω δὲ αὕτη ίδιας ἀνθρώπων ἄξια ἡ εὐλογία·
« Δώδεκα Ἐθνη γεννήσεις· » καὶ τὸ τοῦτο, δεῖται τῆς
Θείας εὐμενείας ἀλλότριος τυγχάνει; Ὅστε οὐδὲ ἀν
τὴν εἰς πλῆθος αὗξησιν ἔσχεν, εἰ μή Ἀβραὰμ ἦτή-
σατο· « Ἰδοὺ γάρ, φησιν, ἐπήκουσά σου· » δὲλλως τε
τοῦ Χάμ πολὺ ἐλάττων καθέστηκεν Ἰσμαήλ. Τι δὲ
εἰς μάτην καὶ τὸ πλῆθος, δεῖται ἀγρηστον ἥ; εἰκότως
γάρ ἀν ἀκούῃ παρὰ τοῦ Ἡσαΐου· « Ἔγεννήθητε μοι
εἰς πλησμονήν. » Ως τῆς τοῦ Θεοῦ προγνώσεως! δεῖται
καὶ τοῦ Ἀβραὰμ Θεὸν λιτανεύοντος ὑπὲρ τοῦ Ἰσμαήλ,
τὴν εἰς πλῆθος αὗξησιν καὶ μόνον κερδίζεται· τῆς δὲ
διαθήκης τοῦ Θεοῦ ἔνος καὶ ἀλλότριος ὑπ' αὐτοῦ
τοῦ Θεοῦ ἀποδιαστέλλεται, ως Ἰσαὰκ μόνον ὕντος
ἄξιου ταύτην κληρονομεῖν, διὰ τὸν εἶναι αὐτοῦ μέλλοντα
προέρχεσθαι εὐλογημένον Χριστὸν καὶ Θεόν. Καὶ
τοῦτο δὲ θαυμάσαι ἔστιν δεῖ περὶ μὲν πάντων τῶν
Ἐθνῶν εἰρηται τῇ προφητείᾳ, ως Μηησθῆσονται
καὶ ἐπιστραφῆσονται πρὸς Κύριον πάντα τὰ πέ-
ρατα τῆς γῆς. Τούτους δὲ ἀμετόχους τῆς αὐτοῦ δια-
θήκης αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔκρινεν, πάντως διὰ τὸ τὸν
ἀντικείμενον λεγόμενον δαίμονα θεραπεύειν.

ἴγ. Εἰ οὖν αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀμεθέκτους αὐτοὺς τῆς
αὐτοῦ διαθήκης ἐποίησε, καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ
μέχρι καὶ νῦν μή καταδέχεσθαι αὐτοὺς τῇ Ισαγγελίᾳ
τῆς Θείας Γραφῆς μαθητεύεται· πόθεν δὲ καμηλώδης
γότης ἔκεινος τὴν τρίτην διαθήκην ἔκδιψεν, ἀναιδῶς
τοῦ Θεοῦ καταψευσάμενος οὐρανόθεν λήρους καὶ μύ-
θους καὶ ἀσωτείας καὶ φλυαρίας ἀγνωσίας τε πάσης
καὶ ἀμαθείας μεμριστωμένα δέχεται ἀλαζονεύδη-
νος; δεῖται ἀλέγη Μαρίαν τὴν Μωϋσέως ἀδελφήν τὸν
Χριστὸν γεννῆσαι (96), ἀρά ὑπολέπειται ἀφροσύνης
ὑπερβολῆ, καὶ ἀγνωσίας ὑπεροχῆς. ἦν αὐτὸς καθ'
ταυτοῦ δι ματινόμενος οὗτος οὐ κατέχετο; πότον γάρ
ἀν αὐτὸν οἰεσθε καταγελάσθαι ἵκε τούτου παρὰ τῶν
Ἰουδαίων, παρὰ τῶν Σαμαρειτῶν, παρὰ πάντων
ἀπλῶς τῶν μετιόντων τὴν Παλαιὰν ἥ καὶ τὴν Καινὴν
Διαθήκην; Πόθεν οὖν, φησιν, ἐθάρρησεν αὐτὴν οὐ-
ραϊαν καλέσαι βίβλον; « Εκ τοῦ ἐμπνευσθῆναι αὐτὸν
παρὰ τοῦ εἰρηκτοῦ· Θήσω τὸν θρόνον μου ἐπὶ
τῷ τρεπελῷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔσομαι δύμοιος τῷ
Ὑψίστῳ, τοῦ δόντος καὶ λεγομένου πατρὸς τοῦ ψεύ-
δους. Τις γάρ ἀν δλῶς ἐντυχὼν τῇ θείᾳ Γραφῇ οὐκ
ἐκπλαγήσεται τῷ μεγέθει τοῦ ψεύδους, δεῖται ἀλέγη
Χριστὸν ἐκ Μαρίας τῆς ἀδελφῆς Μωϋσέως γεγεννῆ-
σθαι; » Ως τοῦ μακροῦ γήρως τῆς Παρθένου! δισχειλίων
γάρ πως σχεδὸν ἐτῶν περιόδους παρελτλύθει μέχρι
Χριστοῦ γεννήσεως, ἀφ' οὗ Μαρία τὰ κύμβαλα ἀν-

A tionis initium est, a superioris contextus conti-
nuatione distinctum. Contextus autem, fœderis
vinculum utique conservasset, nisi alterum initium
sejunctum fuisset. Sed quid demum de Ismaelis
aīs? « Quod attinet ad Ismaelem, inquit, ecce et huic
benedixi, augeboque illum quam maxime. » Cætero-
quin hujusmodi benedictione volueribus quoque
cœli et maris piscibus benedixisti; neque hæc
hominibus satis digna benedictio est. « Duodecim
populos gignet. » Sed quid hoc demum est, si di-
vina benevolentia alienus erit? Iino ne multitudinis
quidem incrementum habuisset, nisi Abrahamus
pro illo orasset. « Ecce enim, inquit Deus, exaudi-
te. » Cæteroqui Chamō multo minor fuit Ismael.
Cui bono autem multitudo, si quidem haud com-
moda evadet? Merito enim audies ab Isaia:
« Geniti mihi es sis ad nauseam »²¹. « O Dei præscien-
tiam! Abrahamus Deum pro Ismaele orans, nihil
aliud impetrat quam populi incrementum: a fœ-
dere autem Dei alienus et extraneus, ipso Dei ore hic
constituitur, ceu si solus Isaac dignus esset id
possidere, propter oritum ex ipso benedictum
Christum ac Deum. Atque hoc mirabile est, quod
de cæteris cunctis gentibus dictum est a prophetia,
fore ut reminiscantur et convertantur ad Dominum
universi fratres terræ »²². Ismaelitas autem haud fore
participes fœderis, ipse Deus judicavit, ideo
prorsus quia adversarium ejus dæmonem colunt.

C 93. Si ergo ipse Deus fœdere suo Ismaelitas
exclusit, idque inde constat, quia usque ad hanc
diem noluerunt a divinæ Scripturæ angelica do-
ctrina erudiri; undenam camelarius deceptor ille
tertium fœdus impudenter detulit, calumniam Deo
faciens jactanter dicendo, se de cœlo nugas suas
et fabulas et ineptias inscitia insipientiaque plenas
accipere? Qui ait: Mariam Moysis sororem Chri-
stum peperisse, an summam aliquam stultiliam
exquisitatemque inscitiam omisit, quam insanus hic
in caput proprium non effuderit? Quantopere hunc
a Judæis ob id irrideri putatis, et a Samaritanis,
alique ab omnibus quotquot Vetus Novumque Testa-
mentum neverunt? Quomodo igitur ausus est, dicit
aliquis, librum illum appellare cœlestem? Nempe
quia inspiratus fuit ab eo qui dixit: Ponām thro-
num tuum in nubibus cœli, similis ero Altissimo »²³,
ab eo, inquam, qui est et dicitur mendacii pater.
Quis enim divinæ Scripturæ peritus, non stupebit
mendacii immanitatem, cum ait Mohamedes Chri-
stum ex Maria Moysis sorore natum? o longævam
virginis senectutem! etenim bis mille ferme annou-
rum revolutiones intercesserunt usque ad Christi
nativitatem, ex quo Maria cymbalum pulsavit »²⁴.
Præclare hinc sane demonstrabitur ex Davide Jes-
sæ filio propagatus Christus! Hæcce in divina

²¹ Isa. i, 14. ²² Psal. xxi, 28. ²³ Isa. xiv, 14. ²⁴ Exod. xv, 20.

(96) Hac de re diximus iam col. 708, adn. 19, et col. 727, adn. 69; quanquam paulo latius facit illud
temporis spatium Nicetas. Videsis Eusebii chronicon.

Scriptura est ? hic cœlestis liber ? O inseitiam ! Α εκρούσατο. Σφόδρα δὲ καὶ Δαβίδ υἱὸς τοῦ Ἰεσοῦ, οὐ infelictum barbarorum dementiam ! ἐκ τούτου δὲ δοκιμαστής καταγόμενος ἀποδείχνυται· τοῦτο θεῖα Γραφή ; τοῦτο οὐράνιον βιβλίον ; ὃ ἀπὸ τῆς ἀλογίας ! ὃ ἀπὸ τῆς ἀνοίας τῶν ἀθλίων βαρύρων !

94. Igitur tum quia a divinæ Scripturæ mente alienus prorsus et extraneus est hie maledictus ipsorum liber ; tum quia Deus ipse indignos illos fœdere suo judicavit ; satis cognoscere possumus, camelinum hunc librum habere auctorem dæmonem qui de cœlo excidit. Quippe quidquid Deo abalienatur, in contrariam dæmonis partem migrat. Nam si Dei esse Isaacum, veri, inquam, Dei, indicium manifestum est, quod constituerit cum ipso fœdus ; et Statuam, inquit, fœdus meum cum ipso, ut sim ejus Deus, ne non semini ejus post ipsum ; indicium vicissim est non esse Ismaelitarum Deum peculiarem, quamquam ratione creationis sit ; hoc, inquam, reū ejus indicium est, quod statuere cum illis fœdus Deus noluerit. Diabolus itaque est illorum deus, qui Deum simulat : quamquam metuentes ne tali scopo suo excidat, dolose nomen proprium retinet, quod apud omnes homines infame est, verique potius Dei appellationem præ se fert. Est enim hoc consuetum improbi hujus artificium. Si ergo deum suum habere Abrahāmi Deum cipiunt hī barbari, impium illum fraudulentumque librum, eūisque pravum auctorem, stultum hominem, ejurent, unique assentiantur divinæ Scripturæ, atque ejus norma regantur. Aut si volunt librum suum huic anteponere, et adversarium Dei Abrahāmi adorare ; pudore suffundantur, quia nomine tenus Deo Abrahāmi gloriantur ; et res atque Scripturas inconciliabiles frustra proferre convincantur. Namque a demente nihil differt, is qui dicit Pharaonem et Augustum eadem ætate regnasse. Hoc enim necessario consequitur, si Moysis soror Christum peperit : ita ut Christus his mille annos natus, tali cum senio ante Pilatum apparuerit ; et Maria totidem aut etiam plures vixerit annos.

XXVI. *Quod nulla sit utilitas Agarenis se circumcidentibus, ideoque pulantibus deum suum habere Abrahāmi Deum ; ut hinc demonstrent vere ipsorum Deum, esse Deum Abrahāmi.*

Herilium præceptorum alia ad utilitatem subditorum redundant, si observentur ; alia hero prosunt ; alia utrisque. Similiter et inobedientiae, aliæ subditis, aliæ dominis, aliæ utrisque detrimentum asserunt. Cunctis vero exploratum est, quod si quis præceptum aliquod domini violaverit, seque suinet dominum constituerit, adhuc tamen spem retinet ad pristinam benevolentiam dominum suum flectendi. Verum tamen si alium omnino dominum sibi asciverit, intolerabilem sibi domini sui iram provocat, etiamsi sorte cuncta illius mandata diligenter peregerit. Neque tantopere servus ille proprium se domini illius demonstrat, placita ejusdem exsequendo, quantopere alienum sc ab illo declarat, alium sibi dominum

B **κδ.** Τοιγαροῦν ἀπὸ τε τῆς θατὰ Γραφὴν διανολας ξένης καὶ ἄλλοτριας τυγχανούστης τῆς ἐπαράτου αὐτῶν βιβλου πρὸς τὴν θεῖαν Γραφὴν, ἀπὸ τε τοῦ τὸν Θεὸν τῆς αὐτοῦ διαθῆκης ἀναξίους αὐτοὺς χρῖναι, συγιδεῖν έστιν δτ; τοῦ οὐρανόθεν πεσόντος έστι δαμονος τῇ καμηλόθυτος ἔκεινη βιβλίος πᾶν γάρ τὸ ἀπηλλοτριωμένον Θεοῦ, εἰς τὴν ἐναντίαν καὶ δαιμονιώδη περισταται μοίραν εἰ γάρ τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸν Ἰσαάκ, τοῦ δυτικᾶς δὲ Θεοῦ σημεῖον ἐμφανὲς, τὸ στῆσαι αὐτὸν πρὸς αὐτῷ τὴν αὐτοῦ διαθῆκην (ἰΣτήσω γάρ, φησί, τὴν διαθῆκην μου πρὸς αὐτὸν, εἶναι αὐτοῦ Θεὸς καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτὸν), σημεῖον τοῦ μή εἶναι Θεὸν τῶν Ἰσμαηλιτῶν κατ' οἰκεῖωσιν, εἰ καὶ τῷ δημιουργικῷ λόγῳ ἔνεστι, τὸ μή ἡξιῶσθαι στῆσαι πρὸς αὐτοὺς τὴν τοῦ Θεοῦ διαθῆκην. Ο διάβολος ἄρα θεῖς αὐτῶν, δ τοῦ Θεοῦ καταψευδομένος εἰ καὶ φόβῳ τοῦ ἐκπεσείσθαις τοῦ τοιούτου σκοποῦ τὸ ἔχοτον διλεπῶς ἀποτικόσας δυνατα, διὰ τὸ ἥδη διαθεβλῆσθαι παρὰ πάντων ἀνθρώπων τὴν τοῦ δυτικοῦ Θεοῦ προστηγορίαν προβάλλεται· σύνηθες δὲ τῷ πονηρῷ τούτῳ τῇ τοιαύτῃ μεθοδίᾳ. Εἰ οὖν θεὸν έσωτῶν ἔχειν τὸν τοῦ Ἀβραὰμ Θεὸν οἱ βάρβαροι γλυχόμενοι, τὴν ἀθέμιτον ἔκεινην καὶ ἀπατηλὴν βιβλίον, καὶ τὸν ταύτην σκαιογραφήσαντα μάταιον ἀνθρωπὸν ἔξαρνείσθωσαν, καὶ στοιχείωσαν μόνη τῇ θεῖᾳ Γραφῇ, καὶ ὑπὸ αὐτῆς ποδηγείσθωσαν. Η ἔκεινην ταύτης προορίνατες, τὸν ἀντικείμενον τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἀβραὰμ προσκυνοῦντες, ἐγκαλυπτέσθωσαν, ὡς ψιλῷ τῷ τοῦ Ἀβραὰμ δυδματι μόνον καλλιπιζόμενοι καὶ ἀκατάληλα τοῖς πράγμασι καὶ γράμμασι κενοφωνοῦντες, ἔξελεγχέσθωσαν· μαίνομένου γάρ οὔδεν διενήνοχεν δ λέγων τὸν Φαραὼ καὶ Αἴγυστον κατὰ ταυτὸν συμβασιλεύειν χρόνον. Τοῦτο γάρ ἔπεσθαις ἀνάγκη τῆς ἀδελφῆς Μωϋσέως Χριστὸν κυρίσσης· Η Χριστὸν μετὰ δοσχιλίων ἐτῶν περιόδους γέροντα διεβήναι τῷ Πιλάτῳ· Η τὴν Μαρίαν τοσαῦτα περιβιῶναι ή τὰ πλείονα ἔτη.

ΚΓ'. "Οτι οὐδεμία δημοσίες τοῖς Ἀγαρητοῖς περιτεμνόμενοις, καὶ διὰ τοῦτο ολομέροις ἔσωτῷ θεὸρ ἔχειρ τὸν τοῦ Ἀβραὰμ Θεὸν, πρὸς τὸ δεῖξαι δτι ἀληθῶς αὐτῶν δ θεὸς τοῦ Ἀβραὰμ.

κε'. Τῶν δεσποτικῶν προσταγμάτων τὰ μὲν εἰς τοὺς ὑπηρέδους φέρει τὸ χέρδος δτ' ἀν φυλάττηται, τὰ δὲ εἰς τὸν δεσπότην, τὰ δὲ ἐπ' ἀμφοῖν· ὥσπερ δὴ καὶ ἀποκρουόμενα, τὰ μὲν εἰς τοὺς ὑπηρέδους, τὰ δὲ εἰς τοὺς δεσπότας, τὰ δὲ καὶ εἰς ἀμφότερους τὴν ζημίαν ἐπάγει. Πάντες οὖν τοῦτο έσασιν, δτι καν δοκίαν τις, ἀν εἰη ἡθετηκώς τοῦ δεσπότου ἐντολὴν, αὐτὸν δὲ ἔσωτῷ ἐπιγράφοιτο κύριον, έχει αὖθις ἐλπία εἰς τὴν πρώτην εννοιαν ἐπιεπάσσασθαι τὸν δεσπότην· ἔτερον δὲ ἔσωτῷ κύριον ἐπιγραφόμενος, ἀνύποιστον τὴν δργὴν καθ' ἔσωτῷ τὴν τοῦ δεσπότου ἐφέλκεται, καν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ σπουδαίως ἐπιτελῇ· καὶ οὐ τοσοῦτον δ οἰκέτης ἔκεινας γνώριμόν τε ἔσωτῷ καθίστησι τοῦ ἔσωτῷ δεσπότου δοῦλον εἶναι, ἐκ

οὐ τὰ ἔκεινου ἀρεστὰ ἐπιτελεῖν, ὅσον ἀλλότριος ἀναφαίνεται, ἐκ τοῦ ἔτερον ἕαυτοῦ εἰσπαιεῖσθαι δεσπότην. Ποίον γάρ σημεῖον οἰκέτης ἱατροῦ ἐπάγεται, τοῦ εἶναι αὐτὸν χύριον νῦν τὸν ἱατρόν; δι' ἀν τὰ μὲν τῆς τέχνης καλῶς γινώσκει καὶ πράττει ὡς ἕαυτοῦ βούλεται δεσπότης, ἔτερον δὲ δεσπότου δοῦλον ἕαυτὸν ὑπογράφει; οὐδὲν γάρ εἰσιν ἔτερον αἱ λοιπαὶ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἡ αὐτῶν ἱατρεῖα καὶ ὥφελεια· ἡ δὲ εἰς Θεὸν πίστις, εἰς αὐτὸν τὴν δόξαν ἀποκομίζει, βεβαιούντων ἡμῶν δὲ θεᾶς ἀληθῆς ἐστι, καὶ διὰ τὴν δεσποτικὴν σχέσιν ἀδιάσπαστος συντηρεῖται. "Ωσπερ οὖν καὶ αἱ ἀθετήσεις τῶν λοιπῶν ἐντολῶν, ἡμῶν μὲν αὐτῶν γίνονται δλεθρος, ἡ δὲ τῆς αὐτοῦ δεσποτείας παραγραφὴ αὐτὸν ὑβρίζει τὸν Κύριον· πότε οὖν σφοδροτέρως καθ' ἡμῶν δργισθήσεται; ἀθετούμενος, οἷμαί, δ πάντες ἴσται. Τοῦτον οὖν τὸν ἔργον ἐπὶ τε Ἀβραὰμ καὶ Μωάμετ περὶ Θεοῦ γυμνάσουμεν. Εἶπεν δὲ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ· «Περιτεμεῖσθε τὴν ἀχρονιστιαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν»· ποιεῖ τοῦτο καὶ Μωάμετ. Εἶπεν δὲ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ· «Οὐ λατρεύσεις Θεῷ ἐπέριψ, πλὴν Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου»· τοῦτο ποιῆσαι Μωάμετ οὐκ ἀνέχεται· προσκυνεῖ γάρ τῷ Χουσάρ εἰδώλῳ δυτὶ ἀρχαιοτάτῳ περὶ τὴν Ἐθριδον Ἑρημον, καὶ τῷ Μάκυρ, διπέρ φασὶν εἰς τύπον τῆς Ἀφροδίτης διαγεγράφθαι (97). Οὐ δύναται οὖν Θεὸν ἕαυτοῦ ἔχειν δὲ Μωάμετ τὸν Θεὸν Ἀβραὰμ, εἰ καὶ σύμβολον ἐντολῆς αὐτοῦ τὴν περιτομὴν ἐπάγεται, διὰ τὸ εἰς ἔτερον ἕαυτὸν μεθιστάναι Θεὸν· αὐτὸς γάρ ἐιρήκει· «Πλὴν Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου»· ἡ γάρ ἀπλῶς περιτομὴ, σαρκὸς μόνη ἐστὶν ἀφαίρεσις τοῦ περιτεμομένου, ἀλλ' οὐκ ἀπόδειξις τῆς κατὰ τὴν δουλείαν καὶ δεσποτείαν σχέσεως· ὥσπερ οὐδὲ τὸ κεχρῆσθαι τὸν ἐκ τοῦ ἱατροῦ δραπετεύοντα οἰκέτην τὰ τῆς ἱατρικῆς, εἰς ἔτερον ἀνακεχωρηκότα δεσπότην, τοῦ εἶναι αὐτὸν τὸν ἱατρὸν οἰκέτην ἀπόδειξις ήν· μάτην δρα Θεὸν αὐτῶν Ἀγαρῆνοι λέγουσι τὸν Θεὸν τοῦ Ἀβραὰμ· ἐφάνησαν γάρ φευδόμενοι. Εἰ γάρ καὶ ἡν αὐτῶν πότε Θεὸς, ἀλλὰ νῦν μετὰ τοῦ Χουσάρ καὶ τοῦ Μωάμετ, οὐκ ἐστιν αὐτῶν θεός.

KZ'. Αἰλιο εἰς τὸ αὐτό.

ἴει'. Πᾶν τὸ δν ἀληθῶς, ἐξ ὄντος δια καὶ πράγματος γνωρίζεται· εἰ δὲ διαιροῖτο εἰς δύο, εἰς τε ὄνομα μόνον, καὶ πρᾶγμα μόνον, πλανῆ. "Ονομα δὲ μόνον καλῶ τὸ Ἑρημον τοῦ οἰκείου ἀληθῶς πράγματος· πρᾶγμα δὲ μόνον τὸ Ἑρημον τοῦ οἰκείου ἀληθῶς ὄντος, ἀλλ' οὐκ ἀνώνυμον· ἐξ ἀμφοῖν μὲν οὖν γνῶσις ἀληθῆς συνίσταται, ἐκ δὲ θατέρου ἀπάτη· καὶ τοῦτο ἐστι· τὸ ποιῶν δμονοεῖν τε καὶ ἀλλοτρίως ἔχειν περὶ τι πρὸς ἕαυτοὺς τοὺς ἀνθρώπους· διττὴ δὲ τοῦ μόνου ὄντος ἡ ἀπάτη, ὅτι δὲ μηδὲν μηδαμῆ σημαίνῃ, καὶ διὰ τὸ οἰκείου ἀφαιρεθὲν πράγματος προσκέοιτο τῷ ἀπεοικότι· τὸ δὲ σημαίνον διάφορον ἀληθῆ, οἰκείον δὲ ἐκάστου καὶ διοῦ καλοῖτο ὄνομα· πρᾶγμα δὲ ἀληθές ἔστι καὶ ὄνομάζεται, τὸ τῶν οἰκείων τῆς οὔσιας ἀνενδεῶς καὶ ἀπερίττως σῶζον λόγον· ὄνομα δὲ ἀληθές, διπέρ δὲ τοῦ πράγματος λόγος σημαίνειν βούλεται. Οὖτε οὖν τὸ πρᾶγμα ὡς πρᾶγμα πλανῆ· οὗτε τὸ ὄνομα, ὡς ὄνομα οἰκείου πράγματος,

A asciscendo. Quodnam enim medici famulus indicium exhibet, suum esse dominum qui nunc medetur; si artem quidem bene noscat exerceatque, prout sui domini voluntas est, nihil tamen minus alterius se domini servum faciat? Nam reliqua Dei mandata nihil aliud sunt, quam hominum medela et utilitas: fides in Deum tamen, ad hujus gloriam redundat, affirmantibus nobis, Deum revera esse, et relationem cum Domino a nobis in columem conservari. Similiter reliquorum praceptorum violationes nobis quidem exitiales sunt, sed divini dominii negotio ipsi dominino contumeliam facit. Quandonam itaque gravius nobis irascetur Deus? Nempe cum is a nobis negabilur, ut omnes sciunt. Hanc nunc de Deo doctrinam circa Abramum ac Mohamedem pertractemus. Dixit Deus Abram: «Circumcidite præputium carnis vestræ:» hoc facit etiam Mohamedes. Dixit Deus Abram: «Non adorabis Deum præter Dominum tuum:» hoc agere Mohamedes non patitur; adorat enim idolum Chubar antiquissimum in deserto Ethribo; itemque Macach, quoil ad Veneris figuram elaboratum aiunt. Nequit itaque Deum suum habere Mohamedes Abrahāni Deum, etiamsi symbolum mandati ejus circumcisionem gerit, quandoquidem ad alium se Deum transtulit. Ille autem jusserset: «Nullum præter Dominum Deum tuum coles.» Nam simplex circumcision, carnis quidem est ablato ejus qui circumciditur, non tamen demonstratio inter servitatem et dominatum relationis: sicut etiam, non ideo quia servus fugitus domini sui medici artem exercet, cum ad alium confugerit dominum, non ideo, inquam, demonstrat se medici esse famulum. Temere itaque Agarei deum suum dicunt Abrahāni Deum. Nam etiamsi olim forte fuerit, nunc certe cum Chubare et Mohamede, deus ipsorum non est.

B C

XXVII. De eodem argomento.

96. Omne quod vere exsistit, ex nomine simul et ex re cognoscitur. Si autem in duo dividatur, nempe in nomen solum remque solam, decipit. Nomen solum autem appello, quod propria vere recaret: viciisque solam rem, quæ suo vero nomine caret, sed tamen ipso est anonymous. Ex ambobus vera cognitione concilitur; ex alterutro autem error. Atque hoc est, quod consentire vel dissentire inter se homines de aliqua re facit. Duplex porro est solidus nominis deceptio: quando videlicet nihil omnino significat, et quando a propria re abstractum, alienæ addicitur. Quod plurim vera significat, proprium uniuscujusque simulque dicitur nomen. Res autem et vera est ei dicitur, quæ sine defectu et sine redundantia proprietatum substantiae rationem servat. Verum denique nomen est, quod rei ratio significare vult. Neque res, qualenus res est, decipit: neque nomen, qualenus nomen est propriæ rei, in errorem

(97) Recolite quæ annolavimus col. 720, p. 47, cum Relando hanc idolatriam negante.

inducit : sed ut alterius rei in altera re nomen, atque ut alterius nominis in altero nomine res, id demum in errorem trahit.

97. His ita se habentibus, facile est barbarum hunc coarguere populum, qui temere Dei Abramini appellatione sibi fucum facit : neque enim hic ab Agarenis reapse colitur, etiamsi particulares aliquas notas illius præ se ferunt et constentur, videlicet circumcisionem, et quod sint populus Dei Abramini jactantiam. Sicut enim haud satis est exhibenda hominis notitia, si quis dicat bipedem et mortalem, quamquam reapse bipes mortalisque est homo ; sed non continuo hæc hominem desinunt, quia non dicunt principaliter naturæ humanae propriamque notam ; ita cum isti dicunt deum se habero Deum Abramini, et carnem circumcidere, nequaquam ipsum illum proprie vereque Deum demonstrant ; quia symbola illa omittunt, quæ illum præcipue denotant. Nam cum gentis eorum dux contraria legi Dei Abramini imperat, nonne alteruna Deum sub illius nomine invehit ? Atque hanc deceptionem quanam nos ratione contingeredicimus, animadvertere. Dixit Abramini Deus filii ejus : Non adorabilis ullam idolorum iconem, neque illis cultum exhibebilis, nempe ceu Deo. Dixit Deus Agarenis, ut aiunt, per legatum suum : Adorate Chubarum, Dei instar, quod est idolum et Veneris simillacrum. Videamus jam quid commune sit Abramino cum Mohamede, et quid diversum. Videamus item, quænam potiora indicia sint, quibus Deus ab hominibus Deus esse denotatur : et quandonam videatur quidem, sed non sit : quando item potius ad iracundiam provocetur.

98. Ex iis præceptis quæ nobis tantum suffragantur, minor obscuriorque exsurgit indicativa nota Dei : imo nulla est interdum, cum ei non obeditur. Ex iis autem præceptis, quibus majestas ejus ostenditur, verior longeque major emicat ; sicut et vice versa. Suscepit Abramus circumcisionem, postquam Deum agnoverat et idola patris sui abjecerat. Quandonam ergo is Deo magis placuit ? Idolorumque negatione. an carnis circumcisione ? Patet, idlico potius abnegato cultu : nam non nisi ceu fidei signum suscepit præputii circumcisionem. Assert præstigiator legatus Agarenoru[m] circumcisionem, D sed simul idolatriam. Num ergo et hic tanquam Abramus Deo placuit, an iracundiam potius commovit ? An denique, ut videtur, utrumque præstilit ? Quod si forte utrumque, num Deo placuit se circumcidendo, an multo potius irritavit idola contendo ? Patet, quod potius irritavit : nam quorum observatio gravioris momenti est, eorumdem par violatio. Etenim rerum natura vel ex ipsis cognoscitur, vel ex earum circumstantiis. Et cognitio quidem ex circumstantiis, insirmior ; tunc vero et sincerior quæ ex ipsis rebus emergit. Per se ipsum quidem demonstrat aliquis servitutis et dominatus naturam, cum relatio immobilis retinetur. Haud per se ipsum autem, cum aliquid ad eam rei per-

A ἀπατᾷ· ἀλλ' ως δὲλλου πράγματος ἐν ἑτέρῳ πράγματι δνομα, καὶ ως δὲλλου ὀνδυστος ἐν ἑτέρῳ ὀνδυματι πράγμα τῇ ἀπάτῃ συμβαίνει.

ἴζη. Τούτων οὖτως ἔχοντων δόξιον ἐλέγξαι τὸ βάρβαρον τοῦτο φύλον, ως εἰς μάτην, τῇ τοῦ Θεοῦ Ἀβραὰμ κλήσει ἐαυτοὺς ἐξαπατῶσιν, οὐκ αὐτοῦ ἀληθῶς ὅπ' αὐτῶν λατρευομένου, καὶ εἰ μερικά τινα γνωρίσματα αὐτοῦ ἐπιφέρονται τε καὶ δμολογοῦσι, τὴν τε περιτομὴν καὶ τὸ λέγειν αὐτοὺς λαλν εἶναι τοῦ Θεοῦ Ἀβραὰμ. Ός γάρ οὐκ ἀρχεῖ τὴν τοῦ ἀνθρώπου γνῶσιν παραστῆσαι τὸ εἰπεῖν δίπουν θυητὸν, καίτοι δίπουν θυητὸν ἀληθῶς διαθρηπος· ἀλλ' οὐκ εὐθὺς τὸν ἀνθρώπον ταῦτα δηλοῖ, διὰ τὸ μὴ φάναι τὴν κυρίων παραστατικὴν τῆς ἀνθρώπου φύσεως διαφοράν· οὖτως οὐδὲ τὸ φάναι αὐτοὺς θεδν ἔχειν τοῦ Ἀβραὰμ τὸν Θεὴν, καὶ τὴν σάρκα περιτεμῆσθαι, θεδν αὐτὸν δείκνυσι τὸν κυρίων; καὶ ἀληθῶς, τῶν χαρακτηρίζειν δυναμένων συμβόλων παρεργασμένων ὅπ' αὐτῶν. "Οὐ" δην γάρ δι τοῦ ἔθνους αὐτῶν προαγωγὸς ἐναντία τῶν τοῦ Θεοῦ Ἀβραὰμ νόμων προστάσῃ, ἀρ' οὐχ ἕτερον θεδν εἰς τὸ ἔχειν εἰσάγει δνομα; καθ' δην τρόπον τὴν ἀπάτην λέγομεν συμβαίνειν· σκοπεῖτε γάρ ἐντεῦθεν· Εἰπεν δι θεδν τοῦ Ἀβραὰμ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ· Οὐ προσκυνήσετε πᾶν δμοιώμα, οὐδὲ μὴ λατρεύσητε αὐτοῖς, τοιτέστιν ως θεδν [ita cod.]. Εἰπεν δι θεδν Ἀγαρηνοῖς, ως φασι, διὰ τοῦ ἀποστόλου αὐτοῦ· Προσκυνεῖτε τῷ Χουνέρῳ ως θεῷ εἰδώλῳ δντι καὶ δμοιώματι τῆς Ἀφροδίτης. Εἰθωμεν οὖν εἰ κοινὸν ἔχει Ἀβραὰμ καὶ Μωάμετ, καὶ τὸ διενήνοχεν· εἰδωμεν δὲ καὶ ἐν τίσι μᾶλλον χαρακτηρίζεται δι θεδν, θεδν παρὰ ἀνθρώπων γνωριζόμενος· καὶ ἐν τίσι δοχεῖ μὲν, οὐκ ἔστι δέ· ἐν τίσι δὲ παροργίζεται μᾶλλον.

ἴη'. "Ἐν αἷς μὲν οὖν ἐντολαῖς μδνως αὐτοὶ κοσμούμεθα, ἐλάττων δὲ δηλωτις τοῦ θεοῦ καὶ ἀμυδρά· Εστιν δὲ δι τοῦ οὐδὲ ἐλάττων, ἡνίκα αὐτὸς ἀποχρούοιτο· ἐ οἵς δὲ δι αὐτοῦ δδέξα συνισταται, ἀληθῆς καὶ μείζων ὑπερβαλλόντως· ὥσπερ καὶ τὸ ἀνάπταλιν· ἐλαβεν Ἀβραὰμ περιτομὴν προεπιγνούς τὸν θεδν, καὶ ἀπηρνήσατο τὰ εἰδῶλα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Πότε οὖν μᾶλλον θεῷ εὐηρέστησεν, ἐν τῇ ἀπαρνήσει τῶν εἰδώλων, δη ἐν τῇ περιτομῇ τῆς σαρκός; Πρόδηλον δτι ἐν τῇ ἀπαρνήσει τῆς εἰδωλολατρείας· σημεῖον γάρ ἐλαβεν τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀχροινοστίᾳ τὴν περιτομήν. Εἰσάγει καὶ δι γόης δι ἀπόστολος τῶν Ἀγαρηνῶν περιτομὴν· ἀλλὰ καὶ εἰδωλολατρείαν. ἀρ' οὖν καὶ αὐτὸς ως Ἀβραὰμ θεῷ εὐηρέστησεν; δη μᾶλλον παρώργισεν; δη ως δοχεῖ, τὰ ἀμφότερα; ἀλλ' εἰ μὲν τὰ ἀμφότερα, ἀρα θεῷ εὐηρέστησε περιτέμνων, δη μᾶλλον πολλῷ πλέον παρώργισεν εἰδωλολατρῶν; Εὔδηλον δτι μᾶλλον παρώργισεν· ὃν γάρ δη κατόρθωσεις μείζων, τούτων πάντως καὶ δη κατόπτωσεις μείζων. Τῶν γάρ πραγμάτων δη φύσις ἐκ τῶν καθ' αὐτὰ δη ἐκ τῶν περὶ αὐτὰ δηλωτις, οὐ τοιεύτη· δη δὲ ἐκ τῶν καθ' αὐτὰ, ἀσφαλῆς τε καὶ διαιφευστος μᾶλλον. Καθ' αὐτὸς τῆς φύσιν δουλείας καὶ δεσποτείας τότε δηλοῖ, δη δη σχέσις ἀκίνητος συντηρήται· οὐ καθ' αὐτὸ δὲ, δη ἀν τὸν περὶ τὸ πράγμα τῶν εἰδωλολατρῶν, ἀλλ' οὐκ αὐ-

τὴν τὴν σχέσιν ἔχον. 'Η οὖν περιτομή περὶ τὴν σχέσιν τῆς δουλείας, ἀλλ' οὐ κατ' αὐτὴν τὴν σχέσιν· εἰ δὲ εἰδωλολατρεία, οὐ μόνον δτι οὐ τῶν καθ' αύτό τι τῆς θείας σχέσεως ἐστίν, ἡ τῶν περὶ αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτῆς στασιάζει τῆς σχέσεως διασπώσα αὐτὴν. 'Ἐντεῦθεν δηλοῦται εἰς θεού ἄγγὺς, 'Ἄβραὰμ ή Μωάγετ· πολος νόμος τὸν Θεὸν τοῦ 'Ἄβραὰμ εἰτάγει; ὁ λέγων, « Οὐ προσκυνήσεις θεῷ ἐτέρῳ, ἀλλ' ή Κυρίῳ τῷ Θεῷ; » ή δὲ προσκυνῶν τῷ Χουδῷ εἰδώλῳ δντις τῆς Ἀφροδίτης; Μή δή τῷ δύναμας τοῦ Θεοῦ 'Ἄβραὰμ σεμνυνθεντος, ἀπεναντίας τῷ Θεῷ 'Ἄβραὰμ φρονοῦντες ἀπατάσθωσαν, ὡς τὸν Θεὸν τοῦ 'Ἄβραὰμ οἰκεῖον καὶ εὑμενῆ ἔχοντος ἔχοντες· παρεδειγματίσθησαν γάρ δύναμα μόνον, τοῦ πράγματος χωρίς, ἐτέρῳ ἀπεοικθεὶς τεθειμένον φευδῶς σέβοντες· καὶ ἐκ τῶν περὶ τὸ πράγμα τὸ γνώριμον ἔχειν ἐξαπάτωμενοι· ἐκ δὲ τῶν καθ' αὐτὸ τὸ πράγμα τὴν ἀλλοτρίωσιν πάσχειν ἐξελεγχόμενοι· εἰ μή ἀρά ἡμεῖς φανῶμεν ἔκυτος βιάζομενοι ένα Θεὸν ἔχειν· δύο ἑκατένων δμολογούντων ἐναντιωτάτους θεούς, ἀληθῆ καὶ φευδῆ· ή τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, οὐδέτερον ἔχοντων.

KH. Ἀπέδειξις δτι οὐ τὸν δυτικὸν Αληθεύοντα Θεόν εἰσηγεῖται ὁ Μωάγετ· οὐδὲ αὐτῷ οἱ 'Αρυρηροὶ λατρεύοντες, ἀλλὰ τὸν ἀποστόλην δαίμονα σφετερισμένορ εἰς ἔκυτὸν τὴν θελτικήν προσηγορά.

Lθ'. Πάντων τῶν δυτικῶν διπεροχικῶν ἐξηρῆσθαι τὸ Θεῖον, εἰ καὶ τὸ ἄλλο τό γε ἀναλλοίωτον καὶ ἀτρεπτον χαρακτηρίζει σεφῶς, κατ' αὐτό τε τὸ εἶναι, καὶ τὸ διενοεῖσθαι, καὶ λέγειν, [καὶ] ποιεῖν· ὡς τὸ, 'Η θεούλη τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰώνα μένει· καὶ τὸ, 'Εἰς τὸν αἰώνα, Κύριε, οἱ λόγοι σου διαμένει· καὶ τὸ, Πάρτα τὰ δργα σου ἀληθεῖσι· θειοτέρως δηλονότι ή ἀνθρωπονοτέρως τούτων νοούμενων· ἐπιεικεστέον νῦν εἴ γε ταῦτα συντετρησθαι τῷ Θεῷ, οἱ καμηλώδης τοῦ πονηροῦ ἀπόστολος συγχωρεῖ, τὴν τρίτην καὶ νεωτέραν διαθήκην μυθολογούμενος.

P'. Τοῦ Θείου τοίνυν δμολογουμένου πάντη ἀύλου καὶ ἀσωμάτου, θεωρουμένου δὲ ἀναλόγως καὶ ἐκ τῶν οἰκαίων ἔργων, ἐπιγινωσκούμενου τε ἐκ τῶν θείων λόγων δτ' ἀν συμφωνῆ τοῖς ἔργοις τὰ δῆματα, ὅμοιούμενου τε ἐκ τῶν θεοπρεπῶν θελημάτων· δτ' ἀν παρ' αὐτοῦ ἐμφανίζωνται, ἔχομένων δηλαδὴ καὶ αὐτῶν τοῦ κατὰ τοὺς λόγους καὶ τὰ δργα σκοποῦ· δτ' ἀν εν τούτων ἀντιχειμένως εὑρεθῆ, ἔχον πρὸς τὰ λοιπὰ, τῆς πρὸς τὸ Θεῖον ἐκπεπτωκὸς ἀν ἐλέγχοιτο ἀσεβείας, ὁ ταύτης ἀντεχόμενος τῆς ἀπάτης· σκοπεύω δὲ οὖν τοῦτο ἐπὶ τοῦ 'Αραβος (98)· τὰ κατὰ τὸν Φαραὼ καὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, οὐκ οἶδ' δπως, ὡς δέ γε ἔγω τοιν δύναμαι, κατὰ τὸ, 'Ἐμπεσεῖσθαι τῷ Ιδίῳ ἀμφιελήστρῳ τοὺς ἀμαρτωλοὺς εἰρημένον, καὶ αὐτὸς ἀπεδέξατο· τὸν δὲ τοῦ τεμόντος τὸ πέλαγος νόμον, ὡς οὐδὲν ἀποπέμπεται, δηλονότι μετὰ τῶν λόγων, καὶ τὰ θελήματα ἐκποιούμενος· φανερὸν δτε χειροτόνητον τίνα ἔκυτὸν Θεὸν εἰποιεῖ-

A timens denotat, sed ipsam relationem non habens. Itaque circumcisio circa relationem est servitutis, sed non ipsa relatio est. At idolatria non solum per se habet divinam nullani relationem, sed illi adversatur seque inde avellit. Hinc elucet quis Deo sit proximus, Abrahamusne an Mohamedes: quæ lex Deum Abrahāmi exhibeat; num illa quæ ait: « Non adorabis Deum alium, nisi Dominum Deum tuum; » an bæc quæ adorare jubet Chubarem Veneris simulaclorum. Ne, quæso, nomine Dei Abrahāmi glorientur, dum contraria Deo Abrahāmi credunt, atque ita fallantur ceu si Abrahāmi Deum habeant sibi proprium et benevolū. Jactant enim nomen solum, absque re, et dissimili alteri id imponentes falso colunt. Nempe ex circumstantiis indicativam notam sumentes errant: sed ex re ipsa a vero cultu alieni coarguuntur. Nisi forte nos videtur coacti unum Deum habere, dum illi duos constentur contrarios apprime Deos, verum et falsum; vel quod magis veritati consonat, neutrum habent.

XXVIII. Demonstratio quod nequaquam verum Deum inducit Mohamedes, neque ipsum Agareni colunt; sed apostatam dæmonem, qui dictum appellationem usurparit.

99. Deum rebus cunctis existentibus summe præcellere, manifeste demonstrant immutabilitas ejus et inconvertibilitas; et quod per se sit, et deliberet, et dicat, et faciat. Veluti scriptum est: *Omnis immutabatur, tu autem idem ipse es*²⁸. Item: *Consilium Domini manet in æternum*²⁹. Item: *In æternum, Domine, permanet verbum tuum*³⁰. Item: *Cuncta opera tua vera*³¹; ita tamen ut hæc diviniore potius quam humaniore sensu cogitentur. Considerandum nunc, an hæc in Deo retineri concedat cameiatus diaboli legatus, qui tertium ac neotericum testamentum confinxit.

100. Cum plane in confessio sit Deum esse immateriale et incorporeum, speculum tamen per analogiam in ejus operibus, ex ejusque simul sermonibus agnatum, cum verba operibus consonant; celebratum insuper ab ejus magnificis voluntatibus, cum eæ ab ipso manifestantur, quæ pariter et verbo et opere scopum suum persequuntur; si quid horum contrarium cæteris comperiatur, is qui huic errori adhæreat, prorsus a recta Dei religione excidisse videbitur. Nunc id observemus in Arabe, de Pharaone marisque Rubro narrante; nescio cur, nisi forte ut ergo arbitror, dictum illud: *Cadent in reuictaculum suum peccatores*³², ipse quoque expertus est. Ejus autem, qui mare divisit, legem abicit: nimirum post sermones, voluntates quoque repudiens, aperte aliud Deum propria electione sibi consiluit, verum Deum tamen nequaquam. Nam qui mare illud divisit, nullam aliam ob causam

²⁸ Psal. c, 28. ²⁹ Psal. xxii, 11. ³⁰ Psal. cxviii, 80. ³¹ Psal. cx, 7 ³² Psal. cxi, 10.

fecit, quam ut ipsius observarentur sermones. Igitur qui ejus sermones abolet, ipsum auctorem abolet: qui auctorem abolet, negat simul factum ab eodem miraculum. Atqui cum Mohamedes miraculum illud confiteatur, utique ab alio Deo factum dicit, non ab illo qui auctor est sermonum, quibus hoc miraculum ipsum narratur. Quamobrem duplex est Mohamedis impietas, imo et triplex; quia Deo auctori eripit miraculum; et quia illi tribuit, a quo non est factum. Quisnam porro sit qui jam inde ab initio adversus divinam gloriam se extulit, satis scimus. Hunc ergo colli a Mohamede ita cogitante, necesse est. Vel certe immutatus est et conversus, ex Mohamedis sententia, Deus; neque jam in æternum sermo ejus permanet, neque omnia ejus opera vera. Verum jactetur in capita sonium absurdæ blasphemie. Quod si inconvertibilis et immutabilis Deus perseverat; Mohamedes potius perversus esto, qui mutatum conversumque Deum impie blasphemat, ejusque sermones delet. Particemus autem nos divinæ similitatis gratiam, qui miraculum ejus admittimus, ejusque leges observemus et exsequamur, atque Deo dignas inde condiscamus disciplinas ac vaticinia et de Christo et de rebus cunctis præsentibus ac futuris.

101. Ex his ergo concluditur Mohamedem convinci dicentem, aut Deum non existere, aut certe diversum esse deum; aut si est, in statu suo non permanere, sed ut sit nascentibus et postea corruptionem patientibus, a suo vitæ habitu discedere, tempore immutatum: cuius sententia quanta sit impietas facile dignoscitur. Hac itaque regula utatur quisquis veritatem apprime amat: etiamsi Mohamedes aliud quidquam admissit sive Veteris Testamenti sive Novi; audet enim ipse quoque, invitus licet, virginem partum consideri; ex ipsa ejusdem confessione hunc convincat. Valde enim indoctus est barbarus et ineruditus.

XXIX. Falli eos qui dicunt gentem Agarenorum Dei Patris cultum retinere.

102. Cum Dominus noster Jesus Christus veritas appelletur et sit, necesse est credentes ei, haud concedere, quod Deus Arakami, et Deus Moysis, et Deus Aaronis, ab Agarenica gente colatur. Ait enim Dominus: *Qui non honorificat Filium, ne Patrium quidem honorificat*⁴⁰: ceu cuncti videlicet sancti illi patriarchæ et prophetæ Filium Dei commemoraverint coluerintque præcognitum. *Abrahamus enim, inquit Christus, pater vester, exsultavit ut vide-ret diem meum; vidit et gavisus est*⁴¹. Moyses de eo scripsit; et subsequentes prophetæ partim opere partim verbis eundem mystice revelarunt⁴². Quonodo igitur impiæ hæc gens, quæ ad interueivam

A ται, ἀλλ' οὐχὶ τὸν δυτικὸν Θεόν· ὁ γὰρ ἐκεῖνο φέντες τὸ πέλαγος, δι' ἄλλο οὐδὲν ἢ διὰ τὸ τοὺς αὐτοῦ φυλάττεσθαι λόγους τοῦτο πεποίηκεν. Οὐ γοῦν ἀθετῶν τοὺς αὐτοῦ λόγους, πρότερον αὐτὸν ἀθετεῖ· αὐτὸν δὲ ἀθετῶν, καὶ τὸ παρ' αὐτοῦ γεγενῆσθαι τὸ θαῦμα ἀθετεῖ· γεγενημένον τε δλως τὸ θαῦμα ὅμολογῶν, παρ' ἄλλου πάντως αὐτὸν γεγενῆσθαι λέγει, οὐ παρὰ τοῦ γεγραφθος τοὺς λόγους ἐν οἷς καὶ τοῦτο γέγραπται τὸ θαῦμα· ὥστε διττὴ αὐτοῦ ἡ ἀπένεια, μᾶλλον δὲ καὶ τριτή, ὅτι τέ ἀφαιρείσθαι τοῦ πεποιηκότος Θεοῦ τὸ θαῦμα· καὶ ὅτι μὴ τῷ πεποιηκότι χαρίζεται. Τίς δέ ἔστιν ὁ ἐξ ἀρχῆς κατὰ τῆς θελας ἐπαιρόμενος δύξης, σαφῶς οἶδαμεν· τοῦτον οὖν ἄρα πάντως ἀνάγκη αέβεσθαι ταῦτα φρονοῦντα· ἢ ἡλιούσται κατ' αὐτὸν τὸ θεόν καὶ τέτραπται, καὶ οὐκ εἰς τὸν αἰώνα δ λόγος αὐτοῦ διαμένει, οὐδὲ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀληθινά· ἀλλ' ἀπερρίψθω εἰς κεφαλάς τῶν αἰτίων τῆς βλασφημίας τὸ διτόπον. Εἰ δὲ διτρεπτον καὶ ἀναλοιώτον διαμένει τὸ θεόν, αὐτὸς μὲν ἀνατετραχμένος ὑπάρξει ὡς δυτικής μεταβαλλόμενον καὶ μετατρεπόμενον βλασφημῶν τὸ θεόν, καὶ τοὺς αὐτοῦ τῆς τετραχώς λόγους· μεθέξομεν δὲ τῆς αὐτοῦ ἀτερψίας χάριτος οἱ καὶ τὸ θαῦμα προσδεδεγμένοι, καὶ τοὺς νόμους πληροῦντες καὶ τελειοῦντες, καὶ τὰς θεοπρεπεῖς ἐξ αὐτῶν παιδευόμενοι μαθητείας τα καὶ προφητείας περὶ τε Χριστοῦ καὶ πάντων τῶν δυτῶν καὶ ἐσομένων.

B **ρα'.** Συνῆκται τοῖνυν ἐκ τούτων φωραθῆναι αὐτὸν λέγοντα, ἢ τὸν Θεόν μὴ εἶναι Θεόν, ἀλλ' ἔτερον εἶναι Θεόν· ἢ δυτα, μὴ τὸν αὐτὸν ἀεὶ διαμένειν ὡσαύτως ἔχοντα (99), ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἐν γενέσει καὶ φθορῇ, τῆς ἑαυτοῦ ἐξισταμένου ἔξεως, τῷ χρόνῳ μεταβαλλόμενον· ὃν τὸ ἀσεβὲς δπόσον, συνιδεῖν εὔχολον. Τούτῳ οὖν τῷ κανόνῃ κεχρημένος πᾶς δστις ἀν φιλαληθέστατος, καν δόλο τι τῆς Παλαιᾶς παραδέξηται· ἢ καὶ Νέας· τολμᾷ γὰρ καὶ αὐτὸς τὸν παρθενικὸν καὶ μὴ βουλόμενος ὅμολογεῖν τόχον, ἐκ τῆς αὐτοῦ ὅμολογίας τοῦτον περιτρεπτώ· λίαν γὰρ ἀμαθής ὁ βάρβαρος καὶ ἀπαίδευτος.

C **ΚΘ'.** Οὐι σφάλλοται οἱ λέγοντες τὴν εἰς τὸν Θεόν καὶ Πατέρα σώζειν εὐσέβειαν τὸ Ἀγαρηνῶν Θόρος.

D **ρβ.** Ἀληθείας κεκλημένου καὶ ὑπάρχοντος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀνάγκη τοῖς τοῦτο πεπιστευκόσι, μὴ δεῖν κατατίθεσθαι ὡς τὸν Θεὸν Ἀβραὰμ καὶ Θεὸν Μωϋσέως καὶ Ἀαρὼν παρὰ τοῦ Ἀγαρηνοῦ λατρεύεσθαι ἔθνους. Φησὶ γὰρ ὁ Κύριος· Ο μὴ τιμῶν τὸν Ιιόν, οὐδὲ τὸν Πατέρα τιμᾶ· ὡς πάντων δηλονότι τῶν ἀγίων ἐκείνων πατριαρχῶν καὶ προφητῶν, τὴν τοῦ Ιιοῦ τοῦ Θεοῦ μεμνημένων καὶ σεβασθέντων ἐπίγνωσιν· Ἀβραὰμ γὰρ, φησιν, δ πατήρ ὑμῶν ἡγιαστατο, ἵτα Ιδη τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδε καὶ ἔχάρη. Μωϋσῆς ἔγραψε, καὶ οἱ καθεξῆς προφῆται ήτοι ἔργῳ ἢ λόγῳ περὶ αὐτοῦ μνησικῶς ἐνεφήναντο· πῶς οὖν τὸ ἀσεβὲς τοῦτο

⁴⁰ Joan. v, 23. ⁴¹ Joan. viii, 56. ⁴² Matth. xxiv, 27.

(99) Sur. III, 47; XXI, 91; LXVI, 15.

Θονός τὴν παντελῆ τοῦ Υἱοῦ ἀγαίρεσιν πρεσβεῦον, τὸν αὐτοῦ Πατέρα σεβάζοιτο; ή πῶς διὰ τὸν αὐτὸν ἀποδιξαῖτο Πατήρ τὸν αὐτοῦ δυτὰ Υἱὸν καὶ Λόγον καὶ Θεὸν εἰς ἀνυπαρξίαν ὑπ' αὐτῶν ὅρῶν βλασφημούμενον; οὐδὲκ πιστήρ φίλος ἐστὶ τῶν ἔχθρῶν τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ· εἰ γάρ τὸν Πατέρα ἔσεσθον, αὐτὸς διὰ τὸν Πατήρ αὐτοὺς τὸν Υἱὸν ἀπεκάλυψε. Φησὶ γάρ ὁ Κύριος· Οὐδεὶς γιγάντει τὸν Υἱόν, εἰ μὴ ὁ Πατήρ· καὶ φῶτὸς αὐτὸς ἀποκαλύψῃ· ὅπερ ἐπὶ τῶν πάλαι ἀγίων ὅρῶμεν γεγενημένον· οἱ τὴν ἑαυτῶν περὶ τοῦ Υἱοῦ γνῶσιν καὶ πίστιν, καὶ ἐν γράμμασιν ὡς ἐν στήλαις κατέλιπον· ἀλλὰς τε πᾶς διὰ δύναιντο τὸν Πατέρα ἐπιγιγνώσκειν, μή αὐτοὺς ἀποκαλύπτοντος τοῦ Υἱοῦ; Οὐδεὶς γιγάντει τὸν Πατέρα εἰ μὴ ὁ Υἱός· ὥστε πάντες οἱ τῆς Παλαιᾶς ἔγχριτοι καὶ δικαιοὶ ἀνδρες, τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα σέβοντες, τὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐμνήσθησαν καὶ ἐμύησαν γνῶσιν.

ργ. Καὶ τοῦτο σημεῖον ἐναργὲς ὁ Υἱὸς δέδωκεν αὐτῶν τε καὶ τῶν μετ' ἔκεινους τῷ Πατρὶ προσκυνοῦντων, τὸ τὸν Υἱὸν τιμᾶν· καὶ γάρ δρῶμεν ἀληθῶς εἰτεως ἔχον ἐν τε νόμῳ καὶ χάριτι. Φανερὸν δρα δὲ τὸν τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Μωϋσέως Θεὸν τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσκυνοῦσιν Ἀγαρηνοί, καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ Μονογενοῦς ἐξαρνούμενοι· ἀλλὰ τὸν πατέρα τοῦ ψεύδους, ὡς ἐξ ἀνάγκης τοῦτο ἀκολουθοῦντος, διὰ τὸ μὴ προσκυνεῖν τὸν τῆς ἀληθείας Πατέρα. Ο γάρ θατέρου ἀποστάτης, θατέρω περιπίπτει· καὶ ἀψευδῆς ἐστιν ὁ τοῦ Κυρίου λόγος, ὅτι 'Ο μὴ τιμῶν τὸν Υἱόν, οὐδὲ τὸν Πατέρα τιμᾶ· ἀνάγκη οὖν τοῖς τῷ Χριστῷ πιστεύουσι, μή ἐξεῖναι λέγειν δὲ τὸν ἀληθινὸν Θεὸν σέβονται Ἀγαρηνοί· ή τοῦτο λέγοντες, τοὺς περὶ Ἀβραὰμ καὶ Μωϋσέα ἀναγκασθήσονται λέγειν μὴ τὸν Θεὸν τὸν ἀληθινὸν προσκυνεῖν· καὶ τὸν Κύριον ψεύδεσθαι, διὰ τὸν αὐτοκλήθειαν παθεῖν· καὶ τὴν τῶν παλαιῶν Γραφὴν μὴ συστηματίνειν διαφέρως τῷ Πατρὶ καὶ τὸ τοῦ Υἱοῦ πρόσωπον διοίδν ἐστι τὸ, 'Ἐκ ταστρός πρὸ διωσφρόου διέγειντας σε. Καὶ τὸ, 'Ο θρόνος σου, δ Θεός, εἰς τὸν αἰώνα τοῦ αἰώνος· φάδδος εὐθύτητος, η ῥάδδος τῆς βασιλείας σου. Ἡγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀδίκιαν· διὰ τοῦτο ἔχεις σε Θεός δ Θεός σου εἰς τὸν αἰώνα, καὶ τὰ ὅμοια. Εἰ δὲ τὴν ἀληθείαν μὴ ψεύδεσθαι, καὶ τοὺς περὶ Ἀβραὰμ θεοφενεῖς διμολογοῦσιν, ἀσεβεῖς καὶ ἀθέους τοὺς Ἀγαρηνοὺς πάντας ἀποφαγοῦνται, ἀλλ' οὐχὶ θεοφενεῖς διώσοῦν.

λ'. Ἀπάντησις πρὸς τὸν δυσφημοῦντας Ἀγαρηνοὺς τὴν Χριστοῦ θεότητα, καὶ λέγοντας διφέρως· Οὐκ ἐστι Θεός· καὶ διὰ τοῦτο οἰομένους τὸν Χριστιανῶν αὐτοῖς ἐκδεδόσθαι εἰς προτομὴν χώραν.

ρδ. Εἰ καὶ ἐπιτιμᾶται αὐτοὺς εἰκὸς ἢν ἔχει προσιμίων, τοῦτο μὲν παροπτέον, διὰ τὸ εἶναι τὸν τούτους ὄξιας ἐπιτιμήσοντα· κοινὰς δὲ προλαβόντες ἐννοίας τῆς λύσεως τῆς τοιαύτης ἀπορίας, ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς διμολογούμενων αὐτοὺς ἀπελέγησιν, ὡς ἐν πᾶσι καὶ τούτῳ κακῷ φρονοῦντας· τὸ Θεῖον δεῖν εἶναι, παρ' ἡμῶν μαθόντες, διμολογοῦσιν ἀγαθὸν, φιλάγ-

A Filii destructionem anhelat, Patrem ejus colat? Aut quomodo patitur ipse Pater, suum vere Filium et Verbum ac Deum ab horum blasphemis ore negari? Nullus certe pater inimicorum unigeniti sui amicus est. Praeter quam quod si Patrem rite colerent, is eisdem Filium suum revelaret. Ait quippe Dominus: Nemo novit Filium nisi Pater, et cui ipse revelaretur⁴³; quod veteribus sanctis contigisse videmus, qui suam Filii notitiam sicutemque in libris quoque et quasi cippi scriptam reliquerunt. Insuper, quomodo possint Patrem cognoscere, Filio eis non revelante? Nemo novit Patrem nisi Filius: adeo ut cuncti Veteris Testamenti inelyti justique homines, Dei Patris cultores, Filii simul notitia imbuti fuerint, aliosque vicissim imbuerint.

B

103. Atque hoc dedit Filius signum evidens quod illi et posteri eorum Patrem colerent, si nempe Filium honorisfarent. Sic enim rem ita se habere videmus tum in lege tum etiam in gratia. Exploratum igitur est, nequaquam Abrahām et Moysis Deum, patrem Domini nostri Iesu Christi, ab Agarenis colī, qui Unigenitū agnoscere renūunt; sed eos mendacii patrem potius necessaria sequela adorare, quoniam veritatis Patrem non colunt. Nam qui ab altero discedit, in alterum offendit. Neque fallit Filii sermo, nempe eum qui Filium non honorisfcat, ne Patrem quidem honorisficare. Necessario igitur iis qui Christo credunt dicere non licet, verum Deum ab Agarenis colī. Aut si hoc dicent, cogentur dicere Abrahām ac Moysem veruni Deum non coluisse; et Dominum mentiri; quod fieri ab innata veritate nequit: neque item antiquas Scripturas plurifariam significasse quales sint Patris Filiique personæ. Veluti: Ex utero ante luciferum genui te⁴⁴. Item: Sedes tua, Deus, in saeculum saeculi. Virga directionis, virga regni tui. Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem; propterea unxit te Deus Deus tuus in aeternum⁴⁵; et similia. Quod si si dēlos, veritatem non esse mentitam, et Abrahām pium fuisse faciunt, hi irreligiosos et atheos prorsus dicent esse Agarenos, non autem ad eum Dei cultores.

XXX. Adversus Agarenos Christi divinitatem blasphemantes, jdicentesque insipienter eum non esse Deum; ac propterea putantes. datum ipsis in praedam regionem Christianorum.

104. Eliamsi statim ab initio increpare hos oportet, id nihilominus omittamus, quia non deest qui eos pro merito increpat. Sed communes adhibentes notiones, ob hujus controversiae solutionem, ex confessis apud illos coarguemus, eos, ut in aliis omnibus, in hoc quoque prave opinari. Deum, nobis docentibus, bonum esse constentur, benevo-

⁴³ Malib. xi, 27. ⁴⁴ Psal. cix, 3. ⁴⁵ Psal. xi. iv, 7, 8.

lum erga homines, sapientem, justum atque potenter; etiamsi alium sub ejus nomine colunt. Quatenus ergo bonus est, vult animabus nostris benefacere, prout fieri potest, et corporibus, animam ab his sensibilibus ad intellectualia excitans. Quatenus vero sapiens ac justus et potens, animam semper praesert corpori. Namque hominum alii sunt religiosi, alii secus. Et religiosorum alii sunt boni, alii nequam. Horum autem alii sanabiles sunt, alii secus. Sanabiles vero sunt alii felicitate, alii calamitate. Rursus partim sese ipsimet sanant, partim ab aliis emendantur. Bonorum autem alii quiete salvantur, alii laboribus gratiam nanciscuntur. Sed ex his alii propter se dolent, alii propter alios. Alii et propter alios, et propter se dolent, vel futuri meliores, vel adhuc in defectu jacentes. Impiorum autem alii prospere agunt, alii calamitose: fortasse iis qui mala mente non sunt, subtracta futura peccata, propter praesentem dolorem: vel propter consummatam malitiam utrinque puniuntur. Prospere vero deguo*nt* impii, omni ipsis dilatione sublata. Dolor itaque et gaudium cum inter se adversentur, et tamen eidem humano generi accident, multis errorem crearunt, quasi homines Deo chari, suis bene animis habeant; Deo autem invisi doleant. Sed non ita cogitandum est; imo sciendum, duplex esse gaudii genus, aliud sensibile et temporale, aliud intellectualis atque aeternum. Eademque doloris ratio est. Itaque gaudent etiam justi, ut Abrahamus: gaudent quoque injusti, ut Pharao. Vicesim dolent justi, ut Jacobus fugiens Esavum, et Labano famulans. Item dolent etiam injusti, ut Amalec et Aegyptii. En ergo in uno eodemque justi hominis more dolor et molestia: et in uno eodemque injusti hominis statu dolor et molestia. Dicit fortasse aliquis: Cur haec, et unde inaequalitas in aequalibus? Neque enim in igne frigus simul et calor conspicitur. Concedo equidem, non enim iustum aequale simul est et inaequale: sed in iustissimis capacibus, dolor et gaudium comperitur.

105. Quoniam itaque dictum est dolorem vel temporem esse ac tolerabilem, vel aeternum et intolerabilem; itemque gaudium vel tempore esse, ac breviter delectans, vel aeternum et diu beans; animalium nostrarum amator Dominus, cuius benignicia arcana sunt et perpetua, alternatim pro sua sapientia singula praebens, pro temporali quidem gaudio aeternum dolorem, pro temporali autem dolore aeternum gaudium, deceptum voluptate Adamum non dubitavit a gaudio in gaudium deducere; et a dolore in dolorem propellere Cainum. Hoc est, quod barbaris perplexitatem creat, propterea que ad insipiente loquendum impellit. Age vero quod Christiani sint religiosi, nequaquam a barbaris discendum est: mendaces enim illi hominum: et omnis homo mendax: sed ab innata veritate qui est Christus, et a Spiritu veritatis qui a Patre procedit, quique sub lege prophetas alloquebatur; et ab ipsa denique persiciente nos gratia. Quod

A θρωπον, καὶ σοφὸν, καὶ δίκαιον καὶ δυνάτον· εἰ καὶ ἄλλο εἰς τὸ ἐκείνου σέβουστεν δνομα. Ός γοῦν ἀγαθός, οὐλει εὔεργετεῖσθαι· ήμῶν καὶ τὰς ψυχὰς, εἰ οἶν τε, καὶ τὰ σώματα, ἐρεθίζων ἐκ τῶν αἰσθητῶν εἰς τὰ νοητὰ τὴν ψυχὴν· ὡς σοφὸς δὲ καὶ δίκαιος καὶ δυνατός, τὴν ψυχὴν δεῖ προχρίνει τοῦ σώματος· τῶν γάρ ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσι θεοσεβεῖς, οἱ δὲ ἀσεβεῖς· καὶ τῶν θεοσεβῶν, οἱ μὲν εὐχρηστοι, οἱ δὲ ἀχρηστοι· πάλιν τῶν ἀχρηστῶν, οἱ μὲν ιάσιμοι, οἱ δὲ ἀνίατοι· τῶν δὲ ιασίμων, οἱ μὲν δι' εὐπάθειαν, οἱ δὲ διὰ δυσπάθειαν λώνται· ἀλλ' οἱ μὲν δι' αὐτῶν λώνται, οἱ δὲ δι' ἔτερων νομοθετοῦνται· καὶ τῶν ἀχρηστῶν δὲ, οἱ μὲν ἀνέτεως οὓς τοῦτο σώζει, οἱ δὲ πόνων ἀξιοῦνται· ἀλλὰ τούτων οἱ μὲν μπέρ ἑαυτῶν ἀνιώνται, οἱ δὲ καὶ ὑπὲρ ἔλλων καὶ ὑπὲρ ἔχυτῶν, ή ὡς δοκιμώτερων B ζεομένων, ή ὡς ἐλλείψεις ἔτι ἔχοντων· τῶν δὲ ἀσεβῶν οἱ μὲν εὐπαθοῦσι τυχὸν τοῖς οὐ μοχθηραῖς τὴν γνώμην, ὑποτεμνομένης τῆς ἐκείσε τιμωρίας, διὰ τῆς ἐνθεν ἀνίας, ή διὰ τῆς χακίας παμμοχθηρον, καὶ κατ' ἀμφω ἐκδίδουνται· εὐπαθοῦσι δὲ ἀσεβεῖς κατὰ πάσης αὐτοῖς περιπτούμενης προφάσεως. Θλίψις τοίνυν καὶ θυμηδία ἐναντία δντα, περὶ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ δινθρώπειον γένος συμβαίνοντα τοὺς πολλοὺς ἐξηπάτησεν· ὡς οἱ μὲν θεάρεστοι εὐθυμοῦσι πάντας, οἱ δὲ θεοστυγεῖς ἀνιώνται. Ἀλλ' οὐχ οὕτω διανοεῖσθαι χρή· μᾶλλον δὲ εἰδέναι δέου, δτι ή εὐθυμία διττή· ή μὲν τις αἰσθητή καὶ πρόσκαιρος, ή δὲ νοητή καὶ αἰώνιος· καὶ ή θλίψις ὡσαύτως τοιγαροῦν εὐθυμοῦσι μὲν καὶ δίκαιοις, ὡς δ 'Αεραίμ· εὐθυμοῦσι δὲ καὶ ἀδικοι, ὡς οἱ [cod. δεοι] κατὰ τὸν Φαρεώ· πάλιν ἀνιώνται δίκαιοι, ὡς δ 'Ιακώβ φεύγων τὸν Ἡσαῦ καὶ θητεύων παρὰ τῷ Λάδαν· πάλιν ἀνιώνταις καὶ ἀδικοι ὡς δ 'Αμαλήκ καὶ Αιγύπτιοι· ίδού τοίνυν περὶ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ διθος τοῦ δικαίου, θλίψις καὶ ἀθυμία· καὶ περὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔξιν τοῦ ἀδικου, θλίψις τε καὶ ἀθυμία· ἐρει τις Ιωας· Τις ή ἀνιστής ἐπειδή τοις, καὶ πόθεν; Οὐδὲ γάρ περὶ τὸ πῦρ χρυμδες καὶ καῦσος καθορᾶται· φημι χάγω· Οὐδὲ γάρ τὸ δίκαιον λεον καὶ ἀνισον· ἀλλὰ περὶ τὰ δεκτικὰ δίκαιοσύνης καὶ ἀδικίας, θλίψις καὶ θυμηδία.

D ρε'. Ἐπειδή δὲ εἰρηται δτι ή θλίψις, ήτοι πρόσκαιρος καὶ εὐφοριωτάτη, ήτοι αἰώνιος καὶ ἀφοριώτατη· καὶ ή εὐφρεσύνη, ήτοι πρόσκαιρος καὶ βραχυτερής, ήτοι αἰώνιος καὶ μεγαλοτερής· δ φιλόψυχος Κύριος, καὶ οὐ αἱ διωρεαὶ ἀπόρρητοι καὶ ἀδιοῖοι, ἐναλλάξ ἐν σοφίᾳ τιθεὶς ἔκαστα τούτων, παρὰ μὲν τὴν πρόσκαιρον χαράν, τὴν αἰώνιαν θλίψιν· παρὰ δὲ τὴν πρόσκαιρον θλίψιν, τὴν αἰώνιον εὐφρεσύνην· διὰ τὴν ἀπατήσασαν τὸν Ἀδάμ ήδοντην οὐκ ἡπόρησε, καὶ δι' εὐφρεσύνης εἰς εὐφρεσύνην ποδηγῆσατ· καὶ ἀπὸ θλίψιεως εἰς θλίψιν παραπέμψαι εἰς τὸν Κάιν· καὶ τοῦτο τὸ ποιοῦν τοῖς βαρβάροις τὴν ἀπορίαν· καὶ διὰ τοῦτο ἀλλγως ἀποφαίνεσθαι παρασκευάζον. "Οτι μὲν οὖν θεοσεβεῖς οἱ Χριστιανοί, οὐ τοὺς βαρβάρους ἐρωτητέον· φευδεῖς γάρ οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων· ἀλλὰ καὶ πᾶς ἀνθρωπος φεύστης· τὴν δὲ αὐτοαλήθειαν δις ἔστι Χριστὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας δ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, τὸ ἐν νόμῳ καὶ προφήταις λαλῆσαν, καὶ τὴν χάριν τε-

λειώσαν· δτι δὲ ἔκεινοι ἀσεβεῖς, ήδη δέδειχται, καὶ δείχνυται, καὶ δειχθήσεται. Ἀλλ' δτι καὶ ἡμῶν αὐτῶν, εἰ μὲν εὐχρηστοί, οἱ δὲ ἀχρηστοί, ἡμεῖς αὐτοὶ καὶ δρῶμεν τοῦτο καὶ ὅμολογούμεν· ὑπὸ γοῦν τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας καὶ ἀγαθότητος τῶν καθ' ἡμᾶς διοικουμένων (οὐ γάρ δῆπου δι' ἡμᾶς ἀφῆρηται τὸ εἶναι ἀγαθό; καὶ σοφὸς καὶ δίκαιος καὶ δυνατός τῷ λόγῳ, ὡς εἰρήκαμεν· τοῦτο γάρ πᾶσα ἡ θεῖα διδάσκει Γραφή). πῶς οὖν οἱ ἄγνωστοι καὶ βάρβαροι, ἐν τῇδι διαιρέσεως μόλις καταλαβόντες χρῖμα, καὶ τοῦτα παναθλίως, εἰς τοῦτο τὴν θείαν ἀμαθῶς περιορίσας δυνήσονται σοφίαν, ὡς οὐδὲν πλέον Ἀγαρηνῶν τοῦ Θεοῦ ἐγνωκότος; Εἰ οὖν θεοσεβεῖς οἱ Χριστιανοί, τούτων δὲ οἱ μὲν εὐχρηστοί, οἱ δὲ ἀχρηστοί, Θεοῦ δὲ ἀμφοτέρων προμηθεῖσθαι τὴν σωτηρίαν, οὐκ ἀρά ὡς ἀθέους ἡμᾶς καταληζονται, ἀλλ' ὡς ὑπὸ Θεοῦ παιδευομένους ἀφηνιάζονται, καὶ επηρίζομένους ἐκλυσιμένους, καὶ συστερλομένους ὑπερφρονοῦντας, καὶ ἐλεγχομένους τῇ ἀκαταλήπτῳ αὐτοῦ συνέσει ποικίλως τε καὶ πολυτελέσποις. Οὐδ' αὖτις θεοσεβεῖς ἔκεινοι εὔπαθοῦντες πρόσκαιρα· δτι μηδὲ οἱ Αἰγύπτιοι θεοσεβεῖς δύκτες τοὺς χρηστοὺς ἐδουλοῦντο Κυρίου· οὐ γάρ διύτις ἀληθῶς τις ἐρεῖ, τὴν ἐκ τόπου εἰς τόπον μετάβασιν κίνησιν εἶναι, καὶ δτι οὐκ ἔστιν ἀλλη κίνησις, πιστευθήσεται· λέγων γάρ τὰς πλεούς, τῆς μιᾶς παραλέοιπεν· οὐδ' δτι δῆ οὖν καὶ δίκαιος ἀσεβῶν κατεκράτησαν, ὡς Ἰσραὴλ τὴν γῆν Χαναάν, καὶ ἡμῶν οὗτοι ὡς ἔκεινοι κρατεῖν λέγοντες πιστευθήσονται. Εὑρηνται γάρ καὶ ἀσεβεῖς εὔσεβῶν χαλεπώτερον κατακεκρατηκότες· καὶ μάρτυς δὲ Ψάλτων· Ὁ Θεός, ήλθοστας δέρη εἰς τὴν κληρονομίαν σου, ἐμπλακαρεὶς τὸν ναὸν τὸν ἀγιόν σου· οὐκ ἀρά ὡς κακῶς τὴν περὶ τὸ θεῖον δέξαντας τοὺς Χριστιανούς τὴν τούτων χώραν ποτὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀγαρ καταληζονται, καὶ εἰς προνομήν τούτοις ἐκδέδοται, ἀλλὰ μᾶλλον τάληθες εἰπειν, ὡς δὲ τῇδι ἀληθεῖας λόγος παρέστησεν, δι' ἀμαρτίας παιδευομένους.

ρς'. Ταῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς; οἱ ἀσθενεῖς τῷ φιλαλήθει καὶ διελεγχτικῷ τοῦ ψεύδους λόγῳ ἐπόμενοι, οἰνοὶ φαπίσματά τενα, κατὰ τοῦ ἀναιδεστάτου προσώπου τοῦ ψευδηγόρου λόγου Μωάμετ καθήκαμεν· οἵδιε πλείων Ισχύς τε καὶ παρρησία πρὸς τὴν δυνατῶν ἀληθειαν πρόσεστι, τούτοις πάντας δὲ ἀπαραλόγιστος προστάξει λόγος μάστιξι καὶ βασάνοις προσφέροις, τῶν αὐτῷ δυσφημηθέντων καθυποβαλεῖν ἀξίως· καὶ τὸ τελευταῖον πέντας ἀλύτοις καὶ φρουραῖς ἀπροσίτοις συγκαταχλεῖσαι, καὶ ἀφθόγγως τιγῇ καταδικάσαι· ὡς ἀν πληρωθῆ τὸ εἰρημένον, δτι Ἐνεργάνη στόμα λαλούντων ἀδικα.

Τέλος τοῦ κατὰ τὸν δυσσεβοῦς Μωάμετ ἐλεγκτικοῦ.

A vero Agareni sint impii, jam demonstratum fuit, et demonstratur, ac demonstrabitur. Verumtamen quod et nos partim frugi simus, partim secus, nos ipsi et cernioius et consilium. Cum ergo a Dei sapientia et bonitate res nostrae administrentur, haud certe nostri causa desinit esse bonus et sapiens ac justus, ut jam diximus; hoc enim universa tradit divina Scriptura. Quomodo ergo isti ignari ac barbari, uno discernendi judicio, et quidem iusfeliciter praediti, adeo divinam inscite circumseribere sapientiam poterunt, ut nihil plus quam Agareni Deus sciat? Si ergo religiosi Christiani sunt; horum autem alii frugi, alii secus; Dei vero officium est ultrorumque saluti consulere; haud equidem tanquam atheos nos deprædantur, sed ut a Deo propter contumaciam eorum, et propter fiduciam infirmatos, et ob superbiā cohibitos, et ab incomprehensibili ejus sapientia varie ac multis variis castigatos. Neque idcirco pii sunt qui prospere agunt; nam nec Aegyptii pii erant, qui tamen bonos Domini famulos iudeo servitulis premebant. Neque enim quia aliquis veraciter dicet, migrationem de Iudeo in loco, motum esse, idcirco credetur ei dicenti nullum aliud motus genus esse: nam dicto uno, reliqua omnia genera omisit. Nec quia justi aliquando impiis politi sunt, veluti Israel terra Canaan, idcirco hi Agareni eodem modo nobis se esse potius persuadebunt. Existiterunt enim impii etiam, qui piis atrocious potius fuere. Testis Psalmista: O Deus, venerunt gentes in hereditatem tuum, polluerunt templum sanctum tuum⁴⁴. Non itaque, ceu si pravam de Deo sententiam gererent Christiani, horum ditionem Agareni devastant, eaque ipsorum direptioni tradita est; sed ut versus sermo affirmat, propter peccata sua corripiuntur.

108. Hos igitur, inārmi nos sermone ingenuo et falsitatem eoargente utentes, hos, inquam, eeu colaphos quosdam, impudentissimæ faciei falsidici Mohamedis infliximus. Qui autem majores vires adueiamque habuerint, ad veritatis soliditatem monstrandum, his sine dubio invicta facundiae ratiō suadebit verberibus idoneisque cruciatibus, Mohamedis blasphemias digne subjicere; postremo denique vinculis insolubilibus et inaccesso carcere cohibere, mutoque silentio addicere. Tunc enim illud dictum complebitur: Obstruetur os loquentium iniqua⁴⁵.

Explicit impii Mohamedis
confutatio.

⁴⁴ Psal. LXXXIII, 1. ⁴⁵ Psal. LXII, 42.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΝΙΚΗΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

Ἐκθεσις κατασκευαστικὴ μετὰ ἀποδείξεως τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος ἐκ κοινῶν ἐποιῶν,
καὶ διαλεκτικῆς μεθόδου,
καὶ φυσικῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ συλλογιστικῆς πολυτεχνίας προαγομένη·
καὶ ἀντίρρησις τῆς σταλεῖσης ἐπιστολῆς ἐκ τῶν Ἀραρηῶν
πρὸς Μιχαὴλ βασιλέα νιῶν Θεοφίλου
ἐπὶ διαβολῆς τῆς τῷ Χριστιανῷ πλοτεως.

EJUSDEM NICETÆ BYZANTINI

*Expositio demonstrativa Christiani dogmatis, ex communibus notionibus,
et dialectica methodo,
ac naturalibus argumentis; et syllogistico artificio deducta.*

Item refutatio Agarenorum epistolæ

ad Michaelem imperatorem, Theophili filium, missæ ob accusandam Christianorum fidem.

1. Difficilis inventionis negotium veritas, et quod A lycæos quoque oculos latere potest; nisi forte corporalium tenebrarum densitatem anima dissipans, et connivere aut quiescere sensibus persuadens, vestigium aliquod ipsius veritatis persequi valuerit. Certe quandiu rerum materialium sumo intellectualis oculus adhuc occupatur, is illarum quasi acrimoniam aliquam experiens passionem, ne ante pedes quidem jacentem veritatem fortasse agnoscet, nedium procul valde remotam: et quanto acriorem materiæ experietur amorem, tanto crassiorum veritatis ignorantiam patietur. Cum ergo duplex sit veritatis scientia, altera circa creaturam spectata, altera circa Creatorem, quantum infra Creatorem sunt creaturæ, tantum præeminet Creatoris cognitione. Quare qui ratiocinio tantummodo cognitionem B rerum tribuerunt, longe ab illa recessisse compertii sunt. At ii qui omni vita delectationi nuntio remisso, unice vestigandæ scientiæ vacant, manum illis adjutricem porrigente Deo, et ipsi certe eam comprehendunt, et alios qui ipsorum vestigia seclantur, ad eamdem recto cursu deducunt. Priore itaque modo circa eos qui divina enarrare volunt intento, sine dubio secundus quoque subsequetur; vicissim quo hie non subsequetur, nisi ille compertus fuerit. Si igitur illos, qui eum terminum attigerunt, hi qui ignorantia aut ignavia tenentur sectati fuerint, haud minore quam illi excellentia fruentur. Sed si ne hunc quidem secundum cursum, primo exclusi, tenere patientur, haud jam prorsus improbitatis criminationem vitare poterant. Nam si neque vita per omnem virtutem exercendæ curam gerunt, qua opus foret ut ad certam Dei scientiam pervenirent; neque iis, qui illam obtinuerunt, obtemperant; solis autem suis ratiocinationibus nituntur, qui fieri potest, ut quod alia via incedit, ipsi diversam decurrentes comprehendant? Verumtamen vere vim non patitur liberum arbitrium. Igitur quia tu magis optas, eruditissime amice, ex naturalibus ratiocinationibus, propositarum quæstionum demonstrationes; id enim manifeste requirit in ipso exordio scriptum tuum; quanquam hoc haud principali loco fidei nostræ ratio esse sinit, quia omnem mentem, non humanam tantummodo, verum etiam angelicam Deus

a'. Δυσθήρατὸν τι χρῆμα ἀλήθεια, καὶ τούς γε λίαν δξωποῦντας λαθεῖν δυνάμενον, εἰ μή που ἀραι τέλεον τοῦ σωματικοῦ τοῦδε γνόφου τὸ πάχος διασχοῦσα ψυχὴ, μῆσαι τῇ ἀργῆσαι τὰς αἰσθήσεις καταπεινασσα, ἔχνους τινὸς αὐτῆς ἐφικέσθαι δυνήσηται. ἔως μέντοι τοῦ καπνοῦ τῶν περὶ τὴν ὄλην δινοτίδες ἔτι ἀντιλαμβάνηται ὁφθαλμὸς, ὡς δριμυῖς τὴν τε τῶν ὑπομένων προσπάθειαν, τάχα καὶ πρὸ τῶν ποδῶν κειμένην οὐκ ἐπιγνώσεται, μήτιγε πόρρω που λίαν ἀπωκισμένην· καὶ ὅσον δὲ μᾶλλον δριμυτέρας τῆς τούτων αἰσθηται ἀντιλήψεως, μᾶλλον τὴν ταύτης ὑποστήσεται ἀγνοιαν· διττῆς τοιγαροῦν τυγχανούσης αὐτῆς, καὶ τῆς μὲν περὶ τὴν κτίσιν θεωρουμένης, τῆς δὲ περὶ τὸν κτίσαντα, ὅσον ὑποδένηται τοῦ Πεποιηκότος τὰ Κτίσματα, τοσοῦτον ὑπερελήλαται τῇ ἀκραιφνῇς τοῦ Πεποιηκότος ἐπίγνωσις· διθεν ὅσοι λογισμοὶς μόνοις τὴν πάντων γνῶσιν ἀπέδοσαν, πόρρω που ταύτης ἐληλαχότες εὑρέθησαν· ὅσοι δὲ πάσῃ τῇ κατὰ βίον φαστώνῃ χαίρειν εἰπύντες, πρὸς μόνην τὴν ταύτης ἔρευναν ἀπηρχόληνται, τῆς θείας αὐτοῖς ἐπαμυνούσης χειρός, αὐτοὶ τε ἀσφαλῶς κατειλήφασι· καὶ τοὺς ἐκείνων καταχολουθοῦντας τοῖς ἔχνεσι, πρὸς αὐτὴν εὔθυδρόμως ἐχειραγώγησαν. Τοῦ τοινυν πρώτου τρόπου περὶ τοὺς τὰ θεῖα διαγορεύειν βουλομένους εὑρισκομένου, ἀναμφιβόλως καὶ δεύτερος ἔφεται· οὐχ ἔφεται δὲ, μή φαινομένου ἐκείνου. Μέχρι μὲν οὖν τοῖς ὕδε πη καταφθάσαις οἱ ἀγνοίς καὶ φαθυμίᾳ κεκρατημένοι παρέπονται, οὐδὲν δέ τον τῆς αὐτῆς ἐκείνοις θειότητος ἀπολάύσονται· διπηνίκα δὲ μηδὲ τὸν δεύτερον πλοῦν, ἀναβληθέντος τοῦ πρώτου, μεταδιώκειν ἀνέχονται, οὐχέτι που πάντως τὸ τῆς κακουργίας ἔγκλημα διεδράναι δυνήσονται. Εἰ γάρ βίου μὲν ἐξησχημένου φροντίδι οὐ τίθενται, ὡς δὲ εἰς τὸ τῆς ἀπλανοῦς θεογνωσίας καταφθάσωσι μέτρον, τοῖς τε κατειληφόσιν οὐ καταπείθονται, μόνοις δὲ τοῖς εἰκείοις ἐπερεδονται λογισμοῖς, πάθεν τοῦ δὲ ἀλλτεροῦ δόση λαμβανομένου ἐτέραν ἐπιτρέχοντες καταλήψονται; πλὴν ἀβίαστον ἀληθῶς ἐν πᾶσι τῷ αὐτεξόνιον. Τοιγαροῦν ἐπειδὴ φροντὶς μᾶλλον τῇ λογιστῇ σου, πολυπειρότατε φίλε, τοῖς ἐκ φύσεως λογισμοῖς τῶν αἰρετῶν τὰς ἀποδείξεις καθυποθάλλειν· τοῦτο γάρ τὸ σὸν ταφῶς παρεπτησιν ἐν προομίοις γράμμα, εἰ καὶ μή τοῦτο πρωτηγουμένως ὁ τῆς καθ' ἥκας πε-

στεως ἐπιτρέπει λόγος διὰ τὸ πάσης ἐννοίας οὐ μόνον ἀνθρωπίνης ἀλλὰ καὶ ἀγγελικῆς ὑπερβαίνειν τὸ Θεῖον, σῆς ἐνεκα χάριτος, πρῶτον μὲν ἐξ τοιούτων λόγων κατασκευαστικῶς, δισον κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν περὶ τὸ Θεῖον ἡμῶν δόξαν ἐκθέμενοι, τὸ τηνικαῦτα τῶν σῶν προβλημάτων τὴν ἡμετέραν διαβαλλόντων θρησκείαν ἐπιτικεψόμεθα τὴν ἴσχυν· ἀρέμαται δ' ἐντεῦθεν·

Nicetas abhinc repelit longam suam religionis Christianae demonstrationem, quam in precedente opere scripserait (in editione nostra col. 373 usque ad 707); nempe: 'Ο πάρσοφος καὶ φιλάγαθος κ. τ. λ. δογμα κατεσκεύασεν: Sapientissimus et bonitatis amator etc., dogma comprobavit. Omittuntur tamen in hac repetitione loci duo breves, nempe de Mohamede col. 689, et alter de Agarenis col. 697, idque euphemice causa, ut puto, ne amicus Mohamedanus, ad quem Nicetas scribit, offenderetur. Nos itaque universam illam Christianae apologiae partem repetendam non judicavimus, quia jam in volumine nostro prostabat.

β'. Καιρὸς ἡδη λοιπὸν καὶ τὰς ἐν τῷ σῷ συγγράμματι διαβολὰς κατὰ τῆς ἡμετέρας πίστεως, εἰ εὔθυνδλως ἔχουσιν, ἐπισκέψασθαι· ἀρέμαται δὲ ἐντεῦθεν· Ἐχει τὸ σὸν γράμμα οὖτας· «Καὶ ἔδωκεν ὁ Θεὸς αὐτοῖς, δηλοντει τοῖς δημιουργηθεῖσιν ἀνθρώποις, νοῦν τοῦ γενώσκειν δτι τῇ δημιουργίᾳ κεχωρισμένη ἐστὶ, καὶ πόρρω ἀφέστηκε τῆς πρὸς τὸν Δημιουργὸν δμοιείητος· καὶ δτι πᾶν ποίημα ἐνδέσεις θετι τοῦ ποιήσαντος. » Τοῦτο σύμφημι κάγῳ, δτε πᾶν παραγόμενον, ἀλλότριόν ἐστι τῆς οὐσιώδους τοῦ παράγοντος δμοιείητος· διὸ καὶ ὡς ὀμολογημένον καὶ παρ' ἡμῶν ελλήφθω· είτα τὸ ἔντης τούτου συναπτόμενον τὸ λέγον, δτι «Ἐκαστος γεννήτωρ πρότερος ἐστι τοῦ οἰκείου γεννήματος. » Ἐπὶ τι μὲν τὸ ἀληθὲς ἔχει ἀπλῶς τιθέμενον· ἐπὶ τι δὲ τὸ ψεῦδος· καὶ δτι ἐπὶ Θεοῦ ἀλλότριόν ἐστι καὶ χώραν οὐκ ἔχει, εὗτε ἀποδέξιμαι, οὔτε ὀμολογήσω· ἐλέγξω δὲ, καὶ ἐν οἷς χώραν ἔχει παραστήσω· τοῦτο οὖν σὺ λαβὼν ὡς ὀμολογημένον, δοκεῖς μὲν τῇμᾶς παραχρούειν, ήτοι εἰς τὸν τῆς δμοουσιείητος λόγον, ή εἰς τὴν τοῦ γεννήτορος καὶ γεννήματος σχέσιν· καὶ πῶς, ἐρῶ. Ἡμῶν γάρ δμολογούντων δμοουσιείητα καὶ ταυτότητα τοῦ τε Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, καὶ τὸν μὲν ὡς γεγνητήτα Πατέρα καλεῖσθαι, τὸν δὲ ὡς γεγεννημένον Υἱὸν, λαβὼν σὺ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀξιωμα τὸ λέγον, δτι «Ἐκαστος γεννήτωρ πρότερος ἐστι τοῦ οἰκείου γεννήματος· καὶ τοῦτο ἐπὶ τῆς θείας φύσεως κακῶς ἐπισυνάψας, δπερ μᾶλλον ἐπὶ γενητῆς καὶ κτιστῆς φύσεως χώραν ἔχει, ἐπὶ δὲ Θεοῦ οὐκ ἔρρωται (καὶ γάρ πολλὰ μὲν, καὶ εἰ χρή τὰληθὲς εἰπεῖν, δπειρα ἐφ' ἡμῶν χώραν ἔχει, ἐπὶ δὲ Θεοῦ παντελῶς ἀλλότριά ἐστι), τοῦτο οὖν ὡς ἀληθὲς ἐπὶ Θεοῦ λαβών, ὕδε πῶς συνάγεις· Εἰ ἐκαστος γεννήτωρ πρότερος ἐστι τοῦ οἰκείου γεννήματος, οὐκ ἔσται δ παρ' ἡμῶν πιστευόμενος Υἱὸς τῷ Πατρὶ συναδίδεις τε καὶ δμοούσιος· εἰ δ' αὖ πάλιν συναδίδος ὁ Υἱὸς τῷ Πατρὶ, ἀληθὲς δὲ τὸ λέγον, «Ἐκαστος γεννήτωρ πρότερος ἐστι τοῦ οἰκείου γεννήματος· καὶ καταναγκάζεται τῇ σχέσις ἐξ ἀλλήλων διακεχωρίσθαι.

γ'. Οὐδὲν ξένον, ω βέλτιστε, ἐνδε ἀτόπου δοθέντος, μυρία ἐψευθαι· καὶ γάρ εἰ τις τὸν ἀνθρωπὸν λίθον δξιώσει, ποιλοὶς ἀτόποις, μᾶλλον δὲ ἀπείροις αὐτὸν ἐπισυνάψει· τοιοῦτον τι καύτδες λημμάτιον λαβὼν ἐπὶ Θεοῦ τὸ λέγον, δτι «Ἐκαστος γεννήτωρ πρό-

PATROL. GR. CV.

A excedit; tui tamen gratia, ante omnia ex hoc sermonis genere, demonstrative quantum fieri potest nostram ad Deo sententiam exponemus: moxque argumentorum tuorum religionem nostram oppugnantium vim perpendemus. Hinc autem initium dicendi faciam.

B 2. Tempus est ut deinceps consideremus accusationes quæ in tuo scripto adversus fidem nostram sunt, recte se habeant. Hinc ergo exordiar. In scripto tuo sic legitur: «Dedit iis Deus, id est creatis hominibus, mentem ad cognoscendum, creaturam diversam esse proculque distare a similitudine cum Creatore; et rem factam longe esse inferiorem factore. » Hoc et ego concedo, quod nempe productum diversum sit a substanciali producentis similitudine. Quare hoc tanquam a nobis quoque confessum habeatur. Deinde sequitur conexa sententia sic: «Omnis genitor prior est proprio genimine. » Hoc de aliqua re simpliciter dictum, vere se habet: de alia tamen dictum, falsum est: et quia hoc Deo extraneum est, nec in eo locum habet, id ego neque admittam, neque confitebor. Quin adeo refutabo; et quandonam id eveniat, exponam. Tu vero id quasi concessum sumens, videris nos supplicantare, sive quod spectat ad consubstantialitatis rationem, sive quod ad gignentis et genitū relationem. Cujus rei modum jam dicam. Nobis enim consistentibus Patrem ac Filium unam simul habere eamdemque substantiam; et illum quidem ut gignentem, Patrem vocari; hunc autem uthpote genitum, Filium; tu ab humanis rebus axioma sumpsisti, quod ait, omnem genitorem priorem esse proprio genimine; idque ad divinam naturam male translustri; quod in natura polius genita creataque usuvenit, in Deo autem non valet. Nam et alioqui multa quidem, imo, ut vere dicam, innumera apud nos usuveniunt, quæ a Deo prorsus sunt aliena. Tu vero, hoc tanquam verum de Deo sumens, sic sere concludis: Si omnis genitor prior est proprio genimine, jam non erit qui a nobis creditur Filius Patri coæternus et consubstantialis. Sin vice versa coæternus est Filius Patri; verax autem effatum est: Omnis genitor prior est proprio genimine; necessario mutua relatio ex utroque se jungitur.

D 3. Nec mirum est, o optime, si uno absurdo concessso, sexcenta hujusmodi consequantur. Nam si quis bominem existimare velit lapidem, multis hunc absurdis, imo infinitis, copulabit. Pari sene modo tu quoque dictiunculam hanc de Deo pro-

nuntians, quæ ait : « Omnis genitor prior est proprio genimine, » paralogismum insidiose struxisti. Hoc igitur confutatio, quippe quia de Deo pronuntiari nequit, utroque ex latere absurditatem vitabimus. Nam præsens causa, a contraria est aliœnus. Si ergo dictum, omnis genitor, a creata natura præsumptum, in absurditate trahit dicentis sermonem, cum id in Deo non usuveniat, sine dubio absurditatem vitabimus ; et sempiternum atque consubstantiale, et paternitatis filietatisque relationem inviolatam servabimus. » Omnis genitor prior est proprio genimine. » Papæ rem miram ! quæ in me quidem teque ipso valet, qui facultate homines sumus, aut aliud quidvis ; efficiunt autem vi, puta genitores aut sapientes. At ubi hujusmodi vis non usuvenit, jam patet, prioratum genitoris relative ad genitum non subsistere. Si ergo vis a Deo aliena est (nam vis passione non caret ; vis aliquo exteriore indiget ; vis est de genere imperfectorum ; Deus autem supra hæc omnia est) satis patet ne prioratum quidem ei usuvenire, quia prioratus sine aliqua vi non fit. » Omnis genitor prior est proprio genimine. » Hoc creatæ naturæ, hoc genituræ per fluxum, proprium est. Nam quorum existentia diversa est, horum æque diversa generatio. Ergo tribus contrariis sumptis, creato, inquam, et in-creato, passibili et impassibili, priore ac simultaneo, si corporeum passibile est, subsequitur autem huic prius et posterius, patet incorporeum impassibile esse ac simultaneum. Ita enim logicæ methodi nos docent.

4. « Omnis genitor prior est proprio genimine. » Ille ait qui legem vult Deo constituere, non autem qui veritatem dicit. Igitur vocabulum genitor vel est de numero eorum quæ per se sunt, vel quæ ad aliquid. Atqui non est ex iis quæ per se sunt : non enim ad genimen relationem haberet ; ergo est ex iis quæ ad aliquid sunt ; quæ autem sunt ad aliquid, simultanea naturæ sunt ; quæ vero simultanea naturæ, et simultanea sunt et non sunt ; ergo genitor qualenus genitor, ad aliquid existens relationem habet : quare prius et posterius non habebit. Si ergo genitor nec prius habebit nec posterius, tu vero dicis omnem genitorem priorem esse proprio genimine, constat non esse genitorem, qualenus est genitor, sed secundum aliquid aliud, sicuti Socrates et Petrus. Quenam itaque genitoris nomen in Deo patre hypostaticum est, et secundum id solum proprietas hypostaseos denotatur ; demonstratum porro fuit, quod est relativum non habere prius et posterius ; constat ergo Deum Patrem, qui est proprii genimini genitor, prius non habere. Quod si non habet, constat esse simultaneum : quod si simultaneus, etiam coæternus est. Eigo Filius Patri coæternus est : atque ita in quo circumvenire putabas, circumventus es. « Omnis genitor prior est genitioine suo. » Nobis quidem hoc usuvenit ; quod quidem ita se habere, hinc sit

A terös ἔστι τοῦ οἰκείου γεννήματος, » τὸν παραλογισμὸν συνεσκευώρησες. Τούτου οὖν ἐληγυμένου καὶ χώραν μὴ ἔχοντος τὸ παράπαν ἐπὶ Θεοῦ λέγεσθαι, τὴν εἰς ἐκάτερα ἀτοπίαν ἐκφεύξεμεθα· καὶ γὰρ παρὸν αἵτιον, ἀπὸν τοῦ ἐναντίου· εἰ οὖν τὸ, Ἐκαστος γεννήτωρ, ἀπὸ τῆς κτιστῆς φύσεως κακῶς λαμβανόμενον, εἰς ἀτοπὸν τὸν λόγον ἀπάγει, τούτου χώραν ἐπὶ Θεοῦ μὴ ἔχοντος, δῆλον ὅτι καὶ ἀτοπα ἐκφεύξεμεθα, τὸ τε συναίδιον καὶ δμούσιον, καὶ τὴν τῆς πατρότητος καὶ ιερότητος σχέσιν, ἀπρωτὸν διαφυλάξσειν. « Ἐκαστος γεννήτωρ πρότερός ἔστι· τοῦ οἰκείου γεννήματος. » Βαβαλ τοῦ θαύματος ! περὶ ἡμὲ καὶ σὲ τοῦτο, οὐ τὸ μὲν ἐνεργείᾳ ἐσμὲν ἀνθρωποι, εἰ τύχοι, ή, ἀλλο τι· τὸ δὲ γινόμεθα δυνάμει δύτες, οἷον γεννήτορες ή ἐπιστήμονες, ή ἀλλο τι· ἐν οἷς δὲ τὸ δυνάμει χώραν οὐχ ἔξει, δῆλον ὅτι τὸ προτερεύειν τὸν γεννήτορα τοῦ γεννήματος οὐχ ἔρρωται· εἰ τοῖνυν ἐπὶ Θεοῦ τὸ δυνάμει ἀλλότριον (καὶ γὰρ τὸ δυνάμει μετὰ πάθους, τὸ δυνάμει τῶν ἔξωθεν προσδεῖται, τὸ δυνάμει τῶν ἀτελῶν· δὲ θεὸς ἀνώχισται τούτων πάντων), δῆλον ὅτι καὶ προτερεύειν οὐχ ἔξει χώραν διὰ τὸ δινει τοῦ δυνάμει τοῦτο μὴ εἶναι. « Ἐκαστος γεννήτωρ πρότερός ἔστι τοῦ οἰκείου γεννήματος. » Τοῦτο τῆς κτιστῆς φύσεως, τοῦτο τῆς φευστῆς γεννήσεως· καὶ γὰρ ὡν τὸ εἶναι διάφορον, τούτων καὶ τὸ γεννῆν διάφορον. Τριῶν οὖν ἀντιθέσεων λαμβανομένων, φημι δὴ κτιστοῦ τε καὶ ἀκτιστοῦ, ἐμπαθοῦς τε καὶ ἀπαθοῦς, προτέρου τε καὶ ἄμα, εἰ δὲ ἐνσώματος ἐμπαθή, ἐπετοι δὲ ταύτῃ τὸ πρότερον καὶ οὐστέρον, φανερὸν ὅτι δὲ σώματος ἀπαθής καὶ ἄμα· τοῦτο γὰρ αἱ λογικαὶ μέθοδοι ἡμῖν διαγορεύουσιν.

δ'. « Ἐκαστος γεννήτωρ πρότερός ἔστι τοῦ οἰκείου γεννήματος. » Τοῦτο νομοθετοῦντός ἔστιν ἐπὶ Θεοῦ, τὸ ἀληθὲς δὲ οὐδαμῶς λέγοντος· τὸ τοῖνυν γεννήτωρ δνομα, ήτοι τῶν καθ' αὐτό ἔστιν, ή τῶν πρότεροι· ἀλλὰ μήν τῶν καθ' αὐτὸν οὐχ ἔστιν· οὐ γὰρ δὲ πρὸς γένημα τὴν ἀναφορὰν εἶχε· δῆλον ὅτι τῶν πρότεροι· εἰ οὖν τὸ γεννήτωρ τῶν πρότεροι τοῖνυν, τὰ δὲ ἄμα τῇ φύσει, τὰ δὲ ἄμα τῇ φύσει, ἄμα τέ εἰσιν καὶ οὐχ εἰσὶν, τὸ γεννήτωρ ἄρα καθ' δὲ γεννήτωρ, πρὸς δὲ τὴν ἀναφορὰν ἔχει, τὸ πρότερον καὶ οὐστέρον οὐχ ἔξει. Εἰ οὖν τὸ γεννήτωρ τὸ πρότερον καὶ οὐστέρον οὐχ ἔξει, ἐφης δὲ ὅτι Ἐκαστος γεννήτωρ πρότερός ἔστι τοῦ οἰκείου γεννήματος· φανερὸν ὅτι τὸ γεννήτωρ, οὐ καθ' δὲ γεννήτωρ, ἀλλὰ κατ' ἀλλο τι, καθ' δὲ Σωκράτης ή Πέτρος. Εἰ οὖν τὸ γεννήτωρ δνομα ἐπὶ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὑποστατικόν ἔστι, καὶ κατὰ τοῦτο μόνον τὸ ίδιον τῆς ὑποστάσεως χαρακτηρίζεται· τοῦτο δὲ δέδειχται πρὸς δὲ τὴν ἀναφορὰν τὸ πρότερον καὶ οὐστέρον μὴ ἔχον, φανερὸν ἄρα ὅτι δὲ θεὸς καὶ Πατήρ γεννήτωρ ὡν, τοῦ οἰκείου γεννήματος, τὸ πρότερον οὐχ ἔξει· εἰ δὲ οὐχ ἔξει, δῆλον ὅτι ἄμα· εἰ δὲ ἄμα, καὶ συναίδιος· δὲ ίδες ἄρα τοῦ Πατρὸς συναίδιος ἔστι· καὶ οὕτως δι' οὐ κεδόκεις παραχρούειν, παραχέκρουσαι. « Ἐκαστος γεννήτωρ πρότερός ἔστι τοῦ οἰκείου γεννήματος. » Τοῦτο ἐν ἡμῖν χώραν ἔχει· καὶ ὅτι οὕτως ἔχει, δῆλον ἐντεῦθεν· Πᾶσα δύναμις, τινὸς ἐνεκα-

ει γάρ μή ἔνεκά τινος, μάτην· μάτην δὲ οἵτε ὁ Θεὸς ποιεῖ, οὔτε ἡ φύσις· δῆλον ὅτι ἔνεκα· εἰ οὖν ἡ δύναμις ἔνεκά τινος, δῆλον ὅτι καὶ τὸ δύνασθαι· πᾶν δὲ τὸ δύνασθαι τι ποιεῖν, καὶ ποιήσει, εἰ μή τι τὸ παρεμποδίζον· εἰ οὖν ἐν ἡμῖν ἔστιν Ἐμφυτος δύναμις τὸ τεχνοποιεῖν, κεχωλύμεθα δὲ, δῆλον ὅτι παρεμποδίζοντίς τινος· ἐν δὲ τῷ Θεῷ οὐδὲν ἀντίσθενον· παρεμποδίζον· φανερὸν ὅτι καὶ ἡ γέννησις σύμφυτος· εἰ δὲ σύμφυτος, καὶ ἀμά· εἰ δὲ ἀμά, οὐ πρότερον καὶ ὑστερον· ὥστε δῆλον ὅτι τὸ πρότερον καὶ ὑστερον ἐπὶ Θεοῦ χώραν οὐκ ἔχει. «Ἐκαστος γεννήτωρ πρότερός ἐστι τοῦ οίκείου γεννήματος.» Πόθεν τὰς ἀρχὰς, ὡς οὗτος, εἶληφας; οἱ μὲν γάρ μηδὲν κοινὸν τοῦ κτίστου καὶ τῶν κτισμάτων ὑποτιθέμενοι, ἐαυτοὺς παραλογίζονται, ταυτῶς ἐπὶ Θεοῦ καὶ τῶν κτισμάτων τὰς θείας φωνὰς ἐκλαμβάνοντες· καὶ τὸ πρότερον λῆμμα διὰ τοῦ δευτέρου ἔξιστραχίζεται, καὶ πάλιν διὰ τοῦ προτέρου τὸ δεύτερον· καὶ γάρ εἰ πᾶν ποιῆμα ἐνδέξει ἐστι τοῦ ποιήσαντος διὰ τὸ πρῶτον ἀξιώμα· ὁ δὲ ἐκ τοῦ γεννητορος λόγος, ἐκ τῶν ποιημάτων τὸν ποιητὴν πρότερον κατασυλλογίζεται, ἐνδεές τέ ἐστι καὶ οὐκ ἐγδεές, καὶ ταυτὸν οὐ ταυτὸν πᾶν ποιῆμα τοῦ ποιήσαντος, ὅπερ ἀδύνατον.

ε'. Εἴδωμεν δὲ καὶ τὸ ἐπιφερόμενον· ἔχει δὲ καὶ οὕτως· «Ἐπειδὴ ἐάν ἡγῆσαι μίαν ἀρχὴν ἀμφοτέρων, τοῦ τε Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ἀπόλλυται· ἡ τάξις τῇ; σχέσεως ἡ οὖσα ἐκ τοῦ γεννητορος πρὸς τὸ γένημα· καὶ καταναγκάζεται ἡ κλῆσις τῶν ἀμφοτέρων χωρισθῆναι τοῦ γεγενηκότος καὶ γεννήματος, τοῦ προύπαρχοντος καὶ μεταγενεστέρου.» Ἀπῆλλαξες ἡμεῖς πραγμάτων, ὡς φίλος, ἔξειπὼν τὸ ἀπόρρητον· εἰ μὲν γάρ ἐώραν τὸ παρὰ σοῦ προτεθὲν λημμάτιον τὸ λέγον, «Ἐκαστος γεννήτωρ πρότερός ἐστι τοῦ οίκείου γεννήματος.» ἐπὶ Θεοῦ χώραν ἔχον, τάχα διν καὶ μή θέλων τῇ ἀληθείᾳ συνεφελχόμενος, καὶ τὸ δεύτερον ὀμολόγουν· ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἔωλον καὶ πάντη φεύδεις ἐπὶ Θεοῦ καὶ ἀλλότριον δὲ λόγος ἔδειξεν, οὐ μὴ λόγος καταναγκάσει καὶ τὸ ἐπιφερόμενον ταθέναι· καὶ γάρ ἐάν δύο τινὲς ὦσι, καὶ τὸ μὲν ἐν τάξει τῇ γουμένου εἶληπται, τὸ δὲ ἐν τῇ τοῦ ἐπόμενου, δῆλον ὅτι τοῦ τῇ γουμένου ὄμολογηθέντος, καὶ τὸ ἐπόμενον ἔψεται· οὐχ ἔψεται δὲ, τοῦ τῇ γουμένου μηδαμῶς διολογηθέντος· τοῦτο δὲ δῆλον ὄντε· «Ἐστω ἀνθρώπος καὶ ζῶον· καὶ τὸ μὲν ἀνθρώπος εἰληφθω τῇ γουμένος, τὸ δὲ ζῶον ἐπόμενον· φανερὸν τοῦ ἀνθρώπου τιθεμένου, καὶ τὸ ζῶον ἐξ ἀνάγκης ἔψεται· οὐχ ἔψεται δὲ, μὴ τιθεμένου ἐκείνου· τοιοῦτον ἐστι καὶ τὸ παρὰ σοῦ δραματουργηθέν· δει τοι μὲν χώραν ἐπὶ Θεοῦ εἶχεν τὸ, «Ἐκαστος γεννήτωρ πρότερός ἐστι τοῦ οίκείου γεννήματος, τῇ μῶν ὀμολογούντων τὸ συναττίον ἔχειν τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, φανερὸν ὅτι κατηναγκάζετο ἡ κλῆσις ἐξ ἀλλήλων χωρισθῆναι· ἐπεὶ δὲ τὸ πρότερον οὐκ ἀληθές, οὐδὲ τὸ δεύτερον καὶ οὕτως ἀλίθιον ἀνέφανεν τὸ παρὰ σοῦ λεχθέν.

ζ'. Καὶ ἀλλως· Εἰ διὸ τὴν συναττίδητητα τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ἐξ ἀνάγκης φήσ τὰς σχέσεις κεχωρισθαι, καταναγκάσει μᾶλλον δὲ λόγος διὰ τὴν σχέσιν

A manifestum. Potentia omnis propter aliquid est: nam si propter aliquid non sit, vana est: nihil porro vanum Deus facit neque natura. Est ergo propter aliquid. Si ergo potentia propter aliquid est, patet quod etiam posse; omnis autem quod facere aliquid potest, re quoque vera faciet, nisi aliquid obliterat. Si ergo in nobis est insita potentia liberos gignendi, prohibemur autem, constat quod aliquid nos impedit. Atqui Deo nihil resistit aut obstat: constat ergo generationem quoque ei esse conaturalem: quod si connaturalis, simultanea quoque est; quod si simultanea, jam non est prior nec posterior: unde constat prius et posterius in Deo non usuvenire. «Omnis genitor prior est proprio genimine.» Undenam principia, o sodes,

B sumpsisti? Nam qui nihil esse commune Creatori cum creaturis credunt, errant dum endem sensu et de Deo et de creaturis divisa vocabula sumunt; et prius lemma a secundo excluditur; vicissimque a priore secundum. Etenim si omnis factura inferior est factore, propter prioratus dignitatem; quod autem est ex genitore Verbum, ex facturis factorem arguit esse prius; illud quidem et inferius erit et non inferius, idem et non idem, quod est impossibile.

C 5. Videamus jam quod ibi additur, ita enim se habet: «Quia si putes unum esse principium amborum, Patris videlicet atque Filii, perit relationis ordo, quae intercedit inter genitorem et genitum: cogiturque amborum appellatio sejungi a gignente et a genito, a praesentente et posteriore.» Liberasti me negotio, o sodes, arcanum enarrabis. Nam si mihi persuasissem a te dicram sententiam quae ait: «Omnis genitor prior est proprio genimine, in Deo usuvenire, fortasse etiamsi invititus, veritate compulsus, secundam hanc quoque considereret. Sed quia illam sutilem esse cīque omnino falsam a Deoque alienam sermo nosver demonstravī, me certe ratiocinūm non coget subjunctam sententiam pensi habere. Nam si duo forte sint, quorum unum præcedentis loco habeatur, alterum vero subsequentis, patet præcedente concessso, sequens quoque concessum iri: non tamen concedetur, si præcedens nullo modo admittatur. Hoc autem sic

D explanatur. Esto homo atque animal: et homo quidem sit instar præcedentis, animal subsequentis: constat homine supposito, animal quoque necessario subsecuturum: haud sequetur autem, homine non supposito. Tale est objectum a te argumentum. Quamobrem si in Deo usuveniret propositio:

E «Omnis genitor prior est proprio genimine, in consistentibus nobis coæternos esse Patrem ac Filium, patet mutuam appellationem necessario ex utroque fore sejungendam. Sed quia prior propositio vera non est, ne altera quidem. Atque ita futile apparat prolatum a te argumentum.

F 6. Item aliter: Si propterea quod coæterni sunt Pater ac Filius, ait necessario relationes eorum fore sejungendas, siue coget polius ratiocinium

nostrum propter relationem, coæternitatem quoque inducere. Atque hoc ita ostenditur. Genitoris nomen cum sit ex iis que sunt ad aliquid, ad filium habet relationem. Quæ autem sunt ad aliquid, simultanea naturæ sunt: quæ autem simultanea naturæ sunt, et sunt et item non sunt. Concluditur ergo, propter relationem simultanea esse; quod verum est. Et cur tu, o sodes, contrarium inducis? qui propter coæternitatem, videris nobis eripere paternitatis ac filietatis relationem: propter relationem autem gignentis et geniti, videris perimere coæternitatem et consubstantialitatem. Item aliter: Si genitoris nomen, exsistentiam simul tribuit; quæ autem simultanea exsistentiae a te accipiuntur, relationem perimunt, quæ intercedit inter genitorem et genitum; concluditur utique genitoris nomen, et genitum, invicem referentia, non esse relativa; quod est absurdum.

7. Pergis vero dicere sic: «Quia si existimes unum principium amborum, Patris atque Filii.» Miror, o sodes, quodnam tu velis principium in Deo ponere. Principium multifariam dicitur: aliud est enim effectivum, veluti est architectus ædificiorum: aliud materiale, veluti tabulae navis: aliud formale, veluti statuæ schema: aliud finale, veluti navis ad virtualium deportationem: aliud instrumentale, ut fabri murarii ascia: aliud exemplare, veluti prototypum facti operis: aliud temporale, velut res factæ quæ in tempore sunt et sunt: aliud causale tantummodo, veluti Seth ex principio quodam et causa ortus est, ex Adamo scilicet. Nunc si tanquam ex principio quodam, seu causa, dicis. Patris ac Filii unum principium, jam neque alterum genitorem, neque alterum esse genitum retinebis. Nam cujusnam genitor sit, si tanquam ex alio principio et causa Patrem ac Filium dicas ortos? Certe principium non dices effectivum; nam si hoc concedas, erit Dei Deus, et rursus hujus alias Deus, et hoc in infinitum. Neque principium dices materiale; non enim est Deus compositus et materialis. Sed neque formale principium; nam quodnam habere potuerunt formale principium Pater ac Filius? præterquam quod compositionem non vitarent. Neque denique finale, etenim nulla ex causa Deus provenit. Superest tibi temporale esse principium Patris ac Filii. Quod si ita est, ipsis quideam fieri contingit, et corrupti, et alia innumera. Nam quæ in tempore, talia sunt. Constat, non posse in Deo principium antiquius inveniri. Et quomodo, o sodes, ita a nobis existimari præsumens, paralogismum contexit? Vere demonstratum tibi fuit id esse stolidum.

8. Sed videamus etiam quid paulo infra scribas: «Deus omnia sapientia sua gubernavit.» Concedo hoc libenter admodum: etenim enhypostatica sapientia sua, quam sermo noster perspicue demon-

A καὶ τὸ συναῖδιον εἰσάγεται· καὶ τοῦτο δῆλον ὅδε· Τὸ γεννήτωρ δνομα τῶν πρός τι ὄν, πρός υἱὸν ἔχει τὴν ἀναφοράν· τὰ δὲ πρός τι, ἀμα τῇ φύσει· τὰ δὲ ἀμα τῇ φύσει, δμοῦ τέ εἰσι καὶ οὐκ εἰσι· συνάγεται δρα διὰ τὴν σχέσιν ἀμα εἶναι· δπερ ἐστὶν ἀληθές· καὶ πῶς σὺ, ὡ φίλος, τὸ ἐναντίον εἰσάγεις, καὶ διὰ μὲν τὸ συναῖδιον, εἰς τὴν σχέσιν τῆς πατρότητος καὶ υἱότητος ἡμᾶς δοκεῖς παραχρούειν, διὰ δὲ τὴν σχέσιν τοῦ γεννήτορος καὶ γεννηματος, εἰς τὸ συναῖδιον τε καὶ δμούσιον; Καὶ διλῶς· Εἰ τὸ γεννήτωρ δνομα τὴν τοῦ εἶναι ἀμα ὑπαρξιν δίδωσι, τὰ δὲ ἀμα τῇ ὑπάρξει κατὰ σὲ λαμβανδμενα, ἀπόλλυσι τὴν σχέσιν τὴν οὔσαν ἐκ τοῦ γεννήτορος πρός τὸ γέννημα, συνάγεται δρα, τὸ γεννήτωρ δνομα, καὶ τὸ γεννημα, ἐν σχέσει δντα, ἀσχετα εἶναι· δπερ ἐστὶν διτοπον.

C ζ· Ἐπιφέρεις δὲ πάλιν οὗτως· «Ἐπειδὴ ἐδίν ἡγῆσαι μίαν ἀρχὴν ἀμφοτέροις τοῦ τε Πατρὸς καὶ Υἱοῦ.» Θαυμάζειν μοι ἐπέρχεται, ὡ φίλος, ὅποιαν δρα βούλῃ ἀρχὴν ἐπὶ Θεοῦ τιθέναι· τῆς γὰρ ἀρχῆς πολλαχῶς λεγομένης, τῆς μὲν ὡς ποιητικῆς, οἷον ὁ τέκτων τῶν οἰκημάτων· τῆς δὲ ὡς υλικῆς, οἷον αἱ σανίδες τοῦ πλοίου· τῆς δὲ ὡς εἰδικῆς [ccid. Ιδικῆς. Sic et infra], οἷον τοῦ ἀνδριάντος τὸ σχῆμα· τῆς δὲ ὡς τελικῆς, οἷον τὸ πλοίον πρός ἀγωγὴν τῶν χρειῶν· τῆς δὲ ὡς ὀργανικῆς, οἷον τέκτονος τὸ σκέπαρνον· τῆς δὲ ὡς παραδειγματικῆς, καθάπερ τὸ πρωτότυπον τοῦ παραγώγου· τῆς δὲ ὡς χρονικῆς, καθάπερ τὰ γινόμενα ἐν χρόνῳ γίνονται καὶ εἰσι· τῆς δὲ ὡς αἰτίας καὶ μόνης, καθὰ δὲ Σήθι ἐξ ἀρχῆς τινος καὶ αἰτίας ἐνέψυ τοῦ Ἀδάμ· εἰ μὲν γὰρ ὡς ἐξ ἀρχῆς τινος ὡς αἰτίας φήσ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ μίαν ἀρχὴν εἶναι, οὐκέτι τὸν μὲν γεννήτορα, τὸν δὲ γέννημα φυλάξεις. Τίνος γὰρ ἀν καὶ εἴη γεννήτωρ, ἐπ’ ἀν ὡς ἐξ διλῆς ἀρχῆς τε καὶ αἰτίας τὸν Πατέρα καὶ Υἱὸν φήσ ἀναφύναι; οὐδ’ αὐτὴν ὡς ποιητικήν· εἰ γὰρ τοῦτο δῷς, ἔσται τοῦ Θεοῦ Θεός, καὶ πάλιν τούτου ἄλλος, καὶ τοῦτο ἐπ’ ἀπειρον· οὐδ’ αὐτὴν ὡς υλικήν· οὐ γάρ ἔστιν δὲ Θεός σύνθετός τε καὶ ἔνυλος· ἀλλὰ μήν οὐδὲ τὴν ὡς εἰδικήν· τίνα γὰρ καὶ ἔχοιεν εἰδικὴν ἀρχὴν δὲ Πατήρ καὶ Υἱός; καὶ οὗτως τὴν σύνθεσιν οὐκ ἐκφεύξονται· οὐδὲ αὐτὴν ὡς τελικήν, ἀνατίος γὰρ δὲ Θεός· λείπεται κατὰ σὲ τὴν χρονικὴν ἀρχὴν εἶναι τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ γίνεσθαι ἀν αὐτοὺς συμβιβίνει, καὶ φθείρεσθαι, καὶ διλα μυρία· τὰ γὰρ ἐν χρόνῳ τοιαῦτα· φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν ἐπὶ Θεοῦ ἀρχὴν ἀνωτέραν εύρειν· καὶ πῶς, ὡ φίλος, ὡς ἡγείσθαι λαβών τὴν παραγισμὸν, συρράπτεις; Καὶ οὗτω δέδεικται καὶ τοῦτο σοι τὴν θεοτοπίαν.

η· Ἄλλ’ ιδωμεν τί καὶ μετὰ βραχέα γράφεις· «Ο δὲ Θεός τὸ πᾶν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ ἐκυβέρνησε.» Σύμφρυμι κάγω καὶ μάλα ἡδέως· τῇ μὲν γάρ ἐνυποστάτῳ (1) αὐτοῦ σοφίᾳ, τῇ δὲ λόγος δύναμιν τὴν

(1) Enhypostatum sic definit S. Maximus opusc. theol. l. II, p. 79: Ἐνυπόστατον, τὸ κατὰ τὴν οὐ-

σταν κοινὸν, ἥγουν τὸ εἶδος, τὸ ἐν τοῖς ὑπ’ αὐτὸ διτοπον, μοις πραγματικῶς ὑφιστάμενον, καὶ οὐκ ἐπινοιά-

αὐτὴν καὶ Λόγον καὶ Υἱὸν τρανῶς ἔδειξε, τὸ πᾶν συνεστήσατο, καὶ ἐφανέρωσεν ἐν τοῖς ἔργοις τὴν ἑαυτοῦ ποίησιν· καὶ ὅτι ἔστι Θεὸς εἰς ἐπὶ πάντων ὑπερούσιος καθ' ἡ πού τις τῶν παρ' ἡμῖν θεολόγων. σύνῳδὲ τούτοις Ἐφη· « Τὰ γὰρ ἀδραταὶ αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς κοιῆμασιν νοούμεναι καθορᾶται, ἢ τε ἀΐδιος αὐτοῦ θειώτης· » καὶ τὰ τούτοις σύστοιχα· διὸ καὶ μὴ θέλης, ταῖς ἡμετέραις δημολογίαις συνέδης· παραχατιῶν δὲ μικρὸν εἰς τὴν μοναρχίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπερουσιότητα, γράφεις οὖτις· « Διδτὶ ἐάν εἶχε κοινωνὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν, ἐμελλε δέχεσθαι ἐναντίωσιν, ή ἐνδεής εἶχεν εἶναι ὑπουργοῦ τοῦ διοικεῖν τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ. » Θαυμάζειν μοι ἔπειτι τοιαῦτα γράφοντάς σου· οὐδὲ γάρ συνορῶ ἐπὶ Θεοῦ τίς ἡ ἀνάγκη, ή κοινωνούς τινας τῆς βασιλείας, ή ἐνδειαν ὑπουργίας τοῦ διοικεῖν τὸν ἑαυτοῦ κόσμον εἰσίγεσθαι· καὶ δσα τούτοις ἐπιφέρεις· τὸν γάρ Θεὸν καὶ Πατέρα τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν κατὰ πάντα ὅμοιον ἔχοντα, πλὴν τῆς ἀγεννησίας καὶ τῆς γεννήσεως· ἡμῶν δὲ μηδὲ ὅλως τὸ κοινωνὸν δημοιογούντων ἐπὶ τοῦ Πατρὸς τὸν Υἱὸν, οὐχ οἶδ' ὅπως ἡμᾶς παραλογίζῃ ή σεαυτὸν καὶ τοὺς ἑαυτοῦ πτεροῖς ἀλίσκῃ· ἔστι δὲ τὸ παρὰ σοῦ σόφισμα τοιοῦτον· « Εάν δύο τινὰ ὄσι, καὶ τὸ μὲν καθολικώτερον, τὸ δὲ ἐπὶ μέρους, οἷον τὸ τε ὄντειν, καὶ τὸ βεβρέχθαι τὴν γῆν· τὸ μὲν γάρ ὄντειν, ἐπέλαττόν ἔστι τοῦ βεβρέχθαι· οὐ γάρ ἀντιστρέψει· τούτου δὲ δύτος, δῆλον ὅτι καὶ τὸ λοιπὸν ἔσται, οἷον τὸ ὄντειν καὶ τὸ βεβρέχθαι· εἴτα τοῦ λοιποῦ δύτος, φήσει τις καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι· τὸν παραλογισμὸν ποιεῖ οὕτω καλούμενον παρὰ τὸ μὴ ἀντιστρέψον, καὶ τὸ ἐπύμενον.

θ'. Τοιοῦτόν τι καύτδες ἐν τοῖς παρὰ σοῦ γραφεῖσι πεποίηκας· δύο γάρ δύτων, κοινὸν τε καὶ κοινωνός· καὶ τὸ μὲν ἐπιπλέον, οἷον τὸ κοινόν· τὸ δὲ ἐπέλαττον, οἷον τὸ κοινωνός· δὲ μὲν γάρ κοινωνὸς οὐ λέγεται κοινωνός, ὡς κοινόν τι ἔχων λέγεται κοινωνός· οὐχ εἰ τι δὲ κοινόν τι ἔχων μεθ' ἑτέρου, ἀνάγκη καὶ κοινωνὸν αὐτοῦ λέγεσθαι· λίθος γάρ λιθῷ οὐ λέγεται κοινωνός, ἐπεὶ κοινῇ ἀμφοτέρων ή οὔσιᾳ· ὡς ταύτως δὲ καὶ ἵππος; Ἱππό, κοινὴν καὶ μίαν οὔσιαν ἔχοντες, οὐ λέγονται κοινωνοί· εἰ οὖν τὸ κοινόν ἐπιπλέον, τὸ δὲ κοινωνός ἐπέλαττον ἡμῶν δὲ λεγόντων κοινὴν καὶ ἀμέριστον ἔχειν τὸν Πατέρα τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ Υἱὸν, αὐτὸς μεταφέρων γράφεις· « Εἰ κοινὴ βασιλεία καὶ ἔξουσία πρὸς Υἱὸν, πάντως καὶ κοινωνὸς ἔσται· δὲ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς τῆς αὐτοῦ βασιλείας· » καὶ παραλογίζῃ μᾶλλον ἡπερ ἡμᾶς, ποιῶν τὸν παραλογισμὸν παρὰ τὸ μὴ ἀντιστρέψον καλούμενον· καὶ τοῦτο ποιῶν δοκεῖς μᾶλλον ἀγνοεῖν τὸ κοινωνός δνομα ἐπὶ τίνων εἰκότως καὶ ἔστι καὶ κυρίως λέγεται, καὶ διὰ τοῦτο κακῶς ἐπὶ Θεοῦ μεταφέρεις· τὸ γάρ κοινωνός δνομα οὐχ ἐπ' ἄλλου δοκεῖ τίθεσθαι, ἀλλ' οἵ; ιδιαῖς δντως καὶ ἀποτετμημένως ἔνδος ἐκάστου τὸ ἔργον ἀποτελεῖται, καὶ κατὰ σύμβασιν προχιρετικὴν, καὶ συμπειθισμὸν ἐν ταυτῷ πρά-

A stravit Verbum esse ac Filium, omnia constituit, manifestavitque operibus facturam suam, et quod Deus unus sit super omnia supersubstantialis, sic uti quidam de theologis nostris consonanter his dixit: *Invisibilia enim ipsius a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque ejus deitas*¹⁸, et his consentanea. Quamobrem velis nolis confessionibus nostris consenties. Aliquantum vero progressus ad Dei unitatem et supersubstantialitatem, sic aīs: « Quia si societatem aliquam sui regni haberet, contrarietatem quaque experturus esset. Vel certe esset adjutoris indigus ad creati ab se mundi administracionē. » Miror hæc a te scribi: nullam enim necessitatem video inducendi vel socios aliquos regni, vel adjutorii indigentiam ad mundi administrationem, vel quidquid his tu subjungis. Cum enim nos confiteamur Deum Patrem habere Filium suum prorsus sibi similem, excepta generatione ejusque negatione; neque tamen societatem ullam prorsus dicamus Patris ac Filii; haud video cur nobis facum facere velis. Sane tuis ipsis pennis caperis. Est autem sophisma tuum hujusmodi: Si duo sint, et unum quidem generalius, aliud partiale, veluti est pluere, et terram madeficeri: nam pluere minus est, quam terram madeficeri: non enim convertitur; quod si est, patet alterum quoque fore, id est, pluere et madeficeri. Deinde si alterum est, dicet aliquis alterum quoque fore, paralogismumque facit, illa appellatum quia non convertitur etiam subsequens.

B 9. Tale quid tu quoque fecisti in scripto tuo. Nam cum duo sint, commune et communicans; et illud quidem amplius, id est, commune; hoc autem restrictius, id est, *communicans*: etenim qui communica dicitur *communicans*, qualenus commune aliquid habet: nequaquam autem eum qui communione aliquid habet cum alio, necesse est *communicantem* eidem dicere: nam lapis non dicitur lapidi *communicans*, quia communis est utriusque substantia: similiter equus equo, qui communein unamque substantialiam habent, non dicuntur *communicantes*: si ergo *commune*, plus est; *communicans* autem minus: nobis vero dicentibus *commune* et individuum

D sibile babere Patrem regnum suum cum proprio Filio, tu in verso sermone scribis: « Si commune est regnum et potestas cum Filio, prorsus et *communicans* erit Filius regno Patris sui: » tibiique illudis potius quam nobis, paralogismum faciens in eo quod non alternat: idque faciens, videris potius ignorare, vocabulum *communicans* de quibusnam recte proprieque dicatur: ac propterea male ad Deum transfers: nam vocabulum *communicans* de alio nullo ponit videtur, quam de iis quorum propriæ præciseque uniuscujusque opus

¹⁸ Rom. 1, 20.

perficitur, cum ex conventione prævia et soliditate in eodem negotio, duo vel tres aut plures, ad idem negotium concurrunt. Veluti si quis rhetoricam artem prius per se ipsum tantummodo exerceat, deinde aliquis alius ad eum accedat, et inox conventione prævia et consensu, ad rhetoricam professionem concorditer concurrant; tunc ambo dicentur hæc in re communicantes. Verum enim vero iis, quorum opera, voluntas, deliberatio, operatio, et concordia inseparabilis suapte natura est, quomodo communicantis vocabulum congruet? Minime prouersus. Quare cum Patrem dicimus aliquid facere, Filium quoque et Spiritum sanctum inseparabiliter simul facere dicimus: et unius operatio, a tribus non est sejuncta: omnisque operatio quæ divinitus provenit, et multi modis denominatur, a Patre proficisciatur, et per Filium pergit, et in Spiritu sancto perficitur. Propterea æquum non est, vocabulum communicantis in sancta Trinitate adhibere.

40. Tu vero post vocabulum *communicans* pergis dicere, « sors ut Deus contrarietatem et seditionem experiretur. » O verborum tuorum stoliditas! Si certe vocabulo *communicans* apud Deum locus esset, fortasse et contrarietas et sedilio comperiretur. Sed quia illud non conceditur, nec hoc quidem concedetur. Atque ita invitus ex iis quæ adjunxisti, propositionem evidentem nobis effecisti, quomodo proprie dicatur. Nam si vocabulum *communicans* de aliquo prædicatum, contrarietas et sedilio subsequitur, planum erit, quod *communicans* vocabulum iis congruet qui prævia conventione et consensu rem gerunt: unde sedilio et contrarietas confit. His quippe tantum usuvenit sedilio et contrarietas, propter voluntatis volubilitatem. Quibus autem immutabilis bonitas est, quomodo contrarietas et sedilio incidet? Et paucis interjectis, ita scribis: « Vel certe esset adjutoris indigus ad creati ab se mundi administrationem. » Peccle, sodes, dixisti. Si enim vocabulum *communicans* de Filio prædicaretur, obnoxius utique esset, ut in opinari, contrarietati ac seditioni, et auxilio indigeret. Nunc quia illud futile et invalidum demonstratum fuit, constat quod et hæc similiter. Nam si positione alicujus, quedam ponuntur, sine dubio extinctione illius, etiam alia extinguiuntur.

41. Insper scriptum tuum hæc habet: « Et per sæculorum spatium, et ob mutuam contrarietatem, deterretur Dei dominatus una cum creaturis. Et alter alteri dominaretur, et cum creaturis compassio desineret. » Atqui hæc, o sodes, duorum principiorum et contrarietatis criminatio nobis non congruit; sed aliis a te intendi deberet, qui nempe duo principia et duos deos inducunt, bonum ac malum: et ab alio quidem dicunt hunc materialem mundum conditum et conservatum ac rectum; ab alio autem intellectuali: quam nos sententiam et odium et toto animo aversamur; et eos, qui hanc furent, capitali punæ subjicimus: vos vero

A γιατί, δύο ή τρεῖς ή καὶ πλεόνες τούτων εἰς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα συνέρχονται· οἷον βῆτορεύει τις καθ' ἑαυτὸν τὸ οἰκεῖον σπουδασμα ἐκτελῶν, ἐὰν ἄλλος τις πρὸς φύτὸν ἀφίκοιτο καὶ κατὰ σύμβασιν προσιρετικὴν καὶ συμπειθισμὸν εἰς τὸ τῆς βῆτορεάς ἔργον δημογνωμόνως συνέλθοιεν· λέγοιντο δὲ ἐκάτερος εἰς τοῦτο κοινωνοῦ· οἶς δὲ τὸ ἔργον καὶ τὴ βέλης, βούλησί τε καὶ ἐνέργεια καὶ δύνοια ἀδιάστατος φυσικῶς ἐν αὐτοῖς πρόσεστι, πῶς δὲ καὶ χώραν ἔχει τὸ τοῦ κοινωνοῦ δνομα; οὐ μὲν οὖν διὸ τὸν Πατέρα λέγοντες ποιεῖν τι, καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἀδιασπάστως ἅμα λέγομεν ποιεῖν καὶ τοῦ ἐνδέ τὴ ἐνέργεια, τῶν τριῶν πώς ἔστι μή διατχιζομένη· καὶ γὰρ πᾶσα ἐνέργεια τῇ θεόθεν διήκουσα, καὶ κατὰ τὰς πολυτρόπους ἐννοίας δύνομαζομένη, ἐκ Πατρὸς ἐφορμάται, καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ πρόσεστι, καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἀγίῳ τελειοῦται διὰ τοῦ τοῦτο, οὐ δίχαιον ἔστι τὸ τοῦ κοινωνοῦ δνομα ἐπὶ τῆς ἀγίας Τριάδος τίθεσθαι.

C 1'. Ἐπιφέρεις δὲ εἰς τὸν κοινωνὸν γράφων οὕτως· « Ἐμελλε δέχεσθαι ἐναντίωσιν καὶ στάζιν. » Οὐ τῆς ἀποπληξίας τῶν σῶν βημάτων! Εἰ μὲν γὰρ τὸ κοινωνὸς δνομα ἐπὶ Θεοῦ χώραν είχεν, Γιως καὶ τὴ ἐναντίωσις καὶ στάσις εὑρίσκεται· ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐ δέδοται, οὐδὲ τὸ δι' ἐκείνου δοθῆσεται· καὶ οὗτως δκῶν καὶ μή βουλόμενος ἐκ τοῦ ἐπιφερομένου τὸ προτεθὲν δῆλον ἡμῖν παρέστηται, καθ' ὃν χυρίως λέγεται. Εἰ γὰρ τὸ κοινωνὸς δνομα τιθέμενον, τὴν τε ἐναντίωσιν καὶ στάσιν ἀκολουθοῦσαν ἔχει, φανερὸν δήπουθεν, δτε κοινωνὸς ἐπὶ τῶν κατὰ σύμβασιν προσιρετικὴν καὶ συμπειθισμὸν προερχομένων χώραν ἔχει· ἐξ οὐ καὶ τὴ στάσις καὶ τὴ ἐναντίωσις ποτὲ ἐγγίνεται· τούτων γὰρ μόνων ἔστι τὴν στάσιν καὶ ἐναντίωσιν δέχεσθαι, διὰ τὸ εὑμετάβολον τῆς προσέσως· οἶς δὲ ἀγαθότης διτρεπτός ἔστι, πῶς δὲ καὶ ἐναντίωσις καὶ στάσις συνεισφρήσεται; Καὶ μετὰ βραχέα γράφεις οὕτως· « Ἡ ἐνδεής είχεν εἶναι ὑπουργοῦ, τοῦ διοικεῖν τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ. » Καλῶς, ὦ φίλος, ἐφησθα· εἰ μὲν γὰρ τὸ κοινωνὸς δνομα ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ χώραν είχεν, Ισχεν δὲ κατὰ σὲ καὶ τὸ τῆς ἐναντίωσεως καὶ στάσεως καὶ τὴ ἐνδειστῆς τῆς ὑπουργίας· ἐπεὶ δὲ ἐκείνο δέδειχται Ἔωλον καὶ ἀνίσχυρον, δῆλον δτε καὶ ταῦτα· καὶ γὰρ ἐὰν τῇ θέσει τινὶ τινὶ τίθενται, τῇ ἀνατρέσει τούτου δῆλον δτε συνανήρηται.

D 12'. Ἐγει δὲ πάλιν τὸ σὸν γράμμα οὕτως· « Καὶ κατὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν αἰώνων, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα ἐναντίωσιν, ἡφαντέο τὴ τούτου χυριστῆς μετὰ τῶν κτισμάτων, καὶ ἐκυρίευεν δὲ εἰς τὸν ἐπέρου, καὶ ἐκόπτετο τὴ συμπάθεια τῶν ποιημάτων. » Τοῦτο οὖν, ὦ φίλος, τὸ τῶν δύο ἀρχῶν καὶ ἐναντίωσεως ἔγχλημα ἡμῖν οὐ πρότεστιν, ἀλλ' ἄλλοις παρέσοντες ἐγκαλεῖσθαι ὑφειλε, τοῖς καὶ δύο ἀρχαῖς καὶ δύο θεοῖς εἰσάγουσιν, ἀγαθὸν τε καὶ κακόν· καὶ τὸν μὲν φασι τὸν αἰσθητὸν κόσμον δεδημιουργηκέναι· καὶ συνέχειν καὶ κρατεῖν· τὸν δὲ, τὸν νοητὸν· δὲ δέξιν ἡμεῖς καὶ μυσαττόμεθα καὶ λίαν ἀποστρεφόμεθα, καὶ τοὺς ταύτην σεμνύνοντας κεφαλικῇ τιμωρίᾳ καθ-

υποδάλλομεν (2). Όμεις δὲ καὶ προσέσθε καὶ ἐπι-
θύλπετε· τὴν γὰρ μία ἀρχὴ τὸ σεβαζόμενον· ἐπει-
καὶ εἰς Θεὸς, καὶ ταῖς ἴδιότησιν εἴτ' οὖν ὑποστάσει
τρία πιστεύηται· εἰ δὲ σοι τὸ διάφορον τῶν ὑποστά-
σεων, διάφορον καὶ τὴν φύσιν ἐννοεῖν δίδωσι, καὶ
ὅτας τὰς ὑποστάσεις, τοσαύτας καὶ τὰς φύσεις εἰσ-
άγεσθαι, ἀμαθαίνοντός ἐστι τοῦτο, ἢ περ εἰδότος· οὐ
γὰρ ταυτὸν φύσις καὶ ὑποστάσις· ἡν γὰρ διν οὐδὲν
τῶν θυτῶν δμορφεῖς, καὶ ταυτὸν κοινόν τι καὶ ἕδον
χρῆμα· διπερ οὐδὲ εὑρηται.

ιβ'. Καὶ δὲλλως· Εἰ τὸ διάφορον τῶν ὑποστάσεων,
διάφορον καὶ φύσιν εἰσάγεσθαι δίδωσιν, ἀνάγκη τὸ
μὴ διάφορον τῶν φύσεων, μηδὲ διάφορον καὶ τῇ
ὑποστάσει καθίστασθαι· συνάγεται δράστι τὰ ταυτὰ
τῇ φύσει, ταυτὰ καὶ ταῖς ὑποστάσεσιν. "Εσται δράστη
Παῦλος καὶ Πέτρος ταυτοὶ δινεις τῇ φύσει καὶ διά-
φοροι· καὶ τῇ ὑποστάσει ταυτοί, ὅπερ ἐστὶ γελοῖον·
ἐστι γάρ του τὸ σόφισμα παρὰ τὴν δμωνυμίαν οὗτων
καλούμενον. Τοῦ γάρ ἐνδές πολλαχῶς λεγομένου, ὡς
αἱ λογικαὶ μέθοδοι ἔκδιδάσκουσιν, ή γένει, ή εἶδοι,
ή ἀριθμῷ, ή ἀναλογίᾳ, δῆλον δτι καὶ τὸ πολλά-
δσαχῶς γάρ τὸ προκείμενον [coi. ἀντιχ.], τοσαυτα-
χῶς καὶ τὸ ἀντικείμενον ἔχει· τοῦτο γάρ δεδιάγμε-
να· τὴν δὲ ταῖς ὑποστάσεις τὰ τρία διδόντων, σὺ
δὲ καὶ τὸ τῶν φύσεων διάφορον. εἰσάγεις· ταῦτα δὲ
οὐχ οὗτως ἔχει· καὶ γάρ ή ἐνάργεια τῶν πραγμάτων
δῆλη, καὶ αἱ μαθήσεις ἔκδιδάσκουσι· καὶ οὗτως σοι
πᾶσαι αἱ διαβολαὶ τῆς καθ' ἡμᾶς πίστεως ἔωλοι
καὶ ἀπίθανοι καὶ φευδεῖς ἀποδεδιγμέναι εἰσὶ· καὶ
τῶν διαβολῶν δηλονότι ἀναιρεθεισῶν, καὶ τὰ λοιπὰ
πάντα συνέψεται. Καὶ ταῦτα πέρι τοῦ μέτρου, ἐπει-
καὶ κόρος λόγου πολέμιος ἀχοαῖς· διδίκανά μὲν καὶ
ταῦτα τοῖς θέλουσι μικρῶς πως συνορδῦν, καὶ τῇ πα-
ραθέσει τῶν χρειτόνων, τὸ διληθὲς διώκειν, καὶ τὸ
φεῦδος ἀπωθεῖσθαι· διδίκανά μέχρι τούτων τὸν λόγον
στήσω (3).

A illis faveatis atque blandimini. A nobis autem unum
principium religioso cultu colitur, quia et unus
Deus est, quanquam proprietatibus, sive personis,
trinus creditur. Quod si tibi personarum diversitas
differenter quoque naturam regulare suggestit, et
quot sunt personae, totidem quoque naturas indu-
cere; hoc indocti potius ingenii est quam eruditus:
nou enim idem est natura et persona: alioqui
nihil in rebus existentibus homogenum esset,
idenique esset commune et proprium negotium,
quod non usuvenit.

B 12. Item aliter. Si quis a personarum diversitate
diversitatem quoque naturae induci concedat, ne-
cessesse est quod naturaliter non differt, ne persona-
liter quidem differre. Consequitur ergo, ut quae
sunt naturaliter eadem, personaliter quoque sint.
Erunt itaque Paulus et Petrus idem naturaliter et
non differentes, simulque eadem persona, quod est
ridiculum. Est enim sophisma tuum per homony-
miam ita vocatum. Nam quum unum multipliciter di-
catur, ceu logicæ regulæ docent, vel genere, vel
specie, vel numero, vel analogia; patet quod perinde
etiam plura. Nam quod modis proponitur, totidem op-
ponitur; ita enim edocti fuimus. Nobis autem perso-
narum trinitatem agnoscentibus, tu naturarum
quoque diversitatem oggeris. Sed res non ita se
habet, quod et rerum evidētia palam facit, et
disciplinæ tradunt. Atque ita omnes tuæ adversus
fidem nostram accusations, sutiles, incredibiles
mendacesque demonstratæ fuerunt. Porro accusa-
tionibus cunctis pereniptis, reliqua tibi omissa
subsequentur. Sed jam præter justum modulum
excurrimus; namque et sermonis salientem aures
oderunt. Quare hæc sufficiant iis qui parumper
voluerint considerare, et comparativo meliorum
delectu veritatem sequi, ac falsitatem repellere.
Quamobrem finem hic dicendi faciam.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΝΙΚΗΤΑ

Ἀντίρρησις καὶ διατροπὴ τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς τῆς σταλεῖσης παρὰ τῷ Αγαρηνῷ πρὸς Μι-
χαὴλ βασιλέων νιὼν Θεοφίλου ἐπὶ διαβολῆς τῆς τῷ Χριστιανῷ πίστεως.

EJUSDEM NICETÆ

*Consulatio et eversio secundæ epistolæ ab Agarenis missæ ad Michaelem imperatorem
Theophili filium, ob accusandam Christianorum fidem.*

α. Ἡβουλόμην, ὁ φίλος, τὸν πέρι πίστεως τὴν
τοῦ Χριστιανικοῦ, λέγω, δόγματος, λόγου, ἀληθῆ
πρῶτον ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἀνάγκαις καθυποδάλλειν,
καὶ ὡς οἶδον τὸ ἐστιν ἐκ τῶν φυσικῶν λογισμῶν
βεβαιῶν τε τοῦτον καὶ ἀτρεκέστατον παριστῆν·
Ἐπειτα δὲ καὶ τὰ παρὰ σοῦ ἀλλοκότως ἐπὶ τῇ δια-
βολῇ τῆς καθ' ἡμᾶς θρησκείας γραφέντα διελέγχειν·
τοῦτο γάρ ἐξ ἀπαντος ὁ ἀντιλογικὸς λόγος ἀπαιτεῖ.

(2) Dicit pœnam capitalem adversus Manichæos
legibus principum decretam, de qua dixi in adn.
ad Petrum Siculum.

(3) Eadem hac utitur clausula noster Nicetas,

D 1. Vouissein, o sodes, verām de ille nostra, id
est, de Christiano dogmate, doctrinam primo de-
monstrativis argumentis supponere, et prout fieri
poterat, naturalibus ratiociniis firmare hanc, et
cerlissimam præstare: deinde tua quoque ob eam
accusandam absurdā argumenta refutare. Ita enim
prorsus antirrheticus sermo postulat. Nunc quo-
niām adversus alteram epistolam tuam, dogma

non hic solum et in secunda epistola, verum etiam
in illo suo, quem Allatius edidit adversus Arme-
niōs tractatu, ut iam in prævio Monito dixi.

nostrum, ut par erat, validis demonstrationibus magnopere tractatum fuit, et evidenti conclusione stabilitum; ne nunc forte videamur torpere inscribendo ad te, si tantum adversus illa argumenta quæ ad nostræ ir reprehensibilis illæ eversionem tu in litteris tuis misisti, responsum fecerimus; ideo nunc ventilabimus, num tuæ contra fidem nostram accusations et reliquæ contradictiones, recte collineant. Sic autem se habet scriptum tuum: «Deus est unus, neminem habens communicantem potestati suæ: et quia communicantem non haber, ideo ne filium quidem habet.» Miror equidein talia a te scribi: neque enim video, quænam sit necessitas communicantem veluti Deo Patri aut regni adjutorem Filium constituere, et hujusce generis alia a te sæpe proposita. Etenim cum Deus Pater Filium suum per omnia similem habeat, excepta innativitate et nativitate; cumque nos consitamus non esse Filium Patri communicantem, nescio quomodo nos fallere velis; vel tu ipse propriis pennis capiaris. Est enim sophisma tuum hujusmodi: Si duo quædam sint, et unum pluris sit, aliud minoris, velut homo et animal; namque homo minoris est, quam animal; quia vicissim non alternat: animal autem pluris est; his ita se habentibus, veluti si homo est, animal quoque est; non autem, si animal est, homo quoque est; si animali existente, dicat aliquis hominem quoque esse; hic paralogismum facit, quia ista non alternant, neque invicem consequuntur.

Hoc loco repetit Nicetas totum articulum nonum prioris epistolæ, nempe a verbis τοιωτόν τι usque ad ἐπὶ τῆς ἀγίας Τριάδος τιθεσθαι. Nos vero omittimus, ne actum agere videamur.

2. Item aliter: «Deus unus est, non habens aliquem communicantem potestati suæ.» Quod Deus unus sit universalis, qui cunctis rebus et existentiâ tribuit et rectum statum, neminemque habeat communicantem aut adjutorem, ut tu dicas, a nobis pariter in superioribus demonstratum fuit, atque ita constemur et credimus. Quod autem ille quoque a nobis creditus Filius ac Deus verus, æque ac Deus Pater, Deus unus cum Patre ac Spiritu a nobis dicatur, non tanquam communicans Patri ac Spiritui; neque tanquam unius principii, et unius Dei, qui in Patre et Filio et Spiritu sancto spectatur, et sit et a nobis inducatur, ita sit planum: Ille qui a nobis Dei Filius ac Deus verus dicitur, si est, ut tu sis, Deo communicans, id est, ei qui a nobis Deus ac Pater appellatur; vel uni principio et uni Deo, qui in Patre et Filio et Spiritu sancto spectatur. Sed si quidem uni Deo qui in Patre et Filio ac Spiritu sancto spectatur; demonstratum autem fuit a nobis in prioris epistolæ tuæ refutatione, unum esse Deum, unumque principium, cuim Patre ac Spiritu sancto, Filium qui et ita est et a nobis bene Deus appellatur; ergo ita contingit Fi-

A 'Ἄλλ' ἐπεὶ πρὸς τὴν ἑτέραν ἐπιστολήν σου τὸ οἰκεῖον δόγμα ἡμῶν, ὡς εἰκὸς ἦν, ταῖς ἀποδείξεσι χατσκευαστικῶς προσάγεσθαι μεγάλως τε πεπραγμάτευται (4), καὶ σαφῶς ἔξηνυσται, ἵνα μὴ δόξωμεν νυνὶ παρέλκειν ἐν τῷ γράψει σοι, μόνον ἀπὸ τῶν σταλέντων ἡμῖν ἐπ' ἀνατροπῇ τῆς καθ' ἡμᾶς ἀμάρμου πίστεως, τὰς ἀντιρρήσεις ποιησόμεθα· διὸ καὶ εἰ εὐθυδόλως αἱ τε τῆς πίστεως ἡμῶν διαβολαὶ, καὶ αἱ λοιπαὶ ἀντιρρήσεις σου ἔχουσιν, ὅδε ἐπισκεψώμεθα· ἔχει δὲ τὸ σὸν γράμμα οὕτως· «Θεός ἐστιν εἰς, κοινωνὸν μὴ ἔχων τῆς αὐτοῦ ἔξουσίας· καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν κοινωνὸν, οὐκ ἔχειν οὐδὲ παιδα.» Θαυμάζειν μοι ἐπεισι τοιαῦτα γράψοντές σου· οὐδὲ γάρ συνορῶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, τίς τῇ ἀνάγκῃ ὡς κοινωνόν τινα, η ὡς συνεργὸν τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν εἰσάγεσθαι, καὶ διὰ τοιαυτόροπτα πολλάκις γράψεις· τὸν γάρ Θεόν καὶ Πατέρα τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν κατὰ πάντα δμοιν ἔχοντα, πλὴν τῆς ἀγεννησίας καὶ τῆς γεννήσεως, ἡμῶν δὲ μηδὲ ἔλως δμολογούντων κοινωνὸν δυτα τοῦ Πατρὸς τὸν Υἱὸν, οὐχ οἶδ' δπως ἡμᾶς παραλογίζη, η σεαυτὸν τοῖς ἑαυτοῦ πτεροῖς ἀλισχῃ· ἔστι γάρ σου σόφισμα τοιοῦτον· «Ἐὰν δύο τινὰ ὔσι, καὶ τὸ μὲν ἐπιπλέον, τὸ δὲ ἐπέλαττον, οἷον δ τε ἀνθρωπος καὶ ζῶον· δ μὲν γάρ ἀνθρωπος ἐπέλαττόν ἔστι τοῦ ζῶου· οὐδὲ γάρ ἀντιστρέψεις τὸ δὲ ζῶον ἐπιπλέον· τούτου δὲ δυτος, οἷον τοῦ ἀνθρώπου, δῆλον καὶ τὸ ζῶον ἔστιν· οὐ μὴν τοῦ ζῶου δυτος, καὶ δ ἀνθρωπος· εἴτα τοῦ ζῶου δυτος, φῆσειν τις καὶ τὸν ἀνθρωπὸν εἶναι, τὸν παραλογισμὸν ποιεῖ, παρὰ τὸ μὴ ἀντιστρέψον, καὶ τὸ ἐπόμενον οὕτω καλούμενον.»

C

B θ'. Καὶ ἄλλως· «Θεός ἐστιν εἰς, κοινωνὸν μὴ ἔχων τῆς αὐτοῦ ἔξουσίας.» «Οὐτι μὲν εἰς Θεός ἐστιν ἐπὶ πάντων τοῖς οὖσιν ἀπασιν, τὸ τε ἀπλῶς εἶναι καὶ τὸ εὗ χαριζόμενος, καὶ οὐδενὶ τῶν δυτων τὸ παράπαν κοινωνὸν η συνεργὸν, ὡς σὺ φής, κεχτημένος, καὶ ἀνωτέρω παρ' ἡμῶν ἀποδέδεικται καὶ ὡμολόγηται καὶ πεπίστευται· δτι δὲ καὶ δ παρ' ἡμῶν Υἱὸς Θεοῦ πιστευόμενος, καὶ Θεός ἀληθινὸς· ὧν καὶ αὐτὴς, καθ' ἀ καὶ δ Πατήρ, καὶ Θεός εἰς μετὰ Πατρὸς καὶ Πνεύματος παρ' ἡμῶν καλῶς θεολογούμενος, οὐχ ὡς κοινωνὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, οὗτε τῆς μιᾶς ἀρχῆς καὶ τοῦ ἐνὸς Θεοῦ τοῦ ἐγ Πατρὸς καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι θεωρουμένου, εἰπερ ἐστὶ κατὰ σὲ κοινωνὸς τοῦ Θεοῦ, ητοι τοῦ παρ' ἡμῖν Θεοῦ καὶ Πατρὸς πρεσβευομένου, η τῆς μιᾶς ἀρχῆς καὶ τοῦ ἐνὸς Θεοῦ τοῦ ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι θεωρουμένου, ἀποδέδεικται δὲ ἡμῖν ἐν τῇ ἀντιρρήσει τῆς προτέρας σου ἐπιστολῆς, δτι εἰς Θεός καὶ μία ἀρχὴ δ Υἱὸς μετὰ Πατρὸς καὶ Πνεύματος ἀγίου καὶ ἔστι καὶ παρ' ἡμῶν καλῶς Θεο-

D sed nos utpote jam in superiore opere, hoc eodem volumine editam, necessario omisiimus.

λογεῖται· εἰ δὲ τοῦτο, συμβαίνει ἂν ὁ Υἱὸς αὐτὸς· Α λογεῖται· εἰναι κοινωνὸς, ὅπερ ἀτοπον· οὐδὲν γάρ τῶν δυτῶν αὐτὸν ἔκειται εἰναι κοινωνόν· οὐκ ἄρα ὁ Υἱὸς τῆς μιᾶς ἀρχῆς καὶ τοῦ ἐνδι. Θεοῦ τοῦ ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι θεωρουμένου ἐστὶ κοινωνός· οὗτε μήν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός· ἐπὶ τούτων γάρ καὶ μόνον ἐστιν υἱὸν εὑρεῖν τοῦ ιδίου πατρὸς λεγόμενον κοινωνὸν, ἐν οἷς γνώμης παραλλαγὴ παρεισδύνεται, καὶ βουλήσεως ἐτερότης πάρεστιν, καὶ ἀπορία καλοῦται πρὸς τὴν χρείαν, καὶ ἐνέργεια ἀποτετμημένη ιδίως πρέσεστιν· οἵ δὲ γνώμη μία, καὶ βούλησις ἀξιόπολος, καὶ φύσεως ταυτότης, καὶ μία ἔξουσία, καὶ θέλησις ἀτρεπτος πάρεστι, πῶς ἀν ὁ κοινωνὸς εἰσφρήσεται; οὐκον κοινωνὸν ἐπὶ τοῦ ἐνδι. Θεοῦ, οἱ ἐπὶ τῇ Θεολογίᾳ Υἱὸν καὶ Πνεῦμα Θεολογοῦντες συνεισάγουσιν, εἰ καὶ κακῶς παρ' ὑμῶν B [cod. ἡμῶν] ἐπιφῆμιζονται.

γ'. Καὶ ἀλλως· « Θεὸς εἰς ἐστι, κοινωνὸν μὴ ἔχων τῆς αὐτοῦ ἔξουσίας· καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν κοινωνὸν, οὐκ ἔσχεν οὐδὲ πατέρα. » Ἀπὸ λλαξεῖς ἡμᾶς πραγμάτων ἔξειπὼν τὸ ἀπόρθητον· εἰ μὲν γάρ ἔώρων τὸ κοινωνὸς ἐπὶ τῆς Θεολογικῆς γεννήσεως ἐπόμενον καὶ χώραν ἔχον, τάχα δν καὶ μὴ θέλων τῇ ἀλτηθεῖσῃ συνεφελχόμενος τῇ ἀναρέσει τούτου, καὶ τὸ ἡγούμενον συνανήρουν· τουτέστι τὸ ἐπὶ τὴν Θεολογίαν τὸν Υἱὸν ἀποχρύττεσθαι. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐωλὸν καὶ πάντη φευδεῖς, ἐπὶ τῆς Θεολογικῆς γεννήσεως, καὶ ἀνακόλουθον δν ὁ λόγος ἐδεῖξεν, οὐ με λόγος καταναγκάσει καὶ τὸ ἡγούμενον, τουτέστι τὸν Υἱὸν, ἐπὶ τῆς Θεολογίας ἀπαρνεῖσθαι. Ἐπὶ μὲν γάρ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἐπομένων, καὶ τούτων ἀναιρουμένων, δῆλον δτι καὶ τὰ ἡγούμενα συνανήρηται· οὐ μήν δὲ ἐπὶ τῶν ἕκιστα ἐπομένων, ὡς αἱ μαθήσεις ἐκδιδάσκουσι· διὸ διὰ τὸ παρὰ σοῦ συλλογιζόμενον δυνάμει τοιοῦτον· Εἰ ἐστιν Υἱὸς ἐπὶ τῆς Θεολογίας πιστευόμενος, εὑρεθήσεται καὶ κοινωνὸν δε εἰς Θεὸς ἔχων· ἀλλὰ μήν Θεὸς εἰς ἐστιν ἐπὶ πάντων κοινωνὸν οὐκ ἔχων· οὐκ ἄρχοντες Υἱὸς ἐπὶ τῆς Θεολογίας εὑρηται. Καὶ πρῶτον μὲν, ὡς αἱ φιλοσοφίαι μέθοδοι ἡμᾶς ἐκδιδάσκουσι, τὸ ἐπόμενον ἐσφαλται. Ἀποδέδειχται γάρ δτι οὐχ ἐπεται ἐπὶ τῆς Θεολογικῆς γεννήσεως τὸ κοινωνὸν λέγεσθαι τὸν Υἱὸν τοῦ Πατρός· διὰ τοι τοῦτο καὶ ἀναπόδειχτος ὁ λόγος πρέσειν· Ἐπειτα μικρῶς πως τὴν καθ' ἡμᾶς Θεολογίαν ἐπισκεψώμεθα, επως εὑφωρατώτερον ἀπασι τὸ ἀδρανὲς δν καὶ ἀπίθανον τοῦ παρὰ συῦ δογματιζο μένου λόγου παραδεξώμεν.

δ'. Τὰ τοίνυν ἐπὶ τῇ Θεολογίας παρ' ἡμῶν ἀληθῶς λεγόμενα, τὰ μὲν κοινῶς ἐπὶ τῶν τριῶν ὑποστάσεων λέγεται, ὡς ἐπὶ μιᾶς οὐσίας ἡτοι Θεότητος, καὶ ἐνδι. Θεοῦ δυτος· οἶδον φημι τὸ Θεὸς δυναμι, καὶ τὸ Κέριος καὶ τὸ φυλάνθρωπος, καὶ τὰ παραπλήσια, ἀ καὶ οὐ συναριθμεῖται διὰ τὸ ἐνιαίως λέγεσθαι, ὡς καὶ ἀποδέδειχται· τὰ δὲ ιδιωτικά, ἀ καὶ τῶν ὑποστάσεων πρώτως καὶ κυρίως εἰσίν· οἶδον φημι τὸ Πατήρ καὶ τὸ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον· ἀ καὶ διὰ τὸ ιδιωτικό λέγεσθαι, συναριθμεῖται· ἡ γάρ συναριθμησις, κυρίως τῶν ιδίως λεγομένων ἐστιν, οὐ τῶν κοινῶν, ὡς ἐν ἄλλοις δέδειχται· ἐνίστε δὲ εὑρηται καὶ ἐπὶ διό

A lium sibimet esse communicantem; quod est absurdum: nulla enim res existens dicitur sibimet ipsa communicare. Nequaquam igitur filius communicans est uni principio unique Deo qui in Patre et Filio et Spiritu sancto spectatur; neque item Deo Patri. Tunc enim tantummodo dicitur filius patri suo communicans. cum sententiae aberratio subit, et consilii diversitas adest, cum dubitatio rei gerenda, et operatio seorsum suscepta cernitur. Iis autem, quorum est una sententia, et deliberatio semper indivisa, et natura eadem, et potestas unica, et voluntas immutabilis, quomodo vocabulum *communicans* obrepet? Non ergo faciunt uni Deo communicantem, illi qui Filium ac Spiritum Deum esse theologice dicunt; etiam si prave a vobis ita dissimulantur.

3. Item aliter: « Deus unus est, nullum habens potestati suae communicantem, ergo ne filium quidem habet. » Liberasti me negotio, arcana enarrans: nam si videtur vocabulum *communicans* in theologica generatione connexum et subsistens, fortasse quamquam invitus, veritate trahente, cum hujus vocabuli extinctione, principale quoque de medio tollerem: id est Filium predicari Deum non sinerem. Sed quia hoc futile omnino et falsum in theologica generatione minimeque consecutaneum sermo noster ostendit, nullum me ratione cogit, rem principalem, id est Filium, a Dei appellatione excludere. Nam in iis quæ necessario nexu coherent, patet, his sublati, principalia quoque perire: non ita tamen in iis usuvenire quæ minime mutuo coherent, disciplinæ docent. Propterea syllogismi cui haec vis erat: Si Filii divinitas creditur, comperiemus unum Deum habere aliquem sibi communicantem: atqui unus est universalis Deus, nullum habens communicantem: nequaquam itaque Filius in theologia invenitur. Et primum quideam, prout nos philosophicæ regulæ docent, quod subsequens est revertitur. Demonstratum enim fuit, non esse consequens in theologica generatione, communicantem dici Filium Patri. Propterea absque demonstratione assertio illa est. Mox aliquantum theologiam nostram considerabimus, ut evidentius omnibus infirmitatem et incredibilitatem dogmatis a te prolati ostendamus.

4. Quæ igitur in theologia a nobis vere dicuntur, partim communiter de tribus personis dicuntur, tanquam de unica substantia seu deitate, veluti exempli gratia *Dei nomen*, et *Dominus*, et *benignus*, et his similia; quæ neque connumerantur, quia singulariter dicuntur, prout demonstratum fuit. Partim vero dicuntur privatim, quæ et personarum in primis ac præcipue propria sunt; veluti *Pater* et *Filius* et *Spiritus sanctus*, quæ quia privatim dicuntur, etiam connumerantur: nam connumeratio causa præcipue eorum quæ privatim dicuntur est, non eorum quæ communiter, sicut alibi ostendit.

suum fuit. Interdum vero etiam in duabus thearchi-
cis personis invenitur, velut ex causa processio. Et
quæ quidem communiter dicuntur, et communiter
cum Patre et Filio et Spiritu sancto, ea tanquam
de uno Deo qui et est et cogitatur, dicuntur, et
proprie particularium de personis prædicantur. Ele-
nim et Pater vere Deus; et Filius tanquam ex Deo
Deus, ac lumen de lumine; similiter et sanctus
Spiritus. Privatum autem de personis dicta, ea pri-
vatim quidem dicuntur, sed communiter nequa-
quam; quia restrictiora de amplioribus prædicari
nequeunt eisque exequari. Atque hoc de creata
quoque natura dictum comperies, veluti perspi-
cuitatis causa in exemplo hoc: *Homo, et mortalis,*
et loquens, vocabula hæc singula communiter quo-
que accepta de quibuslibet hominibus dicuntur, et
privatum etiam de unoquoque. Nam et Petrus et
Paulus, et singillatim homines, tum simul com-
muni sermone dicuntur homo, tum privatim quo-
que unusquisque dicitur. Nam Petrus homo di-
citur, item et Paulus, et alii similiter.

5. Sed etiamsi in nostra theologia alia quidem
communiter dicuntur de tribus personis, alia pri-
vatim; et quæ quidem communiter, ea communiter
etiam prædicantur, et privatim per partes. Nam
cum communiter ac simul de Patre et Filio et
sancto Spiritu, nomen puta *Dei* dicitur, aut *Do-
minus*, patet unum Deum in tribus dici, in quibus
divinitas est, atque a nobis recte sic theologicæ
dicitur. Cum autem de Patre dicitur privatim et
particulariter *Dei* nomen aut *Dominus*, vel de Filio
aut Spiritu, tunc Pater Deus dicitur non privatim
et particulariter, et quasi sit heterogeneus unus
Deus Pater; et rursus unus aliud Deus Filius; si-
militer et Spiritus sanctus; apage hujusmodi blas-
phemum polytheismum; nos enim unum colimus
principium et unum Deum, et in tribus proprietati-
bus seu personis Trinitatem credimus. Quam-
obrem cum de Filii Dei divinitate loquimur, di-
versum quidem persona dicimus a Patre, haud ta-
men diversum natura et divinitate, sed unum eum-
demque, ut in priore epistola ostensum fuit.

6. Nostra igitur theologia ex communibus notio-
nibus, et ex divinis prophetis pendens, indidemque
firmitatem stabilitatemque sortita, Patrem et Fi-
lium et sanctum Spiritum, ut unum Deum, Tri-
nitatem theologicæ dicit. Tu vero non ita intelli-
gens, sed unum Deum dici Patrem separatum et
particulariter; deinde Filium tanquam extrinsecus
unum Deum, reputans obtrusum et sic intelligens,
paralogismum machinatus es. Quapropter falso sic
colligis: « Si est Filius in Deo, communicans quo-
que est: atqui Deo communicans nullus est: ergo
ne Filius quidem. » Quod dum ais, in multa in-
currirs absurdum. Nam primo idem facis personam
atque naturam, quod jamdiu explosimus. Deinde
non concedis Filium quoque cum Patre ac Spiritu
esse unum Deum, alioqui apud nos recta cum theo-
logia assertum; quod item a nobis demonstratum

A τῶν θεαρχικῶν ὑποστάσεων, οἷον τὸ αἰτιατόν· καὶ
τὰ μὲν κοινῶς λεγόμενα, καὶ κοινῶς ἄμα τοῦ Πατρὸς
καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ὡς ἐνδέ δυ-
τος Θεοῦ καὶ νουμένου, λέγεται. Καὶ ίδιας ἀνὴ μέρος
τῶν ὑποστάσεων κατηγορεῖται· καὶ γάρ οἱ Πατὴρ
Θεὸς ἀληθῶς· καὶ οἱ Υἱός ὡς ἐκ τοῦ Θεοῦ Θεός, καὶ
φῶς ἐκ φωτός· ὡσαύτως καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἀγιον· τὸ
δὲ ίδιας ἐπὶ τῶν ὑποστάσεων λεγόμενα, ίδιας μὲν
λέγονται, κοινῶς δὲ οὐ λέγονται· ἐπειδὴ τὰ ἔλαττα
τῶν ἐπιπλέον ἀδυνατεῖ κατηγορεῖσθαις καὶ ἐξισθεῖν.
Καὶ τοῦτο δὲ εὑροις καὶ ἐπὶ τῆς γενητῆς φύσεως λε-
γόμενον· οἷον ὡς ἐν παραδείγματι σαφηνείας χάριν·
τὸ μὲν ἀνθρώπος καὶ τὸ βροτός καὶ τὸ μέροψ, ἔκα-
στον αὐτῶν καὶ κοινῶς μὲν ἄμα λαμβανομένων τῶν
καθ' ἔκαστα ἀνθρώπων λέγεται, καὶ ίδιας ἐκάστου
νουμένου· καὶ γάρ Πέτρος καὶ Παῦλος καὶ οἱ κατὰ
μέρος ἀνθρώποι, καὶ ἄμα μὲν κοινῷ λόγῳ λέγονται
ἀνθρώπος, καὶ ίδιας ἔκαστος λέγεται. Πέτρος γάρ
ἀνθρώπος λέγεται καὶ Παῦλος καὶ παραπλήσιοι.

ε'. 'Αλλ' εἰ καὶ ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς θεολογίας, τὰ
μὲν κοινῶς λέγεται ἐπὶ τῶν τριῶν ὑποστάσεων, τὰ
δὲ ίδιας· καὶ τὰ μὲν κοινῶς, καὶ κοινῶς ἄμα κατ-
ηγορεῖται, καὶ ίδιας ἀνὴ μέρος· ὅτ' δὲ μὲν γάρ κοι-
νῶς ἄμα ἐπὶ τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἀγίου Πνεύμα-
τος, οἷόν φημι τὸ Θεός δνομα ἢ τὸ Κύριος λέγηται,
δῆλον ὅτι εἰς μὲν Θεός τὰ τρία λέγεται, ἐν οἷς ἐστιν
ἡ θεότης, καὶ παρ' ἡμῖν καλῶς οὕτως θεολογεῖται.
Οτ' δὲ ὡς ἐπὶ τοῦ Πατρὸς λέγηται ίδιας καὶ ἀνὰ
μέρος τὸ Θεός δνομα, ἢ τὸ Κύριος, ἢ ἐπὶ Υἱοῦ ἢ
Πνεύματος, τέτε μὲν Θεός λέγεται οἱ Πατὴρ, οὐ μὴν
ίδιας καὶ ἀνὰ μέρος; καὶ ἐτερορυθῶς εἰς Θεός οἱ Πα-
τὴρ· καὶ πάλιν εἰς διλοις Θεός οἱ Υἱός· ὡςαύτως δὲ
καὶ Πνεῦμα τὸ ἀγιον· ἀπαγε τῆς τοιαύτης πολυθείας
τοιούτης δημόσιον! ἐπειδὴ ἡμῖν ἀρχὴ μία τὸ σε-
βαζόμενον· καὶ εἰς Θεός, καὶ ταῖς Ιδιότησιν, ἡγουν
ὑποστάσεσι, τρία πιστεύηται· ὅθεν Υἱὸν Θεοῦ θεολο-
γοῦντες, ἔτερον μὲν φαμεν τῇ ὑποστάσει πάρα τὸν
Πατέρα, οὐ μὴν δὲ ἔτερον τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ θεότητι,
ἀλλ' ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν, ὡς ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ
δέδειχται.

ζ'. Μενοῦνγε ἡ καθ' ἡμᾶς θεολογία ἐκ τῶν κοινῶν
ἐννοιῶν καὶ τῶν θείων προφητῶν ἡρτημένη, καὶ τὸ
βέβαιον καὶ πάγιον κληρωσαμένη, Πατέρα καὶ Υἱὸν
καὶ Πνεῦμα ἄγιον ἐπὶ τῆς θεολογίας ὡς Ἐνα Θεὸν τὰ
τρία θεολογεῖ· σὺ δὲ οὐχ οὕτως ἐκλαβὼν, ἀλλὰ τὸ
Ἐνα Θεὸν λέγεσθαι τὸν Πατέρα ίδιας καὶ ἀνὰ μέρος·
εἴτα τὸν Υἱὸν ὡς ἔξωθεν τοῦ ἐνδέ Θεοῦ παρεισκρινό-
μενον λογισάμενος καὶ νοήσας, τὸν παραλογισμὸν
συνεσκευάρησας· διὸ καὶ ψευδῶς ὕδε συνάγεις· « Εἰ
ἔστιν Υἱὸς ἐπὶ Θεοῦ, καὶ κοινωνός ἔστιν· ἀλλὰ μὴν
κοινωνὸς εὐκαίρως ἔστιν ἐπὶ Θεοῦ· οὐχ ἄρα οὐδὲ Υἱός. »
Τοῦτο δὲ λέγων, πολλοῖς ἀτόποις περιπέπτωκας· καὶ
πρῶτον μὲν ταυτὴν ποιεῖς ὑπότασιν καὶ φύσιν ἐπὶ
Θεοῦ, ὅπερ ἤδη προαπελήγεται· ἐπειτα καὶ τὸν
Υἱὸν οὐ διδώς μετὰ Πατρὸς καὶ Πνεύματος Ἐνα Θεόν
ὄντα, καὶ παρ' ἡμῶν καλῶς θεολογούμενον· καὶ
τὸντο πάλιν ἡμῖν προαποδέειχται· διά τοι τοῦτο

καὶ ἡλίθιον ἀνέφανε τὸ παρὰ σοῦ δογματιζόμενον. Εἴδισεν δὲ καὶ ἐπιφερόμενον· Εἶχει δὲ καὶ αὐτὸς ὁδε· «Οὓς ἐποίησε τὴν πίστιν τῶν Σαρακηγῶν; φῶς· καὶ ἐπέρα πίστις οὐκ ἔστι, δι' ἣν τις τῷ Θεῷ δύναται προσεγγίσαι, » καὶ ὅσα ἄλλα γράφεις ἀποσεμνύνων τὴν οἰκείαν πίστιν. Ἀλλὰ τὸ μὲν οὖτα ψιλαῖς τὸν λόγον χωρὶς ἀποδεῖξεως τὴν ἀλλοτρίαν πίστιν ὑπέρεσι βάλλειν, καὶ τὴν οἰκείαν μεγάλως ἀποσεμνύνειν, ἔδει τοῦτο ποιεῖν· καὶ μή ἀπλῶς βρευθυνομένους τὴν ὑμετέραν πίστιν ὡς φῶς παρὰ Θεοῦ ποιηθεῖσαν καὶ δοθεῖσαν ἀποφαίνεσθαι· ὅθεν ἡμεῖς μᾶλλον τῆς ὑμετέρας πίστεως τὴν πλάνην καὶ τὸ φεῦδος, καὶ τῆς ἡμετέρας τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸν κόσμον μετὰ ἀπόδειξεως παραθεῖναι πειρατάμεθα.

ζ'. Ἀπασι τοῖς νοῦν ἔχουσιν ὥμολόγηται διτι πίστις μὲν εὑχρηστος καὶ ὠφέλιμος καὶ ὡς φῶς οὖσα καθέστηκεν· καὶ τοὺς ταύτην ἐπισπουμένους Θεῷ οἰκείονθαι παρεγγυᾷ· ἡς τὰ θεσπιζόμενα τῶν χειρῶν καὶ βλαβερῶν τὴν ἀπόθεσιν ἔχει, καὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν παρὰ φύσιν ἐπὶ τὰ κατὰ φύσιν καὶ ὑπερφυῇ μετατίθησιν· ἡς δὲ τὰ θεσπιζόμενα τῶν καλῶν τὴν ἀπόθεσιν, καὶ τῶν φαύλων τὴν οἰκείωσιν ἐπαγγέλλεται, καὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν κατὰ φύσιν ἦ καὶ ὑπερφυῶν ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν καὶ ὑπερφυῶν ἐπὶ τὰ κατὰ φύσιν κατασπᾷ, αὗτη πάντως δύσχρηστός τε καὶ βλαβερά, καὶ ἡκιστά τις τῷ Θεῷ προσοκειοῦσθαι δι' αὐτῆς δύναται. Ἐπει οὖν καὶ ἡ ὑμετέρα πίστις τῶν φαύλων τὴν οἰκείωσιν, καὶ τῶν καλῶν τὴν ἀπόθεσιν προθεσπίζει, καὶ ἐκ τῶν ὑπερφυῶν, ἦ καὶ κατὰ φύσιν, ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τοὺς ταύτην ἐπισπουμένους κατασπᾷ, φανερὸν διτι δύσχρηστός τε καὶ βλαβερά, καὶ οὐδεὶς δι' αὐτῆς τῷ Θεῷ οἰκείουται· καὶ διτι τοῦτο ἀληθὲς, ἐντεῦθεν ἀλρει· Τὸ παρὰ φύσιν πάντες ισασιν εἰδήμονες μετάθεσιν εἶναι τοῦ κατὰ φύσιν ἐπὶ τὸ χειριστον· τὸ δὲ ὑπὲρ φύσιν, μετάθεσιν ἀπὸ τοῦ κατὰ φύσιν ἐπὶ τὸ χρεῖτον. Εἰ οὖν ὁ ἀνθρώπος μέσος πάσι δεδημιούργηται τῆς αἰσθητῆς φημι, κτίσεως καὶ νοητῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἐκατέρας τῆς τε ἀλόγου φύσεως καὶ ἀγγελικῆς ἐπικοινωνεῖ· καὶ τῆς μὲν ἀγγελικῆς κοινωνεῖ κατὰ τὴν λογιστικὸν τε καὶ τὸ διαχριτικόν· τῆς δ' αὖτοῦ, κατὰ τὸ θυμικὸν καὶ ἐπιθυμητικόν· περύλακται δὲ καὶ διατετήρηται κατὰ φύσιν ὁ ἀνθρώπος, δι' ἀν τὸ λογιστικὸν τοῦ θυμικοῦ τε καὶ ἐπιθυμητικοῦ ἀρχῇ. Ἔτι γε μήν καὶ τῇ ἀγγελικῇ φύσει οἰκείουται μᾶλλον, καὶ πρὸς τὰ ὑπερφυῇ ἀνειστιν, ἡνίκα τὸ ἄλογον μέρος τῆς ψυχῆς ὑποπιάζεται καὶ ὑποθλίβεται. Ὅτ' ἀν δ' οὖν τὸ ἐναντίον ἐν αὐτῷ καθορᾶται, καὶ τὰ μὲν πάθη τοῦ λόγου ἐπικρατεῖ, διὰτοῦ λόγος ὑπηρετεῖ, τοῦτο δὲ συμβαίνει ἀνενδοιάστως ἐπὶ τῶν ἀκολάστως ἦ καὶ φονικῶς βιούντων· φανερὸν δι' ἀν τὰ χείρονα διαπράττηται, ἐκ τῶν κατὰ φύσιν ἦ καὶ ὑπερφυῶν, ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν κατεισιν· ὅθεν διόν δι μᾶλλον τὸ θυμικὸν τε καὶ ἐπιθυμητικὸν ἀνετὸν ἔστιν, τοσοῦτον καὶ τὰ πάθη σκαίρει· καὶ ἔσον δι μᾶλλον σκαίρῃ, τοσοῦτον καὶ ἐπαύξεται· καὶ

A fuit: quamobrem fatua apparet prolatā a te dogmatis instar sententia. Jam vero videamus quod adiūt: namque ita se habet: « Qui fecit Saracenorum fidem lucis instar. Neque alia fides est, qua Deo quispiam propinquare possit. » Et quidquid aliud scribis, fidem tuam exaltans. At enim nudis ita verbis, absque ulla demonstratione, alienæ si lei maledicere, et propriam magnificare, facile est et expeditum volenti cuique. Verum tamē propriam fidem vi argumentorum bonam utilemque atque a Deo datam ostendere, id demum viri religiosi et cordati negotium est. Itaque et vos ita agere oportebat; neque inera jactantia fidem vestram lucis instar a Deo constructam datamque pronuntiare. Proinde nos potius vestrae fidei errorem ac falsitatem, nostræque veritatem et pulchritudinem, cum argumentis exponere conabimur.

7. Cordati omnes satentur, fidem bonam et utilēm, lucis vice fungi, et eas qui hanc gerunt ut ad Deum accedant hortari: cujus fidei, præcepta a deterioribus noxiisque retrahunt, hominesque ab iis quæ contra naturam sunt, ad naturalia et supernaturalia convertunt. Cujus autem fidei præcepta virtutis fugam, et vitii familiaritatem suadent, hominesque a naturalibus vel etiam supernaturalibus ad ea quæ contra naturam sunt trahunt; haec omnino prava et noxia est, minimeque per ipsam propinquare Deo quispiam potest. Quia igitur fides vestra vitorum familiaritatem, et a virtutibus aversionem decernit; atque a supernaturalibus aut saltem naturalibus, ad ea quæ contra naturam sunt, assecias suos trahit, pateat eam esse pravam et noxiā, neminemque per eam ad Deum accedere. Quoniam id verum sit, hinc pervidē: Quod contra naturam est, prudentes omnes sciunt transitionem esse a naturali ad deteriorius: -supernaturale autem, transitionem esse a naturali ad melius. Quia ergo homo mediis quodammodo conditus sicut inter sensibilem creaturam et intellectualem, idcirco utramque participat, irrationalē scilicet atque angelicā naturam. Et angelicam quidem participat secundum rationinum et discretionem, irrationalē vero secundum irascibile et concupiscibile. Servatur autem et continetur intra naturæ fines homo, cum pars rationalis irascibili et concupiscibili dominatur. Item ad angelicam naturam magis accedit, et ad supernaturalia extollitur, cum animæ pars irrationalis colibetur et comprimitur. Quando autem contrarium in homine cernitur, et passiones rationi prevalent, ratioque succumbit (hoc autem accidit hominibus luxurioso immanique vitae genere uentibus), constat hominem deteriora facientem, a naturalibus vel etiam supernaturalibus, ad ea quæ contra naturam sunt migrare. Quapropter quo magis irascibile et concupiscibile freno carent, tanto magis passiones exsiliunt; et quo magis habeantur, eo plus augentur; et quo magis augmentantur, tanto plus homo irrationalibus brutis com-

municat; quod dum facit, ad belluinanam conditio-
nem festinat. Propterea et propheticus sermo volu-
tantem se in passionibus hominem, jumentis simili-
lem esse definit: *Homo cum in honore esset, non
intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, et
similaris factus est illis*⁴⁹.

8. Quoniam itaque vestra fides proponit et lege
sanctitatem intemperantem vitam, et passionum incre-
mentum potius atque dominium, quam rationis, et
ad deteriora inhiare homines impellit; hoc nimirum
est quod diximus, a naturalibus et supernatu-
ralibus ad illa quæ naturæ adversantur pertra-
here: est autem apud nos in confessio, sicut illam,
cujus statuta hujuscemodi sunt, noxiari esse pra-
vamque, ac neminem per illam ad Deum accedere:
ergo concluditur, sicut vestram, o Saraceni, le-
nebras potius dicendam quam lucem, ac neminem
per ipsam ad Deum accedere. Quod si ita est, ne
a Deo quidem data fuit: tuque temere de hac falsi
hominis fide vel, ut verius dicam, infidelitate, glo-
riaris et extolleris nobisque obloqueris. Quoniam
vero nostra fides contrarium vestram prescribit;
nam vestra luxuriam, nostra pudicitiam; vestra
ingluviem, nostra temperantiam; vestra luxuriam,
nostra ingenuitatem; en demonstratum fuit vestram
esse pravam et noxiari, neque Deo conciliantem,
propterea quod brutis potius communicare facil.
Exploratum est itaque, nostram bonam esse et util-
lem, et Dei nos familiares efficientem, quia homi-
nes ad angelorum conditionem extollit: ideoque
possimus confidenter dicere, nullam esse fidem
præter nostram qui Christiani sumus, cuius ope
potest quispiam Deo propinquare, verumque bo-
num participare. Atque hactenus de vestra nostraque
fide satis dictum sit.

9. Paulo autem progressus, ostendens niteris
hominem nequaquam ad Dei imaginem ac similitu-
dinem suisse creatum; uti nos Moysis historiæ et
rebus ipsis credentes, ad te scripsimus. Quare cum
specioso prætextu sic videris scribere: « Deus in-
enarrabilis est, indescriptibilis, incomprehensibilis.
Semper enim fuit Deus, nemque similis ei est.
Nam celsitudo ejus infinita est, isque plasma suum
fecit absque ulla sui similitudine. » Ex quo videris
concludere, hominem haud suisse creatum ad ima-
ginem ac similitudinem Dei. Nam quia Deus in-
comprehensibilis est et invisibilis et similia, nulla-
que res ei comparabilis est, patet ne hominem
quidem, quoniam inter res existentes est, ad Dei
imaginem ac similitudinem factum. Hæc sunt verba
hominis Deo legem statuenter eisusque creationibus,
nihil tamen verum dicentis. Profecto si nos, dum
hominem ad Dei imaginem ac similitudinem fa-
ctum affirmamus, substantiam similitudinem dice-
remus, quæ et indifferens, imo eadem cum Deo
esset, et mox Deum consideremur inenarrabilem,

A οσον ἀν ἐπαύξηται, τοιούτον δ ἀνθρωπος τοις ἀλόγοις
ζώοις ἐπικοινωνεῖ· καὶ τοῦτο πυῶν σπεύδει ἀπο-
κτηνωθῆναι. Διά τοι τοῦτο καὶ δ προφρεικὸς λόγος
τὸν ἐν τοῖς πάθεσι χυλινδούμενον ἀνθρωπον, ἀφ-
ωμοιωμένον τοῖς κτήνεσιν ὃδε ἀποφάνεται: "Ἄνθρω-
πος ἐν τιμῇ ὁρ οὐ συντεβλῆθη τοῖς
κτήνεσι τοῖς ἀροήτοις, καὶ ωμοιώθη αὐτοῖς.

η'. Ἐπει οὖν ἡ ὑμετέρα πίστις ἐπαγγέλλεται καὶ
προσθεσπίζει τὸν ἀκόλαστον βίον, καὶ τῶν παθῶν τὴν
αἰξῆσιν καὶ ἐπιχράτειαν, ἥπερ τοῦ λόγου, καὶ πρὸς
τὰ χεῖρα χειρινέναι τοὺς ἀνθρώπους προσωθεῖ, τοῦτο
δὲ ἔστι τὸ ἐκ τῶν κατὰ φύσιν καὶ ὑπερφυῶν ἐπὶ τὰ
παρὰ φύσιν τοὺς ἀνθρώπους κατασπᾶν· ὥμολογηται
δὲ ἡμῖν διτὶ ής τὰ θεσπιζόμενα τοιαῦτα καθίσταται,
βλαχεράτει καὶ δύσχρηστος, καὶ οὐδεὶς δι' αὐτῆς οἰ-
κειοῦται Θεῷ· συνάγεται ἄρα διτὶ η ὑμετέρα τῶν Σα-
ρακηνῶν πίστις, σκότος μᾶλλον ἥπερ φῶς, καὶ οὐδεὶς
δι' αὐτῆς τῷ Θεῷ οἰκειοῦται· εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ παρὰ
Θεοῦ δέδοται, καὶ μάτην ἐπὶ τὴν φευδώνυμον πί-
στιν, μᾶλλον δὲ, εἰ χρή τάληθες εἰπεῖν, ἀπιστίαν
ἐπισυγῇ καὶ ἐπιαρῃ καὶ ἡμᾶς προσχαλῇ. Ἐπειδὴ δὲ
καὶ η ὑμετέρα πίστις, τὸ ἐναντίον τῆς ὑμετέρας ἐπαγ-
γέλλεται, ἐκείνη μὲν ἀκολασταν, αὕτη σωφροζύνην·
ἐκείνη γαστριμαργίαν, αὕτη ἐγχράτειαν· ἐκείνη ἀσω-
τίαν, αὕτη ἐλευθεριότητα, δέδεικται δὲ ἐκείνη ἀχρηστος
καὶ βλαχεράτει καὶ οὐ Θεῷ οἰκειοῦσα, διὰ τὸ τοῖς ἀλό-
γοις μᾶλλον κοινωνεῖν παρασκευάζουσα, φανερὸν διτὶ
η ὑμετέρα εὐχρηστος καὶ ὠρέλιμος καὶ Θεῷ οἰκειοῦ-
σα, διὰ τὸ τοὺς ἀνθρώπους μᾶλλον τοῖς ἀγγέλοις ἐπι-
συνάπτειν· διὸ μᾶλλον ἡμῖν ἔστιν ἀραρότως φθέγ-
γεσθαι, διτὶ οὐκ ἔστι πίστις παρὰ τὴν ἡμετέραν τῶν
Χριστιανῶν, δι' ής δύναται τις Θεῷ οἰκειωθῆναι, καὶ
τῶν καλῶν ἐν μετουσίᾳ γενέσθαι. Καὶ ταῦτα μὲν
περὶ τε τῆς ὑμετέρας καὶ ἡμετέρας πίστεως ἀπο-
χρύντως ὃδε λελέχθω.

θ'. Παρακατών δὲ μικρὸν πειρᾶσαι δεῖξαι τὸν ἀν-
θρωπὸν μή κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ δμοίωσιν διαπεπλά-
σθαι, ὡς τὴν τῇ κατὰ Μωϋσέα ἴστορια καὶ αὐτοῖς
τοῖς πράγμασι πειθόμενοι πρὸς σὲ γεγράφαμεν· διὸ
καὶ μετ' εὐλόγου αἰτίας δοκεῖς γράφειν οὗτως· « Ο
Θεὸς ἀνεκδιήγητός ἔστι καὶ ἀπεριόριστος καὶ ἀπε-
ρίληπτος· ἀλλα γάρ ήν δ Θεὸς, καὶ δμοίος αὐτῷ οὐκ
ήν· τὸ γάρ ὑψος αὐτοῦ ἀόριστόν ἔστιν· δις ἐπλασε τὸ
πλάσμα αὐτοῦ χωρὶς τῆς ὅμοιότητος τῆς πρὸς αὐ-
τὸν· » ὡς ἐντεῦθεν δοκεῖς συνάγειν, διτὶ δ ἀνθρωπὸς
οὐ πέπλασται κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ δμοίωσιγ. Ἐπει
γάρ δ Θεὸς ἀπερίληπτός ἔστι καὶ ἀόρατος καὶ ἀόρι-
στος καὶ τὰ παραπλήσια, καὶ οὐδὲν τῶν δυτῶν ξειχεν
αὐτῷ, δῆλον διτὶ οὐδὲν δ ἀνθρωπὸς, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς
τι τῶν δυτῶν ἔστιν· εἰ δὲ τοῦτο, κατ' εἰκόνα Θεοῦ
καὶ δμοίωσιν οὐ γεγένηται. Ταῦτα νομοθεσοῦντάς
ἔστιν ἐπὶ Θεοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ κτισμάτων, τὸ ἀληθές
δὲ οὐδὲντος λέγοντος. Διὸ εἰ μὲν τὸν ἀνθρωπὸν κατ'
εἰκόνα Θεοῦ καὶ δμοίωσιν τὴν λέγοντες γεγενῆσθαι,
τὴν κατ' οὐσίαν δμοίωσιν ἐλέγομεν, ήτοι τὸ ἀπαρά-
λακτον καὶ ταυτὸν τῆς οὐσίας πρὸς τὸν Θεὸν ξει.

εἰτα τὸν θεὸν δομολογοῦντες ἀνεκδιήγητον καὶ ἀπεριβούστον καὶ ἀκατάληπτον καὶ ἀπειρον, καὶ οὐδὲν τῶν δυντῶν τι τοιοῦτον, τάχα ἀν εἰς ἔκυτοὺς περιεπίπτομεν, καὶ εἶχεν εὐλογον τὸ παρὰ σοῦ γραψόμενον. Ἐπει ὅτε οὐ τὴν κατ' οὐσίαν δομοίωσιν ἐν τῷ λέγειν ἡμᾶς τὸν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ δομοίωσιν γεγενῆσθαι ἐκλαμβάνομεν, ἀλλὰ τὴν τὸ ἀνάλογον ἔχουσαν πρὸς θεὸν, ἥ καὶ ἐπὶ τῶν κτισμάτων εὑρηται, οὐδὲν ἀπεικόνιστιν ἔνεστιν ἡμᾶς γράφειν, διτι ὁ ἀνθρώπος κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ δομοίωσιν πέπλασται (5). Τοῦτο γάρ καὶ πείθει ἡμᾶς δομολογεῖν ἥ κατὰ Μωϋσέα τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου ἴστορα· διὸ κατ' εἰκόνα μὲν φαμεν, κατὰ τὸ ἀρκτικόν [ita cod.] τε καὶ αὐτεξούσιον. Ἐτι γε μήν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἔστι νοῦς καὶ λόγος καὶ πνεῦμα· καὶ ὁ μὲν νοῦς, γεννήτωρ B τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου· ὁ δὲ λόγος, γέννημά τοι νοῦς· καὶ τὸ πνεῦμα διὸ τοῦ λόγου ἐκδιδοται. Καὶ ὡσπερ δίχα λόγου νοῦς ἀλογος οὐκ ἔστιν, οὔτω καὶ ὁ λόγος δίχα νοὸς δινος οὐχ εὑρηται, ἀλλ' ἄμα συνυπάρχει, καὶ οὐ προτερεύει θάτερος θατέρου· δομοίως δὲ καὶ ὁ λόγος, δινε πνεύμιτος οὐκ ἔνεστιν, οὐδὲ τὸ πνεῦμα τὸ εἰς φανήν ἐκτυπούμενον δινε λόγου.

ι'. Ἐπει ων ἥ ὑπερούσιος καὶ ἀκτιστος οὐσία, ήτις ἔστιν ὁ θεός, ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι θεωρεῖται, ἐν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Πνεύματι τῷ ἀγίῳ, ὃς ἡμῖν ἀποδέδειται καὶ καλῶς πιστεύεται, ἀναλογεῖ μὲν ὁ καὶ ἡμᾶς νοῦς, γεννήτωρ ὧν τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου, τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τῷ αἰδίως καὶ ἀχρόνως τὸν θευτοῦ Υἱὸν γεννήσαντι· ὁ δὲ λόγος ὁ ἐν ἡμῖν, γένημα ὧν τοῦ ἐν ἡμῖν νοῦς, ἀναλογεῖ τῷ ἐκ τοῦ θεοῦ διρεύτιος· καὶ ἀπαθῶς γεννηθέντι· Υἱῷ καὶ θεῷ ἀληθινῷ διντι· τὸ δὲ ἐν ἡμῖν Πνεῦμα, τῷ Πνεύματι ἀγίῳ, τῷ ἐκ Πατρὸς μὲν ἐκπορευμένῳ, καὶ δι' Υἱὸν τοῖς οὖσιν ἐκχομένῳ καὶ διαδιδομένῳ· καὶ κατὰ τοῦτο πάλιν λέγεται ὁ ἀνθρώπος κατ' εἰκόνα θεοῦ πέπλασθαι· καθ' δομοίων δὲ πάλιν φαμέν τὸν ἀνθρώπον θεοῦ γεγενῆσθαι, διὸ τὴν τῶν ἀρετῶν τελείωσιν, καὶ τῶν ἀγαθῶν τὴν μετουσίαν· ἐπειδὴ πάντα ὅσα πρώτως καὶ ἀναιτίως ἡ θημιουργὸς αἰτία, ὅπερ ἔστιν ὁ θεός, ταῦτα δευτέρως καὶ μεθεκτῶς καὶ αἰτιατῶς ὁ ἀνθρώπος· οἶδιν διτι τὸ πρῶτον καὶ ὑπερούσιον, ζωὴ, φῶς, σοφός, δυνατός, ἀγαθός, πρόδος, δίκαιος· διτιν καὶ οὗτος σοφός, καὶ ζωὴ, καὶ δυνατός, καὶ ἀγαθός, καὶ πρόδος, καὶ δίκαιος ὁ ἀνθρώπος· ἀλλὰ φύσει μὲν ὁ θεός καὶ οὐσιῶδῶς, θέσει δὲ καὶ χάριτι καὶ ἐπουσιῶδῶς ὁ ἀνθρώπος. Εἰ δὲ τοῦτο, εἰκότως καθ' δομοίωσιν τοῦ θεοῦ γεγενῆσθαι τὸν ἀνθρώπον φ. μεν, τὸ ἐξ ἀνικλάσεως [ita cod.], ἐσχατον ἀπήχρημι ψέροντα. Καὶ οὕτω πάλιν ἡλίθιον ἀγέφανε τὸ παρὰ σοῦ γραψέν.

. ια'. Μεταβαίνων δὲ ἐπ' ὅλο τῶν παρ' ἡμῶν γραφέντων, καὶ τοῦτο πειρώμενος ἀγαιρεῖν, πάλιν γράφεις· « Θεωρούμεν τὰ εἰδη τῶν θηρίων διτι ὁ ἰσχυρότερος ἐπανίσταται κατὰ τοῦ ἀσθενεστέρου, καὶ ὁ

A ἀνεῦνιτον, incomprehensibilem et immensum, cuni nulla res existens talis sit, nobismel ipsi contradiceremus, et quod tu scribis videretur probabile. Nunc quia non substantiæ similitudinem intelligimus, cum hominem ad Dei imaginem ac similitudinem factum dicimus, sed potius analogiam erga Deum, quæ etiam in creaturis invenitur, nihil absonum est, nos scribere hominem ad imaginem Dei ac similitudinem suisse formatum. Hanc enim confessionem nobis suadet Moysis historia de mundi genesi. Ideo ad imaginem dicimus, secundum liberam voluntatem et arbitrium. Præterea in homine est mens, verbum, ac spiritus. Mens quidem, verbi nostri genitrix: verbum mens genitum: et spiritus per verbum profertur. Et quemadmodum nulla mens irrationalis existit, id est, absque verbo; ita ne verbum quidem irrationaliter illum, id est, sine mente, invenitur: sed una coexistunt, neque alterum alteri antecedit. Sic etiam verbum sine spiritu non est, neque spiritus, qui voce exprimitur, sine verbo est.

10. Quoniam itaque supersubstantialis et increata substantia, cuiusmodi Deus est, in personis tribus spectatur. Patre videlicet, Filio, et Spiritu sancto, ut iam nos demonstravimus recteque credimus; nostra quidem mens, verbi quod intra nos est genitrix, analogiam habet ad Deum Patrem, qui semipernaliter et iutemporaliter Filium suum genuit. Verbum autem, quod intra nos est, analogiam habet ad illum, qui ex Deo Patre sine fluxu et passione generatus fuit Filius Deus verus. Spiritus denique noster analogia habet ad sanctum Spiritum, qui a Patre procedit, et per Filium in creaturas effunditur ac diribetur. Secundum hæc, inquit, homo dicitur ad imaginem Dei formatus. Ad similitudinem præterea dicimus Dei hominem factum propter virtutum exercitum, et honorum participationem: quia quæ primitus et non causaliter habet causa creatrix, id est, Deus, eadem secundo et partiendo et causaliter habet homo. Nempe Deus primigenius est et supersubstantialis, vita, lux, sapiens, potens, bonus, mitis, justus. Est vero et homo sapiens, vita, potens, bonus, mitis, justus; sed naturaliter quidem ac substantialiter talis est Deus; adoptione autem, et gratia, et non essentialiter, homo. Quæ cum ita sint, merito nos dicimus hominem ad similitudinem Dei factum, ita ut extrema veluti repercussionis echo sit. Atque ita denuo fulile demonstratum est scriptum tuum.

11. Deinde tu, ad alium libelli mei locum transiens, eumque presumdare nicens, rursus scribis: « Cernimus in ferarum speciebus, fortiorē insurgere contra infirmiorem, majorem adversus mi-

(5) De homine ad imaginem Dei formato infinita prope dixerunt in commentariis suis Patres Ecclesiæ, et quidem præcipue Anastasius Sinaita. Qui-

bis nunc præclarus et peracutus theologus nos accedit Nicetas.

norem, potiorem adversus deteriorem. Et illæ has sapenumero sibi pabulum faciunt: interdum et lacerant, zelotypia quadam ex ipsarum cubilibus pellendi, et reliqua. Hoc loco ignorare videris quomodo argumenta proferri oporteat, vel secus. Nam si quod nos scripsimus de omni animali, quantum homogenea sunt vel heterogenea, id una etiam conversari et congregari illas affirmaret, propter mutuam mansuetudinem, et conservandæ salutis curam; tu vero in nonnullis animalibus haud tale esse observasti, imo et contrarium, nempe aduersari et mutuo lacerari, et quod debilius est a validiore opprimi, et deterius a potiore, quæ tu in scripto tuo posuisti, veluti sit a leone, ursu, et similibus; posses equidem sermonem nostrum fortiter perimere. Sed quia quod scripsimus non de omni irrationali animali loquitur, stulte blateras, male consuetum drama inducens, et quasi personatus agens. Quis enim vel minima perspicacia præditus ignorat, non omnia animalium genera naturaliter esse comparata ut congregentur et socialem vitam sectentur? Namque animalium alia sunt solivaga, alia gregalia; rursusque gregalium alia sub gubernatore ordinantur, alia secus. Utique vero hæc partim sunt civilia, partim minime, sicut ipsorum physiologæ atque historiæ docent. Ergo alia sunt solivaga, alia minime; constat comparatum esse a natura ut partim congregentur cum homogeneis suis, partim secus. Quod si ita est, nemo sana mente pollens, aut putat aut scribit, omnia animalia inter se congregari solere et simul vivere. Ne nos quidem itaque hoc diximus. Sed quia maxime propria nota et characteristica inest animali præcipue sociali, ratiocinium et prudentia et cum ratione judicium, propterea sermone exteriore indiget homo, ut arcane repositas cogitationes in externam lucem educat, et cum proximis communicet. Quo sit, ut naturaliter sit ceterum animal, et apprime sociale. Cæteris vero cunctis animalibus sodalitas et naturalis mansuetudo principaliiter non inest: sed tamen in nonnullis cernitur conversandi et simul vivendi atque communicandi studium. Sed multo magis hoc inter homines constitutum est. Nam si quod minus esse videtur, tamen est, multo magis quod amplius est: quanto scilicet convenientius utiliusque est conversari simulque vivere cum homogeneo suo hominem, animal nimirum præcipue sociale, et sapientia natura cœtur. Hoc enim et nos præ oculis habentes, vobis scripsimus.

¶ 2. Denuo progrediens ad aliud scripti nostri locum, eumque refutare conitens, ita scribis: « Cædium aliae licitæ sunt, aliae illicitæ. Illicitum est, prout reapse a Deo vetatur, occidere fidem privato proposito: legitimum autem est occidere eum qui dandum censet Deo sodalem, et hunc pari potentia præditum consingit. » Hæc dum scribis, indo-

A μείζων κατὰ τοῦ ἐλάσσονος, καὶ δὲ χρείτων κατὰ τοῦ χείρονος, καὶ πολλάκις ποιεῖται τροφὴν αὐτοῦ. Εστιν δὲ καὶ διαφθέρει: αὐτὸν, ἀντιζηλῶν τοῦ διωχθῆναι αὐτὸν ἀπὸ τῆς κοίτης αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔξης. Ἐνταῦθα δοκεῖς τὴν γνοηκέναι τὰς ἀπεδείξεις, πῶς δεῖ προάγειν, καὶ πῶς οὐ δεῖ. Εἰ μὲν γάρ τὸ παρ' ἡμῖν γραφὲν περὶ παντὸς ἀλόγου ζώου, πρός τε τὸ διογένες; ή καὶ ἑτερογενὲς, τὸ συναλίζεσθαι τε καὶ ἐνοῦσθαι ὑπισχνεῖτο, διὰ τὴν πρὸς ἄλληλα ἡμεράτητα, ὡς φειδόμενα τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας. εἰτα ἐπὶ τινῶν ζώων τοῦτο εὑρὼν σὺ μὴ θεωρούμενον, μᾶλλον δὲ τὸ ἐναντίον τὸ ἐπανίστασθαι καὶ διαφθείρειν καὶ ἀποδιώκειν τὸν ἰσχυρότερον τὸν ἀσθενέστερον, καὶ τὸν κρείττονα τὸν χείρονα, ἢ καὶ ἐν τῷ σῷ γράμματι παρεπίθεις, οἷον λέοντά φημι καὶ δρκον καὶ τὰ παραπλήσια· εἶχες ἀν γενναῖως τὸν ἡμέτερον λόγον ἀνατρεῖν. Ἐπεὶ δὲ τὸ παρ' ἡμῖν γραφὲν οὐ περὶ παντὸς ἀλόγου ζώου τοῦτο ἐπαγγέλλεται, καὶ ματαιολογεῖς, τὸ κακόπλαστον εἰσάγων δρᾶμα καὶ ὑποκρινόμενος· τινὲς γάρ καὶ τῶν μικρὰ συνορδὲν δυναμένων λέληθεν, ὅτι οὐχ ἀπαντεῖ τὰ εἰδῆ τινῶν ζώων συναλίζεσθαι καὶ συνδιαιτᾶσθαι πρὸς ἄλληλα πέφυκε; Τίνῳ γάρ ζώῳ τὰ μὲν εἰσι μοναδικὰ, τὰ δὲ ἀγελαῖα, καὶ τῶν ἀγελαῖων τὰ μὲν ὑψ' ἡγεμόνες τάττονται, τὰ δὲ οὐ. Ἐκατέρων δὲ τούτων τὰ μὲν εἰσι πολιτικά, τὰ δὲ οὐ· ὡς αἱ περὶ αὐτῶν φυσιολογίαι καὶ ιστορίαι ἐκδιάσκουσιν. Εἰ οὖν τὰ μὲν εἰσι μοναδικά, τὰ [δὲ] οὐ, φανερὸν ὅτι τὰ μὲν συναλίζεσθαι μετὰ τῶν δημογενῶν πέφυκε, τὰ δὲ μη. Εἰ δὲ τοῦτο οὔτως ἔχει, οὐδεὶς ἀν ἀδιάτροφον φρένα ἔχων, οὗτε νοεῖ οὗτε γράφει τὸν πάντα τὰ ζῶα ἔχει τὸ συναλίζεσθαι πρὸς ἄλληλα καὶ συνδιαιτᾶσθαι· δθεν οὐδὲ ἡμεῖς· ἀλλ' ἐπειδὴ Ιδιαίτατον γνώρισμα καὶ γαρραχτηριστικὸν ἔνεστι τοῦ κυρίως κοινωνικοῦ ζώου, ὁ τε λόγος καὶ ἡ φρίνησις καὶ ἡ μετὰ λόγου κρίσις, διά τοι τοῦτο καὶ λόγου τοῦ ἔξωθεν ἐδεήθη, ὁ ἀνθρωπός, ὡς ἀν τὰ ἐν βάθει κείμενα νοήματα εἰς φῶς ἔξωθεν ἀγηταί καὶ τοῖς πέλας κοινοποιήται· δθεν καὶ φύσει ἡμερον ζῶον δ ἀνθρωπός, καὶ κοινωνικὸν ζῶον κυρίως ἐγταῦθα ἔστιν. Ἐν δὲ τοῖς ἀλέγοις ζώοις ἀπασι τὸ τε κοινωνικὸν καὶ φύσει ἡμερον κυρίως οὐχ ἔνεστιν· εὑρηταὶ δὲ ὡς ἐπὶ τινῶν τῶν ἀλόγων ζώων τοῦτο συναλίζεσθαι καὶ συνδιαιτᾶσθαι καὶ κοινοποιεῖσθαι· πολλῷ μᾶλλον καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τοῦτο θεμιτὸν ἀν εἴη. Εἰ γάρ τὸ ἥττον δοκεῖν ὑπάρχεις, πολλῷ μᾶλλον καὶ τὸ μᾶλλον· δπερ προσῆκόν ἔστι καὶ μᾶλλον δρεῖται τὸ συναλίζεσθαι καὶ συνδιαιτᾶσθαι πρὸς τὸ δημογενὲς τὸν ἀνθρωπὸν ὡς κοινωνικὸν ζῶον κυρίως καὶ ἡμερον φύσει. Εἰς τοῦτο γάρ καὶ ἡμεῖς ἀφερῶντες πρὸς ὑμᾶς γεγράφαμεν.

ιβ'. Καὶ πάλιν δὲ μεταβαχίνων ἐφ' ἔτερον τῶν παρ' ἡμῖν γραφέτων, καὶ τοῦτο ὡσαύτως πειρύμενος ἀνασκευάζειν, γράφεις ὃδε· « Τῶν φύνων οἱ μὲν εἰσι θεμιτοί, οἱ δὲ ἀθέμιτοι· καὶ ἀθέμιτόν ἔστιν, δ ἀπότετραπται παρὰ Θεοῦ, τὸ φονεύειν πιστὸν τῇ Ιδίᾳ πτοαιρέσει· ἔννομον δὲ καὶ θεμιτὸν, τὸ φονεύειν τὸ δοξάζοντα συγκοινωνὸν τοῦ Θεοῦ (6) καὶ ἀναπλάττοντα

ισοδύναμον. Ταῦτα μὲν γράφων ὡς ἀμαθῆ καὶ ἀμύητον πάντη τῶν πραγμάτων σεαυτὸν εἰσάγεις· οὐδὲ γὰρ συνῆκας δτι πᾶ; φόνος, ή φόνος ἐστί, φευκτὸς καὶ ἀποτρόπαιος, εἴπερ κακός· τὸ δὲ κακὸν ἄπαν οὐ θεμιτόν· καὶ δτι κακὸν δι φόνος, ἐντεῦθεν δῆλον· Πᾶς φόνος, ή φόνος ἐστὶν, ή φθορά ἐστιν ἀνθρώπου, ή φθορᾶς ποιητικός ἐστιν ἀνθρώπου· δι δὲ ἀνθρωπος μᾶλλον καλὸν καὶ μᾶλλον ἀγαθὸν τῶν ἐπὶ γῆς· εἴπερ τὸ πρώτιστον κτίσμα Θεοῦ τῶν ἐπὶ γῆς· συνάγεται δρα· Πᾶς φόνος, ή φόνος ἐστὶν, ἀγαθοῦ τινος· ή φθορά ή φθορᾶς ποιητικόν· εἰ δὲ τοῦτο, καθ' αὐτὸν κακόν. Τῶν γὰρ ἀγαθῶν αἱ φθοραί, καὶ τὰ τούτων φθαρτικά, πάντας ἐστὶ κακά· ὥσπερ τῶν κακῶν αἱ φθοραί, καὶ τὰ φθαρτικὰ τούτων ἀγαθά· οὐτω γὰρ τοῖν αἱ κοιναὶ ἔννοιαι καὶ αἱ φιλοσοφικαὶ μαθήσεις ἐκδιδάσκουσιν. Εἰ οὖν πᾶς φόνος, ή φόνος ἐστὶν, δέδεικται ὅν κακός, δῆλον δτι καὶ οὐ θεμιτός· τὸ γὰρ κακὸν πᾶν, οὐ θεμιτόν· γίνεται δὲ ἐνίστε κατὰ συμβεβηκός ἀγαθὸν. Τῶν γὰρ δυτῶν τὰ μὲν εἰσι καθ' αὐτὰ ἀγαθά· γίνεται δὲ κατὰ συμβεβηκός κακός, οἷον ἐλεημοσύνη· τὰ δὲ καθ' αὐτὰ μὲν εἰσι κακά· γίνεται δὲ κατὰ συμβεβηκός ἀγαθά, οἷον τὸ ψεῦδος (7)· τὰ δὲ καθ' αὐτὰ μὲν τὸ οὐδέτερον ἔχει· κατὰ συμβεβηκός δὲ ἐπαρχοτερίζει, οἷον πλοῦτος, ισχὺς, καὶ τὰ παραπλήσια· καὶ τὰ μὲν καθ' αὐτὰ ἀγαθά, οἷς μὲν δεῖ γίνεσθαι, ή ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· τοιαύτη γὰρ ή φύσις τῶν καθ' αὐτὸν ἀγαθῶν. Τὰ δὲ καθ' αὐτὸν κακά, Εμπαλιν· ή ἀεὶ μὲν οὐ δεῖ γίνεσθαι, ή ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀλλ' ἐπέλαστον· τοιαύτη γὰρ καὶ τούτων ή φύσις· τὰ δὲ καθ' αὐτὰ τὸ οὐδέτερον ἔχοντα ἐπ' Ισῆς ἔχει τό τε γίνεσθαι καὶ μή· Ἐπει οὖν καὶ φόνος τῶν καθ' αὐτὸν κακῶν ἐστι (τοῦτο γὰρ τοῖν ἀποδέδειχται)· τὸ δὲ καθ' αὐτὸν κακὸν, κατὰ πρῶτον λόγον, ή ὅλως οὐ δεῖ γίνεσθαι, ή ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· καὶ τοῦτο ἐστι τὸ πρῶτον ἀγαθόν· σπανιάκις δὲ γίνεται κατὰ συμβεβηκός ἀγαθόν· καὶ τοῦτο ἐστι τὸ δευτέρως ἀγαθόν καὶ ἐπέλαστον. Τὸ δὲ κατὰ πρῶτον λόγον ἀγαθὸν καὶ τοπικόν, τοῦ κατὰ τὸ δεύτερον καὶ ἐπέλαστον δυτης, αἱρετώτερον καὶ κρείττον, ὡς αἱ λογικαὶ τῆμας μέθοδοι ἐκπαιδεύουσι· τὸ μὴ φονεύειν δρα, τοῦ φονεύειν, εἰ καὶ κατὰ συμβεβηκός ἐνιστέ ἐστιν ἀγαθόν, κρείττον καὶ αἱρετώτερον· εἰ δὲ τοῦτο, οἱ τὸ φονεύειν ἐφιέμενοι ἀναιρεῖν ἐκ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ πολὺ ἀν κρείττονες καὶ τιμιώτεροι δειχθεῖεν τοῦν μὴ προσιρουμένων τοῦτο ποιεῖν, ὡς τὸ κρείττον ἀγαθὸν ἐφιέμενοι. Ἡμεῖς δρα κρείττονες ἀνεφάντμεν διὰ τῆς ἀποδείξεως, τὸν φόνον ἀναιρεῖν ἐκ ποδῶν προαιρούμενοι.

ιγ'. "Οτι δὲ καὶ δὲ ἔμῶν εἰς ἡμᾶς ἐνεργούμενος καθ' ἐκάστην φόνος (8) οὗτε τῶν κατὰ συμβεβηκός

(7) Puta cum aliquis mentitur, ut alicui prosiit. Verumtamen id quoque Augustinus reprehendit enarr. in ps. V, n. 7: *Duo sunt omnino generam mendaciorum, in quibus non magna culpa est, sed tamen non sunt sine culpa, cum aut jocamur, aut ut proximus mentimur. Illud primam, etc. Secundum ideo mitius est, quia retinet nonnullam benevolentiam. Vilesis illi cætera; tum alia plurima*

A clum te et omnium rerum ignarum exhibes. Etenim non intelligis, omnem cædem, quatenus cædes est, vitandam esse et aversandam, utpote malam. Porro nullum malum licet. Quod autem mala res sit cædes, bine fiet manifestum: *Omnis cædes, quatenus cædes est, destructio est hominis, sive causa est destruendi hominis. Homine autem nihil pulchrius meliusve in terra versatur, siquidem præcipua est creaturam a Deo in terra rerum. Concluditur ergo omnem cædem, quatenus cædes est, boni alicujus destructionem esse, vel causam destructionis. Quod si ita est, cædes per se mala est. Nam bonarum rerum destructiones et harum causæ, omnino malæ sunt: sicut vicissim malarum rerum destructiones, et haruni causæ, bonæ sunt. Quippe ita communes notiones et philosophicæ disciplinæ nos docent. Si ergo omnis cædes, qua cædes est, mala esse demonstratur, patet eam ne licitam quidem esse. Nullum quippe malum licet: sed id tamen aliquando per accidens in bonum convertitur. Nam rerum aliae sunt per se bonæ, sed sunt per accidens malæ, velut eleemosyna. Aliae per se malæ sunt, sed sunt per accidens bonæ, velut mendacium. Aliae denique per se quidem neutrīus conditionis, per accidens autem in alterutram partem inclinantur, velut divitiae, vires, et similia. Et eæ quidem res quæ sunt per se bonæ, semper fieri debent, vel certe plerumque: talis enim est rerum per se bonarum natura. Contraria ratio est rerum per se malarum, quæ vel nonquam fieri debent, vel raro, et minima quantitate. Talis enim est harum natura. Quæ denique per se neutrīus naturæ sunt, perinde est ultrum sunt, an secus. Quod autem cædes sit in numero rerum per se malarum, id nos jam ostendimus. Quod vero per se et principaliter malum est, id vel omnino fieri non debet, vel raro; et hoc principalius bonum est: quod raro autem sit per accidens bonum, id secundo loco bonum est ac minimum. Jamvero quod est primigenia ratione bonum et gradu majore, illo certe quod est secundo loco bonum et gradu minore, optabilius est et melius, prout nos logicæ regulæ erudiunt. Ergo non occidere melius optabiliusque est quam occidere, etsi hoc postremum quandoque per accidens bonum sit. D Quod si ita se habet, ii qui cædem abolere inter homines student, meliores majoreque laude dignarent, quam hi qui ita se gerere non constituerunt: illi enim melius bonum amplexi sunt. Nos igitur meliores esse exploratum est, qui cædem ex hominibus exterminare studemus.*

13. Quod vero quotidiana vestra adversus nos cædes, non sit de bonis per accidens contingenti,

hujusmodi apud Augustinum, qui constanter mendacium improbat.

(8) Loquitur de superstitiosa et fanatica Mohamedanorum adversus Christianos sævitia, quam, præter citatas retro suras, videwus etiam iu epistola tertia Nicolai patriarchæ Græci inter edita a nobis in Spicilegio Rom., T. X.

bus, hinc sicut palam : Quod sit per accidens bonum, prudenti aliquo consilio sit : quod autem ita prudenter sit, propter frugi aliquid sit : ergo quod per accidens sit, propter frugi aliquid sit. Vestræ autem nostrorum hominum occisiones, haud ob aliud sunt, ut ipsi dicitis, nisi quia vos Saracenismum sequimini : hoc autem frugi non est : consequitur ergo, ut vestræ nostrorum hominum decisiones, ne per accidens quidem bona sint. Quod autem Saracenismi secta minime bona sit, sic ostenditur : Saracenismus nihil aliud est quam a naturalibus aut etiam supernaturalibus, ad ea quæ naturæ adversantur, hominum translatio ; namque hoc etiam demonstravimus. Jam id agere, malum esse, nemo non videt. Si ergo vestræ nostrorum hominum occisiones, neque per accidens neque per se ipsæ bona sunt : et si quod neque per se bonum est, neque per accidens, id omnino fieri non debet ; ergo vestræ quotidianæ nostrorum hominum occisiones fieri non debent. Nam quod fieri non oportet, id ne licet quidem. *Cædium* aliæ licitæ sunt, inquis, aliæ illicitæ. » Ego quoque assentior, cædes aliquas licere, nimis per accidens, si quidem de illorum honorum numero sint, quæ ita evadunt per accidens. At sunt illicitæ, per se ; quoniā cædes, quantum cædes est, de numero esse per se malorum ostensum fuit ; idcirco⁹ hoc tanquam plane confessum a nobis quoque sumatur.

14. Age vero breviter deinde subnectis dicens : « Legitimum insensque est occidere eum qui censet dandum Deo socium, et quidem pari potentia praeditum. » Id, inquam, quam superbe a te dicitur et arroganter ! aut si magis proprie loquendum est, quanta stoliditate atque insania scatet ! Nam propter multam stupiditatem tuam et infidelitatem, absque ratiocinio nescio quomodo judicans, neque ut nos prædicamus, sed vanè pugnans et stulte blaterans, sine causa nos irrides, quasi participantes quosdam, et Deo unico unique principio æquipollentes inducamus. Quis enim ex nostris, sive pusillus sive magnus, cogitavit unquam aut confinxit quemquam esse Deo unico unique principio communicantem aut æquipollentem ? quo prætextu vestræ nostrorum hominum occisiones, justæ, ut tu sis, evadant ? Eisi enim a nobis Filius Dei tanquam verus Deus, idemque Deo Patri homogeneus dicitur atque glorificatur, non tamen ut communicans uni principio, aut Deus extra Patrem existens et adjunctus, ut tu putas, in nostra theologia definitur ; hoc enim iam a nobis demonstratum fuit ; sed unus Deus cum Patre et Spiritu sancto est, et a nobis Christianis creditur et glorificatur. Quod si ita est, temere tu nobis probrum ex vocabulo communicantis impingis : temere item occisiones quas nostrorum hominum facitis, divinitus inspiratas legitimasque reputas, uti scribis. Nam si, propterea quod communicanter

A ἀγαθῶν ἐνδέχεται εἶναι, ἐντεῦθεν δῆλον. Τὸ κατὰ συμβεβηκός ἀγαθὸν γινόμενον, δι’ οἰκονομίαν γίνεται· τὸ δι’ οἰκονομίαν γινόμενον, διὰ καλὸν γίνεται· τὸ ἄρα κατὰ συμβεβηκός γινόμενον, διὰ καλὸν γίνεται· ὁ δὲ ἐξ ὑμῶν εἰς ἡμᾶς γινόμενος φόνος, οὐδὲ δι’ ἄλλο τι γίνεται, ως αὐτοῖς φατε, εἰ μὴ διὰ τὸ Σαρακηνίζειν ὑμᾶς· τοῦτο δὲ οὐ καλόν· συνάγεται ἄρα ὅτι δὲ ἐξ ὑμῶν εἰς ἡμᾶς γινόμενος φόνος, οὐδὲ τὸν κατὰ συμβεβηκός ἐστιν ἀγαθῶν· καὶ ὅτι τὸ Σαρακηνίζειν οὐ καλὸν ἐστιν, ὕδε ἐστι δῆλον· Τὸ Σαρακηνίζειν οὐδὲν καλόν ἐστιν, ἀλλ’ ἡ τὸ ἐκ τῶν κατὰ φύσιν ἥ· καὶ ὑπερφυῶν εἰς τὸ παρὰ φύσιν κατασπάν τοὺς ἀνθρώπους· τοῦτο γάρ τιμέν καὶ ἀποδέδεικτα: (9)· τὸ δὲ τοῦτο ποιεῖν, πάσιν ἀριθηλόν ἐστιν ὅτι οὐ καλὸν ἐστιν. Ἐπεὶ οὖν οὗτε τῶν καθ’ αὐτὸν ἀγαθῶν ἐστιν δὲ φόνος δὲ ἐξ ὑμῶν εἰς ἡμᾶς ἐνεργούμενος, οὐδὲ κατὰ συμβεβηκός· τὸ δὲ οὗτε καθ’ αὐτὸν ἀγαθὸν, οὗτε κατὰ συμβεβηκός, οὐ χρή γίνεσθαι τὸ παράπαν· ὁ ἄρα εἰς ἡμᾶς ἐξ ὑμῶν καθ’ ἐκάστην ἐνεργούμενος φόνος, οὐ δεῖ γίνεσθαι· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ οὐ θεμιτόν· δὲ γάρ οὐ δεῖ γίνεσθαι, οὐδὲ θεμιτόν ἐστι. *Τῶν φόνων, οἱ μὲν εἰτι θεμιτοί, οἱ δὲ ἀθέμιτοι.* » Σύμφημι κάγὼ, ὅτι τῶν φόνων οἱ μὲν εἰτι θεμιτοί, δῆλον δέ τι καθ’ αὐτὸν ἀποδέδεικτα· διὸ καὶ ως ὀμολογημένον καὶ παρ’ τιμέν ελλήρθω.

B *ιδ.* Εἴτα τὸ βραχὺ τούτου συναπτόμενον τὸ λέγον· « Ἐννομον δὲ καὶ θεμιτόν τὸν δοξάζοντα φονεύειν συγκοινωνὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀναπλάττοντα ισοδύναμον, ποιας διαίσχονεις καὶ φυσιώσεως, ἢ οἰκειότερον φάναι, ἐκπληξίας τε καὶ ἐμβρυνησίας ἀνάμεστον οὐχ ἀν εἶη; » Έκ γὰρ πολλῆς εὐηθείας καὶ ἀπιστίας ἀλογιστὶ, οὐχ οἴδ’ ὅτῳ τρόπῳ δόξαν, καὶ οὐχ ως τιμεῖς κηρύττομεν, σχιομαχῶν καὶ μάταια ἐρευγόμενος, τιμᾶς ἀναπλαστικῶς διαχωμψδεῖς κοινωνούς τινας καὶ ισοδυνάμους τοῦ ἐνὸς Θεοῦ καὶ τῆς μιᾶς ἀρχῆς ἐπεισάγοντας· τις γάρ τῶν ἐν τιμέν μικρὸς ἢ μέγας ποτὲ ἐνενόησεν ἢ ἐπλασεν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Θεοῦ καὶ τῆς μιᾶς ἀρχῆς κοινωνὸν ισοδύναμον, οὐα καὶ δεῖ τις τιμᾶς ἐνεργούμενος φόνος θεμιτὸς ἀν εἶη, ως σὺ φήσ; εἰ γάρ καὶ παρ’ τιμέν Κύριος Θεοῦ ως Θεός ἀληθινός καὶ αὐτὸς ὃν δομοφυῆς τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ Θεολογεῖται καὶ δοξάζεται, ἀλλ’ οὐχ ως κοινωνὸς τῆς μιᾶς ἀρχῆς, ἢ τοῦ Πατρὸς ἔξιθεν ὃν Θεός παρεισχρινόμενος, ως σὺ ἐπινοεῖς, θεολογεῖται (τοῦτο γάρ τιμέν καὶ ἀποδέδεικται [10])· ἀλλ’ ως εἰς Θεὸς μετὰ Πατρὸς καὶ Πνεύματος ἀγίου, καὶ Εστι καὶ παρ τιμέν τῶν Χριστιανῶν καλῶς πιστεύεται τε καὶ δοξάζεται. Εἰ δὲ τοῦτο, μάτην τὸν οὐτωσὸν μῶμον τὸν ἐκ τοῦ κοινωνοῦ τιμέν προστρίβει· ἔτι γε μὴν καὶ τὸν ἐξ ὑμῶν εἰς τιμᾶς ἐνεγόμενον φόνον Ενθεον καὶ ἔννοιον λογίζῃ, ως γράφεις· εἰ γάρ διὰ τὸ κοινωνὸν καὶ ισοδύναμον Θεοῦ, ως αὐτοῖς φατέ ἀναπλάττειν τιμᾶς, ἔννοιαν ἐστι τὸ ὑφ’ ὑμῶν φονεύεσθαι,

(9) In hac ipsa epistola cap. 7, col. 829.

(10) In consultatione prioris Agarenorum epistolæ, cap. 9

δηλονότι τούτου ψευδῆς ἡμῖν ἐπιφημιζομένου. φανερὸν δτι καὶ τὸ φονεύεσθαι: ἡμᾶς παρ' ὑμῶν οὐ θεμιτόν. Εἰ δέ σε τὸ διάφορον τῶν ὑποστάσεων Πατρὸς καὶ Γίοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος ἐπιθορυνεῖ καὶ ἐπιτράπτει, ὡς τοῦ ἐνδέ Θεοῦ καὶ τῆς μιᾶς ἀρχῆς ἔξιθεν τὸν Γίον ὡς κοινωνὸν (11) παρ' ἡμῖν παρεισχρινδενον, καὶ διάφορον δυτα τῇ φύσει τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἀμαθαίνοντός ἐστι: τοῦτο ἤπερ εἰδότος οὐ γάρ ταυτὸν φύσις καὶ ὑπόστασις· ἦν γάρ οὐδὲν τῶν ήντων δμοφυὲς, καὶ ταυτὸν κοινόν τι καὶ ἰδιον γρῆμα· δπερ οὐχ εὑρηται.

ε'. Καὶ ἄλλως· Εἰ τὸ διάφορον τῶν ὑποστάσεων, διάφορον καὶ τὴν φύσιν εἰσάγεσθαι δίδωσιν, ἀνάγκη τὸ μὴ διάφορον τῶν φύσεων, μηδὲ διάφορον τῇ ὑποστάσει καθίστασθαι· συνάγεται ἀρχὴ δτι τὰ ταυτὰ τῇ φύσει, ταυτὰ καὶ ταῖς ὑποστάσεσιν· ἔσται ἀρά Σωκράτης καὶ Πέτρος, ταυτοὶ δυτες τῇ φύσει καὶ ἀδιάφοροι, καὶ τῇ ὑποστάσει ταυτοί, δπερ ἐστὶ γελοῖον· ἔστι γάρ τὸ οὐτωτὸν σόφισμα παρὰ τὴν δμωνίαν οὗτω καλούμενον· τοῦ γάρ ἐνδέ πολλαχῶς λεγομένου, ὡς αἱ λογικαὶ μέθοδοι ἡμᾶς ἐκδιδάσκουσιν, η γένει, η εἶδοι, η ἀριθμῷ, δῆλον δτι καὶ τὰ πολλά· ἀσαχῶς γάρ τὸ κείμενον (12), τοσαυταχῶς καὶ τὸ ἀντικείμενον· τοῦτο γάρ καὶ δεδιδάγμεθα· ἡμῶν δὲ ταῖς ὑποστάσεσι τὸ τρία διδόντων, οὐ καὶ τὸ τῶν φύσεων διάφορον εἰσάγεις· ταῦτα δὲ οὕτως ἔχει· καὶ η ἐνάργεια τῶν πραγμάτων δῆλη, καὶ αἱ μαθήσεις ἐκδιδάσκουσιν· καὶ οὕτως σοι πᾶσαι αἱ διαβολαὶ τῆς καθ' ἡμᾶς πίστεως, καὶ αἱ πρὸς ἡμᾶς ἀντιρρήσεις σου ἔωλοι καὶ ἀτίθανοι καὶ ψευδεῖς ἀποδεδειγμέναι εἰσὶ· καὶ τῶν διαβολῶν δηλονότι ἀναιρεθεῖσῶν, καὶ τὰ λοιπά σοι πάντα συνέψεται· καὶ ταῦτα πέρα τοῦ μέτρου· ἐπει ταὶ κόρος λόγου πολέμιος ἀκοστή· διὸ ίκανά μὲν καὶ ταῦτα τοῖς ἐπιέισιν μικρῶς πως συνορᾶν, καὶ τῇ παραθέσει τοῦ κρεπτῶν, τὸ ἀληθὲς μεταδιώκειν, καὶ τὸ φεῦδος ἀπωθεῖσθαι· διὸ καὶ μέχρι τούτων τὸν λόγον αἰτήσω (13).

(11) Didymus Alexandrinus in suo ad Psalmos egregio commentario ait ad ps. xvii, 32: 'Ο Σωτὴρ οὐ μετέχων θεότητος, Θεός ἐστιν... οὐδεὶς τῶν κατὰ μετοχὴν θεῶν, ὡς ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός; εἰναὶ δύναται· Salvator, non est participatione deitatis Deus... nemio qui esset participatione Deus, dominus Iesu Christo aequipollere potest.'

(12) Cod. hic et postea ἀντικείμενον.

(13) In extrema codicis pagina a recentiore manu, et quidem mendosissima, scribitur brevis Mahomedis nouia, nempe quod hic a Niceta Byzantino philosopho, et aurea locutione prædicto, confutatus Arabus Mohamedes, orphanus fuerit, peregrinus, mendicus et vagus, et quod ad divitem viduam in quadam Arabie urbe accesserit, cui se mercenariū famulum et camelarium adlīxit: quamque etiam malitia sua et subdolo sermone, licet ipse comitiali morbo nigeretur, in proprium conjugium pellexit. At cum haec postea repudium ei, tanquam mendico et damnatio, mitteret; is ad monachūn quemdam familiarem suum, Constantinopoli extorrem, negotio delato, facile impetravit ut uxori per hunc suaderet, Dei se esse prophetam, et visiones pati, non apoplexi, et Gabrielem angelum secum loqui. Quae au-

A et ἀφοριπόλλεται Deo, ut, vos dicitis, consingimus, legitimum est nos a vobis occidi; postquam nos eam imputationem falsam coarguimus, constat cædem quoque, qua vos in nos sacerditis, justam non esse. Quid si te distinctio personarum Patris, Filii, et Spiritus sancti perturbat ac terret, quasi ea exterioris in unum Deum unumque principium, Filium ceu communicantem obtrudat, a natura Dei Patris diversum, hoc indecti potius quam docti hominis proprium est. Non enim idem est natura et persona; secus, nullæ res exsistentes essent homogeneæ; eademque res et communis esset, et propria; quod non usuvenit.

15. Item aliter: Si personarum distinctio naturæ quoque distinctionem induceret, necesse foret id quod non est natura distinctum, ne persona quidem esse distinctum. Consequitur ergo, quidquid idem natura est, idem quoque fore personis. Socrates itaque erit etiam Petrus, qui si natura sunt idem atque indistincti, iūdeni etiam persona erunt; quod est ridiculum. Namque hoc sophisma ab homonymia ita appellatur. Nam cum vocabulum unus multis sensu dicatur, ut nos logicæ regulæ docent, nempe vel genere, vel specie, vel numero; constat, quod vocabulum etiam plura eamdem rationem habet; nam quot modis propositum, tūtidem etiam oppositum; sic enim didicimus. Jam dum nos personis trinum numerum damus, tu naturarum quoque distinctionem invenis. Hæc ita se habent, et ex factorum evidētia constat, et disciplinæ sic nos docent. Atque ita tuæ omnes adversus fidem nostram calumniæ et contradictiones, futilis, incredibiles mendacesque demonstratæ fuerunt. Jam calumniis disjectis, reliqua omnia per se consequuntur. Sed et dicta hactenus nimia fuerunt, et sermonum superfluitas auribus molesta est. Ideo hæc sufficiunt iis quidem qui aliquantulum considerare velint, et meliorum adjectione, aut comparatione, veritatem assequi, ac falsitatem dispellere. Hic ergo dicendi finem faciam.

diens mulier gavisa est. Tum ex ejusdem narratione, adhuc in Arabia famam huiusmodi perseverare dicit: 'Ο ἀποκρυψθεὶς παρὰ τοῦ Βυζαντίου καὶ φιλοσόφου καὶ χρυσοεποῦς κυρίου Νικήτα Αραφ Μωάμετ, ἦν ὅρφωνς ἔξιος προσαίτης περιπολεύων ἐν πάσῃ χώρᾳ καὶ πόλεις· ἐν τῇ Αραβίᾳ δὲ ἐλθὼν, καὶ ἐκεῖτε τὴν διατριβὴν ποιῶν, πρεστήλη γυναικὶ χήρᾳ πλουσίᾳ, καὶ ἐστολητεν μισθωτὸς ἔξυπηρετεν καὶ καμηλεύεσθαι αὐτῇ. Πονηρὸς δὲ ὁν καὶ ἐν λόγοις εἰρωνεύεται, ἐξαπατήσας αὐτὴν ἐγήματο, ὑπάρχων αὐτῆς κάτοχος. Ἐδυτφρόησεν η γυνὴ τοῦτο οὕτω μαθοῦσα καὶ ἤθετο λέγουσα, δτι Απόλωλα πτωχὸν καὶ δαιμονιάριν λαδοῦσα· καὶ ἐμελλεν αὐτὸν ἀπ' αὐτῆς ἀποδιώξαi. Τοῦτο οὕτως δ πονηρὸς νοήσας, προσήλθεν τινι φίλῳ αὐτοὺς μοναχῷ διντι, δεὶς ἀπὸ τῆς μεγάλης πόλεως ἐξώρισται· καὶ πρὸς αὐτὸν ταῦτα παρήγειλεν λέγων, δτι Οἴδα σε γνωστὸν ήντα τὴς ἐμῆς γαμετῆς, δτι ἐξειπεῖν θελήπη πρὸς σὲ τὰ κατ' ἐμὲ, καὶ πῶ; σκοτοδιηῶν πίπτω· σὺ δὲ πρὸς τοῦτο ὑποτηρίξας τάδε εἰπὲ, δτι τοῦτο οὐκ ἦν ἄλλο ἄλλη ἡ ἀγγέλου Θεοῦ ὄπεια, Γαθριήλ διούσα, καὶ δτι τοῦ Θεοῦ προφήτης ὑπάρχω· ἐπὶ τούτοις ὑπεραγάθησεν η γυνὴ καὶ ἤθετο· καὶ παρ' ἐχεινης ἐξῆς ἀκούσθεν ἐκράθη μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῇ Αραβίᾳ.'

THEOGNOSTUS MONACHUS.

NOTITIA.

(HANCKIUS, *De Gracis scriptoribus historiarum Byzantinorum*, Lipsiae, 1677, in-f°).

I. Theognostus monachus, exarchus Constantinopolitanus, id est, patriarche Constantinopolitani legatus (qualem autores Latini recentiores visitatorem nominant), cum Ignatius Constantinopolitanum patriarchatum, quem ab anno Christi 847 per annos fere duodecim gesserat, anno Christi 858 in exsilium ab imperatore Michaeli pulsus, Photio cessisset; Ignatianis Photianos, Photianis Ignatianos subsequentibus, ad componendas lites A. C. 861 celebrata synodus Constantinopolitana, praesentibus Nicolai I Romani pontificis legatis, patriarchatum Ignatio demptum Photio adjudicavisset, id non ferendum ratus, qui cum Ignatianis sentiebat, clau sub habitu civili Romanum profectus, ope Nicolai, tum Ignatio, cum etiam sibi consulere modis omnibus conatur. Stylians Neocæsariensis in litteris ad Stephanum V Romanum pontificem, cum retulisset, in concilio Constantinopolitano patriarchatum ab ipsis legatis Romanis Photio confirmatum: Ὁπότε καὶ ζήλῳ κινηθεὶς ὁ μοναχὸς Θεόγνωστος ὁ ἀρχιμανδρίτης, καὶ διὰ κοσμικῆς στολῆς λαθραῖς καὶ αὐτὸς εἰς Ῥώμην ἐπιδημεῖ, καὶ τὰ κατὰ τοῦ Ἰγνατίου διδάσκει τὸν ἀγιώτατον πάπαΝικολᾶν. Tum etiam zelo commotus monachus Theognostus archimandrites et civili habitu clam et ipse Romanum properavit, et causam Ignatii exposuit sanctissimo papa Nicolao.

II. Romæ cum viveret, ab imperatore Michaeli, sicut inter calumniatores reserebatur, qui Photium et Photianos in Occidente lignenlis traducebant, ita Constantinopolim ad tribunal, sed nequidquam, citabatur. Pro Theognosto Nicolaus pontifex, ipsemet Ignatianus, epistola 8 (quam, ut ex epistola 9 colligi potest, A. C. 865, inductione XIII scripsit) imperatori Michaeli respondebat: Porro scripsit nobis imperium vestrum ut Theognostum, qui a fratre et coepiscopo nostro Ignatio super quasdam provincias exarchatus pondus accepisse dignoscitur, nec non et alios monachos sibi, tanquam vestræ Augustalis injuriatores Excellentiae destinemus. In quo cum tamen ipsi injuriatores restri non fuerint, quid aliud, nisi ut quanta pœna et quibus tormentis subjiciantur hi qui ex parte Ignatii sunt, et apud vos in ditione vestra consistunt, liquidius agnoscamus. Quando hi non utique ad epulas, non ad insulas alicujus honoris percipiendas profecto queruntur, sed potius ad puniendum, quos sorte nec vidisis, nec cujus moris sint, penitus agnovisti. Denique quidam eorum ab ineunte ætate Romæ divinis obsequiis simulati sunt, et non justum credimus hujusmodi tormentis fore subdendos. Theognostum autem non de vobis sinistra, sed potius grata prædicare testamur. Quamobrem ergo eum queratis ignoramus, nisi forte, quia illinc fugatus, hic apud nos requiem, quemadmodum innumeri Christiani, aliquantulum reperit.

III. Eam vero Theognostus apud Romanos inibat gratiam, ut ab iis ἀρχιμανδρίτῃς τῆς πρεσβυτηρας Ῥώμης, archimandrites veteris Romæ, id est, praefectus monasteriorum veteris Romæ, constigeretur, qui novæ Romæ, id est Constantinopoleos, exarchus exstiterat. Ducet hoc titulus quem Theognosti narratio præfixum gerit, § VIII in medium afferendus.

IV. Ignatius ab imperatore Basilio, Michaelis successore, Photium relegante, patriarchatum Constantinopolitanum A. C. 867 recipiebat. Theognostus, qui per annos septem hactenus Romæ commoratus, exsulis Ignatii causam apud Nicolam I et Adrianum II pontifices Romanos, nervis omnibus egerat, A. C. 868 Constantinopolim revertebatur, ad Basiliū imperatorem et Ignatium patriarcham litteras, in quibus utrique maiorem in modum commendabatur, ab Adriano scriptas afferens. Adrianus, partibus Ignatianis addictus, in epistola I quam ad imperatorem Basiliū, Indictione I Kalendis Augusti scripsit (Anastasius Bibliothecarius in Actis concilii Constantinopolitani IV Latinis actione viii), representat: Postquam autem cognovimus, quod misericors Deus imperium vestrum simul et affectum ad hoc erexerit, ut dispersa congreget, et quæ ceciderunt erigat et contrita resolidet; fiducialiter possumus, Deo gratias, depescere ut ii qui abjecti sunt, ab imperio vestro recipiantur, et ii qui dispersi, congregentur. Quapropter prudentissimum virum Theognostum honorabilissimum exarchum vestram fiduciæ remittentes commendamus; qui legatione, tam pro fratre et companiono nostro Ignatio, quem pro cæteris contributatis functus per septennium apud principis apostolorum limina ut peregrinus et incola vixit, et eorum confessionibus memoriam vestram assida commendavit; et a die adventus sui usque ad præsens pietatis vestram præconia narrare, et Ecclesiæ manifestare vulnera, et horum medelam exigere non destitit. Nunc ergo quoniam et iste unus ex illis est, qui, postquam lupus faciens est pastor, continuo dispersi et a robis vie omnia regentibus congregati sunt, revocetur et ipse, petimus, et in manu fidelium omnium a clementia

vestra locetur, et inter fratres pios filios paterno affectu post longæ captivitatis reversionem connumerari mereatur; et ob amorem Dei, et protectorum vestrorum principum apostolorum honorem, a quorum regimine proficiscitur, mansuetudinis vestrae auxilia sentiat, et post turbationem serenitatem, et post multa adversa optatae prosperitatis effectum, quatenus per patronorum vestrorum intercessiones, principum videlicet & quorum sede remittitur, et quorum principatum pro Ecclesia vestra, quæ valde fluctuat, die ac nocte interpellare per multa curricula non cessavit. In epistola quam ad Ignatium patriarcham inductione i. Kalendas Augusti, scripsit, (Anastasius ibidem) exhibet: Præterea communem filium Theognostum, reverendissimum exarchum et dilectum nobis, ecce ad vos transmisimus, qui ex persequentibus æmulaturibus suis illinc nudus salvatus, quin et mutato habitu vix huc pertingens, vitam lucratus est, deinde apud memorias apostolorum per septem sere annorum curricula, ut hospes et advenu demoratus, non tantum propriam miseriam, quantum sanctitatis tuæ pressuram et Constantinopolitanæ Ecclesiæ calamitates pene incessanter deflebat: ita ut non soluni antea jam dictum decessorem meum (Nicolau i) sed et me postea nocte ac die indeficienter erigere, et pro statu tantæ Ecclesiæ et erectione vestra crebris suasionum stimulis latera percutere, et quemadmodum angelus quondam: Surge, Petre, accipe fortitudinem ad salvandas gentes, per singulos dies nobis dicere non cessaret quousque auditus, Deo præstante, suscepit, quod ardenter in pectore semper bajulabat. Qua de re, frater dilectissime, sanctitatis tuæ hunc commendantes, rogamus et deprecamur, quatenus circa se sentiat beneficium tui propositum; et sicut vestrae factus est communicator passionis, ita et consolatoris: non autem ut familiaris noster factus, sed et ut a sede principis apostolorum suscepimus, hic debet ob amorem ejus, non qualemcumque in conspectu sanctitatis vestrae gratiam invenire.

V. Anno Christi 869 Theognostus patriarchalis hegumenus legatos Adriani II Romani pontificis, ad concilium Constantinopoli celebrandum missos, Sillambriam ingressos excipiebat; qui Constantinopolim inductione iii. die xv Septembris, A. C. 869, pervenerunt. Continuator Anastasii de Romanis pontificibus in Adriano II: Multorum anfractuum laboriosos circuitus (legati Pontificis) penetrantes, tandem Christum præduce Thessalonicanum veniunt in quo Basilius imperator Eustachium spatharium candidatum cum sue salutacionis officio sanctæ Romanæ legatis Ecclesiæ obviam destinavit. Qui eos admodum honorifice per contigua itineris loca ducentes, Sillambriam pervenerunt. Ubi a Sisinnio imperiali protaspalhario et Theognosto patriarchali hegumeno, qui Romæ apud sanctissimum papam Nicolaum pro restituendo Ignatio sedulus intercessor existimat, cum 40 equis de stabulo imperiali et totius mensæ argenteo apparatu, officialibusque, qui sibi ad omnem libitum famularentur, sunt excepti. Ad castrum autem rotundum, in quo est ecclesia mira magnitudinis S. Evangelistæ Joannis nominis dicata, favore Augustali, Sabbato mansionem suscipiunt. Et Dominica, quæ quinta decima dies Septembri erat, inductione tertia, singulos equos cum sellis aureis devotione imperatoria capientes, obviati omnibus scholis, videlicet spathiorum, candidorum, stratorum, mandatorum ceterorumque Palatinorum ordinum, omnibusque clericorum planetariis ordinibus ad portam auream veniunt.

VI. Post concilium Constantinopolitanum, A. C. 870 finitum, quod prorsus ad Adriani II Romani pontificis mentem, patriarchatum Constantinopolitanum ademerat Photio, confirmaverat Ignatio, Theognostus apud Constantinopolitanos monasterii Fontis hegumenus, id est abbas, et Ecclesiæ Magister (quibus vocabulis templum Sanctæ Sophiæ solet denotari) scenophylax, id est, vasorum custos, per se Romanus, imperatorum Basilii, Constantini, Leonis et patriarchæ Ignatii litteras ad Adrianum perferendas accipiebat: Ipsius (cojus arbitrio Græcam Ecclesiam Ignatius et Ignatiani, partim acerbius in Photium et Photianos oditis, partim magnis in integrum restitutionis beneficiis adducti, intra concilium a solis Ignatianis celebratum, in rebus præcipiis subjecerant,) ad utiles Ecclesiis, tum letores plurimos quos Photius sacris iniunxerat, in officiis suis toleratos, in majoribus dignitatibus mactandos, tum episcopos nonnullos ob communionem cum Photio cultam, munieribus suis orbatis, prioribus sedibus restituendos, consensum impetraturus. Imperatores in litteris ad Adrianum, quas Anastasius Bibliothecarius Actis Constantinopolitanis concilli Latinis subjunxit: Litterarum gerulum expeditum ad peregrinam profectionem, et maximum ad malorum tolerantiam consecuti sumus, id ipsum optabile habentem principi apostolorum ante promissum causa reddendi votum, eundemque vestrae paternæ Sanctitati commendamus, super hoc quoque multam tranquillitatem destrami rogantem. Idem autem est hic Theognostus, quem et vos bene nostis, Deo amabilis hegumenus superlaudabilis Dei matris Prges (id est Fontis) et vasorum custos Magnæ Ecclesiæ. Per ipsum ergo, quæ nostri desiderii sunt, opportune adimplere consperimus. Ibidein post pauca: Specialis autem Pater noster et magne civilis patriarcha posulavit a nobis scribere Sanctitati tuæ de his lectoribus, qui a Photio promoti sunt, multis et innumerabilibus existentibus eis in diversis provinciis; insuper autem et de Paulo reverendissimo bibliothecario, verbo et vita præfulgido, ac Theodoro metropolita, qui et ipse nimis Ecclesie utilis est, quatenus dispensatio fuit a Sanctitate Vestra super ipsis, quibusdam quidem ad ascensus majores sacrorum graduum, quibusdum vero ad receptionem eodium suarum; ad hoc rogantibus Dei initiatricem virtutem tuam; horum quidem multis, hujus vero labores et pro veritate sudores, illius autem culpe reprehensionem, et quod ex canonica sit manus in positione promotus considerantem: pro his et imperium nostrum flagitat pietatem tuam dispensandum aliquid hinc humanius. Ignatius in litteris ad Adrianum, ibidem existentibus: Nostra humilitas memor charitatis vestrae, ac amabilis, quem circa nos habet, affectus, et ad hoc ipsum voluntatem et medicationem habens, invenit procurariem

ut mitteretur in viām, quae est ad magni nominis Romam, orationis causa, intimum filium nostrum reverendissimum abbatem Fontis, et scerophylacem Magnæ Ecclesiæ, dominum Theognostum, et idcirco magis studuimus adimplere desiderium vestrum, quem et misimus cum præsenti epistola nostra visitaturum et salutaturum, ac adoraturum fraternali Sanctitatem Vestram; nuntiaturum etiam et a Christo nobis donatam incolumitatem in hac vita multis passionibus et tribulationibus plena, quemadmodum ipse voluit et judicavit, qui omnia sapienter et congruerter dispensat, et ante in tua piissimorum et Christi amicorum ac a Deo gubernatorum, atque divinitus munitorum imperatorum nostrorum prosperitatem et tropæ, et in melius de die in diem rerum Romani imperii translationem, ut et vos gaudentibus nobis congratulmini per mutuam unius corporis membrorum coëffectionem et compassionem, et iterum Dei boni gratia et cooperatione, ad mediocritatem maturius reueaturum, et bona nuntia amabilissima vitæ vestre allaturum ad Ecclesiam nostram. Ibidem post pauca: Quod autem sanctissimis vicariis paternæ sanctitatis vestre adhuc (Constantinopoli, quo ad concilium venerant) præsentibus perfectum non est nequa finem accepit, rogamus nunc terminari et disponi perfecte, ac integre scribi ad humilitatem nostram de his lectoribus, qui torsi sunt a Photio, manus impositione: qui cum sint pene innumerabilis multitudinis in universis regionibus et civitatibus Ecclesiæ, postulant ex necessitate aliorum fieri sacerdotalem proœctum: ut cognoscamus etiam et super hac re vestram voluntatem atque decretum certissime et manifestissime, utrum sint digni promoreri ad maiores sacerdotii gradus, annon sint: dubium enim hoc tantum dimiserunt. Et adhuc postulumus etiam de intimo filio nostro et fortissimo veritatis agonista, Paulo videlicet chartophylace ut, si est possibilis in eum dispensationis aliqua ratio, recipiat dignitatem episcopatus, quemadmodum et antea in litteris nostris effagitarimus. Deinde quoque super Theodore, qui a nobis quidem consecratus est metropolita Cariæ, multum autem laboravit et afflictus est ab initio injustæ ac iniquæ dejectionis nostræ, in novissimis vero cum misero Photio conueniens, propter ejus immensa tormenta, quæ sibi resistantibus inferebat, consensit et usque ad ultimum ipsius diem repœnitens, nihilominus rursus corde contrito et spiritu humilitatis reniam expelirit. Prohibuerunt enim eum sacerdotio fungi quoqno modo sanctissimi vicarii Almitatis vestre, et quod subscriperit in eam quæ facta est ab in felicissimo Photio, quasi depositio beatissimi et optimi Patris nostri Nicolai successoris Sanctitatis tuæ. Hæc sunt, de quibus rogamus Sanctitatem vestram, ut si possibile sit, utatur verbo dispensationis et misericordie in his, cum alia omnia optimum et commodum finem ac dispositionem susceperint.

VII. Sed horum quæ Constantinopolitanorum imperatores, cum patriarcha satis humilem in modum expetebant, nihil auctoritate sua, nihil preeibus suis Theognostus ab Adriano Photianis implacabili, Constantinopolitanis inexorabili, obtinebat. Id nos Adrianus in litteris ad Basiliū, Constantīnum et Leonem, imperatores Constantinopolitanos, inductione v, die 10 Novembris, a. c. 871, scriptis, quas Actis concilii Constantinopolitani IV Latinis additas reperiimus, docet: Quamvis, ait ibid., multa instantia et clamorem viri prudentissimi et religiosissimi hegumeni ac sacerorum vasorum custodis Theognosti, qui de pietatis vestre virtutibus et probabilitum morum insignibus, et tropæorum triumphis, atque de beneficiorum vestrorum pie sibi præstitorum multitudine nos plurimum relatione sua laetificari, et qualiter diebus vestris superno brachio atque studio et solertia, vestra Christianitas prosperetur, enarrans, ad multimodas laudes S. Trinitati reddendas, et gratias alactiores exhibuit ad postulata divinitus muniendo imperio vestro concedenda, nos supra modum efflagitaverit, et ultra quam dici possit, solito et prisco more, ac pro ecclesiasticis utilitatibus frequenter impenso crebris suggestionibus investigaverit; super quibus tamen, propter jam designatam causam (non esse partium Nicolai I Romani pontificis, tum etiam suo semel edito decreto, Photianos damnanti, contrarium quidquam admittere) nec annuere possumus, nec quidquam præter id, quod jam evangelizatum est, ullo modo definire.

THEOGNOSTI MONACHI SCRIPTA DE REBUS CONSTANTINOPOLITANORUM.

VIII. Ignatii Constantinopolitani patriarchæ, cui sede sua dejecto imperator Michael Photium successori dedit, causam historico libello representat, cuius inscriptio: Αἰθελλος περιέχων πάντα τὰ κατὰ τὸν μέγαν Ἰγνατίον, πεμφθεὶς πρὸς Νικόλαον πάπαν Ῥώμης, προσωποποιηθεὶς ὑπὸ Θεογνώστου μοναχοῦ κατάρχιμανδρίτου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, κατέξαρχου Κωνσταντινουπόλεως, εἰς δημόσια Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου. Libellus continens totam magni Ignatii causam, missus ad Nicolaum papam Romanum, conscriptus a Theognostu monacho et archimandrita veteris Romæ, et exarcho Constantinopoleos, nomine Ignatii patriarchæ.

IX. Hunc libellum, miserias, quas Ignatius in exilio passus erat, Nicolao I pontifici Romano recensem, orditur ab initiis exsilia, quod Ignatius a. C. 858 subiit, terminat in Actis Constantinopolitani concilii, quod Ignatium damnavit, a. c. 861.

X. Prodiit Græce et Latine, interprete Matthæo Radero, concilii Constantinopolitani iv, quod Inter ecumenica solet octavum nominari, Actis Græcis præmissus, Conciliorum tom. VI., Parisiis 1656, in fol.; tomo VIII, ibid., 1671, in fol.

ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ
ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΛΠΑΝΤΑΣ.

THEOGNOSTI MONACHI
ENCOMIUM IN OMNES SANCTOS.

(Codices Naniani, p. 144, cod. 72.)

Λαμπρὸν τὸ τῆς ἔορτῆς δμμα, καὶ φαιδρὸν τὸ τῆς **A** ἐκλογῆς δμμα· πρέπει γάρ ἡμῖν δμμάτων ἐκλογὴν, τῶν δμμάτων χυρίοις ἐκφωνεῖν καὶ σεβάσματα. 'Αλλ' οἶμαι ἀρξάμενον, ναρκῶσαι πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ λόγου προφοράν· ὑπερβούνει γάρ ἡμᾶς τὴν εὐφραδίαν, ἡ τῶν πεπραγμένων ἀθλῶν πολυτέλεια· τὸ δὲ ὑπερβαίνον εἰς ἐγχειρησιν, δυσχερεστέραν ἔχει τὴν τοῦ σκοπουμένου κατόρθωσιν· πῶς γάρ ἀν ἐξερεύνωμαι τοῖς χειλεσιν ὅμινον, ἀδισταχτος· ὃν δικαιώματων Θεοῦ, ἀμύητος βεβαιωμάτων Χριστοῦ; Γέγραπται γάρ· Ἐξερεύξοται τὰ χελλη μου ὅμινον, διταρ διδάξῃ με τὰ δικαιώματά σου. 'Αλλ' ἔστι καὶ λόγος πανεύπορος, ὑπὲρ λόγον ἔχων τὸν λόγον, θησαυρὸν ἔχων χαρτγὸν, ἐννοιας εὐσεβεῖς, καὶ φημάτων ἀξίαν εὐφραδίαν, πρὸς δὲ ἐπερειδμενος, ἀρξομαι λέγειν λόγια ἀληθῆ. 'Ορθίους οὖν τὰς ἀκοὰς στήσαντες, ἀγαπητοί, τὴν τοῦ παρόντος συγγράμματος ἐπιμελῶς δέξασθε διήγησιν· ἐπίσταται γάρ ἡ τῶν χρειτόνων ἀκρότατος, πρὸς τὴν τῶν μειζόνων οἰκοδομήν ἄγειν τοὺς ἐπιμελῶς ἐνωτίζεσθαι θέλοντας.

Πολύανθρωπος ἡ τῶν ἀγώνων ἀνδραγαθία, καὶ πολύτροπος ἡ τῶν ἀθλῶν προθυμία· οὐ γάρ πρὸς ἔνα καὶ δύο ἢ δέκα τὸν ἀριθμὸν, δὲ τοῦ ἐγκωμίου κηρύττεται, ἀλλὰ πρὸς ἀπίστρον πλῆθος ἀγίων, μαρτύρων καὶ ὁσίων· ὃν γάρ δῆμος ἀνδρῶν ἀριθμῆσαι οὐκ ἔξισχεται, τούτους εἰς καὶ μόνος ἐναριθμητον ἔχει τὴν πιστητα, καθὼς αὐτὸς δὲ εἰς ἐθριάμβευσε λέγων· Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ ερίχεις τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἡρίθμηται. 'Ο τοινυν ἀριθμεῖν τρίχας δυνάμενος παντὸς ἀνθρώπου, οὐ μᾶλλον ἀριθμήσει τῶν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ μαρτύρων καὶ ὁσίων τὰ σώματα; Οὐ γάρ πρὸς ἔνα τόπον τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ καθ' ἔκαστον τόπον τὰ πλήθη. 'Ως περ γάρ Θεοῦ τὸ ὑπέροχον μέγεθος καὶ ἐν τοῖς ἀφοράτοις ἐξήπλωται, οὕτω καὶ δὲ τῆς πίστεως αὐτοῦ ψυχοδέσμιος· ζῆλος καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἐκκέχυται. Διὸ εἰ καὶ κατὰ τόπον τὸ πλῆθος, ἀλλ' εἰς ἔνα τόπον δὲ πόθος. Ήντος γάρ ἡ γῆ διὰ τὰς κατοικίας ἐχώριε, τούτους οὐρανὸς διὰ τῆς διεσονότας συνήθοροις· καὶ γίνεται δὲ σωματικὸς χωρισμός, πνευματικὸς ἀθροισμός· καὶ εἰ τὸ βραχύτα-

B Magnificum festivitatis spectaculum, et alacre electionis canticum! convenit enim nobis cantorum electionem nobis cantorum dominis exprimere et venerationis cultum. Sed hunc qui incepit reor ad dignam sermonis prolationem torpescere. Superat enim nostram eloquentiam gestorum certaminum magnitudo; quod autem conantina superat difficultatem habet propositi exitum. Quomodo enim eructabo labiis hymnum, justificationum Dei inscius, et inexpertus confirmationes Christi? Scriptum est enim: Eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me justificationes tuas¹. Sed est quoque verbum abundantissimum, supra verba verbum habens, thesauros possidens copiosum, pias sententias, et dignam vocis eloquentiam, cui insistens incipiatur veros sermones loqui. Matutinas ergo aures praebentes, dilectissimi, praesentis scripti accurate accipite recitationem; scit enim meliorum auditio ad majorum adificationem ducere hos qui attente auscultari volunt.

C Multiplex est pugnarum virtus, et diversissimus certaminum ardor; non enim in unum vel duo vel decem numero, illud encomium proclamat, sed in innumeram sanctorum, martyrum et piorum multitudinem. Quos enim hominum turba dinumerare non potuit, horum unus et solus Deus bene estimata novit quantitatem, ut ipse solus triumpho decoravit qui dicit: Vesti capitis capilli omnes numerati sunt². Qui igitur capillos numerare potest omnis hominis, nonne magis numerabil quæ in toto mundo existunt martyrum et piorum corpora? non enim ad unum locum multitudo adhaeret, sed per omnia loca multitudines diffunduntur. Nam sicut Dei immensitas vel in locis invisibilibus extenditur, ita quoque sibi ejus animas captivans zelus ad orbis universi terminos diffusus est. Quare si quidem in suo loco multitudo est, sed ad unum locum cogitat amor. Quos enim terra per habitationes divisit, hos celum per mentem unionem conjunxit; si que corporalis divisio, spiritualis conjunctio; et qui

¹ Psal. cxviii, 171. ² Malib. x, 50.

brevissimam hanc in terra vitam separatam habent. Aeternam in celis vitam conjunctam obtinuerunt, se invicem videntes et sibi gratulantes. Non enim fuit illis cupitum breviter separatis vivere, sed desideratum semper conjunctis vivere, et vitae datorem laudare. Unde ad patientium destinati, periculis se objicere non pati reputaverunt; sed levioribus pugnis afflicti, vehementius pati iterum tentaverunt; in quibus licet multorum deorum et non Dei cultores judices misericordia commoti fuerint, ad illecebras sanctis praebendas, injuriis illicitis strenui illi hos impetebant, ad vehementiorem in condemnatione iram excitandam; ut per acerbius supplicium, splendidiorem laetitiam procurarent, quod possumus exemplo illustrare. Sicut in stadio equestri auriga, ob remissionem bigarum cursum variabile et difficile certaminis exordium ostendens, victorae tandem præmium adipiscitur; ita ubique terrarum diffusus sanctorum chorus multiplices pugnas Regi sæculorum offerre gestivit, splendidiorem inde accipiens luctarum retributionem, et illustriorem inde educens laudis aeternam memoriam, memor apostolici verbi dicentis: *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum proprium laborem*⁸. Attrahebat enim illos ejus amor qui primus pro illis passus est, et exemplum dedit illis tantæ in patiente fortitudinis; siue habamus in matis abyssum jactus, pisces natantem ad piscatoris manus adducit. Inde majora seculi inferioraque spernentes pro corruptilibus incorruptionem apprehendebant. Non enim patria, aut consanguinitas, aut divitiarum opulentia, aut exercituū numerus, aut regiæ-polestatis dignitas in memoria sanctis versata erat: aspiciebant enim patriam, cœlum; consanguineos, angelos; et magnitudinem gaudii inenarrabilis, et cantus festa-agentium in spiritu, et vocem laetitiae canentem, et divinitatis delicias. exhalantem, καὶ ἦχος ἐρταζόντων ἐν πνεύματι, καὶ

Et videre erat judices inter et judicatos, dominatores inter et damnatos, prodigium insolitum et stupenda admodum res; cum illi quidem ira permoti et quasi irrisi acerbe castigantes, hi vero animo elato variis suppliciis lætari invenirentur. Nam pars præmiorum in aeternis sæculis utrisque data fuit, secundum mensuram illius, qui unicuique iuxta estimationem præmia largitur Christus; his quidem patientiae levamen post suppliciorum illatorum suffertem; illis autem incussio acerborum poenarum in hos qui crudelibus poenis affecerunt, incudis instar percussæ et castigantis eos qui illam percusserant. Quomodo enī incus percussa, neque maculam neque rugam admittens, cruciatum dolores remittit suis percussoribus per membrorum contritionem? quod in figura dici potest per comparationem. Nam aliqui celebrium martyrum per ignem pugnae cursum perficientes, in caminum vehementer ardenter præcipitati, choreas cum angelis jubilantes cantis spiritualibus agonothe-

A τὸν ζῆν ἐπὶ γῆς δικαθεν κτηματικῶν ἔχοντες, τοῦ ἀεὶ ζῆν ἐν οὐρανοῖς συνηθροισμένους ἔκτησαντο, ἔκατοὺς δρῶντες καὶ ἀγαλλόμενοι. Οὐ γάρ ἡν αὐτοῖς ἐπιθυμητὸν, τὸ πρὸς βραχὺ μεμερισμένως ζῆν, ἀλλὰ ποθητὸν τὸ ἀεὶ συνηγμένως ζῆν, καὶ τὸν ζωδότργν αἰνεῖν· διθεν καὶ τὸ παθεῖν δριζόμενοι, τὸ μὴ παθεῖν κινδυνεύειν ἐλαγίζοντο· ἀλλὰ καὶ τὸ πραστέρως ἀθλεῖν δδυνώμενοι, τὸ σφεδροτέρως πάσχειν ἀνεπαιοντο. Ἐν οἷς εἰ καὶ πολλάκις τῶν πολυθέων ἀθέων χριτῶν Ελεον ἐπικαμπτομένων, διὰ τὴν δελεαστικὴν τῶν ἀγίων κατάθεσιν, ὑβρεσιν ἀθέσμοις οἱ γενναιόδουλοι τούτους ἔξεπλωσον, πρὸς θυμικωτέρου δργήν τῶν κολάσεων διεγέροντες· ἵνα διὰ τῆς πεχροτέρας τιμωρίας, μεγαλιωτέραν τὴν θεωρίαν κομισωνται· ως οὖν ἐστι λέγειν τὸ ὑπόδειγμα· Καυάπερ, ἐν σταδίῳ ἵππικῷ ἥντοχος, τῇ βραχυδρομίᾳ τῶν ὑποδιφρίων ἵππων, ποικιλότερον τε καὶ πολύμοχθον τὴν τοῦ ἀγῶνος ἐνδειχνύμενος ἐνστασιν, τὸ τῆς μητρὸς βραβεῖον ἐλεῖται· οὗτο καὶ ὁ καθόλου κοσμικὸς τῶν ἀγίων χορὸς πολυάθλους τοὺς ἀγῶνας τῇ βασιλεῖ τῶν αἰώνων προτιμέοντας κατέτπευσε· λαμπροτέραν ἐκείθεν ἐκδεχόμενος τὴν τῶν ἐπάθλων ἀντίδοσιν, καὶ φαιδροτέραν. Ἐνθεν ἀφιέμενος τῆς εὐφημίας τὴν ἀελμησιν· ἐνούμενος (εἰς) τὴν ἀποστολικὴν λόγιον τὸ φάσκον· Ἐκαστος τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. Εἴληκε γάρ αὐτοὺς ὁ τοῦ προπαθόντος ὑπὲρ αὐτῶν πόθος, καὶ ὑποδειξαντος αὐτῶν τὰ τῶν παθῶν καρτερήματα· καθάπερ ἀγκιστρον ριψὲν ἐν θαλαττῷ βυθῷ, ἵχθυν γηγόμενον χερεύειν ἀλιέως ἐφέλκεται· Ἐνθεν καὶ τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ μείζονος τῶν ἱετόνων καταφρονήσαντες, ἀντὶ φθαρτῶν ἀφθαρτῶν κατημβήτευσαν. Οὐκέτι γάρ πατρίς, ή συγγένεια, ή πλούτου διαψήσει, ή στρατευμάτων ὑπεροχή, ή ἀρχικῆς δυναστείας προκοπή, εἰς μνήμην τῶν ἀγίων ἐφέρετο· ἀπέβλεπον γάρ πατρίδα, οὐράνον· συγγενεῖς, ἀγγέλους· Ἐνθα μέγεθος χαρᾶς ἀνφωνῇ ἀγαλλιάσεως φδουσα, καὶ λαμπηδόνες θεστητος.

B Καὶ ἦγ δρόν μέσου χριτῶν καὶ χρινομένων, μᾶλλον δὲ κολαζόντων καὶ κολαζομένων, θαῦμα ἐξαισιον καὶ θάμbos ὑπέρτερον· τῶν μὲν θυμουμένων καὶ ως παιζομένων, πικρῶς τιμωρούντων, τῶν δὲ πρυθυμουμένων καὶ ταῖς ποικιλαῖς τιμωρίαις ἐπεγτρυφῆν εὑρυνομένων. Μερὶς γάρ διθλων ἐν τοῖς αἰώνιοις ἀμφοτέροις ἐδίδοτο, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἀγινοθετοῦντος ἐνι ἐκάστῳ τοὺς διθλοὺς πρὸς δοκιμαστὴν Χριστοῦ· οἷς μὲν ὑπομονῆς στερέωμα, πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐπιφερομένων κολάσεων· οἷς δὲ καὶ ἀντιπομπὴ τῶν δδυνηρῶν βασάνων ἐπὶ τοὺς ἀφεδῶς βασανίζοντας, δικην ἀκμωντας τυπτομένου, καὶ πανδεύοντος τοὺς αὐτὴν κατατύποντας. Πῶς γάρ δικμῶν τυπτόμενος, μῆτε σπιλον μῆτε ρυτίδι ύπομένων, τὰς τῶν ἀλγηδόνων ὄδύνας ἀντιπέμπει τοῖς τύπτουσι διὰ τῆς τῶν μελῶν κλάσεως; Οπερ καὶ σχηματολογεῖν πρὸς ἀντιπαράθεσιν ἔξιον. Τινὲς γάρ τῶν μεγαλοφῶν μαρτύρων, τὸν διὰ πυρὸς δρίμον ἀγῶνιτεικὸν τελοῦντες, εἰς κάμινον λαύρως ἐκκαυθαλον βληθέντες, χορείας μετ' ἀγγέλων κροτήσαν-

⁸ I Cor. iii, 8.

τες ἀσμασι πνευματικοῖς τὸν ἀγωνιθέτην ἐδέξαζον· καὶ τῇ αἰβάλῃ τῆς ὑπερορίου φλογὴς ὑροσιζόμενοι, τὰς καυτικὰς ἐνεργείας τοῖς ἔξυπτρετοῦσιν ἀντέπεμπον· καθὼς ἔστι λέγειν· Ἐρ τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελίψθη ὁ ἀμαρτωλός. "Αλλοι δὲ ἐν σταδίῳ κυνηγεσίου πρὸς βορὸν θηρίων σπεριχθέντες, εὖν φύσιν τῆς προσδοκωμένης θηριοβρωσίας ἀντ' οὐδενὸς ἡγησάμενοι, ἀτάραχον τὸν λογισμὸν ἔστοις κατήρτιζον· ἔτοιμον τὸ παθεῖν διὰ τὸ ζῆν μετ' εὐχαριστίας προβαλλόμενοι· οἱ δὲ βλοσφοροὶ καὶ ἀτίθασσοι λυθέντες θῆρες, τοὺς κρινομένους πολλάκις ἔάσαντες, καὶ πρὸς τοὺς κριτὰς δρομαίως χωρήσαντες, τοὺς ὄδοιςι σπεράγματα τοῖς θεωρέντοις ἐσέικυνον· ὡς ἐντεῦθεν καθολικῇ συμφωνίᾳ μεγαλύνεσθαι τὸν Θεόν. Ἐώρων γὰρ τοὺς θῆρας ἐξουθενοῦστας θεούς· καὶ ἦν Ιδεσθαι ἀγειπεριπλοχῆν τῶν πραττομένων παράδοξον, κριτὰς κρίνοντας καὶ κολαζομένους, τῶν κολάσεων ἀνακτωμένους· ὅπερ καὶ πρὸς ὅμινον μεγαλυσχεῖν δέιον. Ωδυνάμεως ὑπὲρ δύναμιν ἔχούστης τὰ τῆς δυναστείας θαύματα! ὡ προνοίας ὑπὲρ ἔννοιαν ποονοουμέντες τὰ τῆς μεγαλονίας πρὸς τὸ συμφέρον δωρήματα!

Καὶ οὗτοι μὲν οὕτως προαιρετικῶς κολασθέντες, ἐνεργητικῶς δὲ ἀθωνθέντες, αὐτόματον τῆς κοιμήσεως ἐδέξαντο τὴν τελείωσιν· ἔτεροι δὲ οὐχ οὕτω προειρήκαμεν γάρ, ἀγαπητοί, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἀγωνιθετοῦντος τοὺς ἀθλους πρὸς τὸ συμφέρον Χριστοῦ. Ἀλλὰ πᾶς; Ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων καὶ φυλακῆς πειραν Εἰλαβον· δὲλλοι δὲ λιθαζόντες, προθέντες, σφαγέντες, τὴν ἐντεῦθεν κατέλιπον πρόσκαιρον φθοράν· καὶ οὐ πῦρ, οὐ διφος, οὐ λίθων βολὴ, οὐ λέβητες, οὐ ξυστῆρες, οὐ στραγγαλιστῆρες, οὐκ ἀλλη τις ἀδυνητὸς τῶν κολάσεων τιμωρία, τοὺς καρτεροκούς ἀγῶνας τῶν γενναῖλων ἀγίων διεστρεψεν· ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερικήσαντες, καὶ τὸν ἀγαπήσαντα σφοδρῶς ἀγαπήσαντες, κατέλιπον ἡμῖν τὰ θεοσύλλεκτα λείψανα. Καὶ πῶς θεοσύλλεκτα; Μάθωμεν, ἀγαπητοί. Τινῶν γάρ ἀγίων διφοι ἀποτμηθέντων, τὰ σώματα ὡς βδελύγματα τοῖς ἀθέοις κριταῖς εἰς θηριοθείες τόπους, ἐπ' ἐδάφους ριψέντα, σῶα διεξολάχθησαν· καὶ οὐ θῆρες, οὐκ ἀλλο τι τῶν σαρκοθρωτείν εἰωθότων ζώων, τούτων ἐφάψασθαι ἵσχυσεν· ἀλλ' ὅπερ ἐξ θούσιος τὸ τρώγειν εἶχον περισπούδαστον, τοῦτο παρὰ φύσιν ἔάσαντες, τὸ ἀσύνηθες ἔθος τῆς καραφυλακῆς τῶν σωμάτων ἐδείκνυντο· καὶ γίνονται εἰς πρώην βροτοφθόροι, ἐπειτα σωματοφύλακες. Οὐ γάρ ήσαν κοινὰ τὰ σώματα πρὸς θηριοβρωτίαν δέξια, ἀλλ' ἐκλεκτὰ εἰς εὐεργεσίαν ἐχίσια· ὅπερ πολὺ τὸ διάφορον τοῖς ἀσφαλῶς ἀκρωμένοις συνέστηχεν. "Εσθ' ὅτε γάρ τινα σώματα μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν ἀμαρτιφέντα, τὰ μὲν ἀσινὴ διετηρήθησαν, τὰ δὲ κατεμειώθησαν· δὲλλοι δὲ ἀγίων μαρτυρικῶς πυρὶ καυθέντων, ὁ χοῦς ὥσπερ φύς τοῖς πιστῶς ἀρυσμένοις ἐξέλαμπεν· ἐτέρων δὲ πάλιν καταμελητὸν διατηρέντων, καὶ τὰ διττὰ τούτων ὡς μισητὰ τοῖς κολάζουσιν ἐν ποταμοῖς ριψέντα, οὐ τῷ φυσικῷ βαρήματι πρὸς τὸ κατιωφερὲς τοῦ βάθους συνήρχοντο βολισμα, ἀλλὰ τῇ ἀνωτέρᾳ ὅψει τῶν ὑδάτων δίχην

A tam collaudabant et cincere extermi ignis aspersi, urentem vim ejus ministris remittebant; sicut dici potest: *In operibus manum ejus comprehensus est peccator*. Alii autem in stadio venatico per rabiem ferarum lacerati, metuam feris escam præbendi pro nihilo reputantes, firmam scilicet animam componebant, ad patiendum paratani cum gratiarum actione ut vitam attingerent exponentes; sed horribiles et mansuescere nescie fræ condemnatos sæpe linquentes, et in judices vehementer irruentes, dentibus lacerata membra mirantibus ostendebant; ita ut inde universali concentu Deum magnificent, videbant enim a feris ipsiis deos contemni. Et videlicet erat mirandam et anticipiter rerum conversionem, judices judicantes et condemnatos vicissimi suppliebant affici; quod per canticum exaltare decet. O virtutis supra virtutem existentis potentiae prodigia! O providentiae super mecum prævidentis, magna mentis ad utilitatem collata dona!

B προνοίας ὑπὲρ ἔννοιαν ποονοουμέντες τὰ τῆς μεγαλονίας πρὸς τὸ συμφέρον δωρήματα!

C Et hi quidem sic voluntarie damnati, sed efficaciter absoluti, spontaneam dormitionis acceperunt requiem; alii vero non sic. Diximus enim antea, dilectissimi, de mensura illius, qui præmia secundum utilitatem cujusque largitur Christus. Quomodo autem istud? irrisioνum, flagellorum, et custodiæ probationem receperunt; alii vero lapidati, resecati, cæsi, temporalem reliquerunt corruptionem; et neque ignis, neque gladii, neque lapidum jactus, neque lebetes, neque ferrei unguis, neque strangulatores, neque aliud quoddam acerbum damnationis supplicium, a generosis certaminibus sanctos illos fortis avertit; sed in omnibus his vincentes, et hunc qui illos amavit vehementer amantes, nobis reliquerunt collecta a Deo fragmenta; et quomodo a Deo collecta? Discamus id, dilectissimi. Quibusdam enim sanctis gladio cæsis, corpora velut sordes ab impiis judicibus in locis ferarum assuetis ad solum dejecta, sana conservata sunt; neque feræ, neque aliud quoddam animalium carne vescientium, his accedere potuit; sed quod e more odore jucundius habebant, hoc contra naturam omittentes, insuetum custodiæ morem corporibus præbebant, et quæ antea mortalium carnes vorabant, factæ sunt deinde corporum custodes. Non enim communia erant corpora ad ferarum escam convenientia, sed hæc alijecta electa erant ad hoc officium. Quod multam præbel differentiam ab his quæ solet audirentur. Nempe quod quædam corpora cum his electis simul projecta, alia quidem integra servata sunt, alia vero communia sunt. Sanctis autem aliis igne exustis, cinis ut lux splendebat his qui cum fide hunc colligebant. Cæteris in frusta dissectis, ossa ut exoskeletonibus in fluvios projecta, non naturali pondere ad inferiora abyssi labebantur, sed superiori aquarum facie soberis instar innatantia, ut stellæ

D

radiantia, his qui pietate in Deum colligere studebant apparebant, similiter in mari jaculis sauciata alternis fluctuum orbibus elata et in arenosam terram emissa, divinisque indicantibus prodigiis ab hominibus piis inventa, communibus impensis publicos honores receperunt, multi quoique remotioribus temporibus, corporis integrum sepulturam cum recipessent, sub terra occultari perpetuo non sustinuerunt, sed revelante apparitionum visione seipso manifestantes, in catholicam adorationem processerunt, thaumaturgicam virtutem invenientibus praestantes; et haec multiplici modo inventarum sanctorum reliquiarum pallia, ad quae accurrentes, animarum et corporum sanationem invenimus. Nam debiles curant, aegrotos sanant, dæmoniacos liberant, leprosos mundant, in fide Jesu Christi, veri Dei nostri, una cum coeterno ejus Patre, et vivisculo Spiritu, cui gloria et potentia in secula seculorum. Amen.

συναγάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ ἡωποιῷ Πνεύματi· φή δέ καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Α φελλῶν πλευστικῶν; ἐπιπολάζοντα, ὥσπερ ἀστέρες ἀκτινοβολοῦντα, τοῖς θεοσεβῶν; τὸ συλλέγειν ἐνδεικνυμένοις κατεψάνοντο· ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἐν θιάσῃ ἀκοντισθέντα τῇ ἀλλεπαλλήλῳ φορᾷ τῶν χυμάτων, πρὸς τὴν φαμμήσφωτον γῆν ἐκπεμψθέντα, καὶ θεοῖς δεικτικοῖς σημείοις διὰ χρηστῶν ἀνδρῶν εὑρεθέντα, πρὸς τὴν κοινὴν εὐεργεσίαν, τὴν δημοσίαν Ἐλασον ἐμφάνειαν· πολλοὶ καὶ πρὸς τὰ βαθύτερα μέρη, δλδσωμον τὴν ταψὴν ελληφτεῖς, τὸ ὑπὸ γῆν καλύπτεσθαι διηγεῖται οὐκ ἡνέχοντο· ἀλλὰ τῇ ἀποκαλυπτικῇ τῶν δράσεων θεωρήτης ἐσυτούς φανερώσαντες, εἰς καθολικὴν προῆλθον προσκύνησιν, θαυματουργικάς δυνάμεις τοῖς ἐκτητοῦσιν ἀπονέμοντες. Καὶ ταῦτα τῶν πολυτρόπων εὑρεθένταν ἀγίων λειψάνων τὰ σχήματα· ἐν οἷς προστρέχοντες, ψυχῶν B καὶ σωμάτων λατρείαν εύρεσκομεν. Καὶ γάρ ἀσθενοῦντας θεραπεύουσι, νοσοῦντας φωνάγουσι, δαιμονιῶντας ἐλέυθεροῦσι, λεπροὺς καθαίρουσι, πίστει Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἕμα τῷ συναγάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ ἡωποιῷ Πνεύματi· φή δέ καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

THEOGNOSTI LIBELLUS AD NICOLAUM I PAPAM IN CAUSA IGNATII CP.

(Apud MANSI, Concil. tom. XVI, col. 295, inter Acta concilii CP. iv.).

Libellus de tota magni Ignatii causa missus ad Nicolaum papam Romanum, Ignatii patriarchae nomine a Theognosto monacho et archimandrita veteris Romæ, et exarcho Constantinopolitano scriptus.

Ignatius tyrannide oppressus, multisque æruntinis conflictatus, et qui mecum infelicia tempora experti sunt, metropolitani decem et quindecim episcopi, coenobiarcharum insuper ac presbyterorum, monachorumque infinita multitudo, sanctissimo domino nostro et beatissimo præsidi, cunetarum sedium patriarchæ, sancti Petri principis apostolorum successori, œcumenico papa Nicolao, episcopisque illius sanctissimis, et sapientissimæ Ecclesie Romanæ universæ in Domino salutem.

Quis dabit capiti meo, ut est in sacris litteris, aquam, et oculis meis fontem lacrymarum; et deplorabo mala quæ acciderunt mihi, et eorum qui me persequuntur, barbaricam immanitatem? Frigore enim et nuditate, fameque et extremis malis omnibus infesti me hostes et alastores exagitarunt. Quindecim ipsos dies acerrimo frigore, locoque gelidissimo, ergastulo me occulto tenebricosoque rebus destitutum omnibus incluserunt, vinculisque constringerunt, ita ut ad me adire nemini visendi causa licet, morbo jam alias gravi laborantein: crudelē insuper in modum ceciderunt, omnesque artus meos verberibus affligerunt. Causam porro, ex qua

C Διβελλος περιέχων πάντα τὰ κατὰ τὸν μέγαν Ἰγράτιον, πεμψθεὶς πρὸς Νικόλαιον πάπαν Ρώμης, προσωποποιηθεὶς ὑπὸ Θεογνώστου μοναχού καὶ ἀρχιμαρτύρου τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, καὶ ἐξάρχου Κωνσταντινουπόλεως, εἰς δρομα Ἰγρατίου τοῦ πατριάρχου.

Ιγνάτιος δὲ τυραννηθεὶς, καὶ πολλοὶ πειρασμοὶς προσωμεὶληκῶν, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ τούτων τῶν καιρῶν πειραν λαβόντες, δέκα μητροπολῖτας, δέκα πρὸς τοῖς ε' ἐπίσκοποι, ἡγουμένων τε καὶ πρεσβυτέρων καὶ ἔτερων μοναχῶν πλῆθος δπειρον, τῷ δειπότῃ ἡμῖν τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ προσέδρῳ καὶ πατριάρχῃ πάντων τῶν Θρόνων, καὶ τοῦ κορυφαίου διαδέχων, καὶ οἰκουμενικῷ Νικολάῳ πάπᾳ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀγιωτάτοις ἐπισκόποις, καὶ πάσῃ τῇ σοφωτάτῃ τῶν Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

D Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, κατὰ τὸ Λόγιον, καὶ τοῖς διφθαλμοῖς μου πηγὴν δαχρύων; καὶ κλαύσομαι τὰ συμβενηκότα μοι κακά, καὶ τὴν τῶν διωκόντων με βιρβάρων ἀπήνειαν. Ἐν ψύχει γάρ με καὶ γυμνότητι καὶ λιμῷ καὶ παντοῖος δλλοῖς κακοῖς ἐξήτασν οἱ ἀλάστορες. Δεκαπέντε ἡμέρας ἐν καταψύχῳ καὶ τόπῳ κακλόνῳ, ἐν τοῖς παρ' αὐτοῖς ἀπορρήτῳ ἐγκατακλίσαντες δωματίῳ ἀδάπανόν τε καὶ ἀνεπισκόπητον, κατεδέσμενσαν, καὶ ταῦτα νόσῳ βαρεῖᾳ προκατειλημμένον, αἰχλίζοντές τε δεινῶς, καὶ πᾶν μέλος συνθλῶντες; δάδοις. Οὐεν δὲ ταῦτα μοι συνεκύρησεν, ἰδού γράφω.

Iacē in me mala redundantur, erice jam iolamī expono.

Προσυπῆρχον ἐν πάλῃ καὶ μάχῃ πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως θεῖον Βάρβαρον τὸν τυραννήσαντα, καὶ παίων

τοῖς τοῦ Πνεύματος λόγοις οὐκ ἐπισύμην· ἀντετυ-
πείδην δὲ ταῖς ἀπειλαῖς καὶ ἐπιβούλαις.

'Η δὲ αἰτία, δτι: ἥλεγχον τοῦτον διὰ τὴν Ἐρωδια-
κήν χριστιτυπίαν· καὶ μὴ πειθόμενον ἔξι ἐθέμην
τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ τούτοις δὲ κρατῶν ποτὲ μὲν ἐδυσ-
ώπει με, ποτὲ δὲ ἡ πείλει τὰ δεινά, εἰ μὴ πεισθέην
εξέασθαι τὸν θεῖον αὐτοῦ. 'Ως δὲ ταύτῃ πεισθεῖς δὲ
κρατῶν ἡβουλήθη τὴν τε μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς
ἐξηστραχίται τῶν βασιλείων, ἐγχελεύεται μοι κείραι
αὐτάς. 'Εγὼ δ' οὐκ ἐπειθόμην, διὰ τὸ τῶν γυναικῶν
περὶ τὴν κουράν ἀκούσιον. Διὰ ταῦτα γοῦν καὶ τῆς
Ἐκκλησίας ἀπηλάθην, εἴτα καὶ ἐτυπήθην, καὶ
ἐξωρίσθην, καὶ δέδεμαι, καὶ κέχλεισμαι πρὸ τῆς τῶν
καθ' ὑμᾶς κριτῶν ἐλημπίας. Καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ δὲ ταυτά
πεπόνθισιν. Άλι δὲ παρ' ἡμῶν διθεῖσαι τοῖς ἐπισκό-
ποις; Ἔγγραφοι πίστεις, ἥγουν ἐπιστολαῖς, διὰ τοῦ
πρεσβυτέρου Λαυρεντίου καὶ τῶν δύο Στεφάνων, τοῦ
τε ὑποδιακόνου καὶ τοῦ λαϊκοῦ, οὓς καὶ ἐνωρχώσα-
μεν, ταῖς χερζὶ τῆς σῆς ἀγιότητος αὐτὰς ἀποδοθῆ-
ναι, ἀπράχτοι μεμνήκατεν.

'Ως δὲ παραστῆναι ἐκελευόμεθα εἰς τὸ Καΐαφαῖκήν
ἔκεινο κριτήριον, ἐκράξαμεν ἐπὶ τῆς ὑμῶν ἀγιότητος
προκλούμενοι κριθῆναι. 'Άλλ' οὐδεὶς ἦν δὲ ἀκούων.
Μετὰ τοῦτο μετάκλητος πάλιν γενόμενοι ἡρωτήσαμεν·
Πῶς κελεύετε ἡμᾶς, ω Πατέρες, πρὸς ὑμᾶς παραγε-
νέσθαι; ώς μοναχοὺς καὶ καταδίκους, ή ώς χριστια-
μένους; Καὶ ἀντέπεμψαν ἡμῖν, δτι: 'Ως ἐστὲ δέκιοι.
'Ἐφυρέσαμεν οὖν τὰς ιερατικὰς στολὰς, καὶ οὐτως
ἔχωροῦμεν πρὸς τὸ συνέδριον, ή μᾶλλον εἰχεῖν λη-
στήριον. Καὶ ως πλησίον γεγνάμεν, πέμψας δὲ τύ-
ραννος ἐπὶ τῆς λεωφόρου, τὴν ιερὰν ἀποδύει στολὴν.
Εἴτα ως ἔνδον τοῦ νεώ συνωθίσθημεν, ἀποστέλλονται
πρὸς ἡμᾶς οἱ προρρήθεντες τρεῖς τῶν κριτῶν ὑπηρέ-
ται, δὲ τε Λαυρέντιος καὶ οἱ δύο Στέφανοι, καὶ εἴπον
πρὸς με· Τί ὅτι κατεγνωσμένος ἐπὶ τοσαύταις αἰ-
τίαις καὶ καθηρημένος, τὴν ιερὰν ἐπόλμησας περι-
βαλέσθαι στολὴν; 'Αποσπάζαντες οὖν με τῶν σὺν
έμοι βίᾳ, μόνον τῷ κρατοῦντι παρέστησαν· καὶ δὲ
κρατῶν εὐθὺς ὕβρεις πλύνει με. 'Εμοῦ δὲ φιλανθρω-
ποτέρας τὰς ὕβρεις τῶν βασιλῶν εἰπόντος, μικρὸν
κατέπαυσε τὸν θυμὸν, καὶ εἰς ξυλόσκαμνον καθεσθῆ-
ναι με ἐκέλευσε· καὶ διαλόγου μεταξὺ γεγονότος,
'Ραδιουλῶν [Ραδιούλῶν] καὶ Ζαχαρίαν ἐξήτουν
προσαγορεῦσαι τοὺς τοποτρητάς. Καὶ ἐνδοθέντος
μοι, προστηγρέυσα· οὓς καὶ ἡρόμην τὴν ἐπιδημίας
τῆς σφῶν αἰτίαν. Οἱ δὲ εἴπον· Τοποτρηταί ἐσμεν
Νικολάου πάπα Ῥώμης, καὶ ἀπεστάλημεν κρίναι τὰ
κατὰ σέ. Πάλιν ἡρόμην, εἰ γράμμα μοι κεκομίχαι
τῆς ἀγιωσύνης σου. Οἱ δὲ εἴπον, μὴ ἔχειν, διὸ τοῦ
μηδὲ πρὸς πατριάρχην ἐρχεσθαι, ἀλλὰ πρὸς τὸν ὑπὸ^B
τῆς οἰκείας συνδόου καθαιρεθέντα, καὶ, 'Ετο: μοὶ
τοῦτο κατὰ κανόνας πράττειν.— Οὔχοιν, ἐφην
ἐγὼ, πρότερον ἐκ μέσου τὸν μοιχὸν ποιήσατε· εἰ δὲ
μὴ τοῦτο δύνασθε, οὐδὲ κριταὶ ἐστε. 'Ἐκεῖνοι δὲ
ἀντέγησαν πάλιν, δειξάντες τῇ χειρὶ τὸν κρατοῦντα·
Οὗτος θέλει ἐκεῖνος. 'Ἐπὶ τούτοις πρὸς παράκλησιν
μετέπεσον οἱ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ τὴν ἀπόσταξιν
ἐξήτουν, ποτὲ μὲν παραινοῦντες, ποτὲ δὲ καὶ ἀπει-
λοῦντες· ἄλλ' οὐκ ἐπειθόν με. Διὸ καὶ πρὸς τοὺς μη-

A gladio spiritus, seu verbo Dei exasperare non desi-
nebam; qui contra me minis insidiisque appetebat.

Argumentum et causa reprehensionis erat Hiero-
dianum in Barda exemplum et incestus. Eum con-
tumacem, neque resipiscentem ab ecclesia rejeci.
Deinde imperator ipse modo pro illo deprecabatur,
modo atrociter minabatur, nisi avunculum in gra-
tiam reciperem. Postquam vero impulsus a Barda
statuit malorem cum sororibus a palatio subinovere,
præcepit mihi ut illas attonderem, quas ego invitā-
tōndendas non existimavi. Has ergo ob causas a
throne deturbatus sum, et pulsatus atque elimina-
tus, et in custodia vinculisque, cum iis qui mecum
fuerū senseruntque, eadem passis, detentus ante
iudicium vestrorum adventum. Cū autem ad vos
litteras, quibus episcopos statuim rerum omnium
docebamus, per Laurentium presbyterum et duos
Stephanos dedissemus (quorum alter subdiaconus,
alter laicus), illos etiam sacramento adegimus, ut eas
ipsi manu sua tuæ sanctitati porrigerent, nihil egere.

Nos vero ut jussi sumus ad tribunal Caiphano
non absimile comparere, ad sanctitatis vestræ ju-
dicium magno clamore provocavimus. Sed non erat
qui nos audiret. Deinde rursum citati rogavimus:
Quomodo nos, o Patres, jubetis comparere? ut mo-
nachos et damnatos, an ut judicandos? Qui renun-
tiarunt: Perinde ut digni estis. Sacro igitur ornatu
iudicii ad concilium, imo latrocinium, perreximus:
cumque jam prope abessemus, submisit tyranus
in publicam viam, qui sacrī nos vestibus exuerent.
Cumque jam ad templum protrusi essemus, tres
prædicti iudicium viatores, Laurentius et duo Sthe-
phani ad nos mittuntur, qui ad me: Quid tu, in-
quiunt, tot ob crima damnatus exuctoratusque,
sacram tamen stolam ausus es induere? Ergo me
per vim a meis avulsum solum ad imperatorem
sistunt, qui me contumeliis exemplo onerat. Re-
spondente porro me, convicia paulo mitiora esse
tormentis, paululum repressit furorem, jussitque
in ligneo scamno in sedere. Interim cum verba ul-
tro citroque fierent, rogavi ut Rhodoaldum et Za-
chariam legatos tuos licet mihi solutare, factaque
potestate eos consulutavi, atque interrogavi, qui
adessent. Legati, inquiunt, sumus Nicolai papæ
Romani, causæ tuæ cognoscendæ gratia missi.
Quærenti rursum, an a sanctitate tua litteras ad
me haberent, responderunt, nullas se habere; eo
quod, aiebant, non ad patriarcham, sed ad eum
qui in provinciali concilio suo damnatus esset, ve-
niemus, parati omnia ex canonum decretis deli-
nire. Ergo, inquam, prius adulterum removete:
quod si facere non potestis, ne iudices quidem es-
tis. Qui manu imperatorem indicate: ha imper-
rat, inquiunt, ille. Deinde palatini ad me conversi
hortantur, exiguntque nunc consulendo, nunc mi-
nitando, abdicationem: seil frustra. Ergo ad me-
tropolitanos versi, alios aliis calumniis et crimina-
tionibus insectantur, cur scilicet, qui jam depositioni
meæ non repugnassent, nunc denuto me patriarcham

peterent? Quibus metropolitæ: Duobus, inquit, malis propositis, ira nempe imperatoris, ac populi seditione, minus scilicet elegimus. At vos, palatinii proceres, reddite nunc patriarchæ nostro dignitate in suam, et de nobis nihil laborate. Hic rursum regia factio me impellit, ut mea sponte me palam patriarchatu abdicem, atque ita securus adulter Ecclesiam teneat. Recusante me, cum dies abiisset, conventus est dimissus. Idem postea cum sapientius frustra tentassent, ad alias artes se convertant, supraque nominatos judicium ministros ad me alegant, atque ad conciliabulum citant. Ego vero, inquam, non compareo, neque video vos judices quidquam ex prescripto Ecclesiæ agentes. Photio tyranno non ejecto, ad cuius etiam mensani accubitis, et cuius munera procut etiam stantes acceperatis. Ad Rhædestum enim urbem vobis missæ vestes, planetæ, ornamenta ad sinum pendentia. Illujuscemodi ego judices non agnosco: ad papam provoco; Iubens judicium illius subibo.

ποιήσατε, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ συνεπίετε τούτῳ, καὶ τὸ ὅμιλον αὐτὰ ἀπρητήσατε, ομάδια τε καὶ φελίνια, καὶ ἐγκόλπια. Τυμᾶς ἐγὼ κριτὴς τοιούτους οὐ δέχομαι, ἀλλὰ πρὸς τὸν πάπα μὲν ἀπαγάγετε,

Hoc idem qui mecum erant magna voce clamitabant. Deinde, ut dictæ epistolæ legerentur, postulavimus, quæ canonicas Innocentii pape pro sancto Chrysostomo sanctiones continebant, Joanni concilium iudicium non prius esse subeundum, quam in loco suo thronoque esset restitutus. Et in Sardicensi concilio canon quartus: Si quis episcopus fuerit depositus, dicatque se habere defensionem; non prius sufficiatur in ejus locum alius, quam de eo Romanæ Ecclesiæ pontifex decernat. Haec et alia id genus multa illis epistolis continebantur, quæ uti quereras legasque, te, Patrum et antistitium reverendissime, fratrumque amantissime, rogamus. Cum vero nihilominus adhuc nos urgerent, ut ad se veniremus, ita testati sumus: Ut appareret, Patres mei, neque canones legistis, neque decretum ecclesiasticum nostis. Lex enim est hæc, ut citatus a synodo episcopus, per duos episcopos vocetur, et hoc iterum ac tertio. Vos autem per duos me accessitis, diaconum alterum, alterum laicum. Et nos quidem hæc excusabamus. Illi vero testes produxere, qui dicerent se paratos esse jurejurando confirmare me non rite et lege creaturi consecrataque esse. Hic ego: Qui sunt, inquam, illi? quis illis credit? Quis vero canon decernit, ut imperator testes producat? Ergo, si ego archiepiscopus non sum, ne tu quidem imperator es, neque isti episcopi, sed neque marchus; omnes enim vos indignis manibus meis precibusque estis consecrati. Si adulter membrum esset Ecclesiæ, vel mea sponte annuarem: nunc vero alienum quomodo pastorem ovium Christi constituam? Multa huic adversantur. Primum, ex his quod sit, qui ab Ecclesia damnati, et anathemate praecisi: qui quidem id non a notis duntaxat passi sunt, et aliis quoque patriarchis, sed et ab ipsa vestra potestate, cum illis per-

A τροπολίτας ἐτράπτειν, δίλλους δίλλως διαβάλλοντες καὶ αἰτιώμενοι, ὅτι τὴν ἀπόταξιν τὴν ἐμὴν τάχα αὐτοὶ ἔφερον, καὶ πῶς πάλιν ζητοῦσί με πατριάρχην; Πρὸς οὓς οἱ μητροπολῖται ἀντεῖπον, ὅτι Δύο κακῶν προκειμένων, τοῦ τε βασιλικοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς τοῦ πλήθους ἐπαναστάσεως, τὸ κουφότερον ἐξελεξάμενα ἡτε· ἀλλ' οὐ μείς, οἱ περὶ τὸν βασιλέα, ἀπόδοτε τὸν θρόνον τῷ πατριάρχῃ, καὶ περὶ ἡμῶν μὴ φροντίσητε. Ἀλλ' ἐν τούτοις πάλιν πρὸς παράκλησιν ἔχωρουν οἱ βασιλικοί, αἰτοῦντες ἐμὲ καθαρῶς ἀποτάξασθαι, καὶ οὕτω τὸν μοιχὸν τὴν Ἐκκλησίαν ἀδεῖν κατέχειν. Ός δ' οὐκ ἐπειθόμην, παρῆλθεν ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Ἐπὶ τούτοις διελύθη τὸ σύστημα· τὸ αὐτὸν δὲ ἐπὶ πολλὰ; ἡμέρας ἐποίουν. Ός δὲ τοῦ σπουδαζούμενου ἀπέτυχον, ἐπὶ ἑτερον μηχανῆς εἶδος τρέπονται, καὶ τὸν προφρηθέντας τῶν χριτῶν λειτουργοὺς πέμψαντες, εἰς τὸ συνέδριον προκαλοῦνται με. Ἐγὼ δὲ ξφην, ὅτι Κάκει οὐκ ἔρχομαι· οὐδὲ γάρ οἴδα θύμος τοὺς κριτὰς κατὰ βαθύδον ἐκκλησιαστικὸν τὸ πράττοντας, ἐπει οὐδὲ τὸν ἐπιβήτορα ἐκ μέσου πετρῶν αὐτοῦ μακρύθεν ἐδέξασθε. Κατὰ γάρ τὴν θυμᾶς ἐγκόλπια. Τυμᾶς ἐγὼ κριτὴς τοιούτους οὐ δέχομαι, ἀλλὰ πρὸς τὸν πάπα μετέπειτα, καὶ τὴν κρίσιν ἀποτέλεσθαι.

B Τοῦτο καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἐξεβόησαν. Εἶτα τὰς προδηλωθεῖτας ἐπιστολὰς ἀναγνῶναι ἐξητήσαμεν αὐτούς. Κανονικαὶ γάρ ἀποδείξεις ἐν αὐταῖς, ἐνεψέροντο τοῦ Ἰννοκεντίου πάπα ὑπὲρ τοῦ ἐν ἀγίοις Χρυσοστόμοις, ὅτι Οὐ δεῖ Ιωάννην εἰς τὸ δικαστήριον εἰσελθεῖν· πρὶν αὐτὸν εἰς τὸν οἰκεῖον ἀποκαταστῆναι θρόνον. Καὶ τὴς ἐν Σαρδικῇ καγών δ', ὡς Ἐάν τις ἐπίσκοπος καθαιρεθῇ, καὶ λέγῃ πάλιν ἔχειν ἀπολογίαν, μὴ πρότερον εἰς τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἑτερον ἀντικαταστῆναι, πρὶν ἀν τὸν τὴν Ῥωμαίων Ἐκκλησίας ἐπίσκοπον δρον περὶ τούτου ἐξεγεγκεῖν. Καὶ ἐπερα δὲ πολλὰ τοιαῦτα ταῖς ἐπιστολαῖς ἐνεγέγραπτο, ἀ καὶ ζητῆσαί σε δυσωποῦμεν, Πατέρων καὶ προέδρων αἰδεσιμώτατε καὶ φιλαδελφίατε, καὶ ἀναγνῶναι. Ἐπει δὲ καὶ έτι ἐνέχειντο ζητοῦντες ἐλθεῖν ήμᾶς πρὸς αὐτοὺς, καὶ ταύτην πεποιήκαμεν τὴν ἀπολογίαν· Ως εἰσικε, Πατέρες μου, οὗτε κανόνας ἀνέγνωτε, οὗτε δρόν ἐκκλησιαστικὸν οἰδετε. "Ορος γάρ ἐστι τοιοῦτος· "Ινα δ καλούμενος ἐπίσκοπος ἀπὸ συνδόου, διὲ δύο ἐπισκόπων καλῆται, καὶ τοῦτο γίνηται δις καὶ τρις. Υμεῖς δὲ ἀπὸ δύο, διακόνους καὶ λατικοῦ, ήμᾶς προσκαλεῖσθε. Καὶ ήμεῖς μὲν τοιαῦτα ἀπολογούμεθα. Ἐκεῖνοι δὲ παρῆγαν μάρτυρας τοὺς λέγοντας, ἐτοίμους εἶναι δμόται, ὡς ἀψήφιστος προεβλήθην καὶ ἐχειροτονήθην. Πρὸς δὲ περὶ ἐγὼ πάλιν ἀντεῖπον· Τίνες οὗτοι; καὶ τίς πιστεύσει αὐτοῖς, ποῖος δὲ κανὼν παρακελεύεται, μάρτυρας τὸν κρατοῦντα παράγειν; Οὐκοῦν εἰ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἀρχιερεὺς, οὐδὲ σὺ βασιλεὺς, δύδ' οὗτοι ἐπίσκοποι, ἀλλ' οὐδὲ διοιχῆς. Πάντες γάρ οὐ μείς τῶν ἀναξίων μου χειρῶν καὶ εὐχῶν ἐστε ἀποτέλεσμα. Εἰ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἦν διοιχῆς, συνένευσα ἀν καὶ ἐκῶν αὐτῷ· νῦν δὲ ἀλλότριον πῶς καταστήσω πιστεύα τῶν τοῦ Χριστοῦ προβάτων; Πολλὰ τούτῳ τὰ ἐναντία πρέπεστιν· ἐν μὲν, ὅτι ἐξ τῶν ἀκεινωνήτων καὶ ἀναθεματισμένων ἐστίν. Οὐ μάνγι δὲ περὶ ήμῶν τοῦτο πεπόνθασι καὶ

τῶν λοιπῶν θρηνούν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆς ὑμῶν ἔξουσίας ἐπιτεμηθέντες διὰ τοῦ φαύλου Ζαχαρίου, μὴ ξειροτονῆσαι, τούναντίον ἄπαν πεποιήκασι πρὸν λυθῆναις αὐτούς. Ἐπερον δὲ, ταξεώτης ἦν καὶ ἐκ λαϊκοῦ τάγματος, καὶ πρὶν γενέσθαι πρόδοτον, πολυμῆνος ξειρομάτισεν. Ἐτεί γε μή, δτι καὶ παρὰ ἀναθεματισθέντος καὶ καθαιρεθέντος ἔχειροτονήθη. Ἀλλὰ καὶ διε τοὺς μητροπολίτας ἐπεισε συνελθεῖν αὐτῷ, ἀπηγήθη παρ' αὐτῶν ιδιόχειρον περὶ ἐμοῦ, καὶ ξυράψεν ἐνωμότως, μηδὲν πράττειν παρὰ τὸν ἐμὸν λόγον, ὡς οἰκείου πατρός. Καὶ οὖπα τεσσαράκοντα ἡμέραι μετὰ τὴν χειροτογίαν παρῆλθον, καὶ καθητοῦσε με δημοσίως, καὶ ἀνεθεμάτισε μή παρόντα κατέθκασαν δὲ καὶ τοὺς δακτύλους τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κυζίκου κατ' ἐπιτροπήν αὐτοῦ, καὶ ξυρπάσαν, ἃς ἐνόμισε, τὸ ίσον τοῦ ίδιοχείρου αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν δὲ ἐκείνον καθήσθη· καὶ οὓς μὲν κακῶς διέθετο, ἐφ' ὧ πατῆσαι τὸ πρός με χειρόγραφον· οὐδὲν δὲ δώροις ἐδεξιώσατο. Ἀλλ' δ τύραννος πρὸς ταῦτα μή ἀποκριθεῖς, ἀντεπέφερε τοὺς προθυμούμενους δμόσιας, δτι ἀψήφιστος προεβλήθην καὶ ἔχειροτονήθην. Ἔγὼ δὲ πρὸς τοὺς παρόντας ἐπισκόπους ἀνέκραξα· Δέξασθε, Πατέρες, μίαν τοῦ ταπεινοῦ γέροντος δέξασθεν, καὶ δεῦτε πρὸς ἡμᾶς. Λαβόντες οὖν με μόνον οἱ τε κριταὶ καὶ οἱ τύραννοι, καὶ τῶν λοιπῶν ἀποικισθεῖσαντες, πάλιν ἐξειπάρουν με περὶ τῶν προτέρων. Όφελον δὲν ήνον, πρὸς ἀπειλές ἔχώρουν, εἴτα κατέλειψαν τοὺς ἐπισκόπους οἱ δῆμοι οὖν ἐμοὶ, καὶ ὑπεγώρησαν· καὶ οἱ ἐπισκόποι τοῖς αὐτοῖς ἐνεγέρθησαν. Ἔγὼ δὲ Ελεγον, δτι χρή αὐτούς μαθεῖν τὰ κατ' ἐμὲ, καὶ τότε ἀπαίτειν με δ ἀπατοῦσι. Πόθεν δὲ μαθεῖν ἔχουσιν, η ἀπ' ἐμοῦ μόνον; Ἀλλος γάρ οὐδεὶς ἀπὸ τοσούτου πλήθους τῶν ἡγεμόνων, τῶν ἱερέων, τῶν μοναχῶν τε καὶ λαϊκῶν πεπαρθησαμένως λαλῆσαι. Εἶδον γάρ ἐκεῖνοι τὸν μητροπολίτην Ἀγκύρας ἀνακράξαντα τὴν ἀλήθειαν ἐν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὐτόχειρ ὁ βάσιναρος τῷ κολεῷ τοῦ ἔλφους κατὰ κεφαλῆς ἐπλήξε, καὶ αἷματος τὴν ἐκείνου στολὴν ἐπληγεῖ, καὶ εἰς τοὺς λοσποὺς δσα ἐπράξει τὰ δεινά. Ταῦτα εἶπον ἐγὼ, καὶ συνθεμένων ἐκείνων τῇ θυτεραῖᾳ ἐλθεῖν, διέστημεν ἀπ' ἀλλήλων οἰκαδες. Καὶ μετὰ δεκάτην ἡμέραν τῷ Καλαφαϊκῷ συνεδρίῳ ἀνάρπαστον με παρέστησαν, καὶ τοὺς καταμαρτυροῦντας, δτι ἀψήφιστος προεβλήθην, παρέστησαν. Καὶ ὅσας μοι τότε πληγάς ἐπέθεντο, τι χρή λέγειν; Ἐν ἐπτά γάρ οὔτω κολασθέντα ἡμέραις διετον, ἀπέννων, ἀκάθιστον διαμείνει ἐδίχασαν. Ταῦτα ἐν διάγραμμα. Σὺ δὲ, ἀγιώτατε δέσποτά μου, δεῖξον ἐν ἐμοὶ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, καὶ κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον εἰπὲ καὶ αὐτός· Τίς ἀσθενεῖ καὶ σὺν ἀσθετῷ; Ἐνθυμήθητι τοὺς πρὸ σου πιτριάρχας, λέγω δὲ, Φαβιανὸν, Ἰούλιον, Ἰννοκέντιον, Λέοντα, καὶ ἀπλῶς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κατὰ τῆς ἀδεκίας ἀνδριτζυμένους· καὶ ζῆλωσον τούτους, καὶ εἰς τὴν ἡμῶν τῶν ἀδικηθέντων τοσαῦτα ἐκτίκησον διανάστηθι.

A nefarium Zachariam interdictum esset, ne sacris operarentur, nōe communicarent, aut sacris quemquam iniiciarent: qui tamen his contraria omnia, priusquam censura solverentur, factarent. Alterum est, Phötium forensem seu militarem et laicum prius creatum esse pastorem, quam suisset ovis. Præterea, cumdem ab excommunicato et excommunicato consecratum. Quin etiam quando metropolitani persuasit ut suas partes sequerentur, dedit postulantibus chirographum de me, et juratus scripsit nihil se præter mea dicta veluti germani patris esse facturum. Nec omnino dies quadriginta ab ejus inauguratione fluxerant, cum ille non publice quamvis absentem depoſuit, et anathemate damnavit. Archiepiscopo quoque Cyziceno, mandato Pholii, digiti fracti, exemplariaque, ut is putavil (sibi satis esse) chirographi surreptum; et ipse de throno dejectus est. Alios vero vexando, atios donis placando adduxit, ut chirographum quod de me scripserant, pessimum darent. Ad quae tyannus respondit nihil, sed subornatos ad iusjurandum edendum contra me, perinde quasi non rite sonanteque promotus et consecratus essem, testes produxit. Illic ego præsentes episcopos magna voce appellavi: Admittite, Patres; abjectissimi senis unicam hanc petitionem, atque huc ad nos venite. Ergo sevocatum me a reliquis, tum judices, tum tyranni rogarunt denuo, ut juri meo renuntiarem, atque cederem. Recusanti minitari cœperunt. Tunc carnisces illi episcopos mecum reliquerunt, et se subduxerunt. Episcopi vero tursum agere mecum instituerunt (de libello nempe renuntiationis), quibus ego respondebam oportere illos statum cause meæ cognoscere, ac tum demum a me exigere quod postularent: nec illos aliunde, nisi a me uno res meas posse discere; quod aliorum nemo de tanta multitudine hegumenorum, sacerdotum, monachorum et laicorum audieret libere loqui. Viderant enim Ancyranum metropolitanum, quod in concilio liberius pro veritate locutus esset, a nefario ipso parricida vagina gladii secundum caput ita vulneratum, ut ejus vestem sanguine persunderet. Viderant quæ ille in alios immaniter idem ausus esset. Hæc ego eum commemorassem, illi conventum in sequentem diem indixerunt. Et separati domum petivimus. Post decimū vero diem me ad Caiphonum tribunal raptam abduxerunt, testesque qui me non legitime creatum dicere, apposuere. Quid hic dicam me tot plagi afflictum? septemdiu inedia, vigilia, stationeque perpetua cruciarunt. Hæc summa causæ compendio exposita. Tu, sanctissime domine, ostende in me viscera miserationum, et cum magno Apostolo et ipse dicas: Quis infirmatur, et ego non infirmor? Intuere majores tuos patriarchas, Fabianum, inquam, Judium, Innocentium, Leonem, et omnes denique qui pro fide et veritate viriliter decertarunt: illosque æmulari, et viindex pro nobis tam indigna passis exurge.

ANNO DOMINI DCCXCV

ANONYMI

VITA S. NICOLAI STUDITÆ

(Combris. Auctar. nov. II, 889.)

MONITUM.

Quanquam minime propriossum habui, ut singularium sanctorum Vitas hoc libro perscriberem, in quo alii sedulo navant operam; ac laudem habent: haud tamen mihi potui imperare, ut ne hanc Nicolai Studitæ obscuram bactenus, in lucem darem, qua multum lucis viderem accessurum ecclesiasticæ historiæ, rebusque in Oriente sub multis, nequam imperatoribus, magna confessorum Christi gloria gestis: qua item notum deinceps esset, quisnam ac quanti meriti foret Nicolaus ille Studita: quem Nicolaus papa in illi peteret ex parte Ignatii, ac ejus Romæ cum aliis itidem expressis, adversus invasorem Photium acturum causam. Resert Baronius cum aliis eam Nicolai epistolam, apud quem potest videri. Propensior eram ut solum deflorarem historica illa, sed amici deterruerunt, atque ad integræ operis editionem, reluctantem quodammodo coegerunt. Codex regius ex quo exscripti, antiquus est, simpliciori manu quam erudita, ut nonnumquam solecos ac apertam, abs scribentis seu antiquarii manu, barbariem, necesse habuerim emendare; auctore aliqui eruditio nec ineleganti; qui ipse monachus Studita fuit, sed remotior a Nicolai ætate.

Vita Patris nostri ac confessoris Nicolai, præ-

positi monasterii sanctissimi Studii.

A Bios τοῦ δστον Πατρὸς ἡμῶν καὶ δμολογητοῦ
Νικολάου, ἡγουμένου τῆς εὐαγεστάτης μονῆς
τῶν Στουδίου.

Quibus Olympiaca certamina laudis thema proposita sunt, exque iis, divinis proximos honores clientibus addere cupiunt, verbis ex rhetorica arte compositis, laulationem efferentes, sermonum efficacitati, ac suavi elocutioni rei summae concedunt; quo plane, disciplinæ potius, quam vera rerum lex, accurate laudetur. Ita enim natura comparatum est, ut quidquid desiderio habetur, alijs superius ferri ambiat. Qui autem summorum virorum res præclare gestas demirantes, eos ex illis exornare volunt, haudquaquam rhetoricas suasionibus, autem philosophicis argumentationibus, summam fortitudinis eorum victoriam comprobant: quin magis, sola veritatis explicatione, eaque res gestas defunctorie exhibentes, virtutem egregie describunt, palamque certaminum magnitudinem testatae faciunt.

Age igitur, nos quoque, ex quo instituta nobis oratio, magnum illud pietatis lumen, ac communem Patrem nostrum Nicolaum, vi sermonis in medium producit, exigua quædam ejus rerum, prout per facultatem lieuerit, describamus, memoriæ fomentum quoddam futura, quo lectorum utilitati consultum sit; jamque diuturno tempore silentio tecia, ac oblivionis profundo obseura, pro debili ratione extrahentes, quanquam rudius, veritati tamen studentes, posteris declaremus. Nihil enim justo

Οἱ τοὺς Ὀλυμπίους ἀγῶνας χραιοῦντες, καὶ τούτοις ἐκθειάζειν ἐθέλοντες, βητορικοὶ Ἐπει πρὸς θύφο; αἵρειν φιλονεικοῦσι τὸν ἔπαινον, τῇ δεινότητι τῶν λόγων, καὶ τῇ εὐεπειά τῆς φράσεως τὸ πᾶν χαριζόμενοι· ὡς ἀν δὲ τῆς παιδείας ἡπερ δὲ ἀληθής μᾶλλον τῶν πραγμάτων νόμος δι' ἀχριβείας ἐγκωμιάζεται. Πέφικε γὰρ ίδιως ἔχειν πᾶν τὸ ποθούμενον φέρεσθαι τῶν ἄλλων ὑπεραλλόμενον. Οἱ δὲ τὰς τῶν μεγίστων ἀνδρῶν ἀριστείας ἀποθαυμάζοντες, καὶ τούτοις καταγεράρειν βουλόμενοι, οὐ ταῖς βητορικαῖς πιθανότησι, ἢ τοῖς τῆς φιλοσοφίας τεχνολογήμασι, τὸ τῆς ἀνδρογαθίας αὐτῶν συνιστῶσι παγκράτιον· μόντην δὲ τὴν ἀληθείαν ὑφαπλάσιντες, καὶ τάπτῃ τὴν πρᾶξιν οὖτω πας σχεδόναντες, ἀνιστοροῦσι τὴν ἀρετὴν, τῶν ἀγώνων ἐνθεν ἀπογυμνοῦντες τὸ μέγεθος.

Φέρε οὖν καὶ ἡμεῖς, ἐπείπερ ὑπόθεσιν δὲ λόγος, τὸν μέγαν τῆς εὐτεβείας λαμπτῆρα, καὶ κοινὸν ἡμῶν Πατέρα Νικόλαον διὰ τοῦ λόγου μέσον προτίθεται, μικρότιν τινα τῶν αὐτοῦ καθίσσειν οἶν τε διεἴωγραφσωμεν, μνήμης ἐμπύρευμα πρὸς τὴν τῶν ἐντυγχανόντων ἐργάλειαν, τὸ μακρῷ τῷ χρόνῳ τῇ σιωπῇ καλυπτόμενα, καὶ λήθης βυθοῖς ἀμαυρούμενα, χρεωστικῶς ἀνιμάμενα, καὶ φαγεροποιοῦντες, εἰ καὶ ἀτέχνως, πλήν φιλαληθεύσεις, τοῖς μετέπειτα. Εὐγένης ὁνίγησι τῷ δικαίῳ τι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα διηγη-

ματικῶς δὲ παρὰ τῶν πολλῶν ἔξηχούμενος καθέστηκεν επικινος· εὐφραίνονται δὲ οἱ λαοὶ, τὸ ἐκ τῆς ἀκοῆς τῇ ψυχῇ παραπέμποντες δφελος. Μνήμη γάρ δικαίου εὑφρανθήσονται λαοὶ πολλοὶ (1)· καὶ μάλιστα ἡμεῖς δὲ Χριστοῦ λαός· τὴς ἁγίας ποίμνης οἱ φιλοπάτορες δμοῦ, καὶ φιλόθεοι χρηματίζοντες, καὶ καθ' ἐκάστην ταύτης τῆς πανδαισίας τὴν εὐφροτύνην, τῇ τε παρεδρεύσει τῶν τάφων, καὶ τῇ ἐπαφῇ τῶν λεπῶν καὶ πνευματικῶν ινδαλκάτων ἐπαπλαύοντες, οἵς ἀπόχρη καὶ μόνον πρὸς ἀρετῆς εἰκόνα, τούτοις τῶν διλλούν τῆμας ἐναβρύνεσθαι.

'Αλλ' ἡγείσθω Χριστὸς δὲ θεὸς δὲ τοῦ Πατρὸς Λόγος, καὶ θεοῦ σοφία καὶ δύναμις, τῆς ἐμπαθοῦς ἡμῶν διανοίας τὸ ἀναπεπτωκός τε καὶ φύσιμον διορθώμενος, καὶ λόγον ἐν ἀνοίξει προτεινέτω τοῦ στόματος, καὶ τὴν χεῖρα πρὸς τὴν γραφῆδα κινείτω τῶν τοῦ Πατρὸς διηγήσεων, τὴν εἰρεσίαν τοῦ λόγου πανταχόθεν ὥς λόγος προσλαμβανόμενος.

Οὗτος, ἵνα μικρὸν τῇ ἐκθρεψαμένῃ τοῦτον πατρίδι προσδιατρέψωμεν, Ἐφε μὲν οὖν ἐκ τῆς τῶν Κρητῶν εὐκλεεστάτης νήσου, τότε τῇ Χριστοῦ πυκαζομένης ἐλευθερίᾳ· φῶμη τε λοιπὸν, καὶ μεγάθει κτισμάτων αὐχούσης, εἰ καὶ τὰ νῦν (2) ἐπ' αὐτῇ τὰ πάλαι μυσαρὰ τῆς Ἀγαρ ἀμβλώματα, καὶ δὲ τῆς παιδίσκης τοῦ Ἰσμαήλ πουνηρότατος γάνος, τὴν ἐκ τοῦ Ἰσαὰκ εἰς Χριστοῦ τύπον προελθοῦσαν ποίμνην νεόλεκτον, δὲ τῆς μαστιγίας [ἰσ. μαστιγίου] οἰκέτης κατεδουλώσατο, τοῖς δόπλοις τῶν ἡμετέρων κακῶν, καθ' ἡμῶν στρατευσάμενος. Τῇ γάρ ἀθετήσει τῶν ἐντολῶν, τὴν δινωθεν βοπήρι ἀπωσάμενοι, καὶ τῇ ἐπειμένῳ τῶν ἡδονῶν τὸ εὐγενές τῆς ψυχῆς ἀλλοιώσαντες, παρεδόθημεν, Γραφικῶς εἰπειν, ἐπ' ἔθναις ἀσυνέτψ, τῇ ἀλλήλων αἴματοχυσίᾳ καταδουλούμενοι.

"Ινα δὲ καθ' εἰρμὸν δὲ λόγος προβαίνων ἔχει τὸ χρήσιμον, ἀγέσθω τοίνυν εἰς μέσον δὲ πρῶτος τῆς εὔσεβειας ταύτης διειλημμένος τοὺς οἰκακας, Τίτος δὲ μέγας ἀπόστολος, καὶ δεικνυέτω τι πρὸς αὐτὸν, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς περὶ τῶν αὐτῆς οἰκητόρων διέξειται, τυπῶν τῷ λόγῳ τὸν νόμον τοῦ Πνεύματος· Ἐπειδὴ γάρ ἐώρα δι' ἀκρασίας ἐπιμόνως τούτους

A inde commodi accedit, quanquam narratione præclare composita, laudatio ejus apud plures resonet: verum populi lætitiam habebunt, ab aure ad animum derivantes quod utile est: *Memoria enim justi lætabuntur populi multi*¹: nosque in primis Christi populus; sanctus grec: qui ei Patris Deique pariter amantes sumus, quique quotidie convivii hujus dulcedinem percipimus, ad sepulcrum assidui, sacrorumque ac spiritualium simulacrorum contrectatione, quibus vel id solum ad virtutis imaginem, p̄e aliis, hisce gloriari, sufficit.

B Verum nobis auspex sit Christus Deus, ac Patris Verbum, Deique sapientia et virtus, affectæ intentiæ nostræ pigritiam ac segnitiem corrigens; sermonemque prætendat in oris apertione² ac manum movens, ad gestorum Patris scribendam narrationem, sermonis undequaque moderandi, tanquam sermo ipse, curam suscipiat.

C Vir iste, ut parum quid moremūr in patria, quæ educavit, fuit quidem oriundus Cretæ clarissima insula, Christi tunc libertate sulta, viribusque dēinceps ac ædificiorum magnitudine gloriante: quanquam in ea nunc, exsecrandæ olim Agaris abortio, Ismaelisque ancillæ filii genus pessimum in Christi figuram ex Isaac ortum novæ electionis gregem: servus, inquam, flagroris proles, nostrorum scelerum in nos armis utens, in captivitatem redigit. Dei siquidem mandatorum violatione, cœlestis a nobis auxilium repellentes, voluptatumque misione, animi ingenuitatem imitantes, traditi sumus, ut verbis Scripturæ ular, in gentem insipientem³, mutua sanguinum effusione, fracti ac subacti.

Ul autem oratio serie quadam procedens commodum habent, in medium producatur, qui prius ejus insula pietatis gubernacula suscepit, magnus scilicet Titus apostolus, ac quid ad ipsum vas electionis de ejus incolis edisserat, designans sermonè spiritus legem, ostendat. Nam quia per intemperantiam in omni pervicaciter vilio insanien-

¹ Prov. xi, 10. ² Eph. vi, 19. ³ Deut. xxii, 21; Rom. x, 19.

FRANC. COMBEFISH NOTÆ.

(1) Etiam Andreas Cretens. in Tito eam sententiam citat ex Salomonē, quam et in Nicolao Myrensi repetit: Ἐγκωμιαζομένου δικαίου εὑφρανθήσονται οἱ λαοὶ. Laudibus justi lætabuntur populi. In loco libri Prov. quem ascripsi marg. paulo aliter est, ἐν ἀγαθοῖς δικαίων κατώρθωσε τῇ πόλει, in bonis justorum, præclare habuit civitas; ubi Theod., εὑφρανθήσονται πόλεις, lætabuntur civitates: Sym. ἀγαλλιάσονται, exultabunt; quod parum abest.

(2) Indicat auctor, suo adhuc tempore suisce Cretam ditionis Saracenorum, quanquam significat scripsisse diu a Nicolai obitu, cuius sere media ætate Turci insulam ceperunt; nempe sub Michaeli Theophili patre. Proinde scripserit ante tempora Nicephori Phocæ, a quo ac germano ejus Leone recuperata fuit, uti liquet ex actis S. Niconis monachi Arneni, cuius prædicatione fides in ea insula instaurata fuit. Quod autem Baron. ann. 961 ex Cypripal. refert suisce ab iis recuperatam, postquam annis serme quadragesinta fuerat occupata, inendosum

D constat, cum a prima illa occupatione sub Michaeli ad Nicephorum Phocam fluxerint anni circiter centum quadraginta. Non est ad manum præfatus Cypripalates, ut ita scripsisse sciam, aut certe scriptum repræsentari apud eum, quod non aliter acciderit, quam mutato seu sublato majori numero, ut passim in istis solet. Ut ne typographicum errorem in Baromio, ac nostræ Coloniensis editionis puto, facit, quod idipsam lego in ejusdem utroque breviatore Spondano, nostroque Bzovio: mirorque sic omnes ista devorare, nec quid scripuli ea Cypripalæ auctoritas ingerat, aperire. Consentient acta S. Niconis 27 Novembr. quibus habetur suisce tunc fidem pene extinctam in ea insula, a diuturna Saracenorum occupatione, cum eos Romani inde expulerunt. Quadraginta autem annorum occupationis, haud tanta videri potest, quæ ne ad ultimos quidem Nicolai annos, primosque Basilii imperatoris pervenerit, multo minus ad tempora præfati Nicephori.

les videbat, hoc ita ad eum ait : *Cretenses semper mendaces, male bestiae, ventres pigri*³ : non ea omnino, pium genus omne Cretensium, dictionis vi innuens ; quin e converso eos, qui vivendi licentia, ac qualis sere brutarum animalium habeat, animi puritatem contraria ventris turpitudine, affectionibus ad terrena depresso, dedecore afficerent, ejusmodi sermo subnotat. Quippe moris est Scripturæ, ut propter occultam ac invisibilem animi naturam, quandoque ventrem, quandoque uterum per figuram appelleat, tanquam qui sermonis escas capere, ac rursus digerere habeat : quamquam aliter hic, pigritæ flaccitas assumuntur. Vere etenim, talium animi ventres pigri, ac male bestiae ab Apostolo vocantur, qui magis luxuriam erumpant, quam spiritus sancti dona capiant.

Minime genitum ergo ex designatis existit magnus Nicolaus : quin longe ab eis moribus distans, patræ magis gloriatio, honoris partes supra omnes obtinuit. Ut enim luci tenebrae, vitaque mors : ita et virtutes profanis animis adversæ sunt, ac econverso. Liquet autem proverbium hoc, non Apostoli esse, sed Epimenidis Cretensis, vatisque. His porro obiter tantum enarratis, ad ipsum jam veritatem stylum, dante Deo sermonem in aperiōne oris.

Fuit itaque, ut jam diximus, viro patria, Cretensem solum : propria civitas, nuncupata Cydonia, cuius appellationis gloria, super illuc quidam honorum fons, comes est. Puris enim limpidisque fluentis undique irrigua, frumentum ac viuum, aliasque fructus, ceteris exuberantius profert. Quoniam et præclara gloria inclitus martyr Basilides ex martirum illa venerabili decade, urbe ista oriundus erat : in qua etiam athletæ nostri parentes domicilium habentes ne dum generis claritudine, sed et pietatis causa, omnium ore magnificabantur. Quaenam ratione ferrum magnetum trahit : sic et laus universorum virtute prædilos sequi consuevit.

Sua porro in Deum pietate, faustæ proliis munus præclare demessi, magnum hunc genuerunt ; ac tanquam parvulum in Christo, una cum reliquis

A ἐν πάσῃ κακίᾳ βαχχεύοντας, τόδε πρὸς αὐτὸν οὔτωσι πώς φησι. Κρῆτες δὲ ψεῦσται, καὶ θόρια, γαστέρες ἀργαλ. Οὐ πάντως τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως, ἔνθεν ταῦτα, τὸ τῶν Κρητῶν εὔσεβες ἀπαν θέντος ὑποφαινόμενος τοὺς τῇ αὐτονόμῳ ἔτι, καὶ μόνον δίκην ἀλόγων ζωῶν, τὸ τῆς ψυχῆς καθαρὸν τῇ ἀντιθέτῳ τῆς γαστρὸς, αἰσχρότητι καθυβρίζοντας διὰ τῆς τῶν παθῶν πρὸς γῆν κατανεύσεως, οὕτω πως ἀντιστρόφως ὁ λόγος αἰνίσσεται. Οἶδε γάρ τι Γραφὴ τροπικῶς διὰ τὸ ἀπόκρυφον, καὶ ἀδρατον τῆς ψυχῆς, ποτὲ μὲν γαστέρα, ποτὲ δὲ καὶ κοιλίαν ἀποκαλεῖν, ὡς χωρητικὴν καὶ αὔθις ἀναδοτικὴν τῶν τοῦ λόγου γεγενημένων τροφῶν· εἰ καὶ δίλλως ὡδε, τὸ τῆς ἀργίας συθρὸν προσλαμβάνεται. Καὶ γάρ ἀληθῶς αἱ τῶν τοιούτων ψυχαὶ, γαστέρες ἀργαλ τῷ ἀποστόλῳ, καὶ κακὰ θηρία προσαγορεύονται, ὡς ἀναδοτικαὶ ἀσελγεῖς μᾶλλον, ή χιρητικαὶ τῶν τοῦ Πνεύματος χαρισμάτων ὑπάρχουσαι.

Οὐκον τῶν σημανθέντων ὁ μέγας Νικόλαος· πόρρω δὲ τεύτων, φιλοτιμία μᾶλλον τῆς ἴνεγχαμβνης γενθμενος, κατὰ πάντων τὸ χλέος ἤνεγκατο. Ήτο γάρ ἀπεναντίας τῷ φωτὶ τὸ σκήτως, καὶ ὁ θάνατος τῇ ζωῇ· οὕτως αἱ ἀρεταὶ ψυχαῖς βεβήλοις ἐναντίαι, καὶ τὸ ἔμπαλεν. Δῆλον δὲ ὡς οὐ τοῦ Ἀποστόλου· Ἐπεμβένδου δὲ τοῦ Κρητός τε καὶ μάντεως ἡ περικύλια καθέστηκεν. Πλὴν ὡς ἐν παρέδῳ περὶ τούτων διεξελθόντες, ἐπ' αὐτὸν ἡδη τὸν κάλαμον τρέψαμεν· Σαεῦ διέδυτο; λόγον ἐν ἀγορᾷς τοῦ στόματος.

Ματρίς μὲν οὖν, ὡς ξῆρη φθάσαντες εἴπομεν, τὸ τὸν Κρητῶν αὐτῷ κεχρημάτικεν, Ἑδαφος· χωρίον δὲ, Κυδωνία (5), οὗτοι καλούμενοι· τῇ εὐδοξίᾳ τῇδε κλήσεως ἐφεπομένην ἔχον τῶν ἀγαθῶν τὴν περιγήν ὑπερβαύουσαν. Πειθοὶς γάρ καθαροὶς πανταχόθεν τοῖς νάμασι ἀρδευθμενον, σίτῳ καὶ οἶνῳ, καὶ διαφροῖς καρποῖς τῶν δίλων ὑπεραντίομενον. Ἐνθεγγάρ καὶ τῇ τιμίᾳ; τῶν μαρτύρων δεκάδος (6) δὲ ἐνδιδότας; μάρτυς Βασιλίδης ἐξώρμητο· ἐνῷ καὶ οἱ τούτου γεννήτορες τὴν κατοίκησιν ἔχοντες, οὐ δι' εὐχληρίαν τοῦ γένους, ή δι' εὐσέβειαν ἐν τοῖς ἀπάντων ἐμεγαλύνοντο στόμασιν. Ήτο γάρ ὁ αἰδηρος μαγνίτην, οὕτως δὲ περὶ τῶν πολλῶν ἐπακολουθεῖν τοῖς ἀναρέτοις εἰωθεν ἐπαινεῖ.

Τῇ εὔσεβειᾳ δὲ καλῶς τῇσι εὔτεκνίας εὐδόξου δρεψάμενοι, τὸν μέγαν τοῦτον ἀποτελέσκασι· καὶ ὡς ἐν Χριστῷ νηπιάζοντα σὺν τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ εὐ-

* Tit. i, 42.

FRANC. COMBEFISH NOTÆ.

(3) Mutatum est nomen a Saracenis, ut pluribus urbibus Hispaniae. Vocatur nunc *Chania*, ut Sophianus, vel *Canea*, ut Bellonius habet : quod nomen cum significet *perditam*, habere videtur nescio quid mali omnis, ut ab ea imper Cretæ secunda invasio Saracenica, ac Osmanica prima inchoare debuerit, ut forte ab eadem inchoaverat prima. Sic Aconis seu Ptolemaidis expugnatio a Saracenis, a turri cœpit quam Maledictam vocabant, haud longe a turri S. Nicolai ; qua de re Continuator Historiaræ sacræ Wilhelmi Tyrii l. v. c. 6 : *Barbari statim cuniculos augebunt, cæcisque fossis fundamenta turris, quæ Maledicta appellabatur (insusto quoquam omniæ nomen sortita) correllunt, quæ magno*

cum fragore corruebant, late stragem fecerunt.

(4) Celebrant Græci zorūm festum diem 23 Decembr., qua etiam ascripti leguntur in Ecclesiæ Latinæ tabulis. Exstat horum martyrum præclara memoria in epist. Martyrii Gortinae in Creta episcopi ad Leonem Magnum imperatorem. Andreas quoque Cretens. meminit in Titi Encomio : Στήστε δὲ καὶ τὴν παρ' ὑμῖν δοξιδιμος τῶν μαρτύρων δεκάδας, καὶ τοῖς ἑαυτῶν πάθεσιν ἐξιλάσσεται, τὸν σώζειν ἐκ θανάτου δυνάμενον Κύριον. *Supplex vero etiam stabit inclita illa vestra decas martyrum, suisque passionibus, Dominum qui a morte salvare potest, propitium faciet.*

χιεεστάτοις ὁμοίωσι, πρὸς τὴν ἐν πνεύματι ἡειτοῦ οὐρανοῖς τὴν τοῦ σώματος, ἡλικίαν ἀνάγοντες ἐξεπαιδευον. Τὸ γέρεκ βρέφους τῆς φύσεως ἀπαιδύν τε καὶ ἔκλυτον, ἕχιστα τῷ καθοδηγοῦντι ἐκτραχυνθείη πρὸς ὅπερ καὶ βούλεται. Διὸ τοῦτο πολλῆς τῆς νήψεως πρὸς τὰ χρείτω πλειοτέρας δὲ καὶ τῆς προσοχῆς, τοῦ μὴ ἑτεροίως, ἢ ὡς ἐχρῆν ἀνάγειν τὸν παιδευόμενον. Πλὴν ὡς τῆς Ἐκκλησίας τρόφιμοι, εἰς αὐτῆς καὶ τοῦτον ἀνέτρεψον· γράμμασιν αὐτὸν, καὶ τοῖς τῆς εὔσεβείας θεσμοῖς ἐκδιδάσκωντες. Ὅθεν τὴν ἀρχὴν ἀρίστως οὗτως ὑπὸ τῶν φυσάντων αὐτῷ [leg. αὐτὸν] διεπλάττεται πλάσιν τὴν ἀρίστην τε καὶ καθαρωτάτην· τὴν ἡμερινὴν (5) δὲ θεῖς ιτεῖδι καλῶς ὀνομάζει, καὶ τῆς νυκτερινῆς ἀντίθετον

· Ως δὲ λοιπὸν ἡ τῆς ἡλικίας ἀκμὴ τὴν πρώτην δεκάδα τῶν χρόνων ἡρίθμησε, καὶ ἡ τῶν στοιχείων κατάληψις ἀρχοῦσαν τῷ νέῳ τὴν προπαιδείαν τῶν μαθημάτων (6) ἐγνώριεν, ἔδει δὲ αὐτὸν δινωθεν, ὑπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων καλούμενον, τὴν πρώτην αὐθίς βαθυτάτη τῶν μακαρισμῶν ἐπιβίσθαι, καὶ πτωχεῦσαι τῷ πνεύματι, καὶ συνταπεινῶσαι τῷ σώματι· ἐπὶ τὸ Βυζάντιον Εγένεν τῇ πασῶν προκαθηζομένῃ τῶν πόλεων εἰσειτι, καὶ πρὸς τὸ περιφάνειαν, καὶ περίδοξον τῆς ἀρετῆς πανδευτήριον· τὸ μέγα φρεμὸν κοινύνιον τῷ τοῦ Στουδίου· πρὸς τὸν ἐκ πατρὸς αὐτοῦ θεῖον τοῦνομα Θεοφάνην, ὡς αὐτὸν κατούθμενος, ὑπὸ τῶν γεννητότων ἐξαποτέλεται. Ἡν γάρ οὖτος ἔκειται τῆς ἀσκητικῆς παλαίστρας καὶ γυμνάσιον μετερχόμενος· ἀρτει τοῦ παμφασοῦς φωτεῖρος, καὶ μεγάλου τῆς ἀληθείας προμάχου καὶ κήρυκος Θεοδώρου, τὴν πνευματικὴν ἔκεινην δλαδάτην τῶν ἀδελφῶν διειθύνοντος, καὶ τοῖς τῆς εὔσεβείας δύγμασι τὴν οἰκουμένην ἀπασαν καταστράπτοντος.

· Ο σὺν τῇ θεοφανείᾳ ἐπώνυμος, φιλοφρόνως τὸν ἀδελφιδοῦν προσλαβόμενος, κατησπάσατο, καὶ πρὸς τὸ φερώνυμον τοῦ τῆς Ἐκκλησίας δῶροκεύλογήθηναι τὸν πτιδα πρυτήνεγκεν. Ὁ δὲ πυρσολαμπτῆς τῆς εὔσεβείας ἔκεινος σπινθήρ, τὸ ἀστείον τοῦ νέου, καὶ τὸ πέδος τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπανάληψιν χρήσιμον τῷ προσορατικῷ δηματι θεασάμενος, εὐλογήσας τοῦτον, ἔκλευσε διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας, πρὸς τὸ Εναγκός τῆς μονῆς καταγύγιον τῶν παιδῶν, τοῖς ἐμβληταῖς συναυλίζεσθαι, τὴν τῶν γραμμάτων ἐκπαιδευόμενον μάθησιν. Ηρτηντο γάρ ίδιως οὐ πόρρω πούντης μονῆς, ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἐν ἐνὶ δωματίῳ τοῖς ταῖδες ἀει διατρίβοντες, τὴν ἐκ τούτων ἐγγινομένην τοῖς ἀσκηταῖς δχλησιν, κάντεύθεν ὡς ἀριστος τῶν

A eis clarissimis fratibus, corporalem ætatem ad cultum in spiritu subvenientes, docebant. Pueri enim tenera ac facilis natura, haudquaquam durior obnitalur ad quocunque ducotori placuerit. Idcirco, operæ pretium multæ sobrietatis, ut ad meliora; amplioris vero etiam diligentiae ac sollicitudinis, ut ne secus aliquo oportet discipulum provehat ac instituat. Cæterum illi ceu alumni Ecclesiæ, per eam quoque educandum curarunt, litteris edocentes ac pietatis scitis. Sic ergo optime, optimam ac purissimam a parentibus suis formationem a principio formalitur, quam bene admirabilis David, malutinam, ac nocturnæ oppositam, dicit⁵.

B ubi jam autem ætatis slos primam annorum decadem numerasset, perceptaque elementa, quod satis erat, juvenis animum ad capessendas disciplinas formassent; cum primum rursus beatitudinum gradum, a Patre lumen de cœlo vocatus descendere deberet, ac pauperem spiritu fieri, pariterque corpore humiliari, Byzantium urbium omnium principem ingreditur, atque ad illustre ac clarissimum virtutis gymnasium, magnum, inquam, Studiarum cœnobium, ad patrum nomine Theophanem velut invisendi causa, a parentibus militatur. Is enim illic asceticæ palestræ exercitator agebat, cum nuper lucidissimum lumenare, ac magnus veritatis defensor ac præaco Theodorus, spiritalem illam fratribus navim dirigidam suscepisset, piorumque dogmatalium splendore orbem totum illustraret.

C A divina ergo apparitione sortitus nomen: Theophanes, susceptum amanter nepotem osculatus est, puerumque Ecclesiæ dono illi pro nonni ratione, Theodoro scilicet, ejus benedictione donandum, obtulit. Is autem, igneus, inquam, fulgores micans scintilla pietatis, urbanos pueri mores, apicumque virtutis perceptioni animum proido oculo conspicatus, eum benedixit, jussisse, quod esset iminaturiori ætate, ut in puerorum diversorio, haud longe a monasterio, litteras edocendus, una cum pueris coætaneis hancenius ageret. Agebat enim seorsim sub magno illo, in domo quadam monasterio vicina, jugi coniubatio pueri, ita cœrente, ceu animorum præclaro moderatore,

⁵ Psal. cxxxviii, 17.

FRANC. COMBEFISH NOTÆ.

(5) Legit auctor, ut et reliqui accusandi casu, ἡμέρας· ut intelligatur propositione κατὰ, siue, per dies formabuntur Ιεροὶ θύσιοι, non ut male representat Corderius in paraphrasi Anonymi, ἡμέρας πλασθεονται· qui ipse Anonymus, nisi alii, ἡμέρας legit exponitque. Locus quem citat Agelius ex Gregorio Theologo orat. in Pentecosten, pulcherrimus est, nec male istis quadrat. Distinguit enim etiam Gregorius diurnam formationem et in lumine, et nocturna et in tenebris.

(6) Sunt ipsa prima μαθήματα ac artes liberales πρωταδέσια, ac institutio prævia ad philosophiam et

theologiam, ut recte Budæus: hic autem προπαιδεία alia adhuc anterior indicatur, ac rudis quædam eleuentorum nolitia, qualem decennis ætas ferre poterat: sicutque plane Theodori prudentia, ut ne statim monachorum choro allegret, sed cum pueris, ac puerorum schola extra monasterium educandum curaret, ac disciplinis imbuedum. Habuerunt nedum Studiæ ejusmodi scholas, sed et Benedictini, in quoruim olim sere cœnobiis fuerunt superstites, ut et ipsius theologæ: sic ubique Nazarei mei gnavi fuerunt in Domini vinea operarii.

ut ne qua inde monachis molestia fieret. Proficiebat ergo sapientia, retate, ac gratia⁶, amissum lodos omnino aversans: quippe qui a pueri admidum ingenio dexter atque sobrius esset. Supernam namque providentia, cui mortales diversis donis coronari placuit, propriam cuique indolem cognitam sere indidit, ut videntes possint discernere, siquidem, ut ait quidam Sapiens: Amictus, gressusque, ac risus viri, de illo annuntiant.

Quia vero pro ætatis ratione provehens, ingenuum admodum ac studiosc disciplinas præbias, ac quibus ad majora aditus perscrutatur, didicerait, jamque deinceps pingendi scientiam qua recte scribatur, comparare oportebat: hanc nihilominus abunde adjecit, utilissimus effectus scriba velox naturæ celeritate, qua maxime plures comparatum habent, rem ejusmodi cum laude præstare. Quamobrem suæ in Christo conversationis non paucis brevi experimentum præbevit, omnibus admirationi habebatur; communique præposito, animi suorum mandatorum aratro quotidie scindente ac excolente, virtutis multiplicis fructus proferebat. Primus, cœlus omnis æquum, divinum Dei templum, in quo stationem habebant, ingrediiebatur; omniumque novissimus illo exhibet: ac sacris Patrum narrationibus attente aurem inclinans, eorumque vitas per dies singulos versans, ad melioris scientiam provehens, deinceps illuminabatur. Ut enim irrigatio arborei ahiniilansque materia ignem consistere facit, sic sane, qua tandem iudicatione acceperis, gubernantium cura, sequentium est auxtrix.

Jam autem ab inibetbi in virum auctus, exque imperfecta ætate perfectam assecutus, carnis sensuum militantem adversus spiritus legem festinans destruere, vestimentum salutis illic detonsus induit, ornanto manibus suis sancto Patre nostro ac confessore Theodoro, angelico monachorum habitu.

Plane enim par erat, ut cum ambo multa essent acturi pro æmula viraque intemerati Christi Dei nostri similitudine, velut aliis quidam Timotheus in morem Pauli, admirando huic pugili regeneraretur, quo sic per eos, uti per præfatos, curreret Evangelium nostrum. Se enim totum beatus hic ejus tradens voluntati, velut homo erat, quod spectabat ad ipsum, voluntate carens, procul ac longissime a propria factus voluntate. Nec vero ad eum tantum, quin et ad alios deinceps parvos patriter ac magnos, eanidem obedientiam leni animo, ejusque sensu contracto, præclare ostendebat; seu quædam ad omnes inanimis statua, divino timore fixus; inersque ad id omne quod insolentia ac zelus, furorque, ac ira et odium videatur: ita ut sodales monachos stupore afficeret, qui suis ipse

ψυχῶν κηδεμῶν προμηθύμενος. Προσκοπει τοῖνυν σοφία, καὶ τὸτε, καὶ χάριτε, πάντι τὰς ἐκ τῶν δμοειδῶν παιδείας ἐγκαποστρεφόμενος.⁷ Ήν γὰρ ἐκ παιδὸς λιαν ἐντρεχής, καὶ νηφάλιος. Ήν γὰρ ἀνωθεν τῇ διαφορᾷ τῶν χαρισμάτων στεφηφορεῖσθαι τοὺς βροτοὺς εὐδαικήσατα πρόνοια, οἰκεῖον ήθος ὡς τὰ πολλὰ συγγενὲς ἡμῖν πρὸς τὴν τῶν δρώντων διάγνωσιν ἐδωρήσατο· εἶπερ δέ τις Ἐφρ. σοφός· Στολὴ καὶ βῆμα, καὶ τέλως ἀνδρός, τὰ περὶ αὐτοῦ ἀργεῖλουσιν.

Ἐπειδὴ καθ' ἡλικίαν προβαίνων, τὰς εἰσαγωγικὰς μαθήσεις εὐρυῶς ἄγαν καὶ φιλοπόνως ἔξησκησεν, ἔχρην δὲ λοιπὸν, καὶ γραμματικῆς ὅσου πρὸς τὴν γράφειν ὀρθῶς τὴν ἐπιτελμην πορίσασθαι· καὶ μέντοι, καὶ ταύτην προσείληψε, ταχυγράφος ἀποφανθεὶς χρησιμώτατος ὥκυτητι φύτεως, δι' ἣς μάλιστά τοῖς πολλοῖς τὰ τοιαῦτα κατορθοῦσθαις πεφύκασιν. Οὐεν ἐν δλίγῳ πεζίραν τοῖς πολλοῖς τῆς αὐτοῦ, ἐν Χριστῷ ἀναστροφῆς παρεχόμενος, ἐθαυμάσετο μὲν ὑπὸ πάντων· περὶ δὲ τῷ κοινῷ καθηγητῇ τῷ ἀρδτρῳ τῶν ἐντολῶν ὡτημέραις τὴν τῆς ψυχῆς αἰλαχαγεωργούμενος, ἐκαρποφέρει τὴν ἀρετὴν, πολυειδεῖς τοὺς καρποὺς προβαλλόμενος. Πρὸ πάντων τῶν διητηκτῶν, ἐν ἕπειρ ηὔλιοντο τῷ Θείῳ ναῷ τοῦ Θεοῦ εἰσερχόμενος, καὶ ὑπατος πάντων ἐκπορευόμενος· τὴν τε ἀκοήν προτεχώς ὑποκλίνων ταῖς τῶν Πατέρων λεπαῖς διηγήσεσι, καὶ τούτων τοὺς βίους ἀνελίττων ἐκάστοτε, ἐφωτίζετο λοιπὸν πρὸς τὴν τοῦ κριττονος ἀναγόμενος εἰδῆσιν. Μες γὰρ αἴτιον τῷ φυτῷ ἡ ἀρδεία, καὶ τῷ πυρὶ πρὸς ὑπόστατιν ἡ ἀφθονία τῆς ὄλης, οὗτως ὁποτέρως δὲ λάθοις αἰτία τῶν ἐπομένων, ἡ τῶν κυνηγερνώντων καθέστηκεν ἐπιμέλεια.

Ηδη δὲ πρὸς ἀνδρας ἐξ ἀγενείων τελῶν, καὶ τῆς ἀτελοῦς ἡλικίας τὸ τέλειον προσλαβόμενος, καὶ τὴν φρόνημα τῆς σαρκὸς τὸ ἀντιστρατεύμενον τὸν νόμον τοῦ πνεύματος καταβαλεῖν ἐπειγόμενος, τὸ τῆς σωτηρίας ἴματιον ἐνθεν ἀποκαρθεῖς ἐνδιδύτκεται, ὑπ' αὐτῶν τῶν χειρῶν τοῦ ὄστου Πατρὸς ἡμῶν, καὶ διμολογητοῦ Θεοδύρου τῷ ἀγγελικῷ τῶν μοναχῶν κατακομηθεὶς ἀμφιάσματι.

Ἐδει γὰρ τὸν ἀμφῶ, πολλὰ τελεῖν μέλλοντας διπέρ τῆς ἐμφεροῦς παναχράντου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν δμοιώσεως, ὡς δὲλλον τινὰ κατὰ Παύλου ἀγαγεννηθῆναι τούτῳ τῷ θαυματείμ πύκτῃ Τιμόθεον, ἵν' εὗτω δι' ἀμφοτέρων κατ' ἐκείνους, καὶ ὡδὲ τρέπῃ τὴν καθ' ἡμᾶς Εὐαγγέλιον. (Ιλον γὰρ ἐκατὸν ἐκδεδωκὼς οὔτοις διπλόβιος τῷ ἐκείνου θελήματι, καθάπερ τις ἀθέλητος ἀνθρωπός ἦν τὸ γε εἰς αὐτὸν ἔχον, πόρρω καὶ μικράν τῶν οἰκείων θελημάτων γινόμενος. Οὐ πρὸς αὐτὸν δὲ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐφεξῆς μικροφέ τε καὶ μεγάλους, τὴν αὐτὴν εὐπειθεῖσαν καὶ ὑπακοὴν πράως μετὰ τῆς τοῦ φρονήματος συστολῆς ἐπεδείχνυεν· οἵδιν τις ἄψυχος ἀνθρακός ἐστηλιωμένος τῷ Θείῳ φέρει πρὸς ἀπαντάς· ἀπρακτός δὲ διαμένων πρὸς πᾶν διπερπερέα καὶ ζῆλος, θυμός τε καὶ ἡρεγή, καὶ ἐπέχθεια· ὡς καὶ τοὺς συνασκου-

⁶ Luc. ii, 52. ⁷ Eccl. xix, 27.

μένους καταπλήττειν, οὐδὲ τὸν ἔδρα προσῆλιν, μεγάλην αὐτοῖς τοῦ ἀφανδῆς ἀνθρίπου προτιθῶν τὴν ἀπόδειξιν.

Οὐ γὰρ τῆς εὔτενείας ἔρως οὐδὲνας καρδιῶν σὲλας τὴν ἀλοῦσαν ἐφ' ἔσυτὸν ψυχὴν [leg. τῇ ἀλοῦσῃ ψυχῇ] τῆς ἐφέσεως πῦρ δὲ πυρὶ, καὶ πόθῳ πόθον προστιθεῖς, ἔγκαίσι τὴν ἐραστὴν, καὶ ἀγέτητον πρὸς πᾶν ὅτιον ἀπεργάζεται. Τίς γὰρ ἐκείνου μᾶλλον τὴν ἀρετὴν κατηγράψατο, πλουτοποιὸν ταπείνωσιν ἐν ὑπερέχοντι τῷ φροντιστὶ, καὶ φρόντιμα εὔτελὲς ἐν ὑψηλῇ τῇ ταπεινώσε: κατατάμενος; Τίς τὰς αἰσθήσεις οὕτω καλῶς ἐξεπαίδευτε, τῶν αἰσθήσῶν εἰς τὰ ὑπὲρ αἰσθητὰ ταύτας φιλοσοφεῖν παρασκευασάμενος; Τίς τὴν φρόντισιν μετὰ τῆς ἀνδρείας, ὡς φίλας δυνάμεις ἀρίστως [leg. ὡς οὗτος, seu οὕτω] οἴμαι συζεύξας, διὰ Λύδιον ἄρμα θέειν, ποιητικῶς εἰπεῖν, ἔσυτῷ κατειργάσατο; Ήλις φρόνιμος οἰκονόμος, ή καὶ πατέρος ὀνύλος ἐκατέρας τὸ πρόσφορον ἐν δικαιοσύνῃ, τῇ μὲν τῇ σαρκὶ, τῇ δὲ τῷ πνεύματι διεμέρισεν.

Ἐγκρατείας δὲ τὴν ποιήτητα, καὶ ἀγρυπνίας τὴν νῆψιν, καὶ προσυγῆς τὸ ἀκρότατον, καὶ διαχρύων τὸν φωτισμὸν, τίς ἀν τῶν πολλῶν μίαν, ὡς οὗτος μόνος ἀπάσας διήμειψεν; Ναν τῆς μὲν τὴν σωφροσύνην, τῆς δὲ τὴν θεωρίαν, τῆς δὲ τὴν κατάνυξιν, τῶν δὲ τῆς ἀγνείας τὴν ἀγιασμὸν ἀπορίσατο. "Ἐνθεν κατὰ τὸν Σολομῶντα, τῷ γέλωτι μὲν παραφοράν (7), τὴν δὲ λοιπὴν τοῦ σώματος εὐφροσύνην, πένθος ὠνθμασεν· ἐπ' οὐδενὸς τῶν δοκούντων ἁδέων τοῦ παρόντος αἰώνος ἐπιτερπόμενος. Κλείδας γάρ τις περ τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον διὰ τῆς ἀπειθείας περιστοιχίας καλῶς, οὐκ εἰλασε διὰ τῶν αἰσθήσεων τὰς ἐμπαθεῖς ὀρεξεῖς ἀποσυλήσαι τὸν πλοῦτον τοῦ πνεύματος. "Οθεν ἀπερίτρεπτος ὑπῆρξε λοιπὸν, πρὸς τὸ δυτικὸν ἐφετὸν ἐναποχρεμάμενος· καὶ οὐκ ἔστιν, ίνα συντόμως εἶπω, τῶν ἀπάντων οὐδὲν, ὡς τις ἔφη σοφός, ἐφ' ὅτῳ οὐχὶ τῶν ἀπάντων ἐκράτησεν.

"Ω; τί περ ἔδει τοιοῦτον δυτα, καὶ ἐν τῇ φύσει, τὰ ὑπὲρ ταύτην διαπραξάμενον· καὶ δρτιον τῇ καθ' ἥμᾶς γενεφ χρηματίζοντα ἀνθρωπον, ἐπὶ τὸ τελεώτερον ἀναγθῆναι, καὶ ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῆναι, γέρας τῶν πόνων τὸ τῶν ἀρετῶν ὑψος μέγα δὴ τὴν λερωσύνην ἀποληφθείμενον. Καὶ δὴ προήχθη μὲν κατ' ἀξίαν, καὶ οὐ καθώς τινες ἐπιδραμών, ή ἐμπορευόμενος τῷ δωρήματι· κελεύσει δὲ μόνον τῇ πατρικῇ ἐντολῇ, καὶ παρακλήσει τῆς κοινῆς ἀδελφότητος. "Ιρκεσε γάρ αὐτῷ πρὸς τὴν τοιαύτην εὐπέπειθεν, ή τῶν πολλῶν θεραπεία, καὶ τῶν ὑπὲρ δύναμιν ἐπιβίσεσθαι. Οὐδὲ γάρ δ τῆς ὑπακοῆς ἐραστῆς

palam operibus, magnum eis occulti hominis specimen exhiberet.

Pietatis siquidem amor nullam desiderii satiationem, ut ne captus animus in eum feratur, permettit: quin ignem igni, desideriumque adjungens desiderio, amantem incendit, atque ad rem quamlibet insuperabilem reddit. Quis enim prae illo virtutem amplectatus est, humilitatis divitias in eminenti possidente sensu, sensumque abjectum in sublimi humilitate? Quis sic bene sensus instituit, ex sensilibus, ea quae superant sensum, faciens philosophari? Quis prudentiam cum fortitudine, cœu amicas vires optime adeo conjugans, Lydiο sibi curru, ut verbis poetæ loquar, cursum fecit? B Plane uti prudens dispensator, seu etiam fidelis servus, quod utrique conducibile erat, qua carni, qua spiritui, justa lance divisit.

Continenīαι porro qualitatem, vigiliarum sedulitatem, altissimam precum rationem, lacrymarum illuminationem, quis vel unam e multis, uti unus ipse universas alternavit? Quibus, continentia quidem, mentis sobrietatem comparavit; vigilis, contemplationem; precibus, compunctionem; lacrymis, castitatis sanctificationem. Quamobrem iuxta Salomonem, risui quidem dixit errorem⁸: reliquam vero corporis voluptatem, luctum nominavit; nullo eorum delectatus, quæ aeo hoc dulcia videantur. Cœu enim claustris, Dei metu, per passionum vanitatem, triplicein probe animam cingens, ne sisit ut cupiditates perturbationi conjunctæ, divitias spiritus, sensuum rapina prædarentur. Quamobrem impermotus existilit, a vero deinceps appetibili pendens. Atque ut verbo dicam, nihil prorsus est universorum, ut quis sapiens ait, in quo ille non omnes superarit.

Quamobrem par erat, ut qui talis esset, atque in natura, quæ supra naturam erant peregrisset, qui que aeo nostro perfectius homo audiret, ad perfecliorē gradum proveberetur, laborumque præmium, magni illud virtutum fastigium, sacerdotium recipiens, super candelabrum poneretur. Sane vero proiectus est pro meriti ratione, non ut quidam, a se ipso procurrens, autve mercatus munere: sed Patris sola jussione, ac fratrum communis cœlū obsecratione. Quippe satis ei erat ad talem suasionem, multorum cura, et ut viribus majora adiret. Nec enim obedientiæ amans periulua

⁸ Eccl. II, 2.

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(7). Sic Hieron., ubi Hebræa Λατεῖ LXX παραφοράν· uti hic auctor citat, ac bene respondeat Hebraicæ illi voce, quam Arias insane reddit: pro qua videlicet Pagninus. Sixtina habent περιφοράν, redditique interpres circumlationem: quod non placet, nec potein aliunde quam ex scribentium

errore aliud pro alio irrepisse. Gregor. quoque Thaumaturgus citatus in scholiis, non vocem περιφοράν, sed παραφοράν exponit; quæ motum illum elīxī sonat, ac motum temere; unde translatione ad animum dicitur agitatio illa, quæ est præter rationem, ac insanja.

subveretur unquam, suo ipse judicio ad omnia præsidenti devotus.

Quis vero exhibere possit quantos ab initio sacerdotio agones desudarit? Magnus Paulus olim descripsit, quibus Pontificem magnum, qui cœlos penetravit⁸, sermone depinxit ac designavit; quem is utique, quantum per humanam fragilitatem conceditur, imitatione expressit. Nec id mirum, siquidem factus erat deus adoptione, ac per gratiam, Altissimi filius.

Moralis porro conversationis ac vitiæ studiosæ cumulo, nec operum illi communio cum fratribus deerat: quin manibus laborabat, optimeque ut quis alius doctis litteris, libros conscribebat; nihil puto minori præditus manusq[ue] celeritate, quam Asael ille pedum erat⁹. Cujus rei argumento sunt, cu[m] libri exarati, tum ejus reliqua opera.

Denique cum sic bene Spiritus gratiis dives ageret, venit ad eum Titus gerioanus ejus secundum carnem, homo vagus, caput patriam, ac parentum in ea detentionem circumducens; plenamque lucu, factæ cædis, ab agrestibus porcis, impiis scilicet Ismaelitis, hominum ad Dei imaginem conditorum, tragœdiam multis lacrymis narrans. Quapropter finem tunc deinceps accepit, quod diu antea Sophonia propheta super eam futuri præseciis oculis fuerat celebratum: *Vt enim, inquit, qui habitat funiculum maris, advenæ Cretensium: verbum Domini super vos: et perdam vos de habitatione*¹⁰. — *Ei erit Creta pascua gregum, et ovile pecudum*¹¹. Sane quidem vibratur gladius nimbis temptationum, multisque modis arcus nobis correctionis tenditur, ac quibus conversio a peccato proponatur. Si autem nihil inde meliores effecti pejores evadimus, lumen clementer missa, gravis nobis pro beneficio mortem operantur: siquidem calix Domini vini meri plenus est misto¹². Cæterum vir hic magnus fratrem recipiens, proboque consilio in monachum detinendi suadens, eundem secum cursum

A xinδunov ὑψηρᾶται ποτε· τῷ κρίματι έσυτον εἰς ἄπαν τῷ καθηδηγοῦντι ἀνατιθέμετος.

Kai τις ἀν τούτου τὴν μετὰ τὴν ἱερωσύνην τὰν ἀγώνων παραστήσῃ ἀκριβειαν; Παῦλος δὲ μέγας προλαβὼν ἀνεγράψατο, ἐν αἷς τὸν ἀρχιερέα τὸν μέγαν τὸν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς διαζωγραφῶν τῷ λόγῳ ὑπεσημήνατο· ὃν καθ' ἡσον οἶδεν τε τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀπειμῆσατο. Καὶ οὐ θαυμαστὸν, εἴπερ θέσει θεός, καὶ κατὰ χάριν υἱὸς Ὅψιστου γεγένηται.

B Καὶ γοῦν πρὸς τῇ ἡμιπράκτῳ πολιτεῖᾳ τε καὶ διαγωγῇ, οὐδὲ τῆς ἐκ τῶν Ἐργῶν κοινωνίας τοῖς ἀδελφοῖς ἐπίσης ἀπελιμπάνετο· ἀλλ' ἦν ταῖς χερσὶ κοπιῶν, καὶ δέκτους ἀριστα συρμεογραφῶν (8), εἰ καὶ τις ἀλλοι, οἵμαι, τῇ ὥκυτητι χειρῶν, τὸν Ἀσαήλ ἔκεινον ἐπὶ τῇ τῶν ποδῶν ἐξισηύμενος. Καὶ μερτυροῦσιν αἱ τε βίβλοι, καὶ τὰ ἔκεινου πονήματα.

C 'Αμέλει καλῶς αὐτὸν ταῖς τοῦ Πνεύματος διευθητούμενον χάριτι, κατέλαβε Τίτος δὲ κατὰ σάρκα γνήσιος ἀδελφὸς αὐτοῦ, πλανήτης περιαγόμενος τὴν τῆς πατρίδος ἄλιστιν, καὶ τὴν τῶν γεννητόρων ἔκεισε κατάσχεσιν· καὶ τῆς κατ' εἰκόνα Θεοῦ πολυπαθοῦς τραγῳδίας [leg. τὴν πολυπαθῆ τραγῳδίαν] ὑπὸ τῶν ἀγρίων σῶν γενομένης σφαγῆς τῶν ἀθέων Τσμαηλιτῶν, μετὰ πολλῶν τῶν δακρύων ἐκδιηγούμενος (9). Καὶ πέρας Εὐθεν εἰλήφει λοιπὸν, τὸ ὑπὸ τοῦ προφήτου Σοφονίου πόρρωθεν ἐπ' αὐτῇ προβίλεπτικοῖς τοῖς δύμασι: κλεῖδομενον. Οὐαὶ γάρ, φῆσιν, οἱ κατοικοῦντες τὸ σχοινιόμα τῆς θαλάσσης, πάροικοι Κρητῶν· λόγος Κυρίου ἐσ' ὑμᾶς· καὶ ἀπολῶ δύμᾶς ἐκ κατοικίας. Καὶ ἔσται Κρήτη νομὴ ποιμητῶν, καὶ μάρδρα προβάτων. Στέλεονται μὲν γάρ ἡ μάχαιρα ταῖς νικᾷσι τῶν πειρασμῶν, καὶ τὸ τόξον τῆς παιδείας ἡμῖν πολυτρόπως ἐντείνεται, τὴν ἐκ τῆς ἀμαρτίας ἐπιστροφὴν προβαλλόμενα. "Οταν δὲ μὴ βελτιωθέντες ἐκ τούτων χείρους γινώμεθα, τότε φιλανθρώπως στελλόμενα. θεινὴν τὸν πρὸς εὔεργεστὸν ἡμῖν κατεργάζονται θάνατον. Ἐπείπερ τὸ ποτηρίον Κυρίου, οἴνου ἀκράτου πλῆρες

⁸ Hebr. iv, 14. ⁹ II Reg. ii, 18. ¹⁰ Sophon. ii, 5. ¹¹ Psal. vii, 13. ¹² Psal. LXXIV, 9.

FRANC. COMBEFISH NOTÆ.

(8) Velut longo litterarum ductu pro ratione scribendi illius temporis, qua passim libros uncialibus litteris exarabant, quorum aliqui etiamnum bibliothecas oruant.

(9) Vix aliqui capi potuit tanta insula a Saracenis, in quam ex Hispania coloniam ducerent, quin plurimi necarentur ex indigenis: sicutque ex istis meretur quod Cedrenus narrat de Cyrillo Gortynæ episcopo sub ea invasione affecto martyrio: quanquam Baronius elevat, quod Menologium aliquique scriptores longe ante ea tempora, ac sub ethniciis imperatoribus affectum martyrio Cyrilium Gortynæ episcopum habeant. Nam quid velat alterum Cyrilium in ea metropoli postmodum sedisse, atque in eum peculiarius seu ecclesiastici ordinis principem, Christi hostes Mahometanos sævisse? Num enim unus Romæ sedet Gregorius, idque sanctus? unus Hierosolymis Joannes? unus Antiochiae Anastasius? Sævitiae Mahometanorum Hispanorum in Christianos religionis causa arguento sunt,

D tum martyria sub illis in Hispania celebrata, ac Ecclesiæ tabulis diversis diebus consignata, tum quod legitur in actis S. Niconis, novi Cretensium apostoli, sive pene extinctam fidem Christianam in ea insula, per longum illud tempus, quo eam præfati Saraceni tenuerant. Quanquam enim longum reipsa videatur, himirum 100 circiter 40 annorum, haud tamē adeo longum est, ut id solum satis putandum sit ad tantam Christianorum immunitationem, ac nisi vis adhiberetur ad fidem abnegandam: cum Graecia ab eodem salem annorum numero Turcarum ditionis facta, Christianos perplures hactenus habeat: tametsi nec Turcæ æquis satis conditionibus habeant Christianos, variisque et ipsi artibus Christianum genus aboleant, subditosque populos in suam sectam pertrahant, cuius etiam dilatandæ causa pleraque sua bella pugnant: dum nos interim domesticis nosmet perdiwimus ac fidem catholicam.

τηνάρχει κεράσματος. Πλὴν τὸν ἀδελφὸν δὲ μέγας οὐτοὶ προστηάμενος, καὶ ἀποκαρθῆναι καλῶς βουλευσάμενος, σύνδρομα θέειν αὐτῷ παρεσκεύασεν· ἀλλὰ καὶ τοῖς τρόποις αὐτοῖς ἀναδείξας αὐτάδελφον.

Εἶχε μὲν οὖν δὲ κοινὸς ἡμῶν Πατὴρ καὶ τοῦ Χριστοῦ θεράπων Νικόλαος, καὶ τὸν οἰκεῖον βίον σιωπῶδαν παραλειψειν· εἶχε δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν ὥσπερ τις ἀποκριθωμένον τῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων εἰκονισμα· εἶχον δὲ πάντες ὡς ἄλλους τινὰ μέσου αὐτοῖς ταῖς τῶν ἀρετῶν ἐπιστολαῖς καταστράπτοντα ἤλιον, τὸ θεοδώρητον χρῆμα καὶ ψυχωφελῆ ἔστιάτορα τὸν μέγαν Θεόδωρον· καὶ ἦν ὡς ἀληθῆς τὸ τῆς ἀρετῆς παιδευτήριον, ἀλλος τις παράδεισος πολυειδέσι τοῖς ἀνθεσι πυκαζόμενος. Καὶ γοῦν πρᾶς τούτοις, καὶ Ἰωακὴρ δὲ τοῦ πανσέφου Πατρὸς ἡμῶν ὅμαλμων, διατερον τῆς μεγαλιωνύμου Θεοσαλονίκης χρηματίσας ἀρχεπίσκοπος, ἀλλὰ μὴν καὶ Τιμόθεος, Ἀθανάσιος ἵτε καὶ Ναυκράτιος, καὶ ἄλλοι πολλοί, οὓς διὰ τὸ πλῆθος παρίημι, ἐν τῷ ἐπιγειῷ τούτῳ διέτριβον οὐρανῷ. Οὓς γάρ συνάπτει τρόπος, καὶ τόπος συνιστησιν· καὶ οὓς δὲ τρόπος διέτεται, καὶ τόπος ἀπας ἀφεταται. Δοξάζεται γάρ τόπος ἐν τρόπῳ, καὶ ἀντιδοξάζεται τόπος ἐν τόπῳ στεργόμενος. Οἶδε δὲ πολλάκις καὶ τόπων συνήθων ἀπότευξις, ὡς καὶ προσώπων συντρόφων διάζευξις, πολλὴν τὴν κατ' ἀρετὴν ἔργατωντην ἐργάζεσθαι.

Ἄλλὰ γὰρ οὕτω καλῶς ὡδε τοῦ ἀμπελῶνος Κυρίου Σαβαὼθ εὐχληματοῦντος, καὶ τῷ καρπῷ βρίθουτος, δρητε κοσμικῆς προσπαθείας, τῶν τοῦ νοῦ, φημι, κινημάτων τὸ ἐμπαθὲς, καὶ μετέωρου ὑπὸ τὴν αὐτοῦ σκιὰν κατακρύπτοντος, καὶ ὡς τισι παριζυάσι, τὸ διάφορον καὶ ποικίλον τῶν ἀρετῶν πρᾶς τὰ τοῦ κησμού τέρματα διαπέμποντος· καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας εὐπρεπῶς ἥδη μεγεθυνομένης ἐν παντὶ βαθὺῳ καὶ τάγματι, καὶ ἐν αιθρίᾳ τῶν ὄρθοτόμων διογμάτων πυκαζόμενης τῆς πίστεως, ἀθρόον ὥσπερ τι νέφος ἐκ τῶν ἑψών μερῶν ἀπροσπτως, καὶ παρ' ἀλπίδας ἀναφανέν, πάντα σκοτυδεινίας ἐπλήρωσεν. Λέων [γάρ] τις, ἐκ τῆς τῶν Ἀρμενίων βιάστης ἀναφαγεῖ· ἀνήρ τῷ δυτὶ ἀλιτήμων καὶ πονηρότατος· μύθῳ, οὐκ ἀληθείᾳ, τὸ τῆς εὐσεβείας κατέχων μυστήριον πρωτηπαγῆς Σατὰν δῆλος τοῖς πολλοῖς, καὶ ὧν, καὶ υἱομαζόμενος· δοτει Μιχαὴλ εὔσεβῶς τὰ τῆς βασιλείας σκῆπτρα διέποντος, καὶ τῶν Οἴνων (10) ἥδη κατὰ τὸν Αἰδα ληῆσομένων τὰς χώρας· χειροτονεῖ στρατηγὸν τούτον πρῶτον τὸν ἀλιτήριον, καὶ πρᾶς τὸ εἰρημένον ἔθνος σὺν πολλοῖς ἄλλοις εἰς συμμαχίαν τοῦ κράτους ἐκπέμπεται. Ὁστις Οηρώνυμον ἐπίστης τῇ κλήσει καὶ τὴν προαιρεσίν ἐπαγδμενος, κρυψιογνωμῶν τε τὸ τῆς καρδίας ἐνδόμυχον, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωγύμου, Λέοντος; καὶ αὐτοῦ, καὶ Λεοντίδου τοῦ τούτου υἱοῦ τὴν αἵρεσιν

¹⁰ Psal. LXXIX.

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(10) Cedren., Zonar. et alii, cum Bulgaris aiunt gessisse bellum, quos forte auctor Unos, seu Hunos aut Hungaros intelligit. Sunt perinde positi ad Danubium. Unos quidam Turcos intelligunt, gentem Scythicam. Quid illud Liba, haud satis intelligo:

A inire fecit; ac ipsis quoque moribus fratrem suum ostendit.

Habebat sane communis Pater noster ac Dei famulus Nicolaus, ipsam vitam suam, lacentem quamdam exhortationem: habebat et fratrem, cui accurateam quamdam virtutum ejus imaginem: quin omnes tandem, cui aliud quempiam medium sollem, virtutum radiis collucentem, a Deo datum illud munus, animis utilem ac praeclarum convivam, magnum Theodorum habebant: eratque revera virtutis schola, novus quidam paradisus multiplici florum genere vernans. Etenim ad istos accedebant, Josephi quoque sapientissimi Patris nostri frater, ac postmodum celebris Thessalonicensium civitatis factius archiepiscopus: quid et Timotheus, Athanasius quoque, et Naucratius, ac alii plures, quos brevitalis causa omitto, in terrestri illo cœlo agebant. Quos enim mores conjungunt, locus quoque in unum cogit: quos autem mores dividunt omnis quoque locus separat. Locus enim in moribus laudatur; vicissimque mores in loco amati, laudem habent. Solei enim non raro, cum frustrari loco consueto, tum sejungi a coaluminis, multam gerenda virtute, laxitatem praestare.

C Enimvero cum sic pulchre hic vinea Domini Sabaoth palmitibus luxuriaret, ac fructu onusta esset¹⁴, montesque mundanæ affectionis, meritis, inquam, motuum viliositatem ac sublimitatem, sub umbra sua legeret, ac velut quibusdam stoloniis, diversa ac varia virtutum ornamenta in mundi lînes mitteret: j mōne Christi Ecclesia, in omni decore gradu ordineque adaucta, ac fide in rectiusculū dogmatum sereno luta esset, repente ceu nubes quædam ab Orientis partibus, improvise ac inexpectato oborta, tetra nocte omnia replevit. Nimirum Leo quidam Armeniorum oriundus stirpe, vir revera nocens pessimusque, fabula, non veritate pietatis sacramentum tenens, quem multis recens instructum Satanam perspicue nossent, essetque, ac nominaretur: Michaelē imperii Romani sceptra pie tum moderante, ac cum iam Huni ad Liba regiones vastarent; hunc ille miserum, primum creat exercitus ducem, multisque stipatum, adversus præsatani gentem suppicias imperio militit. Is porro perinde ac nomen, sic et voluntatem ferinam inferens, intusque animo latens consilium premens, ac patris Constantini Copronymi, qui et ipse Leo fuit, ejusque filii Leunculii heresim tenens, miser homo, adversus beneūcum Deum universorum Regem, ejusque regnum insurgit.

nisi est lacus circa Nicomediam quem ait Ortelius ponere Cedrenum. Ponunt auctores captam ab eis Mesembriam, quæ est Mysiae urbs ad Pontum Euxinum.

κατέχων, & οὐλαῖς, κατὰ τοῦ εὐεονέτου Θρόνου τοῦ παντάνυκτος, καὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας κατεξανταται.

Sane vero cum merentes sub ipso turmas, donorum multa largitione, stultus homo, decepisset, veniens ad partes Thraciae extra urbem, impiescelestus adversus pios Christianos imperator renuntiatur; regiamque, Iconoclasta palam audiens, ingreditur. Cum autem modicum aliquantum siliisset, ilque subdole, quo tuto sibi imperium muniret, inox contra cœlum aperuit os suum, blasphemiam eructans adversus Christum universorum Deum; negans sacras imaginum figuras esse ergundas, ut quæ idolorum simulacra essent.

A Καὶ δὴ τὰς ὅπ' αὐτὸν τελούσας στρατιωτικὰς φάλαγγας δώροις πολλοῖς (11) φαινακίσας ὁ μάταιος, καὶ πρὸς τὰ Θρακῶν μέρη γεγονὼς τοῦ διστεως θύραθεν, ἀναγορεύεται κατὰ Χριστιανῶν εὐσεβῶν ἀσεβῶς ἀναξ ὁ μιαρὸς· καὶ εἰσεισιν εἰς τὰ βασίλεια διαδρῆδην Εἰκονοκλάστης βασιλεὺς φημιζόμενος. Βραχὺ δὲ τι κατασιγήσας, καὶ τοῦτο ὑπούλως, ὡς ἐπ' ἀσφαλείᾳ πρὸς ἔσωτὸν τὰ τῶν ἀνακτόρων διάθηται· ὅσον οὖπω, καὶ πρὸς οὐρανὸν τὸ στόμα ἀνέψει, βλασφημίαν κατὰ Χριστοῦ τοῦ τῶν δλων Θεοῦ ἐρευγόμενος, μή δειν λέγων τὰς ιερωτύπους ἀναστηλούσθαι μορφὰς, ὡς τῶν τοιούτων εἰκόνων εἰδωλικῶν ἴνδαλμάτων ὑπαρχουσῶν.

B Ο τῆς παραπληξίας! Οὐ γάρ ευηγέρει τὸ τῆς αλσύνης θγαλμα, ὡς ὃν τὰ πρωτότυπα προδήλως τὴν ἀντικειμένην υπόληψιν ἔχουσι, τούτων δῆλον καὶ τὰ παράγωγα. Τὰ γάρ ἐναντίως ἀλλήλων, ἐναντίαν πάντως καὶ τὴν κοινωνίαν εἰσφέρει πρὸς ἀλληλα. Ἡ γάρ ἐτερότης θατέρου πρὸς θάτερον, εἰδώλου τε, φημὶ, καὶ εἰκόνος, ὥσπερ ἡ τοῦ Χριστοῦ καὶ Βειτίαρ, δι' ἐχατέρων γνωρίζεται· εἰδώλον μὲν γάρ ὡς δολοῦν [τὸ] καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ ἀρχετύπου ἐμφέρειν· εἰκὼν δὲ, ὡς ἐοικυλα ταύτῃ μᾶλλον ἐκείνου χυρίως προσονομάζεται. Οὐδὲν δὲ τούτων συνιδεῖν ἡ δουλήθη δ τάλας οὗτος καὶ θηριώνυμος· ἀλλὰ κορυθαντιῶν, ἵν' οὗτως εἶπω, καὶ κατὰ Χριστοῦ καὶ τῆς τούτου παναχράντου μορφῆς βακχευόμενος, εύρων τινας ἄνδρας τῷ δυτὶ διεφθαρμένους τὸν ώμον, καὶ κατὰ πάντα συνίστορας τῶν αὐτοῦ πινηρῶν βουλευμάτων ὑπάρχοντας, δι' αὐτῶν κατακερπομένην δῆθεν. Φρεθο ἡμῶν τὸ τῆς εὐτεβείας μυστήριον. Ἀλλ' οὐκ ἰσχυσον, εἰ καὶ τὰ μάλιστα προσβαλῶν ὡς βέλος· στερρότερως προσκρούων τοῖς τῆς Ἐκκλησίας προμάχοις, ἐναποκρούετο.

C Ἐπειδὴ γάρ τῶν ἀνακτορικῶν ἐν τινι τῶν θείων, τῶν ιερέων καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς Πατέρων συναγεγέρκεν δημιλον, τῶν στρατευμάτων αὐτῷ κυκλόθεν παρισταμένων· αὐτῆς ἐν μέσῳ προύκάθητο, σεβαρῷ καὶ βρέμοντι τῷ φρονήσατι, καταδημηγορῶν τῶν ἀμφὶ τὸν μέγαν ιεράρχην, ὡς ἐσφαλμένως προσηκαμένων, τῶν σεπτῶν ἴνδαλμάτων τὴν ἀναστήλωσιν. Εἰτ' ἐνορῶν εἰσαῦθις τούτους τῇ τοῦ Πνεύματος μαχαίρᾳ ποικίλως τὴν λέσχην κατ' ἀμφῷ τῶν φληνάφων αὐτοῦ διακόπτοντας, οὐμενοῦν πρὸς τοῖς

Oamentiam! Non enim intellexit, turpitudinis statua, quorum exemplaria contrariam liquido rationem habent, palam quoque habere ab iis deducetas similitudines. Quæ enim inter se contrarie habent, omnino etiam contrariam mutuo inferunt communionem. Alterius enim ad alterum, idolum inquam, ac imaginis, contraria ratio, ut Christi et Beliar, ex utrisque liquet. Idolum enim tanquam quod aliquid, ipsamque adeo mentiatur exemplaris similitudinem; imago autem tanquam similis, sic præ illo proprio nominatur. Verum nihil eiusmodi intelligere soluit miser homo, atque a bestia nomen habens: quinimo more Corybantum, ut ita dicam, insaniens, atque adversus Christum, ejusque infernalissimam figuram furore bacchans, cum viros quosdam animo reipsa corruptos, ejusque per omnia pravis consiliis astipulantes invenerisset, fure putavit, ut per eos Christianæ pietatis sacramentum fabulam saceret. Haud tamen valuit præstare, ac quanquam instar sagittæ valide admodum percussions, validius in Ecclesiæ pingiles impinguens, relatus est.

Cum enim in sacra quadam palatii æde, sacerdotum ac Patrum nostrorum, circumspissaque ipsum stupante milite, turbam congregasset, medius ipse præsidens, arrogant ac fremente sensu, adversus magnum pontificem sociosque, quod per errorem in venerabilium imaginum restitutionem consenserint, velut pro concione orabat. Tumque deinde videns, ut ii Spiritos gladio nugarum ejus garrulitatem varie medium secarent, quanquam nullius perinde alique herois ac magni Patris nostri

D Historiam, ἀπὸ τοῦ τέλους, τοῦ ἀπὸ γενικῶν Νικηφόρου, a præfati Nicophori, qui ex generali logotheta factus est imperator, obiit. Anastasius lausen in sua ad Paulum Diaconum præfatione, usque ad Leonem, qui post Michaelem imperavit, sui illius operis stylum produxisse, ait. Atque ut bona illa de Leonis initiis scripserit, deceptus fuit, bonum principem ac piūm arbitratus, cum ille ut sibi imperium stabiliret, hactenus pietatis larvam prætenderet, quod passim scriptores alii significant, ipseque adeo auctor vita Nicolai. Vide Barou. ann. 812 et sequent.

FRANC. COMBEFISH NOTÆ.

(11) Consentit Cedrenus, sic mala arte invasisse Imperium, ac Michaeli abrogasse provocatis in eum populi ac militum odiis, eorumque sibi conciliatis studiis: suntque hæc longe vero similiora, quam quæ narrantur a Theophane de imperii illa adepitione, cedente sponte Michaeli, ac ultro Leonem ad imperium adeundum provocante. Non levius suspicio est fuisse illa adjecta Theophanis operi, a quodam Leonis studioso, cum Cedrenus dicit initio suæ Historiæ, Theophanem ad obitum usque Nicophori duntaxat suam Historiam deduxisse, quem deinde Joannes protorestarius excoperit, suam exorsus

ἄλλοις ὅσου τοῦ θρωας, καὶ μεγάλου Πατρὸς Θεοδό-
ρου καταπλήξας τὸν εὐτολμὸν, μανεῖς ἐγένεν κατὰ
φρένα ὁ ἀλετήριος, ἀρδην πάντας μετὰ πολλοῦ τοῦ
θυμοῦ τῶν βασιλείων ἀπεώσας, ἦ τάχας τὴν ὑπερ-
βούσιν ἔκάστω περιγραφήν καθυπέγραψεν (12).

Ἐγένεν ἐξῆριστος μὲν ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ τῆς νίκης
ἐπώνυμος· ἐξῆριστοι δὲ καὶ πάντες οἱ Χριστοῦ τὴν
εἰκόνα σχετικῶς σεβαζόμενοι. Ἐξῆριστοι δὲ πρὸ^B
πάντων, ἵνα τὰ πολλὰ παραθετῶ, καὶ τὸ κοινὸν
τοῦτο, καὶ πυρσολαμπὲς, τὸ θεοδώρητόν φημι τῆς
Ἐκκλησίας ἐντρύφημα, σὺν τῷ μαθητῇ, καὶ γενναῖρ
προμάχῳ, καὶ διμολογητῇ Πατρὶ Νικολάῳ γεγένην-
ται. Μόλις γάρ πρὸς ἐσαυτὸν δι' ἀτθενεῖας ὡδε κά-
κησε τὸν λόγον οὗτος πλαζόμενον, χείρα προτείνας
συμπαθῶς, ἀνεκτήσατο· εἰ καὶ μὴ περιεκτικῶς ἴδε-
κήν τινα τὴν ὑπόθεσιν· κοινοὺς δὲ κατ' ἀμφῷ τῷ
διδοσκάλῳ τοὺς ἀγῶνας, τούτου τῇ ιστορίᾳ παρ-
ιστησιν. Ἀλλὰ μηδεὶς ἡμᾶς ἐν τούτῳ νεμεσάτω. Οὐ
γάρ τεχνικαῖς πιθανότησι, τῇ ἀληθείᾳ δὲ καὶ μόνον
τὰ περὶ τούτου σεμνῦναι προεθυμήθημεν. Μεῖζω
δὲ λοιπὸν ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτῆσσομεν αὐτῷ τὸ ἐγκώ-
μιον, εἴπερ μὴ παρέργως τὴν δοκιμὴν τῶν Ἑργῶν
κατευτελέζων ὁ λόγος, ἐξ ίδιωτελας ἀδόκιμον ἀποδεί-
ξεις. Πρὸς γάρ τῇ ἔνειτελῃ, καὶ τὸν παρὰ τῶν ἀσε-
δῶν κατὰ χώραν τοῦ γεννάδος ἀκήρυχτον πόλεμον,
καὶ συμπαρέμενε τῷ Πατρὶ Θεοδώρῳ, ταῖς σωμα-
τικαῖς ἐνδείσαις ἐγκαρτερῶν ὅτι μάλιστα, καὶ κατὰ
πάντα σύμβουλος ἀγαθὸς, καὶ δεξιὸς παραστάτης
αὐτῷ γνωριζόμενος. Ἀλλὰ περὶ τούτων, τῷ πανευ-
φήμῳ Πατρὶ Θεοδώρῳ καταλειπτέον, ποικίλως αὐτῷ
δι' ἐπιστολῶν (13) τῆς ἀνδραγαθίας τὸν στέφανον
πλέξαντι. Ἡμεῖς δὲ τὰ γῦν τῶν προκειμένων τέως
ἔχώμεθα.

Ἐπειδὴ γάρ ἀκρατῶς, καὶ κατὰ τῶν ἀκρίτων
τούτων καὶ μακαρίων ὁ κατακεκριμένος ἀνας τὴν
ψῆφον ἐξήνεγκε, καὶ ὑπερβριοι εἰς τι φρούριον

A Theodori audaciam stuparet, ea re miser in furorem
actus, omnes ad unum, multa ira exasperans, re-
gia expellit, ac quam primum singulis locum exsiliit
sancit.

Quamobrem deportatur pontifex cui a victoria
nomen: sed et omnes relegantur, quotquot Christi
imaginem quadam ad exemplar habitudine ve-
nerarentur. Ante omnes autem relegantur, ut
pleraque omnium, commune illud lucentissimum
que nomen; Dei, inquam, munere datum, oblecta-
mentum; una cum discipulo strenuoque fidei pro-
pugnatore ac confessore Patre Nicolao. Vix enim
ille, hic illic errantem sermonem ab insbecillitate,
commiseratione manum praetendens, sibi adjonxit:
quanquam is, haud peculiare aliquod arguitentium
complectens; comunes potius ambobus magistris
agones hujus historia texenda exsequitur. Ne quis
vero ea nos parte vituperet. Non enim ex arte compo-
sitīs suasionibus, quin potius veritate, eaque
una, ejus res exornare providimus. Majus autem
deinceps ex paterno ei accedit eucomium, modo
ne solum defunctoria oratio, probatam operum lau-
dem ex inscitia deprimens, reprobam faciat. Præ-
ter enim exsiliī pœnam, quodque ab impiis implaca-
bile bellum strenuus pugil indidem pertulit, etiam
Patri famulans continue adhæsit; necessariorum
corporis indigentiam, maxima constantia ferens,
seque ei per omnia bonum consiliarium, officio-
sumque parastataū ac adjutorem exhibens. Verum
celeberrimi Patris Theodori partium sit ista edis-
serere, qui ei fortitudinis coronam varie per epi-
stolas plexuerit. Nos autem interim prosequamur
quæ sunt nostri propositi.

Quia igitur impotenti ira, ac contra indevitatos
beatosque viros, prædamnatus imperator senten-
tiam tulerat, extorresque in castro quodam Apol-

FRANC. COMBEFISH NOTÆ.

(12) Multa interim gesta post eam collationem,
ante confessorum ejectionem, narrat Baronius ex
Theodori Studitæ epistolis, ejusque gestis a Mi-
chaele Studita conscriptis, quibus ista illustrantur,
ut et illa vicissim istis. Una certe vel maxime vita
hæc desuisse videtur Baronio, apud quem sæpe
Theodorus concaptivum suum ac coexsulem, com-
militonemque Nicolaum, vélut tamen obiter nomi-
nat atque celebrat; nec satis omnino ejus res
declarat.

(13) Commenini sæpe Theodorus sui Nicolai in
suis epistolis apud Baronium. Epistola ad Eudocinam
virginem, cujus sollicitudine vir sanctus cum
Nicolao in carcere alebatur: *In carcere illuc deti-
nebamur ego fraterque Nicolaus, cum ante custodie-
forum positi custodes, neminem ex impiorum in-
terdicto, propius contingere sinebant. Tum tu, Dei
fiducia freta miliebas; quodammodo lactubas, alebas,
potum dabas, etc.* Anno 816, n. 14. Epist. ad Jose-
phum fratrem archiepiscopum Thessal.: *Qui me-
cum est (Nicolaus videlicet), ut famulus supplex
veneratur;* n. 45. Epist. ad dispersas ubique fra-
ternitates: *Salutat vos qui mecum est frater Nico-
laus.* Anno. 818, n. 12 ad fratres Studianos: *Vos
vero rependite mihi cum Nicolaus, qui mecum est,*
fratre nostro, qui vos saluat, sacras preces vestras

D quo salvi simus. N. 21. Ad Nancratium, *Te cum
omnibus qui tecum est (Nicolaus) salutat.* Anno
820, n. 3. Iterumque ad easdem n. 20: *Salutat vos
Nicolaus concaptivus meus, et laboris socius, et
commilito meus, vester autem frater verissimus.*
Scribit hæc Theodorus post multam ejus confes-
sionis probationem agonesque plures cum ipso de-
sudatos. De illa porro necessariorum inligerentia,
legendus Michael Studita relatus anno illo 816,
n. 12, ubi mirabile illud ex fama narrat, ut cum
vix frustulum panis Theodorus ac Nicolaus alter-
nis acciperent, totam ille annonam vel cesserit,
vel voluerit cedere Nicolao, solam sibi Eucharistiam
reservans, cujus particulas ad communionem re-
positas semper haberet, quo saltem discipulus
utcumque vitam sustinare posset, ac superstes
Theodoro, ejus ad fratres mortis nuntius foret.
Sed huic tantæ penitiae succurrerit Deus per virginem
illam Eudocinam. Pulchre etiam auctor in se-
quentibus secundæ illius custodiæ in castro Bo-
nita explicat sævitiam: et si non meminist ejus,
quod Michael sic velyt ex fama narrat de Eucha-
ristia, quam solam Theodorus proposuerit anno-
nani suani sumere, quod nec firmum satis ar-
bitror.

Ioniadis lacul vicino cognomento Metopa, annuntiū integrum carcere detenti egerant, eorum ubique per vagante fama, discipulisque ac multis alijs clanculum ad eos ingredientibus, cum omnes sere resumplis animis ad integrandum orthodoxum Iudei certamen animarentur : re, nescio qua ratione, comperta, mittit statim novus Amalecites indignus que purpura imperator, eosque ad castrum aliud in orientali themate nomine Bonita transfert, iubens ut ne quem omnino viderent, illumve sermonem de fide miscerent.

Ut ne autem extra propositum fieri videamus plus jusio sermonem protrahentes, age, fluius plurimos a puppi pulsantes, immanis procellae violentiam edicamus. Cum enim magnus Theodorus nedum vicinos, verum etiam multo locorum intervallo dissitos, qui post impiam haeretam abducere consenserent, ad pietatis iter per epistolas possummo traheret : nra quadaam ex illis, incerto easu ac improvise in fieri ac leonino pectore hominis manus incidente, quam is, ad Christi confessores, sanctorum imaginum adorationem a principio describens, ejusque dominatio plenam contentionis ac novitatis insaniam traducens scripsisset ; furore accensus, ac pro nominis ratione leonis instar, scelerus rugiens, quam celerrime satellitem verbera illaturum mittit. Veniens ille tremens ac minabundus, sanctos e custodia educit, ac inique, iriquo ac scelerato imperatore iniquior, insano furore actus, taureis centum in oculis Theodori magnum Nicolaum cedit. Illumque rugitus totidem verberat, tuncque pene voce defectos pari certamine beatos viros, in custodia ponit, ac ostium obstruens, jubensque fame enecari, reginquit.

Quis vero tantos illos agones, illatam ea res sanctis vim enarrans, satis assequi queat ? Quis insidias, quas sunt passi a custodibus, feralemque furorem, ac penuriae necessitatem delincaerit ? Nec enim impensis hominibus veneranda erat ad miserationem senectus ; uti neque juvenutis sobrietas animi reputabatur : quin potius odio in eos diu noctuque instar canum miseri latrantes, neces-

A πρὸς τὴν Ἀπολλωνιάδα λίμνην (14) τὸ ἐπονυμαζόμενον Μέτωπα, δὲ λον ἐνιαυτὸν ἀμφῷ καθειργθέντας ἑτύγχανον, τῆς φήμης πανταχόσ τούτων διαθεούσης, καὶ τῶν μαθητῶν ὡς αὐτὸς [leg. αὐτοὺς] ἄλλων τε πολλῶν χρυφοτοιούντων τὴν εἰσόδον, καὶ πάντων σχεδὸν μεταπλαττομένων πρὸς τὴν δρόσδοξον τῆς πίστεις ἀμιλλαν· οὐκ οἶδ' ὅπως διαγνοῖς δένος Ἀμαληκίτης, καὶ τῆς ἀλουργίδος ἀνάξιος θαυλεὺς, στέλλει παραυτὰ καὶ μετατίθησι τούτους ἐν τῷ τοῦ ἀνατολικῶν θέματι πρὸς ἔτερον φρούριον καλούμενον Βόνιτα (15), παρεγγυήσας μηδένα μηδαμῶς καθορᾶν αὐτοὺς, μήτε μὴν εἰσηγεῖσθαι τὰ περιπτετεῖς.

Ἔνα δὲ μὴ δδέομεν ἕδω τοῦ δέοντος φέρεται τὸν λόγον μηχύνοντες, δεῦρο τὰ πολλὰ τῶν κυμάτων πρύμνα κρουσάμενοι, τῆς πονηρᾶς καταιγίδος τὴν βίᾳν ἔξειπται. Ως γὰρ οὐ τοὺς Ἐναγχος, ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς πόρχω που ὅπλω τῇ; δυσσεβοῦς, ἀπαχθέντας; αἱρέσεως, πρὸς τὴν τῆς εὔσεβειας τρίθον βαίνειν ταῖς ἐπιστολαῖς μεθεῖλαν δέ μέγας Θεόδωρος, μιᾶς τούτων (16) ἀπροδιπτως οὐκ οὖδ' ὅπως εἰς χεῖρας παρεμπεισθῆται τοῦ θυμολέοντος, ίδικῶς πρὸς τοὺς Χριστούς διολογητὰς τὴν τῶν ἀγίων εἰκάνων δινωθεν διαζωγραφούσης προσκύνησιν, καὶ τὴν δύσεριν αὐτοῦ καὶ κατιόπιθεν τοῦ δόγματος στηλογραφεύσης παράνοιαν ἔξαφθεῖς τῷ θυμῷ, καὶ φρωνύμως βρύξας ὡς λέων ὁ ἀλεπτριός, ἐκπέμπει σὺν τάχει πολλῷ τὸν τὰ τῆς κακώσεως ἐνεργήσοντα. Ως ἐπιστάς βρενθυνόμεγος, ἔξαγει τοὺς δοίους ἔξ οὐπερ καθειργνυντο· καὶ παρανόμως, τοῦ παρανόμου βασιλέως ὑπάρχων παρανομώτερος, αφαδάζοντι θυμῷ, ἐν ἐκατὸν βιουνέροις ἐμπροσθεν τοῦ Πατρὸς Θεοδίωρου τὸν μέγαν καταξάνας Νικόλαον, ἐκείνον τε αὐθὶς τοῖς αὐτοῖς αἰχισάμενος, τιθησιν ἐν εἰρκτῇ σχεδὸν ἀφώνους τοὺς συμμαχίους ὑπάρχοντας, καὶ τὴν θύραν ἀναφράξας, κατέλιπε· τὸν διὰ τοῦ λιμνού τούτους διοίσαι θάνατον παρακελευσάμενος.

Καὶ τίς διὰ συνεπαρθῆ τῶν ἀγώνων τῷ οὗτοι. τὴν βίᾳν ἐνθεν τῶν ἀγίων ἐκδιηγούμενος; Τίς τὰς ἐκ τῶν πονηρῶν φυλάκων ἐνέδρας, καὶ τὴν θηριώδη μανίαν, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐνδείας ἀνάγκην καθυπογράψειν; Ως γὰρ τίμιον τοῖς ἀσεβέσι τὸ γῆρας πρές θεον· ὡς οὐδὲ τὸ τῆς νεθῆτος σῶφρον ὑπελαμβάνετο· μίσει δὲ τῷ πρὸς αὐτοὺς ὕσπερ κύνες νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡμέραν καθυλακτοῦντες τὸ τάλανες, καὶ

FRANC. COMBEFISHII NOTÆ.

(14) In Vita Theodori ex Michaelie apud Baron. ann. 814, n. 42: *Quem mox vicinus Apolloniæ lacus in castro quod e paludis regione, Mesopa nuncupatur, custodiæ traditum exceptit. Ubi difficilior videtur illa nominis Mesopa deductio, a paludis regione, cum paludis nomen sit Apollonia, seu Apollonia, inter quod et Mesopa nomen nihil videatur referre. Puteum ergo interpretatis esse, qui sua reddiderit, non Michaelis. Ortelius: Apollonius lacus in Asia, prope Pergamum, Suidas: Ἀπολλωνίτης est Straboni. Codex Reg. Metopa habet, non Mesopa. Fuit forte sic dictum castrum, quod quasi frons ad eam paludem videretur. In Vita S. Eu-
thymii 23 Januar. est Metopa vicus circa forte Ara-
biā alicubi, inquit Ortelius. Sit penes eum siles.*

Nobis quoque in Aquitania fuit munitissima arx Fronsiacum, quasi frons Saracenorum, ad eorum cohendas incursiones exstructa olim, meliorique rerum statu sub Ludov. XIII solo æquata.

(15) Consentit Michael in loci nomine: nobis ille obscurior est. Colligitur ex utroque scriptore fuisse remotiorem ab urbe Constantinopol. ad orientem: inque eo dira custodia per triennium maceratos viros sanctos.

(16) Alia sanctorum confessorum flagella his priora ponit Michael in Vita Theodori, qui nec ista omisit plane sævissima. Recitat Baron. ad ann. 819. Videlur hic auctor nonnihil diverse a Michaelie narrare, cum quo conferendus, ad illustrationem historice.

τῆς ἀναγκαῖας αὐτῆς ἀπεστέρουν τροφῆς βδελυττό· μενος, διὰ δύο ή καὶ τεττάρων ἡμερῶν οὐθ' ὅτε καὶ διέλησ τῆς ἔβδομάδος, μόλις δρτου βραχὺ τι λείψανον ἐπιβήπτοντες, καὶ αὐτὸς τὸ διδωρ τούτους ἀφυστεροῦντες οἱ δεῖλαιοι. Καὶ οὐχ ἔστιν ὡς ἀληθῶς λόγῳ καθιποδαλεῖν τὸ τῆς βίας ἀπόρρητον. Ἐρ' οὖν ἡλάττωνται μὲν ἥκιστα τῶν δογμάτων (17) διὰ ταῦτα τὴν Ενετασιν, ή τοῖς ἀγῶσι δὲ μειοῦν τὴν περίησιν ὑφέντες ἐφάνησαν; Οὐμενοῦν. Σκόπει δὲ τὴν ἀνδρίαν ἐντεῦθεν, καὶ τὸν φθόγγον τοῦ κηρύγματος μεῖζον.

Οὗπω γάρ τὴν ὑγιαῖς τῶν τραυμάτων οὐλὴν καλῶς εὑραμένων τούτων τῶν σωμάτων, ἔτερος πονηρὸς τοῦ δυσσεβοῦς βιστέλεως δυσσεβέστερος ἀγγελος φονῶν, καὶ σεσοῦνταις ἐφίσταται, βιβλίον μετ' αὐτοῦ συνεπιφερόμενος· καὶ τῆς εἰρκτῆς καθελῶν τὸ περίφραγμα, μέτὰ βοῆς ἀτάκτου τοὺς θεοφόρους ἐξίστησι· καὶ τὴν περὶ αὐτῶν δῆθεν κατὰ τοῦ ἀνακτος χρατηθείσαν [leg. γραφείσαν] ἀπιστολὴν ταῖν χεροῖν χρατῶν, ὑπεδείχνυεν· πηνίκα δὲ ταύτην, καὶ δπως, Ιερά. πρὸς τίνας] καὶ ὑπ' αὐτῶν σταλῆναι τούτους ἐξειπεῖν ἐθιάζετο.

Ἄθρει τοιγαροῦν τῶν γεννάδων πάλην ἐτέραν καὶ κάματον. 'Μές γάρ καὶ σχεδιασθῆναι, καὶ πρὸς αὐτῶν ἀποσταλῆναι ταύτην, καὶ δτου χάριν διωμοληγηντο· ἀλλοιωθεὶς δὲ παμμίαρος, κελεύει παρευθεὶς τὸν καρτερὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀδάμαντα, τὸν μέγαν ἐν πρώτοις ἀφιματῶσαι Νικόδιαν. Ἀνδρὶς δὲ τούτου [Ισ. τοῦτον] κατ' ἀμφω τῷ χείρᾳ ἀπεωρήσαντες, ἀνηλεῶς τοῖς βουνεύροις κατήκινον ἔτεροι. Ἐρῆται δὲ πρὸς γῆν τὸ αἷμα τοῦ μάρτυρος, καὶ ἐφ' Ιχανᾶς τὰς ὠρας τυπτόμενον ἀναυδον καταθρῆσαι· δι μιαρὸς, ἐκθηριωθεὶς τὴν ψυχὴν δι ταλαιπωρας, προστάσσει γυμνὸν οὔτω καὶ πεφυρμένον τῷ αἵματι, αἴθριον πρὸς τῷ χρύει παρασθέντα· τεθνήσεθαι. Ἡν γάρ χειμέριος δι καιρὸς κατὰ τρίτην τοῦ ἐνεστῶτος μηνὸς, δτος τοῖς ἀγίοις τοῦτο συνέβαινε.

Καὶ εὐθέως σφαδάζων τῷ θυμῷ, πρὸς τὸν τῆς εὐαεβείας στύλον Θεόδωρον μέτεισι· κάκιζενον διαρκῶς καταβάναι; ταῖς μάστιξι, ἀνθυποτρέψας εἰς εὐθίς πρὸς τὸν μέγαν Νικόδιαν. ἐπειδὴ δὲ ἐπίσης νιφάδεσσι χειμερίοις ταῖς τῶν λόγων ἀκτίσι βάλλων, τῆς πατρικῆς στοργῆς ἀποστραχίσαις πειρώμενος. Ο δὲ ἐφεπε κλονέων τὸν ἀλιτήριον ἀπωθούμενος.

'Αλλ' δὲ μὲν ὡς ἀπίς τοῦ θυμοῦ τὸν ἐὸν τεθηγμένον φέρων τοῖς χελισσι, κελεύει τούτου καὶ τὰ τε τῶν βραχιόνων, καὶ τῶν ὠλενῶν ταῖς λεγομέναις ἔχαις (18) αὐθίς μαστίζεσθαι. 'Αλλὰ μὴν καὶ κά-

A saria quoque esca, exsecrandi homines, privabant, alieinis, quaternisve diebus, quandoque per hebdomadam totam, vix modici panis frustum aliquod projicentes; quin et ipsam aquam scelesti homines eis denegabant. Ac sane major est, quam ut sermone exprimi possit, immensa illa illata vis. Num ergo ob eam vexationem haud quidem pugnacem dogmatum constantiam antiserunt; visi tamen sunt certaminibus Impares, minuere aliquid dicendi libertatis? Haudquaquam. Vide enim ampliorem hinc fortitudinem, ac sonum prædicationis maiorem.

Cum enim needum eorum corpora bene sanas a prioribus plagiis cicatrices haberent, enī tibi malus aliis impii imperatoris Ippius magis nuntius, cædes spirans, ac furoris oestro quadam agitatus advenit, una secum librum inferens, apertoque carceris ostio divinos viros incondito clamore inde efficit, ac monstrans epistolam, quam manibus teneret, ab eis adversus imperatorem scriptam, cogebat edicere, quando, ac quomodo, et ad quos misissent.

Vide ergo fortium pugillum pugnam aliam ac certa uen. Ut enim abs se compositam, missamque, ac cuius causa factum sit, confessi fuissent, in furorem conversus exsecrandus homo, sortem illum Ecclesiæ adamantem, magnum in primis Nicolaum confestī u nudari jubet. Viris autem sublimem ab ultraque manu tenentibus, alii dire taureis cædebant. Porro desuebat in terram sanguis martyris: vidensque scelestus ad longum satis tempus vapulante sine voce, animo exasperatus miserabilis, jubet sic nudum ac sanguine commaculatum sub dio frigore necandum relinquī. Erat siquidem tunc hybernum tempus, tercia nimirum presentis Februarii mensis, cum hoc accidit sanctis.

Mox vero, ira furens, Ecclesiæ columnam Theodorum adit, eumque tursum multis verberibus cædens, redit vicissim ad magnum Nicolaum, multaque, instar biennium nimborum, sermonum jaevis militens carmina, conabatur abstrahere a pietate in Patrem. Is autem eum observans foveansque, pessimum hominem ab officio vetantem, in se provocabat.

Enimvero, Ille quidem, instar aspidis, iræ præsens venenum labiis repositum ferens, jubet ejus eum brachia tuū ulnas iterum flagellis quæ rhecas dicunt, cædi, sed et ab ultraque manu carnivorus

FRANC. COMBEPISH NOTÆ.

(17) Subnotat illos præpositos eo tandem abductos a Leone, ut fidem ipsi retinerent, sed non prædicarent, aut ejus pravum dogma coarguerent, de quibus multis Baron. ex Michaeli et aliis ann. 814, quibus magno semper animo restituit Theodorus, omnes modis omnibus provocans ad liberam fidei confessionem, ac hæresim palam arguenda.

(18) Antea βουνεύροις, seu nectis bubulis ac tau-

reis semel et iterum cæsos dixit: hic autem novum genus flagelli indicat. Veli forte viugas ex ramis arborum, accommodas satis cædendis illis partibus; siquidem φάκλος sunt rami, fructices, δρῦδαμνοι. Ut autem affinem velimus eam vocem, vocī ρέχος, quam Hesychius exponit cingulum, possit flagellum ex loris intelligi: de quibus Galon. c. 4: Erant lora apud veteres, corrigiæ ex corio

canis fomes alligans, atque per horas plures ientdens, virum sanetum torquebat. Tum vero blanditiis quoque minas nequissimus temperans, persuadere nitebatur, ut et silem negaret. Ut autem conatum omnem, velut si marini fluctus petræ aliquidantur, in spumam dissolvi vidi, omnino jam animum tyrannus despondens, eum miser una cum Patre intra carcerem claudens, ac ostium obstruens, tandem et ipse confusus abscessit. Sane vero videre erat, ex verberum illa carnificina, martyris Nicolai brachia, nihil minus torribus exorrecta. Verberum siquidem excoriatione, ac lumen tensione distentis nervis, vique tanta a naturali interius motu prohibitis defecitisque, jacebat ceu grave aliquod onus portatu difficile; speciaculum miserabile aspectuibus in crucis modum rigentibus lacertis, palam omnibus factus. Plane vero mansurus erait ea corporis dispositione, nisi tandem custodes patrum aliquid feritatem animi mitigantes, cum naturæ vim superantem violentiam perspicerent, cum aqua lepida, adipem quoque petenti saepius Patri Theodoro ob inopiam, praebuissent. Is, adjunctis precibus, spongia leniter demulcens, ac quotidie plagas oblinens, paucis diebus, insanabilem illum manuam dolorem dissolvit, ac perfecta discipulum sanitatem donavit. Sed et ipse nihilominus magnus Nicolaus idipsum pie curationis offici Patri exhibebat, emortuas tormentorum vi carnes, ac instar mandilis pendentes a corpore, perite abscindens, ac omni parte Patris curram gerens.

Quas vero ac quantas necessitates toto illo triennio spatio pertulerint, angusto illo ac tenebrisoso detenti carceris angulo, ne dici quidem facile queat. Nam quis, rogo, etiam paulo plenius, eam corporis inflationem describat, quæ ex tormentis, vere gravis illa se incuriosa, sanctis accidit? Nedum enim contra solum iniquum imperatorenr impiosque praefectos decertabant, verum etiam ipsi quoque legi naturæ vim inferebant, depugnantes adversus famem et sitiū, frigusque ac nuditatem.

Ac sane, cum non modicum perefluxisset temporis spatium, iterum, crudelis imperator ab eo loco ad Smyrnæ metropolim traducit: quos excepterunt custodia atque verbera, amboque ultrisque pedibus ligno revincti erant. Cum autem viginti D

FRANC. COMBEFISI NOTÆ.

factæ, quibus servi verberari soledant. Ut autem corrigiæ in flagella cedebant, ita etiam in cingula; vixque communior alia materia cinguloruim. Michael de Nicolai flagellis istis ita scribit: *Transit inde rursus ad Nicolaum, ratns illum propter verbera molliorem factum: verbisque asperrimis ad sacrarum imaginum magistriique ejurationem instigat. Ut vero sortiorem illum quam antea esse sensit, cum loris intextis, viminibusque recens excisis, manus ac pedes, reliquumque corpus dilanians, iteratis plagiis exulcerans, sub dio sic affectum relinquit. Sic interpres; atque ut satis auctorem reddat,clarum videatur quodiam flagelli genus. appellatum sit δέκα quod nimironi intexta lora cum viminibus habet; quamquam adhuc obscurum maneat, quo-*

A λους προσδήσας, ὁ σαρχονόρος τύων τούτου τῶν χειρῶν ἐκατέρωθεν, ἐπὶ πολλαῖς ταῖς ὥραις τείνων, αὐτὸν ἐβασάνιζεν. Ήτα καὶ θωπεῖαις τὰς ἀπειλὰς προσμιγνύων ὁ ἔχθιστος, μεταπειθεῖν ἐπείρα, καὶ τὴν πίστιν ἐξδύνυσθαι. Ως δὲ πρὸς πέτραν χρούων θαλαττῶν δίκην κυμάτων εἰς ἀφρὸν διελύετο, ἀπειρχώς εἰς ἄπαν ὁ τύραννος, κλείει σὺν τῷ Πατρὶ τῆς εἰρκτῆς Ἐνδον τὴν θύραν ἀναφράξας ὁ δεῖλαιος, καὶ κατησχυμένος λοιπὸν, καὶ αὐτὸς ἀπελήλυθεν. Ἐκ δὴ τοῦ τοιεύτου δαρμοῦ, ἦν ἰδεῖν τοὺς τοῦ μάρτυρὸς Νικολάου βραχίονας κεκαυμένων δαλῶν οὐδὲν ἐλίττονας. Τῇ τῶν μαστίγων γάρ ἐκδάρσει, καὶ τῇ τάσει τῶν κάλων τανυσθέντων τῶν νεύρων, βίᾳ τῆς φυσικῆς πρὸς τὰ ξενδογάπαρνηθέντων κενήσεως. Έκειτο φόρτος ὥσπερ δυσδάστακτος, θέαμα ἐλεεινὸν τοῖς ἀρῶσι σταυροτύπως θριαμβευόμενος. Καὶ ἔμεινεν ἀν τῇ ταιεῖδες θέτει σχηματιζόμενος, εἰ μή τὸ θηριῶδες μικρὸν οἱ φύλακες ὑπαλλάξαντες, ὑπὲρ τὴν φύσιν καθορῶντες τὴν βίαν οὖσαν τῆς φύσεως, σὺν θεατὶ χλιαρῷ, καὶ στέαρ δὲ ἀπορλαν συγνοτέρως αἴτοιντι τῷ Πατρὶ Θεοδώρῳ, προσένεμον. Ὅς τῇ εὐχῇ σὺν τῇ απογγίᾳ μετρίως καταύτηχων, καὶ καθ' ἐκάστην ἐπαλείφων τοῖς τραύμασιν, ἐν δίλγαις ἡμέραις τὴν ἀντατον ἐκείνην τῶν χειρῶν ἀχθηδόνα διέλυσε, καὶ τὴν ὑγείαν τελείως τῷ μαθητῇ ἐδωρήσατο. Ἀλλὰ μήν καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Νικόλαος ταυτὸς τῷ Πατρὶ Θεραπεύων ἐφαίνετο, τὰς νεκρωθείσας ἐκ τῶν βασάνων σάρκας, δίκην μανδήλων ἐκκρεμαμένας τούτου τῷ σώματι, εύφυως κατατέμνων, καὶ πανταχόθεν τῷ Πατρὶ προμηθούμενος.

Oīas δὲ καὶ δσις ἀνάγκας δν δλοις τρισιγικτισιν ἐν τῷ στενωπῷ τούτῳ, καὶ ζοφώδει τῆς εἰρκτῆς χωρίῳ ὑπήνεγκαν, οὐδέ ἐστι φέδιον ἐιηγήσασθαι. Τίς γάρ ἀν καὶ διεξιδικῶς ἀναγράψοιτο τὴν ἐκ τῶν βασάνων ἐγγινόμενην δεινήν δυτιῶν αὐτοῖς καὶ διεπιμέλητον τοῦ σώματος οἰδησιν; Οὐ γάρ πέδες βασιλέα μδνον παράνομον, καὶ πρὸς δυστεβεῖς ἡγεμόνας ἀντηγωνίζοντο· ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν τῆς φύσεως νόμον ἐξειάζοντο, λιμῷ τε καὶ δίψῃ, ψύξει τε καὶ γυμνότητι προσπαλάζοντες.

Καὶ γοῦν αὐκὸν δλγου χρόνου παριππεύσαντος διαστήματος, πάλιν ὁ μιαιφόνος ἀναξ πρὸς τὴν τῆς Σμύρνης ἐκεῖθεν μητρόπολιν μετατίθησιν· εἰρκτῇ δὲ τούτους καὶ μάστιγες διεδέχοντο, καὶ ξύλῳ κατ' ἀμφιώ τῷ πόδει καθείργυντο. Εἶχοι δὲ μησὶ (19) καὶ τῇδε

modo lora illa habrent ad vimina, nec enim ita utrisque videtur concinnatum, ut perinde cum vimina tum lora cæderent, sed potius ut alterum colligando altiori, ac velut componendo manubrio serviret, nisi etiam Michael, seu ejus interpres, duo dicit flagellarum genera, ut et loris, et virginis seu viminibus seorsim Nicolaus cæsus sit. Græca serie Michaelis lucem asserre possent, ut modo suppeterent.

(19) Michael relatus a Baronio ann. 820. n. 8, nonnihil brevius spatium Smyrnæi illius carceris videtur assignare, cum ita ait: *Christi vero sumus, annum integrum ac dimidium Smyrnæ degens in carcere, alacriter omnia cum gratiarum actione perferebat, generosum animum nullis molestiis fangi*

τῇ φρουρᾷ διεπείψαντες, καὶ τῶν τοῦ σώματος πα-
θῶν ὑπεράνω γενόμενοι, τὴν τε ἀρετὴν ὡς ἐν πυρὶ¹⁴
τῶν βασάνων, οὕτω καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου κατα-
τολμᾶν ἐπειδεῖσαντες αὐτὸς τόξον ἐνδίκως τῆς ὀργῆς
ἐπιτείνων, καὶ τοὺς ὑπεναντίους ἔχαρων, ἢ φησιν ὁ
Προφήτης· ὃ μὴ τὴν ράβδον τῶν ἀμαρτωλῶν ἐπιχειρεῖς
τῷ κλήρῳ τῶν δικαίων ἐγκαταπαύεσθαι· ἐμνήσθη
[leg. μνησθεῖς] τοῦ στεναγμοῦ τῶν πεπεδρμένων,
καὶ τὴν καταφαγὴν τουτονὶ λεοντώνυμον θῆρα, τὸν
Ἰακὼν.

“Οὐθεν εὑδόκησεν ἐν τόποις ἐν αἷς αὐτὸς τὴν θείαν
τοῦ Ἐμμανουὴλ ἐφαύλισεν ἐνανθρώπησιν, ἐν ταύτοις
αὐτὸν σφαστόμενον ἐλεεινῶς ἀπορθῆσαι τὴν ψυχὴν,
ἴως οὐκ ὄντος καὶ τέλος εἶχε σαφῶς τὸ τοῦ Σολομῶν-
τος ἐπί αὐτὸν ρήθησόμενον· “Ἄφρων γάρ, φησὶ,
περιέλαβε (20) τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ ἔφυγε τὰς
σύρκας αὐτοῦ. Προσφύρως δὲ τούτῳ, καὶ ἵερᾳ τοῦ
Ἴησοῦν σάλπιγξ ὑποφωνήσειεν· “Ορ τρόπον, λέ-
γουσα, ἐν αἷματι πεφυρμέρον, καθαρὸν οὐκ ἔσται
ἰγάτιον· οὗτως οὐδὲ σὺ καθαρὸς ἔσῃ, διότι τὴν
γῆν μου ἀπόλεσας, καὶ τὸν λαόν μου ἀπέκτεινας.
Οὔτως οὖν, τῷ ἔξαιστῳ τούτῳ φθανάτῳ, ἐν τῷ τοῦ
Θεοῦ νεῷ, ἐλεεινῶς καταπεπτωκότος· τοῦ διακτος,
ἀντανίσχει, οὐκ ἐξ ἐπιτολῆς αὐγος πρωΐην εἰς φαῦ-
σιν τῆς ἡμέρας δικτίου· ἀλλ’ ὡς εἰ τις εἴποι, ἐξ
ἀρεγγοῦς τῆς νυκτὸς ἀστήρ ἐωθινῆς, ἡμέραν καὶ οὐχ
ἡμέραν τοις πιστοῖς περεχόμενος. Μιχαὴλ γάρ δὲ
ἐκσκούβετος τὰ τῶν Ρωμαίων σκῆπτρα δραῦάμενος,
εἰ καὶ τὰ μάλιστα τῇ τῆς αἰρέσεως ζύμῃ σιτευθεῖς
ἐγκωμιάζετο· ἀλλ’ οὖν ἀνῆκε τοῖς Χριστοῦ ὅμοιογη-
ταῖς τῆς τοῦ προβεβασιλευκότος ἀνυποίστου καλά-
σιως, ἐσθὸν κατὰ πάντα τούτοις ἑαυτὸν χαριζόμε-
νης. Καὶ τὸν Ιδειν ὁμοδὸν τοὺς ἐκτακέντας διαφόροις
ταῖς θλίψεις, καὶ τῇ χρονὶ καθείρξει ταλχιπωρήσυ-
τας, ἐπὶ τὸ αὐτὸν σκιρτῶντας πρὸς ἀλλήλους πνευμα-
τικῶς, τοῖς διθοίς ἀερύνεσθαι, ὥσπερ ἐκ δεσμῶν
ἀνειμένα μασχάρια.

Τότε δὴ καὶ οἱ μεγάλοι τῆς εὐσεβείας στύλοι Θεό-
δωρός τε καὶ Νικόλαος, τῆς Σμύρνης ἀπάραντες, τῇ
βαρυτηρίᾳ καὶ μόνον δηλαδὴ σχηριπτόμενοι, πεζοθα-
δίται τόπον ἐκ τόπου ἀμειβοντες, πρὸς τὰ τῆς Ηρού-
σαης μέρη κατέστησαν· κάκειθεν ἐν Χαϊκηδόνι γενθ-
μενοι, καὶ τὸν τροπαιώνυμον πατριάρχην λειπὸν κατ-
αμρήσαντες, ἐφ’ ικανὸν τε χρόνον μετὰ πολιτῆς τῆς
εὐφροσύνης τούτῳ συναυλιέσμενοι. Ὁρῶν δὲ κοινὸς ἦ-
σαν.

A denuo menses in eo carcere morati essent, corpore
risque affectionibus superiores facti, virtutem, uti
probante tormentorum igne insuperabilem, ita et
adversus mortem audere ostendissent: ipse qui
juste arcum irae tendit¹⁵, adversariosque tollit¹⁶,
juxta Prophetæ oraculum: qui non reliquit virginem
peccatorum illudere hæreditati justorum¹⁷, recorda-
tus gemitus compeditorum, atque comedentem
Jacob Leonis nomine bestiam¹⁸.

Quanobrem placuit, ut quibus locis, divinam is
Emmanuelis irrisioni habuerat incarnationem, in
iisdem jugulatus ipse, miserabilem abrumperet ani-
mam, qua minime putabat ratione: habuitque
perspicue lineri Salomonis illud in eum oraculum.
B Ait enim: *Stultus complexus est manus suas, et co-
medil carnes suas*¹⁹. Illic autem congrue sacra
quoque occidavit Isaiae tuba, cum ait: *Quemadmo-
dum vestimentum in sanguine conspersum, non erit
mundum: ita neque tu eris mundus: quoniam terram
meam perdidisti, et populum meum interfecisti*²⁰.
Cum sic ergo stupenda illa morte in saero Dei
templo imperator miserabiliter cecidisset, oritur
ejus loco, non sol aliquis ortu suo matutinum lu-
men ad diel illustrationem præstans, sed velut quis
dicat, stella matutina, ab illuni atraque nocte, diem
et non diem fidelibus ministrans. Quidam enim
Michael ab excubitis, arreptis Romani imperii
sceptris, quanquam maxime hæreticorum fermento
saginalium liquebat, eam tamen immensam cru-
ciationem, quam decessor adhibuisse, Christi con-
fessoribus remisit, bonum se eis ac humanum per
omnia præbens. Summaque, videre erat diversis
cruciatibus exhaustos ac longo carcere maceratos,
velut ad se invicem conserta spiritali chorea, cer-
taminibus gloriari, tanquam si vitulos dicas a vin-
culis solutos.

Tunc sane, magna quoique illæ pietatis columnae
Theodorus ac Nicolaus Smyrna discedentes, solo
utique nixi baculo, locum ex loco pedibus iter car-
pendo motantes, ad Prusie partes devenerunt; at-
que hinc tandem petentes Chalcedonem, deinceps-
que a tropheo appellati patriarchæ aspectu re-
creati, justo satis tempore, lati a' modum cum eo
commorantur. Tunc videns communis ille pastor,

¹⁴ Psal. vii, 12. ¹⁵ Eccl. xxxvi, 9. ¹⁶ Psal. cxxiv, 3. ¹⁷ Psal. xviii, 7. ¹⁸ Eccl. iv, 5. ¹⁹ Isa.
xv, 20.

FRANC. COMBEFISH NOTÆ.

simens. Potuit ille annum ac dimidium velut com-
pendio dicere, breviusque duorum mensium spi-
tuum ab auctore notatum negligere. Quæ sequuntur
Scripturæ verbis, ac ceu ex Scriptura; accepit
auctor a Patre Theodoro epist. ad Nauaratum,
relata a Baron. ann. 821, ubi et ille sic habet:
*Qui auferit adversarios Deus, sicut ait Script. Sed
uale ibi annotatur marg. Isaia. i. xiii. cum patita sit
tentatio ex Eccl. xxxvi, v. 9. juxta Vulg., et xxxvii,
juxta Sixtinam, ἔχαρον ἀντιδίκον, tolle adversarium.*

(20). Edita Parisiis, περιέθαλε· quod patet ex
auctore facili typogr. Vulg. complicat manus suas.

Velint Graeca, comprehendere manus, atque ad
earum comedendas carnes, ori adnuovere; uti
etiamnum furiosos homines factitare videntur.
Mortem Leonis ejusque modum describit multis
Cedrenus. Quod ait auctor, illic occisum, ubi ἐφαί-
στε τοῦ Ἐμμανουὴλ τὴν ἐνανθρώπων, ita intel-
ligo, quia sacras imagines inde eraserit, atque in
primis Dominicam, qua scilicet Graeci ea loca
ornant. Quod palam vergit in contemptum, ac
velut insolucionem assumpta ab eo naturæ homini-
nis, ac Manichaismum, ut liquet ex S. Nicophori
Antirrheticis.

toto corpore eos stigmae Jesu circumferentes, honore prosequebatur, habebatque venerationi, ac in omnium conspectu, cum tempus tulisset, sermonum consertis symbolis exornabat. Facebat mola adversus istos invidia, manuique ori dementes impunant, qui sua ipsi nequitia, orbis illa luminaria invicem adversa effreni hactenus ore calumniabantur.

Cæterum pontifex, hos bene consulentes assumens, una cum præcipuis metropolitis, operæ premium duxerunt ut coram imperatore adirent, sperantes fore ut subingressa in Ecclesiam scandala, ac nequam haereticos, dejicerent. Ac vero virum quemdam iu dignitate constitutum sequestrum alibi hibentes, ingressi sunt ad imperatorem, eique pro omnibus, ut quisque valebat, gratias agentes, cum jam Theodorus sermonem de Ecclesiæ sanis dogmatis proposuisset: jusserrat enim a victoria appellatus Nicephorus patriarcha, ut is fidem exponeret: pereulcus imperator ejus verbis, nolensque, ut rem dicam, dare solutionem Ecclesiæ, quippe qui velut antesignanus Iconomachiorum, ejusdemque ac illi sententiæ esset, Tu, inquit ad divinum Theodorum, in more positum habes sceptris resistere: velut inproperans plenam illam libertatis reprehensionem, quam communis illa Ecclesiæ fax, seu Phinees æmulator, sub duabus imperatoribus Constantino ac Nicephoro fecisset. Sane enim ob animi oculos versantem habebat, quam is quoque miserabilem mortem Nicephoro imperatori ob aliena ratione contentiosiusque defensas adulterinas nuptias, spiritu propheticō prædixisset: melisque percutens, siquidem, inquit, etiam hostes viri virtutem reverentur; hisce eum verbis modeste repelle-

A ἐκεῖνος ποιμὴν ἐν δλῳ τῷ σύμπατῃ τούτους τοῦ Ἰησοῦ τὰ στῆγματα περιφέροντας, ἐτιμάτο καὶ ἐσέβετο, καὶ ἐπὶ πᾶς καθ' ὥραν τοὺς ἐκ τῶν λόγων ἀράνοις ἐγέραιρεν. Ἐρήτω φθόνος ὁ κατὰ τούτων χινούμενος (21), καὶ χείρα ἐπὶ στόμα τὸ ξαυτῶν τιθέτωσαν οἱ ἐμβρόντητοι, οἱ τῇ σφῶν κακέζ, τοὺς τῆς οἰκουμένης φωτῆρας, κατ' ἄλληλων μέχρι τοῦ νῦν ἀθυροτομοῦντες ἐνδιαβάλλουσι.

B Πλὴν (22) καλοὶς συμβούλοις [leg. καλοὺς συμβούλους τούτους] ὁ ἀρχιερεὺς σὺν τοῖς λογάσι τούτοις τῶν μητροπολιτῶν προσλαβόμενος, εἰς θέαν τοῦ κρατοῦγος ἐλθεῖν ὑπειλήφασι, τὰ παρεισελθόντα κῶλα τῇ Ἐκκλησίᾳ καθελεῖν προσδοκήσαντες. Καὶ δὴ τῶν ἐν τέλει τινὶ μεσίτῃ χρησάμενοι, πρὸς τὸν βασιλέα εἰσεληλύθεσαν, καὶ περὶ πάντων τὴν εὐχαριστίαν, ὡς εἰχε δυνάμεως ἔκαστος αὐτῶν τῷ βασιλεῖ ἀφεσιώσαμενος, τοῦ μεγάλου Θεοδώρου τὸν λόγον ἤδη περὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων προτείναντος· τοῦτον γάρ εἰσηγεῖσθαι τὰ περὶ πίστεως ὁ τῆς νίκης φερώνυμος προετρέψατο· καταβροντηθεὶς ὁ ἀναξ τούτου τοῖς φῆμασι, καὶ, ἵν' εἶπε, λύσιν τῇ Ἐκκλησίᾳ παρασχεῖν μὴ βουλόμενος· ἐπείπερ ὡς ἀρχηγὸς καὶ δρόδοντος τῶν Εἰκονομάχων ἐτύχανε· Σὺ, φησι, πρὸς τὸν Θεοφόρον Θεόδωρον, ἐξ θους δχεις τοῖς σκηπτροῖς ἀνθίστασθαι, ὡς δνειδισάμενός πως τῆς παρθησίας τὸν Ελεγχον, θν ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Νικηφόρου τοὺς δυοὺς βασιλέοιν, κατὰ τὸν ζηλωτὴν Φινεὲς, δο κοινὸς οὗτος τῆς Ἐκκλησίας πυρός κατειργάσατο. Ναὶ γάρ ἀπ' ἐναντίας εἶχε, καὶ τὸν τῷ ἀνακτὶ Νικηφόρῳ διὰ τὴν τῆς μοιχοζευξίας ἀλόγιστον Ἑνστασιν ἐν Βουλγαρίᾳ προφητευθέντα οἰκτιστον θάνατον (23)· καὶ φόδῳ βαλλόμενος, ἐπείπερ ἀνδρὸς ἀρετὴν αλδοῦνται, φησι, καὶ πολέμιοι τούτοις μετρίως ἥψετοῖς φῆμασι. Ἀμέλει μετὰ πλειστῆς ὅτι τῆς εὐφρο-

C FRANC. COMBEFISH NOTÆ.

D cumstantiam silens, cum primis Theodoro gloriōsam, ut ei patriarcha partes commiserit explicandæ fidei nomine totius sacri senatus, coram imperatore: cujus etiam explicandæ ac defendendæ partes præcipua eluxerant coram Leone Michaelis decessore, ut auctor superius cum ipso Michaeli.

(23) Narrat Michael pluribus, eam viri sancti prophetiam, tunc editam: cum Nicephorus adversus Bulgaros movens, modis omnibus satagebat adjungere sibi Theodorum, ac comprobatorein habere male ab eo gestorum in negotio nuptiarum. Refert Baron. an. 811, quo etiam Nicephorus vivis exemptus est, peremptus a Bulgaris, ad cuius maxime cædemi spectare videatur, quam auctor historiam mox enarrandam assumit de Cypriano tunc milite, postea vero monacho, cum se Dei clementia a miseranda illa strage ac cæde Romani exercitus a Bulgaris, ob servatam castitatem, liberatum intellexisset. Num is ipse Cyprianus sit, qui in Vita S. Ignatii, ejus socius ponitur, cum ille mutato habitu aufugit custodes latens, etsi omnino affirmare non possim, longe tamen vero simile arbitror. Haud quippe alijs viro sancto ac monacho socius fuerit quam monachus: isque grandior natu, qualis erat ille Cyprianus a morte Nicephori sanctius vitæ genus professus, ac discipulus Nicolai, quem nulla vis persecutionis ad defectionem ab Ignatio impellere potuit.

εύνης τῷ ιερῷ τῶν Πατέρων θιάσῳ διακόνους, τῶν δρυοτόμων δογμάτων κενοὺς, τῶν διακονών ἐξέπεμψε.

Ἄλλ' ἐφαρμοζόντες ὅδε τῷ λόγῳ γεννήρενος, ψυχωφελές τι προσθεῖναι δὴ ἔχριντα τῷ συντάγματι, διπέρ ἐν Βουλγαρίᾳ, ὡς ἐν τοῖς Εμπροσθεν ἔφθην, ἐπὶ τοῦ διακόνου Νικηφόρου τότε πραγθὲν, τὰ νῦν διαγράψαι χεκέλευσματι, παρ' αὐτοῦ τοῦ τὸν ἀνάξιον ἐμὲ ἀποκείραντος, καὶ χρόνοις πολλοῖς τὴν καθ' ἡμές μονῆν διεθύνοντος, καὶ κοινοῦ τῆς ἀρετῆς εἰσηγήτορος, καὶ ἐν μοναχικοῖς ἀριστεύμασιν εὑζοντος ἡμῖν τὸ ἔγκλημα. Ἐναπόδιλον οὖδ' ὅτι τὸν ἡμέτερον ποιμένα πάντες ἐπίστασθε, δε τὴν ψυχοτρόφων παρατιθέμενος τράπεζαν, οὐτωσὶ πάντας ποιεῖσθαι τῆς πνευματικῆς πανδαισίας τὴν εὐφροσύνην ἀπήρξατο.

Μαθητής, φησί, τοῦδε τοῦ διοίου Πατέρος ἡμῶν Νικολάου Κυπριανὸς τοῦνομα, ἐξ ἔθους εἶχε κατ' ἑτοῖς τοῦ παραβάλλειν πρὸς τινά γέροντα κατὰ τὴν τῆς ἀτράπας ὑποργίαν ποιούμενον τὴν αἰκήσιν. ἀξίαν τε τοῦ γῆρας τὴν πολιτείαν Ισταγγελὸν φέροντα, ὡς προβαίνων δ λόγος; θειότερος τὸ χρήσιμον δε τὴν ἐξ εὐτῆς νηπιότητος χρονίαν σχέσιν τοῦ Κυπριανοῦ πρὸς ἐκυρών δ γέρων ἀγάμενος, ὡσπερ τινὰ κλῆρον τὴν ἐξ οἰκείου βίου ἀγώνισμα τοῦτο τῷ νέῳ καταλέλοιπε τὸ διήγημα· κοινοποιήσας πᾶσι δι' αὐτοῦ τὴν ἀφέλειαν.

Ἐλεγε γάρ· ὡς ὅτι· Νέος ὑπάρχων, ἐν τῇ τῶν σχολαρίων στρατείᾳ κατεληγμένος ἐτύγχανον· καὶ τοῦ διακόνου Νικηφόρου πανστρατὶ κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐξορμήσαντο;, ἐτυχεν ἐμὲ διά τινα βιωτικὴν περιπέτειαν οἷα δὴ συμβαίνει καταλειφθῆναι μονάτατον, καὶ διπέτειν τοῦ στρατοῦ κατακελουθοῦντα πορεύεσθαι. Καὶ ἐν τινὶ χωρίῳ πρὸς τὰ Θρακῖκα μέρη τῆς Ισταρίας καταλαβούστης τὴν μονὴν ποιῆσαι βουλόμενος, ὑπεδέχθην παρὰ τινὶ γυναικὶ λίαν εὐπόρῳ οὖσῃ, καὶ εἰωθυίᾳ, ὡς οἷμαι, φιλοξενεῖσθαι τοὺς παραβάλλοντας. Ἔτι καὶ δαψιλήν μοι προσθεῖσα τὴν τράπεζαν, καὶ σὺν θυμηδείᾳ πολλῇ τὸ δεῖπνον ἐκτείνουσα, δεσμίχυν τὴν πρὸς με φιλοφροσύνην ἀκέρεστον. "Οὐεν καὶ μετὰ τὴν ἑστίαν, ἐφ' ὑψηλῆς στρωμνῆς καθεύδησα με παρασκευάσασ, πολλήν μοι τὴν ἀνάπαιδαν ἐχαρίσατο, τέλεον τὸν ἐκ τῆς ὅδοις πορίας διελύσα κάμπτον.

« Ἄλλος δὲ τοῖς ἀγαθοῖς βασκαίνων διάδολος, οὐκ εἴασε κάνε τῷδε τῷ ἀγαθῷ προσῆγειν ἀνεύθυνον· πονηράν δὲ τῇ γυναικὶ τὴν ἡδονὴν ὑπενσπείρας διμάταιος, πρὸς μυσαράν μίξιν τῆς πρὸς με πυνουσίας κατήπειγε. Καὶ ἀναστάσα τῇς κλίνης ἥσπερ ἐκάθευδεν, ἐπέρρεται λοιπὸν κοιμαμένῳ μοι, τοῖς τῆς αἰσχύνης λόγοις, πρὸς τὸ ἀθέμιτον ἐφελκομένη τῆς μίξεως. Ἐγὼ δὲ ταῦτην ὡς οἶν τε ἦν ἀπωθούμενος,

A bat. Denique, ubi imperator Iubentissime sacrum Patrum senatum securitatis sacramento ulla posset, quod spectat ad recta dogmata, omni satisfactione vacuos, e palatio jussit abire.

Congrue autem, ex quo huc sermone devenimus, aliquid animorum saluti conducibile, præsenti operi adjiciendum putavi, gestum illud id temporis in Bulgaria sub Nicephoro imperatore, uti jam in superioribus dixi: quodque is modo jussit describere, qui indignum me in monachum attondit, atque a multis annis monasterium nostrum, virtutis commonis doctor, gubernat ac regit; quiisque in monasticis factioribus encolum nobis aucturus venit. Scio nosse vos omnes pastorem nostrum Anatolium. Is alendæ animæ mensam apponens, in Bunc fere modum spiritualis convivii lætitiam incipit.

Quidam, inquit, sancti hujus Patris nostri Nicolai discipulus, Cyprianus nomine, in more positum habebat, ut quotannis senem quemdam pro exsilio ratione domicilium habente, dignanque senectute vitam angelicæ similem præferentem, uti sermo processu commode docturus est, adiret. Videns ille intransque antiquam a puero Cypriani ad ipsum affectionem, ceu quamdam hæreditario jure possessionem, haucce gesti ab eo certainissim narrationem, adolescenti reliquit, universis per illum, quod illud utile habet, communicans.

Dicebat enim: « Juventili adhuc ætate, scholiorum agminis ascriptus eram. Cumque Nicephorus imperator universo exercitu comitante adversus Scythas movisset, contigit, ut casu quodam, quales humanis rebus solent accidere, solus omnino relinquerer, postque exercitum sequens abirem. Quodam autem loco, circa partes Thraciae, cum vespera occupasset, pernoctare volens, susceptus sum apud seminam valde opulentam, atque ut existimo cui inoris esset hospitio adeuntes excipere. Illa, lauitam mensam apponens, multaque animi jucunditate cœnam porrígens, insatiabilem quamdam benignitatem in me exhibebat. Unde etiam post cœnam ac epulas, sublimi strato dormire curans, multam mihi requiem, viæ omnem fatigationem dissovens, indulxit.

D

« Verum, qui semper invidet diabolus, nec in hoc bono sine criminè procedere sicut: quia potius malam seminæ voluptatem stultus subinserens, ut mecum turpi consuetudine miscerelur, urgebat. Surgensque lecto, quo dormiebat, meum deinceps dormientis petit, verborumque turpidudine ad illud concubitum trahere satagit. Ego autem quam poteram a me repellens: Jure merito, aiebam, mu-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(24) Id tantum obtinuerunt Patres, ut deinceps, i. quod vellent, sentirent, ac imagines, modo ne intra urbem, erigerent: ut etiam resert Michael, et auctor ipse, post narratam obiter visionem illam ostensus militia clavis Romanorum et Bulgarorum,

sic velut Deo utrisque propinante, aliisque alios ulciscente, ac Nicephoro predictam mortem a Theodoro inferente; ipsumque spectatorem, in sua peculiarius castra, ac monachi statum angelicum, compellente:

her tametsi bellum haudquaquam in barbarorum novacula positum esset, castitatem legibus divinis præceptam oportebat inviolatam servare. Sin autem belli armatura justitia est; siquidem ita voluptatis gladio sancius meam ipse miser jugulavero animam, qui ad pugnam cum hoste conserendum proficisci possim, qui jam ipse ante prælium mortuus existam? Illa porro sermones hujuscemodi audiens, cum paululum recessisset, ad me rursus venit, iisdem verbis ad amorem pelliciens. Ipse nihilominus secundo quoque repulsam illam verbis ad castitatem provocantibus irrigabam. Ut autem tertio etiam instantem vidi, atque ad inferni profundum detrahere me cupientem, tum vehementius infremens, ipsaque hora meo ipsius gladio conciscendam illi comminatus morte in, inde exsur-
gens, ac concidens equum, concito cursu propositum iter peragebam.

¶ Tum illa, fore suspicans ut fabula per me vulgaretur, ad necem quærens, post nos servos suos emisit, jubens omnino occidi. Dei tamen immensa clementia ab horum quæsita nece, ut ab illius animæ exitiosa injuria, clientem liberavit, miraque quadam ratione, recta per aliam viam incedere fecit.

¶ Cum autem haud ita pridem Bulgariæ fines attigisse, intraque eos, nullo alio itineris comite singularissimus iter haberem, atque ad montem quemdam cogitationibus distentus animum, proupius accessisse: ita vero sub ipsam hanc horam, eram revera divinam inspectionem, atque eam, quæ mihi supervenisset, calamitate in, totus lacrymis persus, mecum animo reputans: vocem quamdam desuper a montis cacumine me vocantem audivi. Porro metu percussus, eo quod singularissimus essem, ægreque anhelitum ducens ac treniens, ad eum qui vocabat faciem converti; agensque oculos, novum supra naturam spectaculum perspexi: nimirum, gigantea statura albis indutum senem virum, cujus vestimenta solis instar resulgerent. Is manum protendens, jubet cito ad eum ascendam. At ego depulso statim timiditatis pondere, gaudioque commixtus, ad eum ascendo, inventumque sedentem in terra, pronus adoravi. Tum ille gratiæ imprecatus, jussit ut surgens, rectus ab ejus dextris stare. Porro habebat pedes s'c quodammodo in solo explicatos: manu autem caprum monti subjectum plenum corporibus vindendum ostendit, stantesque in eo exercituum turmas una cum imperatore: ac num alienigenarum, nostraque castra seorsim cognoscere, perconlabantur.

¶ Cum autem hæc egn palam confessus essem; Vile, inquit, ad me, nihil melius. Porro autem dum illi, ad vindicandam quisque suam aciem, armis vibrantes instruerentur, dextrum hic pedum alterum elevans sinistro superimponit. Tum video nostram aciem multa vi adversariorum aciem in-

A Δίκαιον, ἔλεγον, ω γύναι, εἰ καὶ μή ἐπὶ ξυροῦ τῶν βαρβάρων ὑπῆρχεν ὁ πόλεμος, τὴν γε σωφροσύνην Εδει κατὰ τοὺς τοῦ Θεοῦ νόμους διεψυλάξασθάς μέτρωτον. Εἰ δὲ καὶ ὅπλα πολέμου δικαιοσύνη, εἴτερο ἐνθεν καταβλήθεις τῷ Εἰφει τῆς ἡδονῆς τὴν ἐμαυτοῦ ψυχὴν καταψφάξω ὁ δεῖλαιος, πῶς πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων πάλτην πορεύσομαι, αὐτὸς νεκρὸς ἥδη καὶ πρὸ τοῦ πολέμου γενόμενος; Ἡ δὲ τούτων ἡσθεῖσα τῶν λόγων, καὶ μικρὸν ἀναγωρήσασα, αὖθις πάλιν ἐφίσταται μοι τοῖς προτέροις λόγοις τὸν ἔρωτα υποχνίζουσα. Ἄλλος διοίως ταύτην καὶ πάλιν ἀποσεισάμενος, τοὺς τῆς ἀγνείας κατήρδευον φήμασιν. Οὓς δὲ καὶ τρίτον ἐπιστᾶσαν, καὶ πρὸς πέταυρον ἕδους κατασύρατε με βουλομένην ἐώραχα, τότε σφιδρῶς ἐπεμβριμησάμενος, καὶ τῇ μαχαίρᾳ μου κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν γενέσθαις τὸν θάνατον ἐπιπειλησάμενος, διενατάτες ἐκεῖθεν καὶ ἐπιδάξ μου τῷ ἵππῳ, τάχος τὴν προκειμένην τρίβον διήνυον.

¶ Τότε δὲ ἐκείνῃ θριαμβευθῆναι παρ' ἔμοῦ τὸ δράμα υποτοπάτασα, ὑπεισθόπους πρὸς με φωνοῦσα, τοὺς δούλους αὐτῆς ἐξαπέστειλε, παρακαλεσαμένη πάντας τὸν θανατῶσαί με. Θεός δὲ φιλανθρωπευθεὶς, τῆς θυητοφόρου τούτων, ως καὶ τῆς ἐκείνης με ψυχοφθόρου βλάβης ἀπέτλιαξε· καὶ δι' ἀλλης παραδέξως εύθυπορῆσαι πεποίηκεν.

¶ Ήδη δὲ τῶν τῆς Βουλγαρίας δρίων οὐ μετ' αὐτὸν καθαψάμενος, καὶ ἐνδον τούτων ἐκτὸς οἰκουμένη συνοδίας μονάτατος ὄδευον, ἐπ' ὄρους [μέ] τινος ἐνασχολουμένων τεις λογισμοὶς πλητιάσαντι [leg. ἐνασχολούμενος πλητιάσας]. ναὶ γὰρ δὴ κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἡμην ἀληθῶς ὁ τάλας τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπισκοπήν, καὶ τὴν ἐπελθοῦσάν μοι συμφορὰν ἀναλογιζόμενος, ὅλος συγκεχυμένος τοῖς δάκρυσιν ἡσθόμην ἀθρόως φυινῆς τοις διναθεν ἀπὸ τῆς ἀκρωτέας καλούσης με. Φόβῳ δὲ βληθεὶς, ἐπει περ ὑπῆρχον μονάτατος ἀεθμαίνων τε καὶ ὑπότρομος πρὸς τὸν καλοῦντα τὸ πρόσωπον ἀνθυπέστρεψον· καὶ προσερέσας τοῖς δρυμασι, ξίνον κατενδουν ὑπὲρ τὴν φύσιν εἶναι τὸ θέαμα· ἀνδραὶ λευκοφόρον γιγανταῖον τὴν ἡλικίαν καὶ γηραιόν· οὐ τὰ ίμάτια ἀπέστιλον ὡς ὁ ήλιος· τὴν χειρά τε προτείνοντα, καὶ διὰ τάχους ὡς αὔτην ἀνελθεῖν παραχελευθμενον. Ἔγὼ δὲ παρευθὺς τῆς δειλίας τὸ ἀχθος ἐπαπωσάμενος, χαρᾶς τε σύμμικτος γεγόμενος, δινειμι· καὶ πρὸς γῆν εύρων ἐφεζόμενον, D πρητῆς γεγονώς, προσεκύνησα. Ος χαριέντως ἐπευξάμενος, ἐκέλευσεν ἀνατάντα στῆναι με πρὸς τοῖς δεξιοῖς αὐτοῦ μέρεσιν. Εἶχε δὲ τοὺς πόδας οὕτω πιες ἐφηπλωμένους πρὸς τοῦδε φος· τῇ τε χειρὶ τὸ ὑποκάτω με τοῦ ὄρους πεδίον πλήρες σωμάτων ὑπάρχον καταθρεῖν ὑπεδείχνυε, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ τῶν στριτευμάτων καθεστηκυῖαν πληθὺν σὺν τῷ ἀνακτι· τάς τε τῶν ἀλλοφύλων, καὶ τάς ἡμετέρας παρεμβολὰς ιδίᾳ γινώσκειν με ἤρετο.

¶ Ἐμοῦ δὲ ταῦτα σαφῶς καθομολογήσαντος· Ὁρα, φησι πρὸς με, μή δεδιτόμενος. Καὶ ως πρὸς διμυναν ἐκεῖνοι τῆς ἀλλήλων μάχης τοῖς ὅπλοις [Ισ. τὰ δρπλα] χραδαίνοντες παρετάσσοντο, τὸν δεξιόν οὔτος τοῖν ποδοῖν τὸν ἔτερον κουφίσας, ἐπάνω τοῦ ἀριστεροῦ ἐπιτίθησε. Τότε θεωρῶ τὴν ἡμετέραν παρεμ-

εολήν μετ' ἀσχύος πολλῆς πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων ἔφαλλομένην, καὶ πᾶσαν αὐτὴν διεκόπησαν. Καὶ δὴ φροῦρον τὸν Σκυθῶν διαφθειρομένων, καὶ νῦν μελλόντων διδόναι τοῖς αὐτῶν [ἴσ. αὐτοὺς] κατασφάττουσιν. Αὖθις οὗτος τῶν ποδῶν τὸν ἀριστερὸν καυφίσας, ἐπάνω τοῦ δεξιοῦ λοιπὸν ἐπιτίθεται· καὶ ἔχαναστάντες ἔνθεν οἱ βάρβαροι, ἐλεινῶς τοῖς ἡμέτεροις ἐπέκαιντο κταίνοντες. Ἐγὼ δὲ ἀσπερ ἔξεστηκώς, καὶ ἀχανής γεγονὼς τῷ παραδόξῳ τούτῳ θεάματι, ἴστάμην ἀποσκοπῶν τὰ τελούμενα· καὶ τούτου μὲν τῶν ποδῶν τὴν ὑπαλλαγὴν καὶ ἐπίβασιν, κάκενων δὲ τὸν δόμυνηρὸν ἐν μαχαίρᾳ πικρότατον θάνατον. Καὶ οὕτω μέχρι δυσμάς ἡλίου τοιούτῳ τρέσπω καὶ σχήματι, κατ' ἀμφῷ τοῖν ποδοῖν τὴν νίκην ἔχαστε ύμέρει βραβεύοντος· ὡς ἐφαρμόσας τούτους, ἐπίσης κείσθαι τῷ λοιπῷ παρεσκεύασε σώματι, τῆς ἀλλήλων μάχης καὶ οὗτοι παυσάμενοι, τὸν φοβερὸν ἔκεινον διέλυσαν πόλεμον.

¶ Τότε διαναστέξ οὗτος καὶ γενόμενος δρθιος, ἥρετο πρὸς με, τῶν πεπτωκότων τὸ πλήθος εἰ δυναίμην ἀπαριθμήσασθαι, καὶ εἰ κενός που τόπος ἐγκαταλέιπται νεκροῦ ὑπάρχων ἀμοιρος σώματος. Ἐμοῦ δὲ τὴν ἀδυναμίαν προτείνοντος, καὶ τόπον οὐδὲ ὅλως με καθορῇν σαφῶς διομολγήσαντος, μικρὸν δὲ τι πεδίον, δύσον εἰκάσαι τοῦτο καίτην βαθές. τῶν ἐσφαγμένων μέσον ὑπονοοῦντος, καὶ πρὸς αὐτὸν δακτυλοδεικτοῦντος, αὐτὸς ἀπεκρίνατο· Ὁρᾶς τοῦτο, φησί, τὸ πραεθέν θνητοῦ ὑπάρχον ἀμοιρος σώματος; οὖν, καὶ οὐκ ἄλλου καθέστηκεν. Ἐν αὐτῷ γάρ σὺν τοῖς λοιποῖς τεθνήσασθαις ἐμελλες, βορέων τοῖς δρνέοις παραδιδόμενος· ἀλλ' ἐπιειδὴ σου τὸ σῶμα διεφύλαξας ἀφθιρον, καὶ πάθει αἰσχύνης τὴν ψυχὴν οὐκ ἐμδύνας· τοῦ χάριν τῆς φοβερᾶς καὶ φρικώδους ἀνάγκης μετὰ καὶ τοῦ πικροῦ σε θανάτου ὁ Θεὸς ἡλισθρώσε. Καὶ ταῦτα λέξας, ἀφανῆς ἐκ τῶν ἐμῶν ἐγένετο δρθαλμῶν.

¶ Τότε μετὰ φρίκης πολλῆς ἐγὼ καὶ ἐκσάσεως ὑποκλίνας τὴν κεφαλὴν τῷ φόνῳ κλονούμενος, καὶ προσκυνήσας τὸ ἄγιον Ἰδαφός, ἐν ὧπερ οἱ πόδες τούτου προσῆγγιζον· τοῦ δρους ἀπάρας, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τὴν πορειαν πρὸς τούπισα ποιούμενος, δε' ὀλίγων ἡμερῶν τὰ ἐνταῦθα κατέλαθον, Θεῷ τῷ σισωκότι διὰ τοῦτο σχῆματος, εἰ καὶ ἀνάξιος ὁ ταπεινὸς, δουλεῦσαι προθύμενος.

¶ Καὶ σὺ οὖν, τέκνον Κυπριανὲ, πειρασμῶν ἐπερχομένων σοι, μὴ σκυθρώπαξε· ἀλλ' ἀνδρείας ἐγκαρπερῶν, καὶ τὸ τῆς σωφροσύνης ἀεὶ καλὸν μνηστευόμενος, ἔχεις τὸν Θεὸν σύμμαχον, δος οὐ παρορᾶ τοὺς εἰς αὐτὸν ἐλπίζοντας. ¶ Ἡμᾶς δὲ λοιπὸν, εἰ καὶ παρεκβατικώτερὸν πινεις, ὠφέλειμον οὔσαν τὴν δέηγησιν, ὡς περάγαντες, πρὸς τοὺς κοινοὺς ἡμῶν Πατέρας τὴν κάλαμον τρέπωμεν.

Τοῦ γάρ Καλασαρος Μιχαὴλ, ὡς ἐν τοῖς ἀνώπιν, εἰ καὶ μικρὸν ὑπεξελθόντες εἰρήκαμεν, μὴ ἐλομένου σύμμαχον ἔχειν τὸ κράτος τῆς πίστεως· τοῦνεκα δὲ δι' ἀγροικίαν πολλὴν ὀτανπερ βούλοιτο ἔχαστος δοξάζειν θεσπίζαντος (25)· μὴ ἔξεινας δὲ ὅλως τοὺς

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(25) Videatur Michaeli mitius quid dicere; nimirum probibitus tantum sacras imagines in urbe

A videntem, tamque totam perlungentem. Cumque Scythæ primitus interirent, essentque necantibus versuri terga: en rursus ille pedem sinistrum elevans, supra dextrum deinceps ponit; tuncque exsurgentes barbari, miserabiliter nostros interficiendo urgebant. Ego autem novo hoc ac mirabili spectaculo velut stupescens ac attonitus, stabam aspectans quæ gerabantur: nimirum, tum illam hujus commutationem pedum, alleculamque vicissim inequitationem, tum acerbam ac amarissinam illorum cædente gladio necem. Cumque sic ad usque solis occasum hujusmodi corporis habitu, pedumque commutatione cuique parti victoriani sanciret; ut eos aptans, perinde atque reliquum corpus æquali situ composuit, si quoque pugnæ mutuæ finem imponentes, terribile illud bellum dissolverunt.

¶ Tunc ille surgens, stansque rectus ex me quarebat, num eorum qui cecidissent summam inire possem, ac num locus aliquis relictus esset vacuus, mortui corporis expers existens? Me autem impotentiam prætendente, ac palam constante, nullum me ejusmodi locum conspicere, putare tamen soli quid exiguum extare, quantum strato bovis corpori satis videatur, jugulatorum medium, intentaque in illud digito, monstrante, respondit ille: Vides spatiū illud expers corporis mortui relatum? Iustum utique, nulliusque præterea fuit. Quippe in illo moriturus cum aliis eras, in escam tradendus cœli volucribus. Quia tamen iustum corpus servasti incorruptum, nec turpi passione animalium polluisti, idcirco te Deus a terribili horrendaque necessitate ac amara morte, clementer liberavit. Iis vero dictis, ab oculis meis evanuit.

¶ Tum ego, horrore multo ac stupore paululum inclinans caput, metu agitatus, adoransque sanctum solum, in quo pedes ejus stetissent, descendens e monte, totamque noctem iter retro faciens, paucis hue diebus adveni, animo constitutum habens, ut humili ipse, quanquam indignus, Deo qui salvum effecisset, hocce habitu suscepto, servirem.

¶ Tu ergo quoque, fili Cypriane, cum tibi tentiones supervenerint, noli tristari: quin potius viriliter sustinens, ac castitatis bonum semper ambiens appetensque, Deum adjutorem habiturus es, qui non despicit sperantes in ipsum. ¶ Nos autem hic deinceps narrationem ejusmodi, etsi digressione fusiorem, utilem tamen fluentes, calamum verius ad cōm̄muniū Patrum nostrorum historiam.

Cum itaque Cæsar Michael, uti jam supra dictum est, quamquam nonnihil a proposito divertimus, fidei robore in auxilium habere respuisset, ac propterea per summam agrestis animi stoliditatem, quemque pro libito suo sentire sauxisset: omnino

OCR ABK / FR

autem venerandarum imaginum cultores intra urbem sedere vetuisset, sancti Patres nostri Theodorus ac Nicolaus vale dicentes sanctissimo patriarchae, ac cum illo existentibus omnibus, ad supra designatum junctum sinui Prusae locum abeuntes, illic demorabantur.

Enimvero, cum populi seductor Thomas in Romanum orbem rabiem exerceret, jubente imperatore, iterum, vel inviti, in regiam urbem revertuntur: postque brevi inde abeuntes, vicinam Acritam promontorio peninsula magni martyris Tryphonis noniue appellatam pelierunt: ubi tandem multis certaminibus gloriosum Patrem ac beatissimum Theodorum, communis vitae finis exceperit; migravit autem maxima nominis celebritate, die undecima mensis Novembris. Eius vero beatum tabernaculum inde translatum ad insulam nomine Principem, gloriae ac sanctae sepulcræ mandatur. Verum de hoc scripserunt sacri quidam Ecclesiæ doctores, ceu donum quoddam ad Christianæ reipublicæ communem utilitatem, ejus res præclare gestas depingentes ad perpetuam memoriam.

Lucens vero illa columna Ecclesiæ Nicolaus, Patre suo spiritali orbatus, assidue sepulcro harenbat, certainisibus adjungens certamina, ac sudoribus, monasticæ exercitationis sudores, patrisque jacturam pro hujus saeculi usu quotidie fugens: quo loco Byzantini plures, ac maxime ordinis seniores, plures quoque ex vicinis regionibus ad eum confluabant, quem miserationis speculum, vario virtutum splendore ornatum, scirent. Eos ille qua erat cordis rectitudine, suscipiens, ac paternis visceribus ampléxans, cuique membro congruam medelam adhibebat, apud omnes, ceu morborum animi probus curator, admirationem habens, atque ut Christi confessor, venerationem.

Cæterum e vivis sublato Michaeli, ac filio ejus Theophilo imperii sceptra adepto, bellum iterum adversus pios instauratur, diraque verbera in eos proficerunt: quo etiam tempore duo illa lumina e Moabitide regione nobis exorta, Christique Eccle-

A tὴν σεπτὴν τῶν εἰκόνων ἀντεχομένους προσκύνησον ἔνδον καθεῖσθαι τοῦ διστος· οἱ καθ' ἡμές δοιοὶ Πατέρες Θεοδώρος τε καὶ Νικόλαος, τοῖς ἀμφὶ τὴν ἀγιώτατον πατριάρχην ἄπασι συνταξάμενοι, εἰς τὸν προσημανθέντα παραχόλπιον τόπον τῆς Προσῆρης ἐξελθόντες τύλιζοντο.

'Αλλὰ τοῦ λαοπλάνου Θωμᾶ κατὰ τῆς οἰκουμένης λυτήσαντος, κελεύει τοῦ κρατοῦντος αὐθις, καὶ μὴ βουλόμενοι, τὴν βασιλίδα κατέλαβον· καὶ ταῦτα μετ' ὀλίγον ἀπάραντες, τὴν προσπελάζουσαν τῷ 'Αχρίτᾳ χερρόνησον, τὴν ἐπώνυμον τοῦ μεγάλου μάρτυρος κατειλήφασι Τρυφωνος· κάκεσσε λοιπὸν τῷ πολυάθλει Πατρὶ καὶ παμμάκαρι Θεοδώρῳ τὸ κοινὸν τοῦ βίου τέλος; ἐφέστηκεν, ἐνδεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς, εὐχαριστῶς πρὸς Κύριον ἔκδημησαντος. Οὖν τὸ μακάριον σκῆνος μετακομισθὲν πρὸς τῇ γείτονι νῆσῳ τῇ καλούμενῃ Πριγκίπῳ, τῇ εὐχαριστῇ καὶ διάτι ταφῇ παραδίδοται. 'Αλλὰ περὶ τούτου ἐνὶ τῶν τῆς Ἑκκλησίας ἱερομυστῶν ἀνεγράψαντο, δῶρον ἀσπερ τι φερωνύμως τὰς αὐτοῦ ἀριστείας κοινωφεῖς διεξαγραφήσαντες.

'Ο δὲ πυρσολαμπῆς τῆς Ἑκκλησίας στύλος Νικόλαος ἀπορφανισθεὶς τοῦ κατὰ πνεῦμα γεννήτορος, προσεκαρτέρει τῷ τάφῳ, τοῖς ἀγῶσι ἀγῶνας, καὶ τοῖς ιδρῶσιν ιδρῶτας προστιθεὶς τῆς ἀσκήσεως, καὶ τὴν κοσμικὴν ἔημαν τοῦ Πατρὸς καθ' ἐκάστην ὀλοφυρόμενος· ἐνθα δὴ πολλοὶ μὲν τῆς Βυζαντίου, καὶ μάλιστα τῶν ἐκ τῆς συγχλήτου· πολλοὶ δὲ, καὶ τῶν πέριξ χωρῶν ὡς αὐτὸν ἐκεῖσε συνέρρεον, κάτοπτρον συμπαθεῖ; αὐτὸν ἐπιτάμενοι, τῇ διαφόρῳ τῶν ἀρετῶν στιλπνότητι πυκαζόμενον. Οὖς εὐθύτης καρδίας προσλαμβανόμενος, καὶ σπλάγχνοις πατρικοῖς ἐναγκιλιζόμενος, τὴν ἴατρείαν ἐκάστῳ μέλει προσέφερεν, ὑπὲ πάντων ὡς δόξιμος τῶν ψυχῶν παθημάτων ἀκέστωρ στεργόμενος, καὶ ὡς ἐμολογητής Χριστοῦ σεβαζόμενος.

'Αλλὰ τοῦ διακότος Μιχαήλ τῶν τῆδε μεταγαστεύσαντος, καὶ Θεοφίλου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τῆς βασιλείας τὰ σχῆπτρα κρατήσαντος, πάλιν δὲ κατὰ τῶν εἰσεβῶν ἀνεκαινίζετο πόλεμος, καὶ μάστιγες βαρεῖαι κατ' αὐτῶν προερείνοντο· ὅτε καὶ τοὺς ἐκ Μωαβίτος (26)

FRANC. COMBEFISH NOTÆ.

colendas erigere; sic enim scribit dictum a Michaeli: *Et me, aequum est manere, qui fui, et vos pristinum statum retinere, opinionesque vestras sequi. Per me enim licebit, nec cuiquam obstat, nisi quod imagines in regia urbe a vobis erigi nolo, sed extra eam procud, et ubiunque votueritis: auctor vero nec ipsos quoque docet passos esse in urbe consistere. Consentium vero egressum urbe Theodori, ad locum Prusæ secessisse, vel ut Michael, ad Crescentis loca: quo utroque unus ideoque designatur locus Theodoro familiaris, et ut auctor indicat, ad sinum aliquem, παραχόλπιον: in quo Smyrna reliens primum consedisse ait, ac prius quam veniret Chalcedonem. Reliqua ad Theodori obitum, ejusque corporis translationem, partim ex Michaeli, partim ex Naucratio, eadem sere habeas, atque hic ab auctore perstricta.*

(26) Puteum errore antiquarii mutatum nomen, ac legendum Ἰσραὴλτείος. Nam ut habetur in Vita

D S. Theodori, erant orti ipsa urbe Hierosolyma, quæ multum distat a terra Moab; sic enim scribit Melaphrastes, sive quisquis est auctor illius Vitæ: Τοῦτον ἤνεγκε μὲν ἡ Παλαιστīνη, ἥν δὲ Θεὸς τῷ 'Αβραὰμ κλῆρον δίδεις, γῆν ἐπαγγελίας καλῶς προηγέρευσε· πόλις δὲ Ἱερουσαλήμ· ἦτιν πάντως ἀρκεῖται πόδες ἐπαίνον, εἰ καὶ μηδὲν διλό τῶν ἐπαίνων εἶχεν, ὅτι καὶ Χριστὸς ἐκεῖθεν τὸ κατὰ σάρκα, καὶ δὴ καὶ προφητῶν ἐξ αὐτῆς καὶ πατριαρχῶν πόλις προῆλθε γορδός· καὶ αὐτὴ δὲ τῶν ἀποστόλιν τῇ χαριεστάτῃ λογίᾳ ἐκεῖθεν ἔσχε τὴν γένεσιν. Εὐηπατρία Παλαιστīna Iulij, quam Deus Abraham hereditatem tradens, merito promissionis terram appellavit: civitas autem, Hierusalem: cui plane abunde ad laudem sit, tametsi reliqua deessent laudem ornamēta, quod Christus ipse secundum carnem inde prodierit; exque ea prodierit chorus plurimus prophetarum ac patriarcharum; ipsaque adeo lecta apostolorum gratiosissima cohors, inde ortum habue-

κατ' ἔκεινην τῷ καιρῷ δύο φωστῆρας; ὡς ἡμᾶς ἀνατείλαντας, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ταῖς τῶν δογμάτων ἀκτέζοις καταπυρσεύσαντας, τοὺς θεοφόρους Πατέρας καθ' ἡμᾶς χρηματίζοντας, Θεόδωρὸν τὸ φῆμι καὶ Θεοφάνην τοὺς αὐταδέλφους τὴν φύσιν, εἰπερ δὴ καὶ τὴν πίστιν δμαίμονας, οὐτοσὶ δὲ τοῖς ἐργοῖς Θεὸν φιλεῖν ἐξαρνούμενος, καὶ παρωνύμως Θεόφιλος προσαγόρευόμενος, διὰ τὸ πρόσκυνεῖν ἐν εἰκόνι Χριστὸν, καὶ τοῦτον σεβάζεσθαι, κρατήσας αὐτὸν, μετὰ πολλὰς τὰς βασάνους, τούτων τὰς δύεις δυστενῶς ἐνεκόλαψε, καὶ ξένον τῷ κόσμῳ κοινὸν ἀνθρώποις προύτεθεικε θέατρον.

Τότε δὴ καὶ τὸν ἡμέτερον Πατέρα Νικόλαον, διὰ τὴν ἐπιχρατοῦσαν ακοτόμαιναν τῆς αἱρέσεως, τόπον ἐκ τόπου κατατρυχόμενον, γυνῇ τις εὔτεθῆς καταθρήσασα, καὶ ὡς ἀλλη Σουναμίτης κατὰ τὸν μέγαν Ἐλεισσαίον ζεναγωγῆσαι τοῦτον θελήσασα, οὐ πόρρω τοῦ ἀστεος πρὸς τὰ Θρακῶν μέρη ἥσυχον πάνυ κεκτημένη προάστειον, προσάγει τοῦτο τοῦ Χριστοῦ τῷ θεράποντι, φερωνύμως ἐφαρμοσαμένη τῇ κλήσει τῷ πράγματι [ἴσ. τὸ πρᾶγμα], καὶ μεστὴν ἐλέους αὐτῷ, δῶρον ὡς μέγα, τὴν εἰρήνην, -ῶστερ δὴ καὶ Εἰρήνη, μετὰ καὶ τοῦ κτήματος ἐμπαράξασα. Κακεῖσε τοῖνυν διέτριβε, τὰς τὸν αἱρετικῶν λαβῆς ὑφορίμενος. Εἰθ' οὐτερον τοῦτο τῇ ἑαυτοῦ μονῇ προσεκύρωσε, τὴν ἐπωνυμίαν φέρον τῆς Φίρμου πόλεως.

Θεοφίλου δὲ τελευτήσαντος, καὶ δυστυχῶς τῷ τύμβῳ καταβίῃσαν, ὡς οἶμαι, συμπειγραφὲν αὗτῷ, καὶ τῇ τῆς αἱρέσεως, καὶ Θεόδωρας τῆς αὐτοῦ φιλοχρήστου συνεύνου σὸν τῷ οἰῷ Μιχαὴλ κομιδῇ νέψι τὰ τῶν Ρωμαίων κατασχούσῃς βασίλεια, καὶ Ιανυοῦ (27) τοῦ δυστενοῦς, προσιμιον τῆς αἰωνού δίκης τὴν ἐνταῦθα τῶν θείων κληρισταμένου ἀπόπτωσιν, καὶ Μεθοδίου τοῦ μεγάλου τῆς ἀρχιερωσύνης ἀμπεχομένου τοὺς οἰκακας, συνδρομῇ τῶν θεοφόρων Πατέρων γέγονεν ἡ τῆς δρυδοδέξιας πάντγυρις, αἰθρίας καταλαβούστης ἡδη τὰ πέρατα, καὶ ἀστέριων δίκην, τῶν Χριστοῦ δμολογητῶν, ἀπαν τὸ τῆς Ἐκκλησίας κατακοσμούντων.

Τότε δὴ καὶ δικοινὸν ἡμῶν Πατήρ καὶ τοῦ Χριστοῦ θεράπων Ναυκράτιος, τῆς ἐξορίας ἀπάρας, κατέλαβε τὸ Βυζάντιον, καὶ πρὸς τῆς βασιλίδος καταδέξιαν τῶν δολῶν, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἀρχιερέως, μετὰ πολλῆς τῆς τιμῆς εἰσδεχθεὶς δὲ αἰδιόμοις, παραχλήσει τούτων, τῆς κατ' αὐτὸν ιερᾶς ἀδελφότητος εἰς ταύτην συνελθούσης τότε ἐν τῇ εὐαγεστάτῃ τῶν Στούδίου μονῇ, τὴν ἀρχὴν προσλαμβάνεται. Ἡνπερ δὲ μέγας Θεόδωρος, πόνιμος πολλοῖς πρώην ἐκθρέψας ἐπλήθυνε, καὶ τὸν χιλιοστὸν ἀριθμὸν ἐξισωθῆναι μεχροῦ διεῖν τὴν πληθὺν κατεσκεύασε. Καὶ ἡν αὖθις τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον γεοθαλές, ὕστερ τις παρά-

A siam sane doctrinæ fulgoribus illustrantia, quos nostri a Deo affiliatos ac divinos Patres vocitant, Theodorum, inquam, ac Theophanem, natura fratres, siquidem etiam si de germani erant, ille Deum amare operibus negans, quanquam nuda hinc denominatione Theophilus appellabatur; quod Christum in imaginibus colerent, eumque venerarentur, tenens, post multa tormenta, eorum impia insculpens faciem, novum insolensque commune hominibus spectaculum traduxit.

B Tunc quoque cum pia quadam mulier Patrem nostrum Nicolaum, propter oblinitem obscuram pravæ hæresis noctem, crebra locorum mutatione male alteri videret, velletque tanquam alia Sunamitis in magni Elisæi modum, hospitio recipere, haud procul ab urbe, ad Thraciæ partes, suburbium plane a turbis semotum habens, illud offert Christi famulo, rem rite pro nominis ratione appellationi accommodans, plenum misericordia munus quam magnum, pacem nimis ruto, uti a pace Irene dicta, una cum possessione præbens. Illic itaque demoratus est, hæreticorum insidias timens. Postmodum vero suo illud monasterio firmata donatione adjecit, Phirmopolis appellationem habens.

C Ubi porro Theophilus jam diem obiisset, unoque misere tumulū, hæresis pariter merito, quod existimō, circumscripta esset, ac Christi amans uxor ejus Theodora cum filio Michaeli admodum juvēne Romani imperii arcem suscepisset; impiusque Jannes, ceu præludio quodam æternæ ultiōnis, hic quoque abdicationem a divinis sortitus esset; magnusque Methodius Ecclesiæ gubernacula pontifex oblincret, a Deo affiliatis Patribus in unum coenobibus, initium habuit orthodoxiæ celebritas, cum orbis jam fines serenitas haberet, Christique confessores velut stellæ quædam universum Ecclesiæ firmamentum illustrius ornarent.

D Tunc plane etiam communis Pater noster ac Christi famulus Naucratius ab exilio rediens, venit Byzantium, proque certaininum merito, multo cuncti honore ab imperatrice ipsoque patriarcha susceptus vir inclitus, eorum rogatu, sacræ fratrum sodalitatis in unum tunc congregatæ, in venerabilissimo Studii monasterio, præfecturam suscepit: quam quidem magnum Theodorus multis nuper laboribus enatriens adaugensque, ad millenarium sere numerum provexerat. Eratque rursus novo vigore vegetum Christi illud ovile, velut cuidam paradiso simile, multas virtutum rosas, ac

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

rit. Fuerunt ergo sancti Grapti, ac vultus insculpti confessores, non Moabitæ, sed Hierosolymitæ, undeunque tandem eorum Hierosolymis genus satum esset.

(27) Alii Joanneum scribunt. Posset auctor ita nomine immutasse, allusione ad celebrem illum magum Pharaonis, quem Paulus Moysi contrarium

commemorat II Timoth. iii, cujus hic pseudopatriarcha, magus ipse ac facinorosus homo, stud a sectaretur. In illum plura auctor historiæ institutionis diei festi Orthodoxiæ Dominicæ prima Jejuniorum, quem damus. De ejus abdicatione et suffecto S. Methodio, Baron. ex Theophane presbytero ann. 842.

Spiritus suavolentiam aspertere volentibus præstat. Α δεισος, πολλήν τοις ὄραν βουλημένοις τὴν βοδωνίαν τῶν ἀρετῶν, καὶ τὴν ὁμήρην τοῦ Πνεύματος παρεγέρμενον.

At vero Nicolaus Pater, quam amicam haberet longam ex certaminibus in carcere quietem undique venans, eaque quotidie compunctus, quanquam maxime pro amicitiae jure, pariter cum fratribus conmoranri volebat; haud tamen sinebatur melioris studio, amica solitudine, jugiter labore desiderans. Quamobrem plurimum tempus in præfato diversorio agens, rarius luc in Patrum se consortium dabat.

Per id tempus, illustris quoque ac laetitiae plena translatio contigit confessoris ac sancti Patris nostri Thedorii ab insula Principe, ad nostrum monasterium, providente piissima Augusta, ac magno pontifice, universoque Ecclesiæ cœtu concurrente: fuitque gloriose depositus vigesima sexta Januarii, iuxta inclytum ac afflatum a Deo ejus ex matre avum Platoni, una cum fratre ac episcopo Josephi, a dextris ad orientalem partem delubri sancti Præcursoris; quo utique loco, sacra etiam victoriosorum martyrum reliquiae conditæ sunt.

Methodio autem pietatis defensore ac præconice ad beatam illam sortem commigrante, cum Ignatius pontificalis apicis gubernacula suscepisset, admirabilis ille multisque certainiū coronis revera inclytus Nāucratius, decima octava Aprilis mensis, C in idipsum soporatus est obdormivitque, successorem suum relinquens beatum confessorem ac multa passum Patrem nostrum Nicoláum. Is vero, animo reputans dignitatis magnitudinem ac ejus onus, semperque secum sibi contubernalem ac domesticam virtutum arcem humilitatem ferens, eam rem lugens moleste habebat. Cedens nihil minus multis Patrum obsecrationibus, eam admittit ordinationem, qui id proprie humilitatem sciret, ut ea quis potiora habeat quæ multis videntur, quæ: quæ propria ipse voluntate approbat.

Cum autem triennii spatio nobilem illam fratribus onerariam, ad virtutum clementia, divini Spiritus aspirantibus auris, honesto admodum direxisset, quod plane, uti jam sermo liquido ostendit, quietis amans, ut quis alius, esset, eoque desiderio vehementius incensus, haud ultra quatientia cogitationum jacula ferre posset; ubi pauca quædam ea de re Patribus coram habita oratione exposuisset; demum proponit qui ejus loco præfecturam gesturus esset, Sophronium quidem nomine, ac presbyterii dignitate præfulgentem virum, qui que nihilominus appellationis gratiam temperantiae astringentis re ipsa obsignaret. Quippe ferunt, uti non raro loqui accidit quadam simplicitate ac candore, ipsum de se ipso beatum virum ad auditum utilitatem quandoque dixisse, nunquam se, ab eo tempore quo monachi habitum induisset,

Α δεισος, πολλήν τοις ὄραν βουλημένοις τὴν βοδωνίαν τῶν ἀρετῶν, καὶ τὴν ὁμήρην τοῦ Πνεύματος παρεγέρμενον.

Ο δὲ Πατὴρ ἡμῶν Νικόλαος, τὴν ἐκ τῶν ἔθιμων χρονίαν ἐν τῇ εἰρχτῇ φίλην ἡσυχίαν ἔσυτον πανταχθεν προικητευόμενος, καὶ ταύτη καθ' ἐκάστην νυττόμενος, εἰ καὶ τὰ μάλιστα νόμιμα φιλίας ἐπίστης τοῖς ἀδελφοῖς συνδιατρίβειν ἐβούλετο. ἀλλ' οὐν οὐ παρεπέτο τῷ κρείττονι, συγκακουχεῖσθαι τῇ ἡσυχίᾳ διὰ παντὸς ἐφιέμενος. Οθεν τὰ πλείω τὴν διαγωγὴν πρὸς τῷ προβρέπηθέντι καταγωγὴν ποιούμενος, σπανίως ὥδε τοῖς Πατράσι παρέβαλε.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ τῇ τοῦ ἔμοιογτος καὶ δεισου Πατρὸς ἡμῶν Θεοφάρου πανευκέλεης καὶ εὐφρόσυνος, ἐκ Πριγκίπου πρὸς τὸ καθ' ἡμᾶς μναστήριον μετάθεσις γέγονε, προνοϊκά τῆς εὐσεβεστάτης Αύγουστης, τοῦ τε μεγάλου ἀρχιερέως, καὶ συνδρομῇ παντὸς τοῦ τῆς Ἐκκλησίας πληρώματος· κατατεθεὶς ἐνδέξως τῇ Ἑκτῇ καὶ εἰκάδι τοῦ Ἰωνούσιου μηνὸς, πρὸς τῷ ἐκ μητρὸς αὐτοῦ θεέντος ἀοιδοῦ καὶ θεοφόρῳ Πλάτωνι, θμα τῷ συγγράψῃ καὶ ἀρχιερεῖ Ἰωσήφ, ἐκ δεξιῶν κατ' ἀνατολὰς τοῦ προδρομικοῦ τεμένους· ὅπου δὴ καὶ τὰ τῶν καλλινίκων μαρτύρων ιερὰ κατάκεινται λειψανα.

Μεθοδίου δὲ, τοῦ τῆς εὐσεβείας προμάχου, καὶ κήρυκος πρὸς τὴν ἐκεῖθεν λῃξιν μεταναστεύσαντος, καὶ Ἰγνατίου τῆς ἀρχιερωσύνης ὑπειλημμένου τοὺς οἴκας, διαυμάσιος καὶ πολύαθλος δυτικᾶς Ναυκράτιος, τῇ δικτωχαιδεκάτῃ τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς, ἐπὶ τὴν αὐτὸν ἔχοιμηθη καὶ ὑπνωσε· διάδοχον ἔσυτον τὸν διμολογητὴν, καὶ πολύτλαν Πατέρα καταλείπων Νικόλαον. Οις τῆς ἀξίας τὸ μέγεθος, καὶ τὸ ταύτης φορτικὸν ἀναλογιζόμενος, σύνοικον τε αὐτῷ τὴν τῶν ἀρετῶν ἀκρόπολιν τὴν ταπείνωσιν ἀεὶ συνεπιφερόμενος, ἐδυσφόρει τῷ πράγματι κατολοφυρόμενος. Ορώς ὑπεξίας ταῖς τῶν Πατέρων πολλαῖς παρακλήσεσι, δέχεται ταυτηνὶ τὴν καθίδρυσιν, εἰδὼς τοῦτο κυρίως ὑπάρχειν ταπείνωσιν, τὸ ὑπό τῶν πολλῶν πρὸς τὸ κρείττον τοῦ πρὸς δέξια τοῦ θελήματος φημοῦζόμενον.

Ἐπὶ τριετῇ δὲ χρόνον εὔπρεπῶς ἀγαν τὴν τιμὴν τῶν ἀδελφῶν διλαδά μᾶλλον πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν ἐπιτάληψιν ταῖς τοῦ Πνεύματος αἵραις οἰκεῖεσθαι παρασκευασμένος, ἐπείπερ, ὡς προλαβὼν διάργος ἐδήλωσε, φιλήσυχος εἰ καὶ τις διλλος γενόμενος, καὶ τῷ πνθῷ τούτῳ ἴέμενος, οὐχέτι οἶδε τε τὴν τῶν λογισμῶν τοῖς τέλοις κραδαίνεσθαι; τοῖς Πατράσι μίκρα τινα περὶ ταύτης διεξελθὼν τῇς ὑποθέσεως ἔνεκα, προβάλλεται λοιπὸν ἀντ' αὐτοῦ τὴν τούτοις καθηγησόμενον, Σωφρόνιον μὲν ἐπονομαζόμενον, καὶ τῷ τοῦ πρεσβυτερίου κατακοσμούμενον ἀξιόματι· τῆς κλήσεως δὲ τὸ χαρίεν τῇ σωφροσύνῃ τοῖς Ἐργοῖς ἐπισφραγίζοντα. Καὶ γάρ ὡς λόγος ἔχει περὶ αὐτοῦ, οἷα δὴ συμβαίνει πολλάκις ἀπλότητι γνώμης φερόμενον, αὐτὸν δι' ἔσυτον πρὸς τὴν τῶν ἀκουουντούν ἀφέλειαν ὑποφθέγγεσθαι τὸν μακάριον, ὡς Ἐξ ὅτε τοῦ μοναχοῦ τὸ σχῆμα τημφίεσμα, δρτινῇ δὲ τοιούτῳ, ἢ

τῆς οἰασοῦν λιπανούσης τροφῆς ἐν πληθυμοῇ γα-
στρὸς γεγένημαι.

Τοῦτον [leg. τούτῳ] τοῖνυν πρὸς τοῦ ἀρχιερέως
καταχείψας τὸ ποίμνιον, δι πανάσιος αὐτὸς ἔξελθὼν,
ἐν τῷ προδρόμῳ ἔντει καταγωγὴν τῆς Φίρμου πόλεως
ἔκαθέζετο. "Ηδετο γάρ τῷ τέπιῳ, τὸν τρόπον μᾶλλον
δι' οὐπερ δ τόπος κατασχεῖν ἐπειγόμενος. 'Αλλὰ
τοῦ ἀοιδόμου Σωφρονίου καλῶς τὴν μονὴν ἐπὶ τέσ-
σαρας χρόνους αὐξήσαντος, καὶ γέρας τῆς ἀγχι-
νοίας τὴν ἀγαθοεργίαν καταπλουτίσαντος, καὶ τρίτῃ
τοῦ Νοεμβρίου πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος, οἱ τῶν
μοναχῶν φιλοπάτορες οὐκέτι στέγειν δυνάμενοι τὴν
τοῦ δστού διάζευξιν, πρὸς τὸ οἰκεῖον αὐτῷ τῆς τιμῆς
ἀπάρχοντες ἐνδιατημα, ἐπὶ τὴν πειθώ τῆς ἀρχῆς ὡς
φιλότεκνον καὶ αὔθις τοῦτον ἐλκύσαντες, ἐν τῷ
μοναστηρίῳ εἰσήνεγκαν· καὶ ἦν δ Πατὴρ τοῖς τέ-
κνοις; καθ' ἐκάστην ἐπευφραίνομενος.

Τοιγαροῦν τῆς φερωνύμως; ὡς διῆρον τῇ τοῦ
Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ παρασχεθείτης, τῆς φιλογρίστου,
φημὶ, καὶ πανεύσενθοῦς βασιλίδος, ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ
έκαυτῆς υἱοῦ θύδη λοιπὸν τὰ τῆς νηπιότητος ἐπαποθε-
μένου φελλίσματα, τῶν ἀνακτόρων ἐκεῖθεν κατενε-
χθείσης, κακῷ συμβούλῳ δηλαδὴ Βάρδῳ τῷ ἔκαυτῆς
ἀδελφῷ δ γέος ἀναξ χρησάμενος, καὶ κατ' ἀμφῶ
τῶν δύο, τὴν αὐτοχρατορίαν ὁ ἔτερος, δ δὲ τὴν Καλ-
εαρος τιμὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀμφεπόμενοι, οὐ μεχρὸν,
ὡς οὐκ φοντο, τὴν κατ' ἀλλήλων τῶν γνωμῶν ἐντεῦ-
θεν τῷ ὑπηκόῳ σύγχυσιν κατειργάσαντο· τοὺς τοῦ
Θεοῦ νόμους ἐφ' ἑαυτὸν καθυβρίζαντες.

'Ο μὲν γάρ αἰρει τὴν δφρῦν κατὰ τῆς μητρὸς· δ
δὲ, πρὸς τούτῳ, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν ἐξῆμαρ-
τεν, ὑπὲρ τὴν φύσιν τὴν πρᾶξιν σχεδιάσας τῆς φύ-
σεως. "Ὦρα γάρ τὸ ἐσδμενον. Κατὰ γάρ τῆς τοῦ υἱοῦ
κοίτης δ Καῖσαρ Βάρδας παρανόρως ἐπιμανεῖ; δ
ταλαιπωρος, ξένος σύνευνος πρὸς τῇ ιδίᾳ νύμφῃ, καὶ
ἐτερόμοιον ζεῦγος (28) ἐκβιχχευθεὶς ἐγνωρίζετο.

'Ο οὖν τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς, καὶ τοῦ θεοφόρου
ἐπώνυμος, ὡς οὖν τε τοιτὶ τὸ δρᾶμα διορθώσασθαι
προμηθούμενος, οὐδιελίμπαγεν, ὥσπερ δὴ τοῦ Θεοῦ
νόμος, ὑπο[μι]μνήσκων, παρακαλῶν, νυυθετινόν· ἐκ
τούτων ἐλπίζων τὴν ἐκκοπὴν τοῦ μύσους πάντως
γενήσεσθαι. 'Αλλ' δ τῆς παρανόμου μίξεως ἔρως οὐκ
εἴλα τὸν ἐλεεινὸν ἀναγῆψαι τὸ σύνολον. Πλὴν ὡς
εἶδε ἐκκεκυφθα (29) τὸν ἄθλιον, καὶ δοῦλον τῆς D
διε sinebat. Caterum ubi sacer pontifex hominem

* II Tim. iv, 2.

FRANC. COMBEFISH NOTÆ.

(28) Vox rarer, sed qua maxima filii ad patrem
necessitudo bene exprimatur, qui sit alter prorsus
similis, ac velut alter ipse, quam incestuosus Bar-
das necessitudinem pessimum exemplo violans, justo
zelo ab Ignatio correptus est, ac tandem proscriptus
a fideliū cœtu, negata publice publico peccatorū
sacra eucharistia, quanquam sciret vir sanctus,
quanta inde creanda illi forent mala. Erat utique,
qui non animam suam, se pretiosiorem ficeret; nec
forte eorum, qui gravi aliquo metu, publicum
peccatorem publice petentem sacramentis impertire,
hanc illicitum secluso scandalo arbitrantur.

(29) Ia Aristoph. in Vespis, κάτῳ κύπτειν, in

PATROL. CR. CV.

A panis, aut vini, aut cuiusvis alterius cibi qui
impinguare possit, eam quantitatē sumpsisse, quæ
ventri explendo esset.

Huic ergo in præsentia pontificis relictō grege,
exiens vir sanctissimus, in præfato reseat Firmo-
polis hospitio. Quippe loci eum delectatio tenebat,
cum ille, mores potius quorum causa locus studio
esset, adipisci contenderet. Ceterum ubi inclytus
Sophrōnīus annis quatuor præclare monasterium
euxisset, ac solertia præmium, honorum operum
divitias consecutus esset, dieque tertia mensis
Novembris ad Dominum migrasset, Patris amantes
monachū, cum ultra Sancti absentiam ferre non
posset, proprium ejus quietis hospitium petentes,
eumque rursus tanquam filiorum amantem ad sus-
cipiendam præfecturam cogentes, ad monasterium
duxerunt: isque interim paterna pietate in illis
quotidie lababatur.

Cum itaque juxta nominis rationem Christi mu-
nus illud Ecclesiæ concessum, Christi, inquam,
amans, ac religiosissima imperatrix, a Michaeli filio,
ubi jam ille infantiae balbutiem abjecisset, ab aula
dejecta esset; cum nimirum novus imperator ma-
lum consiliarium Bardam Theodoræ fratrem sibi
adhibuisse, amboque ita remp. inter se partiti
essent, ut alter imperium, alter Caesaris sibi hono-
rem vendicaret; non exiguam inde subjecto populo
voluntatum in invicem confussionem, qua non pu-
tabant ratione, in se ipsi divinas leges violantes,
fecerunt.

Ille siquidem supercilium tollit in matrem, hic
præterea in ipsam quoque naturam peccavit, naturæ
actionem temere usurpans contra naturam. Vide
enī quid gereretur. Nimirum, miserabilis Caesar
Bardas, adversus filii thorū scelestè insaniens,
novus conjux cum propria sponsa, jugumque alte-
rius similis ac filii perturbans noscebatur.

Dei ergo pontifex, atque a Deifero, magno,
inquit, Ignatio, nomen habens id facinoris quam
sieri posset, corrigere studens, constans, ex divina
legis præscriptio jugiter admonebat, obseerabat, in-
crepabat³⁰, sperans fore ut ea ratione secluso omnino
exscinderetur. Haud enim vero iniquæ copule
amor quidquam miserum ad frugem meliorem re-
dile sinebat. Ceterum ubi sacer pontifex hominem

pertinacia notavit. Forte quia senes toto iam cor-
pore incurvi, eo soleant esse genio, ut propositi
tenaciores sint. Illustrant ista ea quæ scripsit Ni-
cetas in Vita Ignatii, ut et ista illis illustrantur.
Annotat ille diem, quo Bardas eam ab Ignatio re-
pulsam passus est, neimpe Epiphaniorum, cujus
antiqissima religio est, ut vix Christianus habe-
retur, qui sacris Christianorum sub iis solemnibus
non interesset: cui rei argumento est, quod in
Valente, inque Juliano Augusto, altero Cæsare,
altero in Galliis, Epiphaniorum saeclo die actum
est. Quod ita S. Ignatius Martyr, ac tertius a Petro
Antiochenus episcopus, κατ' ἔξοχον, ac peculiari

obstinatum vidisset, ac extrema linea peccati ser-
vum, arcet deinceps ab ecclesiæ saceris liminibus,
hanc ei præstans emendationis materiam. At ille,
ira pariter ac cupiditate alienæ a ratione confluxus,
potentiam in tyrannidem arrogantia verlit: univer-
soque populo comitante, fremens, sensuque excelso
templum ingrediens, ac intra sacra adyta penetrans,
horrendis mysteriis impertiri a pontifice flagitabat.

At ille æmulator, sermonum siromaste sceleris
illi reprehensionem publice prætendens, mediis
præcordiis graviter confixi, vacuumque atque con-
fusum ab ecclesia ejecit. Is vero furore totis præ-
cordiis actus, tandem imperatori persuadet, ut
magnum Ignatium a sua deturbet sede; quod etiam
haut diu post accidit. Tum vero, quid? Ignatio
per tyrannidem expulso, Photium quendam nomine,
tunc proto a secretis munere fungentem, multa
virum religiosis ac scientiæ fama, eligunt: quem
statim detonderi jubentes, pontificali dignitate su-
blimant. Quid autem zizania singula ea occasione
exorta dicere attinet, cum illa universi Ecclesiæ
alumni perspicua habeant? Cæterum apłandum
argumentum pastori nostro Nicolao.

Hic itaque, qui se prorsus Christo ac Deo de-
vovisset, ac omni parte ad ejus se mandatorum
normam composuisset: qui flore primo juventutis
patria relicta peregrinus factus esset²¹, quique more
apostolico fratrum insirmilitatus socius, una undi-
que affligi cuperet, uti accuratam imaginem ac simi-
tudinem, ita et communionem inviolatam servans,
ab initio se incompositorum conscientia abrumpens,
ac una cum fratre e monasterio discedens, in
eiusdem hospitio degebat, quod Præbeli sicut est.
Hujus rei sparsa fama, ac cum percrebrente
toto populo rumore, idem omnino haberet, sciens
jam olim Cæsar sublimem viri virtutem, utque is
enim ore decantaretur, stupensque, quam ejus
dementie, viri sancti illa discessio, redargutionem
auctura esset, imperii vires delegendo adlibens,
ubi ejus hospitiū locum didicisset, statim morosus
bomo, persuasilibus sermonum suorum verbis,

A ἀμαρτίᾳ εἰς τέλος γινόμενον, εἴργει τῶν τῆς ἔκ-
κλησίας οὐδῶν, ἐντεῦθεν τὴν διόρθωσιν αὐτῷ προ-
βαλλόμενος. Ο δὲ τῷ θυμῷ παραλόγως τῇ ἐπι-
θυμίᾳ συμπεριπέτεται, καὶ τὴν δυναστελν εἰς τυ-
ραννίδα σοδαρῶς μετατίθησι· καὶ πανδημεὶ βρέμων
τὸν νεών κατειληφὼς ἐν ὑπερέχοντι τῷ φρονήματι,
τῶν τε ἀδύτων Ἐνδον γενόμενος, τὴν τῶν φρικτῶν
μυστηρίων πρᾶς τοῦ ἀρχιερέως ἔξηται μετάληψιν.

Ο δὲ ζηλωτὴς ἐκεῖνος τῷ σειρομάστῃ τῶν λόγων
δημοσίᾳ τῆς παρανομίας αὐτῷ προτείνας τὸν Ελεγ-
χον, κατα φρένα δεινῶς ἐξεκέντησε, καὶ κενὸν καὶ
κατηγραμμένον τῆς ἔκκλησίας ἀπήλασεν. Ο δὲ
μανεῖς καταφρένα, τέλος πέλθει τὸν ἀνακτα κατελευ-
σθῆνας [leg. καθαιρεθῆνας] τοῦ θρόνου τὸν μέγαν
Ἴγνατιον, διπερ ω μετ' οὐ πολὺ καὶ συνέβαινεν. Εἴτα
τι; Ἐκείνου τυραννικῶς ἐξωσθέντος, οὗτοι προβάλ-
λονται τίνα, Φώτιον μὲν προσαγορευόμενον πρωτο-
σηχρήτης τότε ὑπάρχοντα, ἐπ' ἐλασείρ δὲ καὶ
γνώσει πολλῇ φημιζόμενον· ὅνπερ εὐθὺς ἀποκαρ-
θῆνας κελεύσαντες, τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης πρεσβεῖα
μεταχειρίζονται. Καὶ τι ἀν λέγοιμι τὰ καθ' ἔκα-
στον ἐντεῦθεν ἀναφεύντα ζιζάνια, δῆλα πᾶσι τοῖς τῆς
Ἐκκλησίας τροφίμοις ὑπάρχοντα; Μεθαρμοστέον δὲ
τὴν ὑπόθεσιν πρᾶς τὸν ἡμέτερον ποιμένα Νικόλαον.

Οὗτος τὸνυν δ τῷ Χριστῷ καὶ Θεῷ ἐαυτὸν δλι-
κῶς ἀναθέμενος, καὶ πανταχόθεν ταῖς αὐτοῦ ἐντο-
λαῖς ρυθμιζόμενος· ο ἐν ἀχμῇ τῆς νεότητος πάρο-
χος ὑπάρχας καὶ παρεπίδημος, καὶ ταῖς ἀποστολι-
καῖς ἀσθενείαις συγκακουχεῖσθαι πανταχόθεν αἱρού-
μενος. Ὡσπερ τὸ κατ' εἰκόνα τε καὶ δμοίωσιν, οὗτω
κάν τῷ κοινῷ ἀπαράτρωτον διαφυλαττόμενος τὴν
ἀκρίβειαν, ἀπορρίγνυσιν ἔχυτὸν τῆς ἀθέσμου τῶν
ἀσυνθέτων συνέτεως, καὶ σὺν τῷ οἰκείῳ δμαίμονι
τῆς μονῆς ἀπάρας, πόδες τῷ ἐν Πραινέτῳ (30) ταύ-
της καταγωγίᾳ διέτριβεν. Ός δὲ διεβοήθη τοῦτο, καὶ
πανδημὶ πλατυνθὲν πάνπιστον ἐπετύγχανεν, ο
Καλερ πάλαι τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς τὸ ὑψηλὸν ἐπε-
στάμενός, καὶ ὡς ἐν τοῖς ἀπάντων ἄδεται στόματι,
καταβροντηθεὶς ἐνθεν εἰς ὅσον αὐτῷ τῆς παρονίας
ἐπαύει τὸν Ελεγχον, τὴν τοῦ κράτους ισχὺν πρᾶς
εὑρεσιν χειρισάμενος, καὶ καταμαθὼν ἐφ' ὑπερ ηγύ-
λιζετο, τῇ τῶν λόγων ἐαυτοῦ πειθανότητι πρᾶς Ελκυ-

²¹ I Cor. ii, 29.

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

ratione dictus sit Θεοφόρος, qualem hic auctor nominat, eam rationem reddit Anast. ex Graecorum traditione in notis ad viii synod., quod ipse fuerit parvulus, quem Dominus statuit in medio, dicens: « Nisi conversi fueritis, et efficiamini, sicut hic parvulus. » etc. De quo difficile quid subdit: Unde nec apostoli ausi fuerint ei, cum ad Ecclesiæ præsulatum promoveretur, amplius manus imponere; nimis quem ore Dei laudatum, et ipsius tactu sanctificatum cognoverint. Quid enim Dominicus ille contatus ac sanctificatio, ad ejus in episcopum ordinacionem, et ut iam tunc esset Ignatius, quod apostoli non nisi in Cœna, ac subiude accepto-Spiritu sancto a Dominicæ resurrectione, facti sunt? Nisi forte hoc volumus, existimasse apostolos sic Dominicæ manuum impositione sanctificatum Ignatium, ut ea accepisse censeretur, quidquid impo-

sitione manuum presbyterii conferri poterat, sic tamen ut oratio, ac quam juniores vocant formam ordinationis, deberet accedere: qua adhibita per apostolos, tunc demum factus sit pontifex ac sacerdos, quod prius erat quadam tantum velut designatione. Sic visum charissimo summis ἀποστόλοις arbitrorque ipse longe pius ac probabile.

(50) Bithyniæ emporiuin est, Socrati l. vi, c. 4, e regione Nicomediæ. Illa καταγώγια, quæ multa indicantur monasterii Studitarum, ipsa videntur quæ in Actis vi synodi dicuntur μέτατα· parumque abesse putem a villis Carthusianorum, vel, ut malis, ab antiquis Benedictinorum prioratibus, in quibus pauci fratres extra communem cœnobium agerent, ac tum quieti vacarent, tum fratrum renegorum ac cœnobitis cœnobii negotia illie agerent.

εις τοῦ Πατρὸς δ σικῆς ἡγ. σικῆς] ὑγειροπολούμενος, ἐν τοῖς τῶν Πυθίων θερμοῖς (31) δῆθεν τὸν διάκτα Μιχαὴλ προσλαβόμενος· οἱ τάχος πουτοποροῦντες, ἐν Πραιγέστῳ τὸν δσιον κατειλήφασι· λόγους τε κολακείας ὡς τέξα προτείνοντες (δεινὴ γὰρ τούτων ἡ τυραννίς, καὶ ψυχὰς ἀνδρείας εὐχερῶς μεταθείναι δυναμένη), φοντα τούτοις μεταπειθεῖν τὸν ἄγιον.

Τότε κοινοτέρως πῶς τὸν λόγον τούτοις δ μέγα; ποιούμενος, ἔχρητο μὲν ὑμᾶς, φησίν, εἰς Θεὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ θεοὺς νόμους ἐξαυτήσαστας, δράξασθαι τῆς τεύτου παιδείας, καὶ μὴ δι θυμῷ τὴν ἀργὴν ἐφ' ἑαυτοὺς ἐπισπάσασθαι· δτι κρίσις ἀκότομος δι τοῖς ὑπερβάνοις γίνεται. Ἐπεὶ δὲ τῶν τραυμάτων τὴν σηπεδέρα τοὺς τῆς μεταρολας φορμακεῖς ἐπιφέρωσαι οὐ δουλεύει, τάδε λέγει ^B τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ὡς Κακὸν κατάμφω τὸ τέλος ὑμῖν ἀποβήσεται.

Τοινυν τριχυνθέντες τούτοις τοῖς βήμασι, κενοὶ τῶν ἔχεισε ἀπώχοντο, εἰς ἕτέρων βηπήν τὰς ἑαυτῶν ἐλπίδις ταμιευσάμενοι. Στέλλουσι γὰρ εἰς τούπισω τινὰ πρὸς τὸν δσιον, τοῦ μὴ δεῖν σε, φησίν, δηλοποιοῦντες ἐν τινι τῶν τῆς μονῆς σου καταγωγίων αὐτέξεσθαι. Καὶ ὡς πρὸς δμυναν δῆθεν εὐθὺς χειροτονοῦσιν ἀντ' αὐτοῦ καθηγαύμενον, Ἀχιλλᾶν μὲν οὖν δνομαζόμενον, χρηστὸν δὲ τοῖς τρόποις πανταχόθεν ὑπάρχοντα. Αὐτοὶ δὲ, τὸ δὴ λεγόμενον, πάντα κάλων ἐκλενούν τοῦ ζωγρῆσαι τὸν δσιον.

Ο δὲ τοῦ Χριστοῦ θεράπων Νικόδαος, τῶν οἰκείων ἀπελασθεῖς, καὶ τούτοις πλησιάζειν εἰργόμενος, διετέλει τόπον ἐκ τόπου τῇ ἐνδείᾳ τῷ γῆρᾳ συμπιεζόμενος· ὑφ' ὃν τις ἀνὴρ κατατρυχόμενον θεασάμενος, Σαμουὴλ μὲν ἐπιστῆς τῷ πρωφῆτῃ καλλιωπιζόμενος τῷ ὄνδριτι· ἐπιποθῶν δὲ τὴν κλῆσιν οὖπερ συγκοινωνεῖν καὶ τῷ πράγματι, καὶ λύτρων ψυχῆς τὸν πλοῦτον διψιλῶς τε· χρήσουσι παρεχόμενος· ἐνδον τῆς πόλεως πρὸς τὰ τοῦ Λίβα μέρη (32) τόπον ἀπωκισμένον, καὶ δισυχον ἐκπράμενος, προσφέρει τῷ ἀγίῳ μετάπολῆς τῆς εὐθύτητος. ἀρμόδιον ἐνθεν τὴν ἡσυχίαν στέργοντε χαριζόμενον· δη καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ γάριτι περιφανὲς ἀσκητήριον ἐναπεκατέστησεν, ἀριστην ἐξ ὑπαρχῆς τὴν βάσιν ἐν τούτῳ πηξάμενος.

³¹ Psal. ii, 12. ³² Sap. vi, 6.

FRANC. COMBREFISHII NOTÆ.

(31) Est locus Bithyniae unde aquæ calidæ sca-
toriunt. Nicetas et Procop. v^o Aedificior.

(32) Urbis nomine absoluere prolatum palam indi-
cat urhem regiam; utique eam, non aliam intelligam, adhuc suadet, quod lego in Cantacuz. l. i.,
c. 40, ubi de Irene coniuge Andronici minoris est
sermo: Τὸν μὲν οὖν νεκρὸν αὐτῆς κομισαντες εἰς
Βυζάντιον, ἐν τῇ τοῦ Λιβδος Εθαλάν μονῇ μεγαλο-
πρεπῶς καὶ βασιλικῶς. Corpus Byzantium deporta-
tum, in Libis monasterio, magnifice ac regia pompa
funeralium est. Nihil siquidem aliud videatur illud
Libis monasterium, quam monasterium ad Liba,
sive partes Liba; sive intelligat illud ipsum, quod
auctor illie a Nicolo exstructum narrat, ocea-
sione illata a Photianis vexationis, ac expulsionis
a suo Studiarum monasterio, ac locis subjectis,
sive aliud quoddam: atque adeo videatur pœna
illa Nicolai, similis expulsioni a religione, quam

A in sententiam Patrem pellicere molitur; unaque socium Michaelem imperatorem in Pythiorum balneis assumens, cito concessa nave, virum sanctum Prænesti invenerunt, verbaque blanditiae jacularum instar prætententes (quippe gravis erat eorum tyranus, ac quæ facile virili quoque virtute animos demulcre posset), iis sanctum a sententia revocaturos putabant.

Tunc vero, communiori, magnus ille ad eos, sermone: Par quidem erat, ut qui in Deum ejusque divinas leges peccareritis, ejus apprehenderetis disciplinam, nec iram in furore in eos ipsi traheretis ³³: judicium quippe durum fiet in iis, qui præsunt ³⁴. Quia vero pœnitentiæ medicos putrescentia ulcerare consolidare renuitis, hæc dicit Spiritus sanctus: In malum tandem vobis res cedet.

Iis Itaque illi sermonibus exasperati, inde vacui abscedunt, in commodum aliud tempus spes suas reservantes. Quemdam siquidem pone se ad Sanctum destinantes, significant, non debere in ullo sui monasterii hospitiolo degere. Ac velut ulciscentes, statim ejus loco, Achilliam nomine, virum utique probis undique moribus, præpositum ordinant: ipsi autem, quod in proverbio est, nullum non movebant sunem, quo Sanctum caperent.

Dei autem famulus Nicolaus sic a propriis pulsus, atque iis propins accedere vetitus, locum ex loco, cum egestate, cum senio consclus, mutabat. Tum vir quidam ita divexari videns, cui idem atque Samuelei prophetæ clerum obligisset nomine; ejus uti appellationis, ita et operum ac veritatis consortium ambiens, ac pretium redemptionis animæ, divitias egenis large impertiens, in urbe ad partes Liba semotum locum ac quieti aptum coemens, proposito animi rectissimo, viro sancto offert, commodam ea largitione amanti quietem præstans: quem is locum, Dei gratia illustre tandem monasterium, optimam in eo a principio basim sigens, effecit.

D sere statuta ordinum certis quibusdam casibus, ac rarius præscribunt, uti Regula S. P. N. Augustini, ac illi consentanea, quas vocant, Constitutiones FF. Prædicatorum. Poterat ergo sic a propriis pulsus, vel in ipsa urbe, ac extra suos, hospitiolum habere, in illoque fratres sibi aliquos adjungere, nisi polius tunc solum adjunxit, cum iam Ignatius restitus esset. ipseque Studii præfecturam tandem resumpsisset: haud certe modicum videatur vel solum soveri in urbe, Barda injuncto tyranidem exerceente. Quod ait Oreti, in voce Liba: Locus circa Nicomediam, Cedreno, possit verum habere. Cum enim ea vox nihil aliud sonet quam guttam, stillationem, fontem, nihil vetat, ut ne multa Graeciae loca fontibus ac aquis irrigua, id ipsum nominis sortita sint. Locus apud Cedrenum non est in manu, nec velim quærendo totum evolvere.

Postmodum enim cum unum quemdam e suis discipulis Evarestum nomine accersisset; nedium solus ille asceticæ palaestræ certaminibus, Evarestum se, id est, placentem ac gratum ostendit, verum etiam locum ipsum per eos, qui in eo placerent Deo ac religiose mererentur, beneplacitum fecit, qui ejus hactenus placitis intercessionibus, præclaris meritis egregie abundet, totique fere orbi venerationi habetur, cum olim Coecorobii locus appellatus esset. Denique dum interim vir sanctus venerabili illo loco bene quietus ageret, eum Photius pontifex cum Augustis, modis omnibus ad se trahere moliebatur, utque ad eum accederet, inducere tentabat. Eius quippe supra omnes alios gloriam capiebat. Id ubi vir admirabilis intellexit, eorum volens cavere insidas, suga se in Pricounesum proripit, indeque Mitylenem abit: quo loco, ubi diu satis demoratus esset, tandem in Cherronesum una cum proprio fratre, apud Xamelium habitaturus, reductus est.

Porro præfatus Achillas ubi annis quinque in Sancti monasterio gregem gubernasset, archiépiscopus Nicoliæ in partibus Orientis creatus est: a quo præfecturam injens Theodosius, cum annum unum et ipse præfuisse, vivis exemplis successorem Eugenium habet. Sed et ipse cum menses quatuor præfecturam tenuisset, Theodorus Santabarisi oriundus, ac idcirco a nonnullis Santabarinus appellatus, successor suscepit: cui deinde, cum annum unum præpositi personam gessisset, Sabas a Callistrato, ejus discipulus, qui tunc pontificem agebat, ordinatus succedit.

Cum autem magnus Pater Nicolaus annos septem in præfato loco, cum naturæ necessitatibus, tum ipsa senectute attritus egisset, inde vincutus ad suum

FRANC. COMBEFISHI NOTÆ.

(33) Proœkónn̄t̄ōn scribit Ptolomeus, voluitque puto Noster scribere. Est Propontidis insula antē Cyzicum. Mitylene Lesbi oppidum, a quo tota insula sic dicta fuit. Quam denique ponit Cherronesum seu peninsulam, in quam tandem vir Dei reductus sit, ipsam puto vicinam Acra promontorio, in qua Theodorus diem obiit. Plura loca sic appellantur. Potuit sic reduci a Photio ac imperatore, ut urbi vicinum diligentius observarent, ac aliquid pro Ignatio moliri prohiberent: forte vero quod Romam accessurum, eoque Ignatii, ac ei communicantium, virum tantæ auctoritatis, querelas delaturum timebent. Sic conati sunt Theoctistum revocare, cœ reum majestatis, cum ille pro Ignatio Romæ ageret, ut est in epistolis ad Nicolaum.

(34) Fuit iste proœul dubio episcopus a Photio, id temporis tyrannidem exercente; unde non placet, quod eum auctor paulo superius, cum ait creatum præpositum Studii ejecto Nicolaο χρηστὸν τοῖς τρόποις πανταχόθεν, asserit, virum omni parte moribus probatum. Ut ita probatus esset, non sic facile a viro grassatore literatis honoribus auctus esset. Vel sic voluit angere, virum aliqui magnæ existimationis, ac a Nicolaο secundum, ut suæ factioni præsidium quæreret. Quid in utroque grau, pro aut contra Ignatium egerit, atque

A "Eva γὰρ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν Εὐάρεστον τοῦνομα εἰς ὑστεροντοῦτον μεταπεμψάμενος, οὐ τοῖς ἀγῶσι μόνος ἔκεινος τῆς ἀσκητικῆς παλαιότερος ἐδείχθη Εὐάρεστος; ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτὸς χωρίον διὰ τῶν ἐν αὐτῷ τῷθεν εὐάρεστούντων, εὐάρεστον κατειργάσατο, μέχρι τῆς σήμερον ταῖς αὐτοῦ εὐάρεστοις πρεσβεῖαις, βρίσκου τοῖς ἀγαθοῖς κατορθώμασι, καὶ σχεδὸν ὑπὸ πάντης τῆς γῆς σεβαζόμενον· ἀναθεν τῇ προσωνυμίᾳ τῶν Κοχορεῖσίου ἐπιφερόμενον. Ἀμέλει καλῶς ἐν τῷδε τῷ εὐαγγεῖλον τόπῳ τῷ δοῖψι ἐφησυχάζοντι, ὁ ἀρχιερεὺς Φώτιος παντοῖως πρὸς ἑαυτὸν σὺν τοῖς κραχῦσιν ἐλκῦσαι τοῦτον πραγματευόμενος, καὶ ὡς αὐτὸν ἀφικέσθαι πειρώμενος. Ἐθῆρα γὰρ αὐτοῦ τὴν δόξαν ὑπὲρ τοὺς ἀλλούς γε· καταμαθὼν διαυμάσιος, καὶ τὰς τούτων ἐνέδρας διαδράσαι βουλόμενος. φυγὰς ἀπαίρει πρὸς τὴν Πρυκόνησον (33)[γρ. Προικόνησον], ἔκειθεν δὲ πρὸς Μιτυλήνην ἀπώχετο· ἐφ' ἔκανδον δὲ ταύτη προσδιατρίψας, ἀνήκται πρὸς τὴν Χερρόνησον, σὺν τῷ οἰκείῳ ἀδελφῷ ἐν τῷ Σαμηλέω φύκισθησέμενος;

B "Ο δὲ προβρήθεις Ἀχιλλᾶς ἐν τῇ μονῇ τοῦ δσέου ἐπὶ πέντε χρόνους θύμας τὸ ποίμνιον, ἀρχιεπίσκοπος εἰς Νακόλιαν (34) ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς προχειρίζεται μέρεσιν· διὰ τῆς ἀρχῆς διαδεξάμενος Θεοδύσιος, καὶ ἐνιαύσιον χρόνον κρατήσας τὸ μοναστήριον· τοῦτον Εὐγένιος τελευτήσαντα διαδέχεται. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἐπὶ τέσσαρας μῆνας ποιησάμενον τὴν κατάσχεσιν, Θεόδωρος ὁ ἐκ γωρίου τοῦ Σανταβαρέως ἔξορμώμενος, καὶ διὰ τοῦτο Σανταβαρινὸς παρωνύμως ὑπὸ τινῶν ἐπονομαζόμενος, διεδέχετο. "Οὐπερ ἐνιαυτὸν δόλον ἀντιπροσωποῦντα τὸ μοναστήριον, ὁ ἐκ Καλληστράτου Σάντας χειροτονηθεὶς, αὐτὸν διαδέχεται, μαθητὴς ὑπάρχων τοῦ τὴν ἀρχιερειασύνη τότε κρατοῦντος.

C "Ἐπταετίαν δὲ τοῦ μεγάλου Πατρὸς Νικολάου ἐν τῷ προδρόμηντι τόπῳ διαμείθοντος, καὶ ταῖς ἀνάγκαις τῆς φύσεως, καὶ αὐτῷ τῷ γῆρᾳ συγκακουχούμενος,

D habuerit ad Patrem Nicolaum, ac fratres Studianos, incomptum est. Putem omnes hic nominatos præter prostremum Sabam Photii discipulum, devotos Patri suisse, ac si quid communionis labet cum Photio infecili fuerunt, timore potius humano, quam odio in Ignatium vel Nicolaum id commisisse. Forte vero præposituram inierunt sic velut vicarii, ac ne quid gravius fratrum sodalitas per Nicolai absentiam patareret, vel ipso annoiente Nicolaο: idque videatur auctor innuere in Theodoro Santabarino, cum ἀντιπροσωποῦντα τὸ μοναστήριον, per annum integrum, successorem habuisse meminat Sabam Photii discipulum: ut alii, Nicolai discipuli fuerint; Sabas Photii. Nacolia urbs est Ptolomeo ac Straboni magnæ Phrygiæ. In VIII synodo subscriptus habetur, Photius episcopus Natoliæ: ac videri possit scribendum Nacoliæ, eum vix illa possit assignari urbs Natolia. Quia tamen constat ex Anastasio solos veteres episcopos, ac sub aliis patriarchis ordinatos, adiūssos esse ut subscriberent synodo, nec Achillas subscribere potuit, nec si quem Photius, eo forte defuncto, illi substituit. Sit ergo Natolia peculiaris civitas, forte in Asia Minor, quam Turcæ ac moderni Natolian vocant: velut thema orientale, ac quod orientalior sit Constantiopolis.

δέσμις ἐνθεν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πρὸς τὴν ἑαυτοῦ δέσμην ἐπιχνάγεται, καὶ τῷ προύρῳ θέντι: Σάνδη παραδοθεῖς, ἐμφρούριος ἐναποκαθίσταται ἐπὶ δύο ἡτη ἀπρονόητος, ἐν τηρήσει πολλῇ διαφυλαττόμενος. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ τῶν ἀμιαρτωλῶν ἔδοι σκοτειναί, καὶ οὐκ οἰδασι πώ; προσκόπτουσιν. Ἰνα κατ' ἄμφω τοῖν δυοῖν Καισάροιν ὑπὸ τοῦ ὁζίου προφητευθὲν τέλος προκαταλάβηται, ἐπὶ Κρήτην ἀ δυναξ Μιχαὴλ σὺν τῷ Καίσαρι κατὰ τοῦ Ἰσμαὴλ ἐκστρατεύουσιν. ἐκεῖσε τε κατὰ τὴν ὁδὸν ἐπιμανέντες ἀλλήλοις (35), δ Καίσαρ ἐπιβουλευθεῖς ἐλεεινῶς ἐν μαχαίρᾳ διαμερισθεῖς κατασφάττεται. Ὁ δὲ ὑποστρέψας, οὐ μετὰ πολὺ καὶ αὐτὸς ἐπίστης ἐκείνῳ τῆς ὥργης τὸ ποτήριον πέπωκεν, ἐν καὶ τὸ αὐτὸς τέλος κατὰ τὴν τοῦ δικαίου πρότασιν ἐφευράμενος.

B Καὶ εὐθέως δ Καίσαρ Βασιλειος τὰ τῶν Ψωμαίων σκῆπτρα μεταχειρίζεται· ὃς λεράν γενέσθαι σύνοδον παρακελευτάμενος, μετὰ τὸ ἀποδοῦναι τὸν οἰκεῖον τῆς ἀρχιερωτύνης θρόνον τὸν θεοφόρον Ἱγνάτιον [γρ. τῷ θεοφόρῳ Ἱγνατίῳ], ἐπιτητήσας τὸν χοινὸν ἡμῶν Πατέρα, καὶ τῆς Ἐκκλησίας φωστῆρα Νικδίαον, κατασχείν παρεκάλει καὶ αὐτὸν τὸ οἰκεῖον αὐτοῦ μοναστήριον· συμπρετερευτὴν ἐν τούτῳ πρὸς τὴν παράκλησιν καὶ τὸν ἀρχιερέα ἐπιφερόμενος. Ὁ δὲ ἀπωθεῖτο τὴν τοιαύτην ἐγχειρησιν [leg. ἐγχείρισιν], τὴν δε τοῦ γῆρας ἀδυναμίαν, καὶ τὴν ἐκ τῶν προτηγησαμένων ἐν αὐτῷ συντριβὴν προβαλλόμενος. "Εχεις με, φησιν, ὡς βασιλεῦ, σὺν πολλῇ προθυμίᾳ, ὡς δικτελεύοις, κατὰ πάντα τῷ σῷ ὑπηρετοῦντα θελήματι· ἀλλὰ καὶ τὴν παρρήσιαν τα καὶ ἀποστολὴν ἀκάλυπτον εἴται παρακελεύομαι· μέχρις κέρδος ἡγούμενος, τὸ ὑπὸ τῆς σῆς δοιερητος δηλοποιεῖσθαι τα καὶ ἐπισκέπτεσθαι. Ἐν τούτοις διναξ φιλοφρονητάμενος τὸν μακάριον, καὶ πείσας τὴν Ιδίαν ἀρχὴν ἀναδέξασθαι, σὺν θυμηδίᾳ πολλῇ τῶν βασιλείων ἐξαπέστειλεν, εἰ καὶ μάλιστα συχνοτέρως πρὸς ἑαυτὸν μετεστέλλετο, ἡδομένος αὐτοῦ τῇ ἀπλότητι.

"Αλλ' ἐνταῦθα δίκαιον ὡήθην διὰ βραχέων, τοῖς πόνοις τούτου τὴν ἐπιχαρπίαν προσενείραι τῷ διηγήματι, καὶ μικρὸ τινα τῶν αὐτοῦ θαυμάτων ὑπομνῆσαι τοῖς ἐντυγχάνουσι· ὡς δὲν δρτιον εἶη τῆς ὥρηγήσεως τὸ ὡφέλιμον. Εἰ γάρ καὶ σημεῖα τοῖς απίστοις, ὡς γέγραπται· ἀλλ' οὖν εἰς μείζονα δόξαν τῶν αὐτοῦ θεραπόντων δ Κύριος, ἐν τοῖς πιστοῖς τὰ πρὸς εὑεργεσίαν τῆς φύσεως διανέμει τούτων χαρισμάτα· οὐκοῦν μετ' εὐφροσύνης τὰ τοῦ Πνεύματος ἔξεπωμεν θαύματα.

Εὔδοκία γάρ τη τοῦ φιλοχρίστου μέδοντος σύνευνος, κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας πάθει δεινῷ περιπέπτωκε· καὶ τῆς ἐκ τῶν Ιατρῶν ἐπομένης βοηθείας ἐστέρητο, ἐπεὶ καὶ τὰ τοῦ πάθους πρὸς θάνατον ἔβλεπε. Τοῦ δὲ βασιλέως ἀθυμοῦντος, καὶ περὶ τούτου δεινῶς ποτνιωμένου καὶ στένοντος, διπτασία τις παρεμπε-

A ipsius reducitur monasterium, præfatoque Sabæ tratus, in carcere ad biennium, maximo corporis neglectu, diligentique admodum custodia, tenetur. Quia nihilominus peccatorum viæ tenebrosa sunt, nec scient quomodo offendunt³⁵; quo lînis a Sancto in duos Cæsares prænuntiatus tunc primum occuparet, junctis copiis imperator Michael ac Cæsar, in Cretam adversus Ismaeleum exercitum educunt: tumque in via mutuo in se furore concitatis, Cæsar insidiis appetitus, misere gladio dissectus jugulatur. Reversus autem ille, brevi et ipse perinde calicem iræ bibit, unum eundemque, juxta quod vir justus pronuntiat, inveniens finem.

Mox vero Basilius Cæsar Romani imperii sceptra inoderanda suscipit; jubensque sacram fieri synodus, post redditam Ignatio pontificalem sedem, quærens communem nostrum Patrem ac Ecclesiæ lumen Nicolaum, obsecrabat, ut et ipse monasterii sui curam recipere, una secum obsecrationis intercessorem episcopum adhibens. At ille, commissum a se munus rejiciens, cum affectæ senectutis impotentiam causabatur, tum ab iis, qui illic præfecturam gessissent, exantatos labores atque molestias. Hubes, inquit, imperator, ad omnia quæ jusseras multa alacritate tuæ devotum voluntati: verum a te unum hoc rogo, ut ne libertatem ac dimissionem meam impedias; cui magni lucri compendio accedat, ut a tua sanctitate manifester ac protegar. Demum imperator benevole virum beatum excipiens, ac persuadens pristinæ præfecturæ munus etiamnum obire, multa animi voluptate ab aula remisit: quanquam etiam a se cebrius accersebat, ejus impendio simplicitate affectus.

C εαυτὸν μετεστέλλετο, ἡδομένος αὐτοῦ τῇ ἀπλότητι.

D Illic enimvero operæ pretium duxi, beati viri laboribus etiam consequentes fructus brevi narratione subiectare, ac pauca quædam ejus miracula Lectoribus insinuare, quo absoluta consistat narrationis utilitas. Quanquam enim signa in fidelibus³⁶, juxta quod Scriptura habet: Dominus tamen, ad majorem famulorum suorum gloriam, eorum dona, quibus natura beneficio afficitur, in fidelibus distribuit. Læti ergo divina Spiritus miracula edicamus.

Quirpe Eudocia Christi amantis imperatoris uxor, per hos dies in morbum gravem incidit, iamque omni medicorum auxilio, morbo in mortem inclinante, destituta erat. Cum autem imperator ea re mœstius, dire quiraretur, ac animo angustiaretur, incidens interim visio lælo animo effecit. Putabat enim

³⁵ Prov. iv, 19. ³⁶ 1 Cor. xiv, 22.

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(35) Videundus Nicetas in Vita Ignatii, ubi pluribus explicat qui ista habuerint, ac qua primum occasionem, ulciscente Numinis, rixæ illæ ac tandem

utriusque Cæsaris mors contigerint, Basiliusque pius princeps regnum capessiverit.

Illa, cum modicum degustaret somnum, senem quendam videre, monachum quidem habitu, quemque multa gloria honestaret, in hæc verba assantem : *Confide, inquit, fore, ut modo minime moriaris : quin amodo optatæ sanitatis commoda persensura es.* Tum illa somno soluta rem statim cum viro coniunctus, imperiali decreto, omnes in urbe sanctimoniorum laude præcellentes viros, seu invisendi ergo ad se ascendere jubet ¹¹. Quamobrem etiam Pater noster una cum Patrum choro in palatum veniens, vultu Mosis instar glorificato, liquido is ipse Augustæ innotuit, qui in visione verba oppignerasset. Magna itaque voce, in gratiarum actionem effusa, palam traducens, gloria Dei in ipsam per eum magnalia prædicavit. Imperator autem, adstante omniis caterva, virum admittentes, congruis honoribus prosecuti sunt. Symbolice puto, Christi famulus, illi simile miraculum portento quodam operatus est, quod nominis patronus Nicolaus olim edidisset, cum nimirum, imperatori in visu apparet, ab injusta nece viros liberavit. Enimvero, miraculo subnectentes miracula, Patris virtutem ediscamus.

Helena quippe Manuelis patricii quondam uxor, cum perinde atque Augusta, portis inferni, vi morbi, propior accessisset, jamque sui ad suprema, pro morientium ratione, officia parati essent ; accedens magnus ille, ac manu ægrotantis caput attinens crucisque signo desuper in aere expresso corpus consignans, mortis recessum vegetavit. Confessum enim sanitate recepta, a diro dolore, quo tenebatur, liberata est.

Sed et hoc præfato ejus viro memoratur accidisse. Nimirum, cum humili lecto jacens decumberet, jamque a medicis supremam mortis sententiam accipisset, rogabat adesse virum sanctum, clamore flagitans, ut angelico monachorum habitu regoraret. Ad quem *Sanctus* : *Haudquaquam : nec enim, fili, conducibile foret, qui brevi, insirmitalis hujus symbola relinquens, magistratum præfecturas Dei munere administratur sis.* Ubi itaque hoc evenerit, te deinceps coma deposita ad beatam illam sortem bonis operibus refertum assumpturus sum. Porro siue habuit prædictio, eventusque propheticam secutus est. Etenim relictæ ille cum lecto ægritudine, diversisque illis magistratibus defunctus, cum tandem modicum ægrotasset, juxta viri justi sententiam, comam deponens, migravit ad Dominum.

Theophilus autem, qui perinde atque Melissenij, Lydiates appellabatur : quippe vir eorum gener erat, impositamque illis a genere appellationem ipse etiam merito abusione serebat. Nam ei proto-spatharii dignitate ornatus erat. Nati porro ex eo infantes, vitam statim cum morte commutabant, quibusque parentes jucundissima earum gaudio ac

A soñsa μέσον, εύθυμειν παρεσκεύαζεν. Ἐδόχει γάρ ἐκείνη μικρὸν καθευδήσαται, καθορῆν τινα γηραιόν, μοναχὸν μὲν ὑπάρχοντα, καὶ δόξῃ πολλῇ σεμνυδμενον· οὗτω δέ πως αὐτῇ προσδιαλεγόμενον· Θάρσει, φησίν, ὡς οὐ τεθναιεῖς τὰ τῦν· ἔξεις δὲ λοιπὸν ἐκ τῆς θεῦρο τῆς σοι φιλητοῦ υἱοῖας τὸ χρῆσιμον. Ή καὶ μετὰ τὸν δινειρον τοῦτο παρευθὺς τάνδρῳ διανείμασα, σθένει τοῦ κράτους πρὸς ἐστήν τοὺς ἀνὰ τὴν πόλιν ἐπ' εὐλαβείᾳ προσδιοντας, ἐπισχέψεως χάριν ἀνελθειν παρετκεύασσεν. Ἐνθεν δὲ μέγας συναίων τοῖς Πατράσις, δεδοξασμένον φέρων κατὰ Μωρέα τὸ πρότιτον, γνώριμος τῇ βασιλίδι γεγένηται, ὡς αὐτὸς εἴη δὲν τῇ διπασίᾳ αὐτῇ διμηρυσάμενος φήματα. "Οὐεν μεγάλῃ τῇ φωνῇ διὰ τῆς εὐχαριστίας τοῦτον ἀναφανδὸν ἐθριάμβευτε, τὰ εἰς χύτην δὲ αὐτοῦ ἐνδοξα τοῦ Θεοῦ μεγαλεῖα ἀνακηρύττουσα. "Οὐ δ βασιλεὺς, καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες θαυμάζοντες ταῖς πρεπούσαις τιμαῖς ἀπεσέμνυνον. Συμβολικῶς οἶμαι τῷ ἐπωνύμοι Νικολάῳ ἐφάμιλλον, δ τοῦ Χριστοῦ θεράπων κατ' ἐκείνον τὸ θαῦμα τερατευσάμενος, ἐν δινειρῷ πάλαι δειματώσας τῷ ἄνακτι, τῆς ἀδίκου δίκης τοὺς δινδρας ἐξείλατο. Ἀλλὰ θεύματι συγάπτοντες θαύματα, τῇ τοῦ Πατρὸς ἀρετῇν καταμάθωμεν.

B "Ελένη γάρ τη τοῦ πατρικίου Μανουῆλ ὑπάρξασσε σύμβιος, ἐπίσης τῇ βασιλίσσῃ ταῖς τοῦ ἥδου πυλῶσι δι' ἀρρωστίας ἐγγίζουσα, καὶ πρὸς τὴν ἐξόδιον τῶν αὐτῆς εὐτρεπιζομένων συνήθειαν· ἐπιστᾶς δὲ μέγας τῇ χειρὶ τῇ τῆς καμνούστης κορυφῇ ἐφαψάμενος, τῷ σταυρικῷ συμβόλῳ διερίως ὑπερθεν ταύτης ἐπισφραγίσας τῷ σώματι, τὸν τοῦ θαυμάτου μυχὸν ἀνεζωγρησεν. Ἐρρωτο γάρ εύθεως, καὶ τῇς κατεχούστῃς δόδυνης ἀπῆλαχτο.

C Tautὸ δὲ συμβεβηκέναι καὶ τῷ προδρηθέντι ταύτης ἀνδρὶ διηγόρευται· δ; ἐπὶ τοῦ σκίμποδος ἀνακείμενος, καὶ πρὸς τῶν Ιατρῶν τὴν τελευταῖαν τοῦ θανάτου ἀπόφασιν προσλαβόμενος, ἐπιστάντα παρεκάλει τὸν ἀγιον, τῷ ἀγγελικῷ τῶν μοναχῶν κατακοσμῆσαι τοῦτον ἐπισωμάτεο σχήματι. Οὐ, φησί, πρὸς αὐτὸν διστοις ἀπερθέγγετο. Οὐ γάρ λυσιτελῇ σοι, τέχνον, συμβήσεται, μέλλοντι συντόμως τῆς ἀρρωστίας τῆσδε διαδράντι τὰ σύμβολα, τῶνδε τῶν ἀξιωμάτων τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι τὰς ἀρχὰς διοικήσασθαι· Ἡ δὲν τοινυν τοῦτο γενήσεται, τότε σοι [γρ. τότε σε] λοιπὸν ἀποκαρθέντα πρὸς τὴν ἐκεῖτε λῆξιν κομῶντα τὰς ἀγαθοεργίας προσλάβοιμι. Εἶχε δὲ τέλος τὴν πρόδρησις, καὶ τὴν προφτείαν ἐπιχολούθει τὰ πράγματα. Τῇ γάρ εὐνῇ δὲν ἀντέρ τὴν νόσον ἐπαποθέμενος, καὶ τοῖς διαφόροις ἐκείνοις ὑπεισελθὼν ἀξιώμασι, τέλος μικρὸν νοσήσας, κατὰ τὴν τοῦ δικαιούσου ὀπόφασιν, ἀποκαρθεῖς, πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε.

D Θεόφιλος δὲ δικαῖος Μελισσηνὸς Λαζιάτης καλούμενος (γαμήρος γάρ αὐτῶν δὲν ἀντέρ ἐχρημάτισσε, καὶ τὸ ἐκ γένους ἐκείνοις παρωνύμως ἐπιτεθὲν, εἰχότως καὶ οὗτος καταχρηστικῶς ἐπεφέρετο· καὶ γάρ καὶ τῷ τοῦ πρωτοσπαθαροῦ ἐπετίμητο ἀξιώματι), τὰ παρ' αὐτοῦ νήπια, τοῦ ζῆν αὐθιωρὸν ἀπηλάττογτο, καὶ τῇς τελεστῆς τούτων χαρμοσύνης τε

καὶ διεβιώσεως ἀμφω τῷ συμβίῳ ἐστέρηντο. Θέλγει τὰ τῶν νηπίων ψελλισματα, ἐκ τῆς ἀτέχνου γλώσσης μάλιστα προέιμενα. Καὶ δὴ βουλὴν καλήν βουλευσάμενος· σὺν τῇ γαμετῇ, τῷ μεγάλῳ τούτῳ φωτεῖρι καταλιθόντες προσπίπτουσι, καὶ τὴν τῆς ἀπαιδείας ὁδύνην μετὰ πολλῶν δακρύων διαχορεύουσι· καὶ ὥσπερ θύραφ τινες ἔαντες πρὸς τὴν ἀπρόσπιτον τοῦ θανάτου τῶν ἑμιρύων φοράν κατασφαλέσμενοι, αὐτὴν τὸν μέγαν τὴν ἐκ τῆς ἀναγνησεως τοῦ θείου βαπτίσματος παρεκάλουν ἀναδυχήν τούτωις δωρήσασθαι. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐκ ἐπένευσε· τὴν κάραν δὲ τούτου βρέφους, οὐπερ ἐκέτηντο, τῇ λαιφὶ χειρὶ καθαψάμενος, τὴν τε ἐπέραν ἀπεωρίσας δινῶ, καὶ ἵκανῶς προσευξάμενος, "Ἄπιτε, φησὶν, οἰκαδες· τάδε γὰρ λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, διτι Ζῆσται τὸ θυράτριον (θῆλυ γάρ ἐπείπερ ἐτύγχανε), καὶ τοῖς ὁρθαλμοῖς ἡμῶν υἱῶν τῷριν αὐτῆς υἱῶν καταθρήσετε, καὶ οὗτω μετ' εὐχροσύνης καὶ ὑμεῖς τῷριν ἀνθένδε μετακαστεύσητε." Επηκολούθει δὲ καὶ ὡδὲ τοῖς τοῦ Πατρὸς λόγοις τῶν πράγμάτων ἡ Ἐκβατίς, καὶ πολὺ πανδές τῇ ἀτεκνίᾳ τοῦ πατέρος.

Καὶ τι δν λέγοιμι τὰ καθέκαστον; Δέδειχται δῆπου τῷ προφητικῷ χαρακτῆρι [Is. add. ἄμα] τῇ τῶν θαυμάτων διάπερρ πανταχόθεν τὸν μέγαν καταχοσμούμενον, εἰ καὶ τοῦ χρόνου τῷ μήκει τὰ πλεῖστα τούτων ὁ τῆς λιθῆς βυθὸς ἐθησαύρισεν. 'Ἄλλ' ἐπειδι' ἀσθενείας ὁ λόγος ἀμυδρῶς πως τὰς αὐτοῦ ἀριστείας ὑπεσημάντο, φέρε καθόσον οἶδιν τε, τοῖς παλαιοῖς τὰ ἐκείνου συνάψαντες, κάντεῦθεν τὸν ἀνδρα γνωρίσωμεν. Οὐ γάρ μερικὰ τοῦ Πνεύματος τὰ χαρισματα, εἰ καὶ διάφορος ἡ τούτων ἐνέργεια. Μόνοι γάρ εἰς ἀλλήλους διαμερίζομεν, τὸ προσπάθεις ἡμεῖς ἐκάστῳ τὰ ἀμερῆ ἐν μέρει μερικῶς συνιετῶντες τῆς σχέσεως. Οὔτωσι δὲ σκοπήσωμεν.

Θευμάζεις "Ἄβελ τὴν τῆς καρδίας εὐθύτητα καὶ τὰ ἀρτιγενῆ τῶν δώρων πρωτότοκα, ἐπειδι' καὶ πρὸς Θεοῦ τὸν ἐπαινον ἀπειλήφασι· τὴν τε τοῦ Ἐνώς ἐλπίδα, καὶ Ἐνώχ τὴν μετάθεσιν· θαύμασον, εἰ βούλει, τὴν ἐξ αὐτῆς νηκίστητος καὶ τούτου τὴν ἀρτιγενῆ τῶν φρενῶν πρὸς τὸ θείον ἀλλοιώσιν· τὴν τε γενεκήν τῶν ἡλικιῶν ἀπαρχήν, τῆς λογικῆς, φημὶ, θυσίας ἐκ πνεύματος συντετριμμένου, τιμιωτέραν τῶν δώρων ἀνάθεσιν, καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἐλπίδα, καὶ τὴν τοῦ νοὸς πρὸς τὰ ὑπὲρ αἰσθησιν καθεκάστην ἐγγινομένην μετάθεσιν· διὸν ἐκεῖ μὲν, ἐκ τῶν περὶ αὐτῶν, ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν δὲ τούτῳ τῆς προσφορᾶς ἡ τελείωσις. Εἰ δὲ τὴν τὸν πρωτοπάτορος ἐν χειρὶ Θεοῦ γενομένην διάπλασιν, καὶ τὴν ἐν παραδείσισῳ διατριβὴν, καὶ τὴν πρώτην νομοθεσίαν ἀντεπεξάγοις τῷ ἡμετέρῳ Πατρὶ, μετένον, ἢ διαττὸν εὐρήσεις τῆς ἀρετῆς τὸ ἐγκώμιον, τὴν τῆς ἐντολῆς ὑφαλφεσιγ ἀρτιον ἐντεῦθεν προστλαμβανόμενος, τὴν τε ἐν παραδείσῳ (36) τρυφὴν δασον οὖπω μετὰ δικαίων ἀποληγόμενος· ἐπειδι' μή οἶδιν τέ τινα τελειωθῆναι κατὰ, τὸν μέγαν Ἀπόστολον.

³⁶ Hebr. 11, 40.

FRANC. COMBEFISH NOTÆ.

(36) Quanquam videtur auctor obscurius loqui, satis tamen indicat errorēm, utriusque Ecclesiæ

A vita carebant. Plane enim mulcent, quæ maxime infantes rudi lingua balbutimenta pronuntiant. Bono itaque consilio, una cum conjugi, magnum hoc lumen aderentes, ejus se objiciunt pedibus, multisque lacryniis, exponunt, quem ex orbitate prolis dolorem persentirent. Ac vero, ceu quodam clypeo, adversum improvisam illam mortis infantum violentiam sese inunientes, hunc ipsum magnum virum, ut susceptoris a divini baptismatis regeneratione munus obire dignaretur, obsecrant. Haud tamen ille postulatis annuit: caput nihilominus infantis superstitis manu sinistra tenens, dexteramque desuper elevans, ac abinde precatus: Domum, inquit, abiit: hæc enim dicit Spiritus sanctus: Viret puella: quippe semina erat: vestrisque ipsi occubiliis filios filiorum ejus visuri estis; sicque vos etiam ab humanis cum lætitia migrabitis. Porro hic quoque rerum eventus Patris sermones consecutus est, siliique orbitate multorum filiorum parentes extiterunt, qui siliis orbi erant.

Quid vero singula prosequar? Sane probatum fuit magnum hunc virum propheticō schemate miraculorum dioptra omnino ornatum esse, quamquam longo temporis lapsu pleraque illorum oblivionis profundum absorbut. Quia enim vero obscurè quoddammodo præ sua imbecillitate instituta oratio, C ejus res præclare gestas designavit: age jam, res ejus antiquorum rebus gestis conferentes, hinc quoque declaremus viri præstantiam. Nec enim Spiritus dona particularia sunt, locisque ac personis addicta, tametsi eorum virtus est diversa. Solique nos, quæ individua sunt, in parte particularim in invicem partimur ac dividimus, qua sumus in aliquos, affectionem prudentes. Sic autem consideremus.

Miraris Abeli cor rectum, novaque manerum primitiva, quando etiam a Deo laudem meruerunt: spem quoque Enos, ac Enoch translationem: verum hujus quoque, si lubet, mirare ab infantia ipsa novam sensus animi in Deum demutationem, universaque æstatum primicias; rationalis, inquam, hostiæ ex spiritu contrito, preliosiorē munerū oblationem, quæque inde spes, ac mentis quotidiana, ad ea quæ sensum exsuperant, translatio accedit: quanto illic, ex circumstantiæ externaque substantia, huic autem, ex ipsismet propriis oblatio consummatur. Sin autem protoplasti in manu Dei formalitionem, moramque in paradiſo, ac primo latam legem, Patri nostro ex adverso produxeris; majus, quam minus encionium virtutis inveneris; Integrum inde mandati abrogationem assumens, paradisiisque vix non cur justis accepturus voluptatem: siquidem, juxta magni Pauli sententiam, impossibile est quenquam cou-

summari ¹⁶.

Laudas Noeum, quod dilutii aquas in justitia A evaserit ²⁷, quodque bruta animantia arcæ ligneæ ambitu continuerit ²⁸. Abrahæ item hospitalitatem, novamque Deo offerentem unigeniti hostiam; susceptum inquam ex reprobatione immonalem; sed et hujus lauda heretica illuvione ad Deum perfugium, quodque genera multa rationalium salvarit: animi item purgationem, quamque sacerdotii juro Christo ipsi ac Deo hospitali paravit mensam. Quippe qui etiam totum se, mensam sacram ac spiritale holocaustum efficerit. Plane mirabilis Isaaci ante etiam nativitatem promissio ²⁹; hic enim vero ipse statim ultra promisit, post etiam nativitatem.

Mira quoque est Jacobi scala ³⁰ seu novi ejusdem ac admirandi sacramenti designatio ³¹: viri item circa pecudes solertia; nec non tanta illa, duodenæ prolis ex lumbis ejus propagatione, felicitas: sed et hujus mirabilis virtutum, morali conversatione recta scala, nec non pascendi ratione præditos peritia, ac demum copiosa ex lumbis, spirituali partniorum editio.

Beatissimus Job in stercore positus ³², tantaque illa in malis tolerantia, omnium ore celebratur: hic autem, fortitudinem illam ex desudatis certaminibus vulnerumque cicatrices indutus, longamque aliis aliquaque locis carcerum coercionem stercoris instar inferens, nihil minus illo tolerantiam coluit.

Magnus Moses, tanquam qui deus Pharaonis ³³ mirabilisque populi duxor, ac mitis legislator, ut quis alius, fuerit. Sed et hic nihilominus perinde atque ille, deus adoptione, ac legislator mitissimus, omnes admonens hortansque abstinere a malis actibus, virgaque depurgati animi ac vacui ab affectionibus, varia miracula patrans, imitatus est Davidis illud in bellis inexpugnabile robur, hereticorum phalanges invicta fortitudine fugans ³⁴. Mitto dicere zelum Phince, ac Eliæ Carmeliū ³⁵, Elisæque in melote, duplice dono concessam Spiritus viam ³⁶: in quibus magnus hic, excellētia virtutis, quam fieri potest, ntrisque eos partibus expressit.

²⁷ Gen. vii, 1. ²⁸ Gen. xviii, 2; xxi, 2. ²⁹ Gen. xxviii, 10. ³⁰ Gen. xxviii, 12. ³¹ Gen. xxx, 37. ³² Job. i, etc. ³³ Exod. vii, 1. Num. xii, 3. ³⁴ Num. xxv, 7. ³⁵ III Reg. xviii, 19. ³⁶ IV Reg. ii, 9.

FRANC. COMREFISH NOTÆ.

consensu in Florent. damnatum, in quo versata est magna pars sequioris Græcie, quemque in ea multis arguit Leo Allatius opusc. nuper edito Parisiis; ut nimurum justi, non omnino beatas seiles ante ultimam consummationem accipiant, ac paradisi amissa; sed ζεον εὑπω, tantum non, ac fere recipiant, nequum Dei visione beati, sed locis quibusdam lucidis ita gaudio agentes, cum impii ac mali interim mœsti agant in locis obseuris ac tenebris: ut etiamcum eo modo justi habeant, ac post Christum ejusque morte devictam mortem, quo sentit Ecclesia habuisse ante eundem, ac nequum soluto pretio universalis, quando revera nemo consummabatur, ut apostolus ab auctore citatus habet: pedum ei sensu, quo nec modo consummatur aliquis, ultima omnino consummatione ac glorificatione totius hominis, de qua etiam nihil veterat-

'Επιχιεῖς Νῶε τὴν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ κατακλυσμοῦ φυγαδείαν, καὶ τὴν ἐν λάρνακι ξυλίνῃ τῶν ἀλόγων ζώων κατάτχεσιν· τοῦ τε Ἀβραὰμ τὴν φελοξενίαν, καὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς καινὴν θυσίαν, Θεῷ τὸν ἐκ τῆς ἐπαγγελίας θῦμα προσάγοντα· ἐπαίνει καὶ τούτου τὴν ἐκ τῆς αἱρετικῆς κατακλυσεως πρὸς αὐτὸν [Ισ. πρὸς αὐτὸν πίστιν, ή, καταφυγήν], καὶ γένη ποιλλὰ τῶν λογικῶν διασιώσαντα, τὴν τε τοῦ νοὸς κάθαρσιν, καὶ τὴν ἐκ τῆς Ἱερωσύνης ἐτοιμασθεῖσαν αὐτῷ τῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ φιλόξενον τράπεζαν· ἐπεὶ καὶ δόλον ἔαυτὸν, Ιερὰν τράπεζαν, καὶ πνευματικὸν δλοκάρπωμα κατειργάσατο. Θαυμαστὴ ἀληθῶς ἡ τοῦ Ἰσαάκ ἐπαγγελία, καὶ πρὸ γεννήσεως· ὁ δὲ αὐτεπάγγελτος εὐθὺς ὑπῆρξε (37), καὶ μετὰ γέννησιν.

B Θαυμαστὴ καὶ τοῦ Ἰακὼβ κλίμαξ, ὡς παραδόξου μυστῆριου προτύπωσις· καὶ ἡ περὶ τὰ θρέμματα, τοῦ ἀνδρὸς εὔμηχαντα· καὶ ἡ ἐκ τῆς δσφίος δωδεκατέλεχος τῶν τέκνων εὐημερίᾳ· θαυμαστὴ δὲ καὶ τούτῳ [ἰσ. τούτου] τῶν ἀρετῶν ἡ κλίμαξ πρακτικῶς ἐξεγένετο, καὶ ἡ ποιμαντικὴ τῶν λογικῶν ἐμπειρίᾳ, καὶ ἡ ἐκ τῆς δσφύος πλήθουσα πνευματικὴ τῶν τέκνων ἀπότελες.

Τὸν ἐπὶ κοπρίᾳ, καὶ τῇ περὶ τὰ δεινὰ καρτερίᾳ, ἐν τοῖς ἀπάντων καταγεράσεται στόματιν· ὁ δὲ τὴν ἐκ τῶν ἀθλῶν ἀνδρείαν, καὶ τῶν τραυμάτων τὰ ἔλχη καταβαλλόμενος· τὴν τε ἐκ τόπου εἰς τόπον χρονίαν κάθειρξιν ὡς κοπρίαν ἐπιφερόμενος, ἐπίσης τὴν καρτερίαν ἐξήσκησε.

C Μέγας Μωσῆς ὡς θεὸς Φαραὼ, καὶ ξένος δημιαγωγός, καὶ νομοθέτης πρᾶσις, εἰ καὶ τις δλλος, γεννημένος· ὁ δὲ, θέσει μὲν θεὸς κατ' ἐκεῖνον, καὶ νομοθέτης πράστατος, παρεγγυῶν ἀπασὶ τῶν φαύλων ἀπέχεσθαι πράξεων· καὶ δάδιψ τῆς ἀπαθείας θαυματουργὸν διαφόροις τοῖς θαύμασιν. ἐμιμήσατο Δασὶδ τὸν πολέμοις ἀκαταμάχητον, τὰς τῶν αἱρετικῶν ἀνδρείας κατατροπούμενος φάλαγγας. Τέω λέγειν Φινεὲς τὸν ζῆλον, καὶ Ἡλιοῦ τὸν Κάρμηλον, καὶ Ἐλισσαλού τὴν ἐν μηλωτῇ διπλῷ τῷ χαρίσματι τοῦ Πνεύματος δύναμιν· ὃν ὁ μέγας τῷ περιόντι τῆς ἀρετῆς, ὡς οἶδόν τε, κατ' ἀμφότερα τούτοις ἀπεμήσατο.

D exponi apostolum; sed neque prima illa, ac velut substantiali, quæ in Dei visione consistit. Exstant in biblioth. Regia Hilarionis cuiusdam apocalypses ac somnia, eum aperte errorem habentia, alioqui doctrinæ morum non iunctilia. Illud ἀρτιον ἐντολῆς ὑραρέσιν, ut Adamum respiciat, id velit, omnimodam mandati velut subtractionem: id est, summam ejus prævaricationem, beato illo statu, et cum nihil esset in eam impellens, excepta ingrata voluntate: ut autem Nicolau, contrario sensu exponendum sit, quasi nihil ab eo, præcepio detractum sit, obsequentissimumusque Dei legibus fuerit.

(37) Promissa copiosa prole ex nata pœnila, cui parentes tinebant, ne et ipsa, ut reliquæ proles, præmature extingueretur: quæ viri sancti prophetia paulo ante narrata est.

Εἰ δὲ καὶ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ τοῦ Ἱωσήφ σιτοδεῖαν Α ἐπιζητοίης ἐκβῆσεσθαί, πρόδηθι λοιπὸν, καὶ οὐει μείζω τῶν σοι ἐξητασμένων τὴν ὕπαρξιν. Ἐπει γάρ έδει τοῦτον, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον, τῆς ἀθλητικῆς παλαιστρᾶς καλῶς τὸν ἄγνωνα ἀγωνισάμενον, τὸ κοινὸν ἀποτίσαι χρέος τῆς φύσεως (ἡν δι' ἀρρώστιας ἐπὶ τοῦ σχέμποδος ἀνακείμενος, τῶν τέχνων στοιχηδὸν ἥδη παρισταμένων αὐτῷ, καὶ τὸ τοῦ πάθους σχετλιαζόντων ἔξοδι), εἰπεῖν λέγεται τὸν μαχάριον, μή τι τῶν καθηκόντων ἐψυστεροίητο, ἐντεῦθεν τὴν ἀθυμούσαν αὐτῶν, ὡς οἷμα, ψυχὴν κατεγγυεῖσθμενος. Οἱ δὲ, θρυλληθέντες τῷ παραδέξῳ τοῦ Πατρὸς ἐρωτήματι, ἀνεδίδαξαν τὴν προσφάτως αὐτοῖς χρειώδη τοῦ αἵτου ἔνδειαν παραστήσαντες.

Τότε στενάξας ὁ μέγας, καὶ ἔνθους ὥπερ γενόμενος, Ἐγὼ μὲν ἄπειμι, φησί, καὶ μεταραστεύω πρὸς τὸν πατέρας μου. Οἶδα γάρ δι τοῦτο μοι τὰ νῦν ἀποκείσται· ὑμῖν δὲ, οἱ τῷ Ἰσραὴλ πάλαι τὸ μάρτυρα ἐρ τῇ ἐρήμῳ, καὶ τὸ ὑδωρ ἐκ πέτρας διψιλευσάμενος, μετὰ τρίτην ἡμέραν τῆς ἐμῆς ἀφ' ὑμῶν διαζεύξεως, αὐτὸς ὑμῖν τὸν σῖτον εἰς κόρον παράσχηται. Καὶ.... τῷ λαγῳ ὑποζημάναι τοὺς ἀδελφοὺς; τὰ τὸν ξύλου χρούσματα παραχειευσάμενος, ὡς τῷ Ιερῷ τῷ μοναχῶν ὅστηματι [τῷ τὸν σύστημα], ἐπὶ τὸ αὐτὸν συναθροισθὲν ἐθεάσατο, ὡς οἴδιν τε, τούτῳ τὸν ἔξοδον προσφεγγάμενος βήματα, προχειρίζεται μετὰ τῆς τούτων βουλῆς τὸν καθηγησόμενον. Κλήμης δὲ ἦν δοκιμάσιος, δι φερωνύμως ὡς κλῆμα κατάχαρπον, ἀειθαλεῖς τοὺς τῶν ἀρετῶν ἐπιφερόμενος βότρυας, τὴν τοῦ οἰκονόμου τότε βαθύμην μετερχόμενος.

Αὐτὸς δὲ μικρὸν κατατρυχωθεὶς τῷ νοσήματι, ἐκδημος δλος καὶ πρὸ τῆς ἐκδημίας τῇ τοῦ νοὸς μεταβέσει τῶν ἐνθεν γενόμενος, ἐξάρας τοὺς πόδας, καὶ σταυρικῷ τὰς χειρας τυπώσας τῷ σχήματι, τοῖς ἀπάγουσιν αὐτὴν ἀγίοις ἀγγέλοις μετὰ πολλῆς τῆς παρρησίας τὴν ψυχὴν ἐναπέθετο, τῷ ἐνδομηχοστῷ καὶ πέμπτῷ τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνῳ, ἐξχιτχιλιοστῷ δὲ τριακοσιοτῷ ἐνδομηχοστῷ ἐκτῷ τῆς τοῦ κόσμου συστάσεως, τετάρτῃ τοῦ Περιτίου μηνὸς, τῇ πρώτῃ ἰνδικτιῶνος, δις ἐστι Φεβρουάριος.

Τὸ δὲ πολὺστικον αὐτοῦ καὶ πολύαθλον σκῆνος, μετὰ Ναυκρατίου τοῦ μάχαρος κατετέθη, πρὸς τῷ δεξιῷ μέρει, ἐν τῷ κατ' ἀνατολὰς τοῦ Προθρομικοῦ τεμένους πανενδέξῳ καὶ Ιερῷ τῶν μαρτύρων σηκῷ. ἐνθα δὴ καὶ τοῦ δασού Πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου ἡ πανευκλεής καὶ πανσέβαστος τιμία θήκη καθίδρυται. Ἀλλὰ τὸ τὸ ἐντεῦθεν

Ἄρα οὖν μεταδέξας τῶν προφητευθέντων ἐλάττω [Ισ. ἐλάθετο] ή οὐχ ὡς ἔχρην τὰς ἐκβάσεις, ή τῶν ἐπαγγελιῶν πόρφρω τῷ γρονικῷ πεποίηκε διαστήματι; Οὐδαμῶς. Μετὰ γάρ τρίτην ἡμέραν τῆς αὐτοῦ ἐνδίξου μεταναστεύσεως, πλήρες σίτου τῶν βασιλικῶν πλοίων ἐξ Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου μέδοντος πέποιψε, καὶ τοὺς τῆς μονῆς σιτῶνας ἐπλήρωσεν· ὡς μετὰ πολλῆς τῆς ἐκστάσεως τῷ θάμbeι κατα-

Quod si etiam Iosephi in Aegypto frumentationem quæris²⁷, procede modo, majora præ iis visurus quæ interrogasti. Nam quia, juxta quod ait magnus Apostolus, postquam athleticæ palestræ bene certamen ceriasset, commune tandem naturæ debitum persoluturus, morbo detentus, humili jacebat lecto, filiis jam circum turmalium adstantibus, mortisque exodia tristi luctu plangentibus: quæsiisse ferunt virum beatum, num aliquo necessariorum carerent, meostam puto ea ratione eorum oppignerans animam. Illi autem nova ac insolita Patris percontatione turbati, eam, quæ nuper acciderat, exposuerunt necessariæ annonæ penuriam.

Tunc vir magnus altum pectore spirillum ducens, ac velut afflatus Numine: Evidem, inquit, adeo, atque ad meos patres commigro. Hoc enim in præsentiarum mihi repositum scio: vobis autem, is qui olim manna Israeli in deserto, ac aquam de petra abunde suppeditavit, ipse vobis, triduo a mea disjunctione, largum annonæ præbebit conimeatum. Ubi autem dari signum fratribus ligni pulsatione, humili vocis insinuatione jussisset, sacrum jam monachorum cœtum in unum congregatum videns, communī eorum consilio eum eligit, qui in monasterii præfectura successurus esset. Is porro admirabilis ille Clemens fuit; vir plane pro nominis ratione instar fructiferi palnitis, vires semper virtutum hotros ferens; ac tum œconomī officio defungens.

Ille autem plusculum morbo attritus, totus, ante etiam migrationem, mentis ab humanis translatione excedens ac extra factus, extendens pedes, atque in crucis modum manus componens, multa fiducia abducēntibus sanctis angelis, deposito animam tradidit, anno vitæ ipsius 75, a mundi autem creatione 6376, die 4, mensis iunparis, 1 indict., qui est Februarius.

Porro ejus multis compunctum, plurimaque cælaminum gloria inclytum tabernaculum, una cum heato Naucratio depositum est, ad dexteram partem in gloriosissimo ac sacro martyrum sacello, quod a dextris delubri Præcursoris situin est: quo item loco, sancti Patris nostri Theodori præclarissimus ac venerabilissimus honorabilis loculus constitutus est. Quid vero inde?

Ergone ubi inigrasset oblitus est, quæ prophetans prædictisset? aut secus atque oportebat, aut termino dilatiori, quam haberet promissio, curavit evenire? Haudquaque. Post triduum enim gloriosæ ejus migrationis, navim unam e maximis Christi amantis Basiliū imperatoris, frumento plenam misit, monasteriique horrea implevit: ut multo stupore percusus beatus Clemens in hæc verba pronun-

²⁷ CER. XI, 53.

tiaverit : Ecce, inquit, Patres, communis Pater noster, post triduum, juxta quod promiserat, suæ ius nos affectionis debitum implevit, novum nobis suæ apud Deum fiduciae argumentum præbens.

Habes quæsiti solutionem, Josephi in Aegypto observatam liquido annonæ provisionem : quanquam hic miraculum longe miraculo præstet. Cæterum ad prodigium aliud orationem converto. Cum enim vir inclytus Clemens diu satis monasterii præfuctum egisset, atque ad Dominum quintadecima die mensis Julii migrasset, jamque Hilarion, congrue omnino nomini morum hilaritate babens, præfecturam gereret; sancti Patris nostri Nicolai discipulus Antonius nomine, a nonnullis ab accidente nigredine Maurus appellatus, a multis annis, fluxus sanguinis morbo exsugebatur, vi tanta ægritudinis, ut restituendæ sanitatis medicus spes omnis defecisset. Huic tandem præfatus Pater Hilarion, ut in cella, in qua olim Christi famulus Nicolaus inclusus fuisset, decumbens, corporis disjunctionem sustineret, perinisset. Dum ergo impensius gaudens in ea deinoratur, apparens illi vir sanctus in somnis, in hæc verba compellat : *Humilis Antoni, quis te moribus molestie habet? Ut autem, inquit, morbum explicavi, ejusque vim remediis majorem detexi: Ne, inquit vir magnus, ultra timueris: quippe amodo, nihil morbo hoc molestie creante, sanus eris.* Tumque ad me ipse rediens, non jam in somnis, sed ipsis coram oculis, ejus e cella exeuntis posteriora aspexit. Quapropter, sanguis quidem fluxio acutum compressa est: multaque odoris fragantia circumquaque collam pervagata, humile cor meum immenso gudio repletum. Jam tum anni quadraginta fluxerant, isque nihil molestiæ aheo patiens morbo, Dei gratia vivebat. Cetera, tñr ταπειτήρ μου καρδίαν χαρᾶς ἀφάτος ἐγεγόνει (38), καὶ προσδιαμεῖβων ἀπαρενδχλητος ἐγεγόνει.

Et hæc haec tenus dicta sint: plurima enim silentio omittenda sunt, quo brevitas regulam servemus; cum et alioqui oratio debilior sit, quam ut miraculorum vim valeat enarrare; hac parte auris ad ille durioris utilitati prospicieus.

Nos quidem, beate vir, ad ea quæ longi temporis lapsu, silentii profundo obruta remanserant, pro eo desiderio, quo humilius noster animus in te habet, viliusum atque contritum calamus extenuentes, tanquam ex rerum abs te præclare gestarum

A οὐρθέντα Κλῆμεντα τὸν μακέριον ἀπορθέγξασ' αι· Ίδού γὰρ, φησὶ, Πατέρες, δο κοινὸς ἡμῶν Ηυτὴρ μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, ὡς ἐπηγγελλυτο, τῆς πρὸς ἡμᾶς διαθέσεως τὸ δρεῖ. Ιημα ἐκπεπλήρωκε, κοινὸν τῆς πρὸς Θεὸν αὐτοῦ παῤῥησίας ἡμῖν τὸ θυῦμα ταμευσόμενος.

Ἐχεις τοῦ ζητουμένου τὴν λύσιν, τὴν ἐν Αἰγύπτῳ τὸν Ἱωσῆφ σιτοδεῖαν εὑμαρῶς διασώζουσαν, εἰ καὶ δεῦρο πλευνεχτεῖ τὸ θαῦμα τοῦ θαύματος. Ἐπ' ἀλλο δὲ τέρας τῷ λόγῳ τετράψομαι. Κλῆμεντος γὰρ τοῦ ἀοιδέμου ἐψ' ἵκανοὺς τοὺς χρόνους τὴν μονὴν κυβερνήσαντος, καὶ πρὸς Κύριον τῇ ἐπτακαλεχάτῃ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἐκδημήσαντος, καὶ Ἰλαρίωνας τοῦ κατὰ πάντα τῇ τῶν ήθῶν Ἰλαρίτης οἰκείως ἔχοντος τῷ δινόματι, τὴν ἡγεμονίαν ἄφει κρατύνοντος· ὁ τοῦ ὄντος Πατρὸς ἡμῶν Νικολάου μαθητῆς Ἀντώνιος τοῦνομα, δ τῷ συμβεβηκότι παρωνύμως τῇ προστριγορίᾳ Μαῦρος παρά τισιν ἐπονομαζόμενος, ἐν πολλοῖς έτεσι τῇ τῆς αἰμορροΐας νόσῳ ἐκπιεζόμενος, τῇ φορᾷ τοῦ νοσήματος τὴν παρὰ τῶν Ιατρῶν ἀπόγνωσιν κομισάμενος, ἐπετράπη λοιπὸν ὑπὸ τοῦ προρρηθέντος Πατρὸς Ἰλαρίωνας, πρὸς τῇ κέλλῃ ἐν ᾧ πρώην ὁ τοῦ Χριστοῦ θεράπων καθείρχοτο Νικόλαος, ἐπαγκλιθέντα τὴν τοῦ σώματος ὑποίσαι διάζευξιν· ἐν ᾧ μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς τὴν οἰκησιν ποιησαμένου, φαίνεται καθ' ὅπνους δ ἄγιος οὐτωσὶ πως αὐτῷ προσφεγγόμενος· Ταπειτὲ Ἀντώνιε, τὸ παρεοχλοῦντος ἀρρώστημι; — Ως δὲ τὸ πάθος ἀπῆγειλα, φησὶ, καὶ τούτου τὸ ἀριτορούσιν οὐκ ἀπέκρινθα· Μηκέτι φοβοῦ, φησὶν δ μέγας· δοῃ γάρ ὑγιῆς ἀπὸ τῆς δεῦρο, τῷ τοιούτῳ γεσηματι μὴ παρεοχλούμενος. Καὶ εἰς ἑαυτὸν γεγονὼς, οὐκέτι καθ' ὅπνους, διθαλμοφαρῶς δὲ τούτου τεθέαμαι τὰ δισθια τῆς κέλλης ὑπεξερχομένου. Οθεν τὴν μὲν δύσις εὐθὺς τοῦ αἵματος ἀρεστέλλετο· εὐωδία δὲ πολλὴ τὴν κέλλαν περιστοιχήσασα, τὴν ταπειτήρ μου καρδίαν χαρᾶς ἀφάτος ἐπλήρωσεν. Εκτοτε οὖν τεσσαρακοστὸν Ετος ἦν (38), καὶ προσδιαμεῖβων ἀπαρενδχλητος ἐγεγόνει θέοῦ τοῦ τοιούτου νοσήματος.

Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον. Παραλειπτέον γὰρ τὰ πολλὰ τῷ τῆς βραχυλογίας γόμψῳ ὑπείκοντας· ἐπεὶ καὶ δ λόγος, δι' ἀσθενείας, τῶν θαυμάτων τὸ ιθένος ἀδρανεῖ διηγήσασθαι, τῆς ἀπιστούμενης ἀχοῆς ἐν ταυτῷ τὸ χρήσιμον κατεγγυεῖόμενος.

Ἁμεις μὲν οὖν, ὡς μαχάριε, τὰ ἐν μαχρῷ τῷ χρήσι, τῆς σωπῆς τῷ βυθῷ καλυπτόμενα, πόθῳ πολλῷ τῆς ταπεινῆς ἡμῶν διαγοίας τὸν ἀμπαθῆ καὶ συντετριμμένον κάλαμον παρεκτείναντες, ὡς ἐκ πελάγους τῶν σῶν κατορθωμάτων, μικρὸν

FRANC. COMBEFISHII NOTÆ.

(38) Indicat auctor se fere supparem Nicolao, sub cuius exsuccessore miraculum istud contigerit, a quo deinceps ad hanc scriptiōnē fluxissent anni 40. Consentient reliqua, tum quæ de Creta necdum imperio Rom. restituta in superioribus dixit, tum quæ tandem in calce perorat, tristem illi temporis Ecclesiæ statum, ab hostium infestatione perstringens, quando ædes sacræ ab illis tremabantur, terra Christianorum sanguine madebat, qua Saracenis, qua Bulgaris imperium Orientis populantibus: qua de re nonnulla Baronius

sub Constantino VIII ex Cypriano, auctor que Vitæ S. Lucæ junioris quiescentis in Hellade, qui et ipse Θαυματουργὸς appellatus, ac notissimæ sanctitatis, eo claruit tempore. Sunt certe ea Acta value illustria, nec ecclesiastice historiæ eorum temporum iniutilia; tametsi Baronius ipsum quoque nomen viri tanti, ac Lucæ junioris ignoret. Sunt illa prolixiora, quam ut commodi videatur integræ exscribere et dare. (Excerpta dedit Combefishius quæ locum suum apud nos oblinebunt.)

τι μνήμης ἀμπύρευμα. ή καὶ δψκύνιον εὔτελές, τοῦ-
τὸν σου τῇ πανευχλεῖ καὶ ἀγίᾳ μνήμῃ ἀναγαγόντες
τὸν λόγον, ἀνέθεμα. Αὐτὸς δὲ ἀνωθεν ἡμᾶς ἐπ-
οπτεύοις θλεως. καὶ τὸν παρεπίμενον τῆς σαρκὸς
τμῶν πόλεμον κατευμαρίζοις ἔχαστοτε, καὶ διεξ-
άγοις αἰσιώς τῆς ταλαιπώρου ζωῆς ἡμέν τὴν οὐθέ-
νειαν, ὅτι πολλὰ τὰ παρ' ἐλπίδα ταύτης συμπετώ-
ματα, καὶ χυθερνήσαις πόρφω τῆς πονηρᾶς τῶν
παθῶν καταγίδας, τὴν τοῦ νοὸς εἰρεσίαν διεξαγό-
μανος, καὶ βραβεύσαις εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας τῷ
συντίματι· ὄρφες γάρ δοην, καὶ ὡς καλύπτουσαν
ἀμεταστρεπτὴ τῆς ἡμέρας τὴν ὁργὴν ἐπιδείχνυται·
καὶ καταβάλοις ἔθνῶν ἀτιθάσιων θρασειαν ὀρμήν
καὶ ἀλλόχοτον φρόνημα. Ἰδε γάρ οἴα νῦν τὰ τολ-
μώμενα. Ἐκκλησίαι κατεμπιπρώνται, καὶ γῆ Χρι-
στιανῶν ταῖς αἵμασι επένδεται· καὶ πείσαις ταῖς
πρεσβείαις, ἥ πρὸς τὴν φρασίαν διὰ τῆς πλευρᾶς
ἐπανελθεῖν τῆς δόξης εὐγένειαν, ἥ πεμπληγὴ κρο-
ταρίζεται, ὡς έθνη πόλεμον θέλοντα. Καὶ μήν καὶ
παράσχοις ἀγαθαῖς ἀλπίαις ταῖς πρὸς τὸ Θεον ἡμᾶς
πρακτικῶν ἐναδρύνεται, δοξάζοντας Πανέρα, Υἱὸν,
καὶ ἀγίαν Πνεῦμα, τὴν ἀμερῆ οὐσίαν τε καὶ θεότητα,
νῦν καὶ δεῖ, καὶ εἰς τοὺς εἰώνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

¶ pelago, exiguum hoc memorie somentum, seu
etiam vile obsonium, sermonem hunc inclitae ac
sanctae memoriae tuae offarentes, dedicavimus. Tu
vero nos propitius e cœlis intuere, quodque jugiter
comes adest carnis bellum, quotidie alleves, miseræ-
que vitæ nostræ exiguitatem prospere dirigas,
quam multi casus inexpectatio excipiant, ac pro-
cul a sæva perturbationum procella, animi navim
gubernes ac regas, pacemque Ecclesiæ cœtui a Deo
oblineas. Vides enim quantam quamque immobi-
liter diem oh tegentem, iram exhibeat: destruasque
gentium indomitarum audacem impelum, ac animi
insolentis superbiam. Vide enim qualia nunc præ-
sumantur. Ecclesiæ incenduntur, ac terra Chri-
stianorum madet sanguine: suadeasque tuis inter-
cessionibus, ut vel fide recta ad antiquam revertantur
gloriarum ingenuitatem, vel penitus collidantur, tan-
quam gentes quae bella voluut. Ita, quæso, præ-
stesque, ut bona in Deum spemoribus rite compo-
sitilis gloriemur, gloriam submittentes Patri, Filio,
ac Spiritui sancto, individuæ uni substantiæ ac
deitati, nunc et semper, et in saecula saeculorum.
Amen.

ANNO DOMINI DCCCXCIII

S. JOSEPHUS HYMNOGRAPHUS

NOTITIA

(Ex Abt. Moncitoris Bibliotheca Sicula, Panormi 1708, tom. I, p. 384.)

Josephus hymnographus, ita ab hymnorum multitudine, quos decantavit, appellatus, lucis usuram Syracusis accepit, natus ex Plotino et Agatha parentibus virtute claris. Ab Infantia morum maturitate, vir-
tute ac pietate, futuræ sanctimoniae specimen dedit. Sacris addictus litteris mirum in modum prosecit, et non obscura cœlestis sapientiæ ac divinæ eloquentiæ splendores edidit, quos præclariores virtutum incrementis effecit, sed florente adhuc ætate cum Agareni Syracusas occupassent, ut Barbarorum furor declinaret, in Peloponesum decessit, ubi, relictis genitoribus, ut Deo liberius vacaret, Thessalonicam petiit, ibique monasticum D. Basiliī institutum amplexus est in cœnobio Latœni dicto. Eo animi fervore regularem disciplinam aggressus est, ut breviter perfectionis exemplum sese omnibus exhibuerit; humiliatis enim, obedientiæ, solitudinis ac silenti studi incubuit: austestate, contemplatione, charitate, aliisque virtutibus ornatus ita resulsiit, ut omnibus admirationi esset. Ex assidua sacrarum litterarum sanctorumque Patrum lectione, virtutum fomenta eliciebat, cœlitesque primarios nedum imitari con-
cebat, verum etiam et hymnis aliisque ingenii monumentis extollere curabat. Hinc in sui amorem ac ve-
nerationem omnes trahebat; dulcior autem cum sacrarum litterarum arcana magna suavitate expen-
deret. Saepius cœlesti sapientia imbutus concionabatur, et ad virtutes amplectendas auditorum animos excitabat: profluebat enim ex ore egregii viri mellitæ eloquentiæ flumen, quo omnium corda dulciter alliciebat. Ob egregiam vitæ sanctimoniam dignus existimatus qui sacerdotio iniciaretur, licet humilitatis vires obsisterent, precibus et obedientiæ cessit; ideoque hac dignitate insignitus serventius virtutum stu-
dio incubuit. Durores pœnitentiæ leges amplexus est, orationem protrahere diutius curavit, et ad sanctimoniae fastigium omnibus animi nervis properare contendit. Cum autem Thessalonicam pervenisset,
S. Gregorius Decapolita, qui sanctitatis ac miraculorum gloria florebat, Josephi sanctimoniam numeris
omnibus absolutam, demiratus, cum illo arctissimam familiaritatem contraxit; adeo ut ab eo distrahi

OCR ABR / FR

haud pateretur : hinc discedere coactus ad gravissimas res Constantinopoli pertractandas, cœnobii moderatorem enixe rogavit, ut Josephum itineris socium adjungeret, et tandem obtinuit.

Constantinopolium appulsus Josephus, Gregorium continuo intuens, omnem vitæ suæ rationem in se fideliter transferre curabat, ac vitam potius angelicam quam humanam traducebat. Cum autem Leo (non Isauricus, ut habet Vita S. Josephi apud Octavium Caetanum, tom. II *Sanctor. Sicutor.* p. 46, sed Armenus, ut juxta temporis epochas recte advertunt Godefridus Henschenius et Daniel Papebrochius in *Actis SS.* 3 Aprilis, in comment. prævio ad Vitam S. Josephi, § 1, p. 266, et in annotat. p. 273) immanissimus Constantinopolitanus imperator, vesana rabie in sacras imagines earumque cultores sæviret, S. Gregorius, imperatoris furori se opponens, publice catholicam fidem propugnavit : hinc nonnulli viri religiosi ad Gregorium, tanquam ad fidei athletam confugientes, saepius institerunt, ut Romanum ad summum Pontificem S. Josephum mitteret, cui Ecclesiæ calamitates ac fidelium pericula expuneret, ideoque noster Josephus Gregorii jussu Romanum velificavit : at in itinere a piratis aggressus, captivus in Cretam insulam adductus est, ubi in vincula conjectus, obscurō careeri mancipatur. Sed inter catenas gestiens, sociorum languores mellita eloquentiae vi emollebat, ac in fidei constantia confirmabat. Episcopum animi infirmitate laborantem, qui ut se a laboribus eriperet ad imaginum contemptum jam propendebat, ita roboravit, ut pro Christi fide ac imaginum cultu sanguinem profundere paratum reddiderit. Innumerous e diaboli laqueis solvit, ac in fide fluctuantes firmavit, quorum nonnulli martyrii palmarum assecuti sunt. Dum autem ita fructuose vitam, etsi catenis vincitus, traducebat, in natalitii Dominici nocte, spiritualibus canonicis producta usque ad galli cantum, D. Nicolaus Myrensis sese spectabilem fecit, ac Josepho nuntiavit, iconomachum imperatorem jam defunctum ; se autem Constantinopolim regredi opus esse, ut cœlesti sapientia Christi fideles confirmaret : inde libelli folium in os ejus immisit, in quo haec legebantur verba : « Accelega tanquam misericors, et festina tanquam miserator in adjutorium nostrum, potes enim si vis. » Haec cum suavissime decantasset, se cœlesti dulcedine persusum sensit, ac compedibus solutum, et per aerem raptum; statim a D. Nicolao Constantinopolim translatus est. Cum ibi Gregorium jam defunctum deplorasset, in ecclesiā S. Joannis Chrysostomi secessit, ubi populos ad ecclesiam consuentēs cœlesti sapientia eruditivit, et ad omnium commodum cœnobium exstruxit, quod statim numerosus religiosorum cœtus explevit. Accepta autem ex dono S. Bartholomœi reliquia, ad ejus cultum ecclesiam excitavit, ibique pluries S. apostolus spectabilem Josepho dormienti se exhibuit, eique abdita nonnulla mysteria, ac difficillima sacrarum litterarum loca explanavit; cœlestibus benedictionibus et charismatibus cumulavit, ut terrarum orbem cautionum suavitate demulceret, Josephum superna benedictione bravit, et in ejus linguam supernæ sapientiae latices largiter influit. Ex tunc carmina panxit uberrime eo nectare reserta, leporibusque concinnata, ut auditorum ac legentium animos mira dulcedine perfundant, et quocumque velint facillime flectant : adeo ut ex iisdem cœlicolarum cantorum melos effluere ad animarum solatium putet. Hinc merito ejus hymni ab Ecclesia Græca in sacris divinæ psalmodie locis translati, ad cœlum laudem decantantur. Multos in hæresim lapsos ad catholicam fidem revocavit, multosque a sæculi illecebris ereptos, monasticæ vitæ addixit.

At dum in his sedulus insudabat, incliti viri labores exturbavit Theophilus imperator (non Constantinus Copronymus, ut ex citata Henschenii et Papebrochii correctione) qui et ipse sacris imaginibus infensus, Josephum evangelica libertate concionantem, in exsilium ejicit, in quo forti animo exsiliis æcumnas perpessus est, usquedam a Michaeli imperatore Constantinopolim revocatur. Inde spretis dignitatibus ultro sibi oblatis, ecclesiasticæ supellectilis custodiā accepit, ut Ignatio Patriarchæ obtemperaret : hic enim Josephi sanctimoniam doctrinamque perpendens, in pertractandis Ecclesiæ negotiis ipsum adhibere cupiebat, quod ex collato munere obtinuit : ideoque in rebus difficillimis saepius Josephum consulbat, et ab ejus ore dulciter pendebat. Acceptissimus etiam Photio successor fuit, qui Josephum ea prosequebatur æstimatione, ut ipsum appellaret Patrem Patrum, et hominem Dei : tanquam angelum venerabatur, cui et Ecclesiæ negotia demandabat, omnesque Ecclesiæ primates hortabatur, ut cumdem veluti sanctissimum Patrem recolerent, et ipsi mentis arcana detergerent ; quod libentius perpetrabant : propheta enim luce persusum experti sunt, quo cordium penetralia rimabat : Josephus autem omnes ad rectam Domini viam dirigebat. Tandem undique celeberrimus virtutibus, ac sanctimonia clarissimus, ab angelo commonitus est, sibi instare mortis diem ; ideoque omnibus rejectis curis, ad ipsam ferventius se paravit, ac tandem ad cœlum evolavit, in quo Deipara cœlitesque omnes, quorum elogia decantaverat, summo honore excepere, 3 Aprilis anno 883.

Si plura tanti viri cupis, consule ejus Vitam a Joanne Diacono scriptam, apud Octavium Caetanum, in *Vitis SS. Sicutorum*, tom. II, p. 43, ab eo primum sub anonymi scriptoris nomine editam, ex ms. codice Græco monasterii S. Salvatoris Messanæ, ab Augustino Florito soc. jesu Latinitate donatam ; exinde sub Joannis Diaconi nomine eamdem in lucem emiscre Henschenius et Papebrochius, in *Actis SS.* 3 Aprilis, p. 269; (bi etiam Vitam s. Josephi ex Synaxariis mss. edidere p. 266;) eamdem etiam ex perantiquo codice Bibliothecæ Vaticanæ in Latinum translatam a Ludovico Marraccio e congregatione Cleric. regul. Matris Dei, edidit Hippolytus Marraccius frater, ejusdem Congregationis sacerdos in Mariâ ipsius S. Josephi, qui et ea quæ in Græcorum Menœis ac Menologiis de Josepho habentur, lectoribus exhibuit. De eoc etiam Josephus Perdicarius, in *Vitis. SS. Sicutorum*, p. 282; Hieronymus Bascape Ephemerid. Sacr. 3 Aprilis.

lis a pag. 31; Simon Wangnereckius in *Prolegomenis ad Pietatem Marianam Græcorum*, n. 22; qui duos distinguit Josephos hymnographos, quorum unus, S. Theodori Studitæ frater, episcopus Thessalonicensis, alter noster Siculus; et huic ascribendos putat canones qui in Græcorum Menæis nodum Josephi nomen præferunt; ejusque sententiae adhærent Henschenius et Papebrochius, in comin. prævio ad Vitam § 2, n. 10 et 11. Vide etiam Jacobum Goar in *Glossario ad Rituale Græcorum*, Marraccium citatum in *Biblioth. Mariana*, part. I. p. 822, Joannem Nadasi in *Anno cœlesti 3 aprilis*; Leonem Allatum *De libris ecclesiasticis Græcorum* diss. 1; Franciscum Carreram in *Panth. Siculo* p. 75., Rocchum Pirrum in *notit. Eccles. Syracusanæ*, p. 139; Thomam Strotium in *Controversia Concep. part. I, lib. II, cap. 19*, p. 163, et cap. 20. p. 165; Michaelem Angelum Mancharusum in *Kalendario Syracusano*; Caetanum citatum in *Iaagog. ad hist. Sicul. c. 36*, n. 24, 25, aliosque.

Scripsit Josephus :

Hymnos innumeros, ex quibus Hymnographi nomen accepit. In ecclesiasticis Græcorum libris CCCV hymnos (quos etiam canones vocant) per dies dispositos, ac per anni ambitum ab Ecclesia Græca decantari solitos contineri testatur Caetanus eit. in animad. Tom. I SS. Siculor. p. 18, n. 20, et Perdicarus loc. cit. p. 294, nempe:

*Canones XCVI in Paracletico. Liber est Græcorum, qui quotidie aliquod recitandum in choro exhibit ad allorum librorum differentiam, quibus statutis temporibus utuntur, ex Leone Allatio *De libris Græcorum*, dissert. 1, p. 68.*

*Canones XXXV in Triodio. Liber hic recitanda in choro a Septuagesima usque ad Sabbathum Majoris Hebdomadæ complectitur, ex Allatio cit. dissert. 1, p. 69; et Marraccius in *Mariali XXXVI* a p. 301 ad 322, ex eodem libro exhibit.*

Canones V in Pentecostario. Liber est Græcorum qui recitanda in choro a Pascha usque ad octavam Pentecostes continet, ex Allatio cit. p. 77 et 78.

Canonem I in Horologio, quod iam est ac Latine diurnum, ex eodem Allatio eit.

*Canones CLA VIII in Menæis. Codices sunt duodecim, juxta duodecim anni menses distincti, in quibus quotidie decantanda horis canoniciis ad Dei, Deiparæ ac sanctorum laudem continentur, ex Allatio cit. p. 78. Sed haud prætermittendum puto ex eodem p. 81, S. Josephi hymnos, omnibus aliorum Græcorum, qui in ipsis Menæis comperiuntur, anteponendos. Imo ejus Vitæ scriptores tradunt, poetas scriptoresque omnes post ipsum floentes, quæ venustatis et concinnitatis habent, omnia ex Josephi hymnis, tanquam ex cœlesti aurifodina eruisse. Ex his omnibus libris, aliisque miss. codicibus celebrissimus vir, et Deiparæ cultor inclitus Hippolytus Marracius Lucensis hymnos collegit omnes Græcos, quos S. Josephus in Deiparæ laudem cecinit, et Latinitate donatos sere omnes a Ludovico Marracio ejus fratre, edidit, notisque illustra it hoc apposito titulo : *S. Josephi hymnographi, Siculi, Syracusani, Ordinis D. Basilii monachi, Mariale, quo ejusdem S. Josephi de augustissinta cœli terræque Regina Deipara virginie Maria, opera omnia quæ reperiri potuerunt, ex Græcis miss. codicibus collecta, Latine redditæ, notisque illustrata, nunc primo publicantur, studio ac labore P. Hippolyti Marracii, Lucensis, e congregatione cler. regul. Matris Dei, Romæ, typis Ignatii de Lazaris, 1661, in 8. Addit et ipse Marraccius, in notis p. 423, hymnos multos reperiri in miss. codicibus bibliothecæ Barberinæ, qui in editis Græcorum Menæis desiderantur; et pag. 488 et 494 ait, quod in Triodio ms. Græco ejusdem biblioth. n. 118, hymni exstant nonnulli, qui in impresso Triodio non reperiuntur. Apud Octavium Caetanum in *Vitis SS. Siculorum*, hæc in Latinum versa ab Augustino Florito soc. Jesu habentur, nempe :**

Antiquæ odes fragmentum in S. Marcianum episcopum Syracusanum. Tom. I, p. 7.

In S. pontifice Paneratium hymnus, ib. p. 15.

In S. Niconem martyrem hymnus, ibid. p. 45.

In S. Euplium hymnus, ibid. p. 110.

Hymnus secundus in S. Euplium, ibid. p. 112.

Hymnus in S. Fantinum ex ms. Græco codice monasterii S. Philippi Fragalatis, ibid. p. 161.

In S. Gregorium Agrigentinum episcopum hymnus. Ibid. p. 218.

In S. Leoneum episcopum Catanensem, hymnus tom. II, p. 26.

Denique apud Laurentium Surium in *Vitis SS. 24 Augusti* p. 254, et Aloysium Lipomanum in *Vitis SS. 24 Augusti* p. 894, ex Simone Metaphraste existat sermo inscriptus : *Josephi humilis et minimi laudatio in sanctum apostolum Bartholomæum. Hunc nostri Josephi letum putant Octavius Caetanus in animad. ad tom. I. SS. Sicul. p. 134, n. 6; et in animad. ad tom. II, p. 18; Josephus Perdicarus in *Vitis SS. Siculorum* p. 294; Henschenius et Papebrochius in annotat. ad Vit. S. Josephi p. 274. Hi vero in comment. prævio ad eandem Vitam, § 2, n. 11, ex Allatio in dissert. de Græc. libris p. 41, Josephi nostri putant.*

Canones de S. Nicolao, servantur Græce miss. Romæ in bibliotheca Barberina.

S. JOSEPHI HYMNOGRAPHI

VITA

AUCTORE JOANNE DIACONO CP.

(*Acta Sanctorum Bolland.*, Aprilis, tom. I.)

GODEFRIDI HENSCHENII COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Cultus sacer ex Synaxariis ms. Legationis A στεῖλαι εἰς Ῥώμην τὸν Ἰωσὴφ, μηγύσσοντα τοὺς ἐκεῖσε τὸ συμβάν. Καὶ διὰν ἔξεπλει πλοῖα δὲ ἐπιστάντα βαρβαρικὰ δεσμῶτην εἰς Κρήτην ἀπῆγαγον.

1. Sanctum Josephum, a sacris hymnis sive canonibus conscribendis, Menæa excusa et plurima miss. Synaxaria, Claromontanum, Chisletianum, Mazarinianum, aliaque, τὸν Ὑμνογράφον· duo autem in monasterio Cryptæ-Ferratae conservatae, τὸν Ποιητὴν τῶν κανόνων appellant, eique elogium texunt, alia brevius, longius alia; vix ulla absque mendis, librariorum oscitantia aspersis. Solum Synaxarium, quod primo loco hic nominavimus, Claromontanum, quia ex Claromontani nostri Parisii collegii bibliotheca commodatum, majori ex parte sincerum est: quod proinde præ ceteris dignum duximus huic prolusioni inserere, ita expeditiorem cursum habituri ad ea, quæ circa hujus Sancti ætatem noventur dubia: non aliud habentia fundamentum, quam quod audacior aliquis Vitam ab auctore pene coævo scriptam præsumpsert ex suo ingenio interpolare unius vocis additamento: et Leonem Iconiachum legens, addero τὸν ἐκ τῆς Ισαυρᾶς, non satis attendo quod integro saeculo Leonis Isaurici imperium distet a temporibus Ignatii Photiique patriarcharum, sub quibus scevophylacis munus in Ecclesia Constantinopolitana gessisse Josephum, in progressu Vitæ debuerat observasse. Similem prorsus errorem 23 Maii circa S. Michaelem Synnadarum episcopum irrepssisse in Menologium Græcorum notavimus 5 Januarii ad Vitam sancti Gregorii Aritensis, pag. 290. Elogium porro sancti Josephi præcitatum tale est:

Οὗτος ὑπῆρχεν ἐκ τῆς Σικελῶν ἐπαρχίας, γεννητόρων Πλουσίνου καὶ Ἀγάθης. Πορθηθείσης δὲ τῆς πατρίδος, σὺν μητρὶ καὶ ἀδελφοῖς διαφυλαχθεὶς, ἤλθεν εἰς Πελοπόννησον. Ἐξεῖθεν ἀπάρας ἥλθεν εἰς Θεσσαλονίκην. Πέντε καὶ δέκατον ἔτος ἀγων, ἀποκείρεται ἐν τινὶ μοναστηρῷ, καὶ ἦν διερχόμενος πᾶσαν τὴν Θελαν Γραφὴν· οὐδεν καὶ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν δέχεται, καὶ μετὰ Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου τῇ Κωνσταντινούπολει καταλαμβάνει. Ἐπειδὲ τὴν Ελκονομάχων αἵρεσις αὖθις ἀνεφάνη, Λέοντος τοῦ δυσσεβοῦς Ἀρμενίου [βασιλεύοντος], παρεκάλεσαν τὸν ἄγιον Γρηγόριον οἱ ὁρθόδοξοι,

B στεῖλαι εἰς Ῥώμην τὸν Ἰωσὴφ, μηγύσσοντα τοὺς ἐκεῖσε τὸ συμβάν. Καὶ διὰν ἔξεπλει πλοῖα δὲ ἐπιστάντα βαρβαρικὰ δεσμῶτην εἰς Κρήτην ἀπῆγαγον. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν νυκτῶν ἐπιειτὰς αὐτῷ τις ιεροπρεπῆς τὴν ιδέαν, Ἐξ Μύριων ἐντεῦθα πάρειμι, Ερηναῖον καὶ βιβλίον κρατῶν, διεκελεύετο λαβεῖν. Οἱ δὲ λαβῶν, ἀνεγίνωσκε καὶ ἔψαλλε. Τάχυον, ὁ οἰκτίρμων, καὶ σπεῦσον ὡς ἐλεήμων εἰς τὴν βοῆθειαν ἡμῶν, ὅτι δύνασαι βουλδμενον. Καὶ τὸ φόρμενον, Εργον πρωτεῖς ἐγένετο. Τότε γάρ τοῦ τῆς αἱρέσεως προμάχου Θεοφίλου ἐξ ἡμῶν γενομένου, ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τῶν σεπτῶν εἰκονισμάτων ἀπείληψε τὴν εὐπρέπειαν· καὶ διὰ τοῦτος Ἰωσὴφ, ἐλευθερωθεὶς τῆς εἰρκτῆς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν διεσώζετο. Ἐν δὲ τοῖς δροῖς τῆς Θεσσαλονίκης γενόμενος, λείψανον εὑρὼν τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου [ἐν διλλοῖς Συναξαροῖς λέγεται, τοῦ Βαρθολομαίου λείψανον], ἐλαφεν, καὶ ναὸν ἐπ' ὀνόματι τούτου ἐνοικήσατο· καὶ ἐν ἄροντιδι πλείσι καθεστήκει, μελῳδήματι τὰς αὐτοῦ πανηγύρεις κατακοσμήσας, σὺν δάκρυσι καὶ στεναγμῷ σημίου τοῦ ποθουμένου τυχεῖν· τοιγάροῦν καὶ ἐπέτυχεν. Όρφῳ γάρ νύκτωρ δινόρα τινὰ φιερόν, ἐν ἀποστολικῷ τῷ σχήματι, ἀπὸ τῆς ιερᾶς τραπέζης Εὐαγγελιον ἀράμενον, καὶ τοῖς στέρνεις αὐτοῦ ἐπούντα, καὶ εὐλογίας αὐτὸν ἀξιώτατα. Καὶ ἐκ τότε ἐλαβε τὸ χάρισμα τῆς ὑμνῳδίας· καὶ οὖτως ἀπόνως καὶ μετ' εὐκολίας τὰς ιερὰς ὑμνῳδίας δι' ἀπασαν τὴν Ἐκκλησίαν ἐφιύτισεν ἐν ὅμνοις· ἐντεῦθεν τοῖς ἀπάγτων στόμασι ἔδεται, καὶ πᾶσι ποθειγίαις καὶ ἐπέρχοστος, οὐ μόνον ιδιώταις καὶ δρχουσιν, ἀλλὰ καὶ C αὐτοῖς βασιλεῦσ: γίνεται.

Καὶ πολλὰ ἐπὶ τῆς ὁρθοδόξου περὶ τῶν εἰκόνων πίστεως ἀγωνιζόμενος ἐξωρίσθη εἰς Χερσῶνα, παρὰ τοῦ δυσσεβοῦς Ἀρμενίου [ἴπιο Θεοφίλου], ὑπὸ Βίρδα τοῦνομα καταδικασθεὶς, καλῶς γε τοῦτον διελεγένθη μενος. Καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἀναρρέσθεις ἐκ Χερσῶνος, παρὰ τῆς βασιλίδος Θεοδώρας, τῇ πιεσάτης τὴν ὄρθιδας ἔκχετος φύλαξ γενόμενος, Ἡγαντίου πατριαρχοῦντος τοῦ Θείου. Οὐ μετὰ τὴν ἔκδημίαν, παρὰ Φωτίου στέργεται καὶ ἐκθειάζεται· οὗτος γάρ μετὰ τοῦτον πιετριάρχης ἀναδείχνυται. Ἐν τούτοις καλῶς διαρκέσας, καὶ δοῖως καὶ ὀκάκις

πολιτευσάμενος ἀνέπαυσατο ἐν Κυρίῳ · λέγεται γὰρ, ὅτι ἡ ἀγλα αὐτοῦ ψυχὴ, δύκινομένη πάρα τὸν ἀγίων μαρτύρων καὶ ἀγγέλων, ἀνῆλθεν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἀνθρωπός τις, ἔχων δοῦλον χρήσιμον, ἐπειπέρ δοῦλος ἐφυγεν, ἀπελθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀγιον Θεόδωρον τὸν Φανερωτὴν, παρεκάλει αὐτὸν φανερῶσας τὸν δοῦλον αὐτοῦ· προσμείνας δὲ ἵκανῶς καὶ μηδὲν μαθών, ἐβουλεύετο ἀναχωρῆσαι. Ὁρθρου δὲ ὥντος, καὶ λόγου ψυχωφελοῦς ἀναγινωσκομένου, μικρὸν ἀφύπνωσε, καὶ ὥρα τὸν μάρτυρα λέγοντα αὐτῷ · Ἰνα τί περὶ λυπο; εἰ; Τοῦ ποιητοῦ Ιωσῆφ κοιμηθέντος ταύτη τῇ νυκτὶ, ὀψικεύθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ πάρα πάντων ἡμῶν, οὓς κανέσιν καὶ ὄμνοις ἐτίμησεν καὶ ἐσυνοψίσθη εἰς Θεόν· καὶ νῦν πάρειμι πρὸς σέ. Τοῦ λοιποῦ τοῖνυν δηλώσει· Ἀπελθε κατὰ τόνδε τὸν τόπον, τοῦνομα προσειπὼν, καὶ εὐρήσεις, δύ ἐπιζητεῖ; οἰκέτην σου.

2. « S. P. N. Joseph Hymnographus ex Sieculorum provincia erat, parentibus Plutino atque Agatha: in depopulatione autem suæ patriæ cum matre fratribusque servatus, in Peloponnesum abiit, indeque se translulit Thessalonicam; et decimum quintum agens ætatis annum, attulsum est in monasterio quodam: ubi totam sacram Scripturam tanto cum profectu decurrit, ut presbyter meruerit ordinari, et cum Decapolita Gregorio Constantinopolim transiit. Postquam autem sub Leone Armeno denuo resuscitata Iconomachorum hæresis extulisset caput, deprecati sunt sanctum Gregorium orthodoxi, ut Romam destinaret Josephum, fidelibus ibi degentibus nuntiaturum, quid accidisset. Navigavit igitur eo; sed a barbarorum navigiis interceptus, abductus in Cretam captivus est. Una autem noctium astans eidem quidam, speciem pontificalem præferens: Ex Myra, inquit, huc adveni; et librum sumens, jussit eum accipere. Accipit Joseph, legitque hæc verba: Acceler, misericors, et festina, miserator, in adjutorium nostrum: potes enim, si vis. Quod autem tunc decantavit, opere ipso completum vidit; quando Theophilo e vivis sublato, sancta Ecclesia sacerarum imaginum recipit ornatum. Interim divinus Joseph liberatus e carcere, Constantinopolim salvus perductus est.

3. « Invenerat, cum adhuc esset in finibus Thessalonicæ, sancti apostoli Bartholomæi reliquiam. Hanc igitur accipiens, sub illius nomine ædificavit sacellum; cœpitque multa cum sollicitudine versare animo, quomodo festivitatem ejus sacris canticis componendis ornaret; cum lacrymis atque singulis supplicans, ut hujus desiderii sui compos effici mereretur. Et vero compos ejus effectus est. Noctu enim virum quemdam reverendum conspicatus est ad latum epistolæ, qui videbatur sacra emensa Evangelium tollere, ipsumque Josephi imponebris pectori, sua eum benedictione impertiri. Ex tunc autem gratiam componendorum hymnorum et facultatem habuit tam expeditam, ut quidam existimarent, eum melodias sacras non proferre ex seipso, sed aliunde acceptas et memorie commen-

A das pronuntiare, et præbtere postulantibus. Itaque Ecclesiam universam suis illustravit hymnis, cœpitque omnium ore celebrari, et cunctis haberi amabilis. non tantum Idiotis, sed etiam principibus et imperatoribus ipsis.

4. « Multum quoque orthodoxæ fidei causa certans, in Chersonem est relegatus ab impio Armeno, eo quem Bardam vocabant condemnante, quod illum generose redarguisset. Post cujus mortem e Chersone liberatus est ab egregia illa imperatrice Theodora, quæ orthodoxiam celebravit; et sacrorum vasorum Magnæ Dei ecclesiæ custos effectus est, divino Ignatio sedem patriarchalem obtinente. Post hujus porro ex hac vita discessum, Photio quoque (hic enim post Ignatium patriarcha est declaratus) in amoribus suis estimationeque maxima. Inter hæc longum vitæ spatium laudabiliter implens, sancteque et innocenter suo versatus in munere, obdormivit in Domino. Dicitur autem, quod sancta illius anima, deducentibus sanctis martyribus angelisque, erecta in cœlum sit. Etenim homo quidam, servum utilem habens, cum hic se fuga proripiasset, abiit ad sanctum Theodorum, Phanerolem vulgo nuncupatum, rogaturus ut suum sibi servum revelaret. Exacto autem ibidem spatio non modico temporis, cum nihil didicisset de fugitivo, recedere voluit; recessissetque, nisi orto jam die detentus spirituali qui flebat sermone, obdormisset tantisper. Atque ecce martyrem videt, et hæc ad se dicentem audit: Utquid mœstus es? Poeta Josepho bac nocte moriente, anima ejus ab omnibus nobis quos suis canonibus hymnisque honoravit, deducta est et ante Dei conspectum constituta. Nunc autem præsto sum, ostensus deinceps, quod voles. Vade ad locum illum (et locum nominavit), ibi famulum tuum, quem requiris, invenies. »

5. Hactenus Synaxarium prædictum, recte et ordine omnia, nisi quod auctores indicti in Chersonem exsili pertinet, adeoque et ipsius exsili tempus. Etenim quamvis Leo Armenus, suæ adversus monachos orthodoxos sævitiae ministrum facemque habuisse legatur Bardam quemdam, affinem suum; hic tamen nullatenus potuit partem sibi vindicasse in vexando Josepho: cum is sub ipsum initium persecutionis, anno 2 Leonis, suscitatus, Romam legatus sit, et usque ad annum 820 manserit captivus in Creta. Theophilus igitur, impius passim ab auctoribus dictus, ob iconomachiam resuscitatam, scribi hic et intelligi debuit; sub quo Bardas, S. Theodoræ Augustæ frater, vir incestus atque nefarius, apud sororium, monachis orthodoxis infensiissimum, facile potuit effectum dare, ut Josephum, vita sua increpantem liberius, videret relegatum. Ita certe censuit is quis alterum e ms. Synaxariis Cryptæ-Ferratae compilavit auctor, et convenienter optimè Vitæ Acta, quamvis nulla facta Bardæ mentione totam culpam in e pessimum illius temporis imperatorem, scilicet Theophilum conferant. In dicto vero Synaxario sic legitur: « In-

vidi autem quidam cum eum calumniati essent de iis, quæ adversus Bardam Cæsarem dicta fuerant, in Chersonem relegarunt, unde post aliquod tempus Constantinopolim regressus, sacerorum Magnæ Dei ecclesiæ vasorum custos factus est, Ignatio patriarcha.

6. Grayiora aliorum Synaxariorum errata hic non attingimus, tantum dicimus in eorum nullo notari nomen Leonis Isaurici, quod in Actis reperatum ita torsit Octavium Cajetanum nostrum, in suis ad ea annotationibus, ut cum videret consequens esse, quod annis ut minimum 170 vixisset Josephus, ingenue fassus sit, et tam longinquam ætatem, inter tot rerum turbines, totque ærumnas et exercitationes asceticæ vitæ, negotium sibi facere. • Omnia nihilominus, quæ deinceps in Vita dicuntur, ita digessit, ut et pessimum, • de quo supra, imperatorem, sub quo in exsilium ejectus est Joseph, haud dubie notet fuisse et Constantinum Copronymum, Leonis Isaurici filium, et imperii perinde aique impietatis successorem; • et orthodoxos imperatores, sub quibus est Constantinopolim revocatus, Constantiūm et Ireneū interpretetur. Usque hæc concordet cum Menæis occasione Bardæ ejectum dicentibus; concludit et rursus, sub Michaelē Balbo pulsum Josephum, atque a S. Theodora restitutum videri. • Dubitat etiam et an Leo Isauricus, quem xiv Kal. Julii mortuum Theophanes scribit, potius dicendus sit in Natalitiis Domini obiisse, an vero post menses sex et totidem dies de ejus morte fuerit sancto Josepho nuntiatum. • Quæ omnia facile potuisset discernere, si ex indicato mortis die, scivisset Leoneū Armeniū, Isaurico tanto posteriore, intelligere; et illud, ἐν τῆς Ἰσαυρίᾳ, insertum Actis, suspectum habere, propter aliorum omnium silentium et enormem distantiam temporis.

7. Simili ratione non difficulter potuisset idem Cajetanus videre illius conjecturæ vanitatem, qua Syracusas fuisse Josephi patriam propterea asseveravit, quia in Actis dicitur Josephi patria, gloriosior reddita a Beati parentibus tam felici germine, quam a Dionysio, et qui olim in ea summis in deliciis regnavit. • Esto enim quod regiam Syracusis haberit Dionysius, toti tamen imperitavit insulæ de qua, non de peculiari aliqua ejus urbe loquuntur Acta. Non potest sane verosimile videri in tanto historicorum omnium silentio, quod Irene et Constantino reguantibus, potiti sint piratæ barbari, ea tempestate non admodum validi, munitissima urbe: quam iidem, Siciliæ reliquæ dominatum adepti sub Michaelē Balbo, non potuerunt, ut nec Tauromenium, per annos 55 sui juris facere; usque dum veniret annus 878, quando die 21 Maii, victoria ipsis de eadem obtigit, et totius insulæ possessionem confirmavit, magna cum Ecclesiæ afflictissimæ calamitate: quam describit is qui interfuit Theodosius monachus, in epistola ad Leonem archidiaconum, ex ms. Graeco Latine redditâ

A et apud Rocchum Pyrrhum in notitia Ecclesiæ Syracusee impressa. Qui idem Pyrrhus interim asserit et Basiliani ordinis monachum et Syracuseum suisse Josephum; istud ex sua, hoc ex Cajetani conjectura persuasus: additum illius festum Syracuseis celebrari 3 Aprilis, utique postquam Cajetanus incepit sanatos S. culos ex Græcorum Menæis conquirere, et suis insulanis venerandos proponere: neque enim existimamus cultum eum Syracuseis esse antiquum, aut in ulla majorum de Josepho traditione fundatum.

§ II. Vitæ scriptores. Canones compositi, tempus mortis.

8. Quod § superiori diximus de Barda, et circumstantiæ quædam aliæ, in Synaxariis expressius quam in Vita notatae (ut quod decimo quinto ætatis anno attulsum in monachum sanctus Joseph sit, quod invasa a Saracenis patria cum matre ac fratribus servatus, quod extemporaneam pene habuerit canonum condendorum facultatem, quod locus exsili Chersona fuerit, quod ante exsilium injecta sint sancto viacula et verbera, quod denique gloriosè illius in cœlum deductionis visio, occasione fugitivi requisiti in templo sancti Theodori Phanerotœ seu Manifestatoris, obiigerit probo illi viro, qui ejus ad alios meruit testis existere), hæc, inquam, circumstantiæ, in prælioribus Actis præteritæ, credibile nobis faciunt, Vitæ epitomen (quam supra ex Claramontano dedimus, quamque alia mss. sere sequuntur) ipsam esse, quam, a discipulo sancti Josephi Theophane scriptam, Joannes Magnæ Dei ecclesiæ diaconus et orator, præ oculis habuit, plenius ornatusque exponendam, additis quæ d. sidabantur multis. Hanc sic auctam ornatainque ex parte, ex parte vero, prædictarum circumstantiarum minutis prætermisis, descriptam liberius, acceperimus ex codice Graeco Bibliothecæ Vaticanæ, auctoris nomen quale diximus præferente: contulimusque cum egrapho alterius codicis, a Daniele monacho et sacrista in monasterio sancti Salvatoris Messanæ absque auctoris nomine descripti, ex pluteo 20, num. 52.

9. Ea primum, Latine redditâ a P. Augustino Florito societatis nostræ, prodit inter Vitas sanctorum Siculorum an. 1657; aliam deinde ejusdem Vitæ versionem adornavit Ludovicus Maraccius Lucensis, e Congregatione Clericorum Matris Dei, una cum Canonibus in omnia Beatæ Virginis Mariae festa, et Theotociis per omnes Græcorum ecclesiasticos libros sparsis, et sancti Josephi nomen ut auctoris præferentibus; quæ omnia prænominiti Ludovici conjunctione sanguinis et religionis professione frater, Hippolytus Maraccius, commentariis eruditis illustravit, vocans illa *Mariæ sancti Josephi Hymnographi*, et publicavit Romæ anno 1661. Hanc versionem, Græci contextus verbis pressius inhærentem, prætuleramus tum priori illi, tum alteri a quoddam hujus nostro provinciæ ph-

ellenē clātoratē. Sed exēptia ex Maracci libello folia, preloque ad nostrū morem parata, exciderunt nobis Amstelodami, quando post tristem Blāvianæ typographiæ casum colligebamus sarcinas Antwerpianam reverbendas: neque jam, cum primum defectus animadvertisit, promptius est aliquid quam ex Octavio Cajetano recipere Floriti versionem, eamque ad contextum Græcum denuo recognoscere, mutatis hinc inde pauculis ubi id exigere res videbitur.

40. Simon Wangnereckius noster, in Prolegomenis ad Marianam Græcorum pietatem, ex duodecim tomis Menæorum et septem reliquis Græcae Ecclesiæ voluminibus excepitam, n. 22, de duobus sanctis Josephis, utroque hymnographio et confesore apud Græcos, agit: quoruī alter fuerit S. Theodori Studitæ frater atque episcopus Thessalonicensis, 14 Julii recolendus, et habuerit in canticis suis pangendis hoc notabile, quod nomen suum sape omissum in titulo, per Acrostichidem sive primas stropharum litteras, circa ultimam odam sui ultimi canonis, semper accuratissime signarit: alter annis forte quadraginta junior, hic noster sit, cui adscribendos putat eos canones, quæ nudum Josephi nomen appositum habent. Quia vero etiam canones hujus posterioris, de quo nunc agimus, Josephi, sere acrostichidi alicui illigantur, existimat præcitatius Wangnereckius, ad ipsos utpote operiosius compositos, extendi debere extemporalem illam dictandi facilitatem, quam supra ex Menæis laudatam vidiūmus. Cur tam operosum hoc sit, ut ab exercitato nequiverit ex tempore fieri? Certe nulli poetico metro astrictos Græcorum canones, potuisse non magna contentione animi ad certas litteras, in cujusque strophe principio inveniendas, astringi ab eo, cui liberum esset strophas singulas, nullo inter se ordine connexas, a quacuoque liberet voce ordiri, ipsi didicimus experiendo; quando talium canonum aliquos Latine reddidimus, eadem acrostichidum lego servata, idque in versione, ad Græcorum verborum sensum exprimendum, obligata. An autem omnes illi canones, quas Mariæ suo Maracciū inseruit, quosque supra trecentos inveniri in ritualibus Græcorum libris assertit Cajetanus, hujus ultimi Josephi sint, an aliqui reliqui priori debeant, non vacat nec operæ pretium est sollicitius examinare.

41. Placet interim discrimen a Wangnereckio supra nominato designatiū, ut scilicet canones illi, qui nudum Josephi nomen præferunt absque alio titulo, Josephi hujus nostri sint: quem etiam intelligere videtur Leo Allatius in sua de Græcorum libris dissertatione, quando Josephum Melodum nominat. Episcopo Thessalonensi imputari possunt alii qui dicuntur τοῦ κυροῦ Ἰωσῆφ, domini Josephi: hæc enim honoris appellatio denotat gradum aliquem eminentiorem. Fatemur tamen non ita firmam eam conjecturam videri, quin varia possint contra eam opponi, quæ ambiguum judi-

PATROL. CA. CV.

A cium faciant. Præter hos duos non videtur aliis tertius Josephus fuisse, qui in titulo ms. Typici, Romæ in Bibliotheca Barberina asservati et a Leone Allatio, pag. 11 dissertationis præcitatae, laudati, nominetur, cum dicitur, Typicum illud continere ecclesiasticam constitutionem omnium festorum totius anni, secundum traditionem sanctorum Patrum, videlicet S. Sabæ, et Studitæ, et maxime Sancti Montis; necnon partem traditionis sanctissimi Patris nostri Josephi, possessoris sancti monasterii quod Divi Nicolai τῶν κασσούλων dicitur. Etenim si Joseph ille proprium ordinavit officium monasterio suo, cuius patronus erat D. Nicolaus, quis Paracleticon Græcorum legens (in quo ordinarium totius hebdomadæ officium octies secundum octo tonos variatum continetur) in eoque observans secundum feriæ 5 canonem (nam singulis feriis duo sunt canones, et feria 5 primus de apostolis est) cum cathismatis atque tropariis eodem spectantibus esse de S. Nicolao: quis, inquam, hæc legens et observans, non judicabit Josephum istum τῶν κασσούλων esse auctorem illorum octo de S. Nicolao canonum? Atqui etiam horum canonum acrostichides sub junctum habent nomen Ἰωσῆφ hoc modo: Ἡχος α'. Σοτ, Νεχδλας, πρῶτον εἰσφέρω μέλος. Ἰωσῆφ. Et similiter in aliis, præterquam in canonibus toni secundi et octavi, qui nihilominus ejusdem auctoris manifeste sunt. Hunc igitur non esse a nostro Josepho distingendum, tum illa stylis similitudo suadere poterit, tum quod nostrum a Gretni captivitate liberatum D. Nicolai miraculo, possimus prudenter opinari, ei quod Constantinopoli erexit monasterio patrocinium prætulisse S. Nicolai, in deserto illo loco, ad quem, haud procul positum a templo D. Joannis Chrysostomi, sedem et curarum scholam n. 24, dicitur transluisse, inibique discipuloruī distribuisse multitudinem: in easulis forsitan extemporaneis, unde dictum sit monasterium D. Nicolai Casularum, vocabulo, ut alia multa Constantinopolitana, Πωμαῖκη· quamvis et monasterii a D. Nicolao dicti nusquam Acta meminerint, et adjectum postea oratorium S. Andreæ apostolo nuncupaverit sanctus, propter reliquias ejus istic collocatas, uti dicitur num. 25.

42. Quo anno Christianæ æræ et ætatis suæ mortuus sit hic, de quo agimus, Josephus, nusquam exprimunt Acta: tantum n. 37 inquiunt, diu illum in vita duravisse, et propter graves in ea labores diuturnum censeri debere sustinuisse martyrium. Num. autem 34 dixerant, quod Dominicæ Passionis magna ac venerabili Paracceve instante, discipulum suum, et ecclesiæ possessiones in libello descriptas obtulerit et commendarit Photio patriarchæ, nihil ulterius exprimens: quo facto imminentem sibi exitum præsignasse declaraverit mox vehementissima febris, quæ eidem fecerit vivendi finem, et (quautum ex contextu colligi datur) paucorum omnino dierum fuerit. Hinc porro animum

circum agentes per octo illos annos, quos Ignatio mortuo Photius in patriarchatu habuit, antequam anno 888 dignitate illa privaretur; et annum requirentes, qui Parasceven habuerit, neque post tertium diem Aprilis, quo mortuum credimus S. Josephum; neque tamdiu ante, ut inter ipsam et diem mortis longioris temporis statui debeat; nullus occurrit opportunior annus, quam 883, qui Parasceven 29 Martii habuit, et quarta feria Paschalis hebdomadæ diem 3 Aprilis. Nam, si anno 880 mortuus esset Josephus, mortuus esset ipso die Paschæ; talem autem tamque notabilem festivissimæ diei circumstantiam, nequaquam, si vera fuisset, omisisset exprimere auctor Vitæ.

13. Hinc porro de ætate conjectare possis, eum qui Leone Armeno persecutionem incipiente, id est anno ærae vulgaris 814 jam presbyter initatus, Romanæ legationi judicabatur idoneus, atque adeo ut minimum tricenarius erat, haud multum absuisse a centenario, quando a mortali hac vita ad immortales Superos transiit. Eadem ratione intelligi datur illam Barbarorum incursionem in Siciliam, quæ Josephum cum matre fratribusque in Pelopontesum

A expulit e patria, non paucis annis priorem suis luctuoso - illo tempore, quo post Leonis Armeni cædem, & Michaele adversus rebellem Thomam occupato, et omnem aliam curam huic unice postponente, Creta, Sicilia et insulæ Cyclades a Romano imperio rescissæ sunt, & ut scribit Leo Grammaticus. Nempe Barbari illi, piraticis excursibus prædas ante id tempus contenti agere, tunc etiam firmas novo dominatui sedes in iisdem insulis acquisiere. Quod autem Barbaricæ etiam naves suis dicantur, quæ vela Romam facientis cursum intercidere et captivum in Cretam avexere Joæphum: id ita accipimus ut eam insulam non jam tunc tenuerint Barbari, sed ut a Leonis Armeni ministris conducti ad scelus piratae, profugos Constantinopoli sacrarum cultores imaginum curaverint retrahere in manus Iconomachorum; et Josephum nominatim intenderint comprehendere, quem Romanum legatum navigare, non potuit omnino clam haberi: ex Actis enim inanifeste constat, non Saracenos, sed Iconomachos fuisse, in quorum custodia detentus ille apud Cretam est toto sere sexenio.

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΟΣ

Λόγος

ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΣΗΦ
ΤΟΥ ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΥ.

JOANNIS

MAGNÆ DEI ECCLESIAE DIACONI ET ORATORIS

SERMO

IN VITAM S. P. N. JOSEPHI HYMNOGRAPHI.

(Ex ms. codice biblioth. Vatic., collato cum ms. Siculo monasterii S. Salvatoris.)

Interprete Ludovico Marraccio, Licensi.

1. Omnis quidem virorum virtute præditorum vita animum virtutis amantium ad imitationem invitat, et honestatis amicum ad eam pro viribus æmulandam compellit: si vero etiam sermo vitam exornet, et practicum cum speculativo intelligibiliter conveniat, perfectionis studiosum per hæc duo excitat ad sedulitatis expressionem: quanquam etiam vita sola illi, qui currit ad scopum superèmæ voca-

α'. Καὶ ἀπας μὲν βίος τῶν ἐναρέτων, τὴν ἐρῶσαν φυχὴν ἀρετῆς πρὸς μήμησιν ἔχχαλεῖται, καὶ ξηλοῦν ἀναγκάζει κατὰ δύναμιν τὸν φιλέχαλον εἰ δὲ καὶ λόγος τὸν βίον καλλύνει, καὶ τὸ πρακτικὸν τῷ θεωρητικῷ νοερῶς συγδυάζεται τὸν δρεγόμενον τελειώτητος, δι' ἀμφότερα ταῦτα διέρεθθει πρὸς τὴν τῆς ἀκριβείας ἐκτύπωσιν. Κατοι γε καὶ βίος μόνος ἀρχεῖ τῷ κατὰ σκοπὸν τῆς ἀγώνας χλήσεως τρέχοντι, τὴν βασιλείαν

OCR A/BK / FR

τῶν οὐρανῶν προξενῆσαι καὶ τὴν δι' αἰώνος μάχα-
ριστητα. Οὐ μήν ἀλλὰ καὶ λόγος τῷ βίῳ συνημμένως
κατάλληλος, Λυδία λίθος δρᾶται τὰ τῶν ἀλλων ἥθη
βασανίζων καλῶς, καὶ διὰ τῆς χάριτος τὸν αὐτῷ μετὰ
τρόπου χοσμούμενον, κοινὸν προτιθεῖς τοῖς βουλο-
μένοις ἀρχέτυπον. Τοιοῦτον οἶδα καὶ Ἰωσῆφ, τὸν ἐν
πόνοις μὲν γενναιότερον, ἐν δὲ ἀρεταῖς ἀπαράμιλλον,
τῷ δὲ περισσότερον τοῦ λόγου τοῖς ἀνέχαθεν ἄγιοις, κατὰ
τὴν δεδομένην παρὰ τοῦ Πνεύματος δύναμιν, μελ-
ψικόνδις ὑμνητηρίους ἐμπαρενερούτα.

β'. Τοῦτον ἔδει μή παραδριμεῖν τὸν ἔραστὴν τοῦ
λόγου, καὶ τὸ περιὸν τῆς ἀρετῆς δύσωπούμενον,
ἀλλ' οὐ ἔκεινος ἐν ἀλλοις πολλοῖς ἔχτετέλεχε, τοῦτο
πάντως λαβεῖν παρὰ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος. Εἰ γάρ
καὶ οὐχ ὥραλος ὅμοιος, κατὰ τὸν Ὑμνογράφον, ἐν
στόματι τοῦ ἀμαρτωλοῦ, πλὴν ἀλλ' ἡ προθυμία καὶ
τὸ ζέον τῆς διαθέσεως ἔλειπε τὸν εὐφημούμενον πρὸς
τὰ λιτὰ ταῦτα καὶ πενιχρὰ παραδέξασθαι· οὐ γάρ
τὸ ίσην ἀντικητῆσαι παρὰ τῆς ἡμῶν οὐθενότητος·
οἵς γάρ κατὰ τὴν ἀναλογίαν οἱ βίοι κατὰ διάμετρον
ἀφεστήκασι, τούτοις ἀναλόγως καὶ οὐ λόγος ἀποσχοι-
νέται. Λαλήσω γοῦν παρὰ μέλος τῷ τὰ τῶν ἀλλων
ἔμμελῶς μελῳδῆσαντι· οὐ δὲ τὴν ίσην γάριν εἰδὼς μή
παροῦσαν τῷ γράψαντι, γυμνὴν τὴν προθυμίαν τῆς
χάριτος ἀποδέξεται· ἐπειὶ μηδὲ τῷ τοῦ πρεσώπου
ἀλλος κομισθῇ ἀπὸ τῆς φύσεως ἔχοντι περισπούδατα
τὰ ἔξωθεν ἐπιτρέματα. Τούναντίον μὲν οὖν καὶ
καταχραῖνοι τὸ ὥραδόμωρφον οὐ περιστεμμέζων τοῖς
χεώμασι·

expolimentis alique affricamentis laborat : qui vero oppingit, et circumpositiorum colorum sucat ornameutis.

γ'. Θεοφάνει μὲν οὖν τινι, τοῦ ἱεροῦ πρεσβυτερίου
ἡξιωμένῳ καὶ τῷ καταλόγῳ τριθμημένῳ τῶν μονα-
χῶν, οἱ βίοι τοῦτος τοῦ μακερίου πεπόνηται· οὐ μήν
ἀλλὰ παρέδραμεν τοῦτον πολλά, ὅτι κατὰ σπουδὴν
ἔκεινην συνεργάσθη τὸ πόνημα· ἀμέλει καὶ οἵς
ἔκεινος τοῦ μάκαρος τοῦτο τὸν βίον ἐσμίχρυνεν, ἐν
τούτοις ἡμᾶς ἐπὶ τὸ εὑρος τῆς διηγήσεως προειδί-
σεν. Ἀλλὰ τοῖς γένοιτο τῷ βίῳ τοῦτο ἀξιόχρεως ἐπαι-
νος; ποιὰ δὲ γλώσσα τὰ τούτου δυνήσεται διηγήσα-
σθαι κατορθώματα; "Ἐδει γάρ, ἐδει τὰς γλώσσας
ἄρτι παρείναι τῶν παρ' αὐτοῦ ἀξιῶς ἐξυμνουμένων,
καὶ παρὰ τούτων τούτῳ ἀποπληραῦσθαι τὴν διάλο-
γων ἀντίχοριν· οὐ μήν ἀλλ' οὐδὲ τῷεις, ὡς ἔχομεν,
σειωπήσομεν, τὰ ἔκεινου ἐκδιηγούμενοι.

δ'. Πατρὶς τοιγαροῦν τῷ μεγάλῳ ἡ ἐν νήσοις τὸ εν-
δειμον φέρουσα, ἡ περιφανῆς Σικελία, φημι, ήν οὐχ
οὕτω περιόδοιν Διονύσιος, οὐ ἐν αὐτῇ ποτε ἀρξας
ἀνδρῶς ἀπειργάσατο, ὡς οἱ τοῦ μεγάλου γεννήτορες,
τὸ μέγα τῇ πατρὶδι χαρισάμεγοι δνομα, διὰ τοῦτο
τοῦ μακερίου βλαστήματος. Πατέρες δὲ Ἀγάθη ἡ
περιώνυμος, καὶ Πλόουτίνος ἡ περιβόητος, διμφω μὲν
τῆς ἀρετῆς ζηλωταὶ, καὶ τῶν θειῶν θελημάτων
ἐκπληρωταὶ, διὰ δὲ τῆς ἀριστῆς ὡδίνος τὸ μέγα
χληρωσάμενοι δνομα· ἔδει γάρ εὐχῆς ἐργον εἰναι τόδε
τὸ μέγα [χάριτος] καὶ ἀρετῆς ἀποκύημα. 'Ο μὲν γάρ
ἐπλούτει πίστιν τὴν εἰς Θεόν· η δὲ τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ

A lionis, cœlestis regnum atque aeternam beatitudi-
nem sufficienter acquirit. Verumtamen sermo quo-
que mutuo nexu vitae conjunctus, Lydius lapidi per-
similis est: nam aliorum qualitates optime probat
ac mores, et propterea gratiae illius, quæ cum
certa ratione in eo resulget, archetypum commun-
uem volentibus proponit. Talem affirmo fuisse Jo-
sephum, in laboribus generosissimum, in virtutibus
insuperabilem, qui suavissimas cantiones, secun-
dum facultatem sibi a Spiritu sancto tributam, in
honorem praecedentium sanctorum ex sermonis
copia et ubertate composuit.

B 2. Hunc minime decebat præterire sermonis
amatorem, etiamsi quispiam ob virtutis abundan-
tiā confusus hæreret: sed quod ille in multis
aliis fecit, hoc omnino conveniebat eumdem a
nostra humilitate recipere. Licet enim juxta Hym-
nographi dictum, non sit speciosa laus in ore pec-
catoris, attamen promptus alacerque animus, et
servens affectus allicit eum, qui laudibus cele-
bratur ad hanc nostra exigua viliaque suscipienda.
Non enim paria exiget a nostra imbecillitate; etenim
eadem proportione debet singulis sermo dividī ac
distribui, qua eorum vita per diatrem differt ac
separatur. Loquar igitur inconciune de eo, qui
aliorum facta suavissimo metro composuit. Porro
ille idem, qui novit non aequalē gratiam mihi
scribenti adesse alque ipsi aderat, nudam gratiae
primitudinem alque alacrem affectum suscipiet:
quandoquidem neque ille, qui a natura vultus pul-
chritudinem possidet eximiam, non in extrinsecis
C C ɔρποισι modo se habet, formæ decorem ap-
pingit, et circumpositorum colorum sucat ornameutis.

D 3. Porro beati hujus vitam Theophanes quidam
sacra presbyterii dignitate insignitus, et mona-
chorum catalogo ascriptus, elaboravit: multa ta-
men hic auctor prætermisit, nam festinanter opus
confecit. Sed in iis in quibus iste beati hujus vitam
imminuit, nos ad narrationis amplitudinem pro-
vexit. Verum quæ tandem satis digna laus hujus
vita reperiatur? Et quæ lingua præclara illius gesta
recensere valeat? Oportebat sane, oportebat illorum
nunc linguas adesse, qui ab eodem pro dignitate
laudati sunt, et ab illis isti gratiam per sermones
rependi. Non tamen uos, quales sumus, tacebimus,
illius res gestas exponentes.

4. Fuit igitur hujus magni patria illa, quæ inter
insulas felicitatis palmarum refert, illustrissima, in-
quam, Sicilia, quam non ita Dionysius, qui in ea
olim suminis in deliciis regnavit, gloriae reddi-
dit, ut magni hujus genitores, qui celeberrimum
patriæ nomen per tam beatum germen acquisivere.
Illiū mater Agatha nobilis, pater vero Plutinus ce-
lebris appellabatur: ambo sane virtutis zelo ar-
dentes, divinæque voluntatis complendæ studiosi.
Per optimam vero prolem magnum nomen hæredi-
tavere. Oportebat autem precium opus esse magnum
hunc virtutis letum. Pater enim sive, quæ est in

Deum, dives erat, mater vero vita hujus bonis gaudere recusans, soli Deo intendebat animum, praesentis vitae mare prudenter et continenter pertransiens, ita ut ambo juxta vitem illam Psalmistæ florarent, et maturis virtutis fructibus plurimos ad sui imitationem pertraherent. Non enim (quemadmodum facere consueverunt illi qui mundo vivunt, et carni inservientes communii naturæ legi obsequuntur) ad voluptates respiciebant, et delicias secessabantur, sed solis tantummodo necessariis rebus contenti, atque illis, sine quibus humilitatis nostræ corpus consistere nequit, superflua manibus pauperum dilargiebantur, ne sorte superfluis ipsi ad voluptatem ac delicias utentes, a Dei participatione excluderentur, qui ut eosdem pro charitate ipsorum in se, serventique-amore remuneraret, B illustrem Josephum pro quavis alia mercede illis donavit: cujus genitores hujusmodi vita decore resplentes, magnum aliquid efficere cogitabant, si quo modo imitari potuissent.

5. Non enim iuxta puerorum morem primos crines molliter ac speciose alebat, neque, ut adolescenti facere consuevere, ad parva haec et fluxa intendebat animum, sed quamvis adhuc puer esset, quandam tamen gravitatem maturitatemque præsse ferebat, quam in pueris nequaquam solemus recognoscere, lingua, nescio quid breve atque angustum subbalbutiens, divina eloquia vel discebat, vel docebat. Quia vero apud pueros senex mente et judicio incomparabilis inscribebatur, ex hoc illius prudentia tacite ostendebatur. Animus ejus virilis in affectionum imperio elucebat, cognitio vero, ac scientia ab iis, qui cum eo familiariter versabantur, clare cognoscebatur. Cum enim provincia in aliquam vir hic admirabilis aggredieretur, naturæ gratia ac sedulitatis studiique intentione universos superare cernebatur, ulna, juxta proverbium, regia, et valde recte. Non enim in sola sermonum copia ac dicendi facultate proficiebat, sed ante verba plures virtutis species sedulus præferebat, ex quo ad ipsam dicendi copiam felicior illi via aperiebatur. Solus enim panis, occidente sole, universas illi mensæ delicias supplebat, aqua vero tantum ad polum utebatur, propterea et dicendi facundia ditatus est. Anima enim scribendo et orando vacare assueta, ut in utroque mens et intellectus illustratur, non facilem habet ad pravas affectiones prolapsum: tota fertur in Deum, divinoque Ihesu amore immissa, atque eidem per pulchre inhærens, ad humanarum disciplinarum auditum arida evadit.

6. Attamen horum etiam peritiam generosus hic vir habebat, sed in illa scientia, quæ fert ad Deum, magis quam in humana philosophia profecit. Verum non diuturnus fuit illi sine offendiculo vita cursus, quandoquidem magnis animabus a prima ætatis linea difficilia quedam ac aspera innascuntur. Nam multitudine permista barbarorum illius patriam cum obsedisset, eamque sibi subjecisset, quod clavis genus prætermisit, aut quam malorum Iliadem in eam non edidit? Alii ferro sublati sunt: alii miserabiliter facultatum jacturam sustinuerunt: non nulli captivi facti sunt, atque in exteras regiones

A blos χαίρειν εἰπούσα μόνῳ προσεῖχε Θεῷ, τωφρόνως καὶ ἐγκρατῶς τοῦ βίου περῶσα τὴν θάλασσαν, ὡς θάλλειν καὶ ἀμφω κατὰ τὴν φαλμικὴν ἀκρελον, καὶ τῷ πεπελῷ τῆς ἀρετῆς πολλοὺς ἐφέλκεσθαι πρὸς τὴν μίμησιν. Οὐ γάρ ὡς κόδιμῳ ζῶντες, καὶ σαρκὶ δουλεύοντες, καὶ τῷ κοινῷ τῆς φύσεως νόμῳ ὑπερτρεπομένοι πρὸς ἄδονάς ἐώραν, καὶ τὸ τρυφηλὸν κατεδίωκον· ἀλλὰ τοῖς ἀναγκαῖοις μόνοις ἀρκούμενοι, καὶ οὗτοις τὸ σῶμα συγκαταται τῇς ἡμῖν ταπεινότητος, τὰ περιττὰ πενήτων χερσὸν ἐχαρίζοντο· Ινα μὴ τοῖς περιττοῖς αὐτοὶ ἡδυνόμενοι, οὐκ ἔχοιεν κοινωνὸν τὸν Θεόν· δε αὐτοὺς τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ τοῦ ζεύτος ἀμεινόμενος ἔρωτος, τὸν κλεινὸν Ιωσήφ, ἀντὶ πάστος ἀλλῆς ἀμοιβῆς, ἐχαρίσατο· Ιωσήφ δυοὶ τεχόντες, καὶ ταῦτα βίου τοιαύτῃ ὥραιοτητει λαμπρούμενοι, μέγα τι κατορθοῦν ἐλογίζοντο, εἰ ποτὲς ἀπομιμεῖσθαι δυνήσονται.

B resplentes, magnum aliquid efficere cogitabant, si

C ε'. Οὐ γάρ κατὰ παιδας αὐτῷ τὰ τῆς πρώτης τριχὸς οὔτε μὴν κατὰ μετρακας πρὸς τὰ μικρὰ ταῦτα καὶ βέοντα τῇ ροπῇ· ἀλλ' ἦν ἐκείνῳ, παιδὶ μὲν ἔτι ὑπάρχοντι, σεμνόν τι καὶ οὐ κατὰ παιδίον τὸ κίνημα· γλῶσσα δὲ, βραχὺ τι ὑποψελλίζουσα, τὰ κατὰ Θεὸν ἐδιδάσκετο λόγια. Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς μετρακας διγραΐδεις τὸν νοῦν, καὶ τὴν φρόνησιν ἀπαράμελλος, ἐνεγράφετο, τούτου τὸ σῶφρον ὑπεδειχνύετο, καὶ τὸ ἀνδρεῖον τὸ πρὸς τὰ πάθη διέλαμπε, καὶ τῇ γνῶσις καθαρῶς τοῖς ὅμιλοῦσιν ἀνεγνωρίζετο. Τὰ γάρ ἐγκύκλια μετιών διθαυμάσιος, φύσεως χάριτι καὶ σπουδῆς εὔτονότητι πάντας ὥρατο νικῶν πήχει, κατὰ τὴν παροιμίαν, βασιλεικῷ· καὶ μάλα εἰκότως· οὐ γάρ λόγιαν ἐποιείτο μόνην ἐπίδοσιν, ἀλλὰ πρὸ τούτων ἀρετῆς ἐπεμελεῖτο πολυειδοῦς, ἐξ οὓς αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς τὸν λόγον ἐγένετο εἰσαδα. Ο γάρ ἀρτος ἐσπέραν ἐκείνῳ μόνος ἐπλήρου τὴν ἐπιτραπέζιον ἡδονὴν, καὶ τὴν ὑδωρ τὴν πόσιν, διὸ καὶ τὰ περὶ τοὺς λόγους ἐπλούτησε· φυχῇ γάρ ἐθισθεῖσα λόγοις σχολάζειν καὶ προσευχαῖς, ὡς ἀνὴν ἀμφοῖν τὸ τε νοερὸν διαλάμποις καὶ τὸ ἐφοδικὸν τοῦδε τοῦ σώματος καταδεσμούμενον καὶ τηκόμενον, οὐκ εὐχερῶς ἔχοι τὸ πρὸς τὰ πάθη εὐδιούσθον, δλη δὲ φέρεται πρὸς Θεὸν, καὶ τῷ ἐκείνου κιρνωμένῃ ἔρωτι θειῷ, ξυρόν. ἐστιν, εἰς ἀκοὴν τῶν μαθημάτων ἀντεχομένη καλῶς.

D et corpusculi hujus sarcina alligata ei macerata, tota fertur in Deum, divinoque Ihesu amori immissa, atque eidem per pulchre inhærens, ad humanarum disciplinarum auditum arida evadit.

E'. Ἀλλ' εἶχε μὲν οὕτω γνῶσεως διγενναῖος· εἴχετο δὲ πλέον τῆς φερούσης πρὸς τὸν Θεόν, οὐ μὴν ἀνεπηρέαστος αὐτῷ καὶ διθιός μέχρι πολλοῦ, ἐπεὶ καὶ ταῖς μεγάλαις ψυχαῖς ἀπὸ πρώτης γραμμῆς ἐπιφύεται πῶς τὰ σκυθρωπά. Ἀμέλει καὶ πλήθος μιγάδων βαρβάρων τὴν πατρίδα περικυκλώσαν, καὶ αὐτὴν διφ' εαυτοὺς ποιησάμενοι, τί τῶν δεινῶν ἐν αὐτῇ παρ' αὐτῶν οὐκ ἀπέκρυψαν; Οἱ μὲν γάρ ηθηδὲν ἀνηρροῦντο, οἱ δὲ ἀθλῶς τῶν καιρῶν ὑπέμενον στέρησιν, οἱ δὲ κατεδουλοῦντο καὶ εἰς ἀλλοτρίας ἐφέροντο, οἱ δὲ, οὗτοις ἀραι φιλάνθρωπον ἐπειδειψεν δι-

Θεος, τὴν ἐνεγχαράκην ἀπολεπόντες, φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο· ἐν οἷς ἡσαν καὶ οἱ τοῦ μαχαρίου τούτου γεννήτορες, οἱ τὸν παῖδα παραλαβόντες, πρὸς τὴν τοῦ Πέλοπος ἔτρεχον, ξένοι πατρίδος, ξένοι χρημάτων, καὶ ἕταρεις, καὶ συγγενεῖας. Οὐ μὴν οὗτος ὁ μέγας μετὰ τούτων τὴν Πελοπόννησον ἐστέρξεν, οὐδὲ τὴν ηγάπα, ξένης πατρίδος γενθμενος, μὴ τὴν ἄνει πόλειν ζητῆσαι διὰ τῆς ἀληθοῦς ξενιτείας, καὶ τὸν θεὸν εὑρεῖν διὰ τῆς ἀκριβεστέρας πολιτείας καὶ καταστάσεως. Αἰδος καὶ τὸν ξουλὸν μήπω φέρων χλωράζοντα, ἀποστέργει τὴν Πέλοπος, καὶ πρὸς τὴν πάστος Μακεδονίας ὀπερχειμένην πόλειν ἀπαλρεῖ Θεοσαλονίκην· ἵνα μὴ τῇ σχέσει τῶν γεννητόρων δειμούμενος, οὐχ ἔχοι εὐπετῶς, διὰ τῆς παντελοῦς ἐγχρατείας, πρὸς τὸν ἀληθῆ ἔραστὴν ἀναπετάνυσθαι, καὶ διλφ φέρεσθαι τῷ πτερῷ. Καὶ διτοιοῦτος ἦν τῷ γενναῖῳ σχοτόδῃ, καὶ πρὸς τοῦτο μόνον ἐώρα τὴν ἀναχώρησις, ἐδήλωσεν ἡ τοῦ πράγματος ἔκβασις.

genetosi huius scopus, ei ad hoc solum respexerit demonstravit.

ζ. Ἀμα τε γάρ τὴν Θεσσαλονίκην κατέλαβε, καὶ εὐθέως ἐπέδωκεν ἐκατὸν ἀνδρὶ τινες τῶν ἄγαν ἐγχρατῶν καὶ ὄσιων, διὰ τὸ τῆς ἀριτῆς περιθὺν, τὴν φροντίδα τῶν ἀδελφῶν, οἱ κατὰ τὸ λερὸν φροντιστήριον τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἤσκοῦντο, οὐ διύξας, ἀλλὰ πνευματικῶς διωχθεῖς, ἀνεδέξατο· τοῦ λατόμου νῦν, ἐκ τοῦ γεγενημένου θαύματος, τὸ φροντιστήριον ὀνομάζεται. Καὶ ἐν τούτῳ διὰ τὸ μέγας οὗτος τὰ τῶν μοναχῶν ἐνδὺς διὰ τὸ πρώτης τριχὸς ἀπανταρκικὸν ἀποδυσάμενος θέλημα, ποίαν μὲν τῶν ἀρετῶν οὐ κατώρθωσε; ποίον δὲ εἶδος ἀσκήσεως ὑπερβαλλόντως οὐκ ἐξησκήσατο; ὡς εἶναι τοῖς ἡρώις παράδειγμα, καὶ τοῖς ζηλοῦν βουλομένοις ἀκριβείας πάστος ἀρχέτυπον. Νηστεῖα γάρ ἐπενοήθη τούτῳ καὶ τῇ, ἵνα καὶ τὸν δεσμὸν κατέχῃ, καὶ διαλανθάνῃ τὸ σπουδαζόμενον· ἀγρυπνία μικροῦ δεῖν καὶ ἀπιστουμένη τοῖς λογιζομένοις τῆς σαρκὸς τὴν χαυνότητα· γλώσσης κατάσχεσις οὐκ εἰς τὸ [μή] πολυπραγμογείν τὰ ἀλλότρια (τοῦτο γάρ αὐτῷ ἀπὸ παιδὸς μεμελέτητο), ἀλλ' ὥστε μὴ ἐξακούεσθαι τὴν φωνὴν τοῖς μὴ ἀκριβῶς πρὸς ἐκείνον προσέχουσιν, διὰ φιλοσοφίας ἐστὸν ἀρχὴν, μᾶλλον δὲ φιλοσοφίας τὸ τελειότατον· εἰ γάρ ἀρχὴν συφίας φόρον Θεοῦ μεμιθήκαμεν, Θεοῦ δὲ φόρος ἐντολῶν ἐπάγεται πλήρωσιν, κρατίστη δὲ τῶν ἐντολῶν τὸ τιθέναι θύραν τῷ στόματι, ἵνα μήτε νοῦς ἀλόγως φεύγανται, μήτε λόγος θυραλήσας ἔξωθεν ἀπηχτὸς εἰς πολυλογίαν μετακεινῆσῃ τῆς ἡσυχίας τὸν ἔραστὴν, εἰδηλον δέρα, κατὰ τὸν θείον Δαβὶδ, ὡς τὴν φυλακὴν τῶν ὀδῶν τοῦ Θεοῦ τῷ ἀντιμαρτήτῳ τῆς γλώττης κατευδοῦται τε καὶ πλατύνεται· ἥν κατορθώσας διὰ μέγας, τὰς ἀλλας εἶχε τῶν ἀρετῶν ἐφεπομένας αὐτῷ. Τὸ δὲ περὶ τὴν στρωμήν ἡμελημένον κομιδὴν καὶ λιτὸν, τὰς οὔτες ἐστὸν ἀφυτῆς περὶ τὰ καλά, διὰ μὴ τεθαύμακέ τε καὶ ἐξεπλάγη, καὶ τὸ πρὸς πόνους ἀγήτητον ἐμεγάλυνεν; Ἐδιφρος ἦν ἐκείνῳ φιλὸν τὴν στρωμήν, ἐνῷ τὸ ἀσθενεῖς τῆς φύσεως διηλέγχετο, καὶ λίθος τὸ ποθεινὸν προσκεφάλαιον· ὅμνος διὰ πάντη βραχύτατος, καὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐδωδῆς, ἐνῷ πολλάκις καὶ

A abdueti: nonnulli vero, quos oculo magis benigno ac propitio respexit Deus, patria derelicta, sibi salutem comparavere. Inter quos fuerunt etiam beati hujus parentes, qui eodem pueru adhuc accepto, in Peloponnesum celeriter profecti sunt, extores, sine pecuniis, amicis omnibus cognatisque privati. Non tamen magnus hic noster una cum illis Peloponnesi amore atque affectu captus est, peregrinus a patria, ita ut per veram peregrinationem supernam civitatem non requireret, et per studiosissimam politanu[m] ac status tranquillitatem Deum non inveniret. Propterea antequam prima lanugine illius vultus vernaret, Pelopis terram, velut exosain, derelinquens, Thessalonicanum, urbem totius Macedoniæ principem, profligavit, ne genitorum affectu B illatus, non posset facillime per continentiam perfectam ad verum amatorem tendere, atque liberis animoris sui alis deferri. Quod vero talis fuerit illius a Peloponneso recessus, rei ipsius eventus

7. Statim enim atque Thessalonicanu[m] pervenit, tradidit seipsum curæ et moderationi cuiusdam viri, qui abstinentia et pietate erat eximus, et propter virtutis excellentiam, non uffectans, sed spiritualiter coactus, suscepit curam fratrum, qui secundum sacram magni Dei ac Salvatoris magisterium ac disciplinam exercebantur. Nunc schola, seu praefectoria Latomi, ex admirando quodam, quod evenit, successu, locus ille appellatur. Hoc in monasterio maguus

C hic vir monachi habitum assumens, et a prima coena (ut aiunt) universas carnis exuens voluntates, in qua virtute progressus non fecit? et in qua asceseos specie sese eminenter non exercuit? Itaque erat intuentibus exemplum, et emulationis studiosis universæ sedulitatis archetypus. Jejunium enim novum atque insolitum excogitavit, ita ut ei vinculum retineret, et studium illius singulare ceteros lateret. Vigilæ fere erant incredibilis considerantiis carnis imbecillitatein. Linguam cohíbebat, ne aliena facta curiosius investigaret. In hoc enim a puero curam posuerat, nec vox ejus exaudiri poterat nisi ab iis qui attente autem loquenti arcessissent, id quod philosophia est initium, imo summa philosophiae perfectio. Si enim initium sapientiae timorem Dei esse

D didicimus; Dei autem timor, ut ejusdem mandata implentur, facilis, porro mandatorum præstansissimum est, ponere eori januam, ut neque mens irrationabiliter evagetur, neque ratio cui domus interioris custodia incumbebat, eadem relicta, in multiloquium absone commoveat silentii et quietis amatorem, manifestissimum est, juxta divini Davidis effatum, custodiam mandatorum Dei, ei, qui non peccat linguæ lapsu, prospero facileque cursu succedere, atque in amplitudinem commutari: quam quidem custodiā magnus hic sedulo observans, aliarum virtutum sequelam facile obtinuit. Quod vero allineat ad leculi, in quo jacebat, neglectum, magnamque vilitatem, quis erat ita ad res honestas dispiciendas ineptus, ut non in admirationem stupore

remque raperetur, atque illius in laboribus indecessum invictumque animum non extolleret? Erat illius lectus nudum pavementum, in quo naturae inscrutitas monstrabatur: lapis vero pro pulvillo desiderabilis deserviebat. Porro somnus erat omnino brevissimus, et ad polus cibique mensuram ac proportionem: in eo autem saepe sacra mysteria purissimae illius menti denudabantur.

8-9. Alii sane lacrymas instar torrentis ex illius oculis emanantes admirantur, et genuum adeo frequentes incurvationes, ut nullo prope sermonе possint recenseri, ita ut illius genua in lapidis naturam diriguerint, alternis ad Deum colloquiis, et motibus, ac stationibus per totam noctem adhibitis: palpebrae vero ac supercilia ex assiduo atque immenso lacrymarum imbre excavarentur ac depilarentur. Alii vero eminentissimam illius humilitatem, quae vel insimis venerandum caput ad terram usque inclinabat, et erga cunctos aequalem charitatem custodiebat, nulla distinctione facta, servata semper erga omnes immutabilis unionem. Alii autem continentiam, ac nullis dissipatam evagationibus cogitationem. Etenim cum legi mentis legem carnis colluctantem ac repugnantem videret, juxta magni Apostoli dictum¹, toto animi conatu in legein Dei se-rebatur, ne serpens ille, qui, juxta magnum veritatis agonistam Job, residet in umbilico ventris, passiones venereas in renibus excitans illis, qui circa extreiores sensus vagantur, in illius mentem ingressum reperiret.

10. Alii intensem illius indecessumque in psalmis et hymnis concinendis laborem studiumque commendant, generosumque agonistam divinis laudibus extollant. Alii incomparabilem in loquendo scribendoque facundiam oratione concelebrent, quippe qui tanquam apis sacrarum Scripturarum prata circumvolitas, et pulcherrimos optimosque flores discrete colligens, omnem virtutum speciem in seipso inellificavit. Castitatis quidem ac temperantiae exemplar habuit castissimum Joseph; cuius in affectionibus subigendis severitatem imitatus est, non adversus Aegyptiam feminam sese defendens ac repugnans, sed adversus peccatum, juxta divini Apostoli prescriptum², usque ad sanguinem resistens: non pallium exuens ac rejiciens, ut impudentissime mulieris sese ad turpia allicientis manus effugeret, sed carnem totam per continentiam mortificans, ut vel minimos impetus evaderet illius qui sursum personam ingreditur. Jacobi autem simplicitatem ac sinceritatem imitatus est, non surio arripiens patris benedictiones per suppositionem matris, neque fugiens ab Esau, qui etiam antequam nasceretur, odio habitus est, sed per Dei Ecclesiam a qua dilectus est, et quam ipse quoque mutuo dilexit, primogenita benedictionis associatus, ut per suavissimam hymnodiam Deum beneficeret, quam ipse primogenitus eorum, qui in caelis conscripti sunt, dulcissimo ac festivissimo metro composuit: supplans in ali- gnum, et ab eo procui fugiens, ut mente ab omni perturbatione libera Deum laudaret, eidemque se-

A μυστηρίων παραγυμώσεις τῷ πανάγῳ τούτου νόμῳ διεγράφοντο.

η'-θ'. Άλλος μὲν οὖντὸς καταρρέον ἐξ ὀφθαλμῶν θυμαζέτω κρουνηδὸν δάκρυον, καὶ τὰς πάντα λόγους ὑπερβαινούσας γονυκλεῖταις. ὡς εἰς λίθου φύσιν κατεσκληχέναι τὰ γόνατα ταῖς ἀλλεπαλλήλοις πρᾶς Θεὸν ἀδολεσχίαις, καὶ ταῖς πανύχοις κινήσεοι τε καὶ στάσεις, τὰς τε ψιλώσεις τῶν βλεφαρῶν μετὰ κοιλότητος, ἐκ τῆς ἀπειροῦ τῶν δακρύων θμοροῦλυτῆσες. Άλλος δὲ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ταπεινώσεως, ὅπως καὶ τοῖς ταπεινοτέροις μέχρις ἔδαφους τὴν σεβασμιαν κάραν ὑπέκλινε· καὶ πᾶσιν ἐπίστης τὰ τῆς ἀγάπης ἐτήρησε, μηδεμίαν ποιούργεος διεστολήν, διὸ τὴν πρᾶς πάντας ἀμετάπτωτον ἔνωσεν. Άλλος τὸ ἐγκρατὲς, καὶ τὸ τῆς διενοτας ἀνέμβατον· τῷ νόμῳ γάρ τοῦ νοθὸς ἀντιτρατευόμενον βλέπων τὸν οὐμον τῆς σαρκὸς, δημητρίου διέγειρας Ἅποστολος, οὐλος τῷ οὐμῷ τοῦ Θεοῦ ἀνεπτέρωτο, ἵνα μὴ πυρί ταρεῖσθαι ὁ, κατὰ τὸν μέγαν τῆς ἀληθείας ἀτωνιστὴν Ἰάνθην, παρ' ὅμφαλῷ γαστρές ἐνιζόντων δφες, καὶ εἰ περινέφρια πάθη ἀνακινῶν τοῖς φεμβαζομένοις περὶ τὴν ἔξωθεν αἰσθῆσιν.

ι'. Άλλος τὸ ἐν φαλμοῖς καὶ ὅμοιοις ἀνένθοτὸν τε καὶ σύντονον φητορεύετω, καὶ θειαζέτιο τὸν γενναῖον ἀγωνιστὴν· καὶ δὲ μὲν τὸ ἀμίδητον ἐκείνου περὶ τοὺς λόγους μεγαλυνέτω... ὅπως ὡς μέλισσα τοὺς λειμῶνας τῶν Γραφῶν περιπτάμενος, καὶ τὰ κάλλιστα τῶν ἀνθέων εὔχρειῶς ἐκλεγόμενος, πᾶν εἶδος ἀρετῆς ἐν ἑαυτῷ ἐκεράσατο· σωφροσύνης μὲν εἶδος καὶ ἀγνοίας ἔχων τὸν σώφρονα Ἰωσήφο, οὐ τὸ πρᾶς τὰ πάθη ἀνένθοτὸν ἀπομιμούμενος τέθησεν, οὐ πρᾶς Αἰγυπτίαν ἀπομιχθέμενος, ἀλλὰ πρᾶς τὴν ἀμαρτίαν, ὡς δὲ θεῖος διατάπτεται Ἅποστολος, μέχρις αἷματος ἀντικαθιστάμενος· οὐχ Ἰμάτιον ἀποδύομενος, ἵνα φύγῃ χείρας σοβάδος ἀφελχομένης εἰς δεποτα, ἀλλὰ σάρκα πᾶσαν διὰ τῆς ἐγκρατείας νεκρῶν, ἵνα καὶ μικρὰς εἰσβολὰς ἀποδράσῃ τοῦ δι' αἰσθῆσεων πιραχλέπτοντος. Ἰακὼν δὲ τὸ ἀπλαστὸν καὶ ἀκέραιον, οὐ κλέπτων εὔλογίας πατρὸς δι' ὄποθηκης μητρὸς, οὐδὲ ἀποτρέχων Ἡσαῦ τὸν μεμισημένον καὶ πρὸ γενέσεως· ἀλλὰ διὰ τῆς αὐτὸν ἡγαπηκυτα; ὡς ἀνταγαπωμένης Ἐκκλησίας Θεοῦ τὰ πρωτοτόκια τῆς εὐλογίας λαβών, ὡς εὐλογοῦ Θεὸν διὰ τῆς ἐρμελοῦς ὅμηρίας, ἣν αὐτὸς τοῖς πρωτόκοις τῶν ἐν οὐρανοῖς ἔγγραφέντων εὐρύθμιας ἀγανάνθηκε, πτερυίσας τὸν πονηρὸν καὶ ἀποτρέχων πόρφωθεν ἐξ αὐτοῦ, ἵνα τῷ ἀρεμβάσεω νοῦ Θεὸν ὄμνοιη, καὶ τούτῳ ἐνοίτο κατὰ τὴν ἀδιάτμητον κίνησιν. Ἀθράμψ τὸ μεσανατικὸν, καὶ πρᾶς ὑπακοήν Χριστοῦ ἐτομότατον, οὐκ ἐκ Χαλδαίων ἀπιερεων, καὶ τὴν Παλαιοτίνην ἐργαζόμενος οἰκτοιν, ἀλλὰ σχέσιν γονέων δευτέρων Θεοῦ λογισάμενος, καὶ διὰ

¹ Rom. viii, 23. ² Hebr. xii, 4.

τοῦτο τὰ περιπέξαια πάντα θέμανος ὡς οὐδὲν, τὸν μονοθρόπον βίον ἐπ' ἄλλοτρᾳ προχέκρισ.

soli commutatione, et promptissima erga Christum obedientia, et in Palæstinam profliscens, ibidem suam sedem collocaturus; sed affectum erga parentes divino amori posthabendum existimans, et propterea tanquam nihilum universa hæc inferiora atque humilia ducens, simplicem vivendi sibi ipsi rationem alienis curis negotiisque præposuit.

ια'. Καὶ τι δεῖ τοὺς καθέκαστον ἔχετάξειν, καὶ παραβάλλειν τούτοις αὐτὸν, κατὰ τὸν μυστικῶτερον λόγον τῆς ἀνυψώσεως; Οὐδέν ἐστιν ἐπαινούμενον τῇ Γραφῇ δὴ μή τούτῳ κατωρθοῦτο· οὐδὲν ἐν πλαισίοις ἴστορίαις ὑμνούμενος, δνούχη ἔκεινος ἐξήλισε. Καὶ ἵνα συνέλω τὸ πᾶν, σύρροιά τις ἦν ἀρετῶν ὁ ἔκεινου βίος, καὶ οὐ μεμητὸν πρὸς ἀκρίτειαν ἀποτύπωμα τοῖς βουλομένοις καὶ διὰ τῶν ἔκεινου ἀπομιμήσασθαι· διθεν καὶ τῷ προεστῷ τῆς μονῆς τῆς πολλῆς σκληραγγίας ἐπειμάτο, παθοκτόνον λέγοντες τὴν νηστείαν, οὐ σωματοκτόνον, διὰ τὴν τῆς φύσεως οἰκειότητα. Ἀμέλει καὶ πάντα τρόπον ὑπείκειν μεμαθηκάς, καὶ κατὰ μηδὲν ἀντιλέγειν τοῖς αὐτὸν ἐνάγουσιν εἰς ταπείνωσιν, τὸ προστεταγμένον ἐποίει, καὶ τῶν προσκειμένων ἐφήπτετο, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ συλλογιζόμενος καὶ ποιῶν. Ο οὐδὲν δὲ προεστῶς ἐγνωκάς, καὶ πάντης ἀνθρωπίνης ἐννοιας ἀνω τὸν μέγαν καταλαβὼν, ἐπέτσινε μᾶλλον πρὸς τὴν δρμὴν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς καλλίστης ὀρέξεως· ὡς καὶ ποτε συνηγμένοις τοῖς ἀδελφοῖς ἐν ταυτῷ, τούτου δὴ μόνου τοῦ μεγάλου ἀπόντος, προφητικώτατα ἔξειπτεν, ὡς «Οὗτος δὲ μετραῖ, Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐστιν ἀληθῆς μαθητής, καὶ τῶν αὐτοῦ θελημάτων ἐκπληρωτής, καὶ ἐν αὐτῷ καταμένει Πνεῦμα ἀγιον, δὲ καὶ λαλήσει διὰ τοῦ στόματος μελῳδήματα, πάντα περιηχοῦντα τὰ πέρατα.»

pheljico spiritu talicinans ait: «Adolescens iste ipsius voluntatis completor, et in eo residet Spiritus sanctus, qui per universos orbis terrarum fines resonabunt.»

ιβ'. Ἀλλ' οὗτω μὲν οὖν εἶχεν ἔκεινος δὲ θεῖος ἀνήρ, καὶ οὗτω μία τις σύγχρονος ἦν ἀρετῶν, ἐξ ὧν καὶ βιβλίον τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς ἀπειργάσσατο, κατὰ τοὺς ἐνθυεῖς τῶν κηρῶν ἀπαν εἶδος μαθημάτων ἀποματόμενος. Ψυχὴ γάρ ἐκ πρώτης τῆς ἀρχῆς ἔνοικον σχοῦσσα Θεὸν, τὰ ἔκεινου καὶ μελετᾶς καὶ φαντάσεται, ἀπρὶς ἐναδολεσχοῦσα τοῖς αὐτοῦ δικαιώμασιν· ἐπειὶ καὶ δὲλλως τὸ φρούριον τῆς ψυχῆς, ἐγκρατεῖσα, καὶ νηστεῖσα, καὶ ἀγρυπνίᾳ δχυρωθὲν ἀσφαλῶς, ἀνεπιθυμίαν παντάπασιν ἔν τοῖς ἔξωθεν φεμνασμοῖς. Ταύτη τοι καὶ θαῦμα ἦν Ἰωσήφ τοῖς δρῶσιν αὐτόν· καὶ πᾶν μὲν δὲλλο ἥμαλει τι παράδειγμα· πρὸς δὲλλο δὲ τι οὐδὲν ἀπέθλεπεν ἀποτύπωμα, ἀλλ' ἢ πρὸς μόνον τὸν Ἰωσήφ· οὗτος γάρ καὶ δρώμενος, εἰκὼν ὡρᾶτο τῆς ἀρετῆς, καὶ λαλῶν γλυκυτέραν μέλιτος ἥψει φωνὴν, καὶ ταῖς αὐτοῦ παραινέσεσιν ἀπαν βιβλίον ἤμελητο. Ἐπειὶ τι μὴ ταρ' ἔκεινῳ ἥδον; Εἰ σαρφάζειν ἐδει βάθος Γραφῶν, τῷ ἥδει τοῦ φυθμοῦ τὰς μυθευομένας Σειρῆνας ἀπέχρυπτεν· ἀν ἥθικδν πρέτσινε λόγον, ἀμα τῷ λόγῳ καὶ τὸ πάνος κατέστειλε. Ξάριτες ἦσαν τῷ ἔκεινου ὑποκαθήμεναι στόματι· ἐτησαν πρώτως αἱ χρῆναι φέουσαι νάματα, ἢ τὸ ἔκεινου στόμα πελαγίζον τὰ δηγματα.

A cunctum inseabilem atque inseparabilem motum uniretur. Porro Abrahamum sectatus est in paterni soli commutatione, et promptissima erga Christum obedientia, non quidem ex Chaldaeorum regione descendens, et in Palæstinam profliscens, ibidem suam sedem collocaturus; sed affectum erga parentes divino amori posthabendum existimans, et propterea tanquam nihilum universa hæc inferiora atque humilia ducens, simplicem vivendi sibi ipsi rationem alienis curis negotiisque præposuit.

11. Sed quid opus est singulos enumerare, et mystico arcanoque orationis genere cunctem effrendo illis comparare? Nihil est quod in sacris voluminibus laude dignum prædicetur quod ab hoc effectum ad amissum non sit. Nemo in antiquis historiis celebratur, quem hic emulatus non fuerit. Et, ut omnia verbo complectar, cumulus quidam et congeries virtutum erat istius vita, et quantuplicis aliquis sedulo conaretur, vel minime ipsius facta B et virtutes, tanquam typum, propositas imitari, nullo tamen pacto id assenti poterat. Quamobrem, et ob eximiam vilæ asperitatem a monasterii præside quondam redargutus est, qui dicebat, jejunium debere esse intersecutum passionum, non corporis, propter naturæ conjunctionem atque affinitatem. Postremo, cum in omnibus semper cedere didicisset atque nulla prouersus in re aliis contradicere, qui illi humiliatis occasionem præbuissent, quæcumque imperata suissent, sedulo exsequebatur, et quæ proponebantur, capesset, omnia ad Dei gloriam et faciens et cogitans. Quod cum ille idem, qui cæteris præerat, agnovisset, et magnum hunc virtutis nihil humanum aut terrenum mente agitare compirisset, intentiori studio ad virtutis honestatem, atque ad optima quæque expetenda animum advertit. Itaque die quadam, fratribus in unum congregatis, uno tantum magno nostro absente futura præverus est Christi veri Dei discipulus, et divinæ loquenter, qui per os illius suavissimos hymnos loquetur, qui per universos orbis terrarum fines resonabunt.»

12. Ita quidem sese habebat divinus hic vir, atque ita una quædam erat illius virtutum contemplatio et conjunctio, ex quibus veluti quendam spirituale librum composuit, juxta apes, quæ ceras industrie fabricant, ornante disciplinarum genus congerendo atque exprimendo. Animæ enim ab ipsis exordiis Deum inquilinum habens, res divinas assidua meditatione et cogitatione revolvit, tenaciter mente inhærentes illius justificationibus, quandoquidem, alias animæ præsidium continentia, jejuno vigiliisque munitione ac firmatum, impervium undequaque erat, et exterioribus evagationibus prorsus inaccessum. Itaque et miraculū erat Josephus sese intuentibus, et oīnne aliud exemplum negligebatur, neque erat qui ad ullum alium, quem imitaretur, oculos converteret, præterquam ad unum Joseph. Cum enim ille cerneretur, simul etiam virtutis simulacrum cernebatur, et dum loqueretur, melle suaviorem vocem emittebat, et præ illius adhortationibus, quivis alias liber parvi ducebatur. Nam quid non in illo dulce erat ac suave? Sacrarum Scripturarum profundam obscuritatem declarare opus erat? Rhythmi suavitate fabulosarum Sirenum cap-

tum ita superabat, ut etiam occultaret. Moralem sermonem in medium proferebat? Animi affectus ac motus oratione componebat. Gratiae ipsae in illius ore insidebant, et prius sonum decurrentium suenta stetissent immota, quam ex illius ore sacra dogmata profluere alique emanare cessassebant.

13. Cum talis esset Joseph, tantisque virtutum ac cœlestium donorum charismatibus effulgeret, sacerdotii gradum avide non appiebat, aut invasit, sancti Spiritus dignissimum donum non affectavit, ac propinquam Deo dignitatem temporis non est sussurratus; quin potius a dignitate ipsa requisitus ac coactus est, universis fratribus reluctantem adhortantibus, et præterea, ut episcopi urbis precibus obsequeretur, presbyter ordinatus est. Tunc autem videre erat virtutis speciem, quam intensionis majoris nequaquam capax erat, quam Joseph præferebat, undeque amplissimam. Ipsum vero connidente et contendente, utpote generosissimum, ut quanquam mortali carne adhuc induitus, in celesti tamen choro iuhabitaret. Etenim, et lacrymæ ipsius indeſc̄ienter effuentes fluminum decursus imitabantur; et genua ejus per totum noctis cursum, quemadmodum supra dictum est, inclinata, in lapidis naturam commutata erant, et pectus illius crebro lapidis ictu percussum obcalluerat sane, sed tamen musculis circa thoracem læsis non poterat vox libera et soluta prodire. Ita magnus hic sese ad virtutem amabiliter habebat, tamque nullam carnis suæ curam unquam habuit, ut oīnino ab illa solitus ac liber videretur. Totus erat mentis acie fixus in Deum, propter quem, una cum Paulo, a corporis vinculo dissolvi cupiebat, et cum dilecto atque amato suo copulari.

14. Quamobrem cum Deus illum etiam bonis præsentibus remunerare vellet (est autem bonum, immo bonorum omnium optimum, similem aliquem in virtutis stadio currentem reperire, et proposito sibi illius exemplo ejusdem virtutis cursum augere), pervenit in urbem Thessalicensem, ita Deo volente, macte provectus, et miraculis celeberrimus, Decapolitarum decus, et ut verius dicam, omnium civitatum ornamentum divinus Gregorius, qui ubi monasterium illud appulit, in quo generosus hic agonista, magnus inquam Joseph, adversus hostes invisibilis strenuissime depugnabat, videns stabiles et constantes illius mores, animaque ejus habitum agnoscens, ex gratia illa divina ac plenitudine, quæ in ejusdem facie resulgebat (cito enim, ac facile sanctorum aumæ eoruin, quos in virtutis æmulatione similes habent, habitus agnoscunt, ac veluti venerantur) cum illo familiaritatem contraxit, et corpore simul ac mente conjunctus est, nec ab eo separari volebat; quæ enim natura similia sunt facilime copulantur. Sed Gregorium negotia alio evocabant, et Thessalicam relinquere cogebatur: iter tamen differebat amore erga divinum Joseph, ut ita dieam, impeditus ac retentus. Propter cum in urbium reginam vellet proficisci, nec ferre posset, vel ad exiguum tempus a suo in virtute æmulo separari, perrexit ad monasterii præsidem, et omnem monili lapidem, innumoris precibus adhibilis, ut Joseph socium illius sui posset obtinere, tandem iuc oblinuit. Jam enim didicerat Gregorio cedere atque obsequi propter virtutis eminentiam.

A ιγ'. Τοιοῦτος ὁν καὶ τοσούτοις καταλαμπόμενος χαρίσμασιν, οὐχ ἐπιπηδῇ τῷ βαθμῷ τῆς ἱερωσύνης, οὐ μεταδιώκει τὴν ἀξίαν τοῦ Πνεύματος, οὐχ ὑποκλέπτει τῷ χρόνῳ τὴν Θεῷ πλησιάζουσαν· ἀλλὰ διώχεται μὲν ὑπὸ τοῦ βαθμοῦ βίᾳ καὶ ἀκον, καὶ ὑπὸ πάσης παρακληθεὶς ἀδελφότητος, εἴτε δὲ τὴν δέησιν προσηκάμενος, ήν δὲ τῆς πόλεως ἐποιεῖτο ἐπίσκοπος, χειροτονεῖται πρεσβύτερος. Καὶ ἦν ίδειν τότε τὸ μὴ ἐπιδεχόμενον ἐπίτασιν εἶδος τῆς ἀρετῆς, δῶν ἐπήγετο δὲ Ἰωσῆφ, ἐκτεινόμενόν τε καὶ ἀφαπλούμενον, καὶ φιλονεικοῦν μετὰ σαρκὸς τῷ οὐρανῷ χορῷ ἐγχατοιχῆσαι τὸν γενναιότατον. Τότε γάρ δάκρυον αὐτοῦ δειρόρύτως ρέον, τὰς ἀμάρας ἐμιμεῖτο τῶν ποταμῶν· τότε γόνυ πανυγχως, ὡς δὲ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἐπικλινόμενον, εἰς λίθου φύσιν μεταπεποίηται· καὶ τὸ στέρνον πυκνὰ τῷ λίθῳ κρουθμενον, τετύλωται τὰ δέλλα· καὶ συγκακῶσαν καὶ τοὺς περὶ τὸν θώρακα μῆνας, οὐχ εἴτε τὴν φωνὴν ἀποτελεῖσθαι ἀπαρεμπόδιστον· οὗτως δὲ μέγας εἶχεν ἔρασμίως πρὸς ἀρετὴν, τοσοῦτον οὐχ ἐμέλησεν αὐτῷ ποτε τῆς σαρκὸς, διτὶ παντάπασιν αὐτοῖς ἀπολέλυτο· καὶ δλος ἦν πρὸς θεὸν ἀφορῶν, δι' ὃν ἐπέθει λυθῆναι μὲν τοῦ δεσμοῦ, κατὰ Παῦλον, συνάπτεται δὲ τῷ ἔρωμένῳ καὶ ἔραστῃ.

B in Deum, propter quem, una cum Paulo, a corpore vinculo dissolvi cupiebat, et cum dilecto atque amato suo copulari.

C ιδ', Οθεν καὶ θεοῦ τοῦτον ἀμειβομένου καὶ τοῖς ἐνταῦθα καλοῖς (καλὸν δὲ ἄρα καὶ καὶ ὅν κάλλιστον τὸ εὑρίσκειν τὸν ἀρεταίνοντα δμοιον, καὶ τῇ προθέσει συνεπαυξάνειν τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς), ἐπιδημεῖ τῇ Θεσσαλονικέων [οὗτω δέξαν αὐτῷ, δὲ πολὺς τὸν βίον, καὶ τοῖς θαύμασι περιβάντος, τὸ Δεκαπολιτῶν περιλάλημα, μᾶλλον δὲ πασῶν τῶν πόλεων ἐγκαλλώπισμα, διθεῖος Γρηγόριος· ὃς ἐπεὶ παρέβαλε τῇ μονῇ], ἐν δὲ [ό γενναῖος ἀγωνιστής] τὰ κατὰ τῶν διοράτων ἐχθρῶν ἐπετέλει ἀνδραγαθήματα, δὲ μέγας, φημὶ, Ἰωσῆφ, ὁ δὲ θεῖος βεβηκός, καὶ ψυχῆς ἐπιγνούς κατάστημα, ἐκ τῆς ἐπιφαινομένης τῷ προσώπῳ χάριτος θείας καὶ ὥραιότητος (ταχεῖαι γάρ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀγίων πρὸς τὸ θηρᾶσαι τὰ τῶν δμοῖς τὴν αὐτοῖς καταστήματα), οἰκειοῦται τούτῳ καὶ συνάπτεται σωματικῶς ἄμα καὶ νοερῶς, καὶ οὐχ ἐθέλει τούτου χωρίζεσθαι· φύσει γάρ οἰκειοῦται τῷ δμοῖῳ τὸ δμοιον. 'Ἄλλ' ἐκάλει τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐμελλεν δὲ θεῖος Γρηγόριος τὴν Θεσσαλονικέων καταλιπεῖν· ἀνεβάλλετο δὲ τὸν δρόμον, τῇ πρὸς τὸν θεῖον Ἰωσῆφ ἀνακοπτόμενος, ὡς ἀν τις εἶποι, στοργῇ. Διὸ διά τινας ἀνάγκας ἐπιδημῆσαι θέλων πρὸς τὴν μεγάλην τῶν πόλεων, οὐ φέρων δὲ οὐδὲ ἐπολίγον τὴν τοῦ δμοῖς τὴν διακοπὴν, προσελθὼν τῷ προεστῷ τῆς μονῆς, καὶ πάντα κάλων κινήσας, λόγους τε μυρίους παρακλητικούς ποιησάμενος, λαμβάνει τὸν Ἰωσῆφ συναπόδημον· ἔμαθε γάρ τέως ὑπείκειν τῷ Γρηγορίῳ, διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀρετῆς.

D Jam enim didicerat Gregorio cedere atque obsequi propter virtutis eminentiam.

ιε'. Καὶ δὴ τῇ βασιλίδι παραβαλόντες τῶν πόλεων, Α ἐν τῷ τῶν καλλιεύκων μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάκχου νυφὲ τὴν παροικίαν πρὸς βραχὺ ἐποιήσαντο. Καὶ ἦν Ἰδεῖν, τὸν λερὸν Ἰωσῆφ ὡς ἀρτὶ τῆς ἀρετῆς τηρυμένον, πᾶσαν μὲν ὑπακοὴν τηροῦντα τῷ Γρηγορίῳ, πᾶν δὲ εἶδος τῆς ἀσκήσεως ἐξ ὑπαρχῆς μετερχόμενον. Ἀ μὲν γὰρ κατωρθώκει, ὡς οὐδὲν ἐλογίζετο, πρὸς δὲ τὰ ἔμπροσθεν ἐπεκτείνετο, καὶ ἀμαἴνεται τοῖς πρώτως κατορθωθέντα τῇ πρὸς ἐκείνον ἀκριβεστάτῃ διαμορφώσει, τὸν μέγαν λέγω Γρηγόριον, ὡς ἀρτὶ τῆς καλῆς ἀκορέστως ἀσκήσεως ἀπαρχόμενος, νεαλής ἔχωρει πρὸς τοὺς ἄγνωτους, καὶ τὸν τῶν ἀσωμάτων ἀπεμιμεῖτο βίον ἐν σώματι, χαίρειν μὲν πᾶσιν εἰπὼν αἰσθητοῖς, τῷ ἀοράτῳ δὲ κάλλει ἐνηδυνθέντος. Καὶ δροφον μὲν εἶχε τὸν οὐρανὸν, ἀντὶ δὲ πάσης γλυκείας στρωμνῆς τὸ σύντροφον Β ἔκεινῳ καὶ φίλον Εδαφος, εἰ ποτε ἀρα διανταπάύειν ἐμελλε τὸ συνεργοῦν ἐκείνῳ πρὸς ἀρετὴν· οὐτω γάρ οὐρα διάγειν καὶ τὸν θεῖον Γρηγόριον, καὶ κάτοπτρον εἶχε τὸν ἐκείνου βίον· καὶ πρὸς ἐκείνον ἐκυρώντας, καθεκάστην ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ ἔτιθετο.

Gregorium vitam agere videbat, atque illius vitam seipsum componens ei conformans, per singulas dies ascensiones in corde suo disponebat.

ιε'. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ (οὐα τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα!) Δέων δὲ θηριώδης, δὲκ τῆς Ἱεαυρίας [ἴμο 'Αρμενίας], τῆς βασιλείας τῶν σκήπτρων ἐπιλαβόμενος, κυκφί μὲν δλην τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ταῖς παναγίαις εἰκόσι πάλαι προσωχθηκά, πόλεμον κατ' αὐτῶν τῶν πώποτε γεγενημένων ἐκίνησε τὸν σφοδρότατον· τὰ δὲ τῶν φιλοχρίστων στίψη, μὴ πεπεισμένα τῷ ἐκείνου θελήματι, ἀλλος ἀλλαχθοι διεσκορπίζοντο. Διὸ καὶ οἱ μὲν τὸν Βόσπορον κατελάμβανον, οἱ δὲ εὐθὺς τῆς Σικελίας ἀπέπλεον, ἀλλοι δὲ τὰς χορυφὰς τῶν ὁρέων καταλαμβάνοντες, τοῦ δεινοῦ μονιδού τὰς συάδεις ὄρμας ἀπεδίδρασκον. 'Ἄλλ' οὐχ δὲ γενναίος ἄγωνιστής, καὶ τὸν λερῶν μορφωμάτων προσκυνητής οὐτως ἐποίει Γρηγόριος· ἀλλὰ τὸν θεῖον ἐνδεδυμένος τῆς πίστεως θώρακα, περιέρχεται μὲν πανταχόθεν τῆς πόλεως, κηρύσσων ἐν ἀγυιαῖς, καὶ διδάσκων ἐν στενωποῖς, καὶ παρδρησίαν ἐν ταῖς πλατείαις ἐπιδειχνύμενος, μὴ τῷ λαοπλάνῳ πείθεσθαι βρασιεῖ, μηδὲ τοῖς ἐκείνου ληρήμασι τὴν ἀκοὴν ἐγδιδόνται καὶ πρὸς μικρόν. Καὶ ήσαν οἱ ἐκείνου λόγοι Δ πρὸς τὰς τῶν εὔσεβῶν καρδίας ἐνστάζοντες δρόσος ἐωθίνη καὶ λαμα πνευματικὸν καὶ σωτήριον· φὰ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ τῶν πόλεων ἀσκητῶν συνελθόντες, κατὰ ταυτὸν προσάγουσι κοινὴν ἴκετηρίαν τῷ Γρηγορίῳ, τὸν γενναῖον ἐν λόγοις, καὶ σταθηρὸν ἐν πόνοις, πρὸς τὴν πρεσβυτέρον Ῥώμην ἐξαποστεῖλαι, δικηρημανοῦντα τῷ πάπα ἃ καὶ τοῖς ἐκεῖσε τὰ νῦν συνέχοντα τὴν πόλιν δεινά, ἵνα τις

45. Cum igitur Constantinopolim pervenissent, in templo gloriosissimorum martyrum Sergii et Bacchi brevi temporis spatio moram fecerunt, Ibi vero videre erat sacrum Joseph, tanquam novitum ac virtutis tironem, omnibus in rebus exactiam Gregorio obedientiam praestare, atque omnem religiosæ exercitationis speciem a principio repetere; quæ enim antea recte gesserat, tanquam nihil reputans, ad ulteriora sese extendebat, et ea, quæ prius præclaræ egerat, simul confirmabat, et per exactissimam conformatiōnem ad illum (ad magnum, inquam, Gregorium) honestæ exercitationis, tanquam recenter susceptæ, insatiabili fame cruciatus ab exordio incipiebat, et novus atque integer miles ad certamina procedens, incorporeorum vitam adhuc in corpore positus imitabatur. Oīnnibus quidem sensibilibus gaudere recusabat, sola vero invisibil pulchritudine delectabatur. Et tectum quidem illius erat cœlum, pro universa vero lectuli dulcedine connutritum sibi ac dilectum pavimentum habebat, si quando cooperarium ejus ad virtutem, corpus scilicet, requiescere optaret. Ita enim etiam divinum C speculum ob oculos habens, eidemque dñe ascensiones in corde suo disponebat.

46. Haud inultum vero temporis intercessit, cum (o qualia Dei iudicia!) Leo ille immanissimus ex Armenia (1) egressus, atque imperii sceptra invadens, universam Ecclesiam cœpit exagitare, et sanctissimis imaginibus, quibus olim infensus fuerat, dirum atque atrocissimum bellum inferre. Christi autem amantium civium ordines, illius voluntati parere recusantes, per varias regiones, alii alio fugientes, dispersi sunt. Alii quidem in Bosporum proflugerunt, alii vero recta in Siciliam (2) navigaverunt: alii deinde ad montium cacumina sese receperunt, ut singularis feri illius immanissimi porciros appetitus evaderent. At non ita se gessit generosus agonista, et sacrarum imaginum adorator Gregorius, sed divinum fidei thorace induens, circumibat quaquaversus civitatem, prædicans in vicis, docens in angiportis, et in plateis libertatem fiduciāmque præferens, ne minima quidem in re seductori plebis regi obtemperans, aut illius nūgī ac deliramentis præbens auditum. Erant autem illius allocutiones in corda piorum stillantes, ros matutinus, ac medicamentum spirituale ac salutiferum. Igitur multitudo ascetarum, qui Constantinopolitana orbe morabantur, convenit in unum, et communem supplicationem detulit Gregorio, statuens eum mittere legatum (utpote efficacem in sermonibus, et constanter in laboribus) Romanum veterem, ut significaret papæ (3) aliisque Romanis ea mala

(1) Hic ab audaci manu scriptum erat, ἀπὸ τῆς Ἱεαυρίας, cum Leo Armenus esset intelligendus. De persecutionis autem ab eo an. 414 moveri cœptæ acerbitate, vide Acta SS. Theophanis et Nicephori, 12 et 13 Martii. Menologium Basiliī imp. hæc omnia ad Thicophili tempora refert: minus recte.

(2) Cajetanus hoc trahit, quod Gregorium Decapolitam Menœa dicant Syracusas venisse: non recte, quia patet hoc ibi factum dici antequam accederet Thessalonicam, adeoque ante persecutionis tempus. Quid quod hic expresse dicitur Gregorius non fugisse?

(3) Idem propter errorem de Leone Isaurico, quem

quæ Constantinopolitanam civitatem affigebant, A ἐπικουρίᾳ γένηται τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ. Οὐρδές
quo aliquid auxilium Ecclesiae Dei afferretur. Vides enim, aiebant, o Pater, quomodo res nostræ in illia-
dem malorum sint commutatae, et magnum Christi
ovile periclitetur, eo quod non sit qui defendat illud.

17. Admittit adocationem magnus Gregorius, et magis rogans, quam rogatus, sermonem breviter absolvit, divinumque Josephum accersens : « Nunc, inquit, o fili, tempus est ostendendi eloquentiam tuam plurimam, et comprobandi incrementa amoris tui in Deum pro viribus. » Ille, qui semper subjectus esse didicisset, caput humiliter inclinat, et ne rerum quidem necessiarum minimum quid accipiens, naviūm concendit, et Romam versus vela facit. Sed sorte non erat hæc Dei voluntas, qui sæpe per res adversas admiranda disponit. Quid ergo accidit, ei quid factum est ? Barbaricæ tristimes piratarum supervenientes omnia navigia invaserunt, atque ad eum allraxerunt illud etiam in quo magnus Josephus ferebatur. Adducitur itaque captivus in Cretam, quo cum pervenisset, in carcerem conjectus, atque gravissimis catenis alligatus est. Tantum autem vinculis suis exultabat ac gemitus quoque captivis afferret solatum dulcissimum ferre mala incurria, et doloribus afflictari.

18. Dulcia quippe sunt vincula quæ propter Christum tolerantur, quamvis ad tempus tristitiam afferant ac discrucient. Gratias igitur agamus, aiebat, magni Pauli exemplum præ oculis habentes⁸, qui tanquam monilibus ferrea catena circa collum alligata decorabatur, et gaudebat quod pro Christi nomine flagella pati meruisset. Quin etiam Christus ipse Dominus cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non conminabatur: tradebatur autem judicanti injuste, quemadmodum loquitur corypha apostolorum summis magnus Petrus⁹. Sed videntur aliquibus aspera ac dolorifica, propter multam sensuum imbecillitatem, ea, quæ corporibus inferuntur tormenta. At quo pacio aliter possibile erit Christi jugum ferre, nisi quis incedat per omnes ætatis gradus sine macula, omnes etiam virtutes exercens, quas exercuit ille pro nobis, et quidem cum Deus esset, et voluntati potentiam conjunctam et concurrentem haberet, possetque aliter nobis integratis salutem afferre ? Verum illi, quod in virtute laboriosum est, subscribens (per quam iis, qui salvantur, cœli portæ ante ocluzæ aperiuntur) per vitam laboribus plenam, tanquam Deus ac Dominus salutem omnibus demonstravit. Debemus igitur pro divina imagine Christi, ejusque immaculatae ac purissimæ Matris, pericula subire, ut adversus moderatorem seculi hujus usque ad sanguinem decertantes, gratiam invenire possimus, quemadmodum sacra loquuntur oracula, in auxilium opportunum. Iis aliisque hujusmodi multis sermonibus

γάρ, Ελεγον, ὡς Πάτερ, ὡς . Ἰλιάς ἐστι κακῶν εἰς ἡμέτερα, καὶ κινδυνεύει τὸ μέγα ποίμνιον τοῦ Αριστοῦ, διὰ τὸ μὴ εἶγαι τὸν ἐκδικήσαντα.

18. Δέχεται τὴν παράκλησιν δὲ μέγας Γρηγόριος καὶ ὡς μᾶλλον αἰτήσας, οὐκ αἰτηθεὶς, ἀπαρτίζει τὸν λόγον ταχὺ· καὶ τὸν θεῖον μετακαλεσάμενος Ἰωσῆφ, Νῦν, εἴπε, τέκνον, καιρὸς τοῦ τε λόγου τὸ πολὺ ἐπιδειξαθεῖ, καὶ τὸν πρὸς Θεὸν ἔρωτα πολυπλασιάσας. ὡς ἐφικτόν. Οὐ δὲ μαθὼν δεῖ ὑποτάσσεσθαι, κλίνει μὲν ἡρέμα τὴν κεφαλὴν, καὶ μηδὲ τῶν ἀναγκαῖων μηδὲν τι παραλαβὼν, νηρὸς τε ἐπέβαινε καὶ πρὸς τὴν "Ρώμην ἀπέπλεεν. Οὐκ δὴ ἄρα καὶ Θεῷ βουλήθην, τῷ διὰ τῶν ἐναντίων πολλάκις οἰκονομοῦντι πιρόδοξος. Τί οὖν γίνεται, καὶ τί τελεῖται ; Μῆτρας ἐπιστάσαι φαρμακικὰ δινδῶν πειρατῶν, ἀλλα τέ πλοια συνεπισπῶνται, καὶ δὴ κάκεινο, δὲ τὸν μέγαν ἔφερεν Ἰωσῆφ. "Ηγετο οὖν αἰχμάλωτος; εἰς τὴν Κρήτην· ἐνθα γενόμενος ἐντίθεται μὲν τῇ εἰρκτῇ ἀλύσσεσι βρασταῖς δεσμούμενος· τοσοῦτον δὲ τοῖς δεσμοῖς ἐνηγάλλετο, δσον καὶ τοῖς ἀλλοις δεσμώταις ἐποκείτο παράκλησιν ἥδεως φέρειν τὰ ἐπιόντα, καὶ μὴ δισχεραίνειν τοῖς ἀλγεινοῖς.

19. "Ηδέα γάρ εἰσι τὰ διὰ Χριστὸν δεσμά, καὶ εἰ πρὸς καιρὸν ἀνιψι. Εὐχαριστῶμενον, Ελεγε, τῷ Θεῷ, τὸν μέγαν Παῦλον παράδειγμα έχοντας, δις καὶ ὡς ὄρμίσκοις τοῖς χλοιοῖς ὥρχιζετο, καὶ ἔχαιρεν ὅτε ἡξιώθη ὑπὲρ τοῦ δνδματος Χριστοῦ μαστιχθῆναι· C ἀλλὰ καὶ ὁ Ιητόν Χριστὸς λοιδορούμενος οὐκ ἀντεῖλοιδρεῖ, καὶ πάσχων οὐκ ἡπειλεῖ, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως, ὡς ἡ κορυφαῖα τῶν ἀποστόλων ἀκρότης δὲ μέγας Πέτρος φησίν. Ἀλλὰ δοκεῖ τοισιν ἀλγεινά, διὰ τὸ πολὺ τῆς αἰσθήσεως, οὐ τοῖς σώμασιν ἐπαγόμενα. Καὶ πῶς ἀλλως δυνατὸν τὸν Χριστοῦ ἄραις ζυγὸν, εἰ μὴ τις διοδεύσει διὰ πασῶν τῶν ἥλικῶν ἀμέμπτως αὐτοῦ καὶ δυνάμεων, πάντα γινόμενος δσα ἐκεῖνος ὑπὲρ ἥμῶν, καὶ ταῦτα Θεὸς ὡν, καὶ σύνδρομον έχων τῇ βουλήσει τὴν δύναμιν, καὶ δυγάμενος ἀλλως τὴν ἥμῶν τῶν ἀχαρίστων πραγματεύσασθαι σωτηρίαν; Ἀλλὰ τὸ ἐπίπονον ὑπογράφων τῆς ἀρετῆς, δι' ἣς τοῖς σωζομένοις αἱ κεκλεισμέναι πύλαι ἀνοίγονται, δι' ἐπιπόνου βίου, ὡς Θεὸς καὶ Δεσπότης, τὴν σωτηρίαν πᾶσιν ὑπέδειξε. Χρεών τοιγαροῦν ὑπὲρ τῆς θεανδρικῆς εἰκόνος Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀμώμου καὶ παναχράντου προχινδυνεύσαι Μητρὸς, ίνα μέχρις αἰματος πρὸς τὸν κοσμοχράτορα τοῦ αἰῶνος τούτου ἀντεκαθιστάμενοι, χάριν εὑροιμεν, ὡς τὰ ἱερά φησι Λόγια, εἰς εὐχαιρον βοήθειαν. Τούτοις καὶ τοιούτοις ἀλλοις μυρτοῖς λογοῖς τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ ἐγκεκλεισμένους ὑπήλειψε, δι' οὓς τάχα καὶ πρὸς ἀλλην στελλόμενος, τὴν ἐπὶ Κρήτην Θεοῦ ἀρρήτῳ λόγῳ κατέλαβεν, ίνα καὶ νῆσος πᾶσα καὶ ἡ περιφροῦ τὸν βίου γνοῖη τοῦ μάχιμος, καὶ μετὰ τοῦ βίου

⁸ Hebr. iv, 16. ⁹ 1 Petr. ii, 19.

cavere Floritus nesciverat, Gregorium III hic intelligit : ast Leone Armeno persequente Ecclesiam, eidem praesidebat S. Leo III.

καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς γνώσεως· δὲ καὶ γέγονε, Πνεύματος ἀγίου αὐτῷ οἰκιζόντος.

quoque urbem Cretæ missus, ineffabili Dei verbo illud assecutus est, ut insula illa tota cum continentí beati hujus vitam alique eminentissimam virtutem illius ac scientiam agnosceret. Quod factum est, Spiritu sancto illum dirigenti et gubernante.

ιθ'. Ἐνθα καὶ τινα τῷ τῇς ἐπισκοπῆς τετιμημένον βαθμῷ καταλαβὼν ἐν φρουρᾷ, καὶ τι καὶ ἀνθρώπινον πάσχοντα, καὶ λογισμοῖς ἀλλεπαλλήλους βαλλόμενον, καὶ μικροῦ δεῖν κινδυνεύοντα νῶτα· δοῦναι τοῖς μισοῦσι Θεὸν καὶ τὴν αὐτοῦ εἰκόνα ὑδρίζουσιν, ἀναλαμβάνει τοῖς λόγος, ὑποστηρίζει τοῖς παραδίγμασι, καὶ ὑπεραποθνήσκειν ἔτοιμον ἀπειργάζετο Χριστοῦ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ· καὶ δὲ τὸ ἀειθεῖτο τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ἐπιστάμενος, οὐκ εἰσεν αὐτὸν πειρασθῆναι ὑπὲρ τὴν δύναμιν. Μετὰ μικρὸν γάρ πρὸς τὰ ἐκεῖθεν μεταπειλάμενος ὁ θεῖος Ἰωαὴλ, τῷ μὲν ἐπισκόπῳ τοιαύτῃ τις ἀγκυρα καὶρῷ χειρῶνος ἀλλεπαλλήλων λογισμῶν κινδυνεύοντι ἀναδείκνυται· ἐτέρῳ δὲ ἰδιώτῃ, καὶ διὰ τὸ μὴ φέρειν τὰς ἐκ τοῦ πάσχειν ἀντασθεμένων τὸ πᾶν τῆς ἀρρήτου οἰκνομίας διαπτύσσαι μυστήριον; Μέτι τα τὴν θεόσωμον εἰκόνα καταπατῆσαι Χριστοῦ, ἀθρόον περιτυχών, τι μὲν οὐκ εἶπε τῶν μαλάττεν εἰδότων καὶ λιθίνας ψυχάς; πολὺ δὲ δάκρυα οὐκ ἀφῆκε τῶν ὄφθαλμῶν; τὰς χεῖρας κατασπαζόμενος, καὶ χελῇ τῷ τραχήλῳ προσάπτων, ἵνα μεταχινήσῃ τοῦτον τῶν δεδογμένων, καὶ πείσῃ διὰ Χριστὸν προέσθαι καὶ τὴν ζωήν· δόξῃ καὶ τετίλεξε, καὶ δπως, ἐγὼ διηγήσομαι.

εἰ persuadere, ut proprie Christum vitam ipsam profunderet. Quod sane obtinuit, quemadmodum nunc ego enarrabo

κ'. Ἐπέρα μὲν ἦν δε τῷ ἀνθρώπῳ τὰς θαυματικὰς παρανέσεις ἐν τῇ καρδίᾳ παρέθετο, ἅμα δὲ πρῶτη σπείρα βαρβαρικὴ πρὸς τὴν φρουρὰν παραγόμενε, ἐνολαβίδας ἐπαγομένη καὶ πιεστήρια, καὶ ἀνηρώτι τὸν ἀνθρώπον, εἰ μὴ τῆς γνώμης ὑφῆκε, εἰ μὴ ἡλοιώθῃ κατά τι, ἀλλὰ τοῖς πρὸ μικροῦ κριθεῖσιν δλικῶς ἐμμένει καὶ ἀπαρνεῖται Χριστόν. Καὶ δος, οὐδὲν ὑποστειλάμενος οὐδὲ ἐνδυάσσας, ἀλλὰ διαρρήξας τὸν χιτῶνα καὶ γυμνωθεὶς, Ἐτοιμος ἐγώ εἰμι, Ελεγεν, εἰ οὖν τε ἄρα, μυριόχις ὑπὲρ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἀποθανεῖν. Ταῦτα εἶπὼν καὶ μηδέν [v] τι πλέον προσθεῖται, χερὶ δημίουν ἔκανεν εἰσαθεῖται· δὲ (οὗτοι προσταγὴν ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε τὴν ἀρχήν παριέπεντος) ἀναρτᾶται τῷ ξύλῳ, καὶ διὰ τὸ σῶμα καταβελής γίνεται· ἐνθεν τοι καὶ δφθαλμοὶ διερρύησαν, καὶ ἔγκατα ὡς θάρ, Δαυΐτικῶς εἶπεν, ἐξεκάχυντο, καὶ πᾶσα τὴν ἐθριαμβεύθη διάπλασις· τῇ ψυχῇ δὲ τῷ γενναῖῳ ἐκείνῳ καὶ έτι κατείχετο, καὶ γλῶσσα, κεκμηκυτα τοῖς πόνοις καὶ ταῖς ὑπερβαλλούσαις δδύναις, τὸν Χριστὸν ἀνεκήρυττεν. Οὐ οὔτεος δράμην, καὶ ἀθλίως ἔχοντα, ὡς ἐκείνοις ἐδόκει, οἱ δλιτήριοι μὴ ἀνεχόμενοι δῆμιοι, παντοίως προστατταλεύουσι, καὶ λίθον ἀρανθες πάμμεγα[ν] ἐπεφιδοις τῇ κεφαλῇ· δὲ διερρήγνυται ἄρα κατὰ μηρά, καὶ τῇ βιαίᾳ ψυχῇ ἐκείνῃ πρὸς Θεὸν ἐκδημοτικόν τοι πάρεργα γέζονται τῇ ὑπερμάχῳ Χριστοῦ Ἰωαὴλ· οὗτος ἐν Κρήτῃ τοῦ γεννατοῦ διάδρο-

A eos qui pro Christo in carcere captivi tenebantur, altoquebatur, quorum causa quamprimum ad aliam quoque urbem Cretæ missus, ineffabili Dei verbo illud assecutus est, ut insula illa tota cum continentí beati hujus vitam alique eminentissimam virtutem illius ac scientiam agnosceret. Quod factum est, Spiritu sancto illum dirigenti et gubernante.

19. Ibidem etiam quendam invenit in carcere, episcopali dignitate insignitum, qui cum ut bonis humano more pateretur, et alternis variisque cogitationibus jactaretur, parum aberat a discrimine danni terga inimicis ήei, qui sacram illius imaginem aspernabantur. Hunc Joseph hortationibus suis ad viam veritatis reduxit, exemplis confirmavit, et ita disposuit, ut pro Christo ejusque imagine vitam cum sanguine profundere paratus esset. Quantquam ille, qui animi illius infirmitatem non ignorabat, non permisit illum supra vires tentari, inde enim alio deportatus est. Talis quidem ancora fuit divinus Joseph episcopo illi inter fluctuantes præcellas alteriarum cogitationum periclitanti. Alii vero idiote ac vulgari, qui tristitiam ex calamitate sua consurgentem ferre non poterat, ac propriæ de responsa inessabilis mysterii œconomia, et divina Christi imagine conculcanda pactus erat, cum in illum repente incidisset, quid non dixit eorum, quæ vel lapides animos possent emollire? Quales autem lacrymas ab oculis non emisit? manibus illum submissis amplexans, et oscula collo ejus infigens, conabatur euindein a sententia dimovere, ei persuadere, ut propriæ Christum vitam ipsam profunderet. Quod sane obtinuit, quemadmodum

C 20. Tempus erat vespertinum, cum admirandis cohortationibus suis in cor hujus hominis penetrat. Summo autem mane cohors barbarica ad carcерem venit, serens secum forcipes ad nares distorquendas, et alia instrumenta ad torquendos miserios apta, et interrogabat hominem, an persistaret in sententia, nihilque circa eam immutatus fuisset, an vero cum iis, qui paulo ante judicati fuerant, sentiens circa omnia Christum abnegaret? Ille vero, nihil reformidans, aut hæsitans, discissa tunica, ac denudatus: Ego, inquit, paratus sum, si fieri possit, pro magno Deo et Salvatore nullies ac nullies mori. Ilæc dicens, et nihil amplius addens, in manus tortorum sese conjectit. Tunc, ita imperante illo, qui ibi cum imperio residebat, suspensus est in ligno, totumque illius corpus est dilaceratum. Oculi illius effluxerunt, et interiora ejus, velut aqua, ut cum Davide loquar, effusa sunt, omnis vero interior forma et compositio dissoluta. Adhuc tamen anima generosi illius in corpore detinebatur, et lingua, quantumvis laboribus et excessivis doloribus delassata, Christum tamen iterum prædicabat. At vero cum profani illi immanesque satellites, illum in tam misero, prout ipsis videbatur, malu intueri non sublinerent, undequaque eum configunt, et magnum castumque lapidem altollentes, super caput illius demiserunt, quod statim in frusta comminutum est; apicula vero illa fornicis alique invicta ad Deum evolavit.

D 21. Hæc sunt quæ veluti perfunctorie, ac per transennam propugnator Christi Joseph peregit: hic

fuit generosi hujus per Cretensem regionem discursus. Hujusmodi victimam, cum captivus delineretur, Deo, qui ita res suas disponebat, consecravit, ac feliciter volum suum assecutus est, animumque honestatis amicum explevit. Nam licet esset in exilio, atque in carcere, linguam tamen liberam ad praedicandam pietatem ac religionem semper habuit. Pressuris angustiabatur, et Deo martyres transmittenbas: catenis gravabatur, et multos a sicarii Tartarei manibus liberabat.

22. Sed qualisnam fuerit illius ad urbem regiam regressus exponamus. Nox illa erat, in qua Christi Natalitia consuevit Ecclesia celebrare. Joseph autem cum pedes compedibus constrictos, et collum catenis gravatum haberet, totam illam noctem in diuinis laudibus concinendis illi, qui propter nos similis nobis ineffabiliter factus est, transegit; produxit autem sacros hymnos usque ad galli cantum; cum ecce subito quidam canus crinibus, sacerdotali veste induitus, gratiam vultu emicantem præse ferens, illi apparuit, eumque ita allocutus est: « Nuper ex Myrensi Lyciae civitate discedens, ad te et ad tuam charitatem deveni; Dei, propter quem laboras ac decertas, velocissima urgente celeritate. Apperto autem tibi grata ac festiva nuntia: ille, qui Ecclesiam Dei exagitabat, et oves Christi dilaniare aggrediebatur, Imperio privatus, tanquam execrabilis ac detestandus, futuris judiciis in diem revelationis, quemadmodum Paulus loquitur¹, reservatus est. Te autem oportet in regiam civitatem contendere, ut confirmes plurimos gratia tibi a Spiritu sancto concessa. Sed prius accipe hoc capitulum, et comedie illud. » Videbatur autem habere in dextera exiguum quendam libellum. Hic vero scripturæ quidem illius venustate delectabatur: ea vero, quæ ibi scripta erant, interiori animisq; gulture suavissime recitabat. Erant autem in eo libello scripta hæc verba: « Accelerata tanquam misericors, et festina tanquam miserator in adjutorium nostrum: potes enim, si vis. » Et ubi jussus a divino illo viro cecinisset hæc cum summa dulcedine ac suavitate, aspexit scipium a compedibus solutum: catenas vero, quibus collum alligatum erat, ante pedes suos jacentes, et audivit illum dicentem: « Sequere me. » Et, o miraculum! o auxilii celeritatem! o Dei prodigia ineffabilia atque admiranda! invisibilis videbatur intactum aereum dissecare, et celer instar Euri ad omnium maximam civitatem cursum dirigere. Hujuscemodi alis novit Deus feliciter deducere, qui cor suum ad illum faciunt evolare.

23. Hoc sane miraculum ad Deum hymnis collaudandum Joseph incitabat; illud vero quod deinde accidit, ad lacrymas et fletus excitavit. Nondum enim ab omnibus, qui eum amabant ac desiderabant, conspectus fuerat, cum audivit, divinum Gregorium, communem omnium consolationem, qui verarum Ecclesiarum ore celebrabatur, et animatum

μος· τοιοῦτον τὸ καλλιέρημα διαχράντως τῷ οὐτως οἰκονομεῦντι τὰ κατ' αὐτὸν Θεῷ ἀφιέρωσεν. Υπέρευξε τῆς γνώμης ι ὑπέρευξε τῆς φιλοκάλου ψυχῆς οἱ οἵτινες καὶ ἐν ὑπερορίᾳ καὶ ἐν φρουρᾷ ἀσύγητον εἶχε τὴν γλῶσσαν, μετὰ παρθησίας ἀνακηρύξτουσαν τὴν εὔσεβειαν. Εστενοχωρεῖτο ταῖς θλίψεσι, καὶ Θεῷ προστίγαγε μάρτυρας· ἔβαρύνετο τοῖς δεσμοῖς, καὶ πολλοὺς ἐλυτροῦτο τῶν τοῦ παλαιμναλου χειρῶν.

χρ'. « Άλλ' οἵτινες καὶ τὸ αὐτοῦ πάλιν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανάζευξις; » Η νῦν παρῆν ὅτε τὴν τῶν γενεθλίων τοῦ Χριστοῦ ἡμέραν ἡ Ἑκκλησία εἴθισται τελεῖν· οἱ δὲ καὶ ξύλῳ τὸν πόδα ἐκπιεζόμενος, καὶ τοῖς χλοιοῖς τὸν τράχηλον κατακαμπτόμενος, πανυγχιον ἐπετέλει τὴν υμνῳδίαν, καὶ τῷ δι' ήμᾶς ὑπὲρ λόγον καθ' ήμᾶς διφθέντι Χριστῷ παρετέλετο, μέχρι καὶ ἀλεκτρυνῶν φῶν. Καὶ δῆ ἐφίσταται τις ὑπὲρ [ὑπάρ?] ἀθρόον, πολιός τὴν τρίχα, ιεροπρεπής τὴν δοθῆτα, ἀγλαΐζομένην τῷ προσώπῳ χάριν ἐπιφερόμενος, καὶ πρὸς αὐτὸν δρει· φησίν· « Ἐξ Μύρων τῆς Λυκίας ἀπάρας, πρὸς σὲ καὶ τὴν σὴν ἀγάπην ἀπήντησα, Θεοῦ δι' ὃν ἐναθλεῖς ἀπτέρω τάχει μὲν κατεπέιγοντος· καὶ δῆ σοι τὰ θυμήρη λέγω ἀγγελτήρια, ὡς οἱ μὲν τὴν Ἑκκλησίαν χυκῶν, καὶ κατασπαράττειν ἐπιχειρῶν τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, παραλυθεῖς τῆς ἀρχῆς, τοῖς ἐκεῖθεν δικαιωτηρίοις ὡς ἐναγῆς εἰς τὴν ἡμέραν ἀποκαλύψεως, ὡς φησι Παῦλος, ἀποτετήρηται· σὲ δὲ χρεών τὴν βασιλίδα καταλαβεῖν, ὡς ἀν ἐπιστηρίζεις πολλούς τῇ δεδομένῃ σοι παρὰ τοῦ Πνεύματος χάριτι. Πλὴν δὲ λαβὼν τὴν κεφαλίδα ταύτην, κατάφαγε (ἐιώκεις γάρ παρακατέχειν τῇ δεξιῇ βραχύ τι βίσλου ἀπάτμημα). » Οἱ δὲ ἐνηδύνετο μὲν τῇ γραφῇ κατὰ λέξιν οὐτως· « Τάχυνον ὡς οἰκτίρμων, καὶ σπεῦσον ὡς ἐλεήμων εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν, διεύθυνασαι βουλόμενος. » Καὶ ὡς ταῦτα φάλλειν ἐμμελῶς ἀγαν καὶ λιγυρῶς ἐκελεύσθη παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, δρῷ μὲν ἐκυτὸν τῆς ποδοκάχης ἀπολυθέντα, τοὺς δὲ τῷ τραχῆλῳ χλοιοὺς κειμένους ἐν τοῖς ποτί· καὶ, « Παρομάρτει μοι, » ἥκουε παρ' αὐτοῦ· καὶ (ὦ τοῦ Θαύματος! ὦ τῆς ταχείας ἐπικουρίας! ὦ τῶν ἀνεκλαλήτων καὶ παραδόξων τεραστίων Θεοῦ!) ἀστράτως ὥρατο τὸν ἀναρρή διατέμων αἴρει, καὶ ὑπηγέμιος ὁσπερ πρὸς τὴν μεγάλην τῶν πόλεων ἀπαγτῶν. Τοιούτοις οὖδε Θεος; τοῖς πτεροῖς δεξιοῦσθαι τοὺς τὴν ἐκυτῶν καρδίαν πρὸς ἐκείνον ἀναπτερώσαντας.

χγ'. « Άλλας γάρ τὸ μὲν θαῦμα πρὸς υμνῳδίαν ἔχει τοῦτον Θεοῦ, τὸ δὲ συμβάν πρὸς ὄντυρμαν παρώθει καὶ δάκρυα. Οὕτω γάρ πασι τοῖς παθοῦσιν διθεῖς, ἀναμανθάνει, ὡς ο Θεός; Γρηγόριος, τὸ κοινὸν παρηγόρημα, τὸ τῶν Ἑκκλησιῶν ἀληθινὸν περιλάλημα, τὸ ἐμψυχον τῶν ἀρετῶν ἀποτύπωμα, πολλοῖς κειμάτοις κατακαμψθεῖς καὶ πόνοις ἀμυθή-

¹ Rom. ii, 25.

τοις καταταχεῖς, πρὸς δὲ ἐπόθεις Θεὸν ἐπανέξευξεν· οὐ καὶ θρήνων ὑπέθεσιν ποιησάμενος, ἀναλαμβάνει τὸ σκῆνος ἐν ταῖς χερσὶ, καὶ ὡς ἔμψυχον ἥδη ὄρῶν, τοιεύτας πρὸς αὐτὸν ἐποιεῖτο τὰς παρακλήσεις, θαλάσσας δαχρύων ἐξ ὁφθαλμῶν ἀπορρέων, καὶ πόδας ἐπιβρέχων τοὺς εὐαγγελιστικένους εἰρήνην καὶ ἀγαθόν, μεθ' ὧν ἐκεῖνος ἐλήλυθε· Πῶς ὑπομενῶ σου, Πάτερ, τὴν στέρησιν; πῶς δὲ ἀτερ σοῦ τῷ περιγείῳ χώρᾳ παραμενῶ; Τίς μου τὸ θλιβόμενον τῆς ψυχῆς λόγοις παρακαλέσει τῆς παρακλήσεως; τίνι δὲ καὶ τὸν χειμῶνα τῶν λογισμῶν ἀναγνωρίσω ποτέ; τίνα εὑροιμι εἴς Χριστὸν ταύτη τῇ χαλεπῇ θαλάσσῃ τὸ, Φιμώθητι, ἐπιλέγοντα; Ἰνα τέ μή πρῶτον ἐμὲ τῷ σῷ Δεσπότῃ προέπεμπες, ἵν' εἶχον, παρὰ χερσὶν ἀποφύχων ταῖς σαῖς, τῶν ἐν ἀέρι ἀδοστατῶν καὶ πονηρῶν φορολόγων τὰς παλαιναῖς χείρας ἀποδιδράσκειν διὰ τῆς σῆς παρακλήσεως; Πλὴν ἐπειδὴ προέδραμες, ὡς γενναῖος τὴν ψυχὴν καὶ πρὸς πόνους ἀνένδοτος, τὸ ἀσθενὲς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἀναρρέωννυε, καὶ σοῦ ταῖς πυκναῖς ἐπιστασίαις ἐν νυκτὶ μὲν καὶ ἐν ἡμέρᾳ πρὸς τὰ τοῦ Θεοῦ διευθέτει θελήματα· ἵν' ὑπὸ τὴν ἐκεῖνου χεῖρα τὴν κραταιὸν ταπεινούμενος, διὰ τῶν σῶν προσευχῶν, ἃς ἀμέσως τελεῖς τῇ μακαρίᾳ Τριάδι καταλαμπόμενος, ἀβλαβῶς διαπεράσω τοῦ βίου τὴν θάλασσαν, καὶ σοῦ τῷ λιμένι προσορμισθεὶς, βλέπομεν σε διηγεῖν κατὰ τὴν ἀδιάτμητον ἔνωσιν. »

Intermedio beatisimae Trinitati lucidissimus effundis, et ad tuum portum appulsus, per inseparabilem unionem te semper intuear. »

κβ'. Οὔτως εἰπὼν τῷ τόπῳ προσκαρτερεῖν, ἐν ὕπερ δὲ θεῖος Γρηγόριος ἐγκλεισμένος τῆς φιλοσόφου παλαιστοριῶν ἀντεῖχετο, ἐλόμενος ἔχειν τῶν πόνων συμμεριστὴν Ἰωάννην, τὸν τοῦ μεγάλου Γρηγορίου φιλητὴν τε καὶ ζηλωτὴν. Τῷ συμβιώσας χρόνῳ συχνῶν, ἐδόκει βλέπεσθαι Γρηγόριος, καὶ διδοὺς καὶ λαμβάνων ἀφορμὰς ἀρετῶν. Πολλὰς γάρ εἶχε καὶ Ἰωάννης ἐπικαθημένας τῇ γλώσσῃ τὰς χάριτας. Ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος, νηστεῖρ καὶ ἀγρυπνὸς καταδράσσας τὸ τῆς ψυχῆς περικάλυμμα, πρὸς Θεὸν ἐξεδήμησεν· δὲ θεῖος Ἰωσήφ τὸν τόπον καταλιπὼν, τῷ τοῦ μεγάλου καὶ χρυσοῦ τὴν γλώσσαν Ἰωάννου σηκῷ ἐμφιλοχωρεῖ, ὡς τινα θησαυρὸν ἐπαγόμενος Γρηγορίου τὸ ἱερώτατον λείψανον καὶ τοῦ αὐτοῦ μάθητον, πολλῶν συνδεδραμηκότων· κατὰ ταυτὸν, ὅστε ποιμαίνεσθαι καὶ καθοδηγεῖσθαι τεχνικῶς παρ' αὐτοῦ, καὶ γλώττης ἐκείνης ἀκροδεῖσθαι τῆς μελιχρᾶς, ὡς ἐδίου τοῦ τόπου τὸ πάνοθεν. Ὅθεν καὶ πλησίον τοῦ τόπου, ἐρήμου τότε πάντη τυγχάνοντος, ἐνιδρύεται φροντιστήριον· ἐνῷ τῷ τε πλήθος κατατέμνει τῶν μαθητῶν, καὶ πρὸς πάντων ὡς τι κειμήλιον ἀσύλον τὸ σκῆνος τοῦ μενάλου καὶ τοῦ φοιτητοῦ κατατίθεται.

κε'. Οὐ μήν, ἀλλ' ἐπειδὴ πάλαι τοῖς Θεοσαλικοῖς ἐνδιατρέβων δρίσις, παρὰ τίνος θείου ἀνδρὸς καὶ τὴν γνῶσιν οὐ μιμητοῦ, τὸ θεῖον καὶ γερώτατον λείψανον

A virtutum exemplar erat, multis laboribus victum, et æruinis innumeris consecutum, ad Deum, quem desiderabat, emigrasse (4). Hoc tanquam flatum ac lacrymarum materiam accipiens, corpus illius manibus amplexabatur, et tanquam adhuc vivum aspiceret, tales ad eum allocutiones dirigebat (flumina lacrymarum ex oculis profundens, et pedes illos irrigans, qui evangelizaverant pacem ac bona cum quibus ille venerat) : « Quomodo sustinere potero, o Pater, aiebat, ita siue te orbus remanere? Quo pacto procul a te in hac terrena regione permanebo? Quis cordis mei angustias suavissimis alloquii consolabitur? Cui potero identidem exponere cogitationum mearum tempestatem, ut scilicet Christum inveniam, qui turbido huic mortalis vita pelago comminetur, ac dieat: Compescere, ac sedare? Cur me priorem ad Dominum Iuuim non præmisisti, ut scilicet possem per tuas manus respirare, ac mediante consolatione tua pessimorum aereæ regionis stationariorum atque exactorum dæmonum truculentas manus effugere? Verumtamen, quandoquidem præcurristi, generosus animo, et in laboribus indefessus, animæ meæ infirmitatem corroborata, et frequentibus præsidiiis tuis nocte ac die ad Dei voluntatem efficiendam dispone; ut sub potenti illius manu humiliatus, per tales preces, quas sine ullo inoffensione vita hujus mare pertranseam, et ad tuum portum appulus, per inseparabilem unionem te semper intuear. »

24. His dictis, in eodem loco constanter perseveravit, in quo divinus Gregorius inclusus philosophica sese in palestra exercuerat, elegitque sibi socium laborum suorum Joannem quemdam, qui magni Gregorii discipulus erat atque simulacrum, cum quo multo tempore vitam traducens, videbatur sibi Gregorium ipsum videre, ac multa dabat ei accipiebat virtutum documenta. Etenim Johannes etiam plurimas in lingua charites residentes habebat. Postquam autem iste similiter jejuniis vigiliisque corpore edomito atque consumpto ad Deum emigravit: divinus Josephi, loco illo derelicto, in magni atque aurea lingua prædicti Joannis templo libenter conversabatur, in quo tanquam thessaurum quemdam sacratissimas Gregorii reliquias, ejusque discipuli collocavit. Multis autem ad eum concurrentibus, ut ab eo regerentur, solertia cura dirigerentur, et linguae illius mellitissimæ arcana audirent, angustia loci eos excludebat. Unde cum locum undequaque desertum non procul inde invenisset, ibi sedem suam, curarum scholam, collocavit, in qua et discipulorum multitudinem distribuit, et ante omnia, tanquam inviolabile quoddam monumentum magni Gregorii et ejus discipuli corpus collocavit.

25. Quoniam vero olim in Thessalicis finibus vitam traducens a viro quodam divino, et in divina scientia incomparabili, divinas ac sacratissi-

(4) Elogium in Menæis 20 Novembris, brevi admodum tempore reducem Gregorium vixisse insinuat.

mas magni apostoli Bartholomaei reliquias (5) in sorte accepereat, templum etiam illi restaurare decrevit, etenim miraculorum gratiae ex illo veluti e fonte emanabant. Videbat autem in somnis frequenter praedictum apostolum, futuræ vitæ mysteria revelante, atque omnia Scripturarum sacrarum ænigmata et quæstiones implicitas explicante. Quadam vero die cum hymnis et canicis illum vellet celebrare, ab hoc suo desiderio relinhebatur, dicens in corde suo : Fortasse non erit iuxta Apostoli beneplacitum hæc mea deliberatio. At vero cum quadraginta dierum spatio novus hic nostræ ætatis Moyses carnegi jejuniis vigiliisque macerasset, ut divinarum melodiarum seu modulationum tabulas posset accipere, et tota mente in hoc incumberet, ac sensibus omnibus alio evagandi aditum undique occluderet, ad apostoli reliquias caute timideque accedit, ubi ineffabili quadam visione dignus factus est. Etenim die, quæ magni hujus apostoli memoriam præcedit, vidit virum quemdam sindone ex lino Aegyptio (6) contexta circumdatum (quemadmodum Palæstinæ etiam habitatores amici incedere sortasse consueverunt,) pro sacris templi foribus consistenter, atque ad sese Josephum advocantem. Deinde vir iste, qui apparuerat, sacrum mensæ velamen (7) ex altera parte reducens, evangelicorum Christi sermonum pycnidem (8) tollit, et ponit episternum (9) subdens hæc verba : « Benedic te manus Dei, et linguam tuam dogmatum maria circumdent, et Spiritus sanctus resideat in corde tuo, et modulationes tuæ universum terrarum orbem circumquaque demulceant. » Quispiam vero, qui his delectetur ac persuatur, Sirenas spiritales, eas dixerit, propter gratiam inventionum atque argumentorum et propter dictionem humore quodam suavissimo, atque aromatum instar undequaque fluentem. Porro licet is, qui oculis subjectus fuerat, ab aspectu remotus esset; verba tamen illius indita atque salia in cordis sulcis uberrimam segetem proferebant.

26. Hæc fuerunt charismatis primitiæ; hæc magni domi divitiæ, hoc magnum ac pretiosissimum munus. Denique cum suavissimas cantiones scribere cœpisset, voce quidem arguta ac sonora auribus concentum reddebat, illum vero, qui iis quæ can-

(5) Ita etiam Synaxarium Claromontanum, sed in margine duntaxat, tanquam ex consensu allorum Synaxariorum, his verbis, èn ἀλλοις συναξαρτοῖς λέγεται τοῦ Bartholomæou λεψίων. In textu autem legitur τοῦ Ἀνδρέου : et ita etiam habet alterum Synaxariorum miss. in Crypta ferrata. Verum de S. Andrea nihil composuisse Josephi invenitur : de sancto autem Bartholomæo exstat apud Lipomanum et Surium oratio Josephi τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἐλαχίστου, humilis et minimi : quem Hymnographum esse merito judices : et 25 Augusti ad diem translationis invenitur canon ad hanc acrostichidem compositus :

Τυροὶς γεράρω τὸν καλόν μου προστάτην.
Ubi quod προστάτην præsidem, patronum, protectorem suum appellat Bartholomæum Poeta, idque in acrostichide, Josephum auctorem possis agnoscere, quamvis nomine nuspiani exprimatur.

(6) Floritus Sidoniam vestem reddidit.

(7) Αράχνη. An quia filii diversi a reliqua tela coloris reticulariter intexi solebant istiusmodi altarium operimenta? Nolim certe lineam mappam

A τοῦ μεγάλου ἀποστόλου Bartholomæou κεκλήρωται, ναὸν ἔγνω καὶ τούτῳ ἀναδείμασθαι, πολλὰς θρομάτων ἀναβρύσοντες χάριτας. « Όν καὶ πυκνὰ ἐώρε κατὰ τοὺς ὄποις τὰ ἐκεῖθεν μυστηριώδη ἀνακαλύπτοντα, καὶ πᾶν γρῖφον ἐν τῇ Γραφῇ ἐπιλύοντα. Καὶ ποτὲ μελωδῆμασι τοῦτον ἀνυμνῆσαι βουλόμενος, ἀνεκπέτετο τῆς ὁρμῆς. Μή ποτε, λέγων ἐν τῇ χαρδὶ, ἀνούλητόν ἐστε τῷ Ἀποστόλῳ τὸ βούλημα. Καὶ δὴ τεσσαράκοντα ἡμέρας ὁ τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν Μωϋσῆς ἐκπιέσας τὴν σάρκα, ἵνα λάβῃ τῶν θείων μελωδημάτων τὰς πλάκας, καὶ δλον νοῦν συναγαγὼν ἐν ταυτῷ, καὶ τὰς αἰσθήσεις μύσας παντάπατι, τῷ τοῦ Ἀποστόλου λειψάνῳ πεφιλημένως καὶ εὐλαβῶς περιφύεται, καὶ τινος ὀρθῆτου ἀξιοῦται τῆς θεωρίας. Πρὸ γάρ τῆς τοῦ μεγάλου μνήμης, ὅρᾳ τινα ἄνδρα, σινδόνιον μὲν ἐσθῆτα, οἷος ἄρα καὶ τοῖς ἐν Παλαιστίνῃ κατασκευάζεται, περικείμενον, τὰς λερίς τε πύλας κατέχοντα τοῦ νεώ, καὶ πρὸς ἐσυτὴν τὴν Ἰωσῆφ ἐκκαλούμενον· εἴτα τὸ ίερόν τῆς τραπέζης ὁ φανεῖς ἀντακαλέσας ἀράχνιον, αἱρει μὲν τὴν πυκτίδι τῶν εὐάγγελικῶν βημάτων Χριστοῦ, καὶ τιθῆσιν ἐπιστέρνιον, ἐπειπών. » Εὔλογήσῃ σε τῇ χειρὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ σοῦ τὴν γλῶσσαν θάλασσας δογμάτων περικυκλώσωσι, καὶ τῇ χαρδίᾳ ἐνιδρυνθεὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, καὶ σοῦ τὴν πᾶσαν οἰκουμένην τὰ μελωδήματα περιθέλξαιεν, καὶ τις τούτοις ἐπεντρυφῶν Σειρῆνας εἶποι τὰς νοητὰς, διά τε τὴν γάριν τῶν νοημάτων καὶ τὴν ὑγραίνουσαν λέξιν καὶ πανταχόθεν ἀρωματίζουσαν. » Εἶπε, καὶ ἀπῆν ἐκείνο τὸ θεαθέν. C τὸ δὲ λεχθὲν ἐντεθὲν καὶ ἐνσπαρὲν χαρδίας ταῖς αὖλαξι, ποιῶν μχον ἀναδεδώκει τὸν ἀσταχυν.

D Τὸ δὲ λεχθὲν ἐντεθὲν καὶ ἐνσπαρὲν χαρδίας ταῖς αὖλαξι, ποιῶν μχον ἀναδεδώκει τὸν ἀσταχυν.

κς'. Αὕτη ἡ ἀπαρχὴ τοῦ χαρίσματος· οὗτος δὲ πλοῦτος τῆς μεγαλοδωρεᾶς· τοῦτο τὸ μέγα καὶ πολυτίμητον χαριστήριον. Ἀμδεις καὶ ἀπαρξάμενος γράψειν τὰ ἐμμελῆ μελωδήματα, τῷ μὲν λεγυρῷ τῆς ἡχῆς κατεμουσούργει τὴν ἀχοήν, κατέθελγε δὲ

intelligere, qua ad sacrificium insternitur altare : sed velum accipio, qua idem altare et omnis altaris supellex, extra divini officii tempora, contegi solet.

(8) Tabellam. Fortassis moris fuit Græcis Evangelium sub Missa legendum in tabula descriptum seorsim babere, aut saltem Evangeliorum per Dominicas et festa distributorum codicem elaboratis pretiosius tabulis obducere, indeoque eum sic nominare : quemadmodum in Ecclesia Latina videmus hodieque usurpari. Maracci vocem Græcam retinuit.

(9) Vocem Græcam retinens Maracci verlit, ponit Episternum, quasi substantive, ut vestis pectoralis intelligatur. Ego vero existimo adjective debere sumi, ut referatur ad ipsum codicem pectori impositum, eo modo quo in Ecclesia Latina subdiaconus tenet Evangeliorum librum, cum ex eo diaconus Evangelium cantaturus est : nam et hoc magis facit ad rem præsentem, et in sacris Græcorum vestibús nulla est, quæ ἐπιστέρνιον vocetur.

τῷ φει τὴν δυναμένην συμβαλεῖν τοῖς λεγομένοις διάνοιαν. Καὶ ποιον γάρ εἰδος ἐκεῖθεν φθύγγων οὐκ ἀδιάσχετο μουσικῶν; ή ποία χάρις οὐκ ἐπέλαμψε τοῖς φυματιζομένοις αὐτῷ; Ἐκεῖθεν ὑπνος καὶ τοῖς δγαν ῥαθύμοις ἀπεινάσσετο, σπεύδουσι κηληθῆναι τὴν ἀκοήν δικοῦ καὶ διάνοιαν τῷ λιγυρῷ προσφωνήματι. Ἐντεῦθεν καὶ τοῖς πρὸς ἀρετὴν ἔαυτοὺς ἐπιτελεῖντοις τῆς ἀρετῆς ἡ ἔξις κατανεόηται. Ταῦτα καὶ οἱ ἐν λύπαις ἀναλαμβάνοντες, τὸ ἀθυμοῦ καὶ δακνόμενον τῆς ψυχῆς κατεκομίζον τούτοις καὶ οἱ ἐν εὐθυμίᾳ ὄντες πρὸς ἡδονῆς κατ' ἄλλον τρόπον μετέπιπτον δάκρυα. Οἱ γράφοντες δὲ, τοῖς δίλοις χαίρειν εἰπόντες πονήμασι, τοῖς τοῦ θείου Ἰωσήφ πολύ τις κέρδος ἐμμελψθήμασι συνηθροίκασι, μᾶλλον δὲ συναθροίζουσι. Γλῶσσαι γάρ πᾶσαι κατὰ φυλάς, πρὸς τὴν ἔαυτῶν διάλεκτον τὰ μελετήματα βαλλόμεναι, τὴν νύχτα πᾶσαν καταφωτίζουσι, καὶ τὸ αὐτῆς σχοτεῖνδν καὶ πρὸς ὑπνον ἐλκόμενον τῇ πυκνῇ φρυκτωρίᾳ πρὸς ἡλιακᾶς φωτοχυσίας μεταβιβάζουσι, καὶ χαίρειν τῷ ὑπνῷ εἰποῦσαι τοῖς φερμασιν ὥραζόνται. Ἱεριανή, frequenti luminum accensione in solares recusantes, sancii hujus viri canticiis decorantur.

xv. Εστι τις ἀτεγχτος καὶ ἀμελικτος καὶ πρὸς θάκρων ἐπιρρόας ἀφυτῆς; Τὰ εἰς τὴν Παρθένον καὶ Μητέρα Θεοῦ, τὴν ὑπὲρ λόγον συλλαβοῦσαν τὸν Λόγον, λιγυρὰ μελῳδήματα ἀπίων, θαλάσσας δακρύων τοὺς διφθαλμοὺς τληρωθεῖς, καὶ τὴν διάνοιαν συντάχεις, ἀλλὰ νῷ κατατρυφήσει τῶν νοερῶν λύγγων τῆς καταγύξεως· μυρία δὲ ταῦτα τούτῳ συντέθειται ἐν διαφόροις ἐναλλαγαῖς, καὶ ἥχων κατατομαῖς, καὶ C ρυθμῶν ποικίλων διαφοραῖς τὸ ἡδὺ πας ἀρωματίζοντα. Βούλεται τις μαθεῖν τὸν βίον τοῦ πρὸς ἡμέραν τιμωμένου ἀγίου τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ; Μετερχέσθω τὸ εὑρυθμὸν, καὶ ἐφ' ἐν ἀκάστῳ τῶν φδομένων, ἀπεγνωσκέτω τὴν τοῦ βίου διαγωγήν. Καὶ πᾶς μὲν τῶν ἀγίων ὅπ' ἐκείνῳ τιμώμενος ἀναδείκνυται· αὐτὸς δὲ ἐν πᾶσιν ὀρᾶται τιμώμενος, ἐν ἄλλων βίοις αὐτὸς ἐξυμνούμενος, διὰ τὸ λιγυρὸν καὶ εὑρυθμὸν τῆς ἐμμελοῦς μελῳδήσεως. Ἀλλος μὲν οὖν μεγαλυνέτω τὸν βίον τοῦ μακαρίου, δὲ τῆς γνώσεως τὸ ὑπερφέρον, πάντες δὲ πάντα ἐπίσης καὶ διὰ πάντων μεγαλυνέτωσαν τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ήτις τούτῳ οὕτως ἐκέχυται, ὡς εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐξελθεῖν τὸν φθύγγον·αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ πέρατα πάντα τὰ τῶν μελῳδημάτων θεοκρότητα·ρήματα. Περὶ γάρ τῶν ἄλλων τοῦ χρή καὶ λέγειν; θόρσους ἐκεῖνος ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς ἀπιστίας ἐξελκυσε, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀγίας Τριάδος γνώσιν ἐρύθμισε· πόσους δὲ πέπεικε, χαίρειν εἰπεῖν τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ, καὶ τὸν μονήρη βίον ἀσπάσασθαι· πόσας δὲ γυναῖκας παρθενεύειν ἐδίδαξεν, ἵν' ἔχοιεν τὰς λαμπάδας ἀναπτομένας διηγεῖταις, καὶ συνέλθοιεν τῷ μνηστήρι Χριστῷ, ἀρτὶ κραυγῆς τελουμένης ἐν τῷ μέσῳ δῆ τῆς νυκτός; amplexari; quot seminas virginitatem servare docuerit, et cum sponso Christo nuptias inirent, statim atque clamor media nocte fieret?

(10) Plurimas eas suisse non dubitamus: et multæ forsitan adhuc latent in iuss. Siculis apud Basiliacos. Hippolytus Maracci ex Græcorum Menæis novem iulegros canones de Deipara edidit, et maxi-

A hantur, mentem potuisse animamque advertere, mira dulcedine oblectabat. Etenim qualis musicorum sonorum species inde non addisebat? vel qualis gracia in iis, quæ ab eodem canebantur, non elucebat? Inde vel ignavissimis ac secordia plenis somnis excutiebatur, festinantis ad oblectandas aures simul et animum cantu illius suavissimo. Inde et illis, qui ad virtutem vehementer animum intendebant, virtutis ipsius habitus comparatus est. Hæc memoria repetentes illi, qui mœrore oppressi erant, animi pusillitatem ac molestiam deponebant. His etiam illi qui hilaritatem animi experiebantur, ad voluptatis lacrymas, sed diverso modo, transitum faciebant. Scriptores autem in aliis operibus componendis læsari recusantes, ex divini Joseph canticis ac modulis collegerunt, vel potius colligunt lucrum quoddam per amplum ac nobile. Omnia enim linguae juxta tribus suas, ac proprietates loquelaæ suæ, per totam noctem sacris meditationibus vacantes, illius tenebras ac somnus radios commutant, et somni dulcedine frui recu-

B 27. Est quispiam rigidus ac durus, atque ad lacrymas effundendas ineptus? Suavissimas melodias ab eo scriptas in Virginem ac Dei Matrem (10), quæ inessibiliter Verbum concepit, assidue legens ac decantans, lacrymarum maria plenis oculis effundet, ei mente colliquesfactus, immateriali sensu spiritualibus compunctionis deliciis perfretur. Hæc autem melodiae sexcentæ sunt, quæ ab eo variis commutationibus et sonorum concisionibus, variisque rhythmorum differentiis composite, dulcedinem quodammodo atque odorem suavitatis aromatizant. Est porro aliquis, qui sancti illius, qui currenti die ab Ecclesia Dei honoratur, vitam addiscere cupiat? Capessat ac legit lepidissima illius cantica, et in unoquoque eorum, quæ canuntur, vita sancti illius rationem recognoscet. Et profecto uniuscunque sautorum, qui ab eo honoratur, vita in lucem profertur, oculisque subjicitur. Ipse vero inter omnes honoratus appetit, atque in aliorum vita ipse laudatur propter suavitatem et concinnitatem dulcissimæ melodiarum. Alii igitur hujus beati vitam sane magnificent: alii autem scientiae illius eminentiam; omnes vero omnia æqualiter et per omnia magnificant Spiritus gratiam, quæ ita in illo effusa est, ut in omnem terrarum orbem extiterit sonus ejus, et in fines terræ universos verba Deum resonantia melodiarum ejus. De aliis porro quid opus est præterea dicere, quot ille ex infidelitate barathro ad sanctæ Trinitatis cognitionem eduxerit; quot persuaserit mundi et eorum quæ in mundo sunt gaudia respuere, et solitariam vitam

mum numerum Theotociorum, id est stropharum de Beata, in fine cujusque odæ canendarum, ex omnibus quos a Josepho compositos credidit canibus, per totius anni officium sparsis.

28. Verum rursus extorris atque exsul esse compellitur; caudam sua commovente Satana siadulento, et pessimum illius temporis imperatorem (11) excitante. Non enim potest is quiescere, qui tanquam triticum pios filios cribrare expedit, sed animas ad sese proclives penitus commoveret et exagitaret. Quapropter iterum bellum adversus Ecclesiam inconcessam suscitatur, et sacrae Christi sanctorumque illius imagines exploduntur, quas cum magnanimus noster tota lingua populum honorare doceret et catholicæ orthodoxæque fidei dogmata, non in privato, aut in domo, sed in plateis cum libertate prædicaret, exturbatur atque ejicitur e civitate in exsilium, ubi magis in angustiis versabatur, maiores tamen angustias atque afflictiones ipso proprio sensu sponteque subibat. Non multo autem post, cessante malo, ac tempestate quiescente, concessis a Deo imperii fascibus imperatoribus orthodoxis (12), iterum accersitur secundum Deum. Ille vero non obtemperavit; propter Christum.

29. Sed quoniam hi vehementer instabant, ac veluti admoto exercitu urgebant, ille vero repugnare non valebat, præsertim quia magno cives auore prosequebatur, frequentibus imperantium precibus obedivit, atque exsilii tandem derelicto loco, in Byzantium urbem profectus est. Et nihil minus cum aliorum honorum gaudio frui recusaret, vix illi persuaserunt, ut ecclesiasticorum negotiorum curam capesseret, sacramque Ecclesiae suppellectilem in suam fidem susciperet. Et forsitan principibus non obtemperasset, nec propterea ministerium illud suscepisset, sed divino Ignatio (13), qui plurima virtute ornatus, et ferventissimum pro Christo zelum gerens, nuper patriarchatus gubernacula sibi credita susceperebat, non obtemperare non potuit. Ilic, excellentissimam Josephi nostri virtutem admiratus, euimur in laborum suorum partem, et in rebus necessariis adjutorem assumere studebat: et cum ministerii jam prædicti pretexium invenisset, id quod cupiebat facile obtinuit. Frequentes igitur cum eo sermones et colloquia miscerat, etea quæ ignorabat, ab eo leui addisciebat. Nihil porro novi erat, si qua ineffabilium divinæ Scripturæ misteriorum viro illi essent ignota. Magno autem huic Patri, et propter multum studium, et propter eminentem puritatem et cogitata erant, et eadem plurima cum dulcedine ac suavitate explicabat: id quod donum est, ex iis, quæ a magno Apostolo commendantur, et nullius alterius doni indigere videtur.

30. Postquam autem magnus hic antistes senectute laboribusque iniurieris confectus emigravit ad Deum, successit in ejus locum et patriarchalem dignitatem Photius, qui in publicis consiliis in sententia ferenda, et propter sermonis copiam,

A κη. Οὐ μήν ἀλλὰ καὶ πάλιν ὑπερβριος γίνεται, τὸ οὐραῖον περιείταντος τοῦ πτερνοτοκόπου Σατάν, καὶ τὸν τότε πονηρὸν βασιλέα κινήσαντος. Οὐκ ἡν γάρ τεμεῖν, τὸν ὡς αἴτον σινιάσαι ζητοῦντα τοὺς εὔσεβες, ἀλλὰ παντοίως κινεῖ τὰς πρὸς αὐτὸν φεπούσας ψυχάς. "Οθεν καὶ πάλιν πόλεμος κατὰ τῆς ἀτινάκτου πανταχόθεν Ἐκκλησίας ἀναρριπίζεται, καὶ τὰ Ιερά μορφώματα Χριστοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ ἄγίων πάλιν διώκονται, & τιμάσθαι δλῇ γλώσσῃ τὸ πλήθος; ἀναδιδάσκων δὲ γενναιότερος, καὶ ἀνακηρύξιων τῆς δρεδονίας τὰ δόγματα, οὐκ ἐν οἰκείᾳ οὐδὲ ἐπὶ δώματος, ἀλλ' ἐν πλατείαις καὶ παρόδησις, ἐξωθεῖται τῆς πόλεως, καὶ ἡν ἐν ὑπερορίᾳ στενοχωρούμενος, μᾶλλον δὲ ἐστὸν οἰκειογνωμόνιας στενοχωρῶν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ λήξαντος τοῦ κακοῦ, καὶ τοῦ χειμῶνος λωφήσαντος, καὶ δρυδοδέξιοις δοθέντων τῶν σκήπτρων βασιλεύσιν ἀπὸ Θεοῦ, μετακαλεῖται αὐθις κατὰ Θεόν. Τὸ δὲ οὐ πειθεῖται, τῇ ὑπερορίᾳ ὡς παραδεῖσψ διὰ Χριστὸν ἡδυμένος.

B Ελειμ in exilio paradisi dulcedinem degustabat

C κθ'. Πλὴν ἐπεὶ ἔχεινοι μὲν ἐπέχειντο ἀντιδοῦντες τὴν ἀνάζευξιν, δὲ δὲ ἀντιτείνειν οὐκ εἶχε, διὰ τὸ καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει φιλάνθρωπον, εἰκει ταῖς τῶν χρατούντων πυκναῖς παρακλήσεσι, καὶ τὴν ὑπερορίαν τέως καταλιπὼν τῇ Βυζαντίῳ ἐπιφοιτᾷ· καὶ μόλις μὲν, πειθόυσι δὲ δύμας, ταῖς ἀλλαις; χαίρειν εἰποντα τιμαῖς, ἐκκλησιαστικῶν προστῆναι πραγμάτων, καὶ τὴν φυλακὴν ἐμπιστευθῆναι τῶν τῆς Ἐκκλησίας Ιερῶν κειμηλίων. Οὐκ ἐπειθετο δὲ δρατοῖς δρούσι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν διακονίαν ἔδεχετο, ἀλλ' Ἱγνατίῳ τῷ θείῳ (πολὺς δὲ ἄρ' οὗτος τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ ζῆλον θερμότατος), ἀρτε τῆς ἀρχιερωσύνης ἐμπιστευθέντει τοὺς οἰκακας· δὲ τὸ περιὸν τῆς ἀρετῆς τοῦδε τοῦ Ιεροῦ δυσωπούμενος, ἔσπευδεν ἔχειν συγχοινυῖν τῶν πόνων, καὶ τοῖς ἀναγκαῖοις συλλήπτορα· καὶ πρόφασιν τὴν διακονίαν εὑράμενος, τοῦ ποθουμένου ἐτύγχανε. Καὶ ἡν ἔχεινι συνομιλῶν θαμά, καὶ περ' αὐτοῦ τὰ ἀγνοούμενα διδασκόμενος. Καὶ τὸν δὲ πάντας οὐδὲν εἰ τινα τῶν ἀπορήτων τῆς Γραφῆς μυστηρίων ἔχεινι μὲν ἡγνοεῖτο, τῷ δὲ μεγάλῳ τῷδε Πατρὶ, διὰ τε τὸ πολὺ τῆς σπουδῆς καὶ τὸ περιὸν τῆς καθάρσεως, καὶ ἐγινώσκετο καὶ διηρθροῦτο μετὰ πολλῆς μελιχρότητος, D δὲ χάρισμα τῶν παρὰ τῷ μεγάλῳ Παύλῳ ὑμνουμένων ἔστιν, ἀλλου μὴ προσδεδμενον θείου χαρίσματος.

λ'. Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ δὲ μέγας ἀρχιερεὺς οὗτος γήρατελακαιπωρεῖτο, καὶ καμάτῳ πολυειδεῖ πρὸς Θεὸν ἔξεδήμησε, διαδέχεται τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον δὲ Φώτιος, δὲ τῆς συγχλήτου βουλῆς ἔτύγχανε τὸ πρωτεῖον ἐπιφερόμενος, διὰ τε τὸ πολὺ τοῦ λόγου

exsilium.

(11) Theophilum scilicet, ut in Prolegom. dictum.
(12) Sunt hi Theodora et filius ejus Michael. Mendum autem in Menologio Basillii imper. est, quod nonnisi Theophilo mortuo, Josephus scribatur ex carcere crepus D. Nicolai ope, iterumque ejactus in

καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς γνώσεως, καὶ ἄμα διὰ τὸ δεινὸν τοῦ νοὸς, καὶ πρὸς τὸ συνθεῖνα: καὶ σκευάσαι πράγματα ἐπιτήδειον, ἔξ οὐ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱερωσύνης ἀπεκληρώσατο, ἵνα μὴ λέγω πάντα τὰ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ που καὶ πρὸς διαβολὰς χωρῆσω τοῦδε, ἀπὸ τοῦ πράγματος εἰς τοῦτο παραχινούμενος. Πλὴν δὲ καὶ οὗτος τῷ μεγάλῳ τούτῳ Πατρὶ Ἰωσῆφ τὴν ἶστην ἐτήρει τεμήν, καὶ τῷ μέσῳ τῆς καρδίας ὑπέκρυπτε, Θεοῦ ἀνθρώπον ὀνομάζων, καὶ ἴσαγγέλῳ κατὰ τὸ θεμιτὸν προσέχων αὐτῷ. Ἔνθεν τοι καὶ ὅλην τὴν φροντίδα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων αὐτῷ ἀναθέμενος, Πατέρα Πατέρων ἐκάλει, καὶ τοὺς τῶν πρώτων βαθμῶν ἀξιουμένους τῆς Ἐκκλησίας παρεκάλει τούτῳ ἀνατιθέντι τοὺς λογισμούς. Ὡδὴ καὶ πᾶς ἐτέλει καὶ πρὸ τῆς πατριαρχικῆς παρακλήσεως. Ἡν γάρ, κατὰ τὰ Ἀσματα τῶν ἀσμάτων, κομιδῇ εὑφυῆς, ἀλώπεκας ἀμαρτημάτων κατέχειν σμικράς, καὶ ἀποκτέννειν τῆς νοούμενῆς γῆς τοὺς ἀμαρτωλοὺς, ὁ φησιν δὲ θεῖος Δαβὶδ, ναὶ δῆτα καὶ ψυχὴν ἐπιειτηρίζαι καὶ βεναιώσασθαι, καὶ τὸν εἰς σαρκικὸς ὀρέξεις δίκην σφαιρὰς κατὰ πρανοῦς κυλιόμενον ἀνατίσσαι τῆς ἀμαρτίας καὶ ποιῆσαι μετάρσιον. ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπερικτυπήτῳ συζῶντα σχολῇ, καὶ ταῖς τῆς ἀγίᾳς Τριάδος θεωρίαις περιλαμπόμενον, ἕτι πεῖσαι, μὴ χαλάσαι τὸ θεῖον πτερόν, μηδὲ μετεωρισθῆναι, διὰ τὰς ἐν θεωρίαις παγίδας (διὸ ὁ πτερνοσκόπος οἰήσεως πάθει τοὺς πολλοὺς πρὸς τὸ τῆς ἀπωλείας κατίγαγεν βάραθρον), γαλήνην μὲν διδάσκων ὅπως συνίσταται ἡ ψυχὴ, καὶ ὅπως τὰ φυσικῶς ἐγκατεσπαρμένα τῆς γνώσεως σπέρματα, παντοίως ἐν ἡμῖν κατὰ κράσιν καὶ ἰδιότητα μεταποιούνται τε καὶ ἐπαύξονται, πρὸς δὲ τὸ ἔκαστος πέφυκε. sed ibi gradum sistat, et conquiescat, et ut ea semina scientiae et cognitionis, quae naturaliter seminata sunt, omnino in nobis, juxta temperaturam illam ac proprietatem commutentur et crescant, ad quam unusquisque naturaliter propensus est.

λα'. Καὶ τοι μὴ λέγω τὰ μεῖζα καὶ τελεώτερα; Ἐώρα τοὺς διφθαλμούς δὲ γενναῖος, καὶ ἀπὸ μόνης τῆς θύεως διποίῳ πάθει ἔκχαστος ἐδεσμεῖτο, μυστηριωδῶς προδιέγραψεν, ὅμοῦ μὲν ὑπεκλίνων τὴν δόξαν, ἵνα μή τις τυχὸν ὑπολειφθείη παρὰ τοὺς πολλούς, δὲ τοῖς πᾶσιν ἀγγελος νομιζόμενος, καὶ ἵνα μὴ ἐντρέψῃ τὸν ἀμαρτάνοντα, καὶ διὰ τοῦτο ποιῆσῃ πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ἐπιρρεπέστερον φιλεῖ γάρ τὸ τέως χρυπτόμενον, καὶ ὡς αἰσχύνης ἔργον νομίζειται τὸ δὲ πρὸς πολλὰς ἀκοὰς ἐμπεσὸν εὐκαταφρόνητον τῷ ποιοῦντι λογίζεσθαι.

λβ'. Ἀλλὰ γάρ ἐπειδὲ εἶται καὶ τοῦτον, ἀνθρώπον διντα καὶ τὸ σῶμα τῆς ταπεινώφεως περικείμενον, μᾶλλον δὲ ἐν διτραχίνῳ σκεύει τοῦ σώματος τὸν μέγαν τῆς ἀρετῆς περικρύπτοντα μάργαρον, ἀναλῦσαι πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ τῇ ἀληκτῷ μαρμαρυγῇ τῶν θειῶν θεωρημάτων ἀμέσως ἐνωραΐζεσθαι· καὶ τῶν πολλῶν ἰδρώτων τὸν μιαθόν συγκομισασθαι· νοσεῖ μὲν ὀλίγον, διὰ δὲ θεῖας ἀποκαλύψεως μνεῖται τὴν ἐκδημίαν, ἀγγέλου τούτῳ κατὰ τοὺς ὅπνους λαλήσαντος. Οἱ τῶν νηστειῶν τοῖνυν παρωχήκει καὶ πρὸς, καὶ

A et propter scientiar excellentiam, et propter animi gravitatem primas obtinebat; et in concinnandis pertractandisque negotiis magnam habebat dexteritatem, unde et sacerdolis principatum sortitus est (ne loquar nunc de cæteris omnibus, quæ ad hunc virum spectant, et a proposito sermone ad columnias divertam). Præterea hic etiam magno Patri Josephio æqualem honorem impendebat, et in medio cordis recondens eum hominem Dei appellabat, et tanquam angelo, quantum fas erat, eidem intendebat: omnem etiam ecclesiasticorum negotiorum curam ac sollicitudinem in eo reponens, Patrem Patrum vocitabat, et eos, qui in Ecclesia primos gradus habebant, hortabatur, ut in eo animi curas collocarent; quod sane etiam ante patriarchæ exhortationem omnes faciebant. Erat enim, secundum quod in Canto canticorum^a scriptum est, admodum sedulus ac sollicitus in parvulis peccatorum vulpibus capiendis, et in spiritalis terræ peccatoribus, juxta Davidis dictum, intersciendis. Præterea animum assidue stirmabat, ac stabilem reddebat, cumque in morem orbis seu sphæræ ad carnales appetitus peccati tanquam in declive volveretur, retrahebat atque in sublimi erigebat. Cumque quietissimo otio frueretur, et sanctæ Trinitatis visionibus illustraretur, nunquam remittebat, sed semper divinæ contemplationis alas intendebat; neque mente efferebatur, propter laqueos qui in visionibus reperiuntur, per quos versatus dæmon elationis vitio multos in ruinæ ac perditionis barathrum induxit, tranquillitatem præse ferens ac docens, ne anima ulterius progrediatur,

B sed ibi gradum sistat, et conquiescat, et ut ea semina scientiae et cognitionis, quae naturaliter seminata sunt, omnino in nobis, juxta temperaturam illam ac proprietatem commutentur et crescent, ad quam unusquisque naturaliter propensus est.

C 31. Sed cur majora ac perfectiora præteream? Si quem generosus iste in oculis vultuque aspexisset, ex solo aspectu, quanam passione quisque detineretur, arcanis modis præsignabat, et simul gloriam declinabat, ne quis forte eum supra multos esse suspicaretur, qui ab omnibus angelis aestimabatur: et ne peccantem innutriret, ac soveret, atque ad peccandum ficeret procliviorem. Solet enim id quod adhuc occultum est, tanquam opus turpe censeri: quod vero ad multorum aures pervenit, contemptibile ab eo qui peccat existimari.

D 32. Quoniam vero oportebat ipsum etiam, cum esset homo, et corpore humilitatis circumdatus esset, vel potius in vase scilicet corporis magnam virtutis margaritam absconditam circumferret; oportebat. inquam. remeare ad Deum, et immensis divinarum contemplationum splendoribus immediate illustrari, multorumque sudorum mercedem reportare, cœpit aliquantulum ægrotare; per divinam autem revelationem sese hinc emigraturum intellexit, angelo id in somnis signili-

^a Cant. II. 13.

cante. Cum igitur Quadragesimalis jejunii terminus adventasset, et salutiferae Passionis magna, ac venerabilis Paraseeve instaret, accepit libellum, in quo universae gregis possessiones descriptæ erant; et assumens simul discipulum suum Theophanem, patriarchæ Phactio utrumque commendavit, nihil ulterius verbis significans. Photius vero rariis cogitationibus undequaque jactabatur, et quidnam hoc sibi vellet, animo revolvebat, quod non multo post intellecturus erat. Mortis enim præcedentia signa. (ardentissima scilicet febris) instar ejuslibet vocis magni hujus flumini premonstrabant.

33. Vehemens autem dolor erat illi gratiarum actionis occasio, ac dicebat: Benedico te, Deus, quia sub alis tuis intellectualibus custoditus sum; verum custodi me usque ad exitum spiritus mei; et concede mihi, ut sine errore ac deceptione aera tenebricosum, ac plantasmata, quæ in acre morantur, pertranseam, ne forte propter negligencias in vita mea admissas, gaudet super me inimicus meus. Guberna etiam gregem tuum, o Verbum Dei, et dextera tua omnipotenti usque ad finem saeculi benedic filiis Ecclesiæ: stabilem tranquillitatem Ecclesiis quis largire: regale sacerdotium gratiis tuis exorna: Bellal sub pedibus diligentium te humilia: omnem heresim tanquam mortiferam gangrenam ab Ecclesia expelle: et animæ meæ miserrimæ concede, ut sine ullo timore a corpore separetur. Novi, Domine, Spiritum tuum immaculatissimum non requieuisse in me propter maculas impressas animæ meæ. Sed tu propter excellentissimam benignitatem tuam dissimula iniuitates meas, et in sortem primogenitorum, qui in cœlis ascripti sunt, connumera me. His dictis, benedixit illis qui aderant, et absentibus etiam fausta ac felicia appræcatus, immaculata sacramenta suscepit. Deinde paulatim manus extollens in cœlum, utpote omnium amatoris amicus, læta ac subridenti facie immaculatis Dei manibus purissimum spiritum commendavit.

34. Eodem tempore monachorum undequaque agmina congregata locum illum concursu suo coagustabant; et innumeræ multitudo commista ex illis, quorum ipse quoquo modo curam gessefat, convenit: quorum alius patrem deflebat, alius nutritum, alius uniuersæ suæ sedulum curatorem, alius vero in rebus asperis ac difficultimis adjutorem miserabiliter ejulans deplorabat. Omnes autem, omnibus omnia factum, juxta magnum Apostolum, ut omnia lucisaceret, lacrymis comitabantur. Ita funus illi persolutum est, et id quod luce diguum erat, copiosis cum luminibus sub terra absconditum fuit; angelis sursum exsultantibus, et veluti cum concive ac consocio suo collætantibus: omnibus vero deorsum genitilibus, eo quod erga universos humanissimus semper fuisset. At vero dæmones in divina illius animæ ascensi exhorrecebant, atque interim aeras regiones derelinquentes procul ausigiebant. Et quida n ex longo

A. ἡ τοῦ σωτηρίου πάθους μεγάλη καὶ σεβασμία ἐφεστήκει Παρασκευῇ· ἐν δὲ τῷ γραμματεῖον, ἐφ' ἣ αἱ πᾶσαι τοῦ ποιμνίου ἀναγεγραμμέναι κτήσεις ὑπῆρχον ἀράμενος, καὶ σὺν τούτῳ καὶ τὸν μαθητὴν Θεοφάνην παραλαβὼν, Φωτίψ τῷ ἀρχιερεῖ παρατίθεται, μηδὲν τι πλέον διγενναῖος προσημτυάμενος. Οὐ δὲ παντοῖος λογισμὸς ἐπαπάσσετο τὴν καρδίαν, καὶ τί ποτε τοῦτο ἔστι καθ' ἐκεῖτὸν ἐλογίζετο· οὐκ ἔμελλε δὲ πάντως ἐπὶ πολὺ ἀγνοεῖν· τὰ γάρ τοῦ θανάτου προμηνυτήρια (καὶ οὐδὲ ἐν ταυτὶ πυρετός) ἀντὶ πάσης φωνῆς τὸ παρὰ τοῦ μεγάλου τελεσθὲν προεμήνυε

λγ. Καὶ ἦν ἐκεῖνῳ τῇ ἀλγηδῶν εὐχαριστίας ὑπόθεσις, καὶ, Εὐλογῶ σε, Ἐλεγεν, οὐ Θεὸς, διὰ σου ταῖς νοηταῖς διαπεφύλαγμαι πτέρυξιν, ἀλλὰ συντήρησόν με καὶ μέχρι τῆς τελευταῖς ἀναπνοῆς, καὶ ἀπίλανῶς δος διαβῆναι τὸν ἄρχοντα τοῦ σκέπτους καὶ τὸν ἀέρι φαντάσματα, μή ποτε διὰ τὰς ἐν τῷ βίῳ τελεσθεῖσας ἀπροσεξίας ἐπιχαρεῖη· ἐπ' ἐμὲ δὲ ἐχθρός μου. Κυβέρνησον δὲ καὶ τὸ ποιμνιόν σου, Λόγος Θεοῦ, καὶ τῇ σῇ παντοκρατορικῇ δεξιᾳ δέκτε μέχρι τερμάτων αἰώνος, τὰ τέκνα τῆς Ἑκκλησίας εὐλόγησον· γαλήνην σταθηράν ταῖς Ἑκκλησίαις σου δώρησαι, τὸ βασιλείον λεράτευμα ταῖς σαῖς κατακόμησσον χάρισι, ταπείνωσον τὸν Βελιαρ ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἀγαπῶντων σε, πᾶσαν αἵρεσιν ὡς ψυχολεθρίαν γάγγραν τῆς Ἑκκλησίας ἀπέλασον, καὶ δός τῇ παναθλίῃ ψυχῇ μου ἀταράχως διαζευχθῆναι τοῦδε τοῦ σύμματος. Οἶδα, Δέσποτα, ὡς τὸ πανάχραντόν σου πνεῦμα, οὐκ ἀναπέπαυται ἐν ἐμοὶ διὰ τὰς ἀπομορχθεῖσας τῇ ψυχῇ μου κηλίδας· ἀλλὰ σὺ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσάν σου χρηστότητα πάριδέ μου τὰς ἀνομίας, καὶ κλήρῳ τῶν πρωτοτόκων τῶν ἀναγεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς συναρθυμησον. Εἴπε ταῦτα καὶ τοὺς παρόντας εὐλογήσας, καὶ τοῖς ἀπούσι τὰ ἐξιτήρια ἐπευξάμενος, είτα καὶ τῶν ἀχράντων μεταλαβὼν μυστηρίων, τίρεμα τε τὰς χεῖρας ἀράς εἰς οὐρανόν. Καὶ οἶον πρὸς ἀράτην ἀλμένος ἀπάντων, φαιδρῷ καὶ ὑπομειῶντι προσώπῳ, χερσὶν ἀχράντοις Θεοῦ τὸ πανάχραντν πνεῦμα παρέθετο.

λδ. "Οὐτε καὶ πανταχόθεν τὰ σμήνη τῶν μοναχῶν κατὰ ταῦτὸν ἀθροίζομενα, κατεστενοχώρουν τὸν τόπον τῇ συνδρομῇ, καὶ τὰ μυριδικτα πλήθη, ὃν ἐκεῖνος ἐπεμελεῖτο παντοῖς, δὲ μὲν τὸν πατέρα ἐπολοφυρόμενος ἦν, δὲ δὲ τὸν τροφέα, ἀλλος; τὸν τῆς Ιδίας ψυχῆς ἐπιμελητὴν, δὲ δὲ τὸν ἐν δειγοῖς ἐπίκουρον στερνοτυπῶν ἐλεσινῶς ὀλοφύρετο, πάντες· ἐκ τὸν πάντα πᾶσι γινόμενον ἵνα τοὺς πάντας κερδίσῃ, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον. Καὶ διετελεῖτο ἡ ἐκφορὰ, καὶ τὸ φωτὸς δῖκιον ὑπὸ διψιλεῖ τῷ φωτὶ ὑπὸ γῆν κατεκρύπτετο, ἀγγέλων δικιθεν προσκιρτῶντων καὶ οἶον ἐπαγαλλομένων τῷ συμπολέτῃ, καὶ συνθιασώτῃ αὐτῶν, ἀνθρώπων κάτεθεν οἰμωζόντων διὰ τὸ ἐκεῖνου πρὸς πάντας φιλάνθρωπον, δαιμόνων φριττόντων τῇ ἀνάδρῳ τῆς θείας ἐκεῖνου ψυχῆς. οἱ τέως τὸν ἀέρα καταλιπόντες ἀπεδιδρασκον πόλεμον· καὶ τινες ἀπὸ μακρᾶς ὁδοιπορίας ἀρτὶ πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην μεταφοιτῶντες, ὀλοφυρομοῦ ἀερίου ἥσθανοντο, τάχα τῶν πονηρῶν οἰμωζόντων, διὰ τὸ μή στάγειν τὴν ἀνοδον

τὴρ ἄπας καθιγιάζετο καὶ γῇ τῇ καταθέσει τοῦ σώματος; cum gemitu abeuntibus, eo quod illius ascensum sustinere non possent. Universus autem aer sanctificabatur, atque eliam terra corporis illius depositione.

λε'. Καὶ τις ἀνὴρ, συνήθης ὡς τὰ πολλὰ τῷ ἀγίῳ, καὶ βίᾳ λόγον κοσμῶν, καὶ τῷ λόγῳ τὸν βίον καθωραῖν, ἐψήσει κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἑκδημίας τῆς μακαρίας ἐκείνης ψυχῆς (πόρρω γὰρ τὸν), φωνῆς ἀκούειν καλούσης αὐτὸν· Ἐξέθι, καὶ βλέπε παράδοξα καὶ θεῖα μυστήρια· ἀμέλει καὶ τῆς οἰκείας, ὡς ἐδόχει ἐκείνῳ, ὑπὲτ τῆς φωνῆς ἀφυπνισθέντι καὶ ἐξιόντι ὁρεψεῖ τις φόβον καὶ χαρὰν ἐμποιοῦν θέαμα. Ἐφανετο γὰρ δὲν τὸ κῦτος τοῦ οὐρανοῦ διασχιζόμενον σώματος, τὰ δὲ τάγματα τῶν ἀγίων διμιλαδὸν τῆς μακαρίας περιεχῆς ἐξερχόμενα, οὐ καθ' ἕνωσιν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν, ἀλλὰ προηγεῖτο μὲν ἡ τῶν ἀποστόλων ἀκρότης μετὰ τῆς δλῆς αὐτῶν διηγύρεως, μάρτυρες δὲ μετὰ τούτους συνεφεπόμενοι κατεφαίγοντο, καὶ καθεξῆς οἱ προφῆται, καὶ τῶν ἀλλῶν ὅσιων βενιωκότων τὰ στήφη, καὶ δὲ τῶν διαπρεψάντων ἐν ἀγιωσύνῃ καὶ ἀρχιερωσύνῃ παναγιώτατος σύλλογος. Ἔώρα γοῦν τὸ γινόμενον ὁ ρήθεις ἐκείνος ἀνὴρ, καὶ δλος τὸν ἐκπλήξεως καθορῶν· ἀλλ' οὐκ ἡδύνατο συμβαλεῖν τῷ παραδέξως γινομένῳ θεάματι, ἐνθεν τοις καὶ διηπορεῖτο καθ' ἑαυτὸν, Τί ποτέ ἔστι τὸ δρώμενον; Καὶ δὴ τῆς προτέρας ἐδόχει καὶ αὖθις ἀκούειν φωνῆς· Νῆφε, θυνθρωπε, ίδοὺ τὸ δρώμενον πρόδηλον· ἦκουε ταῦτα· καὶ δρόμ νεανίσκους τέσσαρας τὸν ἀριθμὸν, πτερά περιειμένους ἐπὶ τῶν ὄμβων, καὶ ὀσπερεῖ τινα κάρην δρτι καλὸν καὶ ἥδυν ἀπολάμπουσαν ἐν μέσῳ κατέχοντας, καὶ τοῖς τῶν ἀγίων ἐκείνων χοροῖς διακελευομένους καὶ λέγοντας· Δέξασθε μεθ' ὑμῶν τὴν μακαρίαν ταύτην ψυχὴν, ἥτις ὑμῖν πολλὰ διεμελώδησε μελωδήματα, μετὰ καὶ τοῦ τὸν διμέτερον βίον ἀπομιμήσασθαι. Καὶ πάντας ἐώρα ταύτην ἀσπαζόμένους περιχαρῶς, προηγησαμένης τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ.

λε'. Ἀμέλει καὶ πάλιν διηπόρει διανθρώπος, Τίς ποτὲ δὲ αὐτῇ ἡ τοσαύτης τῆς δόξης ἀπολαδοῦσα, καὶ τῆς ὑπὲρ λόγον τιμῆς; Καὶ ἀκούει τῶν φερόντων ἐκείνην ἀγγέλων διαπρυσίψι φωνῆς· Οὗτος ἔστιν Ἰωσῆφ, Ἰωσῆφ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡ εὐπρέπεια, δὲς ἀποστόλων τὸν βίον καὶ τῶν μαρτύρων ἐν βίᾳ καλῶς μημησάμενος, ἀλλὰ καὶ πάντας τιμήσας τῇ δεδομένῃ τούτῳ παρὰ τοῦ Πνεύματος χάριτι, φύματά τε θεῖα τούτοις ἀξίως τῆς οἰκείας σοφίας καὶ γνώσεως πλέξις, παρὰ τούτων αὖθις ἀντιτιμάται, ταύτην ὑπαντήν πρὸς οὐρανοὺς εἰσιτήριον, οὗτον θεοῦ διατάξαντος, ίνα μηδεὶς τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων ἀπῇ, ὥστε πάντες διοῦ συνδραμόντας τελέσσαι τὸν ἐπιβατήριον τῷ γενναῖῳ τούτῳ ζηλωτῇ τε καὶ μιμητῇ. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ἔτι βλέπε καὶ τὰ τούτων παραδοξάτα· καὶ ἄμα Ιελεγον, καὶ δλος οὐρανὸς ἐξεχένωτο, καὶ τάξεις πάσαι τῶν οὐρανῶν δυνάμεων, ἐντίμως διγαν καὶ εὐλαβῶς κατηγράζοντο. Καὶ οὐκ ἔτι δυνατὸς δρῶν τὸν δὲ τῆς θεωρίας ταύτης καταξιωθεὶς τὰ ἐπέκεινα, ὑπὸ πολλῆς ἀγωνίας ιδρῶτε λεπτῷ πανταχόθεν κατα-

A illicere nuper advenientes, gemitus florasque voces in aere audiverunt, celeriter pessimis spiritibus sustinere non possent. Universus autem aer sanctificabatur,

35. Vir autem quidam sancti hujus consuetudine clarus, qui vita sermonem exornabat, et sermone vitam decorabat, atque illi valde similis erat; per illud tempus, quo beata illius anima emigrabat, cum procul esset, voce inaudita vocantem se, ac dicentem: Egressere ac vide mirabilia, et divina mysteria. Denique a familiari voce, ut sibi videbatur, expergesfactus, et egressus, visionem quamdam timore gaudioque plenam conspexit. Universa enim cœli latitudo discindi videbatur, atque ex beato illo sinu turmatim sanctorum ordines exire, B non quidem uno eodemque modo; sed primo quidem apostolorum summitas cum universo illorum cœli prodiibat: post hos autem martyres consequentes apparebant: prophetæ deiuceps, et aliorum sanctorum qui olim vixerant, aries, et pontifex dignitate insignes fuerant, sanctissimum collegium visebatur. Aspiciebat ergo vir prædictus id quod nesciebat, totusque stupore plenus erat, dum aspiceret, non tamen poterat plene assequi atque intelligere spectaculum illud admirandum; propterea mente dubia atque hinc inde agitata siebat ipse secum: Quidnam est hoc quod ego video? Tunc visus est sibi ipsi vocem illam, quam antea audiverat, iterum audire dicentem sibi: Evigila, o homo, ecce manifestum est id quod vides: audi haec. Tunc vidit quatuor juvenes habentes alas circa humeros, et veluti puellani quamdam pulchritudine ac suavitate undique persusam tenentes in medio, atque illorum sanctorum choris præcipientes ac dicentes: Suscipite vobiscum beatam hanc animam, quæ vobis plurimas cantiones suavissime modulata est, vestramque vitam imitata est. Et simul videbat illos omnes eam amplexantes magna cum lætitia, Matre Dei principium hujus rei faciente

36. Porro rursus in hominem corporis ambigere, ac secum colloqui: Quænam haec est, quæ lata fructur gloria atque ineffabili honore? Audivitque angelus ipsam serentes dicere sibi vocem perspicua: Hic est Joseph, Joseph Ecclesiarum decus et ornamentum, D qui apostolorum ac martyrum vitam vita sua præclare inimitatus est, et insuper universos illos honoravit per gratiam sibi a Spiritu sancto tributam: et cantica divina sapientia ac scientia sua digna, in eorumdem laudem modulatus, nunc ab ipsis vice versa honoratur: ita Deo ordinante hunc occursum in primo illius ad cœlum ingressu, ut nullus sanctorum qui fuerunt unquam a saeculo, absit, sed omnes simul concurrentes, generosum hunc zelotem et imitatorem ducant, atque illi ad cœlos ascensum faciant. Verum, aspice præterea ad haec summe maximeque admiranda. Haec ait, et universum cœlum evacuatum atque exinanitum est, omnesque ordines coelestium potestatum egrediæ, illum magno cum honore ac reverentia am-

plexabantur. Neque ulterius vir ille videre potuit, qui hujusmodi spectaculo dignus factus fuerat, ob multam agoniam, animique angustiam minutissimo sudore undique stillante perfusus. Quænam sunt hæc? Ad sanctissimam Trinitatem admissio atque accessus ut eam adoraret; astare cum angelis ante illam: inessibilis de eadem scientia illi sine medio insisa, propter communicationem sine ullo ve- launine.

57. Neque vero novum aliqua ex parte videri debet, si hujusmodi honore in ascensu suo ad cœlum dignus factus est. Ab illis enim honoratus est, cum quibus illum semper honorari justum est. Etenim illorum vitam sedulo descriptsit atque elaboravit; cum apostolis tanquam apostolus connubendus; cum martyribus tanquam martyr, qui licet cruorem non effuderit, graviorem tamen laborem toleravit in ea vita, quam sibi elegit et in qua diu duravit, latus sustinens familiare martyrium, quod ipse tantum noverat: cum confessoribus tanquam confessor sanctam animam usque ad imaginationem castam puramque efficiens: cum iis qui futura prævident, tanquam non expers gratiae prædictionis futurorum, plus habens quam omnes alii (ut aliquid plus beato huic glorificer); nam supra omnes alios ipse animum apposuit ad pængendas encomiasticas cantiones per suavissimam atque ornatissimam melodiam: ipse vero ab omnibus meruit in cœlestem thalamum cum honore, nulli alii concesso, ascendens deduci. Magis ergo et fruitur, et conseruitur cum illis honore ac splendore a sanctissima Trinitate sibi communicato, cui astans, et pulchritudine, quæ lucem omoem superat, assidue pro nobis precatur, ut nos etiam vita hujus mare salvis anchoris pertransentes ad tranquillissimum portum perveniamus.

58. Verum, o Dei famule fidelissime, compesce ac seda in nobis acerrimum carnis prælium, et impetra, nobis tuis apud Deum intercessionibus, mentem ab omni phantasmatum perturbatione semper immunem: habes enim confidentiam multam ac libertatem, quippe qui animam tuam beatam pro sancta illius imagine posuisti, sanctosque illius sanctis laboribus tuis honorasti, cum quibus intercedis pro nobis, qui semper protectorem ac præsidem te habere rogamus: et mentem nostram splendore perfundis, spiritualiter informans ad mystica spiritus melodiam, ut exteriorem cantum cum interiori conjungat, et beatissimum Deum suavissimo canitu collaudet secundum occultam atque intellectualem musicam ac modulationem, in loco quidem incolatus per typum et imaginem, in futuro autem sæculo intellectualiter atque arcane in ipso cula. Amen

A σταῦρον. Τίνα ταῦτα; Ἡ πρὸς τὴν ἀγίαν Τριάδα εἰσαγωγή καὶ προσκύνησις, ἡ μετὰ τῶν ἀγγέλων παράστασις, ἡ ἀρρητος γνῶσις αὐτῆς αὐτῷ κεχυμένης ἀμέσως, διὰ τὴν χωρὶς παραπέτασμάτων ἀνάκρασιν.

λγ'. Καὶ νῦν δὲ πάντας οὐδὲν εἰ τοιαύτης ἐν τῇ ἀνδρῷ τιμῆς χατηξίωτο· παρὰ γάρ τούτων τετέμηται, οἷς δεῖ συντεμδοθαι δικαιόν ἐστιν, διει καὶ τούτων τὸν βίον ἀπηκριθώσατο, τοῖς ἀποστόλοις συαριθμούμενος, ὡς ἀπόστολος· τοῖς μάρτυσιν ὡς μάρτυς ἀναίματος, διει τὸν πόνον μᾶλλον ἐπέτεινε τῇ τῆς ζωῆς ἀποκληρώσει, καὶ παρατάνει τῷ οἰκείῳ τοῦ Β συνειδότος μαρτυρίῳ ἐπαγαλλόμενος· τοῖς δούλοις ὡς ὄστιος, ἀγνήν τὴν ἀγίαν ψυχὴν καὶ μέχρι φαντασίας ἀπεργασάμενος· τοῖς προορῶσι τὰ μέλλοντα, ὡς τῆς προφῆτεως οὐκ ἀμοιρῶν τοῦ χαρίσματος· πλέον ἔχων ἀπάντων (ἴνα τι πλέον τῷ μακαρίῳ χαρίσωμαι). διει τοῖς ἄλλοις πᾶσιν αὐτὸς ἐπέθηκε διὰ τῆς ἐμμελοῦς μελωδίας τὴν ψυχὴν, εὐχήσμας δηγουσαν ἐγκαμιαστικὰ μελωδήματα. Αὐτὸς δὲ παρὰ σάντων μίαν ταύτην τιμὴν εἰσαντήριον εἰσορανίου παστάδος [ἀπεκεκλήρωτο], μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀπολαύει, καὶ συναπολαύει τούτοις τῆς παρὰ τῆς ἀγίας Τριάδος τιμῆς τε καὶ λαμπρότητος· ἢ παριστάμενος, καὶ τῆς ὑπερφύτου κατατρυφῶν ὥραιστητος, μέμνηται μὲν ἡμῶν τῶν τιμώντων αὐτὸν, διντιβολεῖ δὲ διηνεκῶς δπως καὶ ἡμεῖς ἀνδρόχως τὴν τοῦ βίου διαπεράσαντες θάλασσαν πρὸς τὸν ἀκλυστὸν λιμένα καθορμισθέημεν.

C

λη'. Ἄλλ', ὁ Θεοῦ θεράπων πιστότατε, παῦσον τὸν ἐν τῇμῃ τῆς σαρκὸς ισχυρώτατον πόλεμον, καὶ δίδου ταῖς σαις πρὸς τὸν Θεὸν παρακλήσεσιν, ἀφάνταστον ἡμῶν διατηρεῖσθαι τὸν νοῦν· ἔχεις γάρ παρῆσταν πολλὴν, ὡς τεθεικῶς τὴν σὴν μακαρίαν ψυχὴν ὑπὲρ τῆς ἀγίας εἰκόνος αὐτοῦ, ὡς τιμῆσας τοὺς ἀγίους αὐτοῦ τοῖς σοὶς ἀγίοις πονήμασι, μεθ' ὧν πρεσβεύοις ὑπὲρ ἡμῶν, τῶν σὲ προστάτην ἔχειν ἐπευχομένων δει, καὶ ἐλλάμποις ἡμῶν τὸν νοῦν νοερῶς τυπῶν πρὸς μυστικὴν μελωδίαν τοῦ Πνεύματος, ίνα συμφωνοῖ τὰ ἔξω τοῖς ἐνδοθεν, καὶ τὸ μακάριον δῶνι κατὰ τὸ κρυπτὸν καὶ νοεύμενον ἐμμελῶς μουσιούργημα καὶ μελωδῆμα, ἐν μὲν τῷ τόπῳ τῆς παροικίας εἰκονικῶς τε καὶ τυπικῶς, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι νοερῶς καὶ τελεστικῶς, ἐν αὐτῷ Χριστῷ, τῷ σε τιμήσαντι καὶ δοξάσαντι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

D

Christo, qui te honoravit et glorificavit in secula. Amen

SANCTI JOSEPHI

HYMNOGRAPHI

SICULI, SYRACUSANI, ORDINIS D. BASILII MONACHI

MARIALE

Quo ejusdem S. Josephi de augustinissima cœli terræque Regina Deipara Virgine Maria opera quæ reperiri potuerunt omnia ex Græcis mss. codicibus collecta, Latine redditæ * notisque illustrata, nunc primum publicantur studio ac labore P. HIPPOLYTI MARRACCI, Lucensis, ex congregazione Clericorum Regularium Matris Dei.

Romæ, typis Ignatii de Lazaris MDCLXI.)

EMINENTISSIMO PRINCIPI

D. BENEDICTO ODESCALCO, SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIAE CARDINALI AMPLISSIMO
HIPPOLYTUS MARRACCUS FELICITATEM PRECATUR.

S. Josephi Hymnographi, Ecclesiae Græcae luminaris omnino clarissimi, Mariate, quo ejusdem S. Josephi, de augustinissima cœli terræque Regina Deipara Virgine Maria, opera omnia, quæ reperiri potuerunt, ex Græcis manuscriptis codicibus collecta, Latine redditæ, notisque illustrata continentur, in publicam mundi lucem, splendoremque deducturus, volis omnibus, ac toto cordis conatu, tuæ illud curæ ac patrocinio commendando. Princeps eminentissime; ut ipsum satis per se clarum, tui quoque nominis ac protectionis fulgentissimo jubare illustratum, Christianæ reipublicæ utilitati possit dignius, ac nobilius inservire. Non tibi offero vilem tenuemque ingenii mei opellam, tuæ purpuræ majestate ac dignitatis fastigio indignam; sed opus omnino eximium, ac prorsus egregium venerandæ antiquitatis monumentum, quoâ. e latebris, in quibus per septem et amplius secula, alta oblitione sepultum jacuit, prodens in apertum, sub tui invissimi patrocinii ac clarissimi nominis auspiciis haud indecorè sese asseret in lucem. Desint ei licet offerentis dignitas et meritum, opus est Josephi Hymnographi qui cum non solum a terræ regibus, sed a cœli civibus, miro modo fuerit honoratus: Imo cum ab ipsa augustinissima Dei Mater, ex indulgentissima pietate, suo fuerit amplexu dignatus: quis, quamvis magnus, sibi ducere potest inglorium, tantâ riri operi in lucem publicam prodeunti, sui nominis, ac dignitatis auctoritate, tutelæ suæ gratiam, ac patrocinii favorem impartiri? Insuper opus est de Deipara Virgine, quæ cum sit Dei altissimi Mater, et creaturarum omnium Domina, quis, quamvis eximia dignitato resutgens, in summa felicitate, maximaque beatitatis parte reposi- tum non arbitretur, rebus, quæ ad ipsam pertinent, et quæ ipsius cultum ac honorem tangunt, pasce aliquid patrocinii genus impondere, ac servitulis specimen exhibere? præsertim cum certum omnino sit, ad summi Dei gloriam pertinere, quidquid Genitrici suæ fuerit impensum: atque augustinissimam Dei hominis Paren- tationem, patrocinium sibi exhibitum, munifica semper patrocinii sui exhibitione viciasim compensare. Nihil igitur dubito, Princeps eminentissime, te huic Josephino, simulque Mariano operi, quod tibi humiliter offero, tui suffragii ac patrocinii grallam promptissime ac libenter prestiturum; nam licet, prout est a me, mortalium infimo, summæ tuae benignitatis argumentum ducas, si tu illud vel solum respicere digneris; attamen, prout est Josephi, qui talis ac tantus est, ut sit tuo favore atque honore dignissimus: et prout est de Deipara, quæ innumeris gratiis in te collatis, jam totum tuum ad se pertraxisti affectum; totum, velut jure suo iuri sibi vindicat patrocinium. Pietatem erga Deiparam a majoribus tuis, Mariano cuius semper addictissimus, velut præclaram hæreditatem in te transsusam tætanter accipisti: et ab ipso inditæ rationis usq; tanto studio, et benevolentia augustinissimam Dei Matrem amplexus es, ut in ejus obsequiis supra multos, etiam obsequentissimos, eminueris. Evidem quamvis in familia tua Odeiscalca, quæ in Germanorum oris antiquitus nata est, et postmodum in Italia fuit splendida propagata, avitor nobilitatis tesseram, atque inclisi generis claritatem non parum suspicjam, magis tamen suspicio obsequentissimum studium, ac ardenterum pietatis affectionem, quo maiores tui se totos Deiparæ Virgini addictos atque emancipatos declararunt. Quoniam vero epistole dedicatoriæ brevitatè inserviendum, et volumen integrum non sufficeret, si omnes essent tuæ prosapiaæ recen-

* Graeca ex Menæis et Menologiis aliisque liturgicis Græcorum libris addiditum. Quæ vero Marraccius ex eisdem mss. expresserat, deliciacite Græco, Latine ei nos damus. Edit. PATR.

ndi, qui incredibili erga Dei Matrem ardore cestuarunt, et tenerima prorsus erga eandem pietate enierunt; duos solum e tuis, levi tantum calamo delibabo, erga augustissimam Dei Matrem flagrantissimo effectu conspicuos, a probœ notœ scriptoribus recensitos, ac summis etiam laudibus celebratos; nempe 'aulum Odescalcum, utriusque signaturæ resendarium, episcopum Pennensem, et Adriensem; qui auditor generalis cameræ apostolicæ, et apud multos priuipes Christianos (non hñdini apud Hispaniarum regem) iedis apostolicæ nuntius, et gubernator provinciarum, et totius ecclesiasticæ ditionis visitator generalis, iost multos pro Romana Ecclesia sumptus labores, et operam egregie navatain, obiit anno Domini 1585, Idus Februarii. Et Petrum Georgium Odescalcum, protonotarium apostolicum, utriusque signaturæ resendarium, majoris præsidentiæ abbreviatorem, brevium justitiæ præfectum, Alexandriæ primum, deinde Vigevani episcopum, atque apud Helvetios sedis apostolicæ nuntium, virum omnino eximium, et compluribus litterarum monumentis æternitati meritissime consecratum; qui majores honorum gradus meritus, quam adeptus, cursum viæ consummavit anno post naçum de Virgine Salvatorem 1620, die 6 Maii. Porro Paulus Odescalcius, cum esset augustissimæ cælorum Reginæ constantissima pietate, atque inimitabili devotione devinctus (a), jussu Gregorii XIII Pontif. Max. electus est, ut Joannam Austriacam, Ferdinandi Cæsaris filiam, eamdemque Francisci, magni Etruriæ ducis, uxorem, Lauretum euntem, tota pontificia ditione, regio cultu exciperet, et ad optatissimam Virginis ædem deduceret: cum congruum omnino esset, heroinam præstantissimam, summa benevolentia, summoque erga Deiparam Virginem animi affectu prædicandam, a viro excipi, deducique, qui esset augustissimæ Dei Matris Virginis Maricæ cliens omnino exinius, ejusque cultui obsequioque penitissime addictus. Idem quoque Paulus, cum Rosarium B. Virginis a pueritia ipsa in ambris habuisset, a Pio V Pontif. Max. ad Joannem Austriacum, Caroli V Cæsaris filium (b), et Catholicici exercitus contra Turcas imperatorem, jure merito fuit Nuntius destinatus, ut inter alia pia munera, in classiarios omnes cum fausta victoriæ appreicatione distribuenda, ipsi Austriaco ejusdem B. Virginis Rosarium deserret. Quod porro Rosarium, dum de ejusdem pontificis mandato in tanti principis manus consignaret, his dictis, ex cordis penetrati intimo, ac e locis fiduciae soliditate expromptis, nōs est: « In hoc signo vices. » Hoc autem verba, ut Constantino olim, ita hunc Austrii suisse certam e cælo futuræ victoriæ sponsonem, rel postea demonstravit eventus. Nam Austrius, cum Rosarium ab Odescalco accepisset, divina quadam virtute et robore confortatus, Deo et beatissimæ Virgi confidens, omnes triremes et naves visitans, milites, duces et principes, qui ibi aderant, confirmavit, simulque ad pugnam strenue excitavit, et postmodum, ejusdem præseruiri Rosarii virtute, de potentissima Turcarum classe ad Echinadas insulas gloriosissimam victoriam reportavit.

Pelus vero Georgius Odescalcus, vir ab eximia in Mariam Deiparam Virginem pietate et religione aeternum prædicandus, inter alia plane innumera, quibus ardentissimum erga magnam Dei Matrem studium declaravit (c), litterarum monumentis ad posteros transmisit opus plane egregium, et ab omnibus Mariano cultui mancipatis assidue legendum, sub titulo (d): Institutum devotionis ad honorem beatissimæ Virginis Maricæ; atque insuper extra urbis Alexandrinæ mœnia, in ejusdem beatissimæ Virginis Maricæ honorem tria templa construenda dicandaque curavit. Hoc autem de tuis solummodo delibasse contentus (nam ut oratione de sua in presbyterum designatione verissime dixit Chrysostomus: « In pretiosis unguentis, non tantum si quis effundat lecythum, verum etiam si quis vel summis digitis superficiem attingat, et aereum novo odore linxit, et quoiquot adsunt fragrantia suavitate replevit. » Quid de te dicam, princeps eminentissime, qui omnium majorum tuorum pietatem erga Deiparam, una cum aliis præstantissimarum virtutum ornamentiis, non solum æquare, sed etiam superare studuisti? Dicerem te Ecclesie S. Maricæ de Montibus, ab patentissima miraculorum signa, quæ ibi quotidie in Matris sue gratiam demonstrat Deus, in urbe famigeratissimæ, non sine speciali divinitatæ providentia consilio, protectorem suisse meritisime constitutum; cum eo exsistas erga Deiparam Virginem affectu, ut in omnia, quæ tantæ Matris honorem ac reverentiam tangunt, magis prono ac incenso anima rapiaris, quam ad magnetem ferrum, atque ad solis rotam rapiatur heliotropium. Prædicarem propensum voluntatis tue studium, ac cordi tuo insitam teneritatem erga augustissimum Lauretanæ Virginis sacrarium, in quo Deipara genita, et educata, et in quo Verbum caro factum est; cum illud non solum religiosissime inviasis, sed etiam in beneficiorum Lauretanæ Virginis erga te signum (ipsa enim volis tuis benigne annuente, fusti a gravi gutturalis suppurationis ægritudine persanatus) aureis donis, tua pietate et magnificentia dignis, honestaveris. Celebrarent te, adjutum præseruiri ope Deiparæ, quam singularibus obsequiorum generibus, magnisque devotissimi affectus significationibus tibi assidue demereri procurasti; Novariensem episcopatum, legationem Ferrariensem, atque alia munera a sede apostolica tua curæ commissa, summa semper cum prudentia, atque integritate administrasse: ac ejusdem Deiparæ sibi patrocinio favente, te in omnibus suissem semper in judicio rectum, in moribus inculpatum, in gratiis et beneficiis promptum, erga subditos benignum, in pauperes munificum, animo candidum, corde sincerum, vita purum, et ut verbo dicum, in omnibus virum tui nominis benedictum: nisi haec, et complura alia devotissimæ mentis tue erga Dei Matrem testimonia, et splendida ejusdem Dei Matris erga te Clementiæ monumenta, quæ solo veritatis affectu urgente, sine ullu assentationis nota scribere possem,

(a) Tursell. in Hist. Lauret. lib. iv, cap. 25,

(c) Ughellus in Italia sacra, tom. IV.

(b) Hyacinthus Choquellus in Triumpho Rosar. cap. 9.

(d) Hieronymus Ghilinus in Theatro Virorum literatorum, et alii.

tacitus præterire omnino cogerer, ob singularem tui animi modestiam, quæ magnis tuis laudibus hanc adjunxit, laudis odium. Implere enim gloriose satagis inclytam tui cognominis Odescalci appellationem, quæ a calcatione odarum, id est laudum, non incongrue derivatur: atque ideo odas, id est laudes, quamvis tue virtuti omnino debitas, atque a sincera confessione laudantium tibi exhibitas, generoso humilitatis pede calcare non desinis. Omnia igitur tue modestia concedens, et ea, quibus de te meus calamus, a sola veritate impulsus, non unam paginam posset ornare, in intimo mentis recessu, ibidem æternatura, recondens: solum mihi a te concedi enixe peto, mihique nullo pacto denegari ardentissime desidero, posse scilicet in fine hujus epistolæ huic S. Josephi Hymnographi operi Mariano, ac tibi etiam ipsi, ex cordis intimo saltem breviter gratuluri. Gratulor igitur huic operi, Princeps eminentissime, eo quod in mundi conspectum prodiens, ex providentissima Dri benignitate te soritum sit patronum, quo in Deiparæ cultu, et cæteris eam omnibus Christianarum virtutum ornamentis, vix maiorem melioremque optare potuisset: et gratulor etiam tibi, quia Joseph meus (ut firmum apud me est) tuum suo operi exhibitum patrocinii honorem, grata sit semper memoria, et sollicita apud Deum prece, prosecuturus: atque augustissima cælorum Regina, dum operi quod ejus laudes et encomia continet, protectionis tue favorem impendis, hoc valda vicissim protectionis sue erga te exhibitione, et dignis e caelo muneribus sit affluentissime compensature.

Vale interim publico bono magnæ Dei Matris cliens amantissime, et me famulum tibi deditissimum, totamque congregationem mciam, tuis obsequiis addictissimam, solita benignitate prosequere.

Rome, ex ædibus S. Mariæ in Campitello, anno salutis 1661, die 6 Januarii.

LECTORI.

Pauca, amice Lector, de auctore hujus operis, ac de opere ipso tecum præfabor, audire si libuerit. Quis ac quantus fuerit S. Josephus Hymnographus, cuius Mariana monumenta nunc primo spectanda tuis oculis objicio, ex iis quæ de ipso in principio hujus operis appono (ne in hoc vestibulo te longius morer) erit, ut spero, tibi satis superque manifestum. Josephi Vita, per Joannem Magnæ Dei Ecclesiæ Constantinopolitane diaconum ac oratorem composita, quam exhibeo, exstat Græce ms. in perantiquo codice amplissimæ bibliothecæ Vaticanae, et inde excerpta, per P. Ludovicum Marraccium, meum conjunctione sanguinis, ac religionis professione, fratrem germanum Latine redditæ est. Exstat eadem in Græco ms. codice monasterii S. Salvatoris apud Messanam, atque a Patre Augustino Florito Soc. Jesu in Latinum translata, edita est Panormi, superiori anno 1657, una cum tomo secundo operis *De Viris SS. Siculorum* P. Octavii Cajetani ejusdem Societatis. Vita Josephi, quam ex Menæis produco, per eundem P. Ludovicum Marraccium est Latio illata (a).

De opere autem ipso quid dicam? Dico illud ex Menæis, ex Horologio, ex Paracletico, ex Triodio, ex Pentecostario, ex Rituali, aliisque Græcorum voluminibus, in quibus Josephi Canones hinc inde sparsi reperiuntur, suis collectum: et sere totum studio ac diligentia jam dicti P. Ludovici Marracci e Græco in Latinum sermonem suis translatum. Dico esse totum aureum, totum gemmeum, totum ex pietatis saccharo, ac devotionis melle compactum, ex quo, quam affectuosus fuerit auctor in Mariam genus, quam ingeniosus affectus, et quam purus ac servens amor luculentissime elucet. Dico esse omnium semper immaculatæ Virginis studiosorum manibus terendum, judiciisque probandum, cum in omnium animis pietatem erga semper et omnibus modis immaculatissimam Virginem Deiparam, non solum sovere sed augere non parum valeat; cum duri prorsus ac lapidei cordis sit, qui en lecto non emolliat, et ad Magnam Dei Matrem ardentius amandam non excitetur. Dico esse dilissimum Gazophylacium, innumeris Marianarum laudum et præconiorum talentis refertissimum: preliosissimam Aurifodinam sacris Deiparæ pro concione declamatoribus uberem virginallum encomiorum materiam ministrantem: atque incomparabilem Thesaurum, non ex magna auri vel argenti vi, rerumque pretiosarum copia, sed ex amplis summisque Deiparæ Virginis opibus affluentissime congestum. De quo quidem opere jure merito in ipsius Josephi Vita Joannes Magnæ Dei ecclesiæ diaconus et orator in hunc modum scripsit. *Est quispiam rigidus, ac durus, atque ad lacrymas effundendas ineptus? Suavissimas melodias a Josepho scriptas in Virginem ac Dei Matrem, quæ ineffabiliter Verbum concepit, assidue legens, et decantans, lacrymaram maria plenis oculis effundet, et mente collique factus immateriali sensu spiritualibus compunctionis deliciis perfruetur. Hæ autem melodiae sexcentæ sunt, quæ ab eo variis commutationibus et sonorum concisionibus, variisque rhythmorum differentiis compositæ, dulcedinem quodammodo atque odorem suavitatis aromatizant. Sic ille. Certe, amice Lector, si ad ea quæ a S. Josepho Hymnographo tibi in hoc opere exhibentur, legenda animum oculosque adjicies, certus omnino sum de tua post degustatam ibi latentem dulcedinem in legendu perseverantia, nec dubito te hujusmodi lectione in cultu amoreque Virginis augustissimæ Deiparentis pristinæ pietatis magnitudini semper aliquid additurum. Interim pro hoc S. Josephi opere, quod tibi in præsentia exhibeo, et pro alijs etiam SS. Patroni in laudem Deiparæ Virginis præclarissimis monumentis, quæ, si Deus vitam vires, atque otium dare pergit, tibi quantocius exhibitus sum, preces tuas apud Deum et sanctissimam ejus Parentem Virginem Mariam, modestissime, sed instantissime requiro. Vale.*

(a) Vide supra col. 951.

MARIALE

S. JOSEPHI HYMNOGRAPHI.

I.

In pervigilio Nativitatis SS. Deiparæ Canon I (1), cuius acrostichis (2) hæc est : « Ortum puellæ Numinis natæ cano Joseph.

Ode 1 (3).

I 1. Ovantes hodie cum lætitia hymnis canamus divinam Dei Matris nativitatem: gaudium enim perperit universo mundo, quod mæstitiam primæ parentis exterminavit.

Regina castissimæ, atque ab omni labore mundissima, nascitur ex sterili, futura ipsa peccati sterilitas, quam lex prædescripsit, et divinorum theolorum voces præmonstraverunt.

Templum et palatium Regis facta es, in quo faciens habitationem suam ille supersubstantialis, efficiat fideles domicilium sanctissimæ Trinitatis.

Vnicæ pulchritudinis thalamus, Dei Ithonus altis-

A

A'.

'Er προσορτὶς τῆς Γεννήσως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, Κατὼρ Α', οὐδὲ η ἀκροστιχὶς ἔστι. · Γέννησιν ὑμῶν τῆς Θεόπαιδος κόρης Ἰωσήφ.'

'Ωδὴ α'.

Γηθόμενοι σήμερον μετ' εὐφροσύνῃς ὑμνήσωμεν τὸ θεῖον γενέθλιον τῆς Θεομήτορος· καὶ γάρ τέτοιες χαρὰν τῇ οἰκουμένῃ, λύπην τῆς πρωτομήτερος ἐξαφανίζουσαν.

'Εκ στείρων προσέρχεταις τῆς ἀμαρτίας τὴν στείρωσίς, ήν νόμος προέγραψε, καὶ τὰ κηρύγματα προεδήλωσαν τῶν θείων θεηγόρων, τὴν πάναγνος Δέσποινα καὶ παναμώμητος.

Ναὸς καὶ παλάτιον τοῦ Βασιλέως γεγένησαι, ἐν ᾧ τὴν χατούχησιν αὐτοῦ ποιούμενος, οἰκητήριον τῆς ἀγίας Τριάδος πιστοὺς ἀπεργάσηται διπερούσιος.

Νυμφῶν ὡραιότατος, θρόνος Θεοῦ ὑψηλότατος.

(1) Illic S. Josephi canon in pervigilio nativitatis sanctissimæ Deiparæ, qui Græco exstat in Menœis Græcorum sub die 7 Septembri, et in codice ms. bibliothecæ Vaticanae n. 779, pag. 137, una cum aliis ejusdem S. Josephi de Deipara canonibus, præter canones de obdormitione et zona B. Virginis, Latine redditus est a P. Ludovico Marraccio unostræ congregationis Matris Dei. — Quid sit canon apud Græcos, exponit Zonaras in Commentario ad S. Joannis Damasceni Canones anastasimos, sive de Resurrectione, conscriptos, qui Commentarius exstat ms. in bibliotheca Bavaria. Canon autem sive hymnus, quem in divinis officiis cantunt Græci, complectitur odas numero novem, quia scilicet ecclesiasticus cantus imitatur novem ordines angelorum laudes divinas in cœlo canentium : vel etiam uovenarius iste odarum ex triplici ternario constans, symbolo ter maximam Trinitatem designat, ad cujus laudem dirigitur. omnis Ecclesiæ cantus. Forte canones S. Josephi inter alios Græcorum scriptorum canones insignem laudem merentur, adeoque excellunt ut nullam sere comparationem admittant : sunt enim venustissimi, ingeniosissimi, et sacræ conceptionibus pleni, nec non tenerorum erga Deiparam affectuum copia redundantissimi. Unde in Typico Græcorum cap. 7 hæc habentur, ut refert Leo Allatius *De libris eccles. Græcor. Dissert. I*, pag. 81 : « Scendum est, si Menœum habet in memoriam alicujus sancti canones variorum poetarum, si canon aderit domini Cosmi, eum aliis anteponendum; si domini Joannis, et aliorum, eum qui Joannis est, anteponi; si domini Theophanis, et aliorum, domini Theophanis anteponi; ille enim ante alios honorandus est : si domini Josephi, eum reliquis poetis præponi; si cæteri desuerint, domini Joannis; si hi quoque desuerint, domini Theophanis; si hi etiam, domini Josephi cæteris omnibus præponi. » Hæc in Typico de Josephi nostri canonibus.

(2) In nostri Josephi canticis, seu canonibus,

illud ὄmnia notabile est, quod sæpe nomen suum omixsum in titulo, per acrostichidem, sive primas stropharum litteras, circa ultimam semper odam sui musici canonis accurate signarit : quod ejus factum alii quoque Græcorum melodi sunt imitati, Id quod vel ideo monitum velim, ne aliquis in indagandis odarum auctoriis solos inspiciendos canonum titulos credit. Certe cum fateantur Menœa Josepho nostro hymnorum extemporalium gratiam divinitus datam fuisse, ut iaceant de subitanearum acrostichidum dono (quas nemo nescit operosisimas esse), credit vir doctissimus P. Simon Vuagnereck in *Mariana Pietate Græcorum* in Prolegomenis n. 22, extemporalē hanc gratiam ad illos Josephianos in Menœis hymnos non trahendam, qui scalent acrostichidibus, quanquam asserat dici forte non incommodè posse, ob id ipsum divinam hanc gratiam in eodem Josepho pro miraculo habitam esse, quod extemporaneas quoque acrostichides funderet.

(3) Scire forsitan non nemo cuperet, an hæc Josephi odæ, et aliae odæ etiam Menœorū, et librorū Græcorum ecclesiasticorū, constent certo genere carminum, an oratione soluta? Cui aliud cum Simone Vuagnereck in *Mariana pietate Græcorum* in Prolegomenis n. 31, respondentum non habeo, quam ideo vocari odas a Græcis, quod in strophas dividantur imitatione odarum, cum præsertim ex usu vulgari significet oda quidquid cantatur. Cæterum ex nullo ipsas metro constare nisi aliquando quoad senaries iambicos, quod raro contingit, deprehendere est. Unde Suidas scribit S. Joannem Damascenum, uti et ejus collegam S. Cosmam Hierosolymitanum, condidisse canones musicos, tum carmine iambico scriptos, tum oratione soluta. Quapropter ambigendum non est, Menœorum innumeras odas, in quibus nullum iambi vestigium lucet, in suis omnibus strophis ex mere opinione prosa constare.

καθίσας σαρκὶ ὁ ὑπερούσιος τοὺς καθημένους ἐν αὐτοῖς ἀπωλεῖας, ἐγερεὶς πρὸς γνώσεως φῶς ἀγαθήτης.

'Φδὴ γ.'

Ἡ γῆ ἡ κατάκαρπος ἐκ γῆς ἀκάρπου γεννᾶται, τῇς καρπογόνησει τὸν γεωργὸν τῶν ἀγαθῶν, καὶ ζωτικὸν ἀσταχυν τὸν τρέφοντα πάντας θειῷ νεύματι.

Σήμερον ἐβλάστησε τῆς παρθενίας ἡ βάδος, ἐξ ἣς ἀνθήσει ἀνθος ὁ φυτουργὸς ἡμῶν Θεός, τὰ πονηρὰ βλαστήματα ἀποτέμνων ἄκρᾳ ἀγαθότητι.

Ιδὲ τὸ ἀλάξευτον δρος ἐκ πέτρας ἀγνοῦ ἀποτεχθὲν τὴν λίθον καρπογόνει νοητὸν, διὸ συντριβὴν ἔργασται τῶν ξοάνων πάντων τοῦ ἀλάστορος.

B Νόμου προχαράγματά σε προεδήλωταν, Κόρη· τὸν Νομοδέτην σὺ γάρ νομίμων δίχα ἐν γαστρὶ κυοφορεῖς, τηροῦντά σε ὑπὲρ λόγον ἀφθορού, ἀμίαντον.

'Φδὴ δ.'

Ὑπερτέρα τῶν ἀγγέλων ἐπὶ γῆς κόρη τίκτεται, ἐν ἀγιωσύνῃ οὖσα καὶ καθάρσει ἀσύγκριτος, τῇς τὴν κάθαρσιν πάντων Χριστὸν τέξεται, ἀγιότητα, καὶ παντελῆ ἀπολύτρωσιν.

Μακρὰ ἡ κοιλία ἡ τῆς; "Ἄννης γεγένηται· τὴν γάρ ἐν κοιλίᾳ μέλλουσαν χωρεῖν τὸν μακάριον καὶ μὴ χωρούμενον Λόγον ἀπεγένωνται, ἀναγέννησιν πᾶσι πιστοῖς παρεχόμενον.

Νῦν ὁ ζόφος τῆς κακίας ἐκμειοῦταις ἀπάρχεται· τὴν γάρ τοῦ ἡλίου ἐμψυχος νεφέλη ἀνέτειλε στειρωτικῶν ἐκ λαγνῶν ἡ πανάμωμος. Ἡς τὴν γέννησιν τὴν φωταυγὴν ἐορτάσωμεν.

Ὦς κατάκαρπος ἐλαῖα, ἡ ἐκ βίζης βλαστήσασα Τεσσαλία, Παρθένος, "Ἄννα σὲ βλαστάνεις βλαστάνουσαν τὸν ἐλεήμονα Λόγον, οὐ τὸ Ελεος καὶ ἡ ἀλήθεια διὲ πάντες προπορεύεται.

'Φδὴ ε'.

Τὸ ἐσφραγισμένον νῦν βιβλίον ἀποτίκτεται, διεράνταγνώσεταις οὐδὲντας φύσεως ὥδη βροτὸς, τερούμενον Λόγου εἰς κατοίκησιν, καθὼς βίστοι προεδήλωσαν θεογόρων ἐν Ήνεύματι.

Ἡ &μίτελος αἵμερον ἐτέχθη ἡ σωτήριος, τῇς τὸν ἀκήρατον ἀνθήσεις βάτρυν τὸν θείον γλεῦκος προχέοντα, ἐξ οὐ πᾶς δὲ πίνων μυστικῶς θείαν καὶ σωτήριον εὐφροσύνην καρπώσεται.

Σχιρτήσατε, ἀγγελοι, ἀνθρώποις συγχορεύοντες· σήμερον ἐκ στείρας ἡ Παρθένος ἀποτεχθεῖσα τὴν λύπην ἐπεισε, καὶ προοιμιάζεται χαρὰν τοῖς πανηγυρίζουσι τὴν αὔτης θείαν γέννησιν.

Θείος προδιέγραψε προφήτης προδηλόσατα τόμον σε καινὸν, ἐν τῷ δακτύλῳ Λόγος πατερόψ, Κόρη,

(4) Hæc est veluti propria B. Virginis nota, qua ipsa ab aliis Adæ filiis secernitur, scilicet quod sit tota immaculata. Et cum de hac voce tota quasi in proverbium abierit apud omnes: Qui totum dicit, nihil ex iudit, Josephus B. Virginem totam immaculatam appellans, in nulla viâ parte eam fuisse

A simus est, o Virgo; in quo ille sedens secundum carnem 2 eos qui in perditionis tenebris sedent excitabit ad lucem scientiæ propter bonitatem suam.

Ode 3

Mira secunditate prædicta terra ex terra nascitur insecunda; et secundissimum fructum ginet, agricultoram scilicet bonorum; et spicam vitæ allatricem quæ nutrit omnes divina voluntate.

Pullulavit hodie virga virginitatis, ex qua illos efforebit sator noster Deus, qui mala germina rescindit propter summam bonitatem suam.

Vide quomodo mons a lapicida intactus, et a petra sterili natus, intellectualem lapidem fructificat, qui universa superbissimi hostis simulacra confringet.

B Expresserunt te ante legis præsignationes, o Puella: etenim præter consuetum morem Legislatorum in utero conceptum gestas, qui te supra rationis captum, incorruptam atque immaculatam conservat.

Ode 4.

Longe angelis sublimior puella nascitur in terra; quæ in sanctitate et puritate est incomparabilis, et quæ Christum pariet, omnium purgationem, sanctificationem, et perfectam redemptionem.

Lætus ac beatus Anna uterū effectus est; etenim illam generavit, quæ Verbum beatum, quod a nulla re capi potest, atque omnibus adulibus regenerationem præstabit, in utero suo continebit.

C Atra malitiæ caligo nunc incipit iniurianus; animata enim solis nubes orta ex sterilibus lumbis illa scilicet tota immaculata (4); cuius fulgentem nativitatem solemni ritu celebremus.

3 Es velut oliva fructifera, o Virgo, quæ ex radice Jesse germinasti: Anna te protulit, mox producturam Verbum misericors, quod semper misericordia et veritas præcedunt.

Ode 5.

Nunc liber signatus paritur, quam nullo modo secundum naturæ legem legit mortalis homo, cum reservatur ad Verbi habitationem, quemadmodum antea libri theologorum in Spiritu declaraverunt.

D Vitæ salutifera hodie data est, ex qua botrus illæ incorruptibilis efforebit, qui divinum mustum profundit, de quo quisquis mystice bibit, divinæ ac salubris lætitiae fructus percipiet.

Movete chœras, o angeloi exultantes simul cum hominibus. Hodie ex sterili Virgo nata, mærorē eliminavit, et principium dedit lætitiae illis qui divinam illius Nativitatem concelebrant.

Indicavit te ante divinus propheta manifestissime, volumen novum te appellans, o Puella: in quo pa-

maculatam profecto voluit. Maculæ enim nihil inesse debet illi, qui non in parte, sed in toto immaculatus est. Cum igitur B. Virgo sit tota immaculata, quoad totum vitæ suæ tempus, atque adeo etiam in ipso conceptu, qui est cuiusque prima pars, debuit esse immaculata.

terno digito scribetur Verbum, quod in libro vite Α' τραφέσεται, βίβλῳ καταγράφων τῆς ζωῆς πάντας; aserbit ex sua bonitate omnes obtemperantes imperio suo.

Ode 6.

Natus est hodie pons transferens ad lucem genus humanum: Scala coelestis, mons Dei clarissimus, videlicet Deipara puella, quam beatissimam.

Instar conchæ Anna protulit purpuram, quæ lanam incarnationis Regis tinctura est in posterum: quam omnes pro dignitate hymnis celebremus.

Scaturit nunc tanquam fons ex parva gutta, illa tota immaculata (5), quæ abyssum salutis pariens, immensa & idolatriæ fluente desiccat.

Nata es velut germen ex radice insecunda, et malitiæ spinas divino germine tuo quod supra naturam pullulavit, radicitus excidisti, o Puella Dei genitrix semper beatissima.

Ode 7.

Anna, et Joacim beatificantur, quia pepererunt beatam revera ac puram Dei Matrem, quæ beatum Verbum paritura est, quod universos fideles efficit beatos.

Tui genitores, donum pretiosum te, o castissima,

(5) Denominatio immaculatæ absque alio adulio restringente omnino fert, ut ipsa absolute, et simpliciter, atque adeo per totam vitam omni macula caruerit: quia videlicet vox immaculata non potest in Deiparam in universum cadere, si ipsi primo instanti non quadraverit. Nam ut opportune dixit Paschasius libro *De corpore et sanguine Domini*: « Non est ergo immaculata, quain nævi obscuritas dedecorat: » quippe attributum immaculatæ profert velut virginitatem animæ, per elongationem sive abscessum ab omni mortali peccato, quod animæ stuprum, et vim affert, ut proinde Chrysostomus hinc. 24 in Epist. ad Ephesios peccatum appellaverit animæ devirginationem. Ergo sicut virginitas corporea sonat omnimodam corporis virginitatem nullo impuro commercio violatam, ita ut nullus virginem dixerit feminam, cuius corporis nitor non sit omnino illibatus, etiam si post captum aliquando sanguinem illum, omnimodam sanctitatem colat; et corporis munditium accurato studio servet, quod nimis virginitas omnia temporis spatia, sive momenta complectatur; et in indivisibili (ut sic dixerim) consistat; ita prorsus non potest dici per similitudinem immaculata (quemadmodum B. Virgo dicitur) quæ fuit aliquando maculata, quantumcunque postea niteat, emaculetur, atque sanctificetur: quod vox immaculata negationem alicujus contractæ maculæ singillatim denotet. Quod si quis obiectat iniuriam ab hac voce immaculata pro Mariæ immunitate desumi argumentationem, cum in Scriptura saepius dicantur immaculati, qui maculæ originali sunt obnoxii, ut psalm. xxxvi: *Novit Dominus dies immaculatorum*; psalm. xxviii: *Tunc immaculatus ero*; psalm. xvii: *Et ero immaculatus cum eo*; et alibi. Imo vero Exodi xxix et Levitici iv, arietes, vituli, oves et agri dicuntur immaculati. Respondeo, nihil valere objectionem, cum eadem ratione homines Dei dici possint, quod in psalm. viii (ipsomet Dei Filio locutionem firmante apud Joaq. cap. X) dicatur: *Ego dixi: Dilesito; cum tameh vox quæ se ipsa divinitatem præ se fert, cum hominibus tribuitur, divinitatem minime significat, quod ipsis addicta, aliam à divinitate, à qua ipsi longe sunt, significationem habeat. Cui enim sit dubium nominis et*

τραφέσης τῆς ζωῆς πάντας; ἀγχθότης τοὺς αὐτῷ πειθαρχήσαντας.

'Ωδὴ Σ.

'Ετέχθησε σήμερον γέφυρα μετάγουσα πρὸς φῶς τὸ ἀνθρώπινον, κλίμακαν οὐράνιας, δρός Θεοῦ ἐμφανέστατον, ἡ Θεοτόχος κόρη, ἣν μακαρίζωμεν

'Ο κόχλος; "Αννα προήγαγε πορφύραν, τὴν τὸ Εριον βάψασαν τῇ; σωματώσεως τοῦ Βασιλέως εἰς ὑστερον, ἣν ἐπαξίως πάντες ὑμνολογήσωμεν.

Πηγὴ νῦν προελήλυθε ρενίδος ἐκ μικρᾶς ἡ πανάμωμος, ἥτις τὴν ἀδυσσον τῆς σωτηρίας κυήσασα πολυθεῖας παύσει ἀπειρα φεύματα.

'Αχάρπου φίλης ἐβλάστησες, καὶ πρόρρεισον κακίας τὴν ἀκανθαν τῷ ὑπὲρ φύσιν σου θεῖψι βλαστῶντας παπέτεμες, Θεογεννητορ κόρη, ἀειμακάριστε.

'Ωδὴ Σ.

"Ιωακείμ τε καὶ Ἀννα μακαρίζονται ἀποκυήσαντες τὴν μακάριαν σαφῶς ἀγνήν Θεομήτορα, τὴν τὴν μακάριον Λόγον τέξασαν, τὸν μακαρίους ἀπαντας τοὺς πιστοὺς ἀποτελοῦντας.

Δῶρον τίμιον ἐκτήσαντό σε, πάναγκε, οἱ σοῦ

epitheta, secundum personas quibus dantur, fore accipienda: et aliter dici Christus immaculatus ut ad Hebr. 9, *Semet ipsum obtulit immaculatum Deo*; et I Petri 11. Sed pretioso sanguine quasi Agni immaculati Christi: aliter B. Virgo immaculata, aliter homines immaculati. Ut enim Christus Dominus in divina persona subsistens natura sua immaculatus est, ita B. Virginis ex singulari privilegio immaculatam esse competit, ut Matrem Dei decet, ac proinde undequaque immaculatam iuxta propriam vocis significationem per negationem cuiuscunque maculæ pro quoconque instanti dici debere. Quod quidem, ut hominibus non competit, ita cum eos immaculatos dicimus, minime voluntus significare, sed eam puritatem illis subesse, quæ humanæ naturæ peccato originali subtilitate propria est. Sicut cum oves et aries dicuntur immaculati, ea tantum extrinseca innuitur munditia, quæ in pecoribus desideratur. Ex quibus plane evincitur ex S. Josephi mente Deiparam eo sensu ἀντιmaculatam dici, quod tota pulchra et sine macula actuali vel originali sit: nec aliud omnium fideliū auribus tinnire Mariam esse immaculatam, quam ipsius etiam conceptionem, immaculatam fuisse. Nonne appellatio Theotocos sive Matris Dei adeo B. Virginis Mariæ est propria, ut non sine insano errore alteri praeter ipsam attribui possit, quod sola ipsa proprie et vere dicenda sit Mater Dei? Attamen plures ab officio sunt matres Dei, ipsomet Dei ac Mariæ Filio affirmante: *Qui fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, et soror, et mater est.* (Matth. xii). Ecce ergo qua ratione et justi dici possint, ac sint immaculati, et Maria dicatur immaculata. Illi quidem ad eum modum, quo per vocabuli et significationis ejus extensionem matres Dei etiam appellantur. Maria proprie unica et juxta nativam ac germanam significationem tum Mater Dei, tum immaculata appellatur ac sit, sive jubante divino Spiritu Cantic. vi. *Una est columba mea, perfecta mea, seu ex Hebreo, immaculata mea: ubi cum dixit una, omnino expressit spoli Mariæ convenire proprie. immaculatam case.* Vide Velasquez de Maria immaculatae conceptione libr. iv. Dissertat. 3, Annal. unica

γενήτορες, . . . συλλαβοῦσαν Θεὸν, τὸν καταπλου-
τῆσαντα διωρεαῖς χρείττοσι τοὺς χραυγάζοντας· Ὁ
τῶν πατέρων Κύριος καὶ Θεός, εὐλογητὸς εἰ.

Οἱ μασθοὶ σου ὑπὲρ οἰνον ἀγαθώτατον, "Ἄννα
Θεόκλητε, στι μικροῖς ἀγαθοῖς; τὴν τὸν ἀγαθώτατον Λό-
γον θηλάσσαν σὺ θήλασσας, τὸν χορηγὸν τοῦ γάλα-
κτο; καὶ πνοῆς τροφέα πάσης.

Σκέρτα, χροῦς τὴν κινύραν σου, θεόπνευστε Δα-
ΐδ, καὶ χόρευε· ἡ κιβωτὸς γάρ ίδον τὴν πάλαι
προήγγειλας, ἐκ στειρευούσης γαστρὸς προελήλυθε,
τῷ Βασιλεῖ τῆς κτίσεως καὶ Θεῷ τετηρημένη.

'Φῦδη η'.

Κινήσωμεν γλῶτταν ὅμνψδίας, τὸ θεῖον γενέθλιον
γεραῖροντες τῆς τὸν ὑπερύμνητον Λόγον καὶ ὑπέρ-
θεον σωματωτάσης Πνεύματι, καὶ ἀναχράσμεν·
Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, τὰ ἔργα, καὶ ὑπερψήσυτε εἰς
πάντας τοὺς αἰῶνας.

Οἱ θεῖοι, σκιρτήσατε, προφῆται, τιμῶντες Παρθί-
νου τὸ γενέθλιον· αὐτῇ γάρ ἐπλήρωσε πάντα τὰ
κηρύγματα, τὴν ὄφ' ἡμῶν δηλούμενον ἀποκυήσασα
Χριστὸν, τὸν τοῦ παντὸς Βασιλέα, δὺν ὑπερψήσμεν
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Τῇξατε, τὰ δρη, εὐφροσύνην, ἀπόστολοι, μάρτυρες,
χορεύσατε, δσιοι καὶ δίκαιοι νῦν ἀγαλλιάσθητε τῷ
γενέθλιῷ σῆμερον τῆς τοῦ Κυριομήτορος, καὶ Κύριον
ὑμνεῖτε βοῶντες καὶ ὑπερψήσυτε εἰς τοὺς αἰῶνας.

"Ηὐθητε τὸ μῆλον τὸ εὐῶδες, τὸ ρόδον τὸ θεῖον πε-
φανέρωται, καὶ κατευωδίᾳ ἐπλήρωσε σῆμερον τὰ
πέρατα, καὶ τὸ δυσῶδες ἐπαυσε τῆς ἀμαρτίας ἡμῶν
· ἡ πάναγνος καὶ μήτηρ τοῦ Λόγου, τὸν ὑπερψήσμεν
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Στειρεύουσα φύσις τῶν ἀνθρώπων, σεπτῶν χαρι-
σμάτων τῶν θείου Πνεύματος, σήμερον εὐφράνθητι
στέρια, τὴν θεόπαιδα ἀποτεχνεῖσαν βλέπουσα, καὶ
ἀναβόσσον· Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, τὰ ἔργα, καὶ ὑπερ-
ψήσυτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

'Φῦδη θ'.

Ἔδε τοῦ Θεοῦ δι τόπος δ ἀγιος προφανῶς δέδεικται,
πόλεις δι περιδοξος τοῦ Βασιλεῶς ἀνψχοδδμηται, δ
φωταυγής παράδεισος φαιδρῶς ἔξηνθησε, παρα-
δείσου πρόξενος ὑπάρχουσα, πρὸς Χριστὸν τε ἀν-
θρώπων οἰκείωσιν.

"Μφθη ἡ λαμπάς λυχνία τε σήμερον, ἡ χρυσαυγί-
ζουσα φῶς τὸ προσιώνιον, ἐν δι οἰκῆσαν τοὺς ἐν
νυκτὶ τῶν δεινῶν καταφωτίσει, παύσει τε τῆς ἀθετίας
ἄχλυν, καὶ ἡμέρας πάντας ἀπεργάσεται κοινωνεύεις
ἀληθῶς διὰ πίστεως.

Σήμερον δι γῆς χορεύει· τὸν νέον γάρ οὐρανὸν

(6) Bernardinus de Busto in Mariali serm. 5, de Conrepl. parte iii, probans Mariam in rosa suisse ligurata in Eccles. xxiv, ubi in persona Virginis dicitur: *Et quasi plantatio rosea in Jericho, ait inter alia: «Rosa de spinis nascitur, et tamen spinam non habet; sic Virgo Maria quamvis de Iudea, quae utique peccatis spinosa erat, nata sit, nullum tamen spinæ, id est peccati, aculeum sensit.» Unde de ipso Virginis canit Ecclesia in Officio Assumptionis ejusdem: *Et sicut dies verni circumdabant eam flores rosarum. In Missali etiam**

A acquisiuerunt, quæ concepisti Deum ditantem me-
lioribus donis eos qui clamant: Deus ac Dominus
patrui, benedictus es.

A Deo vocata Anna, meliora sunt ubera tua vino;
tu enim illam lactasti, quæ bonis uberibus lactavit
optimum Verbum, auctorem lacis, et omnis spiritus
nutritorem.

Exsulta, o David a Deo inspirate; percute cytha-
ram tuam, et tripudia; ecce enim Arca, quam olim
præsumuntiasti, ex utero stolli processit, Regi crea-
turarum omnium ac Deo reservata.

Ode 8.

Cum hymnorum canticis linguis moveamus,
illius nativitatem divinam venerantes, quæ Verbum
superlaudatum, ac superdivinum per Spiritum cor-
poravit, et exclaimemus: Benedicte opera, Dominum,
et superexaltate in omnia saecula.

Adeste exultantes, o prophetæ divini, atque
honorate natalem Virginis diem: ipsa enim omnes
adimplavit prædictiones, pariens Christum pro nobis
manifestatum, universi Regem, quem superexal-
tamus in omnia saecula.

5 Nunc erumpite, montes, laetitiam; apostoli ac
martyres, choreas ducite; sancti et justi, exultate
hodie in Natali Matris Domini, et Dominum laudate
claimantes, et superexaltate in saecula.

Odoris suavissimi pomum floruit; rosa divina
apparuit (6), et universos terræ fines hodie replevit
suaveolentia, ac peccati nostri fetorein eliminavit.
C castissima scilicet Verbi mater, quam superexal-
tamus in omnia saecula.

In secunda venerandorum charismatum divini Spi-
ritus, laetare hodie, o hominum natura, videns
divinam puellam ex sterili nascentem, et exclaima:
Laudate opera Dominum, et superexaltate in omnia
saecula.

Ode 9.

Ornatus sanctitate Dei locus ecce hodie manifeste-
monstratus est; civitas gloria Regis adiuncta
est: Paradisus resplendens splendide efflorauit; et homi-
nibus paradisum, et cum Christo reconciliationem
acquisivit.

Splendida lampas, et lucerna hoile apparuit, que
aureo æternæ lucis fulgore coruscat: in qua eadem
lux inhabitans, eos qui in nocte malorum morabitur
illuminauit, et impietatis nebulam dissolvet, et
omnes per fidem participes diei vere efficiet.

Exsultat hodie terra novum cœlum (7) Deo jucun-

Romano antiquo, ut refert Balinghen in Parnassus
Mariano, pag. 23, olim canebatur de B. Virgine:

*Hæc concepta miro modo
est, ut rosa cum nitore
et ut candens liliū.
Ut fructus exit a flore
est producta cum puaore
priuenta per Filium.*

(7) Quia non sicut a terrenis pristini flagitiis con-
tagiis coquicidatum, sed a conceptionis initio in

dissimum natum aspiciens; in quo inhabitans secundum carnem, supra cœlos attollet homines, et deessebit omnes bonitate sua: quem laudantes fideliter magnificamus.

Pulcherrimum binarium Joachim, et Anna genuerunt juvencam immaculatam, ex qua prodiens vitulus saginatus, pro mundo sacrificatus est, tollens peccata hominum, et cessare faciens hostias illas, quæ dæmonibus offerebantur.

6 Honorantes solemni conventu in spiritu lucisram nativitatem tuam, illumina nos, o Dei genitrix, quæ lucem peperisti: et fac nos, o casta, futurae lucis participes, et pacem, et redemptionem a rebus malis concede maternis intercessionibus tuis.

II.

In pœnigilio ingressus in templum sanctissimæ Deiparæ, Canon II (8), ordine alphabetico.

Ode I.

Ad Sancta sanctorum Sanctissima alque integerima progreditur, ibidein inhabitatura, ut sanctitate omni majoris Dei fiat templum sanctificatum; et illi accurrunt adolescentulæ pueræ.

Aeternum consilium Dei nostri qui est ante saecula ad finem devenit, dum tu, o pueræ, tota pura in Sancta sanctorum, ibidein educanda, progrederis, ut sis habitaculum Verbi.

Bono Dei spiritu pleni gentores, te futaram Dei genitricem obtulerunt in Sancta sanctorum, ut ibidein educareris, o castissima, votum quod olim vorabant, persolentes.

Corrobora, o Domina, infirmitatem cordis mei, et confirma me passionibus exagitatim, ut cum fide et affectu beatificem te, semper beatissimam atque immaculissimam (9).

7 Ode 3.

Deserentes lampadas pueræ Virginem præcedebant,

beatam Dei sedem erectum. Hinc Bernardinus de Busio in *Mariâli* serm. 2, de Concep., initio, ait: « Per cœlum intelligi potest anima Virginis, quam Deus Pater, simul cum Filio, et Spiritu sancto, absque ulla corruptione aut macula fabricavit. » Et Georgius Nicomediensis serm. 3 de concept. Virginis in hunc modum scribit: « Hodie terra illustroribus supra cœlum gratiæ fulgoribus latam faciem explicat, augustius cœlo spirituali claritate splendet, majori supra mundi cœlum decore pollei, quippe natum suscipit superius cœlum. Cœlum, inquam, eximie lucidum ac spatiosestimum, quod in mundo non occidentein solem, sed eum prætendat, qui nescit occasum, cœlum plane non visibilibus stellis, sed spiritualium lumen in accensione variat. » Sic ille. « Quid luculentius (inquit in suis Exceptionibus cap. 13, ubi ejus verba assert P. Joan. Ensebius Nierembergius), cum vocet Virginem in sua conceptione cœlum spiritualium lumen in accensione varium, scilicet cum lumine gratiæ et virtutum? Nec enim hæc dixit propter solam nativitatem Deiparæ, sed potissime propter ejus conceptionem. Quamvis enim utramque celebret, id facit communibus utrique laudibus, et quidem maxime Conceptiuis, quam primo loco commendat. »

Magnus quunque Albertus in tractatu quem inscripsit: *Biblia Mariana*, comparans B. Virginem

A έθεψε Θεοῦ τὸν τερπυθατὸν ἀποτεχθέντα, ἐν τῷ οἰκησας σαρκὶ, τῶν οὐρανῶν ἀναβιβάντει βροτούν, καὶ θεώσει πάντας ἀγαθόττει, δν ὑμνοῦντες πιστῶς μεγαλύνομεν.

« Η περικαλλής δυάς ἀνεβλάστησεν Ἀννα καὶ Ἰωακεὶμ δάμαλιν τὴν ἀσπιλον, ἐξ οὗ ὁ μόσχος ὁ σιτευτὸς προελθὼν ὑπὲρ τοῦ κόσμου τέθυται αἱρων τὰ πταίσματα τῶν ἀνθρώπων, τὰς προσαγομένας τα καταπαύων θυσίας τοῖς δαίμοσι.

Φώτισον ἡμᾶς, τὸ φῶς ἡ κυήσασα, τοὺς τὴν Φωσφόρου σου γέννησιν ἐν πνεύματι, Θεογεννήτορ, πανηγυρίζοντας, καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ μέλλοντος δεξιον, ἀγνή, κοινωνούς, καὶ εἰρήνην βράβευσον, καὶ λύτρωσιν τῶν δεινῶν μητρικαὶς ἴκεσίαις σου.

B'

B 'Ἐν χροοργίᾳ τῆς ἐν τῷ ναῷ εἰσόδου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Κατὰρ β', κατὰ ἀλγάθητον.

'Ωδὴ α.

« Αγίων εἰς Ἀγία τὴν Παναγία καὶ ἀμωμος οἰκήσαι προέρχεται, ὑπεραγίου Θεοῦ δπως γένηται ναὸς ἡγιασμένος, καὶ ταύτῃ προτρέχουσι κόραι νεάνιδες.

Βούλη προαιώνιος τοῦ πρὸ αἰώνων Θεοῦ ἡμῶν εἰς πάρας προσέρχεται, προσερχομένης σου ἀνατραφῆναι εἰς Ἀγία ἀγίων εἰς Λόγου κατοίκησιν, κόρη πανάμωμε.

Γεννήτορες ἐνθεοὶ σε τοῦ Θεοῦ τὴν γεννήτριαν γενήσεσθαι μέλλουσαν ἀνατιθέσαν εἰς τὰ Ἀγία τραφῆναι τῶν ἀγίων, εύχην ἥνπερ ηὔξαντο πληροῦντες, πάναγνε.

Δυνάμωσον, Δέσποινα, τὸ ἀσθενὲς τῆς καρδίας μου, καὶ στήριξον πάθεσι περιτρεπόμενον, δπως πίστει σε καὶ πόθῳ μακαρίζω τὴν ἀειμακάριστον καὶ παναρμάμητον.

'Ωδὴ γ'.

'Εξάρχουσαι κόραι τῆς Παρθénou, λαμπάδες

coelo empyræo, in hunc modum loquitur: « Einpyram quia in cito factum est, statim dispositum est, ornatum est, quod non alii Cœli, sic ipsa in gratia et sanctificatione. » Ubi supponit, conditam in conceptione Virginem cum ornato gratiae et simultanea sanctificatione.

D P. J. Eusebius Nierembergius in suis Exceptionibus cap. 8. cum dixisset B. Virginem a synodo Francofurtensi sub Adriano papa I. in epistola quam scripsit ipsa synodus ad præsules Hispaniæ, cœlum suisse appellatam, subdit: « Vocavit cœlum sancta Synodus carnem sanctissimæ Virginis ob eximiam puritatem suam, et perpetuam Dei habitationem in illa. Cœlum enim nunquam maledictum fuit, sicut terra, in eoque a principio creationis sue Deus inhabitavit; sic sanctissima Virgo nunquam fuit maledicta, sed purissimum Spiritus sancti habitaculum ab ipsa origine sua. Idcirco notavit synodus Christum cœlestem hominem de cœlo, id est, de purissima et nunquam maculata Matre. »

(8) Hic canon in pœnigilio ingressus in templum sanctissimæ Deiparæ Graece habetur in Menæia. Graecorum sub die 20 Novembr. et Graeca ms. In codice Bibliothecæ Barberinæ n. 204, p. 125.

(9) Non fuisse B. Virgo semper immaculatisima, si in primo instanti sui esse, peccato originali, quod macula est, imputinata fuisse.

κατέχουσαι φαιδρῶς τὸ μέλλον ἀπογράψουσαι, ἐκ ταύτης γὰρ τεχθῆσεται ὁ φωτισμὸς τῆς γνώσεως λόγων τῆς πλάνης τὴν ζόφωσιν.

Ζηλοῦσα τὴν πάλαι θεοφρόνως ἡ Ἀννα εὐχὴν ἀποπληροῦ, καὶ σε προσανατίθεται τῷ Ιεφὼ, πανδυμε, Ιερωτάτην σύλληψιν μέλλουσαν ἔχειν καὶ γέννησιν.

"Ἄλιο; ἐφήπλωσεν ἀκτῖνας, δρῶν τὴν νεφέλην τοῦ φωτὸς ἐφαπλουμένην Πνεύματι Θεοῦ ἐνδον εἰς Ἀγια, ἐξ οὗ δύμρήσει ἀφεσιν τοῖς χερσωθεῖσιν ἐγκλήμασιν.

Θεοὶ με Θεὸς ἐν σοὶ σκηνώσας δι' οἴκτου, πανάχραντες ἀγνή, κλαπέντα βρώσει πρότερον ἀπάτη τῇ τοῦ δφεως, καὶ τῆς φθορᾶς; τὴν ἀφθάρτον πάλιν τρυφήν ἀντιδιδωσιν.

Φόδη 8.

Ἴερα προήγγειλαν γλῶσσαι, σεμνή, Εσεσθαι χωρίον σε φύσεως τῆς ἀχωρήτου· διὰ τοῦτο σε χοροὶ παρθενικοὶ προπέμπουσι λαμπαδηφοροῦντες εἰς Ἀγια.

Κλέος ἀπηνέγκατο Ἰωακεὶμ "Ἀννη συμβαδίζων, καὶ φέρων σε σὺν εὐωχίᾳ εἰς τὸν ἄγιον ναὸν, ναὸν Θεοῦ πανάγιε, ἀχραντες πανάμωμε Δέσποινα . . .

Λύεται ἀπόφασις πραγονική· ἥνθισεν ίδων γὰρ ἡ θυμπέλος, ἦτις τὸν βότρυν τὸν ἀκήρατον ἡμῖν χαρπογανήσει, φέροντα οἶνον εὐφροσύνης τοῖς πέρασιν.

Μόνην σε πανάμωμον ὁ πλαστουργὸς Λόγος; εὐρηκὼς κατεσκήνωσέν σου ἐν νηδύῃ, εργαζόμενος ἡμῶν τὴν σωτηρίαν, ἀχραντες, χάριτι δι' ἀφθάρτου έλεος.

Φόδη 9.

Νεφέλαι ρανάτωσαν δικαιοσύνην σῆμερον, ὡς ἐν οὐρανῷ γὰρ ἐφαπλοῦται θεία νεφέλη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ, ἦτις ἀποστάξει γλυκασμὸν, πᾶσαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν τὴν πικρίαν ἔξαρσοντα.

Ξένη σου ἡ σύλληψις, ξένη σου ἡ γέννησις, ξένη σου ἡ πρόδοσις, Παρθένε, ἡ ἐνδον τοῦ ιεροῦ ἀγωγή· ξένα καὶ παράδοξα τὰ σὰ λόγον ὑπερβαίνοντα καὶ διάνοιαν, ἀχραντες.

"Ολην σε ἤγιασ τὸ Πνεῦμα τὸ πανάγιον ἐνδον τοῦ ναοῦ διατωμένην καὶ τρεφομένην τροφὴν οὐρανίον· νύμφη τοῦ Πατρὸς περικαλλής, ὅθεν ἔχρημάτισας καὶ τοῦ Λόγου γεννήτρια.

(10) Ergo si tota pura et immaculata, in nulla sui parte, nec in conceptione, quæ est uniuscujusque vitæ pars prima, fuit impura et maculata: Qui enim totum dicit, nihil excludit.

(11) Poiesine pro immaculata B. Virginis conceptione testimonium clarius et luculentius inventiri? Quemodo enim B. Virgo sola caruit omni macula, si, cæterorum instar, originali macula in suo conceptu sorduit? Universa terra Ægypti Pharaoni tributum persolvebat, excepta terra sacerdotali, quæ immunis ab hoc onere fuit; sic quoque, licet homines reliqui noxam originalem contrahentes, quodammodo tributum dæmoni pendant,

A manifesto id quod futurum erat subindicantes: ex ipsa enim nascitura erat illuminatio scientiæ quæ erroris tenebras dissolveret.

Divina sapientia prædicta Anna, ac zelo plena antiquum volum suum complet, teque, o immaculissima, præsentat in templo, quæ sacerrimam conceptionem, et parvum habitura eras.

Explicit sol radios suos, lucis nubem aspicieus expansam impulsu divino intra Sancta sanctorum, ex qua indulgentia desolatione plenis criminibus pluitura erat.

B Facit me Deitatis consortem Deus, qui in te habitat, o tota pura, et casta, propter suam misericordiam: cum prius deceptus essem per cibum serpentis fraude: et pro corruptione, incorruptibiles iterum delicias rependit.

Ode 4.

Genus sacrum prophetarum prænuntiaverunt, o veneranda, fore receptaculum naturæ incomprehensibilis; propterea virginales chori te comitantur in Sancta sanctorum cum lampadibus.

Gloriam retulit Joacim una cum Anna incedens, et ferens te cum festivitate convivali in templum sanctum, o templum Dei sanctissimum, Regina tota pura, et immaculata (10).

Hodie primis parentibus irrogata sententia aboleatur: ecce enim floruit vitis, quæ fructificabit nobis botrum incorruptibilem, afferentem vinum lætitiae universis finibus terræ.

C 8 (11) Invenit te solam omni macula carentem Verbum plasmator rerum, et ideo in utero tuo habitavit operans salutem nostram propter ineffabilem misericordiam suam.

Ode 5.

Large pluant hodie nubes justitiam; etenim tanquam in cœlo expanditur in templo Dei divina illa nubes, quæ dulcedinem stillabit, universam animarum nostram amaritiem auferentem.

Labe omni carens Virgo, peregrina est conceptionis tua; peregrina est nativitas tua, (12) peregrinus ingressus, et vita acta in templo; peregrina et admiranda, et sermonem et cogitationem transcendentia omnia quæ tua sunt.

Morantem te in templo atque ibidem cœlestibus escis vescentem, Spiritus sanctissimus totam sanctificavit: unde speciosissima sponsa Patris, et Verbi Genitrix facta es.

sola tamen terra sacerdotalis Maria, propter sacerdotem Christum ex ea gignendum, immunis ab hoc Stygi Pharaonis tribulo permansit.

(12) Peregrina est conceptionis tua: peregrina est nativitas tua! Non enim decebat sanctuarium Dei, domum sapientiæ, reliquiarium Spiritus sancti, urnam mannae cœlestis, aliquam in se babere peccati labem, atque ideo labe omni carens Virgo dicitur a Josepho. Vocavit autem Josephus conceptionem passivam B. Virginis peregrinam, quia non ut aliorum conceptiones in peccato, sed sola sine peccato originali.

Nunc omnem spem meam in te, o puer, repono; ad misericordias tuas confugio: fac liberam a diabolum nocturno animam meam dejectam; et ad languorem redactam a concupiscentiarum influxibus.

Ode 6.

Observati gratia divina divini Virginis genitores, tanquam columbam immaculatam in Sancta sanctorum, ut ibidem educaretur, cum effectu illam obtulere.

Orientem ex luce lucem cum esses in te suscepitur, venerandæ puellæ splendida lucem accendentes et chorcas ducentes, te ad divinum templum præcedebant.

Plenum gloriæ palatum, magna prophetarum circumsonatio, thronus sanctus in Sancta sanctorum collocatur omnium Regi præparatus.

Quibus possum laudibus effero, o Puer, conceptionem tuam, et ineffabilem partum tuum: commendando profectionem tuam, per quam ab omni læsione liber evado, ego, qui adducor ad tuam seruitatem.

Ode 7.

Radiantem tanquam solem (13) excipit te templo sanctum intra se, effudentem inde salutares splendores in omnes fines terræ, o casta Virgo, sanctissimum templum facturum esse Filii Dei.

Sublatis manibus omnes plaudite videntes innupiam, quæ fert redemptionis signa; eternum per manus angeli enutritur, quippe quæ paritura est nobis ineffabiliter panem cœlestem.

Tenebricosum sub terra domicilium incolentes animæ justorum universæ felix nuntium accipite: columba aurea apparuit quæ spiritualis diluvii cessationem adducit, et in Sancta sanctorum cum religioso tripudio ingreditur.

Urpote speciosa speciosum peperisti, qui deformitatem nostram in pristinam restituist essemus, o Puer tota immaculata (14), propterea illi canimus. Patrum Dominus et Deus benedictus es, etc.

Ode 8. Alphabetum.

Audi, et intellige, venerande senex, dixit Anna Zachariæ:

Accepi voluntate divina Puellam venerandam.

Bono magnoque animo hanc tu suscipe.

Conceditur enim per illam redemptio: et in Templo sancto offer illam, clamans: Benedicite, omnia opera Domini, Domino.

Dominus solus benedictus, exclamavit sacerdos.

¶ Dedisti nobis nunc aperie intueri ingressus illæ.

(13) Bernardinus de Busto in Mariæ serm. 5, de concepi. parte 3, probans Mariam in sole figurata in psal. 18, ubi dicitur: In sole posuit tabernaculum suum, ait inter cætera: Per solem intelligitur B. Virgo, quia sicut soi clarior est omnibus sideribus, et est incorruptibilis: sic B. Virgo in sua conceptione fuit clarior, et purior omnibus creaturis, et fuit incorrupta ab omnibus peccatis. Ideinque loco citato serm. 8, non longe a principio, explicans de B. Virgine illud Eccles. 26,

πρὸς σὲ μου τὴν διπασαν ἐλπίδα, Κόρη, τίθημε, πρὸς τοὺς οἰκτιρμούς σου χαταφεύγω· βλάβης δαμόνων δεῖξον ἀμέτοχον τὴν χαταπτωθεὶσάν μου ψυχὴν, καὶ ἔξασθεντοσαν ἡδονῶν ἐπικλύσεται.

'Ωδὴ 5'.

Σωθάντες τῇ θείᾳ χάρετε οἱ θεῖοι τῆς Παρθένου γεννήτορες, ταῦτην ὡς δικαιομον περιστερὰν εἰς τὰ "Ἄγια ἀνατρεψθῆναι πάθῳ ἀνατιθέασιν.

Τοῦ τῆς μελλούσης εἰσδέχεσθαις τὸ φῶς τὸ ἐκ φωτὸς προερχόμενον φῶτα ὑφαπτόμεναι κόραι σεμναὶ προπορεύονται φωτειδῆ πρὸς θεῖον ναὸν χορεύουσαι.

B Τὸ πλῆρες δόξης παλάτιον, τὸ μέγα προφητῶν περιήχημα, θρόνος δὲ ἄγιος ἔνδον εἰς "Ἄγια τίθεται τῷ Βασιλεῖ τῶν ὅλων ἐτοιμαζόμενος.

Τὸ μνῶ σου, Κόρη, τὴν σύλληψιν, ὑμνῶ σου τὴν ἀπόδρητον γέννησιν, ὑμνῶ τὴν σκέπην σου, δι' ἡγεμονίας πάσης φύομαί, δὲ πρὸς τὴν σὴν γαλήνην χατεπειγόμενος.

'Ωδὴ 6'.

Φωτοφόρον σε ὡς ήλιον εἰσδέχεται ναὸς δὲ ἄγιος, ἔνδον ἀστράπτουσαν ἀκτίνας τοῖς πέρασι σωτηριώδεις, ἀγνή, ὑπεράγιον ναὸν γενέσθαι μελλουσαν τοῦ Γίνου θεοῦ, Παρθένε.

C Χεῖρας ἀπαντες χροτήσατε λυτρώστας σύμβολα φέρουσαν τὴν ἀπειρόγαμον ὁρῶντες· ἀγγέλου γέρεας ἔκτρεψεται, τὸν οὐράνιον δρόν τημέν ὡς μέλουσαν ἀποδρήτως ἀποτίχτειν.

Ψυχαὶ ἀπισταὶ δικαίων ὑποχθόνιοι εὐαγγελίζεσθε· περιστερὰ δὲ χρυσῆ χατάπαυσιν φέρουσα χατακλυσμοῦ νοτοῦ πεφανέρωται, καὶ εἰς "Ἄγια ἀγίων εὔσεβῶς περιχορεύει.

Δ Ος ὥραί τὸν ὥραίον ἀπεκύρωσας, τὴν ἀμορφίαν ἡμῶν προσεπανάγοντα εἰς πρώτην ἐμφέρειαν, Κόρη πινάκια με· φέρεται ψάλτης μενεντιανός· Ο τῶν πατέρων Κύριος καὶ θεὸς εὐλογητὸς εἰ.

'Ωδὴ 7', κατὰ αἰφάντητον.

D "Ακούε, σύνες, πρεσβύτα σοφὲ, τῷ Ζαχαρίᾳ "Άννα φησι.

Βουλήσει θείᾳ ἦν έσχον παιδία σεμνὴν γενναῖα φυχῇ ὑπόδεξαι.

Δι' αὐτῆς γάρ ισται λύτρωσις, καὶ εἰς ναὸν τὸν ἄγιον ἀνάθου ταῦτην βοῶν· Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον.

Εὐλογητὸς μόνος Κύριος, εἴδησεν δὲ Ιερεὺς, Ζωῆς εἰσόδους νῦν ὑποφαίνεις σαφῶς.

Sicut sol oriens mundo, etc., inquit: « Sicut sol creatus est plenus lumine, et sine ulla tenebra; ita Mater Dei in conceptione sua procreata est fulgida lumine divinæ gratiæ, et nunquam obscurata fuit ulla peccati tenebra. »

(14) Quare tota immaculata, nisi quia, quoad omnem vitæ suæ partem, sine ulla peccati macula tota fuit? Non fuisset autem tota, si in prima vitæ suæ parte, quæ concepcionis est, originalis peccati macula sordida apparuisset.

Ἡμῖν φανερώστες διόπερ μέλλεις αίκειν θεοχώρητον Απαλάτιον Χριστὸς ὁ Βασιλεὺς τοῦ παντὸς, πρὸς δὲ βοῶς πᾶσι γῆς Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον.

Ίδού, πρεσβύτα σοφώτατε, τῇ Ἀννα Εψήσεν εὐλαβῶς.

Καλλίστην παιδία ἡν δέσμωκέν μοι Θεός
Λαμπρῷ; ὑποδέξχου καὶ προφήτευε.

Μόνην μέλλουσαν εἰς πράγματα προφέτειν τὰ κηρύγματα μεθ' ὧν βοῦς προφητῶν· Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον.

Νῦν ἔγνων, γύναι, σαφέστατα, προφρήκως ἐφη
ὁ γηραιός,

Σύλον ἐν μέσῳ ὡς ἐκβλαστάνσιν ἐκ σοῦ,
"Οπερ ἐξανθήσει θείον δυτῶν; καρπόν.

Παραδείσω εἰσοικίζοντι τοὺς βροτοὺς ἐξωσθέντας
φθορᾷ, ἀναδοῶντας χαρᾶ· Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα
Κυρίου, τὸν Κύριον.

Τῷτων ἄρδητων μυήσεων τῇ σῇ ψυχῇ, Κόρη σεμνή.

Σαφῶς ὑπάρξει, δὲ πρέσβυτος ἐφη τρανῶς.

Τὸν θείον ίδού, Παρθένε, οἴκετ ναόν.

"Ὕπ' ἀγγέλου τρεφομένη γάρ βουλῆς μεγάλης" Αγγελον κυήσεις, ως μελψδεῖ, εὐλογοῦντα πάντα τὰ
ἔργα Κυρίου ὡς Κύριον.

Φωνὴν του ἄδομεν, Κόρη ἀγνή, περιχαρῶς τοῦ Γαβριήλ.

Χαῖρε, τῆς πάντων αἰτία μόνη χαρᾶς.

Ψυχῶν χαῖρε καθαρτήριον.

"Ως τέξασα τὴν λύτρωσιν ἡμῶν καὶ τὴν ἀνάπλασιν
τῶν μελψδούντων αὐτῷ· Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα
Κυρίου, τὸν Κύριον.

Ὀδη θ'.

Τόδού τοῦ θεοῦ τὸ δρός τὸ ἄγιον μετὰ λαμπάδων
φαιδρῶν ἐνδον εἰς τὰ "Ἄγια βαδίζει, λίθος ἐξ οὗ τημηθῆσεται καὶ τοὺς βωμούς καὶ ξόνα δαιμονικὰ λεπτυνεῖ, τοὺς βροτούς δὲ τούτοις ἀπεργάσεται καὶ
ναούς καὶ σεπτά καταγώγια.

"Ωμοσε Θεός καὶ νῦν ἐκπεπλήρωκε, φυλῆς Ἱούδα
ἴμεν δοὺς; τὴν Ἀειπάρθενον, τῆς ἡ κοιλία ξύλον βλαστήσει ζωῆς, θανατηφόρου βρώσεως ἀπολυτρούμενον
τοὺς τὴν πτώσιν βρώσεις ὑποκύψαντας, καὶ κλαπέντας
ἀπάτῃ τοῦ δφεως.

Στέμματι λαμπρῷ τῇ Ἀννα ἐδόησεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ
θεοῦ· Σοὶ προσαντιθῆμι τὴν μοι παρέσχου παιδία, ὡς
Δέσποτα, ἐξ τῆς δι' οίκτον ἀφατον σωματοφόρος δρθεῖς,
διασώσεις κόσμον δυπέρ ἐπλασας, μεγαλύνων
αὐτὴν ὡς Μητέρα σου.

Ηὔγασεν ίδού τὴν φωτήριος τοῖς ἐν νυκτὶ τῶν
δεινῶν, πύλη ἐπουράνιος ναοῦ τὰς πύλας ἀναπετάσσασα
μετὰ λαμπάδων προσεισιν ἐνδον εἰς "Ἄγια, υφ'
ἄγιας τρέψεθαι δυνάμεως εἰς ἀγίαν θεοῦ κατασκήνωσιν.

Φώτισον, ἀγνή, ψυχῆς μου τὰ δυματα, φῶς τῇ
κυήσασα, μή καταλαβέτω με τῆς ἀμαρτίας σκότος
βαθύτατον, μηδὲ βυθὸς καλύψῃ με τῆς ἀπογνώσεως·

Etenim manifeste ostendisti palatum illud capax
Domi, quod futurus est ut inhabitet Christus Rex
universi: ad quem clamat universa terra: Benedicite,
omnia opera Domini, Domino.

Grande sapientiae decus senex, inquit Anna reli-
giose verecunda,

Gratiosissimam puellam quam dedit mihi Deus,
Hilariter accipe, et valicinare,

Illam solam futuram quae opere completura est
oracula prophetarum, cum quibus exclamas: Bene-
dicite, omnia opera Domini, Domino.

Liquido nunc cognovi, mulier, respondit senex
benevolo animo,

Lignum ex te germinasse, quod,
Medio veluti in paradiiso, productorum est fru-
ctuum vere divinum.

Nosque homines per corruptionem expulso, reci-
piendos iterum ab illo paradiiso, clamantes ob gau-
dium: Benedicite, etc.

O puerula veneranda, anima tua! manifeste, re-
spondit clare senex.

Origo erit narrabilium, et inenarrabilium initia-
tionum.

Perge nunc, habita, o Virgo, in templo divino.

Quo in loco ab angelo nutrieris, magni consilii
Angelum paritura, cui suaviter canunt, et benedi-
cunt omnia opera Domini, tanquam Domino.

Resonamus tibi lætis canticis, o casta Puella, vo-
cem Gabrielis.

Salve, o causa unica lætitiae omnium.

C Tibi salve dicimus, o animarum purificatorium.

Ui quae redemptionem peperisti, et reformatio-
nem nostram, cui nos canimus suaviter: Benedicite,
omnia opera Domini, Domino.

11 Οδη θ. Joseph.

Inreditut in Sancta sanctorum cum splendidis
lampadibus mons Dei sanctus, ex quo excidetur
lapis, qui aras, et simulacrum dæmonum coimi-
nuet; homines autem templa et veneranda habita-
entia efficiet.

Olim jaravit Deus, et nunc adimplevit, dans no-
bis de tribu Iuda Virginem perpetuam, e cuius
ventre lignum vitæ germinabit, quod liberabit a
mortifero cibo eos, qui per escam subiere ioinam,
et fronde serpentis decepti sunt.

Sermone claro exclamavit Anna in templo Dei:
Offero tibi, Domine, puellam, quam mihi tradidisti,
ex qua propter ineffabilem misericordiam tuam cor-
poratus apparens, salvabis mundum quem formasti
magnificans eam, tanquam Matrem tuam.

Ecce coruscavit dies salutaris commemorantibus in
nocte malorum: porta cœlestis templi portas expan-
dens, cum lampadibus ingreditur in Sancta sau-
clorum a divina virtute nutrienda, ut sit Dei sancti
habitaculum.

Purissima Virgo, illumina oculos animæ meæ,
tu quae lucem peperisti, ne deprehendant me pro-
fundissimæ peccatorum tenebræ: neque despera-

tionis abyssus cooperia me. Habeam per te salu. A ἀλλ' αὐτῇ με σῶσον καὶ χυδέρνησον πρὸς λιμένα του
tem: tu mihi gubernatrix esto ad portum divinæ θείου θελήματος.

2 III.

In festivitate obdormitionis beatissimæ Virginis Canon III (15), cuius acrostichis haec est: Lætus dilaudo Genitricem Dei Joseph.

Ode 1.

Læti cantemus Domino, qui suam incontaminatam et omni sanctitate præditam in carne Matrem transstulit ad terram viventium.

Accelerabas tu ipsa quoque profectionem istam magnis gressibus, o Virgo, ut tanto citius gloriose nunc Filii pulchritudinem cerneret, atque mira ejus amoenitate fruereris.

Et vero mortem quodammodo sustinuisti, tu que talis Filii Genitrix fuisti, qui mortem attulit inferno, quique mortuis hominibus per te nunc vitam elargitur.

Tu, o Virgo, demonstrata es omnibus creaturis purior (16), quia peperisti eum qui tollit peccata; et propter hanc sane causam te cum singulari fide glorificamus.

Ode 3.

Utique cœlum et terra propter hunc tuum transitum lætantur, Mater Dei qui inexspectatum mutuæ conjunctionis vinculum, per tua in cœlis patrocinia consequuntur.

Suscipientes te a terris cœlestes angeli hac tui in C 13 altum deportatione exultabant, o cunctorum laudibus celebrata Dei Genitrix.

Divina et adoranda tua in cœlum transmigratio non minus revera cæptum humanaum superavit, o Virgo intacta quam eundem superavit tua secunditas in pariendo.

In cœlestia tabernacula fuisti tu sublata, o castissima et nullis subjecta Virgo maculis, quod eras unumrum multo maxime purum Dei templum.

Ode 4.

Letho extinctam et omni privatam voce ipsius te vitae Genitricem, dum aspiciunt Verbi divini mystæ (id est apostoli), ingens eos admiratio et velut ecstasis oppressit, o nunquam sordidata Virgo!

Ah funus! et simul o gratia! o item laus divina omnem exceedens intellectum, quam lunc apostoli, nil nisi divinum sapientes, sunt auspicati, cum scilicet, o omni ex parte beatissima, te circumstarent.

(15) Canonem hunc in festivitate, seu in vigilia Obdormitionis B. Virginis, qui Graece exstat in Menæis tam impressis quam manuscriptis sub die 14 Augusti, una cum canone de pretiosa zona B. Virginis, Latinitate a se donatos, mihi Monachio Rominam transmisit P. Simon Yuaguereck Soc. Jesu theologus, amicus meus.

(16) Purior omnibus creaturis non fuisset Deipara, si cum impuritate peccati originalis, ut cæteri omnes Adæ posteri, concepta fuisset. Igitur ut purior omnibus creaturis vere sit et dici possit,

Γ.

'Er προεορτίᾳ τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, Κατὼν γ', οὐδὲ η ἀκροστιχίς ἐστι· « Αἰρώ τετηθώς τοῦ Θεοῦ τὴν Μητέρα Ἱωσῆφ.

'Ωδὴ α'.

"Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ τῶν ἐν χώρᾳ ζώντων μεταστήσαντι τὴν ἑαυτοῦ κατὰ σάρκα παναγίαν Μητέρα τὴν διχρωτὸν.

"Ινα τὸ κάλλος βλέπης καὶ καταπολαύῃς ὥραιωτητος τοῦ Χιοῦ σου, Παρθένε, πρὸς αὐτὸν μεταστᾶσα ἀνέδραμες.

Νεύρωσίν πως ὑπέστης, ἡ τὸν νεκρωτὴν ἔδευ κυήσασα, καὶ νεκροῖς τοῖς ἀνθρώποις διὰ σου νῦν ζωὴν χαρισάμενον.

"Ωρθῆς καθαρωτέρα, πάντων τὸν καθαιρίουντα κυήσασα ἀμαρτίας, Παρθένε· διὰ τοῦτο σε πίσται διξάζομεν.

'Ωδὴ γ'.

Τῇ καὶ τὰ οὐράνια τῇ μεταστάσει σου χαίρουσι, Μητέρ Θεοῦ, διὰ σου τυχόντα παραδόξου ἐνώμεως.

"Ἐχαρον οὐράνιοι ὑποδεχόμενοι διγέλοις τὸ ἀπὸ γῆς ἀναφερομένην, Θεοτόκε πανύμνητε.

Γέγονε παράδοξος ὥσπερ ἡ κύησις, διχρωτε, σου ἀληθῶς, οὗτω καὶ ἡ θελα καὶ σεπτή σου μετάστασις.

"Ηρθῆς πρὸς σκηνώματα τὰ ἐπουράνια, Πάναγνε, οὗτα Θεοῦ, διχρωτα Παρθένε, καθαρώτατον τέμενος.

'Ωδὴ δ'.

Θάμbos εἶχε καὶ ἔχστασις τοὺς τοῦ Λόγου μύστας δρῶντας, διχρωτε, σὲ νεκράνοιςαν καὶ ἀφωνον, τῆς ζωῆς μητέρα χρηματίζουσαν.

D

"Ωχηδείασι ὁ χάριτος! ὁ τῆς ὑπὲρ λόγον τότε ὑμήσεως, ἡς προῆγον οἱ θεόφρονές σε περιεστῶτες, παρμακάριστε.

ex S. Josepho, hujusmodi est ab ea impuritas ableganda.

(17) Ergo nec subjecta maculæ originali: si enim huic aliquando subjecta fuisset, non nulli, sed alicui maculæ subjecta dici posset, quod non vult S. Josephus.

(18) Fuisse autem aliquando sordidata, id est in primo instanti sui, si contraxisset peccatum originale, quod animam inquinat, et divinis oculis abominabilem reddit.

Σὺ χωρὶς εὐρύχωρον γέγονας τοῦ Λόγου, δθεν Α μετῆρά σε πρὸς εὐρύχωρον καὶ ἀγίου, Θεοτόκε, ληξίν καὶ αἰώνιον.

Τὴν ἄγιαν σου κοίμησιν ἔγγελοι καὶ δινθρωποι μακαρίζουσι, πάντων πέλεις γὰρ βασιλίσσα, Βασιλέα πάντων, Κόρη, τίκασα.

'Φδήσ'.

Ο τάφος σου κηρύζεται, πανάμωμε, τὴν ταφὴν σου, καὶ τὴν μετὰ σώματος πρὸς οὐρανούς νῦν μετάστασιν.

Ὑμνήσατε, παρθένοι, δοξάσατε, νεανίσκοι, πρεσβύται καὶ ἀρχοντες, τῆς Θεοτόκου τὴν κοίμησιν.

Θανοῦσα ἀθανάτους μετέβης πρὸς κατοκίας ἔχθρὸν θαντώσασα τῷ τοκετῷ σου, πανάμωμε.

Ἐκύκλουν θεολήπτων ἀνδρῶν σε χοροστασαῖς, ἐξόδοις βῆμασιν ὑμνολογοῦντές σε, Δέσποινα.

'Φδήσ'.

Ο οἶκος τὸν τοῦ παντὸς συνοχέα δὲ χωρήσας μεταβαίνει οἰκήσαι πρὸς οὐρανούς, οὐρανὸς δεδειγμένος Χριστοῦ καὶ θρόνος καὶ μέγα παλάτιον, ἡ πάναγκος περιστερά, ἡς θελαν ὑμνήσωμεν κοίμησιν.

Ὑπόπτεροι ἐν νεφέλαις ἀρθέντες ἀετοί, ὡς ὄληπται τοῦ Λόγου Γεθσημανῆ συνελθόντες, Παρθένε, καὶ ἐπιφθάνειν ἀπαιρεῖν σε μέλλοντες, πανύμνητε, πρὸς οὐρανὸν, οὓς ᾧ τέκνα Υἱοῦ σου ηὔλογησας.

Τίς αὖτη ἡ ἀναβαίνουσα πέλει κοσμικῶν ἀπὸ κοιλάδων; τίς αὖτη ἡ προπομπή καὶ προπόρευσις ἔντη; τί τὸ δρώμενον μέγα μυστήριον; Ἡ πάντων ἐστὶ βασίλις, καὶ χυρία, καὶ δόξα, καὶ καύχημα.

Ἡλάλαξεν ἀποστόλων δὲ δῆμος καὶ δακρύων ἐπληρώθη, ἦνίκα σου τὴν ψυχὴν τὴν ἄγιαν λιποῦσαν τὸ θεοδόχον τεθέατας σκήνωμα, καὶ ὑμνησες θεοπρεπῶς σου τὴν θελαν, πανάμωμε, κοίμησιν.

'Φδήζ'.

Νόμους τῆς φύσεως λαθοῦσα τῇ χυήσει σου, τῷ ἀνομίμῳ νόμῳ θνήσκεις, μόνη ἀγνή ζωώσασα τοὺς πάλαι νεκρώμενους, δηραντε, ζωηφόρῳ τοκετῷ σου.

Μίνει κενὸς δὲ θεῖος τάφος σου τοῦ σώματος, τῆς χάριτος δὲ πλήρης ποταμοὺς γὰρ ἡμῖν πηγάζει λαμάτων, καὶ ἀποπλάνει βεύματα, παναγία Θεοτόκε.

Πρθη τὸ σῶμα μὲν τοῦ τάφου, παραμένει δὲ ἡμῖν

(19) Fuisseine B. Virgo prorsus immaculata, si turpi ac detestanda originalis peccati macula aliquando conspurcata apparuisset?

Verbi locus et sedes amplissima tu fuisti: unde et ab illo ad latissime patentem et sanctam atque nunquam desituran quietem translata es, o Deipara!

Dormitionem tuam sacraim angeli simul et homines beatam fuisse profitentur. Es enim istorum omnium regina, o Virgo, ut quæ Regem universorum procreasti.

Ode 5.

Omnibus tumulis iste tuus declaravit, aliquando te fuisse tumulatam: et is nunc quoque palam indicat corporis lui ad cœlos factam translationem.

Genitricis Del obdormitionem hymnis celebrate, virgines, glorificate item, o juvenes atque senes, una cum principibus terræ.

14 Excedens hac vita ad sedes transiisti immortales, quia per tuum partum, o undique intemerata, mortalem affecisti morte.

Nunne afflitorum hominum chori te cingebant, o Domina! collaudantes te hymnis, faustum ubi ad cœlum profectionem gratulantibus.

Ode 6.

I la domus qua comprehenditur omnia comprehensio-
dens jam modo ad cœlos facit transitum ut illos
inhabitet, ipsa quoque cœlum existens ut pole Christi
thronus et eisdem magnum palatum, illa, inquam,
castissima columba, cujus divinam celebramus
dormitionem.

Tanquam alarum remigio vecti in nubibus et ceu
Verbi divini quædani altivolantes aquilæ in Geth-
semane, uno repente cœtu abituræ ad cœlum tibi, o
Virgo ab omnibus laudata, supervenerunt, quos tu
ut filios Filii tui prosecuta es benedictione.

Rogo, quænam ista quæ ascendit de mundi con-
vallibus? Quænam haec tamen nobis incognita pomeris
deducio procedens a terra in cœlum usque? Quam
est immensum istud mysterium quod intuemur iam
nunc? Numirum ascendit modo nostra omnilium do-
mina et regina, decus item et gloriatio nostra.

Jubilavit apostolorum cœtus et simul tamen lacry-
mis persusus fuit quando vedit lui corporis taberna-
culum, in quo Deum suscepisti, a sancta anima tua
derelinqui. Quare divinam banc quietem tuam lau-
dibus Dei majestate dignis prosecutus fuit, o omni-
bus omnino modis intemerata!

15 Ode 7.

Conceptione tua arcana legitimum quondam natu-
ræ ordinem superasti, eadem nunc tamen lege ritu-
que mortali, subis mortem: quantumvis partu tuo
vivifice homines inveterata jamdiu morte exani-
matos ad vitam reduxeris, o quæ sola vere es casta
ac prorsus immaculata (19).

Exstat divinus ille tumulus corpore quidem tuo
jam vacuus, sed is gratia tamen miraculorum scatet.
Nam medicinarum nobis fundit flumina, malorum
autem suffocat torrentes.

Manet nobis benedictio saltem tua, licet corpus

tuum, o Virgo inviolata, sublatum sit e tumulo: hæc autem tua benedictio cæcos ad lucem perfruendam inducit, ac divite simul fructu tuorum erga miseros humanitatem viscerum patescit universis.

Dignum est Verbum divinum in te conscribi, o novum plane volumen, idque conjunctione tecum facta, summe admiranda, roga, ut nos omnes libro vitae inseramus, quicunque tuum venerabilem et nostro captu superiorem obdormiscentis obitum hymnis celebramus.

Ode 8.

Ex finibus terræ convenerunt in Sion illustrissima flumina orbis columnæ, ut tibi, o intemerata, vita suæ facienti, curam adhiberent exsequiarum.

In unum collectæ omnes hominum linguae, angelorum item omnium ora, non te digna possunt g prosequi prædicatione. Nam incomparabiliter creaturis omnibus, o Domina, antecellis.

Igitur omnis exsultet creatura, et simul ad tanti transitus **IC** divinam prope dignitatem celebrandam, ipsæ quoque cœlorum nubes stillent rorem justitiæ.

O vide! nunc Domini thronus qui eminet super Cherubinos et Thronos, incipit de terra elevari, ut in suprema Dei regia collocetur. Illa, inquam, creaturarum unica a nævis plane omnibus intacta (20).

Ode 9.

Sicut cœlitibus illustrior universis, laudatores nos illustris tuæ obdormitionis tuarum splendore gratiarum illumina simul ac penitus illustra.

Exsultate, mentes omnium quotquot aliquid habent pietatis in celebranda ejus obdormitione, quæ sola Deum genuit, utpote cunctæ patrocinio ejus nunquam obdormituro conservandæ.

Panegyrice tibi gratulatur terra, et simul angeli tripudiant: aggaudent denique omnes qui sunt justi, obdormiscentem te, o virgo, hymnis celebrantes.

Haurire sac effuse omnes, o amatrix Virgo benignitatis, de tuarum flumine misericordiarum; et demum salutem nobis largire, tu, quæ Verbum omni summa bonitate præditum genuisti

17 IV.

De depositione pretiosæ vestis sanctissimæ Deiparæ in Blachernis. Canon IV (21), cuius acrostichis est: i Vestem beatam Virginis dñe colo: J. D. Joseph.

Ode 1.

Vestem tuam venerandam largita es, o Virgo,

(20) Annon nævus origipale peccatum, quod animam quam tangit fœdat, polluit, contaminat, ac macula turpissima aspergit? Ab hoc igitur nævo plane libera Deipara, ut sit a nævis omnibus plane intacta: non enim est, ut dixi alias, in Deipara locus vulgari ac trito proverbio: *Nulla facies absque nævo.*

(21) Habes hunc canonem Græce tantum in Menæis Græcorum tauri impressis quam manuscriptis sub die 2 Julii, et Græce ms. in codice bibliothecæ Barberinæ n. 110, pag. 74, et in antiquo Menologio ins. bibliothecæ monasterii Cryptæ Ferratae. — Die 2 Julii apud Constantinopolim in Blachernis celebrabatur

A ἡ εὐλογία σου, Παρθένε ἀγνή, τυφλοὺς φωταγωγοῦσα, καὶ σοῦ τὸ εὔτυμπάθητον ὑπεμφαίνουσα πλουσίως.

Tόμε χαινὲ, ἐν φ Λόγος ἀναγέγραπται συνδῶξενοτάτη, βίβλου πάντας ζωῆς ἵκετεις γραφῆναι τοὺς τὴν σεπτήν σου κοίμησιν καὶ παράδοξον ὑμνοῦντας.

'Ωδὴ η'.

'Ἐκ τῶν περάτων ἐλθόντες οἱ περάτων φωτοειδεῖστατοι στύλοι πρὸς τὴν Σών παρεγένοντο, πέρας βίου λαβοῦσαν κηδεῦσαί σε, ἀχροντε.

'Ρητορευόντων οὐ σθένει πᾶσα γλῶσσα οὐδὲ ἀγγέλων ἀξιως ἀνευφημῆσαι σε στόματα ἀσυγκρίτως γὰρ πάντων ὑπέρχεισαι, Δέσποινα.

'Ἄγαλλιάσθω ἡ κτίσις, αἱ νεφέλαι ἐν τῇ παρούσῃ ἡμέρᾳ δικαιοσύνην φανάτωσαν, τῆς Παρθένου τιμῶσαι τὴν θείαν μετάστασιν.

'Ιδε, δ θρόνος Κυρίου ὑπερέχων τὰ Χερουβεῖμ καὶ τοὺς Θρόνους, γῆθεν ὑψοῦται: τεθῆσεσθαι εἰς βασίλεια θεῖα, ἡ μόνη πανάμωμος.

'Ωδὴ θ'.

'Ως πάντων φαιδροτέρω τῶν ἐπουρανίων τοὺς ὑμνητὰς τῆς φαιδρᾶς σου κοιμήσεως τῶν σῶν χαρίτων τῷ φέγγει φαίδρυνον, φώτισον.

'Σκιρτήσατε, καρδίαι πάντων εὔσεβούντων, ἐν τῇ κοιμήσει τῆς μόνης θεόπαιδος, τῇ ἀκοιμήτῳ πρεσβείᾳ ταῦτης σωζόμεναι.

'Η γῆ πανηγυρίζει, διγγελοι σκιρτῶσιν, ἀγαλλιῶνται δὲ πάντες οἱ δίκαιοι, ἐν τῇ κοιμήσει σου, Κόρη, ὑμνολογοῦντές σε.

Φιλάγαθε Παρθένε, ρᾶνον ἐπὶ πάντας τὰ ἀγαθά σου ἐλέη, καὶ σῶσον ἡμᾶς, ἡ τὸν παγάγαθον Λόγον ἀποκυνήσασα.

Δ'.

'Ἐρ καταθέσει τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς υπεραγίας Θεοτόκου ἐν Βλαχέρναις, Καρώρ Δ', οὗ ἡ ἀκροστιχίς δύτινη. 'Ἐσθῆτα τιμῶ τῆς παράγρου Παρθένου. 'Τισήρῳ.

'Ωδὴ α'.

'Ἐσθῆτά σου σεπτήν, Θεοτόκε Παρθένε, τῷ τιμῶντι

festum depositionis venerandæ vestis B. Mariæ Virginis, ut patet non solum ex Menæis, sed ex Kalendario Græcorum et Ruthenorum, ex Emanuele Comneno imperatore in edicto de Feriis, neenon ex Molano in Additionibus ad Usuardum. Vocabatur autem ea solemnitas Depositio vestis; quia eo die deposita fuerat vestis seu tunica B. Virginis Mariæ in theca argentea in templo quod Leo Magnus imperator in loco dicto Blachernis in suburbio Constantinopolitanæ construxerat. Porro historia de veste B. Virginis a primo exordio, ut eam ex Menæis-Græcorum resert Mattheus Raderus in suo Viridario Sanctorum, parte II, sub

τε λαῆ δεδώρησαι δεὶς λεπρὸν περιτείχισμα, ἀπασαν τὸν ἐνάντιων ἐπανάστασιν πάντοτε ἐκτραπόμεθα σθένει τοῦ πνεύματος.

Σαρκὶ τοῦ δι' ἡμᾶς ἐξ ἀγνῶν σου αἰμάτων γνωρισθέντος ἐπὶ γῆς, ἐσθῆτα λεπρὸν ἐπαφῇ καθηγήσας, οὐκαπάτος αὐτὸν τῇ προσῆγαντες, δι' ἣς πάντας τοὺς δούλους σου ἀγιάζεις, Παρθένε, ὑμνοῦντάς σε.

Θησαύρισμα σεπτὸν τοῖς πιστῶς σε τιμῶσι ἐδωρήσω, ἀγαθὴ Παρθένε, ἀληθῶς τὴν τιμὴν ἐσθῆτά σου, ἀπαντας καταπλούσασι δωρεαῖς θελου Πνεύματος, καὶ θαυμάτων πολλαῖς ἐπιδείξεσιν.

Ἡ δοπιλος ἀμνὰς, τὸν Ἀμνὸν τὴν τεκοῦσα τοῦ Θεοῦ ὑπερφυῶς, δεδώρησαι ἡμῖν τὴν τιμὴν ἐσθῆτά σου, σπέλον δυτῶν καὶ φυτίδα ἐκκαθαίρουσαν πάντοτε τῶν αὐτὴν προσκυνούντων, πανάμωμε.

'Ωδὴ γ'.

Τὸ τερτὺὸν ἀγίασμα, τὴν ἐπουράνιον πύλην, τὴν τοῦ Θεοῦ Μητέρα ὑμνήσωμεν, καὶ αὐτῆς ἐσθῆτα θελα βρύουσαν χαρίσματα, τὴν πλοτεῖς ἀνυμνήσωμεν.

Ἄφθαρσίας ἔνδυμα τοὺς τῇ φθορᾷ γοργωθέντας σου τῷ ἀφθόρῳ τόκῳ πάντας ἔνδυσας, σεμνὴ, οἵ τὴν σεπτὴν ἐσθῆτά σου δεδώρησαι δλῖον ἀναφεύρετον.

(22) Beatissima veste tua illum circumdedisti, versum : eam igitur adorantes cum uide, te glorificamus.

Ιατρεῖον ἀμιθεον τοῖς ἐσθενοῦσιν ὑπάρχει δ θεῖος ὕντος οἶκος· τὴν γὰρ ἐσθῆτά σου, ἀγνὴν πηγὴν

A populo te colenti, quæ semper sit sacra munitione, per quam omnes adversariorum impetus spiritus robore perpetuo declinamus.

Eius, qui propter nos ex castis sanguinibus tuis in carne super terram cognitus est, vestem sacram attactu sanctificasti, corporis scilicet tui contactu; per quam omnes servos tuos, qui te laudant, o Virgo, sanctificas.

Sicut thesaurum honorabilem, vestem tuam pretiosam donasti illis, qui te fideliter colunt, o Virgo vere benignissima, ditans omnes Spiritus saucti donis, multisque miraculorum ostensionibus.

Tota pura agna, quæ Agnum Dei supra naturæ modum peperit, largita est nobis pretiosam vestem suam, assidue emundantem omnes sordes & ac maculas eorum, qui ipsam adorant; o immaculatissima.

18 Ode 3.

Eau, quæ est jucunda sanctificatio, porta cœlestis, Deique Mater, laudemus; vestemque illius, ex qua divina charismata scalariunt, hymnis cum fide celebremus.

Mediante partu tuo incorrupto, omnes per corruptionem nudatos, incorruptionis amictu induisti, o augusta (22); atque iisdem vestem tuam tenerandam, stabiles ac perennes divitias largita es, o immaculata (23), qui nubibus cœlum induit uniuersum, o patrocinium animarum nostrarum.

Est hæc domus tua, medicinum gratis officina morbo laborantibus : possidet enim vestem

die 2 Julii, hujusmodi est : « Galba et Candidus, gemini patricii, germani fratres, adorandi causa Hierosolymam profecti, in Palæstinam venerunt, quibusdamque Galilæis oris peragratis, apud quamdam Hebræam matronam B. Virginis venerandam vestem repererunt : quam ut acquirerent, hac arte usi sunt. Hierosolymam peregrinati omnia illic loca sancta venerabundi adierant, arcuamque persimilem illi in qua Dei Matris multum honora vestis custodiebatur, fieri curarunt; reversi que ad matronam suam illam vacuam ad speciem reliquerunt, illam vero, in qua sacrosanctum illud et divinum erat indumentum, sublatam secum apportarunt, et Constantinopolim regressi, in suburbio suo, cui Blachernæ nomen, condiderant. Clam omnibus thesaurum servare conati cum frustra fuissent, imperatori rem aperiunt, qui aliatæ vestis nuntio incredibili gaudio affectus est, dum eam exoscularetur, amplectetur, temploque in ipsis Blachernis excitato, aream ibidem reposuit. » Hacenus Menæa apud Raderum. Eamdem historiam, et quidem uberiorē et prolixiorē habes apud Nicephorum lib. xv Hist. Eccles., cap. 24; Metaphrastem in oratione de vita et obitu sanctissimæ Deiparæ apud Surium die 15 Augusti; Georgium Nicoaudiensem oratione in Depositionem pretiosæ vestis Deiparæ in Blachernis, aliquosque.

(22) In I. Princeps, C. De legibus hæc habentur : « Princeps legibus subditus non est : Augusta vero, licet sit subdita, princeps tamen eadem privilegia illi concedit, quæ ipse habet. » Certe Patres arbitrati sunt, et vere, Christum solum fuisse solutum a legibus peccati originalis per se, et ex vi sue naturæ, per hoc tamen non admittunt, B. Virginem, tanquam Augustam, ab iisdem exemplis fuisse per gratiam, et privilegium, et

C ex vi meritorum Christi. Quapropter S. Ambrosius in psal. cxviii, quando Virginem attestatus est integrum ab omni labe peccati, addidit, per gratiam. Et Eusebius Emissenus, quando Christum solummodo peccati originis sermonem declinasse asseruit, verba per se protinus adjuavit, significare volens beatissimam Virginem tanquam Augustam, quæ principis privilegia gaudet, fuisse per Christum, ac ejus gratiam, ab ejusdem peccati iniquitate præservata. Nam, ut luna a sole recipit claritatem, ita Dei Mater omnia sua privilegia, et præsertim hoc præservationis, recipit a Filio. Vide Nieremberg. in exceptionib., cap. 4.

(22) Deest strophe una in Menæis impressis, et infra phares; quod semel monuisse sufficiat. Edit.

(23) Ut veritetur quod purpura regia sit nitida, et omni prorsus sordore vacans, requiritur quod nullo sit aspersa pulvere, aut olei sit conspurcata labe, nec in aliqua etiam parte sui. Verumtamen, si quid cum ejus uitore aut munditia consistere posset, maxime modicus pulvis, qui facilime extitit, non vero secca proserpentis olei macula, ac in vicinas partes se insinuantis, ut totum econtactu suo deturpet. Eodem modo dictio immaculata nullius peccati aut maculæ consortium adiuvit, et si cum aliquo cohærere pateretur, maxime cum modico venialium peccatorum nævulo, non vero cum peccati originalis gravitate, quod turpius omni labefactat oleo. Quapropter dum S. Josephus B. Virginem toties absolute immaculatam numeravit; conceptioni immaculatæ non solum suffragatus est, sed eidem suo suffragio insigne autoritatis pondus addidit. Vide Nieremberg. in Exceptionib., cap. 3.

tuam, o castissima, atque immaculatissima, solum ex quo medicamina indeficienter emanant.

Ode 4.

Adeste: unicam benedictam magnificemus; et ad vestem illius cum fide accedamus, ut gratiam Spiritus hauriamus.

Tanquam pretiosissimum thesaurum, haec civitas quae te honorat, possidens vestem tuam, o puer, cum fide eam amplectitur atque osculatur, et gratiani inde reportat.

Adoramus vestem tuam, o laudabilissima, tanquam incorruptionis fontem, et gloriæ stolam existentem omnibus laudantibus te.

Munda ab omni labe et sola benedicta (24), quæ Cherubim sanctior apparuisti; animas nostras ab omni adversitate custodi, dum tecum fide honoramus.

B

19 Ode 5.

Unde quaque purissima Domina (25), tu donasti servis tuis vestem ac pretiosam zonam tuam, ut sit illis robur ac divinum munimentum.

Jucundissimum viridarium, suavem Spiritus odorem emittens factum est templum illud, o tota immaculata, in quo tua vestis conservatur.

Repleta omni sanctitate, sanctifica animas et ramus, tanquam omni honore dignissimam.

Genitrix Dei, fac nos templo Dei qui habitavit in te, dum te in templo tuo divino cum fide glorificamus.

Ode 6.

Inexpugnabilem tanquam murum, o Mater omnium Regis et Domini, dedisti civitatum omnium reginæ vestem tuam sanctam ac venerabilem.

Nos gaudentes, Virginis gratiam glorificemus, ac sanctissimam illius vestem veneremur, ex qua omnis sanitas ac robur morbo laborantibus incessanter promanat.

Inexhaustum aquarum vitalium fontem te novimus, o Deipara, tuamque divinam vestem veneramur, ex qua nos fideles quotidie medicamina haurimus.

Substantiam hominum sibi ipsi domesticans fecit Dominus, habitans in te, o Deipara, omnemque hostis læsionem ab eo exterminavit.

Ode 7.

Depresso atque humili corde, menteque sublimi, altissimum Regis thronum glorificemus; sanctissimam scilicet et plenam gratia pueram.

20 In hoc thalamo tuo venerando asservalam vestem tuam cum fide honoramus, tanquam arcam sanctam, et pietatem colentium protectionem, o Dei thalame electe.

A vetustate liberatur omnis qui cum fide accedit, et sanctam capsulam osculatur, quæ splendidam vestem tuam continet, o Virgo casta.

(24) An hæc verba inimiculatae B. Virginis conceptioni saveant, judicet lector. Certe ego intelligere non possum, quomodo B. Virgo absolute dici possit munda ab omni labe, et sola benedicta, si labe originalis peccati foeda aliquando apparuit, et communi maledictioni, ut cæteri omnes Adæ illi, subjecta fuit.

A ἀπαύστως βρύουσαν λάματα κέχτηται, πανάμωμε.

'Ωδὴ δ'.

Μεγαλύνωμεν τὴν μόνην εὐλογημένην, καὶ τὴν αὐτῆς ἐσθῆτα προστησώμεθα πίστει, δπως ἀρρυσώμεθα τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος.

Ὦς πολύτιμον θησαύρισμα κεκτημένη, ἡ σὲ τιμῶσα πόλις τὴν ἐσθῆτά σου, Κόρη, πίστει κατασπάζεται, καὶ χάριν χομίζεται.

Ἡ πανάμωμος καὶ μόνη εὐλογημένη τῶν Χερουβίμ φανεῖσα, τὰς ψυχὰς ἡμῶν σῶσον πάσης περιστάσεως τῶν πίστεις τιμώντων σε.

B

'Ωδὴ ε'.

Σὺ, Δέσποινα ἀγνή, τοῖς σοῖς δούλοις δεδώρησαι κραταίωμα τὴν ἐσθῆτα, καὶ τιμίαν σου ζώνην, καὶ θείον περιτείχισμα.

Παράδεισος τερπνὸς εὐωδίαν τοῦ Πνεύματος, πανάχραντε, ἀποπέμπων ὁ ναὸς ὁ κατέχων τὴν σὴν ἐσθῆτα δέδειχται.

corpora nostra, dum vestem tuam sanctam hono-

ραμοῦ, tanquam omni honore dignissimam.

Ναοὺς ἡμᾶς Θεοῦ τοῦ ἐν σοὶ ἐνοικήσαντος ἀνάδειξον, Θεοτόκε, τοὺς τῷ θείῳ ναῷ σου πιστῶς σαμαχαρίζοντας.

'Ωδὴ σ'.

Αγέδειξας τῇ πασῶν βασιλίδι τῶν πάλεων, ἡ τεκοῦσα Βασιλέα τῶν ὅλων καὶ Κύριον, ἀρραγὲς ὡς τεῖχος τὴν σεπτὴν καὶ ἀγίαν ἐσθῆτά σου.

Γηθόμενοι τῆς Παρθένου τὴν χάριν δοξάσωμεν, καὶ τὴν ταύτης παναγίαν ἐσθῆτα τιμήσωμεν, ἐξ ἣ πᾶσα ρῶσις ἀσθενοῦσιν ἀπεύστως προέρχεται.

Inexhaustum aquarum vitalium fontem te novimus, o Deipara, tuamque divinam vestem veneramur.

Ο Κύριος μετὰ σοῦ, Θεοτόκε, γενόμενος τῶν ἀνθρώπων ἐαυτῷ τὴν οὐσίαν φκείωσεν, καὶ τοῦ ἀλλοτίου ἐξ αὐτῆς πᾶσαν θλάβην ἔξωρισεν.

'Ωδὴ ζ'.

Υψηλοτάτῳ νοῦ καὶ ταπεινῇ καρδίᾳ τοῦ βασιλέως ὑψηλότατον τὸν θρόνον δοξάσωμεν τὴν παναγίαν κόρην τὴν κεχαριτωμένην.

Παστάς Θεοῦ ἐκλεκτή, ἐν τῇ σεπτῇ σου ταύτῃ παστάδι πίστει τὴν ἐσθῆτά σου κειμένην σεβόμεθα, ὡς κινωτὸν ἀγίαν καὶ εὐεεδούντων σκέπην.

Ἀνακαίνεται πᾶς ὁ προσιὼν ἐν πίστει, καὶ τὴν ἀγίαν ἀσπαζόμενος σορὸν τὴν κατέχουσαν τὴν σὴν, ἀγνή Παρθένε, φωτοειδῆ ἐσθῆτα.

(25) Quid est esse undequaque purum, nisi ex omni parte, atque ex omni genere carere impuritate? Non suisset igitur B. Virgo undequaque, id est ex omni parte, atque ex omni genere purissima, si ex parte conceptionis originali suisset impuritate delurpata.

Emundat omnes animæ sordes, o Virgo mundissima, hæc arca, quæ continet vestem illam, quam corpus tuum venerandum cooperatum fuit.

Thetaγενητορ ἀγνή, τὴν σὲ τιμῶσαν πόλιν λιμοῦ, οὐ σεισμοῦ τε καὶ κακῶσεως ἀπάτης περίσωζε, καὶ εὐνικῆς ἐφέδου, καὶ ἐναντίας βλάστης.

Ωδὴ η'.

Εύχαριστοις φωναῖς ἀνυμνοῦμέν σε τὴν παντοῖων καλῶν ἡμῖν πρᾶξεν, καὶ τὴν σεπτήν ἐσθῆτά σου ἀσπαζόμενοι, Κόρη, ἀναδοῶντες· Εὐλογεῖτε, τὰς ἔργα, τὸν Κύριον.

Νοητὸν ὡς λαμπάδιον ἔχοντες ἐν λυχνίᾳ τραπέζῃς προκείμενον τὸ ιερὸν μαφόριον τῆς πανάγου Παρθένου, τὰς τῆς καρδίας φωτιζόμεθα κόρας ἐκάστοτε.

Οὐδαμῶς ἀμοιροῦντας κατέλιπες ιερᾶς σου, Παρθένε, προσψαύσεως τοὺς ἀναξίους διούλους σου· ἀντὶ σώματος γάρ σου τοῦ ζωηφόρου τὴν ἐσθῆτά σου πᾶσι δεῖνυρησαι.

Τομνῳδαῖς ἐνθέοις τιμήσωμεν τοῦ Θεοῦ εὑρύχωρον σκήνωμα τὴν ἐν μητράσι πάναγνον τὴν οὐράνιον πύλην, δι' ἣς ἐκλείσθη ἡ πρὸς θάνατον πύλη εἰσάγουσα.

Ωδὴ θ'.

Ίδον σε τὴν κλίνην Σολομῶν γεραίρομεν χαρμοσύνοις μελῳδήμασι, καὶ τὴν τιμίαν σου ἐσθῆτα ὡς ἀλλην κιβωτὸν ἀγιάσματος κυκλοῦντες, τὰς ίάσεις λαμβάνομεν τὰς σωτηρίους, ἀεὶ Παρθένε.

Πέφθη νῦν ἡ θεία σου σορὸς κατέχουσα τὴν ἐσθῆτα τὴν τιμίαν σου, ὡσπερ πηγὴν φωτὸς, Παρθένε, ἀκτίνας λαμάτων ἐκπέμπουσα καὶ σκήτος νοσημάτων διώκουσα, ἥν μετὰ πόθου ἀσπαζόμεθα.

Σήμερον συγχαίρουσιν ἡμῖν, πανάμωμε, προσκυνήσεις· τῆς ἐσθῆτός σου πᾶσαι οὐράνιαι Δυνάμεις, ἀπόστολοι, προφῆται, καὶ μάρτυρες, καὶ ὄντοι, καὶ ὄλκαιοι ἀπαντες, Δέσποινα μόνη ἀεὶ Παρθένε.

Ὕγιασται ἀπασα ἡ γῆ, πανάγιον τοῦ Δεσπότου καταγώγιον, τῇ καταθέσει τῆς ἐσθῆτος τῆς σῆς, καὶ διδοῦντος ἐπαγόλλεται τῆς πάλαι κιβωτοῦ προτυπούσης σε τῇ καταθέσει, ἀεὶ Παρθένε.

Φαιδρὸν περιβόλαιον τὸ σὸν μαφόριον ἐδωρήσω καὶ προτείχισμα τῇ σε τιμώσῃ βισιλίδι τῶν πόλεων πισῶν, ὡς βισιλίσσαν ἀπάντων ποιημάτων τυγχάνουσαν, Θεοκυτορ μητροπάρθενε.

E'.

Περὶ τῆς τιμίας ζώνης τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου Καρὸν Ε', οὐδὲ ἡ ἀκροστιχίς ἐστι· « Ἰσχύρ μις τὴν σὴν ζῶσον, ἀγρή Παρθένε. » Ιωσήψ.

Ωδὴ α'.

Ἰσχύν με θείαν εὔσεβῶς; περίζωσον ὑμνολογοῦντά σου τὴν ιερὰν ζώνην θείον χρηματίζουσαν τῇ πόλει σου περίζωσμα καὶ κρατιλώμα, Κόρη, καὶ ἀρραγές

(26) Exstat hic canon Græce in Menæis Græcorum, tam impressis, quam manuscriptis, sub die 31 Augusti, quo die olim Constantinopolis in Chalco-prateio celebrabatur festum Depositionis preciosæ zonæ, seu cinguli sanctissimæ Dei Genitricis.

(27) Præter Josephum nostrum, sacratain Deiparae zonam hymnis et laudibus celebravit S. Germanus patriarcha Constantinopolitanus, et Euthymius monachus Zigabenus, uterque in Encomio in adorationem venerandæ zonæ sanctissimæ Deiparæ; item Georgius Nicomediensis, canone de Depositione venerandæ zonæ sanctissimæ Virginis in Blachernis, qui canon Græce exstat ms. in codice Bibliothecæ monasterii Cryptæ Ferratæ: necnon

A Custodi, Dei Genitrix pura, hanc urbem quæ te honorat, a fame, terraemotu, atque omni afflictione: ab ethnorum impetu, atque hostili invasione.

Ode 8.

O omnium nobis bonorum conciliatrix, cum gratiarum actione te laudamus: et vestem tuam venerabilem deosculantes, o Puella, exclamamus: Benedicite, opera, Dominum.

Lumine jugi fruuntur oculi cordis nostri, cum habeamus tanquam lampadem in lucerna mensæ prominentem, sacram vestem castissimæ Virginis.

B O Virgo, licet indignos servos tuos, nullo modo reliquisti expertes sacri contactus tui; etenim pro vitali corpore tuo, vestem tuam omnibus donasti.

Illustramus diuinis cantici amplissimum Dei tabernaculum, castissimam inter matres, portam cœlestem, per quam clausa est janua, quæ introducebat ad mortem.

Ode 9.

O Virgo perpetua, ingentis latitudine cantici ecce veneramus te lectulum Salomonis: ac pretiosam vestem tuam tanquam alias sanctificationis arcum circumdantes, salutares 21 medelas recipimus.

Sicut filius lucis visa est, o Virgo, arca illa divina, quæ continet vestem tuam pretiosam, emitens radios curationum, ac tenebras morborum de pellens; ideo illam cum affectu deosculamur.

C Exsultant nobiscum hodie, o immaculatissima, in adoratione vestis tuæ, Virtutes cœlestes, apostoli, prophetæ et martyres; et sancti ac justi universi; o Domina sola Virgo perpetua.

Propositione vestis tuæ, sanctificata est universa terra, o sanctissimum Domini habitaculum: et exsultavit olim David in expositione arcæ, quæ te, o Virgo perpetua, præfigurabat.

Hanc vestem tuam tanquam præclarum vallum ac munimentum donasti reginæ omnium urbiuum, quæ te colit, veluti Reginam omnium creaturarum, o Dei Genitrix Virgo mater.

V

D De pretiosa zona B. Virginis Constantinopoli olim asservata, Canon V (26), cuius acrostichis est:

« Robore me accinge tuo, o casta Virgo. » Joseph.

Ode 1.

Robore divino clementer me circunda et accinge, o intemerata Virgo! quando sacrata in nunc zonam tuam hymnis celebro (27), quæ hanc civita-

nus patriarcha Constantinopolitanus, et Euthymius monachus Zigabenus, uterque in Encomio in adorationem venerandæ zonæ sanctissimæ Deiparæ; item Georgius Nicomediensis, canone de Depositione venerandæ zonæ sanctissimæ Virginis in Blachernis, qui canon Græce exstat ms. in codice Bibliothecæ monasterii Cryptæ Ferratæ: necnon

Item 22 tuam cingit ut vallum et forte quoddam **Απεριτελχισμα**, οχραντε Παρθένε, τῇ πολιμνῃ ουν. propugnaculum ab ipso nobis Numine concessum: quæ item tuorum clientum gregem munit tanquam muri quidam ambitus nulla unquam vi rumpendus.

Omnipotentem peperisti Deum, o incontaminata! qui omnes pios accingit virtute: unde beatam te nominantes, hanc cœlestem zonam tuam magna animorum lætitia deosculamur, ut ex qua tanquam fonte gratiam haurimus et misericordiam.

Bona hodie luce exorta cum tripudio magno
exultemus propter sacratæ zonæ, quæ castam Dei
Parentem cinxit, apud nos hic depositæ solemnis-
tatem (28) : ex qua nobis zona contextum est cin-
gulum, quod non corrumpi, et indumentum, quod
nobis potest.

O extra omnem reprehensionis aleam collocata
Virgo! populus tuus magno cursu ad tuam poten-
tiam contendit, et in cunctis adversitatibus ad pro-
tectionem se tuam recipit. Esto igitur cunctis loco
præsidii, et quæcunque sibi ipsis postulant salu-
taria, ea illis omnia largire, tu quæ imperiis ani-
mabus nostris liberationem a calamitatibus.

Ode 3.

Renovatur cor nostrum, et novo quasi vigore
hilarescit, dum sacram tuam, o Virgo, zonam sive
ferventi apprehendit, qua item zona cor nostrum
vix induit inexpugnabilem impuris appetitionibus
debellandis, ac simul hinc perseverat idem cor
amicis.

Etiamnum manet incorrupta zona hæc sacrata,
quæ olim corpus suum nullis unquam sordibus, o
Virgo, inquinatum circumcinxit, et magnum inde
trahit hodieque efficaciam **23** ad hos omnes quo-
dammodo sanctificandos, qui se pie conferunt ad
et alias calamitates imminentes liberat.

Maximæ pulchritudinis domus exstisti tu ipsa
quoque pro Verbo divino ex te incarvate, o Mater
immaculata! jamque sibi complacitum est item, ut
hæc zona tua in sancta domo ista, quæ nomini tuo
consecrata est, reponatur, quam et nos piis pas-
sanctitatis obtinemus.

Eminentis pretii zonam tuam, o Deipara, venerabudo cordis jubilo, omnes circumcirca amplexamur, tanquam decus Christianitatis universæ; quandoquidem illa sanctum corpus tuum, quod omne preium et honorem superat, attingere digna fuit.

Date: 5

Tu quidem in altum assumpta ad inaccessiblem
hunc accessisti : at cunctis interim beatam te di-
centibus loco tui intemerati corporis, preciosam

anonymus auctor antiquus Encomio in Depositionem zone S. Mariæ, quod ex Regio Græce ms. codice eruit, et Latine a se redditum anno 1648 una cum Historia hæresis Monothelitarum Parisiis editum P. Franciscus Combessis, ordinis Prædicato-

(28) Sacrosanctam beatissimæ Dei Matris zonam usque adeo Ecclesia Græca venerata est, ut in ejus honorem festum quodannis die 31 mensis Augusti, solemniter celebrandum iusticerit in regia urbe.

Σὺ τὸν Θεὸν τὸν δυνατὸν ἐκύησας περιώνυμόν τοὺς εὔσεβες πάντες δύναμιν, πανάρωμε· διὸ σε μακαρίζομεν, καὶ τὴν θείαν σου ζώνην περιχαρῶς ἀσπαζόμενοι χάριν ἀπαντλοῦμεν καὶ Ελεος.

Χαρμονικῶς τῇ καταθέσει σήμερον περιχορεύσω-
μεν τῆς Ιερᾶς ζώνης τῆς ἀγνῆς Θεοπατίδος, οὐδὲ τῆς
ἡμέν περιζωσμα ἀφθαρσίας ὑφάνθη, καὶ ἀδιάρ-
ρητον ἔνδυμα, καὶ περιβολὴ ἀδιάπαστος.
non lacerari, et denique pallium, quod non avelli a-

Τιποτήν σήμερον δε λαδός, πανάμωμε, προστρέχει δύναμις, ύποτην σήμερον σκέπην καταφεύγει πάντοτε· πᾶσι γενοῦ βοήθεια, καὶ τὰ πρὸς σωτηρίαν τοῖς πᾶσι δίδου αἰτήματα οώκουσα δεινῶν τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

‘אֶת־בְּנֵי־

Νεουργεῖται καρδία, πίστει θερμῇ ψαύουσα ζώνῃ
Ιερᾶ τῆς Παρθένου, καὶ περιζώνυνται δύναμιν ἀμά-
χον, κατὰ παθῶν ἀκαθέρτων, δυσμενῶν, ἀσάρκων τε
ἄτρωτος μένουσα.

nostrum penitus invulnerabile a spiritibus ini-

Μένει διφθορος έτι τη ιερά ζώη σου, ήτις σου τὸ
ἀχραντού σῶμα, Κόρη, διέζωσε, καθαγιάζουσα τοὺς
εὐτελῶς προσιόντας, καὶ φθορᾶς ἐξαίρουσα, νόσων
καὶ θλίψεων.

Ἐχρημάτισας οἶκος περικαλλής, ἔχραντε, Λόγου τοῦ ἐκ σοῦ σαρκωθέντος, καὶ ἐν ἀγίῳ σοο ὁ οἶκῷ εὑδοκήσαντος ζώνην τὴν σῆν ἐντεθῆναι, τὴν κατασπαζόμενοι ἀγιαζόμεθα.

Τὴν τιμίαν σου ζώνην τιμητικῶς ἀπαντεῖς ἐν
ἀγαλλιάσει χαρδίας περιπτυσσόμεθα τιμὴν ὑπάρχου-
σαν πάντων πιςτῶν; Θεοτόκε, ὡς τῷ ὑπερτίμῳ σου
ψαύσασαν σώματι.

•०८५

"Ηρθης πρὸς φῶς δόδυτον μεταχωρήσασα, Ἐλιπές
δὲ τοῖς σε μακαρίζουσιν ἀντὶ τοῦ σώματός σου, ἀγνή,
τὴν τιμίαν ζώνην, πηγὴν θαυμάτων ὑπάρχουσαν,

Constantinopolitana : ejusque feri non solum in
præsentî canone S. Josephus, sed et Germanus et
Euthymius supra relati, Emmanuel Comnenus im-
perator in suo edicto de feriis, et Kalendaria
Græcorum, Ruthenorum et Syrorum expressis ac
disertis verbis meininere. Vide Colvenerium in
Kalendario Mariano die 1 Augusti, et notas nostras
in Mariale S. Germani ad orationem de zona san-
ctissime Dei Matris.

καὶ τόπον σωτηρίας, καὶ χαράκωμα ταύτης τῆς τιμῆς σε πόλεως, ἀχράντε.

Νέον ἡμεῖς ὡς οὐρανὸν ὑπερχόμεθά σου τὸν οἶκον, ἐνῷ τεθησαύρισται καθάπερ ἥλιος φωταυγής σου ἡ θελαζώνη, βολὰς θαυμάτων ἐκπέμπουσα, καὶ πάντων τὰς καρδίας καταυγάζουσα, Κόρη, καὶ παθῶν τὴν δύμαχλην διώχουσα.

Σὺ κινωτὸς τοῦ νηστοῦ ἀγιασμάτος χρηματίζεις, ἀχράντε, πανύμνητε, καὶ τὴν τιμίαν ταύτην σορὸν ἔχουσαν τὴν ζώνην ἣν περιοῦσα ἐφέρεσσας, παρέχεις τῷ λαῷ σου καταφύγιον πᾶσι, καὶ πηγὴν ταμάτων ἀκένωτον.

terris vitam deponenti usurpata, populo 24 tuo exhibes prodigiorum fontem nullis unquam conatibus exhauriendum.

Ἔχε τῇ σῇ πόλει πολύολθον δώρημα ἡ τιμία ζώνη σου, πανύμνητε, καὶ κατετέθη περιφερῶς ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τούτῳ θείῳ οἴκῳ σου, καὶ γέγονε μεγίστης ἀστῆς, Θεοτόκε, τοῖς θερμῶς σε ποθοῦσιν ὑπόθεσις.

Νόμου σκιαῖς καὶ προφήτῶν τὰ αἰνίγματα προεδήλουν ἔσεσθαι σε, πάναγνε, Θεοῦ Μητέρα παναληθῆ, δι' ἣς ἡ κατάρα ἀπεστειρώθη καὶ ἡνθῆσε τελεία εὐλογία, καὶ σωτήριος χάρις τοῖς ἐν πίστει καὶ πόθῳ ὑμνοῦσι σε.

benedictio tua cum salutari quadam gratia efflorescere incepit, ad singularem omnium, cupida fide libi servientium, utilitatem.

'Ἄρτη ε.'

Ζώνης θείας τεθείσης σήμερον ἐν οἴκῳ σου, θεοχαρίτωτε, συνεπανετέθη ἀγαθῶν πᾶσα δόσις τοῖς χρήζουσι, καὶ πληροῦται πᾶς τις ἀγιασμοῦ, ὁ προπελάζων τὰς αἰτήσεις πιστῶς χομιζόμενος. liberalissimam omnium gratiarum copiam, prout cujusque postulat indigentia, et quicunque hac accesserit, ille impletur eopiso dono sanctimoniaz, si nimis preces suas corde obtulerit sincero ac fideli-

Ὥραιώνης, Παρθένε, Λόγον ὡραιότερον ἀποκυήσασα, καὶ τῷ σῷ ὡραίῳ ἐπευδόκησας οἴκῳ τεθήσεσθαι τὴν ὡραίαν ζώνην, ἥτις τὸ σὸν ὡραῖον σῶμα, Θεοτόκε, ὡραίως διέξωσεν. liberalissimam omnium gratiarum copiam, prout cujusque postulat indigentia, et quicunque hac accesserit, ille impletur eopiso dono sanctimoniaz, si nimis preces suas corde obtulerit sincero ac fideli-

Σοῦ ὁ ἄγιος οἶκος ἄλλος ὡς παράδεισος πᾶσι γνωρίζεται, μέσον κεκτημένος ὡσπερ εὔοσμον ρόδον τὴν ζώνην σου, εὐοδίας θείας ἀποπληροῦσαν τὰς καρδίας τῶν πιστῶν προσιόντων, πανάμωμε. corda, qui ad te pia quadam confidentia accedunt, ut perurgnavit.

Οὐδρου θείου νεφέλη γέγονας, πανάμωμε, ἐναποστάζουσα δωτηρίας ὕδωρ, καὶ πηγὴ χερσώθεισιν ἐγχλήμασιν πρὸς καρποφορίαν μεταγαγοῦσα εύσεβειας. διὸ τοῦτο πιστῶς σε διδάξομεν.

A tuam reliquisti zonam, tanquam scaturiginem miraculorum et ipsissimam salutis sedem, ac denique ut vallum hujus civitatis, quæ amore flagrat honoris tui.

Velut novum quoddam cœlum tuam domum ingrediuntur, o Virgo, in quo cœlo tanquam thesaurus quidam tua divina servatur zona (utpote quæ Deum olim insécircumdedicat), illustres miraculorum radios emittens instar solis, nempe cordibus omnium illuminandis et effugandis inde malarum cupiditatum tenebris.

B sordibus intacta, et omni laudum genere certatum ab omnibus colenda! tu es arca sanctificationis intinæ, intellectu potius quam externo quodam sensu delibanda, et simul hoc venerabile conditorium, quo asservatur zona tibi adhuc in tanquam refugium omnibus paratum ac velut prodigiorum fontem nullis unquam conatibus exhauriendum.

Advenit dono civitati huic tuæ multarum valde felicitatum cumulus, tuum nempe cingulum, o præconiis universorum decantata Virgo, idque hodierna luce in hac divina æde tua illustris in modum est collocatum, evasitque omnibus ferventi te amore prosequentibus multo festivitatis instituendæ argumentum.

C caligine scatentes legis umbræ ac simul ænigmata prophetarum te aliquando verissimam Dei Matrem futuram præsignificauit, o castissima! sicque per te et peccati maledictio ad quamdam quasi sterilitatem redacta est, et vicissim vera ac perfecta benedictio tua cum salutari quadam gratia efflorescere incepit, ad singularem omnium, cupida

Ode 5.

Cingulum istud tuum divinum, cuius hodie in hac domo tua depositionem celebramus, o singulari apud Deum gratia pollens Virgo! istud tuum, inquam, cingulum in suum buc comitatum, traxit inquit, cingulum in suum buc comitatum, traxit postulat indigentia, et quicunque hac accesserit, ut reponeretur inclytæ item pulchritudinis zona tua, quæ et tuum inclytæ pulchrum corpus, o Daipara, cinctu quodam inclyto perugnavit.

Inclytam ob Verbi a te geniti pulchritudinem, tu quoque inclyta es pulchritudine illustrata; simul et in hoc templo tuo inclyte specioso, tu placide pati es dignata, ut reponeretur inclytæ item pulchritudinis zona tua, quæ et tuum inclytæ pulchrum corpus, o Daipara, cinctu quodam inclyto perugnavit.

D Novus esse paradisus domus hæc tua creditur palam 25 ab universis, in cujus paradisi medio instar cujusdam fragrantis rosæ zona tua collocata cernitur, per cujus fragrantiam divinam, eorum voluptate plenissima inundantur, o a nœvis omnibus intacta Virgo!

Guttatum salutarem pluviae divinæ undam distillans nubes facta es, o culpæ omnis expers Virgo (29)! animabusque nostris propter vitiorum ariditatem penitus incultis exhibes te ut quamdam

non absolute nec vere dici posset omnis culpæ expers, cum originalis expers non fuisset.

(29) Culpa igitur, quæ ex Adam per originem contrahitur, non fuit particeps B. Virgo, alioquin

fountainam scaturiginem, qua nos irrigati ad faciendo fructus pietatis secundamur, unde et singulari te conatu fidei nostrae glorificanmus.

Ode 6.

Eum qui est ante omnia saecula, ut novum nobis ius tantum progenisti, et simul ad novum hunc tuum adventum festivitatis, qua pretiosi hodie cinguli tui agitur depositio, innovas quoque corda nostra vetustis jam culpis depravata.

O virginea Dei Mater, sacrum hoc templum tuum jure merito gignit admirationem omnibus, utpote quod mirificam zonam tuam possidens, omnibus fidei dono praeditis pelagus quoddam representat remediorum.

Cuncte exhilarantur animi sancti intrantes templum tuum, quia zonae hujus tuae id loci posse fruuntur contemplatione: ista enim solis quamdam sereni habens faciem, omnipotenti illius divinique Spiritus fulgorem donis atque gratiis resertum, cuu quosdam ex se radios vibrare solet.

Animarum nostrarum vires quadam multiplicium peccatorum paralysi dissolutas, quasi nervis quibusdam corroborata, o Virgo! et tibi illos praeterea virtute quadam singulari accingendos sume, quicunque eximia religione zonam tuam, ut multi manibus extorquendam.

26 Ode 7.

Sublimis ad caelestia tabernacula proficiens rerum creatorum omnium regina, nostrae civitatis cunctarum urbium reginæ magnas reliquit opes, zonam nempe suam, per quam urbs haec nostra custoditur adversus incursiones hostium, tam qui videntur, quam qui non videntur.

Tam nobili fonte, ex quo ebullivit gratia et misericordia divina, propius nunc accedamus, ne mire receptaculo huic venerando, in quo zona pretiosissima conservatur illius Matris simul ac Virginis, quæ massam generis humani adorando partu suo ad magnum evexit decus.

Adorate hymnis Dominum, Virtutes celorum universæ, cuius et Genitricem, linguae omnes mortaliū, glorificate: vobis quippe dono dedit zonam suam, in cuius vere tuto ac salutari ambitu, merito possunt refugium querere fideles.

Urgeant nubes hodie imbreu justitiae de supernis, quandoquidem nunc depositæ hic zonæ tuæ agitur festivitas, o quæ ipsa es quoque nubes vere Deo gratissima! simul omne quidquid vivit exultando cantet: Benedictus Deus!

Ode 8.

In sanctuario profanis et impiis inaccesso, instar throni cuiusdam sacri reponitur summa cum pompa et lætitia iste loculus, qui unicæ Dei Genitricis, et intemeratae omnium reginæ zonam in sese collocataam tenet; ex qua quidem iis qui multis sunt peccatis fracti ac debilitati, plena tanti mali quies ac in medicina in promptu adest.

Revera per sanctas manus tuas, illum ex te incarnatum 27 in terris Dominum, tuo accinxisti cingulo, qui omnes vere pietati deditos quedam

A

'Ωδὴ ζ'.

Néon tétoxas ἡμῖν ὡς παιδίον τὸν πρὸ πάντων αἰώνων, καὶ καινουργεῖς καρδίας ἀμαρτίας παλαιώσιν δεξαμένας, καινισμῶν τῆς καταθέσεως τῆς τιμίας ζώνης σου, Κέρη ἀειπάρθενε.

"Αγιός σου ὁ ναὸς θαυμαστὸς δικαιοσύνη ὑπάρχει, ὡς τὶς τὴν θαυμαστὴν σου ζώνην θαύματα βρύουσαν κεκτημένος, τοῖς πιστοῖς πέλαγος δείκνυται λαμάτων, Θεοχυτὸρ μητροπάρθενε.

Γέγηθε πᾶσα ψυχὴ συνιοῦσα ἐν ἀγίῳ ναῷ σου, καὶ ἐν αὐτῷ ὅρῶσα, Θεοτόκε, τὴν ζώνην σου, ὡσπερ ἄλιτον φυιδρὸν φέγγος ἀστράπτουσαν χαρισμάτων τοῦ παντεργοῦ καὶ θείου Πνεύματος.

B

Νεύρωσον ἡμῶν, ἀγνή, τὰς καρδίας παρεθείσας παντοῖων ἀμαρτιῶν ἰδέαις, καὶ περίζωσον δύναμιν τοὺς τὴν ζώνην σου πιστῶς ὡς πολυτίμητον κεκτημένους καὶ ἀναφαίρετον θησαύρισμα.

gazam pretii asservant, nulla arte de piis eorum

'Ωδὴ ζ'.

"Η πάντων βασιλισσα πόλες οὐρανίους σχηνάς ἀπαίρουσα καταλέλοιπεν δλδον τῇ βασιλίδι πατῶν πόλεων τὴν ταύτης ζώνην, δι' ἣς περιζώσεται ἐπιδρομῆς δρατῶν καὶ ἀοράτων ἔχθρῶν.

C

Πηγῇ νῦν προσέλθομεν ἀποσταζούσῃ χάριν καὶ Ελεος τῇ σορῷ τῇ τιμίᾳ, τῇ κατεχούσῃ ζώνην τὴν πάντιμον τῆς τιμησάσης ἀνθρώπων τὸ φύραμα τιμίῳ τόκῳ αὐτῆς, Παρθένου τε καὶ Μητρός.

D

Ἄλείτε τὸν Κύριον, Δυνάμεις πᾶσαι αἱ ἐπουράνιαι· τὴν τοῦτον τεχοῦσαν, ἀνθρώπων γλῶσσαι πᾶσαι, δοξάσατε, διε τὴν ζώνην αὐτῆς ἐδωρήσατο καταφυγὴν ἀληθῆ καὶ σωτηρίαν πιστοῖς.

"Ρανάτιασαν δύναθεν δικαιοσύνην νεφέλαι σήμερον καταθέσει τῆς ζώνης τῆς σῆς, νεφέλη θεοχρίτωτε, καὶ μελιψείτω ψυχὴ πᾶσα χαίρουσα. Εὔλογητὸς δ Θεός.

'Ωδὴ η'.

Θρόνος καθάπερ ἄγιος; ἡ σορὸς ἀνατίθεται ἐνδον ἐν ἀδύτοις ιεροῖς φαιδρότατα τῆς μόνης θεόπαιδος καὶ βασιλίδος πάντων ἀγνής, ζώνην κεκτημένη ἐπαπνομένην, ἐξ ἣ τοῖς κοπιῶσιν ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις ἀνάπαυσις τελεῖα προέρχεται ἀφθονῶς.

E

"Ἐπὶ τῆς γῆς τὸν Κύριον ιερῶς ἐσωμάτωσας, καὶ χερσὶν ἀγίαις ἀληθῶς διέζωσας, τὸν περιζωγόντα τοὺς εὔτερούντας δύναμιν· νῦν δὲ ἀναβάται οὐρανῶν

ὑπεράνω, κατέλιπες ἀνθρώποις τὴν τιμίαν ζώνην, A singulari accingit robore. At nunc, o virginea Dei

Παρθένε Θεοτόκε, κρατάωμα καὶ σκέπην.] Mater, posteaquam super omnes cœlos ascendisti,

tuum istud venerabile cingulum hominibus reliquisli tanquam potens quoddam munimentum quo

protegantur.

Νενοσηδεῖν λαμα, δλισθαίνουσι στήριγμα, καὶ τοὺς ῥαθυμῶσιν εὐθυμία, ἐνθεος χαρέρνησις πλέουσι, πεπλανημένοις ἐπιστροφῇ, ἡ παρεπομένη τῇ τιμῇ σου ζώνῃ, ἀγνῇ Παρθένε, χάρις ἀληθῶς χρηματίζει, ἢν πίστεις πρωσχυνοῦμεν εἰς πάντας αἰῶνας.

latis donum, ad hanc modogrammam ei gubernaculum navigantibus, ac lumen plane ad resipiscendum. Unde et cultu fideli te adoremus in omnia sœcula.

Ἐπιτελοῦντες σήμερον τὴν ἀγίαν κατάθεσιν ζώνης σου τῆς θείας, λεπάν πανήγυριν οἱ διῆλοι σου ἀγωμέν, καὶ ἐν χαρᾷ βοῶμεν. Χαίρε, Θεοτόκε, ἡ χαρὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων τῶν πιστῶν μελιψουντων· Λαβε, οὐπερψύχοντε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

‘Φδὴ θ’.

Ἴδον ἡ θεία κλίνη τοῦ Σωλομῶν, δυνατοί γένη κυκλοῦσιν ἐξήκοντα, δῆσεις Γραφῶν, οἴάπερ ἐν κλίνῃ βασιλεῖσθαι σορῷ τιμᾳ σήμερον ζώνην ἀνακλίνει τὴν ἑαυτῆς ἀνάκλισιν, εἰς πάντων τῶν τεταπεινωμένων καὶ εὔσεβούντων περιποίησιν.

πνιγμ, qui ut abjecti contemnuntur, ad illorum item omnium pietatem cordi habent.

‘Ως πόλις βασιλέως τῶν οὐρανῶν, περὶ ἣ; ἔλατηθη παράδοξα· Εθου τῇ σῇ πόλει δῶρον τίμιον καὶ σεπτὸν τὴν παναγίαν μνήμην σου πάντων εἰς κρατάωμα τῶν οἰκτῶν, δι’ ἣς οἱ στεφηφόροι τροπῶνται C πολεμίους δρθιδοξίᾳ διελάμποντες.

si se accingant quasi ac muniant nostra illustria principia orthodoxorum capita, hostilem mox impetu faciliine profligant.

Σταλάξατε, τὰ δρη, νῦν γλυκασμὸν, καὶ βουνοί, εὐφορσύνην αἰώνιον· πατριαρχῶν δῆμοι, καὶ μαρτύρων πάντες χοροί, τῶν προφητῶν δὲ σύλλογος, Θείων ἀποστόλων δῆμος σεπτὸς, εὐφράνθητε σὺν πᾶσιν ἡμῖν, τῇ καταθέσει τῆς θείας ζώνης τῆς Θεοπατίδος

‘Ηγίασσε τὰ πάντα διὰ τῆς σῆς, παναγία Παρθένε, κυρίσσεις, καὶ νῦν ἡμῖν δέδωκας ὡς πλείονα φωτισμὸν τὴν παναγίαν ζώνην σου, ἵσ τῇ καταθέσει πᾶσα τῇ γῆ χορεύει, καὶ γεραίρει σε τὴν χαρᾶς ἀρρέτου κύποπληρούσαν τὸ ἀνθρώπινον.

universa nobissem exsultat terra leque sunimis animorum studiis honorat, ut quæ humanum genus leum ineffabili quodam gaudio complevisti.

Φιλίας δολίας τῆς τῶν παθῶν καὶ ἔχθροῦ καθ’ ἔχαστην πειράζοντος ἀμαρτιῶν βάσις ῥαθυμίας τε χαλεπῆς ἀπαγωγῆς, πανάχραντες, καὶ αἰχμαλωτίας καὶ προνομῆς, τῷ σῷ προσπεφευγότα ἐλέει διὰ τάχους, ὡς συμπαθής, ἀγνή, ἀπάλλαξιν.

Gratia illa divina, quæ in nos ex tua zonæ venerando cultu redundare cernitur, hæc, inquit, gratia, o casta Virgo, est verissima ægrotantibus medela, jamjam item labentibus fulcimentum; præterea male animatis divinæ quoddam alacritum plane ac lumen ad resipiscendum. Unde et cultu fideli te adoremus in omnia sœcula.

Ob tuæ divinæ zonæ depositionem hic olim perfectam, nos servi tui sacram hodie panegyrin sive conventum celebramus, magnisque tibi vocibus hunc in modum cum lætitia gratulamur: Salve, B Deipara, gaudium es angelorum et eorum præsertim hominum, qui religiose nunc jugiter decantant: Populus Domini, superexaltate Dominum in omnia sœcula!

Οde 9.

Intuere, obsecro, nam iste diuinus Salomonis lectulus, quem circumdant sexaginta fortis (ut aiunt Scripturæ), suam hodie zonam pretiosam in loculo tanquam in lectica regia quodam modo reclinat, idque in solarium et reconciliationem omnium, qui ut abjecti contemnuntur, ad illorum item omnium conservationem ac tutelam, quieunque veram pietatem cordi habent.

O regis cœlorum civitas de qua dicta sunt gloriosa! Tu in hac tua civitate reposuisti augustum et adorandum munus, tuam nempe zonam sacratissimam, ut esset 28 omnibus vere credentibus quoddam potens plane propugnaculum, qua zona

C si se accingant quasi ac muniant nostra illustria principia orthodoxorum capita, hostilem mox impetu faciliine profligant.

Stillate, montes, dulcedinem, et colles, lætitiam sempiternam! Vos præterea, tribus patriarcharum, et chori martyrum universi, adhæc cœtus prophetarum, ac denique adoranda cohors apostolorum, vestram nobiscum omnes lætitiam cœlestem communicate ad divini hujus cinguli quo se olim Dei Genitrix accinxit, dignis bodie modis celebrandam festivitatem.

D Exhilarasti omnia omnino quadam benedictione sancta per tuum sanctissimum, o Virgo, puerperium, et nunc quoque nobis, ut ope tua magis semper ac magis illustremur, zonam dedisti tuam sacratissimam, in cuius hic depositionis festivitate studiis honorat, ut quæ humanum genus

Præripe me ac libera, o summe intacta Virgo, ab omni insidiantium mihi cupiditatum amicitia, ab iniuncti item tentationibus quotidianis, quibus ille me, per peccata gravia vitæque dissolutionem maximam, abripere violenter in captivitatem prædamque suam nititur, ad tuam quippe nunc con-sugio misericordiam, o Virgo miseratrix!

29 VI.

Ad hymnum Acathiston. In sanctissinam Deiparam Canon VI (30), cuius acrostichis est : « Gaudere te unam convenit, gaudii domus. Joseph. »

Ode I.

Gabriel magnus archangelus, cum te, o casta, librum Christi animatum, et Spiritu sancto sigillatum vidisset, exclamavit ad te : Gaude, o gaudii domus, per quam primæ parentis maledictio abolta est.

Adæ correctio, gaude, o Virgo Dei sponsa, quæ infernui interemisti : gaude, tota immaculata, palatum solius regis; gaude, thronè ignee Omnipotentis.

Vigens semper rosa, gaude (31), quæ sola rotum suavissimi odoris protulisti : gaude, tu quæ peperisti olfactorum Regis omnium; gaude, nuptialis thalami ignara, mundi salvatio.

Domina, castitatis thesaurus, gaude, per quam a casu nostro erecti sumus; gaude, suave redolens lilium, fideles odore recreans : thymia ma suavissimum, unguentum pretiosissimum.

30 Ode 3.

Expers omnino araturæ ager, ex quo divina spica germinavit, gaude : mensa animata, quæ panem vitæ recepisti : gaude, Domina, fons aquæ viventis inexhaustus.

Remotum ab omni labe vitulum enixa fidelibus juvenca, gaude : gaude, agna, quæ peperisti Agnum Dei, qui totius mundi tollit peccata : gaude, fervens propitiatorium.

Eminans aurora, quæ sola solem Christum allusti, gaude : lucis habitatio, gaude, quæ tenebras dissolvesti, et tenebricosos dæmonas omnino immisisti.

Tu, Domina, porta unica, per quam Verbum so-

(30) Exstat hic canon Graece tantum in Horologio Græcorum Venetiis impresso fol. 537, in Triodio Græcorum Sabbato quintæ hebdomadæ in Quadragesima, in codice Graece ms. bibliothecæ Barberiniæ n. 418, pag. 416, necnon in aliis pluribus Græcorum voluminibus manuscriptis in bibliotheca Vaticana ac Cryptaferratensi asservatis. — Propter insigne miraculum a castissima Dei Genitrice sub Heraclio imperatore patratum, de quo vide, si libet, Cæsares nostros Marianos in Heraclio imperatore cap. 6, § 7, celebrabatur quotannis Constantiopolis dies festus, Acathistus nuncupatus, quo Dei amantissimus populus Constantinopolitanus totam noctem absque ulla intermissione hymnum pro gratiarum actione Deiparenti decantabat, tanquam illi, quæ pro omnium salute excubias egisset, et celesti sua virtute iam insigne tropæum contra hostes erexisset. Acathistum vero nominavit, quod tunc populus ac clerus universus eodem ardore idem sacerdent, nemine cessante, nemine a divinis laudibus conquiescente. Unde in Rituali Græcorum libro, apud Gretserum libr. III Commentarior. in cap. 12 Codini legitur : « Acathistos, quasi carens sessione dictus est, quod totus populus tota nocte stando hymnum Deiparæ concinuerit : quodque cum omnibus aliis in ædibus ex more sedere licet, in istis divinæ Matris erecti omnes stantes auscultamus. Precibus propugnaticis et invictæ Matris

A

G.

« Elç τὸν ὑμεῖς ἀκάθιστον τῆς ὑπεραρχίας Θεοτόκου Καρώγ Γ', οὐδὲ η ἀκροστιχίς ἔστι· οὐ Χαρᾶς δοχεῖον, σοὶ ποέπαι χαλρεῖς μόρη. Ἰωσήφ. »

'Ωδὴ α'.

Χριστοῦ βίβλον ἐμψυχὸν ἐσφραγισμένην σε Πνεύματι ὁ μέγας ἀρχάγγελος [Γαβριὴλ], ἀγνή, Θεώμενος, ἐπεφώνει σοι· Χαλρε, χαρᾶς δοχεῖον, δι' ἣς τῆς προμήτορος ἀρξὲ λυθῆσται.

« Αδὲ μὲν ἐπανόρθωσις, χαῖρε, Παρθένες θεόνυμφε, τοῦ φόνου τὸν ἕνεκρωσις, χαῖρε, πανάμωμε, τὸ παλάτιον τοῦ μόνου Βασιλέως, χαῖρε, θρόνε Πύριγε τοῦ παντοκράτορος. »

B Τόδον τὸν ἀμάραντον, χαῖρε, τῇ μόνῃ βλαστήσασα τὸ μῆλον τὸ εἴοσμον· χαῖρε, τῇ τέξασα τὸ δσφράδιον τοῦ πάντων Βασιλέως· χαῖρε, ἀπειρόγαμε, κόσμου διάσωσμα.

« Αγνείας θησαύρισμα, χαῖρε, δι' ἣς ἐκ τοῦ πτώματος ἡμεῖς ἐξανέστημεν· χαῖρε, ἡδύπνοιν χρῖνον, Δέσποινα, πιστοὺς εὐωδιάζον, θυμιαμὰ εἴοσμον, μῆρον πολύτιμον. »

'Ωδὴ γ'.

Στάχυν ἡ βλαστήσασα τὸν θεῖον, ὡς χώρα ἀνήρωτος σαφῶς, χαῖρε· ἐμψυχε τράπεζα ἀρτον ζωῆς χωρήσασα, χαῖρε· τοῦ ζῶντος ὄντας πηγὴ ἀκένωτος, Δέσποινα.

C Δάμαλις τὸν μόσχον ἡ τεχοῦσα τὸν ἀμωμον, χαῖρε, τοῖς πιστοῖς· χαῖρε, ἀμνὸς κυήσασα Θεοῦ· Αμυδὸν τὸν αἱρούτα κόσμου παντὸς τὰ πταίσματα· χαῖρε, θερμὸν Ιλαστήριον.

« Ορθρος φαεινὸς, χαῖρε, τῇ μόνῃ τὸν ἥλιον φέρουσα Χριστόν· φωτὸς χατοικητῆριον, χαῖρε, τὸ σκότος· λύσασα, καὶ τοὺς ζοφώδεις δαίμονας ὀλοτελῶς ἐκμειώσασα. »

« Χαῖρε, πῦλη μόνη ἦν ὁ Λόγος διώδευσε μόνος, ἡ

D tuæ, Christe Deus, ab omnibus nos libera calamitatibus, et miserere nobis tanquam solus clemens et humanus. » Sic ibi. Atque in bibliotheca Bavaria exstat de die Acathisto oratio hoc titulo : « Narratio utilis ex veteri historia collecta, et in memoriam revocans inexpectatum illud miraculum, factum quando Persæ et barbari regiam hanc civitatem obsederunt, qui perierunt divinam ultionem experti : civitas vero illæsa permanens intercessione Deiparæ quotannis ex illo tempore hymnum gratiarum agendarum causa concinuit, diem illum Acathiston, quasi sessionis expertem nominans. »

(51) En pulchrum S. Josephi pro immaculata B. Virginis conceptione testimonium. Si enim ex Josepho B. Virgo fuit rosa semper vigens, ergo nunquam sine vigore divinæ gratiæ fuit, sed semper exstitit divina gratia vernans. Quid est enim semper vigens, nisi omnibus omnino temporibus vigens, etiam illo momento, quo sanctissima ejus anima creata fuit? Nam si sine vigore divinæ gratiæ aliquando, id est in primo suæ conceptionis instanti fuisset, quomodo tunc, malæ originis æstu arida cum esset, rosa semper vigens vere dici posset? Vide Velasquez *De Maria immaculate concepta*, libr. v, Dissert. 2, annot. 2, ubi quod B. Virgo in sua conceptione fuerit rosa fragrantissima.

μοχλούς καὶ πύλας ἄδου, Δέσποινα, τῷ τόχῳ σου συντρίψασα· χαῖρε, ἡ Θεῖα εἰζοδος τῶν σωζομένων, πανύμηντε.

Φθή δ.

Ἐν φωναῖς φασμάτων πίστει σοι βοῶμεν, πανύμητε· χαῖρε, πλευρὸς καὶ τετυρωμένοντὸν πνεύματι· χαῖρε, λυχνία καὶ στάμνη μάννα φέρουσα, τὸ γλυκαλνοῦ τὰ τῶν εὔσεβῶν αἰσθητήρια.

Ἔλαστήριον τοῦ κόσμου, χαῖρε, ἀχραντες Δέσποινα· χαῖρε, κλίμαξ γῆθεν πάντας ἀνυψώσασα χάριτι· χαῖρε, ἡ γέφυρα δυτιῶν ἡ μετάγουσα ἐκ θανάτου πάντας πρὸς ζωὴν τοὺς ὑμνοῦντάς σε.

Οὐρανῶν ὑψηλοτέρα; χαῖρε, γῆς τὸ θεμέλιον ἐν τῇ σῇ νηδύῃ, ἀχραντες, ἀκόπιας βαστάσασα· χαῖρε, κογχύλη πορφύραν θείαν βάψασα ἐξ αἰμάτων σου τῷ βασιλεῖ τῶν δυνάμεων.

Νομοθέτην ἡ τεκοῦσα ἀληθῶς, χαῖρε, Δέσποινα, τὸν τὰς ἀνομίας πάντων δωρεὰν ἔξαλειφοντα, ἀκατανόητον βάθος, ὑψος ἀρρητον, ἀπειρόγαμος, δι' ἣς ἡμεῖς ἐθεώθημεν.

Σὲ τὴν πλέξασαν τῷ κόσμῳ ἀχειρόπλοκον στέφανον ἀνυμνολογοῦμεν, Χαῖρε, σοι, Παρθένε, κραυγάζοντες, τὸ φυλακτήριον πάντων, καὶ χαράκωμα, καὶ χρατάλωμα, καὶ ἱερὸν καταφύγιον.

Φθή ε.

Οδὸν ἡ κυήσασα ζωῆς, χαῖρε, πανάμωμε, ἡ κατακλυσμοῦ τῆς ἀμαρτίας σώσασα κόσμον· χαῖρε, θεόνυμφε, ἀκουσμα καὶ λάλημα φρικτόν· χαῖρε, ἐνδικίημα τοῦ Δεσπότου τῆς κτίσεως.

Ἰσχὺς καὶ ὁχύρωμα ἀνθρώπων, χαῖρε, ἀχραντες· τόπες ἀγιάσματος τῆς δόξης, νέκρωσις ἄδου, νυμφῶν ὀλόφωτες, χαῖρε, τῶν ἀγγέλων χαρμονή· χαῖρε, ἡ βοήθεια τῶν πιστῶν δεομένων σου.

Πυρίμορφον δχῆμα τοῦ Λόγου, χαῖρε, Δέσποινα, Εμψυχε παράδεισε, τὸ ξύλον ἐν μέσῳ ἔχον ζωῆς τὸν Κύριον, οὗ δὲ γλυκατμὸς ζωοποιεῖ πίστει τοὺς μετέχοντας καὶ φθορᾷ ὑποκύψαντας.

Ρωννύμενοι σθένει σου πιστῶς· ἀναδοῶμέν σοι· Χαῖρε, πόλις τοῦ Παμβασιλέως, δεδοξασμένα καὶ ἀξιάκουστα περὶ ἣς λελάηνται σαφῶς· δρος ἀλατόμητον, χαῖρε, βάθος ἀμέτρητον.

Εὐρύχωρον σκήνωμα τοῦ Λόγου, χαῖρε, ἀχραντες, κόχλος ἡ τὸν θείον μαργαρίτην προαγαγοῦσα· χαῖρε, πανθαύμαστε, πάντων πρὸς Θεὸν καταλλαγὴ τῶν μαχαριζόντων σε, Θεοτόκε, ἐκάστοτε.

Φθή ζ.

Παστὸς τοῦ Λόγου ἀμόλυντε, αἰτίᾳ τῆς τῶν πάν-

A Ium pertransivit; quæ vectes et portas inferni partu tuo contrivisti, gaudet: gaudet, divinus introitus eorum qui salvantur, o omni laude dignissima.

Ode 4.

Exclamamus ad te fideliter cum vocibus cantorum, o cunctis laudibus celebranda: gaudet, mons pinguis et coagulatus spiritu: gaudet, lucerna, et urna serena manna, quod piorum sensus dulcedine perfundit.

B Universi propitiatorium, gaudet, o Domina immaculata: gaudet, scala, quæ omnes per gratiam in altum extollis a terra: gaudet, pons, qui vere transmittis a morte ad vitam omnes laudantes te.

Nobilior cœlis sublimitate, gaudet, quæ sine ullo labore in tuo utero terræ fundamentum portasti, o B immaculata: gaudet, purpura, quæ virtutum Regi purpureis floribus contextam vestem tuis sanguinibus tinxisti.

Auctorem legis enixa vere, qui omnium iniqüitates gratuito delet, gaudet, Domina, inintelligibilis profunditas. 31 ineffabilis sublimitas; nuptialis tori ignara, per quam nos deificati sumus.

Mundo coronam non manu facias contextuisti, Ideo te hyannis celebramus, ibi, Gaudet, exclamantes, o omnium custodia, et vallum, et robur, et sacruiο subsidium.

Ode 5.

(32) Carent omni macula, quæ viam vitæ peperisti, gaudet: gaudet, quæ mundum a diluvio peccati liberasti, o Dei sponsa: auditio et locutio horrore plena: gaudet, mansio Domini omnium creaturarum.

O immaculata, fortitudo et munitio hominum, gaudet: locus sanctificationis glorie, interitus inferni, thalamus totus lucidus, gaudet, angelorum letitia; gaudet, auxilium eorum, qui te cum flide deprecantur.

Nitens ignea luce currus Verbi, gaudet, Domina, paradise animata, in cuius medio est arbor vitæ Dominus, qui dulcedine sua vivificat omnes sui participes et corruptioni obnoxios.

D Virtute tua roborati, cum fide clamans ad te: Gaudet, civitas omnium Regis, de qua manifeste gloriosa et digna auditu dicta sunt: mons a lapidea intactus: gaudet, profunditas immensa.

Expers maculæ, gaudet, amplissimum Verbi tabernaculum: concha, quæ divinam margaritam protulisti; gaudet, tota admirabilis; cum Deo reconciliatio omnium illorum qui te, o Deipara, assidue beatificant.

Ode 6.

(33) Nullam habens maculam, thalamus Verbi,

ret maculam originalem. Certe cum nemo dubitet Dei Matrem uenialis peccati venialis macula nunquam fuisse vel levissime afflatam, intelligere non possum, quomodo nihilominus aliquis contendat scelata macula longe turpiori, nempe originali.

(33) Eni quot modis. S. Josephus immaculatæ B. Virginis conceptioni suffragetur! Omnem absolute maculam a B. Virgine, quæ fuit divini Verbi

OCRABR/FR

Cuni B. Virgo ex mente S. Josephi caruerit oīmūi macula, non solum caruit maculis peccatorum actualium, sed etiam macula peccati nobis ab ortu congeniti, cum hæc sit vere macula turpis et deformis, ut animam inquietet, Deoque reddat omnino odiosam, aliuquin non caruisset omni imacula: et particula universalis omnis non omnem maculam comprehendet, cum non comprehendere

causa deificationis omnium, gaudie, o tota purissima : gaudie, prophetarum **32** circumsonatio, et apostolorum exultatio.

(34) Ille ros ex te distillavit, qui idolatriæ incendium extinxit : quamobrem ad te clamamus : Gaude, vellus roscidum, o Virgo, quod Gedeon prævidit.

Tibi ecce clamamus, Gaude : esto nobis in mari versantibus portus, et propugnaculum in pelago tribulationum, et omnium scandalorum hostis.

Gaudii causa, reple gratia mentem nostram, ut clamare possimus ad te : Gaude, rubus incombustus, nubes tota lucida, quæ assidue fideles obumbrat.

Ode 7.

Ad te cum vocibus laudis clamamus : Gaude, curvus solis spiritalis, vitis vera, quæ botrum matrum protulisti, ex quo effluit vinum lætificans animas eorum, qui te cum fide glorificant.

(35) Universorum hominum medicum enixa, gaudie, o sponsa Dei ; virga mystica, ex qua flos

thalamus, et causa deificationis omnium, eliminavit, ut ab ea etiam originale peccatum, quod ex Thoma 3 p. q. 87 et 89, proprio masculæ nomine meretur, eliminatum intelligeremus. Quis etenim cum S. Josephus diserte scribat. B. Virginem nullam habuisse maculam, ex ejus verbis recte inferat aliquam in ea fuisse maculam, scilicet, culpæ originalis, qua filii Adæ constituti sunt filii iræ, mancipia diaboli, servi gehennæ?

(34) Dicitur B. Virgo vellus, quia sicut vellus licet sit de corpore, nescit tamen corporis passionem, ita B. Virgo licet fuerit de corpore peccati, id est de massa peccatrice, nescit tamen a passione hujus corporis, in peccati præsertim originalis contratione immunis. Favet D. Hieronymus in serm. de Assumpt. dum de Maria loquens ait : « Cæteris per partes præstatur, Mariæ vero se to' am' infudit plenitudo gratiæ, quæ est in Christo, quamquam aliter. Hoc quippe est quod David canit : *Descendit sicut pluvia in vellus* : namque vellus cum sit de corpore, nescit corporis passionem. » Haec ille. Cujus verba afferens Catharinus in suo Tract. de concept. ad Synod. Trident. parte II : « Adverte, inquit, quam egregie velleri comparatur, quod cum sit de corpore, nescit tamen corporis passionem. Quid est hoc, nisi quod licet Maria esset de corpore peccati, id est de massa peccatrice, tamen quasi vellus ignoravit corporis passionem? Tale erat Gedeonis vellus etiam antequam descendenter in illud pluvia, et ros æternæ nubis, id est Altissimi Filius, ne forte dicas hoc intelligi post Filii conceptionem : nam et angelus salutando, jam gratia plenam antea illum enuntiat. » Sic Catharinus.

Favet etiam Gulielmus Filiatus episcopus Tullensis in Officio ordinis Velleris Aurei sive beatissimæ Virginis sub figura Velleris Roris et Victoriae Gedeonis edito anno 1458, et in comitiis ejusdem Valentianensibus, in Hannonia approbato, dum in hymno ad Vesperas, sic de beatissima Virgine canit :

*Alba lana sanctitate, carens peccati macula,
Clarissima castitate, humilitatis regula
Hoc vellus absque tares, repletum divo semine,
Tingitur, et fit purpura cœroris Nati summe.*

Et dum ibidem lect. v, sic loquitur : « Descendit ergo sicut pluvia in vellus, puram Virginem reddens priorem, assumendo ab ea carnem purissi-

των θεώσεως, χαίρε, πανάχραντε· τῶν προφητῶν περιήχημα, χαίρε, τῶν ἀποστόλων τὸ ἐγκαὶ λαπίσμα.

'Ex σοῦ δὲ δρόσος ἀπέστιξε φλογμὸν πολυθεῖας δὲ λύσασα, διεν θωμάν σοι· Χαίρε, δὲ πέκος δὲ ξυδροσας, δὲ Γεδεὼν, Παρθένε, προεθεάσατο.

Τόου σοι Χαίρε κραυγάζομέν · λαμήν γενοῦ θαλαττεύουσι, καὶ δρυμητήριον ἐν τῷ πελάγει τῶν Ολίγεων, καὶ τῶν σκανδάλων πάντων τοῦ πολεμήτορος.

Χαρᾶς αἰτία, χαρίτωσον τὴν λογισμὸν τοῦ κραυγάζειν σοι· Χαίρε, δὲ ἀφλεκτος βάτος, νεφέλη δλόφωτε, δὲ τοὺς πιεστοὺς ἀπαύστως ἐπισκιάζουσα.

Ωδὴ 7.

B 'Ανυμνοῦμέν σε βιῶντες· Χαῖρε, δηγμα τὴν τοῦ νητοῦ, διμπελος ἀληθινὴ τὸν βότρυν τὸν πέπισιρον δὲ γεωργήσασα, οἶνον στάζοντα τὸν τὰς ψυχὰς εὐφραντοντα τῶν πιεστῶν σε δοξαζόντων.

C 'Ιατῆρας τῶν ἀνθρώπων δὲ κυρίσασα, χαίρε, θεόνυμφε, δὲ ράνδος δὲ μυστική, δινθος τὸ ἀμάραντον, δὲ ἔξαγ-

mam, licet peccatri similem. »

D (35) Quid igitur mirum si hunc medicum enixa, ab eo fuit præservata, ne caleret in infirmitatem peccati originalis? Cui enim congruentius hauc præservationis medicinam exhibere poterat quam Matri? Hinc Bernardinus de Busto serm. 6 de conceptione, parte I, ait in rem nostram : « Inquit Constantinus Africanus in prima Praticæ Pantegni de reginine sanitatis, c. de Disputatione regendorum sanorum, intentio medicorum non est nisi de sanitate custodienda, secundum Galenum in initio sui libri *De diversa intentione medicorum*, qui ait : Medicorum intentio ac voluntas non est nisi in sanitatem regenda. Monstravit enim quod ultimitas medicinæ nihil sit aliud, quam sanitatis custodia. Antiqui enim dixerunt, quod melius est custodire sanitatem, quam morbis repugnare : quia sanitas in sanis reperitur, ab infirmis vero est absens. Et melius est rem inventam custodire, quam non inventam querere. Sanitatis enim custodia prior est, quam infirmitatis curatio, quoniam homo naturaliter est sanus, et sanitas est temperamentum corporis. Haec ille. Quibus præsoppositis, sic infero : Christus tanquam bonus medicus venit in mundum ad procurandum hominum salutem, et ideo Samaritanus vulnera originalis et actualis peccati curans appellatur a Magistro Sententiar. in princip. 4 libri. Sed boni medici triplici utuntur medicina, secundum Philosophum, in Ethic., scilicet, præservativa, conservativa et curativa, quarum excellentior est præservativa, scilicet, impedire, ne quis in infirmitatem labatur. Ergo debuit Matri sua hanc medicinam exhibere, eam præservando, ne caderet in infirmitatem peccati originalis, quod quidem facere potuit, quia quidquid potest Deus ab aliquo removere, potest etiam illud infundi prohibere, quia facilius quid suspenditur, sive præservatur, quam inducitur tollitur. I. *Patre furioso*, ff. *De his qui sunt*, etc. Sed peccatum originale multipliciter potest removeri, maxime per baptismum fluminis, aut flaminis, vel sanguinis, ut declarat Magister in 4, d. 4, et per suam gratiam remittitur, juxta illud ad Rom. iii : *Justificati gratis per gratiam ipsius*. Ergo etiam potuit prohibere, ne in Matre sua benedicta infunderetur, quod et fecit, et sic ille dignorem exhibuit medicinam salutis. » Haecenus Bustus I. c.

Θήσασσα, χαῖρε, Δέσποινα, δι' ης χαρᾶς πληρούμεθα, καὶ ζωὴν κληρονομοῦμεν.

Ἐρητορεύουσα οὐ σθένεις γλῶσσα, Δέσποινα, ὑμνολογῆσαί σε· ὑπὲρ γὰρ τὰ Σεραφὶμ ὑψώθης, χυῆσασα τὸν βασιλέα Χριστὸν, δν Ιχέτενε πάσης νῦν θλάνης βύσσασθαι τοὺς πιστῶς σε προσκυνοῦντας.

Εὐφημεῖ σε μακαρίζοντα τὰ πέρατα καὶ ἀνακρίζει σοι· Χαῖρε, ὁ τόμος ἐνῷ δακτύλῳ ἔγγέγραπται Πατρὸς ὁ Λόγος, ἀγνῆ, δν Ιχέτενε βίθλῳ ζωῆς τοὺς δυύλους σου καταγράψαι, Θεοτόκε.

Ἴχετεύομεν οἱ δυοῦλοι σου καὶ κλίνομεν γόνυ χαρδίας ἡμῶν· κλίνον τὸ οὖς σου, ἀγνῆ, καὶ σῶσον τοὺς θλψεις βυθίζομένους ἡμᾶς, καὶ συντήρησον πάσης ἔχθρῶν ἀλώσεως τὴν σὴν πόλιν, Θεοτόκε.

Φρέσκη η'.

Νηδύτι τὸν Λόγον ὑπεδέξω, τὸν πάντα βαστάζοντα ἐδάστασας, γάλακτι ἐξέθρεψας νεύματι τὸν τρέφοντα τὴν οἰκουμένην ἀπασαν, ἀγνῆ, ὁ φάλλομεν· Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, τὰ έργα, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Μωῆσῆς κατενόησεν ἐν βάτῳ τὸ μέγα μυστήριον τοῦ τόχου σου· παῖδες προεικόνησαν τοῦτο ἐμφανέστατα μέσον πυρὸς ἰστάμενοι, καὶ μή φλεγόμενοι, ἀκήρατε ἀγία Παρθένε· δθεν σε ὑμνοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Οἱ πρώην ἀπάτη γυμνωθέντες στολὴν ἀφθαρσίᾳ, ἐνεδύθημεν τῇ κυνοφορίᾳ σου, καὶ οἱ καθεζόμενοι ἐν σκότει παριπτώσεων φῶς κατωπτεύσαμεν, φωτὸς κατοικητήριον, Κόρη· δθεν σε ὑμνοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Νέκροι διὰ σοῦ ζωοποιοῦνται· ζωὴν γὰρ τὴν ἐνυπόστατον ἐκύησας· εὐλαλοὶ οἱ διλαλοὶ πρώην χρηματίζοντες, λεπροὶ ἀποκαθαίρονται, νόσοι διώχονται, πνευμάτων ἀερίων τὰ πλήθη ήττηνται, Παρθένε βροτῶν ἡ σωτηρία.

Ἡ κόσμῳ τεκοῦσα σωτηρίαν, δι' ἡς ἀπὸ γῆς εἰς ὑψός ἥρθημεν, χαῖροις, παντευλόγητε, σκέπη καὶ κρατῶμα, τεῖχος καὶ ὁχύρωμα τῶν μελωδούντων, ἀγνῆ· Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, τὰ έργα, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φρέσκη θ'.

Ἴδια σοι πιστοὶ τὸ Χαῖρε χραυγάζωμεν οἱ διὰ σοῦ τῆς χαρᾶς μέτοχοι γενόμενοι τῆς ἀϊδίου, βῆσσαι ἡμᾶς πειρασμοῦ, βαρβαρικῆς ἀλώσεως, καὶ πάστες διλῆς πληγῆς διὰ πλήθος, Κόρη, παραπτώσεων ἐπιούσης βροτοῖς ἀμαρτάνουσιν.

Ωφθης φωτισμὸς ἡμῶν καὶ βεβαίωσις, δθεν βοῶμέν σοι· Χαῖρε, διπτὸν διδυτὸν εἰσάγον κόσμῳ τὸν μέγαν ήλιον· χαῖρε, Ἐδὲ μάνοιξασ τὴν κεκλεισμένην, ἀγνῆ· χαῖρε, στύλε πύρενε εἰσάγουσα εἰς τὴν ἄνω ζωὴν τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Στῶμεν εὐλαβῶς ἐν οἷχῳ Θεοῦ ἡμῶν καὶ ἐκδοήσουμεν· Χαῖρε, κόσμου Δέσποινα· χαῖρε, Μαρία, Κυ-

A immarcescibilis effloruit: gaudie, Domina, per quam implentur gaudio, et accipimus hereditatem vite.

Deficit lingua, dum de te loquitur, o Domina, in laudibus tuis: etenim supra Cherubim exaltata es pariens regem Christum, quem deprecare, ut ab omni læsione liberet nunc omnes qui te cum omni fide adorant.

Insigni laude te celebrauit ac beatificant omnes fines terrae, clamantes ad te: Gaude, volumen, in quo scriptum est digito Patris Verbum; quod deprecare, o casta Deipara, ut in libro vite describat servos tuos.

B Deprecamur te servi tui, et inclinamus genu cordis nostri: inclina tu, o purissima, aurem tuam, et salva nos, qui in profundo tribulationum demergimur; custodi, o Deipara, civitatem tuam ab omni inimicorum expugnatione.

33 Ode 8.

O casta, Verbum in utero suscepisti: portantem omnia portasti, nutrita nutrientem nutu suo universum terrarum orbem; cui psallimus: Dominum laudate, opera, et superexaltate in omnia saecula.

Moyses intellexit in rudo magnum mysterium partus tui: pueri praesigurarunt illud apertissime stantes in medio ignis sine ulla læsione; unde te, o Virgo inviolata ac sancta, laudamus in omnia saecula.

C Versutia hostis ante nudati, stola immortalitas induit sumus partu tuo: et cum sedere in tenebris peccatorum, lumen aspeximus, o puella, luminis habitaculum: quare te laudamus in omnia saecula.

Suscitantur per te ad vitam mortuū; vitam enim subsistentem peperisti: facundi sunt ac diserti, ii qui paulo ante loqui nesciebant: leprosi mundantur, morbi depelluntur, aereorum spirituum multipli ces turbæ devictæ sunt, o Virgo salus hominum.

Innameris benedictionibus cumulata, quæ mundo salutem peperisti, per quam a terra in sublime elevati sumus, gaudie, o casta protectio, et robor, murus et munimen canentium: Dominum laudate, opera, et superexaltate in omnia saecula.

D

O Puella, ut tibi Gaudie clamemus nos fideles, qui per te gaudii participes facti sumus, libera nos a pereundi tentatione, a barbarorum expugnatione, et ab omni alia plaga, quæ propter multitudinem peccatorum, mortalibus peccantibus advenire solet.

Stabilimentum et illuminatio nostra facta es: quare ad 34 te clamamus: Gaude, astrum inocciduum, quod mundo magnum solem attulisti; gaudie, o casta, quæ paradiſum Edem clausum aperiisti; gaudie, columna ignea, quæ humanum genus in supernam vitam introduxisti.

Et religiose stemus in domo Dei nostri, et clamemus: Gaude, mundi regina; gaudie, Maria om-

nium nostrum Domina; gaudet, sola immaculata A pia πάντων τῷ μῶν χαῖρε, ή μόνη ἀμωμος εν γυναιξὶ καὶ καλῇ χαῖρε, σκεῦος μύρον τὸ ἀκένωτον ἐπὶ σὲ κενωθὲν εἰσδεξάμενον.

Perpetua Virgo, columba quæ Misericordem peperisti (37), gaudet; gaudet, confessorum omnium gloratio; gaudet, athletarum corona, omniumque iustorum divisa exultatio, nostrumque fidelium salus.

Hæreditatis tuæ, quæ nos sumus, peccatis omnibus ignosce, Christe Deus, non respiciens nunc ad illa, cum habeas deprecentem te eam, quæ sine semine genuit te super terram, quippe qui propter magnam misericordiam tuam voluisti formam alienam suscipere.

VII

B

In sanctissimam Deiparam canon VII (38), cuius acrostichis hæc est: « Deipara, senis tè modis ego cano. » Joseph.

Ode f.

Decepta pravo hostis consilio, prima mater mortem adduxit in mundum: tu vero, o purissima, vitam enixa nos corruptione peremptos vivificasti.

35 Et cogitationibus prolabens, et maculis carnalibus sordescens, ad te vere (39) puram, immaculatam et castam consurgio: esto adjutrix servu*tu*o.

Infestas cordis mei passiones, o Deipara, tuis medicamentibus cura; gravissimam cogitationum C inconstantiam tempestatem seda intercessione tua apud Deum, o Domina.

Ode 3.

Per illam quæ peperit te, miserere mihi, et salva me, o Verbum, tu qui solus natura compatiens propter viseera misericordiæ tuæ effudisti pro me totum sanguinem tuum.

Addictum Deo templum per divinam generatio-

(36) Non potuit S. Josephus immaculatum B. Virginis conceptum verbis clarioribus deprecari. Quid enim est dicere B. Virginem solam inter mulieres suisse immaculatam, nisi cum omnes mulieres post Adæ lapsum fuerint cum originali macula conceptæ, eam solam inter illas ab hac macula in suo conceptu liberam existuisse, atque adeo solam inter omnes immaculatam suisse?

(37) Ob puritatem originalem maxime appellatur Virgo nomine columba, quæ sine felle est, et typus puritatis: *Una est columba mea.* Cantic. cap. ii. Nam sexaginta sunt reginae, et multo plures concubinae; adolescentularum autem non est numerus, sed primaria sponsa et omnibus longo intervallo anteposita, una est Maria, hoc est sola, quam singularitatem maxime habet in puritate justitiae originalis. Est quippe amor munditiae et puritatis velut nativus columbae, ut propterea aquam, unde bibere et se lavare possit, mundam et puram esse admoneat Varro libr. iii. c. 7: *Sunt enim, inquit, permundæ haec volucres.* Itaque apostolus consentit cum sursum Virginis nitore nomen columbae. Et nomen quidem Hebraicum columbae, a radice impurum quid et graveolens serente deducitum est, quia indidem derivatur unde coenum et luctum, ut Sancius in cap. ii Cantic., n. 58, ratio-

« H περιστερὰ τὸν Ἐλεήμονα ἀποκυήσασε, χαῖρε, Άειπάρθεντος ὁσίων πάντων, χαῖρε, τὸ καύχημα τῶν ἀθλητῶν στεφάνωμα, χαῖρε, ἀπάντων τε τῶν δικαίων θείον ἐγκαλλώπισμα, καὶ ἡμῶν τῶν πιστῶν τὸ διάσωσμα.

Φεισαι, ο Θεδε, τῆς κληρονομίας σου τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν πάσας, παραβλέπων νῦν εἰς τοῦτο. Εχων ἔκδυσισισάν σε τὴν ἐπὶ γῆς ἀσπόρως σε κυνοφορήσασαν διὰ μέγα ἔλεος θελήσαντα μορρωθῆναι, Χριστὲ, τὸ ἀλλάζειν.

Z.

Εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, Καρὸν ζ', οὐ ή αὔροστιχίς δοτε: « Έχετο χροσδέξω τῇ Θεοτόκῳ μέλος. » Ιωσήφ.

Φδή α'.

Ἐκ πονηρᾶς συμβουλίας τοῦ δυσμενοῦς ἡ προμήτωρ θάνατον ἐπεισῆξεν· ἀλλ' αὐτῇ τὴν ζωὴν κυήσασα, ἀγνή, νεκρωθέντας τῇ φθορᾷ ἡμᾶς ἐζώωσας.

Καὶ λογισμοῖς δλισθανων καὶ μωλυσμοῖς σαρκικοῖς σπιλούμενος, ἐπὶ σὲ τὴν πενθαρὸν ἀληθῶς καὶ δεσπιλον, ἀγνήν καταφεύγω, βοηθός γενοῦ τῷ διόλῳ σου.

Tὰ τῆς καρδίας μου πάθη τὰ χαλεπά, Θεοτόκε, Ιε- C σαι, τῶν δεστάτων λογισμῶν τὸ δεινὸν κλυδώνιον τῇ σῇ μεσιτείᾳ πρὸς Θεὸν Εκσπασον, Δέσποινα.

Φδή γ'.

Ο μόνος φύσει συμπαθής, ο τὸ α.μά σου, Λόγε, διὰ σπλάγχνη ἐλέους δι' ἐμὲ ἐπὶ σταυροῦ κενώσας, διὰ τῆς σε κυησάσης οἰκτειρον καὶ σῶσν με.

Ναὸς γενόμενος Θεοῦ τῇ θεογηνησίᾳ, ἔχουσίως εἰς

cinatur; ipsum tamen columbae nomen nibil nisi porum et Hlme præ se fert, quod in rem nostram apposite cadit. Nam B. Virgo, quanvis de cœno et fœda radice parentum generis nostri procreata, nihil tamē continet nisi sanctum et purum, ita ut etiam ipsum ejus primum initium fuerit intemeratissimum et omni prorsus labē carens, quod Galatinus libr. vii, *De arcana*, cap. 5, expressum putat eo Spiritus sancti oraculo Cantic. ii: *Columba mea in foraminibus petræ.* Nam petraro ad principium generationis pertinere putat ex Isaïæ xv, ubi Hebrei jubentur attendere ad petram unde ercti erant, id est, ad suæ generationis principium. In ipsis ergo petræ foraminibus, inque ipso primo ortus ad vitam principio puritas Virginis commendatur. Vide Nieremberg. in Excepionib. c. 13.

(38) Exstat hic canon Graece tantum in Paraclestica Graecorum, Feria iv, sexti tomī seu secundi.

(39) Ne aliquis putaret B. Virginem false, inaniter et ficto dici puram et immaculatam, addidit Josephus, vere, significans ipsam in veritate puram suisse atque immaculatam. Reversa autem nouissimam puram, nec dici posset vere immaculata, si in primo instanti sui esse impuritate ac macula originalis criminis sordida apparuerit.

πάθη ἀλισθητα χαλεπά· διέ σε, Θεοῦ ναὲ, ἵκετεύω, Δέσποινα, βοήθει μοι.

Παστάς Κυρίου ἔχειτε, οὐρανίου παστάδος πολιητῶν με κληρονόμον τὸν τῇ θείᾳ σου σκέπῃ, ὃς ἐν παστάδι σεπτῇ καθ' ἔκάστην πάθῳ σε γεραίροντα.

'Φθὴ δ'.

'Πανίσιν, δχραντε, πλευρᾶς τοῦ τόκου σου τῶν παθῶν μου τὸν ρύπον καὶ τοὺς δεινοὺς σπίλους τῆς καρδίας μου ἐναποκάθαρον, ἀγνῆ, καὶ φωτὶ σου κατάλαμπρυνον.

'Οὐδὲς εὑθεῖά μοι, ὅδες εἰσάγουσα αὐτηρίας πρὸς τρίβους ἡ τὴν ὅδον τέξασα γενήθητι, ἀποπλανήσει πονηρῷ καθ' ἔκάστην δλισθαίνονται.

Σταγόνα δμβρισον ἐν τῇ καρδίᾳ μου κατανύξεως, Β Κρόη, ἡ τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς κυήσασα, τὰς διεκχύσεις τῶν ἐμῶν παθημάτων ἀναστέλλουσα.

'Ἄγια Δέσποινα, τὸν ὑπεράγιον ἡ κυήσασα Λόγον, ἀγιασμὸν τῇ ψυχῇ μου δώρησαι, καὶ τριχυμίας πειρασμῶν τὴν ζωὴν μου ἐλευθέρωσον.

'Φθὴ ε'.

Ἐένον ὡς ἕσχηκας τοκετὸν, ἔένον με γενόμενον Θεοῦ δι' ἀμαρτίας οἰκείωσον, ἔένωσον ἐκ ταύτης, καὶ τῷ οἰκτίρμονι οἰκείωσον, Παρθένε, τῇ μεσίτειᾳ σου.

'Ως δρος πάλαι σε Δανιήλ βλέπει, τηλαυγῶς μαρμαρυγαῖς τῆς παρθενίας ἔκλαμπουσαν, ἐξ οὐ ἐτμήθη C λίθος; συντρίβων, πάναγκε, τὰ εἰδῶλα τῆς πλάνης σθένει θεότητος.

Truculentorum latronum invasionibus sauciatum in anima, et semimortuum in via hujus vitae, gravi- que in discrimine positum, visita me, o Verbum. per eam quæ peperit te.

'Φθὴ σ'.

'Η φάνδος ἡ ἔντιμος ἡ βλαστήσασα ἡμῖν ἔύλον ζωῆς τὸν Κύριον, τὴν ταπεινὴν ψυχὴν μου φθοροποιεῖ; ἐνοιασας βλαστάνουσαν τῷ σταυρῷ τοῦ Υἱοῦ σου ἀποκάθαρον

Θηρὸς ἀμαρτίας με, ὡς κυτώας ἐκ γαστρὸς τὸν Ἰωνᾶν, ἐξάγαγε σαὶς ἱκεσίαις, Λόγε, τῆς ἐν γαστρὶ ἀγνῶς χωρησάσῃς σε τὸν ἀχώρητον φύσει, πολυάλεε.

'Ἐπλήθυναν, Δέσποτα, ὑπὲρ ἀμμον θαλασσῶν τὰ πονηρά μου πταίσματα· ὡς κεκτημένος πέλαγος

(40) Quando Patres, ut Origenes Homil. i de diversis in Matthæum; S. Bernardus serm. 13; de Cœna Domini; S. Leo papa epist. 38, S. Joan. Chrysostomus in cap. xi Epist. ad Hebreos, et alii, Christum vocant immaculatum, non solum a Christo peccatum actuale excludunt, verum etiam et originale, id quod expresse docuit Odo Caineracensis in Expositione Canonis, dist. 3, dicens: *Hoc autem immaculatum, id est, sine omni macula culpe, utpote concepta et nata sine peccato.* Eodem prorsus modo de Virgine censendum: nam quemadmodum Christus non diceretur revera immaculatus absolute et simpliciter, si aliquo admisisset peccatum actuale aut originale, æquè minus Virgo immaculata nuncuparetur, si aliquod agnoverisset. Meritoque Odo Caineracensis loco citato eodem modo copulavit Iesum Christum et Matrem ejus in Elogio nominis

A nem effectus, voluntarie in molestissimas passiones prolapsus sum. Propterea supplex rogo te, o Dominæ, quæ es templum Dei, adjuva me.

Regis Domini thalamus electos, fac me cœlestis thalami consortem divina protectione tua; ego quippe in augusto thalamo quotidie cum affectu te honoro.

Ode 4.

Absterge, o immaculata et pura, (40) gullis et latere Filii tui manantibus, sordes affectionum mearum, et pessimas maculas cordis mei; et luce tua illustra me.

Sis mihi, tu, quæ viam ipsam peperisti, via recta; via quæ ducat me in semitas salutares; nam quotidie errore malo prolabor.

Effunde stillas compunctionis in corde meo, o Puella, quæ fontem vitae peperisti, et passionum mearum effusiones compesce.

Nulli sanctitate secunda Domina (41), quæ omni sanctitate superius Verbum peperisti, sanctificationem largire 36 animæ meæ, et a tentationum procellis libera vitam meam.

Ode 5.

Ipsa, quæ parvum peregrinum habuisti, me a Deo peregrinum effectum, eo quod peccati domesticus fuerim, ab eodem peccato peregrinum redde; et misericordi me domesticum effice, o Virgo, mediatione tua.

Sicut monteū vidit te olim Daniel, virginitatis radiis splendide coruscantem, o tota immaculata: ex quo abscessus est lapis, qui robore divinitatis, erroris simulacra contrivit.

Truculentorum latronum invasionibus sauciatum in anima, et semimortuum in via hujus vitae, gravi-

Ode 6.

Emunda cruce Filii tui infelicem animam meam, cogitationes noxias pallulantem, o virga venerabilis, ex qua nobis lignum vite Dominus germinavit.

Me a sera peccati, tanquam Jonam a ventre celi educ, o Verbum, multa præditum misericordia, per intercessionem illius, quæ te incomprehensibilem natura, in suo utero easissime comprehendit.

O Domine, multiplicata sunt super arenam maris peccata mea: tu, tanquam possidens

nis immaculati dum dixit: ab immaculata Matre sumptam esse hostiam immaculatam. Vide Nierembergiū, in Exceptionibus cap. 2.

(41) Hoc Elogio Deiparam Virginem omnes omnino tam homines quam angelos in sanctitate excessisse proclamat Josephus, quod verificari nullatenus possit contracto peccato originali; ex hac enim parte angelii et protoplasti in paradyso essent. B. Virgine sanctiores. Nam si primos parentes, quod essent humanum genus propagaturi, visum est Deo sanctimonia ornatos in lucem educere (ex communiori sententia), an videri ipsi aliter potuit de hac altera Eva reparandæ salutis adjutrice, sociaque amplificandæ sanctitatis, et aliis insigni gloris, quæ primigeniæ labis probrum aut excludant oportet, aut in dubium revocentur? Si angelii in sanctitate a Deo creati, cur non similiter eorum Reginæ?

*pelagum misericordiarum, converte, et salva me, o Αοίκτιρμῶν, ἐπίστρεψον, σῶσόν με παρακλήσεσι, Λόγε,
Verbum, advocationibus Genitricis tuæ.*

37i Ode 7.

Desicasli periu tuo, qui fuit supra naturam, naturam primi parentis. Me igitur qui supra naturam pecco, et Deum natura bonum ad iram provoco, maternis tuis reconciliationibus eidem domesticum redde.

Jugiter emanant a corde meu peccatorum flumina : tu ex qua aqua salutis uidelibus scalurisit, emunda illud, ut canere possim dulcisonis modis: Benedic, quæ Deuni in carne peperisti..

Supra terram tu suisli cœlum Factoris cœli et terræ, quem supplex precare ut liberet me a terrenis malis, et dignum me faciat ut particeps sim bonorum cœlestium, o Dei Genitrix.

Ode 8.

Ego miser, quantumvis nolim, turpia perpetor, consuetudini deserviens, quæ me subjicit pessimis dominis, qui a Deo exciderunt; o Domina Virgo, libera me.

Genuisti, o Domina Virgo, votrum nullius manu agricultæ cultum, ex quo vinum salutiferum profluit universis; me peccati ebrietate obtenebratum, sobrietati ac saluti restitue.

O Domine, licet damnationis reus sim, ne statuas me cum damnatis, in hora judicii : sed exiguum suspirium meum suscipiens, salvum me fac, o miserator, intercessionibus Matris tuæ.

Ode 9.

Conculcavi ego solus per summam amentiam legem tuam salutiferam, o Christe; et gravissimæ transgressioni **38** deservio, jamque damnationis reus factus sum : salva me, et miserere mei, per castam illam, quæ peperit te, tu quippe es omni bonitate superior.

A tempestate tentationum mibi graviter periclitanti esto portus, o Deo charissima Domina : et passionum mearum fluctus mitigans, peccatorum meorum pelagum desicca, ut pro debito laudem te omni laude dignissimam.

Notifica mihi viam rectam, o Virgo, per quam invenire possim portam ad regna superna ferentem, ad divinae paradisi tabernacula, ad veram ac sempiternam beatitudinem.

Ordines angelorum sanctorum, exercitus martyrum, confessorum, hierarcharum, justorum, prophetarum atque apostolorum cœlus, una cum Genitrici tua, te, Christe, precantur : Tu tanquam multa præditus misericordia, salva nos, et miserere nostri.

VIII

In sanctissimam Deiparam Canon VIII (42) cuius acrostichis est : « Octara de tibi, Maria, cantica. Joseph. »

Ode 1.

O gloriosa et casta, quæ sola fidelium gloria

(42) Existat hic Canon Graece tantum in Paracletico Graecorum edito seria IV. oclivi toni seu

οἰκτιρμῶν, ἐπίστρεψον, σῶσόν με παρακλήσεσι, Λόγε,

τῆς Τεχούστης σε.

Φθὴ ζ.

Ἡ τὴν φύσιν τοῦ προπάτορος θεώσασα τῷ ὑπὲρ φύσιν τόχῳ σου, ἀμαρτῶντά με ὑπὲρ φύσιν, καὶ τὸν ἀγαθὸν τῇ φύσει πικράναντα Θεὸν, καταλλαγαῖς σου μητρικαῖς αὐτῷ οἰκείωσον.

Τὴν πηγάζουσαν ἐκάστοτε καρδίαν μου ἀμαρτημάτων φεῦματα, ἡ πηγάσασα σωτηρίας ὑδωρ τοῖς πιστοῖς, καθάρισον μέλπειν ἐμμελῶς. Εύλογημένη ἡ Θεὸν σαρκὶ χυήσασα.

Οὐρανὸς ἐπὶ τῆς γῆς σὺ ἐχρημάτισας τοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς Ποιητοῦ, δύνικές είσαι τῶν τῆς γῆς με φύσασθαι κακῶν, καὶ μέτοχον τῶν ἐν οὐρανοῖς καταξιῶσαι Βαραθρῶν, Θεογεννήτρια.

Φθὴ η.

Καὶ μὴ θέλων, ὡς τάλας, πράττω τὰ διτόπα συνηθεῖσα δουλεύων καταδουλούσῃ με δούλοις πονηροῖς, ἐκ Θεοῦ διλισθήσας. Δέσποινα Παρθένε, ἀλεύθερόν με δεῖξον.

Ως τὸν βότρυν τεχούσα τὸν ἀγεώργητον, τὸν πηγάζοντα οἶνον πᾶσι σωτήριον, μέθη με πικρὰς ἀμαρτίας σκοτούμενον, Δέσποινα Παρθένε, σωφρόνησον καὶ σῶσον.

Μή με στήσῃς ἐν ὥρᾳ, Δέσποτα, χρίζεως μετὰ τῶν καταχρήσιν δυντα κατάχριτον, ἀλλὰ τὸν μικρὸν στεναγμὸν μου δεξάμενος, σῶσόν με προσεβαῖς τῆς σῆς Μητρὸς, οἰκτίρμο.

C**Φθὴ θ.**

Ἐμὲ τὸν μόνον καταπατήσαντα φρενοβλαβῶς τὸν νόμον σου, Χριστὲ, τὸν σωτήριον, καὶ δεινῇ παραβάσει δουλεύσαντα, καὶ καταχεριμένον σῶσον, οἰκτίρησον διὰ τῆς τεχούσης σε ἀγνῆς, ὡς ὑπεράγαθος.

Διμήν ἐν ζάλῃ μοι κινδυγέύσαντι τῶν παιρασμῶν γενοῦ, θεοχαρίτωτε Δέσποινα, καὶ παθῶν μου τὸν σάλον πράμνον, τὸ τῶν ἀμαρτιῶν μου ἔχρανον πέλαγος, δημος κατὰ χρέος σε ὑμῶν τὴν πολυύμνητον.

Οδὸν εὐθείαν μοι καθυπόδειξον, δι' ἣς εὑρεῖν δυνήσωμαι τὴν πύλην τὴν φόρουσαν πρὸς τὰ ἀνα, Παρθένε, βασιλεία, πρὸς τὰ τοῦ παραδείσου θεῖα σηνώματα, πρὸς τὴν δι' αἰῶνος ἀληθῆ μακαριστητα.

.... στρατὸς μαρτύρων, δσίων σύλλογος, λεραρχῶν, δικαίων, προφητῶν, ἀποστόλων τε, τῶν ἀγγέλων τὰ τάγματα, μετὰ τῆς σε τεχούσης ἐκδυσωποῦσί σε. Σῶσον ἡμῖς, οἰκτειρον, Χριστὲ, ως πολυέλεος.

H.

Εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, Καρὸν η', οὐδὲ προστιχίς έστι. Δέησοις ἐστὶν ὁρόση τῇ Παρθένῳ. Ιωσήφ.

Φθὴ α.

Δεδοξασμένα περὶ σου λελάηται, δεδοξασμένη,

quarti plagi, et in Paracletico ms. Bibliothecæ monasterii Cryptæferratae seria VI.

OCR A/BK / FR

ἀγνή, ἡ τῶν πιστῶν δόξα μόνη χρηματίσασα· διὸ οὐκ εἰλούστης δόξης με κοινωνὸν σαῖς πρεσβείαις δοξάζοντά σε ἀνάδειξον, ἀχραντε πανάμωμε Δέσποινα.

Εὔλογημένος δοκιμός, πανάμωμε, δοκιμαίας σου, διὸ οὐκ εἰλούστης τῆς ἀρᾶς ἐλύθημεν, εὔλογημένη πάναγνε, ἀνερμήνευτον θαῦμα, ἀκατανόητον δραμα, πάντων τε βροτῶν τὸ διάσωσμα.

Ἡ τῶν ἀγγέλων δυσωπεῖ σε, Κύριε, πληθὺς ἐκάστοτε, τῶν μαθητῶν δῆμος, προφητῶν δοκιμός, μαρτύρων καὶ δούλων σου· διὰ τῆς Θεοτόκου, ἀμαρτημάτων συγχώρησιν δώρησαι ἡμῖν, ὡς φιλάνθρωπος.

Σὲ τὴν ἐν σπλάγχνοις δεξαμένην, ἀχραντε, τὸ φῶς τὸ ἀστερικὸν ἐκδυσωπῶ πίστει τῆς γεέννης βῦσαι με, καὶ τῆς ἀποκειμένης μοι διὰ πλῆθος πταισμάτων κολάσεως ἐλευθέρωσον, σοῦ ταῖς εὐπροσδέκτοις δεήσετιν.

Φρήν γ.

Ἔρες πολιτείας ἀποπεισῶν, ἀχραντε, παρασυνελήθην τοῖς κτήνεσι καὶ κατάχριτος δλος γεγένημαι· ἡ τὸν Κριτὴν τετοχυτα ἱάσης, καταχρίσεως βῦσαι καὶ σῶσδν με.

Στεναγμοὺς ἀνενδότους, καὶ ψυχικὸν δάκρυον, καὶ διηνεκῆ μοι παράσχου, κόρη, κατάνυξιν, ὅπως πενθῆσω μου τὰ συμφυέντα μοι πάθη ἐξ ἀπροαξίας μου, Θεοχαρίτωτε.

Ἐπουράνιαι τάξεις, λειτουργικὰ πνεύματα, δῆμος προφητῶν, ἀποστόλων σου, καὶ μαρτύρων σου, σὺν τῇ τεκούσῃ σε, ἐκδυσωποῦσιν, οικτίρμον, τῷ λαῷ σου δώρησαι πταισμάτων ἀφεσιν.

Συμπαθείας με Θείας, ὡς συμπαθής, ἀχραντε, νῦν καταξιῶται δυσώπει τὸν εύσυμπάθητον, τρόπους ἀπλάγχνους καὶ ἀσυμπαθεῖς κακτημένον, μετανοὰς τρόπους με νῦν ἀνακάλεσαι.

(43) Hæc vox *immaculata*, adjuncta Dominæ nostræ Virgini Deiparae, exseruit omnes vires suas et plenitudinem puritatis significat, excludens omnem maculam sive actualem, sive originalem; nobilis significans exclusionem maculæ originalis in conceptione conjuncta Virgini, quam si conceptioni ipsi jungatur. Indicat enim originem et fontem, unde conceptioni provenit quod sit immaculata et ab omni labe aliena, nempe gratiam, quæ animæ Virginis inhæret. Virgo cuius non est immaculata ex vi sue conceptionis, sed ex beneficio Dei insundentis illi gratiam, in ipso conceptionis momento. Quare (ut more scholastico loquar) hæc causalis est vera: quia anima Virginis est immaculata in momento conceptionis, conceptio ipsa est immaculata non e contra. Ad hæc, Virgo est immaculata intrinsece per gratiam, et carentiam maculæ ipsi inhærentein; conceptio vero est immaculata solum extrinsece per denominationem a puritate quæ est in Virginie. Conceptio enim neque intrinsece potest habere gratiam, neque culpam, sed sancta dicitur a sanctitate animæ, immaculata vero tum ab infectione seminis ex debito et quasi radicaliter, tum formaliter a macula inhærente animæ, quæ omnia conceptioni ipsi extrinseca sunt. Nobilis ergo significatur puritas conceptionis conjungendo cum

PATROL. Gr. CV.

A facta es: gloriosa dicta sunt de te: propterea, dum te glorifico, fac me participem futuræ gloriae intercessionibus tuis, o Domina immaculata, et ab omni labe aliena (43).

39 Carens omni macula Virgo (44), tota casta ac benedicta, inexplicabile miraculum, incomprehensibile spectaculum, omnium mortalium salus; benedictus sit fructus ventris tui, per quam nos homines universi a maledictione liberati sumus.

Turba angelorum copiosa, discipulorum conventus, prophetarum, martyrum et confessorum tuorum cœlus, te, Domine, semper precatur: per Deiparam largire nobis peccatorum veniam, ut pote hominum amator.

Ad te, o immaculata, quæ ignem intolerabilem intra viscera suscepisti, supplices cum fide preces sero: a gehenna eripe me, et a supplicio, quod proprie multitudinem peccatorum meorum paratum est mihi, libera me acceptissimis precibus tuis.

Ode 3.

Ut a sacris vitæ institutis excidi, o immaculata, comparatus sum jumentis, et damnatus totus factus sum; tu quæ Judicem peperisti, ab omni damnatione libera me, et salva me.

Assiduam compunctionem, veros gemitus, ac lacrymas ex animo emanantes concede mihi, o puella, ut passiones quæ mihi ex mea negligentia inhaeserunt, deflere possim, o Deus gratissima.

Digestæ per cœlum angelorum acies, administratori spiritus, turba prophetarum, apostolorum, ac martyrum tuorum, una cum Genitrici tua, te suppliciter exorant, o misericors, ut populo tuo peccatorum indulgentiam largiaris.

O immaculata, tanquam compatiens precare illum qui maxime omnibus compatitur, ut me divina compassione dignum efficiat: et enī mores imitiles, et compatiendi ignaros induerim, tu me nunc ad pœnitentia mores revoca.

Virgine epithetum *immaculatae*, quam si cum conceptione ipsa conjungeretur. Vide Calderon, *Pro titulo immaculæ conceptionis*, cap. 5, n. 197.

(44) Potuitne Virgo omni carere macula, si originalis peccati macula non caruit? Nonne mirum apparet, quod cum dubitet nemo Dei Matrem actuali peccato nunquam fuisse vel leviter afflatain, esse nihilominus qui velint sedatain macula longe turpiori? Ia sanctus, impollitus, segregatus a peccatoribus tam procul, ut sanctitatis notus populo sacrificiis et templo, sacerdotibus, throno, ac reliquis olim fabricandi sibi palatiū nudis imaginibus atque umbris ab orbe condito impresserit, hoc ipsum palatiū, nempe Matrem divinitatis corporandæ, æternum augustale, cum facile posset, non exemit, scilicet, a labe detestanda peccati nobis ab ortu congeniti? Et in illis ab sese plurimum remotis, sumique instar defecturis, ad se latens uterque spectantibus, puritatis summae curiosus, copulandam sibi arctissimo omnium ac maximè intimo ac sempiterno vinculo neglexit? Passus exsecratarum sordiam contumelias patere quam sibi Matrem delegerat? Passus daemonicæ carnem semel mancipari, quam deinde secum esset in perpetuum juncturus? Vide Ludovic. Janinum Soc. Jesus in *Corona angustissimæ Virginis Matris Dei*, tract. 1, excellent. 7.

40 Ode 4.

Tota pura, discinde pessimum peccatorum meorum chirographum divina lancea, quæ pupugit divinum laius illius, qui ex te, o Virgo, homo fieri atque inter homines versari voluit, et precare, ut ego a Deo per meam insipientiam elongatus, salvandorum libro ascribar.

Indulgentia dignum me fac, o puella, qui vehementer pecco, et in gravia delicta prolapsus sum, ut cum vocibus ptenis gratiarum actione te glorificem et cum divino affectu glorifinem te, quæ excellentissimo partu tuo universos viles atque abjectos, o purissima, magnificasti.

Beatissima illibata puritate Virgo, in te naturæ eges innovantur; etsim supra naturam Verbum peperisti: propterea te cum fide precor, ut me qui supra humanam naturam multa peccavi, et a Deo elongatus sum, convertas, et saluum facias intercessionibus tuis.

Inimicus feroci, peccati jaculis totam animam meam consauiciavit meumque cor fœdia concupiscentiis commaculavit, atque a via recta seduxit me. Propterea clamo ad te, ut revertentem suscicias, et salves me.

Ode 5.

Maxima te semper beatitudine fruentem, beatificant nunc generationes generationum: et coelestes virtutes solam te concelebrant, o benedicta inter mulieres, atque Adami collapsi revocatio; quippe quæ inferiora cum superioribus copulareris.

Ad hoc ut integer manusque perseverem, nec ullo modo a meliori statu dimovear, sed recto trahite incedam, Deoque placita faciam, tu me virilite corroborata, quæ 41 Verbum bonum peperisti quod nos ab irrationalitate liberavisti.

Redundantem ob misericordiæ abyssum sanguinem tuum, o Verbum, in cruce totum effudisti: ideo exsicca passionum mearum abyssum, et dignum me fac mediante Deipara, ut cum compunctione tibi Deo placere et gratus esse possim.

Ode 6.

Invenit per te misericordiam humana natura; etsim misericordem Dominum peperisti, o misericatrix ac tota pura: unde tibi supplico, miserere animæ meæ.

Aries incorporeorum spirituum exorant te, o Christe, simulque martyrum, prophetarum, et apostolorum ocelus: per Genitricem tuam salvum fac populum tuum ab omni circumstante calamitate.

Cultoris neacia terra, quæ agricolam peperisti, cunctumque Creatorem, sylvestrem passionibus animam meam, fructiferam redde, mediante divina scientia.

Ad Deum me deducens precepta transgressus sum, et sponte pessimi passionibus servus factus

A

'Ωδὴ

Tὸ πονηρὸν ἀμαρτιῶν μου χειρόγραφον θείᾳ λόγῳ, πάναγνε, διάρθηξον τῇ κεντησάσῃ θέλαιν πλευρὰν τοῦ ἐνανθρωπίσαι ἐκ σοῦ, Παρθένε, θελήσαντος, καὶ βιβλῷ με γραφῆναι σωζόμενον δυσώπει, τὸν ἀφρόνας Θεοῦ μαχρυνόμενον.

Ἔνα φωναῖς χαριστηρίοις δοξάω σε, Ἔνα θείῳ οὐδιψει μεγαλύνω σε, τὴν τῷ μεγίστῳ σου τοκετῷ πάντας συμικρυνθέντας, πανάμωμε, μεγαλύνασσαν, μεγάλως ἀμαρτῶντα καὶ δεινῶς συμπτωθέντα συγχωρήσεως, κόρη, ἀξιώσαν.

B

Νόμοι ἐν σοὶ κεκτινοτέμηνται φύσεως· ὑπὲρ φύσιν Λόγον γὰρ ἔκύησας· διὸ σ. πλοτεῖ ἐκδυσωπῶ τὸν ὑπὲρ τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην, πανάμωμε, πολλὰ ἡμαρτηκότα, καὶ Θεοῦ μαχρυνθέντα, ἐπιστρέψαντα σῶσον πρεσβείας σου.

Ο δυσμενής τῆς ἀμαρτίας τοῖς βέλεσι τὴν ψυχὴν μου δλην ἐτραυμάτισε, καὶ κατερρίψαντες ἡδοναῖς τὴν ἐμὴν καρδίαν, καὶ τῆς οὖσας ἀπεκλάνησε, Παρθένε, τῆς εὐθείας· διὰ τοῦτο βῶ σα, Ἐπιστρέφοντα δέξαι καὶ σῶσόν με.

'Ωδὴ ε'.

Γενεαὶ γενεῶν σε τὴν ἀειμακάριστον νῦν μακαρίζουσιν οὐρανῶν δυνάμεις, ὡς τὰ κάτω τοῖς δινα συνάψασαν, φύσημούσι μόνην, ἐν γυναιξὶν εὐλογημένη, τοῦ πεσόντος Ἀδάμ τὴν ἀνάκλησις.

Διαμένειν με σῶον, μὴ περιτρεπόμενον στάσεως κρείττονος, ἀλλ' εὐθυποροῦντα, καὶ Θεῷ τὰ εὐάρεστα πράττοντα, ἐνδυνάμωσδν με, τὸν ἀγαθὸν τεκοῦσα Λόγον τὸν ἡμᾶς; ἀνοίας φυσάμενον.

Ο τὸ αἷμά σου, Λόγε, διὰ ὑπερβάλλουσαν ἐλέους δινυσσον ἐν σταυρῷ κενώσας, τῶν παθῶν μου τὴν δινυσσον ἔκρανον, καὶ ἐγκαταρύξει σοι τῷ Θεῷ εὐαρεστῆσαι διὰ τῆς Θεοτόχου ἀξίωσον.

'Ωδὴ σ'.

Ὕλενται διὰ σοῦ τὴς ἀνθρωπότητος· τὸν ἐλεήμονα γὰρ ἔκύησας Κύριν, ἐλεῆμον πάναγνε· διθεν δυσωπῶ σε, τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἐλέησον.

Τῶν ἀσωμάτων, Χριστὲ, τὰ τάγματα δυσωποῦσε σε, μαρτύρων τε, προφητῶν, καὶ τῶν ἀποστόλων σου· διὰ τῆς τεκούσης σε, τὸν λαὸν σου σῶε ἀπὸ πάσης περιστάσεως.

Ἡ ἀγεώργητος γῆ τὸν γεωργὸν τὴν χυτίσασα, καὶ πάντων Δημιουργὸν, τὴν ὄλομανήσασαν ψυχὴν μου τοῖς πάθεσι, δεῖξον καρποφόρον διὰ τῆς θείας ἐπιγνώσεως.

Παρέβητ τὰς ἐντολὰς τὰς πρὸς Θεὸν ὁδηγούσας με, καὶ θέλω τοῖς πονηροῖς δεδούλωματι πάθεσαι· διὸ

Ιχετεύω σε τῆς αὐτῶν με βῦσαι δευποτείας, Ἀει-
πάρθενε.

'Ωδὴ ζ'.

'Αρδήτω χυήσει σου, φρικτῶν ἀρδήτων ἡμᾶς
τῇξισας, Θεοτόκε, πραγμάτων· διὸ φρικτῆς με βῦ-
σαι κολάσεως, καὶ τῆς ἀρδήτου χαρᾶς καταξιωσον,
ἴνα ὑμῶν σε ἀεὶ τὴν πολυύμνητον.

'Ραθύμως τὸν βίον μου ἔκδαπανήσας, δικαρπος;
Ἐμεινα, καὶ πτοοῦμαι τὴν δίκην καὶ τῆς γεέννης τὸ
πῦρ τὸ διπεστόν· ή πῦρ τεκοῦσα, Παρθένε, τὸ διπε-
κτόν, πρότηθι βῦσαι με πυρδ; τῇ μεσιτεῖξ σου.

Θαυμάτων ἐπέκεινα τὸ μέγα θαῦμα τῆς σῆς χυή-
σεως· διὰ τοῦτο βοῶ σοι· Ἄγνη Παρθένε, Θεογενή-
τρια, τὰ σὰ ἐλέη ἐπ' ἐμοὶ θαυμάστωσον, καὶ τῆς
μελλούσης ὀργῆς βῦσαι καὶ σῶσθν με.

'Εψὲ τὸν βιώσαντα ἐν ἀμελείᾳ καὶ παραβλέψαντα
τοὺς ἀγίους σου νόμους, καὶ τὰ σεπτά σου, Σῶτερ,
ἐντάλματα, οἰκτειρον, σῶσον διὰ τῆς τεκούσης σε,
ώς εὐεργέτης Θεὸς καὶ πολύέλεος.

'Ωδὴ η'.

Νενεχρωμένην ζώωσον, συμπτωθείσαν ἀνάστησον,
τετραυματισμένην τὴν ψυχὴν μου ἰασαι, τὸν νόον μου
ειρήνευσον, τῶν πειρασμῶν τὰ κύματα πράυνον,
Παρθένε, καὶ βοῶντά με σῶσον· Οἱ παῖδες, εὐλογεῖτε·
Ιερεῖς, ἀνυμνεῖτε· λαός, ὑπερυψοῦτε Χριστὸν εἰς τοὺς
αἰῶνας.

'Ως δ ληστῆς κραυγάζω σοι· Μνήσθητί μου, φιλ-
ἀνθρωπε· χλεύω ὡς ἡ πόρνη, καὶ βοῶ σοι· Ἐμαρ-
τον, ὡς πάλαι δ ἄνωτος. Μετανοοῦντα δέξαι με τὸν
ἀπεγνωσμένον, διὰ τῆς Θεοτόκου, προθύμως ἵνα
μέλπω· Ιερεῖς, εὐλογεῖτε· λαός, ὑπερυψοῦτε Χριστὸν
εἰς τοὺς αἰῶνας.

'Ικετικῶς βοῶμέν σοι, Θεοτόκε πανύμνητε, μετὰ
τῶν ἀπείρων νοερῶν δυνάμεων, μαρτύρων, ὁσίων
τε, καὶ ἀποστόλων, καὶ προφητῶν· ποίησον πρε-
σβείαν ὑπὲρ πάντων τῶν τίστει ἐν Θεῷ μελιμδούντων·
Ιερεῖς, εὐλογεῖτε· λαός, ὑπερυψοῦτε Χριστὸν εἰς τοὺς
αἰῶνας.

'Ωδὴ θ'.

Η θεία καίνη Σολομῶντος, ἣν χυκλοῦσι δυνατοί
νῦν ἔξηκοντα, βῆσεις τῆς θείας Γραφῆς ἐν ᾧ δ
Ἄδγος ἐπανεπαύσατο· ταῖς μυριάσι με ἀεὶ δαιμόνων
χλονούμενον, ἀτρωτὸν φύλαξον τῇ δυνάμει σου, ἀγνὴ
ἀειπάρθενε.

Στάζουσα θείον γλυκκασμὸν, τὸν ἀπάντων γλυκα-
σμὸν ἡ χυήσασα, ίψη τοῦ δφεως τὴν φαρμαχθείσαν
ψυχὴν μεν γλύκανον· ἀλλοτριούσα με πιχρᾶς ἀμαρ-
τίας πάντοτε τῇ μεσιτεῖξ σου, προστασία τῶν πιστῶν
δικασταίσχυντε.

'Ηλιε δόξῃς, Ἰησοῦ, τὴν ἀθλίαν μου φυχὴν φωτ-
αγώγησον ταῖς πιρακλήσεσι· τῇσ σε τεκούσῃς
ἀγνῆς θεόπαιδος, τῶν ἀσωμάτων λειτουργῶν. αεπῶν

MARIALE.

A sum : propiorea te supplex oro, o Virgo perpetua,
ut me ab earum imperio liberare digneris.

Ode 7.

Inenarrabili partu tuo, o Deipara, dij os fe-
cisti nos rebus ineffabilibus atque horrore et re-
verentia plenis : quamobrem ab horribili supplic-
io libera me ; atque ineffabili gaudio dignum me
fac, ut laudem te semper plurimis laudibus di-
gnam.

Totam vitam meam per sanitam socordiam ab-
sumpsi, atque sine ullo fructu permansi, et judicium
formido, ac gehennæ 42 ignem inextinguibilem, o
Virgo, quæ ignem intolerabilem peperisti, patrona
mibi adesto ut liberes me ab igne, intercessione
tua.

B Ingens miraculum partus tui, miracula universa
transcendit : ideo clamo ad te: O casta Virgo ac Dei
mater, misericors in me misericordias tuas, et ab ira
futura libera, et salva me.

Cum vitali meam in incuria ac negligentia trans-
egerim, sanctasque leges tuas, et veneranda præce-
piatua transgressus fuerim, miserere mei ac salva
me, o Salvator, per Genitricem tuam, tanquam
Deus benificus, ac multæ misericordiæ plenus.

Ode 8.

Animam meam pereemplam, vivifica, o Virgo :
prolapsam erige, sazialam cura ; mentem meam
pacifica ; temptationum fluctus concitatos tranquilla,
et salvum me fac clamantem : Benedicite, pueri ;
sacerdotes, laudate ; populi, superexaltate Christum
in sæcula.

Instar laeronis clamo ad te : Memento mei, o
amator hominum ; tanquam meretrix fleo ; et tan-
quam antiquus ille prodigus luxuriosus exclamo :
Peccavi. Tu me pœnitentem ac desperatum sus-
cipere per Deiparam, ut alacri promptoque animo
canam : Benedicite, sacerdotes ; populi, superexal-
tate Christum in sæcula.

D O Deipara omni laude dignissima, suppliciter ad
te clamamus cum innumeris intellectualibus po-
testatibus, cum martyribus, confessoribus, apo-
stolis ac prophetis ; intercede pro omnibus qui cum
fide divinitus canunt : Benedicite, sacerdotes ; po-
puli, superexaltate Christum in sæcula.

43 Ode 9.

Salomonis divine lectule, quæ nunc sexaginta
potentes ambiunt, id est divinarum Scripturarum
verba ; in quo Verbum requievit : me a dæmoniū
myriadibus assidue exagitatum, conserva sine vul-
nere, virtute tua, o castissima semper Virgo.

Effundens divinam dulcedinem, quæ omnium
dulcedinem peperisti, animam meam serpenti
veneno infectam dulcore tuo perfunde ; semper me
ab amaritudine peccati alienum efficiens mediatione
tua, o patrocinium fidelium, quod pudore non
suffunditur.

Perfunde lumine tuo infelicem animam meam, o
Jesu sol gloriæ, intercessionibus illius castissimæ
divinæ duellæ. quæ deponit te : itemque incorporeo-

rum ministrorum, venerandorum apostolorum tuorum, hierarcharum, prophetarum, et martyrum glorioissimorum, confessorumque tuorum.

Horresco, o sole rex, ac vehementer formido secundum adventum tuum, cum sim totus damnatus, et auxilio consilioque destitutus; propterea antequam finis adveniat, ad te clamo, o Domine: Per eam quae te genuit, parce mihi, et salva me, misericors, bone et amator hominum.

44 IX.

In sanctissimam Deiparant Canon IX (45) Paracleticus.

Ode 1.

O sanctissima, tota immaculata⁽⁴⁶⁾ et pura, quæ Verbum Dei omni sanctitate superius, supra naturæ modum genuisti, omnes sanctifica, et gubernat, atque a passionibus emunda, et ab ingruenti periculo quantocius libera.

Theotocion.

O patrocinium omnium fidelium, assiste, et auxiliare mihi a molestiis vitæ circumvento, neque permittas me fluctibus illius immodicis agitari, ac conteri; sed extende auxilii tui manum, te precor, o puer.

Ode 3.

O fons pure, ex quo Christus emanavit, irriga animam meam, quæ omnium passionum æstu aduritur, et ab ingruentibus molestiis salva me.

Theotocion.

O Virgo pura, patrocinium omnium, quod non confunditur, protege me, et libera me ab operibus confusionis, te precor, et ab hominibus qui semper studient inferre malum mihi.

45 Ode 4.

Deprecor, o Domina, bonitatem tuam, auxiliare mihi, dum tribulationes, et tentationes invadunt me, et gravissima tempestate exagitant cor meum.

Theotocion.

Ne despicias me tempestate jactatum; ne derelinquas me calamitatibus circumdatum et assidue attritum, o Deipara, auxilium fidelium.

(45) Graeca desunt. Ebit. — Hic Josephi canon non solum est in S. Deiparam, sed etiam in Michaelitem principem coelestis militiae, et sanctos Acyndinos sancturnaque Nicolauim. Quæ vero in eo erant non pertinentia ad B. Virginem, cum huc non facerent, consulto omissa sunt. Desumptus est autem ex quadam ms. bibliothecæ Cryptæ Ferratae sub numero 93, cuius titulus est: *Canones Anastasimi et Stauranastasimi et Anabathmi Octochorum Echus primus*, in quo libro sunt plures alii canones ejusdem Josephi, ex quibus Theotocia superius adduxi.

(46) Totalis B. Virginis Immaculatio non potest cum aliqua macula bene coherere, quounque instanti vel tempore sit hæc macula contracta, atque ideo obnoxie et necessario tenendum S. Josephum, dum Deiparam totam immaculatam salutavit, illam nullius peccati macula, etiam in primo instanti, fulsse deturpatam credidisse.

(47) Quid est Deiparam esse immaculatissimam,

A ἀποστόλιον σου, ιεραρχῶν, προφητῶν, καὶ μαρτύρων εὐχεῶν, καὶ ὁσίων σου.

Φρίττω σου, μόνε βασιλεῦ, τὴν δευτέραν παρουσίαν καὶ δέδοικα, ὅλος κατάκριτος ἡ πορημένως ὑπάρχων, Κύριε διὸ πρὸ τέλους σοι βῶ. Διὰ τῆς τεκούσης σε, φεύσαι καὶ σῶσόν με, ἐλεῆμον, ἀγαθὲ, καὶ φιλάνθρωπε.

Ode 5.

Ab horrenda disquisitione, ac damnatione, ab hominibus iniquis, qui gratis conturbant me, atque B ab omni angustia quæ me invadit, libera me servum tuum inutilem, tibi, o castissima, ferventi affectu supplicantem.

Theotocion.

Concede mihi, Domina, imbre lacrymarum quibus abluantur sordes miseri cordis mei, et ab ingruentibus periculis libera me, ut semper te magnificem cum lætitia, o Deo charissima.

Ode 8.

Tanquam ea quæ divinam pluviam suscepisti, deinceps intercessionibus tuis flumina delictorum meorum, et tentationum imbre lumen imminue, et salva me.

Theotocion.

O Domina pura, quæ cœlos excedis amplitudine, libera C nos supplices tuos ab omni angustia; et in tribulatione consolare omnes dilatatione bona, ut te debitibus laudibus beatificemus.

Ode 9.

O Domina Virgo, eripe me a luto peccati, in eodem infixum; et pericitantem libera a temptationibus adversariorum ac malorum hominum, qui gratis conturbant me, et graviter me invadunt.

Theotocion.

Tu quæ lucis es habitaculum, o immaculatissima⁽⁴⁷⁾; animæ meæ tenebras et temptationum nebulos celeriter expelle, et a malis ingruentibus salva me, precor, dum te fideliter collaudo.

nisi ipsam privilegio singularissimo ac prærogativa omnes per generationem naturalem ab Adamo descendentes in munditia, puritate, et carentia cuiuscunq[ue] maculae superasse? Admissa autem in B. Virgine macula peccati originalis, plures ex posteris Adæ, quoad peccati carentiam in munditia, et puritate, a B. Virgine non superarentur: nam omnes infantes innocentes, qui post baptismum moriuntur, antequam ad usum rationis perveniant, quotquot etiam adulti perfecti judicii ac rationis expertes, totem vitæ suæ stadium percurrerunt, modo a peccato originali lavacro regenerationis muidentur, essent æque immaculati ac Virgo beatissima; sunt enim pares quoad peccati actualis carentiam, nec beatissima Virgo ab ipsis in immunitate a labe originali dissideret. Unde deducitur B. Virginem quoad peccati impuritatem reliquis ab Adamo descendentibus speciali privilegio non præstare, nec vere a S. Josepho et aliis passim Patribus salutari immaculatissimam.

ΘΕΟΤΟΚΙΑ

H

ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΟΤΟΚΟΝ ΣΤΡΟΦΑΙ

Ἐκ τῶν Μηναίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

47 THEOTOCIA⁽⁴⁸⁾,

SEU

DEIPARÆ STROPHÆ

Ex Menæis Græcorum (49).

MHN IANOUAPIOS.

Ἐκ τοῦ Καρότος ἐτ προεορτίᾳ τῶν Φώτων, καὶ μηδὲν τοῦ Σιλβέστρου, πάκα Γάμης, ημέρᾳ β'.

Τὰ τοὺς χάτω τοῖς ἀνω συνάψειεν, δι μόνος πάντων Θεὸς μήτραν ἀπειρόγαμον ὑπέδυ, καὶ σαρχὸς φανεῖς ἐν ἀμούματι, τῆς ἔχθρας τὸ μεσότοιχον

A MENSIS JANUARIUS.

Ex canone in p̄vigilia Epiphaniæ, et sanctum Syvestrum, papam Romanum, die 2.

Ut inferiores superioribus ac cœlestibus coniungeret solus omnium Deus, virginalem uterum ingressus est, cumque in similitudine carnis appa-

(48) Hæc S. Josephi de Deipara Virgine Theotocia ex Mænæis Græcorum impressis, ex Mænæis mss. bibliothecæ monasterii Cryptæ Ferrætæ, et ex pluribus Græce manuscriptis codicibus celeberrimæ bibliothecæ Barberinæ, in quibus multi exstant sub nostri Josephi nomine canones qui in Mænæis Græco tantum impressis desiderantur; decerpit, ac e Græco in Latinum sermonem translatis P. Ludovicus Maracijus, frater meus. — Scire debet lector sene omnes Græcorum canones, hymnos et odas, de sanctis quibuslibet scriptos, cum insigni aliqua ad Deiparam apostrophe claudi. Has Græci clausulas hymnorū suorum, Theotocia nominant, quasi dicas Deiparæ strophas. Alii scribunt Theotochia non recte, cum apud Græcos non sit X, sed K. Cum autem Josephus noster innumeros fere de sanctis canones, hymnos et odas composuerit, insinuata prope virginearum inde laudum seges excrescit, quam per omnes penè Mænæorum paginas sparsam, ad ingenerendos soverudosque teneros erga magnam Dei Matrem affectus, hoc loco collectam lectori exhibeo.

(49) Mænæa nihil aliud sunt quam duodecim non exigui codices Ecclesiæ Græcæ quibus continentur per singulos singulorum mensium dies variæ Dei, Deiparæ, ac sanctorum laudes, in templis Græcorum sub divinis Officiis decantari consuetæ; et in lingua Romana hos duodecim Mænæorum tomos non immuno libros menstruales appellandos censet P. Simon Vuagnereck in *Mariana Pietate Græcorum* in Prolegomenis, n. 9, velut et Plautus in *Captivis*, *menstruales epytas* dixit. Hi autem duodecim tomi, manuscripti a Græcis Venetias missi, ante annos circiter quinquaginta ibidem Græce solum excusi sunt, ad communiorēm templorum Græcæ usum: tam tum e in ipsis etiam Græcis pervetus illi manuscriptum codicum squalor esse tedium cœperat: plus undique blandientibus Latine Ecclesiæ libris arte typographica cultis. De his Mænæis loquens Leo Altanus in suo opere *De libris Eccles.*

Græc. Dissert. i, pag. 78, ait inter alia: Menses singuli singula explet volumina, singulis diebus unius vel plurimi sanctorum Officium, quorum solemnitas eo die celebratur, digeritur. Troparia scilicet in primis et secundis Vesperis, Missa et Canones in Matutino, aliisque divinis Officiis recitandis, inter quos Synaxaria, rerum nempe gestarum ab illis sanctis, quorum dies agitur, succincta oratio: aliorum item sanctorum, licet eorum Officium peculiare non habeatur, eaque vel prosa vel carmine B commemorationis, sic a mense Mænæa appellantur. Ea plerique in rebus ecclesiasticis minus accurati cum Menologiis confundunt, quæ omnino diversa esse manifestum est. Menologia enim (ut idem Leo infra subdit) non alia sunt, quam quæ Latinus Martyrologia vel Kalendaria dixerit, nec aliud in illis habetur, nisi vel sanctorum Vitæ, quolibet die per totum annum summatim expositæ, vel quorum vitæ non habetur, commemorationis, nullaque ibi aut Officii ordinandi aut recitandi series continetur. Verum est tamen s̄pissime Menologiorum horum partem, eamque non minimam in Mænæis inter canones post odam sextam esse digestam, ut sine alterius libri ope, qui officium in ecclesia aut domi recitat, habeat unde celebrandorum sanctorum historias, et commemorationes legat. Hoc Menologium apud Græcos non unum est, sed pro opportunitate temporis variam quoque faciem induit: aliud quippe est quod nobis Latine tantum ex versione cardinalis Sirleti Canisius in *Antiquis Lectionibus* representavit: aliud quod separatum hinc inde manuscriptum adhuc in bibliothecis, et Barberina potissimum, quod et antiquissimum est, asservatur, quæ nec omnia sibi invicem respondent: aliud quod in Mænæis Græcorum insertum est: aliud quod post divinas Horas, Evangelium, Apostolum, aliasque libros legitur. Menologium ex Mænæis Græcorum eratum, et in lingua Græcorum vernacula velut a Maximo Margunio,

ruisset, intermedio inimicilæ pariete sublato, pa-
cem interposuit; vitamque ac divinam redemptio-
nem largitus est.

Virgo casta post partum permansisti, o san-
ctissima; Deum enim Verbum genuisti similem no-
bis factum, sine peccato.

Sana vulnera cordis mei, o puella; et molles
animæ meæ recto ac felici tramite dirige, o Virgo,
ad Dei voluntatem faciendam.

Salve, o unica Genitrix illius, qui carnem....
emendicavit; salve, collapsi mundi erectio, o
immaculatissima; salve, mœroris dissolutio; salve,
salus fidelium; salve, throne Dei altissime.

Mente revolentes diviniloqui prophetæ, mysterii
tui profunditatem, o Virgo, prophetice prænun-
tiaverunt illud, **48** divino Spiritu illustrati: nos
vero cum illorum vaticinia opere completa nunc
laeti intueamur, ereditus.

O puella, omnibus miraculis admirabilior, illum
genuisti, qui est ante omnia sæcula, nobis similem
factum propter sumniam misericordiam suam, ut
salivos faceret eos, qui canunt: Benedictus es, Deus
patrum nostrorum.

Divinis verbis tuis hominum generationes inhæ-
rentes, beatam te dicunt, o semper beatissima,
suaviter concinente: Benedicite, omnia opera, Do-
minum.

O Virgo, honorum amatrix, bonam effice animam
meam, peccati malitia depravatam; tu enim bo-
num Deum ac Dominum peperisti.

*Ex Canone in per vigilia Lætinum, seu Epiphaniæ,
die 3.*

O miraculorum miraculum! Quomodo Deus no-
ster, qui est superior omni creatura, creatur et
plasmatur ex Dei Matre; et voluntate sua renal et
plasmat iterum nos ex aqua, et spiritu solus benedictus
plasmatione maxime admirabilis?

Horrescunt cherubim, alique universa coelestis
natura ob reverentiam venerandæ prolis tuæ incom-
prehensibilis, o immaculatissima, quæ similis facta
est nobis propter ineffabilem misericordiam suam,
et secundum carnem baptizata est; cuius divinam
apparitionem nunc omnes exsultantes celebramus.

Ex Canone in sanctos septuaginta apostolos, die 4.

D *Ex τοῦ Καρότος εἰς τοὺς ἀγίους ἑδδομήνοτα
ἀποστόλους, ἡμέρᾳ δ'.*

Divinum regis palatum honoremus, in quo,
quemadmodum ipse voluit, habitavit; iunuplam
ac solam Deiparam, per quam deificati sumus, col-
laudemus.

49 Casta ante partum, in partu, et post partum
vere, o Virgo Mater, apparuisti: Deum enim pe-
peristi, quem apostolorum collegium manifeste
prædicavit.

Beatissimus olim prophetarum chorus sacris va-

Cytherorum episcopo, edidit Antonius Pinellus Ve-
netiis anno 1529, in 4. Cum autem in Menseis, de
quibus diximus, plurimi sparsim in quolibet mense
exstent sub Josephi nostri nomine de sanctorum

Α ἐλὼν, εἰρήνην ἐμεσίτευσε, καὶ ζωὴν ἐβράβευσε, καὶ
θεῖν ἀπολύτρωσιν.

Παρθένος ἀγνὴ μετὰ τὴν κύησιν, παναγία, διέμει-
νας· Θεὸν Λόγον γάρ ἐγένησας ἡμῖν δμοιωθέντα,
χωρὶς ἀμαρτίας.

Ιασαὶ μου τὰ τραύματα, κόρη, τῆς καρδίας, καὶ
χατευόδωσον τῆς ψυχῆς μου τὰ κινήματα εἰς Θεοῦ,
Παρθένε, τὰ θελήματα.

Χαῖρε, μόνη τεκοῦσα τὸν.... σάρκα πτωχεύσαντα,
χαῖρε, τοῦ πεσόντος ἐπινόρθωσις κόσμου, πανάμωμε-
χαῖρε, λύπης λύσις· χαῖρε, πιστῶν ἡ σωτηρία· χαῖρε,
Θρόνε Θεοῦ ὑψηλότατε.

Νοήσαντες θεηγόροι προφῆται μυστήρειν αὐτού,
Παρθένε, τὴν βάθος προφητικῶς προκατήγγειλαν
τοῦτο, φωτιγωγούμενοι θειώπειν ἐν Πνεύματι· καὶ
νῦν ἡμεῖς περιχαρῶς τὰς ἐμφάσεις δρῶντες πι-
στεύομεν.

Ταρθαύμαστε κόρη, τὸν πρὸ πάντων αἰώνων
ἐκυοφόρησας ἡμῖν δμοιωθέντα, δι' ἀκρανὲς εὔσπλαγ-
χνίαν, ἵνα σώσῃ τοὺς ψάλλοντας· Ο τῶν πατέρων
ἡμῶν Θεὸς, εὐλογητὸς εἰ.

Ρήμασί σου θεῖοις γενεαὶ ἐπόμεναι εἰ τῶν ἀνθρώ-
πων μακάριζομέν σε τὴν δειμαχάριστον, καὶ μελ-
ωδούμεν· Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ δργα, τὸν Κύριον.

Φιλάγαθε Παρθένε, τὴν κεκακωμένην τῇ ἀμαρτίᾳ
ψυχὴν μου ἀγάθυνον· τὸν ἀγαθὸν ἡ τεκοῦσα Θεὸν
C καὶ Κύριον?

Ἐκ τοῦ Καρότος ἐν προσορείᾳ τῶν Φώτων, ἡμέ-
ρᾳ τρίτῃ.

Ω θαῦμα θαυμάτων! Πῶς δὲ πάσης ἐπέκεινα κτι-
σεως Θεὸς ἡμῶν κτίζεται καὶ πλάττεται ἐκ τῆς Θεο-
μήτορος, καὶ καινουργεῖ θελήματι καὶ ἀναπλάττει
ἡμᾶς, δι' ὄντος καὶ πνεύματος πλάσιν θαυμασιωτά-
την, δὲ μόνος εὐεργέτης;

Φρίττει χερουβίμ καὶ πᾶσα οὐράνιος φύσις, παν-
άμωμε, τὸν ὑπὲρ κατάληψιν σεπτόν σου τόκον
δμοιωθέντα ἡμῖν, δι' εὔσπλαγχνίαν ἄφατον, καὶ βα-
πτισθέντα σαρκὶ, οὐ τὴν θελὰν πάντες ἐπιφάνειαν
ξορτάζομεν νῦν ἀγαλλόμενοι.

D *Ex τοῦ Καρότος εἰς τοὺς ἀγίους ἑδδομήνοτα
ἀποστόλους, ἡμέρᾳ δ'.*

Τὸ θεῖον παλάτιον τοῦ βασιλέως τιμῆσωμεν, ἐν ᾧ
κατεσκήνωσε, καθὼς ἡθέλησε· τὴν ἀπείρανδρον καὶ
μόνην Θεοτόκον, δι' οὓς ἐθεώθηρεν, ὑμνολογήσωμεν.

Ἄγνη πρὸ τοῦ τόκου, καὶ ἐν τόκῳ, καὶ μετὰ τό-
κου ἀληθῶς, Παρθενομήτορ, πέφηνας· Θεὸν γάρ
ἀπεκήνησας, δι' ἀποστόλων σύλλογος περιφανῆς ἀν-
εκήρυξεν.

Σὲ μακαριώτατος πάλαι χορδ; τῶν προφητευόντων

laudibus canoues, ex his omnia, quæ ad Deiparam
spectabant, decerpia, nunc piorum oculis suse offe-
runt legenda

εν Πνεύματι θεηγορίαις ιεραῖς; θεοπρεπῶς κατονομά-
ζει, πάναγνε, πύλην καὶ δρός κατάσκιον.

Τὰ δύματα φώτισον, Παρθένε, τῆς καρδίας μου,
λάμψον μοι ἀχτίνα μετανοίας, εκότους με βύσαι διαιω-
νίζοντας, πύλη τοῦ φωτὸς, Χριστιανῶν πάντων τὸ
προσφύγιον τῶν πιστῶν ἀνυμνούντων σε.

*Γυνῶ σε, μόνη πανύμνητε· δοξάζω σε, ἀεὶ θεοδό-
ξαστε, καὶ μακαρίζω σε ἢν γενεὰ μακαρίζουσι τῶν
γενεῶν, Παρθένε θεομαχάριστε.

*Ιλαστήριον, πανέμωμε, γεγένησαι ἀμαρτανόν-
των ἀεὶ, τεκοῦσα ὑπερφυῶς τοῦ κύρου τὸν αἰροντα
τὴν ἀμαρτίαν Χριστὸν, ψῆφον γάζομεν· *Ο τῶν πα-
τέρων Κύριος καὶ Θεὸς, εὐλογητὸς εἴ.

*Ω θαῦμα ἐπέκεινα θαυμάτων! Πῶς τίκτεις καὶ
μένεις παρθενεύουσα, πάναγνε θεόνυμφε; Λόγον
γάρ ἔγεννησας τὸν τῷ Πατρὶ συνάναρχον, ψῆφον
ψέλλομεν· Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, τὰ ἔργα, καὶ ὑπερ-
ψήστε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φέγγος ἀστραπῆς τοῦ τόκου σου ἔλαμψε καὶ κατ-
εφαίδρυνε πᾶσαν τὴν ὑφῆλιον, καὶ τὸν προστάτην τοῦ
σκότους δὲσσε, θεογεννήτορ πάναγνε, ἀγγέλων καύ-
χημα, καὶ ἀνθρώπων πάντων τὸ διάσωσμα, τῶν
ἀκαύστοις φωναῖς εὐφημούντων σε.

*Ἐκ τοῦ Καρότος εἰς τὴν δοτίαν μητέρα ημῶν Δο-
μικαρ, ημέρᾳ η'.

Καὶ πρὸ τόκου ἄφθορος, ἀγνή, καὶ μετὰ τὴν κύη-
σιν Μήτηρ θεοῦ, ὑπερφυῶς διέμεινας· δθεν σε πο-
θησασα θείω Πνεύματι ἡ Δομνίκα, δπίσω σου ἄφθο-
ρος προστήθη τῷ παμβασιλεῖ Γενῷ σου, δχραντε.

Δυνάμωσον, πανάχραντε, τὸ ἀσθενές μου, Δέ-
σποινα, δύναμιν τὴν τοῦ Ὑψίστου τέξασα, τὴν τὸ εἶναι
πᾶσι προσέχουσαν, καὶ Δομνίκας τὴν μνήμην μεγα-
λύνασσαν.

Νεκρώσεως τοὺς χιτῶνας· Ἄδαμ ἐξεδύσατο τῇ θείᾳ
γεννήσει σου, καὶ τὴν στολὴν ἡμιφιάσατο, μόνος ἢν
ἐξύφανεν ἐν τῇ γαστρὶ σου ὁ Λόγος σωματούμενος.

*Ἄγιον Κύριον, Κυριοτόχε, τοῦ παντὸς τέτοκας,
δν ἐκ ψυχῆς Δομνίκα ποθοῦσα, παθῶν φθοροποιῶν
κατακυριεύει, Παρθένε, ὑμνοῦσσα σε.

Δι' ἐμὲ, καὶ ἐμὲ ἔχρημάτισ θρέφος ὁ παντέ-
λειος, ἀνακαίνιζων με παλαιωθέντα πάθεσι, δεὶ
σου, παναγία θεόνυμφε.

*Ἴσχύς μου, καὶ δυνησίς, καὶ σωτηρία ὑπάρχει ὁ
Κύριος, δισε Μητέρα πάναγνον καὶ νύμφην ἀνύμφευ-
τον προεκλεξάμενος, δν ὑπὲρ τῶν δούλων σου ἀεὶ μή
διαλίπῃς πρεσβεύειν, δχραντε.

*Ο ὑπερούσιος Θεὸς οὔσιοῦται δι' ἡμᾶς ἐκ τῶν σῶν
σπλάγχνων, τὴν φθαρεῖσαν οὔσιαν ἀνακαίνισαι ζη-
τῶν, δι' οἰκτον, Παρθένε, καὶ ἔλεον, ὁ δεδοξασμένος
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

*Φέσσαί μου, Κύριε, φείσας, δταν μέλλης με κρίναι,

A ticiinis in Spiritu divinitus te, o castissima, por-
tam, et montem umbrosum noninavit.

Illumina, o Virgo, oculos cordis mei, effulge su-
per me pénitentiae radio; a tenebris perennantibus
libera me, o porta lucis, refugium omnium Chri-
stianorum te fideliter laudantium.

Laudo te, o sola digna omni laude: glorifico te,
o semper a Deo glorificatissima; et beatifico te, o
Virgo divina beatitudine felicissima, quam gen-
erationes generationum beatam appellant.

Expiatorium facta es, o purissima, eorum qui
assidue delinquunt, supra naturae ordinem epixa
Christum, qui tollit peccatum mundi, ad quem
clamamus: Dominus ac Deus petrum, benedi-
ctus es.

B O miraculum, quod omnia miracula transeendit! Quomodo paris, et permanes Virgo, o castissi-
ma sponsa Dei? Nimirum Verbuni Patri coæternum
genuisti, cui omnes psallimus: Laudate, omnia
opera, et superexaltate Dominum in omnia sæcula.

Jubar salgoris partus tui effulgit, atque univer-
sum terrarum orbem lætissimo lumine persudit, sc
tenebrarum principem perdidit, o Del Genitrix ea-
stissima, angelorum gloriatio, atque omnium hō-
miorum salus, qui incessantibus vocibus te concé-
lebrant.

Ex Canone in sanctam Matrem nostram Do-
minicam, die 8.

C Ante partum incorrupta, etiam post partum Virgo
permansisti supra naturae ordinem, o Dei Mater.
Quamobrem 50 Domica te in Spiritu sancto de-
siderans, post te incorrupta adducta est, o inviolata,
regi omnium Filio tuo.

Corrobora, o intemeratissima Domina, infirmi-
tatem meam, tu quæ virtutem Altissimi peperisti,
quæ omnibus dat esse, et Dominicæ memoriam
magnifica.

Tunica mortalitatis exuit Adamus, divino parti-
tu, et induit se stola, quam incarnatum Ver-
bum solum in utero tuo contexit.

D Sanctum omnium Dominum peperisti, o Domini-
para, quem ex animo Dominicæ concupiscens,
passionum mortiferarum dominatur, te, o Virgo,
collaudans.

Propter me factus est similis mei infans ille, qui
est perfectissimus, ut me passionibus in veteratum
renovaret per te, o sanctissima Dei sponsa.

Fortitudo mea, et laus et salus mea est Dominus,
qui te Matrem intaminatissimam, et sponsam in-
nuptam elegit; apud quem ne prætermittas assidue
pro servis tuis intercedere, o inviolata.

Supersubstantialis Deus fit substantialia propter nos
ex visceribus tuis, substantialiam corruptam redin-
tegrare cupiens, o Virgo, propter suam misericor-
diam, et pietatem, qui est gloriosus in omnia
sæcula.

Varoc mihi, Domine, parce cum veneris ad judi-

candum me, et ne me. condemnes ad ignem, ne
in ira tua arguas me; precatur te Virgo, quae pe-
perit te, o Christe, una cum angelorum turbis,
atque ordinibus sanctorum.

*Ex Canone in SS. Hermiyum et Stratonicum MM.
die 13.*

Dominus, qui a nulla creatura capi aut contineri
potest, in te, Domina, continetur, propter suam
misericordiam **51** factus homo, ut homines per
ineffabilem humanitatem ac benignitatem salvos
faciat.

O sanctissima, quae sanctissimum Verbum pe-
periisti, sanctifica animas et corpora nostra, dum te
omni laude dignissimam beatificamus.

Renovat humanam naturam novus infans, Do-
minus, qui est ante saccula, apparet ex Virgine,
factus homo. Illi concinamus: Gloria, Domine, po-
tentiae tue.

Deum supra omnem sermonis mentisque con-
ceptum genuisti, et qualis fueras ante partum, post
partum etiam permansisti virgo, o casta Deo cha-
rissima.

Passionum carnis meæ fluctus, te precor, o
puella, fac quiescere, ac veluti obdormire, semper
vigilanti intercessione tua; neque sinas me in præ-
fundissimum peccati somnum ineldere.

Te, quae vita manna in utero portasti, urna illa,
quæ manna continebat, olim verissime ac manife-
stissime præfigurabat. Benedicta tu in mulieribus,
o Domina purissima.

Aperitur per te iterum antiquus ille Paradisus,
et introducitur in eum homo antea damnatus, o
casta Deo charissima. Et Deus verissime assumit
hominum massam clamantium: Laudate, omnia
opera, Dominum.

Exhorreunt cherubim videntes Verbum illud,
quod inter eos ineffabili verbo est, et residet, ge-
statum maternis ulnis tuis infantem, o sanctissima
Domina, quæ res omnes creatas dignitatis celsitu-
dine præcellis.

Ex altero in eodem Canone.

Compescere peccatorum meorum fluxus, tu, quæ
mortis corruptelam partu tuo exsiccasti; et compun-
ctum concede mihi, o Dei Genitrix purissima.

Cladus ille versatilis, qui Paradisi ingressus
recludebat, erubescit ac pudore persunditur vi-
dens luceam illam, quæ Filium tuum, o Virgo Ma-
ter, vulnus gravit.

52 Me in segnitie dormientem, et peccatis
covertum, ad pœnitentiam excita, o castissima,
tanquam Verbi Mater.

Tanquam pulchra, tanquam speciosa, tanquam
puritatis fulgore ceruscans, Verbum speciosum
forma corporasti ac peperisti, o Virgo Mater: quod
divina operatione omnibus dat esse ex divitiis be-
nignitatis suæ.

Sana, o Veipara Virgo, tanquam compatiens,
passiones infirmæ animæ meæ, et dolorem cordis

A καὶ μὴ καταδικάσῃς με εἰς πῦρ, μὴ τῷ θυμῷ σου
ἔλέγξῃς με, δυσωπεῖ σε Παρθένος, ή σε χυφοφήτασα,
Χριστὲ, τῶν ἀγγέλων τὸ πλήθη, καὶ τῶν ὑσίων τάγ-
ματα.

*'Ex τοῦ Καρδρος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας "Ερ-
μύλοι καὶ Σερατόρικοι, ἡμέρᾳ εγ'.*

'Υπάρχων δὲ κατὰ φύσιν Κύριος πᾶσιν ἀχώριος,
ἐν σοι χαρεῖται, Δέσποινα, βροτὸς εὐσπλαγχνίψ
γενόμενος, Ινα βροτοὺς δι' ἀφατον φιλαυθρωπίαν
διασώσηται.

'Τηραγία ὑπεράγιον Λόγον κυήσασα, καθαγλασσον
ἡμῶν καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα τῶν μακαριζόντων
σε τὴν πανχρήμητον.

Νευργεῖ τὴν ἀνθρωπότητα νέον βρέφος, δὲ πρὸ^B
αιώνων Κύριος, διφθεὶς ἐκ Παρθένου, καὶ βροτὸς γε-
νόμενος· αὐτῷ μελιφδήτωμεν· Δέξα τῇ δυνάμει σου,
Κύριε.

'Εκύησας θεὸν ὑπὲρ λόγον καὶ ἔννοιαν, καὶ ἔμε-
νας μετὰ τόκον ὡς πρὸ τόκου παρθένος, ἀγνή Θεο-
χαρίτωτε.

Kοιμησον τῶν παθῶν τῆς σχρόδες μου τὰ κύματα
τῇ ἀκοιμήσῃ σου, χόρη, ἴκεσίρ, δέομαι, καὶ μὴ δώῃς
ἀμαρτίας ἀφυπνῶσαι με ὅπον βαρύτατον.

Σὲ τὴν τὸ μάννα τῆς ζωῆς ἐν κοιλίᾳ φέρουσαν,
πάλαι μανναδόχος στάμνος ὡς ἀληθῶς προετύπου
ἔμφανέστατα. Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, πανάμωμε
δέσποινα.

C 'Ανοιγεται πάλιν διὰ σοῦ δὲ πρὸ Παράδεισος, καὶ
ἐπεισάγεται δὲ πρὸ κατάχριτος ἀνθρωπος, καὶ θεού-
ται ἀληθέστατα, Θεοχαρίτωτε ἀγνή, βροτῶν τὸ φύ-
ραμα, τῶν βοδντῶν· Πάντα τὰ ἔργα, ὑμνεῖτε τὸν Κύ-
ριον.

Φρίττει χερουβίμικα καθορῶντα τὸν ἐν αὐτοῖς ἀρρήτῳ
λόγῳ ἐπικαθεύδμενον Λόγον, μητρὸς ἀγκάλαις βρέ-
φος κρατούμενόν σου, παναγία Δέσποινα, ὑψηλοτέρα
πάσῃς κτίσσως.

Ex τοῦ ἑτέρου Καρδρος εἰς τοὺς αὐτούς.

D Στῆσόν μου ἀμαρτίας τοὺς δχετοὺς, ἡ τοῦ θανά-
του τὴν φθορὰν τῷ τέκνῳ σου μαράνασσα, καὶ κατά-
νυξίν μοι δὸς, Θεοχαρίτορ πανάμωμε.

'Ρομφαία τὸ πρὶν ἡ στρεψομένη τὰς εἰσόδους μοι
διδοῦσσα, αἰδουμένη τὴν κεντήσασσαν, Παρθενομῆτόρ,
λόγχην, τὸν ἐκ σοῦ τεχθέντα.

'Ράθυμίᾳ καθεύδοντα, καὶ τῇ ἀμαρτίᾳ συγκαλυ-
πτόμενον, πρὸς μετάνοιάν με, πάναγνε, ὡς τοῦ Λόγου
Μήτηρ ἀνακάλεσαι.

'Ω; καλή, ὡς ὥραια, ὡς τῇ καθαρότερι περιαστρά-
πτουσα, τὸν ὥραιον κάλλει ἐσωμάτωσας Λόγον καὶ
τέτοκας, τὸν τὸ εἶναι πᾶσι θεουργικῶς, Παρθενομῆ-
τορ, παρεχόμενον πλούτῳ χρηστότερος.

Tὰ πάθη τῆς ἀσθενούσης μου ψυχῆς, καὶ τὸ δλ-
γος τῆς καρδίας, Παρθένε, καὶ τοῦ νοὸς ἐκτροπάς

πολυτρόπους, ὡς συμπαθής, Θεοτάκε, θεράπευσον, καὶ κόπασον τὸ χαλεπὸν τῶν παθῶν μου καὶ δόμαι.

Λύων τῆς Εἴνας τὴν κατάραν, τὴν πανίμωμον κατώχησας γαστέρα, εὐλογίας πηγὴν βλύζων τοῖς βοῶσιν· Εὐλογημένος, πάναγνε, δικαρπός τῆς σῆς κοιλίας.

Οὐ κατὰ πάντα τέλειος καὶ τῇ φύσει ἀπρόσιτος ὁ φθη πρόσιτός μοι σάρκα περικείμενος ἐκ σοῦ, ἀπειρόγαμε· δὸν ἔκτενῶς ἰχέτευε τῶν ἀνομιῶν μου τὸ φορτέον σκορπίασι, καὶ σῶσαι μελψδυντα· Ἱερεῖς, εὐλογεῖτε λαδᾶς, ὅπερυφοῦτε Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Φείσαί μου, Σῶτερ, διεχεισ καὶ φυλάξας τὴν τεκοῦσάν σε ὁ φθορὸν μετὰ τὴν κύησιν, ὅταν καθίσῃς κρίνας τὰ ἔργα μου, τὰς ἀνομίας παρορῶν, καὶ τὰς ἀμαρτίας μου, ὡς ἀμάρτητος, ἐλεήμων ὡς Θεὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὸν ἄγιον Ἰωάννην τὸν Καλυβητόν, ἡμέρᾳ 18.

Χαλεπαῖς παθῶν ἐπιβουλαῖς, κόρη, χειμαζόμενος, καὶ προσβολαῖς ἀμαρτιῶν κλονούμενος, σοῦ πρὸς τὴν ἀκολούθην προστασίαν, πανύμνητε, πόθῳ καταφεύγω. Οἰκτειρόν με, σῶσον, Ἀειπάρθενε.

Μυρίπινουν ὡς φόδον ἀπὸ κοιλάδων, ἀχραντε, δικαῖος σε εὑρατο, καὶ ἐν μέσῳ σου κατεσκήνωσεν, εὐωδίας πληρώσας τὸ ἀνθρώπινον.

Ιθυνόν μου τῆς ψυχῆς τὰς κινήσεις, πανάμωμε, πρὸς θεῖα προστάγματα, τοῦ ἐκ γαστρὸς σου ἐκλάμ· Φωντος, ζάλης λυτρουμένη με τῶν ἐν τῷ βίῳ σκανδάλων μεσιτεῖαις σου.

Ἐμμανουὴλ τὸν ἀπάντων Δεσπότην τίκτεις ἀφθορᾶς, μείνασσα παρθένος καὶ μετὰ τόχον, Παρθενομῆτορ· δὸν ἀπαύστως δυσώπει ἐπηρείας ἐχθρῶν λυτρώσασθαι τοὺς ὑπὸ τὴν σκέπην τὴν καταφεύγοντας.

Ισουδρὸν καὶ σύνθρονον τῷ τεκόντι Λόγον ἐκ γαστρὸς σου, ἀγνή, ἐσωμάτωσας, δι' εὐσπλαγχνῶν ἀφατον τὸ ἡμέτερον ὅλον φορέσαντα.

Τὸν μνοῦμεν τὸν τόχον σου, εὐλογημένη, δι' οὐ έλυτρόμεν τῆς πάκιας κατακρίσεως, καὶ σε μακαρίζομεν, θεομακάριστε, μόνην τὴν ἡγάπησεν δῶν εὐλογημένος καὶ ὑπερένδοξος.

Ρεῖθρον δέννασον ἡμέν τοῖς προστρέχουσιν εἰς σὲ, ἀγνή, πηγάδεις, οὐ τὴν ἀφθορὸν χάριν ἀπαρθύσμενοι, σοῦ ὑμνοῦμεν τὸν τόχον, πανάχραντε, καὶ ὑπερψυχοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φωτὸς οἰκητῆριν τὴν μήτρα σου γεγένηται, δι' οὐ φῶς οἱ ἐν σκότει εἶδον καθήμενοι· δόθεν σε φωναῖς ἀσιγήτοις, Μῆτερ Θεοῦ, δεῖ ἀνθυμοῦμεν, καὶ πόθῳ γεραίρομεν τὴν ἐλπίδα τῶν ψυχῶν τῆμῶν.

Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὴν προσκύνησιν τῆς τιμίας ἀλύσεως τοῦ ἄγιου καὶ πατευφίμου ἀποστόλου Πέτρου, ἡμέρᾳ 15.

Τομφαῖαι πᾶσας δολοῦ ἐχθροῦ, ἀχραντε Παρθένε,

A mei, mentisque variis evagationes et errores: et gravissimam affectionum mearum tempestalem, quæso, compescere.

Ut Evæ solveres maledictionem, uterum omnī carentem labē inhabitasti, benedictionis fontem effundens iis qui clamant: Benedictus, o castissima, fructus ventris tui.

Qui per omnia perfectus est, et natura inaccessibilis, factus est mihi accessibilis carne circumdatus, ex te accepta, o innupta. Eundem tu enixe precare, ut allevet onus iniquitatum mearum, et salvet me concinente: Sacerdotes, benedicite; populi, superexaltate Christum in sæcula.

Parce mihi Salvator qui natus es, et Genitricem tuam post partum incorruptam conservasti, cum sedebis ut judices opera mea; dissimulans iniquitates meas, et peccata mea tanquam impeccabilis, misericors ut Deus, et hominum amator.

Ex Canone in S. Joannem Calybitam, die 15.

Molestissimis passionum insultibus, quasi tempestatibus exagitatus, et peccatorum ictibus quasi fluctibus concussus ad indefessam protectionem tuam configio cum affectu, o puella omni laude dignissima. Miserere mei, et salva me, o Virgo perpetua.

53 Cum te tanquam rosam redolentem purus ille in convallibus reperiasset, o inviolata, in medio qui habitavit, humanum genus suavissimo replens odore.

Dirige motus animæ meæ, o purissima, ad divina illius præcepta, qui ex utero tuo coruscavit; atque a tempestate scandalorum hujus vilæ eripe me intercessionibus tuis.

Omnium Dominum Emmanuel sine viri opera peperisti, manens virgo post partum, o Virgo Mater. Eundem incessanter exora ut ab hostiū invasionibus liberentur illi, qui consurgunt sub protectionem tuam.

Verbum, quod æquale est in operatione, et in throno, genitori suo, ex visceribus tuis corporasti, o casta; atque inde proprie inefabilem misericordiam tuam, totam naturam nostram assumpsit.

Prolem tuam laudamus, o benedicta, per quam ab antiqua damnatione redempti sumus; te vero beatissimam, o divina felicitate cumulatissimam; D quia in solam dilexit ille qui est benedictus ac supergloriosus.

Fluvium perennem nobis effundis recurrentibus ad te, o casta; cuius uberem gratiam delibantes, partum tuum laudamus, o inviolatissima, et superexaltatissima in omnia sæcula.

Lucis habitaculum venter tuus factus est, per quam sedentes in tenebris viderunt lumen: unde te incessabili voce semper laudamus, o Dei Mater; et cum affectu veneramur te spem animarum nostrarum.

Ex Canone in adorationem pretiosæ calenæ sancti et gloriissimi Petri, die 16.

Fameæ universæ dolosi hostis defecerunt om-

nino, o Virgo inviolata, per lanceam, qua vulneratum est Verbum **54** illud, quod uterum tuum impollutum inhabitavit, cuius dulcissimo amore precor te nunc ut vulneres cor meum.

Colibuit mors, ubi ad te pervenit, irrefrenabilem impetum (50); tu enim sola immortalitatis somorem peperisti, o Deipara semper virgo.

Tanquam amplissimum palatum inhabitans rex omnium sanctum uterum tuum, corporatus apparuit, o Domina purissima.

Me nunc multorum peccatorum pondere gravatum, subleva, o inviolata, corroborans me ad portandum levissimum jugum Christi.

Pelliceis mortalitatis tunicis induitus est primus pater; Creator enim illo superindutus est, ex visceribus tuis, o purissima, ineffabiliter incarnatus.

Ille, qui in terram tanquam Imber descendit, irrigavit scientia divina universam terram, teque, o Virgo casta, omnibus angelis honorabiliorem effecit.

Intellectuale candelabrum te olim, Dei genitrix, propheta praesignavit, serens lampadem divinam, quae illuminavit eos, qui plurimi malorum tenebris prius erant obscuri.

Lucis habitaculum facta es: propterea illuminame, o puella, universis inimici vexationibus obtebratum, ut cum fide magnificem te, o sanctissima Mater Virgo.

Ex Canone in SS. Speusippum, Eleusippum, et Meleisippum, die 16 (50').

Terra inarata apparuisti, o augustissima, quae spicam nobis protulisti, universi nutritorem Dominum Jesum ex quo nos comedentes, ad vitam revocamus.

Deum ex te incarnatum videntes, o Virgo casta Deipara, **55** te proprio confitemur, quae omnium reformationis absque ulla dubitatione causa fuisti.

Superessentialis ille, qui carnis erat expers, ex venerandis sanguinibus tuis incarnatus est, o castissima; et caro sine ulla mutatione factus, cum hominibus conversatus est.

Naturae leges in te, o purissima Virgo, revera innovantur: Virgo quippe post partum manes, velut ante partum, Christum legosum enixa.

Miserabilis animae in eis passionibus medero, o

Ex Canone in S. Neophyti, martyrem, die 21.

Enixa naturae Creatorem, universam terrigenarum substantiam deificasti; propterea te proprio Deiparans e. sitemur, o Virgo Dei sponsa.

Hymnus ibi semper repedit in gratiarum actionem mortali genus, o Dei Mater, cum per te immortalitatem **56** assecutum sit.

(50) Vel ut vertit P. Simon Vuagnereck in *Mariana Pietate Graecorum*, n. 97. Mors cuius praeceptum impetum reprimere nullares potuit, ad te usque pervenies, attonita stetit; id est intacta per-

A telos eis ἐξέλιπον, αφ' οὗ λαγχη ἐτρώθη ἡ τὴν στὴν γαστέρα τὴν ἀμόλυντον οἰκήσας Λόγος· οὐ τῷ γλυκυτάτῳ νῦν τρῶσαι ἔρωτι τὴν καρδίαν μου καθικετεύω σε.

Ἐστη μέχρι σου δὲ θάνατος τῆς ἀκατασχέτου ὄρμῆς· σὺ γὰρ μόνη ἔτεκες τὴν περγὴν τῆς ἀθανασίας, Θεοτόκε μητροπάρθενε.

Ως παλάτιον εύρυχωρον κατοικήσας, δὲ βασιλεὺς τῶν ὅλων τὴν ἀγίαν σου μήτραν ὑφθη σωματούμενος, πανάμωμε Δέσποινα.

Βιβαρυμένον, διχραντε, τῷ φόρτῳ τῶν πολλῶν ἀμαρτημάτων ἐλάφρυνόν με νῦν, φέρειν τὸν ζυγὸν ἐνδυναμοῦσα Χριστοῦ τὸ ἐλαφρότατον.

Νεκρώσεως δερματίνους χιτῶνας ἐνδέδυται δὲ προπάτωρ· δὲ γὰρ Κτίστης αὐτὸν ἐπενδύεται, ἐκ τῶν σῶν αἰμάτων σαρκωθεὶς ὑπὲρ λόγου, πινάμωμε.

Ο καταβὰς ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ὑετὸς, Παρθένε, Θεογνώσιαν πᾶσαν ἥρδευσε τὴν γῆν, καὶ ἀνέδειξε σε τῶν ἀγγέλων πάντων, ἀγνή, τιμιωτέραν.

Νοητὴν σε λυχνίαν προέγραψεν δὲ προφήτης τὸ θεῖον λαμπάδιον, Θεογενῆτορ, φέρουσαν τὸ φωτίσαν, τοὺς πρώην ἐσκοτισμένους τῶν κακῶν ταῖς πολλαῖς ἀμαρτώσεσιν.

Φωτὸς οἰκητήριον ἐγένου· διὸ φωταγώγησόν με, κόρη, ἀμαυρούμενον πάσαις τοῦ ἐχθροῦ ταῖς ἀπιστίαις, δπω; ἐν πίστει σε, παναγίᾳ, μεγαλύνω, Μητροπάρθενε.

Dei Genitrix castissima; mentem tranquilla hostibus invasionibus velut tempestatibus jactataū, et cor meum pacatum radde, o puella.

Rosam in medio spinarum te vere invenit in hujus mundi convallibus, o casta Virgo, Jesus omnium plantator, atque ex utero tuo natus, nos divinæ cognitionis suavissimo persuudit odore.

Te spirituale candelabrum, quae lucem inaccessibilem suscepisti, agnovimus, o Virgo Maria, quae omnium fideliū animas illuminasti, et peccati tenebras eliminasti.

Vocibus gratiarum actione plenis ad te clamamus: Ave, immaterialis lucis habitaculum purissimum; ave, causa deificationis omnium; ave, maledictionis dissolutio; ave, terrigenaruin expulsorum revocatio.

'*Ex τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἄγνοον μάρτυρα Νεόφυτον, ἡμέρα κα'*.

Τεχοῦσα τὸν φύσει Δημιουργὸν ἐθέωτας δίην τὴν οὐτίαν τῶν γηγενῶν διό τε κυρίας Θεοτόκον δρολυγούμεν, Παρθένε Θεόνυμφε.

"Ὑμνον χαριστήριον γένος βροτῶν ἀεὶ νέμετε σοι, Μῆτερ Θεοῦ, τὴν ἀθανασίαν διὰ σοῦ κληρωσάμεναν.

mansiſt ab originis culpa, quae est mors quædam spiritualis ab Adamo in alios omnes transusa. Vide P. Petrum Possimum in *Vincentio Victo*, cap. 14.

(50') Graeca in impressis Menæis desunt.

Ἐκουσίως πτωχεύσαντες πλούτῳ ἀγαθότητος τὸν ὑπέρθεον, Θεοτόκε, ἀπεκύησας, τὴν ἡμῶν πτωχεῖαν κατοικτείροντα.

Τὸ πρὸ πάντων αἰώνων, κόρη, παναμώμητε, θεῖον μυστήριον ἀποκεκρυμένον διὰ σοῦ ἐγνωρίσθη τοῖς πέρασιν, οὐ Χίδε, καὶ Λήγος ὁ τοῦ Θεοῦ σὰρξ χρηματίσας καὶ θεώσας, Παρθένε, τὸν ἀνθρωπὸν.

Ὑπέρλαμπρος ἀνεδείχθης καθέδρα βασιλέως οὐρανίου Παρθένε, ἐν δὲ σαρκὶ ἀνεπάυσατο θέλων, καὶ τὸν πολὺν ἡμῶν κόπον ἀφείλατο, καὶ ἕδρας τῷ πατρικῷ, ὡς ηύδρηντος, θρόνῳ τὸν ἀνθρωπὸν.

Ωφθῆς ἀγγελῶν ὑπερτέρα, βιουλῆς "Ἄγγελον μεγαλῆς τετοκύτα, Θεοτόκε ἀγνή, ψῷ πάντες μελψθοῦμεν: Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεός, εἰς τοὺς αἰῶνας."

Νέου παιδίον τέτοκας, τὸν πρὸ πάσῃς τῆς κτίσεως φύντα ἐκ Πατρὸς ἀνερμηνεύτως, πάνεγνε ἀύτῳ οὐν ἰχέτευς παλαιωθέντα πταίσμασιν ἦν ἀνακαίνισαι καὶ βοῶντά με σῶσαι· Οἱ παῖδες, εὐλογεῖτε· λέρεις, ἀνυμνεῖτε· λαδεῖς, ὑπερψύχοτε Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Σὺ φέρουσα οἴάπερ λαβίς τὸν οὐράνιον, Θεόνυμφε, ἀνθρακα, τὰ φρυγανώδη μου καρδίας πάθη κατάφλεξον καὶ τῆς γεέννης τοῦ πυρὸς λύτρωσαί με δέομαι, ἵνα δοξάζω σὲ τὴν ἐλπίδα τῶν πιστῶν, παναμώμητε.

Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Ἀγαθάγραλον, ἡμέρᾳ πτ.

Σαρκωθέντα Κύριον δι' εὐσπλαγχνίαν δφατον
ἐκύησας, Παρθένε, δὲν Ἀγαθάγγελος ποθήσας ἔξω
σαρκὸς γέγονεν, ἀθλήσας παραδέξως, μεθ' οὐν ὑμγοῦ-
μέν σε.

· Ή παραδέξου μυστηρίου! Πῶς ἡ Παρθένος πλα-
τυτέρα τῶν οὐρανῶν ἐδείχθη, ἐν νηδύτῃ τὸν ἀπεριόρι-
στον ἀστενοχωρήτως κυήσασα;

Μακαρίζομέν σε ἀλλ, Θεοκυῆτορ εὐλογημένη, δι'
ἥς δόξης ἡξιώθημεν, καὶ τὸν πρὸν Παράδεισον, ἐν
ἀπωλέσιαμεν, ἀπέλαθομεν.

Τυομένη φάνηθι, ἀπειρόγαμε, πάντας ἡμᾶς πε-
ρασμῶν τε καὶ κινδύνων, καὶ θλίψεων τοὺς πόθῳ
ὑμνοῦντάς σε.

Τρέμουμεν ὅπου θανατηφόρου ἀπάλλαξον, ἀγνή, δι'
καὶ πρὸς ἐνθέους γρηγορεῖν με ὅμνους, καὶ καλάς
ἔργασις ἐνσχυσον, Δέσποινα, ἵνα πόθῳ ὄμονολο-
γῶ σε.

Ἀνερμηνεύτου λόγος ἐδείχθης, Παρθένε, μυστη-
ρίου. Θεδυ γάρ ἐν πᾶσιν ὅντα ἀχώρητον ἀστενοχω-
ρήτως χωρεῖς, καὶ τίκτεις, καὶ μαζοῖς Εθρεψας,
βουληθέντα οἰκτειρῆσαι ἡμᾶς τοὺς Θεοτόκους σε ἀμο-
λογοῦντας.

Τσχυρὰν παράκλησιν, καὶ ἀκαταίσχυντον ἐλπίδα,
τεῖχος ἀπροσμάχητον, καὶ θελεν προστασίαν ὁ λαός
σου ἔχει σε, δὲ σε δοξάζων, Παρθένε, καὶ σωζόμενος
χράζει ἐμμελέστατα· Εὐλογεῖτε, τὰ Εργα Κυρίου,
ἀπαύστως τοῦ Κύριου.

A Superdivinum illum, qui sponte factus est pauper ob divitias bonitatis suae, peperisti, o Deipara, paupertatem nostram commiseratum.

Mysterium illud divinum, ante omnia saecula abseonditum, per te cognitum est ab omnibus terrae finibus, o Virgo puella immaculatissima: Filius scilicet tuus et Verbum Dei, quod caro factum est, atque hominem deificavit.

Lucidissima cœlestis regis cathedra facta es, o Virgo, in qua incarnatus sponte requievit, et abstulit multam lassitudinem nostram; atque hominem in paterno throno, quemadmodum sibi placuit, collocavit.

B Sublimior angelis apparuisti, magni consilii Angelum enixa, o casta Deipara, cui omnes modulantes canimus: Benedictus es, Domine Deus, in saecula.

Novum puerum peperisti, o castissima, qui ante omnem creaturam ineffabiliter natus est ex Patre. Ipsum ergo nunc deprecare, ut me peccatis invenientium renovet, et salvum faciat, dum clamo: Pueri, benedicite; sacerdotes, laudate; populus, superexaltate Christum in saecula.

Tu, o Dei sponsa, quam velut forceps cœlestem carbonem portasti, fruticosas cordis mei passiones combure; et ab igne gehennæ, quæso, libera me, ut glorifieem te spem fidelium, o omni laude dignissima.

Ex Canone in S. Agathangelum, martyrem, die 23.

C Incarnatum ob ineffabilem pietatem suam Dominum peperisti, o Virgo, quem Agathangelus concupiscens, e carne exivit post admirandum certamen, cum quo te collaudamus.

O admirabile mysterium! Quomodo Virgo spatiosior cœlis facta est, concipiens in utero sine ulla coarctatione 57 illum qui nullo termino concludi aut desiniri potest?

Semper te beatificamus, o Dei Genitrix benedicta, per quam gloria digni facti sumus, et Paradisum illum antiquum, quem amiseramus, recepiimus.

Ostende te, o Virgo innupta, liberatricem omnium nostrum a tentationibus, periculis et tribulationibus, dum te cum affectu collaudamus.

Libera me, o casta, a mortiferò neg fgeniæ somno; et corroborata me, Domina, ad vigilandum hū hymnis divinis, ac bonis operibus, ut cum affectu laudare valeam.

Inexplicabilis mysterii verbum facta es, o Virgo: Deum enim qui in omniis est incomprehensibilis, sine coarctatione comprehendisti, ac peperisti, atque uberibus nutriti, cum voluisset misereri nostri, qui te Deiparam constemur.

Populus tuus, o Virgo, qui glorificat te, habet te validam adocationem, et consolationem, spem: quæ non confunditur, murum qui non potest expugnari, et protectionem divinam, et salutem assecutus, clamat suavissimis vocibus: Benedicite semper, tætra Domini, Domum.

OCR A/BK / FR

Mundum illuminas, o purissima, lucem effundens, quae ante saecula ex Patre supra mentis caput, coruscavit. Ideo clamo ad te : Expelle tenebras turbulentarum cogitationum e corde meo, ut te, o casta, laudare possim.

(50°) *Ex Canone in SS. Claudium, Asterium et Neonem, die 26.*

Ineffabilis prorsus modo Verbum continuisti simile nobis factum propter summam bonitatem; atque illud idem in duabus voluntatibus, atque una persona vere peperisti: propterea te Dei Matrem immaculatam atque inviolatam, o Virgo, pronuntiamus.

58 Hymnum in gratiarum actionem tibi offert genus humanum, quod per te immortalitatem accepit in sortem.

Dominus a maritali toro immunis, quae Verbum incarnatum peperisti, illumina animam meam; et a gehenna ac suppicio libera me.

Ne cesses eripere me a captivitate, et a mortifera tempestate, quae premit me undique, et a gravissimis passionibus, quae me ad mortem adiungunt, o puella sanctissima, peccatorum praesidium, ac promptum hominum auxilium.

Uterum tuum Dominus ingressus, tanquam sponsus pulcherrimus ab eodem supernaturaliter processit, atque homines immortalitate decoravit, ac salvavit eos, qui te veram Deiparam castam agnoscunt.

Lux ex utero tuo exorta, terrarum orbem illuminavit, o Virgo, ac daemonum nebulam, atque ignorantiae tenebras undequaque penitus eliminavit. Jesus lucis dator.

Animam meam passionum morbo peremptam vitæ restitue, o benedicta, quae vitam peperisti omnium Dominum, cui modulantes canimus.

O divina gratia plenissima, quae velut forceps, coelestem carbonem ulnis tuis tulisti, animæ meæ pravas affectiones exure, et ab igne tremendo eripe et salva me, ut te glorificare possim, o fidelium tutela ac protectio, quae non confunditur nec erubescit.

Ex Canone in S. Joannem Chrysostomum, die 27.

O benedicta et gloria, concede iis qui glori-

60 MENSIS FEBRUARIUS.

Ex Canone in S. Simeonem Theodosium, seu Deiferum, die 3.

Hic qui plenus erat evanescatur; qui erat ante saecula, incipit esse; Verbum sit palpabile; plasmator plasmatur; incomprehensibilis comprehenditur in utero tuo corporatus, Deo o charissima.

Ubi Simeon vidit te spiritualem forcipem, serrentem divinum illum carbonem, qui ex sanguinibus tuis corpus accepit ineffabiliter, cum gaudio te beatificavit, o purissima.

Qui manu fert universa, in manu perpetuæ Virginis gestatus, fecit eamdem ipsis cherubim ac

A Φωτίζεις τὸν κόσμον, ἀνατείλας τὴ φῶς, πάντα μαρτυρεῖς, τὸ λάμψαν πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρὸς ὑπὲρ νοῦν. Διὰ τοῦτο σοι βω̄. Τὴ σκότος ἀπέλασον, ἀγνῆ, ἐκ τῆς ἐμῆς χαρδίας τῶν ἀτάκτων λογισμῶν, δικαὶος ἀνυπνῶ σε.

cant te, ut gloriam et lucem consequantur æternam, o Virgo immaculatissima, quae es auxilium fidelium.

Stabilem me fac, o Virgo, intercessionibus tuis in petra **59** veritatis; et a seductoris insidiis supplantari nunquam sinas me, o Deo charissima, ut te cum fide beatam appellem.

Tanquam propitiatorio, tanquam serventi apud Deum patrocinio locupletati sumus te nos servi tui, o inviolata ab omni labe immunis: libera nos ab æternis tormentis, dum tuas laudes cantamus.

Incarnatus est circa mutationem Dominus ex castis sanguinibus tuis, o Virgo tota pura, atque omnes nos errorum laqueis implieitos, ad divinam vitam revoca, dum laudamus, o omni laude dignissima.

Divinæ compunctionis iunctes stilla super me, castissima Domina, ut lugeam, atque abluam in totum a sordibus immensorum peccatorum meorum.

Peccati gladio sauciatus ac dejectus, mortuus sum. Tu quae peperisti Christum, qui morte sua sustulit mortem, vivifico patrocinio tuo, vitæ restitue me, et saluti.

Sacratissimæ prophetarum linguae prænuntiantes vocaverunt te montem pingue, o puella immaculatissima et castissima; portam ineffabiliter effarentem solem justitiae, qui corda nostra divinis splendoribus illuminat, dum clamamus; Dominum, etc.

Σ A formidolosissima necessitate libera me, o Virgo casta, cum tempus aderit, quo Filius ac Dominus tuus veniet, vero judicio cuncta discussurus, atque unicuique pro merito præmia vel penas reponens, astantibus cum tremore universis supervi exercitus ordinibus.

ΜΗΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ.

'Ex τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἀγιον Συμεὼν τὸν Θεοδόχον. Ἡμέρᾳ γ'.

'Ο πλήρης χεκένωται, ο προσώπιος δρχεται, ο λόγος παχύνεται, ο πλάστης πλάττεται, ο ἀχώριτος χωρεῖται ἐν κοιλᾳ τῇ σῇ σωματούμενος, θεοχαρτωτες.

Νοητὴν λαβῖδα σε δινθραχα φέρουσαν θεῖον, τὸν ἐκ τῶν τῶν αἰμάτων σωματωθέντα ὑπὲρ νοῦν, ο Συμεὼν ὡς ἔβλεψε, πνάμωμε, χαίρων ἐμακάριζεν.

'Ο χειρὶ τὰ πάντα φέρων ἐν χεροῖ βασταζόμενος τῆς Αξιπαρθένου, ταύτην χερούσιν ἀπειργάσατο,

καὶ σεραφίμ ἀνωτέραν ὡς γεννήτριαν τὴν ὑμνήσω-
μεν, καὶ εὔσεβῶς μακαρίσωμεν.

Μή φλέξας τὴν μῆτραν σου δ φύσει ἀναλλοίωτος,
Ἄνθρωπος ὥφθη ἐκ σοῦ τικτόμενος, καὶ τοὺς ἀπ-
ωθέντας τῇ φθορᾷ πάντας ἀνεβάσατο, Θεομῆτορ
πανάμωμε.

Θηρεῦσαι με καθ' ἔκάστην ζητεῖς ὁ παμπόνηρος,
ἄλλ' αὐτοῦ με τῶν παγίθων ἐξάρπασον, Δέσποινα,
καὶ τῇ θείᾳ σχέπη τῶν πτερύγιων σου σῶν συ-
τήρησον.

Οὐ κενώσας δ πληρέστατος τὸν δχραντον κόλπουν
τοῦ φύντος Πατρὸς, τοῦ ἐν τοῖς κόλποις, ἀγνή, ὡς
βρέφος καθέζεται, ἐτοιμαζόμενος οἵς ἡθέλησεν
ἔμοιαθῆναι, δχραντε, λεράν σαφῶς καθέδραν.

A 'Ως χρίνον, ὡς ενοσμόν σε βόδον, ὡς θείον ὁσφρά-
διον ἐδρέψατο λόγος ὁ ὑπέρθεος, πάναγνε θεόνυμφε,
καὶ σου τὴν μῆτραν φέρειν εὐωδιάζων ἡμῶν τὴν
φύσιν δυσωθίας πλησθεῖσαν, τὴν ἐξ ἀμαρτίας,
Μαρία θεοτόκε.

Φανεῖσαν Μητέρα σε θεοῦ ὡς ἔντεψ, θεοτόκε,
δ πρεσβύτατος, ἐφησεν οἴδαπερ προφήτης· Ἰδοὺ ὁ
εἰς Γίδης εἰς ἀνάστασιν καὶ πεωσιν τῶν πολλῶν
κείται, Δέσποινα, καὶ εἰς σημεῖον δυσερμήνευτον.

*Ἐκ τοῦ Καρότος εἰς τὸν ὅσιον Βουκόλον, ἐπίσκο-
πον Σμύρνης, ἡμέρᾳ ζ'*

'Ο τῷ Πατρὶ συνυπάρχων Μονοχενῆς ὑπὲρ νοῦν,
ἐν μήτρᾳ σου σαρκωθεὶς θεοπρεπῶς, τοὺς βροτοὺς
ἐθέωσεν, ἀγνή, διὰ πλῆθος οἰκτιρμῶν ὁ ὑπεράγαθος.

Λιμήν γενοῦ μοι, καὶ φρουρᾶς, ταῖς δειναῖς τριχυ-
μάις τῶν παθῶν ἀνενδότως χειμαζομένην δεῖ ἐν
εαλάσσῃ, ἀγνή, τῇ τοῦ βίου, μόνη δεῖ παρθένε.

Γνωστῶς ἐν βάτῳ σε Μωσῆς ἐώραχεν λεπτὸν τυ-
πουμένην, τὴν τοῦ πυρὸς μέλλουσαν λοχεύτριαν ἀν-
φανῆναι μυστικῶς, θεοτόκε δεῖ παρθένε.

Νόμους τῆς φύσεως Ἰησοῦς δ πανυπερούστιος θεὸς
χαινοτομεῖ, παναμώμητε, σοῦ ἐκ τῆς νηδύος ἀποτε-
κτόμενος δ μόνος οὐσιώσας τὸ πᾶν βουλήματι.

'Η πύλη τῆς χάριτος ἡ ἀνοίξασα βροτοῖς τὴν
πύλην τὴν οὐράνιον, τῆς μετανοίας πύλας μοι τηλαυ-
γῶς διάνοιῶν, Δέσποινα, καὶ πυλῶν τοῦ θανάτου
ἐλευθέρωσον.

Λυτρωθέντες τῆς ἀρχαίας ἀποφάσεως τῷ τόχῳ
σου, πανάμωμε, ἀνυμνοῦμέν σε οἱ σωθέντες, κόρη,
διὰ σοῦ, βοῶντες καὶ λέγοντες πιστῶς· Εὐλογημέ-
νος δ καρπὸς τῆς σῆς κοιλίας, ἀγνή.

Ιερῶς ἐμείστο τὰ σὰ μυστήρια προφητῶν, θεο-
τόκε, δ θείος σύλλογος, πόρρωθεν μαθὼν καὶ τρα-
νῶς ἐκτιθέμενος τὰς θεοσημίας τοῦ θείου τοχετοῦ
σου.

Φωνῇ ἀγγέλου, μεγάλῃς Ἀγγελον βουλῆς, ἀγνή,
Χριστὸν Ἐμμανουὴλ ἀποτέτοκας, τοῖς ἀγγέλοις τοὺς
κάτω συνάπτοντα, μόνη εὐλογημένη, μόνη παν-

A seraphim sublimiorē, tanquam genitricem suam,
quam laudemus, et devote beatissimum.

Ille qui natura est immutabilis, apparuit homo
natus ex te; nec tam uterum tuum combussit,
omnesque a corruptione creptos liberavit, o Dei
Mater purissima.

Pessimus hostis quodlibet me venari studet; at
tu ab eis laqueis eripe me, Domina, et divina
protectione alarum tuarum salvum conserva me.

B Ille qui erat plenissimus, non evacuans immacu-
latum tūnum Patris, a quo natus erat, in sinu tuo,
o casta et immaculata, tanquam insans sedet,
præparans illis, quibus voluit assimilari, cathedram
sacram manifeste.

Tanquam liliam, tanquam suavissimam rosam,
tanquam divinum olfectorium collegit te divinissi-
mum Verbum, o castissima Dei sponsa; tuumque
uterum inhabitavit, odore implens suavi naturam
plenam fetore peccati, **61** o Maria Deipara.

Ubi Simeon senex vidit te, o Deipara, esse Ma-
trem Dei, dixit tanquam propheta: Ecce filius
tuus in resurrectionem, et ruinam multorum
positus est, o Domina, et in signum difficultis in-
terpretationis.

*Ex Canone in S. Bucolum, episcopum Smyrnæ,
die 6.*

C Unigenitus qui est simul cum Patre, in utero tuo,
o casta, ineffabiliter incarnatus, prout Deus dece-
bat, mortales homines deificavit, propter multi-
tudinem miserationum suarum, tanquam benignis-
simus.

Portus esto mihi et custodia, gravissimis pas-
sionum procellis sine intermissione semper jactato
in mari viæ hujus, o casta sola semper virgo.

Manifeste in rubro per sacrum typum te figura-
tam vidi Moyses, futuram mystici ignis genitricem,
o Deipara semper virgo.

Naturæ leges, Jesus omni substantia superior
Deus, renovavit, ex utero tuo natus, o omni laude
celebranda, qui solus fecit ut esset omnis substi-
tua voluntate sua.

D O porta gratiarum, quæ hominibus cœli portam
aperiūisti, aperi mihi, Domina, patenter portas pœ-
nitentiarum, et a portis mortis libera me.

Liberati per parum tuum ab antiquæ damnationis sententia, o purissima, laudamus te, salutem
per te consecuti, clamantes, et cum fide dicentes:
Benedictus fructus ventris tui, o casta puella.

Divinus prophetarum cœtus sacre initiabatur
mysteriis tuis, o Deipara, procul edocens, et ma-
nifeste exponens vaticinia divini partus tui.

Per vocem angelii, magni consilii Angelum con-
cepisti, o casta, Christum Emmanuelem, qui angelis
homines **62** conjunxit, o sola benedicta, o sola

omni laude dignissima puella (51), o sola deifica-
tionis nostræ causa.

*Ex Canone in S. Parthenium, episcopum Lampsace-
num, die 7.*

O inviolata, quæ Deum bonum peperisti, bonum
effice miserum cor meum multarum passionum ma-
litia depravatum; et da mibi vires ad efficiendam
voluntatem Redemptoris nostri, qui vult omnes
homines salvos fieri.

Inter homines conversatus est Dominus, qui
ex te carnem inexplicabili modo accepit: cumdem
ergo deprecare, o sanctissima, ut misereatur mei,
qui a serpentis ictibus in certamine superor ac
dejicior.

Sana, o Virgo, vulnera animæ meæ mente in
meam a passionibus dilaceratam, et a transgres-
sionibus mandatorum Salvatoris obtenebratam
pacifica.

A malis inhærentibus mihi ob invasiones Alieni,
et a tormentis æternis mihi reservatis libera me,
precor, intercessionibus tuis apud annalorem ho-
minum.

Ne statuas me, in die judicii, inter damnatos; ne
ignominia notes me, in omnibus insensibilem,
Deus meus, et factor meus, cum habeas advocatum
pro me Dominam illam, quæ sine semine concepit
ac peperit te.

Sanctior supernis potestatibus apparuisti,
immaculissima Deum eni corporasti, quem C

(51) Egregia Deiparæ laus est, ipsam statum
gratiæ nullo unquam peccato temeratum semper
habuisse, et extra communia naturæ inquinatæ pro-
cul a maledictione et subjectione dæmonis posi-
tam fuisse. Hac igitur laude, qua ipsa dignissima
est, debet ab omnibus qui eam laudare cupiunt
celebrari. Porro esse istam Deiparæ laudem unde-
quaque eximiam, extra omnem dubitationem esse
debet. Ut maxime mirandum sit Abulensem, tametsi
de Mariæ conceptione optime sentientem, eamque
inimicunem a peccato fuisse affirmantem, atque id et
tutius et plane eligibilis esse pronuntiantem, eo
tandem devenisse ut diceret: « Non mutari in hoc,
vel minui Deiparæ laudem ac gloriam, si dicatur
incurrisse originale peccatum, ut putant qui non pe-
netrant naturam peccati originalis: » cum non par-
va gloria sit, Deo similem perpetuo esse, et habitu
dissimilitudinis Dei, quod peccatum originale est,
semper caruisse, ildemque labe peccati natura sua
corrumptis, et insufficientis, imo intersufficientis ani-
mam, Dei beneficio eximi: sicut et contrario non
minui ejus laus, qui ea macula sordere supponitur.
Vide Velasquez, *De Maria immaculate concepta*, libr.
ii, dissertat. 5, annot. 1, ubi ostendit sanctissimam Virginem pro dignitate laudari non posse,
nisi communibus Deiparæ laudibus illa addatur,
quod nimis fuerit immaculate concepta.

Porro Ambrosius Catharinus in sua disputat.
Pro immaculata conceptione, libr. i, agens contra
nonnullos, qui dicebant ad laudem Mariæ non atti-
nere præservatam fuisse a labe peccati originalis,
xit inter alia: « Quod insuper adjiciunt parum ad
laudem Dominiæ autem hoc quod illi ascribimus
privilegium præservationis ab originali, prorsus
inopinabile est. An, queso, parum mali existimant
peccati locitatem, Dei iram atque inimicitiam, dia-

A ὑμητε, μόνη τῇ αἰτίᾳ τῆς ἡμῶν, χόρη, θεώ-
σεως.

*Ἐκ τοῦ Καρόνος εἰς τὸν δσιον Παρθένιον, ἐπι-
σκοπον Λαμψάκων, ημέρᾳ ζ.*

'Αγαθὸν κυήσασα Θεὸν, ἀχραντε, ἀγάθουν τὴν
ἐν πολλοῖς κεκακωμένην πάθεσι ταπεινὴν καρδιὰν
μου, καὶ τὸ θέλημα ἔχτελεν ἐνδυνάμωσον τοῦ σωθῆ-
ναι πάντας θέλοντος ἀνθρώπους λυτρωτοῦ ἡμῶν.

'Ωμηλησεν ἀνθρώποις ἐκ σοῦ τὴν σάρκα ὁ Κύριος
φορέσας ἀνερμηνεύτως' αὐτὸν οὖν ἐκδυσάπτησον, παν-
αγίᾳ, τοῦ οἰκτειρῆσαι με καταπονούμενον προσδο-
λαῖς τοῦ δφεως καὶ δωρούμενον.

Tὰ τραύματα τῆς ψυχῆς μου, Παρθένε, θεράπευ-
σον, τὸν νοῦν μου εἰρήνευσον ὑπὸ παθῶν σπαραγγέ-
μενον, καὶ ταῖς παραβάσεσι τῶν ἐντολῶν τοῦ Σωτῆ-
ρος σχοτιζόμενον.

'Απὸ παθῶν ἀμαυρώσεως, χόρη, ἀπὸ σκανδάλων
τῶν προσγινομένων ταῖς ἐπηρεάσις τοῦ Ἀλλοτρίου,
μενουσῶν τε βασάνων αἰωνίων πρὸς τὸν φιλάν-
θρωπον φῦσαι με ταῖς σαῖς, δυσωπῷ, παρακλήσεσιν.

Μὴ στήσῃς με ἐν ἡμέρᾳ τῆς δίκης κατάχριτον,
μὴ στηλιτεύσῃς με ἐπὶ πάντων τὸν ἀναίσθητον, Θεὲ
μου, ποιητά μου, ἔχων ἤκετεύουσαν τὴν τεκοῦσαν
ἀσπόρως σε Δέσποιναν.

'Ωράθης, πανάμωμε, ἀγιωτέρα τῶν ἄνω ξυνά-
μεων. Θεὸν γὰρ ἐσωμάτωσας, δν τάξεις ἀσώματος

boli servitutem, et si quis parvo momento his lan-
tis malis teneatur? At non ita sentiunt qui spiri-
tuallibus oculis rem perspiciunt. Quare ab hac adeo
misera conditione singulari dono servatani suis
magnum esse arbitrantur, sicut et illa exultans
in spiritu professa est Luc. i: *Quia fecit mihi ma-
gna qui potens est. Quod si parvum etiam ex se hoc
donum profiteremur, magnum tamen profecto re-
tinet, tum præstentia donatoris, tum etiam singula-
ritate ejus, cui soli donatum est; nam, ut quidam
egregie dixit, a magnis principibus etiam minu-
tulis donis honestari, magnum et favorable cense-
tur. Denique si vir ille spiritualium rerum diligens
exinator atque aestimator prudens Augustinus,
carnem Mariæ jam demortuam pro quovis temporis
puncto obnoxiam corruptioni non poterat sine
horro cogitare (ut ipsemet testatur), quanto hoc
certe minus de sacratissima anima illa cogitandum,
quod peccato corrupta, quod diaboli potestati sub-
jecta, quod Dei tandem inimica etiam pro quovis
momento vere dici potuerit? Sed quid ulterius
moror? cum et hoc in loco isti ex diámetro cum
sententia B. Thomæ depugnet? Nam quod ipsi
adeo parvi faciunt, Thomas ipse contra adeo ma-
gnificat, ut idcirco neget Mariæ convenire, quod
nimis excelsum videbatur, eo quod per illud
æquari videretur Christo. Nos tamen, ut suis locis
declarabimus, et magnum esse satemur, nec tamen
adeo magnum ut ad Christi Majestatem ascendat.
Quare trivolum est penitus quod addebant, satis
eam ut Dei Matrem celebrari, idque solum loco
omnis laudis; nam hac ipsa ratione concluderent,
ne laudetur ut Virgo, ne colatur ut sanctificata,
læceatur et Assumptio ejus gloriosa, et alii præro-
gativarum tituli, quibus abundat, » Sic Catharius
loco citato.*

φόβῳ δοξάζουσι. Τοῦτον οὖν ἵκέτευε ἀεὶ τοῦ οἰχτεῖ-

A incorporeorum acies cum timore glorificant. Hunc ergo semper deprecare, ut corum qui te glorificant, misereatur.

'Ρόπου με παθῶν, ἀγνή, προσγινόμενον τῷ με-
σίτελῷ σου καθάρισον, καὶ λύμπρυνον, δέσμαι, σχο-
τισθεῖσαν τὴν χαρδίαν μου δαιμόνων ἀμαρτησιν,
ὅπως σε μακαρίω, θεομακάριστε Δέσποινα.

Φωτὶ με καταύγασσον τὸν ἐν τῷ σκότει κείμενον
τῆς δεινῆς ῥαβδυμίας, Θεοχάριτωτε, καὶ μή προσι-
ρούμενον δλῶς τοὺς τοῦ Θεοῦ νόμους συντηρήσαι,
ὅπως ᾧ προστάτην μου καταχρέως μακαρίω σε.

'Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὸν ἄριον Ισραηλίτυρα Βλά-
σιον, ἡμέρᾳ ια'.

"Ολην σε καθαρὰν εὐρηκώς ὁ καθαρὸς ἑστήνω-
σεν ἐν τῇ νηδύῃ σου, ἀγνή Παρθενομῆτορ, καὶ σάρξ
ἐχρημάτιος δίχα τῆς ἀμαρτίας, ίνα σπλάντης ἡμᾶς
ἀπαλλάξῃ.

Σὲ τὴν φανεῖσαν ὑπερέχουσαν τῶν κτισμάτων, ᾧς
πάντων οὔσαν ἀγιωτέραν, ἐν αἰνέσει γενεαῖς μακα-
ρίουσιν ἀνθρώπων, θεομακάριστε.

Νόμον σε καινὸν προεῖδεν ὁ προφήτης, ἔχοντα
Θεοῦ τὸν Λόγον γεγραμμένον, τὸν διαφρήσαντα, κόρη,
τῆς ἀμαρτίας τῶν προπατρῶν τὸ χειρόγραφον.

"Γινοῦμέν σε, Μαρία, τὴν θεώσασαν τῶν ἀνθρώ-
πων τὸ φύραμα τῇ ὑπὲρ νοῦ σὸν λογέλᾳ, καὶ ἀν-
πλάσασαν καταφθαρέντας ἡμᾶς καὶ συντριβέντας
ἀπάτη τοῦ θρεως, πάναγνε.

"Ο θρόνος δ τοῦ Θεοῦ τῶν χερουσθῶν δ ὑπέρτερος,
νεφέλη τῇ τοῦ φωτὸς, ψυχῆς μου τὰ δμήματα πάναγια,
φῶτεσον, τὰς παθῶν ἀχλύος τὴν χαρδίαν μου κα-
θάρισο,

Νυσταγμῷ χρετηθέντα με, Παρθένε, ἀμελείας,
ἀμαρτίας κατέλαβεν ὑπνος θανατηφόρος. διὸ μετα-
νοίας με πρὸς ζωηφόρον αὐγήν, ἀγνή, ἐξέγειρον καὶ
σῶσόν με.

"Ιερᾶς προηγγειλαν, Παρθενομῆτορ, φωνῇ ἐσο-
μένην, κόρη, τοῦ ποιητοῦ σου, ὑπὲρ φύσιν τροφὴν,
γέννησιν δρῆτον ᾧς καὶ σύλληψιν ἔνην κεκτημέ-
νην. Ζθεν σε ὑμνοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φέρεις ἐν ἀγκάλαις σου Χριστὸν τὸν διακρατῶντα
οἰκημένην πᾶσαν χειρί, ἀγνή Παρθενομῆτορ, δν ἵκ-
τευε, ᾧς λίδον σου καὶ Κτίστην, σῶσαι τὰς ψυχὰς
τῶν ἀνυμνούντων σε.

'Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὸν ἄριον ἀπόστολον "Αρ-
χιππον, ἡμέρᾳ ιθ'.

Ἴδόντες προφητικοῖς ἐν δματὶ πόρρωθεν, πάν-
αγνε, τοῦ ὑπὲρ νοῦν σου θείου τοκετοῦ τὸ φρικῶδες

(52) Hinc Cælius Pannonius ord. S. Pauli primi Eremitæ decus, in suis Commissariis mss. in Can-
tic. quæ in celebri monasterio Lepoglavae asservari
asserit Laurentius Chrysog. in Mundo Mariano, tom.
II. diss. 40, n. 42, sii inter alia: « Decuit suum
puram esse, quæ candorem lucis æternæ, et specu-
lum sine macula conceptura, et intra viscera gesta-
tura foret, quæ singulari gratia præservata fuist, ut

A sordibus passionum inhærentibus mihi emun-
da me, o casta, intercessione tua, et illumina, pre-
cor, cor meum, dæmoniaca caligine obtenebratum,
ut beatissimem te, o Domina, divina beatitudine felicissima.

In tenebris gravissimæ desidiae jacentem luce tua
illumina me, o Deo charissima; non enim adhuc
firmiter scio 63 deliberare velle me observare Dei
leges. Ita siet, ut te tanquam meam patronam, pro
debito beatissimem.

Ex Canone in S. Blasium, martyrem, die 11.

B

Cum te totam puram invenisset ille qui purus est,
habitavit in utero tuo (52), o casta Virgo Mater,
et caro factus est, sine peccato, ut nos a seduclione
liberaret.

Te, quæ omnibus creaturis eminentior appa-
ruisti, utpote omnibus sanctior, generationes ho-
minum cum laude beatificant, o divina beatitudine
cumulata.

Legem novam prævidit te olim propheta, Verbum
Dei inscriptum habentem, o puerilla, quod peccati
priorum parentum chirographum disrupti.

Laudamus te, o Maria castissima, quæ ineffabili
partu tuo humanam massam delicasisti, et nos cor-
ruptos ac fraude serpenti contritos reformati.

C

O sanctissima, thronus Dei cherubim sublimior,
ac nubes lucis, illumina oculos animæ meæ, et
a passionata tenebris purifica animam meam.

Dormitione negliguisse oppresum, somnus
peccati mortiferus deprehendit me: propterea ad
vitalem poenitentiam splendorum ensuacita me, o
casta, et salva me.

Sacræ voces prænuntiaverunt te, o Virgo Mater
puella, futuram esse Creatoris tui arcieem, atque
habitaram partum ineffabilem, et conceptionem per-
egrimam: unde te laudamus in omnia secula.

Ulnis tuis Christum portas, o casta Virgo Mater,
qui manu sua continet ac regis omnem orbem
terrarium. Eundem tanquam Filium et Creato-
rem tuum deprecare pro salute animalium collau-
dantium te.

64 Ex Canone in S. Archippum, apostolum, die 19.

Videntes divini loqui vates a longe propæticis
oculis formidabile atque ineffabile partus tui divini

non penetraret ad eam labes ista connaturalis,
quando corpus efflatu Spiritus consecratum suscep-
pit animam in plenitudine gratiae creatam: quod
citra alterationem potuit Deus facere, et fecit, alio-
quin non tantum honorasset Pater Filium, si Ma-
trem aliquando infamiae malum subiisse passus
esset.

mysterium, o summe casta atque inviolata, illud A μυστήριον οἱ Θεηγόροι, ἔχραντε, ποικιλοτρόπως κατεράνωσαν.

Templum Dei capax, et mundum tabernaculum, dignissimum Deo habitaculum facia es manifeste, o castissima.

Tanquam montem umbrosum prævidit te olim Ilabacue, o purissima puella, ferentem Verbum illud, quod a delictorum flamma et a peccatorum combustionē universos obumbrat.

Te solam ex omnibus generationibus elegit Dominus, o Deipara, et ex te incarnatus est, deificans humanam naturam.

Mortem induit, vita exutus, Adam in Paradiso. Vivisico autem partu tuo mors interempta est, o Virgo sanctissima sponsa Dei.

Dominus qui terram nebula, et cœlum nubibus B circumdat, mortalem carnem ex sanguinibus tuis induere voluit, o puella, ut immortalis gloriæ stola hominum vestiret.

Per unicam comedionem Adam mortuus est, cum mortem vindemiasset ab arbore scientiæ. Per te autem, o immaculata (53), ad vitam revocatus, Paradisi delicias iterum recepit elamans: Benedicite, omnia opera, Domini.

O castissima, serens Christum in ulnis tuis nutu suo ferente omnia, eumdeni tandem Filium tuum deprecare, ut liberet me a manibus inimici; et propter abyssum misericordiæ suæ, sustentet ac velut ulnis regat me, et 65 salvum me faciat.

Ex Canone in S. Leonem, episcopum Catanensem, die 20.

Templum Dei facta es, o puella immaculata Deipara (54), qui in te supra cogitationibus conceputum inhabavit, et ab animabus hominum errorum ac seductionem eliminavit.

O forceps carbonis divini ac lucidi, o rube dīvinitatis igne non combuste, omnes fruticosas passiones meas combure, et ab igne æterno eripe me.

Ille qui a nulla re capi potest in utero tuo capit, o castissima, ut me in peccatis profunde immersum salvum faciat propter benignitatem suam.

Intuentes olim venerandi prophete divino nomine afflati, ineffabilem profunditatem mysterii

(53) Ex hoc immaculatae titulo, quo B. Virgo non solum a Josepho nostro, sed ab aliis passim Patribus compellatur, elicunt multi theologi omnino-dam ejusdem B. Virginis puritatem, inter quos P. Joannes Baptista Lezana in suo Apologetico pro conceptione immaculata cap. 15, sic ait: « Si vim negationis, quæ per nomen immaculatae significatur, recte pensitemus, invenientur certe ad omnem temporis differentiam extendendam fore: negatio enim illa in, vim universalis habet, ac si doceat nullam prorsus maculam neque actualem neque originalē Deiparam habuisse. Deinde semina corrupta sentit, non potest impo-sicrum incorrupta nuncupari. Si ergo sanctissima semina Maria aliquando originalem maculam superpessa, nequibit impostorum immaculata vocari. » Sic ille. Ut ergo recte, pie et prudenter a Josepho nostro et aliis Patribus hoc immaculatum nonne

A μυστήριον οἱ Θεηγόροι, ἔχραντε, ποικιλοτρόπως κατεράνωσαν.

Ναὸς ἐδείχθης Θεοῦ χωρητικὸς περιφανῶς, Πάναγνε, καὶ καθαρὸν σχῆμα, καὶ Θεοπρεπὲς ἐνδιαίτημα.

Ως κατάσκιον προβλέπει σε πάλαι δρος δ 'Αββαῖον, πανάμωμε, φοροῦσαν τὸν Λόγον πάντας συσκιάζοντα φλογμοῦ παραπτώσεων καὶ ἀμαρτιῶν, κύρη, καύσωνος.

Σὲ μόνην ἐκ πασῶν γενεῶν ἔξελέξατο δ Κύριος, Θεοτόκε, καὶ ἐκ σοῦ ἐσαρκώθη, θεώσας τὸ ἀνθρώπινον.

Νέκρωσιν τὴν ζωὴν ἐκδυθεὶς ἐνεδύσατο ἐν Παραδεῖσῳ, Παρθένε, δ 'Αδάμ· τῷ σῷ δὲ ἀθανάτῳ σὺν ζωηφόρῳ τοκετῷ, παναγίᾳ Θεόνυμφῃ.

Γῆν μὲν δμίχλῃ, τὸν οὐρανὸν δὲ νεφέλαις Κύριος, κύρη, περιβάλλων, σάρκα θέλων θνητὴν ἐξ αἰμάτων σου ἐνδύεται, καταστολὴν δέξῃς ἀθανάτου ἐνδύων τὸν ἀνθρώπινον.

Νεκρὸς διὰ βρώσεως μιᾶς 'Αδάμ γεγένηται, τρυγήσας θάνατον φυτοῦ τῆς γνώσεως. Αὔχραντε, διὰ σοῦ δὲ ἀνεζώσας, καὶ Παραδείσου τὴν τρυφὴν πάλιν ἀπέλαθε κραυγάζων· Εύλογετε, πάντα τὰ ἔργα, τὸν Κύριον.

Φέρουσα Χριστὸν ἐν ἀγκάλαις νεύματα τὸν φέροντα τὰ πάντα, τοῦτον ως Υἱόν σου δυσώπει ἔχθρον χειρῶν με, πάναγνε, ρύτασθαι, καὶ δι' ἐλέους ἀδυσσον ἐναγκαλίσασθαι καὶ σῶσαι με.

*Ex τοῦ Καρόντος μὲν τὸν ἄριον Λέοντα ἐκτικοτον
Κατάρης, ἡμέρᾳ ι.*

Ναὸς ἔχρημάτισας τοῦ Θεοῦ, ἀμόλυντε κύρη, τοῦ οἰκησαντος ὑπὲρ νοῦν δὲ σοι, Θεοτόκε, καὶ τὴν πλάνην τῶν ψυχῶν τῶν βροτῶν ἐξοικήσαντος.

Η λαβῖς δὲ τοῦ θείου καὶ φωταυγοῦς ἀνθρακος, καὶ βάτος δὲ πυρὸς μὴ φλεχθείσα τῷ τῆς θεότητος τῷ φρυγανώδῃ μου τάγτα κατάφλεξον πάθη, καὶ πυρὸς ἔξαρπτασον διαιωγίζοντος.

Ο τοῖς πᾶσιν ἀχώρητος, πάναγνε, χωρεῖται ἐν τῇ γηδύῃ σου, διασώζων με χρηστότερη τὸν βεβούσμενον ἀμάρτημασιν.

Θεωρήσαντες πάλαι ἐνθεαστικῶτατα, Θεοχαριτωτε, οἱ σεπτοὶ προφῆται μυστηρίου τὸ βάθος τὸ

Deiparam appellatam esse dicamus, asserere oportet omnem peccati, sive actualis, sive originalis maculam ab ea penitus fuisse remotam.

(54) Ad conficiendum in Eucharistia corpus Christi, hostia immaculata requiritur, et Deo offerri ita dicitur: *Offerimus tibi, Domine, hostiam immaculatam: quae videlicet undequaque munda et pure azymo absque ullo fermento subsistat.* Ergo in incarnationis mysterio Dei Filius carnem ex immaculata et purissima Matre nulli fermento veteri obnoxia sumere debebat, cruditis auctoribus observantibus, antiquitus in hostiis, in quibus Christi corpus consecrandum erat, Dei Matris imagines insculptas fuisse, ut Deipara a peccati macula immunitas ab immaculata Eucharistiae hostia explicaretur. Vide Velasquez. *De Maria Concepta*, libr. II, disserit. 2, annotat. 1, n. 5.

ἀφραστον τῆς σεπτῆς λοχείας σου τῆς ἀγνῆς, πο:κι-
λοτρόπως ὡς ἔχώρησαν, τοῦτο προήγγειλαν.

Ἄγιασσον τὴν ψυχήν μου, Παρθένε, ἡ τὸν ἄγιον
κακήσασα Δόγον, τὸν ἀληθῶς ἐν ἀγίοις, ὡς θέμις,
ἀναπαυόμενον μόνον Θεὸν ἡμῶν, καὶ δίδου μοι ὡς
ἀληθῶς κατανύξεως δμορθοῦς, πανάμωμε.

Σοῦ τὴν νηδὸν μὴ καταφλέξαν τῆς θεότητος τὸ
πῦρ, παρθενομῆτορ, σωματοῦται ἐκ σοῦ τὰ πέρατα
φωτίζων ταῖς θεῖαις λαμπρότησι· διὰ τοῦτο αε
ύκνοῦμεν.

Ο βουλήσει πάντα ἑκτελῶν, πανάμωμε εὔλογη-
μένη, βουληθεὶς καὶ μῆτραν τὴν σὴν κατεσκήνωσε,
καὶ σάρξ ὠράθη, καὶ ἐθέωσέ με φωταρέντα τὸ πρό-
τερον τοῦ ἀπατεῶνος κακίστῃ συμβουλίζ.

Φρίττω σου, μόνε βασιλεῦ, τὴν δευτέραν παρου-
σίαν καὶ δέδο:κα, ἀμετρα πταίσας σοι, καὶ μετα-
γνώσει μὴ βελτιούμενος· ἀλλ' ὡς ὑπάρχων ἀγαθὸς
ἐπίστρεψον, σῶσν με, τῆς κυριασης σε εύποσδέ-
κτοις, Ἰησοῦ, παρακλήσεσι.

*Ἐκ τοῦ καρδίου εἰς τὸν ἄγιον Πορφύριον ἐπί-
σκοπον Γάζης ἡμέρᾳ καὶ.*

Οὐετρον εἰσδεξαμένη συῦ ἐν τῇ νηδύῃ τὸν οὐρά-
νιον, Θεοτόκε, Παρθένε, ἀμαρτίας τοὺς δμορθοὺς ἔξη-
ρανας.

Πύσατ με πρεσβείας σου τῶν τοῦ ἔχθροῦ βελῶν,
ἀχραντε, καὶ λογισμῶν τῶν ἐπιεμβαινόντων ἀφειδῶς
τῇ καρδίᾳ μου.

Νεκρώθέντα με, πάναγνε, πάλιν ἀνεζώσας, ὡς
κυήσασα τὴν ζωὴν τὴν ἐνυπόστατον, τὸν Γίλον καὶ
Δόγον τοῦ Γεγνήτορος.

Μόνην γενεῶν ἐκ πασῶν σε ἔξελέξατο δὲ πλαστουρ-
γός, καὶ ἀναπλάττει τὴμδες ἐν σοὶ οἰκτήσας, Θεοτόκε
Ἄει πάρθενε.

Νεκρούμενον καὶ φθορᾷ ὑπαχθέντα τὸν πρωτό-
πλαστον, Παρθένε Μαρία, τὸν νεκρωτὴν τοῦ θανά-
του τεκοῦσα, εἰς ἀφθαρσίαν μετήγαγες, ἀχραντε,
καὶ ἔδειξας τοὺς γηγενεῖς οὐρανίους, Θεὸν σωμα-
τώσασα.

Οἰκτειρον, σῶσν με, Παρθένε, τὸν οἰκτίρμονα τε-
κοῦσα Θεὸν Δόγον, καὶ φωτὶ τῷ ἐν σοὶ καταύγασον
βοῶντα· Εὐλογημένος, πάναγνε, δὲ καρπὸς τῆς σῆς
κοιλίας.

Ὦς ἀνωτέραν σε πάντων τῶν ποιημάτων, καὶ
οὐρανῶν πλατυτέραν, παρθενομῆτορ, ἡγάπησεν ὁ
υῖδες σου, καὶ πάρκα ἐκ σοῦ ἀνελάβετο.

Φείσαί μου, Σῶτερ, δὲ τεχθεὶς καὶ φυλάξας τὴν τε-
κοῦσάν σε ἀφθορὸν μετὰ τὴν κύησιν, διαν καθίσης
χρίναι τὰ ἔργα μου, τὰς ἀνομίας παρορῶν καὶ τὰς
ἀμαρτίας μου, ὡς ἀναμέρητος, ἐλεήμων ὡς Θεὸς,
καὶ φιλάνθρωπος.

*Ἐκ τοῦ καρδίου εἰς τὸν δσιον Προκόπιον τὸν
Δεκαπολίτην ἡμέρᾳ καὶ.*

Σεσαρχωμένον τὸν Δόγον θεοπρεπῶς συλλαβδοῦσα,
πάναγνε, τὸν πρὸν ἀσαρχον, ἡμίν ὑπὲρ φύσιν τέτο-
κτη, ἀγνή, μετὰ γέννησιν παρθένος διαμείνασα.

MARIALE.

A partus tui venerabilis et casti; per varias ligu-
ras, quemadmodum capere potuerant, praesun-
tiaverunt illud.

Sanctifica animam meam, o Virgo, quæ sanctum
Verbum genuisti, quod in sanctis suis, sicut æquum
est, requiescit, unicum Deum nostrum; et da mihi
veræ compunctionis imbres, o immaculatissima.

Ignis deitatis, qui universos terræ fines divinis
splendoribus illuminat, ex utero tuo corpus acce-
pit, nec tamen illum combussit: propterea te, o
Virgo Mater, collaudamus.

Qui voluntate sua perfecit universa, in utero
tuo, e tota immaculata ac benedicta, voluntarie
habitavit, et caro factus est, meque prius pessimo
deceptoris consilio depravatum, deificavit.

B Formido, o Rex unice, secundum adventum
tuum, et timeo, cum immensa peccata in te com-
miserim, nulla per penitentiam facta in melius
mutatione. Sed tu tanquam **66** bonus converte,
et salva me, o Jesu, per acceptissimas interces-
siones genitricis tuæ.

*Ex canone in S. Porphyrium episcopum Gazensem,
die 26.*

O Virgo Deipara, cum colestem imbre in utero
tuo suscepisti, peccati imbres exsiccasti.

Libera me, o inviolata, intercessionibus tuis a
jaeulis hostis, et a cogitationibus pravis, quæ in-
stanter superveniunt cordi meo.

C Me mortuum ad vitam revocasti, o castissima,
quippe quæ vitam subsistente genuisti, Filium sci-
licet ac Verbum Genitoris.

Te solam, o Deipara semper Virgo, ex cunctis
generationibus elegit Creator, et cum in te habitas-
set, nos reformavit.

Protoplasmum mortuum, et corruptioni subjec-
tum, ad immortalitatem transtulisti, o inviolata
Virgo Maria, cum mortis interemptorem peperisti;
et terrigenas coelestes reddidisti, cum Deum cor-
porasti.

Miserere mei, et salva me, o Virgo, quæ Deum
Verbum misericordem peperisti; et luce, quæ est
in te, illumina me clamantem: Benedictus, o ca-
stissima, fructus ventris tui.

D Te tanquam creaturis omnibus sublimioreω, et
coelis ipsis latiore, dilexit filius tuus, o Virgo
Mater, et carnem suscepit ex te.

Parce mihi, Salvator, qui natus, Genitricem
tuam post partum incorruptam conservasti, cum
sederis ut judices opera mea: dissimulans iniqui-
tates meas, et peccata mea, tanquam impeccabilis;
misericors ut Deus, et amator hominum.

67 Ex canone in S. Procopium Decapolita,
die 27.

Cum Verbum, quod antea a carne erat immune
ex te incarnatum, eo modo quo Deo dignum ac
decens erat, concepisses, o castissima Virgo, nobis
supra naturæ ordinem peperisti, ac post partum
virgo perseverasti.

(54°) Naturæ leges, Jesus qui est Deus omni essentia superior, innovavit, o ab omni macula immunis, ex utero tuo exortus; qui solus rebus universis concedit esse, voluntate sua.

O porta gratiæ, quæ mortalibus cœlorum portam aperuisti; patesc mihi, Domina, pœnitentiae portas, et a portis mortis libera me.

Ab antiqua malædictionis sententia redempti per partum tuum, o inviolatissima Puella, ac per te salvati, te laudibus extollimus, clamantes et cum fide dicentes: Benedic tu, quæ Deum incarnatum peperisti.

Divinum Prophetarum collegium mysteriis tuis sacrum in morem initiatum fuit, o Deipara, longe ante edictum, et clare exponens divini partus tui divinas appellationes.

Ad vocem angeli, magni consilii Angelum Christum Emmanuel in carne peperisti, qui homines angelis copulavit; o Virgo puella sola benedicta, sola omnibus laudibus celebranda, sola causa nostræ deificationis.

Ex canone in S. Patrem nostrum Cassianum confessorem, dei 29.

Omni creatura visibili atque invisibili superior apparuisti, o casta semper Virgo; etenim Creatorem peperisti, cui placitum fuit incarnari in utero tuo. Eundem cum 68 fiducia ac libertate deprecare pro salute animarum nostrarum

Sana, precor, o purissima, intercessionibus tuis animam meam, quæ a passionibus atque omnigenis pestilorum dæmonum assultibus oppressa languescit.

Tempore carentem, sub tempore constitutum incessanter peperisti, o immaculatissima, qui luce perfundit sanctos suos, qui in fide optime se gesserunt, et principem malorum serpentem humiliaverunt.

Vita ex te, o Virgo, supra mentis conceptum exorta, hostem interemit, qui nos omnes morte afficerat; et mundum te incessanter laudantem, vivificavit.

Tanquam pulchram ac speciosam concupiscens te pulcherrimus Jesus, o mundissima, ex te secundum carnem natus est, et me propter immensam misericordiam suam deillcavit.

Thalamus Dei Verbi, et thronus ejus igniformis facta es, o casta: in quo idem Verbum, propter summam bonitatem suam, carnatum requievit. Ipsum ergo deprecare, ut mei misereatur, atque erga me ostendat compassionem suam.

Miseram animam meam multis Belial aggressiōnibus atque ictibus infirmatam, precibus tuis roboratricibus sana atque incolumente effice, o Virgo Dei genitrix, ut te in oratione sœcula glorifilem.

Naturam primi parentis corruptam renovasti, evixa supra naturæ ordinem, universæ naturæ conditorem, et virgo perseverans, quem olim in cruce pendente intolta, lamentabaris, o sanctissima Virgo Mater.

MENSIS MARTIUS.

69 *Ex canone in S. Hesychium martyrem, die 2.*

Post partum virgo permanisti vere, qualis eras ante partum: quippe peperisti Creatorem, quem deprecare, o immaculatissima, pro salute collaudantium te.

(54°) Sequentes strophæ in vulgato textu Menæorum desiderantur.

A 'Ex τοῦ καρόνος εἰς τὸ δσιον Πατέρα ἡμῶν καὶ δμολογητὴν Κασιαρόν, ἡμέρᾳ κθ'.

'Υπερτέρα πέφηνας, ἀγνή, πάσης ἀοράτου τε καὶ δρατῆς, Ἀειπάρθενε, κτίσεως τὸν γὰρ Κτίστην τέτοχας, ὡς ηύδοκης σαρκωθῆναι ἐν μήτρᾳ σου, δν σὺν παρθησίᾳ πρέσβεις σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

'Ἔτρευσον, πανάμωμε, τὴν ψυχὴν μου, δέομαι, ἔξασθενοῦσαν πάθεις, καὶ παντοῖαις ἐπαναστάσεσι τῶν κακίστων δαιμόνων, μεσιτεῖαις σου.

B Tὸν ἄχρονον ὑπὸ χρόνον γενόμενον τέτοχας ἀρρήτως, πανάμωμε, τὸν τοὺς δσίους λαμπρύνοντα πίστει ἀριστεύσαντας, καὶ τὸν ἀρχέχαχον δφιν ταπεινώσαντας.

'Ἐκ σοῦ ἡ ζωὴ ὑπὲρ νοῦν, Παρθένε, ἀνατελλασσα ἔχθρὸν ἐθανάτωσεν, ἀπαντας ἡμᾶς τὸν θανατώσαντα, καὶ ἔζώωσε κόσμον ἀπαύστως ἀνυμνοῦντά σε.

'Ως καλήν, ὡς ὥραιαν ποθήσας σε δ καλλοποιεῖς Ἰησοῦς, παναμώμητε, ἐκ σοῦ σαρκὶ γεγέννηται, καὶ θεοὶ με δι' οἰκτον ἀμέτρητον.

C Παστὰς ἐχρημάτισας τοῦ Θεοῦ Λόγου, καὶ θρόνος πυρίμορφος, ἐνῷ ἐπανεπαύσασθαι δ Λόγος σαρκούμενος, δι' ἄκραν ἀγαθότητα τοῦτον οὖν ἴχέτευε, ἀγνή, κατοικειρήσαι καὶ ἐλεήσαι ἡμᾶς.

'Ἐξασθενήσασαν πολλαῖς τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν, Θεοκυῆτορ, προσβολαῖς τοῦ Βελλαρ, ταῖς φωστικαῖς σου λιταῖς, Παρθένε, ὑγιῆ ἀπέργασαι, ἵνα σε δοξάζω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φθαρείσαν ἐκαλγισας τὴν φύσιν τοῦ πρόπατορος, ὑπὲρ φύσιν τεκοῦσα καὶ παρθενεύσουσα φύσεως ἀπάστης τὸν πλάστην, δν ἐν σταυρῷ χρεμάμενον πάλαι ἡλάλαζες βλέπουσα, παναγία Μητροπάρθενε.

MHN ΜΑΡΤΙΟΣ.

'Ex τοῦ καρόνος εἰς τὸ ἄγιον μάρτυρα Ἡσύχιον, ἡμέρᾳ β'.

Παρθένος διέμεινας μετὰ τόκου, ὡς πρὸ τοῦ τόκου ἀληθῶς, τὸν Κτίστην τεκοῦσα, δν αἰτεῖσαι, πανάμωμε, σωθῆναι τοὺς ὑμκοῦντάς σε.

"Εστη μέχρις τοῦ θάνατος· τῆς ἀθανασίας γὰρ τὴν πηγὴν ἀπεκύησας, παναγία, Χριστὸν τὸν μόνον ὑπεράγαθον Θεὸν ἡμῶν.

Τὸν ἀκήρατον βότρυν βλαστήσασα, χρηγ., ἀθανασίας γλεῦκος ἀποστάζοντα πλειν, ὥφθης, παναμώμητε καὶ μῆτηρ ἀλόχευτος.

Σὺ μόνη ἐπὶ γῆς τὸν οὐράνιον τέτοκας, πανάμωμε, Θεὸν Λόγον, δὸν δύνει πᾶσα κτίσις, ὡς Ποιητὴν καὶ Κύριον.

Οἰκήσας σου τὴν ἀγίαν κοιλίαν δὲ Κύριος, Θεοτόκε, τῆς Τριάδος τερπνὴ καταγώγια ἐκτελεῖ τοὺς πίστεις ἀληθείας σε νῦν μαχαρίζοντας.

Νενεκρωμένους ἡμᾶς τῇ ἀμαρτίᾳ πάντας, ζωὴν τεκοῦσα, ἀνεξώσας· διὸ σοι χραυγάζομεν, Θεοχοῦ-τορ χρηγ., ἀεὶ δεδοξασμένη.

Οἱ λειψάτατος σε καλεῖ προφήτης πύλην ἀδιόδευτον, ἀχραντε, δὲ Κτίστης δι' ἣς διηλθεν, ὡς μόνος ἐπίσταται, πάλιν κεκλεισμένην λιπών, ὡς πρὸ τοῦ τόκου.

Φῶς ἡμῖν ἀνέτειλεν ἐκ σοῦ, πανάμωμε, δὲ τῶν δλῶν μόνος Κύριος, καὶ κατελάμπρυνε τὰς πάντων καρδίας θείαλες ἐπιγνώσεσι, καὶ σχότος ἀγνωσίας ἐμείωσεν· δθεν σε πάντες μαχαρίζομεν.

Ex canone in S. Theodotum martyrem, die 2 (54°).

Humana natura olim per dolum serva facta est seductionis. Cum autem tu, inviolata, Christum peperisti, libertatem adeptā, magis vocibus te gratia veneratur.

Medere menti meae, o castissima, quæ pessimi Draconis icibus percossa languescit, et peccatis captiva deservit.

Lucidissimum Domini Palatum, Domina sanctissima, effice nos dominus Spiritus sancti, dum in domo sancta tua laudem Domino offerimus.

Deum hominem factum concepisti, o Domina; propterea generationes generationum te incessanter beatam dicunt.

Christus Deus noster, qui in utero tuo habitavit, o immaculata, peccatum in hominibus habitans

'Ἐκ τοῦ καρδοῦ εἰς τοὺς ἀγλούς μάρτυρας Θεόδωρον, Κωνσταντίνον, κ. τ. λ., ἦμέρᾳ 5'.

'Ὑπεραγία Παρθένε, τῶν ἀθλητῶν θεῖον ἐγκαλλώπισμα, ἡ κυήσασα Χριστὸν τὸν ὄραιον, κάλεσιν εὐτὸν καλλιώσαι τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἵκετευ.

'Ἄγιων δῆμος; ἐναθλῶν τεσσαράκοντα δύο σε Θεοῦ τοῦ ὑψίστου Μητέρα παναληθῆ ἐκτήρυττεν ἐμφανῶς, δυναμοῦσαν τούτους μεστείας σου.

'Ἄγνην μητέρα σε οἱ θεῖοι μάρτυρες ἐπιστάμενοι, χρηγ., καὶ τὴν ἐν σοὶ δόξαν κλείζομενοι, τὰς ἀθανάτους δωρεὰς ἐν ὑψίστοις ἐκληρώσαντο.

Νοός μου θύμον, δυσωπῶ, ἀχραντε, κινήσεις πρὸς Θεὸν ὁδὸν ζωῆς χρηματίζοντα, καὶ τῶν ἀθλοφόρων ἔξωμαλίσαντα τὰς τρίβους τὰς φερούσας πρόστις τὰς οὐράνια.

A Perstilit mors usque ad te, o sanctissima; tu enim immortalitatis fontem peperisti Christum unicum optimum Deum nostrum.

Incorrumpibilem botrum, ex quo immortalitatis musum effluit universis, germinasti, o puella immunis ab omni labe, et facta es mater sine maternarum passionum et sine corruptionis experimento.

Tu sola cœlestem Deum Verbum in terra peperisti, o mundissima; quem universa creatura tanquam Creatorem Dominumque collaudat.

Dominus, qui in sancto utero tuo inhabitavit, o Deipara, jucunda Trinitatis hospitia efficit eos, qui nunc te cum vera fide beatificant.

Nos omnes peccato peremptos, tu vitam enixa, vivificasti; propterea ad te clamamus, o Dei genitrix, puella semper gloriosa.

Sacratissimus propheta portam te vocat, o inviolata, per quam nulli patet aditus, et solus Creator transivit, sicut ipse solus novit, relinquens eam clausam quemadmodum erat ante partum.

Lux nobis ex te orta est, o purissima, unicus omnium Dominus, qui divinis cognitionibus omnium corda illustrat, 70 et ignorantiae tenebras imminuit. Unde te omnes beatam nuncupamus.

C expulit, et ob suum in homines amorem, eosdem domos suas effecit.

Una cum supernis chorus, omnes ad te clamamus; Ave, Mater Dei; cœlum animatum, palatiū gloriissimum, et thronus igneus, in quo Christus secundum carnem requievit.

Ab omni inquinamento humanam naturam emundasti, o inviolata, supercœlestem filium enixa hominem factum, nosque renovasti, qui vestitate confecti eramus: et nunc clamamus, o casta; Laudate, omnia opera, Dominum.

Lucem, quæ a Patre ante luciferum coruscavit ineffabiliter, peperisti nobis, o Virgo, et ignorantiae tenebras dissipans, οὐς, qui in peccati umbra sedebant, illuminasti atque exhilarasti.

71 Ex canone in SS. Theodorum, Constantinum, etc. martyres, die 6.

O sanctissima Virgo, divinum athletarum decus, quæ Christum decorum pulchritudine peperisti, cumdem exera ut decoret animam illam.

Quadragesita duorum martyrum sanctorum turba decortans, te Dei altissimi Matrem verissimam manifeste prædicabat, quæ eosdem intercessiōibus tuis in certamine reborabas.

Castam matrem scientes te esse divini martyres, o puella, tuaque gloriam celebrantes, immortalia dona in excelsis hæreditaverunt.

Mentis meæ motus dirige, te precor, o inviolata, ad Deum, qui est via vitæ, et martyrum triumphantium semitas ad cœlestia perducentes complanavit.

Deipara puella præter naturæ leges, ac supra ejusdem naturæ ordinem, peperit te, o Christe, qui martyres legitime pro fide certantes vere coronasti.

Volumen maxime novum es, o inviolata, quæ Verbum in te scriptum habuisti, quod in libro viuentium divinos Athletas suos descriptis, qui ea quæ scripta sunt exactissime adimpleverunt.

Divinus archangelus tanquam divinarum nupliarum auspex apparet tibi, o casta et inviolata, clamavit: Salve, o igne Dei throni, martyrum triumphantium, qui Deum in caruc manifestatum confessi sunt, firmamentum.

O lucis receptaculum, Deo charissima, illuminatis radiis tuis illustra cor meum, socordiæ nubes depellens, ac peccati tenebras eliminans; tu, quæ Deum omni peccati labe carentem peperisti.

72 Ex canone in SS. martyres Basileum, Ephraem, etc., die 7.

Primorum parentum pœna sublata est, o casta et inviolata, ineffabili partu tuo; atque illis pristinus ad Paradisum patuit ingressus, quamobrem te magna voce concelebrant.

O Virgo Iota casta et inviolata, peperisti Dominum illum potentissimum, qui homines ab hostiis potestate liberavit.

Homines mortuos vivificasti, o Virgo, supra omnis cogitationis captum enixa Christum Deum nostrum, qui propter suam misericordiam homo factus est.

Beatus est ille populus, qui agnoscit te, o immaculatissima, omnium Domini Matrem, et cum affectu te beatificat.

Te legis umbræ, te prophetarum ænigmata praefigurabant, o Virgo purissima, quæ per Verbum ineffabile illum concepta ac paritura eras, qui mundo salutem afferret.

Dei Verbum, quod manu sua Eam formavit, universos reformare volens, ex utero tuo, o puella, humanam formam accepit, incipiens esse, cum latente Patri ac Spiritui sancto sit coæternum, et coæquale.

Deus supersubstantialis, ex te natus, o inviolata, homo apparuit, cum duabus naturis, operationibus et voluntatibus; illis manifeste apparet, quibus sponte similis factus est. Quamobrem illi clamamus: Omnia opera, laudate Dominum.

Puella Vero charissima ferens in ulnis Christum, qui manu fert universa, stupore perculta exclamabat dicens: Quomodo te et Filium et Creatorem meum video, o incomprehensibilis?

73 Ex canone in S. Quadratum, et socios martyres, die 10.

A sordibus passionum, a tempestate cogitationum, a jaculis maligni, ab omni impetu hostili salva, o Deipara immaculata ac Iota pura, animas laudantium ineffabilem partum tuum.

Nr. coelestis quidem mens explicare valet, o

Noimawon σε δινευθεν τῶν τῆς φύτεως, Χριστὲ, ὑπερφυῶς ἐκύησεν ἡ Θεοτόχος κόρη ὡς ἀληθῶς, νομίμως τοὺς μάστυος ἐναθλήσαντας πίστει στεφανώσαντα.

Tόμος, ἀχραντε, καινότατος ὑπάρχουσα, τὸν Λόγον ἐγγραφόμενον ἐν σοι ἐσχηκας, τὸν ἐν βίβλῳ ζώντων τοὺς αὐτοῦ ἐγγράψαντα θείους ἀθλητὰς, τὰ γεγραμμένα ἐμμελῶς ἀποπληρώσαντας.

Νυμφοτόλος φανεὶς σοι θεῖος ἀρχάγγελος Χαρέ, πύρινε θρόνε Θεοῦ, ἐδάσσει σοι, ἀχραντε ἀγνή, ἀθλοφόρων χραταίωμα διολογησάντων θεὸν σαρκὶ φανέντα.

Φωτὸς δοχείον, θεοχαρίτωτε, φωτιστικαῖς αὔγαις σου τὴν καρδίαν μου φώτισον, φαθυμίας τὰ νέφη διώκουσα, καὶ τὸ τῆς ἀμαρτίας σκότος ἐξαίρουσα, ἡ τὸν ἀναμάρτητον θεὸν ἀποκυήσασα.

Ἐκ τοῦ καρότος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Βασίλειον, Ἐφραίμ, κ. τ. λ., ἡμέρα ζ'.

Ἐλύθη τῶν προπάτορων, ἀχραντε, τὸ ἐπιτέμιον τῇ ὑπὲρ νοῦν κυήσει σου, ἀγνή, καὶ τὴν πρώτην ἀπέλαθον τοῦ Παραδείσου εἰσόδον, μεγαλοφώνως εὐφημοῦντές σε.

Ρυθμενον τοὺς βροτοὺς τῆς δυναστείας τοῦ ἔχθροῦ, πάνταγε, τὸν δυνατὸν Κύρεον, ἀχραντε Παρθένε, ἐκύησας.

Νενεκρωμένους ἐζώσας τοὺς ἀνθρώπους, ζωὴν τὴν ἐνυπόστατον τεκοῦσα, Παρθένε, ὑπὲρ πᾶσαν Εννοιαν Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν, ἀνθρωπὸν δι' οἵτον C γενόμενον.

Μαχάριδς ἐστιν δ λαδὶ δ γινώσκων σε, πανάμωμε, τοῦ Δεσπότου τῶν ἀπάντων μητέρα, καὶ πόθῳ μαχαρίζει σε.

Νόμου σε αἱ σκιαὶ, προφητῶν τε αἰνίγματα προδιετύπουν, Παρθένε, τὴν ἀρρήτῳ Λόγῳ κυροφορίαν ἐσχηκυῖαν διασώζουσαν κόριμον, πανάμωμε.

Ο διαπλάσας χειρὶ τὴν Εβαν Λόγος Θεοῦ, κόρη, ἀναπλάσαι ἀπαντας βουληθεὶς, ἐκ γαστρός σου ἀναπλάττεται ἀρχὴν δεχόμενος, ὁ τῷ Ματρὶ καὶ Πνεύματι σύνθρονος.

Ωράθη ὡς ἀνθρωπὸς ἐκ σοῦ ἀποτικτόμενος ὁ ὑπερούσιος, διπλοῦς ταῖς φύσεσιν, ἀχραντε, ἐνεργείαις D καὶ θελήσεσι· οἱς ὡμοιώθη βουληθεὶς ἐμφανιζόμενος, φιοῶμεν· Πάντα τὰ ἔργα, ὑμνεῖτε τὸν Κύριον.

Φέρουσα Χριστὸν ἐν ἀγκάλαις χειρὶ τὸν φέροντα τὰ πάντα ἡ θεοχαρίτωτος κόρη, ἐκπληττομένη ἐδάσσει λέγουσα· Πῶς καὶ Γίδην γνωρίζω σε καὶ Ποιητὴν μου, ἀκατάληπτε;

Ἐκ τοῦ καρότος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Κόδρατον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἡμέρα ι'.

Ιλύος ἐκ παθῶν, λογισμῶν τριχυμίας, ἐκ βελῶν τοῦ πονηροῦ, ἐκ πάσης προσβολῆς ἐναντίας διάσωσον, ἀχραντε Θεοκυῆτορ, τὰς ψυχὰς τῶν ὑμνούντων σου τὸν ἀνέκφραστον τόκον, πάνταγε.

Νοῦς οὐδὲ οὐράνιος τὴν ὑπὲρ νοῦν σου λοχείαν

διερμηνεύσαι, κάρη, δύναται· νοῦ γάρ τοῦ πρώτου γαστρὶ Λόγον, ἀγνή, συνέλαβες, τὸν τὰ πάντα λόγῳ συστησάμενον.

Ἡ ἄγια Θεοτόκος, ἣν οἰκήσαι ηὔδοκησεν ὡς εὐώδη οἶκον Αόγος τοῦ Πατρὸς ὁμούσιος, οὐ κατεφλέχθη τὴν μῆτραν, οὐκ ὡδίνησε· καὶ γάρ τέτοκεν Ἐμπανουὴλ τὸν Θεάνθρωπον.

Οὐ πλαστουργήσας, ἀχραντε, τὴν Εῖναν ἐκ πλευρᾶς, σοῦ ἐκ νηδύος, ἀγνή, πλαστουργεῖται, σῶσαι τὸν Ἀδάμ δι' εὐσπλαγχνίαν βοηθείας, ὡς φιλάνθρωπος.

Οὐράνωσας γεωθεῖσαν τὴν φύσιν, πανάμωμε, τῶν ἀνθρώπων, καὶ φθαρεῖσαν αὐτὴν ἐθεούργησας· διὰ τοῦτο πάντες ἀσιγήτοις φωναῖς σε διξάζομεν.

Εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς εὐλογημένης γαστρὸς σου, ὃν εὐλογοῦσιν οὐρανῶν αἱ δυνάμεις, βροτῶν τὰ συστήματα, ὁ ἥματς λυτρωσάμενος τῆς κατάρας τῆς ἀρχαίας, εὐλογητὸς εἰ.

Λυτρωθέντες τῆς ἀρᾶς τῆς προμήτορος διὰ σοῦ τῆς ἀγνῆς Θεομήτορος, εὐλογημένη Δέσποινα, εὐλογοῦμένη σε πίστει καὶ μελψοῦμεν, παναγία Παρθένε θεόδυνμψε.

Φανεῖσα τοῦ πάντων ποιητοῦ λοχεύτρια ὑπὲρ πάντα νοῦν, πανάμωμε, τῶν οὐρανῶν ὑψηλοτέρα ἐδειχθῆς, καὶ τῶν δλων δεσπόζουσα, Παρθένε θεότοκε πανύμνητε· θεῖν σε πάντες μεγαλύνομεν.

Ἐκ τοῦ καρόντος εἰς τὸν ὅσιον Πατέρα ἡμῶν
Βενεδίκτορ, ἡμέρᾳ ιδ.

Οἱ διὰ σοῦ τὴν ἀφθαρσίαν πλουτήσαντες, Θεοχυτόρ πάναγνε, Χαῖρε, βοῶμεν σοι, ἡ κεχαριτωμένη, δοίων καὶ δικαίων τὸ ἔγκαλλόπισμα.

Ο μόνος ἀγαθὸς τὴν σὴν σαρκούμενος ὑπέδυ, παναμώμητε, γαστέρα, καὶ βροτος ὡράθη τέλειο;· δὺν ἰκέτευε σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ως διηρός ἐπὶ πόκον, ἀχραντε, τῇ σεπτῇ σου γαστρὶ ὁ Λόγος κατῆλθε σαρκούμενος, καὶ ἐπαυσε πολυθεῖας σαφῶς τὰ διμέρηματα, πανάμωμε, καὶ τὸν πικρὸν χειμῶνα διεσκέδασεν.

Ο κατοικῶν οὐρανούς τὴν σὴν πανάμωμον νηδὺν
φρικησεν, δπως ἥματς οἶκους τῆς Τριάδος ἐναποτελέσῃ, τοὺς σὲ Θεοτόκον κηρύττοντας, ἀχραντε.

Ἐκ γαστρὸς σου ἀγίας ἀνέτειλε τῆς δικαιοτύνης ἀνέσπερος ἥλιος, καὶ τοὺς πιστοὺς ἐφώτισε, Θεοτόκε παρθένε πανύμνητε.

Ιασαι τῆς ψυχῆς μου τὰ πάθη, τῆς ἀπαθείας τὴν πηγὴν ἡ συλλαβοῦσα, Παρθένε, καὶ κατανύξεως διμέρους παράσχου μοι προξενοῦντάς μοι τὴν παράκλησιν ἐκεῖ, ἀγία Θεοτόκε.

Ἴδού γεγέννηται ἐκ σοῦ, Ἡσαΐας ἐμφανῶς, ἀγνή,
ἔδα, ὁ Γίδες τοῦ Ὅψιστου, καὶ σὸς δράται Γίδες,
Παρθένε, υἱὸς ἐργαζόμενος τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς
τοὺς σὲ ὑμοῦντας.

A puella partum tuum, qui transcendit omnem mentem: primæ enim mentis Verbum in utero tuo conceperisti, o casta, quod omnia verbo produxit.

Deipara sanctissima, in qua tanquam in domo suavi odore plena habitare sibi complacuit Verbum Patris consubstantiale, non sensit uteri combustionem, neque dolores partus experta est: peperit enim Emmanuel Deum et hominem.

Ille, qui Euanē e costa formavit, ex utero tuo, o casta, formatus est, volens Adam salvare propter pictatem suam, tanquam hominum amator.

Hominum naturam, quæ terrena facta erat, cœlestem effecisti, o immaculatissima, et corruptam deificasti: propterea omnes te incessabili voce glorificamus.

Benedictus ventris benedicti fructus tui, quem benedicunt cœlorum potestates hominumque cœtus; qui uos ab antiqua maledictione redemit.

A primæ matris maledictione per te castam Dei Matrem redempti, cum sive te benedicimus, atque canticis celebramus, o Domina benedicta, sanctissima Virgo, sponsa Dei.

Cum omnium factoris Genitrix supra omnem cogitationem, o purissima, fueris, facta es cœlis sublimior, atque omnium Dominatrix, o Virgo Deipara omni laude dignissima: unde te universi magnificamus.

74. Ex canone in S. P. N. Benedictum, die 14.

Nos qui per te incorruptione ditati sumus, o Dei genitrix castissima, ad te clamamus: Salve, o gratia plena, sanctorum omnium ac justorum ornamentum.

Ille qui solus bonus est, ingressus est in uterum tuum, ubi carnem suscepit, et homo perfectus factus est: quem tu deprecare, o purissima, pro salute animarum nostrarum.

Velut imber super vellus, descendit Verbum carnem assumens in venerandum uterum tuum, o inviolata, et idolatriæ pluvias manifeste sedavit, et amarulentam tempestatein dissipavit, o immaculatissima.

Qui habitat in cœlis, in purissimo ventre tuo habitat, ut Trinitatis domos efficeret nos, qui te Deiparam prædicamus, o inviolata.

Ex utero tuo sancto ortus est Sol justitiae inoccidens, et fideles illuminavit, o Deipara Virgo omni laude dignissima.

Sana, o Virgo, animæ meæ passiones, tu quæ fontem impassibilitatis conceperisti, et compunctionis imbræ concede mihi, o Deipara sancta, qui futuram in cœlo consolationem acquirant mihi.

Ecce natus est ex te, quemadmodum Isaías aperte clamabat, Altissimi Filius, et Filius tuus factus est, o Virgo casta, qui filios Patris cœlestis efficit eos, qui te collaudant.

O Virgo lucis genitrix, animæ meæ nubes expelle, A et concede, o Domina omni laude celebranda, ut ad radios salutiferæ pulchritudinis illius qui ex tuo sanctissimo utero in lucem gentium coruscavit, pure illuminetur.

75 Ex canone in SS. Martyres Agapium et socios, die 15

Splendore lucidissimo illius, qui ex te ortus est, illumina, o Virgo, pupillas animæ meæ, ut te glorificare possim.

Creatorem agnovimus, qui in carnis similitudine propter viscera misericordiae suæ ex utero tuo lucefero, o Mater semper Virgo, apparet manifeste nobis collaudantibus te.

Unguentum suscepisti in utero tuo, o casta et inviolata, Verbum scilicet, quod mundum a fœdissimo omnium peccatorum odore repurgavit: quam obrem te cum fide beatam appellamus.

Divinis cantibus Deiparam fideles beatificemus, dicentes: Salva, porta, per quam solus Dominus pertransivit.

O purissima sponsa Dei (55), quæ sancto germine tuo infidelitatis plantas arefecisti, hostis malitiam imminue, in me assidue repellulatatem.

Exsolve me, o immaculatissima, inextricabilium peccatorum vinculis colligatum, ac lacrymarum imbres concede mihi, canenti ad eum qui ex te ortus est: Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Medere passionibus cordis mei, o mater Salvatoris, quæ impensisibilitatis fontem peperisti, et ad vitam divinam dduc me, ut glorificem te in omnia aeternum.

Illustra me, o intemeratissima, negligentiae te-

(55) Nemo nescire debet (inquit Ambrosius Catharinus in Disput. pro veritate immaculatæ conceptionis libr. iii, testim. 6,) quod in Scripturis sanctis, inter multas, quæ ibi commemorantur, adolescentulas et concubinas regis, imo etiam reginas, una est ipsius Regis Christi primaria Sponsa electa et præelecta, quod de Maria procul dubio intelligitur, sicut et canit Ecclesia. Nam propter nimirum illius excellentiam declarandam, scriptum est: Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinæ, adolescentularum non est numerus. Una est columba mea, perfecta mea. Nulli autem nisi supra modum austero homini potest videri decens, quod summus et primarius rex voluerit sibi adoptare in Sponsam talem, scilicet primam et primariam, eam de qua dici aliquando posset, vel pro aliquo momento, quod sub hostis et adulteri potestate fuerit: et ita subира sua, et Patris sui maximi et altissimi Regis, cum præsertim potuerit ipse ac noverit, si modo voluerit, eam præripere ac præservare sibi, ne in hosticam manum dimitteretur. Obscurro, discamus hoc saltem a prudentia sæculi; nec minoris benignitatis ac prudentiae faciamus Deum. Si enim queratur sponsa cuiquam magni regis filio, qui speciosus ipso fuerit præ filiis hominum, aut ipse filius sibi ipsi eam querat, imo (ut aptior parabola fiat) si detur ipsi filio eligendi facultas, quin potius et condendi et cimpromendi potestas unam aliquam pro voto, an quæso, talem eligit, aut sibi condet, quam con-

Φωτοχυτορ Παρθένε, τῆς ψυχῆς μου τὰ νέφη ἀπέλασσν, καὶ δῖδου καθαρῶς προσενόπτερίζεσθαι, Δέσποινα, τὸ σωτήριον κάλλος τοῦ λαμψαντος ὄρρητος ἐκ τῆς σῆς παναγίας νηδύος εἰς φῶς θύνων, πανύμνητε.

'Ex τοῦ καρόρος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Ἀγδιπτορ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἡμέρᾳ ιε'.

Αἴγλη φαεινοτάτῃ τοῦ ἐκ σοῦ, Παρθένε, ἀνατελαντος τῆς ψυχῆς μου τὰς κόρας φωταγώγησον, δπας δοξάζω σε.

Σαρκὸς ὅμοιώματι ἐμφανισθέντα ἐκ τῆς φωτοφόρου νηδύος, τὸν Κτίστην ἐπέγνωμεν διὰ σπλάγχνα τέλους, ἡμὲν τοῖς ὑμοῦνσι σε, Μήτερ ἀειπάρθενε.

Μύρον ἐν γαστρὶ τὸν Λόγον ὑπεδέξω, ἀχραντεάγνη, τὸν κόσμον δυσωδίας ἀποκαθαίροντα πάσης τῶν ἐπταισμένων· ὅθεν πιστῶς σε μακαρίζομεν.

Τύμνολογίαις θελαῖς τὴν Θεοτόκον πιστοὶ μακαρίσωμεν· Χαῖρε, λέγοντες, πύλη, ἦν μόνος διώδευσε Κύριος.

Μαράντας τὰ ψυτὰ τῆς ἀθετας, πανάμωμε, τῷ σῷ ἀγίῳ φυτῷ | τὴν ἀναβλαστάνευσαν ἐν ἐμοὶ ἐκάστοτε τοῦ ἔχθροῦ κακίαν ἀπομείωσον, θεόνυμφε.

Δεδεμένον σειραῖς με ἀμυθήτων πτασμάτων λύσον, πανάμωμε παρέχουσά μοι διμέρους δακρύων μελωδοῦντι τῷ ἐκ σοῦ ἀνατελαντι· Ο τῶν πατέρων ἡμῶν Θεός, εὐλογητὸς εί.

C Ιασα! μου τὰ πάθη τῆς καρδίας, ἀπαθετας πηγὴν ἡ τετοχύτα, καὶ πρὸς ζωὴν με θελαν καθοδήγησον, Ινα σε δοξάζω, Μήτερ τοῦ Σωτῆρος, εἰς πάντας τοὺς αἰώνας.

Φωτὶ με μεταγοίας τὸν ἐσχοτισμένον τῇ ἀμελείᾳ,

D prehendi ab hostie et violari patiatur, quam tamen prius potuerit ipse ac meruerit servare? Profecto austerus nimirum necesse sit, qui hoc fateatur: indecentissimum enim est hoc in sponsa primaria. Fœdissime enim claudicarent hæc nuptiæ, neque enim sponso esset sponsa conveniens, quem jam speciosum facimus præ filiis hominum. Quod vero post unam hanc primaria penitus illibatam, alias habeat secundario, sive ancillas, sive concubinas, redeumptas tamen et ab hostium manu ereptas, atque ideo non penitus intactas, nihil absurdum est, nullus enim vituperio dederit, modo illa una prima ac præcipua servata sit illi, ut prorsus illibata, intacta, immaculata fuerit. Quid ergo? Prudentiores erunt filii sæculi in generatione sua, non dico, quam filii lucis (hoc enim per socordiam nostram sæpe continuit), sed dico quam ipsa lux? Ilsa, inquam, lux æterna, et sapientia vera, unde omnis sapit, quicunque sapit? Absit. Quis enim dicere hoc potest sine blasphemia? Ergo speciosissimus omnium Sponsus, et sapientissimus, et omnipotentissimus Rex, non talem sibi potius adoptaverit Sponsam, imo (ut Hieronymi utar verbis) etiam condiderit, ac servaverit, quam sibi omnino convenire prævideret, scilicet perpetuo speciosam, intemeratam, incorruptam penitus et mente et corpore, et cum qua nullum unquam potuerit intervenire dissidium? Qui hoc negaverit, male affectus sit, prorsus necesse est. Hactenus Catharinus loco citato.

πανάμωμε, λάμπρυνον, ὅπως ύμνῳ καὶ δοξάᾳ τὰ
μεγαλεῖά σου.

A nebris offusum, luce pœnitentiae, ut laudem et glo-
rificem magnalia tua.

76 Ex canone in S. Papam martyrem, die 16 (55^a).

Tanquam angelis sanctior existens, Deum sanctum, sanctissima, concepisti, qui sanctitatem largitur omnibus sese incessanter glorificantibus, sanctosque ipsius martyres venerantibus.

Canens propheta David te, Dei Mater, montis pinguis nomine manifestissime præsignificavit, ex quo advenit Christus, qui malitia montes contrivit.

Teinplum sanctum apparuisti, o Virgo innupta, quod Deum in se continuit, universis sanctitatem largientem, propter misericordiam suam ineffabilem, et pietatem prorsus inenarrabilem.

Te, o Deo charissima, Prophetarum chorus præmonstravit fore Creatoris Matrem, quem sine ulla intermissione precare, ut misereatur animarum nostrorum.

Abyssum misericordiae et miserationum Christum

'Ἐκ τοῦ καρόνος εἰς τὸν ἄγιον Ἀλέξιον τὸν ἀρ-
θρωπότον Θεού, ἡμέρᾳ τούτῃ'.

'Ο Θεοῦ συνάναρχος Γέδες Εσχεν ως αἰτίαν σε τῆς
πρᾶς ἡμᾶς, Παρθένε, δημοιώσεως μόνην ὑπὲρ ἀπασαν
χτίσιν, ἀχραντε, καθαράν σε εὐράμενος· δθεν σε
ὑμνοῦμεν πᾶσαι γενεαὶ καὶ μακαρίζομεν.

'Ο δνω ἀθεώρητος τοῖς ἀγγέλοις, ἀχραντε, κάτω
ἐκ σοῦ γενδμενος καθοράται τέλειος ἀνθρωπος,
ἀπολλύμενον κόσμον ἀνακτώμενος.'

Θηλάσσα τὸν δοτῆρα, Παρθένε, τοῦ γάλακτος,
πεινῶσαν καὶ στένουσαν νῦν τὴν καρδίαν μου κό-
ρεσσον πάσης ἐπιγνώσεως καὶ κατανύξεως θείας, Ιχε-
τεύω σε.

'Ο φῶς κατοικῶν τὴν ἀγίαν φωτισέν σου νηδὺν,
ἄγνη, κόσμον ἀπολλύμενον σκότει ἀγνωσίας ἀνα-
κτώμενος, δν Ιχέτευε πάντας φωτίσαι τοὺς ὑμνοῦν-
τάς σε.

Νόμους φύσεως, ἀχραντε Δέσποινα, δημιουργὸς
καινούργησας, τῆς κτίσεως ἐκ σοῦ ἀρρήτως τίχτεται,
καὶ θεοὶ με δι' ἀμετρον Ελεος.

Μεγαλου διάκονος σὺ μυστηρίου ἐγένου, πανά-
μωμε· Θεδν γάρ ἐσωμάτωσας μεγάλων κακῶν ἡμᾶς
ἀπολυτρούμενον τούς σε μεγαλύνοντας, ἀγνη, εὐλο-
γημένη θεοχαρίτωτε.

'Ρεύσαντας ἡμᾶς τῇ πάλαι παραβάσει ἀνακαινί-
ζων δ φιλάνθρωπος ἀρρεύστως σετάρκωται ἐξ ἀφθό-

(55^a) Græca desunt in Meneis impressis.

(56) Non invenisset Dei Filius B. Virginem solam omni creatura puriorem, si hæc non fuerit immunitis ab originali macula, qua priimi parentes caruerunt creati in justitia et sanctitate veritatis. Cum autem solam omni creatura puriorem invenisset, in ea habuit causam qua similis nobis ficeret, nempe summam puritatem, sine qua Dei Filius in ea non fuisset incarnatus. Non enim decebat pu-

enixa, abyssum malorum meorum exsicca, o Do-
mina sanctissima, intercessione tua, et cogitationes
compunctionis concede mihi.

Benedictus fructus tuus omni benedictione cumu-
latissimus, o benedictissima Domina, quem depre-
care, ut benedicat nobis, qui te castam Dei Matrem
agnovimus.

Dejice fortitudine tua, Virgo inviolata, univer-
sam hostis fortitudinem, nosque virtute corroborata,
ut divinam Gloriam tui voluntatem perficere valea-
mus, o præsidium formidabile eorum qui invo-
cant te!

Virgo casta, et immaculata, quæ Dei receptacu-
lum apparuisti, me plurimis peccatis maculatum
emunda, precor, o Deipara, purificativa intercessione
tua, et in die judicii a damnationis sententia
libera me.

77 Ex canone in S. Alexium hominem Dei, die 17.

Dei Filius, illi coæternus, habuit te, o Virgo in-
violata, tanquam causam, qua similis factus est
nobis, cum te solam super omnem creaturam in-
venisset puram (56) : unde omnes generationes te
laudamus, ac beatam appellamus.

Qui superius in cœlo est angelis invisibilis, infe-
rius in terra natus ex te, o inviolata, ab omnibus
conspicitur perfectus homo, perditum mundum
recuperaturus.

O Virgo, quæ datorem lactis lactasti, cor meum
famescens ac gemens satia, precor, omni cognitione
ac compunctione divina.

Qui habitat in luce, in sancto utero tuo habita-
vit, o casta, ut mundum in tenebris ignorantiae
pereuntiem recuperaret; eundem deprecare, ut
omnes te laudantes illuminet.

Cum creaturarum conditor naturæ leges inno-
vasset, o Domina inviolata, ex te ineffabili modo
natus est, et me propter immensam misericordiam
D suam deificavit.

Magni mysterii ministra facta es tu, o immacula-
tissima; Deum enim corporasti, qui a magnis malis
redemit nos, qui te magnificamus, o casta, benedicta,
Deo charissima.

Nos, qui propter antiquam transgressionem de-
fluxeramus in corruptionem, Amator hominum

ritatem infinitam ex Matre, quæ aliquando contami-
nata fuisset, progigni, cum præteritum sordium
ipsa quoque memoria offendere soles. Quapropter
dum S. Josephus Deiparam solam a Deo super om-
nes creaturas puritate fulgentem inventam fuisse,
eademque de causa in Dei Matrem electam affir-
mat, omnem ab ipsa originariam maculam propul-
sat.

renovaturus, incorruptibiliter incarnatus est ex **A** ῥου σου, πανάμωμε, νηδύος, καὶ ἐφρύσατο ἀπαντας
impolluto utero tuo, o purissima, atque omnes a
peccati corruptione liberavit, o immunis ab omni
macula (57).

Ad te Gabrielis vocibus lætabundi clamamus, di-
centes : Salve, o ager inarate; salve, o maledictio-
nis solutio: salve, o fons aquæ vivæ; salve, gloria-
tio sanctorum Deipara semper Virgo.

78 Ex canone in SS. Chrysanthum, et Dariam martyres, die 19.

Qui secundum naturam divinam est inaccessibi-
lis, accessibilis apparuit mihi, ex te, o Virgo
carne suscepta : quem Daria concupiscens, con-
stanter decertavit, et in sponsæ morem ad eum
adducta est.

Filius, qui ex utero tuo, o Virgo inviolata, se-
cundum carnem natus est, despontavit sibi sponsam
castam martyrem Dariam.

Incomprehensibilis ille ab omni intellectu, qui te
post partum virginem conservavit, quemadmo-
dum fueras ante partum, ex te, o inviolata, in-
carnatus est, Dariam martyrem sibi sponsam
asciscens.

Quis tuum valeat explicare mysterium, o castis-
sima? Deum enim Verbum, supra cogitationis
verbique conceptum, duplum in natura peperisti.

Te tanquam novum puerum Virgo peperit, ante-
sæculare Verbum, quod puellæ concupiscentes,
tanquam sponsæ post illam adductæ sunt tibi om-
nium Regi.

Qui secundum divinam substantiam est incir-
cumscriptus, in sinu tuo, o Virgo, factus est
similis nobis secundum carnem circumscriptus.
Benedicta es tu inter mulieres, o domina immunis
ab omni macula.

Cum te tanquam rosam in medio spinarum hu-
jus vitæ, invenisset Deus immaculatam (58), o
castissima, habitavit in utero tuo inviolato, et
mystica suaveolentia replevit mundum clamantem :
Omnia opera, laudate Dominum.

Horrere quatuntur mens et cor, dum partum
tuum, o puella, recogitant. Deum enim, quem nulla
cogitatio comprehendere potest, concepisti, qui
per te liberat ab omni necessitate eos qui te ho-
norant.

(57) Sæpiissime S. Josephus se egregium pro Deiparæ
immunitate ab originali fidejussore in præbet, cum
non solum hic, sed alibi eam deprecet ab omni
macula et labe immunem, ab omni labe et
macula liberam, omni labe et macula carentem,
ab omni labe vacuan, ab omni labe puram, ab omni
naevio mundam, quæ elogia absolute prolata, ut ea
profert S. Josephus, maculam etiam, labem et næ-
vium peccati originalis a B. Virginie ablegant.

(58) Si B. Virgo tanquam rosa in medio spina-
rum hujus vitæ immaculata inventa non fuisset,
in ea Dei Filius per humanæ carnis assumptionem
non inhabitasset. Hinc Nicolaus Cusanus S. R. E.
cardinalis libr. v. Exerc. ad illa verba : Cœlum et
terra transibunt, hæc litterarum monumentis con-

ρου σου, πανάμωμε, νηδύος, καὶ ἐφρύσατο ἀπαντας
ἀμαρτίας καταφθορᾶς, παναμώμητε.

Φωνὴν δοι προσάγομεν τοῦ Γαβριὴλ γηθόμενοι.
Χαῖρε, λέγοντες, χώρα ἡ ἀγεώργητος, χαῖρε, τῆς
κατάρας ἡ λύσις, χαῖρε, πηγὴ ὕδατος τοῦ ζῶντος,
ὅσιων τὸ καύχημα, Θεοτόκε ἀειπάρθενε.

'Εκ τοῦ καρδος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Χρύ-
σαρθορ καὶ Δαρείαν, ἡμέρᾳ ιθ'.

'Ο φύσει τῇ θεῖκῃ ἀπρόσιτος προσιτὸς ὄφθη μοι,
ἐκ σοῦ, Παρθένε, σάρκα προσταβών· ὃν Δαρεία πο-
θίσασα καρτερικῶς ἐνήθλησε, καὶ νυμφικῶς αὐτῷ
προσήνεκται.

B

Σαρκὶ τεχθεὶς ἐκ γαστρὸς σου τῆς παρθένου υἱὸς,
δχραντε, νύμφην ἀγνήν μάρτυρα ἐαυτῷ Δαρείαν
μνηστεύεται.

Συντηρήσας σε παρθένον, ὡς πρὸ τοῦ τόχου, μετὰ
τὸν τόχον, δχραντε, ἐκ σοῦ ἐσχρικώθη ὁ ἀπερινόη-
τος, Δαρείαν τὴν μάρτυρα νύμφην ἐαυτῷ ἐπαγδ-
μενος.

Τίς δύναται τὸ σὸν ἐρμηνεῦσαι μυστήριον, ὡς πάν-
αγνε; Θεὸν Λόγον γὰρ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον, διπλοῦν
τῇ φύσει τέτοκας.

Νέον σε ὡς παιδίον Παρθένος ἐκύησε τὸν προαιώ-
νιον Λόγον, ὃν ποθοῦσαι κόραι ταύτης ἐπίσω σοι τῷ
πάντων βασιλεῖ νυμφικῶς ἀπηνέχθησαν.

C

'Ο κατ' οὐσίαν τὴν θεῖκὴν ὃν ἀπερίγραπτος κέλ-
ποις σου, Παρθένε, γέγονε καθ' ἡμᾶς τῇ σαρκὶ πε-
ριγραψόμενος. Εὔλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶν ὑπάρχεις,
πανάμωμε Δέσποινα.

'Ως βόδον ἐν μέσῳ ἀκανθῶν τοῦ βίου, πάναγνε,
Θεὸς εὐράμενός σε τὴν ἀμώμητον, φκησε τὴν γαστέρα
σου τὴν δχραντον, καὶ εὐωδίας μυστικῆς κόσμου
ἐπλήρωσεν ἐκδοῶντα· Πάντα τὰ ἔργα, ὅμνείτε τὸν
Κύρον.

Φρίττει λογισμὸς καὶ καρδία καταγοοῦντες τὴν
λοχεῖαν τὴν ἀκατανόητον, κόρη· Θεὸν γὰρ Λόγον
ἐκυοφόρησας τὸν διὰ σοῦ βυθμενὸν πάσης ἀνάγκης
τοὺς τιμῶντάς σε.

signavit: « Virgo gloria cum esset prædestinata
ante sæcula, ut ex ipsa reciparet Dei Filius naturam
humanam, et Dei Filius fieret filius hominis, ita
concepta est, ut dignum ad hoc habitaculum fieret.
Inducere se debuit Deus humanitatem Mariæ, quare
humana natura Virginis digna facta est ab initio.
Nam etsi ipsa concepta fuit ex virili semine via
propagationis ab Adam, et quantum ad suum ini-
tium indiguit liberatore, quia in Adam, nisi libe-
rentur aut præserventur, omnes, moriuntur, ut in
Christo omnes vivificantur; tamen sicut anima ejus
rationalis, nullo tempore fuit, antequam esset cor-
pori unita, ita ipsa dum crearetur, sancta creata
fuit, sic etiam quod nulla duratione fuit verum
dicere Virginem fuisse sub peccato. » Sic ille.

79 Ex Canone in S. Cyriillum episcopum Cutaniæ, die 11 (58').

Fortitudo mea, laus, et salus mea Christus est, o castissima; qui ex te tanquam homo natus est circa corruptionem, propter suam multam misericordiam, et factus est quod non erat.

O immensam mysterii profunditatem: Deus incarnatur et nascitur ex puella incorrupta, et corruptionem dissolvit per passiones quas subit solus bonus et amator hominum.

Quomodo Verbum peperisti? quomodo post partum incorrupta, qualis ante fueras, permansisti, o Virgo immaculatissima? Quomodo omnium nutrimentum aluisti, voluntarie apparentem infantem mansuetum ac placidum? O novitatem miraculi tui, purissima!

Salva me, o mundissima, a gravissimis periculis: erige me a libidinum mearum sterquilinio; et a caplitate, et vexatione pessimorum dæmonum libera me, dum te devote collaudo.

*'Ex τοῦ καρότος εἰς τὸν ἄγιον λερούμαρτυρα
Βασιλείον πρεσβύτερον, ἡμέρᾳ κ্ষ.'*

Ο τῷ Πατρὶ συνυπάρχων Μονογενῆς βουληθεῖς κατέψησέ σου τὴν ἀχραντὸν νηδὺν, καὶ βροτὸς ἐγένετο, ἀγνή, σῶσαι θέλων τοὺς βροτοὺς δι' ἀγαθό:ητα.

Γνωρίσας πόρφρωθεν τὴν σὴν σύλληψιν Ἡσαΐας διὰ πνεύματος, κόρη, διετράνωσεν αὐτὴν βοῶν· Ἰδοὺ ἐν γαστρὶ τῇ Παρθένος τὸν Θεὸν συλλήψεται.

Τμῆμα σε, Δέσποινα, τὴν πολυύμνητον· εὐλογῶ σε, Παρθένε, δι' ἣς βροτὸς πάντες εὐλογήθημεν, καὶ τῆς κατάρας ἀληθῶς τῆς ἀρχαίας ἐλυτρώθημεν.

Τὴν ἀκωτέραν τῶν χερουβίμ, τὴν ὑψηλοτέραν οὐρανῶν, τὴν ὑπερτέραν τῆς κτίσεως, τῶν σοφῶν μαρτύρων τὸ περιτείχισμα, τὴν μόνην Θεοτόκου τιμήσωμεν.

Τμῆμα σε, πανύμνητε, ἥν ὑμνοῦσι στρατιαὶ ἐπουρανίων τάξεων, καὶ δυσωπῶ σε, πάθη μου τῆς ψυχῆς λάτρευσον, δχραντε, καὶ πυρὸς αἰωνίου ἐλευθέρωσον.

Παρθενίαν μετὰ τόχον ἀδιάφθορον, Παρθένε, διαμένησαν κατανοοῦσα, τῷ ἐκ σοῦ τεχθέντι ὑπὲρ νοῦν ἐνδᾶς Σωτῆρι καὶ Θεῷ· Εὐλογηθής εἶ, ο Θεὸς δὲ τῶν πάτερων τῇμῶν.

Σωτηρίαν ἀνθρώπων γένος ἤξιαται διὰ σοῦ, πανταχοῦ θεοχαρίτωτε· μόνη γάρ ἡμῖν τὸν Σωτῆρα ἐκύησας, δην ὑπερψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φρικτὸς δὲ τρόπος δὲ τῆς λοχείας σου· Θεὸς γάρ ἦν, Παρθένε, σαρκωθεὶς δὲ τικτόμενος, δην ἵκέτευε φρικτῆς κολάσεως πάντας τοὺς ἀδιστάχτῳ πίστεις τιμῶντάς σε, μῆτερ ἀπειρόγαμε σεμνή, ἀπολυτρώσασθαι.

'Ex τοῦ καρότος εἰς τὸν δσιον Πατέρα ἡμῶν Νίκωνα, ἡμέρᾳ κχ'.

Ἡ πύλη τῆς πόρδης ἡμᾶς σου, Κύριε, συγκαταβά·
(58') Græca desiderantur in Menawi.

A Esto mihi gubernatrix, o Virgo, in pelago tentationum hujus vitæ periculosissime fluctuanti, et dirige me in portum salutis, et salva me.

Mentem meam plurinarum fpassionum morbo peremptam vivifica, o immaculatissima; et da mibi vires, ut Deo placita efficere possim, ut magnificem te servens patrocinium, et spem Christianorum.

B Curasti contritionem Adæ torreni, dum Deum Salvatorem peperisti, o illibatissima. Eumdem exora pro curatione plagarum animæ meæ, quæ insanabili morbo laborat.

C Cum ferret tanquam recens natum infantem Verbum quod est ante sæcula, veneranda puella stupore perculta, 80 sic loquebatur : Fili mi, quomodo fero te, qui nutu contines universa? quomodo te lacte nutrio nutritorem, Salvatorem, ac Deum?

*Ex canone in S. Basiliū presbyterum et martyrem,
die 22.*

Unigenitus, qui simul est cum Patre, habuisse voluit inviolatum uterum tuum, o casta; et homo factus est ut homines propter suam bonitatem salvos ficeret.

Cum a longe conceptionem tuam Isaias per spiritum agnovisset, o puella, clare manifestavit illam exclamans : Ecce Virgo Deum in utero concipiet.

Laudo te, Domina, omni laude dignissima; benedico te, Virgo, per quam omnes homines benedicti sumus, atque ab antiqua maledictione vere liberati.

Sublimiorem Cherubim, excelsiorem cœlis, eminentiorem omni creatura, sapientissimorum martyrum monumentum ac vanum, solam Deiparam hymnis honoremus.

Laudo te, o summe laudabilis, quam laudantis cœlestium exercituum; et precor te, o inviolata, ut animæ meæ affectionibus medearis, meque ab igne liberes semipaterno.

D Cum virginitatem tuam post partum incorruptam permanisse cognosceres, exclamabas, o Virgo, Salvatogi ac Deo, qui ex te supra omnem mentis captum natus es: Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Per te humanum genus salute dignum factum est, o sanctissima ac Deo charissima: sola enim nobis Salvatorem peperisti, quem superexaltamus in omnia sæcula.

Pavendus est modus partus tui, o Virgo: Deus enim incarnatus ex te natus est: quem supplicem exora, ut a pavendo supplicio eripiat omnes, qui te inconcussa fide venerantur, o veneranda Mater innupta.

81 Ex canone in S. P. N. Niconem, die 23.

Porta illa, per quam ad nos, Domine, descen-

disli, supernaturali modo genuit orientem, et solem, et lucem mystico advocata in alio accersitam, Deum scilicet et hominem, natura duplii praeditum.

Martyrum coetus occisionem tuam, Domine, imitatus est atque in se expressit, cum agnoverisset te ex Virgine innupta exortum esse.

Tanquam omni creatura superiorem, Creator dilexit te, o Virgo mater, faciens te Matrem suam; quia in etiam deprecantur martyrum turbæ cum omni honore ac veneratione.

Lucem illam sine tempore, quæ est splendor Patris, genuisti, o immaculatissima, factam sub tempore, propter divitias bonitatis suæ.

Templum et palatum Del animatum agnoscens te martyrum triumphantium chorus, te Domina, deprecantur, quæ sola mulierum opprobrium abstulisti.

Verbum Patris, absque ulla virginitatis tuæ corruptione, in te habitavit; et celeberrimum martyrum chorus affractus, te Deiparam castam, prædicantem.

Perrumppe pondus grave malorum meorum, o tota casta siue inviolata, et omni laude dignissima, quæ partu tuo Adæ lapsum reparasti; et illumina me, ut clamare possim mentem puram: Bene dicte, omnia opera, Dominum.

Lucis habilitaculum facta es, illius scilicet qui ex te propter nos natus est; quem sine intermissione deprecare ut lumine suo perfundat eos, qui te, o casuissima Virgo Mater, collaudant ac Deiparam confitentur.

82 Ex canone in Synaxim archangeli Gabrielis, die 26.

Statim atque Gabriel vidit te castam omni labore carentem, illustri voce exclamavit: Ave, Domina, thalamis nescia, hominum salus, angelorum gloria et venustas.

Agnoscens Gabriel mysterium olim absconditum, ad te clamabat, o puer: Ave, Dei palatum, in quo inhabitanis, omnes homines, ut vole misericors, deificabit.

Cum te totam a Spiritu sancto castificatam vidisset Gabriel, o immaculatissima, exclamavit ad te claris vocibus: Ave, redemptio a maledictione ei D principiorum parentum revocatio.

Cum templum sanctificationis esses, o intemeratissima, per vocem Gabrielis archangeli conceperisti eum, qui requiescit in sanctis suis, sanctissimum Deum, qui universos sanctificat ac liberat a malis.

Divinis Gabrielis verbis obediens fuisti, o casta, et Verbum æternum in carne perperisti quod mundum ab irrationalitate liberavit.

Misus est princeps militiæ coelestis Gabriel, ut tibi gaudium aununtiaret, o casta Virgo Mater, per quam vere tristitia cessavit, et maledictio sterilis facta est, ac floruit benedictio fidelibus in sæcula.

Tanquam jucundum Regis thronum, tanquam

ασεως, ανατολην και τηλιον και φως μυστικως συγχαλουμενον υπερφυως γεγεννηκε, διπλοῦν την φύσιν τὸν Θεάνθρωπον.

Μαρτύρων δῆμος τὴν σὴν ἀπεικονίσατε σφαγήν, Δέσποτα, ἐπεγνωκώς κόρης σε ἐξ ἀπειρογάμου βλαστήσαντα.

὾ος ὑπάρχουσαν τῆς κτίσεως ἀνωτέραν δο Ποιητής ἡγάπησε σε, Παρθενομῆτορ, δεΐξας σε μητέρα αὐτοῦ, τὴν και λιτανεύουσι δῆμοι ἀθλητῶν εὑπρεπέστατα.

Φῶς διχρονον τὸν τοῦ Πατρὸς τὸ ἐπαύγασμα ἐγέννησας, ὑπὸ χρόνον ἀγαθότητος πλούτῳ γενόμενον, πανάμωμε.

Ναὸν σε τοῦ Θεοῦ και παλάτιον ἔμψυχον τῶν ἀθλοφόρων χορεία ἐπεγνοῦσα, Δέσποινα, λιτανεύει σε τὴν μόνην γυναικῶν ἀραιμένην τὸ δυεῖδος.

Μή διαφθείρεις τὴν παρθενίαν δλως τὴν σὴν Λόγος τοῦ Πατρὸς, ἐσκήνωσεν ἐπὶ σοὶ, και μαρτύρων ἐπεσπάσατο χορὸν ἀσθεμον, Θεοτόκον ἀγνήν σε κηρύττοντα.

Ρῆξον τῶν κακῶν μου τὸ βαρὺ φορτίον, πάναγνε, τῇ ἀνορθώσασα Ἀδάμ τὴν ἐκπτωσιν, ἀχραντε, τῇ κυήσει σου, πανύμνητε, και φωταγώγησον βοῶν ἐν καθαρῷ λογισμῷ. Εὔλογετε, πάντα τὰ ἔργα, τὸν Κύριον.

Φωτὸς οἰκητήριον ὥφθης τοῦ δι' ἡμᾶς ἐκ σοῦ τεχθέντος, δν ἀδιαλείπτως δυσώπει φωταγωγήσαι τοὺς ἀνυμνοῦντάς σε, και Θεοτόκον, πάναγνε Παρθενομῆτορ, καταγγέλλοντας.

Ἐκ τοῦ κανόνος εἰς τὴν σύναξιν τοῦ ἀρχιστρατῆρου Γαβριὴλ, ημέρᾳ καὶ.

Ἄγνήν σε πανάμωμον δο Γαβριὴλ ὡς ἐώραχε, τὸ Χαῖρε, σοὶ, Δέσποινα, λαμπρῶς ἐβόησεν, ἀπειρόγαμε, βροτῶν τὴν σωτηρία, ἀγγέλων τὸ καύχημα και σεμνολόγημα.

Γνωρίζων τὸ πάλαι κεχρυμμένον μυστήριον, κόρη, σοὶ ποτε δο Γαβριὴλ ἐκραύγασε. Χαῖρε, Θεοῦ παλάτιον, ἐν τῷ οἰκήσας ἀπαντας βροτοὺς θεώσει ὡς εὐσπλαγχνος.

Ολην σε τῷ Πνεύματι δο Γαβριὴλ περιηγνισμένην, πανάμωμε, κατανοήσας ἐκδοφή σοι: ἔμφανῶς. Χαῖρε, ἀράς τὴ λύτρωσις, και τῶν πρωπατόρων ἀνάκλησις.

Ναὸς ἀγιάσματος ὑπάρχουσα, πανάμωμε, φωνῇ Γαβριὴλ τοῦ ἀρχαγγέλου, τὸν ἐν ἀγίοις ἀναπτυσμένον τέτοκας πανάγιον Θεὸν, πάντας ἀγιάζοντα και δεικνῶν ἐξαιρούμενον.

Ρημάτων Θείων ὑπήκοος, ἀγνή, τοῦ Γαβριὴλ ἐχρημάτισας, και τὸν προάναρχον Λόγον σαρκὶ ἀπεκύησας, τῇς ἀλογίας κόσμον ἀπολυτρούμενον.

Ἀπεστάλη Γαβριὴλ δο ἀρχιστράτηγος χαρὰν μηνύων σοι, Παρθενομῆτορ ἀγνή, δι' ἣς λύπη πέπαυται, και τὴ ἀράς ἀληθῶς ἀπεστείρωται, και εὐλογία ἤνθησε τοῖς πιστοῖς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ὦς θρόνον τὸν πνευματικὸν τοῦ βασιλέως, ὡς

πάντων τῶν ποιημάτων ὑπερέχουσαν, ὡς τὸν ὄπερού-
σιον μόνον οὐσιώτασσαν τὸν τοὺς βροτοὺς θείωσαντα
ἔνώσει χρείττονι γεννήσεως ἀρθῆτου καὶ ξένης, τὴν
εὐλογημένην ὑμήσωμεν Παρθένον.

* Φέγγος ἀστραπῆς τοῦ τόκου σου ἔλαμψεν καὶ κατ-
ερχόμενος πᾶσιν τὴν ὑφῆλιν, καὶ τὸν προστάτην
τοῦ σκέτους ὥλεσε, Θεογεννῆτορ πάναγνε, ἀγγέλων
καύχημα, καὶ ἀνθρώπων πάντων τὸ διάσωσμα, τῶν
ἀπαύστοις φωναῖς εὐφημούντων σε.

*'Εκ τοῦ καρδρος εἰς τὸν δσιον Πατέρα ήμων 'Ιλα-
ρίων τὸν Νέον, ημέρα κη'.*

Τῶν ἐμῶν πταισμάτων τὰς σειρὰς, πάναγνε, διάρ-
ρηξον, τὸν σὸν Γίδην καὶ Θεὸν ἴκετεύουσα· καὶ τὴν
τυραννοῦσάν με, Ἀειπάρθενε, ἀμαρτίαν κατάβαλε,
δπως σε γεραίρω πάντοτε, πανάμωμε, σωζόμενος.

Τάττευσον τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς μου, δέομαι,
καὶ τοῦ νοὸς χυβέρνησον τὰς κινήσεις πρὸς τὰ θε-
λήματα τοῦ ἐκ σου σαρκωθέντος, κόρη πάναγνε.

Ο Κύριός σε Κυρίαγ ἀπάντων καὶ Δέσποιναν εἰρ-
γάσατο, ἀχραντε· σοῦ γάρ ἐκ μήτρας σεσάρκωται
κατακυριεύοντος αὐτοῦ τὸ ἔδιον πλάσμα λυτρωσά-
μενος.

Ίσχὺς τῶν πιστῶν καὶ δοσῶν γέγονας κρα-
ταίωμα· διὲ σοῦ γάρ, ἀχραντε, ἀπασιν ἐπῆγασας
τὰ χρείττονα, καὶ οἱ γῆν κατοικεῦντες πρὸς οὐρανὸν
βαδίζουσιν.

Τὴν παστάδα Θεοῦ τὴν ἀμδυντον, θρόνον τὸν
πυρίμορφον τοῦ Παντοκράτορος, τὴν Θεοτόκον ἀπα-
σαι γενεῶν μακαρίσωμεν.

Συμβόλοις σε πόρφωθεν προδιετύπου τῇ χάρις τοῦ
Πνεύματος προφητικοῖς χαρίσμασιν, δρος πίον ἀγιον,
πύλην σωτήριον, τόμον τε καινότατον, ἀγνῆ, καὶ
κιβωτὸν σε κατονομάζουσα.

Τύπου με παθῶν, καὶ σπῆλου ἀμαρτίας, θεοχαρί-
τωτε ἀπόπλυνον, καὶ πύλας μοι ἀνοιξον μετανοίας
δλοσθαίνοντε, καὶ συνεχῶς τοῖς πταίσμασιν, ἀχραντε,
συναντῶντε, καὶ τὸν Θεὸν παροργίζοντε.

Φωνὴν σοι προσάγομεν τοῦ Γαβριήλ γηθόμενοι·
Χαῖρε, λέγοντες, οἶκος τοῦ Παντοκράτορος, χαῖρε,
τῶν δτίων τῇ δόξῃ καὶ τῶν πιστῶν πάντων σωτήρια,
δι' Ή; ἐθεύθημεν, Θεοτόκε ἀειπάρθενε.

*'Εκ τοῦ καρδρος εἰς τὸν ἄγιον Μάρκον ἐπίσκο-
πον 'Αρεθουστῶν, ημέρα κθ'.*

"Ορος σε κατάσκιν ποτε δ 'Αβδακούμ ἐλλαμψθεὶς
ἐθεάσατο, Μῆτερ ἀπειρόγαμε, ἐξ Ής Θεὸς σωματω-
θεὶς ἐπέφανεν ἀρετῇ καλύψας ὡς ἀληθῶς τὰ οὐ-
ράνια.

Ο μόνος οἰκῶν τοὺς οὐρανοὺς τὴν μήτραν σου
κατώκησεν ὑπερβολῇ, Παρθένε, χρηστάτης, καὶ
σὸρες ὠράθη ἐκ σοῦ τικτύμενος· ἀλλ' αὐτὸν ἴκετευε
πάτης περιστάσεως, παναγία, φυσθῆναι τοὺς δούλους
σου.

Συλλαβοῦσα ἀψλέκτως τὸ πῦρ τῆς Θεότητος, καὶ

A omnibus creaturis eminentiorem, tanquam eam,
quæ solum supersubstantialem substantiam effecit,
qui præstantissima unione ineffabilis ac peregrina
generationis homines deilicavit, Virginem benedictam collaudemus.

Jubar fulgoris partus tui coruscavit, atque uni-
versum terrarum orbem læta luce perfudit; tene-
brarumque præsidem profligavit, o Dei Genitrix
castissima, angelorum gloriatio, 83 et omnium
hominum salus, qui te incessabilibus vocibus con-
celebrant.

*Ex canone in S. P. N. Hilarionem Juniores,
die 28.*

Disrumpere, o castissima, peccatorum meorum
B vincula, deprecans pro me Filium ac Deum tuum;
et peccatum, quod metyrannice premis, dejice, ut
salutem consecutus te semper honorare valeam,
o semper Virgo purissima.

Cura, precor, vulnera animæ meæ, o puella ca-
stissima; et mentis meæ motus rege ac dirige ad
voluntatem ejus faciendam, qui ex te incarnatus
est.

Dominus constituit te, o inviolata, Dominam ac
Reginam universorum: ex utero enim tuo incarnatus
est, ut suum plasma ab eo, qui eidem domina-
batur, liberaret.

Fortitudo fidelium et firmamentum sanctorum
facta es, o intercedens: per te enim omnibus præ-
stantissimorum bonorum fons emanavit, et habi-
C tantibus in terra ad cœlum iter patesactum est.

Thalamum Dei impollutum, thronum Omnipo-
tentis igniformem, Deiparam omnes generationes
generationum beatificemus.

Gratia Spiritus sancti propheticis charismatibus
te a longe per symbola præfigurabat, o casta; no-
minans te montem pingue ac sanctum, portam
salutarem, volumen novum ac recentissimum, et
arcam.

Emunda me, o Deo charissima, a sordibus pas-
sionum, et a maculis peccati, et pœnitentiae portas
aperi mihi, o illibata, qui cado, et assidue in pec-
cata incurro, Deinque provoco ad iram.

D Vocem Gabrielis ad te cum gaudio proferimus,
dicentes: Ave, domus Omnipotentis: ave, gloria
sanctorum, 84 et salus omnium fidelium, o Deipara
semper Virgo, per quam deificati sumus.

*Ex canone in Feste S. Marci episcopi Arethusio-
rum, die 29.*

Montem umbrosum quondam Abbacuch illuminá-
tus te vidit, mater inoupla, ex qua Deus incorpo-
ratius apparuit, virtute occultans verissime cœ-
lestia.

Ils, qui solus inhabitat cœlos, in utero tuo habi-
tavit, o Virgo, ob excessum benignitatis, et caro
apparuit natus ex te. Tu vero ipsum deprecare, o
sanctissima, ut liberet servos tuos ab omni adver-
sitate.

Quæ suscepisti absque combustionē ignem Divi-

nitatis, et peperisti sine semine fontem vite Domini-
num, o Deipara, gratia plena, salva ab omni parte,
magnificantes te.

Nos qui tuam protectionem possidemus, o imma-
culata, et tuis intercessionibus a malis liberamur,
a cruce Filii tui in omnibus custoditi, jure te om-
nes religiose magnificamus.

Mons ille, quem propheta Daniel vidit, ex quo
lapis Christus abscessus est sine manu, conterens
idola, et evertens dæmonum fastum, tu es, o Virgo,
propterea te glorificamus.

Admirans sanctissima eum, qui ex se natus erat
inessabili, terrore concutiebatur, et magnificabat,
et clamabat, Quomodo in ulnis meis complector
te, Fili, universa complectentem.

Palatum Dei apparuisti, Domina, omnium regna-
toris, quem deprecare, ut me malorum latronum
divisorum factum expurget, et salvet me, o im-
maculata.

Segnitem, quæ est in me, Domina, et somno-
lentiam gravein vigilantibus tuis et venerandis
precibus apud Deum, immaculata, expelle, et mi-
serere mei, qui cano : **85** Laudabilis et superglo-
riosus Deus patrum nostrorum.

Contritam hominum naturam antiqua transgres-
sione, reformasti super naturam, et deilicasti, o
pura, psallentem partui tuo : Benedicite, omnia
opera, etc.

Miserere populi tui, Domine, et bujus hæredi-
tatis tuæ, quam possedisti, flexus precibus pro-
nubis oblati Genitricis tuæ Dei Filiae, ut te velut
Dominum et misericordissimum glorificemus. **C**

Ex canone in SS. martyres Jonam et Barachisum, die 29.

(Idem est cum superiori, et ideo omittimus.)

86 MENSIS APRILIS.

Ex canone in SS. martyres Theodulum et Agathopodem, die 4 (58").

Salvatorem, factorem omnium, ac Dominum
concepisti, quem Agathopus una cum illustri
Theodulo prædicavit esse Deum et hominem, o
Virgo Mater, omni beatitudine cumulatissima.

Ex te salus hominibus exorta est, o Dei Genitrix
benedicta, propterea te laudamus universæ gene-
rationes.

Peperisti, o inviolata, Redemptorem, qui ab
hostili captivitate homines liberavit, carne nostra
circundatum.

Prædicantes incarnationem Domini, qui ex utero
tuo, Deipara coruscans, exortus est, gloriosi mar-
tyres salutare martyrii poculum lætales biberunt.

O Mater Dei, animæ meæ pessimum morbum
cura, tu quæ optimum Verbum peperisti, quod
universos efficit bonos.

Medere passionibus animæ meæ, o immaculatis-

A τεχοῦσα ἀσπόρως πηγὴν ζωῆς τὸν Κύριον, χεχαρι-
τωμένη, Θεοτόκε, περίσωζε τοὺς σὲ μεγαλύνοντας.

Οἱ τὴν σὴν προστασίαν χειτημένοι, δχραντε, καὶ
ταῖς σαῖς ἵκεσίαις τῶν δεινῶν λυτρούμενοι, τῷ
σταυρῷ τοῦ Υἱοῦ σου ἐκ παντὶ φρουρούμενοι, κατα-
χρίας σε πάντες εὐσεβῶς μεγαλύνομεν.

Τὸ δρος, ὁ προφήτης Δανιὴλ ὃ τεθέαται, ἐξ οὗ δ
λίθος ὁ Χριστὸς ἐτμήθη ἀνευθεν χειρὸς, συντρίψας
τὰ εἴδωλα καὶ καθελών τὰ τῶν δαιμόνων φρυγίματα,
σὺ εἰ, Παρθένε • διό σε δοξάζομεν.

Θαυμάζουσα τὸν ἐκ ταύτης ἀφρήτως τικτόμενον,
ἡ πάναγνος κατεπλήττετο, καὶ ἐμεγάλυνε, καὶ βιῶσε
ἔλεγε • Πῶς ἐν ἀγκάλαις σε κατέχω, τέχνου, τὸν
B πάντα κατέχοντα ;

Παλάτιον Θεοῦ ἔδειχθης, Δέσποινα, τοῦ πάντων
βασιλεύοντος • δν ἱκέτευε λητῶν με πονηρῶν ἡδη
γεγονότα καταγώγιον ἀποκαθάραι, καὶ σῶσαι με,
δχραντε.

Τὴν ἐν ἐμοὶ ρᾳθυμίαν, Δέσποινα, καὶ νυσταγμὸν
τὸν χαλεπὸν ταῖς ἀγρύπνοις σου πρὸς Θεὸν καὶ σε-
πταῖς δεήσεσιν, δχραντε, ἀπέλασον, καὶ μελψοῦντά
με οἰκτειρον. Ο αἰνετὸς τῶν πατέρων Θεὸς καὶ ὑπερ-
ένδιξος.

Συντριβεῖσαν φύσιν τῶν βροτῶν τῇ πάλαι παρα-
βάσει ἀνέπλασας ὑπὲρ φύσιν, καὶ ἐθέωσας, ἀγνή,
τῷ τόκῳ σου ψάλλουσαν. Πάντα τὰ ἔργα, τὸν Κύ-
ριον ὑμνεῖτε, καὶ ὑπερψφοῦτε εἰς πάντας τοὺς
αἰῶνας.

Φείσαι τοῦ λαοῦ σου, Κύριε, καὶ ἡς ἐκτήσω ταύ-
της κληρονομίας σου, ταῖς ὑπὲρ ἡμῶν τῆς σε τε-
χούσης θεόπαιδος παρακλήσεσιν ἐπιχαμπτόμενος.
Ινα σε ὡς Δεσπότην καὶ πανοικτίρμονα δοξάζομεν.

MHN ΑΠΡΙΛΙΟΣ.

simæ, quæ impassibilitatis fontem peperisti, et
compesce tyrannidem eorum, o Virgo, qui assidue
conturbant ac **87** perterrent cor meum.

Cum te, o casta, virtutum splendore exornatam
invenisset Verbum illud, quod cœlos virtutibus
cœlavit, habitavit in te, o purissima, et humanam
D naturam in cœlestem convertit.

Absque ulla naturæ suæ mutatione vere totum
hominem ex te Deus assumpsit, o divina gratia
cumulatissima Domina; cuius passionem Theodu-
lus atque Agathopus repræsentantes, constantes ac
fortes clamabant : Omnia opera, laudate Dominiū.

Intimæ pietatis tuæ fulgore perfunde atque illu-
mina me in ignorantiaz tenebris jacentem, o lu-
quæ unica lucis datorem et Redemptorem ac Do-
minum in utero tuo conceptum peperisti, qui san-
cios coronavit.

'Ex τοῦ καρότος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Κλαύδιον, Διόδωρον, Οὐλκτόρα, Οὐλκτωρίτορα, Πάπικιον, Νικηφόρον καὶ Σεραπίωρα, ἡμέρᾳ ζ'.

'Ἐν χρόνῳ δὲ Εἶνα χρόνων Κύριος ἐκ σοῦ σεσαρκωμένος τὰ τῶν βροτῶν διέλυσεν, ἀγνή, πολυχρόνια πταῖσματα, δν ἔχτενῶς ἵκέτευε τοῦ οἰκτειρῆσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Πυρόμενον τοὺς βροτοὺς αἰχμαλωσίας νοητῆς τέτοκας, τὸν τοῦ παντὸς Κύριον, διχραντε Παρθένε πανύμηντε.

Νοερῶς σε δὲ προφήτης προεθεώρει δρός, σεμνή, κατάσκιον, ἐξ οὐ διεσπότης ἀληθῶς ἐπέφανε σαρκὸς δμοιότητι, σώμαν ἐκ φθορᾶς τὸ ἀνθρώπινον.

Τὴν πτῶσιν τῶν βροτῶν ἐπανόρθωσας, Δέσποινα, ήνα κυήτασσα Θεὸν Λόγον τὸν τοὺς κατερράγμένους ἐπανορθοῦν δυνάμενον.

Νεύρωσον τῆς ψυχῆς μου τὸν τόνον, πανάμωμε, τῇ συνεχεῖ ἀμελείᾳ καὶ τῇ ἀμαρτίᾳ χεχαυνωμένον, ήνα πίστει καὶ προθυμίᾳ μέλπω σε πάντοτε.

Ω; τοῦ Ὑψιστοῦ Θρονον, Παρθένε, ὑψηλώτατον πάντες, καὶ χρυσῆν λυχνίαν, καὶ κιβωτὸν ἀγιάσματος ὅμνοῦμέν σε. Εὔλογημένη σὺ ἐν γυναικὶ, βοῶντες, πανάμωμε.

Νοδὸς δὲ φρικτὸς σου τοκετὸς νικᾷ κατάληψιν, θεοχαρίτωτε. Θεὸς γάρ πέψυκεν ἀναρχος χρονικὴν ἀρχὴν δεξάμενος, διὰ τὸ σῶσαι τοὺς πιστῶς αὐτῷ χραυγάζοντας. Εὔλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

Φέρουσα Χριστὸν ἐν ἀγκάλαις σάρκα θνητὴν ἐκ σοῦ λαβόντα, τοῦτον ἐκδυσώπει, Παρθένε, ἀθανασίας τυχεῖν, πανάμωμε, τούς σε πιστῶς γεραίροντας, καὶ θεοτόκον μεγαλύνοντας.

*Ex canone in sanctam et admirabilem Theodoram, die 5 (58**).*

Medere animæ meæ morbis ac passionibus immoderatis, o Virgo Deo charissima, et salvum me fac, precor, tu quæ Salvatorem ac Dominum supra rationis captum corpore induisisti.

Matrem Verbi, quod ante sæcula ex Patre absque corruptione coruscans emanavit, te solam agnoverimus, o sponsa Dei illibata. Propterea ad te clamamus: Ave, o benedicta. Teque precamur, ut impleas gaudio animas nostras.

Amore tui allecia illustris Theodora, post te, o Virgo, adducta est Regi ex utero tuo incarnato, cum animæ exultatione tripudians.

Voluntarie ultrahor et inescor malorum pulchro aspectu, et coquino animam meam: propterea converte me intercessione tua, et salva me, o purissima.

'Ex τοῦ καρότος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Καλλίπορον, ἡμέρᾳ ζ'.

'Ο νεύματι πάντα δημιουργῶν ἐκ σοῦ σωματοῦται ὑπὲρ λόγον, Μῆτερ Θεοῦ, δ τὸν ἀθλοφόρον στεφανώσας, μεθ' οὐ πιστῶς σε ἀεὶ μακαρίζομεν.

A Ex Canone in SS. martyres Claudium, Diodorum, Victorem, Victorinum, Papium, Nicephorum et Serapionem, die 5.

In tempore, Dominus qui est extra tempora, ex te, o Virgo, incarnatus, hominum peccata multi temporis abolevit: quem impense deprecare, ut animarum nostrarum misereatur.

Universi Dominum peperisti, o Virgo inviolata, omni laude celebranda, qui homines a spirituali captivitate liberavit.

Prævidit te intellectualiter propheta, montem umbrosum, o veneranda, ex quo Dominus vere illuxit in similitudine carnis, ut humatum genus a corruptione liberaret.

Hominum ruinam reparasti, o Domina, Deum B Verbum enixa, qui confractos ac dejectos potest saluti restituere.

Corrobora animæ meæ vigorem, o immaculatissima, 88 assidua negligentia et peccatis relaxatum, ut cum fide atque alacritate semper laudes tuas canere possim.

Tanquam Altissimi thronum eminentissimum, et lucernam auream, atque arcām sanctificationis, universi te, o Virgo, laudamus, clamantes: Benedicta tu inter mulieres, o inviolatissima.

Tremendus partus tuus mentis captum superat, o Deo gratissima: Deus enim qui est sine principio, principium temporis habuit, ut salvaret eos, qui cuī fide clamant ad illum: Benedicite, omnia opera Domini, Domino.

O Virgo, quæ Christum, qui ex te mortalem carnem accepit, in ulnis tuis gestasti, eumdem deprecare, o immaculatissima, ut illi qui te fideliter honorant, et Deiparam magnificant, immortalitem consequantur.

C *Ex canone in sanctam et admirabilem Theodoram, die 5 (58**).*

O Domina, quæ Dominum, lumen de lumine, peperisti, 89 illumina animam meam negligentiam et gravissimarum culparum cætitate laborantem.

Cogitationes tanquam stamina cum gaudio conglomerans ac nens, pulcherrimum Verbo vestimentum texisti ex tuis sanguinibus, o Virgo, quod gestabit in æternum.

D Interfice peccatum nostrum vivens, tu quæ vitam vere existentem peperisti, o sola Virgo pura ac benedicta, ut te laudemus per universa sæcula.

Luce vultus tui illumina jacentem in tenebris passionum, o porta lucis spiritualis. Ne me deprehendat et involvat nox mortis, o casta Domina, a qua salutis meæ spes penitus abscondatur.

Ex canone in S. Calliopum martyrem, die 7.

Qui nutu condidit universa, ex te ineffabiliter corpus assumpsit, o Dei Mater, qui martyrem suum victorem certaminis coronavit, cum quo semper te fideliter beatificamus.'

O sanctissima Virgo, martyrum gloriatio, et sa-
ctorum apostolorum decus et ornamentum : eos
qui te laudibus cum gaudio concelebrant, libera ab
omni angustia intercessionibus tuis.

Tanquam vitis fructifera botrum produxisti, o
Immaculissima, ex quo illis, qui te fideliter bea-
tificant, divinum mustum exprimitur.

Liberati, o virgo, a progenitorum nostrorum culpa
mediante opera tua, cum archangelo Gabriele, tibi,
o intemeratissima, clamamus : Salve, o unica om-
nium peccatorum salus : salve, martyrum omnium
robur firmissimum.

Sana, o casta, immensa animae meae peccata, et
illumina mentem meam, quae omnium transgres-
sionum **90** perpetuis in tenebris versatur, ut te
debitis laudibus beatificem.

Venerandi uteri fructus, o Deipara, vivificavit
nos per fructum peremptos ac mortuos : propterea
te pro debito collaudantes, clamamus : Laudabilis
Deus patrum.

Jesum Dominum corpore amictum peperisti, o
Virgo inviolata, et uinis portasti, qui omnipotenti
nula portat universa. Quamobrem tanquam Dei
Matrem te laudamus, clamantes cum praconio :
Sacerdotes, benedicite ; populus, superexaltate Do-
minum.

Mysticis lucis tuæ radiis mentis meæ tenebras
elimina, o Mater Dei ; et gravissimam cogitationum
mearum tempestatem seda, et ad tranquillos portus
deduc me, o unica omnium salus, ut te cum fide
beatam appellem.

*Ex canone in SS. apostolos Herodionem, Agabum,
Rufum, Asyncritum, Phlegontem, et Hermam,
die 8.*

O Deipara compassione praedita, apostolorum
gloria, martyrum triumphantium decus, fidelium
firmamentum, confirmata mentem meam, precor,
Invasionibus seductoris exagitata, alique trans-
gressionum tenebris obscuratam.

Qui secundum divinam substantiam inaccessi-
bilis est, accessibilis mihi factus est, o inviolata ;
et per carnis assumptionem totus mihi unitus est,
propter summam misericordiam suam.

Per sacrum verbum Patris Verbum concepisti,
o puella Dei genitrix, quod homines liberat ab
omni rationalis verbi defectu. Unde te divinis ver-
bis semper magnifice glorificamus.

Sola in terris peregrinam problem habuisti, quae
sola Patri nos reconciliavit, qui solus est sine
principio ante omne principium : ideo te solam
tanquam Dei Matrem **91** veneramur.

Legis arca figurabat te, quae divinæ legis pleni-
tudinem suscepisti, et in carne peperisti, et post
partum virgo perennis permanisti, qualis ante
partum fueras, o Sponsa Dei.

Novus Paradisus, in quo vite lignum situm est,
facta es nobis, o inviolata Virgo Dei genitrix ; cuius

A Παναγία Παρθένε, τῶν ἀθλητῶν καύχημα, καὶ
τῶν Ἱερῶν ἀποστόλων τὸ σεμνολόγημα, τοὺς ἐν
αἰνέσαι σε χαρμονικῶς ἀνυμνοῦντας φῦσαι ταῖς
πρεσβείαις σου πάσῃς στενώσεως.

Ὦς κατάχαρπος ἀμπελος βότρυν ἐγεώργησες
ἀπωστάζοντα γλεῦκος θεῖον, παναμώμητε, τοῖς πι-
στῶς ἀει σε μαχαρίζουσιν.

Λυθρωθέντες, Παρθένε, τῆς προγονικῆς διὰ σου
καταπτώσεως, σὺν τῷ ἀρχαγγέλῳ Γαβριήλ σοι βοῶ-
μεν, πανάμωμε. Χαῖρε, μόνη πάντων ἀμαρτωλῶν
ἡ σωτηρία, χαῖρε, πάντων μαρτύρων κρατείωμα.

'Ιάτρευσόν μου, ἀγνή, ψυχῆς τὰ ἀμετρα πτε-
ρατα, καὶ φώτισόν μου τὸν νοῦν ἀει σκοτιζόμενον
B πάσαις παραβάσεσιν, δπως ἐν αἰνέσαι καταχρέως
μαχαρίζω σε.

'Ο καρπὸς, Θεοτόκε, τῆς σεπτῆς σου νηδύος ἡμᾶς
ἀξώσει καρκῷ θανατωθέντας. διό σε καταχρέως
ἀνυμνοῦντες κραυγάζομεν. 'Ο τῶν πατέρων Θεός
εὐλογητός.

Σωματοφρον τέτοχας καὶ ἀγκάλαις ἔβατασας,
Δχράντε Παρθένε Ἰησοῦν Κύριον, τὸν πάντα βαστά-
ζοντα παντοδυνάμων νεύματι. δθεν ὡς Θεοῦ σε ἀνυ-
μνοῦμεν μητέρα, βοῶντες ἐν αἰνέσαι. Τερεῖς, εύλο-
γείτε, λαδεῖς, ὑπερψφοῦτε.

C Φωτός σου ταῖς ἀκτίσι ταῖς μυστικαῖς τοῦ νεός
μου τὸ σκότος ἀπέλασον, Μῆτερ Θεοῦ, καὶ τῶν
λογισμῶν μου τὸ χαλεπὸν χλυδώνιον κατεύνασον,
καὶ πρὸς τοὺς λιμένας τοὺς γαληνοὺς δδήγησόν με,
μόνη ἡ πάντων σωτηρία, δπως ἐν πίστει μαχα-
ρίζω σε.

'Εκ τοῦ καρόντος εἰς τοὺς δῆμους ἀποστόλους
Ἡρωδίων, Ἀγαβορ, Ροῦφορ, Ἀσύγριτορ,
Φλέγοντα, καὶ Ἐρμόρ, ἡμέρᾳ η'.

Συμπαθής Θεοτόκε, ἀποστόλων τὸ χλεός, τῶν
ἀθλοφρόνων ἡ δόξα, καὶ πιστῶν στήριζμα, στήριξον,
δεοματι, τὸν περιτρεπόμενον ταῖς ἐπηρείαις τοῦ πλά-
νου, τὸν νοῦν μου σκοτούμενον ταῖς παραβάσεις.

'Ο κατ' οὐσίαν ὑπάρχων τὴν θεῖκὴν ἀπρόσιτος,
Δχράντε, προσιτός μοι νῦν γέγονε, καὶ σαρκὸς προσ-
λήμματι δλως ἡγάθη δι' ἀχραν εύτπλαγχνίαν.

D Λόγω Ἱερῷ τοῦ Πατρὸς τὸν Λόγον συνέλαβες πάσης
ἀλογίας τοὺς βροτοὺς, Θεογεννήτορ χόρη, λυτρού-
μενον. δθεν λόγοις πάντοτε μεγαλοφώνως θεοῖς
ας δοξάζομεν.

Μόνη ἐν γῇ τοκετὸν ἔσχες ξένον, μόνον ἡμᾶς κα-
ταλάβοντα μφν τῷ προανάρχῳ Πατρί. διὰ τούτο
μόνην σε ὡς Θεοῦ Μητέρα σέβομεν.

Νόμου σε ἐτύπου ἡ κιβωτὸς τὴν δεξαμένην νόμου
θεοῦ τὸ πλήρωμα, καὶ σαρκὶ κυήσασαν, καὶ μετὰ
τόχον μεινασαν δειπάρθενον ὡς πρὸ τόχου, Θεόνυμρε.

Nέος Παράδεισος ἡμῖν ζωῆς ξύλον, Δχράντε,
κακτήμένος γεγένησαι, οὖς ἡ βρῶσις τοὺς βρῶ-

OCRABR / FR

σει πεπτωχότας ἀνεζώσειν, ἀγνη Θεογεννήτορ. Α εσα eos qui per escam occiderant, novæ vitæ resiluit.

Σὲ προστασίαν Εχοντες, δχραντε, οι διοῦλοι σου, καὶ πρὸς τὸν Γιόν σου μετὰ Θεὸν μεσίτην ἀκατασχυντον, κινδύνων ἡμᾶς σῶς ε καὶ πειρασμῶν, σεμνή, ἵνα πίστει καὶ πόθιψ ἀεὶ σε δυξάζωμεν.

Φλογοφόρος ὡς λαβῖς ὑπεδέξω ἐν γαστρὶ ἀνθρακαὶ τὸν νοητὸν, καταφλέγοντα ἡμῶν τὰ πάθη, καὶ φωτίζοντα τὰς ψυχὰς ἡμῶν, καὶ λύοντα τὸ σκότος τῆς εἰδωλομανίας, δχραντε Παρθένε, πολυύμνητε.

Ἐκ τοῦ καρδοῦ εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Εὐγύχιον, τὸν ἐν Καισαρείᾳ, ἡμέρᾳ 8.

Σαρκὸς δμοιώματι γεννηθεὶς ἔχ σοῦ δ Δεσπότης ἐκαινούργησε τὴν ἡμῶν πεπαλαιωμένην, κόρη, φύσιν, καὶ τοὺς θνητοὺς οὐρανίους εἰργάσατο.

"Ὑμνον χαριστέριν τῶν ἀθλητῶν χορὸς φέδει σοι, κόρη σεμνή, σοῦ ταῖς δδηγίαις νικηφόρος γενόμενος.

"Ὑπερτέρα δυνάμεων τῶν ἐπουρανίων σὺ χρηματίσασα, σαρκικῶν πάθῶν ὑπέρτερον τὸν ἐμὸν, Παρθένε, νοῦν ἀνάδειξον.

"Ὑπὲρ τῶν εἰς σὲ τὰς ἐλπίδας, πάντων Δέσποινα, κεκτημένων πάντων πρέσβειε, ὅπως μελλούσῃς λυτρωθῶμεν κατακρίσεως.

"Ανδρῶσον συμπτωθέντα με δλον, ὡς τοῖς πάθεσιν ἀνοίξαντα θύραν, καὶ τῇ ἐν σοὶ ἀγαθῇ μεσίτει πρὸς μετανοίας εἰσόδους εἰσάγαγε, καὶ αῶσν με τὴν παντὸς τὸν Σωτῆρα τεχοῦσα καὶ Κύριον.

"Ορος προφήτης Δανιήλ σε θείψ Πνεύματι ἔκλεσε, Παρθένε, ἐξ οὗ λίθος Χριστὸς ἔνευ χειρὸς ἐτυήθη, καὶ συντριβὴν εἰργάσατο τῶν ξοάνων τῆς ἀπάτης.

Συμπαθής Παρθένε, ἡ τὸν συμπαθέστατον τεκοῦσα Λόγον, τὸν ἀσυμπαθῆ με δωρεὰν οἰκτείρησον, ἀπεγνωσμένον πταίσμασιν ἀμέτροις, καὶ μὴ ἐπιετείρφοντα, ἀλλ' ἐν βαθυμίᾳ τὸν βίον δαπανῶντα.

Φωτὶ τῆς μετανοίας αἴγασον, Ηρθενε, τῆς ἀμαρτίας νυκτὶ με σκοτούμενον, καὶ βαθυμίας δμέχῃ συγκαλυπτόμενον.

Ἐκ τοῦ καρδοῦ εἰς τοὺς ἀγίους μόρτυρας Τερέντιον, Πομπόνιον, Μάξιμον κ. τ. λ. ἡμέρᾳ 1.

"Ὑμνῶ σε, Παρθένε, ὅτι Θεὸν, πανύμητε μόνη, ἐσωμάτωσας ἔχ τῶν τιμίων σῶν αιμάτων, παναγία, καὶ ὑπὲρ λόγον φρικτῶς ἀπεκύησας.

Σῶσόν με, κυήσασα τὸν ὑπεράγαθον Κύριον, μῆτερ ἀγνή, παῦσον τῆς ψυχῆς μου πολυτάραχον κλύδωνα.

Σὲ, πανάμωμε Δέσποινα, πειρασμοῖς κυκλούμενος εἰς βοήθειαν προσκαλοῦμαι· σπεῦσον, σῶσόν με, τὸν Σωτῆρα Λόγον ἡ κυήσασα.

Λυτρούμενος ἐπέφανεν. δχραντε, δ Γιός σου ἀνθρωπος γενόμενος ἀνθρώπους πάντας, πανάμωμε.

Κατάσκιον προεώρα σε δρος δ προφήτης Ἀββα-

B

Dominus in similitudine carnis genitus ac natus, o puella, naturam nostram inveteratam renovavit, atque eos, qui mortales erant, cœlestes effecit.

Hymnum in gratiarum actionem martyrum Chorus tibi canit, o puella veneranda, nam, te duce, victoriae consecutus est.

Tu, quæ cœlestium potestatum sublimior es, effice, o Virgo, mentem meam carnalibus concupiscentiis superiorem.

O omnium Domina, intercede pro omnibus, qui in te spes suas collocaverunt, ut a futura damnatione liberentur.

Erige me, qui totus lapsus sum, quippe qui passionibus januam aperui, et benignissima mediatione tua ad 92 pœnitentiæ ingressus induc me, et salva me tu, quæ omnium Salvatorem ac Dominum peperisti.

Propheta Daniel divino Spiritu afflatus, montem te vocavit, o Virgo, ex quo lapis Christus sine manibus abscissus est, qui simulacra erroris contrivit.

O Virgo compassione ornata, quæ Verbum summa compassione plenum peperisti, me compassionem carentem commiserare, ob innumeros lapsus desperatum, et nequaquam de conversione cogitantem, sed in negligentia vitam absumentem.

Luce pœnitentiæ illustra me, o Virgo, peccati nocte obtenebratum, et negligentiae nebulis cooperatum.

D Ex Canone in SS. M.M. Terentium, Pomponium, Maximum etc., die 10.

Laudo te, o Virgo sola omni laude dignissima ac sanctissima, quoniam Deum ex pretiosis sanguinibus tuis corporasti, et supra rationis conceptum formidabili ratione peperisti.

Salva me, Mater casta, quæ optimum Dominum conceperisti : seda animæ meæ multipliciter tumultuantem procellam.

Te, o Domina tota immaculata, temptationibus circumvallatus in auxilium advoco : festina, et salva me, tu quæ Verbum Salvatorem peperisti.

O inviolata, ac tota immaculata, filius tuus factus homo apparuit, ut universos homines liberaret.

Montem umbrosum prævidit te propheta Abba-

cuc, o Deipara, ex quo Deus ineffabiliter processit incarnatus, mundumque salvavit, dum gravissima peccatorum procilla exagitaretur.

Humani generis principes, qui olim ob fædissimæ transgressionis **93** delictum defluxerant, tu, o Deipara, in utero Christum sine fluxione concipiens, ad vitam antiquam revocasti.

Animam meam mortuam vivifica, collapsam exuscita, vulneratam sana, o inviolatissima, laetitia illa, quæ dignum Salvatoris ex utero tuo nati latus vulneravit : quem pueri benedicunt, sacerdotes laudant, populi superexaltant in omnia saecula.

Illunua, o porta lucis, animam meam gravissimis transgressionum tenebris obscuratam ac periclitantem : et fac me divinæ diei participem, ut glorificem te, o patrocinium fidelium, quod non confunditur.

Ex canone in S. Antipam martyrem, episcopum Pergami, die 11.

Lucis tuæ fulgoribus, irradia o puella innocentissima (59), cor meum, quod in nocte passionum et calamitatum detinetur ; tu enim justitiae Solen omnibus ineffabiliter oriri fecisti.

Redemptorem peperisti, o inviolata, qui ab hostiis captivitate homines liberavit : unde te religiose glorificamus.

Talis conservata es post partum, qualis ante partum fueras, Virgo mater incorrupta. Etenim omnium Conditorem peperisti, qui ex te humanum corpus voluntarie suscepit.

Divinissimus ille Dominus, qui erat in forma Dei, habitavit in ventre tuo, o purissima, suscipiens ac gestans formam meam.

Sanctus est ille Dominus, qui in utero tuo habitavit, o Virgo puella ; et requiescit in sanctis, et glorificat eos qui ipsum vera cum fide glorificant.

Ex virginis sanguinibus tuis incarnatum est Verbum **94** coæternum Patri, ut contritionem nostram restauraret. Benedic ea tu in mulieribus, o Domina intemeratissima.

Tanquam Mater Creatoris omnium, tanquam divinum templum Omnipotentis, tanquam terra inata, quæ spicam culturæ expertem germinavit, salvos fac, o Virgo Mater, eos, qui assidue cum fide clamant : Benedic, omnia opera, etc.

Lux nobis exorta est, o puella, ex lucifero utero tuo, conditor solis, et stellarum, et universæ creaturæ : quem enixe precare ut eos, qui te collaudant, illuminet.

Ex canone in SS. et admirabiles **D**imum et Prostionum, die 12 (59').

Totum seipsum Creator exinaniens, quemadmo-

(59) An insontem, vel innocentem appellare possumus hominem, qui quamvis multo tempore recte vixerit, aliquando inter sonentes, nocentes vel reos numeratus est ? Quomodo ergo B. Virgo innocentissima, si innocentiae originalis prærogativa illi in conceptu defuit ? Favere videtur perpetuæ innocentiae B. Virginis ab originali Ecclesia Graeca, dum

A κοῦμ, Θεοτόκε, ἐκ σου θεᾶς ὑπὲρ λόγον προῆλθε σεσχρωμένος, καὶ κόσμον διέσωσε τῷ κλύδωνι τῆς χαλεπῆς ἀμαρτίας δεινῶς συνεχόμενον.

Τεύσαντας πάλαι τοὺς γενάρχας παραβάσεως ἀπόπου πλημμελεῖᾳ, ἐν νηδύῃ Ἡριστὸν ἀρρέεστως συλλαβεῖσα, πρὸς τὴν ζωὴν ἀνήγαγες τὴν ἀρχαίαν, Θεοτόκε.

Νενεχρωμένην ζώωσον, πεπτωκυῖαν ἀνάστησον, τετραυματισμένην τὴν ψυχὴν μου ἵσσαι τῇ λόγῳ, πανάμωμε, τῇ κεντησάσῃ θεῖαν πλευρὰν τοῦ ἐκ γαστρὸς σου σαρκωθέντος Σωτῆρος, δὺν παῖδες εὔλογοῦσιν, ἱερεῖς ἀνυμνοῦσι, λαοὶ ὑπερψύχοῦσιν, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φώτισον, πύλη τοῦ φωτὸς, τὴν ψυχὴν μου ταῖς δειναῖς ἀμαυρότησι τῶν παραβάσεων ἐσχατισμένην καὶ κινδυνεύουσαν, καὶ τῆς ἡμέρας κοινωνὸν τῆς θείας ἀνάδειξον, ὅπως δοξάζω σε, προστασία τῶν πιστῶν ἀκαταίσχυντε.

Ἐκ τοῦ καρδιος εἰς τὸν ἄγιον ιερομάρτυρα Ἀρτίαν, ἐπίσκοπον Πέργάμου, ἡμέρῃ ια'.

Φωτός σου ταῖς ἀστραπαῖς κατεύγασον, κόρη πανάμωμε, τὴν ἐν νυκτὶ παθῶν καὶ συμφορῶν συσχεθεῖσαν καρδίαν μου, δικαιοσύνης ἥλιον πᾶσιν ἀρρήτως ἀνατείλασα.

Τυδμενὸν τοὺς βροτοὺς αἰχμαλωσίας τοῦ ἔχθροῦ, ἀχραντε, τὸν λυτρωτὴν τέτοκας. δθεν εὔσεβῶς σε δοξάζομεν.

Μετὰ τόκον ὡς πρὸ τόκου διεψυλάχθης, Παρθενομῆτορ ἀφθορε· τὸν Δημιουργὸν γάρ πάντων ἀπεκύνσας ἐκ σου, τὸ δινθρώπιγον σῶμα ἐκουσίως φορέσαντα.

Τπάρχων ἐν μορφῇ τοῦ Θεοῦ δὲ ὑπέρθεος ἐσχήνωσεν ἐν γαστρὶ σου, τὴν μορφὴν μου φορέσας δὲ Κύριος, πανάμωμε.

Ἄγιος δὲ σκηνώσας ἐν μήτρᾳ σου Κύριος δὲν ἀγίοις, Παρθένε, ἐπαναπαυόμενος, καὶ δοξάζων τοὺς πίστει ἀληθεῖ τοῦτον, κόρη, δοξάζοντας.

Αἱμάτων, κόρη, παρθενικῶν σου σεσάρκωται δὲ Λόγος, δὲ Πατὴρ συνάναρχος τὴν ἡμέν συντριβήν ἐπανορθούμενος· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶν ὑπάρχεις, πανάμωμε Δέσποινα.

Ως Μήτηρ τοῦ πάντων Ποιητοῦ, ὡς θεῖον τέμενος τοῦ Παντοκράτορος, ὡς γῆ ἀνήροτος δισταχυν ἀγεώργητον βλαστήσασα, Παρθενομῆτορ, τοὺς πιστῶς δεὶ κραυγάζοντας· Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ έργα, τὸν Κύριον.

Φῶς ἡμέν ἀνέτειλε, κόρη, ἐκ φωτοφόρου σου νηδύος, δὲ Δημιουργὸς τοῦ ἥλιου, καὶ τῶν ἀστέρων, καὶ πάστις κτίσεως, δὺν ἐκτενῶς ἰχέτευε φωταγωγῆσαι τοὺς ὑμνοῦντάς σε.

*D*um sibi complacuit, ex utero tuo processit ami-

in Exsequiarum Officio eidem B. Virginis occinit : Non est præter te innocens quispiam, inimiculata Dei Genitrix. Nec noui S. Bernardus serm. in Salve Regina, dum his verbis B. Virginem elloquitur : Innocens fuisti ab originalibus et actualibus, nemo ita præter Te, Domina.

(59') Graeca desiderant in libris impressis.

Clus carne, o immaculatissima Domina; ut immortalitatis fontem hominibus copiosissime faceret emanare.

Laudamus te, Virgo sanctissima, quoniam illum genuisti qui ab omnibus creaturis assidue glorificatur.

Thronus Dei, o purissima, facta es, et praeclarissimum palatum, ac lectulus, in quo Dominus omnium reclinatus est, ut prium parentem excitat ac relevaret.

Promptum ac paratum auxilium, eorum qui cadunt, erectionem, Matrem Dei nostri, hymnis perennibus magnificemus.

Ex utero paterno ante luciferum exortus coruscasti, qui uterum immaculatissimum, ut corpus assumeres, ingressus fuisti.

*'Ex τοῦ Καρδρος εἰς τὸν ἄγιον Μαρτίρων πάπα
'Ρώμης, ἡμέρᾳ ιγ'.*

'Ο κατὰ φύσεν τὴν θείαν ἀδρατος ὥραθη βρέφος ἐκ σου ἀνθρωπος γενόμενος, διπλᾶς ως ἀληθῶς θελήσεις ἐνεργείας τε προσφαίνον ὑποστάσεις ἐν μιᾷ· φι πρέσβειε, πανάμωμε, πάντα ἡμᾶς σώζεσθαι τοὺς πόθῳ σε γεραίροντας.

Πατρὶ τὸν ὅμοιμον καὶ σύνθρονον ὑπὲρ Λόγον ἐγέννησας, ἐνεργείας δύο φέροντα καὶ δύο τὰς θελήσεις, παναγία Κόρη.

'Ἐν δύο οὖσαις θεανδρικῶς γνωριζόμενον τῆς Τριάδος τὸν ξνα ἐκύησας Θεὸν ὅμοῦ καὶ ἀνθρωπον, θελήσεις φέροντα καταλήξας τῶν τούτου φύσεων, Παρθένε πανάμωμε.

'Απειρόγαμος Παρθένε, ή τὸν ἀπερίγραπτον Θεὸν σαρκὶ κυήσασα, τῆς σαρκός μου τὰ πάθη θανάτωσον· ζώωσον δὲ τὴν ψυχήν μου νενεκρωμένην πληκμελήμασιν.

Νόμος φύσεως ἐν σοὶ καταλύσονται· ἀρρήτως γάρ τίκτεις τὸν Πλαστουργὸν τῶν ὅλων, Θεοτόκε πανύμητε, ως Θεόν τε καὶ βροτὸν δύο θελήσεις δὲ κεκτημένον καὶ ἐνεργείας, Μητροπάρθενε.

'Ο θελήσει δύο καὶ δυσὶν ἐνεργείαις ἐκ σου, πανυμωμε, τεχθεὶς ἀνερμηνεύτως, τοὺς οὔτω συμφρονοῦντας διασώζει κραυγάζοντας· 'Ο τῶν πατέρων ἡμῶν εὐλογητὸς εἰ, Θεός.

'Αγιατέρα τῶν δικαστρευμάτων, καὶ Χερουσίμῳ ὑπερτέρᾳ, Μῆτερ Θεοῦ, ἐχρημάτισας· διὸ βλάβης παθῶν με ὑπέρτερον ποίησον.

Φωναῖς Πατέρων πειθόμενοι, δύο ἐν οὖσαις, ἀγνή, καὶ θελήσεις τὸν ξνα τῆς Τριάδος ἐκ σου τικτόμενον πιστῶς δικολογοῦμεν, καὶ σὲ, Παρθένε, μεγαλύνογεν.

Ex Canone in SS. Aristarchum Pudam et Trophimum ex discipulis septuaginta, die 14 (59°).

Ut eos qui inferiores erant nunc superioribus conjungeret Deus ob excessum misericordiae suae, carnem suscepit ex te, o inviolata, et permansit id, quod erat, etiam post incarnationem.

Lacte nutritorem mundi universi, natum

(59°) Græca desunt.

PATROL. GR. CV.

A O Virgo casta, nuptialis thalami nescia, assiduis precibus, exora Christum, quem genuisti ut animabus nostris sese propitium largiatur.

Divini sanguinis aspersione redempti, Dei nostri, qui **95** ex utero tuo, o Virgo, sine semine natus est, ad te clamamus cum Gabriele venerando: Ave, o divina gratia plenissima.

Supra rationis captum Verbum concepisti et peperisti, et Virgo casta atque incorrupta fuisti: ideo te pro debito assiduis laudibus celebramus.

Fulgor radiantis lucis ex te coruscavit, o Deipara, atque universas res creatas divino lumine replevit, atque impietas noctem eliminavit: quamobrem te vocibus concordibus magnificamus.

B

Ex Canone in S. Martinum PP. et M., die 13.

Ille, qui secundum divinam naturam est invisibilis, visus est infans, ex te factus homo, habens in unica hypostasi vere duas voluntates et operationes. Hunc tu, o purissima, deprecare pro salute omnium qui te cum affectu venerantur.

Aequalem Patri in honore ac throno ineffabiliter modo generasti, o sanctissima puella, duas voluntates ac duas operationes habentem.

In duabus substancialiis divina et humana notificatum unum Trinitatis peperisti, o Virgo tota immaculata, Deum simul et hominem, habentem duas voluntates juxta duplē ipsius naturam.

O Virgo, quae sine virili commercio Deum incircumscripibilem peperisti in carne, mortisca passiones carnis meæ, et animam meam delictorum morte peremptam atque extinctam vivifica.

Naturæ leges in te dissolvuntur, ineffabiliter enim Creatorem omnium paris, o Deipara omnibus laudibus celebranda, Mater et Virgo: tanquam Deum et hominem, duas voluntates duasque operationes habentem.

96 Qui cūn dupli voluntate, ac dupli operatione ex te ineffabiliter natus est, o purissima, eos, qui hoc idem sentiunt, salvat clamantes: Benedictus Deus patrum.

Sanctior supernis exercitibus, et Cherubim sublimior facta es, o Dei Mater: propterea passionibus noxiis me superiorem effice.

Patrum vocibus obedientes, in duabus substancialiis ac voluntatibus unum Trinitatis ex te, o casta, natum, fideliter consitemur, et te, o Virgo, magnificamus.

sine semine ex impolluto utero tuo, qui homines corruptione peccati contritos reparavit.

Cum sis, o inviolata, virtus mea, et praesidium meum, murusque inexpugnabilis, et apud Deum oratrix, ab aeternis gehennæ flammis libera me.

Sacer olim Isaías sacratissime a divino Spiritu illuminatus clamavit: Ecce Virgo incarnatum Deum in utero habebit, propter incomprehensibilem misericordiam ipsius.

Peregrinus est, o puella, conceptus tuus; peregrinus horrore venerabili plenus partus tuus, qui universos a Deo peregrinos factos, eidem reconciliat, ac pristinam pulchritudinem impertitur.

O beata, ac veneranda, magni consilii Angelum ex Spiritu sancto corporasti, qui divinos discipulos

Ex Canone in S. Crescentem martyrem, die 15.

Incarnatus est propter excessum benignitatis exte Dominus, et propter nos similis nobis apparuit, qui natura erat inaccessibilis, quem enixe precare pro nobis, o Virgo purissima.

Illam, quae sola inter mulieres modo inexplicabili Deum peperit, universi Dominam sacris vocibus honoremus.

Domina illa castissima, quae creaturarum omnipotens Conditorem supernaturaliter enixa est, ob beneficium proprii plasmatis, condigne beatificatur.

Laudamus te, o Deipara omni laude dignissima, per quam a corruptione liberati sumus, et ad te clamamus: Ave, martyrum exultatio.

Tanquam igniformem thronum Domini universorum laudamus te, o Puella inviolata, et tanquam jucundum palatum, et candelabrum, et thalamum, et mensam Dei receptricem celebramus.

Sanctior Cherubim facta es, o immaculatissima, Verbo concipiens Verbum Patris, quod laudantes clamamus: Benedicta es inter mulieres, o Domina intemeratissima.

98 O miraculum! Quomodo Deum peperisti hominem factum, o Deo charissima? quomodo incombusta perseverasti, cum ignem intolerabilem continuisses? Merito te gratis vocibus glorificamus, et clamamus: Omnia opera, etc.

Lux nobis exorta est, o Puella, ex utero tuo lucifero, Conditor solis et lunæ Christus Dominus, quem impense precare, ut animas nostras lucis suæ fulgorc perfundat.

Ex Canone in SS. mulieres Agapem, Irenem, et Chioniam, die 16.

Paris ineffabiliter, o Domina, illum quem Pater sine semine generavit, et uberibus nutris illum, qui nutrit universa.

Rumpe peccatorum meorum crudele chirographum, o Domina, quae immaculato partu tuo inferorum vincula dissolvisti.

Dominum universarum creaturarum, Domina, incarnatum peperisti: quem deprecare, o sanctissima, ut ab hoste dominante liberet nos.

Intercede pro me, o Puella, ut adveniat mihi finis bonus; ut timeam cruciatus nunquam finiendos, qui manent me, et salvus sum.

Tunicas mortis pelliceas abjiciens Adani a se,

A suos, tanquam **97** divina fulgura per mundum insit, ut fideles illuminaret.

Huic nam naturam contristatam totam renovasti, o Virgo, novo partu tuo, naturæ legibus a te supra naturam innovatis, o gratia plena viventis Dei Mater.

Libera me a flamina gehennæ, tu quæ lucem intolerabilem supra mentis conceptum peperisti, et animam meam accende desiderio et affectu cognitionis illius qui ignem venit mittere in terram, o puella inviolata, divina gratia cumulatissima.

'Ex τοῦ Καρότος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Κρέσκετα, ἡμέρᾳ ιε'.

B Sarchoúta: ὑπερβολῇ χρηστότητος ἐκ σοῦ δὲ Κύριος, καὶ δι' ἡμᾶς δράται καθ' ἡμᾶς δὲ τῇ φύσει ἀπρόσιτος, δυ έκτενῶς ιχέτευς ὑπὲρ ἡμῶν, ἀγνή πανάμωμε.

Tὴν μόνην ἐν γυναιξὶν ἀνερμηνεύτως τὸν Θεὸν τέξαντα, τὴν τοῦ παντὸς Δέσποιναν ἱερολογίας τιμῆσωμεν.

'Η τὸν Κτίστην ἀπάντων τῶν ποιημάτων ὑπερφύσιας κυήσασα, ἐπ' εὐεργεσίᾳ τοῦ Ιδίου πλάσματος, ἡ πάναγνος Δέσποινα ἀξιοπρεπῶς μακαρίζεται.

'Ὑμνοῦμέν σε, δι' ἣς φθορᾶς ἐλυτρώθημεν, πανύμηντε Θεοτόκε, καὶ βοῶμέν σοι. Χαῖρε, μαρτύρων ἀγαλλίαμα.

'Ος θρόνον τοῦ Δεσπότου τῶν ὅλων πυρίμορφον ὑμνολογοῦμέν σε, Κόρη, καὶ τερπνὸν παλάτιον, καὶ λυχνίαν, καὶ παστάδα, καὶ θεόδεκτον, ἔχραντε, τράπεζαν.

'Ἄγιωτέρα των Χερουβίμ ὥφθης, πανάμωμε, Λόγῳ συλλαβοῦσα Λόγον τὸν τοῦ Πατρὸς, δυ ὑμνοῦντες ἀναχράζομεν. Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶν ὑπάρχεις, πανάμωμε Δέσποινα.

'Ω θαῦμα! πῶς τέτοκας θεὸν βρατὸν γενόμενον, θεοχαρίτως; πῶς ἀκατάφλεκτος ἐμεινας, πῦρ τὸ δαστεκτον χωρῆσασα; Χαριστηρίοις σε φωναῖς δθεν δοξάζομεν, καὶ βοῶμεν. Πάντα τὰ ἔργα, κ. τ. λ.

Φῶς, ἡμῖν ἀνέτειλε, Κόρη, ἐκ φωτοφόρου σου νηδύος δὲ Δημιουργὸς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης Χριστὸς δὲ Κύριος. δυ ἐκτενῶς ιχέτευς, φωταγωγῆσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

D 'Ex τοῦ Καρότος εἰς τὰς ἀγίας γυναικας Ἀγαπη, Εἰρήνη καὶ Χιονία, ἡμέρᾳ ιε'.

Tίκτεις ἀνερμηνεύτως δυ Πατήρ ἀρθεύστως ἀπεγέννησε, καὶ μαζοῖς διατρέψεις τὸν τὰ σύμπαντα τρέφοντα, Δέσποινα.

'Ρήξον τῶν πταισμάτων μου δεινὸν χειρόγραφον, Δέσποινα, ή τὰ δεσμοὺς λύσασα τοῦ ἄδου τῇ ἀσπόρῳ χυήσει σου.

Σωματούμενον Κύριον Ετεκες, Κυρία, πάσης τῆς κτίσεως, δυ ιχέτευς φυσθῆναι ἔχθρον, παναγία, κυριεύοντας.

'Τέλος μοι χρηστὸν προσγενέσθαι, Κόρη, πρέσβευς, δηπως φοδῶ τὰς μενεύσας με ἀτελευτήτους τιμωρίας καὶ σωθήσωμαι.

Nexrúsew; ðerimatínows xitánaç δ 'Adám ápob-

λών, τῇ σαρκίσει του σου Ήσού, Θεούτκε Παρθένε, καταστολήν θείας δόξης ἐνδέδυται, δοξάζων σε περιχαρῶς ὡς Μητέρα Θεοῦ παναμώμητον.

Νέκρωσον, ἀχραντε, τὴν ζῶσαν, καὶ νεκροῦσαν τὴν ψυχὴν μου ἀμαρτίαν, καὶ ζωῆς μετασχεῖν ἀξιώσον με θείας, ἢ τὴν χαρὰν κυήσασα, καὶ νεκρώσασα τὸν δρόμον.

Σύμβολα φέρουσα πάλαι τοῦ σοῦ τόκου, τοὺς νεανίας οὐ φλέγει,¹ Παρθενομῆτορ, ἢ κάμινος, ὡς οὐδὲ τὴν νηδύν σου τὸ πῦρ τῆς θεότητος.

Φιλάγαθε Παρθένε, τὴν κεκακωμένην τῇ ἀμαρτίᾳ ψυχὴν μου ἀγάθυνον, ἢ τὸν πανάγαθον Λόγον ἀποκυήσασα.

'Ἐκ τοῦ Καρδούς εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Συμῶνα τὸν ἐν Περσίδι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ημέρᾳ ιζ.'

Φέρεις χερσὶ, Παρθένε, τὸν πάντα φέροντα, καὶ θηλάζεις ὡς βρέφος τὸν χορηγὸν τοῦ γάλακτος· αὐτὸν οὖν ἰκέτευς τὸν λαόν σου ἀπαντα οἰκτειρῆσαι πιστῶς ὑμγοῦντά σε.

Κατάρας προγονικῆς ἡμᾶς ἡλευθέρωτας εὐλογίαις πάντας τὸν στεφανώσαντα Λόγον σωματώσασα, ἀγνή ἀεὶ εὐλογημένη, τῶν ἀθλοφόρων ἐγκαλλώπισμα, καὶ ἀμαρτανόντων ἔξιλασμα.

'Ἐκ σοῦ δικαιοσύνης ὁ Ἡλίος ἐξανατείλας ὑπὲρ νοῦν τὴν οἰκουμένην ἐφώτισε, θεοχαρίτωτε Κόρη, καὶ πλάνης τὸν χειμῶνα διέλυσεν.'

Εὑροιμί σε, Δέσποινα, ἐξαιρουμένην με ἐν ᾧ ἡ δίκης τῆς καταδίκης, ὁ πιστῶς δοξάζων τὸν τόκον σου τὸν ἄρρητον.

'Ἐκ σοῦ ἀνατέταλκε, παναγία, ὁ Δημιουργὸς, καὶ ἀκτίς θείας ἐπιγνώσεως; τοὺς ἐν νυκτὶ τῆς ἀγνωσίας ἐφώτισεν.'

Ιασαι, πανάμωμε, πάθη τῆς χαρδίας μου, κατασον τὸν τάραχον τὸν νοῦν μου χειμάζοντα, καὶ σῶσόν με βιωντα· Ὁ Θεός, εὐλογητὸς εί.

'Ἴνα τὸν σεπτέντιον σου προστηλώσῃ τόκον, βάτος ἀκατάφεκτος ὥραθη, πάναγνε· πῦρ ἐν σπλάγχνοις τὸ θείον δεξιαμένη, ὅλως οὐκ ἐφλέχθης· διδ σε ἀνυμνοῦμεν.'

Φανωτάταις λάμψει, παναγία Μῆτερ τοῦ Θεοῦ, καταύγασόν μου τὸν νοῦν σχότει χαλεπῷ ἀγνοίᾳ;

(60) Illustrissimum sane atque efficacissimum est argumentum istud ex admirabili dignitate Matris Dei immunitatem B. Virginis ab originali labo inferre, in eoque exsultant Patres tam Græci quam Lalini. Qui enim attente perpenderit quanta sit dignitas Matris Dei, plane comperiet banc gratiam seu privilegium præservationis a peccato originali esse maxime consentaneum, et suo quasi jure debitum Matri Dei. Non quia non fuerit gratia et privilegium, sed quia in tam profundum gratiarum mare debuit etiam hoc flumen intrare. Eleganter S. Bonaventura in opuse. de laudibus B. Mariæ cap. 7, Omnis, inquit, flumina intrant in

MARIALE.

A per incarnationem filii tui, o Virgo Deipara, stola gloriæ divinae induitus est, glorificans te cum lætitia, tanquam Dei Matrem ab omni labore immunitam (60).

Interim, o inviolata, peccatum vivens, quod interimit animam meam; et fac me dignum participatione vitae divinae, tu quæ gaudium peperisti, et serpentem interemisti.

Fornax illa antiqua gerens symbola partus tui, o Virgo 99 Mater, pueros non combussit; quemadmodum neque ignis divinitatis combussit uteruin tuum.

O Virgo honorum amatrix, animam meam a peccatis depravatam bonam redde, quippe quæ Verbum optimum peperisti.

B

Ex Canone in S. Symeonem Persam, et socios martyres, die 17

Fers manibus tuis, o Virgo, ferentem universa, et lacte nutris ut infantem, lactis dañorem. Ipsius ergo deprecare ut misereatur populi tui universi, qui te fideliter collaudat.

A primorum parentum maledictione nos liberasti, o casta, corpore vestiens Verbum, quod omnes benedictionibus coronavit, o semper benedicta, martyrum triumphantium decus, et peccantium propitiatio.

Ex te, o Puella Deo charissima, justitiae Sol inefabili ratione exortus, universum terrarum orbem illuminavit, et erroris tempestatem dissipavit.

Ioveniam te, o Regina, liberalitatem meam a damnatione in die judicii; quippe ego partum tuum ineffabilem fideliter glorifico.

Ex te exortus est, o sanctissima, Creator, et divinæ scientiæ radiis, eos qui in nocte ignorantie versabantur, illuminavit.

Medicam inanum adhibe, o summe illibata, passionibus cordis mei; compesce tumultuantes mentis meæ tempestatem, et salvum me fac vociferantem: Benedictus es, Deus, etc.

Ut partum tuum venerandum significaret, o castissima, rubus incombustus apparuit: tu enim divinum ignem in visceribus suscipiens, nullam prorsus passa es combustionem; propterea te laudibus celebravimus.

100 Lucidissimis splendoribus tuis illuminata, o sanctissima Dei Mater, mentem meam, gravissimis

mare, et mare non redundat, quia omnia lumina gratiarum intrant in Mariam, et dignitatem eius non excedunt.

Omuia B. Virginis privilegia voluit Scriptura comprehendere, dum solum maternitatem Dei exponit. Unde S. Thomas de Villanova, speciali Spiritus sancti providentia, inquit, factum esse, quod evangeliste nihil aliud de Maria dicerent, ne aliquo privilegio caruisse videretur. Sic enim habet conc. 2 de Nativit. Virginis: « Vobis totum erat, pars scribenda non fuit, ne putares, quod scriptum non fuerat, ei forsitan defuisse. » Sic illa.

ignorantiae tenebris occupatam; ut divinam assecutus illustrationem, magnalia tua annuntiem, o Virgo perpetua.

Ex Canone in S. Acacium episcopum Melitine, die 17 (60').

Tu, quæ arcano atque inestibili modo Deo corpus dedisti, et nos repulso atque rejecto eisdem reconciliasti, o casta omni laude dignissima, medere, quæso, passionibus cordis mei passione filii tui, et salvum me fac psallente quotidie: Gloriose enim glorificatus es, etc.

O porta, per quam nulli transitus patet, pœnitentiæ portas, o casta, aperi mihi, et in vias rectas dirige me.

Vivifica, Domina, me mortuum: et in errorem inductum celeriter converte me, tu quæ es via ab omni errore libera, atque omnium manuductio.

Qui nullo modo Genitoris sinum vacuuni reliquerat, omni substantia superior, in sinu tuo infans contineri visus est, o Virgo; accipiens sibi paupertatem meam, ob excessum divitiarum misericordiæ suæ.

Ex Canone in S. Theodorum martyrem, die 19.

Ille qui, secundum naturam, lucem habitat inaccessibilem, cum habitasset in utero tuo, o purissima, ineffabili misericordia sua fecit nos Paradisi habitatores, ex quo propter serpentis invidiam, amandati atque ejecti fueramus.

Ille qui secundum suam naturam immunis est a tempore, natus ex te in similitudinem carnis factus est sub tempore, ignoscens temporalibus peccatis meis propter ineffabilem pietatem suam, o immaculatissima.

Sine partus doloribus Deum, qui corpore carebat, peperisti, o puella: qui Eram primam matrem a doloribus partus liberavit, et a doloribus inferni redemit eos, qui vitam doloribus atque miseriis plenam degebant.

O purissima, quæ sola proprie ac vere es Deipara, corroborata ut passionum, quarum servus factus sum, dominari possim, quatenus libera mente gaudens te beatificem, o salus fidelium.

Ex Canone in S. Theodorum, die 20.

Nos per te, o puella, salvati; te immaculatissimam inter mulieres, Deique Genitricem hymnis beatam nuncupamus, et illud Gabrielis, Ave, ad te clamamus. Ave, o causa reformationis primorum parentum.

Te Dei Genitricem castissimam puellam sanctorum populus agnoscens, o sanctissima, splendoris tui luce irradiatus est, et nunc in ecclesiis te deprecatur, Verbum ex te exortum cum gudio glorificans, o Maria sponsa Dei.

Thalamus immortalitatis venter tuus factus est, Virgo inviolata; ex quo sponsus Dominus cum splendore procedens, sanctorum populos attraxit.

A χριστούμενον, ὅπως τυγχάνει θείου φωτισμοῦ τὰ μεγαλεῖά σου καταγγέλλω, Ἀειπάρθενε.

Mentis meæ mutationes, et cordis fluctuationes compescere, precor, o Virgo, misericordia tua, et apectato, quo detineor ligatus, libera me, qui te fideliter beatam appello.

Te, ut causam nostræ salutis, omnes servi tui quotidie laudamus, o Deo charissima, et cum fide beatam appellamus, dicentes:

O puella, quæ es incorruptionis fluentum, me plurimorum peccatorum inundationibus corruptum; dignum fac curatione tua, o Virgo.

Lucis illius, quæ illuminavit universa, jucundum propitiatorum revera apparuisti, o Virgo tota lucida; propterea **101** illuminata me peccatorum tenebris involutum, ut te cum fide magnificare possim.

Ecce mons sanctus: ecce aromataria spiritus officina: ecce pons, qui omnes transportat ad Deum, Dei Mater puella; quam beatam dicamus.

Propitiatorium esto mihi, o illibatissima, apud eum qui ex te natus est, gravium debitorum remissionem impetrans mihi, et divinum regni Dei ingressum, et deliciarum fruitionem, lucisque consortium.

O ineffabilis mysterii profunditatem! Is qui olim manu plasmavit hominem, plasmatur carnem assumens uterum Virginis perpetuae ingressus, et salvat me, cum timore clamante.

102 Illumina semper oculos animæ meæ, o Dei genitrix: ne me profundissimæ peccati tenebræ comprehendant; neque desperationis abyssus absorbeat me: sed tu me salva, et gubernas, protectio fidelium, quæ non confunditur.

In hora tremenda judicii salva me, et redime me, o sanctissima, et a gehenna eripe me; ut te beatificem, et meritis laudibus honorem, o immaculatissima.

Tu sola, o inviolata, vitam subsistentem genuisti, factorem omnium ac Dominum, quem amans sanctorum Patrum multitudine, piam sanctamque vitam traduxit.

Tanquam pulchram, tanquam speciosam Verbum speciosum te dilexit, o illibata, inuincibile uterum inhabitavit, ob nostrum fidelium redemptionem.

Inuicit te rubus ille, o intemeratissima, qui igne circumdatuſ nulla ex parte comburebatur: etenim

divinitatis ignem gestasti, qui te, o Virgo, sine combustione servavit, et post partum Virginem incorruptam custodivit.

103 Speciosa facta ornamentis virtutum, et aurearum fimbriarum varietate circumdata, o Virgo, speciosum super omnes homines Verbum

'Ex τοῦ Καρόντρος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Ἰατρούπορον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἡμέρᾳ καὶ.

Μακάριδες ἔστιν ὁ λαός, Θεοτόκε, ὁ δοξάζων σε Θεοῦ Μητέρα ἀψευδῆ καὶ ἀεὶ μακαρίζων σε, ἀχραντε, καθὼς προεῖπας Ἱερῶς προφητεύουσα, ὅπηνίκα Χριστὸν ἐνδον ἔφερες.

'Ρῆξον τὰς σειρὰς, Θεόνυμφε, τῶν ἀμαρτιῶν μου, τῇ τὰ δεσμὰ διαρρήξας τὰ τοῦ ἄδου τῷ τοκετῷ σου, καὶ χαρᾶς πάντα πληρώσασα.

Μεγαλύνωμεν τὴν μόνην εὐλογημένην, δι' ἣς μεγάλως πάντας ἐπευλόγησεν δυτῶς; ὁ πανυπεράγαθος ἐκ ταύτης σαρκούμενος.

'Τυμοῦμέν σε, δι' ἣς τοῖς ἐν σκότει φῶς ἀδυτον ἀνέτειλε, Θεοτόκε, ὁ τῶν ὅλων Δεσπότης, καὶ πίθη μακαρίζομεν.

'Ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῶν ἀνθρώπων, σῶν ἐξ ἀγνῶν αἱμάτων σεσωμάτωται Θεὸς ὁ Λόγος, διν ἐκτενῶς, Θεομήτορ, αἰτησαι τοῦ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Νέκρωσδν μου τὰς κινήσεις, ἀχραντε, τὰς τῆς σαρκὸς, ζωὴν ἡ κυήσασα, ζώσον, ἀγνή, τὴν ψυχήν μου νενεκρωμένην πάθεσι καὶ πολλοῖς ἀμαρτήμασιν.

'Ο σκηνώτας ἀφράστως ἐν μήτρᾳ σου ἔαυτοῦ οἰκητήριον ἔδειξε τοὺς εὔσεβες, πανάχραντε. Φιλῶμεν ἀπεύστως· Πάντα τὰ Εργα, εὐλογείτε τὸν Κύριον.

Φωτὸς τοῦ ἐν σοὶ μαρμαρυγαῖς τυφλώτουσαν τὴν ψυχήν μου φωταγώγησον, καὶ χειραγώγησόν με, Κόρη, ὅδοὺς σωτηριώδεις πορεύεσθαι, καὶ πλάνης ἐκφυγεῖν τὰ προσκόμματα, ὅπως ἐν πίστει μακρίζω σε.

'Ex τοῦ Καρόντρος εἰς τὸν δσιορ Πατέρα ἡμῶν Θεόδωρον τὸν Συκεώτην, ἡμέρᾳ καὶ.

'Ο ἀγεώργητος βότρυς σου ἐκ γαστρὸς ἤνθησε, Παρθενομήτορ, γλυκασμὸν ἀναβλυστάνων ἀφέσεως καὶ ἀφροσύνης, πανάχραντε, ἀπασι τοῖς ἐκ τῆς μέθης τῶν δεικῶν παραφρονήσουσι.

Νόμοι ἐν σοὶ τῆς φύσεως, Παρθένε, καινοτογοῦνται τίκτεις γάρ οὐπέρ λόγον καὶ Δεσπότην, διν ἐκτενῶς Ικέτευε σωθῆναι τοὺς δούλους σου.

Μακαρία ἐκ γενεῶν πασῶν ἐδείχθης, Χριστὸν τεκοῦσα μακαρίως ἐργαζόμενον τοὺς αὐτῷ δουλεύοντας, Παρθενομήτορ, ἀχραντε Δέσποινα.

'Ραννίσι τοῦ ἑλέους σου κατάρδευσον, πανάχραντε, τὴν ἐκτακεῖσάν μου διάνοιαν φλογμῷ τῆς ἀμαρτίας, καὶ τὸν ἐσβεσμένον μου τῆς καρδίας ἀναψύν λύχνον, πύλη τοῦ φωτός.

Παθῶν με τριχυμία συνταράσσει, βυθὸς ἀπογνώσεως χειράζει μου τὴν καρδίαν· κυνερνήτην κυή-

A peperisti; quod pro nobis ne cesses deprecari.

Lucis habitaculum uterus tuus factus est, quæ mundum divinitatis splendoribus illuminavit: porta solis gloriae, gratiosissima inter mulieres, sanctorum gloriationis, sanctissima atque optima.

Ex Canone in S. Januariam, et socios martyres, die 21.

Beatus populus, o Deipara, qui te veram Dei Matrem glorificat, semperque beatificat, quemadmodum, o immaculata, prædicti per sacrum vaticinum cum Christum in utero serebas.

Rampe catenas peccatorum meorum, o Dei sponsa, quæ inferni vincula perrupisti partu tuo, et B universa gaudio replevisti.

Magnificemus unicam benedictam, per quam ille qui omni bonitate est superior ex illa incarnatus, universos vere magnifice benedixit.

Laudamus te, o Deipara, per quam lux inoccidua iis qui in tenebris versabantur exorta est, omnium scilicet Dominus; lequs cum affectu glorificamus.

Ut hominibus beneficium sese ostenderet, ex castis sanguinibus tuis corpus accepit Deus Verbum, quem enixe, o Dei Mater, precare pro salute animarum nostrarum.

Mortifica, o inviolata, carnis meæ motus: tu quæ vitam genuisti, vivifica, o casta, animam meam, passionibus multisque peccatis interemptam.

C Qui incessabiliter in utero tuo, o inviolata, habi- tavit, habitationem suam fecit eos qui pietatem colunt: eidem **104** nos incessanter clamamus: Omnia opera, benedicite Domino.

Lucis in te habitantis splendoribus cæcutientem animam meam illumina, o Puella, et manu duc me ut per vias salutis incedam, et seductionis et erro- ris offendicula devitem, ut cum fide te beatam ap- pellem.

Ex Canone in S. P. N. Theodorum Syceotam, die 22.

D Botrus ille, qui cultoris operam nullam habuit, ex utero tuo efflorigit, o Virgo Mater immaculissima; ex quo indulgentiæ et lætitiae dulcedo effluxit on- nibus, qui ex malorum ebrietate prudentiæ sensum amiserunt.

Naturæ leges in te, o Virgo, innovantur; etenim supra rationis conceptum, Dominum paris, quem coniuge deprecare pro salute animarum nostrarum.

Beata ex omnibus generationibus demonstrata es, o Virgo Mater inviolata Domina, Christum enim peperisti, qui sibi servientes beatos facit.

Stillicidiis misericordia tua irriga, o illihabili- sima, mentem meam peccati incendio liquecen- tem; et extinctam cordis mei lucernam accende, o porta lucis.

Passionum tempestas conturbat me: despera- tionis profundum exagitat cor meum: o Virgo, que

gubernatorem et Salvatorem Christum peperisti, libera me, precor, et salva me.

Speciem Jacob te elegit Deus, o Virgo Deipara; in te habitavit, et te post partum virginem conservavit, qualis fueras ante partum.

Sacrae prophetarum voces te, o Virgo, symbolice prædicant portam, montem, et tabernaculum, ac sanctam lucis nubem, ex qua sedentibus in tenebris et umbra, exortus est sol Christus lucis dator.

105 Reverendus partus tuus est, o Deipara Mater Dei, propterea te semper beatam dicimus, et fideliter glorificamus generationes generationum in sæcula. Amen.

Ex Canone in S. Matrem nostram Elisabet Thaumaturgam, die 24.

Te, oparissimam, quæ supra mentis conceptum inseparabile Patris Verbum peperisti, ardentissimo amore, prosequens celeberrima Elisabet, Spiritus sancti receptaculum facta est divinis virtutibus resplendens.

Ta solam, purissimum Virginitatis templum gloriissima Elisabet cum ille desiderans, o tota immaculata, gaudet adducta filio tuo religiose vestigia tua subsecuta.

Sola Deum incarnatum sers in utero, qui præbet esse universis, quem Elisabet ex animo coneupivit et amavit, eidem spiritualiter sponsata: o Virgo Deipara, angelorum miraculum, et dæmonum vulnus, tota admirabilis.

Superior supernis potestatibus facta es, o Virgo, Verbum Patri coæternum et coæquale enixa: cuius splendoribus Elisabet Deisera illustrata, passionum nebulas dissipavit.

Concepisti in utero illum qui est ante sæcula: peperisti in carne cum qui natura est incorporeus: nutriti lacte cum qui nutrit universa; o Dei Mater innupta et inviolata.

Vide, o Virgo, tribulationem meam, quam induxit multitudo malorum meorum, et ab igne gehennæ eripe me clamantem: Benedictus, o castissima, fructus ventris tui.

Corpo amictum peperisti, et ulnis gestasti, o Virgo inviolata, Dominum Jesum, qui portat universa nutu suo omnipotenti. Quamobrem te tanquam Dei Matrem collaudamus, clamantes cum præconiis: Sacerdotes, benedicite; **106** populus, superexaltate Dominum.

Paree mihi, Salvator, qui natus, Genitricem tuam incorruptam conservasti post partum, cum sedebis ut Judices opera mea, dissimulans iniquitates, et peccata mea tanquam benignissimus, miserator, bone, et amator hominum.

Ex Canone in S. Basileum episcopum Amaseæ, die 26.

O Virgo perpetua, refugium fidelium, et validum auxilium recurrentium ad te, ab omni necessitate et damno hostili salvos fac nos.

A τασα Χριστὸν, Παρθένε, καὶ Σωτῆρα, βῆσαι καὶ σῶσν με, δέομαι.

Τὴν καλλονὴν Ταχώδη σε Θεός ἐξελέξατο, ἐν σοὶ κατεσκήνωσε, καὶ σὲ διετήρησε, καὶ μετὰ τόκου, Παρθένον, ὡσπερ ἡς πρὸ τοῦ τόκου, Παρθένε Θεός τόκε.

Τεραῖ σε τῶν προφητῶν κηρύττουσι φωναῖ συμβολικῶς πύλην, καὶ δρός, καὶ σκηνὴν, καὶ τὴν ἀγίαν φωτὸς νεφέλην, ἐξ ἣς τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ καθημένοις ἀνέτειλεν ἡλιος, Παρθένε, Χριστὸς ὁ φωτοδότης.

Φρικτὴ σου ἡ λυχείσ, Θεοτόκε Μῆτερ Θεοῦ: διδ σε μακαρίζομεν δει καὶ δοξάζομεν πιστῶς, αἱ γενεαὶ τῶν γενεῶν εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

B 'Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὴν σταρ Μητέρα ημῶν Ἐλισάβετ, τὴν θαυματουργὴν, ημέρᾳ καὶ.

Σὲ τὴν τεκοῦσαν ὑπὲρ νοῦν, πανάμωμε, τὸν ἀδικάρετον Θεοῦ Πατρὸς Λόγου διαπύρῳ ἔρωτι ποθεῖσα ἡ ἀσθετικός Ἐλισάβετ, δοχεῖον ἀγίου Πνεύματος γέγονεν, θελαῖς ἀρεταῖς διαλέμπουσα.

Παρθενίας σε μόνην τὸ καθαρὸν τέμενος, ἡ πανευχεῖτος Ἐλισάβετ πίστει ποθήσασα, χαίρει, πανάμωμε, τῷ σῷ Υἱῷ προσαχθεῖσα ὅπισσα σου ἀκολουθήσασα.

C Μόνη Θεὸν φέρεις ἐν μήτρᾳ σαρκούμενον, τὸν τὸ εἶναι πᾶσι παρεχόμενον, δν ἐπεπόθησεν ἐκ ψυχῆς, τούτῳ μνηστευθεῖς ἡ Ἐλισάβετ ἐν Πνεύματι, Παρθένε Θεοτόκε, τῶν ἀγγέλων τὸ θαῦμα, καὶ δαιμόνων τὸ τραῦμα, πινθαύμαστε.

Τύπετέρα τῶν δινω πέφυκας δυνάμεων, Λόγον κυήσασα τοῦ Πατρὸς, Παρθένε, τὸν συνάναρχον καὶ συναΐσιον, εὖ τοῖς φρυκτωρίαις ἡ Θεοφόρος αὐγασθεῖσα τῶν παθῶν τὴν ὀμίχλην διέλυσεν.

Συνέλαβες ἐν γαστρὶ τὸν προαιώνιον, δχραντε, καὶ τέτοκας ἐν σαρκὶ τὸν φύσει δισώματον, καὶ γάλακτε Εθρεψας τὸν τροφέα πάντων, Θεομήτορ ἀπειρόδγαμε.

Τὸς τὴν Θλίψιν μου, Παρθένε, ἦν ἐπήγαγε τὸ πλῆθος τῶν κακῶν μου, καὶ γεέννης πυρὸς ἐξάρπασσον βιωντα· Εὔλογημένως, πάναγνε, ὁ καρκὸς τῆς σῆς κοιλίας.

Σωματοφόρον τέτοκας, καὶ ἀγκάλαις ἐνάστυσας, δχραντε Παρθένε, Ἰησοῦν τὸν Κύριον, τὸν πάντα βαστάζοντα παντοδυνάμων νεύματι· δθεν ὡς Θεοῦ σε ἀνυμνοῦμεν Μητέρα, βιωντες ἐν αἰνέσσι· Ἱερεῖς, εὐλογεῖτε· λαδες, ὑπερυψοῦτε τὸν Κύριον.

Φείσαι μου, Σῶτερ, ὁ τεχθεὶς καὶ φυλάξας τὴν τεκοῦσάν σε ἀφθορὸν μετὰ τὴν κύησιν, δτεν καθίσῃς κρίναις τὰ ἔργα μου, τὰς ἀνομίας παρορῶν, καὶ τὰς ἀμαρτίας μου, ὡς ὑπεράγαθος, ἐλεήμων, ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπε.

'Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὸν ἄγιον Ιερομάρτυρα Βασίλειον, ἐπίσκοπον Ἀμασίων, ημέρᾳ καὶ'.

Ἡ πιστῶν καταψυγή, Ἀειπάρθενε, τῇ κραταιᾳ βοήθεια τῶν προστρεχόντων σοι ἀπὸ πάσης ἀνάγκης καὶ βλάβης ἀναντίας ἡμᾶς διάσωσεν.

Ἐκύησας τὸν ἀναρχὸν βασιλέα ἐκ σοῦ, Παρθενο-
μῆτορ, ἀρχὴν λαβόντα· αὐτὸν οὖν ὡς φιλάνθρωπον
ἐκδυσώπεις αἴσταις τοὺς δούλους σου πάσης ἐκ θλί-
ψεως; καὶ ἔχθρῶν ἀλώσεως, παναμώμητε.

Πανύμνητε, τῶν ἀνθρώπων ἑτοίμη βοήθεια, τὰ
ἀγρια κύματα τῶν πειρασμῶν καταπράνον, σώ-
ζομετα τοὺς δούλους σου τῆς τῶν ἔχθρῶν προσδοκίας.

Πόλις Θεοῦ, περὶ τῆς ἐλαλήθη δεδοξασμένα, ταύτην
σου τὴν πόλιν καὶ πᾶσαν χώραν ἀπὸ κινδύνων, καὶ
λιμοῦ, καὶ βαρβάρων, Θεοτόκε Παρθένε, λύτρωσαι,
μόνη προστασία πιστῶν ἀκαταίσχυντε.

Παναγία Παρθένε Θεόνυμφε, ή μετὰ Θεὸν προστα-
σία τῶν δούλων σου, βαρβαρίκης ἀλώσεως, καὶ κιν-
δύνων ἡμᾶς ἀπολύτρωσαι.

Ἡ μόνη ἐλπὶς καὶ βοήθεια πιστῶν, Θεογεννῆτορ,
σπεῦσον, βοήθει τοῖς ἵκεταις σου βαθιζομένοις ταῖς
θλίψεις, καὶ ἡπορημένοις, Παρθένε, καὶ ἐν ἐδύνῃ
ὑπάρχουσι, καὶ καταφεύγουσιν εἰς σὲ ἐν πεποιθήσει
ψυχῆς.

Καταφυγὴ Χριστιανῶν, βοήθεια τῶν ἐν δεινοῖς
συνεχομένων, παναγία Παρθένε, μή ὑπερίδης ἡμᾶς
κινδύνοις κλονουμένους πάντοτε, καὶ πολλαῖς ἐφόδοις
τῶν πονηρῶν βαρβάρων.

Φωτοχυῆτορ Παρθένε, μετὰ τῶν ἀσωμάτων ἀγγέ-
λων; ἀποστόλων, προφητῶν, ἱεραρχῶν, ἀνθλοφόρων τε
καὶ διάλων ἀπάντων, τὸν μόνον ὑπεράγαθον Θεὸν
ἐκδυσώπεις δυσθῆναι κινδύνων τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἐκ τοῦ κυρόνος εἰς τὸν ἄγιον Ιερομάρτυρα Συ-
μεὼνα συγγενῆτην τοῦ Κυρίου, ἡμέρᾳ καὶ.

Ως οὖσα τῆς κτίσεως ἀνωτέρα πάσης, τὸν Κτίστην
καὶ Θεὸν ἐν μήτρᾳ συνέσχες, Παρθένε, καὶ ἐκύησας
βροτῶν εἰς ἀπολύτρωσιν.

Ἄπας ἐγχωμίων, πάναγνε, νόμος νῦν ἡττᾶται σε
ἀνυμεῖν, Θεόνυμφε, Λόγον Θεὸν τεκοῦσα, καὶ ἀγ-
γέλους ὑπερβένηκάς.

Μέμνημένος τὸν τόκον σου, ὁ προφήτης σε Ἀβδα-
κοῦμ προγράφει κατάσκιον δρός, Κόρη, ὁ Θεὸς ἡμῶν
ἔξ οὗ ἐπεδήμησεν.

Ὑπὲρ ἡμῶν δυσώπησον Χριστὲν τὸν ἐκ τῶν σῶν
ἀγνῶν αἱμάτων, ἀγνὴ, Θεοτόκε, σάρκα ὑλικὴν ἡμ-
ψιεσμένον, καὶ βροτοὺς ἀναπλάσιντα.

Ιάτρευσον τὰ ἀνίατα πάθη, Θεόνυμφε, τῆς ψυχῆς
μου, ιατρὸν καὶ Σωτῆρα κυήσασα τῶν βροτῶν τὰ
πάθη τοῖς αὐτοῦ θεραπεύοντα πάθεσιν.

Παρθενομῆτορ ἀγνὴ, τὸ τῶν δαιμόνων τραῦμα,
καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ διάσωσμα, ἀγγέλων εὔπρέπεια,
τὴν ταπεινὴν μου ψυχὴν ἔχθροῦ τῆς πλάνης δύσαι.

Ἴνα σε φωναῖς, ἀγνὴ, χαριστηρίοις τὴν χαριτώσα-
σαν ἡμῶν τὸ γένος ἀνυμνοῦμεν, σκέπε καὶ περιφρού-
ρει ἡμᾶς, Θεόνυμφε, ἐκ πάσης βλάβης.

Φωτὶ με καταύγασον τῷ θείῳ, φωτὸς οἰκητήριον,
Παρθένε, τῶν παθῶν μου τὸ σκότος, καὶ τὴν βαθυ-
τάτην δυτῶς νύκτα σαῖς μεσιτεῖας, Θεοχυῆτορ,
ἀπελαύνουσα.

A Peperisti regem aeternum, qui ex te, Virgo Mater,
esse cœpit in tempore. Ipsum ergo tanquam homi-
num amatorem exora, ut salvet servos tuos ab
omni tribulatione, atque ab hostiū expugnatione,
o intemeratissima.

O omni laude dignissima, promptum hominum
auxilium, seros fluctus tentationum tranquilla, sal-
vans servos tuos ab hostiū exspectatione.

Civitas Dei, de qua gloria dicta sunt, hanc tuam
civitatem omnemque regionem a periculis, fame,
et Barbarorum armis libera, o Deipara Virgo, unica
protectio fidelium, quæ non confunditur.

O Virgo sanctissima Dei sponsa, quæ post Deum
es præsidium servorum tuorum, a Barbarica expu-
gnatione ac periculis libera nos.

B O spes unica et auxilium fidelium, Dei genitrix,
festina, adjuva supplices tuos tribulationibus im-
mersos, et consilii auxiliique inopes, ac propterea
in dolore versantes et ad te cum animi confiden-
tia consugientes, o Virgo.

Refugium Christianorum, adjutrix eorum qui in
angustiis detinentur, Virgo sanctissima, ne despici-
cas nos 107 assiduis periculis percussos, multis-
que Barbarorum pessimorum invasionibus exagita-
tes.

O Virgo genitrix lucis, cum angelis incorporeis,
apostolis, prophetis, pontificibus, martyribus, ac
sanctis omnibus, unicum benignissimum Deum de-
precare, ut a periculis liberet animas nostras.

C Ex Canone in S. Simeonem martyrem, qui fuit co-
gnatus Domini, die 27.

Tanquam omni creatura superior, Creatorem ac
Deum in utero concepisti, o Virgo, et peperisti in
redemptionem hominum.

Omnis encomiorum lex vincitur nunc, o castissi-
ma Dei sponsa, in laudibus tuis; Dei enim Ver-
bum peperisti, et angelorum sublimitatem transcen-
disti.

Initatus mysteriis partus tui propheta Abbacuc,
o Puella, describit te montem umbrosum, ex quo
Deus noster advenit.

D Deprecare pro nobis Christum, o casta Deipara,
qui ex puris sanguinibus tuis materialem induit
carnem, et homines reformat.

Sana insanabiles animæ passiones, o Dei
Sponsa, quæ medicum et Salvatorem peperisti, qui
passionibus propriis hominum passiones curavit.

Virgo Mater casta, dæmonum vulnus, hominum
salus, angelorum decus, libera miseram animam
meam a seductione inimici.

Ut te gratiis vocibus, o casta, quæ genus nostrum
gratia replevisti, laudemus, protege et defende nos
ab omni damno, o Sponsa Dei.

Divina luce perfunde me, o Virgo, lucis habila-
culum, passionum mearum tenebras, et penitus
profundissimam 108 noctem, intercessionibus tuis
dispellens, o Dei Genitrix.

Verbum cœtra mutationem incarnatum in terra A peperisti in reformationem hominum, qui te vocibus incessabilibus beatificant, o vere divina felicitate cumulatissima.

Virgo incorrupta, o casta, post partum permanisti, concipiens modo inex cogitabili, illum qui abstulit corruptionem : propterea omnes te merito beatam dicimus, o Deipara.

Thalamus totus lucidus, candelabrum totum aureum, locus sanctificationis thronus Dei alissimus, et palatium amplissimum facta es, o Virgo divina gratia cumulatissima.

Sanctior Cherubim fuisti, o laudatissima, dum Deum inexplicabili ratione genuisti, qui voluit salvare humanum genus, serpentis dolo corruptum ac peremptum.

Vitam peperisti, o castissima, quæ ob pomu esum

Ex Canone in S. Jasonem apostolum, die 28.

Puellæ virum nescientis apparuit filius carne circumdatus propter multam suam misericordiam ille, qui nulla mentis ratione comprehendi potest, ut eos qui passionibus carnis misere succubuerant, ad impassibilitatem manifeste reduceret per passionem carnis suæ, cui de more psallentes dicimus : Gloriose enim glorificatus est, etc.

Intercede, o purissima, vivifica intercessione tua peccatum quod vivit in me, tu quæ vitam genuisti.

O Domina, thalami nuptialis nescia, salva me, Salvatorem Verbum enixa, et a periculis atque ab æterna damnatione libera me.

Sanctior Cherubim apparuisti, dum in terra C omnium Dominum corpore induisti, o Domina inviolata, omni laude dignissima.

110 *Ex Canone in S. Memnonem, die 29.*

Cum Deus ex te hominem assumpsisset proptei suam bonitatem, o intemera Virgo, processit cum dupli operatione et natura; quem semper depre care, ut te laudantes illuminet.

Verbum Dei impolluta viscera tua inhabitavit, o inviolata, atque universa hominum peccata eliminavit.

Animam meam in profundum carnarium voluptatum demersam confirma, te precor, interventione tua, o Dei genitrix, quæ sola bonorum omnium datorem Deum nostrum genuisti.

Deum peperisti, et virgo permansisti, o Sponsa Dei; propterea omnes hominum linguæ te cum gudio beatam dicunt.

Mortifica, o Virgo, carnis meæ prudentiam, quæ

MENSIS MAIUS.

111 *Ex Canone in SS. martyres Timotheum, et Mauram, die 3.*

Supersubstantiale Verbum substantia factum ex

A mortuos vitæ restituit; unde nos fideles vocibus gratiarum actionis te beatam proclaimamus, per te, o laudibus digna, salvali.

Lex divina et prophetarum ænigmata prænonstraverunt te, o tota immaculata, parituram Jesum Christum Emmanuel in omnium hominum reconciliationem, salutem, vitam et redemptionem.

Negligentiæ dormitione gravatum, profundissimus peccati sopor me oppressit : quamobrem clamo ad te, ut semper vigilantibus precibus tuis ad poenitentiæ lucem excites me.

Voce gratiarum actionis ad te clamamus : Salve, jucundum ac sanctissimum Dei tabernaculum : salve, totius **109** mundi salus : salve, o benedicta : salve, o ab omni macula immunis, per quam a corruptione ac damnatione liberali sumus.

Sicut pluvia in vellus, Verbum salutiferum in vulvam tuam descendit, et homo ex te factus est, ut salvaret me, o Puella, mediatione tua.

Tu quæ Christum in ulnis tuis, tanquam thronus igniformis gestasti, exora eumdem, o innocentissima, utpote Filium tuum ac Dominum, ut pacem largiatur mundo clamanti : Benedictus Deus patrum nostrorum.

Fornax, partus tui symbola olim referens, o Virgo Mater, adolescentes non combussit, quemadmodum nec ignis divinitatis uterum tuum.

Mater facta Emmanuelis in utero tuo incarnati, deificasti, o inviolatissima, naturam humanam : propterea, o sanctissima Dei Genitrix, te beatam vocamus.

110 *Ex Canone in S. Memnonem, die 29.*

mortis peremptorem, et vitæ datorem concepisti et peperisti modo ineffabili atque inex cogitabili, o castissima.

A tempestibus immensorum peccatorum libera me, o Puella, quæ sola fortissimum es miserabilem adjutorium, et peccatorum propitiatorium, o benedicta in inulieribus purissima Domina.

D Miseram animam meam, gravissimis malis ægrotantem et periclitantem, dignam fac, o Domina Deo charissima, visitatione tua, et omnimodam illi incolumitatem restitue, dum clamat.

Voce archangeli ad te lætabundi clamamus, o Virgo : Ave, maledictionis solutio, sanctorum confessorum gloria, Patrum gloriatio, prophetarum prædicatio, atque hominum salus.

MHN ΜΑΙΟΣ.

'Ex τοῦ Καρόνος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Τιμόθεον καὶ Μαύραν, ημέρᾳ γ'.

'Υπερούσιος Λόγος οὐσιωθεὶς ἐξ ἀγνῶν αἱμάτων

(60') Hic canou com duobus sequentibus Græce non exstat in libris editis.

σου ἐθεούργησεν ἡμᾶς καὶ φθορᾶς ἐβρύσατο, ἀγνή· θιὰ τοῦτο σε πιστῶς ἀεὶ δοξάζομεν.

Ὑπάρχων φύσει ἀπαθῆς ὁ Υἱός σου, Παρθένε, προσελάβετο σάρκα ἐξ αἰμάτων σου ἀγνῶν, καὶ διὰ πάθους σταυροῦ τῶν παθῶν με, ἀχραντε, ἐβρύσατο.

Ἄγνειας σκήνωμα, κατοικητήριον τοῦ Δεσπότου τῶν ὅλων, τῶν προφητῶν πάντων περιήχημα, θεοχαρίτωτε ναὲ, τοὺς ὑμνοῦντάς σε οἰκτείρησον.

Τὴν καταιγίδα τῶν λογισμῶν, τὰς ἐπαναστάσεις τῶν παθῶν, τῶν πειρασμῶν τὸ κλυδώνιον, κόπασον, Παρθένε θεοχαρίτωτε, καὶ σῶσον με ὑμνοῦντα τὰ μεγαλεῖά σου.

Πανάγαθε Δέσποινα, τὸν πανάγαθον Θεὸν τῇ ἐν
σαρκὶ χυήσασα, κεκακωμένην πάθεσι τὴν φυχὴν
ἐμὴν νῦν ἀγάθυνον, ἵνα πίστει καὶ πόθῳ μεγαλύνωσε.

Ὑπερύμνητε Παρθένε, ὑπερύμνητον Θεὸν ἀποκυήσασα, τοὺς ὑμνοῦντάς σε κοινωνοὺς ἀνάδειξον φωτὸς, καὶ βῦσαι γενννης καὶ φλογὸς, καὶ πάσης βλάσης τοῦ ἐχθροῦ ταῖς ἱκεσίαις σου.

Μραίωθης, Παρθένε, ἀποκυήσασα ὥραιότατον κάλει Χριστὸν τὸν Κύριον, θείαις τοὺς πιστοὺς ἀγλαῖας φαιδρύνοντα, ὃν ὑπερυψοῦμεν.

Φωτὶ τῷ σῷ με, θεοχαρίτωτε ἐν γυναιξὶ: Παρθένε,
καταλάμπρυνον, δέομαι, καὶ πυρὸς αἰωνίου με λύτρωσαι, ὅπως σε μεγαλύνω, ὅπως δοξάζω σε, ὅπως
καταχρέος ἀνυμῶ τὰ μεγαλεῖά σου.

'Ex τοῦ Kardroç sīc τὸν ἄγιον ἀπόστολον Ἀρδρηικον καὶ Τουριλαρ, ἡμέρᾳ ιζ.'

Οὐδὲν μοι, Παρθένε, πάντων τῶν πταισμάτων ἀπολύτρωσιν, καὶ διόρθωσιν βίου, τῇ ἐν σοὶ μεσιτείᾳ καὶ χάριτι.

Οὐκ ἔστιν ἀχραντος πλήν σου, Δέσποινα, καὶ οὐκ

61) Per titulum *immaculata additum Virginis*, exprimi ejus *immaculatam conceptionem*, videtur suaderi posse ex synodo Tridentina, quae sess. v, ad finem Decreti de peccato originali, B. Virginis apposuit epitheton *Immaculatæ*, ut forte hunc titulum proprium esse mysterii conceptionis intelligeremus, et in appellatione Virginis *immaculatæ* *immaculatam conceptionem* includi agnosceremus. Declarat, inquit, hæc ipsa sancta synodus non esse suæ intentionis comprehendere in hoc Decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam et *immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem*. Cujus declarationis perspicua sententia est, inquit *Armamentarium Seraphicum pro tit. Immaculatæ Conceptionis*, pag. 150! « Beatam Virginem Mariam in communi lege peccati necessario non comprehendo, sed ut ab omni macula liberam pie a fidelibus *immaculatam dici*, exemplo doceo. Hæc concilii mens valde illustratur ex sess. vi, can. 23: Si quis hominem semel justificatum dixerit posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia, vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia, Anathema sit. Hic non auditur titulus *immaculatæ*, quia puritas ab omni peccato actuali non sufficit ut persona aliqua aliquia omnimode in tota vocabuli latitudine et per excellentiam *immaculata*

A castis sanguinibus tuis, deificavit nos, ac liberavit nos a corruptione: propterea te semper cum fide, o purissima, glorificamus.

Filius tuus, cum esset natura impassibilis, ex puris sanguinibus tuis carnem suscepit, o Virgo immaculata (61), et per passiones crucis, me a passionibus liberavit.

O castitatis tabernaculum, domicilium Domini universorum, prophetarum omnium resonatio, templum Deo gratissimum, miserere eorum qui te collaudant.

Cogitationum procellam, passionum insurgentes fluctus, tentationum tempestatein seda, o Virgo divina gratia cumulatissima, et salvum fac me laudantem magnalia tua.

B Omni bonitate praedita Domina, quæ Deum omni bonitate plenum, in carne peperisti, animam meam passionibus male affectam ac depravatam, bonam effice, ut cum fide et affectu magnificem te.

O Virgo superlaudabilis, quæ superlaudabilem Deum peperisti, eos qui te collaudant effice participes lucis, et libera eos intercessionibus tuis a gehenna et flamma, et ab omni læsione inimici.

Speciosa facta es, o Virgo, cum peperisses speciosum forma Christum Dominum, divinis splendoribus fideles illustrantem, quem nos superexaltamus.

112 Luce tua illustra me, precor, o Virgo inter omnes mulieres Deo charissima, et ab igne æterno redime me, ut te magnificem, ut te glorificem, ut pro debito laudem magnalia tua.

Ex Canone in S. Andronicum apostolum et Juniam, die 17

Deplue super me, o Virgo, omnium peccatorum redemtionem et emendationem vitæ, mediatione et gratia tua.

Nullus est *immaculatus* præter te, o Domina:

D nominetur, si autem sub legi originalis non comprehendatur, optime hujusmodi titulo absque ultra limitatione insigniri potest. Nemo conciliarium actionum gnarus suspicari potest *immaculatæ* titulum illuc expressum, hic prætermisso, absque maturo consilio et singulari aliquo mysterio, cum ex scriptis Patrum, qui concilio interfuerunt, constet canonies et decreta a peritissimis deputatis confecta in congregationibus legi, et adeo districto examini subjici, ut ob unius vocis, imo apicis collocactionem saepè ad deputatorum incudem revocentur, donec communis judicio probari mereantur. Quam diligentiam, si unquam alias, in articulo de conceptione Virginis exquisitissime adbibitam necesse est fateri, controversia vigente et præsentibus utriusque opinionis defensoribus. Si ergo titulus *immaculatæ* ex magna aliqua causa tributus est Virginis, cum solum declarabatur in regula generali de peccati originalis contractione non necessario comprehendendi: et prætermisso, cum tanquam certum Ecclesiæ dogma statuebatur omnibus venialibus caruisse: aut hæc causa assignanda est, vel concedendum veram esse causam a nobis prolatam, scilicet per titulum *immaculatæ* additum Virginis exprimi (ut ego arbitror) ejus *immaculatam conceptionem*.

multus eti irreprehensibilis praeter te, o Iota pura : A εστιν ἀμεμπτος πλὴν σου, πανάμωμε τοῦ Θεοῦ γὰρ εἰναι sola Dei omnium habitaculum facta es (62).

Te semper, o Virgo Deipara, omnes fideles concordi voce laudamus, tanquam tutissimum et ad propagandum aptissimum praesidium, et animarum nostrarum redemptionem.

Te, o sanctissima Puella, prophetarum chorus in sacris symbolis praesignavit futuram esse Dei genitricem.

Noli facti suut divini ingressus Domini in te, o innupta, qui carnem abs te emendicavit, et dilavit fideles.

O Domine, qui in utero Virginis hablasti, et Adam in ipso reformasti, benedictus es in saecula.

Tanquam forcipe, manibus carbonem defers, o B Virgo, qui divinum rorem, super eos qui in incendio erroris periclitantur, effundit, et comburit passiones eorum qui ipsius regnum laudibus concelebrant.

O. Virgo immaculata, ab omni proterua labore pura (63), quae lumen peperisti, postula lumen, et remissionem peccatorum, et salutem animarum pro illis qui te veram Deiparam esse cognoscunt.

113 Ex Cenone in Festo sanctorum martyrum Petri, Dionysii, et sociorum, die 18.

Tanquam thronum regis, in quo cum ille sedisset, eadem coelestem fidelibus præparavit te, o Virgo, veneremur, et cum affectu beatissimam.

Sola Virgo manens parva, sola mysterii maximi vere ministra notificata es cum Deum peperisti, o Deipara Mater Virgo.

O Virgo, Dei genitrix, omni laude superior, salva laudatores tuos in te confidentes, ab omni circumstanti periculo ac tribulatione.

Sponsa Christi innupta, per quam ab antiquo debito liberali, filii secundum gratiam facti sumus Patris coelestis, custodi eos qui te collaudant.

Tanquam secundus ager, germinasti, o Deipara, spicam vitæ, à qua fideles nutriuntur, et erroris famas e terra vere repellitur.

Arcam Dei, urnam manuæ divinæ, aureum candelabrum ac mensam, montem sanctum, Deiparam omnes fideliter laudemus.

A εστιν ἀμεμπτος πλὴν σου, πανάμωμε τοῦ Θεοῦ γὰρ τῶν δλων χωρίον μόνη ἐχρημάτισας.

Σὲ διὰ παντὸς, Παρθένε Θεοτόκε, πάντες οἱ πιστοὶ συμφώνως ἀνυμνοῦμεν, ὡς ἀσφαλῆ καὶ ὑπέρμαχον προστασίαν, καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν τὴν λύτρωσιν.

Σὲ, παναγίᾳ Κόρη, τῶν προφητῶν δὲ χορὸς προεχόμενην ἵεροῖς ἐν συμβόλοις, ξεσθαι Κυρίου λοχεύτριαν.

Αἱ θελαι τοῦ Δεσπότου ἐπὶ σοὶ πορείας ἐγνώσθησαν τοῦ σάρκα πτωχεύσαντος, καὶ πλούτισαντος πιστοὺς, ἀπειρόγαμε.

Οἱ ἐν γαστρὶ τῆς Παρθένου οἰκήσας, καὶ ἐν αὐτῇ τὸν Αδὲμ ἀναπλάσας, εὐλογητὸς εἴ εἰς τοὺς αἰῶνας, Κύριε.

Ως λαβῖδις χερσὶν δινθρακα φέρεις, δρόσον θεῖον πηγάζοντα, Παρθένε, τοῖς τῷ φλογυμῷ τῆς πλάνης κινδυνεύουσι, φλέγοντα δὲ πάθη τῶν ὑμνολογούντων αὐτοῦ τὴν βασιλείαν.

Φωτισμὸν ἥμιν αἰτησαί, τῇ τὸ φῶς τεκοῦσα, καὶ ἀμαρτιῶν ἀφεσιν, καὶ ψυχῶν σωτηρίαν τοῖς εἰδόσι σε ἀληθῆ Θεοτόκον, ἀχραντε Παρθένε πανάμωμε.

'Ex τοῦ Καρόνος εἰς τοὺς ἄγιους μάρτυρας Πέτρον, Διορύσιον καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, ἥμερα ιη'.

Ως θρόνον σε, Παρθένε, τοῦ βασιλείως, ἐνῷ καθίσας τοῖς πιστοῖς καθέδραν οὐράνιον ἡτοίμασε, γεραῖρομέν, καὶ πόθῳ μαχαρίζομεν.

Μόνη παρθενεύεις τίκτουσα, μόνη μυστηρίου μεγίστου δυτῶς διάκονος ἐγνωρίσθης Θεὸν τεκοῦσα, Θεοτόκε μητροπάρθενε.

Τοπερύμνητε Παρθένε Θεοκυῆτορ, τοὺς ὑμνητάς σου σῶζε ἐπὶ σοὶ πεποιθότας πάσης περιστάσεως κινδύνων καὶ θλίψεων.

Νύμφη Χριστοῦ ἀνύμφευτε, δι' οὓς τοῦ παλαιοῦ λυθέντες χρέους υἱὸι κατὰ χάριν ὀφθημεν Πατρὸς ἐπουρανίου, τοὺς ὑμνοῦντάς σε φύλαξσε.

Ως ἀρουρα καρποφόρος τὸν στάχυν ἐβλάστησας, Θεοτόκε, τῆς ζωῆς τοὺς πιστοὺς διατρέφοντα, καὶ λιμὸν τῆς πλάνης ἐκ τῆς τῆς ἀληθῶς ἀναστόλλοντα.

Τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ, τοῦ θείου μάννα στάμνον, χρυσῆν λυχνίαν τε καὶ ἡράπεζαν, τὸ δρός τὸ ἀγιον, D τὴν Θεοτόκον πάντες πιστῶς ὑμνολογοῦμεν.

(62) Petrus Galatinus libro *De arcans catholicæ veritatis*, cap. 6. exponens illud Pauli, *Omnes in Adam peccaverunt*, ait : « Omnes scilicet qui subiungunt solum Adæ regulam, neque aliorum sortiuntur gradum. Hi enim in Adam vere peccatores sunt, ac in originali peccato concepti. Gloriosa autem Virgo, cum ad sublimiorem, quam Adam, ascenderit gradum, dici non potest in peccatum Adæ cecidisse, quoniam ipsa sola inter cæteras omnes creaturas hoc privilegio donata fuit, ut in ea Filius Dei conciperetur. Quod autem hic fuerit ejus ultimus finis ac sua conceptionis, ex eo potissimum patet, quod nunquam alia creatura, praeter ipsam, ad hoc concepta fuit, ut in ea Filius Dei incarnaretur; quia in nulla alia quam in ipsa Filius Dei incarnatus est. Ergo ut in ea Filius Dei

concipereatur, ipsa concepta est ; concluditur igitur Filius Dei incarnationem conceptionis ipsius Virginis causam finalem exsilitiisse. Quare, ut ex præmissis rationibus colligatur, oportuit materiam et formam ipsius immaculatæ Virginis perfectiorem atque sublimiorem quamcumque alia materia et forma in genere humano suisse, ac sine peccati iniuncta infectione productam. » Sic Galatinus.

(63) Nonne hæc verba clarissime et sine ulla probabili tergiversatione omnem prorsus peccati labem a Maria relegant? Si autem prorsus omnem relegant, cur non etiam labem peccati originalis, quæ sub universali comprehenditur, et pejor multo est quam labes peccati actualis venialis, a qua Deiparam nunquam vel levissime suisse afflata nemo dubitat?

Νοητὸν Ἰλαστήριον πέφυκας, τὰς ἀπάντων δεήσεις Α δεχόμενον, καὶ τῷ Γίῳ σου, πάναγνε, ἀναφέρεις εἰς λύτρον τῶν μελιφδούντων. Εὐλογεῖτε, τὰ ἔργα, τὸν Κύριον.

Φωνὴν σοι πιστοὶ περιχαρῶς προσφέρομεν τοῦ, ἀγγέλου, Θεονύμφευτε· Χαῖρε, βοήθεια ἀνθρώπων, μαρτύρων, ἀποστόλων χριταῖμα, καὶ πάντων προφητῶν περιήχημα, Θεογεννῆτορ παναμώμητε.

Ἐκ τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Θαλλεῖατορ, ημέρᾳ κ.

Κυριοτόκη Παρθένε, τῶν εὐεεβῶν καύχημα, ἡ τῶν ἀγγέλων χαρμονή, Χριστιανῶν τὸ διάσωσμα, ἀμαρτανόντων ἐξίλασμα, γέψυρα ἐκ γῆς μετάγοντα τοὺς πιστοὺς εἰς οὐρανὸν, σῶζε δούλους σου.

Λάμψον μοι φῶς, Παρθένε, μετανοίας ἐν σκότει Β γὰρ κατάκειμαι τῆς ἀμαρτίας φρενοθλεψίας, καὶ παράσχον μοι τὴν λύσιν τῶν ἐπταισμένων, δπως σε δοξάζω, πανάριμωμε.

Ἴεροι προφῆται τὴν σὴν λοχείαν πάλαι προανεφώνουν, δρός μέγα καὶ κατάσκιον, πύλην τε καλοῦντες σε, δι' ἡς Κύριος, μάνη ἁγνή, διώδευσεν.

Τοὺς φωτὸς ἀπέδειξες τοὺς σκοτισθέντας πάθεσι, Πατρὸς ἀπαύγασμα κυήσασα Χριστὸν τὸν φωτοδότην, παναγία Δέσποινα· διὰ τοῦτο πόθῳ σε μακαρίζομεν.

Ἐλυσας τῶν δεσμῶν με τῆς ἀμαρτίας, τεκοῦσα τὸν Κύριον, τὸν λύσαντα τὰ τοῦ ἃδου, Θεοτόκε, βασίλεια, καὶ πάντας συνδεσμοῦντα πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπίγνωσιν.

Εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν, Θεοχαρίτωτε Κόρη, σὲ δυσωποῦμεν σαφῶς, ἀνάστηθι καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς πειρασμῶν αἰωνίων καὶ πάσης ἀπειλῆς.

Ἴλασμὸν τῶν ἐπταισμένων μοι, ταναγία ἁγνή, αἴτησαι, καὶ δός μοι χείρα ἐν πελάγει τῶν δεινῶν δεινῶς χειμαζομένη, ἵνα σε μακαρίζω, ἵνα πιστῶς κηρύντεω τὴν σὴν βεβαλαν προστασίαν.

Φωτὸς δοχείον γεγένησαι, Παρθένε, καὶ θρόνος τοῦ παντάνακτος, ἄχραντε, ἐνῷ χαθήσας τοῦ παλαιοῦ πτώματος ἡγειρεν ἡμᾶς, καὶ τῇ συνεδρείᾳ τῇ θείᾳ ἀτιμησ τοὺς ἐν πίστει καὶ πόθῳ σε μεγαλύνοντας.

Ἐκ τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Βασκε- σκορ, ημέρᾳ κβ'.

Πόκον προεώρα Γεδεὼν τὴν ἀχραντὸν γαστέρα σου, δρόσον τὴν οὐράνιον, Παρθένε, δεξαμένην, θαλάσσας ἐγράπονταν, Κόρη, τῆς ἀθετίας, καὶ τακείσας ἀρδεύουσαν φρένάς.

Ἐνροιμι σε, πάναγνε, χειραγωγοῦσάν με πάντοτε πρὸς ἀρετὰς, καὶ πρὸς μετανοίας, τὰς ὅδους ἐμβιβάζουσαν.

Ο Πατρὶ δόμούσιος ὥφθη κατὰ πάντα δμοίος ἀνθρώποις, σαρκωθεὶς, καθὼς ηύδοκησεν, ἐκ τῶν σῶν αἱμάτων, παναμώμητε.

Σαρκὸς ἐν δμοιώματι τέτοκας, Θεοτόκε, τὸν ἔχατανθητὸν καὶ ἀπερίληπτὸν Κύριον.

Συντρίμματα τῆς ἀθετίας ψυχῆς μου, καὶ τὰ χρόνια

A Spiritale propitiatorium facta es, a quo omnium preces suscipiuntur, quas filio Ieo offers, o castissima, in pretium redemptionis eorum qui suaviter canunt: Benedicte, opera, Dominum.

Tibi, o Dei Sponsa, vocem angeli nos fideles letabundi offerimus: Ave, o hominum auxilium martyrum et apostolorum robur, omniumque prophetarum resonatio, Dei Genitrix immaculatisima.

114. Ex Canone in festo S. Thallelei martyris, die 20.

Domini para Virgo, piorum gloriatio, angelorum gaudium, Christianorum salus, peccantium expiatio, pons e terra transferens fidèles in cœlum, salvos fac servos tuos.

Irradia super me, Virgo, luce pœnitentiae; in tenebris enim jaceo peccati ob meam stultitiam; ei concede mihi remissionem peccatorum meorum, ut te glorificem, o carens omni macula.

Prophetæ sacri partum tuum olim præclamaverunt, appellantes te montem magnum, alque umbrosum, et portam per quam Dominus transivit, o sola casta.

O Domina, omni sanctitate cumulata, tu effecisti alios lucis eos qui in passionum tenebris versabantur, Patris splendorem enixa, Christum lucis datorem: propterea cum affectu te glorificamus.

A vinculis peccati me dissolvisti cum Dominum peperisti, o casta, qui inferni regua dissolvit, omnesque colligat ad cognitionem sui.

C Exsurge palam in auxilium nostrum, te precamur, o Puella Deo gratissima; et redime nos a temptationibus et comminationibus sempiternis.

Postula mihi, o sanctissima casta, propitiationem peccatorum meorum, et manū tuā porrige mihi in pelago afflictionum graviter fluctuanti; ut te beatificem, ut fideliter prædicem urbis missum patrocinium tuum.

Lucis receptaculum facta es, o Virgo immaculata, et thronus Regis universi, in quo cuim consequisset, ab antiquo casu excitavit nos, et ad divinum concessum præparavit eos qui cum fide et affectu magnificari te.

D 115 Ex Canone in festo S. Basilisci martyris, die 22.

Sub velleris typo prævidit Gedeon immaculatum uterum tuum, o Virgo puella, cœlestem rorem excipientem, ac maria infidelitatis exsiccatem, mentesque incendio liquefentes irrigantem.

Inveniam te ego semper, o castissima, manudicentem me ad virtutes, et ad pœnitentiae vias inducentem.

Consubstantialis Patri, apparuit per omnia similis hominibus, incarnatus, iuxta beneplacitum suum, ex sanguinibus tuis, uota immaculata.

In carnis similitudinem peperisti o Deipara, Dominum inintelligibilem et incomprehensibilem.

Contritiones miserrimae animæ meæ, et tempe-

OCR ABBY FR

rales passiones sana, o Virgo, quæ animarum et corporum medicum inexplicabili ratione genuisti, et salva me, o immaculatissima, qui spes meas in te reposui.

Ecce Virgo, quam magnus Isaias in Spiritu prædixit, Deum in utero concepit ac peperit, cui suaviter canimus: Domine Deus, benedictus es.

Latiōr cœlis apparuisti, Deum in utero comprehendens, o Puella tota sancta; qui a perniciosa angustia liberavit eos qui concinunt: Laudate Dominum, et superexaltate in omnia sæcula.

Natura quidem Deus es; sed sustinuisti circumdari natura humana, vulvam immaculatam sponte ingressus, o amator hominum: unde duas naturales voluntates in te agnoscentes, te magnificamus, Matrem tuam fideliter beatificantes.

116 Ex Canone in festo S. Apostoli Carpi, die 26.

Pariens Virgo ineffabiliter, et naturæ innovans leges, facta es mater semper Virgo, propterea te beatificamus.

Novum tanquam puerum peperisti illum, qui ante sæcula a Patre exortus est ineffabiliter, o Dei Genitrix: ideo te glorificamus.

Intellectualiter vidit te, o Dei Genitrix, Puella, propheta Deiferus montem magnum et umbrosum, ex quo Deus noster in carne advenit.

A sordibus mentis et corporis emunda me nunc, o beneficia, nutu tuo atque inclinatione plena misericordiae; ut te pro debito laudem ac magnificem, o omni laude dignissima.

Peperisti, o immaculatissima, sine dolore Creatorem, qui auferit dolores et labores nostros, et deliciis omni dolore carentibus dignum facit humanum genus.

Tanquam cœlis latior, excepisti, o Virgo, in utero tuo Verbum quod a nulla re capi potest, et quod redimit ab omni angustia genus hominum.

Cœlum facta es, o Deiparens, ex quo ortus est nobis Sol justitiae, qui illuminat nos luce cognitiois, o Deigenitrix casta.

Vocem tibi Gabrielis exhibemus, o Virgo, exclamantes: Ave, nubes levis; ave, terra, quæ sine agricolæ cultura spicam speciosam fructificasti, nutritorem scilicet omnium creaturarum.

117 Ex canone in festo S. Eutychis martyris, die 28.

In carnis similitudine apparet amator hominum exte, o tota immaculata, mundum salvavit pereunte alque errori subjectum, unde te honoramus ac beatificamus.

Mentis meæ tenebras, o Deipara, luce tua, precor, tanquam benignissima, dissipa, et intercede pro me, ut per penitentiam melioris vitæ rationem instituam, ut cum fide te glorificem.

Prophetarum collegium scripsit ante, te esse volumen, o Virgo immaculata Deo desparsata, in quo Verbum Patris digito scriptum est, quod fideles describit in libro vita.

A latrēuson πάθη, τὸν ιατρὸν τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀνερμηνεύτως, Παρθένε, κυήσασα, καὶ σῶσσν με τὸν ἐπὶ σοὶ τὰς ἐλπίδας, πανάμωμε, θέμενον.

"Ιδε, φησε Παρθένον ἐν τῷ Πνεύματι δι μέγας Ἡσαΐας, ἐν γαστρὶ τὸν Θεὸν συνέλαβε καὶ τίκτει, ϕ μελψοῦμεν· Κύριε δὲ Θεός, εὐλογητὸς εῖ.

"Ωφθῆς πλατυτέρα οὐρανῶν χωρήσασα Θεὸν ἐν μήτρᾳ τὸν στενοχωρίας πονηρᾶς ρυσάμενον τοὺς μελψοῦντας, παναγία Κόρη· Ὑμνεῖτε τὸν Κύριον, καὶ ὑπερψύουτε εἰς πάντας αἰῶνας.

B Φύσει μὲν πέφυκας Θεός, ἀλλ' ἡνέσχου περιθέται τὸν ἀνθρώπον, μήτριν ἀμώμητον ἐθελουσίως εἰσθὺς, φιλάνθρωπε· οὐδὲν διπλᾶς τὰς φυσικὰς εἰδότες θελήσεις σου, εἰ μεγαλύνομεν, τὴν Μητέρα σου πιστῶς μακαρίζοντες.

'Ἐκ τοῦ Καρδροῦ εἰς τὸν ἄγιον ἀπόστολον Κάρπον, ἡμέρᾳ καὶ'.

Κύουσα Παρθένος ἀνερμηνεύτως; καὶ τοὺς τῆς φύσεως θεσμοὺς καινίζουσα πέφυκας Μήτηρ ἀεὶ Παρθένος, διότι μακαρίζομεν.

Νέον ως παιδίον τέτοχας τὸν πρὸ τῶν αἰώνων εκ τοῦ Πατρὸς ἀνατείλαντα ἀπορρήτως, Θεογεννήτορ· διὰ τοῦτο σε δοξάζομεν.

Νοερῶς δὲ θεοφόρος, Θεογεννήτορ, ἡρας σε βλέπει μέγα κατάσκιον, Κόρη, ξέοντα επεδήμησε σαρκὶ δ Θεός ἡμῶν.

Τύπου ψυχῆς καὶ σώματος καθάρισθν με νῦν, εὐλογημένη, εὐεπλάγχυνω σου ροπῇ, δπως σε ὑμῶν καὶ μεγαλύνω καταχρέος, πανύμνητε.

'Ἐκύησας ἀνώδυνως τὸν Πλάστην, πανάμωμε, τὰς δδύνας καὶ τοὺς πόνους ἡμῶν ἀφαιρούμενον, καὶ τῆς ἀνώδυνου ἀξιοῦντα τρυφῆς τὸ ἀνθρώπινον.

'Ως πλατυτέρα οὖσα τῶν οὐρανῶν ἐν μήτρᾳ ἔδεξα Λόγον τὸν ἀχώρητον, Παρθένε, λυτρούμενον στενοχωρίας πάσης τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

"Ωφθῆς οὐρανὸς, Θεοκυῆτορ, ξεναπεῖλλουσα ἡμῖν τὸν τῆς δικαιοσύνης Ἡλιού, φωτίζοντα ἡμᾶς φωτὶ ἐπιγράψεως, Θεογεννήτορ ἀγνή.

Φωνὴν σοι προσάγομεν, Παρθένε, τὴν τοῦ Γαβριὴλ, ἀναβοῶντες· Χαῖρε, κούφη νεφέλη, χαῖρε, γῆ ἀγεώργητος, στάχυν ὥραίον καρποφοροῦσα τὸν τροφέα τῆς Δ κτίσεως.

'Ἐκ τοῦ Καρδροῦ εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Εὐτυχία, ἡμέρᾳ κη'.

Σαρκὸς δικοιώματι ἐπιφανεῖς δι φιλάνθρωπος ἐκ σοῦ, πεντάμωμε, κόσμον διέσωσεν ἀπολλύμενον, καὶ πλάνη ὑπαρχθέντα, διό σε γεραίρομεν καὶ μακαρίζομεν.

Νοός μου τὸ σχότος, Θεοτόκε, φωτὶ τῷ ἐν σοὶ, ὡς ἀγαθὴ, ἐκδυσωπῶ, διάλυσον, καὶ μετανοᾶς τρόποις με βελτιώθηναι πρέπεινε, δπως ἐν πίστει δοξάζω σε.

Τόμον τε προέγραψε τῶν προφητῶν, ἀχραντες Παρθένε, δι σύλλογος, ἐν ϕ δακτύλῳ κατεγράψη τοῦ Πατρὸς δ Λόγος, Θεόνυμφε, βίβλῳ τῆς ζωῆς καταγράψων πιστούς.

Νεκρούμενος πάθεσι καὶ λογισμοῖς, πανάμωμε, Α πρὸς τοὺς οἰκτιρμούς σου καταφεύγω πρὸς τὴν θερμήν σου προστρέχω, Δέσποινα, σκέπην καὶ βοήθειαν ἡμῶν, μόνη θεοδόξας, ζωοποίησον, σῶσόν με.

Λιμὴν γενοῦ μοι, πανάμωμε, πρὸς δρμον σωτηρίας θιθύουσα τῷ θαλαττεύοντι ἐν τοῖς τοῦ βίου νῦν κύμασι, καὶ τῶν σκανδάλων ρῦσαι τοῦ πολεμήτορος.

Ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Πατρὸς ἀπερινόητος Υἱὸς καθήμενος, ἐν κόλποις σοῦ τῆς ἀγνῆς, ὡς βρέφος καθέζεται, ἐπ' ἀνακλήσει ἡμῶν, φραυγάζομεν· Ο τῶν πατέρων Κύριος καὶ Θεὸς, εὐλογητὸς εἰ.

Συνῆψας τὰ πάλαι διεστῶτα, Παρθένε θευχαρίτωτε, τῷ τόκῳ σου· διθεν ὡς αἰτίαν σε πάντων μαχαρίζομεν τῶν ἀγαθῶν, φραυγάζοντες ψυχῆς εὐθύ- Β τητι· Τὸν Κύριον ὑμεῖτε, τὰ ἔργα.

Φώτισον, ἀγνῆ, ψυχῆς μου τὰ δύματα, παῦσον τὸν κλύδωνα τὸν ἐπιγινόμενον τῆς τῶν δαιμόνων παρενοχλήσεως, καὶ εἰς ὅδον κατεύθυνον τῶν θελημάτων Χριστοῦ τοῦ νοός μου, πάναγνε, τὴν στένωσιν, δπω; πίστει ἀεὶ μαχαρίζω σε.

Ex Canone in SS. Theodulum,

Sacerrimus Prophetarum chorus præmonstravit a longe te futuram vere Dei Genitricem, ο Virgin sublimior Cherubim, atque hominibus creaturis.

Arcanam aliquæ inscrutabilem partus tui profunditatem humanus intellectus assequi nullo modo potest, ο Augusta: Deus enim seipsum propter suam misericordiam exinaniens in utero tuo, me totum iterum plasmavit.

Tanquam portam ferentem ad ingressum divinum, tanquam alium Paradisum, tanquam intelligibilem locum sanctificationis, tanquam speciem Jacob, Virginem beatificemus.

Post tremendum partum virgo, qualis ante feras, perseverasti: Deus enim erat qui nascebatur, qui immutat omnia voluntate sua, ο Maria innupta, Dei gratia plenissima.

Ex τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Ἐρμῆν, ἡμέρᾳ λα'.

Ἄγια Παρθένε, Μῆτερ Χριστοῦ, μαρτύρων τοῦ δόξα, καὶ ἀγγέλων τῇ χαρμονῇ, σὺν τούτοις δυσώπει τὸν Υἱόν σου, τοῦ οἰκτειρῆσαι καὶ σῶσαι τοὺς δούλους σου.

Στόματι καὶ γλώττῃ σε Θεοῦ πανάγιον τέμενος ὀμόλογῷ, πάναγνε· διὸ με πάσης ρῦσαι κολάσεως.

Τοπερύμνητε Δέσποινα, τὸν ἐν τοῖς ἀγίοις ἀναπνύμενον ὑπὲρ λόγον ἀπεκύησας· διὰ τοῦτο ὑμνοῖς σε γεραίρομεν.

Νοεράν σε λυχνίαν πάλαι: ὁ προφήτης κατεῖδεν ἐν Πνεύματι κεκτημένην, Κόρη, τὸ λαμπάδιον Χριστὸν τὸν Κύριον, τὸν φωτὶ ἀρρήτῳ πάντας ἡμᾶς φωταγωγούντα, τοὺς πιστῶς σε τιμῶντας, πανάμωμε.

(65*) Deest in Meritis impressis.

Interemptus a passionibus et cogitationibus meis, o summe immaculata, ad miserationes tuas confugio, ad serventem protectionem tuam et auxilium erga nos, accorro, o Domina sola a Deo summe glorificata: tu vivifica et salva me.

Portus esto mihi, o libera ab omni labe, dirigenς me ad quietam stationem salutis, dum agitor marinis fluctibus vitæ, et ab hostis scandalis libera me.

Filius initelligibilis qui sedet in sinu Patris, in tuo etiam sinu, o pura, tanquam infans residet ad revocandum nos; cui clamamus: Patrum Dominus et Deus, benedictus es.

Copulasti ea, quæ olim disjuncta erant, partu tuo, o Virgo Deo gratissima: quamobrem te tanquam omnium bonorum causam beatificamus, clamantes cum rectitudine animi: Laudate, opera, Dominum.

Illumina, o casta, oculus animæ meæ, seda tempestatem perturbationis dæmonum ingruentium, et in viam dirige voluntatum Christi, mentis meæ angustiam, ut te **118** semper cum fide beatificem, o castissima.

ac Therapondem, die 28 (63*).

Verbum intra viscera tua corpus factum sine semine, perfectus homo apparuit, innovans naturas, prout Deum decebat, quemadmodum solus ipse novit, o porta Deo charissima, ab omni nævo immunis.

Ille qui sedet in sinu Genitoris incircumscripibiliter, in sinu tuo nunc residet, o intermerata, circumscriptibiliter, forma tua circummaniclus, propter salvationem Adæ factus novus Adam.

A pristina maledictione redempti per partum tuum, o Puella omni benedictione cumulata, ac divina gratia plenissima, ad te vocem Gabrielis emittiens: Ave, causa salutis omnium.

Luce tua illustra me, quæso, o Virgo inter mulieres Deo gratissima, et ab igne perenni redime me, ut te magnifice, **119** ut te glorifice, ut debitis laudibus extollam magnalia tua.

Ex Canone in festo S. Martyris Herkei, die 31.

Sancta Virgo, Mater Christi, martyrum gloria, et angelorum lætitia, una cum illis supplex precare filium tuum, ut misereatur et salvos faciat servos tuos.

Ore et lingua te sanctissimum Dei templum confiteor, o tota casta: propterea ab omni supplicio libera me.

O Domina omni laude superior, tu eum qui in sanctis requiescit, ineffabili ratione peperisti; ideo te laudibus veneramur.

Olim vidit te, o Puella, propheta in spiritu candelabrum intelligibile habens lucernam Christum Dominum, ineffabili luce nos omnes perfundente, qui te, o immaculatissima, fideliter honoramus.

Lacte divinitus nutris eum qui nulu nutrit universos; uinis contines et complecteris, o purissima Domina, eum qui continet omnia: quamobrem te fideliter pro debito glorificamus.

Speciosa facta es, o Virgo, speciosum forma Christum enixa, qui similis factus est nobis, atque omnes contritos, ad vitam reformavit: unde te semper fideliter hymnis glorificamus.

Latior cœlis facta es, o Virgo, cuin continueris in utero Deum; quem semper exora, ut liberet me nunc a peccato, a quo nunc in angustias redigor, ut pietatis operibus dilatauis, te fideliter beatificem.

Dens, qui gestavit me, processit ex te; induens me vestimento incorruptionis, cum ob pravas meas cogitationes divina stola nudatus fuisse; o Dei Genitrix Domina, omnium hominum refugium, martyrum murus, et robur a quo coronantur, ei angelorum exultatio.

120 MENSIS JUNIUS.

Ex Canone in festo S. Dorothei martyris, episcopi Tyri, die 5.

Deplue super me, o Virgo, precor, compunctionis stillam, quæ inhærentes mihi cordes absterget, ut glorificem te.

Totum cor meum illustra luce divina, o porta lucis, peccati tenebras depellendo.

A temptationibus, atque a mortisera vita tempestate salva me, ut cum fide te beatificem, o sanctissima Puella Mater Virgo.

Oriens Solis, qui ante Luciferum coruscavit, facta es, o immaculata; per quem illi qui in tenebris malorum versantur, lucem viderunt.

Deum, quem peperisti hominem factum supplex ora, o Virgo, ut liberet me ab igne et tormento.

O Dei Genitrix, eripe a vinculis peccati infelicitatem animam meam; et mediante perfecta Christi charitate liberam redde eam, ut te, o Deipara, fideliter in saecula glorificem.

Speciosissima facta es, o Virgo, speciosissimum in utero concipiens ac ferens Verbum, cui psallimus: Benedicite, omnia opera, Dominum.

O pura, quæ manibus portasti Christum, universa divino nulu portantem; eundem assidue deprecare, ut dirigit elevationes manuum nostrarum tanquam thymia in conspectu suo.

121 Ex Canone in festo S. Theodosii Ancyrani, martyris, die 7.

Ob excessum misericordiae Filius Dei inclinavit cœlos, et descendit, atque ex te incarnatus est, o casta, ut salvaret homines a seductione serpentis.

Intuitus a longe diviniloquorum prophetarum chorus profundiatur mysterii lui, multiformibus vocibus, te Dei Matrem castam prædicavit, o castissima Sponsa Dei.

Cum Creator conservasset te post partum virginem incorruptam, qualis fueras ante partum, ha-

A Θηλάζεις θεοπρεπῶς τὸν νεύματι πάντας τρέφοντα, ἀγχάλαις περικρατεῖς, πανάμωμε Δέσποινα, τὴν πάντας κατέχοντα διὰ τοῦτο πίστει καταχρέος σε δοξάζομεν.

Ωραιώθης, Παρθένε, τὸν ἐν κάλλει ὥραῖον Χριστὸν χυτασσα τῇ μὲν δμοιωθέντα, καὶ πάντας συντριβάντας πρὸς ζῷην ἀναπλάσαντα δθεν πιστῶς σε δεῖ δοξάζομεν ἐν ὅμνοις.

Ωφθῆς πλατυτέρα οὐρανῶν, χωρήσασα θεὸν ἐν μήτρᾳ, δν δεῖ δυσώπει τῇ στενοχωρούσῃς με νῦν ἀμαρτίας ρύσασθαι, Παρθένε, δπας πλατυνόμενος ἔργοις εὐσεβείας πιστῶς σε μαχαρίζω.

Φορέσας με προῆλθε θεὸς ἐκ σου ἀφθαρσίας ἐνδύων με ἑνδυμα τὸν πονηρὸν γνώμη γυμνωθέντα θείας στολῆς, θεογεννήτορ Δέσποινα, πάντων τῶν ἀνθρώπων καταψυγή, μιρτύρων στεφηφόρων κρατῶμα, καὶ τείχος, καὶ τῶν ἀγγέλων ἀγαλλίαμα.

MHN ΙΟΥΝΙΟΣ.

'Εκ τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Δωρόθεον, ἐπίσκοπον Τύρου, ἡμέρᾳ ζ.

"Ομβρισόν μοι, Παρθένε, δέομαι σταγόνα κατανύξεως, τὸν ἐγόντα μοι ρύπον ἀποπλύνουσαν, ὅπως δοξάζω σε.

"Οὐλην τὴν καρδίαν μου τῷ θεῖκῷ φωτὶ λάμπρυνον, πύλη φωτὸς τὸν τῇ ἀμαρτίας σκοτασμὸν ἐκδιώχοντα..

Πειρασμῶν με διέσωσον, καὶ τοῦ φυχοφθόρου τοῦ βίου κλύδωνος, ζπως πίστει μαχαρίζω σε, παναγία C κόρη Μητροπάρθενε.

"Ανατολὴ Ἡλίου πρὸ Ἐωσφόρου ἐκλάμψαντος γέγονας, δι' οὗ φῶς οἱ ἐν σκότει, ἀχραντε, δεινῶν ἐθεάσαντο.

Παρθένε, δν ἐκύησας θεὸν ἀνθρωπον γενέμενον, τούτον ἰκέτευε λυτρωθῆναι με πυρὸς καὶ κολάσεως.

"Ρῦσαι δεσμῶν τῆς ἀμαρτίας τὴν ἀθλίαν μου φυχὴν, θεογεγνήτορ, καὶ ἀγάπη θεοῦ ὑπόδειξον τελείῃ, ἵνα πιστῶς δοξάζω σε, θεοτόκε, εἰς αἰώνας.

'Ωραιοτάτη, Παρθένε, ἀνεδείχθης τὸν ὥραιότατον λόγον χυστοροῦσα, ψάλλομεν· Εὔλογεῖτε, τὰ ἔργα, Κύριον.

Φέρουσα Χριστὸν ἐν χερσὶ φέροντα τὰ πάντα νεύματα τῷ θεῖῳ, ἀγνῇ, αὐτὸν δὲ δυσώπει τῶν χειρῶν ἡμῶν τὰς ἐπάρσεις εἴθηνται τούτου ὡς θυμίαμα ἐνώπιον.

'Εκ τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Θεόδοτον Ἀγκύρας, ἡμέρᾳ ζ.

"Υπερβολῇ εὐσπλαγχνίας τοὺς οὐρανοὺς κλίνας καταβένηκεν διάδεις δ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐκ σου σεσάρχωται, ἀγνῇ, διασώζων τοὺς βροτοὺς πλάνης τοῦ δρεως.

"Ιδών σου πόρρωθεν χορὸς προφητῶν θεηγόρων μυστηρίου τὸ βάθος, πολυτρόποις ἐν φωναῖς θεοῦ Μητέρι ἀγνῇ σε κηρύττει, πάναγνε θεόνυμφε.

Φυλάξας διφθορόν σε μετὰ κύησιν, ὃς πρὸ τόχου παρθένον, δ πλαστουργὸς ψητοῖς ἐν μήτρᾳ σου,

καὶ τοὺς φθαρέντας τῇ πλάνῃ ἐχαινούργησεν ὡς εὔπλαγχνος.

Σωματωθέντα τὸν ἀληθῆ Λόγον τοῦ Πατρὸς ἐκ τῶν αεπτῶν, ἀγνὴ Παρθένε, αἰμάτων σου, τέτοκας ἐν δύο τελείαις φύσεσι, μιᾶς δὲ ὑποστάσει, θεοχαρέτωτε.

Οἱ πάσης ἐπέκεινα νοούμενης ἀληθῶς καὶ ὄρωμένης κτίσεως μήτραν τὴν σὴν ὑπέδυ παναληθῶς, καὶ σὰρκὸς ἐχρημάτισε, τοὺς βροτοὺς ἀναπλάττων, Ἀειπάρθενε.

Μίαν φέροντα ὑπόστασιν ἐκύησας τὸν Λόγον, Μητροπάρθενε, διπλὰς ἔχοντα τὰς θελήσεις καὶ τὰ φυσικὰ αὐτοῦ ἴδιώματα σαφῶς· Θεδὲ γάρ ἐστι καὶ βροτὸς δὲ τῆς ἡμᾶς σαρκωθεῖς.

Πρητορεύουσα γλῶσσα τοῦ μυστηρίου σου τὸ διπόρρητον βάθος εἰπεῖν οὐ δύναται. Λόγον γὰρ θεὸν ὑπὲρ λόγον ἐκύησας, πάναγνη Παρθένε, εἰς πάντων σωτηρίαν.

Φωνῇ ἀγγέλου τέτοκας τὸν ἀναρχὸν Λόγον λαβόντα σάρκα ἐννουν τε καὶ ἔμψυχον, Παρθένε παναγία, ἐκ τῶν καθαρῶν αἷμάτων σου, καὶ τοὺς ἀσάρχους ἐχθροὺς καταβαλλόντα, καὶ σώσαντα ἡμᾶς πάντας τοὺς ἀληθῆ θεοτόκον δύολογοῦντάς σε.

Ἐκ τοῦ Καρόρος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Ἀλέξανδρον καὶ Ἀρτωνίου, ἡμέρᾳ τοῦ.

Οἱ διημιουργήσας ὡς Θεὸς τὰς ἀοράτους δυνάμεις βουλήματι, ἔσχεν ὡς αἴτιαν σε τῆς πέδες ἡμᾶς, Παρθένε, ἀναπλάσεως τοῦτον οὖν δυσώπει τὸν κόσμον σῶσαι, πανάμωμε.

Παρθένος κυήσασα θεὸν ὠράθης μετὰ γέννησιν, καὶ σοῦ τὸ θεῖον, δχραντε, πρέσωπον χοροὶ παρθένων νῦν λιτανεύουσι, μεθ' ὧν ἡμῖν αἴτησαι ἱλασμὸν καὶ ἐλεον, καὶ δεινῶν παντελῆ ἀπολύτρωσιν.

Ως ἔχουσα, πανύμνητε, ισχύν σε καὶ στήριγμα ἡ Ἀντωνίνα, καρτερεῖ τὰ δυσαχθῆ καὶ θλιβερά, καὶ φίπτει τὸν τύραννον καὶ συμπατεῖ ποσὶν ὥραίσι, τῇ χάριτι τοῦ ἐκ νηδύος σου Λόνου ἐκλάμψαντος.

Κατέβαλε τοὺς ἀεὶ πολεμοῦντάς με δαίμονας, καὶ διπράχτεν τὴν βουλὴν αὐτῶν ποίησον, δχραντε, δτρυτόν με σώζουσα τῆς, προσδοκίας τούτων, Κόρη, δπως ἀεὶ μακαρίζω σε.

Νενέχρωμαι φυχὴν ταῖς παραβάσεσιν, ἐπίσκεψάλ με, ζώωσον, τὴν ζωὴν ἀποκυήσασα Χριστὸν, δην οἱ εὐκλεεῖς μεγαλομάρτυρες πάντων θεὸν, Παρθενοκῆτορ, καθωμολόγησαν.

Μετέπειτα τοὺς τρεῖς πάλιας οὐ κατέφλεξε κάμινος ἡ Χαλδαϊκὴ, οὔτως, δχραντε, σὴν ντὸν πῦρ τὸ τῆς θεότητος ἀφλεκτὸν ἐτήρησεν, ἀλλὰ βοῶ σοι· Κατάφλεξον ὅλην πικρὸν τῶν παθῶν μου, ἀγνὴ, δπως δοξάζω σε.

Ἄπειράνδρως τέτοκας θεὸν ἡμῖν δμοιωθέντα, Παρθένε, δην ἐκδυσώπει, παναμώμητε, ἀεὶ σῶσαι τοὺς χραυγάζοντας· Εύλογείτε, πάντα τὰ ἔργα, Κύριον.

Abitavit in utero tuo; et tanquam plenus misericordia, eos qui fraude diaboli corrupti fuerant, instauravit ac renovavit.

Verum Patris Verbum, ex venerandis sanguinibus tuis, o Virgo casta, corporatum peperisti in duabus perfectis naturis, unica autem hypostasi, o Deo carissima.

Ille, qui vere est supra omnem creaturam, quae intelligi aut videri possit; verissime uterum tuum ingressus est, et caro facies est, ut homines reformaret, o Virgo perpetua.

Verbum unicam habens hypostasim, duasque voluntates, et naturalia ipsius idiomata, manifeste, peperisti, o Mater Virgo: Deus enim est et homo, qui propter nos incarnatus est.

B Lingua quantumvis eloquens ac diserta non potest ineffabilem mysterii tui profunditatem explicare: Verbum enim Dei supra verbum genuisti, o Virgo castissima, in salutem universorum.

Mediante voce angelī peperisti Verbum carente principio, quod carnem accepit mente aliisque anima præditam ex luis puris sanguinibus, o Virgo sanctissima; hostesque carnis expertes devicit, nosque omnes salvavit, qui te veram Deiparau contemur.

122 Ex Canone in festo SS. martyrum Alexandri, et Antoninæ, die 10.

C Qui creavit tanquam Deus invisibiles potestates decreto suo, habuit te tanquam causam reformatiōnis nostræ, o Virgo. Hunc ergo exora, o intemeratissima, pro mundi salute.

Cum Deum genuisses, post partum Virgo apparuit, o impolluta; divinumque vultum tuum chorū virginum nunc deprecantur, cum quibus postula pro nobis propitiationem et misericordiam, et omnino modam a malis liberationem.

Cum Antonina haberet te, o omni laude dignissima, fortitudinem ac fulcimentū, toleravit aspera ac dura supplicia; projectit tyrannum, conculcavitque eum pedibus speciosis, mediante gratia illius Verbi, quod ex utero tuo coruscavit.

D Dejice, o immaculata, dæmones, qui me perperuo oppugnant, et irritum redde consilium eorum; servame illæsum a vulnere, præter spem eorum, o Puella, ut te semper beatissimam.

Animam transgressionibus interemptam ac mortuam habeo: visita et vivifica me, tu quæ vitam Christum peperisti, quem illustres magnique martyres omnium Deum esse confessi sunt, o Virgo Mater.

Quemadmodum tres pueros non combusserit fornax Chaldaica, ita uterum tuum, o inviolata, divinitatis ignis incombusum servavit. Ego vero clamo ad te: Combure amaram sylvam passionum mearum, o casta, ut te glorificem.

Absque viri experientia Deum peperisti, o Virgo, factum similem nobis; quem suppliciter exora assidue, o libera ab omni inaculta, ut salvet eos, qui clamant: Benedicite, 123 omnia opera, Dominum.

O castissima, oriri fac mihi nunc in tenebris so-
cordiae jacenti, lucem, qua dissolvas nubes, exca-
entes mentem meam, ac perpetuo altissimam
quietem pacemque concedas animae meae, ut glori-
ficare possim te, o mundissima.

Ex Canone in SS. martyres, Meletium,

Venerandum virginitatis monumentum, montem
vere a lapidate manu intactum, Spiritus sancti thu-
ribulum, Dei matrem, orthodoxorum gloriam, fide-
les universi beatificemus.

Corporatum Patris Verbum ineffabili ratione ge-
nisti, o pura Deipara, unitum hominibus propter
summam bonitatem suam; quod enixe precare, ut
servos tuos a periculis eripiat.

Leges naturae in te innovantur; nam legis dato-
rem vere peperisti, qui universis vitae leges consti-
tuit, et peccatorum contra legem commissorum flu-
vios repressit, o Virgo omni ex parte illibata, mar-
tyrum gloria, et fidem salutis et gloriatio.

Solidissimam gloriam, regale sanctumque ve-
hiculum, thalamum Dei, pontem, transmittentem
omnes ad immateriales mansiones, mundi propi-
tiatorium, Virginem Mariam laudibus celebremus.

Mortifica carnis meae lascivientes motus, o in-

Ex Canone in festo S. Acyliae martyris, die 13.

Qui cum Patre principii experie simul intelligi-
tur, ingressus est uterum tuum, o Maria Deo de-
sponsata, factus homo, et salvavit nos, qui succu-
bueramus malitiæ, et servi facti fueramus seduc-
tione inimici: atque ideo te cum filio et affectu
glorificamus.

Te sponsam innuptam, purumque Creatoris ta-
bernaculum, et Cherubinis sanctiorem, o casta, co-
gnovimus.

Dormitione negligentiae somnus peccati depres-
bit me: tu vigilanti intercessione tua exsuscita me
ad penitentiam.

Nos omnes a damnatione primorum parentum
redempti per partum tuum, ad te clamamus: Ave,
gratia plena, omni laude dignissima.

Ut homo fieret Deus, Deus visus est ab homini-
bus, natus ex visceribus tuis, o Virgo, iuxplica-
bili ratione, et permanens id quod erat absque ulla
mutatione.

Peperisti, o Virgo, eum qui nos ab omni cor-
ruptione redemit, propterea universi te glorifica-
mus.

Angeli voce ad te, o castissima, clamamus: Ave,
o omnium hominum salvatio, et glorioissimorum
martyrum corona divina

125 Ex Canone in festo S. Tychonis thaumaturgi,
die 16.

Ereexisti nos, o casta, qui in perditionis profun-
dum collapsi eramus, cum Christum ex immacula-

A Φῶς μοι τῷ κειμένῳ, πάναγνε, ἐν ἀμελείᾳ σκότῳ
νῦν ἔξανάτειλον, τὰ τυφλοῦντά μου τὸν λογισμὸν
νέφη λύουσα, καὶ εἰρήνην βαθεῖαν, πανάμωμε, δεῖ
ἔργαζομένη ἐν τῇ ψυχῇ μου, τοῦ δοξάζειν σε.

Stephanum et Joannem, die 10(63°).

temeratissima, tu quæ vitam peperisti, et passio-
num tempestatem in tranquillitatem commuta, a-
que esto mihi adjutrix, ab hujus vitae periculis eri-
piens me.

Peccati luto me nunc insixum erige, o Sponsa
Dei, sola Dei Genitrix, et dirige ad impassibilita-
tem, intense **124** clamantem, etc.

Præfigurabat te rubus ille, qui olim Moysi ostendens
sus est, dum arderet, et non combureretur: vere
enim, o castissima, divinitatis ignem portasti, qui
te nulla ex parte combussit; cui cu[m] fide clamans:
Pueri, benedicite, etc.

Amica bonorum Virgo, quæ bonum Dominum
ac dominatorem peperisti, animam meam nunc
multitudine malorum vitiatam, tanquam bona bo-
nam effice, et a duritate qua nunc detinetur, libera
eam precibus tuis, ut te sine cessatione magnificet.

*'Ex τοῦ Καρόρος εἰς τὴν ἄγιαν μάρτυρα Ἀκυλί-
νην, ἡμέρᾳ ι'.*

'Ο τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ συννοούμενος ὑπέδυ μή-
τραν τὴν σὴν ἀνθρωπὸς γενόμενος, καὶ ἐσωσεν
ἡμᾶς κακίᾳ ὑποκύψατας, καὶ πλάνῃ δουλωθέντας
τοῦ ἔχθροῦ, Μαρία Θεονύμφευτε· διὰ τοῦτο πίστει
σε καὶ πόθῳ μακαρίζομεν.

Νύμφην σε ἀνύμφευτον, καὶ καθαρὸν, ἀγνή, σχή-
νωμα τοῦ Ποιητοῦ καὶ ἀγιωτέραν Χερουβίμ ἐπι-
στάμεθα.

Νυσταγμῷ ἀμελείᾳ με ὑπνος ἀκαρπίας, Κόρη,
κατέλαβε, τῇ ἀγρύπνῳ Ικεσίᾳ σου διανάστησόν με
πρὸς μετάνοιαν.

Λελυτρωμένοι πάντες προγονικῆς καταδίκης τῷ
τόχῳ σου, Χαῖρε, σοὶ προσφωνοῦμεν, κεχαριτωμένη
πανώμητε.

'Ια Θεὸς ὁ ἀνθρωπὸς γένηται, Θεὸς ὥραθη ἀν-
θρώποις, Παρθένε, ἐκ σῶν λαγόνων ἀνερμηγεύτως τε-
χθεῖς, καὶ ἐπερ ἦν μείνας ἀναλλοίωτος.

Τὸν καταφθορᾶς ἡμᾶς πάσης ἀπολυτρούμενον τέ-
τοκας· διὰ τοῦτο σε πάντες, Παρθένε, δοξάζομεν.

Φωνὴν σοι τοῦ ἀγγέλου, πάνταγνε, βοῶμεν Χαῖρε,
ἀνθρώπων ἀπάντων διάσωσμα, καὶ πανεγδόξων μαρ-
τύρων θεῖον στεφάνωμα.

*'Ex τοῦ Καρόρος εἰς τὸν ἄγιον καὶ θαυματουργὸν
Τύχωνα, ἡμέρᾳ ι'.*

'Ανώρθωσας ἡμᾶς ἀπωλείας εἰς βάθη πεπιωκότας
τὸν Χριστὸν κυήσασα, ἀγνή, ἐξ ἀχράντων λαγόνων

σου. Τοῦτον δὲν ὡς παῖδεσιαν κεκτημένη ἔχετενε λυτρωθῆναι κινδύνων τοὺς δούλους σου.

Τὸν τῆς Τριάδος ἀπεκύησας ἔνα, πανάμωμε, ἀναπλάττοντα ἡμᾶς τοὺς συντριβέντας τὸ πρότερον κακὸν τοῦ δρεπανοῦ πολεμήτορος.

Πρόθυμίᾳ συσχεθέντα, καὶ παθῶν ἀμαυρότητι ἔλον σκοτισθέντα, καὶ τῇ ἀμαρτίᾳ δουλεύσαντα, τὸν ἀναμάρτητον Λόγον ἡ κυήσασα, φωταγώγησον καὶ πρὸς ζωὴν χειραγώγησον.

Ψυχομένη φάνηθι ἐχθρῶν ἐπαγωγῆς; καὶ Βαρβάρων ἐπιόρομῆς τοὺς σοὺς δούλους, ἀχραντε, τοὺς κεκτημένους σε κραταιὰν ἀντίληψίν, καὶ πρεσβείαν ἀκαταίσχυντον.

Ἄγια Παρθένε, τὴν ψυχὴν μου ἦν δὲ ἐχθρὸς δολίως κατεσπλώσε τῇ ἀμαρτίᾳ, ὡς ἀγαθή, δυσιωπῶ, ἀγάθουνον καὶ φωτί σου καταλάμπρυνον.

Πάντων ὁφθῆς ἀσωμάτων, οὐαὶ Μήτηρ τοῦ Θεοῦ, δντως ὑπερέχουσα, δν ἐκδυσωποῦσα, Παρθένε, ὑπέρτερην μου δεῖξον τὸν λογισμὸν σαρκικῶν ἥδουνῶν.

Ιερεῖς καὶ λαοὶ εὐφημοῦσί σε, παντευλόγητε κόρη πανάμωμε, τὴν εὐλογίας ἀπαντας στεφανώτασαν, πίστει μελψοῦντες· Εὐλογεῖτε, ὑμνεῖτε τὸν Κύριον.

Φωτὸς οἰκητήριον ἡ σὴ, πανάμωμε, παναγία ἡμίτρα γέγονεν, ὃ φωτιζόμενοι τοῦ σκότους λυτρούμεθα τῆς πλάνης ὑμνοῦντες σε, καὶ πόθῳ ἀλτηεῖ μαχαρίζοντες, μόνη ἀνθρώπων ἐπανόρθωσις.

MARIALE.

1130

Λιτιστικοῖς τuis peperisti: ipsum ergo tanquam liberam habens confidentiam deprecare, ut a periculis liberet servos tuos.

Unum Trinitatis peperisti, o purissima, qui nos ante malitia serpentis bellatoris contritos, restauravit.

Me negligentia occupatam, et passionum nigredine totum obtenebratum, peccatoque servientem, tu qua: Verbum impeccabile peperisti, illumina, et manuduc ad vitam.

Appare, o immaculata, et ab hostium invasione, et ab incursu Barbarorum libera servos tuos, qui habent te fortem defensionem, et intercessionem, quae non confunditur.

Oro te, Virgo sancta, bonam redde animam meam, B quam hostis dolose peccato inquinavit, tu namque bona es, et illustra eam lumine tuo.

Omnibus spiritibus incorporeis superior apparuisti, utpote vere Mater Dei: quem supplicet deprecans, o Virgo, fac mentem meam superiorem carnalibus voluptatibus.

Sacerdotes et populus concelebrant te, o puella omni benedictione plena, et vacua ab omni macula, quæ benedictionibus coronasti omnes, cum fidei concinente, Benedicite et laudate Dominum.

Lucis habitaculum factus est sanctissimus uterus tuus, o summe immaculata (64); qua illuminati a tenebris erroris liberamur laudantes te veroque affectu beatificantes, o sola hominum restauratio.

126 Ex Canone in S. Fortunatum martyrem, die 19 (64*).

Oriens suistitu, o immaculatissima, in occasu C naturæ nostræ, propter benignitatem Solis justitiae, qui apparuit.

Gigneus, o Virgo, illum qui est Patri coeternus, hominibus similem factum: genuisti etiam apostolorum ornamentum, et martyrum coronam.

Per te nobis illuxit, o Deipara puella, Sol inocuidus, sedentibus in umbra mortis.

Corpore indutus apparuit ex te, o inviolata, Deus qui a carne erat immunis, ut passione sua a carnalibus passionibus liberaret omnes, qui te cum fide assidue beatam appellant.

Rumpe, o Virgo puella, catenas peccatorum inerum, et illuminatione tua tenebrosam mentem meam illustra, o salus fidelium.

Ex τοῦ Καρόρος εἰς τὸν ἄγιον ἀπόστολον Ἰούδα, ιμερῷ ιθ'.

Πίστις ἡγείσθω μόνη καὶ μὴ ἀπόδειξις τῶν ὑπὲρ νοῦν θαυμάτων, Θεογεννήτορ, πάναγνε, τὸν ἀκατά-

Cum mortuus fuisset Adam ob præcepti a Crea- torē impositi transgressionem, ad vitam verissimum revocatus fut vivificante partu tuo, et pristinam paradisi habitationem recepit, psallens: O Bene- dieťa, quæ Deum in carne genuisti.

Puerum novum nobis vere peperisti in terra, o pura, qui ante oīnia sœcula ab æterno Patri ineffabiliter genitus fuit, o inviolata; et nos corruptione inveteratos, ad novitatem revocavit.

Illum fers, qui fert omnia divina potentia sua; et nutrit ab uberibus tuis, o castissima, illum qui nutrit omne in quo est spiritus vitæ. Miraculum tuum omni cogitatione superius angelos stupore percellit atque homines, qui te perpetuis laudibus celebrant, et cum affectu beatam appellant.

127 Ex Canone in festo S. Iudei apostoli, die 19.

Fides sola, et non demonstratio sit dux ad mira- cula tua quæ sunt supra omnem mentem, o ca-

deretur: nam ex radice immaculatæ conceptionis pretiosum hunc honoris ac honestatis fructum Virgo decerpit. ut Immaculata, immo summe immaculata, alique immaculatissima appellari mereatur. Vide Arumentarium Seraphicum pro titulo Conceptionis Immaculatæ pag. 156.

(64*) Desideratur in Menaic impressis.

tissimo Dei Genitrix : Deum Verbum, incomprehensibilem peperisti humano corpore indutum.

Ecce tu, o casta, super universas gratia repleta fuisti; sanctitate universas superasti : universas transcendisti, sublimior omnibus cœlestibus protestatibus manifeste apparuisti, mater Dei effecta.

Cum ineffabiliter factorem, et Deum tuum, o intemeratissima, conceperis, eumdem exora, ut nos a periculis servet illæsos, animarumque salutem laudantibus te, Domina, largiatur.

Mortifica passiones meas, o Dei Genitrix; et animam meam peccati morsu peremptam resuscita, o Mater veræ resurrectionis.

Sanctissima Domina Deipara, libera me a corruptione, et passionum tumultu compesce, tu quæ impassibilitatis fontem peperisti.

Ore et mente te universi Deiparam prædicamus, o tota casta; Deum enim genuisti, cui omnes concinimus : Benedictus es, Deus.

Venite, honoremus pulchritudinem Jacob, Mariam immaculatam, concordi voce clamantes : Omnia opera, Dominum laudate, et superexaltate.

Tanquam enixa creaturarum omnium Conditorem, o castissima, supra omne quod creatum est, geris principatum incomparabilem, ac præstantissimam habens excellentiam : quamobrem prolem tuam adorantes glorificamus.

128 Ex Canone in festo S. Eusebii martyris episcopi Samosateni, die 22.

O benedicta, quæ Deum peperisti, benedic nunc, C o immaculata, benedicentibus te, et imple eos divinis virtutibus, ac tribue vires canendi iis, qui Dominum psallunt, dicentes ; Gloriose enim honoris catus est, etc.

Voluntate Patris, adveniente Spiritu sancto, Verbum peperisti, o sanctissima Mater Virgo, pontificum gloria ; quamobrem te hymnis celebramus.

Ore, lingua, et corde confiteor te, o casta, Matrem Creatoris, tibi supplico, irradia animam meam delictorum tenebris offusam.

Candelabrum illuminativum divinam serens lucernam cognites, o Dei Genitrix, quod illuminat omnes fines terræ.

Immensam mysterii tui profunditatem, o puerilla, prophetæ diviniloqui mente insipientes, illud manifeste præmonstraverunt per enigmata divinasque prædictiones. Etenim Verbum Patris, supra verbum corporasti, o casta.

Naturæ leges, o Virgo, mirabiliter iunovas partu tuo, et nos pessima transgressione corruptos, in integrum restituas ac recudis : unde te pro debito célébramus.

Tanquam sublimior divinis celsitudinibus, altissimum Verbum peperisti, o laudabilissima ; quod exaltavit a terra substantiam hominum quæ corruperat.

Amica bonorum Virgo, bonam effice animam

A ληπτον Θεδν Λόγον τέτοκας ἐνόυσάμενον τὸ ἀνθρώπινον.

Ίδοις σὺ ὑπὲρ πάσας, ἀγνή, κεχαρίτωσαι, ὑπερένης πάσας τῇ ἀγιότητι, πάσας ὑπερῆρας καὶ πασῶν ὡφθῆς ὑψηλοτέρα τῶν οὐρανίων σαφῶς δυνάμεων, μῆτηρ τοῦ Θεοῦ χρηματίσασα.

Ἄφράστως συλλαβοῦσα, πανάμωμε, τὸν ποιητὴν σου καὶ Θεδν, δυσώπει σῶσαι κινδύνων ἡμᾶς, καὶ ψυχῆς σωτηρίαν βραβεῦσαι τοῖς ὑμνοῦσί σε, Δέσποινα.

Νέκρωσον τὰ πάθη μου, θεογεννήτρια, καὶ τὴν ψυχήν μου τὴν νεκρωθείσαν ἀμαρτίας δῆγματι ἀναστησον, μῆτερ τῆς θντῶς ἀναστάσεως.

B Παναγία Δέσποινα Θεοτόκε, βῦσα με φθορᾶς, καὶ παθῶν τὸν θόρυβον κατάπαυσον ἢ τὴν πηγὴν τῆς ἀπαθείας κυήσασα.

Στόματι καὶ γνώμῃ σε Θεοτόκον ἀπάντες κηρύζομεν, πάναγνε. Θεδν γάρ ἐγέννησας, Φ πάντες μελῶμοιμεν · Ο Θεός, εὐλογητός εἰ.

Δεῦτε, καλλονὴν τοῦ Ιακώβ τιμῶμεν Μαρίαν τὴν ἀχραντον συμψώνως κράζοντες. Πάντα τὰ ἔργα, τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, καὶ ὑπερψφοῦτε.

Ως τεκοῦσα, πάναγνε, τῶν κτισμάτων τὸν δημιουργὸν, κατὰ παντὸς γεννητοῦ φέρεις τὴν ἀρχὴν ἀσύγχριτον ἔχουσα ὑπεροχὴν καὶ ὑπερφερῆ. Ωθεν τὸν τόκον σου προσχυνοῦντες σε διξάζομεν.

'Εκ τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ιερομάρτυρα Εὐσέβιον ἐπίλυκοπον Σαμωσάτων, ἡμέρᾳ κβ'.

Εὐλογημένη Θεδν ἡ κυήσασα, τοὺς εὐλογοῦντάς σε νῦν, ἀχραντες, εὐλόγησον, καὶ ἐμπλησον ἐνθέων ἀρετῶν, καὶ ψάλλειν ἐνδυνάμωσον τῷ Κυρίῳ ψάλλοντας · ἐνδέξας γάρ δεδδέασται.

D Βουλήσει Πατρὸς τὸν Λόγον τέτοκας, ἐπεκενσει Πινεύματος, παναγία Μητροπάρθενε, ἀρχιερέων δόξα, οἵτεν σε ὑμνοῦμεν.

Στόματι, ἀγνή, καὶ γλώσσῃ καὶ καρδίᾳ καθομολογῶ τοῦ Κτίστου σε Μητέρα, καὶ δυσωπῶ σε, καταύγασον τὴν ψυχήν μου ἀσκοτισμένην πλημμελήμασιν.

Φωτιστικῇ ιυχνίᾳ, Θεοκυήτορ, τὸ θεῖον λαμπάδιον φέρουσα ἐγνωρίζθης, πάντα καταυγάζον τὰ πέρατα.

Νοήσαντες θετιγέροι προφῆται μυστηρίου σου τὸ διπειρον βάθος, τὸντο ζαφῶς προεσήλωσαν, κόρη, δι' αἰνηγμάτων καὶ θείων προρρέσθεων. Τὸν Λόγον γάρ τὸν τοῦ Πατρὸς ὑπὲρ λόγου, ἀγνή, ἐσωμάτισας.

Νόμους τῆς φύσεως, Ηρβένε, τῇ κυήσει σου καινήσεις παραδόξιος, καὶ φύσηρέντας ἡμᾶς κακίστη παραβάσει ἀναγωνεύεις · οἵτεν σε καταχρέος εὐφρημοῦμεν.

Ως ἀνωτέρω τῶν θείων ἴδιωμάτων "Ψύστεν Επεκεντον Λόγον τὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἀνυψώσαντα τὴν πεσοῦσαν οὐσίαν ἀνθρώπων, πανύμνητε.

Φιλάγαθε Ηρβένε, τὸν κεχακιομένην τῇ ὁμαρτίᾳ

ψυχήν μου ἀγάθωνον, ἡ τὸν πανάγαθον Λόγον σαρκί A meam peccati malitia depravatam, tu quæ Verbum omni bonitate præditum in carnē peperisti.

129 Ex Canone in festo S. Michaelis archangeli, die 22 (64°).

O Virgo, universis celebranda laudibus, angelorum decus, hominum auxilium, tu mihi auxiliare in pelago fluctuant, et peccatorum tempestate assidua jactato, atque periclitanti.

Ille qui immateriales mentes voluntate sua creavit, in utero tuo materiali voluntarie habitavit, o ab omni labe purissima; cum in carne cerneretur is qui erat invisibilis.

Partus tui paradoxum, o Virgo, significavit olim intellectualiter sacrorum mysteriorum magister, in spiritu montem umbrosum aspiciens te manifestissime, ex quo venit sanctus Deus incarnatus.

Intellectualium angelorum sublimiorem te Deus ostendit, ingrediens in uterum tuum, o inviolata, et ab omni macula immunis: quem assiduis precibus interpellat pro salute animarum nostrarum.

'Εκ τοῦ Καρόντος εἰς τὸν δσιον Πατέρα ήμῶν Δαβὶδ τὸν ἐν Θεσσαλονίκη, ήμέρᾳ χείρος.

"Ωφθῆς ὑραϊσμένη τῷ κάλλει τῶν ἀρετῶν, καὶ Χριστὸν τὸν ὥραῖον, Παρθένε, ἀπεκύνησας βροτοὺς ὥραῖσαντα τοῖς ὥραῖοις κάλλεσι τῆς Θεότητος, ἀειπάρθενε.

"Ἄγγέλων τιμιωτέρα ὥφθης κυήσασα τὸν αὐτοὺς, Παρθένε, δημιουργήσαντα· ὅθεν ἴκετεύω σε, ἀγνή, ἀγλασον τὸν νοῦν μου, καὶ τὴν καρδίαν φωταγώγησον, νέφη τούν παθῶν ἐκδιώχουσα.

"Τμησμένη σε, πανύμνητε δέσποινα, τὸν ὑπερύμνητον θεὸν ἀνερμηνεύτως κυήσασαν, τὴν τοὺς χροὺς τῶν ἀγγέλων τῷ κάλλει ἀσυγκρίτως νικήσασαν.

"Ιθυνον τὸν βίον μου, καὶ τὰ κινήματα τῆς διανοίας, ἀγνή Παρθένε, πρὸς τὸ θεῖον βούλημα τοῦ ἐκ σου ἀρρήτως ἡμεν ἐπιδημήσαντος.

"Ἐξ ἀγνῶν αἱμάτων σου ἐξυφάνθη σάρξ ὑπερφυῶς τῷ δημιουργήσαντι τὸν δινθρωπόν, Θεοτόκε· ὅθεν δέξιας ὑμνοῦμέν σε.

Λέλυται τῷ τόκῳ σου ἀρᾶς τὸ ἀνθρώπινον, μόνη παντευλόγητε· ὅιος σε δωξάζομεν ὡς κεχαριτωμένη, Θεοτόκε, εἰς αἰώνας.

Σὲ τὴν καλλονὴν τοῦ Ιακὼβ τιμῶμεν, Θεδ; ἢν D ἡγάπησεν, ἢν ἐξελέξατο, πάντως ὡς μόνην ἀγνήν εὐλογημένην ἀνυμνολογοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰώνας.

Φωτοφόρον πύλην σε προεώρα Ἐξεκιήλ, δι' ἣς δηλοθε τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὃν ἐκτενῶς αἴτησα, ἀγνή, τὴς μετανοίας μοι διανοῖξαι πύλας δέσμων.

'Εκ τοῦ Καρόντος εἰς τὸν δσιον Πατέρα ήμῶν ἀμύροι τὸν ξειροδόχορ, ήμέρᾳ χείρος.

Σὲ τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπὲρ λόγου λοχεύτριαν, ὡς κραταὶν ἀντίληψιν πάντων, πανάμωμε, τῶν καταπο-

A meam peccati malitia depravatam, tu quæ Verbum omni bonitate præditum in carnē peperisti.

Beatus populus, qui semper beatificat te, o beata, quæ beatum Deum perperisti, qui propter suam misericordiam homines ineffabili unione deificavit.

Mentis magnæ Verbum æternum videns Gabriel archangelus in te vere, o puella, inhabitasse ineffabiliter ac stupende, exclamavit: Ave, throne Altissimi, o benedicta.

Nuptiarum sequester divinus archangelus stans exclamavit tibi: Ave, o Sponsa Dei illibata, angelorum gloria, hominum salus, et munimentum.

Ad vocem angeli Gabrieli, concepisti, o tota B sine ulla macula, Deum Verbum, qui verbo cœlestes exercitus creavit, et verbum præstat quo laudare possimus sanctam ipsius humilationem ac demissionem, quæ est super omne verbum et cogitationem.

130 Ex Canone in Festo S. Patris David Thessalonicensis, die 26.

Apparueristi decorata pulchritudine virtutum, et Christum decorum, o Virgo, peperisti, qui homines decoravit decoris pulchritudinibus divinitatis, o virgo perpetua.

Angelis honorabilior facta es, o Virgo, pariens illum, qui ipsos creavit: quamobrem precor te, o casta, sanctifica mentem meam, et cor meum illumina, depellens nubes passionum.

Laudamus te, o omni laude dignissima Domina, quæ omni laude superiori Deum ineffabiliter genuisti, et angelorum chorus pulchritudine incomparabiliter superasti.

Dirige vitam meam, et motus mentis meæ, o Virgo casta, ad divinum consilium illius qui ex te ad nos modo inexplicabili processit.

Ex purissimis sanguinibus tuis, supra naturæ morem compacta est caro illi, qui hominem creavit; unde te, o Deipara pro dignitate laudamus.

Liberatum est per partum tuum a maledictione humanum genus, o sola omni benedictione cumulata; propterea te gloriosanum tanquam gratia plenam, o Deipara, in sæcula.

Te pulchritudinem Jacob honoramus, quam Deus amavit, et elegit: omnino tanquam solam castam et benedictam te laudamus in omnia sæcula.

Luciferam portam prævidit te Ezechiel, per quam transivit lux vera Christus Deus noster, quem impense precare, o casta, te oro, ut mihi propitientiae portas aperias.

131 Ex Canone in festo S. P. Sampsonis Xenodochi, die 27.

Te Dei ineffabiliter Genitricem, tanquam validissimam defensionem omnium qui labore pre-

mittuntur, gloriosus incessanter, et beatificans, Α νοημενων διδασκομεν οπαυστως, καλ μακαριζομεν.
o mundissima.

Animæ mentisque meæ tenebras dispelle, o pura,
et da mihi, ut sicut in die, honeste ambulem alque
converser, ac salutaria præcepta exsequar.

Te, o tota munda Domina, lucidum Verbi
palatium hymnis celebramus, ac beatam appellamus.

Te, o sanctissima casta, speciem Jacob, fidei
divinæ vocibus laudamus, quæ genuisti nobis Dcūm
carnem ferentem, quem omnia contemiscunt.

Cœlum sublimè omnium regis Dei facta es, o
undequaque purissima; mundumque illius palatiūm,
et thalamus divina gratia coruscans.

Vellus olim prænotavit castissimum uterum
tuum, o veneranda, qui exceptit in se divinum
sorem irrorantem universos, qui sili peccati labo-
ravit, o omni laude digna ac benedicta, quæ Deum
in carne peperisti.

Seda nunc gravem passionum mearum tempe-
statis, o casta benedicta que puerula; et oppugna
omnes incorporeos hostes, qui immaniter insultant
pauperati meæ, ut faciliter te laudem.

Lucidissimis lampadibus illius qui ex te supra
mentis caput incarnatus est, sanctissima Virgo,
illumine nos, qui te Deiparam fideliter agno-
scimus, et a passionum tenebris, atque a peri-
culis cunctisque viis adversitatibus liberemur.

132 Ex Canone in festo receptionis reliquiarum
sanctorum Cyri, et Joannis, die 28.

Tanquam ea, quæ ob bonitatis excessum libi nos
familiares facis, o castissima, Deoque gratissima,
ab omni obscuritate, tempestate ne periculo libera
universos.

Virgo illibatissima, quæ peperisti illum qui
tollit morbos hominum, medicam adhuc manum
contritionibus animæ meæ, carnisque meæ insir-
nitibus.

Opulentas misericordias tuas aspergo super nos,
o Virgo, juxta consuetudinem tuam, varios mor-
bos curans animarum illorum qui cum fide ad te
accedunt, quæ es causa bonorum, o plurimum
laudanda.

Aeruginosissimæ animæ meæ flatus tranquilla,
obsecro; et dolores carnis meæ seda, quæ sola
absque doloribus Deum corporalium peperisti.

Intellectualibus superior potestatibus, omni seductoris malitia superiorum sic fac intercessionibus

Ab hominibus infestis, a dæmonibus malignis,
et ab omni alia adversitate, casu, omnique læsione
libera me, Virgo sancta, et custodi me concin-
tem; Benedictus es, Deus Patrum.

In similitudine carnis ille, qui est supernivisus,
ex te apparuit, o Virgo casta, quem incessanter
deprecare, ut miserratur nostri, qui cum malitia

Ψυχῆς μου καὶ νοῆς, ἀγνή, ἀπέλασον τὸ σκότος,
καὶ δίδου, ὡς ἐν ἡμέρᾳ, εὐσχημόνως πολιτεύεσθαι,
τὰ σωτήρια πράττοντα πρωτάγματα.

Σὲ, πανάμιμε Δέσποινα, τὸ φωτεινὸν παλάτιον
τοῦ Λόγου ἀνυμνοῦσογοῦμεν καὶ μακαρίζομεν.

Σὲ, παναγίᾳ ἀγνή, τὴν καλλονὴν τοῦ Ἱακὼν,
πίστεως θελαις φωναῖς ἀνυμνοῦμεν, κυήσασαν τῷν
Θεὸν σαρκοφόρον δν τρέμει τὰ σύμπαντα.

'Ο οὐρανὸς ὑψηλὸς ἐχρημάτισας τοῦ παμβασιλέως
Θεοῦ, παναμώμητε, καὶ καθαρὸν παλάτιον, καὶ
παστᾶς φωτεινή θεῖτρον χάριτι.

¶ Ο πόκος ποτὲ προεδήλου τὴν ἀγνήν, σεμνή, γρ-
ατέρα σου εἰσδεξμένην τὴν οὐράνιον δρόσον τὴν
πάντας δροσίζουσαν τοὺς κεχρατημένους τῇ διψῃ
τῆς ἀμαρτίας, πανύμητε εὐλογημένη, ἡ Θεὸν σαρκὶ^ν
κυήσασα.

Στῆσον παθῶν μου τὸ δεινὸν νῦν κλυδώνεν, ἀγνή
εὐλογημένη, καὶ πολέμητον πάντας τοὺς ἀφειδῶς
τῇ ἐμῇ πτωχείᾳ, κόρη, ἐπιμβαίνοντας δυσμενεῖς;
ἀσάρκους, ἔπως πιστῶς ὑμῶν σε.

Φαεινοτάταις λαμπάσι τοῦ ἐκ σου σαρκωθέντος,
Παρθένε παναγία, ὑπὲρ νοῦν, εἰ Θεοτόκον εἰδότες
σε φωτεινόμενα πίστει, καὶ σκέπους ἐκλυτρούμενη
παθῶν, καὶ κινδύνων καὶ πάντων τοῦ βίου περιστά-
σεων.

C 'Εκ τοῦ Καρδρος εἰς τὴν ἀρακομιδὴν τῶν Ιε-
ρύνων τῶν ἀγίων ἀραρτύρων Κύρου καὶ Ἰωάν-
τον, ἡμέρᾳ κη'.

'Ος τὰ ἡμῶν ὑπεροόλῃ ἀγαθήτος οἰκειουμένη,
πάναγνη θεοχαρίτωτε, ἀμαυρώσεως πάσης, καὶ
ζέλης, καὶ κινδύνων πάντας διάσωσον.

Τὰς νόσους τῶν βροτῶν τὸν ἀφαιρούμενον τε-
χοῦσα, παναμώμητε Παρθένε, τῆς ψυχῆς μου τὰ
συντρίμματα καὶ σαρκὸς τὰ νοσήματα θεράπευσον.

D Συνήθως ἐφ' ἡμᾶς τὰ πλούσιά σου ἐλέη, Παρθένε,
ράνων, νοσήματα παύουσα ποικίλα ψυχῶν, τῶν ἐν
πίστει προσιόντων σοι τῇ τῶν καλῶν αἰτίᾳ, πολυμ-
ηγτε.

Κύματα πράγματα τῆς παναθλίας μου ψυχῆς, δέο-
μαι, καὶ τῆς σαρκὸς παύσον τὰς δδύνας, ἡ μόνη
τεχοῦσα δινεύθεν δδίνων Θεὸν σωματούμενην.

'Ανθρώπων δεινῶν καὶ δαιμόνων πονηρῶν καὶ
πάσης δλλῆς χακοπραγίας καὶ συμπτώσεως καὶ
πάσης χακώσεως ρῦσαι με, ἀγία Παρθένε, καὶ συ-
τήρησον φάλλοντα· Εὐλογητὸς εἰ, δ Θεὸς δ τῶν Πα-
τέρων.

'Ἐν δμοιώματι σαρκής δ ὑπέρθεος, ἀγνή, ἐκ σου
ώραθη, δη ἀπαύστως δυσώπεις ἐλεηθῆναι τῇ μηδὲ κακῇ

πεζώντας, καὶ τρέμοντας τῆς αἰωνιόσης, Παρθένε, Α convivitus et aeternum tormentum contem- scimus.

Φωτοειδής ὡς νεφέλη, τὸν τῆς δικαιοσύνης κα- έχουσα ἀγκάλαις σου, ἀγνή, Ἡλιον δόμον πέψυχας· διὸ τοῦτο βοῶ σοι· Πολλοῖς ἐπιχονισμένον με κακοῖς φωταγώγησον, κόρη, ἀπαύστως σε γεραίροντα.

133 Ex Canone in S.

Salvatori ac Deo ex castis sanguinibus tuis cor- pus dedisti, o Virgo inviolata, qui dedit nobis sa- pientem Hierarchiam suum, salutiferum ac seruen- tem defensorem, vere admirabilem Hypatium.

Esto mihi propitia in die Christi formidabili ac tremenda, o Dei Mater, Virgo genitrix Maria, quæ omnibus Filii tui creaturis es sublimior, quippe quæ sola ipsum supernaturaliter lactasti.

Virgo Mater, quæ Deum incarnatum peperisti graves et innumerableis animæ meæ lapsus expians, salva me intercessione tua.

Gratiarum tuarum fluvii, et fontes curationum, et divinarum divitiarum distributiones dividuntur, o Dei Sponsa, ex manu ILLA, unde vita principium habuit, Omnipotentis qui ex utero tuo natus est.

Sapientiam Dei subsistentem peperisti, inviolata Virgo Deipara, quæ sanctos sapientissimos fecit, per quos malitiæ architecti cecidit fastus, et pes- sima machinamenta.

MHN ΙΟΥΛΙΟΣ.

**Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὸν ἀγίους μάρτυρας Κο- σμᾶν καὶ Δαμιανὸν, ἡμέρᾳ ι.*

Ἐκ τοῦ Θεοῦ τὸ χωρίον, τὴν νοητὴν τράπεζαν, τὴν κιλλονὴν τοῦ Ιακώβ, τὴν ὁδοιάστον γένους, καὶ ἀδιάστοτον χλίμακα, διχρόντε, αἱ γενεαὶ τῶν γενεῶν μακαρίζομεν.

Ο φονερὸς ταῖς ἀνω στρατηγίαις ἐν σοὶ ἀφρίστως φῆσε, καθαρωτέρων εὐρηκῶς δρατῆς καὶ νουμέ- της, ἀγνή Παρθένε, φύσεως· διὸ σε μακαρίζουμεν.

Ἡ λαμπὰς τοῦ θείου φωτὸς, ἡ ἀνωτέρα πάντων τῶν ποιημάτων, ἡ τὸν δινθρωπὸν θεώσασα, ὡς Θεὸν κυρίασσα, καὶ Θεοτόχος δοξάζεται.

Ἀνάτειλόν μοι, Δέσποινα, ἀκτίνα θείας γνώσεως τῷ ἐν τῷ σκέτῳ τῆς ἀγνωσίας δεινῶς συνεχομένῳ, καὶ πρὸς φῶς ὀδήγησον μετανοίας, διχροντε, πύλη οὕτω τοῦ φωτός.

Σῶσόν με, ἡ τεκοῦσα τὸν Σωτῆρα· βυθὸς γὰρ συνταράσσει με ἀμαρτημάτων, καὶ χειράζει με κλυδώνων τόδονῶν, καὶ ζάλη τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἐκθλίζει με.

Καταβήσεται Χριστὸς, ὡς ὑετὸς ἐπὶ πύκτον, ἐν τῇ γαστρὶ σου, Θεοχαρίτωτε, καὶ τοὺς χειμάρρους τῆς ἀνομίας καταπαύσεις ὡς Θεὸς, καὶ ἀφθαρταν καὶ ζωὴν πηγάζεις τοῖς μέλπουσιν, Εὔλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων.

(64^{***}) Desideratur in Menaeis.

A convivitus et aeternum tormentum contem- scimus.

Facta es, o casta, velut nubes lucida, quæ ju- stitiae Solem inocciduum ulnis contineisti: ideo clamo ad te: Illumina me, o puella, multis malis obtenebratum, dum te incessanter honoro.

Hypatiam, die 28 (64^{***}).

O miraculum omnium miraculorum maximum, quod Virgo concepiens sine virili opera in utero suo illum qui universa complectitur, illum non coaretavit.

O Dei sponsa Virgo, quæ absque nuptialis thalami experimento, et absque seminis corruptione Unigenitum Patris concepisti, et in carne peperi- sti, ex immaculatis sanguinibus tuis, ne cesses preces effundere pro salute mundi.

Me multis periculis circumdatum, et peccatorum tempestate periculosissime jaclatum, dirige nunc Spiritus sancti aura ad pacatissimam stationem, o Dei genitrix Domina, portus enim es Christianorum; quamobrem te 134 laudamus in omnia saecula.

Mater Creatoris lucidissima mæstorum consola- tio, periclitantium protectio, et laborantium auxi- lium, atque ægrotantium velox visitatio, tu me, quandiu vixero, custodi.

MENSIS JULIUS.

Ex Canone in festo SS. Cosmæ, et Damiani marty- rum, die 1.

C

Te Dei sedem ac possessionem, mensam spiri- talem, speciem ac pulchritudinem Jacob, pontem trajectu felicissimum ac facillimum, scalam sta- bilem atque immobilem, omnes hominum gene- rationes cum affectu beatam nuncupamus. o im- maculata.

Ille qui formidabilis est supernis exercitibus, in te inenarrabili modo habitavit, o casta Virgo, cum te omni natura visibili, atque intelligibili puriorum invenisset: propterea te beatam appellanmus.

Lampas divinæ lucis, superior omnibus creatu- ris, quæ hominem deificavit, quippe quæ Deum pepererit, Deipara glorificatur.

D

Oriri fac super me, Domina, radium divinæ co- gnitionis, cum tenebris ignorantiae graviter oppres- sus sim; et deduc me ad lumen penitentiae, o immaculata, cum sis porta lucis.

Salva me, tu quæ Salvatorem peperisti; pro- fundum quippe peccatorum concubitus me; et exag- gitat me tempestas concupiscentiarum, maligno- rumque spirituum procella affigit me.

135 Descendet Christus sicut pluvia in vellus, in ulrum tuum, o Deo charissima; et torrentes ini- quitatis cessare faciet, utpote Deus; atque immor- talitatem ac vitam in modum fontis emanabit iis qui canunt: Benedictus Deus Patrum.

Ex sacris sanguinibus tuis incarnatus est Creator omnium, atque exivit ab utero tuo, virginem te conservans. O miraculum miraculorum! o novorum mysteriorum manifestatio, quae in te facta sunt in omnia saecula.

O virgo, quae ipsis Cherubim superior apparuiti, effice mentem meam carnalibus concupiscentiis vitisque temptationibus superiorem; et concede mihi ut expedite facileque incedam pro semitas salutares, quae ducunt ad supernam civitatem, o immaculata.

*Ex Canone alio in SS. Anargyros Cosmami, et Damianum (64****).*

Salvalorem ac Deum ex castis sanguinibus tuis corporasti, o pura et inviolata, qui dedit nobis salutares medicos passionum nostrarum, et serventes defensores, sapientes Anargyros in spiritu.

Te speciosissimam inter mulieres elegit Deus, et ex te corporaliter, o casta, nasci complacuit sibi, qui requiescit in sanctis suis.

Compassione tua dignum me fac, o Virgo inviolata, quae peperisti Verbum unice compassivissimum, quod concessit universis finibus terrae Sanctos compatientes medicos, et miraculorum patratores.

Sapientiam Dei substantialem peperisti, o Virgo inviolata Deipara, quae sanctos sapientissimos nobis concessit, per quos malitiæ architecti cecidit fastus, et gravissima strategemata.

Ex Canone alio in SS. Anargyros Cosmam, et Damianum.

Effunde super nos, nunc, o casta, stillas miserae rationum tuarum, tu quae bonum, et pius, et misericordia rem ineffabiliter peperisti, atque universorum nunc praesidium existis.

Ille qui solus est bonus, solus intime misericors, immaculatam vulvam tuam ingressus est, o tota immaculata, volens nos passionibus pollutos reformare.

In te, o Virgo Dei Mater, spes meas reposui, me ab omni hostis malitia esse liberandum.

O Domina casta, quae Deum incarnatum incomprehensibili modo peperisti, cuandem semper deprecare, ut me a carnalibus passionibus, et ab aeternis tormentis cripiat.

Ille qui inferiora superioribus in supernaturali-

Ex Canone in festo S. Thomæ Palæensis et S. Cyriacæ martyris, die 7.

Mortis impetum repressisti, o casta, Christum immortalitatis datorem enixa, quem cum infernus voluntario decreto mortuum vidisset, contremuit.

O Virgo, quae subsistentem Dei Sapientiam peperisti, a sophista malitiæ libera me mediatione tua, o sola carens omni labe.

Libera, o Virgo castissima, ab omni hostis læsione, eos qui neverunt te veram esse Dei matrem.

(64****) Hic canon cui sequenti decet in Menæis impressis.

A'Εξ αἰμάτων σου Ἱερῶν σεσάρχωται ὁ Πλαστούργος ὁ πάντων, καὶ σοῦ προῆλθεν ἐκ γαστρὸς, σὲ παρθένον διαφυλάξας· ὡς θαῦμα θαυμάτων! ὡς χαινῶν μυστηρίων φανέρωσις ἐν σοὶ πεπραγμένων εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας!

Φανεῖσα, Παρθένε, τοῦν Χερουβίμ ἀνωτέρα, ἀνώτερον ἀπέργασαι τὸν νοῦν μου τῶν σαρκικῶν ἥδονῶν, καὶ τοῦ βίου πειρασμῶν, καὶ δίδου βαδίζειν εὐσταλῶς τὰς σωτηρίους τρίβους, τὰς φερούσας, ἀχραντε, πρὸς τὴν ἀνω πόλιν.

*Cosmami, et Damianum (64****).*

Templum mundum fecit te, Domina, mundissimum **136** Verbum, quod divinam Anargyronim B Ecclesiam signis ac prodigiis semper magnificat.

O Maria virga quae germinasti ex radice Jesse, protulisti, inviolata, florem Christum, qui velut floribus, miraculis exornat famulos suos Anargyros.

Perempta est mors in te; vitam enim substantiam peperisti Christum Dominum, o inviolata, protectorem vitæ nostræ, qui Anargyros medicos dedit iis qui clamant: Benedicite omnia.

Facta es, o Virgo, domicilium lucis illius, quae universa illuminavit, et luciferos sanctos nunc concessit, qui mortiferarum passionum tenebras in spiritu eliminant, o sola semper inviolata Virgo.

Con partu tuo conjunxit, o castissima, custodiat in tranquillo statu nos, qui te laudibus exaltamus.

Mons Dei, ex quo Veritas manifestatur, tu es, o Virgo **137** casta, in quo eum inhabitasset ille, qui est incomprehensibilis, hominibus voluit similis fieri propter excessum misericordiae suæ: cui psallimus: Benedictus es, etc.

Ecce, o anima mea, porta lucis, quae nunc aperit aditus poenitentiae: ecce species Jacob; unica hominum tutela ac defensio: festina per intercessiones illius consequi misericordiam.

Agnoscentes te, o Domina, vere lucidam esse nubem Solis justitiae per tuam intercessionem ab obscurissimis tenebris, et ab aeterno suppicio liberemur, o ab omni nævo libera.

D'Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὸν ἄγιον Θωμᾶν τὸν ἐν τῷ Παλαιῷ, καὶ τὴν ἀγιαρ μάρτυρα Κυριακήν, ἡμέρα ζ.

'Ρύμην, ἀγνή, τοῦ θανάτου ἀνέστειλας ἀθανασίας πρόδενον Χριστὸν χυτοσασσα, δν ὁ ἄδης θαυμάτως βουλήσει ἔχουσίᾳ ιδών ἐτρόμαξεν.

Σοφίαν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐνυπόστατον τεκοῦσα, Παρθένε, τοῦ σοφιστοῦ με τῆς κακίας ἐκλύτρωσον μετιτελέσου, μόνη παναμώμητε.

'Ρύσαι πάσης κακώσεως τοῦ δυσμενοῦς, Παρθένε, τοὺς εἰδότας ἀληθῶς Θεοῦ σε μητέρα, πάναγνε.

Ἐλυτας, ἄγραντε, τῶν προπατόρων τὴν ἀράν, Α τέξασα ἀνευ σαρχὸς, σεμνή, θελημάτων τὸν πάντα τῷ αὐτοῦ Θελήματι θείψ σαφῶς ούσιώσαντα.

Βασιλέα κυήσασα Χριστὸν οἴάπερ βασιλεῖσσα, θεο-
χαρίτωτε, τοὺς ἐπὶ σοὶ προστρέχοντας οὐρανῶν βα-
σιλεῖας ἀξίωσον.

Ο μῆνος Θεδος μόνην εὔρε καθαρὰν τὴν σὴν γα-
στέρα, καὶ σωματοῦται καὶ γνωρίζεται ἀνθρωπος
σώζων τὸν ἀνθρωπὸν· ὅτεν ὡς καλῶν σε αἰτίαν ἐπι-
στάμενοι ψάλλομεν· Εύλογημένη ἡ Θεὸν σαρκὶ, κυή-
σασα.

Ο ὑπερούσιος Θεὸς ούσιώθη καθ' ἡμᾶς ἔκ σοῦ,
Παρθένε, καὶ ὥραθη ὡς βρέφος ὁ πρὸς αἰώνων Πατέρι
καὶ θείψ συνυπάρχων Πνεύματι· ὅτεν ὡς αὐτοῦ σε
δοξάζομεν μητέρα.

Φωτεινοτάταις λαμπάσι τοῦ ἔκ σοῦ σαρκωθέντος,
Παρθένε παναγία, ὑπὲρ νοῦν οἱ Θεοτόκους εἰδότες σε
φωτιζόμεθα πίστει, καὶ σκότους ἐχλυτρούμεθα πα-
θῶν, καὶ πάντων κινδύνων καὶ πάσης περιστάσεως.

*Ex Canone in SS. Paternutium, et Coprum, die 9 (64****).*

Mortifica cordis mei affectiones, tu, quæ vitam
nostram Christum ineffabiliter peperisti, o Virgo
nuptialis thalami nescia, spes eorum qui recurrent
ad te.

O porta salutaris, penitentiae portas, utpote be-
nigna protectrix, aperi mihi, et a peccati portis
libera me, custodiens me divina potentia tua.

Corpus accepit ex visceribus tuis Deus Verbum,
o Dei genitrix puella, et ut infans visus est, exhibe-
bens universis admirandam ac stupore plenam re-
generationem.

Ille qui erat perfectissimus, factus homo ex te,
o Virgo innupta, corruptam hominum essentiam
deificavit.

Incessabili voce ad te clamamus: Gaude, o in-

'Εκ τοῦ Καρόνος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Πρό-
κλον καὶ Ἰλαρίων, ἡμέρᾳ ιβ̄.

Γὸν τῶν ἀκοῶν τῆς προμήτωρος Εἶνας Γαβρὶήλ
σοι προσφωνῶν τὸ Χαῖρε ἀληθῶς ἔξετίναξε, Δέ-
σσοινα· μόνη γάρ τὸν ἀναιρέτην τῆς κακίας τοῦ δψεως
ὑπὲρ νοῦν τε καὶ λόγον ἐκύησας.

Λῦσον, Παρθένε, τὸν δεσμὸν τῶν κακῶν μου,
συνδέουσα τῇ στοργῇ με τοῦ ἔκ σοῦ τεχθέντος
Λόγου, πανάμωμε, καὶ σῶσόν με, Δέσποινα, ταῖς
ἰκεσίαις σου.

Συντριβὲν τῇ παρενόσει τῶν χειρῶν σου τὸ ποίη-
μα κατοικτείρων, Λόγε, μήτραν ἀπειρόγαμον ὕκη-
σας, καὶ ἐν δυσὶ ταῖς οὔσιαις προελήλυθας, ἀφθαρ-
σας καὶ νίζων ὁδοὺς τοῖς εἰδόσι σε.

Tίς δύναται τὸ σὸν ἔρμηνεῦσαι μυστήριον, ὅ Δε-

(64****) Menæa noui habent.

Dissolvisti, o intemerata, primorum parentum
maledictionem, cum peperisti sine voluntate carnis,
o veneranda, illum qui voluntate sua divini man-
ifeste universa produxit.

O Deo gratissima, quæ regem Christum pepe-
risti, utpote regina, eos, qui ad te recurunt, di-
gnos fac regni cœlorum.

Deus, qui est solus, solum uterum tuum purum
invenit, et corporatus est, et agnitus homo sal-
vans hominem: unde te tanquam causam hono-
rum agnoscentes, psallimus: Benedicta tu, quæ
Deum in carne peperisti.

B 138 Supersubstantialis Deus substantia nostra
factus est ex te, o Virgo, et apparuit tanquam
infans, ille qui ante sœcula est cum Patre et Spi-
ritu divino: quare tanquam illius matrem te
glorificamus.

Lucidissimis lampadibus illius, qui ex te, o
Virgo sanctissima, supra mentis captum incarnatus
est, nos, qui te Deiparam fideliter agnoscimus,
illuminebamur, et a tenebris passionum, omniisque
periculo atque adversitate liberemur.

Ex Canone in SS. Paternutium, et Coprum, die 9 (64****).

temeratissima: gaudium enim omnium Christum
geniisti; atque universum primæ matris Evæ
miserorem effugasti.

C Ecce Arca illa legalis præfigorabat uterum tuum
continentem Manna Christum escam nostram, o
Dei genitrix sola casta, benedicta.

Cœlis sublimior apparuisti, dum Verbum Deum,
qui nos ad sublimia evexit, peperisti, quem super-
exaltat omnis spiritus, tanquam Deum nostrum,
in sœcula.

Iucis tuæ rādiis illumina, o Sponsa Dei, ani-
mam meam, **139** in socordiæ profundo jacentem;
exsurge, atque hostes proturba ac dejice, qui sem-
per divexant cor meum, et ad libidines meas se-
ctandas impellunt me.

*Ex Canone in festo SS. martyrum Procli, et Hila-
tionis, die 12.*

Venenuin, quod prima mater Eva auribus au-
diendo imbiberal, Gabriel tibi, Ave, acclamans
D vere ejicit, o Domina: tu enim sola ablatorem
malitiae serpentis supra omnis cogitationis ac ser-
monis captum peperisti.

Dissolve, o Virgo, catenam malorum meorum,
colligans me amore Verbi, quod ex te, o mundissi-
ma, natum est: et salvum me fac, o Domina, pre-
cibus tuis.

Confractum ob transgressionem, opus manus
tuarum commiserans, o Verbum, uterum virilis
copulæ nescium habitasti, et in duabus substantiis
processisti, renovans vias immortalitatis scienti-
bus te.

Quis tuum valeat explicare misterium, o Domina

Deipara? omnium enim Creatorem ineffabiliter A αποινα Θεοτόκε· τὸν γὰρ κτίστην τῶν ὅλων ἀφράστως ἐσωμάτωσε.

Ecce Virgo concipiet (exclamavit olim Isaia-) magni consilii angelum Emmanuel, Deum, et Dominum, et Salvatorem animarum nostrarum.

Tanquam sanctior omnibus creaturis, peperisti, o casta Virgo, o Virgo immaculata, benedicta Mater, semper glorificata, Creatorem et Dominum.

Incarnatus ex impollutis sanguinibus tuis Deus, qui fecit, et plasmavit me, o Dei genitrix Domina, recuperavit mundum, ita clamantem: Benedicite, et laudate Dominum.

Lucis domicilium facta es, o casta, sanctissima Mater Virgo, in materia visibili corporis, a qua omnes qui in **140** tenebris vitam trahunt, illuminantur: quamobrem te cum fide beatam appellamus.

Ex Canone in Synaxim, seu collectam archangeli Gabrielis, die 15.

Ubi Gabriel, etc.

(*Idem est cum Canone diei 26 Martii.*)

141 *Ex Canone in festo S. Golinduchæ martyris, die 13.*

A sordibus malitiæ volens Creator naturam nostram mundare, ex utero tuo mundo incarnatus est, o Deipara; propterea te omnes glorificamus.

Manifeste cognovimus Deum ex castis sanguinibus tuis incarnatum esse, o Virgo, nostramque nunc formam misericordia adiunctum suscepisse; quamobrem te cum fide glorificamus.

Vinculum transgressionis dissolvisti, bonorum datorum cum excessu benignitatis enixa: propterea nos fideles te, Virgo Mater, glorificamus.

Cum sit mens mea multis transgressionibus inquinata ac deturpata, precor te, o Dei Mater, unice immaculata (**65**), miserere mei, et salva me mediatione tua.

Cum contexisset Altissimus sibi ipsi amictum ex puris sanguinibus tuis, o immaculata, eos qui divinis vestibus nudati fuerant, exornavit; propterea cum affectu te beatam appellamus.

Propitiatorium apud Deum te semper habemus, o summe immaculata: crue nos a futuræ vilæ terribilibus tormentis, ac libera nos ab omnibus minis et conatibus hostium tam visibilium quam invisibilium.

Tu quæ partu tuo universam seductoris malitiam sterilem reddidisti, o casta, cor meum omnium bonorum operum sterile, cruciferum esse, Deum mihi propitium reddendo.

142 Mediane voce angeli, concepisti, o casta,

A σποινα Θεοτόκε· τὸν γὰρ κτίστην τῶν ὅλων ἀφράστως ἐσωμάτωσε.

Ίδου τὴν Παρθένον, ἀνεβάσθαι ὁ Ἡσαΐας πάλαι, βουλῆς ἀγγελον μεγάλης Ἐμμανουὴλ τὸν Θεόν, καὶ Κύριον, καὶ Σωτῆρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν συλλήψει.

Ως τῶν κτισμάτων πάντων ἀγιωτέρα, ἀγνὴ Παρθένε, ἀπεκύησας τὸν κτίστην καὶ Κύριον, Παρθένος ἀμίαντε, εὐλογημένη Μῆτερ ἀεὶ δεδοξασμένη.

Σαρκωθεὶς ἐξ ἀχράντων αἰμάτων σου ὁ Θεός; ὁ ποιῆσας καὶ πλάσας με, Θεοκυῆτορ Δέσποινα, ἀνεκτήσατο χόσμον οὕτω βοῶντα· Εύλογεῖτε, ὑμεῖτε τὸν Κύριον.

Φωτὲς οἰκητῆριον, ἀγνὴ, γεγένησαι, παναγία μητροπάρθενε, ἐν ὅλῃ δριμενῇ τοῦ σώματος, καὶ πάντας τοὺς ἐν σχότει φωτίσαντος· οὗτον σε πίστει μαχαρίζομεν.

'Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὴν σύναξιν τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ, ἡμέρᾳ ιγ'.

'Αγνήν σε, κ. τ. λ.

(*Idem est cum Canone diei 26 Martii.*)

'Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὴν ἀγράντα μάρτυρα Γολιδουχῆρ, ἡμέρᾳ ιγ'.

'Ρύπου κακίας τὴν φύσιν ὁ Πλαστουργὸς τὴν ἡμῶν βουλόμενος ἐκκαθάρσαι, ἐκ τῆς σῆς καθαρᾶς σεσάρχωται γαστρὸς, Θεοτόκε· διό σε πάντες δοξάζομεν.

Γνωστῶς κατίδομεν Θεόν σαρκωθέντα, Παρθένε, ἐξ ἀγνῶν σου αἰμάτων, δι' οίκτον νῦν τὴν ἡμῶν ἀναλαβόντα μορφὴν. Διὰ τοῦτο πίστει σε δοξάζομεν.

Δεσμὸν διέλυσας τῆς παραβάσεως τῶν καλῶν τὸν δοτῆρα ὑπερβολῇ τέξαται χρηστότητος, Παρθενομῆτορ. Διὰ τοῦτο οἱ πιστοί σε δοξάζομεν.

Μεμολυσμένος τὸν λογισμὸν καὶ τὴν χρειαμένος ταῖς πολλαῖς, Μῆτερ Θεοῦ, παραβάσσει, σὲ καθικετεύω, μόνη ἀμδλυντε, οἰκτεραῖς με καὶ σῶσαι τῇ μεσιτείᾳ σου.

'Ἔψάνας· "Ἔψιστος, ἐσυτῷ περιευλήν ἔχ τῶν ἀγνῶν αἰμάτων σου, τοὺς γυμνωθέντας θείας καταστολαῖς ἐφαίδρυνεν, ἀχραντε. Διὰ τοῦτο σε πόθῳ μαχαρίζομεν.

'Πλαστῆριον κεχτημένους, πανάμωμε, πρὸς τὴν Θεόν σε πάγυτοτε, ἐξελοῦ ἡμᾶς τῶν ἐκεῖ βασάνων φοβερῶν, καὶ λύτρισαι πάσης ἀπειλῆς καὶ ἐπιβολῆς δρατῶν καὶ ἀφράτων ἐχθρῶν.

'Η τῷ τέκνῳ σου πᾶσαν ἀποστειρώσασα τὴν κακίαν τοῦ πλάνου, πάσης στειρεύουσαν πράξεως, ἀγνὴ, ἀγαθὴς τὴν καρδίαν μου δείξον καρποφόρον, Θεόν Ιεσουμένη.

Φωνῇ ἀγγέλου, ἀγνὴ, συνέλαβες Λόγον Πατέρος

(65) Hinc Joan. Trithemius abbas de laud. S. Annae cap. 7, ait ad rem nostram: « Digna Dei Mater fuisse creditur sine originali macula concepi, quæ illum erat Virgo paritura, qui totius mundi deleret criminia. Nolo mireris Dei Genitricem præter naturæ consuetudinem ab originali præservatam cri-

mine, quam sibi mansionem paraverat Deus insuper gratiæ. Considera natam Dei Genitricem, et non miraberis sine macula conceptionem. Magna sunt quæ dicuntur, sed vera, sed sancta, sed Genitricem Dei decentia, cuius conceptionem prævenit gratia, et hinc miratur natura. » Sic ille.

ἡμῖν δόμοιαθῆναι θελήσαντα, δυδυσώπει εὑρεῖν γημᾶς Ἐλεος, καὶ τῶν ἀμαρτημάτων λύσει, πανάμωμε· οὐθεν εὐχαρίστους σε φωναῖς δελ διξάζομεν.

'Ex τοῦ Καρόρος εἰς τὸν ἄγιον ἀπόστολον Ἀκύλαρ, ἡμέρᾳ ιδ.'

Λόγῳ, σεμνῇ, λόγον ἐν μήτρῃ συνέλαβες τὸν διὰ λόγου ἀπαντας δημιούργησαντα· διὰ τοῦτο σὲ λόγοις ἐνθεῖοις ἀγυμνοῦμεν, Θεοχαρίτωτε.

Οὐ μόνος καθαρὸς, ὁ μόνος Κύριος, σὲ μόνην ὡς ἔγνω καθαρωτέραν πάστης κτίσεως, πανάμωμε, ἐξ ἀγνῶν σου αἰμάτων σεσωμάτωται.

Νοητόν σε παλάτιόν, καὶ ὑψηλὸν τοῦ βασιλέως θρόνον, Θεοτόκε δέσποινα, δυνομάζομεν.

Μήτηρ καὶ δούλη Χριστοῦ τοῦ σαρκωθέντος δι' ἡμᾶς γέγονες, δη ἐκτενῶς πάντοτε δυσώπει τοῦ σώζεσθαις ἡμᾶς τούς σε Θεοτόκον ἀγνήν δυνομάζοντας.

Κυριώνυμε κόρη πανάμωμε, τὸν ἀγαθοδότην Θεὸν τὴν κυήσασα, τούς σε ὑμνοῦντας πάντοτε πειρασμῶν πολυτρόπων διάσωσον.

Νεκροῦται τὸ πρὶν δὲ ἄδειμ φθοροποιῶ βρώσει, πανάμωμε, σὺ δὲ τεκοῦσα τὴν ζωὴν ἡμῶν, τοῦτον, Παρθένε, ἐζώσας· οὐθεν ὡς καλῶν οε αἰτίαν ἀγυμνοῦντες κραυγάζομεν· Εὐλογημένη τῇ Θεὸν σαρκὶ κυήσασα.

Ως τὸν παναττίον Θεὸν ὑπὲρ πᾶσαν ἀληθῶς, ἀγνῇ, αἰτίαν ἐν γαστρὶ συλλαβοῦσα, καὶ δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς διφθέντα τεκοῦσα, πανάμωμε, τοῦτον ἐκδυσώπει ὑπὲρ τῶν σε ὑμνοῦντων.

Σὲ φωτιστικὴν λυχνίαν προεώρα προφήτης τὸ φῶς τὸ ἀνατεῖλαν ἐκ φωτὸς, Παρθενομῆτορ, βαστάζουσαν, τὸ φωτίσαν πλουσίως τὰ πρὶν ἐσκοτισμένα ταῖς αὐγαῖς τῆς αὐτοῦ ἀνεχφράστου, πανάμωμε, θεότητος.

'Ex τοῦ Καρόρος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Κήρυκος καὶ Ιουλίττην, ἡμέρᾳ ιε'.

Κατηργήται θάνατος διὰ σοῦ, καὶ ἀδου τὸ χέντρον ἡφανίσθη, Μῆτερ ἀγνῇ σὺ γάρ τὸν ἀθάνατον Δεσπότην θανατώθέντα σαρκὶ ἀπεκύνσας

Μή κενύσας τοὺς κόλπους τοὺς Πατρικούς, ἀχραντε, λόγος δὲ τὸ πᾶν οὐσιώτας σου τὴν πανάμωμον γαστέρα φυγησε, καὶ σάρξ ἀτρέπτως ὥραθη, καὶ βροτοὺς ἐθέωσεν δὲ ὑπερούσιος.

Νόμος φύσεις, πάναγνε, εν τῇ ὑπὲρ φύσιν κυνοφρίᾳ σου ἐναλλάττονται τὸν Πλάστην γάρ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ἀπεκύνσας.

Ο Θεοῦ Θεὸς λόγος σάρχα ἀνελάβετο ἔννουν καὶ ἐμψυχον ἐκ σοῦ, πναγία, καὶ δι' οἰκτον ἐγένετο ἀνθρώπος, καὶ ἐθέωσεν με τῇ παραβάσει ἀπωσθέντα, οὐ ίκέτευε σῶσαι τὰ σύμπαντα.

A Verbum Patris, quod nobis voluit assimilari: illud idem nunc deprecare, o mundissima, pro nobis ut misericordiam, et peccatorum absolutionem invenire possimus, quamobrem gratis vocibus, te semper glorificemus.

Ex Canone in festo S. Aquilæ apostoli, die 14.

Verbum mediante verbo in utero concepisti, o veneranda, quod per verbum universos creavit: ideo te verbis divinis collaudamus, o Dei gratia cunctissima.

Solus mundus, solus Dominus, ut te agnoverit solam, omni creatura mundiorum, o immaculatissima, ex castis sanguinibus tuis corporatus est.

B Te spirituale palatum, et altissimum Regis thronum, o Deipara Domina, nominamus.

Mater es et ancilla Christi incarnata propter nos: quem semper impense deprecare ut salvos faciat nos, qui te Deiparam castam nuncupamus.

O puella immaculatissima, cuius nomen dominium resonat; quae Deum bonorum datorem perpetuisti; eos qui te collaudant assidue a multiformibus entationibus salva.

Mortuus est olim Adam lethifero cibo degustato, o summe pura Virgo: in autem enixa vitam nostram, eumdem vivificasti: unde te tanquam bonorum causam laudantes, clamamus: Benedicta tu, quae Deum in carne genuisti.

C Cum Deum seruum omnium causam, supra omnem causam vere, o casta, in utero conceperis, ac propter nos similem nobis effectum pepereris, eumdem, o intemeratissima, suppliciter exora pro illis, qui te laudibus exornant.

Te lucernam illuminativam prævidit propheta, o Virgo 143 mater, gestantem lumen orium de lumine, quod ea quæ anteā tenebris offusa erant, splendoribus ineffabilis divinitatis suæ copiose illuminavit, o immaculatissima.

Ex Canone in SS. martyres Cericum et Julitatem, die 15.

Irriti facti sunt conatus mortis, et inferni stimulus exterminatus est per te, Mater casta: tu enim immortalem Dominum, qui secundum carnem mortuus est, peperisti.

D Verbum illud supersubstantiale, quod omnem substantiam creavit, non deserens Paternum simum, in utero tuo mundissimo habitavit, o immaculata, et caro sine ulla mutatione apparuit, hominesque deificavit.

Naturæ leges in partu tuo, qui sunt supra naturam, mutatae sunt, o castissima; etsi enim Creatorem modo ineffabili atque inexcogitabili perperisti.

Deus Verbum Dei carnem mente atque anima præditam assumpsit ex te, o Sanctissima, et misericordia motus, factus est homo, meque deificavit, qui rejectus ac perditus eram, ob transgressionem. Hunc tu deprecare, ut omnibus salute concedat.

Acutissima intercessionis tuae falce, amputata, o A
puella, a radicibus pravas cogitationes animam meam;
neque fructiferum reddite, precor; omnium enim
Satorem Deum, et Salvatorem peperisti.

Verbis tuis inlitterentes, omnes generationes te
beatam dicimus, o puella, beati Dei matrem factam,
qui credentes in se, facit esse beatos.

Verbum ex immaculatissimis sanguinibus tuis
incarnatum, o puella immaculata, eos qui ad ir-
rationabilissimas carnis passiones ante propende-
rant, divina scientia deificavit; ideo nos illud super-
exaltamus in omnia saecula.

144 Illumina, o porta lucis, animam meam ab
affectibus excruciatam, pravisque cogitationibus obte-
nebratam, ac periclitantem; neque a temptationibus,
periculis, ac tribulationibus eripe, ut glorificem te,
fidelium spem ac fortitudinem.

*Ex Canone in festo S. Athenogenis martyris,
die 16.*

Verbum aeternum, ex sanguinibus tuis, o innu-
pta, carnem faciun, supra mentis verbiique com-
prehensionem, peperisti.

Caelis sublimior facta es, o casta, et Seraphim
sanctior, quippe quae omnium Regem ac Dominum
supra naturae ordinem genueris.

Aequalis cum Genitore potestatis ac throni, su-
persubstantiale corporasti, o immaculatissima,
qui cum hominibus propter suam misericordiam
conversatus es.

Matrem ac Virginem te totam sanctam agno-
scentes, concordi voce te veneramur, et devote
beatam appellamus.

Tanquam intelligibilis arca, legislatorem porta-
sti: tanquam lucerna splendida lumen peperisti:
tanquam radix uniuersam irrigata vita racemum, o
Deipara, protulisti.

Verbum, quod supra verbi comprehensionem
peperisti, o Dei genitrix Maria, pro nobis exura,
qui te cum fide collaudamus, ac beatificamus, o
immaculata.

Liberati per te, o intemeratissima, ab antiquo
primorum parentum lapsu, tibi clamamus, Ave, et D
cum fide glorificamus eum, qui per te nos a cor-
ruptione liberavit.

Fers in ulnis Deum ferente omnia; nutris nu-
tritorem, **145** o casta, nobis similem effectum;
quem deprecare, ut a cunctis asperis alique adversis
liberet populum tuum.

Ex Canone in festo S. Marinæ martyris, die 17.

Receptaculum capax divinæ gratiæ facta es, o
Dei genitrix immaculata: propterea Marina affectu
virgineo te prosequens ac desiderans; Filio tuo ad-
ducta est post te.

Vere ac proprio te Deiparam nos fideles venera-

προδρόζους τῷ τμητικῷ σου δρεπάνῳ τῆς πρε-
σβείας ἐναπόκούν, κόρη, τοὺς πονηρούς λογισμοὺς
τῆς ψυχῆς μου, καὶ καρποφόρον ἀνάδεξον, δέομαι
ἀπάντων γὰρ τὸν φυτουργὸν τὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα
ἐκύησας.

Τῆμασι σοῖς ἀκολουθοῦντες μακαρίζομεν γενεὰ
πᾶσαι, κόρη, μακαρίου Θεοῦ Μητέρα σε δειχθεῖ-
σαν, τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας μακαρίους ἔκτε-
λοῦντα.

Σαρκωθεὶς ὁ Λόγος ἐκ τῶν παναχράντων σου
αἱμάτων, κόρη, τοὺς προνενευκότας πρὸς τὰ ἀλο-
γώτατα τῆς σαρκὸς πάθη, ἐπιγνώσει θεῖξ ἀθέωσεν,
ἀχραντε, διν περψύσσειν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φώτισον, πύλη τοῦ φωτὸς, τὴν τυφλώτουσαν ψυ-
χήν μου τοῖς πάθεσι, καὶ πονηροῖς λογισμοῖς ἀμαυ-
ρωθεῖσαν καὶ κινδυνεύσαν, καὶ ἐξελοῦ με πειρα-
σμῶν, κινδύνων καὶ θλίψεων, ἵνα δοξάζω σε, τὴν
ἐλπίδα τῶν πιστῶν καὶ κραταίωμα.

*Ἐκ τοῦ Καρόρος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Ἀθηνο-
γένην, ἡμέρᾳ ιεντοῦ.*

Σάρκα γεγενημένον ἐκ τῶν σῶν αἱμάτων, ἀπειρό-
γαμε, τὸν αἰώνιον Λόγον ὑπὲρ νοῦν τε καὶ λόγον
ἐκύησας.

Ωφθῆσι οὐρανῶν, ἀγνή, ὑψηλοτέρα, καὶ τῶν
Σεραφίμ ἀεὶ ἀγιωτέρα, ὡς τὸν ἀπάντων Δεσπότην
καὶ Βασιλέα ὑπερφῆντος κυριοφορήσασα.

Ισοδύναμον, σύνθρονον τῷ γεγεννηκότι τὸν ὑπε-
ρούσιον ἐσωμάτωσας, πανάμωμε, τοῖς βροτοῖς δι-
σκότον διμελήσαντα.

Μητέρα καὶ Παρθένον εἰδότες σε παναγίαν συμφώ-
νως γεραίρομεν, καὶ εὐσεβῶς μακαρίζομεν.

Ἄς νοητὴ κινητὸς τὸν νομοδέτην ἐβάστασας, λυχνία
ὡς φωταυγής τὸ φῶς ἀπεκύησας, ὡς βίζα ἀπότιστος
τῆς ζωῆς τὸν βότρυν, Θεοτόκε, ἀνεβλάστησας.

Οὐ ἀπεκύησας Λόγον ὑπὲρ λόγον, Θεογεννήτορ
Μαρία, ὑπὲρ ἡμῶν ἐκδυσώπει, τῶν πιστῶν σε
ὑμνούντων, καὶ μακαρίζοντων σε, ἀχραντε.

Αυτρωθέντες, πινάμωμε, διὲ σοῦ, τῆς ἀρχαίας τῶν
προγόνων ἐκπτώσεως, τὸ, Χαῖρε, σὸν βοῶμεν, καὶ
πίστες δοξάζομεν τὸν διὲ σοῦ ἐκ φύρας ἡμᾶς βυσά-
μενον.

Φέρεις ἐν ἀγχάλαις Θεὸν τὸν φέροντα πάντα,
τρέφεις τὸν τροφέα ἡμῖν, ἀγνή, ὅμοιωμέντα· ὃν ἰκέ-
τευε τῷ λαῷ σου δοῦναι πάντων δυσχερῶν τὴν ἀπο-
λύτρωσιν.

*Ἐκ τοῦ Καρόρος εἰς τὴν ἀγίαν μάρτυρα Μαρί-
νην, ἡμέρᾳ ιεντοῦ.*

Δοχεῖον χωρητικὸν γέγονας τῆς θείας χάριτος,
Θεογεννήτορ διό σε Μαρίνα ποθήσασα παρ-
θενικῶς διάσω σου τῷ σῷ Υἱῷ προσαπενήνεται.

Κυρίας καὶ ἀληθῶς σε Θεοτόκον οἱ πιστοὶ σέβο-

μεν, πανάμωμε· σὺ γὰρ Θεὸν τέτοκας, σάρκα γεγο- A mur, o munda ab omni labe : tu enim Deum car-
νάτα.

Fluxus corruptionis compescuit Virgo, incorrupte enim genuit illum qui corruptam hominum naturam a corruptione vindicavit.

Ἡ πανάμωμος καὶ μόνη ἀγιωτέρα τῶν Χερου-
βίμ φανεῖσα, τὰς ψυχὰς ἡμῶν σῶσον πάσης περι-
στάσεως, τῶν πίστει ὑμνούντων σε, δέχραντε, Παρ-
θένε θεόνυμφε.

Θάλασσαν σπαργανώσα; δμήχλη βουλήματε χυοφο-
ρεῖται δὲ Κτίστης ἐκ παρθένου, κόρη, ἀπειρογάμου,
ωσπερ βρέφος, καὶ σπαργάνοις ἀρρήτως εἰλίσσεται.

Παρθένε μόνη ὡς καθαράν σε ἀδιάφθορον Λόγος
καθαρὸς ἡγάπησε, καὶ ἐκ σοῦ ἀνεπλάσατο σαρκού-
μενός, κόρη, τὸν ἀνθρώπον, δὲ Μαρίνην δοξάσας τοῖς θαύμασι.

Ωφθῆς ὑπερτέρα οὐρανῶν Θεὸν οὐράνιον ἀπο-
κυῆσασα τὸν οὐρανώσαντα, πάναγνε, γηγενῶν δλον
τὸ φύραμα, καὶ τῆς Μαρίνης τὴν σεπτήν μνήμην
φαιδρύναντι, φὲ βοῶμεν. Πάντα τὰ ἔργα ὑμνεῖτε τὸν
Κύριον.

Φῶς τῆς ἀνέτειλας μήτρας ἐξ ἀπειράνδρου σου,
Παρθένε, ή ταῖς φυκτωρίαις ἐνθέοις καταυγασθεῖ-
σα φῶς ἐχρημάτισσεν, ή τῆς χαρᾶς ἐπώνυμος, Θεο-
κυῆτερ Μητρόπαρθενε.

**Ἐκ τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Αἰμι-
λιαρόν, ἡμέρᾳ τη̄.**

Ἴσχύς μου, καὶ ὕμνησις, καὶ φωτισμὸς τῆς χαρ-
ᾶς μου ὑπάρχει, πανάμωμε, Χριστὸς δὲ Κύριος.
Δὸν ἐκύησας ἐν δύο ταῖς οὐσίαις, μιᾶς ὑποστάσει δὲ
κατανοούμενον.

Νόμους τοὺς τῆς φύσεως λαθοῦσα ἐν τῷ ὑπὲρ
φύσιν τοκετῷ, παρθένος μετὰ γέννησιν, Παρθενο-
μῆτορ! Ἐμεινας τὸν Πλαστουργὸν γὰρ, δέχραντε,
ἀπάσης κτίσεως τέτοκας.

Ἄγιάσματός σε τόπον τοῦ ἡμᾶς ἀγιάσαντος, παν-
αγία κόρη, μόνην εὔρεθεῖσαν δοξάζομεν, δι' οὗ οἱ
γῆν κατοικοῦντες οὐρανώθησαν, καὶ ζωῆς ἀληθινῆς
τέξισθησαν.

Ρομφαῖα τρωθέντα με τῆς ἀμαρτίας ἤσσαι τῷ
δραστικωτάτῳ σου φαρμάκῳ, δὲ τὸν Σωτῆρα Χριστὸν
κυῆσσα, λόγχῃ τὸν τρωθέντα δὲ ἐμὲ, δέχραντε, καὶ
τρώσαντα τὴν καρδίαν τοῦ δψεως.

Εὖα μὲν ἐτρύγησε τοῦ ξύλου καρπὸν θανατηφό- D
ρον· σὺ δὲ, πάναγνε, ζωῆς τὸ ξύλον καρπογονεῖς, οὐ
τῇ γεῦσις ἀπίντας τοὺς θανόντας ἀνεξώσεν.

Κυριώνυμεθεόνυμφε, τὸ, Χαῖρε, σοὶ πίστει χραν-
γάζομεν· καὶ γὰρ ἐκύησας χαρὰν ἀνεχλάλητον Χρι-
στὸν τὸν Κύριον, φὲ χραυγάζομεν. Οἱ τῶν Πατέρων
Κύριος καὶ Θεὸς εὐλογητὸς εἴ.

Σταγόνα μοι διμέρησον ἐλέους, πηγὴν τοῦ ἐλέους τὴ
κυῆσασα, καὶ τῆς ἀμαρτίας μου ἔηρανον διμέρηματα,
καὶ τῆς ψυχῆς μου πράūνον δύρια κύματα, Παρθένε
Θεοτάκε Μαρία, ἵνα σε διξάζω εἰς πάντας τοὺς αἰῶ-
νας.

Φωτί με καταύγαξον τῷ σῷ, πανύμνητε, τὸν ἐν
σκήτες πορευόμενον δίδου· μοι χεῖρα βοηθείας· τὰ

A mur, o munda ab omni labe : tu enim Deum car-
nem factum peperisti.

incorrupte enim genuit illum qui corruptam hominum

O immaculissima, quæ sola sanctior Cherubini
apparuisti, salva animas nostras ab omni circum-
stanti adversitate, dum te cum fide laudamus, e
immaculata Virgo, sponsa Dei.

Creator, qui nebula tanquam fascia mare cir-
cumdat, sua voluntate ex puella Virgine innu-
pta gignitur tanquam infans, et fasciis modo inef-
fabilis circumvolvitur.

O Virgo unica, te utpote puram et incorruptam
Verbum illud parum dilexit, si ex te incarnatum,
hominem reformat; quod Marinam miraculis
glorificavit.

Altior cœlis apparuisti Deum cœlestem enixa, e
castissima, qui cœlificavit universam massam ter-
rigenarum, ac venerandam Marinæ memoriam il-
lustravit; ad quem clamamus: Omissa opera, lau-
date Dominum.

Lucem nobis oriri fecisti ex inviolato utero tuo,
o Virgo, qui splendoribus divinis illustratus, lux
evasit, o Dei genitrix, Mater virgo, cuius nomen
resonat laetitiam.

**146 Ex Canone in festo S. Emiliani martyris,
die 18.**

Fortitudo mea, et laus mea, illuminatio cordis
mei est Christus Dominus, quem peperisti, o
summe illibata, qui intelligitur in duabus substan-
tiis, una autem hypostasi.

Naturæ leges ignorans in partu tuo, qui fuit su-
pra naturam, o Virgo Mater, post partum Virgo
permansisti: omnium enim creaturarum Condito-
rem, o inviolata, peperisti.

Te, quæ sola sanctificationis sanctificantis nos
locis esse inventa fuisti, o puella tota sancta, glo-
rificamus; per quem, terram inhabitantes, cœle-
stes facti sunt, veraque vita digni redditi sunt.

Me peccati gladio vulneratum sanasti efficacis-
simæ medicina tua, o immaculata, quæ Salvatorem
Christum peperisti, qui propter me lancea vulne-
ratus, cor serpentis ipse vulneravit.

Eva quidem decerpit fructum arboris mortife-
rum: tu autem, o castissima, vitæ arborem fructi-
ficasti, cujus gustus omnes, qui mortui erant,
vivificavit.

O Dei sponsa, dominantι nomine ornata, tibi,
cum fide clamamus, Gaude; etenim gaudium ineffa-
bile Christum Dominum peperisti, ad quem vocife-
ramur: Patrum Deus, et Dominus benedictus es.

Deplue super me stillam misericordiæ, tu, quæ
misericordiæ fontem peperisti; peccatique mei im-
bres exsicca, ac feroce animæ meæ fluctus tran-
quilla, o Virgo Deipara Maria, ut te in omnia sæ-
cula glorificem.

Illustra me lucē tua in tenebris ambularem, o
omni laude dignissima: porrige mihi manuia

auxiliatricem : nubes animæ dispelle; passionum mearum tempestatem seda, o refugium desperatorum.

147 Ex Canone in festo S. P. N. Dii confessoris, die 19.

Solis spiritualis tabernaculum facta es, o ab omni labe pura, qui nos divinis splendoribus pietatis illuminavit, atque ignorantie nebulas dissipavit, o Virgo perpetua.

Habitavit in te, o immaculata, ille, qui habitat in cœlis; quem enixe roga, ut salvet animas laudantium te.

Candelabrum luciferum, te divinum splendorem in utero gestantem agnovimus, o Virgo: unde te supplices deprecamur, ut luce tua irradiies animas omnium qui te collaudant.

Interfice animæ meæ affectus, o inculpabilissima, quæ vitam omnium ineffabili Verbo peperisti: et mentem meam conturbatam pacifica, o puella.

Cherubim sanctiorem effecit te, o puella, Deus sanctus manifeste, qui sanctificat clamantes. Benedic tu in mulieribus, o Domina immaculatissima.

Cœlis latior apparuisti, Deum in te capiens, o Maria castissima; quem deprecare ut liberet me a passionibus detinentibus me, atque a futura tremenda sententia eripiat me clamante: Laudate, omnia opera, Dominum.

Parce mihi, Christe, quando veneris cum gloria ad judicandum mundum, cum habeas deprecantem te, o Verbum, Deiparam semper Virginem, et angelorum ordines, sauctorumque concilium.

Ex Canone in festo S. Eliæ Prophetæ, die 20.

Supersubstantialis Deus, ex te, o mundissima, incarnatus est, et propter nos homo factus est similis nobis: quem impense roga, o castissima, ut me, qui supra omnes **148** homines peccavi, salvet et liberet a suppicio.

O porta impervia, per quam transitur ad Deum, penitentiae portas aperi mihi precor, ablueens sordes peccatorum ineorum imbribus misericordia tuæ, o puella Deo charissima.

Cum omnibus coelestibus virtutibus, cum omnibus prophetis et martyribus, cum apostolis et confessoribus, preces effundè, o Domina mundissima, ut ego, qui multa peccavi, salutem consequar, et a futuri pœnis eripiar.

Super te tanquam imber descendit Verbum supersubstantiale, quod deprecare, o puella innocentissima, ut super me nunc mundas compunctionis stillas depluat, quibus omnes immensorum malorum meorum sordes abluantur.

O porta Dei, divinos ingressus ostende miseræ animæ meæ, quos ingrediar cum confessione, malorumque absolutionem recipiam, o Deipara.

Laudo te, o tota laudabilis, et magnifica, o Deo

A νέφη τῆς ψυχῆς μου ἀπέλασον πιθῶν μου τὸ κλυδώνιον κόπασον, ἀπεγνωσμένων καταφύγιον.

'Ex τοῦ Καρότος εἰς τὸν δσιον Πατέρα ήμῶν Αἰορ, ημέρᾳ ιθ'.

'Ηλίου τοῦ νοητοῦ, πανάμωμε, σκήνωμα γέγονας ταῖς θεῖκας λαμπρότησιν ἡμᾶς εὔτεβεις καταγάσσαντος, καὶ τὴν ἀχλὺν διώξαντος τῆς ἀγνωσίας, Ἀειπάρθενε.

'Ενώκησεν ἐπὶ σοὶ δὲ κατοικῶν τοὺς οὐρανούς, δραγαντε, δν ἐκτενῶς αἰτησαι σῶσαι τὰς ψυχὰς τῶν ὑμνούντων σε.

B Φωτοφόρον σε λυχνίαν τὸ θεῖον φέγγος ἐν τῇ γαστρὶ βαστάσασαν ἔγνωμεν, Παρθένε· δθεν δυσωποῦμέν σε, φωτὶ σου καταγάσον πάντων τὰς ψυχὰς τῶν ὑμνούντων σε.

Nέκρωσον τῆς ψυχῆς μου τὰ πάθη, πανάμωμε, ή τὴν ζωὴν τῶν ἀπάντων ἀπορρήτῳ λόγῳ κυήσασσ, καὶ τὸν νοῦν μου ταρασσόμενον, κόρη, εἰρήνευσον.

'Αγιωτέραν τῶν Χερουβίμ σε ἀπειργάσατο, κόρη, δ Θεδς δ ἄγιος ἀμρανῶς, ἀγιάζων τοὺς κραυγάζοντας· Εύλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, πανάμωμε Δεσποινα.

'Ωφθης πλατυτέρᾳ οὐρανῶν Θεδν χωρήσασα, Μαρία πάναγνε· δν καθικέτευε βῦσαί με τῶν παθῶν τῶν συνεχόντων με, καὶ τῆς μελλούσῃς φοβερᾶς δίκης με βύπασθαι τὸν βοῶντα· Πάντα τὰ ἔργα, εὐλογεῖτε τὸν Κύριον.

C Φείζαί μου, Χριστὲ, ὅταν ἔλθης κρίναι τὸν κόσμον μετὰ δόξης, Εχων δυσωποῦσάν σε, Λόγε, τὴν Θεοτόκον τὴν ἀειπάρθενον, τὰ τῶν ἀγγέλων τάγματα, καὶ τῶν δσίων τὴν δμήγυριν.

'Ex τοῦ Καρότος εἰς τὸν ἄγιον προφήτην Ἡλίον, ημέρᾳ κ'.

'Ο υπερούσιος Θεδς, πανάμωμε, ἐκ σοῦ αεσάρχωται, καὶ δι' ἡμᾶς ὥφθη καθ' ἡμᾶς δ ἀνθρωπος, δν ἐκτενῶς ίκέτευε υπὲρ πάντας ἀνθρώπους, ἡμαρτηκότα με, πάναγνε, σῶσαι καὶ κολάσεως βύσασθαι.

D 'Ἄδιόδευτε πύλη, ή πρὸς Θεδν φέρουσα, πύλα; μετανοίας μοι, κόρη, δνοιξον, δέομαι, ἀποκαθαρουσα ἀμαρτιῶν μου τὸν βύπον δμβροις τοῦ ἐλέους σου, θεοχαρίτωτε.

Μετὰ πασῶν τῶν οὐρανῶν δυνάμεων, μετὰ πάντων, Δεσποινα πανάμωμε, τῶν προφητῶν, καὶ τῶν ἀολητῶν, καὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν δσίων, ίκέτευε τυχεῖν με σωτηρίας τὸν πολλὰ ἀμαρτάνοντα καὶ βυσθῆναι μελλούσῃς κολάσεως.

'Ἐπὶ σὲ ὥσπερ δμβρος Λόγος καταβένηκεν δ υπερούσιος, δν δυσώπει, κόρη, ἐπομβρῆσαί μοι νῦν κακονύξεως καθαράς σταγόνας ἀποπλυνούστας πάντα βύπον τῶν ἀμέτρων κακῶν μου, πανάμωμε.

'Η πύλη ή τοῦ Θεοῦ, εἰσόδους θείας υπόδειξον τῇ ταπεινῇ μου ψυχῇ, ἐν αἵς εἰσελεύσομαι ἐξομολογούμενος, καὶ κικῶν τὴν λύσιν, θεοτόκε, ἀπολήψομαι.

'Υμινασ, πανύμνητε, καὶ μεγαλύνω, θεοχαρίτωτε,

τὴν ἀγνήν σου λογείαν· βοήθησόν μοι βίου τοῖς κύμασι: Αἱ γρατισσίμα, εαστού παρτοῦ τοῦ: Καὶ δίδου κατάνυξιν τῇ ταπεινῇ μου ψυχῇ, καθαρτικήν τῶν μολυσμῶν.

Νομοθετῶν εὐτέλειαν καὶ διδάσκων μετάνοιαν δὲ Εμμανουὴλ ἐκ σοῦ τεχθεὶς ἐπέφανεν, ὃν νῦν ἐκδισώπησον, ὑπεραγία Δέσποινα, τῇ δικαιοσύνῃ; ὑπανοίξατε μοι πύλας, καὶ σῶσαί με βοῶντα· Ἱερεῖς, εὔλογείτε Κύρον.

Φωνὰς τῶν οἰκετῶν σου, ὡς ἀγαθή, μή παρίδῃς, πανάμωμε Δέσποινα, ἀλλ' ἔκτενῶς αἰτήσαι τὸν πάντων Δημιουργὸν τῷ βασιλεῖ τὰ τρόπαια, καὶ τὴν εὐρωστίαν τὴν ψυχικὴν δωρήσασθαι, Παρθένε, καὶ Θείας βασιλείας τὴν μετουσίαν καὶ λαμπρότητα.

149 Ex Cânone in S. Focam martyrem, die 23 (65).

Soluta est primorum parentum poena: Deum enim, qui est ante sæcula, peperisti, o illibata; qui factus novus infans, omnem humanam substantiam penitus renovavit.

Deus ex te incarnatus, propter viscera misericordiae suae, hominibus unitus est, ac suslulit maledictionem, o sola omni benedictione cumulata Domina.

Virgo a nuptiis immunis, Virgo benedicta, pontificum gloria, martyrum omnium corona, libera a periculis ac tribulationibus eos qui concinunt laudes tuas.

Sapientia Dei ædificavit sibi domum, prout sibi placitum fuit, ex puris sanctisque sanguinibus tuis, o Domina.

Tanquam imber salutaris, Verbum effusum est C

'Ἐκ τοῦ Καρότος εἰς τὴν ἄγιαν μάρτυρα Χριστήν, ημέρᾳ Χρ.

Συνέλαβες Λόγον τὸν τοῦ Πατρὸς αερὶ ἐνωθέντα καθ' ὑπόστασιν τὴν ἐκ σοῦ, ὃν ἐπικούριασα Χριστὸν τοῦ μαρτυρίου τὸ κλέος ἐκτήσατο.

Στήσαν μου τὸν τάραχον τῶν λογισμῶν, ἀγνῆ Δέσποινα, παῦσον ψυχῆς πάσαν ἀθυμίαν, τὸν Χριστὸν τὴν κυήσασα.

Προφητῶν σε δὲ ἐνδοξος πάλαι Ἰσαίας ράδον ὠνόμασεν, ἀνθος φέρουσαν τὸν Κύριον, Θεοτόκε μήτερ ἀστέρα πάρθενος.

Νεκρὸν με τῇ ἀμαρτίᾳ γενόμενον ζώασον, ζωὴν ἀναμάρτητον, ἀγνή Παρθένε, κυήσασα.

Νοήσαντες θεηγόροι προφῆται μυστηρίου σου, Παρθένε, τὸ βάθος, προφητειῶς προκατήγγειλαν θείῳ καταλαμπόμενοι πόρρωθεν Πνεύματι μητέρᾳ σε πιναληθῆ τοῦ Δεσπότου τῶν ὅλων γενήσεσθας.

Νόμους, Παρθένε, ὑπερβάσα τοὺς τῆς φύσεως τῇ θελῇ σου συλλήψει ὑπὲρ φύσιν θεδν ἐκνησας βοῶσα· Εὔλογητὸς εἶ, Κύριε δὲ θεός εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἡ κραταιὰ βοήθεια τῶν πιστῶν, ἀστέρα πάρθενος, βῆσαι με τῇ πλάνης τοῦ δολίου δράχοντος δεινῶς πολεμοῦντος με, καὶ ταπεινῶσαι σπεύδοντος σὺ γάρ

A gratussima, castum partum tuum: adjuva me vita fluctibus exagitatum, et concede compunctionem miserabili animæ meæ, qua illius seditudes emundentur.

Legislator pietatis, et magister poenitentiae Emmanuel ex te natus apparuit; quem nunc suppli-citer exora, o supersancta Domina, ut justitiæ portas mihi desuper aperiatis, et salvet me clamantem: Sacerdotes, benedicite Dominum.

Voces faunulorum tuorum, utpote benigna, ne despicias, inculpatissima Domina: sed omnium Conditorem enixe roga, o Virgo, ut regi tropaea, animique fortitudinem, ac regni divini consortium, splendore inque largiatur.

149 Ex Cânone in S. Focam martyrem, die 23 (65).

B in incorrupto utero tuo, o puella sanctissima, et malitiæ torrentes divina potentia sua exsiccavit.

Conquassatam ac dirutam animæ meæ dominum, tu, utpote benignissima, poenitentiæ actibus renovata, o castissima puella, quæ universam hominum naturam partu tuo reformasti.

Arca legis, et urna quæ manna continebat, sigurabat te, o castissima; mensa divina, et lucerna auro collucens, quæ lumen illud in revelationem gentium peperisti, quod divina scientia universum terrarum orbem illuminavit.

Illumina, o pura, animam meam, peccatorum tenebris involutam, et a flammis ac tenebris æternis libera me mediatione tua, ut cum animi exultatione magnitudinem tuam concelebrem

150 Ex Canone in festo S. Christiane martyris, die 24.

Concepisti Verbum Patris carni unitum secundum hypostasin quæ erat ex te; quod ardenter amans Christiana martyri gloriam adepta est.

Seda, o casta Domina, cogitationum measum tumultum, aufer omnem animi conuertionem, tu quæ Christum peperisti.

Prophetarum glorioissimus Isaías olim te virginem nominavit, quæ florem Domini protulisti, e Deipara mater semper virgo.

Me propter peccata mortuum vivifica, o Virgo casta, quæ vitam immortalem peperisti

Mentis oculo inspicienter diviniloqui prophetæ mysterii tui profunditatem, o Virgo; prophetice a longe prænuntiaverunt, divino Spiritu illustrati, futuram te matrem verissimam Domini universorum.

Cum naturæ leges transcendisses, o Virgo, divina conceptione tua, Deum supra naturæ ordinem peperisti, clamans: Benedictus es, Domine Deus iā sæcula.

O Virgo perpetua, validissimum fidelium auxilium, libera me a seductione fraudulentis draconis, qui graviter oppugnat me, atque humiliare misere-

rumque me reddere satagit: tu enim dux es infalli-
bilis atque omni errore carens, eorum qui confidunt
in te, atque incessanter claimant: Populi, super-
exaltate Dominum.

O Virgo amica bonorum, animam meam peccatis
malignatam, bonam effice, et ab æterna flamma li-
bera me intercessionibus tuis.

151 Ex Canone in S. Fantinum mart. die 24 (65°).

O Castissima, quæ lucem divinam atque imma-
culatam in lucem edidisti, tenebras, quæ in me
sunt, dispelle, cordis mei nubes dissipata, illumina
me, porta luminis, qui te cum fide magnifico,
Deumque glorifico: gloriose enim glorificatus est.

Ille, qui duplii præditus natura intelligitur,
Deus et homo, Paternum sinum nulla ex parte
derelinquens, in sanguino, o Virgo inviolata, re-
sedit circumscripibilis, cum sit incircumscriptus
suapte natura.

Deus cœlestis intra viscera tua habitavit; o
Puella, atque hominem deificavit, teque universo-
rum patrocinium præsidiumque constituit.

Legales typi præfigurabant mysterium conce-
ptionis tuæ, quorū nos intuentes exitum glo-
rificamus te, o Virgo, quæ facta es omnium bono-
rum causa, et genus nostrum gratia replevisti.

Respic in me, o Deo gratissima Regina, et a

Ex Canone in festo SS. Hermolai, et sociorum mar- tyrum, die 27.

Redde mihi Christum propitium, o Virgo tota
sine macula (66), liberans me in die Iudicii a tre-
menda damnationis sententia.

Libera me, o immaculatissima, a gravissima
tempestate peccatorum, et cogitationum, quæ cru-
deltier invadunt cor meum.

Tanquam thronus ignis formis, Domini num fers, o
divina gratia cumulatissima; quem deprecare ut
salvos faciat nos in peccati solo periclitantes.

Habentes te, o Virgo, patrocinium, refugium,
firmanque defensionem, per te liberemur ab omni
tribulatione.

Tempestas immensorum peccatorum meorum
conturbat me, et in profundum desperationis sem-
per dejicit me, o Puella: at tu prævenieus, por-
tige mihi manum tuam, et da mihi, ut in tran-
quillo pœnitentiæ portu securus ingrediar.

Virgo omni sanctitate prædicta, quæ Deum incar-
natum peperisti, ab omni peccato, et tribulatione
salvum fac populum tuum clamantem: Benedictus
es, Deus Patrum.

(65°) Menseæ non habent.

(66) Cousonat S. Amadeus Lausannensis antistes
homil. 7 de B. V. dum inducens Christum Matri
suae in cœlum subeundi gratulantem, in hunc mo-
dum scribit: « Dominus assistens egressæ de cor-
pore, ita prædicat laudes ejus. » Tota pulchra es,
Mater mea, et macula non est in Te. Tota, ait,
pulchra es: pulchra in cogitatu, pulchra in verbo:
pulchra in actu, pulchra ab ortu usque ad finem. »
Die ille, ubi ortus non nativitatem, sed conceptum

A ἀπλανῆς τῶν ἐπὶ σὲ πεποιθέτων ὑπάρχεις ἔδηγει
τῶν βοῶντων ἀπαύστως· Λαὸς, ὑπερψήσυτε Κύ-
ρον.

Φιλάγαθε Παρθένε, τὴν κεκακωμένην ταῖς ἀμαρ-
τίαις φυχήν μου ἀγάθυνον, καὶ αἰωνίου φλογός με
ρῦσαι πρεσβείας σου.

pessimorum dæmonum, qui me conturbant, vexa-
tione, et ab igne gehennæ libera me, qui te cum
fide collaudo.

Quemadmodum non combussit olim ignis forna-
cis prudentissimos adolescentes; ita nec vulvaní-
tuam, Deigenitrix Virgo, combussit nunc ignis Di-
vinitatis, quæ in te naturæ terminos innovavit.

Morbo affectos, atque ad terram incluatos, et
peccato palam servientes, Dominus omnipotens,
cum inhabitasset uterum tuum, salvavit; unde
nunc firma fide clamant ad eum: Pueri, etc.

Corruptam terrigenarum substanciali partu tuo
incorruptibili redintegrasti. Quamobrem vociferor:
Redintegra me qui totus concupiscentiis pravis
corruptus sum, 152 utpote benignissima, et se-
mitas dirigentes ad vitam demonstra mihi; tu
enim es dux omnium, qui recurrent ad te, o pu-
rissima.

Ἐκ τοῦ Καρόρος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Ἐρμό-
λαον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἡμέρᾳ καὶ.

Ἔλεών μοι, Παρθένε, τὸν Χριστὸν ἀπέργασαι, πα-
νάμωμε, ἐν ἡμέρᾳ τῆς δίκης φοβερᾶς, καταδίκης
ἐξαίρουσα.

Ῥῦσαι με, πανάμωμε, ἀμαρτιῶν δεινοῦ κλύδω-
νος, καὶ λογισμῶν τῶν ἐπεμβαινόντων ἀφειδῶν τῇ
χαρδίᾳ μου.

Ωσπερ θρόνος πυρίμορφος φέρεις τὸν Δεσπότην,
θεοχαρίτως, δν Ιχέτευε σωθῆναις ἡμᾶς ἀμαρτίας
σάλῳ κινδυνεύοντας.

Σὲ προστασίαν, καταφυγήν, καὶ βεβαίαν ἀντίλη-
ψιν κεκτημένοι, Παρθένε, βυθισθείμεν, διὰ σοῦ, πάσης
Θλίψεως.

Κλύδων με τῶν ἀμέτρων πταισμάτων συνταράττει
καὶ βυθῷ παραπέμπει διηνεκῶς ἀπογνώσεως, κόρη
ἀλλὰ προφθάσασα χειρά μοι δρεῖον, καὶ δῖδου μοι
πρὸς γαληγοὺς μετανοίας λιμένας δρυμίζεσθαι.

Παναγία Παρθένε, ἡ Θεὸν σαρκοφόρην ἀποκυήσασα,
ἐκ πάσης ἀμαρτίας καὶ θλίψεως βοῶντα τὸν λαόν
σου περίσσεις· Ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν Θεὸς, εὔλογη-
τὸς εῖ.

passivum sonat, a quo ortu, sive principio vite
usque ad finem in morte, beata Virgo tota, juxta
Amadeum, perpetuo nituit absque omni prorsus
macula. Alioquin, si Amadeus significare voluis-
set ortum ex utero, nimis nativitatem, diminu-
tissimus fuisset, imo falsum dixisset, cum Deipara
fuerit pulchra per gratiam ante nativitatem suam,
ut omnes concedunt. Vide Nieremberg, in Sacro-
syllabo 5, pag. 245.

Σὲ τὸ τερπνὸν παλάτιον καὶ φαιῶρὸν ἐνδιαίτημα τοῦ παμβασιλέως, παναγίᾳ Δέσποινα, ὑμνοῦμεν, δεόμενος, ναοὺς ἡμᾶς ἀνάδειξον τοῦ ἐκ σοῦ τεχθέντος, καθαρεύσαντας πάσης κακίας ἐναντίας, καὶ βιώντας ἀπαύστως· Λαδῆ, ὑπερυψοῦτε Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Φείσαί μου, Σῶτερ, ὁ τεχθεὶς καὶ φυλάξας τὴν τεκοῦσάν σε ἄφθορον μετὰ τὴν κύησιν ὅταν καθίσῃς κρῖναι τὰ σύμπαντα, τὰς ἀνομίας παρορῶν καὶ τὰς ἀμαρτίας μου, ὡς ἀναμάρτητος ἐλεήμων, ὡς Θεὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Ἐκ τοῦ Καρότος εἰς τοὺς ἀγίους ἀποστόλους Πρόδρομον, Νικάροφα, Τίμωρα, καὶ Παρμήνιαν, ἦμέρᾳ κη'.

Πορεῖας αἱ τοῦ Θεοῦ, πανάμωμε, ἐν σοὶ ἐγνώσθησαν γεγενημέναις ξένῳ τοκετῷ ἀσυγκρίτῳ τε ἐνώσει· ὅθεν ὡς πάντων δέσποιναν τῶν ποιημάτων σε δοξάζομεν.

Σταλάζοντα γλυκασμὸν καὶ ἀπολύτρωσιν κακῶν τέτοχας τὸν ἀγαθὸν Κύριον, ἄχραντε παρθένε πανάμωμε.

Ἄπειρογάμως ἐκύησας Θεὸν Λόγον σωματωθέντα, πανάγνε, ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον· δόθεν καταχρέως τοῦ Παρθένου δοξάζομεν καὶ χρεωστικῶς μακαρίζομεν.

Ὑμνοῦμέν σε δι': τῆς ψθορᾶς ἐλυτρώθημεν, πανάμωμε, τοῦ ἀδύτου, καὶ τῆς πρὶν τυραννούσης κακίας τοῦ ἀλάστορος.

Τάξεις σὲ ἀσωμάτων ἀγγέλων γεραίρουσι, καὶ ἀποστόλων χορεῖαι, καὶ μαρτύρων δῆμοι, Θεοχυῆτορ· τὸν γάρ πάντων Βασιλέα ἀράστως ἐκύησας.

Λόγῳ τὸν Λόγον τὸν τοῦ Πατρὸς, κόρη, τέτοχας, λόγῳ οὐρανὸν ποιήσαντα καὶ τὴν γῆν, καὶ δοξάζεις τοῦτον, πανάμωμε, λόγον παρέχοντα τοῖς καθαρῶς αὐτῷ νῦν πιεστεύοντιν.

Ἵδου θεηγόρων αἱ φωναὶ πέριξ ἐδέξαντο, ἀποτεκούστης τοῦ τὸν ὑπερούσιον Κύριον, ὑπ' ἐκείνων τὸν δηλούμενον, εἰς σωτηρίαν τῶν πιστῶν, θεοχαρίτωτε, τῶν βοῶντων· Πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, εὐλογεῖτε τὸν Κύριον.

Φωνὴν τοι βοῶμεν, Παρθένε, περιχρῶς τοῦ ἀρχαγγέλου· Χαῖρε, τὴν χαρὰ τῶν ἀγγέλων, τῶν ἀποστόλων τὸ σεμνολόγημα, καὶ προφητῶν τὸ κήρυγμα, καὶ τῶν μαρτύρων τὸ στεφάνωμα.

Ἐκ τοῦ Καρότος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Σύλλαρον, Σιλοναρόν καὶ τυνὸς σὺν αὐτοῖς, ἦμέρᾳ κη'.

Ὕπερμνητον θεδυ ἀρδήτως τέτοχας σάρκα ἐκ σοῦ φορέσαντα δι': ἀγαθότητα, ὑπερύμνητε ἀγνῆ· ὅθεν ἐν φωναῖς εὐχαριστηρίοις ὑμνολογοῦμέν σε καὶ μακαρίζομεν, ὡς πάλαι προεψήευσας.

Εὔρών σε τῶν ἀγγέλων καθαρωτέραν ὑπέδυ τὴν γαστέρα σου τὴν ἀγίαν ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, Ηεστάκε, καὶ ὥφθη ἀνθρωπος ἐκ σοῦ σαρκούμενος, ἐν δυοῖς τοῖς γνωριζόμενοῖς.

A Te jucundum palatum, et splendidum domiciliū omnium Regis, o sanctissima Domina, laudamus, obsecrantes, ut efficias nos templa Filiī tui, purgatos ab omni adversante malitia, et incessabili voce clamantes: Populi, superexaltate Christum in saecula.

Parce mihi, Salvator (qui natus, servasti Genitricem tuam incorruptam post partum), quando se debis judicaturus 153 universa; non respiciens iniquitates meas, et peccata mea, tanquam impeccabilis, et misericors; tanquam Deus, et aurator hominum.

Ex Canone in festo SS. apostolorum Prochori, Nicanoris, Timonis, et Parmenæ, die 28.

B Itinera Dei facta in te cognita sunt, o immaculatissima, per partum tuum peregrinum, alique unionem incomparabilem: unde tanquam omnium creaturarum Dominam te glorificamus.

Bonum Dominum stillantem dulcedinem, et redemptionem a malis, peperisti, o inviolata Virgo, carens omni macula.

Sine viri copula peperisti Deum Verbum corporatum, o castissima, supra omnem verbi cogitationisque comprehensionem; unde pro debito te Virginem glorificamus, ac jure beatam appellamus.

Laudamus te, o libera ab omni labe, per quam a corruptione barathri, et a malitia hostis, qua prius tyrannice premebamur, liberati sumus.

Incorporeorum angelorum aries te venerantur, o Deigenitrix, una cum apostolorum choro, ac martyrum turba: omnium quippe regem ineffabiliter peperisti.

Per verbum peperisti Verbum Patris, o puella, quod verbo cœlum terraque creavit: et glorificas illud, o castissima, dum præbet verbum illis, qui nunc īpure credunt sibi.

Ecce diviniloquorum voces finem acceperunt, pariente te supersubstantialem Dominum, ab illis declaratum ac demonstratum, o Deo gratissima, in salutem fidelium clamantium: Benedicite, omnia opera Domini; Domino.

D 154 Archangeli voce ad te cum gaudio exclamamus: o Virgo. Gaudete, gaudium angelorum, titulus honoris apostolorum, præconium prophetarum, martyrumque corona.

Ex Canone in festo SS. Sylæ, et Sylvani, et sociorum mart., die 50.

Superiorem omni laude Deum incarnatum ex te propter suam bonitatem, ineffabiliter peperisti, o casta omni laude superior: quare cum vocibus gratiarum actionis te laudamus, dicimusque beatam, quemadmodum olim tu ipsa prophetasti.

Hilæ qui lucem habitat inaccessiblem, cum invenisset te, o Deipara, angelis sanctiorem, ingressus est in uterum tuum, et homo factus est incarnatus ex te, in duabus naturis notificatus.

Miraculorum omnium eminentissimum est mi- A raculum factum in te : etenim præter consuetas naturæ leges, legislatorem Christum peperisti, qui primorum parentum transgressionem abolivit, o immaculatissima.

Te antea descripsit David montem coagulatum, montem Dei nostri, montem pingueum. In te enim, o puer, notæ factæ sunt illius viæ, dum carne ex te emendicavit, nosque ad pristinam dignitatem reduxit.

Cum Factor te decoram pulchritudine invenisset, in te posuit tabernaculum suum, et speciosus super omnes filios terrigenarum apparuit corporatus, o sanctissima Virgo, omni laude dignissima.

Dissolve funes peccatorum meorum intercessione tua, o casia, et colliga me perfecte charitate boni Filii tui : nam in dies longius discedo ab eo per deformes cupidines.

Parce mihi, qui iterum venturus es cum gloria divinitatis judicare orbem terrarum, o omnipotens Dominus, 155 per intercessiones illius, quæ nesciens virum peperit te : et ne in ignem dejicias me, ob peccata desperatum.

Ex Canone in festo S. Eudocimi justi, die 31.

Tanquam animatum Dei thalamum, et thuribulum spiritalis vitalisque carbonis, Deiparam semper beatissimam hymnis celebremus, vociferantes : Ave, causa salutaris restorationis.

Cum esses angelis honorabilius, angelorum Creatorem tuo gremio tulisti, ac peperisti, o Dei mater in redemptionem hominum concuevisti tibi : Non est sanctus, o immaculata, præter te, Domina.

O omni laude dignissima Virgo perpetua, tu peperisti Deum, vere hominem factum, quem superni laudant exercitus. Eumdem pro servis tuis suppliciter exorare ne cesses.

Illum, qui ex te incarnatus est, o Virgo Mater, semper deprecare pro nobis laudantibus te, ut a passionibus et periculis mortiferis, a malis et tribulationibus, ab æterna damnatione, ac poena liberemur.

Electa a Deo fuisti, utpote speciosissima, o D Virgo, factaque es ejusdem sedes ac possessio spatioseissima, et thalamus, et lucerna, et mensa.

Illum, quem peperisti, deprecare semper, o Virgo, ut liberet me a servitute passionum damnationis, a gravi duritate quæ detinet me, et ab imperio eorum, qui semper tribulant me, o Deo charissima.

Ade Formator, ex sanguinibus tuis, o casta, formatus es, lacteque tuo nutritus, qui nutrit omne quod spirat, o Deipara Virgo; unde te tanquam Dei Matrem glorificamus.

Lucis illuminantis omnes habitaculum et tabernaculum ejus, et pons et scala in excelsum terrum

θευμάτων ὑπερέχον πέφυκε τὸ ἐν σοὶ γενόμενον οὐκέτι νομίμων γὰρ δινευθεῖς τῆς φύσεως τὸν νομοδότην Χριστὸν ἀποτίχτεις, τὴν τῶν προπατόρων παράβασιν λύοντα, παναμώμητε.

Σὲ δὲ οὐδεὶς προδιέγραψεν ἔρος τετυρωμένον, ἔρος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἔρος πίστος ἐν σοὶ γὰρ, κόρη, ἐγνιπίσθησαν τούτου αἱ πορεῖαι σάρκα πιωχεύσαντος, καὶ πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἡμᾶς ἐπανάξαντος.

Ὄρασαν σε κάλλει δὲ Ποιητῆς σύραμενος, ἐν σοὶ ἐσκήγωσε, καὶ ὥραλως ὑπὲρ ἀπειντας νισὶς τῶν γηγενῶν ὕφθη σωματούμενος, παναγίᾳ Παρθένε πανύμητε.

Ἄνσον μου τὰς σειρὰς τῶν πταισμάτων τῇ μεσιτείᾳ σου, ἀγνή, καὶ τῇ ἀγάπῃ τελείως τοῦ ἀγαθοῦ Υἱοῦ σου πρόσθησον, μαχρυνόμενον καθ' ἐκάστην ἐξ αὐτοῦ δι' ἡδονῶν ἀτόπων.

Φεῖσας μου, ὁ μέλλων ἐν δόξῃ πάλιν ἔρχεσθαι θεότητος κρίναι τὴν οἰκουμένην, παντοδύναμε, ἵκεσταις τῇς ἀπειράνδρως, Δέσποτα, τεκουσῆς σε, καὶ μὴ εἰς πῦρ ἐκπέμψῃς με κατεγνωσμένον ἀμαρτήμασιν.

'Ἐκ τοῦ Καρόνος εἰς τὸν δσιον καὶ δίκαιον Εὐδόκιμον, ἡμέρᾳ λα'.

'Ως παστάδα ἔμψυχον Θεοῦ καὶ θυμιατῆριον τοῦ νοητοῦ καὶ φωτόφρου ἀνθράκος, τὴν ἀειμαχάριστον ἀνυμνήσωμεν Θεοτόκον κραυγάζοντες· Χαῖρε, τῇ αἰτίᾳ τῆς σωτηριώδους ἀναπλάσεως.

'Ὑπάρχουσα ἀγγέλων τεμιωτέρα τὸν Κτίστην τῶν ἀγγέλων τῇ οῇ νηδύῃ ἐβάστασα; καὶ τέτοκας, Θεομῆτρος, βροτῶν εἰς λύτρωσιν τῶν μελψούντων σοι· Οὐκ ἔστιν, δχραντε, ἄγιος πλήν σου, Δέσποινα.

Πανύμητε τὸν ἀνω στρατηγίας; ὑμνούμενον θεὸν ἀπεκύησας ἀνθρωπὸν δυντως γενόμενον, ὃν ὑπὲρ τῶν δούλων σου ἐκδυσαθίσας μὴ παύσῃ, ἀειπάρθενε.

'Ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ἐκ σοῦ σαρκωθέντα, Παρθενομῆτρος, πάντοτε δυσώπει τῶν σε ὑμνούντων, τοῦ λυτρωθῆναι ἐκ παθῶν καὶ κινδύνων, ψυχοφθόρων κακῶν καὶ θλίψεων, καὶ σιωνιζούσης φλογὸς καὶ κολάσεως.

'Ἐχλεκτὴ τῷ θεῷ ἐχρημάτισας, ὡς ὥραιοτάτη, χωρίον εύρυχωρὸν τούτου, Ήπειρόν, γέγονας, καὶ παστάς καὶ λυχνία καὶ τράπεζα.

'Ον ἔτεχες, Δέσποινα, ἀεὶ δυσώπει, δουλείας βυθίνας με παθῶν τε καταχρίσεως, καὶ τῆς συνεχούσης με δεινῆς πωρώσεως, καὶ τῆς τῶν Οἰεβόντων με ἀεὶ ἐπικρατείας, θεοχαρίτωτε.

'Ο τοῦ Ἀδάμ Δημιουργὸς ἐξ αἰμάτων σου, ἀγνή, δημιουργεῖται, καὶ γαλακτοτροφεῖται ὁ διατρέψων πᾶσαν πνοήν, Παρθένε θεοτόκε, ὅθεν ὡς Θεοῦ σε δοξάζομεν Μητέρα.

Φωτὸς ἐνδιαιτημα τοῦ πάντας κατευγάσαντος, καὶ σκηνὴ καθωράθη, θεοχαρίτωτε, γέφυρα καὶ κίλμα

πρὸς ὅφες τοὺς γηγενεῖς ἀνάγουσα, κόρη, διὸ σε γε-
ραιρομένη καὶ πιεστῶς σε μακαρίζομεν.

A genas deducens apparuisti, **156** ο puella Deo
charissima; ideo te veneramur, et cum ille beatifi-
camus.

ΜΗΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ.

*'Εκ τοῦ Καρόνος εἰς τὴν κυταχομιθῆν τοῦ τιμίου
σταυροῦ ἀπὸ τοῦ σκενοφυλακελού, ἡμέρᾳ α'.*

"Ἐλεγεν ἡ πάναγνος κλαλουσα· "Οὐε σε, τέκνον
ἀποφήτητως ἔτεκον, ὥδενας ἔφυγον, καὶ πᾶς νυνὲ διῆ
ὅδυνῶν πεπλήρωμαι; δρῶ γάρ σε χρεμάμενον ὡς
κακοῦργον ἐν ξύλῳ, τὴν γῆν ἀσχέτως χρεμάσαντα.

Νενεκρωμένην τὴν Ζωὴν ἐπὶ σταυροῦ θεωροῦσα,
καὶ μὴ φέρουσα τῶν σπλάγχνων τὸν πόνον, ἐδονεῖτο
ἡ σεμνὴ Παρθένος ἀναχράζουσα· Οἶ μοι, Υἱέ μου, τί
σοι δῆμας ἀνδρῶν πεποίηκεν;

Παρθενικῆς, Τέκνον, ἐκ μήτρας σε ἔτεκον, καὶ
δρῶσα ξύλῳ νῦν χρεμάμενον, ἐπαπορῶ καὶ οὐ συνορῶ
ὅφος μυστηρίου, καὶ βάθος πολλῶν κριμάτων σου,
ἡ πάναγνο; Ἐνδα, τὴν φωναῖς ἀσιγήτοις ὡς Μητέρα
Θεοῦ μακαρίζομεν.

"Ἐν σταυρῷ καθορῶσα τὸν δι' ἀγαθήτητα ἐκ σου,
πανάμωμε, ὑπὲρ νοῦν τεχθέντα, ἐδονήθης τὰ σπλά-
γχνα καὶ Ἐλεγες· Οἶ μοι, θεῖον τέκνον! πῶς ὑπὲρ
πάντων δύνασαι, προσκυνῶ σου τὸ εὐσπλαγχνον,
Κύριε.

Νηστεύειν ἡμᾶς, ἀγνῆ, κακίας πάσης ἐνίσχυσον,
καὶ φαύλων καὶ πονηρῶν ἀπέχεσθαι πράξεων ἀεὶ
ἐνδυνάμωσον, προστασία πάντων τῶν ἀνθρώπων
χρηματίζουσα.

Νοῦς μοι τὴν στένωσιν τῇ σῇ πρεσβείᾳ πλάτυνον,
Δέσποινα, ἡ στενώσασα πάσας τὰς μεθοδείας τοῦ
πολεμήτορος, καὶ δι' δοῦ με στενοῦ κατευδωσον
πέρδει πλατυσμὸν τῆς ζωῆς βαδίζειν, Μητέρ Θεοῦ.

Νῦν ὡς ἀρνίον ἄκακον καθορῶσα χρεμάμενον καὶ
ὑπὸ ἀνδρῶν τῷ σταυρῷ πηγνύμενον, Υἱέ μου προ-
ἀναρχε, καὶ δύνρωμοῖς συγχόπτομαι, καὶ ταῖς μητρι-
καῖς περιστατοῦμαι δύναταις, ἡ πάναγνος ἐδά, τὴν
φωναῖς ἀσιγήτοις ὅμνοῦμεν θεοφρόνως εἰς πάντας
τοὺς αἰῶνας.

Φθορᾶς σε δίχα τέτοκα ἐκ γαστρὸς, πρὸ αἰώνων
Πατήρ δν ἐγέννησεν, καὶ πῶς φθορᾶς ἀνθρώποις σπα-
ράττουσε, Υἱὲ, καὶ τὴν πλευρὰν δρύττουσι λόγχῃ,
καὶ τὰς χεῖρας σὺν τοῖς ποσὶν ἡλοῦσιν ἀπανθρώπως;
ἡ πάναγνος ἐδά, τὴν ἐπαξίως μεγαλύνουεν.

Ex Canone in SS. Septem pueris, die 3 (66).*

Ille qui suapte natura purus est, cum invenisset
te, ο castissima, omnibus creaturis puriorem,
inhabitavit in te, volens, tanquam hominum amator,
eliminare culpam, quæ habitaverit in Adamo.

Cum me ex divinis sanguinibus tuis Christus
tanquam vestimentum suscepisset, ο inviolata,
olim nudatum gratiæ vestibus induit.

(65*) Deest in Menacis.

PATROL. GR. CV.

MENSIS AUGUSTUS.

*Ex Canone in Translationem sanctæ crucis a loco,
in quo sacra vasa asservantur, die 4.*

Dicebat castissima cum fletu: Cum te, ο Fili,
ineffabiliter peperi, dolores non sensi: et quo-
modo nunc tota doloribus plena sum? Video enim
te suspensum, tanquam facinorosum in ligno, te,
inquit, qui terram vi insuperabili suspendisti.

Cum vitam in cruce mortuam veneranda Virgo
intueretur, non sustineus viscerum dolorem, com-
movebatur, atque exclamabat: Hei mihi, Filium
(inquiens), quid tibi fecit populus iniqitorum?

B Ex utero Virginali peperi te, ο Fili, et nunc vi-
dens te in ligno suspensum, anceps hærcio, nec
intelligo altitudinem mysterii, et profunditatem
judiciorum tuorum: sic exclamabat castissima,
quam incessabilibus vocibus tanquam Dei Matrem
beatificamus.

Cum aspiceres in cruce illum, qui propter ho-
nitatem suam ex te, ο immaculatissima, supra
mentis conceptum natus est, commovebantur vi-
scera tua, ac dicebas: Hei mihi, divina proles;
quomodo pro omnibus dolore adiceris. Adore, Domi-
ne, intimam misericordiam tuam.

Da nobis vires, o casta, ut ab omni malitia je-
junemus; et corrobora nos ut a pravis ac perversis
actibus **157** semper abstineamus, cum sis omnium
hominum patrocinium.

Dilata mentis meæ angustiam intercessione tua,
ο Domina, quæ in angustias redigisti et coarctasti
insidiosas vias hostis; et per viam angustam fac
me feliciter incedere, ut ad latitudinem vitae per-
veniam, o Dri Mater.

Nunc tanquam Agnum innocentem videns te
suspensum, et ab iniquis cruci affixum, ο Fili mi,
omni principio carens, atque omnia antecedens, et
fletibus querelisque considor, et doloribus maternis
circumdidor. Ita castissima exclamabat, quam irre-
quietis vocibus, divina cum orudentia laudamus in
onaria sæcula.

Sine corruptione peperi te ex utero, quem Pater
ante sæcula generavit: et quomodo corruptores
homines nunc te dilacerant, ο Fili, ac latus tuum
lancea perfodiant, manusque cum pedibus crude-
liter affigunt? Sic castissima exclamabat, quam nos
pro dignitate magnificamus.

Novum infantem peperisti, ο Virgo, qui mun-
dum jam diu senio consecutum, divina scientia re-
novavit; propterea te glorificamus.

Dissolve, ο Virgo, animæ meæ duritiem: et
concede mihi prompte ac faciliter divinis Filii tui
sanctionibus obtemperare, atque inhærente.

Mortifica carnis meæ fastum ac ferociam, ο πο-

missima, 158 quæ Vitam illam peperisti, - quæ morte mortem sustulit, et pueros admiranda suscitatōne vivificavit.

Angelis excellentior apparuisti, o Deigenitrix: apparuisti revera Athletarum robur, apparuisti salus omnium illorum, qui te verissimam Domini Genitricem agnoscunt.

Animæ meæ ægrotanti medicam' manuū adhibe, o Virgo, et passionum sordes mihi inhærentes

Ex Canone in festo SS. PP. NN. Isaacii, Dalmati, et Fausti, die 3.

O gloria, quæ Deum peperisti, a passuum dedecora libera me, et concede mihi, o Virgo pura, cogitationes compunctionis, et pœnitentiaæ fulgore illustra mentem meam, ut magnificeat te, quæ omnes magnificasti.

Te spiritalem lucernam, ac splendidissimam agnoverimus, quæ ignem intolerabilem in te receperisti, o Virgo: te divinum palatum, ac thronum altissimum, in quo cœlestis ille supersubstantialis requievit.

Dormitione secordiæ peccati somnus ad terram dejecit me; tu vero, o casta, vigili intercessione tua, ad pœnitentiam exsuscita me.

Omnes generationes te veram Deiparam glorificant, o immaculata, quæ angelis sanctior manifeste fuijati; propterea vociferor ad te, o puella sanctissima; sanctifica animam meam passionibus inquinatam.

Animam meam peccatis, atque omnibus hostiis vexationibus 159 ægrotantem, visita, o sanctissima Virgo, celeriter salutifera visitatione tua, et cura me, utpote benigna, o Deipara, spes mea, omni laude diuissima.

Mortis impetum retudisti ac repressisti, immortalem Deum enixa, o sola casta Deipara, quem cum fide collaudantes dicimus: Benedictus es, Dominus Deus.

Dominus, qui habitavit in utero tuo imposito, totam te puram ac lucidam effecit: propterea invenenosis morsibus, noxiisque invasionibus adversariorum inquinatus emunda, o Virgo; et fac me dignum ut psallere possim: O populi, superexaltate Dominum in omnia aëcula.

O porta lucis, illuminata cor meum a malitia excusatum; et ne sinas me nunc obdormire in mortem, qui semper impuram cogitationum tenebris obvolvo; ut te cum gratiarum actione glorificem, o Deipara tota immaculata.

Ex Canone in festo S. Eusignii martyris, die 5.

Abolita est maledictio, cessavit tristitia, per partum tuum; o puella omni benedictione cunctata, fidelium lætitia, ab omni labe immunis.

Omnia desideria mea erga te moueo, o casta Regina: a carnalibus concupiscentiis quantocius libera me.

O sanctissima puella, Virgo perpetua, tu peperisti

A aliue, et statue me ante omnipotentis Dei tribunal cum omnimoda salute, ut possim cantare: Omnia opera, etc.

Fers ulnis tuis, qui divina manu sua continet universa, quem suppliciter ora, o Virgo, ut me, qui omnium maxime damnatus sum, propter viscera immensæ pietatis suæ amplectatur, et salvum faciat.

'Εκ τοῦ Καρδρος εἰς τὸν δούλου Πατέρας ἡμῶν Ισαὰκον, Δάλματον καὶ Φαῦστον, ἡμέρᾳ γ'.

Δεδοξασμένη Θεὸν τὴν κυήσασσα, τῆς ἀδοξίας με τὴν παθῶν ἀπάλλαξον, καὶ δός μοι λογισμὸν, Παρθένε, κατανύξεως, καὶ λάμψον μετανοᾶς φωτισμὸν, ἀγνῇ, ἐν διανοΐᾳ μου, δτῶν; μεγαλύνωσε τὴν πάντας μεγαλύνασαν.

Νοητὴν σε λυχνίαν καὶ φωταυγὴν ἔγνωμεν, ἐνδον δεξαμένην, Παρθένε, τὸ πῦρ τὸ δοτεκτον, θείον παλάτιον, καὶ ὑψηλότατον θρόνον, εὐ ψύραντος ἀνεπαύσατο ὁ ὑπερούσιος.

Νυσταγμῷ ἀμελείας με ὑπνός ἀμαρτίας, ἀγνῇ, κατέβαλε, τῇ ἄγρυπνῃ ἱκεσίᾳ σου διανόσησόν με πρής μετάνοιαν.

'Ἄληθὴ Θεοτόκον πᾶσαι γενεῖ σε ἀξέρανθοσιν, δχραντε, τὴν ἀγιωτέραν τῶν ἀγγελῶν σαφῶς χρηματίσσασαν, παναγία κόρη. Διὸ βοῶ σοι, Ἀγίασόν μου τὴν ψυχὴν μελυνθείσαν τοῖς πάθεσι.

Νοσοῦσάν μου τὴν ψυχὴν ἀμαρτίας καὶ παντολαῖς τῶν ἔχθρῶν ἐπηρεάζεις ἐπισκοπῇ, πανχύτια Παρθένε, σωτηριώδεις σου τάχος ἐπίσκεψαι, καὶ λασαι, ἀς ἀγαθῇ, Θεοτόκε, ἐλπίς μου, πανύμητε.

Ἐστησας ρύμην τοῦ θανάτου τὸν ἀνάνατον τεκούσα Θεὸν, μόνη Θεοτόκε ἀγνῇ. Ὡ πλοτει μελῳδοῦμεν· Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεός.

Ο κατοικήσας Κύριος τὴν ἀμβλυντὸν μῆτραν σου, δλην καθαρὰν καὶ φωταυγὴν σε ἔδειξεν. Διὸ μυλυνθέντα με τοῖς λοβόλοις δῆγμασι καὶ ταῖς βλαβεραῖς τῶν ἐναντίων ἐφόδοις καθάρισον, Παρθένε, καὶ ἀξιωσον φάλλειν· Λαδές, ὑπερψύοῦτε Κύριον εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φώτισον, πύλη τοῦ φωτὸς, τὴν καρδίαν μου κακίᾳ τυφλώτουσαν, καὶ μή εἰς θάνατον παραχωρήσῃς νῦν ἀφυπνῶσαί με, τὸν ἀκαθάρτοις λογισμοῖς ἀεισκοτιζόμενον, ἵνα δεξάζω σε εὐχαρίστως, Θεοτόκε πανάμωμε.

'Εκ τοῦ Καρδρος εἰς τὸν ἄγνοι μάρτυρα Εὐστρητού, ἡμέρᾳ ε'.

Λέλυται τὴ κατάρα, πέπαυται τὴ λύπη τῇ κυήσει σου, παντευλόγητε κόρη, τῶν πιστῶν εὐφροσύνη, πανάμωμε.

Ολὴν μου τὴν ἔφεσιν πρὸς σὲ χινῶ, ἀγνῇ Δεσποινα, τῶν σαρχικῶν ἐπιθυμιῶν με διὰ τάχους ἀπάλλαξον.

Ισοδύναμον σύνθρονον τέτοχας τὸν Λέχον Πατέρε

καὶ Πνεύματι, δν ἵκέτευσ σωθῆναι με, παναγία χόρη A
καὶ πάρθενος.

Ο Λόγος ἐν νηδύι σου, δχραντε, σωματοῦται,
ἀλόγων τοῦ εώρατος παθῶν τὸν χόρμον ρυθμενος.

Ἔπειραντα τὰ φυτά τῆς κακίας τῇ ἐν σοὶ ἀναβλα-
στήσεις τοῦ Λόγου, Μῆτερ ἀγνή, ἐκ ρίζῶν τῆς ψυχῆς
μου τὰς πενηράς ἐνθυμήσεις ἀπόκοψον, καὶ φύτευ-
σον τῶν ἀρετῶν τὰ ὥρατα, Παρθένε, βλαστήματα.

Νέον ἐκύησας παιδίον δν ἐγέννησε Πατήρ πρὸ^τ
τῶν αἰώνων, Θεοτόκη ἀγνή, φ πάντες μελφοῦμεν
Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε.

Συμπαθής Παρθένε, Θεὸν συμπαθέστατον ἀποτε-
κοῦσα, συμπαθεῖας θείας πάντας κατεξίωσεν τοὺς
μελφοῦντας· Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα, Κύριον.

Φύτισον, πύλη τοῦ φωτὸς, τῆς χαρδίας μου τὰ
τύμπα, δέσμας, ταῖς ἀμαυρότητοι τῆς ἀμαρτίας
ἀποτυψλοῦμενα, καὶ δεκτικὰ τῶν θεικῶν δεῖξον ἀπε-
λάμψεων, ἵνα γεράτρω σε ἐν φωναῖς ἀγγελικαῖς,
παναμώμητε..

Ἐκ τοῦ Καρδού στέλεχος ἀγίος μάρτυρα Εδέλος,
ημέρᾳ ια'.

Λαμπρύνας σου Χριστὸς τὴν νηδύν τὴν φωτοφόρων,
τῇ καθόδῳ τῇ φρικτῇ ὡς ἥλιος, ἀγνή, τοῖς τὸν χόρμῳ
ἀνέτειλε, λύνων τῆς πολυθείας τὴν ἀχλὺν τὴν καχ-
τιστερὸν, καὶ φωτίζων τοῦ χόρμου τὰ πέρατα;

Ο Θεὸς ἐν μέσῳ σου κατασκήνωσας δέδ' ὅλως τῆς C
παρθενίας πλεύρα τῆς σῆς ἱσάλευσεν, ἀγνή, δν
ἐκτενῶς ἵκέτευσ στηριχθῆναι πάντας τοὺς ὑμ-
νοῦντάς σε.

Λιτανεύσουσιν οἱ ἄγιοισι τοῦ λαοῦ σου ὃς τὴν
τεκοῦσαν, πόρη, τὸν πλούτοντας πάντας θείας
ἴκειγνωσει Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν.

Τηρεόρα πέφηνας ἀγγέλων δλῆθως, τῶν αγγε-
λῶν τὸν Ποιητὴν ὑπὲρ νοῦν κυήσασα τὸν δοξάσαντα
τοὺς ἀγίους μάρτυρας, παναγία μητροπάρθενος.

Ωθαῦμα παράδοξον! πῶ; τίκτεις πείραν ξύδρης
μή γνοῦσα; πῶς θηλάζεις δὲ, Παρθενομῆτορ, τὸν
χορηγὸν δλῆθως τὸν γάλακτος, καὶ τρεφά πάσῃς
κτίσεως,

Ἴνα σου τὴν θείαν μήτραν κάμενος ἡ Περσικὴ D
τυπώσῃ, πανάμωμε, σώζει νεανίας ἀφλέκτους ἀνα-
βοῶντας· Κύριε δ Θεός, εὐλογητὸς εἶ.

Ωραιώθης, ἀγνή παναμώμητε, ὑπὲρ πάσαν
ἀγγέλων εύπρέπειαν, τὸν ποιητὴν κυήσασα τῶν
βροτῶν καὶ ἀγγέλων, φ μελφοῦμεν· Εὐλογεῖτε, τὰ
ἔργα, ιδην Κύριον.

Φωτός σου ἐν σοὶ μαρμαρυγαῖς, Θεόνυμφε, τὴν
ψυχήν μου φωταγώγησον. Κείμενον βόθρῳ ἀπωλείας
ἀνάστησον, ἔχθροὺς καταιχύνουσα τοὺς θλίβοντας
ἀστ τὴν χαρδίαν μου, καὶ πρὸς τὰ πάθη συγκαθοῦ-
τάς με.

Ἐκ τοῦ Καρδού στέλεχος τοὺς ἀγίους μάρτυρας Φθίος
καὶ Αρικητος, ημέρᾳ ιβ'.

Παρθένος καὶ πρὸ τοῦ τόχου, δχραντε, καὶ μετὰ

Verbum eadem potestate eodemque throno prædi-
tum cum Patre ac Spiritu sancto : illud ipsam de-
precate pro salute mea.

Verbum in utero tuo corpus assumpsit, o invia-
ta, quod mundum ab irrationalibus corporis pas-
sionibus liberat.

O casta Mater, quae per germinationem Verbi in
te, 160 malitiæ plantas arefecisti; abscede a ra-
dicibus pravas cogitationes animæ meæ, et planta
ibidem, o Virgo, speciosa germina virtutum.

Novum puerum peperisti, o casta Deipara, quem
Pater ante sacula genuit, cui omnes concilentes
dicimus : Benedictus es, Domine.

B O Virgo compatiens, quae Deum summis compa-
tientem peperisti; divina compassione dignos fac
omnes, qui concubunt : Benedicite, omnia opera,
Dominum.

Hilumina, o porta lucis, obsecro, oculos cordis
mei, peccati tenebris obsecratos; et capaces fac
eos divinarum illustrationum, ut te vocibus an-
gelicis honorem, o summe pura atque immacu-
lata.

Ex Canonice in festo S. Eupli martyris die, II.

Cum ventrem tuum luciferum Christus illuminasset, o casta, exitu horroris ac venerabilis pleno, tanquam sol habitantibus in mundo exortus est, idololatriæ nebula dissolvens quae malorum vesperam inducebat, ac mundi fines illuminans.

Cum Deus in medio sui habitasset, nullo modo
virginitatis luce claustra communivit : quem enī
precare, o casta, ut te laudantes confirmet et glori-
biles efficiat.

Divites plebis luce te deprecantur, o puella, quae
peperisti Christum Deum nostrum, qui diviu-
scientia universos dūavit.

Sublimior angelis vere apparuit, cum angelorum
Factorem supra mentis captum peperisti, qui
sanctos martyres glorificavit, o sanctissima Mater
Virgo.

O stupore plenum miraculum! Quomodo par-
sine viri experientia? quomodo lacte nutris, Virgo
Mater, illum qui vere lactis es auctor, et omnium
creatrarum nutritor?

161 Ut divinum gremium tuum fornax illa Per-
sica figuraret, adolescentes sine combustione ser-
vavit, clamantes : Domine Deus, benedictus es.

Speciosa lacta es, o tota casta, atque immaculata
super omnem angelorum decorum, angelorum ho-
minumque Factorem enixa, cui hymnos modulantes
dicimus. Benedicite, omnia opera, Dominum.

Lucis, quae in te est, splendoribus, o Deli sponsa,
illumina animam meam : in sovea perditionis jacen-
tem exsuscita, pudore salutis hostes, qui sem-
per divexant cor meum, et me ad passiones seclan-
das impellunt.

Ex Canonice in festo SS. Phili, et Aniceti martyrum;
die 12.

Ei ante partum et post partum Virgo verissime

OCR ABK / FR

comprobata es, o immaculata, Deum enim supra rationis captiuū peperisti, qui sanctos martyres post confectum certamen coronavit.

Habitavit in te, o Deipara, Dominus ille, qui habitat in cœlis, atque a nobis omnem fraudem erroremque eliminavit.

Tanquam speciosa, speciosum peperisti, o Virgo Mater inviolata, qui speciosissimos fecit martyres, qui constanter decertaverunt, atque impietatem diminuerunt.

Quis tuum valeat explicare mysterium, o Domina Deipara? Etenim supra rationis orationisque conœptum, Deum ineffabiliter peperisti.

Præter naturæ leges, verum legislatorem, o immaculatissima, peperisti: quem suppplex exora, ut animæ meæ, peccati legibus obnoxiae, misereatur, et salvet me.

Tanquam cœlis latior, o casta, Verbum, quod a nulla re comprehenditur, supra quam mente concipi possit, suscepisti, o tota immaculata; quod ambulantes per viam **162** angustissimam, ad latitudinem divinæ vitæ perducit.

O Virgo sancta quæ Deum supersanctum peperisti, qui gratia sanctos martyres suos coronavit, salva et sanctifica nos, qui animo prompto atque alaci concidimus: Benedicite, omnia opera, Dominum.

Illumina nos, o Virgo, tu quæ lucem inaccessibilem peperisti; reple nos lætitia, animique alacritate, ac divina scientia, dum te puro corde religiose ac prudenter beatam appellamus.

Ex Canone in sexto S. Myronis martyris, die 17.

Sola Deum nuptialis tori nescia peperisti, quem decertatores martyres confessi, similieni nobis factum, seductoris astus irritos reddiderunt, o Domina intacta.

Impietatis atque infidelitatis morbo laborantem omnem creaturam, tu, o Virgo, Deum medicum enixa admirabiliter curavisti. Propterea gratias agentes ad te clamamus: Nemo est sine macula prætere te, o Domina (67).

Magnum ac tremendum partus tui mysterium, o casta, stupore percellit omnem mentem, quia Deus ex te homo fieri sibi complacuit propter bonitatem suam, in salutem ac restorationem mundi.

Illum, qui ex te incarnatus est verbo ineffabili, pro nobis deprecare, o benedicta, ut ab omnibus hostibus iam visibilibus, quam invisibilibus libemur nos qui te castam Deiparam pronuntiamus, o immunis ab omni labe (68).

(67) Ut nihil pro conceptione immaculata manifestius, ita nihil dici potest illustrius. Nam quid illustrius atque expressius istis verbis: « Nemo est sine macula prætere te, o Domina? » Quibus verbis omnino affirmatur Deiparam solam inter omnes creatureas fuisse sine macula. Aut enim ista S. Josephi auctoritas est neganda vel concedenda. Non neganda, ergo concedenda. Hujusmodi autem auctoritate concessa, nulla alia explicatione opus est ad cognoscendum ex Josephi mente, B. Virginem solam sine macula conceptam esse.

A τὸν τέχον ως ἀληθῶς ἐδείχθης· τὸν θεὸν γὰρ ὑπὲρ λόγον ἔτεκες, τὸν τοὺς ἀγίους μάρτυρας ἐνηθληδτας στεφανώσαντα.

Ἐνοίκησεν ἐπὶ σοὶ ὁ οἰκῶν τοὺς οὐρανοὺς Κύριος καὶ ἐξ ἡμῶν ἀπασαν πλάνη, Θεοτόκε, ἐξώκισεν.

Ω; ὥραία ἀπεκύησας τὸν ὥραῖον, Παρθενομῆτορ δχραντε, τὸν ὥραιοτάτους δεξαντα τοὺς μάρτυρας στεξόως ἐναθλήσαντας, καὶ τὴν ἀθελαν μειώσαντας!

Τίς δύναται τὸ σὸν ἐρμηνεῦσαι μυστήριον, ὃ Δέσποινα Θεοτόκε· ὑπὲρ νοῦν γὰρ καὶ λόγον θεὸν ἀφράστας τέτοκας.

Νομίμων ἀπεκύησας δίχα, πανάμωμε, τὸν ἀληθῆ νομοθέτη, δν δυσιώπει νόμῳ τῆς ἀμαρτίας τὴν ψυχὴν μου τροπουμένην οἰκτεῖραι καὶ σῶσαι με.

Ως πλατυτέρα τῶν οὐρανῶν, ἀγνή, ὑποδέδεξαι λόγον μηδαμοῦ χωρούμενον ὑπὲρ νοῦν, στενωτάτην τοὺς δεύοντας δόδην, πανάμωμε, πρὸς πλατυσμὸν εἰσάγοντα θείας ζωῆς.

Ἄγια Παρθένε, ἡ θεὸν τὸν ὑπεράγιον ἀποκυήσασα, τὸν στεφανώσαντα χάριτι τοὺς ἀγίους τούτου μάρτυρας, σῶσον, ἄγιασον ἡμᾶς προθύμως μέλποντας· Εὔλογείτε, πάντα τὰ ἔργα, Κύριον.

Φώτισον ἡμᾶς ἡ τεκοῦσα φῶς τὸ ἀπρόσιτον, Παρθένε, ἔμπλησον ἡμᾶς εὐφροσύνῃ, καὶ θυμηδίας, καὶ θείας γνώσεως τοὺς καθαρῷ καρδίᾳ σε εύσεβοφρόνως μαχαρίζοντας.

Ἐκ τοῦ Κυρόντος εἰς τὴν ἀγιον μάρτυρα Μύρων, ἡμέρᾳ ι^ς.

Μόνη θεὸν ἀπειρογάμως ἐκύησας, δν ἀθλοφόρος μάρτυρες διολογήσαντες ἡμῖν διοικεῖντα, κατήργησαν τὴν πλάνην, δχραντε Δέσποινα.

Νοσοῦσαν ἀθεῖα τὴν πᾶσαν κτίσιν θεὸν κυνοφορήσασα λατῆρα, Παρθένε, ἐθεράπευσας παραδόξως· εὐχαρισταῦντές σοι διὸ κραυγάζομεν, ως Οὐκ ἔστιν ἀμωμος πλὴν σοῦ, Δέσποινα.

Τὸ μέγα καὶ φρικτὸν μυστήριον τῆς λοχεῖας σου καταπλήττει πᾶσαν, ἀγνή, ἐννοιαν, δτε θεὸς ἐνανθρωπήσας ἐκ σοῦ ἀγαθότητε εὐδόκησεν, εἰς σωτηρίαν κόσμου καὶ ἀνάπλασιν.

Ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ἐκ σοῦ σαρκωθέντα ἀρρήτῳ λόγῳ δυσιώπει, εὐλογημένη, δπως ρυσθῶμεν δρωμένων καὶ πάντων ἀφράτων ἐχθρῶν, πανάμωμε, οἱ σὲ θεοτόκον ἀγνήν καταγγέλλοντες.

(68) Ergo immunis etiam ab originali labe, alioquin ab omni labe non fuisset immunis. Probc Joannes de Agaciis doctus auctor et perantiquus in *Tractatu de conceptione Virginis apud Novarinum in Umbra Virginea* n. 209: « Sicut, inquit, Eva fuit similis Adæ ad corruptionem, ita B. Virgo Maria similis fuit Christo ad reparationem, et sic necesse fuit ut esset a peccato immunis, sicut et ipse Christus. » Sic ille. Non fuisset autem immunis ab omni labe, sicut ipse Christus, si peccati originalis labe fuisset infecta.

Νόμοι ἐν σοὶ κατεῖχονται, Πάρθένε, τῇ, φύσεως· Αὐτῷ γὰρ φύσιν σου τὸν τῇ φύσει ἀκατάληπτον Θεὸν Ἐμμανουὴλ παραδόξως τέτοχας, εἰς ἡμῶν τῶν πιστῶν ἀναγέννησιν.

Χωρίον Θεοῦ καὶ παλάτιον τερπνὸν καὶ θεῖος θρόνος, ἐν τῷ καθίσας ἥτοι μάστακο πᾶσι καθέδραν οὐρανού, ὕφθης, παναγίᾳ Παρθένε· διὰ τοῦτο σοὶ χράζομεν· Εὔλογημένη τῇ Θεῷν σαρκὶ χυῆσασα.

Νυγεῖς τῷ βέλει τοῦ ἔχθροῦ τὴν ψυχήν, ὀλοτελῶς ἐτραυματίσθην, καὶ ἀνίατα πάσχω· τῇ τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἀρρήτως τεκοῦσα, πανάμωμε, Γαστὶ με, σῶσον, ἀλπὶς ἀπηλπισμένων.

Φωνὴν βοῶμέν σοι πάντες τοῦ ἀγγέλου, Παρθένε, παλάτιον καὶ θρόνε τοῦ Θεοῦ· Χαίρε δι' ἡς ἡξιώθημεν οὐρανῶν βασιλείας, οἱ πάλαι ἀπωσθέντες τῇ φθορᾷ, καὶ τὸ κάλλος τὸ πρῶτον ἀφράνως ἀπολέσαντες.

'Εκ τοῦ Καρότος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Φλωροὺς καὶ Λαῦρον, ημέρᾳ τῇ'.

Παρθενικῆς ἀπὸ γαστρὸς ἐβλάστησας, φίξα ἀπότισσε, τὸν φυτουργὸν πάντων ἀνθρωπὸν γενόμενον, καὶ πάθη ὑπομεῖναντα, δὲ πιθοῦντες οἱ θεῖοι πιστῶς ἐνήθλησαν μάρτυρες, ἀχρεντες Παρθένε πανύμνητε.

Ἄπειρόγαμε χόρη, δι' ἡς ἡμὶν Ελαμψε Λόγος ὁ ἀπέκεινα πάσης ἀργῆς νοούμενος, σῶζε τὴν πόλιν σου, καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν πάσης περιστάσεως, θεοχαρίτωτε.

Ὦς καθαρὸν τῶν γενεῶν ἐξελέξατο, Θεοτόχε, σὲ τὴν Ἀειπάρθενον ὁ πλαστουργὸς πάντων καὶ Θεὸς, καὶ τὴν σὴν γαστέρα παλάτιον ἀπειργάσαστο ἀμόλυντον ὁ μόνος Βασιλεὺς τῶν αἰώνων, καὶ ἐκ σοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἐπεφάνη.

Τὸ πρὸ πάντων αἰώνων, χόρη, ἀποκείμενον μέγα μυστήριον, διπέρ οὐκ ἀγνώσθη γενεαῖς προλαβούσαις, πανάμωμε, διὰ σοῦ ἐφάνη, Λόγος Πατρὸς, ὁ πρὸ αἰώνων σαρκωθεὶς καὶ γενόμενος ἀνθρωπός.

Νοσοῦσάν μου τὴν ψυχὴν τῇ ἀμαρτίᾳ θεράπευσον, τὸν ιατρὸν τῶν ψυχῶν χυῆσασα, πάναγνε, δὲ οἱ θεῖοι μάρτυρες καθομολογοῦντες, ιατροὶ παθῶν ἐδειχθῆσαν.

Ὦς ρόδον κοιλάδων σε τοῦ βίου, Κόρη, Θεὸς ἐκλέγεται, καὶ ἐν σοὶ κατοικήσας σαρκὶ προῆλθεν εὐωδιάζοντι μᾶς; θεογνωσίας πνοαῖς, παναμώμητε, τοὺς Θεοτόκους ἀεὶ σε διμολογοῦντας.

Ἄγιωτέρα πέφυκας τῶν ἀγγέλων, χυῆσασα, Κόρη παναγίᾳ, τῶν ἀγίων "Ἄγιον δι' οἰκτον γενόμενον ἀνθρωπὸν, ὥσπερ ἐσμὲν, ἀφύρτως, σῶσαι τοὺς αὐτῷ ἀναβοῶντας ἀπαύστως· Οἱ παιδεῖς, εὐλογεῖτε, λερεῖς, ὑπερψύουτε Κύριον.

Φρικτή σου τῇ λοχείᾳ, Μῆτερ ἀγνή· οὐρανῶν γὰρ δὲ τρέμει τὰ τάγματα, Λόγον Θεοῦ ἀνθρωπὸν γενόμενον ἐπὶ γῆς ὑπερφυῶς ἐκύρσας, μείνασα

Naturæ leges in te innovantur, o Virgo: etenim tu supra naturam peperisti admirabiliter Emmanuel Deum, qui a natura comprehendi non potest, ut nos fideles regeneraret.

Regio ac possessio Dei, illiusque palatum jucundum, 163 ac thronus divinus, in quo residens, omnibus cœlestem sedem præparavit, apparuisti, o Virgo sanctissima; ideo ad te clamamus: Benedicta tu, quæ Deum in carne genuisti.

Percussus in aniina hostili jaculo, totus undique vulneratus esin, et incurabiles patior dolores: tu o purissima, quæ Salvatorem Christum ineffabiliter peperisti, sana, et salva me, o spes desperatorum.

Angelis vocibus ad te clamamus omnes, o Virgo, palatum, ac thronus Dei: Salve, o tu per quam digni facti sumus cœlorum regno, qui olim propter corruptionem procul repulsi eramus, et primum decorem insipienter amiseramus.

Ex Canone in festo SS. Flori, et Lauri martyrum, die 18.

A Virginali gremio protulisti, o radix nunquam irrigata, plantatorem omnium, hominem factum, passionibus tolerandis obnoxium, cuius amore affecti divini martyres, fideliter decertaverunt, o Virgo intemerata, omni laude celebranda.

O puella, nuptialis thalami nescia, per quam Verbum, quod superius omni principio intelligitur, nobis illuxit, salvam civitatem tuam, omnemque aliam civitatem ac regionem ab omni circumstante adversitate, o Deo charissima.

Creator omnium ac Deus, te tanquam inmundam ex omnibus generationibus elegit, semper virginem, o Deipara: tuumque ventrem palatum fecit immaculatum solus Rex sæculorum, et ex te hominibus apparuit.

Magnum mysterium, ante omnia secula absconditum, quod nequaquam cognitum fuit a generationibus præcedentibus, per te, o inculpatissima, manifestatum est: Verbum 164 scilicet Patris, quod erat ante sæcula, incarnatum, et homo factum.

Ægrotantein peccatis animam meam, medica manu cura, o castissima, tu quæ animarum medicum genuisti, quem divini martyres confitentes, medici passionum facti sunt.

Tanquam rosam convallium, te Deus elegit ex vita, o puella; cumque in te inhabitasset, secundum carnem processit, afflans suavissimo divinæ scientiæ halitu nos, qui te Deiparam semper constemur, o purissima.

Sanctior angelis fuisti, o puella sanctissima, Sanctum sanctorum enixa, propter suam misericordiam hominem factum, quales nos sumus, sine ulla permissione, ut salvare eos, qui incessanter clamant illi; Pueri, benedicile; sacerdotes, superexaltate Dominum.

Tremendus est partus tuus, o casta mater; Verbum enim Dei, quod cœlorum aries contremisunt, hominem factum, in terra, supra naturæ ordinem

peperisti, virgo permanens, quemadmodum antea tueras. Propterea te Deiparam, et lingua et corde conscientes, magnificamus.

Ex Canonis in festo SS. Mart. Andrew ducis exercitus, et sociorum eius duorum millium, quingenorum nonaginta trium, die 19.

Qui ex superabundantia benignitatis suae, ex te, o immaculatissima, vere carne induitus est, propter salutem omnium Adelium, Deus simul et homo, duplex naturis notificatur.

O Domina, Virgo, Dei sponsa, tu universi Dominum peperisti, qui homines ab hosti tyrannide liberat.

Omnes hominum linguae celebramus te gloriam martyrum, et salutem Adelium, o imparnis ab omni iniquitate : **165** Deum enim peperisti, ac Virgo inviolata permansisti.

Infinici defecerunt nunc framea: in finem, cum tu, o Deipara, peperisti eum qui lancea vulneratus es, ac mundum reformavit.

Peperisti inexplicabiliter coeternum Patri, similem factum hominibus, supra rationis aliquae orationis conceptum : quae exora, o Dei genitrix, ut a periculis liberet servos tuos.

Tu, quae homines supernaturali ac divino partu tuo manifeste deificasti, quippe quae Deum ineffabiliter corporasti, benedicta es in mulieribus, o puella Domina, tota pura.

Q Virgo sancta, quae supersanctum Deum ineffabiliter peperisti ; quem sanctissimi martyres in stadio confessi sunt ; sanctificationem atque illuminacionem demisse populis clamantibus : Omnia opera, benedicta Dominum.

O Domina, quae Christum nutu suo omnia portantem, in ulnis suis portasti ; eundem supplex exora, ut ab alieni manu eripiat me, qui orthodoxa fide te incessabiliter magnifico.

Ex Canonis in festo S. Samuelis prophetae, die 20.

Qui erat cuin Patre tanquam Filius ante saecula, novissimis temporibus incarnatus, Filius tuus vere factus es, o immaculata (69) ; faciens filios Dei per Iulam, omnes qui saevissimi hostis servitio premebantur.

Ex te processus Jesus Christus corporatus, et

(69) Si Virginis concepcionis vere maculata dicereatur, ipsa etiam B. Virgo maculata nupcias retinet in propria persona (inquit in suis Exceptionibus cap. 3. Joap. Eusebius Nierembergius) : nam macula parti inexsistens, in totum, saltem quod denominacionem, varet redundare. Si sola aliqua saeculum corporalium extremitas, atramento aut aliqua alia sordide aspersa esset, ipsa corporalia dicarentur immunda ac plane indigna ac indecentia, ut in eis corpus Christi collocaretur, vel ob unius partis maculam aut nigrorem : pari igitur ratione etiam persona Virginis maculata diceretur ob maculam, qua ejus concepcionis deformaretur, ac consequenter iniuria idonea, ut in ejus visceribus Filius Dei vivi

A παρθένος ὡς περ τὸ πρίν· διὸ τε Θεοτόκων γλώσσῃ καὶ καρδιᾷ ὁμολογοῦντες μεγαλύνωμεν.

'Εξ τοῦ Καρδίου εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Ἀρδέων τὸν στρατηλάτον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δισχιλίους πεντακοσίους ἑρρενικούς τρεῖς, ημέρᾳ ιψ.

'Ο σάρκα ὑπερβολῇ χρηστέτητος ἐκ σοῦ, πανάμωμε, εἰς σωτηρίαν πάντων τῶν πιστῶν ἀληθῶς ἐνδυσάμενος, Θεὸς ὁμοῦ καὶ φιλίαπος δικλοῦς ταῖς φύσεσι γνωρίζεται.

'Ριθμεγον τοὺς βροτοὺς τῆς τυραννίδος τοῦ ἔχθροῦ τέτοκας, τὸν τοῦ παντὸς Κύριον, δέσποινα Παρθένε θεδνυμφε.

Μύφημοῦμέν σε, τὸ καύχημα τῶν μαρτύρων, καὶ τῶν πιστῶν διάσωσμα, πᾶσαι τῶν ἀνθρώπων γλώσσαι, πινακώμητε. Θεὸν γάρ ἐκάηδες μείνασσε Παρθένος ἀμδιντος.

'Ρομφαῖαι τοῦ ἔχθροῦ νῦν εἰς τέλος ἀξέλιπον, τεκνύσης σου, Θεοτόκε, τὸν τῇ λόγχῃ τρωθέντα καὶ κόσμον ἀναπλάσαντα.

Τέτοκας ἀποβρήτως Πατέρας τὸν συνάναρχον διοικούντας ἀνθρώποις ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον, Θεογεννήτορ, διὰ διεθέσεις λυτρωθῆναι κινθέντων τοὺς δούλους σου.

'Η τοὺς ἀνθρώπους τῷ ὑπὲρ φύσιν θεῖο τόκῳ σου, Κύρη, πρεσβατῶς θεώσασα, ὡς Θεὸν ἀποβρήτως σωματώσασα, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ ὑπάρχεις, πανάμωμε δέσποινα.

C 'Άγια Παρθένε, ή Θεὸν τὸν ὑπεράγιον ἀρρήτως τέξασα, διὰ τοῦτον ἀποβρήτως μάρτυρες ἐν σταδίῳ ὁμολόγησαν, ἀγιασμὸν καὶ φωτισμὸν κατάπεμψον τοῖς λαοῖς, τοῖς βιώσι. Πάντα τὰ Εργα, εὐλεγεῖτε τὸν Κύριον.

Φέρουσα Χριστὸν ἐν ἀγκάλαις νεύματι φέροντα τὰ πάντα, τοῦτον ἐκδυσάπει χειρές με τοῦ ἀλλοτρίου βύσασθαι, Δέσποινα, τὸν δρθόδοξον πίστει σε ἀκαταπάύστως μεγαλύνωντα.

'Εξ τοῦ Καρδίου εἰς τὸν ἄγνοι αροφήτηρ Σαμούὴλ, ημέρᾳ κ'.

D 'Ο ών σὺν τῷ Πατρὶ ὡς Υἱὸς πρὸ αἰώνων, ἐπ' ἐσχάτων σαρκωθεὶς, Υἱὸς σου ἀληθῶς ἐχρημάτισεν, διχραντες, πάντας τε υἱοθετήσας τῷ Θεῷ διὰ πίστεως δουλωθέντας δεινῷ παλευμήτορι.

'Εξ σαῦ προήλθεν Ἰησοῦς ἀ Χριστὸς αωματούμε-

incarnareται. Eamdem etiam proportionem retinet ad suas partes totum successivum, quale est vita, comparata ad omnes successus ac gressus sui statii, quam totum permanens ad suas habet partes. Porro si nomen positivum ac limitatum, semel parti applicatum, se porrigit ad denominandum totum; quanto magis nomen negativum et immaculatæ, et universalius ac quasi nesciuim coarctari, uni toti attributum, ad denominandam partem se diffundet? Igitur ratio et immaculatæ, et quæ tribuitur Virginis ac totius vita suæ decursui, poterit denominare conceptionem immaculatam, utpote partem principalem istiusmodi totius successivi inchoationis. Sic Nierembergius.

νο;, καὶ έθέωσεν ἡμᾶς σαρκός προσλήψει· οὐθεν, **A** deilecavit nos carne nostra accepta, o immaculatissima: quare. tanquam illius Matrem te veneramur.

Ο τοὺς κόλπους μὴ κειώσας τοῦ Πατρὸς ἐν τοῖς κόλποις σου, νέον ὄσπερ ἕβρέφο;, ἐπαναχλιθῆναι εὐδίκησεν, ἐπ' ἀνακλήσει, Παρθένε, τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὃ κραυγάζομεν· Δόξα, Χριστὲ, τῇ δυνάμει σου.

Μεθ' ἡμῶν γενόμενος δι' οἰκτον ὁ Σωτὴρ ἐξ αἰμάτων σου ἱερῶν ὅπερ νοῦν, πανάμωμε, σεσωμάτωται, καὶ Θεὸς καὶ ἀνθρωπὸς ὁ φιλάνθρωπος γνωρίζεται.

Λελύτρωται τῶν ὡδίνων ἡ Εἶνα, πανάμωμε, ἀνωδίνω; σοῦ τεκούσης Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν τὰ πάθη πάντων καὶ ὀδύνας ταφῶς θεραπεύσαντα.

Ωφθῆς ἀφλεκτος· τεκοῦσα, πάναγνε, ὡς ἀληθῶς τὸ πῦρ τῆς Θεότητος· διὸ τὰ ὑλώδη μοῦ πάθη, Θεομῆτορ, φλέξον, ὡς συμπαθής καὶ φιλάγαθος.

Συμπαθείας τῆς σῆς με ἀξίωσον, συμπαθής καὶ φιλάγαθες Δέσποινα, καὶ τῆς γεννήσης βῆσαλ με, καὶ τοῦ σκότους ἐκείνου τοῦ ἔξωτέρου, Ινα πίστει καὶ πᾶθῳ γεράρω σε.

Φθορὰν μὴ γνωρίσασα ἀνδρὸς, τὸν ἀφθάρτον ἐν νηδύῃ ὄποδέδεξαι Λόγον ἡμᾶς καταφθαρέντας, βύσμενον πολλοῖς παραπτώμασι;, τῷ πάθει τῆς ἀφθάρτου σαρκὸς εἰκόνῃ, ἀφθορε μόνη παναμώμητε.

B Paternos sinus non derelinquens, in sinu tuo reclinari tanquam novus infans sibi complacuit, o Virgo, ut animas nostras ad se revocaret: quam obrem nos eidem clamantes **166** dicimus: Gloria, Christe, virtuti tue.

Nobiscum factus Salvator, propter suam misericordiam, ex sacris sanguinibus tuis, supra mentis caput, corporatus est, o immaculatissima; et amator boni nunti, Deus et homo cognoscitur.

Liberata est Eva a doloribus, pariente te, o purissima, sine ullo dolore Christum Deum nostrum, qui passiones et dolores omnium manifeste **B** curavit.

Incepit huius permansi, o castissima, verissime Deitatis ignem enixa; propterea passionum meorum sylvam combure, o Deigenitrix, tanquam compatiens, ac bonorum amatrix.

Compassione tua dignum me fac, o Domina compatiens, ac bonorum amatrix, et a gehenna atque a tenebris illis exterioribus libera me, ut cum ille et affectu venerer te.

Viri corruptionem ignorans, Verbum incorruptibile in utero suscepisti, quod nos multis peccatis corruptos, passione incorruptibilis carnis suæ liberat, o incorrupta sola omni laude dignissinia.

167 Ex Canone in S. Andream ductorem exercitus, die 20.

Idem est cuncti superiori, ad diem 19.

Ἐκ τοῦ Κυνόρος εἰς τὸν ἄριον ἀπόστολον Θαδδαῖον, καὶ τὴν ἀγαλακτικὴν μάρτυρα Βάσσην, ἡμέρᾳ κα'.

Δέσποινα τῶν ἀπάντων ὥφθης τῶν κτισμάτων, τὸν δεσπόζοντα ἀπορρήτως τεκοῦσα, Θεοτόκε Παρθένε πανύμητε.

Συνέλαβες Λόγον τὸν τοῦ Πατρὸς δινευθεν ὡδίνων, παναγία, τῶν μητρικῶν, καὶ τοῦτον ἀρρήτως ὅπερ λόγον εἰς σωτηρίαν ἡμῶν ἀπεκύησας.

Νόμου προχαράγματα καὶ προφητῶν φωναί, Δέσποινα, σεῦ τὸν φρικτὸν τόκον ἀριδήλως, Θεομῆτορ, ἔδηλωσαν.

Νεκρωθέντα με βρώσει παρακοῆς ξεσας, μόνη τὴν ζωὴν τετοχεία τὴν ἐνυπόστατον, Κόρη πανάμωμε.

(70) Gabriel Biel scholastica doctrina et antiquitate celebris, In serm. 2, de conceptione, scribens de B. Virgine tanquam de muliere sorti, his verbis ejus innocentiam lectoribus reprobant: « Procul de ultimis finibus pretium ejus. » Proverb. ultimo. « Innocentia finis est humani generis, nam ab innocentia principium sumpsit. In innocentia enim creatus est Adam, ad innocentiam etiam reducitur, cum omnes prædestinati illuc assumentur, quoniam ingreditur iniquinatum. Ab his itaque terminis, sive finibus, a quo et ad quem, id est innocentia, qui procul sunt a ceteris hominibus, pretium hujus fortissimæ misericordis ceterorum hominum peccatum non de innocentia, quia « omnes peccare-

C Ex Canone duplicit in festo S. Thaddæi apostoli, et sanctæ Bassæ mar., die 21.

O Deipara Virgo, omni laude celebranda, omnium creaturarum Domina facta es, cum Dominum inefabiliter peperisti.

Verbum Patris sine maternis doloribus concepisti, o sanctissima; atque illud ineffabiliter supra verbi conceptum in salutem nostram peristi.

Præcedentes legis figuræ, et prophetarum voces, tremendum partum tuum manifeste declarabant, o Domina, Dei Mater.

Me ob gustatum inobedientiae cibum jam mortuum salvasti, **168** o puella innocentissima (70),

D runt, et egent gloria Dei, Rom. II, « sed justificatione post lapsum. Hujus solius de ultimis finibus, id est innocentia, recte pretium attollitur, quam nulla unquam, nec originalis, nec actualis culpa maculavit. Propter quod etiam angelus a Deo ad hanc theotocon missus, ab ejus innocentia laudes exorsus est: Ave quod interpretatum est, siue vœ, utique maculæ culpe. » Sic Biel. Qui et Serm. 3, subdit: « Opponitur Evæ Maria quantum ad personalia, et quantum ad propagationis principia. Quantum ad personalia, id est propria personarum, sive actus personales, Evæ Maria opponitur, tam in earum productione, quam in conversatione, quoniam Eva de massa innocentiae, costa videlicet

quæ sola subsistenti vitam peperisti; quam obrem te semper beatissimam nunc pro debito beatam appellamus.

Tanquam Creatorem enixa; creaturarum omnium Reginæ facta es: propterea te glorificamus, o Deipara, sola semper Virgo (71).

innocentis viri Adæ formata, sibi innocentiam perdidit, nobis originale peccatum invenit: Maria vero de massa perditionis, sine perditione concepta peccatum originale perdidit, primo innocentiam invenit, eumque, qui omnium diluit peccata, immaculatum edidit immaculata. » Hæc ille.

Sanctius etiam a Porta ord. Prædic. in suo Matrial serm. 43, de hac Virginis innocentia locutus dixit: « Eva habuit duo nomina: primum, in statu innocentiae virago: secundum in statu naturæ corruptæ, Eva. Sed de virago tolle A, scilicet Adam, qui illum statum perdidit, et remanet virgo, ad innominem, quod status innocentiae, perditus per Adam, recuperatur et reducitur per Virginem. » Hinc P. Hortensius Pallavicinus Soc. Jesu in suis Elogiis parte I, elogio 4, de illibata conceptione, de Maria loquens, ait inter alia: « Monstrum esset, innocentem non esse ejus (B. Virginis) genitaram, quæ sola sub horoscopio concipitur innocentiae. Eva nocens prima peccatum concepit: Eva innocens prima sine peccato concipitur. » Sed de eadem Virginis innocentia præclare omnino Petrus Pazmany S. R. E. cardinalis in sua concione de immaculato B. Virginis conceptu, dum ait: « Eo majori asseveratione dici potest beatissimam Deiparæ non tantum ab omni originali labe fugisse innocentem, quo origuale peccatum est deterius ac magis exitibile, quam omnia mundi totius venialia peccata. Illud est sons et radix actualium. Quo etiam ex capite argumentatus Augustinus contra Julianum cap. 9, sub fine, probat Christum nunquam peccasse, eo quod originali labe infectus non fuerit, et adjungit: Profecto peccatum etiam major fecisset, si parvulus habuisset. » Sic ille. Qui et infra addit: « Magnum tribunalium axioma est, quod si de quopiam quæstio suboriatur, reusne sit, an innocens, innocens debeat censeri, donec indubitatis indiciis et luce clarioribus demonstrari possit illum esse reum. Vide Aristotelem Probl. 29, p. 13: « Reum liberare volumus potius nocentem, quam condemnare innocentem. » Idecirco cum beatissimam Virginem originalis noxæ ream esse indubitatis et clarioribus luce indiciis ostendi non possit, immo illam defendere sine ullo errore licet per Ecclesiam, id nos illi non negare tenemur. Porro in die judicii non videtur decens minus esse completam in hoc omnipotentiam et misericordiam divinam, nec gloriosum Judici Christo, qui de divinis præceptis rationem tunc accipiet ab hominibus, si ita Matrem ipse non honoravisset, ut minimus angelorum cœli innocentior, quam illa, appareret in illo die, cum hi in toto ævo suo apparebunt innocentissimi sine ulla culpa, eorum tamen Regina, et Mater summi sancti et omnipotentis, aliquando cum macula fuisset. Plane non videtur magis decens minus in hoc curasse Christum de honore Matris et ostentatione suæ omnimoda puritatis et misericordiae, tum arcendo a Matre hanc minorem prærogativam, quod possent angeli in publicatione illius diei dicere, innocentiores esse ipsa susa Regina, tum exaltando suam misericordiam, quod non defuerit in excellentissimo redemptionis modo etiam a peccato originali eam præservans. Nam, ut Antonius Navarrus ex Dominicanâ familia in sermone de conceptione B. Virginis ait: « Si Deus angelos fecit spiritus mundissimos, cur non eorum reginam puriorem faceret? Vas mundum

A διὸ σε ἀξιοχρέως τὴν ἀειμαχάριστον νῦν μακαρίζουμεν·

Ως τὸν Κτίστην κυήσασα πάντων ποιημάτων ὄφθης βασιλίσσα· διὸ τοῦτο σε δοξάζομεν, Θεοτόκη μόνη ἀειπάρθενε.

elegit Eliseus, in quo mitteretur sal sanaturum aquas Jericho; ita et vas mundissimum et ornatum omni lapide pretioso fuit B. Virgo, in quo reconderetur Christus salus vera popolorum, qui in aquis figurantur, juxta illud Joannis: *Aqua multæ, populi multi.* In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis, alioquin derideret et subsannaret diabolus in voce exultationis, quod prius possederit in suam, quam postea Deus in Matrem elegit. Non sicut Deus, ut dæmon columbam assumeret ad decipiendam Evam (sub columbina enim specie, sicut sub vestimentis ovium, melius convegeretur simulata fraus, quam sub serpentina pelle), quia columbam assumplurus erat Spiritus sanctus in baptismo Christi; ita nec illam, de qua nasciturus erat Filius Dei, decebat sedem suis unquam Satanæ. » Sic ille. Ne igitur in die judicii cœlestes spiritus eorum Regina apparerent innocentiores, hæc sine aliqua peccati macula fuit concepta, atque hoc forsitan intuitu a S. Josepho titulo innocentissimæ compellata.

(71) Quia sola tam in corpore quam in anima ab omni contaminatione aliena. Favet S. Anastasius Sinaita dum libro II in *Hexaemeron* Deiparam appellat: « Lunam plenam, quæ nunquam minuta aut defecit, aut privata fuit essentiali lumine, nempe sua virginitate. » Lumen namque essentiale explicans virginitatem, non loquitur de virginitate solius corporis, hæc enim non potest dici lumen essentiale gratiæ et sanctitatis, nam potest ejus parentia componi cum eximia sanctitate ex lumine gratiæ, sicut accedit S. Annæ; sed loquitur de integra virginitate seu puritate virginis, corporis scilicet et animæ, cuius puritatem omnitudinem vocarunt etiam Patres integratam et virginitatem. Itaque Virgo sacratissima non est passa deliquum aut defectum in integritate sua, tum corporis, tum animæ, quæ cum in sanctitate creata fuisset, nunquam fuit orba lumine essentiali gratiæ in anima, nec splendore superadicto incorruptionis in corpore, nimis omni modis virginitate et puritate. S. Augustinus et alii Patres dixerunt prius concepisse Virginem Verbum mente, quam carne, denotantes silem ejus et voluntatem requisitam ad assumptionem humanitatis in ejus ventre. Itaque virtus animæ ad conceptionem divinam requisita fuit. Quapropter dñebat ut non minus fuisset pura, et integra, et virgo ab omni contaminatione culpæ anima Mariæ, quam ejus caro pura et incorrupta. Et ne quis intelligeret ipsum Anastasiū loqui solum de perpetua virginitate corporis, ipse S. Anastasius se explicat subdens: « Perseverat Maria virgo quoad animam: » perpetua autem virginitas quoad animam, est perpetua integritas, quoad peccatum, vel actualē, vel originale. Vide Nierembergum in Exceptionibus cap. 13.

B. Albertus Magnus cap. 181, super *Missus est*, definit essentiam propriissimam virginitatis, sic inquit: « Virginitas est recessus ab omni malo, tam malum animæ, quam corporis comprehensens. Et quidem major ratio habita fuit a Deo puritatis spiritualis, quam integratæ corporalis, quia, ut docuit Augustinus libr. x, *De mendacio ad Consent.*, cap. 20: « Minus est quidquid in corpore, quam quidquid in anima violari potest. »

Ἄλατθμητον δρος σε πάλαι Ἀεβαχούμ προεῖδεν Α ἐν πνεύματι, δ Θεδις ἐξου ἐπέψαντα, καὶ τιμᾶς. Παρθένε, διεσώσατο.

Σεσαρχώμενον Λόγον διπλῆν ἐνέργειαν φέροντα τέτοκας, ἀπειρόγαμε Κόρη, μείνασα παρθένος ἀμίαντος.

Τῆς προμήτορος Εἶνας νῦν ἀνεκαλέσω τὴν ἡτταν, κυήσασα Λυτρωτὴν τῶν δλων, καὶ Σωτῆρα καὶ Κτίστην καὶ Κύριον, Θεομήτορ μόνη, ἐν γυναιξὶν εὐλογῆμένη. Διὰ τοῦτο σε πίστεις δοξάζουμεν.

Νέον ἡμέν βρέφος ἀπεκύησας Πατρὸς τὸν δμούσιον, φθιαρεῖσαν φύσιν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ ἀρχαῖον, ἄγνη, καὶ λόγος αὐτὴν πάλιν ἐπανάγοντα.

B Πελάγη ἀμαρτιῶν καὶ κύματα ἀπογνώσεως χειμάζουσί μου τὸν νοῦν· σπλαγχνίσθητι, Δέσποινα, καὶ χεῖρά μοι ἔκτεινον, καὶ διάσωσόν με, τὸν Σωτῆρα τὴν κυήσασα.

Γνώμη οἰκεῖα ὅλισθαινων, καὶ πράξεις ἀτέπους περικείμενος, ἐπὶ σὲ καταφεύγω· βοήθει μοι, Δέσποινα, μετανοίας τρόπους παρέχουσα τῇ ταπεινῇ μου ψυχῇ, ἵνα δοξάζω σε.

Ρῆξον τὰς πολυπλόκους τῶν ἐμῶν ἐγκλημάτων σειρὰς, θεόνυμφε, τὸν αἴροντα τοῦ κόσμου Θεὸν τὴν ἀμαρτίαν, ὑπὲρ λόγον κυήσασα, εὐλογημένη ἄγνη, ἀεὶ δεδοξασμένη.

Νόμου τὸ σκιῶδες ἀπεπαύθη, Δέσποινα, σοῦ κυησάσης νόμου τὸν δοτῆρα, χάριτι φωτίζοντα τὴν οἰκουμένην, δὸν ἀεὶ δυσώπει, νόμῳ με τροπεύμενον τῷ τῆς ἀμαρτίας οἰκτείραι διὰ τάχους.

Ο οὐρανοὺς τῷ νεύματι, καὶ τὴν γῆν τῷ βουλήματι Λόγος τοῦ Πατρὸς δημιουργῆσας, ἀχραντε, καὶ πλάσας τὸν ἀνθρώπον, ἐκ σοῦ σαφῶς ἤνεσχετο σάρκα ἐκυτῷ, οἰκοδομῆσας τὴν φύσιν ἡμῶν ἀναχωρεύων συντριβεῖσαν ἀπάτῃ τοῦ δρεως, Παρθένε, δ μόνος εἰλεήμων.

Φιλάγαθε Παρθένε, τὴν κεκακωμένην ταῖς ἀμαρτίαις ψυχήν μου ἀγάθυνον, ἡ τὸν πανάγαθον Λόγον ἀποκυήσασα.

Φιλάνθρωπον τεκοῦσα καὶ λυτρωτὴν, θαυμαστὴ καὶ φιλάγαθε Δέσποινα, ἀμαρτιῶν λύτρωσίν μοι δίδου σαῖς προτευχαῖς, καὶ τὴν ψυχήν μου, πάναγνε, τὴν κεκακωμένην τοῖς λογισμοῖς ἀγάθυνον, καὶ δεῖξον παθῶν θανατηφόρων λελυτρωμένην, παναμώμητε.

Ἐκ τοῦ Καρότος διπλοῦ εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Ἀγαθόνιον, καὶ Λουκίον, ημέρᾳ κβ'.

Θαυμάτων ἐπέχεινα τὸ μέγα θαῦμα, σεμνὴ τῆς λοχείας σου καθοράται· τίκτεις γὰρ ἐν δμούματι σαρκὸς γενέμενον Χριστὸν διχα τροπῆς καὶ φυρμοῦ.

Ως δρῦρος εὔπρεπτὸς ἐκ λαγόνων ἀνίσχεις Ἱησοῦν τὸν φωτισμὸν ἀπάντων καὶ Θεὸν, ἀπειρόγαμε Δέσποινα, νύκτα τε πολυθεῖας ἐκμειωῦντα, ταῖς ἀμύεσιν ἀνεσπέραις καὶ κόσμον φωτίζοντα.

A Montem a lapicidæ manu immunem prævidit olim te, o Virgo, Abacuc in spiritu, ex quo Deus manifestatus est, nobisque salutem dedit.

Verbum incarnatum dupli operandi virtute prælitum in lucem protulisti, o puella innupta, et Virgo impolluta permansisti.

Primæ Matris Evæ cladem nunc restaurasti, Redemptorem, Salvatorem, Creatorem, ac Dominum omnium enixa, o Dei Mater, sola inter mulieres benedicta: ideo te cuin fide glorificamus.

Novum nobis infantem peperisti, consilgantialem Patri, o casta, qui humanaū naturam corruptam ad antiquam suam pulchritudinem iterum reducist.

B Pelagi peccatorum, fluctusque desperationis exagitant mentem meam: ad misericordiam moveantur viscera tua, o Domina, manumque tuam extendens mihi salvum me fac, tu quæ Salvatorem peperisti.

Mea sponte collapsus, fœdisque actibus circumdatus, ad te confugio: adjūta me, Domina, habitum pœnitentiae præbeus miseræ animæ meæ, ut possim te glorificare.

Rumpere implicatissima delictorum meorum vincula, o Dei Sponsa benedicta; et casta, semperque gloriosa; quæ Deum, qui tollit peccatum mundi, supra sermonis conceptum genuisti.

C Legis umbrositas cessavit, pariente te, Domina, datorem legis, qui gratia illuminat orbem terrarum; quem semper precare, ut me peccati legi obnoxium, misericordia sua celeriter digneatur.

169 Verbum Patris, quod cœlum nutu, terramque voluntate creavit, atque hominem plasnavit, ex te, o immaculata Virgo, manifeste corpus carnium sibi ædificare non es dignatus, ut naturam nostram, serpentis fraude contritam, restauaret, unice misericors.

O Virgo bonorum amatrix, bonam redde animam meam peccatorum malitia depravatam, tu que Verbum optimum peperisti.

Amatorem hominum et redemptorem enixa, o Domina admirabilis, et bonorum amatrix, redemptionem a peccatis concede mihi precibus tuis, et animam meam cogitationibus pravis vitiatam, bonam redde, alique a mortiferis passionibus redimeam, o tota casta, et immaculata.

Ex Canonice dupli in festo SS. Martyrum Agathoniī, et Lupi, die 22.

Magnum partus tui miraculum, o veneranda, miraculorum supremum apparet; peperisti siquidem in similitudine carnis factum Christum sine mutatione, aut permisso.

Tanquam aurora pulcherrima, e visceribus tuis, o Domina innupta, educis Iesum illuminationem et Deum omnium; qui idolatriæ noctem splendoribus innocuidis illuminauit, ac inmundum illuminauit.

Qui secundum naturam est incircumscrip-
tus nostram ex te, Domina, accipiens, circum-
scriptionem quoad corpus suscepit, cognitus in
duabus substantiis, ac voluntatibus.

Cum Deus in medio lui tanquam in tabernaculo
habitasset, eo modo quo ipse novit, virginitalis
clastra non commovit, o casta: aliquo in im-
mobili fidei petra universos **170** stabillvit ac
fundavit;

Qui ascendit supra humeros Cherubim, incarna-
tus tanquam homo ex te, eo modo, quo Deum de-
cebat, tuis insedit nbris velut infans, et infantis in
morem se gessit, ut primum parentem, qui olim
infantiliter sapuit, salvaret.

In te descendit tanquam imber, abyssus sapientiae
Jesus; cum te solam puram invenisset, o Dei geni-
trix Virgo; et gravissimos impietatis torrentes
divina gratia repressit, atque cohibuit.

Prævidens in spiritu divino Isaias mirabilia tua,
exclamabat: Ecce, o Immaculata (72), in utero
habebis incarnatum illum, qui a nullo capi aut
comprehendi potest.

Castam casta mente veneremur, decorem Jacob
divinis actibus decoremus, ac religiose laudemus,
ut pote Dei nostri Matrem.

Virgo permanes postquam Christum peperisti,
sicut eras antea; lacte nutris eum, o casta, ac ve-
neranda, qui escam præbet universis. O stupore
plenum atque incomprehensibile miraculum.

Genuisti illum, o casta, quem Pater ante saecula ab
eterno generavit: et uberibus lactasti ipsum nu-
tritorem. O miraculum excedens omnem mentem!
O mysterium superans omnem veritatem!

Deus ex te factus est homo: hominem massam
deificasti, o inviolata; naturaque divinas consortes
effecisti eos, qui te beatam appellant, o vere bever-
dicta inter mulieres, et casta.

Te speciem Jacob solam elegit solus qui habitat
coelos; cumque in medio lui habitasset, o intacta
et benedicta, nequam labefactavit claustra vir-
ginitatis tuæ.

Tabernaculum, et mensam, et arcam divinam,
et urnam inanna vitæ continentem, et montem
sanctum te **171** nominamus; o Virgo Maria sem-
per benedicta (73).

(72) Per titulum *immaculata* magis excluditur
peccatum originale, quam veniale, ex vi et signifi-
catione epitheti *immaculata*: quippe macula ve-
nialis non est adeo notoria, ut animæ spiritualem
pulchritudinem demoliri contendat, adeoque nec
tantam repugnantiam habet cum voce elogii *im-
maculata*. Cæterum peccatum originale, cum pe-
nituit omnem gratiæ ornatum explodat, cum decore
immaculata minime potest consistere. Magis igitur
verificatur significatio hujus verbi *immaculata*,
per expulsionem peccati originalis, quam per ex-
pulsionem venialis, iuxta sententiam angelici Docto-
ris 1. 2. q. 8, 9, a. 1. in c. dicentis: « Proprie lo-
quendo peccatum veniale non causat maculam in
anima. »

(73) Cum fuerit B. Virgo Maria semper bene-
dicta,

A 'Ο κατὰ φύσιν ἀπεργαπτος μορφωθεὶς ἐκ σοῦ
τὸ διμέτερον περιγραφὴν αὐματικῶς ὑπεδέξατο,
Διόποινα, ἐν οὐσίαις καὶ θελήσεσι δίτταις γνωριζό-
μενος.

'Ο Θεὸς ἐν μέσῳ σου κατασκηνώσεις ἃς οἶδε, τῇς
παρθενίας κλεῖθρα οὐ παρεσάλευσεν, ἀγνῆ, ἐν ἀσα-
λεύῃ πέτρᾳ δὲ τῆς πίστεως πάντας ἐστερέωσε.

'Ο νότοις ἐπιβαίνων, ἀγνη, χερουβικοῖς σαρκω-
θεὶς ὡς ἀνθρωπος ἐκ σοῦ θεοπρεπῶς, σοῦ ἐν
ἀγκάλαις καθίζεται ὅσπερ βρέφος, καὶ νηπιά-
ζει νηπιόφρονα τὸν πάλαι σώζων γεγονότα πρωτό-
πλαστον.

'Επὶ σὲ καθάπερ δύναρος τῆς σοφίας τῇ ἀνύσσος
Τῆσον κατήλθε μόνην καθαρὰν σὲ εὐράμενος, Θεο-
γενῆτορ Παρθένε, καὶ κατέκλυσεν ἀσεβείας χειμάρ-
ρους δεινοὺς θεῖς χάριτι.

Σοῦ τὰ θαυμάσια προορώμενος θεῖψιν ἐν Πνεύματι
Ἡσαίας ἀνεκράγαζεν. Ιδοὺ ἐν μήτρᾳ Εἴσις τὸν
ἀχώρητον σαρκούμενον, ἀχραντε.

Tὴν ἀγνήν ἀγνεύοντι τιμήσωμεν νοῦ, καὶ λονὴν
τὴν τοῦ Ἰακὼβ ταῖς ἐνθέοις πράξεις καλλυνθε-
μοι, εὐσεβῶς ὑμνήσωμεν ὡς Μητέρα τοῦ Θεοῦ
τῆμῶν.

Παρθενεύεις ως τὸ πρὸν, καὶ τεκοῦσα τὸν Χριστὸν,
γαλουχεῖς πᾶσι τροφὴν τὸν παρέχοντα, ἀγνη. Παρά-
δοξον, σεμνή, τὸ θαῦμα καὶ ἀχτάληπτον.

C Γεγέννηκας δὲ Πατήρ πρὸ αἰώνων γεγέννηκε
προανάρχως, καὶ μαστοῖς τὸν τροφέας ἔθηκασας.
ὑπὲρ νοῦν τὸ θαῦμα, ὑπὲρ λόγου, ἀγνη, τὸ μυστή-
ριον.

Θεὸς ἐκ σοῦ ἐγένετο βροτὸς, τὸ φύριμα, ἀχραντε,
θεώσεις τῶν βροτῶν, καὶ καιωνοὺς φύσεως θείας
ἐκτελέσας τούς σε μακαρίζοντας, ἐν χυνινεῖν ἀληθῶς
εὐλογημένη ἀγνη.

Σὲ καλλονὴν τοῦ Ἰακὼβ μόνην ἐξελέξατο μόνος ἐ¹
κατοικῶν τοὺς οὐρανοὺς καὶ οἰκήσας ἐν μέσῳ σου,
ἀχραντε, οὐδαμῶς παρεσάλευσε παρθενίας σου τὰ
κλεῖθρα, εὐλογημένη.

D Σκηνὴν σε, καὶ τράπεζαν, καὶ θείαν κιβωτὸν, καὶ
στάμνον χωρίσασαν τὸ μάννα τῆς ζωῆς, καὶ
ἄγιον δρός διοράζομεν, Παρθένε Μαρία ἀεὶ σύλο-
γημένη.

dicta, sicut etiam talis in sua creatione, et conse-
quenter tunc maledictionem peccati originalis evi-
tavit. Favet Ecclesia in Responsorio v. festi Circum-
cisionis, dum ait: « Et benedicta in æternum,
Deum nobis protulit et hominem. » Quasi dicat Ec-
clesia: Quia B. Virgo nobis Deum protulit et ho-
minem, sicut benedicta in æternum. Quid autem est
benedicta in æternum, nisi semper benedicta, id est,
ab initio eius creationis et deinceps? æternitas
enī resipit omnem temporis differentiam, et
nullum momentū temporis excludit, sed omne
omnino et totaliter comprehendit. Ergo Maria be-
nedicta sicut semper, et in omni differentia tempo-
ris, non potius ergo incurrere peccatum origi-
nale, obstante gratia benedictionis, quæ illam præ-
venit.

Εύλογει πᾶσα κτίσις τὸν τόχον σου, εὐλογίαις, ήμας στεφανώσαντα, καὶ τὴν ἄρδην ἐξάραντα, παντευλόγητε μόνη δεδοξασμένη, ἡ τὸ γένος ἡμῶν χαριτώσασα.

Φιλαμαρτήμουνα γνώμην, καὶ ἀδιόρθωτον βίον, καὶ πλημμελήσασαν φυχὴν, καὶ καρδίαν ῥυπῶσαν ἔχων ἀσωτος ἐγώ, προσπίπτω σοι, Δέσποινα, βοήθει μοι καὶ διόρθωσιν δίδου, πρὶν με φθάσῃ τοῦ θανάτου ἡ τομῆ.

Φωτὸς τοῦ ἐν σοὶ μαρμαρυγαῖς, Θεόνυμφε, τὴν ψυχὴν μου φωταγώγησον, κείμενον βόρρῳ ἀπωλεῖας ἀνάστησον, ἐχθροὺς καταταράσσουσα τοὺς θλίβοντας ἀεὶ τὴν καρδίαν μου, καὶ πρὸς τὰ πάθη συναθοῦντάς με.

Ex τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἄγιον λεπρομάρτυρα Εὐτυχέα, ἡμέρᾳ καὶ.

Ἐν σοὶ, Παρθένε, τὴν ἐλπίδα τίθημι τῆς σωτηρίας μου, ἀμαρτιῶν δύπον δὲν με ἀπότελυνον, καὶ καθαρὸν ἀπέργασαι τῷ Υἱῷ σου ἀρίστως εὐαρεστοῦντα, καὶ πράττοντα τούτου τὸ πανάγιον θέλημα.

Χαῖρε, ἡ μόνη τὴν καρδίαν δινερμηνεύτως τεκοῦσα· χαῖρε, ἄρμα καὶ νεφέλη τοῦ Λόγου· χαῖρε, θρόνε τοῦ Θεοῦ. Παρθένε ἀπειρόγαμε· χαῖρε, δσιῶν δόξα· χαῖρε, μαρτύρων στεφάνωμα.

Ἐν γυναιξὶ μόνη παρθένος διέμεινας, καὶ πρὸ τόκου, καὶ μετὰ τὴν γέννησιν· Θεὸς γάρ ήν ὁ κανονομῶν φύσεις ὑπὲρ λόγον ἐκ σοῦ ἀρρήτως σαρκούμενος, ὁ ἀνω πρὸ αἰώνων, καὶ ἐν γῇ εἰς τὰ τέλη γεννηθεῖς τῶν αἰώνων, πανάμωμε.

Μητροπάρθενε κόρη, ἡ τὸν ἀπερβίηπτον Λόγον κυήσασα, τῶν ἀγγέλων δόξα, καὶ δαιμόνων τὸ τραῦμα θεόνυμφε, τὴν ἐμήν καρδίαν τραυματισθεῖσαν ἀμαρτίαις θεραπεῖα; ἐνθέου ἀξίωσον.

Νοόσ μου τὰς ἐκτροπάς, καὶ τῆς ψυχῆς τὰ κινήματα τὰ ἐμπαθῆ καὶ δεινὰ, Παρθένε, διόρθωσον, καὶ σῶσόν με, φύλαξον ἐκ τῶν καθεκάστην ἀφειδῶς ἐπεμβαινόντων μοι.

Νοήσαντες πόρρωθεν σεπτοὶ προφῆται τοῦ μυστηρίου σου τοῦ ἀπορρήτου βάθος, ποικιλοτρόπως πᾶσιν ἐφάνωσαν τὴν σὴν λοχείαν. Παρθένε, κραυγάζοντες· Εὔλογητός ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων.

Νανεκριμένην δήγμάτι τὴν ψυχὴν μου τοῦ δφεως, μόνη προφανῶς ἡ τὴν Σωὴν κυήσασα, πανάμωμε, ζώσον, καὶ ἐνεργεῖν εύόδωτον τὰ τοῦ δι' ἡμᾶς ἐκ σοῦ τεχθέντος. Παρθένε, θελήματα, βοῶσα· Ἱερεῖς εὐλογεῖτε Κύριον.

Φωνὴν σου προσφωνοῦμεν τοῦ Γαβριήλ· Χαῖρε, γῆ ἐκλεκτὴ, χαῖρε, τράπεζα χρυσοειδῆς, χαῖρε, τῶν ἀνθρώπων καταψυχή, χαῖρε, μαρτύρων καύχημα, χαῖρε, τῶν ἀγγέλων ἡ χαρμονή, ἀγία Θεοτόκε, χριτῶμα τῶν πίστει μακχριζόντων σε.

ΜΗΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ.

Ex τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Ἀνθίμον, ἡμέρᾳ γ.

Ὁ Κύριος ἐκ σοῦ ἀγαπεῖται ὡς οἶδε, τοὺς χοροὺς

A Benedicunt omnes creature partum tūcum, qui nos benedictionibus coronavit, atque abstulit maledictionem: O omni benedictione cumulata, sola gloria, quæ genus nostrum gratia replevisti!

Ego ille prodigus, ac luxuriosus babens mentem peccatorum amicam, et vitam pravam, animamque delictis oneratam, et cor coquinalatum, ante te procido, o Domina; adjuva me, et correctionem concede mihi, abiequam a mortis falce secante præveniar.

Lucis in te habitantis radiis, illumina, o Dei sponsa, animam meam: jacentem in barathro perditionis excita, per terrefaciens hostes, qui semper tribulant cor meum, et ad passiones sectandas compellunt me.

B Ex Canone in feste S. Eutychis martyris, die 24.

In te, o Virgo, repono spem salutis meæ; absterge me totum a sordibus peccatorum, ac purum effice, Filio tuo optime complacentem, sanctissimamque illius voluntatem facientem.

Gaudet, o tu, quæ sola gaudium ineffabiliter perististi: gaudet, eurus, et subies Verbi; gaudet, liberatus Dei, Virgo viri nescia: gaudet, confessorum gloria: gaudet, martyrum corona.

Sola inter mulieres virgo ante partum, et post partum, permansisti: Deus enim erat qui naturas innovabat supra sermonis conceptum, ex te ineffabiliter incarnatus: qui in supernis ante sæcula, in terra autem in fine sæculorum natus es, o Iota immaculata.

O Mater Virgo puella, quæ Verbum incomprehensibile genuisti: o Dei sponsa, angelorum gloria, et dæmonum vulnus: cor meum peccatis vulneratum, divina 172 curatione fac dignum.

Mentis meæ evagationes, animaque motus molestos, atque affectibus perturbatos corrigere, et salva et custodi me ab iis, qui per singulos dies crudeliter invadunt me.

Inenarrabilem mysterii tui profunditatem a longintuentes mentis oculo prophetæ venerandi, variis figuris ac modis universis partum tuum manifestaverunt, o Virgo, clamantes: Benedictus Deus Parvus.

Mortuam oī serpentis morsum animam meam, tu, quæ sola Vitali manifeste peperisti, o immaculatissima, vivifica: et deduc me feliciter per viam, qua voluntates illius, qui propter nos ex te natus est, efficere possim, o Virgo, clamans: Sacerdotes, benedicite Dominum.

Voce Gabrielis ad te clamamus: Ave, terra electa; ave, mensa aurea; ave, hominum refugium; ave, martyrum gloriatio; ave, angelorum gaudium, Dei para sancta, robur fortum qui te eum si de sincera beatificant.

MENSIS SEPTEMBER.

Ex Canone in feste S. Anthimi martyris, die 5.

Romios, qui ex te ortus es, eo modo, quem

ipse novit, o casta, athletarum chorus illustravit; exprimentes in seipsis omnes illius passiones vitales, mortemque injustam, quae nos peccatores justificavit.

Speciosa facta es, o castissima, speciosum super omnes terrigenas enixa Filium ac Verbum Patris, quem generosi martyres amantes, gloria illustratis sunt.

173 Verbum, non relinquens vacuum sinum Paternum, in sinu tuo reclinatum est, o puella, tanquam insans, volens restaurare me corruptioni subjectum.

Legis umbras declaraverunt splendorem illum, qui ex te ortus est, o puella illibatissima, et athletarum chorus te celebrantes illustravit.

O innupta, quae malitiæ plantas germine tuo arescisti, passionum mearum stirpes evelle, divinasque cogitationes germinare fac ex anima mea.

Propter excessum humanitatis ac benignitatis erga homines apparuit Verbum ex te corporatum, o Virgo, salvans eos qui modulantes canunt: Benedictus es, Deus Patrum nostrorum.

Sacris vocibus beatissimum impollutum Dei tabernaculum, arcum animamat, martyrum gloriam, sublimiorem Cherubim, atque omnibus rebus creatis.

Gladius flamineus, qui olim Paradisi ingressum prohibebat, nunc recedit, ac terga vertit iis, qui venerandas passiones Christi lancea vulnerati voluntarie in se exprimunt: eg te, o Virgo, honorant, omni honore superiore.

Ez Canone duplice in memoria miraculi facti Coloris, vel Chonis per S. Michaelem archangelum, die 6.

O Virgo tota pura, angelorum decor, et hominum auxilium; tu adjuva me in mari versantem, atque in tempestate peccati semper concidente ac periclitante.

O miraculum inintelligibile, quomodo hominibus unitus est incomprehensibilis Deus, natus ex te in carne secundum hypostasin, o innupta, ut salvaret me ob serpentis fraudem corruptioni obnoxium.

Qui immateriales mentes voluntatis nutu condidit, in **174** utero tuo materiali, o purissima, voluntarie habitavit, secundum carnem patens aspectibus qui erat invisibilis.

Daniel te montem magnum descripti, o inviolata, Abbaeuc vero montem umbrosum virtutibus. David autem montem coagulatum: ex te enim Deus incarnatus est, ut mundum redimeret.

Docuit olim partus tui miraculum intellectualiter in spiritu ille sacrorum præses, intuens te montem umbrosum manifestissime, ex quo sanctus venit, Deus incarnatus.

Gabriel ab altissimis venit, deferens tibi Ave, o castissima: cum ipso ergo clamamus: Ave, o

A τῶν ἀθλητῶν ἐλάμπρυνεν, ἀγνή, τὰ αὐτοῦ εἰκονίζοντας πάθη πάντες ζωηφόρα, καὶ τὸν ἄδικον θάνατον δικαιοῦντα ἡμᾶς ἀμαρτήσαντας.

Ὦραιώθης, Ἱπάναγνε, τὸν ὑπὲρ πάντας ὥραλον τοὺς γηγενεῖς τεκοῦσα Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Πατρὸς, δύο οἱ γενναῖοι μάρτυρες ποθήσαντες δόξῃ ἐλαμπρύνθησαν.

Μή κενώσας τοὺς Πατέρους δ' Λόγος χόλπους, σοῦ ἐν τοῖς κόλποις, κόρη, ἀνεκλίθη ὡς βρέφος, θέλων ἀναπλάσαι μὲ φθορὴν ὑποκείμενον.

Νόμου σκιαὶ ἐδήλωσαν τὸ φέγγος τὸ ἐκ σοῦ ἐξανατεῖλαν, πανάμωμε κόρη, καὶ τῶν ἀθλητῶν καταλαμπρῦναν τοὺς χοροὺς εὐφημοῦντάς σε.

B Μαράνασσα τὰ φυτὰ τῆς κακίας, ἀνύμφευτα, τῷ βλαστῷ σου, τῶν παθῶν μου τοὺς σκόλοπας ἔκτιλον, καὶ βλαστάνειν θεῖα τὴν ψυχήν μου νοῆματα ποίησον.

Ὕπερβολῇ, Παρθένε, φιλανθρωπίας διφθη ἐκ σοῦ Λόγος σωματούμενος, καὶ σώζει τοὺς μέλποντας. Ο τῶν Πατέρων ἡμῶν Θεός, εὐλογητὸς εἴ.

C Τεραῖς ἐν φωναῖς μακαρίσωμεν τοῦ Θεοῦ τὴν εκηνήν τὴν ἀμδλυντον, τὴν κιβωτὸν τὴν Εμψυχον, τῶν μαρτύρων τὴν δόξαν, τὴν ἀνωτέραν Χερουβιμ καὶ ἀπάσης τῆς κτίσεως.

Φλογίνη φομφαῖα, τὴ πρὸν τὴν εἰσοδον τοῦ παραδείσου ἐναπετργουσα, νῶτα νῦν δίδωσι, Παρθένε, τοῖς πάθη τὰ σεπτὰ εἰκονίσασι Χριστοῦ τοῦ λογχευθέντος θελήματι, καὶ σὲ τιμῶσι τὴν ὑπέρτιμον.

'Ἐκ τοῦ Καρότος διπλού εἰς τὴν ἀράμησιν τοῦ γεγονότος θαύματος δὲ Κοιλοσσαῖς, η δὲ Χωραῖς παρὰ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ, ημέρᾳ τοῦ.

Παρθένε πανάμωμε, τὴ τῶν ἀγγέλων εύπρέπεια, ἀνθρώπων βοήθεια, σὺ μοι βοήθησον θαλαττεύοντι, καὶ ζάλη ἀμαρτίας ἀεὶ περιπέπτοντι καὶ κινδυνεύοντι.

Ακατανόητον θαῦμα, πῶς τοῖς βροτοῖς ἡνωται δ' ἀκατάληπτος Θεός, ἐκ σοῦ σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ἀποτεχθεὶς, ἀπειρόγαμε, σῶσόν με τὸν ὑπαχθέντα τῇ φθορῇ κλοπῇ τοῦ δφεως.

D 'Ο τοὺς ἀῆλους συστησάμενος νόας βουλήματι, τῇ ἐνύλῳ σου γαστρὶ οἰχεὶ βουλήσει, πανάμωμε, σαρκὶ καθορώμενος δ' ἀθεώρητος.

'Ο Δανιήλ σε δρος γράφει μέγα, δ' Ἀββακούμ δὲ, δχραντε, δρος κατάσκιον ἀρεταῖς, καὶ Δαβὶδ τετυρμένον, ἐξ οὗ δ' θεός σεσάρκωται τὸν κόσμον λυτρούμενος.

Νοερῶς τοῦ σοῦ, Παρθένε, τοκετοῦ τὸ παράδιξον ἐνοίτο πᾶλαι δὲ λεροφάντωρ ἐν πνεύματι, δρος κατάσκιον βλέπων σε τρανώτατα, ἐξ οὗ ἀγιος ἡλύς Θεός σωματούμενος.

'Ο Γαβριήλ σοι τὴ Χαῖρε ἐκ τῶν ὑψίστων, πάνιγνε, κομίζων ἡθε· σὺν αὐτῷ οὖν ἐκβοῶμεν· Χαῖρε,

πύλη, μήνος ἦν διώδευσε Χριστὸς ὁ Θεὸς σώζων τὸ ἀνθρώπινον.

Νοερῶν ἀγγέλων σε ἀνέδειξε θε' ἡ ἀνιστέραν, καθυπόδιν τὴν σὴν μήτραν, ἀχραντε, τὴν Παναμύμητον, δην δυσώπει πάντοτε οἰκτειρῆται τοὺς; ὑμνοῦντάς σε.

Ἄγγελικῶν δυνάμεων, Παρθένε, ὑπερέχουσα καὶ τετοκυῖα τὸν ἀπάντων Θεὸν καὶ βασιλέα, σὺν αὐτοῖς ἰχέτευε, παναγία Δέσποινα, διασώζεσθαις ἡμᾶς.

Μακάριος ὁ λαὸς ἀεὶ μακαρίζων σε, μακαρία, ἡ Θεὸν τὸν μακάριον τέξασα, τοὺς βροτοὺς δι' οἵκτον ἀπορρήτῳ ἐνώσει θεώσαντα.

Τόμον σε προεώρα ὁ προφήτης, ἐνῷ Λόγος γέγραπται δακτύλῳ Πατρὸς, Παρθένε, δην ἰχέτευε βίβλῳ τῆς ζωῆς ἡμᾶς καταγραφῆναι τοὺς εὔσεβῶς τε δοξάζοντας.

Νοῦ τοῦ μεγάλου Λόγου τὸν ἀδῖστον, κόρη, ἀλτηθῶς ἐν σοὶ ἀρρήτως καὶ φρικτῶς κατοικήσαντα βιβλίτων ἐβόησε Γαβριήλ ὁ ἀρχάγγελος. Χαῖρε, θεόνα τοῦ Υψίστου, εὐλογημένη.

Τὸν Σωτῆρα καὶ Θεὸν, καὶ Λυτρωτὴν καὶ Δεσπότην σαρκὶ τεκοῦσα, πάναγνε Δέσποινα, τοῦτον ἀεὶ, ἀχραντε, δυσώπει, ὅπως λύσιν τῶν δεινῶν, καὶ πολλῶν ἀμαρτιῶν τὴν ἄφεσιν λάβωμεν, ὑμνολογοῦντες αὐτοῦ τοὺς ὑπὲρ νοῦν οἰκτερμούς.

Νυμφοστόλος ὁ θεῖος ἀρχάγγελος ἐπιστάς προερώησε, τὸ Χαῖρε σοὶ, Νύμφη Θεοῦ ἀνύμφευτε, τῶν ἀγγέλων ἡ δδέξα, καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ διάσωσμα καὶ περιτείχισμα.

Πῦρ ἐκύησας οὐδαμῶς φλογίσαν σου, Παρθένε, νηδύν, Λόγον ἐγέννησας Πατρὸς, ἐξιρούμενον ἀλογίας τοὺς λόγους τοῦ πλάνου ὑπακούσαντας, καὶ πιρακούσαντας τοῦ πεποιηκότος Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου.

Φωνῇ τοῦ ἀγγέλου Γαβριήλ συνέλαβες Θεὸν Λόγον, παναμώμητε, λόγῳ τὰς δύνα στρατηγίας ποιήσαντα, καὶ λόγον παρέχοντα ύμνειν τὴν ὑπὲρ λόγον καὶ ἱννοιαν τούτου ἀγίαν συγκατάθεσιν.

Φανεῖσα, Παρθένε, πλατυτέρῳ οὐρανῷ ἔχώρησας Θεὸν ἀγερμηνεύτως, δην ἀσωμάτων χοροῖς ἀνυμνοῦσι μυστικῶς. Ξύτον οὖν ἰχέτευε, ἀγνή, πάντας ἡμᾶς σωθῆναι τούς σε μακαρίζοντας φωναῖς ἀστγήτοις.

Ἐκ τοῦ Καρόνος εἰς τὰς ἀγίας μάρτυρας Μηνοδώρα, Μητροδώρα, καὶ Νυμφοδώρα, ἡμέρᾳ τοῦ.

Ως ἐμψυχον θάλαμον, ὡς ἀδιάφθορον σκήνωμα, ὡς πύλην οὐράνιον, ὡς θείαν τράπεζαν, ὡς παλάτιον, καὶ θρόνον τοῦ Δεσπότου Μεταν τὴν ἀχρεντον ὑμνοις τιμήσωμεν.

(74) Idem apud me est immunem esse Virginem a peccato originali et actuali, ac esse immaculatam. Licet enim homines concepti in peccato immaculati nuncupentur, ut cum dicitur in psalmo,

MARIALE.

1186

Α porta, per quam solus Christus Deus pertransivit, salvans genus humanum.

Intellectualibus angelis sublimiorē te fecit Deus descendens et ingrediens in uterum tuum purissimum, o inviolata. Illum igitur semper deprecare, ut eorum qui te laudant, misereatur.

O Virgo, quae angelicas Potestates superemines, et peperisti omnium Deum, et Regem, una cum illis preces effunde, o Domina sanctissima, pro salute nostra.

Beatus populus, qui beatificat te, o beata, quae Deum beatum peperisti, qui propter suam misericordiam homines ineffabili unione deificavit.

Volumen prævidit te propheta, o Virgo, in quo Verbum scriptum est digito Patris : quod supplex exora, ut ascribat in libro vitae nos, qui te religiose glorificamus.

Magnæ mentis Verbum æternum in te, o puerilla, ineffabiliter ac formidabiliter vere habuisse intuens Gabriel archangelus, clamabat: Ave, Ithronus Altissimi, o benedicta.

Cum Salvatorem et Deum, Redemptorem et Dominum perpereris, o castissima Domina, eundem semper deprecare, o immaculata, ut ab eo recipere possimus gravissimorum malorum depulsionem, plurimorumque 175 peccatorum remissionem, laudantes misericordias ejus, quæ exceedunt omnem cogitationem.

Nuptialis auspex divinus archangelus prope astans, exclamavit tibi: Ave, o sponsa Dei innupta, angelorum gloria, et hominum salus, et munimentum.

Ignem concepisti, qui nequaquam uterum tuum, o Virgo, flammis combussit; Verbum Patris genuisti, quod liberal ab irrationalitate eos qui seductoris verbis obedierunt, et Deo factori suo humanissimo inobedientes fuerunt.

Per vocem angeli Gabrielis, o mundissima, concepisti Deum Verbum, qui verbo supernos exercitus creavit, et verbum præbet, quo sanctam illius descensionem ac demissionem, quæ superat omne verbum et cogitationem, laudare possumus.

O Virgo, latior cœlis apparuisti, continens in te ineffabiliter Deum, quem incorporeorum chori myrtle collaudant. Ipsum ergo deprecare, o casta, pro salute omnium nostrum, qui te irrequietis vocibus beatificamus.

Ex Canonie in festo SS. marigrum Menodoræ, Menodoræ, et Nymphodoræ, die 10.

Tanquam thalamum animalium, tanquam tabernaculum incorruptum, tanquam portam cœlestem, tanquam mensam divinam, tanquam palatium et Ithronum Domini, Mariam immaculatam, hymnis honoremus (74).

Beati immaculati in via, parum refert, quoniam non loquor de qualibet nuncupatione nominis immaculati, sed de absoluta et antonomastica, et speciali, personæque particulari, et in Novo Testamento,

Appare, o Virgo casta, et animæ meæ tenebras dispelle; peccati vincula disrumpere; salva me tu, quæ omni misericordia præditum, omniumque inserente peperisti.

Me dolosi malitia interemptum vivifica, o illibatissima, quæ vitam ipsam peperisti; ad te enim consugi; et in profunda peccatorum prolapsum erige, atque extrahe, tanquam **176** compatiens, o tota immaculata (75).

Cum te solam electam, et pulchram, et carentem inaculam, divinissimum Verbum invenisset, ex te incarnatum est, o divina gratia plenissima.

Sanctus est Deus, qui habitavit in utero tuo; cum te omnibus creaturis sanctibrem ac puriorum invenisset (76), o Dei Mater immaculata Regina, cuius nomen dominationem sonat.

Supra naturæ ordinem, Creatorem in utero tuo conceptum gestare digna facta fuisti, o puerilla, qui reformat nos, cum fide carentes: Benedictus es, Christe.

Tanquam templum Dei immaculatum, o puerilla, eamdem suscepisti humano corpore indutum, et in duabus naturis cognitum: cui concinimus: Benedicite, opera, Dominum.

Parce mihi, Christe, dum veneris judicare mundum cum gloria: dissolve nebulas passionum mearum precibus Genitricis tuæ, ac venerandorum martyrum tuorum, tanquam bonus, pluri-maque misericordia plenus.

CEx Canone in festo S. Cornelii Centurionis martyris, die 13.

Allicis fidelium corda ad te semper cum insatiabili desiderio glorificandam, o Domina Dei genitrix immaculata: tu enim es hominum gloria, quæ Dominum gloriæ peperisti.

nam in Veteri non existimat Christus et beatissima Virgo, quæ personæ vere, et proprie, et omnino, et a non nomastice immaculatae sunt; at vero cum in Veteri Testamento tales personæ non essent, non mirum, si attribueretur sanctioribus nomen immaculati, maxime cum nec absolute illis tribuatur. Sic cum dicitur: *Beati immaculati*, additur, in via, id est, in modo operandi, non absolute et omnino. David etiam dixit, *Immaculatus ero*, hoc ipsum indicat aliquando non fuisse talis. Job quoque, qui agnoverat, et supposuerat se in peccato, conceptum, postea se dixit *immaculatum de praesenti*, non de *præterito*, sicut alii significantur *immaculati de futuro in Scriptura*. Modus autem quo Josephus et alii Patres vocant Virginem *immaculatam*, absolute, a non nomastice; et passim non inventur similis in aliis sanctis, et specialissimum et grandius aliquid supra omnes filios Adæ indicat, ut in suis Dissertationibus epistolicis epist. 8, observat Nierembergius.

(75) Conclinit Josepho nostro S. Ildephonsus archiepiscopus Toletanus, in aureo tractatu *De coronâ B. Virginis*, quod opus, ut testatur Petrus de Alva in *Biblioteca Virginali*, scilicet esse bujus sanctissimi præsulis verisimile putatur, dum ibi cap. 13, hoc habet: « Tu, Domina, semper fuisti clara et serena, sincera, mundissima et amena. Tu enim es semper tota pulchra, tota formosa, tota immaculata, et tota speciosa. Macula nulla fuscaris, nulla sorde macularis, omni gratia illustraris. » Sic

Ἐπιφανεῖσα τῆς ψυχῆς μου τὸ σκέτος ἀπέλασον, ἀμαρτίας τὰς σειρὰς, ἀγνή Παρθένε, διάρρηξον, σῶσόν με, κυήσασα τὸν πανοικτέρμενα.

Νεκρωθέντα με κακίᾳ τοῦ δολίου, πανάμωμε, ἡ Ζωὴν τεκούσα, ζώωσαν, πρὸς εἰ γέρ κατέψυγα, καὶ ἐμπεσόντα εἰς βάθη περιπτώσεων ἐπανάγαγε, ὡς συμπαθής, παναμώμητε.

Σὲ μόνην ἐκλεκτήν, καὶ καλήν, καὶ ἀμώμητον εὐράμενος σωματοῦταις ὁ ὑπέρθεος Δόγος ἐκ σου, Θεοχαρίτωτε.

Ἄγιος ὁ σημεῖος εν μήτρᾳ σου Κύριος ἄγιωτέρων εὐρών σε καὶ καθαρωτέρων κτίσεως πάσης, Θεομῆτορ, κυριώνυμε ἀχραντες Δέσποινα.

B

Τιπερψυūς τὸν Κτίστην τῇ γεστρὶ σου, κόρη, κυνοφορῆσαι κατηξίωσαι ἡμᾶς ἀναπλάττοντα τοὺς μελῳδοῦντας πίστει. Χριστὲ, εὐλογητὸς εἶ.

Ως Θεοῦ ἀκτήλιοτου τέμενος ὑπεδέξω αὐτὸν σωματούμενον, καὶ ἐν δυσὶ ταῖς φύσεσι γνωριζόμενον, κόρη, φ μελψδοῦμεν· Εὔλογεστε, τὰ ἔργα, τὸν Κύριον.

Φίλεσαι μου, Χριστὲ, δταν ἐλθῆς κρίναι τὸν κύρου μετὰ δόξης, λῦσον τὴν ἀχλὺν τῶν παθῶν μου ταῖς ἵκεσταις τῆς κυησάσῃς σε, καὶ τῶν σεπτῶν μαρτύρων σου, ὡς ἀγαθὸς καὶ πολυέλεος.

C'Ex τοῦ Καρδρος εἰς τὸν ἀγιον μάρτυρα Κορητίαν τὸν ἀκατόταρχον, ἡμέρα ιγ'.

Θέλγεις πιστῶν καρδίας ἀλ δοξάζειν σε ἀκορέστηκτος εἵσεις, Θεογεννήτορ Δέσποινα· δόξα γέρ κρηματίζεις τῶν ἀνθρώπων, τεξασα τὸν τῆς δόξης Κύριον, δχραντε

ille.

(76) *Vox parior*, applicata Virginis in comparatione omnium creaturarum, omnino excludit peccatum originis. Nam (ut in suis Dissertationibus epistolicis epist. 6, notat vir egregie doctus et pius P. Joan Eusebius Nierembergius) communiter sumuntur diversimode ista nomina *sanctior* et *parior*. Sanctitas solet sumi pro positiva dignitate gratiae et meritorum, ad quam peruenit creator, unde non refertur ad *præterita*, sed ad *præsentem* statum et culmen, ad quod peruenit gratia. *Puritas* autem sumitur pro negativa propinquitate peccati et sordis, unde respicit etiam ad *præteritum*, ex quo haberi possent sordes, et tamen non fuerunt habitæ. Hinc est ut Magdalena, vel S. Maria *Ægyptiaca* posset dici *sanctor* *sancta Agneta* vel *Cæcilia*, et tamen non posset dici *parior*: quia quamvis majorum sanctitatem potuerit acquirere Magdalena, non tamen adeo caruit immunditiis peccatorum. Sic etiam S. Augustinus posset dici *sanctior* quam S. Ludovicus episcopus, vel S. Casimirus, attamen non poterit dici *parior*, quia non caruit soribus vita *præteritæ*, quibus caruit S. Casimirus. Sic etiam rex David potest dici *sanctior* quam sanctus Henricus imperator, et tamen non dicetur *parior*. Hunc constat B. Virginem, dum appellatur omnibus creaturis *parior*, denotari necessario caruisse in *præterito* labe originis, qui caruerunt angelii et protoplasti.

Ἄγνειας φωτοσιδές σκήνωμα γεγένησαι, καὶ τὸν Α φωτοδότην φέρεις σαρκούμενον ἀνθρώπον διφέντα χαῖ τὴν ἡμᾶς διὰ φιλανθρωπίαν, καὶ τὴν φθοράν ἐξαφανίσαντα, ἀφθορε βροτῶν τῇ ἀνάκλησις.

Σοφίας καθαρὸν ἐνδιαίτημα τῆς τοῦ Πατρὸς ὑπερψῶς, ἀγνὴ Παρθένε, γεγένησαι, δι' ἣς ἡμεῖς τῆς κακίας νυνὶ τοῦ σοφιστοῦ ἐλυτρώθημεν.

Ομβρισδόν μοι, πάναγνε, πταισμάτων διφεσίν, ἐπίσκεψαι με τὸν ἀσθενοῦντα, καὶ κλυδωνιζόμενον συμφοραῖς τοῦ βίου, καὶ πάθεσι τοῦ σώματος.

Ο τῆς δόξης Κύριος ἐξ αἰμάτων σου παρθενικῶν ἐσαρκώθη μόνος ὡς ἐπίσταται, πανύμνητε, σώζων ἡμᾶς ἀγαθότητε.

Ωφθῆς τὸ ἀνθρώπινον φύραμά θεώσασα τῇ θεῖᾳ γεννήσει σου, Παρθένε πάντα μακε· διὸ σε καταχρέος οἱ πιστοὶ δοξολογοῦμεν.

Πάνον ἐφ' ἡμᾶς τὰ σὰ ἐλέη, χόρη, συνήθως καὶ αἰτησαι, ἀγνὴ, συγχώρησιν πάντων πταισμάτων ἐν γνώσει καὶ ἀγνοΐᾳ ἐξ ἀπροσεξίας ἡμῖν συμβάντων.

Φωτισμόν μοι αἴτησαι, τὴν τεκοῦσα Φῶς τὸ ἔχ φωτὸς ἐκλάμψαν, τὸν σκοτασμὸν πόρρω ἀπὲκμοῦ ἐν αποδιώκουσα, καὶ πειρασμῶν καὶ τῶν ἡδονῶν, διχραντεῖ Δέσποινα, προστασία ἀνασχύντε.

Ἐκ τοῦ Καρόνος εἰς τὸν δσιον Πατέρα ἡμῶν Εὐμένιον ἐπίσκοπον Γορτύνης, ἡμέρᾳ ιη̄.

Αἱ περὶ σοῦ νῦν προφητεῖαι πεπλήρωνται, Θεοχοῖτορ Δέσποινα· δν γάρ προήγγελον ὑψηγόρως, ἐν μήτρᾳ ἐχώρησας ἐν δύο τελείαις φύσεσι.

Μαρία τὸ χρυσοῦν θυμιατήριον παθῶν μου ἀπέλασον τὸ δυσῶδες, καὶ στερέωσον χλωνύμενον προσδοτίας τοῦ δολοῦ πολεμήτορος.

(77) Dicitur B. Virgo Regima immaculata, quia non decuit illam, quae futura erat Regina angelorum, cum originali macula concipi. Hinc S. Anselmus in serm. De concep. ait: « Angelos, aliis peccantibus, a peccato servavit, et feminam Matrem suani futuram ab aliorum peccatis exortam servare non potuit? In aeternitate consilii sui statuit Eam dominatricem et reginam fore angelorum, et tuue inferiorem gratiam angelis datam, in consortium concepiam esse credimus hominum peccatorum? Existinet hoc qui vult: argumentis suis probet qui vult: iis, quae dicimus, aduersetur qui vult: ego, donec ostendat mihi Deus aliquid dignius excellentiae Domini meae posse dici, quae dixi, dico; quae scripsi, non muto. » Hinc etiam Guilielminus Parisiensis Junior, sive Bitontinus, in Postillis majoribus de festo Concep. q. 3, ait: « Virgo Maria in Matrem Dei electa, erat exaltata super angelos: sed omnes angeli fuerunt praeservati ab omni peccato. Ergo a ratione fortiori et ista, quae erat superior. » Insuper Albertus Magnus in Bibliæ Mariæ super libr. Job, de Maria loquens dixit: Ipsa est aquila singularis, de cuius laude et præconio loquitur Dominus ad Job 39, *Nanquid ad præceptum tuum, sicut ad meum, qui, quidquid præcipio, inspiro, elevabitur, in natura, gratia et gloria etiam, et in oīni prærogativa*

Lucidissimum castitatis tabernaculum laeta est; lucisque datorem desers incarnatum, qui homo similis nobis apparuit propter hominum mortem, et corruptionem abolevit, o incorrupta hominum reparatio.

Sapientiae Patris purum habitaculum supra naturæ ordinem facta es, o casta Virgo; per quam a maligni pravitate 177 nunc nos liberati sumus.

Deplue mihi, o castissima, peccatorum remissionem. Visita me infirmum, vilæque calamitatibus, et corporis passionibus, tanquam tempestatibus exagitatum.

Dominus gloriae ex virginalibus sanguinibus Iuli incarnatus est eo modo, quem ipse solus novit, o laudabilissima, salvans nos ex sua bonitate.

B Humani generis massam deilicare visa es divino partu tuo, o Virgo tota immaculata, propterea nos fideles te pro debito glorificamus.

Stilla super nos misericordias tuas, o puella, juxta morem tuum, et omnium peccatorum, tam scienter quam ignoranter ex incuria perpetratotum, indulgentiam nobis impetta, o casta.

Illuminationem mihi impetta, precebus tuis, o Regina immaculata (77), quæ Lumen quoddam lumine coruscavit, peperisti, procul a me tenellas tentationum, et concupiscentiarum depellens, o patrocinium quod non confunditur.

Ex Canone in festo S. P. N. Eumenii episcopi Gorynensis, die 18.

C Prophetæ, quæ erant de te, nunc impletæ sunt, o Domina Dei Genitrix: quem enim sublimi eloquio prænuntiaverunt, in utero tuo comprehendens in duabus perfectis naturis.

O Maria, aureum Thymiaterium, passionum meorum fœdissimum odorem depelle, meque fraudulenti hosti assaultibus exagistrium, stabilem reddere ac firmum.

aquila, id est Maria, super omnes choros angelorum. » Sic ille. Cujus verba afferens in suis Dissertationibus epistolictis, epist. 6, P. Joan. Eusebius Nieremberg. in hunc modum scribit: « Superare angelos in natura, est in conditione, seu a conditione naturæ, in qua non esset super omnes angelos, si conderetur illis impiorum.

In Liturgia quoque Aethiopum apostolica, suoniam ab apostolis promanasse dicitur, sic dicitur in oratione ad Virginem Dei Matrem: « Lætare, Immaculata, vere Regina. Lætare, gloria nostrorum parentum. » Quasi dicat (ut in suis Exceptionibus cap. 13, inquit Nierembergius:) Tu, quæ, utpote vera regina et augusta, duræ servorum poenæ severaque legi de macula contrahenda non subiacuisti, atque ita humani generis amissum decus restaurasti. Tu domina, gaude. Vere regina, quod immaculata ea ratione, ut nunquam servire alieni debueris nisi Uni Deo, cui servire vere regnare es. Non igitur ullum peccatum habuit, quando id cuiusdam est infelicissimæ servitutis. Lætare igitur tanto bono, tanta gloria, quam suam parentes nostri vocare possunt; cum hac illorum fuerit ignorantia compensata. Sic humani generis amissum justitiae statum, et decus, primorumque parentum collapsam gloriam magno cum lemore restitueristi.

Olim sacræ voces, partus tui profunditatem praenuntiaverunt; quarum nunc eventum intuemur, o Immaculata (78).

Tanquam novum infantem peperisti nobis Filium, qui **178** est ante omnia sacra, o summe immaculata (79); qui in duabus voluntariis operationibus duplex est, homo scilicet simul et Deus.

Cum cœlestis imber in te descendisset, o Virgo perpetua: terram desolatam, divinæ scientiæ fluentis irrigans, secundissimam reddidit.

Lucis immaterialis domicilium venter tuus factus est, o Dei Sponsa puelia inviolata: illius, inquam, lucis, quæ divinæ scientiæ facibus infidelitatem imminuit; quam laudantes clamamus: Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Sacratissimus Prophetarum chorus, te vere ante **B** descripsit, o veneranda Virgo, appellans montem a lapiditate manu intactum; virgam, et portam, per quam Altissimus pertransivit, eo modo quem ipse novit, clausaque iterum reliquit.

Fers ferentem omnia divina potentia, o castissima, ac nutris uberibus tuis nutrientem omne quod spirat. Superat omnem mentis cogitationem miraculum tuum; ac stupore percellit angelos simul et homines, qui te assidue collaudant, et cum affectu beatam appellant.

Ex Canone in festo SS. martyrum Trophymi, Sabatii, et Dorimedontis, die 19.

Generosi martyres gratiarum tuarum illuminativo fonte splendide illustrati, o Deo charissima, sola porta lucis, profundissimas tenebras intolabilius suppliciorum, te laudantes, pertransierunt. **C**

Domini ex te incarnati legibus obtemperantes, generosi Athletæ iniquos devicerunt; te enim coadjutricem habebant, quæ salvas animas nostras, o pueria carens omni macula (80).

179 Te tanquam mundum Regis palatum, o virgo inviolata, martyrum cœlus invocans tripli-cem adjutricem, dæmonum templum dejicit, cum iis qui ad templum gloriae supernum translati sunt, laudibus te semper honorans.

Fortissimi milites invocantes in auxilium virginem sanctam, Deo gratissimam, ac summe immaculatam, tormentorum timorem, et rerum difficultum tempestatem inconcussa mentis prudentia pertransierunt.

Virtutibus ex te missis roborati Athletæ tui,

(78) Ille patet B. Virginem originali macula non esse aspergendarum, cum eam toties Josephus noster in hoc opere, immo omnis Ecclesia sanctorum, sponsi vocem audiens, concinit immaculatam, inquit Catherinus in Tract. *De concept. ad Synod. Trident.* sub finem.

(79) Quomodo immaculata B. Virgo vere dici posset summe immaculata, si fuisset cum originali macula concepta? Nec valet dicere, quod dicitur summe immaculata, quod post conceptionem fuerit summe purificata et ab originali macula mandata: quia, eum præteritum non possit esse

Ιεραὶ προκατήχγειλαν· πάλαι φωναὶ τοῦ τόκου σου τὸ βάθος, ὃν νῦν ἐκβάσσεις εἰδομεν, διχροντε.

Νέον ως βρέφος ἡμέν τὸν προσιώνιον Υἱὸν τέτοκας θελητικαὶ δυσὶν ἐνεργεῖταις ὑπάρχοντα διπλοὺν, ἀνθρωπὸν δημια Θεόν τε, πανάμώμε.

Ἐπὶ σὲ καταδίξεις ὁ οὐρανίος δύμαρος χροσιθείσαν τὴν γῆν, ἀειπάρθενε, θεογνωσίας νάματι καταδεύσας πολυφόρον ἔδειξεν.

Ἄνδου φωτὶς οἰκητήριον ἡ σὴ μήτρα γεγένηται, τοῦ φρικτωρίας θείας γνώσεως τὴν ἀθελαντοῦ, διχροντε θεόνυμφε κόρη, δην ὑμνοῦντες κραυγάζομεν· Εὐλογητὸς εἶ, ο Θεός ο τῶν Πατέρων ἡμῶν.

Ιερωτάτη προφητῶν σε προγράψει ἀληθῶς, σεμνὴ, χορεία ἀλατόμητον δρος, ράβδον καὶ πύλην δι' ἣς διῆλθεν ως οἰδεν· ο "Ψιστος, πάλιν κεκλεισμένην ἔσσας σε, Παρθένε.

Φέρεις τὸν φέροντα πάντα θεῖκῇ δυναστείᾳ, καὶ τρέφεις ἐκ μαζῶν πᾶσαν πνοήν τὸν διατρέφοντα, πάναγνε· ὑπὲρ νοῦν σου τὸ θαῦμα ἀγγέλους καταπληκτού καὶ βροτούς τοὺς ἀει σε ὑμνοῦντας, καὶ πόθῳ μακαρίζοντας.

Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρας Τρόφιμον, Σαβδάτιον καὶ Δορυμέδοντα, ημέρᾳ ιύ.

Φωτιστικαῖς σου πηγαζούσαις χάρισι, θεοχαρίτωτε, πύλη φωτὸς μόνη, οἱ γενναῖοι μάρτυρες φαίδρως καταυγαζόμενοι τὸ βαθύτατον σκότος τῶν ἀνυποίστων κολάσεών σε ὑμνοῦντες παρέδραμον.

Νομοθεσίαις ἐκ σοῦ σεσαρκωμένου Δεσπότου πειθαρχοῦντες, παναμώμητε κόρη, οἱ γενναῖοι ἀθληταὶ ἀνδρούς ἐτροπώσαντο, σε συνεργὸν ως ἔχοντες, τὴν σώζουσαν τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ω; καθαρὸν τοῦ βασιλέως παλάτιδν σε μαρτύρων σύστημα τρισάριθμον ἐπικαλούμενοι βοηθόν, διχροντε Παρθένε, ναοὺς δαιμόνων τριάρχησαν, καὶ πρὸς ναὸν τὸν ἀνώ μετετέθησαν δόξης, ἀει σε ἐν αἰνέσι γεραπούτες.

Τὴν ἄγιαν Παρθένον, τὴν θεοχαρίτωτον καὶ παναμώμητον οἱ στεφρὸι ὄπλεται εἰς βοήθειαν ἐπικαλούμενοι τῶν βασικῶν δγκον καὶ τῶν δεινῶν τρικυρίων ἀκλονήτιρ εἰηλθον φρονήματι.

Νευρούμενοι ταῖς ἐκ σοῦ ἐκπεμπομέναις δυνάμε-

non præteritum, iii Perhierm. per Aristotelem, sequitur beatam Virginem suisse cum peccato originali, perpetuo esset verum, sicut eliam in Magdalena remansit nomen peccatriis, quamvis purificata fuerit a peccatis, ne in perpetuum consequatur aureolam virginitatis.

(80) Cum S. Josephus Deiparae neget omnipotētū maculam, sub hac negatione generali illi etiam negasse maculam peccati originis quis insicietur, cum propositio particularis necessario includatur in generali?

εν οι ἀθλοφόροι, Χριστὲ, νομίμως ἐνήθλησαν, τὴν ἀγνήν Μητέρα σου ἀνυπνολογοῦντες ἀποβρήτως σε κυκλοσαν.

Ὑπάρχουσα δέσποινα καθαρωτέρα πάσης τῆς κτίσεως ὑπεδέξω τὸν λόγον ἐκ σοῦ ἀρρήτως ἀποτικτόμενον, δην οἱ γενναῖοι ποθίσαντες μάρτυρες τὴν τῶν βασάνων πυρὰν ἐνεκαρτέρησαν.

Νέον ὡς βρέφος τέτοχας τὸν Πατέρα καὶ τῷ Πνεύματι, ἀχραντε Παρθένε, συμψυῶς νοούμενον Χριστὸν, τὸν θεὸν ἡμῶν, δην οἱ γενναῖοι μάρτυρες καθημολογοῦντες ἱερῶς ἐναθλοῦσι, μεθ' ὧν σε, παναγίᾳ, μακαρίζουσι πίστει λαοῖ, φυλαῖ, καὶ γλῶσσαι εἰς πάντας τοὺς αἰώνας.

Φυλάξεις σε παρθένον ὃ ἔκ τῶν σῶν ἀνατείλας λαγόνων, ἀνέσπερος ὡς ἀληθῶς ἡλιος, Παρθένε, τοὺς ἀθλητὰς περιφανῶς ἐλάμπουσε, διηγωνισμένους καρτεριώς, μεθ' ὧν αὐτὸν δυσώπει ἡμᾶς κατοικτειρήσαις τοὺς εὑσεβῶς σε μακαρίζοντας.

Ex Canonie in sanctam Susannam (80°), die 19 septembris.

Oriens solis illius, qui super occasum humanæ naturæ natus est, revera facta es, o Domina, per quem illi, qui in tenebris et in umbra versabantur, viderunt lucem:

Urna figurabat te, o casta Virgo, quæ intelligibile manna **180** tulisti, Christum scilicet, dulcedinem mundi: cui supplica, Dei Mater (81), ut ii qui te assidue glorificant, a pravarum affectionum servitute liberentur.

Fortitudo mea et laus mea Christus est, qui ex te, Deipara, exortus est, servili carne circumdatos, et nos a servitute diaboli eripuit propter bonitatem suam.

Sanctissimum templum Dei agnoscentes te, soli īnmaculatam (82), et creaturis omnibus superiorum, sacris te vocibus merito beatam appellamus.

Dominum universi, qui ex te natus est, exorans

(80°) Desideratur in Menæis impressis.

(81) Ex titulo Dei Matris solide admodum colligitur, B. Virginem sine originali peccati macula fuisse concepiam; nam, ut inquit S. Bernardinus Senensis serm. 49 de amore gloriose ex Bartholomeo Siculo: « Credendum est, quod voluit sumere carnem ex carne purissima, et quod ejus Mater fuerit plusquam Eva et Adam, qui creati fuerunt sine peccato originali. » Bernardinus item de Busto in Mariali serm. 2 de concept. in fine ait: « Cum omnes credant B. Virginem Mariam fuisse idoneam Matrem Dei, debent etiam credere ipsam fuisse immunem ab omni labe peccati, quia aliter non fuisset congrua Mater Christi. » Consonat Bartholomeus Pisanus De laud. B. V. fructu 7, dum scribit: « Non sicut conveniens Matrem Dei addici morti æternali pro quacunque mensura: ergo originali caruit. Item Christus elegit Matrem incorruptam corporaliter, quare et spiritualiter. » Item Joannes Vigerius theologus Dominicanus in libro Institutionum capite de peccato originali in hunc modum loquens: « Si dicatur, quod Diva Virgo non habuit peccatum originale, licet processerit ab Adam secundum rationem seminalem, dicendum est, quod ipsa sola speciali gratia præventa fuit et

A Christe, legitime certaverunt, laudibus celebrantes purissimam Matrem tuam, quæ te ineffabiliter genuit.

Cum esses, o Domina, purior omnibus creaturis, suscepisti Verbum, ex te ineffabiliter natum, quod generosi martyres cum affectu concupiscentes, tormentorum probationem patienter constanterque sustinuerunt.

Tanquam novum infantem peperisti, o Virgo inviolata, Christum Deum nostrum, qui intelligitur Patri ac Spiritui coærhus: quem generosi martyres consitentes, sacrum certamen obierunt; cum quibus populi, tribus et lingue, cum fide te, o sanctissima, per universa sæcula beatificant.

Ille qui te virginem conservavit, ex tuis visceribus exortus, tanquam vere sol inocciduus, o Virgo, athletas suos praedclare illustravit, qui constantiâ decertaverunt: cum quibus eundem deprecare, ut miserearur nostri, qui te religiose ac pie beatam praedicamus.

B deprecare, o castissima, pro servis tuis, ut ab omni adversitate ac pernicie liberentur, dum te Virginem Matrem collaudant.

A damnationis vinculis solutus sum, et a maledictione per partum tuum, o castissima benedicta; sola enim in terra Deo corpus dedisti ex puris sanguinibus tuis, o immaculatissima.

C Lucidissimis splendoribus tuis illuminasti tenebrosum cor meum, o Virgo, quæ in terra solem Christum peperisti, cui psallimus semper: Benedictus est Deus patrum nostrorum.

D Cum divinissimum Verbum castam te etiam post partum conservasset, ex te, o inviolata, cum duplice natura, atque operatione processit; quam obrem te tanquam ejus Matrem glorificamus.

Luce tua illustra me, o casta, qui in hujus vita nocte cæcitate labore, ac fluctibus jactor peccatorum, o Domina sancta, porta lucis intelligibilis.

præservata, eo quod fuit prævisa esse Mater Dei. Sic ille. Et merito quidem, nam ut in opusculo de Concept. B. Virginis libr. 1, inquit Ambrosius Catharinus: Dux ipse mecum animo et cogitatione contemplor, quam grande et magnificum sit esse excelsam Dei Genitricem: tunc quam vilis et indignum computari sub macula et fetore peccati, et sub ira Omnipotenti, magna profecto dissontia offendit: piæ enim aures cacophoniam istam facile sentiunt, cum binę Matrem Dei, inde illam ipsam sub ira Dei, audiunt hinc rursum matrem Dei, inde sub fece et fetore peccati. Neque vero dubito, si sectarum affectio semota, etiam vos ipsi, o amantissimi fratres, in cordibus vestris retinere tranquillius tractaretis, procul dubio hanc absurdam dissontiam sentiretis. At quia nunc magistrorum traditionibus addicti, atque idecirco male affecti sunt quidam, nil mirum si a re, quantumvis absoluimus, non patimur. Quod si forte non ita beatitudinem oculi, ut hæc videant, saltem ne sint nequam, ut his, qui vident, invideant. Sic ille.

(82) Quid est Deiparam solam esse īnmaculatam, nisi sola sine originali macula concepient? ita ut cum cæteri omnes concepiti in peccato fuerint, ipsa sola concepita fuerit sine illo?

181-182 Ex Canone duplice in festo S. Phocæ martyris, et S. Codrati seu Quadrati apostoli, die 22.

Factor cœtararum natus secundum carnem ex puella quæ virum nesciebat, conservavit illam virginem post partum, sicut erat ante partem, eo modo, qui Ipsi placuit.

Abolita est pœna primorum parentum, o immaculata (83). Deum enim, qui est ante sæcula, perperisti, novam infantem natum, qui vere omnem humanam substantiam in novum statum rededit.

Ignis intolerabilis in te habitavit, o Deipara, nee combussit uterum tuum; combussit tamen passiones nostras, atque erroris sylvam in cinerem rededit.

Ex te incarnatus Deus propter viscera misericordiae suæ cum hominibus unitus est, ac maledictionem abolevit, o sola omni benedictione cumulata Domina.

Ex castis sanguinibus tuis incarnatus est Cœtor, o Deipara, atque universos corruptos renovavit.

Sine virili consortio concepisti, o Virgo, et posisti partum virgo ut ante fuisti; quare incessabilibus vocibus tibi, Domina, indubitate fide clamamus: Ave.

Incarnatum Filium nobis in duas naturis perperisti, o casta, qui ex Patre natus est ante omnia sæcula sine corruptionis aut temporis legibus, quemadmodum ipse solus novit.

Sapientia Dei ædificavit sibi ipsi domum ex easis sanguinibus tuis, o Domina Deipara, eo modo, qui ipsi placuit.

Qui voluntate sua cœlum extendit, te alium cœlum in terra effecit, o Domina Dei genitrix, et ex te illis qui in tenebris versabantur exortus es.

183 Tanquam imber salutaris, Verbum evanescutum est in utero tuo, qui nullis verbis digne laudari potest, o sanctissima Puella, et malitiæ torrentes divina potentia desiccavit.

A primorum parentum maledictione per te liberati, o Dei gratia cœcumulatissima, te bonorum causam agnoscimus, quippe quæ rerum omnium causam, Verbum scilicet, supra mentis verbiique conceptum peperisti; unde ad te, o inviolata, clamamus: Benedicta tu, quæ Deum in carne peperisti.

Conquassatam et collapsatam animæ meæ domum restaura poenitentiaz acibus, o Puella purissima ac benignissima, quæ universum genus hominum partu suo restaurasti.

Sacratissimi prophetæ Dei sacratissimis vocibus prædixerunt manifeste te futuram esse Matrem Dominatoris omnium, o casta atque inviolata. Unde te in omnia sæcula laudamus.

Te legis arca figurabat, o castissima, et urna quæ

(83) Odo Cameracensis in Expositione Canonis dist. 3, postquam dixisset Christum vocari hostiam immaculatam, quia conceptus sine omni macula culpæ, addidit: « Ab immaculata ergo sumpta est hostia, ideo et ipsa immaculata; » quasi

'Ex τοῦ Ιανόρος εἰς τοὺς ἄγιον ιερομάρτυρα Φωκᾶν, καὶ τὸν ἄγιον ἀπόστολον Κοστέρον, ἡμέρᾳ καθ.'

Κόρης σαρχὶ ἐξ ἀπειράνδρου τικτόμενος ὁ Παιτῆς τῆς κτίσεως, μετὰ τὴν κύησιν ὡς πρὸ τόκου παρθένον αὐτὴν διαφυλάττει, καθὼς εὐδόκησεν.

'Ἐλύθη τῶν πρωπατόρων, ἅχραντε, τὸ ἐπιτίμιον· εὖν πρὸ αἰώνων τίκτεις γὰρ Θεὸν, νέον βρέφος τικτόμενον, καὶ νεουργοῦντα ἀπασαν τὴν ἀνθρωπίνην, δυνιώς ὑπαρξεῖν.

'Ἐσκήνωσεν ἐν σοὶ τὸ πῦρ τὸ δυτεκτὸν μὴ φλέξαν τὴν μήτραν σου, Θεοτόκε, καὶ κατέφλεξε τὸ πάθη τῆς ἡμῶν, καὶ τὴν ὄλην τῆς πλάνης ἀπετέφρωσε.

'Ἐξ σοῦ σαρκωθεὶς δι' εὐπλασγχνίαν τοῖς βροτοῖς ἥνται, καὶ τὴν ἀράν Εἰλισσε, μόνη παντευκόγητε Δέσποινα.

'Ἐξ ἀγνῶν σου σεσάρχωται ὁ πλαστευργος ἀλιμάνων, Θεοτόκε, καὶ φθαρέντας πάντας ἐκαινοποίησεν.

'Ἀπειρογάμως ἐκύησας, ὡς Παρθένε, καὶ μετὰ τόκον ὄφθης παρθενεύουσα πάλιν· δθεν δαιγήτοις φωναῖς τῷ, Χαῖρε, σοὶ, Δέσποινα, πίστει ἀδιστάχτῳ χραυγάζομεν.

Σεσαρχωμένον τὴμ ἐν δύο φύσεσιν Τίδην τέτοχας, τὸν ἐκ Πατρὸς πρὸ πάντων αἰώνων, ἀγνή, γεννηθέντα ἀφρεύστως, ἀχρόνως, ὡς μόνος ἐπίσταται.

'Σοφία τοῦ Θεοῦ ἔστι τῇ φύσει τοῦ θεοτόκου Θεοτόκε, ἐξ ἀγνῶν σου αἰμάτων τὸν οἶκον, ὡς εὐδόκησεν.

Οὐρανὸν δι τανύσας βουλήματι ὅλον οὐρανὸν ἐπὶ γῆς σε ἀνέδειξεν, Θεογεννήτορ Δέσποινα, καὶ ἐξ σοῦ τοῖς ἐν σκήταις ἀνέτειλεν.

'Ως διδρός δι τῆς προγονικῆς, Θεοχαρίτωτε, καὶ ἀλιμάνως σε γινώσκομεν, ὡς ἀγαθή, ἀνακαίνισον, ἀπασαν ἀνθρωπότητα τῷ τοχετῷ σου ἀνακενίσασα.

'Τυσθέντες ἀρᾶς δι τῆς προγονικῆς, Θεοχαρίτωτε, καὶ ἀλιμάνως σε γινώσκομεν, ὡς ἀγαθή, ἀνακαίνισον, τέξασεν Λόγον ὑπὲρ νοῦν τε καὶ λόγον· δθεν βοῶμέν σοι, ἅχραντε. Εὐλογημένη εἰ, Θεὸν σαρχὶ κυήσασα. Benedicta tu, quæ Deum in carne peperisti.

'Σεσαρχωμένον τὸν τῆς ψυχῆς μουσίκον, πανάρωμε Κόρη, μετανοίας τρόποις, ὡς ἀγαθή, ἀνακαίνισον, ἀπασαν ἀνθρωπότητα τῷ τοχετῷ σου ἀνακενίσασα.

'Ιερωτάταις σε φωναῖς ιερώτατοι Θεοῦ, ἀγνή, προφῆται ἐσομένην Μητέρα προσανεψώνουν τρανῶς τοῦ πάντων δεσπόζοντος, ἅχραντε. δθεν σε ὑμνοῦμεν εἰ; πάντας τοὺς αἰώνας.

Nόμου σε ἐτύπου κιβωτὸς, καὶ στάμνος φέρουσα

dixerit: Quoniam Filius Dei natus fuit de Virgine, decebat illam immaculatam fuisse sine peccato originali propter honorem divinæ Maternitatis. Vide Nierembergium in Sacroglabō pag. 287, et in Dissertationib. epistolicis pag. 304.

τὸ μάνα, πάναγνε, ἡ Θελα τράπεζα αὐθίς τε καὶ λυχνία χρυσαυγάδουσα, εἰς ἀποκάλυψην δικῶν τὸ φῶς κυήσασαν, τὸ φωτίζον θεογνωσίᾳ τῆς γῆς τὰ πέρατα.

Φίλοι μου, Κύριε, φείσαι, δταν μᾶλλος με χρῖναι, καὶ μὴ καταδικάσῃς με εἰς πῦρ, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με· δισώπει σε Παρθένος ἡ σὲ κυοφορήσασα, Χριστὲ, ἀποστόλων ὁ δῆμος, καὶ σὺν προφήταις μάρτυρες.

Φώτισον, ἀγνή, τὴν ψυχήν μου ἐσκοτισμένην ἀμαρτία, καὶ αἰωνιζούσης φλογός με καὶ σκότους φῦσαι τῇ μεσιτείᾳ σου, ἵνα τὴν εἰς τὴν γηθόμενος ἀναυφημῷ μεγελειστήτε.

Ἐν τοῦ Καρόνος εἰς τὴν στολὴν μητέρα τὴν Ἔνγροσύνην, τῷ μέρᾳ καὶ.

*Ολος ἐπιθυμία, καὶ γλυκεσμὸς καὶ ζωὴ, ὁ ἐκ σοῦ διατελεῖς ὑπερβολῇ χρηστότερος, Παρθένε πανάμιωμε, ὅν δισώπει σῶσαι με τὸν ἀπαύστως σε μακάριζοντα.

Παθῶν με τὸ χαλεπὸν χειμάζει, κλυδώνιον πονηρῶν πνευμάτων βιθὸς συνέχαι με, ἡ τῆς ἀμαρτίας καταγγίς δονεὶς μου τὴν χαρδὸν, Θεοχαῖτορ, σὺ με στήριξον τὸν εἰλικρινῶς σε δοξάζοντα.

Οἰκτείρησον, οἰκτίρμον ὑπάρχουσα, τὴν παναθλίαν

(84) Concilia et Patres, dum Mariam prædicant Dei Genitricem, vel Dei Matrem, addunt sere semper titulum *immaculatæ*. Ita sexta synodus generalis sub Agathone papa Constantinopoli celebrata, C actione v.: Confitemur Dominiū nostrū Iesū Christū incarnatum esse de Spiritu sancto, ex immaculata Domina nostra Dei Genitricē. Ita concilium Tridentinum sess. vi, Cap. 4: Declarat S. synodus non esse suæ intentionis comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem. Ita S. Jacobus in sua Liturgia, quæ habetur in Bibliotheca Veterum Patrum: Commemorantes sanctissimam immaculatam Dominam nostram Matrem Dei. Ita Origenes homil. i, Mater Dei immaculata. Et passim Patres, tum Graeci, tum Latini, qui Dei Matrem non solum immaculatam, sed plene, et plene, prorsus, omnino immaculatam, seu immaculissimam interdum appellant. Unde inimutatis ab originali peccato privilegium in B. Virgine ex divina maternitate, sic colligo: Vox *immaculata*, (ut inquit auctor anonymus, in quoddam libello suppliei sacrae Congregationi Inquisitionis oblatu) exprimit sanctitatem per negativa, hoc est, per negationem cuiuscunque maculae, ideo videtur excludere maculam pro quoconque instanti. Ergo hæc vox *immaculata*, absque alio addito restringente, Deiparæ tributa, omnino fert, ut ipsa absolute et simpliciter atque adeo per totam vitam, et per consequens in primo instanti conceptionis, omni macula caruerit. Quemadmodum enim absolute virgo ea mulier minime diceretur, quæ, ut modo castissima esset, aliquando tamen a virginitali flore excidisset; ita Dei Mater, vel Dei Genitrix, absolute et per auctoritasiam immaculata dici non posset, quantumcunque postea illuerit, si aliquando originali labi obnoxia fuisse, cum vox *immaculata* negationem alicujus contractæ maculae singillatim denotet. Quod si objicias infirmum ab hac voce *immaculata* pro Dei Matris inimutate ab originali desumi argumentum, cum in Scriptura saepius dicantur *immaculati*, qui maculae originali

A manna coniuebat, pariterque divina mensa, et luxerna auro coruscans; in revelationem gentium lumen enixa, quod divina scientia orbis terræ terminos illuminat.

Parce mihi, Domine, parce, quando veneris ad me judicandum, et ne me ad ignem condenimes, neque in ira tua arguas me. Precatur te Virgo, quæ te, Christe, in utero gestavisti, et cœlus apostolorum, et martyres, una cum prophetis.

Illumina, casta, animam meam peccatis obtentatam, et libera me a flaminis percuni, ac tenebris, intercessione tua, ut maiestatem tuam letabundus concelebrem.

184 Ex Canone in festo S. matris nostræ Euphrosinæ, die 25.

B

Totus desiderabilis, totus dulcedo ac vita est ille, qui exortus est ex te propter excessum benignitatis, o Virgo intemeratissima; quem supplex deprecare ut salvet me qui te incessanter beatifico.

Gravissima passionum tempestas exagitat me: malignorum spirituum gorges profundus comprehendit me: peccati processa jactat cor meum: o Dei Genitrix, tu me stabilem ac firmum reddi, dum te sincere glorifico.

O Dei Genitrix immaculissima (84), cum sis

sunt obnoxii, vi Psalm. 38. Novit Dominus dies *immaculatorum*; et Psalm. 48. Tum *immaculatus ero*, et emundabor a delicto maximo. Et Psalm. 47. Et ero *immaculatus cum eo*, et alibi; respondeo cum Velasquez de Maria *conceptio* libro iv, Dissert. 3, annos. unica, nomina et epitheta secundum personas, quibus dantur, accipienda, et aliter dici Christus *immaculatus*, ut ad Hebr. ix. Semetiparum obtulit *immaculatum* Deo viventi; et 1 Petr. 1, Sed preciosa sanguine quasi Agni *immaculati Christi*; valiter B. Virgo *immaculata*, aliter homines *immaculati*. Ut enī Christus Dominus in divina persona subsistens, natura sua *immaculatus* est, ita B. Virgini eo modo *immaculatum* esse competit, ut Matrem Dei decet, ac proinde undique *immaculatum*, juxta propriam vocis significationem, per negationem cuiuscunque maculae pro quoconque instanti dici debere. Quod quidem ut hominibus non convenit, ita cum eos *immaculatos* dicimus, minime volumus significare, sed eam puritatem illis subesse, quæ humanæ naturæ peccato originali subditæ propria est. Ex quo mihi inferre posse videor ex conciliarum et Patrum mente Deiparani eo sensu *immaculatam* dici, quod tota pulchra et sine macula actuali vel originali sit, nec aliud omnium fidelium auribus innire, Dei Matrem esse *immaculatam*, quam ipsius conceptionem *immaculatam* fuisse. Nam ex eo quod Dei Matrem plenis buccis dicere possumus ut debemus *immaculatam*, plane deducitur, juxta doctoris anonymi doctrinam, eodem titulo honorandam esse ipsius Dei matris conceptionem. Nam auctore anonymo assertore libello suppliei citato, vox *immaculata* exprimit sanctitatem per negativa, hoc est, per negationem cuiuscunque maculae, ideoque excludit maculam pro quoconque instanti. Ergo si Dei Mater *immaculata* est, quæcumque macula illi neganda et pro quoconque instanti. Ergo macula originalis et pro primo instanti vita. Altoquin, si eo instanti *immaculato* dicitur *immaculata* non debet Hæc enim vox (Anonymo judice) et quæcumque maculam, et pro quoconque instanti excludit. Unde contradictione, ut putp,

OCR ABK / FR

misericors, miserere animæ meæ infeliciissimæ, quæ ob peccati passiones graviter denigrata est et infirmata.

Tanquam novum infantem peperisti, o inviolata, illum qui est ante sæcula, et sine tempore illuxit ex Patre qui caret principio. Eundem pro mundo supplex exora, o Sponsa Dei.

Supra mentis captum peperisti eum qui caret tempore; supra sermonis conceptum peperisti Creatorem, o sanctissima, qui redimit ab omni corrupzione eos, qui te Deiparam collaudant.

Corpore circumdatum Deum incorporeum peperisti, o purissima, qui redimit nos cum timore concinenter: Benedictus es, Deus.

Tota electa, tota speciosa apparuisti, o Virgo semper gloriosa, quam Deus sanctificavit et elegit: unde te laudamus in omnia sæcula.

Lumine vultus tui, o intellectualis porta lucis, illustra nre jacentem in tenebris passionum et ne nox mortis comprehendant nre, quam irritas reddat spes salutis meæ, o casta et immaculata.

185 Ex Canone in Translationem S. Joannis Evangelistæ, die 26.

Tu, quæ Deum concepisti, qui propter nos homo factus es, eundem deprecare, o casta, ut in die judicii miserearur nostri, qui multa peccata contra illum commisimus.

Cum Verbum ex te ineffabiliter incarnatum, o Deipara, in ligno crucis exaltatus penderet, discipulo virginis te puellam tanquam virginem commendavit.

Divinum Dei templum laudemus: sanctam Virginem omnes claris vocibus beatificemus, qui per illam deiificati sumus, et a gravissimis malis liberati.

Cum juxta crucem Filii tui una cum dilecto discipulo stares, immaculatissima, lacrymas effundens gemebas, et admirabaris plurimam illius erga homines pietatem.

In similitudine carnis Deus cognitus est aë hominibus ex te, purissima; quem semper deprecare, o sanctissima, ut perniciosam carnis nostræ prudenter interimat.

Benedicimus te, inviolatissima, quæ benedictum Dominum genuisti, qui divinis benedictionibus coronavit hominum naturam maledictam, et nos, qui ad corruptionis velutalem redacti eramus, renovavit.

Iesum Salvatorem, quem corpore induisti ex casis sanguinibus tuis, o Deo charissima, depre-

se implicaret, qui Dei Matrem immaculatam fatetur, et ejus conceptionem immaculatam negaret. Nam si Virgo immaculata est, necesse est in sua conceptione immaculatam esse cum ea vox omnem prorsus maculam excludat et pro quoque instanti. Addit Antonius Calderon pro titulo *Immaculatae*, cap. 5, n. 134, amplius requiri ut Dei Mater sit immaculata, quam ut sit immaculata ejus conceptionis. Hæc enim peccati originalis carentia, et pro unico in-

μου ψυχὴν, Θεοκυῆτορ πανάμωμε, τὴν ἐκ παθῶν ἀμαρτίας δεινῶς ἀμαυρωθεῖσαν καὶ στένουσαν.

Nέον ἀπεκύησας ὡς βρέφος, ἀχραντες, τὸν πρὸ αἰώνων Πατρὸς ἀνάρχου ἀχρόνως ἐκλάμψαντα, διὰ πέρ τοῦ κόσμου δυσώπει, Θεονύμφευτε.

Τοῦτο νοῦν τὸν ἀχρονον, ὑπὲρ λόγον τὸν Διγμιουργὸν, παναγίᾳ, τέτοκας, λυτρούμενον πάσης φύσεως τοὺς Θεοτόκους σε ὑμνοῦντας.

Σώματι περικείμενον θεὸν τὸν ἀτόματον, πανάμωμε, τέτοκας ἡμᾶς ἐκλυτρούμενον, τοὺς φόβων μελφοῦντας· Ο θεὸς, εὐλογητὸς εἰ.

Ολη ἐκλεκτή, ὥραισμένη δλη, θεὸς τὴν ἡγίαστη, τὴν ἔξελέξατο, ὁφθῆς, Παρθένε δεὶ δεδοξασμένη. Οθεν σε ὑμνοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰώνας.

Φωτὶ τοῦ πρεσώπου σου τὸν ἐν σκότει κείμενον παθῶν κατεύγασον, τοῦ φωτὸς πύλη νοητή· μή τοῦ καταλάβῃ με τοῦ θανάτου, ἀχραντέ ἀγνή, τὴν σωτηρίας μου τὰς διλπίδας ἀνακόπτουσα.

Ἐκ τοῦ Καρότος εἰς τὴν μετάστασιν τοῦ ἀγίου εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ἡμέρᾳ κατατάσσεται.

Η τὸν θεὸν συλλαβοῦσα τὸν δι' ἡμᾶς γεγονότα ἀνθρώπον, τοῦτον αἴτησαι, ἀγνή, τὴν ἡμέραν κρίσεως ἡμᾶς οἰκτειρῆσαι, τοὺς πολλὰ ἡμαρτηκότας αὐτῷ.

Ηνίκα Λόγος ἐκ σοῦ σαρκωθεὶς ἀπορρήτως, θεότοκε, ἐν ἔγχῳ ἀνυψοῦτο τοῦ σταυροῦ, παρθένη τῷ μαθητῇ ὡς παρθένον κόρην σε παρέθετο.

Τὸ θεῖον τέμενος θεοῦ διμηνίσωμεν, τὴν ἀγίαν Παρθένον περιφανῶς πάντες μαχαρίσωμεν, οἱ θεωθέντες δι' αὐτῆς καὶ δεινῶν ἀπολυτρούμενοι.

Οτε παρέστης σὺν μαθητῇ τῷ ἡγαπημένῳ σταυρῷ τοῦ σοῦ Μίου, παναμώμητε, ἔστενες δακρύουσα, καὶ ἐθαύμαζες αὐτοῦ τὴν πρὸς ἀνθρώπους πολλὴν συμπάθειαν.

Σαρκὸς δμοιώματι ἐγνωρίσθη τοῖς βροτοῖς θεὸς ἐκ σοῦ, πανάμωμε, δν ἐκδυσώπει πάντοτε τῆς σαρκὸς ἡμῶν τὰ φρονήματα, παναγίᾳ, νεκρῶσαι τὰ δλέθρια.

Εὔλογοῦμέν σε, πανάμωμε, κυήσασαν εὐλογημένον Κύριον, τὸν εὔλογας καταστέψαντα τὰς θελεῖς ἐπάρατον φύσιν τὸν βροτῶν, καὶ καινουργήσαντα ἡμᾶς παλαιωθέντας φθορᾷ.

Ἔησοῦν τὸν Σωτῆρα, δν ἐσωμάτωσας ἐξ ἀγνῶν σου αἰμάτων, θεοχαρίτωτε, αἴτησαι ἡμᾶς οἰκτε-

stanti contenta est, cum alterius maculae capax non sit, neque amplius daret; at Dei Matri, ut sit immaculata, non satis sit originis labe earuisse, sed etiam uetus, neque in aliquo diu taxat instanti, sed semper, ejusque puritas his veluti partibus absolvitur. Monstrumque esset integrum Dei Matri munditiu[m] titulo immaculatae concedere, ei partem, id est, munditiu[m] conceptionis negare, cum totu[m] sine parte subsistere non possit.

γῆς τοὺς δεύλους σου, καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως Α

care, ut misereatur nostri, qui servi tuī suīnus,
atque ab aeterno supplicio liberet nos.

Φωνὴν προσάξωμεν χαριστήριον τῇ τοῦ Θεοῦ Μητρὶ περιφράνως, καὶ βοήσωμεν· Χαῖρε, Θρήνε Θεοῦ ὑψηλήτας, χαῖρε, φωτὸς νεφέλη, χαῖρε, παράδεισε δι' ἣς παραδεῖσου τῆς τρυπῆς χατζής ὀθημεν.

'Ex τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Καλλιστρατον, ἡμέρᾳ ξ.'

Μόνη γυναικῶν κυνοφορεῖ; ὑπερφυῶς, πανάμωμε, πεῖραν μὴ γνῶσαι ἀνδρὸς, τὸν ἐνα τῆς Τριάδος· διὸ σε δοξάζομεν, καὶ τὸν ἐκ σοῦ τεχθέντα ὑπὲρ πᾶσαν αἰτίαν καὶ λόγον.

Ικετηρίαν ποιήσων ἐκτενῆ πρᾶς τὴν σὴν Υἱὸν, Ηγεθένε, τοῦ σῶταις ἡμᾶς προσδοκωμένων κινδύνων, καὶ αἰωνικούτης κολάσεως.

Ρυπαθεῖσαν τοὺς πάθεις, Κόρη, τὴν καρδίαν μου, ἀποκάθαρον, καὶ δηχεῖσον ἀποτέλεσον καθαρῶν ἐνθέων ἐπιειλάμψεων.

Ανατολὴ ἐδείχθης δικαιοσύνης ἡλίου, πανάμωμε, οὐ ικέτευε σῶταις τοὺς εἰλικρινῶς σε δοξάζοντας.

Ἄγκαστρον μου τὸν νοῦν καὶ φώτισον τὴν καρδίαν μου, ἀγία Μῆτερ Θεοῦ, καὶ τὸν συνεχθῆτων με δυσχερῶν ἀπάλλαξον, ίνα σε δοξάζω, Θεοτόκε ἀειπάρθευε.

Τὸν ἐκ σαρκωθέντα ὑπὲρ νοῦν τε καὶ λόγον, Θεοχαρίτωτε, ικέτευε σωθῆναι τοὺς πόθῳ σε τιμῶντας, καὶ συμφώνως κραυγάζοντας· Ο τῶν πατέρων ἡμῶν Θεός, εὐλογητὸς εί.

Ως ἀνωτέρα πάντων τῶν ποιημάτων, Θεοχαρίτωτε Κόρη, τὸν λογισμὸν μου ἀνώτερον τῶν τοῦ πλάνου ακανδάλων, πανάμωμε, ποίησον.

Φωνὴν σοι τὴν τοῦ Γαβριὴλ γεγηθόδης λογισμῷ ἔνακράζομεν· Χαῖρε, χαρὰ τῶν πιστῶν, χαῖρε, λυχνία χρυσῆ καὶ τράπεζα, δρός καὶ πυλη νοητή, χαῖρε,

(85) R. P. Sebastianus de Novaes, Soc. Jesu theologus, in suo *Lilio inter spinas*, fol. 149, assimilans B. Virginem cum paradiso voluptatis, ait inter alia: « Plantaverat Deus paradisum voluptatis principio » Genes ii. Si a principio aido sui paradisi voluptuosus Deus est, qui tu a principio originali labo invisum Deo singis paradisum? Rimare quanto voluptuosior terrestri Marianus, in quo Deus posuit hominem, non illum quidem, quem formaverat, sed in quem semetipsum transformarat, habitu inventus ut homo. Terrestrem plantavit orientem versus, spinarum immunem, loco sublimem, irriguum fluvio. Expende singula de Mariano voluptatis paradiſo, sic tu facies volupe animo. Hunc Deus ad orientem posuit, ne vel aspectu perciperet, quem gratia despicerat. Removit spinas, ne Deum irriterent, non jam dcambulante in paradiſo ad aurā post meridiem, sed vel primo mane virgineo quiescentem paradiſi in utero. Benedixisti, Domine, terram tuam, inquit coronatus Vates. Spinias igitur et tribulos germinare non poterat, quia terra a Deo benedicti meruit. Signanter dicitum, terram tuam, ne tu aliquando a Deo alienam diceres. Præ xcelso in monte fundavit, ne originea diluvies, quae cateros moniles, erravi, mortiles dico, sub-

ac manifestas Dei Matri, et exclamemus: Ave, throne Dei altissime; ave, nubes lucis; ave, paradise (85); per quam paradiſo deliciarum digni faciliſimus.

186 Ex Canone in festo S. Callistrati martyris, die 27.

Sola inter mulieres, o immaculatissima, sine viri cognitione, supra naturæ rationem fers in utero unum Trinitatis: propterea glorificamus te, et illum qui natus est ex te super omnem causam et rationem.

Impense supplica Filio tuo, o Virgo, ut nos a periculis quæ fornicidamus, et ab aeterno supplicio salvos faciat.

Cor meum passionibus inquinatum, emunfa, o Purilla; et effice illud receptaculum purum divinarum illustrationum.

Oriens facta es Solis justitiae, o summe immaculata; quem precare pro salute eorum, qui te sincere glorificant.

Saintisca mentem meam, et cor meum illumina, Mater Dei sancta, et ab angustiis, quæ me conaretant deprehensem, libera me, ut glorifice te, Deiparam semper Virgo.

Illum qui ex te, supra mentis sermonisque conceptum, incarnatus est, exora, o divina gratia cumulatissima, pro salute eorum qui te cuni affectu honorant, et concordi voce proclaimant: Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Tanquam sublimior universis creaturis, o Purilla Deo gratissima, atque ab omni macula immunis (86), effice mentem meam deceptoris scandalis sublimiorēm.

Gabrielis voce, lætabunda mente ad te clamamus: Gaude, gaudium ūdelium; gaude, lucerna ac mensa aurea: mons et porta intelligibilis; gaude, divinum

mersit, hunc etiam inundaret paradiſum, sive, ut terræ sordibus immineret, qui cœlum voluptati condebatur, a terra quidem tracturus radices, sed cœlo daturus ponā. Tandem Deus hunc mirifice delectavit irriguo fluvio, qui cum unus et egredieretur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum, inde dividebatur in qualior capita: ut scias omnem in Deiparam effundi gratiam, sed in reliquos mortales dividi. En paradiſus, ubi edere de ligno vita mortalibus fas est, immo necessitas summa. Etenim, nisi ex illo te nutrias, morieris. Illic iterum ille est paradiſus, in quem animantium nulli concessus aditus: hic ille, in quo cœlestem Deus posuit Adamum, non ut operaretur, at ut quiesceret et custodiret illum. » Hactenus Novaes.

(86) Hoc S. Josephi de B. Virginē elogium sepius repetitum, non solū astrinxit ejusdem B. Virginis immunitatē a macula peccati actualis, sed etiam a macula peccati originalis. Non enim limitatur ad maculam peccati actualis, tam mortalis quam venialis, sed extenditur ad maculam peccati in communī, quæ omne genus maculæ intra suum ambitum comprehendit: nec unquam vere et absolute poterit B. Virgo laudari ab omni macula immunis, si non sit immunis a macula originali.

Legis Christi veliculum; gande maledictionis solatio, o omnibus benedictionibus cumulata.

187 Ex Canone in S. Epicaream, die 27.

Ecce naturae leges innuantur in te, o ab omni labore immunis; Deum enim paris et hominem supra naturae rationisque leges, quem cum amore adolescentulæ serventer dilexerunt.

Permansisti post partum supernaturaliter virgo, o Deo charissima; atque amore tui vulnerata haec virgo et martyr alacriter decertavit, et post te, o casta, adducta est Sponso suo una cum virginibus fidelibus choreas ducens.

Verbum Patris substantiale absque ulla sui mutatione ex te, o Virgo, incarnatum est, cuius amore succensa Epicharis cœlestibus thalamis digna facta est.

Complectaris, o Deipara, sola divina gratia plenissima, maternis ulnis tuis, illum qui complectitur et continet universa.

Odorem suavissimum Filii ex te incarnati illustrissime puellæ percipientes, post te, o inviolata,

Ex Canone in festo S. Gregorii magnæ Armeniæ, et SS. Mart. Ripsimiae, Gaiæ, et sociarum, die 30.

Mulieres cruce illius qui ex te, o casta, incarnatus est, roboratæ, constantissime decertaverunt, et adductæ sunt ad illum post te Virginem: et splendoribus virginitatis, et martyrum sanguine fulgent.

Ripsimia martyr sciens te puellam solam esse C Virginem matrem, oblectata est pulchritudine tua, et Christo post te adducta est, certaminibus coruscans.

Ut pulchram, ut electam, ut speciosam dilexerunt te adolescentulæ puellæ, quæ cum Ripsimia decertarunt: et post te, o Virgo Mater Maria, adductæ sunt ad Filium tuum lætantes.

Quæ fragrantiam unguenti Verbi quod ex te, Virgo casta, coruscavit, percepérunt; per athletica certamina ipsi gratae acceptæque fuerunt gaudentes.

Statim atque Ripsimia rescivit crucifixum suisse illum, qui ex te incarnatus est, Deipara, simul crucifixa est cum eo, tanquam agna cum pastore, velut victimæ Dei immaculata.

Martyricis coronis exornatae puellæ, ad Deum, qui ex Virgine exortus est, adductæ sunt, melodice clamantes: Benedictus Deus, etc.

Nec tormentorum multitudinem reformidans, nec carnis voluptatibus succumbens, natum ex Virgine Dominum confessa est Ripsimia exclamans: Benedicite et laudate Dominum.

Luce vultus illius, qui ex te coruscavit, o Virgo perpetua, illustrata Ripsimia cum affectu perlulit passiones 189 ejus, et mortem ejus in sua carne expressit; unde nunc exultat cum illo.

MENSIS OCTOBER.

Ex Canone in festo S. Charlitiæ Mart., die 5.

Regio divinæ naturæ capax facta es, o Dei gen-

A θεῖον δχημα τοῦ βατιλέως Χριστοῦ, χάρε, λύσις τῆς ἀρᾶς, παντευλόγητε.

eidem cuius animi exultatione adductæ sunt.

Naturæ novas leges indidisti, o Virgo, quando supra naturæ ordinem peperisti; Deus enim et homo fuit ille qui ex te modo ineffabili incarnatus est.

Virgo casta post partum venerabili stupore plenum permansisti, o inviolata: Deum enim Verbum peperisti, quem virgo Epicharis in medio iniquorum tyrannorum consitens, exclamabat: Benedictus Deus, etc.

Sacratissimis vocibus sacratissimi prophetæ futuram te Dei Matrem manifeste prænuntiaverunt, o casta et inviolata: quem omnibus dominantem superexaltamus in omnia sæcula.

Lucifera nubes, quæ divinum lumen peperisti, miserabilis animæ meæ nubila dispelle, o Dei Genitrix, et luce 188 salutis illumina mē, quæ sola es bona; ut cum fide et affectu te incessanter magnificem.

Ἐκ τοῦ Καρόρος εἰς τὸν ἄγιον Γρηγόριον τῆς μεγάλης Ἀρμερίας. καὶ τὰς ἀγίας μάρτυρας Ῥιψιμίας, Γαιαρίας καὶ ἑτέρας, ἡμέρᾳ λ'.

Τυναῖκες τῷ σταυρῷ τοῦ ἐκ σου σαρκωθέντος κραταιούμεναι, ἀγνή, ἐνήθησαν στερρῶς, καὶ αὐτῷ προσηγένθησαν δπισθέν σου τῆς Παρθένου, παρθενίας λαμπρότησι καὶ μαρτύρων ἐν αἴματι λάμπουσι.

C Μητροπάρθενον χόρην σε Ῥιψιμία τῇ μάρτυρις ἐπισταμένη μόνην, ἴθελχθη σου ταῖς καλλοναῖς, καὶ τῷ Χριστῷ δπίσω σου προσήνεκται, ἀθλοῖς διαλάμπουσα.

Ως καλήν, ὡς ἐκλεκτὴν σε, ὡς ὥραταν τιγάπησαν νεάνιδες χόραι, μετὰ Ῥιψιμίας ἀθλήσασαι, Παρθενομῆτορ Μαρία, καὶ δπίσω σου προσηγένθησαν τῷ σῷ Υἱῷ, εὑφρατινόμεναι.

Αἱ τῆς δομῆς αἰσθανόμεναι τοῦ μύρου τοῦ ἐκ σου, ἀγνή Παρθένος, ἐκλάμψασαι Λόγευ, δι' ἀθλητικῶν αὐτῷ ἀγώνων εύηρέστησαν χάρουσαι.

Σταυρωθέντα τὸν ἐκ σου ὡς ἐπέγνω σαρκούμενον, Θεοτόκε, Ῥιψιμία αὐτῷ συνέστρωται, ὡς ἀμνὸς ποιμένι, λεπεδὸν Θεοῦ ὡς ἀμώμητον

D Μαρτυρικοῖς στεφάνοις κατακεκομημέναι χόραι τῷ ἐκ Παρθένου ἀγατελαντι Θεῷ προσηγένθησαν μελιρδικῶς βιωταί. Εὔλογητὸς εἶ, ο Θεός.

Οὐ βασάνων πληθὺν δειλιάσσασα, οὐ σαρχὸς ἤδονας ὑποκύψασα, τὸν ἐκ Παρθένου Κύριον ὅμολόγει βιωταί τῇ Ῥιψιμίᾳ. Εὔλογείτε, θυμεῖτε τὸν Κύριον.

Φωτὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἐκ σου ἐκλάμψαντος ἐλλαμψθεῖσα, ἀειπάρθενε, πόθῳ ἀσχέτῳ Ῥιψιμία παθήματα αὐτοῦ καὶ τὸν θάνατον οἰκεῖ τῇ σαρκὶ ἐξεικόνισεν· θεεν σὺν σοὶ νῦν ἐπιχάλλεται.

ΜΗΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ.

Ἐκ τοῦ Καρόρος εἰς τὴν ἀγίαν μάρτυρα Χαριτηνήν, ἡμέρῃ ε'.

Χιωτὸν γωρητικὸν γεγένησαι τῆς θείας φύσεως,

Θεογεννήτορ ἀχραντε· διὸ Χαριτίνη ποθῆσασα παρ-
θενικῶς δπίσω σου τῷ φῶ Υἱῷ προσαπενήνεται.

Τὴν μόνην ἐν γυναιξὶν εὐλογημένην σε, ἀγνή,
στέργουσα σαῖς ἀγαθαῖς χάρισι μάρτυς Χαριτίνη
δεδόξασται.

Σωματούμενον ἐκύησας Θεὸν Λόγον, Θεογεννήτορ
ἀχραντε, δη τὴν Χαριτίνη στέργουσα θερμότατα, πυρὶ¹
ἀντετάξατο καὶ πολυειδέσι στρεβλώσεσιν.

Νοῦς βρότειος τὴν σήν ὑπὲρ ἔννοιαν σύλληψιν οὐ
δύναται ἐννοῆσαι, Μητροπάρθενε κόρη· Θεὸν γὰρ
ἀπεκύησας.

Ίσχὺν σε εύραμένη, Παρθένε, καὶ στήριγμα τὴν
Χαριτίνη, αἰχλαῖς χαρτερῶς προσφέρει, καὶ χει-
ρουσά σου δπίσω τῷ τῶν ὅλων Δεσπότῳ προσ-
άγεται.

Παρθένε μόνη, καὶ καθαράν σε καὶ ἀκήρατον Αό-
γος καθαρὸς ἡγάπησε, καὶ ἐκ σοῦ ἀνεπλάσατο σαρ-
κούμενος ὅλον τὸν ἄνθρωπον, δὲ Χαριτίνην δοξάσας
σου τοῖς θαύμασι.

Φύθης ὑπερτέρα οὐρανῶν Θεὸν οὔρανιον ἀπο-
κυῆσατα τὸν οὐρανώσαντα, πέναγνε, γηγενῶν ὅλον
τὸ φύραμα, καὶ Χαριτίνης τὴν σεπτὴν μνήμην φαι-
δρύναντα, φῶ βοῶμεν· Πάντα τὰ έργα Κυρίου, εὐλο-
γεῖτε τὸν Κύριον

Φῶς ἡμῖν ἀνέτειλε μήνας ἐξ ἀπειράνθρου σου,
Παρθένε, οὐ ταῖς φρυκτωρίαις ἐνθέως καταυγασθεῖσα
φῶς ἐχρημάτισεν ἡ τῆς χαρᾶς ἐπώνυμος, Θεοκυῆτορ
ἀπειρόγαμε.

Ἐκ τοῦ Καρόνος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Εὐ-
λαμπίον καὶ Εὐλαμπίαν, ἡμέρᾳ τούτῃ.

Λελυτρωμένοι, Παρθένε, προγονικῆς καταδίκης,
ἀχραντε, τῇ γεννήσει σου σαφῶς, ἐν φωναῖς φορά-
των σε ἀεὶ μακαρίζομεν πιστοὶ ὡς Θεομήτορα.

Προσθῆναι πάσης πυνηρᾶς ἐναντίων ἐφόδου, καὶ
παθῶν φυχοφθόρων, καὶ κινδύνων χαλεπῶν τούς σε
τιμῶντας ἀεὶ, Θερόχει πάναγνε, λιχέτευε.

Νοῆσας πόρρωθεν ἐμφαντικύτατα Ἀεβαχούμ σε
ἐκάλει δρός, ἀγνή, ἀρεταῖς κατάσκιον, ἐξ οὐ ἐπέφη-
νεν ἡμῖν δ φωτίζων τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ρομφαῖαι πάσαις τοῦ δυσμενοῦς, ἀχραντε, παν-
άμωμε, ἀγνή, δυτικές εἰς τέλος ἐξίλιπον· σὺ γὰρ τὸν
πάντων Θεὸν ἐκύησας τὸν σταυρῷ καθελόντα τούτου
τὸ φρύαγμα.

Ω; διδύνος κεκένωται ἐν τῇ μήτρᾳ σου Θεός, διὸ
εὐσπλαγχνῶν διφατον, καὶ τὸν χειμάρρουν ἀπαντας
τῆς τρυφῆς ἐπότισε, Δέσποινα, καὶ τὴν κτίσιν φθα-
ρεῖσαν ἐκαινούργησεν.

Νεανίας τρεῖς ἡ χάρινος οὐκ ἔφλεξε, γέννησιν
προτυπούσα τὴν σήν· τὸ γὰρ θεῖον πῦρ σε μὴ φλέ-
ξεν φέρησεν ἐν σοὶ, καὶ πάντας ἐφώτισε βοῶντας·
Εὐλογητὸς εἶ, δὲ Θεός τῶν πατέρων ἡμῶν.

Ἀπειρόγαμε Κόρη, χαῖρε, πανάμωμε, δὲ λιμήν
τῶν ἐν ζάλῃ, χαῖρε, θεόνυμφε, τῶν ἀμαρτωλῶν τὸ

A trix inviolata : propterea Charitina virgineo amore
succensa post te ad Filium tuum adducta est.

Te solam, o casta, inter mulieres benedictam,
Charitina martyr prosequens amore, gratiis tuis bo-
nis glorificata est.

Incorporatum Deum Verbum peperisti, o Dei ge-
nitrix illibata ; quem Charitina ferventissimo
amans, ignem, ac tormenta multis formia pugnando
superavit.

Conceptionem tuam omni cogitatione superio-
rem, non potest humana mens assequi, o mater
Virgo puella ; Deum enim peperisti.

B Cum te, o Virgo, robur suum ac fulcimentum
Charitina invenisset, constanti animo lætoque vultu
flagella sustinuit ; et post te ad universorum Domi-
num adducta est.

O Virgo singularis, Verbum purum te puram et
incorruptam dilexit et ex te incarnatum reformavit
totum hominem ; et Charitina miraculis tuis glo-
rificavit.

Sublimior cœlis apparasti, Deum enim cœlestem
peperisti, o castissima, qui universam terrigenarum
massam cœlificavit ; et venerandam Charitinæ me-
moriā 190 illustravit ; ad quem clamamus :
Omnia opera Domini, benedicte Dominum.

Lux nobis exorta est ex impolluto utero tuo, o
Virgo Dei Mater nescia viri, cujus splendoribus di-
vine irradiata lux facta est illa, quæ a gaudio no-
men accepit.

C Ex Canone in festo SS. Eulampii et Eulampiæ mart.,
die 10.

A primorum genitorum damnatione per partum
tuum, o Virgo inviolata, manente redempti, cum
vocabus cantorum te semper nos fideles, tanquam
Dei Matrem, beatam appellamus.

Deprecare, o castissima Deipara, ut illi qui te
semper honorant, ab omni maligna inimicorum in-
vasione, a lethiferis passionibus, et a gravibus mo-
lestisque periculis liberentur.

Cum te Habaeuc a longe mente perspexisset, o
casta, expressissime montem virtutibus umbrosum
appellavit, ex quo apparuit nobis ille, qui illuminat
animas nostras.

D Frameæ omnes inimici revera in flum defecerunt,
o inviolata, tota pura et casta : tu enim omnium
Deum genuisti, qui cruce sua Ilius elationem fa-
stumque dejecit.

Tanquam imber effusus est in utero tuo Deus,
propter ineffabilem pietatem suam ; et torrente de-
liciarum polavit universos, o Domina, creaturam-
que corruptam renovavit.

Tres juvenes formax non combussit, conceptionem
tuam præfigurans. Etenim divinus ignis absque
tui combustionē, in te habitavit, omnesque illa-
minavit, qui clamant : Benedictus es, Deus patrum
nostrorum.

Salve, Puella viri nescia, tota immaculata : salve, o
sponsa Dei, portus eorum qui tempestate jactantur ;

salve, 191 propitiatorium peccatorum; salve, quæ Λαστριον, χαίρε, ἡ τεκοῦσα Θεδν σεταρχωμένων
Deum incarnatum peperisti.

O receptaculum lucis, quæ ex te pura digne Deo effulsit, illuminata, o immaculatissima, oculos animæ noster, atque ignorantiae tenebras elimina, peccati que nebulae dejice, atque extermina.

Ex Canone in festo S. Philippi apostoli, uixis ex septem Diaconis, die 11.

Qui ex iis quæ non sunt universa creavit, habuit te, o Dei Mater inviolata, tanquam incarnationis suæ causam; propterea Beatus pro debito te beatam dicunt.

Candelabrum mysticum facta es, o Puella, vere circumferens illam lampadem, quæ ob summam suam bonitatem eos illuminavit, qui ignorantiae nocte ante delineabantur.

Filius Dei esse fecit Filius tuus eos qui erant filii hominum, incarnatus ex castis sanguinibus suis, et ex te natus, o immaculatissima: propterea te glorificamus.

Nos, qui te vere Deiparam contemur, a tentationibus, rebusque difficillimis eripimur intercessione tuis apud Deum ac Dominum omnium, o Virgo, divina gratia eumulatissima.

Præter naturæ leges peperit te Mater tua sancta Conditrix naturæ, et supra naturam vere mansit virgo inviolata, o Christe omni bonitate superior.

Virginem genitricem nominamus te, o Maria, Sponsa Dei, nos qui per te singulis diebus ac noctibus, a noxia hostium vicentia, ab omnigenis tentationibus, et ab animæ inquinamentis liberamur,

Commotam hostis improbitate animam meam, firmam stabilemque reddere, o Virgo casta, quæ illum sine tui 192 commotione suscepisti, qui divino aspectu commovet universa.

Voces emitte ad te in gratiarum actionem, omne quod spirat, clamans cum lætitia, ac dicens: Salve, thronè ignis Altissimi; salve, Dei regio spatiosestima, salve, o casta, pulcherrima apostolorum corona.

Ex Canone in festo SS. Probi, Tarachi, et Andronicorum martyrum, die 12.

Verbum Patri sanctoque Spiritui coæternum D virginalem uterum sponte inhabitavit, et caro sine mutatione factum est; ac voluntarie passum, divinos martyrum exercitus ad certandum cum fide præparavit.

Tanquam pulchram, tanquam speciosam, tanquam electam cum te Verbum elegisset, o inviolata, immaeulatum ac Dei capacem uterum tuum sponte inhabitavit.

Sola fera in utero Deum incarnatum, qui rebus omnibus esse dedit, quem divini martyres in studio consistentes immobiliter decertavere, o Virgo Deipara, angelorum admiratio et dæmonum vulnus, omni laude dignissima.

Superior supernis potestatibus facta es, o Virgo,

Φωτὸς δοχεῖον τοῦ ἀναλάμψαντος θεοπρεπὲς ὡς ἐκ σὺ τῆς καθαρᾶς, παναμώμητε, τῆς ψυχῆς λου τὰ δυματαὶ φῶτισον, σκότος τῆς ἀγνωσίας ἀποδίωχεντα, καὶ τῆς ἀμαρτίας τὴν ἀχλὺν ἐξαφανίζουσα.

'Εκ τοῦ Κυρός εἰς τὸν ἄγιον ἀπόστολον Φιλίππον, ἦρα τῷ ἐπτά διακόνων, ἡμέρᾳ τα'

'Ο ἐκ μή δυτῶν τὰ πάντα δημιουργῶν, ὡς αἰτίαν έσχε σε τῆς σαρκώσεως αὐτοῦ, Θεομῆτορ ἀχρεντε· διδ καταχρέως οἱ πιστοὶ σε μακαρίζομεν.

Αυγύλα θρησκευὴ τὸ λαμπάδιον, Κόρη, περιφέρουσα δυτῶν τὸ φωτίσαν τοὺς νυκτὶ τῇς ἀγνωσίας τὸ πρὸν συσχεθέντας, ἀκρα ἀγαθότητι.

Υἱὸς ἐτέλεσε Θεοῦ, πανάμωμε, τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων δι σὸς Υἱὸς, ἐξ ἀγνῶν αἰμάτων σου σωματωθεὶς καὶ γεννηθεὶς· διὰ τοῦτο σε δοξάζομεν.

Οἱ Θεοτόκον σε ἀληθῶς καθομολογοῦντες, πειρασμῶν καὶ δυσχερῶν ἐξαιρούμεθά σου ταῖς πρὸς τὸν πάντων Θεὸν καὶ Κύριον, Παρθένε, μεσιτεῖσις, θεοχαρίτωτε.

Νομίμων τῆς φύσεως δίχα τέτοκέ [σε], Χριστὲ, τὸν πλαστουργὸν τῆς φύσεως, καὶ ὑπὲρ φύσιν ἔμεινεν ἀληθῶς Παρθένος ἀμίαντος ἡ ἁγία σου Μήτηρ, ὑπεράγαθε.

Κυνόφρον σε Παρθένον ὀνομάζομεν, Μαρία Θεόνυμφε, οἱ σωζόμενοι διὲ σοῦ, ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἐχθρῶν ἐπηρεαζοῦσα βλαβερᾶς, καὶ πειρασμῶν παντοδαπῶν, καὶ ψυχικῶν μολυσμῶν.

Σαλευθεῖσαν κακὸν τοῦ πολεμήτορος τὴν ψυχὴν μου, Παρθένε ἀγνή, στερέωσον, ἡ τὸν θεῖκῃ ἐπιβλέψει σαλεύοντα πάντα διέξαμένη, καὶ μὴ σαλευομένη.

Φωνὴν προσάγει σοι χαριστήριον πᾶσι πνοή, βιωσα χαρμοσύνως καὶ λέγουσα· Χαίρε, Θρόνε Ὑψιστοῦ πυρίμορφε, χαίρε, Θεοῦ χωρίον εὔρυχωρίτατον, χαίρε, ἀποστόλων εύπρεπες, ἀγνή, στεφάνωμα.

'Εκ τοῦ Κυρός εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρας Πρόσορ, Τάραχον καὶ Αὐδρόνικον, ἡμέρᾳ τρι'

'Ο τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι Λόγος συνάναρχος παρθενικὴν μήτραν βουλτηθεὶς κατέκητε, καὶ σάρξ ἀτρέπτως γέγονε, καὶ παθὼν ἔχουσιν, μαρτύρων θεῖα στρατεύματα πίστει ἐναθλεῖν παρεσκεύασν.

'Ως καλὴν, ὡς ὥραλαν, ὡς ἐκλεκτὴν, ἀχρεντε, Λόγος, δι τὸν οὐσιώτατος σὲ ἐκλεξάμενος, σοῦ τὴν ἀμδυντον καὶ Θεοδόχον γατέρα βουλτηθεὶς κατέκησεν δι περούσιος.

Μόνη, Θεὸν φέρεις ἐν μήτρῃ σαρκούμενον, τὸν τὸ εἶναι πᾶσι παρεχόμενον, δι τὸν σπαδίκην οἱ ἀχλιντες καθομολογοῦντες ἐνήθλησαν θεῖοι μάρτυρες, Παρθένε Θεοτόκε, τῶν ἀγγέλων τὸ θαῦμα καὶ δαιμόνων τὸ τραῦμα, πανύμνητε.

'Τιμερέρα τῶν ἀνω πέφυκας δινάμεων, Λόγον

χυήσας τοῦ Πατρὸς, Παρθένε, τὴν τιμόναρχον καὶ συναίδειον, ὃν ταῖς φρυγικτωρίαις οἱ ἀθληταὶ καταυγάσθιντες ἀθετεῖς τὴν νύκτα παρέδραμον.

Συνέλαβες ἐν γαστρὶ τὸν προσώπιον, δχραντε, καὶ τέτοιας ἐν σαρκὶ τὸν φύσει ἀπρόσιτον, καὶ γάλα ἐπέτισας τὸν τροφέα πάντων, Θεομῆτορ ἀπειρόγαμε.

Κενοῦται ἐν μήτρᾳ σου Πατρών κόλπων μὴ ἀριστάμενος ὁ πληρέστατος Λόγος, καὶ σάρξ ὄρδαται, καὶ βρέφος τίκτεται, ϕ μελψοῦμεν, Παρθένε, γῆθομενοι· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων.

Σὺν ἀσωμάτων τάξεσι, σὺν μαρτύρων στρατεύμασι, σὺν τοῖς ἀποστόλοις καὶ προφήταις, ἀπαντες τὴν πάντων δεσπόζουσαν τῶν ποιημάτων Δέσποιναν, ὡς τῶν Χερουσίου ἀγιωτέραν, καὶ μόνην Θεοῦ ἀγνῆν **B** Μητέρα εὐσεβῶς ἀνυμνοῦμεν, Χριστὸν ὑπερυψοῦντες εἰς πάντας τὸν αἰῶνας.

Φεῖσαί μου, Σῶτερ, ὁ τεχθεὶς, καὶ φυλάξας τὴν τεκοῦσάν σε ἀφθορον μετὰ τὴν κύησιν, δταν καθίσῃς χρίναις τὰ ἔργα μου, τὰς ἀνομίας παρορῶν, καὶ τὰς ἀμαρτίας μου, ὡς ἀναμάρτητος, ἐλεήμων ὁ Θεὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Ex Canone in SS. Carpum, et Popylum, die 13 (86^a).

O porta lucis, quae ex incorruptis visceribus tuis effulsi, vibra in me illuminativeros pœnitentia: radios, et dissipat peccatorum meorum tenebras, o divina gratia plenissima.

Cognovimus, Domine, quod cum Deus esses principio carens, principium habere sustinuisti, et ex Virgine absque mutatione procedere, quam etiam post partum incorruptam puramque conservasti.

Thalamum Dei incontaminatum, montem a lapidæ manibus immunein, arcum sanctam ac mensam, et carbonis immaterialis thuribulum omnes fidèles te prædicamus, o casta Virgo, tota immaculata.

Portum salutarem te, o Virgo, habentes nos qui assidue in gravissimorum malorum pelago jactamur, ad te confugimus, et in te sperantes, mala hostium consilia non formidamus.

Concepisti absque virilis consortii experientia,

D 'Ex τοῦ Κανόρος εἰς τὸν ἀγίους μάρτυρας Ναζάριον, Γερβάσορ, Προτάσιον καὶ Κέλσορ, ήμερα ἴδια'.

Τὴν μόνην χωρῆσασαν τὸν πρὸ αἰώνων Κύριον ἐν μήτρᾳ πανάμωμον κέρτην ὑμνήσωμεν, δτι γέγονεν οὐρανῶν πλατυτέρα, θεὸν σωματώσασα δι' ἀγαθότητα.

Νόμου πραιτύπου σε ἡ σκηνὴ γενήσεσθαι μέλλουσαν, ἀγνῆ, Θεοῦ ἀγίου σκήνωμα, ἐ· ὃ δὲ ἐλασμὸς ἡγεῶν ἀγιασμὸν διωρούμενος πᾶσιν ἡμῖν ἐπελεύσεται.

Μή κενώσας τὸν Πατρώνος ὁ ὑπέρθεος, δχραντε

(86^a) Desideratur in Menæis impressis.

(87) Quia sola inter omnes Adæ filios sine peccati originalis macula concepta. Cum enim omnes in Adam peccaverint, ut inquit Apostolus in Epistola

A Verbum Patris enixa, eidem Patri coeternum, similiterque principio carens : cuius splendoribus athletæ irradiati, insidelitatis noctem percurrerunt.

Concepisti in utero, o immaculata, euni qui est ante sæcula ; peperisti in carne eum qui naturæ est inaccessibilis, lacte potasti eum qui nutrit universa, o Dei Mater nescia viri.

Evacuatam est in utero tuo, o Virgo, non recedens a Paterno sinu, Verbum plenissimum, et caro apparuit, alque infans natum est : cui suaviter caninus lætabundi : Benedictus Deus patrum nostrorum.

193 Cum agminibus incorporeorum, cum martyrum exercitibus, eum apostolis ac prophetis, omnes religiose pieque collaudemus Dominiatricem omnium, reginam rerum creatarum, tanquam Cherubim sanctiorem, et solam Dei matrem castissimam, Christum superexaltantes in omnia sæcula.

Parce mihi, Salvator, qui natus es, et conservasti incorruptam post partum genitricem tuam, cum sederis ad judicanda opera mea ; dissimulans iniurias et peccata mea, tanquam impeccabilis, et Deus misericors, alque hominum auctor.

Ex Canone in SS. Carpum, et Popylum, die 13 (86^a).

Deum incomprehensibilem, peperisti supra naturæ modum, plasmatorem naturæ. Magnum mysterium ! Inintelligibile **194** miraculum, o Virgo sola sine ulla macula (87).

C Ex Iuto passionum, ex barathro peccatorum educ, et rege me servum tuum semper confidentem te Deiparam. Tu enim semper coruio qui cadunt es erectio.

Primiæ matris nostræ Evæ maledictionem manifeste, o Virgo, solvisti.

Sacer propheticarum divinorum chorus prædictante, o purissima, futuram Matrem Dei, cui omnes clamamus : Benedicite, omnia, etc

Fers in ulnis, o castissima, tanquam turonus Cherubicus, ferentem omnia, qui propter nos carnem nostra circumdatus est, et cum esset simplex, duplex apparuit ; quem tu semper precare pro nobis, laudantibus te.

Ex Canone in festo SS. Nazari, Gerasi, Protasii, et Celsi mart., die 14.

D Laudemus immaculatissimam puellam, quæ sola in utero Dominum, qui est ante sæcula, comprehendit : facta est enim latior cœlis, Deum corpore vestiens propter ipsius bonitatem.

Legale tabernaculum præfigurabat te futuram esse sanctum Dei tabernaculum, o casta, in quo superveniret propitiatio nostra, quæ nobis omnibus sanctificationem largiretur.

Non relinquens vacuuni Paternum sinum ille

ad Romanos cap. v, in hac generali regula seu decreto de peccato originali B. Virginem comprehendere declaravit suæ intentionis non esse concilium Tridentinum sessione 5.

superdivinus, o Deipara immaculata, mundissimum sinui tuo iasedit, ut sedem divinam et gloriam semper manentem universis ex bonitate sua prepararet.

Romphaea, quae prius paradisum Edem custodiebat, aversa est a fidelibus signatis pretioso sanguine, qui olim effusus est ex latere lancea vulnerato illius qui ex te, o custa, exortus est

195 Naturae leges innovasti, o puella Virgo, enixa Deum immortalem mortali carne indutum, ut mortales ob suam bonitatem deilicaret.

Lucidissimum palatum inveniens Deus ventrem tuum, in illo habitavit, o immaculatissima, efficiens filios lucis eos qui clamant: Benedictus es, Deus et Dominus patrum nostrorum.

Carne unitus tibi secundum substantiam, ille qui tribuit esse universis, toton me reformavit, toton renovavit, qui propter transgressiones inveteraverat; propterea laudamus te Virginem, o castissima, et superexaltanmus in omnia saecula.

Vocem divini Gabrielis ad te, o castissima Puella, ketantes extollimus: Ave gratia plena (88), martyrum atque apostolorum gloriatio, omniumque fidelium salus, o Virgo Mater thalami nescia.

Ex Canone in festo S. Longini Centurionis mart., die 16.

Dei Verbum in utero tuo per verbum conceptum est ex sua voluntate ac bonitate, ut a carentia verbi homines liberarentur, o Virgo Mater inviolata, ab omni macula immunis (89).

Aniomæ meæ passionum ingruentium morbo laboranti medere, Dei Mater castissima, et ad salutem dirige.

Verbum in utero tuo secundum hypostasim unum, et factum hominem, supra verbi conceptionem peperisti, o inviolata, quod et voluntatibus et operationibus duplex esse comprobatur.

Deiparam, quæ sola sine viri opere Deum concepit, collaudemus nos qui per ipsam salvali sumus, et cum affectu beatifice sumus.

Exsicca et radicitus evelle, o immaculatissima, spinosas **196** cogitationes cordis mei, atque illud fructiferum effice mediatione tua, o Puella purissima.

Iu te tanquam pura, purum Verbum inhabitavit, o Puella, volens emundare per te hominum inqui-

(88) Quia gratia etiam in instanti conceptionis minime vacua. Unde S. Eucherius Lugdunensis ad Evangelium feriæ 4 Dominicæ 4 Adventus ait: «Quis unquam tantam gratiam habuit, quamvis Virgo Maria? Aliis enim ad mensuram gratia datur, hæc autem gratia plena dicitur.» Quibus verbis negat Eucherius in conferenda gratia Virgini non solum quantitatis, sed etiam temporis mensuram, quasi omne tempus ab ipsa conceptione sua, tanto tempore ante Christi conceptionem eam poscederet; idecirco notanter subdit: «Quæ cum gratia plena sit, priusquam et concipiatur, post conceptionem quanta Dei abundavit gratia, quis cogitare possit?» Sic ille. Cujus verba, quam facile ex-

A Θεοτόκε, κόλπους, κόλποις σου ἀχράντοις καθέζεται, θελαν καθέδραν τοῖς πόδαις ἀγαθότητι ἐτοιμάζων, καὶ δόξαν ἀεὶ διαμένουσαν.

'Ρομφαίσ τὸ πρότερον, ἡ τὴν Ἐδὲ μ φυλάττουσα, νῶτα τοῦ, πιστοῖς ἀγνῇ, παρέχει σημειουμένοις τιμῷ αἰματι πάλαι κενωθέντι εκ πλευρᾶς, λόγχης ἔκκεντήματι, τοῦ ἐκ σοῦ ἀνατείλαντος.

Τοὺς νόμους, κόρη, ἐκαίνισας τῆς φύσεως, Παρθένος, κυήσασα Θεὸν ἀθάνατον σάρκα θνητὴν ἐνδυσάμενον, ἵνα θυητοὺς θεώσῃ δι' ἀγαθότητα

Φωτεινότατον παλάτιον εὑρίμενος Θεὸς τὴν μήτραν σου, ταύτην κατέκησεν, υἱοὺς ἐργαζόμενος φωτεῖς, πανάμωμε, τοὺς κραυγάζοντας· 'Ο τῶν πατέρων Κύριος καὶ Θεὸς, εὐλογητός εί.

B Σαρκὶ ἐνωθείς σοι κατ' οὐσίαν ὁ πόδαι τὸ εἶναι, παρεχόμενος, ὅλον με ἀνέπλασεν, ὅλον ἀνεκαίνισε παλαιωθέντα, πάναγνε, ταῖς παραβάσεσι· διδ σε τὴν Παρθένον ὑμνοῦμεν καὶ ὑπερψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

'Φωνήν σοι τοῦ θείου Γαβριήλ προσάγομεν γεγονότες, Κόρη πάναγνε· Χαῖρε ἡ κεχαριτωμένη, μαρτύρων, ἀποστόλων τὴν καύχημα, καὶ πάντων τῶν πιστῶν διάσωσμα, Παρθενομῆτορ ἀπτιρύγχε.

'Ἐκ τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Λογγίνον τὸν ἐκατόνταρχον, ἡμέρᾳ 15'

C 'Ο Λόγος ὁ τοῦ Θεοῦ ἐν μήτρᾳ σου λόγῳ συνείληπται, τῆς ἀλογίας δύσασθαι βροτοὺς βουληθείς ἀγαθότητι, Παρθενομῆτορ ἀχραντε, εὐλογημένη, παναμώμητε.

Nοσοῦσάν μου τὴν ψυχὴν ταῖς τῶν παθῶν ἐπαγγαλίαις ἴσασαι, μῆτερ Θεοῦ πάναγνε, καὶ πρὸς σωτηρίαν κατεύθυνον.

'Ενωθέντα καθ' ὑπόστασιν ἐν γαστρὶ σου, καὶ γεγονότα ἀνθρωπὸν, ἀχραντε, τὸν λόγον ὑπὲρ λόγον τέτοκας, διπλοῦν ταῖς θελήσεσι καὶ ταῖς ἐνεργείαις δεικνύμενον.

Tὴν μόνην τὴν Θεὸν ἀπειράνδρως κυήσασαν ὑμνήσαμεν Θεοτόκαν, δι' αὐτῆς οἱ οικιστές, καὶ πόθῳ μακαρίσαμεν.

Mάρανον, καὶ προρήξους, πανάμωμε, ἔκτιλον τὰς ἀκανθώδεις ἀνοιας τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ καρποφόρον ταύτην δεξιὸν μεσιτεῖρ σου, Κόρη πανάμωμε.

D 'Ως καθαράν αεὶ δικαστής Λόγος κατέκησε, Κόρη, διὰ σοῦ καθάρι τοὺς μολυσμοὺς τῶν ἀνθρώ-

pendi possunt, tanto minus est in illis immorari. Vide Nierembergium in Exceptionibus cap. 43.

(89) Si B. Virgo immunis fuit a macula peccati venialis, quod animam proprie non maculat, quanto magis immunis fuit a macula peccati originalis, u quo anima magis maculatur? Optime in hanc rem Antonius Navarrus ordinis Prædictorum Serm. I de Conceptione B. Virginis, dum ait: «Si venialis culpa in B. Virginis a fidelibus denegatur, quanto magis originalis est ab ea semovenda! Venialis quippe Dei gratiam non tollit, originalis vero celi portas in æternum claudit.» Sic ille. Vide Nierembergi. in Sacrosyllabo §. 3, pag. 254.

πων προελθμενος. Εύλογημένος γάρ ὁ χαροπός τῆς Αναντία. Benedictus enim est fructus ventris tui. κοιλία; σου πέφυκεν.

Στόματι καὶ γλώσσῃ καὶ φυγῇ ἀνακηρύττω σε,
Θεογεννήτρια, καὶ ἴκετεύω σε, δέχραντε, τὴν χαρ-
διαν μου καταύγασον τῷ φωτισμῷ σου, καὶ δεινοῦ
σκότους με λύτρωσαι ἐκβοῶντα· Πάντα τὰ ἔργα Κυ-
ρίου, τὸν Κύριον ὑμεῖτε.

Φωτὸς οἰκτήριον ὄφθης τοῦ ἀνεσπέρου, Θεοτόκε,
δι' οὗ οἱ ἐν σκότει καὶ σκιᾷ τῆς ἀμαρτίας φῶς
ἐθεάσαντο· διὸ μου φωταγώγησον τὰ τῆς χαρδίας
αἰσθητήρια.

*'Ex τοῦ Καρδρος εἰς τὸν ἄγνον μάρτυρα Ἀνδρέαν
τὸν ἐν τῇ Κρίσει, ημέρᾳ ιζ.'*

Τραθυμίας ὑπὲρ τὴν φυχὴν πάντοτε βραρούμενος,
ἐπὶ τὴν σὴν, Παρθενομῆτορ δέχραντε, προστρέχω
ἀντίληψιν, πρὸς ἐγρηγόρησιν μετανοίας διέγειρον,
τῆς αἰωνίουσας τότε φυομένη με κολάσεως.

Σαρκὸς ἐν δμοιώματι γεγονότα Πατρὸς τὸν δμοεύ-
σιον Θεὸν Λόγον ἐκύησας, πανάμωμε, ὑπὲρ λόγου,
παρθένος μείνασα μετὰ τὴν κύησιν· διὰ τοῦτο πίστει
σε μακαρίζομεν.

Ως εὐφορον ἐγεώργησας χάριτος δοσταχυν, τὸν
τρέφοντα δπαντας τοὺς δρυδόδεξας τιμῶντις σε,
Δέσποινα πανύμνητε, τὸν ἐκ τῆς σῆς σαρκωθέντα
μήτρας Κύριον.

Φέρεις, δέχραντε, ἐν ἀγχάλαις ἀρρήτῳ χυνοφορίᾳ
ἐναγκαλιζόμενον τοὺς κακίᾳ καθυπαχθέντας, καὶ τῷ
πλάνῳ δθλίως δουλωθέντας, Κόρη πανύμνητε· θεον
ώς Θεοτόχον σε δοξάζομεν.

(90) *Omnis maculæ non fuisset expers, si originalis peccati maculam contraxisset. Ut igitur verum sit hoc B. Virginis elogium, debemus ex Josephi mente ipsam B. Virginem ab originalis peccati inaculta liberare.*

(91) *Licet detestabilis sit comparatio Mariæ cum Agrippina Neronis matre, et detestanda pietas, quæ astruit peccatum in Virgine, ex quo sequitur comparatio Christi cum Nerone; attamen quia Hyacinthus Arpalegus auctor incognitus in suo Memoriali apologeticō contra conceptionem immaculatam, hac usus est comparatione, dum ita philosophatus est: « Nec alienum est ab humilitate Mariæ, quæ ancillam se Domini dixit, dum Mater eligitur, ut notavit Ambrosius, præsumere, quod ipsa libentissime cedit huic honori, dummodo concipi sine peccato, sit solius Filii prærogativa. Sic enim notavit D. Bonaventura per hæc verba: Magis vult honorari et extolli Filium, quam se ipsam. Quod si de Agrippina Neronis matre narrat Cornelius Tacitus libr. iv, tantum amorem erga filium suum exercuisse, ut ipsa consulente super Neronem Chaldaeos, responderent illi fore ut imperaret, matremque occideret, ait illa: « Occidat, dum imperet; » quid ergo miri, si ferventior amor, eximior reverentia, observantior cultus erga Filium compulerit Mariam, ipsa, si daretur optio, libenter subiret felicem culpam, quæ tantum habere meruit Redemptorem? Quid miri, si peccati mortem oppeteret, non quam inferret Filius, sed quam suo sanguine oppimeret? Nam sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes viviscabuntur. Obtineat Christus imperium puritatis, et Maria libenter subibit originalis peccati labem et mortem. » Huc usque Arpalegus. Ad hanc comparationem nimis horridam respondens cum excellentissimo ac reverendissimo*

Ore, et lingua, et anima prædico te, o Dei genitrix, et precor te, o inviolata, ut illumines cor meum illuminatione tua, et a gravissimis tenebris liberes me, dum clamo: Omnia opera Domini, laudate Dominum.

Lucis inocciduæ habitaculum facta es, o Deipara, per quam illi qui in tenebris et umbra mortis habitabant, lumen viderunt: propterea illuminata sensus cordis mei.

Ex Canone in festo S. Andreae Crisiensi martyria, die 17.

Negligentiae somno animam semper gravatam habens, ad protectionem tuam recurro, o Virgo Mater inviolata, excita me ad vigilantium penitentiae, eripiens me a futuro supplicio perenni.

In similitudine carnis factum, consubstantiale Patri Deum Verbum peperisti supra verbi conceplum, o expers omnis maculæ (90), ac post partum virgo inviolata permansisti; ideo te cum fide beatam dicimus.

Excoluisti tanquam secundissimam gratiæ spicam nutrientem universos orthodoxos, qui te, Domina laudabilissima, honorant, Dominum ex tuis visceribus incarnatum.

Gestas in ulnis Christum ineffabili conceptu ex te natum, qui excipit ulnis suis malitia dejectos, et seductoris servituti miserabiliter mancipatos: unde te tanquam Dei matrem glorificamus (91), o

C Puella omni laude dignissima.

*domino, domino Ludovico Crespi, prius episcopo Oriolano, nunc Placentino, et Philippi IV regis Catholici ad SS. D. N. Alexandrum VII extraordi-
nario oratore, in suo Propugnaculo theologico pag.
286 et 287, ex divina maternitate prærogativam
conceptionis sine peccato, in hunc modum deducit:
« Licet dubitandum non sit de Virginis humilitate,
magis velle Filium honorari, quam seipsam, et
quod ipsa libentissime cederet huic honori, si non
posset stare cum Filii prærogativa, et non cederet
in maiorem honorem Filii eam præservare, tamen
neque decenter comparatur Maria Agrippinæ, ne-
que Christus Neroni, qui vult magis honorari ma-
trem, quam seipsum. Et quideon nonne crudelis
fuit Nero occidendo matrem, quamvis ipsa dixerit:
» Occidat ut imperet, cum imperare ipsa vivente?
Ergo cum Christus imperium puritatis obtinere
possit, iino multo magis in imperium Redemptoris
possideat præservando Matrem, debuit illam præ-
servare, ne posset ab aliquo Arpalego Neroni com-
parari, cum multo magis de honore Matris quam
de suo curaverit, ut inquit Ambrosius in illud Luc.
ii, ad Virginem despontalam viro, per hæc verba:
« Et bene utruinque posuit Scriptura, ut et de-
sponsata esset et virgo. Virgo, ut expers virilis
consortii videretur: despontata, ne temeratae vir-
ginitatis adureretur infamia, cui gravis alvus cor-
ruptelæ videretur insigne proferre. Maluit autem
Dominus aliquos de suo ortu, quam de Matris pudore,
dubitare. Sciebat enim teneram esse virginis
et lubricam famam pudoris, nec putavit ortus sui
fædem, Matris injuriis astruendam. » Sic Ambro-
sius. Quomodo ergo putaret Christus imperii sui
principatum, et redemptionis titulum, matris labo
et morte, esse astruendum?*

Candelabrum intellectuale te olla propheta prævidit, o casta, divinam lampadem Christi gestans, per quam **197** nos omnes illuminati sumus.

Templum facta es Dei viventis, in quo habitacionem suam ineffabiliter constituit, o Virgo omnibus laudibus celebranda, qui tamen cœlos inhabitat, et propter multam bonitatem suam homo fieri passus est.

Latior cœlis apparuisti, o Virgo, Deum recipiens in visceribus tuis, quem nulla res rapere potest: eumdem deprecare, o Domina inviolata, ut a mortis angustia liberet eos, qui te religiose collaudant.

Lucis habitaculum ventur tuis factus est, quæ splendoribus divinitatis illuminavit mundum, et ignorantiae tenebras prorsus ab orbe eluminavit; **B** quæmobreim te glorificamus, o Puella, quæ cares o. nui labo.

Ex Canone in festo S. Vari martyris, die 19.

Verbum super substantiale, supra verbi conceputum in utero tuo habitavit, o immaculata: et natus eo modo qui Deum decebat, martyrum chorus attraxit: cum quibus tibi hymnos decantamus.

O Virgo Mater Dei, segnitiei inceps tenebras profundissimas passionumque nubes gratiae tuæ illuminatione, te precor, elimina.

De limo passionum, deque cogitationum miseria, que alienum me faciunt a Deo, qui solus purus est, educ me, Domina, ut cum ille te beatissime.

Tanquam ea quæ Cherubim et Seraphim vere sanctior apparuisti, o immaculatissima, sanctissima nonnes, qui te nunc fideliter beatificant, et salvos fac eos, qui te laudibus concelebrant.

Guberna, Domina, miseram animam meam, in pelago gravissimorum malorum assiduis tempestibus exagitatam, et perduc eam ad portum serenum ac tranquillum, **198** firmissima mente te beatificantem.

Me immundicis transgressionibus contractum et contritum redintegra, o Virgo, mediatione tua, medelam alhibens animæ meæ, sermonesque præbens ad clamandum: Benedicta tu, quæ Deus in carne peperisti.

Peccata peccatis conjungo, neque horresco futurum formidabile mysterium. Auster, o casta, animæ meæ duritatem, et intercessione tua converte et salva me.

Cum apparuisset Dominus ex te, nube lucida, o Virgo, Aegypti simulacra penitus abolevit; multitudine autem certatorum paliam reportantium illam dignam effecit, qui imitati sunt eum in illius passionibus venerabilibus persecundis.

Ex Canone in festo S. Artemii martyris, die 20.

Verbum incorporeum, eo modo quo Deum decebat ex te incarnatum, o castissima, propter excess-

A Nozrón σε λυχνάν προέβλεπε πάλι: δι προφήτης τὸ θεῖον λαμπάδιον Χριστὸν, ἀγνή, βαστάζουσαν, δι' αὐτῆς τοι μετέξηρε τὴν κατοίκησιν ὁρθήτως ἐποιήσατο, Παρθένε πανύμνητε, δι οὐρανοῦς χατοκῶν, καὶ δι' ἀγαθότητα πολλήν βροτός γενέσθαι καταδεξάμενος.

B Ναὸς ἔχομάτισας Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἐνῷ τὴν κατοίκησιν ὁρθήτως ἐποιήσατο, Παρθένε πανύμνητε, δι οὐρανοῦς χατοκῶν, καὶ δι' ἀγαθότητα πολλήν βροτός γενέσθαι καταδεξάμενος.

"Ωρθη; οὐρχῶν, Παρθένε, πλατυτέρα, Θεὸν ἐν μήτρᾳ σου χωρτάσσει τὸν πάτερν ἀχώρητον, διν ἵκετες λυτρώσασθαις επενοχωρίας, διχροντε Δέσποινα, ψυχοφθόρου τούς εὐερῶς ἀγυμνωῦντάς σε.

Φωτός οἰκτήριον ἡ μήτρα σου γεγένηται τοῦ φωτίσαντος κόσμον αὐγαῖς θεότητος, καὶ τῆς ἀγνωσίας τὸ σκότος ἀπὸ τῆς γῆς, πινάκιας Κόρη, τείλειας διάδαντος. Διὰ τοῦτο σε δοξάζομεν.

Ex τοῦ Καρότος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Οδαρον, ἡμέρα 10.

"Ο ὑπερούσιος λόγος σου ἐν γαστρὶ ὑπὲρ λόγον φησε, καὶ τεχθεὶς θεοπρεπῶς τῶν μαρτύρων, διχροντε, χορῶς ἐπειπάσσατο, μεθ' ὧν ὅμνολογοῦμέν σε.

Παρθένε Μῆτερ Θεοῦ, τῇ; ἐμῆς ράθυμίας τὸ βρύτατον σκότος, καὶ τὰ νέρη τῶν παθῶν τῷ φωτισμῷ τῆς ἐν τῷ, δυσωπῶ σε, χάριτος ἀπέλασον.

Τιμός, Δέσποινα, παθῶν ἀνάγαγε, καὶ τῆς ταλαιπωρίας τῶν ληγισμῶν, τῶν ἀλλοτριούντων με Θεοῦ **C** τοῦ μόνου καθηροῦ, ἵνα πίστει μακαρίζω σε.

'Αναφανεῖται τῶν Χερουσίμων καὶ τῶν Σεραφίμων ἀληθῶς ἀγιωτέρα, πινάκιας, πάντας τοὺς πιστιῶς σε νῦν μακαρίζοντας ἀγίασον, καὶ σῶσον τοὺς ἀνυπογνωτάς σε.

Κυβέρνητον, Δέσποινα, ἐν πελάγει τῶν δειπνῶν χειμαζομένῳ πάντοτε τὴν ταπεινὴν ψυχὴν μου, καὶ γαληνὸν πρὸς ὄρμον ἀνάγαγε, ἀδιστάκτῳ σε γνῶμη μακαρίζουσαν.

Συντριβέντα με ἀμέτροις παραβίσσει, Παρθένε, μεσιτεῖς σου καινοποίησον, ιατρεύουσά μου τὴν ψυχὴν, καὶ λόγον παρέχουσα βιβλίον. Εὐλογημένη ἡ Θεὸν σαρκὶ κύκνοσας.

D 'Αμαρτίας συνάπτω ἐφ' ἀμαρτήματι, καὶ τὸ μέλλον οὐ φρίττω φρικτὸν μυστήριον· νίκησον, ἀγνή, τῆς ψυχῆς μου τὴν πώρωσιν, καὶ τῇ σῇ πρεσβείᾳ ἐπιστρέψον με, σῶσον.

Φανεῖς, Παρθένε, ἐκ σαῦ δι Κύριος τῆς φωτεινῆς νεφέλης, τῇ; Αιγύπτου τὸ ξένον παντελεῖ ἀπωλεῖς πιρέδωκε· πλῆθος δὲ ἀθλοφόρων ταύτην τῇσιως φέρειν, μιμουμένους τὰ αὐτοῦ σεπτὰ παθήματα.

Ex τοῦ Καρότος εἰς τὸν ἄγιον μεγαλομάρτυρα Αρτέμιον, ἡμέρα 11.

Σαρκωθεῖς ἐκ σαῦ θεοπρεπῶς δι Λόγος ἀσώματος ὑπερβολῇ φιλανθρωπίας, πάναγνε, πάθει πρωτιμή-

λησ, καὶ ἀπάθειαν τοῖς ἀνθρώποις ἐπήγαγεν, δέ-
δεξιμένος Κύριος ἐνδόξως γέρεδόντας.

Σεσάρχωται βουλήματι ἐξ αἰμάτων, Δέσποινα, σοῦ
πανιχράντων Κύριος, διατάξων τὴν ἀνθρωπότητα,
καὶ μαρτύρων τοὺς δῆμους ἐπεσπάσατο.

Παρθένον σε μετὰ τόκον, ἀμίαντες ἀφθορε, Θεὸς
συνετήρησεν, δὲ εὐδοκήσας ἐν μήτρᾳ σου ὅλον με τὸν
ἀνθρωπὸν ἀναλαβέσθαι δι' ἀκραν ἀγαθότητα.

Σταυρὸν καὶ ταφὴν δὲ ἐκ σοῦ θελήματι τεχθεὶς δι'
ἡμᾶς ὑπομένεις, Δέσποινα, μάρτυρα στεφθεῖτον
Ἄρτεμιον τῶν αὐτοῦ παθημάτων ὡς χραταιδεὶς εἰρ-
γάσατο.

Χειμαζόμενον σάλω τῶν θλίψεων, καὶ κλυδωνιζό-
μενον ἐπαναστάσει τρικυμιῶν διάσωσον, Θεοτόκε
Μαρθένε, τοὺς δούλους σου.

Νεκροῖς τὸν πηγάσσαντα ἀθανασίαν, Παρθένε παν-
άμωμε, Θεοπρεπῶς ἐκύησας αὐτὸν οὖν ικέτευε τῷ
Οινατῶσας ἡμῶν τὰ πάθη τοῦ σώματος, ἀγνή, καὶ
αιωνίου καταξιώσῃ ζωῆς.

Τρέύσαντας ἡμᾶς πικρὰ τοῦ ξύλου βρώσει, καὶ
συμπιεθέντας διεσθήματι, πάναγνε, ἀνέπλασας,
πλαστουργὸν ἀποκυήσατα, καὶ Λόγον ἐνυπόστατον,
έχραντε, ψ φωμεν· Πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύ-
ριον εὐλογεῖτε.

Φωτὶ μου καταύγασον τοῦ σοῦ προσώπου, Κύριε,
ῥύθμιας τῷ σκήτει συγκαλυπτόμενον, ἔχων δυσ-
ωποῦσάν σε, Λόγε, τὴν ἀληθῆ ἀγνήν σου Μητέρα,
ἀγγέλων λαμπρότητας, καὶ τὸν ἐνδοξὸν Ἄρτεμιον!.

Ἐκ τοῦ Καρδνος εἰς τὸν ἄριον Ἀβέρκιον ἀπί-
σκοπον Ἱεραπόλεως, καὶ τοὺς ἄριους ἐπτά
παιδάς τοὺς ἐν Ἐγεσσῷ, ἡμέρᾳ χρ̄.

Τητορικαὶ γλῶσσαι σοῦ λέγειν οὐ τιθένουσι τὴν
ὑπὲρ λόγου σύλληψιν· Θεὸν γέρε τέτοκας ἐν σαρκὶ,
παναγίᾳ, τὴν δύοιων θέντα δι' ἀγαθότητα.

Εὔρών σε καθαρωτέραν, πάναγνε, πάσης κτίσεως,
δὲ καθαρὸς ἐνώχησεν ἐν σοὶ, ἐξοικήσας βουλδρινός

(93) Quia pollutionem et corruptionem peccati
originalis ex divina gratia evasit. Unde Bernardi-
nus de Busto in Mariali serm. 7 de concept. parte
1, ait: « Optabilius est animam non pollui, quam
corpus incinerari, quia anima pretiosior est cor-
pore. Sed B. Virgo obtinuit de corpore ne incine-
raretur: ergo et credendum est, quod multo magis
obtinuit animae impollutionem et incontaminatio-
nem. » Idem loco citato serm. 8, parte 1, inquit:
« Cum Deus elegerit integratatem et puritatem uteri
virginalis, quem nunquam voluit pollui, sed semper
intactum ab omni pollutione servari, ut in Spiritu
vidit Ezechiel propheta sui libri c. XLIV, ergo a
fortiori credendum est ipse elegisse in Virgine
puritatem internalem animae ejus innocentis. Ideo
Ambrosius super Lucam ait de B. Virgine: « Virgo
erat, non solum corpore, sed et mente. Quod secus
esset, si anima ejus per peccatum originale esset
fornicata. » Sic ille, et quidem optime. Nam plerique
formae ac denominaciones (inquit in cap. 3 suarum
Exceptionum P. J. Eusebius Nierembergius) con-

A sum humanitatis suæ, passionibus communicavit,
et impassibilitatem hominibus emanare fecit glo-
riosus Dominus: gloriose enim glorificatus est.

Ex immaculatis sanguinibus tuis, o Domina, in-
carnatus est Dominus ex voluntate sua, ut salvum
faceret genus humanum; et martyrum cœtus aq
se attulit.

Deus virginem te post partum conservavit, q
impolluta, atque incorrupta (92): cui complacuit in
utero tuo toton me hominem recipere, ac recu-
perare propter summam bonitatem suam.

Ille qui ex te, o Domina, voluntari natus est,
cum crucem ac sepulturam propter nos sustinuisse,
lanquam fortis fecit Artemium constantissimum
testem passionum suarum.

B Salvum fac servum tuum, o Virgo Deipara, agi-
tatum salo tribulationum, et procellaribi insurgen-
tibus fluctibus jactatum.

Illiū, qui mortuis immortalitatis fontem ema-
nare fecit, peperisti, o Virgo carens omni macula,
eo modo, quo Deum decebat. Ipsum itaque depre-
care, o casta, ut corporis nostri passiones mortifi-
cat, et vitæ æternæ dignos efficiat.

199 Nos, qui ob auariciam ligni escam defluxe-
ramus, et in ruinam prolapsi eramus, reformasti, o
castissima atque integerissima, Creatorem enixa, et
Verbum subsistens, cui clamamus: Omnia opera
Dominii, laudate Dominum.

Luce vultus tui illumina me, Domine, negligen-
tiæ tenebris obvolutum, cum habeas, o Verbum,
Matrem tuam veram, castissimam, quæ te depre-
catur una cum splendoribus angelorum, et Artemio
glorioso.

C Ex Canone duplo in festo S. Aberci episcopi Hie-
ruppolitæ, et septem sanctorum puerorum Ephesi,
die 22.

Linguæ secundæ, ac discretæ non valent eloqui
conceptionem tuam, quæ omnem superat loque-
lā; Deum enim in carne peperisti, o sanctissima,
factum similem nobis propter bonitatem suam.

Ille qui purus est, cum te omni re creatu purio-
rem invenisset, o castissima, inhabitavit in te, vo-

D sistunt in indivibili, quæ semel amissæ reparari
non possunt, ex quibus est virginitas corporalis,
quæ semel deperdita resarciri non potest, sive adhi-
bito proprio consensu fuerit violata, sive violenter
oppressa. Pari etiam ratione puritas, et virginalis
candor spiritualis castitatem semel emissus recu-
perari non valet ultra. Sed hæc puritas, aut virgi-
nitas spiritualis consistit in carentia peccati, po-
tissimum mortalis, quod, secundum Scripturam
sacram, est animæ spiritualis fornicatio, et Chry-
sostomus animæ devirginationem appellat. Igitur
anima semel per peccatum, quo separatur a Deo,
corrupta, sive illud a propria voluntate descedat,
sive ex vi generationis communis ac descensus ab
Adamo, animæ impressum (nam quomodo id con-
tingat nihil refert, ut paulo ante notavi de virgini-
tate corporali), deinceps impollutæ titulo lætarī in-
quibit. Itaque si B. Virgo in instanti suæ concep-
tionis fuit violata, et polluta spiritualiter per pec-
catum originale, nullo jure sibi vindicabit titulum
impollutæ et incorruptæ.

lens, tanquam hominum auctor, eliminare iniqvi-
tatem, quae habitaverat in Adam.

Ille qui prius erat Deus inuisibilis, factus est
vistibilis, corpore ex utero suo accepto, o Virgo,
propter misericordiam suam; propterea te euna sive
beatam appellamus.

200 Christus, qui me ex divinis sanguinibus
tuis acceptum tanquam vestem tulit, o inviolata, me
cumdem, qui olim nudatus fueram, gratiae stola
vestivit.

Contributionem et miseriam antiquam terrigena-
rum medela exhibita curasti, o tota immaculata,
Dei sponsa, illum enixa, qui propter ineffabilem
misericordiam suam inermitates nostras portavit.

Novum iusantem peperisti, o Virgo, qui mundum
ente senio consecutum, divinis cognitionibus reno-
vavit; ideo te glorificamus.

Leges in te mirabiliter innovantur, o Virgo :
etenim sine semine paris Deum Salvatorem, et
virgo, qualis antea eras, perseveras. O peregrinum
intraculum! Hac de causa te Matrem Emmanuelis
religiose ac pie pronuntiamus.

Dissolve, o casta, durissimum callum animae
meae; et concede mihi, ut facili promptaque sensu
divinis Filii tal mandatis attendam.

Per te, o sanctissima Dei Sponsa, nos qui mor-
tui eramus, vita digni facti sumus; et cum esse-
mus corruptionis servi, incorruptionis divitas
manifeste adepti sumus:

CMortifica carnis meae prudentiam, o Virgo, quae
vitam peperisti, quae morti mortem abstulisti, et
poteros admiranda excitatione glorificavit.

Natus est ex te, o Puella, ille quem Pater genuit
antea secula, qui in duabus substantiis ac voluntati-
bus agnoscitur (Deus scilicet et homo) ab omnibus,
qui cum sive clamant: Benedictus es Deus patrum
nostrorum.

Apparuisti, o Dei genitrix, angelis superior;
apparuisti vere athletorum robur; apparuisti, o
castissima, salus eorum qui te verissimam Verbi
genitricem recognoscunt.

Ecce lectulus Salomonis, quem nunc potentes
circundant, Scripturæ scilicet, divinitus inspiratæ,
prædictiones; in quo Christus Deus per divinam
incarnationem requievit, nimis tua benedicta et
gratia plena.

Aegrotantem animam meam medica manu cura, o
Virgo, **201** et inharentes mibi affectionum sordes
absterge, atque ad tribunal omnipotentis Dei siste
in te totonc salvum factum, ut caniem: Omnia opera,
laudate Dominum.

Lucernam illuminativam prævidit te olim pro-
pheta, o Virgo castissima, divinam lampadem in se
ipsa vere ferentem: solum scilicet Deum supersub-
stantiale, qui propter viscera misericordie suæ ex
te homo factus est.

Gestas in ulnis eum, qui palma sua divina con-
tinet universa; quem suppliciter exora, o Virgo,

Aiēn ēn 'Αδάμ οικήσασιν, παρανομίαν ως φιλάν-
θρωπος.

'Ιπάρχων δ Θεός τὸ πρὶν ἀδρατις ὥραθη, Παρ-
θένε, δι' εὐσπλαγχνίαν ἐκ γαστρὸς σου σωματούμε-
νος. Διὰ τοῦτο σε πέσται μακαρίζομεν

Φορεσις με ἐκ τῶν σῶν θείων αἰμάτων δ Χριστός,
δχριντε, καταστολὴν χάριτος πάλαι γυμνωθέντα
ἐνέδυσεν.

Ἴασω, πανάμωμε, συντριβὴν καὶ τὴν πάλαι τα-
λαιπωρίαν τῶν γηγενῶν, τέξσα τὸν βαστάσαντα
τὰς νόσους ἡμῶν, δι' εὐσπλαγχνίαν διφατον, Θεό-
γυμφε.

BΝέον βρέφος ἀπεκύησας τὸν πρόσντα γεγηρακότα
κόσμον νεουργοῦντα, Παρθένε, θείαις ἐπιγνώσεσι.
Διό σε δοξάζομεν.

Νόμοι ἐν σοὶ παραδέξως, Παρθένε, καινοτομοῦν-
ται: τίκτεις γάρ ἀσπάρως Θεὸν δυτα, καὶ διαμένεις
παρθενεύσουσα πάλιν, ξένον θαῦμα διθεν Μητέρα σε
τοῦ Ἐμμανουὴλ εὔσεβῶς καταγγέλλομεν.

Τὴν πώρωσιν, ἀγνή, τῆς ψυχῆς μου διάλυσον,
καὶ δίδου μοι εὐαισθήτως τοῦ Ιλοῦ σου προπέχειν
τοῖς θείοις ἐπιτάγμασιν.

Διὰ σοῦ, παναγία Θεόνυμφε, οἱ νενικρωμένη ζωῆς
τέκνωθημεν, καὶ τῇ φθορῇ δουλεύοντες ἀφθαρτικήν
ταφῶς ἐπλουτήσαμεν.

CΝέκρωσον τῆς σαρκός μου, Παρθένε, τὸ φρένημα,
ἡ τὴν ζωὴν τετοκυῖα, τὴν θανάτῳ θάνατον καθ-
ελοῦσαν, καὶ τοὺς παῖδας παραδέξω ἐγέρτει δοξά-
σασαν.

Ἐτέχθη ἐκ σοῦ διὰ ἐγέννησε Πατὴρ πρὸ τῶν αἰώ-
νων διτταῖς οὐσίαις καὶ θελήσεσιν, οἷα Θεός τε καὶ
δινθρωπος, Κύρη, γνωριζόμενος πᾶσι, τοῖς ἐν πίστει
κραυγάζουσιν, Εὐλογητὸς εἶ, δ Θεός, δ τῷ πατέρων
ήμῶν.

Ωφθησις ἀγγέλων, Θεοκυῆτορ, ὑπερέχουσα, διφθηρί-
σθητῶν κραταίωμα ἀληθῶς, διφθηρίς, πάναγνη, διά-
σωσμα τῶν γινωσκόντων σε παναληθῆ τοῦ Λόγου
λοχεύτριαν.

DΊδου ἡ κλίνη Σολομῶντος, ἡν κυκλοῦσι δυνατοί,
τῆς θεοκνεύστου νῦν Γραφῆς αἱ προφήσεις, ἐν δι
Χριστὸς δ Θεός σαρκώσει θείᾳ ἀνεπαύσατο, ἡ εὐλο-
γημένη καὶ κεχαριτωμένη.

Νοσοῦσαν, Παρθένε, τὴν ἐμήν ψυχῆν θεράπευσον,
καὶ τὸν ἐνόντα μοι παθῶν ἀπόπλυνον βόρборον, καὶ
τῷ βήματι παράστησον τοῦ παντοκράτορος, θεοῦ σὸν
σωζόμενον, ἵνα μέλπω πάντα τὰ Εργα, ὑμεῖς τὸν
Κύρον.

Φωτιστείην σε λυγνίαν δ προφῆτης προβλέπει,
λαμπτάδιον τὸ θείον ἀληθῶς ἐν ταυτῇ ἐπιφέρουσαν,
παναγία Παρθένε, τὸν μόνον ὑπερούσιον Θεὸν διὰ
σπλάγχνα ἐλέους ἐκ σοῦ ἐνανθρωπήσαντα.

Φέρετς ἐν ἀγκάλαις τὸν πάντα θείᾳ κατέχοντα
παλέμη. δυκερ ἐκδυτώπει, Παρθένε, ἐμὲ τὸν γόνον

δυτα κατάκριτου δι' εύσπλαγχνίαν ἀφατον ἐναγκαλί-
σασθαι, καὶ σῶσαι με.

*Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρας Μαρ-
κιαρόν καὶ Μαργύριον, ἡμέρᾳ πε'.*

Τὸν ἀναρχον Υἱὸν τοῦ Θεοῦ συλλαβοῦσα ἑσωμά-
τωσας, ἀγνή, γενέμενον βροτὸν διὰ θλεως ἀφατον,
διεν τοῦτον προσκυνοῦντες εὔσεβῶς σε δοξάζομεν,
τὴν αἰτίαν τῆς πάντων θεώσεως.

Πεποκιλμένη χροσσωτοῖς ἐν χρυσοῖς, ὡς βασι-
λισσα, τοῦ Δεσπότου καὶ Θεοῦ ἐκ δεξιῶν νῦν περ-
στασαι, Δέσποινα, πρεσβεύουσα ὑπὲρ τῶν δούλων
ου.

Ἴερὸς πάλαι προφῆτης δρός σε θείον ἔχαλεσεν **B**
ἀρεστής, Παρθένε πάναγνε, δι' ὅλου κατάσκιου, ἐξ ὅδου
σωτηρίος Λόγος πεφανέρωται εἰς ἀνάπλασιν καὶ φω-
τισμὸν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Αληθῶς Θεοῦ Υἱὸν ἐκύησες, ἀγνή, δμοσύσιον
τῷ Πατρὶ καὶ τῷ θείῳ Πνεύματι, Θεογεννήτρια, διὸ
ἀπαύετως αἰτησαι, οἰκτιερῆσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Στόματι καὶ γλώσσῃ σε Μητέρα παναληθῶς,
Παρθένε, τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὁμολογοῦμεν αὐτὸν, ἀγνή,
ἐκτενῶς ἔχετενε, τοῦ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Λελυτρωμένοι τῷ Θῷ, Θεογεννήτορ, τόκῳ τῆς αἰώ-
νιού κατακρίσεως, τὸ, Χαρές σοι, χράζομεν ἀεὶ, εὐ-
λογημένη καὶ κεχαριτωμένη.

Νεκρωθέντας ἡμᾶς ἀνεζώσας τὴν ζωὴν τῶν
ἀνάντων κυήσασα, Θεοκυῆτορ Δέσποινα, τῶν μαρ-
τύρων δόξα, καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ διάστασμα καὶ
περιτείχισμα.

Φωτὸς οἰκητήριον, ἀγνή, ὑπάρχουσα τῆς ψυχῆς
μου κόρας φώτισον ἀμαυρωθεῖσας ἀμελείᾳ, καὶ
σκότος φάθυμίας βαθύτατον ἀεὶ περικειμένας, παν-
άμωμε, διπας ἐν πίστει μαχαρίζω σε.

*Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τὴν μυῆμην τοῦ σεισμοῦ,
ἡμέρᾳ χεῖτος.*

Ἴκετικῶς σοι βοῶμεν, Μῆτερ Θεοῦ, τὰ συνήθη
σπλάγχνα σου ἐπὶ πόλιν καὶ λαὸν συμπαθῶς διε-
κνύουσα, σεισμοῦ βαρυτάτου καὶ φθορᾶς ἡμᾶς ἀπάλ-
λαξον.

Ἡ μόνη οὖσα ἀγαθὴ τὸν πανάγαθον Δόγον ἔκτε-
νῶς ἐκδυσώπει τῆς ἀνέγκης τοῦ σεισμοῦ βυσμῆναι
πάστης δργῆς, Θεοτόκε ἀχραντε, δεόμεθα.

Ναὸν σε, Δέσποινα, Θεοῦ γινώσκοντες ἐν ἀγίῳ ναῷ
σου χειρας οἰκτράς αἴρομεν εἰς δέησιν ίδε τὴν κα-
κωσιν ἡμῶν, καὶ παράσχου τὴν βοήθειαν.

Νῦν βοηθείας ἥλθε καὶρὸς, νῦν καταλλαγῆς χρεία,
ἀγνή, πρὸς τὸν Υἱὸν σου καὶ Κύριον, διπας οἰκτει-
ρῆσῃ προσκεκρουχότες ἡμᾶς, καὶ τῆς ἀπικειμένης
δργῆς λυτρώσηται.

Ἄγια Θεόνυμφε, ἀπορούμενον νῦν τὸν λαὸν
οἰκτείρησον, καὶ μητρίκαις πρεσβείαις τὴν καθ'

A ut me, qui unice damnatus sum, propter ineffabi-
lem pietatem suam ulnis excipiat, et salvum fa-
ciat.

*Ex Canone in festo S. Marcianni et Martyrii marty-
rum, die 25.*

Filium Dei æternum concipiens, o casta, corpo-
rasti hominem factum propter inestabilem miseri-
cordiam suam. Unde illum adorantes, te devote
glorificamus, quæ causa fuisti deificationis om-
nium.

Circumdata varietatibus in Umbriis aureis, tan-
quam Regina ac Domina, a dextris Dei ac Domini
nunc astas, intercedens pro servis tuis.

B Olim sacer propheta te divinum montem appelle-
lavit, o Virgo castissima, virtutibus undeque
umbrosum; ex quo salutare Verbum manifestatum
est in restorationem, et illuminationem animarum
nostrarum.

Vere, o casta Dei genitrix, Filium Dei genuisti,
Patri ac Spiritui divino consubstantialem; quem
incessanter precare, ut misereatur animarum no-
strarum.

Ore et lingua te verissimam Dei nostri Matrem
confitemur, o Virgo: eundem impense deprecari,
o casta, pro salute animarum nostrarum.

Ab æterna damnatione per partum tuum liberati,
o **202** Dei genitrix, ad te semper clamamus: Ave,
benedicta, et gratia plena.

Nos mortuos ad vitam revocasti, vitam omnium
enixa, o Dei genitrix Domina, martyrum gloria, et
hominum salus ac munimentum.

Locis habitaculum cum sis, o casta, animæ meæ
pupillas illumina, incuria obscuratas, et tenebras
profundissimas negligentes, quibus semper involu-
lus sum, ut te cum fide beatificem, o parissima.

Ex Canone in memoria cunctarum terræ motus, die 26.

Suppliciter ad te clamamus, Dei Mater, ut con-
suete misericordia tuae viscera super hanc civili-
tatem populumque demonstrans, a gravissimo terræ
D motu et interitu nos liberet.

Tu quæ sola bona es, optimum Verbum enixe
deprecari, ut a necessitatibus, terræmotibus, al-
que ab universa ira liberemus, te oramus, o Dei-
para inviolata.

Te Dei templum agnoentes, Domina, in tempio
sancto tuo manus miserandas extollimus suppli-
cantes: vide afflictionem nostram, et praebet nobis
auxilium.

Nunc venit tempus opportūnum auxillii, o casta;
nunc opus est reconciliatione cura Filio tuo ac Do-
mino, ut nostri, qui errore perculti sumus, misere-
rat, et ab ira imminentे liberet nos.

Sancta sponsa Dei, miserere nunc populi tui in
angustia positi; et maternis intercessionibus in-

dignationem Dei contra nos cito, te rogamus, A ἡμῶν Θεοῦ ἀγανάκτησιν μεταποίησον τάχος, δυσαπούμεν σε.

Annue, o inviolata, saluti famulorum tuorum, qui exilio propinqui sunt ob iram Dei, gravemque atque horribilem furorem inimicorum nunc ingruentium, propter multitudinem multorum peccatorum nostrorum.

203 O Domina compassione praedita, quae Salvatorem summe compassionis peperisti; vide afflictionem et gemitum populi tui, et accelera ad intercedendum, ut misereatur nostri.

Tu quae corruptionem in partu non sustinuisti, erue nos omnes, o Virgo, ab omni corruptione, gravissimaque terrae motu, ac tribulatione, placans indignationem Domini maternis reconciliationibus suis, o Deo charissima.

Ex Canone in S. Demetrium, die 26 (92').

Assiduas ad Deum preces effunde, o Puella, ut misereatur mei, qui plurimis hujus vitae fraudibus detineor, et peccati cæca nocte involutus sum.

Domina Deo gratissima, tu, quae Solem peperisti, tenebrosa animæ meæ nubila undequaque dissipa ac dispelle.

Mater Virgo, quae Deum corporasti, a corporeis passionibus libera me, et medere omnibus contritionibus animæ meæ.

Speciosa facta es, o Virgo, quippe quæ speciosissimum Verbum genuisti; quondam assiduis precibus exora, ut peccantis populi misereatur, et mundum, qui sperat in te, o Deipara, ab omni dæmoniaca fraude salvum faciat.

Supplicationem miserabilis animæ meæ ne despicias, Virgo Deipara: sed benigna interventione tua me omnium Deo domesticum redde, et a futuri

Ex Canone duplice in festo S. Anastasiæ Romanæ Martyris, et S. P. N. Abrahami, die 29.

Te scalam illam, quæ ad cœlum perlingebat, et in qua Deus innitebatur, homines reddens cœlestes, o Puella, veneramur.

Dei Patris Verbum ex sacris sanguinibus carnis tue supra naturæ rationem incarnatum est, o Virgo Maria: quod deprecare, ut carnis tuæ sensus interimat.

Peccatorum meorum sylvam intercessionum tuarum igne combure, o Dei Mater, divinum mihi remissionis rorem afferendo.

In te, o sanctissima, universi auctor ob excessum misericordiae suæ voluntarie habitavit, hominemque substantiam sanctificavit, quæ prius ob transgressionem ruinam subierat.

Post partum, Virgo, inviolata permanisti, quemadmodum fueras ante partum; novum quippe infantem genuisti, qui ante sæcula fuisse cognovisti.

Me socordia oppressum, et in peccato demersum,

(92') Desideratur in Menæis impressis.

Νεῦσεν, ἀχραντε, σωθῆναι τοὺς οἰκέτας; σου ἀπολεσθῆναι μέλλοντας; ἐν ὁργῇ Θεοῦ, καὶ θυμῷ μεγάλῳ καὶ φριξτῷ τῆς νῦν ἐπελθούσῃς ἀπειλής διὰ τὸ πλῆθος τῶν πολλῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν.

Συμπαθής Θεοτόκε, τὸν ἀσυμπάθητον τὴν τεχοῦσσαν Σωτῆρα, ἵδε τὴν χάκωσιν καὶ τὸν στεναγμὸν λαοῦ σου, καὶ τάχυνον τοῦ παρακαλεῖσαι ἡμᾶς οἰκτερῆθῆναι.

Φθορὰν τῷ τίκτειν μή ὑπομείνασα, πάσης φθορᾶς, Παρθένε, ἕξελοῦ ἡμᾶς ἀπαντας, καὶ σεισμοῦ βαρυτάτου κατθλίψεως, παύουσα τοῦ Δευτότου τὴν ἀγανάκτησιν τας; σαλεῖς μητρικαῖς καταλλαγαῖς, Θεοχατρίτωτε.

sæculi cruciatus mihi paratis libera me, o illibatissima.

Habentes te, o Virgo inviolata, præsidium ac murum, et porulum, a noxiis tentationibus variisque tribulationibus, precibus tuis eripiamur, dum te pro merito laudamus.

Pro iis qui te Virginem Matrem agnoscunt, legatione **204** fungere, o benedicta, ut a temptationibus ingruentibus, a serpentis jaculis, atque a sempiternis suppliciis, o Virgo, liberentur.

Bonorum amica Virgo, quæ Deum Verbum undeviague bonum peperisti, animam meam peccatorum gravissimo pondero male affectam, precibus tuis bonam effice, ut ea exsequi possit quæ condicunt ad vitam; et ea fugere quæ ad malitiam mortem deferunt; et egn te cum sive beatam dicam.

'Ex τοῦ Καρόρος εἰς τὴν ἀγίαν μεταλουμάρτυρα Ἀναστασίαν τὴν Ρωμαίαν, καὶ τὴν δούλιον Πατέρα ήμων Ἀβράμιον, ήμερᾳ καθ.'

Σὲ τὴν οὐρανομήκην κλίμακι, ἐν δὲ Θεὸς ἐπεστήρικτο τοὺς βροτοὺς οὐρανίους ἔργαζομενος, Κόρη, γεράρομεν.

Σερχες ἐξ αἰμάτων σου ἱερῶν Θεοῦ Πατρὸς Λόγος ἐσαρχώθη ὑπερφυῶς, Παρθένε Μαρία, δὲ θυδίπει τὰ τῆς σερχόμενος μου νεκρῶσαι φρονήματα.

*D*ιὰ τὴν ἀμαρτίας μου σῶν πρεσβειῶν πυρὶ σύμφλεξον, Μῆτερ Θεοῦ, δρόσον μοι τὴν θελαν τῆς ἀφέσεως φέρουσα.

Ἐπὶ σοι, παναγίᾳ, δὲ τοῦ παντὸς αἴτιος δὲ' ὑπερβολὴν εὐσπλαγχνίας θέλων ἀσκήνωσε, καὶ καθηγίασε τὴν τῶν ἀνθρώπων οὐσίαν, παραβάσει πρότερον ἔξοδοισθῆσασαν.

Μετὰ τόκον διέμεινας ἀρθορος, Παρθένε, ὡς πρὸ γεννήσεως· νέον βρέφος γὰρ ἐκύησες τὸν πρὸ αἰώνων γνωριζόμενον.

Παθυμέτε χριστούμενην καὶ τῇ ἀμαρτίᾳ με βιθε-

ζέμενον τῇ πρεσβείᾳ σου με λύτρωσαι, Θεοτόκε, Μήτερ ἀειπάρθενε.

Τύμνοῦμέν σε, πανύμνητε Δέσποινα Θεοτόκε, Θεὸν ὑπερύμνητον σαρκὶ ἀσπόρως κυήσας.

Μητροπάρθενε κόρη, θεῖα φωτιζόμενοι Πνεύματι, πάναγνε, Ιεροὶ προφῆται Ιεραῖς ἐν φωναῖς σε προήγειλαν, ἐξ ἡς Θεὸς Λόγος ὑπὲρ αἰτίαν τε καὶ λόγον ἐσαρκώθη δι' οίκτον ἀμέτρητον.

Φιλάνθρωπον κυήσασα Θεὸν, φιλάγαθε Δέσποινα, αὐτὸν καθικέτευε τῆς γέέννης τοῦ πυρὸς λυτρωθῆναι με.

Βαρούμενον νυσταγμῷ ράθυμίας διανάστησον τῇ μεσιτείᾳ, Μήτερ Θεοῦ, καὶ μή δώῃς ὑπνῶσαι τῆς ἀμαρτίας, Παρθένε, εἰς θάνατον προστάτην B γὰρ καὶ δῆγχον τῆς ἐμῆς σε ζωῆς ἐπιγράφομαι.

Ολον τὸν ἄνθρωπον φορέσας δὲ ὑπέρθεος δίχα τῆς ἀμαρτίας ἐκ γαστρὸς σου, ἀγνὴ, προῆλθε σφροφόρος, δὲν ἔκδυτώπει πίστει σε τοὺς τιμῶντας διασῶσαι.

Μόνη τὸν ἔνα τῆς Τριάδος ἀπεγέννησας ἐν διτταῖς οὐσίαις ὑποστάσεις μιᾶς ὀρίμενον, Παρθένε, φιλαφρούμενη, πάναγνε, ἀσιγήτως εἰς αἰώνας.

Σὲ τὴν ἀγνὴν καὶ ἀμωμὸν τὴν παρθένος ('Αναστοσία) ποθήσασα, ἀμωμὸν καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν ἐτήρησεν, πάθων ὑπεκκαύματα ὑπομονῇ τεφρώσασα, πειράντε πολλῶν ὑπενεγκοῦσα βισάνων, καὶ νῦν ἐπουρανίοις ἐν θαλάμοις χορεύει, σὺν σοὶ εὐφραινομένη εἰς πάντας τοὺς αἰώνας. C

Πειθρου ζῶντος ὥφθης πανάγιον εκήνωμι, ἐξ οὗ πιόντες οἱ θανατώθέντες τὴν ζωὴν κληρούμεθα, ἀναδοῶντες. Εὔλογετε, πάντα τὰ ἔργα, τὸν Κύριον.

Φορέσαντά σε σάρκα ἐκ γυναικὸς ὡς ἐπέγνω τὴν μάρτυρας σου, Κύριε, παρθενικαὶς κατηγλαῖσμένη μαρμαρυγαῖς, καὶ μαρτυρίου αἴματι περιηνθισμένη, σὺ τῷ Χριστῷ δπίσω τῆς Μητέρος σου ἐνδόξως προτηνέχῃ, ὡς βασιλεύοντι τῆς κτίσεως.

Φιλάγαθε Παρθένε, τὴν κεκακωμένην τῇ ἀμαρτίᾳ ψυχὴν μου ἀγάθουν καὶ ἀγαθῶν αἰώνιων μέτοχον ποίησον.

Ἐκ τοῦ Καρόνος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Ζηρόδιον καὶ Ζηροβιαρ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, ὡμέ-
ρα λ'.

Χαίροις, ὁ πανάγιος ναὸς, ὁ ποκος δὲ θεόδροος, ἐσφραγισμένη πηγὴ τοῦ ἀθανάτου ρείθρου, τὴν πομνήν σου, Δέσποινα, φύλασσε ἐκ παντοῖων πολεμίων ἀπολιορχήτως.

Τριάδος τὸν ἔνα ἀπεκύησας τὸ διάθρωπον φορέσαντα, παναγία Μητροπάρθενε, δὲν αἰτησαι σωθῆναι τοὺς σε ἀνυμνοῦντας.

Τῷ ξένῳ σου τόκῳ τοὺς ἐκ Θεοῦ ξενιτεύσαντας ἐν αὐτῷ οἰκειώσω, πανύμνητε, ὅθεν σε μεγαλοφρόνως πίστει δοξάζομεν, καὶ χραυγάζομεν. Χαίρε, πάντων γηγεγῶν τὸ διάτομα.

A intercessione tua redime, o Deipara, Mater Virgo perpetua.

Laudamus te, o omni laude dignissima Domina Deipara **205**, quae Deum superiorem omni laude in carne sine semine genuisti.

Mater Virgo pucilla castissima, prophetæ sacri, divini Spiritus lumine illustrati, sacris vocibus te prænuntiaverunt, ex qua Deus Verbum, supra causam ac verbum incarnatus est propter immensam misericordiam suam.

O Domina bonorum amatrix, quo amatorem hominum Deum peperisti, eumdem deprecare, ut liberet me a gehenna ignis.

Me dormitione negligentem gravatum, exsuscita mediatione tua, Mater Dei, neque sinas me in mortem peccati obdormire : te enim patronam adducem vitæ meæ mihi vendico, o Virgo.

Superdivinus ille qui totum hominem tanquam vestem portavit, citra peccatum, ex utero tuo incarnatus prodivit, o casia; quem deprecare pro salute eorum, qui te fideliciter honorant.

Sola unum Trinitatis peperisti in duabus substantiis, unaque hypostasi conspicuum, o Virgo castissima : cui suaviter concinimus sine intermissione, in sæcula.

Te castam et immaculatam, virgo (Anastasia) amore prosequens, corpus et animam sine macula conservavit ; passionum incendia patientia despiciens, multorumque tormentorum experimentum perfecens : et nunc in cœlestibus thalamis tripudiat tecum gaudens in omnia sæcula.

Fluenti viventis sanctissimum tabernaculum facta es; ex quo libentes nos qui mortui eramus, vitam hæreditamus, clamantes : Benedicite, omnia opera, Dominum.

Statim alique martyr tua (Anastasia) cognovit te, Domine, carnem ex muliere acceptam gestasse, virginibus radiis illustrata, et mariyris sanguino tanquam floribus exornata, tibi Christo tanquam creaturarum regi, post Matrem tuam gloriose adduela est.

O Virgo bonorum amatrix, animam meam peccatorum **206** malis vitiis, bonam reddere, ac bonorum æternorum participem effice.

D Ex Canone in festo SS. Zenobii et Zenobia sororis ejus mart., die 30.

Salve, o templum sanctissimum ; o vellus divino rore perfusum, o fons signatus immortalis fluenti : custodi, Domina, gregem tuum, ita ut a nullis hostiis expugnetur.

Unum Trinitatis peperisti, o sanctissima Mater Virgo, humana natura indutum ; quem deprecare pro salute laudantium te.

Parli tuo peregrino eos, qui a Deo peregrini facti erant, eidem domesticos reddidisti, o omni laude dignissima. Unde te magna voce cum fide glorificamus, clamantes : Salve, o omnium terrigenarum salus.

Gravi peccatorum sarcina semper opprimor, o A
Immaculata, et ad te vociferor, ut mediatione tua
me ab illis allevare digneris: tu enim es gloriosa
peccatorum patrona, quæ Redemptorem ac Sal-
vatorem peperisti.

Speciosam reddo animam meam, o Virgo, pas-
sionum fœditate deformatam, et muni cor meum
miserum veræ pœnitentiae cogitationibus, et salvum
me fac, o casta, qui ad te constanter atque immo-
biliter consugio.

Locus sanctificationis facta es, o Virgo, ex quo
Deus apparuit sanctificans nos, qui cum fide con-
cinnimus: Benedictus, o castissima, fructus ven-
tris tui.

Racemum, quem nulla agricolæ manus excoluit, B
et ex quo indulgentiæ vinum effluxit, cum conce-
peris, o Virgo Mater, a passionibus ebrietatis, te
precor, libera me.

Illumina, quæso, o porta lucis, oculos cordis mei,
207 procul repellens profundissimas peccati te-
nebras ex infelici anima mea; ut te magnificem,
teque cum affeciu collaudem omni laude dignis-
simam.

*Ex Canone duplici in festo SS. Apostolorum Stachyis,
Ampliæ, Urbani, Aristoboli, et Narcissi, et
S. Epiniacki martyrum, die 31.*

Huncum Dei lucidissimum, arcam sanctam, ac
mensam, urnam totam auream, mundum Dei pa- C
latum, benedictam inter mulieres beatissimam.

Cantabo tibi, Domine Deus meus; quoniam sine
semine ex utero Virginis natus es, per quam etiam
salvas universos tanquam multa præditus miseri-
cordia.

Thalamus Christi luciferus, ac thronus altissi-
mus facta es, o Dei genitrix ab omni labore immunis;
in te enim cum solus ille requievisset, nostros abs-
tulit labores, et futuram requiem dignis præpara-
ravit.

Salve, Mater vini nescia, quæ Deum Verbum in
utero tuo continuisti, atque incarnatum peperisti,
tanquam Deum simul et hominem.

Angelis eminentior apparuisti, o Domina; eum
namque qui illis est formidabilis, ineffabiliter in
utero continere digna facta es, et tanquam infan-
tem in manibus gestare illum, qui dies omnes-ac
tempora præcedit.

Ave, o Deipara innupta, quæ Cherubicis ordini-
bus sublimior fuisti, et Deum incarnatum in ulnis
vectum gestasti.

Supra verbi conceptionem, Verbum conceperisti ac
peperisti, o omnibus laudibus celebranda, quod
Pater ex utero ante sæcula generavit. Unde te, o
Inviolata, tanquam illius Matrem pro debito bea-
tam appellamus.

Quis valeat explicare, o casta, admirabilem par-

A 'Αμαρτίας βαρείᾳ πάντοτε περίκειμαι φορτίᾳ,
δχραντε, καὶ διῶ σοι, τούτων μεσιτείᾳ με ἐλέφρυνον
σὺ γάρ εἶ πρωτάτις ἀμαρτωλῶν δεδοξασμένη, λυ-
τρωτὴν καὶ Σωτῆρα χυήσασα.

Ωραίωσον τὴν ψυχὴν μου, Παρθένε, ἀμορφίᾳ
τῶν παθῶν κρατουμένην, καὶ λογισμοῖς ἀληθεύς
μετανοίας τὴν ταπεινήν μου καρδίαν δχύρωσον, καὶ
σὺνσόν με τὸν ἐπὶ σοὶ ἀδιστάχτως, ἀγνή, καταφεύ
γοντα.

Τόπος, Παρθένε, ἀνεδείχθης ἀγιάσματος, ἐξ οὐ
Θεδεξιφάνη, ἀγιάζων ἡμᾶς τοὺς πίστει μελψοῦντας.
Εύλογημένος, πάναγνε ὁ καρπὸς τῆς σῆς κοιλίας.

Tὸν ἀγεώργητον βότρυν συλλαβοῦσα, ἀναπηγά-
ζοντα οἶνον, Παρθενομῆτορ, ἀφέσεως, τῶν παθῶν με
τῆς μέθης ἀπάλλαξον, δέομαι.

Φώτισον, πύλη τοῦ φωτὸς, τῆς καρδίας μου τὰ
δηματα, δέομαι, μακρὰν ἐλαύνουσα τῆς ἀμαρτίας
σκότος βαθύτατον ἐκ τῆς ἀθλίας μου ψυχῆς, ἵνα με-
γαλύνω σε, ἵνα πόθῳ σε ὑμνῷ τὴν πανύμνητον.

'Ἐκ τοῦ Καρόρος εἰς τοὺς ἀγίους ἀποστόλους
Σταχνα, Ἀμπλιαρ, Οὐρδαρδ, Ἀριστόδολος,
Νάρκισσον, καὶ τὸν ἄγιον μάρτυρα Ἐκλιμαχον,
ἡμέρα λα'.

Tὸν περιφανὲς δρός Θεοῦ, τὴν κιβωτὸν τὴν ἀγίαν, καὶ
τράπεζαν, στάμνον τε πάγχρυσον, τὸ καθαρὸν τοῦ
Κυρίου παλάτιον, τὴν εύλογημένην ἐν γυναικὶ μα-
καρίσωμεν.

Ἄσσομαί σοι, Κύριε ὁ Θεός μου, διε διπόρως ἐκ
γαστρὸς Παρθένου ἐτέχθης, δι' ἣς καὶ σώζεις ἀπαγ-
τας, ὡς μήνος πολυέλεας.

Παστάς Χριστοῦ φωτοφόρος, καὶ θρόνος ὑψηλότε-
τος, Θεογεννῆτορ, ὕφθης, πανάμωμε· ἐν σοὶ γὰρ
μόνος ἀναταυσάμενος τοὺς ἡμῶν ἀφεβλατο κόπους,
καὶ τὴν μέλλουσαν τοὺς ἀξίως ηὔτρεπτον ἀγεσιν

D Χαῖροις, Μῆτερ ἀπειρόγαμε, τῇ Θεὸν λόγον ἐν
γαστρὶ σου χωρήσασα, καὶ τεκοῦσα σεσαρκωμένον,
ὡς Θεὸν δμοῦ καὶ ἀνθρωπὸν.

Ωράθης ἀγγέλων ὑπερέχουσα, Δέσποινα· τὸν γὰρ
ἐκεῖνοις φοβερὸν ἀνέρμηνεύτω; ἐν γαστρὶ χωρήσας
τῇσιώσαι, καὶ ἐν χερσὶ βαστάσαι καθάπερ γῆπον τὸν
ἡμερῶν τε καὶ χρόνων ἐπέχεσνα.

Χαῖρε, Θεοτόκε ἀνύμφευτε, χερουβικῶν ταγμάτων
ὑπερέχουσα, καὶ Θεὸν ἐν ἀγκάλαις ἐποχούμενον μετὰ
σαρκὸς βαστάσασα.

Συνέλαβες ὑπὲρ λόγον τὸν Λόγον, καὶ ἔτεχες, πα-
ύμητε, δι' Πατήρ ἐκ γαστρὸς ἀπεγέννησε πρὸ^τ
αἰώνων, δχραντε· διθεν ὡς τούτους αἱ Μῆτέρα χρεω-
στικῶς μακαρίζομεν.

Tίς ἔξειπεν δυνήσεται τοῦ τόκου σου, φυγή, τὸν

ὑπὲρ λόγον παράδοξον τρόπον; φύσει γὰρ Θεὸν σε-
σαρκωμένον ὑπὲρ λόγον ἔχμησας.

Τομοῦμέν σε δι' ἡς ἐδικαιώθημεν οἱ πρότερον
κατάκριτοι, καὶ συνήφθημεν ἀύλοις λειτουργοῖς καὶ
τοῦ παραδείσου ἡξιώθημεν, ἐν γυναιξὶν εὐλογημένῃ
θεοχαρίτωτε.

Διασώπησον ὑπὲρ τῶν οἰκετῶν σου, Θεόνυμφε
Θεοτόκε, τὸν ἐκ σοῦ σαρκωθέντα, Θεὸν ἡμῶν, ὃτι σὲ
καὶ μόνην προστασίαν πιστεῖ ἐπιστάμεθα.

Τῆσαι ἡμᾶς πειραζμῶν, καὶ θλίψεων, καὶ συμ-
φορῶν παντοδαπῶν, καὶ Βαρβάρων ἐπιδρομῆς, Δέ-
σποινα πανύμνητε, ὅπως σε δοξάζωμεν, καὶ τὸν ἐκ
σοῦ τεχθέντα, Θεόνυμφε, τὸν αἰνετὸν τῶν πατέρων
Θεὸν καὶ ὑπερένδοξον.

Ἐν τῇ ἀφλέκτῳ βάτῳ, καὶ δροσοβόλῳ καμίνῳ σὺ
προεγράψῃς, Μητροπάρθενε, ἀφράστως κύήσασα
σεσαρκωμένον Θεόν, ἀγνὴ εὐλογημένη.

Σὲ καὶ τεῖχος, καὶ καταψυχὴν, καὶ κλίμακα πρὸς
ἄνθροπον μετάγουσαν τὸ ἀνθρώπινον, πανέμωμε ἀγνὴ,
εἰδότες χραυγάζομεν· Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ Ἡρα
Κυρίου, τὸν Κύριον, ὑμνεῖτε...

Σῶσόν με, ἀγνὴ, ἡ τὸν Σωτῆρα ἀποκυήσασα Χρι-
στὸν, ἡμὲν δοκιωθέντα, ὅπως ἐν αἰνέσει σε ἀστι μαχα-
ρίζωμεν, εὐλογημένη.

Φέρεις τὸν τὰ πάντα φέροντα, καὶ γαλουχεῖς τὸν
πᾶσι τροφὴν παρέχοντα, μέγα καὶ φρικτὸν τὸ ὑπὲρ
νοῦν σου μυστήριον, Κιβωτὸν τοῦ σεπτοῦ ἀγιάσματος,
Παρθένε Θεοτόκε, ὅθεν πιστῶς σε μακαρίζομεν.

Φωτὸς οἰκητήριον, ἀγνὴ, γεγένησαι· διὰ τοῦτο
ἰκετεύω σε, φώτισον, δέομαι, τὰς κόρας τῆς τετα-
πεινωμένης καρδίας μου παθῶν τὰς χαλεπαῖς ἤμα-
ρτησιν, ὅπως ἐν πλεστει μακαρίζω σε.

MHN NOEMBRIOS.

Ἐκ τοῦ Καρόντος εἰς τοὺς ἀγίους Ἀραρύρους
Κοσμᾶν καὶ Δαμιανὸν, ἡμέρᾳ α'.

Σωτῆρα καὶ Θεὸν ἐξ ἀγνῶν σου αἰμάτων ἐσώμα-
τωσας, ἀγνὴ, τὸν δεῖξαντα ἡμῖν λατροὺς τῶν παθῶν
ἡμῶν, ἀχραντε, σωτηριώδεις, καὶ θερμοὺς ἀντιλή-
πτοράς τοὺς σεπτοὺς Ἀναργύρους ἐν πνεύματι.

Ωραιοτάτην ἐν γυναιξὶ σε Θεὸς ἐξελέξατο, καὶ ἐκ
σοῦ σωματικῶς, ἀγνὴ, τεχθῆναι τὴν δόξην, ὁ ἀνα-
παυόμενος ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ.

Συμπαθεῖας με, Παρθένε, τῆς ἐν σοὶ καταξίω-
σον, ἡ τεκοῦσα Λόγον μόνον ἀληθῶς συμπαθέστατον,
τὸν συμπάθεις τοὺς ἀγίους ἀναδείξαντα λατῆρας καὶ
θαυματουργοὺς ἐν τοῖς τέρασιν.

Σοφίαν ἔχμησας Θεοῦ τὴν ἐνυπόστατον, ἀχραντε
Παρθένε Θεοτόκε, τὴν τοὺς ἀγίους πανσέφους δεῖξα-
σαν, δι' ᾧ τῆς κακίας σοριστοῦ πέπτωκε τὸ φρύ-
γμα καὶ δεινὴ πανουργεύματα.

Ναὸν σε καθαρὸν ἀπειργάσατο, Δέσποινα, ὁ καθα-

A Ius lui 208 rationem, quae omni ratione est supe-
rior? Eum namque qui suapte natura Deus erat,
supra verbi conceptum, incarnatum peperisti.

Laudamus te, o benedicta inter mulieres, Deo
gratissima, per quam nos antea damnati justifi-
cati sumus, et immaterialibus ministris cooptati, ac
paradiso digni facti sumus.

Exora, o Dei Sponsa Deipara, pro famulis tuis,
Deum nostrum, qui ex te incarnatus est: te enim
unicum patrocinium nostrum nos fideles agno-
scimus.

B Libera nos, o Domina, summe laudanda, a ten-
tationibus, iubilationibus, omnigenis calamitati-
bus, atque a Barbarorum incurso: ut te, o Dei
Sponsa, glorificemus, atque illum, qui ex te natus
est, laudabilem ac supergloriosum Deum patrum
nostrorum.

In rubo incombusto, et in fornace rore perfusa,
tu præfigurata es, o Mater Virgo casta, ac bene-
dicta, quæ Deum incarnatum ineffabiliter genuisti.

Te murum, refugium, et scalam, quæ ducit ad
sublimitatem humanum genus, agnoscentes, o casta
ab omni labe immunis, clamamus: Benedicite, omnia
opera Domini, Dominum, laudate, etc.

Salvum me fac, o casta, quæ Christum Salvato-
rem, factum nobis similem peperisti, ut cum lau-
dibus te semper beatificemus, o benedicta.

C Portas eum qui portat universum, et lacte nutris
eum, qui dat omnibus escam. Magnum ac formi-
dabile mysterium tuum, quod omnem mentem tran-
scendit, o Arca venerandæ sanctificationis, Virgo
Deipara: unde te fideliter beatificamus.

Lucis habitaculum facta es, o casta, quamobrem
te precor, illumina, quæso, pupillas miserabilis cor-
dis mei, graviter a passionibus obscuratas, ut te
cum fide beatificemus.

209 MENSIS NOVEMBER.

Ex Canone in festo SS. Cosmæ et Damiani marty-
rum Anargyrorum, die 1.

D Salvatorem ac Deum ex puris sanguinibus tuis
corporasti, o casta atque immaculata; qui vene-
randos in spiritu Anargyros, salutares passionum
nostrarum medicos, ac ferventes defensores
effecit.

Te speciosissimam inter mulieres Deus elegit, o
casta, et ex te corporaliter nasci sibi complacuit
ille qui requiescit in sanctis suis.

Compassione illa, quæ est in te, dignum me fac,
o Virgo, quæ Verbum peperisti, solum vere summa
compassione plenum, qui medicos ac thaumatur-
gos in prodigiis, compassionis in nos compotes
effecit.

Sapientiam Dei subsistentem genuisti, o invio-
lata Virgo Deipara, quæ sanctos sapientissimos
effecit; per quos maligni sophistæ jactantia et
hostiles astus ceciderunt.

Templum purum effecit te, Domina, purissimum

Verbum, quod divinam Anargyrorum domum semper signis prodigiisque magnificat.

Virga de radice Jesse tu germinasti, o Maria; ex qua nos Christus effluit, qui Anargyros famulos suos, miraculis tanquam floribus decoravit.

Mortua est mors in te, vitam enim subsistentem Christum ac Dominum peperisti, o inviolata, qui protectores vitae nostrae constituit Anargyros medicos, clamantes: Benedicite, omnia opera Domini, Dominum.

210 Lucis habitaculum facta es, o casta, quæ universa illustravit, et sanctos luciseros effecit, qui nunc dispellunt spirituales tenebras mortiferarum passionum, o inviolata, sola omni laude dignissima.

Ex Canone in festo SS. martyrum Acepsimæ, Aethalæ, et Josephi, die 4.

Tu quæ Deum incomprehensibilem, corpore circumscriptum peperisti, carnem factum ob excessum bonitatis suæ, eundem deprecare, o Virgo, ut servos tuos a periculis eripias.

Ex te ortus est nobis sol inoccidius, o immaculatissima, qui lumine radiorum suorum illustrat mundum, tenebris occupatum, et inimici fraude percutientem, o sanctissima Virgo, Dei sponsa.

Sanctorum martyrum sacrum ornementum vere facta es, o Virgo, et fidelium refugium, murus, fulcimentum, ac perfecta redemptio; propterea te magna voce glorificamus.

Qui te virginem incorruptam, qualis ante partum fueras, conservavit, o purissima, cum habitasset sine semine in utero tuo, duplex inde processit, Deus scilicet et homo, deificans id quod assumpserat propter beatitudinem suam.

Premptus est hostis vivisculo partu tuo, o Virgo inviolata, et ad vitam revocatus est Adam olim ob inobedientiam premissus degustato fructu: unde te laudat ac beatificat, o immaculatissima.

Divinum hierarcharum ornaumentum, et martyrum gloriisorum corona vere facta es, u summe immaculata, ac robur eorum omnium qui semper concinnunt: Laudabilis ac supergloriosus Deus patrum nostrorum.

211 Te olim Jacobscalam vidi, o Virgo; per quam D quidem supersubstantialis descendit in terram, nos vero in excelsum transduxit. Illum incessanter laudamus, o Dipara, et superexaltamus, in omnia gaudia.

Formidabile partus tui mysterium exprimere lingua nullatenus potest; etenim coeli atque omnium creaturarum Dominum corporasti, o casta Virgo mater, a qua ille carnem emendicavit; unde concordi voce te glorificamus.

Ex Canone duplaci in festo S. Joannicij Magni, et SS. Nicandri episcopi, et Hermei presbyteri, die 4.

Eorum qui eccleriuat revocatio, et eorum qui

ρώτατος Λόγος, δι τὸν θεῖον οἶχον τῶν Ἀναργύρων μεγαλύνων ἐν σημείοις καὶ τέρασι πάντοτε.

Πάρδος ἐκ τῆς φίλης Ἱεσσαὶ σὺ ἀνεβλάστησας, ἀνθος τὸν Χριστὸν βήστησας. Μαρία, τὸν ὡς ἀνθεῖ τοῖς θαύμασι καθωράζοντα τοὺς αὐτοῦ ἀναργύρους θεράποντας.

Νεκροῦται δὲ θάνατος ἐν σοι· ζωὴν γὰρ ἔτεκες ἐνυπόστατον Χριστὸν τὸν Κύριον, ἀχραντε, τὸν προστάτας τῆς ζωῆς ἡμῶν τοὺς ἀναργύρους ἱατροὺς βοῶντας δεξιάντα· Εὔλογείτε, πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον.

Φωτὸς οἰκητήριον, ἀγνὴ, γεγένησαι, τοῦ τὰ πάντα καταγάσαντος, καὶ φωτοφόρους τοὺς ἄγιους δεικνύντος, νῦν τὸ σκότος ἐξαίροντας παθῶν τῶν ψυχοφόρων ἐν πνεύματι, ἀχραντε, μάνη πολυύμνητε.

B

Ἐκ τοῦ Καρόρος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Ἀκεψιμᾶρ, Αιθαλᾶρ καὶ Ἰωσῆφ, ἡμέρᾳ γ'.

Ἡ τὸν ἀπερίληπτον θεὸν περιγραφόμενον σώματι τέξσα, σάρκα χρηματίσαντα ὑπερβολῇ, Παρθένε ἀγαθότητος, τοῦτον ἐκδυσώπει κινδύνῳ σῶσας τοὺς δούλους σου.

Ἐκ σοῦ ἀνατέταλκεν ἡμῖν δὲ ἥλιος δὲ ἀδυτος φωτιστικαῖς, πάναμωμε, λάμψει φωτίζων κόσμον σκέτει κρατούμενον, καὶ προσαπολλύμενον πλάνη τοῦ ἀλάστορος, πιναγία, Παρθένε Θεόνυμφε.

Ἄγίων μάρτυρων ἵερὸν ἐγκαλλώπισμα ὄφθης, Παρθένε, ἀληθῶς, καὶ τῶν πιστῶν καταφυγή, τεῖχός τε καὶ στήριγμα, καὶ παντελής ἀπολύτρωσις μεγαλοφώνως διέ σε δοξάζομεν.

Τηρήσας σε ὡς πρὸ τόκου παρθένον ἀκήρατον, πανάμωμε, οἰκήσας ἀπόρως ἐν μήτρᾳ σου, διπλοῦς πυοελήλυθε θεὸς καὶ ἀνθρωπος, θεώτας τὸ προτληφύδεν ἀγαθότητι.

Τεραρχῶν θεῖον ἐγκαλλώπισμα, καὶ ἀθλοφόρων εὐχεῖων, παναμώμητε, ἀληθῶς στέφανος γεγένησαι, πάντων τὸ κραταίωμα τῶν μελαθούντων ἐκάπτοτε· Οὐ αἴκετος πατέρων θεὸς καὶ ὑπερένδοξος.

Ἴακώδ σε κλίμακά ποτε ἐώρακε, Παρθένε, δι' ἣς μὲν δὲ ὑπερούσιος κατῆλθεν ἐπὶ γῆς, ἡμᾶς δὲ ἀνήγαγε πρὸς τὸ ὑψος τοῦτον ἀπαύστως ὑμνοῦμεν, Θεοτόκε, καὶ ὑπερψύμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φράσαι τὸ φρικτὸν μυστήριον τοῦ τοκετοῦ σου γλῶσσα δλως οὐ δύναται· τὸν γὰρ οὐρανοῦ καὶ πάστης κτίσεως Κύριον ἐσωμάτωσας σάρκα πτωχεύσαντα, ἀγνὴ Παρθενομῆτορ· ὅθεν συμφώνως σε δοξάζομεν.

Ἐκ τοῦ Καρόρος εἰς τὸν δοιοῖς Ἰωαννίκιον τὸν Μέγαρ, καὶ τοὺς ἀγίους Ιερομάρτυρας Νικαρέφορ ἐπισκοπορ, καὶ Ἐρμαῖον πρεσβύτερον, ἡμέρᾳ δ.

Πεσόντων ἀγάκλησις, καὶ ισταμένων βεβαιώσις.

ὑπάρχεις, πανάμωμε, θθεν σου δέομας, συμπτωθέντα μου τὸν νοῦν τῇ ἀμαρτίᾳ ἀνδρώσον, Δέσποινα, θπως δοξάζω σε.

Οἱ ἀπεργραπτοὶ χόλποις Πατρὸς, χόλποις τῆς Μητρὸς σαρκικῶς περιγράφεται Χριστὸς, μετὰ γέννησιν ταύτην ἀληθῆ παρθένον ὑπὲρ νοῦν διαφυλάξεις, φῶ μεγαλοφώνως βρῶμεν. Ἀτωμεν τῷ Θεῷ ἡμῖν, δει δεδέξασται.

Πανίσιν ἐλέονς σου, Παρθένε, τοὺς ἀνθρώπας σῆσον τῶν ἐμῶν ἀμαρτημάτων, πάναγνε, καὶ τοσεσμένον ἀναψιούτὸν λύχνον τῆς καρδίας μου χρυσῷ λυχνίᾳ, πανάμωμε.

Νοῦς οὐδὲ οὐράνιος τὴν ὑπὲρ νοῦν σου λοχεῖαν διερμηνεύει, Κόρη· νοῦ γάρ τοῦ πρώτου ἐν γαστρὶ Λόγου, ἀγνή, συνέλαβες τὸν τὰ πάντα λόγῳ συστήσαμενον.

Σὲ τὸ Ιλατεἵριον πάντων βροτῶν πίστει ίκετεύω καὶ δέομαι, εὐλογημένη, θλεών μοι τὸν κριτήν τὸν τὸν Χίλιον ἀπέργασαι, ὅπως καταχρέως δοξάζω σε.

Ἐπὶ θρόνου ἐπηρμένου φονερῶς δὲ καθήμενος μητρικαὶς ἀγκάλαις βρέφος χρηματίσας καθέζεται, τὴν συμπτωθεῖσαν εἰκόνα ἀνορθούμενος, καὶ τὴν θέωσιν τοῖς ἐξ Ἀδάμ χαριζόμενος.

Νοός μου θεράπευσον τὰς ἐκτροπὰς, πανάμωμε, τασσαὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς μου, τῆς φραστηρίας σκότος ἀπέλασον, δπως ἐν αἰνέσαι σε ὑμνῶ τὴν ἀειμακάριστον, Θεοτόκε πανύμνητε.

Ἡ τὸν Ἄμνον καὶ Κύριον κυήσασα σαρκὶ, Παρθένε, μόνη ἀμόλυντε, σεμνή, θεῖα κιβωτὲ, σεπτὴ λυχνία, τὴν ψυχὴν μου καταύγασον.

Ἡ μόνη πάντων βοήθεια, βοήθησον ἡμῖν κινδυνεύουσι, καὶ χείρα δρεξον, καὶ πρὸς λιμάνας ἀμβλεσον τῆς σωτηρίας, Κόρη θεοχαρίτωτε.

Ἔφάνισας τῆς προμήτορος, Κόρη, τὸ ὄντειδος, εὐλογίας τὸν ἡμᾶς στεφανοῦντα κυήσασα, καὶ τὴν λύπην ταύτης εἰς χαρὰν, ἀγαθή, μετενήνοχας.

Ἄνελλοιώτον τεκοῦσα μόνη Κύριον, θεοχαρίτωτε, τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ἀγνή, ἀλλοιῶσαι μου τὸν νοῦν ίκέτευε πρὸς τὰς χρείττονα, δεινῶς περιτρεπόμενον ταῖς τοῦ βίου ἀσχολίαις.

Σωματωθέντα Λόγον ἀνερμηνεύτως τίκτεις, ἀγνή Παρθένε, τοὺς χραυγάζοντας θανάτου λυτρούμενον. Οἱ τῶν πατέρων Θεός, εὐλογητός εί.

Ωράθης ἀγγέλων ὑπερτέρα, Θεὸν ἀπορθήτως σωματώσασι· τοῦτον οὖν ίκέτευε, Δέσποινα πανάμωμε, τῶν σαρκικῶν ἀνώτερον παθῶν γενέσθαι με νοῦς ἐν ὑψηλῇ ταπεινώσει ἀνυμνολογοῦντα τὴν σήν μεγίστην χάριν.

Τῶν κακῶν μου τὸ πέλαγος ἔηρανον, εὐσπλαγχνίας κυήσασα πέλαγος τὸν λυτρωτὴν καὶ Κύριον, φῶ βρῶμεν, Παρθένε· Πάντα τὰς ἔργα, εὐλογεῖτε, ὑμνεῖτε τὸν Κύριον.

Φώτισον, ἀγνή, ψυχῆς μου τὰς δυματά, φῶς της κυήσασα, μή καταλαβέτω με τῆς ἀμαρτίας σκότος βαθύτερον, μή δὲ βυθὸς καὶ ὕψη με τῆς ἀπογνώσεως,

A stant confirmatio es, o immunitis ab omni macula; unde te precor, o Domina, erige mentem meam peccato collapsam, ut glorificem te.

Incircumscriptus in sinu Patris, in Matris sinu secundum carnem Christus circumscribitur, conservans illam supra τὸν caput, virginem veram post partum: ad τὸν a magnā voce clamans: Canticus Deo nostro, quoniam glorificatus est.

Stillis misericordiae tuae, o Virgo castissima, exstingue carbones peccatorum meorum; et lychuum cordis mei extinctum accende, o lucernā aurea, immaculatissima.

B Ne cœlestis quidem mens partum tuum, qui omnem superat mentem, explicare valet, o puella casta. Primæ enī mentis Verbum, quod omnia verbo statuit, in utero tuo concepisti.

Te omnium hominum propitiatorium cum fide rogo ac deprecor, o benedicta: propitium mihi redde Iudicem Filium tuum, ut te pro debito glorificem.

Qui super thronum elevatum terribiliter sedet, in 212 ulnis maternis, factus infans, residet, erigens imaginem collapsam, et deificationem filii. Adæ gratiōe impertiens.

Mentis meæ evagationes cura, o purissima; passionibus auiorū meæ medere; negligentia tenebras expelle; ut te semper beatissimam laudibus celebrare possim, o Deipara omni laude dignissima.

C O Virgo puella, immaculata, ac veneranda, quæ Agnum ac Dominum in carne peperisti; o arca divina, o candelabrum venerabile, illumina animam meam.

O puella, divina gratia cumulatissima, quæ sola es omnium auxilium, auxiliare nobis periclitantibus, et manum nobis porrigena ad portum salutis duc nos.

Dedecus primæ Matris abolevisti, o puella, illum enixa, qui nos benedictionibus coronat; et mæderem ejus in gaudium, o benignissima, commutasti.

O casta, Deo charissima, quæ sola immutabilem Dominum peperisti, precare ut dextera sua mutet mentem meam ad meliora, quæ graviter vitæ occupationibus circumvolvitur.

Verbum corporatum inexplicabili modo peperisti, o Virgo casta, quod redimit a morte eos, qui clamant: Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Apparuisti angelis sublimior cum Deum ineffabiliter corporasti. Eumdem ergo deprecare, o Domina ab omni labore pura, ut me carnalibus passionibus superiorein efficiat, in sublimi mentis humilitate hymnis celebrante maximam gratiam.

Malorum meorum pelagum exsicca, o Virgo, tu quæ misericordia pelagum Redemptorem ac Dominum peperisti, cui vociferamur: Benedicite, omnia opera, et laudate Dominum.

Illumina, o casta, oculos mentis meæ, tu quæ lucem peperisti; ne me profundissimæ peccati tenebræ deprehendant, neque desperationis abyssus

absorbeat me : sed tu **213** salvum me fac, atque A δὲ τὴν με σῶσον καὶ χωθερνάσσον πρὸς λιμένα τοῦ θελήματος.

Luce tua irradia me, o munda ab omni nævo, quæ lucem inaccessiblem peperisti; dissipa nubila animæ meæ, et a tenebris eripe me, obsecro, divinaeque salutis dignum fac me, ut laudem te omni laude dignissimam.

Ex Canone in SS. Galationem et Epistemam (92°), die 5.

Præsidium tribulatorum, salus et spes desperatorum, Deipara omni laude celebranda, impensis precibus ora pro nobis, ut a periculis libereamur.

Dissolve cordi meo circumfusam, nubem, o castissima; evibra in me radium veræ poenitentiae, o porta lucis benedicta, atque omnimoda puritate exornata, et concede, ut sicut in die honeste ambullem in præceptis Dei.

Me noxiis affectionibus peremptum ac mortuum vivifica, o puella, quæ vitam illam peperisti, a qua universa mortis vis et potentia dissoluta est.

Lingua terrigenarum nequaquam sufficit ad laudandam te, quæ Dei genitrix facias es, o Domina para, et Virgo immaculatissima, atque Christianorum confugium.

214 Ex Canone in SS. Mart. Auctum, Taurionem, et Thessalonicanam, die 7.

Altitudinem tremendi mysterii tui, et profunditatem illius incomprehensibilem, quis valeat, o Virgo, verbis explicare? Deum enim peperisti hominem factum circa omnem causam et rationem.

Ad te semper confugio, o Domina, multitudine tentationum per singulos dies circumdatus. Miserere mei et salva me, o sola omni laude dignissima, quæ Salvatorem ac Dominum universorum peperisti.

Peccatorum tempestate deprehensum, et in discrimine constitutum, rege me, o Deipara, tanquam gubernatrix, et ad tranquillum compunctionis portum dirige.

Gravissima peccatorum sarcina undequaque premor; et clamo ad te, o castissima, ut ab hac me sublevare digneris, et imponere mihi jugum leve filii quod sine impedimento feram, divina intercessione tua, o sola ab omni labe mundissima.

Verbum, sponsus speciosus tanquam ex thalamo

Ex Canone in S. Michaelem archangelum, die 8

Virgo omni laude cumulata, angelorum decus, hominum auxilium, tu mihi affer opem fluctibus jactato, atque peccati tempestate semper agitato ac pene demerso, atque in summo discrimine versanti.

Qui voluntate sua immateriales condidit mentes, in otero tuo materiali voluntarie habitavit, o immaculatissima, atque in carne apparuit homo visibilis, qui erat invisibilis.

Partus tui mysterium admirandum intellectualiter docebatur olim sacerdotes, in spiritu videns te

Φωτί με καταύγασον τῷ σῷ, πανάμωμε, ἡ τεκοῦσα φῶς ἀπρόσιτον, λύσον τὰ νέφη τῆς ψυχῆς μου, καὶ σκότους με ἐξάρπασον, δέομαι, καὶ θελας σωτηρίας; ἀξιώσον, ίνα ὑμνῶ σε τὴν πανύμνητον.

Ex Canone in SS. Galationem et Epistemam (92°), die 5.

Peperisti in tempore temporis expertem, o sanctissima, hominem factum propter salutem hominum.

Cum universis supernis ac cœlestibus ordinibus, B nos omnes Deiparam pueram, per eamdem consecuti salutem, magna voce beatificemus.

Tanquam pretiosissimum ac sublimissimum thronum Dei altissimam laudemus, o populi, illam quæ sola post partum mater fuit et virgo.

Tu es, o Deipara, arma nostra et murus: tu præsidium et defensio recurrentium ad te: et nunc te oratricem nostram constitulumus, ut ab hostibus nostris liberemur.

215 Ex Canone in SS. Mart. Auctum, Taurionem, et Thessalonicanam, die 7.

processit ex utero tuo, et cum humanam naturam speciosam reddidisset, divina cognitione illustravit, ac malitiæ deformitatem abstulit, o Virgo sponsa Dei.

Animam meam pessimis peccati jaculis vulneratam miserare: mentem meam graviter transgressionibus obscuratam illumina, Domina Deipara, quæ lucis datorem Christum peperisti.

Animam meam passionibus, plurimisque peccatis peremptam, vitæ restitue, o Virgo inviolata, quæ Vitam genuisti, quæ per mortem et passionem suam, omnes mortis vires dissolvit; et concede mihi, ut grato corde conciam: O populus, superexaltate, etc.

215 Illumina, porta lucis, animam meam, quam iniunctus peccatorum tenebris obscuravit: et ab omnibus hujus vitæ perturbationibus, ac tenebris D perpetuis, atque ab igne, et verme libera me, ut glorificem te, o Deipara, hominum revocatio.

Ex Canone in S. Michaelem archangelum, die 8

apertissime in monte umbrosum, ex quo Deus sanctus venit corporatus.

Intellectualibus angelis sublimiore te Deus ostendit, ingressus in uterum tuum; quem deprecare, o tota pura et inviolata, semper pro salute animarum nostrarum.

Beatus populus, qui semper beatificat te, o beata, quæ Deum beatum peperisti, qui ineffabili unione misericorditer homines deificavit.

Mentis magnæ Verbum æternum cum in te, o puella, vere ineffabili ac stupenda ratione inhabi-

(92°) Deest, ut sequentes duo, in Menæis impressis.

*Tusse vidisset archangelus Gabriel, exclamavit : Ave, A
o benedicta, thronus Altissimi.*

*Pronubus divinus archangelus astans clamavit
ad te : Ave, sponsa Dei innupta, angelorum gloria,
alque hominum **216** salus et munimentum.*

*Ἐκ τοῦ Καρδρος εἰς τοὺς ἀγλούς μάρτυρας Ὄρη-
σιφόροι καὶ Περφύροι, καὶ τὰς δολας Μα-
τρώην καὶ Θεοκτίστην, ἡμέρᾳ θ'.*

*Ἐστησας θαυάτου τὴν τυραννίδα, ἀθανασίαν καὶ
ζωὴν τῷ κόσμῳ χυήσασα, Χριστὸν τὸν Λυτρωτὴν
ἡμῶν, Παρθένε ἀπειρόγαμε.*

*Ἡ χυήσασα κόσμῳ θεῖαν σωτηρίαν καὶ ἀνάκλησιν,
ταῖς πρεσβείαις σου σῶζε τοὺς πιστῶς εοι προστέ-
χοντας, ἀχραντε.*

*Νεῦσον, πάναγνε. σωθῆναι με· τὸν γάρ θεῖψινεύ-
ματι τὸ πᾶν περιάγοντα ἐσωμάτωσας Θεὸν Λόγον
ὑπὲρ λόγον καὶ διάνοιαν.*

*Ὕνωται ἐν μήτρᾳ σου ὁ Πλαστουργὸς σαρκὶ, πάν-
αγνε. μελνας δὲ ήν, δπως τὸ εὖ εἶναι τοῖς ἀνθρώ-
ποις διωρήσηται.*

*Σωματούμενον ἐκύτησας Θεὸν Λόγον, δμοιωθῆνας,
Κέρη, διὰ σπλάγχνα ἐλέους πᾶσιν εὔδοκήσαντα, παν-
άμωμε Δέσποινα.*

*Οὐ λιπῶν τὰ οὐράνια, ἀχραντε, κενοῦται Θεός; ἐν
μήτρᾳ σου, καὶ μετρεῖται δὲ ἀμέτρητος τὰ ἀμέτρητά
μου λόγων πταίσματα.*

*Ἐνώκησεν ἐν σοὶ χωρηθεὶς δὲ ἀχώρητος, καὶ ἔδει-
ξεν οὐρανῶν σε πλατυτέραν, Παρθένε διό σε μαχα-
ρίζομεν.*

*Νεκρῶν τε καὶ τῶν ζώντων Δεσπότην ἀποτεκοῦσα,
τὰ πάθη, πανάμωμε, τὰ τῆς αστράξ μου θανάτωσον.*

*Νομίμων δίχα φύσεως, Παρθένε, τὸν νομοδήτην
τίκτεις, ἀναπλάττοντα τὴν συντριβεῖσαν φύσιν ἡμῶν,
δὲ δυσώπει σῶσας με ἀμαρτίας συντριβόμενον.*

*Δεδουλωτὸς ἀμαρτίᾳ ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ
ταύτην ἐβρύσω τῆς πονηρᾶς, Θεοτόκε, δουλείας τὸν
τῶν ἀπάντων Δεσπότην χυήσασα τὸν δεῖξαντα πᾶσιν
ἡμῖν τῆς ζωῆς τὰς εἰςόδους, πανάμωμε.*

*Σεσαρκωμένον Δόγον σῶν ἐξ αἰμάτων τίκτεις
βροτοὺς θεῶσαι εὔδοκήσαντα, Παρθένε, τοὺς μέλπον-
τας. Ο τῶν πατέρων ἡμῶν Θεός, εὐλογητής εί.*

*Λύουσα Εὖς τὴν κατάραν, παναμώμητε, ἐγέννη-
σας, Παρθένε, τὸν τίνον δλων Θεόν, ἀφράστως συλλα-
βοῦσα, καὶ ὑπὲρ νοῦν χυήσασα σωτηρίαν τοῖς ἀν-
θρώποις.*

*Πόδον ἐκλεκτὸν ἐν ταῖς κοιλάσι, Κέρη, τοῦ βίου
εὐρηχώς, ἡράσθη σου τοῦ κάλλους Λόγος τοῦ Θεοῦ,
καὶ σαρκωθεὶς εὐωδίασε τὴν οἰκουμένην.*

*Ἴδους δὲ Παρθένος, ὥς φησιν ἐν πνεύματι δὲ Ἡσαΐας,
εἰσχεν ἐν κοιλίᾳ τὸν ἡμᾶς βυσάμενον ἥδους καιλίας
εὔσεβῶς βοῶντας. Ὅμνετε τὸν Κύριον καὶ ὑπερ-
υψοῦτε.*

Φορέσας με δλον ἐκ τῶν σῶν θείων αἰμάτων

*Ad vocem angeli Gabrielis concepisti Deum Ver-
bum, o intemeratissima, qui verbo super nos exer-
citus erāvit, et verbum præstat, quo laudare possi-
mus sanctam illius condescensionem, quæ est su-
per omne verbum et cogitationem.*

*Ex Canone duplice in festo SS. Onesiphori et Por-
phyri martyrum et sanctorum Malronæ ac Theoc-
tistæ, die 9.*

*Finem imposuisti mortis tyrannidell., o Virgo virti-
nescia, nūndo immortalitatem ac vitam genuisti;
Christum scilicet Redemptorem nostrum.*

*O inviolata, quæ divinam salutem ac reparatio-
nem mundo peperisti, salva intercessionibus tuis
eos qui fideliter recurrent ad te.*

*B Annue, o castissima, saluti meæ : etenim nutu di-
vino universa circumagentem Deum Verbum supra
verbi mentisque conceptum corporasti.*

*Unitus est in utero tuo carni Creator, o castissi-
ma, manens id quod erat, ut hominibus felicita-
tem vitæ largiretur.*

*Deum Verbum corporatum peperisti, o puella ac
Domina immaculatissima, cui placitum fuit omnibus
asimilari propter viscera misericordiae suæ.*

*Nou relinquens cœlestia exinanitus est Deus in-
utero tuo, o inviolata, et immensus mensuratus est
immensa peccata diminuens.*

*Habitavit in te comprehensus incomprehensibilis,
et effecit te cœlis latiorem, o Virgo. Propterea
beatam te dicimus.*

*C Mortuorum ac viventium Dominum enixa, pas-
siones carnis meæ mortifica, o immunis ab omni
macula.*

***217** Præter consuetas naturæ leges peperisti,
o Virgo, legosatorem, qui naturam nostram con-
tritam reformat. Eundem deprecare, ut mihi a
peccatis contrito salutem concedat.*

*In servitatem peccati reducta est natura homi-
num; at tu, o Deipara, illam a pessima servitute
redemisti, Dominum universorum enixa, o imma-
culatissima, qui omnibus nobis vitæ aditus de-
monstravit.*

*D Incarnatum Verbum ex tuis sanguinibus pepe-
risti, o Virgo; cui plaeitum fuit deificare homines
qui concinunt: Benedictus es, Deus patrum nostre-
rum.*

*Solvens Evæ maledictionem, genuisti, o inviola-
tissima, omnium Deum; quem ineffabiliter conce-
pisti, atque inexcoitaliter peperisti in hominum
salutem.*

*Eum te, o puella, rosam electam in convallis
vitæ Verbum Dei invenisset, pulchritudinis tuae
amore captum est, et incardatum, odore replovit
orbem terrarum.*

*Ecce Virgo, quemadmodum in spiritu dixit Isaias,
in utero habuit illum qui nos ab inferorum utero
redemit, religiose canentes: Laudate Dominum, et
superexaltate, etc.*

Ferens in totum tanquam vestem ex tuis dñiis

OCR ABK / FR

sanguinibus, o intemeratissima, tanquam sponsus Dominus processit; et lacte tuo nutritus est, qui consilio suo nutrit omnes creaturas, o benedicta semper Virgo.

O puella, quae manibus tuis illum tulisti, qui nutu fert universa, libera me a manu alieni mediatione tua, et luce tua illumina mentem meam, et alienum fac me a passionibus quae impudenter oppugnant me.

218 Ex Canone in festo SS. apostolorum Olympæ, Rhodionis, Sosipatri, etc., die 10.

Genus humanum partu tuo reformasti, o Virgo: Verbum namque Patris genuisti, quod earnenī mortalem gestavit, et vias immortalitatis nobis ostendit.

Unigenitum Patris Filium, qui prius fuerat sine matre, nunc ex te sine patre natum agnoscentes, Dei matrem te confitemur, quae sine dolore perperisti, et virgo permansisti ratione ineffabili, o Dei sponsa Maria.

Miracula superavit universa miraculum illud novum, quod in te, o purissima, manifeste factum est: Deum enim corporaliter peperisti, o Dei sponsa, hominibus misericorditer unitum unione impermista.

Concepisti per verbum Verbuni, o illibatissima Deipara, ac supra verbum, factum hominem, peperisti, propterea te verbis divinitus inspiratis assidue beatificamus.

Tanquam aliud cœlum priori cœlo sublimius factum, te, Domina, glorificamus; quod nobis Solē justitiæ protulit, et profundas ignorantiae tenebras eliminavit.

Verbum Patris coæternum, hominibus manifestatum, corporasti, o puella, et in carne peperisti hominem factum propter hominis salutem. Laudabilis et supergloriosus Deus patrum.

Urna quæ olim manna serebat, te, o casta, figurabat: Christum enim, dulcedinem nostram, portasti, o yeneranda, et in carne peperisti, qui eripit ab omni ainaritudine scelissimorum peccatorum eos qui superexaltant ipsum in sæcula.

Parce, Domine, populo tuo, a Barbarorum in- cursu, peccatis, temptationibus, et æterno supplicio liberans nos per **219** precies sanctissimæ Virginis Genitricis tuæ et gloriosorum apostolorum tuorum.

Ex Canone in SS. Orestem, Menam, Victorem, die 10 (92^{**}).

O laudabilissima, quæ sola supra naturæ ordinem Conditorem et Factorem universi, qui in te naturæ innovavit, peperisti, redime me a peccatis, et a tormentis eripe me.

Medica mentem meam pravis affectionibus vitiam, o inviolata; ac divinæ gratiæ lœta luce animans meam perfunde.

Malitiæ turbine exagitatum, et procelloso passio-

(92^{**}) Desideratur in Menæis impressis.

A προέρχεται ὡς υψηφίος, παναμώμητε, ο Δεσπότης, καὶ γάλακτι ἐκτρέφεται ἀπασαν τὴν κτίσιν διατρέφων βουλήματι, εὐλογημένη Ἀειπάρθενε.

Φέρουσα, Κόρη, ταῖς χεροῖς τὸν τὰ σύμπαντα τῷ νεύματι φέροντα, χειρός με λύτρωσι τοῦ ἀλλοτρίου τῇ μεσιτείᾳ σου, καὶ τῷ φωτέσου τὴν ἐμὴν διάνοιαν φώτισον, καὶ ἀλλοτρίωσον τῶν παθῶν τῶν ἀναιδῶς πολεμούντων με.

*Ἐκ τοῦ Καρόνος εἰς τοὺς ἀγίους ἀποστόλους Όλυμπᾶν, Ροδίωρα, Σωσίκατρον, κ. τ. λ., ἡμέρᾳ τι^ν.

Γένος τὸ ἀνθρώπινον τῇ σῇ χυοφορίᾳ, Παρθένε, ἀνέπλασας· Λόγον γάρ ἐκύησας τὸν Πατρὸς, σάρκα θυητὴν φορέσαντα, καὶ ἀθανασίας ὁδοὺς ἡμῖν ὑποβεβεβαίαντα.

Τίδυ τοῦ Πατρὸς μονογενῆ, ἀμήτορα τὸ πρότερον, ἐκ σοῦ τεχθέντα γνόντες ἀπάτορα, Θεοῦ Μητέρα διμολογοῦμέν σε, ἀπαθῶς χυήσασαν καὶ παρθένον μεινάσαν ὑπὲρ λόγον, Μαρία Θεόνυμφε.

Θαυμάτων ἐπέκεινα ἀπάντων, πανάμωμε, τὸ ἐπὶ σοὶ κενουργηθὲν θαῦμα ἔδειχθη ἐμφανῶς· Θεδν γάρ ἐκύησας σωματικῶς, βροτοῖς δι' οἰκτον ἐνούμενον ἐν δουγχύτῳ ἐνώσει, Θεόνυμφε.

Συγέλαθες διὰ λόγου τὸν Λόγον, πανάμωμε, καὶ ἐτεκες ὑπὲρ λόγον γενόμενον, Θεοτήκε, ἀνθρωπον· διὸ σε λόγοις θεοπνεύστοις διαπαντός μακαρίζομεν

C *Ως ἄλλον οὐρανὸν τοῦ πρώην, Δεσποινα, δειχθεῖσαν ὑψηλότερόν σε διξάζομεν, τὸν Ἄλιον ἡμῖν τῆς δικαιοσύνης ἀνατείλαντα, καὶ τὸ βαθὺ τῆς ἀγνωσίας σκότος διώξαντα.

Τὸν τοῦ Πατρὸς Λόγον συναίδον ἐμφανισθέντα τοῖς βροτοῖς ἐσωμάτωσας, καὶ σαρκὶ, Κόρη, ἀπεκύησας ἀνθρωπον γενόμενον, διὰ τὸ σῶσαι τὸν ἀνθρωπον. Οὐ αἰνετὸς τῶν πατέρων θεός καὶ ὑπερένδοξος.

Στάμνος πάλαι φέρουσα, ἀγνή, ἐτύπου σε τὸ μάννα· Χριστὸν γάρ, τὸν γλυκατμὸν ἡμῶν, ἐβάστασας, σεμνή, καὶ σαρκὶ ἐκύησας ἔξαροντα πάσῃς πικραῖς ἀτόπιν ἐγκλημάτων τοὺς ὑπερυψοῦντας αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Φεισαι τοῦ λαοῦ σου, Κύριε, ἐπιβρομῆς Βαρβάρων ἡμᾶς λυτρούμενος, καὶ ἀμαρτιῶν, καὶ πειρασμῶν, καὶ κολάσεως αἰωνίου, εὐχαῖς τῆς τεκούσης σε, Παρθένε παναγία, καὶ τῶν ἐνδόξων ἀποστόλων σου.

Vincentium, Stephanidem, et Theodorum Studitam,

num pelago jactatum salva servum tuum ad te con fugientem, o inviolata.

A violentis peccati fluetibus, a passionum ignorânia, atque ab omni, quod circumstat, malo, salvos fac servos tuos, o casta.

Mortifica carnis meæ prudentiam, Virgo inviolata, quæ Christum concepisti, qui divina potentia mortuam hominum naturam vivificavil.

Verbum Dei, innovatis naturæ legibus, cum esset sine principio, ex puris sanguinibus tuis incarnatum est, o Virgo, supra rationis captum, et factum infans, hominem corruptum redintegravit.

Dominus altissimus, cum esset verus Deus, humanam formam ex te suscepit, o Virgo castissima, atque hominem deificavit, eumque a corruptione

'Ex τοῦ Καρόρος εἰς τὸν ἄγιον Ἰωάννην τὸν Ἐλείμονα, ἡμέρᾳ τούτῃ.'

"Iva τοὺς κάτια τοῖς δνω συνάψειεν, δ μόνος πάντων Θεός μήτραν ἀπειρόγαμον ὑπέδυ, καὶ σφράξει; ἐν δυοικύματι, τῆς ἔχθρας τὸ μεσότειχον ἐλών εἰρήνην ἐμεσίτευε, καὶ ζωὴν ἐδράνευε, καὶ θελαν ἀπολύτρωσιν.

"Ἐπὶ σοι, παναγίᾳ, δ τοῦ παντὸς αἵτιος δι! ὑπερβολὴν εὐσπλαγχνίας θέλων ἐσχήνωσε, καὶ καθηγίασε τὴν τῶν ἀνθρώπων οὐσίαν παραβάσει πρότερον ἐξαισθήσασαν.

"Ιασάι μου τὰ τραύματα, Κόρη, τῆς καρδίας, καὶ κατευδωσον τῆς ψυχῆς μου τὰ κινήματα εἰς Θεοῦ, Παρθένε, τὰ θελήματα.

Tὴν σκοτιαθεῖσαν ψυχήν μου ταῖς φιληδονίαις, τοῦ βίου, ἀγνή πανάμωμε, τῷ φωτὶ τῷ σῷ ταύτην καταύγασον, ἡ τὸ φῶς Χριστὸν τεχοῦσα τῆς ἀγνωσίας σκότος λύσοντα.

Noήσαντες Θεηγόροι προφῆταις μυστηρίου σου, Παρθένε, τὸ βάθος, προφητικῶς προκατήγειλαν τοῦτο, φωταγωγούμενοι θεῖψι Πνεύματι, καὶ γῦν ἡμεῖς πειριφανῶς τὰς ἐκδάσεις δρῶντες πιστεύομεν.

Μόνη τὸν ξνα τῆς Τριάδος ἀπεγέννησας ἐν δύο ταῖς οὐσίαις ὑποστάσει μιᾶς δρώμενον, Παρθένε, ψιλωδοῦμεν· Κύριε ο Θεός, εὐλογητὸς εἶ.

Τείθρου ζῶντος ὥφθης, παναγίᾳ, σκήνωμα, ἐξ οὗ πιθνεῖς οἱ θανατωθέντες τὴν ζωὴν κληρούμεθα ἀναβοῶντες· Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ Εργα, τὸν Κύριον, καὶ ὑπερψύχοντες εἰς πάντας τοὺς αἰώνας.

Φανεῖσα πλατυτέρα οὐρανῶν, Παρθένε, τὸν λογισμὸν μου στενούμενον πλάτυνόν, χωρτικὸν χαρισμάτων θείων δεικνύουσα.

*Ex Canone in S. Philippum Apostolum, die 14 (92****).*

O sanctissima, Deoque gratissima, esto mihi adiutrix et patrona apud Christum, ut liberet me ab æterno judicio, et ab omnimoda serpentis læsione.

Mentis meæ vagationes, corporis passiones, atque animæ morbos cura, o Virgo, et ad vias bonas dirige me, ut faciens Dei voluntatem, inveniam vitam æternam.

Tanquam animatum Domini palatium, et fidelium asylum, corumque, qui in tribulationibus versantur, auxilium, et ducem infallibilem gratia plenam laudemus.

Te, quæ optimum Dominum peperisti, depreca-

(92****; Desideratur in Menaeis impressis.

Aereptum, incorruptione donavit. Quamobrem te universi benedicimus, o Dei sponsa Maria.

Horrescunt angelorum ordines, o immaculata, considerantes mysterium partus tui, quod est supra naturam : 220 Deum enim peperisti, et tanquam filium lactasti eum qui nutrit universa.

Ex Canone in festo S. Joannis Eleemosynarii, die 12.

III superiores ac caelestes cum inferioribus copularet, solus omnium Deus utsrum illibatum ingressus est, et in similitudine carnis apparens, intermedio inimicitiae pariete sublato, pacem interposuit, et vitam, divinamque redemptionem donavit.

In te, o sanctissima, universi auctor, propter excessum misericordiæ suæ voluntarie inhabitans, sanctificavit hominum substantiam, quæ propter primam transgressionem corruerat.

Medere vulneribus cordis mei, o puella Virgo, et animæ meæ motus ad Dei voluntatem perficiendam felici tramite dirige.

Animam meam voluptatum vitæ amore obtenebratam luce tua illumina, o casta, ac libera ab omni labore, quæ lucem Christum peperisti, a quo ignorantia tenebræ dissolvuntur.

Diviniloqui prophetæ intellectu assecuti profunditatem mysterii tui, o Virgo, prophetice illud enuntiaverunt, divini Spiritus luce illustrati. Et nunc nos illorum vaticinii exitum manifeste videntes, credimus.

Tu sola, o Virgo, unum Trinitatis in duabus substantiis atque unica hypostasi agnatum peperisti, cui concinimus : Benedictus es, Domine Deus, etc..

Fluvii viventis tabernaculum facta es, o sanctissima, ex quo bibentes nos qui mortui eramus, heredes vitæ evadimus, claimantes : Benedicite, omnia opera, Dominum, et superexaltate eum in omnia aëcula.

Tu, o Virgo, quæ cœlis latior apparulisti, dilatamentem 221 meam angustatam, et divinorum charismatum capacem redde.

*Ex Canone in S. Philippum Apostolum, die 14 (92****).*

D mur, o benignissima Dei Genitrix, ab omni maleripe populum tuum.

Intellectuale candelabrum te propria vidit, o inviolata, vere habens lucernam, illuminationem, et propitiationem animarum nostrarum.

Lingua et corde te prædicto Deiparam, o inviolissima; Deum enim immortalem peperisti, cui omnes modulantes canimus, Benedictus es, Deus, etc.

Illum qui est ante secula, novum infantein in terra peperisti, o Virgo, innovantem nos, qui anti-

qua malitia graviter inveterati eramus : unde te A instinge audaciam ac fastum omnium hostium Agalaudamus, o casta, In saecula.

Custodi servos tuos, o sanctissima Virgo inviolata, illæcos a vulnere omnium telorum inimici ; et

222 Ex Canone in festo SS. mart. Samonæ, Guriae, et Abibi, die 15.

Sapientia illius, quæ omniem excedit sapientiam, tabernaculum es, o immaculatissima ; suam enim ipsius domum ex castissimo sanguine tuo, o Virgo, edificare sibi complacuit, ad salutem eorum qui te collaudant.

Te medicaminum fontem effecit, qui in uterum tuum ingressus est, o Dei Mater castissima : meæ igitur animæ medere.

Supra mentis captum peperisti, o Virgo, et post partum virgo item permansisti : quamobrem incessabilibus vocibus te inconcussa fide salutamus clamantes : Salve, Reginæ.

Ille qui solus bonus est, et pelagus benignitatis, atque universa continet ac sustinet, in ulnis tuis, o Dei Mater, contineri ac sustineri dignatus est.

Cum te solam tanquam lilyum purissimum in medio spinarum (93), et florem convalliumensus reperisset, o Dei Mater, spiritale in te tabernaculum sibi constituit.

Tanquam speculum tersissimum ac lucidissimum (94) divini radii nitorem in te evibratum continuisti; benedicta tu inter mulieres.

(93) Fuit B. Virgo tanquam lilyum purissimum, quia sine ulla originis macula concepta, cum cæteri Adæ filii fuerint ob peccatum originale, non lilia, sed spinæ. Favet Federicus Nausea episcopus Viennensis, homil. 81, dum exponens illa verba ex h. Cantic. cap. Sicut lilyum inter spinas, sic amica mea inter filias, ait : « E'si ex lege naturæ omnes filiae humanæ spinosæ, id est, peccato conceptæ sint, Maria tamen sanctissima Virgo per legem gratiaræ immaculata nascitur, non secus ac lilyum inter spinas, quæ etsi sint quantumlibet horridæ, asperæ, rigidæque atque tumidæ, crescit tamen subter ipsas sine macula lilyum ipsum speciosissimum, nihil suæ virtutis amittens. » Et D. Anselmus De conceptu virginali cap. 4, « Lilyum, inquit, potesi nasci inter spinas, et illis non pungi; sic Mater Christi potuit concipi inter peccatores, et peccato non tangi. » Hinc Adamus de S. Victore in suis Rhythmis sanctam Virginem salutat his verbis :

Salve, Verbi sacra Parens,
Flos de spina, spina carens,
Flos spinæ gloria :
Nos spineum, nos peccati
Spina sumus cruentati,
Sed tu spinæ nescia.

Dixit Virginem florem de spina, quia fuit ex majoribus in peccato conceptis oriunda, sed non dicit illam florem factum ex spina, quia Virgo semper nos seu lilyum fuit, unde etiam dicit nesciam spinæ, tanquam Virgo de se nihil aliud sciat, aut scire possit, quam quod fuerit semper lilyum, numquam spina. Vide Bustum in Mariali serm. 5 de concept. parte iii, ubi probans B. Virginem in lillo figurata Cantic. ii, Sicut lilyum inter spinas, sic amica mea inter filias, ait inter alia : « Licet li-

A instinge audaciam ac fastum omnium hostium Agalaudorum, ut te cum fide, o Doipara, beatam dicamus.

'Ex τοῦ Καρόντος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Σαμονᾶν, Γουριανὸν, καὶ Ἀδιβού, ημέρᾳ τε.

Σοφίας τῆς ὑπερβόφου γέγονας σκηνὴ, πανάμωμετὸν ἐαυτοῦ γάρ οἷχον ἐκ τῶν σῶν παναχράντων αἱμάτων, σεμνὴ, οἰκονομεῖν εὐδόκητε πρὸς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Τάσσων σε πηγὴν δὲ τὴν σὴν μῆτραν ὑποδὺς ἔδειξε, μῆτρε Θεοῦ πάναγνε τὴν ἐμὴν ψυχὴν οὖν θεράπευσον.

Ὑπὲρ Εννοιαν ἐκύησας, ὁ Πάρθενος, καὶ μετὰ τοῦ ὥρθης παρθενεύουσα πάλιν· μέγα τὴν μυστήριον τῆς κυνοφορίας σου, Ἄειπάρθενε ἀχραντε, ὑμνοῦμεν.

Ο μόνος ἀγαθὸς καὶ πελάγει χρηστότητος τὰ σύμπαντα, Θεομῆτορ, συγχρατῶν σαῖς ἀγχάλαις χρατεῖσθαι κατηξίωσεν.

Σὲ μόνην τῶν ἀκανθῶν ἐν μέσῳ εὐράμενος ὡς καθαρώτατον κρίνον, καὶ κοιλάδων ἄνθος, ὁ Θεομῆτορ, ο Νυμφίος δὲ νοητὸς ἐν σοὶ κατεσκήνωσεν.

Ως νεδυμηκτὸν καὶ φωταυγίας πέμπον ἐποπτρον, αἰγλην θεῖκης, Παρθένε, μαρμαρυγῆς προσβαλούσάν σοι ἔχώρησας· εύλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, Πανάμωμε Δέσποινα.

C lium inter spinas nascatur, tamen sine spinis est, et totum candidum atque odoriferum exstat ; sic B. Virgo Maria, quamvis a primis parentibus per peccatum spinosis sit propagata, tamen sine macula fuit, et per munditiam et puritatem tota candida atque odorifera permansit. Sic ille.

Porro S. Sabbas in Meuæis Græcorum, die 20 Januarii, odo 6, quod etiam hic asserit S. Josephus, B. Virginem solam a Christo sposo, tanquam purissimum lilyum in medio spinarum inventam testatur his verbis :

Ex te sola, quam purissimo lilio in medio spinarum invento,
Uterum incolens tuum, Sponsus ille tuus processit.

Sic ille. Nimurum (ut in Mariana Pletate Græcorum inquit P. Simon Wagnerek) ex mente S. Sabbæ Christus Mariam inter homines in peccatis conceptos invenit, non tanquam similem illis, id est, tanquam spinam inter spinas, sic enim ex spina debuissest primum facere lilyum, cum revera non lilyum invenisset Mariam, sed spinam. Quod autem artifices faciunt, hoc excogitare seu invenire dicuntur. Asserunt proinde S. Sabbas, et S. Josephus Christum inter spinas, id est, omnes homines, qui concepluntur in peccato, non spinam, sed lilyum invenisse Mariam, quia illam inter spinas, non spinam, nec ex spina lilyum, sed ab initio lilyum fecit, id est, sine ulla originis macula existere jussit.

(94) Si decens fuit, ut peccati venialis levissima macula a Mariano speculo, ut tersissimum et lucidissimum vere appellari posset, procul feret; dignus certe et decentius longe fuit, ut originalis culpe labes ab eodem quam longissime arceretur. Peccatum enim veniale macula quedam est, sed levissima, ut pole, quæ animæ pulchritudinem,

Φύσεσιν δρώμενον διτταῖς Χριστὸν ἐγένησας μίσην Α φέροντα σαφῶς ὑπόστασιν αύνθετον, ἀνθρωπότητι θεότητος συνεισδραμούσῃς φυσικὴν δυτικὰς καθ' Ἑκατὸν· οὗταις πάντες σε εὐλογοῦμεν, Μαρία Θεόνυμφε.

Σαρχὶ ἐπιδημῆσαις θελήσας διακοσμήσας πάντα Λόγος ἐν σοὶ κατεσκήνωσε, μόνην ἀγιωτέραν πάντων εὑράμινος, καὶ Θεοτόκον ἐδείξεν ἐπ' ἀληθείας, Μητροπάρθενος.

'Ex τοῦ Καρόντρος εἰς τὸν δσιον Γρηγορίου τὸν Δεκαπολίτην, ἡμέρᾳ κ.'

Ἡ ἀπὸ γῆς πρὸς οὐρανὸν διήκουσα κλίμαξ οὐράνιος, δι' ἣς Θεοῦ Λόγος τοῖς βροτοῖς ὠμβλησε, εὐλογημένη πάναγνη, ἀνερμήνευτον θαῦμα, ἀκαταύθητον δράμα, σῶζε τοὺς εἰς σὲ καταφεύγοντας.

Χαῖρε, μόνη τεκοῦσα τὸν τοῦ παντὸς Κύριον· χαῖρε, τὴν ζωὴν τοῖς ἀνθρώποις ἡ προξενήσασα· χαῖρε, κατάσχιον καὶ ἀλατόμητον δρός, τῶν πιστῶν τὸ στήριγμα· χαῖρε, πανάμωμε.

Μῆτερ Θεοῦ, εὐλογημένη, πανάμωμε, τῆς ψυχῆς μου τραύματα θεράπευσον, τὰς ἡδονὰς οἴσσον τῆς σαρκὸς, τὴν ἐσκοτισμένην χαρδὸν μου φωταγώγησον, εἰρήνευσον τὸν νοῦν μου καὶ παντοῖας ἐκ βλάβης, καὶ ἔχθρῶν ἐπηρεάς με λύτρωσαι.

Προστασίᾳ τοῦ κόσμου, Μῆτερ Ἀειπάρθενε, σὺ με κυρέρνησον, καὶ δδήγησόν με εἰς εύθεταν δόδυ, καὶ κατεύθυνον πρὸς δικαιοσύνην· τρίβους ὀρθὰς τὸν λογισμὸν μου, καὶ ψυχῆς τὰς πορείας εὐθύνουσα.

Μαρία τὸ καθαρὸν βασιλέως παλάτιον, γενόμενόν με ληστῶν ἀκάθαρτον σπῆλαιον εδχαίς σου καθάρασα, τοῦ ἐκ σοῦ τεχθέντος ναὸν ἄγιον ἀνάδειξον.

Νεκρὸν χρηματίσαντα τῇ ἀμαρτίᾳ καὶ ἀπολλύμενον, τὴν ζωὴν ἡ τεκοῦσα, ἀγνὴ Παρθένε, ζώσον καὶ σῶσον με, καὶ τῆς γεέννης ἐξάρπασον ψάλλοντα· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Ἡ τὸν χριτὴν καὶ Κέριον ὑπέρ λόγων κυήσασα, τοῦτον, ὡς Υἱὸν σου, παναγία, αἰτησαι ἐν ὥρᾳ τῆς χρίσεως, τῆς καταδίκης, καὶ τοῦ πυρὸς, σκότους ἀφεγγοῦς, καὶ τοῦ βρυγμοῦ τῶν δδόντων λυτρώσασθαι τοὺς πίστει εὐσεβῶς μελῳδοῦντας λαούς· Ὑπερψύχοντες τοὺς αἰῶνας...

Φωνὴν σοὶ τοῦ Γαβριήλ οἱ πιστοὶ περιχερῶς προσφεγγόμεθα· Χαῖρε, παράδεισε, ζωῆς τὸ ξύλον ἀναβλαστήσασα· χαῖρε, ἡ λύσις τῆς ἀρᾶς, μαρτύρων

gratiam videlicet, extenuat, non tamen corruptit: per quam charitatis servor intepescit quidem, sed non exstinguitur: quae valetudinem imminuit animis, sed mortem non conciscit: quae Dei erga nos amorem præservandum fortasse etiam defervere facit, odium vero minime lacescit aut provocat. Contra vero originalis culpæ labes animi pulchritudinem corruptit, charitatem excludit, mortem affert, et Dei Opt. Max. odium homini accersit. Immunditiam legalem, illam scilicet, quam seiniæ propter sordes, quibus ex partu imbuebantur, contrabere solebant, a nitidissimo Matris suæ speculo Deus abesse voluit, ut docet Cyprianus in serm. de Nativit., Augustinus de v. Haeresibus, Epiphanius in Compendio Doct., Nazianzenus orat. 40 et alii.

Duplici præditum natura, unicam vero gemitum personam sine dubio Christum genuisti; compositum, per concurrentiam divinitatis cum humilitate, physica prorsus ac vera unione. Unde universi te benedicimus, o Maria sponsa Dei.

Cum Verbum, quod universa condidit et exornavit, ad carnem accedere voluisse, in te habita-
vit, quam solam omnibus sanctiorem invenit, et Deiparam te effecit revera, Mater et Virgo.

223 Ex Canone in festo S. Gregorii Decapolitæ, die 20.

O scala cœlestis, quæ a terra ad cœlum pertin-
gis, per quam Deus Verbum cum hominibus con-
versatus est, benedicta Virgo castissima, miracu-
lum inexplicabile, spectaculum inintelligibile, salva
confugentes ad te.

Ave, o tu quæ sola universi Dominum peperisti:
salve, quæ vitam hominibus conciliasti: salve,
mons umbrose, et a lapicidæ manu intacte: salve,
fidelium fulcimentum, o ab omni labore immunis.

O Mater Dei, benedicta, tota immaculata, medere
vulneribus animæ meæ; carnis libidines exstingue:
obtenebratum cor meum illumina: mentem meam
pacifica, et ab omni malorum atque hostium in-
festatione eripe me.

O mundi præsidium, Mater semper virgo, tu
me gubernas, et deduc me in viam rectam, et ad
rectas iustitiae semitas dirige mentem meam atque
animæ meæ itinera, o immaculatissima.

O Maria purissimum regis palatium, me, impuro-
rum latrocum speluncam effectum, precibus tuis
emunda, et Filii tui templum sanctum me consti-
tue.

i Me, ob peccatum mortuum ac perditum, tu, o
easta Virgo, quæ Vitam peperisti, vivifica, et salva
me fac, et a gehenna eripe me psallentem: Bene-
dictus Deus, etc.

Tu quæ judicem ac Dominum genuisti ineffabili-
ter, eumadēm tanquam Filium tuum, o sanctissima,
precare, ut in hora judicii, a damnatione, ab igne,
a tenebris obscurissimis, et a dentium stridore
liberentur ii qui cum fide ac pietate concinunt: O
populi, superexaltate, etc.

Voce Gabrieles nos fideles, ad te cum gaudio
clamautes, salutamus: Salve, paradise, quæ Il-
luminum vitæ protulisti (95): salve, maledictionis

Si ergo Deus hujus speculi munditiem et candorem
per umbratilē legalis immunditiae maculam non
parum laedi aut violari putavit, ac propterea im-
munditiam istam ab illo prohibuit, quoniam modo
peccati originalis letarimas sordes et squalorem
illi aspergi et adhaerere permisit? Vide quæ de hoc
speculo dixi in Vindicatione sacri ordinis Prædi-
cator. libro i, parte i, argumento 8, super illa
verba S. Thomæ, Fecit sumius Artifex speculum
unum etc.

(95) De hoc paraiso loquens inter alios vlt
pietate et doctrina inclitus Pater Ildephonsius Gi-
ron, ord. Prædicatorum, in suo Promptuario con-
cionum, concione 2, de conceptione B. Virginis ait:
e Custodit quoque Filius Dei paradisum suum,

dissolutio, martyrum corona, **224** confessorum gloria, atque hominum piorum firmamentum.

Ex Canone in festo S. Philemonis apostoli et sociorum, die 22.

Divinus olim prophetarum catalogus multiformibus symbolis te vere a longe prædescripserunt solam paritutram esse Dominum.

Cum apparuisses pura, ac tota immaculata, o Virgo, suscepisti in visceribus tuis Deum Verbum, qui naturam nostram peccatorum excessibus inquitam purificavit.

Laudo te, vere omni laude dignissima, quæ Deum Verbum omni laude superiorem supra naturæ modum peperisti: et precor te, ut infelicitis animæ meæ morbos cures, quippe quæ benigna es, o sponsa Dei.

O Domina, salva nos gravissima tentationum tempestate jactatos, et Barbarorum immensissimum incursibus, et crudelibus dæmonum invasionibus afflictos.

Corporatum est Verbum in ventre tuo: et propter suam misericordiam agnosci voluit homo, ut hominem efficeret Deum, o puella ab omni nævo immunis (96).

Fortitudo humilium, et lucerna lucida, et mensa divina: mons, et porta impervia: thronus Dei, et palatium: virga Aaron, et urna auro fulgida facta es, o Virgo, quæ Christum, vitæ manna, portavit.

Novus paradisus vere nobis venter tuis apparuit, o casta Deipara, in quo germinavit vitæ lignum, per quod illi qui fructu ligni gustato mortui erant, iterum viviscati ad paradisum reducuntur.

Fers ferente omnia, et nutrientem nutris, o immaculissima: nec partus tui rationem mente assequi potes. Superat omnem mentem miraculum, quod angelos **225** atque homines stupore percellit, dum vident te solam Virginem Matrem Dei.

Ex canone in festo S. Patris nostri Gregorii Agricantini [Agrigentini], die 23.

Te vere ac proprie Deiparam consiteor; Dominum enim inexplicabili modo peperisti, o Deipara inviolata, qui in duabus substantiis ac voluntibus intelligitur.

Verba diviniloquorum præconum completa sunt:

dum dominum virginalem deliciarum suarum servavit ab omni culpa. Neque in hunc paradisum invenire potuit ingressum callidus serpens: fuit enim conclusus bortus, inno ipsa Virgo contrivit caput serpentis. Sie ille. Et P. J. Eusebius Nieremberg. in suis Exceptionib. cap. 13, cum retulisset a S. Athanasio in homilia in Occursum Domini B. Virginem paradisum divina plantatum manu suis appellatam, subdit: « B. Virgo dicitur paradisus plantatus manu Domini, quoniam in plantatione suæ creationis, sola manus Dei, et gratia ejus locum habuit, non autem vestigium diabolii et ejusdem servitus. »

(96) Quid bac exclamatione opportunius pro immaculata B. Virginis conceptione astruenda?

A στεφάνωμα, δσίων χαύχημα καὶ ἀνθρώπων εὔσεβῶν τὸ κραταῖωμα.

'Εκ τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἄγιον ἀκόστολον Φιλήμορα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ημέρᾳ χθ.'

Σὲ προφητῶν πάλαι: ὁ θεῖος κατάλογος πολυειδέσιν, ἀχραντε, αυμόδοις πόρρωθεν προεκήρυξεν δυτικῶς, τὴν μόνην τὸν Δεσπότην ἀποκυήσασαν.

Φανεῖσα καθαρὰ καὶ πανακήρατος ἐδέξω ἐν μήτρᾳ τὸν Λόγον Θεὸν! τὸν καθάραντα τὴν φύσιν ἡμῶν δυπτωθείσαν, Παρθένε, ἀτοπήμασιν.

'Υμνῷ σε ἀληθῶς, πανύμνητε, ὑπερύμνητον Θεὸν Λόγον ὑπερψυῶς τέξασαν, καὶ δέομαι τῆς ταπεινῆς μου ψυχῆς θεραπεῦσαι τὰ νοσήματα, ὡς ἀγαθὴ ὑπάρχουσα, Θεόνυμφε.

Δέσποινα, σῶσον ἡμᾶς χειμαζομένους χαλεπῷ κλύδωνι τῶν πειρασμῶν, καὶ τῶν ἀνημέρων Βαρβάρων ἐκδρομαῖς, καὶ ταῖς τῶν δαιμόνων δειναῖς ἐπιθέσεσιν.

Συμπατοῦται ὁ Λόγος ἐν μήτρᾳ σου, καὶ δὲ εὐσπλαγχνίαν γνωρίζεται δυνθρωπος, ἵνα Θεὸν τὸν ἀνθρωπὸν ἀπεργάσηται, Κόρη πανάμωμε.

'Ισχὺς ταπεινῶν, καὶ λυχνία φωτεινή, καὶ θεῖα τράπεζα, δρος καὶ πύλη ἀδιδέντος, θρόνος Θεοῦ καὶ παλάτιον, ράβδος Ἀαρὼν τε καὶ στάμνος χρυσαυγίζουσα πέφυκας, Χριστὸν τὸν μάννα τῆς ζωῆς, Παρθένε, φέρουσα.

Νέος παράδεισος ἡμῖν ἡ γαστήρ σου ἀληθῶς, ἀγνή, ὥραθη, ζωῆς ξύλον βλαστάνω, καὶ τοὺς θανέντας καρπῷ τοῦ ξύλου πάλιν πρὸς παράδεισον ζωοποιήσεντας εἰσάγον, Θεοτόκε.

Φέρεις τὸν φέροντα πάντα, καὶ τὸν τρέφοντα τρίφεις, τὸν τρέπον τῆς λοχείας οὐδαμῶς ἐπισταμένη, πανάμωμε· ὑπὲρ νοῦν τὸ σοῦ θαῦμα ἀγγέλους καταπλῆττον καὶ βροτοὺς τοὺς εἰδότας σε μόνην Παρθένον Θεομήτορα.

'Εκ τοῦ Καρόνος εἰς τὸν ἄγιον Πατέρα ημῶν Γρηγόριον τὸν Ἀκραγαντῖον, ημέρᾳ χγ'.

Θεοτόκον σε ἀληθῶς ὀρκολογῷ τέτοχας γὰρ Κύριον ἀνερμηνεύτως ἐν δυσὶν οὐσίαις, ἀχραντε Παρθένε, καὶ θελήσεσι κατανεούμενον.

D

Τῆσις κηρύχων Θεηγόρων ἀνεπληρώθη· Ιδοὺ γὰρ

Quid enim fuerit affirmare Deiparam ab omni nævo fuisse immunem, quam omnem prorsus ab ipsa peccati, sive actualis, sive originalis nævum propulsare? Consonat S. Sabbas in Menæis Græcorum, die 3 Januarii, ode 3, dum Deiparam alloquens ait:

Nemo, ut tu, Domina, inculpatus est aequæ,
Nec præter te incontaminatus quisquam, o nævo nulli
[subjecta].

Et ibidem, die 1 Januarii, Ode 9,

Tu, quæ ab omni es nævo intacta.

Vide Velasquez *De Maria immaculate concepta* libr. iv, dissert. 5, annos. 1.

Ἐτεκεν ἡ Παρθένος νέον βρέφος τοῦ Ἀδάμ παλαιότερον, καὶ σύνθρονον τοῦ Γεννήτορος.

Γένος βροτῶν σέπωσται τῇ ὑπὲρ νοῦν σου χυοφορίᾳ, καὶ οἱ ἐν σκότει φθορᾶς, παναγία Δέσποινα, εἰδὸν τὸ φῶς τὸ ἐκλάμψαν ἐκ γαστρὸς σου, τῆς αἰτίας τῆς ἡμῶν, Κόρη, ἀναπλάσεως.

Οἱ κόλπους τοῦ Πατρὸς μὴ κενώσας ἐν τῷ σορκοῦσθαι, πανάμωμε, σοῦ ἐν τοῖς κόλποις ὁράται, χρατούμενος ὡς βρέφος, δην ἐξιλέωσαι τοῖς εὔσεβῶς σε τιμῶσιν, Παρθένε Θεόνυμφε.

Νοῦς ἐννοήσαι τὸ μέγα ἀπορεῖ τοῦ σοῦ τόχου μυστήριον· Θεὸν γάρ ἐκύησας ἀνθρώπον γενόμενον, Αειπάρθενε, τὸν ἀπερινόητον.

Μητροπρεπῶς τὸν πάνταν ἀπεκύησας Κτίστην, καὶ ἐν χερσὶν ἐβάστασας, χερουβικὸς ὡς θρόνος, τὸν συνοχέα τοῦ παυτῆς, ἀπειρόγαμος.

Οἱ παράδοξοι τόκοι σου τὰς διενοίας ἡμῶν καταπλήττει, μόνη εὐλογημένη. Θεὸς γάρ ἐκ σοῦ σάρκα προ[σ]έλαβεν, διπερ ἦν διαμείνας, Θεοτόκε, ἀτρεπτὸς τῇ φύσει δην ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φῶς ἡ τεκοῦσα ἄχρονον, τὸ ἐκλάμψαν ἐκ Πατρὸς, φώτισόν μου, Κόρη, τὴν ψυχὴν, καὶ τὸν νοῦν, μαχράν δὲ τὸν ἐμοῦ ἐκδιώκουσα τὸ σκότος τῶν παθῶν, ἵνα σε μακαρίζω, τὴν ἀειμαχάριστον τῶν πιστῶν ἐλπίδα.

Ἐκ τοῦ Καρότος εἰς τὸν δσιον Κλῆματα 'Ρώμης, τὴν τέλετην.

Ἄγιασον, Δέσποινα, τὴν ταπεινήν μου διάνοιαν, ἡ τὸν ὑπερούσιον Λόγον κυήσασα, καὶ ὑπάρχουσα πασῶν ἀγιωτέρα τῶν ἀνω δυνάμεων, θεοχαρίτως.

Κυριοτόκε, ἡ Θεὸν ἀποδρήτως κυήσασα τὸν Σωτῆρα τοῦ παντὸς, αὐτὸν δυσώπει σωθῆναι με πάθεσιν ἐκάστοτε περιαντλούμενον.

Ἀναπλάττεις συντριβεῖσαν καὶ φθορᾷ ὑποκύψασαν τὴν βροτελαν φύσιν, ἀχραντε, Θεὸν σωματώσασα, καὶ ὑπὲρ φύσιν τεκοῦσα, ἀπειρόγαμε· φέραγάζομεν· Δόξα, Χριστὲ, τῇ δυνάμει σου.

Τὴν ἀγνήν ἀγνεύοντε τιμήσωμεν νοῦς, καλλονὴν τοῦ Ἱακώβ ταῖς ἐνθέοις πράξεις καλλυνόμενοι, εὔσεβῶς ὑμνήσωμεν ὡς Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Μεμύται· Ήσαΐας τὸ βάθος τοῦ τόχου σου, καὶ παρθένον ἐν γαστρὶ σου ἐκτρυπεῖν ἔχουσαν τὸν διεύσπλαγχναν σαρκωθέντα ἐκ σοῦ, ἀπειρόγαμε.

Οἱ τοῖς πᾶσι παρεχόμενος βουλήματι τὸ εἶναι, πάναγνε, ἐκ σοῦ ἀρχὴν χρονικὴν λαμβάνει καὶ τίχεται, λύων τὰ χρόνια παραπτώματα τῆς συμπτωθείσης, ἀχραντε, τῶν βροτῶν φευστῆς οὐσίας.

Ωἱ φρικτοῦ καὶ ἀρρήτου θεάματο;! ἐν γαστρὶ κατοικεῖ ὁ ἀγώρητος, καὶ σὰρξ ἀτρέπτως γίνεται, καὶ θροῖ με δι' οἰκτον, καὶ τὴν τεκοῦσαν μετὰ τόχου φυλάττει ἀγνεύσασαν.

A ecce enim Virgo peperit infantem novum, qui Adamo est antiquior, et æqualis consideret Patri.

Genus hominum salutatum est per partum tuum, qui superat omnem cogitationem, et illi qui in tenebris corruptionis versabantur, viderunt lumen quod coruscavit ex utero tuo, o Domina sanctissima puella, causa reparationis nostræ.

Is qui Paternum sinum non reliquerat vacuuū in sua incarnatione, in sinu tuo visus est, o purissima, arctatus tanquam infans, quem propitium redde iis, qui te religiose honorant, o Virgo Dei sponsa.

B Hesitat mens recogitans magnum partus tui mysterium, o Virgo: Denique enim peperisti hominem factum, quem nulla mens cogitatione assequi potest.

Omniū Creatorem peperisti, ut Matrem talēm decebat; et velut thronus cherubicus, portasti eum qui continet ac portat universum, o innupta.

Admirandus partus tuus, o sola benedicta, mentes nostras stupore percussit: Deus enim ex carnem suscepit, o Deipara, permanens id quod erat, immutabilis natura: quem superexaltamus in omnia saecula.

O puerilla quæ lucem æternam ex Patre coruscantem peperisti, illuminata animam ac mentem meam, o Virgo, 226 longe repellens a me tenebras passionum, ut beatitudinem te, semper beatissimam spem fidelium.

C Ex canone in festo S. Clementis Romani, dicitur 24.

Sanctifica, Domina, miseram mentem meam, quæ supersubstantiale Verbum genuisti, et universis supernis potestatibus sanctior es, o Deo charissima.

O Dominipara, quæ Deum inessabilitate genuisti, universi Salvatorem, eumdem deprecare ut salvet me assidue passionibus circumdatum.

Restaurasti humanam naturam contritam et corruptioni subieciam, o inviolata atque innupta, dum Deum corporasti, ac supra naturæ modum peperisti: ad quem clamamus: Gloria, Christe, potentiae luce.

D Castam casta mente honoremus: pulchritudinem Jacob divinis actionibus decorantes religiose laudemus, tanquam Dei nostri Matrem.

Initiatus est Isaías profundis mysteriis partus tui, et prædicavit te virginem, quæ in utero habitura eras eum qui propter suam misericordiam ex te incarnatus est, o nescia viri.

Ille qui omnibus decreto suo præbet esse, ex te, o tota casta atque inviolata, principium temporale suscepit ac natus est, expians delicta naturæ hominum fluxæ, quæ corruerat.

O spectaculum formidandum alique inessabile! In ventre habitat is, quem nihil capere potest, et sine ulla mutatione fit caro; meque sua deiflat misericordia; et Genitricem suam post partum castam conservat.

Fers in ulnis Dēum, o sanctissima, tanquam A
lōrōnus igneus inviolatus, qui humanam suscepit
naturam, et **227** unione ineffabili ob immensam
misericordiam suam eidem copulatus est; quamob-
rem omnes te magnificamus.

Ex canone in festo S. Mercurii martyris, die 25.

E virgine puella incarnatus visus est, qui propter nos homo similis nobis factus est, et Mercurium suorum passionum testem, athletam suum effecit, enixe sibi concinentem: Cauitemus Domino, glo-
riose enim honorificatus est.

Ut conceptionem tuam, quae omnem mentem excedit, rubus præfiguraret, o casta, apparuit ar-
dens in igne, nec tamen comburebatur.

In te salutiferum Verbum descendit, o Virgo B.
perennis, tanquam imber, qui infidelitatis pluvias exsiccavit.

Interime, o Virgo, vivum peccatum meum, lu-
quæ vitam peperisti, quæ morti tradidit mortem.

Concepisti, o puella, per vocem angeli, magni
consilij Angelum, et ex tuis sanctissimis sangu-
nibus incarnatum peperisti, o purissima, illum qui
vias aditus universis ostendit propter ineffabilem
misericordiam suam.

Angelorum ordines stupore percellit mysterii
tui profunditas, o Deipara: Deus enim ex te incar-
natus apparuit, cui concinimus: Benedic tus es,
Domine Deus.

Nos omnes fideles te tanquam reparationis no- C
stræ causam laudamus, o inviolata: Deum enim
omnium rerum causam supra causam peperisti,
qui imaginem suam malitia contritam, propria mi-
sericordia redintegravit, o sola superbenedicta et
gratia plena.

Illumina, o porta lucis, animam meam passio-
num caligine excæcatam, pravisque cogitationi-
bus obscuratam, atque in discrimine positam, et a
tentationibus, periculis **228** ac tribulationibus
etate me, ut gloriosum te spem roburque fidelium.

Ex canone in festo S. P. N. Alyppii Cionitæ, die 26.

Verba venerandi prophetæ filiem habuere. Ecce
enim Virgō Dēum in carne peperit, qui homines
ad delictis ac peccatis ante contritos redintegravit.

O Virgo, mundum Verbi palatum, fac animam
meam domum Spiritus sancti: fonte aquæ, quæ
est principium vite, pota me, peccati calore infiam-
matum, ut pro debito te gloriosum.

Medere, Domina, passionibus animæ meæ, me-
temque et cor meum illumina, tu quæ lucis da-
torem peperisti, Christum Dominum omni bonitate
superiorem.

O puella sancta, Deum sanctum peperisti, ex
sua misericordia hominem factum, qui sanctificat
omnes ipsum cum fide ac timore sanctificantes.

Nos, qui in tribulatione versamur, fortis con-

Φέρεις ἐν ἀγκάλαις τὸν Θεόν, ὡς πύρινος, παν-
αγία, θρόνος ἔχραντος φύσιν βροτεῖν εἰληφότα, καὶ
ταύτης συμπλακέντα καθ' ἐνωσιν ἀπόδρητον, δι' οἴκτον ἀμέτρητον· ὅδ' γε πάντες μεγαλύνομεν.

'Ἐκ τοῦ Καρύος εἰς τὸν ἄγιον μεγαλομόρτυρα
Μερκούριον, ἡμέρᾳ κε'.

Κόρης παρθένου ὠράθη σαρκούμενος οὐ τόμας
καθ' ἡμᾶς δινθρωπος γενόμενος, καὶ μάρτυρα πιστὸν
παθῶν οἰκείων δείχνυσι Μερκούριον γενόμενον,
αὐτοῦ τὸν ἀθλητὴν, αὐτῷ συντόμως ψάλλοντα· Τῷ
Κυρίῳ φίτωμεν· ἐνδέξως γάρ δεδόξασται.

Ἴνα προτυπώσῃ σου τὴν ὑπὲρ νοῦν, ἀγνή, χύησιν,
βάτος πυρὶ ὥφθη καιομένη, οὐδαμῶς φλεγομένη.

'Ἐπὶ εἰς δὲ σωτήριος Λόγος καταβένηκεν, Ἀειπάρ-
θεντες, ὥσπερ δικτρος, καὶ ἐξῆραντε τῆς παλυθεῖας τὰ
δικτρήματα.

Θανάτωσον, Παρθένε, τὴν ζῶσάν μου ἀμαρτίαν,
ζωὴν δὲ κυήσασα τὴν θανατώσασαν θάνατον.

Συνέλαβες τῇ φωνῇ τοῦ ἀγγέλου τὸν βουλῆς με-
γάλης Ἀγγελον, Κόρη, καὶ ἐκ τῶν σῶν παναγίων
αἰμάτων σεσαρκωμένον, πανάμωμε, τέτοκας τὸν
δεῖξαντα πᾶσι ζωῆς τὰς εἰσόδους δι' ἀφατον ἐλεος.

Τάξεις ἀγγέλων καταπλήττει μυστηρίου σου τὸ
βάθος; Θεοτόκε· ὁ Θεός γάρ ἐκ σοῦ σαρκωμένος
ὠράθη, ϕ μελψοῦμεν· Κύριε ο Θεός; εύλογητὸς εἰ.

'Ος τῆς τημῶν ὑπάρχουσα ἀναπλάσεως, ἔχραντε,
ἔπαντες αἰτίαν οἱ πιστοὶ ὑμνοῦμέν σε. Θεόν γάρ
πανατίον ὑπὲρ αἰτίαν τέτοκας, τὸν τὴν συντριβεῖσαν
ἐν κακῷ εἰκόνᾳ οἰκείᾳ εὔσπλαγχνίᾳ ἀναπλάσαντα,
μόνη ὑπερευλογημένη καὶ κεχαριτωμένη.

Φώτισον, πύλη τοῦ φωτὸς, τὴν τυφλώτουσαν
ψυχὴν μου τοῖς πάθεσι, καὶ πονηροῖς λογισμοῖς
ἀμαυρωθεῖσαν καὶ κινδυνεύουσαν, καὶ ἐξελοῦ με
πειρασμῶν, κινδύνων καὶ θλίψεων, ίνα δοξάζω σε,
τὴν ἐλπίδα τῶν πιστῶν καὶ κραταίωμα.

'Ἐκ τοῦ Καρύος εἰς τὸν ὁσιον Πατέρα τημῶν
Ἀλύκιον τὸν Κιορίτην, ἡμέρᾳ κε'.

'Ψήσις σεπτοῦ προφήτου πέρας ἐδέξατο· Ιδοὺ
γάρ δὲ Παρθένος σαρκὶ Θεόν ἐκύησε βροτὸν ἀνα-
πλάττοντα, συντριβέντας πρότερον ἀμαρτίας καὶ
κληρονελήμασιν.

Παρθένε, τὸ καθαρὸν τοῦ Λόγου παλάτιον, τὴν ψυχὴν
μου διείξον οἰκον τοῦ ἀγίου Πνεύματος· Ίδατος πη-
γῆς ζωαρχικῆς πότισόν με τῇ καύσει τῆς ἀμαρτίας
φλογιζόμενον, δπως κατεχρέως δοξάζω σε.

Τὰ πάθη τῆς ψυχῆς μου Θεράπευσον, καὶ φωτ-
αγώγησον τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μου, Δέσποινα,
ἡ φωτεινή τεκοῦσα Χριστὸν τὸν ὑπεράγαθον
Κύριον.

'Ἄγιον ἐκύησας Θεόν γενόμενον βροτὸν δι' οἴκτον,
ἄγια Κύρη, τὸν καθαγιάζοντα τοὺς αὐτὸν ἐν πίστει
καὶ φένψ αγιάζοντας.

Ίσχυρὰν παράλησιν οἱ ἐν θλίψει ἔχομεν, ἀγνή,

OCR AVK / FR

καὶ βεβαίαν πάντες σε ἀντιλήψιν, Μῆτερ Θεοῦ, κιν-
δύνων σῶζε τοὺς δούλους σου.

Ο ἀπεριήριστος σάρχα ἀνελάβετο ἔνγουν τε καὶ
ἴμψυχον ἐκ σοῦ, Ἀειπάρθενε, τοῦ σῶσαι τοὺς βοῶ-
τας· Ὁ Θεὸς, εὐλογητὸς εἶ.

Σοῦ δ τοκετὸς τὴν τικτομένην βλάβην κακίᾳ τοῦ
δφεως; νῦν ἀπεστείρωσε, μόνῃ κατάρᾳ ἀνατρεσίς,
Παρθένε· δθεν σε τιμῶμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φωτισμὸν μοι δώρησαι τῷ ἐν σκότει δντι τῶν
παθῶν, καὶ φῦσαι με πονηρῶν ἔργων, καὶ φλογὸς
ἐναποκειμένης μοι τῷ ἀβλίψ καὶ ἀμαρτωλῷ, ἀχραντε
Δέσποινα, προστασία τῶν ὑμνούντων σε.

**Ἐκ τοῦ Καρότος εἰς τὸν δόσιον Πατέρα ἡμῶν
Στέφανον τὸν γένος, ἡμέρα κτῆ'.**

Τὴν ἀδιόδευτον πύλην, τὸ καθαρὸν τῆς ἀγνείας
έμενος, τὴν καλὴν ἐν γυναιξὶ, τὴν ἀγλαν Δέσποι-
ναν φωναῖς ιεραῖς διερδός λαδὸς δοξάσωμεν.

Ἐκ σοῦ τῆς μόνης καθαρᾶς δὲ ὑπέρθεος Λόγος
ἐσαρχώθη, ὡς οἰδε, καὶ διέσωσεν ἡμᾶς, τοὺς προ-
κυνοῦντας αὐτοῦ τὴν δι' οἰκτον θείαν συγκατά-
βασιν.

Ἐν σοὶ, πανάμωμε, τῆς σωτηρίας μου τὰς ἐλπί-
δας ἐθέμην, ἐπὶ τὴν σὴν σκέπην κατέφευγα· γε-
νοῦ μοι, Κόρη, βοηθόδη, τῶν δενῶν ἐξαιρουμένη με.

Ὑπεραγία, ή τὸν Θεὸν μόνη ἐπὶ γῆς ὡς ἀληθῶς
τὸν ὑπεράγιον τέξασα, τοὺς σε Θεοτόκον ἀεὶ κηρύτ-
τοντας ἀγίασον καὶ σῶσον τῇ μεσιτείᾳ σου.

Τὴν μόνην πανύμνητον, τὴν καλὴν ἐν γυναιξὶ,
τὴν τοῦ Θεοῦ λοχεύτριαν, Χριστιανῶν τὸ τεῖχος τὸ
ἀρραγές, τὴν ἀχραντον Δέσποιναν ἀδικάστῳ καρδίᾳ
μακαρίζομεν.

Ἵερώτατοι προφῆται προεδήλωσαν, ἀγνή, ἐκφαν-
τικώτετα τὸ μυστήριον τῆς σεπτῆς λοχείας σου, καὶ
νῦν ἡμεῖς τὰς ἐκδάσεις τῷλαυγῶς κατανοοῦντες
εὑσεβῶς σε μακαρίζομεν.

Ραντισμῷ θείου λύτρου, θεοχαρίτωτε, ἐκ πλευ-
ρᾶς κενωθέντος τοῦ σοῦ Γίοῦ καὶ Θεοῦ, τὸν ἐκ πο-
νηρῶν ἀμαρτίας προσόντα μοι φύπον, δυσωπῶ σε,
ἀπόκλυνον, Παρθένε.

Φωτὸς δοχείον, θεοχαρίτωτε, τῶν ιερῶν μαρτύρων
ἀληθῶς τὸ κρατεῖλαμα, τῶν δοίων ἀπάντων τὸ καύ-
χημα, σῶσον ἡμᾶς κινδύνων, καὶ περιστάσεων, καὶ
τῆς τῶν ἔχθρῶν ἐπιδρομῆς τοὺς ἀγυμνοῦντάς σε.

**Ἐκ τοῦ Καρότος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Παρ-
μορον καὶ τὸν ἄγιον Φιλούμενον, ἡμέρᾳ κτῆ'.**

Ἐν χρόνῳ τὸν ἔξι χρόνου τέτοχας βροτὸν γενό-
μενον, δν ἐκτενῶς ἰκέτευς, ἀγνή, ὡς Γίον σου καὶ
Κύριον, τὰ τῆς ψυχῆς μου χρόνια πάθη λέσσαται,
πανάμωμε.

Στερέωσόν μου τὴν γουγκ περιτρεπόμενον πολλοῖς

A solationem habemus, et stabilem defensionem, te,
inquam, o casta. Libera, o Mater Dei, a periculis
servos tuos.

Ille qui est incircumscrip̄tus atque indefinitus,
earm suscepit mente atque anima præditam, ex
te, o Virgo perpetua, ut eos salvaret, qui clamant:
Benedictus es, Deus, etc.

Partus tuus nunc sterilem reddidit noxam, quæ
ex malitia serpentis nata erat, o Virgo, unica ma-
ledictionis exterminalio; quamobrem te in omnia
sæcula honoran̄s.

B illuminationem largire mihi, in passionum tene-
bris commoranti, et libera me a pravis operibus,
et a flaminia quæ reservatur mibi miserabili ac
peccatori, o Domina inviolata, eoruin, qui te lau-
dant, patroclnium.

**229 Ex canone in festo S. Stephani Junioris,
die 28.**

Portam imperviam, mundū castitatis templum,
pulcherrimam inter mulieres, Dominam sanctam,
sacris vocibus sacer populus glorificemus.

Ex te sola pura Verbum superdivinum incarnatum
est, eo modo quo idem novit, et salvavit nos,
qui illius descensum divinum ob suam misericordiam
factum adoramus.

In te, o immaculatissima, salutis meæ spes re-
ponni, sub tuam protectionem confugi: esto mibi
adjutrix, o puella, et a rebus molestiis eripe me.

O supersancta, quæ supersanctum Deum sola lu-
C terra verissime peperisti, eos, qui te Deiparam
semper prædicant sanctifica ac salva mediatione
tua.

Solam illam omnī laude dignissimam, pulcher-
rimam illam inter mulieres, Dei Genitricem, Chri-
stianorum murum inexpugnabilem, Dominam in-
violatam, immoto minimeque dubitanti corde beatifi-
camus.

Sacratissimi prophetæ manifestissime antea de-
claraverunt mysterium venerandi partus tui, o
casta; et nunc nos vaticinii successus aperte agno-
scentes, te devote beatificamus.

D Aspersorio divini lavaci, quod ex latere Filii
Deique lui effusum est, ablue, te precor, o Virgo
Deo charissima, sordes, ex peccati malitia inba-
rentes miki.

O Deo charissima, lucis receptaculum, vere sa-
crorum martyrum robur, et confessorum omnium
gloriatio, salvos fac nos a periculis, et circumstan-
tibus calamitatibus, atque ab hostiis incursionibus,
dom te laudibus celebramus.

**230 Ex canone in festo SS. Paramoni et Philumeni
martyrum, die 29.**

In tempore peperisti eum, qui est extra tempus,
hominem factum: quem enixe deprecare, o casta
ac tota immaculata, tanquam Filium tuum ac Do-
minum, temporariis animæ meæ passionibus me-
deatur.

Confirmata ac stabilem efficie mentem meam, o

OCR A/BK / FR

Mater Dei castissima, multis passionibus circum-agitatam, ut te pro debito glorificem.

Homines ob transgressionem mortuos vivisico partu tuo omnes resuscitasti, o Virgo Maria : propterea te glorificamus, et divinis laudibus beatam appellamus.

Qui Patri ac Spiritui sancto aequalem habet honorem Dominus, ex castis sanguinibus tuis, o Virgo, incarnatus est et factus homo.

A scandalis vitae libera me, o intemeralissima, qui in nocte cæcitatibus, deformium cogitationum tenebris, ob inimici malitiam, semper occupatus sum.

Gaude tu, quæ sola hominibus gaudium peperisti : gaude, cœlum, et throni Cherubice, et gloriissimum palatum Regnatoris sæculorum, o B Domina ab omni macula immunis.

Legis umbra, et prophetarum veneranda præconia, præfigurarunt te futuram ineffabiliter Dei nostri Genitricem, o casta, divina gratia cumulatissima, cui omnes concinimus : Benedicite, omnia opera Domini, Dominum, etc.

Illumina pupillas oculi mei cæcitate mortiferi peccati obtenebratas, o Dei Genitrix, castissima Domina. Tu enim es fidelium auxilium et illuminatio, o inviolata.

231 MENSIS DECEMBER.

Ex canone in S. Sophoniam prophetam (96'), die 3.

Humanum genus per te in sortem accepit redemptionem ; etenim Redemptorem omnium sola peperisti ; propterea beatam te dicimus, o Virgo Deipara, peccatorum auxilium, et cadentium erectorum.

Conspectæ sunt in te semitæ desiderati ab omnibus. Ille enim qui sedet in sinibus Paternis, in siclo tuo, o casta, in morem infantis, residet, et voluntarie lac sugit, qui nutrit universa.

Novum nobis velut puerulum peperisti, sæculis omnibus antiquiorem, adolescentula unica speciosissima, gignens ineffabiliter Creatorem, o Virgo sanctissima, angelorum miraculum, atque hominum fideliū salutis.

Dinturnas animæ meæ passiones cura, o inviolata, te precor : atque oīdium peccatorum meorum chirographum discinde lancea Filii tui, neque sinas D perire me sperantem in te, o purissima.

Carnis meæ appetitus mortifica, o Deipara, quæ

Ex canone in festo S. Ambrosii episcopi Mediolan., die 7.

Sine semine Filium Dei, ex decreto Patris, de Spiritu divino concepisti, atque incarnationem peperisti, qui ex Patre sine matre, et ex te sine patre propter nos natus est.

Genus hominum renovasti, sola naturæ nostræ Conditorem ac Dominum enixa; quare te glorificamus, o Deo charissima.

Ille qui universa voluntate sua formavit, sponte

A πάθεσι, Μῆτερ Θεοῦ πάναγνε, ὅπως καταχρέως δοξάζω σε.

Νεκρωθέντας τοὺς ἀνθρώπους τῇ παραβάσει, τῷ ζωηφόρῳ τόκῳ σου, Παρθένε Μαρία, πάντας ἀνέστησας. Διό σε δοξάζομεν, καὶ θεοπρεπῶς μακαρίζομεν.

Ομδίμως Πατρὶ ἐνυπάρχιον καὶ Πνεύματι, ο Κύριος ἐξ ἀγνῶν σου ἐπαρχώθη αἰμάτων, ἀγνή, βροτὸς γινόμενος.

Ρῦσαι με τῶν σκανδάλων τοῦ βίου, πανάχραντε, τῆς ἐν νυκτὶ ἀβλεψίᾳ λογισμῶν ἀτόπων κέκρατημένον, τῇ κακίᾳ τοῦ δυσμενοῦς δὲλ σκοτιζόμενον.

Χαῖρε, τῇ μόνῃ χαρὰν ἀνθρώποις κυήσασα, χαῖρε, οὐρανὲ, καὶ θρόνε Χερουβικὲ, καὶ περίδοξον παλάτιον τοῦ βασιλεύοντος τῶν αἰώνων, πανάμωμε Δέσποινα.

Νόμου σε σκιαῖ, καὶ προφητῶν προδεχάραξαν αεπτὰ χηρύγματα, ἀρρήτως μέλλουσαν ἔσσεσθαι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν λοχεύτριαν, θεοχαρίτωτε ἀγνή, ἦ πάντες μέλπομεν. Εὔλεγετε, πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον.

Φώτισον ψυχῆς μου τὰς κόρας ἀμεμρωθεῖσας ἀδιεψίᾳ τῆς φθεροποιοῦ ἀμαρτίας, Θεογεννήτορ, πάναγνε Δέσποινα· σὺ γάρ πιστῶν βοήθεια καὶ φωτισμὸς ὑπάρχεις, δχραντε.

ΜΗΝ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ.

Ex canone in S. Sophoniam prophetam (96'), die 3.

C Vitam peperisti, atque in viam pacis dirigo semitas animæ meæ infelicissimæ, deducens me ad divinam Dei voluntatem faciendam.

Ecce nunc impleta est propheta præconis divini : nam Virgo peperit illum, qui sæcula produxit ; cui modulantes assidue canimus, dicentes : Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Te, Dei omnium Domini Matrem, universæ generationes 232 generationum semper beatificant, o purissima, et sacris modis glorificant : omnium quippe fideliū asylum facta es, qui cum fide concinuit : Sacerdotes, benedicite ; populi, superexaltate in omnia sæcula.

Bonorum amica Virgo, quæ Verbum bonum ac Dominum peperisti, animam meam, quæ assidue ob serpentis assultus atque ictus ad mala propendet, festinans bonam fac, o bona, laορητὴ unicum præsidium lassorum, et salus laudantium te.

'Ἐκ τῶν Καρύος εἰς τὸν ὄστον Ἀμβρόσιον ἐπισκόπον Μεδιολάρων, ημέρᾳ 6'.

Ασπόρως τῷ τοῦ Πατρὸς βουλήματι ἐκ Βελου Πνεύματος τὸν τοῦ Θεοῦ συνείληφας Υἱὸν, καὶ σαρκὶ ἀπεκύτησας τὸν ἐκ Πατρὸς ἀμήτορα, καὶ δι' ἡμᾶς ἐκ σοῦ ἀπάτορα.

Γένος ἀνθρώπων ἐκπινούργησας, μόνη κυήσασα τὸν τῆς φύσεως ἡμῶν Δημιουργὸν τε καὶ Κύρον. θεον σε δοξάζομεν, θεοχαρίτωτε.

'Ο θελήματι τὰ πάντα δημιουργήσας δημιουργεῖ.

ταὶ θέλων ἐξ ἀγῶν σου αἰμάτων, σώζων τοὺς εἰδότας σε ἀγνήθεορα.

Βουλήματι τὸ πᾶν ὁ σοφῶς ἔργαζομενος, βουλόμενος ἀναπλάσαι τοὺς ἀνθρώπους, Παρθένε, τὴν σὴν γαστέρα δικησεν.

"Ιασαι τῆς ψυχῆς μου, Παρθένε, τὰ τραύματα ἐπισκάσεις σου θείᾳ, καὶ τὸν νοῦν μου λάμπρυνον σκοτισθέντα ἀμελείᾳ καὶ κακίᾳ ἔχθροῦ πολεμήτορος.

"Ιδοὺ, Παρθένε, ἐν τῇ γαστρὶ σου σὺ συνέλαβες Λόγον, τοῦ Πατρὸς συνάντησας, καὶ σαρκὶ ἀπεκύτησας δωρούμενον πᾶσιν ἀνάκλησιν, τοῖς ἐν Ἀδὲμ πεσοῦσι, πανάμωμε.

"Οφθῆς ὑπερτέρα οὐρανῶν, Θεὸν οὐρανίον ἀποκυήσας τὸν τὰ ἐπίγεια, πάναγνε, οὐρανίοις ἐπισυνάψαντα, καὶ τὴν ἐπίγνωσιν αὐτοῦ πᾶσι παρέχοντα τοῖς βιωσί. Πάντα τὰ ἔργα, οὐμεντε τὸν Κύριον.

Φωνὴν σοι βιωμεν, Παρθένε, περιχαρῶς τοῦ δρχιγγέλου· Χαῖρε, τῆς κατάρας ἡ λύσις· δεινῶν παντοῖων, χαῖρε, ἡ λύτρωσις, ἡ τοὺς βροτοὺς θεώσασα τῇ ὑπὲρ νοῦν κυριοφορίᾳ σου.

"Ἐκ τοῦ καρδοῦ εἰς τὸν ἀγίους μάρτυρας Μηρᾶν, Ἐρμογένην, καὶ Εὐγραφον, ἡμέρᾳ τοῦ.

"Ρυσθῆναι, Κόρη πανάμωμε, παθῶν ἐπικρατεῖας τοὺς δούλους σου, τὸν σὸν ἐκτενῶς ικέτευε Κύριον καὶ Δεσπότην, δην ἐκ τῶν σῶν, πάναγνε, αἰμάτων ἐσωμάτωσας ἡμῖν προσομιλήσαντα.

Μόνην γυναιξὶ σε τὴν ὥραιαν τῷ κάλλει εὐράμενος, σωματοφόρος ἐκ γαστρὸς σου προελήλυθε, Κόρη. Χριστὸς, θείαις ὥραιότησι καταφαιδρύνασσα γένος ἡμῶν· ὅθεν σε γεραίρομεν.

"Ράβδος ἐκ τῆς ρίζης Ἱεσσαὶ καὶ ἀνθοῦ, ἀνεβλάστησας τὸν φυτουργὸν πάσης τῆς κτίσεως, μαράναντα τὰ φυτὰ τῆς ἀκάρπου γνώσεως, πίστιν σε ἡμῖν ἀληθεστάτην φυτεύσαντα εὐσεβῶς, ἀχραντε Παρθένε πανύμητε.

"Ἄγιων ἀγγέλων, Παρθένε ἀγνή, ὑπερέχουσα ὀνφήνης, κυήσασα βουλῆς μεγάλης ἀγγέλο, Θεὸν Ἐμμανουὴλ, βροτοὺς ἐπουρανίους αὐτοῦ τῇ καταβάσει ἔργασάμενον, Κόρη, δι' εὐσπλαγχνίαν ἀδηγητον.

"Εστη μέχρι σου, Παρθένε, ὁ θάνατος· ζωὴν γάρ Χριστὸν ἐκνοφέρησας τὸν δωρούμενον καναρῶς εἰς αὐτὸν τοὺς πιστεύοντας τὴν ἀθάνατον καὶ θείαν ἀπολύτρωσιν· τοῦτον, παναγία, αἰτησαι λυτρωθῆναι πταισμάτων τοὺς δούλους σου.

Οὐ φλέξας σου τὴν μήτραν, οὐ σαλεύσας παρθενίας σήμαντρα ὁ σαρκωθεὶς Λόγος ἐκ σου προελήλυθε, παρέχων ἡμῖν ἀφθαρσίαν καὶ ζωὴν, Κόρη, τοῖς μέλπουσιν· Ο τῶν πατέρων Θεός, εὐλογητὸς εἰ.

Στάμνον σε τὸ μάννα κεκτημένην τῆς θεότητος ἔγνωμεν, Κόρη, κιβωτὸν, καὶ τράπεζαν, καὶ λυγνίαν, καὶ θρόνον Θεοῦ, καὶ παλάτιον, καὶ γέφυραν μετάγενσαν πρὸς θείαν ζωὴν τοὺς ἀναμέλποντας· Εὔλογίτω τῇ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερψύσσεις πάντας τοὺς αἰώνας.

PATROL. GR. CV.

A formatur ex castis sanguinibus tuis, salvaus eos qui te veram Dei Matrem agnoscunt.

Qui consilio suo universum condidit sapienter, volens homines reformare, uterum tuum, o Virgo, inhabitavit.

Medere, Virgo, vulneribus animæ meæ divina visitatione tua, menteqñs meam negligentia ac malitia bellatoris bostis obtenebratam, luce serena perfunde.

Ecce, o Virgo immaculissima, in utero tuo concepisti Verbum Patri coæternum, et incarnatum peperisti, a quo universis ex Adam natis jam collapsis donatur reparatio.

Sublimior cœlis visa es, Deum cœlorum enixa, o castissima, qui cœlestibus terrena conjunxit, sui que cognitionem **233** præbuit omnibus clamantibus: Omnia opera, laudate Dominum.

Cum voce archangeli ad te lætamur clamamus, o Virgo: Ave, maledictionis solutio: ave, omnium malorum redemptio, quæ partu tuo inexcoquibili homines deificasti.

Ex canone in festo SS. Menæ, Hermogenis et Eupraphi martyrum, die 10.

Ut servi tui a passionum tyrannde liberentur, exora, o intemeratissima Puella, impense Dominum ac Despotam tuum, quem ex castis sanguinibus tuis corporasti, o castissima, cuiusque nobiscum conversatus est.

Solam te inter mulieres pulchritudine speciosam inveniens Christus, o Puella, incarnatus processit ex utero tuo, divina pulchritudine decorans genus nostrum; quamobrem te veneramus.

Virga ex radice Jesse, florem protulisti universæ creaturæ satorem, qui infusus ferre scientiæ plantas arescit, fidem autem verissimam nobis cum devotione plantavit, o Virgo inviolata, omni laude dignissima.

Sanctis angelis eminentior apparuisti, o Virgo casta, magi consilii Angelum, Deum Emmanuel enixa, qui descensione atque humilatione sua homines fecit cœlestes, o Puella, propter incannabilem misericordiam suam.

Usque ad te mors perduravit, o Virgo; vitam enim Christum genuisti, qui pure in se credentibus immortalem ac divinam redemptionem donavit. Hunc, o sanctissima, deprecare, ut servi tui a lapsibus liberentur.

Verbum ex te incarnatum, o Puella, uterum tuum non comburens, virginitatis signa non commovens, processit, præbens incorruptionem et vitam nobis concientibus: **234** Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Te unctionam, divinitatis manna continentem agnivimus, o Puella: te arcam et mensam, te lucernam ac thronum Dei, te palatium et pontem ad divinam vitam transcendentem eos qui concipiunt: Benedic omnis creatura Domino, et superexalte cuim in omnia sæcula.

Splendorem fulgoreum partus tui natura nostra abjecta vidit, o purissima, et a nocte ignorantia et a tenebrosa passionum confusione liberata est: propter te tanquam salutis nostrae causam veneramur.

Ex canone in festo S. Danielis Styliæ conf., die 11.

Totus homo ac perfectus apparuit, permanens id quod erat etiam post incarnationem, immutabilis Dominus, qui ex te natus est, o Deipara.

Libera me, Domina, a passionum violentia, et expugna nunc hostes impugnantes me: stabilem me firmia in petra divinæ voluntatis; animam meam illumina, o porta lucis divinæ.

Naturæ leges in te innovatae sunt; Verbum enim legislatorum, o castissima, vere supra causam ac rationem, genuisti, quod ab irrationalitate liberavit genus hominum, qui fideliter concinunt: Gloria potentiae tuæ, o amator hominum.

Dominum enixa, supernis potestatibus sublimior facta es, hominumque naturam deificasti, o sola omni laude dignissima. Unde te verissimam Deiparam, o Virgo, nos fideles corde et ore glorificamus.

Te patrocinium ac propugnaculum omnes fideles habemus, qui in profundo malorum, et in salo tribulationum semper periclitamur, o Deipara, sola hominum præsidium.

Propitia esto mihi, Virgo; et me peccati rhomphaea vulneratum **235** fomento intercessionis tue cura ac sana, dum clamio: Benedictus fructus ventris tui.

Illi qui te Deiparam esse sentiunt, o Domina sanctissima atque omni laude celebranda, verbis tuis inhærentes nunc beatam te dicunt, quoniam beatum Deum nobis peperisti, quem in duabus naturis atque unica persona laudantes clamamus: O pueri, benedicite; sacerdotes, laudate; populi, superexaltate eum in omnia sæcula.

Parce mihi, Salvator, qui natus, illæsam atque incorruptam Genitricem tuam conservasti post partum, cum sedebis, ut judices opera mea; dissimilans iniquitates meas et peccata mea, tanquam impeccabilis, tanquam Deus misericordia alque hominum amator.

Ex canone in Dominica in qua celebratur memoria primorum patrum Adæ et Èræ.

Divinis oraculis aurem præbeamus, Christi apparitionem reboantibus. Eccœ enim in spelunca nascitur, ex virgine puella ille, cuius parturi horrore plenum astrologis apprens stella præmonstrat.

Nunc exspectatio gentium ex Virgine procedit: et Bethlehem opportune aperit paradisum Edem qui clausus erat, suscipiens Verbum corporatum, et in præsepio, secundum carnem, reclinatum.

Nunc redemptio nostra in præsepio reclinatur, et tanquam insans fasciis involvitur: et Magi reges veniunt ab Oriente ad videndum illum tanquam Deum ac regem natum super terram, et ad adorandum illum cum donis fideliter.

A Φέγγος ἀστραπῆς τοῦ τόκου σου ἡ ἀπωθεῖσα φύσις ἡμῶν, πανάμωμε, εἶδε, καὶ νυκτὸς ἐξ ἀγνωστὰς λελύτρωται, καὶ παθῶν τῆς σκοτώδους συγχύσεως· διό σε ὡς αἰτίαν τῆς σωτηρίας ἡμῶν σέβομεν.

'Εκ τοῦ καρόνος εἰς τὸν δσιον Δαρήλ τὸν Στυλίτην, ἥμέρᾳ τα'

"Ολος δινθρωπος ὁ φθη, μείνας ὅπερ ἤν, καὶ μετὰ σάρκασιν, δὲ εἰς σοῦ Θεὸς γεννηθεὶς ἀναλλελωτος Κύριος.

'Ρῦσαι τῆς τῶν παθῶν με ἐπαγωγῆς, Δέσποινα, καὶ τοὺς πολεμοῦντας ἔχθρούς με νῦν ἐκπολέμησον· στήριξον πέτρα με τῇ τοῦ Θεοῦ: θελημάτων· τὴν ψυχὴν μου φώτισον, πύλη τοῦ θείου φωτός.

B Νόμοι εἰν σοὶ φύσεως κεκαινούμηνται· νομοδότην Λόγον γὰρ ἐγέννησας ὑπὲρ αἰτίαν ὡς ἀληθῶς, πάναγνε, καὶ λόγον, τῆς ἀλογίας φυσάμενον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, τῶν πιστῶς μελῳδούντων· Τῇ δυνάμει σου δόξα, φιλάνθρωπε

Τὸν δεσπότην τεκοῦσα ὁ φθης ὑπερτέρα τῶν ἀνω δυγάμεων, καὶ βροτῶν τὴν φύσιν ἐθεούργησας, μόνη πανύμηντε· Θεοτόκον δθεν παναληθεῖ ψυχῇ καὶ γλώσσῃ οἱ πιστοί σε, Παρθένε, δοξάζομεν.

Σὲ προστασίαν πιστοί καὶ τείχος πάντες κεκτήμεθα, οἱ εἰν βυθῷ τῶν κακῶν καὶ σάλψ τῶν θλίψεων δει κινδυνεύοντες, Θεοτόκε μόνη, τῶν βροτῶν τὸ καταφύγιον.

C Πλεος ἐσο μοι, Παρθένε, καὶ πληγέντα με βομφαὶ ἀμαρτίας εἰν μωτώσει τῆς σῆς θεράπευσον προσείας κράζοντα· Εὐλογημένος δὲ καρπὸς τῆς σῆς κοιλας.

Οἱ Θεοτόκον, Δέσποινα παναγία, φρονοῦντές σε, δῆμασιν ἐπόμενοι τοῖς σοῖς, πανύμηντε σεμνή, μακαρίζομεν, δτε Θεὸν μακάριον ἐτεκες ἡμῖν, οὐ δυσταταῖς οὐσίαις, μιᾶς δὲ ὑποστάσει ἀνυμνοῦντες βοῶμεν· Οἱ παῖδες, εὐλογεῖτε, λερεῖς, ἀνυμνεῖτε, λαδοί, ὑπερψύχοντε εἰς πάντας τοὺς αἰώνας.

Φείσαι μου, Σῶτερ δ τεχθεὶς καὶ φυλάξας τὴν τεχοῦσάν σε ἀφθορον μετὰ τὴν κύησιν, δταν καθίσης κρῖναι τὰ ἔργα μου, τὰς ἀνομίας παρορῶν, καὶ τὰς ἀμαρτίας μου ὡς ἀναμάρτητος, ἐλεήμων ὡς Θεός, καὶ φιλάνθρωπος.

D 'Εκ τοῦ καρόνος εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς μητίμης τῶν ἀγίων προπατόρων Ἀδάμ καὶ Εὔας

'Ρητῶν ἐνθέων ἀκούσωμεν, βοῶνταν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀνάδειξιν· Ιδού γὰρ σπηλαίψ τίχτεται, Κόρης ἐξ ἀπειρογάμου, οὖν τὸν φρικτὸν τόκον προμηγύει ἀστρολόγοις δάστηρ διεφαίνομενος.

Νῦν δὲ προσδοκία τῶν ἔθνων ἐξ Παρθένου προέρχεται, καὶ Βηθλεὲμ τὴν κεχλεισμένην ὑπανοίγει προσφόρως· Ἔδει, Λόγον σιωματούμενον εἰσδεδεγμένη, καὶ φάτνῃ σαρχὶ ἐπανακλινόμενον.

Νῦν δὲ ἀπολύτρωσις ἡμῶν ἐν φάτνῃ ἀνακλίνεται, καὶ σπαργανοῦται ὡσπερ νήπιον, καὶ Μάγοι ἀνατολῶν βασιλεῖς ἀφίκοντο, τοῦτον ὡς Θεὸν καὶ βασιλέα τεχθέντα ἐπὶ τῆς γῆς βλέψαι, προσκυνῆσαι σὺν δώροις πιστῶς.

Ο πλήρης κεντύται σαρχὶ δὲ ἡμᾶς, καὶ ἀρχὴν ἐπρόσαρχος δέχεται, πτιγεύει δὲ ὁ πλούσιος καὶ Λόγος ὁν Θεοῦ ἐν φάνη τῶν ἀλόγων, προσκλίνεται ὡς βρέφος, τῶν πάντων ἀνάπλασιν ἀπ' αἰῶνος ἔργαζο-
μενος.

Νέον ἐπὶ γῆς παιδίον γνωρίζεται ὁ ὅν σὺν Πατρὶ
δεὶ καὶ Εὐεύματι, σπαργανοῦται δὲ ὁ τὴν γῆν
σπαργανύσας διμήλη σαφῶς, καὶ ἐν φάνη τῶν
ἀλόγων ἀνακέκλιται· τούτου νῦν προεορτάσωμεν
τεγμέθετες τὴν διπορού γένυσιν.

Ἴδον, καθὼς προείπεν ὁ προφήτης, ἐν γαστρὶ^B
συνέλαβεν ἡ ἀπειρόδυκος θεὸν, καὶ τεκεῖν σαφῶς
ἐπαλγεται ἐν σπηλαίᾳ Βηθλεὲμ, φέ πάντες ψάλλομεν·
Ο τῶν πατέρων θεὸς, εὐλογητὸς εἰ.

Ωρθῆς ἐξ παρθενικῶν, Χριστὲ, αἱμάτῳ σωμα-
τούμενος ἀρρήψῃ λόγῳ, καὶ ὡς βρέφας τέλεον ἐν
σπηλαίᾳ, ὑπερβολῇ εὐσπλαγχνίᾳ, Ιησοῦ, ἀποκατέ-
μενος· ἀστὴρ δέ σε πόρφρωθεν ἐμήνυσεν ἀστρολόγοις·
Τυνεῖτε, πίστει χραυγάζουσι·, καὶ ὑπερυφοῦτε
Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Φορέτας μὲν ἐκ τῆς Παρθένου προέρχεται, καὶ
σπηλαίῳ τίκτεται Λόγος· ὁ τοῦ Πατρὸς ἀσυγχύτως,
χήρευς, ἡ κτίσις, φωνὴς εὐχαρίστως μεγαλύνουσα
αὐτοῦ τὴν δι' οἰκτον παναγίαν συγχατάσσειν.

Ἐκ τοῦ καρδρος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Ἐλευθε-
ριον, τῷμέρᾳ τε.

Ος θρόνος πυρίμορφος, τὴν Κτίστην φέρεις, ὡς
Εμψυχος θάλαμος καὶ τερπνὸν παλάτιον, τὸν βασιλέα
χωρεῖς τενύμενον διπερήμετος, θεοχαρίτωτος.

Τάβδος δυνάμεως ιελάστηος τὸν Χριστὸν, ἐνῷ
στηριζόμενος· σὲ γὰρ ἐπύπου Ἀαρὼν τάβδος ποτὲ^C
βλαστήσασα, ἀγεώργητε ἀγνή, περιστερὰς εἰπάρθενε.

(97) De hac columba verba faciens Bernardinus
de Busto in Mariali serm. 6, de Concept. parte II,
aut inter alia: « Gloriosa Virgo ab omni labe im-
maculata, fuit figurata per columbam albam et
mundissinam, quae de arca Noe egrediens, atque
nihil fecitatis tangens, cum ramo virentis olivæ
est reversa, ut habeat Genes. viii cap., quod fuit
in signum victoriae. Ideo non debet corvus contra
eam erocicare, licet eō mortuorum corporum pu-
tredine foedato, ipsa purissima columba in nullo
penitus fuerit maculata. » Sie ille. Favet S. An-
dreas Cretensis in canone De conceptione B. Vir-
ginis odo 6, dum inquit:

Anna Columbam immaculatam concipiens in útero
Impleta fuit verissimo spirituall gaudio.

Quibus verbis cum Virginem primo statim initio
suo dixerit columbam immaculatam, negavit suis
prior ex peccato originali corvum. Apparuit Spi-
ritus sanctus in columbæ specie, cum Christus
Dominus in fluminis Jordani undis effigiem pecca-
toris abluebat. Post Iustralis undæ fluxum eva-
nuit columba, solūm efformata ad signum, et tamen
tam rito transitura, sedulo delectu seligitur inter
alites candidior, sincerior absquo felle. Dominus

Qui plenus erat, propter nos exinanitur secundum
carnem; et qui erat ante principium, incipit esse:
qui dives erat, sit mendicus; et qui est Verbum Dei,
in praesepio **236** brutorum irrationalium reclina-
tur, ut infans, omnium qui a saeculo sunt repara-
tionem faciens.

Novus in terra puer agnoscitur, qui semper est
cum Patre et Spiritu: fasciis autem involvitur
ille qui tanquam fasciis, nebula terram manifeste
circumdat; et in stabulo irrationalium reclinatur.
Ita nos nunc letabundi incorruptam nativitatem
festis vocibus præveniamus.

Ecce, quemadmodum prædictit propheta, Virgo
Deum concepit in utero, et proxima est ad illum
manifeste pariendum in spelunca Bethleem: cui
omnes psallimus: Benedictus es, Deus patrum no-
strorum.

Apparuiti, Christe Iesu, incarnatus ex virginis
sanguinibus, ineffabilī verbo: et tanquam perfe-
ctus īfāns, propter excessum misericordiæ in
spelunca natus es. Stella autem te a longe astrolo-
gis manifestavit, cum fide clamantibus: Laudate
et superexalte Christum in saecula

Portans me tanquam vestimentum, ex Virgine
procedit, et in spelunca nascitur Verbum Patris
sine commissione. Tripudiate, creaturæ, et gratis
vocibus sanctissimam illius demissionem, quæ ex
misericordia processit, magnificare.

Ex canone in festo S. Eleutherii martyris, die 15.

Tanquam thronus igniformis portas Creatorem;
tanquam ibalamus animatus, jucundumque palatum
Regem continet factum similem nobis, o Deo cha-
rissima.

Virga virtutis germinasti Christum, in quo sta-
biles efficiuntur; te enim olim virga Aaronis pullu-
lans figuravit, o casta, cultura nescia. columba
semper virgo (97).

ergo Matrem eligeret semper mansuram novem
mensium claustrum, quæ aliquando sub felle, sub
labe, et dedititii suis generis consors? Quid? Ve-
nis ad hominem in serpente callidus hostis (inquit
Hugo Victorinus apud Tilmanum in Allegoriis), qui
fortasse, si perinssus suisset, in forma columbæ
venire maluisset, sed hoc sibi Spiritus sanctus
reservavit, quia profecto dignum non erat, ut spiritus
malignus formam homini odiosam ficeret, in qua
postmodum idem Spiritus sanctus apparere de-
buiisset. » Sic ille. Et Magister Sententiarum libr. II,
dist. 21: « Voluisse quidem dæmon in specie columbæ
venire; hæc nempe, ut animal innoxium et simplex, ad
malieren decipiendum congruentissimum diabolo
suisset instrumentum; sed non erat consentaneum et
conveniens, ut per immundum et malignum spi-
ritum redderetur homini columba invisa et exosa, in
cujus postea specie Spiritus sanctus hominibus erat
appariturus. » Hæc Magister. Dignum igitur non fuit
ex ilungone, columbam, in qua tot ante saecula erat
appariturus Spiritus, a callido hosie prius invadi,
ne sic odiosa hominibus feret, et inhabilitis Spiritui
sancto portando repperetur. Et dignum erit colum-
bam nostram, Virginem Delparam, Dei Filio por-
tando ab aeterno destinatam, a prima sui origine

Angelorum exercitus obstatuerunt, videntes quo pacto invisibilis, in forma nostra ex te, o Virgo Dei Genitrix, **237** accepta, visibilis factus esset: quem tu supplex precare, ut omnes qui te cum fide glorificant, sanctis dignos efficiat.

In admirationem rapit omnem mentem miraculum tuum, o Virgo; pars enim Deum cum corpore, et nutrientem lacte nutris, sine virilis tori experientia, eo modo quem solus ipse novit.

O Maria, quae tabernaculum sanctificationis effecta es, sanctifica miseram animam meam voluptatum sordibus inquinatam, et divinæ gloriæ participem effice illam.

Te solam mundissimam inveniens mundissimum Verbum Dei, o Dei sponsa immunis ab omni labore; ex utero tuo natum, emundat nos fideles a sordibus nobis adhaerentibus ex passionum intemperantia.

Tanquam imber descendit Christus in ventrem tuum, o Virgo, et universas vere irrigavit creaturas, exsiccans lutulenta idololatriæ flumina, solus beneficuſ.

Parce nobis, Domine, qui ineffabilem nativitatem tuam ex Virgine collaudamus, liberans nos famulos tuos a tentationibus, passionibus et angustiis, per intercessiones ejusdem Virginis: tu quippe beneficuſ es, et solus amator hominum

Ex canone in S. Marinum (97°), die 16.

Multinoma puella, salve: sancta Maria Mater Christi, et Virgo: fidelium gloriatio, maledictionis redemptio; Evæ revocatio, miraculum inintelligibile, rubus incombustus, terra inculta.

Diviniloquorum prophetarum voces, prænuntiaverunt te, o Virgo, futuram Dei Genitricem, qui propter **238** ineffabilem misericordiam suam, humanam formam assumpsit.

Rumpitur seps antiquæ maledictionis partu tuo: pars enim Deum Emmanuel, o castissima, qui benedictionibus universos terræ fines illustravit atque exhilaravit: quem laudantes, te cum fide glorificamus.

Novum nobis genuisti infantem, o casta, qui ex Patre sine tempore natus est ante sæcula: propterea, o Puella, te merito beatificamus.

Portam te vidit Ezechiel, o Deipara, per quam

Ex canone in festo S. Sebastiani, et sociorum, die 18.

Novum filium peperisti, eum qui cum Patre ante

fuisse maledicti serpentis veneno cumulatam, ut hoc pacto humano generi amabilis esset et divinæ maternitati idonea præpararetur? Si ex mente insignis theologi (ut in suo opere *De Conceptione n. 1432* optime ratiocinatur Pintus Ramyrez) fantastica illa specie columbae, etiam Spiritu sancto grava horrori hominibus veniret, quia vera aliquando columba ipsius dæmonis bajulam se gessisset, quid si illa columba, quam diabolus reipsa induceret, postea inducentum Spiritus sancti scriberetur? Si nulla latentis Dei mundities umbram priscae columbae nobis reilderet plausibilem, quid si veritas ipsa obtruderetur? Cogita ergo

A 'Εξιστησαν ἀρῶσαι ἀγγέλων στρατιαί, πῶς διθεώρητος μαρφῆ τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκ σοῦ ὠράθη, Παρθένε Θεοχυῆτορ, ὃν ἐκδυσώπει σωτηρίας ἀξιῶσαι πάντας τοὺς πιστῶς τε δοξαζομένους;

Εσνίζει πᾶσαν Ἰννοιαν τὸ θαῦμά σου, ἀγνή· τικτεις γὰρ Θεὸν μετὰ σώματος, καὶ τὸν τροφέα τρέφεις γάλακτι, πεῖραν ἀνδρὸς μὴ γνοῦσα, αὐτὸς ὡς εἰδεις μάνος.

'Αγιάσματος σκηνὴ δεδειγμένη, Μαρία, μιανθεῖσαν ἡδοναῖς τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν ἀγλασού, καὶ θελας δόξης μέτοχον ποίησον.

B Καθαρωτάτην μόνην σε εύρων, πανάρωμε, Λόγος καθαρώτατος Θεοῦ σου ἐκ γαστρὸς ἀποτεχθεὶς πιστοὺς; καθαίρει μολυσμοῦ, Θεόνυμφε, προσγενομένου ἡμῖν ἐξ ἀκρασίας παθῶν.

'Ως δύμρος ἐν μήτρᾳ σου κατήλθεν ὁ Χριστὸς, καὶ πᾶσαν κατήρδευσε τὴν κτίσιν ἀληθῶς, Ἐηράνας, Παρθένε, θολεροὺς ποταμοὺς εἰδωλομανίας, ὁ μόνος εὑεργέτης.

Φείσαι ἡμῶν τῶν ὄμνούντων σου, Κύριε, τὴν ἐκ Παρθένου ἀνέχφραστον γέννησιν, πειρασμῶν βυθρενός, καὶ παθῶν, καὶ θλίψεων ταῖς. Ικεσίας αὐτῆς τοὺς σοὺς οἰκέτας, ὡς εὑεργέτης καὶ μόνος φιλάνθρωπος.

Ex canone in S. Marinum (97°), die 16.

C transivit Sol gloriæ, qui hominem a corruptione eripuit: quem deprecare pro redemptione servorum tuorum.

Dei genitrix Maria, impensis precibus supplicia Domino ac Filio tuo, ut ab igne liberentur ii, qui cum affectu modulantes canunt: Benedictus es, Deus patrum.

Vidit te Jacob scalam, o purissima, in qua innoxius erat Deus, e terra ad cœlum exaltans eos qui eum orthodoxa fide clamant assidue: Benedicite, opera Domini, Dominum.

D Facta Dei Mater procul ab omni corruptela ac sorde, omnibus supernis ordinibus nunc eminenter sedes; teque laudent, et cum affectu beatam dicunt omnes generationes, quemadmodum prædixisti, o casta: propterea ab omni necessitate libera inmundum precibus tuis.

'Ex τοῦ καρόρος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Σεβαστιανὸν, καὶ τὸν σὺν αὐτῷ, ημέρᾳ ιη̄.

Nέον ἀπεκύνας ὑδν, τὸν πρὸ αἰώνων Πατρὸ

columbam nostram reipsa ab origine dæmonis bajulam, et putabis non futuram Christo horroci ut al eadem bajulari pateretur? Foret tibi exosa species columbae a primo sæculo, et Christo veniret gratis veritas paulo ante præcorrupta? Et tamen columba nihil reipsa a dæmonie contraheret, nihil Deo tradiceret, quid autem inde contraheret Maria, quid Deo dedit omnes norunt. Quidni ergo purissimam in intimis hospitium et singularem thronum columbam Verbo divino pararet Spiritus sanctus, qui sibi vitiataui etiam columbae umbram penitus evitavit?

(97°) Deest in Menæis impressis.

συννοούμενον, φύσεις καινίσασα νόμους, ἀγνή, Παρθενομῆτορ ἀχράντε, ἐν τῇ ὑπὲρ φύσιν σεπτῇ καὶ θεῖφ γεννήσει σου.

Ἄγιασμα ὄφθης νοητὸν τοῦ πάντας ἀγιάσοντος, καὶ καθαρὸν, πανάμωμε, σκῆνωμα· ἐκ σοῦ γὰρ ὄφθη Θεὸς σαρκούμενος, καὶ διπλοῦς φύσεις κόσμῳ γνωρίζόμενος ἐν μιᾷ ὑποστάσει, Θεόνυμφε.

Μόνην σε πατῶν ἐκ γενεῶν ἔξελέξατο ὁ ὑπερούσιος Θεός, καὶ οὐσιώθη δι' ἡμᾶς γενόμενος ἀνθρωπος ὁ πλαστούργος τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, Θεογεννήτορ, πανάμωμε Δέσποινα.

Ὑπέρφωτε τοῦ ἡλίου νεφέλη, πανάμωμε, ἀπέλασον τῆς ψυχῆς μου τὰ νέφη πρεσβείᾳ σου, καὶ τὸν νοῦν μου φώτισον τῇ ἀμελείᾳ σκοτισθέντα, δηῶς **B** ύμνον σε, πανύμητε.

Φθαρεῖται τὴν ἡμῶν ἐκ παραβάσεως οὐσίαν ἀνεκαίνισας, τὸν καινίζοντα τὰ πάντα θεῖκῷ μόνῳ τῷ βουλήματι κυήσασα, ἐν γυναικὶν εὐλογημένῃ Θεοχαρίτωτε.

Στάμνον χρυσῆν, παναγίαν τράπεζαν τοῦ Θεοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς, ὀνομάζομέν σε, ἀγνή, τόπον ἀγιάσματος, θρόνον ὑψηλότατον, ἐνῷ Θεός ἀνεπαύσατο, ὁ αἰνετὸς τῶν πατέρων Θεός.

Ωραιώθης τέξασα Θεὸν ὄρασον καὶ Δεσπότην τὸν θεῖας καταφαιδρύναντα ἀκτίσι τοὺς βροτοὺς, ὅγνή, ὡς χραυγάζομεν· Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ Εργα, τὸν Κύριον.

Φρίττει νοερὸν στρατεύματα τὸ τοῦ Πατρὸς δρῶντα θείον ἀπαύγασμα, σοῦ ἐν ταῖς χερσὶν ἀνερμηνεύτως χριτούμενον, καὶ τὸ σὸν κεχτημένον δμοίωμα, ἵνα βροτοὺς θεώσῃ, Παρθενομῆτορ ἀπειρόγαμε.

C 'Ἐκ τοῦ καρόρος εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Βοριφάτιον, ἡμέρᾳ ιθ'.

Τὸ δρός τοῦ Θεοῦ, Δανιὴλ ὁ προεῖδε, τὴν σκηνὴν τὴν νοητὴν, τὴν πλάκα τὴν σεπτὴν, τὸ τῆς δόξης ἀγίασμα, τράπεζαν τὸν θείον ἄρτον τὴν χωρήσασα, φέμισε τὴν ἀγίαν Παρθένον ὑμνήσωμεν.

Ἐαυτὸν ἐκένωσεν ἐν τῇ γαστρὶ σου, μὴ κενώσας τοὺς Πατρικοὺς κόλπους ὁ ὑπερούσιος Θεός, καὶ σὸς υἱὸς ἐγένετο, πανάμωμε, σώζων τὸ ἀνθρώπινον.

Παρθενίαν μετὰ τόκον ἐσφργισμένην κατανοοῦσα, Κόρη, τὸν ἀφράστως τεχθέντα λόγον ἐκ λαγόνων σου πιστῶς ἐμεγάλυνες.

(98) P. Joan. Euseb. Nierembergius in suis Exceptionibus cap. 13, cum ex anonymo prisco auctore Græco Deiparam Virginem appellasset tabulam a Deo scriptam, subdit: « Nimirum per Spiritum sanctum, qui suis Eam characteribus ab ipsa conceptione, qua formata fuit, exornavit, nec enim in illa prius aliquid scripserat dæmon. » Alludit ad tabulas legis digito Dei scriptas, quarum perfectio, propter quam dicitur lex Dei immaculata, typum referebat sanctissimæ Mariæ. Hoc magis declaratur ex Menæis Græcis die 10 Junii, ode 9, de S. Metho-

A sœcula simul esse intelligitur; ac naturæ leges innovasti, o casta Virgo, mater inviolata in partu tuo divino ac venerando, qui fuit supra totam naturam.

. Facta es spiritalis sanctificatio illius qui sanctificat universa, ac mundum ejusdem tabernaculum, o immaculissima **239** Dei sponsa; ex te enim apparuit Deus incarnatus qui in dupli natura atque unica hypostasi mundo notificatur.

Te solam ex universis generationibus elegit supersubstantialis Deus, et substantialis factus est propter nos natus homo, substantiæ humanae plasmator, o Dei Genitrix, purissima Domina.

O tota immaculata, lucidissima solis nubes, depelle animæ meæ nubes intercessionibus tuis. **B** et mentem meam illumina, negligentia tenebris obductam, ut laudare possim te, o omnibus laudibus digna.

Substantiam nostram, ob transgressionem corruptam, renovasti, illum enixa, qui sola divina voluntate sua innovat universa, o benedicta inter mulieres, divina gratia cumulatissima.

Te ornam auream, te mensam saeculissimam divini panis vitæ, te locum sanctificationis, o casta, nominantrus, ac thronum altissimum in quo requievit laudabilis Deus patrum nostrorum.

Speciosa facta es, o casta, speciosum Deum ac Dominum enixa, qui divinis splendoribus suis mortales illustrat; cui clamamus: Benedicite, omnia opera, Dominum.

C Horrescunt spiritales exercitus videntes divinum Patris splendorem, in tuis manibus inexplicabili modo detentum, et similitudinem tuam possidente, ut homines deificet, o Virgo mater innupta.

Ex canone in festo S. Bonifacii martyris, die 19.

Montem Dei, quem Daniel prævidit, tabernaculum spiritale, tabulam venerandam (98), gloriæ sanctificationem, mensam in qua panis divinus continetur, sanctam Virginem canticis collaudemus.

240 Se ipsum exinanivit in utero tuo, nec tam Paternum exinanivit sinum supersubstantialis Deus, et tuus filius factus, o purissima, ut salvum D ficeret genus humanum.

Cum intelligeres, o Puella, virginitatem tua non post partum sigillatam permansisse, Verbum ex visceribus tuis ineffabiliter natum fideliter magnificabas.

dio, ubi dicitur:

Te novæ legis arcā vocamus,
Unaqe novæ legis tabulam,
Ab ipso Numine sculptam,
Cui suum Deus Verbum inscrīpsit,

Pulchre, noæ legis tabula, a veteri peccati lege et communi antiqui delicti consortio aliena; pulchritus ab ipso Numine sculpta, ut conceptionis Mariæ non nisi Deus artifex fuerit.

Clamo ad te, o Virgo, emunda ab omni sorte
anima meam, et salvum fac me, o casta, quae
Salvatorem Deum verum in terra corporasti.

Nubes te ante praesigurabas, o omni laude dignissima, et castissima, dum ardebat et non consumebatur: etenim tu similiter non es combusta, quamvis Deus ex te incarnatus fuerit.

Ut laetis vocibus laudare possam te, o puella, libera me intercessionibus tuis a periculis, tribulationibus, et pravis cogitationibus, quae me vexare conantur.

In te, Virgo casta, descendens ille superdivinus, incarnatus est eo modo quem ipse novit, atque homines deificavit, qui concinunt: Benedicite, omnia opera, et laudate Dominum.

Luce tua illumina me, o purissima Deipara, peccati tenebris occupatum, et concede mihi, o sponsa Dei, ut ambulem in die divinorum mandatorum, ut laudare possim te omni laude dignissimam.

Ex canone in peregrinationibus ad festum Nativitatis Domini, die 20.

Paradisus Edem reseratur, nascente te, Domine, ex puella Dei filia, secundum carnem in civitate Bethleem. Providentiam tuam admirabilem hymnis collaudamus.

Jam stella exorta est ex tribu Juda, quam cum agnoverissent reges, ex Oriente advenerunt accelerantes iter, **241** ut viderent Christum natum in Bethleem secundum carnem.

Quomodo, o Verbum, suscipiet te spelunca angustissima ac vilissima, natum in carne? Quomodo fasciis involveris, tu qui nubibus circumdas populum? Quomodo tanquam infans in brutorum stabulo reclinaberis?

O Edem olim mihi clausa, aperire in posterum, videns Christum infantem incarnatum, et in civitate Bethleem, quemadmodum illi placitum fuit, ex puella Virgine natum.

In spelunca Bethleem puella manente parit Deum factorem universi, et tanquam hoīiūem fasciis involutum, reclinat nunc in praesepio.

Aurem praebamus sermonibus sacris; Dominus nascitur puer propter nos, cuius principatus factus est super humerum ejus, et vocatur Angelus magi consilii Patris, princeps pacis Christus.

Sicut iugavit Dominus, ecce complevit ius iugandum, dans nobis ex semine David Virginem matrem suam, ex qua natus est iustus secundum carnem in civitate Bethleem, supra omnem concepium verborum.

Virgo, atabastrum spiritale, fert Christum unguentum inexhaustum, quod in spelunca Bethleem egreditur ut in spiritu manente evanescatur, ut suavitate odoris sui replete animas nostras.

Ex canone in festo S. Julianæ martyris Nicomedie, die 21.

Virgo naturæ Conditorem parere festinat in

A Τύπου πάντος ἀισθητοῦ, Παρθένε, τὴν ἐμήν φυχὴν, βοῶ σοι, καὶ σῶσον με, ἀγνή, ἡ τὸν ἀληθῆ Θεὸν Σωτῆρα ἐπὶ γῆς σωματώσασα.

Ἡ βάτος σε προετύπου, πανύμνητε, πρότερον καιομένη, μηδαμῶς δὲ φλεγομένη, πάναγνη· καὶ γὰρ ὡς ἔκεινη οὐκ ἐψλέχθης θεὸν σωματώσασα.

"Ινα φωναῖς αἰσθαῖς ὑμνολογῶ σε, Κόρη, παθῶν με βῦσαι ταῖς πρεσβείαις σου, κινδύνων, καὶ θλίψεων, καὶ πονηρῶν λογισμῶν, κακῶσας με ζητούντων.

"Ἐπὶ σὲ τὴν ἀγνήν δὲ ὑπέρθεος κατελθῶν, ὥσπερ οὖδε, σεσάρχωται, καὶ τοὺς βριτοὺς ἐθέωσε μελέθοντας, Παρθένε· Πάντα τὰ ἔργα, εύλογείτε, ὑμνεῖτε τὸν Κύριον.

B Φωτὶ με καταύγασσον τῷ σῷ, πανάμωμε, τὸν ἐν σκότει συνεχόμενον τῆς ἀμαρτίας, Θεότοκε, καὶ δίδου ἐν ἡμέρᾳ πορεύεσθαι ἐνθέων προσταγμάτων, θεόνυμφε, δπως ὑμᾶς σε τὴν πανύμνητον.

"Ἐκ τοῦ καρότος εἰς τὴν προεόρτια τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου, ημέρᾳ κ'.

Ἐδὲ μ διανοίγεται, σοῦ γενομένου ἐκ κόρης θεόπατος ἐν τῇ πόλει, Δέσποτα, τῇ Βηθλεὲμ ἐν σαρκὶ δρυνολογοῦμεν τὴν φρικτὴν αίχνην σου.

C "Αἱτρον ἡδη ἀνατέταλκεν ἐκ φυλῆς Ιούδα, ὅπερ ἐπιγνόντες βασιλεῖς κινήσεις ἀνατολῶν παιοῦνται, καὶ φθάσαι ἐπείγονται, δπως θεάσωνται Χριστὸν ἐν Βηθλεὲμ σαρκὶ τικτόμενον.

Πῶς δέξεται σε, Λόγε, τικτόμενον σαρκὶ τὸ σπήλαιον μικρότατον καὶ λίαν εὔτελές; πῶς εἰλιθήσῃ σπαργάνοις, δ περιβάλλων πόλον νεφέλως; πῶς ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων ἐπανακλιθήσῃ ὡς νήπιον;

"Ἐδὲ μ πάλαι κλεισθεῖσά μοι ἀνοιχθῆται λοιπὸν, βλέπουσε Χριστὸν σαρκὶ υηπιάσαντα, καὶ ἐν τῇ πόλει, ὡς ηύδοκησε, τῇ Βηθλεὲμ ἐκ κόρης τικτόμενον Παρθένου.

"Ἐν σπηλαίῳ Βηθλεὲμ Κόρη τίκτει ἐμφανῆς τὸν Θεὸν τὸν τοῦ παντὸς ποιητὴν, καὶ ὡς βροτὸν εἰλέξασα σπαργάνοις φάτνῃ ἐπανακάλινει νῦν.

D "Ἄκουτεισθῶμεν λόγων Ιερῶν· δ Κύριος τίκτεται παιδίον δι' ἡμᾶς, οὐ δὲ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ διμού ἐγεννήθη, καὶ καλεῖται Ἀγγελος βουλῆς μεγάλης Πατρὸς, δρυῶν εἰρήνης Χριστός.

"Ως ὄμοισε Κύριος, πεπλήρωκεν· ίδού, ἐκ σπέρματος δοὺς ἡμῖν Δαβὶδ τὴν ἐχυτοῦ Μητέρα Παρθένον, ἐξ οὗ βρέφος σαρκὶ ἐτέχθη ἐν πόλει Βηθλεὲμ ὑπὲρ λόγον.

Φέρει Χριστὸν ὥσπερ μῦρον ἀχένωτον τὸ νοητὸν ἡ Παρθένος ἀλάβαστρον, καὶ τοῦτο προέρχεται ἐν σπηλαίῳ, πνεύματι ἀποκενῶσαι σαφῶς, δπως πληρώσῃ τῆς εύωδίας αὐτοῦ τὰς ψυχὰς τοῖμαν.

"Ἐκ τοῦ καρότος εἰς τὴν ἀγίαν μάρτυρα Ἰουλιανὴν, τὴν ἐν Νικομηδίᾳ, ημέρᾳ κα'.

E Η Παρθένος τὸν πλαστούργον τῇ φύσεως τεχεῖν

OCR ABBR / FR

ἐπείγεται ἐν τῷ σπηλαῖψι, σάρκα ἔξ αὐτῆς καθ' ὑπόστασιν ἀρρήτου ὑπερφυῶς φορέσαντα, δπως θείωσῃ τὸ ἀνθρώπινον.

"Ρυθμενος τοὺς βροτοὺς δ συμπαθής ἐξ τῆς ἀγνῆς τίχτεται ἐν Βηθλεὲμ, σπάργανα καθάπερ νήπιον δεχόμενος.

Παρθενίαν μετὰ τόχου ἐσφραγισμένην ἡ Θεοτίκος βίσπουσσε, θάμβει συσχεθεῖσα, ι Τέκνον, ἀνεκραύγασε, πῶς νῦν σπαργανώτω σε, ψάμμῳ σπαργανοῦντα τὴν θάλασσαν;

Θαῦμα καινοπρεπές! Ἡ Παρθένος ἐπείγεται ἡ ἀχραντος ἐν σπηλαῖψι Βηθλεὲμ τοῦ κυῆσαι θεὸν ἐνανθρωπήσαντα.

Θάλασσαν σπαργανώσας ὅμιχλῃ βουλήματι κυοφορεῖται ὁ Κτίστης ἐκ Παρθένου κόρης, καὶ σπάργανα ὡσπερ βρέφος καταδέχεται κόσμον λυτρούμενος.

Χαῖρε, χωρίον τοῦ ἀχωρήτου, Μητροπάρθενε· τοῦτον γὰρ σαρκοφόρον μέλλεις δι' ἡμᾶς ἐν σπηλαῖψι τίχτειν, ἀχραντε, ἐπανορθούμενον τῶν οἰκείων χειρῶν τὸ πλαστούργημα.

Νέφει τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ τιθεὶς ὁ Κύριος διὰ νεφέλης ἡμίν Παρθένου τίχτεσθαι ἔρχεται, δπως λύσῃ τῶν ψυχῶν ἡμῶν τῆς ἀμαρτίας ζηφερὰ νέφη, βιώντας αὐτῷ· Εύλογείτε, πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον.

Φέρουσα τὸν φέροντα πάντα, πρὸς Βηθλεὲμ ἔρχῃ, Παρθένε, τοῦτον καὶ κυῆσαι, καὶ φάτνῃ προσανακλίναις καθάπερ νήπιον, τὴν τῶν βροτῶν ἀνάκλισιν διαφερόντως ἔργαζόμενον.

'Ἐκ τοῦ καρόνος εἰς τὴν ἀρίαν μεραλομάρτυρα Ἀραστασίαν, ἡμέρᾳ κρ.

Πτωχεύει ὁ πλούσιος δι' εὐσπλαγχνίαν ἐκ Παρθένου τικτόμενος· Μάγοι εὔτρεπτονται· Ἀνατολῶν βασιλεῖς τοῦτον θεάσασθαι πιστῶς, καὶ προσκυνῆσαι σαρκί.

"Ωφθη ὁ ἀδρατος Θεὸς ὑπερφυῶς τικτόμενος, δι' εὐσπλαγχνίαν πολλὴν ἐκ σοῦ, Παρθενομῆτορ, πτωχεύσας ὁ πλούσιος, δπως ἀθανασίαν τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος τλουτήσῃ.

Οὗτος μόνος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐκ σοῦ, Παρθένε, σάρκα ὑπὲρ λόγον ἀληθῶς φορέσας, τεχθῆναι ἐν σπηλαῖψι ἐπείγεται, δπως με, οἷον γενόμενον ληστῶν, δειξῃ ναὸν τοῦ θείου Πνεύματος.

'Ἄπειρόγαμε Κόρη, τὸν τῇ χειρὶ φέροντα ἄπαντα τὴν κτίσιν, ἐν μήτρᾳ φέρεις σαρκούμενον, δν καὶ τικτόμενον ἀνακλινεῖς ἐν τῇ φάτνῃ βρέφος καθορώμενον τὸν προσιώνειν.

'Ρήσεις ἥδη πεπλήρωνται τῶν προφητευόντων ἐν θείῳ Πνεύματι· ἡ Παρθένος γὰρ ἐπείγεται ἐν σπηλαῖψι τίχτειν τὸν παντέλειον.

Σαρκοφόρος προέρχεται ἐκ σῆς φωτειφόρου νηδύος, ἀχραντε, Βασιλεὺς ὁ ἐπουράνιος, ὃς ἐν θρόνῳ φάτνῃ προσκλινόμενος.

Νῦν ἥλθεν εἰς τὰ ἔδια, ἐν ἔσνῳ τοκετῷ Λόγος τοῦ Ιατρὸς σωματούμενος ἐκ τῆς Παρθένου, καὶ ὡς νήπιον ὄρθιαις ἐν σπηλαῖψι δι' ἀκραν εὐσπλαγχνίαν.

A spelunca; qui ex ipsa secundum ineffabilem hypostasiū, carnem, tanquam vestem supra naturae modum, accepit, ut deificaret genus humanum.

Ut homines liberaret, Deus ille piissimus ex Virgine casta 242 nascitur in Bethlehem, et tanquam infans recipit fascias.

Cum Deipara virginitatem suam post partum suggillatam videret, stupore correpta, clamabat: O Fili, quomodo nunc fasciis te involvam, qui tanquam fasciis, areuismare circumdas?

O novum miraculum! Virgo inviolata festinat parere in spelunca Bethleemita Deum hominem factum.

B Qui nutu voluntatis suæ mare, tanquam fascia, nebula circumdat, cum sit Creator, nascitur ex Virgine puella, et fascias tanquam infans recipit, ut redimat mundum.

Salve, o Virgo Mater, receptaculum illius, quem nihil capere potest. Hunc tu, o inviolata, in spelunca paritura es incarnatum propter nos, ut restauraret opus manuum tuarum.

Dominus, qui ponit nubem ascensum suum, per nubem Virginis venit ad nos nascitus ex illa, ut obscurissimas peccati nubes animarum nostrarum dissipet, dum eiden clamamus: Benedicte, omnia opera Domini, Dominum, etc.

Ferens serentem omnia, ad Bethlehem venis, o Virgo, ibi eumdem paritura, et tanquam infantem reclinatura, ut hominum revocationem mirabiliter operetur.

C Ex canone duplici in festo S. Anastasii martyris, die 22.

Mendicat ille qui dives est, propter suam misericordiam e Virgine natus: reges Magi discessum præparant ab Oriente, ut illum intueantur incarnatum, et fideliter adorent.

Apparuit Deus qui erat invisibilis, supra humanum morem natus ex te, o Virgo Mater, propter nullam misericordiam 243 suam, pauper factus qui erat dives, ut immortalitate humanum genus daret.

Hic solus Deus noster, qui ex te, o Virgo, vera carne ineffabiliter iudutus, in spelunca nasci festinat, ut me, speluncam latronum effectum, templum divini Spiritus efficiat.

O puella viri nescia, fers incarnatum in utero tuo illum qui universam fert creaturam; quem clem ex te natum in praesepio reclinas; et cernitur ut infans, ille qui est ante saecula,

Jam completa sunt verba eorum, qui in Spiritu sancto prophetaverunt: Virgo enim accelerat parere in spelunca perfectissimum Deum.

Ex utero tuo lucifero procedit incarnatus Rex colestis, o inviolata, et in praesepio tanquam in throno reclinatur.

Nunc in propria venit novo partu editum Verbum Patris incarnatum ex Virgine; et tanquam infans cernitur in spelunca propter summam misericordiam suam.

In spelunca subterranea e Virgine nasci properat A Christus. Exsultet universa creatura.

Civitas Dei animata, in civitate Bethleem paris Christum, o Deipara, ineffabiliter, propter suam misericordiam, perfectum hominem factum.

Sanaturus humanam naturam ob antiquam prævaricationem corruptam, sine corruptione novus nascitur infans, et in sibiu tuo, o innupta, tanquam in throno resideret, non discedens a consessu Paternæ deitatis.

Verbum incarnatum ex visceribus tuis ineffabili modo procedit, o inviolata, et incipit esse ille qui est ante sæcula, atque in præsepio jacet fasciis involitus, dissolvens vincula peccatorum nostrorum.

O miraculum, quod mentem stupore percellit! Perfectum Deum ex te, o Virgo Mater, paritura es; et in præsepio 244 reclinatura eum qui ipsis Cherubim est inaccessibilis, et immortalis natura.

Nunc venit Dominus, qui ubique præsens est, ex Virgine natus in civitate Bethleem. Exsultate, creature oecurrentes illi, et gloriae cantica concinuentes in omnia sæcula.

O puella Deo gratissima, paries infantem Creatorem sæculorum, qui prorsus est immutabilis, in civitate Bethleem, propter ineffabilem misericordiam suam,

Paris, o Virgo Mater sancta, in civitate Bethleem, divinissimum Verbum, serens humanam naturam; et ut matris est munus, lacte nutris illum qui nutrit universa: atque ut thronus igneus fers illum, o sanctissima, ipsis Cherubim sublimior.

Nunc jucunde exsultet omnis creatura: clementi nunc Deipara properat parere Verbum Deum de Deo, factum hominem.

Ex canone in peregriniis seu præparationibus Nativitatis Domini, die 23.

Reges Persarum cum cognovissent te, o Verbum Dei, Regem in terra natum ex Virgine, cum donis venerunt festinantes ut adorarent te.

Erepturus nos Christus e tenebris malitiæ, præedit secundum carnem oriturus ut homo.

Redempturus Dominus ab antiqua maledictione genus humanum, nascitur ex te secundum carnem, o summe inviolata ac benedicta; propriea cum laudibus glorificamus te, gloriam et gloriationem nostram.

Nunc venit Christus in propria eum corpore alieno: peregrinemur omnes a passionibus inconstis, et illum natum in carne suscipiamus.

245 Quomodo angustissima spelunca suscipiet te, o Rex, spiritu pauperem, et universa ditantem? Quomodo aspiciet te humana natura corpore vestitum? Adoramus humilationem tuam.

Laudamus te, o unice casta, omnium bonorum causam: etenim incarnatum Verbum, ob excessum benignitatis ejusdem, peperisti; cuius nativitatem in civitate Bethleem stella premonstravit.

Σπηλαίῳ ύπογαιῷ τεχθῆναι ἐκ τῆς Παρθένου, Χριστὸς κατεπείγεται. Ἀγαλλιάσθω τῇ σύμπασσῃ τίσις.

Πόλις ἔμψυχε Θεοῦ, ἐν τῇ πόλει Βηθλεὲμ ἀποτίχτεις τὸν Χριστὸν, θεοτόκη, ὑπὲρ νοῦν γενόμενον δι' εὐσπλαγχνίαν τέλειον ἀνθρώπουν.

Τώμενος τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν τῇ ἀρχαῖᾳ παραβάσει φθαρεῖσαν, δίχα φθορᾶς νέον τίχτεται βρέφος, καὶ σοῦ ἐν κόλποις ὡς θρόνῳ καθέζεται, ἀνύμφευτε, τῆς Πατρικῆς μή ἐκστὰς συνεδρίᾳ θεότητος.

Σεσαρχωμένος Λόγος ἐκ τῆς προέρχεται, διχραντε, νηδύος ὑπὲρ νοῦν, καὶ ἀρχεταις ὁ προαιώνιος, καὶ φάτνη κεῖται σπαργανούμενος, καὶ διαλύει σειρὰς τῶν ἐγκλημάτων ἡμῶν.

B

Θαῦμα διάνοιαν ἐκπλήσσεται, τὸ τελούμενον ἐξ αὐτοῦ, Παρθενομῆτορ· κύειν μέλλεις Θεὸν, καὶ φάτνη ἀνακλήναις τὸν Χερουβίμ ἀπρόσιτον, καὶ ἀχώρητον τῇ φύσει.

Νῦν ἡλθεν δόκυρος, δι πανταχοῦ παρέλυν, [ἐκ] Παρθένου τικτόμενος ἐν πόλει Βηθλεὲμ· ἀγάλλου, τῇ κτίσις, ὑπαντώσα αὐτῷ, καὶ δοξολογοῦσα εἰς πάντας τοὺς αἰώνας.

Ω θεοχαρίτωτε Κόρη, τέξεις βρέφος τὴν Ποιητὴν τῶν αἰώνων, καὶ ἀναλλοίωτον, ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει, δι' ἀφατον ἐλεος

C

Φέροντα φύσιν βροτεῖαν, Παρθενομῆτορ ἀγία, τίχτεις ἐν πόλει Βηθλεὲμ τὸν ὑπέρθεον Λόγον, καὶ γαλουχεῖς μητροπρεπῶς τὸν τρέφοντα ἀπασαν κτίσιν· ὡς δὲ πύρινος θρόνος τούτον φέρεις, παναγία, ἀνωτέρα Χερουβίμ.

Φαιδρῶς πᾶσα τῇ κτίσις νῦν ἀγαλλιάσθω· τῇ θεότηκος τεκεῖν γῦν ἐπιέγεται τὸν ἐκ Θεοῦ Θεὸν Λόγον, βροτὸν γενόμενον.

'Ἐκ τοῦ καρδοῦ ἐν προσορτίᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου, ἡμέρᾳ καὶ'

Γνῶντες σε βασιλέα ἐν γῇ ἀποτικτόμενον ἐκ Παρθένου, οἱ βασιλεῖς Περσῶν, Λόγε Θεοῦ, μετὰ δώρων σπεύδουσι τοῦ προσκυνῆσαι σοι.

Ζόφου ἐξαιρούμενος ἡμᾶς κακίας ὁ Χριστὸς, προέρχεται σαρκὶ τεχθῆναι ὡς ἀνθρώπος.

D

Κατάρχει παλαιᾶς λυτρούμενος τὸ ἀνθρώπινον διεπιστής ἐκ τοῦ σαρκὸς τίχτεται, πανάχραντε, εὐλογημένη· διὸ ἐν αἰνέσει σε δοξάζομεν, δόξαν ἡμῶν καὶ καύχημα τυγχάνουσαν.

Νῦν ἔχει ἐν ἀλλοτρίῳ ὁ Χριστὸς σώματι ἐν τοῖς ἴδεσι· ξενωθῶμεν ἀπαντες τὸν ἀτέμων παθῶν, καὶ τοῦτον δεξιώμεθα σαρκὶ τικτόμενον.

Πώ; δέξεται· Βασιλεῦ, σὲ συμικρότατον σπήλαιον, γνώμη πτωχεύσαντα τὸν πλούτοντα τὰ σύμπαντα; πᾶς βλέψει σε βροτῶν φύσις σωματούμενον; Ηροκυνοῦμεν τὴν σὴν συγκατάβασιν.

Ύμνον μέν σε τὴν πάντων αἰτίαν τῶν ἀγαθῶν, μόνη ἀγνή· σωματοφόρον γάρ Λόγον ὑπερβολῇ χρηστότητος τέτοκας, οὐ τὴν γένησιν προεμήνυτον ἀπότελε ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει.

Μραῖος ἐκ γαστρός σου προέρχεται τεχθῆναι ἀρ-
ρήτω λόγῳ, καθωραῖσαι τὸ ἀνθρώπινον ἀφθαρσίχ,
Παρθένε, θέλων δὲ ἀγαθοδότης Κύριος, φῶν με-
λωδῶμεν· Ὑμνεῖτω τὸν Κύριον πᾶσα κτίσις, καὶ
ὑπερυψούτω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φέρεις, Υἱέ μου, ὅλην τοῦ πνεύματος τὴν ἰδέαν,
καὶ πῶς σε φέρω ὅμοιον ἔμοι κατὰ πάντα γεγο-
νότα; Ελεγεν δὲ ἀπειρόγαμος ἐμπλητομένη· ἦν ὡς
Θεοῦ Μητέρα τιμῆσωμεν, πιστοί, πάντες, καὶ ἐν
αἰνέσις συμφώνως δοξολογήσωμεν.

Ἐκ τοῦ καρδοῦ ἐν τῇ Κυριακῇ μετὰ τὴν Χρι-
στοῦ γέννησιν, ἐν δὲ ἀπιτελοῦμεν μαρτυρίην τοῦ
ἀγίου Ἰωσήφ τοῦ μητορος τῆς ὑπεραγίας
Θεοτόκου.

Σαρκὶ Χριστὸν ἀπεκύησας, ἀγνή, ἐν Βηθλεὲμ,
ἀπειρόγαμος, σπαργάνοις αὐτὸν εἰλίξασα, οὐ τὴν
ἐπιδημίαν καταπλαγεῖς Ἰωσήφ σὺν φόνῳ μεγαλύνει,
προσκυνεῖ τὴν τούτου δύναμιν.

Σάρκα εἰληφότα ἐξ ἀγνῶν σου αἰμάτων, Παρθένε
ἀγνή, καὶ ἐν σπηλαίῳ γεννηθέντα, καὶ ἐν φάτνῃ
τεθέντα ιδὼν Ἰωσήφ δὲ δίκαιος τὸν καθ' ἡμᾶς ὀρα-
ύεντα Θεὸν ὄμνοις ἐμεγάλυνεν.

Λύων τοῦ νοός σου προφανῶς ἐπέστη δὲ ἀδρυτὸς
ἀμφιβολίαν πᾶσαν, λέγων σοι· Μή φοβηθῆς, Ἰωσήφ,
Μαρίᾳ τὴν ἀχράντον γῦν παραλαβεῖν. Γαστρὶ γάρ
φέρει τὸν φέροντα θεῖκῇ τούτου [αὐτοῦ] δυναστείᾳ
τὰ σύμπαντα.

Εὔρεθη, ὡς ἐφη προφήτης Ιακὼβ, ἐν γαστρὶ δὲ
Παρθένος χωρήσασα τὸν φύσει ἀπερίγραπτον Θεὸν
(Ἐμμανουὴλ), ὅπερ μὴ ἐννοήσας δὲ θεῖος ἐδιδάχθη
Ἰωσήφ ὑπ' ἀγγέλου, νυκτὶ καθεύδων ἀοιδομός.

Νέον ἐπὶ γῆς παιδίον ἐώραχας Παρθένου ἀγνῆς
ἀποτικτόμενον τὸν προτέλειον καὶ πρὸ πάντων αἰώ-
νων ἐκφύντα Πατρὸς, καὶ ἀγγέλων ἀνυμνούντων
τοῦτον ἡκουσας ἐνδον τοῦ σπηλαίου κείμενον, Ἰωσήφ,
ἐπὶ φάτνῃς, πανεύφημε.

Συμβόλαιος Ἱεροῖς σε τυπουμένην Ἰωσήφ δὲ δίκαιος,
θεοχαρίτωτε ἀγνή, ἐγνωκώς βάθιδω κληροῦται σου
τὴν μνηστείαν τὴν σπετήν, ἐπιμνησθεὶς Ἀαρὼν τῆς
βλαστησάσης ποτὲ ἀγίας βάθους.

Νήμου τὰς σκιάς εἶδες ποθείσας τῇ τῆς χάριτος
φωτογυσίᾳ· φωτεινὴν νεφέλην, τὴν Παρθένον, τὸν
νοητὸν ἀνατέλλουσαν σαρκὶ "Ηλιον διδεψας, καὶ
ἔτιπερ ἀστήρ πάντας ἐφώτισας τοὺς βιώντας, σοφὲ
Ἰωσήφ, ἐκάστοτε· Εὐλογεῖτω δὲ κτίσις πᾶσα τὸν
Κύριον.

Φυλάττουσαν τὴν παρθενίαν ἀκήρατον, τὴν ἀγνήν
ἐφύλαξας, ἐξ ἣν Θεὸς Λόγος ἐσαρκώθη, φυλάξας
παρθένον αὐτὴν μετὰ γέννησιν ἀπόρρητον, μεθ' ἣν,
θεοφόρε Ἰωσήφ, ἡμῶν μνημόνευε.

Ἐκ τοῦ καρδοῦ εἰς τοὺς ἀγίους δισμυρίους
μιάρτυρας, τὸν δὲ ὁμοιόδειρα καέτης, ἡμέ-
ρα καὶ νύχτα.

Ὕμνῳ σε, πανύμηντε εὐλογημένη, Θεὸν ὑπερ-

A Speciosus Dominus, honorum dator procedit
nasciturus ex utero tuo, o Virgo, ratione ineffabi-
li, volens humanum genus incorruptione decorare.
Illi nunc concinimus: Laudet Dominum omnis
creatura, et superexaltet eum in saecula.

Fers, o Fili mi, totam spiritus ideam, et quomodo
ego fero te, in omnibus mihi similem effectum?
Ita loquebatur Virgo stupore perculta, quam tan-
quam Dei Matrem fideles omnes honoremus, et
consonis vocibus laudum glorificemus.

Ex canone in Dominica post Christi Nativitatem,
in qua celebratur memoria S. Josephi sponsi
B. Mariæ Virginis.

B Christum incarnatum in Bethlehem peperisti, o
Virgo innupta, cumdeinde fasciis involvisti; cuius
adventum Joseph stupore perculsus cum timore
magnificat, et adorat illius potentiam.

Cum vidisset Joseph justus Deum accepisse car-
nem ex castis visceribus tuis, o Virgo pura, et in
spelunca natum atque in praesepio collocatum suis-
se, magnificabat eum hymnis, qui similis nobis
apparebat.

Cum omni mentis tuae ambiguitatem aperte re-
moveret, apparuit tibi angelus, dicens: Ne timeas,
Joseph, accipere nunc Mariam immaculatam; eten-
im fert in utero 246 illum qui divina potentia
sua fert universa.

Inventa est, sicut dixit propheta David, Virgo
in utero comprehendens illum, qui natura est
incircumscriplus, Deum Emmanuel. Quod cum
divinus Joseph non intelligeret, ab angelo noctu
edoctus est dum dormiret.

Novum in terra puerum vidisti, o nobilissime
Joseph, ex Virgine casta natum, qui ante omnia
sæcula natus est ex Patre; et audivisti angelos
collandantes illum intra speluncam in praesepio
jacentem.

Cum te sacris symbolis figuratalem agnovisset
Joseph justus, o Virgo Deo charissima, per virge
sortem venerandum conjugium tuum accepit, in
memoriam reducens sanctam virginem Aarónis, quae
olim germinaverat.

D Legis umbras vidisti abundantia luminis gratiae
perfusas; et e Virgine, nube lucida, orientem in
carne intellectualem solem aspexisti: et tanquam
astrum illuminasti, o sapiens Joseph, omnes qui
clamat assidue; Benedicat omnis creatura Do-
minum.

Custodisti, o Deisere Joseph, Virginem, quem
virginitatem incorruptam conservavit; ex qua
Deus Verbum incarnatus est, conservans illam
virginem post partum ineffabilem. Tu, o Joseph, una
cum illa memori esto nostri.

Ex canone in festo SS. martyrum duorum milium,
qui in civitate Nicomedei igne absunti sunt,
die 28.

Laudes tibi concino, o omni laude dignissima,

ac benedicta, quæ in caro peperisti Deum omni-
bus laudibus superiorem, qui triumphatores ac vi-
ctores hostis magnificavit.

Ut humanam deificaret naturam, Deus homo
factus est ex te, o Virgo casta, modo ineffabili
atque inex cogitabili : **247** propterea nos fideles
concordibus vocibus te beatam appellamus.

Cum redempti fuerimus per partum tuum, o be-
nedita, ab antiqua maledictione, benedictionem,
vitam ac redemptionem accepimus, nos qui te
Deiparam glorificamus.

Ut Deus cum supernis spiritibus conjungeret eos
qui in magnum prævaricationis barathrum prola-
psi erant, uterum tuum inhabitavit, o inviolatissima,
et caro factus est.

Per virtutem Jesu, qui ex te incarnatus est, o B
Maria, permansisti vere virgo post partum, quem-
admodum fueras ante partum. O miraculum, quod
humanam fidem transcendit !

Excelsior cœlis apparuisti, o tota sancta atque
inviolata, dum Dominum ac Deum omnium pepe-
risti, quem impense atque enixe deprecari ne cesses
pro salute eorum qui te cum fide serventi glori-
fiant.

Vidit te Ezechiel, o Virgo, portam clausam, per
quam transivit Jesus, qui habitavit in utero tuo,
et carnem accepit ex sanguinibus tuis sine ulla
permissoione aut confusione.

O tota immaculata et casta, quæ lucem illam
divinam peperisti quæ ex Patre resulsi, animam
meam erroribus vitæ obtenebratam, et hostium
laudibrium factam, miserare, et salutaris pœnitentia
luce dignam fac illam.

A ύμνητον εν σαρκὶ κυήσασα, τὸν μεγαλύναντα τὸν
ἀθλοφόρους, καὶ τὸν ἐχθρὸν καταπαλαίσαντα.

"Ινα θεώσῃ τὸ ἀνθρώπινον, δ Θεὸς ἐγένετο ἀνθρω-
πος ἐκ σοῦ, Παρθένε, τῆς ἀγνῆς, ὑπὲρ λόγον καὶ
ἔννοιαν διὰ τοῦτο σε συμφώνως οἱ πιστοὶ μαχαρί-
ζομεν.

Λατρωθέντες τῷ τόχῳ σου, εὐλογημένη, τῆς πρὸν
κατάρας εὐλογίαν ἀπειλήφαμεν, καὶ ζωὴν καὶ λύ-
τρωσιν, οἱ σὲ Θεοτόκου δοξάζοντες.

Ινα Θεὸς τοῖς ἀντα συνάψειε τοὺς ὅλισθήσαντας
παραβάσεως εἰς μέγα βάραθρον, τὴν σὴν γαστέρα
δηκησ, πανάχραντε, καὶ σᾶρξ ἐχρημάτισεν.

B Μετὰ τόκου ἀληθῶς ως πρὸ τόκου, Μαρία, τῇ
δυνάμει τοῦ ἐκ σοῦ σαρκωθέντος Ἰησοῦ, διέμεινας
παρθένος δυτικ, θαῦμα παράδοξον.

"Υψηλοτέρα ὥφθης οὔρανῶν, κυήσασα πάντων
τὸν Δεσπότην καὶ Θεὸν, δν ἐκτενῶς καθικετεύουσα
μὴ παύσῃ, παναγίᾳ δχραντε, σῶσαι τοὺς πίστει
θερμῇ δοξολογοῦντάς σε.

"Τεῖχιτλ πύλην βλέπει κεκλεισμένην, Παρθένε,
δι' ἣς διώδευσεν Ἰησοῦς δ σκηνώσας ἐν μήτρᾳ σου,
καὶ σάρκα ἐκ τῶν σῶν αἷμάτων φορέσας ἀσυγχύ-
τως.

C Φῶς ἡ τεκοῦσα τὸ θεῖον, τὸ ἐκ Πατρὸς ἀναλάμψαν
τὴν σκοτισθεῖσάν μου φυχὴν ταῖς ἀπάταις τοῦ βίου,
καὶ γεγονοῦν τῶν ἐχθρῶν, πανάμωμε, παίγνιον,
οἰκτερησον, καὶ φωτὶ μετανοίας σωτηρίου καταξίω-
σον, ἀγνῆ.

ΘΕΟΤΟΚΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΛΗΤΙΚΗΣ.

THEOTOCIA.

Ex Paracletica Græcorum (99).

Ex canone serie II, ad Matutinum. Toni I.

D Έκ τοῦ καρόρος τῆς δευτέρας εἰς τὸν "Ορθρον.
Ηχος α'.

Τάξεις ἀσωμάτων σὺν ἡμίν σε ἀνυμνοῦσι, Παρθένε
πανύμνητε· τὸν γάρ ἀπερίληπτον ἐν σῇ γαστρὶ σω-

diebus aliquid in eo invenitur, quod sive in Missa,
sive in Vesperis sive in Matutino, sive in aliis
officiis recitatur. Quando enim in aliis officiis pro-
pria desiderantur, quæ ad complementum officii
pertineant, ad hunc lector remittitur. Dicitur, utpote,
Paracleticus, quasi consolatorius; videntur enim
omnia, quæ in eo sunt, eo maxime spectare ut
peccatorem consolentur,hortentur, et quasi vi qua-
dam compellant ut de commissis pœnitentiam agat,
et Deum, quem peccando offendebat, pœnitentia et
precibus sibi propitium reddat. Hinc modo ange-

248 Ordines incorporeos nobiscum tibi con-
cignunt hymnos, o Virgo omnibus laudibus cele-

(99) Liber Paracleticus (ut inquit Leo Allatius
in suo opere *De libris ecclesiasticis Græcorum*.) dif-
fert ab aliis Græcorum libris ecclesiasticis, quod in
aliis certa sunt certis diebus decreta officia, ca-
nones, seu troparia quæ recitari solent, quibus
limitis reponuntur donec eadem tempora remeant,
cum rursus ad recitandum suscipiuntur; ut Tri-
dition, quod Quadragesimæ præcipue officio; Pen-
tecostarium, quod a die Resurrectionis ad Pente-
costem; Menæa, quæ singulis mensibus: Paracle-
ticus tantum semper præ manu est, et omnibus

μεταθέντα τόποκας, μετασα παρθένος, ὡς πρὸ τοῦ
τόπου, Θεόνυμφε.

Ἄγια Θεόνυμφε ἀγνή, ἀγίως ἀπεκύησας τὸν ἐν
ἀγίοις ἀναπαύμενον, Υἱὸν καὶ Λόγον Πατρὸς συ-
ναρχον, τὸν καθαγιάζοντα ἐν ἀγίῳ Πνεύματι τοὺς
αὐτὸν εὐσεβῶς ἀγιάζοντας.

Ο πάλαι Πατέρος ἐξ ἀγεννήτου Υἱὸς γεννηθεὶς
γέννησιν ἔσχε χρονικὴν, ἐκ σοῦ, Παρθένε, γεννηθεὶς,
τὸν χρόνιον πάλεμον τῶν γηγενῶν ἐξῆραι θέλων ὡς
εὐσπλαγχνος, φύμερῶν τε καὶ χρόνωι ἐπέκεινα.

Τητορεῦνον οὐδὲ δυνήσεται στόμα τοῦ τόκου σου τὸ
ἀρρήτον διηγήσασθαι θαῦμα, Θεόνυμφε· τὸν γάρ
ἀνερμήνευτον τίχτεις καὶ φέρεις ἐν ἀγκάλαις χειρὶ^B
κρατοῦντα τὰ σύμπαντα.

Πυρήνων λεπτουργῶν τὸ πῦρ χυήσασσα ἐφάνης παν-
μόμητος, καὶ τῆς κτίσεως ἀπάσης πρωτουργός,
πάναγνε Παρθένε, ὑπερέχουσα, ἐν γυναιξὶν εὐλογη-
μένη θεοχαρέστερε.

Virgo castissima, benedicta inter mulieres, divina gratia cumulatissima.

lorum opem, modo apostolorum, modo martyrum,
modo confessorum aliorumque sanctorum, prout
diei, cuius officium recitatur, ratio exposcit. Unde
etiam Paracleticus diei potuit, quasi invocatorius,
sive imperatorius. Dividitur in octo partes, quas
Græci Tonos appellant. Uno namque tono officia
unius hebdomadis implentur, altero subsequentis,
et sic de singulis; quibus finitis, denuo ab initio
exordiuntur, et sic perpetuo isto circulo materiam
Deum laudandi perpetuam sibi et nunquam defi-
cientem suppeditant. Licet autem Paracletica etiam
nova Octoechus appelleter, differt tamen ab Octoe-
cho, quod ille tantummodo a primis Vesperis ad
Missam canones et troparia continet, Paracletica
et illa et multo plura, cum et subsequentes Ves-
peras, et aliorum dierum inter hebdomadem officia
integra exhibet. Ingens, sed apprime necessarium,
et defectus aliorum supplens volumen. Quod forte
a Josepho nostro compilatum ex aerostichide Sab-
bati octavi toni colligit vir eruditissimus Leo Al-
latius dissert 2, cum ibi habeatur:

Octoechi novæ divinus finis, labores vero Josephi.

Porro cum in hoc Paracleticæ volumine plures
reperiatur canones sub Josephi nostri nomine,
quæ in his existant theotocia de Græco in Latinum
translata, ut fructum ferant, et Marianæ gloriæ D
serviant, libi, mi lector, exhibere curavi.

(1) Celebranda igitur (cui jure et merito cele-
brari possit) etiam laude ista, quod fuerit imma-
culata concopta. Hinc Petrus Montius libro i De
uniæ legis veritate, cap. 77, ubi late defendit con-
ceptionem B. Virginis immaculatam, ait inter alia:
«Quam plures auctoritates comperimus, quæ ab
Ecclesia commemorantur in Virginis laudem, nec
ullam in contrarium legimus. Quæ quidem auto-
ritates non infectam et maculatam assignant, immo
et tam perfectam et ab omni labe semotam, quem-
admodum habetur in Cantico canticorum, ubi di-
ciunt: Tota pulchra es, amica mea, dilecta mea, for-
mosa, columba mea, speciosa mea, et macula non
est in te. » Sic ille. An dubitas B. Virginem istius
laudis, scilicet præservationis ab originali, suis
capacem? Audi Bustum in Mariali serm. i, de Con-
ceptione part. iii, his te verbis instruentem: «B. Virgo
capacissima fuit gratiæ præservationis ab originali

A branda (1); etenim illum qui est incomprehensi-
bilis, in utero tuo corporatum peperisti, perma-
nebas virgo qualis ante partum fueras, o sponsa
Dei.

O Dei sponsa sancta et pura (2), sancte genuisti
eum qui in sanctis requiescit, Filium ac Verbum
Patri coeternum, qui sanctificat in Spiritu sancto.
eos qui ipsum religiose pioque saeculari.

Filius qui olim ex Patre ingenito genitus suit,
generationem temporalem habuit, ex te, o Virgo,
generatus, bellum terrigenarum diaturnum allevare
volens, ut pote intime misericors, cum ipse sit omni-
bus diebus ac temporibus antiquior.

Os nullum, quantumvis eloquens ac disertum,
potest inestabile partus tui enarrare miraculum, o
Dei sponsa; illum enim peperisti qui nullis verbis
potest demonstrari, atque illum tuis brachiis ge-
stasti, qui manu continent ac regit universa.

Ab omni labe ac nævo immunis (3) ignem pepe-
risti; usque inter igneos ministros primum locum
tenens ac veluti antistes apparasti, imo et illas et
universas creaturas dignitate 249 superasti, o

peccato. Cum enim fuerit capax ut esset Mater Dei,
et virgo perfecta ante partum, in partu, et post
partum, cumque meruerit elevari super omnes
angelicas hierarchias et effici Regina coelorum,
quanto magis fuit capax hujus gratiæ ut sine pec-
cato originali conciperetur? Certe multo plus: qui
enim est capax majoris dignitatis, et excellenter,
multo est capacior minoris: et cui conceditur quod
est maius, videtur etiam concessum quod est minus.»
Sic ille.

(2) Congruebat, inquit S. Bernardinus: Se-
nensis tom. ii, Serm. 51, cap. 3, ut illa, quæ
placuit Altissimo ita ut fieret illius Sponsa, sic
esset immaculata mente, sicut fuit interiorata
carne. » Non autem fuisset haec Dei Sponsa, nec
sacerdotia, nec pura, nec immaculata, si peccati origi-
nalitatem fecerat, impuritatem et maculam subjecta fu-
isset. Et quamvis nomine Sponsæ Ecclesiam ipsam
intelligeremus, attamen, ut inquit Marsilius anti-
quis auctor in libro ii Senten. q. 20, a. 3, Sponsa
in aliqua sui parte debet esse tota pulchra, et non
esset hoc in aliqua parte, nisi Virgo ab originali
fuisset præservata. Ergo minor patet: quia si
fuisset aliquo tempore sub peccato originali, tunc
ille tempore fuisset immaculata. Ergo non esset
Sponsa tota pulchra in Virgine, nec in Christo:
quia ille est Sponsus, et, licet sit candidus, et rubi-
cundus, et totus desiderabilis (Cant. v), tamen ne
non est pulchritudo Sponsæ, sed Sponsi, nec in
aliquo alio, quia omnes alii rei sunt peccati ac-
tualis vel originalis, et sic nusquam esset Sponsa
tota pulchra. » Sic ille. Vide Nierembergiem in
Sacrosyllabo § V.

(3) Faret Petrus Apollinaris in carmine de Nati-
vitate ita canens:

Salve, Virgo Parens, labes quam nulla vetussi
Per tot ducta gradus criminis implicuit.

Anonymous etiam poeta apud Bernardinum de Busta
in Mariali Serm. 9 de Conceptione, part. prima,
in hunc modum loquens:

Si decuit luctus sine labe effingere Matrem,
Matrem lætitiae plus decorare decet.
Immunem Sponsam voluit si crimine leví,
Sic illi voluit maius absesse nefas.

Naturæ leges in te innovantur: nam legislatorem A Christum, legibus carnalibus minime obnoxia peristi, o innocentissima (4) : illum, inquam, qui redēptionis leges sancit omnibus iis, qui canunt: Laudabilis et supergloriosus, Deus patrum nostrorum, etc.

Sacerdotalium voces multo ante tempore prænuntiaverunt te futuram esse Matrem Dei, qui universa creavit, cui canimus, o immaculata (5) : Benedicite, etc.

Illum fers, qui fert universa : illum lacte nutris, qui cunctis cibum suppeditat : magnum tremendumque mysterium, quod intellectum tuum excedit, o arca venerandæ sanctificationis, Virgo Deipara : quamobrem te cum fide beatam appellamus

Ex canone serie III, ad Matutinum.

Tanquam thronus igneus fers Creatorem : tanquam animatus thalamus, ac jucundum palatum Regem contines factum similem nobis, sed sine mutatione aut perturbatione sui ipsius.

O sanctissima Domina, quæ sola Filium carentem tempore in tempore incarnatum peperisti, medere omnibus passionibus miserrimæ animæ meæ ex diurno tempore contractis.

Illiun paris, quem Pater genuit ante omnia sæcula : nutrit nutritorem, nulla virilis copulæ facta experientia. Miraculum paradoxum! mysterium novum! propterea omnes fidelium animæ te glorificant, o Deo carissima.

Totum Adam, tanquam vestem, assumpsit Verbum, ex te, o Deipara, totum carne amictum procedens. Ipsuī ergo, o Deipara, suppliciter exora, ut ab omni tentationum genere et ab igne æterno nos eripiatis.

250 Stupore percusse excederunt angelorum legiones, intuentes quomodo ille qui est invisibilis, in humana forma ex te assumpta visibilis appareret: quem tu, o Virgo Dei Genitrix, supplex precare, ut omnes qui te fideliter glorificant salute dignos efficiat.

Templum sanctificatum Dei, qui in te habitavit, modo ineffabili, facta es, o Virgo. Eundem deprecare, ut nos a peccatorum sordibus emundet, ut dominus et habitaculum Spiritus sancti esse agnoscamur.

Unum Trinitatis venerandæ in duabus voluntibus unani hypostasin habentem peperisti, o ab omni macula immunis (6) : quem enixe precare pro omnium nostrum salute.

(4) Optime Bernardinus de Busto in suo Mariali serm. 9, de Conceptione parte III, « Sicut, inquit, ignis nunquam fuit sine calore, nec aqua aliquando fuit sine humore, ita B. Dei Genitrix nunquam fuit sine innocentia. » Sic ille. Et merito quidem cum innocentia sit B. Virginis, quatenus haec est Dei Mater, quædam proprietas et forma, ut in sua Umbra virginæ n. 213, observat P. Aloysis Novarius. Jure proinde B. Virgo a Josepho nostro tanquam innocentissima agnoscitur, et salutatur: O innocentissima.

Νόμοι ἐν σοὶ φύσεως καινύζονται. Τὸν νομοδέτην γὰρ Χριστὸν δίχα νόμων τῶν σάρκικῶν τίκτεις, παναμώμητε, πᾶσιν ἀπολύτρωσιν νομοθετεῦντα τοῖς μέλπουσιν. Ο αἰνετός τῶν πατέρων Θεὸς καὶ ὑπερένδοξος.

Τερπίσε πόρρωθεν φωναὶ γενήσεσθαι μητέρα τοῦ πάντα ἔκτειναμένου προκατήγγειλαν Θεοῦ, φέλπομεν, δχραυτε· Εύλογετε...

Φέρεις τὸν τὰ πάντα φέροντα καὶ γαλουχεῖς τὸν πᾶσι τροφὴν παρέχοντα, μέγα καὶ φρικτὸν τὸ ὑπὲρ νοῦν σου μυστήριον, χιβωτὲ τοῦ σεπτοῦ ἀγιάσματος, Παρθένε Θεοτόκε, ὅθεν σε πίστει μαχαρίζομεν.

B Έκ τοῦ διπλοῦ καρδίος τῆς τρίτης εἰς τὸν ορθρον.

Ος θρόνος πυρίμορφος φέρεις τὸν Κτιστὴν, ὡς Εμψυχος θάλαμος καὶ τερπνὸν παλάτιον τὸν βασιλέα χωρεῖς, γενόμενον διπέρ ἐσμὲν, δίχα τροπῆς καὶ φυρμοῦ.

Η μόνη τὸν δχρονον Υἱὸν ἐν χρόνῳ τεκοῦσα σαρκούμενον, παναγία Δέσποινα, πάντα τὰ χρόνα τῆς παναθλίας μου ψυχῆς πάθη θεράπευσον.

Τίκτεις δν Πατήρ ἐγέννησε πάντων πρὸ αἰώνων, τρέφεις τὸν τροφέα, πείραν ἀνδρὸς μὴ γνῶσσα, παράδοξον τὸ θιῦμα, καινὸν τὸ μυστήριον, θεοχαρίτωτε· διὸ πᾶσα πιστῶν ψυχὴ δοξάζει σε.

C

Ολον τὸν Ἄδαμ ἐφόρεσεν ἐκ σοῦ, Θεοτόκε, ὅλος σαρκοφόρος προελθὼν ὁ Λόγος· αὐτὸν οὖν, Θεοτόκε, δυσώπει τοῦρύσασθαι ἐκ πειρασμῶν παντοδαπῶν, καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίζοντος.

Ἐξέστηταν δρῶσαι ἀγγέλων στρατιαὶ, πῶς διθεώρητος μορφῇ τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκ σοῦ ὡράθη, Παρθένε Θεοκυήτορ· δν ἐκδυσώπει σωτηρίας δξιῶσαι πάντας τοὺς πιστῶς σε δοξάζοντας.

D

Ναὸς ἡγιασμένος ἐδείχθης τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐν σοὶ οἰκήσαντος, Παρθένε, ὑπὲρ νοῦν· αὐτὴν δυσώπει ἀμαρτιῶν ἡμᾶς βύπου ἀποκαθάραι, δπως οἶκος γνωρισθῶμεν καὶ κατοικητήριον Πνεύματος.

Ἐν δύο ταῖς θελήσεσι· ἐνα τῆς σεπτῆς τέτοχας Τριάδος, πανάχραντε, φέροντα μὲν τὴν ὑπέστασιν, δν ἐκτενῶς δυσώπει πάντας ἡμᾶς σωθῆναι.

(5) Per præservationem præsertim a macula originali. Unde Marsilius doctor inter scholasticos insignis in libr. II Sentent. q. 20, a. 2, ait inter alia: « Magis decuit Deum Virginem Matrem præservare a macula mentis, quam a dolore corporis. Patet: quia anima hominis est præstantior corpore; item, quia anima est expressior imago Trinitatis: item, quia macula mentis sine proportione gravior est dolore carnis. » Sic ille.

(6) Hebræi hoc religiose servabant, ut Theophilum in membrana scriberetur, quæ omni macula

Βασίλισσαν Παρθένον σε κηρυττει δ Δαβίδ, Α διχροντε ἀγνή· διὸ ἵκετεύω σε, τῆς οὐρανίου βασιλείας με πολησον αληρογόμον, ἵνα σε μακαρίζω.

Ἄγιάσματος σκηνὴ δεδειγμένη, Μαρία, μιανθεῖσαν ἡδοναῖς τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν ἀγλασον, καὶ θείας δόξης μέταχον ποιήσον.

Τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ καὶ καλήν ἐν γυναιξὶ δυσπῶ σε ἔκτενῶς, μή παρίδῃς με, ἀγνή, ἀλλ' οἰκτειρον, καὶ πάσης βλάβης σῶν συντήρησον.

Ἐκ γενεῶν πατῶν σε δ Χριστὸς, πανύμνητε, μδνην ὥρετίσατο αὐτῷ, οὐα σεμνὴν καὶ καθαρὰν, εἰς κατοξιαν, καὶ ἐκ σοῦ ὡς τῇλος ἔξανατείλας τὴν γῆν πάσαν ἐφώτισεν.

Ἴκετηραν, διχροντε, Θεῷ προσάγαγε, δπως παραβλέψῃται ἡμῶν τὰ πταίσματα, καὶ τὰς ἀμέτρους ἀμαρτίας, καὶ διαιωνίζοντος ἐλευθερῶσαις ἡμᾶς πυρὸς κολάζοντος.

Ως χρίνον κοιλάδεσι τοῦ βίου εὔρηκώς ἐν σοὶ κατεσκήνωσεν δ πάντων φυτουργός· ὁδραῖς ἐναρέτοις καὶ σεμνότητος νῦν κατευῳδίασον ἡμᾶς, Θεογεννήτορ.

Πῦσαί με ἀτόπου ἀμαρτίας καὶ φλογὸς ἀμαρτίας, σκότου; κολάζοντος, καὶ βρυγμοῦ τῶν δόδοντων, καὶ σκύληκος, Παρθένε, μόνη προστασία τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων.

Φωτιστικαῖς λαμπηδόσι τοῦ ἀνατείλαντος Λαγῆν ἐκ τῆς ἀγίας σου γαστρὸς, Θεοτόκε Παρθένε, καὶ καταυγάσαντος τῆς γῆς τὰ πέρατα, φώτισον τὴν ψυχὴν μου, ἡδονῶν ἀμαυρώσει σκοτισθείσαν, ἀμελείᾳ τῶν παθῶν.

Φέρεις τὸν φέροντα πάντα, χερουδικὸς ὥσπερ θρόνος, τρέφεις τὸν τρέφοντα ἡμᾶς, δν ἀπαύστως δυσώπει, θεοχαρίτωτε, ἡμᾶς σεισμοῦ καταπτώσεως, ἀλώτεως, καὶ παντοῖας ἀνάγκης, σοῦ τὴν ποίμνην ἐκλυτρώσασθαι ἀει.

Ἐκ τοῦ καρόντος τῆς τετράρης, εἰς τὸν "Ορθρον.

Τομφαῖq, πάναγνε, τέτρωσαι, τὸ πάθος τοῦ Υἱοῦ σου, ὡς ἔβλεψας αὐτὸν τῇ λόγχῃ νυττόμενον, καὶ τὴν ἐν παραδείσῳ κωλυτειχήν εἴργοντα ρομφαίαν, μή διδοῦσαν τοῖς πιστοῖς τὴν θείαν εἰσόδον.

careret: quia scilicet in ea quædam divinæ legis verba exaranda erant. Ita inter alios tradit ex eorum ritibus Olcaster in cap. xiii Exod. Quod si Hebræi tantam puritatem requirebant in membrana, in qua Dei verba scribenda erant, quomodo permisisset Deus turpissima originalis peccati macula conspurcari B. Virginem, in qua non nuda verba, sed Verbum ipsum, nou hominum, sed Dei manus erat scribendum? Fuit igitur B. Virgo ab omni macula immunis, et talis quod Verbo responderit in illa exarando. Vide Novarium in *Umbra virginis*, n. 95.

(7) De hoc habitaculo locutus Bartholomeus de Pisis in opere *De laud. B. Virginis*, libr. i, fructu 7, ait: « Habitaculum Dei vivi, anima scilicet corpusque Mariæ, nullo peccati contagio maculatur; sed in infusione ipsius animæ corpori sic gratia prævenit divina, ut ejus sacer conceptus ab originali peccati macula (ut pie creditur) fuerit ini-

Reginam Virginem prædicat te David, o immaculata et pura: propterea tibi supplico ut me cœlestis regni hæreleim efficias, ut possim te beatam appellare.

O Maria, quæ sanctificationis tabernaculum facta es, sanctilica misericordia animam meam, passionum cupiditatibus inquinataim, et divinæ gloriæ participationem effice.

Te Dei Matrem, et pulcherrimam inter mulieres, obnixe deprecor, o Virgo, ne despicias me, sed miserere mei, et ab omni læsione inconfidem conserva.

Ex omnibus generationibus te unam Christus sibi in habitaculum elegit(7), o laudabilissima, ut pote venerandam ac puram; et ex te tanquam sol exortus, terram universam illuminavit.

Supplicationes Deo offer, o inviolata, ut nolis lapsus nostros ignoscat, et peccata, quæ sine numero perpetravimus, et ab ignis sempiterni supplicio liberet nos.

Cum te tanquam lilyum in hujus mundi valibus Creator omnium invenisset, in te, o Dei Genitrix, habitat: nunc igitur virtutis ac pietatis odoribus nos perfunde.

Libera me a scelissimis peccatis, et a flamma tenebrosa, 251 qua puniuntur eadem peccata, et a stridore dentium, atque a verme, o Virgo, unicum humani generis præsidium.

Illuminativis splendoribus Verbi, quod ex utero tuo sancto exortum est, o Virgo Deipara, atque universos terræ fines luce persuulit, illumina animam meam cupiditatum nigredine obtenebratam, eo quod passiones meas cohibere neglexerim.

Illum sers qui fert universa, tanquam thronus Cherubicus: nutrit, nutrientem nos; quem sine cessatione exora, o Deo charissima, ut nos gregem tuum a terræmotus ruina, ab hostili oppugnatione, et ab omni necessitate semper liberos custodiat.

Ex canone seriæ iv, ad Matutinum.

Gladio vulnerata es, o castissima, in passione Filii tui, ut illum vidisti lancea perfossum, atque removentem gladium illum qui fidelibus divinum ingressum in paradisum prohibebat.

D sive præservatus. » Et de eodem in suo Mariali serm. 6, de Concept. parte i, hæc scripsit B. Bernardinus de Busto: « Locus debet esse proportionatus Ideato, ut ait Philosophus, et commentator in ii de Anima, et iv Phys. Facit ad hoc illud quo. inquit Glossa in c. Dudum de deci. dicens: « Qualia sunt prædicata, talia convenient esse subjecta. Sed Virgo gloria habet habitatio Filii Dei: unde ipsa inquit, Eccles. xxiv: Et qui creavit me requievit in tabernaculo meo. Ergo debuit esse proportionata ipsi habitatori, qui sicut sine ulla peccati macula. Purissimo ergo Filio non debuit esse Mater nisi purissima, nec decuit Dei Sapientiam sorbitudinem a peccato et contaminatum sibi habitaculum depurare: quia, ut dicitur Sap. ii, In materiam animam non intrabit Sapientia, nec habitabit in corpore subditio peccatis. Si igitur B. Virgo originali peccato deturpata fuisset, non fuisset conveniens habitaculum Filii Dei. » Sic Bostus.

Cum, tempore passionis, speciosum illum fornix
intuereris, o Virgo casta, non habentem speciem
neque decorum, exclamabas amare ejulans : Hei
michi, quomodo pateris, o Fili, qui cupis omnes a
passionibus liberari ?

Injustam aspiciens mortem Genitrix tua, o
Christe, cum dolore ad te clamabas : O Fili, judex
juste, quomodo injuste judicaris, cum ipse velis
justo judicio absolvere eos qui ob pristinam trans-
gressionem condemnati fuerant et in corruptio-
nem ceciderant ?

Stupore perculta turbabatur immaculata, videns
Christum voluntarie et sine querela in cruce
exaltatum ; et flens exclamabat : Fili mi, ac Deus :
dolores in partu non perpessa, dolores tuus
sustineo, dum tu ab iniquis iuste crucifigeris.

B Cruxifixionem tuam aspiciens, castissima exclamabat : **252** Quid est hoc, Fili, quod video ? Novum
prosupsque inauditum spectaculum ! Tu, qui infra-
morum passionibus mederis, quomodo passionem
prosups novam atque innusatam sustines ? Quid
tibi inimici tui retribuerunt, o benefactor, pro
beneficiis quae a te acceperunt ?

Illi quem peperisti, o Virgo, mirando modo sa-
cula peperit, et exaltatus in cruce, eos qui cecide-
rant simul secum exaltavit, coeliisque cives effecit,
claimantes : Benedictus es, Deus patrum nostro-
rum, etc.

C Virgo innupta, cum qua creaturæ omnes te glo-
rificant in sæcula, cum videret te, Iesu Redemptor
omnium, olim in cruce exaltatum, exclamabat :
ubi populus insipiens, qui te ad iracundiam pro-
vocavit, suscepit te ut elevaret a terra : Absque li-
beris facta sum, et animo compioveor, maternusque
dolor discriuat eorū meum.

Verbum amatorem hominum, quod ineffabiliter
pepereras, cum pati pro hominibus voluntarie vi-
deres, exclamabas, o Virgo : Quid est hoc ? Deus
impassibilis sustinet passionem, ut a passionibus
liberet eos qui se fideliter adorant.

Ex canone feriæ 5, ad Matutinum.

Mentis meæ obscuritates aufer, o purissima, lu-
mine tuo, et a tenebris æternis eripe me, ut perpe-
tuis laudibus contem magnalia tua.

Libera me, o mundissima, ab omni adversitate,
plurimisque serpentis scandalis, atque ab igne te-
nebrisque æternis, quæ hominibus lucem nuncquam
occidentem peperisti,

Afflatus propheta Spiritu sancto, descriptit te
olim montem umbrosum, o casta Deipara, quæ ho-
mines multorum peccatorum flamma liquefacios
per tuas acceptissimas intercessiones nunc umbra
gratiae refocillas.

253 O Dei gratia plenissima puella, templum
Christi fulgentissimum, intercessionibus tuis fac
nos per bona opera nostra domos Patris, et Filii,
et Spiritus sancti.

Magnalia facit tibi Christus, o Virgo Deo gratis.

"Ωρę τῇ τοῦ πάθους τὸν ὥραῖον ἐν καλλι-
εσθέψασα, εἴδης, Παρθένε, οὐδὲ κάλλος κεκτημέ-
νον, ἐβδας πικρῶς, ἄγνη, ἀλαλάζουσα. Οἱ μοι τῷ πᾶς
πάσχεις, Υἱὲ, ἐξ παθῶν πάντας θέλων δύσκαθαι !

Tὴν ἀδυκονθίεψασα σφαγήν, Χριστὲ, ή σὲ χυτσασα
όδύρομένη ἀνεβάσασα· Δικαιοχρίτα Υἱὲ, πῶς ἀδι-
κούς κέχρισαι, θέλων δικαιοῦν τοὺς παραβάσεις κα-
τατερπιθέντας τὸ πρὸν καὶ πρὸς τὴν φθορὰν ὀλισθή-
σαντας;

B Θαμβεῖται ἐν ἔιλφῳ ὅρῶσα Χριστὸν ὑψωθέντι
βουλήσει καὶ ἀμέρπτως, καὶ κλαίουσα ἐκραυγαζεῖν·
Υἱὲ μου καὶ Θεὲ, ὀδίνας ἐν τῷ τίκτειν μὴ λαθοῦσα,
νῦν ὀδίνας ὑπορένω, ἀδίκως ὑπὸ ἀνδρῶν σταυρού-
μένου σου.

Σταύρωσιν τὴν σὴν τὴν πάναγνος βλέπουσα, ἔνδα-
γε, τῇ τὸ δρῶμενον ξένον θέαμα; 'Ε τὰ πάθη νο-
σούντων ἴδμενος, πῶς τὸ πάθος ὑπομένεις τὸ και-
νύτατον; τῇ σοι οἱ ἔχθροι ἀπέδωκαν, εὐεργέτας, ἀνθ'
ῶν εὐηργέτηνται;

'Ο τόκος σου, Παρθένε, τοὺς αἰῶνας παρασέως
ἔτεξε, καὶ ὑψωθεὶς ἐν τῷ σταυρῷ τοὺς πεσόντας
συνανύψωσε, καὶ βοῶντας σύρανσι πολίτας ἔδειξεν.
'Ο τῶν πατέρων Θεὸς, εὐλογητὸς εί.

'Απειρόγαμος Κόρη, μεθ' ἣς ἡ κτίσις πᾶσα
δεξάζει σε, πάντων λυτρωτά Ιησοῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας,
σταυρῷ θρῶσά σε ὑψωθέντα, ἔνδα, ἵνα σε παραπι-
κρανῶν διφρων δῆμος, μὲν ὑπέισας, ἐκ τῆς ἔξαρται,
Ἄτεκνος γεγένημα, καὶ δονοῦμας, καὶ μητρεῶς
τὴν καρδίαν δισυνημάτω.

Φιλάνθρωπον Λόγον ἀρρήτως χυτσασα, δὺ δρῶσα
πάσχοντα, Κόρη, ὑπὲρ ἀνθρώπων βουλήσει, Τί
τοῦτο; ἔνδας. Θεὸς ἀπαθῆς πάθος; ὑρίστατε, πα-
θῶν ὅπως βύσηται τοὺς πέντε προσκυνοῦντας
αὐτὸν.

'Ἐκ τοῦ καρδιος τῆς πέμπτης, εἰς τὸν "Ορθρον.

D Νοῦς μου, πανάμωμε, τὰς ἀμαυρώσεις φωτὶ σου
ἀπέλασον, καὶ τοῦ σκότους βύσαται με τοῦ αἰωνίζον-
τος, διπλῶς ὑμνῶ διηγεῖν τὰ μεγαλεῖα σου.

'Ρῦσαί με πάστης περιστάσεως, καὶ πολλῶν σκαν-
δάλων τοῦ δφεως, καὶ αἰωνίζοντος πυρὸς καὶ τοῦ
σκότους, πανάμωμε, ἡ τὸ φῶς ἀποκυτσασα βροτοῖς
τὸ ἀνέσπερον.

Νοήσας ὁ προφήτης ἐν Πνεύματι Θεοῦ, βρος
σε προέγραψεν κατάσκιον, ἄγνη, ἡ τοὺς ἀκταχέν-
τας φλογηρῷ πολλῶν ἐγκλημάτων σαῖς εὐπρο-
δέκτοις μεσιτεῖαις Θεοτόκε, νῦν. ἐπισκιάζουσα
χάριτι.

Φωτοειδὲς Χριστοῦ τέμενος, Κόρη θεοχαρτίωτε,
τοῦ Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος, ταῖς προσευχαῖς
σου, οἴχους ἡμᾶς ποίησον, τὰ ὄσια πράττοντας.

Μεγαλεῖα σοι Χριστὸς ἐποιήσατο, ἄγνη, ἐν Ιχίτευς

δει μαγαλύναις ίν έμοι τὰ πλούσια αὐτοῦ ἐλέη, Α
θεοχαρίτωτε.

Σὲ, παναγία, δχραντε, ἀγνή, οἱ δοῦλοι σου πάν-
τοτε ἡμέρας καὶ νυκτὸς συντετριμμένῃ διανοίᾳ δυσ-
απούμεν, λύτρωσιν ἀμαρτημάτων πολλῶν δίδου
ἡμῖν, ἀγαθή.

Πάτρευσον, δέομαι, τὰ πάθη τῆς ἐμῆς χαρδίας,
κυήσασα τὸν πάντων Ιατρὸν, καὶ τῆς τῶν δικαίων
δεῖξον μέτοχον, Παρθένε, μεριδος, Χριστὸν ἐκδυ-
ωποῦσα.

Φῶς ἡ τεκοῦσα τὸν Θεὸν, ἐσκοτισμένον με πάσαις
ταῖς μεθοδείαις τοῦ ἔχθροῦ, καὶ φθύμως βιοῦντα,
καὶ παροργίζοντα Θεὸν, πανάμωρε, φώτισον, ὁδη-
γοῦσα πρὸς καλὰς ἔργασίας, ὡς αἰτία υἱα πάντων
τῶν καλῶν.

*'Ex τοῦ καρδιος τῆς Παρασκευῆς, εἰς τὸν
Ορθρον.*

"Ωσπερ ἀμνὸν ἐπὶ σταυροῦ καθορῶσα ἡ ἀμνὴς
ἀπαρτηθέντα τὸν Χριστὸν, ἀλαλάζει καὶ βοᾷ· Ποῦ
σου ἔθου τὸ κάλλος, μαχρόθυμε Υἱὲ προάναρχε;

Εὔλογημένος τῆς κοιλίας σαύ δι καρπὸς, Παρθένε
πανύμνητε, δι τοὺς φθαρέντας τῷ καρπῷ, διὰ ξύλου
σταυροῦ αὐτοῦ ἀφθαρσίας καταστήσας κοινωνοὺς
Οὐλαχάριτι.

Οἱ μοι, τέχνον! πῶς βλέψω· σε ἐπὶ τοῦ ξύλου
ἀνηρτημένον, καὶ ἀδίκως θανατούμενον, τὴν ζωὴν
παρέχοντα; ή Παρθένος κλαίουσα Ελεγεν.

Ράβδος ἡ ἐντιμος ἡ βλαστήσασα κλάδον ἀμάραν-
τον, ἀνυψούμενον αὐτὸν ὡς ἐβλεπεν ἐπὶ τοῦ ξύλου,
Δίσποτα ἐκοαύγαζε, μὴ ἀτεχνον δεῖξῃς με.

Μετὰ τόκου, πανάμωρε, ὡς πρὸ τόκου διέμεινα;
Θεὸν γάρ ἐκύητας ξύλῳ τὸν δινθρωπὸν σώσαντα.

Σταυρούμενον δρῶσα τὸν Κύριον ἡ ἀμεμπτος

(8) *An B. Virginem omni laude dignissimam
judicent, qui eam, totam pulchram et formosam,
in suo conceptu maculosam constituunt; qui eam
liberam, magistram, dæmonum victricem, dæmoni
subjectam faciunt: qui benedictam per omnes ge-
nerationes, ut reliquos Adæ posteros maledictam,
sceleris purissimam, peccato originis temeritatem,
Matrem denique gratiae, ipsi Auctori gratiae exosca
ingratiaque pro illo primo instanti asserunt:
tuum, mi lector, esto judicium. Certe homini illde-
lissimo fieret injuria, si de illo quis diceret: Iste
est magna fidelitatis, quia nunquam, nisi semel,
fuit proditor sui regis: vel si de sapientissimo viro
diceretur: Hic est sapientissimus, quoniam tantum
semel fuit stultus. Quomodo igitur B. Virgo lauda-
bitur, si de illa dicatur: Laudetur B. Virgo, quæ
nonnisi per instans fuit contaminata peccato:
laudetur Mater Dei, quæ parvo tempore stetit
nerva diaboli? Vide Buslium in Mariali Serm. 9, de
Concept. parte ii.*

(9) *Vere ab omni macula immunis tam actuali,
quam originali, quam Ecclesia in quodam Missali*

simæ; quem tu precare assidue, ut magnificeet in me
divitias misericordiae suæ.

O sanctissima Virgo Deipara, nos servi tui sem-
per noctu diuque contrito corde te suppliciter
exoranus, ut indulgentiam plurimorum peccato-
rum nostrorum nobis benigna impetrari

Medere, quæso, pravis affectionibus cordis mei,
tu, o Virgo, quæ omnium medicum progenuisti, et
partis justorum fac me consortem, placans pro me
Christum orationibus tuis.

O intemeratissima, quæ divinam lucem peperisti,
illumina me propter omnigenas hostis insidias te-
nebris involutum, dum summam per ignaviam vi-
tam traduco, et Deum ad iram provoco: et manu-
duc me ad honestas sanctasque operaciones, utpote
B quæ honorum omnium es causa.

Ex canone Feriae 6, ad Matutinum.

Christum in cruce suspensum tanquam agnum
cum Agna videret, ejulans clamabat: Ubi pereit
pulchritudo tua, o patientissime Fili, ante omnia
sæcula genite?

Benedictus fructus ventris tui, o Virgo omni
laude dignissima (8), qui corruptos per fructum,
ligno crucis suæ incorruptionis participes di-
vina gratia effecit.

Gembunda Virgo has voces fundebat: Ne
mihi, Fili! quomodo intuebor in ligno pendente,
et injusta morte extinctum te qui es vita lar-
gitor?

Virga honorabilis ac pretiosa, quæ ramum in-
corruptibilem germinavit, videns euindem in ligno
exaltatum, in has voces eruppebat: Domine, ne
me absque liberis ac 254 veluti sterileni esse
patiaris.

O ab omni macula immunis (9), post partum
perseverasti qualis fueras ante partum: Deum
enim genuisti, qui per lignum hominem salutem
fecit.

Deipara culpa penitus carens (10), certens Do-

antiquo apud Balinghem in Parnasso Marianio sa-
lutat his verbis:

Ave, o dulcis Maria,
Christi Mater et Filia,
Ulla sine macula,
Tu a Deo fabricata
In concepiu præservata
Nulla trahis scelera,

et quam S. Casimirus in suo hymno de B. Virgine
part. u his verbis alloquitur:

Pulchra tota sine nota
Cujuscunque maculae.

(10) Patres communī consensu dignitatem di-
vinæ maternitatis ita extollunt, ut ex ea Deiparam
caruisse omni culpa etiam veniali deducant, quia
ex ipso quod ea in sacro textu Mater Dei declara-
tur, eam puram et liberam ab omni culpa etiam
veniali inferunt. Cum autem culpa originalis tur-
pior sit, et seminam Deum paritum magis dede-
cat, igitur sicut prædicta prærogativa de immu-
nitate a culpa originali in dignitate divinæ mater-

minum crucis affixum, aiebat: Hei mihi, Fili, quos modo moreris, vita spesque fidelium?

Illa quae cœlis est sublimior, videns Christum, qui solus est altissimus, in ligno exaltatum, et inimici altitudinem dejiciente, eundem magna voce laudabat.

Splendore illius, qui ex te secundum carnem exortus est, o Virgo, illustra mentem meam, et cor meum illumina, tenebras peccati dispellens, omninoque socordiae meæ nebulam dissipans.

Ex canone Sabbati ad Matutinum.

Me semper proposito excidentein, menteque instabilem, pravisque cogitationibus abstractum, et illectum, et qui me ipsum per summam dementiam totum inimicis dedidi ut me facilime caperent, ne despicias, o Domina.

O tabernaculum cœlis ipsis augustius, populum tuum in hoc tuo tabernaculo ad tuas laudes concinnandas convenientem, cœlestium tabernaculorum fac participem, serventibus precibus tuis apud Christum, quem genuisti, omnium Dominum ac dominatorem.

Scientes te esse templum gloriae, o immaculata, in templo tuo venerande congregati, devotissime imploramus auxilium tuum, quatenus per venerabilem intercessionem tuam salutem consequamur, o casta Virgo.

Agnoscentes te matrem illius, qui voluntate sua universa creavit, ad divinum templum tuum, o Virgo, accurrimus, atque in eo precamur, ut errorum nostrorum venia per tuam mediationem nobis concedatur.

255 O Maria, purissimum Verbi tabernaculum, purifica a pravis affectionibus eorū meum, divinique Spiritus vas mundum illud effice, ut laudem et magnificem te omni laude dignissimam.

Esto mihi mediatrix, o benignissima, apud Dominum qui ex te natus est, ut a gehennæ flammis eripiatur me, ac cœlesti regno dignum faciat, clamantem: Laudabilis et supergloriosus Deus Patrum, etc.

O Virgo tota lucida, quæ lucis datorem Deum in lumen edidisti, illumina oculos cordis mei lumine divinæ cognitionis, ut cantem: Omnia opera, laudate Dominum, etc.

Horrescunt cœlestes exercitus, videntes divinum Patris splendorem ineffabiliter in manibus tuis conservari, o Virgo mater purissima, similitudinem alque imaginem tuam habentem, ut homines Deo similes efficiat.

Ex canone feriæ 2, ad Matutinum. Toni II.

O unica Deo charissima puella, quæ fontem immortalis virtualiter includitur, ita immunitatem ejusdem ab originali in ea denotari necesse est. Vide Nierembergum in Sacrosyllabo § 7, ubi plures

A Θεοτόκος ἔλεγεν· Οὐ μοι, Υἱέ! πῶς θυσίας, ἡ ζωὴ καὶ ἐλπὶς τῶν πιστῶν

Ἡ τῶν οὐρανῶν ὑψηλοτέρα, ὑψωθέντα ἐν ἔυλῳ καὶ κατεράσσοντα τὰς ὑψώσεις ἔχθροῦ θεωρήσας τὸν μὲν οὐρανὸν, ἀγύμνητον, Χριστὸν μεταλογώνως.

Φέγγει, Παρθένε, τοῦ ἐξ σου ἀνατείλαντος σφράγει, τὸν νοῦν μου καταύγασον, καὶ τὴν καρδίαν φώτισον, καὶ σκότος διώκουσα τῆς ἀμαρτίας, καὶ τῆς φρυγίας μου ἀπασαν τὴν ἀχλὺν ἀπελαύνουσα.

'Ex τοῦ καρότος τοῦ Σαββάτου, εἰς τὸν "Ορθρον."

Γνῶμη δλισθανοντα δει καὶ λογισμοῖς πονηροῖς ἔξελκτοις, καὶ δελεαζήμενον, φρενοβλαβῶς γάρ τοις ἔχθροῖς εὐχείρωτον ὅλον γεγονότα, μὴ ὑπερίδης με, Δέσποινα.

Σκηνὴ πλακτυτέρα οὐρανῶν, λαὸν σου συνερχόμενον ἐν τῇ σκηνῇ σου ταύτῃ ὑμνήσας σε σκηνῶν ἀλλων μέτοχον ποίησον τῇ θερμῇ δεήσει σου πρὸς Χριστὸν δν Ετεκες, τὸν Δεσπότην ἀπάντων καὶ Κύριον.

Ναόν σε τῇδε δόξῃς ἐπιστάμενοι, ἀχραντε, ἐν τῷ σεπτῷ συναθροιζόμενοι πιστῶς, τὴν σὴν ἐξαιτούμεθα θεοπρεπῶς, ἀγνὴ Παρθένε, βοήθειαν, καὶ τῇ σεπτῇ σου πρετερείᾳ σώζομεθα.

Μητέρα σε τοῦ τὰ πάντα βουλήσει ποιήσαντος γινώσκοντες τῷ ναῷ σου τῷ θείῳ προστρέχομεν, ἐν αὐτῷ αἰτούμενοι τῇ μεσιτείᾳ σου, Παρθένε, λύσιν σφαλμάτων κομίσασθαι.

Μαρία, καθαρὸν τοῦ Λόγου σκήνωμα, παθῶν ἐναποκάθαρον τὴν καρδίαν μου, καὶ σκεῦος καθαρὸν Πνεύματος τοῦ θείου ἀποτέλεσυν, ἵνα ὑμνῷ καὶ μεγαλύνω σε τὴν πανύμνητον

Πρὸς τὸν ἐκ σου γεννηθέντα Κύριον γενοῦ μεσίτις ἀγαθή, τῆς γεέννης καὶ τοῦ πυρὸς ὅπως με λυτρώσῃ, καὶ καταξιώσῃ με τῆς βασιλείας χρευγάζοντα· Ο αἰνετὸς τῶν πατέρων Θεός καὶ ὑπερέδοξος.

Φωτοδότην τέξασα Θελν, ὀλέφωτε Παρθένε, τὰ δύματα τῆς καρδίας μου καταύγασον φωτὶ Θεοῦ ἐπιγνώσεως, εἰς τὸ μέλπειν, Πάντα τὰ ἔργα, τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, καὶ ὑπερψύχοντε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φρίττει νοερὰ στρατεύματα τὸν Πατρὸς δρῶντα θείον ἀπαύγασμά σου ἐν ταῖς χερσὶν ἀνερμηνεύτως κρατούμενον, καὶ τὸ σὸν κεκτημένον δμοίωμα, ἵνα βροτὸν θεώσῃ, Παρθενομῆτορ πανάμωμε.

'Ex τοῦ καρότος τῆς δευτέρας, εἰς τὸν "Ορθρον."
"Ἄχος β'.

Ἡ τὴν πηγὴν τῆς ἀπαθείας κυήσασα, τραυματι-

affert Patres incontaminationem et omnimodam Virginis puritatem ab omni culpæ genere divine maternitati tribuentes.

σθέντα πάθεις, Κόρη, θεοάπευσον, καὶ πυρὸς αἰωνίου ἔξαρπταν με, μόνη, θεοχαρίτως.

Αρχὴν ὑπὸ χρόνου εἰληφὼς πιστεύεται ἐκ σου δ χρόνων Δημιουργὸς, Μῆτερ ἀειπάρθενε.

Σαρκοῦται ἐξ ἀγνῶν αἰμάτων σου, καὶ ἀνθρώπωις ἐνοῦται θέλων ὁ Κύριος, ἀχραντε, καὶ δέχεται μετανοοῦντας τοὺς πρὸν ὑπαχθέντας ἀμαρτήματι, ταῖς σαις λιταῖς ἀεὶ καταχαμπτόμενος.

Νέον ὡς βρέφος ἡμῖν τὸν προσιώνιον Υἱὸν τέτοκας, θελητικὰς δυσὶν ἐνεργεῖας ὑπάρχοντα διπλοῦν, ὡς ἀνθρώπον ἄμα Θεόν τε, πανάμωμε.

Ἐκ πασῶν γενεῶν ἐξε) ἔξατό σε τὴν καλλονὴν Ἱακὼβ, ἦν ἡγάπησεν ὁ Ποιητὴς, πανάμωμε, καὶ ἐκ σου ἀνατείλας ἐπέφανεν.

Ἄθλου φωτὸς οἰκητήριον ἡ σὴ μήτρα γεγένηται τοῦ φρυκτωρίας θείας γνώσεως τὴν ἀθελαν μειώσαντος, ἀχραντε θεόνυμφε Κόρη, δν ὑμνοῦντες κραυγάζομεν· Εὐλογητὸς εἰ, ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Ἐξασθενήσασαν πολλαῖς προσδολαῖς τοῦ πονηροῦ, θεογεννήτορ, τὴν ἀθλίαν ψυχὴν μου ταῖς φωστικαῖς σου λιταῖς, Παρθένε, ὅγιῇ ἀπέργασαι, ἵνα σε δοξάζω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φεῖσαι μου, Κύριε, φεῖσαι, ὅταν μέλλῃς με χρήναι, καὶ μὴ καταδικάσῃς με εἰς πῦρ, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγκῃς με· δυσωπεῖ σε Παρθένος ἡ δὲ κυοφορήσασα, Χριστὲ, τῶν ἀγγέων τὰ πλήθη, καὶ τῶν μαρτύρων σύλλογος.

Ἐκ τοῦ καρόντος τῆς τρίτης εἰς τὸν "Ορθρον.

Φλογοφόρε λασῖς, ἦν Ἡσαΐας ἔβλεψε ποτε, τὰ ὑλώδη τῆς ἐμῆς καρδίας πάθη, θεογεννήτορ, φλέξον καὶ εἰς τέλος ἀφάνισον.

Γαλούχεις μητροπρεπῶς τὸν τροφέα τοῦ παντὸς καὶ φέρεις τοῦτον ἐν ἀγκάλαις, ἀγνή, τὸν τὰ σύμπαντα χειρὶ φέροντα πάντοτε.

Μεμυημένος ἐν Πνεύματι προφητῶν, θεοτόκε, ὁ περίδοξος χορὸς τὸ ὑπὲρ νοῦν σου μυστήριον ποικιλοτρόπως τοῦτο προχαράττει Ιεροὶς ἐν συμβόλοις, ὃν τὸ πέρας καθορῶμεν τηλαυγῶς.

Δανιήλ σε δρος μέγα ἐν πνεύματι ἐθεώρει, θεοτόκε, ἐξ οὗ λίθος ἀποτυθεὶς ἐχλεπτύνει τῶν δακρύνων τὰ γλυπτά.

Ως τράπεζα τὸν ἀρτὸν χωρεῖς τὸν μυστικὸν ἐξ οὐ φαγόντες οὐκ ἔτι λιμώττομεν, πανύμνητε, οἱ ιόόντες σε Χριστοῦ τοῦ πάντων θεοῦ γεννήτριαν καὶ τροφὴν ὡς ἀληθῶς.

(11) *Pulchre Aloysi Novarinus in Umbra virginis, n. 207 : « Nemo, inquit, tam parum virginem puritatis, virginem gloriae amicus sibi, qui maculam in ea suisse asserat, per quam omnes erant maculae auferendae, sordes omnes abstergenda. »*

*Originis peccatum non habuit
Quæ omnis boni filius et origo.*

PATR. GR. CV.

A passibilitatis peperisti, animæ meæ passionibus sauciatae medicam manum admove, et ab igno-
æterno eripe me.

Ille qui est auctor et conditor temporum, credi-
tur accipisse ex te, o Mater et Virgo perpetua
temporale principium.

Incarnatur ex castis sanguinibus tuis, ac volun-
tarie hominibus unitur, ac suscipit ad pœnitentiam
eos qui ante peccatis subjecti fuerant, assiduis
precibus tuis exoratus Dominus, o immaculata (11).

Novum velut Infantem, nobis peperisti, o purissima, Filium qui est ante omnia aeternum : in dupli-
cata natura, duarumque voluntatum operatione, utpote
Deum simul et hominem.

256 Creator elegit te speciem Jacob quam di-
lexit, ex omnibus generationibus, o immaculatis-
sima : atque ex te velut sol exortus apparuit.

Immaterialis lucis habitaculum factus est venter
tuus, o immaculatissima puella Sponsa Dei ; qui di-
vinæ scientiæ splendoribus infidelitatem impieta-
temque immisuit : quem nos hymnis celebrantes,
clamamus : Benedictus es, Deus patrum nostro-
rum, etc.

Infelicem animam meam plurimis maligni hostis
assultibus attenuatam, corroborativis precibus tuis,
o Virgo Dei Mater, saluti restitue, ut te per uni-
versa aetalia glorificias.

Parce mihi, Domine, parce cum veneris me judi-
care : neque ad ignem me damnes, neque in furore
tuo arguas me. Precatur te Virgo, o Christe, quæ
te concepit ac gestavit in utero : precatur te ange-
lorum multitudo martyrumque collegium.

Ex canone alio seriae III ad Matutinum.

O forceps flammifera, quam vidit olim Isaias,
cordis mei inordinatos affectus combure, o Dei
Genitrix, atque omnino illos abole et extermina.

Lacte nutris, prout matris est munus, omnium
nutritorem ; et illum gestas in ulnis, o casta, qui
universa semper manu fert ac sustentat.

Gloriosus prophetarum chorus Sp̄iritu sancti
magisterio edocitus, incomprehensibile mysterium
tuum, o Deipara, multiformiter sacris symbolis
ante descripsit, quorum nos eventum nunc manife-
stissime intuemur.

D Te montem magnum Daniel vidit in spiritu, o
Deipara, ex quo lapis abscissus, dæmonum sculptilia
communiuit.

Tanquam mensa, contines mysticum panem vitae,
ex quo **257** comedentes, non amplius esurimus nos,
qui scimus te, o laudabilissima, Christi, qui est
Deus omnium, esse Genitricem ; et vere nutritum.

*Culpa Virginis non debetur, cui
Omnis debet, quod liberatur a culpa.*

Et infra n. 215 :

*Maculam peccati Virgo non habuit
Per quam mundus emaculandus.
Sordibus illa caruit cui, Justitiae
Nostræ comvaralæ sunt sordes.*

OCR A/DK / FR

Cherubim glorificant, Seraphim, Throni, Polestates, et Dominationes perpetuis laudibus extollunt incomprehensibilem partum tuum; o Maria omni laude celebranda: tu enim sola Deum Incarnatum in utero tuo portasti; quem deprecare, o castissima, ut nos omnes salvos facias, qui te devotissime honoramus.

Ut nos deificaret, Deus incarnatus est ex purissimis sanguinibus tuis, atque homo factus est: cui semper supplices offer preces, o Virgo Deipara, pro iis qui te venerantur.

Nitidissimis radibus solis ipsis, qui ex utero tuo nobis exortis es, et infidelitatis noctem eliminavisti, illumina, o Virgo Mater Maria, atque in hora judicii ab obscurissimis tartari tenebris libera eos omnes qui te cum fide honorant.

Ex canonice serie III ad Matutinum. Ex canone in S. Præcursorum.

Cognatus fuisti, o beate Præcursor, illius castæ Virginis, ex qua Deus corpus accepit: cum qua tecum veneramur, atque in divino templo tuo nunc commorantes deprecamur, ut nos Spiritus sancti donios efficias.

Exsultat Præcursor intra viscera materna constitutus, Dominumque adorat in utero tuo colloca-tum, o divina gratia plenissima (12): quem precamini, quæso, ut ab omni tribulatione eripiat me.

Respic in me ægrotantem, o purissima; et disslove passiones meas graves, curatuque difficiles, ut magnificem te, quæ universum genus humandum magnificasti.

Insidiis ac fraudibus seductoris morteni incurri, o Domina 258 mundissima: vivifica me tu, o Deipara, quæ substantiale omnium vitæ preperisti; ut te ab omni macula immunem religiose collaudem (13).

(12) Alexander III Pont. Max. adeo egregie sensit de plenitudine gratiæ Marianæ ut in epistola ad Soldanum Iconii dixerit: « Hinc migravit sine corruptione, iuxta verbum angeli, ut plena, non semi-plena gratiæ esse probaretur, ut Deus Filius ejus antiquum, quod pridem docuit, mandatum uidelicet adimpleret, videlicet, Patrem et matrem hunc prævenias, ut ne caro Christi virginea, quæ de carne Matris Virginis assumpta fuerit, et tota dispareret. » Sic ille. Cujus verba afferens in suo Opusculo de nova moneta sanctissimi domini nostri Alexandri VII, pro gloria Immaculatae Conceptionis perpensa, edito Valentiae anno 1656, P. Joan. Eusebius Nierembergius, sic ait: « Cui plenitudinem Marianæ gratiæ extendat tum ad incorruptionem carnis, tum ultra vitam; quanto magis in illa comprehendit incorruptionem animæ intra limites vitæ, scilicet in principio ipsius vitæ, Conceptione nimis? » Certe Virgo Beatissima quam Josephus noster absolute divina gratia omnino vacua diei posset, si in originali peccato, quod divinam gratiam omnino excludit, concepta fuisset. Favet Seraphicus Pater sanctus Franciscus, Minorum Ordinis fundator inclitus, dum Tomo I Opusculorum in Salutatione ad Virginem Mariam hæc habet: « Ave, Domina sancta, in qua est et fuit omnis plenitudo gratiæ. » Indeterminate enim dicit, fuit, ut intellegemus in B. Virgine, quandiu hæc existit,

A Tà Χερουσίμ δοξάζουσι, τὰ Σεραφίμ ἀνυμνοῦσι, Θρόνοι, καὶ Ἐξουσίαι, καὶ Κυριότητες ἀει τὸν ὑπὲρ νοῦν σου Τόχον, Μαρία πανύμνητε, διε μόνη Θεὸν κυαφορεῖ; ἐν γαστρὶ, δν αἰτησας, ἀγνή, πάντας ἡμᾶς σωθῆναις τοὺς πόθῳ σε τιμῶντας.

Ἴνα θεώσῃ ἡμᾶς, ο Θεός ξαρχώθη ἐξ ἀγῶν σου αμάτων, καὶ ἐγένετο βροτός, Παρθένε Θεοτόκε, δν ἐκδυσώπεις ἀει τῷ τῶν σε τιμῶνταν.

Φωτιστικαὶς αὐγαὶς τοῦ ἐκ γαστρὸς σου ἔξανατελλαντο; ἡμῖν, καὶ ἀθελας τὴν νύκτα ἔξαφανίσαντος, Παρθενομῆτορ Μαρία, φώτισον πάντας τοὺς πίστεις τιμῶντας καὶ ἀφεγγοῦς λύτρωσαι σκότους ἐν ὕρᾳ κατακρίσσων.

Ἐκ τοῦ ἑτέρου καρόντος τῆς τρίτης, εἰς τὸν ἄγιον Πρόδρομον.

Τῆς ἀγνῆς Παρθένου συγγενῆς, μακαρ, ἔχρημάτισας, τῆς τὸν Θεὸν σωματισάσης, Πρόδρομε, μεθ' ἡς σε γεραίρομεν, καὶ δεδμεθα οι τῷ θειῷ τεμένεις σου νῦν περιπλοῦντες. οἶχους ἡμᾶς ποίησον τοῦ Πνεύματος.

Ἄγάλλεται ο Πρόδρομος ἐν νηδύι φερόμενος μητρώα καὶ προσεκύνει ἐπὸν Κύριον φερόμενον ἐν νηδύι, Θεοχαρίτωτε, δν καθικέτευε, ἀπὸ πάσης θλίψεως λυτρωθῆναι με.

Ἐπιθλεψόν ἐπ' ἐμὲ τὸν νοσοῦντα, πανάμωμε, καὶ λῦσον ἵδη πάθη μου τὰ χαλεπὰ καὶ δυσίστα, ὅπως μεγαλύνω δε τὴν μεγαλύνασσαν ἀπαν τὸ ἀνθρώπινον.

Ἐπιβουλαὶς καὶ ἐνέδραις τοῦ πλάνου ἔθανατώθην, Δέσποινα πανάμωμε, ζώωσόν με, ἡ τετοκυτα τὴν ζωὴν τῶν ἀπάντων, Θεοτόκε, τὴν ἐνυπόστατον, ἴνα σε ὑμῶν εὑσεβῶς τὴν πανάμωμον.

D sine limitatione temporis, horæ, aut instantis, atque adeo in ipso momento Conceptionis, nullam vacuitatem, sed semper suisse gratiæ plenitudinem. Favet etiam sanctus Amadeus episcopus Lausannensis dum homil. 3 de B. Virgine in hunc modum scribit: « Spiritus sanctus superveniet in te. In alios sanctos venit, in alios venit, sed in te superveniet, quia præ omnibus, et super omnes elegit te, ut superces universos qui ante te fuere, vel post te futuri sunt, plenitudine gratiæ. » Supponit enim hisce verbis Virginem originali gratia præditam suisse, sicut Angeli eam habuerunt, quia alioquin eos, quantum ad plenitudinem gratiæ, non superasset, si hac in sua Conceptione vacua existisset. Vide eundem Nierembergiun in *Exceptionibus* cap. 27.

(13) Haud desunt exempla eorum, qui a Deo ope Deiparæ vivificati fuerunt, id est, a morte ad vitam revocati, ut eamdem Deiparam ab originalis peccati macula immunem religiose collaudarent. Referit enim S. Anselmus in Epistola, quæ sub ejus nomine circuifertur, ad coepiscopos Angliæ, sacerdotem quemdam, a dæmonibus in pelago Sequanæ occisum, a Deipara vivificatum, in gratiarum actionem festum Immaculatae Conceptionis deinceps celebrasse. Et probat eam Auctores scribunt, imo ipsi parietes collegiæ Ecclesiae Maresanæ representant, anno Domini 1422, Franciscum Mulet in Ecclesia collegiata urbis Mauresæ in Barcino-

Νυσταγμῷ ἀμελείας συνεχομαι, ὅπνος ἀμαρτίας Α
βαρεῖ τὴν χαρδίαν μου, τῇ σῇ ἀγρύπνῳ, πάναγνε,
μεσιτεῖς ἐξέγειρον, σῶσδν με.

Στειρεύουσα φέρει σε νηδὺς Παρθένον, ἐγγάστριον
φέρουσαν τὸν Λόγον σωματούμενον, ὃν θεοῖς σκιρ-
τήμασιν ὁ μέγας Πρόδρομος, στείρας ὁ πανάγιος
χαρπός, ἐπέγνω χαίρων, καὶ προτεχύνησε.

Τοῦστον Θεὸν σαρκὶ ἀποτεκοῦσα, ἀπὸ κοπρίας με
ἀνάστησον παθῶν τῶν θλιβόντων με, καὶ δεινῶς
ὅλον πεωχεύσαντα ταῖς θείαις καταπλούτισον, πάγ-
αγνε, ἀρεταῖς με, δπως ὑμῶν σε αὐξάμενος.

Φερόμενον ἀπαντα τὸν φέροντα τῷ γεύματι ἐν
γαστρὶ προσεκύνεις τῆς Θεομήτορος μεθ' ἣς ἐκδυσ-
ώπει, προφῆτα, τὴν ταπεινὴν σώζεσθαι ψυχὴν μου
πολλοῖς περιπίπτουσαν καθ' ἡμέραν πλημμελή-
μασιν.

Ἐκ τοῦ χαρόνος τῆς τετάρτης εἰς τὸν Ὁρθρον.

Ιερὸς ἔκαλει σε χορὸς πύλην ἀδιόδευτον, γῆν
ἐκλεκτὴν, καὶ ἥρος ἀλατόμητον, παναγία Δέσποινα·
τὸν Δεσπότην γάρ τῶν ἀπάντων ἐκύησας, τὸν ἐθε-
λουσίων σταύρωσιν σαρκὶ καταδεξάμενον.

Τοῦστον ἐν ξύλῳ, τὸν ζωοδότην βλέπουσα, καὶ
ἔχουσιν; θυντούσα, καὶ τοῖς πᾶσι ζωὴν παρέχοντα,
ἴδοντο τὰ σπλάγχνα τῇ πανάμωμος.

Ἀνέτειλεν ἐκ γαστρὸς σου Πατρὸς τὸ ἀπαύγασμα
Χριστὸς, καὶ ἐφώτισεν τὴν οἰκουμένην σταυρούμε-
νος, Κόρη ἀπειρόγαμε, καὶ τῶν δαιμόνων τὸ σκότος Κ
ἐξηφάνισεν.

Ὦ πράθης, ἀγνή, μετὰ τόκον ἀφθορος Θεὸς γάρ ἐκ
σοῦ ἐτέχθη ὡς δινθρώπος, δν κατανοήσασα σταυρού-
μενον τὴν τῶν σπλάγχνων δδύνην μή φέρουσσος ἡλά-
λαζες.

Τοῦστον ἐν ξύλῳ τὸν πέπυρον ἀγεωργήτως, ἀγνή, δν
ἐβλάστησας, ἐν ξύλῳ ὡς ἐώρακας κρεμάμενον, ἔχρα-
ζες· Τέχνον μου γλυκύτατον, γλεῦχος ἐναπόσταξον,
δι' οὐ παθῶν τῇ μεθῃ ἀνασταλήσεται.

Σάρκα ἐκ τῆς σῆς γαστρὸς λαμβάνει θέλων, καὶ
καθορᾶται ὁ ἀδρατος, καὶ σταύρωσιν δέχεται, καὶ
κατάρα ἀνομάζεται κατάρας ἐξαιρούμενο; ἀπαντας ὁ
Γιός σου, Θεοχαρίτωτε.

Φθαρεῖσαν ἐκαίνισας τὴν φύσιν τοῦ πρόπατορος,
ὑπὲρ φύσιν τεκοῦσα καὶ παρθενεύουσα, φύσεως

nensi agro canonicum, et Immaculatae Conceptio-
nis cum pertinacia oppugnatorem, crudeliter ab
inimico interemptum, post tres amplius horas jam
mortuum ad vitam rediisse; et veritatem Concep-
tionis Immaculatae his verbis confirmasse: «Vita
ad hoc solum mihi concessa, ut quam tenui contra
piam sententiam, opinionem retractem: verum est
beatissimam Virginem Mariam ab omni originali
macula in sua conceptione suisse immunem, et
divinitus pre-eratam. » Vide Argumentarium Se-

A Negligentiae dormitione labore; somnis peccati
occupat cor meum: tu, o castissima, semper vigili
intercessione tua excita me, et salva me.

Venter sterilis portavit te Virginem, quae in utero
tuo Verbum corporatum portavisti; quod magnus
Præcursor sanctissimus sterilis uteri fructus divinis
saltibus agnovit lactabundus, et adoravit.

Tu, quae Altissimum in carne peperisti, erige me
a stercore passionum tribulantium me: sique omni
ex parte gravissima egestate laborantem, dita me,
o castissima, divinis virtutibus, ut salutem conse-
cutus hymnos tibi decantem.

B Illum, qui nutu portat universa, in utero Deiparæ
portatum adoras, o propheta; cum qua precare
pro salute misellæ animaliæ meæ, quæ quo'die in
plura peccata dilabitur.

Ex cauone sciriæ iv ad Matnūm.

Sacer chorus vocabat te, o Domina sanctissima,
portam imperviam, terram electam, et montem
quem lapidæ manus non attigit (14); nam Domi-
num universorum peperisti, qui voluntariam in
carne crucifixionem suscepit.

Virgo purissima, cum cerneret exaltatum in li-
gno datorem vitæ, eumdemque voluntarie morie-
tatem, atque omnibus vitam præbentem, intimo
dolore viscera sua discruciat sentiebat.

Exortus est ex utero tuo splendor Patris Chri-
stus, o puella maritalis tori ignara; alque universum
terraru[m] 259 orbem cruci affixus illuminavit, dæ-
monumque tenebras dissipavit.

Incorrumpta iuventa es post partum, o casta; ex te
enim Deus, qualenus homo, natus est; quem in
cruce pendentem animadvertis, dolorem cordis
non sustinens, in flebiles voces erumpetas.

Laudamus te, o omni laude celebranda, quippe
quæ Deum omni laude superiorem peperisti, qui
tyrannum principem malorum virtute sua perdidit
in ligno, in nostram salutem et gloriam.

Butrum illum iuvenum, quem sine viri cultu
protuleras, o Virgo, ut vidisti in cruce pendentem,
bas voces emisisti: Dulcissime fili, mustum illud
distilla, per quod passionum ebrietas prohibeat.

Carnem ex utero tuo voluntarie suscepit Filius
Iesus, o Domina Deo charissima; et cum invisibilis
esset, visibilis factus est, et crucis tormentum sus-
cepit, et maledictum nominatus est, dum omnes
liberat a maledicto.

Corruptam primi parentis naturam renovasti;
universæ naturæ plasmatorum supernaturaliter

raphicum in Regesto a pag. 563 et deinceps.

(14) Et Montem hunc, quem non attigit manus
hominis, attigit manus dæmonis! Neutiquam pro-
fectio. Decebat enim eam, quæ universorum peperit
Dominum, a manu hominis, et multo magis a manu
dæmonis esse penitus intactam. Hinc E. Laurentius
Justinianus in libro de Gradibus perfectionis scri-
psit: «Ab originali peccato nullus excipitur, præter
illam, quæ genuit mundi Salvatorem. »

enixa, permanens virgo intacta post partum : quem olim in cruce suspensum videns, o sanctissima Virgo Mater, in fletus gemitusque erumperas.

Ex canone scriæ vi ad Matutinum.

Venerabilis prophetæ sermo impletus est : gladius enim eorū tuum pertransivit, o Domina, quando in ligno Filium tuum lancea vulneratum suspeſisti.

Honorant te ordines incorporeorum, nam omnium Dominum corpore vestitum peperisti, o Puella Dei Sponsa; qui per lignum omnes vinculos dissolvit, et fideles amore suo colligavit.

Incarnatus est ex castis sanguinibus tuis Altissimus, o 260 purissima ; quem cum intuereris in ligno injuste exaltatum, spirabas cum lacrymis, et misericordiae ejus viscera magnificabas.

Ille, qui super humeros Cherubim in cœlis, prout Deo convenit, absque dubio portatur, in ulti- tuis gestatus est : et cruci affixus, omnes a corruptione salvavit.

Ut hominem deificaret, ex te, o Virgo, Deus natus est ; et crucifixus, mortem gustavit, occidens eum qui me prius occiderat.

Palatium Regis animatum, et thronus igneus facta es, o Virgo ; in quo ille residens, omnes homines a primo lapsu erexit, et consessu Patris sui honoravit.

Agna immaculata (15), prophetarumque et martyrum pulchritudo, ubi te Agnum in ligno suspendum vidi, cœpi amare flere, atque Ita dicere : O C creaturæ omnes, quæ in rerum natura existitis, laudate Dominum, et superexaltate eum in omnia secula.

Solarium splendorum pulchritudo a consueto cursu deslitit, cum vidi te, o Sol justitiae, in cruce voluntarie sublatum. At Virgo cum discipulo virginē, amaro ejulatu verba intermicens, clamabat : Quodnam spectaculum est hoc novum aliquæ inusitatum ?

Ex canone Sabbati ad Matutinum.

Venerandæ mulieres, quæ dura exercitatione decertaverant, at athletice hostem superaverant, circumstantes te, o Dei Genitrix, lætabantur.

Cum omnibus prophetis sacrisque mulieribus obnixe precare, o Virgo, illum qui ex te natus est, ut misereatur nostri.

Montem virtutibus umbrosum vidi te, o Deipara, propheta Habacuc, ex quo inexplicabili ratione Deus apparuit, qui virtute sua operuit cœlos, atque homines 261 ab inferitu salvavit.

Sanctissima Virgo, martyrum, confessorum, cæterorumque justorum gloria, ab omni tentatione tyrannide eripe nos.

(15) Agnam quoque immaculatam Deiparani vocant S. Andreas Cretensis canonc in Mariæ Nativitatē, et Jacobus monachus Orat. in eamdem Nativitatē, quorum verba dedi in notis ad Mariale S. Germani patriarchæ Constantinopolitani pag. 185.

A ἀπάστης τὸν Πλάστην, διὰ τὸν σταυρῷ χρεμάμενον πάλαις τὴλαζεις βλέπουσα, παναγία Μητροπάρθενε.

'Ex τοῦ καρόρος τῆς Παρασκευῆς εἰς τὸν "Ορόρον."

'Ρῆσις σεπτοῦ προφήτου πεπλήρωται· ρομψαῖα γάρ τὴν καρδίαν τὴν σὴν δῆλθεν, διε τὸν σταυρῷ λογχευθέντα, Δέσποινα, τὸν σὸν Γίλην Εβλεψας.

Γεραλρουσί σε τάξεις τῶν ἀσωμάτων· τὸν πάντων γάρ Δεσπότην σωματοφόρον ἐκύησας τὸν λύσαντα διὰ ξύλου δεσμίους ἀπαντας, Κόρη Θεόνυμφε, καὶ πιστοὺς συνδήσαντα τῇ στοργῇ αὐτοῦ.

Σεσάρκωται ἐξ ἀγνῶν σου αἰμάτων δὲ Υψίστος διὰ βλέπουσα, πάναγνε, ἔύλωφ ἀδίκως ὑψεύμενον έστενες δακρύουσα, καὶ τὴν αὐτοῦ εὔσπλαγχναν ἐμεγάλυνες.

'Ο νώτοις Χερουβίμι ἐν οὐρανοῖς θεοπρεπῶς ὡς ἀληθῶς ὁχούμενος, ταῖς ἀγχάλαις σου ἐποχεῖ, σταυρωθεὶς πάντας φθορᾶς διέσωσεν.

"Ινα θεώσῃ τὴν ἄνθρωπον, ἐκ σοῦ, Παρθενε, τικτεται Θεδς, καὶ σταυροῦται, καὶ θανάτου γεύεται ἀποκτείνων τὸν ἐμὲ τὸ πρὶν ἀποκτείνοντα.

Παλάτιον ἔμψυχον τοῦ βασιλέως, καὶ θρόνος πυρίμορφος, Παρθένε, ἀναδέδειξαι, ἐν τῷ καθεζόμενος πάντας ἐξῆγειρε τοῦ προτέρου πτῶματος βροτούς, καὶ συνεδρίᾳ Πατρὸς ἐτίμησας.

'Η ἀμωμος ἀμνᾶς, προφητῶν τε καὶ μαρτύρων τὴν ὥραιότης, ὥσπερ ἀμνὸν σε ἀνηρτημένον ἐπὶ ξύλου θεαταμένη ἐκλαίε πικρῶς καὶ ἐλεγεν· 'Η οὐσιωθεῖσα ὑμνεῖτω τὸν Κύριον πᾶσα κτίσις καὶ ὑπερψύχοντα εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φωστήρων κάλλος δρόμου τοῦ συνήθους ἀπέστη, ὅτε σε εἶδεν, "Ηλιε τῆς δικαιοσύνης, ἐπηρμένον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θελήματι, τὴν δὲ Παρθένος σὸν μαθητὴν παρθένῳ ἡλάζει πικρῶς, οἵμοι ! ἀναθοῶσα, Τί τοῦτο τὸ ξένον θέαμα;

'Ex τοῦ καρόρος τοῦ Σαββάτου εἰς τὸν "Ορόρον."

Αἱ ἀσκήσει στέρβῶς ἡγωνισμέναις καὶ ἀθλητικῶς καθελοῦσαι τὸν ἔχθρὸν σεμναὶ γυναικεῖ, Θεοχυτορ, σὲ περιεστῶσαι εὐφραίνονται.

Μετὰ πάντων προφητῶν καὶ γυναικῶν Ιερῶν Θεδν, Παρθένε, τὸν τεχθέντα ἐκ σοῦ ἐκδυσώπει ἐκτενῶς τοῦ οἰκταιρῆσαι ἡμᾶς.

"Ορος κατάσκιον βλέπει σε ἀρεταῖς δὲ προφήτης, Θεοτόκε, Ἀββακούμ, ἐξ οὖτος ἐπέφανε Θεδς ἀφράστως ἀρετῇ καλύψας οὐρανοὺς, καὶ τὸ γένος ἀνθρώπων διασώσας ἐκ φθορᾶς.

Παναγία Παρθένε, τὸ καύχημα τῶν μαρτύρων, καὶ ὄσιων, καὶ δικαιων πάστες ἡμᾶς τυραννίδος ἐξελοῦ τῶν πειρασμῶν.

Perspicuum autem apud me est B. Virginem falso dicendam absoluere agnam Immaculatam, ut eam appellat Josephus, si in primo momento sui esse sorduisse macula, cuiusmodi est peccatum originale.

Ἄγια Θεοτόκε, ἀγίασσον ἡμῶν τοὺς λογισμοὺς, Α καὶ τὸ φρόνημα στήριξον, καὶ σῶσον ἐκ τῶν βελῶν τοῦ πονηροῦ ἀτρώτους ἡμᾶς διξάζοντάς σου τὸ Ελεος, ἀγνή.

Μετὰ μαρτύρων, δχραντε, καὶ δσίων Πατέρων, καὶ προφητῶν, πασῶν τε καὶ τῶν δσίων γυναικῶν, τὴν ἐν ἀγίοις μόνον ἐπαναπαυόμενον ἐκδυσώπει ἡμᾶς καθαγιάσαι, ἀγνή, ἀγίας ἐν φωναῖς τοὺς δοξολογοῦντας αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Θεοκυῆτορ ἀγνή, μετὰ πάντων μαρτύρων, προφητῶν, καὶ δσίων, καὶ ἀγίων γυναικῶν καὶ ἱερομαρτύρων, κατοικτειρῆσαι ἡμᾶς τὴν Σωτῆρα δυσώπει.

Φιλοικτίρμονα Θεὸν ἡ κυήσασα σαρχὶ, μετὰ πάντων ἀγίων καθικέτευε ἀεὶ κινδύνων ἡμᾶς σῶσαι, Μητροπάρθενε ἀγνή.

ΗΧΟΣ Γ.

Ἐκ τοῦ καρότος τῆς δευτέρας εἰς τὸν Ὁρόρον.

Παναγία δχραντε, ἁμαρτωλῶν βοήθεια, πιπτόντων ἐπανδρωτις, μετάνοιαν δίδου μοι κατανύξεως πολλὰ ἡμαρτηκτά.

Μαρία κυριώνυμε πολλοῖς κυριευθέντα με πάθεσι ψυχοφθόροις ἐλευθέρωσον πρεσβείας σου.

Δίδου μοι, ἀγνή, ἀληθῆ μετάνοιαν, παῦσον τῶν παθῶν μου τὸν σάλον, ἁμαρτανόντων ἡ προστασία.

Ἡ μόνη διὰ λόγου ἐπὶ γῆς τὸν Λόγον τέξασα C καὶ παρθενεύουσα, τῶν ἀλόγων με βῆσαι πρόδειν λόγοις σεπτοῖς δπως ἀνυμνῶ σε.

Τὴν κινωτὸν τῆς Διαθήκης, τὴν ἀγίαν δυτῶς τράπεζαν, τὸ ἔλαστρίον ἡμῶν, τὸν ναὸν Θεοῦ τὸν ἔμψυχον, τὴν πάγχρυσον λυχνίαν, τὴν ἀληθῆ Μητέρα τοῦ πλαστουργοῦ ἀνυμνοῦμεν.

Ἡ κρήνη ἡ τὸ θεῖον ἀφέσεως βρύουσα, τὰς ἐκβλύσεις τῶν ἐμῶν πταισμάτων ἔργανον, παρεχομένη μοι δύμενος δαχρύων, δπως σε ἀεὶ ὡς Θεοτόκον ὑμῶν.

Ὑπερβολῆ ἀσωτείας τῷ φδῃ νυνὶ προσήγγιται D ὑπερβάλλουσαν, Κόρη, εὐσπλαγχνίαν ἔχουσα, ὡς Θεὸν τὸν εὐσπλαγχνὸν ἀρρήτως τεκοῦσα, οἰκτερασά με σῶσον.

Φωτεινὸν τοῦ Δεσπότου παλάτιον, οίκον δεῖξον με φωτός • ἀδιόδευτε πύλη, ὑπάνοξόν μοι μετανοίας δδούς • γῆ ἀγία, πρὸς γῆν με πραέων ὄντηγρον • Δέσποινα, πάσης με δεῖξον δεσποτείας παθῶν ἀπελεύθερον.

Ἐκ τοῦ καρότος τῆς τρίτης εἰς τὸν Ὁρόρον.

Αθαναζίας μάννα Χριστὸν φέρουσα, στάυρος ἡ. γική, πικρίας ψυχοφθόρων παθῶν ἐκλύτρωσαί με, Ηρθένε παναγία, δπως πίστει δοξολογῶ σε εὔσεβῶς.

Παρθενομῆτορ δχραντε, μετανοῦντας ἡμᾶς καὶ τῷ Χριστῷ προστρέχοντας καὶ τῶν πταισμάτων λύσιν

O Sancta Deipara, sanctifica cogitationes nostras, animique sensum corroborata, et a maligni jaculis nos sine vulnere conserva, dum tuam misericordiam, o Virgo casta, glorificamus.

Una cum martyribus, sanctisque Patribus ac prophetis, omnibusque sanctis mulieribus suppliciter, o Virgo, ora illum qui solus in sanctis requiescit, ut sanctificet nos, qui sanctis vocibus illum glorificamus in sæcula.

Dei Genitrix pura et casta; cum omnibus prophetis, martyribus, et confessoribus, sanctisque mulieribus ac hieromartyribus, precare Salvatorem, ut misereatur nostri.

B O Mater, Virgo purissima, quæ amatorem misericordiæ Deum in carne peperisti: semper illum deprecare, una cum omnibus sanctis, ut nos a periculis salvos custodiat.

TONUS III.

Ex canone serie ii ad Matutinum.

Virgo sanctissima ac purissima, auxilium peccatorum, lapsorum erectio, mihi, qui multa peccata perpetravi, compunctionis pœnitentiam concede.

O Maria, cujus nomen Dominam sonat, me sub multarum passionum, adiniām meam ad interitum pertrahentium, dominatu oppressum libera intercessionibus tuis.

Veram mihi pœnitentiam concede; compescit passionum mearum tumultantes fluctus; o Virgo casta, præsidium peccatorum.

262 O tu, quæ sola in terris per verbum Verbum genuisti ac peperisti, et virgo permansisti, libera me ab actionibus brutalibus, ut verbis veneratione plenis te collaudem.

Arcam Testamenti, mensam vere sanctam, rostrum propitiatorium, templum Dei animatum, lucernam totam auream, veram Matrem Creatoris collaudainus.

O fons, qui aquam indulgentiæ ac remissionis scaturis, peccatorum meoruī manantes aquas exsicca, lacrymarum imbres mihi concedens, ut te semper lanquam Deiparam laudibus extollam.

Luxuriae atque intemperantiae excessu inferno nunc appropinquavi: tu, o Puella, quæ excedis in visceribus misericordiæ, ut opere quæ Deum misericordissimum ineffabiliter peperisti, miserere mei, et salva me.

O palatum Dei luminosum, fac mihi domum lucis: o porta imperavia, aperi mihi vias pœnitentiae: o terra sancta, deduc me in terram mansuetorum: o Domina, libera me ab omni passionum dominio.

Ex canone serie iii ad Matutinum.

O urna rationalis, quæ Christum immortalitatis manna tulisti, libera me, Virgo sanctissima, a mortiferarum passionum amaritudine, ut cum fide, ac pietate te glorificem.

Virgo Mater inviolata, tu quæ omnium es Domina, concede nobis omnibusqñ pœnitentia duci ad Chri-

stum recorrimus, et peccatorum absolutionem de-sideramus, ut illum propitium reperire possimus.

Salve, o Puella multorum nominum appellatione conspicua, ex qua Verbum natum est, quoj nos a scelerum actionum irrationalitate liberal. **Salve,** nubes lucida, quæ nostræ pusillanimitatis ac socordiæ nubes disspellit.

263 Partu tuo, o Puella, primi parentis maledictionem sustulisti, et nobis benedictionis flumina emanare fecisti, qui te benedicimus, et cuim fide glorificamus.

O janua eorum, qui per fidem salutem consequuntur : o porta per quam solus ille pertransivit, qui propter nos incarnatus est ; aperi nobis portas justitiae, qui te fideliter collaudamus.

O casta Virgo perpetua, libera me ab ignorantia B peccatiique tenebris, quæ me undequaque circum-dant et constringunt; quippe quæ illum peperisti qui universa et continet et astringit.

Speciosus forma Dominus cum te speciem Jacob dilexisset, o immaculatissima, inhabitavit uterum tuum ; et cœlestium donorum pulchritudine huma-num genus decoravit.

Te nubem lucidam propheta prævidit, ex qua sol magnus Christus Deus apparuit nobis, et ea quæ prius tenebris perfusa erant illuminavit. Eumdem ergo, o benignissima, precare, ut passionum mea-rum nubes dissipet, divinaque luce me illuminet.

Ex canone ferie IV ad Matutinum.

Supernis ordinibus sublimior apparuisti, Deum Verbum in terris enixa, o immaculata, | qui nos passionibns suis, et cruce pretiosa propter animam bonitatem ad cœlestia regna reduxit et recepit.

Cum Christum in cruce suspensum videres, o ionupta, cum dolore dicebas : Orcidis, o Sol gloriae, ab oculis meis, qui in tenebris versantes illuminas.

Volumen te quondam, o Puella immaculata, pro-pheta conaperxit, in quo Patris dactio, Verbum in-carnatum deascriptum fuit ; et primi parentis chi-rographum lancea rescissum est.

264 Naturam nostram, quæ prius ob transgres-sionem defluxerat, tu reformasti, que Christum in-defluenter peperisti, o Domina sanctissima, præsi-diam animarum nostrarum.

Cum Verbi ex tuis sanguinibus incarnati mortem videres, o Domina Virgo Mater immaculatissima ; materna pietate commota ejulabas, et euro qui vite auctor erat, magnificabas.

Stabas, o immaculata, aspiciens Christum, quem pepereras cruci affixum, et exclamabas : Ne me absque protegente relinquas, quam post partum Virginem conservasti.

Cum ante Christi tribunal tanquam reus judi-candus constituar : ostende te miseri, o pura, ut li-beres me ab omni tormento serventissima protec-tione tua.

In tempore illum peperisti, o immaculata, qui est omnibus temporibus antiquior, et Adæ proto-

A θελοντας λαβειν, τούτον έλεον τοῖς πάσιν ἀπέργασαι, πάντων Δέσποινα.

Πολυώνυμε Κόρη, χαῖρε, εἰς Λόγος ἐτέχθη, ἀλογίας ἡμᾶς λύων ἀτέπων πράξεων, χαῖρε, νεφέλη φωτεινή ἡ σκεδάζουσα τὰ νέφη τῆς ἡμῶν ἀθυμίας.

Tῷ τόκῳ σου ἀπεστείρωτας, Κόρη, τὴν τοῦ προ-pátorος ἀράν, καὶ ἐπήγασας ἡμῖν εὐλογίας ποτα-mοὺς, τοῖς εὐλογοῦσί σε καὶ δοξάζουσι πίστει.

Η θύρα τῶν πιστῶν σωζομένων, ἡ πύλη ἣν δι-ώδεισε μόνος ὁ σαρκωθεὶς δὲ' ἡμῶν, πύλας ἡμῖν δι-καιοσύνης ὑπάνοιξεν, τοῖς πιστῶσι σε ὑμνοῦσιν.

'Ως τὸν πάντων τεχοῦσα συνοχέα, τοῦ συνέχοντος ζόρου τῆς ἀγνοίας καὶ ἀμαρτίας ἀνάλλαξόν με, ἀγνή Ἀειπάρθενε.

Τοῦ Ταχῶθ τὴν καλλονήν ὁ ὥραῖος κάλλει Κύριος ἡγαπηκώς, τὴν γηδὺν, παναμώμητε, κατώκησεν ἀνθρώπων τὴν οὐσίαν ταῖς καλλοναῖς φαιρέμνοντα τῶν ὑπὲρ γοῦν δωρημάτων.

Φωτοειδῆ νεφέλην σε ὁ προφήτης προορᾷ, εἰς ἃς μέγας ἥλιος ἐπέφενεν ἡμῖν Χριστὸς ὁ Θεός, καὶ ἐφά-tιστος τὰ πρὸν ἐσκοτισμένα. Αὐτὸν οὖν δυτιώπει, ἀγαθή, τὰ τῶν παθῶν μου νέφη ἐκδιώξαι καὶ φωτὶ θείῳ φαιρεύνθηναι.

'Εκ τοῦ καρότος τῆς τετάρτης εἰς τὸν "Ορθρον.

C Ταρτέρα τῶν δινωνόφθης ταγμάτων, τεκοῦσα ἐπὶ τῆς γῆς θεὸν Λόγον, τὸν ἡμᾶς, ἀχραντε, πρὸς τὰ οδούντα, τούτου τοῖς παθήμασι καὶ τῷ σταυρῷ τῷ τιμίῳ, ἐπαναδιάσαντα δι' ἀγαθότητα.

'Αναρτηθέντα δρῶσα ἐν τῷ σταυρῷ Χριστὸν, ἀπειρόγαμε, δύυρομένη θλεγες" "Ἐδυς, δόξης "Ηλις, εἰς δρθαλμὸν μου, φωτίζων τοὺς ἐν σκότει.

Τόμον σὲ ποτε ὁ προφήτης, Κόρη, τεθέαται, ἐν τῷ δακτύλῳ τοῦ Πατρὸς ἐναπεγράψη Λόγος σαρ-κούμενος, καὶ τῇ προπάτορος λόγχῃ ῥηγνύει, ἀχραντε, χειρόγραφον.

Τεύσασαν πρὸν παραδόσαι τὴν φύσιν, τὴν καθ' ἡμᾶς, ὡς ἀρρενώποτες τεκοῦσα Χριστὸν, ἀνέπλασας, παναγία Δέσποινα, προστασία τῶν υψηλῶν ἡμῶν.

D Nέκρωσιν δρῶσα τοῦ ἐκ τῶν σῶν αἰμάτων Λόγου σαρκωθέντος, πανάμωμε, μητρικῶς ἡλάλαζες, καὶ ζωῆς δυτα αἵτιον ἐμεγάλυνες, Μητροπάρθενες Δέ-πιοντα.

"Ιστασο βλέπουσα Χριστὸν σταυρῷ ἀνυψούμενον, δν ἐκύησας, ἀχραντε, καὶ ἐβδας" Μή ἀτεκνόν με δε-ξῆς ἣν ἐτήρησας ἀγνήν καὶ μετὰ τόκον.

Ψπὶ τοῦ βήρατας Χριστοῦ, διεν μέλλω χρίνεσθαι, ὡς ὄπεύθυνος, ἀχραντε, φάνηθε μοι ἐκ πάσης με βαρύνου δινομένη τῇ θερμῇ σου προστασίᾳ.

"Ἐν χρόνῳ ἀπεκύησας τὸν χρόνον ἐπέκεινα, λύοντα τῷ χρόνῳ δευτέρᾳ τῷδε δευτεροῖς αὐτοῦ, ἀχραντε, 'Ἄδει

τοῦ πρωτοπλάστου, καὶ συνδεσμοῦντα αὐτὴν τοῖς δεσμοῖς τῆς γλυκελας αὐτοῦ ἀγαπήσεως.

Φέρον δρότειον μορφὴν τὸ ἀπαύγασμα τοῦ Πατρὸς, Παρθένε, τέτοκας, δν ὑψούμενον σταυρῷ ὁ ἥλιος μὴ φέρων δρᾶν ἐμελανετο, καὶ ζόφῳ ἐμειοῦτο τῆς εἰδωλολατρίας · διὸ σὺν ἐκείνῳ σε μεγαλύνομεν.

'Ex τοῦ καρότος τῆς πέμπτης εἰς τὸν Ὁρόπορον.

Τὴν κιβωτὸν τὴν θείαν τὴν χωρήσασαν τὸν τοῦ νόμου πάροχον, ἡμῶν τὰς ἀνομίας πάσας ἀφαιρούμενον δι' εὐσπλαγχνίας θείας, ἀδιήγητον πέλαγος, Μαριάμ τὴν πανάχραντον συμφώνως μαχαρίσωμεν.

Νοῦς ἔννοειν οὐ δύναται τὸν ὑπὲρ νοῦν τοκετὸν **B** τῆς θαυμαστῆς λοχείας σου, Θεογεννήτορ Μητροπάρθενε, διὸ, ἰκετεύω σε, τὸν νοῦν μου, χαρίτωσον, τοῦ δεινοῦ δοξάζειν σε.

Σαρκωθέντα τὸν Λόγον ὑπερβολῇ εὐσπλαγχνίας ἀρρήτως ἀπεκύησας, αὐτὸν δυσώπει, δχραντε, τῶν ταρκικῶν πάντας μολυσμῶν ἐκλυτρώσασθαι, καὶ πάντων δυσχερῶν τῶν τοῦ βίου.

'Ως μόνη τῶν ἀγγέλων χαρμονή χαρᾶς μου πλήρωσον, Θεοχαρίτωτε, τὴν διάνοιαν σκυθρωπάζουσαν, καὶ ἀμελείᾳ βεβυθισμένην.

Οἰκήσας δὲ Λόγος ἐν γαστρὶ σου, τὴν πάλαι ἐν ἀνθρώποις οἰκοῦσαν τῇ παραβάσει φθορὴν, Μῆτερ ἀγνή, ὡς μόνος Θεὸς ἐξώχησε, διὰ σπλάγχνα ἐλέους.

'Ἐμὲ τὸν ἀμελείᾳ τὴν ψυχὴν σκοτιζόμενον φωταγώγησον, ἀγνή, τὸν τῆς καρδίας μου προσεπανάπτουσα λύχνον, ἐν προθυμίᾳ ἀγαθῇ δπως δοξάζω σε.

Ίσχὺς καὶ ὑμνησις ὑπάρχει δὲκ σοῦ τεχθεὶς, πανάμωμε, δν ἐκδυτώπει ἐκτενῶς παρεμένον με τοῖς πάθεσι, Παρθένε, ἐνισχύσαι τοῦ ἐκτελεῖν τὰς σωτηρίους αὐτοῦ διατάξεις.

Φωτισμὸς μου σωτήριος φάνηθε, ἡ κυήσασα τὸ φῶς, τῆς ψυχῆς μου τὰ νέφη διώκουσα τὰ πολλὰ καὶ χαλεπὰ, δπως μίδις ἡμέρας εὐχαῖς σου γεννήσωμαι, πράττων τὰ δσια, καὶ ὑμνολογίαις δεινοῖς μαχαρίζω σε. *'Ex τοῦ καρότος τῆς Παρασκευῆς εἰς τὸν Ὁρόπορον.*

'Η περικαλλής καὶ Παρθένος Δέσποινα, δν ἐκύη-

*(16) Jam hoc S. Josephi volum adiunpletum vide-
mus, dum Christiani orbis antistites, illustres
academias, selectissimos reges, inclytos prin-
cipes, florentissimas respublicas, integra regna, ac
totum sere undique mundum, B. Virginem, ut ab
omni macula immunem, una voce magissem
conspicimus. Paucos jam puto esse in Ecclesia, qui
piæ de iminuitate B. Virginis ab originali macula
sentientiae refragentur; et etiam si aliquis in scrinio
sui pectoris arbitraretur Mariam originali macula
fuisse infectam, hic comparatus his, qui animo,
sensu, ac voce clamant purissimum Deiparæ con-
ceptum, jam nullus videtur, cum ex veteri prover-
bio, unus sit nullus, nec paucorum habenda sit ra-*

MARIALE.

A plasti vincula, quibus diuturno tempore vinculus fuerat, dissolvit vinculis suis, atque eundem dulcissimæ charitatis suæ vinculis colligavit.

Peperisti, o Virgo, splendorem Patris humana formâ præditum; quem in cruce exaltatum sol videre non sustinens, obscuratus est, et tenebris idolomaniae minoratus: propterea una cum illo te magnificatus.

Ex canone feriæ v ad Matutinum.

Arcam divinam, continentem legis datorem, qui omnes iniquitates nostras propter viscera divinæ misericordiæ suæ aufert: pelagum inenarrabile, Mariam ab oīni macula immunem, una omnes voce magnificemus (16).

Nequit cogitatio excogitare inexcogitabilem partum admirandæ Conceptionis tuæ, o Dei Genitrix Virgo Mater. Unde te deprecor ut cogitationes mentis meæ gratia repleas, ut te semper glorificem.

265 Verbum propter excessum pietatis incarnatus ineffabiliter peperisti: ipsum suppliciter exora, o immaculata, ut omnes a carnalibus inquinantiis et ab universis vitæ molesiis atque adversitatibus liberentur.

Tu, quæ sola es angelorum lætitia, implie, o Deo charissima, gaudio mentem meam præ tristitia incoreoreque dejectam, atque in socordiæ profunda voragine demersam.

Cum Verbum in utero tuo habitasset, o Mater casta, corruptionem, quæ a diuturno tempore in hominibus propter transgressionem habitaverat, ejecit, tanquam solus Deus, propter viscera misericordiæ suæ.

Illumina me, o casta, cujus anima negligentia tenebris offusa est, accendens lucernam cordis mei, ut te magna animi alacritate glorificem.

Virtus et laus ille est, qui ex te natus est, o ab omni nævo mundissima Virgo (17); quem tu cum affectu deprecari ut me passionibus fractum virtute corroboret, ut salutaria ipsius præcepta perficere possim.

Esto salutaris illuminatio mea, tu quæ lucem pereristi; dispellens multas et graves nubes animæ meæ, ut precibus tuis efficiar filius dei, exercens opera sancta, teque assiduis laudibus beatificans.

Ex canone feriæ vi ad Matutinum.

Domina pulcherrina et Virgo, cum videret in tio, ut ait Joan. Damasc. orat. i de imaginibus. Quis autem negare possit inter Catholicos paucis maculatæ conceptionis opinatoribus plusquam centum mille purissimi conceptus assertores obvious nunc esse, et impostorum futuros?

(17) Perspicuum apud me est B. Virginem, si hæc in primo instanti sui esse sorduisset originali peccato (quod non solum nævus, sed turpissima macula est), falso dici a S. Josepho absolute, ab oīni nævo mundissimam: cum igitur falso non dicatur, sed vere, sequitur ipsam ex ejusdem S. Josephi mente originalis peccati nævo in sua conceptione vere mundissimam extitisse.

ligno voluntarie exaltatum Filium quem pepererat, cum dolore ingemiscens exclamabat: O piissime Domine Deus omnium, quomodo, cum sis Dominus gloriae, ista pateris?

Post partum virgo conservata es, o casta, quæ Deum incarnatum peperisti, qui cruci voluntarie affixus es.

Velut forceps divinum carbonem suscepisti, o Virgo **266** Mater; qui non solum non combussit vel minima ex parte, sed potius rore respersit incorruptum divinumque uterum tuum, quem cum videres in ligno voluntarie secundum carnem exaltatum, hymnis glorificabas.

Cum videres, o casta Virgo, in ligno crucis affixum, et lancea in latere confossum illum qui olim ex lateris costa Eum formavit: materno dolore tacita exclamabas: Quomodo moreris, o Fili mi, qui es vita immortalis!

Non potest mens hominum, o Puella omni laude dignissima, miraculum partus tui: tu enim super omnem mentis capacitatem peperisti.

Tu sola, o casta, conceptionem ineffabilem, et partum inenarrabilem habuisti, quæ corpore relisti Dominum, qui secundum carnem crucifixus est, Eundem nos laudantes clamamus: Benedictus es; Deus patrum nostrorum, etc.

Te urnam auream, et candelabrum; mensam, et virgam; montem divinum et nubem, palatum Regis et thronum igniformem, fideles omnes nominamus, o Deipara, quæ post partum virgo conservata fuisti.

Solares radii videntes crucifixionem tuam, Fili mi, defecerunt: et quomodo obstinatus Hebreorum populus non defecit, qui morti tradidit te vitæ auctorem? His vocibus Deipara utebatur; quam sine cessatione magnificamus.

Ex canone Sabbati ad Matutinum.

Te, o castissima, quæ Deum in carne peperisti, religiosa mente incessanter honoramus cum venerandis mulieribus, quæ exercitatione illustratæ in certamine, hostem dejecerunt.

Nos, o castissima, per partum tuum venerabilem salvati; cum Gabrielis voce ad te fideliter clamamus, Ave (18): **267** Ieque preciamur, ut intercessionibus tuis, omnibus nobis oblineas indulgentiam peccatorum.

(18) Per verbum Ave, quod componitur ex littera A, et VE, interjectione exsecrantis et maledicentis, et significat absque VE, seu maledictione, denotari B. Virginem sine Væ culpæ originalis conceptam, ex Joanne Viguerio, Alberto Magno, Bernardino Senensi, Ernesto Pragensi, et aliis late probat in suo *Sacrosyllabo* 4, P. Joannes Eusebius Nicembergius. Hinc Joannes Vitalis in *Defensorio B. Virginis*, libr. 4, cap. 5, Ave, inquit, sonat Sine Væ, id est, sine labe, et per consequens ipsa (B. Virgo) fuit sine Væ originalis culpæ. Petrus quoque de Albaico S. R. E. Cardinalis in meditatione super salutationem angelicam, Audi, ait, O elemens Maria, quam gratissimam salutationem Ave. Nulla tibi esse

A σεν Υἱὸν Θεωρήσασα ἐν Εὐλῷ ὑψωθέντα βουλήσει, τὴλάλαζε βωῶσα ἐν δδύνῃ· Θεὲ τῶν ὅλων εὐσπλαγχνε, Κύριος ὧν τῆς δόξης, πῶς ταῦτα πάσχεις, Δέσποτα;

Συντετήρησα: καὶ μετὰ τόκον παρθένος, ἡ Θεὸν, ἀγνὴ, τέξασα σεσαρκωμένον, τὸν σταυρῷ προσηλωθέντα βουλήματι.

Τὸν ἀνθρακα ὡς λαβίς τὸν θεῖον δέδεξαι, οὐ καταφλέγοντα δλῶς, δρασίζοντα δὲ μᾶλλον, Μητροπάρθενε, τὴν ἄφθορον καὶ θεῖαν νηδύν σου, δην βλέπουσα σαρκὶ ὑψούμενον ἐθελουσίως ἐν Εὐλῷ ὑμνοῖς ἐδέξαζες.

B Σταυρούμενον ἐν Εὐλῷ καὶ τὴν πλευρὰν τῇ λόγχῃ δρυπτόμενον τὸν. ἐκ πλευρᾶς πάλαι δημιουργήσαντα τὴν Εὔαν, ἀγνὴ Παρθένε, Θεωροῦσα, ἀνεβάσας μητρεκῶς· Πῶς θυτίσκεις, Υἱέ μου, ἡ ζωὴ ἡ ἀθάνατος;

Noein οὐ σθένει τὸ ὑπὲρ φύσιν τοῦ τοκετοῦ σου, πανύμνητε, νοῦς ἀνθρώπων, Κόρη· ὑπὲρ νοῦν γὰρ σὺ τίχτεις.

Κύησιν, ἀγνὴ, ἀσύγκριτον καὶ τόκον ἀνερμήνευτον μόνη ἔσχες, τὸν Δεσπότην σωματίσασα τὸν σαρκὶ σταυριωθέντα, δην ὑμνοῦντες βοῶμεν· Εὐλογητὸς δ Θεὸς δ τῶν πατέρων ἡμῶν.

C Στάμνων σε χρυσῆν καὶ λυχνίαν, τράπεζαν καὶ βάθην, θεῖον δρος καὶ νεφέλην, παλάτιον τοῦ Βασιλέως καὶ θρόνον πυρίμαρφον, Θεοτόκε, πάντες πιστοὶ δομάζομεν, τὴν μετὰ τὸν τόκον παρθένον φυλαχθεῖσαν.

Φωστῆρες τὴν σὴν ὁρῶντες, Υἱέ μου, σταύρωσιν ξύσαν, καὶ πῶς Ἐβραίων δῆμος οὐ κατέδυσεν δ ἀπαθεῖς, παραδιδούς σε θανάτῳ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, ἡ Θεοτόκος ἐνδέξαται, τὴν ἀπαύστως μεγαλύνομεν.

'Ἐκ τοῦ καρότος τοῦ Σαββάτου εἰς τὸν Ὁρθρον.

'Ως Θεὸν τεκοῦσα σαρκὶ, πάναγνε, γνώμῃ εύτεβετ τιμῶντες σε ἀπαύστως μετὰ σεμνῶν γυναικῶν ἀσκήσει λαμπρυθέντων, καὶ ἀθλήσει καταβαλόντων τὸν ἔχθρόν.

D Οἱ σεσωμένοι, πάναγνε, σοῦ τῷ σεπτῷ τοκετῷ, τοῦ Γαβριὴλ βοῶμέν σοι πιστῶς τὸ, Χαῖρε, καὶ δεόμεθα· ταῖς σαῖς παρακλήσεσι πεπισμάτων συγχώρησιν πᾶσιν αἴτησας.

potest gravior acceptabiliorque salutatio ea, quam Deus per angelum suum Gabrielem transmisit de cœlo. Ave, inquit, o Virgo salutifera, quæ Eve maledictionem in benedictionem transferens, sola esse meruisti Sine Væ. Meruisti quidem non tua justitia, sed divina gratia, ut sola esses sine Væ culpæ venialis, et mortalís, et (ut pie creditur) etiam originalis. Sic ille. Vide Bustum in *Marioli* serm. 5 de concept. parte i, ubi in rem nostram scribit: Ave idem est quod Sine Væ, et ista indefinita æquivallet universalis. Ideo exponitur Ave, id est, sine omni Væ, id est, afflictione, quod verum non esset, si originali aculeo afflicta fuisset.

Τῶν μαρτύρων τὴν δέξιαν, ιεραρχῶν καὶ ὁσίων τὸ Α θείον ἐγκαλλώπισμα, τῶν προφητῶν τὸ κήρυγμα, καὶ τῶν γυναικῶν σεμνολόγημα, ἀνυμνήσωμεν ἀξίας τοῦ Θεοῦ τὴν Μητέρα.

Ἐκ σοῦ Θεὸς σεσάρκωται, ἀγνή, καὶ ἀνωτέραν σε νῦν ἀγγέλων ἀνέδειξεν, ποιημάτων τε ὑπερέχουσαν πάντων· διό σε ὑμνολογοῦμεν.

Μαρτύρων, προφητῶν τε ἀγίων τῶν πάντων ἀπ' αἰῶνας δικαίων καύχημα σὺ εἶ, ἀγνή· οὐθενὶ φωναῖς σφράγισταις τιμῶμέν σε σὺν αὐτοῖς εἰς αἰῶνας.

Μαρτύρων, καὶ ὁσίων, προφητῶν τε, πανάμωμε, γυναικῶν καὶ πάντων τῶν ιεραρχῶν, τῶν ιερῶς βιωτάντων σὺ εἶ τὸ κλέος ἀληθῶς, μεθ' ὧν τιμῶμέν σε.

Ἡ πολύμνητος Παρθένος, προφητῶν τὸ περιήχημα, ιεραρχῶν καὶ ἀθλητῶν, καὶ ὁσίων ἐγκαλλώπισμα, γυναικῶν τε ἀγίων ἡ χαρμονή, ὑμνεῖσθω χρεωστικῶς εἰς αἰῶνας.

Φοβερὸς οὗτος τόπος, ἔβδοσεν δπηνίκα Ἱακών σου τὴν τύπου ἐν κλίμακι ἔβλεψε, Θεοτόκε, ἀψευδῶς, τῶν μαρτύρων τὴν δέξιαν, ὁσίων τὸ καύχημα, ἀγγέλων ἀγλαΐσμα, πάντων προφητῶν καὶ πιστῶν τὸ διάσωμα.

ΗΧΟΣ Δ'.

Ex τοῦ καρότος τῆς δευτέρας εἰς τὸν "Ορόρον.

Ὑπέρφωτε λαμπάς τοῦ Ἡλίου τῆς δέξιης, τῆς ψυχῆς μου τὸν πυρσὸν σβεννύμενον δὲν δέχθυμικα προσάγων θείων Ἑργῶν τῷ ἐλαίῳ, παναγίᾳ ἐπάρδουσα, ἵνα πίστει καὶ πύθῃ δοξάζω σε.

Μαρία Κυρία, ὡς οὖσα τοῦ παντὸς τὸν Κύριον γεννήσασα, κυριευθέντα πάθεσι τὸν γοῦν μου καὶ κακίᾳ μελακωθέντα ἐλεύθερον πωλησον, καὶ καταλάμπρυνον.

Ἐπὶ σὲ καθάπερ ὅμορος τῆς σοφίας ἡ διδυσσος Ἰησοῦς κατῆλθε, μόνην καθαράν σε εύραμενος, Θεογεννήτορ Παρθένε, καὶ κατέκαυσεν ἄμαρτίας χεικάρρους δεινῆς θελής χάριτι.

Σοῦ τὰ θαυμάσια προφητικαὶ ἔφησαν φωναῖ, δροῦς καλοῦντές σε καὶ πύλην, ἀχρντε, καὶ λυχνίαν, φαεινήγ, ἐξ ἣς τὸ φέγγος ἀληθῶς τὸν θαυματόν φρυγτωρεῖ, ἀγνή, κόσμον ἀπαντα.

Τὴν ἀμαυρωθεῖσάν μου καρδίαν ταῖς σκοτειναῖς ἐφόδοις, θεονύμφευτε, τῆς ἀμαρτίας, τῷ φωτισμῷ τῷ ἐν σοὶ καταύγασον, ἡ τὸν Ἡλίον κυήσασα.

Μόνη μένεις ματὰ τόχον, Δέσποινα, παρθενικῷ κάλλει διαλάμπουσα μόνη τὰς μητέρων διέδρας· Θεὸν γάρ μόνη ἔτεχες λυτρωτὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

(19) Favel Joan. Bromiardus ord. Praedic. in sua Summa prædic. parte, II, c. 3, dicit ibi inter alia ait: «Filius Dei volens in aliquo loco, et de aliqua muliere naturam nostram assumere et nobiscum morari, a principio mundi nullam invenit pro hominio dignam, quia omnes peccato originali, vel

Merito Dei Matrem laudamus tanquam martyrum gloriam; divinum hierarcharum, et confessorum ornatum; prophetarum præconium· mulierum titulum honorificum.

Ex te Deus carnem assumpsit, o Virgo; teque nunc angelis sublimiorem effecit atque omnibus rebus creatis excellentiorem: idcirco te hymnis celebramus.

Martyrum prophetarumque sanctorum, atque omnium a sæculo justorum tu gloria es, o Virgo casta: unde te manifeste, sacris vocibus una cum illis honoramus in sæcula.

B Martyrum et confessorum, prophetarum, mulierum, atque omnium bierarcharum qui sancte vitam traduxerunt, tu vere gloria es, o purissima, cuin quibus te honore prosequimur.

Virgo plurimis dignissima laudibus, prophetarum præconium undique resonans: hierarcharum, martyrum, et confessorum ornamentum: sanctorum seminarum lætitia, debitibus laudibus celebretur in æternum.

Cum Jacob clata voce dixit: Terribilis est locus iste; vidit sine dubio te in illa scala figurari, o Deipara, martyrum gloria, confessorum lætitia, angelorum splendor, omnium prophetarum atque uidelium salus.

TONUS IV.

Ex canone serie II ad Matutinum.

C

Splendidissima lampas Solis glorie, flammam animæ meæ, quæ socordia ac torpore semper extinguitur, accende ac fove divinorum operum oleo, o sanctissima, ut cuin fide et affectu glorificem te.

O Maria Domina, omnium Dominum enixa; mentem **268** meam sub pravarum affectionum dominatu oppressam, et malitia denigratam, libera et illustra.

(19) Super te tanquam imber descendit sapientiae abyssus Jesus, cum te solam puram invenisset, o Dei Genitrix Virgo, et vorticatos peccati torrentes divinæ gratiæ flammis exsiccatavit.

D Mirabilia tua propheticæ voces prolocutæ sunt, o inviolata; appellantes te portam et lucernam splendentem, o casta: ex qua jubar vere admirabile universum mundum illuminat.

Cor meum tenebris peccati invasionibus obscuratum, illumina, o Sponsa Dci, luce tua; nam tu solem ipsuin peperisti.

Tu sola, o Domina, post partum Virginalis decoris lucem conservasti: sola, quæ propria matrum sunt in partu ignorasti; sola enim Deum peperisti Redemptorem animarum nostrarum.

actuali, vel utroque inficiæ erant. Et tandem vero in fine mundi hauc mundissimam inveniens Virginem, in qua nullum erat peccatum, vel originale vel actuale, tanquam gaudens de fortuna optata inventa, dicere potuit: Haec requies mea, &c.

Benedicunt omnes creaturæ Filium tuum, qui a nos benedictionibus coronavit, et sustulit maledictionem; o sola omnibus benedictionibus cumulatissima (20), Virgo gloria, quæ genus nostrum gratia replevisti.

Lucis tuæ radiis illumina, o Sponsa Dei, animam meam in perditionis voragine jacentem: exsurge; hostes proturba ac dejice, qui affligunt assidue meum, et ad seclandas passiones meas impellunt me.

Ex canone duplii seriae III ad Matutinum.

Tabernaculum immaculatum (21). Arcam, mensam, et montem, ex quo sine hominis manibus abscessus est lapis Christus omnium Dominus, Mariam Virginem hymnis honoremus.

O nubes lucida (22), animæ meæ nuhes multas et graves, illuminativis intercessionibus tuis dissolve, ut radios 269 illius, qui ex te tanquam sol exortus est, videre possim, et ex tua luce lucem inocciduam acquiram.

Prinorum parentum tristitiam abstulisti, dum gaudium nobis peperisti, o sanctissima Deipara, vitæ scilicet datorum, ac Redemptorem, quem impenso affectu precare pro salute animarum nostrarum.

Mundus per te veniam consecutus est, Virgo Mater, qui propter transgressionem inutilis facies fuerat: propterea canticorum odis te merito beatam appellat.

Te salutem in omni loco et tempore invoco: ne C despicias me, o purissima, quæ Deum Redemptorem ac Salvatorem meum peperisti.

Propitatio ac redemptio nostra apparuit Filius tuus, o Virgo; quem suppliciter exora pro salute eorum qui te cum animi compunctione beatificant.

(20) Hac igitur etiam benedictione cumulata, quod ipsa fuerit aurora divini Solis nulla originali caligine obscurata, arca semper coronata, et in nullo temporis momento, dæmoni per peccatum subjecta; albedo splendidissima in nulla unquam vel minima peccati obscuritate deprehensa: et amica Dei tota pulchra, a qua omnis macula non solum actualis, sed etiam originalis criminis semper exsulavit. Porro et Christus (ut in suo opere *De laud. B. Virginis* libr. I, fruct. 7, inquit Bartholomæus Pisanius) dedit majora dona, et minus necessaria Virginis. Palet, quia eam suam Matrem fecit, ergo et minora dona dedit, scilicet præservationem a peccato originali. Item, præservavit Virginem a poena Evæ, ergo et a culpa, et ceteris.

(21) Non aliam ob causam, nisi quia ab originali peccati macula semper alienum. Hac enim macula, etsi ad momentum fuisse iniquatum, nec vere, nec absolute immaculatum dici possit. Hinc Bernardinus de Busto in *Mariæ* serm. 2 de Concept. parte 3, ait: « Deus, cuius perfecta sunt opera Dei. 22, sacratissimum tabernaculum B. Virginis omni puritate et innocentia repletissimum formavit, in cuius sacraissimo utero factus homo novem mensibus, » Magister quoque Paulus de Luca in quodam excellentissimo sermone, in quo decepit multos probat Immaculatam B. Virginis conceptionem, inter alia inquit: « B. Virgo non fuit resoluta in pulverem. Ergo nec concepta per originalem

A Εύλογει πᾶσα κτίσις τὸν τόκον του εύλογας ἡμᾶς στεφανώσαντα, καὶ τὴν ἀρὰν ἐξάραντα, παντευλόγητε μόνη δεδοξασμένη, ἡ τὸ γένος ἡμῶν χαριτώσασα.

Φωτὸς τοῦ ἐν σοὶ μαρμαρυγαῖς, Θεόνυμφε, τὴν φυχὴν μου φωταγώγησον, κείμενον βόθρῳ ἀπωλεῖας ἀνάστησον ἐχθροὺς καταράσσουσα τοὺς θλίβοντας ἀεὶ τὴν χαρδίαν μου, καὶ πρὸς τὰ πάθη συνωθοῦντάς με.

'Ex τοῦ καρότος τῆς τρίτης εἰς τὸν Ὀρθρον.

Tὴν σκηνὴν τὴν ἀχραντον, καὶ κιβωτὸν, καὶ τράπεζαν, τὸ δρυς οὖν ἐτεμήθη δινευ χειρός ἀνθρώπου λιθος, ὁ τοῦ παντὸς Κύριος, Μαριάμ τὴν Παρθένον Βημνοῖς τιμῆσαμεν.

Νεφέλῃ φωτεινῇ, τῆς ψυχῆς μου τὰ νέφη τὰ πολλὰ καὶ χαλεπὰ ταῖς σαῖς φωτιστικαῖς μεσιτεῖαις διάλυσον, δπως ἵδω τὰς ἀκτίνας τοῦ ἐκ σοῦ ἀνατελλαντος, καὶ φωτὶ φῶς προσλάβωμαι διδυτον.

Ιων προπατόρων Εἵλυσας τὴν λύπην, χάριν ἡμῖν χυήσασα, τὸν ζωαδότην καὶ Λυτρωτὴν, παναγία Θεοτόκε, δν ἐκτενῶς ἱκέτευε σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Κύσμος διὰ σοῦ ἡλέηται ὁ τῷ παραβάσει ἀχρεωθεὶς, Μητροπάρθενε διὰ τοῦτο ὥδαις ἀσμάτων καταχρέως μαχαρίζει σε.

Σωτηρίαν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, ἐπικαλοῦμας, μὴ παρέδῃς με, πανάμωμε, ἡ Θεὸν χυήσασα τὸν Αυτρωτὴν ὄμοῦ καὶ Σωτῆρά μου.

Πλασμὸς ἡμῖν καὶ λύτρωσις ἐγνωρίσθη ὁ αὐτὸς Γιδες, Παρθένε, δν ἱκέτευε σῶσαι τοὺς ἐν κατανύξει σε ψυχῆς μαχαρίζοντας.

culpam. Nam constat quod Tabernaculo Christi plus derogat peccati corruptio, quam in pulverem resolutio. » Sic ille apud Bustum, serm. 6 de Concept. parte 2.

D (22) Quia nullo unquam tempore alicuius peccati obscuritati subjecta. Hinc D. Hieronymus tractans versiculum illum Psalmi 77. Eduxit eos in nube diei, dixit: Ecce Deus venit in Agyptum in nube levi; Nubem levem autem propriæ corpus Salvatoris, quia leve fuit, et nullo peccato gravatum, aut certo debemus accipere Mariam nullo semine humano prægravatam. » Ecce Dominus venit in Agyptum sæculi hujus per nubem levem Virginem, et eduxit eos in nube diei. Pulchre et dixit in nube dici. » Nubes enim illa non fuit in tenebris, sed semper in luce. » Hec Hieronymus. Quæ profecto (Inquit Catharinus in suo Tract. de Concept. ad Synod. Trident. parte 1) nisi sophistice pervertantur, perpetuam Dominæ gratiam, et innocentiam comprobant. Appellant enim Virginem nubem nullo humano semine prægravatam. Quid, obsecro, est hoc nisi apertius dicere illam nullo peccati pondere, quod ex humano semine descendit, fuisse prægravatam? Et quid hoc est non fuisse illam nubem unquam in tenebris, sed semper in luce, nisi nunquam fuisse involutam peccato, per quod tenebrae significantur? Quid hic dicturi sunt quantumvis ingenuosi, et ad commenta copiosi? Sic Catharinus.

Ἄνάτειλόν μοι, Δέσποινα, ἀκτίνα τοῦ ἥλους σου, Α τῷ ἐν τῷ σκότει τῶν πταισμάτων ὑπάρχοντι, Παρθένε, καὶ πρὸς ψῶς ὁδήγησον μετανοίας, ἀχραντεῖνα πλοτεῖ σε ὑμνῷ.

Τὴν καλλονὴν ἡγάπησεν Θεός σε τοῦ Ιακώβ, Παρθένε Κόρη, ἐπικαλλωπίζων πάντας διὰ σοῦ ἀμαυρώντας παραβάσι τὸ πρότερον.

Παναγία Παρθένε, ἡ προστατεῖται καὶ πάντων τῶν πιστῶν, πρόστηθι, βύσας με ἀπειλῆς καὶ σκότους τοῦ φρικτοῦ χριτηρίου ἐν ὅρᾳ τῆς κρίσεως, ἵνα πλοτεῖ δὲι ὑμνῷ σε.

Νόμου διετράνωσαν εἰκόνες τὴν σὴν φρικτὴν λοχεῖαν, Θεονύμφευτε, ὡς τὰς ἐκδάσεις ἡμεῖς νῦν καθορῶντες, Δέσποινα, ἐπαξίως σε δοξάζομεν.

Τὸν Σωτῆρα καὶ Θεὸν, καὶ Λυτρωτὴν, καὶ Δεσπότην σαρκὶ τεκοῦσα, πάναγνε Δέσποινα, τοῦτον φέλε, ἀχραντεῖ, δυσώπει, διὰς λύσιν τῶν δεινῶν καὶ πολλῶν ἀμαρτιῶν τὴν ἀφεσιν λαβόντες ὑμνολογοῦμεν αὐτοῦ τοὺς ὑπὲρ νοῦν οἰκτιρμούς.

Ἀπαγωγῆς πονηρᾶς, καὶ προνομῆς, Παρθένε, καὶ τῆς δουλείας τοῦ ἀλλεστορος τοὺς δούλους σου φύλαττε, τούς σε ψυχῇ καὶ γλώσσῃ δὲι δοξολογοῦντας.

Η μαλα σου, πανάκειμε, Οημονία σεπτῆς ἀλινος ἐδείχθη κόσμῳ εἰτον φέρουσα ζωῆς τὸν τρέφοντα τὰ πάντα διό σε ως αἰτίαν ἐπάντων τῶν καλῶν οἱ πιστοὶ συμφώνως ἀνυμνοῦμεν.

Ως πηγὴ τῆς ἡμῶν ἀναπλάσεως, συντριβέντα με δλον ἀνάπλασον ταῖς προσβολαῖς τοῦ δψεως, δπως πλοτεῖς καὶ πόθιψ σε μαχαρίζω, Θεοτόκε Παρθένε πανύμνητε.

Φιλάγαθε Κόρη, τὸν φιλάγαθον Θεὸν χυήσασα, ἀγάθινον, βῶσσοι, κεκακωμένην δεινῶς καὶ ἀθλίαν μου ψυχὴν τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς πονηραῖς ἐπιβολαῖς τοῦ πλάνου, ἵνα πλοτεῖ σε ὑμνῷ τὴν ἀκπίδα πάντων.

Φιλάγαθον τέξασα Θεὸν, φιλάγαθε Θεοτόκε, τοῦτον αἰτησαι πάσης με βύσασθαι κακίας, καὶ τοῦτον καρ-

(23) Optime in hanc rem vir piissimus et doctissimus Leonardus de Nogarolis in Epistola dedicatoria sui Officii de Immaculata Conceptione ad Sextum IV Pontificis. Max. dum ibidem inter alia : « Nullus in Mariæ Ianies prorumpens, matrem eam dicit Dei simulque quondam filiam suisse diaboli. Deseruimus profecto reddidit laudatam. Num Matrem dices gratiæ eam, quæ antea inimica largitoris gratiæ? Ingrati, non laudantis est officium. Numquid viam ad vitam affirmabis quæ et ipsa. quandoque ignoravit viam? Te sane confundis. Spemne peccantium, et medium ad omnia tollenda peccata, quæ peccatum gustaverit? Te ipsum a veritate alienum ostendis. Extollis et deprimitis, magnificas et vilipendis, sanas et percutitis, te ipsum censura circumvenis, benedictam dicas cui maledicere non desinis. Vis igitur laudare B. Virginem orbem terrarum introeuntam? vis festum diem constituere? Eas laudes tribue quæ ignominiam non serveut. Certe nulli dubium

Oriri fac, o Domina Virgo, radium misericordie tuæ, mihi, qui in peccatorum meorum tenebris jaceo; et ad lumen penitentiae deduc me, o inviolata, ut cum fide collaudem te.

Te speciem Jacob Deus dilexit, o Virgo puella, qui exornat pulchritudine ac fulgore per te omnes qui prius peccati pigrediente fuerant deformati.

Virgo sanctissima, praesidium omnium fidellum: esto mihi praesidium ut liberes me a minis, et tenebris tremendi consessus in hora judicii, ut semper te cum fide collaudem.

Legis imagines venerandum partum tuum manifeste expresserunt, o Sponsa Dei; quarum eventus nos nunc intuentes, pro merito te, Domina, glorificamus.

B Salvatorem ac Deum, Redemptorem ac Dominum eum in carne pepereris, o Domina parissima et castissima; eundem assidue precare pro nobis, ut malorum cessatione, multorumque peccatorum indulgentia impetrata, ejusdem miserationes, quas nulla mens comprehendere 270 potest laudibus effaramus.

A captivitate mala, & depravatione ac servitute crudelissimi hostis custodi servos tuos, o Virgo, qui te corde et ore semper glorificauit.

Venter tuus, o mundissima, venerande acervus factus est mundo, afferens vite panem, quo nutriuntur universa: propterea te tanquam caesam omnium bonorum nos fideles concordi voce laudamus.

Tanquam fons reformationis nostræ, me totum serpentis ictibus contritum reforma ac redintegrat, ut cum fide et affectu te beatificem, o Deipara Virgo omni laude dignissima (23).

O Puella bonorum amatrix, quæ amatorem bonorum Deum peperisti; ad te clamo: bonam fac miserabilem animam meam, passionibus, pravisque ac insidiiosis seductoris suggestionibus gravissimis malis infectam: ut te cum fide laudare possim, spem universorum.

O Deipara, bonorum amica, et honorum amicum Deum euixa, eundem roga, ut me ab omni liberet

D est, concepi sine peccato originali esse magnam laudem; ergo Virgini non est deneganda, cui nec Ecclesia abstulisse videtur eum illam vocat sanctam in conceptione. Aliud est esse dignum, aliud est esse dignissimum laude. Laude dignus sufficenter extollitur nonnullis laudibus illi tributis: qui vero dignissimus est laude, meretur in omnibus laudari, quæ illi non repugnant. Maria ergo enī sit laude dignissima, in omnibus et super omnes extollebita est, ac propinde etiam de conceptione. Hoc porro, inquit, Emmanuel Palæologus imperator, evenire omnibus necessum est, qui aliquem de Maria sermonem timere voluerint. alterum enim de duobus erit, omnino aut nihil dicere de Virgine, aut si dicas, laudare. Nulla enim ratione fieri potest ut loqueris de illa, et laus non sit, quod loqueris; quandoquidem et ipsa, et quidquid ad ipsam spectat celebratissimam habet gloriam. Sic ille.

malitia, et ut cor meum illius amore vulneretur, cum odio voluptuosarum carnis passionum, ut te laudabilissimam hymnis celebrare possim.

Ex canone serie iv ad Matutinum.

Post partum Virgo inviolata permansisti, illum ineffabiliter enixa, qui in cruce fuit exaltatus: quam obrem nos fidèles omnes te, o immaculata, magnis vocibus beatam nuncupamus.

Agna immaculata, videns te, Domine, in cruce elevatum, cum dolore flebat, ac potentiam tuam laudabat.

Tu quæ in tempore Dominum temporis experientem peperisti, atque unica virginitatem immaculatam possedisti; videns eumdem in ligno suspensum, animam tuam **271** doloribus dissecari ac dividi sentiebas.

Ille qui solus bonus est, cum in uterum immaculatum ut carnem susciperet, ingressus fuisset, etiam crucifixus ostendi voluit, ut nos a perditione liberaret.

Clavis te populus iniquus confixit; et nunc doloris gladius dilacerat cor meum, o Creator meus. Ita cum lacrymis Virgo clamabat.

Cum Christum Deum, qui in camino ros apparuit, et nullo modo combussit uterum tuum; vides, o Puella, affixum ligno, inexcoigitabilem illius demissionem, humilitatemque glorificabas.

Cum Domina plurimis celebranda laudibus, videbat Christum morientem, et simul perimentem hostem illum qui homines occidebat; tanquam Dominum cum lacrymis illum laudabat: ac longanitatem illius et patientiam admirata, clamabat: Omnia opera, laudate Dominum.

Illumina, Virgo casta, animam meam peccati nebris involutam: dissolve nubila malorum meorum, o nubes lucis, quæ olim solem obtenebratum vidisti dum crucifigeretur ille qui est immortalis.

Ex canone serie v ad Matutinum.

O Virgo, quæ semper vigilas intercedendo pro nobis: animæ nostræ passiones sopore opprime sacris precibus tuis, divinam et salutarem vigilantiam clargiens nobis, qua divina placita explore possimus.

Te præsidium, Virgo sanctissima, possidemus: commuta in gaudium tristitiam nostram, et libera nos a tribulatione quæ generat mortem.

Exercitus angelorum stupore percelluntur, o castissima, hymnis extollentes magnitudinem divini partus tui: cum quibus preces funde, o Virgo, pro salute omnium **272** illorum qui te cum fide sincera beatam appellant.

Intellectualibus oculis intuens te Isaías, o Virgo, in has voces erupit: Ecce nasciturus est Jesus Dominus, ut homines renascantur.

Populus et civitas tua supplex precatur te Dei Matrem. Libera nos ab omni necessitate, o Domina sanctissima, et ab æterna futuri sæculi damnatione.

Somno opprime insurgentes motus passionum

A διῶσαι τῷ ἐρωτεί σαρκὸς ἡδυπαθείας μισήσαντα, δπως ὅμως σε τὴν πανύμνητον.

'Ex τοῦ καρδρος τῆς τετάρτης εἰς τὸν Ὁρθρον.

Παρθένος μετὰ τὸν τόχον ἀφθορος διαμεμένηχας, τὸν ὄψιαθέντα, ἀχραντε, σταυρῷ ὑπὲρ λόγου χαζεῖσσα· οὐεν πιστοὶ σε ἀπαντες μεγαλοφώνως μαχαρίζομεν.

Ἡ ἀμωμὸς σε ἀμνὰς ἀναρτηθέντα ἐν σταυρῷ βλέπουσα, ὁδονηρῶς, Δέσποτα, Ἐχλαιεν, ὅμνοῦσα τὸ χράτος σου.

Ἡ τὸν ἔχρονον ἐν χρόνῳ ἀποτεκνύσα καὶ παρθενιαν ἀμωμὸν ἡ μόνη κεκτημένη, ξύλῳ ἀναρτηθέντα ὡς ἔγνως τὸν Κύριον, πόνοις τὴν ψυχὴν κατευθύντες.

Ο μόνος ἀγαθὸς ὑπὸδὺς μήτραν ἀφθορον σαρκούμενος καθωράθη, καὶ σταυρούμενος, δπως φθορᾶς ἡμᾶς λυτρώσηται.

Ἄλλοις σε δ παράνομος δῆμος προσῆλωσε, καὶ λύπης νῦν τῇ φομφαλῃ τὴν ἐμὴν καρδιαν σκαράττομαι, ὁ Ποιητά μου, ἡ Παρθένος ἐνδα δακρύουσα.

Τὸν ἐν καμίνῳ δρόσον δρθέντα Χριστὸν τὸν Θελν, Κήρη, μηδαμῶς δὲ φλέξαντα τὴν νηδὸν τὴν σήν· βλέπουσα γάρ κρεμάμενον ξύλῳ ἐδόξας τὴν ὑπὲρ νοῦν αὐτοῦ συγχατάβασιν.

Νεκρούμενον βλέπουσα Χριστὸν, καὶ τὸν νεκρώσαντα βροτοὺς νεκροῦντα ἔχθρον, ἡ πολύμυητος Δέσποινα ὡς Δεσπότην ὑμεῖς κλαίουσα, καὶ τὸ μαχρούμον αὐτοῦ ἀποθαυμάζουσα ἀνεβά· Πάντα τὰ ἔργα, ὑμνεῖτε τὸν Κύριον.

Φώτισον, ἀγνή, τὴν ψυχὴν μου τῇ ἀμαρτίᾳ σκοτισθείσαν, λῦσον τῶν κακῶν μου τὰ νέφη, φωτὸς νεφέλη ἡ σκοτιζόμενον ἥλιον πάλαι βλέψασα, ἐν τῷ σταυροῦσθαι τὸν ἀθάνατον.

'Ex τοῦ καρδρος τῆς πέμπτης εἰς τὸν Ὁρθρον.

Ἄκοιμητον, ἀγνή, κεκτημένη πρεσβείαν, κατακομῆσον ἡμῶν τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, λεραῖς μεσιτεῖσσα σου, θελαν καὶ σωτηριώδη διορουμένη ἐγρήγορσιν πρὸς Θεοῦ θελημάτων ἐκπλήρωσιν.

Στρατηγίαι τῶν ἀγγέλων καταπλιγγοῦσαι, πάναγνε, ἀνυμνολογοῦσαι μέγεθος τῆς θελας λόχειας του, μεθ' ὧν δυσώπει, Ηρθένε, πάντας σώζεσθαι τοὺς ἐν πίστει σε εἰλιχρινεῖ μαχαρίζοντας.

Νοεροῖς τοῖς δύμασι, Παρθένε, σὲ ἐρῶν Ἡσαΐας ἀναβοᾷ· Ἰδού μέλλει τίχεσθαι κόρης θεόπαδος Ἰησοῦς δ Κύριος εἰς ἀνθρώπων ἀναγέννησιν.

Λαός σου καὶ ἡ πόλις δυσωπεῖ σε τὴν τοῦ Θεοῦ Μητέρα, ἔξελοῦ ἡμᾶς πάσης ἀνάγκης, καὶ τῆς ἐχεῖ, παναγίας Δέσποινα, αἰωνίου κατακρίσεως.

Κοίμησον ἐπαγαπάσσεις παθῶν τῆς ἐμῆς ψυχῆς

ἀγρύπνῳ δεῖσαι σου, δίδου μοι ἐγρήγορτιν, Κόρη, Τῆς ράθυμίας πέρρω τὸν νυκταργὸν ἀπελαύνουσα.

Συμπαθεῖας τῆς σῆς με ἀξίωσον, συμπαθέστατον Λόγον κυήσασα, εὐλογημένη Παρθένε, καὶ ἐν ὥρᾳ τῆς δίκης πρόστηθι ρῦσαι τῆς ἐκεί με, ἀγνή, καταχρίζεως.

Φωνὴν σοι τοῦ Θείου Γαβριήλ προσάγομεν χαρμοσύνως, καὶ κραυγάζομεν· Χαῖρε, Παράδεισε, τὸ ξύλον ἐν μέσῳ τῆς ζωῆς ἔχων πάντοτε περίδοξον τοῦ Λόγου παλάτιον· χαῖρε, Παρθένε παναρώματε.

Ἐκ τοῦ καρότος τῆς Παρασκευῆς εἰς τὸν Ὁρόπορον.

Πομφαῖα, ὡς ἔφητεν δὲ Συμεὼν, τὴν καρδίαν σου διῆλθεν, ὡς ἔβλεψες Χριστὸν σταυρούμενον μόνον, Δέσποινα, νυττόμενον τῇ λόγχῃ· δθεν ἀλαλάζουσα πόνους ὑπέφερες.

Ἐκ σοῦ, τῇ ἀνάπλασις τῆς Εὗας ὡράθη, Παρθένε, ἀληθῶς Θεὸς σαρκὶ τικτόμενος, καὶ ἐν σταυρῷ ὑψούμενος, καὶ καταράσσων δαμονας, θεοχαρίτωτε Δέσποινα.

Πήγνυται χειρόγραφον τὸ τοῦ Ἀδάμ, λόγχῃ νυττομένου σου, Δέσποτα, τῇ Θεοτόκος ἀνεβόι τῷ σταυρῷ παρισταμένη, Κύριε, καὶ δῶμηρῶς ἀλαλάζουσα.

Σαρκὶ δὲ ἐκύνησας Χριστὸν, θεοχαρίτωτε, ξύλῳ ἀναρτούμενον ὡς εἶδες, θρήνων ἐπλήσθης, καὶ τὸ μακρόθυμον τούτου κατεπλήττον ἀληθῶς· δθεν ἐμεγάλυνες τὴν αὐτοῦ συγκατάβασιν.

Λιμὴν γενοῦ μοι, πανάμωμε, πελάγει τῶν δεινῶν θαλαττεύοντι, τῇ ναυαγήσασαν πᾶσαν τὴν φύσιν τῷ τόκῳ σου, θεογεννήτορ Κόρη, νῦν διασώσασα.

Νύμφη ἀμωμος, παλάτιον τοῦ Κτίσαντος, γῆ ἀγεώργητος, θρόνος πυρίμορφος ἐδείχθης, πανάμωμε· δθεν βοῶμέν σοι· Χαῖρε, Δέσποινα, τῇ τοὺς βροτοὺς θεώσασα θεῖκῇ κυοφορίᾳ.

Ίδούσαι ὑπνώσαντα ἐν ξύλῳ τὸν πᾶσιν ἐγρήγορσιν παρέχοντα θείαν καὶ σωτήριον, Μήτηρ τῇ πανάμωμος ἀλαλαγμῷ ὡδύρετο, καὶ ἀνεχραύγαζε· Τί τούτο καινότατον θαῦμα; ὁ ζωοποιήσας τὰ πάντα, θνήσκει θέλων.

Φώτισον, ἀγνή, τοὺς πόθῳ ὄμνοῦντάς σε, καὶ μεγαλύνοντας· λῦσον τῶν παθῶν ἡμῶν τὸ σκότος, Κόρη· παῦσον τὸν κλύδωνα· τοῦ πυνηροῦ τὰ σκάνδαλα ἐκ μέσου ποίησον· τοὺς τῆς Ἀγαρ γόνους καθυπόταξον βασιλεῖ εὑσεβεῖ ταῖς πρεσβείαις σου.

Ἐκ τοῦ καρότος τοῦ Σαββάτου εἰς τὸν Ὁρόπορον.

Πυρμενος ἡμᾶς καταδίκης ἀρχαῖς, ὁ Ιἱδες ὁ τοῦ Θεοῦ ηὔδοκησεν, ἀγνή, καὶ Ιἱδες χρηματίσαι σου·

(24) Cum Christus caruerit originalis peccati maculis, decuit ut ejus mater eisdein careret, exceptaque omnino immaculata, ne Filius Dei habuisset circa se in Matre maculam, et peccatum originis. Et se non decuit habuisse Matrem Dei sordes naturae physicas, nimirum sordes partus naturalis, quan-

A animæ meæ precibus tuis nunquam dormientibus. Da mibi vigiliam, o Puella, procul ab ignora cordiæ ac corporis dormitionem.

Compassionis tuæ dignum me fac, quæ Verbum summa compassione præditum peperisti, o benedicta Virgo castissima; et in hora iudicii assiste mihi, ut a futuræ damnationis sententia eripias me.

Ad te Divini Gabrielis voce in cuius gaudio dirigimus, clauantes: Ave, Paradise, quæ vitæ lignum semper habes in medio tui. Ave, gloriosissimum Verbi palatum, Virgo omni laude dignissima.

Ex canone feriae vi ad Matutinum.

B Pertransivit gladius cor tuum, quemadmodum prædixerat Simeon, o Domina; cum Christum crucifixum vidisti solum lancea persodi; quamobrem dolores sustinens in genitus erumpesbas.

Ex te reformatio Evæ revera facta est, o Virgo Domina Deo charissima: Deus scilicet in carne natus, et in cruce exaltatus, qui dæmones proturbans dejectit.

C Rescinditur chirographum Adæ, dum tu lancea perforaris, Dominator Domine. Ita Deipara assistens cruci cum dolore atque ejulatu exclamabat.

Quando Christum quem incarnatum pepereras, ligno affixum vidisti, o divina gratia cumulatissima, lamentis 273 repleta es, et profecto illius longanimitatem ac patientiam cum stupore admirabar, quamobrem ejusdem demissionem atque humiliationem magnificabas.

D Esto mibi portus, in pelago adversitatum fluctuanti, o purissima puella, quæ universi hominum naturam naufragium passam, partu tuo, o Dei Genitrix, salvasti.

Sponsa immaculata, palatum Creatoris, terra inarata, thronus igniformis facta es, o purissima: quare ad te clamamus: Ave, o Domina, quæ divino conceptu tuo homines deificasti.

Cum immaculatissima Mater (24) videret illum dormientem in ligno, qui omnibus divinam salutaremque tribuit vigilantiam: cum dolore ejulans exclamabat: Quodnam miraculum novum, et nunquam antea auditum est hoc? Ille qui omnia vivificat, moritur voluntarie?

E Illumina, o casta, eos qui te cum affectu collaudant ac magnificant: dissolve passionum nostrarum tenebras, o puella: seda tempestates: tolle e medio scandala maligni: subjice filios Agar piissimo imperatori intercessionibus tuis.

Ex canone Sabbati ad Matutinum.

Filius Dei, ut nos ab antiqua damnatione liberaret, etiam Filius tuus, o Virgo, esse voluit; quam-

to magis debuit carere spiritualibus peccati. Item, si dolor partus dicitur contumelia naturæ, cum non sit culpa, sed pœna illius, ac proinde seimota a Dei Matre, quanto magis ipsa culpa originalis, quæ est major contumelia humanae naturæ, ab ea debuit excludi?

obrem per ipsum nos in filiorum adoptionem recepti, caelestem Patrem benedicimus; tibi laudes de-
cantamus.

**Laudeum Deo offeramus, qui ex Virgine voluntarie
natus est, et chorus angelorum mulierum chorus
adjunxit.**

Ille, qui te Virginem immaculatam post partum
conservavit, virgines omnes quae te circumstant,
glorificavit; cum quibus sine cessatione precare,
ut animæ nostræ ab omni angustia ac tentatione
serventur.

**Dominus, qui habitavit in te, o Virgo ab omni
macula immunis, (25) 274 fecit homines habita-
cula divinæ gloriæ suæ.**

**Ore, lingua, et corde confiteor te, o puella, ca-
stam Matrem Dei nostri; at tu mediatione tua ab
eternæ damnationis sententia libera me.**

Videns olim legislator Namnam non conburentem
rubrum, didicit illam esse figuram partus tui, o
Dei Genitrix sola benedicta.

**Compassione tua dignum me fac, o Dei Genitrix
castissima, quæ piissimum Verbum peperisti; et
salvum me fac clamantem: Benedicte, omnia opera,
Domino; laudate, etc.**

**Superne Cherubinis superior apparuisti, o mun-
dissima, quippe quæ illum portasti qui continet
universa: fac quoque mente meam passionibus
carnis superiorem; tribuens mihi virtutem, qua Do-
mini voluntatem exequi possim.**

TONUS PLAGIUS.

Ex canone seriarum ad Matutinum.

O porta divinæ gloriæ, pande mihi portas poenitentiæ, et a portis inferi erue, precor, miserabilem
animam meam.

**Virgo Mater, a qua Deus corpus assumpit; sus-
cipe voces clamantium ad te assidue, et a variis
adversitatibus libera nos.**

**Ex puris sanguinibus tuis incarnatus est Domi-
nus, o omnibus hymnis celebranda, concedens
per benignissimam intercessionem tuam, poeniten-
tiæ locum honorantibus te, utpote piissimus, at-
que unice hominum amator.**

**O Virgo inter mulieres benedicta (26), concede
misericordias tuas populo tuo, quippe quæ miseri-
cordis Mater facta sis.**

(25) Favet Richardus de S. Victore, dum trac-
tans illud Cantic., Tota pulchra es, etc., in hunc
modum scribit: « Nemo tam sanctus, qui maculam
non habuerit et defectum, præter ipsam B. Virginem.
Luna enim quæ nocte splendet, et stellæ non sunt
mundæ in ejus comparatione. Obtenebrantur enim
stellæ caligine humanæ culpæ, sed beatissima Maria,
Virgo tota adeo pulchra est, quam totam illustravit
et persudit Sol justitiae, ut nec maculas habuerit
nec tenebras culpæ. » Hæc Richardus. Cujus verba
afferens Catharinus in suo tractatu *De concept. ad*
synod. Trident. parte i, observat de originali ma-
cula loqui manifesto Richardum, tum quia indis-
tincte loquitur, tum quia auctoritatemu ex B. Job
assumit, quæ (ut expoit B. Gregorius et D. Tho-
mas) ad peccatum originale refertur, cum sit: Ob-

A òthei uileteθén̄teς δι' αύτὸν τὸν οὐράνιον εὐλογοῦμεν
Πατέρα, ὑμνοῦντες σε.

Αἶνον τῷ Θεῷ προσάξωμεν, τῷ ἐκ τῆς Παρθένου
ἀποτεχθέντι βουλήματι, γυναικῶν τε χοροῖς ἀγ-
γέλων τοὺς χοροὺς ἐπισυνάψαντι.

'Ο Παρθένον σε φυλάξας μετὰ τόχον ἀμώμητον,
τὰς παρθένους πάσας σε περιεστώσας ἐδέξασεν, μεθ'
ῶν ἀπαύστως δυσώπει διασώζεσθαι πάσης θλίψεως
καὶ πειρασμῶν τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

'Ο Κύριος ἐν σοὶ κατοικήσας, πανάχραντες, εἰργά-
σατο τοὺς ἀνθρώπους τῆς αὐτοῦ θελας δόξης, Παρ-
θένε, οἰκητήρια.

Στόματι καὶ γλώσσῃ καὶ καρδίᾳ ὅμοιογῶ σε,
B Κόρη, τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀγνὴν Μητέρα. ἀλλὰ τῇ εῇ
μεσιτείᾳ βῦσαι με αἰτοῦντο κατακρίσεως.

Φλόγα τὴν βάτον πάλαι μὴ πυρπολοῦσαν βλέπων,
δι νομοθέτης ἐδιδάσκετο τὸν τύπον τοῦ τόχου σου,
Θεοχυῆτορ μόνη ἀει εὐλογημένη.

Συμπαθείας τῆς σῆς με ἀξιώσον, συμπαθέστατον
Ἄργον κυήσασα, Θεογεννήτορ πάναγνε, καὶ βοῶντά
με σῶσον. Πάντα τὰ ἔργα, εὐλογεῖτε, ὑμνεῖτε τὸν
Κύριον.

Φανεῖσα τῶν ἀνω Χερουθίμ, πανάμωμε, ἀνωτέρα,
ώς βαστάσασα τὸν συνοχέα τῶν ἀπάντων, ἀνώτερον
τὸν νοῦν μου ἀπέργασαι παθῶν τῶν τῆς σαρκὸς,
δυναμοῦσά με τὸ τοῦ Δεσπότου πράττειν θέλημα.

ΗΧΟΣ ΠΛΑΓΙΟΣ Α'.

C 'Εκ τοῦ καρότος τῆς δευτέρας εἰς τὸν "Ορθρον.

Πύλη τῆς θελας δόξης, μετανοίας μοι πύλας ἀνα-
πτάσσον, καὶ ἐκ πυλῶν τοῦ ἄδου ἐξάρπασον, δέομας,
τὴν ταπεινὴν μου ψυχήν.

Παρθενοχυῆτορ, ή Θεδιν σωματώσασα, τὰς φωνὰς
πρόσδεξαι βοῶντων σοὶ πάντοτε, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς
τῶν ποικίλων περιστάσεων.

Σαρκοῦται ἐξ ἀγνῶν αιμάτων σου Κύριος μετά-
νοιαν τοῖς τιμῶσι σε διδοὺς, πανύμνητε, τῇ σῇ χρη-
στῇ μεσιτείᾳ, ὡς ενσπλαγχνος καὶ μόνος φιλάν-
θρωπος.

Παρθένε ἐν γυναιξὶν εὐλογημένη, τὰ σὰ ἐλέη πα-
ράσχου τῷ λαῷ σου. τοῦ ἐλεήμονος γὰρ ἀδείχθης

D Μητέρη.

tenebrentur tenebrae in caligine ejus. Neque vero
humanæ culpæ caligo proprie potest nisi ad origi-
nale referri.

(26) Qui sola inter mulieres a communi male-
dictione et contractione originalis peccati libera.
Hinc Armandus Richelius R. E. cardinalis in suo
Catechismo, seu *Institutione Christiana*, lect. 24,
ait: « Beata Virgo dicitur benedicta in mulieribus,
quia nulla fuit nec inquam erit sine peccati ma-
culæ concepta cum plenitudine gratia sicut ipsa. » Bartholomæus etiam Pisanus *De laud. B. Virg.*
lib. 1, fructu 7. « Maria, inquit, dicitur Benedicta
in mulieribus, secundum Hieronymum et Augusti-
num, id est, super omnes mulieres. Ergo puritas
aliis concessa, Mariæ non debet negari. Ergo si
Eva a Deo mundissima est facta, quare et Maria. »

Παρθένε, τῶν πιστῶν ἡ προστασία, βυσθῆναι ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας δυσώπει τὸν Κύριον τοὺς δούλους σου.

Βύλογητὸς εἶ, ὁ Θεὸς, ὁ μήτραν Παρθένου καθυπόδιος, καὶ σώσας τὸν ἀνθρωπὸν, ὁ ὑπερύμητος καὶ ὑπερένδοξος.

Ἐκ σοῦ Θεὸς ἀνέτειλε, καὶ θεογνωσίᾳ κατελάμπρυνε τοὺς ἐσχοτισμένους, πανύμνητε Παρθένε.

Φέρεις ὥσπερ Θρόνος πύρινος νεύματι τὸν πάντα φέροντα, καὶ θηλάζεις, Παρθένε, τὸν πάντα διατρέφοντα.

'Ἐκ τοῦ καρδοῦ τῆς τρίτης εἰς τὸν Ὀρθρον.

Ῥῦσαι συνηθεῖας με, ἀγνὴ Παρθένε, πονηρᾶς, στήριζον ἐπὶ πέτραν ἐντολῶν περιτρεπόμενον μεθοδείας, Δέσποινα, τοῦ παλαιοῦ πτερνιστοῦ, καὶ ἀξίωσον ἡμὲς Χριστῷ εὐαρεστῆσαι καλῶς φένοντα καὶ φέλλοντα ἐπινίκιον φέδην.

Τέτοκας ἀπορρήτως ὄδινον διευθεύθυν Πατήρ πρὸ αἰώνων ἀρρεύστως ἀπέγεννησε, πανύμνητε Δέσποινα, δηδυσώπει σώζεσθαι ἀπὸ πάσης βλάβης τούς σοι προστρέχοντας.

Τῆς μετανοίας πύλος νῦν μοι ὑπένοιξον, πύλη φωτὸς, Παρθένε, καὶ εἰσόδους τῶν παθῶν ἀπόκλεισον τῆς ταπεινῆς μου ψυχῆς.

Ἄγια Παρθενομῆτορ, μόνη πανύμνητε, ἐγκλημάτων μώμου ἡμᾶς ἀπάλλαξον, φώτισον ἡμῶν τὸν λογισμὸν, ἀγίασον καρδίαν, καὶ αἰωνίας ἡμᾶς πάντας λύτρωσαι καταδίκης δεδμεθα.

Ἡ πάναγνος Δέσποινα, ἀμαρτανόντων ἡ προστασία, τῶν πικτόντων τῇ θεῖᾳ ἐκανόρθωσις, ὡς Θεὸν τεκοῦτα δοξάζεται.

Ἐλέησόν με, μόνη πανύμνητε, τὸν ἐλεήμονα Θεὸν ὑπερβολῇ ἀγαθότητας ἀνερμηνεύτως τεκοῦσα, καὶ βῆσαι αἰωνίου καλάσσεως.

Πύλη ἀδιόδευτε τῆς δόξης, ἀχραντε, διάγνοιέν μοι τῇ; μετανοίας πύλας, προξενήσας μοι τὰς θείας εἰσόδους, καὶ τὴν ἐκεῖ κατάπαυσιν.

Θεὸν ἀρρήτῳ λόγῳ, Παρθενομῆτορ, ἐκύησας ἡμῖν πᾶσι μετάνοιαν δίδοντα τοῖς πολλὰ πταίουσιν μετασιτεῖα; σου τῆς ἀγαθῆς, καταφυγὴ τῶν πιστῶν καὶ λιμήν.

Θεοχαρίτωτε σκηνὴ, τοῦ ἀγιάσματος σεπτὴ κιβωτός, λυχνία θείου φωτὸς, ἀρτοῦ ζωῆς τράπεζα, Λόγου παλάτιον ἔμψυχον, εἶχον Πνεύματός με δεῖξον.

Καταιγίς χειραζέ με ἀμαρτίας, ἀχραντε ἀγνὴ, σπεῦσον ἐξελέσθαι με εἰσάγοντα μετανοίας ποδὸς τοὺς λιμένας, πανάμωμε.

Λιμὴν σωτῆριος ἐδείχθης πᾶσιν, ἀγνὴ, καθὼν τὸ κλισθώνιον καταπραμνόνος, πρὸς γαλήνην τε πάντας μετάγουσα τῆς μετανοίας, σεμνὴ, τοὺς δὲ γῆς ταπεινούς.

O Virgo præsidium fideliūm, Dominum depolare, ut ab omni peccato liberet servos tuos.

275 Benedictus es, Deus, qui uterum Virginis ingressus, hominibus salutem attulisti : superlaudabilis es, et supergloriosus

Ex te, o Virgo celeberrima, tanquam sol exortus est Deus, et eos qui in tenebris versabantur, divina cognitionis luce illustravit.

Gestas tanquam thronus igneus illum, qui nutu gestat universa ; et lacte nutris, o Virgo, illum qui omnibus dat alimentum.

Ex canone dupliciti serie III ad Matutinum.

Libera me, Virgo casta, a prava consuetudine : B firmā supra petram divinorum mandatorum, o Domina, me, qui circumverto ac circummagitor insidiis supplantatoris antiqui : et dignum me fac, ut et ego Christo placere possim pulchre canendo, ac psallendo canticum victoriæ.

Peperisti ineffabiliter sine doloribus illum quem Pater ante aëcula incorruptibiliter generavit ; quem deprecare, o Domina laudatissima, ut ab omni læsione serventur ii qui accurrunt ad te.

Pœnitentiae portas aperi nunc mihi, Virgo porta lucis, et clade ingressus passionum misericordia animæ meæ.

Sancta Virgo Mater, una omni laude dignissima, a delictorum maculis libera nos : illuminā mentes nostras ; sanctifica corda nostra ; omnesque nos ab æternæ damnationis sententia eripe, te preciamur.

Castissima Domina, peccatorum patrocinium ; cadentium erectio divina, quæ Deum peperit, glorificans.

Miserere mei, o sola ab universis laudanda ; quæ misericordem Deum ab nimiam Ipsiis bonitatem, modo inenarrabili peperisti : et ab æternis suppliciis eripe me.

O immaculata, porta gloriæ per quam nulli transire licet, pœnitentiae portas aperi mihi, pandens mihi aditum ad divinos ingressus et ad requiem futuram.

Verbo ineffabili Deum peperisti, o Virgo Mater, D qui pœnitentiae spatium dat nobis omnibus mortuum lapsuum reis, per benignam intercessionem tuam, o refugium, et portus fidellum.

O Deo charissimum tabernaculum : arca veneranda sanctificationis ; divinæ lucis candelabrum ; mensa panis vitæ, palatum Verbi animatum : Spiritus sancti templum effice me.

Peccatorum tempestate jactor, o Virgo summa pura, casta et immaculata ; festina ut eripias me, et ad pœnitentiae portus deducito me.

Portus salutaris facta es universis, o Virgo casta, quæ passionum tempestates flectusque sedas ac serenas, atque omnes qui in terra sunt miserabiles, ad pœnitentiae tranquillitatē, o veneranda, perducis.

Novum puerum peperisti, o purissima, Christum A scilicet, qui nos antiqua transgressione inveteratos, In novam reformat creaturam.

Angelorum gloria, hominumque salus, esto mihi fidejussoris loco, o mater Dei, ut convertar et resipiscam, et indulgentiam peccatorum præteriorum per scientiam castitatemque recipiam.

Exaltasti nos sublimi partu tuo a barathro peccatorum; o divina gratia plenissima: quamobrem vocibus gratum animum demonstrantibus, te, puella, laudamus in omnia sæcula.

O Deo gratissima, tu facta es nubes lucida, quæ precessit novum populum ad terram veram promissionis; et porta, quæ aditum fecit ad vitam: propterea te, o Deipara, magnificamus.

Vere tu facta es, o immaculata Virgo, luciferum B vehiculum Solis illius, qui ex visceribus tuis refluit, 277 et gravissimas fraudis tenebras dissolvit; unde te pro merito ac debito cum fide magnificamus.

Ex canone feriae iv ad Matutinum.

Cum Dominum ex utero tuo natum, in crucis ligno injuste exaltatum animadverteres, o Virgo, lacrymas fundebas, et illius prorsus infinitam humilationem laudibus extollebas.

Laudant te chori angelici, o omnibus laudibus celebranda, quæ illos incomparabiliter superas dignitate; Deum enim in carne peperisti, qui maledictionem per lignum illatam, ligno abolevit, et benedictionis fontem profudit.

Gladius, o benedicta Dei Mater, animam C tuam pertransivit, cum Filium tuum crucifixum, et animam suam in manus Patris commendantem, vidisti.

Te immaculissimam Dei Genitricem appellamus (27), per quam maledictio sublata est alique extincta, et data est redemptio, et benedictio.

Admirabilis est proles tua, o Deipara, quæ facit mirabilia magna, et in sanctis glorificatur, o sola omni ex parte admirabilis Domina.

Nova ac peregrina est concepcionis tua, o immaculissima; Deum enim genuisti, qui ligno extinxit flammarum malitiæ, et mundum luce persudit.

Astabas cruci, o Domina puella, considerans Christum quem pepereras, in illa confluxum: quapropter exclamabas; Ne me prole carentem relin- D quas, o æterne æterni Patris Fili et Verbum.

Plantatorem religionis ac pietatis, ipsum scilicet Creatorem, peperisti, qui in terris veram scientiam plantavit, et maledictionem, quæ ex planta pullulaverat, dissolvit: quem 278 dum magnificamus, te quoque, o Virgo, beatam appellamus.

(27) Et quidem decens omnino fuit, ut Christus fabricator Matris sue, eam ficeret immaculissimam, et tali decoraret puritate ut esset apta et digna de qua carnem assumeret, ne despiceretur ab infidelibus et hereticis. Et hoc probat Augustinus in libr. v contra hereses, dicens in persona Christi: Hæc quam despicias, Manichæe, Mater mea est, manu fabricata est mea. Ergo Matrem ex qua nascerer, feci: ego viam itineri meo præparavi, etc.

Néou ἀπεκύησας παιδίον, πανάμυμε, Χριστὸν τὴν ἀναπλασινήμων ἡμῶν ἐργαζόμενον τῶν πεπλασιώμένων τῇ ἀρχαὶ παραβάσει.

Ἄγγέλων καύχημα, βροτῶν διάσωσμα, ἑγγυητής μου γενοῦ, Μῆτερ Θεοῦ, σπως ἐπιστρέψω καὶ κομίσωμαι λύσιν τῶν προημαρτημένων ἐν γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ.

Τύψωσας τὴν ὑψηλῷ σου τόχῳ βαράθρων συμπτώσεως, Θεοχαρίτωτε, ὅθεν φωναῖς σε χαροτηρίοις πίστει, Κόρη, ἀνυμνοῦμεν, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φωτοειδῆς νεφέλη, προηγουμένη νέου λαοῦ πρὸς γῆν ἐπαγγελίας ἀληθῶς, Θεοχαρίτωτε, ἀνεδείχθης, καὶ πύλη εισάγουσα πρὸς ζωήν· διό σε, Θεοτόκε, μεγαλύνομεν.

Φωτοφόρον δικημα τοῦ Ἡλίου ὁ φθῆς ἀληθῶς τοῦ λάμψαντος ἐκ τῶν σῶν, διχροντε ἀγνή, λαγόνων, καὶ λύσαντος τῆς ἀπάτης σκότος χαλεπόν· ὅθεν ἐν πίστει σε καταχρέως μεγαλύνομεν.

'Ex τοῦ καρόνος τῆς τετάρτης εἰς τὸν Ὁρθρον.

Οὐτε τὸν ἐκ γαστρός σου τεχθέντα Κύριον κατενόησας ξύλῳ ἀδίκως ἀνυψούμενον, Παρθένε, ἐδάχρουσας, καὶ τούτου ὄμνησας δυτῶς τὴν ἀπειρον συγκατάβασιν.

Τύμνοῦσιν ἀγγελικοὶ χοροὶ σε, πανύμνητε, ἀσυγκρίτως τούτους τὴν ὑπερέχουσαν τέτοκας γὰρ θεὸν ἐν σαρκὶ, τὸν ξύλῳ τὴν κατάραν τὴν διὰ Εἰλου ἀφανίσαντα, καὶ τὴν εὐλογίαν πηγάσαντα.

Ρομφαία, Θεομῆτορ, διῆλθέ σου, εὐλογημένη, τὴν ψυχὴν, ἡνίκα εἶδες σταυρούμενον τὸν σὸν Υἱόν, καὶ εἰς χεῖρας ψυχὴν τὰς πατρικὰς παραθέμενον.

Σὲ τὴν παναμώμητον Θεοῦ Λοχεύτριαν, δι' οὗ τὴν καταρὰ ἀπεστειρώθη, καὶ τῇ ἀπολύτρωσις καὶ τῇ εὐλογίᾳ ἔδόθη, μακαρίζομεν.

Θαυματός δ τόκος σου, δ μεγάλα θαύματα ποιῶν, καὶ ἐν τοῖς ἀγίοις δοξαζόμενος, Θεοτόκε, μόνη πανθαύμαστε δέσποινα.

Σένη σου τὴν γέννησις ὑπάρχει, πανάμωμε· Θεον γὰρ ἐκύησας τὸν ξύλῳ μαράναντα τὴν φλόγα τῆς κακίας, καὶ φωτίσαντα τὸν κόσμον.

Ιστάσο σταυρῷ, κατανοοῦσα, Κόρη, πηγνύμενον, δέσποινα, Χριστὸν δν ἐτεχες· ὅθεν ἐνδας· Μή ἀτεκνόν με δειξῆς, διαρχε ἀνάρχου Πατρὸς Υἱὲ καὶ Λόγε.

Φυτουργὸν ἐκύησας εὔσεβείας, τὸν Δημιουργὸν φυτεύοντα ἐπὶ γῆς γνῶσιν ἀληθῆ καὶ τὴν ἐκβλαστήσασαν ἐπὸν φυτοῦ λύοντα ἀράν, δν μεγαλύνοντες, σὲ, Παρθένε, μακαρίζομεν.

In quibus verbis ostendit Augustinus, quod postquam Christus lanquam Deus, et sapiens architectus ad libitum fabricavit Matrem suam, taliter eam fabricavit sine aliquo defecitu, ne ab aliquo despiceretur, et cum tanto decore, et perfectione, ut esset apta, et digna, ut ex ea carnem assumeret, et ab omnibus veneraretur, ut in canticum B. Virginis Magnificat, observat Jacobus Christopolitanus.

'Ex τοῦ Καρόντος τῆς πέμπτης, εἰς τὸν Ὁρθρον. A

Πάλαι τῶν προφητῶν σε χορὸς ἐκάλεσεν ὄρος θεῖον,
Παρθένε, καὶ πύλην ἀδύνατον, ὅθεν, δυωποῦμεν,
μετανοίας πύλας, Παρθενομῆτορ, ἡμῖν ὑπάνοιξον.

Παρέστης ἐκ δεξιῶν Χριστοῦ, ὡς βασίλισσα χριστοῖς χρυσέοις, θεοχαρίτωτε, περιβεβλημένη ἀληθῶς, ἡμῖν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν τῇ μεσιτείᾳ σου, Κόρη, προέξενοῦσα πρεσβείας σου.

Ἄγλα Θεοτόκε, βοήθει μοι ταῖς ἡδοναῖς διηνεκῶς
βυθιζομένῳ τοῦ σώματος, καὶ φρεσκίας ἐν χλίνῃ
ἀεὶ κατακειμένῳ καὶ στένοντι.

Οἱ ἀπεριγόρητοι, θεοχαρίτωτε, περιοχὴ σωματού-
φρός γενέμενος, Εχει με, βροτοὺς ἀπαλλάξτων περι-
εχούσης θλίψεως.

Κυοφόρος ἀνανδρος, Θεομῆτορ, πέφηνας ἀγνή· διὰ
τοῦτο πίστει ἰκετεύωσε, τῆς ψυχῆς μου τὴν φρεσκίαν
ἀπέλασον.

Ἐκ σου ἡμῖν ἔλαμψεν ἀνέσπερος ἥλιος, νεφέλη
όλδφωτε, Χριστὸς δὲ Θεὸς ἡμῶν, φωτίζων τοὺς ἐν
σκότει ἀγνωστας, Θεοτόκε.

Σάρκα δι' ἡμᾶς ἐκ σου Θεὸς φορέσας, ἀγνήν σε
πανάμωμον παντὸς τοῦ γένους ἡμῶν θείαν, Παρθένε,
θεικνύει προστασίαν· ὅθεν, σὲ ὑμνοῦμεν πιστὸν μεγα-
λοφώνως.

Φεινὴν λυχνίαν σε δὲ προφήτης Εβδεψεν, ἀγνή,
λαμπάδιον νοητὸν φέρουσαν Χριστὸν, δι' οὗ ἐφωτί-
σθημεν οἵ ἐν σκότει κείμενοι κακῶν, σε μαχαρίζοντες, C
Θεοτόκε ἀειπάρθενε.

'Ex τοῦ Καρόντος τῆς παρασκευῆς, εἰς τὸν Ὁρ-

θρον.

Νέον βρέφος ἡμῖν τὸν παλαιὸν ἡμερῶν, ἀγνή
Παρθένε, ἀπεκύησας παλαιωθεῖσαν τὴν φύσιν ἀνα-
καινίσαντα ἀνθρώπων, πανάμωμε, τῷ θείῳ πάθει
αύτοῦ.

Ζωῆς ἡμῖν πρόξενος, ἀγνή, θανὼν ἐν ξύλῳ ἀναδέ-
σεικται δὲ σὸς Υἱός τε καὶ Κύριος, δὲ δοξάζων τοὺς
ὑμνοῦντάς σε.

Ως ἐώρακας ἐν τῷ σταυρῷ Χριστὸν δὲ ἔτεχες,
ἀγνή, ἀπεθαύμαζες τὴν ἀρατὸν αὐτοῦ μαχροθυμίαν·
ὅθεν σὺν αὐτῷ σε δοξάζομεν.

Ἔδοῦσα ἐπὶ ξύλῳ ὑπνώσαντα τὸν Δεσπότην, θρη-
νοῦσα τλάλαζες, Παρθενομῆτορ πανάριωμε.

Τομφαία τὴν καρδίαν σου διῆλθεν, τὸντα σταυρού-
μενον τὸν Κτίστην τεθέασαι, Παρθένε πανάμωμε,
καὶ λόγχῃ θεῖαν πλευρὰν ἔξορυττόμενον.

(28) Favet Joan. Geometra hymno 3 de B. Vir-
gine, dum ipsam B. Virginem sic salutat :

Ave, primævi libera labe Patris.

Favet etiam hymnus cuiusdam Missalis antiqui
apud Bolingkew in Parnasso Mariano, utri sic le-
gitur.

Ave, Regina cœlorum.
Omni laude dignissima;

PATROL. GR. CV.

Ex Canone serie v, ad Matutinum.

Olim prophetarum chorus vocavit te, o Virgo,
montem divinum, et portam impenetrabilem; unde
te supplices rogamus, o Virgo Mater, ut poenitentiae
portas aperias nobis.

Astitisti a dextris Christi tanquam Regina, o
divina gratia cumulatissima Puella, vere circumdata
simbriis aureis; mediatione tua et intercessionibus
tuis cœlorum regnum nobis acquirens.

O Deipara sancta, adjuva me corporeis volu-
platibus assidue immersum, atque in socordiæ le-
cinto semper jacentem atque suspirantem.

B

Ille, qui nulla potest cogitatione comprehendendi,
intrâ corporis ambitum accepli a te, o divina gra-
tia plenissima, sese conclusit, ut homines ab an-
gustiis, quibus comprehendebantur, liberaret.

O Dei Mater, cum sine viri opera concepisses.
Virgo casta apparuisti : ideo te cum fide rogo, ut
animæ meæ segnitiem depellas.

Ex te, o Deipara, nobis illuxit sol, qui ignorat
occasum, o uubes undequaque lucida, Christus sci-
licet Deus noster ut eos, qui ignorantiae tenebris
detinebantur, illuminaret.

Cum Deus ex te, o Virgo, carne indutus esset
propter nos, universi generis nostri te purissimam
atque castissimam, divinum præsidium constituit :
quamobrem nos fideles te magna voce laudamus.

Candelabrum resulgens vidit te propheta, o Virgo,
quod spiritalem lucernam Christum serebat, per
quem 279 nos, qui in malorum tenebris jacebamus,
illuminali sumus, et te, o semper Virgo Deipara,
beatam vocamus.

Ex Canone serie vi, ad Matutinum.

Novum infantem peperisti nobis, antiquum die-
rum, o castissima atque purissima Virgo, qui di-
vina passione sua, inveteratam hominum naturam
renovavit.

Vita nobis auctor, moriens in ligno, factus est
Filius et Dominus tuus, o casta, qui glorificat lau-
datores tuos.

Cum videres in cruce Christum, quem pepereras,
o pura, ineffabilem illius patientiam admirabaris
quare te cum illo glorificamus.

D Cum vidisses Dominum super crucis lignum ob-
dormisse; in lamenta et flatus erupisti, o Virgo
mater purissima.

Gladis pertransivit cor tuum, o Virgo ab omni
prorsus labore immunis (28), cum Creatorem cruci
adixisti, et divinum ejus latus lancea perfossum
vidisti.

Quæ concepta es viatorum
Sine labe purissima.

Sulve, Virgo singularis,

Vere sacra margarita.

Sulve, quia stella maris,

Et sine labe concepta.

Sed et S. Gregorius papa, ut resert Jo. Vitalis in
Defensorio B. Virginis lib. 4 cap. 2, Deipara in

Post partum virgo, qualis ante partum fueras, A perseverasti. Deus enim erat qui nascebatur, ut homines Deos ficeret.

Gabriel divinarum nupliarum conciliator ac pronubus ad te missus, o Virgo, exclamavit dicens: Ave, lucidissimum palatum Christi omnium regis, in quo cum habitaverit, omnes homines deificabit.

Lux nobis ex te, o Virgo, exorta est Jesus, qui crucifixus creatureas suas bilari luce persuadit, ac tartareas tenebras eliminavit.

280 Ex Canone Sabbathi, ad Matutinum.

Ad te, o omnibus digna laudibus, clamamus: Gaudete, quae gaudium ipsum peperisti. Illumina mentem atque animam nostram, atque omnes manuduc sed semitas scientiarum: et precare Filium Iuanni ac Deum, o Domina illibata, ut nobis omnibus concedat indulgentiam peccatorum.

Ut te, o benedicta inter mulieres, vidit mulierum cœtus, certatum Filio tuo sese oblulit, o Virgo Mater.

Ille qui erat æternus, nunc ex te factus est sub tempore: eundem nunc exora, o Virgo, ut peccata omnia animæ tessæ ex longo tempore perpetrata aboleantur.

To Laudamus, o Virgo, per quam apparuit Deus factus homo in terra. Salve terra secundissima, quæ mysticam spicam fructificasti omnes spiritus nutrientem.

Tu, Domine, qui a principio Eum formasti; Virginis uterum ingressus, meam operaris reformationem, forma servi indutus, cum sis dominus omnium.

Qui te orthoduxit Deiparam esse sensimus, ab igne, tenebrisque æternis intercessione tua liberemur, et ab hostibus invisibilibus, qui nos oppugnant, eruamur.

Laudibus celebremus Virginem gratia plenam, tanquam portam, quæ fert ad divinum ingressum; tanquam scalam Dei, per quam feliciter ascenditur; tanquam certam ac securam eorum qui salvantur ductricem.

Insania mentis incitatus peccata multa commisi, superest nunc ut me condigna poena sequatur; a qua libera me, o Virgo, dum corde firmo ac stabili ad tuam divinam protectionem recurro, quæ es unicum praesidium fidelium.

281 TONUS PLAGIUS II.

Ex Canone serie II, ad Matutinum.

Una cum martyribus, atque omnibus angelis supplica, o casta, omnium Domino pro salute eorum qui te cum fide glorificant.

Nonus paradisus nobis facta es, o Virgo, habens

Virginem ab omni prorsus labo liberam, agnoscens eam allocutus est dicens:

*Salve, ave, sancta parens,
Omni prorsus labo carens.*

Metà τόχου, ἀγνή, ὡς πρὸ τόκου διαμένεις Θεός γάρ ἦν δι τεχθεὶς, οὐα θεώσῃ βροτούς.

Νυμφαγωγός σοι Γαβριὴλ, Παρθένε, ἀποστελλόμενος, Χαῖρε, ἐνδῆσε λέγων, φωτεινότατον παλάτιον τοῦ παμβασιλέως Χριστοῦ, ἐν ψοί οἰκήσας βροτούς θεώσει πάντας.

Φῶς ἡμῖν ἐκ σοῦ, ἀγνή, ἀνατέταλκεν Ἰησοῦς, καὶ ἐφαίρυνε τὴν κτίσιν σταυρούμενος, καὶ δαιμόνων τὸ σκήτος ἀπεδίωξεν.

'Ἐκ τοῦ Καρότος τοῦ Σαββάτου, εἰς τὸν Ὁρθρον.

Χαῖρε, σοὶ χραυγάζομεν τῇ κυησάσῃ τὴν χαρὰν, πανύμητε, φωταγώγησο, ἡμῶν τὸν νοῦν καὶ τὸν φυχὴν, καὶ πρὸς τρίθους γνώσεως πάντας ὁδήγησον, καὶ πταισμάτων ἱλασμὸν διθῆναι πᾶσιν αἰτησαι, Δέσποινα δχραντε, τὸν Υἱόν σου καὶ Θεόν.

Εὐλογημένη γυναικῶν, σὲ ὡς ἔβλεψε κατάλογος γυναικῶν, ἐνήθλησε καὶ τῷ σῷ Υἱῷ προσενήγκεναι, Παρθενομῆταρ.

Οὐ δχρονος γέγονε νῦν ὑπὸ χρόνου ἐκ σοῦ, Παρθένε, τοῦτον αἰτησας διαλῦσαις ἀπαντα τῆς φυχῆς μου τὰ χρόνια πταίσματα.

Ὑμνοῦμέν σε, Παρθένε, δι' ἡς ἐφάνη ὁ Θεός ἐπὶ γῆς, βροτὸς γενόμενος. Χαῖρε, γῆ εὐχαρπε, τῇ καρποφοροῦσα στάχυν μυστικὸν τὸν διατρέφοντα πᾶσαν πνοήν.

Ο διαπλάσας κατ' ἀρχὰς τὴν Εβαν, Κύριε, παρθένου νηδὸν καθυποδὺς τὴν ἐμὴν ἐργάζῃ ἀνάπλασιν, δούλου σχῆμα ἐνδυσάμενος ὁ Δευτότης τῶν ἀπάντων.

Ως θεοτόκον σε φρονοῦντες γνώμῃ εύθει, πυρὸς αἰωνίζοντος καὶ σκότους, Δέσποινα, βισθείημεν τῇ μεσιτείᾳ σου, καὶ ἀοράτων ἔχθρῶν πολεμούντων τῆμα.

Ως πύλην φέρουσαν πρὸς θείαν εἰσόδον, ὡς εὐδιάβατον τὴν κλίμακα Θεοῦ, τῶν σωζομένων ἀπλανῆ ὁδηγίαν, τὴν κεχαριτωμένην ὑμνήσωμεν Παρθένον.

Φρενοβλαβῶς, Παρθένε, ἀμαρτίας πράξας πολλάς, τὴν κόλασιν ἐκδέχομαι λοιπὸν, ἀφ' ἡς με λύτρωσαι τὸν ἀδιστάκτῳ καρδίᾳ τῇ θείᾳ σκέπῃ σου προστρέχοντα, τῆς μόνης προστασίας τῶν πιστῶν.

ΗΧΟΣ ΠΛΑΓΙΟΣ Β.

'Ἐκ τοῦ Καρότος τῆς δευτέρας, εἰς τὸν Ὁρθρον.

Μετὰ μαρτύρων, ἀγνή, μετὰ τῶν πάντων ἀγγέλων, τὸν κτίστην τῶν ἀπάντων ἐκδυσώπει σωθῆναι τοὺς πιστῶς σε διξάζοντας.

Νέος ἡμῖν παράδεισος ἐδείχθης ζωῆς, ἀγνή, τὸ

Vide S. Ambros. Serm. 22 in psalm. 118, ubi deprecatur B. Virginem per gratiam ab omni iniuria peccati.

ξύλον μέσον ἔχων, ἐξ οὗ φαγών, ἀχραντε, τῆς νε- Δ
κρώσεως Ἀδάμ τῆς πονηρᾶς ἀπολύεται.

Ἐρθύμως μου τὴν ζωὴν ἐκδαπανήσας, ἀγνή, πρὸς
τὴν σὴν προστρέχω ἀντίληψίν, οἰκτειρον, σῶσόν με.

Τὴν οὐράνιον πύλην ὑμνήσωμεν, διὰ τῆς πάντες εἰσ-
έρχονται ἀμαρτωλοὶ πρὸς ὁδοὺς συγχωρήσεως.

Ἄγια μῆτερ Θεοῦ, τὴν βεβηλωθεῖσαν καρδίαν μου
πράξειν ἐναγέσι συμπαθεῖσα σου ἀγίασσον.

Δούλου μορφὴν ὑποδύντα Δεσπότην, Κόρη, τίκτεις,
δην ἰχέτευε τῶν παθῶν τῆς δουλείας, ἀγνή, ἐλευθε-
ρῶσαί με.

Ὑπάρχουσα ἀγγέλων τιμιωτέρα, θεὸν τὸν ἄγιον
τέτοχας ὑπερβαλλόντως ἀγιασθεῖσα, Θεοτόκε Παρ-
θένε· διὸ μου τὴν ψυχὴν καθιδήγησον.

Φώτισόν με ἀμαρτίᾳ σκοτισθέντα, ἀπαθείας τὸ
φῶς ἡ κυήσασα, ἵνα ὑμνῶ σε, ἀγνή Ἀειπάρθενε.

'Ex τοῦ Καρόντος τῆς τρίτης, εἰς τὸν "Ορθρον."

Ωφθῆς πύλη τῆς ζωῆς, θανάτου πύλας τῷ τοχετῷ
σου λύσασα, ἀγνή· ὧφθῆς γῇ ἐκλεκτὴ δι' ἣς ἀνυψώθη
ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανοὺς τὸ τῶν ἀνθρώπων φύραμα.

Δόλῳ ἀπαύστως δὲ ἔχθρὸς θηρεύει με δὲ πονηρὸς,
τῆς αὐτοῦ μὲν ἐνέδρας, πανάμωμε, ἐξάρπασον, καὶ
ποιεῖν τοῦ Δεσπότου, Θεοτόκε, εὐόδευσον τὸ θέλημα.

Συνέλαβες, ἀχραντε, τὸν συνοχέα παντὸς τοῦ
χόσμου· διὰ τοῦτο, ἰκετεύω σε, λύτρωσαί με πάσης
συνεχούσης κολάσεως.

Θρόνος Θεοῦ ἐδείχθης, Θεοτόκε, ἐνῷ σαρκὶ καθ-
ίσας τοῦ ἀρχαίου ἐξήγειρε πτώματος τοὺς ἀνθρώπους;
ἐν φωναῖς χαριστηρίοις ὑμνοῦντάς σε.

Ἐπτάφωτὸν σε λυχνίαν τὸ πῦρ τῆς θεογνωσίας
φέρουσαν, Κόρη, δὲ προφήτης πάλαι προεώραχε,
φαίνων τοὺς ἐν σκότει κινδυνεύουσι, πανάμωμε, τῆς
ἀγνωσίας· διὸ βοῶ σοι, φώτισόν με, δέομαι.

Μή κρίνῃς με, Κύριε, κατὰ τὰ ἔργα μου, δυσωπῶ
σε, ἀλλὰ θεώς μοι φάνηθε, δυσωπεῖ σε εὖν τῷ
Βαπτιστῇ ἡ τεχοῦσά σε.

Πύλη ἀδιδεύτε, διάνοιξον πύλας μοι, δέομαι, μετα-
νοῖας ἀληθοῦς, καὶ δεῖξον μοι τὴν τρίτον τῆς σωτη-
ρίας, ἀγνή, ἡ πάντων δόηγία.

Πεποικιλμένη θείαις ἀγλαῖαις τὸν ὥραῖον ἐν κάλλει
ἐκύησας, Παρθένε. Αὐτὸν οὖν ἀεὶ ἐκδυσώπει σωθῆναις

(29) Ab omni, scilicet, nœvo tam actualis quam
originalis culpæ, a quo per divinam gratiam præser-
vata fuit. Hinc Ivo Carnotensis in Serm. de Na-
tivit. Domini dixit, Dei Filium in Matre sua om-
nem nœvum originalis culpæ delevisse, præservando,

iu medio tui lignum vitæ, ex quo comedens Adani,
a mala morte liberatur.

Cum ego, o casta Virgo, vitam meam in socia
dia otioque malo absumpserim ac dissipaverim, ad
tuam protectione recurro : miserere mei, et salva
me.

Cœlestem portam laudibus celebremus, per quani
peccatoribus universis indulgentiæ aperiuntur ac
patent ingressus.

Mater Dei sancta, cor meum coquinalum, ope-
ribus puris, pietate tua commota, sanctifica.

Dominum servi forma indutum peperisti, o Puel-
la castissima : quem precare ut me a servilibus
passionibus liberet.

Angelis honorabilior es, o Virgo Deipara, quæ
Deum sanctum peperisti, in excellentissimo san-
ctitatis gradu constituto : propterea dux esto ac di-
rectrix animæ meæ.

O semper casta Virgo, quæ impassibilitatis lu-
cem peperisti, illumina me peccati tenebris involu-
tum, ut canticum laudes tuas.

'Ex Canone duplici seriae III, ad Matutinum.'

Vite jaœua facta es, o Virgo, quæ portas mortis
partu tuo dejecisti : Terra electa facta es, per
quam humani generis massa a terra in cœlum sub-
levata est.

282 Hostis malignus assidue me dolis ac fraudi-
bus suis venatur ; tu, o purissima, ab insidiis illius
C eripe me ; et prospere dirige me, o Deipara, ut
Domini voluntatem exsequi valeam.

Concepisti, o inviolata, illum qui universum
mundum capit et continet : propterea te depre-
cor, ut ab omni supplicio inferni carceris liberes
me.

Thronus Dei facta es, o Deipara, in quo ille
sedens incarnatus, ab antiquo casu erexit homines,
qui idcirco te gratis vocibus collaudant.

Praevidit te olim propheta, o Puella ab omni
nœvo libera (29), candelabrum septem luminibus
ornatum, habens ignem divinæ scientiæ, qui lucem
præbet iis, qui in ignorantia tenebris periclitau-
tur : ideo ad te voces extollo, precorque, illumina
me.

O Domine, precor te, ne me judices secundum
opera mea, sed propitius esto mihi ; de quo precatur
te cuius Baptista, Genitrix tua.

O porta, per quam nulli hominum conceditur
via, aperi mihi, precor, veræ poenitentiae portas, et
ostende mihi semitam salutis, o Virgo omnium
dux et directio.

Divinorum splendorum circumdata varietatibus,
speciosum formam peperisti, o Virgo. Eundem igi-

scilicet, non auferendo, ut optime explicat Joannes
A. S. M. doctor theologus Gallus in suo opere de
conceptione edito Tolosæ anno 1649, sicut actuale
delevit, hoc est, præservavit.

tur assiduis precibus interPELLA, ut ab interitu et corruptione liberet nos, qui te cum fide et affectu glorificamus.

Templum Dei facta es, o summe immaculata, in quo cum ille tanquam sacerdos inhabitasset, humanae substantiam deificavit, et hædeles templo sua mirabiliter effecit.

Hymnum gratiarum actionis offerimus tibi nunc, o Virgo pura, per te ab antiqua maledictione liberati, atque omnis benedictionis fructum consecuti.

Germinasti illum sine semine, quem Pater incorruptibiliter germinavit: et post partum virgo permansisti, **283** quemadmodum fueras ante partum: propterea beatitudinem, et gloriam concede mihi perpetuam, o laviolata, quippe quæ es Dei Mater.

Illum, cui cum tremore assistunt cœlestes acies, tu peperisti, o casta, hominibus unitum propter suam bonitatem: Eumdem impenso affectu precare, ut misereatur servorum tuorum.

Novum nobis infantem peperisti Antiquum diarium, qui novas in terris semitas demonstravit, et velutate consecrari naturam nostram renovavit; o Virgo benedicta.

Custodi, o Puella Deo charissima, in humilitate vitam meam, tu quæ dæmonum fastum ac superbiam partu tuo contrivisti, et exalta me a stercore passionum, et famelicum gratiæ tuæ salutare me, dum concino: Laudate, opera, Dominum, etc.

Voce angeli te salutainus, o benedicta Virgo easissima: Ave, quæ Deum incomprehensibilem in te continuisti! Ave, maledictionis solutio, et benedictionis introductio! Ave, o unica, quæ paradisi portas aperiisti.

O Virgo, quæ ipsis Cherubim sanctior apparuisti, quippe quæ Deum omni sanctitate superiorem peperisti, sanctifica nos omnes, qui noctu diuque vocibus sanctis te sanctificamus.

Ex Canone feriae iv, ad Matutinum.

Ut omnibus filiis Adam impassibilitatem acquireres, passionem sustines, Domine, super crucem: terra tremit et concutitur. Tu vero, o Domina, maternis permota visceribus, in voces querulas ac nobiles erumpis.

O fili, cum te peperi, speciosum forma super omnes filios hominum cognovi; et quomodo nunc, Christe, cruci **284** affixus pulchritudine careres? Ita cum lacrymis Virgo loquebatur.

Gladio passionis filii tui vulnerata es, o Domina, cum eundem crucifixum, ac latus ipsius purissimum propter nos lancea perfosum vidisti.

Cum Christum, qui solus ab universo capi non potest, in utero meo cepissem, ac deinde sine doloribus peperissem; nunc dolores partus experior, dum eundem in cruce sublatum video. Ita Deipara illacrymans aiebat.

Ναὸς Θεοῦ ἐθιχθῆς, πανάμωμε, ἐνῷ οἰκήσας Ιερῶς τὴν βροτῶν οὐσίαν ἐθέωσεν, ποιήσας τοὺς πιστοὺς ναοὺς ἐκυροῦ παραδόξως.

"Υμνον σοι, Παρθένε, εὐχαριστίας προσάγομεν γῦν, διὰ σοῦ, ἀγνή, οἱ σεσωσμένοι ἐκ τῆς ἀρχαῖας κατάρας, καὶ πᾶσαν εὐλογίαν καρπούμενοι.

"Ἐβλάστησας δὲν σπέρματος δν ἐγένυκε Πατὴρ ἀρρέντως, ἔμεινας μετὰ τόκου παρθένος ὡς πρὸ τόκου· δ.δ. μεμακάρισαι καὶ δεδόξασαι, ἔχραντε, ἀπαύστως, ὡς Μήτηρ οὖσα Θεοῦ.

"Φ παρειστήκεισαν τρόμῳ τὰ ἐπουράνια τάγματα, τοῦτον τίκτεις, ἀγνή, ἐναθέντα τοῖς βροτοῖς ἀγαθότητι, δν ἐκτενῶς Ιχτευς οἰκτειρῆσαι τοὺς δούλους σου.

Nέον διμήν βρέφος ἀπεκύησας τὸν Παλαιὸν ἡμερῶν νέας ἐπὶ γῆς τρίβους ὑποδειχνύντα, καὶ τὴν παλαιώθεισαν φύσιν καινουργοῦντα, ἀνύμφευτε εὐλογημένη.

E Συντήρησόν μου τὴν διάνοιαν ἐν ταπεινώσει, Κόρη θεοχαρίτωτε, ἡ τῷ τόκῳ σου συντριψασα ἐπάρσεις τῶν δαιμόνων, καὶ ὑψωσόν με ἀπὸ τῆς καπρίας τῶν παθῶν, καὶ πεινῶντα τὴν χάριν σου κόρεσον μελψοῦντα· Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, τὰ ἔργα, καὶ ὑπερψύκουτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φωνήν σοι προσάγομεν τὴν τοῦ Γαβριὴλ ἀγγέλου, πάναγνε, εὐλογημένη· Χαῖρε, ἡ χιρήσασα Θεὸν τὴν ἀχώρητον· χαῖρε, κατάρας λύσις, καὶ εὐλογίας εισιγωγή· χαῖρε, μόνη παραδείσου ἡ τὴν θύραν ἀνεψιασα.

Φανεῖσα τῶν Χερουβίμ ἀγιωτέρα, Παρθένε, ὡς τὸν Θεὸν τεκοῦσα τὸν ὑπεράγιον, πάντας διμῆς καθαγίασον, τοὺς ἐν φωναῖς ἀγλαῖς πίστει ἐν γυντὶ καὶ διμέρᾳ σε ἀγιάζοντας.

'Εκ τοῦ Καρόνος τῆς τετάρτης, εἰς τὸν "Ορθρον.

"Ια ἀπάθειαν πᾶσι τοῖς ἐξ Ἀδὰμ προξενήσῃς, Δέσποτα, πάθος φέρεις ἐν σταυρῷ, καὶ δρῶσα τελεταὶ ἡ γῆ, θρηνψδουτα μητρικῶς ἐνέσας, Δέσποινα.

"Ωραῖον κάλλει σε, Υἱὲ, ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους ἐν τῷ τίκτειν ἐπέγνων, καὶ πᾶς σταυρούμενος γῦν κάλλος οὐκέτις, Χριστέ; ἡ Παρθένος Εἶλεγε δικρούσα.

"Ρομφαίᾳ τέτρωσαι τοῦ πάθους, Δέσποινα, τοῦ ἐκ σοῦ σαρκωθέντος, ὅταν αὐτὸν ἔβλεψα; σταυρούμενον καὶ λόγχῃ δχραγτον πλευρὰν δι' ἡμᾶς ἐξορυτήμεγον.

Πατρὶ χωρήσασα Χριστὸν μάνην τὸν ἀχώρητον παντὶ ὀδίνων δινευθεν τέτοχας, γῦν δὲ δύσνωμα: ἐν τῷ σταυροῦσθαί σε, Χριστέ, ἡ Θεοτόκος κλαίουσα ἐλεγεν.

Πατρὸς τὸ ἀπαύγασμα, πῶς ἐπήρθη ἐν σταυρῷ, οὐ φωταγωγῶν τὰ σύμπαντα, καὶ καταράσσων σκότους τὸν ἀρχηγόν; ἡ πάναγνος Δέσποινα μητρικῶς θρηγώδοῦτα ἀπεφθέγγετο.

Οὐ ὑπάρχων ἀναλλοίωτος θεότητι ἡλλοίωσας κρεμάμενος σταυρῷ κτίσιν ἀπασαν, ἡ Παρθένος ἔλεγεν, Υἱὲ, καὶ βλέπουσα ταῦτα θρηνωδῶς ἐκπληγητομένη τὴν φρικτὴν οἰκονομίαν σου.

Ἰακὼν σε προεῖδε, Παρθένε, κλίμακα πρὸς οὐράνιον θύφας ἡμᾶς ἀνάγουσαν, τοὺς εἰς τὸν βυθὸν τῶν κακῶν δλιτθῆσαντας· ὅθεν σε ὑμνοῦμεν, ἀγνή, εἰς τοὺς αἰῶνας.

Φρικτὴν λοχεῖαν ὑπέστης, Δέσποινα, ἐν τῷ φρι-
κτῷ σε τίκτειν, δν ἡ κτίσις σταυρούμενον ἐν ξύλῳ
Θελήσει, μακρόθυμε, Ἐφριξε ψυχορῶσα, πάλαι ἡ
διεμπτος ἔκλατε βοῶσα μητρικῶς ἢν μεγαλύνομεν.
Ita exclamabat olim maternum ἵν τορεν Ingemiscens.

Ἐκ τοῦ Καρόνος τῆς πέμπτης, εἰς τὸν "Ορθρον.

Ο συνυπάρχων Πατρὶ, ὁ συναίδιος Υἱὸς ἐπ' ἑσχάτων βουληθεὶς κατώκησε τὴν μήτραν σου, Θεοτόκε,
εἰς ἡμῶν τῶν πιστῶν ἀναγέννησιν, ὅθεν ὑμνοῦμέν σε.

Λύσιν ἡμῖν, ἀγνή, ἀμαρτημάτων τὸν Λυτρωτὴν
διοθῆναι ἐκδυσώπει, τὸν σκοτασμὸν, ἀχραντε, τῶν
ψυχῶν ἡμῶν ἀεὶ ταῖς σαῖς πρεσβείαις ακεδάζουσα.

Ἄνυμφευτε Δέσποινα, εὐλογημένη Θεοχυῆτορ,
τοὺς ὑμνοῦντάς σε περίωνε πάσης βλάβης, μόνη τῶν
ἀνθρώπων βοήθεια.

Ο τὸ εἶναι ἡμῖν παρεχόμενος, σῶς τὴν μήτραν
κατώκησε, Θεοτόκε, δν αἴτησαι σωθῆναι ἡμᾶς.

Παρθένε μόνη ἀγνή, κεχαριτωμένη βοήθειά μοι
ἀεὶ χειμαζομένῳ ταῖς τοῦ βίου περιστάσεσιν.

Δέσποινα πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀγία Θεοτόκε,
τῆς δουλείας με τῶν πειθῶν σαῖς πρεσβείαις τελείως
ἔλευθέρωσον.

Ὑμνοῦμέν σε, Παρθένε Θεοχυῆτορ, δι' ἣς ἀρά
ἀπεστείρωται, καὶ εὐλογία πᾶσιν ἐπῆλθε τοῖς εἰδόσι
σε μόνην Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναγδρον.

(30) Ecclesia in catechismo Clementis VIII per quem iste pontifex jussit Ecclesiæ fideles eruditiri in doctrina Christiana, illa verba Salutationis angelicæ *Gratia plena*, ita explicat: « *Gratia plena*, quia quod primum gratiæ effectum, scilicet peccati deletio, Virgo sanctissima nunquam maculam habuit peccati originalis, aut actualis, mortalis vel venialis. » Ludovicus etiam Granatensis ordinis Prædicatorum in catechismo Trigeshomiliario homil. 27, eodem Salutationis angelicæ verba, *Gratia plena*, in hunc modum declarat: « *Gratia plena*, hoc est, singulariter electa ab æterno Deo omnipotenti, et annuntiata mirabiliter ab initio mundi per prophetarum revelationes atque in conceptione sua custodita admirando et singulari modo ab omni macula peccati, tam originali, quam suæ ipsius personæ, denique complete adornata omnibus gra-

Quomodo splendor Patris in crux sublatus est, qui universa luce perfundit, et tenebrarum principem proturbat ac dejicit? Dicebat Domina sanctissima, tanquam mater ingemiscens ac plorans.

Immutabilis secundum divinitatem, in cruce suspensus mutasti, o Fili, omnes creaturas, aiebat Virgo; et haec aspiciens in lamenta eruppebat, cum stupore considerans tremendam illius dispositionem.

Prævidit te Jacob, o Virgo, scalam quæ nos in profundum malorum delapsos ac perditos ad cœlestem altitudinem eras sublevatura: quamobrem nos te, o pura, laudibus extollimus in sæcula.

Partum sacro horrore plenum, cum te in lucem mirabiliter edidi, sustinuisti: Nunc vero cum creaturæ omnes videant te sponte in ligno confixum, exhorrescant, o patientissime Fili. Partum sacro horrore plenum, cum te in lucem mirabiliter edidi, sustinuisti: Nunc vero cum creaturæ omnes videant te sponte in ligno confixum, exhorrescant, o patientissime Fili.

Ex Canone seriæ v ad Matutinum.

Filius coæternus Patri, voluit in fine temporum in utero tuo habitare, o Deipara, ut nos fideles regeneraret: quia in ob causam tibi hymnos decantamus.

285 Deprecare, o casta et inviolata, Redemptorem, ut nobis peccatorum nostrorum absolutionem concedat: atque assiduis intercessionibus tuis elmina tenebras animarum nostrarum.

O Domina innupta, Dei genitrix benedicta, salvans, qui te laudamus, ab omni malo: tu enim es unicum humani generis auxilium.

Ille qui dedit nobis esse; uterum tuum inhabitavit, o Deipara. Eudem pro nostra salute deprecare.

O Virgo sola pura (30), et gratia plena, esto mihi auxilium, assiduis adversarum rerum, et vitæ calamitatium fluctibus agitato:

O Domina omnium hominum, sautissima Deipara, a servitute passionum mearum tuis intercessiōibus penitus libera me.

Laudamus te, o Virgo Dei genitrix, per quam maledictio sublata est, et advenit benedictio iis omnibus qui te Dei nostri purissimam atque a viri admitione integerrimam Matrem agnoscunt.

tiæ donis. » Vide S. Bonaventuram tom. III, serm. 2, de B. Virgine ubi inquit: « Domina nostra fuit plena gratia præveniente in sua sanctificatione, gratia scilicet præservativa contra fœditatem originalis culpæ. » Vide etiam Joannem Vitalem Hispanum in *Defensione B. Virginis* lib. iv, c. 1, ubi ex plenitudine gratiæ, quam B. Virginis annuntiavit angelus, hanc elicit consequentiam: « Sancta Virgo habuit plenitudinem gratiæ, ut in quodam esse totali. Ergo ipsa fuit ab originali præservata. » Vide insuper Bartholomæum Pisaniū in lib. i, de Laud. B. Virg. fructu 7, sic ibi inter alia sunt: « Maria vocatur Mater Gratiae, igitur nulla gratia sibi de fuit quoad numerum, secundum Hieronymum, et sic quoad usum, igitur habuit gratiam præservationis ab originali. »

Tu quæ lucem genuisti, cordis moi pupillas A excæstas illumina, ut per te salutem consecutus, laudes tuas concinam, o omni laude dignissima.

Ex Canone serie vi, ad Matutinum.

Cum te speciosum forma, nullam in passione speciem aut decorum habere videret innupta puella, quæ est fidelium decor et ornementum: materna pietate commota ejulabat, teque cum affectu gloriificabat.

Cura illum, qui ex te natus erat, lancea vulneratum vidisti, vulneratum est cor tuum, o omnibus sanctis superior purissima Virgo (31) et stupore perculta, dixisti: Quid tibi retribuit, o fili, populus divine legis violator.

286 Ego te sine doloris passione peperi; et quomodo nunc te video passionibus admisum? quomodo has persers, o Fili æterne! Glorioso longanimitatem tuam. Ita exclamans siebat Virgo. f

Ex radice Jesse, o Virgo, pullulasti, et tanquam florem protulisti satorum mundi, qui ejusdem mundi surculos arefecit divina crucis planta, quam secundum carnem suscepit.

Cum pastorem ac Dominum vidisset agna ligno elevatum, in lamenta, utpote mater, erumpens clamavit: Quodnam mysterium novum est hoc, o fili? Quomodo cum sis immortalis in essentia, mortem suscepisti, volens a corruptione homines liberare?

Crucifigeris voluntarie, o Fili æterne, exclamabat Deipara; et dum ego aspicio, nunc doloris mortisque baptismate immergitur anima mea: Miseris tu, Redemptor, qui præbes vitam carentibus: Benedictus es, Deus, etc.

O Fili altissime et æterne; sputa, probra, crucem toleras; calamo per ludibrium perculeris, aiebat Deipara; magnam patientiam tuam glorifico, Fili, quero pueri benedicunt, sacerdotes laudant, populi superexaltant in sæcula.

Fers, o Domina inviolata, ferentes omnia, et tenes in manibus ut infantem, illum, qui nos de manu bellatoris hostis liberavit: et intueris in ligno Crucis exaltatum, illum, qui ex malitia nos profundissima voragine cripsiit.

Ex Canone Sabbati, ad Matutinum.

Cherubim atque Seraphim sanctitate superior

(31) Favet Jacobus Christopolitanus dum in Comment. suo super Magnificat inter alia ait: « Nulla fuit gratia data alieni creaturæ, quoniam fuerit data Virgini Mariæ. Sed primi parentes, et angeli fuerunt creati in gratia. Ergo hoc non desuit Virginis Mariæ. » Sic ille. Bartholomæus etiam de Pisis in suo Opere de Laud. B. Virg. lib. I, fructu 7, ait: « Non minus fuit digna Mater Christi, quam angelus, Adam et Eva; sed in sua factione nullam maculam habuerunt. Igitur... » Item: « Non minus est digna Maria, quam aliquis qui in paris naturalibus creatur. Sed ille non haberet peccatum. Igitur nec Maria habuit. » Bernardinus quoque Bustensis in suo Ma-

θῶς τεχοῦσα, τῆς καρδίας μου τὰς κόρας ἀβλεπτούσας, πανύμνητε, φώτισον, ἵνα ὑμνῶ οι διά σου σωζόμενος.

'Ex τοῦ Καρότος τῆς Παρασκευῆς, εἰς τὸν Ὁρόπορον.

Κάλλος ἐν τῷ πάσχειν ὥραιον ἐν κάλλει οὐκ εἶδος ξέντα ἡ ἀπειρόγαμος κατανοοῦσά σε Κόρη, τῶν πεστῶν τὸ ἔγχαλλόπισμα, μητρικῶς ἡλάλαξε, καὶ πόθῳ σε ἀδεξάζειν.

B Σὺ τὸν ἐκ σοῦ τεχθέντα ὡς βολεψας τιτρωσκόμενον λόγχην, ἀτράθης τὴν καρδίαν, ὑπεραγία πανδιωμένη, καὶ θαυμούμενη ἐλεγες· Τί σοι ἀπέδωκε, τέχνον, δῆμος δ παράνομος;

C Έκτός σε πάθους ἀπεκάμπσα, καὶ πῶς βλέπως ες νῦν πάθει προσομιλοῦντα; πῶς φέρεις τοῦτο; Εκράζειν, διαρχεῖ Υἱός, ή Παρθένος, δοξάζω σου τὸ μακροθυμον.

D Έκ βίζης, Κόρη, ἴσσαται βλεστάγεις, καὶ ὡς ἄνθος προσφέρεις τὸν φυτουργὸν τοῦ κόσμου, παραφύσας ξηράναντα θειώ φυτῷ τοῦ σταυροῦ, δν σαρκὶ κατεδέξατο.

Τὸν ποιμένα πρῶτον καὶ Δεσπότην ἔγινε δρῶσα ἡ ἀμνᾶς ἐναπηρήμενον θρηνοῦσα μητρικῶς ἔβδος· Τί τοῦτο, τέχνον, τὸ καινὸν μυστήριον; πῶς ἀθανατος τὸ κατ' οὐρανὸν ὑπάρχων, θάνατον δέδεξαι, τοὺς βροτοὺς θέλων ἐκ φθορᾶς ἀπολυτρώσασθαι;

C

Σταυροῦσαι: θέλων, ή θεοτόκος ἐκράγαξε· καὶ δρῶσα, διαρχεῖ Υἱός, λύπη τὴν ψυχὴν νῦν καταβαπτίζομαι· θυτήσκεις γάρ παρέχων ζωὴν τοῖς μελψόμενοις· Λυτρωτὸς δ Θεός, εὐλογητὸς εί.

Ψύστε; διαρχεῖ Υἱός, φέρεις ἐμπτύσματα, καὶ ὄνειδη, καὶ σταυρὸν, καλάμῳ παιχτικῶς ευπτόμενας, ή θεοτόκος ἔβδος· δοξάζω τὴν σὴν μακροθυμίαν, δν παιδες εὐλογοῦσιν, ιερεῖς ἀνυμνοῦσι, λαοὶ ἐπερυψοῦσιν εἰς πάντας τοὺς αἰώνας.

D Φέρεις τὸν φέροντα πάντα, καὶ κατέχεις ὡς βρέφος ἐν ταῖς χερσὶ τὸν ἐκ χειρὸς ρυσάμενον ἡμᾶς πολεμοῦ ἐχθροῦ, δχραντες Δέσποινα, καὶ δρᾶς ἐπὶ ἔγλου ὑφούμενον σταυροῦ τὸν ἐκ βόθρου κακίας ἡμᾶς ρύσαμενον.

'Ex τοῦ καρότος τοῦ Σαββάτου, εἰς τὸν Ὁρόπορον.

Χερωτέρα, ἀγνή, τῶν Χερουβίμ καὶ Σεραφίμ

rials serm. 5, de conceptione parte 1, ita loquitur: « Cum angelis Dominus dederit innocentiam in creatione iherorum, ut habeatur in Sent. d. 4, et per Augustin. in VIII, De civit. Det., et similiter primi parentes fuerint originali justitia-decorati, ut habeatur a Theologis in 2, d. 29 et ab Anselmo lib. 1 de conceptu Virginis, requiritur quod si dicta gratia data non fuisset B. Virginis, suis servis ipsa inferior extitisset quod est valde absolum. Et ideo est concludendum, quod etiam ipsa fuit in sua conceptione originali justitia insignita: quia non fuit minus chara Filio suo, quam angelii vel primi parentes. » Sic Rustus.

ἀνεδείχθης τεκοῦσα τὸν Προητὴν τῆς κτίσεως, δὸν ἀναπαύστως δυσώπει οἰκτειρήσαι τοὺς δούλους σου, τοὺς σε δοξάζοντας.

Ἄλι τὸν Χριστὸν ποθήσασαι γυναῖκές σε τὴν αὐτὸν ἀπορρήτως τετοχούσαν, πανάγραντε Διεποινα, γεγηθότει λογισμῷ περιεστῶσαι χορεύουσιν.

Θ Κύριος, ἀχραντε, ἐκ σου ἀρρήτως σάρκα φορέσας, τῶν γυναικῶν τὸν κατάλογον ἐν ἀνδρείᾳ διηγωνισμένον προσήχατο.

Τυφλένη ἡμᾶς πάσης φάνηθι τοῦ ἔχθροῦ βλάβης, Διεποινα, δυσωποῦσα Χριστὸν τὸν μόνον εὔσπλαγχνον.

Σαρκὶ τεκοῦσα Χριστὸν τῆς σαρκός μου τὰ πάθη θινάτωσον, καὶ ζώωσον, Παρθένε, τὴν ψυχήν μου μεσιτείᾳ σου.

Ο σὲ παρθένον δεῖξας ἀγνήν καὶ μετὰ τόκον, τῶν ἀγίων τε γυναικῶν τὰς χορεῖας ἀκολουθούσας ἐσχηκας.

Οληγ σε πλησίον Θεοῦ, Παρθένε, χορὸς γυναικῶν ἡγάπησεν, καὶ σου ὄπισθι προσηνέχθη τῷ Δεσπότῃ τῶν δλων συμφώνως μακαρίζων σε, ἀχραντε.

Φῶς τεκοῦσα φωταγώγησον, Παρθένε, τῆς ψυχῆς μου τὸ σκότος, διώκουσα τῆς ἀμαρτίας, ἀγνή, τὸ βαρύτετον.

ΗΧΟΣ ΒΑΡΥΣ.

Ἐκ τοῦ Καρτρος τῆς δευτέρας, εἰς τὸν Ὁρόπορον. C

Ἡ προστασία τῶν πιστῶν, ἡ τῶν ἀμαρτανόντων ἐπιστροφή πρὸς Θεὸν, Παρθένε πανάμωμε, τῇ πρεσβείᾳ σου, σῶσόν με.

Μόνη τεκοῦσα τὸν οὐρανίον βασιλέα, Παρθένε, τὸ ἐμοὶ τὴν βασιλεύουσαν ἀμαρτίαν κατάβαλε, καὶ οἰκτειρεσσα σῶσόν με.

Παρθένε ἀγνή, θεοχαρίτωτε, χαριτώσασα τὸν νοῦν μου τοῦ σκοτασμοῦ τῆς ἀγνοίας τελεῖως ἐλευθερώσον.

Διὰ σου, παναγία, σοὶ ποιήσας μεγαλεῖα ὁ Θεὸς ὑπὲρ λόγου ἐκ σου ἐσωματώθη. Αὐτὸν αὖν ἰκέτευε ἐκτενῶς ὑπὲρ στάντων.

Ὑμνοῦμέν σε, ὑπερύμνητε Κόρη, κυήσασαν ὑπερύμνητον Λόγον, δὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις ἀνυμνοῦσιν τὸν οὐρανῶν ἀσιγήτοις φωναῖς.

Βάτος σε προεικόνιζεν, ἀγνή, μὴ φλεγομένη· τὸ πῦρ γὰρ ἀπεκύησας τὸ δοτεκτόν, Παρθένε, διὸ βοῶ σοι· Κατάφλεξόν μου τὰ ὑλώδη παθήματα.

Ἐλύθη τῆς κατάρας τῷ τόκῳ σου, Παρθένε, τὸ ἀνθρώπινον φύραμα· τὸν γὰρ παντευλόγητον εὐλογίας; τὰ πάντα κοσμοῦντα ἔχύσας.

Φωτιστικαῖς φρυκτωρίαις τοῦ ἀνατείλαντος Λόγου ἐκ σου, Παρθένε ἀγνή, καταύγασόν με ἀμαρτιῶν καὶ παθῶν ἐν τῷ σκότῳ καλυπτόμενον.

A suisti, o Virgo, quadoquidem creatorum omnium Factorem peperisti; quem assiduis obsecrationibus ora ut misereatur 287 servorum tuorum, qui gloriam tuam decantant.

Mulieres, quae Christi amore ac desiderio flagabant; circa te, o Domina immaculatissima, quae eundem ineffabiliter pepereras, læto animo stabant ac tripudabant.

Dominus ille, qui ex te, o inviolata, ineffabiliter carne amictus est, mulieres, quae strenue decertaverunt, virorum fortium catalogo ascripsit.

Libera nos, Domina, ab omni inimici læsione, tuis precibus apud Christum, qui solus habet viscera misericordiae.

Tu Virgo, quae Christum in carne peperisti, carnis meæ passiones mortificas, et animam meam vivifica intercessione tua.

Ille, qui te virginem etiam post partum servavit, fecit ut sanctorum mulierum chorus tripudiantes te sequerentur.

Te totius proximam Del, o Virgo, mulierum chorus dilexit; et post te oblatus est omnium Domino, concordi voce te beatam appellans, o intermerata.

O Virgo casta, quae lucem peperisti, illuminare tenebras animæ meæ, gravissimam ac densissimam peccati caliginem eliminans.

TONUS GRAVIS.

Ex Canone serie II, ad Matutinum.

O Virgo tota pura, patrocinium Adelium, peccatorum conversio ad Deum; salvum me fac intercessione tua.

O Virgo, quae singulari privilegio cœlestem regem peperisti; peccatum quod in me dominatur, dejice, et miserata salvum fac me.

O Virgo casta, divina gratia plenissima, imple gratia mentem meam, et ab ignorantia tenebris perfecte libera me.

Per te, o sanctissima, Dominus, qui fecit tibi magnalia, 288 supra rationis captum ex te corporatus est. Eundem ergo pro universis oīnix precare.

Laudamus te, o Puella omni laude superior, quae Verbum superlatabile peperisti, quod universæ cœlorum potestates vocibus nunquam silentibus collaudant.

Præfiguravit te, o casta, rūbus, qui non comburebatur; ignem quippe intolerabilem peperisti, o Virgo, propterea clamo ad te: Materiales passiones meas combure.

Per partum tuum, o Virgo, humana massa a maledictione soluta est: etenim illum totum benedictum peperisti, qui universa benedictionibus exornat.

Illuminativis splendoribus Verbi quod ex te velut sol exortum est, o Virgo casta, illuminame, peccatorum ac passionum tenebris involvum.

Ex Canone duplici serie III, ad Matutinum.

A 'Ex τοῦ Καρδιος τῆς ερίτης, εἰς τὸν Ὀρθρον.

Animam meam plurimis peccatis vitiatam maleque affectam, medica manu cura, Virgo Dei genitrix, ut in vocibus gratiarum actionis cum impenso affectu semper glorificem te.

Peperisti, o sanctissima, incomprehensibile Verbum in carne secundum hypostasin nobiscum conversatum: quod tu precibus tuis assiduis precare pro salute eorum qui te semper beatam appellant.

Dei portam prævidit te propheta, o Virgo inviolata, per quam ipse, modo sibi tantum nolo, transivit. Ideo tibi supplico, ut ipsa pœnitentiae portas aperias mihi.

O Domina pura ac benedicta, quæ Deum inex-
plicabili modo peperisti; eundem, una cum divino ejus Baptista, precare incessanter pro nobis hujus vitæ miseris, in quas inclimus, circumdati, peccatorumque nexibus detentis.

289 Ex puris sanguinibus tuis incarnatus est Dominus, qui pœnitentiam omnibus dominibus concedit intercessionibus tuis.

Legis umbræ per multas figuræ demonstraverunt te, o purissima, Deum esse paritum: quem exora ut me ab omni iniuitate, corporisque passionibus liberet.

O solis nubes lucida, emilte mihi jubar luminis spiritalis veræ pœnitentiae, et dispelle tenebras pravarum cogitationum: ut cum fide te laudem salutem fidelium.

Occide terrenam carnis meæ prudentiam, o Deipara casta et inviolata, quæ vitam peperisti, quæ mortem morte divina potentia penitus abolevit.

Ex profundo negligentiae et effrenatarum libidinum educ me, o benignissima, quæ profundum piissimæ misericordiae abyssum peperisti; et lacrymarum fontein largire mihi.

Velut pluvia in uterum tuum Verbum descendit, quod deprecare, te oro, o Virgo sanctissima, ut malorum meorum, quorum nulla est mensura, fluxus exsiccat.

Volumen novum vidit te propheta, in quo Verbum Patris scriptum fuit. Unde te suppliciter oro, o casta, ut precibus tuis Jesum renovatorem universi roges ut scribat me in libro viventium.

Auioram habens gravissimarum passionum morbo pereumptam, supplex te rogo, o Domina, quæ partu tuo infernum peremisti, per pœnitentiae actus vivifica me.

O Deipara firmissimum præsidium et spes Christianorum, in hora tremendi judicii esto advocata mihi, qui plura peccata perpetravi, et a gehenna formidabili libera me, inter oves quæ ad dexteram collocabuntur, annumerans.

Igne intolerabilis ardoris in visceribus suscepio, nullam, o Virgo, experta es combustionem. Ideo

Tὴν πολλαῖς κεκακωμένην ἀμαρτίαις τὴν ψυχὴν, Θεογεννήτορ Παρθένε, θεράπευσον, ὅπως ἐν φωναῖς εὐχαριστίας ἐκπενῶς ἀεὶ δοξάζω σε.

Τέτοχας, παναγία, τὸν ἀπερίληπτον Λόγον ταρχί¹ καθ' ὑπόστασιν ἡμῖν προσομιλήσαντα· τούτον πάντοτε δυσώπει σῶσαι τοὺς πιστῶς σε ἀεὶ μακαρίζοντας.

Πύλην Θεοῦ προεῖδεν ὁ προφήτης, δι' ἣς αὐτὸς διῆλθε καθὼς οἶδε, Παρθένε ἄχραντε· διό σε ἐκδυσιῶπω, μετανοίας πύλας αὐτῇ μοι ἀνοιξον.

B Εὔλογημένη, τῇ Θεὸν ἀνερμηνεύτως τεκοῦσα, τὸν τῷ θείᾳ τούτου βαπτιστῇ δυσώπει, ἀγνή, ἀπαύτως, Δέσποινα, ὑπὲρ ἡμῶν τῶν συμφοραῖς περιπιπτόντων τοῦ βίου καὶ συνεχομένων ἀμαρτήμασιν.

Σετάρκωται ἐξ αἰμάτων σου ἀγνῶν ὁ Κύριος τὴν μετάνοιαν βροτοῖς δωρούμενος πᾶσι μεσιτείας σου.

Nόμου σκιαὶ πολυειδῶς τὴν τεξαμένην τὸν Θεὸν ἐδήλωσαν, δν ίχέτευε, πανάμωμε, πάσης ἀνομίας με καὶ παθῶν ρυθμήναι τοῦ σώματος.

C Η τοῦ ἥλιου νεφέλη φωτεινή, λάμψον μοι φῶς νερὸν τῆς ἀληθοῦς μετανοίας, καὶ ἀπέλασον σκότος τῶν πονηρῶν λογισμῶν, ἵνα πίστει ὑμῶν σὲ ὡς σωτῆραν πιστῶν.

Nέκρωσον τῆς σαρκός μου τὸ γεῶδες φρόνημα, Θεοτόκε, ζωήν τῇ κυήσασα, θανάτῳ τὸν θάνατον παντελῶς θείᾳ δυναστείᾳ, ἄχραντε σεμνή, ἀφανίσασα.

Βυθοῦ με ρύθμοις τῶν ἀμετρήτων παθῶν, τὸ τὸν βυθὸν εὐσπλαγχνίας τεκοῦσα, ἀνάγαγε, ἀγαθή, καὶ δακρύων πηγὴν μου δώρησαι.

Ως δεῖδε ἐν γαστρὶ σου ὁ Λόγος κατέβη, δν αἴτησαι, παναγία Παρθένε, τὰ ρεύματα ἤρανται τῶν ἀμέτρων μου κακῶν, ίχετεύω σε.

D Τόμον καινόν σε προφήτης Εβλεψεν, ἐνῷ Λόγος γέγραπται Πατρός δθεν, ἀγνή, ἐκδυσιῶπω, βίβλῳ με ζώντων γραφῆναι ίχέτευε τὸν καινουργὸν τοῦ παντὸς ἐκδυσιῶπων Ἰησοῦν.

Nενεκρωμένην ψυχὴν κεκτημένος ταῖς χαλεπαῖς παραβάσεσι, σὲ τὴν νεκρώσασαν ἀδήν τῷ τόχῳ σου ίχετεύω, Δέσποινα, μετανοίας τρόποις με ζώσων.

Θεοτόκε τῇ βεβαίᾳ προστασίᾳ καὶ ἐλπὶς Χριστιανῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φρικτῇ πρόστηθί μοι ἐπταιχότει πυλλὲ, καὶ ρῦσαι τῆς γεέννης τῆς φοβερᾶς, προβάτοις με δεξιοῖς ἀριθμήσασα.

'Υπῆρξας ἀφλεκτος δεξαμένη ἐν σπλάγχνοις τὸ πῦρ τὸ διστεκτον, ὡς Παρθένες διό με ἐξάρπασσον τοῦ

OCR ABBR / FR

πυρὸς τοῦ ἀσθέστου, δροσίζουσά με νῦν γνησίας
μετανοής πεοικαλλέσι τρόποις.

Φορέσας με δὲ Κύριος ἐκ σοῦ προῆλθεν, ἀγνή. Αὐτὸν
οὖν ἐκδυσώπησον στολὴν φεροῦντας καὶ φωτός, Παρ-
θένε, ἐκδυθέντα τῶν παθῶν νῦν τὸν σάκχον τὸν βα-
ρύταν.

Φῶς ἡ τεκοῦσα τὸ διεῖσθαι, θεοχαρίτωτε, τὴν σκο-
τισθεῖσαν ψυχὴν μου ταῖς παραβάσεσι ϕώτεσσον, δῖο-
ματι, καὶ σκότους αἰωνίου ἐλεύθερνίμε δεξίον, ὅπως
σε μεγαλύνω καὶ δοξάζω, δειμακάριστε.

'Εκ τοῦ Καρδρος τῆς επερτησ, εἰς τὸν "Ορθρον.

Ρήγνυται γραμματεῖον τὸ τοῦ Ἄδαμ, ἀνεβόι ἡ
πάναγνος Δέσποινα, λόγχη, Γιὲ, τρωθέντος σου· οὐεν
ὑμνῶ σου τὸ πάθος πᾶσι τὸ πηγάσαν ἀπάθειαν,
Δέσποτα.

Τὸν ἰθελθυτὸν ἀμνὸν ἐπὶ τὸ πάθος ἐλθόντα καθ-
ορῶσα, μήτηρ καὶ ἀμνὰς, διαχρύων πηγὰς προχέεις
λέγουσα· Τί τοῦτο, τέκνον ἱερόν; πῶς θανατοῦσαι,
ζῶσαι πάντας τοὺς θανέντας προμηθούμενος;

Ἴχετηρίαν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σε ὑμνούντων, Θεο-
τοκε, ποίησον, ὅπως θύρωμεν βοήθειαν καὶ ϕῷ περι-
σάσσεις, οἱ αὐτοῦ τὸ πάθος δοξάζοντες.

Ποίεις ὅμματι βλέψω ὅμμα τὸ ἔγραψον πάσας
ἀδύσσους, Γιέ μου, σπεννύμενον, σταυρῷ κρεμαμένου
σου; ἡ ἀγνή Παρθένος ἐνδε, θρήνοις ἐκυρήσασα.
Πάρασσουσα.

Νέον βρέφος τίχτεις τὸν πρὸ τῶν αἰώνων ἀχρόνως
Πατρὶ συν[εν]ούμενὸν, Θεοτόκε, νεοποιοῦντα σταυρῷ
τὸ ἀνθρώπινον πεπαλαιωμένον ἀμαρτίαις, τῇ τοῦ ἀρ-
χεκάκου συμβουλῇ, πανάμωμε.

Πῶς οὐ πενθήσω, γλυκύτατον τέκνον, ἐπὶ σταυροῦ
θεωροῦσά σε; πῶς οὐ θρηνήσω, ἀδίκως σου πά-
σχοντος, κριτὰ δικαιότατε; ἡ Παρθένος Μήτηρ
ἐφθέγγετο.

Νόμου σε πάλαι κινωτὸς προδιετύπου, οὐ πλάκας
Ἐνδον φορέσασα, ἀλλὰ Χριστὸν τὸν νομοδότην,
ἀγνή, δν ἀνομος ἐν σταυρῷ λαδὸς προστήλωσεν, ἥμδ:
βοῶντας σώζοντα. Πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον
ἅμνεταις καὶ ὑπερψύχοντε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φῶ; νοητὸν ἐν σταυρῷ ἀπῆστραψεν ὁ σὸς, παν-
ἀχραντε, Γιὲς, καὶ ἀρχὴς τὰς τοῦ σκότους παρεδει-
γμάτισσε, πανάμωμε, τοῦ ἥλιου ἡμαύρωσε φέγγος,
καὶ πιστῶν τὸ πλήρωμα, ἀγνή, κατεψώτισεν.

'Εκ τοῦ Καρδρος τῆς πέμπτης, εἰς τὸν "Ορθρον.

Ἄχραντε Θεοτόκε, σὺν ἀσωμάτοις ἀγγέλοις, προ-
φήταις, καὶ μάρτυρσι, καὶ ἀποστόλοις πρέσβευε,
ὅπως ἀφεσιν πταισμάτων λάθωμεν, Παρθένε, καὶ
πλούτιον ἐλέος.

Ο τοὺς ἀβλου; λειτουργοὺς, Θεοτόκε, ποιήσας ἐκ
σοῦ γεγέννηται δι' ἔλεον ἀφατον ἀνθρώποις καθ-
ορύμενος.

A sub igne inextinguibili eripe me, rorem spargens su-
per me, veræ 290 scilicet pœnitentiæ actus, qui-
bus decoretur anima mea.

Veste carnis meæ indutus Dominus, ex te, o
casta, prodivit. Eumdem ergo deprecare, o Virgo,
ut me stola lucis exornet, gravissimo passionum
mearum nunc sacco spoliatum.

O divina gratia cumulatissima, quæ divinam
lucem peperisti; illumina, quæso, animam meam
transgressionibus obtenebratam, et ab æternis tene-
bris libera me, ut magnificem atque gloriosum te, o
semper beatissima.

Ex Canone seriæ iv, ad Matutinum.

O Fili, exclamabat castissima Domina, scandit
B Adæ chirographum, dum tu lancea vulneraris:
quamobrem passionem tuam, Domine, laudibus
extollo, ex qua impassibilitatis fons omnibus ema-
navit.

Agnum, qui ad passionem venerat voluntarie sa-
ceriscandus, aspiciens mater et agna, lacrymarum
fontes effundens, aiebat: Quodnam sacrificium est
hoc, o fili? quomodo mortem subis, qui omnes
mortuos vivificare disponis?

Ofer supplices preces pro nobis, qui laudes tuas
celebramus, o Deipara; ut tempore adversitatis
inveniamus auxilium, dum nunc Filii tui passionem
glorificamus.

Virgo casta, lamentis sese afflictans, et discru-
cians, has voces effundebat: Fili mi, quibus oculis
intueri possim extinctum oculum illum, qui uni-
versas exsiccat abyssos, dum tu suspenderis in
cruce?

Novum infantem paris, o putissima Deipara,
illum scilicet qui ante sæcula sine tempore simul
cum Patre esse intelligitur, qui humanum genus
principis malorum astu et consilio peccatis invetera-
tum, cruce sua novitati restituit.

291 Quomodo non lugelο, dulcissime fili,
dum video te cruce pendentem? quomodo non con-
querar, dum tu iuste pateris, o justissime judex?
Hæc Virgo Mater loquebatur.

Olim te legalis arca præfigurabat, o pura, quæ
non duas tabulas, sed ipsam in te gessisti legislato-
rem Christum, quem populus legis violator cruci
affixit, et qui salvat nos clamantes: Omnia opera
Domini. Domum benedicite, etc.

Luce spiritali in cruce fulguravit tuus Filius, o
intemeratissima Virgo: et tenebrarum principes
palam traduxit: solis splendorem obscuravit, et
sidelium multitudinem illuminavit.

Ex Canone dupli seriae v, ad Matutinum.

O Deipara Virgo illibata, una cum angelis incor-
poreis, prophetis, martyribus, et apostolis intercede
pro nobis, ut peccatorum remissionem et copias
misericordiam consequamur.

Ille qui immateriales spiritus ministros suos
fecit, ex te o Deipara genitus est propter inefabi-
lem misericordiam humanis oculis expositus.

OCR ABBR / FR

Qui coelestes potestates verbo creasti; qui prophetis, discipulis, atque omnibus martyribus gratiam largitus es, tu, Deus, eorumdem, et immaculatae matris tue intercessionibus, universis salutem, et misericordiam, utpote benignissimus ac piissimus concede.

O forens, quae divinum carbonem in sacris visceribus tuis abaque illa proreus combustionem suscepisti, combure, o castissima, peccata nostra.

O Dei Mater electa (32), una cum sacris apostolis, martyribus et prophetis deprecare, ut a periculis, tribulationibus, 292 et peccatis liber esse possem.

O immaculissima, quae carentem tempore in carne peperisti, eumdem roga ut a temporalibus passionibus liberet nos, qui laudes tuas hymnis celebramus.

Domine Deus meus, qui ex innupta puerula natus es, ejusdem et apostolorum tuorum intercessionibus, propitiare peccatis meis; et a futuro supplicio libera me.

O Maria Domina omnium creaturarum, et Dei genitrix, libera misserum cor mentis ab inimico, qui impudenter querit in illud exercere dominium.

Illumina, o lucis genitrix, animam meam passionum tenebris obductam; et cum apostolia, propheta, atque martyribus deprecare, ut omni peccato, ab omni lesione atque improbitate inimici servar incolumis.

Medere, o purissima, infelici animae meae incurabiliter ægrotanti, ex mundanæ hujus vitez fraudibus, et multorum peccatorum profluvi.

Cum angelis, apostolis, et martyribus, Filium tuum ac Dominum roga, o mundissima, ut a tentationibus, periculis, et angustiis eruantur servi tui.

O casta Deipara undequaque laudabilis, omnis lingua cum fide glorificat te; quæ es gloria et decus generis nostri, et eorum qui errant, directio.

Ignem peperisti, et incombusta mansisti, o Virgo marialis tori nescia: propterea illum exora quem peperisti, una cum angelorum chorus, atque apostolis, ut salvos faciat eos, psallunt fideliter: Omnia opera Domini, laudate Dominum, etc.

Omnis lingua laudat et glorificat te; o Virgo Dei

(32). **Opportune in hoc S. Josephi elogium B. Virginai tribulum Bartholomæus Pisanus De laud. Virg. lib. i fruct. 7, dum ait: « Sapiens debet eligere quod est perfectius et melius: sed Christus est Sapientia increata, et cum melius sit, et eligibilis habere Matrem sine omni macula, quam cum macula, et potuit eam sic habere. Igitur, » etc. Opportuno etiam Berwardinus de Busto in Mariali serm. 1, de concept. parte iii, dum inquit: « Cum Christus ab æterno elegerit B. Virginem in Matrem, Juxta illud quod canitur, Elegit eam Deus, ac præelegit eam; concludendum est quod ipse, cui omnia futura erant præsentia, a cunctis malis, et damnis peccati originalis eam voluit præservare, ut boni filii debitum adimpleret. » Et ibidein serm. 2, parte iii: « Quos Deus ad aliquod elegit, ita præparat, et disponit, ut ad illud Apostoli II ad**

A 'Ο τὰς δυνάμεις οὐρανῶν καθυπόστησας τῷ λόγῳ, ὁ προφήταις χάριν παρασχών, καὶ τοῖς μαθηταῖς, καὶ πᾶσι μάρτυρσι, τούτων πρεσβείαις, ὁ Θεὸς, καὶ τῆς ἀχράντου Μητρός σου, σῶσον πάντας, οἴκτερον ὡς εὐσπλαγχνος.

B 'Η λαβῖς ἡ τὸν θεόν διηδράχα δεξαμένη ἐν τοῖς θείοις σου σπλάγχνοις, μηδὲ θλίψ φλεγθεῖσα, καταφλεξον τῇμῶν, πάντα γνε, τὰ πταίσματα.

C Έκήσας ἐν σαρκὶ τὸν διχρονὸν, δυ δυσώπει τῶν χρονίων παθῶν τῇμᾶς λυτρώσασθαι ὑμνοῦντάς σε, πανάμωμε.

D Κύριε ὁ Θεός μου, ὁ τεχθεὶς ἐκ χόρης ἀπειργάμου, ταύτης παραχλήσεος καὶ τῶν ἀποστολῶν σου, θλασμὸν πταισμάτων μοι δίδου, καὶ μελλούσης δύσαι κολάσεως.

E Μαρία Κυρία πάσης κτίσεως, ἐχθροῦ διαιδίξει χυριεύειν ζητοῦντος τὴν ταπεινὴν χαρδανὸν μονον, Θεογενῆτορ, λύτρωσαι.

F 'Η τὸ φῶς τεκοῦσα, φώτισσον τὴν θοχοτισμένην ψυχὴν μον τοῖς πάθεσι, καὶ δυσώπει σύν ἀποστόλοις, προφήταις, καὶ μάρτυρσι, πάστης ἀμάρτιας, πάσης βλάβης, πάσης τῆς κακίας τοῦ ἐχθροῦ ρυσθῆνατ με.

G Πάτρευσον ἀνιάτως νοσοῦσαν, πανάμωμε, τὴν ἀθλίαν ψυχὴν μον τοῦ βίου ταῖς ἀπάταις, καὶ πολλῶν ἀμαρτιῶν ἐπικλύσεσαιν.

H Μετὰ μαρτύρων ἀγγέλων, καὶ ἀποστόλων, πανάμωμε, τὸν σὸν Υἱὸν ἐκδυσώπει, καὶ Κύριον, σωθῆναι τῶν δούλους σου πειρασμῶν, κινδύνων καὶ θλιψεων.

I 'Απασα γλῶσσα πίστει δοξάζει σε, ἀγνή, δόξαν χρηματίζουσαν καὶ καύχημα τοῦ γένους τῇμῶν, καὶ δόηγίαν τῶν πλανωμένων, Θεοτόκε πανύμητε.

J 'Αφλεκτος τεκοῦσα τὸ πῦρ διεφυλάχθης, Παρθένε ἀπειργάμε· διὸ ἱκέτευε δύ ἔτεκες, σύν ἀσωμάτων χοροῖς, σύν ἀποστόλοις, τοὺς πιστῶς σωθῆναι φάλλοντας· Πάντα τὰ Ἑργα Κύριογ, τὸν Κύριον ὑμεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰώνας.

K 'Ιμνεῖ σε πᾶσα γλῶσσα δοξάζουσα, Θεὸν τὸν ὑπερ-

L Corinth. in : Idoneos nos fecit ministros Novi Testamenti. Sapiens enim regulator ea, quæ sunt ad aliquem finem debet regulare secundum ordinem ipsius finis, iuxta dictum philosophi in Metaph. Et probatur per c. Prodest 23. q. quia princeps, assumendo aliquem ad officium suum, dicitur velle dispensare cum eo meliori modo, quo potest. Item : Qui vult consequens vult etiam omnes necessarium antecedens : et crimen est sacrilegil dubitare, an is dignus sit quem imperator elegere? Sed gloriosa Virgo Maria sicut electa divinitus ab æterno ut esset Mater Dei, ipsa dicente illud Eccli. xxiv, Ab initio et ante secula creata sum. Et Proverb. viii. Ab æterno ordinata sum, et ex antiquis antequam terra fuerit, quæ omnia attribuit Ecclesia B. Virginis. Ergo Deus per gratiam suam eam ad tam mirabile opus idoneam preservavit. Sic ille.

ύμνητον τέξασαν, Παρθένε θεονυμφά, δηδυσώπεις ἀπαύστως σῶσαις τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Φωτεινοτάτην λαμπάδα μέσον σε ἔχουσαι χοροστασίαι μαρτύρων, καὶ ἀποστόλων, ἀγνή, φῶς ἀπαστράπτουσαν ἐνθέων χαρισμάτων φωτίζονται ἀλλοί, καὶ πάντας τοὺς ἐν πίστει μεγαλύνοντάς σε φωτίζουσιν.

Φέρεις τὸν φέροντα πάντα ἐν ταῖς ἀγίαις χεροῖσιν, δηδυδυσώπεις, ἀγνή, τοῦ ἀλλοτρίου τῆς κακουργίας ἡμᾶς ἀχειρώτους περισσώζεσθαι.

Ἐκ τοῦ καρδιος τῆς παρασκευῆς, εἰς τὸν "Ορθρον."

Τὸν ἀνατείλαντα ἐκ σοῦ ὑπερβολῇ εὐσπλαγχνίας **B** ἐν σταυρῷ καθορῶσα θρηνψεῖς, Δέσποινα, τοῦτον δοξάζουσα.

Ἄντιν ἡμῖν δοφλημάτων, ἀγνή Παρθένε, δίδου, ταῖς μητρικαῖς σου πρεσβείαις, ἡ τὸν σταυρῷ παγέντα, ἀνθρωπὸν γεννήμενον, Θεὸν Λόγον κυήσασα.

Ἄπεινήσας δινει στοράς, Παρθένε, τὸν Λόγον, τὸν σταυρῷ ἐξαφανίσαντα τὴν φθορὰν ἀγαθότητι.

Ὕγασεν δὲ Θεὸς τὴν μῆτραν σου, ἀγία σεμνή; κατοικήσας ἐν αὐτῇ, καὶ ἐν σταυρῷ ὑψούμενος τὴν κτίσιν συνανύψωσεν.

Τυμολογεῖς τὸν ἐκ σοῦ σαρκωθέντα, καὶ θρηνψεῖς ἐν σταυρῷ ὑψωθέντα, αὐτὸν καταγοῦσα, Μητροπάρθενε ἀγνή, παναμώμητε.

Ἡ παναγία πανάγιον Λόγον τὸν ἐξ αὐτῆς ἀνατείλαντα, ἐν τῷ ἀγίῳ σταυρῷ ἀνυψούμενον, καὶ καθηγάδοντα τοὺς βροτοὺς δρῶσα, ὁδύρετο.

Ἄγιων τάγματα λιτανεύονται, Κόρη, τὸν ἐκ γαστρὸς σου προελθόντα Δεσπότην, τὸν δεξιαντα ἐν σταυρῷ τούτοις τρίβον ἀθλήσεως, ἀγνή, καὶ δοξολογοῦσιν ὡς πάντων βασιλίδα.

Πιλάγαθε τῶν Χερουσίμῳ ἀγωτέρα, ἡ Θεοῦ Θεὸν Λόγον σαρκὶ ἀποτεκοῦσα, τὸν ἀνυψωθέντα σαρκὶ σταυρῷ ἐθελουσίως, διὰρ πάντων ἐκτενῶς τοῦτον πρέσβεις.

Ἐκ τοῦ καρδιος τοῦ Σαββάτου, εἰς τὸν "Ορθρον."

Τπεραγία ἡ Θεὸν ὑπεράγιον Λόγον ἀποκυήσασι, ἀγίασον ἀπαντας τοὺς πίστεις σε δοξάζοντας.

Μή κενώσας τοὺς κολπούς τοὺς πατρικούς δ Λόγος,

(33) *Huic B. Virginis elegio splendorem assert Bernardinus de Busto in Mariali serm. 2, de Concep. parte iii, dum ibidem ait: e Indubitate tenendum quod Deus dilectam Sponsam suam (B. Virginem) ante creationem mundi electam ab*

A sponsa (33), quae Deum superlaudabilem peperisti; quem tu supplex roga incessabiliter pro salute animarum nostrarum.

Martyrum atque apostolorum chori habentes te, o Virgo, in medio, tanquam fulgentissimam lampadem, divinorum **293** charismatum radios effundentem, spiritualiter illuminantur; ipsi vero eos omnes, a quibus tu magnificaris, illuminant-

Portas eum, qui portat universa, in tuis manibus divinis, o Virgo. Ipsum roga, ut ab alieni malignitate nos inutiles et nihil valentes tutatur.

Ex Canone serie vi ad Matutinum.

Cum videres, o Domina, illum, qui ex te exortus fuerat, ob excessum misericordiae suae in cruce pendentem, in lamenta erumpens, eumdem glorificabas.

Maternis tuis intercessionibus concede nobis debitorum remissionem, δέ Virgo, quae Deum Verbum hominem factum ei cruci affixum perpetrasti.

Sine semine Verbum genuisti, o Virgo, qui per crucem ex sua benignitate corruptionem abolivit.

Sanctificavit Deus vulvam tuam habitans in illa, o Virgo veneranda; et in cruce exaltatus, simul creature exaltavit.

Hymnis collaudas illum qui ex te incarnatus est; et in cruce videns exaltatum, lamentis prosequeris; o mater Virgo casta, omni laude decora.

Cum sanctissima videret sanctissimum Verbum, quod ex ipsa solis instar exortum fuerat, in sancta cruce exaltatum, atque homines sanctificantem; in lamenta fletusque erumperebat.

Sanctorum exercitus deprecantur, o castissima puella, Dominum illum, qui ex utero tuo processit; et qui in cruce ostendit illis viam strenue decertationis; teque ut omnium Reginam glorificant.

O bonorum amica, sanctior Cherubim, quae Deum Dei Verbum in carne progenuisti, qui ei in cruce voluntarie **294** secundum carnem exaltatus est: apud eumdem pro universis strenue intercede.

Ex Canone Sabbati, ad Matutinum.

O omnium sanctorum sanctissima, quae Deum Verbum omni sanctitate sanctiorem peperisti, sanctifica omnes qui glorias tuas cum fide decantant.

Verbum e sinu Patris nunquam discedens omnis peccati turpitudine præservavit. Quis enim est hominum, qui, si posset sponsam suam facere, illam non absque omni macula procrearet? Sic ille.

in sinu tuo ut infans receptum est, o immaculata : et ex te principium sumpsit, qui est sine principio.

Precare, o laudatissima, Deum quem peperisti, ut gregem tuum ab omni temptationum ac tribulationum genere liberet.

O Virgo sanctissima, quæ Dei thalamus indisso-lubilis facta es : eidem supplica, ut me thalami spiritualis faciat habitatorem.

O Virgo sanctissima, quæ Verbum sanctissimum incarnatum peperisti, quod omnis spiritus laudat et sanctificat, sanctifica servos tuos.

Tanquam angelis honorabiliorem Deiparam hymnis veneremur.

Mulierum omnium cætus, quæ sese in virtute exerceundo ac decertando, Dominum quæsiverunt, vultum tuum divinum, o purissima, assidue depre-cantur.

Cum peccandi sim cupidus, tribunal horrendum contremisco judicis qui ex te ortus est, o Virgo : in quo tu me, ut pote benignissima, indemnatum conserva.

TONUS PLAGIUS IV.

Ex Canone serie II, ad Matutinum.

Medicam manum tuam adhipe mihi, mortifera-rum corporis atque animi passionum morbo gravi-ter ægrotanti ; **295** ut te, o casta, cum fide sem-per beatam appellemi.

Te, o sanctissima, custodem in temptationibus habeo : tu es, post Deum, præsidium meum semper vigilantissimum. Te, o castissima, in die judicii liberatrixem ab omnis damnationis sententia inve-niam.

Te purissimum Domini receptaculum, cum fide precor, o Dei genitrix ; ab omni macula puri-sica me, et purissimi Spiritus divini domum effice me.

Puella casta, occide passionum mearum motus, tu quæ partu tuo peccatum vivens primi parentis occidisti.

Ut te, o ab omni labo purissima (34), gratiarum actionis vocibus semper glorificem ; animæ meæ tenebras eliminæ ; et luce pœnitentiæ me delictis obscuratum illumina.

Deus Dei Verbum, cum in uteri tui tabernaculo habitasset, o divina gratia plenissima ; fecit te om-nium qui in certamine superabantur, præsidium : quamobrem clamant : Beneditus es, Deus patrum, eccl.

Tu, o Virgo, eorum qui stant, es firmitas ; co-

(34) Favere videtur S. Thomas Aquinas dum in i Sent. d. 44, a. 3, in hunc modum scribit : Puritas intenditur per recessum a contrario, et ideo potest aliquid creatum inveniri, quo nihil purius esse potest in rebus creatis, si nulla contagione peccati inquinatum sit, et talis fuit puritas B. Virginis, quæ a peccato originali immunis fuit. « Sic ille. Sanctus item Thomas a Villa Nova, serm. 5, de

À en τοῖς κόλποις σου ὡς βρέφος κρατούμενος ὠράθη, ἀρχὴν ἐκ σοῦ λαβὼν, ἀχραντε, δ ἀναρχος.

Τιχέτευε δν ἔχυησας Θεὸν, πανύμνητε, πειρασμῶν παντοδαπῶν καὶ θλίψεων βύσσασθαις τὴν ποίμνην σου.

Νυμφῶν ἀκατάλυτος ὁρθεῖσα Θεοῦ, δυσώπει αὐτὸν, παναγίᾳ Παρθένε, νυμφῶνδε με οἰκήτορα τοῦ νοητοῦ γενήσεσθαι.

Ἄγιασον, παναγίᾳ Παρθένε, τοὺς δούλους σου, τὸν πανάγιον Λόγον σαρκὶ ἀποτεκοῦσα, δν ὑμνεῖ πᾶσα πνοὴ ἀγιάζουσα.

Ως τῶν ἀγγέλων τιμιωτέραν τὴν Θεοτόκον ὑμνο-λογοῦμεν.

Ο τῶν γυναιών ἀπάντων κατάλογος, δ ἀσκήσεις καὶ ἀθλήσει, πανάμωμε, ζητήσας τὸν Κύριον, λιτ-άνευει ἀπαύστως τὸ θεῖόν σου πρόσωπον.

Φιλαμαρτήμων ὑπάρχων, τὸ δικαστήριον τρέμω τὸ φοβερὸν τοῦ ἐκ σοῦ, ἀγνή, τεχθέντος, ἐνῷ με, ἀγαθή, ἀκατάκριτον συντήρησον.

ΗΧΟΣ ΠΛΑΓΙΟΣ Δ'.

Ἐκ τοῦ κανόρος τῆς δευτέρας, εἰς τὸν "Ορθρον".

Πασαὶ νοσοῦντά με χαλεπῶς τῆς θανατηφόρου ἀσθενείας τῶν σαρκικῶν, ἀγνή, ψυχικῶν τε παθη-μάτων, ὅπως ἐν πίστει ἀεὶ μαχαρίζω σε.

C Σὲ φρουρὸν, παναγίᾳ, ἐν πειρασμοῖς κέκτημαι, σὲ μετὰ Θεὸν προστασίαν ἔχω ἀκοίμητον, σὲ βυσμένην με ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς δίκης πάσης κατακρίσεως εὑρο-μοι, πάναγνε.

Σὲ τὸ καθαρὸν δοχεῖον τοῦ Δεσπότου πίστει δυσωπῶ, καθάρισόν με πάσης, θεογεννήτορ, κηλίδος, καὶ οἰκον δεῖξον τοῦ καθαροῦ καὶ θείου Πνεύματος.

Νέκρωσον, ἀγνή, τῶν παθῶν μου τὰ κινήματα, ἡ νεκρώσσει τῷ τόκῳ σου τὴν ζῶσαν, Κόρη, ἀμαρτίαν τοῦ προπάτορος.

Ινα φωναῖς εὐχαρίστως πάντοτε, πανάμωμε, δοξάζω σε, ψυχῆς μου δίωξον τὸ σκότος, καὶ μετανοίας φωτὶ τὸ ζοφερὰ λύσόν μου ἐγχλήματα.

D

Ο Θεοῦ Θεὸς Λόγος ἐν γαστρὶ σου σκηνώσας, θεοχαρίτωτε, ἀπάντων προστασίαν τῶν καταπονου-μένων καὶ βοώντων δεικνύει σε. Ο τῶν πατέρων ἡμῶν Θεὸς, εὐλογητὸς εί.

Ιτταμένων βεβαίωσίς ὑπάρχεις, καὶ πεσόντων

Nativit. Domini prope finem, dum ibidem his ultimis verbis : « Decuit Matrem Dei esse purissimam sine labo, sine peccato, unde non solum quando puella, sed quando parvula, sanctissima, et in utero sanctissima, et in Conceptione sanctissima. Non enim decebat sanctuarium Dei, donum Sapientiae, reliquiarium Spiritus sancti, uruam mannae ecclesiæ aliquam in se habere labem. »

ἀνδρῶσις, Παρθένε διὸ καταπτωθέντα με ἀνάστησον, ἵνα σε δοξάζω τὴν χεχαριτωμένην.

Φώτεσον, ικύλη τοῦ φωτὸς, τῆς χαρδίας μου τὰ δρυματα, δέομαι, καὶ ἀπηγιαύρωσε τῆς ἀμαρτίας σκότος βαθύτατον, καὶ μετανοίας μου αὐγὴν κατάπεμψον, Δέσποινα, καὶ αἰώνιου πυρὸς μεσιτείας σου, ἀγνή, ἐλευθέρωσον.

'Ἐκ τοῦ Καρόρος τῆς τρίτης, εἰς τὸν "Ορθρον."

Μετανοίας μοι, Παρθένε, καθυπόδειξον ὁδοὺς, καὶ τῆς ἀπαγούσης με πρὸς ἀμαρτίαν ἐπιστρεψόν τρέσον, ἵνα σε ὑμνῷ τὴν πολυύμνητον καὶ παμμακάριστον.

Κατερρεγμένων ἐπανόρθωσις, Θεοτόκε, πτωθέντα ἔγειρον ἐκ βρθρου τῶν κακῶν μου, καὶ ἐδράσον, Δέσποινα, ἐν πέτρᾳ τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν.

Πανύμνητε, Δέσποινα, μεγαλοφώνως σε ἀνυμνοῦμεν, πλήρωσον πάτης χαρᾶς τὴν ἐμὴν διάνοιαν, παρεχομένῃ μοι πένθος ἀγαθὸν, καὶ μετανοίας ἀφορμάς, καὶ γνῶσιν σωτῆρίον.

Ἄγε Θεοτόκε, ἡ τὸν ἄγιον Λόγον ἀποτεκοῦσα, σαρκὶ ἀναπαυδμενον· μόνον ἐν πᾶσι τοῖς ἀγίοις, ἀγιαστὸν μου τὸν νοῦν ταῖς πονηραῖς ἐργασίαις ἀεὶ ἐπιμένοντα.

Ἡ μανναδίχος σε στάμνος, Θεοτόκε, ποτὲ προεκόν: Χριστὸν γάρ ἐθλάστησας τὸ μάννα τῆς γνώσεως ἐπομβρίζοντα πᾶσι τοῖς τιμῶσί σε.

Ὑπὲρ αἰτίαν τίκτεις τοῦ παντὸς τὸν αἴτιον, ὑπερβολῇ χρηστότητος βροτὸν γεγενημένον· δθεν συμφώνως σε, ἀγνή, μακαρίζομεν.

Κυματούμενον σύλφῳ με τῆς ἀμαρτίας, ἀγνή, τῇ σῇ μεσιτείᾳ πρὸς σωτηρίαν μετανοίας, βοῶ, θύνον, Δέσποινα, παγγαλήνους λιμένας, ὅπως βλέψω φῶς τῆς σωτηρίας δὲ σχοτισμένος ἀεὶ τῇ βαθυμίᾳ.

Φωτιστικαῖς, πανάμωμε, ἀστραπαῖς τοῦ ἐκ τῆς σῆς προελθόντος μήτρας Υἱοῦ καὶ Θεοῦ, τοὺς πίστεις ὑμνοῦντάς σε φαίδρυνον, καὶ σκότους ἡμᾶς τοῦ ἀφεγγοῦς καὶ τῆς αἰώνιζούσης ἔξελοῦ κολάσεως τῇ σῇ μεσιτείᾳ.

'Ἐκ τοῦ Καρόρος τῆς τετάρτης, εἰς τὸν "Ορθρον."

Παρισταμένη τῷ σταυρῷ σου, Κύριε, ἡ ἀπειρόγαμος, καὶ τὰς ἐν σοὶ τρώσεις χαθορῶσα, Δέσποτα, τιτρωσκομένη Ἐλεγεν· Οἷμοι, τέχνον! ὠδῖνας ἀπωφύγοσα τῷ τόκῳ σου, νῦν δύνηρῶς κατατρύχομαι.

Ἡ πολύμυνητος ἀμνὰς τὸν ἄνανα θεασαμένη πρὸς ἔκουσιον ἐλκόμενον πάθος, καὶ σταυρούμενον σαρκὶ, τὴλάλαζε δαχρύσασα, καὶ τὴν μακροθυμίαν δυνει τὴν τούτου δοξάζουσα.

Τὸν ἔαυτῆς μίσητον τὴν ἀμεμπτος δάμαλις κατιδοῦσα ξύλῳ ἀναρτώμενον, Τέχνον, ἐνδα ἀλαλαγμῷ, πῶς σε πανάμωμον δῆμος οὐδὲ ὅλως ὕκτείρησεν αὐτὸν οἰκτειρήστα, ἀλλὰ σκέψει δολίᾳ θανατῶσαι ἀδίκως προείλετο;

A rum qui cadunt erectio : quamobrem me jam colapsum erige, ut te gratia plenam glorificem.

Illumina, precor, o porta lucis, oculos cordis mei, quos densissimae peccati tenebrae obscuraveret; et emitte mihi, Domina, pœnitentiae radium; et intercessionibus tuis, o Virgo casta, ab igne perenni libera me.

Ex Canone seriae III, ad Matutinum

Pœnitentiae vias demonstra mihi, o Virgo, et a semita quæ me ad peccatum deducit, averte me, ut laudem te omni laude dignissimam et omni beatitudine cumulatissimam.

Prostratorum erectio, o Deipara, e barathro maiorum meorum me collapsum erige; et in petra diuinorum **296** mandatorum stabilem firma me, o Domina.

Laudabilissima Domina, magnis tuas laudes vocibus extollimus : imple omni gaudio mentem meam ; luctum utilem, pœnitentiam opportunam, et scientiam salutiferam concedens mihi.

Deipara sancta, quæ Verbum sanctum, quod solum omnibus sanctis requiescit, incarnatus peperisti : sanctifica mentem meam, in pravis operibus semper immorantem.

Urna illa, in qua manna continetur, olim te, Deipara, præfiguravit : Christum enim germinasti, qui omnibus honorantibus te scientiæ manna velut imbreum demittit.

Supra omnes causas ac rationes, causam atque auctorem universi peperisti, propter nimiam suam benignitatem, hominem factum. Unde te, o pura, consona voce beatam nuncupamus.

Me in peccati salo fluctuantem, intercessione tua, o casta, ad tranquillissimos salutaris pœnitentiae portus, precor, Domina, deducito; ut perpetuis cordiæ tenebris involutus, tandem aliquando salutis lumen aspiciam.

Fulgorantibus radiis Filii et Dei tui, qui ex utero tuo processit illumina et exhilara, o intemeratisima, eos qui te cum fide collaudant; et intercessione tua a tenebris obscurissimis Averni, et a perenni tormento eripe nos.

Ex Canone seriae IV ad Matutinum.

Assistens Virgo innupta cruci tuae, Dominator Domine, atque intuens vulnera tua, ipsa etiam vulnerabatur, ac dicebat : Ite mihi, fili ! dolores partus, cum tu nascereris, cffugī; et nunc doloribus premor ac discrucior.

Agnus illa, quæ plurimis ubique laudibus celebratur, **297** videns Agnum ad voluntariam passionem attractum, ac secundum carnem crucifixum, ejulabat cum lacrymis, et illius longanimitatem cum laudibus glorificabat.

Juvencia immaculata videns vitulum suum in cruce suspensum, cum gemitu clamabat : O Fili ; quomodo populus prævaricator nullam tui miserationem habuit, qui illius misertus es ? sed fraudulento consilio te injuste interficere decrevit.

Novum spectaculum intueor (exclamabas, o omni A laude dignissima) : Quomodo tu, qui aspectu universam concutis terram, in cruce exaltatus obdormisti: cum tamen eos qui dormierunt a saeculo suscitaturus sis? Adoro, o Fili, patientiam tuam.

Te Dominum vitæ, et speciosum forma super filios hominum olim peperi (exclamabat Virgo), et quomodo moreris nunc, o fili, non habens speciem neque decorum in cruce suspensus, qui natus omnia perichritudine exornas.

O Verbum, sol nesciens occasum (aiebat Virgo), quomodo nunc in ligno extensem occidisti; et sol videns, destituit a cursu suo, non ferens sese apparere ac lucere dum tu pateris, o Domine; laudo et adoro divinam potentiam tuam.

Cum dolore suspirans, cum materno affectu ejulant, et coaretationem atque angustiam cordis resipimo non valens, oculis in cruce desixis ad eum qui ex utero tuo natus erat, exclamabas: O Fili, quodnam spectaculum est hoc? quomodo pateris tu, qui natura es impassibilis, atque hominum genus omnino vis a corruptione liberare?

Cum sugerim dolores matrum eo tempore quo te peperi, o misissime Fili; nunc dum te voluntarie passionem amplecti; et dolores subire video, viscera mea discruciantur, et anima mea repletur doloribus. Ita exclamabat castissima illa, quam nos pro merito magnificamus.

298 Ex Canone seriae v, ad Matutinum.

Præter naturæ leges, peperisti, o interineratissima, legislatorem ac Deum, hominem factum: quem, ut ipse benignum, deprecare, ut ignoscat nobis ea quæ contra legem delinquimus, dum assidue clamamus: Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est.

Deprecare, o Virgo, illum qui bonus est, ut peccatorum absolutionem, et a gravissimis vitæ huic adversitatibus liberationem, mihi largiatur.

Da mihi vires, o iuviolata, ut cœlestes cogitationes in anima mea excolare possim, et illius motus ad vitæ ingressus dirige.

Aquarum vitæ fluentis plena cum sis, o Puella, potum nobis omnibus præbe, dum te pia ac religiosa mente laudamus.

Pallium Regis altissimi, et thronus igniformis facta es, o Virgo, Cherubim et Seraphim modo inessibili sublimior: quamobrem omnis spiritus te tanquam Creatoris matrem laudibus extollit.

Imperium mortis repressisti dum immortalem Deum peperisti; quem roga, o casta, ut passiones miserabilis corporis mei mortificet, et vita dignum me faciat.

Offer Domino supplicationem, ut misereatur, et salutem tribuat iis qui ad te consugunt, o sanctissima Deipara, hominum auxilium.

Cum sis lucis domicilium, illumina, o Virgo, ani-

zénon θέαμα βλέπω, ἔκραγες, πανύμνητε, πῶς δ τῷ βλέμματι πᾶσαν γῆν σαλεύων, ἐπὶ ξύλου ύψος μενος ὑπνωσας, τοὺς ὑπνοῦντας μέλλων ἐκ τοῦ αἰώνος ἀνυπνίζειν; προσκυνῶ σου, Υἱὲ, τὸ μαχρόθυμον.

Κύριόν σε τῆς ζωῆς καὶ ὡραίον ἀπεκύησα κάλλεις ὑπὲρ υἱοὺς ἀνθρώπων, ή Παρθένος ἔκραύγαζε, καὶ πῶς θιήσκεις νῦν, Υἱὲ, κάλλος οὐκ ἔχων ἐν τῷ σταυρῷ σθατεῖς, δ καλλωπίζων πάντα νεύματα;

'Ο διδυτος ήλιος, πῶς Ιησος ξύλῳ, Λόγῳ, τεινόμενος; ή Παρθένος έβδα καὶ βλέπων ἐστη τοῦ δρόμου ήλιος, φαίνειν μὴ σθένων, σοῦ πάσχοντος, Δέσποτα; 'Υμνολογῶ, προσκυνῶ τὸ θειον χράτος σου.

B

'Οδυνηρῶς στενάξουσα, μητρικῶς ἀλαζουσα, καὶ τὴν ἐκ τῶν σπλάγχνων συνοχὴν μὴ φέρουσα, σταυρῷ ἐντένιζες τῷ ἐκ τῆς σῆς τεχθέντι γαστρὸς, Τέκνον, ἐκδῶσα, τῇ τὸ δραμα τοῦτο; πῶς πάσχεις, δ τῇ φύσει ἀπαθής, πᾶν λιτέλων τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων φθορᾶς ἐλευθερώσαις;

Φυγοῦσα τὰς ὡδίνας τὰς μητρικὰς τῷ καιρῷ τῆς λοχείας, μηκρόθυμε, ἐν τῷ δὲ νῦν πάθει ἔχουσας προσοῦμεν, καὶ ἀλγος καθυφίστασθαι, ήλγησα τὰ σπλάγχνα, καὶ τὴν ψυχὴν ἐδύνης ἐπληρώθην, τῇ πάναγνος έβδα, τῇ επαξίως μεγαλύνομεν.

C , 'Ἐκ τοῦ Καρόνος τῆς πέμπτης, εἰς τὸν "Ορθρον.'

Νομίμων δίχα τῆς φύσεως τέτοκας τὸν νομοδότην καὶ θεὸν δινθρωπὸν γενόμενον· αὐτὸν ὡς ἀγαθὸν ἵκετευε, πανάμωμε, τῇμῶν τὰς ἀνομίας παριδεῖν τῶν βούντων πάντοτε· Τῷ Κυρίῳ φέσωμεν· ἐνδέξας γάρ δεδόξασται.

Λύσιν δωρηθῆναι μοι, ἀχραντε, ἀμαρτιῶν αἴτησαι τὸν ἀγαθὸν, καὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ χαλεπῶν περιστάσεων.

Γεωργεῖν με νοήματα, ἀχραντε, οὐράνια ἐνδυνάμωσον, καὶ τῆς ψυχῆς μου κατεύθυνον πρὸς ζωῆς εἰσόδους τὰ κινήματα.

Ναμάτων ζωηρρύτων ἀνάπλεος οὖσα, Κόρη, πάντας τῇμᾶς πότισον εὔσεβοφρόνως ὑμνοῦντάς σε.

Παλάτιον ὑψηλοῦ βασιλέως, καὶ πυρίμορφος γεγένησαι θρόνος, τῶν Χερουβίμ ἀνωτέρα, Παρθένε, καὶ Σεραφίμ ὑπὲρ νοῦν χρηματίσασα· ἐντεῦθεν σε πᾶσα πνοήσις Μητέρα δοξάζει τοῦ Κτίσαντος.

Ἐστησας βύμην τοῦ θανάτου, τὴν ἀθάνατον θεὸν ἀποκυρίσασα· δην δυσώπει, ἀγνή, τὰ πάθη θανατῶσαι τοῦ ταπεινοῦ μου σώματος, καὶ ζωῆς με δξιῶσαι.

'Ικετηρίαν προσάγεις Κυρίῳ χατοιχτειρῆσαι καὶ σῶσαι τοὺς ἐπὶ σοὶ καταφεύγοντας, παναγίᾳ Παρθένε, ἀνθρώπων βοήθεια.

Φωτεῖς οὖσα διοχεῖον, ρώτισον, Παρθένε, τὴν σκα-

τισθεῖσαν ψυχήν μου τοῖς πάθεσιν, δικαίων ἐν πίστει καὶ πόθῳ δεῖ δοξάζω σε.

Ἐκ τοῦ καρδίος τῆς Παρασκευῆς, εἰς τὸν Ὁρόρον.

὾ος ἔβλεψέ σε σταυρῷ τὸν τὰ πάντα βλέποντα ἡλούμενον τὴν ἀμεμπτος, ὁδυρομένη ἔλεγε· Τί τοῦτο, τέχνον ἐμόν; Τί σοι ἀνταπέδωκαν οἱ ἀπολαύσαντες πολλῶν σου ὀντημάτων; πῶς ὑποίσω τὸν πόνον; Διδέξα τῇ σῇ, εὐσπλαγχνε καὶ μαχρόθυμε, οἰκονομίᾳ φρικτῇ.

Νομίμων δίχα τῶν ἀνθρωπίνων σε τέχνον ἐτεκον, καὶ πῶς ἀνομοί ὑψοῦσί σε ξύλῳ μέσον ἀνόμων, τὸν μόνον νόμους ζωῆς ἐκτιθέμενον; τὴν Θεοτόκος θρηνούσα ἀπεφθάγγετο.

Νέον βρέφος ἐκύησας τὸν πρὸ τῶν αἰώνων διά τα παντέλειον, καὶ σταυρῷ, Κόρη πανάμωμε, τελειοῦντα πάντα ἀγαθότητι.

Νεοσηκότας, Παρθένε, τῇ ἀμαρτίᾳ ἡμᾶς ἀτρευτας, κυήσασα τὸν Σωτῆρα ἱατρὸν τε τῶν δλων, ἐν ξύλῳ τοῦ σταυροῦ τραυματισθέντα, ἀχραντέ, τὸν παρέχοντα ἀφθαρσίαν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

Πομφαία τὴν σὴν διῆλθε καρδίαν, καθορώστης σὸν Υἱὸν, ἀχραντέ Κόρη, ἡλωμένον ἐν ξύλῳ, καὶ πάθῃ φέροντα, καὶ λόγχῃ θείαν πλευρὰν ἐξορυττόμενον θελήματι, καὶ κατασφάττοντα ἐν αὐτῇ τὸν πολέμιον δράχοντα· οὐδεν θρηνούσα μητρικῶς τοῦτον ἐμπάταλυνας.

Δύπη πεπλήρωμαι, δρῶσά σε, Υἱὲ, ἀδίκως πά- C σχοντα, τέτρωμαι ψυχὴν, λόγχῃ τρωθέντος σου τὴν πλευρὰν, τὴν Θεοτόκος ἐνδά κλαίουσα καὶ ὁδυρομένη, μόνη Δέσποινα· ήν ἐπαξίως πάντες μαχαρίζομεν, καὶ εὔσεβῶς χραυγάζομεν· Ὁ ὑπερύμνητος τῶν πατέρων καὶ ἡμῶν Θεός, εὐλογητὸς εί.

Νοητὴν νεφέλην, καὶ ὑκηνὴν ἀγιάσματος, θρόνον Θεοῦ καὶ πύλην, φωτὸς λυχνίαν, καὶ ἀνατολὴν τοῦ Λόγου οἱ πιστοὶ σε πάντες κατονομάζομεν, πάντα γε Παρθένε, τοῦ πάντα τεκτηναμένου Μήτηρ ὑπάρχουσα εὐλογημένη.

Φωτοειδῆς παστάς ὡράθης, Παρθένε, τοῦ οἰκήσαντος σου τὴν ἀφθορον νηδὺν, καὶ πάθος μαχάριν καθυπομείναντος ἀθέλοντι, καὶ πᾶσι τὴν ἀπάθειαν παρασχόντος δι' ἀφατον ἔλεος, διν πίστει προσκυνοῦντές σε εὔσεβῶς μεγαλύνομεν.

A niam meam pravarum affectionum tenebris involutam, ut cum sive affectu semper cantem gloriam tuam.

299 Ex Canone serie vi, ad Matutinum.

Ubi immaculata (35), vidit videntem omnia in cruce sublatum, dolore perculta, ita locuta est: Quid est hoc, illi mihi quid tibi retribuerunt, qui a te tot beneficia acceperunt? quomodo dolorem sustinebo! Gloria sit venerandæ dispositioni tuæ, o misericordissimæ ac patientissime.

B Te præter leges humanas peperi, o Fili; et quomodo legis violatores in lignum te sustulerunt in medio transgressorum legis, qui solus vitæ leges condidisti? Ita gemebunda Deipara loquebatur.

Novum infantem peperisti, qui erat ante omnia sæcula perfectissimus, o Puella tota pura; et in signo crucis omnia perficit bonitate suæ.

Nos peccati inorbo agrotantes, curasti, o Virgo inviolata, dum omnium Salvatorem et medicum peperisti: qui in ligno crucis vulneratus, immortalitatem animabus nostris elargitur.

Gladius cor tuum pertransivit, o intemerata Puella, cum Filium tuum in ligno extensem vidisti; passiones sponte tolerare; et divino latere laicea persoasa, in eodem iniunicum draconem mactare ac jugulare: unde maternis querelis dolorum tuum divulgans, illum magnificabas.

Tristitia plena sum, cum video te, o Fili, injuste patientem: vulneratur anima mea, dum latus tuum lancea perfoditur. Ita cum lacrymis, et dolore vociferabatur Deipara Domina unica, quam merito omnes beatam dicimus, et devote exclamamus. Benedictus es, Deus, etc.

Nubeis intellectualē, tabernaculum sanctificationis, thronum Dei et portam, lucis candelabrum, et Orientem Verbi, universi te fideles nominamus, o Virgo castissima, et Mater benedicta illius qui universa fabricavit.

D Thalamus luce plenus facta es, o Virgo, illius qui immaculatum uterum tuum habilitavit, ac beatam passionem voluntarie sustinuit, atque omnibus impassibilitatem concessit propter inestabilem misericordiam suam, quem cum sive aderentes, te devote magnificamus.

consensus, haud dubie ejus innocentiam pro omnibus vitæ suæ instantibus sinu suæ significationis coeret. Quam maculae carentiam pro omni differentia temporis acute sapientissimus attigit Idiotæ libr. *De contemplat.* B. Virg. locum illum Cantic. cap. iv, *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te,* explanans: *Tota pulchra es, ait: o Virgo glorioissima, non in parte, sed in toto, et peccati macula, sive mortalis, sive venialis sive originalis non est in te nee unquam fuit, nec erit. Ex quo patet, quod vox immaculata innocentiam, et exceptionem ab omni peccato, pro omni temporis differentia secum apportet.* Vide Vegam in *Theologia Marianæ, Palæstra 4, Certamine 5, n. 510.*

Ex Canone Sabatti, ad Matutinum.

Chorus mulierum sciens te Domini esse genitricem, o Virgo; post te strenue decertans, eidem Domino oblatus est.

Dominus Jesus, qui nullibi capi potest, uterum tuum sanctificatum sine ulla arctionis angustia inhabitavit, o Virgo inviolata.

Divinum legistorem supra naturae leges peperisti, o ab omni pævo immunis (36): qui perditam hominum naturam reformavit.

Abolevisti primorum parentum damnationem, o casta, dum omnium justificatorem atque unicum Dominum in carne peperisti.

Habitavit in te, o pura, splendor Patris, et immaterialibus radiis divinitatis suæ idolatriæ tenebras dissipavit, et mundum illuminavit.

Ut eras tota pura (37), sic Verbum corporatum in utero tuo suscepisti. Illud ipsum Verbum deprecare, o castissima, ut corporis animaque peccatis purificeret me ad te fiducie possum.

Ostende te mihi, o Virgo, et animæ meæ tenebrosissima nubila splendore tuo depelle, tu, quæ Justitiae Solem peperisti.

301 Tu, o purissima, quæ in ulnis tuis honorum plenitudinem portasti, imple preces servorum tuorum, et semitas nostras ad Deum dirige, et da nobis facultatem ut cum virtute vitam traducamus.

* EX TRIODIO GRAECORUM (38).

Ex Canone in Dominica in qua legitur Evangelium parabolæ filii prodigi.

.Deus, in me omnem benignitatem demonstrans; ignosce mihi, utpote beneſicus, multitudinem delictorum meorum, divinis Matris tuae precibus permotus.

(36). Nam ut optime omnino, inquit vir doctissimus Antonius Navarrus ex Dominicana familia, tom. I, serm. 1, de Concept. B. Virginis: « Ipsi sola est, cui ex filiis hominum donatum est ex virili semine procedere originalis labis immunem. Et juste quidem, nam si a lege communi quosdam excipi justis ex causis legitimis, Assuerus enim inquit suæ conjugi Esther: *Non pro te lex hæc est posita.* Et hoc et statutum est hominibus semel et in brevi mori, Elias et Enoch adhuc vivunt præter taxalum communem annorum vita hominum numerum. Dies enim annorum nostrorum in ipsis septuaginta sunt, si autem in potentialibus octoginta, et amplius eorum labor et dolor, et hi duo quandiu plus vixerint, omnibus patet. Et qui tempore judicii ultimi in consummatione sæculi inventi fuerint, si Hieronymi sententiae inhæremus, morientur omnes juxta illud Pauli: *Deinde nos qui vivimus, qui residui sumus, rapiemur obviam Christo in æra.* Cur ergo non castissima Virgo a lege tam dura peccati originalis excipienda erit? » Sic ille.

(37) Dixerunt quidam (ut in suo Tract. de Concept. ad synod. Trident. part. 1, inquit Ambrosius Catharinus) quod, quando B. Virgo concipiebatur, non erat tum Mater Dei cui honor deberetur, et ideo non sine originali macula fuisse conceptam, nec fuisse totam puram dum conciperetur. Quasi vero tunc esset Dei Mater cum erat in utero, et tamen sanctificabatur, nec propter aliud, D. Thoma teste, nisi quia futura erat Dei Mater. Cur igitur ei hanc

A 'Ἐν τοῦ καρότος τοῦ Σαββάτου, εἰς τὸν Ὀρθρον.

Κύριον τετοκυῖαν γυναικῶν χορδός σε ἐπιστάμενον, σοῦ δπίσω, Παρθένε, ἐναθλήσας αὐτῷ προσενήγκεναι.

'Ο μηδαμοῦ χωρούμενος Ἰησοῦς ἀστενοχωρήτως τὴν σὴν κατώχησεν ἡγιασμένην γαστέρα, ἔχραντε Παρθένε, καὶ Κύριος.

Νόμου θείον τὸν πάροχον φύσεως νομίμως ἀνωθεν τέτοχας ἀναπλάττοντα, πανάμωμε, τῶν βροτῶν τὴν φύσιν ὀλισθήσασαν.

Ἐπαυσας, ἀγνὴ, προπατόρων τὸ κατάχριμα, τὸν τοὺς πάντας δικαιώσαντα σαρκὶ τεκοῦσα, Ἰησοῦν τὸν μόνον Κύριον.

'Ἐσχήνωσεν ἐπὶ σοὶ Πατρὸς, ἀγνὴ, τὸ ἀπαύγασμα, καὶ ταῖς ἀδύλοις αὐγαῖς αὐτοῦ τῆς Θεότητος τὸ σκόπιος διέλυσε τῆς πολυθείας, καὶ τὸν κόσμον κατεφώτισεν.

'Οιη ὡς καθαρὰ καθυπεδέξω ἐν μήτρῃ τὸν Λόγον σωματούμενον· αὐτὸν ἐκδυσώπει καθάραι πτασμάτων με, καὶ ψυχῆς καὶ σώματος, πάναγνε, τὸν ἐπὶ σοὶ καθαρῷ πίστει προστρέχοντα.

'Ἐπιφανεῖσα, Παρθένε, τῆς ψυχῆς μου τὰ σκοτεινότατα νέφη τῷ φωτισμῷ σου ἀπέλασον, ἡ τῆς δικαιοσύνης τεκοῦσα τὸν Ἡλιον.

Φέρουσα τὸ πλήρωμα τῶν ἀγαθῶν ἐν ταῖς ἀγκάλαις, πλήρωσον ἡμῶν, πανάμωμε, τὰς ἐντεύξεις τῶν δούλων σου, καὶ τὰς πρᾶς Θεὸν ἡμῶν πορείας κατεύθυνον ἐναρέτως, ἐνδυναμοῦσα πολιτεύεσθαι.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΥ.

C 'Ἐκ τοῦ Καρότος τῆς Κυριακῆς ἐν ᾧ δραγιρώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον τῆς παραβολῆς τοῦ δσώτου.

præservationem ab originali tantæ Matri non do-
nent? Vere non erat tunc Mater Dei, sed electa erat
ut esset, et a Filio suo electa. Te hic cuni eodent
Catharino convenio et obnoxie rogo, ut paulisper
semota omni affectione respondeas. Si datum tibi
esset ut Matrem posses eligere qualem velles, imo
ut eam posses ipsemet fabricare, fabricaresne
habentem maculam, crudelis videris. Quod si dicas:
Justitia etiam hoc exigeret ut talis conciperetur, et
nos objicimus Justitia: etiam exigeret ut talis nasce-
retur. Cur ergo non talis nata est? Hic te medium
teneo, et addo: Si justitia queritur, et non justitia
nisi, quia Christus hanc præcelsam pro Matre
sua meruit liberationem. Ita igitur de illo cogita qui
juste poterat hoc privilegium suis meritis imputare
et ab initio donare Matri suæ. Quid est enim tam
grande quod passione sua non obtinuerit? Si igitur
in hoc dono salva fuit justitia, quomodo putas de-
fuisse misericordiam? Considera hæc, rogo te, qui
stas ex adverso, et sedato animo recognoscere non
in contentione repositam esse veram gloriam, sed
in veritatis agnitione et defensione.

(38) Triodium est liber Graecorum ecclesiasticus e Cantorum sive canonum ita dictorum, quibus abundat, ratione et modo ita appellatus. Cæteri canones, qui in officiis divinis in usu sunt, novem odis seu strophis constant, at qui in isto volume continetur, ut plurimum tribus tantum con-
flantur, licet interdum sint et canones novem odarum, et canones quatuor odarum, qui tetradu-
appellantur. Continet autem Triodium officium in

O pulcherrima inter mulieres; dita etiam me honorum pulchra specie, qui ob multa peccata mea mendicus factus sum, ut glorifice te, o casta.

O hominum auxilium; o spes firmissima omnium Christianorum; o refugium eorum, qui salutem consequuntur: salva me, Virgo inviolata, maternis tuis adovationibus; et futuræ vite dignum me fac.

Παναγία Παρθένε, κεχαριτωμένη, ἡ τὸν Ἰλασμὸν πάντων τέξασ, τῶν ἐμῶν ἐγχλημάτων τὸ βαρύ φορτὸν σοῦ τὰς ἱκεσίας ἀλέφρυνον.

Σωτῆρα καὶ Δεσπότην κυήσασα Χριστὸν, τῆς αὐτηρίας με, Κόρη, ἀξιώσον πτωχεύσαντα ἐκ πάντων ἀγαθῶν, Παρθένε ἀγνή, Ινα ὑμῶν τὰ σὰ μεγαλεῖα.

Τῶν Χερουβίμ φανεῖσα καὶ Σεραφίμ, Θεοτόχε, καὶ πάσης λαμπροτέρα ἐπουρανίου στρωτιᾶς, σὺν τούτοις ἐκδυσώπει ὅνπερ ἐσωμάτωσας θεῖον Λόγον, πανάμωμε, ἀνάρχου Πατέρος, ὅπως τῶν ἀγαθῶν τῶν αἰώνων πάντες ἀξιωθῶμεν.

Θεογενῆτορ ἀγνή, ἡ τῶν κατερράγμένων ἐπανόρθωσις μόνη, ἐπανόρθωσον κάμε, παντοῖαις ἀμαρτίαις συντετριψμένον ὅλον καὶ τεταπεινωμένον.

Ecclesiis Græcorum recitari solitum a Septuaginta, quam illi vocant Dominicam Publicani et Pharisæi, ad Sabbathum sanctum. Vide plura de Triodio apud virum eruditissimum Leonem Allatium in opere *De libris ecclesiasticis Græcorum*, dissertat. 1, a pag. 69 et deinceps. Porro Theotòria, quæ ex Græcorum Triodio in hoc opere attuli, non solum excerpta sunt ex Triodio Græce Venetis impresso, sed ex Triodio Græce ms. quod exstat in perantiquo codice celeberrimæ bibliothecæ Barberinæ num. 418, in quo quedam sub Josephi nostri nomine reperiuntur, quæ in Triodio impresso desiderantur.

(39-40) Si Virgo tota sancta, ergo omnis peccati et maculæ semper expers. « Sanctitas » enī ex Dionysio Arcopagita libro *De divinis nominibus*, cap. 12, « est ab omni scelere libera, perfectaque, ac omni ex parte incontaminata, » sive, ut alii legunt, « immaculata puritas. » Quam definitionem probat S. Thomas in 5. d. 3. q. 5, 2, 1, in c. Perinde Cigitur est Deiparam a S. Josepho totam sanctam dici, ac omnis fabis expertem, et omni ex parte immaculatam. Vide Velasquez *De Maria immaculatae concepta* libr. iv, dissert. 2, annot. 4, n. 6 et 7, ubi probat vocem sanctam, inulto opportuniorem, et significantiorem esse ad Mariæ conceptionem puram, et illibatam, ac omnis culpæ nebulam exprimendam, quam vocem immaculatam, quod præter incontaminatam puritatem, sive cum illa simul, tanquam sectariorum proprietatem, aut effectum a causa subsecutum, etiam significet reū Deo, et Dei usibus mancipatam et consecrati, ac proinde adversus injuriam et vitam profanam religione quadam munitam, et quæ sit omni observatione inviolata, ut tam juris periti quam Latinæ linguæ auctores observent. Ita jure consultus Marciānus in l. I. *De rer. divisione* dixit: « Sanctum proprie dicitur, quod ab injuria hominum defensum utque munitum est: » ut videatur definiisse B. Virginem totam sanctam, id est ab Adami injuria in suo conceptu divina gratia defensam atque munitam. Porro dum S. Josephus B. Virginem absolute appellavit totam sanctam, talem in omni differentia temporis suis, manifeste indicavit, ac proinde etiam in primo sua conceptionis instanti, et qui eam originale peccatum tunc contraxisse opinantur, ipsam tunc non solum totam non sanctam, sed totam peccato et macula infectam suisserē coguntur.

(41). P. Joan. Baptista Novatus in suo opere *De eminentia Deiparæ*, cap. 5, q. 5, querens, ultrum

PATROL. GR. CV.

oī multa peccata omnia propitiatorium poperisti, gravissimum delictorum meorum pondus subleva precibus tuis.

O Puella, quæ Christum Dominum ac Salvatorem peperisti, dignum me fac salute, qui omnibus bonis spoliatus sum, ut magnalia tua, Virgo casta, collaudem (41).

O Deipara, quæ Cherubim et Seraphim, atque universo exercitu cœlesti splendidior apparuisti (42); una cum illis, 302 o purissima, divinum Verbum Patris principio carentis exora, ut omnes digni efficiamur bonis sempiternis.

O casta Dei genitrix, unica ereditio dejectorum, erige etiam me, qui lotus ab omnibus peccatis contritus sum, et vilius effectus.

B magis laudent Virginem, qui ejus immaculata conceptionem prædicant, quam qui alia ejus magnalia, privilegia, prærogativas et gratias gratis datas celebrant, sicut, « Magis laudari Deiparam, dum a peccato originali præservata predicatur, quam dum aliae ejus prærogativæ, aut gratiae gratis datæ (ut sunt accelerato usus rationis, optima corporis temperies, forma venusta atque elegans, præservatio ab omni infirmitate et corruptione post mortem, celeris resurrectio, corporis glorificatio, virtutis infusa, spiritus prophetia, etc.) recensentur. Probatur: quia quod B. Virgo neque per momentum privata fuerit gratia sanctificante, majus ipsius bonum, et major excellentia est, quam multæ prærogativæ, et gratiae gratis datæ, que in ipsa Virgine fuerunt; quia ponere Virginem etiam per momentum peccato originali maculatam, est ille constituere spiritualiter mortuam, Deo inimicam, servituti Satanæ obstrictam: hoc vero est majus malum, quam carentia omnium prærogativarum et gratiarum gratis datarum: per hanc enim carentiam nunquam formaliter constituta fuisset mortua spiritualiter, inimica Deo, et Satanae servituti obstricta. Sed qui prædicat Virginem a peccato originali præservatam, affirmat illam neque per momentum caruisse gratia sanctificante. Ergo magis laudatur virgo dum præservata a peccato originali prædicatur, quam dum aliae ejus prærogativæ aut gratiae gratis datæ recensentur, quia sic majus ejus bonum, et major excellentia commendatur.

(42). Cum Cherubim, et Seraphim, atque universi spiritus angelici a Deo fuerint in gratia creati, his certe B. Virgo splendidior non apparuisset, si quando primo apparuit, neque in ipso suæ conceptionis instanti, non solum sive gratiæ luce, sed cum peccati obscuritate fuisset inventa. Et licet ad immunitatem Deiparæ ab originali labe exprimentem satis dixisset S. Josephus, si dixisset, ipsam Deiparam, quando primo apparuit, tanquam Cherubim, et Seraphim, atque universos spiritus angelicos, in gratia splendida apparuisset: attamen consulto dixit Deiparam apparuisset angelis splendiorem, quia omnipotens Deus Spiritu sancto cooperante, pro sua sapientia, potentia, bonitate et benignitate Mariæ animam tali puritate, sanctitate et gratiæ splendore præparans, qualis Matri Unigeniti sui conveniebat, necessaria ratione inulto splendidiorem, excellentiorem, ac subliuoriem cœlestibus spiritibus effecit. Vide Velasquez *De Maria immaculatae concepta*, libr. i. Dissert. 2, annot. 2.

Illuminantibus intercessionibus tuis, o Virgo, intellectuales oculos meos, malitia obtenebratos, illumina, precor: et ad pœnitentiae vias adduc me, ut debitum laudibus prosequar te, quæ Verbum infabile corpore induisti.

Ex canone in Dominica Carnisprivii, Vespere.

Nocte peccatorum obscuratus, ad te, quæ Solem justitiae Christum, iis qui in tenebris versabantur, pœperisti, nunc impenso affectu consurgio; o Domina, salva me.

Victi sunt in te, o castissima Virgo, naturæ termini: enixa enim absque virili copula Deum, immaculata post partum veluti ante partum, o casta, permansisti.

O Virgo omni laude dignissima, quæ sola fide-
lium auxilium es iapud Deum firmissimum, libera me a tenebris, et a supplicio quod male viventibus est præparatum.

Ne cesses pro nobis exorare Deum, qui bonus est, et solus conscientia infirmitatis nostræ: ut a peste, faïne, terræmotu, omniisque adversitate liberetur civitas, quæ te honorat, o Deipara, spes terri-
genarum:

Ex canone in die tertia Tyrophagi.

O Virgo, omni laude celebranda, esto nobis via pœnitentiae, deducens nos ad portas salutis.

O Puer, quæ massam nostram terrenam, cœlestem effecisti: animæ meæ sulcum terrenum et corrupsum, tuarum **303** miserationum imbre secunda virtutibus, dum clamat, et superexaltat Christum in sæcula.

Te forte propugnaculum, et spem firmam, pie religioseque collaudantes depreciamur. Exora, o Virgo, filium tuum pro nostra salute.

Ex canone in die quarta, Diluculo.

Compescet tumultu passionum mearum; medere vulneribus animæ meæ: a sonno torporis excita me, intercessione ac protectione tua, o sanctissima regina, Mater et Virgo.

Aperi nobis, o Virgo, pulsantibus, et misericordiani tuam invocantibus, o paratissimum hominum refugium, et firmum in rebus omnibus auxilium, et fortissimum in necessitatibus præsidium.

Velocissima intercessione tua, vigilissima protectione tua, fortissimo auxilio tuo, o Domina casta, conserva nunc fidèles famulos tuos ab omni impetu hostili; et a passionibus et peccatis, atque a tentationibus salva nos.

Ex canone in die quarta, Vespere.

Concepisti ineffabiliter, et pœperisti supernaturaliter, o Dei genitrix, Dominatorem creaturarum; quem incessanter deprecare ut nos, qui te beatam nuncupamus, ab omni ira liberemur.

Tu, quæ omnium es Domina, supplicationes servorum tuorum suscipiens, o regina sancta Deipara, eripe me a tenebris, atque ab igne inextinguibili: abole multitudinem malorum meorum mediatione tua, atque unica intercessione tua.

A φωτιστικαὶς πρεσβεῖαις σου, Παρθένε, τοὺς νοερούς μου δφθαλμοὺς ἐσκοτισμένους κακίᾳ φώτεσον, δέομαι, καὶ πρὸς ὅδονς μετανοίας εἰσάγαγε, ὅπως χρεωστικῶς σε ὑμνολογῶ τὴν ὑπὲρ λόγον τὸν Λόγον σωματώσασαν.

'Ex τοῦ Καρόρος τῆς Κυριακῆς τῆς Ἀποκρέων, ἐσπέρας.

Νυκτὶ παραπτώσεων ἡμαυρωμένος, πρὸς σὲ τὴν κυήσασαν τοῖς ἐν σκότει "Ηλιον δικαιοσύνης Χριστὸν, νῦν καταφεύγω ἐκτενῶς, Δέσποινα, σῶσόν με.

Νεγίκηνται, Πάναγνε, ἐν σοὶ οἱ ὄροι, Παρθένε, τῆς φύσεως· μένεις γάρ τέξασα ἀνευ ἀνδρὸς τὸν Θεόν, ὡς πρὸ τοῦ τόκου, σεμνὴ, πάλιν ἀπήμαντος.

Παρθένε πανύμνητε, ἡ μόνη πρὸς Θεόν πιστῶν ἐνυπάρχουσα βοήθεια στερβά, τοῦ σκότους με φύσαι καὶ κολασεως τῆς ἀποκειμένης τοῦ; πανηρῶς βιοῦσιν.

Ὑπὲρ ἡμῶν δυσωπῶσα τὸν Ἀγαθὸν μὴ ἀλλεπῆς τὸν τὴν ἀσθέειαν ἡμῶν ἐπιστάμενον μόνον, λοιμοῦ, λιμοῦ τε, καὶ σεισμοῦ, καὶ πάσης κακώσεως λυτρώσασθαι τὴν τιμῶσάν σε πόλιν, Θεοτόκε, ἡ ἀλπὶς τῶν γῆγενῶν.

'Ex τοῦ Καρόρος τῆς τρίτης τῆς Τυροφάγου.

Παρθένε πανύμνητε, ὁδὸς ἡμῶν γενοῦ τῆς μετανοίας, σωτηρίας ὁδηγοῦσα πρὸς τὰς πύλας.

Ἡ οὐρανώσασα ἡμῶν τὸ γεῶδες, Κόρη, τὸ φύραμα, τὴν γεωθεῖσαν καὶ καταφθαρεῖσαν τῆς ψυχῆς μου αὐλακα τῷ δικράνῳ σῶν οἰκτιρμῶν καρποφόρον ἀρταῖς ἀνάδειξον, βοῶσαν καὶ ὑπερψύσσαν Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Σὲ τὴν κριταὶν προστασίαν καὶ βεβαίαν ἀλπίδα ἀνυμνοῦντες εὔτενῶς ἐκδυσωποῦμεν· Τὸν Γεόν σου δυσώπει, Παρθένε, τοῦ σωθῆναι ἡμᾶς.

'Ex τοῦ Καρόρος τῆς τετάρτης, εἰς τὸν Ὁρθρον.

Κατεύνασον τὸν τάραχον τῶν παθῶν μου, θεράπευσον τὰ τραῦματα τῆς ψυχῆς μου, ἐξέγειρον τὸν πνοῦ με φθυμίας τῇ μεσιτείᾳ σου, τῇ προστασίᾳ σου, παναγίᾳ Δέσποινα, Μητροπάρθενε.

Ἄνοιξον κρούσουσιν ἡμῖν, καὶ τὸ Ελεος τὸ σὸν προσκαλουμένοις, ταχινὴ τῶν ἀνθρώπων καταψυγή, καὶ στερβά ἐν πᾶσι βοήθεια, Παρθένε, καὶ τῶν ἐν ἀνάγκαις βεβαία προστασία.

Τῇ δευτέρᾳ σου πρεσβείᾳ, τῇ ἀγρύπνῳ σου σκέπῃ, τῇ κριταὶ σου, Δέσποινα ἀγνή, νῦν βοηθεῖᾳ συντήρησον τοὺς πιστούς σου οἰκέτας ἐκ τάσης ἐναντίας προσβολῆς, καὶ παθῶν, καὶ πταισμάτων, καὶ πειρασμῶν διάσωσον.

'Ex τοῦ Καρόρος τῆς τετάρτης, ἐσπέρας.

Σύνελαβες ὑπὲρ λόγον καὶ ἔτεχες ὑπὲρ φύσιν, Θεογεννήτορ, τὸν Δεσπότην τῆς κτίσεως, διν ἀπαύστως πρέσβειος βισθῆναι ἡμᾶς ἐκ πάσῃς δργῆς τούς σε δει μαχαριζοντας.

Ἡ πάντων δευτέρας τὰς ἴκεσίας δεχομένη, Δέσποινα, τῶν δούλων σου, ἀγία Θεοτόκε, τοῦ σκότους με λύτρωσαι, καὶ πυρὸς τοῦ ἀσβέστου, τῶν κακῶν μου τὰ πλήθη ἐξαλείψασα τῇ ἐν σῇ μεσιτείᾳ, καὶ μόνῃ τῇ θείᾳ σου πρεσβείᾳ.

Οτι άνεδειξε σε Θεός, Παρθένε ἀγνή, βοήθειαν τοῦ Αγένους τῶν βροτῶν, μή ἐλίπης ἔκτενῶς καθικετύουσα αὐτὸν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν πιστῶν.

Ἐκ τοῦ καρότος τῆς χάμπετης, ἀσπέρας.

Ἄγια Παρθένε, ἡ τῶν πιστῶν ἀντίτψις μόνη, τὴν πρεσβείαν σου συνεργὸν καιρῷ τῆς νηστείας πᾶσι δίδου τοῖς Θεοτόκον ἀγνήν σε γινώσκουσι.

Ως αἰτίαν σε πάντων τῶν ἀγαθῶν, Δέσποινα, πάντες ἔκτενῶς δυσωποῦμεν συνεισελθεῖν ἡμᾶς τῇ μεσιτείᾳ σου τῷ τῆς νηστείας ἀγῶνι, καὶ πέρας δωρήσασθαι τούτου σωτήριον.

Καθαρὸν θλαστήριον τῶν ἀμαρτανόντων, ἄγια Δέσποινα, μεσιτείᾳ σου διάρρηξον τῶν ἀμαρτιῶν μου τὸ χειρόγραφον.

Τῆς νηστείας πύλας μέλλοντες εἰσέρχεσθαι, ἔκδυσωποῦμέν σε, τοῦ Θεοῦ τὴν πύλην, συνελθεῖν τοῖς οἰκέταις σου, Δέσποινα, καὶ πλατῦναι πάντας τοὺς λογισμούς, καὶ διανοίας τὰ σωτήρια πράττειν τὰ θελήματα.

Ταῖς φωτοδόλοις σου ἀστραπαῖς, Δέσποινα τοῦ κόσμου ἀγαθῆ, τὸ τῆς ψυχῆς μου ἀπέλασον σκότος, καὶ τὴν νύκτα τῆς ἀμαρτίας μου, προθύμως ἵνα φάλλω καὶ μακαρίζω σε.

Ἡ μόνη τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀγθρωπίντες ὑπάρξεως τῷ θείῳ σου τοκετῷ, ἀγνή, ἐπιβρέχασσα, συνεργός μοι φάνηθι πρὸς τὸ τῆς νηστείας εἰσιόντας θεῖον στάδιον.

Μόνη βοήθεια ἀνθρώπων, βοηθός ἡμῶν καιρῷ τῆς ἔγκρατείας τοῖς σοὶς δούλοις γενοῦ, δπως δὲ μετανοίᾳ εὐαρεστοῦντες λάβωμεν οὐρανῶν τὴν βασιλείαν.

Θεοχαῖτορ πάναγνε, ἐπὶ σὲ καταφεύγομεν, οἴκτειρον ἡμᾶς τῇ ἀγαθῇ πρεσβείᾳ σου, καὶ δίδου εὔλατον τὸν Υἱὸν σου καὶ Κύριον ἀπόστιν ἡμῖν ἐν τῷ καιρῷ τῆς νηστείας, τῆς νῦν εἰσαγομένης εἰς πιστῶν σωτῆρίαν τῶν σε ὑμνολογούντων εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Καταπιπτόντων ἐπανόρθωσις, ἀμαρτωλῶν μεσίτις, ἔνων ἀνάψυξις, λυπουμένων παράκλησις, παναγία Παρθένε, τὴν τῆς ψυχῆς μου λύπην διασκέδασον, ἀγνή, καὶ παράκλησιν δινθεν ἐκ Θεοῦ μοι διθῆναι δυσώπει, μελαφδοῦντες προθύμως, καὶ ὑπερψύοῦντες εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φιλάγαθε Παρθένε, τὴν ἀγαθὴν ἡ τεκνῆσα Σωτῆρα, ἀγάθουν πάντας ἡμᾶς, πάθεσιν ἀμέτροις καὶ λογισμοῖς κεχακωμένους, Δέσποινα, καὶ βεβαρυμένους ἀμαρτιῶν φορτοῖς δυσδαστάκτοις, ἵνα σε καταχρέως ὡς Θεοτόκον μεγαλύνωμεν.

Ἡ προστασία πάντων τῶν εἰς σὲ πεποιθότων, ἡ ἐν ἀνάγκαις ἀγρυπνοῖς ὑπάρχουσα προστάτις, Θεότη, τῆς αἰωνούστης λύτρωσας ἡμᾶς ἀνέννη, καὶ τῶν ἀποκειμένων κολάσεων πικρῶν, δπως χρεωστικῶς ὑμγοῦμεν τὰ μεγαλεῖά σου.

Πρᾶγμα β.

Ἐκ τοῦ καρότος τῆς δευτέρας τῆς ἑβδομάδος α'.

Ἡ τὴν πηγὴν τῆς ἀπαθείας χυήσασα τραυματισθεντική πάθεσι, Κόρη, θεράπευτον, καὶ πυ-

Quandoquidem Deus constituit te humani generis auxilium; ne omittas. o Virgo casta, impense cumdem pro nobis fidelibus deprecari.

Ex canone in die quinta, Vespere.

304 O Virgo sancta, unicum fideliū auxilium, concede adjutricem intercessionem tuam tempore jejunii, omnibus te Deiparam castam agnoscētibus.

Te, ut omnium bonorum causam, Domina, universi obnoxie deprecamur, ut te mediatrix, in jejuniū agonem simul descendamus, et ad salutarem ejusdem Unum deveniamus.

Purgaria peccantium propitiatorium; o Domina sancta, intercessione tua effinge peccatorum meorum chirographum.

Jejunis portam ingressuri, tē Dei portam deprecamur, o Domina, ut adjuves famulos tuos, atque penitus dilates mentes et cogitationes ad salutaria desideria perficienda.

Luci-lissimis splendoribus tuis, o bona mundi Domina, discute tenebras animae meae, et noctem peccati mei, ut alacriter psallam, teque beatificem.

O casta, quæ sola divino partu tuo humanæ naturæ inuberritatem corroborasti; esto mihi auxiliatrix, dum divinum jejunii stadium ingredior.

Unicum hominum auxilium, esto nobis servis tuis adjutrix tempore abstinentiae; ut in penitentia, Deo placite hilariter servientes, recipiamus regnum cœlorum.

O castissima Dei Genitrix, ad te consurgimus: miserere nostri benigna intercessione tua, et redde propitium Filium tuum ac Dominum nobis omnibus tempore jejunii nunc incipientis, in saluteum fidelium: qui te hymnis celebrant per omnia saecula.

Labentium erexit; peccantium mediatrix; peregrinorum refrigerium; tristium consolatio, Virginis sanctissima; animi mei mororem dispelle, o casta, et impetra **305** mibi precibus tuis a Deo desuper consolationem; dum hilariter cano, teque superexalto per omnia saecula.

Aīnica bonorum Virgo, quæ bonum Salvatorem peperisti, bonus effice nos universos, o Domina, immoderatis animi perturbationibus et cogitationibus malos effectos, et importabilibus peccatorum sarcinis gravatos, ut te, prout ælrium est, laudemus Deiparam glorificemus.

O omnium, qui in te confidunt, patrocinium, quæ vigilantissima in necessitatibus es protectrix; libera nos, o Deipara, a gelenna perenni, et ab amarissimis suppliciis iam præparatis, ut debite laudemus magnalia tua.

TONUS II.

Ex canone serie II primæ hebdomadæ Quadragesimæ.

Impassibilitatis fontem enixa, me passionum vulneribus confessum medica manu cura, o Puella: et

ab igne æterno eripe me, quæ sola es Dei gratia A ῥδος αἰωνίου ἐξάρπασθν με, μόνη θεοχαρίτωτε: plenissima (43).

Tu, o casta, quæ cœlificasti substantiam nostram terrenam et corruptibilem; serventi intercessione tua fac ut dirigantur preces et supplicationes nostræ ad tuum atque omnium nostrorum Deum et Regem.

Infirmatam omnibus pessimorum dæmonum invasionibus miseram animam meam, medica, o Domina immaculata (44), tu quæ medicum Christum redēptionem nostram peperisti: te enim, o Puella, Virginem incorruptam agnoverimus.

TONUS II.

Ex canone serie III ejusdem hebdomadæ.

O terra, ab aratoris manu immunis, ~~et~~ uni-versi Nutritorem produxisti, qui aperiens manum beneplacito **308** suo, implet omne animal divina virtute: fortifica pane vitali corda nostra debilitata ac fracta ex salietate gravissimorum peccatorum nostrorum.

O Dei Genitrix casta, medicinam alibi ulceribus animæ meæ, cordisque passionibus, ac mentis vobilitati; quippe quæ sola peccatorum es auxiliatrix, et murus eorum qui hostium deprædationibus sunt expositi.

Quis auditas faciet laudes tuas, o Virgo, quæ inexcitabili modo peperisti laudabilem Dominatorem ac Dominum, quem primarii angelorum ordines collaudant. Eumdein tu deprecare, o Virgo innupta, pro populo, qui sese peccatis obstrinxit.

TONUS II.

Ex canone serie IV ejusdem hebdomadæ.

Tu quæ in omnes creaturas exerces imperium, o Domina; quippe quæ Dominum ipsum peperisti, libera me a servitute dolosi omnium hostis.

Te resurgentem lampadem, et lumen, in qua iguis Divinitatis commoratus illuminavit eos qui in

(43). « Plenum (inquit Pelbartus in *Stellario* libr. iv, p. 1, q. 2, a. 3) est cuius nulla pars est vacua, iv, Phys. Ergo, subdit idem, pars originis, id est, conceptionis Mariæ, non sicut a gratia vacua, quod fuisset, si in peccato originali concepta foret; » Sic Pelbartus. Dicitur porro B. Virgo a Josepho et sola divina gratia plenissima: quia sola per singularem Dei in se benevolentiam, ab omni prorsus peccato, quod gratiam excludit, semper alienissima: vel quia sola a primo suæ conceptionis instanti, et per omne vitæ tempus, divinis oculis in omnibus gloriosissima: vel quia cum ejus gratiae plenitudo sit ex ejus dignitate mensuranda et maternitatis ejus dignitas omnem quamcunque hominibus possibiliter dignitatem superet, plenitudo etiam gratiae ipsius omnem puræ Adæ filio communicabilem dignitatem excedet, et privilegium immunitatis ab originali peccato, quod gratiam excludit, in se includit. Ille Paulus de Heredia in tract. *De Concept. B.* V., ad Innocent. VIII, in illa verba Ave Maria, gratia plena. « Plenitudini, inquit, convenit, ut sit per totam essentiam subjecti, quia si ita non esset, nunquam plena esset: essentia vero subjecti divisa est in principium, medium, et

τὸν οὐρανώσασα τὴν γεώδη καὶ φθαρτήν, ἀγνή, οὐσίαν, τῇ θερμῇ σου πρεσβείᾳ χατευθυνθῆναι τὴν ἐντεύξεις καὶ δεήσεις πολησον πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ βασιλέα.

Ἐξασθενήσαν πάσαις προσδολαῖς τῶν κακίστων δαιμόνων τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν ἔσσαι, ἀχραντες Δέσποινα, λατρὸν τετοκυτα Χριστὸν τὴν ἀπελύτρωσιν τὴν, τῶν εἰδότων σε κόρην Παρθénον ἀδιάφθορον.

ΗΧΟΣ Β'.

Ex τοῦ Καρόνος τῆς τρίτης τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος.

Ἡ ἀγεώργητος ἡ γῆ ἡ βλαστήσασα τὸν τοῦ παντὸς Τροφέα τὸν ὑπανοίγοντα χεῖρα, καὶ εὔδοκίᾳ τῇ αὐτοῦ ἐμπιπλοῦντα πᾶν ζῶν ισχὺν θεῖχη, στήριξον ἀρτῷ ζωτικῷ παρειμένας καρδίας τῷ κόρῳ τῶν δυσχερῶν τὴν παραπτώσεων.

Θεογεννήτορ ἀγνή, τῆς ψυχῆς μου τὰ ἔλκη καὶ καρδίας τὰ πάθη, καὶ νοῆς τὰς ἐκτροπὰς θεράπευσον, ὡς μόνη ἀμαρτωλῶν βοηθός καὶ πορθουμένων τεῖχος.

Τίς ἀκούσας ποιήσει τὰς αἰνέσεις σου τῆς τεκούστης ὑπὲρ νοῦν τὸν αἰνετὸν καὶ Δεσπότην; ἀγνή, καὶ Κύριον, δν ὑπεραινοῦσιν ἀγγέλων ταξιαρχίας; Αὐτὸν οὖν ἐκδυσώπει ὑπὲρ λαοῦ τημαρτηκότος, Παρθένε ἀπειρόγαμε.

ΗΧΟΣ Β'.

Ex τοῦ Καρόνος τῆς τετάρτης τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος.

Δεσπόζουσα ἀπάντων τῶν ποιημάτων, Δέσποινα, ὡς τὸν Δεσπότην τέξασα, τῆς δουλείας με ἐλευθέρωσον τοῦ δολοῦ τοῦ μόνου πολεμήτορος.

Σὲ τὴν φαεινὴν λαμπάδα καὶ λυχνίαν, ἐν δὲ τῷ πῦρ τῆς Θεότητος οἰκήσαν ἐψώτισε τοὺς νυκτώνες

finem; sequitur gloriosam Virginem plenam suis gratia in principio, medio, et fine; ergo concepta fuit absqne peccato originali. » Sic ille.

(44). Si diligenter evolvantur libri, disputationes, tractatus, et varia scripta eorum qui contra immaculatam conceptionem scripserunt vel eidem modeste subscribere recusarunt, nusquam legetur apud illos titulus immaculatae, tamen a Josepho nostro attributus Virginis: nihil enim disputationem sustinentes volebant dicere repugnans, ut ab Aristotele in *Topicis* didicerant, et probe callebant titulum immaculatae quomodo unque enuntiaretur, aequo esse opinionis Virginem a peccato originali eximenter protestativi. Hinc Hieronymus ab Angusto, exacti judicij theologus, lectura 5, sui *Propugnaculi contra nolentes gloriosissimam Virginem Mariam dici immaculatam*, nullo alio pugnat arguento, quam probatione præservationis ipsius ab originali peccato, ratus non posse illi titulum immaculatae competere, quam vel unius instantis macula sedasset. Vide *Armamentarium Seraphicum* pro titulo immaculatae Conceptionis pag. 153.

συγχεθέντας φθορά, διχραντε, γεράτρομεν ἄπαντες; Α εύλογοῦντες, εὐλογημένη, τὸν τίχον σου.

Κριτήν δικαιάτων καὶ μόνον εὑδιάλλεκτον ἡ τεκοῦσα, Παρθένε, Χριστὸν τὸν Κύριον, ρῦσαι με τῆς κρίσεως, Κόρη, καὶ τοῦ πυρδός καὶ τῆς τιμωρίας, ἃν μοι προεξένησεν ἀμαρτίας ἢ ἀπόλαυσις.

Ἐκ τοῦ Καρόνος τῆς πέμπτης, τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος.

Κράξομαι ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ θλιβόμενος πρὸς σὲ, καὶ σωθήσομαι, καὶ ἡδονῶν ὑπερβήσομαι τεῖχος βοηθείᾳ καὶ τῇ σῇ, Παρθένε, δυνάμει τειχιζόμενος.

Ἄνεμεινας ἀφλεκτὸς τὸ πῦρ τεκοῦσα τῆς Θεότητος, Παρθένε, ἀλλὰ κατάφλεξον πάθη ψυχῶν, τῶν πίστες βοώντων σοι τὴν φωνὴν τοῦ ἀγγέλου, χαρᾶς μόνη πρόξενε.

Ἡ οὐρανώσασα τὸ ἡμῶν γεῶδες φύραμα τῇ ἐν σοὶ τοῦ Θεοῦ; πανάμωμε, ἐνοικήσει, ρῦσαι πάντας κινδύνων.

Ἐκ τοῦ Καρόνος τῆς παρασκευῆς τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος.

Ο φωτισμὸς τῆς ἐμῆς ἀσθενείας, ἡ σωτηρία τῆς ἀμαυρωθείσης, ἀγνή, ψυχῆς μου, σῶσόν με, σῶσον ἀπολλύμενον, Κόρη, καὶ χιτῶνα τῆς ἀφθαρτίας με ἔνδυσον φθαρέντα δεινοῖς πλημμελήμασι.

Ἐν ἀμελείᾳ τὴν ζωὴν διαπανήσας, νυσταγμῷ τῇ ἀμαρτίᾳ τὴν ψυχὴν ἐβρύνθην· τῇ δὲ ἀχοιμήτῳ σου πρεσβείᾳ προστρέχω, μὴ δψης με εἰς θάνατον, Κόρη πινάχραντε, διπνῶσαι.

Me misericordi, irrationabilium actionum sordibus animo et corpore inquinatum (te precor cum clamore et suspiriis, o Dei Mater, omni ex parte perditus), munda me abstergiva intercessione tua; et iniserere mei, ac salva me.

Ἐκ τοῦ Καρόνος τῆς δευτέρας τῆς ἑβδομάδος β'.

Αμόλυντε σκηνή, παναγία Παρθένε, μολυνθέντα με δεινῶν παθῶν ἐπαγωγαῖς τῇ πηγῇ τοῦ ἐλέους σου κάθαρον, καὶ δέ· μοι δυκρούς κατανύξεως, δέσποινα, ἀμαρτίας βυθὸν ἀφανίζουσα.

Ἐν γαστρὶ σου σκηνώσας δὲ "Ὕψιστος, οὐρανῶν πλατυτέραν σε ἔδειξε, καὶ προστασίαν ἀμαχον τῶν βοώντων, Παρθένε· Πάντα τὰ Εργα, εὐλογεῖτε, διμνεῖτε τὸν Κύριον.

Μαρία Κυρία τοῦ παντός, παντοῖοις με δουλωθέντα ἀμαρτήμασι εὺ λευθέρωσον, Παρθένε· τὸν γὰρ λέυθερωτὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν αὐτὴ ὑπὲρ λόγου ἐκύησας τὴν οὐσιώδη ἀγαθότητα.

Ἐκ τοῦ Καρόνος τῆς τρίτης τῆς ἑβδομάδος β'.

Ἡ μόνη κυήσασα τὸν ἀναρχὸν Λόγον, πανάμωμε,

(45). Ut verificetur hoc elogium, quod absolute Josephus tribuit Virginī Deiparę, nempe, quod ipsa dicatur tabernaculum immaculatum, requiritur, quod ipsa in nulla sui parte fuerit aliqua macula infecta; si enim aliquando maculata fuisset (quod sane accidisset si originalis peccati maculam contraxisset), non posset nec vere nec absolute dici tabernaculum immaculatum.

(46). Si beatissima Virgo in ultimo instanti suæ vitæ unum commisisset peccatum veniale, non posset dici absolute immaculata, idem etiam procul

A obscura corruptionis nocte detinebantur, te, inquam, universi veneramur, o immaculata ac benedicta, prolem tuam laudibus celebrantes.

Christum ac Dominum, judicem justissimum, et solum placabilissimum, enixa, o Virgo puella, libera me a judicio, et ab igne, atque a supplicio, quod mihi peccati voluptas comparavit.

Ex canone seriae v ejusdem hebdomadae.

Clamabo die sc nocte tribulatus, ad te, et salvus ero, et voluptuosarum affectionum transgrediar murum auxilio tuo, o Virgo, virtute communitus.

307 Incombusta permansisti ignem Deitatis enixa, o Virgo, sed combure tu passiones animarum eorum qui cum fide clamant ad te, voce angeli utentes, o sola gaudii conciliatrix.

Tu, quæ massam nostram terrenam cœlificasti per inhabitationem Dei iu te, o purissima, omnes eripe a periculis.

Ex canone seriae vi ejusdem hebdomadae.

O casta, obscuratæ animæ meæ illuminatio, imbecillitatis meæ salus, salva me, o Puella, salva me pereuntem; et incorruptibilitatis tunica indu me, gravissimis peccatis corruptum.

In negligentia ac socordia vitam meam absumpsi, et peccati sopore gravissimo anima mea immersa est. Nunc autem ad vigilantissimam intercessionem tuam recurro: ne permittas me in mortem ob-

C dormire, o Virgo Deipara.

Me misericordi, irrationalium actionum sordibus animo et corpore inquinatum (te precor cum clamo-

Ex canone in die secunda secundæ hebdomadæ.

O tabernaculum immaculatum (45) sanctissima Virgo, emunda me maculatum gravissimorum passionum illecebris, fonte misericordiæ tuæ: et da mihi, Domine, lumbres compunctionis, profundum peccati gurgitem exterminans.

In utero tuo habitans Altissimus, te cœlis latorem effecit, o Virgo, et præsidium invincibile clamantium: **308** Omnia opera, benedicite et laudate Dominum.

O Virgo Maria Domina universi, omnium peccatorum me servum effectum vindica in libertatem; tu enim liberatorem animarum nostrarum essentialem bonitatem ineffabiliter genuisti.

Ex canone in die tertia hebdomadæ secundæ.

O immaculata (46), quæ sola æternum Verbum ex-

dubio dicendum esset, si in primo suæ conceptionis, ac esse instanti aliquod peccatum veniale committeret. Ex quo evidenter sequitur illam a Josepho nostro absolute non posse vocari immaculatam: si peccati originalis scđaretur turpitudine. Nam si exigua peccati venialis macula impedimento foret in primo conceptionis instanti, quo minus immaculata nuncuparetur, quanto magis macula peccati originalis denominationem immaculatæ prohiberet? Vide P. Joan. Eusebium Nierembergiūm in Exceptionibus cap. 2.

te incarnatum absque ulla mutatione illius, peperisti, et post partum Virgo, virilis copulæ expers. permanisti, deprecare pro omnibus, ut a corruptione liberetur vita nostra.

Virginem, montem lapicidæ manu non lactum; candelabrum luciferum, scalam per quam felicissime ascenditur; Dei sedem (47), fideles beatissimum.

Vehiculum regale; nubem lucidam; montem pinguissimum; montem coagulatum, te deprecatur, o Virgo a toto maritali immunis medere passionibus animarum nostrarum.

Ex canone in die quarta ii hebd., ad Mutul.

O casta, quæ collapsorum es erexit, me in concupiscentiarum præcipitum delapsum, reduci in vitam, et propter gravissima peccata in barathrum dejectum, erige.

O Virgo, quæ sine ulla cultura cœlestem spicam protulisti, quæ divina potentia enutrit universa, imple esurientem miseram animam meam.

Quoniam in malitia profundi demersus sum, et contrariarum cogitationum tempestatibus jactor, dæmoni obediens, et voluptatibus inserviens: saljuva me, o casta Virgo Mater: et ad salutis viam dux esto mibi.

309 Ex canone in die v, ad Matutinum.

Tu, quæ Christo ex carne tua carnem tuum dedisti; mortifica carnis meæ passiones, o casta Virgo vita genitrix.

Rubum igne succensum prævidit te Moyses, o Dei Mater Virgo: propterea extingue affectionum meorum fornaces, et ab igne gehennæ eripe et salva me.

Virginitas et partus in te supra naturam concurrerunt, o arca venerandæ sanctificationis, Virgo Mater casta. Ideo cum fide ad te clamo: Sanctifica me totum; totum libera ab omni violentia passionum, quæ tribulant me.

Ex canone in Parasceve ii hebdomadis.

Casta in casta mente honoremus: speciem Jacob divinis actionibus decoramus: religiose eam laudemus, ut Dei nostri matrem.

O porta Dei clausa, per quam solus Dominus transivit; deduc me in semitas divinas, et salutis portas aperi mihi, o Deo charissima: ad te enim consurgio, o Virgo, unicum generis humani praesidium.

Pare me mibi, Christe, quando veneris cum gloria ad judicandum mundum, dissolve nebulam malorum meorum, intercessionibus illius quæ te genuit, et fac me haeredem cœlestis regni tui.

(47). Quod, ut Maria digna Dei sedes esset, in qua per incarnationem consideret, a peccato originali expers esse debuerit, pluribus demonstrat

A ἐκ σωῦ σαρκωθέντα μὴ θραπέντα, καὶ μείνοντα Παρθένος, μετὰ τόχου, ἀνύμφευτε, ἵκέτευσις ὑπὲρ πάντων λυτρωθῆναι ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν ἡμῶν.

Τὸ ἀλατόμητον δρος τὴν Παρθένον, τὴν φωτοφόρην λυχνίαν, τὴν εὐδιάβατον κλίμακα, τοῦ Θεοῦ χωρίον, πιστολ, μαχαρίσωμεν.

Τὸ βασιλικὸν δχῆμα, τὴν φωτόραν νεφέλην, δρος τὸ πιστατον, δρος τετυρωμένον, ἀπειρόγαμε, σὲ δυσωποῦμεν, Παρθένε, λαται τὰ πάθη τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

'Ex τοῦ Καρόνος τῆς τετάρτης τῆς ἑβδομάδος β', εἰς τὸν Ὁρόπορον.

Καταπιπτόντων ἐπανέρθωσις, ἡδονῶν χρηματῶν συμπτωθέντα με, καὶ ἀμαρτίαις χαλεπαῖς ἐμπεσόντα εἰς βάρεθρα ἔξανάστησον, ἀγνή, καὶ πρὸς ζωὴν καθοδήγησον.

Ἡ ἁγεώργητος βλαστήσασα τὸν ἐπουράνιον στάχυν, τὸν διατρέφοντα θεῖκὴ δυναστειὰ τὰ σύμπαντα, Παρθένε, ἔμπλησον πεινῶσαν τὴν τάπεινην ψυχήν μου.

"Οτι εἰς βάθος κακίας ἀπέρριμμαι, καὶ λογισμοῖς ἐναντίοις χειμάζομαι, δαίμονι πειθόμενος, ἡδοναῖς δουλούμενος, βοῇθησόν μοι, ἀγνή Παρθενομῆτορ, πρὸς σωτηρίαν ὅδον ὁδηγοῦσά με.

'Ex τοῦ Καρόνος τῆς πέμπτης, εἰς τὸν Ὁρόπορον.

Σάρκα τῷ Χριστῷ ἐκ τῆς σῆς δανείσασα, νέκρισσα σαρκός μου τὰ πάθη, ζωοχυτὸρ ἀγνή Παρθένε.

Βάτον πυρὶ καιομένην Μωσῆς σε προεθείρει, Θεομῆτορ Παρθένε διὸ μου κατάσθεσον τῶν παθῶν τὰς καμίνους, καὶ πυρὸς γεέννης ἐξάρπασον καὶ σῶσον.

Παρθενία καὶ τόχος συνέδραμον ὑπὲρ φύσιν ἐπὶ σὲ, κιβωτὲ τοῦ σεπτοῦ ἀγιάσματος, Μητροπάρθενε ἀγνή διὸ πίστει βοῶ σοι. "Ολον με ἀγιάσον, δλον ἐκλύτεωσαι πάσης ἐνεργείας παθῶν τῶν θλιβούτων με.

'Ex τοῦ Καρόνος τῆς παρασκευῆς τῆς ἑβδομάδος β'.

Τὴν ἀγνήν ἀγνεύοντι τιμήσωμεν νοῦ, καλλονὴν τὴν τοῦ Ιακὼβ ταῖς ἐνθέοις πράξεις καλλυνθεντι, εὔσεβῶς ὑμνήσωμεν, ὡς Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

"Η πύλη Θεοῦ ἡ κεκλεισμένη, ἦν μόνος διώδευσεν δό Κύριος, Εθυνον πρὸς τρίβους με θείας, καὶ διάντεξον τῆς σωτηρίας πύλας μοι, θεοχαρίτωτε πρὸς σὲ γάρ καταφεύγω, Παρθένε, μόνη προστατία τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων.

Φείσας μου, Χριστὲ, δταν ἐλθῆς κρέναι τὸν κόσμον μετὰ δόξης, λῦσον τὴν ἀχλὺν τῶν κακῶν μου ταῖς ἰκεσταῖς τῆς χυησάσης σε, καὶ κληρονόμον τοίησον τῆς οὐρανίου βασιλείας σου.

Velasquez in suo opere *De Maria immaculate conceptione* libr. I, dissert. I, annotat. 3, quem tu concule.

'Ex toῦ Karόρος τοῦ Σαββάτου τῆς ἑδομάδος β'. A

Νηστεύειν με καὶ ἀπέχεσθαι πάσης ἀμαρτίας
ἐνδυνάμωσον, Κόρη, τὸν δυνατὸν, ἀναμάρτητον Λό-
γον σωματωθέντα ἀρρήτως κυήσασα, καὶ δίδου μοι
καθαρικὸν μολυσμάτων, Πανάρμωμε, δάκρυον.

"Υμνον προσάγω σοι, Παρθένε, μὴ παρίδῃς με
κακοὺς κεκρατημένον, ἀλλὰ δίδου, ἀγνή, διόρθωσιν
τελείαν διὰ νηστείας πάσης τε ἀγωγῆς ἀγαθοτρόπου.

Τεζεκιὴλ σε πύλην ἀδιόδευτον, ἀγνή, προεῖδε,
μετανοίας πύλας πᾶσιν ὑπανθίγουσαν ἀπεγνωσμέ-
νοις· διὸν δισωπῶ σε τρίβους μοι ὑπάνοιξον τὰς
πρόδε τὰ; ἐκείθεν φερούσας χαταπάύσεις.

Φάνηθι, ἄχραντε Δέσποινα, θεῖος συνεργὸς τοῖς
ἄχρεοις οἰκεταῖς σου, καιρῷ τῆς ἐγκρατείας τὰς
προσευχὰς ἡμῶν προσάγουσα Κυρίῳ τῷ τῶν αἰώ-
νων βασιλεύοντι.

*'Ex toῦ Karόρος τῆς δευτέρας τῆς ἑδομάδος γ',
εἰς τὸν "Ορθροῦ.*

Χαῖροις ὁ πανάγιος ναὸς, ὁ πόλος ἡ Θεόδροος,
ἐσφραγισμένη πηγὴ τοῦ ἀθανάτου βεβρου, τὴν πολ-
υηνήν σου, Δέσποινα, φύλαττε ἐκ παντοίων πολε-
μίων ἀπολιμρκήτως.

Τὸν ἀγεώργητον βότρυν συλλαβοῦσα ἐσκοτισμένον
με μέθη τῆς ἀμαρτίας σωφρόνισον, Θεοτόκε Παρ-
θένε, ἐλπὶς τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Σὺ εἶ, Θεοτόκε, τὰ δόπλα ἡμῶν καὶ τεῖχος, σὺ εἶ τῇ
ἀντιληψὶ τῶν εἰς αἱ προσερχομένων· σὲ καὶ νῦν
εἰς πρεσβείαν κινοῦμεν, ἵνα λυτρωθῶμεν τῶν ἔχ-
θρῶν ἡμῶν.

Θεοχαρίτωτε ἀγνή καὶ εὐλογημένη, μετὰ τῶν ἀνω-
δυνάμεων καὶ ἀρχαγγέλων, καὶ τῶν πάντων ἀσω-
μάτων, πρέσβεις ἀτελευτήτως ὑπὲρ πάντων ἡμῶν,
τὸν ἐχ σοῦ γεννηθέντα δι' εὐσπλαγχνίας, ἵνα δίδοται
ἡμῖν, πρὸν ἡ τέλος ἔλθῃ, συγχώρησιν καὶ ἰλασμὸν
τῶν ἀμαρτημάτων, καὶ ἐπανόρθωσιν τοῦ βίου, δπως
οἰκτειρμὸν εὑρεῖν δυνηθῶμεν.

'Ex toῦ Karόρος τῆς τρίτης τῆς ἑδομάδος γ'.

Τὰς χειράς σου τὰς θείας, αἵ τὸν Κτίστην ἐδά-
στασας, Παρθένε παναγία, συρκωθέντα χρηστότητι,
προτείνασσα δυσώπησον αὐτὸν λυτρώσασθαι ἡμᾶς ἐκ
πειρασμῶν, καὶ παθῶν, καὶ κινδύνων, τοὺς πήθῳ
ἀνευφημοῦντάς σε, καὶ βιῶντάς σοι· Δέξα τῷ ἐνο-
κήσαντις ἐν σοι, δέξα τῷ προελθόντι ἐκ σοῦ, δόξα
τῷ ἐλευθερώσαντι ἡμᾶς διὰ τοῦ τόκου σου.

Σῶσόν με, σῶσόν με, ἡ τὸν Σωτῆρα τέξασα· ἕδε
τὴν Θείψιν μου, ἀγνή. ἦν τῇ πληθὺς τῶν ἀμετρήτων
μου κακῶν ἐμποιεῖ καθ' ἡμέραν τῇ ἀθλίᾳ μου ψυχῆς,
ἔξ ἀπογνώσεως.

Κριτὴν δὲ ἐγένυνησας, Παρθένε Μαρία, δυσώπει
ἐν ὥρᾳ τῆς χρίσεως με, ἀγνή, οἰκτεῖραι καὶ σῶσαι·

Ex canone in Sabbato u. hebdomadis.

O Puella, da mihi vires, ut jejunare, et ab omni
peccato abstinere possim, quae potentissimum
Verbum ab omni peccati labore immune, corpore
vestitum ineſtabiliter peperisti; et concede mihi
lacrymas, o purissima, 310 quibus maculas meas
einundem.

Hymnum offero tibi, o Virgo: ne despicias me
malis obsessum: sed concede mihi, o casta, per-
fectam correctionem per jejunium, ac vitæ omnis
probe peractæ rationem.

B Prævidit te Ezechiel, o casta, portam per quam
nulli patebat via; quae omnibus desperatis aperit
portas pœnitentiae: unde tibi supplico; ut mihi
vias aperias, quae ad coelestem requiem me perdu-
cant.

Esto, o Domina immaculata, divina coadjutrix
inutilibus servis tuis tempore abstinentiæ, prece
nostras offerens Domino regi seculorum.

Ex canone in feria u. hebdomadis III, ad Matutinum.

Salve, o templum sanctissimum, o vellus divino
rōre insusum, o fons signata fluentis immortalis:
gregem tuum custodi, Domina, ab hostiū univer-
sorum oppugnatione immunem.

C Tu quae racenium absque ullius cultura concepi-
sti, me peccati ebrietate obtenebratum ad sobrio-
tatem restitue, o Virgo Deipara, spes animarum
nostrarum.

Tu es, o Deipara, arma nostra, et murus: tu ro-
fugium ad te confugientium. Nunc itaque te ora-
tricem nostram constituius, ut ab hostiū nostris
liberemur.

O divina gratia plenissima, casta, et benedicta,
una cum supernis virtutibus et archangelis, omni-
busque incorporeis deprecare incessanter pro nobis
omnibus illum qui ex te natus est per viscera mi-
sericordie; ut concedat nobis, antequam finis ad-
veniat, indulgentiam, et propitiationem peccatorum,
vitæque correctionem, ut misericordiam invenire
possimus.

311 Ex canone in feria iii hebdomadis III.

D O Virgo sanctissima, extende divinas manus
tuas, quibus portasti Creatorem, propter suam
benignitatem incarnatum; eumque precare suppli-
citer, ut a temptationibus, perturbationibus et peri-
culis eripiāt nos, qui te cum affectu celebramus,
et ad te clamamus: Gloria ei qui in te habitat: gloria
ei qui ex te processit: gloria ei qui nos per
partum tuum in libertatem vindicavit.

Salva me, salva me, tu quae Salvatorem peperisti:
vide tribulationem meam, o casta, quam multitudine
immensorum malorum meorum infert quotidie
miseræ animæ meæ, ex desperatione.

E casta Virgo Maria, deprecare Judicem, quem
geuerasti, ut in hora judicii misereatur mei, et

OCRABR/FR

salvet me damnationi obnoxium : o unicum praesi-
dium generis humani.

Montem a lapicida intactum ; portam imperviam,
sublimiorēm cōelo, universisque rebus creatis ;
speciem Jacob ; unam totam auream, et proutem ;
et Matrem Creatoris, Virginem fideles beatificemus.

Ex canone in seria iv hebd. iii, ad Matutinum.

In carnatum ex te, o immaculata, Verbum proces-
sit, ut primorum parentum lapsum erigeret per
viscera misericordiae suae.

Dei Sapientia, dominū sibi ædificans, ex te incar-
nata est ineffabili sui ipsius demissione, o Virgo
innupta ; tu enim sola ex omnibus generationibus
electa es, incorrupta in habitationem incorrupti
Verbi.

Ex te, o Virgo, paupertatem nostram accepit
sponte, ille qui dives est suapte natura : visibilis
autem factus **312** est nobis ille qui invisibilis a
superius chorus laudatur, imaginem contritam re-
stituens propter suam bonitatem.

Ex canone in seria v hebd. iii, ad Matutinum.

Domina sancta, Christi Dei nostri Mater ; cum
omnium factorem ineffabili ratione pepereris ; exora
me cum sacris apostolis assidue bonitatem illius,
ut nos ab animi perturbationibus liberet, et pecca-
torum veniam nobis largiatur.

Lucerna inextinguibilis, thalamē undequaque **C**
coruscans, Seraphim sublimior, vehiculum cheru-
licum, ab omni macula immunis (48), a gravissi-
mis peccatis et periculis libera me.

Generationes generationum beatificant te, ut olim
prædictisti, o divina felicitate cumulatissima : sola
eām hominibus beatum Verbum peperisti, quod ex
te, modo inexplicabili, corpus assumipseris.

Luce divina illumina me, o Virgo Deipara, geni-
trix lucis ; anima mea caliginem dissipat, ut
beatilicet te, quam universæ hominum genera-
tiones, quemadmodum antea prophetasti, beatam
appellant.

Ex canone in seria vi hebd. iii, ad Matutinum.

Novum, ut infantem, peperisti o castissima, Crea-
tores meum ; quem deprecare, te oro, ut me multa
malitia inveteratum, renovare dignetur.

Compescere, o Christi Dei Mater, malitiam cordis
mei undequaque periclitantis : collide jacula ñemo-
num, et arcus oppugnantium miseram animam
meam.

Sanctissima Domina, spes mea et refugium
meum, medere vulneribus animæ meæ ; mente mea
pacifica ; ut et ego gaudens collaudem mira-
bilia tua, o Deipara semper Virgo.

(48). Universum genus maculae tam actualis
quam originalis his verbis a B. Virginē removit Jose-
phus, cum hæc verba absolute, simplicitet, et sine

A tñn xitáxriton, μόνη προστασία τοῦ γένους τῶν
ἀνθρώπων.

Τὸ ἀλετόμητον δρις, τὴν ἀδιέδευτον πύλην, τὴν
ἀνωτέραν οὐρανοῦ, καὶ τῆς κτίσεως πάσης, τὴν
καλλονήν τοῦ Ἱακὼν, τὴν στάμνον τὴν πάγχρυσον,
καὶ γέφυραν, καὶ Μητέρι τοῦ Κτίστου, τὴν Παρθέ-
νον μακαρίσαμεν, πιστοῖ.

*Ἐκ τοῦ Καρδρος τῆς τετάρτης τῆς ἑβδομάδος γ',
εἰς τὸν "Ορθρον.*

Σωματούμενος ἐκ συν, Κόρη, προῆλθεν ὁ Λόγος,
τὴν ἔκπτωσιν, ἀχραντε, τῶν προπατόρων διὰ απλά-
γχα οἰκτιρμῶν διορθούμενος.

B 'Ex σοῦ τοῦ Θεοῦ ἡ Σοφία οἵκον ἔσυτῇ δομησαμένη
ἐσπρώψη ἀπορρήτῳ συγκαταβόσιε, Κόρη ἀπειρό-
γαμε· σὺ γάρ μόνη πασῶν γενεῶν ἐκλέλεξαι δρ-
θορος ἀφθάρτου εἰς χατοικίαν Λόγου.

'Ex σοῦ τὴν ἡμῶν πτωχείαν, Παρθένε, θέλων
ἐφόρεσεν ὁ πλούσιος τῇ φύσει· δρατὸς δὲ γέγονεν
ἡμῖν ὁ ἀσράτως τοῖς ἄνω χοροῖς ὑμνούμενος, τὴν
συντριβεῖσαν εἰχόντα ἀναπλάττων ἀγαθότητι.

*Ἐκ τοῦ Καρδρος τῆς πέμπτης τῆς ἑβδομάδος γ',
εἰς τὸν "Ορθρον.*

'Ἄγία Δέσποινα, Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Μῆτερ,
ώς τὸν ἀπάντων ποιητὴν ἀπορρήτως τεχοῦσα, Ικέ-
τευε, σὺν ἀποστόλοις Ἱεροῖς ἐκάστοτε, τὴν ἀγαθό-
τητα αὐτοῦ παθῶν ἡμᾶς λυτρώσασθαι, καὶ ἀφεσιν
ἡμῖν δοῦναι ἀμαρτημάτων.

Λυχνία ἀσθεστος, νυμφῶν διλέφωτε, Σεραφίμ
ὑπερτέρα, Χερουβικὴ δχημα, πνάμωμε, ἀμαρτιῶν
με χαλεπῶν καὶ χινδύνων ἐλευθέρωσον.

Γενεσὶ γενεῶν σε, θεομακάριστε, μακαρίζουσι, ώς
πάλαι προεφήτευσας· μόνη γάρ βροτοῖς τὸν μακά-
ριον τέτοκα; Λόγον ἀπορρήτως ἐκ σοῦ σωματωθέντα.

Φωτὶ τῷ θείῳ με φωταγώγησον, ἡ τοῦ φωτὸς,
Παρθένε, Θεοτόκε, λοχεύτρια, καὶ ψυχῆς μου τὸν
ζόφον ἀπέλασον, ὅπως σε μακαρίζω, τὴν μακαρίζουσι
πᾶσαι τῶν ἀνθρώπων γενεαῖ, ώς προεφήτευσας.

*Ἐκ τοῦ Καρδρος τῆς παρασκευῆς, τῆς ἑβδο-
μάδος γ', εἰς τὸν "Ορθρον.*

D Νέον ἀπεκύησας ώς βρέφος, πάναγνε, τὸν Πλα-
στούργον μου, δν δυσωποῦσα πεπαλαιωμένον με ἐν
πολλῇ κακίᾳ ἀνακαίνισαι δίομαι.

Πεῦσον τῆς ἐμῆς πολυωδύνου πᾶσαν καρδίας τὴν
κάκωσιν, Μῆτερ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ· Θραύσον δαιμό-
νων τὰ βέλη καὶ τὰ τόξα τῶν ἐκπολεμούντων τὴν
ταπεινήν ψυχήν μου.

Παναγία Δέσποινα, ἡ ἐλπίς μου, καὶ καταφυγή, τὰ
τραύματα τῆς ἐμῆς λασιτι ψυχῆς, τὸν νοῦν μου εἰρή-
νευσον, ίνα κάγῳ χαίρων ἀνυμνῶ τὰ μεγαλεῖά σου,
Θεοτόκε ἀειπάρθενε.

Imitatione ulla prolata, ad enjuslibet maculae ini-
muntatem significandam sint ex se idonea.

'Εκ τοῦ Καρότος τοῦ Σαββάτου τῆς ἑδορᾶ· A 313 Ex canone in Sabbato Dominice III, ad Matutinum.

"Ινα τε φωναὶ διαπρυσίοις ἀνευφημοῦμεν, Κόρη, τὰς φωνὰς τῆμῶν ταύτας προσδέχου, καὶ Ιλασμὸν ὅψημάτων λήψεσθαι τὸν Υἱόν σου καθικέτευε.

Τέτοχας νομίμων δίχα φύγεως τὸν Πλαστούργην γενόμενον ἀνθρώπον, δχραντε· αὐτὸν οὖν δυσώπει πάντων τὰς ἀνομίας νῦν παριδεῖν καὶ τὰ πτχίσματα.

"Ως τεκοῦσα Θεὸν ἀναμάρτητον, τὰς τῆμῶν ἀμερτίας ἐξάλειψον ταῖς μητρικαῖς πρεσβείαῖς σου, Θεοτόκε, καὶ σῶζε ἀναδοῶντας· Εὐλογεῖτε, τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον.

Φωτὸς οἰκητήριον ἡ σὴ γεγένηται, παναγία, μήτρα, πάνταγε· ὅθεν πιστῶς ἀναδοῶσι· τὰς κόρας τῆς ψυχῆς μου καταύγασον, καὶ τρίβον τὴν εὐθείαν μπάδεισον τῷ σε γνησίως μακχρίζοντι.

'Εκ τοῦ Καρότος διπλοῦς τῆς τρίτης τῆς ἑδο· μάδος δ', εἰς τὸν "Ορθρον.

Σάρκα γενόμενον ἀναλλοιώτως τὸν Χριστὸν, Παρθένε, κυνοφορεῖς, δν ἐκτενῶς ἰχέτευς σαρκικῶν πτερῶν ἀπαλλάξαι τοὺς προσκυνοῦντας σταυρὸν δν καθυπέμεινε σαρκί.

"Ἄρρητον τὸ θαῦμα τῆς σῆς κυήσεως, Μητροπάρθενε· πῶς γάρ λοχεύεις καὶ ἀγνεύεις, ἐν ταυτῷ· πῶς πτιθοτοκεῖς, καὶ ἀγνοεῖς πεῖραν δλως ἀνδρός; δ εἰδεν δ ὑπὲρ φύσιν ἐξ ἐμοῦ καινοπρεπῶς Λόγος Θεοῦ γεννηθεῖς.

Νοητὸν ὡς ἀγίασμα τὸν ἐν ἀγίοις Θεὸν ἀναπεπαυμένον τίχτεις, ἀγία Θεομῆτορ ἀγνή, πάντα τὰ πέρατα ἀγιάζοντα θεῖτρι προσκυνήσει σῆμερον, Παρθένε, ξύλου παναγίου, ἐν φερετῇ ἐπάγῃ.

Μόνη δρθορος κύεις, μόνη θηλάζεις βρέφος μή λοχεύουσα, μόνη τὸν Κτίστην τίχτεις, καὶ Δεσπότην σου, εἰ καὶ δούλη καὶ Μήτηρ· οὐ, Παρθενομῆτορ, ὑμνοῦμεν εἰς αἰώνας.

Αἱ γενεαὶ σε ἀπασαι μαχαρίζουσιν, ἀγνή· Ἰησοῦς γάρ μόνος δ τεχθεῖς ἔχ τῆς σῆς νηδύος, αὐτὸς ὡς ἐπισταταῖ, ἐποίησε, Κόρη, μετὰ σου, Παρθένε, μεγαλεῖα, δν δυσώπει σώζεσθαι ποίμνην καὶ λαόν σου.

"Ἐν τῷ σταυρῷ ὡς ἵστατο ἡ ἀμνάς σου, Ἰησοῦ, τὸν ποιεύειν καὶ Δεσπότην αὐτῆς σε δρῶσα πικρῶς ἐπωδύρετο, καὶ σπλάγχνα κινοῦσα ἐπὶ σου, Χριστὲ, ἀνεκαλεῖτο· Τί τὸ ξένον θέαμα; ἡ ζωὴ πῶς θυήσκεις;

(49). « Quid magnum (inquit in sua *Sacra Deipara* pag. 331, P. Sylvester de Saavedra) si a peccato originali non præservavit Virginem, quæ illi Mater futura erat? Naturalis est propensio in cognitorum utilitatem, honorem et gloriam. Unde rogamibus Sinai moniis abbatem piissimis monachis, cur Deus tanta, et tot contulisset homini beneficia, respondit referente Philippo

Ut te claris vocibus concelebrare possimus, Puella, suscipe has oblationes nostras, et Filium tuum precare ut debitorum nostrorum propitiatio nem recipiamus.

Peperisti, præter leges naturæ, Creatorem hominem factum, o immaculata: eundem ergo suppliciter exora, ut iniuriantes et peccata universorum dimittat.

Tu quæ Deum ab omni peccati labe immunem peperisti, dele peccata nostra maternis intercessoribus tuis, o Deipara, et salva clamantes: Benedicte, opera Domini, Dominum.

B Lucis habitaculum factus est sanctissimus uterū tuus, o castissima: unde cum fide ad te proclamo: Illumina pupillas animiæ meæ, et viam rectam ostende mihi dum te legitime beatam appellō.

Ex canone duplici in seria III, hebdom. IV ad Matutinum.

Christum sine mutatione carnem factum, o Virgo, gestas in utero: eundem obnixe precare, ut a carnalibus passionibus liberet eos qui crucem, quam secundum carnem sustinuit, adorant.

Ineffabile est miraculum conceptionis tuæ, o Virgo Mater: quomodo enim concipis, et simul casta permanes? quomodo puerum paris, et viri experientiam prorsus ignoras? Ipse solus novit, qui supra naturam ex me, cum esset Verbum Dei, nova ratione genitus est.

C Tanquam spiritale sanctuarium, Deum, qui in sanctis requiescit, paris, o sancta et casta Virgo Dei Mater: illum, inquam, qui hodie universos terræ fines sanctificat divina adoratione sanctissimæ crucis, in quam secundum carnem adactus est.

314 Sola sine corruptione concipis, sola lactas infantem, partus sordium nescia: sola edis in lucem Creatorem, et Dominum tuum: ancilla es et Mater. Te, Virgo parens, laudamus in sæcula.

Universæ generationes te beatam dicunt, o casta, solus enim Jesus ex utero tuo natus, ut ipse novit, fecit, o Virgo Puella, magnalia tecum (49): ipsum eundem deprecare pro salute gregis et populi sui.

Ut Agna tua stans juxta crucem, vidit te in ea, o Jesus, pastorem et Dominum suum; deslebat amare, et visceribus commota super te, Christe, ita te compellabat: Quod novum spectaculum est hoc? quomodo moreris, o vita?

presbytero Dioptræ lib. III c. 3: Quia cognatus nobis et ejusdem substantiæ, ejusdem generis ac formæ, homo natus videlicet, ac proinde naturaliter deditus est ac diligit cognatos, et generis sui substantiæque. Perbellè hæc autem cadunt in sacram Deiparam, quam Dominus magnam effecit, id est omnino liberam, et quam sub tyranide peccati originalis nunquam permisit.

Ex dupli canone in seria. v mediae hebdomadæ, A Ἐκ τοῦ Καρότος διεπλοῦς τῆς πέμπτης τῆς μεσῆς ἑδδομάδος, εἰς τὸν Ὁρθρού.

Maria, venerandum Domini receptaculum, erige nos collapsos in chaos gravissimæ desperationis, et peccatorum, et tribulationum: tu enim salus es peccatorum, et auxilium, et forte præsidium, et salvus facis servos tuos.

Mater boni Dei, bonam fac animam meam, quam Malignus mala consuetudine depravavit, misere inescans me: ut te causam salutis laudibus semper celebrem, quæ plurima laude es dignissima.

Peperisti, o Puer, sine viri opera, ab omni labore immunita, Deum, qui pugillo continuet fines terræ, et omnibus est antiquior.

Patris sinu non derelicto, in sinu Virginis reclinatus es propter inclinationem humani generis, cujus similitudinem acceperisti propter viscera misericordiae tuæ: unde te homines laudamus in sæcula.

Tu, quæ gaudium conceperisti ad vocem archangieli, abole nunc inquietorem cordis mei, qui corrumpit animam **315** meam: et da mihi, o casta, lucrum gaudii effectorem; ut in futuro sæculo divinam consolationem invenire possim.

Te gloriosam ac solam Deiparam, quæ Verbum incomprehensibile in tuo ventre continuisti, et secundum carnem peperisti, hymnis magnificamus.

Ex canone seria vi hebdomadæ in adorationem venerandæ crucis.

Cum te, o Fili, ineffabili modo peperi; dolores partus effugi; nunc autem tota doloribus repleta sum: video enim te tanquam malefactorem in ligno suspensum, qui terrani absque ulla fulcimento suspendisti. Ita castissima illacrymans loquebatur.

Cum vitam in cruce mortuam Virgo veneranda vidisset, cordis dolorem cohibere non valens, tota commovebatur et exclamabat: Hei mihi, Fili mihi! quid tibi populus prævaricator et iniquus retribuit?

Ex utero virginali te peperi, o Fili, et nunc, videntes te in ligno suspensum, conturbor et bæreo, et altitudinem mysterii, et multorum judiciorum tuorum profunditatem non comprehendendo. Ita castissima exclamabat; quam nos vocibus incessabilibus tanquam Dei Matrem beatificemus.

Cum videres in cruce illum qui, propter honestatem suam, ex te, o Immaculatissima, incomprehensibili ratione natus est, vulnerabantur viscera tua, ac dicebas: Hei mihi, divine Fili? quomodo pro omnibus dolore cruciaris? Pietatem tuam adoro; sit tibi gloria.

Da nobis vires, o casta, ut ab omni malitia jejunemus, et ut a pravis malisque actionibus semper abstineamus: virtutem nobis concede tu, quæ es omnium hominum præsidium.

316 Mentis meæ angustias dilata intercessione tua, o Dominæ, quæ universas insidiarum vias hostis nos oppugnantis coangustasti, et per angu-

María, τὸ σεπτέντιον τοῦ Δεσπότου δοχείον, ἀγάστησον ἡμᾶς πεπτωκότες εἰς χάος δεινῆς ἀπογνώσεως, καὶ πταισμάτων. καὶ θλίψεων· σὺ γάρ πέφυκας ἀμαρτωλῶν σωτηρία καὶ βοήθεια, καὶ χραταιὰ προστασία, καὶ σώζεις τοὺς δούλους σου.

Μῆτερ Θεοῦ τοῦ ἀγαθοῦ, ἀγάθουν δου τὴν ψυχὴν, ἦν δὲ Πονηρὸς συνηθεῖται πονηρῷ ἐκάκωτεν, ἀθλίως δελέασας με, ὅπως ὡς αἰτίαν σωτηρίας ὑμνολογῶ σε δὲ τὴν πολυύμνητον.

Ἐκύησας, Κόρη ἀνανδρε, Θεὸν, πανάμωμε, τὴν κατέχοντα δρακὸν τὰ πέρατα, καὶ πάντων ἀρχαιτέρον.

B Κόλπων οὐκ ἔχετας τῶν πατρών ἐν κόλποις ἀνεκλιθῆς Παρθένου, ἐπ' ἀνακλήσει τοῦ γένους, οὗ ἐφόρεσας διὰ σπλάγχνα, Ἰησοῦν, τὸ δμοίωμα. Ὅθεν σε ὑμνοῦμεν βροτοὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Χαρὰν συλλαβοῦσα τοῦ ἀρχαγγέλου τῇ φωνῇ, τῇς ἡμῆς νῦν χαρδίας τὴν λύπην ἀφάνισσον τὴν ψυχοφθόρον, καὶ δίδου, ἀγνῇ, χαροποιὸν πένθος, ὅπως εὔρω ἐκεῖ τὴν θέλαν παράκλησιν.

Σὲ τὴν Ἑνδοξὸν καὶ μδνῆν Θεοτόκον, τὴν τὴν ἀχώρητον Λόγον ἐν γαστρὶ χωρήσασαν καὶ τεκοῦσαν σαρκὶ ὑμνοῖς μεγαλύνομεν. Ἐκ τοῦ κανόνος τῆς Παραπομῆς τῆς μέσης ἑδδομάδος, εἰς τὴν τοῦ τιμίου σταυροῦ προσκύνησιν.

C Ἐκ τοῦ καρότος τοῦ Σαββάτου τῆς μεσῆς ἑδδομάδος εἰς προσκύνησιν τοῦ εἰμίου σταυροῦ.

“Οτε σε, Τέκνον, ἀπορρήτως ἐτεχον, ὡδίνας ἐψυχον, καὶ πῶς νυνὶ δλη δδυνῶν πεπλήρωμα; δρῶ γάρ σε χρεμάμενον ὡς κακουργὸν τῷ ξύλῳ, τὴν γῆν δοχέτως χρεμάσαντα, Ιλεγεν. ἡ πάναγνος κλαίουσα.

Νενεχρωμένην τὴν ζωὴν ἐπὶ σταυροῦ θεωροῦσα, καὶ μὴ φέρουσα τῶν σπλάγχνων τὸν πόνον, ἐδονεῖτο ἡ σεμνὴ Παρθένος ἀνακρίουσα. Οἱ μοι, Υἱέ μου, τὶ σοι δῆμος δύνμιον διέδωκεν;

Παρθενικῆς, Τέκνον, ἐκ μήτρας σε ἐτεχον, καὶ δρῶσα ξύλῳ σε χρεμάμενον ἐξαπορῶ, καὶ οὐ συνορῶ ὑψός τοῦ μωσηρίου, καὶ βάθος πολλῶν χριμάτων σου, ἡ πάναγνος ιδόσα, ἦν φωναῖς ἀσιγήτοις ὡς Μητέρα Θεοῦ μαχαρίζωμεν.

Ἐν σταυρῷ καθορῶσα τὸν δι' ἀγαθότητα ἐκ σοῦ, πανάμωμε, ὑπὲρ νοῦν τεχθέντα, ἐτιτρώσκου τὰ σπλάγχνα καὶ Ιλεγες. Οἱ μοι, θείον Τέκνον, πῶς ὑπὲρ πάντων δδυνόσαι; προσκυνῶ σου τὸ εἴσπλαγχνον. Κύριε, σοὶ δὲ δόξα.

Νηστεύειν ἡμᾶς, ἀγνῇ, κακίας πάσης ἐπίσχυσον, καὶ φαύλων καὶ πονηρῶν ἀπέχεσθαι πράξεων ἀεὶ ἐδυνάμωσον, προστασία πάντων τῶν ἀνθρώπων χρηματίζουσα.

Νοῦς μου τὴν στένωσιν τῇ σῇ πρεσβείᾳ πλάτυνον, Δέσποινα, ἡ στενώσασα πάζας τὰς μεθιδεῖας τοῦ πολεμήτορος, καὶ δι' ὅδου με στενῆς κατευδυ-

σε πρὸς πλατυσμὸν τῆς ζωῆς βαδίζειν, Μῆτερ Θεοῦ.

Νῦν ὡς ἀρνίον ἄκινχον καθορῶ σε χρεμάμενον, καὶ ὑπὸ ἀγριμῶν τῷ σταυρῷ πηγνύμενον, Υἱέ μου προξύναρχε, τοῖς ὁδυρμοῖς συγκόπτομαι καὶ ταῖς μητρικαῖς περιστατοῦμαι ὁδύναις, ἡ πάναγνος ἐνīα, ἦν φωγαῖς ἀσιγήτοις ὑμνοῦμεν κατεχρέως, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φθορᾶς σε δίχα τέτοκα ἐκ γυνερᾶς, πρὸς αἰώνων Πατὴρ ὃν ἐγέννησε, καὶ πῶς φθορεῖς ἀνθρωποι σπαράττουσί σε, Φίδη, καὶ τὴν πλευρὰν δρύττουσι λόγχη, καὶ τὰς χειρας σὺν τοῖς ποσὶν ἡλοῦσιν ἀπανθρώπως; ἡ πάναγνος ἐνīα, ἦν ἐπαξῖως μεγαλύνωμεν.

'Εκ τοῦ Καρόντος τοῦ Σαββάτου τῆς μέσης ἐβδομάδος, εἰς τὸν "Ορθρὸν.

Ο Θεοῦ Θεός, Λόγος ζητῶν θεῶσαι τὸν ἀνθρωπὸν, ἀγνή, ἐκ σοῦ σαρκοῦται καὶ βροτὸς δρᾶται, ὃν ἀπαύστως δυσώπει, εὑρεῖν ἡμᾶς ἔλεος ἐν καιρῷ τῆς ἀπολογίας.

Σὲ τὴν μόνην ἀγαθὴν ἐκδυσωποῦμεν, Παρθένε, κεκακωμένους ἡμᾶς ἀγάθυνον, καὶ ἐκτενῶς τὸν Χριστὸν δυσώπει φύτει δυταὶ ἀγαθὸν, ἐγκρατεῖας τὸν καιρὸν τὰ ἀγαθὰ πράττοντας ἀποκληρῶσαι ἡμᾶς ὑμνολογοῦντας αὐτὸν.

Τὸν σταυρὸν Χριστοῦ τὸν τίμιον, Θεοτόκε ἀγνή, βλέψαντας, καὶ ἐκ χαρδίας προσκυνήσαντας ἡμᾶς, ταῖς σαῖς πρὸς τὸν Δεσπότην ἀξίωσον πρεσβείας ἰδεῖν καὶ τὰ πάθη τὰ σεπτὰ αὐτοῦ, παθῶν κεκαθαρμένους.

Σαρκός μου τὰς κινήσεις ἀπονέκρωσον, ἡ Θεὸν σαρκὶ ἀποτεκοῦσα, ὑπὲρ νοῦν, καὶ παράσχου φωτισμὸν τῇ διανοίᾳ μου, ἀγνή, νεφέλη οὖσα φωτός.

'Εκ τοῦ Καρόντος τῆς δευτέρας τῆς ἐβδομάδος ε', εἰς τὸν "Ορθρὸν.

Τὴν ὥραιότητα τῆς παρθενίας σου, καὶ τὸ ὑπέρλαμπρον τὸ τῆς ἀγνείας σου ὁ Γαβριὴλ καταπλαγεὶς ἐνδα σοι, Θεοτόκε· Ποιὸν σοι ἐγκώμιον προσαγάγω ἐπάξιον; τί δὲ δνομάσω σε, ἀπορῶ καὶ ἔξισταμαι. Διδ, ὡς προσετάγην, βοῶ σοι· Χαῖρε, ἡ κεχαριτωμένη.

Πολυάνυμες Κύρη, χαροίς, ἀγία Παρθένε, Θεοχαῖτορ Μαρία, τῶν πιστῶν καύχημα, κατάρας λύτρωσις, κλίμαξ ἐπουράνιε, ἀκατανόητον θαῦμα, βάτε ἀκατάφλεκτε, γῆ ἀγεώργητε.

Ἡ μετὰ τόκον ἀρθορας μείνατα, πανάμωμε, λύτρωσαι, δεόμεθα, ἀγνή, καταφθορᾶς τοὺς δούλους σε πιστῶς τοὺς μελῳδοῦντας ἐν ὅμονοίᾳ ψυχῆς· Εὔλογεῖτε, τὰ ἔργα.

Μετὰ μαρτύρων, μετὰ προφητῶν τὴν τεκοῦσάν σε, μετὰ ὁσίων πάντων, Χριστὲ, δυσωποῦσαν πρόσδεξαι ἀεὶ, ὑπὲρ διούλων τῶν παροργισάντων σε τὸν μόνον φιλάνθρωπον Δεσπότην, ὃν ἐπουράνιαι τάξεις τρέμουσι.

A statim viam feliciter deduc me, ut ad latitudinem vitæ perveniam, o Dei mater.

Cum videam te nunc, o Fili mi æterne, tanquam agnum innocentem suspensum, et pro iniquis in cruce confitum, discrucior querelis; et doloribus maternis circumdor: clamabat castissima, quam vocibus assiduis debite laudamus in sæcula.

Sine corruptione ex ulero te peperi, o Fili, quem Pater ante sæcula generavit: et quomodo homines corruptibles te dilacerant; et lancea latus tuum perfodient, et manus ac pedes inhumaniter clavis configunt? Ila castissima exclamabat: quam nos pro merito magnificemus.

B Ex canone in Subbato mediaz hebd., ad Matutinum.

Verbum Dei divinum volens hominem deificare, ex te, o casta, incarnatum est, et homo apparuit: quem sine cessatione deprecare, ut in tempore reddendæ rationis, misericordiam invenire possumus.

C Te solam bonam deprecamur, Virgo, ut nos malitia infectos, bonos efficias; et impense Christum exores, qui natura bonus est; quatenus abstinentias tempus in bonis operibus explere possimus, eundem Christum collaudantes.

Dum pretiosam Christi crucem intuemur, et ex corde adoramus; precibus tuis apud Dominum dignos nos effice, o casta Deipara, ut venerandas illius passiones a passionibus nostris purificati, intelligere possimus.

Tu, quæ Deum in carne, intelligibili ratione peristi, carnis meæ commotiones mortifera; et concede 317 menti meæ illustrationem, cum sis, o casta, nubes lucis.

C Ex canone in feria II Dominicæ v, ad Matutinum.

Virginitatis tuæ pulchritudine, et immenso castitatis tuæ splendore obstupescitus Gabriel, clamabat ad te Dei para: Quo te encomio digne celebrare possum: et quo te nomine appellein prorsus ignoror, et mente excedo: propterea, juxta id quo imperatum est mihi, exclamo ad te: Ave, gratia plena.

Salve, multis nominibus celebrata Puella; sancta Dei Genitrix Maria, fidelium gloria, maledictionis redemptio, scala cœlestis, miraculum omni intellectu superius, rubus incombustus, terra nunquam arato proscissa.

O purissima atque castissima, quæ post parvum incorrupta permansisti, redime, te precamur, a corruptione servos tuos, qui fideliter concinunt unanimi consensu: Benedicite, opera, etc.

Genitricem tuam semper suscipe, Christe, cum martyribus, prophetis, atque omnibus sanctis te deprecantein pro servis tuis, qui ad iracundiam provocaverunt te Dominum placibilissimum solum amatorem hominum, et omnipotentem, quem colestes exercitus contremiscunt.

Ex canone in seria iii hebd. v, ad Matutinum. Α Ἐκ τοῦ καρότος τῆς τρίτης τῆς ἑδομάδος ε', εἰς τὸν Ὁρθρον.

Divinum Verbi tabernaculum facta es, o sola castissima Virgo Mater, quae puritate angelos superasti; me super omnes carnalibus peccatis sedatum emunda intercessionibus tuis, o veneranda; divinis irrigationibus praebens magnam misericordiam.

Requievit in te Christus, o sola benedicta, atque ex te carnem suam susecepit.

Miserationum tuarum stillicidiis, o semper Virgo inviolata. **318** passionum cordis mei sordes, emunda, donans mihi lacrymarum canales, quibus anima mea purificetur.

Animam meam passionum voluptuosarum nigredine obtenebratam, illuminata, o casta, quae lucem peperisti, ut cum fide semper magnificeam te.

Ex canone in seria iv hebd. v, ad Matutinum. Β Ἐκ τοῦ καρότος τῆς τετάρτης τῆς ἑδομάδος ε', εἰς τὸν Ὁρθρον.

Cum videres, o veneranda, illum qui ex puris sanguinibus tuis corpus acceperat, atque ex te modo inexcoigitibili natus fuerat, suspensum in ligno in medio malefactorum, visceribus discruciatibaris, et materno affectu plorans clamabas: Hei mihi, Fili mi! quae est haec divina atque ineffabilis dispositio tua, per quam plasma tuum viviscasti? misericordiae tuae viscera collaudo.

Porta salutaris, pons deducens ad Deum; Christianorum præses, Domina castissima; me viae calamitatibus circumdatum, fluctibusque jaciatum, gubernata, o Puella.

O Dei genitrix castissima, animæ meæ vulnera, et peccati cicatrices abole, exsiccans atque exurens fontibus e latere Filii tui manantibus, et purificans fluentis quae ex ipso procedunt: ad te enim vocem attollo, et ad te confugio, et te invoco gratia plenaria.

Concepisti, o Virgo, sine semine, eum qui universa creavit, Verbum Dei, absque voluntate carnis: absque corruptione peperisti, et absque doloribus, qui cæteras matres invadunt: propterea te Deiparam lingua et corde conscientes, magnificamus.

Ex canone in seria vi hebd. v ad Matutinum.

Cum videret te castissima in cruce sublatum, ejulabat corde vulnerata, ac dicebat: Propter viscera misericordiarum tuarum, Domine, pati volunti, præbens omnibus impassibilitatem.

319 Urnam te, divinum Dei manna continente agnovimus, o Puella; arcam, et mensam, et candelabrum, thronum Dei et palatium, et pontem ad divinam vitam traducentem eos qui concipiunt: Benedicat omnis creatura Dominum, etc.

O Domina universis sublimior, fac me passionum inalitia superiorem, dum te verissimam Deiparam glorifico, et partum tuum bynnis celebro, o immaculata, Deo charissima, incomprehensibiliter honorata.

Θεῖα γέγονας σχηνή τοῦ Λόγου, μόνη πάναγνε Παρθενομῆτορ, τῇ καθαρίτητι ἀγγέλους ὑπεράρατα, τὴν ὑπὲρ πάντας ἐμὲ δερυπωμένον σαρκὸς πλημμελήμασιν ἀποκάθαρον πρεσβείαις σου, τοῖς ἐνθέοις νάματι παρέχουσα, σεμνή, τὸ μέγα ἔλεος.

Ἐπανεπαύσατο Χριστὸς ἐν σοὶ τῇ μόνῃ εὐλογημένῃ, καὶ σάρχα τὴν ἑαυτοῦ ἐκ σοῦ ἐφόρεσεν.

Τῶν οἰκτιρμῶν σου καὶ φανίσιν, Ἀειπάρθενε ἀμβλυντε, τοὺς μολυσμοὺς τοὺς ἐμπαθεῖς τῆς καρδίας μου ἀπόπλυνον, δακρύων δχετούς μοι παρεχτικοὺς καθάρσεως ψυχικῆς δωρουμένη.

Animam meam passionum voluptuosarum nigredine obtenebratam, illuminata, o casta, quae lucem peperisti, ut cum fide semper magnificeam te.

Ex canone in seria vii hebd. v, ad Matutinum. Β Ἐκ τοῦ καρότος τῆς τετάρτης τῆς ἑδομάδος ε', εἰς τὸν Ὁρθρον.

Tὸν ἐξ αἰμάτων σου ἀγνῶν σωματωθέντα, καὶ ὑπὲρ Ἐννοιῶν ἐκ σοῦ, σεμνή, τεχθέντα, ἐπὶ ξύλου κρεμάμενον μέσον τῶν κακούργων ὁρῶσα, τὰ σπλάγχνα ἡλγεις, καὶ μητρικῶς θρηνοῦσα ἐνδας. Οἱ μοι, τέχνον, τίς τῇ θείᾳ καὶ ἀφατος αἰκονομίᾳ σου, δι' ἣς ἐξώσας τὸ πλάσμα σου; ἀγνυμῶν σου τὸ εὐαπλαγχνον.

Ἡ σωτήριος πύλη, ἡ πρὸς Θεὸν γέφυρα, εὖ Χριστιανῶν ἡ προστάτις, πάναγνε, Δέσποινα, περιστατούμενον ταῖς συμφοραῖς με τοῦ βίου καὶ κλυδωνιζόμενον, Κόρη, κυνέρνησον.

Θεογεννῆτορ πάναγνε, τῆς ψυχῆς μου τὰ τραῦματα, καὶ τῆς ἀμαρτίας τὰς οὐλὰς ἐξάλειψον, τηγαῖς ἀποσμήχουσα ταῖς ἐκ πλευρᾶς τοῦ τόκου σου, καὶ τοῖς ἐξ αὐτῆς ἀποκαθαίρουσα βειθροῖς πρὸς σὲ γέραναχράξω, καὶ σὲ καταφεύγω, καὶ σὲ ἐπικαλοῦμαι τὴν κεχαριτωμένην.

Συνέλαβες, Παρθένε, δίχα σπορῆς τὸν τὰ σύμπαντα δημιουργήσαντα Λόγον Θεοῦ δινευ θελημάτων τῶν τῆς σαρκὸς, δινευ φθορᾶς δὲ τέτοκας, δινευθεν ὕδινων τῶν μητρικῶν. διό σε Θεοτόκον καὶ γλώσση καὶ καρδίᾳ διμολογοῦντες μεγαλύνομεν.

Ex canone in seria viii hebd. v, ad Matutinum. Β Ἐκ τοῦ Καρότος τῆς παρασκευῆς τῆς ἑδομάδος ε', εἰς τὸν Ὁρθρον.

Ὦρῶσά σε ἐν σταυρῷ ἥρημένον ἡ παναγία, τὸν λαζε τετρωμένη τὰ σπλάγχνα καὶ ἐλεγε. Διὰ σπλάγχνα, Κύριε, σῶν οἰκτιρμῶν παθεῖν; ἤνεσχου, πᾶσι παρέχων ἀπάθειαν.

Στάμνον τε τὸ θεῖον μάννα κεκτημένην τῆς Θεοτήτος ἔγκωμεν, Κόρη, κιβωτὸν, καὶ τράπεζαν, καὶ λυχνίαν, θρόνον Θεοῦ, καὶ παλάτιον, γέφυραν μετάγουσαν πρὸς θεῖαν ζωὴν τοὺς ἀναμέλποντας. Εὔλογετω τῇ πᾶσα κτίσις τὸν Κύριον.

Πάντων ὑπερτέρα, Δέσποινα, τῇς τῶν παθῶν κακίας δεῖξον ὑπέρτερον τὴν δοξάζοντα παναληθῆ σε Θεοτόκον, καὶ διμονοῦντα τὸν τόκον σου, ἀχραντε, τὸν ἀκαταληψίᾳ, θεοχαρίτως, τιμεῖ μενον.

*Ex toῦ Karόρος τοῦ Σαββάτου τῆς δεύτερης ε', Λ
εἰς τὸν Ὁρθρον.*

Tu quae sola es omni laude dignissima, iis qui te fideliter laudant, precare ut concedatur peccatorum remissio, et divinorum charismatum distributio, et Verbum sanctissimum exora.

Ἡ τοῦ νόμου τὸν Δοτῆρα, Ἀειπάρθενε κυήσασα, ἐκέτεινε τὰς ἀνομίας ὑπεξάραι πάσας ἐν καιρῷ τῷ τοῦ θεοτάτω τοῖς καλῶς προσιρουμένοις ἔχασκεν θεῖς νηστείας σπουδὴν.

Ἔκεσταις οἰκτίρμων τῆς κυήσασης σε, καὶ ἀγίων μαρτύρων, καὶ ἀποστόλων σου, φώτιστην ἡμῶν τὰς ψυχὰς τοῦ δοξάζειν σε ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Φωνῇ ἀγγέλου βουλῆς τὸν Ἀγγελον τῆς τοῦ Πατρὸς ἄρρητως Θεὸν, Θεοτόκε, ἐκύρισας· τὰς φωνὰς οὓς τῶν δούλων σου πρόσεδεξαι, δὲς ἐν τῷ τῆς νηστείας χρήνῳ προσάγομεν, καὶ ταύτας προσάγαγε Θεῷ, ὅσπερ θυματα.

Ex toῦ Karόρος τῆς τρίτης τῶν Βαΐων, εἰς τὸν Ὁρθρον.

Ἄρχῃ σωτηρίας ἡ τοῦ Γαβριὴλ προσηγορία πρὸς τὴν Παρθένον γέγονεν· ἤκουσε γάρ τὸν Χαῖρε, οὐκ ἀπέψυγε τὸν ἀσπασμὸν, οὐκ ἐδίστασε ὡς ἡ Σάρρα ἐν τῇ σκηνῇ, ἀλλ' οὕτως ἔλεγεν· « Ἰδοὺ ἡ δούλη Κύριου, γένοιτο μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου. »

Χαῖρε, σοὶ βοῶμεν, τῇ κυήσασῃ τὴν χαρὰν, ἡ κεχαριτωμένη Θεοτόκε Παρθένε, Θεὸν δὲ Ετεχες δυσώπει λυτρωθῆναι κινδύνων καὶ φθορᾶς τοὺς ἀνυπούντας σε ἀεί.

Παναγία Παρθένε, σύ με διάσωσον, τῇς ἐμῆς ἀσθενείας γενοῦ βυθίθεια, ἡ τὸν θελητὴν τοῦ ἐλέους κυήσασα, δὲν ὑπερυφοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἐκ σοῦ, Παρθένε θεοχαρίτωτε, τοῖς ἐν νυκτὶ παθῶν κεκρατημένοις ἀνέτειλε τοῦ φωτὸς καὶ εἰρήνης Χριστὸς χορηγός, τὴν ἐξ ἀπροσεξίας λύσιν παράβασιν, καὶ τὴν ἀπολύτρωσιν ἡμῖν σαφῶς διωρούμενος.

Ex toῦ Karόρος διπλοῦ τῆς τετάρτης τῶν Βαΐων, εἰς τὸν Ὁρθρον.

Τῷ τιμῷ σταυρῷ τοῦ Υἱοῦ σου φυλαττόμενοι, δέσποινα ἀγνὴ Θεοτόκε, πᾶσαν προσβολὴν τοῦ πολέμητορος ἀπαντεῖς ρᾳδίως ἐκτρεπόμεθα· διὸ σε καταχέως δοξάζομεν ὡς Μητέρα τοῦ φωτὸς καὶ μόνην ἐλπίδα τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Μή φλαχθεῖστα τῷ πυρὶ τῆς θεότητος, ἀγνὴ, κατάφλεξιν μου τὰς ὑλώδεις δρμάς τῶν παθῶν, ὅπως πιστῶς, ἀγνὴ, δοξάζω σε.

Παρθενομῆτορ ἔχραντε, ἡ δίζα τοῦ Ἱεσσαὶ, ἐξ τῆς Χριστὸς ἀνέτειλε, τὸ ζωτικόν ἀνθος τῶν γηγενῶν, δὲ τῆς ἐλυτρωθῆμεν φθορᾶς καὶ θνητότητος, σὲ ὑμνοῦμεν πάντες, ἀγνή.

Ἐν σοὶ, Παρθένε ἀγνὴ, ἐθεωρήθησαν πᾶσαι τοῦ Θεοῦ αἱ πορεῖαι, τοῦ φυλάκιον τῆν σὴν ἀγνεῖαν μετὰ τόχον ἐσφραγισμένην σαφῶς εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ίδοὺ πᾶσαι γενεαὶ μακαρίζομέν σε, ἔχραντε, τὰ μεγαλεῖα τὰ σὰ καθορῶντες· σὺ γάρ τίχτεις ὑπερψῶς τὸν τοῦ κόσμου παντὸς Ποιητὴν, Θεὸν δυτὰ καὶ βροτῶν.

Ex canone in Sabbato hebdomad. v, ad Matutinum.

fideliter laudant, precare ut concedatur peccatorum remissio, et divinorum charismatum distributio, et Verbum sanctissimum exora.

Virgo perpetua, quam legis Datorem genuisti, eundem precare, ut e medio tollat omnes iniuriantes eorum, qui praesenti tempore in divino jejunio sese sollicite exercere deliberant.

Deprecationibus Genitricis tuæ, o misericors, et sanctorum martyrum et apostolorum tuorum, illumina animas nostras, ut glorificemus te in exultatione animi per saecula universa.

Ad vocem angelici Angelum consilii Patris ineffabiliter concepisti, o Deipara: voces ergo suscipe servorum tuorum, quæs jejunii tempore offerimus, easque tu Deo offer, instar thymiamatis.

Ex canone in feria iii in Ramis Palmarum, ad Matutinum.

Principium salutis fuit allocutio Gabrieli ad Virginem: audivit enim, Ave. Non refugit salutationem; non dubitavit ut Sarra in tabernaculo; sed ita dixit: « Ecce 320 ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. »

At te clamamus, Gaude, quam gaudium concepisti, o gratia plena Deipara Virgo: Deum, quem perperisti, deprecare, ut liberet a periculis et corruptione eos qui te assidue concelebrant.

Virgo sanctissima, tu me salvum fac, et meæ inseparabilitatis esio auxilium, quam misericordiae amatorem concepisti, quem superexaltamus in omnia saecula.

Ex te, o Virgo Deo charissima, iis qui in nocte passionum delinebantur, exortus est auctor lucis et pacis Christus, transgressionem ex negligentia ortam diluens, et manifesto nobis redemptionem dilargiens.

Ex canone duplice in feria iv in Ramis Palmarum, ad Matutinum.

Pretiosa Filii tui cruce custoditi, Domina casta Deipara, omnem hostis impetum facile omnes evitamus: propterea te pro debito glorificamus tanquam Matrem lucis, atque unicam speciem animarum nostrarum.

O casta, quam a Divinitatis igne nequaquam combusta es, combure materiales affectus passionum mearum, ut cum fide, o casta, te glorifcemus.

Virgo Mater immaculata, virga Jesse, ex qua Christus exortus est, nos, qui vitam protulit terrigenis; per quam redempti sumus a corruptione et mortalitate; te universi, o pura, collaudamus.

In te, Virgo casta, conspectæ sunt omnes viæ Dei, qui conservavit puritatem suam post partum manifeste sigillatam in omnia saecula.

Ecce omnes generationes beatam te dicimus, o inviolata, magnalia tua contemplantes: tu enim supernaturaliter paris universis Conditorem Deum et hominem.

Inter mulieres tu sola speciosa facta es, o casta A omni miraculo superior, quae pulcherrimum Verbum concepisti. **321** Ipsum ergo deprecare, ut formosam reddat deformitatem cordis mei.

Pueroram virginem quis audivit, et matrem sine viro? Tu efficis hujuscemodi prodigium, Maria: sed dicio mihi, quomodo? Ne scruteris profunda divini partus mei. Verissimum est hoc; sed ab humana mente comprehendendi non potest.

Ex canone in feria v, in Ramis Palmarum, ad Matutinum.

Animæ meæ passiones dolorosas et carnis meæ morbos velociter cura, o purissima: mentis meæ siste instabilitatem; et fac me dignum ut cum tranquillitate animi offeram puras preces Regi omnium, et exorem pro remissione lapsuum meorum, o Deipara.

Ex te divina scaturivit aqua immortalitatis et vita, o Dei Genitrix purissima et castissima; per quam, bibentes a mortisera siti liberantur.

Te lucis portam fulgidam vidit Propheta, o purissima: lucis enim datorem nobis similem factum ineffabili ratione peperisti, quem superexaltauimus in universa sæcula.

In duabus voluntatibus et essentiis peperisti nobis unigenitum Filium Patris, o Puella immaculata, hominem factum, ut nos ille supremus Deus divinæ naturæ participes efficeret.

Ex canone in feria vi, in Ramis Palmarum ad Matutinum.

O Virgo purissima, Mater Christi Dei, gladius pertransivit sanctissimam animam tuam, cum crucifixu voluntary Filium et Deum tuum aspiceres; quem ne cesses, o benedicta, rogare, ut nobis tempore jejunii peccatorum indulgentiam largialitur.

Misericordiae tuæ stillicidiis irriga, o immaculissima (50), **322** cor meum flamma peccati liquefactum; et extinctam cordis mei lucernam, tu quæ es porta lucis, accende.

Sacerdotum prophetarum voces te prædicant symbolice, o Virgo, portam, et montem, et tabernaculum sanctum: lucis nubem, ex qua sedentibus in tenebris et umbra exortus est sol, unicus lucis dator.

Tremendus est parlus tuus, o Deipara Mater Christi: propterea beatam te fideliter appellamus, et venerabiliter glorificamus generationes generalium in sæcula. Amen.

(50) Cum vox immaculata et multo magis immaculissimæ, æque ac vox virginitatis innocenciam quamdam nunquam labe opposita containitam sonet, perspicuum est S. Josephum, dum Virginem absolute immaculatam, atque immaculissimam toties nominavit, voluisse nunquam ullam ei inexstuisse peccati maculam, ac proinde nec originalem quidem, quæ leterrima est atque mortalis. Unde ex mea sententia, non bene aliqui, qui Virginem quidem recte dici immaculatam admittunt,

'En γυναιξὶ σὺ μόνη ὡραίωθης, ὡν ὑπερθαύμαστε ἀγνή, ὡραιότατον τὸν Λόγον ἀποκυήσασα, τὸν ὑπὲρ πάντας φανέντα βροτούς ὡραῖον. Αὐτὸν οὖν ἐκδυσώπις τὸ εἰδεχθὲς καθωραῖσαι, Παρθένε, τῆς καρδίας μου.

Παιδοτόκον παρθένον τίς ἔχουσε, καὶ μητέρα πλὴν ἀνδρός; Μαρία, ἐκτελεῖς τὸ τεράστειον, ἀλλὰ φράζε μοι τὸ πῶς; Μή ἐρεύνα τὰ βάθη τῆς θεοτοκίας μου· τοῦτο πανάληθες, ὑπὲρ δὲ ἀνθρώπινον νοῦν ἡ κατάληψις.

Ex τοῦ Karóros τῆς πέμπτης τῶν Βαΐων, εἰς τὸν Ὁρθρον.

Τῆς ψυχῆς μου τὰ πάθη τὰ πολυάδυνα, καὶ σαρκός μου τὰς νόσους ἐν τάχει ἵσσαι, τὰς τοῦ νοός μου ἐκτροπὰς στῆσον, πανάμωμε, καὶ ἐν γαλήνῃ λογισμοῦ εὔχα; προσφέρειν καθαρὰς τῷ βασιλεῖ τῶν ἀπάντων ἀξίωσον, Θεοτόκε, καὶ ἐξατελεῖται πταισμάτων δφεσιν.

'Εξ σοῦ τὸ θείον θέρων ἀνέβισεν ἀθανασίας καὶ ζωῆς, Θεοκυῆτορ πανάμωμε, οὐ οἱ γειδενοί, δίψης ἀγνή, θανατηφόρου ρυσθήσονται.

Πύλην σε φωτὸς πεφωτισμένην βλέπει δι προφήτης, πανάμωμε· τὸν φωτοδότην γάρ τίκτεις ἀφράστως ἡμίν δμοιωθέντα, δν ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰώνας.

'Ἐν δυστιθεσίαι καὶ οὐσίαις τέτοκας ἡμῖν Υἱὸν τὸν μονογενῆ, Κόρη, τοῦ Πατρὸς, γενόμενον ἀνθρώπον, ἵνα ἡμᾶς δειξῃ κοινωνοὺς φύσεως, ἀχραντε, θείας δι υπέρθεος.

Ex τοῦ Karóros τῆς παρασκευῆς τῶν Βαΐων, εἰς τὸν Ὁρθρον.

Παρθένε πανάμωμε, Μῆτερ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, φορμαῖα διῆλθε σου τὴν παναγίαν ψυχὴν, ἡνίκα σταυρούμενον Ἑβλεψάς ἔκουσιώς τὸν Υἱὸν καὶ Θεόν σου, δν, εὐλογημένη, δυσωποῦσα μή παύσῃ, συγχώρησιν πταισμάτων καιρῷ νηστείας δωρήσαθαι.

'Πανίσι τοῦ ἐλέους σου κατάρδευσον, πανάχραντε, τὴν ἐκτακείσαν μου καρδίαν φλογμῷ τῆς ἀμαρτίας, καὶ τὸν ἐσβεσμένον μου τῆς καρδίας ἀναψον λύχνον, πύλη τοῦ φωτός.

'Ιεράλ σε τῶν προφητῶν κηρύττουσι φωναῖ συμβολικῶς πύλην καὶ δρός, καὶ σκηνὴν τὴν ἀγίαν, φωτὸς νεφέλην, ἐξ οὗ τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ καθημένους ἀνέτειλεν ἡλιος. Παρθένε, δ μόνος φωτοδότης.

Φρικτῇ σου τὴν λοχεῖα, Θεοτόκε Μῆτερ Χριστοῦ· διό σε μακαρίζομεν πιστῶς, καὶ δοξάζομεν σεπτῶς αἰγενεῖ γενεῶν εἰς τοὺς αἰώνας. Ἄμην.

conceptionem tamen negant dicendam esse immaculatam. Nam si Virgo est immaculata, ergo nunquam inquinata est ulla macula etiam originali in conceptione, cum conceptio non sit subiectum maculæ originalis, sed sit actio nectens animam corpori, vel utriusque unio, in qua non eadit macula, sed in animam, prout substantem illi actioni vel conceptioni. Vide P. Theophilum Raynaudum in opere prænouato: *Pietas Lugdunensis erga immaculatam B. Virginis Conceptionem.*

EJUSDEM S. JOSEPHI HYMNOGRAPHI

THEOTOCIA (51)

Sive Allocutiones ad beatam Virginem Deiparam.

Ex canone serie II hebd. II (a).

Cum Christum ex mortuis secundum carnem resurgentem vidisses, o Dei genitrix, gaudebas. Sed nunc cum affectu ad te clamo, o casta, gratulandus, ut eumdem depreceris ut mihi concedat in futuro sacerculo divinam tuam advocationem ac patrocinium reperire.

In ulnis ferens Christum ex te corporatum, Virgo, ipsum roga ut ulnis me colligat nunc errante per omnia abrupta vitæ, ac passim quotidie per negligentiam offensantem.

323 Obstupescit universus orbis, Domina, ad cogitatione superius mysterium partus tui. Paris enim Emmanuelem vere Deum immaculatissima (52), eumdemque propter nos hominem, qui cruce sua solvit tyrannidem mortis.

Ex canone serie III hebd. II.

O miracula! o stupore plenum nuntium! Paris enim carne Deum, qui solvit mortis vincula, et corruptione homines liberavit, Virgo apud Deum gratiosissima.

Viso quem peperisti Deo cum resurgeret ex mortuis, apparuisti gaudio plena, Virgo Maria: illum

(51). In pervenusto codice pergamenoceo Graecis. celeberrimæ bibliothecæ Barberinæ n. 118, præter Triodium (de quo supra diximus) a pag. 217 et deinceps, exstat aliud Triodium, quod incipit ab Antipaschate (seu ab octava Paschæ, nimirum a serie 2 post Dominicam in Altis) usque ad Dominicam omnium Sanctorum, quæ apud Graecos est prima post Pentecosten, cum sua hebdomada sequenti: et, præterquam quod in ipso titulo præseri auctorem Josephum, canon serie 2 hebdomadis 2, hanc habet acrostichidem: *Canit ista Joseph. Hoc Triodium (quod tanquam pretiosissimum thesaurum nibi detexit vir clarissimus, a me alias, licet non pro meritis, laudatus Leo Allatius et D. Carolus Moronus, eminentissimi D. Francisci Barberini S. R. E. cardinalis vice cancellarii bibliothecarius, vir eruditissimus, et non solum de me, sed de plurimis hominibus eruditis optime meritus, et merens, nibi humanissime communicavit) præter canones trium odarum (a quibus Triodium denominatur), habet etiam canones tetraodios, id est quatuor, ne canones integros, novem odarum. Et licet in eo quædam sint lilia abscissa, atque alicubi character ob antiquitatem ita consumptus, ut vix legi possit, Theotociis tamen, quæ remanserunt, et legi potuerunt. Lectorem fraudari non sum passus, sed ea, ut Marianis cultoribus pròdissent, ex prædictis canonibus fideliter excerpia, et partim a P. Petro Possino soc. Jesu theologo viro doctissimo ac eruditissimo, partim vero a P. Ludovico Maracchio fratre meo, de Graeco in Latinum sermonem translata, supra in hoc opere exhibui:*

(52). Licet vox inmaculata, sèpissime a Josepho nostro B. Virginis tributa, et quod sit negativa, et juxta suæ significacionis amplexum, totius ac cuiuslibet maculæ carentiam comprehen-

A igitur ora, Virgo, ut ex corde nostro dolorcm penitus omnem abstergat.

Lumen inocciduum splendens ex mortuis cum vidisses, gaudio repleta es magno, et congavisa es, Virgo, sanctissimis discipulis, cum quibus nobis impeta remissionem innumerabilium culparum, Deipara tutela fidelium.

Ex canone serie IV hebd. II.

Spectata es superior angelis, cum Deum corporasses crucifixum sepultum, et mortuis incorruptionem, o Virgo, largiente: Quem deprecare ut servet nos laudantes te.

Mortificato tuus, o Virgo, Filius inferno, sicut prædixerat, e mortuis surrexit. Illum ora, ut a peccati et supplicii pernicie liberet omnes qui ad te in fide clamant.

Lætissimum totum, forma incomparabilem, ut sponsa conspicata, Virgo e tumuli thalamo in carne procedentem, gaudio repleta es. Quem supplica ut corruptione ac poena nos liberet.

324 *Ex canone serie V hebd. II.*

Qui te ut templum pulcherrimum condidit Jesus (53), Rex maximus, descendens in inferos tene-

hendat: frequenter tamen idem Josephus ipsam B. Virginem etiam immaculatissimæ titulo appellavit, ut perspicue intelligatur, eamdem B. Virginem fuisse in omni genere puram, ac omnem puritatem possibilem attigisse, quam nequaquam attagere, si impuritatem originalem admisisset.

C Huic Mathæus Cantacuzenus in operatore in Canticum canticorum firmiter adherens B. Virginis totali puritati *Super immaculatam*, quasi dicere voluerit ascendisse supra omnem puritatem creatam, adhuc ultra justitiam etiam originalem, si fieri posset. Favet S. Eustachius Antiochenus in Hexaemeron, dum ibi Virginem appellat *Acrantos* quæ dictio est totius puritatis ac omnis maculæ exclusionis significativa. Quapropter vir eruditissimus Leo Allatius ejus interpres et commentator dicit quod significat, quod *Tota pulchra est, nec ullum admittit omnino maculum*. Et Lexicon locupletatum a Budeo dicit, quod significat: *Nulla aspersus macula, nulla labecula notatus*. Vide Nierembergum in Exceptionibus cap. 6 et 43.

(53). Si B. Virgo ut templum pulcherrimum a Deo est coadita, nullo pacto dum conderetur, idest dum conciperetur, contraxit originale peccatum, quod non solum omnem amovet ab anima

D pulchritudinem, sed eam macula inficit atque deturpat. Hinc Thomas de Kempis serm. 25 ad Novitios ait: « *Spirituale Dei Templo*, quod est B. Virgo Maria ab omni labe pura, supra omnia templo sanctorum prænitet. » Sed optimè S. Gregorius Nazianzenus in Epist. ad Nemesium, dum inquit: « *In multorum hominum ore hic sermo versatur, Deum hominem, id est, Christum, ex Virginis sinu ortum esse, quem, id est sinum Virginis, Spiritus sanctus, cum Dei magni templo coagmen-*

(a) Hic canon, ut alii infra nonnulli, Graece non exstat in Pentecostario Graecorum.

brosum habitaculum vacuum fecit, incorrupta Deipara Virgo, ad resuscitandum mortales ut omnipotens.

Vidisti e mortuis excitatum, Virgo, quem carne ineffabiliter conceperas Verbum, et gaudio anima repleta es, illius condescensionem ac demissionem hyannis exaltans, o casta, in sacerdum.

Lumen allucens sedentibus in umbra mortis cum peperisses, e mortuis ut vidisti exoriens, immaculata (54), cum mulieribus cunctis unguenta ferentibus glorificabas, choros ducens.

Ex canone seriae vi hebd. II.

Sanctum Dominum virtutum incorrupta peperisti (55), Eum qui evacuavit inferorum regiam,

tavit templum sanctum exstruens, Mater enim Virgo templum Christi fuit, Christus autem Verbi. Quem locum afferens Gregorius de Valentia tom. IV in 3, p. d. 2. q. 2, a. 1, subdit: « De ipsa etiam Virgine, quatenus fuit templum Dei, dicere videatur, quod fuerit sancta exstructa, id est formata. Sic ille. Consonat S. Proclus orat. vi in qua locutus de Josepho, dixit: « Non meminerat potuisse eam (Mariam) effici Dei templum, quae ex mundo erat formata Iuto: » quasi diceret, Mariam Dei templum effectam, quia ex mundo Iuto formata, id est, sine originali labe concepta. De puritate originali hujus templi locutus Joannes Taulerus in serm. de Puris. dixit: « Prævenit hoc sapientia æterna, nolens electissimum templum suum aliquia labe aspergi. » Porro (ut in suo Mariali serm. 6, de Concept. B. Virginis inquit Bernardinus Bustensis) sapiens architectus volens præclarum aliquod atque admirabile palatum construere, prius in mente sua præconcepit illud, antequam ipsum erigat, et adesse producat. Deus ergo, qui omnium est artifex, omnia prospiciens, ut dicitur Sap. 1, volens Filio suo templum virginem fabicare atque domum sibi dignam construere, prius, id est ab æterno præordinavit illam præservare a submersione originalis peccati, ne, si in illo inficeretur, Majestati suæ incongrua habitatio redderetur. Si enim præservavit corpus ejusdem Virginis ab omni corruptione, multo magis præservavit ejus animam, quæ excellentius dicitur templum Dei, quam corpus. Unde Ambrosius in 1 libr. *De Virginibus* ait: « Nam si corpus Virginis Dei templum est, anima ejus quid est? » quasi dicat multo dignius templum. Et post multa: « Gloriosa Virgo Maria figurata est per dominum, et templum, quod Salomon ædificavit Deo, de qua habetur III Reg. vi. Sed templum materiale dicitur sanctum juxta illud Psal. x: *Dominus in templo sancto suo.* Ergo et ipsa Mater Dei fuit sancta et nunquam maculata. Unde de ipsa dicitur illud Aggæi ii: *Magna erit gloria domus illius novissimæ plus quam primæ.* Et ideo de ista domo divina, scilicet benedicta Virgine, dicit David Psal. xcii: *Domum tuam decet sanctitudo, Domine, in longitudine dierum.* Quod non esset verum si aliquando fuisse peccato infecta. Similiter falsum esset illud, quod dicitur III Reg. vi, in figura Virginis, scilicet, nihil erat in templo, quo non auro tegeretur, id est, charitate vestiretur. Falsum etiam esset illud, quod in eodem capite scriptum est, scilicet: *Malleus et securis et omne ferrumentum non sunt audita in domo Domini cuius ædificaretur.* Non ergo malleo peccati originalis, vel securi, vel aliis ferramentis peccati actualis fuit benedicta Virgo percussa, vel vulnerata. » Sic Bustus: « Merito (inquit P. Simon Vuagnerek in *Mariana Pietate Græcum*, n. 196, ubi Mariam Salomonis templo associata) a prima sui origine intaminatum fuit hoc templum, neque enim homini habitatio preparata.

A quique resurgens secum resuscitavit hominum massani.

O cœlis excelsior, Cherubim superior, prelatorque mundo tuto, sanctissima Virgo, intercede pro iis qui te in fide semper glorificant.

Mortuos nos peccatis, quæ vitam æternam perdisti, Deipara, vivifica, et prospera ut faciamus quæ ad veram vitam conducunt, ut fideliter te semper beatificemus.

Ex canone Sabbati hebd. II.

Domina omnium (regem enim Deum concepisti, o casta) vere tu es, o immaculatissima: illum depare pro servis tuis.

Quomodo peperisti, Virgo, Creatorem tuum?

B tur, sed Deo. » (I Paral. xxix, 1.) Et P. Hieronymus Lanuza ord. Prædic. ad probandum, B. Virginem sine originali peccato fuisse conceptam, dixit inter alia: « B. Virgo adumbrata fuit insigni illo templo per Zorobabel ædificato, cujus ore Spiritus sanctus edixit: *Manus Zorobabel cœperunt ædificare Domum istam.* (Zachar. iv, 9.) » B. Hieronymus tradit Zorobabelis nomen significare *Magistrum insignem in Babel*: et ad Christum referri: *Vos vocatis me Magister, et bene dicitis.* (Joan. iii, 13.) Manus illius due in efformanda Virgine, quando concepta fuit, operam dederunt. Non ait manus in singulari: quia ambas ad hanc ædificationem adlibuit. Non solum manum, cujus ope esse naturale concedit, sed etiam alteram, quæ consert esse gratiæ. In efformatione nostra manum primo adhibet, cujus ope consert esse naturale, quod operatur in conceptione nostra: alteram deinde manum, quæ esse spirituale, et sic in illam facilis patet dæmonis ingressus. quia tunc temporis unica tantum Dei manus adhibetur. Verum in conceptione Virginis duabus simul manibus usus est Deus; illa, quæ consert esse naturæ humanæ; ista, quæ esse supernaturale gratiæ: *Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplectabitur me.* (Cant. viii, 3.) Sinistra respectu bonorum gratiæ, quibus Virginem circunidedit, quemadmodum agere solet qui alium amplectitur, et manu ultraque extensa constringit. Sic Lanuza. Vide Bartholomæum de los Rios in *Horizonte Mariano* tract. 1 cap. 6.

(54) Titulus *immaculatæ*, quem Josephus Noster toties B. Virginis attribuit, optimè explicat exemptionem, et immunitatem a peccato originali in B. Virgine, quod recte anima dixerit Hieronymus ab Angusto lectura 3, sui *Propugnaculi*, ubi probat non posse Virginis titulum *Immaculatæ* competere, si per instans illius macula placuli originalis attinisset. Idcirco nunquam Ecclesia sanctorum cuiquam, si Christum demas et Virginem, titulum *Immaculatæ* attribuit per modum cognominis, et absolute prolati, qui titulus nimirum illis Cantorum verbis cap. iv: *Tota pulchra es, amica mea, et macula non es in te.* Ubi omnem puritatem Naturæ communicabilem innuit, et omnem maculæ notam ab ea procul arceret, ut videre est apud Christophorum de la Vega in *Theologia Mariana*, Palæstra 4, certam. 3, n. 519.

(55) Ex R. Thoma p. p. q. 98, a 2, ad 4, parere sine dolore et læsione virginitatis, est effectus connaturalis justitiae originalis, et status innocentiae. Ergo si Virgo incorrupta, hoc est sine dolore et læsione virginitatis peperit sanctum Dominum Virtutum, non contraxit peccatum originale. Vide pro hoc argumento Andream Peruzzinum in *Anaglysi parissimæ Conceptionis*, pag. 165, et Ludovicum Crespi a Boria in *Propugnaculo theologico pro definititate immaculatæ Conceptionis B. Virginis Mariæ*, pag. 62 et 63.

Inopinatum, 325 et incessabile miraculum! Ubi enim Deus vult, vincit ordinem naturae.

Celebramus te mortalium genus ut omnium salutem, o Laudabilissima (56), ad vitam revocati. Per te siquidem omnes maledictionis mortis liberacionem nacti sumus.

'En tōū Kuróros tῆς Kuriakῆs β', ἀπὸ τοῦ Πάσχα· τῶν ἄγλων τυραικῶν μυροφόρων, καὶ Ἰωσῆρ τοῦ δικιου.

Tὴν ἀρχαῖαν ἀρὰν ἐν γαστρὶ σου λύσασα, σεμνή, ἀνεβλάστησας ἡμῖν τὴν εὐλογίαν, βρέφος τεκοῦσα οὗτος γὰρ Θεός ἐστι, καὶ σάρκα φορεῖ.

Μαχαρίξ εἶ, σεμνή, τῇ ἐκ βίζης Ἱεσσαὶ, ἐξ ἣς ἡ βάνδος καὶ τὸ ἄνθος ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα δι' ἡμᾶς ἀναβλάστησας.

Magnalia (57) Iub, o incontaminata, quis prædicare sufficiet? Quis dicat terrigenarum ut Creatorem conceperis corruptionis expers, solventem vincula multorum criminum? potest enim quæcunque vult facere.

Σὲ τὴν ἀσπόρῳ χυήσει γεννήσασαν ὑπὲρ φύσιν τὸν καινοταντα τὴν φύσιν Χριστὸν τὸν μόνον Δεσπότην ἀνυμνοῦμεν οἱ πιστοί.

Γαστρὶ ἀγεωργήτως συνέλαβες, ἀγνή, τῆς ἀφορσίας τὸν βότρυν ὡς ἀμπελος, ἐξ οὐ τῆς ἀθανασίας οἱ χρουνοὶ ὡς οἰνον ἡμῖν πηγάδουσι τὴν αἰώνιον ζωήν.

'En τῇ γαστρὶ σου, ἄχραντε, πῶς ἔχώρησας βρέφος, δν τρέμουσι δυνάμεις αἱ τῶν ἀγγέλων ὡς Θεόν; εἰ μὴ ὡς ἥβουλκήθη, ὡς οἴδεν, ἐσκήνωσεν, πάντας θέλων σῶσαι τοὺς ἐξ Ἀδάμ γηγενεῖς, λύσας τὸν Ἀδάμ τῆς ἀρᾶς ἐκείνης τῆς διὰ βρώσεως πικρᾶς.

'En τῇ γαστρὶ σου, ἀγνή, τὸν ἀείζων ἀρτὸν φυράθέντα ἀφύρτως ἐν φυράρατι ἡμῶν ἐγέννησας ἀτρέπτως ἐν τῷ Χριστὸν τὸν Θεόν ἐν δυσὶ ταῖς οὐσίαις.

Ἐνφραγμένω Ιεσσαὶ, χορευέτω καὶ Δαβὶδ· Ίδου γὰρ ἡ Παρθένος, ἡ θεόφυτος βάνδος ἀναβλάστησε τὸ ἄνθος τὸν ἀείζων Χριστόν.

Ex canone serie II, hebdomada III.

Vidisti Christum ex mortuis exortum Justitiae Solem, Deo gratissima, quem roga, ut omnium te

(56) Inter alias Laudes, quas B. Virginis laudabilissimæ attribuere debemus, ut alia ea favores et gratias reportemus, haud postrema esse debet ejus Immunitas a peccato originali. Unde in Missale Romano antiquo apud Balinghem in Parnasso Mariano, pag. 25, canebatur;

*Nos ergo dulci carmine
Laudemus in hac Virgine
Conceptum sine nubilo.
Hanc conceptam ex semine
Et mundam ab origine
Laudet chorus cum jubilo,
Ut mota dulci modulo
Nos servet in hoc seculo
Mundos ab omni crimen.
Et in mortis articulo
Liberet a periculo
Et inferni voragine.*

Ex in quodam Officio de Immaculata Conceptione,
PATROL. GR. CV.

Expers naturæ legum, et matrum usum nesciens peperisti filium sine dolore, Virgo, qui te manu sua in matris utero formavit. Unde omnes generationes merito laudantes te semper beatam prædicant.

Ex canone Dominicæ secundæ post Antipascha. Sanctarum mulierum unguenta ferentium, et Josephi justi.

Antiquam maledictionem in tuo ventre solvens, o veneranda, germinasti nobis benedictionem Christum pariens. Hic enim Deus est, et carnem ge stat.

Beata et venerabilis ex radice Jesse, ex qua virga, et flos Christus secundum carnem propter nos germinavit.

B Magnalia (57) Iub, o incontaminata, quis prædicare sufficiet? Quis dicat terrigenarum ut Creatorem

Te seminis experie conceptu enixam supra naturam eum, qui innovavit naturam Christum solum Dominum prædicamus fideles.

C Venire sine cultoris opera Christum concepisti incorruptionis botrum, ut vitis: ex quo immortalis fontes, ut vinum, nobis fundunt æternam vitam.

In tuo utero, o immaculata, quomodo continuisti infantem illum, quem, ut ipote Deum, angelicæ potestates contremiscunt? Certe, ut ipse voluit, ut ipse novit, in me habitavit, cupiens salvare universos ex Adam 326 prognatos, qui Adam ipsum ab illa maledictione absolvit, quæ ex amaro cibo provenierat.

In tuo ventre, casta, semper vivum panem sine fermento commistum massæ nostræ genuisti, immutabiliter unum Filium, et Christum in duabus substantijs.

Gaudet Jesse, choros agat et David: Ecce enim Virgo divini salutis virga germinavit florem semper vivum Christum.

Ex canone serie II, hebdomada III.

laudantium corda illuminet.

Sacerrimus te vocibus Dei Matrem glorificamus,

D quod ex Hora B. Virginis secundum usum Romanum assert idem Balinghem loco citato pag. 34, his verbis Deipara salutabatur:

*Ave, Regina cœlorum
Inter omnes mitissima:
Ave, decus Angelorum
Inter omnes pulcherrima.
Simil et Archangelorum
Omni laude dignissima,
Quæ concepta es vitiorum
Sine tate, purissima.*

(57) Cum nemo neget per appellationem incontaminata affirmari a Josepho, et aliis Patribus puritatem actualem B. Virginis, ita ut nunquam vel veniali culpa fuerit infecta; cur non etiam significetur puritas originalis, cum multo plus contaminet originale peccatum, quam veniale?

ut supernis ordinibus manifeste sanctiorem, et di-
vinum pontem transmittenter mortales ad super-
mundanos choros.

Lucis genitrix Virgo, divina tua luce illustra co-
gitationes nostras et corda : intercessionibus tuis
perturbationum caliginem dissipans, et omnes per
gratiam participes faciens diei vespere carentis.

Ex canone serie III, hebd. III.

Omnia continentem conceperisti, immaculata Do-
mina. Eum qui contrivit portas inferi, et qui resur-
rexit, sicut dixerat, die tertio.

Tu es omnium vita : tu vivorum, et mortuorum,
consolatio, o Verbum, gaudium, et illuminatio, quæ
effusisti ex Virgine, et die tertia gloriosus e se-
pulcro resurrexisti.

Viso e mortuis resurgentem, Deipara, tuo Filio, et
Deo, repleta es gudio gaudii lætitiæque omnium
causa. Propterea **327** te lætanter omnis anima
celebrat, et glorificat semper, o Virgo.

Ex canone serie IV, hebd. IV.

Gladius animam tuam, Virgo immaculata, per-
transiit, quando Christum cruci affixum vidisti :
Exsultasti autem cumdem e sepulcro conspicata re-
divivum.

Te splendidam nubem spiritualis solis, Deo gra-
tissima, laudantes prædicamus. Corda nostra illu-
mina, tenebras e cunctis expellens negligentiarum, et
perturbationum, o Dei Sponsa.

O maculæ plane omnis expers (58), roga sine
intermissione Christum Deum nostrum, ut eos quie te C
semper beatam prædicant, liberet e tentationum,

(58) Deiparam Virginem Mariam, omnis plane
maculæ, etiam levissimæ peccati actualis, semper
expertem fuisse, extra controversiam est : valde
enim decuit ut illa, cui tanta cum Christo affinitas,
et conjunctio fuit, nullo unquam actualis peccati
etiam venialis macula fuerit contaminata, ut
optime argumentatus est D. Thomas 3, p. q. 27,
a. 4. Ergo Deipara multo magis debet fuisse expers
a macula peccati originalis, cum longe magis de-
deceat Dei Matrem macula mortalis, cujusmodi est
peccatum originis, quam macula venialis, quæ ta-
metsi est voluntaria (non item originalis), tamen
levicula est, nec hominem a Deo alienat. Præter-
quam quod ex immunitate maculæ cujusvis pec-
cati actualis in Deipara, recte inseritur immunitas
a macula peccati originalis, ex doctrina magni
Patris Augustini, quæ fert peccata actualia esse
infelicia germina peccati originalis, ita ut ubi-
cunque peccatum actuale invenitur, præcesserit
originale, ubi autem nullæ unquam sordes actualis,
saltem venialis, reperiuntur, desuerit originale.
Ita enim loquitur Augustinus, lib. v *contra Julianum* c. 9 : « Illud sane magnum verumque dixisti,
cum posuisses testimonium Apostoli dicentis :
Qui peccatum non fecit : notandum esse, quod judi-
caverit Apostolus sufficere ad ostendendum in
Christo nullum fuisse peccatum, quia dixit nullum
eum fecisse peccatum. Ut doceret, inquis, quia qui
non fecit, habere non potuit, omnino verissimum
est. Profecto enim peccatum etiam major fecisset,
si parvulus habuisset. Nam propterea nullus est
hominum, præter ipsum, qui peccatum non fecerit
grandioris ætatis accessu, quia nullus est homi-
num, præter ipsum, qui peccatum non habuerit

A et perturbationum procella, et tenebris laqueisque
insidiose perplexis diaboli.

Sanctum sautorum supra mentis captum ganui-
sti, o Deipara, qui sanctificationem, redemptionem,
et remissionem peccatorum Adelibus, Te mediaute,
concedit, qui illius resurrectionem glorificant.

Ex canone serie V, hebd. III.

Luctus tibi, immaculata Virgo, conversus est in
gaudium, quando vidisti tuum Filium, et Dominum
Christum e mortuis die tertia gloriose resurgentem,
et mundum illuminantem.

B Apparueristi capacior cœlis, o Virgo, Deum com-
pléxa, qui sub terra condi sustinuerat, et mira bo-
nitate morte propria immortalitatem omnibus lar-
gitus fuerat, quem pie glorificant te, ut par est,
beatam appellamus.

328 Ex canone in Parasceve hebd. III.

Sanctifica corda nostra, sanctissima Dei sponsa (59),
quæ vidisti sanctissimum Deum Verbum, e morte
resurgentem, et in lætitia clamasti : Omnis substan-
tia laudet Dominum.

Apparueristi, Virgo Mater, autora Solis Justitiae :
quem cum vidisses excitatum e mortuis, sicut
dixerat, et mundum totum illustrantem, gavisa es,
o sancta, laudans illum ut benignum.

Præter naturæ legem peperisti ineffabiliter Ver-
bum Deum ; Quem impiorum consilio, Domina in-
culpatissima, crucifixum, sepultum, et resurgen-
tem e mortuis ut vidisti, repleta es gudio, eum
pro nobis rogans laudantibus te.

Ex canone in Sabbato hebd. III.

Puerum peperisti tu quidem, sed Virgo perman-

infantilis ætatis exortu. » Sic ille. Ex cuius do-
ctrina liquet peccatum originis subsequentia ha-
bere peccata actualia, et e contrario in Adami
posteriori, ubi nullæ reperiuntur actuales maculæ,
non antecessisse originalem. Cum igitur B. Virgo
maculæ cujusvis peccati actualis semper fuerit
plane expers, sequitur manifeste, quod fuerit etiam
plane expers maculæ peccati originalis.

D (59) Atque idcirco sine originali peccato concepta.
Nam ut inquit Bernardinus de Busio in *Mariæ*
serm. 7, de *Concept. parte II.*, « Decens fuit et con-
sonum rationi, ut Sponsa castissima Dei, nunquam
careret gratia sui Sponsi, sed semper jungeretur
illi glutino charitatis, ita ut nec quidem per mo-
mentum inter ipsam, et Sponsum inimicitia con-
traheretur, nec divertium haberet. Si autem in pec-
cato originali fuisse Benedicta Virgo concepta,
pro illo tunc non fuisse ejus amica, sed inimica,
et a Sponso suo divertisset, et separata fuisse. Sed
inter ipsam, et Deum semper fuit amicitia et di-
lectio. Unde ipsa inquit *Canticum VI* : *Ego Dilectio
meo, et Dilectus meus mihi*, scilicet conjunctus est,
et semper fuit unitus. Ergo sine peccato concepta
fuit. » Sic Bustus. Hinc S. Petrus Chrysologus in
serm. de *Annona* n. 140, dixit : « Pervolat ad
Sponsam festinus interpres, ut a Dei Sponsa hu-
manæ desponsationis arecat, et suspendat affec-
tum : neque auferat a S. Josepho Virginem, sed
reddat Christo, cui est in utero pignorata cum
fuerit. » Quibus verbis non solum supponit, sed
etiam expresse fatetur Virginem Dei Sponsam
caruisse peccato originali : nam si cum hoc conce-
pta fuisse in utero cum fuerit, id est, cum concipe-
retur, non fuisse pignorata Christo, sed diaboli.

sisti, sicut eras antequam pareres, Incorrupta Virgo Deipara. Nam Deus, quem peperisti, naturam innovavit.

Tibi et soli convenit, ut salutis, et gaudii precuratrici, illud quod angelus attulit, Ave, quod cum filie tibi recinimus, Maria semper Virgo.

Liberata per te est prima Parens antiqua maledictione. Non iam amplius illa in dolore pariet. Tu

'Ex τοῦ Καρόντος τῆς Κυριακῆς γ', τοῦ παράγοντος.

Τὴν τιμῶσαν ταύτην, ἀγνή, πεδίλιν σε πάντοτε πιστῶς περίσσως κινδύνων ἀλώσεως Βαρβάρων, πολέμου ἐμφυλίου, καὶ μαχαιρας, καὶ πάσης ἀλλής ἀπειλῆς.

"Ασπορον ἔσχες σύλληψιν, καὶ ὑπὲρ νοῦν τοκετὸν, Παρθενομῆτορ ἄχραντες· Ἐργον φριξῶδες, θαῦμα μέγιστον, ἀγγέλοις τιμώμενον, βροτοῖς δοξαζόμενον, Κέρη Δέσποινα.

Ἡ ἀγνή, πῶς θηλάζεις; πῶς δὲ ἐγέννησας βρέφος τοῦ Ἀδάμ ἀρχαιτέρον; πῶς ἐν ἀγκάλαις φέρεις υἱὸν, τὸν ἐπὶ δύμων Χερουβικῶν φερόμενον· Ός ἐπισταται, ὡς οἶδεν ὁ τὸ πᾶν ούσιώσας.

Τὴν ἀσπορον λοχείαν σου, ἀγνή, τὴν ἀκατάληπτον ὑμνοῦμεν γέννησιν, μακαρίζοντες ὡς Μητέρα σε τοῦ Ποιητοῦ πάντων καὶ Δεσπότου.

"Ο πάντα θείψ νεύματι φέρων κρατεῖται, Θεοτόκε Παρθένε, ἐν ταῖς ἀγκάλαις σου, πάντας ἡμᾶς ἀρπάζων χειρὸς δουλείας τοῦ πονηροῦ, ὡς οἰκτίρμων.

Πάρθενείτες τεχοῦσα ὑπὲρ λόγον τὸν πρὸ πάντων ἀίδην γεννηθέντα ἐκ τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς ἀρρεύστας. Διὲς τοῦτο, ἀγνή, σὲ μακαρίζομεν.

Τόμον σε πάλαι θεάσατο Ἡσαΐας, Ἀειπάρθενε, ἐν φανταστικῷ τοῦ Πατρὸς Λόγου ἀχρονος ἐγέγραπτο, ἐκ πάσης ἀλογίας σώζων ἡμᾶς, τοὺς λόγοις σε ἱεραὶ ἀγυμνοῦντας.

Φιλοτρόφον προηῆθε νηδύος; σου μέγας ὁ "Ιλιος Χριστὸς, καὶ τὸν κόσμον ἐψώτισεν, ἄχραντε, ἐπιλάμψει φωτὸραῖς, καὶ τὸ σκότος ἐξῆρε τὸ τῆς παραβάσεως· ὅθεν ὑμνοῦμέν σε πάντων ὡς αἰτίαν καλῶν, θεονύμφευτε.

330 Ex canone serie II, hebdomada IV.

Incarnatum Dominum incessabiliter ex tuo purissimo sanguine, Deipara, et propter nos morte in carnem suscepisti resuscitatum intuens e sepulcro,

(60) Non aliam ob causam B. Virgo dicitur *inculpatissima*, nisi quia fuit prorsus ab omni culpa immunis. Si autem B. Virgo fuit ab omni culpa immunis, ergo non solum ab actuali veniali, ut omnes concedunt, sed etiam, et multo magis, ab originali. Si enim Deus a venialibus culpis B. Virginem non fecisset immunem, nunquam ei inimica, et invisa fuisset, utpote habens in se gratiam sanctificantem, charitatem enim non expellunt leves defectus: at non

A enim sine dolore, Dei Genitrix, Christum peperisti. Quare te merito felicem praedicamus, et Dominum glorificantibus laudamus.

Ad te ipsum recepisti gentem sanctam, eos, qui erant longe a te faciens prope corpore a Virginem suscepto, o Salvator, et non populum tuum vocasti populum tuum divinum; propterea omnes te nunc adoramus, o omnipotens.

329 Ex canone Dominicæ III, in Paralyticum.

Urbem hanc, quae te, o Virgo, semper fideliter adorat, tu undeqaque tuere a periculis captivitatis Barbarorum, civilium bellorum tenebris, a gladio, atque infaustis omnium malorum auguriis.

Seminis expertem habuisti conceptum, partum vero cogitatione superiorem, incorrupta Dei Mater. Opus stupendum, miraculum maximum, ab angelis honoratum, ab hominibus glorificatum, Virgo Domina.

Quomodo, Virgo, lactas? Quomodo genuisti parvulum Adam seniorem? Quomodo in ulnis gestas illum qui gestatur supra humeros Cherubicos? E modo quem ipse scit et novit, qui rebus universis dedit esse.

Conceptionem tuam sine semine, o casta, partum tuum incomprehensibilem laudamus, Beata Te nuncupantes, utpote Matrem Dei Factoris omnium ac Domini.

C Qui nutu divino cuncta sustinet, tenetur, Deipara Virgo, tuis ulnis, omnes nos eripiens et servitute diaboli ut misericors.

Virgo perseveras postquam peperisti incessabiliter genitum ante omnia saecula sine successione ex Patre principio carente: propterea, casta, te beatam praedicamus.

Librum te olim vidit Isaías, o semper virgo, in quo digito Patris Verbum initio carens conscriptum est, quod ex omni irrationali actu et motu liberal nos sacris te verbis collaudantes.

D Prodiit ex lucifera tua alvo magnus Sol Christus, et mundum illuminavit, o immaculata, radiis latissimis, tenebrasque expulit transgressionis. Unde laudamus te ut omnium causam bonorum, o Dei Sponsa.

cum ingenti gaudio glorificasti et magnificasti.

Concepisti, inculpatissima (60), Eum qui cuncta continet, eum ipsum carne generans qui deinde

reddendo immunem ab originali mortali, vi istius fuisset objectum condignum odio Dei, et filia irae et abominationis. Si a venialibus non reddidisset immunem, adhuc jus retinuissest ad hereditatem aeternam, que est clara Ipsius visio; at non reddendo immunem a peccati originalis infectione, excluderetur de facto a consecutione, illius gloriae. Item positis in B. Virginem culpis levibus, minime dici poterat, maledictus dies, et hora in qua concepta fuisset: at originali existente vere

mortem tridecana sua morte spoliavit. Quem ora, ut animæ meæ vitia mortificet, meque salvum faciat.

Serva et libera civitatem ac populum confugientem ad te, Dei genitrix Virgo, quæ Christum peperisti, ex omni adversaria ira, et excidio, incursio-

diceretur maledicta conceptio B. Virginis sicut, et Job, et reliquorum hominum. Hinc Bustus in *Marioli*, serm. 7, de *Concept.* part. 1, ait : « Si Deus præservavit, et defendit Virginem gloriosem a veniali peccato, quod non privat gratia Dei, et stare potest eum charitate, ut dicunt theologi, in 4, d. 21, et hoc ut esset idonea Mater sua, et ob amorem quem ipsi ab æterno portavit : ergo inconveniens videtur credere quod permiserit illam labi in originali peccato privante gratia divina. Non enim esset verus amor, si quis defunderet amicum suum, ne vel modicum leviter verberaretur, quem tamen per gulani suspendi, vel capite permitteret detruncari. » Sic Bustus.

(61) Angelicus Doctor 3, p. q. 27, a. 2, illum locum Jobi in, ubi de diabolo dicitur *Exspectet lucem et non videat, nec ortum surgentis auroræ, in sensu litterali (etis metaphorico) exponit de nocte peccati originalis his verbis : « Exspectet Lucem, id est, Christum, et non videat, quia nihil inquinatum incurrit in Sapientiam, quæ est Christus, ut dicitur Sap. vii; nec ortum surgentis auroræ, id est, B. Virginis, quæ in suo ortu a peccato originali fuit immunis. » Sic ille. Cum autem, idem D. Thomas in cap. i Matthæi, duplice ortum, seu nativitatem agnoscat, scilicet nativitatem in utero, quæ est primæ formatio, et nativitatem ex utero, qua quis exit in lucem : « Nasci de Matre, inquit, est in lucem prodire, in Matre nasci est ipsum concipi. » Ex hoc loco argumentum bonum elici posse videatur ad confirmandum fuisse sanctam, et immaculatam non modo Virginis nativitatem, ad quam cum locum refert S. Thomas, sed etiam *Conceptionem*? « Neque enim potest negari, inquit Valentia in iii p. D. Thomæ, tomo IV, disp. 2, q. 1, puncto 2, quin vel maxime *Conceptio ipsa Virginis fuerit quoque ejus ortus*; rei namque ortum maxime dicimus esse ipsum rei principium. » Hinc Catharinus in sua *Disputat.* pro *Immaculata* B. Virg. *Concept.* lib. 1, ad quosdam, qui adducentes hunc Jobi locum : *Exspectet lucem et non videat, nec ortum surgentis auroræ, et de peccato originali ibi sermonem esse asserentes, quod non vidit Lucem, quæ est Christus, quo illum penitus non conclusit, nec ortum, id est, Nativitatem surgentis Auroræ, quæ est Maria: inde infercant, quod sola nativitas, et non conceptio Mariæ excipiebatur, et ab eo peccato erat immunis, in hunc modum respondet : Exponunt ortum Auroræ pro Nativitate Mariæ, quæ fuit ex utero; cur non potius pro illa quæ fuit in utero? Cur enim viri isti, ut sæpissime, et multis locis contra Dominæ puritatem perpetuam agentes, ortum, et nativitatem pro ipsa concepcione accipiunt, atque exponunt etiam verbis, et mente auctorum repugnantibus, ut suo loco monstrabo; nunc autem, ubi ratio maxime suadebat, et pius favor Matri Dei, ortum auroræ pro nativitate, quæ ex utero, non quæ in utero, velint nos recipere, ut hoc Dominæ privilegium expugnent? At nos discernimus potius pro gloria Reginæ nostræ simili modo exponere, sicut illa faciunt contra illam, ut ortum ipsum pro ipso primo ortu accipiamus, qui fuit in utero cum est concepta, quem ortum procul dubio alia illa peccati nox non vidit. Quod autem ita vere exponi debeat, primum facit, quod ipsa decenter pro aurora significatur, quæ Christi luci adjungitur, quæ certe simul cum est, cum luce ipsa est, nunquam est enim aurora sine**

A neque gentium, ut te, prout decet, hymnis hono- rantes magnificemus.

Ex canone seriæ III, hebd. IV.

Sicut Aurora Solem in ulnis serens, Virgo exorta et nobis in nocte sedentibus (61).

Ut Deificaret humanum genus Deus homo factus

luce. Secundo facit et maxime, quod cum de stellis loquitur Job, per quas procul dubio sancti ipsi significantur, oltenebratas illas caligine noctis hujus pronuntiat? quod certe non videretur verum, si ortum ex utero etiam in quibusdam ipsorum spectaremus, ut de Joanne Baptista, et Jeremiah omnes concedimus, sicut scriptum est : « Antequam exires de vulva, sanctificavi te. » (Jerem. 1, 5.) Non igitur recte excepta fuisset sola aurora in ortu, tanquam peccato illius noctis libera, si per ortum posterior significaretur nativitas, cum et hoc de aliquibus stellis verum esset. Et tamen sanctissimus Job, ut illam luci, id est, Christo adjungeret, et super omnes stellas, id est, sanctos, singulariter magnificaret, solum ejus ortum excipit, ut stellas omnes præ illa obscuratas ficeret. Sic Catherinus. Prædicta etiam Jobi verba a S. Thoma allata expendens Andreas Pintus Ramirez in suo opere *De concept.* B. Virg. n. 367, in hunc modum scribit : « Quam libere ortus ab utero hic explicatur, tam libere ortum in utero, id est conceptionem passivam, possumus explicare, et fortasse magis congrue vulgatam nostram (qui est optimus explicandi modus) aliis versionibus conciliantes. » Sanctes enim Paginus Thomista fideliter ex Hebreo sic vertit : « Exspectet lucem, et non sit, nec videat splendorem auroræ. » Ortus ergo apud nostrum interpretem splendorem significat, et splendor absolute de quovis Mariæ instanti venit usurpandus. Vatablus legit : « Exspectet lucem, et non adsit, nec videat palpebras auroræ. » Has palpebras frustra ad nativitatem magis deferas, quam ad conceptionem. In re ergo dubia magis congrue ad honorem Virginis locus ducitur, quam trahitur ad impium. Sed audi quid pro littera Pineda ibi : « Inter reliquias translationes hæc palpebrarum illustrior est, quod oculum cœli respiciat : nam quo solem cœli oculum videtur aurora quasi post nocturnum soporem, et clausa lumina, iterum diductis, et apertis palpebris vigilantem, et vidente inundando reddere. » Divini ergo Oculi, id est, Verbi, palpebra erit Maria, si Aurora est ex mente D. Thomæ, et quis tanti Oculi palpebras lippas, et conniventem quandoque existimabit? Si nihil in Divinam lucem Christum incurrit inquinatum, cur ejus Mater, ubi lux ista, tanquam inter palpebras, nobis fulguravit, denigratur? Si Maria Aurora est Solis immaculata, cur maculata, ino oppetens, quod Concepta appetit, profanatur? Majus est, quod voluit B. Petr. Dam. ad hunc locum serm. de Assumpt. « Hæc est, inquit, Aurora, quam ille non vidit, qui vidit omnem sublimem, ut erat B. Job, ut illi multa suppressione claudatur dicens : Non videat ortum surgentis Auroræ. » Sicut Aurora terminum noctis, et diei principium adesse testatur, sic et Virgo noctem expulit sempiternam. Minus enim congrue tam multa suppressione, id est abstrusione, clausa dicitur Aurora nostra, si ipsas appetentis illius primijas dæmon oppressit : minus congrue clauderetur, si hostis primum illius ostium reseravit. Absit : non solum non tetigit, sed nec eam videre ausus est princeps superbiae sublimum spectator; quam jam se suosque oppressuram, et æternam clausuram carcere pertinebat. Hactenus Ramirez. Vide S. Thomam in psalm. XLV, ubi explicans de B. Virgine illa verba : « Adjuvabit Eam Deus mane diluculo, » inquit, Deum Mariæ existendi adhuc in utero, auxiliatum fuisse : « Et

est ex te, inculpatissima Virgo, quem pulcherrimum e sepulcro prodeuntem, victorem Orci conspexisti laetitia exundans.

Lucis datorem peperisti Dominum porta facia

'Ex τοῦ Καρόντος τῆς τετάρτης τῆς ἁδδόμαδος δ. ἐν τῇ Μεσοπεντηκοστῇ.'

Μόνη ἔχώρησας τὸν Κτίστην τὸν Ἰδίον, Θεογεννήτορ, ἐν γαστρὶ, καὶ σαρκὶ ἔκυησας ἀφράστως, καὶ Παρθένος ἔμεινας, μηδὲν τῆς παρθενίας λυμανθεῖσ· τοῦτον, ἄγνη, ὡς Υἱόν σου καὶ Θεόν ἀπαύστως ἰκέτευε ὑπὲρ τῆς ποιμνῆς του ἀελ.

Εἰς τὴν Τριάδος ὅν, γενόμενος σὰρξ ὥριθης, οὐ τρέψας τὴν οὐσίαν, οὐδὲ φλέβας τῆς τεκούσης τὴν ἀφθορον γαστέρα, Θεός ὅν ὅλος καὶ πῦρ.

Ἡλ ἐν γαστρὶ τὸν Θεόν ἀπερίγραπτον χωρήσασα, Θεόνυμφε Παρθενομῆτορ ἄγνη, μὴ παύσῃ πρεσβεύσασα ὑπὲρ ἡμῶν, δπως διὰ σοῦ φυσιῶμεν τῶν περιστάσεων πρός σὲ γάρ ἀει καταφεύγομεν.

Γέγονεν ἡ κοίλια σου ἀγία τράπεζα ἔχουσα τὸν ὄντράνιον δρπον, ἐξ οὐ πᾶς ὁ τρώγων οὐ θνήσκει, ὡς ἔφησεν ὁ παντὸς, Θεογεννήτορ, τροφεύς.

Παρθένον μετὰ τόχον ὑμνοῦμέν σε, παρθένον καὶ μητέρα δοξάζομέν σε μόνην, ἄγνη Θεόνυμφε Κόρη· ἐκ σεῦ γάρ δυτῶς Θεός ἐσαρκώθη ζωοποιήσας ἡμᾶς.

Ἐν γαστρὶ σου ἔχώρησας τὸν ἀχώρητον Λόγον, ἐκ μαζῶν σου ἐθήλασας τοῦ χάσμου τὸν τροφέα. ἄγκάλαις ἔθάτασας τὸν παροχέα ἡμῶν, Θεογεννήτορ ἄγνη.

Πῶς ἔγένησας, εἰπὲ, τὸν ἐκ Πατρὸς ἀχρόνως προεκλάμψαντα, καὶ σὺν ἀγίῳ Πνεύματι ἀνυμνούμενον; Η ὡς οἶδεν ὁ μόνος εὑδοχής τοῦτον τε χθῆναι, Θεοτόκετ.

hoc est quod dicit, quod auxiliatus est ei Dominus in ipso ortu matutino.

Andreas etiam Duvallius doctor Sorbonicus in suo tract. *De Conceptione B. Virginis*, afferens hæc Jobi verba : « Exspectet lucem et non videat ; nec ortum surgentis auroræ », quæ S. Thomas in sensu litterali, etiæ metaphorico, exponit de Christo, et de B. Virginie, ait : *Sicut aurora propter proximatem, quam cum sole habet, nunquam obtenebratur, ab eo quippe duntaxat quindecim gradibus, ex astrologis, semper distat ; sic neque anima Virginis, Deo tantopere proxima, ullius peccati, etiam originalis tenebris unquam est comprehensa.* Nec respondeas, per ortum Aurora intelligendam esse Virginis nativitatem, quæ proprie appellatur ortus, siquidem conceptio non minus, imo magis dici potest ortus, quam nativitas, cum ipsa sit principium existentiae, qua res dicitur ex potentia suarum causarum extrahi. Unde Lucæ i, de Christo, qui adhuc utero Matris suæ detinebatur scribitur : *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Nec dicas fetum conceptum, et detentum adhuc in utero, nondum esse extra hanc causam, nempe Matrem, quam certum est, esse causam per se : et hinc est, quod ipse fetus non habeat angelum custodem, donec sit egressus ex utero ipso : itemque si Mater martyrum subeat, corona martyrii, ita ut Mater, donetur. Respondeo enim fetum habere propriam exsi-

A lucis, quem e sepulcro fulgurante intuita, repleta es gaudio. Ipsum exora ut mihi concedat, o Virgo venerabilis, luctum laeticum, futuræ consolationis pignus et causam.

331 *Ex canone seriæ iv, hebd. iv, in sanctam Mesopenteosten.*

. Sola comprehendere tuo utero potuisti Conditorum tuum, Dei Genitrix, et carne genuisti incorrupta virgo permanens, nec pudore uspiam maculata. Ilunc, Sancta, Filium et Deum tuum ne cesses exortare pro tuo grege.

B Unus Trinitatis, etsi caro factus, agnitus es non mutasse! Domine, substantiam, nec ambussisse Genitricis incorruptum ventrem, cum Deus omnino et ignis sis.

Tu quæ in utero tuo Deum incircumscribilem genuisti, o Dei Sponsa Virgo Mater casta, ne cesses intercedere pro nobis, ut per te a circumstantibus malis liberemur : ad te enim semper confugimus.

Fuit alvus tuus sancta mensa habens cœlestem panem Christum, ex quo quicunque comederit, non morietur, ut dixit, o Dei Genitrix, universorum nutritius.

Virginem post partum laudamus te, Deipara : Virginem et Matrem glorificamus te, o sola casta Dei sponsa puella, ex te enim vere incarnatus est Deus, qui renovavit nos.

C Ventre tuo comprehendisti, quem nullus comprehendit locus. Überibus tuis lactasti mundi altorem : uinis portasti eum qui nos sustinet, Dei Genitrix Virgo.

Quomodo genuisti, age dic : *Enim qui ante omne tempus ex Patre resplenduit, quinque cum Spiritu sancto glorificatur?* Certe ut ipse scit, ut solus vult ex te gigni, Deipara.

D stentiam distinctam ab ipsa Matris, quod autem matre indigeat, est tantum ut conservetur in suo esse, non autem ut simpliciter producatur. Quod autem speciale angelum ad sui custodiam non habeat, est quia tunc eo non indiget : nullum enim aliud peccatum potest subire quam ex parte Matris, ut satis constat, ideoque alio angelo, ab ipso matris, opus non habet. Et licet, si martyrio mater afficiatur, coronetur etiam martyrio fetus ille, quem supponimus esse animatum, est, quia re ipsa propter odium Christi, et Christianæ religionis occiditur ad occasionem matris prægnantis. Ex quo colligitur fetus conceptum, et anima informatum, optime dici posse natum, et extra suas causas. Hactenus Duvallius. Bernardinus. Denique de Busto in *Mariali*, serm. 5, de *Concept.* part. III, probans B. Virginem fuisse in aurora præfigurata *Cantic. vi*, ubi dicitur : « Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens? » ait inter alia : *Aurora a lumine incipit, et semper in lumine crescit, quoque soli jungatur, et nunquam lumine privatur ; sic B. Virgo a lumine divinae gratiae incipiens, nullis unquam est peccatorum tenebris obscurata, sed semper in virtutum omnium claritate succrescens, tandem cum Sole Justitiae dulcissimo Filio suo in cœlesti gloria mirandis circumdata fulgoribus est conjuncta.* Sic ille.

Continuisti alvo tua, Virgo mater, unum Trinitatis, Christum regem, quem laudat universa creatura, quem tremunt supernæ turmæ. Hunc roga, augustissima, ut nostras animas salvet.

332 Ex canone feriae v, hebdomad. iv.

Super te sapientia Patris æterni descendit sicut pluvia in vellus, o casta et incarnata citra mutationem, vias vitæ ostendit nobis scientibus te Virginem post partum et Matrem.

Mundi universi Domina effecta, Dei Genitrix, mundans me scandalis et vissis corporis, æternisque suppliciis gehennæ libera, ut te laudem.

O tua cogitatione superiora miracula, sanctissima Virgo! Tu enim peperisti incarnatum Deum, qui divina resurrectione sua cuncta salva fecit.

Ex canone Parasceve hebdomad. iv.

Sancta Dei Genitrix, quæ sanctum sanctorum Verbum principio carentis æterni Patris ex eo resplendens peperisti. Roga ipsum iadesinenter, ut sanctificet et illuminet animas et corda nostra, qui desideramus te laudare.

Domus Dei agnita es, castissima Virgo Deipara (62), quippe illi carnem vere animatam ex tuo incorrupta sanguine largita, o immaculissima, unde te honoramus.

Incarnatur Christus ex te, ineffabiliter Verbum existens Patris, Virgo Deipara, et crucifixitur vo-

Ex canone Dominicæ iv, in Samaritanam.

Salve, thronè ignee; salve, candelabrum totum aureum; salve, nubes luminis; salve, Verbi palatium, et mensa spiritualis, quæ Christum panem vitæ dignæ portasti.

O Virgo Mater, quæ modo inexplicabili in tuo utero Deum universorum concepisti; et supra nien-

(62) Sufficit dicere B. Virginem fuisse Domum Dei, ut intelligamus illam sine originali macula conceptam. Nam ut sanctus Thomas a Villanova scribit. 3 De Nativit. B. Virg., ait: « Non decebat Dominum Sapientiam aliquam in se habere labem, propter quod anima, cum infunderetur, nullam habuit ex carne, neque contraxit labem peccati. » Sic ille.

Ludovicus quoque Carvajalus in Declamat. expostularia pro Conceptione B. Virginis, in persona ejusdem Virginis in hunc modum loquitur: « Antequam ego formata essem in utero, sui destinata ut essem Mater Dei, et eum in visceribus matris formarer, tunc dominus mea, tanquam domus Dei, fabricabatur, non tanquam spelunca Satanae. » Sic ille apud Armamentarium Seraphicum pag. 42. Et in quoddam Officio antiquo Immaculatae Conceptionis apud Ballingham in Parnasso Mariano, pag. 39, B. Virgo salutatur his verbis:

Salve, Virgo sapiens,
Domus Deo dicata.
Columna septemplici.
Mensaque exornata,
Ab omni contagio
Mundi præservata:
Ante sancta in utero
Parentis, quam nata.

A 'Εχάρησας ἐν γαστρὶ σου, Παρθενομῆτορ, τὸν εὐ τῆς Τριάδος Χριστὸν τὸν ζωοδότην, δυ υμνεῖ πᾶσα κτίσις, καὶ τρέμουσαν οἱ ἄνω θρόνοι· αὐτὸν δυσώπει, παμπακάριστε, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

lena proprie nos, et resurrectione post triduum fines orbis illustrat, cuin quo te, ut par est, Beatam prædicamus.

Ex canone Sabbathi hebdomad. iv.

Lacte nostris Nutrītum mundi, et portas in ulnis, o Virgo, illum qui divina potestate sua portat universum. Propterea te ut Deiparam laudamus.

Auxiliatrix eorum qui periculis urguntur, Portas B ei 333 Salos confugientium ad te, Dei genitrix sancta, eos qui cum fide te laudant, tuo patrocinio protege, et ab omnibus malis libera per intercessiones tuas eos, qui fideliter modulantur laudes tuas.

Tu quæ gaudium peperisti, et misericordias exterminasti, laudatissima Domina, intercessionibus tuis divina latitiam impetrabis, qui te vide ferrenti, ut vere Dei genitricem celebrant.

Te ut mūndi Dominam obsecramus, Sancta (63), ut populum tuum liberes ab omnibus malis, fame, peste, vexatione hostili, quoniam tu præsidium inexpugnabile Christianorum es, Maria Virgo.

C 'Ex τοῦ Καρδρος τῆς Κυριακῆς δ', τῆς Σαμαρείτιδος.

Ἄλρε, θρονε πύρινε, χαῖρε, λυγνία πάγχρυσε, χαῖρε, φωτὸς νεφέλη, χαῖρε, παλάτιον τοῦ Λόγου καὶ νοητὴ τράπεζα, ἀρτὸν ζωῆς ἀξίως Χριστὸν βαστάσασα.

'Ανερμηνεύτω; συλλαβοῦτα ἐν τῇ γαστρὶ σου τὸν ὄντων Θεὸν, Παρθενομῆτορ, ὑπὲρ Ἑννοιῶν καὶ

(63) Hieronymus Lanuza Ord. predicatorum, inter alias rationes, quas excogitavit ad probandum immaculatam B. Virginis Conceptionem, hanc nobis proposuit: Observavit S. Thomas, inquit ille, populo antiquo Deum abstulisse casuum et peccatorum occasionses, ut essent sancti, quia nasci ex illis Sanctus sanctorum debebat: « Sancti eritis, quia ego sanctus sum; et pedum, quibus gra-

diebantur, curam gessisse, ne in culpe vacuum inciderent: Pedes sanctorum suorum servabit. Si ergo priscis illis, ne pedes illorum sordes contraherent, præibat ipse, mundando iter, et obvici offensiones seponendo, ob eam tantum causam, quod ex illis nasci debebat Christus; quanto magis Matri titubandi occasionses auferret, eamque præservaret a sordibus, ut in omnibus vitæ passibus sancta foret! « Pes tuus non impinget Dominus, etc. Unde cum Deus jam ipsis vicinus esset, minime dubium est, quin eam puram, et sanctam in primo Conceptionis suæ gressu conservaret. Sic Lanuza, hinc Origenes homil. 1 in Matth. beatam Virginem non solum sanctam, sed plenissimam sanctitatem nuncupavit, ut sic innueret ipsam nullius peccati consortium admisisse. Quaenam ratione plenissima diceretur Mariæ sanctitas, si eam gratia vacuam fuisse aliquando concedatur?

λόγον τέτοιας, μείνασσα παρθένος ὡς πρὸ τόκου, θεόνυμφε.

*Ακατάφλεκτον βάτον σε ὁ νημοθέτης ἐώρα πᾶλαι,
Δανιήλ δὲ δρος ἄγιον κατενόει, μόνη Μητροπάρθενε
Δέσποινα.

Σὲ πύλην ἀδιδευτον, καὶ χώραν ἀγεώργητον,
καὶ κιβωτὸν τὸ μάννα φέρουσαν, καὶ στάμνον, καὶ
λυχνίαν, καὶ θυμιατῆριον τοῦ ἀύλου ἀνθράκος ὁν-
μάζομεν, ἀγνή.

Παρθένον μόνην τίκτουσαν, καὶ νηδὺν ἀφθορον
τερρήσασαν ὑμνοῦμέν σε, ἀγνή, θρόνον Κυρίου, καὶ
πύλην, καὶ δρος, καὶ νοτητὴν λυχνίαν, νυμφῶνα ὀλό-
φωτον τοῦ Θεοῦ, καὶ σκηνὴν δόξης σαφῶς, κιβωτὸν
τε καὶ στάμνον, καὶ τράπεζαν.

Μετὰ λοχελαν φρικτὴν παρθένος, ἀγνή, διεψυ-
λάχθης, ἀγλα Θεοτόκε· διό σε ἀπασα ἀγγέλων χο-
ρεῖα καὶ τῶν ἀνθρώπων γενεαὶ ἀπασαι ἀστιγήτοις
ἀνυμοῦσι φωναῖς, χωρίον καθαρὸν τοῦ ἀχωρήτου.

*Ἀνθρακεὶ καθαρεται ὁ Ἡσαΐας προκηρύττων
τὸν νοητὸν ἀνθράκα σαρκούμενον, Παρθένε, ἐκ σοῦ
ὑπὲρ Ἑννοιαν, καταψλέγοντα πάντων τῶν βροτῶν τὰ
ὑλώδη ἀμαρτήματα, καὶ θεοῦντα· δι' οἰκτον τὴν φύ-
σιν ἡμῶν, παναμώμητε.

Φωτὸς γενομένη οἰκητήριον, ἀγνή, ἔκαταύγασον
τὰς κόρες τῆς ψυχῆς μου ἀμαρφωθεῖσας πολλαῖς
μεθοδεῖσαις τοῦ ἔχθροῦ, καὶ βλέψαι ἀξίωσον τρανῶς
τὸ ἀναλάμψαν φέγγος ἐκ σοῦ ὑπὲρ Ἑννοιαν καθαρῆ
καρδίᾳ.

Ex canone serie II. hebdomada V.

Lucis domicilium facta, o Virgo, illumina pupil-
las animæ meæ plurimis hostiis insidiis obscuratas,
et dignum me fac, ut clare videre possim puro
corde illud jubar, quod ex te supra mentis ca-
ptum effulsit..

Exortus est formosus ut Sponsus ex mortuis,
qui bonitate sua cogitationes excedente, et tuis
visceribus incarnatus est. Quare visa cum apo-
stolis resurrectione post triduum, illum glori-
llasti.

Quam venerabilis est partus tuus, o laudissima,
per quem nos omnes ab horribili damnatione libe-

(64) Porro B. Virgo Dci Thalamus minime unile-
quaque, id est, omni ex parte, atque omni ex ge-
nere, luce coruscasset, si in ipso primo sui esse
principio, tetris originalis peccati tenebris obvo-
luta apparuisset. De hoc autem Dei Thalamo lo-
quens Bernardinus Bustensis in Mariali, serm. 6,
de Conceptione, part. I, ait inter alia: « Quis in-
lecto setido, et immunditiis pleno, jacere potius
assentiret, quam in strato mundissimo, et ab om-
nibus immunditiis elongato? Nemo enim præsumi-
tur carnem suam odio habere (ut inquit Glossa in
Rubrica. § In jus voc.). Beata igitur Virgo Maria
quia thalamus divinæ fuit gloriæ, non fuit aliqua
peccati sorde polluta. » Sic ille. Hinc sanctus Me-
lito Asianus episcopus Sardensis, homil. de Tran-
situ Virginis dixit: « Domine, prætelegisti hanc
ancillam tuam fieri immaculatum tibi thalamum. »

A lis captum, verborumque conceptum, eumdem pe-
peristi: virgo, qualis ante partum fueras, o Dei
Sponsa, permansisti.

Olim te rubum incombusum vidit legislator:
Daniel vero te montem sanctum animadvertisit, o
Regina sola virgo et mater.

Te portam imperviam, et agrum a cultura im-
munem; et arcam manna continentem et urnam, et
candelabrum, et immaterialis carbonis turribulum
nominamus, o pura.

Virginem solam pariētein, et vulvam incorru-
ptam servantem: thronum Domini, portam, et
montem; spiritale candelabrum, thalamum Dei lu-
cidissimum, tabernaculum gloriæ manifeste;
arcam, urnam, et mensam, te laudamus, o
B casta.

334 Post partum venerandum Virgo, casta, con-
servata es, o sancta Deipara: propterea te omnes ange-
lorum chori, atque hominum generationes universæ
vocibus incessantibus collaudant, o pura sedes illius
qui nullo potest loco contineri.

Carbone purificatus est Isaías, qui spiritualem
carbonem vaticinans prædicavit, ex te, o Virgo, inex-
cogitabili ratione incarnatum, qui materialia om-
nium peccata comburit, nostramque naturam mi-
sericorditer deificit, o immaculatissima.

O pura, quæ lucis habitaculum facta es, illumi-
na pupillas animæ meæ, multis inimici insidiis
obscuratas; et fac me dignum ut perspicue puro
corde intueri possim nitorem ex te supra quam
C mente conceipi possit, fulgurantem.

Ex canone serie III. hebdomada V.

Rati clamamus: Salve, o omnium hominum salus:
salve, collapsi mundi erectio.

Eum qui mortuis inspirat vitam, ut vidisti, o
immaculatissima, e sepulcro redivivum cum glo-
ria, repleta es dulcedine animi, clamans: Fili mi
et Deus mi, magnifice tuam cogitatione superiorem
benignitatem.

Ex canone serie III. hebdomada V.

Incarnatus visus est ex sanguinibus tuis ineffa-
biliter, o castissima, supersubstantialis Deus, et
reputatus inter mortuos ille qui est omnium vita,
potenter resurrexit: **335** quem tu cum vidis-

Ubi satis insinuare videtur (inquit in suis Exceptio-
nibus, cap. 13, P. Joan. Eusebius Nierembergius)
immunitatem Virginis a peccato originali. cum dixe-
rit non solum electam immaculatum Dei thalamum,
sed præelectam, nimiri per singulare puritatis
privilegium a principio suæ Conceptionis. Eandem
a peccato originali immunitatum insinuare voluit,
Joannes Geometra in Catena Græca ad cap. I Luc.
dum Mariam appellavit Thalamum præpurum. Et
auctor hymni Græci apud Butonem, et Raynau-
dum in Nomenciatore Mariano, dum eamdem nun-
cupavit « Thalamum Verbi incontaminatum, et
Thalamum undique relucenteum. » Quomodo enim
Thalamus præpurus, incontaminatus, atque un-
dique relucens, si impuritati, fœditati, atque ob-
scuritati peccati originalis fuisset aliquando sub-
iectus?

ses, animi alacritate repleta es, eumdem magnis- A
caus.

Jesum quem corpore induisti supra cogitationem, cesta Domina, resuscitatum intuens e mortuis, clamabas: Quam speciosa pulchritudo tua, Fili mi, per quam ad antiquam formam Adam nunc mutatus renovatur,

Luminis tui radiis dissipata meæ ignorantia, Deipara, caliginem, ut fidei vocibus prædicem perpetuo mirabilia tua.

Ex canone seriae iv. hebd. v.

Qui secundum propriam naturam invisibilis erat, visibilis est factus incarnatus ex te, inculpatissima Dominæ, et crucem mortemque volens sustinuit.

Quæ Dominum Deum peperisti vitæ mortique dominantem, da nobis, o casta, dominium evadere insidiantis nostræ liberati maligni hostis.

Ut porta lucis ex orci penetrabilibus solem intuita exortum, Virgo, et collustralem terminos terræ, divina completa es suavitate, inculpatissima.

Ex canone seriae v. hebd. v.

Cum Filium tuum e sepulcro resurgentem vivisses, o Virgo inviolata (65), cum illius apostolis gaudebas, cum quibus te glorificabas.

Serva me ab igne gehennæ et ab æterna damnatione, immaculata: frange perturbationum mearum vehementem procellam, et dirige me ad tranquillos vitæ portus.

Vidisti Christum resuscitatum cum mulieribus unguenta scentibus, et converso in gaudium lucu, illum glorificabas. Unde alia voce te felicem prædicamus, Dei Genitrix.

337 Ex canone Dominicæ v. in Cœcum a Nativitate.

Alvum tuam conjugii expertem inhabitavit Dominus, o Virgo, per viscera miserationum suarum salvum facere volens hominem corruptum astutia iniici. Hunc igitur obsecra, ut civitatem hanc omni excidio liberet, et incursione gentium.

Virginali ex ventre peperisti Deum incarnatum, a quo impetra, sanctissima Domina, ut misereatur nostri.

Partum tuum, incorrupta, natura superiorem glorificamus, beatam te, inculpatissima, fide prædantes, tanquam Dei universorum Genitricem.

Quomodo peperisti sine virilis copulae experientio, o casta Virgo Mater? quomodo nutriti eum, qui universas nutrit creaturas? Ut ipse solus novit, qui universi est auctor et Deus.

(65) Hic titulus Inviolatæ, non solum ostendit B. Virginem suisse illibatam in corpore per integratem virginitatis, sed etiam illibatam in anima per immunitatem a peccato originali. Unde P. Joan. Eusebius Nierembergius in suis *Exceptionibus*, pag. 176, observat sanctum Leonem papam in Epistola ad Julianum Coensem, quæ exstat apud Binium in concilio Chalcedonensi, dum in ea vecat

Ex canone in Parasceve hebd. v.

Sancta inculpatissima, sanctum in sanctis quiescentem enixa, hunc ut vidisti e sepulcro fulgentem sicut sponsum ex thalamo, extulisti laudibus, benignitatem ejus commendans.

Sicut ex te prodiit Deus in aspectum, Virgo, minime resignatis virginitatis tue signaculis; ita e sepulcro emicuit signati lapidis inviolata sigilla linquens, quo viso superabundasti gaudio benedicens divinam ejus potentiam.

Eum qui nutu fert concta Deum utero gestasti, Virgo, factum hominem per suam misericordiam, Deo gratissima. Quem enixe roga ut illuminet corda nostra beatificantum te tanquam castam vere B. Dei Genitricem.

Ex canone Sabbati hebd. v.

Excedit omnem cogitationem divinus partus tuus: universorum enim factorem et Deum in carne paris, quem precare, o Domina, pro eorum, qui laudes tuas canunt, salute.

Virgo post partum, ut et ante partum fueras, o casta, apparuisti. Leges enim in te naturæ, o immaculata, immutatae sunt. Propterea te, o casta, fideles beatam dicimus.

Virgo in utero concepit mundi unum imperatorem Deum humana indutum carne, quam ut imperatricem orbis et Dominam, merito celebramus.

C Inopinatum in te miraculum exstisit, Deipara, mater enim eadem et Virgo nulla unquam a seculo, præter te, visa est, quæ Deum incarnatum enixa, Virgo post partum permansisti: quamobrem cuncti te fideles pie laudamus.

Ἐκ τοῦ Κυρός τῆς Κυριακῆς ε', τοῦ τυφλοῦ.

Mήτραν σου ἀπειρόγαμον τὴν σὴν κατέκτησεν, ἀγνή, Κύριος διὰ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν σῶσαι βουλόμενος τὸν φθαρέντα ἀνθρώπον ταῖς μεθιδείαις τοῦ ἔχθροῦ· αὐτὸν οὖν ἱκέτευε τὴν πόλειν ταύτην σώζεσθα: πάστης διώσεως καὶ ἔχθρῶν ἐπιδρομῆς.

D Παρθενικῆς ἀπὸ γαστρὸς ἀπεκύνησας Θεὸν σεζαρκώμενον, δν κατοικτειρῆσαι ἡμᾶς αἰτησαι, παναγία Δέσποινα.

Τὸν τόκον σου, διχροντες, τὸν ὑπὲρ φύσιν δοξολογοῦμεν μαχαρίζοντες πλετει σε, πανάμωμε, ὡς Θεοῦ τῶν ὅλων λοχεύτριαν.

Πῶς τέτοκας μὴ γνοῦσα, Παρθενομῆτος ἀγνή, πεῖραν ἀνδρὸς, θεοχαρίτωτε; πῶς τρέψεις τὸν τὴν κτίσιν τρέψοντα; Μόνος ὡς ἐπίσταται αὐτὸς τοῦ παντὸς Ποιητὴς καὶ Θεός.

Mariam inviolatam, ita appellare, quia nulla sorde, tum ejus mens, tum ejus caro lesa fuit, cum hoc inviolatæ nomine plus utatur S. Leo ad significandam integratem spiritus, quam illæsionem corporis, atque indecens sapere in suis epistolis vocat Deum inviolabilem, quippe qui nulli corruptelæ obnoxius sit tanquam impassibilis.

Τὰ μεγαλεῖά σου, ἀγνή, τίς διηγήσεται; Θεὸν γὰρ εἰς σαρκὶ ἔτεκες ὑπερφυῶς καὶ σὺν διὰ σοῦ ρύμενον, Παρθένος πανάμωμε, ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας.

Μετὰ τὴν κύησιν παρθένος ὥφθης, ἀγνή· Θεὸν γὰρ ἐγέννησας καὶ νοτομῆσαντα φύσεις, ἀχραντε, τῇ δυνάμει αὐτοῦ, δὲν ἐκδυσώπεις σωθῆγαι πάντας τὴν.

Παρθένε ἀχραντε, θεοχαρίτωτε, τὸν σὸν δυσώπεις Τίδυν διὰ παντὸς μῆ με καταισχῦγας ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἐξιτίας, ἀλλὰ συναριθμῆσαι τοῖς ἐκλεκτοῖς προσβάτοις.

Φανεῖσα πλατυτέρᾳ οὐρανῶν, Παρθένε ἀγνή, ἐχώρησας Θεὸν σωματικῶς τὸν ἀπερίγραπτον, καὶ ἐκύητας πάντων ἀπολύτρωσιν τῶν πίστεις ἀδιστάκτῳ φύμαντων σε.

Ex canone seriæ II, hebd. VI.

Aurora, Virgo, finisti Solis intelligibilis justitiæ, per quem ex ignorantia tenebris sumus eruti.

338 Libera nos a suppicio ac damnatione æterna, nos qui te laudibus extollimus (66), o pura Dei Genitrix.

Propitium effice nobis, incorrupta Virgo, tuum Filium et Deum omnium, nobis, inquam, sicut te laudantibus.

Ex canone seriæ III, hebd. VI.

Domine sancte, qui ex casta Virgine natus es,

Ἐκ τοῦ Καρόνος τῆς τετάρτης τῆς ἑβδομαδος Σ', ἐν τῇ προευρτίᾳ τῆς Ἀραλήψεως.

Φωτοφόρον δημητρία τοῦ Ἡλίου σὺ τοῦ νοητοῦ γεγένησαι ἀληθῶς, ἀχραντε ἀγνή, δι' οὗ οἱ καθημενοὶ ἐν τῷ σκότει ἐβλεψαν τὸ φῶς τῆς ἐπιγνώσεως, καταχρέως σε δοξάζοντες.

Ἐκ τοῦ Καρόνος τῆς πέμπτης τῆς ἑβδομαδος Σ', ἐν τῇ Ἀραλήψει τοῦ Κυρίου.

"Ἄχραντε Μήτερ Θεοῦ, τὸν σαρκωθέντα ἐκ σοῦ, καὶ ἐκ τῶν χόλων τοῦ Γεννήτορος μή ἐκφοιτήσαντα Θεὸν, ἀπαύστως πρέσβευε ἐκ πάσης περιστάσεως σῶσαι ὄντας ἐπλασεν.

"Ιχέτευε ἀπαύστως, ἀγνή, τὸν προελθόντα ἐκ λαγόνων σου ρύθμην πλάνης διαβόλου τοὺς ὅμοιοντάς σε Μητέρα Θεοῦ.

"Η Παρθένος ἔτεκε, καὶ τὰ μητέρων οὐκ ἔγνω, ἀλλὰ μήτηρ μὲν ἔστι, παρθένος δὲ διέμεινεν, ἥν διυμνοῦντες, Χαῖρε, Θεοτόκε, χραυγάζομεν.

(66) Sat est dicere B. Virginem suisse Dei Genitricem, ad hoc ut eam a quacunque impuritate, non solum peccati actualis, sed etiam originalis omnino liberari atque innatum intelligamus. In ignorantia enim Christi redundasset, ut inquit 3, p. q. 27, angelicus doctor, si ipse non præservasset Genitricem suam a culpa veniali, quia infamia matris in filium redundat. Ergo in ejusdem Christi majus dedecus vergeret, sinendo propriam Matrem impuritate culpæ originalis coinquinari. Nonne plus per illud recessisset a Filio, ultiote sancto per essentiam, et magis accessisset ad Belial, inausque cum illo commercium contraxisset, quam per peccata venialia, etiam si in infinitum commisisset? Si Dei Filius consuluit honori suo, animam, et ulerum undequaque pulchrum suæ Matris ab omni levissimo

A Magnalia tua, o sancta, quis enarrabit? Deum enim carne peperisti supernaturaliter, qui per te liberat mundum, inculpatissima Virgo, ab omni peccato.

Post partum, Virgo apparuisti, sancta, Deum enim genuisti naturam immutante, o incorrupta, virtute sua; quem semper deprecare ut salvos nos faciat.

Virgo immaculata Deo gratissima, tuum exora Filium semper ne me confundat in die judicii, sed annumeret electis ovibus.

Visa capacior cœlis, Virgo sancta, comprehendisti corporaliter Deum incircumscripsum, et peperisti in redemtionem omnium, qui sicut nil dubitante laudant te.

Ex canone seriæ IV, hebd. VI, in vigilia Ascensionis.

B crucifixus autem et sepultus es voluntarie, et a mortuis resurrexisti, per ejusdem preces omnibus misericordias tuas demitte.

Supplex precare incarnatum ex te Verbum, ut nostri humiliatorum misereatur, o Deipara Virgo.

Lucem nobis de luce, o Virgo inviolata, genuisti, atque infidelitatis tenebras minuisti, unde nos universi te sicuti vocibus collaudamus.

Ex canone seriæ V, hebd. VI, in Assumptionem Domini nostri Iesu Christi.

Vehiculum Luciferum Solis spiritalis tu facta es revera, o Virgo inviolata, per quem illi, qui in tenebris sedebant, viderunt lumen scientiæ te pro dignitate glorificantes.

Ex canone seriæ VI, hebd. VI, in Ascensionem Domini nostri Iesu Christi.

Iviolata Dei Mater, Deum ipsum ex te incarnatum, absque eo quod Genitoris sui sinum dereliquerit, assidue deprecare, ut ab omni periculo servet quos creavit.

Roga indesinenter, o sancta, productum ex visceribus tuis, ut liberet a fallaciis diaboli laudantes te Matrem Dei.

339 Virgo peperit, nec, quæ matrum sunt, est experta, sed mater quidem est, virgo autem permansit, quam laudantes, Ave Deipara, clamamus.

D simo peccato actuali liberum conservando, quis Sapientia non intrat in corpus subditum peccatis; quanto magis exigit Filius idem corpus, eamdem animam pulchram, ita ut nunquam denigrata, aut infecta fuerit letali culpa originali? Atque in quodam Officio antiquo Immaculatæ Conceptionis apud Balinghem in Parnasso Mariano, pag. 41, sic canitur:

*Decebat tam nobilens
Natūm præcavere
Ab originali
Labe Matris Evæ
Almam, quam elegerat
Genitricem vere
Nulli prorsus sinens
Culpæ subjacere.*

Virginem post partum te laudamus o Deipara : A
Tu enim Deum Verbum incarnatum mundo pepe-
riisti.

(67) Te rubum incombustum, et montem, et
scalam animatam, et portam cœlestem merito
glorificamus, o Maria gloria, orthodoxorum
gloria.

Qui natus est de Virgine, quam Deiparam effe-
cit, benedictus sit Deus patruin nostrorum.

Filiū ac Deum ob suam plurimam misericor-
diam de Virgine natum, per quem Spiritus para-
electus fidelibus missus est, sacerdotes laudato.

Ave, Deipara, Mater Christi Dei, quem peperisti,
hodie e terra evolantem cum angelis videns, magni-
ficabas.

Ex canone seriæ VI, post Assumptionem.

Castam casti laudemus populi, speciem Jacob
divinis actionibus illustremus, et religiose laude-
mus tanquam Matrem Dei nostri.

Commune fidelium propitiatorium, promptum
ac paratum hominum auxilium, pontem ad Crea-
torem traducentem, per quem omnes ad salutem
transvehuntur, Dei Matrem glorificemus.

Præsens cum divinis discipulis, castissima, et
videns quæna genuit e terra exaltari, clamabat :
Revertere ad Patrem principio carentem tu, qui
replevisti omnia gloria tua, o sole Domine glo-
riosissime.

340 Ex canone Sabbati post Assumptionem.

Arcem in te ad refugium habemus, o Virgo, quin
et promptuarium, unde salus perfecta et divitiae
in animas nostras angustiis pressas effunduntur. C
Lumine enim tuo semper lætificantur, o Domina,
et nunc nos et a vivilis et a periculis serva.

Non relicto Patris sinu in tuo gremio Verbū
reclinatum est ab irrationalitate nos liberans, o
Virgo, canentes, Domine Deus.

Deipara castissima, cœmæ meæ vulnera, et pec-
cati cicatrices absterge, et purga fontibus illis qui
ex Filii tui latere manant, atque laticibus ex eo-

(67) Quare B. Virgo dicatur *Rubus incombustus*,
optime inter alios explicat B. Ludovic. Bertrandus,
ord. Prædic. in *Serm. de Conceptione* part. IV, p.
4, dum jibidem ait : « Domina nostra in sua Con-
ceptione ab originali labe preservata fuit. Hæc est
itaque rubus ille Moysis, qui ardebat, et non con-
sumebatur. Ardebat hæc, nam more reliquorum
ab Adamo descendentium ex semine virili et ar-
dore concupiscentiæ fuit concepta, verum incom-
busta, ac a communi peccati originalis incendio
remansit illæsa. » Sie ille. Cui faveat S. Theodolus
Ancyranus in homil. 2, de *Nativit. Salvatoris*, lecta
in synodo Ephesina S. Cyrillo præsente, dum ibi-
dem comparans Virginem cum rubo ardenti inquit :
« Dic mihi, quid est vilius, rubusne an uterus vir-
ginicus, ab omni passione peccati purus? » Rubus
enim Mariæ expresse fuit similitudo. Si ergo (sub-
dit in suis *Exceptionibus* Nierembergius) vilem
illam arbuseculam ita Deus ipse olim insedit, ut
cum illi splendorem, eam gloriam, eam mirandam
integritatem induxit, qua quæso, ratione Virgi-

παρθένον μετὰ τόχον ὑμνοῦμέν σε, Θεοτόκε -
οὐ γάρ τὸν Θεὸν· Λόγον σαρκὶ τῷ κόσμῳ ἐκύησας.

Βάτον σε ἀκατέφλεκτον, καὶ δρος, καὶ κλίμακα
ἔμψυχον, καὶ πύλην οὐράνιον ἀξίως δοξάζομεν, Μα-
ρία ἐνδοξε, δρθιδέξων καύχημα.

Οὐ ἐκ παρθένου τεχθεὶς, ήν Θεοτόκον ἀπειργάσατο,
εὐλογητὸς δὲ Θεός; δὲ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Τὸν Υἱὸν καὶ Θεόν, διὸ τὴν αὐτοῦ πολλήν εὐσπλαγ-
χνίαν σαρκωθέντα ἐκ παρθένου, ὅφ' οὖν τὸ Πνεῦμα
τὸ παραχλητικὸν διηγγέλθη, λερεῖς ὑμετέρε.

Χαῖρε, Θεοτόκε, Μῆτερ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, θνήτη-
σας, σήμερον ἐκ γῆς ἀνιπτάμενον σὺν ἄγγελοις
δρῶσα, ἐμεγάλυνες.

Ex canone seriæ VI, post Assumptionem.

B dem latere fluentibus emunda. Ad te enim claimo,
ad te confugio : te invoco gracia plenam.

Vocem tibi Gabrielis cum omnibus angelis offe-
rimus : Ave, palatum lucidissimum Regis : Ave,
quæ terram cœlis, Virgo, conjunxisti, per quam
salvamur, qui scimus te virginem Dei matrem.

Ex canone seriæ II, ante Pentecosten.

Totus dulcedo, totus desiderabilis tuus Filius
Christus est Dominus, immaculata Virgo, quem
instanter ora cum innumerabilibus sanctorum, qui
sursom habitant, virtutibus, ut amarilla peccato-
rum animas perdente liberet nos.

Ex canone seriæ III, ante Pentecosten.

Inarata Terra, quæ germinasti nutritum Universi-
tatis, Eum qui manum aperit, et implet omne
animal benedictione, divina virtute confirma per
panem vitalem corda **341** languida, et nauseantia
saturitate gravium nostrarum offendionum.

Speciosum forma peperit te, Salvator, speciosa
puella, quem cum illa videret in passione non ha-
bentem speciem neque decorem, in lamenta erup-
pens aiebat : Stupore percellor, Fili mi, conside-
rans inexcitabilem humiliacionem tuam, per

nem nostram obsederit, aut potius possederit?
Quem ihi nitorem, quam puritatem, quam lucem
intulerit, quando eam ita ab omni peccati affectione
immunem præstilis? Vide S. Theodorum, novum
confessorem, in *orat. de Nativit. Virginis*, ubi Dei-
param appellat Rubum consertum igni miraculum,
quem rubigo peccati non tetigit; et Ambrosium
Catbarinum in *Disp. de Concept. B. Virg. ad Pa-
tres ord. Prædic.*, lib. III, circa finem ubi cum
B. Virgine loquens his uuln. verbis : « Tu Rubus
ille ardens et incombustus, quem Moyses videns
admiratur, in quo non minus corporis quam
mentis perpetuam tuam ac laudabilem virginitatem
agnovit Ecclesia. » Vide etiam Berardinum
Büstensem in *Mariali serm. 6, de Concept. part. III*,
ubi in rem nostram ita fatur : « Salamandra in
igne permanet, et per illum transit, et tamen non
comburitur, nec caloris ardorem sentit, sic intelli-
genda Mater Dei in lumbis parentum igne peccati
ardentium permansit, et per illos transiit, et ta-
men illius peccati ardorem in se non recepit. »

quam naturæ hominum humiliatae largiria salute in.

Ex canone serie iv. ante Pentecosten.

Corporatus ex te prodiit Deus Verbum, o immaculata, lapsus primorum parentum per viscera misericordiae reparans.

Ex te Dei Sapientia, domum sibi ipsi fabricata, incarnata est ineffabili demissione, Virgo nuptiarum expers. Tu enim una ex cunctis generationibus electa es in incorruptum incorrupti habitaculum Verbi (68).

Luminis receptaculum fuisti, o pura, splendentis ante luciferum ex Patre, et in te habitaculum flentis temporibus novissimis, nostramque ferentis humanam formam, et illam sine permissione deiscantis. Propter quod te omnes, ut Dei matrem, magnificamus.

Ex canone serie v. ante Pentecosten.

Respingis confactam, et corruptione collapsam

(68) Favel Nicolaus Cusanus S. R. E. cardinalis, libr. v Exercit. ad illa verba : *Cœlum et Terra transibunt*, dum inquit : « Virgo gloria, cum esset prædestinata ante sæcula, ut ex ipsa recipere Dei Filius naturam humanam, ut Dei Filius fieret alius hominis : ita concepta est, ut dignum ad hoc habitaculum fieret. Induere se debuit Deus humanitate Mariæ, quare humana natura Virginis digna facta est ab initio. » Sic ille. Et Gulielmus Pariensis Junior, sive Bitontinus in *Postillis majoribus de festo Conceptionis*, q. 3, dum ait : « Virgo Maria debebat fieri speciale habitaculum Dei. Ergo debebat specialius præparari. Sed si concepta fuisset in peccato originali, non fuisset specialius præparata. Igitur non fuit concepta in peccato originali. Sic Gulielmus. Hinc Fulbertus Carnotensis in *Serm. de Nativit. B. Virginis*, ait in rem nostram : « Hoc igitur cum primis astruere fas est, quod anima ipsius, et caro, in qua elegit sibi habitaculum Sapientia Dei Patris, ab omni malitia et immunditia purissima fuerunt : affirmante Scriptura, quod in malevolam animam non introibit Sapientia, neque habitabit in corpore subditio peccatis. » Hæc Fulbertus. Cujus verba videtur desumposse D. Thomas 3, p. q. 27, a. 4. ad probandum Virginis puritatem actualem, sed Fulbertus (ut in suis *Exceptionibus* cap. 5, notat Nierembergius) puritatem originalem illa stabilire contendit, quod in utili locis uberioris expressit : et quod majorem viu habere videtur ad suadendam immunitatem a peccato originali, quam a veniali, dubitari non debet, cum corpus efformatum ac conceptum in peccato originali, magis sit subditum peccato, quam quod unum admittat veniale, si non contraxisset originale. Velasquez de *Maria Concepta* libr. i, Dissert. 3, annot. 7, n. 4, afferens illam Ecclesiæ orationem : « Omnipotens sempiterne Deus, qui gloriosæ Virginis Mariæ corpus, et animam, ut dignum Filio tuo habitaculum effici meroretur, Spiritu sancto cooperante præparasti, » ait inter alia : Notanter quidem corporis et animæ Mariæ mentionem fecit, quæ Spiritus sanctus ad dignum Filii Dei habitaculum præparavit, quin dubium sit, quod de prima sua formatione Ecclesia loquatur, ne tardus præparator habitaculi Spiritus sanctus fuisse videretur, qui peregrinum hospitem, et quidem serum hostem prius habitaculum intrare, et conspurcare permisit. Sic ille. Speciale habitaculum Dei debet speciali modo præparari. Sed B. Virgo fuit speciale habitaculum Dei tam secundum corpus, quam secundum animam. Ergo speciali modo debuit præparari. Quo autem speciali modo præparata fuisset,

A humanam naturam, immaculata, Deum corporans, et supra naturam pariens sine tactu nuptiali, cui claramus : Gloria, Christe, virtuti tuae.

Porta Dei clausa, per quam solus intravit Altissimus, dirige me in vias Dei, et aperi mihi salutis portas, o Deo gratissima ; ad te siquidein, o Virgo, consugio, unicum præsidium generis humani.

342 Parce mihi, Christe, cum veneris glriosus ad judicandum mundum : dissipa nebulam passionum mearuſ per intercessiones Genitricis tuæ, et fac me hæredem cœlestis regni tui.

Ex canone Parasceve ante Pentecosten.

Humanam naturam ex Virgine tanquam vestem suscipiens, o Verbum, propter summam misericordiam tuam, eamdem tanquam firmum tegumentum ac parietem dedisti nobis semper, qui te Deum bonumque amatorem esse cognovimus.

Præter legem naturæ legis datorem partoris,

si in originali peccato fuisset concepta ? Ingens profecto pondus habet oratio missæ pro Virginis conceptione, qua Ecclesia Romana usus est, ut habetur in Missali, cui titulus : « Missale ad usum Sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ recens diligenti studio recognitum Lugduni anno 1545, » et in Officio Conceptionis B. Virginis per magistrum Leonardum de Nogorolli edito, et per Sextum IV, pont. max. approbato, quam refert et in ea vici facit Ambrosius Catherinus lib. ii, *Disput. pro immaculata Virginis conceptione*. Hunc in modum : « Audi, quæso, orationem, quam consulto et ex certa scientia recepit jam olim Ecclesia, et agnosce quia perspicue declaret quod dicimus : Deus qui per immaculatam Virginis conceptionem dignum Filio tuo habitaculum præparasti, » etc. Sic ille. Observanda enim est series dictionis, qua per immaculatam Mariæ conceptionem dignum a Summo Patre Filio suo præparatum habitaculum dicitur, quasi aliter non fuerit dignum. Tolle ergo immaculatam Virginis conceptionem, tolles et dignum Filii Dei habitaculum, tolles etiam et Dominice incarnationis sacramentum. Pone vero immaculatam Mariæ conceptionem, et videbis statim cum impolluta eum qui sanctificat universa, nam ut nunquam ante sanctissimam Mariam divinæ carnis assumptioni repertum est habitaculum, ita ubi repertum est, humanam carnem assumpsit Deus. Nisi fuisset Filius, cui dignum erat a Patre habitaculum præparandum, nou fuisset immaculata Virginis conceptio, nec alia immaculatæ conceptionis causa, tons, et origo, quam Dei Filius. Porro Deiparam Virginem fuisse sine originali macula conceptam, eo quod ipsa fuerit in Dei humanitatem habitaculum præparata, disertis verbis affirmavit L. Germanus patriarcha Constantinopolitanus in Mense Græcorum die 9 Decembris et in suo *Mariæ fragm. 9*, dum dixit : « Hodie in visceribus Castæ Annæ concipiatur Maria Dei Filia, præparata in habitaculum universalis Regis sæculorum. » Quid enim est Marianum in visceribus S. Annæ conceptam esse Dei filiam, nisi conceptam esse in gratia, et per consequens, conceptam sine peccato originali ? si enim in originali peccato concepta fuisset, non iam concepta Dei filia, sed concepta filia diaboli, et filia iræ (quod Christianæ aures audire horrent) prædicari posset. Filia autem Dei sine originali peccato concepta est, non aliam ob causam, nisi quia præparata in habitaculum universalis Regis sæculorum. Oportuit enim eam, quæ Dei singulare habitaculum futura erat, esse incontaminatissima puritate fulgentem, atque ab omni omnino labe alienissimam.

Virgo, legis umbras dissipantem, et gratiae fulgores affundentem. Quare me lege peccati, o Virgo, quia nunc gravissime exagitor, solutum, concede vacare liberum laudando liberatori meo Domino.

Vas lucis illuminantis totum Orbem sola ostensa

Ex canone Dominicæ Pentecostes.

Salve Regina, maternitatis et virginitatis gloria, nullum quippe os, licet disertissimum ac facundissimum in dicendo, valet te pro dignitate celebrare. Hæret autem, et quodammodo vertigine laborat omnis mens in partus tui consideratione, quam obrem te cum affectu gloriosam prædicamus.

343 Ex canone serie v, post Dom. Pentec

Ex Spiritu sancto, casta, concepisti eum qui ante tempus resplenduit, Verbum ex Patre ingenito, et hunc per summam bonitatem incarnatum peperisti, Dei genitrix Mater Virgo.

Ex canone in Parascene post Pentec.

Montem lucidissimum, montem umbrosissimum, montem pinguem, et incaseatum dilexit Deus, te scilicet, o Virgo sancta; salvos fac servos tuos.

Architecta mundi divina Sapientia, ex te, o puella, templum Spiritus sanctus ædificavit, salvare volens ex fidei præscripto viventes.

Spiritus sancti thalamus facta es, o Deipara, ex quo mundi Opifex Verbum Patris processit homo,

(69) De hoc vase loquens Bustus in *Marioli* serm. 8, de concept. parte i, ait ex S. Antonino archiepiscopo Florentino: « Ordinans vas ad sacrificium altaris, conservat ipsum a maculis, hoc enim est valde decens. » Hæc ille, scilicet Antoninus. « Sed Virgo Maria (subdit Bustus) fuit vas Deitatis. Ergo decuit ut præservaretur etiam a macula originali. » Vide S. Cyprianum in *Orat. de Nativitate Domini*, ubi appellans B. Virginem vas electionis natura nobiscum communicans, non culpa: « Nec sustinebat justitia, inquit ille, ut illud vas electionis communibus laxaretur injuriis, quoniam pluribus a cæteris differens, natura communicabat, non culpa. » Quis enim hic non videat Cyprianum supposuisse puritatem originalem beatissimæ Virginis? Culpa namque communis, cui descendentes ab Adamo subjiciuntur, tantum est originalis, non vero venialis. Hanc enim aliqui, saltem infantes, non commiserunt, cum quibus si Virgo culpa non communicavit, evidens est, eam non suisse onus originali, ac de illa potissimum intelligi debere Deiparam communibus injuriis non suisse offensam. Sanctus etiam Chrysostomus *Orat. in Annuntiat.* non aliam ob causam Deiparam vocat. Vas incontaminatum, nisi quia originalis peccati contaminationem non habuit, sed ab hac tanti mali miseria immunis fuit. Quis enim absolute appellat incontaminatum, quod aliquando, et quidem turpissime, contaminatum fuit?

(70) B. Virginem sine Originalis peccati macula suisse conceptam, eo quod inter nos, et Deum Mediatrix futura esset, collig. Bartolomæus Pisanus, *De laud. B. V.* libr. 1, fructu 7, duu ait: « Maria Pei Mater debebat esse mediatrix inter nos et Deum, scilicet ejus Filium, et ejus Filius inter nos et Deum; ergo carere debebat quolibet ratio, et

A es (69), immaculata inculpatissima Maria Deipara.

Quare, oro te, illumina obtenebratam vitæ deliciis miseram animam meam, quo, sicut in die, per vias Dei ambuleni.

'Ex τοῦ Καρόρος τῆς Κυριακῆς τῆς ἀγίας Πετηνούστης.

Χαῖροις, Ἀνασσα, μητροπαρθένων χλέος· ἀπαν γάρ εὐδύνατον εὐλαλον στόμα ρητορεῖων, οὐ σθένεις οἱ μέλπειν ἀξίως· Ιλεγγιψὲ δὲ νοῦς ἀπας σοῦ τὸν τόχον νοεῖν· οὗτον σε συμφώνως δοξάζομεν.

343 Ex canone serie v, post Dom. Pentec

B et nobiscum conversatus nunc manifestavit Trinitatis cognitionem.

Ex canone Sabbati post Pentec.

Spiritus sanctus in te purum virginitatis sacramentum descendens, effecit splendidum, et sanctissimum tabernaculum Filii excelsi, beatissima.

Incarnationis Verbi organum divinum, o veneranda, Spiritus sanctus cum obumbravit tibi, to arcum divinam, illustrem effecit, et adornavit, o Virgo benedicta, quæ Deum in carne peperisti.

Terrestre quoddam cœlum apparuisti, sancta, cœleste Verbum ventre concipiens, quod in terra conversatum est.

Déum hominibus, Virgo, conciliasti mirabiliter, inter 344 Eum, et nos mediatrix interveniens (70).

C inacula, quia erat discordia, qua e peccato originali et omni alio. » Sic ille. Bernardinus etiam de Busto in suo *Marioli*, serm 6, de concep. parte i, in hunc modum loquitur: « Quandocunque est inter aliquos iniuricia, pro reconciliatione convenit accipere tertium, nisi ille sit offensi amicus, multo minus autem talis mediator, debet esse particeps delicti, per quam participationem sit et ipse dolosus: nam inimici amicus, inimicus est, et ideo ei, tanquam inimico, non credendum. Virgo itaque quæ debebat mediare inter humanam naturam, et Christum ventorum, non debebat esse rea et conscientia delicti, alioquin esset indigna reconciliatrix, dicente Gregorio in *Moralibus*: « Cui is qui displicet ad interpellandum mittitur, irati judicis animus ad iracundiam provocatur. Missa est ergo Virgo benedicta a Patribus exilio damnatis tanquam digna reconciliatrix ad Deum, quæ si non esset digna, poenam mereretur. Sed quia non est repulsa, immo iratum Deum placavit, dignissima inventa est, et per consequens, sine originali culpa. Christus ergo inter Patrem et populum mediavit, Virgo inter Filium et delinquentes; quod si ipsa peccavisset, ubi esset spes nostra? Ubi reclinatorium capitum nostri? Si Mater esset rea, quid nobis servis esset inutilibus? Desperare possemus, ubi ipsa privilegio singulari puritatis non polleret. Sic Bustus. Cui his verbis subscribit Pelbartus in *Stellario B. Virginis*, lib. iv, part. ii, a. 3: Mediatrix est Maria inter Christum, et homines, medium autem debet participare cum extremis, 5, *Phys.*; ideo congruit, ut ipsa Maria mediatrix generis humani in conceptione assimiletur hominibus, in naturali, scilicet, propagatione communi, et hoc non obstante assimiletur Christo capiti in hoc, ut per gratiam præservetur a peccato originali. Sic Pelbartus.

Per te enim, sanctissima, coierunt in unum quae prius dissidebant. Cœlestis siquidem, et divinæ hæ-

**Ex tōn Karótoς tῆς Kυriakῆς μετὰ τὴν ἀγλα-
Hεγησιτὶ, ἐτὴν ποιεῖται ἡ μητὸν τῶν ἀγίων
πάτων.*

Γνώμην ἀνδρείαν αἱ παρθένοι, πάναγνε, ἀνάλα-
βουσαι σαφῶς, μαρτυρικοὺς ἀθλούς ἀκλεινῶς μεμού-
μεναι, καὶ ψαλμικῶς δπίσιω τῷ Υἱῷ σου, Ιησούνε,
ἐνθέως συναγαλλόμεναι τῷ παμβατιλῇ προστηνέθη-
σαν.

Παρθενικῇ; ἀπὸ γαστρὸς τὸν ἐκ Θεοῦ Θεὸν Λόγον
ἀπεγέννησας ἦμιν, Θεομήτορ, ὃν νεάνιδες ἀγνα-
θεοπρεπῶς ἐπόθησαν, καὶ σοῦ ὅπισια πᾶσαι τούτῳ
σαφῶς ἡκολούθησαν.

Nύμφῃ Θεοῦ γέγονας, Θεογεννήτρια τὸν γὰρ
τούτου Λόγου προαιώνιον σωματικῶς τέτοχας ἦμιν,
ἐνῷ καὶ γυναικες ἀγίως πολιτευτάμεναι, καὶ δόλοις
παμποικίλοις διὰ σοῦ κατηγείσαι τῆς προμήτορος
πτῶσιν ἄνωρθωσαν.

Ὑπερθαύμαστον τόκον τὸν σὸν ἀγαπήσασαι γυναι-
κες πάντες, τὰ τερπνὰ τοῦ βίου εἰς οὐδὲν ἐλογί-
σαντο, πάναγνε, τῆς αὐτοῦ καὶ μόνης ἐρωτικῶς ἐπι-
θυμοῦσαι ἀγαπᾶς καὶ θείας ἐλλάμψεως.

Μητέρα παναληθῆ Θεοῦ σὲ πάντες γινώσκομεν,
εἰς τῆς φύσις γυναικῶν βωσθεῖσα, πανάμωμε, Χρι-
στοῦ ὑπερήθλησεν, ἀρετῆς τε πάσης εὔσενῶς γέγονεν
ἔμπλεως.

(71) Qui B. Virginem agnoscunt veram Dei Ma-
trem, decens etiam est, eos ipsam agnoscere ab
omni prorsus originalis peccati labo immaculatissimam. Nam ut optime argumentatur Thomas
Argentinensis, lib. iii, d. 3, q. 1, a: Decuit
Filium Dei Virginem Matrem, a macula originali
præservare, quia decuit Filium Dei in propria
Matre observare, ad quod obligatur quilibet purus
homo ex præcepto divino. Sed quicunque filius
posset matrem suam præservare etiam a minori
mallo, quam fuerit originalis culpa, ipse ad hoc
teneretur ex præcepto divino, quia alias non hono-
raret Matrem, neque in maxima necessitate illi
subveniret. Ergo, etc. Itud igitur quod decet ali-
quem facere, et nullam habet de impotentia excusationem, si hoc non facit, aliquo modo pro incon-
venienti sibi poterit imputari. Sed Virginem præ-
servare ab omni macula Dei Filiū decuit, et ipse
hoc potuit. Ergo aliquo modo inconveniens esse
videtur, si hoc non fecerit. Ita Argentin. Cui
consonat Ambrosius Tarvisinus, sive Spiera, Serm.
in Sabbatis, considerat. 2, conclus. 3, in hunc
modum scribens: « Servavit Deus populum suum
ab aquis maris Rubri, et per quadraginta annos
eorum vestimenta et caleeamenta illesa servavit, et
hoc propter dignitatem populi sui: et quomodo
Matrem propriam ab omni macula non præservasset
propter dignitatem maternitatis suæ. » Sic ille. Sed
de immunitate B. Virginis ab originali macula, ra-
tione divinæ maternitatis, optime omnium Ambros.
Catharinus in *Disput. de conceptione B. Virginis*
ad Patres ord. Prædic. lib. ii, cap. ult. ubi ait:
Dico audacter, volente Deo, quod si B. Virgo con-
sideretur secundum naturæ sue conditionem,
secundum quam erat filia Adæ ex semine in se ipso
odioso, vel digno odio concepta, et propagata,
absque dubio ex se digna fuit intelligi sub Adæ
peccato cum reliquis. Si vero consideretur ut Ma-
ter Dei, et illa, quam erat paritura Salutem mundo-
pium, et pulchrum est credere, quod fuit digna

Areditatis, et voluptatis misericorditer facti partici-
pes sumus.

*Ex canone Dominicæ post sanctam Pentecostem in
qua celebratur memoria omnium sanctorum.*

Virilem palam animum virgines assumentes, o-
castissima, certamina martyrii fortiter subierunt,
et iuxta psalmum post te, Virgo, Filio tuo summo
Regi laetantes oblatæ sunt.

Virgineo ex ventre Deum ex Deo Verbum pro-
geniisti nobis, Dei Mater, quem adolescentulæ
castæ Deo digne dilexerunt, et post te palam om-
nes seculæ sunt.

B Sponsa Dei fuisti, Dei Genitrix, ejus enim Ver-
buni ante sæcula genitorum corporaliter peperisti no-
bis. In quo et mulieres sanctæ vita personæ, et
variorum certaminum coronis per te ornatae, primæ
parentis lapsum emendarunt.

Admiratione omni superiorem partum tuum am-
plexæ sanctissimæ mulieres, jucunda mundi nihil
habuerunt, castissima, solam ejus adamantes spe-
ciem diuinis radiis illustrem.

Veram Dei Matrem te omnes agnoscimus (71), o
immaculatissima, per quam roborata natura mu-
liebris pro Christo certavit usque ad mortem: vir-
tuteque cumulata in omni religiose vitam duxit.

C omnino eximi a tanto malo, ut Salus, quæ ab illa
erat, sibi primum, et summo modo prodesset, præ-
veniendo, et occurrendo ante malum potius quam
postmodum vindicando. Quod si querat ergo quis:
Quo ergo modo consideranda est? Nunquid ut filia
Adæ, ut sit cum peccato, an ut Mater Christi, ut
ab eo sit præservata? ego quidem a Scripturis di-
scens, haec parte non considerabo illam, ut Adæ
filiam, sed ut Christi Matrem: Aliam enim penitus
in ea genealogiam non lego in Scriptura, nisi quod
Christi sit Mater. Patrem autem ejus, et matrem
a Scriptura nequaquam didici. Ergo hoc plane in-
nuit his, qui capere volent, et quibus est intelli-
gentiae spiritus, ut ita a nobis consideranda sit,
sicut Scripturæ illam nobis præferunt, et ostend-
ant. Similiter enim est, quod de Melchisedech ad-
vertit Paulus, quod essent in Scripturis, et pater, et
mater ejus sub silentio missi, et ipse absque genea-
logia, eo quod Christum significaret Dei Filiū. Cum
igitur non sine hujus veritatis, ac mysterii doctrina
(ut certo scio, videre poterunt quibus sunt beati
oculi) occultatum sit pater, et mater Domini nostræ,
et solum ostensa palam nobis ut Christi Mater in
Scripturis sanctis, ut agnosceremus illam, quod
gratia non solum naturam superavit, sed absorbuit,
et ad nihil redegit; confidenter assero quod Do-
minus ab initio cum videret omnino ex rigore le-
gis debuisse illam similiter cum aliis a gratia sua
excidere, singulare prærogativa excipiens eam, no-
luit videre hoc malum in ea, quam in Matrem ine-
narrabili gratia præcelegarat, ut hinc omni honore
dignissima censeri posset. Noluit tantæ Matris
statum et debitam perpetuo gratiam quovis modo
mutare, aut ab unius facto adeo indigne sub discri-
mine pendere, siquidem longe æquius, et divinæ
sapientiae congruentius, ut in Filio suo perpetuae
charitatis oculo respiceretur, quam in parente ali-
quando sub ira quasi peccatrix agnosceretur. Ilac-
tenus Catharinus.

Mariam inviolatam et sanctissimam Dei genitricem adolescentulæ universæ cum affectu nunc chorreas ducentes magnis vocibus exsultant, laudantes illam, quæ nobis perennis gaudii fontem produxit.

Dissentientium conciliatrix reipsa probata es. Per te **345** siquidem contubernales angelorum in cœlis homines sunt. Idque testatur sanctorum omnium ordines, nunc cum ipsis celebrantes tuum partum, Virgo Deipara, canticis æternis.

Cum lætitia universæ mulieros divina sapientes feliciter initiatæ in Christo, et Spiritu sancto, Virginem inviolatam veramque Dei Matrem, quæ nos ab Evæ primæ parentis maledictione redemit, religiose circumstantes, ejusdem fructum laudibus extollunt in sæcula.

Ex alio canone ejusdem Dominicæ post Pentecosten.

Currus Lucifer, et illustre habitaculum, o castissima, ipsis Cherubim sublimior facta es, dum Deum in ulnis gestasti: propterea ad te omnes clamamus, o casta, Salve, o omni benedictione cumulatissima.

Portam spiritualis Lucis te, Dei Mater, nominamus, per quam ingressus est ad nos Christus speciosus apparens splendoribus divinitatis, occultatus in stola carnis, invisibilis ut Deus, in forma autem nostra visibilis.

Maledictionem Evæ Matris omnium tuo, Virgo, partu abrogasti, quæ mundo benedictionem protulisti Christum. Quocirca te gaudentes ore, et mente Deiparam proprie consilentes, beatam predicamus.

Conversus chorus a Deo eruditorum propheta-ruin, mysterium inestabilis et divinæ incarnationis ex te factæ Dei Verbi prænuntiavit, Virgo Mater. Tu enim verissimi, et antiquissimi consilii arcanum divulgasti.

Symbola partus tui tres pueri in fornace cecinerunt. Ut enim illi permanerunt in igne illæsi, permansisti et tu virgo, concepto licet in tuo ventre,

A Mariam την ἀγραντον, καὶ παναγίαν Θεογεννήτριαν αἱ νεάνιδες πᾶσαι χορεῖαν θείαν ἅμα στροάμεναι, μεγαλοφύνως Ἀγάλλου, ἐνότησάν εἰς, ἢ τῆς χαρᾶς τὴν πηγὴν ἡμῖν ξέλυσας.

Ὀπράθης διεστώτων συναπτική· διὰ σοῦ γὰρ ἀγέλοις ὄμοσκηνοι ἐν οὐρανοῖς ἀνθρώποι γεγένασιν ἀληθῶς, καὶ μαρτυροῦσι τάγματα πάντων τῶν ἀγίων νῦν τὸν αὐτοῖς, ὑμνοῦντες τὸν εἰν τόκον, Παρθένε Θεοτόκε, ἐν αἰώνιοις μελῳδήμασι.

Μετ' εὐφροσύνης ἄπασαι γυναῖκες αἱ θεόρρονες καὶ τελειωθεῖσαι ἐν Χριστῷ καὶ τῷ Πνεύματι, Παρθένον τὴν ἀγραντον καὶ ἀληθῆ Μητέρα Θεοῦ, τὴν ἐκ τῆς κατάρας τῆς προμήτορος Εὗας ἡμᾶς λυτρωσαμένην, εὐλαβῶς παρατάσαι, τὸν ταύτης ἀνυμνοῦσι καρπὸν εἰς τὰς αἰῶνας.

B benedicta, igne inextinguibili, Deo videlicet Patrum nostrorum.

Quis de excessu misericordiæ tuæ non vehementer obstupescat, **246** o Verbum æternum? Propter nos egenus factus es, cum esses dives, et in utero sanctæ Virginis tanquam in tabernaculo hablasti: propterea te adorantes concinuus:

Salve virginitatis gloria, salve, Mater Dei Involuta, quam universæ creaturæ divinis canticiis magnificamus.

Ex canone in Dominica Cœci, quinta post Pascha.

Virginalem uterum tuum Dominus habitavit, o casta, per viscera misericordiarum salvare volens hominem corruptum insidiis inimici. Ipsum ergo deprecare, ut hanc civitatem ab omni expugnatione, et incursu hostili defendat.

A virginali utero Deum incarnatum !peperisti, quem deprecare, o Domina sanctissima, ut nobis misereri dignetur.

Partum tuum qui fuit supra naturam (72-74), o immaculata, glorificamus, beatam te cum sive appellantes (75), o ab omni labe immunis, tanquam Dei omnium Genitricem.

quod fuerit Dei Genitrix, fuerit etiam omnimoda puritate ornata, et ab omni tam actuali quam originali labe immunis), licet alicui solum congruens videatur, pluribus tamen videtur concludens, ut in sua Theoria § 50, inquit P. Jo. Eusebius Nierembergius. Et cur, queso, in Conceptionis Immaculæ festo nil de Maria, nisi divinam ejus maternitatem Ecclesia in Evangelio proponit, dicens: « De qua natus est Jesus? » Quid divinæ maternitati (inquit Celada, in tractat. de Esthere figurata, cap. II, § 343), ad Conceptionem purissimam duduim peractam? P. Alphonsus Salmeron, vir in omni litteratura in paucis excutissimus, tom. III, in Evang. tract. 30, hac super re ita granditer scribit: *De qua natus est Jesus, etc.,* Mariæ siquidem maternitas (ut ita dicam) conceptionis illius comes fuit et administratrix. Quid sublimius? quid augustius quam divina maternitas, qua Virgo Deipara vero dicitur, et est vera Dei Genitrix? Vis nosse puritatem, et dignitatem immaculæ conceptionis Deiparæ? pensita verba hujus magni doctoris: Mariæ maternitas (ut ita dicam) conceptionis illius comes fuit et administratrix. Ne reputes temporis divortium

(72 74) Si dicatur *Apostolus, Protomartyr, Philosophus, Urbs*, statim per antonomasiam Paulum, Stephanum, Aristotelem, Romam intelligimus. Et si solarie scribatur vel pronuntietur hoc epithetum *immaculata*, ut sæpissime pronuntiatur a Josepho, statim intelligitur B. Virgo; hic enim titulus est illi proprius, atque antonomasticus, sed ratione præsertim immaculæ conceptionis. Hinc auctores *Armamentarii Seraphicj pro titulo Immaculæ Conceptionis*, col. 153, observant, nunquam ab Ecclesia vel doctorum aliquo sanctorum quempiam, Christo Domino, et ejus sanctissima Matre exceptis, *immaculati* appellatione suis insignitum, saltem per modum cognominis, aut tituli: quamvis non desint, qui *beatum Joannem Baptistam a levissimis etiam venialibus peccatis pie liberum asserant*. Ex quo arguitur B. Virginem, ratione præsertim præservationis ab originali macula immaculæ appellationem sortiri, et ex eo, quod sola fuerit in instanti suæ conceptionis a peccato originali immunis, ad hunc cognominis omnino manifestam excludentis honorem ascensisse.

(75) Hæc ratio (scilicet quod B. Virgo, ex eo

Quomodo, o casta Virgo Mater, Deo charissima sine **348** virili copula peperisti? quomodo eum nutriti, qui creaturas nutrit universas? quomodo solus ipse novit, qui universi est Creator, et Deus.

Quis magnalia tua euarrare possit, o Virgo casta? Deum enim in carne supernaturali ratione peperisti; qui per te, o Virgo castissima, a peccatis mundani retrahit universis.

Post partum virgo, casta, permansisti, Deum enim genuisti, o inviolata, qui potentia sua innovavit naturas: quem supplex ora pro omnium nostrum salute.

Virgo immaculata, Deo charissima, tuum Filium deprecare assidue, ne me in die judicii confusione perfundat; sed cum electis ovibus annumeret.

O Virgo casta quæ cœlis latior apparuisti, continuisti corporaliter Deum, qui circumseribi non potest; et euindem peperisti in redemptionem omnium qui te firmissima fide collaudant.

Ex canone in feria II, post Dominicam v Paschæ.

Luciferum vehiculum solis intellectualis vere facta es, o casta et immaculata; per quod, sedentes in tenebris lumen scientiæ viderunt, te pro debito gloriosam appellant.

Ex canone in feria IV, post eamdem Dominicam.

Dominum omnium peperisti, o Domina ab omni labo immunis (76), qui voluntariam passionem su-

inter Mariæ conceptionem, et Dei maternitatem: nam etsi conceptio quindecim annorum spatio maternitatem anteverterit in Dei mente, et mysteriorum prævisione, maternitas conceptionis est comes, nec computanda est sine maternitate conceptio: concipitur enim mox Dei Mater digne futura. Unde divina maternitas futuræ Dei Matris conceptioni adest, ut affinitatem cum peccato præpropere arceat et avertat. Nec tantum divina maternitas comes adest, sed etiam Marianæ conceptionis administra, scilicet tantus gratiæ et gloriæ nitor in Deiparæ purissima conceptione scintillat, ut Dei maternitas, quæ est omnium Mariæ gratiarum matrix, non deginetur puritati conceptionis velut ministrare: siquidem singulare et prælustre gratiarum omnium privilegium in conceptione Virginis præmature concessum, ex divina maternitate auguste nascitur. Gratia enim tunc naturam præpropere antevertit, ut digna Filii Dei Mater conciperetur. Ergo infinita dignitas, et gratia divinæ maternitatis, velut comes, et administra adest immaculatæ Virginis Deiparæ conceptioni. Hæc Celada.

A scepit, et ad Patrem suum ascendit, quem tamen non deseruerat, quamvis carnem suscepisset.

Beatus factus est venter tuus, o purissima, digna namque fuisti continore eum modo ineffabili; qui inferorum **349** ventrem mirabiliter evacuavit; quem pro salute nostra dum te laudamus, exora.

Christus, qui te, o Dei Genitrix, Virginem incorruptam post partum conservavisti, ascendit ad Patrem, quem non dereliquerat, licet carnem assumpsisset ex te præditam anima intellectuali, propter ineffabilem misericordiam.

Laudamus, o casta puella, conceptionem tuam; laudamus partum ineffabilem, per quem a corruptione, et perditione, ac tenebroso inferni carcere liberati sumus.

B O stupore plena miracula! quomodo Deum continuisti, o Deo charissima, qui est incomprehensibilis? qui carnem ex te emendicavit, et cum plurima gloria hodie in cœlum assumptus homines deiñavit?

Ecce Filius tuus, o Deipara, morte per suam crucem spoliata, resurrexit tertia die; et cum apparuisset discipulis suis, ad coelestia emigravit; cum quo te adorantes laudamus, et glorificamus in omnia sæcula.

C Lux de luce coruscans, ex te, o mundissima, exorta est; et universam infidelitatis obscuritatem dissipavit; et his qui in nocte dormiebant, illuxit: propterea universi te pro merito beatam appellamus in æternum *.

D (76) Cum esse ab omni labo immunem, sit infimum Christi omnium supremi, Christus enim cum sit justus, duo habet quæ justum hominem constituunt, scilicet declinare a malo, et facere bonum, sine peccato esse, et virtutibus abundare: quamvis enim sine peccato esse quid magnum sit, majus tamen est gratia et virtutibus abundare, et omni perfectione esse prædictum. Unde angeli boni non distinguuntur inter se ex eo quod non contraxerint culpam, nam nullus eorum deliquit, sed juxta maiorem, vel minorem eorum gratiam, sublimiorem, vel inferiorem locum obtinent in illa æterna beatitudine. Cum etiam Christi Mater Virgo beatissima sit supremum omnium, qui sub Christo capite vivimus, ut nemo negabit, et supremum infinitum attingat infimum supremi, manifestum est quam decens sit, ut ipsa B. Virgo sit omni labo immunis, ut Christus. Christus quidem ex natura, ex privilegio tamen ejus mater, ut locus Christo in ea locando conveniret. Vide pro hac re Nierembergum in *Theoria*, § 10, non longe a principio.

* Apud Maraccium deinceps leguntur *Theotocia* ex alio codice deprompta; quæ cum eadem sint omnino cum *Theotociis* supra ex Paracletica Græcorum expressis, nobis omittenda erant, quamvis Maraccius ea ob varietates quadam admiserit. Edit.

ΚΑΝΩΝ ΕΙΣ ΦΟΒΟΝ ΣΕΙΣΜΟΥ (4)

Οὐ τὴ ἀκροστιχίς.

Ὥ Χριστὲ τῆς γῆς τὸν κλόνον παῦσον τάχος Ἰωσήφ.

CANON IN TERRÆ MOTUS PERICULO.

(Apud Goar. *Eucholog. Gr.* p. 785 ed. Paris; Daniel. *Thesaur. hymnol.* III, 111.)

Canticum primum. Tonus obliquus secundi. « Velat Α' Θδὴ α', ηχος πλ. β'. « Ως ἐτη πειρώπ πεζεύσας. » in terra pedibus procedens. »

Quam timenda ira tua est, e qua, Domine, nos exemisti, dum in terra minime statum nostrum obruisti: propterea te cum gratiarum actione laudamus.

Qui sincera nostra correptione continuo gaudes, ad instar levis solii terram omnem, in timore fideles tuo confirmaturus, coactus, Domine.

Gravi terræ motu nos omnes libera: et haereditatem tuam, te patientem Dominum plurimis irritantem offensis, ne perire permittas.

In Deiparam.

Suppliciter tibi, Mater Dei, clamamus, solitos compassionis affectus civitati, et populo, exhibito; gravissimo terræ motu, et interitu cunctos exime.

Canticum secundum. « Videte, videte. »

Terra solo tuo aspectu concussa, Rex omnium, animis nostris timorem incussisti: verum furorem tuum, misericors Dominator, remitte, et populum tuum ruinæ cuncta devastanti ne tradas.

Pro populo omnimoda debitorum verendum operto, et jamjam perniciem exspectante, quis te exorabit? ab ea, Christe, tua misericordia, nos exime.

Terrorem tuum nunc, aspectu tuo fundamentis terræ concussis, Christe, manifestasti: verum solidam tibi, misericors, clementiam exhibe, ne misere pereamus.

In Deiparam.

Quis solus absque te, illibata Virgo, iratum nobis Deum reconciliare potest? Hac de causa, precare, sanctissima, ut terræ fragorem perniciem nobis minitantem sedet.

(1) Subito etiam et vehementi terræ motu concussos, et confutatos animos, Ecclesia suis orationibus erigit et firmat. Inter cunctos vero memorandus est ille qui Theodosii Junioris tempore contigit et quo talis clades imminebat, ut Constantinopolis cives ruinam ædificiorum veriti, in campo extra urbem aliquo spatio morati fuerint. De illo precibusque iunc actis resert. Nicephorus lib. xiv, cap. 46: Συνεχεῖς δεήσεις συνάμα βασιλεῖς τῷ Θεοδοσίῳ καὶ Πρόκλῳ τῷ πατριάρχῃ πριούμενοι, καὶ

Ως φοβερὰ τὴ δργή σου, ἐξ ἡς τμᾶς ἐλυτρώτιο, Κύριε, μή συγχωρήσας ἐν τῇ γῇ ἀπαν τὸ ἀνάστημα ἡμῶν. Εὐχαρίστως σε διδ ἀεὶ δοξάζομεν.

Χαίρων ἡμῶν καθ' ἔχαστην τῇ παντελεῖ διορθώσει, Δέσποτα, ὥσπερ φύλλον εύτελές διατελεῖς ἀπισσαν τὴν γῆν, εἰς τὸν φόνον σου πιστοὺς στηρίζων, Κύριε.

Ρῦσαι σεισμοῦ βαρυτάτου πάντας ἡμᾶς, καὶ μὴ δώῃς, Κύριε, ἀπολέσθαι παντελῶς τὴν κληρονομίαν σου πολλοῖς παροργίζουσαν κακοῖς σε τὸν μαράθυμον.

Θεοτόκιον.

B Ικετικῶς σοι βιώμεν, Μῆτερ Θεοῦ, τὰ συνήθη σπλάγχνα σου ἐπὶ πόλιν καὶ λαὸν συμπαθῶς δεικνύοντα, σεισμοῦ βαρυτάτου καὶ φθορᾶς πάντας ἀπάλλαξον.

Ωδὴ β'. « Ιδετε, ιδετε. »

Σεισας προβλέψει σου πᾶσαν τὴν γῆν, παμβασίλεν, ἐγένεσες εἰς φόνον ἡμῶν τὰς διαγοῖας. Ἀλλ' θνετος, Δέσποτα οἰκτίρμων, τὴν δργήν σου, καὶ μὴ δῶς εἰς παντελῆ ἀφανισμὸν τὸν σὸν λαόν.

Tīς δυσωπήσει σε, ὑπὲρ λαοῦ παντοδαπῶν αἰσχύνης διφλημάτων ἀεὶ καλυπτομένου, καὶ ἀπολέσθαι προσδοκῶντος τῇ δργῇ σου; ἐξ ἡς ἡμᾶς, Χριστὲ, τῷ σῷ ἐλέει ἐξελοῦ.

C Εδειξας φόνον σου γυνὶ, Χριστὲ, τῇ φοβερᾷ προβλέψει σου σαλεύσας τῆς γῆς τοὺς θεμελίους. ἀλλὰ συνήθως δεῖξον πάλιν, ζλετήμον, τὸ Ελεας τὸ σὸν, μὴ ἀπολλύμεθα δεινῶς.

Θεοτόκιον.

Tīς μάνος ἀνευ σου δύναται, ἀχραντε ἀγνῆ, Θεὸν ἀγανακτοῦντα καθ' ἡμῶν καταλλάξαι; διδ δυσώπει, παναγία, παῦσαι τάχος τὸν κλόνον τῆς γῆς γεννῶντα δλεθρὸν ἡμῖν.

λιτῆς ἀγορένης πάντες σύνδακρυς ἔχ βάθους τὸν ἀνώθεν Ελεον ἐκκαλούμενος: Una cum imperatore Theodosio et Proculo patriarcha continuis precibus incumbentes, et supplicatione publica celebrata omnes collacrymabantur, et ex profundo intimoque animo misericordiam supernam invocabant. In Occidente autem notissimus is fuit, qui eodem aeo, renovandæ Rogationum piæ consuetudini S. Mamerto Vienensi episcopo causam præbuit: de quo Sidonius Apollinaris epistola prima lib. v.

OCR A/BK / FR

Φρδὴ γ'. « Οὐκ ἔστιν ἄγιος ὡς σὺ, Κύριε. »

Η γῆ μαστίζεται ἡμῶν κακῶς, διακεμένων, καὶ δεῖ τὴν ὄργην σου συγχινούντων καθ' ἡμῶν, οἰκτίρμον παμβασιλεῦ· ἀλλὰ φεῖται, Δέσποτα, τῶν διούλων σου.

Συστείσας, Κύριε, τὴν γῆν, ἐστερέωσας πάλιν νουθετῶν ἐπιστρέφων τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, στηρίζεσθαι ἐν τῷ σῷ θείῳ φόβῳ θέλων, ὑπεράγαθε.

Γεννώσας θάνατον πικρὸν, καὶ σεισμοὺς βαρυτάτους, καὶ πληγὰς ἀνηκέστους ἀμαρτίας, ἀδελφοί, ἐχφύγωμεν, καὶ Θεῷ μετανοίας τρόπους ἐπιδεξιμεν.

Θεοτόκιον.

Η μόνη οὖσα ἀγαθὴ τὸν πανάγαθὸν Λόγον ἔκτενῶς ἐκδυσώπει, τῆς παρούσης τοῦ σεισμοῦ ῥυθῆναι πάντας ὄργης, Θεούκτης ἀχραντε, δεδμεθα.

Φρδὴ δ'. « Χριστὸς μου δύναμις. »

Σαλεύεις, Κύριε, τὴν γῆν, βουλόμενος ἐδρασμῷ ἀληθείας πάντας ἡμᾶς, Δέσποτα, στηρίζεσθαι σαλευομένους πρωσοβολαῖς τοῦ δολού πολεμήτορος.

Τῇ θείᾳ νεύσει σου χλονεῖς τὰ σύμπαντα, καὶ δονεῖς τὰς καρδίας τῶν ἐπὶ γῆς κατοικούντων, Δέσποτα. Τῆς οὖν δικαίας σου ὄργης δνες, Κύριε, τὰ κύματα.

Οὐδὲ ὅλως ἔχοντες εἰς νοῦν τὸν φόβον σου, ἐξφοβεῖς; τῇ νικήσει πᾶσαν τὴν γῆν, μόνε εὔσυμπάθητε· ἀλλὰ συνήθως ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου θαυμάστωσον.

Θεοτόκιον.

Ναὸν σε, Δέσποινα, Θεοῦ γινώσκοντες, ἐν ἀγίῳ ναῷ σου χείρας οἰκτρὰς αἴρομεν εἰς δέσποιν, ἵδε τὴν κάκωσιν ἡμῶν, καὶ παράσχου τὴν βοήθειαν.

Φρδὴ ε'. « Τῷ θείῳ φέγγει σου. »

Καὶ σὺ, καρδία, σεισθητι νῦν βλέπουσα Θεοῦ τὴν ἀπειλὴν ἐπικειμένην, καὶ βόησον· Φείσαις τοῦ λαοῦ σου, Δέσποτα Κύριε, καὶ παῦσον τὴν δικαίαν ὄργην σου, εὔσπλαγχνε.

Λαὸν καὶ πόλιν ἥνπερ τῷ σῷ αἴματι ἐκτήσω, Ἰησοῦ, μὴ παραδῷς εἰς ἀπώλειαν, ἐν τῷ συνταράσσειν τὴν γῆν σεισμῷ φονερῷ, χορδὲς τῶν ἀποστόλων καθικέτεύει σε.

Τιδούς σου, Δέσποτα, τὰς δρθὰς γνώμῃ ἀποκλίνοντες στρεβλῇ, εἰς ἀγανάκτησιν τρέπομέν σε τὸν συμπαθῆ τε καὶ ἀμυησίκακον, ἀλλ' ἔλεως, οἰκτίρμον, γενοῦ τοῖς διούλοις σου.

Θεοτόκιον.

Νῦν βοηθείας τηλε ξαιρός, νῦν καταλλαγῆς χρεία ἀγνή πρὸς τὸν Γεόν σου καὶ Κύριον, ὅπως οἰκτερήσῃ προσκεκρυσθεῖς ἡμᾶς, καὶ τῆς ἐπικειμένης ὄργης λυτρώσηται.

Φρδὴ ζ'. « Τοῦ βίου τὴν θάλασσαν. »

Οὐκ ἔχοντες, Δέσποτα, πατέρας ιαν δυσωπεῖν, οἱ ταπεινοὶ τὸ ὑψός σου, τοὺς ἔχεικτοὺς ἀγγέλους σου εἰς θερμὴν κινοῦμεν παράκλησιν· οἱ δὲ αὐτῶν τῆς ὄργης σου ἔξελοῦ ἡμᾶς.

Νῦν ἔγνωμεν, Κύριε, ὡς ἡλέγεις ἡμᾶς, καὶ σὺ-

ΡΑΤΙΟΝ. Γα. CV.

A Canticum tertium. « Non est sanctus nisi tu, Domine. »

Nobis prave affectis, furoremque tuum jugiter concitans terra flagellatur, misericors universi moderator, verum famulis tuis parce, Domine.

Terram commotam iterum firmasti, Domine, commotus ei convertens infirmitatem nostram, ut in divino tuo timore corroboremur, benigne.

Mortem amatam, terræmotus gravissimos, intolerandasque plagas peccata generantia vitemus, fratres, et poenitentiae modum omnem Deo exhibeamus.

In Deiparam.

B Clementissimum Verbum, quæ sola benigna es. intense deprecare, ut imminente terræmotus flagello cuncti liberemur, illibata Deipara, exoratus.

Canticum quartum. « Christus virtus mea. »

Terram, Domine, commoves, ubi dulosi bellatoris insultibus nos concussos, magis ac magis veritatis fundamento solidari omnes praecipis.

Divino tuo nutu euncta commoves, et incolares terræ corda concutis; justi ergo furoris tui fluctus compone, Domine.

Nobis nusquam timore tuo correptis, terrani universam tuo motu terres: verum mirifica misericordias tuas super nos, qui solus facile compateris.

In Deiparam.

Te Dei templum, o Domina, professi, in templo sancto tue supplices manus tendimus: vide afflictionem nostram, et auxilium praebre.

Canticum quintum. « Divino tuo splendore. »

Conculere etiam tu cor meum, attentis ingruentibus a Deo periculis, et exclama: Parce, Domine, populo tuo, et justum furorem tuum, o clemens, remille.

Populum civitatemque sanguine tuo acquisitam, ne des, o Jesu, in interitum, dum tremendo motu terram concutis, te apostolorum cœtus precatur.

D A viis tuis rectis sententia obliqua declinantes, diram te clementem, et malorum imminorem provocamus, Domine; at tu propitius et misericors esto servis tuis.

In Deiparam.

Adest nunc succurrendi tempus, nunc reconciliatione cum Filio tuo et Domino est opus; ut delinquentium misereatur, et ab imminente periculo nos eruat.

Canticum sextum. « Vitæ mare. »

Nulla majestatem tuam exorandi fiducia fratii, electos tuos angelos ad ferventes pro nobis preces offerendas exequimur: per illos itaque a furore tuo nos eripe.

Jam te nostri misertum agnoscimus, qui nusquam

sub terra diro casu nos in multis delinquentes
obruisti : propterea te, Christe, adoramus.

Fundamenta terrae concuti præcipis, ut nos mi-
seri meliori virtutum statu dimoveri absistamus : et
tandem timore tuo, o Verbum, confirmemur

In Deiparam.

Sancta Dei Sponsa, anxii nunc populi miserere,
et motam adversum nos Dei indignationem iuis
maternis precibus quamprimum immuta, te pre-
camur.

Canticum septimum. « Roridam fornacem. »

Benedictus es, longanimes Domine, qui molu-
hiatu terræ nos morti minime dedisti : terruisti
tantum eos qui a malis resipiscere student, ut vita
euneti fruantur.

Suspiria e corde proferamus, et lacrymas pro-
fundamus, ut Christum Dominum propter peccato-
rum nostrorum colluviem cunctos misere alterere
minitatem, propitium nobis reddamus.

Heu me ! clamemus, ad Deum altissimum ten-
damus manus, et de reliquo perversa agere desi-
stamus. Salvator etenim firmius nos stabilire aße-
ctans, terram omnem indignabundus commovet.

In Deiparam.

Annue, illibata, ut tuis precibus salvemur, qui
propter nimiam offensarum nostrarum copiam, ira
Dei, intentatisque et horrendis grassantis periculi
minis, jamjam sumus consumendi.

Canticum octavum. « E flamma sanctis. »

Justo hoc tuo flagello grassante, repente turbati-
sumus, benigne, teque conspecto adversum nos irato,
omnimoda desperatione delinemur.

Manus et oculos ad solum Dominum salvare nos
valentem, tendamus, fideles, et exclamemus :
Averte cielo iram tuam a nobis, Christe, qui huma-
nus es.

Angelorum millia, martyrum cœtus, propheta-
rum, apostolorum, monachorum et pontificum
sanctus chorus te deprecatur, parce, Domine, po-
pulo tuo afflito.

Misericors, qui infirmitatem, naturæque nostræ
lubricum, et pervicaciam novisti : iram tuam re-
mitte, terræ tumultum seda, et tua clementia, mi-
serere nostri, benigne.

In Deiparam.

Pia Deipara, facilem ad pietatem quæ genuisti
Salvatorem : ride populi lui afflictionem et suspiria,
accelera ut pro nobis misericordiam depreceris.

Canticum nonum. « Deum hominibus videre nefas. »

Eccœ delinquimus omnes, et nullius percatti tellus
noxia horrendo modo corripitur ; moniturus enim
nos clemens Dominus illam totam agitat : mente
ergo resumamus, et salutis nostræ curam gera-
mus.

A δαμῶς συνέχωσας ὑπὸ τὴν γῆν συμπτώματι χαλεπῷ
πολλὰ πλημμελήσαντας. Εὐχαρίστως διό σε προσκυ-
νοῦμεν, Χριστέ.

Προστάττεις σαλεύεσθαι τὰ θεμέλια τῆς γῆς
ὅπως ἡμεῖς παυτώμεθα, οἱ ταπεινοὶ, σαλεύεσθαι ἀρε-
τῶν τῆς κρείττονος στάσεως, καὶ τῷ φόνῳ σου, Λόγε,
στηριζόμεθα.

Θεοτόκιον.

Ἄγια Θεδνυμφε, ἀπορούμενην νυνὶ τὸν σὸν λαδὺ^B
οἰκτείρησον, καὶ μητρικαῖς πρεσβείαις τὴν καθ'
ἡμῶν Θεοῦ ἀγανάκτησιν μεταποίησον τάχος, δυσ-
ποῦμέν σε.

Ωδὴ Ζ. « Δροσοθόλοι μὲρ τὴν κάμιτον. »

Ὑπερύμνητος εἰ, Κύριε μακρόθυμε, δτι οὐχ ἐθα-
νάτωσας τοὺς οἰκέτας σου σπαραγμῷ καὶ κλόνῳ φο-
βερῷ τῆς γῆς. Δλλ' ἐφόδησας ζητῶν τοῦ ἐπιστρέ-
ψαι τῶν κακῶν, καὶ ζῆσαι πάντας ἡμᾶς.

Στεναγμὸν ἀπὸ καρδίας ἀναπέμψωμεν, καὶ δάκρυα
προχέωμεν, ὅπως Πλεων τὸν Δέσποτην ἔχωμεν Χρι-
στὸν, ἐκτρίψαι σεισμῷ πάντας ἡμᾶς διὰ πληθὺν
ἀμαρτιῶν ἐπαπειλοῦντα δεινῶς.

Οὔμοι ! χράζωμεν, καὶ χεῖρας ἐκπετάσωμεν πρὸς
τὸν Θεὸν τὸν οὐφιετόν, καὶ παυσώμεθα τοῦ λοιποῦ
ποιεῖν τὰ πονηρά. Καὶ γάρ δὲ Σωτὴρ ἀγανάκτῶν σε-
λεύει ἀπασαν τὴν γῆν, στηρίξαι θέλων ἡμᾶς.

Θεοτόκιον.

Νεῦσον, ἄχριντε, σωθῆναι ταῖς πρεσβείαις σου,
ἀφανισθῆναι μέλλοντας ἐν δρυῇ Θεοῦ, καὶ θυμῷ με-
γάλῳ καὶ φρικτῷ τῆς νῦν ἐπελθούσης ἀπειλῆς, διὰ
C τὸ πλῆθος τῶν πολλῶν ἀμαρτημάτων ἡμῶν.

Ωδὴ Η. « Ἐκ φλοιῶς τοῖς δούλοις. »

Τῆς δικαίας σου ταύτης δρυῆς, φιλάνθρωπε, ἐπελ-
θούσῃς ἀθρόως, συνεταράχθημεν, καὶ ἀπελπισμῷ
παντελεῖ συνεγέθημεν, προσαγανακτοῦντα δρῶντες
καθ' ἡμῶν σε.

Ἀνατείνωμεν χεῖρας, πιστοί, καὶ δύματα πρὸς
τὸν μόνον Δέσποτην δυνάμενον, χράζοντες. Χριστὲ,
τὸν θυμὸν σου ἐπίστρεψον ἀφ' ἡμῶν ταχέως, φιλάν-
θρωπος ὑπάρχων.

Χιλιάδες ἀγγέλων, μαρτύρων σύλλογος, προφῆ-
τῶν, ἀποστόλων, δοίων ἱεραρχῶν ἀγιος χορὸς, ἐκε-
τεύει σε, Δέσποτα, φείσαι τοῦ λαοῦ σου, τοῦ τετα-
πεινωμένου.

Ο γινώσκων, οἰκτίρμον, τὸ δισθενὲς ἡμῶν, καὶ
εὐδλισθον πάντη καὶ ἀδιθρωτον, ἀνες τὴν δρυήν,
καὶ τὸν τάραχον κόπασον, καὶ τῷ σῷ ἐλέει οἰκτεί-
ρηθῆναι.

Θεοτόκιον.

Συμπαθῆς Θεοτόκε, τὸν εὔσυμπάθητον τὴν τεκουσα
Σωτῆρα, ίδε τὴν κάκωσιν, καὶ τὸν στεναγμὸν τοῦ
λαοῦ σου, καὶ τάχυνον τοῦ παρακαλέσαι ἡμᾶς οἰκτεί-
ρηθῆναι.

Ωδὴ Θ. « Θεὸν ἀνθρώποις ίδειν ἀδύνατον. »

Ίδοις οἱ πάντες ἡμεῖς ἐπταίσαμεν, καὶ φοβεροὶ
τὴν μηδὲν σφαλεῖσα κολάζεται. νουθετῶν γέρο
ἡμᾶς δὲ φιλάνθρωπος, ὅλην αὐτὴν σαλεύει. Λάδωμεν
αἰσθησιν, καὶ τῆς σωτηρίας ἐκυτῶν ἐπιμελώμεθα.

Ὥρῶν καὶ χρόνων ὑπάρχων Κύριος, μιᾶς φορᾶς ἀδελησας ἐκτρέψαι τοὺς δούλους σου· ὑπὸ δὲ τῆς πολλῆς εὐσπλαγχνίας σου, Δέσποτα, ἐκωλύθης εὐχαριστοῦμέν σοι, οἱ ἀναπολόγητοι ἡμεῖς, μόνε φιλάνθρωπε.

Σεισμοῦ, μιχαλίας, πειρᾶς ἀλώσεως, καὶ ἔθυτῆς. Χριστὲ, ἐπιδρομῆς, καὶ συμπτώσεως, καὶ λιμοῦ, καὶ κακίσσεως, Δέσποτα, πάσης ἀλλης, οἰκτίρμον, βῆσαι καὶ πόλεις σου, ἀπασάν τε χώραν τὴν πιστῶς ὑμνολογοῦτάν σε.

Ἡ γῆ ἀγλώσσως βοᾷ στενάζουσα· Τί με κακοῖς μισεῖτε πολλοῖς, πάντες ἀνθρώποι, καὶ ἡμῶν δὲ δεσπότης φειδόμενος, μόνην ἐμὲ μαστίζει; λάβετε αἰσθησιν, καὶ ἐν μετανοίᾳ τὸν Θεὸν ἔξιλεώσασθε.

Θεοτόκιον.

Φθορὰν τῷ τίκτειν μὴ υπομείνασσα καταφθοράς, Παρθένε, ἐξελοῦ ἡμᾶς ἀπαντάς, καὶ σεισμοῦ βαρυτάτου καὶ θλίψεως, παύουσα τοῦ Δεσπότου τὴν ἀγανάκτησιν, σοῦ ταῖς μητρικαῖς καταλλαγαῖς, Θεοχάρτωτε.

B

In Deiparam.

Quae corruptionem in pariendo non pertulisti, cunctis, οὐ Virgo, ab interitu, terræmotu, et afflictione, Domini indignatione materno tuo interventu sedata, libera, οὐ Deo gratissima.

JOSEPHI HUMILIS ET MINIMI

LAUDATIO

IN SANCTUM APOSTOLUM BARTHOLOMÆUM.

(Apud Surium ad diem 24 Augusti.)

I. Iuujus concionis auctor, et diei festi jucunditatem spiritualem nobis afferentis hilaritas, est B. apostolus Bartholomæus, qui, cum divinus sit apostolus, et luminis splendore purisque S. Spiritus fulgoribus tantum illustretur, quantum verbis explicari non potest: nobis etiam lumen suggerit, qui sacram et gloriosam ejus memoriam celebramus. Age igitur divinis vocibus illum collaudantes quam maxime possumus, divina ipsius narratione delectemur, et laudationibus honoremus virum quovis honore superiorem. Laudemus apostolum a Deo ipso laudatum. Beatum prædicemus eum, qui semper beatus est. Eius gloriam celebremus quem extulit divina gloria. Videamus quisnam ante fuerit, et qualis postea evaserit, quemadmodum qui prius idiota erat, et pauperem vitam agebat, omni ex parte sapiens efficiens, et omnium honorum divitias ornatus fuerit: quemadmodum e terrestri cœlestis evaserit, et minimo maximus, et ex piscium pescatore hominum pescator factus sit.

II. Itaque cum Deus ipse homo factus, propter misericordiae suæ viscera nostrum corpus gestaret, et discipulorum delectum haberet, is, inquam, qui prænovit omnia priusquam generentur, celebrissimum apostolum Bartholomæum delegit, amicunque sibi verum et fidelem cooptavit. O divinæ vocationis præstantiam! O magnam et singularim

C felicitatem! O qualem hic invenit magistrum, qui maximis mysteriis eum initiavit, et sapientem effecit! O beatam illam animam, dignam habitam quæ cum Deo versaretur, cum Deo et omnipotente Domino cibum sumeret, et sacra doctrina, orationem et facultatem omnem superante, instrueretur!

III. Postea vero quam magistrum suum in cruce suffixum, eumdemque sepultum, et post resurrectionem ad cœlos ascendentem vidit, et sanctissimi Spiritus dono, æque ac reliqui apostoli, donatus est, tanquam generosus aliquis miles, validissimis armis undique munitus, adversus hostile bellum prosiluit, et ipsos quidem hostes validissime percussit, his vero, qui ad vitam ipsam venire studabant, salutem conciliavit. Tetendit orationis suæ retia, et gentes ipsas profundo ereptas, illas quidem captivas, sed ad vitam tamen ductas, conservavit; evertit idolorum templa, et Dei ecclesias erexit; humana corda in sterilitatem conversa cœlestis doctrinæ aratro renovavit: eaque illa excoluit, ut, tanquam feraces campi, fructum ferre possent: secundit miraculorum faciem, et affectuum humanorum caliginem profugavit: in quascunque partes permeabat, velut stella quædam justitiae solem prædicans, illustremque fulgorem emittens, fallacie tenebras destruebat: et oratione quidem dæmones ipsos fugabat, precibus autem morbos insana-

biles curabat, leprosos mundos faciens, cæcis visum restituens, claudos ad currendum expeditos reddens, corda denique et animos imbecilliores confirmans.

IV. Erat una cum Bartholomæo et B. ille apostolus Philippus, quo cum multo tempore divinum Evangelium prædicavit. Hi cum in urbem Hierapolis venissent, cui prius nomen erat Ophioryme, multas ærumnas et cruciatus non mediocres sustinuerunt, cum ejus civilatis homines violenti essent et valde inhumani : quippe qui viperam colere consueverant, venenum pestiferum et lethale, tanquam fructum aliquem percipientes. Illi cum divinos apostolos vidissent, dicebant novum quemdam Deum ab illis nuntiari, et a vetere cultu ipsos averti, atque a paternis traditionibus ab alienari. Quamobrem cum manus in eos injecissent, admirandæ sanctitatis virum apostolum Philippum cruce condemnaverunt; divinus autem Bartholomæus, instar alicuius bovis aratoris, a suo compare separatus ingemiscerat ac lamentabatur quidem, sed non desinebat tam suavem illum sulcum ducere, qui animarum agricolæ Deo uberes fructus allaturus esset : quinimo, ita ut consueverat, huc atque illuc obibat fideli sermonem disseminans, pravam zizaniam evellens, et quidquid salutare iis esset, qui eum suscipiebant, diligenter declarans. O beatos illos pedes, Evangelicis gressibus speciosos factos, et ad infinitarum animarum adeptionem recta via progredientes ! O linguam illam divinam, ex qua salutaris potus effluxit, qui ab impietatis æstu multos liberavit ! O manus, quæ violentos hostes expugnarunt, et animas ipsas e diaboli manibus cripuerunt ! O divinos et illustres oculos, per quos multorum oculi patefacti sunt, qui erant perfidiæ tenebris obscurati !

V. Cum igitur regiones illas ita peragraret, venit ad urbem quamdam, cujus cives cum idolorum superstitione liberasset, ab ejus loci præside crucis suppicio et ipse condemnatus est. Ad quam dum beatus ille accederet, totus gaudio persusus : Salve, inquit, crux, per quam humanum genus gaudio affectum est. Salve, ejus crucis imitatio, per quam mortem dissolvit, et mortales ipsos immortalitate donavit. Salve, crux, in quam cum Christus ascendit, terrenos homines cœlestes effecit. Salve, crux, quæ mihi hinc migranti vehiculum effecta es, quo ad cœlos perduci possim : quæ denique mei præceptoris imitatore me fecisti. Ad te ascendo, neque moram duco ; jam enim tempus meum completi est. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi : opus quo mihi Christus magister meus tradidit, perfeci. Ilæc cum dixisset, et Deum precatus esset, rogavit carnices illos, ut verso in terram capite, in cruce suffigeretur : nec rectus, quemadmodum ejus magister, in crucem ageretur ; ita et in ipsis cruciatibus suam in magistrum reverentiam conservabat. Quin etiam in cruce suffixus, cum fratribus loqui non destituit, quoad sanctissimam illam animam Deo tradidit. Cujus ascensum angelii applausu exceperunt, aer purgatus

A est, et divinorum apostolorum chorus exultavit.

VI. Cum vero multum temporis præterisset, ejus regionis tyranni, vite pravitatem exercentes, et multorum deorum ebrietate debacchantes, cum viderent loculos illos, in quibus beati apostoli Bartholomæi reliquæ conditæ erant, splendida quædam et illustria miracula edere, et eos a morbis liberare qui eo accedebant, pravum consilium et suo proposito dignum inierunt. Venite, inquit, in profundum mare corpus hoc demergamus. Sed, o miseri, ejusne corpus in mare demergetis, qui profundum illum draconem in altum demersit, qui salutaris aquæ fontem aperuit, et abunde cœlestia dogmata hominibus impertivit. Venite, inquit, mari obruamus. Eumque vos obruetis, qui veritatem B antea obrutam detexit, et infidelitatis salzedinem exterminavit. Venite, inquit, et temerarium furem effundentes, in maritimas undas hoc corpus projiciamus, ne ex eo, tanquam e rationali aliquo lumine, salus ad eos defluat, qui morborum angustiis comprimuntur.

VII. Hæc cum dixissent, quod cogitarant aggressi sunt, et una cum quatuor aliorum martyrum loculis, beati Bartholomæi reliquias in mare dejecerunt. Martyres autem illi gloriosi, apostolum Bartholomæum valde inclytum, duo a dextera, et duo a sinistra parte, medium habentes, Pontum ipsum sine fluctuatione aliqua transmittebant. Cinque ad Bosphorum Thraciun in Propontidem venissent, Hellesponti angustias transierunt : deinde, transmisso Ægæo et Ionio mari, ad Siciliam applicuerunt : et Syracusas ad sinistram derelinquentes, atque occidentem versus tendentes, ad insulam Liparim pervenerunt. Itaque celeberrimus ille apostolus ad eam insulam ducens est. Divini autem illi martyres cum id complevissent, quod Deus voluerat, quam celerrime redierunt in eam viam, in quam unumquemque divina providentia direxit. Statim autem is, qui Ecclesiam Liparis Insulæ gubernabat, per divinam revelationem didicit, Christi apostolum ad maris littus appulisse.

VIII. Erat ejus Ecclesiæ gubernator Agatho ille, cujus gloria longe lateque apud omnes celebrabatur. Cum ille igitur properasset, et loculos ad continentem appulsos vidisset, stupore et gaudio repletus, subima voce : Bene, inquit, quod hic venisti, ut portus salutaris, ad eos qui pelagi fluctibus periculosis agitamus. Bene quod venisti, divinum Spiritus Paracleti flumen, ex quo veritatis aquæ scaturirent, et pietas multa redundat. In mari viæ tuæ, et semitæ tuæ in aquis multis, et vestigia tua non cognoscuntur. Veni, et animas nostras irriga, affectuum nostrorum servorem reprime, cordium januæ patefactas gratiarum tuarum muneribus repleas. Hoc a te Liparis insula supplex petit, quam habitare voluisti. Ilæc, inquit, insula bis verbis te alloquitur : Tu, qui multo lumine illustris es, et illius divini Orientis vere amicus, quomodo factum est, ut talis tantusque apud pie paupertatis Occiden-

tem diversatus sis, ab Orientis partibus commotus, et per maritimos sinus nobis ostensus? Dives factus, quæ antea paupertate laborabam, thesaurum magnum hodie sum consecuta: neque ulla in te Roma illa ipsa urbe decantata, beatos apostolos Petrum et Paulum habitatores tenente, inferior ego sum: Bartholomæum enim habitatorem possideo. Omnes insulæ, mihi gratulemini; omnes urbes, quæ ubique estis, mecum una exsultate. In vobis multorum sanctorum corpora posita sunt: mibi satis est unus pro omnibus.

IX. Sed, o beatissime, ei divinis angelis paratus apostole, quis tua præclata facta pro dignitate laudaret? Quis pericula pro Christo a te suscepta enumerare posset? Quæ cum quotidie subires, a tristibus periculis mortales liberasti. Tu vere sal illud es, quod corda illa, quæ evanuerant, atque insipida evaserant, condivisti, et inscitæ salsedine purgata, putredinem ex multorum deorum superstitione contractam expurgasti. Tu es rationale illud lumen, ex divina sede profectum, juncorum plenum torrentem abluens, Ecclesiæ vero sulcos replens, pravitatis rivos exsiccans, ipsius denique terræ faciem irrigans. Tu es sagena illa solidissima, quæ rationales pisces, in erroris profundo natantes, comprehendisti, eosque supernæ illi mensæ obscurum obtulisti. Tu es aureum illud candelabrum, in quo Paracleti Spiritus ignis, tanquam fax quædam, adveniens, multiplicis vitii zizania combussit, et divinæ cognitionis splendorem emisit. Tu es divini Solis lucidus radius, qui a summo cœlo usque ad extremum percurrens, et erroris tenebras immittens, et iis, qui sedebant in umbra mortis, hoc est in malis lethalibus, effulgens, per lavacrum regenerationis, Dei filios, mortales homines effecisti. Tu es pretiosus ille lapis, ab angulari lapide illo missus, in quo Ecclesiam Christus ipse ædificavit, quæ nullo unquam tempore quassari aut concuti poterit. Tu es purissimum illud aurum et cœlestis Dei pretiosissimum munus, lucis columna, Ecclesiæ fundamentum, Spiritus sancti diversorum, magniloquentiæ præco, aquila in altum volans, suave canens luscinia, cœlestis cicada, angelus denique in humano corpore versans, aurea columna, stella lucidissima, florens paradisus, Spiritus sancti

(2) Sacrum corpus S. Bartholomæi apostoli ex Liparitana insula circa annum Domini 832 translatum est Beneventum. Capto vero postmodum Benevento, Otho II imperator B. apostoli ossa inde asportavit, ac Romæ in Lycaonia insula in tumba

(Opuscula nonnulla incertæ ætatis, quæ desidenti sæculo ix additæ constitueramus, propter inexpectatam volumen spissitudinem ad sequentem tomum remittere cogimur, quem adhuc si placet.)

A myrothecium, ægrotantium medicus, divinæ gratiæ tuba, vitis secundissima, olea fructifera, fluctuantium portus, peccantium patronus, defessorum recreatio, oppressorum refugium, miraculorum fons, dæmonum prosigatio, apostolorum gloria, angelorum civis, qui prophetis sublimior, et martyrum consors fuisti, ejus denique gloriæ, quæ revealanda est, particeps, sempiternorum bonorum hæres, mundi lumen, omnium, ut summatum dicam, bonorum thesaurus.

X. Itaque salve, Bartholomæe, illius magni tonitrii fulgor, quod in rota mundi bujus apparuisti, et idolorum insaniam ac noctem extinxisti. Salve, Bartholomæe, ille Spiritus sancti calamus celeriter scribens, qui legem in tabulis cordis pulcherrime descriptsisti, legem, inquam, illam non veterem, sed valde novam. Salve, Bartholomæe, potentis Verbi sagitta acutissima, quæ hostium corda vulnerasti, dæmonum per aerem vagantium turmas percussisti, et mortalium animas vitio vulneratas, sanas effecisti. Salve, Bartholomæe, qui idolorum templa solo adæquasti, et homines ipsos viventis Dei templa reddidisti. Salve, Spiritus sancti gladius, qui alienigenarum turmas sermonis acie, et omnes mentes ad Christi obedientiam captivas duxisti. Salve, conciuna sancti Spiritus Paracleti cithara, rationalis tibia, Christi instrumentum, quod cœlestia dogmata nobis cecinisti, et pravæ impietas modulationes confudisti. Salve, cœlum perpulchrum, divinis splendoribus illustre, in quo ille Sol justitiae requiescit, et orationis dux, quo tu innixus, fallaciam omnem evertisti. Te quidem laudationibus extollere vellem, sed rerum multitudine confundor et dictionis infirmitate opprimor: nam vel hi, qui oratoria facultate maxime præstant, inferiores sunt, quam ut te laudare possint; neque quisquam est qui pro dignitate laudes tuas narrare valeat. Tuis igitur precibus Deum ipsum nobis propitiuin facias, et peccatorum perturbationem, qua vexamur, sedare velis; qui que tuum diem festum recolimus, nobis omnibus delictorum veniam, et cœlestis gaudii participationem tuis orationibus impetres, in Christo Jesu Domino nostro: cui gloria cum Patre et Spiritu sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen (2).

porphyretica collocavit anno Domini 983, cogitans eadem per Tiberim et mare in terram suam deportare, sed eo brevi vita exempto pretiosus thesaurus Romæ remansit, ubi pia fidelium venerazione honoratur. Vide Baron. in not ad Martyrol. 25 Aug.

INDEX IN MARIALE S. JOSEPI HYMNOGRAPHI

Revocatur Lector ad numeros crassioribus typis in textu expressos.

A

- Acathiston quid sit apud Graecos, 30, not. 30.
Aeterna carboatis immaterialis B. Virgo, 533.
Acrostichis quid sit apud Graecos, 1, not. 9.
Adjutorium fortissimum, miserabilium B. Virgo, 110.
Adjutrix dicitur B. Virgo, 106, 123, 221, 304.
Admiratio angelorum B. Virgo, 129.
Advocatio valida B. Virgo, 57.
Agar dicitur B. Virgo, 30, 77, 113, 333, 346.
Agna dicitur B. Virgo, 17, 30, 255, 260, 270, 286, 290, 296, 314.
Alabasdrum dicitur B. Virgo, 241.
Albertus M. immaculatae conceptioni faveas, 6, not. 7.
Altrix creato:is sui B. Virgo, 63.
Amatrix bonorum B. Virgo, 48, 99, 166, 169, 205, 270.
Amica bonorum B. Virgo, 124, 128, 150, 204, 252, 270, 293, 303.
Arca dicitur B. Virgo, 4, 23, 85, 88, 91, 113, 144, 149, 170, 173, 193, 207, 208, 212, 234, 249, 262, 264, 268, 276, 291, 309, 333, 343, 346.
Arma nostra B. Virgo, 215, 310.
Astitium fidelium B. Virgo, 221, 232.
Assumptio B. Virginis, 12.
Astrum diciter B. Virgo, 34.
Auditio horrore plena dicitur B. Virgo, 51.
Angusta dicitur B. Virgo, 18 et not. 18. Quomodo Augusta in conceptione immaculata, 18.
Aurora dicitur B. Virgo, 30, 169, 328, 330, 357. Quomodo aurora in conceptione immaculata, 330 in not. 60.
Auxiliatrix diciter B. Virgo, 304, 306, 332.
Auxillium dicitur B. Virgo, 31, 45, 58, 94, 106, 115, 116, 129, 134, 150, 173, 212, 215, 221, 233, 231, 261, 285, 304, 305, 306, 307, 330.
Ava dictum B. Virginis quid significet, 266, not. 18.

B

- Benedicta cur dicitur B. Virgo, 171, not. 73.
Benedictus Ode-calcus S. R. E. card. a cultu B. Virginis laudatus, in Epist. dedic.

C

- Candelabrum dicitur B. Virgo, 54, 55, 97, 108, 113, 119, 128, 147, 191, 296, 212, 221, 276, 278, 282, 308, 333.
Carolus Moronus laudatus, 324, not. 51.
Cathedra dicitur B. Virgo, 56, 60.
Causa deificationis omnium B. Virgo, 31, 55, 62, 67.
Causa divinae incarnationis B. Virgo, 191. Causa gaudii B. Virgo, 32. Causa nostrae salutis B. Virgo, 100, 118.
Causa omnium bonorum, B. Virgo, 117, 122, 137, 142, 151, 183, 215, 253, 270, 304, 329. Causa qua Dei Filius similes factus est nobis, B. Virgo, 77. Causa reformationis primorum parentum, B. Virgo, 102, 122. Causa reparacionis nostrae B. Virgo, 223, 227. Causa unica latitiae omnium dicitur B. Virgo, 8, 32.
Civitas dicitur B. Virgo, 5, 27; 31, 106, 243, 378, 383.
Coadjutrix martyrum B. Virgo, 178. Coadjutrix servorum suorum B. Virgo, 310.
Cœlum dicitur B. Virgo, 5, 14, 37, 70, 116, 131, 181, 182, 218, 230, 343. Quomodo cœlum in conceptione immaculata, 404, 405, 406.

Columba dicitur B. Virgo, 8, 9, 14, 34, 256. Quomodo columba in conceptione immaculata, 35, not. 37.

Columna dicitur B. Virgo, 34.
Conceptio immaculata B. Virginis late adstruitur passim in notis.

Concha dicitur B. Virgo, 31.
Conciliatrix bonorum dicitur B. Virgo, 20. Conciliatrix dissidentium B. Virgo, 344.

Conciliatrix gaudii B. Virgo, 307.
Confirmatio eorum qui stant B. Virgo, 211.

Confusgium Christianorum B. Virgo, 213.
Consolatio tristium B. Virgo, 304. Consolatio valida B. Virgo, 57, 134, 228. Consolatio vivorum et mortuorum B. Virgo, 326.

Couversio peccatorum ad Deum B. Virgo, 287, 388.
Corona dicitur B. Virgo, 34, 124, 149, 154, 171, 192, 210, 223.

Correcilio Adæ dicitur B. Virgo, 29.
Currus dicitur B. Virgo, 31, 32, 171, 343.

Custodia dicitur B. Virgo, 31, 61.
Custos in temptationibus B. Virgo, 295.

D

- Decor fidelium B. Virgo, 285. Decor Jacob B. Virgo, 170.
Decus angelorum B. Virgo, 107, 129, 173, 213. Decus apostolorum B. Virgo, 89. Decus divinam athletarum B. Virgo, 71. Decus martyrum B. Virgo, 90, 99.
Defensio dicitur B. Virgo, 123, 131, 137, 152, 213, 228.
Dissolutio maledictionis B. Virgo, 53, 223. Dissolutio moeroris diciter B. Virgo, 44.
Dominicium dicitur B. Virgo, 111, 136, 139, 152, 293, 334.
Domina dicitur B. Virgo, 6, 14, 19, 30, 32, 34, 35, 38, 45, 50, 51, 58, 62, 73, 74, 78, 80, 83, 94, 97, 110, 111, 119, 247, 148, 153, 165, 166, 203, 212, 228, 229, 271, 285, 288.
Dominatrix dicitur B. Virgo, 73, 193.
Dominicani Immaculatae Conceptioni B. Virginis fuentes: Albertus Magnus, 6, not. 7, 177, not. 77. — Ambrosius Calbarinus, 32, not. 34; 62, not. 51; 73, not. 55, etc. — S. Antesinus, 343, not. 69. — Antonius Navarus, 168, not. 70; 196, not. 69. — Hieronymus Lanusa, 324, not. 53; 333, not. 63. — Ildefonsus Giron, 223, not. 95. — Joannes Taurerus, 324, not. 53. — Joannes Vigorius, 180, not. 81. — R. Ludovicus Bertrandus, 340, not. 67. — Ludovicus Granatensis, 285, not. 50. — Sanctius a Porta, 168, not. 70. — S. Thomas Aquinas, 293, not. 34; 524, not. 61.

Domus dicitur B. Virgo, 14, 23, 29, 73, 83, 332, 333, not. 62.

Donum dicitur B. Virgo, 4.
Ductrix certa et secura eorum, qui salvantur, B. Virgo, 280.

Dux infallibilis B. Virgo, 150, 203, 221, 281.

K

- Erectio cedentium B. Virgo, 254, 273, 293.
Erectio dejectorum B. Virgo, 302.
Erectio labentium B. Virgo, 304. Erectio lapsorum B. Virgo, 261, 308.

Erectio muudi collapse dicitur B. Virgo, 47, 334. Erectio prostratorum B. Virgo, 293.

Expers omnis maculae B. Virgo, 327, not. 58.
Expiatio peccantium B. Virgo, 114.

Expiatorium delinquentium B. Virgo, 49.
Exsultatio dicitur B. Virgo, 32, 34, 97, 119.

F

- Filia Dei B. Virgo, 260.
Firmamentum dicitur B. Virgo, 71, 83, 90, 221.
Firmitas eorum qui stant B. Virgo, 293.
Fluentum incorruptionis B. Virgo, 100, 122.
Fons dicitur B. Virgo, 5, 10, 30, 44, 77, 206, 222, 262, 270, 310.

Forceps dicitur B. Virgo, 56, 58, 60, 85, 91, 236, 265, 291.
Fortitudo dicitur B. Virgo, 31, 83, 123, 221.

Fulcimentum dicitur B. Virgo, 189, 210, 223.

G

- Gaudium dicitur B. Virgo, 27, 114, 154, 172, 256.
Genitrix lucis B. Virgo, 74, 326.
Germen dicitur B. Virgo, 4.
Gloria dicitur B. Virgo, 58, 83, 90, 110, 119, 123, 128, 129, 140, 141, 149, 164, 171, 176, 215, 224, 241, 261, 267, 339, 342, 346.

Glorialis dicitur B. Virgo, 31, 49, 77, 82, 83, 89, 103, 110, 114, 125, 172, 229, 241.

Gratia plena cur dicatur B. Virgo, 238, not. 12; 282, not. 29 et 50; 306, not. 43.

Gubernatrix dicitur B. Virgo, 11, 79, 214.

H

- Habitaculum dicitur B. Virgo, 6, 11, 21, 53, 46, 54, 55, 61, 81, 107, 112, 153, 178, 196, 202, 203, 210, 260, 341, 345, 347, 352. Quomodo habitaculum in conceptione immaculata, 231, not. 7; 342, not. 68.

Habitatio incorrupta Verbi incorrupti B. Virgo, 511.

Habitatio lucis dicitur B. Virgo, 30.

Honorificentia angelorum B. Virgo, 140.

Hostis omnium scandalorum dicitur B. Virgo, 52.

I

- Iluminatio dicitur B. Virgo, 53, 230, 265.
Immaculata dicitur B. Virgo quia sine macula originali concepta, 2, not. 4 et 5; 8, not. 10; 18, not. 23; 31, not. 53; 35, not. 36 et 59; 39, not. 43 et 44, 46, 47; 65, not.

53 et 54; 112 not. 61 et 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68; 170, not. 72, 74, etc.
 Immunis ab omni macula B. Virgo, 78, not. 57; 162, not. 68; 186, not. 86; 195, not. 89; 223, not. 96; 248, not. 3, 6; 254, not. 9, 11, 13; 265, not. 16; 274, not. 23 et 23; 300, not. 37; 312, not. 48; 246, not. 73; 349, not. 76.
 Imperatrix orbis B. Virgo, 336.
 Impolluta cur dicitur B. Virgo, 199, not. 92.
 Incontaminata cur dicitur B. Virgo, 238, not. 57.
 Inculpatissima cur dicitur B. Virgo, 330, not. 60.
 Innocentissima cur dicitur B. Virgo, 93, not. 59; 160, not. 60; 249, not. 4.
 Intercessio dicitur B. Virgo, 123.
 Interitus inferni dicitur B. Virgo, 21.
 Introductio benedictionis B. Virgo, 283, 382.
 Introitus divinus dicitur B. Virgo, 30.
 Ioviolata cur dicitur B. Virgo, 337, not. 65.
 Janua dicitur B. Virgo, 263, 281.

L

Lætitia dicitur B. Virgo, 51, 119, 159, 263, 267.
 Lampas dicitur B. Virgo, 5, 134, 267, 272, 306.
 Laus B. Virginis ut in conceptu immaculatæ, 62, not. 51 et passim.
 Lectulus dicitur B. Virgo, 20, 43, 94, 200.
 Leo Allatius, 47, not. 48 et alias.
 Lex nova dicitur B. Virgo, 65.
 Liber dicitur B. Virgo, 5, 29, 329.
 Liberatrix dicitur B. Virgo, 57, 99, 295.
 Lignum dicitur B. Virgo, 10.
 Lilium dicitur B. Virgo, 29, 60, 222, 230, 223, not. 93.
 Locus dicitur B. Virgo, 5, 13, 31, 108, 118, 146, 206, 239.
 Locutio horrore plena dicitur B. Virgo, 51.
 Lucerna dicitur B. Virgo, 5, 30, 88, 142, 144, 149, 155, 238, 186, 201, 211, 224, 234, 262, 268, 306, 312.
 Ludovicus Crespi laudatus, 196, not. 91.

M

Magnalia B. Virginis, 522, not. 50.
 Mausio dicitur B. Virgo, 51.
 Manuductio dicitur B. Virgo, 100.
 Manuductrix ad amplitudinem vitæ ad semitas pœnitentiæ, ad bonos ingressus voluntatum Christi B. Virgo, 351.
 Maria Deipara Virgo unicæ pulchritudinis thalamus. Vide Thalamus. Thronus Dei Altissimus. Vide Thronus. Virga Virginitatis. Vide Virga, et fere singula hujus indicis verba.
 Mater Dei alque ideo ideo immaculatae concepta B. Virgo, 99, not. 60, 142, 63; 180, not. 81; 184, not. 84; 196, not. 91; 254, not. 10; 273, not. 24; 274, not. 26; 292, not. 32.
 Mater inexplicabilis mysterii B. Virgo, 57.
 Mater veræ resurrectionis, B. Virgo, 127.
 Mediatrix dicitur B. Virgo, 91, 258, 304, 344.
 Medicus Matris suæ quomodo fuerit Christus, 32, not. 55.
 Mensa dicitur B. Virgo, 30, 113, 134, 149, 155, 170, 172, 175, 186, 193, 224, 234, 239, 256, 262, 268, 276, 333, 346.
 Ministra maximi mysterii B. Virgo, 113.
 Miracula B. Virginis, 258, not. 13.
 Miraculum dicitur B. Virgo, 39, 103, 223, 231, 237, 317.
 Monimentum venerandum virginitatis B. Virgo, 123.
 Mons dicitur B. Virgo, 2, 3, 11, 30, 31, 36, 49, 59, 61, 76, 85, 86, 87, 92, 101, 107, 113, 114, 115, 123, 129, 136, 151, 168, 170, 174, 190, 193, 201, 215, 225, 239, 252, 256, 258, 260, 268, 278, 308, 343, 358, 359, 381.
 Mors quomodo non attigerit B. Virginem, 54, not. 50.
 Munimen dicitur B. Virgo, 33, 80.
 Munitamentum hominum B. Virgo, 129, 175, 202, 216.
 Munitio dicitur B. Virgo, 31.
 Murus dicitur B. Virgo, 33, 57, 96, 119, 208, 210, 213, 229, 306.

N

Nativitas B. Virginis quomodo celebrata a S. Josepho, 1, 2, 3, 4, 5 et 6.
 Nubes dicitur B. Virgo, 2, 7, 8, 25, 26, 32, 101, 116, 132, 137, 171, 183, 187, 198, 239, 246, 262, 263, 268, 276, 278, 289, 299, 308, 327, 346. Quomodo nubes in conceptione immaculata, 269, not. 22.

O

Odascalca familia a cultu B. Virginis laudata in epist. dedic.
 Officina aromataria spiritus B. Virgo, 101.
 Oliva dicitur B. Virgo, 3.
 Oratrix nostra B. Virgo, 213, 310.
 Organum divinum incarnationis Verbi B. Virgo, 343.
 Orlens dicitur B. Virgo, 120, 126, 179, 186, 373, 396.
 Ornamentum dicitur B. Virgo, 74, 89, 210, 267, 285.

P

Palatum dicitur B. Virgo, 1, 8, 10, 44, 29, 48, 70, 81, 82, 84, 85, 94, 97, 108, 131, 140, 143, 152, 158, 162, 179, 207, 221, 223, 228, 230, 234, 236, 249, 260, 262, 272, 276, 279, 293.
 Paracletica quid sit, 247, not. 99.
 Paradisus dicitur B. Virgo, 5, 31, 91, 118, 183, 272, 281, 381. Quomodo Paradisus in conceptione immaculata, 186, not. 83.
 Partus B. Virginis arguit immaculatam conceptionem, 324, not. 55.
 Patrocinium dicitur B. Virgo, 18, 43, 46, 59, 93, 131, 152, 177, 208, 223, 234, 275, 287, 303.
 Patrona dicitur B. Virgo, 63, 205, 206, 221.
 Paulus Odescalcus a culto B. Virginis laudatus, in epist. dedic.
 Pelagus inenarrabile B. Virgo, 264.
 Petrus Georgius Odescalcius quam eximia fuerit erga B. Virginem pietate, in epist. dedic.
 Petrus Possinus soc. Jesu laudatus, 323, not. 51.
 Pomum dicitur B. Virgo, 5.
 Pons dicitur B. Virgo, 3, 30, 101, 111, 123, 135, 153, 234, 318, 319, 339.
 Porta dicitur B. Virgo, 11, 18, 20, 30, 49, 59, 61, 67, 69, 75, 81, 83, 89, 93, 100, 103, 104, 114, 118, 120, 130, 134, 157, 158, 144, 148, 151, 159, 160, 174, 180, 184, 193, 206, 213, 215, 227, 229, 231, 238, 247, 258, 263, 265, 274, 275, 276, 278, 280, 281, 282, 288, 295, 304, 309, 318, 321, 338, 341, 343, 346.
 Portus dicitur B. Virgo, 32, 48, 61, 117, 133, 190, 193, 273, 276.
 Praesessio Dei B. Virgo, 134, 153, 162.
 Praeconium prophetarum B. Virgo, 154, 267.
 Praedicatio prophetarum B. Virgo 110.
 Praesentatio B. Virginis in templum, 6.
 Praeses christianorum B. Virgo, 318.
 Praesidium dicitur B. Virgo, 58, 76, 96, 106, 112, 151, 213, 223, 232, 261, 264, 269, 271, 274, 280, 289, 295, 303, 307, 341.
 Profunditas dicitur B. Virgo, 50, 51.
 Propitiatio peccantium B. Virgo, 99.
 Propitiatorium dicitur B. Virgo, 30, 59, 100, 101, 110, 113, 123, 141, 191, 211, 262, 304, 339.
 Propugnaculum dicitur B. Virgo, 32, 234, 303.
 Projectio dicitur B. Virgo, 33, 57, 58, 102, 106, 134.
 Protectrix dicitur B. Virgo, 91, 138, 303.
 Pulehritudo Jacob B. Virgo, 127, 130, 131, 226. Pulchritudo martyrum B. Virgo, 366. Pulchritudo prophetarum et martyrum B. Virgo, 260.
 Puella dicitur B. Virgo, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 19, 48, 61, 118, 142, 237, 253, 258, 262, 298, 302, 317.
 Purificatorium dicitur B. Virgo, 10.
 Purior omnibus creaturis B. Virgo, quia immaculata concepta, 176, not. 76.
 Purpura dicitur B. Virgo, 3, 30.
 R
 Radix dicitur B. Virgo, 144.
 Receptaculum dicitur B. Virgo, 7, 71, 76, 114, 143, 181, 191, 229, 242, 295, 314, 334, 341.
 Reconciliatio dicitur B. Virgo, 31.
 Redemptio dicitur B. Virgo, 82, 112, 140, 233, 257, 317.
 Refrigerium peregrinorum B. Virgo, 304.
 Refugium dicitur B. Virgo, 49, 108, 119, 152, 173, 208, 210, 276, 301, 302.
 Regina dicitur B. Virgo, 1, 7, 13, 21, 26, 34, 83, 99, 137, 151, 168, 177, 193, 230, 278.
 Regio Dei B. Virgo, 162, 189, 192.
 Reliquiarium Spiritus sancti B. Virgo, 407, not. 12.
 Resonatio prophetarum B. Virgo, 111, 113.
 Restauratio hominum B. Virgo, 123.
 Revocatio eorum, qui ceciderunt, B. Virgo, 211, 215.
 Revocatio Evæ B. Virgo, 237. Revocatio primorum parentum B. Virgo, 82, 140. Revocatio terrigenarum expulsorum B. Virgo, 53.
 Robur dicitur B. Virgo, 51, 33, 89, 113, 119, 158, 172, 183, 200, 210, 228, 229.
 Rosa dicitur B. Virgo, 5, 29, 53, 55, 78, 164, 217.
 Quomodo Rosa in conceptione immaculata, 50 not. 31.
 Rubus dicitur B. Virgo, 52, 61, 63, 99, 102, 124, 237, 240, 288, 309, 317, 339, 346. Quomodo rubus in conceptione immaculata, 511.
 S
 Sacrarium dicitur B. Virgo, 343.
 Salutatio dicitur B. Virgo, 29, 124.
 Sa'us dicitur B. Virgo, 33, 34, 39, 47, 49, 57, 82, 83, 84, 89, 90, 101, 108, 110, 114, 123, 126, 129, 141, 158, 164, 200, 207, 231, 267, 269, 323, 333, 336.

Sancta tota cur dicatur B. Virgo, 502, not. 40 et alias.
 Sanctificatio dicitur B. Virgo, 17, 238, 239.
 Sanctuarium dicitur B. Virgo, 515.
 Scala dicitur B. Virgo, 3, 50, 134, 53, 204, 211, 223, 238, 267, 280, 284, 304, 317.
 Scaturigo fontana dicitur B. Virgo, 25.
 Sedes dicitur B. Virgo, 13, 134, 135, 508, 347.
 Splendor angelorum B. Virgo, 267.
 Sol dicitur B. Virgo, 9. Quomodo sol in conceptione immaculata, 6, not. 12.
 Solutio maledictionis B. Virgo, 77, 110, 186, 233, 283.
 Species Jacob B. Virgo, 118, 131, 134, 137, 170, 256, 263, 269, 309, 339.
 Spectaculum dicitur B. Virgo, 39, 223.
 Speculum purissimum B. Virgo, 22. Quomodo speculum in conceptione immaculata, 222, not. 94.
 Spes dicitur B. Virgo, 57, 106, 138, 159, 213, 226, 289, 301, 503.
 Sponsa dicitur B. Virgo, 8, 29, 31, 32, 49, 50, 55, 56, 60, 64, 73, 75, 78, 102, 106, 107, 110, 113, 121, 123, 124, 129, 133, 138, 146, 168, 190, 191, 200, 215, 218, 222, 248, 344, 369, 373. Quomodo sponsa in conceptu immaculata, 75, not. 53, 219 not. 8.
 Sublimitas ineffabilis dicitur B. Virgo, 31.
 Subsidium omnium dicitur B. Virgo, 31.

T

Tabernaculum dicitur B. Virgo, 20, 51, 64, 104, 108, 111, 121, 147, 153, 170, 173, 175, 176, 194, 220, 222, 237, 238, 239, 250, 254, 255, 307, 317, 333, 343, 347, 352.
 Tabula dicitur B. Virgo, 239 et not.
 Templum dicitur B. Virgo, 6, 7, 13, 33, 61, 65, 76, 81, 82, 94, 103, 111, 119, 135, 140, 176, 180, 183, 197, 202, 206, 209, 229, 230, 254, 262, 276, 282, 310, 324. Quomodo templum in conceptione immaculata, vide not.
 Terra dicitur B. Virgo, 2, 41, 51, 94, 116, 172, 258, 262, 280, 281, 303, 317, 348. — Quomodo terra in conceptione immaculata, 6, not. 11.
 Thalamus dicitur B. Virgo, 1, 31, 33, 68, 83, 97, 108, 123, 131, 135, 175, 193, 207, 236, 249, 294, 300, 312, 333, 347, 351, 366, 391. Quomodo Thalamus in conceptione immaculata, 31 not. 33.

Theotocia quid sint apud Graecos, 47 not. 48.
 Thesaurus dicitur B. Virgo, 29.
 Thronus dicitur B. Virgo, 1, 8, 14, 16, 19, 29, 47, 63, 68, 70, 71, 82, 83, 88, 94, 97, 108, 109, 113, 114, 129, 140, 142, 152, 158, 163, 171, 174, 175, 185, 192, 194, 207, 213, 215, 225, 226, 230, 236, 239, 244, 249, 250, 260, 273, 282, 298.
 Thuribulum dicitur B. Virgo, 123, 133, 193, 346.
 Thymiana dicitur B. Virgo, 29.
 Thymiaterium aureum B. Virgo, 177.
 Titulus honoris eius apostolorum B. Virgo, 154.
 Titulus honoris eius mulierum B. Virgo, 267.
 Triodium quid sit, 301 not. 38, 323 not. 51.
 Tutela dicitur B. Virgo, 58, 137, 323.

U-V

Unguentum dicitur B. Virgo, 29.
 Urna dicitur B. Virgo, 30, 51, 149, 170, 179, 207, 218, 224, 234, 239, 262, 296, 319, 364, 367, 373, 393.
 Vas dicitur B. Virgo, 342. Quomodo vas in conceptione immaculata, 343 not. 69.
 Vehiculum dicitur B. Virgo, 123, 186, 276, 208, 312, 338, 348.
 Vellus dicitur B. Virgo, 32, 206, 310, 332. Quomodo vellus in conceptione immaculata, 32 not. 34.
 Venustas angelorum B. Virgo, 82.
 Vestis B. Virginis, 17, 18, 19, 20, 21 et not.
 Via dicitur B. Virgo, 55, 100, 302.
 Virga dicitur B. Virgo, 2, 32, 36, 136, 150, 209, 224, 233, 236, 253, 320, 326.
 Virgo dicitur Maria, quia immaculata concepta, 168 not. 71, 184 not. 84, 199 not. 92.
 Virtus dicitur B. Virgo, 96.
 Visitatio velox ægrotantium B. Virgo, 51 not. 61.
 Vita omnium B. Virgo, 326.
 Vitis dicitur B. Virgo, 5, 7, 32, 89, 525.
 Volumen dicitur B. Virgo, 5, 15, 32, 71, 83, 117, 174, 263, 289.
 Vulnus dæmonum B. Virgo, 103, 107, 171, 192.

Z

Zona B. Virginis, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 not. 27.

ORDO RERUM QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

NICETAS DAVID PAPHLAGO.

Notitia historica et litteraria.	9
ORATIONES LAUDATORIÆ ET FESTIVÆ.	15
Oratio I. — In diem natalem S. Dei Genitricis.	15
Oratio II. — In exaltationem venerandæ crucis.	27
Oratio III. — Laudatio apostolorum Petri et Pauli.	38
Oratio IV. — Laudatio sancti Andreæ apostoli.	54
Oratio V. — Laudatio sancti Jacobi Zebedæi.	79
Oratio VI. — Laudatio sancti Ioannis Theologi.	99
Oratio VII. — Laudatio sancti Thomæ.	127
Oratio VIII. — Laudatio sancti Jacobi Alphæi.	146
Oratio IX. — Laudatio sancti Philippi.	163
Oratio X. — Laudatio sancti Bartholomæi	195
Oratio XI. — Laudatio sancti Matthæi.	218
Oratio XII. — Laudatio sancti Simonis Zelotæ.	233
Oratio XIII. — Laudatio sancti Judæ Thaddæi.	254
Oratio XIV. — Laudatio sancti Mathiæ.	270
Oratio XV. — Laudatio sancti Marci evangelistæ.	283
Oratio XVI. — Laudatio S. protomartyris Thecæ.	302
Oratio XVII. — Laudatio S. martyris Anastasie.	333
Monitum Combesii ad Orationem de Eustathio	374
Oratio XVIII. — Laudatio incliti martyris Eustathii,	
Agapii, Theopisti, et Theopistes.	375
Oratio XIX. — Laudatio S. Hyacinthi Amastreni.	418
Oratio XX. — Laudatio S. Gregorii, Theologi.	439
Vita sancti Ignatii archiepiscopi CP.	487
Fragmenta expositionis in Luce Evangelium.	575
Exegesis carminum arcanorum Gregorii Theologi.	578

NICETAS BYZANTINUS.

Monitum editorum Patrologie.	583
De Scriptis Nicetœ Byzantini.	586
REFUTATIO EPISTOLÆ REGIS ARMENIAE.	587
Monitum de Refutatione Mohamedis sequente.	666
CONFUTATIO MOHAMEDIS.	670
Capitula varia hujus libri adversus Mohamedem.	671
THEOGNOSTUS MONACHUS.	
Notitia	813
ENCOMIUM IN OMNES SANCTOS.	850

LIBELLUS AD NICOLAUM I PAPAM, in causa Ignatii Constantinopolitani.

855

ANONYMUS.	863
VITA S. NICOLAI STUDITÆ.	
S. JOSEPHUS HYMNOGRAPHUS.	
Notitia.	926
Vita S. Josephi Hymnographi.	931
MARIALE S. JOSEPHI HYMNOPGRAPHI.	978
Epistola nuncupatoria.	978
Monitum Lectori.	982
I. — In pervigilio Nativitatis SS. Deiparæ Canon I, cuius acrostichis hæc est : <i>Ortuñ puella Numinis natæ cano Joseph.</i>	983
II. — In pervigilio ingressus in templum sanctissimæ Deiparæ, Canon II, ordine alphabetico.	991
III. — In profestivitate obdormitionis B. Virginis, Canon III, cuius acrostichis hæc est : <i>Lætus dilando Genitricem Dei Joseph.</i>	999
IV. — De depositione pretiore vestis SS. Deiparæ in Blachernis, Canon IV, cuius acrostichis hæc est : <i>Westem beatam Virginis diazculo, Joseph.</i>	1003
V. — De pretiosa zona B. Virginis Constantinopoli olim asservata, Canon V, cuius acrostichis hæc est : <i>Robore me accinge tuo, o casta Virgo, Joseph.</i>	1010
VI. — Ad hymnum Acatoliton. In SS. Deiparam, Canon VI, cuius acrostichis est : <i>Gaudere te unam convenit, gaudi domus, Joseph.</i>	1019
VII. — In SS. Deiparam Canon VII, cuius acrostichis hæc est : <i>Deipara, seniste modis ego cano, Joseph.</i>	1027
VIII. — In SS. Deiparam Canon VIII, cuius acrostichis : <i>Octava do libi, Maria, cantica, Joseph.</i>	1031
IX. — In sanctissimam Deiparam, Canon IX.	1039
Theotocia seu Deiparæ strophæ, ex Mensis Graecorum.	1042
Theotocia ex paracletica Græcorum.	1273
Theotocia sive Allocutiones ad B. Virginem	1342
CANON IN TERRÆMOTUS PERICULO.	1412
LAUDATIO IN APOSTOLUM BARTHOLOMÆUM	1435

FINIS TOMI CENTESIMI QUINTI.